© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

PRAECLARISSIMVM AC IMPRIMIS OMNIBVS IVRISPERITIS perneceſſarium ac utiliſsimum.

OMNIVM TRACTATVVM CRIMINALIVM, *nunc ab omnibus mendis expurgatum ac omnino correctum, & longe diligentius accuratius ac fœlicius quam unquam antea, in lucem proditum.*

NAM PRAETER OMMES TRACTATVS, *qui ſunt antea in hac materia editi, hoc uolumine quamplurimi alij tractatus aurei & pene diuini & omnibus alijs utiliores, continentur, qui cum eſſent manu ſcripti,*

SVNT SVMMA CVRA DILIGENTIA STVdio ac ſumptu nunc nouiter è manibus doctiſsimorum ac preſtantiſsimorum omnium ætatis noſtræ iuriſperitiorum excerpti, prout ſequens pagina legentibus indicabit, & ſtudentibus ipſimet tractatus demonſtrabunt.

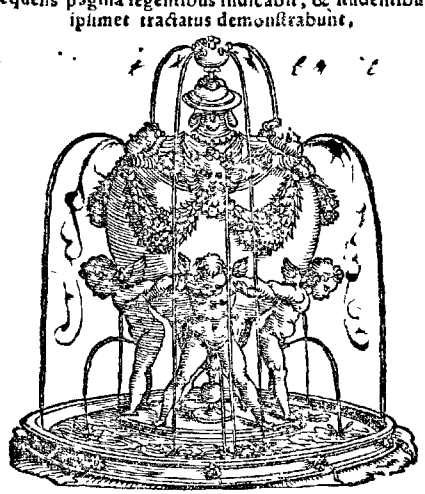

VENETIIS MDLVI.

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

CLARISSIMO ATQVE CONSVMATISSIMO IVRISCONSVLTO. D. SEVERIANO MORICONO

Montifalchensi, Franciscus Maria Passerus de Montefalco. I. V. D.

S. P. D.

VM, POSTQVAM me Venetijs Seueriane Doctissime recepi; nihil magis, quam studiosis, ac legum professoribus, amore, quo ab ineunte ætate hanc egregiam facultatem complector, adductus, prodesse semper optarim, atque studuerim; effectum est: Vt maximis vigiliis, ac sumptu D. Zachariæ Ianuarij; omnium iurisconsultorum vtilitati, ac eorum præcipue commoditati, qui ad longinquas, ac remotas a patria sua Resp. ac ciuitates administrandas gubernandaq; sunt vocati, consulendo; omnes tractatus criminales (sunt enim omnibus iusdicentibus, vt iure scis, quam necessarij, & quouis alio iuris scientiæ volumine vtiliores) ab omnibus mendis nunc omnino expurgatos, in paruum volumen redigi, ac imprimi studiose curarem. Quod nūc demum summa diligētia, ac diuino numine annuente perficimus. Et eò his nostris laboribus maiorem in dies voluptatem capturos nos esse confidimus, quo cunctis alijs hucusq; impressis vtilius, ac fœlicius hoc esse volumen pro comperto habemus. Erit enim cum hoc secum iudicibus, ac prætoribus in alienas terras volentibus ferre, accomodatius; tum multos alios pæne diuinos tractatus, omnes criminales quæstiones quæ desiderari, ac accidere possunt; absolutas, ac determinatas continentes; quos antea manuscriptos, e sinu doctissimorum iurisperitorum summis precibus, contentionibus & quasi vi surripuimus; huic alacri animo, ac certa, legum studiosis opem ferendi, spe atq; opinione addidimus. Quapropter cum tu Seueriane hac in scientia sis diu ac summa tua cum laude, vtilitate, & Montifalchi nostræ communis patriæ honore versatus: cumque ego eximiam ingenij tui fœlicitatem, bonitatem, fuerim, atq; in primis egregiam in iure, ac in bonarum artium disciplinis virtutem, scientiam, præstantemq; doctrinam tuam semper amore, cultu, atque obseruantia prosequutus; statui hunc librum tibi, tanquam te viro doctissimo omnibusq;, & virtutis, & laudis, & fortunæ ornamentis prædito, & ornato, dignum, dedicare; et hos nostros labores tuæ sapientiæ nomine illustrare. Equidem maiora tibi præstare pro tuæ in omni genere virtutis, beneuolentiæ, humanitatisq; erga me meritis vehementer cupio & debeo. Sed tamen quando maioribus officijs non possum, meam summam perpetuamq; erga præclaras animi tui dotes obseruantiam, ac in te grati, tuiq; amantissimi hominis animum, hoc saltem munusculo declarandum esse existimaui. Tu fac, quod tuæ præstantis erit prudentiæ, vt hunc grato animo accipias librum; habeasq; tibi quam persuasissimum; me nobilitati tuæ honorem, virtutibus laudem, humanitati cultum, & venerationem semper esse habiturum; & iam semel a me susceptam erga te beneuolentiam, fidemq; amicitiæ sancte ac pie conseruaturum, ac in dies etiam magis omni officio auctum atq; confirmaturum. Vale & nos ama.

Datum Venetijs. xiiij. Calend. Mai. M. D. L V I.

© SCD - Université de Poitiers

INDEX TRACTATVVM IN HOC OPERE CONTENTORVM.

De accusationibus publicorum Iudiciorum.	Placentinus.	char.1
De accusationibus, & inquisitionibus	Bonicontus.	char.8
De excusatore sine mandato.	Antō. de Canaria.	char.14
De crimine læsæ maiestatis.	Marti. Lauden.	char.20
De crimine læsæ maiestatis.	Incertus Author.	char.22
De seditiosis.	Nicolaus Boherij.	char.43
De percussionibus.	Odofredus.	char.62
De lamijs.	Ionnes Franci. Ponzini.	char.64
De irregularitate.	Nicolaus Plouij.	char.76
De sortilegijs.	Paulus Ghirlandus.	char.81
De hæreticis.	Ioan. Nico. Arelatanus.	char.118
De hæreticis, & eorum pœnis.	Paulus Ghirlandus.	char.126
De hæreticis.	Gundisal. de villadiego.	char.135
De hæreticis.	Ludouicus Caretij.	char.160
De modo procedendi contra Apostatas.	Incertus Author.	char.181
De Bannitis.	Iacobus de Arena.	char.184
De Bannitis.	Nellus de S. Geminiano.	char.188
De carceribus.	Baldus de Perusio.	char.294
De relaxatione carceratorum.	Paulus Ghirlandus.	char 296
De Iudicijs & Tortura.	Guido de Suzaria.	char.312
De Iudicijs & Tortura.	Franciscus Brunus.	char.314
De Iudicijs.	Marcus Blancus.	char.356
De Quæstionibus.	Iacobus de Arena.	char.395
De Quæstionibus. & Tormentis.	Baldus de periglis.	char.397
De Quæstionibus, & Tortura.	Paulus Ghirlandus.	char.401
De Quæstionibus. & Tortura.	Ambertus de Antra.	char.410
Casus in quibus pœna mortis specifice a lege est imposita.	Gulielmus Bont.	char.414
	Paulus Ghirlandus.	char.415
De pœnis omnifariam coitus illiciti.		

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

REPERTORIVM ELEMENTARIO ORDINE CONSTRVCTVM, OMNIA QVAE IN hoc opere scitu digna continẽtur diligentissime complectẽs, ita vt citra laborem, qua suis insigniores, Decisiones, vel mediocriter eruditus reperiet.

Incipit.

DE LITTERA A.

SENTENTIA excõmunicationis cõtra Apostatam non appellatur, nisi Iudex excedat modum in corrigẽdo de apostata. Incer. autho. nume.11. char.182

Abolitio pcessus & litis extinctio per quæ verba fiat in compositione. Pau.Ghirl.de relaxa.carce.nu.11.char.305

Abolitio qd fit.Placẽ.de accusa.tit.iiij.n.5.c.5

Abolitio publica quæ fit,quæ priuata, & quę ex lege,ibi,sub eo.nu.

Abolitio quibus fit necessaria,ibi nu.6.

Abolitio a quibus,& qualiter fit concedenda, ibid.nume.9.

Abolitio quandoque permittitur inuito reo, ibi.nume.10.

Abolitio in qbus denegeẽ criminibus,ibi,n.11

Abolitio ante sententiam concessa quid operetur,& quid post, ibi.nu.12.

Abolitionem priuata repetere indulta quãdo liceat, ibi.nu.13.

Absentiæ causæ cur in quacunque causa per excusatorem possit allegari,
Item & innocentia.Anto,de Cana.de excusa.nume.6, char.15

Absentis probata per excusatorem innocentia,quid habeat facere iudex,Idem Ant. in ij.parte nu.2. char.16

Absentię cã iusta quę dicenda,ibi,nu.8. c.17

Absens quis dicaẽ,& absentia quomodo probetur,ibi,nu.11,& 12.

Absentia sola nũquid probet impedimentum iustum,ibi,nu.13. char.18

Absentiæ causa vtrũ possit inuito absente,allegari probari. ibi.nu.24.

Absolutionis forma qualis,quãdo reusindicia purgauit Paul, Ghirlan,de relaxa, carce, quæstio.ij.nu. char.301

Absolutus ab inquisitione potest iterato repeti,si superueniunt contra eum nam indicia Paul. Grillan. de relaxa,carce,quæstio. vj. numero 2. char.307

Accusare, est aliquem veluti reum criminis deferre,Placen.de accusa.nu.1. char.1

Accusatio qualiter cõcipi,seu formari debet, ibid. nume.2.

Accusans scribere debet se accusationẽ executurum,ibi.nu.3.

Accusatio qualiter fit exequenda ibidem.

Accusare qui nequeant,Idẽ Placen.nu.7. c.1.

Accusare nequit,qui ob id pecuniam accepit. ibi.nume.8.

Accusare põt glibet suã iniuriã, vel mortem propinquorum prosequẽs,ibi.nu.11.

Accusatio fieri debet intra quinquenniũ a die cõmissi criminis contrariũ,ibi.tit.iij.n.4.c.3

Accusatorũ delectus qualis sit habẽdus, ibid. titu.iij.nu.6. c.3

Accusatio quędã propter vtilitatem psone dẽ cessare,ibid.titu.iij.sub.nu.9. char.4

Accusatio adulterij per quæ possit excludi, ibi.tit.iij.nu.10. char.ea.

Accusare quis possit,& quis accusari, Bonicontus de accusa.nu.2. char.9

Accusatio instituenda est ex Iustitię,& charitatis Zelo, non cum vindictæ Gundisal. de hæreti.q.x.nu.2. char.144

Accusator hęretici,sub secreto teneẽ.ibi.n.4.

Accusatio hęreticis an possit eo mortuo institui.ibi.q.xxij.nu.1. char.156

Accusatio post mortem aduersus hæreticorũ fautores nequaquam instituitur, eis tamen denegatur eccle.sepultura.ibi.nu.8.

Accusatio vbi aduersus mortuũ instituí põt, an mortui defensionẽ subire volẽs audiendus sit. ibi.nu.9.

Accusans mortuum qua pœna flectendus re-

© SCD - Université de Poitiers

¶ Cogitationis pœna nulla est Ioã.Frã.Arela. de hære.not.ix.nu.1. char.120
Cogitatio in solo hæreseos criminis punitur, licet effectus nullus sequatur.Ioan. Franci. Ponzi.de lamijs,sub nu.69. char.73
Cognitio causæ requiritur in feudi priuatione.de crimine læsæ maiestatis.Incer.auth.sub nume.6. char.23
¶ Coitus carnalis non minus frequens est quã damnabilis,Paul.Gril,de pœn, omnifa.coi. nume.1. char.415
Coitus crimina iuxta diuersas personarũ conditiones,sunt diuersa,ibi.nu.2.
Coitus facr legus grauior est cæteris carnis criminibus,ibi,nu,3.
Coitus carnalis cum moniali habitus qualiter in foro conscientiæ sit puniendus idem in j.q.u.17. char.418
Coitus cum moniali, siue consentienti, siue renuenti, capite debet minui,& eius bona publicari.ibi,nu.19.
Coitus nepharius,siue incestuosus qua sit punitione cohercendus,ibi,q.rj,nu,1. cha.418
Coitus incestuosus in forma matrimonij habitus qualiter puniatur.ibi,q.iij,nu.6.c.420
Coitus incestuosus extra matrimonium habitus pœna capitis expiatur,ibid,q.iiij.nume ro 4. char.421
Coitus contra naturam habitus,triplex reperitur,& qualiter puniatur,ibi,quæstio.viij. nume.1. char.425
Coitus cum brutis habitus, qualiter de iure cano puniatur, & qualiter in foro contentiosio,& in foro conscientiæ,ibi,nu.2.
Coitus cum brutis punitur pœna capitis.ibi. nume 3.
Coitus cum nupta habitus,quæ honesta putatur,sed in occulto plures admittit,an sit punibilis,ibi,q.xj.nu,1. char.249
¶ Collegio vniuersali,& cuilibet de collegio quando dicatur prohibitum relinquere,qñ vniuerso collegio vero relinqui prohibeatur,non etiam vni de collegio,Ioan. Franc. Arela.de hære.not.vij.nu.3. char.120
¶ Cõpositio quid sit,& quotuplex.Pau.Gril. de relaxa.carce.nu.1. char.304
Compositio pœnarum quæ dicatur, & qualiter fiat,ibi.nu.3.
Compositio pœnarum de concordia & cõmuni consensu fieri debet,ibi.nu.4.
Compositiones pœnarum absque causa rationabili,non possunt fieri.ibi,nu,6.
Compositio lite pendente fieri potest, non autem post sententiam,ibi.nu.8.
Compositio cum quibus personis fieri potest. numero 1. char.305
Compositiones pœnarum quandã gratiæ speciem continere videntur.ibi,nu.3.
Compositio in quibus casibus, super quibus criminibus,et an in omnibus fieri possit,numero 1. char.305
Compositio priuata de famoso crimine facta cum patre irrogat infamiã. ibi,nu.4.c.306
Compositio an sit valida cum fisco,absq; partis assensu facta,ibi,q.v.nu.1. char.306
Compositio extraiudicialiter fieri potest,iudice absente,cui non præiudicatur,ibi,nu.2.
Cõmittere nemo potest alicui, vt ipsum percutiat, cum nemo sit membrorum suorum dominus Francis,Brun.de indi,& tortu.numero 9. char.352
Complexionum diuersitas multa in sustinendis tormentis,Pau,Gril,de qõ.& tor.q.iiij. numero 12. char.405
Commissio quando fit in modum simplicis inquisitionis quid in ea apponatur. Bonincon.de accu.nu.15. char.14
¶ Conatus solus in quibus criminibus punitur,nullo etiam effectu sequuto,Nico.Boe. de seditio.q.vij.nu.42. char.59
Concessum vni plurium,cæteris censetur denegatum.Pau.Gril.de hære.q.v,nu.6.c.130
Concubina quæ dicatur legitima,vt eius filij possint dici naturalis,Pau.Gril.de pœ,omni,coi.q.ix.nu.6. char.426
Condemnari ad mortem nemo potest ex indicio quanquam indubitato,Francis.Brun.de indi.& tortu.nu.16. char.334
Condemnandus nemo est ex sola confessione,quando aliter de delicto non constat.Io. Nicol.Arel.de hære.not.ij nu.1. char.119
Condemnati hæretici bona in alio territorio qñ vbi condemnatus fuit existentia,cui applicanda sint, Gundisal,de hæreti,quæstio. xv.nu.6. char.149
Condemnato non valente pœnam pecuniariam soluere,an possit fieri executio in bonis vxoris, aut patris ipsius,Paul. Grillan. de relaxa.carce,q.iij,nu,1. char.298
Condemnatus ad membri mutilationem, an possit puniri i membro iam debilitato.ibi. q.iiij.nume.1. char.ea.
Condemnatus pro hæresi,vel læsæ maiesta.si obtineat gratiam Principis, an censeatur restitutus ad vitam,famam,dignitatem, & ad bona pristina.ibi,nu,1. char.300
Condemnatio expensarum fieri debet in causis criminalibus parte petente sicut in ciuilibus,ibi.nu,2. char,312
Condemnatio in criminalibus nonnunquam ex præsumptionibus sequitur Fran. Brun. de indi,& tor,nu,12. char.335.

© SCD - Université de Poitiers

bāni, posit tradi executioni, nu.64.c.254
Bannitus offensus, qui offendente accusatur non potest, an iudex posit inquirere ad offensionem illi facta, vbi tractatur de his quæ fiunt in fauorem bannitorum, quæ est terra pars secundi temporis, ubi de hoc diffuse vsque ad finem dictæ p artis.nu.1. c.257
Bannitus pluribus bannis, præsentans bannitum, virtute statuti disponentis, eum exbāniri debere, debeat ab omnibus bannis rebanniri, ibi.nu.8. char.261
Bannitorū in fauorem statutū factum quid solutum, an porrigatur ad bannitos carceratus, ibi nu.9.
Banniti stante statuto, ꝙ rebanniantur, soluēdo. v.solidos pro libra sitpostea aliud statutum, quo cauetur, ꝙ banniti rebanniātur soluendo medietatem banni, An bannitus ante confectione secundi statuti habeat beneficiū primi statuti, an nu, ibi.nu.11.c.262
Banniti an comprehēdantur in securitate data venientibus ad nūdinas.ibi.nu.15.c.264
Bannito concessa valida securitas de veniendo an intelligatur de redeundo.ib.nu.17.
Bannitum receptans, ignorans eum esse bannitur, an puniatur pœna receptantis bannitum, nu.20. chae.264
Bannitum receptans scienter si est consanguineus an puniatur pœna receptantis. &c. nume.21.
An si vxor receptauerit maritum, ibi.nu.22.
Bannitum si quis pluribus diebus receptauerit, postea eum prodidit, & curiæ præsentauit, debeat puniri, vel præmiari, ibi.numero 24. char.265
Bannito, stante statuto, ꝙ nullus posit dare auxilium, consilium, vel fauorem, an aduocans pro eo, incidat in pœnam statuti.ibid. nume.26.
Bannito, posito statuto, ꝙ pacis beneficiū ei aperiat viam ad rebanniendum, an bannitus pro adulterio posit habere hoc beneficium.ibi.nu.30. char.266
Et a quo debeat habere pax de adulterio vt ei posit statutum.ibidem.
Bannitus an posit habere pacem a minore de morte patris eius, vt ex ea talis bānitus statuti beneficium consequatur, & in hac includuntur duæ inferiores, nu.32.
Si non potest, an posit tutor vel curator, & an posit peti restitutio.ibi.nu.33.
An talis pax requirat iudicis decretum, ut bannito prosit.ibi.nu.34.
Bannito an sufficiat si habeat pacem sine scriptura, ibi.nu.38. char.267
Bannito an sufficiat si habeat pacem ab vno ex pluribus hæredibus.nu.39.
Bannitus ꝙ posit rebāniri post decennium, a quo tempore incipiat decennium, numero 54. char.272
Bannitum offendentem, an sindicus teneatur denunciare.ibi.nu.55.
Bānitī ꝙ nō posint impune offendi i die sancto Ioan. Baptistę, stante statuto, & per octo dies ante, & per octo dies post. Altero lato cauet ꝙ posint impune offendi, An offendens bannitum in bonis incidat in pœnam secundi statuti.nu.60. char.274
Bannitum rebannire qui posint. nume. 64. & seq.
Bannito pluribus bannis, an sufficiat vna absolutio, nu.72. char.276
Bannitis dato termino mentis ad soluendum aliquid, an infra illum mensem posint offendi, vbi habes multa de occurrentibus post finitum bannum aliter q̄ per mortem & hæc est prima pars tertij temporis, quæ de hoc loquitur vsque ad finem.
Rebannitus & non cancellatus an posit impune offendi, & in hac questione multe similes inferuntur.nu.2. char.283
Bannitum cancellatum, sed non legitime, offendens, quid inris, ibi.nu.3.
Rebannitus simpliciter, an dicatur in integrū restituitus.nu.4.
Rebannitus an posit augere pro robaria sibi facta tempore banni, stante statuto. &c. nume.12. char.286
Rebannitus an posit testificare, & alios actus facere, qui infamibus sunt interdicti. Et in hac tractatur quis posit famæ restituitur. nume.15.
Rebannitus an posit admitti ad honores Ciuitatis.ibi.nu.17.
Banniti testamentum factum tempore banni secundum formam statutorum an valeat eo mortuo, postquam fuit rebannitus. in secunda parte tertij temporis, in qua tractatur de quæstionibus occurrentibus post mortem banniti.1. char.289
Banniti corpus, an posit sepeliri in ciuitate a qua erat bannitus.nu.2.
Bannitum interficiens, & postea auferens bona quæ habebat super, se an posit puniri de robaria, vel furto, ibi.nu.3.
Bannum pecuniarium an regulariter posit exigi ab hæredibus banniti, ibi.nu.5.
Bannito patre, ex forma statuti fiscus diuisit bona patris cum filio, An filius postea habitus a bannito, post mortem banniti posit aliquid petere.nu.10. char.292
Bannitorum uxores, stāte statuto ꝙ perpetuo

© SCD - Université de Poitiers

Confessio sola in ciuilibus non obligat. ibi. numero 19. char.350
Confessus tormentorum formidine, confessionem suam debet reuocare per se, vel per procuratorem speciale mandatum ad hoc habentur, ibi, nu.20.
Confessio vnica an sit sufficiens in criminalibus, ibi, nume, 21.
Confessionem suam qualiter quis interpretari possit, ibi, nume, 23.
Confessio facta in tortura quando censeatur valida, nume, 27. & seq. char, 351.
Confessio res non statim sibi præiudicat, sed expectari debet eius perseuerantia. Bal, de quæstio. & tortu. cap. ij. numero 1. char. 398
Confessio facta in tormentis an aliquid operetur, si in ea non perseueretur. ibi, nume, 8.
Confessio facta in leuibus tormentis, ratificatione indiget. Pau. Gril. de quęstio. & tortu. sub. nume. 7. char. 404
Cõfessio torti an sibi noceat, si denegata fuerit indiciorũ copia remissione, nu, 10, c. 409
Cõgregatio multis nominibus vocatur. Nico. Bohe. de seditio. q. ij. nume. 5. char. 50.
Congregatio laicorũ an sint hære. ibi. q. ij. numero 3. char. 51
Congregatio licita censetur cuius finis reperitur lictus, ibi, nume. 4.
Consanguinei homicidæ ipsum cum armis associantes ad locum tutum, defendendo a manibus curiæ, an censeantur participes, & consocij criminis. Pau. Gril. de rela. carce. q. vij. nume. 1. char. 303
Consultor non tenetur si per viã iustitię proçedatur Nico. Bohe. de seditio. quæstio. vij. numero 5. char. 56
Consulatum vsurpare volentes sunt fustigandi. ibi. nu. 48. char. 60
Cõstitutio, quæ punit vnũ pro alio est iuri naturæ, & Diuino contraria, de cri. læse maie. Incer. Autho. q. v. nu. 3 char. 31
Constitutio pœnalis emanans ad vitanda animarum pericula, extẽdi potest. ibidem numero 17. char. 33
Constitutiones extraordinarie sunt apocryphe, ne allegari merentur. ibid. quæstio. vj. numero 19. char. 36
Consulens, aut vocans maleficos ad maleficia facienda punitur capitaliter. Ghirlan. de fortile. q. xj. nu. 12. char. 109
Consiliarij ciuitatum de iur. solennitate torqueri non debent, decuriones. n. dicuntur. Guid. de Suza. de indi. & tor. nu. 110. c. 324
Consuetudo est nulla q̃ milites, aut decuriones torqueri possint. Paul. Ghirl. de qõ. & tor. cap. vj. nu. 5. char. 407
Cõtrahere prohibetur, qui extraordinario crimine notatur. Placen. de accusa. titu. ij. numero 28. char. 8
Contumacia absentie Dei præsentia supplet. Ant. de Canar. de excusa. sub nu. 4. c. 15
Contractus quidam in feudo esse censetur. de cri. læ. ma. incer. autho. nu. 10. char. 24
Consuetudo in principẽ disponens, ipso principe maior est ibid. nume. 11.
Contractum feudalis est innominatus, a consuetudine, & nõ a iure ciuili inuẽtus. de cri mine. læse. maiest. incerto. autho. q. iij. numero. 7. char. 28
Contractus principis quãdo habeat vim legis ibi. q. xj. nume. 2. char. 42
Conatus in quibus puniatur criminibus. ibi. q. vi. nume. 10. char. 5
Continuo verbum de sui natura ante in mediatum denotat. Pau. Gril. de hære. q. v. numero 11. char. 131
Contractus stipulationis, vnico debet fieri cõtextu. ibi. nume. 19. char. 132
Contumax in hęresis causa, si anno in excommunicatione persistat, vt pote hæreticus cõdemnandus est. Gundisal. de hæreti. q. ix. sub. nume. 2. char. 142
Contrahere matrimonium in gradu prohibito, qualiter iure antiquo Codicis. & qualiter iure nouo authenticorũ puniatur. Pau. Gril. de pœn. omnif. coi. nume. 7. char. 419
Contemnẽtes iuris Doctoris detestandi sunt veluti pecudes. Ioã. Frãc. Ponzi. de lamijs. nume. 20. char. 68
Conuictus de crimine non potest appellare, potest tamen confessus confessionem ratificare, aut reuocare. Guid. de Suza. de indi. & tortu. nume. 47. char. 317
Correlatiuorum idem ius est. Io. Nico. arel. de hære. not. xlvij. nume. 1. char. 125
Correlatiuorum regula non procedit in hęretico. ibidem nume. 2.
Corpore qui, & quando coherceri dicãtur Placen. de accusa. tit. vj. sub nume. 26. c. 8
Corpora per demones assumpta, non sunt vera & naturalia Gril. de fortil. q. vij. sub numero. 10. char. 97
Corpora per demones assumpta ex qua componantur materia, ibi. nume. 11.
Corporis iactura minor est quæ animæ. Ioan. Fran. areta. de hęre. not. xlix. nume. 4. c. 125
Creatura nulla, potest mortuum suscitare, absq; Dei potentia, & gra. Gril. de fortile. q. vij. nume. 40. char. 104
Creditor authoritate propria res debitoris occupãs, infamia notatur. Placen. de accusa. tit. vj. nume. 27. char. 8

Credentes

Casus in quibus Apostatę perdāt priuilegiū clericale, de mō proce. cōtra apostā, n.7.c.182
¶ Causæ duæ lucratiuæ in confiscatione ob delictum, nō possunt concurrere, de crimi. læsæ maiest. In cert. aurho. nume. 18. cha. 25.
Causa magis in propinquo operatur q̄ in remoto, ibi. q.vj. sub nume. 24. char. 37
Causa vicina p̄cedens inspicitur, quę sequit̄ in forma præsumit̄ Odof. de percus. nu. 3. c. 63
Causa si fuerit commissa Episcopo (puta Paduano) & duo sint electi, vnus canonice, et alter non, intelligitur commissa existenti in canonica possessione, Gundis. de hęre. q. xix. nume. 11. char 152.
Causa carceratorum, & aliarum miserabilis personarum, diebus in honorē Dei feriatis agitari pōt. Bal. de carcerib. ca. ij. n. 8. c. 296
Causa criminalis præsumptionibus, & argumentis cognosci potest, & terminari, Gud. de Suza. de indt. & tor. nu. 102. char. 323
Causæ ciuilis in quibus differant a criminalibus in materia torturæ Fran. Brun. de indt. & tor. nume. 6. char. 336
¶ Chiromātia an possit absque peccato exercerī, Grillan. de fortile. q. iij. nu. 14. char. 86
Christus per passionem suam e diaboli manibus in se credētes eripuit. ibi q. v. nu. 5. c. 89
Christi fides circa ardua, difficilia, vera, & laboriosa cōsistit, Lex autem Maumethi circa luxus, voluptates, facilia, & falsa versatus Gundital. de hære. q. xx. nu. 7. char. 155
Christianus excommunicatur qui cum muliere hæbrea matrimonium contrahit Paul. Gril. de pœn. omni. coi. q. xij. num. 5. c. 430
¶ Citatio hęreticorū qualiter, q̄ñ quę & a quibus fiat. Gundisal. de hære. q. xj. nu. 1. c. 145
Citatus docens se iusta de causa abfuisse restituitur de modo proced. contra Apostā. incer. autho. nume. 4. char. 181
Citatus postquam venerit, debet admoneri tria admonitione, vt iuri pareat ante sententiam, ibi. nume. 5.
Citatio requiritur vt quis in banno ponatur Iac. de Are. de bann. nume. 8. char. 185
Citandi modus qualis sit. ibi.
Citatio de mandato iudicis fieri debet, limita vt ibi, nume. 9.
Citatio debet fieri in tali loco, q̄ ille sentiat se citatum, ibi. nume. 10.
Citatio de consuetudine ad domum fit. & dicitur citatio subsidiaria, ibid. nume. 12.
¶ Ciuitas in qua aliqui insunt hæretici, an tota possit igne exuri. latissime per totam q. xxiij. Gundisal. de hære. nu. 1. char. 158
Ciuitas quando dicatur hæresim committere vt vniuersa destrui possit. ibid. nume. 2.
Ciuitas quibus admatur criminibus. Placen. de accusa. tit. vj. nume. 23. char 7.
Ciuis qa restituitur, semp ciuis retro fuisse fingit, de cri. læ. ma. incer. auth. q. iiij. n. 5. c. 29
Ciuitas florētiæ ex priuilegio sibi īdulto regalia habet. Nico. Boer. de seditij. q. vj. n. 5. c. 52
Ciuitates q̄ vis fisci habere dicātur, ibi. nu. 8.
Ciues mittentes literas rebellibus ciuitatis, aut aliquod signum, crimine læsæ maie. plectuntur ibi. nume. 14. char. 53
Ciuitatē Regi Frācorū oppugnās, reus est maiestatis lęsæ, ibi. sub nu. 17. char. 54
Ciuitas sine deliberatione delictū continuatū committere potest Nicol. Boer. de seditio. q. vij. sub nu. 9. char. 56
Ciuitas an tenear de de ifto cōsulū, ibi. nu. 13.
Ciuitas priuat̄ priuilegio Episcopali ob delictum homicidij. ibi. nume. 17. char. 57
Ciuitas tota ob crimen hæresis potest comburi, ibi. nu. 19. char. ea.
Ciuis omnes punirentur ob iudicis delictum, ibi. sub nume. 20. char. ea.
¶ Clericus in carcerē ppetuū detrudēdus, debet degradari prius. Pau. Gril. de hæreti. q. vij. sub nume. 1. char. 133
Clerici ad testimoniū ferēdū nō pñt cogi. Frā. Brun. de indt. & tort. nume. 16. char. 327
Clerici pro omni fornicatione decōio debēt pœnitere. Paul. Gril. de pœn. omni. coi. q. ij. sub nume. 2. char. 419
Clericus i foro iudiciali canonico deponi debet, p peccato cōtra naturā cōmisse ibi. n. 2.
Clericus in foro cōtentioso de iure canonico pro incestu ab ordinibus, & beneficijs deponitur. ibid. q. iij. nume. 3. char. 420
Clericus cū nouerca, aut cognata fornicatus deponitur, ibi. q. v. nume. 2. char. 421
Clericus pro adulterio deponitur in foro cōtentioso de iure cano. Laicus vero excommunicatur. ibi. q. vj. nume. 1. char. 422
Clericus i testē īductus nō est vacillās torquēdus Frā. Bru. de indt. & tor. nu. 6. char. 337
Clerici presbyteri, an & quādo sint torquēdi Guid. de Suza. de indt. & tor. num. 18. c. 315
Clericus an possit cōmittere crimē lęsę maie. Nico. Boer. de seditio. q. vj. sub nu. 3. cha. 52
Clerici in episcopū proprīū seditiosi depositi traduntur Curię seculari, ibi. q. vij. nu. 56. c. 61
Clericus, vel etiā laicus, imaginē Crucis, vel alicuius sancti conculcans qualiter puniantur. Grillan. de fortile. q. xj. nume. 18. c. 110
Clericus ministrans poculum amatorium nō efficitur irregularis, nisi effectualiter hominem occiderit. ibid. q. xiij. nume. 9. cha. 116
Clericus qui sacramento abutitur, pœna arbitraria punitur ibi. q. xiiij. nume. 3. char. 116

© SCD - Université de Poitiers

Custos carceris discretus esse debet Bald. de carceri.cap.ij.sub nu.5. char.296
Custos carceris in officio delinquēs, qualiter puniatur,ibi,nu.6.

De littera, D.

DAmnari nullus debet,causa non audita Placē.de accusa.nu,5. char.1
Damnatus ad opus tēporariū,nō efficitur infamis,ibi.titu.ij,nu.14. c.3
Damnari nemo debet ad tps in metallū, nisi ad decenniū.ibi,titu.vj.nu.21. char,7
Damnari potest quis ex suspitione sola in criminibus atrocissimis,Pau,Ghirlan. de hæreti.q.viij.nu.2. char.134
Damnari nemo potest ex indicio semipleno, seu dubitato,sed ex indicio indubitato iudicē in viā condemnationis dirigente, pōt quisdānari Frā,Bru.de indi,& tor.n.1.c.333
Damnatus ad mortē an possit liberari, si reipubli.sit vtilis,Pau,Ghirlā, de qō,& tortu, nume.10, char.407
¶Debita ꝑ propositionē reformata, non amplius cēsenda sunt hæreditaria, de cri.læsæ maiest.Incer.Autho.q.ij.sub nu.1. char.26
Debito ciuili si quis ducatur per ecclesiā,non gaudebit ecclesiæ immunitate, Ioā.Thieri, de fuga.nu.7. char.183
Debitor de fuga suspectus,die feriato capi potest.Bal.de carceri,sub nu.7. char,295
Debitorē eximēs de manibus potestatis,an teneatur.ibi,sub nu,2. char.296
Debitor nō soluēdo,& nō habēs vnde se aiat cuius expēsis in carcere sit alēdus,ibi,nu.8.
Debitor q̄ ob multa debita iā contracta fugit si reuersus cū eis trāsigat,an possit per vnū ex illis ob fugam præcedentē vt suspectus capi.Pau,Ghir,de relaxa,carce,nu.18.c.310
¶Declaratio bona a diffinitione ꝓficisci debet Paul,Ghirlā.de hęre,q j.nu,j. c.126
Decē dies dantur fauore iurīū ad appellandū infra quos si nō appellatur, sententia trāsit in iudicatum modo probe, contra Apostą. Incer.Autho.nu.16. char.182
Decrepitus nō est torquēdus,& q̄ dicatur decrepita ętas,Guid.de Suza.de indi. & tor. numero 14. char.315
Decrepitus in crimine lęsæ maie.& hæreseos torqueri potest,ibi,nu.15.
Decuriones,& eorū filij nō sunt torquēdi,Frā cis.Bru.de indi.& tor.nu,20. char.338
Decurio infamis torqueri potest,& pro crimine falsi.ibi,nu,21.
¶Defensor,& fautor hęretici qs dicatur. Io, Nico.Areta.de hære.xliiij.nu.6. char.125
Deficiēs in probatione an teneat de calumnia si per viam inquisitionis procedatur,Paul, Ghirlan.de relaxa.carcera.nu.5. char.318
Defensio nullatenus est denegāda reo,& spōte,aut coacte confessio, ibi.nu.65.
Defensionis facultas ante pœnæ impositionē nemini debet denegari, ibi,nu.67.
Defensio,& probatio vsque ad sententiam fieri possunt.ibid,
Deficiēs in purgatione sibi iniūcta puniri debet, ac si crimē contra eū plene probatum esset.Pau,Ghirlā,de pœn,omnifa. cor.q.vj. nume.4. char.422
¶Degradatio Clerici qualiter fiat, & an degradari debeat qui perpetuo carceri emācipatus est,Gundisal,de hęre,q.xix.n.2.c.151
¶Delinquēs palā leuius punit, clā vero grauios.Placē.de accusa tit.iij,nu.16. char.4
Deferre,seu detulisse quis dicatur,ibi,tit. iiij. nume.7. char.5
Desivere,seu destitisse ab accusatione quis dicatur,ibi,sub nu.6. char.ea.
Delictū vassalli cōmissum in personā domini, qū præiudicet de cri.læsæ maie,Incer. Autho.q.j.ij,nu.5. char.28
Delinquēs in seipso punit,in filijs,aut nepotibus puniri nō debet,ibi,q.vj.nu.27. c.37
Delictū patris,quo in seruitutem redigit,filijs postea natis duntaxat nocere præsumitur, ibi,nu.2.q.vij. char.38
Delictum magnū a paruo dignoscitur,ex pœnę qualitate,ibi,q.xj.nu.5. char.42
Delictū vniuersitatis nisi notoriū & famosum eē pōt,Nic. Boe.de sedit.q.vij.sub n.3.c.55
Delictum per x.homines cōmissum potest dici notoriū, ibi.nu.4.
Deliberatio consilij nō requiritur in delicto consistente in omittendo,ibid.nu.9. c.56
Deportatio nil aliud est quā omnium bonorū publicatio,ibi,sub nu,30. char.58
Delictū corā Iudice ꝓ tribunali sedēte cōmissum, nullā aliā ꝓbōnē exigit, ibi,n.37. c.59
Delicti estimatio nō debet ex post facto crescere,Odof.de percussio.nu.14. char.63
Delicta an instrumētis probari possint.Gūdis. de hære.q.xiij.nu.20. char.148
Delegato ad vniuersitatē causarum potestate cōcessa,non vt ēt in illis cāis abdicata ptās ordinarij,Gūdis.de hęr,q.vij.sub n.9.c.140
Delegatus ab Episcopo,vel capitulo,sede vacāte,pōt de hæresi cognoscere, modo quadragenarius sit.ibi.nu.12. char.ea.
Delegatus Iudex licite pōt esculenta,& poculenta accipere, ibi, q.viij.nu.9. char.142
Delegatus ab Episcopo,vel capitulo, vacāte sede,aut ēt ab inquisitore, an possit hęreticū personaliter capere,ibi.q.xj.nu.9.c.145
¶Demō pōt hominē de loco ad locū portare,

© SCD - Université de Poitiers

Confessio non sufficit, vbi scientia requiritur in pœnis executionem secum trahentibus, de crimine læsæ maiest. incer. autho. numero 25. char. 26
Confessio lamiarum est erronea, & respuenda. Ioan. Fran. Ponzi. de lamijs. nu. 52. ch. 71
Confessioni rei in criminalibus regulariter non statur, ibi. sub nu. 52.
Confessio rei sufficit ad condemnationem in sola heresi, ibi. nu 70. char. 73
Confessus se alias iudicis heresim abiecisse in manu alterius inquisitoris, non censetur ex noua confessione relapsus. ibi. nu. 72.
Confessio ad condemnationem sufficiens debet esse verisimilis, & non equiuoca, ibi. numero 71.
Confessio facta in pœnitentiæ foro non sufficit ad condemnationem, ibi. sub nu. 72.
Confessio sola sufficit ad condemnationem in crimine hæresis, & quare. Ioan. Nic. Arela. de hære. no. ij. nu. 2. char. 119
Confessio facta in foro pœnitentiæ non probat. ibi. nu. 3.
Confiscatio quelibet bonorum ad ipsum regem deuenire debet. Nico. Boer. de seditio. q. vj. nume. 21. char. 53
Confessio in tortura facta perseuerãtiam requirit. Gũdisal. de hæreti. q. xiij. nu. 8. c. 147
Confesso, & conuicto in ciuilibus, an auferatur appellationis remedium. Pau. Ghirlan. de relaxa. carce. q. ij. sub nu. 4. char. 297
Confessio facta in tortura sine indicijs verisimilibus, nulla censetur, etiam si extra tormenta verificetur. Guid. de Suza. de indi. & tortu. nu. 29. char. 316
Confessio socij in crimine, indicium ad tortu ram censetur præstare. ibi. sub nu. 42. c. 317
Confessio rei statim in causa criminali, non præiudicat ei, nec plenam facit probationẽ. ibid. nume. 43.
Confessio in ciuilibus in quibus differens sit a confessione facta in criminalibus. ibid. numero 44.
Confessio rei de crimine, an debeat ratificari, vel reiterari, antequã possit condemnatio sequi. nu. 46.
Confessio sponte facta, potest statim ratificari vel reuocari, sed ea quæ in tormentis fit nõ statim ratificari debet.
Confessio in tormentis facta, & statim reuocata, an possit aliquid operari in præiudiciũ confitentis. Guid. de Suza. de indi. & tortu. numero 68. char. 319
Confessio metu tormentorũ facta absque perseueratione, nullo modo præiudicat. ibid. numero 69.
Confessio torti, nullis vel non legitimus præcedentibus indicijs est nullius valoris. ibi. numero 70.
Confessio sponte facta, nullis præcedentibus indicijs, est valida, quam sequi potest condemnatio. nu. 71.
Confessio quæ in tormentis facta dicatur. ibi. numero 72.
Confessio quæ fit apud tormenta, in tormentis censetur facta. ibi. nu. 73.
Confessio extraiudicialis facta parte præsente, indicium facit ad torturam. Fran. Brun. de indic. & tortu. quæstio. iij. prime partis. numero 15. char. 329
Confessio facta coram Iudice, sed non in figura iudicij, vel coram notario sine Iudice an probet. ibi. nu. 17.
Confessio coram Iudice incompetenti facta, quando probet. sub. eo. nu.
Confessus de se, non est de socijs interrogandus, fallit in quibusdam casibus. ibid. nu. 19.
Confessio rei contra socios criminis quando præsumptionem inducat aduersus illos. ibi. numero 24. char. 330
Confessio tacita per pacem, seu transactionẽ facta, an faciat indicium, vel probationem. ibi. nume. 27.
Confessio tormentis adhibitis facta, vel prope tormenta, dicitur metu tormentorum facta. ibi. nu. 3. char. 335
Confessio non dicitur metu tormentorum facta in carceribus, quando non denegantur alimenta. ibi. sub nu. 4.
Confessio metu tormentorum facta non censetur, si iudex reo torturam minetur. ibid. numero 5.
Confessio mulieris prægnantis facta in tormẽtis nulla est. ibi. nu. 3. char. 337
Confessioni per torturam absque indicijs extorte nõ statur, etiam si perseuerauerit. ibi. nume. 46. char. 345
Confessio facta in tormentis absque indicijs non conualidatur ex superuenientibus indicijs. ibi. nu. 47.
Confessus crimen in tormentis præcedẽtibus indicijs, an possit torqueri super alijs delictis, de quibus nulla sunt aduersus eum indicia. ibi. nu. 64. char. 347
Confessus in tormentis quando condemnari possit absque alijs probationibus. Francis. Brun. de indi. & tor. nu. 8. char. 348
Confessio delicti in dubio præsumitur spontanea. ibi. nu. 15.
Confessio non potest dici spontanea probata tortura. ibi. nu. 17.
Confessio sola in ciuilibus non obligat. ibid

© SCD - Université de Poitiers

Diabolus qualis in sua conditione fuerit, & qualis post lapsum, ibid, nu.3.
Diabolus p̃teritorū aut p̃sentiū occultorū homini incognitorū optimum est interpres, ibidem numero 5. char.ea.
Diabolus furta, adulteria, & cętera quęq; vitia quamq̃ occultissima cognoscit, ibidem sub eod. nume.
Diabolus rerū principia cognoscit, cui magis nota est virtus causarum naturaliū quam hominibus, ibi sub, nu.6.
Diabolus quare q̃ncq̃ futura prędicit ex certa scientia quā non habet ipse, ibi.nu.7. c.92
Diabolus imbutis artibus magicis reuelat, alias cognitu impossibilia, ibi.nu.9.
Diabolus nulla capitur obliuione, aut ignorātia rerū naturalium, aut secretorum naturę, ibid.nume.10.
Diabolus, elementorum, metallorū, lapidum, herbarū, plantarū, reptiliū, auium, piscium, & motum cœli notitiam habet, ibid, nu.10.
Diabolus in omnibus artibus liberalibus, omniū hominū est lōge doctissimus, ibi, nu.11.
Diabolus ex quibus rebus mixturas, aut cōpositiones faciat, ibidem.
Diabolus quędam in puluerem, & quædā in pinguedinem redigere docet ad facienda sortilegia, ibi.nu.12.
Diabolus quare a Deo p̃mittatur adeo inhoneste res diuinas deturpare, ibi.nu.19.c.94
Diabolus hoc vnū maxime optat, vt ab hominibus adoretur. Ghirlan, de sortile.q.vij. numero 9. char.96
Diabolus Christum assumptum detulit in sanctam ciuitatem, ibi, nu.18. char.98
Diabolus virgas ligneas in veros dracones conuertit, ibi, nu.22.
Diabolus reducēs strigas a ludis Demonū, si sonū cāpane pro Aue Maria audierit, cogitur eas in loco dimittere, ibi, nu.30. c.101
Diabolus eorū moriē quos habet subiectos optat. ibi, q.ix.nu.2. char.104
Diaconus rebus sacris abutens quāto tēpore excōicatus ab altaris ministerio sit suspensus, Ghirlā, de sortile, q.xvj, nu.3. char.117
¶Dies vtiles qui dicantur. Placen, de accusa, titu.tij.nu.8. char.4
¶Dictio, studiose ī delictis, malū aīum significat, Nico, Bohe, de seditio, q viij, nu.35. c.59
Dicto vltimo testis statur in crimine hęresis, Io, Frā, Pōzi, de lamijs, sub, nu.84. char.75
Dictiones, continuo, mox, & similes, quādoq; spatium tēporis admittunt, Pau, Ghirlā, de hære.q.v.nume.16. char.131
Dictāte statuto q̃ bānitus p̃ amputatione mēbri posset occidi. An bannitus pro amputatione digiti cōprehēdatur ī dicto statuto, & ibi de alijs membris, & de membro arido. Nel, de S Gemi, de bannitis, nu.51. c.248
Dictū testis validius dr̃ cū tortura factū q̃ sine. Fran, Bru, de Indi, & tor, nu.16. c.338
¶Differētia inducēda nō est inter Ius Cano. & Ciuile nisi expresse tex. reperiatur, ioā. Nic, Arela, de hęre.no.xliij, sub n.4.c.124
¶Dignitatis vel cōditionis ratio attēditur in pœnis, Pla.ā. de accusa. tit.ij, nu.5. char.2
¶Directe, & principaliter quæ dicātur ad fidem pertinere, & quæ indirecte, & secūdario. Gundis, de hære.q.j, nu.2. char.136
¶Disputandum non est de iuris apicibus, cū de bona fide agitur. Bonicon, de accusa, numero 9. char.9
Dispositio odium irrationabile cōtinens, nullatenus extendi debet, de cri, læsæ maiesta, Incer, Autho.q.v.nu.2. char.31
Dispositio pœnalis respectu delinquentis est reipubli, fauorabilis, respectu vero filiorū continet odium, ibi, nu.13.
Dispensationes odiosæ non sunt ampliande, licet bene fauorabiles. ibi.q.x.nu.5. ch.41
Dispositio, l. trāligere. C. de trāsa. nō procedit in delictis cōmissis aduersus Dei maiestatē Ioan. Nico. Arela, de hæreticis no. viij, sub numero 2. char.120
Dispositio l. is cui bonis. ff. de verb. obli, non procedit in hæretico, qui ēt contrahēdo nō potest suā conditionē meliorem facere. ibi, not, xliij, nu.1. char.124
Dispositio exceptionū exclusiua super certa qualitate fundata, exceptiones illi qualitati detrahētes, nequaquā excludere vī. Gundisal, de hære.q.xi, nu.3. char.145
Disputandū an sit cū hæreticis volētibus publice disputare persistendo, & cōfirmando errores suos, ibi.q.xxj.nu.1. char.154
Disputare publice de fide qū liceat; latissime vbi ēt quę in tali disputatiōe seruari oportet traditur, ibi, sub nu.eo.
Disputādū nō est cū negātibus principia, quōintelligatur, & in qbus procedat. ibi, nu.4.
Disposito quæ a principio inutilis est, confirmari non potest. Iaco. de Aren, de bannitis numero 39. char.187
Disputatio an sit fīēda super indicijs cōtra testē habitis, sicut super his q̃ contra reū hāt Francis, Brun, de indi, & tortu, nu.15. c.338
¶Diuinationū quattuor sunt species geomantia scilicet, hydromātia, pyromātia, & aerimātia, Ghirlā, de sortile, q.ij, sub nu.6. c.83
Diuinatio q̃ fit per somniorū interpretationē an sit ꝓhibita. ibi, q.xj. sub nu.27. char.111

© SCD - Université de Poitiers

Credentes hæreticorum facto qui dicantur, Ioan. Francis. Arela, de hæresi, nota. v. numero 2. char. 119
Credentes hæreticis pari sunt pœna plectēdi, Pau. Ghirlan. de hæræ. q. ix. nu. 3. char. 134
Creditor debitorem de suspecto accusans, & eū capi petens, an debeat Iudici ostendere instrm crediti Bal. de carcerib. nu. 8. c. 295
¶ Crimina quæ ab omnibus deferri possunt. Placen. de accusa, nu. 12. char. 2
Crimina notoria accusatione non indigent, ibid. nu. 13.
Criminum multiplex est diuisio ibidem numero 1. titu. ij.
Crimina quæ publica dicantur, & quæ sint, ibi. titu. ij. nu. 2.
Crimina priuata quæ sint. ibid. tit. ij. nu. 3.
Crimina ordinaria quæ dicantur. ibidem sub numero 3.
Crimina extraordinaria dicuntur quorū pœna iudicis arbitrio mandatur. ibi. ti. ij. nu. 4.
Crimina quæ punientur pœna extraordinaria ibi. tit. ij. nu. 7.
Crimina quę publica sunt & ordinaria simul. ibi. titu. ij. nu. 8.
Crimina priuata, & ordinaria simul quæ dicā tur, ibi. titu. ij. nu. 9.
Criminū publicorum pœna est ordinaria, ibi. titu. iij. nume. 14. char. 4
Crimen publici indicij deferens illegitime in senatuscon. turpil. incidit, ibidem titu. iiij. numero 1. char. 5
Crimen stellionatus, vel hæreditatis expilate deferens non incurrit pœnam senatuscon. desistens. ibi. nu. 2.
Crimen intendere seu deferre deproperans, quid agere debeat. ibi. nu. 8.
Crimen varijs committitur modis. Placen. de accu. tit. vj. nu. 1. char. 6
Criminum puniendorū quattuor genera sunt septem modis consideranda, ibi. nu. 2.
Crimina quæ transeant ad hæredes, ibidem numero. 10.
Crimen perduellionis morte punitur, ibidem numero 11.
Crimen non graue, arbitrariam requirit pœnam. Boniscon. de accusa. nu. 4. char. 9
Crimen excipiendi quod sit, ibidem numero 6. char. ea.
Criminosi inimici & conspiratores quando admittantur ad testimonium, ibidem numero 23. char. 11
Crimen quod denunciatur si habet facti perseuerantiam, vt fornicatio, quilibet admittitur, ibid. nu. 35. char. 12
Crimen læsæ maiest. potest per mulieres denunciari. de cri. læsæ maiesta. Incer. Autho. q. vij. nume. 6. char. 38
Crimen læsæ maiesta. etiam a duersus dominū ciuitatis committi potest. Nicol. Boher. q. vj. numero 6. char. 52
Crimē læsæ maie. incurrunt, qui Cardinales, clericos, vel religiosos insultans. ibi. nu. 7.
Crimen læsæ maie. committere dicuntur, qui in principem, vel eos qui ad latuseius sunt, moliuntur. ibi. nu. 9. char. 53
Crimen læsæ maie. quis proprie dicatur cōmittere. sub nu. 15. char. ea.
Crimen læsæ maie. non committitur vbi substractio non fit a iurisdictione Princeps. ibi. numero 16
Crimen læsæ maie. an extinguatur morte, ibi. numero 20 char. 54
Crimen læsæ maie. locum habet contra Regē Francię, tamen filij eius qui crimen cōmisit non sunt infames. ibi. nu. 23.
Crimen speciem hæresis sapiēs puniri debet Ioan. Fran. Ponzi. de lamijs. nu. 85. char. 75
In crimine hæresis quæ coniecture sufficiē tes dicātur, iudicis arbitrio cōmittitur, ibi. numero 89. char. 76
Crimē proximi ita demum celandum est, si in totius populi corporalē spiritualemq; perniciem non vergat. Gundisal. de hære. q. vj. numero 4 char. 139
Crimina abdita (vt hæresis crimē) aptius a familiaribus, & domesticis noscuntur, quā ab alijs, idcirco tunc testificari cogūtur. Gundisal. de hære. q. xiij. nu. 11. char. 147
Crimina ventæ remissionē semel tm habere possunt. Paul. Ghirlan. de relaxatio. carce. numero 2. char. 305
Criminosus de consocijs cōfessus, indiciū ad torturā non pstat, nisi pluribus concurrentibus. Frā. Bru. de indi. & tortu. nu. 25. c. 330
Crimē spōte cōfessus, statim est incarcerādus. Bal. de qō. & tor. cap. ij. nu. 2. char. 399
Crimina diuersa eodem actu committenti, an debeant pœnæ diuerse imponi. Pau. Gril. de pe. omnisa. coi. q. j. nu. 12. char. 417
Crimen incestus in actu fornicationis commissus, vltimo punitur supplicio. ibid. q. iij. numero 5. char. 420
¶ Culpa lata in pœnis corporalibus infligendis, non est dolo equiparanda. Fran. Bru. de indi. & tortu. nu. 24. char. 343
¶ Curia Romana agit de crimine duobus modis. Boniscon. de accusa. nu. 1. char. 9
Curator filio bāniti dat, vti filio eius q apud hostes est. Iac. de Aren. de bāni. nu. 4. c. 184
¶ Custodibus carcerū hereticorū gs impēsas subministret. Gūdis. de here. q. xj. n. 11. c. 145

© SCD - Université de Poitiers

pro, fornicatione simplici & alijs minoribus criminibus, ibi, nu.5. char.422
Episcopus notorius homicida nõ deponitur absque sententia de cri, læsæ maiest, Incer, Autho, nu.23. char.26
¶Error præsumitur quando aliud in referente quam in relato reperitur, de cri, læsæ maie, Incer. Autho, q.vj, nu.16. char.36
Errãs in sacramẽto Eucharistiæ hæreticus est, Pau, Ghir, de hære, q.ij, nu.2. char.127
Errant qui fidẽ Christi humanis rõnibus fundare nituntur, Gundisal, de hæreti. q.xxj, numero 5. char.155
Euentus spectatur, si de punisẽdo crimine agatur, Placen, de accusati, vj, nu.8. char.7
¶Examinatio testiũ in crimine hæresis põt alij committi, Io, Fran, Ponzi, de lamijs sub numero 84. char.75
Examinationi testiũ contra hæreticos due religiosę personę, itẽ publicus Tabellio adhiberi debẽt, Gũdisl, de hęre, q.xiij, n.18, c.143
Examinatio, & tortura fieri põt diebus feriatis cõtra latrones famosos, Ibi de absolutione inocentis, sub nu.2. char.301
¶Exceptio nullitatis snie executionẽ impedit, Gundisl, de hęre, q.xix, nu.7. char.152
Exceptio banni persone coheret, & illã non egredie, Iac, de Are, de bãnni, sub n.32, c.186
Exceptio quæ obstat cedenti, an cessionario obstet, ibi, nu.33.
Exceptio ꝗlibet in crimine læsæ maiest, cessare debet, Frã, Bru, de Indi, & tor, n.24, c.339
Exceptiones aduersus excusatorẽ quę opponi possint, Ant, de cana, de excusa, n.10, c.15
¶Excõmunicatio obstat exceptio excõicationis, ne spoliatus restituatur, Ioan, Nico, Arela, de hęre, not, j, nu.3. char.118
Excommunicatus agit ad vxoris restitutionẽ hæreticus nequaquam, ibi, nu.4.
Excommunicatus ex quacũq; causa ẽt ciuili, persistẽs per annũ in excõicatione habetur suspectus de hęresi, ibi, not, xlj, nu.1. c.124
Excõmunicatus per annum pręsumitur male sentire de articulis fidei, ibi, nu.2.
Excõmunicationẽ per annũ sustinẽs, an possit vt hæreticus condemnari, Pau, Ghirlã, de hære, q.viij, nu.4. char.134
Excõmunicationis snia qũo ferri debeat. Et quid seruandũ per excõicatorẽ post latam snìam, si requiratur ab excõicato exemplum, de modo proceden, contra Aposta, numero 9. & 13. char.182
¶Excusator quis sit, & qualiter diffiniatur, Anto, de Cana, de excusa, nu.1. char.14
Excusatoris quale officium, ibi, nu 2.
Excusator sine mandato, an possit esse minor etiam & mulier, ibi, nu.3.
Excusator sine mandato ad quid admittatur, & quando, ibi, nu.4. & 5. char.15
Excusationũ triplex differẽtia, sub, nu.3, ibid.
Excusator quid differat a procuratore, defensore, & nuncio, ibi, nu.7. char.15
Excusator nomine cuius verba cõcipere debeat, ibi, nu.8
Excusator nũquid procuratorẽ possit constituere, ibi, nu.11.
Excusator, causæ quas allegare habet quomodo intelligende, ibi, sub nu.2. char.14
Excusator sine mãdato qũo innocentiã proponere possit, Anto, de Cana, de excusa, ij, parte nu.1. char.16
Excusator nunquid possit a grauamine, seu sententia appellare, ibi, nu.4. char.ea.
Excusator post latã sententiã comparẽs, vtrũ possit a snia appellare, ibi, sub eo, nu.
Excusator appellans pro eo qui ad suppliciũ ducitur nũquid possit sine mandato prosequi appellationem, ibi, nu.5.
Excusator absentis quas excusationes meri facti possit allegare, ibi, nu.7. & 10. c.17
Excusator absentis qui metu supplicij aufugit, nunquid admittendus, ibi, nu 9.
Excusator absentis petens terminũ citationis prorogari, vt absentẽ inueniat, quem nescit vbi sit, nũquid audiendus, & quid si dicat se non inuenisse, ibi, nu.14. & 15. char.18
Excusator allegãs impedimentũ facti precisi, nunquid audiendus, ibi, nu.21.
Excusator nunqd possit allegare eius absentiã cõtra quẽ petit snie executio, ibi, n.25. c.19
Excusator in cã capitali an satisdare debeat de p̃sentãdo, finita absentię cã, ibi, n.22, c.18
¶Executio aduersum dãnatos hæreticos qualiter fiat, Gundisl, de hęre, q.xix, nu.1. c.151
Executio qd sit, Pau, Ghir, de relaxa, carcera, q.j, nu.1. char.297
Executio pœnarum corporalium, quare publice fieri debet, ibi, nu.3.
Executio ĩ causis criminalibus, an statim fieri debet post snìam latã, ibi, q.ij, n.1. char.297
Executio an fiat in causa criminali ex cõfessione sola absq; alio processu, & sententia, Frã, Brun, de Indi, & tortu, nu.79, char.348
¶Exheredatio per prẽm facta eo ipso extinguitur, & reuocatur, cũ cã illius inductiua remouetur, de cri, lęsę maiest, Incer, Autho, q.iij, nume.6. char.29
Exhibitione denegata, qũ possit ingressus licite appellare, Bonicon, de accusa, n.39, c.12
¶Exilium quotuplex sit, Placen, de accusatito, vj, nu.26. char.8
Exiliũ quibus irrogetur, vel ad tẽpus, vel in

© SCD - Université de Poitiers

Ioan.Fran.Ponzi.de lamijs.nu.40. c.70
Dementones qui aliquē ad peccandū induxerūt contra naturā, abhominātes fugere est credendum,ibi.nu.64. char.73
Demones inuocare,& ab eis responsa petere an sit hæreticum,ibi.nu.66. char.73
Demones sanguinem amare dūr. Ghirlan.de fortile.q.ij.sub nu.9. char.83
Demones euocati veniūt,certis tēporibus,signis carminibus,& ritibus obseruatis,ibi. q.iij.nu.7. char.85
Demones responsa prebere solent maleficis, seu fortilegis, ibi.nu.10.
Demon quare fortilegis suadeat sacramentorum abusus effectus aliquos mirabiles parere.ibi.nu.22. char.87
Demones per artes magicas aduocati cōpare re coguntur inuiti, ibi.nu.23.
Demon mente mulieris per infidelitatē capta in diuersas personarum species se transformat coram illa.ibi.q.vij.nu.2. char.95
Demones deferre hoies corporaliter de loco ad locū motu veloci est impossibile.ibi.nu.3.
Demones apparētias & mille rerū species intellectui humano representare pñt,ibi.nu.5
Demones secdm ipsorū naturalē virtutē multa facere possunt,quę nō faciūt,diuina eos reprimēte prouidēcia,ibi.nu.14. char.97
Demones per virtute suā adeo vehementē & acutā operātur quædā quæ a nobis miracula putantur, & non sunt.ibi. c.105. char.ea.
Demones in nobis dupliciter operari possunt sub eo.nu.
Demones permittēte Deo in forma corporali possunt hominē vere & realiter de loco ad locum transferre,eo.nu.
Demones i nobis mirabiliter operari possunt qui dupliciter,ibi.nu.38. char.103
Demones cōtra iustitiam humanā vires suas uequeunt extendere.ibi.nu.39.
Demon maleficis, siue fortilegis vtitur tanq̄ instrumentis ad nocendū corporibus humanis.Ghirlan.de fortile.q.viij.nu.1. c.104
Demon nō pōt hominem in aliam transformare speciem,ibi.nu.2.
Demon quę, & qualia in cognitione habeat a naturali potentia.ibi.q.x.nu.3. char.105
Demonis suffragium inuocate ad sciendum vel faciendū ex quæ soli Deo cōpetunt est hæreticū,ibi.nu.19. char.108
Demonū diuinationes & responsa euitanda sunt,ēt si vera prędicent. Gūdisal. de hære. q.ix.nu.8. char.143
¶ Denūciatio euāgelica ad pœnitētiā tm̄ agit, nō ad pœnā.Bonicon.de accusa.nu.8. c.9
Denūciatio euāgelicha & canonica quid inter se differat.ibi.nu.12. char.10
Denūciatio priuata quæ fit,ibi.nu.16. c.ea.
Denunciatio euangelica requirit q̄ denūciās sit sine macula.ibi.nu.19. char.ea.
Denūciato regularis q̄ sit ibi.nu.20. char.10
Denūciatio clamosa, & frequens an sufficiat contra,cōstitutū indignitate,ibi.nu.45.c.13
Denuuciās prelatū,an debeat ab ecclesia expensas habere.ibi.nu.53. char.13
Denunciare qui tenētur, si in probatione deficiant an puniatur, Pau.Ghirlā.de relaxa. carce.nu.7. char.311
Denūciationis aduersus hereticos q̄ forma fit. Gundisal.de hære.q.x.nu.6. char.144
Denunciatio nequaquā fieri debet, si crimen ita ceeultum sit vt probari nequeat,ibi,numero 7.& 8.
¶ Deus per ariē demonis multa cōtingere pmittit.Io.Frā.Ponzi.de lamijs.nu.41. c.70
Deo soli reseruata q̄ sint, nec vlli pmissa creature,Ghirlan.de fortile.q.x.sub nu.1.c.105
Deus Acherō in breuibus adijci solitū, an sit verbū diabolicū.ibi.q.xj.sub nu.14. c.109
Deo mamone sacrificātes,vt fiant diuites,qualiter puniantur.ibi.nu.25. char.111
Deus cur sinat tot hæreses esse, & tantorum hereticorum animas in Inferno mergi.Gūdisal.de hære.q.iiij.nu.5. char.137
Deus qñq; quæ a Demonibus prędicatur euenire sinit.ibi.q.ix.nu.9. char.143
¶ Deportandus est qui fil ū ad militiam delectum debilitat,vt inhabilis fiat. Placen. de accusa.titu.vj.nu.24. char.8
Deprehensus in aliqua hæresis suspitione qualiter puniatur.Pau. Ghirlā.de hære. q.viij. nume.1. char.134
Determinās ad plura determinabilia relatū pariformiter illa determinare debet.Ghirlā.de fortile.q.xij.nu.9.& 16. c.113.& 114
¶ Diabolus quoad pōt fidei nostre resistere nititur,& eam impugnare,Ioā.Fran.Ponzini. de lamijs.nu.42. char.70
Diabolus summopere ab hoibus adorari cupit,atque vt adoretur nullū non mouet lapidem. Ghirlan. de fortile.q.iij.nu.6. c.85
Diabolus an sit futurorū prescius, ibi.nu.11.
Diabolus plus timet signū crucis quā cetera omnia,ibi.q.v.sub nu.4. char.89
Diabolus ante Christi aduentum duas manus habere dicebat,ibid.
Diabolus sub diuersis instrumentis,& figuris, docet fortilegos diuersa cōmittere flagitia. ibi.nume.11. char.90
Diabolus rerum naturalium & secretorum naturæ maiorē habet cognitionem quā omnes simul homines.ibi,q.vj.nu.2. char.91

© SCD - Université de Poitiers

Filius & nepos eadē persona censetur. ibi.q. vj.nume.26. char.37
Filius pro patre puniri non debet secundum legem nature.ibi.q.viij.nu.6. char.39
Filij legitimi efficiuntur per oblationem curie.ibi.nu.9. char.40
Filius cui princeps concessit, vt non obstante primo delicto succedere possit in oibus iuribus &c.an possit extraneis succedere de eri.lęsę maiest. Incer.Autho.q.x.nu.1. c.41
Filij non puniuntur ob crimen lęsæ maie.a parentibus commissum, Nico.Bohe,quæst.vj. numero 12. char.53
Filij hæreticorum liberantur a patria potestate, Ioan.Nicol.Arela.de hæreti.not.xiiij. numero 1. char.122
Filij hæreticorū puniūtur ob delicta parentū. Pau.Ghir.de hære.q.iij.nu.4. char.129
Filij ex coitu damnato,nati,omnis successionis sunt incapaces.ibi.nu.5.
Filij hęreticorum catholici,& orthodoxi, an possint parētibus succedere. ibi.quæst. iiij. numero 1. char.129
Filij hæreticorum, nec in danario succedere possunt.ibi.nu.2.
Filijs hęreticorum qua pœna irroganda sit,& quæ filijs fautorū, & receptorū.Gundif.de hære,q.xxiij.nu.1. char.157
Filius hæretici an ipso facto perdat ecclesiasticum beneficium, ibi.nu.2.
Filij simplex appellatio in casu rōnabilis odij etiam naturalem comprehendit.ibi.nu.4.
Filius si in magistratu ius iniquum statuit, ob qd et obst.exceptio, patri tamē non obstabit.Iaco.de Arena de banni. nu.31. c.186
Filiusfami.incarcerari potest,& cedere bonis Bal.de carceri.sub nu.4. char.295
Filij ex nuptijs incestis nati, an succedant in bonis parentum.Pau.Ghirl. de pœn.omni. coi.nume.8. char.419
Filij incestuosi,& ex coitu damnato nati,nedum successionis, sed & alimentorum sunt incapaces.ibid.
Filij presbyterorum progeniti post susceptos ordines dnr incestuoti.ibi.nu.3. char.432
¶Finis causę nō attēditur in materia torturę. Pau.Ghir.de qō.& tor.q.vij.nu.7. c.408
¶Forensis licet conspirationē a populo factā sciuerit,non tamen punitur.Nico.Bohe.de seditio.q.vj.nu.3. char.52
¶Forma abiurandi hæresim quæ sit. Gundif. de hęre,q.xx.nu.7. char.154
Forma sententiæ contra abiurantes.ibi.nu.9.
¶Fornicatus cū nouerca, nuru,socru, priuigna,aut simili persona qua sit afflictēdus pœna,Paul. Ghirlan.de pœn,omnifa.coi.q.v. numero 1. char.421
Fornicatio cōmissa cū mulliere soluta, & impudica,qua puniat pœna,ibi.q.ix.n.1.c.425
Fornicatio an sit genus quoddā, diuersas sub se continens species,ibi.nu.2.
Fornicans scienter cū meretrice sibi agnata, pœnam non euadit incestus. ibi.nu.4.
¶Fortitudo qñ dici possit,Nico,Bohe.de seditio.q.j.nu.18. char.45
¶Forum ēt quis fortitur ratione personę super rebus alibi sitis Gundisal. de hæreti.q. xv.nume.7. char.149
¶Fratri carnali hæretico an potius subuenīē dum sit,q̄ extraneo catholico.Ioan,Nico, Arela,de hære,not.xij,nu.1. char.112
¶Frequentiā quot vices inducāt, Bonicō.de accusa.sub nu.45. char.13
¶Fuga ante incarcerationem,an faciat criminis probationem.Pau.Ghir,de relaxa.carce,ibi de fuga incarcerati,q.j.nu.1. c.309
Plena probatio an inducatur ex fuga. ibi.
Fuga qñ in delictū computatur,ibi,nu.3.
Fuga quandoque ad probationē alterius criminis inducitur.ibi.nu.4.
Fuga officialis publici quid operetur,ibidem numero 5.
Fuga solum nonnunquā in criminalibus plenam facit probationem.ibi,nu.6.
Fuga eius qui carceribus fractis aufugit, plenam probationem facit.ibi,nu.7.
Fugitiuus non præsumitur, qui statim sponte sua reuertitur.ibi,nu.8.
Latitans in domo an dicatur fugisse,ibi.
Fugiens præsentiam iudicis seuientis nō punitur.ibi,nu.10.
Fugiēs ex camera, vel palatio potestatis,ī qua detinebat,pro confesso hr.ibi.nu.13. c.310
Fugitiui an sint ad sententiam audiēdam citandi,ibid.
Fugiens de licentia custodis,non habetur pro confesso.ibi,nu.15.
Fugiens ex carcere priuato,non habetur pro confesso.ibid.
Fuga qñ indiciū sufficiēs prebeat ad torturā Guid,de Suza,de indi,& tor,nu,40, c.317
Fuga non facit indiciū vt quis possit subijci quæstioni, si possit aliqua probabili causa velari.Fran.Bru.de indi,& tor,nu.8. c.329
Fuga sola propter processum initiatum nō facit indicium.ibi.nu.9.
Fugiēs de carcere per ostiū carceris apertum, nō est pro cōfesso habēdus,ibi.nu.10.
Fuga inculpati,& reperti cū mucrone madefacti cruore, vehementissimū præstat homicidij indiciū,ibi,sub nu,6. char.333
Fuga accusat fugientē, & fama hominē malæ

© SCD - Université de Poitiers

Diuinationes, & fortilegia qñ dicãtur sapere hæresim manifestã & quando non. Gundisal, de hære. q. ix. nu. 6. char. 142
Diuinatio an faciat indiciũ ad torturã. Frãc. Bru. de indi. & tor. nu. 35. char. 332
¶ Doctores iuris priuilegiati sunt ĩ multis Io. Fran. Ponzi, de lamijs, nu. 19. char. 67
Doctores Iuris ciuilis circa quæ versari dicãtur. ibid. nu. 21.
Doctores Iuris ciuilis vocari debẽt ad ꝓcessus, & examinationes inquisitorum. ibid. numero 66. char. 73
Doctor legũ an posit ꝓ debito incarcerari. Bald. de carce. nume. 4. char. 295
Doctores legũ, & aliarũ scientiarũ, ꝓsonaliter capi, ad iudicẽ trahi, aut quouis modo vexari non possunt. Fran. Bru. de Indi. & tor. numero 23. char. 339
¶ Dogma falsum, & a fide extraneum defendens, hæreticus est. Paul. Ghirlan. de hære. q. ij. nume. 3. char. 127
¶ Dolus pro facto accipitur in l. cornelia. Placen. de accusa. titu. vj. nu. 9. char. 7
Dolus præsumptus futurus remitti potest, nõ autẽ verus, de cri. læsæ maie. Incer. Autho. q. viij. nume. 12. char. 40
Dolus in quibus criminibus culpę preponderet. Io. Fran. Ponzi. de lamijs. nu. 87. c. 75
Dolus, vel factũ cedentis, cessionario obesse nõ debet. Iac. de Are. de banni. nu. 32. c. 186
¶ Dominũ eiusdẽ rei ex pluribus causis, eodẽ vel diuersos tẽporibus cõcurrẽtibus queri nõ põt. de cri. lę. ma. Incer. Auth. n. 19. c. 25
Dñs feudi qua lege obligeẽ ad non priuandũ vassallũ feudo, nisi culpa cõuicta. ibi. n. 10.
Domũ delicatã habere nostra nõ interest, ne ob id a forẽsibus vexari nos oporteat. Nico. Boher. de seditio. q. j. sub nu. 25. char. 46
Dñs Castri a præfectis inquisitioni regsitus, an cogatur hęreticũ in suo territorio manẽtem verbaliter citatum, illis tradere. Gundisal, de hære. q. xj. nu. 6. char. 145
Domestici testes admittũtur in probandis his quæ domi geruntur. Paul. Ghir. de relaxa. carcera. sub nu. 3. char. 302
Domesticus non debet torqueri in eum cuius est domesticus. Fran. Brun. de indi. & tortu. numero 10. char. 337
Domestici pro delicto domi cõmisso possunt torqueri. ibi. nu. 38. char. 334
¶ Donatio facta per hæreticũ ante damnationem, an valeat, & an posit reuocari. Paul. Ghirlan. de hære. q. v. nu. 8. char. 130
¶ Dos an fisco applicetur ob vxoris hęresim. Gundisal. de hære. q. xv. nu. 9. char. 149
¶ Dubia in spectantibus ad fidem sunt ad Papam referenda. Ioan. Francis. Ponzi, de lamijs. nume. 8. char. 66
Dubius in fide hæreticus est, quod declara & limita quinque modis. Ludo. Care. de hæreti. nume. 8. char. 162

De littera, E

Ecclesia sanguinem abhorire dr̃ Pau. Ghirlan. de relaxa. carce. ibi de pœnarũ compositio. nu. 5. char. 304
¶ Edificiũ radicitus destructũ, si reedificetur omnino nouum dicitur, de crimine læsæ maie. Incer. Autho. q. ij. sub. nu. 2. c. 26
Edificare volentes domos, quid habeant facere. Nico. Boher. de seditio. q. j. nu. 26. c. 46
¶ Effectus consurgit fortior dispositione legis, cum hominis concurrẽte contractu. de cri. læsæ maie. Incer. Autho. nu. 3. char. 23
Effectus fortilegiorũ qualiter causari possint in corporibus humanis mediantibus rebus siue mixtis, siue simplicibus. Ghirlan. de fortile. q. vj. nu. 1. char. 91
¶ Egritudines quę rebus proueniunt naturalibus, per cõrrarias res curari possunt. Ghirlan. de fortile. q. ij. nu. 5. char. 83
Egritudines, seu morbi quos inferũt maleficii nõ ex imaginibus, aut ceremonijs, puenirũt sed ex mixturis, & rebus applicatis naturalibus. ibi. q. vj. nu. 18. char. 94
¶ Emãsor quis dicatur, & quis fugitiuus. Placen. de accu. titu. vj. nu. 6. char. 6
¶ Episcopus remittere nõ põt offensam illatã Maiestati Dei, ideo cũ hæretico trãsigere nõ potest. loã. Nico. Areta, de hære. not. viij. nume. 2. char. 120
Episcopus an valeat in hæreticũ Inquisitorẽ procedere. Gundisal, de hæreti. quæst. viij. numero 17. char. 140
Episcopi, & inquisitioni præfecti sunt, districte aduersus suspectos de hæresi procedant nemini fraudolose falso hoc crimen imponant, nihil deniq; gratia, odio, aut lucri causa agant. ibi. nu. 18.
Episcopus hæreses expurgare negligens, qua pœna puniatur. ibi. nu. 19.
Episcopus si posit solus, sine Inquisitore, & viceuersa, quid Inquisitor absq; episcopo. ibi. q. viij. nu. 16. char. 146
Episcopo an liceat armatos ministros habere pro suæ iurisditionis executione. ibi. q. xj. numero 16. char. 146
Episcopus sup adulterio, & minoribus criminibus dispensare põt, ne deponat Clericus Paul. Ghir. de pœn. omni. cor. nu. 3. ch. 419
Episcopus in quibus calibus, & de quibus criminibus dispensare possit. ibi. nu. 4.
Episcopus cũ clerico dispẽsare potest in sin

© SCD - Université de Poitiers

Hæretico pœnitenti parcitur, Apostatæ nequaq̃. ibi, not. xliij. nu. 2. char. eadem
Hæretico semiplene probanti contra Christianum non defertur iuramentum in supplementum probationis, econtra autem Christiano semiplene probanti contra hæreticũ sic. ibidem not. xlvij. nu. 2. char. 125
Hæreticus est qui credit ecclesiã habere duo capita. ibidem not. xlix. nume. 1. eodem.
Hæresis est crimen cæteris grauius, Paul. Grilan. de hæreti. nume. 1. char. 126
Hæresis quid sit in suo genere sumpta. ibidem q. j. nume. 2. char. 126
Hæresis proprie sumpta non cadit in iudeo, nec taraceno. ibdem nume. 3.
Hæresis ab electione dicitur ibidem nume. 4. Et heremita vnde dicatur ibidem.
Hæresis differt ab apostasia, & schismate, ibidem nume. 7.
Hæreticus quis proprie dicatur. ibidem q. ij. nume. 1. char. 127
Hæreticus est semper schismaticus, sed non econtrario. ibidem nume. 7. char. 128
Hæretici omnes Apostatæ sunt. ibidem sub nume. 9.
Hæretici quibus pœnis plectendi. ibidem quæstio. iij. nume. 1. char. eadem
Hæreticus errorem suum corrigere paratus, an possit veniam obtinere. ibidem quæst. v. nume. 1. char. eadem
Hæretico relapso non datur venia, conferri tamen possunt sacram, si pœnitentiæ appareant signa. ibidem q. v. nume. 22. char. 132
Hæreticis nec inter viuos, nec in vltima voluntate relinqui potest. Pau. Grilan. de hære. q. ix. nume. 2. char. 134
Hæresis pertinaciam requirit Gundisal. de hereti. q. ij. nume. 4. char. 137
Hæresis prima post Christi aduentũ quæ fuerit. ibidem q. iiij. nume. 3. char. eadem
Hæreses cur hodie maiores q̃ olim suboriantur. ibidem nume. 4.
Hæretici quibus infidelibus assimilentur Gũdisal. de hære. q. v. nume. 1. char. 138
Hæreticorum infidelitas maior est q̃ iudeorum. ibidem nume. 2.
Hæresis instar Cancri serpere dicitur, ibidem q. vj. nume. 3. char. 139
Hæreticus ad ecclesiam confugiens an gaudeat immunitate. ibidem quæstio. xj. numero 15. char. 146
Hæresis an per instrumenta probetur, & quo modo. Et libri improbate lectionis reperti pœnes aliquem an eum hæreticum probent. ibidem. q. xiij. nume. 19. char. 148
Hæreticus an sit incendio tradendus, ibidem q. xv. numero 4. char. 149
Hæreticorum fautores, & receptatores, qua pœna plectantur, ibidem quæstio, xvj. numero 1. char. 150
Hæreticus super aliquo articulo, si abiurauerit, & demum tenent contra articulum, an dicatur relapsus, ibidem quæstio, xx. numero 6. char. 153
Hæreticorum corporibus ecclesiastica sepultura denegandæ est. ibidem quæstio. xxij. numero 7. char. 156
Hæreticus est, qui dubius est in fide, quod limita quinq; modis. Ludo. Cate. de hære. nume. 8. char. 162
Hæreticum est tenere vsuras esse permissas. ibidem nume. 9.
Hæreticum an sit, si dicatur non posse pœnitere eum qui vixit vsq; ad senium in peccatis. ibidem nume. 13.
Hæreticus an sit qui credendo hæretico. ibidem nume. 20. char. 163
Hæreticum an quilibet accusare possit, vbiq; omnes personæ etiam prohibite accusare possunt. Et habes per totum tractatum copiosissime distinctum de hoc crimine hæresi, adeo q; omnia hic transplantare esset potius tediosum q̃ vtile. vide ibi, qui incipit sub char. 60. vsq; ad finem.
¶ Homicidium quando, & quali pecuniaria pœna puniri possit. de crimi. læsæ maiestatis. Incer. autho. q. viij. nume. xj. char. 40
Homines quatuor gentem constituunt. Nico. Bohe. de seditio. q. iij. nume. j. char. 50
Homo absq; Dei gratia diabolo tentanti resistere non potest. Grilan. de seditio. quæst. v. numero 4. char. 89
Homicida, maleficus, veneficus, & adulter cõfessi, aut testibus conuicti, non audiuntur appellantes, Paul. Grilan. de relaxa. carce. q. ij. nume. 2. char. 297
Homicida debet puniri, sed qui gladio non feriere, gladio non debent perire. ibid. q. v. numero 1. char. 302
Homicidium an omnibus imputetur, si tres vnum aggrediantur, sed vnus tantum feriat, & occidat. ibidem nume. 2.
Homicidium si vno istu factum sit, & nesciatur a quo ex tribus, an omnes debeant condemnari. ibidem q. vj. nume. 1. char. 303
Homo liber, & in se & in alios ex aliquo crimine delatus, torqueri potest. Guid. de Suza. de indi. & tortu. nume. 82. char. 321
Homicidium factum in aliquo loco per quem aliquis solitus erat transire, qui maleficia consueuerat perpetrare, præsumitur ab eodem perpetratum esse. Fran. Brun. de indi.

© SCD - Université de Poitiers

perpetuum,ibi,nu,25. char,ea.
¶Expilatores dicuntur fures atrociores a furibus aliis qualitate discreti,Placen,de accusa,titu,vj,nu,7. char,7
Experimēta sermonū verorū cū rebus sensatis cōcordare debent,Ioan,Fran,Ponzi,de lamijs,nu,46. char,70
¶Extensio passiua equiparatorū locū nō habet in pœnis ipso iure impositis,de cri,læsę maiest,Incer,Autho,sub nu,14. char,25
Extensio in correctorijs,nullo modo fiēda,ēt ex identitate rationis,ibi,nu,21. char,ea.
Extēsio ex paritate rōnis nō fit in pœnis ipse iure inflictis,ibi,q,v,nu,12. char,33.
Extēsio & si,phibita sit,si tā ratio expressa sit in lege,fieri pōt,ibi,q,x,nu,4. char,41
Extēsio ex idēritate rationis, ēt in pœnalibus licita est,vbi in lege ratio expressa est,Gundisal,de hęre,q,xiij,nu,17. char,148

De littera, F.

FAcies hominis pulchritudinis cœlestis instar formata,nō est pro crimine maculanda, Placen, de accusa, titu, vj, numero 31. char,8
Facundia oratorū qualē habeat officiū,Ioan, Fran,Ponzi,de lamijs,nu,27. char,68
Factū aliquid esse non præsumitur,nisi probetur,ibi,nu,45. char,70
Facta per artē diaboli vera non cēsentur,sed fantastica ibi,nu,47. char,71
¶Facultas omnis legitimę defensionis inquisito reseruatur,Bonicō,de accus,n,47,c,13
¶Fama qñq; minuitur ex genere pœne,Placen,de accusa,titu,ij,sub nu,13. char,3
Fama publica a fide dignis orta personis, indiciū ad torturā tribuit, Guid, de Suza,de indi,& tortu,n,42. char,317
Fama sola cū vno indicio sufficit, vt torturæ quis subdi possit,Fran,Bru,de indi, & tor, numero 32. char,331
Fama bona thesaurus inestimabilis, & lilium suaue perolens,ibi,sub,nu,2. char,334
Fama duplex est,quędā hominī inherens,altera vero inter homines,Pau,Ghir,de qō, & tor,q,iij,nu,3. char,402
Fama homini inherens quæ dicatur, ibid.
Fama inter homines dicitur rumor, seu dictū gentiū, seu vulgi,ex opinione imaginaria procedens,ibi,nu,4.
Fama iā ,pbata,num possit ,pcedi ad qōnem, Amber,de Antra,de qō,& tor,nu,20,c,412
Fama qd in maleficijs operet,ibi,nu,26,c,413
¶Febris qualis morbus sit,& vnde ,pueniat, Ghirlā,de sortile,q,vij,sub nu,5. char,96
Febricula leui laborās nō excusatur quominus teneatur cōparere citatus,Pau,Ghir,de quæstio,& tortu,q,iiij,nu,7. char,404
¶Fœmina quare prius torqueri debeat q̄ masculus,Guid,de Suza,indi,& tor,n,23,c,315
¶Ferula i pueris censet quędā torturā,Guid, de Suza,de Indi,& tor,nu,7. char,314
¶Fetus in vtero matris intra quantū tempus formari censeatur,Ghirlā,de sortile,q,xiij, sub nume,3. char,115
¶Feudū ea conceditur cōditione,vt vassallo felonia committēte resoluatur,de cri, læsę maie,Incer,Autho,nu,4. char,23
Feudū ipso iure ob felonia nō reuertitur ad dominū,culpa per sententiā nondum cōuicta,ibi,nu,9. char,24
Feudū ob crimē læsę maie, ipso iure non reuertitur ad dominum,ibi,nu,8.
Feudū an dicatur nouū,vel antiquum , si vassallus feudo priuatus ipsum recuperat de crimi,læsę maiesta,Incer, Autho, quæst,ij, nume,1. char,26
Feudū iuxta principis voluntatē regulari debet,ibi,sub nu,3. char,ea.
Feudū ꝗ restituit ex quadā subrogatione antiquū esse censetur,ibi,nu,7. char,27
Feuda quo ad alienationē ad instar rerū patrimonialiū sunt reducta,ibi,nu,8.
Feudi natura alteratur per verba pro te & successoribus &c,de cri,læsę maiest,Incer, Autho,q,iiij,nu,13. char,31
Feudo ad dominū ex mora vassalli reuerso, si dñs eū recipiat ad iuramentum fidelitatis pręsumitur motę ingratitudinē remisisse. ibi,q,xij,nu,5. char,42
Feudalia,& emphyteotica bona,an damnato hæretico veniāt fisco applicāda, Gundisal, de hære,q,xv,nu,8. char,149
¶Fictio quid proprie dicatur,Pau,Ghirlā,de quæst,& tor,q,iij,sub nu,7. char,402
¶Fides principaliter in chorde,& secūdario in ore consistit idem dicito in hæresi, Gundisal,de hære,q,j,nu,5. char,136
Fideicōmissum ꝗ semel p cōfiscationē extinguit an reuiuscat si restitutio sequat,de cri, læsę maie,Incer,Autho,q,iiij,nu,1. char,29
¶Filius matrem de partu suppositio accusare pōt,Placen,de accusa,nu,10. char,1
Filius & libertus iure mariti tantum accusare possunt,ibi,titu,iij,nu,3. char,3
Filio capti ab hostibus ante patris redditum obeunte,fingitur pr̄ reuersus retro filiū habuisse in potestate,de cri,læsę maie, Incer, Autho,q,iiij,nu,9. char,30
Filia nō cēsetur cōprehensa sub filiorū exheredatione, ibi,q,v,nu,5. char,31
Filius est portio quędā corporis paterni, sed & eadem caro dici pōt,ibi,q,v,nu,14 ,c,33

b

© SCD - Université de Poitiers

REPERTORIVM
INDICIA HOMICIDII PRÆMEDITATI
PER MARCVM ANTONIVM BLANCVM DILIgentissime recollecti, habes char. 356. & primo.

Præparationes, & ordinationes.
Transitus non solitus.
Frequentatio viæ.
Armorum delatio in non solito.
Armorum genus.
Asportatio bonorum.
Alienatio bonorum.
Inimicitia.
Reconciliatio.
Conuersatio cum inimicis occisi.
Iuuans inimicum meum.
Propinquitas iniuriati.
Inimicitia quando ignoratur occisor.
Mine.
Iactatio.
Modus percutiendi.
Proditio.
Multitudo vulnerum.
Tempus.
Locus.
Associatio, vel auxilium præstitum.
Receptatio.
Confessio.
Litterarum acceptatio.
Tractatus.
Secreta cõuẽtio, & locutio habita iter plures.
Rixa secundariæ parum post primam.
Aggressio.
Assistentia.
Ducẽs verbis aliquẽ, sciẽs malefactores ibi eẽ.
Vita hominis.
Conuersatio malorum.
Qualitas personæ.
A communiter accidentibus.
Trepidatio.
Mendacium.
Non respõdẽs interrogationi.
Taciturnitas.
Solicitans.
Fuga.
Fuga officialis.
Fugatus cum clamore.
Fugiens cum gladio euaginato.
Contumatia.
Prohibens ne quis capiatur.
Prope mortuum cum cultello.
Gladium sanguinolentum habens.
Mortuus prope domum alicuius inuentus.
Mortuus in domo.
Inuentus in loco delicti.
Visus admenare gladium.
Prohibere potens, si non prohibuit.
Pax, seu transactio.
Petitio veniæ.
Negligens in puniendo.
Fama.
Testis de visu.
Testis examinatus sine iuramento.
Testis an citet reus ad vidẽdũ iurare.
Testis lite contestata.
Testis post terminum examinatus.
Testis qui non debuit examinari.
Testis minor annis, xiiij.
Testis minor annis, xx.
Testis mulier.
Testis infamis.
Testis q̃ cogi nõ potest ad deponẽdũ.
Testis domesticus producentis.
Testes plures singulares.
Socij dictum.
Mortui depositio.
Denunciatio Decani, seu centenatij.
Incantationes, seu diuinationes.
Iudex si vidit.
Nomen malum.
Physionomia mala.
Signum.

FVRTI INDICIA.

Solitus furari.
Vicinus domus furatæ.
Res furtiua reperta pẽnes aliquem.
Visus exire domum.
Visus exire tempore noctis.
Expendens multam pecuniã de stãpa furata.
Expendens pecuniam, cũ antea esset pauper.
Commodum habens ex re furata.
Fuga famuli.
Culpa custodis.
Forma pedis.
Res alicuius relicta in loco furti.
Schala ante fenestram.

Omnia supradicta Indicia ibi habes plenissime examinata, cum suis numeris, & Repertorio diligentissime accommodata. Multasq; alias quæstiones de indicijs ibi videre poteris. char. 356.

© SCD - Université de Poitiers

vitæ, Amber, de Antra, de quæstio, & tortu. numero 21. char, 413
¶Fur ab abigeo quantitate secernitur, Placē. de accusa. tit. vj. sub. nu. 7. char, 7
Furtum fecisse an præsumatur is pœnes quē res subtracta reperitur Guid, de Suza, de indi. & tor. nu. 37. char, 316
Furtum a familiaribus, et in domo conuersantibus factum præsumitur, Fran, Bru, de indi. & tor. nu. 3. char, 328
Fures de socijs & receptatoribus interrogari possint. ibid. nume. 20, char, 330
Fur quidam Romę quibus remedijs cōtra torturam fuerit vsus. Pau. Gril. de quæstio & tor. q. iiij. nume. 14. char, 405
Fur quandoque ad pœnam torquetur pro leuibus furtis. ibi. q. vij. sub. nu. 9 char, 409
¶Furca suspenditur, qui aliquē violenter aggreditur. Placen. de accusat. titu. vj. numero 30. char, 8
¶Futurorum responsa vt plurimum sunt dubia. Grillan. de sortile. q. v. sub nu. 1. ch. 80
Futura dupliciter cognosci possunt. ibi. q. vj. nume. 6. char, 91

De litera G.

GAius Gracchus qualem olim excitauerit tragediam. Nico, Bohe. de sedi tio. q. j. nume. 20. char, 45
¶Gandenses qualem ob nimiam pecuniarum exactione, aduersus Ludouicum Flandersium Comitem excitauerint excetram ibi. nume. 33. char, 47
Gandenses Caroli septimi tempestate a suo Philippo Burgūdorum Duce desciuerunt. Ibi. sub nume. 37.
¶Gladio qui communiter plectantur. Placē. de accusa. tit. vj. sub. nume. 15. char, 7
Gladij temporalis exercitium Ecclesiæ denegatum esse, quomodo intelligatur, Gundisal, de hæreti. qō. xj. nu. 18. char, 146
¶Gradus primus torturæ quis sit. Paul. Ghirlan. de qō. & tortu. qō. iiij. sub. nu. 1. ch. 403
¶Gratiæ Principum executionem secum trahentes, non indigent alia executione, de crimi. læsæ maiesta. Incerto Autho. quæst. ix. nume. 3. char, 40
Gratia carere debet impetrata, qui contrauenit contentis in ea. ibi. q. xj. nu. 1. char, 41
¶Guelphis sua permittūtur statuta, & Gibellinis sua. Nico, Boher, de seditio. quæstio. v. nume. 6. char, 51

De litera H.

HEbrei non deferentes habitum distinctum ab habitibus christianorū puniuntur Paul, Grilan, de pœn. omnifa. coi. q. xij. nu. xj. char, 431
¶Hæresis in quo differat a crimi. lęsæ maiest. de cri. le. ma. Incer. autho. q. v. nu. 9. char. 32
Hæresis equiparari potest crimine læsæ maiesta, at non econtrario. ibidem quæstio. vj. nume. 22. char, 36
Hæreticus censetur, qui leui argumento a fide catholica deuiat. Ioan. Fran. Ponzini. de lamijs, nume. 68. char, 73
Hæreticus inquiri potest a pluribus. ibidem sub nume. 74. char, 74
Hæreticus post mortem inquiri potest a pluribus. ibidem sub nume. 74
Hæreticus non auditur etiam in valde fauorabilibus. ibidem nume. 77. char, 74
Hæresim sapientibus quando detrahendū sit. ibidem nume. 83. char, 75
Hæresis quibus casibus committatur in sortilegijs. Ghirlan. de sortile. q. x. n. 18. char. 107
Hæreticus spoliatus non restituitur, & quare. Ioā. Nico. Arel. not. j. de hære. n. 2. char, 118
Hæreticus post pœnitentiam traditus carcer perpetuo si inde fugiat dicitur relapsus. ibidem not. vj. nume. 1. char, 119
Hæreticorum collegio, nec cuiq; de collegio legari potest. ibi. not. vij. nu. 2. char. 120
Hæresis sola voluntate committitur, ibidem not. ix. nume. 2. char. eadem
Hæreticum accusans dicitur suam suorumq; iniuriam prosequi. ibid. not. x. char. eadem
Hæretica mulier perdit priuilegium hypothecæ & prælationis. ibi. not. xj. n. 2. char. eadē
Hæreticus intestabilis est. ibi. not. xiiij. ch. 121
Hæreticus non dicitur qui in dubijs vnā opinionem quamuis falsam eligit, ibidem not. xv. nume. 1. char. eadem
Hæreticus dici potest cuius errorem inquisitores correxerunt, ipse autem obedire noluit. ibi. not. xix. nume. 1. char. eadem
Hæreticus tenetur edere ad fundandam accusatoris intentionem. ibi. not. xxj. n. 2. ch. 122
Hæreticus vsucapere non potest titulo pro hęrede, quia incapax est possessionis. ibidem not. xxiij. char. eadem
Hæresis in quam quis lubrico ignorantiæ incidit est grauius delictū q̄ homicidium dolose commissum. ibi. not. xxviij. char. 122
Hęreticum amicū si quis admoneat vt fugiat, aut non veniat ad iudicem, audeant puniri. ibidem not. xxix.
Hæresim abiurans si non impleuerit iniunctā pœnitentiam habetur pro relapso, ibidem not. xxx. nume. 1. char. 123
Hæreticus reuersus ad fidem, non est iterum baptizandus. not. xxxix. nu. 1. char. 124
Hæreticus obligatur in sui odium, licet nō in fisci præiudicium. ibi. not. xliij. nu. 3. ch. 124

© SCD - Université de Poitiers

neris sancti promulgat contra hæreticos. ibidem.q.xx.nume.10. char.154
Inquisitores prauitatis hæreticæ an possint statuta aduersum hæreticos condere, & quid in delegatis ad vniuersitatem causarum.ibidem q.xxiij.nume.6. char.158
Inquisitor an teneatur ad pretiũ melioramentorum,quando bona alienata reuocantur, et pretium rerum renditarum.Ludo.Care. de hæreti.nume.81, char.169
Inquisitus de crimine, & ob vrgentia indicia tortus,& non confessus an debeat absolui. Paul.Grilan,de relaxa.carcera. quæstio.ij. numero 1, char.301
Inquisitus bonæ conditionis & famæ potest innocentiam suam per domesticos, & alias non admittendos,probare.Paul.Grilan.de relaxa.carce.q.iij.nume.4. char.302
¶Inscriptio quando non sit necessaria Bonicon.de accusa.nume.7. char,9
¶Intellectus an fuerit post peccatum obtenebratus in demonibus, Grilan. de fortile.q. vj.nume.4. char. 91
Interpretatio extensura non fit in equiparatis,nisi equiparatio per modum regulæ facta sit. de crimi. læsæ maiesta. incer.autho. numero 14. char,25
Interpretatio passiua, restrictiua legis ciuilis per aliam legem ciuilem potius q̃ per canones fieri debet.ibi.q.vij.nume.7.char.38
Inter occidentem, & occasionem mortis præbentẽ,differt.Odof. de percussio.n.15.c.63
Interpretatio confessionis in foro conscientiæ ad salutem animæ in partem fieri debet deteriorẽ.Io.Fr.Pozzi.de iamtis. n.90, c.76
¶Inuocatio demonis quando hæresim sapere dicatur,Gril.de fortile.q.x.n.10, ch.107
Inuocatio demonũ per modum orationis est proprie hæresis.ibidem nume.xj.
¶Irregularitas quid proprie dicatur. Nicol. Plouius.de irregula.nu.1. char.77
Irregularitas personæ dicitur,vbi generaliter ordinari quilibet tenetur. ibidem numero 2. char.eadem
Irregularis censetur qui ab ordinibus susceptis remanere prohibetur, ibi. sub nume.2
Irregularis est is cuius percussione contracta infirmitate mortuus est percussus, ibidem numero 11. char.78
Irregularis est qui a morte non liberat quem liberare potest.ibid.sub nu.12.char.eadem
Irregularitatem incurrit qui a proposito liberandi aliquem a morte retrahit,ibid.nu.13.
Irregularis efficitur percutiens latronem animo occidẽdi,si latro obierit ex vulnere inflicto,ibidem numero eodem.
Irregularitatẽ incurrit clericus qui cum socio ligat latronem, si postea timens ne a latrone occidatur eum occiderit.ibid.nume.14.
Irregularis efficitur clericus tradens furem iudici,si fur morti cõdemnetur.ibi.nu.eodem
Irregularis efficitur iudicãs furem iudici, seu officiali,si fur morti condemnetur,ibi.n.15.
Irregularis efficitur clericus, qui ad res suas recuperandas egit, si ex post facto ratum habet latronis suspendium.ibi.nu.16,ch.78
Irregularitatem nemo incurrit propter homicidium,nisi voluntate, vel culpa præcedente.ibidem sub nume.17. char.78
Irregularis non est is cuius amici ipso inuito iniuriantem sibi occiderunt, ibidem nu.18.
Irregularis est omnis qui nec promoueri, nec eligi potest.ibidem sub nume.31. char.80
Irregulares sunt furiosus,ebriosus,illiteratus, & similes.ibidem sub nu.2. char.77
Irregularis quando efficiatur quis percutiendo aliquem,& quando non,ibidem sub numero 3. char.eadem
Irregularis non efficitur clericus, qui ex sola curiositate, vel leuitate interest vĩdictæ sanguinis.ibidem sub nume.4. char.77
Irregularis efficitur chirurgus, si ob eius imperitiam mors sequatur.ibidem sub nu.5.
Irregularis efficit clericus chirurgus, si sub eius cura aliquis moritur, ibidem nume.6.
Irregularis efficitur custos infirmi si potum immodicum ei dederit, & mors sequatur. ibidem sub eodem numero.
Irregularis efficitur consulens aliquid vnde sequatur homicidium.ibidem numero 7.
Irregularis efficitur mandans aliquem verberari,si mandatarius occiderit.ibid.nume.8.
Irregularis an efficiatur mandator,si mandatarius occidatur ab eo quem occidere mãdatus erat.ibidem numero 9.
Irregularis an efficiatur consulens alicui vt patria, aut iure suo se exponat si ibi moriatur.ibidem sub numero 9.
Irregularis non efficitur homicidium casualiter perpetrans, si debitam adhibuerit diligentiam.ibidem numero 10.
Irregularitatẽ incurrit occidens aliquẽ se defendẽdo,si euitare aliter potuit.ibi.sub n.11
¶Iudicialis denunciatio est duplex,Bonicon. de accusa.nume.15. char.10
Iudex ecclesiasticus denunciationem an indistincte admittat,ibi.nume.15. char.eadem
Iudex ecclesia. super interesse singulari, vel priuato alicuius personę non potest per inquisitionem procedere ex officio, ibidem numero 28. char.11
Iudex quando ex suo mero officio procedat

© SCD - Université de Poitiers

& tortu.numero 34. char.332
Hominibus vilis conditionis in testimonium admissis non adhibetur tanta fides quanta alijs,ibidem numero 8. char.337
Homicidium est maius adulterio, lac,de Are. de q.& tor,nu,7. char,396
¶Hostia scripta literis sanguineis vtitur sortilegi ad amorem prouocandum,Grilan.de sortile,q.iij.nume,20. char,86
Hostes adiens,seditioni fauens, patriam prodens, viarum aggressor, & pupille corruptor morti traduntur,Guliel.Bont.de pœnis omnisa.coi,vbi enumerat casus, in quibus pœna mortis specifice a lege est imposita, char.414

De litera. I.

IAnuenses populares aduersus nobiles seditionem fecerunt aliquando, Nic.Boe. de seditio,q.j,nume,38. char,48
¶Ieiunij indictio tormenti genus est, Gũ disal,de hære,q.xiij.nume.7. char.147
Ignorantia iuris in iudice culpa lata est.Fran, Brun,de indi,& tortu,q.v. secundæ partis, nume.23. char.343
¶Imagines de cera fiunt quandoq; a sortilegis ad maleficiendos homines.Ghirlan. de sortile,q.v,nume,9. char.90
Imagines quare in sortilegijs fieri soleant cũ nihil operentur,ibidem nume,10,char,ead.
Imagines facere ad amorem mulieris prouocandum, potius superstitiosum est q̃ hæreticum,ibidem,q.x,sub nume,9. char.106
Imagines calcare,aut alias contemnere,an sit hæreticum,ibidem sub nume.12. char.107
Imagines baptizantes ad sortilegia facienda, qualiter puniendi, ibidem quæstio,xj. numero 21. char.110
¶Impedimentum puri,& meri facta absentis quomodo probetur,Et an sufficiat impedimenti semiplena probatio.Ant,de Cana,de excusa,in ij,parte,nume.15.& 17. char,18
Impeditus an teneatur excusatorem mittere, quid iuris si mittatur, ibidem nu,18,Item si non mittat,ibidem nume.19.
Impetrans literas principis gratiosas,ante integrationem illis se iuuare poterit, si opus fuerit de crimi,læsæ maiestatis, Incer.Autho. quæstio.ix,nume,2. char.40
Imploratio auxilij demonum ad sciendum futura, sapit hæresim, Grilan, de sortile.q.x. sub nume,10. char,107
Impubes cum tortura leui ad instructionem potest interrogari,Fran.Bru. de indi.& tortu,q.iiij.secundæ partis.nume.18. char.338
¶ Incestum siue incestus quid propriæ dicatur,& cum quibus committatur,Placen,de accusa,titu,iij,nume.15. char.4
Incestus qua plectatur pœna,ibi, sub,nume.16.
Incantatores qui censendi sint,Ghirl. de sortile,q.ij.nume,7. char,83
Incantationes quę fiunt contra serpentes, quãdo sunt punibiles,ibid,q.xj,nu.28,char.111
Inculpatio sola a tortio facta non facit indicũ sufficiens ad torturam, Guid. de Suza. de indi.& tor,nume,54. char.318
Inculpatus a tortio,an saltẽ possit subijci torture,si sit malæ cõuersationis, & famæ,ibi.
Incestus cum consanguineis,aut affinibus adinuicem coniunctis qualiter punitur,Pau. Gril,de pœn,omnisa,coi,q.iiij.nu.1,ch.421
Incestus commissus cũ duabus sororibus meretricibus, capitali pœna non punitur,ibidem sub numero 4.
¶Indicia non quælibet sunt ad torturam sufficientia,Guid,de Suza,de indicijs, & tortura, qui de hac materia copiosissime tractat per totum tractatum, char.312
Indicia sufficiẽtia, & verisimilia quæstionem præcedere debent, neq; enim in omni causa, aut qualibet persona est proponenda, ibidem nume.28. char.315
Indicia contra delatum summi possunt ex cõstantia,vel trepidatione.ibi,n.23. char.316
Indicium consurgit si postq̃ dominus alloquutus est in aurem famuli, ipse famulus aliquod crimen commiserit.ibi,nu.41. ch.317
Indicia dicuntur noua, quę a primis differunt specie, vel substantia.ibidẽ nu,61.char.319
Indicia indubitata quæ dicantur, Et indicia pluta probata quando faciant vnum indicium indubitatum, ibidem numero 99. & numero 100. char.323
Indicium per unum testem de risu deponentem probatur.Fran,Brun.de indicijs & tortu, Qui per quinque quæstiones tractat de hac materia, &
Primo,Quid sit indicium, & vnde dicatur.
Secundo,qualiter indicium probetur.
Tertio,qualia debeant esse indicia, per quæ deuenirí valeat ad torturam.
Quarto, qualia debeant esse indicia per quæ deuenirí valeat ad condemnationem.
Quinto,quomodo,& qualiter Indicia elidantur,& tollantur.
Sub quibus quæstionibus, omnes casus, circa indicia,& ad torturam pertinentes,distincte,& ad saturitatem discurrit. char.324
Indicia & præsumptiones,contrarijs eliduntur probationibus, & indicijs, Francisc. Brun. vbi supra quæstio. v. primæ partis. numero 1, char.334

© SCD - Université de Poitiers

secundæ partis.nu.16. char.349
Iudex debet inquirere,quamuis accusator de fistat.lac.de Are.de q.& tor.nu.5.char.396
Iudex eo debet vti temperamento,vt tortus, aut innocentiæ , aut supplicio seruetur fallunis.Bal.de qõ.& tor.sub.nume.2.char.397
Iudex debitu officium suum exercuisse præsumitur,nisi contrarium probetur. ibi.cap.. iij.nume.7. char.400
Iudex distinguere non debet vbi lex non distinguit.Pau.Grilan.de quæstio.& tor.q.v. nume.3. char.406
¶ Iuris versuti præstigia vltionem pudoris excludere non debent. Placen. de accusa. tit.iij.nume.9. char.4
Iuramentum non est exigẽdum ab inquisito. Bonicon.de accusa.nume.14. char.10
Iuramento inquisito præstito , an ad inquisita respondere teneatur.ibi.nume.46. char.13
Iura antiqua in filiorum ob delicta parentum punitione corriguntur per noua. de cri. læ. ma.Incer.Autho.q.vij.nume.5. char.38
Ius quærendum facilius abdicatur q̃ id q̃ iã quæsitum est, ibi.q.x.nume.6. char.41
Ius canonicum,vel ciuile non est scientia. Io. Fran.Ponzi.de lamijs.sub nu.4. char.66
Ius ars boni & equi dicitur.ibi.n.14. char.67
Ius ciuile est scientia practica & speculatiua, ibidem nume.16.
Iuris giti I dubijs sunt adeũdi.ibi.nu.38.ch.70
Iura de aliquibus loquentia locum habent in non expressis , in quibus eadem militat ratio ibidem nume.48. char.71
Ius ciuile magistros in secunda & tertia specie sortilegiorum solet equiparare. Grilan. de sortile.q.ij.nume.10. char.83
Ius ciuile pro soluendis maleficijs permittit recursum ad maleficos, sed non ius canonicum.ibidem.q.vj.nume.21. char.94
Iuri ciuili standum est, vbi eo iure aliquid decisum reperitur, cuius contrarium non reperitur decisum iure canonico,modo decisu ciuilis non sit peccati inductiua,Ioan.Nico.Arela.nota,xliiij.nume.5. char.124
Iuri introducto in fauorem partis licet renunciare,iuri vero introductum in odium alicuius nequaquam.ibi.no.xlviij.nu.3.cha.125
Ius canonicum de salute animæ curans,de bonis temporalibus raro disponit.Pau.Gril. de hære.q.vj.nu.3. char.133
Iuramentum quãdo deferatur in probationis supplementum.Pau.Gril.de quæstio.& tortu.q.vij.nu 8. char.409
¶ Iuuenis cum puella repertus , vel de domo eius exiens,suppositus præsumitur. Guid. de Sapa.de indi.& tortu.nu.36. char.316

De litera L.

Laicus mulierem nuptam adulterans excommunicatur , etiam si ante nuptias fuerit meretrix.Pau.Grillã.de pœn.omnisa.coi q.vj.nu.15. ch.424
Laicus pro incestu qualiter puniatur. Paul. Gril.de pœ.omnisa.coi.q.iij.nu.4.cha.420
Laicus virginem deflorans,eã dotare,& vxorem ducere tenetur, ibi.q.vij.nu.3.ch.424
Laicus iuramentum violando contra dominum suum &c.crimine læsæ maiest. irritiatur.Nico.Boe. de seditio.q.vj.nu.18.ch.54
Laicus,clericum regulariter accusare non potest, fallit in crimine hæresis. Gundisal. de hære.q.x.nu.3. char.144
Laici publice de fide disputantes puniendi sunt.ibi.q.xxj.nu.2. char.155
Lamie mulieres ad ludum demonis deferuntur per ipsum demonem.Ioan.Fran.Ponzi. de lamijs.nume.1. char.65
Lamie ad ludum demonum realiter & vere deferuntur, & non tantum imaginarie.ibi. nume.39. char.70
Lamijs dicentibus se delatas ad ludum demonum,& multa fecisse asserentibus non creditur.ibi.nu.50. char.71
Lamias portare corpus Christi ad ludum demonum est falsissimũ.ibid.sub nu.62.ch.72
Lamias sanguinem fugere paruulorum est erroneum.ibid.nu.63.Paruuli quomodo possint striçari ibidem.
Lapidem iaciens ex lasciuia si aliquẽ interfecerit mitius puniri debet.Nic.Boe.de seditio.q.vij.nu.51. char.60
Lata culpa in delictis non comparatur dolo. Amber.de Antra.de quæstio.& tortu. numero 17. char.412
Latitãs in domo an dicatur fugisse.Pau.Gril. de relaxa.carce.q.j.nu.8. char.309
Latrones suspendio,vel bestijs subiecti , priuantur aura vitali. Placen. de accusa.ti.vj. nume.18. char.7
Latrones dicuntur qui publice stratas aggrediuntur,qui & de socijs interrogari possunt. Franc.Brun.de indic.& tortu.q.ij.j.partis nume.22. char.330
¶ Legatus apostol.sedis,hæreticorum Iudex est competens super iam per ecclesiam decisis.Gundisal.de hære.q.vij.nu.8. char.140
¶ Leges simplicitatem amplectuntur,& subtilitatem respuunt. Ioan.Fran.Ponzi.de lamijs.nu.5. char.66
Lex est voluntaria,opinatiua,non passim necessaria.&c.ibi.sub nu.5.
Lex est localis non omnibus prouidens casibusibi.nu.6.

Leges

© SCD - Université de Poitiers

¶Indulgeo verbū quid significet, & quid restituo. Pau. Gril. de relaxa. carce. n. 3. ch. 300
¶Induciæ a lege concesse, an possint per iudicem abbreuiari. de modo proce. contra Apostą. Incerto Authore, nu. 14. char. 182
Infamia pro quibus irrogatur criminibus. Placen. de accusa. tit. ij. nu. 10. char. 2
Infamia notatur qui lenocinium facit, aut cū bestijs depugnauit. ibi. nu. 11. char. 3
Infamia irrogatur ex sententia damnato a iudice, ibidem nume. 12
Infamis non semper efficitur damnatus. ibidem nume. 13.
Infamia per quot testes probetur. Bonicon. de accusa. nume. 41. char. 12
Infamia cum peccato deletur in baptismo. Nico. plo. de irregula. nu. 37. char. 81
Infamia ex crimine quibus verbis aboleatur in compositione. Paul. Ghirlan. de relaxa. carce. nume. 10. char. 304
Infamis testis indicium ad torturam non facit, debet enim testis famę esse integrę Gui. de Suza. de indi. & tortu. nu. 91. char. 322
¶Infans furiosus aliquem occidens efficitur irregularis. Nic. plo. de irreg. n. 12. char. 78
Infans natus ex coitu cum Demone habito, cuius censeatur filius. Gril. de fortile. q. vij. nume. 13. char. 97
Infans natus mense septimo, ideo viuere posse dicitur, q̄ sub Luna nascatur. ibi. q. xiij. nume. 5. char. 115
¶Infectio criminis læsæ maie. lepra quædam dicitur, omnes inficiens, de cri. læsæ maiest. Incer. Autho. q. vj. nume. 4. char. 34
¶Infirmitates in humanis corporibus ex sola imaginum obseruantia, absq; maleficio oriri nō possunt Gril. de fortil. q. iij. n. 9. ch. 85
Infirmitates an possint licite sanari per quædam verba superstitiosa, quibus vtūtur mulierculę. ibi. q. vj. sub nu. 21. char. 94
¶Inimicus capitalis remouetur ab accusatione iure cano, Ioā. Nico. Arela. de hære. not. x. nume. 1. char. 120
Inimicos Principis fui in terram intrare permittens crimen læsæ maiest. Incurrit. Nico. Boe. de seditio. q. vj. nume. 13. char. 53
Inimicitia priuata excusat a rebellionis pœna. Nico. Boe. de seditio. q. iij. nu. 3. char. 50
¶Iniuria pacto sublata, pacto subsequenti nō potest reintegrari, de cri. læ. ma. Incer. Autho. q. iiij. nu. 2. char. 29
Iniuria personalis dicitur graue delictū. Fran. Brun. de indi. & tor. quæst. i j. secundæ partis. nume. 3. char. 336
Iniuria vti de domo facta, censetur toti familiæ irrogata. Pau. Grilan. de pœnis omnifariis. q. x. nume. 5. char. 427
¶Innocentiam suam probare nunquid possit is contra quem facta est inquisitio per familiares, vel cubicularios suos, Bonicon. de accusa. sub nu. 53. char. 13
Innocentia per excusatorem in qua iudicis parte allegari possit. Ant. de cana. de excusa. in ij. parte. nume. 3. char. 16
Innocentia post sententiā an in rē iudi. transactā etiā reo inuito, an & quibus casibus allegari possit, et corā quo iudice. ibi. n 6. ch. 17
Innocens, & non culpabilis in quo differunt. Pau. Gril. de relaxa. carce. q. ij. nu. 5. ch. 302.
¶Inquisitus an iurare teneatur super inquisitis articulis, cū ad denunciationem alterius procedat. Bonicon. de accusa. n. 18. char. 10
Inquisitus vel correctus, an possit appellare a correctione, vel sententia. ibi. n. 27. char. 11
Inquisitus cum habeat suo sacramento de veritate respondenda, nunquid possit admittere procuratorem, ibi. nu. 29. char. eadem
Inquisitio criminū ad euāgelicā denunciationem spectat. ibidem nume. 31. char. 12
Inquisitus cōtumaciter absens in eius odium, prius facta fide de infamia, procedetur ad receptionē testium, & ad diffinitiuam, etiā lite non contesta. ibi. nu. 40. char. 12
Inquisitio specialis quō fiat, ibi. nu. 50. char. 13
Inquisitor publicatis attestationibus, an possit super eodem crimine iterum alios testes inducere, vel recipere, ibid. nu. 54. char. 14
Inquisitor si in aliquo minus bene processerit, an illud reuocare, & de nouo procedere possit. ibi. sub nume. 54. char. eadem
Inquisitores cognoscere nō possunt, an sua sit iurisdictio. Io. Fr. Pōzi. de lamijs. n. 76. ch. 74
Inquisitores nō cognoscūt an sua sit iurisdictio, quia non intromittunt se nisi in his quæ sapiunt hæresim manifestum Ioan. Nico. Arela. de hæreti. not. iij. nume. 2. char. 119
Inquisitoris officium, etiam re integra nō expirat morte mādātis. ibi. not. iiij. n. 2. ch. ea.
Inquisitor an possit vices suas committere. Gundisal. de hære. q. vij. nume. 13. char. 140
Inquisitores aduersum Episcopos minime procedere possunt, nisi expresse illis committatur. Intellige sane vt ibidem nume. 15.
Inquisitoribus alijsq; hæreticæ prauitatis cognitoribus interdici ne modis illicitis ab alijs quibus pecunias extorqueant, alioqui pœna ibi tradita plectant. ibi. q. viij. n. 5. ch. 141
Inquisitoribus an liceat contra Iudeos procedere, qui christianos in eorum ritus inducunt. ibi. q ix. nume. 11. char. 143
Inquisitores an possint absoluere hæreticum ab excommunicatione quam Papa dte Ve

© SCD - Université de Poitiers

Maleficia facta per eos qui sunt de tacita professione diabolica, quando hæresim sapiãt, & quando non, ibi. nu. 6. char. 421
Malefici qua multentur pœna de iure ciuili, ibi, q. xj. nu. 11. char. 109
Maleficiatos curãs per sortilegia nõ punit de iure ciuili ꝗ iure canonico sic, ibi, n. 15. c. 110
Malitia crescẽte, debet ẽt pœna augeri. Nico. Boe. de seditio. q. vij. nu. 54. char. 61
Maleficiatũ curare hoiem nemo põt, nisi eiusdẽ artis sit peritus, Gril. de fortile. n. 4. c. 83
Maleficiatum hominem ars nulla a maleficio liberare potest, ibid.
Malefici qualiter, ꝑ vnctiones maleficia sua perpetrent, ibi. q. iij. nu. 29. char. 88
Maleficia qualiter extra corpus maleficiati censeantur fieri, ibi. nu. 30.
Maleficiatus quidã ne cũ vxore copularetur, qualiter fuerit liberatus, ibi. q. vj. nu. 15. c. 93
Malefici, seu sortilegi, qualiter pluuias, grãdines, & fulgura inducere possint, ibi. nu. 17.
Maleficiũ quãdoq; absq; veneno, & sola carminum, & verborũ potẽtia perficitur, ibi. q. viij. nu. 3. char. 104
Malefice in manibus publice Iustitiæ existẽtes, quare nõ faciũt se deferri per demones ad mortẽ euitandã, ibi. q. ix. nu. 1. char. 104
Malefici incarcerati euadere non possunt, eo ꝗ Deus non permittit, ibi. nu. 4. char. 105
Malum semper præsumitur de nouo Iudice. Pau. Gril. de relaxa. carce. q. j. nu. 21. c. 309
¶ Mandantis morte reintegra finitur mandatum. Io. Nico. Arela. not. iij. nu. 1. char. 119
Manifestũ quid sit, & an egeat probatione ꝗ manifestũ est Pau. Gril. de qõ. & tortu. q. iij. nume. 14. char. 403
Manifestum & euidens in quo differat a notorio, ibi. nu. 15.
¶ Maritus in accusanda vxore extraneo, & etiam patri est præferendus. Placen. de accusi. tit. iij. nu. 7. char. 4
Maritus adulterum cum vxore repertum, interficere põt. ibi. nu. 12.
Martio quãdo liceat occidere eũ, quẽ suspicat vxoris castitati velle illudere, ibi. nu. 13.
¶ Marchio Ferrariensis iura de cri. læsæ maiestã. loquentia contra tuos subditos exercer. Nico. Boe. q. vj. nu. 4. char. 52
¶ Materia, siue causa mere ecclesiastica nõ cadit sub iudicio laicorũ, Gundis. de hære. q. xx. nume. 3. char. 153
¶ Matrimoniũ qñq; ꝑ ecclesiã separari mandatur ob impotẽtiam coeundi Gril. de fortile. q. vj. nu. 14. char. 93
Matrimoniũ cũ hæretico contractũ nõ tenet, liẽ punitur pœnis extraordinarijs, vt nu. 58. cũ seq. Ludo. Care. de here. nu. 157. c. 178
Matrimoniũ scientẽr cõtrahẽtes in gradu prohibito, pœna incestu puniũtur. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. v. sub nu. 3. char. 421
¶ Membrũ nullũ abscindi debet pro crimine, nisi sola manus, Plac. de accu. tit. vj. n. 29. c. 8
¶ Mẽdactũ an ꝑstet qõi indiciũ. Fran. Bru. de Indi. & tor. q. iij. prime partis. nu. 18. c. 330
¶ Mens concedentis colligitur qualis fuerit ex verbis supplicationis. de cri. læ. maiestã. Incer. Autho. q. iiij. sub nu. 10. char. 30
Mens principis manifesta, est omnino obseruanda, ibi. q. viij. nu. 13. char. 40
Mens deliberata principis colligitur ex actibus frequenter iteratis, ibi. q. xij. nu. 3. c. 42
¶ Mercatores falliti cessantes, & fugitiui qñ possint torqueri vt indicent pecunias, Pau. Gril. de qõ. & tortu. q. vij. nu. 4. char. 402
¶ Meretrix põt probari ex verisimilibus circũstantijs. Fran. Bru. de indi & tortu. q. iiij. prime partis. nu. 8. char. 333
Meretrices causa libidinis inclusas detinẽtes iniuriarũ tenentur, Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. x. nu. 25. char. 429
¶ Mestes lapis potus facit vt dolorem nullũ sentiat tortus. Pau. Gril. de qõ. & tor q. iiij. numero 13. char. 405
Et quæ remedia verbis fiant, ne torti dolorem sentiant, ibid.
¶ Miles, seu alius missus ad videndũ excessũ per Iudicẽ, seu potestatẽ quid debeat facere. Fran. Bru. de indi, & tor. q. ix. secũde partis. nu. 2. char. 354
Miles artẽ Iudicrã exercẽs, capite plectit, non aũt paganus. Placen. de accusa. tit. ij. n. 6. c. 2
Milites ex ꝓposito & dolose seduionem facientes in exercitu belli debent capite plecti. Nico. Boe. de seditio. q. vij. nu. 61. c. 62
Miles qui ꝑ lasciuiã aliquibus rixãtibus seditionẽ fecerit, militia priuari debet. ibi. n. 63.
Milites hodierni per plateas quotidie occiõũ torture possunt applicari, sicut alij priuati. Guid. de Suza. de indi. & tor. nu. 105. c. 323
¶ Mine qũ indicium sufficiens faciant ad torturam. Fran. Bru. de indi. & tor. q. iij. prime partis. nu. 33. char. 332
Minor. xiiij. annis, non debet torqueri, potest tñ ferula, vel corrigia cedi. Gui. de Suza. de indi. & tor. nu. 12. char. 315
¶ Miraculũ quid proprie dicatur. Grillã. de fortile. q. vij. sub nu. 25. char. 97
Miracula (cũ diuina virtute fiunt) arguũt Dei ac fidei nostre veritatem infallibile. Gũdis. de here. q. xxj. nu. 6. char. 155
¶ Misericordiã pro delinquẽte quãuis regulariter implorare liceat, pro hæretico tñ non

© SCD - Université de Poitiers

ad criminum inquisitionem, vel ad denunciationem officialis publici, ibi, nu. 43. c. 13
Iudex siue superior in iudicando quando formare debeat, ibi, nu. 44.
Iudex ex officio potest probationes inducere, & supplere, Anton, de Cana, de excusat. numero 5. char. 15
Iudex potest iudicare contra communem opinionem casum legis non habentem, de crimine læsæ maiest. incer. Auth, sub nu. 8. cha. 24
Iudex de notorio crimine non potest condemnare, absque præcedenti citatione, ibidem nume. 24. char. 26
Iudex vnius ciuitatis non potest cognoscere de seditione facta in alia, Nicol. Boer, de seditio. q. vij. nu. 3. char. 55
Iudicantem oportet cuncta rimari, Odof. de percussio. nu. 4. char. 63
Iudici per inquisitionem procedenti, & se informatum de fama dicenti non statur, Ioan. Fran. Ponzi, de Iamijs, nu. 80. char. 74
Iudex ratione notorij non debet procedere, nisi prius constet de notorij qualitate, ibid. nume. 81. char. ea.
Iudex, actor, vel procurator, & notarius irregulares sunt si in membris mutilatio sequatur, Nicol. Pio, de irregula, nu. 4. char. 77
Iudex, vel officialis, seu aduocatus, causam sanguinis tractãtes efficiuntur irregulares. ibidem nume. 5.
Iudex ecclesiasti. brachium seculare hortari potest, ad hæreticos vel paganos expellendos. ibi, sub nu. 19. char. 79
Iudeus super crucem immundicias proijciẽs, qua pœna mulctatur. Pau. Gril, de fortile. q. xj. nu. 19. char. 110
Iudex in casu dubio cognoscit an sua sit iurisdictio. Ioan. Nico. Arela, not. iij. de hære. numero 1. char. 119
Iudici vbi non datur potestas cognoscendi nisi de manifestis, si reuocatur in dubium, in illo casu non potest cognoscere an sua sit iurisdictio. ibidem numero 3. & limitatur & restringitur. nu. 4. char. 119
Iudeorum collegio quanuis non possit legari, potest tamen vni de Iudeorum collegio legari. ibi not. vij. nu. 1. char. 120
Iudeorum collegium hodie reprobatur ratione sectæ. ibi, nu. 4.
Iudeis synagogas vbi eorũ ceremonias exercent habere licet, hæreticis nequaquã. ibi. not. xxv. nume. 1. char. 122
Iudei nituntur veritatis primordio. ibidem.
Iudei cur hodie, a christianorum ecclesia sustineantur. ibi, nu. 3.
Iudeus super crucẽ immundicias proijciẽs, an possit vt sacrilegus puniri. Pau. Gril, de pe. omni. coi. q. j. nu. 9. char. 417
Iudeus copulam fornicariam habẽs cum christiana, virilium amputatione, punitur. ibid. q. xij. nu. 7. & 8. char. 430
Iudicibus an liceat hæreticis a iure impositam pœnam minuere vel augere. Gundisal. de hære. q. xvij. nu. 1. char. 150
Iudex in sententijs ferendis, vel pœnis iniungendis contra abiurantes, qualiter pronunciare debeat. ibi, q. xx. nu. 8. char. 153
Iudices ecclesiastici sepe vtunt carceribus petuis. Pau. Gril, de relax. car. q. j. n. 4. c. 297
Iudex ecclesiasticus bene potest ferre sniam, ex qua non venit principaliter sanguinis effusio, licet ex post facto & accidentaliter sequatur. ibi, q. v. nu. 2. char. 298
Iudex pœnam vnam cõmutans cum alia non dicit cõtra legẽ venire. ibi, q. vj. nu. 3. c. 299
Iudices ob casus emergẽtes possunt transgredi leges. ibi, nu. 9.
Iudex quo casu accusationis abolitionem facere possit, sed non diffinitiue absoluere. ibi, q. ij, nume. 4. char. 302
Iudex in atrocissimis delictis, Principe inconsulto componere non potest. ibidem q. iij. numero 2. char. 305
Iudex superuenientibus nouis indicijs an possit inquirere de crimine super quo fuit facta compositio. ibi, q. vj. nu. 1. char. 306
Iudex retinens paratum præstare fideiussorẽ idoneum, in findicatu conueniri põt actione iniuriarum. ibi. nu. 2. char. 307
Iudex maleficiorũ licet principaliter nõ possit cognoscere de causis ciuilibus, potest tamen incidenter. ibi, nu. 3. char. 312
Iudex torturus reum, iuris, et humanitatis meminerit, nec repetere debet, si veritas impositi criminis, alia quauis via possit erui. Giudo de Suza, de indi. & tor. nu. 1. char. 314
Iudex carcerato qui torqueri non potest alimenta denegare non debet. ibi, nu. 6.
Iudex qualiter, & quomodo debeat reum interrogare. ibi, nu. 25. char. 315
Iudicantis arbitrio relinquitur quicquid a iure non determinatur. ibi, sub nu. 30. cha. 316
Iudex dolo malo, & sine causa, quæstioni, seu torture aliquem applicans, capite punitur. ibi, nu. 58. char. 318
Iudex modum in torquendo excedens, non Iudex, sed priuatus esse fingitur. ibidem numero 88. char. 321
Iudice, & notario afferentibus confessionem torti spontaneam, reo autem dicente eam tormentorum formidine factam cui potius standum erit, ibidem quæstiona sexta,

© SCD - Université de Poitiers

Maleficia facta per eos qui sunt de tacita professione diabolica, quando hæresim sapiãt, & quando non, ibi.nu.6. char.ea.
Malefici qua multentur pœna de iure ciuili, ibi,q.xj.nu,11, char.109
Maleficiatos curãs per fortilegia nõ punit de iure ciuili ñ iure.canonico sic,ibi,n.15,c.110
Malitia crescẽte, debet ẽt pœna augeri, Nico. Boe.de seditio,q.vij,nu,54. char.61
Maleficiatũ curare hoiem nemo põt, nisi eiusdẽ artis sit peritus.Gril,de fortile.n.4. c.83
Maleficiatum hominem ars nulla a maleficio liberare potest.ibid.
Malefici qualiter, p vnctiones maleficia sua perpetrent,ibi,q.iij,nu,29. char.88
Maleficia qualiter extra corpus maleficiati censeantur fieri.ibi.nu.30.
Maleficiatus quidã ne cũ vxore copularetur, qualiter fuerit liberatus.ibi,q.vj,nu.15,c.93
Malefici, seu fortilegi, qualiter pluuias, grãdines, & fulgura inducere possint.ibi, nu.17.
Maleficiũ quãdoq; absq; veneno, & sola carminum, & verborũ potẽtia perficitur, ibi, q.viij,nu,3. char,104
Malefice in manibus publice Iustitiæ existẽtes, quare nõ faciũt se deferri per dæmones ad mortẽ euitandã, ibi,q.ix.nu,1. char,104
Malefici incarcerati euadere non possunt, eo q̃ Deus non permittit,ibi.nu,4. char.105
Malum semper præsumitur de nouo Iudice. Pau.Gril,de relaxa,carce,q.j,nu,21. c.309
¶Mandantis morte reintegra finitur mandatum.fo.Nico.Arela,not,iiij,nu,1. char,119
Manifestũ quid sit, & an egeat probatione q̃ manifestũ est Pau,Gril,de qõ,& tortu,q.iij. nume,14. char.403
Manifestum & euidens in quo differat a notorio,ibi,nu,15.
¶Maritus in accusanda vxore extraneo, & etiam patri est præferendus.Placen, de accusa,tit,iij,nu,7. char,4
Maritus adulterum cum vxore repertum, interficere põt,ibi,nu,12.
Marito quãdo liceat occidere eũ, quẽ suspicat vxoris castitati velle illudere, ibi,nu,13.
¶Marchio Ferrariensis iura de cri,læsæ maiesta,loquentia contra tuos subditos exercet.Nico.Boe,q.vj,nu,4. char,52
¶Materia, siue causa mere ecclesiastica nõ cadit sub iudicio laicorũ,Guadis, de hære.q. xx,nume,3. char,153
¶Matrimoniũ qñq; p ecclesiã separari mandatur ob impotẽtiam coeundi Gril, de fortile.q.vj.nu,14, char,93
Matrimoniũ cũ hæretico contractũ nõ tenet, licẽ puniatur pœnis extraordinarijs, vt nu, 58,cũ seq.Ludo.Care,de hære,nu,157.c,178
Matrimoniũ sciẽter cõtrahẽtes in gradu prohibito, pœna incestu puniũtur,Pau,Gril,de pœn,omnifa,coi,q.v,sub nu,3. char,421
¶Membrũ nullũ abscindi debet procrimine, nisi sola manus,Plac,de accu,tit,vj,n,29,c.8
¶Mẽdaciũ an psit q̃ôi indiciũ.Fran. Bru,de Indi,& tor,q.iij,prime, partis,nu,13. c.330
¶Mens concedentis colligitur qualis fuerit ex verbis supplicationis,de cri,le,maiesta, Incer.Autho,q.iiij,sub nu,10. char,30
Mens principis manifesta, est omnino obseruanda,ibi,q.viij,nu,13. char,40
Mens deliberata principis colligitur ex actibus frequenter iteratis,ibi,q.xij,nu,3, c,42
¶Mercatores falliti cessantes, & fugitiui qñ possint torqueri vt indicent pecunias,Pau. Gril,de qõ, & tortu,q.vij,nu,4. char,402
¶Meretrix põt probari ex verisimilibus circũstantijs, Fran,Bru,de indi & tortu q. iiij, prime partis,nu,8, char,333
Meretrices causa libidinis inclusas detinẽtes iniuriarũ tenentur,Pau,Gril,de pœn,omnifa,coi,q.x,nu,25. char,429
¶Mestes lapis potus facit vt dolorem nullũ sentiat tortus.Pau,Gril,de qõ,& tor q.iiij, numero 13. char,405
Et quæ remedia verbis fiant, ne torti dolorem sentiant,ibid.
¶Miles, seu alius missus ad videndũ excessũ per Iudicẽ, seu potestatẽ quid debeat facere,Fran,Bru,de indi,& tor,q,ix,secũde partis,nu,2. char,354
Miles artẽ Iudicrã exercẽs, capite plectit, non aũt paganus.Placen,de accusa,tit,ij,n,6,c,2
Milites ex ꝓposito & dolose seditionem facientes in exercitu belli debent capite plecti.Nico.Boe,de seditio,q.vij,nu,61. c,62
Miles qui p lasciuiã aliquibus rixãtibus seditionẽ fecerit, militia priuari debet.ibi,n,63.
Milites hodierni per plateas quotidie occisoꝝ torture possunt applicari, sicut alij priuati. Guid,de Suza,de indi,& tor,nu,105. c,323
¶Mine qñ indicium sufficiens faciant ad torturam.Fran, Bru,de indi,& tor, q.iij,prime partis,nu,33. char,332
Minor,xiiij,annis, non debet torqueri, potest ñ ferula, vel corrigia cedi,Gui,de Suza,de indi,& tor, nu,12. char,315
¶Miraculũ quid proprie dicatur, Grillã, de fortile,q.vij,sub nu,25. char,97
Miracula(cũ diuina virtute fiunt) arguũt Dei ac fidei nostre veritatem infallibile. Guidis, de hære,q.xxj,nu,6. char,155
¶Misericordiã pro delinquẽte quãuis regulariter implorare liceat, pro hæretico tñ non

© SCD - Université de Poitiers

Leges a Deo per ora prudentum, & imperatorum promulgate sunt, ibi, nu, 10.
Legibus subi debet oīs homo, ibi, nu, 31, c. 67
Leges in quibus allegari possint, ibi, nu, 12.
Leges rationem & causam habere censentur. ibi, nu, 15.
Legiste & Canoniste qualem modum habeāt arguendi, ibi, sub nu, 25. char. 68
Leges respuere subtilitates qualiter intelligatur, ibi, nu, 29. char. 69
Lex non dicitur voluntaria, cum etiam Principis voluntas legem condens ratione regulari debeat, ibi, nu, 30.
Lex rationabilis dicitur eo ipso ꝙ prohibita non reperitur, ibi, nu, 34.
Lex an sit variabilis, vel mutabilis, ibidem nume, 36. char. 69
Lex an sit omnibus casibus prouidens ibidē numero 37.
Lex tantum fit de his quæ vt plurimum accidunt, ibi, nu, 56. char. 72
Lex quælibet a ratione sua interpretationem recipit, Grillan, de fortile, q. vij, nu, 32. c. 101
Legum correctio fugienda, Ioan, Nicol, Arel. no, xiiij, nu, 4. char. 124
Leges ludibres esse nō debent, nec verbis imposite, Iaco, de Are, de banni, nu, 30, ch, 186
Legitima defensio referuatur ei contra quem crimen vel infamia probatur, Bonicon, de accusatio, nu, 24. char. 11
Legitima defensio semper est seruanda, ibidē nume, 38. char. 12
Leges Cæsaris non aliter recipiuntur in Gallia, q̄ ꝙ bonæ sint, de crimine læsæ maiest. incer, Auth, q. vj, nu, 20. char. 36
Lex declaratoria pœnam imponens, respectu pœnæ non trahitur ad præterita, ibi, nu, 23
Legitimatio quę fit respectu bonorū paternorum, an extenditur ad successione collaterallium, ibi, q. x, sub nu, 1. char. 41
Lex ordinariam iurisdictionem dat, Iacob, de Are, de bannitis, nu, 47. char. 188
¶ Lemouicenses in seditione Marcum exactorum tributorum tēpore Chilperici Regis interemerūt, Nico, Bohe, de seditio, q. j. numero, 22. char. 46
¶ Lenocinij marito obiectū, onerat ipsum, vxorem tamen non excusat, Placē, de accusa, titu, iij, nu, xj. char. 4
¶ Leuiores probationes sufficiunt cōtra prælatum Bonicon, de accusa, sub nu, 47. c. 13
¶ Liberi ex matrimonio inter Christianum & Hebream sunt illegitimi, Paul, Ghirlan, de pœn, omnisa, coi, quæstio, xij, sub numero 3. char. 430
Liberi an & quando possint torqueri, Placē, de accusa, iii, v, nu, 3. char. 5
Liberi in pecuniaria cā non sunt torquendi, ibi, nu, 4.
Liberandus a maleficio iubetur signum Crucis ommittere, Ghirlan, de fortile, quæst. vj. nume, 16. char. 93
¶ Libri improbatæ lectionis reperti pœnes aliquē, an eū hæreticum probent, Gundi, de hære, q. xiij, nu, 19. char. 148
¶ Libido, seu licentia mētiendi, impunita esse non debet in criminū delatoribus, Placen, de accusa, titu, iiij, nu, 3. char. 5
¶ Litteræ inquisitionis per excōmunicatum impetrare non valeant, Bonicon, de accusa, nu, 42. char. 13
Littere principis gratiosæ in curia præsidis nō integratę, an prosint ei qui eas obtinuit. de cri, lęse maie, Incer, Autho, q. ix, n. 1. c. 40
¶ Locus attenditur in puniendis criminibus. Placē, de accusa, titu, vj, nu, 5. char. 6
Loquētis virtus stat in bene distinguēdo, Ioā. Fran, Ponzi, de lamijs, nu, 55. char. 72
Locutio secreta, vel auricularis cum aliquo facta, qui postea incontinenti homicidium cōmisit, an faciat pręsumi consiliū vel mandatū ad hoc Faciendū, Fran, Bru, de indi, & tor, q. iij, prime partis, nu, 37. char. 332
Locus sacer solus, sacrilegium non facit, Pau, Ghirlan, de pœni, omnisa, coi, quæstio, j. numero 5. char. 416
¶ Lutettani quantū seditionem fecerint tempore Caroli Sexti, Nico, Bohe, de seditio, q. j, nume, 34. char. 48
¶ Lux veritatis Christus, vniuersum mundū illuminans, Ghirlan, de fortile, quæstio, iii, numero 2. char. 88

De litera M.

Magistratus seculares exequi, & cōseruare constitutiones aduersus hęreticos latas iurare debēt, qū si facere recusant puniuntur vt ibi. Gundi, de hęre, q. xix, nu, 5. char. 152
¶ Maiestatē diuinā longe grauius est offendere quam humana, de cri, læsæ maiest. Incer, Autho, q. v, nu, 16. char. 33
Maiestas duplex est scilicet diuina, & humana, Nic, Bohe, de seditio, q. vj, nu, 11. char. 53
Maiestas dicitur maior stans, siue maior potestas, ibi, nu, 19. char. 54
Maiestas Papę, est maior Imperiali maiestate, ibid, nu, 17.
Maiestatē cœlestē offendētes grauius puniūtur quam qui tēporalē, ibi, q. vij, n. 57. c. 61
¶ Maleficorū, seu fortilegorum duplex professio, tacita, videlicet & expressa, Ghirlā. fortile, q. x, nu, 4. char. 106

© SCD - Université de Poitiers

semine, nō est maculatus peccato originali sed quis ille, Christus solus, ibi, nu. 15. c.33
Natura rerū testis optima, ibi, q. vij, nu. 4. c.38
¶Negotia plura sunt numero quam vocabula, Ioā. Fran. Ponzi, de lamijs, nu. 17. c.67
Negatiua est non ens, & ideo improbabilis, ibi, sub nu. 41. char. 70
¶Nepos etiā venit appellatione filij, de cri. læsæ maie. incer. Autho, q. vj, nu. 2. char. 34.
Nepos in materia correctoria venit nomine filij, ibi, nu. 3.
Nepos vere non venit filij appellatione, ibi, numero 6.
Nepos non venit appellatione filij in materia odiosa, et in legis dispositione, ibi, nu. 7.
Nepos non venit nomine filiorū in his in quibus interpretatio stricta fieri debet, ibi, n. 10
Nepotes, auo mortuo concepti, ad eum nihil spectare dicuntur, ibi, nu. 12.
Nepos filiorum nomine continentur, filio de medio sublato, ibi, nu. 13.
Nepos patris imago dicitur, ibi, nu. 25. c.37
¶Nesciētia, seu ignorātia est intellectus neq; ad verū, neq; ad falsum determinatus. Pau. Gril, de quæstio, & tor. q. iij, nu. 10. char. 402
¶Nobiles, Aduocati, & Doctores an possint torqueri, Frā. Bru, de indi, & tor, q. iiij, secūdę partis, nu. 22. char. 338
¶Nomina hebraica Dei, & Angelorū ab aliquibus scripta, an deferanē licite pro remedio sanitatis, Gril, de fortile, q. vj, n. 23, c. 94
¶Notariū sufficit in principio officij iurare fideliter exercere officiū, Ioan, Nico. Arela, tot, xxxvj, nu. 1. char. 123
Notarius inquisitoris tenetur iterū iurare, dū assumitur in causa inquisitionis, ibi, nu. 2.
¶Notoria multa dicūtur quę non sunt, Iac, de Aren, de banni, nu. 14. char. 185
Notorium id dicitur quod nulla tergiuersatione celari potest, ibid.
Notorium quid non est per iudicem pro notorio haberi non debet, ibid.
Notoriū dē certitudo indubia rei de qua queritur, fidē facies indubiā, Paul, Gril, de qō. & tor, q. iij, nu. 11. char. 402
¶Nūcius instrm quo vox vnius vadit in aliū. Anto, de Cana, de excusato sub, nu. 7. c. 15
Nūciū, vel literas hostibus mittēs, crimē incurrit lęsę maie, Nic. Boe, de fedi, q. vj, n. 15, c. 53
¶Nunquā dictio est exclusiua loci, & tēporis & cuiusuis alterius subiecti. Paul, Gril, de hære, q. v, sub nu. 17. char. 132
¶Nuptias binas si quis contraxerit, an huius rei cognitionem habeat inquisitor, Gundis. de hære, q. ix, nu. 5. char. 142
Nuptię de parētū consensu procedere debent, Pau. Gril, de pœ, omni, coi, q. x, n. 24, c. 429

De litera O.

OBligatio naturalis ex tacito consensu delictis inest, de cri. le, maie. Incer. Autho, q. viij, nu. 7. char. 39
Occasio capi debet q̄ benignius respōsum p̄bet, Io. Fr. Pozi, de lami, n. 62, c. 72
¶Occisū accipe debemus ferro, vel modica re, siue magna, Odof, de pcussio, n. 17. c. 63
Limitatio ad prædicta, nu. 15, 16, & 17.
Occidēs, qui dicit ad sui defensionē occidisse, an ratione dubietatis debeat absolui. Pau. Ghirlan, de relaxa, carcera, q. vj, n. 4. c. 308
Occidi non pōt impune, qui non reperitur in flagrāti crimine. Pau. Gril, de pœn, omnisa, coi, q. x, sub nu. 6. char. 427
Occultās hęreticū sciēter, tanq̄ hęreticus puniri debet Io. Fr. Pōzi, de lamijs, n. 75. c. 74
Offendere pſonā publicā grauius est q̄ priuatā. Nic. Boe, q. vij, de seditio, nu. 36, char. 59
¶Officiū iudicis valde exuberat circa modū inquirendi, Bonicon, de accusa, nu. 26. c. 11
Officiali facto in ciuitate super damnis datis, vel super abūdantia, nō idcirco tollit iurisdictio ordinarij, Gundisal, de hæreti, q. vij, numero 10. char. 140
Officiales temporales, an hæretice prauitatis cognitionē habeant, ibi, nu. 20. char. 141
Officiales seculares hęreticos punire nolētes, qua pœna plectant, ibi, q. xix, sub, n. 4. c. 152
Officialis fugiēs tpe syndicatus pro confessio habet de his super quibus inquiritur, Fran. Bru, de indi, & tor, q. iij, partis, nu. 11. c. 329
Officiales nō debēt parere ptāti, aliqd cōtra legē iubēti, ibi, q. vij, secūdę par. nu. 5. c. 352
¶Onera plurima subeūt, qui populo pręsunt, Nic. Boe, de seditio, q. j, nu. 32. char. 47
¶Operationes naturales corporibus per demones assumptis non conueniunt. Gril, de fortile, q. vij, sub nu. 12. char. 97
Opera facta arte malefica, valde sunt detestāda, ibi, q. xij, nu. 17. char. 114.
Opera bona facta per hęreticū, & scismaticū, aut apostatā, an sint eis vtilia, Pau l, Gril, de hære, q. ij, nu. 10. char. 128
Opera bona prius facta an prosint peccatori conuerso, ibi, nu. 11.
Opera hoīs attēdunt ex vitę præterite gestis Guid. de Suza, de indi, & tor. nu. 34. c. 316
Opem ministerij & adiutorij corporaliter pstans malefactori, qñ, & qualiter puniatur. Pau. Gril, de pœn, omni, coi, q. x, n. 15, c. 428.
Opem præstans post delictū commissum, qñ puniri debeat, ibi, nu. 17.
Opem prestans malefactori per viam iustitię, non punitur, ibid.

© SCD - Université de Poitiers

licet, Gundisal. de hære. q. xvj. nu. 3. c. 150
¶ Monachus fornicans, sacrilegiũ cõmittit, Clericus vero stuprum. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. xv. nu. 2. char. 432
Monialẽ stuprãs de iure ciuili debet capite plecti. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. xv. numero. 18. char. 418
Monito charitatiua pcedere debet inquisitionẽ, Boni con. de accusa. nu. 34. char. 12
Monachi an possint licite iurare se defensuros aduersus quẽlibet monasterij bona diripientem Nico. Boe. q. v. nu. 2. char. 51
Monetã & imaginẽ Cesaris falsificãs, crimen læsæ maie. incurrit. ibi. q. vj. nu. 2. char. 52
Monitiones gñales in ecclesijs fieri solite, vt sub excõmunicationis pœna scientes aliqua delicta ea propalare habeant, an & qñ stringãt. Gundisal. de hæreti. q. x. nu. 9. char. 144
¶ Mores nouosad vitę rectitudinẽ nõ necessarios inducere, est discordiam inducere, Nico. Boe. de seditiosis. in j. q. nu. 2. char. 44
Morituro prius succurritur in baptismate q̃ in cõione Dominici Corporis Ioan. Nico. Arela. de hæreti. not. xxxiiij. nu. 3. char. 123
Mortuus iuxta domũ titij repertus, an præsumatur a Titio occisus, Guid. de Suza. de indi. & tortu. nu. 39. char. 316
Mulier qũq; pōt accusare, nõ exacta inscriptione. Placen. de accusa. nu. 6. char. 1
Mulieres de matrimonio violato conquerentes, non admittuntur ad accusandum. ibid. titu. iij. sub nu. 2. char. 3
Multitudo, an possit in quattuor consistere, Nico. Boe. de seditio. q. iij. nu. 2. char. 50
Multitudo delinquentium est cã rigoris iuris relaxandi. ibi. q. vij. nu. 24. char. 58
Multitudini in septem casibus non parcitur, ibi. nu. 25.
Nec ẽt multitudini religiosorum, ibid.
Multitudini non parcitur in delicto cõmittẽdo, licet bene in commisso. ibi. nu. 26.
Mulieres possunt tempore guerre ciuitatem tueri, ibi. nu. 59. char. 61
Mulieres possunt crimen læsæ maie. incurrere, ibi. nu. 60.
Mulieres sup quasdã bestias de nocte ęquitare, ẽt i momẽto multa terrarũ spatia pertrãsire falsũ est, Io. Fr. Pōzi de lami. n. 49. c. 71
Mulier ex se pudica, quãdoq; ad libidinẽ diaboli opera prouocatur. Gril. de fortile. q. v. sub nume. 5. char. 89
Mulier quædã virũ suũ ad ludum demonum duxit, qui ibidem Deo laudes referens, repertus est solus in loco a domo distanti per centũ miliaria. ibi. q. vij. nu. 26. char. 99
Mulieres quędam sub falsis illusionibus cum Diana. & Heroida falentur se ire nocturno tẽpore. ibi. nu. 33. char. 102
Mulieres quare in maiori numero eãt ad ludum demonum quam viri. ibidem sub numero. 31. char. 102
Mulier prægnans poculum abortionis scienter sumens qualiter puniatur, ibid. q. xiij. numero. 2. & 6. char. 115
Mulier prægnans pecunia accepta, partũ suũ abigens, cãpitaliter punitur. ibi. sub nu. 2.
Mulier de iure Canonico excommunicatur, quæ poculũ sumit, vt fetus immaturus ędatur, ibi. nu. 7. char. 116
Mulieres cum masculis in eodẽ carcere Nudãmintur debent, Gundisal. de hęre. q. xj. numero. 5. char. 145
Mulier hęretica an teneat dotare filiũ orthodoxam. Ludo. Care. de hęre. nu. 150. c. 177
Mulieri facilius quã viro ignoscitur. Pau. Gril. lan. de relaxa. carce. nu. 7. char. 304
Mulier honesta in leuibus delictis non debet personaliter detineri, ibi. de fideiu. reorum. numero 2. char. 307
Mulieres impudicæ & inhoneste, ẽt pro leuibus detineri possunt criminibus. ibi. nu. 3.
Mulieres prægnantes non debent torqueri. Paul. Gril. de qõ. & tor. q. vj. nu. 4. c. 407
Mulier quę adulterium commisit cum aliquo an mortuo marito possit matrimonium cõtrahere cum illo. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. vj. nu. 17. char. 424
Mulier dicitur honeste viuere, si vnius tantũ, & nõ plurium recipit amplexus. ibi. nu. 18.
Mulier causa libidinis virũ capiens, an puniatur, & quid si vir virum. ibid. quæstio. x. nume. 23. char. 429
¶ Muricẽ emens, & purpurã tingens, muros violans ciuitatis, & proditor principis, puniuntur pœna mortis. Guil. Bont. de pœn. omni coi. nu. 2. char. 414
¶ Mutius secũda quid aduersus Porsenã Regem tentauerit. Nico. Boher. de seditio. q. j. nume. 17. char. 45
Mutuans in refectione domus habet priuilegium tacitæ hypothece, & in ea præfertur ceteris creditoribus, Ioan. Nico. Arela. de hæreti. not. xj. nu. 1. char. 120
Mutus, Surdus, Cecus, & furiosus, ob impedimentum naturæ nõ subijciuntur torture. Pau. Gril. de quæstio. & tor. quæstio. vj. numero 7. char. 407

De litera N.

NAti ex reductis in pristinã seruitutẽ propter ingratitudinẽ, serui sunt. de crl. le. ma. Incer. autho. q. v. n. 10. c. 32
Natus ex sola muliere, absque viri

© SCD - Université de Poitiers

ctū Odof.de percussio.nu.11. char.63
Pœna vltimi supplicij puniur quis quādoq; pro homicidio sint dolo commisso,Gril.de fortile.q.xij.nu.3. char.112
Pœna legis cornelie de sicca, est hodie de pœna capitis,ibi.sub nu.5. char.ea.
Pœnę scdm facti qualitatē,turpitudinem, aut scandalum, sunt agrauande, aut moliende, ibi.q.xvij.nu.4. char.117
Pœnitētia locū non habet in criminibus atrocioribus.Pau.Gril.de hęre.q.v.nu.2. c.129
Pœnitentibus ventā damus,est propositio indefinitavniuersali equiposēs.ibi.n.14.c.131
Pœna perpetui carceris ex dispēsatione pōt cōmutari hodie.ibi.q.vij.nu.2. char.133
Pœnę pecuniarie an,qn,& ad quid hæreticis imponi possint,Gundis.de hęre.quęst. viij. numero 6. char.142
Pœnitētia suspecto de hęresi iniūgēda est,iuratoria,s.cautione,aliaue securitate adimplēde pœnitētię,postmodū exacta,necnō certa pœna adijciendo si non impleuerit, ibid.q. xv.nume.12. char.150
Pœnas delictorū minuendi augendiue,q̄ iuste cāe cēseantur. Gundis.q.xvij.nu.2. c.150
Pœna augmētū,aut diminutio i crimine hęresis ēt post sniam fieri pōt,in ceteris vero delictis in ipsa sententia fieri debet. nō etiam post,intellige sane.ibi.nu.5.
Pœna quę filijs hęreticorū irrogatur,an ad bastardos etēdat,& an ēt ad liberos ante pater nā hęresim natos,ibi.q.xxiij.n.3.& 5.c.157
Pœna quę ex vnius delicto oritur,qñq; ad nō peccātes extenditur,Paul,Gril. de relaxa. car.q. iij.nu.3. char.298
Pœnam nō meretur,qui lege permittēte quicquam operatur.Fran.Brun.de indi. & tor. q.v.secunde partis nu.29. char.343
Pœna corporalis quantūlibet leuis,quacunq; pecuniaria maior est.Paul,Grillā.de qō.& tor.q.vij.nu.5. char.408
Pœna qñq; infligit,p crimine ignorāter ppetrato.Pau.gril.de pe,om,coi,q.ij.n.11.c.420
Persona in crimine punitēdo est attēdenda. Placen. de accusa.titu.vj.nu.4. char.6
Personę honestę nō sunt fustigande,sed viles. Nico.Boe.de seditio.q.vij.nu.50. char.60
Percussus cū armis in rixa si moriatur an ex vulnere perijsse dicatur. Odof. de percussio.nu.1.char.62. distingue vt ibi.
Perito cuique de arte sua creditur. Ioā. Fran. Ponzi.de lamijs.nu.7. char.66
Percutiens non occidendi animo mitius punitur Gril.de fortile.q.xij.sub nu.6. c.112
Percussus si quis sit a pluribus,& moriēs post aliquod tempus,nesciatur ex cuius ictu, an debeant omnes percussores puniri. Paul, Gril.de relaxa.carce.q.vj.nu.3. char.303
Perturis an & qñ in crimine hæreseos testari liceat.Gūdis.de hære.q.xiij.nu.12. ch.147
Persona miserabilis quę dicatur. Bal. de carcerib.nu.7. char.196
Pertinatia in dubio nō psumit,nisi de illa appareat.Io.Nic. Arel.d hęr.no.xx.n.1.c.122
Pertinax hæreticus quis dicatur,Ludo.Care. de hære.nu.4. char.152
Petitio venie nō est sufficiēs,p batio delicti,de cri.læsæ maie,Incer.Autho.q.xj. nu.5.c.42
Pocula abortionis dicūtur quę dantur alicui vt fœtum edat immaturum,Grillan.de fortile.q.vj.nu.13. char.93
Poculum amatoriū ministrans qua pœna punitur,ibi.q.xii.nu.1. char.112
Poculum amatoriū ministrans causa occidendi infantē in vtero,& causa fornicandi,homicida est,ibi.nu.10. char.113
Poculum amatorium si ab aliquo propinetur quæ in illo considerentur.ibi.nu.11.
Poculi amatorij pœna quæ sit, si mors sequat absorbentis.ibi.nu.12.
Pocula amatoria propinans quando punitur & quando non,ibi.nu.15.
Poculū amatoriū dans mulieri pregnanti, ex quo moritur,an puniat,ibi.q.xij.nu.8.c.116
Poculū ministrās cū sacrilegijs facū nedū punit,s & q illud cōfecit puniri d3,ibi.nu.10.
Plagiarij qualiter sunt puniendi.Placen.de accusa.titu.vj.nu.19. char.7
Plagiarij fures,& effractores vtplurimū damnantur in metallum,ibi.nu.22.
Plaga in Israel cessauit Mose, & Aaron pro populo orantibus.Nico.Boe.de sedi.q.vij. nume.46. char.60
Planete singuli,mense singulo,operari dicuntur in formatione infantis in vtero Grillā. de fortile.q.xiij.sub nu.3. char.115
Pontifici Romano optimū esset si quod super fide dubij oriretur,id generali concilio decidere.Gundis.de hære.q.vij.nu.3.c.140
Pontifex Romanus cōsultius ageret,si ardua queq; conuocato concilio ageret.Ibi.nu.4.
Pontifex errans in his quæ fidei sunt,damnari a concilio potest.ibi.nu.6.
Populus ex decē hominibus constituī pōt. Nico.Boe.de seditio.q.iij.nu.3. char.50
Populus qñ licite possit se congregare &c. ibi.q.v.nu.1. char.51
Posse nō dicitur,qui sine adulterio non potest,Io.Frā.Ponzi. de lamijs nu.57.char.72
Possidens in pari causa potioris est conditionis,Pau,Gril.de hære.q.vj.nu.5. char.133
Posito statuto ꝙ pacis beneficiū aperiat bāni

© SCD - Université de Poitiers

¶Oppugnans, vel prodēs propriam ciuitatē vel aliū principē ab Imperatore inferiorē, an incidat crimē læsæ maie, Nico, Bohe. de seditio. q. vj. nu. 1. char. 52
Oppugnās ciuitatem Imperatori subiectā & obedientē in perduellionis crimen incidit. ibi. nu. 13. char. 53
¶Oratio indefinita egpollet vniuersali. Pau. Gril. de qō. & tortu. q. v. nu. 2. char. 406
Ordinariē inquisitionis quot sint species. Bonicon. de accusa. nu. 21. char. 10
Ordinarius vel visitator, cū visitat, nulla pce dente infamia, inquirit super statu ecclesiē ibi. nume. 22. char. 11
Ordinarius quilibet pōt ex officio inquirere de fama subditorū, & infamia reperta, de crimine, ibi. nu. 25. char. ea.
Ordinarius pōt ingrere cōtra subditū licet nō ifamatū, dūmō sit sibi suspectus, ibi, n. 33. c. 12
Ordo rerū & scḡm ipsarū naturas, & secundū motus attendi debet in virtutū actiuarū actionibus Gril. de sortile. q. vij. nu. 17. c. 97
Ordinatus ab hæretico, si ipse quoq; hæreticus sit, iterū est ordinādus, si ad fidē reuertatur. Io. Nic. Arela. de hęre. not. 39. sub n. 1. c. 124
Ordinario an liceat cōtra epm in ipsius ordinarij territorio delinquētē pcedere, ibi, n. 16

De litera P.

PApa nō potest omnes clericos vel episcopos priuare. Nico, Boe, de seditio. q. vij. sub nu. 24. char. 58
Papa existens in notorio crimine, si incorrigibilis sit, ita q̄ schādelizet ecclesiam, an accusari & deponi possit, intellige. nu. 3. Ioā. Nico. Arela. de hęre. not. xij. nu. 1. c. 121
Papa quāuis in his q̄ fidei sunt errare possit, Cōciliū tū nō pōt. & cur diuersum, ibi. n. 7.
¶Parricida, homicida, pacis violator, seditiosus, Domini proditor, Dominū adulterās, adulter. cōdēnandus emitēs, morte plectēdi sūt, Gul. Bōt. de pę. omni. coi. sub n. 2. c. 414
Parricida quā sit afficiendus pœna, Placē. de accusa. tit. vj. nu. 20. char. 7
Parisienses aduersus Carolū Sextū ob nimiā vectigaliū exactionē, grādem mouerunt seditionem Nico. Boe. de sedi. q. j. nu. 31. c. 47
Particeps, & conscij criminis non admittuntur in casu delationis ad ludū demonū, Ioā. Fran. Ponzi. de Iamijs, nu. 65. char. 73
¶Pastores francigene Syriā profecturi prope Carcassonē ab incolis sunt interfecti. Nico. Boe. de seditio. q. j. nu. 23. char. 46
¶Pater & filius an torquendi veniunt a filio in patris præsentia est incohandum. Guid. de Suza. de Indi. & tor. nu. 22. char. 315
Patresfami. de crimine possunt accusare, Placen. de accusa. titu. iij. nū. 2. char. 3
Patre de crimine damnato, quæ liberis relinquatur portio. ibi. titu. vj. nu. xij. char. 7
Patrem velle filiū mori nō est verosimile. Nico. Bohe. de seditio. q. vij. nu. 62. char. 62
Patiētia lōge tpis nonūquā obligationē, qnq̄ remissionē, & aliqū alios actus inducit. de cri. lęse maie. Incer. Autho. q. xij. nu. 4. c. 42
¶Pauor trepidatio, variatio, & id genus similia, quę corā Iudice fiunt, sunt probatissima indicia ad torturam. Gundisal. de hære. q. xiij. nume. 6. char. 147
Paupertas a pœna non excusat, quia qui non potest soluere, luat in corpore. Pau. Gril. de relaxa. car. q. iij. nu. 2. char. 298
¶Peccata nocentū reipub. expedit esse not. Bonicon. de accusa. sub. nu. 51. char. 13
Peccatoris mortē nō optat Deus, sed qd viuat & cōuertat. Pau. Gril. de hęre. q. v. n. 13. c. 132
Peccatori cōuerso p bonis recuperādis, quo subueniatur remedio, ibi. q. vj. nu. 6. c. 133
Peccatum contra naturā humani generis qd dicatur. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. ij. numero 2 char. 419
¶Pœnę in multiplici cōsistūt specie. Placē. de accusa. titu. vj. nu. 14. char. 7
Pœna mortis quibus, & quot inferatur modis ibid. nume. 15.
Pœna certa, & a lege statuta debet imponi. Bonicon. de accusa. nu. 3. char. 9
Pœna priuatis nunq̄ ipso iure imponitur, nisi in casibus a iure exprēsis. de cri. le. maie. Incer. Autho. sub nu. 19. char. 25
Pœnā incapacitatis per legē, quisquis, inflicta filijs, an locū habeat in filiabus. de cri. læsę maie. Incer. Autho. q. v. nu. 1. char. 31
Pœna d. legis, quisquis quo ad incapacitatem successionis extraneorum, non trahitur ad filias. ibi. nu. 18. char. 33
Pœna l. quisquis, quæ loquitur in filijs, ad nepotes an extendatur, ibi, q. vj. nu. 1. ch. 34
Pœna in crimine hæresis ad secundū gradum extenditur, ibi, nu. 5. char. ea.
Pœna incapacitatis spurij non trahitur ad nepotes, ibi, nu. 9. char. 35
Pœnā in crimine læsæ maie. ad posteros trā smitti, qualiter intelligatur, ibi. nu. 18. c. 36
Pœna l. quisquis, quæ infligitur filijs, an locū habeat in iam natis, ibi. q. vij. nu. 1. char. 37
Pœna ante delictū cōmissum remitti pōt, & q̄ ex alieno punit. delicto. ibi. q. viij. n. 8. c. 39
Pœna q̄ infligi possit p delicto vniuersitatis. Nico. Boe. de sedi. q. vij. nu. 16. char. 57
Pœna extrahentium aliquē de ecclesia qualis sit, ibi. nu. 58. char. 61
Pœna nō debet vlterius progredi quam deli-

© SCD - Université de Poitiers

Prohibitus vinũ portare, censetur prohibitus portare ligenam causa degustationis, de cri. læsæ maie. Incer. Autho. q. viij, nu. 3. c. 39
Probationes liquidissime requiruntur antequã pœnę priuationis incurrat, ibi. q. xj, n. 4. c. 42
Procedere in delicto quid sit, & quid ipsum consumare, Nicol. Bohe, de seditio, q. vij, numero 40. char. 59
Probatio nõ admittitur cõtra psumptionẽ iuris & de iure, Io. Fr. Pozi, de lami, n. 60. c. 72
Probationes in crimine hæresis debent luce meridiana esse clariores, ibi. nu. 67. c. 73
Professio tacita quæ sit, & quæ expressa sorti legij, Gril. de fortile, q. iij, sub nu. 1. char. 84
Professio expressa cũ Demone facta duplex esse potest, ibi, nu. 3.
Professio cũ Demone fit cũ abnegatione nominis Christi in baptismate, ibi, nu. 4.
Professionẽ expressam demon facientes, expressum ei adorationis cultum impendunt, ibid, nu. 5.
Prohibitũ aliq̃d facere, aut efficere aliqd ante cedẽs ad illud paria sunt, ibi, q. xj, n. 20. c. 110
Professo religionẽ deserente, & ad nuptias cõuolãte, an huius criminis cognitio Inquisitori cõcessa sit, Gudif. de hęre. q. ix. n. 4. c. 142
Probatio in crimine hęresis per quęcũq; probationũ genera fieri põt, ibi, q. xiij. n. 1. c. 147
Procedi qũ possit super eo. crimine, iam composito, aut abolito, Pau, Gril, de relaxa. car. q. vj. nu. 3. char. 307
¶ Puella quædam virgo qualiter ad ludũ demonũ abducta fuerit, & ob nomen Christi nominatum ibidem dimissa, Gril, de fortile. q. vij. nu. 27. char. 99
Puella raptori suo nubere non potest, ẽt de parentum assensu, Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. x. sub, nu. 24. char. 429
¶ Puniri an debeat qui aliquid cõtra fidẽ protulit, quę iocose, non serio protulisse asseuerat. Gundif. de hære, q. j. nu. 7. char. 136
Punitionis ratio non æque militat in nepotibus, sicut in filijs, de cri, læsæ maiest. Incer. autho. q. vj. nu. 24. char. 37
Punitio temporalis vni quãdoq; infligitur ob delictũ alterius, Nico, Boe, de seditio. q. vij. numero 20 char. 57
Pugilũ fortitudo clamoribus incitatur, & sermo Imperatoris paratas ad prælium acies, acutosq; mucrones accẽdit, ibi. nu. 64. c. 62
Publicatio testiũ non fit in crimine hæresis, si inquisitor timeatur potentia, Io. Fran. Ponzi, de lamijs, nu. 74. char. 74
¶ Purgatio Canonica quo pacto a suspecto, de hæreti fienda sit, Gundifal, de hære. q. xv. numero 11. char. 150

De litera Q.

Qualitas odiosa patri superueniẽs, filijs ante natis nõ obest. de crimi. le. maie. Incer. auth. q. vij n. 3. c. 38
Qualitas q̃ naturaliter inest difficilius tollit, quã ea q̃ accidẽtaliter, ibi, n. 8. c. 38
Qualitas accidentalis qũ magis attendatur q̃ nãlis. de cri, le. ma. Incer. auto, q. iiij, n. 12. c. 40
Qualitas personarũ in delictis puniẽdis attẽdi debet. Nico. Boe, de seditio. q. iiij. nu. 1. c. 50
Qualitas causæ in puniendis delictis debet cõsiderari, ib i, nu. 2.
Qualitas essentialis triplex reperitur in qualibet anima rõnali, Pau. Gril, de relaxa, carce, ibi de pœnarũ cõpositionibus, n. 2. c. 304
Quasi dictio, est in proprietatis nora, sicut & verbũ videtur, Pau, Gril, de pœ, omni, coi, q. x. nume, 9. char. 427
¶ Quattuor annorũ tps q̃ datur ad petẽdũ restitũ integrũ nõ põt augeri vel minui. De mõ ꝓcedi cõtra aposta. Incer. auth. nu. 17. c. 182
¶ Quæstio, seu tortura non ex leui cã, aut pro qoolibet crimine est indifferẽtur, ꝓponẽda, Guid, de Suza, de Indi. & tor. nu. 2. c. 314
Quæstio, ingũtio quędã dr̃ cũ tormẽtis, & dolore corporis facta eruẽde veritatis gr̃a, ibi. n. 4
Quæstio fieri dr̃ per tormenta, quasi torquẽs mentem. ibi. nu. 5.
Quæstio qualiter, & quo debeat moderamine fieri, ibi. nu. 19. char. 315
Qõnis seu tortu. effectus q̃s sit, ibi. n. 43. c. 317
Quæstio an posit alicui repeti, sine nouo iudicio, ibidem nume. 57. char. 318
Quæstio seu tortura etiam dicitur, si in Turri recluso alimenta denegent, ibi. n. 74. c. 320
Quæstio quibus præsentibus fieri debeat. ibidem nume. 80. char. eadem.
Quæstio seu tortura an posit dari, maleficio tantum per famam probato. ibi. n. 93. c. 322
Quæstionis appellatione quæ censeantur venire. Fran. Brun. de indi. & tor. q. ij. secundę par. nume. 1. char. 355
Quæstio, seu tortura applicari potest in causa criminali criminaliter agitata. ibidem q. iij. secundæ par. nume. 7. char. 336
Quæstio absq; indicijs dari potest in tradatibus proditorijs, ibi, q. v. ij. par. nu. 6, ch. 341
Quæstioni, seu torturæ locus non est, si aliunde veritas haberi potes, ibidem nume. 15.
Quæstio, seu tortura non est vniformiter applicanda, sed secundum delicti exigentiam & grauitatem, ibidem nume. 42. char. 345
Quæstioni possunt subijci liberi, & serui, statu liberi, & liberti, Bal. de qõ, & tor. n. 3. c. 397
Qõnis effectus quis sit & quod rei confessio nõ ꝓiudicat sibi, Amber, de antra, n. 6, c. 411

© SCD - Université de Poitiers

to viam ad cũ rebãniendũ. An bãnitus pro crimine aduiterij posit habere tale benefi cium. Nel. de bãni. nu. 30. char. 266
¶ Potentiã Dei attribuens creaturæ, hæreticus est censendus. Pau. Grillã. de hære. q. ij. sub nume. 3. char. 127
Ptãs habẽs arbitriũ ꝓcedẽdi scdm suã cõsciẽtiã, an posit supplere defectũ probõnis ĩdicij. Guid. de Suza. de indi. & tor. n. 96. c. 322
¶ Pręsides, seu iudices ius cõcedẽdi libra mortis facultatem nõ habent. Placẽ. de accu. tit. vj. nume. 17. char. 7
Priuata denũciatio per quos fiat. Boni cõ. de accusa. sub nu. 11. char. 10
Pręlatus solus, vbi est diffamatus, inquiri põt tã in capita ꝗ̃ in membris. ibi. nu. 37. c. 12
Pręlatus ꝓcedere põt quacũq; via melius põt vt attingat criminis veritatẽ. ibi. n. 49. c. 13
Priuationis pœnã, si ipso iure impositã nõ cõstet, interpretatio fit, vt in ea requirat snia. de cri. le. maiest. Incer. Autho. nu. 6. c. 23
Princeps supremus vassallũ feudo priuare nequit, nisi p snĩam, culpa cõuicta. ibi. n. 12. c. 24
Princeps rem suã infeudando de nouo, legem quã vult dicere potest. de cri. le. ma. Incer. Autho. q. ij. nu. 3. char. 26
Princeps facere põt vt factum pro non facto habeatur. ibi. nu. 6. char. 27
Princeps in dubio pręsumitur vsus iure cõi, nõ gratia speciali. ibi. q. iiij. nu. 11. char. 30
Priuatio nunꝗ̃ inducitur, nisi specialiter exprimatur. ibi. q. v. sub nu. 5. char. 31
Priuilegiũ filijs concessum, si ad nepotes non extẽdatur, nec odium. ibi. q. vj. nu. 8. char. 35
Princeps an posit filio restituti a pœna criminis lęsę maie. gratiã cõcedere vt ide lictũ patris reincidentis ei nõ noceat. de cri. le. ma. Incer. Autho. q. viij. nu. 1. char. 39
Princeps in his casibus dispensare põt, in quibus & legem condere. ibi. nu. 10. char. 40
Princeps inhabilem ex delicto paterno tractans vt fidelem vassallũ, an censeatur eum rehabilitasse. ibi. q. xij. nu. 1. char. 42
Princeps vassallum post seloniã commissam, vt suę curię parẽ vocãs, an censeatur ei culpam remisisse. ibi. nu. 2.
Princeps occupatori violento ciuitatis, vel prouinciæ nõ potest ipsam eõcedere. Nico. Boe. de seditio. q. vj. nu. 24. char. 54
Princeps nõ debet se rebus imiscere spiritualibus. Io. Fran. Ponzi. de lamijs nu. 3. c. 65
Principis proprium est iustitiã exercere. ibi. numero 31. char. 69
Præcedentia declarantur per sequẽtia, & ecõtra. ibi. nu. 44. char. 70
Prælatus suã, sed nõ ecclesię iniuriã remittere potest. ibi. sub. nu. 85. char. 75
Principis studium esse debet vt populus sibi subditus bene viuat. ibi. nu. 33. char. 69
Prænoscere & pronunciare de futuris qñ, liceat, & qñ nõ. Gũdis. de hær. q. ix. n. 7. c. 143
Princeps legibus non legatur. de modo proce. contra aposta. Incer. Autho. nu. 19. c. 182
Principi congruit salutẽ populi tueri, & malis hominibus prouinciã purgare. Pau. Gril. de relaxa. car. nu. 2. char. 300
Princeps nemini gratiam concedere debet cũ iniuria tertij. q. iiij. nu. 2. char. ea.
Princeps & senatus famam restituere possunt ibi. q. vj. nu. 2. char. 301
Princeps post snĩam latam, ad confessionem factã in tormẽtis, defensionẽ concedit, si de innocentia damnati cõstiterit. Guid. de Suza. de indi. & tor. nu. 64. char. 319
Prœconi soli an eredatur si dicat se citasse. Iaco. de Aren. de banni. nu. 13. char. 185
Prędones Constaliensis, & Ebroicensis agrũ Parisiorum depopulati sunt. Nico. Bohe. de seditio. q. j. nu. 28. char. 47
Prępara mentia ad aligd faciẽdũ sufficere dũr, vt ipsum factũ cẽsetur. ibi. q. vij. n. 39. c. 59
Præsumptione vbi iudicatur moderanda est pœna. Gundis. de hære. q. xiii. nu. 22. c. 148
Pręscriptio aduersus hęretici accusationẽ, an, & quãto ipe procedat. ibi. q. xxii. n. 3. c. 156
Præsumptio violenta contra aliquẽ, ꝙ quẽpiam occidi fecerit qualiter probet. Guid. de Suza. de indi. & tor. nu. 101. char. 323
Pręsumptio affirmatiua p negatiuã tollit. Frã. Bru. de indi. & tor. q. v. j. partis. nu. 5. c. 334
Præsumptio quid sit, & quotuplex. Pau. Gril. de qõ. & tor. q. iii. nu. 6. char. 402
Probationes clarissime requrunt in criminalibus. Io. Nic. Arela. de hęr. not. 26. n. 1. c. 122
Probatio non admittitur cõtra pręsumptionẽ Iuris, & de Iure. ibi. not. xlii. nu. 2. char. 124
Probatum semel improbari non debet. Iaco. de Aren. de banni. nu. 43. char. 187
Probationes diuersi generis non iunguntur ad condemnandum in criminalibus. Guid. de Suza. de indi. & tor. nu. 103. char. 323
Probatio dicitur actus rem dubiam educens in lucem cognitionis. Paul. Gril. de quęstio. & tor. q. iii. nu. 12. char. 403
Propinquus propinquum corrigendo, modũ excedẽs, tenetur. Guid. de Suza. nu. 86. c. 321
¶ Procurator licet interuenire non debet, si tamẽ interueniat, & nõ excipitur, valet qd cũ eo agitur. Boniscon. de accusa. nu. 5. c. 9
Procurator cũ mandato generali nũquid absentiæ causas proponere posit. Anto. de Cana. de excusa. in ij. parte nu. 23. char. 18

© SCD - Université de Poitiers

relaxa.carce.sub tit. de beneficio & indul. char,300
principis.sub nume.3.
Restitutus an posit illico ptiũ suorum bonorum consequi a fisco.ibi.q.v.nu.1. char.301
Reuerẽta q̃ forma p strigas, sue lamias exhibeat demoni.Gril.d fortil.q.vij.n.29. c.100
Reuocatio hrẽis q̃ fit solũ ad salutẽ aiæ, potest indistincte qñcũq; fieri vsq; ad vitæ exitũ. Io.Nic.Areta.de hęre.not.xlvj.nu.j.ch.125
Reuocatio hrẽis, q̃ fit tã ad salutẽ aiẽ q̃ corporis, debet fieri loco cõgruo et tpe.ibi.nu.3.
Reuocatio erroris qñ spõte,& vero corde fieri dicatur,Pau.Gril.de hęre.q.v.n.4. c.130
Reuocatio confessionis facẽ in tortura,qñ sit admittenda,Fran.Brun.de indi.& tor.q.vj. secundæ partis,nume.7. char.348
Reus confessus non statim pro iudicato est habendus,Placen.de accusa.nu.4. char.1
Reus læsæ maie.bonorũ dñium ipso iure non perdit.de cri.lę.ma.incer.autho.n.7. ch.24
Reus nõ tenet edere actori ad fundãdã intentionẽ.Io.Nic.Areta.not.xxj nu.1. char.122
Reus in quacũq; iudicij pte põt errorẽ suũ reuocare.Pau.Gril.de hęre.q.v.n.5. char.130
Reo carẽte mẽbro secũdũ statutũ amputãdo, an posit iudex eũ cõdẽnare ad amputationem eius membri quod sibi superest. Paul. Gril.de relaxa.carce.q.iij.nu.2. char.298
Reus an censeatur ad omnia restitutus,si Princeps dicat facimus tibi grattam,Paul.Gril. de relaxa.carce.q.ij.nu.j. char.300
Reus qui per torturã purgauit indicia, & absolutus,an posit repeti, superueniẽtibus nouis indicijs,ibid.q.ij.nume.3. char.301
Reus componens qñ delictũ fateri censeatur, ibidem q.iiij.nume.2. char.306
Reus,p q̃bus criminibus relaxari posit sub fideiussoribus, ibidem sub titu. de fideiuss. reorum.nume.1. char.307
Reus an posit fideiussoribus relaxari, si in defectum pœne pecuniariæ, esset imponenda corporalis.ibi.nu.6.& 7. char.307
Reus carceratus, ostium apertum reperiens, non habetur pro confesso,si fugerit.titu.de fuga incarcerati q.j.nume.14. char.310
Reo añ torturã aduersus indicia contra eũ recepta datur defensio.Guid.de Suza. de indi.& tor.nume.63. char.319
Reo in tormentis confitenti non prodest confessionẽ reuocare,si cõtra eũ alia reperiantur indicia.Fran.Brun.de indi.& tor.q.iij. j.partis.nume.4. char.333
Reus & accusator in crimine falsi possunt torq̃ri,ibi.q.iiij.secundæ partis,nu.30. ch.339
Reus dr̃ spõte cõfessus si in confessione pseuerat,ibi.q.vj.secundæ partis,nu.26.char.351
Reus pacifcendo data pecunia infamis reddi tur.lac.de Aren.de qõ.& tor.n.4.char.395
Reo an det exceptio ex pacto.ibi.n.10. c.396
Rei melior est cõditio in pari causa,ibi.nu.13
Rex frãcorũ legibus Cæsaris nõ subest. d cri. lę.ma.incer.autho.q.vj.sub nu.20. char.36
Rex frãcorũ de iure superiorẽ nõ recognoscit. Nic.Boe.de seditio.q.vj.sub n.17. char.54
Rex frãcorũ solus in regno suo gratiã, seu remissionẽ cõcedere potest.ibi.nu.22. ch.ea.
Rumor quod proprie sit.Pau.Gril.de quæst. & tor.q.iij.nume.4. char.402

De litera. S.

SAcerdos in missarũ celebrationibus preces nepharias & turpes admiscẽs,qualiter sit puniendus. Grillan.de fortile.q. xvij.nume.1. char.117
Sacerdos hispanus decretorũ doc.etiam.xiv. egressum annum in insaniam & furorẽ vertitur ob nephandũ amorẽ monialiũ.ibi.n.2
Sacerdos preces aut oblationes nepharias in missarũ solẽnijs offerens,officio, & beneficio,gradu,& ordine est priuandus. ibi.n.3.
Sacerdos ob simplicem adulterium potest deponi perpetuo ab altaris ministerio. Paul. Gril.de pœn.omnifa.coi.q.vj. nu.12. c.423
Sacerdos causa doloris aras spolians, aut luminaria consueta extinguens, qua afficiat pœna.Gril.de fortile.q.xj.nu.17. char.110
Sacerdos qui scienter missas celebrauit super hostia non consecrata,pro fortilegijs faciẽdis,qua pœna puniatur.ibi.sub n.19.ch.ea.
Sacerdotes sup rebus prophanis ad fortilegia aptis celebrantes, qualiter puniantur. ibidem q.xiiij.nume.1. char.116
Sacerdotes debito mõ & ordine ab vtẽtes sacrificãdi qualr puniant. ibi.q.xv.n.1.c.116
Sacerdos qui forma debita, & materia sacramenti nõ seruata celebrat,oĩ ordine & gradu ad tempus priuari debet. ibidem nu.2.
Sacerdos,vel quiuis alius res sacras,aut sacra tas ad vsus prophanos conuertens qualiter puniri debeat,ibi.q.xvj.nu.1. char.116
Sacerdotes pro viuis missam mortuorũ celebrantes in odiũ ipsorum, an sint hæretici. Grillan.de fortile.q.x.nume.12. char.107
Sacerdos in celebratione non consecrans,an sit hæreticus reputandus. ibid. nume.13.
Sacra ecclesiæ, fortilegijs cõmixta an possint mouere aĩum maleficiati ad amãdũ maleficiãtẽ.Gril.de fortile.q.iij.nu.21.char.87
Sacra posita i fortilegijs amatorijs,nullos producunt effectus.ibi.q.x.nu.16. char.107
Sacrm baptismi est omniũ sacrorũ ianua. Io. Nic.Arel.de hære.not.xxxiij.n.2.char.123
Sacra ecclesiæ nõ sunt cõferẽda ab hæretico,

© SCD - Université de Poitiers

Quæstio quando sit applicanda reo. Placē. de accusa. tit. v. nume. 1. char. 5
Quæstioni non semper, nec tamen nunq̃ datur fides, sub nu. 6. ibidem. char. 6
Quæstioni inimicorum non creditur, ibi. n. 7.
¶ Quibus vijs & modis ad hæreticorū punitionē, pcedat, Gūdis. de hęre. q. x. nu. 1. c. 143
¶ Quod quis sua culpa nō h3, perinde est ac si nō hēret, Ia. c. de Arena de bāni. nu. 5. o. c. 188
¶ Quid si durante vulnere supueniat superuēniat alia infirmitas, an ex vulnere, pręsumatur mortuus. Odof. de percussio. nu. 7. c. 63. Distingue vt ibi.
Quid si post solidatum vulnus, stimulus vulneris affligat, & refluentibus alijs humoribus moriatur. ibidem nume. 8.
Quid de pcusso cū modico lapide, vel baculo, si supueniēte febri moriat, ibi. n. 9. et n. 13
Quid sit bānum, & vnde dicatur. Nel. de banni. nume. 3. char. 205

De litera. R.

RAptus mulieris, est crimē graue. Pau. Gril. de pęn. oifa. coi. q. x. n. 1. c. 426
Raptores mulierum quibus sint pœnis afficiendi. ibidem nume. 2.
Rapiens masculum causa libidinis qualiter puniri debet. ibi. sub nume. 5.
Rapiens viduam, virginem, nuptam, seu meretricem, quæ meretricari desierat, qualiter puniatur. ibi. n. 21. & 26. char. 429
Ratio. l. ipsius anima dicitur. Ioan. Fran. Pōzi. de lamijs. nume. 28. char. 68
Ratio determinata legis. dictum restringere censetur. Gril. de fortile. q. vij. nu. 34. ch. 102
Receptatores, et fautores hęreticorū, q̃bus sint penis afficiēdi. Pau. Gri. de hęr. q. ix. n. c. 134
Recedentes ab hæresi, & abiurantes, an indistincte sint recipiēdi, & pœnas criminis eui tent, & vsq; ad quod tempus admittatur abiuratio, late traditur, & varie doc. sniæ referuntur, Gundisal. de hære. q. xx. n. 1. ch. 153
Regulam pro se habens, intentionē fundatam hr dr. de cri. læ. ma. incer. autho. nu. 13. c. 24
Regulis iuris tenacit inherēdū. ibi. sub eo. nu.
Regere seipsum summa sapientia est. Io. Fran. Ponzi. de lamijs. nume. 24. char. 68
Reipu. interest ne delicta remaneant impuniti. Bonicon. de accusa. sub num. 34. char. 12
Res suæ quilibet moderator & arbiter. Gril. de fortile. q. vij. nume. xxj. char. 98
Relatiū debet intelligi secūdū qualitates relati. de cri. lę. ma. incer. autho. q. vj. n. 15. c. 36
Reliquias sanctorum, sant ecclesiæ sacra forti legijs imiscentes pari pœna puniūtur. Grillan. de fortile. q. xj. sub nu. 21. char. 110
Reliquie alicuius antiqui iuris, multū opat in iure. Io. Nic. Arela. not. xxv. sub nu. 3. c. 122
Relaxationes q̃ lite pēdēte fieri possunt. Pau. Gril. de relaxa. carce. in prin. n. 2. char. 297
Relegari d3 qui ad cōceptionē medicamentū propinauit. Placen. de accusa. tit. vj. n. 3. c. 6
Religiosi nō possunt tabellionatus offm exercere. Io. Nic. Arela. de hęre. not. 37. n. 1. c. 123
Remedio appellatiōis vti debemus cōtra graua mina. Bonicon. de accusa. nu. 13. char. 10
Remissione pęne prohibita, prohiberi censetur eius diminutio. de cri. lęsæ ma. incer. autho. q. viij. nume. 5. char. 39
Remissio pœnæ ob delictū paternū facta filio amplissime extēdi d3. ibi. q. x. nu. 2. char. 41
Remedia contra maleficia, aut alios lāguores de iure ciuili nō sunt reprobata. Grillan. de fortile. quæstio. ij. sub nume. 5. char. 83
Remedia fanatiua qualiter cognoscantur superstitiosa, vel non. ibid. q. vj. n. 22. char. 94
Remedia q̃ fieri possunt aduersus maleficia iaciturnitatis. Pau. Grilan. de quæstio. & tor. q. iiij. nume. 16. char. 405
Remedia quæ verbis fiunt, ne torti dolorem sentiant. ibidem sub nume. 13.
Repulsus ab accusatiōe, ad quid admittatur. Bonicon. de accusa. nume. 11. char. 10
Res semel alienata, & per hęredem recupera ta, pœnes ipsum censetur esse ex noua causa. de cri. lę. ma. incer. autho. q. ij. nu. 2. ch. 26
Rescriptū remittēs pęnā ante delictum cōmissum, est nullum. ibi. q. viij. nume. 2. char. 39
Rescriptū Principis nō est cū alterius iniuria exequēdū. Io. Frā. Pōzi. de lamijs. n. 32. c. 69
Respondere per verbum dubitatiuum est philosophicum. ibidem nume. 35.
Rescriptum in quo ponūtur verba indulgeo, & restituo, qualiter intelligatur. Paul. Gril. de relaxa. carce. ibi. de beneficio, & indulgentia Principis. nume. 4. char. 300
Restituere quid sit. de cri. lę. ma. incer. autho. q. ij. sub nume. 4. char. 27
Restitutio quæ fit ad bona est plenissime interpretanda. ibidem nume. 5.
Restitutio sui natura in statū pristinū reponit oīa. de cri. lę. ma. īcer. autho. q. iiij. n. 4. c. 29
Restitutio omnia in pristinum reponens statū ad personas extenditur, quæ in principalis consequentiam puniunt ur. ibid. nu. 7. ch. 30
Restitutione sequuta actiones contra restitutum reuiuiscunt. ibidem nume. 8.
Restitutio etiam in tertij præiudicium retrotrahitur in iure sibi quæsito. ibidem. nu. 10.
Restitutus contra quem recursum habebit, si bona sua per fiscum alienata sint. Pau. Gril lan. de hære. q. vj. nume. 4. char. 133
Restituere plus est q̃ indulgere. Pau. Gril. de

© SCD - Université de Poitiers

Sententia contra condēnatum lata, qū substi-
tutis noceat, & alijs ius ptendētibus, de cri-
læsæ maie. incer. autho. q. iij. nume. 8. ch. 28
Snia declaratoria requrit ī pēnis, q̄ sine execu-
tiōe ifligunt ipso iure. ibid. q. xj. nu. 3. ch. 42
Snia restōnis tm restituit, q̄tū snia cōdēnatio-
nis ademit. Pau. Gril. de hęre. q. vj. n. 2. c. 133
Snia criminalis, an mox executioni mādetur,
an vero decendito ad appellādū expectato.
Gundisal. de hære. q. xix. nume. 4. char. 152
Snia est nulla cōtra iuris dispositionem lata,
Pau. Gril. de relaxa. carce. q. vj. n. 4. ch. 299
Sententia libello, seu petitione difformis, est
nulla. ibidem nume. 5.
Snia cōdēnationis ferri nō d3 diebus feriatis.
ibidem de absolutione innocentis n. 3. c. 301
In fauorē aūt Innocētis ferri potest, ibi. n. 2
Snia lata vigore cōfessionis in tortura iniuste
extorta, an sit nulla ipso iure, vel erit opus
appellatione, Fran. Bru. de indi. & tor. q. v.
secundæ partis. nume. 48. char. 345
ℭ Sermo qlibet de quauis re, seu negocio su-
spectus a diffinitione proficisci debet, Bal.
de carce. numero 1. char. 294
ℭ Seruitus non inducitur ex delicto, Placen.
de accusa. tit. ij. nume. 15. char. 3
Serui quando de facto suo possint interroga-
ri, ibid. tit. v. nume. 2. char. 5
Serui q̄ū possint torturę applica. ibi. sub. n. 4.
Seruus aduersus dōm torq̄ri nō pōt, ibi. nu. 5.
Seruus vniuersitatis aduersus vnūquēq; inter
rogari potest, ibidem numero 6.
Serui sunt liberis seuerius puniēdi, & famosi,
q̄ ij qui famæ sunt integre, Placen. titu. vj.
sub nume. 4. char. 6
Serui dñis suis ilidiari, vel dñabus carnaliter
cōmixti, exurunt igni, ibi. sub nu. 17. char. 7
Seruus q̄ū, et cōtra quē torq̄ri possit. Guid. de
Suza. de indi. & tor. nu. 11. char. 314
Seruus ī oī cā, & ī oī crimine iudicis arbitrio,
torq̄ri pōt, sed liber ī grauibus tm, & crimi
nalib. Fr. Br. de idi. et tor. q. iij. ij. p. n. 2. c. 336
Seruus in quibus casibus in dōm torq̄ri pos-
sit. ibidem q. iiij. ij. partis. sub nu. 25. ch. 339
Seruus prīs torq̄ri pōt, p morte filij, ibi. n. 27.
Seruo vel volenti, vel torto nō creditur con-
tra dominum, ibidem nume. 28.
Seruus q̄ū cōtra dōm torq̄ri possit ab fq; indi
cijs pceditibus. ibi. q. v. ij. partis. nu. 5. c. 341
Serui nō torq̄nt in certis casibus cōtra certas
personas, Paul. Gril. de quæstio. et tor. q. vj.
sub nume. 4. char. 407
ℭ Sexus muliebris res admodū fragilis facile
decipi pōt. Grillan. de fortile. q. v. n. 6. c. 89
ℭ Simulachrum fortunæ quōdā marmoreum
ad matronas Romanas locutum, Grillā, de
fortileg. quæstio. vij. nume. 25. char. 98
Simonia large dicitur hæresis, Gūdisal. de hæ
re. q. j. nume. 3. char. 136
ℭ Sinodus tota sapiētiæ legalis adesse diceba
tur, cū Dyn. aliquā decideret qōnē, de cri. lę
sæ maie. incer. autho. nume. 2. char. 23
ℭ Solēnitas eadē requirit in soluēdo q̄ in ligā
do Io. Fr. Ponzi. de lamijs. nume. 42. ch. 70
ℭ Sorores duas, aut matrē, & filiā ignoranter
cognoscenti q̄ pœna imponatur. Pau. Gril.
de pœn. omnisa. coi. q. iiij. nu. 2. char. 421
ℭ Sortilegium quid sit in suo sumptū genere
Grillan. de fortilegijs. nume. 1. char. 82
Sortilegi proprie qui dicantur, ibid. nume. 2.
Sortilegia vīplurimū sub religionis falsa de-
monstratione fieri solent. ibidem nume. 3.
Sortilegus quis dicatur largo sumpto vocabu
lo. ibidem numero 4.
Sortilegorū duplex est professio. ibi. nume. 5.
Sortilegium vnde dicatur, ibidem.
Sors pro fortuna quandoq; capitur, ibidem.
Sortilegia p q̄s fuerint prio iuēta. ibi. n. 6. c. 82
Sortilegiorum diuerse sunt species. Grillā. de
fortile. q. ij. nume. 1. char. 82
Sortilegij prima species est diuinatiua. ibidē.
Sortilegij secunda species quæ sit. ibid. nu. 2.
Sortilegiorum species tertia, est venefica, seu
malefica. ibidem numero. 3.
Sortilegi & negromantici suis superstitioni-
bus volentes fidem adhiberi aliqua futura
prænunciant. ibidem numero 6. char. 83
Sortilegiorū professio duplex expressa fo le
cet, & tacite. ibi. q. iij. nume. 1. char. 84
Sortilegia amatoria, & venefica, & in corpe,
& extra corpus fieri possunt. ibi. n. 15. c. 86
Sortilegi sacramenta ecclesię q̄ñq; permiscēt
suis fortilegijs. ibidem nume. 16.
Sortilegi hostia consecrata vtuntur quandoq;
in fortilegijs amatorijs. ibi. nume. 19.
Sortilegiorū tertia spēs dr̄ malefica, q̄ nullius
cā boni esse censeatur. ibid. nu. 25. cha. 87
Sortilegia ī gbus locis & tpe fieri soleāt Gril
lan. de fortile. q. iiij. nume. 1. char. 88
Sortilegia quare potius de nocte quam de die
fiant. ibidem nume. 3.
Sortilegi gbus rebus, aut instrīs in fuorū fabri
catione facinorū vtant. ibi. q. v. n. 1. char. 89
Sortilegia facta per homines tacite professio
nis per quæ fiant instrumenta. ibi. nume. 2.
Sortilegij amatorij istrā q̄ sint, ibi. sub eo. nu.
Sortilegia extra corpus gbus fiāt istrīs. ibi. n. 3
Sortilegia quædam fiunt ex particula cadaue
ris hominis. ibidem nume. 8. char. 90
Sortilegij tertia species quæ venefica dicitur,
quæ sit. ibidem sub nume. 6. char. 89
Sortilege seu lamie an deferātur vere, & rea

© SCD - Université de Poitiers

nec collata iprimũt virtutis effectũ.ibi.n.1.
Sacramenta ecclesiæ non sunt deneganda hæretico, estendenti manifesta signa pœnitentiæ.ibidem not.xlvj.nume.2. char.125
Sacramenta aut alias res sactas, aut benedictas ecclesiæ fortilegijs admiscentes pari pœna puniunt.Gril.ũ fortil.q.11.n.26.c.111
¶Sacrilegij reus est, abutens rebus sacris in fortilegijs.ibi.q.xvj.nume.4. ch.117
Sacrilegij prima spẽs in pfonã cõmittit, scãda p coitũ cũ moniali. Tertia circa locũ sacrũ fit.Quarta ĩ rẽ eã fcilicet auferẽdo, quid sit sacrilegiũ largo mõ sũpto. Qualiter puniat de iure cano.Et quot spẽs sacrilegij sint,|& multa alia de sacrilegio habes p Pau. Gril. sub tit. de pœn.omnifa, coi, in j.q.a principio vsque ad finem, char.415
¶Salicetus fuit Excellen. Doc.& præcipuus veritatis inuestigator.de cri. læsæ mate.incer.autho.q.v.sub nume.6. char.32
¶Saturnus vitę humanæ inimicus, mense primo fętus formãdi regnare putat.Iupiter humanis amicus secũdo mense formãdo fętui cẽset p̃esse.Tertio Mars, Venus quarto, sexto Sol, Luna septimo. Grillan. de fortile. quæstio.xiiij.nume.4. char.115
¶Scripturæ sacræ adiuuari debent, & declarari per alias scripturas Ioan. Fran. Ponzi. de lamijs.nume.13. ch.67
Scientia iuris est certissima nobilis, & omni honore digna, ibidem nu.18.
Scientia iuris ciuilis sapientia est, & res sanctissima, ibid.nu.23. char.68
Scientia iuris ciuilis est omnium sapientum dogma, ibi.nume.25.
Scientia quælibet suas proprias imaginationes habet.ibidem nume.26.
Scriptura requiritur in eo qui ab hæresi reuertitur, ibidem sub nu.89. char.76
Schismaticus qs proprie dicat, & vñ schisma. Pau.Gril.de hære.q.ij.nu.6. char.127
Schisma & hæresis in quibus discrepant, Gũ disal.de hære.q.iij.nume.1. char.137
Schismaticus dici meret qui superbe & cõtumaciter Papæ subijci non vult.ibid.nu.2.
¶Secreta cordis Deus solus põt rimari, Gril. de fortile.q.x.nume.2. char.105
¶Seditio generat p̃ pprij cõmodi pcurationẽ.Nic.Boe.de seditiosis.in j.q.nu.1. ch.43
Seditio & discordia gñatur, si a ijs alleuiatis, alij nimis in collectis grauet.ibi.n.3. ch.44
Seditio facilius critur, si delicta non puniuntur.ibidem numero 4.
Seditiones fugere q debeãt.ibi.n.13. char.45
Seditio Lucij Catilinę olim Romani qualis, ibidem numero 14.
Seditionum cruentarum exempla hic recensentur.ibidem nume.15.
Seditio Caij Marij, & aliorum Romanorum militum qualis fuerit, ibidem nume.16.
Seditio qualis a Tiberio Graccho Affricano excitata fuerit, ibidem nume.19.
Seditio Liuij Drusi, & aliorum Romanorũ, qualis fuerit, ibidem nume.21. char.46
Seditio qualis, & ob quã rẽ apud Attrebatẽsi orta fuerit tpibus Ioãnis Regis, ibi. sub n.26
Seditio ob monetæ mutationẽ Parisijs orta fuit Ioannis Regis tempore, ibi.nu.27.
Seditio quanta fuerit Lutetiæ aduersus Carolum Regem Ioãnis Regis primogenitum, ibidem nume.29. char.47
Seditio qualis in monte pessulano fuerit tpe Caroli Quinti Francorum Regis.ibi.nu.30
Seditionẽ qualẽ mouerint scholares Parisienses aduersus ciues, tempore Diui Ludouici Regis, ibidem sub numero 22.
Seditionẽ qualẽ fecerint Pastoreli in Frãcia, & qui fuerint, ibidem sub numero 22.
Seditio dicitur perturbatio quietis, seu pacis publicæ, ibi.q.ij.nu.1. char.49
Seditiosus dr̃ qui animarũ dissentiones facit, & discordias gignit.ibidem nume.2.
Seditio proprie fit inter partes multitudinis, inter se dissentientes, ibidem nume.3.
Seditio differt a bello, & rixa, ibidem.
Seditio qd sit, & ĩ qbus locũ habent, ibi.nu.4.
Seditiosi non dicuntur, qui regimen tyrannicum perturbare nituntur.ibi.q.v.nu.6.c.51
Seditio est crimẽ graue & enorme, Nic.Boe. de seditio.q.vij.nume.1. char.55
Seditiosi qua pœna sint afficiẽdi, ibi.n.28. c.58
Seditiosi edes alienas expilantes capite plectuntur, ibidem numero 29.
Seditiosi derobatores puniuntur p.l. si quando.C.vnde vi.ibi.nume.32.
Seditiosi ex proposito, dolo, & conspiratione machinata mouentes pro dignitatis qualitate sunt puniendi, ibi.nu.34. char.59
Seditiosi mori debent, si seditio inualuit cruẽta.ibidem sub nu.35.
Seditio iustitię opponitur, et communi bono. ibidem nu.44. char.60
Seditio Chore qualis fuerit, & qualiter perierit qui in seditione fuerunt.ibi.nu.45.
Seditiosis toto conatu resistere licet, etiã eos occidendo, ibid.nume.47.
Seditiosi vicũq; sunt excusãdi, si mãdatu, aut cõsulũ autho. seditionẽ fecerit, ibi.n.55.c.61
¶Senex cõfectus etate nõ subijciẽ tortuirẽ. Gril.de quæstio.& tor.q.vj.nu.5.char.40
¶Snia reqrit ad fendi priuationẽ, etiã delicto exũte notorio, ũ cri, lę.ma, icer, aut, n.22, c.29

© SCD - Université de Poitiers

Baptismum,& omnia Christiane fidei documēta abnegant, ibi.nu.28. char.100
Strige,seu lamie professionem expressam faciūt in manu demonis,nō aūt ille de quibus in c.Episcopi.ibi,nu.36. char.103
Strigarum seu lamiarum corpora ad ludū deferri demonum quibus rationibus asseri potest.ibid.nume.7. char.96
Strige seu lamie qualiter cognoscantur vere pœnitere.ibi.q.ix.nu.3. char.105
ℭ Stuprum quid sit, & cum quibus committatur personis, Placen. de accusa.titu.iij. sub numero 1. char.3
Stuoro per vim admisso nō potest præscribi, ibidem nume.5.
ℭ Subiectum legalis scientie nedum est circa mores sed etiam circa fidē,Ioan.Fran.Ponzi,de lamijs.nume.9. char.66
ℭ Surdus & mutus a natura torqueri non possunt.Fran.Brun.de indi.& tor.q.iiij. secundæ partis.nume.25. char.339
ℭ Suspicio vrgens non sufficit ad condemnādum quem de hæresi. Ioan. Nico. Arel.de hære.not.xxvj.nume.2. char.122
Suspicio vna præsumptionem non inducit, sed plures suspitiones bene inducunt vnam præsumptionem.Fran.Bru.de indi. & tortu.q.vij.secundæ partis.nume.4. char.352
Suspicio est animi aliqualis applicatio ad aliquid cum titubatione.Pau.Gril.de quęstio. & tor.q.iij.nume.5. char.402

De litera. T.

TRactatus solus etiam in atrocissimis non est puniendus.Nico,Boe. de seditio.q.vij.nume.41. char.59
ℭ Transigere licet super capitali crimine pœnam sanguinis irrogante. Ioan.Nico.Arela.de hære.nota.viij.nume.1.ch.120
ℭ Testis si vnum in iudicio dixerit,& postea ex interuallo dixerit aliud in eodem iudicio,statur primo dicto.Ioan. Nico.Arel.de hære.not.xtij.nume.1. char.121
Testium examinatio in criminalibus commiti non potest.ibi.not.xxxv.nu.1. ch.123
Testes quot requirantur ad condemnationē in crimine hæresis.Gundis.de bære. q.xiij. numero 9. char.147
Testes inhabiles pro hæreticis minime admittuntur,aduersus autem hereticos admittendi sunt.ibidem nume.14. char.148
Testes de iure non admittendi,an possint admiti in causa innocentie.Pau.Gril.de relaxa.carce.q.iij.nume.1. char.302
Testes qui ob reuerentiam non debent examinari,si examinentur, nihil probant.ibidem numero 2.
Testis tortus,& in tortura confessus per errorem,an possit ante sententiam seu in errorem reuocare Guid. de Suza. de indi.& tor.nume.66. char.319
Testis vnicus an faciat indicium sufficiēs ad torturam.ibidem nume.90. char.321
Testis vnicus,seu singularis, semiplenam probationem facit in criminalibus.Fran.Brun. de indi.& tor.q.ij.j.partis.nu.2. char.325
Testis singularis de visu faciens indicium debet esse omni exceptione maior.ibid.nu.2.
Testis ante processus formationem examinatus,an faciat indicium.ibi.nu.8. char.326
Testis qui examinari non debuit,quando indicium faciat.ibidem nume.11.
Testis domesticus non facit indicium. ibidē.
Testis familiaris indicium facit. ibi.nume.12.
Testes testificari præsumuntur inuiti, nisi de spontaneitate constet.ibi.nume.14.
Testis qui non potest interrogari inuitus, volens respondere potest, sed coactus non facit indicium.ibi.nume.23. char.327
Testes non debet torqueri,nisi signis quibusdam contra reum præcedentibus.ibi.q.iiij. secundæ partis.nu.13. char.338
Testes duo de actu corporali,& visibili deponentes,præferendi sunt decem alijs de mētali,& inuisibili actu deponētes.ibi.q.v.secundæ partis.nume.41. char.344
Testis qui iurauit potest examinari die i Dei honorem feriato.ibi.nu.53. char.346
Testis qū dictum suum retractare possit. Bal. de quæstio.& tor.sub nume.7. char.399
Testes an possint cōpelli,quando iudex procedit in visitando,vel confirmando. Bonicon.de accusa.nume.51. char.13
Testes non possunt,quę tantū in spiritu fiunt. Ioan.Fran.Ponzi,de lamijs.nu.53. char.71
Testes in crimine hæresis, cogi possunt ad testificandum,Ibidem nu.84. char.75
Testes excommunicati, & criminis socij admittuntur in inquirenda hæresi, ibidē sub numero 84. char.75
Testes verisimilia deponere debent, ibidem sub numero 68. char.73
Testes noui super ijsdem examinari possunt capitulis i solo crimine hrsis. ibi.n.73.c.74
ℭ Theologorū est sacras tractare scripturas. Ioan.Fran.Ponzi,de lamijs.nu.2. char.65
Theologia est omnium scientiarum dignissima,ibidem nume.4. char.66
Thesauri absconditi an possint arte Demonum inueniri. Grillan.de sortile. quæst.iij. numero 12. char.85
ℭ Tergiuersari dicitur is qui ab accusatione totaliter desistit,Plac.de accu,ti,iiij,n.4.c.5

© SCD - Université de Poitiers

liter per demones ad ludos & congregationes nocturnas.ibi.q.vij.nume.1. char.95
Sortilegi opera adiuti demonũ nõ possunt liberare incarceratum.ibi.nume.4. char.96
Sortilege uere, & corporaliter per demones ad suos ludos deferunt, nedũ in spiritu tantum,ibidem numero 31. char.101
Sortilege, & strigimage i quo differãt ab illis de ghus in c.Episcopi.ibid.nu.35. char.102
Sortilegi,et lamie a pochijs expelli debẽt per Epos,& curatos.ibidem nume.37.char.103
Sortilegia, & alia maleficorũ opera qñ hæresim manifeste dicant sape.ibi.q.x.n.1.c.105
Sortilegia qũocunq; facta p eũ qui est expresse professionis diabolicæ, hæresim censentur sapere.ibidem.q.x.nume.5. char.106
Sortilegiũ factũ cũ hostia cõsecrata, vel cũ sãguie Chri,an manifeste sapiat hrsim,ibi.n.7
Sortilegia facta ad calefaciendũ cor frigidũ, hæresim sapere nõ dicuntur, ibidem nu.8.
Sortilegia in quibus imisceẽ relige sanctorũ, an sapiant hæresim,ibidẽ nu.14. char.107
Sortilegia q̃ fiunt cũ permissione Chrismatis, aut aq̃ baptismatis,an sapiãt hrsim,ibi.n.15
Sortilegia q̃ fiũt cũ rebus in ecclesia benedictis, an & qñ hrsim sapiant,ibidẽ nume.17
Sortilegiũ fcm cũ rebaptizatione alicuius hæresim sapiat,ibidem numero 19. char.108
Sortilegi quibus pœnis sint afficiendi.Grillã. de sortile.q.xj.nume.1. char.eadem
Sortilegiã q̃ fiũt ad hñdã notitiã occultorum, aut distãtium nõ sapiunt hæresim.ibi. nu.2.
Sortilegi qua pœna puniri debent in foro cõscientiæ,ibidem sub nume.2.
Sortilegus,& qui eum consulit puniuntur pena capitis.ibidem nume.5. char.109
Sortilegia amatoria qualiter in foro conscientiæ puniantur,& qualiter in foro iudiciali, & canonico.ibidem nume.6.
Sortilegia amatoria in iure ciuili capite plectuntur,ibidem nume.7.
Sortilegis pœna iponẽda ẽ arbitraria,ibi.n.7
Sortilegus clericus potest officijs, & beneficijs priuari.ibidem nume.8.
In Sortilegijs ignorantia, aut simplicitas non excusat,ibidem sub nume 8.
Sortilegi venefici qua sunt pœna afficiendi. ibidem numero 9.
Sortilegiũ veneficũ si clericus exercuit qualiter puniatur in foro iudiciali canonico, & qualiter laicus.ibidem nume.10.
Sortilegus ad domũ alterius accedens ad perpetranda maleficia qualiter puniatur, ibidem nume.11. char.109
Sortilegus quo casu tradatur bestijs vorãdus, ibidem sub numero,13.
Sortilegam artem,seu magicam docens,& discens,pari pœna plectuntur,ibidem.
Sortilegi membri virilis languedinẽ inducẽtes,aut alias vim generatiuã impedientes, vltimo afficiuntur supplicio, ibidem nu.14
Sortilegia ad bonum finem exercẽs,an sit puniendus,ibidem.
Sortes in Buãgelijs q̃rẽtes,librũ apiendo, vel alias,dñt puniri. ibi.sub nume.22. char.110
Sortilegus in ope sanatiuo, multas ofones dicens, sed aliqua verba secrete adijciens,nõ satis cõgruẽtia,an puniri dẽat.ibi.n.23.c.111
Sortilegia de iure ciuili vltimo puniunt supplicio,his dẽptis, q̃ sunt ad liberationẽ maleficiatorum.ibidem nume.27. char.111
Sortilegũ an liceat cõsulere, vt liberet egrotũ a maleficio,et an liceat adiurare imbres, fulgura,et tẽpestates,ne noceant fructibus. Io.Nic,Arela,de hęre.not.xlix.n.2. ch.125
Sortilegij et diuinationis crimẽ nõ est corã inquisitore tractandum, Gundisal. de hære. q.ix.nume.3.& latissime.nume.6.char.142
Spõsalia bina,aut binas cõtrahẽs nuptias,infamię no.inurit.Pla.d̃ accu.ti.ij.sub n.11.c.3
Species quas maleficiati euomunt,vnde ortũ habeant,& an sint in rei veritate. Grilã.de sortile.q.iij.nu.28. char.88
Sperma ex purissima cibi optime digesti substantia oritur.ibi. q.vij.nu.12. char.97
Spoliatus ante omnia restituẽdus est,Io.Nico.Arela.de hære.not.j.nu.1. char.118
Spõsus spõsã,pptiã rapiẽs,qua pœna plectat. Pau.Gril.de pœn.omni.col.q.x.n.22.c.429
Statutũ in vno equiparatorũ,in altero locũ habet de cri.le.maie.Incer.Auth.nu.5.c.23
Statutũ vni pro alio pœnã imponẽs,irrationabile dr̃,& iniquũ,ibi.q.v.sub nu.2. char.31
Statutũ dictãs filios rebellũ de ciuitate expellẽdos ad filias nõ est extẽdẽdũ.ibi.n.4.c.ea.
Statutũ est nullũ q̃ pœna pecuniaria punit homicidium,ibi.q.viij.nu.4. char.39
Statuere verbũ idẽ est q̃ ponere siue cõstituere.Gril.de fortile.q.vij.nu.19. char.98
Statutũ dictans manũ, vel pedẽ, absq; alia specificatiõe amputari debere, q̃liter i intelligi dẽat.Pau.Gril,de relaxa,car.q.iiij.n.3.c.298
Statura interpretationẽ declaratiuã a iure cõmuni recipiunt,ibi.q.vj.nu.8. char.299
Stephanus Barbetus ciuis Parisiẽsis gd suo ipẽ fecerit.Nic.Boe. de sedi.q.j.n.24. c.46
Strige,seu lamie nõ deferũtur corporaliter a demone,sed in spiritu deluduntur,Gril.de fortile.q.vij.nu.6. char.96
Strige oẽs, & malefice extra gremiũ & protectionem sunt ecclesiæ,ibi.nu.8.
Strige, siue lamie in primis in manu diaboli

© SCD - Université de Poitiers

pinans, morte punitur, si mors sorbentis sequatur, ibi, nu.13. char.113
Venena amatoria, & fanatica, non facta arte malefica, nec ad malum finem propinans, non punitur morte, ibi, nu.14.
Venenū ministrās sterilitatis tanq̃ homicida puniendus est, ibi, nu.21. char.114
¶ Veniæ facilitas incentiuū tribuit delinquēdi, Pau. Gril, de relaxa. carce. q.ij.n.4 c.305
¶ Veniens contra factū suū audiri non debet. lac, de Are. de bannitis, nu.42. char.187
¶ Verba quæ in dispositione odiosa apponūtur, ad alia non extendunt, de crimi. læ. manifesta, Incer. Autho. q.v.nu.7. char.32
Verba legislatoris enunciatiua nō disponūt. ibi, q.vj.nu.14. char.35
Verborū sola potētia hoīes interimere posse credunt quidā. Gril. de sorti, q.iij.n.27.c.87
Verba quædam malefica in omnibus sortilegijs admiscentur. ibi, nu.31. char.88
Verba iniuriosa & improba serio non loco prolata extitisse, in dubio præsumunt. Gundisal. de hære. q.j.nu 8. char.136
Verba dubia ī materia gratiosa latissime interpretari debēt. Gril. de rela. car. q.ij.n.2, c.300
¶ Veritas ignorat eius qd multipliciter exponit, de cri. læ. ma. Incer. autho. q.v.n.11, c.32
¶ Verisimile quid dicatur, & quid non verisimile. Pau. Gril, de quæstio, & tort. q.iij. sub nume.10. char.403
¶ Vicarius generalis episcopi, aut capituli uacante sede, an cognoscere possit de crimine hæresis. Gundisa. de hære. q.vij.n.14. c.140
¶ Vindicta, seu pena ibi debet esse timor, vbi culpa præcessit minor. Pau. Gril. de pœ. omnisa. coi. q.vj.nu.8. char.423
¶ Virginem rapiens, Idolis sacrificans, officia turbans diuina, contra naturā luxuriās, scilicet rebapuzās, & quī ī pidē crucē sculpit, morti debēt tradi. Guil. Boni, sub n.1.c.414
Virginem deflorans impuberem, & viri impotentem, qualiter puniatur. Pau. Grillā. de pœn. omnisa. coi. q.v.j. sub nu.6. cha.425
¶ Virtus generatiua q̃ q̃ impeditur per sortilegia. Grillan. de sorti. q.vj.nu.13. char.93
¶ Vir vxorem hæreticā, & versa vice, vxor virū hæreticū deferere pōt, intellige sane. Gundisal. de hære. q.xv.nu.10. char.149
Vir, siue maritus secundas nuptias contrahēs, prima viuente vxore, qua pœna mulctetur. Pau. Gril, de pœ. omni. coi. q.xiiij.n.1.c.431
¶ Vniuersitati q̃ posit præiudicare pars maior. Nic. Boe. de seditio. q.vij.nu.11. char.56
Vniuersitas ex cōsilij deliberatione delictum committens, an cēseat delinquere, ibi. n.12.
Vniuersitas non dī delinquere in eo qd a quo libet priuato committi pōt. nu.14.
Vniuersitas quæ in faciendo deliquit, an possit criminaliter puniri, ibi, nu.15.
Vniuersitas decapitari non pōt. ibi. n.21, c.57
Vniuersitas nil aliud est ab hominibus ipsam representantibus. ibi, nu.22.
Vniuersitas vere dī deliquisse in his qui reperiuntur consensisse delicto, ibi. nu.23.
Vniuersitas illa puniri potest ob delictum, in qua infantes, aut personæ similes non reperiuntur, ibi, nu.27. char.58
Vniuersitatis sindicus q̃ī legitime censeat ordinatus. ibi. nu.8. char.56
Vniuersitate punita de hæresi, an singuli quoque puniti videantur, ita vt amplius puniri non possint. Gundisal. de hære. q.xxiiij. numero 3. char.158
¶ Vno statuto cauetur q̃ sapiens ex bannitū habeat centum. Alio statuto cauetur q̃ homines de villa teneantur trahere se ad rumorem, & capere malefactores, et exbannitos. Quidam iuit ad capiendū Titium, sciēs eum bannitum, & cum Titius fugeret eleuauit rumorem, propter quod homines de villa insecuti sunt eum, & illum cœperunt. Quæritur an alicui præmiū debeatur. Nel. de bannitis. nu.23. char.239
¶ Vocandus est is contra quem est facienda inquisitio, vt se defendat. Bonicon. de accusa. nume.48. char.13
¶ Volūtas, seu cogitatio, q̃ī puniat sine facto. Placen. de accu. tit. vj. sub nu.9. char.7
Voluntas, & intentio potius factis q̃ verbis demōstrat. Nic. Boe. de sedi. q.vij. n.10. c.56
Voluntas & propositum distinguunt maleficium. Odof. de percussio. nu.10. char.63
¶ Vsurarius si inhumaniter tractat eos quibus mutuat, & grauiter diffamatus fit, potest contra eum procedi de hæresi. Ioā. Nic. Arel. de hære. not. v. nu.4. char.119
Vsurarij tenentur ædere actori quancunque scripturam, ad fundandam ipsius actoris petitionem. ibi. no. xxj. nu.3. char.122
Vsuram exercere non esse peccatum contendentes, hæretici censendi sunt. Gundisal. de hære. q.ix. nu.2. char.142
¶ Vtilitas quæ resultare dicatur, q̃ quis de diuersis criminibus specie differentibus ex eodē facto descendentibus puniatur. Paul. Gril. de pœn. omnisa. coi. q.1. nu.15. cha.417
¶ Vulnus semper censet causa mortis. Odof. de percussio. nu.2. char.63
¶ Vxor potest lenocinium marito obiicere. Placen. de accus. nu.9. char.1

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

¶ Territio leuis, quæstio non dr absq; dolore cordis, Fran. Bru. de indi. & tortu. q. i. secundæ partis. sub nume. 1. char. 335
Territio leuis dicitur, si quis tantum ad funē ducatur. ibi. q. ij. ij. partis. nume 4. char. ea.
¶ Titius homicida, si nō potuit fugere ad ecclesiam, sed inuenit quendam sacerdotē deferentem corpus Christi aufugit ad ipsum, & eum accepit, an ecclesię immunitate gaudere debeat. Ioan. Thyer. de fuga. n. 8. c. 183
¶ Titulus institutionis respectu hæreditatis parentum, est honorabilis, de cri. læse maie. Incer. Autho. q. v. nume. 8. char. 32
¶ Tollere pōt qui & condere, Paul. Grill. de relaxa. carce. q. vj. nume. 3. char. 301
¶ Torqueri potest quilibet cuiusuis conditionis pro crimine sortilegij. Grillan. de sortil. q. xj. nume. 13. char. 109
Torqueri debet prius, qui veritatē nouit melius. Guid. de Suz. de indi. & tor. n. 24. c. 315
¶ Tortura quo ordine sit applicanda, si plures torquendi sunt. Guid. de Suza. de indi. & tortu. nume. 22. char. 315
Tortura, & repetitio eiusdem non nisi legitime fieri debet. ibi. nume. 59. char. 318
Tortus confessus per diem naturalē quiescere debet, antequam confessionem suam ratificet. ibi. sub nume. 69. char. 320
Torto in tortura deficiente non tenet iudex, si indicia præcesserint. ibi. nu. 89. char. 321
Tortura, siue qō varijs instris, & modis dari pōt, Frā. Br. de indi. et tor. q. ij ij. p. n. 6. c. 335
Tortura ēt locū habet, si de crimine cuiusuis agatur. ibi. q. ij. ij. par. nume. 5. char. 336
Tortura existente illicita irritat quicquid sequit ex ea. ibi. q. iiij. ij. par. sub nu. 3. cha. 137
Torto mortuo, quis teneat, si dolo, culpa, vel casu, mortuus sit nesciatur. ibi. q. v. ij. par. numero 30. char. 343
Tortus negans, & in negatione perseuerans an possit iterū torqueri. ibi. n. 59. char. 346
Torto metu tormentorum confitente mortes & maria, caueat sibi iudex ne damnetur in corpore et anima. Fran. Bru. de indi. & tor. q. vj. ij. par. nu. 10. char. 349
Tortura pro crimine explorando facta, non reddit tortū ifamē. ibi. q. viij. ij. par. n. 3. c. 353
Tortura in quo differat a tormēto. Pau. Gril. de qō. & tor. q. j. nu. 4. char. 401
Torturæ gradus sunt quinque. vide ibi Paul. Gril. vbi supra q. ij. nu. 2. char. 402
¶ Trecenses aliqū a seditione non fuerūt immunes. Nic. Boe. de sedit. q. j. nu. 42. cha. 49
¶ Tria in quolibet officiali cōcurrere debēt, & quæ. vide la. de Are. de bāni. n. 45. c. 187
¶ Tumultu per accidens incidente pœna pecuniaria locum habet, & nō corporalis. Nicol. Boer. de seditio. q. vij. nu. 52. char. 61
¶ Turba non punit, sed bene quod in turba perpetrat. Nic. Boe. de sedi. q. vij. n. 43. c. 60
¶ Tutor deportatur, bonis publicatis, qui eā cuius tutelam gessit stupraui t. Pau. Gril. de pœn. omnifa. coi. q. vij. nu. 7. char. 425
¶ Tutor deportatur, qui pupillum violenter stupraui t. Placē. de accu. ti. vj. sub nu. 23. c. 7
Tyrannus in populo sibi subiecto seditiosus est, & iō expellendus. Ni. Boe. q. v. n. 6. c. 51
Tyrannus si quid dignitatis nomine, faciat, illud non valet. Ioan. Nicol. Arela. de hære. not. xl. nume. 1. char. 124
Tyrannus legitime exercere potest iurisdictionem in crimine hæresis. ibi nu. eo.

De litera V.

VAlidum censetur id quod est in veritate, potius q̄ id quod est in opinione. Pau. Gril. de pœ. omnifa. coi. q. ix. nume. 5. char. 426
¶ Vallum transcendēs, aut per murum castra ingrediens, capite punitur. Placen. de accusatit. vj. nu. 16. char. 7
¶ Variatio, pauor, & trepidatio indicium faciunt alijs deficientibus indicijs. Fran. Bru. de indi. & tortu. nu. 30. char. 331
¶ Vassallus ita testari potest de bonis feudalibus atque de allodialibus, de cri. læse maiest. Incer. Autho. q. iij nu. 3. char. 28
Vassallus qui sub infeudant alteri, si fellonia cōmittat, an feudū reuertat ad dōm. ibi. n. 4
Vassallus legem contractus feudalis euertere non potest. ibi. nu. 6.
Vassalli aliq; hæretici fidelitatis debito astricti, a nexu illo liberi fiunt. Gundisal. de hære. q. xv. nu. 5. char. 149
¶ Venena non mala quæ dicantur. Grillan. de sortile. q. iij. sub nu. 25. char. 87
Venena mala propinans, conficiens, aut vendens punitur. ibi. nu. 26
Venena mala proprie quæ dicantur, & quæ bona. ibi. q. v. nu. 7. char. 90
Venenorum plures sunt species, quædam bona, & quædam mala. ibi. q. xij. nu. 4. cha. 112
Venenū dicitū medica est, siue promiscua. ibi.
Venena non semper hominis necandi causa fiunt. ibi. nume. 5.
Venenum amatorium, vel fanatiuum, seu conceptionis, non animo occidendi propinans, non punitur lege cornel. de sicca. si mors sequuta fuerit. ibi. nu. 7.
Venenum conceptionis bono animo propinans, relegatur, si ea quę illud assumpsit moriatur. ibi. nu. 8.
Venenū amatoriū arte malefica cōfectū pro.

© SCD - Université de Poitiers

digna legum posit terrere auctoritas, nisi id fiat, p pro inscriptione habetur, vt cum querele apud acta deponuntur, ꝗ vt fiat, tãtum in crimine iniuriarũ conceditur & excipitur crimen abigeatus & adulterij, cum iure mariti intenduur, quo casu inscriptionis necessitas remittatur, verũ hodie maritum inscribere oportet, quę si non probet, iisdem iit pœnis subdendus, quas fuerat multiplex passura, si accusatio cõprobata fuisset, vt C. de ac. l. qui de vno, & l. in cau. & l. si cui, & l. quamuis, & C. de iniur. l. viti. C. de abrge. anth, vt liceat ma. & aui. colla. viij. §.

2 quia vero. † Cuius talis esse debet conceptio, vt diẽ quo facta est, contineat, imperatoris annis numeratis. Accusantis quoque & accusati, & prætoris nomen apud quem accusat hoc modo debet dicere infertum. Ego Lucius Titius apud te Gaium prætorem vel proconsulem profiteor, Meuiam lege Iulia de adulterijs ream deferre, quam dico cum Gaio Scio in ciuitate illa, in domo illius, mense illo consulibus illis commisisse adulterium, diem autẽ vel horam inuitus nõ cõprehẽdet, vt C. de accusa. l. si quis, & C. de adulte. l. quamuis, & in auth. vt prępo. nomẽ Imper. & ff. eo. l. liberorum, & ff.

3 de adulte. l. accusaturus, Itẽ † subscribere debit se executurum accusationẽ, vel alius pro eo si literas nesciat. Si circa inscriptionem errauerit corrigere licebit si tempora suffragantur. Accusatio vero sic est exequenda, vt fideiussor ab vtraque parte præstetur pro lite exercenda, alioquin inopia idonei fideiussoris vterque in custodiã mittitur donec de crimine iudicetur, vt si reo absoluto accusator per calumniam intendisse pronuntietur, pari modo puniatur, nisi sit ea causa quæ sine metu calumnie vindictam persequitur, vt pater, mater, filius & extraneus hæres qui suspitionem quam de morte sua habuisse defunctus cauit, exequitur, cum inter voluntariam accusationẽ & officij necessitatem hæredis multum interfit, vt ff. eo. l. si cui, & ff. de cust. reo. l. ij. C. de accusa. l. viti. & C. de appel. l. eos qui. §. super his. ff. ad senatusconsultum. l. j. & C. de

4 calum. l. mater. † Sed si reus confessus fuerit non vsque pro iudicato habebitur, sed in carcerem ponetur omnimodo condemnandus. si vero abfuit per contumaciã qui non est confessus, poterit relegari, non tamẽ deportari, vel capite damnari, vt ff. de cust. & exhi. reo. l. si confessus, & ff. eo. l. absentem, & ff. de requi. re. l. j. C. eo. l. absentem.

5 † Neque inaudita causa quemquam damnari æquitatis ratio patitur, sed tempus statuetur intra quod si non venerit bona annotabuntur, deinde annus expectabitur, intra quem reuersus, si se crimine purgauerit, res arbitrio iudicis signatas recipiet, anno vero transacto innocentiam purgando audietur, bonis apud fiscum manentibus. Sed eo annotatio si per xx. annos bona fiscus non occupauerit postea præscriptione vel ab ipso reo vel ab hæredibus eius submouebitur. Quãcunque enim quæstionẽ apud fiscum, si non alta sit propria præscriptio, xx. annorum silentio præscribi diui principes voluerunt, vt C. de requiren. reis l. j. & ij. & ff. de requi. reis. l. ij. & iij. Quidã pro

6 habentur propter † sexum in publico iudicio accusare, vt mulier cui interdum permittitur nõ exacta inscriptione, id est, cum crimen perduellionis vel annone, vel suã suorumque iniur. ã exequitur, vt ff. eo. l. qui accusare, & l. certis, & C. ad l. iul. de anno. l. fin §. fin. & l. lege corn. & C. qui accus. non

7 pos. l. de crimine. † Quidam propter etatem vt pupillus, aut propter sacramẽtum vt miles, quidã propter potestatem vt magistratus, vt ff. de iniurijs l. nec magistratibus. Quidã propter delictũ vt infames, vt C. eo.

8 l. criminis. † Quidam propter turpẽ quæstũ, vt qui pecuniam ob accusandũ vel non accusandum accepit, vel duos reos subscriptos habet, vel eiusdẽ delicti est particeps, vt ff. ad l. iul. repe. l. easdẽ. §. j. & ij. quidam propter suã conditionẽ, vt filius ẽt libertus, vel de pari, vel maiori crimine accusatus,

9 vt ff. de publica. l. is qui. † Excepta muliere cui lenocinũ obijcere marito permittitur, ẽt eo excepto qui suam suorũque iniuriam exequitur, sicut ẽt is prohibetur qui a prima ætate in domo vixit licet vt ingenuus, vt ff. ad l. iul. de adult. l. j. Necnon & frater qui si capitale crimen intendat, non solum non est audiẽdus, sed etiam exilij pœna plectendus, vt ff. ad l. pompe. de patri. l. frater excepto crimine adulterij & parricidij, de facto tamen parentis vel patroni suarũ rerum defendẽdarũ gratia, queri nõ prohibẽtur, veluti si dicant vi se a possessione expulsos. f. non vt crimen in eis intendant sed

10 vt possessionem recipiant. † Nam & filius non quidem prohibitus est de facto matris queri, si dicat suppositum ab ea partũ, quo magis cohæredem habeat, sed eam reã lege corn. facere permissum ei non est, vt ff. eo. l. hi tamen. Alij propter suspitionem calumnie, vt illi qui falsum testimonium subornati dixerunt, Alij propter paupertatẽ,

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS DE ACCVSATIONIBVS PVBLICORVM IVDICIORVM. AVTHORE PLACENTINO, antiquissimo Iuris ciuili interprete.

SVMMARIVM.

1 *Accusare est aliquem velut reum criminis deferre.*
2 *Accusatio qualiter concipi seu formari debeat.*
3 *Accusans subscribere debet se accusationem executurum.*
Accusatio qualiter sit exequenda.
4 *Reus confessus non statim pro iudicato est habendus.*
5 *Damnari nullus debet causa non audita.*
6 *Mulier quandoque potest accusare non exacta inscriptione.*
7 *Accusare qui nequeant.*
8 *Accusare nequit qui ob id pecuniã accepit.*
9 *Vxor potest lenocinium marito obijcere.*
10 *Filius matrem de partu supposito accusare potest.*
11 *Accusare potest quilibet suam iniuriam vel mortem propinquorum prosequens.*
12 *Crimina quæ ab omnibus deferri possint.*
13 *Crimina notoria accusatione non indigent.*

De Accusationibus. Tit. I.

VAND O quidẽ de accusationibus dicturi sumus, videndum est primum quid sit accusare, & quo ordine sit accusandum, & quando accusatio sit exequenda, & quibus liceat accusare & quousq;. ¶ Accusare nihil aliud est quam reum criminis deferre. ¶ Hunc ordinem, masculo accusante, in omni crimine esse seruandum, vt inscriptio proponatur, quæ magnitudinem criminis tempusque designet vt alterutram partem

© SCD - Université de Poitiers

ficiendi naues docuit, crimen publicũ committere nemo ambigit, vt. C. de mulie. quæ fer. pro. se iunx. & de math. l. vlt. & C. quã. liceat vni. si. in. l. opprimi dorum. & l. j. C. quę res expor. l. nemo. & C. vlti. & C. de de
3 penis. l. vlt. †Cętera vero sunt priuata, exceptis criminibus stellionatus, quę nec publicis nec priuatis iudicijs connumerãtur, vt. C. de cri. stil. & de penis. l. respiciendum.

Ordinaria sunt quorũ pena certa est dignitatis ratione habita, vel omissa, vt crimẽ maiestatis, in quo est omnũ æqua cõditio. In quibus criminibus iudex neque pœnam augere neq; minuere potest, nam vt ait Põponius, facti quidẽ quæstio in arbitrio est iudicantis pœnę vero persecutio nõ eius voluntati mandatur sed legis auctoritati referuatur. verumtamẽ legum seueritatẽ debet cum aliquo temperamẽto benignitatis subsequi maxime cum minor ætas interuenit. Quorũ de numero est crimen qũ lege Iulia maiestatis coerceitur, & Iulia de adulterio & stupro, & Cornelia de siccarij necnon. Põpeia de parricidijs, Cornelia de fassis, Iulia de vi publica, Iulia de vi priuata, Iulia peculatus. & de reiduis, & illiciti collegij. Iulia ambitus, & crimẽ raptus, & false monetę & alia plura, vt. C. de adu. l. quãuis. & Iusti. de publi. cri. ff. ad l. cor. de sicca. l. etusdẽ. C. de his qui parent. occid. l. j. & ad l. iul. de vi publi. priu. & ff. de illici. col. l. qui il-
4 liciũ. & C. de fal. mo. l. vlti. †Extraordinaria sunt quorũ pœna iudicis arbitrio mãdatur, dignitatis & conditionis habita ratione, quibus quid fieri debeat non dicitur, sed quid fieri soleat, interdũ ostenditur vt ait Vlpianus. ff. de iniu. l. vlt. & ff. pœnis l. mortis. Hodie licet eis qui extra ordinẽ de crimine cognoscunt, quam volunt sniam ferre vel grauiorẽ vel leuiorẽ dũ tamẽ in vtroq; modo rationẽ non excedant. vt. ff. de penis.
5 l. hodie. † Dignitatis, vt dixi ratio habenda est, vt si sit decurio, decurioni ne filius parens, qui neque in metallum damnari, neq; in opus metalli, neque fustibus subijci, vel viuus exuri, vel capite puniri debet, vt cũ parentem occi. iuisset. vt. ff. de penis. l. mortis §. sed enim. Conditionis quoque ratio habetur, id est si sit liber, aut seruus, infamia aut integre famen, nam maiores nostri in omni supplicio seuerius seruos quã liberos famosos quam integre famæ homines puniebant vt. ff. de penis. l. capitulum. §. vlti.
6 †Exceptis quibusdam delictis quæ pagano aut nullam aut leuiorem pœnam irrogant, nam si miles artem fecerit, vel in seruitutem se venire passus est puniendũ capite Menander scribit. vt. ff. de penis. l. quædam. quæ omnia inspicituntur in ordinarijs qui annonam attentãt vel vexant. & in crimine sepulchri violati, concessionis ambigeatus, & præuaricationis interdum, idest cũ extraordinaria crimina objiciebantur.
7 †Fures quoque & effractores, & expilatores, & sollicitatores, aliarũ nuptiarum, item matrimonium interpellatores, & si effectu sceleris potiri non possunt, propter voluntatẽ pernitiosę libidinis extra ordinem puniuntur. vt. ff. de extraor. cri. l. annonam. ff. de sepul. vio. l. vlti. & ff. de abige. l. j. & vj. ff. de effractio. expila. Expilate hæreditatis, termini moti, iniuriarũ, Viscellie de libertinis, & Iulię repetundarum, & quorundã criminũ stellionatus extraordinariã esse pœnã nemini venit in dubium. vt. C. de accu. l. j.
8 ff. ad l. iul. repetun. l. lex. §. vlti. † Publica & ordinaria crimina sunt crimen Iuliæ maiestatis, Iulie de adulterio & stupro, Cornelie de siccarijs & veneficis, Põpeie de parricidis. Cornelię de falsis, Iulię de vi publica vel priuata, Iuliæ ambitus. Seruũ quoq; qui dominam corrupit necnon desertorem militię & publicos latrones crimen publicũ & ordinariũ committere nemo ambigit.
9 †Publica & extraordinaria sunt ista crimen suspecti, & Iulię repetundarum, & termini moti, & Iulię de sacrilegijs, Et Viscelie de libertinis, Iuliæ de annona, & Fauie de plagiarijs. Exceptis his qui viuentium filiorũ miserandas infligũt parentibus orbitates, quibus certam pœnam Constantinus iniunxit. vt. ff. de suspec. l. j. & C. ad l. Faniã de pla. l. vlt. Priuata & ordinaria crimina sunt famosi libelli seditionis, illiciti collegij, & suppositi partus. vt. C. de famo. libel. Crimina priuata & extraordinaria sunt hæc crimen iniuriarum concussionis ambigeatus, præuaricationis interdum, repetundarum furti, effractus, expilate. vt. ff. de iniurijs. l. iij. & ff. de cõcussio.
10 † Ex genere delicti irrogatur infamia cõtra imperatorẽ vel eius cõsiliarios, vel rem pu. cogitantibus, & eorum seruis, & his qui pro eis interueniũt, & militi alienas res cõducẽti, vt C. ad l. iul. maiesta l. quisquis. C. de loc. & con. l. vlti. Item infamia irrogatur ei, qui eam quam in potestate habuit generо mortuo, cũ id sciret, & intra tempus luctus, in matrimoniũ collocauit ei, qui sciẽs eã duxit etiam si miles fuit, ignorãtia enim non iuris sed facti excusatur. Quod verum est siue non fuit in potestate, siue consensu

© SCD - Université de Poitiers

vt sunt qui minus quinquaginta aureis ha-
11 beat.†Hi tamẽ omnes,si suam iniuriã, mor temue propinquorum exequantur ab accusatione non excluduntur, sed si quidẽ plures venient iudex idoneorem eligere, debet,ꝙ erit æstimandum ex dignitate, & ex eo ꝙ interest, dũ tamẽ caueat ne ob id crimen pluribus legibus reus fiat,ne ve de eodem sæpius acculetur non solum ab eodẽ sed nec ab alio,nisi sua interesse, seseque ac cusationẽ institutam ignorasse docuerit,vel si sciuit priorem præuaricatam docebit, vt ff.eodem l.si plures.ff.de sepul. vio,l. iij.ff. de libe.ho.exhi.& ff.eod.l. senatus, & l. si
12 cui.†Sunt tũ quædã crimina in quorum delatione personarũ delectus non habetur,cũ & serui aduersus dominos audiantur,vt crimina maiestatis, & false monete, & legis cornelie,arcioris annone populi Romani, de falsis cum suppressas tabulas testamenti quæruntur, in quibus libertatẽ sibi relictã asseuerant, vt C. de epis. & cle.l. si quis.ff. de iu.l.vix. & ff. ad l. corn. de fal.l. nullo.
13 †Sunt autem crimina quæ notoria appellãtur quorũ accusatio nõ exposcitur, sed per officiales præsidibus nuntiantur, vt C. eodem l.ea quidem. Accusare licet vsque ad xx.annos a die commissi criminis,excepto crimine iniuriarũ ꝙ anno finitur,vt C,ad l. corn.de fal.l.querela,vt C. de iniu.l. si non conuicij.Necnon & peculatus & eo ꝙ aduersus senatusconsultũ apertis tabulis eius, qui de familia occisus dicitur ab extraneo committitur, quæ quinquennio finiuntur, vt ff,ad l,iuliam pecu,l. peculatus. & ff. ad sylla.l. in cognitione. Et exceptis criminibus ex lege Iulia de adulterio vel stupro descendentibus,quæ simili modo quinquẽnio finiuntur vt ff.ad l,iul.de adul.l.martii. §.præterea. Et exceptio crimine parricidij,& suppositi partus. & crimine concussionis, quod nullo temporis præscriptione depellitur, licet ea decesserit quæ partum supposuisse contendetur,vt ff,ad l,pompe. de parri.l.ff.& ad l.cor. de fal.l. qui falsam §.j.& ff.de concuf.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Criminum multiplex est diuisio.*
2 *Crimina quare publica dicãtur et quæ sint.*
3 *Crimina priuata quæ sint.*
Crimina ordinaria quæ dicantur.
4 *Crimina extraordinaria dicuntur quorum pœna iudicis arbitrio mandatur.*
5 *Dignitatis & conditionis ratio attenditur in pœnis.*
6 *Miles artem ludicram exercens capite plectitur, non autem paganus.*
7 *Crimina quæ puniantur pœna extraordinaria.*
8 *Crimina q̃ publica sunt et ordinaria simul.*
9 *Crimina priuata & ordinaria simul quæ dicantur.*
10 *Infamia pro quibus irrogetur criminibus.*
11 *Infamia notatur qui lenocinium fecit aut cum bestijs depugnauit.*
Sponsalia bina, aut binas contrahens nuptias infamie nota inuritur.
12 *Infamia irrogatur ex sententia damnato a iudice.*
13 *Infamia non semper efficitur damnatus.*
Fama quandoq; minuitur ex genere pœnæ.
14 *Damnatus ad opus tẽporaliũ non efficitur.*
15 *Seruitus non inducitur ex delicto.*

De diuisione criminum. Tit. III.

1 RIMINVM alia publica: alia priuata:†alia nec publica nec priuata. Item alia sunt ordinaria:Alia publica & ordinaria:alia publica & extraordinaria. Alia priuata, & ordinaria,alia priuata & extraordinaria. Itẽ alia irrogãt infamiã ex genere de-
2 licti,alia ex sententia,alia ex genere pœnæ.†Hæc sunt quæ ex legibus publicorũ iudiciorum sunt introducta,ex eo dicta publica,qd cuilibet ex populo plerũq; executio eorũ det, vt Iulia maiesta. Iulia de adulte. Cornelia de sica,& venefi,Cornelia de testa. Viscellia de liber.& falsę monerę,Iulia de vi priuata,sepulchri violati, termini moti, Iulia ambitus,& crimẽ suspecti,raptus,& preuaricationis,interdũ, Iulia repetundarũ & Fauia de plagiarijs,Iulia de annona, & Cornelia de falsis,vt ff,de pub. iud.l.j.& instit. de pub.iud,in prin.C,de fal,mo.l.j.& ff. de sepul,vio.ff.de ter,mo,l.agraria.C. de rapto, vir,& ff.de p̃uarica. Eũ quoq; vel eã q̃ seruo suo se opposuit,vel mathematicã artem exercuit,vel militiã deseruit,vel ꝑ honore pecuniã dedit,vel vt latro itinera frequẽtata insidijs aggressionis obsedit,vel barbaros telis instruxit,vel incognitã ante peritiã cõ

© SCD - Université de Poitiers

11 *Lenocinium marito obiectum onerat ipsum, vxorem tamen non excusat.*

12 *Maritus adulterum cum vxore repertum interficere potest.*

13 *Marito quando liceat occidere eum quē suspicatur vxoris castitati velle illudere.*

14 *Criminum publicorum pœna est ordinaria. Adultera vulneribus fuſtacta competētibus in monasterium detruditur.*

15 *Incestum seu incestus quid proprie dicatur & cum quibus committatur.*

16 *Delinquens palam leuius punitur, clā vero grauius.*

Incestus qua plectatur pœna.

Ad legem iuliam de adulterio & stupro, Tit. III.

IN primis videndum est cū quibus stuprum committitur, cum quibus adulteriū, item qui possunt de adulterio & stupro accusari, & quo tempore sit accusandū, & quo ordine, & q̄ sint præferēdi, & intra q̄ tempus, & quibus ex causis remoueantur, & quibus adulteriū perimere liceat, & quo loco & quæ sint hęc cri
1 mina, & quæ pœna. † Adulterium quidē proprie committitur cum nupta propter partum ex altero conceptū cōposito nomine. Stuprū vero cōmittitur in virgine, puero, excepta concubina. nō habita distinctione matris iure Romano, sed fœmine dunta xat vt dixi, lex tamē Iulia indifferēter hoc vocabulo vtitur. His criminibus possunt puberes accusari, hęc enim crimina post pubertatem incipiunt, nec in his merentur restitutionem minores, nisi quatenus miseratio ætatis producit iudicem ad minorē pœnā, non, n. excusabitur ætate aduersus præcepta legū is, qui dum leges inuocat, cōtra eis committit. vt ff. eodem l. inter liberas. ff. de concu. l. j. in authē. de trien. & sem. §. finautē. ff. de verb. signific. l. indifferenter. & ff. eodem l. si adulterium, ff. de mino. l. auxi-
2 lium. † Accusare possunt de crimine omnes patresfamilias, patresfamilias dixi quoniā filiosfamilias tunc demum etiam inuito patre pūblico iudicio reum facere permittitur, cum de adulterio suæ vxoris conqueritur, proprij enim doloris vindictam consequitur, vt ff. eo. l. filiusfamilias. & l. inter liberas. §. filiusfamilias. Mulieres quoque nō admittūtur ēt si de suo matrimonio violato conquerantur, minores etiam agentes ante, xxv. annum prohibentur, nisi sui matrimonij iniuriam exequantur, & quamuis etiam iure extranei accusent, ex casu recipiūtur, cum sane si iuuenili facilitate ducti, vel seruore ætatis accensi, ad accusationē prosiliunt, accusantibus eis nō facile calūnię pœna irrogabitur, vt C. eo. l. j. ff. eodem, si mari
3 tus. §. lex iulia. † Excipiuntur tamen quidā robuste ætatis & filius & libertus, quibus non facile permittitur, sed tantū iure mariti accusare conceduntur, quemadmodum si atrocē iniuriā passi essent, iniuriarum recte ageretur vt. ff. de accu. l. hi opinionis quoque accusantis ratio habetur sicut in plerisque criminibus habēda docetur. nec minus serui aduersus dōos torquētur quod in
4 crimine stupri nō obseruatur, ēt † qui cū incestu cōmittitur, vt. ff. eod. l. vim passam. C. eo. de adulter. Accusandum est aūt intra quinquenniū continuū a die commissi criminis numerandum intra q̄ vj. menses vtiles ex die diuortij prestātur duo intra quos iure mariti accusar, quatuor intra quos iure extranei admittitur, quibus transactis accusator auditur. Si vero ex die cōmissi criminis quinquēniū trāsierit, ex die diuortij. lx. dies sint, dicendū est maritū accusare nō posse, vt quod dantur vj. menses vtiles sic sit intelligendū, ne crimē quinquennio continuo sopitū excitetur Quod erit verum siue de reo siue de rea, de lenocinio, vel stupro queratur, omnibus. n. admissis ex l. iulia venientibus quinquenniū est prestitū, vt ff. eo. quinquenniū. ff. eo. miles. §. adulterij. & ff.
5 ad turp. l. j. & ff. eod. marti. §. preterea. † Nisi cū per vim est stuprum admissum tunc. n. huic præscriptioni locus nō erit cū vim publicā fecerit, vt ff. ad l. iul. de vi publi. l. qui cetu. §. qui vacantē. Est. n. casus quo sex mēses nō a die diuortij connumerantur. verbi gratia. Si mulier repudij oblatione sine vlla legitima causa a se dati, decesserit, tūc enim ne viduitatē, stupri procacitate commaculet accusatio repudiato marito iure permittitur, quo casu non a die diuortij sed commissi criminis sex menses computari ratio permittit vt C. eo. l. si mulier, & l. quamuis. Ordo talis seruatur, qd vbi inscriptio præmittitur, marito primū accusante diuortiū sequitur, iure est in hac parte sopita, vt. C.
6 eo. l. quamuis. † Personarū quoque quæ accusantur iste habēdos est delectus sit masculi

© SCD - Université de Poitiers

eius cuius in potestate fuit, matrimoniũ cõ traxit, vt. C. ex qui. cau. infa. ir. l. decreto. ff. de his qui no. infa. l. j. & l. liberorum. C. de secun. nup. l. j. Notatur etiam qui eum quẽ in potestate habebat, ducere iussit quo casu venia dignus est qui obtemperauit, vt. ff. ex qui. cau. infa. ir. l. qui iussu. Excusantur tamen illi supradicti si ea sit quæ intra tẽpus luctus peperit vel cũ qua carnalis commixtio non fuit, quæ eadem locum habent si sine morte sed diuortio matrimonium solua
21 tur † Notatur qui lenociniũ fecit, & qui cũ bestijs depugnauit, quiue in scenam prodijt artis ludicre exercende causa & exercuit, si autem non exercuit non notatur, nõ enim ea res adeo turpis, vt etiam consilium puniri debeat vt. ff. de his qui. no. l. qui aũt. Notatur qui bina spõsalia binasue nuptias, sibi vel ei quem in potestate habuit, constituit, quisque sibi vel filio sui pupillam suam nullo diuino impetrato beneficio in matrimonio collocauit videtur enim confessus de tutela quia huiusmodi cõiunctione fraudem administrationis tegere laborauit. vt ff. de his qui not. infa. l. qui ergo. §. si quis, & C. de interdict. matri. in l. si tutor. Et quoque qui domum moribundi ascendit ipsum vel alios qui ibi sunt molestans, vel alio modo exequias prohibuit, vel vsuras vsurarum exegit, infamiæ pœna ipso iure irrogatur. vt. C. de sepul. vio. l. j. & in auth. vt defun. seu fune. §. sancimus, & . §. si vero consti. xiij. ff. ex quibus cau. infam. ir. l. antepe.
22 † Ex sententia irrogatur infamia a iudice damnato. arbitri etenim sententia infamiã non importat, & non solum condemnatus infamis efficitur, sed & deprehensus interdum, vt de ea legitur quæ in adulterio deprensa fuit, quæ siue postea condemnetur siue absoluatur notata manet, lex enim non sententiam sed factum notat, sed & si confiteatur vel paciscatur ob malam conscientiam pecuniam numerando, sua enim sententia se condemnat, infamia notatur. vt. ff. de his qui not. infa. l. quid. §. ex compromisso.
23 & ff. de ritu nuptia. l. palam. † Non tamen ex omni crimine damnati infames efficiuntur, sed duntaxat ex eo quod publici iudicij causam habet, nisi id crimen ex ea actione fuit, quæ etiã in pecuniario iudicio infamiam condemnato importat, veluti furti, vi bonorum raptorum, iniuriarũ. vt. ff. ex quib. cau. infa. ir. l. athletas. §. item si quis. Ex genere pœnæ fama aliquando minuitur, quoties manẽte libertate circa statũ dignitatis pœna plectitur, sicuti cum relegatur quis, vel cum ordine mouetur, vel cum prohibetur honoribus publicis fungi, vel cũ plebeius fustibus ceditur, vel in opus publicũ dãnatur ad tẽpus, vel cũ in eã causam quis incidit quæ ex ædicto perpetuo infamiæ causa numeratur, dũ tamẽ animaduertamus in personis tam plebeiorũ quã decurionũ, esse illud constitutum, vt qui maiori pœna afficitur, quã legibus statuta est, infa
14 mis non fiat. † Ergo & si opere temporario quis mulctatus sit, vel tantum fustibus cesus, licet in actione famosa veluti furti, dicendũ erit infamẽ non esse, quia & solus fustium ictus grauior est quam pecuniaria cõdemnatio vt. ff. de varijs & extra. cogn. l. cognitionũ. §. minuitur. ff. de pœnis. l. in seruorũ. Cõsumitur vero quoties magna capitis diminutio interuenit, id est, cum libertas amittitur, veluti cum aqua & igni in perpetuum interciditur, vel cũ plebeius in opus
15 metalli vel in metallum datur. † Sed nouo iure nullus ex delicto seruus efficitur. vt. ff. de varijs & extraor. cogni. l. cognitionẽ. §. vlt. & in auth. de nuptijs. §. quod autem.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium proprie dicitur quod cum nupta committitur.*
Stuprũ quid sit, & cum quibus committatur personis.
2 *Patresfamilias de crimine possunt accusare.*
Mulieres de matrimonio violato conqueren tes non admittuntur ad accusandum.
3 *Filius & libertus iure mariti tantum accusare possunt.*
4 *Accusatio fieri debet intra quinquennium a die commissi criminis continuum.*
5 *Stupro per vim admisso non potest præscribi.*
6 *Accusatorum delectus qualis sit habendus.*
7 *Maritus in accusanda vxore extraneo & etiam patri est præferrendus.*
8 *Dies vtiles qui dicantur.*
9 *Iuris versuti præstigia vltionem pudoris excludere non debent.*
Accusatio quædam propter vtilitatem persone dicitur cessare.
10 *Accusatio adulterij per quæ possit excludi.*

© SCD - Université de Poitiers

nes ex scripto ei tres destinauerit habentes testimonia trium virorũ fide dignorum, & post has tres ex scripto contestationes inuenerit eũ conuenientem sue vxori, siquidẽ in sua domo, aut ipsius vxoris, aut adulteri, aut in popinis, aut in suburbanis, esse licentiam viro proprijs manibus talem perimere nullum periculum ex hoc formidanti. Si autẽ in alio loco talẽ inuenerit, cũ sua vxore loquentẽ, licebit ei puniendum eum tradere iudici nullam aliã probationẽ exquirenti, vt in auth. vt liceat ma. & auie. §. his quoq;. Facit ad hoc. §. si quisquã, extra de coha. cleri. & mulie. Sunt aũt hæc crimina publi. nã ex lege publicorum iudiciorum sunt introducta & eorum accusatio in commune de-
14 fertur, vt insti. de pub. iu. † Horum criminũ pœna ordinaria est, nã & adulteriũ gladio puniri oportet, & qui cum masculis nefandam libidinem exercent. Stupri quoque flagitium punitur publicatione dimidie partis bonorũ, si sit honestior, si humilis coercetur cũ relegatione, vt C. eo. l. cũ vir. & insti. de publi. iudi. Adulterã competentibus vulneribus subactam in monasteriũ mitti oportet, marito tamẽ licentia erit permissa intra biennium ducendi, alioquin post biennium tondenda est: & perpetuo ibi consistat, quoniã incestũ cõmittitur per illicitũ coitum sicut adulteriũ & stuprũ vt in auth. vt nulli iu. §. adulterã. & C. eo. l. quamuis. Videndum est quid sit incestũ, quæ sit pœna incesti, & quo tempore liceat de incestu accusare.
15 † Incestum est cõsanguinearum vel affiniũ, vt. ff. ad l. iul. de adulterijs. l. adulteriũ. Contingit autem incestum committi simul cum adulterio, aliquando sine matrimonio, aliquando iuris errore, aliquãdo sanguinis cõtumacia, quæ fere omnia suas admittũt distinctiones, fere dico quoniam si incestũ cõmittitur in adulterio, vtpote cum nouerca, nuru, priuigna, similiter vt adulter puniatur, id est, capite, id enim remoto etiam adulterio euenit. Si vero propter matrimonium illicitum incestum fiat, quãquam natura grauius est quam adulterij crimen, coerceri solet, porro si mulieres in iure errãtes, per matrimonium incesto commiserunt, eas nõ teneri certum est, quamuis in adulterio deprehense nullam possent excusationem habere. Mares vero excusantur ętate vel puniẽdi excusatione, vtique si error allegatur, & facilius si nemo eos reos postulauerit, vt ff. ad l. iul. de adulte. l. si adulteriũ. † Palã quoque delinquẽtes leuius puniuntur, clã vero grauius cuius diuersitatis illa ratio est circa matrimoniũ, quod palam delinquentes vt errãtes maiori pœna excusantur, et cõmittentes vt contumaces plectuntur. Huius criminis pœna si cũ adulterio cõmittitur, adulterij vt dixi, si autẽ propter matrimonium, pœna est confiscatio bonorũ, tam cæterorũ quã dotis, exiliũ et & singuli, si eo potitur, spoliatio, verberatio quoque si vilis est, fœmina quoque scienter talia peccante simili pœnæ subiuganda, substantia sic amissa, liberis quos habet legitimos patris supplicio suæ potestatis factis applicetur, vt tamẽ pater alatur ab eis quibus non extantibus fisco defertur, vt. ff. de ritu nup. l. vlt. & C. de incest. nup. l. si quis, & in auth. de incest. & ne. nup. §. j. col. ij. const. ti. Incesti quoque cõmune crimen aduersus duos recte intenditur, nec inuictum adulteriũ quinque annorum præscriptione, sed. xx. tollitur, vt. ff. eo. l. vim passa.

SVMMARIVM.

1 *Crimen publici iudicij deferens illegitime in senatusconsultum turpillianum incidit.*

2 *Crimen stellionatus vel hæreditatis expilate deferens non incurrit pœnam senatusconsulti desistens.*

3 *Libido seu licentia mentiendi impunita esse non debet in criminum delatoribus.*

Calumniari quid sit, & quid præuaricari.

4 *Tergiuersari dicitur is qui ab accusatione totaliter desistit.*

5 *Abolitio quid sit.*

Abolitio publica quæ sit, quæ priuata, & quæ ex lege.

6 *Abolitio quibus sit necessaria.*

Desistere seu destitisse ab accusatione quis dicatur.

7 *Deferre seu detulisse quis dicatur.*

8 *Crimen intendere seu deferre deproperans quid agere debeat.*

9 *Abolitio a quibus & qualiter sit cõcedẽda.*

10 *Abolitio quãdoque permittitur inuito reo.*

11 *Abolitio in quibus denegetur criminibus.*

12 *Abolitio ante sententiam concessa quid operetur, & quid post.*

13 *Abolitione priuata repetere indulta quando liceat.*

© SCD - Université de Poitiers

lus an fœmina, & an nupta, an vidua, nam si masculus erit ab eo poterit incipi, i, si nupta nondum est dummodo ante denuntiationē nupserit, alioqu.n adulter primū accusandus, & condemnādus est. Quod si fuerit absolutus, non solum ab eodē accusatore fed nec ab alio accusabitur, nisi prius præuaricatio arguatur. Si vero fuit cōdemnatus nō ideo mulier erit condemnanda, sed religiosum iudicē fortita fortaisis pudicitiam defendet gratia vel iustitia, vel legis auxilio, cū ille fortaisis inimicis oppressus vel falsis argumentis, vel testibus subornatis grauatus, puocare noluit vel nō potuit qui quidem si ante accusationē moriatur, nupta iure accusabitur, cū etiam si eo viuo hæc vidua fuerat ab ea incipi posset, vt in authen. vt liceat mat §. si quis ei. ff. de accus. l. si cui. ff. eo. l. denuntiasse, & l. adulter. §. si. ff. de priuatis delictis. Nuptam dū nupta est hac prescriptione lex tuetur, si tamen vxor cū seruo adulterium fecisse arguatur, diuus pius rescripsit accusare potius mulierē eū debere, q̄ in prejudicū eius seruū suū torquere. In crimine stupri eiusmodi distinctiones nō habentur, vt ff. eodem l. si quis adulterium.

7 †Præferendus est aūt maritus non solū extraneo verū etiam patri & 1 on tantū si nūc primum instituenda est accusatio sed etiam si pater, vel alius accusationē instituit, eaque ēt abolita sit, dummodo doceat se non neglexisse, sed idoneis causis se impeditum vt facilius iudicari de adulterio faciat, etenim verissimile properiore iure & maiore dolore accusationē eum executurū eā quoque ream, si iuxta vxor fuit, intra sexaginta dies vti es ex sola suspitione faciet, dum modo noscat se non probando eisdē pœnis hodie subdendū, quas mulier erat passura, si accusatio probata fuisset, in crimine stupri

8 partē preferendum existimaui. †Vtiles dies sunt quibus solēnia accusationē implere potuit, vt ff. eo. l. ij. §. si simul. & l. & si maritus. §. vlt. ff. eod. l. ij. & l. vxor. C. eo. l. quāuis. & l. iure mariti. authen. vt liceat ma. §. si quis. Post sexaginta dies ex die diuortij maritus & pater præferitur. intra.n. hos solū admittūtur, nec vlli alij accusandi potestas datur ni si prius lenocinij mariti reū faciat, vel accusationi renūtiasse doceat quibus trāsactis neutrius voluntas spectatur, præscriptionibus omnibus nouo iure in adulterij cōne de medio abolitis, præter quinquennij tem poris & lenocinij, quod marito ab extraneo objicitur exceptionē, & illam, quę post dissolutum prius matrimoniū ante denūtia-

9 tionem nupte competit. † Indignū enim est vt vltionē pudoris præstigia versuti iuris excludant, sed in crimine etiam priuato pu to huiusmodi distinctiones haberi, vt ff. eo. l. si maritus l. is cuius, & l. constāte. Si postulauerit l. j. §. qui hoc. C. eo. ita vobis. Cessat aūt accusatio alia propter vtilitatē personę cū qua adulterium vel stuprum commissum dicitur, alia propter conditionē accusantis. Propter vtilitatē persone cessat accusatio stupri, si sit ancilla vel ea quæ meretricio more vulgo se prebuit, vt C. eo. l. & si. & l.

10 si ea. l. quamdiu. ff. eo. vxor. l. †Adulterij quoque accusatio excluditur, si ea quæ in reatu deducitur, vina intemperantie in taberna subministrauit. hæ enim sunt immunes a iudiciaria seueritate, quas vtilitas vite dignas obseruantie legum non credidit, mariti tamen etiam in has adulterium vindicare non prohibentur, quamuis si vidue essent impune in eas stuprum committeretur. Propter conditionē accusantis cessat accusatio, excipitur maritus si duos reos subscriptos ex alio crimine habebat vt ff. eo. l. inter liberas. §. maritus & l. j. Hæc enim causa non cedit sibi in numerum cæterarū ac-

11 cusationum. † Lenocinium vero q̄ marito opponitur ipsum quidē onerat, sed mulierem non excusat, quod certe non is fecisse creditur qui nimiam vxoris credulitatem timens, quācunque patientiam prestitit, sed is duntaxat qui suam ignorantiam prætextu incredulitatis adumbrare non potuit. Sed hæ præscriptiones quæ solent ex persona accusantis cōpetere, in initio sunt opponende. Cæterum reo semel recepto frustra objiciuntur, vt ff. eo. l. mariti leniciniū. & l. si maritus. §. præscriptiones. C. eo. l. ij.

12 †Adulterium perimere marito permittitur, sed & patri adulterū simul cū filia quā in potestate habet ius occidendi datur, non solum in domo sua deprehensum sed etiam mariti, sed marito quidem domi sue deprehensum occidere licet, si tamē alibi deprehensum occiderit, non erit subueniendum, quamuis iustum dolorem temperare sit difficillimum. Patri ideo nō etiam marito, mulierem, & omnem adulterum permissum est occidere quod plerunque pietas paterni nominis consilium pro liberis capit, vt ff. eodem l. patri, l. nec in ea, & l. si maritus. & l. marito. Cæterum mariti & calor & impetus facile decernentis fuit refrenandus.

13 † Sed nouissimo iure hoc additum est, vt si quis suspicatur aliquem suæ vxoris velle illudere castitati, etiam contestatio-

© SCD - Université de Poitiers

a reo corruptus ad postulandam abolitionē venit, redempte miserationis vox minime admitititur. Sed aduersus nocentem reū inquisitionem facta pœna competens ingerit, non publica abolitio nec specialis indulgēntia tales subducit. vt C. de calum. l. falsa. Hi autē qui suas suorumq; iniurias defendunt, & qui cognatos suos in accurationem deducunt, omni modo absolutionem petere non
10 prohibentur. † Præterea interdum ēt inuito reo abolitio intra xxx. dies permittitur, quibus transactis, nisi reus consentiat, abolitio non tribuitur. Sinautē vel fallaciter incusauit, vel sincera mente accusationem instituit, & reus aliquid in iure inscriptionis illate tolerauerit, id est, si vel verbera vel carcerem sustinuit, abolitio nō conceditur nisi forte qui hoc passus est ad petendam abolitionem suum consensum accommodauit, vt C. eo. l. fallaciter. Quod si ingenuorū vel plebeiorum, qui conscij vel participes criminum non erant testimonij gratia corpora fuerint lacessita verberibus, tormentisq; vexata, abolitionem etiam duarū partium consensu petitam, iubemus vigorem iudicis denegari, et crimen propositū, cuius
21 examē tormentis iam ceperat agitari. † Sinautem testibus tormenta minimē sint illata, & sic abolitio non dabitur in illis criminibus, vt in violata maiestate, aut patria oppugnata vel prodita, aut peculatu admisso aut sacramentis militaribus desertis, omnia quoq; quæ iure veteri continentur in quibus iudex non minus accusatorem ad docēda quę detulit, quam reum ad purgāda quę
22 negat debet vrgere. † Abolitio vero cōcessa si quidem ante sententiam in primum cōditionem restituit, si vero post sententiam pœnæ gratiam facit, sed infamiā ex sententia irrogatam non adimit, nisi cum in integrum se restituere princeps dixit, tūc enim ad restitutionem tantum indulgentia valet, quantum ad correctionem sentētia valuit, vtq; deportationis ipsum per se nomen rerum omnium spoliatio est, ita indulgentie restitutio, bonorum ac dignitatis vno nomi
23 ne amissorum est recuperatio. † Repetere vero priuata abolitione indulta nō semper licet, sed cum princeps concessit vel cū crimine capitali, vt in re pecuniaria, abolitionem petijt, tunc enim nihilominus accusationem restaurare conceditur, sed etiā nō probando hoc quoq; proposuit pœna mulctabit, vt C. de gene. abo. l. vlti. C. de senten. pas. l. fi. & §. fi. & C. de abo. l. j. & ff. eo. l. vlti. Tempus autem repetitionis est xxx. dierum vtilium, a die quo ferie finite sunt, vel abolitio concessa, computādorum, vt ff. eo. l. aut priuatim.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio quando sit applicanda reo.*
2 *Serui quādo de facto suo possint interrogari.*
3 *Liberi an & quando possint torqueri.*
4 *Liberi in pecuniaria causa nō sunt torquēdi. Serui quando possint torture applicari.*
5 *Seruus aduersus dominum torqueri nō pōt.*
6 *Seruus vniuersitatis aduersus vnumquēque interrogari potest.*
Quæstioni non semper nec tamen nunquam datur fides.
7 *Quæstioni inimicorum non creditur.*

De quæstionibus. Tit. V.

CIENDVM est quo ordine ad quæstionē ist veniendum, & in qua causa qō sit habenda, & qīo tiintterrogandum, & qui adiersus quos non possunt torqueri,
1 & de fide quæstionis. † Ad qōnem ita veniendum est, vt epistola diui Adriani cauetur, cū reus est suspectus, & alijs argumentis ita probationi amouetur, vt sola confessio seruorū deesse videatur. Idem diuus Adrianus Claudio Quartino rescripsit, quo rescripto illud expressit a suspectissimo incipiēdum, & a quo facillime posse scir verū iudex crediderit, ut ab eo qui timidor est, uel tenere ætatis vī, vt ff. eo. l. in cr minibus, &
2 l. vnius. † Interrogari seruos de facto suo nō solum in criminali causa, sed ēt in pecuniaria, veluti qī per eos depositi vel commodati nomine, vel in alijs causis legibus cognatis, res alijs præstite sunt, posse non ambigitur, vt C. eo. l. interrogari. Ia tū, vt primum estimentur adeo, l. vt si n quæstione decedant, vel deteriores fiant, luplum a calumniatore præstetur, vt ff. de quæstio. l. certo. † Sed liberi tantum in criminali causa
3 torquentur, exceptis compluribus, qui nec in crimine torquētur, eo scilicet quod ætas suspectores eosdem facit al mentiendi facilitatem. Torqueri tamen solent, & habena vel ferula cedi excepts mulieribus & eminentissimis quidē necnō perfectissimis viris, & q ex his sunt vsq; ad pnepotes, vt

© SCD - Université de Poitiers

Ad senatusconsultum Turpillianum, & de abolitionibus. Tit. IIII.

IDENDVM est quis incidat in senatusconsultum Turpil. & quæ sit pœna turpillianj. item quid sit abolitio, & quot genera abolitionis, & quibus sit abolitio necessarie, & quibus sit concedenda & quibus concessa proficiat, & qñ reum repetere liceat & intra quod tempus.

1 †In senatusconsultum Turpil. is incidisse videtur, qui crimen publici iudicij detulit, & causa criminis ordinata, id est inscriptionibus depositis, & fideiussore de exercēda lite præstito, eoq; qui accusatur sub custodia officij facto, non ipetrata abolitione ab executione criminis desistit, vt C. ad senatuscō

2 sul. turp. l. is demum. †Qui propter qui crimen stellionatus obiecit, vel expilate hæreditatis et desistit in pœna senatusconsulti nō incidit, sed officio iudicis culpa eius coercebitur, vt ff. eo. l. si quis. sed & qui crimen iniurie proprie post interpositam denuntiationem cessitens commisit, vel libello principi porrecto falsum se obiecturum minatus fuerit, licet non obiecerit, senatusconsulto Turpil. non tenetur. vt ff. eo. l. mulier. l. quæsitū.

Et turpilliano pœna quinq; libratū auri cum infamia imponitur, & legitima, id est, quam reus fuit passurus vt ff. de præua. l. ab

3 imperatore. †Noscunt ergo qui crimē intēdunt non fore impunitam licentiam mētiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij, quorū temeritas tribus pœnis punitur, aut enim calumniant', aut tergiuerantur, aut præuaricantur, vt C. de calum. l. vlti. Calumniari est falsa crimina scienter intēdere, vt l. eo. l. j. præuaricari est

4 vera crimina abscōdere. †Tergiuersari est in vniuersum ab accusatione desistere, sed non vtiq; cui non probat quod intēdit protinus calumniari vr, nam eius rei inquisitio arbitrio iudicis committitur, cuius pronuntiatione quid eorū accusatio fecerit, manifestatur. Nam si ita pronuntiauerit nō probasti, pepercit ei. Si aūt pronuntiauerit calumniatus es, coēdēnauit eum, quo casu licet de pœna nihil subiecerit, tñ legis potestas aduersus eum, exercebitur. nam vt ait Papinianus, facit quidem quæstio in arbitrio iudicantis, pœnæ vero persecutio nō eius voluntati mandatur sed legis auctoritati refer

5 uatur. † Abolitio est vt est immo accusationis institute vtiq; vel alteri facta remissio. Quæ fit, aut publice, aut priuatim, aut ex lege. Publica quæ fit ob diem insignem aut publicam gratulationem. priuata quæ fit actore postulāte. Ex lege fit abolitio accusatore mortuo, vel ex iusta causa impedito, quominus accusare possit, vt ff. eodem. l. abolitio. l. aut priuatim. ff. ad l. iul. pe. l. vlti. Similiter si propter mortem rei, desiterit accusator, non pōt senatuscon. teneri, quia morte rei iudicium soluitur, nisi tale crimē fuerit, cuius actio aduersus hæredes durat. veluti maiestatis & repetundarum, peculatus, & de residuis hereseos apostatus, & illicite negationis, vt ff. eo. l. in senatuscon. §. si propter mortem, & l. ex iudiciorum. & ff. ad l. iul. pecu. l. vlt. C. de here. l. Manicheos. C. de apostat. l. vlt. ff. de his quib. vt indig. l.

6 vlti. †Est aūt necessaria abolitio reis delatis. & his qui deferunt si desistant. Desistisse eum accipimus, qui vel accusationi renuntiauerit, vel præstitum a præside tēpus, suum reum nō peregit, nisi sit talis, cuius de calūnia agi prohibetur, vt pater, patronus, vel nisi permissu principis accusationem distulit, vt ff. eo. l. ab accusatione. §. desistisse.

7 & l. desistisse, & l. i senatus. † Detulisse quoque nō eum accipimus, qui aliquem in hoc senatusconsultū incidisse dicit, sed qui accusatorem summittit, & instigat atq; adeo qui mandat alicui, & instruit eum ad accusatio nem capitalē, dando probationes, allegādo accusationes, & merito, nam diffitendo de crimine quod mouet, & eximendo se periculo calūnie vel desertionis, merito calumniantis, & desistentis pœnæ subijci debuit, nisi subornatus accusator probauerit crimē quod intendere suscepit, vt ff. eo. l. j. §. incidit. Nec interest, an per se mādauerit in accusationem an per alium, sed et summissus accusator eodem senatuscōsulto plectitur, id est, propter hoc solum punitur, quod mi-

8 nisterium alieni timoris receperit. †Studebit ergo probationibus qui crimen intēdere deproperat. Exceptiones quoq; quæ sibi obstare possint diligenter inquirat, ne quaticunq; exceptione remotus, abolitionē petere necesse habeat excepta muliere & minore, qui si fuerint remoti propter sexum, vel etatem, & circa abolitionē senatusconsulti

9 pœnam euitant. †Concedenda est autem abolitio vel a principe, vel a competēti iudice partibus præsentibus causa cognita, siue errore seu temeritate, vel calore ad accusationē prosiluerit, hoc enim accusator explanans abolitioni locū faciet, vt C. de aboli. l. ij. Sinaūt per deceptionem, vel pecunijs

© SCD - Université de Poitiers

18 *Latrones suspendio vel bestijs subiecti priuãtur aura vitali.*

19 *Plagiarij qualiter sint puniendi.*

20 *Parricida qua sit afficiendus pœna.*

21 *Damnari nemo debet ad tempus in metallũ nisi ad decennium.*

22 *Plagiarij fures, & effractores, vt plurimũ damnantur in metallum.*

23 *Ciuitas quibus adimatur criminibus.*
Tutor deportatur qui pupillam violenter stuprauit.

24 *Deportandus est qui filiũ ad militiam delectum debilitat vt inhabilis fiat.*

25 *Exilium quibus irrogetur vel ad tempus vel in perpetuum.*

26 *Exilium quotuplex sit.*
Corpore qui & quando coerceri dicantur.

27 *Creditor auctoritate propria res debitoris occupans infamia notatur.*

28 *Contrahere prohibetur qui extraordinario crimine notatur.*

29 *Membrum nullum abscindi debet pro crimine nisi sola manus.*

30 *Furca suspenditur qui aliquem violenter aggreditur.*

31 *Facies hominis pulchritudinis cœlestis instar formata non est pro crimine maculanda.*

De criminibus. Tit. VI.

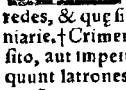

VM CRIMINVM frequens sit vsus, ipsorum quoque in iudicijs quæsito, quibus modis ipsa crimina committantur videamus, & quæ crimina trãseant ad hæredes, & quę sint pœnæ corporales, & pecuniarie. † Crimen omne aut committit proposito, aut impetu, aut casu. Proposito delinquunt latrones qui factionem habent. Impetu aũt cum per ebrietatem ad manus aut ad ferrum venitur. Casu vero cum in uenando telum in feram missum hominẽ interfecit. Quæ distinctio in omnibus criminibus aut iustam pœnam eligit, aut temperamentum admittit, vt ff. de pœn. l. respiciendũ. §. delinquunt. Quorundam facta aut puniuntur vt furta & cedes, aut dicta, vt conuicia & infideles aduocatiões, aut scripta, vt falsa, & famosi libelli, aut cõsilia vt coniurationes, & latronum conscientia, quousq; alios suadendo iuuisse sceleris est instar, vt ff. eo. l. aut facta. † Sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem modis, causa persona, loco, tempore, qualitate quantitate, euentu. Causa vt in verberibus quæ sunt impune, vel a magistro vel a parentibus illata. Puniuntur verbera, cum quis per iram extraneũ pulsauit, quo casu factum ad exemplum punitur, nisi crimen vlciscatur, quod fecisse non creditur, qui breui furore impeditur, non enim quod ira fit vel dicitur, ante factum vel dictum estimatur quam si perseuerãtia animi indicium fecisse cõstiterit, vt ff. de reg. iu. l. quicquid. † *Sicut relegari iubetur, qui non malo animo, sed malo exemplo medicamẽtum ad conceptionem dedit, ex quo ea quę acceperat decesserit, quod similiter in eis q abortionis aut amatorium poculũ dant inspicitur, nam & si non dolo id faciant, quia tũ res mali exempli est, humiliores in metallum damnantur, honestiores in insulam, amissa parte bonorũ relegantur, cp si ex eo mulier aut homo perijt sũmo supplicio afficiuntur, vt ff. ad l. cor. de sicar. l. eiusdem. ff. eo. l. si quis aliquid.* † Persona dupliciter spectatur, & eius q fecit, & eius qui passus est, aliter enim puniuntur ex eisdem facinoribus serui cp liberi, & aliter milites cp plebei, necnon aliter quicquid in dũm parentẽ ve ausus est, cp qui in extraneum, vel in magistrum, uel in priuatum, vt ff. eo. l. aut facta. §. pfona. Nostri etenim maiores ĩ omni supplicio seuerius seruos cp liberos, famosos cp integre fame homines punierunt. vt ff. eo. l. capitaliũ. §. fi. Exceptis quibusdã delictis, q pagano aut nullam aut leniorem pœnã irrogant, militi vero graniorem aut leuem, nã si miles arrem ludicram fecerit, vel in seruitutem se venire passus est, capite puniendum Menander scribit, vt ff. eo. l. quædã delicta. † *Locus facit vt idem vel furtum vel sacrilegium sit, & capite luendũ vel minori supplicio, vt ff. eo. l. aut facta. §. locus. Fit sacrilegium, si res sacre de sacro auferantur. si enim res priuatorum in edem sacra deposite furtepte fuerunt furti actionem non sacrilegij esse diuo Seuero placuit. Capite puniri locus facit vt dixi, si in ecclesiæ ministris aliquid iniurie importetur, Sicut plenius coercetur, qui a stabulo abegit dũm pecus non a filua vel a grege, vt ff. ad l. iul. pecu. l. diui. C. de epis. & cle. ff. de abig. l. oues. Tẽpus discernit emãsorem a fugitiuo, et effractorẽ uel furem diurnum a nocturno, † Emã*

1
2
3
4
5
6

© SCD - Université de Poitiers

ff.ad senatusconsul.ille.l.iij.ff.eo.l.ex libero.§.de minore.& C.de quæstio.l.diuo. In decurionibus & eorum filijs idem seruari, Domicius Vlpianus in publicarum discepptationum libris ad perennem scientiam et memoriam scriptum refert, excepto crimine & falli & maiestatis, quo ad personam principis attinet, in eo enim omnes omnino
4 cum res exigit torquentur. †In pecuniaria etenim causa, vt dixi, non solum liberi non sunt torquendi, sed nec statuliberi, nisi cum eorum deficit conditio, vt ff.ad l.cornel.de fal.l.si quis decurio. Porro nec serui quibus fideicommissaria libertas debetur aliter quæstioni applicantur, nisi cum quæstionibus aliorum onerantur, vt ff.eod.l.is cui interrogatione vero quęstionem habitus, non sic specialiter interrogare oportet, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis hoc fecerit, aliter enim magis suggerentis quam requirentis videtur,
5 vt ff.de quæstio.l.j.§.qui quæstionē. †Superest videamus qui aduersus quos torqueri non possunt, & in primis seruos aduersus dominos torqueri nō oportet, siue sint proprij, siue bona fide possessi, siue cōes, nisi cū vel dominus socium vel vxorem interfecisse dicitur, vt C.ad l.cor.de sicar.l. vlt. & C. eod.l.hoc quod.ff.ad senatusconl.ille.l.& si certus sit percussor. & exceptis adulterij criminibus. Item fraudati census accusationibus. & crimine maiestatis ꝙ ad salutem principis attinet, & cum de vlciscenda morte testatoris aduersus heredem quæritur, vt C.de quæsti.l.j.& ff.eo.l.j.quod non solum seruandum est in eo qui tempore quæstionis est seruus, sed etiam in eo qui est redhibitus, vel distractus, vel in metallum damnatus etiam si se ministrum facinoris com-
6 missi cōfiteatur. †Si vero seruus fuerit vniuersitatis, & nō singulorum: aduersus vnūquenque interrogari posse placuit. In causa vero pecuniaria, nec inopia probationum serui aduersus dñm interrogantur, vt ff.eo. l.etiam.& ff.eo.l.extraneo. Quæstioni fidem nō semper nec tamen nunquam habēdam cōstitutionibus declaratur, etenim res est fragilis, & periculosa, ex quæ veritatem fallit. Nam plerique patientia siue duritia tormentorum, ita tormenta contemnunt, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit, alij tanta sunt impatientia, vt in quouis mētiri quam pati tormenta velint, & ita fit vt vario modo fateantur, vt non tantum se, ve
7 rum etiam alios criminentur. †Præterea inimicorum quęstioni fides haberi non debet, quia facile mentiuntur nec tamen sub prætextu inimicitiarum detrahenda erit fides quęstioni, sed causa cognita habenda fides, aut non habenda, dum tamen in vnius serui vel liberi quæstionem, fides rei nō ponatur, vt ff.eo.l.j.§.quæstioni.&.§.ijdem.

SVMMARIVM.

1 *Crimen varijs committitur modis.*
2 *Criminū puniendorum quatuor genera sunt septem modis considerandā.*
3 *Relegari debet qui ad conceptionem medicamentum propinauit.*
4 *Persona in crimine puniendo est attendēda.*
Serui sunt liberis seuerius puniendi, & famosi quam ij qui fame sunt integre.
5 *Locus attenditur in puniendis crimmibus.*
Sacrilegium dicitur cum sacrum de sacra aufertur.
6 *Emansor quis dicatur, & quis fugitiuus.*
7 *Expilatores dicuntur fures atrociores a furibus alijs qualitate discreti.*
Fur ab abigeo quantitate secernitur.
8 *Euentus spectatur si de puniendo crimine agatur.*
9 *Dolus pro facto accipitur in lege cornelia.*
Voluntas seu cogitatio quando puniatur sine facto.
10 *Crimina quæ transeant ad hæredes.*
11 *Crimen perduellionis morte punitur.*
12 *Patre de crimine damnato quæ liberis relinquatur portio.*
13 *Bona damnatorum non publicantur nouissimo iure.*
14 *Pœnæ in multiplici consistunt specie.*
15 *Pœna mortis quibus et quot inferat modis.*
Gladio qui communiter plectantur.
16 *Vallum transcendens aut per murum castra ingrediens capite punitur.*
17 *Præsides seu iudices ius concedendi liberam mortis facultatem non habent.*
Serui dominis suis insidiati vel dominabus carnaliter commixti exuruntur igni.
18 *Latrones suspendio vel bestijs subiecti priuantur aura vitali.*

© SCD - Université de Poitiers

dinem contraxerunt, nec nō raptori, & incendiario, & ei qui famosum libellū cōposuit vel recitauit, & ei q̄ de sepulchro ossa detraxit, si sit humilior, summo supplicio adficit, honestiores vero in insulam deportant vel relegātur aut in metallum dānantur, vt C. ad l. iul. ma. l. quisquis, C. ad l. iu. de adul. l. quamuis, C. de rap. virgi. C. de pœ. l. capitalium. ff. de famo. libel. l. lex corn. ff. de sepulcro. l. vlt. Prædicto quoq; modo puniuntur milites, qui pacem turbauit, vel qui bello rem a duce prohibitam fecit, vel mandata non seruauit, etiam si res bene gesta sit vt ff. de re mili. l. iiij. † Sed qui vallum transcendit aut per murum castra ingreditur capite punitur. Nam & Romuli frater Remus fuit occisus ob hoc quod muros trāscendere voluit, vt ff. de re. diui. l. vlti. Cuius conditionis habentur qui præpositum suum protegere noluerunt vel deseruerunt, nam occisi capite puniunt, vt ff. de re mili. l. omne. Vnde in his criminibus & in alijs cū pluribus gladio animaduerti oportet nō securi, vel telo, vel fuste, vel laqueo, vel aliquo alio modo. † proinde nec liberam mortis facultatem concedendi ius ipsi præsides habent, multo magis nec veneno necandi, sed nec damnare quem sic possunt, vt de saxo præcipitetur, vel si liber sit, vt i vinculis habeat, vt ff. eo. l. aut damnum. §. vita cum. §. seq. & l. si diutino. C. de pœ. l. incredibile. Igit exuruntur serui qui cum suis dñoabus rem habuisse deteguntur vel suis dominis insidiati fuerint, vel artem mathematicam exercuerunt, hostes, itē violatores monete, & aggeris Nili corruptores, & renunatiatores consiliorum, & incendiarij plerunq; flāmarum exustionibus mancipati torquentur, vt C. de mul. quæ se pro. l. vnica. C. de mathe. l. nullus. C. de Nili agg. l. vnica. ff. e. l. si quis aliquid. ij. §. trāsfuge. & C. de fal. mo. l. si qs. ff. eo. l. capitalitū. † Suspēdio aut bestijs subijciendo adimitur vita latronibus, in his maximè locis in quibus sunt grassati, vt cōspectu ab eisdem facinoribus alij deterreantur & solatio sic cognatis & adfinibus interemptorum, qua pœna interdum adficiūtur trāsfuge ad hostes consiliorum renuntiatores, & seditiouis & tumultus authores populo cōcitato qui pro qualitate dignitatis, aut in furcam tolluntur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulā portantur, vt ff. eo. l. si quis aliquid. ij. † Plagiarij quoq; qui viuentū filiorum mercedas infligunt parentibus orbitates, si quidem sunt serui, aut liberti donati bestijs subijciuntur, ingenui gladio conficiuntur. sed sacrilegi quia manufacta dei templa effregerunt, aut bestijs damnantur, aut igni comburuntur, aut in furcam suspēduntur, vt C. ad l. iul. de plag. l. vlti. † Noua pœna ex l. pompeia de parricidijs, adficit qui parētis, aut filij, aut filie, aut affinis eius, qui parricidij nomine continetur facta præparauit, neq; gladio neq; ignibus neq; vlla alia solemni pœna subiugatur, sed insutus culeo cum cane & gallo gallinaceo, & vipera & simia, & inter eas ferales angustias constitutus secundum q̄ regionis qualitas tulerit, in vicinum mare vel in amnē proijciatur, vt in omni elementorū vsu carere viuus incipiat. & ei cœlum superstiti, & terra mortuo auferatur. vt. ff. ad l. iul. pecu. l. lege iulia. & C. de his qui parē. occi. l. unica Quo crimine tenentur hi quorū dolo factum est vel cōscij criminis extiterunt. Nam vt Sceuola ait frater eius qui tm cognouerat filiū parem veneno velle necare nec indicauerat relegatus est, et medicus supplitio adfectus vt. ff. ad l. pompe. de par. l. frater. Serui efficiuntur damnati in metallum vel opus metalli, nam inter eos in vinculis tm differentia est, sed nō vtiq; Cęsaris, vel fisci, sed pœnæ tm in quo diuersi sunt quibus aqua & igni perpetuo interdicitur. Verum sciendum est in metallum ad tempus neminem damnari debere nisi vsq; ad decennū, alioquin licet metallicum opus faciat velut liber manebit, vt ff. eo. l. aut damnum. C. de bo. dam. l. in metallum. C. de his qui pro nō scrip. hab. l. iij. ff. eo. capitalium. l. sine præfinito. Sed si ad tempus damnatus refugit duplicato tempore damnari solet tantūmodo quo ad pœnam supererat nisi cum decēnū fuerat duplicatio excessura: tunc enim tempore pœna non arcatur. † In metallū dānantur plerūq; plagiarij, & furcs, et effractores qui gladio se defenderūt, nec tamen quemquam percusserunt, vt ff. eo. l. aut damnum. ff. ad l. fal. de plag. l. vltima. Necnon & humiliores qui nōdum viri potentes virgines corruperunt, tlie quoq; qui instrumēta pœnes se deposita alieri reddit: proi personæ conditione, aut in metallum damnatur, aut in insulā deportatur, vt ff. eo. l. si quis aliqd. ij. §. qui nōdum viri potentes. §. instra. † Ciuitatem adimunt ea crimina quæ deportationē iniungunt. Lex corne. de sica. quia altores in insulā deportantur, & l. cor. de falsis. & Iulia peculatus, quæ aque & ignis interdictionē cōtinet in quā hodie deportatio successit, itē deportatur tutor qui pupillā suam violenter stupraut, & qui vim publi

© SCD - Université de Poitiers

forem aũt dicimus eum qui diu vagatus ad castra regreditur. Fugitiuum vero qui vnũ aut alterũ gradum ad fugiendũ promouit, vt ff.eo.l.aut facta.§.tempus.ff.de re mili.l. iij.§.emansor & l.qui cum. Qualitate cũ factũ, vel atrocius, vel leuius est, vt furta manifesta a nõ manifestis discerni solent, rixe a grafaturis, expilationes a furtis, a violentia, petulantia. Brassatores qui præde gratia
7 rixam faciunt, rixa aliter fit.† Expilatores sunt atrocitores fures qui qualitate discernũtur a furibus, & a petulãtibus, qui libidinis causa ancillas rapiunt, vt.ff.eodem.l.aut facta.§.qualitate, ff.eo.l.capitalium.§. grassatores. Quantitas discernit furem ab abigeo, nam qui vnum suem furripuit, vt fur coercebitur qui gregem, vt abigeus, qui tñ vnũ vel alterũ sepius abegerunt non minus abigei sunt. Gregem faciunt x.oues, porci etiã quinq; vel quatuor, sed & qui vnum equũ vel bouem furripuit abigens est, vt ff.eo.l. aut facta.§.quantitas.ff.de abige.l.oues.§.q
8 sepius.† Euentus spectatur vt a dementissimo quoq; facta, id est casus, sicut & eras. nã si infans vel furiosus hominem occiderit. l.corne.non tenebitur, cum alterum innocẽtia cõsilij tuetur, alterũ fatui infelicitas excuset, vt ff.eod.l.aut facta.§.euentus.ff.ad l. cor. de sica.l.infans. Quãquam lex non minus eum qui occidendi hominis causa cũ te
9 lo ambulauit, q̃ eũ qui occidit puniat.† In l.enim cornelia dolus pro facto accipit nec lata culpa dolo comparatur, rectius ergo dicitur si non dolo crimen committitur volũtatem non exitum spectari, vt ff.ad l.cor.de sica.l.in lege cor.ff.e.l.diuus. Exceptis duobus criminibus quæ culpa sola committuntur, vt in tutore suspecto & in cõmentarien se legitur, vt insti.de suspec.tut.§.suspectus. & C.ad l.iul.ma.l.quisquis. Et excepto eo qui contra imperatorem vel eius consiliarios cogitauit, & qui profugam de sacrosanctis ecclesijs abstrahere tentauit, qui non solum si affectauit tenetur, verum etiam pro sola cogitatione punitur, vt C.de his qui ad
10 eccl.confug.l.præsenti. Est videre quæ crimina transeant ad hæredes.† Transeũt autem qualis fuerit contestata & condẽnatio consecuta, excepto crimine repetundarum & maiestatis, hereseos, & apostatus, de residuis, peculatus, & similia inueniuntur, quæ etiam reis mortuis cum quibus nihil actum est, exerceri placuit, adeo vt nisi hoc crimẽ a successoribus purgetur, hæreditas fisco vẽdicetur, vt C.ad l.iuli.repetun.l.sciant.C.de her.l.manicheos.C.de apost.l.ult.ff.ad l.iul. pecu.l.vlt.C.ad l.iul.ma.l.quisquis.& ff.ad
11 l.iul.ma.l.quisquis.† Non tñ quisquis maiestatis reus est damnatus in eadẽ erit conditione, sed is dũtaxat qui perduellionis conuincitur, & qui hostili animo aduersus principem vel rempub. est animatus, cuius criminis pœna mors est bonorũ ademptio, & successorum infamia, et pro his interuentium, licet alius nullũ patris delictum innocenti filio pœnæ esse debuit, vt in genere loquar, toties supplicij damnatione bona publicantur, quoties aut vita amittitur, aut ciuitas, aut seruitis conditio irrogatur, vt ff.
12 de bo.dãna.l.j.† Sed portio dimidia, id est, legitima bonorum patris liberis legitimis & non in fraudem adoptatis relinquitur, ut ff.de bo.dam.l.cũ crimen maiestatis in quo solis filiabus tantum falcidia ex bonis matris relinquitur qm̃ minus aufuras esse pro sexus infirmitate creduntur, cum in masculis hereditarij criminis exemplum metiuntur, vt C.ad l.iul.ma.l.quisquis. si vero sit crimen propter q̃ pars bonorum publicat, nulla pars liberis debetur nisi iudicem moueat liberorum numerus, vt C.de bo.pro-
13 scripto.l.vlt.C.ad l.iuliam ma.l.nullus.† verum nouissimo iure quia res nõ delinquit, sed personæ, bona non sunt publicanda sed vel ascendentibus vel descendentibus & ex latere vsq; ad tertium gradum applicanda. Si vero vxorem habeant condemnati, dotem & propter nuptias donationem & aliam largitionem propter matrimonium factam, debent habere. Si vero sine dote ille fuerint cõuicte, quartã eius substantie permittuntur accipere, siue filios habuerint cõdemnati, siue non. Si vero neminem predictorum habeant, tunc eorũ substantia fisco sociatur excepto crimine maiestatis in quo veteres leges obseruantl, vt in auc.de mãd. princi.§.oportet.C.de bo.dã.l.si quis, nunc genera penarũ nobis enumeranda sunt quibus præsides adficere quemquam possint
14 † Sunt itaq; pœnę que aut vitam adimunt, aut seruitutem iniungunt, aut ciuitatẽ auferunt, aut exilium, aut coertionem corporis continent, aut damnum cũ infamia aut aliquã dignitatis depositionem, aut corporis diminutionẽ quæ pœnę ex quibus criminibus imponantur persequemur, vt.ff.eo.l.si quis forte.§.nunc genera.& l.aut damnum.
15 † Pœnæ criminum ex quibus vita adimit gladio, aliquando suspendio, aut bestijs subijciendo, aliquando eculeo. Gladio adimit vita adultetis in maiestatem committentibus & his qui cum masculis nefandam libi

© SCD - Université de Poitiers

Actio criminalis quæ dicatur.
Iuris ordo est seruandus.
3 Pœna certa & a lege statuta debet imponi.
4 Crimen non graue arbitrariam requirit pœnam.
5 Procurator licet interuenire non debeat, si tamen interueniat & non excipitur, valet quod cum eo agitur.
Actio mixta quæ dicatur.
6 Crimen excipiendi quod sit.
7 Inscriptio quando non sit necessaria.
8 Denuntiatio euangelica ad pœnitentiã tantum agit, non ad pœnam.
9 Disputandum non est de iuris apicibus cum de bona fide agitur.
10 Beneficium retineri, siue peccato quando nõ possit.
11 Repulsus ab accusatiõe ad quid admittatur.
Priuata denuntiatio per quos fiat.
12 Denuntiatio euangelica & canonica quid inter se differat.
13 Remedio appellationis vti debemus contra grauamina.
14 Iuramentum non est exigendũ ab inquisito.
15 Iudicialis denuntiatio est duplex.
16 Denuntiatio priuata quæ sit.
17 Iudex ecclesiasticus denuntiationem an indistincte admittat.
18 Inquisitus an iurare teneatur super inquisitis capitulis, cum ad denuntiationem alterius procedatur.
19 Euangelica denuntiatio requirit quòd denuntians sit sine macula.
20 Regularis denuntiatio quæ sit.
21 Ordinarie inquisitionis quot sint species.
22 Ordinarius vel visitator cum visitat, nulla præcedente infamia inquirit super statu ecclesiæ.
23 Crimenosi inimici & conspiratores, quando admittantur ad testimonium.
24 Legitima defensio reseruatur ei contra quẽ crimen vel infamia probatur.
25 Ordinarius quilibet potest ex officio inquirere de fama subditorum & infamia reperta de crimine.
26 Officium iudicis valde exuberat circa modum inquirendi.
27 Inquisitus vel correctus an possit appellare a correctione vel sententia.
28 Iudex ecclesiasticus super interesse singulari vel priuato alicuius personæ non pot per inquisitionem procedere ex officio.
29 Inquisitus cum habeat suo sacramento de veritate respondenda nunquid possit admittere procuratorem.
30 Agens per viam inquisitionis dicitur agere ciuiliter.
31 Inquisitio criminum ad euangelicam denuntiationem spectat.
32 Inquisitus quoties non habet sub iuramento respondere, potest procurator interuenire.
33 Ordinarius potest inquirere contra subditũ licet non infamatum dummodo sit sibi suspectus.
34 Monitio charitatiua præcedere debet inquisitionem.
Reipublice vtile est ne crimina remaneant impunita.
35 Crimen quod denũtiatur si habet facti perseuerantiam vt fornicatio, quilibet admittitur.
36 Generalis inquisitio quæ dicatur.
37 Prælatus solus vbi est diffamatus inquiri potest tam in capita quam in membris.
Capite languescente cætera membra languent, vel languere præsumuntur.
38 Legitima defensio semper est seruanda.
39 Exhibitione denegata quando possit inquisitus licite appellare.
40 Inquisitus contumaciter absens in eius odiũ (prius facta fide de infamia) procedetur ad receptionem testium, & ad diffinitiuã etiam lite non contesta.
41 Infamia per quot testes probetur.
42 Literæ inquisitionis per excommunicatum impetrare an valeant.
43 Iudex quando ex suo mero officio procedat ad criminis inquisitionem vel ad denuntiationem officialis publici.
44 Superior siue iudex in iudicando quam formam

© SCD - Université de Poitiers

cam commisit vt ff.ad l.iul.de sica,l.eiusdē.
§.legis cor.C.ad l.iul.de vi pub.vel pri.l.
24 si quis ad se. †Sed & qui filium delectū vt
inhabilis militie sit, debilitauit præceptum
di.Adriani deportauit,necnon & eum eadē
pœna afficit qui filium suum,qui nouercam
adulterabat in venatione necauit,eo.s.q̃ la
tronis magis q̃ patris iure eum interfecis-
set,nam patria potestas in pietate debet nō
in atrocitate consistere, vt ff.de remis.l.qui
25 cū vno.ff.ad l.pompe.l.diuus.† Exilij pœ-
na afficiuntur qui ad tempus, vel in perpe-
tuū relegātur. Ad tēpus vt receptatores abi
georum qui x.annis relegantur,vt ff.de abi
ge.l.vlt.ff.de effrac.& expil.In perpetuū vt
effractores honestiores aūt ordine ad tēpus
mouentur iudices quoq; pedanei si pecunia
corrupti dicantur plerunq; a præside, aut
curia submouentur aut in exilium mittun-
tur, aut ad tempus relegantur,& alij quam
plurimi, qui omnes & testamenti factio-
nem non amittunt,& ciuitatem Romanam
26 retinent.†Exilium aūt triplex est,aut cer-
torū locorū interdictio aut lata fuga vt om
nium locorū interdicatur præter certum lo
cum,aut insule vinculum.i.relegatio in in-
sulam pōt ēt quis sic dānari ne de domo sua
exeat,vt ff.de interdi.& releg.l.exiliū.ff.de
interdi.& rele.l.vlt. Corpore coercentur q̃
verberibus adficiuntur,vt qui per ignoran
tiam aut fortuitu lapides finales furati sunt
vt ff.de ter,mo.l.diuus. Damno cū infamia
afficiuntur,cum vim priuatam vel ambitus
27 crimen commiserunt.† Nā & creditor qui
sine authoritate iudicis res debitoris occu-
pauit infamis efficitur,& tertia parte bono
rum multatur,& qui ambitū commisit cen-
tum aureis cū infamia punitur,vt ff.ad l.iu-
li.de vi pri.l.vlt.Dignitate deponuntur qui
militia exauctorantur, vel dignitate aliqua
eijciuntur vt milites qui sua arma alienaue
runt, vel aliqua surripuerunt, & aduocati
decuriones qui falsum instrm cognoscente
præside recitauerunt.Hi enim oēs in corne
liam falso trū recitatu nō facto incidunt, vt
ff.de re mi.l.desertorem.§.miles.ff.ad l.cor.
28 de fal.l.falsi.†Contractus prohibitionē con
tinet extraordinaria crimina, ex quibus cō
trahentibus interdicitur aliqua negotiatio,
vt in persona Dardaniorum cōtingit, vt ff.
de extraor.cri.l.annonam.ff.eo.l.moris est.
Abscisionem posse aliqua crimina cōtine-
re ex eo.colligi potest q̃ dicitur nullum si-
bi debere existimare permissum etiā alicui
sceleratissimo alterutras manus aut pedes
amputare,aut hmōi quædam inferre suppli
cia,per quæ articuli dissoluātur, quia mem-
brorum dissolutio grauior est vtriusq; ma-
29 nus abscisione.† Si vero criminis quali-
tas membri abscisionem exigat fieri, vnā
solam manū debere amputari.pro furto ve
ro nolumus omnino quolibet membrū ab-
scindi aut mori, sed aliter eum castigari fu-
res aūt vocāmus qui occulte etiam sine ar-
30 mis huiusmodi delinquunt.† Eos vero qui
violenter aggrediuntur aut cum armis, aut
sine armis,in domibus,aut itineribus,aut in
mari pœnis legalibus subdi iubemus, hoc
est furca suspendi, vt in authē.vt nulli iu.in
31 fi.C.de pœn.l.si quis.†Sed hoc quoque ne-
minem fugiat quod & si quis post crimi-
num deprehensorum qualitate fuerit in me
tallum damnatus,minime in eius facie scri-
batur, cum & in manibus & insuris possit
pœna damnationis vna subscriptione com
prehendi,quo facies quæ ad similitudinem
pulchritudinis est cœlestis figurata,minime
maculetur,

FINIS.

TRACTATVS

aureus de accusationibus & inquisi-
tionibus,domini Boniconti,filij
domi, Ioannis Andree.

SVMMARIVM.

1 *Curia roma. agit de crimine duobus modis.*
2 *Accusare quis possit, & quis accusari.*

© SCD - Université de Poitiers

ex parte ade in glo scilicet per procuratorem. Quid autem circa hoc teneant legistę, & quasdam quęstiones de materia vide per Cy. C. qui accu. non po. l. reos fallit ſũ hoc in casibus notatis in decre. veniens eo. titu, in prima glo. circa hoc videre potes ibi scripta per d. p. m. super ipsa glo. sed scias tamẽ

5 †ꝙ licet in hoc casu interuenire nõ debeat procurator, si tamen interueniat & non excipiatur, valet quod cum eo agitur. vt not, de iu. c. j. lib. vj. in glos. intelligas, & vide scripta per d. p. m. super ipsa glos. Et est in hoc casu inscriptio necessaria, vt de accu. super his. Quandoque est talis actio ciuilis vt ago contra te furti ad rei recuperationẽ ad pœnam, vel ago iniuriarum ad emendã vel satisfactionem, non ad pœnam. Mixta autẽ quandoque dicitur talis actio, quando agit maritus contra vxorem de adulterio nõ ad pœnam sed ad thori separationẽ de procu. tue. & talis mixta sapit naturam ciuilis, vt notat d. p. m. Et in his duobus vltimis casibus bene interuenit procura, vt in præalleg. decre. tue. & de accusa, super his. & no. de iudic. c. j. libr. vj. Crimine vero probato cum actio est ciuilis vel mixta consequitur agens id ad quod est actũ non aũt pœnã criminis, & obligabit agens tunc se ad pœnã extraordinariã, vt no. in p̃dicta decre. tue. de secundo agendi

6 *Nunc autem* modo videamus scilicet quando †agitur de crimine excipiendo de quo quandoque excipitur cõtra accusatorem vel testem, vt ab accusatione vel testimonio repellatur, vt de ordi. cogni. cum dilectus. de excep. c. j. & hoc casu de crimine nõ punitur, nec ex hoc infamia iuris notatur, sed solummodo de testimonio testis repellitur siue eius dicto fides non adhibetur vt in iuri. prealleg. Accusator ab accusatione removetur vt de accu. c. j. nec hoc casu inscribitur, vt eo. tit. super his. Quandoque vero contra promouendum excipitur, & tunc aut per cõfirmationem erat ius consecutus licet non plenũ quia nondum forte consecratus, palleatus, vel possessionem adeptus & tunc non est

7 †aliqua inscriptio necessaria, vt in præallega. cap. super his aut per confirmationem erat ius consequutus & vinculum speciale contractum vt de translatione inter corporalia. Et hoc casu quia deficit ab ipso iure quæsito confirmationem licet ius plenum non sit, inscribitur non ad pœnam talionis, sed ad extraordinariam iudicantis arbitrio vt in præalleg. cap. super his. Puto tamen quolibet præmisso casuum procuratorem interuenire posse quia nõ agitur hoc modo ad pœnam criminis a iure statutam, nec etiam arbitrariam infligendam, sed solum ad repellendum eum contra quem exceptio proponitur, vt de excep. cap. primo & c. dilecti.

Subsequenter de tertio est videndum quando scilicet per viam denuntiationis de crimine agitur, Circa quod est sciendum ꝙ denuntiationis quadruplex est species. Quia alia euangelica. Alia canonica Alia iudicialis Alia regularis de quibus per d. p. m. videre possis in decre. nouit. de iudi. in vlti. sua glo. De prima scili-

8 cet euangelica est sciendum quod† per ipsam pœnitentiam tantũ agitur nõ ad pœnã. Potest tamen tam de delicto commisso, quã etiam de committendo fieri, vt scripsit d. p. m. in decre. prealleg. nouit. de iudi. Oportet autem ꝙ huiusmodi denuntiationem duplex præcedat monitio. Prima quarũ probatur per solum inramentum denuntiantis. Secunda per ipsius eiusdem denuntiantis, & vnius vel duorum testium secum, adhibitorum vt in prædi. decre. nouit. & de testi, in omni negotio. Item potest talis denuntiatio fieri a quolibet etiam infami dummodo non persueret in crimine. ff. mandati. l.

9 si fideiussor. vbi dicitur ꝙ†cum de bona fide agitur non est de iuris apicibus disputãdũ. In hac aũt non est inscriptio necessaria, cum agatur ad pœnitentiam tantum, nõ ad pœnam. Et potest per procuratorem fieri, vt eo. titu. super his. Huius autem effectus est crimine per hunc modum probato pœnitentiæ impositio. & cum pœnitentiæ sunt arbitrarie consideratis circunstantijs, poterit ordinarius ipsam imponere ad sui arbitrũ crimine probato, vt de homi. sicut dignum. & de pe. & re. deus qui & c. omnis & c. significauit, vbi de hoc. Et hoc in occultis locum habeat, vt ibi scripsit d. p. m. super glo. ij. Nec erit hoc casu ille priuandus beneficio crimine probato, si foret clericus & beneficiatus nisi tale foret, propter quod retento beneficio pœnitere non posset, vt est homicidiũ & simonia, vt hoc eod. titu. inquisitionis. Et idem puto quando denuntiaretur ꝙ se intrusisset in beneficio vel ꝙ illud minus canonice fuisset adeptus, ita

10 ꝙ sine peccato retinere non posset, quia cum in his eadem subsit ratio ergo idem erit iuris de consti. translato cum concon. ibi nota, Alia vero est canonica quæ ta-

© SCD - Université de Poitiers

mam seruare debeat.

45 *Clamosa & frequens denuntiatio an sufficiat contra constitutum in dignitate.*

Frequentiam quot vices inducant.

46 *Iuramento inquisito præstito an ad inquisita respondere teneatur.*

47 *Facultas omnis legitime defensionis inquisito reseruatur.*

Leuiores probationes sufficiunt contra priuatum quam contra prælatum

48 *Vocandus est is contra quem est facienda inquisitio vt se defendat.*

49 *Prælatus procedere potest quacunque via melius potest, vt attingat criminibus veritatem.*

50 *Inquisitio specialis quomodo fiat.*

51 *Testes an possint compelli. quando iudex procedit in visitando vel confirmando.*

Peccata nocētū reipublice expedit esse nota.

52 *Bonus & idoneus quilibet præsumitur, nisi contrarium probetur*

53 *Denuntians prælatum an debeat ab ecclesia expensas habere.*

Innocentiam suam probare nunquid possit is, contra quem facta est inquisitio per familiares vel cubiculariosſuos.

54 *Inquisitor publicatis attestationibus an possit super eodem crimine iterum alios testes inducere vel recipere.*

Inquisitor si in aliquo minus bene processerit an illud reuocare & de nouo procedere possit.

55 *Commissio quando fit in modum simplicis inquisitionis, quid in ea apponatur.*

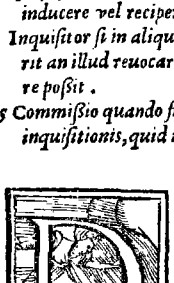

IVINI nominis inuocatione præmissa, ac intemerate virginis gloriose & pretiosissimi confessoris ac doctoris beati Hieronimi. Ego Bonicontus decretorum doctor natus patris venerabilis do. Ioan. And. decretorum doctoris huius rubrice materiam tractaturus quæ quotidiana est practicabilis de quatuor modis procedendi super criminibus specialiter tractabo. Vbi sciendum quod Hosti. & d.p.m. recitat in decretali qualiter. ij. hoc. eo. titu. super versu. Tribus
1 modis. in curia † romana duobus modis agi de crimine. s. per modum iustitię. & per modum gratię. Et primo modo sex modis. Secundo quatuor, sed quia hoc est speciale in romana curia, ideo hoc omisso dicas de crimine agi posse quatuor modis, scilicet accusando excipiendo, denuntiando & inquirēdo, de quorum tribus habetur, eo. tit. super his, & prima glo. ibi addit quartum. de istorum autem singulis, & procedendi forma in ecclesiastico foro, & ipsorum pœna videamus. Et primitus de primo. sed ante
2 omnia scias ꝙ † quis possit accusare & quis accusari tractat Guil. in Spe. de accusatore. & titu. de accusato & de materia etiam tit. criminibus & eorum cognitionibus vnde in hoc non instabo. Est aūt sciendū ꝙ quandoq; contra aliquē agitur per modum accusationis de crimine criminaliter ad pœnam legitimā infligendum, & dī talis actio criminalis. Et quid hoc casu continere debeat libellus notatur de procu. tue. in glo. quarta, & glo. seq. Cum autē tali modo procedit ur est iuris ordo seruandus, vt scilicet libellus offeratur fiat litis contest. & alia omnia obseruentur quæ in alijs cauſis sunt ob seruanda Pœna autem probato crimine in
3 hoc modo agendi est † quia si certa pœna est statuta siue sit corporalis siue dignitatis, remotio siue famę lesio illa imponatur. C. qui accusa. non pos. l. non ignorat. & l. qui de crimine, & l. pen. non autem imponetur tunc durior, vel leuior. Si non est certa statuta si crimen fuerit graue degradetur ab ordine, vt eod. titu. qualiter. ver. verum ita & ibi diminutionē capitis notat. d.p.m. de septem speciebus pœnarum. Quod autē dixi quod hoc casu debet degradari intelligas verbaliter, hoc est quod ab officio & beneficio deponatur, non autem intelligas de actuali degradatione, nisi tale esset crimen quod ipsam requireret. de ipsius aūt actualis & verbalis forma dic vt de pœnis de-
4 gra. lib. vj. si † vero crimen nō sit graue imponetur arbitraria. de offic. deleg. de causis de transac. c. fin. Et scias ꝙ cum hoc modo proceditur non interuenit procurator; ad totam litem. posset autem procurator interuenire ad certum arti. tantum, puta ad productionem testium, vel ad videndum illos iurare vel ipsorum publicationem vel similem actum vt not. d.p.m. post In. de test.

© SCD - Université de Poitiers

xj.ver.si autem interest. Nec in hac admittetur procurator propter rationes de quibus infra.§.proxim.ver.nec puto, & dic vt ibi. Et in hac est monitio necessaria, vt not.d.p.m.eod.titu. qualiter super verbo,
16 peruenit. Priuata est quæ fit † ad priuatũ seu proprium vel singulare interesse, pone exemplum per decre.nouit.de iud.vel si fideiussi pro te & iurasti me seruare indennẽ, quia non soluisti in termino fui coactus soluere pro te. vnde denuntio te quia adhuc stas in periurio, petens vt cogaris iuramentum seruare. Item in deposito & similibus. Et an hæc denuntiatio possit in seculari foro fieri, scripsit, d.p.m. in præalleg. decre. nouit. in vltí. sua glo. & ista quandoque expeditur etiam non præcedente monitione. in foro vero ecclesiastico est monitio. trina necessaria & ad minus duarum vltimarum plena probatio. Tamen de plano expeditur, vt de iudic. nouit secundum ipsum Guil. tamen d. p. m. in hoc vltimo contra qui dicit ꝙ oportet ipsam in scriptis porrigi, & litẽ super ipsa contestari, quod probat per verba decre. nouit. ibi dum dr̃ in fi. vttũ iusta sit querimonia vel iniusta & idẽ Host. vt d. p. m. scripsit in dicta decre. nouit,
17 in vlt. sua glo. Licet † aũt iudex ecclesiasticus precedentẽ denuntiationem indistincte admittat. non tũ istã indistincte quia nõ debet admittere nisi in defectũ iustitię secularis, vel cum crimen est ecclesiasticum, vel ratione pacis, vel iuramenti vel quãdo crimen est notoriũ vel quando non auditur in foro seculari, vt quia obligatio est naturalis tantum, vel si hanc proponit miserabilis vel depressa persona, vt de iudi. nouit. de pactis, qualiter & lxxxvvij. dist. per totum Alias si indistincte admitteretur periret temporalis gladij, & iudicis secularis iurisdictio, & per hunc modum omnis causa ad ecclesiã deferretur. Scias aũt quod hanc denuntiationem indistincte facit iudici ecclesiastico, is qui grauatur ab illo, qui immediate subest imperatori, in auth. vt diffe. iudi. §. si tamen contingerit. col. ix. Et per hãc agitur ad interesse tantũ vel vt res restituatur, & istius denuntiationis solummodo est
18 talis effectus. Nec hoc † casu tenetur inquisitus iurare super inquisitionis capitulis ad denuntiationem alterius procedatur, nõ ex puto officio vt dixi supra eo. §. ver. & scias cum hoc casu & in hac puto trinam monitionem necessariam. Et licet videatur placare Guil. in Spe. titu. de denuntiatione. §. j. versi. qualiter quod hoc casu denuntians repelli possit per exceptionem criminis puto tamen ad falsum etiam quando denũtiat ad priuatum commodũ. probatur hoc iij. q. vij. omnibus, & hoc potissime, quia cum iudex hoc casu teneatur ad denuntiationẽ inquirere, & procedere vt ipse idem notat in Spe. præalle. §. ver. prædicto alias est vel siculus per se & incipit. iudicialis. arti. ij. q. v. mennam & c. omnibus. & eo. ti. qualiter. ij. §. penul. decre. autem nouit quam Guil. allegat pro se non facit, quia illa loquitur in
19 euangelica denuntiatione in † qua requiritur quod denuntians sit sine macula. Scias autem ꝙ ad hanc priuatam denuntiationẽ non admittitur nisi lesus, & in hoc differet hæc ab euangelica vt scripsit d. p. m. in decre. nouit de iudicijs. Probato ante crimine per hunc agendi modum cum denũtiatio est publica erit locus pœnæ de qua infra. §. proxi. ver. si autem si vero sit priuata denuntiatio, tunc consequetur suum interesse quandoque æstimationem iniuriæ, vt scripsit d. p. m. in decre. ij. §. ad corrigendos in fi. alias de iudicijs olim. Item credo ad prosecutionem huius iudicialis priuate denuntiationis procuratorem admittendum per rationes assignatas supra eo. §. versi. & puto. tum etiam quia istius denuntiationis effectus est ciuilis non criminalis vt supra
20 dictum est. Regularis autem est † quæ fit secundum cuiuscunque ordinis regule instituta & ad correctionem secundum regulæ normam, & ideo circa ipsam certa non potest dari doctrina & ob hoc non est instandum. Sed vt scripsit d. p. m. in præalleg. decre. nouit est ista regularum determinationi relinquenda. Et ista fit de plano, & nõ seruata forma iuris, vt de appella reprehensibilis. de statu. mona. ea quæ de regulari. c. fin. vt scripsit, d. p. m. hoc eo. ti. qualiter. ij. super verbo peruenit. Quid ante iuris si Abbas inquirit de excessibus monachi, & facta sibi copia inquisitionis & processus ipse dicat se velle defendere & petat expensas pro procuratoribus, aduocatis & alijs ad defensionem necessarijs, nunquid sit audiendus. not. Guil. in Spec. de inquisitione. §. vlt. versicu. item pone vbi distinguit inter regularem & indicialem inquisitionem vt in prima non auditur in secũda sic. dic vt ibi.

Restat videre de quarto modo procedendi super crimine scilicet per inquisitionem ordinariam. Circa quod est sciendum quod huius ordinarie inquisitionis due sunt spe-
21 cies. † Vna quæ dicitur præparatoria. Alia quæ dicitur solennis. In quibus autem dif-

© SCD - Université de Poitiers

men habuit ortum a lege veteris testamenti quæ non solum de perpetrato, sed etiam de perpetrando crimine potest fieri. Si illud recip at augmentum vt cum quis persistit in illicito concubitu, & ad hanc quilibet tenetur xj. dist. diaconi non tamen præcise, nisi ficut ad alia pia opera & de hoc per Innoc. de iudi. nouit. Et scias ꝙ hæc duplex est. vna publica, alia priuata. Publica. quæ fit de crimine publico sicut est cum denuntio duos cõiunges in gradu prohibito coniunctos vt de despon. impu. ad dissoluendam despon. præterea, de clan. de spon. capitu. floa. & in hac est seruandum quod habetur infra qui matrimonium accu. pos. cum in tua. Et in hac non requiritur
21 trina monitio. † Et ad hanc etiam admitteretur qui ab accusatione repelleretur. Et iudex facta denuntiatione ex officio etiam denuntiante non prosequente tenetur procedere & inquirere, vt not. Guil. in Spe. de denun. §. primo alias ij. ante versicu. in summa. Probato autem crimine per hunc procedendi modum fiet quod dicam infra in versic. probato autem. Priuata autem fit per clericos vt habeant bonos prælatos. ad hanc admittuntur quorum interest vt patronus & alij vicini seu parochiani. xxj. quæstio. vij. filijs. vbi de hoc. & de testib. ex parte ade. & debet in hac interuenire trina monitio, vt hoc eod. titu. qualiter. ij. vbi dicit d. p. m. id verum quando processus initiatur a denuntiatione, sed si initiaretur per viam inquisitionis ex officio licet aliquis officium coadiuuaret, tunc non requiritur admonitio, quia nõ inquiritur ex officio nisi de quibus infamia præcessit vt in prædicto cap. qualiter & c. cum dilectus & de smo. licet hely. nec ad hanc admittitur qui ab accusatione repelleretur. Est autem dif-
22 ferentia † inter euangelicam & canonicam quia prima fit ad pœnitentiam secunda ad pœnam. In prima interuenit bina monitio. In secunda trina. & de materia in Spec. de denuntia. §. primo alias ij. versicu. canonica queq;. nec puto hoc casu denuntiantem teneri inscribere, etiam ad extraordinariam pœnam. Ad quod faciunt quæ scripsit d. p. m. post Inno. eo. ti. inquisitionis super gloss. ij. licet Host. ibi contra. Et sit huiusmodi dicti ratio, quia cũ debeamus quolibet remedio vti ad eum tantum vsum ad quem est inuentum vt ipse d. p. m. nota, vt lit. contesta. accedens. j. super prima gloss. vbi dicit
23 † ꝙ remedio appellationis vti debemus cõtra grauamina, recusationis contra suspectos, non autem econuerso. sic & in proposito. habemus enim in criminibus tres modos agendi contra aliquem ad pœnam vel ad pœnitentiam. hoc autem ideo dixit vt excludam quartum modum. s. excipiendi de quo supra. §. prox. primus est accusationis, secundus denuntiationis, tertius inquisitionis Cuilibet autem istorum est suum onus annexum scilicet accusationi inscriptio, denuntiationi monitio. inquisitioni clamosa insinuatio, vt eo. ti. qualiter ij. circa. fin. nec de vlterioribus est querendũ secundum ipsum, & hoc potissime, quia nõ est in hoc magis vis facienda, q sine in scribatur, siue nõ, semper punitur calumniosus vt infra titu. proxi. ca. ij. vbi de hoc. Et scias ꝙ hoc casu inquisitus non tenetur iurare de veritate respondẽda super capitulis inquisitionis, cum hic procedatur ad denuntiationẽ alicuius, ne hoc casu vitiatur inquisitio criminis licet omittatur inquisitio infamię, parte contra quã requiritur nõ contradicẽte, vt eo. ti.
24 c. ij. lib. vj. Nec † est ab ipso inquisito iuramentũ exigendũ vt not. Guil. in Spe. de inquisi. §. nunc tractemus versicu. inquisitores quoque & versicu. in hac igitur via. & ver. sed vt quę premissa Et puto ꝙ possit in hac denũtiationis prosecutione procurator interuenire quia cũ habeat inquisitus necesse iurare semper capitulis inquisitionis vt prædixi poterit per aliũ respondere. Licet secus putem vbi ipse habeat iurare per decre. hoc eo. ti. ad petitionem. & de iudi. c. j. lib. vj. vt infra dicam. §. restat. ver. nec puto.

Probato autem crimine per hunc agendi modum siue denuntiatio sit publica, siue priuata debita pœna imponetur. vel peccatum fieri prohibebitur vel aliter prout requirit denuntiationis modus seruabitur, vt scripsit d. p. m. eo. titu. qualiter ij. c. ad corrigendos in fi. Iudicialis autem denuntia-
25 tio duplex est. † nã alia est publica alia priuata. publica cum ordinarius ad denuntiationem officialis ad inquisitionem & relationem deputati, de quo in iuribus statim infra a legnandis vel archiepiscopi, de quo in decret. Romana infra allegata ex mero & puro officio suo de crimine publico inquirit. xxxvj. quæstio. vj. episcopus in synodo. iij. quæstio. iij. §. aliquando alias est cap. & ista habet locum in notorijs tantum. & hæc ex officio competit in qua non requiritur monitio, & de ista de accusationibus, sicut olim & de censi. Romana. lib. vj. Et in hac tenetur iurare inquisitus secundũ alterã ex formis de quibus infra. §. pro

© SCD - Université de Poitiers

hoc autem scias. & de notorijs criminibus
26 §.j.ver.vltimi,vbi dicit Guil.cp+circa huiusmodi inquirendi modum valde exuberat officium iudicis quod latissime patet.ff.de iurisd.om.iud.lib.j.& scripsit d.p.m.hoc eo.ti.cum oportet.super verbo, non subdito. & not.eo.ti.c.ij.lib.vj. Si autem per huiusmodi visitationis inquisitionem inuenerit aliquem grauiter deliquisse,si habeat administrationem seu prælaturam,remouebitur ab ipsa. sicut villicus a villicitatione q̃ suæ villicuationis non potest dignam reddere rationem vt hoc eo.ti.qualiter.ij.Non habentes autem administrationem seu prælaturam iudicis arbitrio puniuntur nisi cum ipsis misericorditer ageretur. & prædicta sunt vera nisi tale foret crimen cp impediret etiam post peractã pœnitentiam ordinis executionem vel beneficij retentionem,vt homicidium & simonia de quibus not. eo. ti.inquisitionis j. glos.& multos tales casus notat inno,de tẽpo.or,ex tenore Host, plures de renun.nisi cum pridem.§.propter cõscientiam.& ibi vide in nouella. quia tunc punietur ac si per viam accusationis de ipso foret actum de quo supra §.j.eo.ti.qualiter ij.vbi de hoc.& c.inquisitionis vbi hoc. etiam tenet d.p.m.& eo.tit. qualiter ij.§.ad corrigendos in fi.& de hoc in Spe,de inquisitione.§.nũc.videtur post princ. Hęc vera intelligas nisi certa alia pœna foret a iure statuta quia illa esset infligenda, vt q.iij. .§.notandum de offic.deleg. de causis.

27 †Nec hoc casu poterit inquisitus & correctus a correptione vel sententia appellare.vt de ap.ad nostram & c.reprehensibilis & de offi.ord.irrefragabili nec forsan modus excedetur vt eo.ti.de priore.hoc placet Guil.in Spe.de inquisitio.§. nunc tractemus.versi.quid si prælatus. Si vero leue sit crimẽ quod tali modo ste probatum,si certa pœna est pro illo a iure statuta,illa imponetur, alias imponetur arbitraria consideratis personę conditione, criminis qualitate, & an publicũ sit vel occultũ & cæteris circunstantijs. Quid si crimen non fuerit hoc modo probatum,sed sola criminis infamia probatur,hoc casu non punietur,sed in dicetur sibi purgatio,vt eo.titu. inquisitionis,ad fi.& de testi.tam literis, in qua si deficiat punietur vt conuictus. de purga. cap. cum p.limo. & hic & c, insinuatum. Vnum
28 tamen not. †cp iudex etiam ecclesiasticus super singulari vel priuato alicuius persone interesse non potest ex officio per inquisitionem procedere secundum Guil, qui hoc not.in Spe.de inqui.§.ij.versi.& in casu. Quod puto verum si inquireret directe ad consecutionem illius interesse.Sed indirecte posset vbi periculum animę verteretur primo inquirendo de infamia & demũ de veritate,qua comperta cum non possit pœnitere nisi satisfaciat eum coget ad satisfactionem vt de vsu.cum in dyocesi & facit eo.ti.eas dudum & de iureiur. ad nostrã ij.& quod ibi not.in glo.iij. ad quod facit quæ scripsit d.p.m.hoc eod.tit.qualiter. super verbo,peruenit in fi.suæ glo. Nec puto cp quando per hunc modum procediur iudex necessario teneatur procuratorẽ admittere* & sit ratio potissima huius dicti,
29 quia†cum inquisitus habeat suo sacramento de veritate respondenda præmisso ad inquisitionis capitula respondere vt dixi supra eo.§.ver. nec hoc casu. quomodo ergo admitteretur procur. qui forte ignorat vel ignorare potest criminis veritatem. Ad hoc optime facit eo.titu.ad petitionem.& de in di.c.primo.lib.vj.& hoc etiam placere videtur Gos.Hosti.in decre. Veritatis de do. & contu.vt ibi post ipsos scripsit d.p.m.super princi.secundę glo.& post ipsum Host. hoc eo.ti.qualiter ij.§.debet ante super verbo illi vbi dicit Host. hoc potissime locum habere quando citatur cp personaliter cõpareat inquisitus.vel vbi crimen super quo est inquisitũ executionẽ ordinis impediat. Sed obijciens de decre.tuæ de procu. quia cum ibi agatur cp p-us est etiam per viã accusationis de crimine ad thori separationẽ & admittatur procu. multo fortius est admittendus quando agitur per viam inquisi-
30 tionis quia†etiam tũc dicitur agi ciuiliter. vt de simo. per tuas, & in actione ciuili admittitur procurator,vt hoc eo.tit.super his in fi.in c.cum dilectus ad hoc etiam facit de testi,ex parte ade.ad decre.me respõde agere ad thori separationem propter adulterium est potius agere ad interesse singulare ipsius agentis vt absoluatur ab obligatione & seruitute qua erat ipsi adulterio obligatus quã ad pœnam, & quod hoc sit interesse non pœna patet quia cum pœna nõ imponatur,nisi a iudice, vt xxxiij.quæst.ij.§. in hoc & C,de iudæis l.nullus.& not.de diuor.porro.in glo.ij, Talis autẽ separatio alij quando fiat iudicis authoritate nõ expectata,vt de diuor,significasti.ergo pœna nõ est dicenda.Decre. super his loquitur quando per modum denuntiationis euangelice ad pœnitentiam agitur per modum exceptionis ex qua non debetur pœna, immo dica-

© SCD - Université de Poitiers

ferat inquisitio ab alijs iudicijs videre posses in Spec.de inquisitione.§.j. in fi. Preparatoria est illa quando scilicet iudex ex suo puro & mero officio nulla denuntiatione sibi facta,& nulla infamia præcedẽte inquirit contra aliquem quem habet suspectum vt dicam infra versic,nec posset.& licet regulariter ad inquisitionem non procedatur nisi præcedente infamia. Sunt tamen quidam casus in quibus potest id fieri quos notat Guil.in Spec. de inquisitione §. ij.in principio,Item potest fieri talis inquisitio maleficio flagrante, ꝙ licet notorie sit commissum ignoratur tamen quis commiserit nam tunc nullo vocato procedit contra iudex contra incertam personam inquirendo in genere quis fuerit committens & facta tali inquisitione procedet demum cõtra eos contra quos laborat suspitio, vel quos culpabiles intellexit, vocando ipsos vt super eo veritatem dicãt.& se si possunt defendant,& ei contra quem procedetur legitima reseruatur defensio.de offic.ordi.c. primo ff.de offic.præsid.l.iiij.& l. congruit & hoc etiam placet Guil, in Spe, de notorijs crimini §. primo in fin. Item etiam
22 †cum ordinarius vel visitator visitat,nam etiam nulla præcedente infamia inquiret super statu ecclesiæ, Et ista talis dicitur generalis, nec in ipsa est seruandus ordo vel forma decre, qualiter vt notat domi, pater meus in ipsa decre, qualiter super verbo, pertinent. Et inquiretur si ecclesia est collegiata vel plures habet clericos nulla nominata persona tam in capite quam in membris, Si vero non habet nisi vnum rectorem tantum, vel rectorem & clericum, tunc bene nominabitur & testes recepti deponent de quocunque de ecclesia sit vnus vel plures,& tunc admittuntur qualescunque testes de ipsa ecclesia. Si ecclesia habet collegium vel plures clericos, alias admittuntur parochiani si ecclesia sit parochialis si non est parochialis,admittantur qui magis sunt vicini vel propinqui. de purg.ca. c.ij.quia illi melius præsumuntur scire, de
23 præsump.quosdam & quanto,& †admittũtur nunc ad testimoniũ etiam criminosi inimici & conspiratores, licet conspiratione vel inimicitia postea detecta non credatur conspiratoribus contra eos cõtra quos conspiraverunt,vel quorum sunt inimici,de iudi.exhibita.de re iudi,cum I.& A.& eo,ti, cum oporteat, nec hoc casu ante completã inquisitionem tradentur inquisitionis capitula postea, vero tam capitulorum quã nominum testium & doctorum est inquisito copia facienda, vt in Spe. de inqui.§.nunc tractemus ver, sed vt quæ præmissa sunt in fi.quod de nominibus dixi verum est præterquam in crimine hæresis, vt de hæreti. c.vlti.lib. vj.& tunc inquisitus ad capitula inquisitionis respondere cogetur per sacramentum,vt eod,ritu,si constiterit & c, cum dilecti. & hoc tenent, Goffr. in decre. licet de simo,& d,p.m.in præallega.decre, qualiter ij.super verbo,debet Guil.in Spe,de inqui §,nunc tractemus.ver,inquisitores quoque,& versi,sed vt quæ premissa sunt.

Qualiter autem respondeatur ad c. non tibi dico,de penit,dist.j,ꝙ dicit non tibi dico vt te prædas scriptit d,p.m. in præalleg.
24 c,qualiter ij. super verbo facultatem.† Et autem contra quem crimẽ vel infamia hoc modo probatur legitima defensio reseruatur de accu.cum dilecti & c. cum oporteat, & c,cum dilectus & de re iudic.cum I.& A. & tunc,debet ad locum seu ecclesiam descẽdere,vt eo,ti,qualiter,ij,& c,cum dilecti de simo,licet hely,& proposito verbo dei recipiet iuramentum ab his qui examinandi sunt secundum formam quæ habetur eo,ti, qualiter j,in fin,subsequenter ab his inquiret qualiter clerici ecclesiæ visitate se habeãt tam circa officium quam etiam circa alia,Item si ecclesia parochialis sit inquiret de fide vita & conuersatione parochianorum de capitulis autem in huiusmodi inquisitione formatis vide in Spe. de inquisi.§. ij.ver,vt autẽ §.seq.versi.licet authẽ.de teste.§,nunc tractandum prope.fi,ver, porro in causa,Et si inuenit eos bene viuere & ecclesiam & eius bona bene regere & gubernare gratias referat altissimo, Nec posset subditus ex eo appellare,quia dicat infa
25 miam contra eũ non laborare,quia†potest ordinarius quilibet eo officio de fama inquirere subditorum,& infamia reperta de crimine vt de offi,ordi,c.j, & irrefragabili. & de accu.sicut olim,& vt eccl.benefi,sine di,confer,c. vno. ver,quod ẽt & x,q.j, placuit, de censi. romana.§,sane.libr, vj. Nec obst,ꝙ post Host,scripsit d,p.m.in decre.cũ oportet,hoc,eo,ti,super verbo non subdito quia ibi loquitur in casu illius decre.l.quãdo procedit ad alicuius denuntiationẽ hic cum ex officio,& facit ad ea quæ dicam infra ver,nunc quoque,Et hoc potissime quãdo visitando procedit & inquirit, & præmissa posses colligere ex diffuse not. per Guil.in Spe,de inquisitio.§,ij. & potissime in ver,licet autem &.§,nũc tractemus ver,

© SCD - Université de Poitiers

nquisitionē vt supra in prin. dixi. & debet hoc casu inquisitor descendere ad locum & ibi præmisso verbo dei, recipiat iuramenta prelati & clericorū illius ecclesię qui iurabūt plenā & merā dicere veritatē tam in capite q̄ in mēbris, exceptis occultis criminibus. vt eo, ii. qualiter. j. in fi. j. vel q̄ad inquisita veraciter respōdebūt, vt eo. ti. cū dilecti. de forma autem talis iuramēti, vide in Spec. de test. §. sequitur ver. porro vsq; ad finē tū. vt scripsit, d. p. m. in dicre. cū dilecti. eo. ti. cū agitur de statu ecclesię ,ppter vinculum periurij sufficeret si iurent tantū respondere ad interrogata. Cū vero de certis criminibus tūc iurabūt q̄ plenam & meram dicēt veritatē tū vt ibi dicit qualitercū que agatur pōt iudex recipere q̄ maluerit iuramentū debet aūt tale iuramentū prēsta ri in publico, vt de ipsius forma posit fides fieri si dubitetur, vt prēalleg. decre. cū dilecti. & hoc ibi scripsit d. p. m. super glo. simile supra. postmodū interrogetur scdm quod hr in Spe. de teste. §. nūc tractandū ver. por-
37 ro. vsq; ad fi. scdm quosdā† vbi solus prælatus est diffamatus pōt inquiri tam in capite q̄ in mēbris, quia capite lāguescēte cætera mēbra lāguent vel lāguere presumūtur vj. q. c. ad idem ij. q. vij. sicut inquit. & lxj. distin. miramur. & hoc tenuit Innoc. in decre. cū dilecti. eod. tit. & de simo. licet hely. Sed Host. ibi contra arg. de his quæ fiunt a maio. parte c. queliuit. quod mihi placet. ratione quam ipse ponit non enim fit inquisitio super occultis, vt eo. ti. qualiter fateor tamē cū ipso Host. q̄ cōtra ipsum episcopum tantū poterit eo casu fieri inquisitio. tā in capite q̄ im mēbris, vt videlicet inquirat qualiter se habeat erga suā ecclesiā ibi qualiter erga canonicos suos & alios clericos & laicos qualiter in villis, castris, & ecclesijs, & de hoc per d. p. m. hoc eo. ti. cū dilectus placet. Guil. in Spe. de inquisi. §. nūc tractemus. versicu . si igitur aliquo, in fi. in quo ver. circa fi. reprobat opi. istorum qui dixerunt q̄ cū hoc modo procedetur sit libellus offerēdus, lite contest. facienda. & iudiciarius ordo seruandus quod esi falsum immo hoc casu sufficit seruare formam decre. cū. l. & A.
38 de re iudi. Tū† legitima defensio semper est seruāda vt pater in ipsa decre. cū. l. & A. Probato autem hoc modo crimine fiet qd dixi supra eo. §. ver. si autem.

Cum autem Inquiritur super excessibus singularis personæ aliquo promouēte inquisitionem tūc primo citabitur inquisitus & interrogabitur an sit infamatus de illo crimine si cōfiteatur infamiā, tunc procedetur ad vlteriora & fiet hoc casu libell. oblatio. lit. cōte. & seruabitur subsequētes ordo iuris qui hr eo. ti. qualiter & patet hoc de simo. c. per tuas in principio, quia subsequētur tradentur sibi capitula inquisitionis & demum citato inquisito iurabunt testes & super ipsis examinabuntur, & tam nominum q̄ dictorum testium ei fiet copia & ipsius defensiones legitime admittētur tam contra personas quam cōtra dicta vt sic fit differentia inter inquisitionem quæ fit super statu ecclesię, & illam quæ fit contra regularem personā quod aūt de nominibus dixi verū intelligas præter quā in crimine hę
39 resis vt de hæreti. c. vlti. lib. vj. Si autē† exhibito prædictorū denegaretur posset inquisitus appellare licite vt in Spec. de inqui §. j. ver. & generaliter. sed si inquisitus negaret se infamatū prius est probatio recipienda super infamia q̄ si denegaretur vel non seruaretur appellere posset, vt eo. titu. cum oporteat & c. qualiter ij. probata aūt infamiā procedetur vt supra alias ipse absoluetur, & denūtians punietur. vt de calum. c. ij. An aūt probata infamia admittatur is contra quē fit inquisitio ad probandum se bonæ famæ, & qui testes hoc casu prēferendi plene notauit d. p. m. hoc eo. tit. cū oportet. super verbo formā ipsius post prin. sue glo. & est iste talis modus seruandus qñ inquisitus est præsens alias vero ipso absente non per contumaciā nō est contra ipsum procedendū aliquo modo, quod placet Guil. in Spe. de iquisi. §. j. ver. queritur an cōtra sed
40 † si contumaciter abesset, tunc in eius odiū facta fide prius de infamia procedetur ad receptionem testiū & ad diffinitiuam ēt lit. non conte. vt lit. non conte. c. quoniā. §. sunt alij de do, & cōtu. veritatis de accu. qualiter ij. §. debet præmissa autem colligi possent ex not. in Spe. de inqui. §. nunc tractemus ver. si autem. Et qualiter dicere debeāt testes qui super infamia deponunt. Et an ēt si interrogari debeant nominate eos apud quos dicitur infamatus scripsit d. p. m. eo. ti. cū oporteat super verbo, nō dubito. & eo. ti. qualiter ij. super verbo, honestis. vbi di-
41 cit† duos testes sufficere ad ipsam probandā, de quo ēt videre posses per Guil. in prędicto ver. si aūt eo. §. ver. hoc aūt notandum & sequentibus Tractatur quid iuris si in literis inquisitionis cōmisisse dicatur tali significante accepimus quod talis sit de tali crimine infamatus vel si nil de infamia

© SCD - Université de Poitiers

mus quod ex quo in his casibus a iure permittitur, in alijs intelligitur prohibitũ de præsum. nõne, cũ cõcor. ibino, decre. cũ dilectus intelligitur de euãgelica denuntiatione ad
31 pœnitẽtiã qd probãt quia ibi mandatur inquiri an denũtiãtes sint criminosi, qd i alijs denũtiationibus nõ obstaret, circa quod vide qd scripsit d. p. m. in decre. cũ oporteat, eo. ti. super iij. gl. vel dic ꝙ ibi denũtiãtes & quorũ nomine denũtiatio facta fuit erãt cõfortes eiusdẽ litis quia tã suo ꝙ aliorum nomine denũtiabãt, & ideo admitti debuerũt. Ad decre. ex parte ade. potest respõderi secũdũ vnã lectura Inno. ꝙ ibi fuerat procurator cõstitutus ad certũ articulũ tantũ Vel dicas ꝙ licet admitti procurator nõ debuerit, ex quo ifi de facto fuit admissus, nec exceptũ valuit quod cũ ipso fuit actũ Ad hoc bene. facit hoc eo. ti. veniẽs, & ibi not. d. p. m. super j. glo. & quod not. de iudi. c. j. li. vj. & hoc vltimo modo posset ad omnia cõtraria respõderi, posset aũt ex præmissis dari
32 generalis doctrina ꝙ quoties inquisitus nõ habet sub turamẽto respõdere potest. p. cu interuenire. Secus cũ habeat respondere cũ iuramẽto, tamẽ si tũc admittatur, & non excipiatur valet quod cũ ipso agitur. Indubitatum ifi est ꝙ allegãdas causas absentiæ quæ cõstant siue in facto vt quia infirmus cõparere nõ potuit vel similes siue in iure, puta declinatorie iurisditionis, vt quia non teneatur cõparere quia excõmunicati estis vel nõ valet scriptũ, vel nõ quia de suo foro, vel quod non arctat citatio potest interuenire procur. vt not. post Inno. d. p. m. hoc eo. ti. veniens super prima glo.

Nunc autem de solẽnitate, circa quã est distinguẽdũ, quia alia est ordinaria quæ fit ab ordinario iudice, alia extraordinaria quæ fit a delegato. Est autẽ inter
33 ista differẽtia quia ordinarius põt inquirere cõtra subditũ licet nõ infamatũ dũmodo sit sibi suspectus, vt dixi supra in prin. quis. §. sed in extraordinaria secus est, quia delegatus non potest nisi cõtra infamatũ, vt eo. ti. cũ oporteat, & vide ꝙ ibi scripsit d. p. m. ipso inquisito cõtradicẽte, secus si nil opponat. vt eod. ti. c. ij. lib. vj. Multa autem quæ opponi possunt tam contra impetrantẽ litteras inquisitionis quã contra tertium seu ẽt cõtra delegati personã & processum videre posses per Guil. in Spec. de inqui. §. j. in prin. In quolibet autẽ casuũ præmissorũ sub distinguitur quia aut inquisitio fit aliquo ipsam promouente, & tunc non iurat inquisitus de veritate respõdenda. Aut ex officio ad denuntiationẽ officialis vel archiepiscopi, de quo supra. §. proxi. iudicialis. vel fama seu clamosa insinuatione deferente. & tunc iurat inquisitus super cõtentis in inquisitione respõdere veraciter vel plenam & merã dicere veritatẽ, vt in Spe. de inqui. §. nũc tractemus. ver. inquisitores quoque. & ver. hanc. etiã circa med. & ver. sed vt quæ præmissa. de forma autem iurandi dic vt dicam infra ver. si autem interest. Aut nullo deferente nec clamosa insinuatione deferente & de hoc vltimo satis dictũ est supra eo. ti. §. in princi. vnde hic de hoc membro nil dicam. In primo casu. scilicet qñ aliquo promouẽte & denuntiante crimẽ procedit iudex subdistinctẽ, quia aut talis denuntiatiõe priuati cõmodi, de quo de vsur. tuas dudũ, & de iureiu. ad nostrã ij. & hoc casu
34 fit inquisitio ẽt nulla fama præcedente dũmodo charitatiua præcesserit monitio, quia duo interposito iuramẽto pacti sunt de aliquo adimplẽdo, quod alter negligit obseruare, hoc. n. casu ex quo caritatiue est tertio admonitus poterit denũtiari, & ad talẽ denuntiationem debet iudex inquirere, & probatur de iudic. nouit, de iureiurã, ad nostram ij. in fi, & ꝙ ibi not. & hoc casu probato crimine consequitur interesse suum.

Aut denuntiat ratione publici commodi puta ad pœnã, quia publice vtile est ne crimina remaneãt impunita. de senten. excõ. vt famę. ff. ad legẽ aquil. l. ita vulneratus. i. respõ. ad fi. Et tũc subdistingue, qa, aut interest denũtiantes aliquo mõ, vt quia forsan est subditus qa ad hoc tenetur. ij. q. vij. quæ propter vel patronus, vt xvj. q. vij. filijs. vel parochianus. xxiij. dist. illis. & tũc admittitur eo. ti. illa pũpositorũ. Aut nullo modo interest vt quia nõ est de illis personis & tũc nõ admittitur vt prælle. c. illa præpositorũ
35 Eo saluo, quia si crimẽ qd denuntiat habet facti perseuerantiã vt fornicatio, tũc admittitur quilibet xj. dist. diaconi alias nõ. Si aũt interest denũtiantis & tũc aut generaliter per denuntiationẽ agitur super statu ecclesię, tã in capite quã in mẽbris Aut super excessibus singularis personę. In primo casu non puto monitionẽ necessariam quia cũ hic nõ agatur specialiter de alicuius singularis crimine, quomodo debuit vel potuit monito fieri nõ video. sed nec ẽt hoc casu tradentur capitula vt scripsit d. p. m. in decre. qualiter eo. titu. super verbo peruenit. vbi alleg. decre. contra certam de cle. lib.
36 vj. & ibi ipse dicit hanc dici generalem

© SCD - Université de Poitiers

tur vt tamen dicit ibi,d,p.m.leuiores probationes sufficiunt contra priuatum quam contra prælatū infra de simo. licet hely.de offi.delega.pastoralis in prin.de senten.excom.cum illorum.§.si vero.Si contra regularem procederetur, aut ad correctionē secundum regulam,& tunc dic vt supra.§.sequitur verucu. regularis. Aut vt remoueat ab administratione. Et hoc casu si contra Abba.vel priorem conuentualem,vel curā habentem auctoritate episcopi institutum licet tunc ad vnguem non sit prædicta forma seruanda quia illi possunt facilius a suis administrationibus amoueri .i. ex leuioribus causis,et per leuiores probationes itē liberius,quia non admittentur tot exceptiones de si.licet hely.& eo.ti.qualiter.ij.vbi sic exponit.d.p.m. Est tamen in hoc se-
48 uandum † vt is contra quem est facienda inquisitio vocetur vt se defendat vt eo.tit. c.ij.de li.per tuas.Si vero agatur de simplici priore officiali vel ad obedientiam tenēte.talis pro libito abbatis etiam sine causa poterit de statu mona.cum ad mona.§.tales & c.ij.& de priuile.c.ij.in fi.li.vj.Et est in hoc differentia quando proceditur ex officio,vt hic.quia tunc nō inquirit de infamia qua ipsa differtur.itē qa iura inquisitus & nō datur libellus,ne fit lit.conte.vt dixi supra in preceden.versi.cum autem.Si autem contumaciter abesset fiat tūc quod dicitur infra.eo.§.versi.sed si contumaciter. Sed si prælatus diceret subdito,video te infamatum, & inquisitio multa habet diffugia volo quod te purges,nunquid potest hoc sa-
49 cere inuito eo.vtiq; quia † procedere potest quancunq; via melius potest assignare criminis veritatem seu pœnam xxiij.q.ij. ecce.ff.si certum petatur.l.quidem, nec valeret appellatio contra præmissorū aliquod interpolita & prædicta sumi possent ex nota.in Spec.de inquisitio.§.nunc tractemus, in versi.porro & versi.sequentibus & per d.p.m.in præcedenti.c.qualiter.ij. De pœna autē infligenda crimine hoc modo probato dic,vt supra eo.§.ver.si autem per huiusmodi nec tenetur iudex,cum hoc modo procedit procuratorem admittere, de quo dic,vt supra eod.§.verli.nec puto quæ autē præmissa sunt locum libi vendicant in criminibus non notorijs, quia i notorijs secus est.nam in illis non seruatur aliquis iudicarius ordo, nisi in hoc ꝙ super notorio debent citari et interrogari et eo præsente vel cōtumaciter absente sententia fieri de quibus per Guil.in Spe.de noto.criminibus.§. j.in princ. &.§.vltimo.per totum. Est am-
50 tem † & alia inquisiti o specialis quæ fit debito officio vrgente quando scilicet superior habet electum vel postulatum cōfirmare quam inquisitionem etiā facit nulla infamia præcedente vel denuntiatione præmissa, inquirendo scilicet de meritis electi & studijs eligentiū, & electionis forma, vt lxvij.dist.de Petro.lxj.distin. miramur.de electio.scriptum.& c.postq̄.& c.cū nobis olim.& c.nihil est.& idem in cōsecratione & ordinatione episcopi & cuiuslibet alterius clerici.xxiij.dist.qui episcopus.xxiiij. dist.quando.lxxv.dist.ordinationes. idem etiā in matrimonio carnali.de clandest.desponsa.c.iij itē vbicunq; ex mero & puro officio procedit iudex in his maxime in quibus vertitur anime periculū.de iureiur. ad nostram.ij.de offi.ordina.c.j.vt scripsit. d.p.m.in præalleg.decre. qualiter.ij.super verbo, peruenit. de materia per Hostien. in summa eo.ti.sub rub.de inquisi.sub rub.
51 de criminibus sine ordine punīdis. † An autem possint testes compelli quādo iudex procedit,vel visitando,vel confirmādo,vel in capite, & in membris inquirendo, vel contra certam personam super crimine de quo laborat infamia tractat Guil.in Specu. de inquisitione.§.nunc tractemus.in fin.vbi vī velle quod non cogatur. Cuius contrarium puto qñ inquiritur tam in capite q̄ in membris, vel contra singularem personam fama deferente per decre. qualiter.j. item quia expedit reipublice peccata nocētum esse nota, sed qñ visitat non debet exigere iuramentum a principio per quod occultū cōstringatur,sed ex quo sine iuramento referunt aliqua corrigenda pōt super his exigere iuramentum,vt no.de sensibus, romana.§.sane. lib.vj.Ipsius aūt dictum posset locum habere cum cōfirmando inquirit quia
52 præsumimus quemlibet † bonum & idoneū nisi probetur contrarium.de scrut.in ordi. fa.c.vno. & de præsum.dudum. An autē admonitio quę denuntiationem debet præcedere fieri possit per literas, vel nuncium absenti tractat.d.p.m.de simo.licet hely.super correctio.vbi tenet quod sic,& idē Guil liel.in Spe.de denuntiatio.§.j.alias ij.versi.
53 quid si mortens. † itē an denuncians prælatum debeat ab ecclesia habere expensas no.in Spe.eo.ti.§.vlti.in prin.vsq; ad versi item pone.Nunquid aūt is contra quem facta est inquisitio posit per familiares, vel cubicularios suos probare suam innocentiam,tractat Guil.in Spe.de inquisi.§.j.vers.

© SCD - Université de Poitiers

dicatur in ipsis. Item quid si in rescripto nõ fiat mentio de aliquo nuntiante sed dicatur ad euidendam nostram peruenit an primo sit super infamia probatio recipienda necne de his autem dic vt scripsit, d. p. m. hoc eo. tit. cum oporteat super verb. famã ipsius vbi recitatis opinionibus aliorum dicit distinguendũ inter verba narratiua & asserti ua literarum apostolicarum per decre. li pa pa. de priui. l. lib. vj. dicens finaliter standũ ei quod habetur in cle. literis de probatio. quolibet aũt casuum premissorum in isto. §. vsq; ad versi. nunc aũt non tenetur inquisitus iurare. & potest procu. constitui. vt dixi supra. §. subsequenter ver. & puto de pœna aũt insligenda crimine per hunc agendi mo dum probato dic vt supra eo. §. ver. si autẽ. de multis aũt quæ contra rescriptum inquisitionis possunt opponi videre posses ĩ Spe.

42 de inqui. §. j. An † aũt valeant litere inquisitionis per excõicatum impetrate no. de rescrip. c. j. in gl. qd si excõicatus. li. vj. Hoc autem est ponderandum quia secundum d. p. m. vbi de prælato tm̃ agitur inquirẽdo de ipsius fama est querendum a capitulo & canonicis suis, & si apud ipsos non reperitur infamatus, nõ vr̃ vlterius procedendũ alle. in arg. de præsump. quosdam. & c. quãto. & hoc eo. ti. qualiter. ij. respon. ver. debet igit. supra de electio. postquam & c. scriptum. & lxxxvj. dist. si quid de quocũq;. præterq̃ in tribus casibus puta nisi ipse prælatus esset inter alios conuersatus, vel nisi propter pregati potentiam vel tyrannidem timeatur de occultatione veritatis, & contra ipsum verisimiliter præsumatur de excess. præla. tanta vel nisi propter ipsius tergiuersationẽ & collusionẽ dubitaretur de occultatione de collusi. detegenda in tm̃ nam tunc fieret inquisitio fame ipsius ab alijs, vt ipse plenius scribit hoc eo. titu. cum oporteat super verbo. non subito.

43 *Nunc quoq;* videndum est † qñ iudex ex suo mero. procedit officio ad crimi nis inquisitionem, vel ad denuntiationem officiales publici. ad inquirendum et denũtiandum deputati vel archiepi. de quibus dixi supra. §. sequit. ver. iudicialis in prin. vel nullo denũtiante sed fama publica, vel famosa insinuatione deferente et hanc quidam vt Hosti. vocãt specialem inquisitionẽ vt scripsit. d. p. m. in cap. qualiter. ij. de accu-

44 sa. vbi sciendũ quod † eo casu superior siue iudex seruare debet formã hanc. ga primo statuet terminũ accusare volenti & si apparet accusator ipsum audiat. vt eo. ti. veniẽs v. q. c. j. de pur. ca. ex tuarum. ij. q. v. oibus. si vero non appareat accusator. vel appareat sed p exceptionẽ repellat. põt iudex si vult statim purgationem indicere infamato. Tm̃ si premissa seruare nollet potest incontinẽti ad inquisitionem procedere super veritate criminis. & hoc casu refert secundũ Hosti. & d. p. m. vt ipse scripsit in præalle. decre. qualiter. ij. hoc eo. ti. super verbo peruenit. vtrum fiat contra secularem clericum an contra regularem. si contra secularem. Aut in dignitate vel personam cõstitutum. Aut contra priuatũ. In primo casu scilicet quando contra constitutum in dignitate vel per-

45 sonatu dicunt nõ sufficere † solẽnẽ famam vel clamorem ẽt si sit frequens nisi sit tanta quæ scandalum generet vel quæ nõ possit sine scandalo tolerari in secundo vero scilicet quando contra secularẽ priuatũ. eo casu dicunt clamosam & frequentẽ sufficere etiã si non generet scandalum & vt scripsit. d. p. m. eo. tit. cũ oporteat super verbo. nõ subito due vices inducunt frequentiam allegat de vita & hone. cle. monasteria & de elect. venerabilem. in fi. Dicunt tamen hoc totũ iudicis arbitrio relinquendum. Et quolibet præmissorum casuum dicunt formã seruandã quæ habetur in decr. qualiter. ij. eod. tit. & de simo. licet hely. vt videlicet iudex per se vel alium descendat ad locũ & vocabit eum contra quem est inquisitio facienda & si compareat tunc tradet illi capitula super quibus est inquisitio facienda. & primo faciet illum iurare secũdum formam alteram decre. cũ dilect eo. ti. circa quod vide quod

46 dixi supra eo. §. ver. si aũt interest. Et † prestito iuramento ad inquisita respondere si confiteatur crimen habet intentum. & tunc cum ipso agetur de elect. innotuit. vt ẽt notad. p. m. hoc eo. titu. qualiter. ij. super verbo reddere nec posset confessionem impugnare quominus puniatur. ex eo quod nõ fuisset de illis infamatus. vel quia capitula tradita non fuissent. vt eod. titu. c. j. li. vj. Si autem neget crimen non puto necesse recipi hoc casu testes super infamia quando ipsa defertur. quia ipsa se exhibet. & facit cp dixi supra. eo. §. post prin. versi. nec posset & ibi respondi ad dictum Host. sed statim reciet testium iuramenta eo præsente & subsequenter ipsorum dicta quorum dictorum & testium nominum copiam faciet illi cõtra quem inquiritur saluo quod de nomini-

47 bus dicitur de hereti. c. vlti. li. vj. & † omnis legitime defensionis facultas eidẽ reseruabi

© SCD - Université de Poitiers

7 *Excusator quid differat a procuratore, defensore, & nuncio.*

Nuncius est instrumentum quo vox vnius vadit in alium.

8 *Excusator nomine cuius verba concipere debeat.*

9 *Excusator si non probat quod dicit ad quid teneatur.*

10 *Exceptiones aduersus excusatorē quæ opponi possint.*

11 *Excusator nunquid procuratorem possit constituere.*

EXCVSATORIS materiam vtilem prosequor per duas particulas, quarū prima ponit quæstiones concernentes excusatorē sine mādato simpliciter vsque ad q.ix. Secunda ponit quæstiones concernentes excusatorem absentie, vsque ad fin.

2 *Quero igitur* † primo quis sit excusator. Respōdeo Spe. in ti. de his qui alie. no. in iud. inter ver. excusator dicit ꝓ excusator est qui sine mandato ad causam ad proponēdas excusationes, seu causas absentie non causas cause admittitur, de elect. bene. el j. & Spe. in ti. de excusa. dicit ꝓ excusator est his qui venit ad proponendum causas absentie alicuius qui non poterat ratione sui, vel cause procuratorem constituere, vel qui vocatus erat, vt personaliter veniret, allegat prædictum vers. excusator. de dolo & contit. cum dilecti. Sed contra atten de ꝓ in j. distin. dicit sine mandato, nō ideo dicitur ꝓ cause absentie per procuratorem allegati non possint, sed quia si mandatum haberet ad proponendas causas absentie foret procurator non excusator. ff de procur. absens. & d. c. veniēs. quod aūt dicit ad causam, quia causa multis modis assumit, vt no. Ioan. And. in c. cum dilectus. super gl. causa. de accusa. Et intellige pro iudicio conflictu certarum personarum quod dic. de verbo. sig. c. forus. in verbo causa. Quod autē subdit. ad proponēdas excusationes, seu causas absentie non causas cause minus restringit excusatoris officium, qm̄ non solū causas absentie allegare pōt, sed ēt causas cause parentes per acta, amplius & causas absentie, vt dicam in seq. q. Quod aūt vltimum dr̄, admittitur, intelligitur sine mandato vt præmiserat, & adde seu venerit, vt in sequenti descriptione, quia si non mittitur, venire potest, vt in dicta seq. q. dicā. Quod aūt in secunda descriptione dicitur, qui nō poterat ratione sui vel cause constituere ꝓcuratorē, vel qui vocatus erat, vt personaliter veniret, nō est satis dictū, quia licet possit citatus constituere procuratorem ad causas cause, vel sit citatus simpliciter ꝓ veniat non personaliter, non ideo excluditur accusator ad allegandum absentiam, vel innocētiam, vt patebit in seq. q. Dic ergo vt prædicta effugias, ꝓ excusator est ille qui sine mandato mittitur seu venit ad causam in iudicio ad allegādum causas absentie, seu innocentie absentis.

2 *Secundo quero* † quid sit officiū excusatoris, seu quas excusationes proponere possit excusator sine mādato hmōi. Respondit Spe. in ti. de excus. in fi. remittens se ad Inno. in c. veniens. de accusa. qui in prima gl. vt ēt ibi eum refert & sequitur Ioan. And. super secunda glo. dicit ꝓ officium excusatoris est allegare causas absentie facti. de procu. querelam. ff. de iud. l. si prætor. Ad causas cause necessarius est procurator cum mandato vel satisdatione. Dicit tū ꝓ post lit. contest. in ciuilibus, vel criminalibus, vel in alijs vbi proceditur lite non contesta. iudex anteq̄ condemnet in defensum cōtumacem admittet quemlibet allegantem iura cause ēt minorem, & forte infamen. ff. de procur. l. seruum quoq;. §. publice. C. de procu. l. exigendi. in fi. & in d. c. veniens. fuit admissus non habens mandatum, nec satisdans, nec persona cōiuncta ad causas cause. Causas vero intelligit quæ colligūtur ex actis in eadem causa habitis. Nō enim credit posse producere testes, vel instra, vel alias defensiones cū procurator non sit. Secus in causis absentie quas probare potest, & admittitur ēt non satisdans. Dicit ēt ꝓ excusator non allegat causas absentie de iure puta, coram vobis non tenetur comparere, quia excōicati estis, vel non valet. hoc enim non per excusatorem, sed per seipsum, vel procuratorē proponere debet. de rescrip. super literis Io. Et secundū prēdicta intelligitur dictum Guil. anglici, quod idem Ioan. And. refert in tit. de defen. super rub. dicēs defensorem sine satisdatione admittendum ad allegandum causas absentie,

3 videlicet intellige meri facti, † quod dictum

© SCD - Université de Poitiers

generaliter,per c.xij.q.ij.manifeste. & c.sequen.& ij.q vij.cum pastoris. Vtrum aût impetrante inquisitionem remoto posit alter ipsam prosequi,tractatur in Spec,de inquisitio.§.j.versi.quid si impetratio. de quo dic vt scripsit.d.p.m.in decre.cũ oporteat. super ii.penul. glo.Et an inquisitore super quibusdam pronunciante expiret eius officium super alijs not.Ber.de re iudic. cum I. & A.& in Spe.de inquisitione.§.j.versi. &
54 not. & vterq; tenet ꝙ non expirat. †Ãn vero inquisitor attestationibus publicatis posit super eodem crimine iterum alios testes inducere vel recipere,& de hoc per d. p.m.in decre.fraternitatis.de testib.in ix.q. & de testibus.cum clamor.& dic vt ibi , & de hoc etiam in Spec.de inquisitione.§.nũc tractemus , versic.sed nunquid publicatis, vbi tenet ꝙ posit vbi ex officio procedit, secus si aliquo proponente vel prosequẽte inquisitionem,quia tunc teneretur suborna tio , & vt ibi not.potest inquisitor si in aliquo minus bene processerit illud reuocare, & de nouo procedere, dic vt in prædic,decre,cum clamor.scripsit.d.p.m. Præmissa autem in non notorijs locum sibi vendicãt, de notorijs vero & forma procedendi in ipsis,vide quod plene scripsi in commento quod feci super decreta,vestra, de cohabi. cleri.& mulierum. Quando autem delegationis litera impetratur sub hac forma mandamus quatenus vocatis qui fuerint euocandi super propositis, & alijs negocijs contingentibus,inquiras quę fuerint requirenda &c,intelligitur negocium delegatum in modum iudicialis indaginis, non autem in forma inquisitionis simplicis,vt de iudic. exhibita.& ibi not,in iij.glo.vnde d.p.m. post,Vincen. scripsit super ipsa gl.quod ex quo patenter non constat ꝙ huiusmodi negocium in modum commissionis committatur,præsumitur ꝙ in modum iudicialis indaginis fiat commissio,vbi etiam dicit in fi,
55 † ꝙ quando fit commissio in modum simplicis inquisitionis semper cõsueuit in ipsa commissione poni de insinuatione clamosi.Remittit autem ad no,in Specu,de inquisi.§.j.versi.quid si in litera.& de hoc scripsi in materia rescriptorum.§.in secũdo vero casu.in fi,

FINIS.

SOLEMNIS VTIlis,et quotidianus Tractatus de Excusatore sine mandato Excellentiss. V. I. interpretis, & magni practici domi.Antonij de Canario.

SVMMARIVM.

1 *Excusator quis sit & qualiter diffiniatur.*
2 *Excusatoris quale officium.*
Cause quas excusator allegare habet quomodo intelligende.
3 *Excusator sine mandato an possit esse minor etiam & mulier.*
Excusationum triplex differentia.
4 *Excusator sine mandato ad quid admittatur, & quando.5.*
Contumacia absentis Dei præsentia suppletur.
5 *Iudex ex officio potest probationes inducere & supplere.*
6 *Absentie cause cur in quacunque causa per excusatorem possit allegari.Item & innocentia.*

© SCD - Université de Poitiers

potest ad diffinitiuam sententiam deueniri, quia vtrunq; iudex nemine fauente, seu allegante simpliciter debet, vt patet ex superius allega. omni enim casu quo iudex tenetur, seu potest requirere veritatem ex suo officio pro absente, & tenetur admittere quemlibet defensorem, vt probant rationes Inno. & Bar. supradictæ.

6 *Tertio quero* † quare causa absentie potest in quacunq; causa allegari, & innocentie demum in causa in qua potest ad diffinitiuam sentētiā deuenire. Respondeo quia allegatio causæ absentie excludit damnum contumacie absentis, vt ea allegata, & pbata causa differatur, vt dicam in q. xxvij. quæ contumacia potest esse etiam in causa in qua nō potest ad diffinitiuam sententiam cōtra absentem deueniri, et sic damnū cōtumacie quod multiplex esse potest, de dolo & contu. c. prout. & per totum. & in Specu. de cōtumace. §. nunc dicimus. Allegatio autem innocētie excludit condemnationem rei vt dicam in q. xj. quæ condemnatio locū habere non potest nisi in casibus in quibus pōt ad diffinitiuam sniam deueniri, non autem excludit contumaciam, quia licet reus non teneatur, seu non deliquerit nihilominus contumax esse potest, & damna cōtumacie pati.

7 *Quarto quero* † pro nominis intelligentia qd differat excusator a procuratore, defensore, et nuncio. Respōdeo a pcuratore differt quia excusator sine mandato, vt dictum est in j. q. procurator cū mandato qui ad excusandum tm̄ constitui potest, vt ff. de procu. absens & ad vnā rem ff. de procu. l. j. §. j. A defensore aūt differt quia excusator ad allegandum causas cause resultantes ex actis in eadem causa factis, & innocentiam rei, & causas absentie, ut dictū est in tj. q. Defensor aūt ad totam causam, ut no. Spe. in ti. de his qui alie. no. in iudi. inter. §. j. ver. defensor. Denuncio aūt quia excusator concipit verba in persona sua, ut dicam in seq. q. Nūcius in persona domini. Nuncius est velut pica, et organum quo mediante vadit vox vnius ad alū, & nihil per se agit, sed dominus per eum velut per epistolam ff. de consti. pecu. l. qui autem. §. fina. cum l. seq vbi de hoc per gl. & Bart. & not. C. si quis alte. vel sibi. l. multum interest. in gl. in verbo, potest. & Specu. in titu. de procu §. vt autem. vers. & not. cp large. Horum tamen nominum sepe vnum ponitur pro reliquo, & præsertim pro excusatore, nam sepe excusator dicitur procurator, vt d. c. veniens. dicitur defensor, vt d. §. publice. in gl. magna, & in. §. ad crimen. & in l. in eo. §. j. ff. de regu. iur. Et dicitur nuncius, vt d. c. bone. de elect. & d. c. veniens. de accusa. Nam & procurator dicitur nuncius, sed nō econuerso, vt d. Spec. in verbo, & not. Ponuntur proprie, & improprie secundum subiectam materiam, vt ex prædictis verbis patet.

8 *Quinto quero* † qualiter excusator debet verba cōcipere, an videlicet in persona sui vel rei cuius absentiam vel innocentiam allegat. Respōde cp debet concipere verba nomine suo proprio. Cum ratione publice vtilitatis non ratione vtilitatis priuate admittatur, vt d. §. publice, & humanitatis ratione quia quilibet homo debet alij bene facere, vt ff. de ser. expor. l. seruus ea. Natura enim constituit cognitionē inter nos. ff. de iusti. & iu. l. vt vim. & ff. de appel. l. non tantum. in vers. humanitatis ratione, & cp ibi no. in j. glo. sicut dicemus in tutore. ff. de his quib. vt indig. l. tutorem. & C. eo. lib. l. polla. & quod ibi no. in j. glo. in ver. pupilli nomine, & in coniuncta persona. C. de procura. l. exigendi. Dicendo ego dico Titium accusatum, seu inquisitum absentem ex tali causa iusta, & compatere non posse, vel eum fore innocentem, & terminum ad probandum peto. Sane & si dicerem nomine Titij dico &c. admitti deberē, vt d. l. non tantum. quia intelligeretur nomine Titij. l. ad vtilitatem Titij, vt not. in d. l. tutorem. & d. l. polla. §. si tamen simpliciter compareret vt præmisi malefaceret iudex cogere eum ad exprimendum quo nomine ageret & compareret, vt d. Innoc. in simili. in c. cum olim. de testi. secundum Bar. in d. l. non tm̄. Ego consueui dicere comparet talis excusator seu defensor sub proprio nomine necnō excusatorio seu defensorio nomine Titij & tanq̄ vnus de populo & pro interesse publico & omni meliori modo nomine & causa & forma quibus magis & melius posit & debeat conuncti̇m vel diuisim &c. vti si vno modo posit excludi alio non excludatur & consuetudo in prædictis amittit defensorē quocunq; noie cōpareat.

9 *Sexto quero* † ad quid teneat excusator si nō probat cp deducit iudex super excusatione proposita potest procedere duobus modis. Vno modo super excusatione simpl'r procedendo ad instantiam ex-

© SCD - Université de Poitiers

Inno, declarans Bar. in l. pe. §. ad crimen. de publ. iudi. in ij. parte illius. §. in materia excusatoris permittitur ꝙ talis excusator qui non habet mandatum, nõ curatur an sit mulier, vel minor, vt no. in d. §. publice. Itẽ nõ tenetur satisdare de rato. ita not. in l. in eo quod. §. j. ff. de re. dub. & vult Innoc. in d. c. veniens. Et demum subdit ꝙ quædam sunt excusationes necessarie, quæ impediũt rem venire, vt puta, est infirmatus vel carceratus ab alio vel non potest transire per iter, iste cause possunt allegari per quẽlibet, nec requiritur ꝙ caueat de rato, quia velit nolit pur sic est, quædam sunt excusationes probabiles, quę eũ excusant a veniendo probabiliter, potest tñ venire si vult, vt puta quia in illo loco habet inimicos, & sic excusatur a veniendo, vt l. de etate. ad treb. de lega. j. l. sciendum. §. j. tñ si vult venire potest, tunc talis simplex excusator non admittitur sine mandato ad allegandum talem excusationẽ, quia nescit quid absens ille velit. Quędã excusationes sunt mere voluntarie, puta ꝗa tu nõ es merus iudex, hoc casu si reus vult potest protogare iurisditionẽ, ideo excusator non põt proponere sine mandato, cum hoc consistat in voluntate absentis, ita intelligitur d. c. & dictum Inno, secundum Bart.

4 Conclusio prædictorum est, † ꝙ excusator admittitur sine mandato ad allegãdum ꝙ absens non põt comparere, sed nõ quod non tenetur. Amplius ex prædictis patet ꝙ excusator sine mandato admittitur ad allegandum causas cause quę colligunt ex actis in eadem causa factis eo casu quo in absentẽ potest diffinitiua sñia promulgari in quacunq; causa ciuili vel criminali, siue excusator hmõi sit maior, siue minor, masculus, siue fœmina, & ẽt infamis, siue quis sit absens contumaciter, siue non cõtumaciter, & sine satisdatione per d. §. publice. & per d. l. exigendi. in fi quia secũdum Inno. quilibet admittitur ad allegandum & docendum quid de iure partis, quia partis absentis cõtumacia Dei præsentia suppletur. C. de iudi. l. perandum. §. cum aũt. Et iudex non solum pro se, sed quẽcunq; alium veritatem querere debet. Sed Bar. in d. §. publice. dictum Inno. intelligit ꝙ vbicunq; potest sententia diffinitiua ferri in absentẽ quantumcunq; sit causa, siue sit ciuilis siue criminalis, pecuniaria, siue capitalis, quilibet admittit sine mandato ad ostendendum de eius innocentia. Quod aũt d. §. loquatur in eo qui venit sine mandato, vel cum mandato, maior siue minor, masculus, siue fœmina, seruus vel liber, coniuncta persona, vel nõ, patet in verbo, a quibuscunque defendi, & in verbo, quemuis verba facientẽ pro eo. Adde quod loquatur in qualibet causa, patet ex principio d. §. quod aũt loquatur contra allegantẽ innocentiam patet in verbo, & innocẽtiam allegantem, hanc lecturam probat Bar. quia etiam nemine hoc tacente iudex potest, & debet hoc ex suo officio, vt in authẽ. qui semel. C. quo. & qñ iud. ibi. Perquisita veritate, & in l. ampliorem. §. pe. C. de appel. licet gl. ibi dicat esse speciale in causa appel. Sed speciale est ꝙ in causa appellationis possit ferri sñia in absentem, & ideo iudex inquirit veritatem pro absente, & si põt suo officio, multo magis quouis veniente, & de innocentia docente. Et istud vĩ velle Inno. in d. c. venẽs. Adde vt patet ex rationibus allegatis per eum, in quibus Bart. fundat se in d. §. vij. † Et ꝙ ex officio suo qñ põt iudex ad diffinitiuam sñiam diffinire possit parte absente probationes inducere & supplere tenuit Bar. ī l. j. C. vt quę de. aduo. par. latius in l. iiij. §. hæc aũt. ff. de dam. infe. & in disputa. sua, quæ incipit. Iudex maleficiorũ. & ff. de pœ. l. si non defendatur. & ff. de quæstio. l. j. §. si quis vltro. Et si dixeris, procurator in causis a relegatione supra interuenire nõ potest, vt no. ī d. §. publice. & d. §. ad crimẽ. & d. c. veniens. Respondet Bart. quemlibet admitti ad innocentiam, non ꝙ possit facere aliquid per quod absenti præiudicetur, & ideo non admittitur vt procurator ꝗ nocet & prodest dño, vt l. non solum. ff. de ꝓcu. Sed tanẽ; quilibet ad informandũ iudicem secundum eum, in d. §. publice. & in d. §. ad crimen. & in extrauagã. ad reprimen. super verbo, legitime. Nam per excusatorẽ hmõi non deducitur aliquod ius absentis, sed solum ius publicum dixit Bal. in l. reos. circa fi. C. de accusa. quia publice vtilitatis est absentes a quibuscũque defendi, vt d. §. publice. Collige igitur quatuor casus, ꝙ aut excusator vult allegare causas cause simpliciter. Aut causas cause resultãtes ex actis in eadem causa factis. Aut causas innocẽtie ex causa in qua ad diffinitiuam sñiam deuenirī põt. Aut causas absentie. Primo casu nõ potest sine mandato vel satisdatione de rato, vel ẽt cum mandato, & satisdatione in causas a relegatione supra. Alijs tribus casibus potest vt patet ex prædictis. Et attẽdendum ꝙ differt allegare causas cause resultãtes ex actis, & allegare causas innocentie. Quia primo casu admittit excusator in omni causa. Secũdo demum in causa in qua

© SCD - Université de Poitiers

22 *Excusator in causa capitali an satisdare debeat de præsentando finita absentie causa.*

23 *Procurator cum mandato generali nũquid absentie causas proponere possit.*

24 *Absentie causa vtrum possit inuito absente allegari & probari.*

25 *Excusator nunquid possit allegare eius absentiam contra quem petitur sententie executio.*

Secunda Tractatus particula.

1 NONA quæstio circa secundam partem concernentem quæstiones allegãtes causas innocentie †qualiter innocẽtiam poterit excusator iste proponere, Respondeo illã per quam constet reum non deliquisse, vt si condemnatus vel inquisitus de homicidio probaret hominem qui dicitur occisus superuiuere, non autem posset proponere innocentiam per quã constaret delictum commissum quacunque ratione nõ punibilem. puta quia occisus poterat impune offendi, vel delictum erat præscriptũ ex forma statuti & similia, qm̃ id nõ posset iudex ex suo officio reo non properante supplere vt dixit Bart. ff. de pœ. l. absentem, in iiij. q. in. §. neque per excusatorem sine mandato id deduci vt dictum est in q. ij.

2 *Decimo quero* † probata innocẽtia per excusatorẽ quid habet facere iudex. habet reum absentem absoluere secundum Bar. in extrauag. ad reprimẽ. super verbo, ad receptionem, allegat. C. de iud. l. properandum. §. sinaũt. & merito quia constito de innocentia ẽt nemine de innocẽtia proponente debet iudex reum absoluere secundum Bar. in extrauagan. ad repri. super verbo ad receptionem. alle. C. de iud. l. properandum. §. sinaũt & merito, quia constito de innocentia ẽt nemine innocentiam proponente debet iudex reum absoluere. ff. de pœn. l. si non defendatur. & l. vnius. §. cognitum. vt dictum est in ij. q.

3 *Vndecimo quero* †quãdo possit innocẽtia allegari. Respondeo in quacunque parte iudicij ẽt post publicationem processus & post conclusionem in causa cum constita innocentia totũ iudicium resilit in iudice inquirente seu in causa cognoscente. vt tenet Bar. ff. de quest. l. j. §. si quis vltro. & l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & in d. l. si non defendatur. & in disputatione sua. Iudex maleficiorum alleg. in ij. q.

4 *Duodecimo quero* †an excusator possit a grauamine seu a snia appellare. Respondeo a grauamine seu a snia interlocutoria in causa excusationis planum est posse appellare. qa ad eũ cause periculum spectat, ut dictum est in vj. q. Idem a diffinitiua si subscripta excusatione proposita iudex sniam diffinitiuam promulgauerit eadẽ ratione, cum in ea appellationis causa possit grauamen suum releuare. ff. de appel. l. j. & grauato regulariter appellatio sit permissa. C. si vt se ab hæreditate abstiti. l. j. & de appel. l. & in maioribus. ff. de appel. l. a sententia. Sed dubium est, an excusator comparens post latam sniam possit a sententia appellare. Respondeo nõ nisi pro eo qui ducitur ad mortem, & intra tempora quæ ad appellandum largiuntur, quo casu ẽt reo inuito quilibet humanitatis nomine appellare potest, vt l. non tm̃. ff. de appel. ergo C. de appel. l. abditos. & C. de episco. audi. l. ad duos. qui humanitatis ratione exposita confertur dicto casu beneficium in inuitum. vt notatur in d. l. non tm̃. in gl. vlt. & ff. de reg. iur. l. inuitum. & eo. tit. c. inuitũ lib. vj. per Dy. & ff. de neg. gest. l. soluendo. per Barto. quod interesse humanitatis non attenderetur in alio casu quo quis præiudicare posset vt dictis iuribus no.

5 *Decimo tertio quero* pro intelligẽtia præmisse quæstionis & maiori declaratione nostræ materiæ. † An excusator appellans pro eo qui ducitur ad mortem possit appellationem prosequi sine mandato. Respondeo pro concordia Bar. & Bal. qui videntur in dicta cõne contrarij. dic quod ad plenã defensionem non admittitur ne processus excusatoris præiudicet reo. cui ius est acquisitum per appellationem. ff. an per aliũ causa appel. l. j. cõtuncto. §. ad crimen sicut in causa principali, & sic loquitur Bal. in d. l. abditos. in fi. C. de epis. audi. ad allegandum autẽ & probandum causas innocentie bene admittitur sicut in causa principali. Et sic loquitur Bart. in d. l. non tm̃. dum ad prædicta alleg. Bar. in l. si non defendantur. ff. de pœ. & l. j. §. pe. ff. de quæsti. Nam innocentia in causa

© SCD - Université de Poitiers

cusatoris, & tunc excusator nõ probans de calumnia venit condemnandus extra ordinem. sicut dicimus in denuntiatore suã denuntiam corã iudice prosequente.ff.ad turpil.l.ab accusatore.§.denuntiatores.et ff.de cust.reo.l.diuus vbi de hoc per Bar.& in c. fi.de calũ.Ac ẽt debet condẽnari in expensis, sicut condẽnatur reus.vt no.C. qui accu. non pos.l.qui de crimine.cum suo noĩe compareat,vt dictũ est in proxi.q.& sicut cõparens in iudicio sine mandato.C.de procu.l. licet.& qd ibi no.per doct.Alio modo põt procedere iudex ex suo officio per inquisitionem propter illã excusationem q̃ coram eo allegat.& tunc perinde habetur ac si iudex ex officio suo mero & simplici mouerit.et in nihilo excusator tenetur.Quinetiã nõ prohibet eo casu excusator esse testis sicut dicimus in denuntiatore ut scripsit Bar. in d.l.diuus quia dicto casu iudicũ totũ fundat in iudice inquirente qui tenet, & potest perquirere veritatẽ vt dictũ est in p̃cedẽ.q.

20 *Septimo quero* †iuxta præmissa q̃ exceptiones oppo ni possunt contra excusatorẽ.Respõsio patet ex dictis in præcedenti.q.quia si iudex procedit ad instantiam excusatoris opponi poterunt oẽs exceptiones q̃ opponi possunt contra personã accusatoris seu contra personã illius q̃ alieno nomine comparet,sicut dicimus in denũtiatore,de accu.c.licet hely.& tenet Bar.in d.l.diuus.& sic opponi poterit ꝙ est minore excõicatus,& limitis ideo obstar.l.exigẽdi.in fi.C.de procur.quia est speciale ibi in filio secundum doc.qui põt comparere sine mandato ad plenã responsionẽ in causa patris absentis,in quã poterat ad diffinitiuam procedi licet foret minor, ergo secus ĩ al js. & iudex ad instantiã accusatoris seu actoris & ẽt ex suo officio poterit talẽ excusatorẽ repellere,ex suo tñ officio poterit inquirere veritatẽ, & sic ad sui informationẽ audire minorem,fœminam & quẽcunq; allegantem, & sic intelligit lectu,Bar.in d.§.publice,et quod dictũ est in ij.q. Et ex his ẽt patet ꝙ excusatorẽ primo modo sumptum iudex tenetur admittere. Secundo aũt modo assumptũ non nisi vt informet, vt dictũ est.

21 *Octauo quero* †an excusator huiusmodi possit cõstituere procuratorem ad excusationem propositam prosequendam Respondeo ꝙ sic, qũ iudex procedit ad instantiam excusatoris. cum ad eũ cause periculũ spectet,licet aliud sit in procuratore & tutore qui ante lit.conte.procuratorem nõ constituunt.C.de procu.l.neq; vt concluſit post multa argumenta pro & cõtra Spe in ti.de procu.§.j.ver.sed nũquid defensor.qui licet loquatur in defensore q̃ satisfecit iudicatum solui idem in executore prædicto qui satisfacere non tenetur, vt dictũ est in ij.q.per rationes alleg.per Spe.in d.ver.sed nunqd defensor.& in proxima.q.

SVMMARIVM.

1 *Excusator sine mandato quomodo innocentiam proponere possit.*

2 *Absentis probata per excusatorẽ innocentia, quid habet facere iudex.*

3 *Innocentia per excusatorem in qua iudicij parte allegari possit.*

4 *Excusator nunquid possit a grauamine seu sententia appellare.*

Excusator post latam sententiam comparens vtrum possit a sententia appellare.

5 *Excusator appellans pro eo qui ad supplicium ducitur nunquid possit sine mandato prosequi appellationem.*

6 *Innocentia post sententiam in rem iudicatã transactam reo etiã inuito , an & quibus casibus allegari possit & corã quo iudice.*

7 *Excusator absentis quas excusationes meri facit possit allegare.10.*

8 *Absentie causa iusta quæ dicenda.*

9 *Excusator absentis qui metu supplicij aufugit nunquid admittendus.*

11 *Absens quis dicatur , & absentia quomodo probetur.12.*

13 *Absentia sola nunquid probet impedimentũ iustum.*

14 *Excusator absentis petens terminum citationis prorogari vt absentem inueniat quem nescit vbi sit nunquid audiendus, & quid si dicat se non inuenisse.15.*

16 *Impedimentum puri & meri facit absentis quomodo probetur.Et an sufficiat impedimenti semiplena probatio.17.*

18 *Impeditus an teneatur excusatorẽ mittere. quid iuris si mittatur.19. Itẽ si nõ mittat.*

21 *Excusator allegans impedimentũ facti precisi nunquid audiendus.*

© SCD - Université de Poitiers

& in carceribus positus. An allegans eius absentiã per potestatẽ de maleficio inquirẽtem debeat admitti. Hic casus & sequens in proxima quæstione dedetunt causam huic summaute. Videbatur enim quod sic, quia culpa fuge non tendebat ad inimicitiam & capturam huiusmodi. vt dictum est in præcedenti proxima. q. Sed respondebatur ꝙ licet absentia sit excusabilis propter culpã fuge tendentẽ ad non comparendum, multa allegata fuerunt pro & contra. Finaliter puto quo admitti debuit excusator qm̃ excusatio puri & precisi facti admitti debet vt d. §. ad crimen. & dictum est in ij. q. & d. §. publice non obstante culpa fuge, quia illa militaret si sola adesset, vt dictum est in proxima q. Nã eo casu ideo excusator nõ admittitur quia fugam affectauit & causa fuge fuit, vt d. §. fi. Sed casus contingẽs capture eum excusat. quia illam non affectauit neque causam præstitit. Et si dicatur casus contingit propter fugam. Respondetur ꝙ fuga non debet considerari, quia nõ tendebat ad dictũ casum, vt in proxima q. dictum est. Rursum fuga non reddit eum contumacẽ, confessum vel conuictum, licet reddat eũ de maleficio suspectũ, vt not. per Cy. C. de rapt. vir. l. j. per Bar. in l. lex cornelia. ff. ad sille. & per Io. An. in tit. de præsum. in §. species. versi. violenta in additio. Spe. & dixit plene in tractatu de quæstionibus & tormẽtis. §. ij. q. vij. & absentia prædicta habet duplicem causam absentie, videlicet fuge, & capture. prima iusta, secunda iusta. Et sufficit vna causa iusta vt d. l. inter. in verbo, iusta ratione, quæ non tollitur per iniustam. Et quia si post primam citationẽ fugeret, oportet eum iterum citari. nec illa fuga eum redderet contumacem pro alijs citationibus. vt no. de dolo & contumacia. c. ij. in glo. videbit lib. vj. C. quomo. & quã. iud. l. ea quæ. in fin. Oportet citari ergo vt compareat & comparere posit. & eius absentiam allegari. nec fuga concludit necessario ꝙ citatus nolit comparere, & qui hodie fugiendo comparere non vult cras citatus velle comparere poterit, quia voluntas est ambulatoria. ff. de adimẽ. lega. l. iiij. & sufficit impedimentũ facti absque eo quod appareat, an velit cõparere si impedimentum cessaret, aliter nõ excusaretur absentia facti si de voluntate, nõ quod iura non requirunt, vt d. l. inter. & d. §. ad crimẽ. & d. §. publice. & d. c. venies. impedimentũ igitur solius absentie in casu proposito allegari non potest sed impedimentum captiuitatis subsequute propter inimicitiam inter dictas ciuitates exortum sic.

10 *Decimooctauo* quero † retentis terminis q̃stionis proxime præcedẽtis qd si retẽtus & captus non valẽs exire de carceribus alio modo ꝓmisit sub gravi pœna nõ recedere de ciuitate & fideiussores dedit, an excusator allegans detentionẽ, carcerationẽ promissionẽ, fideiussionem hmõi sine mãdato admittitur. Respondeo nõ, quia talia impedimẽta nõ sunt meri facti sed iuris. quæ allegari non possunt per defensorẽ sine mãdato, vt dictum est in ij. q. Non enim dicto casu tenetur absens facto p̃priso, sed obligatione de nõ recedẽdo, qua nõ obstante cõparere põt si velit, & forsan tenetur cũ ꝓpter delictũ grauius seu capitale citetur. de quo de re iud. l. cõtumacia. §. pœnes. & l. ij. §. exhibendum. ff. de custodia reorum. per Bar. in disputatione sua statuto ciuitatis Lucane cauetur. Amplius idem foret dicendũ si excusator allegaret raguna mentũ guerre inter dictas ciuitates exortẽ qm̃ impedimentũ guerre non est meri facti sed iuris. dũ non allegat qd̃ non posit precise sed qd̃ non tenetur propter guerrã vt dictũ est. Quin ẽt propter communes guerras patrie nõ excusatur quis a cõparendo, cũ comparere posit maxime cũ saluo conductu. tenent dñi de Rota eorũ conclusione cccxxvij. per d. c. dilecti. in verbo, discrimina viarũ de dolo & cõtu. propter inimicitias aũt personales, & capitales bene excusantur vt lite non cõte. c. accedẽs. de re iud. cle. pastoralis. illas tñ non posset excusator sine mandato proponere. quia non sunt meri facti vt dictum est.

11 *Decimonono* quero † quis dicatur absens. Respondeo. absens dr̃ in proposito qui abest a ciuitate merũ imperiũ habente sicut olim a prouincia. de pœnis l. absentẽ. in prin. C. de accusa. l. absentẽ. C. de adulte. si quotidam. ff. eo. l. si maritus. §. lex iulia. & qd̃ ibi not. Ad hoc vt qs dicatur absens qd̃ scripsit Bar. ff. de damno infe. l. iiij. §. prętor ait. & l. quãuis. in v. q. & de ver. obli. l. j. in prin. & d. §. lex iulia. & Bal. in l. fin. §. vbi aũt io. j. C. de bonis quę lib. ad hoc. l. abesse. ff. de quibus cau. maio. & l. pręses. cũ sequẽti cum glo. sua. ff. de procurato.

12 *Vigesimo* quero † qualiter probet absentia hmõi. Respondeo. probatur per famã. vt not. Speculatie. de accusatore. §. j. ver. sed

© SCD - Université de Poitiers

causa capitali etiam reo inuito allegari & probari potest humanitatis ratione vt d,l. non tantum & quod ibi not,in vlti. glo. & dictum est supra. Ex his patet quod talis appellatio vtilis est quia deuoluit causam adsuperiorem corã quo innocentia allegati & probari poterit quod non posset causa per appellationem non deuoluta, & quia cum mandato poterit prosequi causam ad plenam defensionẽ sicut in causa principali cum reus sit in vinculis, vt d,Bald. in dicta l. abditos, & tenet latius Bart,in d.§.ad crimen, & quia si iudex a quo vellet appellatione interposita sententiam exequi posset excusator ei de facto resistere, quia per appellationem ablata est iurisdictio iudici a quo secundum Inno,in c.si quando de offic.deleg,quem allegat & sequitur Bald. in d.l.abditos,de episcopali audien. ad hoc l. prohibitum & quod ibi not,C. de iure fisci.lib.x.

6 *Decimoquarto* quero † an post sententiam in rẽ iudicatam trãsactam posit excusator rei innocentiam allegare & si posit coram quo iudice. Respondeo quæsito procedit in causis capitalibus in quibus potest innocentia reo inuito allegari vt dictum est in duabus proximis quæstionibus, quia in alijs facit ius.ff. de statu homi.l.quantum.In quibus causis capitalibus potest allegari innocentia post rem iudicatam inuito condemnato per ipsum condemnatum.ff.de quæst.l.j.§.si quis vltro. & in Spe.de accusa.§.sequitur.ver, sed pone. licet hoc male Italici obseruent, Dicit Ioã. And.ibi in additionibus sic. Per quemlibet etiam posset illam ex suo officio iudex inquirere.Sed in innocentia probata nõ posset iudex absoluere quia non potest sententiam corrigere.ff.de re iudi. l. iudex postq̃ sed deberet principi rescribere vel petitionem dare in communi quia cõe non recognoscit superiorem vt d.l.j.§.fi.ff. de qõni. quod ibi not.per Bart. Coram aũt iudice ad quem allegare innocentiam non posset quia ad eum nõ est iurisdictio deuoluta neque deuolui potest cum ad appellandũ tempora sint diuersa vt dictum est in proxima qõne.Posset tamen excusator per viã supplicationis principem seu commune adire vt de iudice dictum est.

Decimoquinto Circa tertiam partem qõnis excusatoris allegãtis causas absentie puri & precisi facti † Quas excusationes meri & precisi facti posit allegare.Respõdeo illas quę iustã habẽt rationẽ,vt d.l.inter.& d.l.pen.§.ad crimen.ff.de publi.iudi. Exempla patẽt in l.ij.ff.si quis cautio.cũ duabus legibus sequẽtibus vsque ad.§.quãtũ.vt si valitudine tempestatis maritime seu terrestri vi fluminis furore detẽtione carceratione absentia longinqua,puta vltra mare & similia per quę quis precise comparere nõ posset velit nolit vt dictũ est in ij.q. Omne.n.impedimentũ meri & precisi facti iustã absentie rationẽ habet vt in d.ij.q.dictum est, nisi causa impedimenti fuerit vt statim dicam.

8 *Decimosexto* quero † quid si impedimentum meri & precisi facti contingit culpa absentis,an cã absentie dicatur iusta Respõdeo aut culpa est præordinata ad casum contingentẽ.aut non Primo casu causa absentie non est iusta v.g.Si absens facit se capi a magistratu vel detineri a priuato ne posset comparere vel suspitione delicti ne citari posset tuit in partes longinquas vt ff.si quis cautio.l.ij.§.fi.ibi nam ipse hoc affectauit vel cãm præstitit nõ proderit exceptio.Secũdo casu sic. vbi absens deliquit in loco in quo residebat & propter delictũ captus & incarceratus est a magistratu. vel transiuit per territoria hostiũ & captus est. nam talis culpa non fuit præordinata ad hũc casum seu effectũ vt cõparere nõ posset.vnde absenti nõ est imputãda,vt ff.ad l. rhodi,de iactu l.si vehenda.§.j. & ibi no.ff. de impensis in res dotales factis,l.an in totũ siue iuste detineatur siue iniuste. & siue per magistratũ iurisdictionẽ habentem.siue per priuatũ vt d.§.fi.in prin.per quẽ ibi hoc tenet Bar,& Spe.in tit.de accuf.§.pe. versic. itẽ queritur,& melius in versic.q̃ si quis in additio.Ioã.An.vbi vult q̃ defensor potest allegare absentiam banniti de alio maleficio & propter ipsum maleficium absentis. Sed si foret absens suspitione maleficij de quo inquiritur dicam statim.

9 *Decimoseptimo* quero † quid si suspitione delicti reus se absentauit,& casu cõtingẽte sine sui culpa cõparere nõ põt v.g.delinquens timens propter delictum capiasse de quo diffamabitur ne caperetur aufugit de ciuitate,& eius territorio,& iuit ad ciuitatem vicinam.vbi propter inimicitiam post eius accessum surgentes inter ciuitates originis in qua dr̃ deliquisse in illa ad quam se contulit captus est

© SCD - Université de Poitiers

domo sua recessit & tempore debito fuit ad mare. & eo tpe tẽpestas fuit in mari propter quã fuit ita impeditus quod venire nõ potuit. ff. de re milit. l. qui commeatus. Vnde est consuetudo quod in terris maritimis fiat protestatio quod propter impedimẽtũ maris non posit transire cũ ipse sit ibi causa transeundi secundũ Bar. Quod dictũ procedit qñ ex alio facto vel non facto est præsumptio contra eũ, quod si cessasset impedimentũ non venisset vt in exẽplo Bart. quo non accedẽs ad mare pręsum itur cõparere voluisse, quia impedimentũ cõparere volẽtis absentẽ non excusat sicut si alia præsumptio non resultat, vt quia sit in ciuitate iuxta mare posita vel in carceribus, quia tunc sufficit probatio solius impedimẽti, quia nemo pręsumitur suã defensionẽ omittere, vt dixi in xvij. q. Tutũ tñ foret quod protestaretur vt supra vt dicimus in debitore ad certam diem vt excusetur a mora per lapsum diei. ff. de cõstit. pecu. l. itẽ illa per Bar.

18 *Vigesimosexto* quero † An impeditus hmõi teneatur mittere excusatorem, attende ꝙ procedit qñ nõ teneatur mittere excusatorem ꝙ est regulare de quo per doct. C. de resti. militum l. j. & ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cau. per Gul. & Bar. & de procur. c. querelam. & de dolo & contu. c. cum dilectus. & per doct. & glo. Respondeo sic vt notatur in c. querelam. in glo. in verbo, detentus, & in d. c. cum dilecti. in glo. magna super verbo, responsalem.

19 *Vigesimoseptimo* ꝗro † Quid si excusator mittatur vel veniat & probet iustam rationem seu iustum impedimentũ absentis. Respondeo iudicium differtur. ff. de iud. l. si prætor. ff. si quis cautio. l. ij. §. si quis in iudicio. de electio. bone. de dolo. & contuma. c. cum dilecti. & d. c. veniens.

20 *Vigesimooctauo* ꝗro † Quid si non mittit excusatorẽ vel non veniat excusator pro absente. Respondeo siue non mittat, quia non posit siue non mittat quia negligit, tenet processus contra absentem. sed restituitur per restitutionem. Sed si compareret excusator & de impedimento doceret processus foret ipso iure nullus vt not. ff. de re iudi. l. quæsitum per glo. & Bar. in d. l. ij. §. si quis in iudicio. & in d. c. querelam. & in dicto capit. cum dilecti.

21 *Vigesimonono* quero. † Quid si excusator allegat qd citatio nõ põt peruenire in notitiã absentis vel aliud impedimẽtum pręcisi facti iudex vltra procedit. An valeat processus. Respõdeo sic nisi excusator obtulerit se probaturum & iudex contempserit, de appel. c. interposita. Saltum tamen est ius parti petendi restitutionem ex causa iniuste absentie. C. qũo & quando iudex l. ab eo. ff. de in integrum restitu. l. fina. & ibi notatur. Non. n. est necesse ad validitatẽ processus quod citatio perueniat in notitiam citati nisi iudici constet de impedimento vel per eum steterit quo minus constaret secundum Bar. in extrauagãti ad reprimendum, in verbo, neglexerit.

22 *Trigesimo* quero. † Excusator in causa capitali allegat causas absentie. iudex vult ꝙ satisfdet de illo præsentando tẽpore quo iusta causa absentie poterat esse finita. An id teneatur. Respondeo non quia nulla lex hoc dicit. Facit. ff. de cõdie. illic. l. iij. in fin. de transc. c. ij. de senten. excom. is qui. lib. vj. secundum Io. And. hanc quæstionem latius prosequentem, & vt præmittitur concludentem in titulo de defensore super rubrica in additionibus Spe.

21 *Trigesimoprimo* ꝗro. † Absens impeditus impedimẽto puri facti constituit procuratorem ad agendũ & defendendũ in cã capitali sed non ad excusandum seu allegandum causas absentię. An poterit illas cãs & proponere. Respondeo qd non habet dubiũ, quia si potest sine mandato, multo fortius cum mandato generali. Sed dubiũ foret an posset cãs absentie iuris proponere cũ ad eas proponendas nõ fuerit expresse & specialiter constitutus, quod non facit ad nostrum opusculum quo solum de excusatore sine mandato agimus. Domini tamẽ de Rota eorum conclusione cccxxvj. tenẽt quod sic. Adde rationẽ quia habẽs certam formam mãdati facit aliquid quod valet non est contra sed iuxta mandatum vt ad propositum dicit Io. And. in titu. de excusatore, super rub. in Specu.

24 *Trigesimosecundo* ꝗro † An causę possint cõtra voluntatem rei allegari, & probari. Respõdeo non cum per allegationem causarũ absentie sola contumacia excludatur vt dictũ est in xxvij. quæstione, quo contumacia ve

© SCD - Université de Poitiers

quid si iste. Sola.n. fama & vulgi opinio sufficit in tali probatione dicit Bar. in extrauagãti ad reprimendã in verbo, per ædictum. per text. in auth. de exhibẽdis & introducẽdis reis. §. si vero. col. v. ltẽ iudex põt & debet de absentia se informare & id examinare in quã terram abiisse dr̃ per dictũ text. ex eo enim q̃ dicit abiisse dicitur apparet quod sufficiat sola fama vel vulgi opinio & potest se informare *iudex ẽt summatim* & parte nõ citata secundũ Bar. in dicto verbo, & per ẽdictũ. Rursum probari põt per discussionẽ fiendã per nuntiũ seu nuntios. nã sicut fit de bonis ita de personis secundũ Bar. in d. §. prætor. & ff. de lega. ij. l. cum quidam. Ad hoc q̃ dr̃ in probatione negatiue in l. hoc iure. ff. de verb. obli. per Bar. & de accusa. c. super his per Inno.

23 *Vigesimoprimo* quero † an sola absentia. p. bet iustum impedimentum. Respõdeo nõ nisi cõcludat iustam rationem vt d. l. inter. §. ad crimen. & d. §. publice. & d. c. veniẽs. Iustã aũt rationẽ cõcludit si ex illa insurgat impedimentum vt cõparere nõ posset, vt quia sit absens vltra mare vel in loco ita remoto quod cõparere non posset ad se excusandũ vt dictum est in ij. q. & propterea oportet q̃ probetur fama absentie in quam terram abiisse dicatur vt dictũ est in proxima quæstione vt sic concludat necessario iustam absentiã & absentie rationem, simplex enim probatio absentie nihil concluderet velut incerta probatio. de probatio. c. in præsentia. C. vnde si beri. l. non hoc. posset. n. esse absens in loco vicino, & sic cõparere posset, & processus notitiam habere sicut dicimus de citato ad domum vt subdam in quæstione. xxix.

24 *Vigesimosecundo* quero † iuxta præmissa. Excusator ignorans in quo loco citatus sit absens comparet & allegat absentiam, & petit terminũ citationis rei prorogari vt posit inuenire absentem quia ignorat vbi sit an debeat audiri. Respondeo sic faciendo primo fidẽ de citatione secundũ ea quæ dixi in vigesima qõne. quo facto debet ei terminus assignari vt eũ inueniat, & ei denuntiet. vt C. vbi de crimine agi oportet. authẽ. qua in prouincia secundũ Bar. in extrauaganti ad reprimendum in verbo, per edictum.

25 *Vigesimotertio* q̃ro † qd si excusator dicit se diligẽter inquisiuisse & nõ potuisse inuenire vbi foret. Respõdeo iudex. pcedet tãq̃ cõtra cõtumacẽ. Nã post illã dilationẽ siue veniat vel mittat legitime audit' alias fecus vt d. auth. qua in prouincia. scdm Bar. in d. verbo, p ædictũ.

Vigesimoquarto quero dictũ est qualiter ꝓbetur ipe

16 dimentũ surgẽs ex absentia. † Qualiter ꝓbetur impedimẽtũ meri facti absentis pone carcerationis & similiũ. Respõdeo. Iaco. de Are. & quidam alij vũr *voluisse qd debeat* ꝓbari plene p testes vel instrumẽta ff. de re milit. l. iij. §. qui ad diẽ. & l. q cõmeatũ. vij. q. j. præsentiũ. de rescri. in integ. c. ex literis. Spe. in tit. de appell. §. nũc breuiter. ver. quid ergo vr̃ dicere qd sufficiat iuramẽtũ quod tenuisse vr̃ Bar. ff. de excusa. tuto. l. scire oportet. §. sufficit, allegat de elect. c. ga propter. circa finẽ. ad qd. xxij. q. j. c. j. & maxime cũ vno teste. de procurato. ex insinuatione. vr̃ enim quod hoc casu sufficiat probatio semiplena. vt d. c. ex literis & d. c. cũ Bertholdus. Io. An. in d. ver. quid ergo. in addi. Spe. vr̃ velle qd si probatio habet fieri de loco vicino requiritur plena probatio alias sufficit iuramentũ. Finaliter Guli. vt refert & sequitur Bar. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cautio. Host. Arch. & Io. And. in c. j. de dolo & cõtu. lib. vj. tenet hoc relinquendũ arbitrio *iudicãtis qui habet cõsiderare qualitatẽ* persone, & impedimẽtũ quod ꝓponitur, & alia adminicula, & secũdũ qualitatẽ quã doq̃ exiget plenã probationem, q̃nque exiget iuramentũ. de iureiu. c. fin. & qd metus causa c. fi. & quod notatur. xcvj. dist. tãta. in gl. ordi. q̃ scdm præfatos docto, quod ẽr sane intelligẽti voluerit lac. de Are. Spe. Io. An. & Bar. in præallegatis locis. Et prædicta procedũt in principali, in excusatore aũt li notitiã haberet absentie & impedimenti per veritatẽ idẽ putarẽ cum nomine suo cõpareat. vt dictũ est in v. q. Si vero certã notitiam non haberet oportet eũ probare per famã sicut de impedimento longinquo absentie dictum est in xx. q. vel ad alias conjecturas cũ sufficiat probatio per conjecturas vt dictum est.

17 *Vigesimoquinto* quero. † An sufficiat semiplena probatio impedimenti. Exemplum constat quod per mare fuit tempestas, ita q̃ non potuit tali tempore naugari, Bartol. in l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cautio. dicit quod non. Immo debet ꝓbari quod ipse de

© SCD - Université de Poitiers

blice.ff.de procura.in c.veniens de accusa. vbi hanc materiam latissime tractaui. & in l.reos.C.de accusa. Secūdo oriebatur dubitatio vigore prædicti statuti disponentis ꝙ testes non possint produci nisi per principales.& in præsentiarum recordor ꝙ in quatuor causis obtinui ꝙ admitteretur ꝗs ad probandū innocentiā absentis rōne interesse reipublice.cuius interest potius nocentē absoluere ꝗ innocentem condemnare.vt l.absentem.ff.de penis. & in d. l. reos cum similibus. Prima fuit quædā causa Salvatoris de Petra mala.qui super platea interfecit Ludouicū de Forliuio conductorē gētium armorum,quem dominus Thomas Doccij & ego defendimus faciendo comparere defensorem pro suo principali interesse reipublice ne innocens condemnaretur. & sic fuit liberatus & apparet liberatio & absolutio in archiuo publico.Secunda causa fuit cuiusdā Nicolai Antonij manumissi qui adhuc viuit & mihi vicinus.Et si nunc esset in ciuitate scio ꝙ habet processum & cōsilium meum pœnes se.quod ad vos trāsmitterem,& pro posse conabor cras habere.Tertia fuit cuiusdam Antonij mediarij Gasparis Petri de Verdellis. Quarta fuit duorum Mediariorū Benedicti Blasij Roberti,qui interfecerunt quendam virum satis robustum & fortem qui vocabatur Nannes de Surra.quorum omnes absolutiones possumus vide in archiuo publico Bicherne.Et si diceretur non esse iudicandū exemplis.ego fateor,sed tñ hoc dixi vt cognoscatur stilus & practica. immo ēt consuetudo quæ est optima legū interpres.vt l. minime & l.inueterata.ff.de legi.in cap.dilectus de concessione prebende cū alijs vulgaribus.

Sed omittendo exempla dico qd istud clarissimū de ture,quoniam quotiescunque contra absentem potest procedi ad sententiā diffinitiuā admittitur excusator pro absente.ne absens indebite cōdemnetur. Hoc voluit domi.Anto.de But.in d.c.veniēs per c.super his de accusa.Vnde licet non possit interuenire procurator.tamen potest interuenire excusator. Admittitur enim defensor absentie instructor seu informator iuriū absenti cōpetentiū.voluit Richardus de Saliceto in d.l. seruum quoque in.§.publice. & Bartholomeus de Salyceto in d.l. reos. C. de accusationi. Quinimmo Dyn. in d.l. pe.§.ad crimen.ff.de publi.iudi. fortius voluit quod in omnibus casibus in quibus ex forma statuti procedi contra absentem ad pœnam capitalem potest non solum excusator seu defensor interuenire sed etiā procurator. quam sententiā etiam tenet Ioan. Andre.in additio.Spe.in tit. de procuratore.§.j.versi.Item quod causa est criminalis quasi in fin.& sic dicit tenuisse Iaco.de Arena.& Dy.cōsuluisse.Et prædictam etiā opinionem sequitur nouissime Io.An. de Imo. in d §.ad crimen.Sed quia constaret prædictum statutum, quia procurator non posset producere testes.Ideo obseruabimus quod compareat vnus de populo pro suo reipublice interesse ne absens indebite damnetur, qui non admittitur ad negandum sed ad confitendum factū prout gestū est videlicet homicidiū mutilationē vel quid simile. vigore cuius confessionis res publica & iudex inquirens habet fundatam intentionē suam. Et sic cessat illud quod pro absente non debet admitti, quia non potest videri qua trepidatione, quo colore,quo pallore, titubatione , ac variatione reus loquatur, quia prædicta procedunt quando cōparens negaret.secus si confiteretur,quia quo casu vt dixi fundata est intentio curie. Et ideo debet talem excusationem & defensionem pro interesse reipublice admittere omnibus modis debet perquirere veritatem per notata.xxx.qō.v.c.iudicantem.& in auth.qui semel.C. quomodo & quando iudex.& in l.ampliorem.C.de appel.& licet glo. ibi dicat quod sit speciale in cā appellationis.tamen Bart.ibi tenet contrarium facit etiam quod notat But.in l.iiij.§.hoc aūt iudicium ff.de dam.infe.& ꝙ notatur in l.si non defendantur.ff.de pœnis.& xxxiij.q.viij.c.occidit & l.j §.fina.ff.de quæstioni.& in l.quicum maior.§.libertus & .§.seq.ff. de bonis liberto,facit.l.penul.ff. de interroga. actio. Dixi latissime in d.c.veniens. Vnde concludo quo ad terminos nostros quod solitus fum dare triplicem formam ad defendēdum innocentem & euadendo formam prohibitiuā dicti statuti. Prima est quam statim dixi quia cōparet vnus pro suo reipublice interesse,& confiteretur talem inquisitum cōmisisse homicidiū prædictum in inquisitione contentum,sed licuisse sibi ratione defensionis vel quia bannitus &c. Nam hoc casu clarissimum ꝙ ipse dicitur principalis & suo nomine dicitur producere testes. Secunda practica est ꝙ ipse excusator reddit iudicem inquirentem certiorem & iudex ipse ex officio suo citet & examinet testes, quia hoc facere debet per iura superius allegata.Et quia cum versetur publicum interesse debet super hoc impartii-

© SCD - Université de Poitiers

lente reo excludi non potest. Sicut dicimus in coniuncta persona quæ contra voluntatē domini non admittitur, vt notatur in Spec. de coniuncta persona, versi, licet aūt. & versi, itē quod agit cōtra voluntatē, licet ad allegandū causam innocentie excusator reo inuito admittatur. ff. de pœnis. l. si nō defendantur. ff. de quæst. l. i. §. si quis vltro. patet ex dictis in xij. q. cū duabus sequentibus. Ratio differentiæ est quia pœna contumacie respicit annotationē bonorum seu damnum bursale, pœna innocentiæ respicit personam cuius correus dominus non est ff. ad l. aqui. l. liber homo. ff. de appel. l. nō tantū. Si tamen pœna nocentis respiceret bursale damnū nō posset absentia innocentię allegari inuito absente quia potest pati se damnari. Rursus si absens posset dānari ad mortem ex forma statuti non posset præponi causa absentie eo inuito, quia causa absentię non excludit delictum, sed innocētia sic.

†An excusator posit allegare absentiam eius contra quem petitur executio sententie. Aduerte pro decisione huius quæstionis Io. An. in tit. de executio. senten. §. fi. super verbo, duodecimo in additionibus Specu. querit an petens executionē sententię necesse habeat admittere defensorē qui offert pro condemnato, & post argumenta pro & contra concludit per l. i. ff. de fide. instru. l. fideiuſ. pro venditore, & l. an tamen in prin. ff. de iudi. solut. ver. condemnato fideiussore reus ad defensionem non admittitur quod admittitur si facere velit cp facit dñs & aliquantulū plus scilicet satisdare. Et si hoc facret recte defendet ff. de procu. l. sed & hęc. §. defendere & l. fi. de iudi. l. recte defendit. Sed dñs aut solueret aut annullaret sententiā. Ad hoc ergo faciēdū admittendus est defensor. Audiet ergo dicēs actorem habere rē petitam vt sequitur. versicu. xvij. vel si aliā exceptionē doli opponere sit paratus & probare. In his enim & similibus hoc expresso a iudice in alijs non sed fiet executio. C. de ap. l. si contra matorem si. n. vellet litē contestari super actione iudicati vel facere cp dominus non posset non admitteretur secundum Io. And. Ad propositā ergo qōnem si excusator allegaret causas absentie necessarias quas allegare pōt vt dictum est in ij. q. ad finem, cp condemnatus posset apponere & probare exceptiones quæ sententiam annullarent vel ad finē vt solueret audietur aliter non. Oppone-

25 *Trigesimotertio*

re autem illas excusator non posset sine satisdatione de rato. Et merito quia aliud est allegare absentiam ad finē differende executionis quod licet. Aliud opponere exceptiones doli metus & similia propter absentiā ad finē tollēde executionis quod non licet sine mādato vel satisdatione quia nescit an dñs velit illas opponere vt dictum est in ij. q. Posset tamē probare cp sententia fuerit satisfacta ne bis fiat executio sicut in principali potest probari debitū cp petitur satisfactum in causa in qua ad diffinitiuā deuenīri potest per ea que dicta sunt in d. ij. q. & iij. Et si probaret pronuntiaretur sententiā non mereri executionē sicut in principali absolueret reus vt dictum est in x. quęst. Et si non probaret puniretur & condemnaretur in expensis vt in principali dictū est in vj. q. Conclude cp excusator admittetur ad allegandam absentiam vt dñs posit opponere exceptiones sibi de iure vel secundum formā statuti cōpetētes contra sententię executionem non alias vt dixi.

Explicit per prędicta tractatellus de excusatore sine mandato, editus per eximiū ac præclarissimum V. I. Doct. do. Antoniū de Cannario, cuius anima requiescat in pace, quem edidit anno natiuitatis domini nostri Iesu Christi, M. cccc xlvj.

SEQVVNTVR DVO CONSILIA in eadem materia Excusatoris, quę cum reperiremus scripta in copia in fine suprascripti tractatus, Cum sint excellentissimorum doctorum, Conuenens visum fuit imprimere.

CONSILIVM D. MAriani Socini Senensis, super Excusatore absentis recipiendo.

OMNIPOTENS deus adsit spiritus sanctus illuminet intellectum. Prędictam dubitationem in huiusmodi casibus per Senenses iudices ad puniendā maleficia deputatos frequenter dubitationem fieri intellexi. Apud quos ex duplici capite dubitatio oriebatur. Primo per ea quę traduntur in l. penul. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & in l. seruum quoque. §. pu-

© SCD - Université de Poitiers

& debeat condemnari ad pœnam mortis per l.j.C.de confessis.& in l.pro hęre.ff. ad l. aqui. & maxime quia idē operatur ficta confessio quod vera.ff. locati qui ad certū & l.singularia.ff.si cer. peta.& l.eius qui de latorem.ff. de iure fisci.Si ergo vere fuisset confessus se dicere homicidium commisisse deberet condemnari.ergo et si ficte fateretur. Prœterea cum statutum supradictum tribuat formam dicendo quod reus inquisitus debeat citari intra tres dies & si nō venerit habeatur pro confesso, & si non venerit ad mandatum potestatis condemnetur. Vnde non videtur ab ista forma recedendum maximecum videatur imposita necessitas iudici l. seia.ff. de auro & argen. legatis & l. cum hi.§. si pretor.ff. de transa. Sed his non obstantibus arbitror partem contrariam de iure veriorem quia licet statutum fingat contumacem haberi pro confesso & tanquam confessum condemnari debere, tamen negari non potest quod ista non sit ficta cōfessio. Sed quando concurrit fictio & veritas circa idem subiectum & eiusdē temporis attendimus veritatem & non fictionē vt est casus in l. filio qui patri.ff. de lib.& posthu. & per Bar.in l.j.§.hoc autem senatus.ff.ad sille.Cum ergo sit probatum de veritate & innocentia dicti Saluatoris non debet iudex ex dicta ficta confessione reū cōdemnare, immo fortius si expresse Saluator fuisset confessus se interfecisse dictū Ludouicū & tamen apparet dictū Ludouicū non fuisse interfectum a dicto Saluatore sed ab alijs, debet iudex eum absoluere non obstante dicta vera confessione vt est tex. notabilis in d.l. inde neratius.§.fin.ff. ad l. aqui.Nec sufficit Ludouicum interfectū fore ab alio vt prædictus Saluator condemnetur licet in actione legis aquilie sufficiat condemnandum a quocunque homicidium factum fuerit quia in contrarium est specialle in aquilia vt dicunt ibi glo.& docto.

Nec obstat dictum statutum dicens contumacem & bannitum debere condemnari quia debet intelligi nisi appareat de innocentia inquisiti sicut intelliguntur & limitātur iura communia dicentia confessum debere condemnari.quia restringuntur & interpretantur nisi de innocentia appareat vt in iuribus supra allegatis.Immo fortius etiā si post sententiam appareret de innocentia inquisiti non debet iudex exequi talem sententiam,vt d.l.j.in fi.de quęstio. & no. in d. c.ventens.Est enim talis interpretatio passiua quam statuta recipiunt vt l.fin.§.in cōputatione.de iure deli.& in l.omnes populi.per Bartol.ff. de iusti. & iur. facit l.tj. C. de noxa. cum similibus. Et sic concludo dictum Saluatorem fore de iure absoluendum cum de innocentia sua constet per dicta testium,non obstante sua contumacia & ficta confessione.

Et ita dico & cōsulo iuris esse Ego Thomas Docij & de Senis vtriusq; iuris docto,

FINIS.

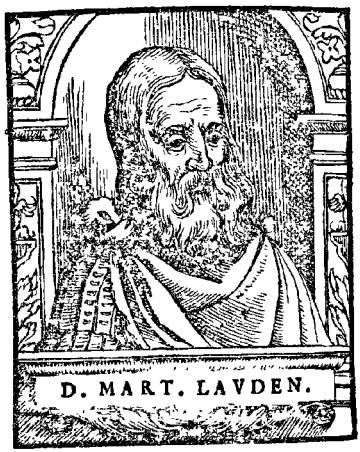

TRACTATVS

de Crimine læsæ maiestatis summi legum doctoris domi.Martini Laudensis.

De crimine læsæ maiestatis. Rub.

Prima quæstio.

IN DVCIBVS & proceribus non habet locū vt delinquens contra eorum statum punitur secundum formam l. quisquis. C. ad l.iuli. maiest. secundum Albe. de Rosa.in d l.quisquis. limita hoc verum nisi princeps nō recognoscat superiorem, puta imperatorem, quia tunc de eo vt de supre-

© SCD - Université de Poitiers

ri officium suum vt traditur in d.§.hoc autem iudicium,& in c.ad nostram,de iureiurando. & notatur in l.properandum,§. finautem reus,C. de iudicijs. Tertia practica est vt ipse iudex instante excusatore vel ex officio suo mittat ad locum in quo inquisitus desijt & scribat iudici illius loci quod recipiat testes quos inquisitus ,pducere voluerit,& sic consultus ex prædictis concludo & de subscriptione requisitus.

Ego Marianus Socinus Senensis vtriusque iuris & doct.sacri cõsistorij aduocatus subscripsi solitoque sigillo, sigillaui.

CONSILIVM D.

Thomæ doccij Senensis, De contumace non condemnando probata innocentia.

OMNIPOTENtis dei postulato subsidio. In præsenti causa Saluatoris de Petramala. Dico principaliter duo sunt videnda.

Primum an in causa dictus ser Nicolaus defensorio nomine interuenire potsit ad ostendendum de innocentia dicti Saluatoris. Secundo an præsupposito quod posit interuenire debeat iudex absoluere dictum Saluatorem si per dictum defensorem clare ostendatur de innocentia dicti Saluatoris. Primo quam maxime supradicta censura municipali visa. Et quantum attinet ad primum omissis superfluis. Dico breuissime dictum defensorem ad innocentiam allegandam interuenire potuisse in hac causa quamuis capitali per text.notabilem in.l. seruum quoque.§. publice.ff.de procu.vbi probatur quod quilibet admittitur ad allegandas causas innocentię prò absente, non tamen tanquam procurator sed tanquam defensor, licet Dyn. tenuerit idem fore in procuratore. Et hanc sententiam de defensore tenuit excellentissimus doctor Bartol.in l. penulti.§.ad crimen.ff.de publi.iudic.& dicto §. publice. & in extrauaganti ad reprimendum in gloss. super verbo legitime, Mouetur quia etiam in criminalibus nullo interueniente si iudex procedit contra absentem debet veritatem omnibus modis perquirere.vt in auth.qui semel.C.quomodo & quando iudex.& in l. ampliorem. C. de appella,Et facit quod notat Bartol. in l. iiij.§.hoc autem iudicium de dam.infec. & facit quod notatur in l.si non defendantur. ff.de pœnis.& in l.prima.§.fina.ff. de quæstio. & in l.si cum maior.§. si libertus &.§. fina.ff. de bonis liberto. & optime probatur in dicto.§.publice, dum dicit quemuis pro eo verba facientem & innocentiam excusantem. Et hanc opinio.sequutus est Bartol.tanquam verissimam in dicto.§. ad crimen. Hanc etiam opinio. videtur sequi in effectu domi.Anto.de But.post Innocen. in c.veniens.de accusa.& est communis & rationabilis. Vnde concludo in hoc primo dubio quod in causa quantuncunque capitali in qua absens damnari potest vel de iure communi vt in aliquibus casibus nota, in dicto.§.publicę. & ad crimen. per Bartol. vel etiam ex forma statuti semper defensor interuenire potest ad allegandas causas innocentiæ, non tamen tanquam procu. sed tanquam defensor & instructor seu informator veritatis tanquam iudici assistens.Sicut dicimus in simili de legitimo assistente. ff.de inofficio.testamen.l.si suspecta, & per Barto in l.si vna.ff.de adop.& per cano. in capitu.cum super.ff.de re iudica. Et rationem differentiæ inter procuratorem & merum defensorem assignat Bart.in d. versic. legitimæ in extrauaganti. Nam si in capitalibus posset procurator interuenire ad opponẽdum exceptiones peremptorias in casu quo absens posit damnari nunquam vel raro aliquis damnaretur quia procurator semper negaret cõtenta in inquisitione vel accusatione, & sic incumberet onus probandi iudici quia cum reus non fuerit contumax per comparitionem procuratoris non habetur pro confesso, nec posset damnari. Sed in defensore non est sic, quia ex contumacia rei non comparentis,satis dicitur fundata intentio iudicis, quia habetur reus pro confesso, & sic aliter non probaretur de innocentia rei posset iudex talem contumacem & ficte confessum condemnare.Sed si de innocentia constitit non potest iudex ex illa ficta confessione reum condemnare vt statim dicetur.

Quantum autem ad secũdum dictum licet prima fronte dicendum videatur quod ex quo apparet de confessione dicti Saluatoris inducta mediante eius contumacia posit

© SCD - Université de Poitiers

c.petitio.de iureiur. Et dicuntur tyrãni qui propter partialitates ciuitatum faciunt se dominos l. nemo exterus.in fi.C.de iudi. & j.q.j.incipiunt alias principatus.

Decimaseptima quæstio.

Filij rebellium ciuitatis vel principis cõcepti tempore rebellionis nõ sunt ciues illius ciuitatis.Bal.in l.impera.ta ij.ff.de statu homi.& perdunt iura ciuilia. Bald.in l.j. C.de hære.institu.

Decimaoctaua quæstio.

In crimine læsæ maiestate etiã hodie nõ seruantur bona filijs auctenbona damnatorum.C.de bonis damnato.

Decimanona quæstio.

Iuribus dicentibus ꝙ punitur effectus & si non sequatur effectus est derogatũ per generalem cõsuetudinem, nisi in crimine lęsæ maiestatis.& patrie oppugnate.Angel.in l. fina.§.fin.ff.quod quisq; iuris.

Vigesima quæstio.

Pœna.l.quisquis.C.ad l.iul.maie.habet locum ẽt in filio naturali tm, qui facere cõtra imperatorem vel papã est contra ius quasi naturale, qui imperator & papa est pater omnium secundum Alber.in l.filiũ.ff.de his qui sunt sui vel alte.iur.

Vigesimaprima quæstio.

Priuata inimicitia nõ excusat a pœna rebellionis.Inno.& Bal.in c.j.de offi.deleg.licet Bar.teneat contrarium.in l.hostes.ff.de capti.cuius sententia videtur humanior.

Vigesimasecunda quæstio.

Licet quis efficiat subditus propter delictum.l.j.C.vbi de cri.agi opor.non tm taliter fit subditus vt committatu crimen læsę maiesta.secundum Old.consi.x.j.

Vigesimaterta quæstio.

Nullus priuilegiatus torquetur excep. maiestatis crimine.l.nullus.C.ad.l.iul.maie.

Vigesimaquarta quæstio.

In crimine læsæ maiesta.filius perdit legitimam secundum Frã.Zaba.in cle.pastoral. de re iudi.qui alleg.lo.de Ligna.ita tenere.

Vigesimaquinta quæstio.

Omnes ciues ciuitatũ subditarum principi nõ possunt dare alteri principi tex.& ibi fa.de Belun.in auth.de defen.ciui.§.audiẽt. facit quod not.glo. in l.inuitus.ff.de fideicom.liber.

Vigesimasexta quæstio.

Corrumpẽs imaginem quæ fuit picta ad infamiam alicuius proditoris principis, puta qui suspensus pedibus vel ad decus publicũ punitur in quingentis aureis.l.si quis id ꝙ.ff.de iurisdi.om.iudi.& ibi per docto.

Vigesimaseptima quæstio.

In crimine læsæ maiest.admittitur laicus contra clericum pro testificando.gl.in c.cũ p.manconella.de accusa.

Vigesimaoctaua quæstio.

Rebellis et proditor est qui reliquit principem suum & adheret alteri.Bar.in extraua.quontã nuper.in verbo.rebelles.& amittit iura sui principis.l.amissione.§.qui desciunt.ff.de capi.dimi.

Vigesimanona quæstio.

Sicut per rebellionem contra principem perduntur priuilegia ita consuetudines priuilegiate.Bal.in extrauaganti de pace constantie in verbo, habetis.& rebelles dicuntur esse qui sunt in notoria inobedientia.gl. in l.si certarũ.ff.de mili.testa.Ang.in l.ij.§. fi.ff.de iudi.Et rebellio subditorum nõ priuat dominum possessione.Bal.in l.si aquã. C.de seruitu.in repet.& vide Bald.in l.j.& ibi scripsi.C.de ser.fugi.

Trigesima quæstio.

Memoria damnatur post mortẽ in crimine læsę maie.§.per cõtrarium.insti.de hęre. quæ ab intesta.vbi glo.

Trigesimaprima quæstio.

Beneficium ecclesiasticum filij non publicatur propter crimen læsæ maiestatis commissum a patre.gl.l.vj.di.c.fatis peruersum. & vide glo.in c.pastoralis.de re iudicata.

Trigesimasecunda quæstio.

Sententia non facit quem desinere esse hęredem ipso iure.fallit in damnato qui fecit contra rem publicam vel principem.gl. quæ incipit.& not.in l.& si sine.§.& si papinianus.ff.de mino.

Trigesimatertia quæstio.

Qui est proditor contra imperatorem nõ amittit feudũ quod habet ab ecclesia nisi ꝓ iniam ecclesiæ.Bal.in l.j.ff.de re.diui.iiij.q.

Trigesimaquarta quæstio.

Licet crimen læsæ maiestatis non cadat nisi in subdito.cle.pastoralis de re iu.tũ hostis dicitur de omni gente. Bal.in l.nihil.C. de manu.vindi.& qualiter procedit in crimine læsæ maiestatis, vide text.& Bar.in extraua.ad reprimendam.

Trigesimaquinta quæstio.

Licet decreto ducis vel regis caueatur ꝙ bona facientis contra statum suum publicẽtur, tamẽ filia debet habere legitimã.l.quisquis.§.ad filiam.C.ad l.iul.maie.& cõsuluit Ange.cõsi.cccvij.quod est singulare verbũ.

Trigesimasexta quæstio.

Barones facientes contra statum principis habent magis puniri alij ꝗ ciues.Bar.in

© SCD - Université de Poitiers

mo iudice iudicandũ est, arg.no,in l.hostes. ff.de cap.quia tunc habet locum pœna.d.l. quisquis.secundum Bal.in d.l.quisquis. Aduertendum ĩñ est ꝙ in principe recognoscẽte superiorem committitur crimen læsę maiesta,l.j.ff ad l.iul.maiest. non ĩñ pœna extẽditur ad liberos secũdum formam d.l.quisquis.& de rebellibus vide Bar.in extrauagan.ad reprimen.in verbo,rebelles.

Secunda quæstio.

Qui mittunt literas vel nũtium hostibus dolose, incidunt in crimen læsæ maiestatis, &ꝛetiam nuntius scienter portans literas punitur.l.j.per Bal.ff.ad l.iul.maie.& l.j.§.incidat.ff.ad tutpil.& quod no.Cyn.in l.non ideo minus.C.de accusa.& Bart. in l.j.§.ne autem.C.de cadu.tollen.

Tertia quæstio.

Licet pluribus modis committatur crimen læsæ maiesta,l.j.cum seq.ff.ad l.iul.maiesta.tamen proprie committitur in persona principis vel astãtium corpori eius. Cy. in l.quisquis.C.ad l.iul.maiest.

Quarta quæstio.

Mutuans vel donans pecuniam hostibus principis incidit in crimen læsæ maiesta.l. cuiuscunq;.ff.ad l.iul.maie.

Quinta quæstio.

Rebellio subditorum non priuat dominum possessione ciuitatis nisi eum vel officialis suos expellerent de ciuitate,vel caperent, vel incarcerarent,l.j.§.pen.ff.de vi & vi arma,& no.Bal.in repe,l.si aquam.C.de serui.& aqua.Nam si violenter expellit vel reuertens non admittatur vel suspicatur repelli dñs perdat possessionem ciuitatis.l.j. §.deijcitur.ff.de vi & vi arma.l.clam possidere.§.fi.ff.de acqui.pos.Et aduertendũ est si princeps timore inimicorum suorum vel hostium dimittat castrum vel ciuitatem nõ perdit possessionem.l.licet.ff.de acqui. pos. dummodo hostes non occupauerant castrũ illud.l.clam possidere.§.fi.item qui capitur ab hostibus perdit possessionem rerum suarum, & ẽt non captus amittit possessionem rerum suarum captarum ab hostibus.l.deniq;.ff.ex qui.cau.maio. & Inno.in c.ij.circa fi.de ope no.nun.facit no.per Ioã.de Ligna.in c.dilecta.de capel.mo.

Sexta quæstio.

Qui frangit scienter saluum conductũ tenetur l.iul.maiest.Ang.in l.vtimur.ff.de sepul.vio.& vide Bar.in l.tij.in.§.transfruga. ff.de sica.& in l.nullum vim.C.de suscep.et archa.& non debet dari saluus conductus cum alterius damno,l.ij.§.si quis a principe.ff.ne quis in loco pub.licet hoc male seruetur, & quis possit concedere saluum conductum.vide Ang.in d.l.vtimur.

Septima quæstio.

Damnatus de crimine læsæ maiesta.potest appellare.glo.in l.pantonius.§.rei.ff.de acquiren.hæredi.

Octaua quæstio.

Tractatus & conspiratio contra principem potest probari per cõplices & socios criminis.Bal.in l.qm̃ liberi.C.de testa.

Nona quæstio.

Facere conuenticulam de papatu viuente papa est crimen læsæ maiesta. no.in c.veniens.de testib.& Bal.in l.quoniam liberi. C.de testi.quod contra concilium non canonice congregatum.

Decima quæstio.

Vbicunq; quis punitur vsq; ad alterũ gradum intelligitur de descendẽtibus a masculis non a fœminis.§.vbicunq;.de pœn.li.vj. & in crimine læsę maiest.non puniuntur ita filiæ sicut filij quia mulieres non sunt ita audaces l.quisquis.C.ad l.iul.maie.

Vndecima quæstio.

Contra notorie tenentes ciuitates ecclesiæ romanę sine citatione prouenitur ad sententiam secundum Bal.in proem. feudorũ.

Duodecima quæstio.

Ille dicitur facere contra statum principis qui vult dirigere statum ad aliud regimen puta ad alium principem. Bal.in l.j.§. huius studij ff.de iusti.& iure.

Decimatertia quæstio.

Sola scientia punitur qm̃ maleficium est committendum in personam eius cuius est subditus, puta in personam principis.Bart. in l.virum.ff.de parrici.ꝙ no.pro principibus contra subditos scientes proditiones.

Decimaquarta quæstio.

Propter publicam vtilitatem puta ob bonum pacis reipubli,potest concedi vt bona rebellium empta restituantur, vidi opinio. magnorum doctorum allegantium Bart.in l.quæcunq;.C.de fide instru.& iur.haste fis. lib.x.facit l.lucius.de euictio.

Decimaquinta quæstio.

Pœna transiens in posteros non comprehendit lineam fœmineam.Et licet in crimine læsæ maiesta,confiscantur omnia bona, tamen non confiscantur bona feudalia. Io. And.in c.in quibusdam.de pœnis.lib.vj.

Decimasexta quæstio.

Cõspiratio est cõfederatio inter aliquos in præiudicium principis vel alterius.Ioan. And.in c.exhibita.de iud.& Ioã. de Imo.in

© SCD - Université de Poitiers

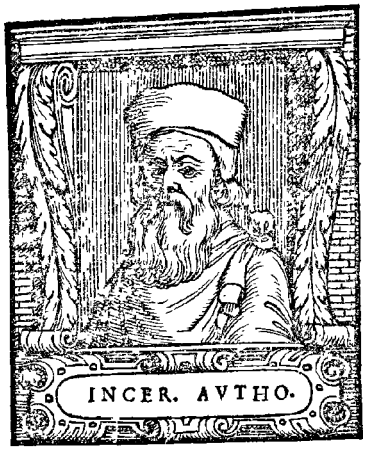

TRACTATVS

de crimine lęsæ maiesta.xij.quęstio, distinctus, in certo Authore.

PRAEFATIO.

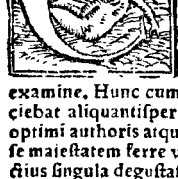

VM SOLITO speculationis gaudio mens occuparetur, interlegēdum nuper in manus excidit tractatus in crimine lęsę maiestatis nouiter editus qui duodecim quæstionum concluditur examine. Hunc cum auidius vt nouitas faciebat aliquantisper lectitassem, primum optimi authoris atque ueri iureconsulti prę se maiestatem ferre videbatur, sed dū exactius singula degustassem, visum fuit illius conclusiones non parum a iuris veritate dissonas, cuius cum super omnia qui censurarum studiosus est maxime tutorem atque defensorem esse deceat. l. vna. C. de edi. liberta. tollen. quamq; super omnia amanda legislator exclamat in l. cum ita. ff. de cōdi. & demon. & pulchre. Bald. in consi. diuino schismatis. qd posuit super rubri. C. si quis aliquem testari prohibuerit. quid enim veritate sanctius, quid diuinius? est enim omnibus rebus humanis anteferēda nam qui veritatem sequitur deum sequitur. unde Augustinus ad Casulanum. & habetur in canonē quisquis. xj. qō. iij. quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat, tram Dei super se prouocat, melius est pro ueritate pati supplicium, q̄ pro adulatione beneficium. Proin suppressam veritatem maxima etiā lucubratione ostentare & illi aduersantes conclusiones optimis confutare rationibus non parum boni viri officio conducere duxi. Verum enim vero hāc suscipere prouinciam in tātumq; pelagus pedem referre maxime dissuadebar, quod Marcum Anto. hominem quidem ingentosum dicere solitum ferunt se ideo nullam vnquam orationē scripsisse, vt aliqñ opus esset quid a se non esse dictum, posset id se negare dixisse, quo fit vt maximo onerī se suppositum intelligat qui dicta sua scriptis demandat, cum infinitis cēsoribus se submittat necesse sit, sed dum inter hæc alter caret veritatis amore victus, censorum non veritus snīam manum porrexi calamo pro clipeo, his qui male sentient obiciens q̄ Hieron. dicit in prologo super Iob. si aut fiscellam &c. & quod idem tradit in prologo super Esdram. pleriq; in publico detrahunt &c. & quæ traduntur in c. inter uerba in fi. xj. q. iij. itaq; tractatum aliū in materia in quo singule authoris quęstiones ad vtranq; partem examinentur, & tandem suis confutatis argumentis, vera sequatur conclusio, edere & editum in lucē mittere statui, in quo si quid perperam dictū fuerit, negare enim non possum quin pleraq; dicam quę iusta reprehensione digna videbuntur, vt verbis vtar Aug. in lib. retractationum, & recitantur in c. negare. ix. distin. correctorem beneuolum patienter sustinebo, si vero aliquid subtiliter vel acute dictū reperiatur, id totum bonitati atque clementie dñi nostri Iesu Christi atque eius virginis Matris attribuatur. Porro lectorem rogo ne prius iudicet q̄ totum perlegerit. nā in plerisque quæstionibus leuiora præmittentur fundamenta quæ vero vrgentiora sunt in calce ponentur.

SVMMARIVM.

1 *Bona rei in crimine lęsæ maiestatis ipso iure an confiscentur.*

2 *Synodus tota sapientie legalis adesse dicebatur, cum Dynus aliquam decideret quęstionem.*

3 *Effectus consurgit fortior dispositione legis cū hominis concurrente contractu.*

© SCD - Université de Poitiers

l.j.C.de condi.lib.xj.

Trigesimaseptima quæstio.

Omnis proditor perdit feudum.Iaco.de Belui.in c.j.qui.mod.feud.amit.& ibi dixi.

Trigesimaoctaua quæstio.

Vassallus vel subditus principis qui inimicos permisit venire in territorio principis est proditor.Bal.in l.j.ff.de re.di.in quæstio.xlij.

Trigesimanona quæstio.

Pater non potest exheredare filium quia sit proditor patrie quia nõ est de causis insertis in.§.causas.in auth.vt cum de appell. cogno.quem.§.vide , Aduerte tñ quia non successibilis est, quia est proditor patrie l.j. C.de hęre.instit.& no.in l.eius qui.ff.de testa.facit.l.minime.ff.de reli.& l.veluti.ff.de iusti.& iur.l.fallaciter.C.de aboli.

Quadragesima quæstio.

Tenens castrum rebellatum contra rempublicam debet mori.Bal.per tex.in l.j.C. de seditiosis.no.bene & cadit etiã sub rub. de castellanis.

Quadragesimaprima quæstio.

Arma eius qui nõ potest stare in ciuitate propter proditionem patrie debent destrui. Bar.in l.ij.ff.de ope.pub.

Quadragesimasecunda quæstio.

Speciale est in crimine heresis & læsæ maiestatis vt superueniente accusatore non sileat inquisitor secundum Ang.in l.ea quidem.C. de accu.no.ad limita.no.per.Bar.in l.iij.ff.de adulte.

Quadragesimatertia quæstio.

Proditor non potest esse testis secundum Bald.in c.licet vniuersis.de testibus.

Quadragesimaquarta quæstio.

Speciale est in crimen læsæ maiestatis vt iudex cogat accusatorẽ suam accusa. prosequi.l.fallaciter.C.de aboli.secundum Angel.in l.accusa.de accusa.

Quadragesimaquinta quæstio.

Bona castri rebellis ciuitatis postea recõcilia.non intelliguntur restituta per solam reconciliationem.secundum Ang.in l.filio quem.ff.de libe.& posthu.

Quadragesimasexta quæstio.

Si subditus principis conturbauerit principem nõ incidit in crimen læsæ maiestatis. sed aliter debet puniri.vide And.de Iser.in c.j.§.j.qui.mo.feu.amit.

Quadragesimaseptima quæstio.

In crimine læsæ maiest.,pceditur summarie de plano sine strepitu & figura iudicij. vide tex.in extrauagan.ad reprimendam. quem Bar.glossauit.

Quadragesimaoctaua quęstio.

Aliud est quẽ esse rebellem imperij.aliud est quem esse in odium imperij.primum videlicet rebellio est mortale , nec potest remitti nisi ex gratia secundum est medicinale q̃ remittitur purgata contumacia authẽ. item nulla communitas.C.de epis.& cle.de quo plene per Barto.in extraua.ad repri.in verbo rebelles.vbi plene.

Quadragesimanona quæstio.

Reuelantes secreta in damnum principis hostibus, capite puniuntur , vt l.omnes explorato.ff.de re mili.sed reuelantes amico principis ex qua reuelatione est factus inimicus tenentur crimine læsæ maiestatis. l.cum dolo.ff.ad l.iul.maie.alijs casibus reuelans in damnum principis punitur.secundum.l.j.C.si quis impera.maledixerit.And. de Iser.plene loquentem in c.j.quibus mo. feud.amit.

Quinquagesima quæstio.

Bona eorum qui expelluntur de ciuitate quãdo est dissensio inter ciues puta ob partialitates non debent publicari quia nõ hostes,neq; in crimine læsæ maiestatis incideruntl.si quis ingenuam.§.in ciuilibus.ff.de capti.sed reuersis debent restitui bona secũdum Odof, & Albe.in authen. bona dãna. C.de bonis dam.

Quinquagesimaprima quæstio.

Veneti vel alij si sint rebelles iperio possunt priuari libertate sua cum habeat eam, vel ex priuilegijs imperatoris , vel per patientiam eius secundum Bald. in c.licut.de iureiur.forte habent a papa. & tunc rebelles papę possunt priuari libertate sua ex ratione Bald.

Quinquagesimasecunda quæstio.

Faciens ligam contra imperatorem incidit in crimen læsę maiest.l.j.C.vt armorum vsus.lib.xj.secus si contra aliũ.tex.in l.non dubito.ff.de capti.& no.Bal.in l.conuentionum.in recollectis.ff.de pact.

Quinquagesimatertia quæstio.

Proditorem principis debemus manifestare.l methodorum.ff.de poe.And.de Iser. in c.j.quæ fuit prima cau.benefi.amit.

Quinquagesimaquarta quæstio.

Bãniti papæ vel imperatoris perdunt patriam potestatem,secus si ab inferiore secũdum Angel.in l.si cum dotem.§.si pater.ff. solu.matrimo.

Quinquagesimaquinta quæstio.

Iura quæ non transeunt nisi ad filios non confiscantur l.insulam.in prin.vbi Bal.ff.solu.ma.Martinus Laudensis.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

commemorat Cy.in l.vnica,C.de senit.quę
2 pro eo ꝙ interest proferuntur. † ꝙ qñ Dy.
decidebat aliquam quæstionem dicebatur
adesse tota synodus legatis sapientie.tenue
rit etiam Ioan.And.in duobus locis a cuius
opinione tanq̃ a fundamento iuris non esse
recedendum bellissime Bal.inquit in c.cum
olim de re iud.fuit enim temporibus suis lu
men mundi,meruitq; hac salutatione ponti
ficali decorari,bene veneris qui lux mundi
cognominaris,vt refert Ant.de Prato vete
ri in preludijs ad reperto.Bar.tenuit Arch.
Pau.de Cast.& Saly.vt hæc opinio cõior
quare amplectenda in causarũ decisionibus
l.vna.ibi, sane apud veteres crebior &c.
ff.de offi.consulis.& in ca.in canonicis scri
pturis,xix.distin.Bal.pulchre in l.fin.C.de
pœna iud.qui male iudi.cum plerisq; simili
bus vulgaribus & præsertim in feudo non
videtur haberet dubitationẽ,vt tenuit Bal.
& Cardi.Alexã.in locis allegatis per tracta
tus,& sequitur nouissime Frãsc'cus Cur.in
suo egregio opere feudo,in iiij.parte.in iij.
regula.in iiij.dubitatione. Et ad cõfirma
tionem huius opinionis vltra præmissa ad.
3 duco † ꝙ vbi cõcurrit dispositio legis & cõ
tractus hominis tũc fortior effectus resultat,
vt eo casu etiam casibus permissis ꝙ alias
permitteret prohibeatur & econtra ut pro
bat tex.in.§.sanctissimas.in auth.de aliena.
& emphy.quem ponderat Ang.imo.Alex.
& Mod.in l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.j.Bal.in
l.quoties,C.de fideicom.& in l.j.C.de pac.
& ponderauit ante eos glo.in c.verũ.de cõ
di.appos. & in simili ꝙ dispositio hominis
concurrens cum dispositione legis fortiorẽ
effectum reddat facit gl.in.§.oportet. in au
then.de iud.colla.vj.& gl.q̃ ibi summe no.
Ang.in auth.de exhib.& introducẽ. reis ad
prin.colla.v.& gl.in l.si mulier.§.si quis rẽ.
ff.de lega.iij.ꝙ tradit Bart.in l.ij.§.fin.ff.de
vsucap.pro empto.Bal.in l.ij.C.de vsucap.
quæ pro liber. Panor.in c.pastoralis,de ap
pel.cum si.In quibus locis cõiter conclidi
tur ex concursu dispositionis legis & homi
nis fortiorem debere induci effectũ,& sem
per hominis dispositionẽ aliquid vltra de
bere addere ad dispositionem legis.Quia in
proposita quæstione scilicet in feudo extat
primum dispositio legis ciuilis , quæ vult
bona committentis in maiestatem principis
4 confiscari. † extat secundo lex contractus
feudalis , & sic dispositio hominis , ex qua
feudum sub hac cõditione datum vt, si vas
sallus fidelis sit vt sequuta felonnia fiat re
solutio ut infra dicetur,ergo nimirum si illa
lex contractus coniuncta cum l.scripta de
beat operari vt ipso iure feudum eo casu re
uertatur vbi alias sniа esset necessaria , &
cum Bal.qui hanc sniam tenuit non habeat
contradicentem nõ vt ab eius opinione in
practica discedendum vt tradit Rapha.Ful
go.cõsi.xxvj.& dicit Alex.in l.ij.ff.de vulg.
ꝙ magna est authoritas Bal.vbi non ha
bet contradicentem , fuit enim virtus iuris
nostri secundũ Lud.de Ro.cõsi.cccclxxx.
incip.in casu proposito.& de eo in plerisq;
consilijs mirabiliter exclamat eius germa
nus Ang.Et præsertim,quia ut dicit author
tractatus,in crimine hereseos, ꝙ equiparatur
crimini læsæ maiest.vt ipse in sequentibus
pluribus cõprobat fundamentis, ita per ius
canonicum statutum fuit , & in equiparatis
per legem antiquam habet locum interpre
tatio passiua.allegat duas gl.satis vulgares,
sed in terminis melius facit gl.vulga.in c.
si postquam.§.fi.de elec.lib.vj.glo.in l.ij.C.
de cura.furio.& late tradit Alex.in l.centu
5 rio.ff.de vulg.vbi per gl.alleg.† & alia iura
pro quadrata conclusione firmat quod sta
tuitur in vno equiparatorum habere locũ
in reliquo ẽt si materia sit exorbitans a re
gulari dispositione vt in præmissa qõne. &
melius adhuc facit singula.tex. in l.his solis
de reuo.dona.vbi probatur pũctualiter fie
ri extensionem pœnæ priuationis ipso iure
de casu ad casum propter illorum equipara
tionem quod procedere vt etiam si lex es
set odiosa & vteretur dictione exclusiua tã
tum.gl.sing.q̃ ibi summe bono. Saly.no,in
l.fi.C.de reuo.dona.Mod.Papien.in authẽ.
non licet.C.de libe.præte. vel exhereda.&
no.Ange.in l.lege corne.ff.de iniur.cum si,
& facit ẽt optime c.cum dilecta , de confir.
vtili vel inuti.vbi probatur ꝙ etiã in exce
ptis potest fieri extensio propter equipara
tionem,& ideo licet casus.c.cum secũdum,
sit exceptus a cõi regula propter equipara
tionem potest extendi ad casus similes.

Sed hisce omnibus non obstantibus in secreto & veritate iuris contraria conclusio tenen
da est.& pro eius fundamento adducuntur
tres regule quadrate iuris. prima generalis
1 † ꝙ videlicet vbi non apparet expresse pœ
nam priuationis ipso iure impositã semper
interpretatio fit vt in ipsa priuationis pœna
imponenda requiratur snia & non fiat
ipso iure, vt tradit gl.in c.quicunq; in ver
bo innodetur de hereti.lib.vj.gl.in c.in po
nis , de reg.iur.eo.lib.& in c.cupientes.§.si
vero in verbo,præuentus.de elect. eod.lib.

© SCD - Université de Poitiers

4 Feudum ea conceditur conditione, vt vassallo feloniam committente resoluatur.

5 Statutum in vno equiparatorum in altero locum habet.

6 Priuationis pœnam si ipso iure impositam non constet, interpretatio fit vt in ea requiratur sententia.

Cognitio cause requirit in feudi priuatione.

7 Reus læsæ maiestatis bonorum dominium ipso iure non perdit.

8 Feudum ob crimen læsæ maiestatis ipso iure non reuertitur ad dominum.

Iudicare potest iudex contra communem opinionem casum legis non habentem.

9 Feudum ipso iure ob feloniam nõ reuertitur ad dominum, culpa per sententiam nondum conuicta.

Deus ex conuentione sua obligari posset.

10 Contractus quidam in feudo esse censetur, ex quo vltro citroque obligatio nascitur.

11 Consuetudo in principem disponens ipso principe maior est.

12 Princeps supremus vassallum feudo priuare nequit nisi per sententiam culpa conuicta.

13 Regulam pro se habens, intentionem fundatam habere dicitur.

Regulis iuris tenaciter inherendum.

14 Interpretatio extensiua non fit in equiparatis, nisi equiparatio per modum regule facta sit.

Extensio passiua equiparatorum locum non habent in pœnis ipso iure impositis.

15 Ius vtrunque in suo debet obseruari foro.

16 Authoritas dicentis non est attendenda, sed ratio potius.

Bartolus legistarum Idolum.

17 Bona delinquẽtis vassalli an applicentur fisco ipso iure, & hoc specialiter.

18 Cause due lucratiue in confiscatione ob delictum non possunt concurrere.

19 Dominium eiusdem rei ex pluribus causis eodem vel diuersis temporibus concurrentibus queri non potest.

Pœna priuatis nunquã ipso iure imponitur nisi in casibus a iure expressis.

20 Dominus feudi qua lege obligetur ad non priuandum vassallum feudo nisi culpa conuicta.

21 Extensio in correctoriis nullo modo fienda, etiam ex identitate rationis.

22 Sententia requiritur ad feudi priuationẽ, etiam delicto existente notorio.

Notorium pro sententia non habetur.

23 Episcopus notorius homicida non deponitur absque sententia.

24 Iudex de notorio crimine non potest cõdemnare, absque præcedenti citatione.

25 Confessio non sufficit, vbi scientia requiritur in pœnis executionem secũ trahẽtibus.

TQVIDEM prima quæstio quę in hac materia ponitur est, num videlicet in crimine læsæ maiesta, bona rei ipso iure fisco applicentur, vel an sententia necessaria sit. Et cõcluditur per authorem tractatus † q̃ in crimine læsæ maiesta, ipso iure bona confiscantur nec opus est altera sententia. Et allegat aliquos authores ita tenuisse. & vltra eos premissam cõclusionem firmant Archi. & Io. An. in nouel. in c. felicis de pœnis. in vj. vbi dicunt bona committentis crimen læsæ maiestatis effici ipso facto fisci sicut bona ingredientis religionẽ efficiuntur monasterij. & idem ẽt tenuit Saly. Bononien. in l. fi. C. de bon. proscrip. vbi dicit q̃ in crimine læsę maiest. ipso facto bona committentis fisco applicantur. & videt probare tex. in d. l. quisquis ibi omnibus bonis fisco nostro additis, quæ verba cum ponantur in præterito non vt opus altera sententia, vt tradit expresse Bar. in l. j. ff. ad l. iuli. de vi priua. vbi facit differentiam an dicatur bona sint publicata vel publicentur, vt primo casu ipso facto committantur, & nimirũ quia multa alia sunt specialia in hoc crimine vt generaliter, crimen exceptũ dicatur, vt tradit signanter Lud. de Roma. in l. si quis in graui. §. hi quoq;. ff. ad silleia. & quidam Moder. in l. de minore. ad princi. ff. de quæstio. & cum præmissam sententiã tenuerit Dy de Mugello quẽ allegat author, cuius quanta sit authoritas pulchre de eo

© SCD - Université de Poitiers

dates quibus ligatur. & ita pulchre Bal. inquit in c.j. de natu. feu. per text. ibi. & idem Bal. in l. princeps. ff. de legi. & in c.j. de probationem & deus ex conuentione obligatur vt idem Bald. inquit. in l.j. ff. de pact. & ideo Panor. in c. quæ in ecclesiarum de constit. dicit ꝙ nõ creditur verbis principis attestantis feudatarium delictum fecisse propter quod priuandus est, qa si id diceremus facile posset euacuare oẽm cõtractum cum eo firmatum. quod esset contra. l. cesar. ff. de publi. † in feudo enim est quidam contractus in quo vltro citroq; nascitur obligatio. c. de forma. xxij. q. v. eo. liber homo. ff. de verb. obli. & quia de natura feudi est vt nõ auferatur nisi cum cause cognitione d. c.j. de feudo sine culpa non amit. secundũ Panor. in d. c. quæ in ecclesiarum cum quo ibi Moder. transeunt. & idem tradit in apostillis suis in cle. pastoralis. de re iudi. in fin. & Lud. Roma. consi. ccclij. incip. quæritur primo ad fi. ideo Bald. signanter dicit. in c.j. de natura feu. ꝙ princeps non potest infringere feuda quæ concessit nisi conuicta culpa, & quod consuetudo in hoc dat naturam & eam assignat contractibus feudalibus. & ideo refert de imperatore Federico j. qui fecerat cõe Papie comitem in certis castris quod nec ipse nec eius successor possunt diuestire vassallum nisi cõuicta culpa, & ideo signanter dixit Bal. in auth. omnes peregrini. C. commu. de success. ꝙ ex quo consuetudo feudorum dictat ꝙ princeps non possit priuare vassallos nisi prius per pares iudicẽtur indigni. certe non poterit Imperator statuere contrarium & quasi abusiuas facere
21 dignitates † quia consuetudo quæ disponit in ipsum principẽ maior est ipso principe. idem Bal. in c.j. §. j. versi. quero nunquid de noua forma fidel. vbi ẽt dicit ꝙ consuetudo feudorum censetur ius naturale, & elegantius Bal. in c.j. §. quia vidimus. versic. quero nunquid Imperator. in ii. qui feu. dare poss. decidit post glo. ꝙ Imperator non potest diuestire vassallũ nisi conuicta culpa, assignat rationem, quia bone & naturales consuetudines ligant principes, quia potẽtius est ius naturale q̃ꝫ principatus, & quia in ore principis firmior debet esse veritas, alleg. in lib. Esdre. & quia non decet principem reuocare suum beneficium ex quibus resultat fir-
22 ma cõclusio quod nec † princeps supremus in materia feudali commissa felõnia potest vassallum feudo priuare nisi per sentẽtiam conuicta culpa, & hoc propter legem contractus qua ipse ligatur, & vltra tradit pro regula, ꝙ vbicunque in feudis fit mẽtio de amissione feudi propter felonniam, intelligitur culpa conuicta & iudiciario ordine, & non aliter. ita signanter Bal. in c. cæterũ. de iudi. idem doc. in. §. quicunq; de pace tenen. per tex. ibi refert & sequitur Ioan. Baptista de sancto Seue. in repe. c.j. de feu. cogniti. quod indubitanter procedit respectu agnatorum, quia illi nunquam priuant nisi per sententiam probata & conuicta culpa, ita signanter Bal. dicit. in c.j. §. nulla. p quos fiat inuestit. vbi dicit vnum quod est magis singulare, quod ad priuationem feudi requiratur exautoratio de inuestiendo, vt si per anulum fuerit inuestitus, de anuletur, sicut in clerico antequam possit puniri per secularem iudicem, degradatio, & in milite exautoratio, quia opus est actu retro simili, alleg. l. ab emptione. ff. de pac. cum fim. quod expressius firmat & exclamat Ioan. Bapti. in suo commen. d. c.j. de feud. cogni. ex quo sequitur ꝙ antequam deinuestiatur vasallus nõ censetur feudum reuersum ad dñm.

Succedit nunc quod cum habeamus tres regulas quadratas inris prælibatas quæ etiã loquuntur in imperatore qñ felonnia contra eum commissa est, habemus intentionẽ fundatam vt tradit gl. ordinaria in rub. de reg. iur. in vj. Bar. in l. quoties. ff. qui satisda. cog. & in l.ij. col.ij. ad fi. ff. si quis in ius voc. non ierit. Bal. in c.j. col.iij. de alie. iud. mutã. cau. facta. Panor. in rub. extra vt lite non conte. & bene probat tex. in l. suus quoq;. ver. puto. ff. de hære. insti. & in c. venerabilibus. §. fi. versi. potest quoq;. de senten. excom. lib.
23 vj. quibus iuribus trita est doctrina † ꝙ habens pro se regulam dicitur intentionẽ habere fundatam, adeo quod dicens aliquã ea sum excipi a regula teneretur precise illum probare. & hoc est quod dicebat Spe. in ti. de offi. iudi. §. viij. versi. v. quod stare omnino debemus regule qñ casus aliter non reperitur exceptuatus, & propterea signãter dicit Ioan. An. in c. salubriter de vsu. ꝙ nunquam a regula textuali debet discedi per aliquam exceptionem nisi expresse ostẽdatur tex. pro limitatione regule. & probatur formaliter in c.ij. de coniugio leproso. & in c. sane. xv. q. iij. vnde regule tenaciter inherendum est sicut Bononienses adherent carocio. ita glo. singularis licet vulga. in l. omnis diffinitio. ff. de regu. & Bal. in c.j. §. iudices de pace iuramen. firman. admoneo inquit vos iudices ne in dubio a tex. & a regula recedatis. & idem Bal. in l.j. C. de sa. Ian.

ecclesi.

© SCD - Université de Poitiers

late Moder.Cano.in c.si diligenti.de fo.cõpeten.& formalius Bal.in auth.ẽ.qui semel. C.quõ & quã iud. vbi dicit q̃ lex in dubio nõ dicitur damnare quem ipso iure, sed per sentẽtiam iudicis l.j.§.calumniatores.ff.ad turpil. subijciens & fortius q̃ ubi lex disponit quem priuari causa cognita priuationis etiam si lex diceret priuari ipso iure tamen semper requiritur priuatiua sententia, arg. l.de qua re.ff.de iud.et sine dubio in ista priuatione feudi requiritur cause cognitio.c. j. de feudo sine culpa non amit.cum si.& sequitur in terminis proprijs pater veritatis Alex.cons.cxxxiij incip.omissis superfluis. col.ij.volu.j.& nouissime las.in l.iij.§.pe.ff. q̃ quisq; iuris in alium statue.& in confiscatione q̃ non fiat ipso iure, sed per sententiã traditur textualiter in l.aufertur.§.in reatu.ff.de iur.fis.cum suis concor. prout late deducunt doc.in l.post cõtrarium.ff.de do. & specialis regula est †qd

7 *Secunda*, in crimine læsæ maie.ipso iure reus non perdit dominium bonorum,licet statim interdicatur ei a lege administratio & ideo antequam bona ex eo delicto censeantur fisco quæsita, opus est sententia.tex.est rotũdus in l.quæsitũ.ff.qui & a quibus manumis.lib.qui non potest calumniari quia punctualiter loquit quod ante sententiam reus perduellionis remanet dominus bonorum. Aduerte quod illa lex quæsitum dicit in ratione dubitationis qm̃ dominus est tamẽ postea decidit dominum qui commisit crimen læsæ maiesta. non posse manumittere, quod posset si esset dominus,saltẽ fauore libertatis quæ est val de fauorabilis.l.libertas.ff.de regu.iur.ideo ille text.non bene probat, nec est formalis vt dicit author.Immo habes quod post cõmissum crimen bona a fisco vendicantur.l. eorum.& l.si.ff.ad l.iul.maiesta. Ideo fiscus erat dominus etiam ante sententiam, adeo q̃ habetur ratio fructuũ a die commissi criminis.gl.sing.in auth.de incest.nup.in vers. imminere. colla.ij.quam Bald.ponderat in marga.in ver.priuatio.& vide Barba.cons. lxx.vbi Christus.col.xviij.& seq.in iiij.volu.alia vide quæ addidi ad d.l.quisquis.P. Rebuffus.Et per illum tex.firmat Barto. in locis allegatis per authorem. & idem Bart. in l.post contractum.ff.de donat.dum alle. dic.l.quæsitum allegantur etiam alia iura. l.fina.C.ad l.iuliam maiesta.in verbo.puniatus,& ibi firmant formaliter Cy. & Barto. expresse in dicta l.quisquis.loan.de Imo.& alij in dicta l.post cõtractum, & communiter docto.in l.ex iudiciorum.ff.de publi.iudicijs.Ange.Are.etiam prædictam conclusionem firmat in tractatu maleficiorum super glo. tu hai tradito la tua patria.& idem sentit Maria.de Senis.in cons.xxij.In primo volumi. hanc conclusionem formaliter & per litteras grossas firmat etiam in feudo

8 † q̃ propter crimen læsæ maiestatis ipso iure non reuertatur. Cardi.Floren.in consilio cxxvtij.incip.in quæstione quę verritur inter Andream.j.colum.ad fi.& sequen.& est communior sententia, licet prefatus author voluerit contrarium asserere, & licet non haberemus docto. firmantem hanc opinionem.tamen tex.in d.l.quæsitum est ineuitabilis.& ideo superflua & disputatio & omnis dubitatio ex quo habemus tex.vt dicit Bald.in l.cum antiquioribus.C.de iure deliber.& facit l.ancille.C.de fur.& propterea alibi dicit idem Bald.in quodam suo consi. incip.præponitur.in ij.volu.q̃ in causarum decisionibus non per varias opiniones scribentium,sed per illicitas vias textuum incedendum est,vnde idem Bald.in c.primo. §.iudices.de pace iuramen. firman. admonet iudices ne in dubio a tex.& a regula recedant, & ideo etiam contra communem opinionẽ permissum est iudicare si illa non habet casum legis, ita Anton.de Butri.in c. tua nos.colum.ij.de vsur. refert & sequitur Barba.consil.x.volu.ij.& cum per legem ciuilem ita decisum sit secundum illam feudalis materia cum contrarium per feudales consuetudines non reperiatur cautum regulari deber. tex.singularis.in c.j.in fi.de feu. cogni. Quiz perquirantur omnes feudales constitutiones,non reperiretur tex. qui decidat contrarium ergo lege ciuili vtendum est,secundum quam,vt prædixi, in crimine læsæ maiestatis est expressum reũ perduellionis ante sententiam bonorum suorum retinere dominium.

9 *Tertia regula* in materia feudali traditur † q̃ videlicet feudũ propter felonniam commissam non reuertitur ipso iure ad dominum nisi cõtecta culpa per sententiam.c.j.in princi.& §. si vassalius,si de feud.fuerit controuer. inter domi.& agnat.vassal.& in capitulo primo.de feudo sine culpa non amitten.non enim potest diuestire vasallum suum etiam Imperator & Rex quicunque nisi causa cognita & conuicta culpa, quia licet principi deus subiecerit leges, & tributa, non tamen subiecit ei conuentiones & cõsuetudines feu-

© SCD - Université de Poitiers

facilius aufertur dominium vtile cũ eo ꝙ quęliber res facile ad primeuã naturã redeat, respondetur ꝙ istud fundamentum est valde debile primo quia pro ista limitatione non allegatur aliquis tex. expressus nec in simili quod tamen esset necessarium attẽto quod habemus regulas in contrariũ.

Secundo dñs feudi est opus ꝙ deligat ex qua causa velit feudum acquirere, nam respectu fisci pœna dr̃ causa lucratiua pariter reuersio feudi respectu dñi feudalis licet propter vitionẽ iniuriꝗ reuertatur ad dñm, quia nihil sibi abest de pœna, ꝙ dicatur esse causa lucratiua probatur in l. mulctarũ, ibi compendia de modo mulctarũ, C. & ex ratione legis in summa. & l. quod placuit, de iure fisci. ff. & in rub. C. de pœnis fiscalibus creditores præferri. lib. x. & est text. in authen. de nup. §. si vero altera. colũ. iij. in reuersione autem feudi ad dominum licet nõ proprie causa lucratiua dicatur, dicitur tamen quasi lucratiua, vt dictimus in actione noxali. l. apud celsum. §. si quis autem. ff. de dol. mali & metus exceptione quę omnino. vt ibi traditur. ꝙ quiparatur causẽ lucra-
18 tiue. † Quia succedit in delictis duas causas lucratiuas in confiscatione concurrere non posse, vt expresse tradit Bar. in l. meuius. §. diuorũ testamentis. de le. ij. & propterea licet duplex qualitas concurrens in persona offensa delictũ aggrauate videatur, quod & ex lege feudi & ex lege ciuili puniri põt, tamen quia illa duplex qualitas non reponit delictũ in diuersis speciebus, & vbi ita esset vna lege duntaxat, cum ex vtraq; excutio quantũ ad priuationẽ feudi fieri non possit, igendũ est iuxta tradita in l. senatus ff. de accusa. vbi Bar. & in l. nunq̃ plura. ff. de priu. delictis, & in l. si gemina. ff. arbo. fur. cesarum. Salyc. plene in l. qui de crimine. C. qui accu. non pos. Bald. in l. qui sepulchra. C. de sepul. viola. vbi dicit quod duplici lege pœna in executione imponi non põt. alleg. l. prætor edixit §. j. ff. de iniurijs. & idem tradũt cõiter scriben in l. quicunq; C. de fer. fugi. & coadiuuatur ex regula tradita in l. in numerationibus. ff. de solu. & in l. iij §. ex pluribus. ff. de acqui. pos. vbi tra-
19 dit ut ꝙ ex pluribus causis eodẽ vel diuersis temporibus cõcurrentibus dñium eiusdẽ rei queri non potest, & præser im in causis lucratiuis quarũ prohibitus est concursus. l. inter ꝛ pulantem. §. pe. ff. de ver. obli. vbi late doc. qui alleg. concor. & sic concludit ur ꝙ necesse est ex altera dũtaxat & nõ ex vtraque cõiuncta inferri debere ad perditionẽ & confiscationẽ bonorũ feudaliũ. Or quęliber cã separata, vt dictum est, illud non operatur, igitur &c. immo & si vtraq; concurrere posset, nõ reperitur iure cautũ, quod cõcursus duplicis causę operetur priuationem dominij ipso iure & pœna priuationis ipso iure nunquam imponitur nisi in casibus a iure expressis, ita text. formalis ad propositũ in auth. de non eligendo secũdo nubentes. §. cã igitur ibi, cũ nulla lex sit aliquid tale dicẽs. col. ij, quẽ ponderat Bal. in auth. ex testamẽto. C. de secun. nup. & bonus tex. in l. & si quis. §. diuus aũt. ff. de relig. & sum. fune. glo. quam ibi Panor. dicit
20 singularẽ in cap. ff. de iure patro. † & multa congerũt Moder. in c. querelam, de iureiur. quę videri possunt. immo placet retorquere fundamentũ adductũ ad horem contra eum, nam dum ipse se fundatum l. contractus feudalis, illa vt supra pluribus rationibus comprobatum est, operatur vt dñs sit obligatus vassallo ad non diffuestiendũ, nisi culpa cõuicta, & maiorẽ causæ cognitionẽ adhibere teneatur propter legẽ contractus feudalis cui subijcitur, & sic anteqũ ad eam priuationẽ deueniat ad causę cognitionem adhibendã maiori vinculo est astrictus, vt supra late dictum fuit, etiam in imperatore contra quem non est dubitũ. quin quis incurrat le. maiestatis crimen. Nec obstant iura quę vltra authorẽ supra deduxi quod videlicet in pœna priuationis fit extẽsio, ꝓpter rationis idẽritatem, nam, vt supra dictũ est, hoc non habet locũ in pœna priuationis q̃ ipso iure imponitur, & iura allegata loquũtur in reuocatione donationis, quæ fit per viam actionis, tũ etiã quia non militat, vt in sequentibus dicetur, omnino eadẽ ratio in vtroque crimine, hęresis videlicet, & læsæ maiestatis, cũ longe grauius sit diuinã quam humanam offendere maiestatẽ, vt infra subijcietur, tũ etiam quia induceretur correctio. l. quęsitum. & in correctorijs etiam ex
21 idẽtitate rationis nõ debet † fieri extensio. glo. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. late docto. in l. si constante ad princi. ff. soluto matrimonio. & facit glo. in cap. cupientes. § quod si per viginti. de electio. lib. vj. cum similibus Non obstat pariter aliud fundamentum eiusdem authoris, dum dicit quod res de facili reuertitur &c. nam licet suam rationem comprobet Alexand. quem ipse non allegat in l. cũ mulier. ff. solu. matrimo. vbi voluit quod in materia feudali in qua agitur de amissione dominij vtilis solum, facile fit extensio, quia facilis est re-

© SCD - Université de Poitiers

eccle.in versi.sed quero quid in deportato. & in l.si tutor.C. de fetuo pigno. dato manumisso.dicit quod tenaciter regulis inherere debemus, nisi aliqd specialiter & expresse inueniatur.& idē Salyc.in l.si hominē.ff.mandati.vbi inuehit contra dimmittēntes regulas.nisi pro limitatione habeāt tex. & ideo cum Bal.voluerit sine tex. formare exceptionem in crimine læsæ maiestatis, retorquendum est in eum quod ipse dicit de glo.in l.res publica.C.ex quibus causis maio.quod ipse loquitur ex capite suo,quia sine lege.& ideo Anto.de But.de Bald. dicit in ca.consultationibus. de iure patro. quod plerunque dicta Bald.carent neruo rationis & legis.& ideo non est illis multum adherendum.præsertim cum ipse dicat expresse contra tex.formales iuris, & etiam vt per præmissa patet quod aliter sensit in multis locis.& in effectu ista est vera & indubitata conclusio, quicquid dixerit author tractatus,salua pace dixerimus. Nec obstāt fundamenta quæ pro contraria parte fuerunt adducta.Et primo dum allegatur capi

14 tulum,cum secundum de hæreticis.† Respondetur ꝙ antequam in æquiparatis passiua extensio locum habeat, requiritur qd æquiparatio sit facta per modum regule.ita tradit eleganter Matthæus de matheli, in tractatu extensionis, quem sequitur Areti. in.§.ius ciuile,institu.de iure naturali gentium vel ciui.Decius nouissime in c.translato. de consti. Or vt infra dicetur crimen læsæ maiestatis & hæresis non æquiparantur per modū regule. Secundo respondetur & peremptorie ꝙ in pœnis quæ imponuntur ipso iure,illa extensio passiua æquiparatorum non habet locum etiam propter identitatem rationis,ita lignāter voluit Io. And in regula odia de reg. iur. in vj.firmat & sequitur Bald.in l.de quibus. vj. colū.ff. de leg.& expresse in crimine læsæ maiestatis tradit Soci.consi.cclxxv.incip. in causa fratrū ad st.v.colū.in ij. parte. Tertio respondetur quod deberet esse æquiparatio facta per omnia ita ꝙ omnino eadem militaret ratio,antequā fiat extēsio pœnę ita glo. not.in c.j.in verbo.sane de voto in vj.& in c.constitutus in versi.prorogamus, de reg. eo.lib.& firmat expresse in hoc crimine Soci.in consil.allegā. sed vt infra dicetur non est æquiparatio per omnia inter hæc duo crimina,sed est longū discrimen igitur &c.

Quarto & peremptorie quia specialiter contrariū reperitur decisum per ius ciuile in d.l. quæsitū quę loquitur in casu indiui-

15 duo,† & sic vtrunque ius debet obseruari in foro suo,nec enim ius canonicum etiam expresse legem ciuilem corrigere posset,nisi in concernentibus forum anime, vt late traditur in c.fi.de præscrip. per glo. in regula possessor.de reg.iur.in vj.gl.in c.ij. de arbi.in vj.doct.communiter in c.cum esses de testamen. Nec obstat c.primū de noui ope. nunc.vbi traditur ꝙ ius ciuile dubium per ius canonicum declaratur,nam minor deficit,quia cum habeamus casum legis rotundum,quæ non reperitur aliquatenus correcta per aliam legem nouā,non est dubiū , & hoc est quod dicit glo.singularis in authen. de non eligendo secundo nubentes.§.j. col. ij.quæ dicit ꝙ superuacuo dubitabat Imperator.cum esset casus legis alle.l. ancille.C. de fur.quare sublatum est fundamentū principale authoris in hac materia. Nec obstat authoritas Io.And.& aliorum, quia dicendum est cum Augu.in cano.ego solis ix. distin.&c.Et cum tex.in.§.sed neque ex multitudine authorum l.j.C. de vete. iure enu-

16 clean , † & quia in dicente non authoritas sed ratio ponderanda est vt dicit Hiero.super Hieremiam & probatur in cano.secundum.xix.distin. vnde dicit Card. in consil. lxxviij.ꝙ nunquā Io.And.voluit in opinione cedere nisi inquantum vrgebat ratio, & habemus contra eum authoritatem Barto. quæ non est minoris ponderis, immo longe maioris in foro Cesa.in quo eius opinio vt idolum solet adorari vt refert pulchre Bal.de eo.& Rap.Cuma.in authen. nisi breuiores.C.de senten.ex periculo recitandis. & dicit Ang.con.cciij.ꝙ tremens auderet dicere contra opinionē Bar.cū fuerit lucerna & speculum iuris,& refert ioā.Bapt. de sancto Seuerino in tracta.de modo studendi ꝙ opinio Bar.in foro deficientibus legibus obseruatur pro textu,& multa de eo cō memorat Fran.de Curte in consil.lvj. colū. iiij.quę opinio melius est fundata , quam ēt tenuit Bal.vt dixi , qui non est modicæ authoritatis,tenuerunt ēt plures alij doct.legiste supradicti,ita vt cōmunior sit, q̄bus magis standum est in prato Cæsaris & in his qui sunt iuris ciuilis argu.glos. singularis in cano. vt veterū ix. distī.& expresse Philip. Dec.in c.j.de consti.dicit per illam glos. ꝙ magis opinioni Bart.in iure ciuili standum est quam opinioni.Ioan.Andre.& econtra.

17 Ad secundum fundamentum † quod videlicet in feudo sit speciale vt bona committētis ipso iure applicentur fisco,eo quia duplicitter principis persona offenditur, & qa

© SCD - Université de Poitiers

quod ratione confessionis pœna efficitur trãsitoria ad hęredes, sed qd propterea bona ipso iure cõfiscẽtur sine sententia, nunq̃ dixerunt aliquid & infideliter referuntur per authorem tractatus, salua sua dixerimus honorificentia, vt verbis vtar text. in cano, neque ix, distinctione,

SVMMARIVM.

1 *Feudum an dicatur nouum vel antiquũ, si vassallus feudo priuatus ipsum recuperet.*
Debita per propositionẽ reformata non amplius censenda sunt hæreditaria.

2 *Res semel alienata & per hæredem recuperata, pœnes ipsum esse censetur ex noua causa.*
Edificium radicitus destructum, si reedificetur, omnino nouum dicetur.

3 *Princeps rem suã infeudando de nouo, legem quam vult dicere potest.*
Feudum iuxta principis voluntatem regulari debet.

4 *Verba quæ in concessionibus principum ponuntur plene intelligi debent.*
Restituere quid sit.

5 *Restitutio quæ fit ad bona est plenissime interpretanda.*

6 *Princeps facere potest vt factum pro non facto habeatur.*

7 *Feudum quod restituitur, ex quadam subrogatione antiquum esse censetur.*

8 *Feuda quo ad alienationem ad instar rerum patrimonialium sunt redacta.*

1 SECVNDA quæstio quę se examinandam offert est, †num videlicet si vassallus feudo priuatus fuerit, & postea restitutus, feudũ recuperatũ dicatur nouũ vel antiquũ, in qua quæstione author tractatus allegat iura ad vtranq̃ partẽ, & satis plene tangit materiã, sed ego considerandũ puto, an videlicet feudũ fuerit veraciter acquisitũ domino per realem apprehensionẽ post sententiam latã etiam ex verbis probationibus & tunc si per viam gratiæ fieret restitutio cũ alterazione qualitatũ substantialiũ, & nõ constaret ex verbis q̃ princeps velit iure feudi antiqui concedere, tunc sine dubio procederet authoris conclusio per iurã quę ipse adducit, vltra quę facit quod singulariter dicit Ang. in consi. xxxj. inci. do. Philippus vbi pulchre dicit q̃ debita reformata per compositionem non dicuntur amplius hæreditaria, quia renouata causa non dicitur hæreditaria, & sic primeua. allega. l. cũ hæreditas. ff. ad trebel. & idem tradit pulchre Aretinus in consi. clx viij. inci. in quæstione proposita, colum. penul. & facit bene text. in l. si ad me. ff. ad l. falc. quam author sequenti quæstione ad aliud propositũ allegat. vbi probatur †quod res semel alienata, recuperata per hæredem, dr̃ esse pœnæs eũ ex noua causa, eo quod semel extuisset dominiũ suum & ibi Bar. Alexan. inferunt ad quæstionẽ de emphytheota alienante & postea recuperante &c. & optime quadrãt tradita per Bal. & alios in l. ab emptione. ff. de pactis, quam Ioan. Raynaldi pro hac opinione adduxit, vbi dicunt quod vbi est semel facta traditio & translatum dominium, si post dissoluatur ille contractus, censetur esse nouus contractus, vt & noua gabella debeatur, & ita etiam tradit Bald. in l. si prædium. C. de edilitia actione. Bald. & Angel. in l. iurisgentium. §. adeo. ff. de pactis. & idẽ Bald. & Salyce. in l. ij. C. quando liceat ab emptione discedere cum similibus. Et in simili solet dici quod quando ædificium omnino destructum est, tunc dicetur, si reedificetur, omnino nouum ædificiũ, vt late tradit Ias. in l. ius ciuile. allegata per authorẽ. & latius in repetitione l. quominus. ff. de fluminibus. & præmissa sine scrupulo procedunt, quando princeps non est vsus verbo, restituo, sed si verbo restituo, vsus fuerit, tũc etiam post apprehensionẽ feudum dicitur antiquum ad hoc dicendum moueor primũ

3 †quod princeps infeudando rem etiam de nouo, potest dicere legem quã voluerit, & secundum eius voluntatem regulabitur natura feudi, vt pulchre Bal. inquit in consi. in ci. sanctissima & illustrissima regina, quod est positum inter consilia Ang. consi. cx. idẽ Bald. in c. j. de alienatione feudi paterni. & in c. j. in penulti. column. an agnatus vel filius. Iacob. Albe. post Iaco. ardiso. in c. j. de vassallo decrepite ætatis. & in c. j. de gradibus succedendi in feudo. tenuit etiam hanc opinionem Andre. de Iser. in cap. primo de contro. feudi apud pares terminanda eam etiam sequitur Marti. Lauden. & Card. Mediolanũ. in cap. j. de aliena. feudi paterni. Ale

© SCD - Université de Poitiers

uersio &c, tamen salua pace tanti docto, dixerim, confunditur ex doctrina singulari Bar. in l. ij. C. de fund. patrimo. lib. xj. vbi dicit quod ita difficilis est ablatio vel priuatio dominij vtilis sicut directi. & exclamãt omnes in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. & per illud dictum Bar. reprobat dictum Alex. Iaf. de Mayno. in l. cũ quidam. ad fi. iuij. col. ff. de libe. & posthu. Ex quibus omnibus premissis quadrata sequitur conclusio, qd etiam in crimine læsę maiesta. commisso contra principẽ dominum feudi, feudum non reuertitur ad dominum feudi, ipso iure, sed requiritur sententia, qd præsertim respectu agnatorũ, vt supra dixi allegando Bal. in. §. nulla. in fin. titu. p quos fiat inuestitura. non habet aliquod dubium, & ita intrepide tenendum puto quicquid dixerit author.

22 *Ex quibus* etiã correlarie infertur †qp cũ requiratur sententia ad priuationẽ feudi ẽt si delictum esset notoriũ non poterat procedi ad executionem, licet enim dicat Inno. in c. ex parte. de verb. signi. qp in notorijs debet potius procedi exequendo quam condemnando, & Bald. in c. ad nostram, tertio, de iureiurã. dicit quod in notorijs ordo est ordinem non seruare, tamen antequã ad id deueniatur, & pœna censeatur imposita, requiritur qd super illo notorio interueniat sententia vsque adeo qp notoriũ non sufficit, vbi requiritur sentẽtia maxime in materia priuationis, ita expresse ĩ materia feudali tradit Bal. per tex. ibi in c. vnico. qualiter dñs feudi proprietate priuetur, vbi dicit formaliter notoriũ nõ haberi pro sententia, & in materia criminali quod requiratur sentẽtia, nec sufficiat notorium expresse dicit Bal. in l. fin. per illum text. C. de male. & ideo dicebat Bald. in l. si maritus. C. de do. inter vir. & vxo. & in l. nam ita diuus. ff. de adop. & in l. cum fratrem. C. de his quibus

23 vt indig. quo † licet episcopus sit notorius homicida, non tamen debet deponi sine sententia & iuris ordine non seruato, & dicit Bal. in c. ad nostram in iij. de iureiurã. quod etiam in notorijs pars est citanda, & sententia est ferenda, quod in eis etiam requiritur talis qualis caufę cognitio, quia sentẽtia debet ferri de facto, ad quod allegat, capit. cũ sit romana. de appella. Et i, ea quidem. C. de accusatio. Et pro hac opinione mea vltra prædicta adduco glo. communiter approbam in c. euidentia. de accusa. quę expresse dicit qp super notorio sententia est ferenda, & idem dicit Bal. in l. cum fratrem præalsegata, & firmant Moder. in l. si vero. in. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisf. cogan. & Ang. multum not. in l. libertas. in. §. fin. ff. de stat. homi. vbi dixit qp si statutum dicit qp condemnatus de maleficio possit impune occidi querit quid si non est condemnatus, sed crimen est notoriũ, an poterit impune occidi, & dicit vt qp sic, quia notorium æquiparatur sententiæ, vt in l. emptorẽ in princ. ff. de act. emptio. vnde in notorijs proceditur executiue, i, potest incipi ab executione, vt in l. ictus fustium. ff. de his qui not. infamia. & no. Inno. in c. statuimus. de offic. deleg. & in c. ex parte in Christo. de verbo. signi. veritas tamen est in contrariũ, dicit ibi Ange. quia hoc notoriũ non equiperatur sententiæ, & dicit quod pro hoc est casus in l. quicunque. quæ est lex fina. C. de maleti. & maihe. quod dicit esse notoriũ, pro quo facit quod voluit Bald. in l. presbyteri. la prima in iij. column. ibi secundo quero. C. de episco. &

24 cleri. † vbi dicit quod licet iudici sit notorium, tamen non procedit ad condemnationem, nisi citet, quod dictum refert Felyn. in cap. cum olim. in viij. colum. post me. de rescriptis. & vltra adduco decisionem Bartol. in l. decem. ff. de verbo. oblig. Ludo. de roma, & Iacob. in l fina. ad princi. ff. si cer. peta. vbi dicunt quod licet non sit opus discussione, vbi notorium est debitorem non esse soluendo, tamen requiritur sententia, per qẽ declaretur ita esse, & adduco tex. singularẽ quem nullus Moder. allegat in c. cum dilecti de purga. cano. in verbo nimirum si crimen notorium existebat, non erat illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulgata. & ibi lucerna iuris canonici Ioã. And. dicit not. quod hic est tex. quod etiam in notorijs ferenda est sententia diffinitiua, nec sufficit solum præceptum iudicis, etiam si reus confiteatur statim, ex quo destruitur altera conclusio authoris, dum dicebat qp confessio operabatur effectum sententiæ vt bona confiscentur

25 confiscata ipso iure. † nam & in pœnis secũ trahentibus executionem, confessio nõ sufficit, vbi requiritur sententia, vt tradit glo. in c. super eo in princi. de test. & in c. denique de excep. & probatur in l. iij. §. lege. ff. de testi. & in l. qui ad statum. ff. de pœnis. & in l. qui iudicio. ff. de bonis eorum qui mortẽ sibi consciuerunt. & in l. si confessus, vbi Barto. plene. ff. de custo. reo. & Spe. & Bald. quos allegat author, nunqã dixerũt illud ad qd ipse eos allegat, sed loquitur duntaxat

© SCD - Université de Poitiers

principem in aliquibus iuribus, quia licet specialiter aliquid fuerit reseruatum, non per hoc derogatum videtur alijs qualitatibus quę alio modo & alia via includuntur, vt not. dicit Saly. in l. de crimine. in ij. oppo. per illum tex. C. de accusatio. facit tex. in l. prima. & quod ibi not. Bald. C. de diuer. rescript. vnde doct. in restitutione loquentes
7 dicunt † quod feudum restitutum censetur esse antiquum ex quadam subrogatione. Quia de iure quando vna res subrogatur in locum alterius, quamuis in aliquo discrepet, in alijs sapit naturam eius in cuius locū subrogatur. ita signanter tradit Paulus de castro in consilio. cxxix. incip. licet ista domina Liza, colum. fina. versicu. nec obsta. & formaliter ad casum nostrum adduxit. ita firmans Philippus Dec. consil. quinquagesimotertio incipiēs placet mihi. circa principium secundæ colum. & vltra præmissa allegat decisionem magis expressam, Soci. in l. gallus. §. etiam si parente. ff. de liber. & posthumis. vbi formaliter dicit quod licet apponatur aliquod pactum contra naturam feudi in investitura, tunc alteratur natura feudi consecutiuis pacti duntaxat, & non in alijs. & ibi al leg. optima iura. nec est verūq; verba apposita in restitutione, pro te, successoribus tuis, & habentibus causam a te alterent feudi naturam, quia illa verba in nullo alterant naturam feudi, quippe cum ex consuetudine generali Francie, de qua
8 in sequenti quæstione late dicetur † feuda quantum ad alienationem sint redacta ad instar rerū patrimonialium, expressio eius quod tacite inerat per consuetudinem non alterat naturam feudi, nec aliquid immutat l. fina. C. de fideiussoribus, not. in l. cum quo. ff. si certum peta. & late legitur & notatur. in l. tertia. ff. de lega. primo. & ita hac ratione in simili concludebant consulendo de verbis pro se & descendentibus in infinitum &c. Iaso. de Mayno, & Ambrosius de opiso. in causa illorum de beccaria, prout eos refert consuluisse. ita vt prædictum est collegium Bononien. in consilio suo posito inter consil. Francis. de cutte. consil. l. ad principium sexte colum. vbi etiam approbat præmissam maximam quare illa verba exprimentia quod ex natura rei inerat, non potuerūt naturam feudi alterare, immo remansit reuera feudum antiquum, nec obst. arg. de adiectione qualitatis, quia vt supra dixi non operatur vltra cōsequutiua pacti, nec impedit quo minus in alijs sortiatur naturam antiqui feudi, & ita concludo.

SVMMARIVM.

1 *Bona eius qui crimen læsæ maiestatis commisit subiecta restitutioni fideicommissi, an veniant in confiscationem.*

2 *Alienare prohibitus an possit delinquendo bona fideicommisso subiecta in fiscum transferre.*

3 *Vassallus ita testari potest de bonis feudalibus atque de allodialibus.*

4 *Vassallus qui subinfeudauit alteri si felloniam committat, an feudum reuertatur ad dominum.*

5 *Delictum vassalli commissum in personam domini quando agnatis præiudicet.*

6 *Vassallus legem contractus feudalis euertere non potest.*

7 *Contractus feudalis est innominatus, a consuetudine & non a iure ciuili inuentus.*

8 *Sententia contra condemnatum lata quando substitutis noceat & alijs ius prætendentibus.*

1 TERTIA quæstio quæ in hac materia proponitur est. † nam si bona comitētis crimen læsæ maiestatis sint subiecta restitutioni fideicommissi, venient in confiscatione. in qua cōne tenuisse loquutus est author, salua sua pace dixerim. primū adduxit in mediū q̄ in crimine læsę maiestatis quæ non possunt transire in hæredem extraneū, transeant in fiscum, & allegat aliqua iura quæ faciunt formaliter in cōtrariū, nam est tex. formalis in l. eos. ad l. iul. maiest. ff. quæ non reperitur in hoc correcta, qui vult per literas grossas iura patronatus quæ non transeūt in hæredem extraneum non transire in fiscum in crimine læsę maiestatis, & est text. rotundus in l. iura. ff. de iure patronatus, bene verum est quod dicte leges quæ dicebant iura patronatus reseruari filijs, sunt hodie correcte, eo quia filij sint effecti incapaces per l. quisquis. & ita loquitur glo. in his legibus, & etiam Bartol. sed quod transeant in fiscum non est verum, immo potius liberarentur liberti a iure patronatus, ita formaliter tradit Bal. quem ibi.

© SCD - Université de Poitiers

xand.consil.xxx.incip.quoniam omne datum optimum,colum.ij,volumi.j. & consil. lvj.incip.perspectis,xiiij.colum. in iiij. volu.& consil.x.circa.x.colum.v.volu.Franc. de Aret.consi.penul.in l.si mihi,& Titio.ff. de verbo.obligã.in quibus locis late concludunt,secundum principis voluntatẽ secundum regulari debere, vt etiam si sit nouum ex voluntate principis posit haberi pro antiquo, nimirum,quia princeps potest immutare substantiam actus,vt dicit glo.sing. in c.j.de capell.monacho.in vj. ad eam autem voluntatem principis colligendam,maxime verborum tenorem,& vim considerare debemus & secundũ verba dispositionẽ regulare,vt per multa fundamenta,quæ referre laboriosum esset,comprobat.Francis. de curte consi.xlviij.& consi.xlix.vbi plenissime loquitur,†& verba maxime i principium concessionis apposita,debent plene intelligi l.fi.de prep.agentium in rebus.lib. xij.l.si quando.de bonis vacantibus. lib.x. C.succedit nunc cp verbum,restituo, ex sua propria significatione significat repositionẽ in pristinum statum omnino.textus quadratus in l.secunda.§.fi.ibi,restituere autem videtur,qui omnia remittit in pristinum statũ ff.ne quid in loco publico,& tex.aureus in l. videamus.§.in fautana.ff. de vsuris dicit quod plenissimam significationem habet verbum,restituere,vt pro nõ facto actus restitutus habeatur, vt per restitutionem casus pro non aduento reputari debeat,& facit vulga.l.quod si minor.§.restitutio. ff.de mino.& tex.in l.prima in fi.C.de semẽ.pas. & resti.& in l.princeps.ff.de verb.signi. & in.§.restituti.insti.qui.modis ius patrie potesta.tolli. & in l.secunda ff.de natal. restituen.& in l.j.C.de iure aureorũ annulorũ, verbum enim restitutio,latissime patet.l.restituere.ff.de verborum significatio.l.in cõdemnatione.§.primo. & l. cum pretor.§.j. eodem titu. & facit capitu. venerabili. in verbo,plenarie,de officio delega. & text. in capitu. pisanis. de restitutione spoliatorum & melior tex.in l.lucius.§.primo ff.de administra.tutorum,vbi restitutio†facta ad bona plenissimæ interpretatur,vt extendatur etiam ad actiones quæ nunquam fuerũt in bonis,& tradit Bar.in l.fin.C.de sen.pas. vbi dicit quod plenissimæ debet restitutio interpretari.Angel.& Moder.in l. fin.ff. de constitu.principũ.& pulchre Anto. de Bur. consil.xx.colum.prima.Sicque cum verba premissa habeant plenam significationem remittendi omnia in pristinum statum,princeps illis vtendo nouiter non concedere, sed pristinam inuestituram suscitare voluit, quia cum secundum verba præsumat eius mens,constat cp de nouo voluit concedere, quod maxime ꝓcedit vbi est appositũ verbum,prout tui antecessores tenuerunt,quæ verba faciunt vt princeps iure feudi antiqui concedere voluerit,vt late deducũt scriben.in locis allega.& pro hac opinione est bonus text.coniuncta glo.in l. filio quẽ pater.ff.de lib.& posth.ibi,sed antiqui redditus & ibi ponderant omnes docto.& bonus tex.coniuncta glo.& ibi ponderat Paul. de cast.in l. peculium.§.si hære.ff. de peculio. & omnes post glo.in dicta l.quod dicitur allegata per authorem.ff. de impensis in rebus dotalibus factis.& probatur in dicta l. filio de liberis,& posthumis, quod etiã vbi facta esset executio habeat locum maxima præmissa,nam ibi loquitur tex.de filio emãcipato,qui reuera extiuerat patriam potestatem,& effectualiter,& tamẽ si arrogetur,dicit tex.quod non de nouo in patriam potestatem assumi, sed antique patriæ potestati redditus videtur,& tamen non est dubium quin omnino semet extiuisse,& ita in proposito esto quod res feudales omnino per apprehensionem reuerse essent ad principem, tamen restituendo non de nouo dedisse,sed ablatum feudum reddidisse videtur, maxime quando vtitur verbo,restituo,quod habet hanc plenam significationẽ nec obstat l. ab emptione.ff.de pactis. in qua est fundata opinio Ioan.Raynaudi, quẽ allegat author contra nam respondetur quod princeps potest hic facere & fingere in materia feudali etiam nouum feudum haberi pro antiquo, immo vt dictum est per verbũ,restituo, videtur velle quod confiscatio habeatur pro non facta,†& nõ est dubium quin princeps posit ẽi quantum ad effectus præteritos facere quod factum pro non facto habeatur. glo.singularis in clemen.j.in verbo,pro infectis.de immunitate ecclesiarum.textus in c.is qui.de sponsali.& matrimo. & text. in clementina prima de concessione præben. in fi.quare concludendum puto quod quando princeps vtitur verbo,restituo quod plenissimam habet significationem,vt infra latius dicetur in quarta quæstione, adijciẽdo maxime hæc verba,prout tui antecessores. feudum restitutum etiam post apprehensionem censendum esse feudum antiquum & non nouum,& maxime quando apprehensio non fuit effectualis per incorporationẽ, nec aliquid facit reseruatio quæ fieret per

© SCD - Université de Poitiers

tanquam per distinctionem, alias ad concordiam reducentem amplexus est & in ea persistit Iacob. Albe. in c. j. §. fina. in ij. conclusione in tit. quæ fuit prima causa beneficij amittẽ. & est æqua opinio & tanquã media distinguens sequẽda l. adeo. §. cũ quis. ff. de acquiren. rerum do. & ita eam firmat & sequitur Franc. de Cur. in d. consi. xlix. circa fi. consilij dicens ꝙ est æqua opinio, & ideo his casibus concludendum est feudum non reuerti ad dominum. fateor quod vbi præmissa cessarent, verior videretur conclusio ꝙ fideicommissum extingueretur, & ad id dicendum moueor primũ quia testator dun taxat sibi & hæredi suo legẽ imponere potest, & non domino feudi, vt videlicet feudum non, euertatur felonia commissa per eum qui vassallus erit pro tempore. nõ potuit enim testator nisi successori suo legem imponere, ita Bal. in l. ij. C. de vsucapio. pro empto. Confirmatur, quia non est in pote
6 state † vassalli legẽ contractus feudalis euertere, ex qua ab initio feudum sub ea conditione datum videtur, vt si vassallus fidelis sit, vt si ingratitudo committatur feudũ ad ipsum dominum reuertatur, & hoc modo per concẽdentem conditionatũ, & ideo nõ possunt alij agnati de hoc cum iustitia conqueri, quia traditioni rei sue põt vnusquisque apponere legem quam vult, l. legem C. de pac. ista ergo est quædam lex tacite apposita traditioni feudi, & istud est qd vult dicere tex. in d. c. j. §. fi. quę fuerit prima causa benefi. amittẽ. in illis verbis, vt habeat dominus hanc saltẽ suæ iniurię vltionem, subintelligitur enim in concessione feudi tacita cõditio, si primus cui fit concessio, & omnes ab eo descẽdẽtes, erũt grati versus dominũ, argumen. l. cum quis. ff. de sol. & l. stipulationẽ. ff. de iu. do. ergo quamprimũ aliquis ex descendẽtibus primi inuestiti committit ingratitudinem contra dominũ, cessat tacita conditio, sub qua feudum fuit concessum, ideo non est inconueniens ꝙ feudũ ad dominum reuertatur argumen. l. primę. C. de dona. quæ sub modo. Et hanc rationẽ formaliter assignat Fran. de Cur. in suo opere feudorum, in quinta parte in principio, & eandem rationem assignat Salyc. in l. ij. C. de liber. & eorum libe. Bal. in l. ie. xij. tabu. C. de legi. hære. vbi dicit ꝙ agnati priuãtur propter legem contractus. & idem Bal. sentit eandem rationem in dicto capit. primo. §. fina. quæ fuerit prima causa benefic. amittẽ. vbi etiam dicit ꝙ ista reuersio fit ex lege contractus. Et confirmatur & for
7 tius, † nam contractus feudalis est quidã innominatus cõtractus. est enim contractus in uẽtus a cõsuetudine & nõ a iure ciuili. nun quã enim fuit cognitus ciuibus romanis, qa si cognouissent, habuissent illũ exosum, qa quandam seruitutẽ sapit. ita Bald. in c. quæ in ecclesiarũ. de constitu. Quia omnes cõtractus quos cõsuetudo inuenit, vt contractus feudi, quia nomẽ vsuale habet magis adherẽt cõtractui innominato ꝗ nominato, ita Bald. in rub. C. de rerum permuta. Idẽ Bald. in l. fina. j. q C. quãdo liceat ab empti. disce. Idem Bal. in c. fina. col. ff. de causa possessio. & proprie. & sic videtur quidam cõtractus correspectiuus quales sunt cõtractus innominati, videlicet do feudum vt facias, idest vt sis fidelis. & ideo vbi ex parte vassalli non adimpletur contractus ex capite causę non secutę, repetitur res. succedit ꝙ vbi ex lege prioris cõtractus introducitur illius re solutio, omnia onera medio tẽpore imposita tollũtur, tex. est quadratus in l. iij. ad princi. ff. quibus modis pignus vel hypothec. solui. tradit expresse Bartol. in l. in diem. ff. de aqua pluuarcen. & in l. ij. ff. de in diem addictione. cum simi. Et iste rõnes sunt lõge magis vrgentes, quam quę per authorem deducuntur, tamen, vt dixi, nõ procederẽt in casibus præmissis, debet etiam temperari procedere hæc conclusio, quando sentẽtia lata cõtra vassallũ fuit lata ex veris prebationibus, secus si ex ficta confessione insurgente
8 ex cõtumacia & banno, † licet enim sentẽtia lata cõtra condemnatum noceat substitutis vel alijs qui possunt prætendere ius in consequentiam, vt probatur in l. contractu. ff. de re iudica. & tradit Bartol. in l. in diem. de aqua pluuia arcen. & sequũtur omnes in l. filiusfamilias. §. diui. de lega. primo nec requiritur illorum citatio, per tex. singulatem in l. prima. §. denuntiare. ff. de ventre in possessionem mittendo. tamen moderatur quando ferretur sentẽtia ex veris probationibus, secus si ex ficta confessione resultante propter contumaciam vel bannũ, ita formaliter tenuit Bartol. in l. cum filius. ff. de verbo. obligatio. quẽ ibi communiter omnes sequuntur, & idem tenuerunt Dynus & Raynerius in l. prima per illum tex. ff. quando ex facto tuto. Bald. & Salyc. in l. j. C. ne filius pro patre. Alberi. de Rosate in opere statutorum quæstio. cclviij. Nellus de sancto Geminiano in tractatu bannitorũ in secunda parte q. xxxiiij. & probatur optime in l. qui repudiãtis. ff. de inoff. testam. quem ad hoc deducunt Imo, & Alexand. in

© SCD - Université de Poitiers

sequitur Alexã.in apostillis,in illa l.j.C. de bo.liber.& sequitur ibi Saly. quando videlicet tale ius patronatus non proueniebat ex persona patris delinquentis, sed ex persona antecessorum.& est lata differẽtia inter illa iura patronatus quæ non possunt filijs incapacibus acquiri,& inter ius fideicõmissi quod debetur agnatis, qui nõ possunt

2 *effici incapaces ex delicto agnati† vnde ,prohibitus alienare expresse vel tacite non videtur delinquendo in fiscum potuisse bona subiecta fideicommisso transferre text, formalis in l.Imperator.ff.de fideicommissa.liberta,vel saltem per iura quæ author dedu xit vñr debere transire cum onere suo , & traditur etiã in l.cum pater.§.hæreditatem. de lega.ij. expresse loquẽs in fideicommisso illa ratione quod bona illi subiecta non possunt trãsire in hęredẽ extraneũ,quod nõ transeant in fiscũ per multa iura & authoritates quas allegit,concludit Alex.in consil. lxviij.inci.oportune consideratis , secunda & tertia colum.volu.iij.rationes suas longum esset transcribere,videri possunt,vltra illa iura facit quia quando fit translatio etiã in pœnam legati de vna persona in alteram illa semper fit cum onere suo l.gaio.in prin. ff.de alimen.& cibarijs lega.vbi no.Barto. idem Barto.in l.legatum.ff.de adimen.lega.*

Confirmatur, & maxime quia in Gallia feuda sunt redacta ad instar rerum patrimonialium, vt dicit Petrus Iacobi. in libellis suis in titu.de conditione ex mori,& voluit Ioan.Fab.in auth.ingressi.C.de sac.sanc.eccle.& hãc etiam consuetudinẽ Frãcie generalẽ refert Ias.in l.de quibus.ff.de legib.vbi

3 *dicit† q̃ vltra montes cõsuetudine generali obseruatur,quod possit quis de bonis feudalibus ita testari, sicut de allodialibus, subijciens id per cõsuetudinem introduci potuisse.allegat Bald.qui hoc dicit in cap. primo.ad fi.principij.quæstio.pe.de successione feudi.& idem not.docto.in c.significauit secundo de rescrip. cum si succedit q̃ vbi vna res redigitur ad instar alterius, in se suscipit qualitates & conditiones rei ad quã adequatur ita probat tex.not. in l.j §.j. ff.si quid in fraudem patroni, & text. in l. illud in princi.ff.de donatio.causa mortis. & late tradũt doct.in l.j.ff.de leg.j.& pulchre Bal. in l.omnia.C.de epis.& clert.qñ enim vna res efficitur ad instar alterius,vt sit bona si multitudo,,necesse est qualitates quę insunt vni inesse alteri.tex.pulcher in l.in testamẽto.ff.de conditio.& demon.Sicque videretur concludendũ q̃ sicut in rebus allodialibus fideicommissum nõ extinguitur per cõfiscationem , ita nec in proposito in bonis feudalibus quæ ad instar rerum allodialiũ, saltem quantum ad alienationem redacta sunt. Confirmatur, & fortius ex eo quod signanter tradit Ioan.Fab.in.§.ff.institu.de vsuf.& Io.Raynaudi in c.imperialem.§.illud.in ti.de prohibita feudi aliena.& Fede.*

4 *†Vbi quærũt de quæstione si vassallus subinfeudauerit alteri , & postmodum primus vassallus committat feloniam an feudũ reuertatur ad dominũ.& primo dicunt q̃ videtur q̃ sic, quia resoluto iure datoris &c. Allegãt l.lex vectigali fundo.ff.de pig.postmodum distinguẽdo,dicunt q̃ aut dominus cõsensit aut non.si cõsenserit non est dubiũ q̃ non reuertitur,aut non consensit, & tunc reuertitur, nisi is qui habet ius a vassallo, q̃ commisit feloniã sit paratus seruire priori domino & ab eo feudum recognoscere, ex quo sequitur in proposito q̃ vbi agnati quibus feudum ex fideicommisso debetur essent parati seruire priori dño,& ab eo recognoscere feudũ,ipse tenetur illos adimere,non obstante felonia commissa per decisionem alleg.quæ apponit gladium ad radicem,quam sequitur Iacob. de sancto Georgio in suo opere feudorũ in verbo dicticq̃ vassalli.ad fi.iij.col.& principio sequẽtis,qd omnino sine dubitatione procedit vbi vassallus postmodum restituitur, quia tunc secundus vassallus qui ius suum amisit in consequentiam ex resolutione iuris datoris, in consequentiam recuperat ius amissum,modo non fuerit in alium translatum medio tẽpore,sicut signanter tradit Iaco.de bel. in capitu.primo.in titu.hic finitur lex conradi, deinde consuetudines regni incipiunt, quẽ refert & sequitur Iacob.de sancto Georgio in loco allegato,& præsertim vbi non sunt descendentes quo casu feudum debet applicari agnatis & non reuerti ad dominum, etiam si felonia in eius personam commis-*

5 *sa fuerat , & iura quæ dicunt † quod delictum directo in personam domini commissum præiudicat agnatis debent intelligi, stantibus descendentibus, tunc enim quia descendentes qui titulo hæreditario deberent habere, capere non possunt, tamẽ quia proximiores sunt & excludunt agnatos & ipsi excluduntur a domino nimirum si dominus excludat tunc agnatos,quia si vinco vincentem te.Secus vbi non sunt descendẽtes, tunc enim agnati quibus iure hæreditario feudũ nõ obuenit,& sunt capaces,debẽt admitti excluso domino,hanc opi. mediam*

© SCD - Université de Poitiers

prout sunt casuum diuersitates, vt patet in l.si quis accepto.ff.de cōditio. ob cau. & in l.metum.§.ex hoc edicto.ff.quod met.cau.l. obeum.ff.de prescriptis verbis. & in l.cum mota, secundum vnum intellectum.C.de transactionī.posset ēt ad id adduci materia. l.qui res.§.aream.ff.de solutio.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verborum obliga.l. deferre.§.fina.cum.l.sequen.ff.de iure fis.l. quod in rerum.§.fina.ff.de lega.j.cum simi.

Quinto adduco aliud fundamentū magis astringens in simili.quod punitur in.l.ij.C.
3 de libe.& eorū liber vbi probatur † q̄ beneficium ciuilitatis ablatum per bellū, subsecuta pace remotiua belli nō censetur reintegratum,quā ita ponderat Ludo.de Roma.consi.cccclix.incipien.in proposita cōsultatione.& est bonus text.in l.cū seruus. ff.de alimen.lega.vbi legatum extinctū per alienationem factam de re legata, non recōualescit eadem re per testatorē recuperata, cui non obstat q̄ cessante causa &c.nam ex quo extinctio semel operata est suum effectum,non debet reconualescere fideicōmissum,licet postmodum cesset causa extinctionis.tex.no.in l.fina.ff.vnde liber.per quem dicit Barto.in l.titia.§.imperator.ff.de leg. ij.q̄ donatio reuocata per superuenientiam liberorum,non reconualescit,licet postmodum tollatur causa extinctiua, vt pote,quia filij suspecti decedant superstite parente.

Sexto & vltimo adduco decisionē Ang. formatā in illa.l.debitor.C.de fen.pass.vbi dicit respondēdo ad legem, qui res.§.rea. ff.de solutio.q̄ illa lex tertia intelligit vbi bona transierunt in fiscum cum onere suo, quia tunc non censetur omnino extinctum debitum, & ideo nimirum si ad illa restitutus teneatur ad debita,a contrario sentit q̄ vbi bona non transissent cum onere suo, q̄ tunc restitutus reincideret in pristinā obligationem, & hæc sunt quæ reuera iudicio meo non parum astringunt.

Quibus tamen non obstantibus,quæ reuera non obstant, cōtraria conclusio verior et tutior de
4 iure videtur & accedit primum † quod restitutio sui natura omnia reponit in pristinū statum per tura quæ supra deduxi in ij.qō. quia ratione fideicommissum extinctum per confiscationem, suscitari per restitutionem. decidit expresse Ludo.de Roma.qui non est lenis authoritatis, in consi.ccxlvij.incipien.primo dicitur.ad prin.ij col. Secunda facit,quia restitutio equiparatur fictioni postliminij,& retrotrahitur,& perinde haberi debet,ac si nunq̄ felonia esset cōmissa, tex.optimus ad propositum in l.si quis filio exheredato.§.penul.ff.de iniusto rupto irrito facto testa.& quod restitutio retrotrahatur.firmāt expresse Ang.& Imo,in l.si alienum.§.in extraneis.ff. de hæred.insti.& ibi clarius Paul.de Cast.post Bal.vbi dicunt q̄ vbi restitutus bona recuperat simpliciter restitutio trahitur retro,nisi agatur de præiudicio tertij,licet Bar,contrarium senserit in d.§.pe.l.ij quis filio exheredato, & hanc sententiam q̄ omnino retrotrahatur firmat solēnis doc.Caro.Ruinus in repe.§.& quid si tantum.l.gallus.de libe.& post. Tertio adduco in simili decisi.Rogerij de Peru.in consil.incip.punctus paulutius.posito inter consilia Bal.consi.lxtiij.in v.par. vbi dicit
5 † q̄ restitutus ciuis semper fingit fuisse retro ciuis, eo quod restitutio retrotrahatur, & idem sequitur Fran.Tigri.in cōsilio seq. pro quo allegat bo.tex.in l.aristo.ff.de manu.testa.ita, & vassallus remissa felonia retro semper debet fingi fuisse fidelis. Quarto facit,quia iura in alium translata quę fuerunt ablata condēnato ministerio iuris dum taxat secuta restitutione recuperātur,vt est tex.formalis,in l.siue patronus.in princip. ff.de iurepatro.& text.in l.fin.C.de senten. passis, & firmat Bald.in dicto.§.& quid si tantum.idem Bal.in c.domino guerram. in titu.hic finitur lex corradi,& idem Bald.in titu.de pace constan. in verbo priuilegia, & omnes nemine discrepante in dicto.§.& quid si tantū. & tamen eo casu ius respectu condemnati erat omnino extinctum, & maxime in casu l.fi.C.de sen.pas.vbi filius per deportationem patris omnino erat exutus a patria pote,& rū illud ius tam extinctū in præiudicium tertij, quia duntaxat ministerio legis sine facto hominis per restitutionē suscitatur,si igitur respectu condemnati restitui suscitatio iurium extinctorum locum habeat,a fortiori quantū ad alios,quippe fictio retrotractiua,quę illud operatur,fundatur super maxima equitate, vt late declarat Bar.in l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap. sed longe maior equitas versatur respectu tertij qui nō deliquit, & qui miseratione dignissimus est, q̄ respectu delinquentis, igitur &c. Quinto facit q̄ singulariter tradit Barr.in l.iuj.per tex.ibi.ff.de adimen.lega.
6 vbi eleganter inquit † q̄ exheredatio facta per patrem eoipso extinguitur & reuocatur q̄ causa illius inductiua tollitur & removetur.sic & in proposito,sublata per restitutionem principis felonia, causa inductiua

© SCD - Université de Poitiers

l.sepe.de re iudica.& multa congerit Fely. in c.cum Bertoldus eo.titu. Secundo deberet temperari & intelligi vbi videlicet agnati.essent citati saltem per proclama generale,secus si nullo modo,quia tũc nõ præiudicaret,ita tradit Bar.in extrauaganti, ad reprimendum.in verbo,per edictum Bald. in l.si eo tẽpore.C.de remissio.pigno.Ange. in l.si per lusorio.ad princ.ff.de appel.Soci. in d.l cũ filius.Moder.repeten.in d.§.diui. & est communis cõclusio quam in propria materia feudali firmat summus feudista Andre.de Iser.in c.si vassallus.in titu.si de feu. fue.cõtrouer.int.dominum & agna,vassal. vbi concludit,q; si feudum antiquum erat pœnes vnum de agnatione, sententia cõtra alium lata nõ nocet alijs agnatis nullo modo citatis,& ita in hac q̃one concludo salua cuiuslibet rectius sentientis correctione.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum quòd semel per confiscationem extinguitur,an reuiuiscat si restitutio sequatur.*

2 *Iniuria pacto sublata, pacto subsequenti nõ potest reintegrari.*

3 *Beneficium ciuilitatis quòd per bellũ auferitur,pace subsequuta belli remotiua redintegratum non censetur.*

4 *Restitutio sui natura in statum pristinum reponit omnia.*

5 *Ciuis quia restituitur semper ciuis retro fuisse fingitur.*

6 *Exheredatio per patrem facta eo ipso extinguitur, & reuocatur cum causa illius inductiua remouetur.*

7 *Restitutio omnia in pristinum reponens statum ad personas extenditur quæ in principalis consequentiam puniuntur.*

8 *Restitutione sequuta actiones contra restitutum reuiuiscunt.*

9 *Filio capti ab hostibus ante patris reditum obeunte,fingitur pater reuersus retro filiũ habuisse in potestate.*

10 *Restitutio etiam in tertij præiudiciũ retrotrahitur in iure sibi quæsito.*

Mens concedentis colligitur qualis fuerit ex verbis supplicationis.

11 *Princeps in dubio præsumitur vsus iure cõmuni, non gratia speciali.*

12 *Qualitas accidentalis quando magis attendatur quam naturalis.*

13 *Feudi natura alteratur per verba pro tẽ & successoribus &c.*

1 VARTA quæstio nunc se offert, an videlicet † fideicommissum semel per confiscationem extinctum, secuta restitutione reuiuiscat, & hanc quæstionem vltra deducta per authorem ad vtranq; partem examinare statuti. & pro parte negatiua q̃ ius fideicommissi extinctum non reuiuiscat, accedit primum iuris conclusio, quæ habet q̃ subsequẽs dispositio ex intellectu nõ inducit repetitionem eorum quæ in prima dispositione sunt d.l.per retentionẽ.C.de usucap.l.si tibi certam,ff.de adimen. leg.l.cum pater.§.pater certam.ff.de leg.ij.cum simil.

Secundo quia si qualitates adiecte dispositioni primo duranti non possunt intelligi repetite in dubio in dispositione secunda, in quam illius primo tunc durantis facta est translatio.l nouatione.ff.de noua.l.labeo.§. si.ff.de arbi.l.si cum hermes.C.locati.l.valerianus.ff.de præto.stipul.cum si.Consequẽs est, vt multo minus qualitates onerose huiusmodi adiecte feudo quas superueniẽs felonnia toraliter extinxit non intelligantur repetite in hac restitutione sequenti in quã non potest videri translata defuncti liberalitas inductiua fideicõmissi omnino extincta per confiscationem. Tertio probatur, quia id renouatũ quod de per se non est causa fideicommissi nõ põt inducere eiusdem fideicommissi iam extincti renouationem. ad hoc tex.ad propositum valde notabilis, licet vulgaris,in l.si vnus.§.pactus ne peteret,ff.de pac.verf.sed si pactum,† dicens iniuriam pacto sublatam nõ posse pacto subsequenti reintegrari.& subijcit rationẽ formaliter sic,non enim ex pacto iniuria nascitur,sed ex contumelia,ita igitur in proposito nostro ipsum fideicommissum quod non inducit principis beneficium, sed voluntas defuncti,non debemus dicere reintegratum ex restitutione. Quarto quia est notissima iuris regula quod sublatio cause præcedentis actus sublatiue de per se solum actũ iam sublatum non reintegrat sed opus est noua contractu q̃nq; uoluntario,quãdoq; coacto,

© SCD - Université de Poitiers

prout sunt casuum diuersitates, vt patet in l.si quis accepto.ff.de cõditio. ob cau. & in l.metum.§.ex hoc edicto.ff.quod met.cau.l. obtum.ff.de prescriptis verbis. & in l.cum mota, secundum vnum intellectum.C.de transactionl.posset ẽt ad id adduci materia. l. qui res.§.aream.ff.de solutio.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verborum obliga.l. deferre.§.fina.cum.l.sequen.ff.de iure fis.l. quod in rerum.§.fina.ff.de lega.j.cum simi.

Quinto adduco aliud fundamentũ magis astringens in simili.quod punitur in.l.ij.C.
3 de libe. & eorũ liber vbi probatur † ꝙ beneficium ciuilitatis ablatum per belũ, subsecuta pace remotiua belli nõ censetur reintegratum,quã ita ponderat Ludo.de Roma.consi.cccclix.incipien.in proposita cõsultatione.& est bonus text.in l.cũ seruus. ff.de alimen.lega.vbi legatum extinctũ per alienationem factam de re legata, non recõualescit eadem re per testatorẽ recuperata, cui non obstat ꝙ cessante causa &c.nam ex quo extinctio semel operata est suum effectum,non debet reconualescere fideicõmissum,licet postmodum cesset causa extinctionis.tex.no.in l.fina.ff.vnde liber.per quem dicit Barto.in l.titia.§.imperator.ff.de leg. ij.ꝙ donatio reuocata per superuenientiam liberorum,non reconualescit,licet postmodum tollatur causa extinctiua,vt pote,quia filij suspecti decedant superstite parente.

Sexto & vltimo adduco decisionẽ Ang. formatã in illa.l.debitor.C.de sen.pass.vbi dicit respondẽdo ad legem, qui res.§.: reã. ff.de solutio.ꝙ illa lex tertia intelligit vbi bona transierunt in fiscum cum onere suo, quia tunc non censetur omnino extinctum debitum, & ideo nimirum si ad illa restitutus teneatur ad debita,a contrario sentit ꝙ vbi bona non transissent cum onere suo, ꝙ tunc restitutus reincideret in pristinã obligationem, & hæc sunt quæ reuera iudicio meo non parum astringunt.

Quibus tamen non obstantibus,quæ reuera non obstant, cõtraria conclusio verior et tutior de
4 iure videtur & accedit primum † quod restitutio sui natura omnia reponit in pristinũ statum per iura quæ supra deduxi in ij.qõ. qua ratione fideicommissum extinctum per confiscationem, suscitari per restitutionem. decidit expresse Ludo.de Roma.qui non est leuis authoritatis, in consi.ccxlvij.incipien.primo dicitur.ad prin.ij col. Secunda facit,quia restitutio equiparatur fictioni postliminij,& retrotrahitur,& perinde haberi debet,ac si nunq̃ felonia esset cõmissa, tex.optimus ad propositum in l.si quis filio exheredato.§.penul.ff.de iniusto rupto irrito facto testa,& quod restitutio retrotrahatur.firmãt expresse Ang.& Imo,in l.si alienum.§.in extraneis.ff.de hæred.instit.& ibi clarius Paul.de Cast.post Bal.vbi dicunt ꝙ vbi restitutus bona recuperat simpliciter restitutio trahitur retro, nisi agatur de præiudicio tertij, licet Bar.contrarium senserit in d.§.pe.l.si quis filio exheredato, & hanc sententiam ꝙ omnino retrotrahatur firmat solẽnis doc.Caro.Ruinus in repe.§.& quid si tantum.l.gallus.de libe.& post. Tertio adduco in simili decisi.Rogerij de Peru.in consil.incip.punctus paulutius.posito inter consilia Bal.consi.lxiiij.in v.par. vbi dicit
5 † ꝙ restitutus ciuis semper fingit fuisse retro ciuis, eo quod restitutio retrotrahatur, & idem sequitur Fran.Tigri.in cõsilio seq. pro quo allegat bo.tex.in l.aristo.ff.de manu.testa.ita, & vassallus remissa felonia retro semper debet fingi fuisse fidelis. Quare to facit,quia iura in alium translata quę fuerunt ablata condẽnato ministerio iuris dun taxat secuta restitutione recuperãtur,vt est tex.formalis,in l.siue patronus,in princip. ff.de iurepatro.& text.in l.fin.C.de senten. passis, & firmat Bald.in dicto.§.& quid si tantum.idem Bal.in c.domino guerram. in titu.hic finitur lex corradi.& idem Bald.in titu.de pace constan.in verbo priuilegia, & omnes nemine discrepante in dicto.§.& quid si tantũ. & tamen eo casu ius respectu condemnati erat omnino extinctum, & maxime in casu l.fi.C.de sen.pas.vbi filius per deportationem patris omnino erat exutus a patria pote,& tñ illud ius tam extinctũ in præiudicium tertij, quia duntaxat ministerio legis sine facto hominis per restitutionẽ suscitatur, si igitur respectu condemnati restitui suscitato iurium extinctorum locum habeat,a fortiori quamũ ad alios.quippe fictio retrotractiua,quę illud operatur,fundatur super maxima equitate, vt late declarat Bar.in l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap. sed longe maior equitas versatur respectu tertij qui nõ deliquit, & qui miseratione dignissimus est, cũ respectu deliquentis, igitur &c. Quinto facit ꝙ singulariter tradit Bart.in l.iij.per tex.ibi.ff.de adimen.lega.
6 vbi eleganter inquit † ꝙ exheredatio facta per patrem eoipso extinguitur & reuocatur ꝙ causa illius inductiua tollitur & remouetur.sic & in proposito,sublata per restitutionem principis felonia, causa inductiua

© SCD - Université de Poitiers

extinctionis fideicommissi extinctio cessare debet, & fideicōmissum suscitari. Sexto & fortius ꝙ restitutio trahatur ad omnes q̃ fuerunt puniti in consequētiam, & quorum iura fuerunt resoluta resoluto iure vassalli committentis feloniam, deduco decisionem expressam Iac. de Belui. in c. j. in titu. hic finitur lex corra. et Iacobini de sancto Geor. in suo opere feudo. quos allegaui in quęstione precedenti qui formaliter volunt ꝙ per restitutionem eorum iura suscitentur quæ ex resolutione extincta fuerant, quę decisio habet magnam equitatem, & apponit securim ad radicem. Septimo adduco tex. formalem ad hoc a nemine ponderatum. in l. si. ff. de sentē. pas. vbi tex. formaliter vult ꝙ restituto principaliter damnato, restitutus is qui in consequentiam punitus fuit, & ita intelligit ibi gl. si. Octauo & vltimo adduco decisionem ad propositum singularē Saly. in l. eastitati. j. colum. C. ad l. iuli. de adul.
7 vbi singulariter decidit ꝙ eo quod restitutio omnia reponat in pristinum statum, trahitur etiam ad personas, quæ in consequentiam principalis puniuntur, sicut in casu subiecto. & proprie tex. in d. l. si debitor. C. de sen. pas. quam author allega. decidit casum. Nec obstat ꝙ Ang. ibi dicere voluit ꝙ illa. l. habet locum vbi bona transibāt in fiscum cum onere suo, nam reuera, salua pace tanti doctoris dixerim, non est verum, & ad eam cōfundendum ego adduco tex. singularem, quem nemo ponderat in l. ij. ff. de sentē. pas. & restitutis, vbi vult text. ꝙ licet simpliciter restitutus sine bonis non reincidat in pristinam obligationē, tamen si bona restituantur, reincidit, ita ꝙ si vellet dimittere bona, nō posset se exuere obligationibus, ex quo formaliter infertur ꝙ obligatio personalis suscitatur, & tamen non principaliter, ratione commitantie obligationis ad bona restitutus reincidit in pristinam obligationem, quia si duntaxat illa ratione dimittēdo bona liberaretur per l. ij. ff. quod cum eo. cum simil. vulg. & ideo glo. ibi singulariter dicit quod illud est ideo ꝙ ille in pristinum statum reponitur & non alia, ergo sequitur ꝙ respectu rei non tenetur necilla est principalis ratio ꝙ bona transissent cū onere suo, sed eo quod in pristinum statum omnino reponitur, quando recuperat bona, vnde ex quadam equitate lex non vult ꝙ damnatus restitutus teneatur, nisi bona recuperet, nimirum quia bona intelligebantur deducto ere alieno, et vbi non transissent cum onere suo dico ꝙ remaneret obligatus damnatus, saltim naturaliter, sicut dicimus i seruo qui remanet obligatus naturaliter sed quando creditores possunt habere regressum contra fiscum nimirum si tunc liberetur condēnatus, in vltimis autem voluntatibus quin hæredes sint obligati ex quasi cōtractu accepranda hæreditatem nemo est qui dubiter, quia sunt iura vulgaria ad aliud fundamentum, dum dicitur quod res semel extincta &c. Respondetur quod ficto retrotracti. ua restitutionis istud operatur, quæ quantū ad effectum facit quod non censeatur extincta ab initio obligatio, ad hoc deduco text. singularem in l. iij. ff. de senten. pas. vbi vult
8 text. † ꝙ secuta restitutione actiones directe contra restitutum reuiuiscunt, & tamen nisi fingendo nunquam fuisse extinctas non possunt suscitari directo, sed duntaxat vtiliter, vt no. docto. in dicta l. inter stipulātem. §. sacram. & sic consequens est vt restitutio quæ retro fingit, tollat omnino causam extinctiuam etiam quantum ad effectus præteritos, quod sine dubio princeps facere potest, vt dicit glo. singula. in clemen. j. in verbo, pro infectis de immunita. ecclesiarum, et propterea Bald. in l. imperialis. §. j. C. de nupti. dicit per tex. ibi ꝙ restitutio purgat omnem maculam, eo quod omnia reponat in pristinum statum. Nec obstat si dicatur quod fictio retrotractiua non potest habere locum hoc casu, eo quod medio tempore superuenerit inhabilitas propter omnimodam extinctionem fideicommis. nam respōdetur quod inhabilitas quæ concernit consequentia & non principale, & non impedit fictionem translatiuam retrotractiuam, etiam quantum ad illa consequentia, cum multa concedantur in consequentiam, quæ principaliter non conceduntur l. prima. in fin. princip. de authorita. tutor. l. quoties. C. de iudi. c. de prudentia, de donatio. inter virum & vxor. hæc limitatio probatur in l. si liber homo. §. si seruus. ff. ad legem Aquili. & in lege penulti. ff. de suis & legiti. hære-
9 dibus vbi habetur † quod si filius capti ab hostibus decesserit ante patris reditum demum pater reuertatur, fingitur retro filium habuisse in potestate. & ideo omnia bona filij applicantur ei iure peculij, & tamen tempore quo pater redijt extremum a quo non erat habile, cum filius esset mortuus & ratio est quia illud extremum veniebat in consequentiam, & ideo illius inhabilitas non consideratur, & istam limitationem ponit Bartol. in lege fina. C. de senten. passis, Ioan. de Imol. & Raphael Cuma. in

© SCD - Université de Poitiers

d.l.si is qui pro emptore. sic intelligentes tex.in l.sed si quis stipuletur.§.j.de vsufru. & ita resident.

Ad fundamenta quæ pro cõtraria cõclusione per authorem tractatus adducũtur, & primo dum dicit ꝙ restitutus non vt amplius possidere bona recuperata iure hæreditario, sed ex superuentẽti restitutione, & beneficio principis, quodq; ex beneficio principis fideicõmissum nõ inducitur &c. Respondet quod auctor falsum præsupponit, ꝙ videlicet bona recuperata non habeantur iure hæreditario, quia vt dictum est illa restitutio retro trahitur, nec aliquid de nouo dat, sed omnia reponit in pristinum statum, ita vt reddita bona non nouiter concessa videantur. Nec obstat pariter aliud fundamẽtum in quo dicitur ꝙ res semel alienata perpetuo durat alienabilis, nec reincidit in pristinum fideicommissum, & allegatur principaliter tex. in l.pater.§.quindecim.de leg.iij. Nã respondetur primo ꝙ ille tex.non habet locũ in materia feudali, vt est tex.singu.quem ad hoc formaliter ponderat Bal.pro limitatione dicti.§.quindecim.in c.j.de eo qui sibi & hæredi.suis masculis & fœmi. Secũdo respõdetur quod ista prohibitio est realis, & ideo non procedit dispositio.§.quindecim, qui loquitur in prohibitione personali. ita formaliter Bar.in l.peto.§.a fratre.de lega. ij.& quod tradit idem Bart. in l.pater filiũ. §.fundum.de leg.iij. Tertio respondetur ꝙ hic non fuit facta aliqua alienatio, licet enim per delictum videatur fieri alienatio, superueniens tñ restitutio, quæ retrotrahit, fingit nunquam delictum commissum, & in consequentiam alienationem non fuisse factam, quare suum fundamentum non procedit quod maxime procedit, vbi restitutio esset facta per viam iustitiæ, tunc enim non est dubium quod trahitur ad omnes in consequentiam, ita Inno, in c.auditis.de præscriptis.doct.in l.j.C.si vnus ex pluribus.vnde & tunc eo ꝙ omnia reponuntur in pristinũ statum. per l.quod si minor.§.fceuola.ff.de
10 mino.† restitutio trahitur retro etiã in præiudicium tertij in iure sibi quæsito, ita tradit Raph.Cu.quem sequuntur nouissimi in d.§.& quid si tantum, Nellus de sancto Gemi.in tracta.de banni.in j.par.iij.temporis. q.xj.& potest dici fuisse factam restitutionẽ per viam iustitiæ, qñ in præfatione narratiua illius continetur restituendum condemnatum fuisse per contumaciam, quia ex verbis supplicationis qualis concedentis fuerit mens colligitur, tex.nota.in l.j.de diuer. rescri.C.& tex.in c.inter dilectos.§.cæterum, de fide instru. Ioan.de Imo. in l.iudex.ff.de re iudi.& in simili in absolutione tradit Panor.in c.cum pro causa.de sentẽ.excommu. & quod idem tradit in c.ij.de treuga & pacum si.& etiam potest colligi mens principis ex suis proemijs & præfationibus.l.si, ubi no.Bal.& Imo.ff.de hære.insti.l.regula. §.licet.& ibi Bar.ff.de iur.& fac.igno.Bal. in c.cum terra.de elec.Alex.in consi.vij.in
11 cip.visis.& animaduertis.col.iij.vol.ij.† & in dubio iure cõi præsumitur princeps vsus & non gratia speciali.argu.l.in testamento. C.de test.milit.nam qñ factum superioris potest referri ad ius cõe, in dubio semper ita intelligitur, vt not.Bal.in l.bonorum.C.qui admitti.& est doctrina Inno.quam Io.And. Ant.de Bu.& oẽs sequuntur in c.dudum.de decimis.& no.Pau.de Cast.in l.princeps.ff. de legi.cum si.vt tradit Alex.in l.quanquã. C.de testa.milit.& in simili ẽt dicimus quod in dubio prmceps vẽ habere respectum ad ius cõe, vt tradit Inno.in c.innotuit.in princi.de elec.Ang.i l.bene a zenone.C.de quadrien.præscri.Pau.de Ca.in l.si testamentũ. C.de testa.Panor.in c.ad hæc de rescri.cum si.& facit l.si qñ.ad princ.C.de inof.testa.& vbi vtraq; qualitas, iustitiæ videlicet, & gratie concurreret, qualitas iustitiæ deberet potius attendi duplici ratione. Primo quia magis fouetur iure cõi, vt pulchre decidit Bal. in l.si quis decurio.C.de fal.Pe.de Anch.in c.canonum statuta. de constit.& est decisio tex.in l.nam & miles.ff.de intu.rup.& irri. fac.testa. Secundo quia fauorabilior est, vt dicit Bar.in l.cum quis.in fi.§.si quis pro
12 eo.ff.de solu.& sic magis attendenda,† quia licet alias qualitas naturalis magis q̃ accidentalis cõlideretur, tñ vbi accidentalis est fauorabilior, illa est attendenda.tex.est peregrinus in l.hæreditatem.in prin.ff.de castren.pec.si bene inducatur. Dum postremo author tractatus deducit ꝙ vbi sunt apposita ista verba & quibus dederis &c. vẽ concessa facultas alienandi, esset magna qõ, quam ipse non intrauit, an intelligeret permissa successio ab intestato, nam Bal. formaliter in c.feudum ea lege. si de feudo fuerit contro.dicit ꝙ per illa verba duntaxat censeretur data facultas alienandi, & sub eis solum comprehenditur vera & propria alienatio, & propterea inferi ꝙ non comprehẽditur illa quæ fieret ex delicto, quia non est propria alienatio l.si quis in tantum.C.vn-

© SCD - Université de Poitiers

de vi. ergo & in proposito videtur dicendũ ꝙ non comprehendatur alienatio, quæ fit per successionem ab intestato, quia nõ dicitur defunctus proprie alienasse, sed a lege defertur. l. lege obuenire dicitur. ff. de verb. significatio. & l. iij. §. de illo. ff. pro socio. & improprie ac ficte prouenit a defuncto. l. cõficiuntur. & l. si quis cum nullum. ff. de iure codicillorum, et formaliter Barto. iuncto eo quod dicunt ibi Ange. & Alexand. decidit in l. qui rome. in. §. duo fratres. ff. de verbo. significa. ꝙ vbi datur facultas alienandi gratuato per eum cui debet fieri restitutio fideicommis. ita demum præiudicat licentia concedenti, si bona fuerint alienata, vsque adeo ꝙ si non fuerint alienata debent peruenire ad concedentem licentiã prout alias
13 peruentura erant, †vnde de illa verba, pro te & successoribus tuis & habentibus causam &c. Non alterant, vt dixi naturã feudi in Gallia, cum tacite insit ex consuetudine, secundum quam permissa est alienatio rerũ feudaliũ sicut allodialium. Quia vt dixi in quæstione secunda, expressio eorum quę inherent nihil operatur, & est longũ discrimen inter ista verba quibus dederis vel habẽtibus causam a te, quia per illa verba habentibus causam &c. non videtur esse data aliqua facultas nisi vbi alias illam haberet de iure, nec ꝑsumit per ista verba princeps iuri agnatorum derogare voluisse. per iura vulgaria quæ deducere piget, et ita concludendum puto, saluo semper sanioris iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Pœna incapacitatis per legem, quisquis. inflicta filijs, an locum habeat in filiabus.*

2 *Dispositio odiũ irrationabile continens, nullatenus extendi debet.*

Statutum vni pro alio pœnam imponens, irrationabile dicitur, & iniquum.

3 *Constitutio quæ punit vnũ pro alio est iuri nature & diuino contraria.*

4 *Statutum dictans filio rebellium de ciuitate expellendos, ad filias nõ est extendendum.*

5 *Filiæ non censentur comprehense sub filiorũ exheredatione.*

Priuatio nunquã inducitur nisi specialiter exprimatur.

6 *Pœna incapacitatis filiorum quo ad extraneorum successiones, non debet ad filias extendi.*

Salycetus fuit excellentissimus doc. & præcipuus veritatis inuestigator, cuius opiniones plerunque medullam iuris continent.

7 *Verba quæ in dispositione odiosa apponũtur, ad alia non extenduntur.*

8 *Titulus institutionis respectu hæreditatis parentum, est honorabilis.*

9 *Heresis in quo differat a crimine læsæ ma.*

10 *Nati ex reductis in pristinam seruitutem propter ingratitudinem, serui sunt.*

11 *Veritas ignoratur eius quod multipliciter exponitur.*

12 *Extensio ex paritate rationis non fit in pœnis ipso iure inflictis.*

13 *dispositio pœnalis respectu delinquentis est reipublice fauorabilis, respectu vero filiorum continet odium.*

14 *Filius est portio quædam corporis paterni, sed & eadem caro dici potest.*

15 *Natus ex sola muliere absque virili semine, non est maculatus peccato originali, sed quis ille, Christus solus.*

16 *Maiestatem diuinam longe grauius est offendere quam humanam.*

17 *Constitutio pœnalis emanans ad vitanda animarum pericula, extendi potest.*

18 *Pœna legis, quisquis. quo ad incapacitatem successionis extraneorum, non trahitur ad filias.*

1 QVINTA quæstio quę ponitur in hac materia est, num †videlicet pœna incapacitatis filijs inflicta per l. quisquis. habeat locum in filiabus. & breuiter quicquid dixerit author tractatus, vera cõclusio est ꝙ pœna illius legis, quisquis. non trahatur ad filias nisi duntaxat inquantum exprimitur, nec sub nomine filiorum quibus pœna incapacitatis, quantũ ad omnem successionem infligitur, filiæ possunt censeri comprehense. Primo ista conclusio comprobabitur autho. scribent. Secundo deducentur rationes. Tertio respondebitur ad argumenta deducta per authorem.

© SCD - Université de Poitiers

Et primo ꝙ in illa l.quisquis. sub filiorum appellatione nõ cõprehendãtur filiæ dicit formaliter Bar.in l.j.ff.de verbo.significationem. sequuntur Bald.Ange.Saly.& Franc.de Are.in l. quicunq;.C.de ser.fugit.Imol.in l.si ita scriptum.de leg.ij.& ratio est secundũ eos, qꝛ licet alias in materia pœnali fiat extensio de persona ad personam, vt in l.si quis id quod.alleg.per authorem, & in multis alijs locis, habet locum, nisi odium sit irrationabile, quale dicunt esse in casu dic.l.quisquis.

2 ꝙ videlicet vnus puniat pro alio. † & ideo quia irrationabile odium continet, non debet aliquatenus fieri extensio, & ita ẽt pulchre consulendo concludit Phil.Deci.consi.lxiiij.incip. & diligenter &c.col.ij.& idẽ expressius firmat Fran.de Are.cõsi.xxxix. per totum & quod contineat odium irrationabile adduco primum quod Cy.dixisse signanter refert l.lege corne.ff.de vul.ꝙ statuta & constitutiones quibus pater pro filio, vel econtra filius pro patre punitur, sapiunt quandam tyrannidem.idem Bal.in l. dotis.C.de iure do.dicit ꝙ statuta quę imponunt pœnam filijs pro patribus, sunt valde dura & rigorosa.& idem tradit Angel.in l. sancimus.C.res inter alios acta. dicit ꝙ statutum imponens pœnam vni pro alio,licet sit tolerabile,tã nõ est laudabile, sed valde iniquum.& ideo idem Bal.in authẽ. si captiui.C.de epis.& cle.dicit ꝙ statutũ quo vnus tenetur pro alio , nunquam tanquam odiosissimum debet extendi maxime qũ pœna corporalis vel infamie, vt in proposito imponitur.nam ẽt si expresse hoc vellet nõ valeret tanquam inquisitum & irrationabile.dictat enim ratio naturalis quod gesta debeant ad authores suos restringi.& non extendi ad alios qui culpa carent,& ideo idẽ Bal.& Salyce.in d.rub.res inter alios acta.

3 † dicunt tales constitutiones esse contra ius nature & diuinum,& dicit formaliter Doci. in l.cum filij.ff.de verb.sig.ꝙ vbi reperitur talis constitutio licet valeat,tã non pôt negari quin sit valde dura & exorbitans, eo quod tendat in præiudicium non delinquẽtis & est bene notandum ꝙ Bald.& Saly.in d.rub.res inter alios acta.equiparant pœnã infamie pœnæ corporali,pro qua equiparatione facit text.formalis in l.iusta.ff.de manumis.vindi.& quod Bald.singulariter tradit in l.j C.manda.ex quibus firma resultat conclusio,ꝙ constitutio dicta,ns vt vnus puniatur pro alio, filius videlicet pro patre, est valde rigorosa & exorbitans ab equitate naturali & a iure diuino,quare strictissime est interpretanda, nec debet fieri aliqua extẽsio. Secundo adduco ꝙ videlicet vbi diuersa ratio militat in filiabus cũ in filijs, nunc nunquam dispositum in illis trahitur ad filias,ita singulariter Bald.tradit in l.seruus.C.communia de succes.sed in casu subiecto diuersa ratio militat,quippe in filijs. l.quisquis.dicit exempla criminis paterni metu,in filiabus dicit illas esse minus ausuras , nimirum quandoquidem filij ad bella ineunda proditiones faciendas habiles & apti esse possunt, filiabus vero arma deferre,proditiones conspirare sexus fragilitas non permittit. propterea Bald.in l.illa qui-

4 cunq;.de ser.fugi.dicit† ꝙ si statuto caueat vt filij rebellium expellãtur de ciuitate,nõ extendirur ad filias , quia cessat ratio. non enim propter sexus fragilitatem, ita ausure præsumuntur,vt docet experientia naturalis.vnde prout est in textu verbum meruuntur, delictum præsumptum filiorum punit, quæ præsumptio,ut dixi,cessat in illis,ergo sub filiorum appellatione non potuerũt cõprehendi,nec pœna filijs imposita potest dici repetita in filiabus. Tertio cõfirmatur præmissa, quia vbi constitutio loquitur discretiue de filijs,& filiabus,tunc quod dr in filijs nunquam extẽditur ad filias,ita singulariter tradit Bal.in l.in multis.ff.de sta.homi.sed in proposito lex illa, quisquis,loquit discretiue de filijs & discretiue de filiabus, ergo nõ possint in dispositione filiorum intelligi comprehense. Ex quo ẽt sequitur ꝙ attento quod habent specialem determinationem non debet fieri repetitio eius quod dicitur de vno in altero, per tex.ad hoc no. in limiti in c.cum dilecti.de donat.quem ibi ad hoc ponderant Card.& Imo.Bal.in c.secundo requiris.de appell.& in l.j.in fi.C.de legi.hęred. Quarto & expressius deduco quod voluit gl.in l.si ita.in verbo, natus.ff. de iniusto rup.quam ibi ponderat & sequit

5 Io.de Imo.quæ eleganter voluit † quod sub exheredatione filiorũ non censetur esse cõprehense filie.& sic in proposito,sub exclusione filiorum ab hæreditatibus extraneorum , non debent censeri esse comprehense filie,cum specialiter exclusę non reperiant.

Quinto facit quia in materia exclusiua, punitiua & priuatiua,qualis est ista, qd non est specialiter expressum non inducit priuationem,vt pulchre tradit Bal.in l.chirographis.C.si cert.peta.ẽt vbi maior versaretur ratio.ita pulchre idem Bal.in auth.ex testamento,C.de secun.nup.per tex.in.§.cũ igi-

© SCD - Université de Poitiers

tur, in auth. de non eligẽ. secun. nuben. col. j. cum si. Sexto et vltimo confirmatur, nam cum quantum ad exclusionem illa, l. sit valde odiosa, non debet fieri aliqua extensio, vnde dicit ibi singulariter Ange. prout eum refert Soci. in consilio cclxxv. quod habuit cõnem in Romandiola, in qua consuluit qd filij non prohibeantur capere ex testamẽto parentum qui non deliquerant, licet lex prohibeat illos capere ex testamento extraneorum, eo quod expresse non prohibeat ex testamento parentum, & ẽt quia valde odiosa sit non debet fieri aliqua extensio, qua rõne
6 motus Saly. tenuit † pœnam incapacitatis quantum ad successiones extraneorum nõ debere extendi ad filias, qui in hoc non habet contradicentem, & eit magne authoritatis. de quo exclamat Pe. de Anch. in c. canonum statuta. de cõsti. dicens q̃ Saly. fuit excellentissimus doctor, & præcipuus veritatis inuestigator, & quod eius opiniones solent cõiter continere medullam iuris, quem etiam secutus est, vt refert author, Ang. Ar. et. & isti duo non habent aliquem contradicentem, quare in materia pœnali, vt infra latius dicetur, & sequenda est eorũ opinio. cum quibus tñ sunt omnes doct. quos deduxi supra in princ.

Superest nunc ad argumenta in contrarium adducta respondere. Et primo adducit q̃. §. ad filias loquitur limitatiue, & dispẽsatiue, nam respondetur quod nõ est verum quod loquatur limitatiue. nam respõdetur, immo *est dispositio separata de per se quæ fit in filiabus* & licet limitatiue loqueretur, non propterea sequitur quod dispositio. §. præcedentis amplietur, in vi comprehẽsiua vltra suam significationem, vt Bar. tradit in l. generali. §. vxori. per tex. ibi. ff. de vsufr. lega. nec obstat pariter & dispensatiue loquatur, quia immo vt dixi, est dispositio separata. & posito q̃ dispẽsatiue loqueretur, esset verum respectu hæreditatis materne, vt videlicet non obstante quod imperator illas ab ea hæreditate excludat tñ reseruat eis certam portionem. Non valet pariter argumẽtum sumptum ex tex. in verbo, nec iure hæreditario, ad inferendum q̃ filie sint incapaces tituli hæreditarij, nam verum est respectu successionis materne, ad quam dũtaxat
7 verba illa referuntur, † quę cum sint apposita in dispositione odiosa, vt dictum est, & infra latius dicetur non debet extendi ad alias successiones. Nec valet dum dicitur q̃ si respectu successionis materne incapaces sint filiæ, quæ magis eis debetur, a fortiori respectu successionis extraneorum. Nam respondetur q̃ quando ratione alicuius indignitatis inducitur incapacitas, magis foret induci respectu successioni parentum q̃ extraneorũ, quibus esset quodammodo pœna non posse relinquere, vt videmus in filijs spurijs, qui a parentum excluduntur successione, & tamen non prohibentur succedere extraneis vel cognatis &c. l. hac parte. ff. vnde cogna. cum lim. Secundo si argumentum de maiori ad minus non habeat locum in dispensationibus simpliciter odiosis, vt est dictum singulare Hostien. in c. postulasti. de rescrip. vbi sequuntur omnes, a fortiori in hac materia q̃ est maxime odiosa. pœnalis, et correctoria tale argumentum procedere non potest, & minus valet dum
8 dicitur † q̃ titulus institutionis est honorabilis. de quo potuisset allegare text. formalem in l. filium. §. sed si portio. conuncta gl. in verbo. plenione. ff. de lega præstan. nam illud proprie procedit respectu hæreditatis parentum, esset enim satis dedecorum si nõ nominaretur hæres patris, præsumeretur q; ingratus, quæ consideratio non cadit respectu extraneorum, respectu quorum ad patria iudicatur titulus institutionis vel alius, quia cessat illa consideratio particularis, vt not. docto. in l. si quis priore. ff. ad trebellia. nec pariter obstat dum dicitur q̃ tex. in sui ratione voluit duntaxat per dictionem vt, quæ denotat causam finalem, q̃ filiæ haberent solum mediocrem alimoniam, & non *integrum emolumentum*, nam ratio ad dispositionẽ suam adaptanda est, & sic respectu successionis materne noluit imperator quod haberent integrum emolumentũ, sed duntaxat mediocrem alimoniam. quantum vero ad exterorum successiones, lex nihil exprimit, quare non debet fieri extensio. vt supra dictum fuit. Nec pariter obstat versiculus, id quod de prædictis, vbi secundum eum non repetitur verbum filiæ, sed filij tãtum, & sic ibi sub appellatione filiorũ comprehenduntur filię, nam posse id negari, vel si de filiabus intelligatur, debet intelligi modo præmisso. Non obstant pariter alia argumenta quæ extra textum per authorem adducũtur, quod sub appellatione filiorum continentur filię. & primum adduxit. c. vergentis, in fin. de hereti. vbi tex. loquitur de exclusione filiorũ a bonis patris delinquentis, & tñ nemo dubitat quin comprehendãtur filie, nam reuera non possum non admirari q̃ tam debile fundamentum in mediũ

© SCD - Université de Poitiers

obtulerit.nam cum bona heretici appliçen
tur fisco,nimirum si filia excludatur, qã de
necessitate illud sequitur,alie,pariter l.ma-
nicheos,in verbo, filios.C.de hereti,nã idẽ
respondeẽ, vel aliter respondendo dicimus
9 q̃,vt in sequentibus latissime dicetur,† lata
est differentia inter crimen heresis,et crimẽ
lesæ maie.crimen quippe heresis principa-
liter animam inficit & animam concernit,
& eadem ratio infectionis quantum ad ani
mam quæ militat in prole masculina , mili-
tat & in filia,quia quantum ad infectionem
animæ non requiritur audacia, & fragilitas
sexus nihil operatur. secus in crimine læsæ
maiest.in quo,vt dixi,diuersa ratio militat,
ex quo etiam sequitur solutio ad text.iuris
diuini allegatus per authorem.nam loquun
tur de punitione delicti concernentis ani-
mam, & de punitione spirituali,nec est ali-
qua comparatio offense dei ad offensam ho
minis,immo esset quasi hereticũ velle equi-
parare hominem deo,& dicere ita grauem
esse offensam quæ contra illum committit,
sicut contra deum. vt infra latius dicemus.

Non obstat pariter tex.in authẽ.qui,mo.
natu.effi.fui.§.pen.nam adhuc istud funda-
mentum est debilius , quippe eadem ratio
omnino quæ militat in filijs,militat & in fi-
liabus, eo q̃ ex dãnato coitu nate sint,quia
infectio prouenienes ex conceptione per le-
gem damnata, equaliter concernit filios &
filias,secus in casu subiecto,vt prædixi.Mi
nus obstat tex,in l.ij.C.de libe,& eo,liber,
nam de filiabus q̃ comprehendantur , nec
tex.nec gl,nec doc.faciunt aliquam mẽtio-
nem.& si comprehenderentur,alia ratio re
format pactum, nam vt ibi glo,intelligit in
10 finali solutione,ille tex.debet intelligi † qd̃
nati ex his qui sunt redacti in pristinam ser
uitutem propter ingratitudinẽ , sunt serui ,
modo vterque parentum vel saltem mater
sit ancilla,quia partus sequitur ventrẽ, alio-
quin volunt ibi gl.& doct.q̃ filij non essent
serui,& si cum ista ratio cõceptionis in ser-
uitute eque militaret i filiabus sicut in filijs,
nimirum si comprehenderetur. Nec ob-
stat pariter dum dicit author q̃ ratio q̃ ha-
bet locum in filijs quæ est, vt pater magis
torqueatur propter punitionẽ filiorum,mi-
litat & in filiabns.& ad hoc ponderat text.
in d,l,quisquis.in verbo , perire enim debet
paterno supplicio . exponit idem ad pate r-
num supplicium.nam ratio expressa in d.l.
quisquis.est,quia in filijs metuuntur exẽpla
paterni criminis . in filiabus dicitur minus
auforasconsidimus,illa ratio est expressa et
non altera,vt dicemus secundum illam igi-
tur duntaxat licet arguere , & non secundũ
non expressam,vt late tradit Inno.in l.si ve
ro.§.de viro.ff.solu.ma. Alex.late in l.si cõ
stante.ad prin.ff.eod.ti,bonus tex.in l.cum
pater.§.dulcissimis.de lega.ij.& in l.pater.
§.fundum.de leg.iij.Et dum dicit q̃ immo
altera ratio est expressa in text.ibi paterno
supplicio,id est ad paternum supplicũ. illa
expositio,vt vulgo dicitur.est glo.Aurelia-
nesi.quę corrumpit tex.nam tex.dicit q̃ im
perialis lenitate donat vita filijs, qui debent
perire paterno supplicio.et ibi gl.super ver
bo , paterno,dicit quod est interpositio , &
sic illa verba referuntur ad causam remis-
sionis pœnæ capitalis , quæ fit filijs , & non
pro ratione pœnę incapacitatis prolata sunt,
& quia et illa uerba possunt intelligi pater-
no supplicio perire debent , id est pœna &
supplicium patris debet in eos redundare,
& ilia est vera expositio , nescio vnde au-
thor suam traxerit,vnde cũ saltem illa ver
11 ba possint habere plures expositiones † eius
quod multipliciter exponitur veritas igno-
ratur,secũdum philosophum,vt refert Bal,
in l.nec quicquam.§.vbi decretum.ff.de of-
fi.procon.& lega.& sic non potest argui ex
eo.vt deducit late Alexã.post Imol.in d.l.ũ
constante. & dum postmodum subijciebat
quod expressa ratio in textu militat in filia
bus,nõ est verũ,vt supra dictum fuit. Ex
quo etiã sequitur solutio ad alias rationes ,
quas ex alijsiuribus author tractatus trahit
ad punitionem filiorum. nam respondetur
quod ille rationes non sunt expresse in d.l.
quisquis, ille pariter rationes sunt diuerse,
& quãdo plures rationes assignari possunt,
ex illis non potest fieri extensio,vt late cõ-
cludit Alex.in illa l.si constante. ad prin.ff.
sol.ma.& vt inferius subijcietur in crimi-
bus in quibus rationes ille exprimũtur , est
longe diuersa ratio. Et dum ex præmissis
argumentis author voluit concludere q̃ ap
pellatione filij fuerunt comprehense filiæ,
quodq; ex natura verbi, saltem ex larga si-
gnificatione,appellatione filiorum compre
henduntur filiæ,quo casu vbi militat ratio-
nis identitatis potest fieri extensio , allegat
aliqua iura,nam ad id multipliciter respon
detur, Primo illa regula nõ habet locum in
hac materia odiosa in præiudicium tertij,
vt expresse voluit Ioan.de Imol.in l.si ve-
ro.§.de viro.ff.sol.mat.dum allegat,l.patri.
ff.ad l.iul.de adul.idem Alex. in d.l.si con-
stante.ad princ. Secundo maxima autho-
ris non habet locum vbi simul pœnalis est

dispositio

© SCD - Université de Poitiers

dispositio & correctoria. gloss. singu. in cle. vt hi qui de ætate & qualitate. quam firmãt Imo. & Alexan. in locis alleg. q̃ lit pœnalis non est dubium, quod sit correctoria iuris antiqui, est tex. in l. eos. ff. ad legem iul. maiestatis. & in l. iura. ff. de patron. quibus expresse probatur q̃ olim non puniebatur filij in crimine læsæ maiestatis, immo iura patronatus eis reseruabantur, & sic. l. quisquis in hoc corrigit dic. l. eos, vt voluerunt glo. in dictis legibus. quare non debet fieri extẽ
12 sio. †Tertio respondetur q̃ illud nõ habet locũ in pœnis inflictis ipso iure, in quibus non fit extensio ex paritate rationis, vt dixi supra in j. q. & in proprijs terminis allegaui Soci. ita tenentem in consil. cclxxv.

Quarto & peremptorie esset opus q̃ militaret eadem ratio, vt ibi dixi, sed eadem ratio in propolito per omnia non militat, igitur &c. Non ob. pariter q̃ materia est fauorabilis, quia interest reipublicę &c. & allegat doctrinã Bar. nam illa doctrina Bar. salua pace tãti doctoris non videtur vsque quaque vera. causa enim immediata imponendi pœnam, est odium delinquentiũ, remota vero est fauor publicus, ad cognoscẽdum autem an dispositio sit fauorabilis vel odiosa, attendi debet causa proxima & non remota, secundũ Bal. in l. fin. C. de interdic. matr mo. quam rationem assignat Aret. contra dictũ Barto. in l. gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu. & etiã quidã moder. repeten. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca pro empto. vbi dicitur q̃ alias sequeretur q̃ omnis exceptio esset fauorabilis, cũ principaliter vel in consequentiam conseruat fauorẽ. quod tamen est falsum l. qui exceptionẽ. ff. de condi. indebi. & facit bonus tex. p hac opinione in l. ob id. ff. ad l. aquil.
13 q̃ tradit Bart. in l. fl. C. vnde vi. †Secũdo respondetur q̃ dispositio pœnalis est fauorabilis reipublice respectu delinquẽtis, sed quantum ad filios vt dixi, continet odium irrationabile, & non debet aliquatenus extendi, immo sapit quandam speciem tyrannidis. quare nimirum si hoc casu non sit fauorabilis, & sic non debet fieri extensio.

Non obstat pariter dum subijcitur q̃ ẽt in materia pœnali appellatione filiorũ comprehendũtur filie, nã supra plene respõsum est quod non habet locum in odio irrationabili, quale continetur in dicta l. quisquis.

Nec obstat glo. in d. l. quisquis, quæ illam loquentem de patre extendit ad matrẽ. nã fusia ratione reprehenditur a Salyce. & ab Ange. Aret. & q̃ illa glo. male loquatur demonstro aperta ratione, nam pater qui habet filios in potestate, nimirum si obliget filios ad pœnã, cũ & illos vendere possit in necessitate l. ij. C. de patribus q̃ filios distraxe. quę vt ibi dicunt omnes doct. & signanter Bal. & Saly. non habet locum in matre, habebatq̃ olim pater ius vite & necis in filium, vt dicit text. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. q̃ ius non concedebatur matri, vt ibi traditur. Secundo præsumptum crimen qd̃ punitur in filijs ex præsumptione exẽplt, militat in patre & non in matre, quippe cum pater tribuat formam in generatione, ab eo filij denominantur, & cum eo dicuntur eadem substantia, nec dicuntur diuersi a patre. vnde vna & eadem caro cẽsentur, secundum philosophum, & tradit text. formalis in §. hæc authoritas. xxxv. quæstio.
14 ne vj. † & propterea dicitur filius esse portio corporis paterni, text. in l. cũ scimus. de agrico. & censi. lib. xj. vnaq̃ & eadem persona cum patre reputatur. l. fi. C. de impub. & alijs substitu. quæ omnia non habent locum in matre. facit glo. singularis in l. ij. C. qui ætate vel professione se excusant. quæ signanter dicit iura quæ dicunt filium & patrem debere censeri eadem persona nõ habere locum in eo qui nõ est in potestate. & glos. sibi contraria in dicta l. quisquis. dicit formaliter q̃ filius emancipatus non punitur pœna illius legis, ergo respectu matris nunquam punitur, cum mater non habeat filios in potestate. Propterea tex. singularis in l. exemplo. de decurio. lib. x. C. vult, iura quæ dicunt filium a patre denominari debere, & non a matre. quæ iura late deducũt moder. in c. raynutius. de testamen. vsque adeo procedere. vt non valeat consuetudo in contrarium, eo q̃ iure quodam naturali, vt ibi dicunt docto. illud procedat, qua ratione sanctus Thomas in secunda secundæ q. lxxxij. de articulo non recordor, tenuit
15 formaliter in simili † q̃ si cõtingeret aliquẽ nasci duntaxat ex muliere sine semine viri, ille non esset contractus peccato originali eo quia mater non tribuat formã sed materiam & multa alia deduci possent. Nõ obstat pariter dum dicit quod illa lex quãtum ad filios non continet odium irrationbile, nã in principio huius quæstionis multis fundamentis demonstraui contrarium, & allegaui maximos legum vertices ita tenere, & dũ dicit quod deus qui misericors est nonnunquam punit filios propter peccata parentum nam miror quod iste doctor velit os ponere in cœlum, & punitionem

© SCD - Université de Poitiers

quæ sit occulto indicio Dei, vult comparare punitioni humane, cum nec in punitione nec in offensa sit aliqua cõparatio, vt subijcietur. Demum deduxit text. in cap. statutum. & in c. vbicunque. de pœnis, vbi dicit ꝙ istud est expressum in crimine hæresis ꝙ puniantur æqualiter filij sicut filij, & quod crimen heresis, & crimen læsæ maiestatis æquiparantur, per multa fundamenta, quæ deducit in quæstione sequenti nam respõ-
16 detur † quod videlicet longe grauius est diuinam ꝗ humanã offendere maiestatem l. hi qui sanctam C. de hereti. & text. in l. illo c. vbicunque de pœnis. & tex. met. in illa extrauag. Fede. quam ipse allegat dũ dicit, quãto magis, etiam vult arguere a maioritate rationis, quod argumentum procedit, sed econtra nunquam, & sic arguere econtra, videlicet de crimine heresis ad crimẽ læsæ maiestatis, esset arguere de maiori ad minus. Secũdo respõdetur ꝙ in crimine heresis ꝙ pœna & eius punitio extendatur, alie rationes militant, quæ nõ militant in crimine læsæ maiestatis. Primo, quia illud tendit in fa*uorẽ fidei, tunc. n. etiam in materia pœnali* verba largo modo & improprie intelligun tur, & sic fit extensio, ita singulariter nota, Panor. post Hostien. in c. ij. in fin. de diuor. Secunda ratio quia ex offensione diuina, si delicta grauiter non punirentur pestes, terremotus, & alia infinita mala, euenire possent. in auth. vt non luxuriẽtur homines cõtra naturam. colum. vj. Tertio quia tractatur de fauore animarum, tunc enim debet fieri extensio etiam iuris pœnalis, per illud quod not. glo. in c. sciant cuncti. & in c. fina. de elect. in vj. & ita tenet do. Abbas in consil. xxij. incip. in quæstione mouenda inter Anto. circa fi. idem tenet Ioan. And. in c. ex tenore. qui filij sint legi. & ibi Panor. reputat singulare & non tradendum obliuioni
17 † ꝙ cõstitutio pœnalis debet extendi, & largo modo interpretari, quando emanauit, vt euitentur pericula animarũ. idem tenet Geminia. in c. j. §. fin. in j. colum. de homi. in vj. & propterea Alexan. consil. xlij. incip. super præmisso themate. colum. fi. circa. fin. j. volumi. signãter dicit, quod fauore fidei & animarum, etiam in materia correctoria fit extensio. sicut enim anima præfertur corpori, ita bona illius præferuntur bonis corporis. & ideo nimirum si quantum ad crimen hæresis, quod est contagiosum & multos inficere solet, vt periculum animarum euitetur, fuerit introductum, vt pœna extendere tur. & hæc est solutio cui Apollo non respõderet Christo. vt verbis vtar Bal. in c. quæ in ecclesiarum. de constitutio. Potest etiam aliter responderi quod videlicet in illis iuribus comprehenduntur filiæ, quia expressum est. Item illa iura non loquuntur quãtum ad pœnam incapacitatis respectu successionis extraneorum, quare non militant, postremo author tractatus deduxit aliud fundamentum de extrauaganti Federici. vbi ponitur verbum, liberos. & de. l. fin. C. de bonis proscripto. vbi ponitur verbum, posteros. per quẽ verba vult. l. quisquis. quãtum ad vim comprehensiuam verborum filijs esse declaratam. nam quia primis onerata esset hæc quæstio, respondebitur plusquã peremptorie in quæstio. seq. in qua eadem iura deduxit author pro fundamento suæ opinionis, & etiam respondebitur ad extensionem passiuam, quam dicit habere locum in materia correctoria. ad quod etiã respondum fuit plene in prima quæstione circa fi.

Ex quibus remanent sublata omnia fundamenta authoris, quibus se Herculis ma-
18 *nu clauaui abstulisse putabat.* † estque consequens conclusio ꝙ pœna l. quisquis. quantum ad incapacitatem successionis aliorũ quam parentum nõ trahitur ad filias, & ita intrepide tenendum puto saluo semper laniori iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis, quisquis quæ loquitur in filijs ad nepotes an extendatur.*
2 *Nepos etiam venit appellatione filij.*
3 *Nepos in materia correctoria venit nomine filij.*
4 *Infectio criminis læsæ maiestatis lepra quædam dicitur omnes inficiens.*
5 *Pœna in crimine hæresis ad secundum gradum extenditur.*
6 *Nepotes vere nõ veniunt filiorum appellatione.*
7 *Nepos non venit filij appellatione in materia odiosa etiam in legis dispositione.*
8 *Priuilegium filijs concessum si ad nepotes nõ extendatur, nec odium.*
9 *Pœna incapacitatis spurij non trahitur ad nepotes.*
10 *Nepotes non veniunt nomine filiorũ in his in quibus interpretatio stricta fieri debet.*

© SCD - Université de Poitiers

11 Auus nepotes ad pœnam obligare non pōt.
12 Nepotes auo mortuo concepti ad eum nihil spectare dicuntur.
13 Nepotes filiorū appellatione continentur filio de medio sublato.
14 Verba legislatoris enuntiatiua non disponunt.
15 Relatiuum debet intelligi secundum qualitates relati.
16 Error præsumitur quando aliud in referente quam in relato reperitur.
17 Collaterales non puniuntur ob crimen læsæ maiestatis.
18 Pœnam in crimine læsæ maiestatis ad posteros transmitti qualiter intelligatur.
19 Constitutiones extraordinarie sunt apocriphe, nec allegari merentur.
20 Leges Cæsaris nō aliter recipiuntur in Galliis quam quod bonæ sint.
Rex Frācorū legibus Cæsareis nō subditur.
21 Asperitas dominorum temperanda est, non imitanda.
22 Heresis æquipari potest crimine læsæ maiestatis, at non econtrario.
23 Lex declaratoria pœnam imponens respectu pœne non trahitur ad præterita.
24 Punitionis ratio non æque militat in nepotibus sicut in filijs.
Causa magis in propinquo operatur quam in remoto.
25 Nepos patris imago dicitur.
26 Filius & nepos eadem persona censentur.
27 Delinquens in seipso punitur, in filijs autē nepotibus puniri non debet.
28 Pœna incapacitatis & infamiæ quæ infligitur filijs non trahitur ad nepotes.

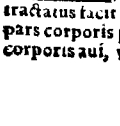

2 EXTO quēritur an pœna l. quisquis loquentis in filijs trahatur ad nepotes † propar te affirmatiua pœna l. quisquis extendatur ad nepotes vltra allegata per authorem tractatus facit, quia sicut filius dicitur esse pars corporis paterni, ita & nepos dī pars corporis auī, vt eadem proximitas in vno videatur sicut in altero, ita bellissime Bald. inquit consi. xiij. volu. iij, quantum enim ad naturam certum est quod nepos est ex radice auī, & caro filij, caro patris, similiter de nepote qui deriuatur ab auo nascendi ordine, vnde generatio nepotis est ex genere auī, nec posset naturaliter aliud prouenire *licut semen ex semine & riuulus ex fonte.* l. pronuntiatio. §. appellatur. ff. de verborū significatio, ita bellissime Bald. inquit in cō filio clxxvj. volumi. v. vnde idem Bald. in l. iij. C. de suis & legitimis hæredibus. dicit quod imago patris est nepos, & eandem affectionem quam habet quis in filium præsumitur gerere ad nepotem. textus singula. in l. cum auus. ff de condi. & demonstratio.

2 † & proprie appellatione filij dicitur venire nepos. dic. l. liberorum. ff. de verborum significa. immo de proprio significato, nam proprius sensus vocabuli est ille quem lex ei dat nō quem vulgus imperitum assignat; totum significat proprie quamlibet suā partem, sed nepos est pars ipsius filij l. cum scimus, & l. sed ad es. C. de agrico. & censi. lib. xj. & respectu nature appellatione filiorum continentur nepotes l. tutelas. ff. de capitis diminutione. & in dubio verba respectu nature proferri videntur l. fi. C. de his qui veniam ætatis impetrauerūt. Et quod proprie ex significato naturali appellatione filij veniat nepos firmat Iacob. But. in quadam sua disputatio. quam late refert Barba. in consilio cvtij incipien. Omnipotentem & immortalem Deum. colum. penultima, quarto volumi, dicēs quod hoc procedit ex significatione naturali proprie & vere, & quod nihil est ita verum sicut natura. & alleg. dic. l. liberorum in verbo, natura nos docet. eandem etiam disputationem Iacob. Butri. refert Bald. in l. maximum vitium. C. de liberis præteri. vel exhereda. & in l. gallus. §. instituens. ff. de liberis & posthumis. & tradit Petr. de Anchara, capitu. primo de constitutio. & in clemen. prima de baptismo. & multa congerit Barba. in consilio x. volu. secundo. Et saltem non potest inficiari quin ex lata significatione vocabuli nepos veniat appellatione filij. & vbi vnū venit appellatione alterius, etiam sub lata significatione modo sit eadem ratio dispositum in vno trahitur ad alterum. ita glos. in cle. j. de rescript. coniuncta glo. in cle. auditor. eod. tit. & glo. in clemen. j. de electio. sed ratio expressa in dicta l. quisquis, in nepotibus militat, igitur &c. & hanc sententiam fortius firmat Panormi, consi. lxxxvj. incipiente pri-

© SCD - Université de Poitiers

5 mo queritur vbi dicit † quod etiam in materia correctoria proprie appellatione filij venit nepos. Et hanc etiam conclusionē firmat late & sequitur Barba. cōsi. lv. & cōsi. lxiij. volu. ij. vbi plenissime loquitur, sicque videretur concludendū hoc casu nepotes esse cōprehensos ex proprietate sermonis, quia in materia quantumcunque odiosa nunquā ea iata interpretatio excluditur quę ex verborum proprietate insurgit. ita Ang in l. ff. ff. de constitutio. principum. Pulchre Areti. in l. cum lege per text. ibi. ff. de testamen. Calde. consi. j. sub titu. de cōsanguinitate & affinitate. Confirmatur, quia vt declarat Salyc. in d. l. quisquis. prout in litera est verbum metuuntur præsumptum delictum filiorum puniturque qui præsumunrur imitatores morum paternorum eo quod ex sangui ne infecto originem trahant quæ ratio eque

4 militat in nepotibus, nimirum † quia quantum ad id infectio criminis læsæ maiestatis dicitur quædam lepra quæ omnes inficit, & ita equiparat singulariter Bal. in cōsi. clviij. incipien. super eo quod quæritur ad finem secundę colum. volumi. iij. Et altera ratio scilicet vt retrahatur pater a delicto æqualiter militare videtur cum æqualis sit ad filium & nepotem affectio & dilectio, vt sentit Richar. malumb. quem refert Bald. in l. cum acutissimi. C. de fideicommissi. & formaliter tradit Barba. alleg. consil. lv. volu. secūdo vbi al a deducit, & latius in allega. consi. lxiij. eo. vol. vnde & nepos immediate dicitur nasci ex corpore aut. vt singulariter inquit Bald. in l. j. C. de condi. infer. sicq; ratio quæ militat in filio propter coniūctionem ex radice infecta originem trahente in exempla hæreditarij criminis metuūtur videtur æquo marte militare & in nepote cū immediate dicatur ab auo deriuari. Con-

5 firmatur. † nam cum in crimine hæresis sit declara uni pœnam extendi vsque ad secūdum gradum a fortiori locum habere debēt in crimine læsæ maiestatis. nam licet grauius sit diuinam quam humanam offendere maiestatem, tamen mitius in pœna videtur debere agi cum Deo, quam cum homine l. secunda. §. fin. de pollicita. & est dictum singulare Inno. in c. sicut dignum. de homici. & quod tradit glo. singu. in cap. fraternitatis. xii. quæstio. ij cum li. Ex quibus videretur concludendum pœnam incapacitatis l. quisquis extendi ad nepotes, & ista iudicio meo non parum astringunt, & forte magis quam quæ in multiloquio per authorē adducuntur.

Sed tamen præmissis non obstantibus quæ reuera nō obstant contraria conclusio est verissima & in puncto iuris intrepide tenenda, & pro fundamento veniat pri-

6 mum in actē cōis in iure conclusio † q regulariter appellatione filiorū non comprehenduntur nepotes vt concludit glos. ordi. in l. filij. ff. de verbo. signi. & glo. in cle. j. in verb. liberorum. de baptismo. & ideo ex proprietate sermonis sub verbo filiorū non est vis comprehensiua nepotū. vt notat Bar. in l. liberorū. ff. de verb. sig. vbi alleg. Dyn. in l. iusta interpretatione. per illum text. ff. de verbo. signifi. & idem sequitur Bald. in l. maximum vitium. col. iiij. ver. ex præmissis C. de libe. præte. vel ex here. & in l. gallus §. instituēs. ff. de libe. & post. & in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Pet. de Anch. in c. j. in xlj. col. de consti. vnde in dubio ab ea communi regula & proprietate verborum non est recedendum præsertim in materia odiosa l. j. §. is qui nauem. ff. de exercitoria & propterea formaliter ad propositum dicit Ioā. An. in nouella. in c. ad extirpandas. de filijs presbyte. q̄ si in casu c. statutum. de hereti. in vj. non fuisset expressum de nepotibus sub appellatione filiorū non fuissent comprehensi quod reuera apponit gladium ad radicem hesitationis, & ibi sequitur Bur. idem Ioā. An. formaliter in c. in quibusdam. de pœnis. & non est dubiū

7 † q̄ in materia odiosa etiam in dispositione legis appellatione filij non venit nepos, ita dicunt doct. in duabus decre. alle. & idē expresse Bart. in l. ij. §. filius. ff. ad tertul. Bal. in l. titius. ff. de lib. & posthu. in l. filius. C. ad mace. & quod idem tradit in l. sed & milites. ad prin. ff. de excu. tuto. vnde vbi agitur de onere siue odio filiorum nunquā sub illorum appellatione nepotes comprehenduntur, ita expresse Pau. de Cast. cōsi. clxx. inci. ne in proprijs. col. ij. vbi dicit q̄ appellatione filiorum non veniunt nepotes ex proprio significato, nec ex interpretatione in quacūque dispositione legis vel hominis quando non tractatur de ipsorum commodo sed onere, & istud per literas grossas voluit glo. sing. in auth. de resti. fidei. §. nos igitur. col. ix. quæ singulariter dicit prohibitionem alienationis factam filijs quia onerosa est non trahi ad nepotes, & idē tradit Bart. in l. filius familias. §. diui. de leg. j. Bar. in l. lucius. §. sempronie. ff. de leg. iij. Alex. consil. lvj. incipiē. idronandus. vnde iureconsultus in l. tij. ff. de excu. tut. dicit q̄ a significatio-

© SCD - Université de Poitiers

ne sumpta a voce non est idem esse filij & esse nepotis.idem traditur in l.quid si nepotes,ff.de testamẽta,tut.&.§.fi. insti. qui dari tuto pos.vnde dicit singulariter Bal.in con-
8 sil.volu.j.ad fi.j.col.† q̃ si priuilegium concessum filijs nõ extẽditur ad nepotes l.iubemus, C,ad trebel.a fortiori nec odium,& se queretur secundum eum aliud inconueniẽs q̃ eadem ratione odium ad omnes extẽderetur.vt ff.de postulan.l.j.ad fi. cum sequẽ. quod est falsum secũdum eũ.& pulchre subijcit q̃ filius est prima persona, nepos secũda,sed q̃ secunda persona sit prima, implicat impossibilitatem nature & præmissa non habent dubium quando verbum filius profertur cũ adiuncto vtpote quia dr̃ filijs suis vel eius vt dicit l.quisquis i verbis eius filijs,quia tunc non comprehenduntur aliquo modo nepotes.ita eleganter optima ratione decidit subtilis Socy. in d.l. gallus.§. instituens.de libe.& posthu.ad fin.secundæ col. Confirmatur & fortius quia in exheredatione facta per verbũ filios censentur dũtaxat exclusi filij.j.gradus ita qũ illa exheredatio certa appellatur, eo q̃ duntaxat liberi primi gradus contineantur l.titius.ff. de liberis & posth.& ibi formaliter notant omnes docto.& bonus text.in l. si quis filio exheredato.in prin.ff.de iniusto rupto &c. & in.§.posthumorum.insti.de exhereda.libero.& magis expresse in casu subiecto deduco alia fundamenta quibus facile respõderi non potest.Et primo deduco glo.singularem in auth.quibus modis natu.effici.sui §.fi.colla.vij.glo.in l.fina.C.de natur.libe. per quas Bal.in c.in presentia.de ꝓba.& in l.gallus.§.quid si is,ff.de lib. & posthu. quẽ
9 ibi omnes moder. sequũtur, firmat † q̃ pœna incapacitatis filij spurij non trahetur ad nepotes,immo nepotes possunt capere a persona vnde vitiũ originem trahit videlicet ab auo & tamẽ non est dubium quin ex radice abominabili & damnata originem trahant,l.fi.C.de natura.libe.quod pulchra ratione elegãter Bal.confirmat consil. cxlvj. in prima parte dicens, q̃ licet pater sit spurius,tamen nepos est habilis ad honores & successiones & omnia eo quia in eo non potest dici macula,licet ex infecta radice natus videatur potius enim debet inspici persona immediate q̃ mediata,quia causa proxima magis coheret causato q̃ remota.l. cum tale.§.penul.de condi.& demonstra.ff. & nota.in l.si mulier.ff.re amota.& subijcit q̃ non debet nepos odio paterno excludi nec inhabilitari, allegat.l. non tantum.§.si emancipatus,ff.de bono.posses. contra rab. quod dictum profecto apponit securim ad radicem. Secũdo deduco & specialius de cisio.forma.Bal.& Salyc.in l.ij.C. de patri. qui filios distra.vbi in terminis dicũt q̃ potestas concessa patri vendẽdi filiũ in necessitate,non extenditur ad nepotẽ, quia materia subiecta odiosa respectu filij non patitur hanc interpretationem vt sub illius appellatione nepos contineatur, quia longe maior est potestas in filiũ personam immediatam, q̃ in nepotem personam mediatam. & sic infertur q̃ si per contractum patri concessa sit facultas seruitutem inducendi in filios,non extendatur ad nepotes nec per delictum id licebit,per tex. ad hoc optimũ in l. imperator.ff.de fideicõmissa.liber. Tertio adduco decisionem Bart. in l.libertorũ. ff.de verbo.signi.quam sequitur Petrus de Anch.in cle.j.de baptismo.& Anto.de But.
10 in c.in quibusdam. de pœnis. vbi dicũt † q̃ in contractibus in quibus debet fieri stricta interpretatio sub nomine filiorum non cõprehendũtur nepotes.ergo a fortiori in hac materia continente odium irrationabile in qua longe strictior debet fieri interpretatio sub appellatione filiorum nõ possunt censeri comprehensi nepotes, & quia bonum est argumentum de contractibus ad delicta l. omnem ff.de iudi.l.ij.ff.de custo. & exhibi. reo. Quarto adduco quod in simili tradit Andre. Barba.vt referunt quidam moderni in l. fin.C.de primipilo.lib.xij.vbi dicit q̃ licet ex contractu primipilari teneatur filius licet non sit hæres,non trahitur ad nepotẽ.quia fuit inductum vt pater propter filiũ sagacius administraret, timore ne filius cogatur soluere,quæ ratio nõ habet locum in nepote, quia nõ præsumitur pater circa illum habere tantã affectionẽ quantam circa filiũ,& dicetur latius infra in respõsione ad argumenta authoris.propter quam rationem etiam solet dici q̃ lex. iij.C. de patria potestate.loquẽs in filio nõ habet locum in nepote,vt licet pater posit taxare pœnã filio imponẽdam, quia propter affectionem quam habet ad filium non præsumitur q̃ graue de eo supplicium petat, sed quia minorem affectionem ad nepotem gerere præsumitur,non habet locũ dispositio illius legis. Quinto add ico decisionem formatã Bartol.in l.patri.illum text.ff.ad legem iul. de adult. vbi dicit formaliter per rationem illius text.q̃ cum l.quisquis.contineat odiũ tertie persone,appellatione patris nõ comprehenditur auus, & sic vult q̃ licet pater

© SCD - Université de Poitiers

11 obliget filios ad pœnam, † tamen secus est in auo, qui non potest obligare nepotes ad pœnam. & ideo glo. sing. in d. l. patri voluit ꝗ lex permittens patri occidere filiã adulteram in adulterio deprehensam non habet locum in auo, eo ꝗ concernat odiũ tertie persone, & quia patri permittitur propter affectionem quam præsumitur habere ad filiam, quam non præsumitur auus æqualem ad nepotẽ habere, & illam glo. pro singulari deduxit ad hoc propositum Ludo. de roma. in repetit. authẽ. similiter. C. ad l. falcid; & reperio ꝗ in terminis consulendo solennis. docto. adhuc viuens Philippus Decius consil. lxiiij. allegato in præcedenti quæstione ita cõcludit in proprijs terminis. Ex quibus omnibus concludendum puto ꝗ pœna l. quisquis loquens in filijs non trahitur ad nepotes. quod maxime procedit vbi nepotes sunt post mortem aui concepti, ũc enim non possunt censeri exclusi nec effecti incapaces ex delicto aui, cum nihil tunc ei attinere dicantur l. si quis filio. §. primo de iniust. rup, & irri. fact. testa. bonus text. in l. titius. ff. de suis & legi. hære, & l. prima. §. si quis proximior. ff, vnde cognati. per quæ iura dicit Bald. in cap. primo ad princi. secundꝗ colum. in tit. si vassallus feudo priueturi ꝗ inter nepotem conceptum post mortem aui & ipsum auum nulla vnquam fuerit iu
12 ta cõsanguinitatis. † nepotes ꝗenim qui post aui mortem concipiuntur, non proprie sed abusiue nepotes dicuntur l. item pretor. §. fin. ff. de gradi. affinit. per quam Bald. ita dicit consi. clxxvj. volu. v. subijciens ꝗ nemo mortuus potest incipere esse auus. l. qui libertinus. §. posthumus ibi, nec quisquam. ff. de bonis liberto. & propterea dicimus in nepotibus post mortem aui conceptis, ciuilitatis & originis aute iura non inesse, nec suorum in hoc conditionem sequi auorum. glo. in l. assumptio. §. j. ff. ad municipa. Cyn. in l. ij. C. de iurisdic. omnium iudicum. Secunda procedit hæc conclusio sine dubitatione vbi pœna habuit vel potuit habere locum semel in filijs vbi enim appellatione filiorum in aliqua dispositione comprehendunter nepotes, si illa dispositio habuerit vel potuerit habere effectum in persona filij, etiam in fauorabilibus, non debet extẽdi ad nepotem. ita formaliter concludit Bartol. in dicta l. liberorum. ff. de verbo. significꝗ. quem sequitur Alexand. consil. cv. colum. secunda lib. j. incipien. perspectis verbis. idẽ Alexand. consil. xj. incip. ponderatis his. colum. vj. lib. iij. & alibi sæpe, & hoc est ꝗ docebat Iacob. Butr. in sua dispu. quem refert Bald. in d. l. gallus. §. instituens. ff. de libe. & posthu. Ioan. And. & Anto. de Butr. in d. c. ad extripandas. de filijs presbyte. & multi solennes docto. in eorum subscriptionibus ad quoddam consilium positum inter consi
13 lia Soci. consi. vlti. prime partis. † quibus locis voluerunt appellatione filiorum etiã ex dispositione legis nepotes contineri quando filius est sublatus de medio. vbi vero filius est in medio, tunc volunt ad nepotẽ dispositionem non trahi, eo ꝗ filius sit in medio in quo dispositio locum habere potest. & multa alia deducentur fundamenta in responsione adargumẽta deducta pro contraria conclusione.

Nunc deueniendum est ad solutionẽ argumentorum deductorũ per authorem. Et potissimum fundamentum authoris in verbo liberos apposito in extrauaganti Federici per quam dicit l. quisquis esse declaratum habere locũ etiam in nepotibus. & pro eadem declaratione deduxit tex. in l. fi. C. de bo. proscrip. in verbo, posteros. ad quæ iura multipliciter responderi potest. Et primum esto ꝗ extrauagans Federici esset approbata & recepta in regno tamen ex illa non potest assumi fundamentũ validum. Primo illa verba sunt narratiua alterius constitutionis & ex verbis narratiuis legis non est licitum sumere aliquod argumentum, ita glos. quæ solet dici singularis in l. vna. C. quando non petentium partes. quam ita allegat Ludo. Roma. in authen. similiter. C. ad leg. falcidiam. & in consi. cxxxiiij. incip. pro declaratione prime dubitationis. & idem voluit glo. in c. audiuis. in ver. ex postfacto. in fin. de electio. & glo. in c. ij. in verb. non teneris. & ibi Geminia. ad hoc notat de dolo. & contu. in vj. glo. in c. j. in ver. collationem. de rerum permu. eod. libr. & pulchre Rapha. Cuma. in l. si insulam. ff. de verbo. obli. & l. qui rome. §.
14 calimachus. eo. ti. † vnde hæc verba enuntiatiua prolata a legislatore non disponunt nec licitum est ex eis arguere secundũ Bart. in l. extat. in vlt. col. ff. qp mer. causa Saly. in l. accusationem. C. de accusa. & in l. qui se patris. in vij. col. vbi late Alex. C. vnde liberi. sit est consequens vt cũ illa verba sint enuntiatiua non pôt ex eis assumi argumẽtũ validum, nec obstat dum dr ꝗ ex verbis enuntiatiuis potest inferri ad declarationẽ nã respõdetur & perẽptorie ꝗ attẽto ꝗ hoc verbũ filijs eius appositũ in d. l. quisquis est verbũ certũ sui natura duntaxat in materia

© SCD - Université de Poitiers

in qua probatũ fuit cõprehensiuũ liberorũ primi gradus.d.l.titius.vbi not.omnes.ff.de libe.& posthu.extendere vlterius non esset declarare,sed tunc diceretur esse noua dispositio.ita declarat Pau.de Cast.in l.hæredes palam.§.sed si post.ff.de testa. idem docto.in consil. cl vj.incip.viso & examinato puncto.col.fi.& in simili tradit Pet. de Ancha.in consi.cccxcix.incip. præmitto.p clariori decisione,col.fi.Or quod per illa verba enuntiatiua inducatur noua dispositio vt præmissum fuit non potest vlla ratione sustineri,ergo nec quod per illam extrauagantem ad nepotes fuerit facta extensio.

15 Confirmatur,†nam cum illa extrauagans referat alterã constitutionem,debet intelligi secundum qualitates relati & ab eo debet recipere limitationẽ & restrictionẽ.tex. aureus in auth.de filijs natis ante dotalia in strumenta.§.fi.col.iij.quem Bal.ad hoc propositũ dicit singularem in rub.de rescript. facit.l.nihil.ff.de coniun.cum emanci. libe. & quod generaliter referens intelligatur secundum qualitates relati,& eo modo debet restringi.probatur in l.in testamento. & in l.si ita scriptum.ff.de condi.& demon.& in l.ex esse.ff.de hære.institu.tradit formaliter Bar.in l.j.ff.de receptatoribus.idem Bar.in l.j.ff.fur.nau.caupo.stabu.& idẽ in l. si quis seruum.§.fi.ff.de leg.ij,sed l. quisquis relata per imperatorẽ,quia non põt censeri relata altera constitutio loquitur in liberis primi gradus per verbum filijs,ergo & illa constitutio Federici referens ponendo verbũ liberos,debet intelligi de liberis primi gradus,vt a relata restrictionem recipiat,& ad hanc maximam coadiuuandam accepit ad-

16 huc duplex iuris conclusio, primo†q̃ vbi in referente aliud quam in relato continetur præsumeretur esse error, ita formaliter voluit Bal.in l.ij.C.de errore aduocatorum pulchre Alex.in consi.ix. volu.v. Secunda nouo constitutiones per antiquas declaratur & limitantur l. non est nouum.ff. de legi.glo.in auth.offeratur.C.de litis contesta. & glos.in l.sciendum.ff. qui satisdare cogã. tum simil, & ideo nimirũ si illa constitutio Federici loquens per verbũ,liberos restringatur & limitetur per.l.quisquis anteriorẽ. in liberis primi gradus,magis enim præcedentia faciunt ad declarationem sequentiũ q̃ econtra.Bar.in l.filium.ff.vt in possessio. leg.& in l.si a via.ff.de condi. & demõstra. & in l.quisquis.de lega.iij. & præsertim qa præcedens constitutio, videlicet illa l. quisquis,quantum ad id est specialis loquens in liberis primi gradus , altera vero generaliter nimirum si recipiat restrictionem a speciali per iura allegata. Secundo respondemus & perempiorie tam ad verbum, liberos,positum in dicta extrauaganti,quam ad verbum,posteros,positum in dicta l.fi,quod cum illa constitutio quãtum ad filios sit valde odiosa & irrationabilis , debet strictissime interpretari vt reducatur ad terminos saltem l.quisquis. Et pro ista ratione adduco decisionem singularem in terminis Ioã. An.in nouella in c.vbicunque de pœnis,lib. vj.vbi dicit q̃ papa propter crimen lęsę maiestatis condemnat Titium & cognationem suam,debemus secundum Gratiam,qui hãc quæstionem Bononiæ disputauit, tria consi

17 derare.†Primum an debuerit propter crimen læsæ maiestatis punire collaterales,& certum est q̃ non. cano. si quis cum militibus.vj.quæstio.j.c.fœlicis.§.ceterum de pœnis.Secundo an potuerit ex plenitudine potestatis,& vtique potuit,vt est casus clarus in dicto.§.cæterum. Tertio an voluerit, & in hoc dicit consulendum principem, & si id commode fieri nõ possit , restringendam esse sententiam vt non comprehendat collaterales,sed duntaxat eas personas quæ de iure puniri possunt,qua ratione in simili cõcludit princeps iureconsultorum Franc. de Aretio consi.xxxix.q̃ in casu in quo consulebat in quo erat appositum verbum generale dubium filiorum dicit q̃ non intelligebatur de filiabus in illo statuto facto super punitione rebellium,eo q̃ tale statutum debebat recipere interpretationem secundũ dispositionem iuris communis & quia quãtum ad filios continebat odium irrationabile,non censebantur comprehense filie,& in fin.consil.aliud dicit q̃ bene facit ad propositum.q̃ interpretationem suam coadiuuabat in casu in quo consulebat, q̃ intentio populi non fuerat aliquid de nouo statuere,tum quia vbi agitur de iuris iam concessione extensione,restringitur vniuersalis dispositione quis indebite damnum incurrat,allegat Baldus in l.sequens. in princip.C.de innoffic.testamen.Bartol.in l. prima.§.nuntiatio.ff.de ope.noui.nuntiatio.& in l.prima.C. de sacrosan. eccle.& in l. terminato.C.de fructi. & litium expen. Ex quibus omnibus infertur ad propositum q̃ verba constitutionis Federici & illius l. fina. debent restringi & limitari secundum terminos.l. quisquis. & istud est peremptorium & sine replica. Respondemus vlterius ad lege fina.C. de bonis proscrip.

© SCD - Université de Poitiers

18 in verbo posteros, ꝙ dum dicit † ꝙ in crimine læsæ maiestatis pœna ad posteros transmittitur, loquitur quantum ad confiscationē bonorum patris, nam in præcedētibus reseruabantur filijs & filiabus bona patris in alijs delictis, in hoc autē crimine dicitur ꝙ pœna scilicet confiscationis bonorum patris transmittitur ad posteros, & sic nihil ad propositum quantum ad pœnam incapacitatis, dicimus vlterius ꝙ illa extrauagās Fēderici non potest nec debet allegari in causarum decisionibus. Primo illa non est insertam volumine authentico, & sic non censetur de approbatis, glos. in c. si romanorum, & ibi summe not. Domi. xix. dist. Anto. de Bur. in prooemio decretalium, late Felv. in c. pastoralis, de fide instru. & in c. j. de re iudi. facit glo. in l. eos. C. de offi. magis. mili. & quod tradit Bald. & omnes in l. scriniarios C. de testa. miti. vbi dicunt ꝙ descripti in libro, aliorum sunt approbati, non descripti vero non sunt approbati. Et propterea cū sit extraordinaria constitutio quę non reperitur in voluminibus iuris, nō potest, & nō debet pro lege allegari, vt in simili dicit gl. in tit. u. de prohibita feudi aliena. per totum & in ti. quot testes sunt necessa. Bal. in c. j. de

19 gradi. suc. in feu. † vbi dicit extraordinarias constitutiones esse apocriphas & nō debere allegari, & expressius Ioā. Raynau. in. §. quia vidimus. qui feudum dare possunt dicit ꝙ tales extraordinarie cōstitutiones nō debent allegari nisi fuerint practicate, & ideo licet Galli leges ciuiles vt bonas receperint, vt in simili dicit Bald. in c. translato. de consti. tamen ille intelliguntur recepte quæ sunt in volumine aliarum & non alie, & sic cum illa constitutio Federici nec expresse nec tacite recepta reperiatur, non ligat quantum ad pœnam nec debet obseruari. gloss. in c. j. de treuga & pace. Archi. in. §. fina. iij. distinct. Mathe. & Cardi. floren. in prooemio clementinarum. in. §. vniuersitate, & pulchre Cæpola Veronen. consi. xiij. incipien. stante quodam decreto. colum. iij. & sequenti. vnde maxime in hoc regno leges imperatorum non nos ligant, nisi quatenus fuerint recepte, vt sentit gloss. singularis in verbo, romanorum. institu. de patria potestate. & propterea Bal. in l. nemo. C. de sen-

20 ten. & interlocu. omnium iudic. dicit † ꝙ Galli recipiunt leges romanorum inquantum bone & non alias, & maxime in consistorio principis leges imperatorum pro ratione duntaxat debent allegari & non pro authoritate. Bald. in cap. primo. §. iniuriam, de pace iura. firman. & propterea sing. Oldra. dicit in cōsi. lxix. colum. iij. ꝙ in Hispania est statutum, vt quicunque in cōsistorio principis allegauerit legem rigorosam imperatorum puniatur pœna capitali, ꝙ maxime procedit in illustrissimo rege nostro Frācie. Rex enim Francorum francus est a legibus romanis, & dedignatur legibus subijci, & sola ratione intellectus regitur & gubernatur, ita bellissime Baldus inquit consilio ccxxvij. in tertia parte. & in sequen. consil. dicit ꝙ super omnes reges mundi rex Francie obtinet coronam libertatis, Regis autē clementia debet rigorositatem legum temperare, quia beatissimus est ille rex qui sedet super cathedram æquitatis. Vnde proprium regis est dispensare super lege rigo-

21 rosa. † Nā & lex ciuilis dicit ꝙ nimia asperitas dominorum temperāda est non sequēda. l. secunda. ff. de his qui sunt sui vel alieniur. ita ad propositum Bald. inquit in consi. ccclxiiij. volu. iij. sicque in regno hoc & leges quæ saperent quasi tyrannidem nō sunt recepte nec recipiende, cum & maxime tēporis qualitas non requirat tantam exaspe rationem. & si dicatur ꝙ illa extraua. Fede. est approbata per ius canonicum in tito c. inquisitionis de here. text. ibi formaliter dicit ꝙ est approbata, inquantum punit crimen hæresis, non quantum ad aliam, nam dicit formaliter text. leges quas olim romanorum imperatorem Federicum &c. Dei & ecclesiæ suæ sanctæ honorem promouēt & hereticorum exterminium prosequuntur & statutis canonicis non obsistunt approbantes & obseruari volentes &c. & sic quantum ad alia non approbatur. Superest nunc ad aliud fundamentum authoris respondere, quo sublato remanebit firma conclusio quam supra deduximus, & adduxit in eo fundamēto author tractatus tex. in c. statutum de hereticis, vbi dicit esse declaratum in crimine heresis, & ꝙ ista duo crimina æquiparantur, itaque lex noua superueniens in vno debet trahi ad alterum ego ad istud fundamētum amplissime in præcedenti quæstione respondi, ꝙ videlicet bene fit æquiparatio inter hæc crimina sicut de

22 minori ad maius † videlicet crimen heresis æquiparatur crimini læsæ maiestatis, sed nō ecōtra, quia vt ibi late dictū fuit crimē here sis longe grauius est altero, & altera ratio militat in vno cū in alio, & ꝙ ēt in æquiparatis non habet locum illa extensio in pœnis inflictis ipso iure. Secundo etiā non est æquiparatio per omnia facta per modū re-

© SCD - Université de Poitiers

gule. Tertio vbi; lex est pœnalis et correctoria simul vt in proposito. Quarto respondemus ꝙ interpretatio passiua in equiparatis non fit respectu pœnæ, ita eleganter tradit Ioan. Andr. in c. dispendia. de rescrip. in vj. idem Ioan. And. in c. si forte. de elect. eo. lib. Et vtrobiq; firmat & sequit Gemi. & Imo. in c. si. de rescrip. Panor. in proem. decre. & in c. j. de locato. Ant. de Bu. in c. si de cõsue. & expresse in proprijs terminis firmat Soci. consi. cclxxv. pro quo bene facit & formaliter ad propositum ꝙ licet lex declaratoria trahatur ad preterita. §. j. in authen. de filijs ante dota. instr. na. Bal. in l. non dubiũ.

23 C. de legi. cano. in c. si. de consti. † tñ si talis lex declaratoria imponit pœnam respectu pœnæ non trahitur ad præterita. tex. in cle. j. cum gl. in verbo. de cætero. de vsur. quam gl. ad hoc ibi no. d. Abb. & ibi d. Card. Flor. in ij. col. reputat singularem. idem d. Abb. et alij in d. c. si. de consti. & in c. cũ tu. de vsur. idem no. d. Abb. in c. causam. in vlti. not. per illum tex. de simo. & in c. j. per illum tex. ne præla. vi. suas glos. in c. j. §. qui vero. in verbo. receperit. & ibi Gemi. no. de cle. non residen. in vj. & in c. j. in ij. colũ. de his quæ vi *met. ve cau. in vj. quicquid notet idẽ Gemi.* in c. si comprom. arbitrius. in prin. per glos. ibi in verbo ipso. de elec. in vj. Quinto quia in materia exclusiua priuatiua & punitiua ꝙ non est expressum in iure nõ inducit priuationem seu punitionẽ. de punitione pulchre loquitur Bald. in l. super chirographis. C. si cer. pet. per tex. in §. quia vero leonis. in authen. de non alienan. & bene facit text. in l. & si quis. §. *diuus autem marcus*. ibi pœnam in eum statutam non esse. ff. de relig. & sumptu. funer. quem ponderat Bald. in l. nemo. C. de sacrosan. eccle. de priuatione ẽt vbi verfaretur maior ratio. pulchre not. Bal. i authẽ. ex testemẽto. C. de secun. nup. per tex. in authen. de non eligen. secun. nuben. §. cum igitur. ibi. nec quelibet lex est aliqd tale dicẽs. gl. in c. cum uos. de offi. ordi. Alex. cõsi. ciiij. xij. col. j. vol. sed in nepotibus in hoc crimine non reperitur expressum. nam & tex. in d. c. statutũ. non loquitur de successione collateralium. prout ibi formaliter tenet Phil. Fran. ita firmat per literas grossas dicens ꝙ nepotes per illam *constitutionem* nõ exclu duntur a successione collateraliũ. igit̃ &c.

24 † Nõ obstat pariter dum dicit author ꝙ eque militat punitionis ratio in nepotibus sicut in filijs. salua sua pace dixerimus non est verũ. nam si loquatur de ratione expressa in illa l. quisquis secundum quam duntaxat licet facere extensionem. illa non equaliter militat in nepotibus sicut in filijs. nam ꝙ metuantur exempla criminis paterni in *filijs est ex quadam imitatione nature* quæ præsumitur inesse filio propter maximã cõiunctionem quam habet cum patre. quæ ratio non equaliter militat in nepote propter enim personam filij inter mediam non pōt dici eadem causari qualitas a delinquẽte in nepote sicut in filio. quia causa omnis magis operatur in propinquo ꝗ̃ in remoto. & magis causa immediata ꝗ̃ mediata confideraet debet. l. si mulier. ff. rer. amo. Bal. in l. interpositas. C. de transa. & ideo non præsumitur equalis morum imitatio in vno sicut in altero. & propterea Bald. dicebat in l. iij. C.

25 de suis & legi. hære. † ꝙ nepos est imago pa*tris*. quasi non esset idem eum patre. & sicut imago secũdum eum differt a suo representato. ita & differre vr̃ nepos a patre suo. & propterea Bal. in l. iij. §. si duo. ff. de legi. tuto. dicit ꝙ licet nepos repreſentet personam patris sui scilicet filij. & reputetur eadẽ persona cum eo illud est per fictionem. & non secundum veritatem. & probatur in authẽ. de hære. ab intesta. §. hoc vero priuilegium. *col. ix. & in l. fi. in verbo. intelligitur*. C. de impub. & alijs substi. verbum enim intelligitur. denotat fictionẽ. l. si qui pro emptore. & ibi no. Bar. in xij. col. ff. de vsuca. & in l. si tibi homo. §. cum seruus. de leg. j. & expresse tradit Alex. in propria materia in cõsi. ccvij. incip. consideratis verbis. ad fi. ij. colum. vol. ij. succedit ꝙ in materia pœnali ẽt quæ non cõtineret odium irrationabile per *fictionem non potest fieri extensio* tex. formalis in l. ob id. ff. ad l. Aquil. & voluit Bar. in l. fi. C. vnde vi. firmant & sequitur Franc. de Are. & Caro. Roy. in d. §. & quid si tm̃. l. gallus. ff. de libe. & posth. ex quo resoluunt̃ multa argumẽta quæ deduxi supra pro par

26 te affirmatiua † ꝙ filius & nepos cẽsentur eadem persona. nam illud est per fictionem & non veraciter. Non obstat pariter altera ratio quæ per authorẽ extra text. allegatur ꝙ videlicet puniuntur filij. vt pater eorũ timore magis retrahatur a delicto ꝗ̃ propter timorem proprie pœnæ. Nam respõdemus ꝙ illa ratio non militat equaliter in nepotibus sicut in filijs. quippe qñ filij sunt in medio lõge maiorem ad eos ꝗ̃ ad nepotes præsumitur pater gerere affectionem. quia. p. pinqua causa magis agit ꝗ̃ remota. ita expresse probatur in l. si viua matre. C. de bo. mater. & hoc est ꝙ volunt oẽs doct. in l. gallus. §. quidam recte. ff. de libe. & posthu. vbi

© SCD - Université de Poitiers

dicunt ordinem charitatis & affectionis cadere inter filium & nepotē, vt si equaliter vocentur per copulatiuam, & resoluatur in disiunctam, vt ordine successiuo vnus post alium censeantur vocati, non nepos simul cum patre, quia non est eadem seu equalis ad vtrumq; affectio, pro hoc bene facit tex. cum ibi no, in l. publius. §. fi. ff. de conditi. & demonstra, sicque equaliter per omnia non militaret eadem ratio, igitur cum præsertim agatur de odio irrationabili non debet fieri extensio. Confirmatur ex viua ratione, nam si pœna traheretur ad nepotes duplex
27 inconueniens sequeretur. † Primo ex parte delinquentis, qui puniretur in filijs et in nepotibus, & sic pœna traheretur vltra suos limites. Secundo & fortius ex parte filiorū qui sine culpa plectūtur punirentur duplici pœna. Primo pœna infamie et incapacitatis quantum ad seipsos. Secundo punirentur altera pœna grauiori propter punitionē suorum filiorum iuxta rationē authoris, & sic pœnæ seueritas maxime temperanda in eo qui nō deliquit extēderetur ꝙ reuera esset contra omnem equitatem & iustitiam & in talibus benignior assumenda est interpretatio, l. vulg. præses, & l. interpretatione, ff. de pœnis. & propterea Bald. in l. moueo. C. de fertis exportā. dicit ꝙ in talibus benignius debet esse iudicantis animus, et idem Bal. in l precibus. C. de impub. & alijs substi. pulchre inquit quod pro liberatione iudicantis animus semper inclinari debet. & propterea singulariter voluit Barba. consi. lx. in j. volu. quem refert Decius in c. j. ff. col. de cōstitu. quod in materia criminali eligenda est & sequenda opinio quæ liberationi faueat etiam si esset singularis. allegat in simili singulare dictū Holti. in c. si vir. de cogna. spiritua. tex. in c. fi. de re iud. cum si. & præsertim vbi pro illa opin. sunt meliores rationes & fortiora fundamenta. c. capellanus ibi subtilioribus &c. de ferijs. l. j. §. sed neq;. C. de vete. iur. enuclean. cum similibus. Ex quibus
28 omnibus elicio hanc conclusionem † ꝙ videlicet pœna incapacitatis et infamie inflicta filijs per l. quisquis non trahatur ad nepotes tanquam veriorem & equiorem in causarum decisionibus amplectendam puto maxime in consistorio principis in quo secundum equitatem procedi debet. & non secundum l. scriptam rigorosam, vt singulariter tradit Bart. in l. præsenti. C. de his qui ad eccleti. confug. & Francis. de Aret. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verbo. obligat. & facit quod voluit Bald. in l. final. C. de legi. quod tradit idem Bar. in l. vna. C. vt quæ desunt aduoca. cum plerisque similibus quę congerit Fely. c. ad petitionem. de accusa. & alibi sepe doct.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis, quisquis quæ infligitur filijs, an locum habeat in iam natis.*

2 *Delictum patris quo in seruitutem redigitur, filijs postea natis duntaxat nocere præsumitur.*

3 *Qualitas odiosa patri superueniēs, filijs antea natis non obest.*

4 *Natura rerum testis optimus.*

5 *Iura antiqua in filiorum ob delicta parentū puntione corriguntur per noua.*

6 *Crimen læsæ maiestatis potest per mulieres denuntiari.*

7 *Interpretatio passiua restrictiua legis ciuilis per aliam legem ciuilem potius quam per canones fieri debet.*

8 *Qualitas quæ naturaliter inest difficilius tollitur quam ea quæ accidentaliter.*

1 SEPTIMA quæstio quæ in hac materia proponit est † an videlicet pœna l. quisquis. habeat locum in filijs iam natis. in qua quæstione quicquid dixerit author tractatus breuiter concludendum puto quod pœna d. l. quisquis. non habeat locum in filijs iam natis, & hæc opinio primo comprobabitur authoritate. Secūdo ratione authoritate, videlicet Pe. de Bellaper. doctoris citramontani excellentissimi. & Cy. de Pistorio qui fixo pede ita tenuerunt in d. l. quisquis. quam ēt tenuit ibi sumus practicus Io. Fabri. sequitur etiam Ang. licet author illū allegauerit in contrarium & male, & hanc conclusionem tanquam benigniorem, magis fauorabilem & equiorem sequitur, & dicit amplectandam optime conscientie uir Ioan. de Anania in c. vergentis de hereti. & in effectu videtur esse communior conclusio & huiusce conclusionis ratio, & fundamentum assumitur primum per l. ij. ꝙ allegat author. C. de libe. & eorum libe. vbi for
2 maliter dicitur † ꝙ delictum patris propter quod ipse in seruitutem redigitur nocet fi-

© SCD - Université de Poitiers

his duntaxat postea natis & non ante. ratio est secundum Bald. quia qui postea nascuntur hi contrahunt originem a linea iam infecta, ita dicit ibi Bal. in j. colum. iij. no. versi. item not. ex quo ad propositum infertur ꝙ cum filij delinquentis in crimine læsæ maiestatis ea ratione puniũtur ꝙ originem ex sanguine infecto trahunt qua ratione crimines paterni exempla in eis metuũtur quam rationem formaliter assignat Cyn. in l. sancimus. C. de pœnis. Ioan. Andr. in regul. sine culpa. de regu. iur. in sexto, & Salyce. in d. l. quisquis. & formaliter Philippus Decius in sepe allega. consil. lxiiij. quam rationem in simili assignat tex. in peccato primi parentis. in §. sed his exemplis. iiij. q. j. quod duntaxat postea nati q ex sanguine infecto nascuntur, & non antea puniuntur. Secundo facit quia si regulariter dignitas patris non prosit filio antea nato vt duntaxat hi ab ea qualitate paterna priuilegientur qui post eam adeptam cõcepti sunt vulga. lege emancipatum. §. fin. ff. de senato. & tradunt omnes post gl. in l. imperialis. §. his illud. C. de nupt. Bart. in l. senatores. de dignitati. li. xij. & in l. quicunque. de princi. agen. in rebus. eo. lib. & in l. filium senatoris. ff. de senato. cum simil. a fortiori, † nec qualitas odiosa debet contrahi in antea natis. sed duntaxat in nascituris. Nec obstat l. moris. §. fina. ff. de pœnis. l. filij. §. j. ff. de decurio. quia ille leges loquuũtur vt filij pœnam euitent, tunc enim comprehenduntur etiam antea nati, alias secus vt in iuribus allegat. Tertio pro hac conclusione facit l. j. §. fina. ff. de bono. poss. contra tabu. l. si necem. §. si deportatur. ff. de bonis liber. quæ traduntur in l. diuo. C. de quæstioni. cum similib. quibus iuribus cautum est casum superuenientem patri non debere obesse filijs antea susceptis, nec reddere illos incapaces successionis, & est communis conclusio quod in odiosis maxime superueniens macula patri non solet nocere filijs antea natis, & sic etiam naturaliter videmus quod vitium naturale patris non solet inficere filios antea natos, sed duntaxat post natos quasi ex conceptione infecta contrahatur vitium, sic etiam in casu d. l. quisquis. sumptum delictum imitationis morum paternorum prouenit ex infecta origine conceptionis in qua pater tribuit formam ratione cuius filij ab eo cẽsentur omnino deriuari & quantum ad declinationem naturalem similes patri effici, sed qualitas quæ superuenit patri post natiuitatem filiorum non potest infundi in antea natis & conceptis qui receperunt formam ante infectionem parentis secundum qualitatem, tunc in patre existentem, & ista est ratio naturalis secundum quam licet arguere vt pulchre dicit iureconsultus i l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tutor. & curat. in verbo, ex ipsa naturali iniustitia. & propterea dicit Bal. in l. testiũ. C. de testi. in vij. col.

4 † quod non possumus habere meliorem testem q̃ rerum naturam, et propterea legem pedagogam nature appellat Angel. in consilio cx. incipien. sanctissima & illustrissima regina, & propterea Bald. in l. vna. in principio. C. de cadu. tollen. dicit ꝙ optimus legis clipeus est ratio naturalis. vnde idem Bald. in l. quoties. C. de suis & legit. hæredi. dicit ꝙ virtus legis est in ratione naturali, quia lex speculatur in natura, & propterea Bald. in consilio. cccclxvij. incipiente circa quæstionem in quinta parte. pulchre dicit ꝙ ratio naturalis quæ est ratio certa & indubia habetur pro lege scripta, & est idem ꝙ iustitia naturalis, & ideo præualent rationibus cõiunctis, sicque in propolito cum vt dixi secundũ naturam in antea natis non possit qualitas infectionis infundi, nimirum si delictum paternum eis non noceat, quia cum non sint nati in vitio non præsumuntur ita infecti, & licet illa l. quisquis. loquatur indistincte, tamen debet recipere interpretationem & a natura ipsa, & a legibus antiquis loquentibus in simili materia per quas leges noue limitantur & restringũtur. glo. vulga. in l. sciendum. ff. qui satisdare cogan. & glos. in authenti. offeratur. C. de litis contesta. glos. in §. sed hodie institu. de satisda. & in §. suscepto. in authentica de exhiben. reis. colum. quinta Barto. in l. sed et posteriores. ff. de legibus. & in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. pulchre Ioannes de Imo. in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio & Alexand. consilio cvij. quinto volumi. cum similibus, † & præsertim vbi agitur de correctione iuris antiqui vt in proposito, vt supra dixi, corriguntur iura antiqua in punitione filiorum. tunc enim etiã si in l. noua esset apposita clausula, non obstantibus quibuscunque legibus deberet illa lex noua declarari per antiquam. vt voluit glo. valde singularis in authen. de hæredi. quæ ab intesta. in prin. in verb. vacantibus. col. ix. & idem firmat Bar. in extrauag. ad reprimendam. in verbo, non obstantibus. Ludo. de Ro. consi. cccxxxij. & alibi sepe doct. & cũ præsertim hic agatur de odio irrationabili et præiudicio tertio inferendo

© SCD - Université de Poitiers

sine culpa quo casu summa debet fieri restri
ctione quis indebite damnum patiatur per
id quod dicit gl. singul. quam ibi summe no.
scriben. in l. fi. §. in computatione. C. de iure
delibe. & tradit in propria materia Franc.
de Are. consi. xxxix. in fi. vbi allegat quoras
alias. tum ẽt quia eadem ratio limitationis,
vt dixi, versatur hic sicut in alijs iuribus, vt
etiam deduxit Ioan. de Ana. in d. c. vergen-
tis. de hereti. qui hanc opinionem expresse
tenet & firmat.

Non obstant fundamẽta quæ per authorem in contrarium adducũtur quę sunt in effectu quatuor. Primo dum dicitur quod necesse est. l. quisquis, intelligi de antea natis, eo quia quasi inutil s esset ĩ postea natis. cum text. dicat pater gladio feriatur. & sic non potest intelligi de postea natis, ex quo pater mortuus est. nam admiror, & non parum quod tam leue fundamentum
6 author adduxerit. † quippe coniuratio in principem vel proditio patrie potest longo tempore manere inulta, vel quia tales proditiones soleant occulte, et secrete fieri, qua ratione lex voluit vt per mulierem denuntiari possent. l. in quæstionibus. ff. ad l. iuliam maiestatis. vbi text. singularis loquit de iulia muliere quæ detexit coniurationẽ Catiline. vel quia propter potentiam vel alias tales conspiratores nõ possunt facile deprehendi, & per longum tempus nonnunquam liberi a pœna relinquuntur quo tẽpore non est dubium quin possint concipere liberos, licet postmodum puniantur capite. & ideo argumentum authoris non concludit, quia conclusio quam supra tenuimus loquitur in liberis natis ante crimen, & non post crimẽ ante sententiam, & sic nihil ad propositum. & eadem responsio satisfacit ponderationi text. dicta. l. quisquis. in ver. vxores. vbi loquitur de lucris applicandis filijs. Nam debet intelligi de filijs susceptis post crimen cõmissum. & l. fi. de bonis proscrip. in verbo. ad posteros nihil facit, quia loquitur in pœna cõfiscationis quæ nimirum si transeat ad filios etiã antea natos vt supra dicimus in præcedentibus quæstionibus. Secundo adducitur text in c. statutum. de hereti. in vj. & in c. felicis. de pœnis. eo. li. cũ quibusdã alijs in quibus dicit author esse expressum in criminibus de quibus ibi criminis læsæ maiestatis secundum eũ equiparatis pœnam quæ imponitur filijs habere locum ẽt in filijs ante crimen commissum natis. Nam esto ꝓ illa tura per eum allegata de necessi
7 tate probarent, tamen non potest inferri ꝓ ita sit in proposito nostro. † Primo quia vbi agit de interpretatione restrictiua passiua legis ciuilis, illa debet potius fieri per alteram legẽ ciuilem, q̃ per ius canonicum, eo quia in habẽtibus symbolum, facilior est transitus. ita in simili eleganter concludit Petrus de Ancha. consi. xciij. incipi. ista domina. Idem Pe. de Ancha. in consi. cccxxiiij. incipien. viso puncto. col. fin. & idem tradit. Pau. de Castro in consi. cxxx. incipien. dubitatur primo. col. v. vbi dicunt, ꝓ vbi agit de interpretatione restrictiua vel declaratione alicuius legis municipalis, illa debet potius assumi si posit ex alia lege municipali q̃ ex lege scripta. eo quia in habẽtibus symbolũ &c. & sic in proposito infertur. ꝓ declaratio. l. quisquis, potius debet fieri ex alijs legibus ciuilibus, q̃ ex decretalibus.

Secundo respondetur ꝓ vt late diximus in quæstione de filiabus longe diuersa ratio militat in crimine hereticis, q̃ in crimine læsæ maiest. Tertio dicit ꝓ ratio l. quisquis magis militat in filijs antea natis q̃ in nascituris, eo quod illi viderint mores paternos, & potuerunt ex conuersatione assidua magis paternorum morum imitatores effici, nam respondemus ꝓ illa conuersatio salua sua pace dixerimus, nõ est ita fortis sicut in fusio qualitatis quæ naturaliter imprimitur in conceptione, vt qui nati sunt post infectã voluntatẽ patris eius imitatores præsumantur, illa quidem quæ ex conuersatione prouenit, superuenit accidentaliter, cuius effectus facile tollitur per punitionem paternã propter quam filij retrahũtur a delicto, vn-
8 de difficilius tollitur, vt patet de per se ꝓd naturaliter inest vt in filijs postea natis, q̃ quod accidentaliter inest ratione conuersationis in filijs antea natis. Non ob. pariter dum dicit ꝓ alia ratio erat in l. ij. C. de libe. & eorum liber. q̃ in d. l. quisquis, quia gratius est crimen læsæ maiesta. & c. nam licet istud crimen in se grauius sit, tã quãtum ad pœnam filijs infligendam eadem ratio militat in vno sicut in altero, eo ꝓ originem trahant a linea iam infecta. Quarto & postremo deduxit gl. in c. vt cõmissum. §. deniq; de hereti. cum quibusdam alijs gl. per quas vult inferre ꝓ in crimine læsæ maiesta. habẽte in punitione filiorum specialem rationem non debet dispositio noua. l. quisquis limitari per alia iura loquentia in alijs criminibus. nam vnico verbo respõdemus ꝓ fundamentum suum procederet nisi vtroq; casu eadem ratio militaret sicut in casu subie-

© SCD - Université de Poitiers

cto esse supra apte demonstrauimus. & ita formaliter respondet Ioan.de Ana. in d.c. vergentis. Ex quibus concludendum puto hanc opinionem tanquam equiorem & benignioremesse amplectendam in causarum decisionibus per ea quæ diximus supra in fine præcedentis quæstionis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps an possit filio restituti a pœna criminis læsæ maiestatis gratiam concedere, vt delictũ patris reincidentis ei nõ noceat.*

2 *Rescriptum remittens pœnam ante delictũ commissum est nullum.*

3 *Prohibitus vinum portare, censetur prohibitus portare legenam causa degustationis.*

4 *Statutum est nullum quòd pœna pecuniaria punit homicidium.*

5 *Remissione pœnæ prohibita, prohiberi censetur eius diminutio.*

6 *Filius pro patre puniri non debet secundum legem nature.*

7 *Obligatio naturalis ex tacito consensu delictis nest.*

8 *Pœna ante delictum commissum remitti potest, & qui ex alieno punitur delicto.*

9 *Filij legitimi efficiũtur per oblationẽ curie.*

10 *Princeps in his casibus dispensare potest in quibus & legem condere.*

11 *Homicidium quando & quali pecuniaria pœna puniri possit.*

12 *Dolus præsumptus futurus remitti potest, non autem verus.*

13 *Mens principis manifesta est omnino obseruanda.*

1

CTAVO quæritur† nũqd princeps possit filio eius qui alias incidit in crimen lęsæ maiesta, & fuit restitutus præseruatiuã concedere gratiam vt si pater reincidat(filio dũmodo patri non prædbuerit assensum) delictum paternum nõ noceat & in effectu est querere an princeps ante cõmissum delictum possit remittere, nam quæ imponitur filio ex delicto paterno, & quia tenuissime in hac q.salua sua pace dixerimus locutus est author examinabimus hanc q.ad vtrãq; partem. Et primo pro parte negatiua ꝙ princeps nõ possit facere talem gratiã adduco ultra allegata per authorem dec.bonẽ singularẽ Bal.in l.eam quam.C.de fideicom miss.col.xij.vbi punctualiter ad propositum dicit quod princeps non potest legere circa impossibile, vt quia cõtra bonos mores, & infert ꝙ nõ potest legitimare spuriũ antequam nascatur eo quod patri spurij futurum doliũ remittere videretur & daret occasionem delinquendi subijciens ꝙ licet delicto commisso possit remitti, pœna iã nitea non, quia remitteretur pœna & reatus, propterea.Saly.post Iaco.Bu.in l.castitati.C.ad l.iul.de adul.dicebat † quod rescriptũ dans remissionem pœnæ infligende ante cõmissum delictum nõ valeat, quia inuitat ad delinquendum. & quia remissio fit penitenti, sed penitere & operari simul stare non possunt, quæ ratio vltimo loco posita militat et in filijs in quibus secundum Saly.delictum præsumptum punitur, & sic eis dolus futurus prælimptus remitti vt qui non vt posse remitti licut nec verus dolus, vt singulariter dicit Pau.de Ca.in d.l.si vnus.§.illud. ff.de pac. Secundo cõfirmatur, quia princeps non potest aliquid turpe vel inhonestum facere, quia licet sit dñs legum, non iã est dñs morum, vt singulariter dicit Bald.in peculio suo super Inno. & facit quod idem tradit in l.ij.C.de serui & aqua. & in.§.vasallus si feudum.in ti.si de feud.fue.contro. Qua omne quod tendit ad maleriam delinquendi est turpe quibuscunq; verbis prolatis. vt singulariter dicit Bal.in l.j.in vj.col. C.de his qui pœnæ nomi. sed in proposito daretur occasio delinquendi, saltem facilius cum pater magis amore filiorum q̃ timore proprie pęnę a delicto retrahi possit, vt deducit author.igitur talis remissio non vt valida, vnde prohibita remissione pœnæ principali delinquenti ne tribuatur occasio delinquendi vt prohibitum omne pręparatorium. propter quod facilius peruenireť ad illud, arg.l.oratione.ff.de sponsa.quod tradit gl.in l.item quia.§.fi.ff.de pac.vnde eleganter Bal.inquit in l.j.C.quę res vẽdi.prohibent.† ꝙ prohibitus portare vinũ prohibetur portare amphoram degustationis gratia, idem Bal.in c.nam concupiscentiam. de consti.pulchre dicit ꝙ prohibitum in termino prohibetur & in via, sed in patre in quo pœna terminatur istud prohibetur, ergo & in filio per quem si impunis remaneret posset ad delictum via pręparari, omnino enim tollenda est occasio delinquẽdi, l.si a reo.§.

2

3

© SCD - Université de Poitiers

Item quod vulgo. vbi Bar.ff.de fideiusso.l. conuenire.ff.de pac.dotalibus.l.j.cum glos. de eo qd certo loco.l.in cōmodato.in princ. ff.commodati.gl.in l.scire.C.vt in poss.legat.& propterea eleganter.dicit Bar.in l.cū lex.ff.de legi.& in l.omnes populi.de iustitia.& iure.cp quādo lex pœnam remittit.intelligitur pro præteritis casibus & non pro futuris ne præstetur occasio delinquendi.& sequitur Albet.in vlti.parte statutorum.q. lvj.incip.similis quæstio.Ange.in cōsi.lxij. inci.ex themate.in ij.dubio. Saly.in l.ij.per illum tex.C.de generali abolit.& alibi sepe docto.& propterea dicunt docto.cp nō valet † statutum imponens pœnā pecuniariam pro homicidio eo cp occasio delinquendi præstaretur.vt no.Hostien.& Abb.Moder. in c.fina.de consuetu.Albe.in ij.parte statutorum.q.cxxij.incipien.item quero.cum simil.vt tradunt Ioan.de Ana.& Mod.in rubri.de homicidio.et propterea traditur pro firma cōclusione cp per legem vel statutum non potest introduci, vt filij spurij succedāt eo cp patres facilius delinquerent & allicerentur homines ad delictum.vt tradit Federi.de Senis in consilio cccxxx.ordine meo vbi ita consuluerunt Iaco.Butri.& Pau.de Leaza.sequitur Bart.& ibi Ioan.de Imo.in l.testamenti factio.ff.de testa.Bal.in l.j.C.de iure aureorum annulorum.et late Ioan.And. vbi multa iura allegat in additio.Speco.in titu.de success.ab intesta.versicu.quid si pater.circa finem.& Petr.de Anchar.in c.j.q. xj.principali.de constitutio. Confirmatur † fortius quia vbi prohibetur remissio pœnæ & illius diminutio videtur prohibita quia etiam quando pœna cōsueta minuitur occasio delinquendi præstari dicitur.licet in totum pœna non tollatur.ad hoc allego tex.singularem in l.in operis.C.de pœn. licque cum in proposito diminueretur pœna patris ex remissione facta filio præstaretur occasio delinquendi quare ex omni capite talis pœnæ remissio non videretur valida, & hæc sunt que longe magis astringūt cp quæ per authorem deducuntur salua sua honorificentia dixerimus, quibus tamen non obstantibus contraria conclusio est verissima & intrepide tenenda quod videlicet valeat tale rescriptum per cp pœna remittitur filijs,qui ex alieno non proprio puniuntur delicto, immo tale rescriptum est summe equitatis & iustitie.cum enim, vt supra diximus in quæst.de filiabus.l.illa quisquis.cōtineat odium irrationabile,& quandam tyrannidem sapiat respectu filiorū qui non deliquerunt,gratia in contrarium concessa valde fauorabilis (eo cp per illam ad ius primeuum nature & ciuile antiquum re deatur, † secundum quæ non debet filius pro patre puniri) censenda est, & ideo est valde ampliandа, per id cp dicit glo.singularis.in c.statutum.de preben.lib.vj.facit c. ab exordio.xxxv.distin.& vulga.l.si unus. §.pactus.ff.de pactis.& propterea dicebat singulariter Panormi.in c.veniens.de præscrip. colum.vj.cp licet alias prælatus non posit iura ecclesiæ remittere, tamen si remittat tale ius ex cuius remissione redeatur ad primeuum ius & statum valebit & tenebit remissio,& multa congerit Fely.in cap. cum accessissent.de constit.reminiscitur dubium quod si pœna filiorum quæ est ex causa valde odiosa cum puniantur culpa altena remittatur,redditur ad ius primeuum diuinū & ciuile antiquum vt præmissum fuit,ergo tale rescriptum,remissiuum illius pœnę.maxime validum et fauorabile censendum est,

Confirmatur, † nam regulariter in delictis dicimus inesse obligationem naturalem ex tacito consensu qui videtur inesse in delinquendo facto ipso future pœnæ consentire videatur eaq; ratione maxime ad pœnā obligatur,vt tradit glo.in l.j.§.fina.ff.de postulan.& glo.in l.si seruus.ff.de his qui not. infam. tex.singul.in l.imperatores.ff.de iure fisci.in versicu.tu huic pœnæ te subdisti. quæ obligatio non potest dici inesse respectu filiorum quin nec expresse vel tacite facto ipso possunt censeri consensisse pœnæ, & sic in eis omnino cessat causa obligationis ad pœnam quare nimirum si remissio eis facta valeat,& propterea lex dicit facile parcendū eis qui non suo sed alieno morbo laborant.l.lege.C.de natur.libe. vnde licet testator posit de bonis suis disponere ad nutum,quia disponat testator & erit lex vulga.§.disponat. in authenti.de nupti.colum.iiij.tamen nō potest facere vt propter culpam vel negligentiam vnius ex hæredibus suis alius qui non fuit in culpa puniatur in sua portione hereditatis tam exosum iura habent quod vnus puniatur pro alio tex.est sing.i l,pater.ff.de hære.insti.& ideo nimirum si lex cōtinens talem punitionem censeantur valde rigorosa quam princeps per suam gratiā moderare posit, Secundo expressius deduco ad propositum formalem decisionem Bal.in loco satis trito videlicet in l.rescripta.C.de preci.impe.† vbi dicit cp licet principaliter delinquenti non posit remitti pœna ante commissum deli-

© SCD - Université de Poitiers

ctum tũ bene potest remitti ei qui ex alieno delicto punitur, quia tunc non vr quantum ad illũ remitti dolus futurus, sed duntaxat pœna, alle. l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. si familia. ff. de iurisdi. omnium iudi. Tertio adduco decisionẽ magis expressam Fran. de Are. in l. iij. in fi. iij. col. ff. de testa. vbi elegãter dicit quod licet nõ valeant constitutio disponẽs aliquid ad fauorẽ delinquẽtis per quam datur matetia delinquendi, quia non est honesta, & per consequens nulla tũ si disponat principaliter ad fauorem altertius qui nõ est particeps delicti, licet aliqũ pœna imponat vni pro altero. vt ipse ibi loquitur in filijs spurijs qui puniunt ex delicto p terno constitutio principaliter edita in eorũ fauorem licet videatur dare occasionem delinquẽdi patri esset valida, & pro hoc vr tex. quẽ ipse adduxit in auth. quib. mo. natu. effi. sui. §. fi. in verbo, non vtendo. vbi dicit tex. quod Constantinus promulgauerat quandam l. su per spuritis nascituris in eorum fauorem ad quam imperator nõ habet respectum, quia non vtendo perempta est. & sic datur intelligi quod antequã tolleretur per non vsum erat valida. & hoc probatur in eodẽ authẽ.
9 primus modus. vbi imperator statuit † vt poblationem curie filij efficiãtur legitimi & succedant parentibus quæ lex videtur dare occasionem pariter delinquendi. & sequeretur quod non valeret. cap. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium. vbi permittitur, immo de necessitate, pater tenetur alere filios spurios, quæ tamen permissio videtur ampliare habenas concupiscẽtie, sed quia principaliter fit in fauorem filiorum qui puniuntur ex alieno delicto valet, debemus enim attendere principalem intentionem, & quod principaliter agitur l. si quis nec causam. ff. si cer. peta. l. qui exceptionẽ. ff. de condi. inde. et ideo in principe. Bal. concludit in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & fide cathol. quod posset per legem permittere ut relinqueretur filijs spurijs, & tũ non est dubium quin daretur occasio delinquendi patri. igitur a fortiori si posset legem condere & corrigere iura contrarium dicentia & omnino tollere. poterit dispensare in casu particulari. vnde Maria. Soci. in c. ad audientiam. pen. char. de ho. in
10 versi. quinto articu. dicit † o in omnibus casibus in quibus princeps pōt legem condere ipse potest dispẽsare, immo facilius, nam legatus non potest contra leges statuere, & tamen dispensare potest, vt tradunt But. & Imo. in clemen. ij. de rescrip. per glos. ibi, & sequitur And. Sicu. in c. cum omnes. de consti. qui enim condere potest & relaxare iuri. vulga. & cum princeps per legem generalem posset si vellet & de hoc non est dubium cum sit mere ius positum in totam legem quisquis quantum ad pœnam filiorum abrogare, ergo a fortiori in aliquo casu particulari poterit contra illam dispensare, & præsertim ibi non ex toto deletur pœna paterna, licet enim statuta quæ tribuerent remissionem futuri delicti nõ valeant, tamen quando diminuunt de pœna statuta, quia adhuc remanet aliqua pœna propter quam potest quis retrahi a delicto valent talia statuta. ita singulariter tradit Nellus in prima parte secũdi temporis in suo tractatu de bannitis quæstione. xj. vbi elegantissime loquitur, refert & sequitur Ioannes Baptista de sancto Seuerino in repetitione l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. sed in proposito non ex toto pœna patri remittitur, sed duntaxat diminuitur, non principaliter, vt dixi ad fauorem filij non delinquentis. & hoc est quod dicebat Bald. in. §. iniuria. de
11 pace iuramen. firman. vbi dicebat † quod licet communiter concludatur nõ valere statutum quod imponit pœnam pecuniariam pro homicidio & remittit corporalem, tamẽ si illa pœna pecuniaria sit magna vt verisimiliter propter illam quis posit retrahi a delicto valebit tale statutum. & sequitur Pontan. in suis singularibus. & allegat text. nota. ad propositum in. §. pœna. institu. de iniur. sed in proposito pœna, quæ vltra pœnam filiorum debet imponi patri quę est pœna mortis longe grauior quacunque pecuniaria nõ est dubium quin posit patrem retrahere a delicto. ergo valet remissio pœnæ filiorum, non enim est dubium quin in talibus maior sit potestas principis quam legis vel statuti. vt pulchre Bald. tradit in authenti. hoc amplius. C. de fideicommis. & facit l. si diuina domus cum ibi not. C. de exacto. tributo. libro decimo cum similibus & huic fundamento respondeat author vel
12 Apollo. Confirmatur & fortius, † nam licet dolus verus futurus non posit remitti iuribus cõibus, tamen dolus præsumptus futurus remitti potest, ita singulariter dicũt Ioan. And. in nouel. & Anto. de Bu. in c. fraternitatis. de testibus, & idem voluit Bald. in l. j. in fin. C. de vsufructu. & facit glo. singula. in l. vbi extigitur. ff. de eden. quæ eleganter dicit quod licet minor non restituat aduersus dolum uerum, tũ restituitur aduersus dolum præsumptum, sed in proposito

© SCD - Université de Poitiers

prout dic.l.quisquis est in verbo metuūtur. præsumptus dolus & malitia filiorum puni tur qui præsumuntur imitatores morum pa ternorum.potuit aūt ille futurus dolus præ sumptus remitti.ergo & pœna. Nec ob.cp non sit apposita clausula non obstante &c. quia vbi constat omnino de mente princi pis non est opus illa clausula non obstante. vt voluit eleganter Bal.in l.rescripta.C.de preci.imperat.offe.si bene ponderentur eius verba. & propterea Ant.de Bu.in c.ex par
1; te.de foro compet. dicit † cp vbi constat de mente principalis illa omnino obseruanda est quanuis dura.licet non sit apposita clausula, non obstante nec debet referri ad ius cōe, & idem expressius tradit Domi.in c. statutum.in prin.col.iiij.in fi.de rescri.li.vj. sed hic constat oīno de mēte principis &c. Secundo respondetur cp vbi actus aliter nō potest valere nisi de plenitudine potestatis, tunc princeps ita faciendo præsumitur velle illa vti.vt pulchre tradit Pau.de Ca.in l. ex imperfecto.C.de testa. Mod.in c.quæ in ecclesiarum.vbi alleg.alias cottas.de consti tu. sed secundum mētem authoris tractatus nō videtetur nisi ex plenitudine potestatis potuisse concedi hæc gratia præseruatiua, ergo princeps ille præsumitur vsus cum ali ter valere non posset eius cōcessio. Ex præ missis etiā patet facilis solutio ad argumen ta in contrarium adducta cp videlicet daretur occasio delinquendi. nam ex prædictis plene potest responderi, & propterea non insisto, sed finaliter concludo talem præser uatiuam gratiam optimo iure validam cen seri debere.

SVMMARIVM.

1 *Litere principis gratiose in curia præsidis nō integrate an prosint ei qui eas obtinuit.*

2 *Impetrans l teras principis gratiosas, ante integrationē illis se iuuare poterit, si opus fuerit.*

3 *Gratie principum executionem secum trahentes, non indigent alia executione.*

1 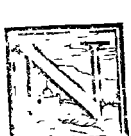

ONO querit author † an literæ hmōi si nō fuerint integrate in curia præsidis vel alterius magistratus possint & debeāt prodesse ei qui illas obtinuit, in qua cōne ēt multa deduci poseēt, sed breuiter concludo cp defectus integrationis in casu subiecto vbi non agebatur de præiudicio tertij, & sic non erat opus cause cognitione in concessione gratie non impedit effectum literarum, quippe in alijs literis etiā remissionum verum est cp requiritur integratio, quia ēt litere important cause cognitionem, cum agatur de prejudicio tertij, sed in proposito vbi agebat de simplici dispensatione gratiosa, & de solo præiudicio concedentis, non erat opus aliqua cause cognitione, Ita pulchre tradit Innoc.in c. nisi cum pridem.in fi.de renuntia. Bal.in l.fi.C.quib. res iudi.non nocet. Panor.in c.cum olim.de re iudi. & ibi late Fely. & alibi sepe doctor.

2 †Secundo respondemus & peremptorie cp etiam vbi esset opus integratione ante illā poterit impetrans se tueri ex sua gratia, ad hoc adduco qd in simili tradit Pau.de Cast. in l.mulier.§.non est dubitādum.ff.ad treb. & in l.si creditoris.C.de fideicom. vbi dicit cp si bannitus obtinuerit gratiam vt cancelletur a banno, poterit illa vti ēt anteq̄ realiter cancelletur, ita cp si ex statuto permittebatur impune offendi, non poterit tūc propter suam gratiam, licet non fuerit executa

3 offendi, †quia in gratijs principum, maxime quæ secum trahunt executionem, vt in remissione de qua in proposito, non est opus altera executione, quia per se operātur effectum, vt in simili in priuilegijs tradit Bald. in c.ad audientiam. de præscrip. & faciunt multa quæ cōgerunt Mod.Papien.in l.quoties.C.de rei vendic.quare concludo quod in proposito non erat opus aliqua executione quam secum litere trahebant, cum non ageretur de alterius prætudicio, nisi solius concedentis. & ita debet intelligi & limitari stilus qui allegatur per authorem.

SVMMARIVM.

1 *Filius cui princeps concessit, vt non obstante paterno delicto succedere possit in omnibus iuribus &c. an possit extraneis succedere. Legitimatio quæ fit respectu bonorū paternorum non extenditur ad successiones collateralium.*

2 *Pœnæ ob delictū paternum facta filio amplissime extendi debet.*

3 *Argumentum a maiori in materia quamtumcunque odiosa est valida.*

4 *Extensio & si prohibita sit, si tamen ratio expressa*

© SCD - Université de Poitiers

expressa sit in lege, fieri potest.

5 *Dispensationes odiose non sunt ampliande, licet bene fauorabiles.*

6 *Ius quærendum facilius abdicatur quam id quod iam quæsitum est.*

1 DECIMO queritur an † si per tales litteras princeps cõcesserit filio vt non obstante delicto paterno possit ipse succedere in omnibus iuribus, bonis paternis, an videatur renouatitatus. quãũ ad successiones aliorũ videlicet agnatorũ vel cognatorũ. & concludit author tractatus ꝙ illa gratia vr esse quædã dispensatio odiosa quæ non debet extendi. allegat in simili. c. primũ. de filijs presbytero. in vj. allegat ẽt decisionem Ant. de But. in c per venerabilẽ. qui fil. sunt legi. ꝙ legitimatio facta respectu bonorum paternorum non trahitur ad successiones collateralium. & idẽ tradit Ange. & fortius quẽ ipse non allegat consi. xvii. vbi dicit ꝙ antequã valeat legitimatio quantũ ad successiones collateraliũ requiritur ꝙ interueniat illorũ consensus, alioquin non valet secundum eum.

Sed hisce minime refragantibus quę reuera non obstãt in proposito cõtrariũ vertus de iure vr. & ad id dicendũ moueor. Primum

2 † ꝙ videlicet illa remissio pœne quæ fit filio sit amplissime extendenda, eo ꝙ per talem remissionẽ ad ius primeuũ redeamus secũdã qd in crimine læsæ maiestatis nõ puniebantur filij ex delicto paterno, quo casu ẽt lex alias correctoria quę non debet extendi, deberet amplissime interpretari. glo. singu. alleg. in q. prece. in c. statuiũ in verbo, numerandum, de præb. in vj. Anto. de Butr. in c. olim tibi, de verbo. sig. Alex. in l. si constãte. ad prin. ff. fol. ma. lafo. in auth. quas actiones. C. de sac. san. eccle. cũ similibus. sicque cũ princeps remiserit pœnam futurã & habilitauerit quantũ ad bona paterna, debet trahi ad successiones aliorũ, cũ vt dixit sit

3 valde fauorabilis. † Cõfirmatur qa ĩ materia quantũcũq; odiosa bonũ est argumẽtũ a maiori, l. nec ea, vbi Bar. ff. de adult. i fuis. in fi. ff. de lib. & posthu. & per gl. in c. in literis, de resti. spol. & facit tex. in c. cũ illorum, de sentẽ. excõi. & in cano. miramur. xxiij. q. j. & in l. q indignus. ff. de senato. & in l. si cui ex facto. ff. de seruis exportã. & in l. relegatorũ. §. dictũ. ff. de inter. & releg. & in termi nis in simili est tex. form. in c. per venerabilẽ. qui filij sint legitimi. Si igitur princeps voluerit vt delictũ paternũ nõ noceret filio in bonis & iuribus patris quibus magis debebat priuari q̃ successione collateralium. a fortiori vr voluisse remittere ẽt quantum ad successionẽ collateraliũ. qd maxime sine dubitatione procedit vbi princeps assignat rationẽ generalẽ, vt pote si forte dicat qd non vult ꝙ filij sine culpa puniãtur propter delicta patrum. tunc. n. licet postmodũ duntaxat de iuribus & bonis patris faciat mentionẽ, extẽditur talis gratia ad oẽs successiones, eo quia ratio qua fuit motus cõcedens tẽdit ad sublat. onẽ effectualẽ radicis, propter quã rõnem licet extẽdere ẽt dispensationes odiosas nõ expressa, vt formaliter voluit Abbas. moder. in ca. at si clerici. §. de adulteriis. de iudi. & licet Bely. in c. postulasti. de rescrip. voluerit in hoc reprehẽdere Abb. tñ cõiter oẽs illum sequũtur. vt refert Dec. in d. §. de adulteriis. & assignatur rõ

4 † qa licet ratio extensio, phibeat tñ si ratio sit expressa in l. ieri põt, quia tali casu extẽsio non vr, sed dispositio legis immediate reputatur. & ita in materia correctoria quæ est valde odiosa. dicit Bal. in auth. quas actiones col. j. in fi. ver. sed ego dico. C. de sacrosan. eccle. per tex. in l. his solis. C. de reuo. donat. vbi ẽt Bal. in j. no. & idẽ Bald. in l. si quis seruo persuaserit. col. ij. versi. & adde. C. de furtis. & not. Alex. per illũ tex. in l. cũ mulier. in v. no. ff. solu. matri. Nam qñ in pluribus casibus vna & eadem ratio decidit oẽs casus, quia sicut genus cõprehẽdit species, ita ratio generalis diuersas species casuum cõplectitur. vt not. tradit Pau. de Cast. cõsi. cccxxxiiij. p̃sens casus. col. ij. Alex. in cõsil. lxxv. vr. col. j. lib. v. & idẽ Bal. in auth. post fratres. ver. itẽ frater. C. de legit. hære. & idẽ dicit in c. secũdo requiris. in prin. de appel. Nõ obstat ꝙ licet eadẽ ratio si tñ vr extẽsio quia illud non est verũ data idẽtitate rõnis, sed haberet locũ si arguatur a similitudine rõnis. vt declarat Paul. de Cast. in cõsi. præ-

5 alleg. Cõfirmatur, quia iura q̃ dicunt † qd dispensationes nõ sunt amplãde, intelligũtur de dispensationibus odiosis ad beneficia pp ambitionẽ restringendã c. quamuis de rescrip. libr. vj. vbi vero essemus in alia materia ĩ qua posset fauor inesse, tũc debet extẽdi & latissime interpretari sicut alia beneficia principum ita pulchre Panor. & ibi oẽs Moder. in il'o. §. de adulte. idẽ Panor. in c. ad aures de rescrip. sed in proposito non põt esse magis fauorabilis gratia q̃ ista. vt

© SCD - Université de Poitiers

supra dixi, ergo latissime debet extēdi quibus casibus duobus p̄missis nō procedit dictū Hostiē. vulga. in c. postulasti. vt ibi tradūt Moder. & in alijs iuri. allega. pōt autē vt diximus. in precedentibus cōmodis colligi mēs & intentio finalis principis, & ratio qua motus fuit, secūdū quā oportet regulare suā cōcessionē ex suis præfationibus & verbis procemialibus l. fi. vbi expresse no. Bal. & Ang. & Imo. ff. de heredi. instit. Confirmatur 9 vlterius qa si per restitutionem quę post delictū cōmissum cōceditur recuperentur iura cognationis. vt est text. optimus in l. j. §. qui mortis. ff. ad tertull. & pbatur ēt in l. j. in fi. ff. de bono. pos. cōtra tabu. & ibi declarat Bar. & pariter recuperātur iura fidei commissi cuius nondū dies cessit. l. arist. ff. de manu. vindicta. & l. ex facto. §. fi. vbi late oēs. ff. de vulga. maxime secundū iura hodierna. vt tradit Bal. in l. cūctos populos. C. de summa trint. & plenissime Soc. in l. si cognatis. ff. de rebus dubijs. vbi plenissime lātgit a fortiori ista remissio quę fit ante delictū cōmissum debet illud operari, quia multa impediūtur fiēda &c. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & facilius abdicatur ius querēdū quā ius quęsitū l. qui autē in prin. ff. de his q̄ in frau. credi. Inno. in cap. admonet. de renūtia. Fed. de sents. consil. ix. Card. & Imo. in c. j. de locato. Panor. in c. potuit. eo. ti. Alex. cōsi. xiiij. q. vol. sed ante de lictū cōmissum nō erat alijs agnatis vel collateralibus quęsitū aliquod ius exclusiuum illorū, ex habitiate a successione. sed dūtaxat erat querēdū vel vt ipsi alij succederēt vel qd̄ e. s non succederetur quæ fuit ratio motua Anto. de Butr. igitur tale ius facile auferri potuit. Ex quibus concludo qa in casu subiecto cōcurrētibus p̄remissis gratia præferuatiua ab incursu future pœne extēderetur generaliter ad oēs successiones, nec restringeretur pp expressionē bonorū paternorū, maxime vbi dr̄ in turibus & prerogatiuis &c. quia iura, & prerogatiue patris, maxime qui est comes vel dux, sunt vt ipse sit habilis ad omnes successiones, & honores &c. Ex quibus p̄missis sunt resoluta fundamēta in contrarium adducta per authorem, & ideo non est opus amplius insistere circa illorum solutionem.

SVMMARIVM.

1 *Gratia carere debet impetrata qui contrauenit contentis in ea.*

2 *Cōtractus principis quādo habeat vim legis*

3 *Sententia declaratoria requiritur in pœnis quæ sine executione infliguntur ipso iure.*

4 *Probationes liquidissime requiruntur antequam pœna priuationis incurratur.*

5 *Delictum manifestum a paruo dignoscitur ex pœnæ qualitate.*

Petitio veniē nō est sufficiēs probatio delicti

6 *Actus sequens ad precedentis actus declaratorū tedens quādo suum sortiatur effectū.*

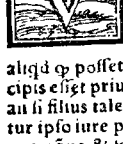

NDecimo q̄ritur si princeps in cōcessione gratię p̄seruatiue appoſuerit clausulā qa si filius cui hēbit gratia cōtentiret patri in proditione, vel cōspiratione cōtra principē vel faceret seu consentiret aliqd qa posset redūdare in p̄ęiudicū principis esiēt priuatus eo ipso cōmodo suę grę, an si filius tale qd postmodū fecisse reperiatur ipso iure priuetur commodo gratiæ, in qua qōne & si possemus multa allegare cōtra authorē, breui tū perstringemus stylo, & 1 suppolito p vera coclusione qa ex cōtrauetione ipso iure priuetur effectu gratię, vt tradūt late doc. mouer. in d. §. pactus ne peteret l. si vnus. ff. de pac. post Bart. quē author alleg. & idē Bar. in l. tale pactū. §. q̄ prouocauit. eo. ti. & latissime disputat in fi. Phi. Dec. cōsi. cxliij. cuius fundamēta referre pigeret tū pōderāda est, rō, in qua Bar. se fundat & ceteri doc q̄ est qa q̄ talis clausula apponitur ab habēte ptātem legis condēde cū eius cōtractus pro lege habeatur nimirū si actio ex delicto q̄ semel extincta pacto priuatorū suscitari nō pōt, ex dispositione iū legis bene pōt suscitari, cuius, vim cōtractus principis obtinet ex illo suscitet, & illa est rō pręcisa scribentiū. sed ego reperio qa ita demū 2 cōtractus principis ptātem legis cōdēde habet vim legis qū in ipso cōtractu exprimitur, vt singularitē colligi fuisse de mente Bar. in cōsil. qd incipit ex facto proponitur qa nobiles viri, put eū refert & sequitur maximus doct. Io. Bap. de S. Seuerino in repetit. l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. vbi ēt dicit qd̄ repetit istud dictū relatum a quibusdam mod. in l. j. ff. de cōsti. princ. ideo ita deberet tēperari cōclusio authoris qū esset expressum qa haberet vim legis alioquin talis clausula videretur regulādā vt pactū priuatorū, sed circa id non insisto, sed dico qa vbi talis cla operaret superuenīēte reincidentia ipso iure priuationē cōmodi grę requireretur qa

© SCD - Université de Poitiers

liquidissime cõstaret aliquid tale esse commissum ex quo ista priuationis grẽ incurrebatur, vt probat tex. singula. in l. in testõ. in pri. ff. de cons. & demõ. quẽ tu. & propositũ Bal. al. c. j. quæstier dñs feudi. p. priet. p. iu. & alibi sæpe & facta liquidatione esset opus q̃ ita declaretur per ienten tiã videlicet vasal. a contrauenisse promissioni suæ, & ex hoc priuatum fuisse, nam vt per multa concludit Soc. in cõsi. incit. sæpe numero animo reuoluit &c. quod edidit pro Florentinis, & est positũ inter cõsilia Ita. de curte consi. xx. col. xij. in fi. & quodecima p
3 totũ, † q̃ te in pœnis quę in stigitur ipso iure sine executione requiritur sentẽtia declaratoria quicquid sixerit Felyn. in c. rodulphus de rescrip. & in c. cũ nõ ab homine, de iud. vnde qũ reperitur aliqua sentẽtia lata contra vasallũ cui fuit gratia præseruatiua cõcessa nili exprimeretur cã rebellionis contra personã principis nõ censeretur q̃ ex illa condẽnatus. sed ex alia leuiori. vt probat tex. in l. præses. ff. de pœnis. quẽ ad hoc alleg. Panor. in c. aduersario. de excepti. & hinc dicit glo. sing. in l. hę enim. ff. de iu. pec. tuto. q̃ sentẽtia quæ potest cẽseri lata ex cã irrogante infam. ã. vel ex causa quæ nõ irrogat, ex ea causa tanq̃ leuiori lata præsumitur adduco et alterã glo. singularem in c. si confirmationem, de elec. in vi. quę elegan ter dicit q̃ si non apparet quare inerit cassata electio, in dubio præsumitur potius cassata ex defectu formę quã ex vitio electi tanquam ex leuiori causa & minos nocua. & idem in simili tradit Rota decisio. xiiij. in antiquis. Spe. et in alio casu simili. in titu. de offi. iudi. §. definit. ver. quid si reus. vbi allegat. d. l. hæc. n. & in effectu est cõis cõclusio quę maxime in qõne proposita procedit, eo
4 † q̃ ad incurrendam pœnam priuationis, vt dixi, requiruntur liquidissime probationes super facto ex quo illa incurrenda est, nec est verum q̃ sola incarceratio sit sufficiens ad probationem delicti huiusmodi, immo est valde insulsũ id dicere, ga in carceratio potuit fieri ex alia causa etiã graui quam ex causa delicti commissi contra principẽ, tum quia incarceratio non præsupponit plenã probationẽ delicti, quia põt fieri ex solis indicijs, vt sunt iura tritissima minus valet dũ dicit q̃ condemnatio ad petendũ veniam satis demõstrat delictũ fuisse commissum contra personã principis, nã placet retorquere suũ fundamentũ contra eum, nam pœna & delictũ sibi ad inuicem correspondent Bald. & Alexan. in l. j. ff. ne quis eum, & in l. decu

riones. C. ex quibus caus. infa. irroga. & pulchre Anto. de prata veteri in quodam consilio, posito in fine primæ partis consiliorum Barba. propterea Barba. in suo consilio xlviij. incipien. præclare scribitur pr mo
5 Regum. in antepen. cap. j. parte. dicit † q̃ ex qualitate pœne cognoscitur maius delictum a paruo. pœna enim debet commensurari delicto vt per multa iura comprobat Bald. in cap. primo in j. not. de vasal. qui contra consti. lotha. licque est consequens quod ex pœna impositа arguitur quale fuerit delictũ sed pœna petitionis, venie, vel quod iterato præstetur iuramentum fidelitatis &c. nõ est pœna quæ solet, & debet imponi ex factione, vel conspiratione contra principem, quæ longe grauior est, igitur non præsumitur fuisse tale delictum, & de iure petitione nie non est sufficiens probatio delicti, glos. singu. in c. exhibita de hom. cidio. quam ex clamat & sequitur Ludou. de Roma in l. prima. §. nuntiatio. ff. de no. operis nũtiatio. & potius præsumendum est vasallum fuisse condemnatum ad petendum veniam ad placandum principis animum forte motum ex relatione maliuolorum qui & plerumque solent incolere principum curias quã ex alia causa graui contra principem, quia tunc verisimilius est q̃ maior fuisset imposita pœna. & illud maxime sine dubi, tatione procedit quando postmodum per principem & pares curiæ fuit declaratum talem vasallum fuisse immunem a delictis et impositis tunc enim est dubium quin sententia huiusmodi probet efficacter vasallum esse immunem a delicto. & vbi in vim declarationis non valeret, operaretur de nouo effectum suum restitutorium, vt in simili traditur in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauerit. ff. de acquiren. hæreditatis. & in l. iij. in princip. ff. de acquir. poss.
6 vbi traditur pro firma conclusione † q̃ vbi actus subsequẽs tendens ad præcedẽtis actus declarationẽ vel confirmationem non possit id operari, operabitur suum effectum de nouo quando is dependet a sola voluntate faciẽtis, vt proposito veniebat a sola voluntate principis declarantis concedere gratiã restitutoriã & facere q̃ etiã delicta haberẽtur pro non commissis etiam quantum ad effectus præteritos per glo. singularẽ in cle. j. in verbo pro infectis, de immuni. eccl. & non est dubium quin talis sententia principis faciat ius apud omnes per late lecta, & no. in c. in causis, de re iudi. & ideo stante tali sentẽtia declaratoria nõ esset dubium,

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Princeps inhabilem ex delicto paterno tractans vt fidelem vassallum, an censeatur eum rehabilitasse.*

2 *princeps vassallum post feloniam cõmissam vt sue curie parem vocans an censeatur ei culpam remisisse.*

3 *Mens deliberata principis colligitur ex actibus frequenter iteratis.*

4 *Patientia longi temporis nonunquam obligationem, quandoque remissionem & aliquando alios actus inducit.*

5 *Feudo ad dominũ ex mora vasalli reuerso, si dominus eũ recipiat ad iuramentũ fidelitatis ꝓsumitur more ingratitudinẽ remisisse.*

1 VOdecimo & vltimo quẕritur †nunquid si princeps illũ qui erat inhabilis ex delicto paterno vocauerit, & admiserit atq; tractauerit vt fidelẽ vasallũ, amicũ & cõsiliariũ, an eo ipso videatur eũ rehabilitasse, & author tractatus dicit ꝙ ista cõ non habet dubiũ de iure, & verũ dicit ꝙ cõtraria conclusione qd videlicet ex tali admissione & tractatione vassalli, vr purgata inhabilitas, ꝙ quo est tex. formalis peregrinus in iure ĩ l. sed si accepto vsu toge, ff. de iure fisci. vbi formaliter ꝓbatur qd obsides qui recepto vsu toge fuerũt reputati, & habiti velutt ciues Romani efficiũtur capaces successionũ actiue & passiue, vbi alias essent omnino incapaces. & propterea dicimus qd pater qui tractat aliquẽ vt filiũ vr eũ tale approbare c. per tuas. de ꝓba. c. ex tenore. qui filij sint leg. & formalius Bal. ad propositũ in l. im-
2 perialis. §. illud. C. de nupt. vbi dicit † ꝙ si princeps vasallũ cõmissa felonia vt parẽ sue curie vocauerit & admiserit, vr eo ipso omnẽ maculã absterisse. nõ est, n. dubiũ ꝙ actus superioris, videlicet principis qui est ĩ agere & nõ pati, vt pote qa tractat vt fidelẽ recipit ab eo tuṁ fidelitatis & facit similia, operet effectũ rehabilitationis, vt colligit & no. per Inno. & Butr. in c. veniẽs. de filijs presby. cõiter per oẽs doc. in c. fraternitatis de schisma. & cõiter doc. maxime Alex. in l. quidã cõsulebãt. ff. de re iudic. & in l. idem vlpianus. §. fi. de excusa. tut. & maxime qñ ita reiteratur tractatus & receptio ad iuṁ
3 fidelitatis. † Nã ex talibus actibus reiteratis, magis colligit deliberata mens principis ꝙ id qd dicit gl. in c. si quis iratus iij. q. j Bal. in cõii. diuino schismatis. qd posuit super rub. C. si quis aliquẽ testari prohibuerit. vñ ex factis ipsis melius q̃ verbis volũtas principis colligi põt l. ei qui. §. si tñ. ff. de edil. edic. facit l. reprehendẽda. C. de institu. & substit. c. ij. requiritis. de appella. l. pro here. §. fi. de acqui. heredi. cũ si. Nec obstat illa cle. si romanus. & c. si papa qa loquitur in simplici nominatione quę adhuc fiebat ignoranter, hic vero in qõne premissa, nõ solũ reiterata nominatio sed tractatio, cõmissio, & receptio diutina interuenit, ex quibus nõ põt inficiari quin mens & volũtas principis cui inhabilitas notissima erat fuerit rehabilitare, & possent pro cõfirmatione hutus opiniõis adduci multa fundamẽta, q̃ elicerẽtur ex dictis scribentiũ in l. sciendũ. ff. de verbo. obli. & in l. si certis annis. C. de pac. & in l. qui in aliena. §. j. ff. de acqui. hæredi. in quibus locis multas adducũt decisiones ad probãdũ,
4 quod † patiẽtia lõgi tẽporis inducit nonnũquã obligationẽ, nonũquã remissionem. & *multos alios effectus operatur quos ibi moder.* deducũt. Et vltra facit qd tradunt doc. in l. ij. post gl. C. de iure emphy. & Cano. in c. potuit. de locato vbi dicũt ꝙ si vassallus qui cõmiserat felonia fuerit receptus ad fidelitatẽ per dñm vr felonia remissa. Et idẽ in simili tradit Bal. in c. j. quo tpe miles inuestiturã feudi petere debeat. & idẽ docto. in c. quę in ecclesiarũ. de consti. vbi dicit ꝙ
5 † vbi feudũ est reuersum ad dñm ex mora vasalli, si dñs recipiat eũ ad iuramentũ fidelitatis vr remisisse ingratitudinẽ more, propter quã priuatus erat. Et infinita alia deduci possent, quæ breuitatis causa prætermitto, ex quibus præmissis concludo ꝙ dominus diutine tractans vasallũ vt fidelẽ amicũ & cõsiliariũ, & passim illũ admittens ad *honores*, & alia vt parem *suę curię*, eo *ipso* videtur omnem absterisse maculam, & eũ rehabilitasse.

Hisce finẽ dicẽdis impono, & si longior fuerim q̃ deceret, mouit maxime, ꝙ q̃ abũdant nõ solẽt vtiare scripturas, sed intelligentiũ implere cisternas vt pulchre Bal. inquit in l. fi. in fi. C. de iur. emph. fateor ꝙ plerq; & pœne innumera ad propositũ deduci potuissent, sed locus & ipsi non patiebantur plenius deliberãdi consiliũ, vt inquit in reconsult. in l. j. ad fin. princi. ff. de exercito. opusq̃ quasi raptim ex ingẽti occupatione excerptũ fuit, vt & tẽpus labor suppleuerit.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

PRECLARVS, ET ELEGANS TRACTATVS DE SEDITIOSIS OMNIBVS,

ciuitatum, villarum, & castrorum, dominis Scabinis seu consulibus, ac cæteris reipublicæ administratoribus vtilis, quotidianus ac necessarius, per clarissimum virum domi. Nicolaum Boherij. I. V. interpretem, de Montepessulano, Christianissimi domini nostri Francorum principis in suo excelso consistorio consiliarium ordinarium, nouiter æditus.

ISVMMO ingenio parique fretus scientia, officium scribendi facile me implere posse credere tamen tam arduum hoc opus ingredi sine magno difficultatis timore nõ possum. Scribendum tamen est. Cũ temporibus decursus sæpe orte sint nunc indies oriantur de ciuitatibus villis & castris huius Christianissimi Francorum regni seditiones, tumultus, seu populorum commotiones, aduersus illustrissimum ac Christianissimum principem dominum meum supremum vel eius officiarios, consules, ac administratores ciuitatum & locorum regni sui. Necnon alios terrarũ dominos, & quod peius & ægre ferendum est in ecclesias & ministros dei. Cum longe gratius sit æternam quam temporalẽ offendere maiestatem. Queritur qua pœna tales seditiosi veniant de iure plectẽdi. Ideo IESV Christi benedicti ac intemerate, & gloriosæ virginis eius genitricis prius nomina inuoco, vt ipse pijssimus Iesus media eius matre Maria veritatem ponat in ore meo, ipse enim ad Moysen dicit. Ero semper in ore tuo & docebo te quid loquaris. Et ad suos gloriosos Apostolos ait. Dum steteritis ante reges &c. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, cũ veritas super omnia amanda sit l. cum ita legatum. ff. de condi. & demõ. tutores veritatis esse debemus l. j. C. de iati. lib. tol. quoniã omnia vera cõsonant, vt ait Aristo. iiij. Ethic. ac etiam victoriam contra mihi emulos (quam eius gratia huc vsque tribuit) iuxta virtutem mei nominis Nicolai (qui populi victor dicitur) concedere dignetur signãtes nos signo sacro sancte crucis. †. ad omnem enim actũ, ad omnem incessum manus pingat crucem, vt inquit Hiero. in iij. parte. Epistola. xlj. c. xv. de contemplatione oratione & lectione. col. ij. & tex. cum glo. in c. postea signatur. de consecra. dist. iiij. vbi glo. refert illud quod dicit diabolus de iudeo qui supra se fecerat signum crucis. Inueni vas vacuum sed signatum. & in Epistola. xvij. eo. li. col. xij. dicit crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator egypti in te locũ reperiat, accedat rubr. nigrum. Nemini licere signum saluato. Christi. &c. Id circo illud in medio afferam Bal. quod venit in mentem in commento l. præcibus. C. de impube. & alijs substit. colũ. xiiij. ea inquit quæ sunt a magistris tradita recito & post terga metensiũ quasi spicas colligendo vado. vt Ruth. ij. c. tanti doctoris fretus authoritate id sequar & breuius quã res tanta dici possit. Ad cuius euidentiam aliqua puto esse præmittenda & præsupponenda.

SVMMARIVM.

1 *Seditio generatur per proprij commodi procurationem.*

© SCD - Université de Poitiers

2 Mores nouos ad vitæ rectitudinem nõ necessarios inducere, est discordiam inducere.

3 Seditio, et discordia generatur si alijs alleuiatis, alijs nimis in collectis grauentur.

4 Seditio facilius oritur si delicta nõ puniãtur.

5 Iustitia dicitur anima ciuitatis.

6 Iudex toto conatu seditionib. obuiare debet. Officium irenarche, quale.

7 Clericos arcens a seditione non incidit in canonem, si quis suadente diabolo.

8 Impotentia seu difficultas puniendi, excusat iudicem a puriendis delictis.

9 Iudici non imputatur, si aduersus seditiosos potentiores non processerit.

10 Fatuitas maxima ex seditione oritur.

Crudelitas nimia descendit ex partialitate & seditione.

11 Crudelitas Adonibesech regis Iebus, hic memoratur.

12 Libertas sũma est sub domino iusto degere.

13 Seditiones fugere qui debeant.

Crimina quæ ex partialium seditionibus oriantur.

14 Seditio Lucij Catiline olim Romani qualis.

15 Seditionã cruentarũ exempla hic recẽsentur.

16 Seditio. C. Marij & aliorum Romanorum militum qualis fuerit.

17 Mutius Scæuola quid aduersus Porsenam regem tentauerit.

18 Fortitudo quando virtus dici possit.

19 Seditio qualis a Tyberio Gracchio affricano excitata fuerit.

20 Gaius Gracchus qualem olim excitauerit tragediam.

21 Seditio Liuij Drusi & aliorum Romanorũ qualis fuerit.

22 Lemouicenses in seditione Marcũ exactorũ tributorum tempore Chilperici regis interemerunt.

Scholares Parisienses qualem aduersus ciues tempore diui Ludouici regis mouerint seditionem.

Pastoreli in Francia qui fuerint & qualem fecerint seditionem.

23 Pastores francigene Syriam profecturi prope Carcassonam ab incolis sunt interfecti.

Monete variatio tempore Philippi pulchri parisijs fuit in causa seditionis.

24 Stephanus barbetus ciuis Parisiensis quid suo tempore fecerit.

25 Authores seditionis sunt illaqueandi furcis, Domũ delicata habere nostra non interest, ne ob id a forensibus vexari nos oporteat.

26 Edificare volẽtes domos quid facere debeãt.

Seditio qualis & ob quam rem apud Attrebatum orta fuerit tẽ oribus Ioãnis regis.

27 Seditio ob monete mutationẽ Parisijs orta fuit Ioannis regis tempore.

28 Predones Constantienses & Ebroicenses agrum Parisiorum populati sunt.

29 Seditio quanta fuerit Lutetie aduersus Carolum regem Ioannis regis primogenitũ.

30 Seditio qualis in Montepessulano fuerit tẽpore Caroli quinti Francorum Regis.

31 Parisienses aduersus Carolum sextum ob nimiam vectigalium exactionem grandem mouerunt seditionem.

32 Onera plurima subeũt qui populo presunt.

33 Gandenses qualem ob nimiam pecuniarum exactionem aduersus Ludouicum Flandrẽsium comitem excitarint excetram.

34 Lutetiani quantam seditionem fecerint tẽpore Caroli sexti. 35 36.

37 Aruerni etiam aliquando seditionis fuere authores, ducem sibi Petrum Bruerium constituentes.

Gandenses Caroli septimi tempestate a suo Philippo Burgundorum duce desciuerunt.

38 Ianuẽses populares aduersus nobiles seditionem fecerunt aliquando.

Agenenses ob subsidium super rebus venalibus seditionem qualiter excitarint & nume. seq.

42 Trecenses aliquando a seditione non fuerũt immunes.

Et primo tria sunt quæ generant seditionem & discordiam in ciuitatibus & villis secundum beatum Anto. Archiepis. Florentinum in ij. parte summe fue. titu. iiij. cap. viij. §. iij.

1 †Primo proprij commodi procuratio inor

dinata, quando aliquis nimis intendit suæ vtilitati & alij in de grauantur & modicam cum eo possunt habere concordiam. vnde ait Senec. in prouer. principium discordie est aliquid ex communi fuum facere. Turpi iscq; nihil est cuã cum illo bellum gerere cũ quo familiariter vixeris, propter quod dicitur in capiente autem lex. iiij. dist. q̃ lex cuiuslibet. homines subditos ad sui obseruã tiam, ligat in concordia & pace quod nullo prælato commodo, sed pro cõi ciuium vtilitate debet esse scripta Exemplũ de Roboã qui nimis voluit, putdere burse suæ vt posset fecere expeñ superfluas in curia sua vt pater eius Salomon. Et diminuere noluit exactionẽ tributorũ seu tallíarũ, ex hoc tanta est orta discordia inter tribũ iuda & tribus Israel, q̃ nunquã tollere potuit, & amisit magnam partem dominij sui, vt habetur iij.
2 Rex. xij. †Inducere enim nouos mores nõ necessarios ad rectitudinem vite inducit discordiam & indecre. dicitur discordiam parit præsumptio nouitatẽ, vel secundũ Pet. Iaco. in itiu. de refectio. murorum. ver. modo queritur an principes &c. Quod propter monete seu pecunie mutationem & deteriorationẽ quæ fit plerunque quæsito colore adiuuento vt ex illo lucro a deo & hominibus maledicto princeps possit guerrã sustinere. Ideo descẽdunt machinationes & maledictiones populi, intellige, quando tributa sine causa imponit & grauat subditos secus si propter iustam defensionem status secundũ Inno. in c. q̃ super. de voto. & Bal. in c. cum ab ecclesiarũ. de offi. or. quia tunc potest superindicta ponere l. j. & per totũ. C. de superindi. lib. x. & tenet Mar. laudeñ. in tract. de prin. §. vij. tamen si sine causa opprimeret non debent in eum conspirare vt sing. voluit d. Stepha. Buynardus. in repe. l. quisquis. in j. not. C. ad l. iul. maiestatis. licet sit permissum in finibus defensionis stare vt ibi per eum qui extẽdit & corroborat p̃dicta per plures rationes & dicta &c. †Secun
3 dum generans discordiã & seditionẽ est qñ aliqui nimis vexãtur in collectis, & in alijs laboribus. & alij nimis alleuiantur, vel cum honores, & officia aliquibus copiose conferũtur, alijs vero parũ aut nihil l. quis tam inueniri. C. de decu. lib. x. vnde generatur discordia inter eos, vel ẽt qñ rectores & administratores reipu. nimis grauant subditos propter quod subditi minus diligũt eos, tex. est celebris & mẽte tenẽdus in auth. de mã. prin. §. deinde cõueniẽs est. col. iij. ibi, vt nulli populi ciuitatũ alterutri seditionem faciãt, sed oẽm pacẽ dei esse ciuitatibus dum æquitas seruatur hic nostris subiectis, & neque lucri neq; passionis alicuius cã ad aliquã partiũ declinatur. vnde dicit Greg. in c. ad hæc. lxxxix. dist. dũ reuerentiã minores potentioribus exhibẽt, & potẽtiores minoribus dilectionem impendunt, vera concordia fit & ex diuersitate contextio. & recte officiorũ administratio geritur singulorũ. & dixi in trac. de authoritate magni cõsilij & parlamentorũ regni post prin. ij. posti. 4 †Tertiũ est per q̃ sequitur seditio & discordia non punire delicta. Nam per hoc datur audacia malis ad ledendum alios, ex quo seditiones, discordie & inimicitie sequũtur. Et si puniãtur aliqui impotentes & non alij potentes & maiores oriuntur indignationes & murmurationes, exemplũ de tribu Beniamin qui noluit punire scelus cõmissum ab hominibus ciuitatis Gabaa qui erãt in tribu sua inde orta est discordia inter eos & alias tribus, & propter hoc mouẽtes bellũ contra eos pœne totam gladio peremerũt. & hoc in casu erant claues iustitiæ, vt dicit glos. in l. ad splendidioris. C. de diuersis offic. lib. xij. qñ delicta potentiũ celãtur, & nõ puniũtur, de quo dixi de auto. magni cõsilij & parlamẽtorũ regni. fol. xiij.
5 †Nã iustitia est anima ciuitatis scdm Alb. de rosa. in l. iustitia. ff. de iusti. & iure. Multum ergo scdm beatũ Ant. vbi supra caueri debet discordia maxime quia vt ait Hieron. post Sallust. i iugurtino. Cõcordia parue res crescũt, discordia maxime dilabũtur, quia sicut virtus vnita est magis infinita, i. fortior, ita quãto magis est diuisa tanto debilitat & demũ deficit, qñ omne regnũ in se diuisum desolabitur. & idem dicit Luc. de pen. in l. vnica. in verbo. cõcordiã. C. de irenarch. li. xi. Et de p̃dictis cõquerebantur Agenenses cõtra Cõsules & iuratos ciuitatis vt infra dicã. & maxime q̃ honores cõsulares continuãtur in illos qui erãt eiusdẽ domos & familiæ vt de patre in filiũ, vel generũ, aut in nepotẽ, vel alios consanguineos & in seipsos q̃ fieri non debet l. j. C. de mu. & hoñ. lib. x. nisi alijs idoneis deficiẽtibus l. honor. §. pe. & fi. ff. eo. ti. Nulli. aũt magis cõmaculant cõitatẽ discordijs quã seditiosi & par-
6 tiales †ideo q̃ primum iudex videt, pulsiones, & materiã dispositã ad seditiones, monopolia, rixas, tumultus, ac delicta committẽda totis conatibus debet obuiare, vt dicit tex. in d auth. de mãda. prin. §. deinde cõueniẽs est. & ibi gl. & laco. de beluiso. colla. iij. quia ad eius officiũ spectat ne veniatur ad

© SCD - Université de Poitiers

rixas & arma.l. æquissimum.ff.de vsufr.& Luc.de penna.in l.j.col.xv.post prin.versi. sed secundū ius romanorum.&c.C.pub. lettie.lib.xij.& in d.l.vnica. de irenarch. & officiū irenarche erat qui ad prouinciarum tutelā quietis & pacis per singula territoria faciebat stare concordiā.& ibi gl.super rubri.& Io.de pla.& Iac.rebuff. & tenet Paris de puteo in trac.findica. in verbo. iudices.versi.vbi fiūt prouisiones, & in verbo officialis.versi.si duo sunt.&c. quomā scriptū est Luce.xxj.cum autē audieritis prælia & seditionēs nolite terreri.&c.& j. ad Corinth.vj.c.In multa patiētia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus &c.

7 †Quin immo ēt clericos arcere a tali turba & seditione nec incidunt in canonē si quis suadēte diabolo.xvij.q.tiij.vt tenet ibi glo. in verbo,violētas.alias si non occurrāt debent priuari officio vt not.Cyn.in l.seruus. C.de nox.actio.Bar.& Bal.in l.j.ff. de offic. præfe.vrb.Et Bal.in l.nullus.C.de sum. tri. & Paris de puteo in d.tract.tit.de offi.findi. §.findicantur ēt officiales qui violētas manus &c.Et ēt incurrunt sentētiam excōicationis c.fœlicis.§.fi.& ibi Philip.franc.in c. j.not.de pœnis. lib.vj.Et hoc si possunt sine grandi periculo obuiare,vt d.c.fœlicis.§.fi. ibi & facultas ei affuerit &c.& ibi Phi. frā.

8 in v.nota.†dicit q̄ a pœna quæ imponitur ratione negligentie excusat impotentia seu difficultas si delictū puniri nō pōt propter potentiam facientis,vel multitudinē delinquētium,vel graue scandalū vt quia armis se defendunt,vel loci difficultate se protegunt secundū Archi.& loan.And. ibi q̄ facit ad q.secundū Philip.de villa,vel iudice obligato capere malefactorē vt excusetur si capere non potest supradictis interueniētibus,de quo per Bar.in l.j.§.occisorum,ff. ad sil.quia vt dicit Bal.in tract.scisma.colū. iij.versi.porro.multitudo modū non seruat. & nemo est qui furētis populi rumorem nō paueat pro hoc adducit tex in c. statutū.§. cū vero.ibi nisi actor eandē ciuitatē,vel dio cesim intrare nō audēs aut aduersarij potētiam merito perhorrescēs &c. de rescriptis lib.vj. vbi glo, in verbo, non audens.dicit forte erat Gibellinus & ibi regūt Guelphi,

9 vel ecōuerso,†Ideo nō potest impuiari ordinario & maiori, iudicibus Aggenensium qui non fecerāt informationes nec processerant ad captionē seditioforum ad aduentū vsque domini in fratris mei dñi Bertrādi de chassaignes iuriū professoris ac in supremi Burdegale parlamēti consilariij optimi ac boni & recti iudicis per dictā curiā ad contra ipsos seditiosos procedendū cōmissi & deputati,cui postea f i collega adiūctus,vt infra dicā.cū ob metum seditiosę cōmunitatis Agenē is ausi nō fuerint,vt ex in fraducendis apparebit quia in hmōi seditionibus & partialitatibus reperiuntur & descendunt tria magna mala secūdū beatum

10 Anse.vbi supra†Prima magna fatuitas q̄ nōn vī sub cœlo esse stultior gens q̄ partiales qui ex appetitu & desiderio mali dū partialitatē & diuisionem affectant,ponentes in periculo substantiā temporalem,corpus,filios,cōsanguineos, amicos & eorum bona.Quid.n.boni ex partialitate lucrētur non vī,nisi hæc pericula experiri.Et hmōi partiales similes sunt frenetico qui gaudēs exponit se magnis periculis nil repuās ea, & hoc quia rōne caret. Secundū malū est nimia crudelitas,non.n.inuenitur tanta crudelitas in aliquo genere hominum quāta in partialibus & seditiosis,ratio enim est secūdum eū quia habitū odij semper habēt contra homines contrarie partis tā notos quam ignotos prēsentes, prēteritos, & futuros aduersus infantes,& senes, Aliqñ aduersus cōsanguineos & affines & cōtra eos qui aliqñ sibi in multis seruierūt & eorū omniū quibus odium gerūt, & in mēte homicide dici possunt.Qui.n.odit fratrē suū homicida est j.Io.iij.Sed vltra odiū cordiale qs exprimere valeat seueras & immanes crudelitates quas cōtra aliā partē exercēt nō parcūt ētati,nō sexui,nō cōsanguinitati, nō amicitie, nō fidei,nō religioni,nō sanctitati,sed vsq; ad deuorationē humanæ carnis peruenīt.

11 †Sed istis iusto dei iudicio frequēter euenit qd accidit crudelissimo Adonibesech regi Iebus seu Hierusalē cui capto fuerūt abscisi pedes & manus & positus fuit sub mensa comedentiū sicut canis, qui memorans suæ exercite crudelitatis,ait,reddidit mihi deus quod feci,Septuaginta,n.reges abscisis manuum & pedum summitatibus colligebant sub mēsa mea reliquias ciborū,sicut feci,sic mihi factū est.Iudicū j.ca.Et quod etiam accidit crudeli Tyro regi Persarum qui ex crudelitate delectabatur effundere sanguinem humanū,sed hunc captum regina Tamaris,cuius filiū occiderat,decapitari fecit, & caput eius in ollam seu vtrem sanguine plenū demergi dicēs,sanguinem sitisti, san-

12 guinem bibe.†Sub iusto.n. domino viuere summa libertas est scdm Ange,in l.j.in fi.ff. de seruit,vrba,prædio,qui alleg, Senecam,

© SCD - Université de Poitiers

Quid Bartholomeo de Salyceto iuriū professori propter istas partialitates accidit, ex pultus relegatusq; & confinatus ad ciuitatē Paduanam extitit vt refert Andr. Barba. in repetit. ioannina, c. raynaldus. char. xvj. col. iij. versi. pro certo se valde commendat de testa. & in c. rodulphus. et ibi Fely. col. ij. de rescrip. Tertium malū est magna in eo diuturnitas. Nam semper moraniur in hmōi diuisionibus & partialitatibus. Et multū difficile est dimittere partialitatem in qua inueterati sunt & firmiter habituati. vnde secūdum beatum Anto. vbi supra de talibus seditionibus & discordijs quæ fiunt in ciuitatibus & castris, dici potest illud quod Psal. præclarissimus diuino cātauit ore, vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, totā die circundabant eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius & iniustitia, quod exponit ipse singulariter ibi. Qualem ciuitatis statum describit Vergi. Ac veluti magno in populo coorta est seditio, seuitq; animis ignobile vulgus. famq; faces,
23 & saxa volant, furor arma ministrat † Ideo homines honesti sagaces ac præcipue iurisperiti istas seditiones, discordias, & partialitates fugere & precauere debēt, nec sibi assumere nomen Guelphi, vel Gibellini, aut cōmunitatis, vel secte seditiose, vt no. Bar. in tracta. de Guelph. in ij. q. prin. in fin. arg. l. facta. §. in danda. ff. ad trebelli. & Martin. Lauden. in tractatu de prin. §. clij. dicit, q̄ ista nomina sunt diabolica quę non possunt esse ad bonum publicum, immo ad cōsumptionem reipub. vt experientia docet. Multa enim profecto crimina ex maliuolentia partialium & seditiosorum oriuntur. Hinc homicidia, hinc adulteria, illinc meretricia, raptus, fornicationes, monialium violationes, rapine, furta, incendia, sacrilegia, alij fame moriuntur, alij igne comburuntur, alij decapitantur, alij membris detruncantur, manibus lingua, & alijs membris et q̄ vere cundum est dicere pudentibus &c. in clericis cōtinentia, in religiosis deficit vita regularis, vt apparet claris exemplis infra dicendis. Postquam enim vt inquit beatus Anto. in ciuitate Romana conquesito dñio orbis ingresse sunt vrbem partialitatū & seditionum discordie, agente Mario contra Syllā. Et econtra Catilina cōtra Sertorium, & Ciceronem. Cæsare cōtra Pompeium innumere cedes ciuium fecute sunt, sanguis humanus supra modum effusus vt infra dicā. Et si tempore Octauiani imperium pacificum fuerit, hoc summo deo ob natiuitatē Christi operāte euenit, demum paulatim ad nihilū deductum est. et orta est seditio in Ephraim & Iepte, & occiduntur Ephraim cogniti in prolatione cuiusdam verbi, vt Iudicum xij. Item alia aduersus reges, vt primi Esdre iiij. & etiam apud Machabeos alia seditio.
14 vt ij. Machabeorum xiiij. c. † Et illam Catiline coniurationem quam Sallustius describit sciunt omnes. & de supplicio agentibus Cæsar parcendum dignitati. Cato animaduertendum pro scelere censebat, quam sententiam secutis omnibus in carcere paricide strangulatur, & quanuis parte coniurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit, sed infestis ab Ethruria signis patriam petēs obuio Antonij exercitu opprimitur, q̄ atrociter dimicatum sit exitus docuit, & idē Iustinus in Lucij flori epithome lib. iiij. Et Vale. Maximus lib. ix. c. vij. tit. de vi, & seditione, & de populo Ro. tam violentie, & seditionis togate q̄ etiā armate facta refert & primo Togatorū L. Equituum, qui se Gracchi filium simulabat, tribunatumq; aduersus leges cum L. Saturnino petebat a Mario quintum consulatū gerente in publicam custodiam ductum, populus claustris carceris conuulsis raptū humeris suis per summam animorum alacritatē
15 portauit. † Idemque Q. Metellum censorē q̄ ab eo tanquam Gracchi filio cēsum recipere nolebat, lapidibus prosternere conatus est affirmante tātummodo tres filios. T. Graccho fuisse. E quibus unum in Sardinia stipendia merentem. Alterū infantem Præneste. Tertium post patris mortem natū Romæ dicessisse, nec oportere clarissime familie ignotas sordes inferi, cū interim improuida cōcitate multitudinis teneritas pro imprudentia & audacia aduersus consulatum & censuram tetendi, principesque suos omni petulantie genere vexauit, vesana hæc tantummodo illa etiam cruenta seditio, populus enim Minuium competitorē Saturnini nomen iam creatis tribunis vnoque loco candidatis duobus restante vi prius in edes priuatas compulit, extractum deinde interemit, vt cede integerrimi ciuis facultas adipiscende potestatis teterrimo ciui daretur. Preterea creditorum quorum consternatio aduersus Sempronij assellonis prætoris vrbani caput intolerabili modo exarsit, quem quia causam debito susceperat, cōcitati a L. Cassio Tr. Pl. pro ede concordie sacrificiū facientem ab ipsis altaribus fugere extra forum coactum. Inque tabernacula latitātem prætextatū dicerpserunt detestanda fori cō

© SCD - Université de Poitiers

ditio. Nunc de seditiosis militibus refert.

16 † Et primo quod cum C. Mario lege sulpicia prouincia Asia vt aduersus Mithridatē bellum gereret priuato decreta esset missū ab eo gratidium legatum L. Syllam consulem accipiendarum legionum causa milites trucidarunt proculdubio indignati quod a summo imperio ad eum qui nullo in honore versaretur transire cogerentur. Sed quis ferat militem scita plebis exitio legati corrigentem pro consule istud tam violenter exercitus illud aduersus cōsulem. Item Q. Pomponium sylle collegā senatus iussu ad exercitum Cn. Pom. quem aliquandiu inuicta ciuitate obtinebat cōtēdere ausum ambit osi ducis illecebris corrupti milites sacrificare incipientem adorti in modum hostie mactauerunt, tantumq; scelus curia castris cedere se confessa inultū habuit. Tum ꝗ ille quoque exercitus nepharie violētus qui C. Carbonem fratrem carbonis ter consulis propter ciuilia dissolutam disciplinam militarem præfactus & rigidius astringere conatum priuauit vita, fatiusq; duxit maximo scelere coinquinari ꝗ prauos ac retros mores mutare. Reperio præterea Cornelij nepotem alias Pitium aut Sueto, appellatū de gestis Rom. referentem in c. duodecimo

17 † quod cum Porsena rex vrbem obsideret Mutius Sceuola Cordes vir Romane constantie senatum adijt. Et veniā transfugiendi petijt, necem regis repromittens. accepta potestate in castra porsene venit. Ibiq; purpuratum scribam pro rege deceptus occidit. Apprehensus ad regem pertractus dexteram aris imposuit, hoc supplicij area exigens quod in cede peccasset. Vnde cum misericordia regis distraheret quasi beneficium referens ait trecentos aduersus eum similes conturasse. qua re ille territus bellum acceptis obsidiosis deposuit. Mutio prata trans tyberim data ab eo mutia appellata, statuaque et honoris gratia constituta est. Idem refert de eodem Mutio Titius Liuius, in secundo lib. decadis, tamen videtur propter illius manus comburationem voluntarie factam, necem ꝗ quis sibi tractationis causa conscruit vt fecit Empedocles l. si quis filio. §. eius. ff. de iniusto rupto testamen. actum non esse virtuosum, quia secundum Barto. ibi hoc faciunt vt ostendant se sortes & de nulla re timere,

18 sed non est actus virtuosus, † quia ad hoc vt fortitudo sit virtus requiritur quod tendat ad debitum finem, quia attentare magna pericula non est magnanimitas, sed temeritas, vt voluit Ioan. de Plate. in l. in his, in sexto notabi. C. de prædi. nauicu. libro xj. alleg. illud Senece in libro de quatuor virtutibus. Eris magnanimus si pericula nō appetas &c. Idemque Cornelius c. xix. refert de C. Neomancio qui captis Cariolis vrbe Volscorum coriolanus dictus, ob egregia militie facinora a postumio optionē munerum accipiens, equum tantum & hospitē sumpsit virtutis, & pietatis exemplum, hic cōsul grani annona aduentum e Sicilia frumentum magno pretio populo dandum curauit, vt hac iniuria plebs agros non seditione coleret. Ergo a Tr. Pl. decio dicta die ad Volscos concessit, eosque duce actio Tulio aduersum Romanos concitauit, & ad quartum lapidem ab vrbe castra posuit. Cumq; nullis ciuium legationibus flecteretur a Veturia matre et Volūnia vxore matronarum numero comitata motus omisso vt proditor occisus est. Ibi templum fortune muliebri constitutum. hoc idem refert Titus Liuius eodem libro. sic accidit Holoferni, cui Iudith. caput amputauit. vt Iudith. xiij. c & dixi in tracta. de custo. cla. porta. ciuit. in vl-

19 ti. præsuppositione. † Item refert idem Cornelius nepos de Tyberio graccho affricano, qui ex filia nepos quæstos Mancino in Hispania fedus eius flagitiosum probauit. periculum deditionis eloquentie gratia effugit. Tr. Pl. legem tulit, ne quis plus mille agri iugera haberet. Octauio collega iterce dēte nouo exemplo magistratu abrogauit. deinde tulit vt ea familia, que de attali hereditate erat. ageretur & populo diuideret. Deinde eū prorogare sibi potestatem vellet aduersus auspicia in publicū processit, statimq; capitolium petijt, manum ad caput referens qua salutem suam pupulo cōmendabat. hoc nobilitas sta accepit, quasi Diadema posceretur. Segniterque cessante mutio cōsule. Scipio Nasica sequi se iussit, qui salnam rempubli. vellent. Gracchum in capitolio persecutus oppressit. cuius corpus Lucretij editis manu in Tyberim missum vñ ille Vespillo; dictus Nasica vt inuidie subtraheretur per speciē legationis in Asiā ablegatus est huius Tyberij gracchi seditionem refert etiam Iustinus in iij. Epithoma.

20 Lucij. flori. † Necnō aliā causam Gracchi, fratris Tiberij mortui seditionem & etiam Cornelius idem. Nam cum statim & mortis & legum fratris sui vindex nō minore impetu incaluit ipse Caius, qui cū pari tumultu atque terrore plebem in autios agros arcesseret, & recentem attali hæreditatem in

© SCD - Université de Poitiers

alimēta populo polliceretur. Iamq; nimius & potens altero tribunatu secunda plebs volitaret, abrogare auso legibus suis Munticio tribuno fretus comitum manu fatale familie sue capitolium inuasit. Inde proximorū cede depulsus, cū se in auentinum recepisset, Inde quoq; obuia senatus manu ab optimo consule oppressus est insulatum quoque reliquis illud caput tribuni plebis percussoribus auro pensatum est. Nihilominus Apulius Saturninus, vt ait Iustinus Gracchanas asserere leges nō destitit, tm̄ animorum, vtro marius dabat qui nobilitati inimicus cōsulatu præterea cōsilus occiso palam comitcus animo competitore tribunatus subrogare conatus in eius locum Gaium Gracchū hominem sine tribu, sine nomine, sed subito titulo in familiam ipse se adoptabat cū tot tritiq; ludibrijs exultaret impune rogandis Gracchorum legibus ita vehemēter incubuit vt senatumque cogeret in verba iurare cum annuentibus aqua et igni interdicturū feminaretur vnus tñ extitit qui maller exilium igitur post metelli fuga in omni nobilitate percussa, tam cum tertium annū dominaretur eo vesante progressus est, vt consularia quoque comitia noua cede turbaret quippe vt satellitum furoris sui Glauciam consulem faceret Gaium Memmium cōpetitorē interfici iussit. Et in eo tumultu regem ex Satellitibus suis appellatū letus accepit. Fum vero iam conspiratione senatus ipso quoque tā Mario cōsule, quia tueri non poterat aduerso directe in foro acies, repulsus inde capitolium inuasit, sed cū abruptis fistulis obsideretur, senatuque per legatos pœnitentie fidem faceret ab arce digressus cum ducibus factionis receptus in curiam est, ibi in eū facta irruptione populus fustibus saxisq; cooperiū, in ipsa quoq;
21 morte lacerauit. † Item de Liuio druso seditionem adduxit ibi Iustinus, eo, lib. Denique idē Titus Liuius lib. iij. in princ. refert seditiones alias fuisse Romæ ob legem de Agrarijs. T. Bmylio cōsule cum quinto Fabio, latam, & atrox certamē aderat, nisi Fabius cōsilio neutri partium acerbo rem expedisset. Bodemq; libro plures magnas discordias et seditiones ibi fuisse ,pter creandos decē tribunos qui summe rei preessent, militariq; honore illos tribunos militū appellari aduersus quos S. P. oppius senatui præsidens. Nihil aspere quippe agi voluit, ne ipsis seditionis esset locus, sed mittuntur tres legati consulares C. Iulius, P. Sulpitius, Sp. Tarpeius qui quererent senatus vrbis cuius iussu castra dessensissent, aut quid sibi vellent, & tandem plebs decem creari tribunos obtinuit, & tempore etiam Martini papæ quarti fuit Romæ seditio, ex eo cp Carolo Sicilie regi senatoriam dignitatē, quā a Nicolao papa tertius priuatus fuerat restituit, quod non ita ab omnibus probatum est maxime ab Vrbinis & Hannibalibus, vt refert Platina in dicti Martini quarti chronica. Non omitto illas vesperas siculas siue Sicilianas contra Gallos, qui nullo sexus discrimine habito cesi sint sunt quā re adeo certe scutum est, vt etiam mulieres gallico compressū prægnantes cese dicantur, vt ibi
22 per Platinam. † Sed in regno nostro Frācie maiores numero seditiones fuisse factas comperio. Tempore enim Chiliperici regis qui in singulos imposuit, qui vineas, vel possiderent, vel colerent pendere quotannis vini vrceolum, id est amphoram. Cui tributo legendo Marcus quidā apud Aquitanos exactor positus dum pensionem superbe contumeliosequeexegit, a lemouicensibus occiditur, vt patet in chronica eiusdem per Gaguinum edita fo. xij. Alia insuper tempore diui Ludouici inter scholares, & ciues Parisienses, ita vt nonnullis vtrinque occisis, cum sibi de iniurijs illatis satis non esse factum scholastici dicerent, eo indignati de vniuersitate transferenda, quos rex Anglus Francorū perpetuus & implacabilis hostis clādestinis nuntijs vt id facerent sollicitabat, vt in eiusdem diui Ludouici apparet chronica. fol. lix. Item suo etiam tempore Pastorelorum fuit seditio, qui Parisios Aurelianosq; & Bituriges profecti, cum non furto, non adulterus abstinerent a Bituricibus, non longe a vico, qui mortuum mare dicitur, quo ad nouā villam iter est perempti sunt.

Hi enim pastorelos se nominari volebāt. de quibus hoc distichon scriptū recitat Gaguinus. fol. lxj. verso. N. Semel, & bis, c. li. coniunge dice, Duxit pastorum seua mege-
23 ra chorum. † Alia pastorum seditio fuit tempore Philippi longi qui admoniti cœlesti, vt ipsi dicebant, oraculo in syriam religionis Christiane causa profecturos se iactabāt, qui postquā magno numero aucti sunt, latrunculis non dissimiles cum prædas agerent Carcassonam vsq; progressi ab incolis dissipati aufugerunt plurimis interfectis, & patibulo stranguiatis. Præterea fuit acta tempore Philippi pulchri bellouacorum in eorum epm̄ nomine Symonem seditio facta quæ eo processerat, vt ciuitate exterris pre

© SCD - Université de Poitiers

sul nobilium quorundam manu collecta ciues quosdam ex insidijs ceperit suburbijs igne cõsumptis. Eodem tempore a Parisijs ob monete vsum alia fuit non modica seditio. diuites enim qui suas inquilinis & variorum ministeriorum opificibus domos locauerant minoris pretij monetam accipere annue pensionis loco recusabant, alteram quæ iustioris ponderis erat exigentes. Cuius inuenti author Stephanus Barbetus
24 bebatur. † Et hic Stephanus in delitijs habebat hortos a suo nomine barbetos appellatos cum præclaris edibus in eo loco, cui barbett porta nomen postea mansit, populus furens in barbeti possessiones delatus quicquid in edibus et hortis fuit vastat, atq; incendit mox inde mouetes ad viam sancti Martini vbi ipse barbetus incolebat se cõferunt, fustibus clauisque & verubus vt cui arma furor ministrabat instructi. Effractis barbeti portis domum suppellectilemq; omnem diripiunt. erat per hos dies Philippus pulcher apud templarios quem nihil periculi expectantem seditiosi in templo confestim obsident. Nec quicquam ad eum inferri substinebant ꝙ nõ, vel raperent, vel coeuo interficerent, tam repentino populi motu attonitus rex, misso ad seditiosos Parisiano cum quibusq; aulicis præposito, dicere illis imperat, si quid in illos a quopiam commissum esset. aut iniuria illata se regem esse qui eos tueri possit, petãt modo si quid a rege optent. Et domum abeant se protinus curaturum vt populo melius cõsultum sit, his pro tempore simulatis, leuis populus a furore temperans cum domum quisque petijsset
25 † nihil cunctatus ipse rex Philippus seditionis authores ad octo et viginti correctos furtis ad quatuor vrbis celebriores portas erectis illaqueari, & strangulari mandat. Nec multum post monetam ad legitimũ erit valorem cudit vt in eius chronica fol. lxix. cũ seq. No. ꝙ non interest nostra habere domum delicatam ita & habilem vt eius intuitu a forensibus vexemur immense, & tenet Ang. in l. j. per gl. ibi in versi. non licere ibi, quia plures homines veniebant a me. ff. de serui. vrb. præd. dicentes tene menti tu qui in viridarijs delectas, quia premeris sumptu continuo. Et hoc faciunt nonnulli qui eorũ nomen perpetuare cupiunt cum ex magnitudine edificiorũ præsumatur quis magnanimus, tex. in l. in his. in fin. ibi per industriã hominis animosi accesit. C. de præd. nauicu. lib. xj. vbi Bar. dicit ꝙ ex illo tex. habemus vnum modum probandi hominem ingeniosum & magnanimum. & idem ibi Ioã. de Pla. in vj. no. & Luc. de Pen. col. ij. ibi dicit quod sunt nonnulli qui in laboriose ætatis initio quẽsso omisso, et agricultura et delitijs in eorum vita sumunt auspicia, decorẽ domus excogitant, eam tandem laboriose constructam vacuam habitare coguntur. cõtra quos adduxit illud Prouerbio. xxiiij.
26 † Præpara foris opus tuum, exerce diligenter agrum tuum, vt postea edifices tibi domum. Item Bernar. ad quendam nobilem ait. Si vis edificare domum inducat te necessitas, non voluntas. Cupiditas edificandi edificando non tollitur, nimia & inordinata edificãdi cupiditas expectat edificiorum venditionem. Turris cõpleta & Archa euacuata faciunt tarde hominem sapientem. vt ibi per eum qui plura adduxit. Nam qui altam facit domum suam quærit ruinã. Prouerb. xvij. Non omittit illud Tullij. j. offic. ornanda est dignitas domo, nõ ex domo tota quærenda, nec domo dñs sed domus dño honestanda est, & vti in cunctis habenda ratio non sua solum sed etiã aliorum. Fuit deniq; alia tempore Ioannis regis apud ciuitatem Attrebatensem seditio, Cuius seditionis ipsorum plebeiorum aduersum primores ciuitatis causa fuit impositi ad belli vsum census exactio, plebs enim in opulentos insurgens aliquot interfectis reipublice regimen vsurpauit. Ad quos missus a rege Arnulphus dangregus senescallus centum supplicio affecit, vt fol. lxxx. per Gagui.
27 † Et eodem tempore fuit alia Parisius ob monete mutationem q̃ nõ bono animo Parisienses ferentes Andegauorum comitẽ vicariũ, a Carolo Normanie duce qui Ioannis regis ab Anglis capiti primogenitus erat, relictum plurimo populo comitante conuenitunt, vt monete vsum inhibeat, quod comes, dũ Carolus ab imperatore rediret, cõcedit Carolo ab imperatore reuerso mercatorum prepositum ad sanctum Germanum altissiodorensem per archiepiscopũ Senonen. vocat. Quem cum ingenti armate plebis multitudine venientem archiepiscopis monet non aduersari legi quam de moneta Carolus tulerat. Sed plebis frequẽtia fretus prepositus pernegat id se facturum neque premissurum eam monetã in vsum venire, atq; ira loquutus domum discessit, moxque quosq; opifices ab opere cessare & in armis esse paratos iubet. Crepidatum est ne quod a plebe insigne flagitiũ patraretur. Exacta nocte Carolus sub initium lucis palacium petijt, quo idem mercatorum prepositus se

© SCD - Université de Poitiers

confert. Quem Carolus alloquens dicit ego
præposite bona animo fero quod a conciui-
bus tuis commissum est. Et si quid culpe est
illam tibi remitto, nec impedio conuentum
procerũ habere eosq; ab officijs semouere
placet, qui sub patre potestatẽ gessere. Mo-
nete vero cõsiderationem atq; vsum ad ar-
bitrium eorum deferre placet qui a publi-
co conuẽtu delegabũtur. Caroli verba præ-
positus libens excepit, petit de ipsis chyro
graphum ab ipso conscribi, quod Carolus
facile admisit. & tandem contionem ad par
lamentum Carolus vocat. Et obtinent Pari
28 sienses in petitis sine alia punitione. † Eo-
dem tempore non pauci ex Constancien si
atq; Ebroicensi territorio prędones agrum
parisiorum incursantes cuncta populabantur.
Et licet in eos cũ copijs missus esset Pe-
trus villarius præfectus vigilũ nullos grassa
tores damno affecit. Ea propter occasione
sumpta Carolus copias cõtrahit siue, vt prę
donibus vt ipse dicebat occurreret, siue, vt
pleriq; sentiebãt, Parisio & vicinis oppidis
præsidium collocaret, idq; metuentes pari-
siaci Carolum admonent ne id faciat decla-
rando se in vrbem milites non admissuros.
Et ob id veriti parisienses ne aperto bello
arma circunferrentur signum sibi ciuilis cõ
cordie accõmodant capuciola rubri & bla
ui coloris consuunt, quę quiq; ferãt, hæc ad
dissensionem spectare aduersiẽs Carolus ad
forum quem halas vocant vbi Parisienses
conuenire frequenter solti essent prodire
constituit, & ad illos orationem habuit vt
ibi. fol. lxxxiij. Et paulopost monete pretiũ
muratum est. Nam mutonus, id enim mone
te auree nomen erat, cp arietis effigiem quẽ
mutonem Franci dicunt sculptam haberet,
solidis turonen. triginta estimatus est vnde
Perrinus marcus campsoris cuiusdam insti
tor loan. Bailletum Caroli prefati thesaura
rium incautũ a tergo occidit, quem in edẽ
diui Mederici latentem Carolus inde euel-
li iubet, & manu qua Bailletum per emerat
abscissa homicidam patibulo strangulari.
29 † Postridie contracto parisius in ede diui
Eligij magno populi cetu, cesso prius Regi-
naldo dauy dum a palatio domũ petit, mer
catorum præpositus Stephanus marcellus
cubiculum Carolo ingressus. Nihil, inquit se
rene princeps inter ea quę gesturi sumus cõ
tristeris. & simul hæc dicens Conflauũ cam
panum marescallum Carolo conspiciente
necant. Robertumq; claromontensem inde
fugientem in penetrali interimunt. Quibus
sedibus perterritus Carolus atq; a suis de-
sertus. & ait illi. tu præposite libera Carolũ
& serua. Securus esto prępositus respondit,
& hoc tuo capiti capuciolum impone. id. n.
vestimenti genus erat quod sibi populus ad
diuerse partis discrimen desumpserat. Caro
lus igitur commutato cum præposito capu-
cio, per oẽm diem illã, populari insigni vsus
suum præposito capucium serre permisit.
Cesorum cadauera trahi a satellibus & ad
mẽsam marmoream quæ in atrio ad gradus
palatij est projici inspiciente Carolo prępo
situs iubet, vbi ad populi spectaculũ ad ve-
sperã vsq; relicta iacuere. Itaq; eo superbie
processit populi furor, vt præpositus tyran
no persimilis abuteretur magistratu. Et la-
neos Carolo pãnos bicolores milit. Ex qui-
bus capuciola suis aulicis conficeret, futura
munimenta aduersus seditiosos. Id quoque
Carolus non recusauit. Conuocatis præte-
rea in augustinensiũ cenobio permultis qui
per eos dies in cõi Francie conuẽtu agebãt,
cedem a se factam prępositus, adnitente ma
xime Roberto corbio, laudari probarique
imperat. Carolum deinde in senatu parla-
menti, ius dicẽtem cum plerisq; armatis con
ueniens petit ea omnia illibata seruari quæ
ad trium statutum de legatis instituta decre
taq; essent, neq; impediret aliquot ex suis
magistrat, ammoueri, sed sineret eos rempu
blicam moderari a quibus regendam esse
populus decreuerat. Recipererq; in suũ cõ-
silium tris, aut ad summum quatuor Parisia
nos ciues quos populus designaret. Postula
ta Carolus admisit. Cũq; Nauarro rege do-
nationibus ab ipso Carolo factis pacato. Pa
risiani considerantes ne per principũ beni-
uolentiam male cum eis ageretur. Et pessi-
morum facinorum pœnas luerẽt ad alias ci
uitates & regni primiores literas dant sua-
dentes suam societatem profiteri, & capu-
ciolum Parisien. federis atque cõis amicitie
præ se ferre, quod iam Carolus ipse & Na-
uarrus rex Philippus præterea Aurelianus
Francie regis frater, & comes Stampensis
assumpsissent literis acceptis pauci assum-
psere. Inter tot reipublice damna Carolus
consilium cepit, non se regis vicarium & lo
cumtenentem, vt solitus erat, sed regentem
appellare plus authoritatis in ea appellatio
ne esse ratus. Et ipso Carolo apud Compen
dium existẽte Parisiani arcem luparã occu-
parunt, & prędidio impositio machinas inde
belli ad edes publicas vrbis trãsduxerunt.
Itaq; parum abfuit quin ad priorem aduer-
sitatẽ noue factiones accederent, nã abeun-
te Parisio Carolo nemo nobilium Parisios

© SCD - Université de Poitiers

inuisebat Carolum sequentes. Et aliquot ci
uitates cũ Parisijs sentiebant, sed longe plu
res Caroli partes tuebantur & infinite sedi
tiones secute fuere, vt ibi fol. xxxiij. cum
30 seq.† Fuit præterea eodem Carolo tũc re
gente quinto existente, cedes apud Montẽpes
sulanum nobile castrum, in quo originẽ sum
psit, a ciuibus truculẽter occisis octoginta vi
ris ingenijs atq; nobilibus, inter quos fue
re Guillelmus poncellus, eques andegauus
ducis cancellarius. Guido defferus, & Ar
nodus eiusdem loci prætor, cedis causa hæc
fuisse memoratur. Secundum Guaguinum in
chronica eiusdem Caroli, erat in prouincia
Narbonensi cui lingue Occitane nunc no
men est, Ludouicus Andegauus Caroli frater
positus a rege gubernator, cuius nomi
ne cum ob bellum quod in ea regione gere
batur personam magistratus exigerent sedi
tione facta sanguinarij ciues eos trucidarũt
detectis in altos puteos cadaueribus occiso
rum. tam detestabile flagitium non præteri
tũ impune, nam armatis instructus dux
apud Montempessula, cum aduenisset omnis
populus fletu merore lachrimisque con
fectus vrbe egressus, & loci consules fanes
ex canabe collo tanquam morti obnoxi ge
stantes per vias prostrati duci obuiam per
gunt miserabili clamore ignosci sibi flagitã
tes, Assistebant duci, cardinales, atuernie,
cum pontifices clementis oratoribus quibus
placandi ducis causa conuenerent, postridie
aduentus ducis in villam ipse in tabulatum
quod et in foro edictum erat, cum pluribus
præcipua dignitate viris comitatus cõscen
dit. Ex quo ab omni plebe conspectus cum
granem admodum in ciues sententiam tulis
set, sublato rurius clamore populus veniam
frequenter repetebat, quorum fletibus vo
tis cardinalis oratoresq; pontificis acceden
tes animum tandem ducis inflexerunt, sen
tentie seueritatem rigoremque moderãtes
quod ipsorũ miseratus fuit, habuit igitur lo
cum miseratio. Nam cum sexcenti necis iu
dicium excepisset fol. cedis auctores, &
qui operam sceleri dederant regis arbitrio
reseruantur, omnium; omnium incolarũ bo
na fisco deputata forẽt dimidium remissum
est, armis omnibus quæ apud illos extãt de
dicis pensata insuper ad plenum impensa
quam dux ob huiusmodi cedem sustinuis
31 set, vt ibi vice, fol. xcj. † Item eiusdem tem
pori Caroli sexti, quæ dam ex Parisiensis ple
bis cadis, nouis furijs acta est, videns se vecti
gali immanitudine premi, itaque Præposi
tum mercatorum aggrediens ad contionem
venire hominem cogit, vbi vnus ex plebe
audentior, vice multitudinis petit pẽtiones
& vectigalia tolli. Quod quũ; quidam olim
postulassent, nec fuissent exauditi, iam adesse
tempus, cum satis illis factum esse oportet,
Concitate multitudinis pietque solitie
obsistere cupientes, rati res in crastinum
deferretur, cõpescit furorem posse, in posteri
am diem negotium remittebant, quod in
telligens quidam veterinum calceorum sutor
temere exargens, pompa, inquit, auiteorum
& fastus, in humeros populi recidũt, & quæ
ab illis per luxum profundentur, dãt a no
stra & calamitates sunt. Hanc vilis opificis
temeritatem arguere ausus est Ioãnes Dor
manus, regius cancellarius, obtinuitque in
alteram diem postulata transferri. Non re
strinxit mora furorem. Enimuero redijt po
stridie concitatior plebs, & petita, ex regis
primotumq; eius sententia, reportauit. Et vt
sedatior demum plebs repeteret ad illam
adhuc furentem concionari Ioannem Ma
relium Carolus imperat, atq; causas memo
rare, quamobrem census, et vectigalia reipu
32 blicæ moderatoribus pendantur. † Oportere
eos qui præsunt multa onera subire, bella
plurima a Carolo patre gesta. Et ita a filio
gerenda esse, quæ sine populari ope bene
procedere non possunt, Regios prouẽtus &
fiscum Anglorũ iniquitate imminutos esse,
Regem publice libertati, & populi tutorẽ,
populum coadiutorẽ esse, debere, æquo animo
ferre, si quid nonnunquam durius per
necessitatem imperetur, nihilominus tũ gra
tum nunc regi esse vectigalia tolli, dicendo
abirent, Abeant ipsi domum, et quiescant tu
multuari. Et cum ad hanc Ioannis orationẽ
sedata turba esse sperareturfublato clamo
re, volumus inquiunt, iudeos vrbe expelli.
Quibus respõdente Ioanne de re ipsa ad re
gem relaturũ se, procurrens confestim quiq;
plebeius publicanorum edes aggrediuntur,
atque effractis pixidibus ubi reposita de ve
ctigalibus pecunia erat, nummos in vias dis
pergit, libellosque rationũ ministris interfe
ctis carpit & laniat, Iudeorũ domos aliquot
& bona diripit. Quæ tametsi reddit restitui
que rex iussisset, nequaquam tũ obtempera
tum est, vt vide in chronica eiusdẽ. fol. xcij.
33 verso. in fi. cũ seq. † Item eo tempore alia
fuit apud Flamingos & Gandenses seditio,
ob nouam pecunie a Ludouico Flandrensi
comite exactionem. Qui nam siue egens, si
ue pecunie auidus a Gandensibus, qui pro
pter oppidi magnitudinẽ & populi frequẽ
tiam primi inter Flandrenses habẽtur, gra

© SCD - Université de Poitiers

dem pecuniam arrogantissime petens, cum ea sibi constanter negaretur, loco discedēs, & ego, inquit, huic populo me principē & dominum exhibebo. Et Halso militi attributis copijs, & Anglorum manu, mādat Gādensibus bellum inferre, qui mox Gandē sem agrū quotidianis incursionibus vexat. Ibant nihilominus Gandenses armis instructi, seque virtuiter tuebantur in commodis multis hostium afficientes. Recordati tū debite suo comit. subiectionis, petunt ab illo se addiri. Admisit eos comes. Quorum hæc breuis oratio fuit. Tu, inquiunt, comes, summus, Tu nobis es princeps & comes. Tibi cum oratione parere nos decet, tu nos tueri debes, si quid in te peccauimus & tibi molestum fuit, id nobis condonari supplicitet flagitamus. Tātum ne libertatem tollas, quam a maioribus acceptam, Gandensis populus tueri instituit. Cogi se vectigalibus nescit. Si rebus tuis per aliquam necessitate opus est pecuniarium subsidium, id tibi non coactione, sed sua se sponte daturum liber populus offert. His comitem verbis placasse rati, ab auticis imprudentibus, & per ætatē rerum imperitis, iniurias acceperunt, iactantibus comitis potestate esse illorum obstinatam rebellionem flectere calcaribus perinde ac stimulis asellum illos agi oportere, & omnimodo iugum imponere. Quo accepto consilio Gādenses abiere. Comes vero magnopere studebat illos rerum & comeatus penuria afflictari, vt egentes, potestati eius se crederent. At Gandenses animo erecti, vim propulsare bello constituunt, & fugam comes dederit, vt in præfati Caroli sexti

34 chronica vide fol. xciiij. † Fuit denique alta apud Parisianos eiusdem Caroli vj. tēpore & duce Andegauo Francie regente se dicto. Andegauus enim durum, alij tē principes & regij plerique consultores, qui rebus gerendis preeratē, nouum tributi genus instituere contendunt. Habitis aliquot contionibus, nunc blandis, nunc amicorū interuentu, adducere non paucos in suam sententiam studebant. Obstitebat tū populus, nec Petro diferto, nec Ioanni Maresio qui maxime populares erant, autes accommodabat, tametsi dicerēt ex ea pertinacia regem irritatum iri. Et hunc periculum grauioris alicuius pœnæ impendere, Itaque discedēs a principibus populus arma capit, decanos quadragenariosq; & quinquagenarios per ciuitatem ponens. Cathenas quæ ad compita viarum intra vrbem erant prætendebat, positis contra nocturnas insidias, ex cubis custodibus præterea ad portas ordinatis, idque facere incipientibus Parisianis reliquæ fere regni vrbes sequuntur. Itaque ducenti ex Rothomagēnibus plebei homines hoc exemplum imitati, quendam obesum ciuem ob crassam corpulentiam Crassus cognomine cabatur, altoquin rentētem sibi regem præficiunt, currutique impositum per vrbem circumferentes, tandem in rerum venalium foro constitutum de abolendis vectigalibus legem ferre, & eam promulgare compellunt a cede non abstinentes, debitum enim est in vectigalium quæstores, & expilatum diui Audoeni cenobium. Propterea quod in eo priuilegia quædam reposita esse audierant, quæ libertati ciuitatis non congruerent. Arcem quoque oppugnare adorti, inde a præsidio repulsi sunt aliquot interemptis, dum hæc Rothomagi geruntur, Andegauus dux regens post quartum mensem cum Parisiane plebis seditionem sedatam esse putat, legem de vectigalibus exigendis tulit, & in foro iudiciali apud Castelletum promulgare iubet, institutis ministris qui legendi vectigalis officium exe-

35 querentur. † Ad Calendas Martias cum eius officij causa quæstor ad mercatū apud hallas aduenisset, obolumque pro nasurtio a multercula, cui Perota morela nomen erat, exigeret, quæsita & vociferans anus, mercatores aliquot in quæstorem excitauit, qui hominem multis vulneribus confossum trucidauerunt eius facinoris fama vbi per ciuitatem vulgata est, protinus vtilium artium ministri arma cuptunt, perque ciuitatis vias circumcurrunt ad cedem perpetrandam animati quibus cum perditi plerique & nullius estimationis homines facile accedebant, & inermibus arma non deesset publicas edes adortuntur, vbi emotis eusilisque postibus commuia arma rapiunt, & ea inducuntur fuere ex prudentioribus nonnulli, & inter illos Parisianus antistes, qui tot malis insurgentibus coactus clam fortunas suas ciuitate exportarent, tutiore se loco committentes. Interea arma quæ furibunda plebs desumpserat, erant plumbei mallei quibus cbrtes quousque subsidij pecuniarij exactores trucidabant, domos eorum fortunis omnibus spoliantes, nec ad ecclesiam profugientibus immunitas præstabatur, vnum enim in diui Iacobi hospitali aedē duæ Mariæ simulachrum amplexantem, protinus necauerunt, simile ad diuum Germanum de Pratis, quo nonnulli confugerent, cum

© SCD - Université de Poitiers

facere molirentur, defendētibus se incolis, inanes in vrbem reuersi. Castelleti item & episcopi carcere recluso, captiuos omnes et Hugonem aubriotum soluerunt, hunc sibi ducem præficientes, Sed conscius quid pen si furijs incitata plebs haberet, noctu se ex vrbe proripuit, quo i sequēte luce domi nō inuento, seuius furere oēs ceperunt. constituerunt q; Charentonum pontem petere. & prosternere. Sed destiterunt a Ioanne Marsio admoniti. Tumque frigescere illis cepit
36 hesternus furor & mentis insania. † Parisiana seditione ad Carolum perlata, authores supplicio grauissimo plectere cōstituit. Sed regis indignationem quidam ex ciuibus, & schola Parisiensi delecti sapientes mitigauerunt. de his tm̄ pœna sumpta est qui castelle tum violauerunt, subsidio pecuniario abrogato. de quo postea contentio fuit nō modica, vt ibi vide, fol. xcvj. Nam incurtraci publicis edibus litere reperte sunt Parisiae factionis, quas illis de seditione Parisiensis dediſſe subscriptio annotabat. Id Carolus egerrime admodum tulit, atque supra morem, furia correptus, plerisque mortē minatur. & ipsi regi per ciuitatem pergenti. Præpositus magna ciuium multitudine stipulatus, humilis, pronusq; occurrēs, cū loqui cepisset, rex audire noluit. Præpositiq; preces omnino aspernatus est, iubetq; eū a conspectu procerum discedere, sed præteriens, ad diue Marie templum profectus, supplicatione absoluta Palacium redijt. Erant per cōpita & diuersoria vrbis dispositi ad custodiam milites, prohibiti ne populo, & ne militi populus iniuriam faceret, & dicti tm̄ cōtemptores duo ex plebe fuere, qui mox cōprehēsi a suis fenestris illaqueati strangulatiq; perpenderunt, & sic contumacie & superbie pœnas dederunt. Incesserunt eo die per vrbem Biturigum & burgundie duces, magna armatorum manu vallati, & seditionis insigniores authores trecentum in vinculum primum coniectos, paulopost carnifex capite mulctauit, inter quos fuerūt Guillermus Cenomanensis, Ioannes filiolus, & Martinus doublus, & paucis interiectis diebus, Nicolaus flamingus, supplicio eorū expleto, cathene oēs ex compitis euulse in arcem vicenarum arma per quasq; domos inuenta, partim in Luparam, partim in Palatium deportata sunt. Et Ioānes Marsius, homo populo gratus, delatus q̄ inter seditiosos furenti plebei fautisset, & cum eo duodecim capite punitis, prius scabinis, & Præposito mercatorum ab eorū officijs priuatis.

Inter hæc ad gradus Palatinos, vbi Philippi pulchri simulachrū visitur, extructo throno, Carolus parruelibus & auicorum nobilitate circūfessus, Petrum Diogemontē cancellarium affari, qui conuenerat populum, iubet. Qui a Carolo quinto ad præsentia tēpora orationem deducens, præteritas seditiones & populi flagitia, regis præterea gesta, & ex Flamingis habitas victorias, prolixa oratione memorauit. Hæc postquam loquutus est cancellarius, ad Carolum cōuersus, Hęc ne sunt inquit, serenissime rex, quę mihi dicēda cōmiseras. Assentiente rege, Patrueles eius ad genua Caroli proclines, populo indulgeri orant, nobilitate quoq; atq; fortunis insignes fœmine, passis crinibus lachrymātes, procumbente humi populo, regis miserationem expectabant. Mouit regē miserabilis clamor, & mortis supplicū pecuniaria multa cōmutauit. Nam dimidiam fortunarum omnium partem, reus quiq; redimendi sui causa pendit, quæ militi ad sti-
37 pendium distributa est. † Eadem quoq; tempestate Arnerni, adiunctis Lemouicensibus atq; Pictauis, grauissimam seditionem excitauerunt, ducem sibi quendam Petrum bruerium instituentes atq; ita per nequissimam licentiam grassantes, nobilem quemq; clerum, item et alicuius pensi hominem sibi obuium, sine miseratione obtrūcabant. Nā deprehensi forte per viam scon equitis capiti initium casidem imponunt, Sacerdoti amputatis digitis, capitis verticē deglubūt, deinde cremāt. Religiosum hospitalis ordinis per alias procere arbori appensum, sagittis telisque cōfossum necant. Nec modus illis erat vlus seuiendi. Pluris inter illos habebatur qui diriora flagitia cōmitteret, huius tam detestāde inhumanitatis nuntio accepto, Biturigum dux qui Auenionem saluandi pontificis causa petebat, delecto nobilium exercitu in seditiosos mouet quos nō difficili prælio, multis occisis multisque laqueo strangulatis superauit. Item tempore Caroli vij, Gandenses a Philippo Burgūdiorū duce discerere, ob salis tributū quod illis annuū imponere conabatur. Hinc bello excitato, magna pars regionis cede atq; incendio vastatur. Redierunt tādem in ducis benuolentiam Gandenses, rebellionis pœnas magno ere luentes. Et apud Parisios īpore Ludouici xj. q̄ ad principes regni Ludouico ob bonum publicū aduertentes oratores misissent proscriptionis pœnā Ludouicus in oratores q̄ ad coniuratos legati fuerant pronuntiauit, vt ibi vide, fo. cxiij. Præterea

© SCD - Université de Poitiers

terea apud Bituriges eodem tẽpore, ob tributum in aliquod super rebus impositum, fuit populi eleuatio aduersum ipsius tributi receptorem, quem trucidarũt, cuius mortis pœnam non euasere. Nam rex ipse Ludouicus armatos misit milites, & in eorum fullicidijs decẽ & tris ex fautoribus laqueo strangulari præcepit. & alios plures eiusdẽ ciuitatis primiores prisonarios supra currũ per aliquot menses sequi quocunque ibat
38 loco iussit. †Item apud Ianuẽses communis populus aduersus nobiles irruit, & tandem aduersus dominum nostrum supremũ regem Ludouicum xij, cuius animam possideat paradisus. Et hac nostra tempestate anno præsenti, cccccxxiij, supra mille in ciuitate Agenensi propter subsidium super rebus venundandis imponendum, ad refectionem siue reparationem pontis ciuitatis supra fluuium Garonẽ existen. conuertendũ, ac propterea alia grandia quæ sibi cõtras dicebat non iure fuisse, sed contra ipsius ciuitatis priuilegia consuetudinis & statuta imposita. Quorum etiam denariorum siue reipu. redditurũ sibi a consulibus, & cõsiliarijs, quos vulgus iuratos vocat, rationẽ reddi postulabat. Necnon ob electionem cõsularis dignitatis, quę quotannis est fieri solita, deligendo vno ex prudentioribus cuiuslibet status siue guyethi non celebratã, sed veteres cõsules suos parentes affines & amicos cõtra ciuitatis morẽ ex quadam, vt ipsi dicebant, inter eos firmata pactione eligebant. Aduersus quos, communitas die quo subsidium deliberatum fuit, quæ secũda Iulij erat, circa solis occasum insurrexit. Inter quos authores erãt Petrus de Ilfarre, dictus Clerguet, Andre. de la Brosse, vocatus brosset, Guyrandus de Podio veteri, in vulgari Vasconio dictus. de peylo viet, & plures alij ad numerũ mille & vltra, sed nõ eque principales authores erant, vt infra in sententia inserta continetur, qui per vias ciuitatis publicas paucis armatis circũcursant, ad iniurias, & cedẽ, vt aliqui dicebãt, cõsulibus & iuratis ac alijs Regijs officiarijs inferendũ & perpetrandũ animati quibus perditi plerique & nullius æstimationis homines & pueri accedebãt vociferãtes, vbi sunt nunc isti latrones consules vectigal nouum, quod ipsi rhenant appellant, imponere volentes, trucidare. n. eos oportet, & aliũ cõis platee puteum ex cadaueribus ipsorum repleri, clamãtesq; more Tuscorum & Apulorũ, viuat, viuat rex & cõtras. quæ tandem in eõi platea se contulerunt, manum a circunstantibus leuare præcipuunt, eosque &
39 eorum partem sequi astringẽtes. † Et ne cõsules iuratique consiliarij ac alij officiarij a ciuitate nocte illa vel sequenti luce fugam arripere possent, ad claustum portarum ciuitatis custodes seu claugeros accesserũt eisq; claues quas pluribus noctibus seruãdas qui busdam ex ipsis tradiderunt, inter quos fuere præfatus Petrus de peylo viet, Petrus darque, Ioãnes bastardus, dictus trompeta, & Petrus de domo noua remouerũt. Et exacta nocte sequenti die lunę, quæ tertia Iulij erat, post initium lucis, in diuę Mariæ carmelitarum conuentu, & pradello eiusdẽ in numero duorum millium ad campanarum ecclesiarum eiusdem conuentus sanctorum Hylarij, Fidis, & Caprasij sonum seu pulsationem, quæ ad hominum vocationẽ ignis extinguendi causa fieri solet, se congregauerunt. Ad quos eo in loco nobilis Petrus Gaillardus, dominus de Busconio ciuis plebi gratus, causa placandi & pacis inter eos componende se contulit. Eosque hortatus est, vt ex ipsis aliquot magis honestiores, ad ipsis consulibus sua prætensa grauamina demonstranda eligerent. Id quoq; facere furibunda plebs recusat, declaransq; omnẽ plebem interesse velle. Et subito ad cõem seu publicam domum accesserunt, per vias publicas cridando, vbi sunt latrones cõsules, & virgas more bidellorum vniuersitatum ante se deferri facientes. Sed cum illic consules ac ceteros ciuitatis consiliarios nõ inuenissent, centum ex ipsis peiores ad ipsam cõem domum inuitos consules adducendũ
40 delegerunt. † Qui eosdẽ cõsules ad domos eorũ, & vias publicas ac ædes sacras circũquerentes, duos quibus nomẽ erat Raynaldus, alius Ioannes Theobalbus iurisperitus & integre famę vir, & Petrus abbrecõbus in diui Stephani ęde missam audientes, violenter diuina perturbantes officia extra ad domum cõem adduxerunt. Alium autem qui ad diui Dominici pinnaculum quo confugerat nomine Armaniacũ, sutorẽ qui eos de seditione increpuerat, eripiũt. Quendam alium nomine Ioannem de broha, publicum scribam in vicini domo absconsum, per crines extrahi iubent, qui præ timore mortis in suas caligas se extercorauit, quo in derisum postea extercorator seu iuxta eorum vulgare, Cacator vocatus fuit. Eosdemq; ac plures alios ciues prisonarios cõstituerunt, Claues archiuorum a manibus cõsulũ, propterea q; in eis priuilegia quędã reposita esse dicebant, quæ libertati ciuita-

© SCD - Université de Poitiers

tis congruerent, ac pariter feras Archiuorũ ferreis instrumentis per vnũ ex fabris euellii conati sunt. Statutorumq; libros & rationum in numero quinque e domo communi exportari per Antonium rinhacũ fecerunt alias insuper seditiones & congregationes tam de die q̃ de nocte, quamuis ter a iudice maiore, ne ipsas sub mortis pœna & bonorum confiscatione facerent, admoniti fuissent, peregerunt, itaq; eo superbie processit populi furor, vt oẽs primores se mor-
41 tuos esse crederent. † Cumq; Agenenses cõsiderantes ne per iustitiam male cũ eis ageretur, & pessimorũ facinorũ pœnas luerẽt, ad aliarum ciuitatum & castrorũ primores literas dant, suadentes suam societatem profiteri, & eorum fœderis ac cõis amicitie esse. Quorum literis habitatores castrorũ sancti Clari de podio mugio acquieuerunt, idẽ in eorũ locis committens. Itaq; q̃ cæteras Vasconie ciuitates exemplo eorum maxime in castro de Logmaine, in comitatu Armaniacij existente, contra consules ac proprios dominos, & officiarios regios, nisi q̃ hanc Agenensium seditionẽ ad christianissimũ principem dũm nostrũ supremũ perlatam, ac annullos cõmissarios per ipsum ad seditiosos puniendos deputatos intellexissent moneri & se leuari oẽs aiebant. Postq; per compita & diuersoria vrbis Agenij dispositi fuere ad custodiam, præter custodes ad portas ordinatos, ducentum & plus armati homines, ne noctu in eorũ lectis prisonarij ad Burdegalẽsem curiam vbi adornati fuerant ducerentur. Sed hanc Agenensiũ seditionem rex Ludoui, dũs noster supremus cuius anima requiescat in bona pace egerrime ad modum ferens illorum punitionem clarissimo viro & illustri dño Bertrando de stissaco, equiti domino eiusdẽ loci ac Petragoricensis senescalco cõsiliariorque & ipsius regis chambellano, & nobili ac spectabili viro iurium professori, domi. Bertrando de chassaignes, domino loci Stãfortis, etiã in suprema Burdegale curia cõsiliario, & mihi Nico. Boherij, inter cæteros sui sacri regali consistorij consiliarios minimo per patentes literas commisit & deputauit, de quorum punitione apparet per sententias per nos commissarios ante dictos in
42 fine huius operis insertas. † Præterea nobis apud Agenenses sic existentibus, similis populi commotio facta in campania apud Trecenses, ad quos puniendos potens dũs de aura valle, eiusdem campanie gubernator, & nobilis, ac clarissimus vir, d. Petrus de la verande, iurium professor & æques, consiliariusq;, & magister requestarum regalis hospitij ordinarius missi fuere, quibus eorum sententiam duos principales seditionis authores ad mortem in patibulo subeũdam, altiosq; in emendam retinentes condẽnauerunt, quorum sententia quæ appellatione suspensa fuerat per arrestum fuit cõfirmata, ac ẽt profecto hoc anno apud Pannonie seu Vngarie regnũ fuit magna aduersus eorum principẽ populi seditio, qui seuere puniri fecit eosdem, vt in exemplo & historia impressa patet.

SVMMARIVM.

1 *Seditio dicitur perturbatio quietis seu pacis publice.*

2 *Seditiosus dicitur qui animarum dissentiones facit & discordias gignit.*

3 *Seditio proprie sit inter partes multitudinis inter se dessentientes.*

Bellum & rixa differunt a seditione.

4 *Seditio quid sit, & in quibus locũ habeat.*

5 *Gongregatio multis nominibus vocatur.*

1 *Secundo* presuppono quid sit seditio, † & est quietis publice perturbatio. l. j. & ij. C. de sedi. vnde secundũ glo. ibi seditio dicitur quasi seorsum itio, quia in diuersum vadũt, altiosque trahunt, vel dicitur a sedo as. per contrarium, quia plerunq; populo discordante itur ad manus, & apud grecos dicitur phratrea. c. coniurationũ. xj. q. j. vbi glo. exponit a Phares q̃ est diuisio, inde Pharisei. c. seditionarios. xlvj. dist. & seditio secundum beatũ Ant. Archiepi. Floren. in ij. p. suę sum. ti. iiij. c. viij. §. j. importat discordiã, nõ quãcũq;, sed inter partes alicuius multitudinis, quia discordia est sexta filia inanis glorie, sub qua cõtinetur seditio scdm bea. Tho. ij. ij. q. xlvij. arg. j. ideo Isidor. in lib. Etymo. dicit † q̃ seditiosus est, q̃ dissensiones animorũ
2 facit, & si discordias gignit. Conuenit autẽ secundum diuum Tho. vbi supra in aliquo cum schismate, rixa & bello, & in aliquo differt. Conuenit in hoc, quia importat quandam contradictionem, sicut illa. Differt aut a schismate, quia schisma opponitur vnitati spirituali scilicet multitudinis ciuitatis. Differt autem a bello, & rixa, quia bellum est contra extraneos hostes, quasi

© SCD - Université de Poitiers

multitudinem. Rixa vero est vnus ad vnũ, vel paucorum ad paucos vt per Bartol. & Ang. in l. si in rixa. ff. de sic. & l. quoniã mul-
3 ta facinora. C. de vi pub. † Sed seditio propriè est inter partes vnius multitudinis inter se dissentientes, puta cum vna pars ciuitatis excitatur in tumultũ contra aliam, vt colligi potest ex d. ll. de sedi. & tenet Card. Alexand. in d. c. seditionarios. post Arch. & idem Ang. de claua. in sua sum. in verbo, seditio Secundo etiam bellum & rixa in hoc differunt a seditione, quia bellũ & rixa important impugnationem in actu, se seditio dicit potest fiue, sit huiusmodi impugnatio in actu siue fiat p præparatio ad impugnationẽ hmõi, vt infra dicam in solutione q. princi. quæ pœna puniantur seditiosi, vnde glo. di-
4 cit, ij. ad Cor. xij. q. seditiones sunt † tumultus ad pugnam. C. quibus se præparant & intentant pugnare, vt dicitur Indicium. xij. ideo seditio habet locũ in exercitu, in classe, in campo in schola, & vbicunque multitudo est hominum. ideo secundum Bonifa. de vitalli in d. suo tract. criminum, ti. de seditio, seditiosus dr̃ ille qui seditionẽ, vel proditionem tractat de aliqua ciuitate vel castro habendo vel dando, causa faciẽdi guerram cõtra publicã vtilitatem, vel tractat facere nouitatem in ciuitate vel bonum publicum statum ipsius, vel tractat se fieri dominum terre vel alterius loci. & ad præmissa facit illud q̃ tradit Bal. in cõsi. cxxx. incl. decretum domi. vol. j. q̃ verbum cõgregationis est genus generalissimum l. j. §. conuentionis. ff. de pac. ibi dum dicit in vnum locum congregantur & veniunt &c. & prædicatur de conuentione nuda in qua aliqui, pactionibus non firmantur, sicut est congregatio ad audiendam aliquã prædicationem
5 vel harengã, vel aliquod parlamentum † Itẽ et de congregatione in qua aliquid pactionibus vel statutis firmatur quæ habent diuersa nomina secundum q̃ congregati ei nomẽ imponunt, vel secundũ q̃ ius imponit, nam aliquando vocatur vnio, aliq̃ confederatio, aliq̃ secta, aliquãdo conuẽticula, aliquãdo coniuratio. i. simul iuratio, aliquãdo conspiratio. i. simul vel idẽ spiratio, & de vtroque est tex. cũ sua glo. in c. constitutionẽ. §. j. cũ seq. de verbo. sig. lib. vj. vbi licet coniuratio capiatur pro conspiratione, & conspiratio pro coniuratione, secundum doc. Fely. in c. fi. de testi. cog. & in c. exhibita. colũ. ij. versi. non limitationem. de iud. & Cæpo. veronen. in consi. iiij. col. iij. cũ seq. & Luc. de penna in l. magistros. col. vl. C. de profes. lib. x. & Archi. in d. c. coniurationũ. xj. q. j. Aliquãdo mutinatio, & inde mutini in Frãcia vocantur, quæ omnia fere coligũtur ex l. j. & ij. ff. ad l. iul. maiest. Aliq̃ monopoliũ, vt C. de monopo. Aliquando consilium, vt d. l. j. & passione dñica dicit, M. xxvj. Tũc congregati sunt principes sacerdotum, qui dicebatur cayphas, & consilium fecerũt vt Iesum dolo tenerent & occiderent, dicebãt autem, non in die festo, Ne forte tumultus fieret. & idem marci. xij. & Lucę. xxiij. Nã hæc omnia, secundum Bald. in d. consi. significant quẽdam consensum inter se fidei interpositione firmata, quibus homines ad seditionẽ & tumultum contra rempu. vel tertium prouocantur, vt no. Fely. in d. c. fin. de testi. cogen. & in alijs iuribus. in iiij. præsuppo. alleg.

SVMMARIVM.

1 *Homines quatuor gentem constituunt.*
2 *Multitudo an possit in quatuor consistere.*
3 *Populus ex decem hominibus constitui pot.*

1 *Tertio præmitto* quot † homines faciãt cõgregationẽ, & Bar. in l. ij. ff. vi bo. rap. & in l. j. ff. de probatio. dicit, q̃ quatuor homines faciunt gentẽ. & pro eius opi. est tex. in Lombar. in l. j. de aggre. in vico facta, quæ est canonizata. xij. q. ij. cũ deuotissimã. ibi si quis manu armata vsque ad quatuor homines in vicũ alterius &c. & in l. ij. de sedi. cõtra iudicem vel ciuitatẽ leuata eo. lib. & c. j. & ibi per oẽs. & in c. cõgregato. de elec. Sed Bald. in l. j. §. fi. ff. de iusti. & iur. & in consi. clxxxvj. in fi. vol. j. tenet contrariũ, quia d. l. j. hoc non dicit, quia ibi ponitur genus pro genicnto, nõ pro collectione multitudinis, maxime in staturis & decretis seu ordinationibus puniẽtibus facientes congregationem, vt l. ij. ibi Bal. in ver. collegerit. C. de sedi. de quo statim dicam † & q̃d quatuor homines nõ dicãtur multitudo, adducit tex. in l. fi. C. de testamẽ. ideo secũdũ ipsum quatuor, aut quinque cõgregationes se ad malefactores puniẽdos non incidũt in pœnã statuti congregationes prohibentis, ideo Bituriges qui pastorellos de quibus dictũ est supra occiderũt nõ tenẽtur, licet sine auct. princi. se cõgregauerint, faciũt no. in l. fi barsatorã. C. de fideiuf. & q̃ dixi in. §. xix. de iur. om. iud. & idẽ fcdm Bal. in d. consi. clxxxvj. li conuocaue-

© SCD - Université de Poitiers

rint amicos beniuolos ad extirpandas istas bestias condemnatas quæ regioni nocēt vt no.in l.iij.§.cum igitur.ff.de vi & vi arma, sicut.n.ad tuitionē rerum licet congregare amicos, vt ibi cū no.in l.j.C.vnde vi.multo magis ad tuitionē publicā, & idē tenet Bar. in suo trac.de Guelphis & Gibellinis.in iij. princi.q.& dico ꝙ debet relinqui arbitrio iudicantis,quot homines faciant congregationē secundū gl.& doc.in c.latores.de cleri.excom.ministrā.& in c.disciplina.xlv.distin.& Fely.in c.dilectus.in ij.col.in fi. de fi
5 mo. †Sed decē homines bene faciūt populū, vt no.in d.c.j.& alijs iuribus supra alleg.glo.& to.Fab.in.§.li grex.insti. de leg. & Bal.in d.l.j.§.huius.col.iij.vbi dicit ꝙ facere sit turba coadunata, id est decem hominibus vel pluribus ad idem flagitium committendum.nam turba a turbo dicta est ex genere tumultus l.prætor.vt bo.rap.sicut dr̄ tempus turbatum,quando est inuolutum,& aer commixtus.& turbare idem est ꝙ confundere,vel inquietare, vel imbrigare l.j.§. fi.ff.de ser.corrup.& per Bar.in ttt.q sint rebelles,in verbo,rebellis,& in verbo tenere,

SVMMARIVM.

1 *Qualitas personarum in delictis puniendis attendi debet.*

2 *Qualitas causæ in puniendis delictis debet considerari.*

3 *Inimicitia priuata excusat a rebelliōis pœna.*

4 *Amicos & cognatos conuocare quando sit licitum.*

Quarto iuxta prædicta præmitto ꝙ in talibus cō gregationibus puniendis vel remissus plectēdis, debet considerari qualitas personarum & causæ l. aut facta §.causa,&.§.persona & ibi per doc.ff.
1 de pe.†& de qualitate persone patet quia ex personis hominum dicta pensamus l.j. C. si quis imperato.maledi.& l. famosi.§.j. ff.ad l.iul.maie.& l.fi.ff.de act.& obli.& l.si quis aliquid.§.authores. ibi pro qualitate dignitatis.ff.de pe.ideo si prolata fuerint alia verba contra principem tempore seditionis furore durante,veluti ꝙ se alteri regi.f.Anglie vel Aragoñ.redderent, si vellet rex noster eos subsidijs opprimere,vel contra consules & consiliarios ciuitatum,dicēdo ꝙ eos occidere oportebat,& puteū coporibus eorū repleri totū, vt aliqui Ageñ. dicebant,ventunt in consideratione,quia lubricum lingue ad pœnam facile non trahēdum d.l.j.& l.famosi.§.j.& olim Præpositi laborum corrigebant eos qui male loquebantur de principe,vt no.glo.super rub.C. de præpo.labo.lib.xij.tamen si nobiles Burgenses & alij diuites hæc dicerent contra principem, magis essent puniendi q̄ cives plebei & pauperes, vt voluit Mar.Laudē. in d.tract.de cri.læsę maiest.§.xxxvj.alleg. Bald.infra.l.j.C.de conductio.& procura.li. xj.tamen genus istud maledicēdi sub crimine læsę maiesta.non comprehenditur vt d. l.iuris.& tenet d. Stepha. Buynardus in d. l.quisquis.in j.no.ver.secundum dictum nota
2 bile.†De secundo scilicet de qualitate causę patet per tex.in l.mulier.ff.rerum amota. & d.l.ij.ff.vi bo.rap.tex.in l.pomponius.tit ij.ff.de neg.gest.& Old.in terminis in consi.cccxv.in fi.ver.ex premissis itaque apparet & hoc probatur Numeri.xx.c.in prin. ꝙ cum populus aqua indigeret,conuenerūt aduersus Moysen & Aaron.& ver.in seditione dixerunt.Quare nos fecistis ascendere de Egypto, & eduxistis in locum istum pessimum, qui seri non potest, nec gignit, nec vineas nec malogranata, insuper & aquam non habet.& tunc Moyses,& Aarō orauerunt pro populo,& exaudiuit dominus clamorem populi,vel secundum Bald. quando est inimicitia priuata.non præsumitur talia fieri contra principem vel rempublicam,sed solummodo vt prænatus a priuato se defendat.tex.est celebris in l.si quis ingenuam.§.in ciuibus.ff. de cap. licet ipse idem Bal.teneat contrarium post Innocen.
3 in cap.j.de offi.deleg.sed Bar.†tenet primū ꝙ priuata inimicitia excusat a pœna rebellionis,in l.hostes.de cap.cuius sententia vr̄ humanior,secundum Marti.Lauden.in tracta.de crimine læsę maiest.§.xxj.& hoc fere natura inductū est.Quia,vt ait Aristo.cōgregat separatissimos communis timor, vnde secundum Bald.in d.consi.cxxx. hæc consue,inolevit,vt de pace iur. fi.§.conuenticulas.cum ibi no.quia si quis vult diuidere alia quam cognationem, debet ei resisti saltem consulendo l.possessionum,C.cōia vtiusq; iudi.Nam qua mente aliquid fiat, animaduerti cōuenit,alle.tex.in l.ex charitate amicitie.ff.ad exhibē.quam non inueni ibi, qa amicus amico vult bona l.offic.C. de negogest.& d.l.iij.§.cū igitur, de vi & vi arma. & Hester.v.vbi Aman reuersus ad domū, conuocauit ad se amicos, ex eo ꝙ Mardo-

© SCD - Université de Poitiers

cheus sedens ei non assurgit. & etiam habetur Lucę.xv. vbi dñs qui ouẽ perdiderat, & inueniens conuocauit amicos & vicinos & ij. Machabe.vij.c.vbi Iudas machabeus & qui cum illo erãt conuocauerunt cognatos & amicos &c. & idẽ tenet Car. & Alex. in d.§.conueniculas.col.ij.ver.vnde si aliquis &c.de pace iura.firm. & per prædicta & alia per ipsum Bald.adducta in d. consil.
4 cxxx.decidit ꝙ stante constitutione & decreto domini, disponente ꝙ nullus audeat vel præsumat palam vel secrete directe vel indirecte vel aliquo quęsito colore cõtrahere & fabricare, nec modo aliquo celebrare adinuicem aliquam ligam, vnionem confederationẽ, sectam vel conuenticulam, nec vllam conuersationem vel conspirationem sub pœna eris & persone, eiusdem dñi arbitrio imponenda &c. ꝙ si aliqui ꝓne eorum amici de stirpe domus diuidantur inter se ad instantiam quorundam, accesserint ad quendam locum, vbi plurimos conuocauerint & cõgregauerint, qui inter eos hęc verba habuerunt & potulerunt, Amici vos cognoscitis & nos cognoscimus instigationes & asturias illorum de Gambarinis qui volunt vos diuidere, & quia virtus vnita fortior est ipsa disperſa rogamus vos vt eis nõ credatis, nec aliqualiter adherere velitis, Quinimmo vestro solito more in defensionibus & offensionibus vbi offendi vobisve lint esse debeatis in idem alias in finalem cõsumptionẽ facti ter incurrere poteritis &c. ꝙ non debeant puniri, sed eorum pœna est ipsi principi reservata, qui pro motu animi sui sit declaraturus, cui nihil potest aliud ꝙ persuaderi, ꝙ imponat pœnã pro motu & pietate animi tuxta mod. citatẽ nõ enotmẽ.

SVMMARIVM.

1 *Populus quãdo licite possit se congregare sine superioris aut suorũ iudicũ authoritate.*

2 *Monachi an possint licite iurare se defensuros aduersus quemlibet monasterij bona diripientem.*

3 *Congregatio laicorum an sint licite.*

4 *Cõgregatio licita cẽsetur cuius finis licitus reperitur.*

5 *Guelphis sua permittuntur statuta & Gibelinis sua.*

6 *Seditiosi non dicuntur qui regimen tyrannicum perturbare nituntur.*

Tyrannus in populo sibi subiecto seditiosus est, & ideo expellendus.

1 Quinto iuxta præmissa† præmitto an populo licitũ sit se cõgregare sine superioris aut suorũ iudicũ authoritate, & vr ꝙ nõ, vt probatur j. Macha.xiiij.ante fi. ibi ne liceat vlli ex populo & ex sacerdotibus irritũ facere aliquid horũ & contradicere his quę ab eo dicũtur aut cõuocare cõuentum in regione sine ipso & vestiri purpura. sic & etiam Psal.xv.non congregabo conueniculã eorũ & in auth. de mãd. prin. §.deinde cõueniẽs, &.§.deinde competẽs. colla.iij. & in l. denuntiamus. C. de his qui ad eccle.cõfu. & tenet Abb. post Host. in d. c.fi. de testi. cogẽ. & doct. per illã tex. in l. cõueniculã. C. de epis. & cle. & in d.§.conuẽticulas & Car. Alex. in c. illud. col. v. xxiij. & ita hr in stilo & libro cõsue. & ibi p Austreri. in tit. quorũ cognitio pertinet ad regẽ. & tenet Io. Fab. in l. addictos. C. de epi. aud. & in l. i. de offi. mili. iudi. & Inno. in c. significasti & ibi per doc. insuper Fely. de offic. deleg. & bo. tex. in auth. vt necꝓ miles neq; federa. colla. viij. & in c. j. & iij. xxiij. q. iij. In contrariũ ꝙ possit se congregare, vt voluit glo. in d.§. cõueniculas vbi dicit qd de cõsue. ciuitates faciũt furatas cõfederationes maxime in Italia & in ciuitatibus expresis in pace cõstãtie, & pręcipue si fiat super licito rãgente cõitatẽ, vt puta, vt clerici nõ permittãt episcopo res ecclesię alienare, vt tenent Archi. P. de Anch. & Phili. Fran. in d c. constitutionẽ, de ver. sig. lib. vj. in illa
2 q. an† monachi qui videtes suũ monasteriũ in tpalibus labi ex dilapidatione abbatis, iurauerũt in simul se iuuare & defendere ꝓ posse, tã contra abbatẽ, ꝗ contra quãcunque aliã personã monasteriũ destruentẽ, dicãtur cõiuratores a iure reprobati, vbi cõcludũt ꝙ si ex cã de pręsenti & cõi contra pręlatũ & superiorẽ, qa iam dilapidabat & male tractabat personas & bona monasterij, ꝙ possit fieri ꝑdicta cõuentio, sed si contra superiorẽ nihil apparet de pręsenti iniustũ vel pręsumptũ, ꝙ tũc non licet subdito cõiurare vel cõspirare cõtra pręlatũ per d. c. constitutionẽ, qa iste cõuẽtiones alliciunt subditos ad peccandũ & a d iurgia, quę licet per se nõ sint mala, tamẽ quia malum ex eis sequi põt reprobantur a iure vt not. in c. si Christus, de iureiu. & tenet Luc. de penna in l. magistros. col. vlti. de profes. & med. li. x. & Io. Fab. C. de monop. & And. de Isern.

© SCD - Université de Poitiers

& Card. Alex. in d. §. conuenticulas. & doc. in l. per iniquum. C. de iur. om. iud. & Bar. in l. fi. ff. de colle. illic. & Host. in sum. de iure iur. §. sed an sit licitũ. & Bal. in d. cõsi. cxxx.

3 † & ideo iste fraternitates quę fiunt per laycos, siue matres, siue mulieres ad bonũ, sunt licite, de quo per Archi. in c. siquis despicit xij. dist. & Fely. post Abb. sicu. in c. acceden tes. col. j. & ij. de præscrip. vbi Fely. ponit si gna cognoscendi collegia licita, q̃ requiritur q̃ iste conuẽticule mercatorũ sint autho ritate superioris approbate vel confirmate, vt no. Bar. in l. fi. de colleg. illic. & in l. j. §. j. sub prætextu. de extraor. crimi. vbi ẽt dicit quod superior pōt mãdare collegijs, vt por rẽt sibi statura collegiorũ suorũ. de quo ple ne per Cardi. Alex. in d. §. conuẽticulas. col. ij. vbi ponit regulam q̃ omnia collegia, cõ gregationes & sodalitates sunt prohibita l.

4 j. in prin. ff. de colleg. illic. † vnde secũdum eũ per finẽ licitũ, licita cognoscitur cõgregatio, & econtra, per finẽ illicitũ q̃ sit illici ta l. si a reo. §. fi. ff. de fideius. & per Ange. in consi. ccclxxvj. colum. j. & Ludo. de ro. in consi. xxxvij. & hmõi confratrie solent de stilo Francie per ipsum principem approbari. & ita tenet Bonifa. de vitalinis, in tra ctatu. male si. ti. de colle. illic. vel secundũ Bar. in tract. de Guelphis & Gibelli. in iij. q. prin ci. quando cõgregationes rendunt principa liter ad bonũ publicum, vt ciuitas recte & quiete gubernetur, licet tũ non possint ad uersarijs resistere, nisi sub vno partialitatis nomine, vt Guelphorũ vel Gibellinorum, aut cõitatis, tunc licitũ est cõ se congregare. Et ideo dicit Bal. in l. ij. §. deinde cũ esset. ff. de ori. iur. q̃ plebei possunt sibi facere le

5 gẽ de per se. Et magnates de per se. † & sic secundũ eũ Guelphi possunt habere sua sta tuta, & Gibellini sua, & idẽ dicit Bal. in cõ si. clx. in prin. vol. j. & dixi in trac. de custo. ciuitũ porta. fo. viij. col. ij. Sed q̃ vna pars non solum vult resistere, sed vult ponere in administratione & regimine alios regentes & istud est simpliciter illicitũ, vt d. l. j. de se di. & ibi no. per gl. de eo q̃ volebat depone re piãtem, vt dicam infra in solu. q. prin. ni si secundum Bar. tales regẽtes quos volunt depone re, essent tyranni, tunc duobus con currentibus licitum & permissum est deponere. Primo si habendo recursum ad supe riorem non posit tyrannides deponi sine magna difficultate. Secundo q̃ ipsi hoc fa ciant propter vtilitatem publicam vt status ciuitatis restauretur, secus si hoc facerent, vt alijs expulsis, nouam tyrannidem inno uarent, vt ipse hoc probat iuribus & dictis sanctorũ doc. vt ibi per eum, tamẽ istis duo bus interueniẽtibus, si peruenerint ad actũ, ita q̃ rumor vel tumultus irrepserat in ciui tate non incidunt in l. j. C. de sedi. alleg. beatũ Tho. ij. ij. q. xlij. arti. ij. & idẽ Marti. Lau den. in tract. de prin. §. cxj. & Ang. de clau. in sua summa, in verbo, seditio in vlt. q. & etiam diuus Anto. in d. sua sum. ij. parte tit.

6 iiij. c. viij. §. j. vbi volunt † q̃ cũ regimẽ tyrannicum non sit iustum, quia non ordina tur ad bonum cõe, sed ad bonum priuatum regentis, vt dicitur. iij. Politi. Ideo perturba tio hmõi regiminis non habet rõnem sedi tionis, nisi forte q̃ñ sic perturbatur inordi nate tiranni regimen, q̃ multitudo subiecta maius detrimentum patitur ex perturbatio ne sequenti, quam tyranni regimine. Ma gis autem tyrannus seditiosus est in popu lo sibi subdito seditiones & discordias nu trit, vt diutius dominari possit & tenet Bar to. in tract. de tiran. & in l. decernimus. & ibi Moder. C. de sac. sanct. eccle. & Mar. de Lau. in tract. de confedera. pace & conuen tioñ. prin. §. xiiij. Vnde Ioiada summus sa cerdos, qui cum multitudine armata abstu lit regnum Iuda ab Athalia, quod sibi iniu ste vsurpauerat, non fuit seditiosus, sed vir tuosus. iiij. regũ. xj. Similiter Aioth & Ge deon auferentes dominia ab oppressoribus suis, vt in lib. Iudicum habetur.

SVMMARIVM.

1 *Oppugnans vel prodens propriam ciuitatẽ vel alium principem ab Imperatore infe riorem, an incidat crimen læsæ maiest.*

2 *Monetam & imaginem Cesaris falsificans crimen læsæ maiestatis incurrit.*

3 *Forensis licet conspiratonem a populo factã sciuerit non tamen punitur.*

Clericus an possit committere crimen maie sta. læsæ.

4 *Marchio Ferrariensis iura de crimẽ læsæ ma iesta. loquentia cõtra suos subditos exercet.*

5 *Ciuitas Florentie ex priuilegio sibi indulto regalia habet.*

6 *Crimen læsæ maiestatis etiam aduersus do minum ciuitatis committi potest.*

7 *Crimen læsæ maiestatis incurrunt qui cardinales, clericos, vel religiosos insultant.*

© SCD - Université de Poitiers

8 *Ciuitates quæ ius fisci habere dicantur.*

9 *crimen læsæ maiesta. committere dicuntur, qui in principem, vel eos qui ad latus eius sunt, moliuntur.*

10 *Conatus in quibus puniatur criminibus.*

11 *Maiestas duplex est, diuina scilicet & humana, & postrema hæc triplex reperitur.*

12 *Filij nõ puniuntur ob crimen læsæ maiesta. a parentibus commissum.*

13 *Oppugnans ciuitatem imperatori subiectã & obedientẽ in perduellonis crimẽ incidit.*

Inimicos principis sui in terrã intrare permittens, læsæ maiestatis crimen incurrit.

14 *Ciues mittentes literas rebellibus ciuitatis, aut aliquod signum dantes criminis læsæ maiesta. rei efficiuntur.*

15 *Nuntium vel literas hostibus mittens aut aliud signum faciens quo possint ciuitatẽ & eius dominium occupari, crimen incurrit maiestatis læsæ.*

Crimen læsæ maiesta. quis proprie dicatur committere.

Perduelles qui dicantur.

16 *Crimen læsæ maiesta. non committitur vbi substractio non fit a iurisditione principis.*

17 *Maiestas papæ est maior imperiali maiesta.*

Rex francorum de iure superiorem nõ recognoscit.

Ciuitatem regi Francorum subditam oppugnans reus est maiestatis læsæ.

18 *Laicus iuramentum violando prophanans quod regi & domino suo iurat & peruerse & dolose regnũ eius tractat, & in mortem ipsius insidiatur crimine maiesta. læsæ irretitur.*

19 *Maiestas dicitur maior stans, siue maior potestas.*

20 *Crimẽ maiesta. læsæ an extinguatur morte.*

21 *Confiscatio quælibet bonorum ad ipsum regẽ deuenire debet.*

22 *Rex Francorum solus in regno suo gratiam seu remissionem concedere potest.*

23 *crimen læsæ maiesta. locum habet cõtra regem francie, tamen filij eius qui crimẽ cõmisit non sunt infames.*

24 *Princeps occupatori violento ciuitatis vel prouincie non potest ipsam concedere.*

1 Præsuppono etiã sexto † an oppugnãs vel rebellãs aut prodẽs propriam ciuitatẽ vel alium principem ab imperatore inferiorem recognoscentem vel non recognoscentem superiorẽ, incidat in crimen læsæ maiesta. ita ꝙ habeat locũ l. quisquis. C. ad l. iul. maie. Vel dicatur seditionem committere, quæ non solum contra principẽ cõmittitur l. j. C. de sedi. sed etiã contra ciuitates, castra, & alia oppida ac loca, vt l. ij. in princi. de sedi. dũ dicit, in nõnullis locis aut ciuitatibus &c. & l. denuntiamus. ibi collecta multitudine in qualibet parte ciuitatis vel vici vel cuiuslibet loci &c. C. de his qui ad ec. confu. & l. j. ibi, loca ve occupãtur. & l. iij. ff. ad l. iul. maie. & circa hanc q. glo. & doc. sunt varij. Nam glo. in l. fallaciter. §. fi. in verbo, prodita. quam ibi sequitur Bal. C. de abol. tenet ꝙ committit crimen læsæ maie. & Bal. ibi no. illũ tex. in ver. oppugnata. ad duo. Primo contra venientes cũ vexillis eleuatis hastiliter contra ciuitatẽ. Secundo contra proditores populi, qui incidunt in crimẽ lęsę maie. & idem tenẽt Bal.

2 in l. si quis nummos. C. de falsa mone. † qui dicit ꝙ qui falsificat monetã & imaginem Cæsaris in derogationem suę maiestatis, cõmittit crimen lęsę maie. & idem dicit in ciuitate ista, loquendo de ciuitate Perulij. si quis subditus eiusdẽ ciuitatis falsaret monetã ipsius. alleg. Pau. de leaza. in cle. pastoralis. de re iudi. bene dicit Bal. quod qui vult prodere populũ, incidit in crimẽ lęsę maie. quod dicit esse verũ in subdito, secus in non subdito, per tex. ibi, quia nõ cõmittit crimẽ læsæ maie. glo. in d. cle. pastoralis. in verbo, innuit. quã ibi sequũtur doc. idẽ tenet Egidi. Bellamera in cõsi. xv. in ij. q. Steph. Buynar. in d. l. quisquis. in j. not. ver. vj. addẽdo prædictis. & Io. Fab. in l. meminisse. C. ad l. iul. maie. & Bald. in l. ij. ad fin. C. de vindi. manu. Et ideo dicit Angel. in l. frater. ff. de

3 parric. in fi. † ꝙ forensis qui non est de populo. & sic iuspopuli nõ debet tuerri, licet sciat cõspirationẽ, tũ non debet puniri ex hoc ꝙ nõ reuelauit. & singula. Old. in consi. xlviij. col. ij. ver. circa. vj. & Martt. Laud. in tract. de crimi. lęsę. ma. §. xxij. & sic vr̃ ꝙ clericus non dicitur committere crimen læsæ maie. nec habeat locum in eo. l. quisquis. ad l. iul. maiesta. vt voluit And. Barba. in consi. xxj. volu. iij. de quo per Bar. Socy. in cõsi. xij. in

© SCD - Université de Poitiers

iij. & iiij.q.volu.j. Abb.sic. in c.at si clerici. in prin.in fin.de iudi.& text.in c.siquis laicus.xxij.q.v.de quo dicam infra circa fi.q. prin.& singulariter Hiero. de tortis in suo elegãti consi.in Florentinorũ, qui archiepiscopũ seditiosum suspenderũt, edito, qd reperitur inter consilia do. Anto.de But. vltimũ.& per Bal.in cõsi.xxiiij.vol. iiij. incip. quidã plebanus, & Steph.Buynar.in d.l.qsquis in j.no.ver.v.declaratur. & hãc Bald. opi.sequitur Cepola in consil.xvij.colũ. iij. ver.cum ergo casus noster dicẽs in iiij. col. ver.preterea licet &c.cp in Italia est talis cõsuetudo inter principes ẽt recognoscentes
4 superiorẽ ecclesiam Romanam†vt est marchio Ferrarien.qui publicat bona & exercet iura loquẽtia de crimi.lesæ maie.contra subditos suos sibi rebelles & proditores & idẽ And.Bar.cõsuluit pro prędicto marchione Ferrarien.in consi.lxx.inci.vbi Christus col.xij.cũ seq.ver.capio primũ.vol.iiij.vbi hanc tenet partẽ multũ singulariter, & pro ipsa adduxit tex.in d.c.si quis laicus.xxij. q.v.per quẽ tex.probat cp crimẽ lesę maie. cõmittit,qui offendit regem aut dũm terre, & idẽ tener Ang.in consi.cccl vij.inci.Dominus Greg. pagnocij &c. Gregorius fuit ob cãm turbationis status cõdẽnatus ad mortẽ. & omnia eius bona cõfiscata cõtati Florẽtię,& talis sentẽtia tenuit de iure, secũdum
5 eũ,†eo cp ciuitas Florẽtie habet regalia ex priuilegio sibi indulto per Cęsarẽ, quæ sint regalie c.j.alias esset nulla publicatio,tanq̃ facta a iudice iurisdictione carente l.j.C.de bo.vac.lib. x,& pariter Odofr. in d.l.ij.C. de sedi.per tex.in d.l.j.ad l.iul.maie. & etiã Ang.in trac.malef.in glo.che hai tradito la patria tua.in j.q.in ciuitatibus superiorem non recognoscentibus, quia tales ciuitates equiparantur ciuitati Romane vel principi, vt no.Bar.in l.hostes.circa fi.ff. de capti. Et habebit locũ hoc crimẽ quocũque modo aliquid cõtra ius fiat, sicut si fieret cõtra ciuitatẽ Romanam d.l.j.ij.iij.& iiij.& idẽ tenet ipse Ang.Are.in.§.per contrariũ, quem legit cum.§.interdum.insti.de hære.quæ ab intesta.deferuntur.& idem Pau. de Cast. in l.iij.per illũ tex.C.de epis.aud.& hoc quando per seipsas se regũt, vt Perusia & Bononia,ẽt si sint alicui subdite.& ita dicit seruari de facto,quicquid sit de iure,dicens quod in hac.q.Bal.& Ang.fratres, fuerunt in consulendo contrarij.& idẽ tenet Bar.brixiesi.
6 in reperto. in verbo, maiestas, †dicens qd nedum aduersus reges, sed etiam aduersus dominum ciuitatis committitur crimen lę-

ſę maiesta,alleg.d.l.iij.& in hanc partem vl detur inclinare Fely.in c.cum non liceat.colum.vj.de præscri.& Archi.in c. fœlicis, & ibi Per.de Ancha.in iiij.not.de pœnis. libr. vj.& de Zaba.in d.clemen.pastoralis.in v. quæstio.& ibi loan.And.& de Imol. & Ios. Fab.in prooemio.insti.per tex. in l.non dubito.ff.de cap. & idem tenuit Odof. in iij. nota.C.de iure reipub.lib.x.vbi dicit quod respu. Romanorum & aliarum ciuitatum in hoc participantur, quia pariter puniuntur seditiosi contra Roma. vel aliam ciuitatem d.l.j.ad l.iul.maiesta.& d.l.fallacitter.& istam partem tenet Marti.Lauden.tract.de crimi.lesę ma.in prin.si non recognoscat superiorem,sed si recognoscat cõmittitur crimen læsæ maiesta l.j.ad l.iul.maiest.non tamen pœna extenditur ad liberos, secundũ d.l.quisquis.& idem tenet Ludo. Bolog.in
7 consi.lxxv.volens†quod ẽt habeat locum contra insultantes vel delinquentes aduersus episcopos,Cardinales & clericos vel religiosos familiares Papæ & Cardinaliũ de quo per loan.de Ana.in consi.lxxv.& prædictam sententiam tenuit Egid.Bellame. in d.consil.xv.in j.quæstio.si ex priuilegio vel permissu Imperatoris aut de consuetudine ranti temporis,de cuius initio non esset memoria,vnus rex haberet supremum dominium,& sic ab eo appellari non posit,tunc contra talem principem crimen lxsę maie. committitur,& ibi ita consuluit pro Ludo. rege Hierusalem & Sicilie ac comite Prouincie a quo nõ appellatur,& est supremus licet recognoscat Imperatorem, secundum eum,& ego vidi in Archiuis ciuitatis Aquẽsis comitatus Prouincie iuramentum fidelitatis sub sigillo aureo, & in comitatibus Prouincie & Folcalcherij habet comes iura imperialia ex priuilegio, vt dicit Albe. de Rosa.in prima parte statu.q.clxv.& istã partem tenet ipse in iij.parte statu. q.xix.
8 †vbi dicit quod licet de stricto iure ciuitates & regna ius fisci non habeant, fallit in ciuitatibus Lombardie quibus per pacem Constantie concessum fuit merum & mixtũ imperium & regalia.& idem credit in alijs dominis & ciuitatibus habentibus merum imperium ab imperatore.& idem in regno Francie & alijs regnis, tamen secundum Bald.in rubri.ff. de rerum diui. ciuitas vel dominus non recognoscens superiorem habet de cõsuetudine regalia, & iura fiscalia, & etiam Marti. Lauden. in dicto tracta. de princi.§.cxxij. & clxxxviij. cp idem tenet Guido Papæ in q. cccxliij. volens cp ha-

© SCD - Université de Poitiers

beat locum in Delphino & duce Burgūdie & etiam Duce Sabaudie, licet recognoscat in superiorē imperatorem, & ita dicit fuisse iudicatum, & in Delphino duce comite cōsanguineis regijs, & in paribus Francie respectu ad principem, & per quandam consequentiam, & nō respectu ad eos, tenet Stepha. Buy. in d. l. quisquis. in iij. no. sed secundum Egid. in d. consil. contra aliquem ducē, comitem, vel Baronem regni Frācie, sed solum contra ipsum regem, qui supremus est dīs in regno, crimen læsæ maie. infra regnū committit potest, quia nullus alius q̄ rex supremus dīs in regno dici potest, ille enim a quo appellatur, supremus dici non pōt, vt etiam dixi in tract. de custo. clauium portarum, & hoc tenet Ioan. Barberij in viatorio iuris. ti. de crimine læsæ maie. in ij. mēb. Sed contrarium tenet gl. in d. l. j. ad l. iul. maiest.

9 † quia illi dicuntur committere crimen læsæ maiest. qui contra principem vel contra eos qui iuxta latus suū sunt, aut cōtra rempublicam Romanorum moliuntur vt ibi. d. l. quisquis. Non aūt illi qui contra alias ciuitates moliuntur, vt probatur in d. l. fallaciter. in fi. vbi crimen læsæ maie. & crimē patrie oppugnate ponuntur vt species differētes. ciuitates enim alie ab vrbe Rome funguntur iure priuatorum. l. eum qui uectigal. ff. de verb. sig. & Bal. in consi. xlix. in princ. vol. ij. & secundū hanc opi. consuluit Bald. prout refert & sequitur Nellus de S. Gemi. in tracta. bannito. in j. parte. vbi dicit ita vidisse per viros magne authoritatis consultum, q̄ plurīes in ciuitate Floren. obseruatū fuit. Et hanc similiter tenent Aug. Arimi. & Bernar. Land. in addi. Ang. Are. trac. de maleff. in gl. che hai tradito. Nam secundum ipsos titulus talis crimi. nis est seditionis, non perduellionis vel maiesta. alleg. tex. in d. l. j. de sedi. & ideo Augu. Arimi. dicit gl. in d. l. fallaciter esse falsam per tex. ibi in quo ponuntur casus separati, scilicet demolitio cōtra patriam, & crimen læsæ maie. vt dictum est. l. allega. Bal. in d. consil. inci. Quanquam allegata sint multa & plura &c. q̄ non potui interuenire. & Ang. Pau. de Ca. Alex. & Ias. in l. j. §. fina. ff. q̄ quisq; iur. dum volunt

10 † quod conatus non puniatur, nisi in crimine læsæ maie. & in crimine patrie expugnate vel turbationis status, & Ange. in l. vj. ad l. iul. maie. vbi dicit q̄ est solum pœna capitalis, per tex. in d. l. j. de sedi. vbi idem tenet per tex. in auth. de manda. prin. §. fi. & in l. capitalium. §. solent quidem. ff. de pœn. vbi gl. ponit exemplum in Ioseph decurionem Bononiensi & Bergollo Pisano qui aduersus quietem ciuitatum suarum sepe conuenerunt, & populum concitauerunt, & facit secundum eum. Bcc. xxvj. c. circa prin. dum dicit deleāturam ciuitatis & collectionē populi &c. & idē vult Bald. in d. l. j. de seditio. dum dicit q̄ tenens castrum rebellatum cōtra principē debet mori. et Ang. in l. lex xij. tab. in fi. ff. ad l. iul. & Ang. in addi. ad Bart. in d. l. j. ad l. iul. ma. & dixi ī q. de cust. clau.

11 † Nam certum est q̄ duplex est maiestas diui. & humana. auc. gazaros. C. de here. & dicā infra circa fi. q. princ. Et est humana triplex scilicet imperatoris, vt in prohe. insti. ibi imperatoriam maiestatem, & etiā regia. l. j. C. ut nemo pri. ibi regie maiestatis &c. ltē populi Romani d. l. j. ad l. iul. maie. dr̄ enim maiestas, cum loco priuatorum habeantur, vt dictū est ita tenuit Cy. in d. l. quisquis. quē ibi sequuntur Ange. & Salyc. in j. oppo. vbi dicit Ang. q̄ hodie de cōsuetudine in filiorum & filiarum personis non habet locum, idē dicit in d. l. fallaciter. & in l. vna. col. ij. C. ne ex delic. defun. & tuba veritatis Bart. in d. l. j. in fi. a d. l. iul. ma. vbi dicit q̄ tenetur solum l. iul. de vi pub. & latius in extrauag. qui sint rebelles. & in verbo, rebellando. post prin. ver. Sed an hæc cōstitutio habeat locum &c. & hoc per tex. in d. l. si quis ingenuam. §. in ciuitibus. ff. de cap. & Ang. in d. l. frater. de partic. & Hippo. de Marsili. i suo sin. clxiiij. ante fi. & Io. de Pla. in d. §. j. insti. de pup. iud. & Pet. de Ancha. in d. cle. pastoralis. versic. octauo no. & Cald. in cōsil. vlti. ti. de accu. & singulariter Ang. ī cōs. ccxxiij. inci. casus tal s est forti guerra &c. maxime vt filij non puniantur, secundū d. l. quisquis.

12 & idē Io. Fab. ī. §. publica. de pub. iud. † vbi dicit q̄ filij tantum puniuntur in terminis. d. l. quisquis. licet alias posset dici crimē lęsę maiestatis, tamen filij non puniuntur, & pulchre et amplissime tenet hanc partem illustris doc. Barth. Soci. in cōsi. cclxxv. inci. in cā fratris Andre. vol. ij. qui dicit hanc esse communē, & respondet singulariter ad iura in j. porte adducta, volens illud habere locum, etiā si tales principes non recognoscāt superiorē, ex priuilegio vel ex consue. prescripta, aut ex concessione superioris, quæ singula mēbra separatim examinat. Idem tenuit Anto. de Bu. in consi. lxj. in princ. Qu id dicēdum, Saly. in d. l. fallaciter. cōcordat istas opinio. videlicet, aut patria proditur vel oppugnatur, vt principi vel populo Romano auferatur, & tunc procedit opi. gl. in d. l. fallaciter supra primo loco relata, q̄ tunc crimen lęsę

© SCD - Université de Poitiers

maiestatis cōmittatur quia maiestas cui debent obedire offenditur, vt d.l.& l.pe.ad l. iul.maie. Aut oppugnatur vel proditur patria aut ciuitas, sed nō ad finem vt principi auferatur, tunc non committitur crimen læsæ maiestatis. & ita loquitur gloss. in d l.j.ff.ad l.iul.maiesta supra secundo loco adducta, et sic Saly. tenet ꝙ in dubio vel indistincte nō est crimen læsæ maiest. quod committit contra inferiorem a principe. Et ista distinctio est valde singularis, quam sequitur Ioan. de Pla. in d §.j.in vlti.q.instit.de publi.iudi.& illustris doc. Barth. Soci. in cons. xxij. col. ij. versi. sed hic aduertendum. cum seq. volu. j. quia secūdum eum aut loquimur de his qui oppugnant per partialitatem, expellendo vnam partem aut factionem, eo ꝙ sunt de alia parte seu factione & introducendo partem suam, non ita occupando dñium ipsius ciuitatis & tunc non dicitur crimen lesę maiesta. committi, & ita loquiuntur iura secundo loco allegata, quia secūdum eum Gibelline & Guelphe partes sunt due sectę solū approbate pro locis in quibus sunt. allega. Bart. in l.si quis a filio. §. si princip. sed non vbi, & Ioan. Andr. in c. statutum. §. cum vero. in verbo, non audens. de rescrip. libr. vj. & idem Cardi. Alex. in d. §. conuenticulas. col. iij. versi. quæro quid in parte Gibellina & Guelpha. & dixi supra in proxi. præsup
13 positione. † Aut oppugnat ciuitatem Imperio subiectam & Imperatori obedientem, illius dñium & iurisdictionē mixtum & merum imperium occupando, talis indubitanter dicitur crimen læsæ maiesta. incurrere, quia qui contra principem arma sumunt, eum tangere totum videntur l. vngaris. in prin. ff. de furt. & ita loquūtur iura superius in j. parte adducta, quia ille dicitur facere contra statū principis, qui vult dirigere statum ad aliud regimen, puta regem, vt voluit Bal. in l.j. §. huius studij. col. ij. in fi. ver. & dicitur status a sto stas. ff. de iusti. & iure & Martinus Laud. in d. trac. de crimine læsæ maiesta. §. xij. vel etiam si inimicos principis permitteret intrare in territorio vel regno principis, tex. celebris in l. si quis barbaris scelerata factione. C. de re mili. li. xij. vbi gl. ponit exemplum de potestate castri Franci qui permisit venire Mutinenses corruptus ab eis. tenet Bal. in l.j. q. xlij. ff. de rerum diuisio. & Marti. Lauden. vbi supra. §. xxxviij. quia qui non tenetur ponere ilforti licium in manibus inimicorum, tenetur curare ne per inimicos occupetur quantū potest, vt eleganter dicit Ange. in l. non est imposibile. in fi. ff. de pac. & Marti. de Laud. in trac. de castel. et castris. §. xxxj. et xxxiij. pro quo adduco bo. tex. in l. dolo. in prin. ff. si ven nomi. in pos. & ibi glo. singul. & dixi in tracta. de custo. claui. in iij. præsuppositione. & pro hac parte facit quod dicit Ang. in
14 d. l.j. ad l.iul. maiesta. † Nota vt curent & aduertant, ciues, vt rebellibus ciuitatis non mittant literas, neque aliquod signum præbeant eis, per quod ipsi possint se iuuare cōtra ciuitatem. Nam cōrarium facientes incidunt in maiestatē, per illum tex. accipiendo maiestatem large, vt ipse dicit, quod dictum adducit Barba. in dicto consi. lxx. contra Saly. & ego pro Saly. c. quia Ange. ibi in prin. sequitur gl. quod non habeat locum in alijs ciuitatibus & dominis inferioribus a principe, & sic nō est verisimile quod in fi. per dictum supra alleg. voluerit contrariū, quia dictum docto. debet intelligi secūdum l. quam allegat vt dicit Bart. in l. non solū. §. si liberationis. ff. de libe. leg. & dixi in addi. ad mandago. de electio. in l. addi. sed dictum Ang. in d. l.j. ad l. iul. maiesta. & etiam opin. Saly. probatur per text. ibi, qui ve hostibus populi Romani nuntium literasve miserit, signumve dederit, feceritve dolo malo quo hostes populi Romani consilio adiuuentur
15 aduersus rempub. qui tex. clare vult quod mittens nuntium vel literas, aut signum faciens hostibus, quo possint occupare ciuitatem, & dominium illius vsurpare, committit crimen læsæ maiesta. ergo sequitur, si ad hunc finē non fecerit, non incidit in crimen læsæ maiesta. ita tenet Marti. de Laud. in d. tracta. de crimine læsæ maiest. §. ij. vbi dicit quod dolose mittat. & Ludo. de Ro. in consi. cccl xv. in fi. & Cæpo. in d. consi. xvij. col. vij. in prin. & Oldra. in d. consil. xliij. in vi. q. vbi dicit quod ille proprie dicitur crimē læsæ maiesta. committere, qui iurisdictioni & potestati Imperij suppositus, ab obedientia se realiter subtrahēs, hostis animum assumit, & se domino suo aduersarium parat, & ideo tales perduelles vocātur id est perfecte ad duellum siue bellum clandestinum vel publicum parati & accincti, vnde & tale crimen vocatum est crimen perduellionis. l. donationes. §. fina. ff. de dona. &. §. per contrarium. insti. de hære. quę abintestato defe. & l. cum filius. §. reis. ff. de leg. ij. idem tenuit Bar. in titu. qui sint rebelles. in versi. tenore. & Marti. Laud. vbi supra. §. xxvj. facit l. amissione. §. deficiunt. ff. de capi. dimi.
16 † vbi ergo non est substratio a iurisdi. potę. princi. non est crimen læsæ maiest. secun

© SCD - Université de Poitiers

dum eum. In hoc articulo ego, saluo semper
saniore iudicio, hanc vltimam partem tan-
quam in iure verissimam, in consulendo &
in iudicando firmiter tenendam censeo &
sequor, quod contra rebellem & proditō-
rem Ducum, Marchionum, Comitum &
aliorum dominorum temporalium ac ciui-
tatum superiorum recognoscentium pœna.
l. quisquis. ad l. iul. maiesta. Non habeat lo-
cum quo ad bona & personas liberorū, sed
solum pœna erit capitalis, per d. l. j. de sedi-
tio. nisi proditio fieret cum armis, tunc pro-
pter vim publicā bona veniūt publicanda,
vt infra dicam in solutione. q. qua pœna pu
niantur seditiosi, isto in casu filij non erunt
incapaces nec secundum, d. l. quisquis. quia
indicens taliter bellum, non dicitur cōmit-
tere crimen læsæ maiest. l. hostes. ff. de capti.
vt voluit Oldra. in dicto consil. xliij. in vj.
quest. et istam partem tenet Alberi. de Rosa.
in d. l. quisquis. Secus vero est quādo fit re-
bellio contra propriam personā ipsius Im-
17 peratoris d. l. quisquis. † Idē si conspiretur
contra Papam. c. in primis. in fi. ij. quæstio. j.
Cuius maiestas maior est Imperiali. c. solite.
de maio. & obdien. aut rebellio fiat in per-
sonam supremi domini nostri regis, qui de
iure non recognoscit superiorem. c. per ve-
nerabilem. §. insuper. qui filij sint legitimi,
& ibi per Inno. & Moder. & dixi de auth.
magni cōsilij & parlamentorum regni. Aut
etiam contra eos qui iuxta latus eorū sunt,
vel si oppugnatur aliqua ciuitas eis subdita
ad fidem vt eis auferatur, & tunc habet lo-
cum pœna, dictæ l. quisquis. vt tenet ibi Cy.
& Stepha. Buynar. in iij. notabi. & idem di-
cit si contra Augustum committeretur, per
illum tex. & semel vidi in magno consilio,
scilicet anno quingentesimooctauo supra
mille, processum in crimine lęsæ maiest. per
summum pontificem Iulium secundum, mo
tum contra illos de Bentiuoille, ex eo quod
præfati de Bentiuoille, dominium ciuitatis
Bononiæ sibi occupabant, qui tandem fuit
per consilium remissus perficiendus & de-
terminandus coram certis non suspectis iu-
dicibus per ipsum Papam deputandis, &
hanc conclusionem probo per text. in dicto
c. si quis laicus. xxij. q. v. de quo fecit festum
Barba. in dicto consilio lxx. supra in prima
18 parte alleg. Nam tex. dicit. † Si quis laicus
iuramentum vtolādo prophanat, quod Re-
gi & domino suo iurat, & postea peruerse
& dolose eius Regnū tractauerit, & in mor
tem ipsius aliquo machinamento insidia-
tur &c. & sic copulatiue loquitur, non so-
lum quando prodit Regnum, sed in mor-
tem ipsius Regis insidiatus est. Non enim
videtur habere locum in alio domino terre
a Principe iferiore, nec est sub correctio-
ne mens illius literæ, & ita tenet Oldra. in
dicto consilio xliij. in sexta quæsti. vbi vult
19 † quod maiestas dicitur maior stans siue
maior potestas, arguendo ab ethymologia
vocabuli. l. decernimus. C. de episcopis &
clericis. & l. tugurij. ff. de verborum significa-
tio. l. j. ff. de acquiren. possessio. l. finali. ff.
ad municip. & omnes post Bar. in l. prima.
ff. soluto matrimo. sed crimen læsæ maiesta.
non committitur nisi cum lediturmaior po
testas sed in inferiore nulla est potestas in
leso respectu ledentis, loquendo de pote-
state, prout accipit lex, potestatis. ff. de ver
borum significatio. Posito etiam quod ta
lis rebellis teneat ab eodem inferiore do-
mino feudum, quia secundum Oldra. illud
non dat domino imperium in suum vassal-
lum. Est enim quidā contractus in quo quis
alteri obligatur, vt de noua forma fidelita.
cum alijs enim alleg. vbi consuluit pro quo
dam rege qui auxilium præbuerat aliqui-
bus contra imperatorem cōcludendo quod
ille Rex non commisit crimen læsæ maie-
sta. vt ibi per eum. Et istud tenet Bal. in con
silio lx. volumi. ij. incipien. punctus seu fa-
20 ti narratio &c. vbi vult † quod crimen læ
sæ maiestatis contra principem vel rempu-
blicam Roma. commissum, morte non ex-
tinguatur, sed bene contra alios principes
& ciuitates commissum per mortem extin-
guatur. alleg. l. fina. ff. ad l. iuli. maiesta. idem
tenet glos. in dicta l. meminisse. C. eodem ti-
tu. Et ista est vera et communi opi. & etiam
in non recognoscentibus superiorem de fa-
cto, ex priuilegio vel consuetudine præscri
pta, vt patet p Soci in dicto consi. cccl.xxv.
Quia in delictis mitior & benignior pœna
est accipienda l. interpretatione. ff. de pœn.
Et in hoc regno Franciæ ita obseruatur in
istis dominis et principibus ab ipso rege infe-
rioribus, & ipsum recognoscentibus, se-
cundum Alberi. de Rosat. in dicta quæstio.
xix. in singul. per Egidi. de Bellamera in di
cto consilio xv. & ita reperi in grandi con-
suetudinario Frāciæ nouiter in vulgari im-
presso. titu. de iuribus rega. colum. vj. versi.
Item la ou vne ville ne obeist au Roy. &c.
quia ad eum solum spectat cognoscere de
crimine læsæ maiestatis, prout in dicto lib.
consuetu. eodem titul. folio. v. versicu. Item
au Roy nostro syre &c. quod de facto fuit
21 iudicatum contra regem Nauarre. † Et

© SCD - Université de Poitiers

ibi etiam dicitur quod omnis cõfiscatio bonorum spectat ad ipsum regem, & non ad alium, et altum iustitiarium de quo vltimo an bona publicata spectent ad ipsum principem vel ad dñm immediatum, vide Egidiũ in d, consi.xv.in ij,q.& Guido papæ in qõ. cccxlj.& Aufrerium in q.capelle Tolose. q.cccxcv.et plene per Bar.& oẽs Mod.in l. si finita.§.de vectigalibus.ff.de dam.infe.& Albe.de Rosa.in iij.parte.q.vij.& Ioã.Fab. in auth.bona damnatorum.C.de bon.dam. & Spe.ti.de feu ver.xl.& quid de bo.cleri. vide quæ dixi in.§.x.de iuris.om.iud.& Fely.in c.excõicamus.in prin.de here.& Stepha.Buynar.in d.l.quisquis.in iiij.no.versi. iij procedit.cum ver.seq.quia in hoc regno solum contra ipsum regem, & non contra alios principes sibi subditos, crimen læsæ maie.committitur, vt supra dictum est. Præterea habet solus cognitionem quo ad portum armorum, si fiat publice cum multitudine gentium, vel in interibus publicis, quia ipse solus prohibet vsum armorum, ideo solus offenditur, vt vide in stilo parlamenti, l
22 j.parte.tit.de iurib.regal.& ibi per Aufreriũ.& pariter nullus princeps præter ipsum in toto regno potest gratiam & remissionẽ criminosis facere, cum solum ad supremũ dñum illud spectet.l.iij.C.de episc.audi.& l.cum indulgentia.& l.fi.C.de sen.paff.& l. fi.C.de genera.obli.& tenet Signor.de Homodeis in consi.clv.col.ij.ver.præterea nõ est nouum quod princeps &c.& et reappellare deportatos ad ciuitatem.l.relegati. in fi.ff.de pœ.nisi inferior ex causa faceret l.is qui reus.per gl.& Bar.ff.de pub.ind.& Ange.in l.si decesserit.ff.qui satis.cogã.& in l.j. §.non fuit.ff.de dolo.faciunt no.per Bal.in l.j.C.de iure aureo.anu.qui possit reseruata principi.sed hic nullo modo possunt etiã ex causa.& per Felyn.in sermone.hodie mecũ eris &c.& istam partem tenuit d. Guili.do. Accusarij in quadam q.per eum disput.incipien.quidam Albertus Armixij &c. secundum Alb.de Rosa.in dicta q.xix.quæ de iu
23 re cõi.et et diuino procedit vt ibi.† Et licet in hoc regno habeat locum crimen læsę maiesta.cõtra principem nostrum supremũ, ut dictũ est, tñ pœna d.l.quisquis. quo ad filios incapacitatem seu in habilitatem ipsorum non habet locum quin possint succedere.et capere eis relicta in testamento suorum parentum aliorum.& et ab intestato, nec efficiuntur infames.sed ad honores possunt ꝓmoueri.sed habet locum quo ad pœnã corporalem & confiscationem bonorũ omniũ, quia consuetudo est generalis in hoc secundum Ange.in d.l.quisquis, vt supra dictum. Si alij dñi et principes contrariam habeant consuetudinem ego me remitto consitetudini, & conscientie eorum & suorum cõsiliariorum.& et de iure.d.l.quisquis. loquitur in filijs in potestate constituris & nõ in emãcipatis vt voluit Augu.Ari.in addi.ad Ange.Are.in trac.maleff.in gl.che hai tradito. versi.matrem per gl.in c.si quis.vj.q.j.quã non inueni.volens plus Augu.ibi quod pœna d.l.quisquis.nõ habeat locum si filij sint clerici.per gl.in c.satis peruersum.lvj.dist. non priuantur beneficijs.& tenet Marti.de crimine læsæ maie.§.xxxj.de quo plene dixi in addi.ad Dy.in regu.non debet aliquis alterius odio pregrauari. de regu.iur.li.vj.
24 † & no.quod violento occupatori ciuitatis vel prouincie, princeps non potest cõcedere ciuitatẽ vel prouinciam violẽter occupatam l.meminerint.C.vnde vi.& ibi Bar. nisi ex causa vera & iusta princeps faceret concessionem, non obstante dicta violẽtia. l.lucius.ff.de euictio.& tenet Mart.Laudẽ. in d.tracta.de princ.§.xij.

SVMMARIVM.

1 *Seditio est crimen graue & enorme.*
2 *Appellatio & si per iudicem a quo nõ admittatur, tamen executio differri debet.*
3 *Iudex vnius ciuitatis non potest cognoscere de seditione facta in alia.*
Delictum vniuersitatis nisi notoriũ & famosum esse potest.
4 *Delictum per x. homines commissum potest dici notorium.*
5 *Consultor non tenetur si per viam iustitie procedatur.*
6 *Vniuersitas vel populus seditionem vel tumultum faciens qualiter puniri debeat.*
Vniuersitas delinquere potest in omittendo.
7 *Vniuersitas qualiter in committendo delinquere possit.*
8 *Syndicus vniuersitatis quãdo legitime cẽsetur ordinatus.*
9 *Deliberatio consilij nõ requiritur in delicto consistente in omitendo.*
Ciuitas sine deliberatione delictum cõtinuatum committere potest.

© SCD - Université de Poitiers

10 Voluntas & intentio potius facti quã verbis demonstratur.

11 Vniuersitati quando possit præiudicare pars maior.

12 Vniuersitas ex consilij deliberatione delictũ committens an censeatur delinquere.

13 Ciuitas an teneatur de delicto consulum.

14 Vniuersitas nõ dicitur delinquere in eo quod a quolibet priuato committi potest.

15 Vniuersitas que in faciendo deliquit an possit criminaliter puniri.

16 Pœna q̃ infligi possit p̃ delicto vniuersitatis.

17 Ciuitas priuatur priuilegio episcopali ob delictum homicidij.

18 Inquisito facilius fit contra vniuersitatem quam contra personas singulares.

19 Ciuitas tota ob heresis crimen potest cõburi.

20 Punitio temporalis vni quandoque infligitur ob delictum alterius scilicet nõ spiritualis seu eterna.

Ciues omnes puniuntur ob iudicis delictum.

21 Vniuersitas decapitari non potest.

22 Vniuersitas nil aliud est ab hominibus ipsum representantibus.

23 Vniuersitas vere dicitur deliquisse in his qui reperiuntur consensisse delicto.

24 Multitudo delinquentium est causa rigoris iuris relaxandi.

Papa non potest omnes clericos vel episcopos priuare.

25 Multitudini in septem casibus non parcitur.

Multitudini in delicto maximo nõ parcitur nec etiam multitudini religiosorum.

26 Multitudini non parcitur in delicto cõmittendo, licet bene in commisso.

27 Vniuersitas illa puniri potest ob delictũ in qua infantes aut persone similes non reperiuntur.

28 Seditiosi qua sint pœna afficiendi.

29 Seditiosi edes alienas expilantes capite plectuntur.

30 Bona damnatorum hodie non sunt publicãda, nisi in crimine læsæ maiestatis.

Deportatio nil aliud est quam omnium bonorum publicatio.

31 Bona damnatorum non censentur confiscata, nisi hoc expresse in sententia dicatur.

32 Seditiosi derobatores puniũtur per, l. si quando. C. vnde vi.

34 Seditiosi ex proposito, dolo, & conspiratione machinata mouẽtes, pro dignitatis qualitate sunt puniendi.

35 Dictio studiose, in delictis malum animum significat.

Seditiosi mori debent si seditio inualuit cruenta. & facto prærupta.

36 Offendere personam publicam grauius est quam priuatam.

37 Delictum coram iudice pro tribunali sedẽte commissum, nullam probationem aliam exigit.

38 Authores seditionis sunt capite puniendi.

39 Præparamenta ad aliquid faciendum sufficere dicuntur vt ipsum factum censeatur.

40 Procedere in delicto quid sit, & quid ipsum consummare.

41 Tractatus solus etiam in atrocissimis nõ est puniendus.

42 Conatus solus in quibus criminibus puniatur, nullo etiam effectu sequuto.

43 Turba non punitur, sed bene quòd in turba perpetratur.

44 Seditio iustitie opponitur & cõmum bono.

45 Seditio Chore qualis fuerit & qualiter perierint qui in seditione fuerunt.

46 Plaga in Israel cessauit Moyse & Aaron p̃ populo orantibus.

47 Seditiosis toto conatu resistere licet etiã eos occidendo.

48 Consulatum sibi propter suam nobilitatẽ vsurpare volentes sunt. fustigandi, & postulatis priuandi.

49 Agenenses seditiosi de quibus arguantur.

50 Persone honeste non sunt fustigande, sed viles bene.

51 Lapidem iaciens ex lasciuia, si aliquem interfecerit, mitius puniri debet.

52 Tumultu per accidens incidente, pœna pecu

© SCD - Université de Poitiers

niaria locum habet, & non corporalis.

53 *Aurelianenses clamãtes aduersus scholares, moriantur, vel occidantur, pecuniaria pœna mulctati sunt.*

54 *Malitia crescente debet etiam pœna augeri.*

55 *Seditiosi vt cunque sunt excusandi si magistratus aut consulum authoritate seditionem fecerint.*

56 *Clerici in episcopum proprium seditiosi, depositi traduntur curie seculari*

Extrahentes aliquem de ecclesia crimẽ læsæ maie. incurrunt.

57 *Maiestatem cœlestẽ offendentes grauius puniuntur quam qui temporalem.*

58 *Pœna extrahentium aliquẽ de ecclesia qualis sit hodie de iure canonico.*

59 *Mulieres tempore guerre possunt ciuitatem tueri & defendere.*

Carcassona ciuitas a Carcassa vetula dicta est, quod sola eam ciuitatem defenderit.

60 *Mulieres possũt crimẽ læsæ maie. incurrere.*

61 *Milites ex proposito & dolose seditionem facientes in exercitu belli debẽt capite plecti.*

62 *Patrem velle filium mori nõ est verosimile.*

63 *Miles qui per lasciuiam aliquibus rixantibus seditionem fecerit militie gradu priuari debet.*

64 *Pugillum fortitudo clamoribus incitatur, & fermo imperatoris paratas ad prælium acies acutosque mucrones accendit.*

Septimo & ultimo

præsupponq; qualiter contra seditiosos & conspiratores & similes sit procedendum, Et qũo probetur rebellio & seditio, vide Ang. Are. in d. tracta. maleft. in glo.

2 che hai tradito in prin. † vbi dicit cp quãuis istud crimen sit enorme & graue, vt probatur in passione dominica. Luc. xxiij. vbi turbi accusabãt Iesum Christum bene dicentes. Hunc inuenimus subuertentẽ gentem nostram &c. & ibi sequitur at illi inualescebant dicentes, commouit populum, docens per vniuersam Iudeam, incipiens a Galilea vsq; huc, &c. Sic ẽt diuum Paulum vt Actuum xxiiij. Inuenimus hunc hominẽ pestiferum & cõcitantem seditiones omnibus Iudeis in vniuerso orbe, & authorem sedi-

tionis secte Nazarenorum &c. ita quod appellari non põt. l. constitutiones. & ibi Bar. Ang. Are. & Mod. ff. de appel. & Alexan. in addi. ad Bart. in d. l. si quis a filio. §. hi autẽ. de iniu. rup. testa. & in l pãtonius. §. rei perduellionis. ff. de acqui. hęre. & Io. An. Arch.

2 & sequa. in c. fœlicis. de pœ. li. vi. † licet secũdum Bar. in l. j. ff. de offi. eius cui man. est iurisf. appellatio per iudicẽ tenet Alex. in d §. hi autem. & Mart. Laud. in d. trac. de crimi. læsæ maie. §. vij. tamen procedi non potest ad torturam, nisi præcedentibus indicijs & alijs pręsumptionibus per tex. glo. Cy. Bar. Bal. Ang. & Salyc. in l. si quis alicui. C. ad l. iul. maie. & ipsis præcedentibus omnis potest torqueri nullo priuilegio obstante, siue sit miles armate vel cœlestis militie siue doctor. c. j. de deposito. & Barb. in consi. xliij. col. iiij. ver. & si quispiam. lib. j. & tex. in l. nullus. & ibi omnes. C. ad l. iul. maie. & cõtra seditiosos proceditur per viam inquisitionis, vt in auth. de mand. princi. §. fi. & ibi Ange. pro hocalle. l. j. in fi. C. de abol. & aduertendum est secundum Ange. ibi † quod

3 de hoc crimẽ seditionis vnius ciuitatis, puta Perusij, non potest cognoscere iudex Florẽtie, per text. ibi quia de seditione commissa in ciuitate Constantinopoli nõ potest præses prouincie cognoscere, sed debet inquirere & inuestigare diligenter contra facientes seditionem, & ipsos ad ciuitatem remittere, quod est singulare, quia regulariter delictum alibi cõmissum potest hic puniri, vt volunt doc. in l. j. C. vbi de cri. agi. opor. & per Bart. in l. si cui. §. cum sacrilegium. ff. de accu. & dixi in §. xxiiij. in gl. j. de iurisd. om. iud. li. consue. Biturig. Sed facilius inquirit contra vniuersitatem, quam contra singulares personas, quia delictum magne vniuersitatis non potest esse nisi notorium & famosum l. iustissimos. C. de offi. rec. prouin. & tenet Alex. in addi. ad Bar. in l. aut facta. §. nõ nunquam. de pœ. Et hoc verum secundum Bar. ibi, si vniuersitas delinquit vt vniuersitas, quia proposito & deliberato consilio, hoc fecit, vt infra dicã, secus si non proposito, & deliberato consilio, quia tunc debet inquiri cõtra singulos atq; singula. Paul. de Ca. in d. consil. ccccxv. col. vj. versi. secunda pars verborũ. vol. antiq. vbi consuluit pro cõitate Ianuensiũ, q̃ tunc trãstulerat dñium ciuitatis Ianue in regem Francie, vt ipse refert ibi, col. vij. ver. nũc ad propositũ. & idẽ tenet Paul. de Ca. in consil. cv. incip. in causa sforcij vel nouo. Ideo dicit Bal. in l. j. §. fi. ff.

4 de iusti. & iur. † quod delictum quod fit per

© SCD - Université de Poitiers

decem homines, vel supra est notoriũ, vnde secũdum Bart. in suo trac. de Guelph in iiij. princ. q. quis potest probari esse de affectione Gibellinorum vel Guelphorum, vel illis adherere, qñ expresse dicit se esse illius factionis, quod sufficit, nemo enim vr̃ dicere quod mente non agitauerit l. Iabeo. ff. de suppelle. lega. vel quia illi parti fauebat in *consilijs*, & in armis, ac in alijs factis. Et hoc intelligit in factis voluntarijs. prout faciebat nobilis vir, & eques ueteranus Bertrandus de forces, eiusdem loci dñs, qui in consilijs & alijs fauebat communitati seditiose Agenensi, & pro ipsa vniuersitate iuit erga Christianissimum regẽ nostrum, & pro hoc tex. in d. l. j. de seditio. ibi publicam discipli nam defendere fortasse tẽtauerint &c. q̃ expon t Ioan. Fab. ibi de facto & non de iure,
5 vt infra dicam. † Quia vbi proceditur per viam iustitie, aduocatus cõsulendo iure a ut plebiscitando, non tenetur, ideo d. Nic. Bertrandi iuris vtriusq; doc, qui fuit aduocatus pro dicta cõtate coram nobis commissarijs antedictis teneri non potest de consilio. & etiam statim dimisit illos. Ideo est intelligẽdum de consilio fraudulento circa seditionem faciendam, aut post factam & commissam, defendẽdo verbo & facto. l. consilij nõ fraudulenti. ff. de re iudi. & in regula nullus ex consi. & ibi dixi post Dyn. eo. lib. vj. bo. est tex. in l. aut facta. in princ. ibi consilia vt coniurationes &c. ff. de pœn. & Collec. in c. nuper. & ibi per do. Celsum Hugo. in addit. de sen. excom. & in c. sane, de reuun. & tractatus & conspiratio per complices & socios criminis potest probari, vt no. Bal. in l. quoniam liberi. C. de testi. maxime quæ fit contra principem, tenet Martin. Lauden. in d. tracta. de crimine læsæ maiesta. §. vnij. volens ibi in §. xj. quod contra notorie tenentes ciuitates ecclesiæ Roma. sine citatione proceditur ad sententiam alleg. Bal. in proh. feudo. Et laicus contra clericum in crimine læsæ maiesta. potest testificari, vt tenet glos. in c. cum p. manconella, de accus. & Martin. vbi supra. §. xxvij. de quo per omnes in d. c. cum p. manconel. His præsup-
6 positis venio ad solutionem q. † qua pœna de iu. puniatur populus, collegium, capitulum, vel vniuersitas seditionem rebellionẽ & tumultum faciens, aut aliud delictum cõmittens, circa quam doc. infra allegandi mouent plures quæstiones, quas oĉs per vnam claram distinctionem & breuem, omnibus, argu. comprehendam. Ideo aut agitur de seditione facta in ciuitate aut in acie & bello.

Si in ciuitate, tunc aut vniuersitas delictum committit in ommittendo, aut in faciendo. Si in ommittendo, & tunc vniuersitas põtest vere & proprie delinquere, vt tenet Cy. in l. si quis in tantam. colum. iij. versi. sed pone iuxta hoc. C. unde vi, vbi mouet istam quæstio, & etiam Bart. in l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de pœnis. & Saly. in dicta l. j. C. de sedi. in j. q. & ij. & Anto. de Butr. Abb. Sicu. in c. dilectus, in ij col. pe. & ibi loã. de Ana. col. iij. de simo. & secundum ipsos punitur totum collegium seu vniuersitas, licet secundum Saly. nulla conuocatio & consilij deliberatio fuerit facta, vt l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosan. ecclesi. & ratio est, *quia licet negligentia regentium vniuersitatem hoc contingat tamen ipsa vniuersitas dicitur negligere*, vt d. l. iubemus. & negligentia illorum quibus mandatur non excusat mandantem. l. procurator. §. tutores, in
7 fi. ff. manda. † Si vero in faciendo & committendo, & tunc ant per modum vniuersi, vt *quia populus & vniuersitas conuocata exitit per sonum campane vel tube, vel alio simili signo more solito*. l. ij. iuncta glos. C. de decurio. libro x. & consil. deliberato ad hoc delictum committendum processit, dicitur delictum committere, alias vniuersitas ipsa non dicitur committere, sed singulariter sing. tex. est celebris in l. semper. §. si in sepulchro. ff. quod vi aut clam. & hoc est quod vult glo. in l. si ex dolo. §. primo. ff. de dolo. & expresse in l. aliud §. aufertur. ff. de regul. iur. & in l. sicut. ff. quod cuiusque vniuer. & Saly. in d. l. j. in iiij. q. de sedi. & Bart. in d. l. aut facta. §. nonnunquam, versi. vlterius quæro. & Ange. in l. metum. §. animaduertendum. ff. quod met. causa. & sing. Old. in consi. cccxv. & glo. in prag. sanc. in tit. de numero cardi. in verbo ibi, collegialiter, & etiam in titu. de interdi. in princ. in verbo, *locorum*. & Pau. de Cast. in *consi. cv. incip.* in causa sfortij, ver. nouorum. & Dy. in regula delictum personæ, & quæ ibi dixi. in addi. & post me. d. Celsus Hug. de regu. iur. lib. vj. & Colle. in c. plerunq; in p. q. & ibi d. Celsus de rescrip. & ample Hier. de Tortis in dicto consil. l. in fauorem florentinorũ edito. col. ij. in prin. vbi refert Ioan. de Ligna, in cle. j. de pœ. ita dixisse coram summo pontific. & cardinalibus in ciuitate Bononiẽsi. facit tex. & quod no. ibi Bar. in l. actua
8 rios. C. de numera. & Bartul. lib. xij. † quod *sindicus creatus non cõgregata vniuersitate* ad sonũ campane, vel alio signo, vel non cõgregata in loco vbi alias cõsuera fuerat cõ

© SCD - Université de Poitiers

gregari, vel non congregata de mandato superioris, prout cōsueuerat, non dr̄ legitime ordinatus, et ita dicit de facto se obtinuisse, & idem Ant. Corse. in sing. consuetudo. Ita etiam quod si oēs ciues velo eleuato & vexillo erecto & pulsata prius campana fuissent ad hoc faciendum, non dicetur vniuersitas delinquere, si deliberatio non præcesserit. Et isto casu illi qui cōuocauerunt, & eleuauerunt vexillum, & campanam pulsauerunt, dicuntur incitatores personarum & tenentur tanq̄ seditiosi, secundum Bar. in d. §. nonnunq̄. & Saly. in d. l. j. in iij. q. de sedi. & Abb. Sicu. in d. c. dilectus. in q. pr̄. & ibi Io. de Ana. col. v. q. iij. & col. seq. versi. dicit ēt per no. in c. cum oēs, de consti. & idē Felyn. in d. c. dilectus. col. vlt. versi. sexto inquantū & omnes &c. ubi hoc limitat tribus modis.

9 † Primo vt habeat locū in delicto quod consistit in faciendo secus in omittendo, in quo non requiritur consilij deliberatio, vt supra in j. memb. dixi. Secundo consistit verum in delicto quod nō habet tractū successiuum, sicut est homicidium, & similia, secus si esset delictum continuatū, vt rebellio, guerra, tolerātia præsidis erga subditos opprimětes, vnde in istis credit quod sine deliberatione, & pulsatione campane, & cōgregatione folēnt, si fuerit ab vna vniuersitate perpetrata, vel si fuerit vna ciuitas passa p subditos perpetrari aliquo tpe, quod vere illud dicatur delictum vniuersitatis, postq̄ totus populus concurrit, secundum Pet. de Anch. in consi. cl viij. incip. ex narratis in facto apparet &c. et in cle. j. post Card. ibi. iiij.

10 q. de pœ. † Satis enim, secundum eum, factis ipsis declaratur intētio vniuersitatis, & euidentius declaratur voluntas hominis factis quam verbis c. dilecti filij. de ap. & l. reprehendenda tu magis es. ff. de insti. & substitu. quod ēt sequitur Io. de Ana. in d. c. dilectus. col. v. ver. & circa prædicta an & qñ ecclesia &c. Et sic vr̄ fecisse cōitas Agenēsis, quæ die lune tertia Iulij continuando tumultum & seditionem nocte præcedente inchoatā, pulsare fecit campanas ecclesiarū, & virgas tanq̄ vexillum anteferri faciebat ad conuētum carmelitanum vsq; vbi se cōgregauit. Ad requisitionem tñ dñi Dubuscon volētis sedare tumultum, & cōicato cum eodē Dubuscon qui nihil potuit proficere, velo eleuato accessit ipsa cōitas ad domum ciuitatis cōem, & postea continuauit per mēsem & vltra faciendo quietum armis, & alia peregit, prout supra narratum est, vt in sniā per dominos mihi collegas lata ad longum inserta continetur. Sed per hoc dr̄ vniuersitas Agenēsis deliquisse. Tum quia totus populus nō occurrit nec hoc fecit, quod requirebatur, vt volūt doc. supra alle. licet essent mille &c. plus de plebeis rusticis & misera-

11 bilibus personis. † Tum quia ad hoc vt maior pars possit præiudicare vniuersitati, secundum legē quod maior pars. ff. ad munic. requiritur quod illa tendant ad vtilitatem, vel saltē non tendant ad damnū. Sed qñ tendūt ad damnum & delictū, requiritur quod oēs concordent, alias contradictio vnius faceret ne videatur gestum ab ipsa vniuersitate, vt tenet Guil. de Cu. in d. l. iubemus. quē ibi sequitur Paul. de Ca. col. ij. & Fel. in d. c. cum oēs. col. ix. versi. in eadem gl. ibi, si sint plures de consti. & Alex. in d. l. quod maior pars, vbi in fi. dicit quod illa lex, non habet locum in criminalibus. alleg. gl. in c. milites. lvj. distin. Et tenet Bal. in l. metū. §. animaduertendum. vbi dicit, quod si maior pars canonicorum delinquit, non videntur propter ea oēs delinquere l. j. in prin. ff. de magi. cōue. quod no. quia vr̄ restringere dictum om-

12 nium doct. † volentium vniuersitatē delinquere si ex consilij deliberatione cōmisert delictum, sed non facit, Nam istud intelligiē qñ maior pars delinquit sine conuocatione & deliberatione præcedente, quia vniuersitas tunc non dr̄ delinquere, ut supra dictum est. faciunt no. per Abb. in c. auditis. de eleo. & c. j. de his quę fi. a maio. & ideo nos processimus tanq̄ contra singulares & particulares, vt supra dictū est. tertio nisi per coniecturas & actus sequentes detegatur volūtas populi, forte non puniunt, nec in exilū ponunt delinquentes. ita colligitur secundum Fely. ex verbis Cardi. in d. cle. j. in iij. q. de

13 pœ. † Et prædicta conclusio procedit, etiā si consules & officiarij ciuitatis delictū ipsum commiserint, vt voluit Bar. in d. §. nōnunq̄ & Io. de Ana. i d. c. dilectus. col. vj. ver. quarto principaliter. & Cy. i d. l. iubemus. teneat contrarium, sed opi. Bar. est verior. quam tenet Old. in d. cons. cccxv. & quod nullo modo dicatur vniuersitas delinquere, nisi fecerit deliberationem, vt dictū est, & hoc casu vera est cōclusio, qñ delictum est cōmissum circa id qd a sola vniuersitate fieri potuit, puta statuta illicita condendo vel collectas imponendo, & tunc secundum Bart. in d. §. nonnunq̄. cum priuatis hoc facere non possit, ipsa vniuersitas dr̄ vere proprie facere, in qua hoc ius residet l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. & auth. cassa et irrita. de sacrosan. eccle. & auth. item nulla cōitas, C. de episc.

& cle.

© SCD - Université de Poitiers

& cler.& istud tenet Saly.in l.j.in iiij.q. de sedi.& Abba sicu.in d.c.dilectus col.pen.& ibi Io.de Ana.col.iij.in fi.q ambo post Ant. ibi alleg.tex.in d.c.grauem.& in cap.nouerit.de senten.excom.Idem Maria.Soci.in c.
14 dilectus.† Si vero est commissum circa id quod a quolibet priuato fieri potest, vt est crimen homicidij, rapine vel violentie, aut doli,& tunc secundum Bar.vniuersitas pro prie non dicitur illud committere, quia nõ cadit in vniuersitatem,& ad eorum cõmixtionem & perpetrationẽ vera persona exigitur,& pro hoc alleg.d.l. sed si ex dolo.§. j.de dolo.& l.§.fin.ff.de acquiren.pos. sed vniuersitas non est vera persona sed ficta l. mortuo.ff.de fideiuſ.ideo ficte & non vere delinquit, vt ipse probat,& ipsum sequitur Io.Barbe.in suo viatorio,eo tacito.& tenuit Specu.titu.de accu.in fin.& Abb.sicu. in d. c.dilectus.colum.pen.& ibi de Ana.colum. iiij.post prin.Sed Saly.in d.l.j.de sedi.in iij. & iiij.quæstio.tenet contrarium circa hoc vltimũ quod vniuersitas vt persona representata dicitur vere facere,quia vniuersitas nihil aliud est quam homines vniuersitatis, sed homines vniuersitatis vere fecerũt, ergo & vniuersitas vere fecit quod homines. Pro hoc alleg.tex.in d.l.semper.§.in sepulchro,& in l.si familia.ff.de iurisdi. omnium iudicum & hoc dicit esse verum,quãdo homines vniuersitatis ad hoc faciendum conuenerunt, vt vniuersi, vt dictum est, alias si vt singuli conuenerunt sine deliberatione vniuersitatis,tunc vere dicit Bart. & istam partem tenuit Alber.de Gandino in tracta. malefi. titu. de homi. versicu.quæstio ratis est,& sæpe de facto contingit cõmune seu
15 vniuersitas &c. †Sed in modo puniendi ipsam vniuersitatem quæ delinquit in faciendo, quod puniatur criminaliter est altercatio non modica.Nam Cy.in d.l.si quis in tantum.versic.sed pone quod facit homicidium &c.varias refert opiniones,& finaliter concludit quod teneatur criminaliter, sed alterabitur pœna propter multitudinẽ, secundum glo.in d.§.nonnunquam,quia fieret magna hominum strages,& idem tenet Angel.in dicta l. si familia in prima fallẽtia sed Inno.in d.c. dilectus.& in d.c. grauem. de senten.excom. tenet contrarium, quod vniuersitas non puniatur,ne innocentes, vt pupilli,furiosi,& similes persone, quæ non possunt delinquere, puniantur, sed pœna transmutetur in pœnam pecuniariam, nisi ex delicto aliquid peruenerit ad ipsam vniuersitatem tũc tenetur d.l. si ex dolo.§.j. & hoc tenent omnes tex.in cap.sæpe.de resti. spo.& in c.quta.v.de iudi. & Pau. de Cast. consil.ccccxv.colum.ij. vel tertio videndũ est &c.vsque ad fi.q est sing.inci. quia scio q super isto volumi.antiq.Sed Bart.in d.§. nonnunquam reassumit illas opi.& tandem
16 distinguit. † Aut delicti pœna est realis, aut personalis.primo casu,aut non æque cadit illa pœna in singulos de vniuersitate sicut in ipsa vniuersitate.exemplum,publica tur res ex delicto si illa res est vniuersitatis ipsa vniuersitas punitur. d.l. iubemus. de sac.san.eccle.& in hoc conueniunt omnes scriben.in locis supra alleg.& Abb. & Ioã. de Ana.in d.c.dilectus. de off.ord. Aut pœna æque cadit in singulos, vt pœna certe pecunia vel quantitatis,& tunc dicit.Aut collegium est paruum, vt est collegium ancianorum, vel capitulum canonicorũ, vel collegium doctorum.Aut magnum,vt puta ciuitas aut castrum.Primo casu q nõ puniatur collegium,sed tantum hi qui consenserũt, per tex.in principi.ff.de magist.conuen.Secũdo vero casu q punitur vniuersitas, vt d. authentem nulla communitas. &.§.j. de pace. Ratio diuersitatis secundum Bart. est, quia in collegio amplo,& diffuso, nõ ita de facili cognoscuntur dissentientes a consentientibus,seu delinquentes a non delinquẽtibus,sicut in collegio paruo.& idem tenet Abb.sicu.& Io.de Ana.in d.c.dilectus. post Anto.qui ambo alleg.tex.in c.ita nos.xxv.
17 q.† vbi ciuitas priuatur dignitate episcopali propter delictum homicidij, quod ,pprie non cadit in vniuersitatem , sed tenetur ex eo quod mandauit ,vel ratũ habuit ,p quo etiam alleg.ca.vbi periculum.§.ciuitas , de ele.lib.vj.accedat similis tex.in d.c. fœlicis .§.ñ & ibi Francus in vltimo nota.Sed Saly.in d.l.j.de sedi.dicit q est truffa,quia infantes,furiosi, mulieris , ac multi alij possent discerni,ergo non est bona ratio in casu certi,vt ipsemet Bar.secundum Saly. videtur fateri,dum dicit,q si pro pœna soluẽda debet collecta imponi,q non consentiẽtes non tenentur ad contributionem , per d.l.j.in prin.de magist.conuen. & ideo non placet sibi distinctio collegij parui, vel dis-
18 fusi,vt infra dicam.† Item etiam quia facilius inquiritur contra vniuersitatem, quam contra singulares personas,quia delictũ magne vniuersitatis non potest esse nisi notorium,vt dixi in vltima præsuppositione supra.Sed quando pœna est personalis & tũc secundum Bar. Aut tale est crimen q afficit filium propter patrem,vt crimen læsæ ma.

© SCD - Université de Poitiers

l.quisquis.C.ad l.iul.ma.vel crimen hæresis.c.statutum,de hære.lib.vj.& c.fœlicis,de pe.eo.lib.& tunc vniuersitas vel communitas criminaliter punitur, vt factum fuit de carthagine,quæ passa fuit aratrum l.si vsufructus ciuitati.ff.qui.mo.vsuf.amit.vbi gl. idem dicit de Troia,vnde Bartol. refert se vidisse quandam sententiam diffinitiuam imperatoris Henri,quam dedit contra ciuitatē Brixie,quæ fuerat sibi rebellis, in qua dicebat illam ciuitatem esse subiciendam aratro,quam pœnam ex misericordia relaxauit. Et etiā dicit Bonifacium papam ita fecisse propter hæresim quorūdam templariorum,quod totum collegium destruere fecit.vnde Felyn.in d.cap.dilectus,colum.penul.versicu.secundo inquantum dicunt &c.

19 allegat.tex.in capitu.si audieris.xxiij. †vbi propter hæresim tota ciuitas potest comburi,& idem tenet Pet.de Anchara.in capitu. romana.§.vniuersitatem,de senten. excommunica,lib.vj. Et sic bona in communi existentia publicantur, & idem voluit Barto, in titu.qui sint rebelles.in verbo rebellando,colum.vltima,& Abba.sicul.in d. capitu.dilectus.colum. penul. Ioan.de Ana. colum.tiij.dicentes quod ciuitas Bononię etiā fuit prorsus destructa & passa aratrum ex sententia Imperatoris,sed post ex indulgentia fuit reædificata,vt legitur in legenda sancti Ambrosij,vt refert Bart. in proœmio.ff. §.hæc tria.Sic etiam secundum eos, Deus deleuit sanctus Sodomam & Gomoram & tres finitimas seu vicinas ciuitates,& tamen ibi erant multi infantes & furiosi qui

20 nō poterāt delinquere.†Ex atrocitate ergo delicti sæpe vnus punitur pro alio temporaliter non autem spiritualiter. pro quo vide bonam glo.xxiiij.quæstio. iij. in summa.& in.§.ecclesia l.quæstio.iiij.& sic, secūdum ipsos,in huiusmodi delictis cessant rationes Innoc.Et opi.videtur seruari in hoc regno secundum q̄ reperi scriptum in magno consuetudinario Franci.& titu.de iuribus regalibus.vj.ver.Item la ou vue ville neobeist au Roy,elle doibt estre rasee.Et pro hac opi.facit tex.in l.iudices.C.de naui. li. xj.vbi propter delictum iudicis puniuntur omnes ciues,quem tex.inducit Barto.ibi q̄ propter denegatam iustitiam a iudice vel rectore loci,conceduntur represalie contra omnes ciuitatis tex.cum glo. in cap. dominus noster.xxiij.quæstio,secūda. idem Anto.corsi.in singulari iudex, immo secundum Innoc.in cap.cum ex iniuncto,de noui operis nuncia.ciuitas potest mori,si princeps eam

damnat ad aratrum,& tenet Mart. Laudē. in tract.de prin.§.cij. Aut crimen non tale q̄ affligatur alius quam committens, vt est homicidium,violentia vel rapina.& secun-

21 dū Bar.†cum vniuersitas nō habeat caput, sed fictum,decapitari non potest, sed pœna illa commutabitur in pecuniariā, vt l. quid ergo.§.pœna grauior.ff. de his qui not. infa.& l.hos accusare.§.omnibus.ff. de accusationibus & isto casu habebit locum opi.Inno. ne innocentes pro nocentibus puniantur. & ipsum Bar.sequitur Abb.fic.in d.c.dilectus colum.vlt.ver.sed in modo puniendi. & etiā lo.de Ana.col.iiij.Sed prædictam distinctionem reprehendit Saly.in d.l.j.de seditio.dicens,quod siue collegium sit vniuersale,siue particulare, magnū & diffusum siue paruum quod solum puniantur qui consenserunt,per d.l.j.in princi.de magistra.conue. Et illius l.fuit ratio,quia præsentes qui fuerunt maior pars totius , totam vniuersitatē representāt.l.quod maior pars.ff.ad munic. Ergo per eos representata vere facit,vt su-

22 pradictā est.†Cum vniuersitas nihil aliud sit,quam homines ipsam representātes,merito lex ipsos solum puniri volutt & dicetur vniuersitas punita taliter, qualiter fuit præsentata.Et idem secūdum eum,vbi pœna est personalis eadem ratione,tam in homicidio quam in crimine læsę maiestatis,in quo ex patris delicto filij puniuntur, & nō alij de genere suo.Ideo ciuitas non subiciatur aratro sine principis conscientia,vt voluit ipsemet Bar.in extraua. qui sint rebelli in verbo,rebellando.quasi ad fi.Et istā opi tenuit Gandi.in d.titu.de homici. vbi dicit quod authores & participes homicidij , si appareant,puniri debent,per tex.in l.quoniam.C.ad l.iul.de vi pub.Si vero non appareant,tunc pecuniariter.Sed in hęresi,bene dicit Bar,secundum Saly.quia singuli de collegio dicuntur peccare, merito puniuntur.Sed si opi.Saly.esset vera,frustra queritur an vniuersitas tractatu præcedente & concilio deliberato deliquerit, si solum singuli consentientes tenentur quemadmodū si sine consilij deliberatione deliquissent vt dictum est.& ipsemet voluit in d.l.j. de fo-

23 di.in iij.q.†Sed potest respōderi,quod vniuersitas tunc vere delinquit,& etiam punitur in illis qui reperientur cō sensisse & culpabiles ipsam vniuersitatem representantes,cum per deliberationem consilij vniuersitas ipsa deliquerit. Et eius opi.est æqua, & multum mihi placet,vt statim dicam,tamen secundum Saly.in eo casu si collegium

© SCD - Université de Poitiers

esset magnum, ita ꝓ ex præsentium pœna sequeretur magna strages, tunc principaliribus punitio, pœna aliorum in pecuniariã vel aliam commutari debet, ar. l. qui cedem ff. de sica. & hoc est quod vult dicere glo. in d. l. aut facta. §. nonnunquam. & facit tex. in l. si quis aliquid. §. authores. ff. de pen. & in d. c. dilectus. de simo. & in l. si familia ff. si fami. fur. & cap. vt constituereturl. di ibi, sed populorum plurimorum strages detrahendum est al. quid seueritati &c. & Albe. de rosa. in l. a procedente. C. de dila. & Marti. Lauden. in dicto tracta. de prin. §. cxij. & in §. ccxxxv. & no. in c. sane. de tempo. ordi. & sentit Bart. in suo tracta. de Guelphis & Gibeli. in iiij. princi. q. ver quid enim si vna
24 pars erat extra ciuitatẽ &c.† quia multitudo inducit iudicem ad dispensandum cõtra iuris rigorem, cum ob populum multũ crimen pertranseat inultum v. dist. iurib. & c. nõ potest. xxiij. q. iiij. Et etiam propter scãdalum euitandum, quia scãdalosum esset totum populum vnius ciuitatis interficere, & depopulare vrbem in detrimẽtum reipub. cuius interest amplam habere sobolem, ad replendas ciuitates liberis hominibus l. j. ff. fol. matri. vnde interrogatus Homerus quod maximum esset ornamentũ ciuitatis, pueri (inquit) & turres per pueros numerositatem significans, de quo per Soci. in cõsi. cxxxix. colum. vj. ver. vltra ostenditur. lib. j. & dixi in. §. j. de consue. iuri. stat. persona quoniam in lata gente, gloria principis, & diminutione populi, contritio principis denotatur. j. q. iiij. c. ecclesia. §. item Dauid & ideo dicit glo. in c. fi. ix. quæstio. vlti. ꝓ papa non potest priuare omnes clericos, vel omnes episcopos, quia vniuersalem statum ecclesie turbaret. Et licet multitudini parcatur, vt d. turib. hoc fallit in septem casibus, secundum Io. de Ana. & Fely. in d. c. di-
25 lectus. col. j. † Primo nisi multitudo defenderet ex quadam authoritate delictum suum, vt tenet glo. in c. commessationes. xlviij. dist. prout fecisse videntur seditiosi Agenenses, qui per plures noctes ibant per portas ciuitatis faciendo guyetum, dicentes quod nullum commissarium authoriuate curie supreme Burdegaleñ. deputatum intra ciuitatem introire sinerent. Quinnimo eundem in quadam parua nauicula vocata in eorum vulgari, g' barrot, sine aliquo remo supra Garonam ponerent, posteaq; et dicerent, venitis de Burdegale, reuertimini Burdegale & ab exclusis molẽdinorũ precaueatis, & plura verba de quibus in sententia inserta sit aliqua mentio, ratione cuius processimus magis rigorose, quia ex quo quis perseuerat in malitia, grauius puniendus est quam alius xj. quæstio. iiij. capit. præcipue. & ij. q. iiij. cap. quanto. & dixi in. §. xxij. de iurisdi. iud. Secundo nisi esset delictum maximum, vt voluit Archid. in c. denique iiij. di stin. facit secunda quæstio. j. multi. Tertio, nisi esset multitudo religiosorum. vt tenet Hostien. in c. eaque de statu mona. Quarto nisi loquamur in pœna æterna glos. in d. c. dent-
26 que. † Quinto, nisi esset delictum non commissum sed committendum, vt voluit Bart. in d. §. nonnunquam Sexto, nisi cessaret scãdalum, quia illo cessante potest puniri. glo. in c. latores. de cler. exc. mini. Septimo, nisi in multitudine essent aliqui principaliores, quia illi poterunt puniri, secundum glos. in d. c. latores. vt supra proxi. dixi. Et istas limitationes ponit dominus post Arch. in d. c. denique & d. cap. vt constituereturl. dist. & omnes isti casus fallen. reincidunt cum di. Bartol. Et quamuis opi. Barto. sit communis, tamen mihi magis placet opi. Saly. ꝓ solum consentientes teneãtur non alij, nec tota ciuitas qui non delinquerunt, qui fortè erunt maior pars totius quia in iplis cõgregationibus consilij populorum, nõ sunt sensu carentes vt mulieres, infantes, furiosi, ebetes, & huiusmodi similes vocati, nec vocari consueuerunt, secundum Angel. in consil. lxiij. in fin. & in dicto. §. animaduertendum. & dixi in. §. x. in glo. j. ante fin. de consue. iur. stat. perso. licet tales persone sequãtur alios, qui tamen ignorant quo pacto & animo, aut ture res agatur & fiat l. prima C. de fal. mone. l. diuus. ff. de off. præsi. & l. omnes. C. de pen. quia peccatum vnius alios prouocat ad peccandum secunda quæstio. vij. Paulus in j. & c. magne. §. primo de voto ergo iniquum esset ꝓ tales persone, quæ non consenserunt propter delictum aliorũ punirentur hoc voluit Barth. brixi. in c. epi-
27 scopus qui mancip. xij. q. ij. dũ dicit, † ꝓ illa vniuersitas poterit criminaliter puniri, in qua non sunt infantes & similes persone. Et in pœnis mitior pœna est amplectẽda l. præses. ff. de pen. & in regula, in pœnis de re. iu. & quæ ibi dixi post Dy. & supra in vj. præsuppositione. Et profectò Cy. Inno. & eorũ sequaces videntur habuisse bonam & ęquã rationem & ipsos sequitur Albe. de rosa. in d. l. aliud. §. refertur. qui alleg. Gandi. in d. ti. de homi. alias sequeretur ꝓ appellatione p̃sone in odiosis comprehenderetur vniuersitas ꝓ not. vt voluit Ioan. An. in ca. cum in

© SCD - Université de Poitiers

illis.circa fi.de præben.lib.vj. Secus in fauorabilibus, vt ibi per eũ & Cardi.Alex.in d.§.conuenticulas.in primo no.de pa.tenẽ. vbi vide.& istam opi.tenet Pau.de Cast. in d.consi.cv.& Ang.in l.qui cedem.ff. de sic. qui alleg.Inno.in d.c.grauem, & tenit Albe.in ij parte statu.q.lxxj.& q.lxxvij.& facit ecc.xxvj.vbi dicit, A tribus timuit cor meum & in quarto,facies mea metuit. Delaturum ciuitatis & collectionẽ populi &c. & in istã partẽ inclinat Bomfa. de vitali. in d.tract.& ti.de seditio.in fi.& in tit.ad l.iul. maie.Si vero per modum particularium & tanquam singulares fiat seditio,& tunc pœna sequitur suos authores l. fancimus.C. de pen.& in c.quæsiuit.de his quæ fi. a præl.

28 †Quia aut cum seditione occurrit,& commissum est aliud delictum aut non.Si nõ occidit aliud delictum,aut est facta in ciuitate Romana,& tunc tales committunt crimen læsæ maiestatis,in qua specie sunt hi qui fecerunt homines armari cum telis & lapidibus,conuenerunt vel vt homines ad seditionem conuocentur aduersus rempublicam, aut quo quis magistratus qui Imperium habet,occidatur, & alijs casibus no.in l.j.ij,& iij,cum seq.ff.ad l.iul.maie.& per loã. Fab. Ang.Are.& Io.de pla.in.§.j.tusti.de pub.iudi.& hoc tenet Car.Alex.in d.c. seditionarios,xlvj.dist.In alijs vero ciuitatibus , qui turbe,seditionis vel faciende consiliũ inierunt & gentem cum armis congregauerũt, vim publicam cõmittũt l.j.& iij. in prin. & l.qui dolo.versic.hac l.tenetur.ff.ad leg. iul.de vi publi.& l. fina.C. eod. & ista fuit opi.Bar.& vera in d.l.j.ad l.iul. maiesta. vt supra dixi in vj.præsuppositione. Quorum pœna est mortis.l.j.C.de seditio. saltem *deportatio cum publicatione bonorum omnium*,institu.de publi. iud.§.item lex iulia. de vi.& ibi Ang.& doct.supra allega.& l.j. & ij.C.de vi publi.Et tenet Bonifa.de vita li.in tract.de maleficiis.titu.de colle.illic. versi. vnde notandum est & tracta. ad l.iul. de vi

29 publi.† Et si in tali turba & seditione edes alienans,aut villas expillauerint , effregerint,expugnauerint cum armis,tunc capite puniuntur l.si qui ædes alienas.ff. de vi publi.& Alex.in consi.cxj. colum.iiij. versic. nec prædictis obstat.volu.j. quod fecerunt Agenenses,accipiendo per vim ex archiuis statuta & alia ciuitatis documenta, illaque ad eorum domum importantes, & idẽ Guido papæ in decisi.ccccxxij. vbi tenet quod qui extrahunt aliquem per vim cum armis de domo sua(in qua debebat esse tutus,).l.j. C.de præto.lib.xij.& l.plerique.cum l.seq. ff.de in ius vocan.& l. nemo de domo sua. ff.de reg. iur. & constituerint prisonarium quod committunt tria delicta. Primo iniuriam per dicta iura,Secundo crimen capitale triplici modo,vt ibi per eũ. Tertio vim

30 publicam per iura supra alleg. † tamen in hoc casu secundum ipsum hodie non publicantur bona,sed deferuntur ascendentibus & descendentibus,nisi in crimine læsæ maie.auth.bona damnatorum.C. de bo.dã. ex quo perdit vitam, aut ciuitatem, vel statũ, non perdit bona,vt tenet ibi Bald. & Ang. sed sub correctione.d.auth. bona damnatorum.non corrigit iura antiqua in illis casibus in quibus imponunt pœnam ad emptionis bonorum expresse & per se , & non in consequentiam alterius pœne,vt tenet Pet. de bella pertica,quem sequitur Cy.in d. authen.bona.& Barto.in l.j.ff.de bo.dam.vbi istam dicit esse communem. sed pœna.l. iulie de vi publi. est deportatio.d.l. qui dolo .§.ff.cum sua glo.& d.§.item lex iul.sed deportatio nihil aliud est quam omnium bonorum publicatio.l.j.§.fin.ff.de fal. & in.§. item lex cornelia.in verbo, deportatio. insti.de publi.iudi. Tum etiam non habet locum.d.auth.bona damnatorum. quãdo expresse per sententiam bona publicantur & fisco applicantur,vt tenet Angel.Are.in tracta.maleff.in glo. & eius bona publicamus.

31 in prin.†alias secundum eum bona regulariter non intelliguntur confiscata, quamuis quis sit damnatus ad mortẽ naturalem vel ciuilem.Idem tenet Albe.de Gandi.in ti.de bo.malefac.in j.q.ideo iudex debet esse cautus,quod in sententia confiscet & publicet bona deportatt,propter opi.euitandas,*put fecimus in sententia per nos contra seditiosus* Agenenses lata,vt infra per tenorẽ eius apparebit.& sic se habet stilus curiarũ Francie,tamen in aliquibus ciuitatibus & locis sunt consuetudines & statuta circa publicationem bonorum,vt apud Bituriges , apud quos bona delinquentium pro quocunque crimine,etiam læsæ maiest.vel heretis, non confiscantur,sed remanent eorum parentibus,vt dixi plene in.§.x.& xij.de iurisdi.om.

32 iudi.†Et not. quod contra tales seditiosos derobatores habet locum dispositio l.si quã do.C.vnde vi.& c.fina.quod met.cau.vt tenet Io.de Imo.in cõsi.ij.& etiam ad omnia resarciendum damna tenentur, secundum Bal.in c.j.§.iniuria.quem ibi sequitur Car. Alex.in fi.de pace iura. fir. Si vero sine armis,tunc non perdunt omnia bona, sed ter-

© SCD - Université de Poitiers

tiam partem, vt d.§.item lex iul.de vi. Et si forte bannantur ad tempus, debent ipsis re seruari, & reuertis restitui bona dimissa, secundum Odof.& Albe.de rosa.in d.auth. bona damnatorum refert & sequitur Marti.de laude.in tract.de crimi.læsæ maiest.§. quinquagesimo.vel etiam si homicidii commissum fuerit in seditione, quod pariter teneantur de homicidio, vt tenet glo.in l.quoniam multa facinora.C. de vi pub. & pro hoc tex.in d.l.qui dolo. ver.hac l. tenentur & qui conuocatis hominibus vim fecerint quo quis verberetur & puisetur, & si neq; homo occisus sit &c.& legitur in passione dominica, Marci.xiij.& Lucę.xxiij.de Barraba qui cū seditiosis erat vinctus propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium &c. & ita iudicatum fuit per Carolum v. contra primum Marcum seditiosum, qui a tergo occiderat Ioan. bailletū etusdem Caroli thesaurariū in ciuitate Parisiensi, vt supra in exemplis ostensum est,

33 †quia violentia præambula non confunditur propter delictum secutum, ad cuius factum tendebat l. si confidis. & ibi ita tenet Ang.C.de vi pub. Et ideo circa istum arti. concluditur quod si contra principem Ro. aut vrbem Romanam vel regem Francie committatur, quod teneantur crimine læsę maiesta. vt dictum est supra in vj.præsuppositione, & supra probatum est in exemplis in prima præsuppositione positis, tempore regis Philippi pulchri, tunc in ciuitate Parisien.apud templarios existentis. Si vero simplex seditio fiat contra rempu. aliarum ciuitatum aut dominorum, & tunc secundū Bar.in l.capitalium.§.solent quidam qui se vulgo iuuenes appellant, ver.nonnunquam ff.de pe.aut fit per fasciuiam & insolentiam populi, aut ex dolo & proposito ac malitia l. respiciendum.§.delinquunt.ff. de pœnis.

34 †Si ex proposito, dolo & machinata conspiratione, vt quia secundum Bar. acclamauerunt fortiter, quod moriantur consules, qui regunt, vel incitauerunt & congregauerunt populum per campanarum pulsationem & vexilli delationem, vt supradictum est in princi.huius quæstio.& in vj.præsuppositione & tunc debent tales authores seditionis pro qualitate dignitatis puniri, iuxta formam tex.in l.si quis aliquid.§.authores.ff.de pen.quia aut furcha tolluntur, aut bestijs subijciuntur, aut in insulam deportātur, & hoc vī velle etiam tex.in d.§.solent. ibi, qui si nihil amplius admiserint &c.& in l.j.& ij.cū sua glo.de sedi.vbi gl. dicit quod volebant deponere potestatem & alium facere.& idem tenet Bartol.in d. suo tract.de Guelph. in iij.q. principali. quando secundum eum possunt habere recursum ad superiorem, hoc facere non debent, etiam ad vtilitatem reipub. ideo debēt puniri dictis pœnis.& tenet Bald. in d.l. fallaciter.§.fin.de aboli.& in l.denuntiamus.ff. de his qui ad ecc. confug. & tenet Angel.in d.l.j.ad l.iul. maie.& in d.l.ij.de sedi. vbi dicit quod requiritur quod studiosi rumorem concitaue-

35 rint & ad finem tumultus, †quia in delictis verbum studiose, significat malum animum idest dolosum, sed in actibus bonis significat actum meritorium, secundum Bal.in l.j. §.huius studij, colū.j.ff.de iusti.& iure. vbi adducit ad q.de statuto puniēte aliquid studiose factum & idem nor.col.ij. versic.item si statutum est factū contra turbantes. & qd sic debeant puniri, tenet Bar. in l.si in rixa. ff.ad l.iul.de sica.& Ioan.de pla.in.§.j.in ti. insti.de pub.iud.& Ioan. And. Anto.de But. Abb.sicu.& Fely.in d.c.fin.de testib.cog.& Alex.in d.consi.cxj.col.iiij.ver.nec prædictis obstat volu.j.& Car.Alexā. in d.c.seditionarios. vbicunque enim inualuit seditio cruenta & prerupta factio, debent tunc tales seditiosi mori, l.si quis filio exhæredato. §.hi autem omnes, ibi seditio prærupta factioq; cruenta &c.ff.de inust.rup. testa. Et exemplificant ibi Bal.& Imo.præruptā factionem & seditionem cruentam, quādo seditiosi interficiunt magistratum aut patricium ciuitatis, vel consulem vel aliquē de maioribus. idem tenet Hiero. de tortis in d.suo consi.col.ix.versi.sed ipsa occisio fuit

36 facta &c.†Nam grauius est offendere personam publicam quam priuatam ideo grauior pœna est imponenda, secundum Alex. in d.l.si familia per illum text. de iurisd. om. iud.allego bo. text.in l.aut facta.§.in magistratū vel in priuatum.& de pen.& in l.prætor.§.si.ff.de iniur.quia iudices & magistratus dicuntur habere maiestatem, vt voluit Ioan.Fab.in proœmio insti.in prin.& Egidi.bellamera.in d.consi.xv. non dico quod habeat locum crimen læsæ maiesta.vt dixi supra in vj.præsuppositione.licet Cyn.in l. si non conuitij.in iiij.q.C.de iniur.videatur sentire cum Pet. de bella pertica. ibi quod omnis iniuria illata officiali regis actu gerenti officium, intelligitur facta regi. & idē Luc.de penna in l.j.colum.v.in princip.C. de coarta.& prin.li.xij. & Stepha. Buynaedus.in d.l.quisquis.in ij.no.ante fi. ver. per quos tex.quando in contemptum regis di-

© SCD - Université de Poitiers

sunt se non curari de Rege, nulla quoq; allegata causa, secus si cum causa in contempium præsidis vel odiũ partis aduerse, vel indebite se grauatum ex priuilegio prætendit. & ibi exemplificat de Normanis, & de
37 Burgundis. † Vnum circa hoc nota, quod delictum commissum in conspectu iudicis adhuc sedentis pro tribunali, nõ exigit aliã probationem, quia de eo constat, vt iudici. ita not. glo. in c. Deus omnipoteris. §. quando autem crimen in verbo, sedentis ij. q. j. quam repuraiit fingu. Albe. de rosa. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. & Anto. Corseti in singulari, delictum. Et sic videtur qd̃ posit cognoscere & esse iudex de quo in clemẽ. j. de pen. & plene dixi in. §. xxj. de iurisdict. omnium iudic. Expedit enim reipubli. tales seditionum concitatores duces factionum occidere l. cõstitutiones. ff. de appelatio. & l. iij. §. qui author seditionis. ff. de sica. ita vt multis crassantibus opus sit exẽplo mortis acerbissime l. aut facta §. fina. & l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & l. j. C. ad leg. iuliam repetund. Et idem secun-
38 dum l. longobardam † vt qui authores in capite fuerint, capite puniãtur, & cæteri qui in seditionem cucurrerunt, in emendam cõdemnetur. l si pro quacunque causa. & l. pe. de aggres. in vico facta. & in l. j. de seditione cõtra iudicem vel ciuitatem leuata. Authores. n. magis sunt puniendi, vt probatur per id quod dicit dominica veritas Pontio pilato Ioan. xviij. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet, Bonus tex. in dicto c. latores. ibi, eos quos magis causam delicti esse confiterit &c. Et idem secundum Ioan. fabri. in d. l. prima & ij. de seditio. qñ plebs de facto, & per potentiam se defendit secus si de iure se opponeret. Et non solum si se defendar de facto, sed etiam si tentauerit se defendere, propter verbum ibi positum tentauerit. & in dicta l. denuntiamus. & tenet Ang. in l. eadem causa. ff. de vi public. quod tenens homines armatos in domo, vel qui meunt consilium causa seditionis, licet ad nullum alium actum peruenerint, tenentur eadem l. & ratio reddi potest.
39 † quia per sola præparamenta dicitur res quasi peracta l. si partem. ff. quemadmodum seruitu. amit. cum nota. in l. is qui cum telo. C. de sica. & idem tenet Ang. in d. authẽ. de mandatis principum. §. fina. per illum text. ibi, qui populum in turbas sollicitare tentant &c. vbi dicit nota contra tentantes pacificum statum ciuitatis Parisij, vt puniãtur. Et voluit Bald. in consilio xxiiij. volumine iiij. vbi ponit quid sit atrẽtare, tractare, procedere, & consumare. Quia attentare idem est quod ad aliquem actum procedere l. si quis non dicam rapere. & ibi per omnes. C. de episcopis & clericis. & in authen. habita, ne filius pro patre & cap. quamuis de offi. ordina. lib. vj. Tractare est colloquũ habere, qualiter quid geri queat c. cum olim. de arbitris. c. dudum. de rebus ecc. non alienandis. lib. vj. l. pompo. cum sua glo. ff. de ne
40 gotijs gestis. † Procedere est prosequi inchoata & maluolum actum animi & propositum conari producere ad finem l. possessio. ff. de vsucapio. Consummare delictũ est id facere quod cesset esse delictum, vnde aliqui dicunt delictum esse consummatum quando lex punit consilium principaliter non accessorie l. prima. §. persuadere. ff. de seruo corupto. Et quædam non consummata in opere sunt consummata in crimine qa factiosam voluntatem notant. & multo fortius factiosam factionem l. quæsitum. ff. qui & a quibus. & tales ordientes secundũ eum lex censet esse reos, quia postfactum nõ haberẽt iudicem punitorem, debet enim factũ habere vltorem. d. l. quisquis. ad leg. iuliam maiesta. &. §. per contrarium. institu. de hæredita. quæ abintesta. deferunt. sed propter solum conatum sine aliquo actu ex proposito celebrato, videtur durum quod debeãt suspendi, vt in sequenti membro dicã quia secundum Bald. in l. non ideo minus. in vj.
41 quæstio. C. de accusa. † solus tractatus sola ordinatio non punitur, etiam in atrocissimis, nisi sit processum ad aliquem actũ ordinatum de præsenti ad ipsum factum quia vbi lex punit affectum ac si delictum esset consummatum, iudex potest ex potestate sibi a lege concessa mitigare pœnam, sed nõ tenetur, ita dicebat Bald. in voce, prout refert Saly. in d. l. is qui cum telo. per text. singula. & optimum in l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. quod est cordi tenendum, secundum Saly. & etiam Fely. in tracta. de conat. in fi. ver. vltimo scias, quem posuit post tit. de appellatio. ideo dicit Speculato. in titu. de accusato. §. primo, versicu. Quid si in primo actum fuerit &c. esse omnibus legibus volentibus conatum puniri derogatum per contrariam consuetu. quæ verba multum commendant Angel. & Paul. de Cast. in dicta l. prima. §. fin. quod quisque iuris. & Felyn. in dicto tracta. colum. iij. versic. & ideo dicit Bartol. &c. quod intelligunt verum
42 Angel. & Pau. † præterquam in crimi. læsæ maiesta. & crimine oppugnante patrie in

© SCD - Université de Poitiers

quibus non speratur euētus, sed sufficit simplex conatus, quia sero pararetur vindicta crimine consummato, vt si quis faceret tractatum contra statum ciuitatis, & ipsos sequitur Alexā ibi & Iaf. & Marr. Lauden. in d. tracta. de crimine læsę mate. §. xix. & ista est communis in istis duobus casibus & in simonia & in volente intoxicare aliquē venenō, de quo per Felx. in d. tract. ver. quinto fallit. cum ver. seq. & intelligo quando conati sunt prodere & expugnare patriā vel ciuitatem, & ad aliquem processerunt actū, vt tenet Bal. vt d. consi. xxiij & Bon. fa. de vitali. in d. tracta. de criminibus, tit. de seditio. verticu. vt dixi peruenīdo ad actū &c. sed in alijs delictis non punitur conatus de consuetu. nec l. is qui cum telo. habet locum in patria consuetudinaria, vt not. Aufrer. in stilo parlamenti. iiij. parte. §. cxxxvj. licet Bartol. in l. prima. §. Diuus. ff. de iucca. reprobet illud Speculo, dictum, vt ibi vide.

43 †Quia lex dicit non punitur turba, sed factum in turba. l. prætor. if vi bonorum raptorum & dicta l. metum post princi. quod metus cau. & voluit Bald. in dicto consilio cxxx. volu. primo Præterea Alber. de rosa. iudicio suo in verbo seditio, dicit quod facere seditionem est graue peccatum, vnde Apostolus numerat seditiones inter alia peccata ad Gala. v. etiam iuris. c. in dicta l. cōstitutiones. de app. & in alijs iuribus supra alleg. & est speciale peccatū, quia habet speciale bonum (cui opponitur) scilicet vnitatem & pacem multitudinis. Et ratio est secundum beatum. Tho. ij. secunda quæstio. xl. articu. secundo & etiam diuum Anto. in sua summa. in secunda parte titu. iiij. capi. viij. & Angel. de Claua. in sua summa in verbo. seditio. in primo. quæstio. & secunda quia seditio opponitur vnitati multitudinis populi ciuitatis vel regni. Et dicit Aug. xxj. de ciuita. Dei quod populum determinant sapientes, non omnem cetum multitudinis, sed cetum iuris consensu & vtilitatis communione sociatum, vnde manifestum est vnitatem cui opponitur seditio esse vni-

44 tatem iuris & cōmunis vtilitatis. Ex quo patet quod opponitur iustitie & bono communi, ideo ex genere suo est mortale, & tāto grauius quantum bonum commune quē impugnatur per seditionem est maius quā bonum priuatum quod impugnatur per rixam. Et delictum huiusmodi secundum ipsos primo quidem & principaliter pertinet ad eos qui seditionem procurarunt qui prauissime peccant sicut filius Bocri qui clamans coram omni populo Israel. non est tibi pars in Dauid &c. fecit seditionem, faciens tribus Israel recedere a regimine Dauid, sed Ioab procedens contra eum fecit eum decapitare, vt habetur. ij. Reg. xx. Secundo pertinet ad illos qui sequuntur eos perturbantes bonum cōmune, sicut illa multitudo quæ secuta est Absalonem in coniuratione contra patrem suum Dauid & suos adherentes & sequaces, sed puniti sunt quādo ex peste mortui sunt lxx. millia virorū. ij. Reg. xxij. non enim solum propter peccatum Dauid, sed propter coniurationem populi occisi sunt secundum Tho. Et Dauid tamen luxit Absalonem tribus diebus & tribus noctibus, vt not. Cyn. in l. propter insidias. C. qui accu. non pos. & Tho. ferracij.

45 in cautel. xxxv. ante fi. †itē legitur Chore filijs Esau, filijs Cahat, filijs Dathan, atque Abiron, de filijs Eliab, Hon quoque filio Pheleph. & de filijs Ruben qui surrexerunt contra Moysen & Aaron dicentes quare se eleuabant supra populum domini &c. Et iratus Moyses valde ait ad dominum, ne respicias sacrificia eorum &c. loquenſque dominus ad Moysen, & Aaron, separamini de medio congregationis huius, vt eos repente disperdam, & separatis Chore, & Datam, & Abiron cum vxoribus & liberis ac bonis, confestim dirupta est terra sub pedibus eorum & aperiens os suū deuorauit illos descenderuntq; viui in infernum, & perierunt de medio multitudinis, vt habetur numeri. xvj. & ibi sequitur, cunque oriretur seditio, & tumultus increscereret, Moyses & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis & postquam ingressi sunt operuit nubes & apparuit gloria domini dixitque ad Moysen. Recedite de medio huius multitudinis etiam nunc deleb o

46 eos. †Cūque iacerent in terra dicit Moyses ad Aaron. Tolle thuribulum & hausto igne de altari mitte incensum desuper pergens cito ad populum, vt roges pro eis, iam enim ingressa est ira a domino & plaga deseuit, quod cum fecisset Aaron, & cum cucurrisset ad mediam multitudinem quam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter mortuos & viuentes pro populo deprecatus est, & plaga cessauit, fuerunt autem qui percussi sunt xiiij. milia hominum septigenti, absq; his qui perierant in seditione Chore. illi vero qui bonū commune defendunt eis resistentes nō sunt dicendi seditiosi, sicut nec illi qui defendūt se cum inuaduntur ab alijs, dicēdi sunt,

© SCD - Université de Poitiers

vt contingit dommo du Buscon, vt supra dictum est, sic factum fuisse legitur in actibus Apostolorum per quendam nomine Iasonē qui Thessalonicam pro diuo Paulo apostolo seditionem cōmouēribus turbis semetipsum dederit, vt Apostolo dicendi faceret libertatem, vt refert diuus Hier. in epistola. lxxxij, scribens super epistolam ad Roma. quæ incipit, Paulus seruus Iesu Christi, lib. j. & dixi supra in tertia præsuppositione,

47 †immo licitum est eisdem toto conatu resistere et eos occidendo vt singulariter voluit Hiero. de tortis in d. suo consil. Si vero per lasciuiam, tunc debet procedi secundū Bar. eo ordine & forma per illum. §. solent tradita, quia aut non est peruentum ad actū, sed solum est statum & remansum in terminis insolentie & acclamationis, vt quia secundum Bart. in d. §. solent. acclamauerunt vt turbarent populares dum falso clamant foras vel ad arma. & gl. ibi exēmplificat in Bergollo Pisano & non de Ioseph decurione Bono. credo ꝓ voluit dicere de Ioseph ab arimathia nobili decurione qui non acclamabat sicut cæteri iudei quod Christus crucifigeretur, quoniam ipse discipulus Iesu erat, occultus aūt propter metum iudeorū, & debet esse loco Bon. bonus & iustus, vt Lucæ. xxiij. in fin. pro hoc bonus tex. in l. iij. §. si intra vociferationem aut leuē querelam seditio mota est &c. ff. de re mil. vel

48 secundum glo. in d. l. ij. C. de sedi. †volebāt esse consules propter suam nobilitatē. & nō processerunt vltra, tales debēt de rigore fustigari per text. in d. §. solent, & carere debent effectu postulatorum d. l. ij. de sedit. & illam glo. multum commendat ibi Angel. in fi. contra facientes tumorem in palatio, vt ad officia assumantur. Et est in Tuscia multum in vsu, vt ipse dicit, quia contentiosis verbis non est strependum c. in loco benedictionis v. q. iiij. ibi nullus debet, aut indiscretis vocibus perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbare, nullis etiam fabulis vanis vel risibus agi. Et (quod est deterius) obstinatis disceptationibus tumultuosas voces effundere. Et ne vndique cachinnis & vocibus aer resonet & audiētū aures præstrepitu terreantur, vt dicit Hiero. in epistola. xxiij c. vij. lib. ij. Sed cū omni modestia stantes vno loquente cæteri sileant. Nec alter alterum ex auditate loquēdi interrumpat & præbeat impedimenta loquenti. Secus si acclamatio per populū fieret propter letitiam dicendo, viuat talis, tūc non debent in aliquo puniri. glo. & doc. in super Ludo. Bologni. in secundis interpre. in l. j. C. de quest. lib. xij. vbi Laud. alle. bo. tex. in l. iustissimos. vbi publicis acclamationibus collaudandi damus omnibus potestatem, vt honoris eius authores proferamus.

49 C. de off. rect. prouin. †sed si fiat secundū eū propter seditionē, tūc debent puniri quē admodum agenēses fecerūt qui per vias & vicos ciuitatis acclamabant, viuat Rex & communitas faciendo deferri ensem & vigas ante eos congregando populum & dicendo, vbi sunt isti fures cōsules & alia plura, vt supradictum est, & sic etiam fecit quidam plebanus de proutincia romandiole, vt refert Bal. in d. consi. xxiij. vol. iij. qui clamauit postq̄ ingressus fuit portam ciuitatis quam prodere intendebat viuat viuat nobilis antedictus, vt ibi vide. & non solum propter talem vociferationē seditiosam quis tenetur, sed et profecto quando quis concitauit alios ad vociferationem, vel qui submisit vt vociferaretur l. apud labeonem. §. fecisse conuicium. ff. de iniu. faciunt quæ dixi consi. j. inci. si quis animo iniuriandi, posito in fin. lib. consue. Biturig. vbi posui de scholare vociferante contra doctorem legentē, & etiam ꝓ dicit Bald. in d. tract. schismatis de Romanis acclamantibus tēpore electionis papæ Vrbani ante conclaue cardinalū Romanolo volemo italiano lo volemo, vt dixi in addi. ad mandag. in tract. de elect. c.

50 iij. †Et intellige ꝓ fust. gari debent si sint viles persone quia nobiles & honeste persone non patiuntur illas viles pœnas, vt tenet Bartol. in. §. serui celi, qui. §. dependet ex d. §. solent. & Cæpo. in cōsi. xl. colum. iij. ver. quantum ad mortem. & c. dixi in tract. de custo. claui. fo. vj. colum. iij. sed debent alias iniemendam condemnari secundum facultates eorum, quia causa & persone considerari debent l. vna. C. si quis impe. maledi. vt dixi supra in iiij. præsuppositione. & istomodo debet procedi ad punitionem talium seditiosorum, nisi ad proditionē ciuitatis vel patrie, aut dominij ipsius per aliquem actū processissent, vt supradictum est, alias oporteret destruere text. in dicto §. Solent glo. & doct. hic alle. & mens & intellectus Ang. & sequac. est iste. & pro hac conclusione facit quod nota. Paul. de Cast. in l. prima. C.

51 vbi sena. vel clari. † quod quando nostis tempore quod potius ex lasciuia quam dolo præsumitur aliquis protecit lapidem & percussit vnū qui mortuus est, ipse cōsuluit quod debet mitius puniri, scilicet pecuniariter, vel forte sibi dare bannum pro ali-

© SCD - Université de Poitiers

quo tempore. & idem Cæpo.in l.j.col.viij. versi.ex quo refert.C.de fer.fug.dicens esse bene notandum ad adiuuandum pueros & homines ludentes per lasciuiam ad lapides sicut ludunt Verone secundum ipsum. & Pe.de Anch.in consil.cclxxxiij.incip.iure scripto & consuetudine.& dixi in.§.xxiiij. in addi.iij.de iurisd.om.iud.vel ludunt ad nuem vel ad poma auricentia vt in Montepessulano & Auenione tempore carnisprinij.sicut ēt fit in multis alijs locis, & aliquis in eo ludo occidatur per iactum lapidis vel niuis aut auricentium pomorum quod occidens non debet puniri pœna mortis vel corporali.facit l.ītē si obstetrix.§.sed si per lasciuiam.cum.§.seq.& l.seq.ff.ad l.Aquil. vbi Bal.in.§.quemadmodum no.illum tex. contra istos qui faciūt seditiones et in l.omne delictū §.pen.ibi per vnū aut lasciuiam.

52 ff.de re milit.† Quia etiam quando per accidens tumultus inciderit quod debeant pœna pecuniaria condemnari voluit Ang.in d.l.ij.de seditio.quoniam non fuit mota cōtroūersia in exitum reipubl.l.si quis ingenuam.§.in ciuitibus.de cap.& ibi Alexā.in addi.per quem tex.dicit ibi Bar.quod propter dissentiones ciuiles res publica ledit. & Fely.in d.c.fin.de testi.cogen.vbi allega. Bal.in l.j.§.fi.ff.de iustitia & iu. quod si statutum puniat morte turbantē statum ciuitatis debet intelligi si principaliter hoc agit. non autem si venit in consequentiā alterius delicti,& est ratio, quia debet attendi quod principaliter agit.l.si quis.nec causam valde remotā.ff.si cer.pet.quod intelligit Fely. quando occasionaliter & per causam valde remotam contingit turbatio status.secus si immediate & ex actibus proximis est deuētum ad concitationem & rumorem populi allegando Bal.in d.consi.ex insultu.et idem tenet Ang.in d.l.metū.§.animaduertēdum. vbi dicit ꝙ si populus cogat per legem subditum ad aliquid faciendum non potes cōqueri de populo,& ideo ne res transeat in exemplum malum debēt remissius puniri. d.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.& tenet Bal.in d.consi.cxxx.in fi.Et Agenenses ab initio bene fecerant se opponendo & cōtra dicendo ne subsidium & rhena pro ponte reficiendo imponeretur.Sed malo freti cōsilio se postea congregauerunt modo & forma quibus supradictum est, & ita secūdum istam conclusionem fuit iudicatum per arre

53 stum supreme curie Parisienli† pro vniuersitate Aurelianensi, contra quosdam particulares ciues eiusdem ciuitatis qui fuerunt in emendam condēnati, ex eo quod clamauerant cōtra scholares a mort a mort, vt refert do.Stepha.Aufrerij in stilo parlamenti in quarta parte de arrestis.§.lxxvj.& idem Io.Galli.in q.cxxj.in fi.sequendo de verbo ad verbum ipsum Aufrerij licet alio stilo, scilicet per modum quæstionum.Si vero tales acclamantes fuerant prius admoniti & prohibiti a iudice ne talia facerent,tunc gratius puniuntur propter contemptum iudicis, vt dicit tex.iuncta glo.in d.§.solent.ibi nec ante sint a præside amoniti &c. prout fuerunt Agenenses qui per iudicem maiorē fuerant prohibiti, tam in iudicio quam extra per vocem præconis igitur &c.pro hoc facit text.in c.si quis clericorum authoritate interdicēte.xj q.j.vbi doc.dicunt quod si interdicit authoritas superioris etiā ad bonum est prohibita coniuratio licet alias authoritate nō intercedente valeat, vt per gl. ibi & dixi supra in v.præsuppositione. Si vero semel fustigati & correcti secundo acclamauerint, tunc debent mitti in exilium per d.§.solent.Si autem septus seditiose & turbulenter se gesserint in eadē temeritate propositi perseueraueriut, tunc capite ple-

54 ctendi sunt vt dicit tex.in d.§.solēt.† Quia crescente malitia crescere debet & pœna.l. si diutino tēpore,& ibi glo.ff.de pœ.& dixi in.§.xxij.in prin.de iurisd.om.iud.Et intelligo septus q̄ ter seditiose se habuerit per d.§. solent.& tex.in l.seruos.§.seruos.ibi viles autem infamesq: personæ, & hi qui bis aut septus violentiam.&c.C.de vi publi.prout fecerat dictus Clerget.qui author trium fuerat seditionum.videlicet duarum præcedētium, vt sponte coram nobis confessus est, & huiusmodi vltime quæ fuit grandis & continuata seditio duorum mensium spatio ex qua solum debebat suspendi, tamen misericorditer cū eo & alijs complicibus suis procedendo fuit & plures alij in sententia nomitati fustigati, nā ipsi Agenenses soliti sunt seditiones facere,qm̄ archidiaconū maioris ecclesię intra Garone fluuiū violenter ab ecclesia extractum submerserunt, vt a si-

55 de dignis ibi tunc intellexi.† Si vero seditio fiat ex mandato & instigatione iudicum seu magistratuum, aut consulum quod cōmittentes sunt excusandi, sed nō in totum, quia iussu magistratus & sue ciuitatis,ville, vel castri voluntate id fecerunt,l.quenquā. ff.de aqua plu.arcē.& l.non vī.§.qui iussu. ff.de regul.iur.& quæ no.Dyn.in regula,ꝙ quisq; mandato.iudicis,& ibi dixi in addi. eo.tit,li,vj.& hoc tenet Alber.de Gandi,tit.

© SCD - Université de Poitiers

de homici, vbi dicit hac ratione motũ fuisse imperatorem Federicum, ad parcendũ ambasiatoribus Lombardie, qui missi fuerant contra eum in Alamania pro discordia cõcitanda inter eum, et filium eius Henricum, quia iuerant pręcepto eorum ciuium & magistratuum. Sed de iure canonico, seditiosi si sint clerici puniuntur pro simplici seditione, quia promoueri ad sacros ordines prohibentur d.c, seditionarios. xlvj. dist. & iam promoti priuantur honore quo vtebantur. c. coniuratorum. & c. seq. xj. q. j. de quo vide ꝗ dictum est supra in vj. præsuppositione.

56 † Et si fiat contra proprium episcopum & sint incorrigibiles debent deponi & tradi curie seculari, vt tenet glo. Abb. & doct. in d. c. fi. de testi, cog. Si vero laici excommunicantur, & vna libra auri condemnandi d. §. conuenticulas. & §. episcopus. de pace tenẽ. Aut seditio fit in ecclesia, & per laicos tunc vltimo supplicio debẽt plecti d. l. denuncia mus. & ibi Odof. & doc. de his qui ad eccl. confu. & gl. in c. j. §. prohibeantur. ẽt ne diuina officia tumultuosi quorunq; per ecclesiam &c. in versic. perturbẽt, de his qui tẽpore diuinorum off. vag. per eccle. in pragma. sanc. & Alex. in d. cõsil. cxj. col. iiij. ver. nec prædictis obstat volumi. j. & non immerito, quia tales extrahentes de ecclesia ad ꝗ propter deuotionem accesserant, aut seditionem & tumultum euitandum confugerant, tenetur crimine lęsę maiesta. ac si illud crimen commiisssent. l. ij. C. de his qui ad ec. confu. vbi Odofre. dicit quod est priuilegiũ ecclesiarum, præcipue Gallicorum, quia in eis confugientes sunt securi. Idem tenet Lucas de. Pen. in l. j. de palatijs & domib. do-

57 mini. li. xj. † Nam sicut teuẽtur crimine lęsę maie. qui offendũt terrestrem. l. quisquis. crebro allega. multo fortius qui offendunt cœlestem. l. ii quenquam. ver. cum sane. & l. si quis hoc genus sacrilegij. C. de episc. et cle. canonizata. ij. q. j. si quis hoc genus. et ibi gl. & auth. gazaros. C. de hæret. & vnde sumitur de statu. & cõsue. contra lib. §. gazaros. & in c. vergentis. de hæret. Et tenet Stephanus Buynar. in d. l. quisquis. in tertio nota. Et non solum qui ab ecclesia de facto abduxerunt, sed qui conati sunt abducere, vt tenet glo. fi. per illum tex. in d. l. ij. ꝗ ibi sequit Saly. propter verbum ibi tentauerit positũ, vt supra dixi. Et aliquando tales seditiosi extractos ab ecclesia carceribus mancipant et intrudunt quod est aliud crimẽ capitale. l. j. de coarta. & prin. libro xij. immo censetur esse crimen lęsę maiestatis. l. j. C. de priua. carce. de quo ibi per docto. & Bartol. in l. capite quinto. ff. de adulter. & Lucas de Penna in d. l. j. colum. ij. versic. quid ergo si quis capiat. de coarta. quod est notan. quia sepe contingit vt supra visum. Sic fecisse videntur Agenenses, qui consules & iuratos ville per quos ciuitas regebatur. c. fi. de p. cu. ac ẽt alios qui eorum ligam nõ sequebãtur, vel qui eos de factione reprehendebant a maiori, & Iacobitarum ecclesijs extraxerunt. necnõ a domo propria & intra carceres domus cõis induxerunt. Per quos etiã actus videtur regem dominum eorũ possessione ciuitatis priuasse l. j §. pen. ff. de vi & vi arma. not. Bal. in repeti. l. si aquam. C. de seruit. & aqua. & Marti. de Laude in dicto trac. de crimine lęsę maiest. §. v. inci. rebel.

58 lio subditorũ &c. † Sed hodie est alia pœna de iure canonico, secundum Ioan. Fab. in d. l. ij. de his qui ad eccl. cõfugiun. contra tales tumultuosos extrahentes homines de ecclesia, videlicet, quod vltra excommunicationem debent condemnari in summa triginta librarum argenti, & ad damnorũ restitutionem. xvij. quæsti. iiij. quisquis capitulum. & capitul. si quis cõtumax. ea. causa. & quæstio. & in capitu. si quis in cõsilio xj. quæstio. iij. de quo per. glo. Archid. et sequa. in d. c. cõstitutionẽ. §. j. & ij. de ver. sig. li. vj.

Et not. quod nõ solũ viri, sed ẽt mulieres possunt facere seditionem & insultum vt supra visum est in exẽplis de Perota morela Parisiensis. Quem plerunq; & pro maiori parte ex consilio et persuasione maritorum committunt, vt in Lombarda, de aggres. in vico facta. l. relatum est nobis. secundum ꝗ ille mulieres tonse capillis debent fustigari per ciuitatem. Et ego vidi in prouincia ꝓuincie mulieres cuiusdam castri quæ præsentibus maritis se irruerũt in porcos eorũ domini temporalis et illos occiderunt vt di xi in d. l. relatum in annotationibus nostris,

59 † quia mulieres possunt delinquere, & tueri ciuitatem tẽpore guerre vt no. Lucas de Penna in l. est verũ. C. de incol. lib. x. & dixi in quæstio. de cust. clauium. Et apud Valerium Maxi. li. iiij. titu. de amore cõiugali. Legitur de Hypsicratea vxore Mithridatis quæ tonsis capillis equo se & armis assuefecit. Et in Franciam de Ioanna puella quæ tẽpore Caroli vij. Francorum regis purgauit Franciam Anglis vt dixi in. §. vij. de cõsue. feud. col. pe. & facit. tex. in l. j. de vxo. militũ sine licentia principis vxor nõ debet ire ad maritum militem in exercitio armorum existentem l. quicunq;. & ibi Io. de Pla. lac.

© SCD - Université de Poitiers

Rebuf.& Luc.de Penna.C.de re mil.li.xij. & Marti.Lauden.in tract.de milite.§.xj.et xl.Et communiter dr̃ de quadam bauci.& vetula Carcassa quæ sola defendit ciuitatẽ Carcassone, & inde ciuitas illa Carcassona a prædicta vetula Carcassa nomẽ assumpsit. Et agenti per informationes comperimus quod quędam Guilardina de columber vidua fecit de nocte durante seditione pulsare campanam ecclesiæ de capella.& ideo dicebat Verg.ij.Eneidos. Notũ quod furens gd
60 fœmina posit.† Et licet lex eas minus aufuras quã viros præsumat d.l.quisquis.ad l. iul.maiesta.& l.optimam.C.de contrahen. & commit. stipula, tamen secundum glo.in l.quisquis.in verbo, aufuras, crimen læsæ maiestatis committere possunt, & idem tenet Angel. Areti.in dicto tractatu maleficio. in glo.che hai tradito. vlti.colum.versũ.& aduertendum est.de quo ibi per Augusti.Arimi.& Bernar.Landri.in addit.& Franc.de Are.in xxxix.& facit l.si quis in tantam:C. vnde vi.vbi gl.extendit illam l.pœnalem loquentem in viro ad mulierem.& Pau.de Cast.in l.si quis id quod.ff.de iurisdi.omniũ iudic.et doc.in l.si quis maior.C.de transi.de quo ibi per Tho.Parpilli.in sua repeti.col. j.Sed in pœnis eisdem infligendis, vel euitandis, sufficit mulieribus paruus seu modicus error, secundum Oldra.cõsi.ccxcj.ante
61 fin.† Aut vero seditio fit in acie seu exercitu belli per ipsos milites ex proposito & dolo, tunc capite plecti debent.l.iij.§.qui seditionem ff.de re mil.vbi gl.ponit exẽplũ, primo in eo qui incitauit milites in aliquẽ & non in hostem.Secundo qñ quis retraxit seu remouit milites seuiẽtes in hostes ab illo proposito.Tertio qñ incitauit ẽt in hostẽ, sed non ex pręcepto ducis belli,vt d.l.iij.§. in bello.vt fecit T.Mãlius,filius T.Manlij Torquati consulis,qui contra edictum cõsulum pugnauit aduersus latinos,quan.uis.p.spere pugnasset, pater ad se vocari fuisit. Quando quidem incuit tu T.Manlij neque imperium consulare, neque maiestatem patriam veritus aduersus edictum nostrum extra ordinem hostem pugnasti.Et quantum in te fuit disciplina militarem, qua stetit ad hanc diem Romana res,soluisti, neq; in eam necessitatem adduxisti,vt aut reipu. mihi, aut mei meorumque obliuiscendum sit, nos potius nostro debito plectemur,quã respubli.tanto suo damno nostra peccata luat.Triste exemplum, sed in posterum salubre inuenti ertimus. Me quidem cum ingenita caritas liberum, tum specimen istud virtutis deceptum vana imagine decoris in te moner, sed cum aut morte tua sauciandą sint consulum imperia, aut impunitate imperpetuum abroganda, nec te quidẽ si quid in te nostri sanguinis est recusare censeam, quin disciplinam militarem tua culpa prolapsam pœna restituas, itaque velut emersa ab admiratione animo cum silentio defixi stetissent, repente posteaquam ceruice cesa visus est cruor,Tum libero conquestu coorte voces sunt, vt neque lamentis, neque execrationibus parceretur, spoliisque contectum iuuenis corpus, quãtum militaribus studijs funus vllum concelebrari potest structo extra vallum rogo concremaretur,Mãlia nanque imperia non impresentia modo horrenda sed exempli etiam tristis imposterum essent,fecit tamen atrocitas pœnę obedientem duci militem.ita refert Titus Li-
62 uius octauo decadis.†non enim verisimile est patrem velle mori filium l.qui vno.§. qui filium. & l.milites agrum.§.desertorẽ. ff.de re mil,per quem tex dicunt doc.quod si pater filium qui commisit aliquod delictum, puta crimen læsæ maiestatis, offerat & exhibeat iudici,quod filius nõ debet mori, nec est ita puniendus de quo per Cæpo. in sua prima cautela.& Bal.in l.fi.in fi.C.de vsu.rei iud. et laf.in l.de quibus.col.xv.ante fi.ff.de legi.& de seueritate & indulgentia parentum in liberos, vide Valeri.in v. circa fin.& Cy.& doc.in d.l.propter insidias,qui accu.non pos.& in istis tribus casibus debent pœna capitali puniri.& tenet
63 Mar.de Laude.ĩ trac.de mili.§.xlix.† Sed si per lasciuiam aliquibus rixantibus vel vociferantibus aut leuem querelam habentibus miles fecerit seditionem,debet militie gradu priuari d.l.iij.§.si intra vociferationem & in.§.fi.in auth.de man.prin.vnde Iustinus lib.xij,grande narrat iudicium factum per Alex.Magnum qui dimissis veteranis exercitum ex minoribus supplet, sed recentem veteranorum discessum egre ferentes,missionem et ipsi flagitabant,nec annos sed stipendia sua numerari iubebant, pariter in militia lectos pariter sacramento solui ęquum censentes, Nec iam præcibus sed cognitio agebant,iubentes eum solum cum patre suo Hammone finire bella vt milites suos fastidiat contra ille nunc castigare milites nunc lenibus verbis monere ne gloriam militie seditionibus infuscarent, at postremum cum nihil proficeret verbis,ad corripiendos seditionis authores e tribunali in cõditionẽ armatã inermis ipse

© SCD - Université de Poitiers

desiliji,& nemine prohibẽte xiij.correptos manu sua ipse ad supplicia duxit, tantã vel illis moriendi patientiam metus regis vel hinc exigendi supplicia constantiã disciplina militaris dabat. & diuus Hiero.in xvij.

64 Epist.in iij.parte dicit,† pugillũ fortitudo clamoribus incitatur pararas ad prælium actes, acutosq; mucrones sermo imperatoris accendit.& de pluribus alijs militaribus seditionibus usum est supra in exẽplis enarratis secundũ Valerium & alios supra alle. vnũ non omitto in hac seditionum materia singulare,quod qñ aliquis expulsus de ciuitate propter seditionem & proditionẽ,vbicunq; arma eius sunt depicta in sui honorẽ, debent destrui,vt no. Bar.in l.eorũ.per illũ tex.sing.ff.de pœ. & vbi ad infamiam talis proditoris est depicta imago,vt quia suspẽsus pedibus, vel aliquod aliud,cp corrũpẽs vel radens talẽ imaginem punitur in quingentis aureis.l.si quis id quod.ff.de iurisdi. om.iudi.& ibi per doc.ita tenet Mar.Lau. in d.trac.de crimi.læsæ maie.§.xxvj.

FINIS.

PERVTILIS

Tractatus de percussionibus per dominum Odofred.

SVMMARIVM.

1 *Percussus cũ armis in rixa, si moriatur,an ex vulnere perijsse dicatur, & nu.5.& 6.*

Distingue, vt ibi.

2 *Vulnus semp censetur causa mortis,eo quòd nihil interest an quis occidat, vel causam mortis præbeat.*

3 *Causa vicina præcedens inspicitur, quæ sequitur in forma præsumitur.*

4 *Iudicantem oportet cuncta rimari, & quid debeat iudex seruare in casu vulneris ibi.*

7 *Quid si durante vulnere superueniat alia infirmitas, & moriatur, an ex vulnere præsumatur mortuus.*

Distingue vt ibi.

8 *Quid si post solidatũ vulnus,stimulus vulneris affligat,& refluentibus alijs humoribus moriatur, nunquid occasione primi vulneris præsumatur mortuus.*

Distingue vt ibi.& nume.12.

9 *Quid de percusso cum modico lapide, vel bacculo,si superueniente febri moriatur et nume.13.*

10 *Voluntas et propositũ distingunt maleficiũ.*

11 *Pœna non debet vlterius progredi quam delictum.*

14 *Delicti estimatio non debet ex post facto crescere.*

15 *Inter occidentem & occasionẽ mortis præbentem,differt.*

16 *Dãni causam dans, videtur damnũ dedisse.*

17 *Occisum accipere debemus ferro, vel modicare, siue magna.*

18 *Limitatio ad prædicta nu.15.16.& 17.*

1 SVPER hoc frequenter propter duplicitatẽ ambiguum in materia emersit.ecce† aliquo cum armis aliquis fuit i rixa percussus,& moritur an presumitur ex vulnere perijsse,& sup hoc vt veritas liqueat, dic distinguẽdum esse, aut certũ est cp mortifere fuit percussus aut dubium si est certũ quod vulnus sit mortale & tunc non est locus dubitationi.ff.ad l. Aquil.ait lex.§.qd si mortifere. & l.ita vulneratus,in prin.eo.ti.ff.de verbo.obli.continuus.§.cũ ita aut est dubium an sit mortale,

© SCD - Université de Poitiers

vel non. & lex vī innuere ꝙ si post hmōi vulnus decessit, ꝙ tunc ex eo vulnere mortuus apparet. ff. ad l. Aquil. l. huic scripturę. §. si seruus. vers. si manumissus. in fi. Nō ob. ꝙ in principio illius. §. dicitur mortifere, quia expone vt putabatur, non ifi erat mortale, alias est contra prædicta l. ita vulneratus, alias legis præsumptione occasione vul
2 neris mortuus præsumit, † quia semper vulnus causa mortis cēsetur, pro eo ꝙ nihil interest an quis occidat, vel causam mortis p̄beat. ff. ad l. cor. de sica. l. nihil interest. ff. ad l. Aquili. l. qui occidit. §. pe. & l. qua actione. §. celsus. & l. ita vulneratus in princi. extra de homic. c. presbyterum, & c. de cætero. & c. audientiam. Ad hoc est valde bonū arg. ff. de dam. infe. l. damni. §. sabinus. iudicat præsumptio facti precedētis per subsequens. C. de adul. l. si qui. ff. quib. mo. pig. vel hyp. fol. l. licut. §. superuacuum. ff. de accu. l. si qui. §.
3 eiusdē, & hæc est regula, † ꝙ vicina causa q̄ præcessit inspicitur, & considerat, quę sequitur in forma præsumitur. ff. mand. l. si p̄curator. in princ. ff. depositi. l. j. §. quod si tibi
4 vt. §. si seruus in fi. verum quia † oportet iudicantem cūcta rimari. C. de iudi. l. iudices. & iiij. q. v. Iudicantem iudex qui habet iudicare super facti qōne aduocet et habet peritos assessores, qui secundū artem considerata qualitate, quantitate, & loco vulneris exponant et referant si vulnus fuit mortale vel occasione vulneris mortis causa prēcessit. C. de re milit. l. semel. lib. x. de vent. inspi. l. j. extra de homici. significasti. Sed vt circa hanc materiā nihil de contingentibus omit
5 tatur, † si post vulnus dubiū intercedente tēporis interuallo modico vel magno vulneratus decessit, an semp ex vulnere vel occasione vulneris mortuus præsumatur, & circa hūc articulum leges & canones varie videntur, & vario modo loquuntur, & dicunt quidā ꝙ præsumitur mortuus ex vulnere si fuit mortuus infra tres dies, vt infra dicitur si qua femina, & alibi dī, & aliqū diu vixit, & non dicit quantū, vt extra de homici. ad audientiam, alibi dī infra paucos dies, et nō dicit quot dies, vt eo. ti. c. presbyterium, ali-
6 bi dī, ꝙ † si moritur post octo menses propter temporis prolixitatē non præsumit ex vulnere mori, extra de cle. percus. c. ij. Sed argumento cōtrario sumpto ex hoc proœmio. c. vī expresse concedi, ꝙ si infra octo mēses moriat, quod ex vulnere mori presumatur. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. j. §. huius rei, quia cōtrariorum eadem est disciplina l. j. de his qui sunt sui vel alie. iur. Item in lombarda, si moriatur infra annum post vulnus præsumitur ex eo vulnere mori, vt in ti. de plagis, hoc in omnibus plagis vel feritis, Sed hac varietate modicū tempus aut magnum tēpus arbitrio iudicis est relinquēdum, vel committendū l. j. C. de iure deli. de effracto. l. ij. §. j. vel ꝙ modicū ex dictis sententijs arbitretur. ff. si par. hære. peta. l. antiqui. & in prædictis iuribus rationes speciales non assignantur, quibus magis ad vnam ex his quam ad aliam animū applicemus. l. nensennius. ff. de nego. gest. & hæc sunt vera, si vulnus non sanatum durauit vsque ad mortem. ff. quod cuiusq; vni. nomi. ltē eorū. §. quod si actor. & de in rem ver. l. si pater.
7 §. versum. Sed † quid si durante vulnere eodē superuenit infirmitas alia & mortuus est, nunquid ex vulnere pręsumit mortuus. dic quod sic, quia semper vulnus ad alia accidentia vī causam dedisse. c. presbyterū. & c. ad audientiam de homici. & c. de cætero. ff. ad l. corn. de sica. l. nihil ff. ad l. Aqui. l. qua actione. §. celsus. Sed hæc vera sunt si imperitia vel negligentia medicantium, vel incuria seu culpa vel in cautela percussi nō intercessit. ff. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. vlt. & l. quas actiones. §. vlti. extra de homi. tua
8 nos. et c. exhibita. Item † quid si post vulnus sanatum & consolidatum languor & stimulus eiusdē vulneris sicut sepe accidit redundauit & affligit & refluentibus alijs humoribus moritur, nūquid occasione primi vulneris præsumatur mortuus dic quod sic, qa semper prima causa perseuerare vī, & causam dedisse præsumitur, licet ad tempus vacantem. extra de homic. ad naturam. & c. si quis semel de pœniten. distin. ij. & arg. ff. de edil. edi. l. qui tertiana. C. de cur. furio. cū ex his. explorato super hoc semper cōsilio Medicorum, & præuisa temporum quantitate vnde infirmitas causetur, vt supra dictū est. Si ergo mortifere vulneratus negligētia perijt, licet mortuus sit propter vulnus, nō tū de occiso agitur, vt supra in ver. sed quid si durante. in fi. Idē est si mortifere, & ab alio sit occisus, vel ruina aut naufragio perijt. ff.
9 ad l. Aquil. l. huic scripturæ. §. j. Qu d † si nō mortifere, vt puta cū bacculo vel modico lapide vel claui percussus est, ita quod oēs Medici dicūt, quod propter vulnus nō morietur, & superuenit febris, quæ eum tenuit vsq; ad mortem, & Medici cōfitentur & dicunt, ꝙ de eo vulnere non fuisset mortuus, nisi fuisset febris, quæ superuenit nunquid percussor, de vulnerato aut de occiso tenebitur, et certe vī ꝙ de vulnere tenetur, ar-

© SCD - Université de Poitiers

gu.l.qui occidit.& l.huic scripturæ.in fi.& l.ita vulneratus ad l.Aquil. Item quia iniuria ex effectu facientis tantum.ff.de iniuri.l.
10 illud. & † voluntas ac propositum distinguunt maleficia.ff.de furt. qui iniurie. non enim delictum committitur nisi volũtas nocendi interueniat.C. de sicari.l.prima non enim est verisimile quod occidere voluerit,q calce vel gleba, vel lapide paruo percussit.ff.ad l.Cornel.de sica.l.j.§.diuus. Præterea dicit lex, quod si inferatur alicui modicum vulnus,quod res ista non habet in se
11 delictum.ff.de edil.edic.l.j.§.ij.† non enim debet vlterius progredi pœna quam delictum C.de pœnis.l.sanc'mus.ff.de vulga. & pupilla.substitu.l.ex facto.§.fina.&.§.Iulio
12 largius † præterea credi debet Medicis qui de egritudine testificantur C.de re mili.l.semel. lib.xij.in auth.de non alienan.§.quod
13 autem . Præterea † ex quo mortuus est ex febre,non debet qui percussit condemnari de occiso sicut si ab alio fuisset occisus, vel alio casu mortuus, licet enim primo mortifere vulnerasset eum, & alius secũdario interfecisset, primus de occis. nõ teneretur.ff. ad leg.Aquil.l.item mela.§.celsus.& l.huic
14 scripturæ.§.j.Præterea†non debet ex post facto crescere præteriti delicti estimatio.ff. de regu.iur.l.omnis hæreditas.§.nunquam. cum ergo non fuerit mortiferum vulnus,licet ex post facto & a casu febricitauerit, nec occasione vulneris fuerit mors sequuta non tenetur de occiso, nec debet pœna crescere eius delicti , vt de occiso teneatur, vt not.d.l.omnis hæreditas.§.nunquam . Nec obstat quod ex percussione vel vulneris occasione,seu percussione febris superuene
15 rit,& mors sequuta est, quia † inter eũ qui occidit , & qui occasionem mortis præbet differentia est.ff.ad l.Aquil.l.qua actione.§. celsus.econtra vero videtur quod de occiso agi possit & teneatur quia occasione vulneris febris superuenit, & ipsum inuasit ex
16 qua mors est sequuta & † qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur ff. vi bono.raptor.l.pluribus.§.cum autem in fin.ff. ad l.Cornel.de sicar.l.nihil extra de fureturan.c.vltimo legitima disti.studeat,Nec obs. ꝓ leue fuit vulnus,moritur enim quandoq; quis ex leui vulnere de quo alius non moreretur dicta l.qua actione.§.si quis seruum egrum . Nec obstat quod gleba terre, vel modico lapide,vel fuste eum percussit quia
17 † occisum accipere debemus vel ferro,vel alia re modica vel magna d.l.qua actione, §.primo.Item argu.ad hoc quod legitur de minore & muliere, quod occasione prioris actus incidunt in iacturam.ff.de fureturan. l.iij.§.ij.C.ad velleia.l.mulier perfecte ætatis.Quid plucas? videtur enim lex quasi expressa,vt videatur eum occidisse quum vulnerauit licet post mortuus fuerit vt in eodẽ titulo l.ait lex.& l.huic scripturæ.§.j. Ad idem facit l.si vulnerato seruo, eodem titulo . Nec obstat quod alibi dicitur differt quod in quis occiderit vel causam mortis dederit vel præbuerit d.l.qua actione.§.celsus.quia verum est quod differt quo ad modum agendi ciuiliter,vel quantum ad actionem,quia quum occidit agitur actione.l.Aquilie directa , quum vero causam mortis præbet agitur actione in factum. Idem est vtrobique quum agitur de homicidio licet diuersis actionibus. & tandem consequitur actione l.Aquilie vtili vel in factum subsidiaria contra illum qui occidit , vt argu.de nego.gest.l.antepenulti.& de seruo corrupt l.& tantum,& si quis eau,eum qui.§.qui iniuriarũ.& no.ad l.Aquil.litẽ mela.§.si alius. Ad quæ forte est distinguendum,aut animo occidendi percussit,aut non & hoc patet ex dictis aut dictis præcedentibus,vel sequentibus aut ex qualitate ictus vel percussionis & gladij cum quo percussit ff de sicar.l.j.§.diuus.& l.lege.§.cum quędam & argumen.de lega.j.li seruus plurium.§.fi.& de legat.tertio.l.minus . primo casu tenebitur de occiso,C.ad l.Cornel.de sicar.l.is qui cum telo.ff.de sica.l.ita.cum similib.vel dic quod semper tenebitur de occiso , sed tamẽ mitigabitur pœna, ex quo non animo occidendi fecit vel percussit, vt legibus prædictis.& ff.ad l.Cornel.de sicar.l.j.§.diuus.& l.lege.§.cum quidam.Deo gratias.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS SVBTILIS ET ELEGANS DE LAMIIS ET EXCELLENTIA

ptriusque iuris, cum nonnullis conclusionibus ad materiam hæresis in practica vtilibus, spectabilis & egregij iuris vtriusque doctoris domini Ioan. Francisci Ponzinibij Placentini.

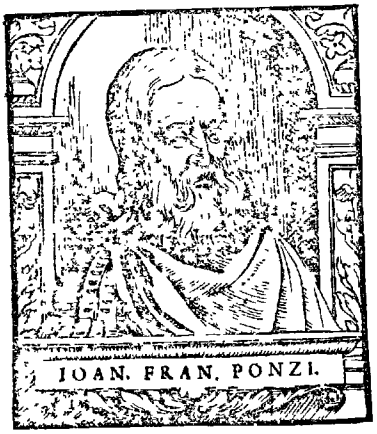

Illustri & excelso iuriscōsulto d. Iafredo Caroli Reuerendissimi, ac amplissimi senatus Regij Mediolani prælidi meritissimo, Ioan. Franciscus Ponzinibius doctor Placentinus Salutem.

CIO tibi multorum ingenia ludere & varias doctorum lucubrationes nomini tuo dicari, ita vt possis leuiora hæc & minuta opuscula fastidire. Veruntamē eam in te noui mansuetudinem ac facilitatem vt cum sublimiora inspexeris, humilioribus etiā pariter benigne aditum præbeas. Quam vt literatorum omnium fautor humanissimus habearis, & ad te veluti amentissimum diuersorium omnes liberalium artium studiosi libenter confugiant, & ueluti cōem patronum atq; asserto rem amplectantur & obseruant, versabatur superioribus diebus animus meus in materiam Lamiarum, quarū perfectiones in hac vrbe Placentina valde frequentari cepere, & cogitabam quæ occurrebant, & vera, ac vtilia mihi videbantur in ipsa eadem materia, in qua plurime quæstiones exorte sunt scriptis demandare. Et cum id faciens incideret vt arguendo dicerē ius nostrum scientiam nequaquam logicorum more dici posse, & ad id longius progrediens excellentiā eius explicauerim, ita vt libellū de Lamiijs ac iuris ciuilis laudibus contextim confecerim, eum tibi sapientissime Preses ac nomini tuo consecraui. Et potissimum ratione q̄ tibi iucundissmum fore existimaui illius sapientie laudes intueri, cui impensam ipse operam a iuuentute nauasti. Quam adeo familiarem longis vigiliis ac vehementi animi applicatione fecisti, vt illam Seruij sulpitij tanquam delectabilem filiolam amplectaris, cui excellentem illam dignitatem & maximos honores quos comparasti soles ascribere, Nec iniuria si quidem eius beneficio factus es christianissimo Francorū regi charissimus, qui eum te sanctissimo senatorio ordini in toto Mediolanensi imperto præfecerit, facile significauit qualem de tua moderatione, castitate, santitate, opinionem habeat. Cuius sis apud illum authoritatis, et cum vt solet dici magistratus virum ostendat in hac prouincia quāpluribus iam annis secunda fama gubernasti, tanta ingenij magnitudine, tanta es integritate versatus, vt inter doctissimos iustissimum, et inter iustissimos doctissimum possimus appellare. Accipe igitur libellum hunc exigue quidē facultatis ac tenuis ingenij, quem tue domi nationi propensa voluntate offero. Et iube tuis felicibus auspicijs prodire in publicū, ac tuo fretum patrocinio delicatiorum censuram non reformidare. Vale.

Anto. Maria Merula ad lectorem.

Intima Frāciscus quod Regnatoris olympi,
Iunxerit humanis legibus ore sacro.
Ne mirere, virum hunc peperit Venus aurea mater,
Gratia sic illi est matris ab vberibus.
Quod cecinit sagā fine mole accīgier artes,
Hoc ab Atlantiade quo fatus est decidit.
Iure ergo emunctus cui cōcessere vicissim,
Eloquium genitrix, & pater ingenium.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 Lamie mulieres ad ludum demonis deferuntur per ipsum demonem.
2 Theologorum est sacras tractare scripturas.
3 Princeps non debet se rebus immiscere spiritualibus.
4 Theologia est omniũ scientiarũ dignissima.
Ius canonicum vel ciuile non est scientia.
5 Leges simplicitatem amplectuntur & subtilitatem respuunt.
Lex est voluntatria, opinatiua non passim necessaria &c.
6 Lex est localis, nõ omnibus prouidẽs casibus.
7 Perito cuique de pertinẽtibus ad artẽ suam creditur.
8 Dubia in spectantibus ad fidem sunt ad papam referenda.
Canones allegari possunt sicut & leges.
9 Subiectum legalis scientie nedum circa mores, sed est etiam circa fidem.
10 Leges a deo per ora prudentum & imperatorum promulgate sunt.
11 Legibus subdi debet omnis homo.
12 Leges in quibus allegari possint.
13 Scripturæ sacræ adiuuari debent et declarari per alias inferiores scientias.
14 Ius ars boni & equi dicitur.
15 Leges rationem & causam habere cẽsentur.
16 Ius ciuile est scientia practica et speculatiua.
17 Negotia plura sunt numero quã vocabula.
18 Scientia iuris est certissima, nobilis & omni honore digna.
19 Doctores iuris priuilegiati sunt in multis.
20 Contẽnentes iuris doctores detestandi sunt velut pecudes.
21 Doctores iuris ciuilis circa quæ versari dicantur.
22 Scientia iuris ciuilis nobilissima est, nobilissimus reddens suos professores.
23 Scientia iuris ciuilis sapientia est & res sanctissima.
24 Regere seipsum summa sapientia est.
25 Scientia iuris ciuilis est omnium sapientum dogma.
Legiste et canoniste qualem modum habeãt arguendi.
26 Scientia quelibet suas proprias imaginationes, rationes & disputationes habet.
27 Facundia oratorum quale habeat officium.
28 Ratio legis ipsius anima dicitur.
29 Leges respuere subtilitates qualiter intelligatur.
30 Lex non dicitur voluntaria, cum etiã principis voluntas legem condens ratione regulari debeat.
31 Principis proprium est iustitiam exercere.
32 Rescriptum principis non est cum alterius iniuria exequendum.
33 Principis studium esse debet vt populus sibi subditus bene viuat.
34 Lex rationabilis dicitur eo ipso quòd prohibita non repetitur.
35 Respondere per verbum dubitatiuũ est philosophicum.
36 Lex an sit variabilis seu mutabilis.
37 Lex an sit omnibus casibus prouidens.
38 Iurisperiti in dubijs sunt adeundi.
39 Lamie ad ludum demonum realiter et vere deferuntur, & non tantum imaginarie.
40 Demon potest hominem de loco ad locum portare.
41 Deus per artem demonis multa contingere permittit.
Negatiua est non ens, & ideo improbabilis.
42 Diabolus quoad potest fidei nostre resistere nititur & eam impugnare.
43 Solẽnitas eadem requiritur in soluendo quæ in ligando.
44 Præcedentia declarantur per sequentia & econtra.
45 Factum aliquid esse non præsumitur nisi probetur.
46 Experimenta sermonum verorum cũ rebus sensatis concordare debent.
47 Facta per artem diaboli nõ vera censentur sed fantastica.
48 Iura de aliquibus loquentia locũ habent in non expressis in quibus eadẽ militat ratio.

Mulieres

© SCD - Université de Poitiers

49 Mulieres super quasdam bestias de nocte equitare & in momento multa terrarum spacia pertransire falsum est.

50 Lamijs dicentibus se delatas ad ludum demonum & multa se secisse asserentibus nõ creditur.

51 Argumẽtũ de similibus ad similia est licitũ.

52 Confessio lamiarum est erronea & respuẽda eo quod illuse sint.

Confessioni rei in criminalibus regulariter non statur.

53 Testes probare non possunt quæ tantum in spiritu fiunt.

54 Antecedens destructũ censetur si consequens destruatur.

55 Loquẽtis virtus stat in hoc si bene distinguat

56 Lex sit tantum de his quæ vt plurimum accidunt.

57 Posse nõ dicitur qui sine adiutorio nõ potest.

58 Argumentum inefficax censetur quod instiãtiam seu retorquutionem patitur.

59 Argumentum a separatis in iure est nullius valoris.

60 Probatio non admittitur contra præsumptionem iuris & de iure.

61 Baptismus ad sui essentiam nõ requirit personarum præsentiam.

62 Occasio capi debet quæ benignius responsum præbet.

Lamias portare corpus Christi ad ludũ demonum & illud demoni offerere est falsissimum.

63 Lamias noctu domos ingressas sanguinem sugere paruulorum est erroneum.

Paruuli qualiter possint stricari.

64 Demones, qui aliquem ad peccatum induxerunt contra naturam, abominantes fugere est credendum.

65 Participes & conscij criminis non admittũtur in casu delationis ad ludum demonij.

Inquisitores fidei cogere debent ad abiurãdum quod eatur ad ludum demonum.

66 Doctores iuris ciuilis vocari debent ad processus & examinationes inquisitorum.

67 Probationes in crimine hæreseos debẽt luce meridiana esse clariores.

68 Hereticus censetur qui leui argumento a fide catholica deuiat.

Testes verisimilia deponere debent.

69 Infamia attendi non debet quæ a personis suspectis ortum habet.

Cogitatio in solo hereseos crimine punitur licet effectus nullus sequatur.

70 Confessio rei ad condemnationem sufficit in sola heresi.

71 Confessio ad condemnationem sufficiens debet esse verisimilis et non equiuoca.

72 Confessus se alias iudicio heresim abiecisse in manu alterius inquisitoris, non censetur ex noua confessione relapsus.

Confessio facta in pœnitentiæ foro nõ sufficit ad condemnationem.

73 Testes noui super ijsdem examinari possunt capitulis in solo crimine heresis.

74 Publicatio testium non sit in crimine heresis si inquisitorum timeatur potentia.

Hereticus inquiri potest a pluribus.

75 Occultans hæreticum scienter tãquam hæreticus puniri debet.

Hæreticus post mortem inquiri potest & damnari.

76 Bona hæreticorum ipso facto capiuntur vt publicata.

77 Hæreticus non auditur etiam in valde fauorabilibus.

78 Aduocatus, an possit pro bannito aduocare.

79 Inquisitores cognoscere non possunt, an sua sit iurisdictio.

80 Iudici per inquisitionem procedenti et se informatum de fama dicenti non statur.

81 Iudex ratione notorij nõ debet procedere nisi prius constet de notorij qualitate.

82 Demones inuocare et ab eis responsa petere, an sit hæreticum.

83 Hæresim sapiẽtibus quando detrahendũ sit.

84 Testes in crimine hæresis cogi possunt ad testificandum.

Dicto vltimo testis statur i crimine hæresis.

© SCD - Université de Poitiers

Examinatio testium in crimine hæresis potest alteri committi.

Testes excommunicati & criminis socij admittuntur in inquirenda hæresi.

85 *Crimen specie hæresis, sapiens pur iri debet.*

Prælatus, suam sed non ecclesiæ iniuriam remittere potest.

86 *Blasphemans deum non includitur in statuto de pace habita cum offenso.*

87 *Dolus in quibus criminibus culpe præponderet.*

88 *Suspicione sola in crimine hæresis ad inquisitionem proceditur.*

89 *Coniecture quæ in crimine hæresis sufficientes dicantur arbitrio iudicis committitur.*

Scriptura requiritur in eo qui ab hæresi reuertitur.

90 *Interpretatio confessionis in foro conscientie ad salutem animæ in partem fieri debet deteriorem.*

Malum semper præsumitur de malo homine & malo verbo quod ab eo profertur.

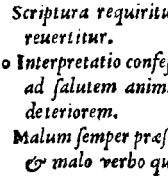

AMIARVM materiã quas vulgus striges appellat, silentibus in istis natalitijs festis, iudicioru strepitibus, tractaturus assumo quod scribitur Matt.xiij. cap. Assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatẽ & statuit eum supra pinaculum templi. & infra. Assumpsit eum diabolus in montem
1 excelsum valde. ¶ Ex hoc arguunt multi, & asserunt mulieres istas ad ludum demonis, & per ipsum demonem deferri posse, quoniam si de quo magis messe videtur & inest, ergo de quo minus auth. multo magis. C. de episc. & cle. l. quanto magis. ff. de iureturan. cap. cum in cunctis. extra de electio. immo stante hac possibilitate, & secundum eos concedenda, inferunt credendum esse fore eas ad ipsum ludum omnino portari vere, quoniam q̃ est possibile est admisibile. Verum quoniam ego contrariam sententiam fauore fidei semper existimaui benigniorem, non per modum conclusionis quoniam prudentiorum iudicio me subijcio, decreui in oppositum, inuocato Dei omnipotentis auxilio, nonnullas breuissimas rationes afferre. Verum quia videtur theologorum materia, q̃ de fide agitur, ne possit mihi obijci q̃ scriptum est vj. q. iij. c. Scriptum. vt dicitur in alienã messem manum non apponas. Censui in primis aliã de iuramento exstare, videlicet. Iuncquid canones legesue adduci ac allegari possint ad interpretationem diuinarum scripturarũ ac ad declarationem vel decisionẽ theologicarum quæstionum. Nam hoc pacto cessabit obiectum, cognoscetur q̃ maximã esse canonum ac legum potestatem, & propterea legis omni veneratione dignas. Ait, quia sicut aromatum solet esse natura, vt lõge magis contrita redoleant, sic & veritas quanto magis conteritur & oppugnatur, tãto clarior, expulsis nebulis, luce progreditur. Notando enim & disputando bene & optima ratione decreuit Modestinus, dicit tex. in l. fi. §. mixta. ff. de mu. & ho. & secundum Aug. xxiij. qõ. vj. c. vides. ratio vincit per disputationis pugnam. Arguẽdo ad partes, videtur, in primis leges ipsas vel cano-
2 nes nullo pacto sic fore admittendas. ¶ Et primo, quia talis interpretatio vt̃ tantũmodo spectare ad theologos, quoniã ipsi sunt, vt habetur. xx. dist. c. j. illi qui dicuntur tractatores diuinarum scripturarum, & propterea, vt ibi dicitur in expositionibus earum, summis pontificibus præponuntur, licet in causis diffiniendis, secundum locum post eos mereantur, vana ergo videtur hæc disputatio legum sic adducendarum, quia nemo debet se intromittere circa pertinentia ad alium l. consulta diualia. C. de test. Cum pa n. est se immiscere rei ad alium pertinenti. dixi tex. in l. culpa. ff. de regu. iu. & bonus text. x. dist. c. quoniam. qui dicit, pontifices se non immiscent negotijs secularibus, quibus est præpositus princeps, & princeps se
3 nõ immiscet diuinis rebus, quibus est summus pontifex præpositus. ¶ Et propterea infertur q̃ si princeps, qui est supra leges, inhibetur se immiscere spiritualibus rebus, vt ibi, ergo fortius hoc inhibetur subditis eius. Vel sic, si pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus, debẽt legibus vti, ergo fortius seculares, quibus est denegatum se immiscere spiritualibus rebus, debent posse ad allegandas ipsas leges, nisi pro temporalibus rebus admitti. Et facit ead. distin. cap. imperialium. vbi dicitur, imperium suis publice rei quotidianis administrationibus debet esse contentum, nõ vsurpare quæ sacerdotibus domini solum

© SCD - Université de Poitiers

conueniunt & bonus tex. in authē, quomodo oportet epis. in prin. bi, illud quidem diuinis ministrans, hoc autem humanis præsidens ac diligentium adhibens. Et ideo glo. in verbo conferens, not. quod nec papa in temporalibus, nec imperator in spiritualibus se debet immiscere. Et glo. in d. c. quoniam, per illum tex. dicit quod licet alegare leges vbi est canon. † Secundo quia theologia est scientia superior & magis digna, vt habetur, xcdist. leges, vers. nec lex imperialis non est super legem Dei, sed subditus vt ea, dist. c. certum. xcdist. c. pastis. Et probatur qui a scientia legum subiicitur Ethica est longe minus digna quam sit theologia, ergo non expedit eam interpretari per scientiam longe inferiorem & minus scientificam ac etiam plus religiosis inter listam c. non magno, & c. super specula. extra de cleri. vel mona. Tertia quia nisi scitis vel canonicum non est scientia quia legiste vel canoniste (vt inquiunt logici) non habent modum arguendi, nec cognoscunt per causas, sed nituntur tantummodo authoritate legis vel canonis, quia dicunt, ita lex dicit, ita canon loquitur, sed qui per causam non cognoscit, nō scit quia scire ed rem per causam cognoscere. xxiij. quæstio. occidit de testibus. cum causam. & habetur primo posteriorum, & secundo Metaphisice, per toū. And. in proœ. sexti in l. pupillus, vbi Bar. & Bald. ff. de acq. hære. per Ang. in l. q. in rome §. duo fratres. xiiij. co. ff. de verb. obli.

5 † Et facit, quia leges dicuntur amare simplicitatem, non autem subtilitatem, vt l. sicut circa fi. ver. i. si debitori, ibi, hę autē subtilitates a iudicibus non admittuntur ff. qb. mod. pig. vel hypo solu. l. j. C. vt actio. ab hęre. & contra hęre. incip. i. si, nec propter nimiam subtilitatē. & in c. d. lectis filij. in ver. prouideatis strictis, ne ita subtiliter, sed simpliciter & pure, extra de iudi. Præterea lex est voluntaria, vt per Aristote. in primo de cœlo & mundo. & not. glo. institu. de vsucap. dum dicit q. sufficit pro ratione voluntas. & probatur in l. prospexit, ibi, quia ita verba faciunt. ff. qui & a quibus, ff. de lega. iij. l. non aliter. ff. de exer. act. l. j. §. iis qui. Nam quod principi placuit legis habet vigorem, dicit tex. insti. de iure natu. gen. vel ciui. & non omnium quæ a maioribus nostris constituta sunt, ratio reddi potest. d. l. non omnium. ff. de legi. subtilitatem. l. seq. quæ incip. & ideo. Et ideo rationes eorum quæ constituuntur inquiri nō oportet alioquin multa ex his quæ certa sunt subuertū-tur. & facit l. benignus, ff. eo vbi dicitur benignius leges interpretande sunt, quo voluntas earum conseruetur. Est etiam opinatiua & formidine permixta vt videtur probari in §. responsa prudentū, in verbo, opiniones, insti. de iur. natu. gen. vel ciui. & in l. si me & Titiū in verbo, subsistō. ff. si certpet. & in l. seruū quoque. in prin. in verbo, subsistimus. ff. de procu. Item non passim necessaria, qua a vt habet in c licet. de regulæ spiritu dei aguntur, sub lege non sunt. & q. no. Innocen. in c. pastoralis de offic. ordi. vbi habetur q. homines possunt cum tanta ratione regi, q. non subiicerentur exercitio legis. & not. do. Abo. in c. rex pacificus. & bo. tex. in authen. de eup. §. si vero. colum. secunda est etiam variabilis, c. j. de consti. lib. vi. & ff. de leg. l. non est nouum cum

6 ibi notatis. † Item loquitur, qua a non obseruatur vbi q. vt in ca. super specula. ibi quia tamen in Francia & nonnullis prouincijs, laici romanorum imperatorum legibus nō vtuntur. extra de priui. & facit quod dicit Comen. in suo consi. xiiij. ad fin. qui dicit q. Veneti non vtuntur iure communi, sed iustitia naturali. Ad idem quia vt videmus, fere omnes ciuitates habent sua statuta & suos ordines, legibus communibus difformes & repugnantes. Viuimus etiam consuetudinibus. ff. de legi. l. de quibus. §. ex non scripto. insti. de iure natu. gen. vel ciui.

Item nō omnibus casibus prouidēs, quia non omnes casus possunt sub lege comprehendi, vt dicit textus in l. neque ff. de leg. ergo talis cognitio vel notitia non potest dici scientifica, quia scientia debet esse de immutabilibus, æternis & determinatis, vt per Aristote. v. Ethyco. & lex debet poni vniuersaliter, & non particulariter, vt per eundem in loco præallegato, quia particularia sunt infinita, quæ a nobis cognosci non possunt, sed cum sit de actibus humanis, impossibile est vniuersaliter verum dicere, quia est vtile, in aliquo casu particulari oppositum legis obseruari, & de quo multa exempla poni possunt & patet ex not. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. per Barto. in vj. quæstio. & per id q. not. Innocen. & docto. in capit. primo. de consti. dum dicunt, q. licet aliquando leges transgredi ex magna causa, ergo ad scientes theologos videtur relinquenda talis declaratio ac interpretatio, quia cecus, nesciēs quo vadit, in foueam cadit c. quæ ipsis xx. dist. & ignorantia est cunctorū errorum

© SCD - Université de Poitiers

7 mater.c.ignorantia.ea.dist. †Quarto gaperitis est standũ c.fraternitatis. de frigi. & malefi.c.significasti.el ij.extra. de homi.l.j. circa princ.ff.de ventre inspi.l.semel.C. de re milit.lib.xij. ergo theologis peritis tantũ in talibus est standũ,vetera per Alex.in consi.j.& consi.cvij.volu.ij. post Pet. de Anch. in q.incip. antiquis & modernis temporibus. Quinto per text.in c. de quibus.xx. dist.qui ponens ad quos sit recurrendũ cum sacrosante scripture authoritas non occurrit,inquit. De quibus cautis nulla soluendi ligandique authoritas in libris veteris & noui testamẽti & quatuor euangeliorum cum totis scriptis appareat, ad diuina recurrite scripta greca,si nec in illis ad catholice ecclesie historias catholicas scriptas manũ mittite.si nec in illis,sanctorũ exempla perspicaciter recordamini,q̃ si in omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non luci. de inuestigatur seniores prouincie congregate,& eos inuestigate, ergo ad has personas tantummodo est recurrendũ,& non ad doctores legum,cum sint omissi. Contraria opinio tamen de iure videtur verior. Primo per text. in c.relatam.xxxvij.dist.vbi formaliter dr.Absurdum non est, si aliquid ẽt ex eruditione cõi ac liberalibus studijs, quæ forte etiam in pueritia attingit,ad assertionem veri dogmatis cõferat.ad idẽ ea. di. c.turbat.vbi dr q̃ etiam litere seculares ad disci,ac legi permittuntur, vt errores gentilium legendo detestentur, ac vtilia quæ in eis inuenituntur,ad vsum sacre eruditionis vertant. ergo nihil habet obstare, quin & multo magis leges, canonesve sic adduci

8 possint. † Secundo quia etiam papa ad quem spectat decisio dubiorum circa fidem d.c.j.xx.dist.cle.j §.porro.de sum.tri.& fi. catho.glo in c.sicut venire.de excess. præla. alleg.leges & sequitur eas,vt hr in c. cum a nobis.in prin.ibi,& canonica & ciuilia iura sequentes distictus inhibemus. de testibus,& alibi sepe. Tertio quia ẽt canones possunt sic allegari.xx.dist.c. de libellis, & c.seq.& hoc no est dubiũ,ergo etiam leges, ratione connexitatis,& imitationis c.j. extra de ope.no nun.vbi leges non dedignãtur imitari canones,& e conuerso.Connexorum enim est idem iudicium c.translato.extra de consti.not.glo. per illum text.in cap. quo iure.viij.dist.sed leges & canones fraternizant, ac quandam connexitatem habent adinuicem,ergo &c.& facit tex.in authen.de non alienan. aut permutan §.cum autem.& in authẽ.de trien.& semis. in prin

ci.vbi idem dicitur de imperio & sacerdotio,quia non multum differunt, immo fra-

9 ternizãt. † Quarto quia subiectũ legis scientie non est tantum circa mores, sed ẽt circa fidem, quia nedum subijcitur ethice, sed etiam theologie,cum in ea etiam tractetur de anima & fide,& in ea habeamus multos titulos,qui nos dirigunt in deum,& tendũt ad fidem. Et propterea glo.in l.iustitia. ff de iusti.& iur.& insti.eo.ti.in princi.dicit q̃ non expedit nobis legere theologiã,quia omnia pertinentia ad fidẽ & ad diuini iuris scientiam, reperiuntur in corpore iuris, non est ergo spernenda iuris scientia cum lex sit sanctio sancta, Et cumdicat imperator in l. cunctos populos. C. de summa trinita. & fide catho. Cunctos populos, quos clementie nostre regit imperium, volumus in tali religione versari, quam diuinũ Petrum Apostolum tradidisse romanis, religio adhuc ab ipso intinuata declarat, hoc est secundum apostolicam doctrinam, euangelicamq; disciplinam,patris & filij & spiritus sancti,vna deitate, sub pari maiestate,& sub vna trinitate credamus & in auth. quomodo opor.epis.§.nos igit dicit. Nos igitur maximam habemus solicitudinẽ circa vera dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem,quam illis obtinentibus, credimus quia per eam nobis maxima dona dabuntur a deo,& ea quæ sunt firma habebimus,& quæ nondum hactenus venerũt, acquiremus.bene autem vniuersa gerũtur & competenter,si rei principium fiat decẽs & amabile deo.& hoc autem futurum esse credimus, si sacrarum regularum observatio custodiatur,quam nisi laudandi, & adorandi inspectores,& ministri dei verbo tradiderunt apostoli,& sancti patres custodierũt

10 & explanauerunt. †Preterea dicuntur leges a deo,ex ore prudentũ, & imperatorũ promulgate l.fi.& ibi glo.in ver. diuino.C. de præscrip.longi temp.§.quia igitur imperium.in auth.de instru.caut.& fide. viij. distin.c.quo iure.ibi, quia ipsa iura humana, per imperatores & reges seculi,deus distribuit humano generi,vt vj.q.iij.c.fi. Nã lex cepit a deo in paradiso,& ideo dicitur donum dei, & dogma prudentum, vt l.j.ff.de legi.vnde Panor.in c.j.de iura.calum.dicit q̃ sicut lex canonica potest dici partim positiua & partim diuina, quia in parte subijcitur ethice & partim theologie.,Idem dici debet de legibus ciuilibus, habito respectu ad causam efficientem immediatam, licet respectu causæ immediate efficientis dican.

© SCD - Université de Poitiers

tur diuinitus per ora principum promulga te dicto capi, quo in re. & dicta l. fina. ergo saltem intuitu cause a qua sic emanarunt,
11 debent allegari posse. †Quinto quia hoc etiam videtur perutile quia cum omnis homo sit subditus legibus, ergo adducta lege quisquis facilius obtemperabit veritati, & hoc propter timorem pœne, quoniam legi standum est c. de capitulis. cum quatuor capitulis seq. x. dist. Et hoc etiam in foro conscientie, vt no. Bal. & doct. in c. quæ in eccle siarum. extra de constitu. do. Abb. in proœ. decre. Pet. de Anch. in consi. xxj. incip. videtur prima facie dicendum. per loã. An. in c. ij. de verbo. signi. in vj. per beatum Tho. ij. ij. xcvj. q. & per Bald. in c. in omni. de test. vbi eleganter dicit quod ideo in foro conscientie leges sunt seruande, quia alias sequeretur ꝓ omnis legum forma & subtilitas duceret ad inferos, & scienria legũ esset magis damnata quam maleficiũ. Et pulcherrime per Fede. de senis, consil. suo xxj. vbi etiam multis rationibus comprobat ꝓ quis tenetur magis sequi dispositionem legis quam conscientiam eius. pro quo vltimo bene faciunt ẽt quæ not. in l. illicitas §. veritas. ff. de offi. præsi. & per Pan. de Cast. consi. ccxcvj. in j. parte nouorũ. & dicit glo. in cle. ad nostram. in verbo. tetunare. de hęre. & ibi do. Card. & Imo. in rubr. de cõsti. col. vj. Abb. in c. solute. in ij. colum. de ma. & obe. & in c. omnis anima. de cens. ꝓ nõ est aliquis adeo bonus vel perfectus, qui non
12 subsit legi. † Et sic ex hac conclusione, quæ fundatur super vtili, debent leges sic posse allegari. & pro qua optime facit tex. in c. vt cõmissi. circa fi. de hære. in vj. vbi iubetur iurisperitos debere ab inquisitoribus auocari, vt eorum processibus assistant. & recte factum, quia legiste sunt tractatores maleficiorum, & leges etiam tractant de maleficijs, vt C. de maleff. & mathe. per totũ. & C. de pag. & eorum temp. & sacrifi. & C. de thesau. l. j. lib. x. & alibi sæpe. Et sic patet, contraria non habere obstare. Et maxime primum argumentum, dum dicitur, vanam esse hanc allegationem legum, quia immo patet ꝓ est vtilis & non vana. Nec obst. text. in d. c. quoniam cum concor. quia illa iura loquũtur in casu diuerso, quoniã aliud est querere, nunquid imperator possit se intromittere in causis spiritualibus prout loquuntur illa iura, aliud, nunquid leges possint induci in theologicis quæstionibus, & diuinis, prout dicit quæstio nostra. Et propterea do. Abb. in c. inter illa. in primo no. de immu. eccl. quicquid dixerit glo. in d. c. quoniam dicit ꝓ etiam vbi non deficit canon, potest lex allegari, per illũ tex. & probat bonus text. x. dist. c. j. vbi dicitur leges imperatorum non esse omnino eruẽdas, cũ eis sæpe ecclesia vtitur contra hæreticos, & sæpe contra tyrãnos, & per eas cõtra quoscunque prauos defenditur. concor. ea. dist. c. si in adiutoriũ. vbi dicitur, & sunt verba Augu. si in adiutoriũ vestrũ terreni imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. Nam fecit hoc Pau. & concor. tex. vbi glo. in c. j. extra de ope. no. nunc. & xxxix. dist. c. j. in versi. vt eorũ cautela ecclesie seruentur indemnes, & sic videmus ꝓ etiã prędicatores in prædicationibus, & Theologi
13 in suis scriptis allegãt leges, & bene. †Nõ ob. secundum, quia vt etiam est dictum, per alias scientias inferiores potest ius sacrarũ scripturarum adiuuari & declarari, ergo tãto magis per leges quarum scientia est sublimior. Et facit quia etiã Christus, cuius actio est nostra instructio, de confe. dist. j. sollennitates per exempla rerum humanarum & terrestrium, declarabat altissima, & quę de sursum sunt, vt in euangelijs. Prętereа, vt dicit Philosophus. j. Physicorum. innata est nobis in via cognoscendi ab imperfectioribus. Nec ob. quod dicitur de. c. non magno. & c. super specul. quia hęc scientia, vt ibidem notatur, non est omnino religiosis interdicta, sed causatiue, scilicet vt magis theologie studium amplectentur, vt dilatato sui tentorij loco, funiculos suos faciat lõgiores, attamen cum licẽtia leges addiscũt, & quas dedicerunt possunt docere, & allegare, & sic fit. Non ob. tertium, quia immo ius ciuile vel canonicũ est scienti, patet ex pluribus. Et primo per text. in proœ. ff. circa princi. in verbo, professores legitime scientie constitutos, & ibi, prima vestigia cuiusque scientie mediocriter tradentes. & in iiij. colum. ibi, & hi qui rudes adhuc legitime scientie capescende aspirant. & in pe. colum. ibi, nihil legitime scientie eius deerit. & ibi, hæc sola scientia finem habet mirabi
14 lem. †Secundo per text. in l. j. ff. de iusti. & iur §. j. ibi, ius est ars boni & equi. & ibi, equi & iniqui notitiam profitemur, & ibi, equum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes. Nam si ius est ars. vt ibi. & concordat tex. in proœ. ff. col. pe. ibi, nulla euenit arte, ergo est cognitio quia vt dicit Philosophus. j. Posteriorum. omnis ar. & doctrina fit ex præexistenti cognitione sicut contingit in iure, cum in eo distingua-

© SCD - Université de Poitiers

mus æquum ab iniquo, sed distinctio nõ potest fieri sine cognitione. Nec hic potest capi ars pro habitu factiuo, si prædicta considerentur, quinimmo dicta verba ostendũt, vt accipiatur pro habitu scientifico, & per demõstrationes acquisito. Ostenditur etiã, quia leges habent rationem & causam vt subijciam. Et potest adduci tex. cum glo. in l. j. C. de stud. lib. xj. dum iuriperiti. & medici dicuntur esse Philosophi, & viri pro-
15 fundioris scientie & doctrine. † Tertio quia leges habent rationem & causam, & ideo eam doctores, & præsertim legentes, semper inuestigant querentes de ratione dubitandi, item de ratione decidendi, de ratione dubitandi, quia lex nõ fit nisi in casu dubio, l. labeo. ff. de carbo. edi. l. antiquæ. C. de furt. In claris enim non est opus laborare. ff. de verbo. obig. l. continuus. §. illud. Item quia de singulis dubitare non est inutile, vt in prædicamentis Aristo. & per glo. in l. iij. C. de fum. tri. & fid. catho. de ratione decidendi, vt intelligatur q̃ est cum ratione facta, sicuti esse deber. iij. dist. c. erit autẽ lex. & sic multis alijs omissis, ex his constat ius ciuile esse scientiam, & veram ex rationi-
16 bus & demõstrationibus. † Constat etiã quia non solum est scientia practica sed etiã speculatiua, quoniam oportet prudentẽ iure soluere nodos, quæstiones & controuersias, quæ nunquam etiam cõringerũt, quod non potest fieri nisi per subtiles indagationes, & per speculationẽ. Quo fit vt quia subtiliter indagandum est & procedendũ per argumenta, rationes, & similia, & alijs varijs modis, secundum regulas iuris, quas decet habere notas, quod detestandi sunt illi qui tant ummodo, vt sunt multi, qui vtuntur temeritate pro scientia contra tex. in l. quisquis. C. de postu. vel qui tantummodo vadunt per repertoria, & qui nihil volẽtes a seipsis excogitare, timẽt cõsulere vel pronuntiare, qm̃ id a doctoribus non reperiunt factum. & hoc licet adsit bona ratio vel bonum simile sed male, quia vt etiam inquit Pau. de Cast. in l. clodius. ff. de acqui. hære. pernitiosus est talis timor, & miserrimus est talis intellectus, qualiter enim scitia legalis fuisset augmentata, si ita fecissent antiqui, quia noluissent cõsulere, nisi vbi reperiunt esset ita a doctoribus determinatum. & concordat q̃ dicit Boetius de disciplina scholastica, vbi etiam ipse dicit, miserrimi ingenij est, nolle nisi inuentis vti. Et propterea rationibus imitendum est, quoniam vt dicit text, in l. ij. §. sed quia, C. de vete, iure enuncle. & in proœ. sexti natura semper nouas deproperat ædere formas, & q̃ de nouo emergunt nouo indigent auxilio. l. di-
17 uus. ff. de restitu. in integ. † Item quia cũ plura sint negotia quam vocabula, vt l. natura. ff. de prescrip. verb. non possunt omnes articuli ligislatim decidi, sed debet procedi per rationes similia, vt l. non possunt. ff. de leg. Et sic patet etiam non habere obstare, quod habetur per Philosophum in j. Metaphisice. vbi dicit, q̃ scientes quorum scientie non sunt ad vsum, sunt nobiliores illis, quorum scientie tant ad vsum, quoniã illud dictum non debet intelligi de tali scẽtia quę est speculatiua, & practica. Aliter dicerem us etiam theologiam vel medicinam quas theologi & medici summe extollunt, non esse scientias nobiliores, cum sint etiã ad vsum, vt patet. Accedat quia est etiam scientia quæ nedum versatur circa mores, sed etiam circa ea quæ sunt ad diuini iuris vsum, vt supra est tactum, & etiam dicam
18 infra. † Est etiam certissima scitia, quia habet finẽ quem non habent alie scientie, vt in proœ. ff. col. pe. habetq̃ certissimas rationes, causas & demonstrationes, vt peritis notum est, sed vt dicit Philosophus in, proœmio de anima, vna scientia dr̃ nobilior altera, vel subiecto nobiliori, vel quia est certior, vel propter virtũ q̃ mul. Est ergo scitia nobilis & honore digna, quod ab effectu ẽt demonstratur, quia per eam homines fiunt nobiles, vt habetur in l. ij. §. fina. ff. de excusa. tut. l. prouidendum. C. de postu. per Bar. Bal. & doc. in proœ. C. per Bar. in j. consti. ff col. iij, & in j. consti. C. §. hæc quoque. per do. Alex. consi. xv. col. pe. & cõsi. xviij. colum. fi. in fi. in j. volu. & consi. xciiij. colũ. ij. ver. sed ita, eo. volu. & per Fely. in c. quãto. de magi. Et propterea, vt per doct. ibi, infamis & iudæus non possunt doctorari, & bonus tex. in l. fi, in versic. quive magisterie potestatis sudoribus clarus factus est. C. vbi
19 sena. vel clarif. † Item quia doctores iuris priuilegiantur in multis, vt per doct. in varijs locis, & no. do. Alex. in l. centurio. circa prin. ff. de vulga. & pupi. & per domi. And. Siculum in consi. lvij. incipi. scribitur apud Iob. in ij. parte. & per domi. Paridẽ puteũ, in tractatu suo syndicatus, in, §. doctor. & seq. & in. §. mandauit rex. nam in eis versatur publica vtilitas, vt l. j. & ibi gloss. C. de stud. lib. vt. Barto. & alij in l. j. ff. iol. mat. & per Cy. in l. j. C. de iur. & fact. ignoran. Probatur etiam quia vt dicit do. Azo. in proœ. institu. scientia ciuilis facit professores eius

© SCD - Université de Poitiers

in orbem terrarum solenniter principari, & sedere in aula imperiali. Et propterea refert Ange. de Perusio, in l. cum salutatus. C. de senten. pas. quod licet Papa recipiat omnes ad osculum pedis, tamen Vrbanus Pa-
20 pa recipit eum ad osculum pacis. † Vnde ex istis & multis alijs quæ adduci possent, merito iure inferri potest, ꝗ tanꝗ pecudes detestandi sunt, qui de facili & lubrico lingue doctores iuris contemnunt, & quod similiter pessime faciunt, qui volentes violare priuilegia doctorum prout sepe istis temporibus heri conatum est, faciunt hospitia militum in domibus eorum, quia hoc cedit dedecori tante dignitatis. & contra tex. expressum in l. ij. vbi etiã glo. C. de mune. patri. lib. x. Item etiam contra cõsuetũ, & cum lesione publice vtilitatis, & propterea dicit Paris de puteo, in dicto. §. doctor. quod officialis faciens hoc meretur syndicari. & ita dicit factum contra quendam potestatẽ de Theano, qui voluit milites hospitari in domibus cuiusdam doctoris. super hoc tamen est prouisum per illustres præsides, &
21 regios senatores. † Demonstratur etiam ratione exercitij, quia versantur doctores circa diuina, circa cõe, & circa ea quæ studet ciuitas & princeps, & circa alia optima. vt de Magnifici viri appellari debent, quia & sic vertantes Magnificos viros appellat Philosophus, quarto Ethico. & ita ẽt eos appellat tex. j. consti. C. & in proœ institu. sunt in. doctores iuris, optimi in ciue & rei publice ministri inquit text. in l. prima. §. discipuli. & . §. fina. ff. de origi. iur. & dicit tex. in l. ad vocati. C. de aduoca. diuer. iudi. hi qui dirimunt ambigua facta causarũ, sueꝗ defensionis iuribus in rebus sæpe publicis ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant, non minus prouident humano generi, quam si pregijs ac vulneribus, patriam parentesque saluarent. Nec enim solos, nostro imperio militare credimus, illos qui gladijs ac toracibus nituntur, sed etiam aduocati militant. Nam patroni causarum, qui gloriose vocis cõsiũ munimine, laborantium spem vitam
22 & posteros defendunt. † Est ergo scientia nobilissima, iuris ciuilis scientia, cũ & ex ea fiant nobilissimi eius professores, vt supra & quia nemo dat quod non habet j. q. vij. c. daibertũ. de iure patronatus, quod aũt. instit. de libe. in prin. per glo. Immo est admirabilis & diuina, quũ dicat tex. in l. ij. circa principio. C. de vete. iure enucle. Nihil in legibus neqꝗ contrarium neque idem, neque simile inuenitur, vt ne gemine leges pro singulis rebus posite appareant, ꝗ quidem cœlestis prouidentie peculiare fuit & humane imbecillitati nullo modo possibile. & probatur, quia est diuinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atqꝗ iniusti scientia, authore Chrysippo, vt l. iustitia. ff. de iustit. & iur. & insti. eod. titu. in princi. Et a diffinitione non est recedendum, quia secundum Philosophum. vij. Metaphi. diffinitio est sermo indicans quid est esse rei per essentialia. & secundum Bal. in rub. C. qui admiti. al legãtem Boet. ũ. diffinitio essentiam rei claudit, & allusio siue Ethimologia intelligentiam rei. Et propterea Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ libe. dicit ꝗ illud dicitur in esse quod
23 constat ex suo diffinito. † Quinimmo est sapientia secundum iurisconsultum in l. j. §. proinde. ff. de varijs & extraordi. cog. qui dicit ꝗ sanctissima res est ciuilis sapientia. & facit quia secundum beatum Tho. ij. ij. q. j. arti. ij. de dono scientie. cognitio diuinarũ rerum vocatur sapientia, cognitio vero humanarum rerum vocatur scientia, sed cognitio legalis est huiusmodi per iura allegata. & bo. tex. in l. j. C. de vete. iure enu. vbi dicit tex. Nihil tam studiosum in omnibus rebus inuentur, quam legũ authoritas, quæ & diuinas & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatem expellit. & sic sapientia, quomam vt dicit glo. in d. §. proinde. ciuilis scientia est sanctissima quo ad animã, & firmissima quo ad mundum. Et dicit Philosophus ad Alexandrum sapientia est conseruatiua anime, sicut sanitas corporis, sed hæc scientia est huiusmodi, quia facit homines virtuosos, dirigens eos in deum, tollens lites, rixas, controuersias, & talia ex quibus solẽt sequi homicidia & omnia alia multa, ergo est conseruatiua anime & corporis, & sic sanctissima quo ad animam, & firmissima quo ad mundum, & sic consequẽter est
24 sapientia. † Corroboratur, quia seipsum regere est summa sapiẽtia, vt per Philosophũ. de regi. princ. sed hęc scientia nedum docet seipsum regere, sed etiam ciuitates, prouincias, & omnem orbem terrarum, vt patet. & dicit text. in authen. vt omnes obe. iudi. prouin. sine ea nihil factum est. & est præcipua aliarum, quum per eã reguntur omnia. Et probatur, qa decet iure consultũ habere docẽdi peritiã, dicẽdi facundiã, disserẽdi copiã, interpretãdi subtilitatẽ, solertiã, fidẽ, bonos mores, & laudabilẽ vitã. C. de profes. q in vrbe cõstan. l. j. li. xij. magistros. C. de profes. & med. lib. x. & in ꝓœmio instit. §. cũ ꝗ. quinimmo debet ẽt alios precellere moribus

© SCD - Université de Poitiers

& scientia, vt in illa l. magistros. nec immeritо, quia doctores sunt ad aliorum eruditiones c. super specula. de magi. & dicit tex. in c. gloriosus in sanctis suis. de reliq. & vene. sanc. ꝙ sunt luminose candele ardentes super cãdelabrũ posite, quæ in vniuersum corpus orbis terrarum, tenebris profugatis, veluti sidus irradiat matutinum, & tex. in d. c. super specula. dicit ꝙ fulgent veluti splendor firmamenti, & veluti stelle sunt in eternitates perpetuas permansure. & tex. in ca. multi. de pœni. dist. ij. ꝙ sunt radij solis. & probat tex. in l. si arborem. §. si communem in verbo, locus opacus, quontã sole cœpit esse plenus. ff. de ser. vrb. præd. cum ibi no.

25 per Ange. †Ad idem quia est dogma omnium sapiẽtum vt dicit tex. in l. ij. ff. de leg. & vera Philosophia & non simulata, vt l. i. ff. de iust. & iure, ergo est sapiẽtia, & ita dici debet, quoniam peritis in arte est standũ, vt dixi supra & est bona glo. in. distin. cap. veterum. & facit tex. in. §. responsa prudentũ, insti. de iure natu. gen. vel ciuili, & quia etiam leges, & sic ipsorum iurisconsultorũ verba, a romana ecclesia, cui, vt dicit xxij. distin. cap. j. iura terreni & cœlestis imperij sunt commissa, sunt approbata. Non ob. quod legiste vel canoniste non habent modum arguendi quia est falsum, & patet, quia etiam esto quod non habeant eum modum quẽ habent dialectici vel aliarum scientiarum professores, hoc non expedit dummodo habeant modum scientificũ & concludẽtem, ficut habent. quia secundũ Spe. in titu. de aduo. §. nunc de exordijs. verficu. quid si aliter. quælibet scientia habet diuersa genera loquendi, intãtum ꝙ proprius modus loquendi in vna scientia, est absurdus in alia, & sunt verba Augu. in c. locutio. xxxviij. dist. & dicit Philosophus primo posteriorũ,

26 †vnaqueque scientia habet suas proprias imaginationes, rationes, ac disputationes, & bene, quia locutiones habent esse secũdum subiectam materiam l. si vno. C. loc. & secũdum Philosophum primo Ethycorum. tunc perfecte enunciamus, cum secundũ subiectã materiam loquimur, de quo etiam per Bal. in l. data opera. circa medium. C. qui accu. non pos. Et ideo indigne dicitur legistam vel canonistam non habere modũ arguẽdi, licet non logice loquatur, vel secundũ aliũ modum. Nam vt inquit tex. in c. indignum. & in c. ecclesiastica. xvtij. dist. canones non sunt restringendi sub regulis donati, nec ẽt ociosis Philosophorũ scholis. & facit quia legiste sunt reales loquutores, & rebus & nõ verbis intendentes quia non verbis sed rebus leges imponuntur l. ij. C. com. de leg. c. commissi de elec. lib. vj & ideo Bal. in l. veteris. C. de contrahẽ. & cõmit. stipu. dicit ꝙ leges sunt vere philosophie legales, & nõ dialectice, & ponderit ad hoc illum text. & concordant verba Io. An. in regula, infamibus. de reg. iur. in vj. qui dicit, absit ꝙ per sophisticationes verborum naturam immutemus, & ideo secundum eum in c. j. de confes. in vj. ex mente Dy sunt ad Alexandrũ,

27 †Non artem bene loquendi discimus, nec facundie oratorum rhetoricq; operam damus, cuius officium est falsitatis sermonibus figmentare mendacia, & innocentie fidem conferre crimi nibus, ac parricidij reos assignare pijssimos, qui dum putant se aliene laudis fructum per iniquam victoriam rapuisse, nesciunt munimentum suæ conscientie perdidisse. pro quo facit tex. in c. sedulo xvtij. dist. qui præclarissime ad propositum loquendo dicit. Cordi casto linguam exercitatam conferre non audeant & putẽt proponendas esse verbis sententias, sicut præponitur animus corpori, debeticq; veriores ꝙ dissertiores audire sermones, sicut prudẽtiores quam formosiores amicos habere.

Similiter non obst. ꝙ legiste vel canoniste non cognoscunt per causas, quia etiam

28 ex supradictis oppositũ probatũ est. †Quinimmo ratio legis dicitur anima legis l. qd dictum. ff. de pac. & strictius est obseruantia quam ipsa lex secundum Bal. in l. quicunq; C. de ser. fugi. & in l. non dubium. in v. colli. C. de leg. & per eundem in l. si quis seruo. C. de fur. vbi dicit qd ratio est sicut anima, & verba sunt sicut superficies. & in d. l. non dubium, dicit quod est spiritus vivificans legem, omne dictum & factum faciens ratum & firmum. & habetur per do. Abba. in consi. j. in j. volu. Et dicit Bal. in l. nemo. in prin. C. de senten. & interlo. omni. iud. quod ideo francigene tantummodo allegant rationẽ, & dicunt sic est ratio legis, non autem dicunt, sic est lex, vel lex sic dicit. Sed concesso etiam ꝙ simpliciter allegetur lex, vel dicatur sic lex dicit prout fit, quod ad rem, cum talis allegatio non est sine ratione, cum lex contineat rationem, & fit ratione facta quo fit ꝙ allegata lege, etiam ratio legis habetur pro allegata. Nam & idem fit de dictis philosophi, quia eius dictis simpliciter adductis philosophantes acquiescunt. quod non est, nisi quod continẽt rationem vel causam. Sicuti etiam de dictis Pythagore refert Boetius in princi, suæ arithme

© SCD - Université de Poitiers

tice, qui inquit, ꝙ sufficiebat dici sic Pythagoras dicit. & ad propositum ẽt dicit Bal. in c. ad hæc. in vj. colũ. de pace iur. fir. ꝙ leges non allegantur in curijs regum pro authoritate, sed pro ratione. Breuitatis causa etiã hoc fit, quoniam gaudent breuitate moderni, vt inquit glo. in l. j. ff. ꝙ mer. cau. & facit text. in l. ampliorem. §. in refutatorijs. C. de
29 appel. † Non obstat ꝙ leges non amant subtilitates, quia non est verum, in quantum tractatur de interpretatione iurium, vel de enucleatione quæstionum, & ad veritatem eliciendam, sed ne subtilitatibus fiant decepciones, peruertantur vera & recta iudicia, iniquitates equitati præferentes, in quo genere boni & equi, vt inquit tex. in l. si seruũ. §. de illo. ff. de verb. ob. plerunq; sub authoritate iuris sciẽtie perniniose erratur, secus, & hoc est de quo proprie loquunt iura contraria, & id quod dicunt leges subtilitates non amare, quia est verum eas non amare, inquantum tendunt ad decipiendum, vt ẽt declarat Pau. in c. dilecti, ffiij. in ij. col. de iu. vbi latius per eum, quę subtilitates sint attẽdende & quæ non, & aliquid per R'o. consi. cc). inci. omnipotentis Dei postulato suffragio, in proposita consultatione. Et probat tex. in c. si cupis. xvj. q. j. qui dicit habeo simplicitatem columbe, ne cuiquam machineris dolos, serpentis astutiam, ne aliorum sup
30 planteris insidijs. † Non obst. ꝙ lex sit voluntaria, quia est falsum, vt ex prædictis cõstat. Nec ẽt sola voluntas principis facit legẽ, quia immo debet esse regulata ratione. Nam & voluntas eius subiacet regule rationis, est enim animal politicũ, ratione & mortale secundũ Bal. in l. ij. C. de serui. & aqua. & ideo non potest iniquum statuere, vt inquiunt d. Abb. & scribentes de consti. c. j. & per beatum Tho. ij. ij. q. ix. arti. vj. & secundum Ange. in consi. suo c. incip. sanctissima. in iiij. col. opinioni eius non est standum, si contraria sentẽtia est rationibus melioribus comprobata. alleg. tex. in l. emilius. ff. de mino. & multa dicit Par. de Puteo in tract. suo syndica. in c j. & ij. ꝙ non licet principibus nec regibus in aliquo excedere, nec quicq̃ facere, quod nõ conueniat probatissimo ac sapientissimo viro, & si aliter faciũt nõ sunt principes nec reges, & eis obediendum nõ est, vt ibi latissime per eum, de quo etiã per Ioan. And. in c. j. de homic. lib. vj. post Hosti.
31 ibidem, vbi dicunt † quod proprium principis est iustitiã exercere, & si deficit in hoc, auferretur ei nomen boni & religiosi principis, & si carebit nomine, carebit & re, C. de ferijs l. a nullo. C. de nup. l. imperialis. §. j. & de verb. sig. c. nam & ego. Et concordat, quia rex dicitur a gerẽdo. vnde debet regere, & non regi. ff. de leg. l. ff. alias non est rex secundum Bal. in l. non ambigitur. post Cy. ff. de legi. & in l. post susceptum. ff. de excusatito. & idem de imperatore, per Bal. in titu. de pace constã. in fi. et per And. de Iser. in ti. qui. mo. feu. amit. §. similiter si dũm vbi expresse dicit, quod male versantes in regno sunt priuandi regno. Et propterea nõ est dicendum, quod sola voluntas principis faciat legem, quia immo decernit secundum rationem & regulas legis & rationis. Pro quo facit, quia et ipse attestatur se velle legibus uiuere l. digna vox. C. de legib. l. ex imperfe-
32 cto. C. de test. cum concor. † & ordinatũ est, eius voluntatem vel rescriptum cum iniuria alterius non esse exequẽdum, immo esse nullum & irritum. C. de præci. impe. offe. l. quotis. et l. nec damnosa. C. vnde vi. l. authoritatem. & ff. ne quid in loco publi. l. j. §. merito. & C. de emanci. lib. nec auus. cum concor. & facit tex. in cle. pastoralis. de re iudi. vbi sententia principis, quia contra ius fuerunt cassate, & annullate, & merito, quia vt inquit Pau. de Ca. in consi. lxx. inci. In Christi nomine, quia frustra disputaretur. in ij. parte, secundum stampam nouam. vbi etiã consuluit contra quandam sniam principis, quia constitutio regni monarchia est de iure gentium, ergo nõ debet contra illud posse, & sic debet esse eius lex omnino cõis rationabilis & honesta, vt in d. c. erit aũt lex. & xxiij. q. iiij. c. si ecclesia. in fi. & cõcordat tex. in authen. de instru. cautela & fide. ibi, quia igitur imperiũ propterea Deus de cœlo constituit, vt difficilibus imponat q̃ apud eum sunt bona, & leges aptet secundum naturæ varietatem. & Paulo inferius. & dare in cõe subiectis quos Deus nobis tradidit prius, & paulatim semper adijciet. & tex. in auth. vt nõ luxurientur contra naturam in
33 princ. ibi, † quia omne nobis est studium & oratio, vt & crediti nobis a dño Deo, bene viuant, & eius inueniant placationẽ, & tex. in auth. de priu. dotis in prin. vbi dicit, vnã nobis esse in omni nostre reipubli. & imperij vita, in deo spem credimus, scientes quia hæc nobis & animę & imperij dat salutem, vnde & legislationes nostras inde pendere cõpetit, & in eam respicere, & hoc eis principium esse et medium & terminum. Nec habet obstare allegata l. prospexit. ff. qui & a quibus. quia secundum Bald. in d. l. si quis seruo, immo lex illa quo ad Vlpianum con

© SCD - Université de Poitiers

ditorem eius, dicitur habere rationem, & eam Bal. aperit ibi, & idem Bal. in l. j. C. quę sit longa consue. refert & commemorat Felyn. in c. si qñ. in vij. col. de rescrip. in versic. circa rationem legis. Et potest adduci quod dicit idem Bald. in rubri. de constitu. col. ij.

34 vbi dicit † quod lex satis potest dicit rationabilis eo ipso quod non reperitur prohibita, licet non possit demonstrari ratio eius, p gl. singu. in l. j §. scientiam. in verbo, prętor ratus. ff. de postulan. & per ea quæ not. Archidia. vtij. dist. frustra. vbi dicit idem de cõsuetudine, vt possit dici rationabilis, ex quo non obuiat canonicis institutis, de quo vlt mo habetur etiam per Bal. in c. cum venissent. de eo qui mit. in pos. colũ. iij. vbi secundum eum, consuetudo in dubio debet præsumi laudabilis, & bona, ex quo nõ reperit prohibita, et placet ciuibus, quia quod eis placet, generat concordiam, quæ est ciuitatibus vtilissima. Non ob. quod sit formidine permixta qa immo est firma & certa, cum sit ratione facta, quæ vt est dictũ facit omne dictum ratum & firmum, vt per Bal. in l. non dubium. C. de legi. et probat in l. solam. C. de restib. cum ibi no. in authen. de hære. & fal. §. it vero. coll. j. in auth. de sanctis. epi §. j. & in auth. de testi. §. & licet. cum

35 concor. † præterea philosophicum est respõdere per verbum dubitantium, vt per verbum forte, vt inquit gl. in l. cum res §. sed si stichum ff. de lega. j. Præterea leges quibus vtimur sunt approbate, quia quæ vtse sunt rationabiles vel bone fuerunt approbate, ergo verborum qualitas non habet vitiare siue nocere. Illud aũt qp nõ sint leges passim necessarie, & qp vbiq; non seruantur, similiter nõ habet obstare, quia nõ sequitur, ergo nõ sunt scientifice & bone. Nã & alie sententie qbus nõ seruentur vbiq;, tamen ex hoc non sunt minus verę bonę ac perfecte. Nec attẽditur id quod fit, sed id qp fieri debet l. sed licet. ff. de offi. præsid. sed leges deberent vbiq; seruari. l. leges sacratissime. de legi. et no. gl. in d. c. super specu. omnis enim anima est submissa imperatori, quia est dominus totius mũdi. l. deprecatio. ff. ad l. rho. de actu & vij. q. j. in apibus. ergo &c. & fac quia vt dicit gl. in cle. ad nostrã. in versi. etiam are. de hære. oĩs etiam quantumcunq; iustus subest legi, licet nõ exercitio eius. & n d Abba. in c. omnis anima. de censi. & in d .rex pac ficus & sentit Philosophus. x. Ethicorum, qui dicit qp non tantum propter uue res sed etiã propter senes facta est lex.

36 † Nec ob. quod sit variabilis siue mutabilis, quia hoc etiam simpliciter dictum est falsum. Nã qtũ attinet ad ius naturale vel gentium, hoc patet insti. de iur. natu. gẽ. vel ciui. versi. sed naturalia. quia illud est immutabile. qtum autẽ ad ius diuinum, idem, vt ibi, & in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. qtum vero ad ius, quia ius nostrum est tripartite collectum, vt in. §. fi. instit. eo. dicit quod licet immutetur aliqua constitutio, nõ tamẽ scientia iuris immutatur, quum talis immutatio fiat secundum regulas iuris, quæ volũt sic fieri, necessitate vel vtilitate sic exigẽte. c. non debet. de confan. & affi. lex enim debet deseruire tempori xxxiij. dist. c. fraternitatis. & iiij. dist. c. erit autem lex & quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio. l. de etate. §. cauta. ff. de interro. act. & ideo ẽt Deus omnipotens ex his quę in testamento veteri statuerat, nõnulla mutauit, vt d. c. nõ debet ob qp d. Panor. in d. c. non debet etiã ipse dicit quod licet scientiam sit de incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, vt habetur primo posteriorum, nõ tamen expedit vt detrahatur sciẽtię iuris, quasi non sit scientia, ex eo quod immutetur in aliquo quia omnino est scientia, rationibus de quibus ibi per eum. Pro quo factum etiã quæ no. per eundẽ in c. ij. in pœ. col. in versi. sed reducendo ad concordiã. extra de proba. & per eundem in c. fi. in v. col. de cõsue. vbi secundum eum ex causa potest induci consuetudo antiqua damnata, & etiam heri statutum contra canonem, quia hoc fit ex mente legis, quæ est ipsa lex. Et facit, quia secundum veritatem temporum & locorũ, etiam remedia & canones medicorum expedit immutari, & tamen immutatio eorũ, quia fit canonibus medicine sic distantibus, non arguit defectum, sed potius bonitatem & scientiam, ergo idem in iure nostro dicẽdum est, quia quod medicamenta morbis, hoc exhibent iura negotijs, vt in auth. hæc constitutio innouat constitutionem in prin.

37 † Non obstat similiter quod non sit omnibus casibus prouidens, quoniam etiam hoc est falsum, quia immo lege, ratione legis, vel simili possunt omnia decidi, vt dixi supra & facit tex. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tuto. & in c. secundo requiris. in fi. de appel. & vbi sub authoritate legis potest ẽt allegari ratio naturalis, ratione legis vel simili deficiente. & no. glo. in c. consuetudo. j. distin. & facit optime tex. in d. c. de quibus. xx. dist. vbi ponens ad quos sit recurrẽdum cum sacrosanctæ scripturæ authoritas non occurrit, dicit etiam ad exẽpla esse recurrẽ-

© SCD - Université de Poitiers

dum. Et quia ita fit seu fieri potest, igitur dixi scientiam istam esse speculatiuā scientiam, & habere suos modos, & rationes arguendi et decidendi, & sic constat ꝙ non est enim verum, ꝙ sit impossibile, ꝙ lex vniuersaliter verum dicat, cum sit vtile, oppositum legis in aliquo casu obseruari, qm̄ immo tali casu oppositi, lex quantumcunq; generalis recipit restrictionem, vel iure vtilitatis, vel necessitatis, vel cōgruentie vel verisimilitudinis, vel honestatis, vel alijs de cautis, prout expedit, & hoc omnino ex p̄cepto legum, quę mandant sic fieri restrictionem, vt l. cūctos populos. cum ibi plene no. C. de sum. tri. & fid. catho. in l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. l. vt gradatim. ff. de mune. & hono. in l. ti. §. in compu. C. de iure deli. in l. serui nostri. C. de noxali. in l. nec auus ff. de eman. liber. in l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco pub. cum alijs concor. & in locis alijs no

38 tis. † Ad ista duo, vltimo loco obiecta, respondeo ꝙ immo ēt ad peritos iuris debet haberi recursus, vt patet in d. c. vt cōmissi. de hære. in vj. & c. ff. eo. ti. Præterea vt dicit gl. in d. c. de quibus. seniores dicūtur sapientes. viij. dist. c. porro. sed doctores sunt sapiē tes, vt supra probatum est ergo &c. Et sic his contingenter dictis, remanet hæc j. q. absoluta, licet taliter qualiter, sed omnia sint dicta ad honorem Dei, a quo profluunt ipse leges. Ad cuius laudem accedo nunc ad aliā quæstionem, in qua consimilem ordinē obseruans, dico ex multis videri in j. cōsideratione dicendum dictas mulieres deferri ad dictum ludum realiter ac vere, non aūt ima-

39 ginarie, vel per illusionē. † Et primo per confessionem earū, quæ confessio in crimine heresis vī attendenda, secundum Bal. in l. non dicam rapere. in j. col. C. de epi. & cle. & in cōfessum nulle partes sunt iudicis nisi in condemnando l. proinde. ff. ad l. Aquil. & dixit Magister veritatis dñs Iesus, tu dixisti, & dicit Ouidius. Non est confessi causa tuenda rei. Secundo quia experientia, q̄ (vt habetur j. Met. ph.) est rerum magistra, ac singularium cognitio, & no. in c. cū sit. de elec. & facit c. cupientes. in prin. eo. ti. in vj. & c. statutum. de rescrip. hoc multis sic asserentibus fuit visum & cognitū, ergo sic credendum est. c. in nomine dñi. de testi. & in l. vbi numerus. eo. tit. Et faciunt quæ habētur in c. cū oporteat. de accu. & in l. de mino. §. tormenta. ff. de quæst. vbi fama publi. facit

40 fidem. † Tertio quia hoc non est impossibile demoni, cum ēt portauerit creatorem in pinaculo templi, & super montem, ergo nō debet et cui ꝙ plus est licet, ꝙ minus est non licere, vt in regula, non debet, de regul. iur. Immo concessa hac possibilitate, & quę videtur cōcedenda, quam ēt alias personas portasse vī, quia vt dicit Philosophus in j. de anima. & Bal. in l. conuenticulum. col. fi. C. de epis & cle. Accidentia magnam partē conferunt ad cognoscendum quod quid est. Videtur etiam cōcedendus actus istius delationis, & maxime contuncia eorum confessione iurata. Quarto per argumentū a verosimili, quia si diabolus nititur adorari, vt Deus, cum etiā voluerit adorari a creatore, Matthæi iv. c. & habetur in c. nec mirum. xxvj q. v. col. iij. verti. ad hæc enim, confingarq; ea quæ in herent personis, per quas fallere nititur, vt ibidē. Et iste mulieres dicunt se ire ad talem ludum delectationis gratia, & se ibidem adorare demonem, ergo verisimiliter credendum est ipsum demonem eas portare ad ipsum ludum vere & realiter, ut etiam vere & realiter adoretur. Nam & a Saule Rege volui adorari in vigilijs, vt dicit tex. in d. c. nec mirum, & idem a creatore. Item quia nititur facere vt Deus, argumentum enim a verisimili est bonum text. est in l. si extraneus. ff. de condit. ob cau. & in l. lucius. §. titio. ff. de libe. & postlium. in l.

41 ff. C. de hære. instit. † Quinto ex similitudine rationis, quia si Deus etiam multa alia permittit contingere ob artem demonis, vt probentur audientes quasi deuotione & fide sunt erga eum, vt habetur in d. c. nec mirum, circa fi. ergo eadem ratione credēdum est quod etiam permittat talem declarationem, vt sic etiam per hoc non probentur hæc audientes, quasi deuotione & fide sunt erga eum. quod non contingeret si talis delatio non esset realis sed illusoria, quoniam nullus tentatus ire ad talem ludum verisimiliter consentiret se ad illum duci vel deferri, quinimmo quæ de eo dicuntur, veluti falsa spernerentur. Sexto quia hæc opinio videtur probabilior, cum sit affirmatiua, quoniam dicere oppositum est negare, & qui negat nihil ponit. Negatiua enim est non ens & sic improbabilis quia non potest directo sensui subiacere. Entium enim sunt sensus, non autem non entium, secundum Philosophum secundo de anima, & Bald. in l. secunda in fin. C. de erro. aduoc. & ideo dicit glos. in l. diem proferre. ff. de arbit. quod creditur magis duobus affirmantibus quam decem negantibus. Septimo quia præsumitur potius veritas quam ficto. l. tertia. §. hæc verba. ff. de negotijs gestis.

© SCD - Université de Poitiers

42 † Octauo quia Diabolus contradicit honori Dei et fidei nostre plusquã potest, ergo debet præsumi vel dici ꝙ magis realiter deferantur ꝗ̃ fantastice, & per illusionẽ, vt sic vere etiam conculcent crucem, & vere adorent ipsum demonem, & similiter vere omnia alia faciant quæ facere confitentur, quia si vere fiunt, tendunt ad maiorem contemptũ Dei & fidei nostræ, ꝗ̃ si in somnijs ea fierẽt, vel per imaginationẽ, maior enim præsumptio tollit minorem l. diuus. C. de in integ. resti. mi. & habetur per Bald. in l. siue pos. C. de proba. Nono ratione contrario rũ, quia sicut realiter & expresse ac in præsentia personarum abrenuntiatur in baptismo demoni & pompis eius, ergo debet dici ꝙ ipse demon velit realiter & in præsentia personarum se adorari. contrariorum enim est eadem disciplina xxxij. dist. hospitiolũ. in fi. de his qui sunt sui vel alie. iur. in prin.

43 Et per Philosophum ix. metap. † Item quia eadem solẽnitas debet interuenire in dissoluendo quæ interuenit in confitendo. Quodlibet em̃ debet dissolui eo modo quo colligatum est. dicit tex. in l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. Decimo per remotionem. tex. in c. episcopi, xxvj. q. v. qui videt huic parti multum repugnare, quia non habet obstare, quia vr̃ loqui in alia secta, quia mulieres de quibus ibi, & credentes eis dãnantur quia ea quæ dicebant & credebant sunt impossibilia, qm̃ aliquid diuinitatis aut humanitatis extra unum deum arbitrabantur. Credebantq; aliquam creatur fieri posse, aut in aliam speciem transmutari ab alio quam a summo creatore, quod est impossibile, vt patet in versic. & cum aliquid. & in versic. quisquis ergo. Nam cum dicebant se equitare super quasdam bestias, credebant illas bestias fieri ab alio ꝗ̃ a creatore, vt in illo versi. quisquis ergo. per quem versiculum ita vr̃ dici & debere intelligi illas mulieres sic tenere, & dicere licet tex. in versi. sciendum. in princi. referat simpliciter illas mulieres dicere se equitare super quasdam

44 bestias nocturnis horis, † quia præcedẽtia declarantur per sequentia, & econuerso, sequentia per præcedentia l. qui filiabus. & l. si seruus plurium. in prin. ff. de leg. j. sed hęc cessant in istis mulieribus, quia licet ẽt ipse dicant se portari super hircis nocturnis horis, tũ credunt eos esse demones sic transformatos. Confitentur similiter se parere domine ludi, veluti demoni, sed talis assumptio forme non est i mpossibilis demoni, cum ẽt se se transfiguret in Angelum lucis, ergo de istis non loquitur ille tex. nec comprehenduntur in eo, cessante eius ratione l. quod dictum. ff. de pac. per gl. & Bar. in l. j. in versi. prudentia. ff. de leg. tuto. per Inno. in c. post translationem. in xix. col. extra de renunc. & in c. non miramur. de seruis non ordi. iuncto tex. in c. de multa. de ęta. & quali. & per Inno. in c. plerique. in fi. col. de immu. eccl. Et ideo ẽt credere quod tales mulieres vadant ad ludum in corpore, non potest dici quod taliter credentes incidant in errorẽ, de quo in illo tex. & sic in errorem paganorũ, tanquam credãt similia illis quæ credebãt personæ de quibus in illo tex. quia similia dicũtur esse illa, in quibus est omnimoda ratio, l. non possunt. ff. de legi. l. iij. ff. de offi. præsi. l. j. C. de lib. præte. per Pe. de Ancha. consil. cccl. incip. in christi nomine, in prædicta cõsideratione, vel quorum qualitas est vna secundum Philosophum vj. Metaphisice. quẽ alleg. Cyn. in d. l. non possunt. & sic ille tex. in versi. & his similia non habet obstare, quia hæc non sunt similia. Contraria tũ sententia

45 videtur verior. † Primo quia facta non præsumuntur nisi probentur l. in bello. §. capte. ff. de cap. & postli. reuer. l. quicunq;. ff. de publica. l. consi. §. fi. ff. de cura. fur. sed de hoc non constat nec probatur, vt infra dicã.

Secundo per glo. in c. iuuenis. de spon. & in c. j. de scrutinio, in cle. exiui. de verb. sig. vbi in dubijs debet amplecti pars fauẽs animabus, ẽt si sit durior. Sed ista secunda pars videtur magis tutior & fauens animabus, quia ea prædicata vera, remouentur homines a malis desiderijs, quæ forte appeterentur concessa altera parte contraria vera, vt etiam ostendam infra ergo vr̃ magis fauorabilis, & amplectenda. Nam & in quauis materia, in dubijs benigniora præferũtur. ff. de reg. iur. l. semper. cum concor. & facit quia dicit tex. in c. vlti. xix. dist. benigniora sunt imitatione, quæ sunt excellentiora pietate.

Tertio per argu. a minus verisimili, quia dicere quod talis delatio vera, & quod tam subito talis persone pertranseant per tot terrarũ spacia, & quod faciant talia tam in ipso ludo quam in eundo & redeundo quę dicuntur facere, est longe a verisimili, ergo reputanda falsa, quia vt dicebat Auerrois, vt

46 refert Bal. in l. j. C. de ser. fugi. † experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis & no, idem Bal. in trac. schismatis, quem posuit in rub. C. si quis alium testa. prohibue. & in l. fi. C. de edi. diui adri. tollen. & in l. testium. C. de testib. Et propterea in d. l. j. dicit quod in regno Fran

© SCD - Université de Poitiers

ciæ fuit cassata quædam inquisitio, quia nõ poterat verificari, secundum communem opinionem fruentium intellectu quia quod est longe a verisimili, est quædam falsitatis imago, & bo.text.in c.quia verisimile non est de præsump.cum ibi nota.& text.in l.si ita quis.in fi.ibi,nemo sanus probauerint.ff. de euic.tex.ĩ l.milites.§.oportet.C.de quæstio.& dicit Bal.in l.testium.in penul.colũ. C.de testi.quod magis creditur duobus testibus verisimilia dicentibus, quam centum non verisimilia,immo vt no.in d.c.quia verisimile.tales testes non verisimilia deponẽtes, sunt suspecti de falso, & nõ creditur eis.

Quarto ab authoritate tex.in d.c.nec mirum.xxvj.quæstio.v,vbi videtur concludi

47 † quod omnia quę fiũt ob artẽ demonis,siue fiant arte magica,siue necromantica,siue hydromantica,vel alia simili arte dicũtur fantastica & non vera, vnde in versicu.ex his ergo dicitur. His ergo portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas hominum quando appetunt id scire, quod nulla ratione conuenit eis inuestigare.subiungẽs in versi.semper, semper ergo diabolus sub velamine latens prodit se,dum ea confingit quæ inhiberent personis per quas fallere nitiur,ergo authoritate illius tex.videtur dicendum quod ẽt iste mulieres sint illuse.& hoc ex generalitate illius text l.de pretio. ff.de pub.l.j.§.& generalitẽ.ff.de leg.præstan.immo & multomagis,cũ sint mulieres, & si qui sunt homines,sunt rustici, & personę faciles ad decipiendum.l.cum mulier.C. de donatio.inter vir.& vxo.& ignorantia dicitur cunctorum errorũ mater, vnde mulieribus & rusticis iura subueniunt,vt nota. in l.j.C.de iur.& fact.ignoran.& in l.bonorũ.C.qui admitti.Præterea omnes sunt personę reprobate,et corrupte circa fidem,circa bonos mores,& appetẽtes non appetenda,ergo idem in istis,quod in illis dicit,dici debet.l.illud.ff.ad leg.aqui.C.ad leg.fal.l.si, l.a titio.in fi.ff.de verb.oblig.§.idẽq;.insti.

48 quib.ex cau.ma.pos.† iura enim loquentia de aliquibus personis habent etiam locum in non expressis , in quibus militat eadem ratio , vt habetur per Pan.in c.nihil de electio.in c.fi.de rescrip.in proœ.decre.& in c. translato.de consti.per doc.in l.si vero.§.de vtro.ff.sol.ma.per gl.& doct.in cle.j.de electio.in cle.auditor.in versi.beneficio.de rescrip.in glo.in auth.vt hi qui obliga.res.in versicu.ad curationem.& gl.in auth.minoris debitor.C.qui tuto.da.possunt. Quinto per tex.ĩ d.c.episcopi.qui si recte intueatur, videtur propriè emanasse ad tollẽdum hunc errorem.scilicet vt nõ credatur talia fieri in corpore, sed in spiritu tantum quod patet ex distinctione & recitatione eius,qa

49 postq̃ fecit mentionem † quod ille mulieres testarentur se equitare super quasdam bestias nocturnis horis,& se multarum terrarũ spacia intempeste noctis silentio pertransire recitauerittq; innumerami multitudinem hac falsa opinione deceptam , cum arbitraretur aliquid diuinitatis aut numinis esse extra vnum deum . Mandat vt patet in ver.qua propter.ea omnia reputari falsa,et non a diuino spiritu,sed a maligno talia fantasmata mentibus fidelium irrogari, & reddens rationem in versi.si quidem quia ipse sathanas qui transfigurat se in angelũ lucis, cum mentem cuiusque mulieris ceperit,& hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico se transformat in diuersarum species personarum arq; similitudines , & mentem quam captiuam tenet in somnijs deludens modo leta,modo tristia,modo cognitas, modo incognitas personas ostendẽs, per queq; deuia deducit . Subiungit postea quod hoc solus spiritus patitur, & quod infidelis hoc non in animo sed in corpore euenire opinatur.& adducit exemplũ de Ezechiele prophęta,qui visiones dñi in spiritu,nõ in corpore vidit. & quod Paulus non audet dicere se raptum in corpore,ergo vidit.et quod venit ad determinandum non solũ talia fieri a spiritu maligno,& non diuino,sed ẽt ea & illis similia fieri in spiritu & nõ in corpo

50 re.Et propterea sequitur † quod ẽt in casu nostro,licet videantur he personæ dicere se portari a demonibus sub hircorũ forma, & similiter dicant se credere dominam ludi in cathedra honorifice modo sedentẽ esse demonem sic trãsformatum, quod tñ debet dici hæc & alia quæ se facere confitentur fantastice in spiritu sibi obuenire, non aũt vere nec in corpore . Qui text.& si posset dici q loquatur in alia secta . Attamẽ hoc nihil esset,quia & si illa secta fuisset diuersa ab ista aliquo respectu , vt quia dicatur quod forte ille videbantur credere ea fieri a diuino spiritu,quod non videntur credere iste,cum dicant illos hircos a quibus dicunt se portari esse demones, & dominam illã ludi esse demonem,non aũt personam diuinam, tñ omnino videntur similes in hoc,quia ita credebant ille ea fieri in corpore sicut ẽt credunt iste,& hoc sufficit quod sit similitudo in casu de quo queritur, vt not.in c.cum dilecta, extra de cõfir,vtĩ,vel inuti,& l.si creditor,

© SCD - Université de Poitiers

ff.de ope.no.nunc.Et propterea cũ ille tex. non solum damner vt est listum ea de quibus ibi, inquantum dicebantur fieri diuinitus, sed ẽt inquantũ fiunt a spiritu maligno, quia ẽt inquantum fiunt a spiritu maligno damnat ea fieri in corpore, nec vult ea credi debere nec credi sic ea contingere.certe consequenter ẽt ex eodem tex.debent damnari credentes ea quæ dicunt iste esse vera, quia ista vi lẽtur similia illis de quibus ibi. Qui m ẽt iste dicant se ire ad ludum nocturnum tempore & quod subito multa pertranseũt terrarum spacia,& quod ibi conueniunt in mera multitudo personarũ vtriusq; sexus, & quod multis delectationes edendo, bibẽdo,& coeundo, & alijs variis modis confe-
51 quuntur,† A similibus enim ad similia licet est argumentatio.l.nõ possunt.ff.de leg.l.ij. ff.de offi.præsi.l.j.C.de libe.præte.c.in causis,de re iudi.& maxime vbi in lege est apposita clausula, idem in similibus.licet est illo tex.in fi.ibi,& his timoria, secundũ Bal. in l.de quibus.in ij col.ff.de leg.vbi inquit, quod tal s lex tunc est ẽt latissime extendda,& habetur per Io.de Lig.in c.fi.de constit.vbi ẽt d Anto col.xij.& per Imo.in l.si vero.§.de vito.ff so.ma.& hoc ẽt non obstãte quod a liti aliqui dissimilitudo, secundũ Panor.in c.translato.de cõsti.& in c.quemadmodum.i.de iureiurã.per illum tex.& per d.Anto.in c.non debet.de consan & affi.Et sic stante hmõi tex.dispositione a qua p sub tilitates,sophisticas nec argumenta licet recedere.xvj.q.j.c.institutiones.vtj.dist.c.nõ decet.& seq.x x.d ff.c.enimuero. & sequẽ. xvij.q.iiij.c.si quis.§.qui autẽ.cum concor. vtdetur ꝙ non habeant obstare, arg.cõtraria,quia vt dicit tex.in c.quidem.xxiij.qõ. iij.in fi,quicq; aliter scripturam sacrofanctam intelligit quã sensus spiritus sancti flagitat a quo cõscripta est,licet de ecclesia nõ recesserit, tũ hæreticus appellari põt & ea. quæst.o & causa.c.hæresis. Qu bus tamẽ etiam ligitl. i.m ac particularitter respõdẽs, vt sic hæc pars quam puto veriorẽ,mihi melior fi ia respugnat ver responsiones particulares pe stringu ur,quia valet plus quod spectal.ter fit vel dr, quam quod genera.ter.extra de hære.c.si aduersus extra de cõsti.vtil vel inutil.c.bone xxi j.dist.c. quanquam ff.de int tr.l.ite n ab l habeonem.§. hoc edictum,cum concor de quibus in glo. ibi,& per glo.in rub.C de ser.& aqua. dico
52 ea ex infra.scriptis non obstare. †Et primo non obstat primum,quia cum tales personæ sunt illuse vt est dictum,ergo debet dici quod ẽt earum confessio est erronea nec admittenda.l.error.& l.cum post.C.de iur. & fac.igno.no.in l.de ætate §.fi.ff.de interroga.actio. confessio e iim debet continere verum & possibile, vt per gl.Bald.& alios in l.j.C.de confes.& per glam c.fi.de confess. in vj.ff.ad l.Aquiliam de neruius.§.fin. sed ista respuunt ius & natura,ergo non sequit, iste mulieres sic confitentur, ergo sic est, nã confessio longe distat ab actu, & quicquid est cõtra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile Præterea in criminalibus regulariter nõ statur soli confessioni rei,vt per Bald.& Ang.in l.j. C.de confess.& dicam infra in ij.no. Nec habet obstare quod dictt Bald.in d.l.si quis non dicam rapere , quia etus d ctum procedit in hereſi, inquantum perficitur in solamente ex cogitatione,quo casu bene,vt inquit ipse,quia cogitatio mentis quam solus deus nõscit,non potest aliter probari cũ per confessionem, ideo statur soli confessioni, sed cõfessio,de qua in casu nostro continet actum ab extra,& minus possibilem de iure & natura , ac ẽt minus verisimilẽ.& ideo potest dici ꝙ licet quo ad ea quæ credũt sit standum confessioni e rum, quo ad punitionem,quia talis credulitas pendet ab animo & voluntate,non tũ quo ad hoc, vt quia sic
53 sit vel sic fiat,sicut asserunt. † Non obstat secundum , quia cum hæc fiant tantummodo in spiritu,non potest de eis per testes de visu deponentes haberi vera scientia , & sic non potest dici constare per experimenta, quia non apparentium siue non entium nulla est qualitas.l.si ff.pro suo.l.eius qui in prouincia. circa fi ff.in cer.peta. Non constat etiam de aliquibus , qui ea realiter fieri viderint,& si essent aliqui,qui ita vellent attestari,crederem quod si subtiliter interrogarentur , vel non concludenter deponerent, quia ea de nocte fieri dicuntur,& in loco solitario,& præter naturam,vel potius & ipsi dicerentur illusi. Non obstat tertium, quia talis consequentia quæ fit de dicta confessione,est falsa,ergo arg.ꝙ fit de ea est falsi
54 lax & nullum,† quia destructo consequenti in quo stat ratio antecedentis , destruitur etiam antecedẽs.C.de furt.l.apud antiquos. ff.de publ.l.si ego.§.si partem. & per Bald. in l.conuenticuiam.C.de epis.& cle. Item quia non probat hoc esse ꝙ ab hoc contingit abesse.l.non hoc.C.vnde cog.l.neq; naturales.C.de probat.cum si.Per quæ iura potest etiam dici ꝙ nõ sequitur,diabolus potauit creatorem,et aliquos alios,ergo etiam

© SCD - Université de Poitiers

portat has mulieres. Quinimmo videtur posse attentari & negari talis possibilitas per alle.tex.in d.c.episcopi.qui ex quo negat talem delationem & prædicta ana fieri in corpore, videtur consequenter negare istum actũ possibilitatis, quoniam quod est possibile, est admissibile. & tamen cum hoc non ob tinte non admittat talia fieri in corpore, & negando factum præcipiat ẽt quod non credatur, illud certe videtur dicẽdum ex ratione, quod sentiat nec ista a malo spiritu fieri posse, nisi in spiritu, & illusorie. nam si hæc possent fieri etiam in corpore, non est credendum ꝓ ita simpliciter & absolute dixisse, talia euenire tantummodo in spiritu, & non in corpore, ꝓ ita sicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt l.vbi repugnantia, ff.de regul.iur. ita ea quæ a natura concediuntur, a
55 lege tanquam possibilia admittuntur. † Iẽ quia loquens virtus est distinguere, si distinctio dari potest, quia vt inquit Seneca, quem refert Saly.in l.filię meæ, C.fa.herci. qui bene distinguit, est proximus veritati, & indistincte loquens, reprehenditur tanq̃ imperfecte loquens glo.in l.si vehenda, per tex. ibi in §.j.& fi.ff.ad l.rhodia.ac.& ideo distinguentis opinio semper dicitur melior l.rogati, ff.si certe peta.bonus text.in l.adeo. §.cum quis ff.de acquir.re.domi.text.in c. literas.de restit.spol.& ideo cum ille tex.in quo defectus præsumi nõ debet, cum sit spiritu sancto dictante factus, nõ distinguat, sed præcipiat non credi ea fieri in corpore, ergo nec nos distinguere debemus.l.j §.generaliter, ff.de legat.præst.l.de pretio ff.de publ.cum concor.suadet etiam ratio, quia nõ est credendum ꝓ conditores illius tex.non recordati fuerint vel de Christo, vel de alijs qui dicuntur aliquando fuisse portati de loco ad locum, & tamen cum eis non attẽtis dixerint illa non fieri in corpore, & refetãt exemp a Ezechielis prophete et Pauli, quorum alter vidit visiones domini in spiritu, & alter non audet dicere se raptum in corpore, ergo dicendum est ꝓ noluerint exemplia illa de Christo & alijs portatis de loco ad locum in aliquo considerari. nam & exẽplis non est iudicandum.l.nemo.C.de sent.
56 † Item quia ex his quæ raro accidunt, nõ fit lex nec regula ff.de regu.iur.l.ea quæ raro.& l.iura, cum duabus.ll.sequen.ff.de legi.& not.per glos.in l.ex his.ff.eodem quæ dicit ꝓ ex eo ꝓ Lazarus resuscitatus fuit a mortuis, non propterea debuit fieri lex de resurgentibus a mortuis, & facit tex.qui cõcordat in authen. vt sine prohi.mul.deb.§. quia uero & quod habetur per beatũ Iho. in ij.senten.distin.xj.art.iij.in corpore quęstionis & solutio. argu.& per Rayn.in sua summa in titu.de Angelis.vbi dicunt ꝓ etiã antichristus habebit Angelum bonũ in sua custodia, ne lex communis immutetur propter vnum. Facit etiam, quia vt dicit glo. in c.si enim in verbo, a morte domini, & in verbo, ad inferna.de pœn. distin.ij.colum. penultimo. per mortem dei, diabolo est adempta potestas mundi, & relegatus est in infernos, vbi erit ligatus vsque ad tempus antichristi, quo tempore tunc nõ soluetur a pœnis sed a vinculis, vt exerceat vires suas in malos. & propterea vt tollatur obiectum de Christo, & qui a fuit portatus ab ipso dia bolo siue assumptus ex permissu eius, potest inferri & dici ꝓ si non constat de permissu dei quod nul o modo posit vel debeat con
57 cedi tal.s delatio. † Nam & de iure dicitur quem non posse, qui sine adiuncto non potest, vt in c.j.de rebus eccleti.non alie.vbi dicitur prælatum non posse alienare, quia solus sine consensu capituli non potest.sicut etiam dicitur de minore, quia sine decreto iudicis non potest.C.de prædi.m.n l.non solum.C de administ.tuto.l.li quidem.& l lex quæ tutores. Posset etiam per modum obiectus dici, si diabolus sic potest, cur in paucis & abiectis personis tantum hoc facit, cum sit indifferens & tentator vniuersalis mundi. Et iterum si id facit in istis tantum, a quibus habebimus testimonium fidele & indubitatum, cum talium personarum non admittatur testimonium, vt ex illo text.in c. episcopi.& facit l.iij.ff.de testib.qui dicit testium fides diligẽter examinanda est, ideoque in persona eorum exploranda erunt in primis conditio cuiusque, virum quis decurio an plebeius sit, & an honeste & inculpate vitæ, an vero quis notatus & reprehensibilis, an iocuples uel egens sit, an lucri causa quid facile admittat, an amicus vel inimicus. & concor.text. in capitulo qualiter & quando el secundo & in cap. cum oportet. de accusa. vbi fama debet habere ortum a personis fidedignis & honestis. Ab alijs autem facile haberi non posset, nec verisimiliter, rationibus supra adductis in re-
58 sponsione secundi argumenti. † Argumentum ergo de Christo patitur retorquutionem, ergo inefficax capitulo si romana. cum glos.in verbo, suffragari.xviij.distin. Et sic ẽt non mirum si in d.c.episcopi. dicãt tales delationes esse illusiones, & credentes

© SCD - Université de Poitiers

eas esse infideles & illusas. Quicquid tamen sit de hac demonis potestate principalis cōclusio vr vera. Non ob. quartum, quia nō sequitur, diabolus nititur adorari, ergo etiā defert tales personas vere & realiter ad locum ludi destinatum, vt ipse inquiūt, vt ibi etiam realiter adoretur, cū in domibus earum possit adorari realiter & vere, sicut ēt multe ex eis tunc quæ dixerunt se ita in domibus earum, & tēpore noctis adorare. Præterea nititur adorari eo modo quæ potest. Nam & a Saule rege non fuit adoratus nisi in forma imaginaria Samuelis & satis est ei ꝙ etiam adoretur mentaliter. Nam & deus omnipotens respicit ad cor, sufficit enim ei, scilicet demoni hominis mentem habere capituatam, vt si possit homo decipi & illudi.

59 †Ad quintum respōdetur similiter quod non sequitur, deus permittit multa mala fieri, ergo permittit ēt hanc delationem realiter fieri, quia est arguere a separatis, ꝙ lex non admittit l. naturaliter, §. in cōe. ff. de acqui. pos. l. papinianus exuli. ff. de mino. facit c. nō exemplo, xxvj. q. j. Tollitur ēt hæc argumentatio per ea quæ dicta sunt supra in responsione tertij argumenti. Præterea etiā esto ꝙ fiāt hæc per illusionem, tn satis probātur homines quali fide & deuotione sint erga deum, quia non credere ac odio habere dicta, & asseuerata per istas mulieres, qa sunt abominabilia probātur audientes esse deuotos & fideles. Ad sextum apparet respōsio, cum hæc pars appareat magis rationabilis & uera, per no. in d. l. diem proferre, nec in criminalibus minus creditur neganti

60 bus quam affirmātibus, vt ibidem. † Preterea istī pars habet præsumptionem iuris, immo iuris & de iure, vt probatur in d. c. episcopi, ideo non admittit probationem in contrarium, vt no. in authē. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. Item negatiua probat etiam eo ipso quod nō probatur contrariū, per Bar. in l. ij. C. de erro. aduo. per Bar. in l. iam hoc iure. ff. de verb. obli. Non ob. septimum, quia nō vr quid vrgere, propter ꝙ possint dici hæc magis vera ꝙ ficta, licet in oppositum vrgeat, qm procedunt a diabolo mendace deceptore, & qui multos nocendi modos habet, vt in d. c. nec mirum. et xvj. q. ij. c. vtsus. & ideo tex. in d. c. episcopi, dicit illa de quibus ibi et illis similia esse omnino falsa, cū a spiritu maligno procedāt. Octauo patet responsio ex his quę relata sunt supra in responsione ad quartum argumentū, quia vt ibi est dictum, diabolus potest facere se adorari in domibus proprijs, & ibi ēt

facere conculcari crucem. Ad nonum potest responderi per id quod solet dici, nō curamus de modo, dummodo habeamus effectum, & seu ꝙ non refert, qūo quid sit factū, dummodo sit factum, vt habetur per Bar. & doc. in l. gallus. §. & quid si tm. ff. de liber. & posthu quod maxime procedit in obligationibus spiritualibus, quia in illis non attenditur forma, vt habetur per Pan. in c. fi de regul. & ideo dummodo diabolus habeat intentum hominis & sic intētum eius, debet di-

61 ci ꝙ nō curet de modo nec de forma. † Preterea ad substantiam baptismi non requirit præsentia personarum, vt probatur in c. dudum. de baptismo, insuper nō omne destruitur eo modo quo colligatur, vt no. in d. l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur. in gl. nec eijcitur quis a cōtione fidelium eo modo quo recipitur. patet per comparationem baptismi ad anathema. sic ēt aliquando facilius quid adimitur quam concedatur l. non statim. ff. de peculio. Argumentū ergo remanet sublatum, quia ad tollendum argumentum sufficit dare instantiam. j. q. iiij. c. sicut vrgeri. & per philosophum, ix. Ethico. optima instantiarum est dicere quare non sic, vt refert gl. in d. c. sicut, alias instantias ēt tradit gl. in d. c. j. extra de regulari. Vltimo colligitur responsio ex narratis circa intellectum. c. cēpi, qui videtur magis amicus literæ ac rationabilior & magis iauere animabus, quia vt di xi, si pars contraria esset vera, inuitarentur homines quodāmodo ad malos appetitus, a quibus remouebunt prędicata illa falsa. Et propter hoc forte ēt emanauit disposito illius tex. qm vt dicit tex. in l. capienda occa

62 sio. ff. de reg. iur. † capienda est occasio quę præbet benignis responsum concor. text. in l. ea quæ. §. j. ff. eo. quæ dicit, in re dubia benignior interpretationem sequi non minus iustius est quam tutius. & concordat l. quoties. & l. in ambiguis, eo. tt. Potest etiā dici ꝙ iste mulieres tribuant aliquid diuinitatis aut numinis ipsi demoni. nam adorant eum, vt fertur, ideo credendum est ꝙ ēt firmiter teneant eum posse aliquid operari in virtute eius, quia & ipsum quoq; in dominum accipiunt. Et sic ex his, reiectis argumentationibus contrarijs, attenta hac parte pro vera, multe conclusiones eliciunt. Prima quod non sit verum quod tales personæ possent sacratissimum corpus Christi ad ipsum ludum, & ipsum offerant demoni, & faciant ibidem alia quæ facere (vt dicitur) asserunt, quæ reuerentie gratia non scribēda puto, sed in processibus inquisitorum continentur.

© SCD - Université de Poitiers

65 nentur. †Secunda ꝙ non sit verum ꝙ de nocte ingrediantur domos paruulorum & eos stricent, sanguinem eis sugendo, ꝙ etiã non videtur veritimile ea rattone, quomã scriptum est ꝙ deus iustus non patitur quẽquam iniuste nocere d.c. secundũ apostolicam. Itẽ quia cuilibet datus est angelus bonus. ita ꝙ etiam existẽti in vtero matris datus est, & hoc vt resistat angelo malo, & fagaciter ac potenter cohibeat potestatẽ eius a nocendo, vt per beatum Tho. ij. sen. dist. xij. q. ij. arti. v. in corpore questionis & sol. argumenti, & per Rayn. in sua sum. in ti. de angelis. c. vj. & c. ix. Item quia vt dixi potestas demonis est adempta per aduentum saluatoris. Item quia alias vita & mors hominis videretur esse in potestate demonis & malarum personarum medio eius quod nõ est dicendum. Nec habet refragari opinio hominum, quę videtur communis, quæ est ꝙ paruuli stricantur. & sæpe hoc experientia docente, quoniam potest responderi, ꝙ non stricantur per ingressum domorũ de nocte & modo ꝑdicto, sed aliter & alio modo. s. per incantationem & maleficia, per ea quæ habentur toto tit. de frig. & malef. vel vt d. cit archiepiscopus Flo. in ij. parte suæ summe. in titu. de infidelitate c. j. versi. sed naturaliter oculo vrenti ac infecto propter animam infectam. ꝙ est etiam de mente. Petri de Tarantasia, vt refert idem do. Archiepiscopus. & facit illud Vergilij. Nescio qs teneros oculis mihi fascinat agnos.

64 †Tertia ꝙ stet firma & vera illa sententia, quæ habetur in compendio theologię, quã refert & sequitur Archiepiscopus Flo. in ij. parte suę sum. in ti. de luxuria c. iiij. versi. quantum ad secundum quæ est ꝙ postq̃ diabolus tentauit homines de vitio contra naturam, & eos induxit ad peccandum fugit abominãs ex nobilitate suę naturæ tale & tantum scelus. qui altera parte concessa, confunderetur. quoniã iste miserrime asserũt ab amasijs eorum, quos demones esse dicunt, licet in forma virorum, ab vtraq; parte cum membro bifurcato cognosci. Inci denter ĩã huic sententiæ. d. Archiepiscopi videtur posse obijci, & dici, quomodo põt hoc procedere, cũ diabolus sit tentator maiorũ ac nephãdissimus operator, & sic qũo ergo est dicendum ꝙ sic fugiat, sed potest re sponderi ꝙ ideo fugit, quia videt homines ex magno calore incensos omnino peccaturos, vt sic tunc fugit propter nobilitatem suæ naturæ tale, & tantum scelus, vt inquit

65 do. Archiepiscopus. †Quarta & si fauore fidei admittuntur ad testimoniũ consciij & participes criminis, vt in c. fidei. de here. in vj ꝙ tamen non habet locum in casu talis detationis & aliorum quæ dicuntur fieri in dicto ludo, cum sint tales mulieres illuse in eis & decepte. Et propterea contra alios non facient fidem nec indicium, ẽt ad inquirendum, licet aliter videatur obseruatum, & vt arbitror male, cum dicta talium personarum procedant ab his, qui per deceptos homines, alios decipere quotidię gestiunt, xxvj. questio. ij. qui sine saluatore, & dicto c. nec mirum, & quia hoc modo demone illudente possent boni & iusti accusari, cum demon se transferat in diuersarum personarum species, & eas ostendit se immiscendo per imaginaria vasa dicto capi. episcopi. Quinta quod inquisitores debet facere abiurare illam opinionem, quod eatur ad ipsum ludum, & seu ꝙ potterntur persone de loco ad locum in corpore & vere, cum talis opinio sit reprobata. ꝙ puto, notandũ

66 licet nouum, & nõ obseruetur. † Sexta ꝙ postq̃ scientia nostra est scientia conferens ad disputationes theologales, maxime vbi agitur de executione iustitie, quod doctores sunt vocandi, & assistãt processibus inquisitorum ac examinibus & quæstionibus, ipsi enim sunt tractatores criminaliũ, & non post perfectum processum differatur eorum vocatio, & sic obseruari debent cõstitutiones capituli, vt commissa. & c. fin. de hære. in vj. cum cõcor. Quibus & si Deo concedente posset dici hæc quæstio absoluta, & secundum stilum legalem & canonicũ, & salua meliori sententia, nihilominus ad corroborationem aliquorum ex prædictis, & vt authoritate illustris doctoris fulciantur, subjecto quinque conclusiones, quę colliguntur ex not. per Oldra. in cõsi. cc. alias

67 postea superaddendo. †Prima ꝙ in hoc crimine hæretico debent probationes esse lucæ meridiana clariores, quia si in alijs criminibus hoc requiritur, vt C. de proba. l. sciant. & de procu. l. qui sententiam. multo magis in hoc crimine, in quo simul quis & criminaliter condemnatur, & ciuiliter punitur, & eius posteritas propterea notatur infamia, sola posteris vita quadã lentate relicta, & in quo breuiter videntur concurrere omnia cognitionum genera, de quibus legitur. ff. de var. & extraordina. cog. l. cognitionum genera. & vbi maius periculum vertitur, ibi cautius est agendũ. ff. de carb. edt. l. j. l. adictos suppitio. §. sed & si quis. C. de app. & quia si ex suspicione quamuis vehe

© SCD - Université de Poitiers

menti nõ debet quis condemnari. extra de præsum.c.literas.& ff.de pen.l.absentẽ ergo & de hoc,cum sit tantum crimen debet speciaiiter dici,& hoc propter pœnas quæ sequuntur,vt est dictum,& probatur extra de hære.c.vergentis,& c.quicunque.§. he-
68 reticis.eo.ti.in vj. †Secunda ꝙ licet qui teui argumento a fide catholica deuiat,hæreticus censendus sit, vt.C.de hære.l.ij. tamen talem deuiationẽ plene probari oportet per indicia,& quæ indicia plene per testes probari debent,vt C.fa.hær.l.fi.vbi notat.glo. in verbo,indicijs. Tertia quod ẽt in hoc crimine testis non debet officium testis excedere,& sic non interpretari nec iudicare,vt C.de ero.mil.anno.l.p hãc. xxx. quæstio.v.iudicantem.iij.q.ix.pura & simplex.ff.de testi.l.ob carmen. Quarta ꝙ testes debent deponere veri similia.ff. de testi.l.ob carmen.nec per eundem præmeditatum ꝙ sermonem,nec astute & malitiose, sed legibus amica simplicitate vtẽtes.ff. de testi.l.iij.§.pe.& in auth.de testib.§. si vero
69 astu.coll.vij. †Quinta quod etiam infamia quæ non habet ortum a personis non suspectis non est attendenda,extra de accu. c.cum oporteat.& c.inquisitionis,hęc Old. Quibus addiitur alie & secundum ordinẽ. Sexta est ꝙ licet regulariter cogitatio non punitur,si stat in meris eius terminis vltra non progrediens,vt l.cogitationis.ff.de pœnis.ff.de verb.sig.l.si fugitiuus.& l.sæpe.in fi.eo.ti.l.inficiendo.in prin.ff de fur.& no. in l.si quis nõ dicam rapere.C.de episco.& cle.per Alb.in ij. parte statutorũ.q. clxviij. incl.quærit.& per Bal.in l. non ideo minus enim vj.col.ver.vj.quertur.C.de accu.Tũ fallit in hoc crimine hæresis , quia est delictũ ꝙ sola voluntate,& in mẽte cõmittitur. c.excõicamus.§.credẽtes.de hęre.secũdum Bal.in d.l.si quis non dicã.fo.de Ana.in c.si quis episcopus.iij.col.de hęre.& in c.cõsuluit.iij.col.de vsur.& per Ely.in tract. suo
70 de conatu.col.ij. ver.quis casus. †Septima ꝙ licet ex sola confessione quis damnari nõ possit,nisi aliter constet de delicto, vt l.j.§.illud.& ibi Bar.ff.ad sille.Arẽ.in trac. maleff.in glo.in verbo,& vestem cœlestem abstulit.versi.quid si aliquis confiterur.per Ang.in l.j.C.de confes.per Bal.in authẽ.sed nouo iure.C. de ser. fug. Pau. de Cast. in l. quoties.§.si quis nomen.ff.de hære.insti. Ely.in c.auditis.in xvj.colum.extra de præscri. Tamen in hoc crimine sola confessio sufficit,quoniam de ea aliter liquere nõ potest cum solus deus,sit scrutator mentis, secundum Bald.in d.l.si quis non dicam rapere.& sensit Ely.vbi supra. Declaratur tamen dummodo talis confessio sit verisimilis vel vera,per no.per Bald.& Angel.post glo.in d.l.j.Bal.in l.si quis in hoc,C.de epis, & cle.per Cæpol.consi.xxxiij. & per Alexan.in consi.cxvj.in itij.volu.vbi cõsuluit, quædam mulier fuerat cõfessa se dedisse venenum viro suo ad bibendum, & quod ob id mortuus erat,nihilominus , quia iudicio medicorum,tale venenum non erat efficax ad mortem,consuluit ex tali cõfessione nõ posse mulierem condemnari, & factũ not. per Aret.in lib.maleff.in verbo, comparẽt inquisiti in termino defensionis.colum.fi.in fi.& per Paridem in tractatu suo fyndicatus.charta.xxv.in verbo,confessio. Et propterea dicunt doc. ꝙ iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum & postea reperti sunt non deliquisse,& sic ergo quod non debet subito ex confessione reum condemnare , alias poneret se in periculo.
71 †Secundo declaratur dummodo non sit æquiuoca,per ea quæ habentur per Bal.in d.authẽ.sed notio iure.C. de ser.fug. vbi dicit ꝙ per illa verba per quæ quis cõfitetur se fecisse multa furta eodem loco diuersis tẽporibus ; quia sunt obscura, quia possunt intelligi de diuersis temporibus continuatis,non poterit condemnari tanquam commisisset plura furta,nisi in inquisitione esset dictum cum temporis interuallo, refert & sequitur Ang.in d.trac.in glos.in verbo, & vestem cœlestem abstulit.versi.quid si quis confitetur.& per Cæpo.in cõsi. lxxvij.vbi dicit quod si inquisitio confessata potest interpretari in diuersos sensus, præsumitur in benignioꝛẽ partẽ pro confitente.ff. de iudi. l.si quis intentione ambigua,& ꝙ no.extra de accu.cum dilecti.& extra de spon.c.ex litteris.& Cæpo.in consi.j.col.ij.in prin. & in consi.xxiiij.in x.col.ver.xij.ratio & vlt. & faciunt quæ consuluit Roma. in consil. cccclv.& Alex.in consi.clxxxiij.col.ij.versicu.tamen ad omne dubium tollendum.& Paul.de Cast.in consil.cclxxiiij.in ij. parte nouorum, vbi de confessione indiscreta & quę potest comprehendere plures eiusdem
72 nominis. †Ex quibus infero ꝙ cũ licet quædam mulier confessa esset se alias in iudicio abiurasse hæresim i manibus alterius inquisitoris ꝙ tamẽ ex noua confessione & relapsu non poterat dici plene relapsa , & quia vocatus ab inquisitore ad illud examen, ita dixi in contingentia facti , adduco

© SCD - Université de Poitiers

rationem, quoniam poterat esse ꝙ abiurauerat hæresim, sed tamen non propter vehementē suspitionem sed leuem. & ideo qa non potest quis ex abiuratione facta ex leui præsumptione damnari, vt relapsus e. accusatus, de hæreti. in vj, non cōstito ex qua præsumptione processisset talis abiuratio, dicebam ꝙ non poterat ex tali confessione vti relapsa condemnari, quia debet fieri interpretatio in benignior em partem. Cōcurrebat etiam, quia nō apparebat de tali abiuratione, nec de persona vel nomine inquisitoris, in cuius manibus esset facta. Et ita fuit conclusum, licet inquisitor inclinaret prima fronte in partem contrariam, & vellet eam vti relapsam condēnare. Tertio dūmodo talis confessio sit iudicialis, & nō facta in foro pœnitentie, per tex. in c. si facerdos cum ibi no. per Panor. extra de off. or. & per not. per Bal. in l. archigerontes. C. de episco. aud. faciunt not. per Arch. in c. vtilē. xxij. q. ij. vbi refert Alexandrū papam tertium, qui cum non posset condemnare quēdam episcopum qui ei reuelauerat simoniā commisisse, induxit illū episcopum sub promissione impunitatis, vt crimen suum confiteretur coram cardinalibus, quo facto, postea ex tali confessione priuauit eum. & dicit Archid. ꝙ fuit laudatus, quia dolum ho-

73 num commisit. †Octaua ꝙ etiā post dedicita testificata possunt in hoc crimine de nouo examinari testes super hisdem capitulis, ita Ang. in l. per hanc. C. de temp. app. colum. viij. alle. c. fi. de her. in vj. Domi. in cap. officium. in §. verū eod. ti. & li. Bal. in l. eos. §. si quid. C. de app. Felyn. in c. fraternitatis. colum. x. versi. item limita in causa hæresis. extra de testi. & hoc dūmodo iudex faciat ex mero & puro eius officio, sicut etiā dicitur in alij criminibus, vt habetur per doc. in c. cum clamor. extra de testi. per tex. in l. ij. §. si publico. ff. de adult. secundum Aret. in d. c. cum clamor. Arch. & Io. And. in cap. per hoc, de hær. in vj. & Io. And. in c. vt officium. eo. ti. & lib. Quæ restrictio tamē videtur mirabilis, attento ꝙ etiam in isto crimine admittuntur testes, in quibus etiā cadit ratio suspitionis, sicut et suspecti testes hūr propter timorē subornationis, vbi examinantur publicatis attestationibus. Item quia vbi agitur de periculo animarum, tamen attenditur rigorosa subtilitas publicationis testium, vt habetur per domi. Anto. in c. attestationes. col iij. ver. obuiat. de despon. impu. Panor. in c. iurauit, de proba. & per Felyn. in d. c. fraternitatis, ergo videretur dicendum indistincte testes super hisdē capitulis publicatis attestationibus posse examinari, & sic etiam ad instātiam partis.

74 †Nona quod in hoc crimine etiam non sit publicatio testium, vbi testibus propter potentiam personarum contra quas inquiritur imminet grauе periculum, licet in alijs criminibus secus. in c. fi. de hære. in vj. & ibi Io. An. assignat rationes multas specialitatis, sed non concludunt. Decima ꝙ potest hæreticus et a pluribus inquiri d. c. per hoc & cle. j. eo. ti. quod est contra regulam l. vbi cœptum. ff. de iudi. vbi et Ang. ita dicit & no. Fely. in c. ex tenore. in ver. fallit octauo. extra de rescri. Bal. & Angel. in l. si pluribus ad fin. ff. de leg. j. vbi traditur post Bar. materia præuentionis. sententia tamen illius præualet, qui prius formauit inquisitionem, licet alius prius peruenerit ad sententiā ꝙ est verū, secundum Alexā. ibi. quādo inquisitores sunt diuersorum locorum, alias seruabitur quod traditur in d. cap. per hoc. & sic in casu discordie recurretur ad papam. Data autem contumacia rei in alijs criminibus et poterit reus cōuētus abvtroque iudice cōdēnari. Ita Bart. & in l. sepulchri. ff. de sepul. vio. & Bal. in l. senatus. ad fi. C. qui acc. nō pos. Preuētio tñ procurata nō haberet prodesse reo ita Bar. & doct. in dicto. §. si quis ante, & no. Cæpo. in cautela

75 sua xix. †Vndecima qd occultās hereticū sciēter, pōt puniri sicut hereticus, secundū Bald. in l. j. C. de his qui latro. vbi idē de occultāte latronē. Et facit, qa vt dicit gl. rubrice ibi, qui occultat alienū delictū facit illud suū. est bonus text. in l. pe. C. ad leg. iul. de vi publ. Duodecima qd hereticus, et post mortē, pōt inquiri, & dānari. c. ij. de pręscri. in vj. xxxiij. q. ij. in sum. & c. vlti. xxiij. di. c. quorundā, de hęre. c. si qs episcopus. & l. hereticos. C. de hęre. licet in alijs criminibus regulariter sit secus, secundum Bal. Saly. & doc. in l. ij. C. qui testa. face. poss. p Fely. in d. c. si quis episcopus. & per Paridē in tract. suo syndicatus. cart. liij. in verbo, mortuus & per beatū Thomā. ij. ij. q. xl. c. j. vbi idē dicit de occisis in duello. & faciunt quæ no. per Io. An. in c. in fidei, de hęre. in vj. vbi dicit quod licet cōcilū possit damnare papam viuentem de hęresi, xl. distin. c. si papa ad fin. tamen papa erit iudex competens causę sui prædecessoris, si accusetur de hoc crimine. xxiiij. quæstio. j. cap. admittantur.

76 †Decima tertia ꝙ bona hæreticorū tanqꝫ publicata ipso facto capiūtur, c. ij. de pscri. ā vj. & hū in c. vergētis, de hęre. & faciūt quę

© SCD - Université de Poitiers

no. Bart. in l. eius qui delatorem, ff. de iu. fis. ꝙ procedit etiam ipso quinquennio, quic quid dixerit Bart. in l. ij, C. de apo. secundũ Pan. vbi Fely. in c. cum nobis. extra de præ scri. & per doct. in d. c. ij, vbi est tex. & dicit Panor. ꝙ licet dictũ Bar. posit procede re in iuribus fisci vel principis, habita distinctione inter bona fisco incorporata & bona delata nondum incorporata, vt sic in bonis nondum incorporatis sufficiat præscriptio quinq; annorum, vt d. l. ij. tamẽ respectu ecclesiarum inferiorũ requiritur præscriptio. xl. anno, respectu vero ecclesiæ Romanæ cẽtum annorum, vt ibi latius per eũ.

77 †Decimaquarta ꝙ hæretico denegatur audientia, etiam in multum fauorabilibus, ita ꝙ nec spoliatus petens vt restituatur, audiatur, nec ti dicat illum a quo fuit percussus, quia clericus, quod est excommunicatus. Dom. in c. in nomine domini. xxiij. di. Roma. in l. j §. subiata. ff. ad tre. Fely. in ca. ad abolendam. de hære. c. in eo. ver. si vero quasi in fi. de sen. excom. Car. in cle. vt romani. §. ceterum. de ele. & Fely. in c. absolutionis eo. ti. de sen. excom. Et ampliatur, quia nedum ipse non auditur, sed nec etiã alius aduocando pro eo. cap. si aduersus, de hære. Quod tamen dicit Fely. ibi verum, nisi esset dubium de hoc, quia obiecta non saperent hæresim manifestam alte. Old. consi. suo. ccxx. vbi ita dicit se defendisse quẽdam quia obiecta nõ sapiebant hęresim manifestam, & possunt adduci quæ no. per docto. in tract. malefi. in gl. in verbo, andream auxiliatorem, & per Albe. in iiij. parte statutorum q. xxxij. quæ incip. ipse Gandinus

78 in rub. de bannitis. ver. item pone. †vbi dicunt ꝙ illa opinio quæ est ꝙ possit aduocari pro bannito, est ęquior, quia officium allegandi est publice vtilitatis, vt ff. & C. de postu. ff. de procu. l. seruum quoque. §. pub. ergo quis aduocando pœnam non meretur. Et dicit Old. ꝙ ipse existens Rome ꝓ dominis vicecomitibus qui damnati fuerãt de hæresi per Ioan. Papam, xxij. & iniuste, petijt processus annulari, quia non est fauere hæreticis, qui coram superiore defendit, & dicit etiam obtinuisse Pergami. Et possunt adduci quæ not. per Bar. in l. si confessus. ff. de cust. & exhi. reo. vbi dicit ꝙ iudex sæcularis cui per inquisitorẽ fuit traditus condẽnatus, & ꝙ non vult inquisitionem facere, de quo etiam per eundem in l. magistratibus. ff. de iurisdi. om. iudi. vbi etiam alij docto. & per Innoc. in c. pastoralis. col. fi. extra de off. dele. & in c. cum in iure peritus, eo. tit. vbi dicit ꝙ iudex secularis qñ sic videt condemnationẽ iniustã, non debet illã exequi, sed debet ad superiorẽ rescribere, Referi & sequitur. do. Ioã. Puteus in d. l. magistratibus. & adducit rationẽ quia & ipse met iudex qui tulit sententiam, si postea ex aliquo accidẽti, sibi videretur iniusta, quãuis trãsiuisset in rem iudicatam, haberet necesse supersedere, & ad principem rescribere. l. j §. si quis vltro. &. §. sequen. ff. de qõ.

79 †Decimaquinta ꝙ licet in casu dubio iudex cognoscat regulariter an sua sit iurisdictio. l. si quis ex aliena. ff. de iud. tamẽ inquisitores qui se non intromittunt nisi in his quæ sapiunt hæresim manifeste, vt cap. accusatus. §. sane. de hære. in vj. non possunt cognoscere an sua sit iurisdictio, secundum glo. in d. §. sane. facit in sumi. tex. in c. cæterũ de iudi. vbi negata qualitate iurisdictionẽ tribuente, iudex non cognoscit de iurisdictione, nec per no. in c. j. de offi. deleg. in vj. staretur assertioni ipsorum inquisitorũ, si ad fundandam eorum iurisdictionem dicerent notorie sapere crimen hæreticum. & dicit Fed. de sen. in cõsi. clvij. in vlt. responsione ꝙ nec hanc probationem manifesti possunt inquisitores recipere in forma probationis, quia non est adhuc iudex, licet in forma instructionis & informationis extraiudicialis & ex mero eius officio sic. Et faciunt quæ habentur per Archi. in c. qm̃ contra. in ij. col. extra de proba. vbi alleg. Spe. in tit. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. hoc aũt notandum. & Panor. in c. cum oporteat. de

80 accusa. vbi dicit† ꝙ iudici procedenti per inquisitionem, & dicenti se informatum de fama, non statur, si est iudex delegatus, si vero est ordinarius sic, nisi appelletur. Et hãc conclusionem etiam sequitur & tenet Fely. in c. si clericus, de foro competen. post Domi. ibi quicquid dicit Pan. ibi, vbi dicit ꝙ licet inquisitores non possunt cognoscere an sapiant hæresim, tamen si velint cognoscere an sapiant manifeste sic. ꝙ etiam tenuit idẽ Pan. in c. j. de sortile, quẽ tamen nõ allegat Fely. ibi, & ita dicit Pan. se intelligere tex. in c. j. & fi. de offi. dele. in vj. quæ iura videtur contrariari decisioni glo. in d. §. sane. & in c. j. de offi. deleg. vbi ẽt tenet idẽ, cũ quo ẽt videtur tenere idem Fely. sibi cõtrarius in c. super literis. xxj. col. ver. fallit decimo. extra de rescri. Are. tamen in d. c. quoniam contra, videtur tenere primam opinionem quam simpliciter refert. Et ad hoc etiam videnda sunt pulchra no. per Are. in consi. suo. clxv. in vj. col. & sequitur vbi latissime

© SCD - Université de Poitiers

81 concludit. † quod debet prius constare de qualitate notorij, antequã iudex ipsius notorij ratione possit procedere, & ꝙ nõ creditur iudici asserenti ipsum notorium, licet ei credatur ad formandam inquisitionẽ de fama præcedente, quia talis assertio est levis præiudicij, quod non est assertio notorij, vt ibi latissime per eum, dicentẽ, etiam ꝙ ad probationẽ notorij debent recipi testes parte citata. Videnda etiam sunt no. per glo. in d. c. j. de offic. delega. quæ declarant quomodo accipiatur manifestum. Et de quibus præterquam in prædictis casibus, cognoscant inquisitores, no. per Aret. in cõsi. lxxxiij. vbi refert Bal. & Io. Mo. & dicit quod cognoscunt etiam de alio crimine ex hæresi oriente, & pulchre per Oldr. in consi. xxxv. ꝙ incipit, in fine articuli, vbi dicit quod non cognoscunt de his quę tendũt tãtummodo ad contemptum vel opprobriũ fidei, vt est crucifigere animal, de quo etiã per Cald. in titu. de iudæis. consi. ij. & consi. xj. vbi idem dicit de pertinentibus ad ignominiam Dei, quia de illis non cognoscit, vt habetur per Pet. de Ancha. consil. xij. alias xv. incip. spiritualiter. Fely. in c. postulasti. de iudæis. Decima sexta ꝙ licet glo. in d.

82 §. fane. in ver. saperẽt dicat ꝙ licet dæmones inuocare, & ab eis responsa exposcere, dicatur sapere hæresim manifeste. xxvj. q. iiij. igitur diuinationes. tamen hoc non est indistincte verum, quia vt dicit Old. in consi. suo. ccx. cum actus morales resultant ex fine intento, quoniã actus & voluntas distinguunt maleficia ff. ad l. cor. de sicar. l. diuus. & ff. de furt. l. verum multum refert, vtrum inuocentur demonia & eorũ responsa exposcantur ad sciendum futura an vero ad id ꝙ conuenit ipsi demoni, vt est ad tentandum pudicitiam mulieris vel similia. Quia primo casu licet saperent hæresim manifeste, vt inquit illa gl. quia attribuitur creature id quod venit attribuendũ creatori, iuxta illud Esaie. xl. c. Annuntiate quæ futura sunt & scimus ꝙ dij estis vos. secundo tamẽ casu, si id fit per modum imperij, & nõ ad rationis, licet sit fœdũ & mortale peccatũ, secus ꝙ etiam tenet Io. An. in rub. extra de fortt. in addi. Specu. & Pan. in c. j. eo. titu. de quo etiam per And. Sicu. in consi lv. inci. in nomine Iesu, casus est talis, quidam pro inueniendo furto, vel sciendo aliqua secreta, accipiunt fialam cum aqua communi. in pe. col. in j. volu. vbi etiam per eum late per totum illud consilium. an & quando sortilegium, vel diuinationes dicantur sapere hæresim manifestam ita ꝙ talia facientes vel procurantes possint puniri per inquisitorẽ.

83 †Decima septima secundum Old. vbi supra ꝙ etiam his quæ non sunt formaliter hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendũ est propter mulierem simplicitatem. C. de iu. & fac. igno. l. j. de iure deli. l. vlt. §. vlt. & de his qui sibi ascrib. intesta. l. pen. & eodẽ modo propter furorem, etiã si prouenit ex mulieris amore, quoniam scriptũ est quod nihil furore amoris est vehementius. in authen. qui. mo. na. eff. leg. §. illud quoque. & quia dicit Philosophus. vij. Ethi. coire enim & concupiscentię venereorum, & quædã talium manifeste corpus transmutant, quibusdam autem insanias faciunt. Nã in quocunque crimine furioso parcitur. ad l. cor. de sica. l. insans. & hoc etiam in crimine læsę maiesta. ff. ad l. iul. maiest. l. famosi. Quod videtur notãdum, etiam propter mulierẽ & rusticanam simplicitatem, quia etiam eis subuenitur propter eorum ignorantiam, vt est dictum supra. ff. de iuris & fac. igno. l. iij. & C. qui admitti. l. iuris ignorantia. in l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. per Bar. & docto. vbi plene, an error iuris naturalis excuset a dolo vero, & maxime ꝓpter ętatẽ vel sexum mulierem, & an a præsumpto concludentes primo casu quod non, secundo vero casu sic, & habetur per Alexã. consi. suo. ciij. in j. volu. vbi idẽ dicit de rustico & milite. & per Cæpo. consi. xxj. col. vij. & consi. xxiiij. colum. ij. & per Bal. in l. error. C. de iuris & facti igno. & faciũt quæ habentur per Bal. in rub. C. de summa trini. & fide catholi. vbi dicit idiotas & rusticos excusari, si errant in aliquo articulo fidei, dummodo habeant fidẽ implicitã, quia credunt ꝙ sancta credit mater ecclesia, nec per

84 tinaciter errorẽ suum defendunt. †Decimaoctaua ꝙ indistincte in hoc crimine possunt compelli testes ad testificãdum, vt per Pan. in c. dilectorum. extra de testib. cog. licet in alijs criminibus sint opiniones. Decimanona ꝙ in hoc crimine statur vltimo dicto testis, licet primo dixerit aliquem esse innocentem, & sic contrarium eius ꝙ vltimo dixit, licet vtrunq; dictum sit iudiciale. c. accusatus. §. licet. de hęre. in vj. licet ĩ alijs criminibus stetur primo dicto, vt per Mod. de vtroq; in cap. cum in tua. extra de testib.

Vigesima ꝙ in hoc crimine potest committi examinatio testium alteri, capit. inter officiorum. §. vero. de hære. in vj. in alijs vero criminibus, secus per Abb. in c. cum causam. de testi. Vigesima prima ꝙ admittũ-

© SCD - Université de Poitiers

tur testes excommunicati, & socij criminis. c.in fidei.de hęre.in vj.cū limitatione & seu declaratione, tamē de qua ibi, videlicet dūmodo ex verisimilibus cōiecturis, & ex numero testiū aut personarum tam deponentium cū eorum contra quos deponitur, qua litare ac alijs circunstantijs sic testificantes falsa non dicere præsumantur. Ob q̃ ergo fit, vt debeant dici, q̃ personis de quibus supra, non sit credendum, cum sint illuse, & 85 rationibus prætactis. †Vigesima secunda q̃ ēt crimen sapiens speciēm hæresis, vt est iurare per membra Christi pudibunda, ēt per lasciuiam & ebrietatem, est punibile, licet non tantum sicut quando iurat indurato animo secundum Bald.in l.accusationis. colū.iij.qui accu.non pos.C.vbi etiam dicit q̃ non est venie locus, cum maiestas diuina tam detestabiliter vilipenditur, vt C.si quis imper.maledi.l.j.& q̃ episcopus si vult nō potest facere pacē de tali maledictione Dei per not.xxiij.q.vj.vt pridē.in glo. arg.ff.q̃ vt aut clam.l.prohibere.§.plane.ff. de pac. l.contra iur.ff.mand.l.si hominē. de verbo. obl.l.qui rome.§.callimachus.C.de epis.& cle.l.si quis genus. Prælatus enim suam, & non ecclesię, iniuriam potest remittere, vt not.xxiij.q.iij.inter querelas.& ca.si is. in glo.immo.& c.si illic. Concordant no.per eundem in l.j.C.de rap.virg. vbi de raptu monialis non pōt fieri concordia, qa principaliter Deus est offensus, intantum q̃ nec Papa potest remittere talem offensam quo ad mundum. Et faciunt quæ not. per Bart. in suo consi.inci. minister fratrum de pœnitentia.& Ioan.de Ana. in c.ij.in xiiij. colū. 86 extra de maledi. vbi dicunt† q̃ in statuto de pace habita cum offenso, non comprehēditur qui blasphemat Deum nisi agat pœnitētiam, quia offensus est Deus, habetur per Fely.in c.de his.in ij.colū.ver. fallit primo. extra de accus. Quę multum sunt notanda pro iudicibus qui modico ere accepto indulgent blasphemantibus, & blasphemias audire dissimulant, & pessime, quia vt dicit tex.in c.nonnullis.extra de iude. dissimulare non debemus opprobrium eius qui probra nostra deleuit. Et dicit Paris de Pureo, in tractatu suo syndicatus.in c. an potestas. colū.ij.q̃ blasphemanti Deum nulla defensio competit. Quod dictum tamen videtur intelligendum cum distinctione, an procedat ex calore iracundie, vel non, & an talis calor procedat ex iusta causa, & sit calor maximus, vt quia fuit prouocatus, aut ex iniusta causa, puta ex ludo, per not. per Pano.in c.ij.de maledictis. Et ita arbitror intelligenda esse no. per Alex. in consi. xv. in iij. parte. & Fely.in c.auditis.in antepen. col. circa fi. extra de præscri. vbi dicunt q̃ licuit blasphemanti prouocato se in consequenti corrigere, quia in illo casu, ille non dabat operam rei illicite, sed secus videretur dicendum. vbi quis blasphemaret, puta in ludo vel aliter ex opera illicita, quia talis correctio non videretur excusabilis cū calor iracundie tunc non excusat, per Panormi. vbi supra. videda tamen sunt etiam 87 quæ dicam in versi. vlti. pro nunc. †Vigesima tertia licet regulariter dolus præponderet culpe, tamen in hæresi commissa etiā lubrico ignorantie, propter nobilitatem subiecti culpa præponderat dolo commisso in alio crimine, puta in hæretico, quia est delictum grauius quam sit homicidium. Nā hæreticus ponit os in cœlum, & blasphemat Deum, vnde propter nobilitatem eius quē offendit est grauius. ita Bald. qui alleg Ang. in l.j.in xj.colum. ad fi. C. qui accus. nō pos. Quod dictum tamen puto intelligendum secundum no. per Old. in consi. ccx & relatū supra in xvi. conclu. videlicet nisi in non sapientibus hæresim nō manifeste, quia ex 88 lubrico ignorantie eis detrahitur. †Vigesima quarta quod in hoc crimine ex sola suspitione proceditur ad inquisitionē, quāuis diffamatio non præcedat, quæ in alijs criminibus debet præcedere. secundū do. Ant. Inno. & doc. in c. cum oporteat. de accu. vbi etiam Are. col. vij. per tex in cap. vt officium. de hære. in vj. quod etiā licet Spe. in titu. de inquisitione. §. j. ver. verum. & in addi. Ang. in lib. maleff. in glo. in verbo. hec est quædam inquisitio per doc. Quinimmo secundum Bal. in consil. lxxix. incl. regula iuris. in tij. volu. in hoc crimine etiam ex sola suspitione habente eorum ex cōiecturis proxima veris, vt ex confessione socij criminis, potest procedi ad torturam, licet in alijs criminibus infamia & indicia debeant pręcedere. ff. de quæstionib. l. maritus. & cōfessio socij criminis nō probet aliqualiter, nec etiam alias probationes coadiuuet, pręterquam ad inquirendum, quia talis est infamis, facinorosus, vilis persona & suspecta, vnde ei non creditur l. fi. C. de accu. poterit tamen, secundum eum ibidem, reus se purgare, per no. in c. at si clerici. extra de iudi. dicens quod etiam inquisito debent dari capitula & dicta testium c. per tuas. el grande. §. nos vero. extra de simo. & c. licet hely. eo. titu. & c. qualiter & quādo. el. ij. §. de-

© SCD - Université de Poitiers

bet, de accu. nisi forte hoc fiat per subterfugia & contra facti notorietatem, & publice interfit potius ad pœnam procedere quam differre. C. de fer. l. prouinciarum. alias inci
89 pit, præsides. † Et dicit quod cõiecture sufficientes in hoc crimine committuntur arbitrio iudicis. per not. per Bar. in l. fi. ff. de quæstio. & quod conuersatio cum hæretico est magna præsumptio, quia mores formantur a contuncio. C. de coartatibus l. fi. coartatis. lib. xij. ff. de re mili. l. non omnes. §. a barbaris. & de præsump. c. literas. Nam quis bonus vel malus præsumitur propter patrem. Item ex conuersione. Item ex magistro quẽ quis habet bonum vel malũ. ij q. vij. peruenit ad nos. xxviij. q. j. c. sæpe. de edil. edi. l. ediles. §. pedius. vbi glo. alle. illud. sapiẽtis, cũ bonis ambula. Vigesima quinta quod in redeunte ab hæresi requiritur scriptura c. saluberrimum. j. q. vij. & not. glo. in c. j. de censi. in vj. licet regulariter ad probationẽ actus non requiratur scriptura, vt in illa gl.
90 quæ enumerat alios casus speciales. † Vltimo pro nunc quia dixi supra in vij. conclu. *quod confessio non debet esse equiuoca*, alias fieret interpretatio pro reo. Addo not. per Felyn. in c. auditis. col. antepe. vẽr. limita secundo. extra de præscrip. vbi dicit quod immo fauore animæ ad salutem, & in foro conscientiæ, semper est fienda interpretatio in deteriorem partem, per no. per Per. de Ancha. in consi. clxxix. inci. prima facie. cum multis alijs concor. Et adducit Hosti. in summa. de iude. §. & in quibus. ad fi. vbi refert Host. quod si aliqua verba aliquo modo essent excusabilia, quod tamen debent potius capi in malam partem, si sunt prolata a malo homine. & ita dicit se fecisse condemnare quendam iudeum in quingẽtis solidis regalium, qui cum redderet coram eo computum, & leuasset manum versus crucem dicens, mallem esse suspensus sicut ille qui ibi pendet quam reddere amplius computum coram vobis, & se excusaret quod intellexerat de quodam latrone suspenso in furca, qui pendebat versus septentrionẽ sicut crucifixus. tamen dicit Host. quod de malo verbo & de malo homine non debet præsumi, nisi malum, ideo &c. vt etiam cæteris imponeretur terror, interpretatus fuit illa verba in malum. Ad laudem Iesu Dei. Amen.

FINIS.

TRACTATVS DE IRREGVLARITATE domi. Nico. Plouij.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas quid proprie dicatur.*
Impedimentum canonicum dicitur quod a iure canonico ortum habet.

2 *Irregularitas persone dicitur vbi generaliter ordinari quilibet prohibetur.*
Irregularis censetur qui ab ordinibus susceptis remanere prohibetur.
Furiosus, ebriosus, illiteratus & similes sunt irregulares.

3 *Accusans vel deferens aliquẽ coram iudice irregularis efficitur si mors vel mutilatio sequatur.*
Percutiens aliquem quando efficiatur irregularis & quando non.

4 *Iudex, actor, vel procurator & notarius irregulares sũt, si in mẽbris mutilatio sequatur.*
Clericus qui ex sola curiositate vel leuitate interest vindicte sanguinis non efficitur irregularis.

5 *Iudex vel officialis seu aduocatus cũm sanguinis tractantes efficiuntur irregulares,*

© SCD - Université de Poitiers

etiam si effusio sanguinis non sequatur.
Chirurgus irregularis efficitur si ob eius imperitiam mors sequatur.
6 Clericus chirurgus irregularis efficitur si sub eius cura aliquis moritur.
Custos infirmi si potũ immodicũ ei dederit, efficitur irregularis si mors sequatur.
7 Consulẽs aliquid vnde sequatur homicidiũ efficitur irregularis.
8 Mandans aliquẽ verberari efficitur irregularis, si mandatarius occiderit.
9 Mandator an efficiatur irregularis si mandatarius occidatur ab eo quem occidere mandatus erat.
Cõsulẽs alicui vt pro patria aut iure suo se exponat, an sit irregularis, si ibi moriatur.
10 Homicidium casualiter perpetratus non efficitur irregularis, si debitam adhibuerit diligentiam.
11 Irregularis est is cuius percussione cõtracta infirmitate mortuus est percussus.
Occidens aliquẽ se defendendo incurrit irregularitatem, si euitare aliter potuit.
12 Infans furiosus aliquem occidens efficitur irregularis.
Irregularis est qui a morte non liberat quẽ liberare poterat.
13 Irregularitatem incurrit qui a proposito liberandi aliquem a morte retrahit.
Percutiens latronem animo occidendi, si latro obierit ex vulnere inflicto efficitur irregularis.
14 Clericus cũ socio ligans latronẽ, si postea timẽs ne a latrone occidatur eum occiderit, irregularitatem incurrit.
Clericus furẽ tradẽs iudici seu officiali an efficiatur irregul. si fur morti cõdẽnetur.
15 Furem indicãs iudici seu officiali an efficiatur irregularis, si fur morti condemnetur.
16 Clericus qui ad res suas recuperãdas egit, si ex postfacto ratum habet latronis suspẽdium, an sit irregularis.
17 Mandãs capi vnum de tribus clericis incedẽtibus, & alios duos nõ grauari, an sit excommunicatus si mandatarius fines excedens mandati alios duos cœperit.
Irregularitatem nemo incurrit ꝓpter homicidiũ n. si voluntate vel culpa præcedente.
18 Rixa si facta sit a pluribus & mortuus sit aliquis in ea, an sint omnes irregulares, si nesciatur a quo fuerit occisus.
Irregularis non est is cu us amici ipso inuito iniuriantem sibi occiderunt.
19 Cõsentiẽs homicidio in corde suo an sit irregularis si ab extra nullam operam ad hoc dederit.
Clericus irregularis est qui ministrauit arma pugnantibus, quibus aliquis interfectus fuit.
Iudex ecclesiast. brachiũ seculare hortari ꝓtest ad hæreticos vel paganos expellẽdos.
20 Clericus qui bello interest irregularis est.
Clericus se vel suos defendẽs non est irregularis si aliquis ex defendentibus fuerit interfectus.
21 Abortiuum procurans vel faciẽs ne mulier concipiat aut pariat irregularis est.
Clericus irregularitatem contrahit qui ob suarum rerum defensionem occidit.
22 Clericus occidere potest ne occidatur.
Necessitas ineuitabilis occidẽdi aliũ q̃ dicat.
23 Prælatus ecclesiasticus iurisdictionẽ temporalem habens qualiter iustitiam executioni mandare debeat.
24 Consulẽs iudici vt aliquẽ puniat ad mortem, irregularitatem incurrit.
25 Suspẽsus ab officio sit irregul. si celebrauerit
26 Fornicator notorius a iure suspensus celebrãdo, non contrahit irregularitatem.
27 Suspensus a canone quando efficiatur irregularis celebrans.
28 Suspensus a canone propter defectum nõ incurrit irregularitatem si celebret.
29 Suspensus ab audiendis cõfessionibus nõ efficitur irregularis si ante reconciliationẽ celebrauerit.
Recipiens beneficium in irregularitate absolutione impetrata an indigeat alia dispensatione.
30 Homicida nõ est ipso iure beneficio priuatus.

© SCD - Université de Poitiers

31 Presbyter excommunicatus vel simpliciter suspensus ab ordinibus suis efficitur irregularis si in acolythatu ministrauerit.

Clericus in minoribus constitutus excommunicatus ministrans sacerdoti non efficitur irregularis.

Episcopus a pontificalibus suspensus irregularitatem non incurrit si in eis celebrauit.

32 Suspensus ab ingressu ecclesiæ irregularis est si in ea celebrauerit.

Excommunicatus, vel suspensus baptizans solemniter & publice efficitur irregularis.

Irregularis est omnis qui nec promoueri nec eligi potest.

33 Falsarius literarum papæ non potest ad ordines promoueri.

Ordinari qui nequeant.

34 Excommunicatus celebrans irregularis est, & deponendus.

35 Suspensus a iudice irregularis erit si celebrauerit.

36 Suspensus per canonem ob officio propter crimen irregularis efficitur celebrando.

Occupans & distrahens bona ecclesiarum vacantium suspensus est ab officijs, & beneficijs.

37 Infamia cum peccato deletur in baptismo.

Peccatum cum sua sequela in baptismo deletur.

1 AD HABENDAM aliquam notitiam de irregularitate, notãde sunt aliquæ regulæ, prius præmissa breui descriptione irregularitatis. † Sciendum igitur est ꝙ irregularitas est nota, i. ĩfamia, vel impedimentum canonicũ ex vitio seu defectu proueniens, qua quis prohibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri, & in eisdẽ ministrare. Ita diffinit Guil. durã, in Spec. ti. de dispensa, §. iuxta propositionis. Dicitur autem canonicum impedimentum, quia ortum habet a iure canonico, licet inceperit a veteri testamento quo ad aliqua & dictum est Dauid non edificabis mihi templũ, quia vir sanguinis es. j. Para. xxviij. c. & in canon. xlix. di. hinc etenim, vbi habetur ꝙ in Leui. etiam multi a sacerdotio repellebantur propter defectus naturales sicut propter scabiem, & gibbositatem &c. Et dr̃ irregularitas ab in quod est sine, & regula, quasi contra regulam ecclesiæ natus, siue propter factum, vel defectum extra ecclesiam positus. Sumitur aũt tripliciter. Primo pro defectibus qui sunt in homine sine peccato, quia ꝗ est bigamus, vel maritus vidue, vel illegitimus, & hmõi, vt de renun. nisi cum pridẽ. §.

2 personæ. † Secundo dicitur irregularitas personæ vbi generaliter prohibetur quilibet ordinari vel celebrare in ordine iam suscepto sine dispensatione dñi papæ, ne patiatur defectũ &c. de quibus infra patebit.

Tertio dicuntur irregulares oẽs illi qui non possunt remanere in susceptis ordinibus, nec ad maiores promoueri ẽt post actã pœnitentiam sine dispensatione dñi papæ et aliorum prælatorum, de quo dantur regulæ.

Prima regula. Omnis furiosus, ebriosus, illiteratus, impudicus, percussor, litigiosus, neophytus, & generaliter quilibet in membris naturalibus defectuosus, irregularis est ad sacros ordines suscipiendos, patet hoc in decre. late incipiendo a xxvj. dist. vsq; ad xlix. per totum, vbi ista singularitm proban

3 tur. † Secunda regula. Accusans vel deferens aliquem de crimine coram iudice pro quo pœna capitis debetur vel truncatio mẽbri, irregularis est. v. q. vj. delatori. & vj. q. j. in summa de ac. accusasti. Tertia regula. Percutiens aliquem siue in propria persona, siue per alium eius mandato, si sequatur inde homicidium vel membri mutilatio, si hoc facit absq; ineuitabili necessitate, irregularis est, de homi. presbyteri. & c. petrus. l. distin. miror. Quarta regula. Percutiens absque mortis periculo, vel sanguinis effusione, vel truncatione, habens ad hoc potestatem non est irregularis, vt de rap. in archiepiscopatu. xxiij. q. viij. sepe.

4 Quinta regula, † Iudex, actor, vel procurator, notarius, siue dictator, vel promulgator si in mẽbris secuta est mutilatio, irregularis est. l. di. si quis, ne cler. vel mo. sniam de homi. postulastis. l. di. c. j. Et generaliter purgationẽ vulgarem quæ fit in torneamentis, vel alio modo, & quicunq; vindicte sanguini authoritatem, benedictionem, seu patiẽtiam sui exhibentes, irregulares sunt de excef. præla. ex literis. Sexta regula, Licet clericus non debeat interesse vindicte sanguinis, si tũ ex sola curiositate vel leuitate interfuerit vbi

© SCD - Université de Poitiers

latro suspenditur, vel vbi quis in duello occiditur, licet peccet grauiter, non tamen fit irregularis, si nec auxilium nec consilium vel authoritatē præstiterit secundum Guil. in Spe.tit.de dispen.§.iuxta propositionis.

5 † Septima regula. Iudex, vel officialis, seu aduocatus qui tractauerunt causam criminis dantes operam vt sanguis effunderetur licet nec mors nec sanguinis effusio fuerit subsecuta, irregulares sunt potest tamen in talibus per episcopum dispensari secundum Guil. Similiter cum illo qui non ex officio suo, sed ex odio dedit operam, & fecit quod potuit vt occideretur, non tamen occiditur vel mutilatur, indiget.n. talis dispēsatione, secundum Guil. Octaua regula. Exercens artem chirurgie, si propter imperitiam & negligentiam eius sit mors subsecuta ab icisione, adustione, vel potione quā dedit infirmo, irregularis est, vt de homi. tua.§.j.ver. si tamen peritus existens phlebotomat sanguinē, vel secat, adhibens oēm diligentiam, non est irregularis etiā si mors fuerit subsecuta, quia potius presumitur casu, & culpa patientis euenisse.xxiij.q.v.de occidendis. Secus si per eius negligentiam,

6 secundum Guil. † Nona regula Licet laicus exercens artem chirurgie, non sit irregularis si nō propter eius incuriam multi obierint, clericus tamen si sub eius cura aliqui etiam pręter eius culpam obierunt, irregularis est secundum Inn. qui hoc notauit in c. tua, de homi. ne cle. vel mona. sententiam.

Decima regula. Extrahens sagittam vel telum vel gladium infixū corpori alicuius, si propter si vulneratus citius moritur, irregularis est, de homi. tua Vndecima regula. Custodiens infirmum, & dans ei bibere imperite, vel aliquid aliud contra consilium medicorum faciens, propter quod mors sit subsecuta, irregularis fit propter imperitiam, et negligentiam dissolutam. Si tamē quis facit bona fide circa egrotum, non debet esse facilis ad faciendam conscientiam scrupulosam, quanuis in aliquo sit erratum, si ibi nō sit laia culpa cum negligentia dissoluta, quæ prope dolū, & huiusmodi scrupulum de facili deponere debet ad consilium sapientis. Si tamen tanta culpa fuerit vel negligentia dissoluta, & certū est ꝙ mors inde fuit subsecuta, irregularitas contrahitur. Si vero nō sit certum tunc distiguendum est, auth.n. dubitatur probabiliter secundum iudicū medicorum, & tunc abstinendum est ab officio, si autem non dubitatur, tunc deposita erronea conscientia poterit administrare & etiā promoueri, alias non secundum Ray.l.di, qui arborem, & c. sepe, &, secundum quod dā solus papa, cū talibus dispensat. Duo-

7 decima regula. † Consulens aliquid vnde sequitur homicidium, irregularis est vt si suasit iactum ballistę, machine, vel lapidis, vel ꝙ iret ad capiendum castrum quod capi nō potest sine hominis morte, si inde sequitur mors ex illo consilio irregularis est, secundum Guil. Item si facit vel consuluit furtiue vel proditionaliter capi castrum, si mors inde sequitur irregularis est, quia debuit verisimiliter præsumere hoc euenire posse. In talibus.n. punitur qui remotam causam homicidio dedit, sicut qui propinquam, vt notatur de homi. presbyteris Decimatertia re-

8 gula. † Mandans aliquem verberari, si verberans occidit verberatum irregularis est qui mandauit, nisi expressisset ne occideretur, de homi. significasti hodie. de homi. is qui mandauit. lib. vj. in fi. vlti. gl. Secus tamē de illo qui consuluit aliquem capi, vt puta malefactorem, quia tunc non fit consulens irregularis etiam si capiens occidit illum, ga ꝗ non consuluit, ar. de homi. c. fi. Absit.n. vt ea quæ propter bonum facimus, si ꝑter voluntatem nostram quicquā mali acciderit, nobis debeat imputari. xxiij.q.vj. de occidē. semper tamē fit irregularis dans directe consilium in mortem alterius, vt ne cler. vel mona. sententiam. Nec interest siue is cui datum est consilium statim fecerit homicidiū, vel etiandiu post, nisi prius consilium recuperauerit, & contrarium suaserit, vt de homi. Petrus. immo si firmiter & probabiliter credat ꝙ post reuocationem consilij non te uocetur is cui datum est consilium a proposito occidēdi, necesse est vt denuntiet illi de cuius morte tractatum est, ꝙ caueat sibi. In eo autem qui mandauit per se fieri homicidium, videtur sufficere si consilium mandat tantum. de regu. iur. omnis res vel si sciente eo, is cui mandatum est, iuit ad eum occidēdum. vt xxij.q.j. omne quod, vel parentelā vel amicitiam cū eo contrahat, licet ei hoc non significauerit, quia qui est certus, certiorari non debet, de electio, inter vniuer-

9 sas. Decimaquarta regula. † Consulens alicui vt occidat aliquem si ipse cui consultum est occidere, occidatur ab illo occidendo, secundum opinio, mitiorem non iudicatur ille consulens irregularis. Ratio quia fines consilij excessit, ex quo egressus est ad occidendum, nec sibi bene cauit, nisi excitaret eum ad occidendum alium, forte in tali

© SCD - Université de Poitiers

casu vbi periculum esse posset, tunc esset irregularis etiam si is cui consuluit occidatur secundum Guil. vbi supra secundum rigorem tamen iuris hodie talis consulens irregularis est. Per Ioan. And. in nouel. de homi. is qui mandauit. lib. vj.

Decimaquinta regula. Si quis suadet alicui ꝙ pro patria, vel ꝓ proximo suo, vel pro iure suo vel pro iure ecclesiæ suæ periculose exponat, non ob hoc fit irregularis etiam si ibi moriatur xxxiij. q. iij. pro membris. & c. sequen. Si tamen sciret vel crederet eum ibi moriturum, tunc videtur ꝙ fiat irregularis, secundum Guil. Si autem consulat ꝙ indubitate morti se exponat pro honore Christi vel fide vel statu ecclesiæ, si sit irregularis, etiam si mors inde sequatur xxj. q. j. sunt quidam. xj. q. iij. nõ solum. hac ratione excusantur inquisitores hæretice prauitatis, scientes quod statim postquam aliquem pronuntiauerint hæreticum esse ille morti tradetur si etiam alias multipliciter procurando. Ad hoc etiam accedit. xxiiij. q. viij. legi. & q. v. si audieris. Illi tamẽ clerici qui portauerunt ligna causa indulgẽtiarum ad hæreticos comburendos, irregulares sunt, nec cum eis dispensatur nisi per papam. Decimasexta regula.† Dans operã rei licite, vt puta edificando ecclesiam, vel domum adhibita omni diligentia ꝗ potuit habere, si occidit aliquem causaliter, nõ efficitur irregularis. Si tamen dat operam rei licite nec adhibuit omnem diligentiã quam debuit, fit irregularis, vt de homi. lator. & c. ex litteris. & c. sicut dignum. & c. presbyterum. & c. continebatur. & c. ad audientiam. Hinc est ꝙ medico operanti secundum regulas artis sue nõ computatur ei si quis sub eo moritur, sed si negligentiam commisit, cõsulitur sibi vt nõ promoueatur ad ordines de quali. ordi. ad aures. Sed quid de illo medico qui vertit infirmum ad alius latus vt citius moriatur. Respondeo ꝙ irregularis est tam ipse qui fecit ꝗ ipse qui consuluit, si ex hoc mors fuerit subsecuta, quia forte via anhelitus præcluditur, vel apostema rumpitur ex violentia motus, vel suffocatur. Si autem non citius moritur ex hac causa non sit irregularis, sed pœnitere debet de facto.

11 Decimaseptima regula.† Non solum est irregularis quis si ex eius percussione est mortuus aliquis, sed etiam si ex hac percussione infirmitatem contraxit unde mortuus est, vt de homi. presbyterum. & c. ad audientiam. & lj. di. studeat. Decimaoctaua regula. Defendens se in casu euitabili, & occidens aliquem, irregularis est. l. di. si quis viduam & talis ad supertora non ascendat. & in susceptis non facile dispensatur. Sed si necessitas fuit ineuitabilis, datur consilium ei vt non ministret. l. distin. de his clericis. non tamen propter hoc deponitur, immo in suo ordine administrans toleratur de iure communi absque dispensatione, secundum Lau. l. distinctio. quia tua si loquitur de homici. c. ij. prout prosequitur ibi Hostien. & quidam dicunt episcopum posse in tali casu dispensare, licet hoc non possit secundum Ioan. de Deo, qui dicit solum papam hoc posse. hodie dicitur simpliciter irregularitatem nullam incurrere ille qui personã suam defendendo in casu ineuitabili occidit de homic. si furiosus. in clemẽ. Decimanona regula.

12 †Infans furiosus committens homicidium, nõ est irregularis vt in cle. si furiosus. de homi. Idem est de dormiente, si aliquem occidat, quia tamen non habuit propositum occidendi eum.

Vigesima regula. Potens hominẽ liberare a morte, & nõ faciens irregularis est, quia qui potest defendere & non defendit occidit, de homici. sicut dignum, quod intelligit secundum glo. in c. iij. de senten. excõmunica. de illo ad quem ex potestate, ex officio vel dignitate pertinet realiter defendere, & non simpliciter de quocunque. Vnde dicit ibidem glo. ꝙ si ego non habeo aliquam potestatẽ, & video ꝙ aliquis vult verberate clericum sine auxilio meo, aut consilio, non credo ꝙ sim excommunicatus si nõ prohibeo illum licet alias forte peccẽ, quia nõ defendo cum possem. Vigesima prima

13 regula.† Retrahens a proposito liberãdi hominem a morte, irregularis est, quia quodãmodo indirecte homicidium commisit. l. distin. si quis viduam & de pœ. dist. j. periculose. Vigesima secunda regula. Percutiens animo occidendi latronem si ex aliquorum vulneribus latro obijt, irregularis est, vt colligitur de homicid. significasti. primo respon. Idem etiam si non percussit, sed aliquid operis impendit ad mortem eius, puta quia latronem detinuit, vel contra eũ clamauit, alias autem si clamasset contra eũ nõ in mortem eius, sed quod caperetur, vel detinuit eum, vel se leuem extendit, irregularis non est de morte eius, vel etiam fit in neglectu, alias si malitia eius perpetretur homicidium, & idem si negligentia eius committatur. l. dist. hi qui, & ideo si clamas

© SCD - Université de Poitiers

contra latronem, si ne eũ capiat, si alias quocunq; modo potuit intelligere, & ex clamore suo vel alio actu homicidium sequit, irregularis est, nisi forte faciat propter periculũ corporis sui, vt si videt quod aliquis eũ occidere vult, tunc enim potest bene inuocare, & clamare pro auxilio, quia non intẽdit in alioꝝ mortem, sed in suam liberationem. Secus si hoc faciat propter periculum rerũ suarum, & si fuge prælidio euadere põt. de homi. suscepimus. Vigesima tertia regula.

14 † Clericus ligans cum socio latronem, si postea timens ne occidatur a latrone, ipse potius occidit, irregularis est, de homi. vbi supra. Vigesima quarta regula. Si clericus non valens aliter recuperare res suas, tenet furem ne cum rebus fugiat, donec eũ exhibeat iudici vel eius auxiliũ inuocet ad res suas recuperandas, non est irregularis, licet postea fur a iudice puniatur, dum intentio eius non sit corrupta intendendo ad furis mortem, vel mutilationem &c. Idem dicendum est si clericus credit, vel tradit feculari potestati latronem petens quod eum puniat citra sanguinis effusionem, vel petens rem subtractam sibi restitui, si potestas in latronem animaduertat. i. puniat eum morte, non propter hoc clericus erit irregularis, vt de homi. delatoris. lib. vj. nec ẽt nocet illi si ad cõuincendum latronem tradidit insignia. & idẽ si simpliciter deponit querelam de iniuriantibus sibi & ecclesiæ suæ. cũ quis tales vix absque sanguinis effusione valeant coarctari. de homi. tua nos. §. vlti. & c. postulasti. xxiij. q. iiij. maximianus. & q. v. c. v. & c. vnum. & c. pœna. & hæc vera sunt quando nõ intendit ad mortem, nec hoc in animo gerit, sed protestatur publice quod citra sanguinis effusionem castigetur, nõ est ergo irregularis curialiter agens contra furem, nõ criminaliter ad mortem vel sanguinem, licet eum iudex causa probabili suspẽdat ab officio suo, vt de homi. postulasti. Ex quo vlterius patet quod nullus notam irregularitatis incurrit qui per extortores siue exactores alicuius curie curauit aliquẽ capi propter delictũ tale propter quod nec mori nec mutilari, posset, licet iudex inueniẽs eũ alia commisisse propterea suspendit eum, si tamẽ nec ille crediderit, nec cogitauit illud contingere posse.

15 *Vigesima quinta* regula. † Si iudex officialis ĩ sequitur furem fugientem & quærit a me vtrũ videri illum & ego sciens quod fur ille ad mortẽ quæritur, instruo eum si per meam respõsionem fur inuentus est, & occisus, sum irregularis. Secus si nec scitui, nec suspicatus sum quod ad mortem, vel pœnã sanguinis quæritur. Vnde consuluitur in casu hoc cum aliquis scit aliquem ad mortem quæsitum fugere non posse nisi per alteram de duabus vijs, non debet dicere, per hanc non fugit quia sic procederet eum per alteram fugiẽtem, sed aut taceat aut quærentem curialiter euadat, dicendo nũquid ego custos illius

16 sum, vel alio modo. † Vigesima sexta regula. Si clericus qui egit ad res suas recuperandas, ex postfacto ratum habet quod suspẽsus latro est, & hoc sibi placet, si talis nullum consensum habuit in mortem illius nec quicquam cooperatus est, non est irregularis, secundum Guil. & ſ si gaudet cp maleficium est punitum, non aũt persona cum secundum ipsum irregularitas ex homicidio solo non contrahatur, nisi culpa vel voluntas præcedat, vel scãdalum sequatur, vt no. l. di. hi qui. & de homi. ex literis. & c. verũtamen. hodie vero fure cautũ est quod si qs absque mandato meo manus violentas inteciit in clericum meo nomine, si ſ ratum habeo, excõicationis canonẽ incurro, & hoc propter ratihabitionem quæ retrotrahitur, & mandato comparatur. Si aũt hoc meo nomine non esset factum, licet ratum haberẽ, peccarem, sed non incurrerem excõicationem vt dicitur expresse in c. cũ quis. de sen. excom. lib. vj. Vt ſ intelligas, pono tibi casum. Aliquis amicus vel seruitor tuus sciẽs aliquem clericum tibi fecisse iniuriam verbalem vel realem, percussit eum quẽ tu postea receptando magis amicum habuisti, vel gauisus es, & hoc factum commendasti vel laudasti, tu es excõicatus propter ratihabitionem ac si mandasses. Sed si vnus extraneus percussit clericum, & tu audiens gratum habes, & gratularis de hoc, licet non es excõicatus tñ peccas ad minus venialiter, secundum Ioan. And. in nouel. supradicti c.

17 cum quis. libr. vj. † Vigesima septima regula. Si quis mandat capi vnum clericũ de tribus simul incedentibus, & alios duos nõ grauari, sed mandatarius excedit fines mandati, & alios duos capiendo, iste mandãs nõ erit excõicatus, secundum Ioan. de deo. lib. iij. suarum quæstionum. q. xiiij. & ratio est, quia captio contra voluntatem eius est facta. Petrus tñ de sampriana alias sonsana, putat quod de damno tenetur quod illi passi sunt. de iniurijs, c. fi. xxiij. q. viij. propterea ex hoc infertur per simile de irregularita-

© SCD - Université de Poitiers

te, quod irregularitas ratione homicidij nõ contrahitur sola voluntate, nisi homo actu occidatur. de homi. sicut dignum. §. j. vbi de ij in glo. ex corde. xv. q. j. si quis non iratus. Sed nec fit quis irregularis propter solum homicidium, nisi culpa vel voluntas precedat, vel alias sequatur scandalum, vt notat. l. di. hi qui prioris de homi. ex literis, de clerico egrotã. tua. ex hoc dicto soluitur quæstio qua quæritur an clericus quis volebat interficere hominem, sed non potuit qa inuenit eum iam mortuum, sed volens nihilominus satisfacere ire sue, amputauit caput mortui, sit irregularis, Dicẽdum quod licet voluntas occidendi fuit, tã nõ est irregularis, secundũ Arch. xv. q. j. si quis, Ratio, quia ad hoc ꝙ homicidium committatur, requiritur quod homo animatus occidatur, de homici. sicut dignum. xxxij. q. ij. Moyses, vbi abortus fetus inanimati non imputatur ad homicidium, sicut ẽt no. Aluaro. Inno. Ber.

18 de homi. si aliquis. † Vigesima octaua regula. Si quis in rixa mortuus est nescitur tã quis illum interfecit, licet secundũ quosdã. s. Ioan. omnes irregulares sunt quo ad promotionem ad ordines propter incertitudinem. vt xxiij q. vlti. c. si. tã probabilius est quod in tali casu quilibet suæ conscientiæ. sit relinquẽdus, secundũ Guil. in speculo, et Host. in sum. de homi. §. qua pœna. Vigesima nona regula. Si amici met occidunt aliquẽ mihi inturiantem me inuito, & cõtra meã prohibitionem, mihi nõ nocet vt de homi. Petrus. iij. q. iij. quia præsulatos. Idẽ si me ignorãte, de simo. nobis. & c. de regularibus. Sed si turbata conscientia sit, puta quia expresse consenti nec contradixi, imputabitur. ar. de simo. Matthe. Immo etiã dicunt quidã quod si scients contractum de morte habitum nõ reuelaui, non sum irregularis, quia homicidiũ non commisi facto, mandato, cõsilio, vel defensione. l. di. si quis viduam. & de homi. Petrus. Alij dicunt contra, si credidi quod non obstante, mea prohibitione mei inuitu interficeretur. & hoc est tenendum, Nam in tali casu tenebar reuelare illi contra quem

19 contractũ est. Trigesima regula. † Si aliquis vadit ad interficiendum aliquem, & tu ei scienter consentias, non tã eum incitas ad homicidium perpetrandum, nec cum eo super ij aliqua verba habuisti, vel si habuisti, semper ex animo si ei dissualisti, sed cũ nollet tibi acquiescere, timens de ipso eum associans eo proposito vt si forte eum quis inquireret, defendas, & tũc homicidiũ perpetrat, vere irregularis es, secundum Hosti. ad quod facit de homi. sicut dignum. §. illi qui.

Trigesima prima regula. Clericus ministrans arma pugnantibus, si aliquis interficitur irregularis est ar. xxiij. q. j. nisi bella c. si. nomine autẽ armorum intelliguntur fustes, lapides, ligna &c. Trigesima secunda regula. Iudex ecclesiasticus potest hortari brachium seculare contra violentos, & hæreticos, vel paganos, nõ vt occidat vel mutilet, sed vt de terris fidelium expellantur, nec ẽt est irregularis si aliquot hincinde sunt occisi. xxiij. q. v. de occidendis. & xxiij. q. iij. maximianus, immo secundum Inno. de homic. petitio, licet aliquis in bello iusto aliquos percusserit, si tã inde nullus est mortuus, nõ fit ex hoc irregularis. Idem si quis accedit ad bellum iustum causa pacificandi, vel ex alia iusta causa, licet ex eius præsentia aliquod robur accresci suis, vel timor incutiatur aduersarijs, nõ est sibi imputandũ, dummodo dolus, & etiam lata negligentia absit

20 omnino secundum Guil. † Trigesimatertia regula. Clericus qui interest iusto, vel iniusto bello in armis vel sine armis, si aliqui sunt hincinde interfect, irregularis est, licet ipse nõ occidat lib. dist. si quis xiij. q. iij. porro. xxiij. q. vlti. quicunq; j. q. j. c. si. Trigesimaquarta regula. Clericus defendens se vel suos, licet tunc ex defendẽtibus aliquis interfectus est ex aliqua parte, non est irregularis, vt illi qui non interfecerũt, nec interfectores adiuuabant, nõ sunt irregulares, licet voluntatem occidendi habuissent, quia lex promotionis factum requirit. xv. q. j. si quis non iratus.

Trigesimaquinta regula. Clericus in bello iusto ꝙ nõ ad occidendum, sed ad defendendum gerit, ministrans sagittam ballistario suo ad sui defensionem, si ille ballistarius aliquem interfecerit, sed ille clericus nõ intendebat quod ipse aliquem interficeret, sed quod illos detinuisset, & sua defendisset aut recuperasset, non est irregularis, secundum Guil. Idem dicit de illo qui in bello iusto præpositus fuit exercitui, & sumptus facit, & cuncta disponit, si forte eum contingat lanceas, vel sagittas emere & ministrare, & ad exercitũ, vel ad custodiam castri mittere, vel si hortat ad currendum post hostes, vt eis præda hominum, vel animalium auferatur, et tunc forte aliquis interficeretur, dummodo solum intẽdit ad recuperationem præde, non ad vindictam, talis enim causa remota non nocet

21 † Trigesima sexta regula. Qui mulieri fa-

© SCD - Université de Poitiers

cit ne concipere, vel generare, uel post cõce ptum parere possit, & qui prægnantem mu lierem percutit, ita quod facit abortiuum, si fetusiam fuit uiuificatus, irregularis est. Sed si nõdum fuit vtuificatus, solum mortaliter peccat. de homici, si aliqui. ij. q. v. consueuit, vel si probabiliter dubitat, vel credit an sit mortuus vel viuus fetus ex illa percussione, vel virum conceptus fuit animatus vel non in tali dubio debet a promotione, & a ministerio abstinere, nec periculo se cõmittere. Si vero leuem, vel temerariam habet opi. deponat eam si potest. & sic poterit pro moueri, & administrare, alias non, ar. de sen ten. excom. inquisitio. et de simo. per tuas, ij.

Trigesima septima regula. Licet clericus aliquem occidens pro defensione rerũ suarũ irregularis est, de homic. suscepimus. vbi dicitur, post tunicam relinquendum est pallium, & melius est rerũ iacturam pati q̃ pro seruandis vilibus rebus, ac transitorijs acriter in alios exardescere, clericus tamẽ personam propriam defendẽdo, necessitate ineuitabili repellens vim vi, cum moderamine inculpate tutele percutiens aliquẽ, si inde mors sequitur, non imputatur ei, vt not. de homici. significasti. ij. & ij. & c. interfecisti.

22 vnde dicit Archi. xxiij. q. iij. c. j. † quod clericus etiam interficere potest, vt non interficiatur. ar. de fur. c. iij. dum tamen faciat pro persona propria. hodie expresse in cle. si furiosus. de homi. & dico personam propriã, nam secus est secundum Ioan. And. in nouella super cle. si furiosus. de homi. si non valẽs euitare mutilationem, licet mortem possit euitare, mutilauit vel occidit aliquem inuasorem, & idẽ si aliter non valens saluare res suas, eum occiderit qui deportare volebat, secus ẽt secũdum gl. d. cle. super verbo suo. de illo qui occidit illum qui occidere volebat patrem, filium, coniugem, vel personam coniunctam, quem aliter tuuare nõ potuit. Quod putat Ioan. And. quasi casus ille non includatur sub necessitate ineuitabili. Intelligitur aũt necessitas ineuitabilis secundum Ioan. And. ibidem super versi. non valẽs, vt quia mangulatus erat vel sic arctatus quod fugere non poterat, nec clamore iuuari. Intelligitur autẽ cum moderamine inculpate tutele si fiat ex incontinẽti, non ex interuallo, & causa defensionis, non vltionis, & si equaliter se defendat sicut infestat, vt si gladio percutitur, & ipse gladio percutit, vel si ligneo baculo, & ipse econuerso baculo ligneo, aut ferreo baculo percutitur, & ipse econuerso ne amplius percutiatur ad mortem. Si autem percutiatur paruo ligneo baculo, a quo non timeatur mors, vel depilat, vel per vestem trahitur, & ipse repercutiẽs ferro occidit suum inuasorẽ, irregularis est, quia non est moderamen inculpate tutele, debuit enim se moderate fueri, & non excessiue vltra violentiam sibi illatam, aut si percussus est semel, & sic dimissus est, nec vlterius se credit percuti, si incontinenti repercutit, & occidit, irregularis est. Nam nõ debet occidere inuasorem ex quo ab eo nõ credebat se occidi, vnde excessit in moderatione, quia pro vna percussione non letali occidit. Hæc omnia colliguntur in glos. c. si.

23 gnificasti. ij. de homic. † Trigesima octaua regula. Prælatus spiritualis habens iurisdictionem temporalem in suo dominio, si fur vel latro deprehensus in furto, vel malefactijs adducitur ad præsentiam eius, & petitur puniri iuxta condignũ sui excessus, non debet ipse personaliter de hoc cognoscere, iudicare, aut sententiare, sed debet hoc committere suo procuratori dicendo ista verba fiat iustitia, generaliter, non descendẽdo specialiter qua morte sit moriturus. ne cle. vel mona. c. vlti. lib. vj. Nec per hẽ etiam est irregularis si sequatur sanguinis pœna, vnde potest fieri specialis commissio super tali casu, sed non expressa pœna, secundum Goff. Idem tenet Nouellator in d. c. vlt. lib. vj. Dicit tamen nouellator in nouella ibidẽ, quod si episcopus, vel prælatus mandat notario suo vt in tali casu scribat commissionẽ procucatori, episcopi vt super his faciat rustiriã, talis notarius est irregularis, quod probat ex eo, quia talis non habet facere quicquã ex officio sue iurisditionis, quod requirit illa decretalis. Sit ergo episcopus cautus vt non eijciat laqueum clerico, vnde committat istam iurisditionẽ laico per seipsum immediate, & per alium laicum, non autem per clericum. & scias quod hoc non solũ veritatem habet in prælato habente iurisditionem temporalem rationem beneficij sed ẽt ratione patrimonij, secundum Nouellatorẽ ibidem, et quod plus est, dicit idem quod ex quo clerici tales causas sine metu irregularitatis possunt alijs delegare, satis videt quod si laicus talem iurisditionem habens, sed probabilem, causas sanguinis terminat, poterit hoc non obstante ordinari, quia non fit irregularis ea ratione. caueat ergo prælatus cũ interrogatus fuerit a iudice, ne respondeat, malum est si ille malefactor remanserit impunitus, nam tunc esset irregularis, vt de ex

24 cess. præla. ex literis, † Trigesima nona ẽt

© SCD - Université de Poitiers

gula. Si iudex habens latronem captū quæ-
rit de aliquo perito quid debeat fieri de ta-
li, & ille respondet talem esse morte punien
dum, vel simile, iudex autē secutus eius con
silium, latronem punit ad mortem, irregula
ris est consulens, quia fuit in culpa in casu
qui de facto non erat respondendus, vt de
excess. prælat. ex literis. si tamen non est ca-
sus de facto, sed iudex q̃rit simpliciter quali
ter tales sint puniendi, & clericus respōdet
quod ad mortem vel ad sanguinem, si respō
dens respōdet quod ad mortem vel ad san-
guinem, si respondens respondet secundum
veram iuris sententiā vt expertus iuris con
sultus, non est irregularis, & maxime si ex-
tra iudicium, ut dicit gl. in dicto c. ex literis.
Si autem errans in iure dixit, cum tamē ali-
ter iura disponant, irregularis est, vt colligi
tur per Guil. in Spec. titu. ij. §. iuxta propo-
sitionis. Si autem qui non reputatur iurisco
sultus, interrogatus respondet non vt iuris-
consultus, sed simpliciter dicit quid de tali-
bus sentiat, nec presumit quod iudex eius se
quatur responsionem, nō est irregularis, ex
quo non respōdet ad casum qui fit de facto.
Nam si consuleret ad casum de facto, irrega
laris esset, secundum Ray.

25 *Quadragesima* regula. † Suspen
sus ab officio, ce
lebrando fit irre
gularis. vt xj. q. iij. si quis damnatus. & cap.
si episcopus in concilio. & licet illi canones
loquāntur de excommunicato scienter & in
contemptum clauium celebrante, hodie ta-
men idem irregularis est in suspensione a di
uinis, vt de re iudi. c. cum eterni. & de sentē.
excommunica. cum medicinalis. lib. vj. et in
hoc casu solus Papa dispensat, vt notauit
Guil. in Specu. tit. tij. §. nunc de episcoporū.
versi. est inquam. Suspensus autem a benefi
cio tantum, non fit celebrando irregularis,
quia hoc nullo iure cauetur, secundum In-
nocen. de electio. cum in cunctis. §. clerici. et
c. statuimus. de concess. præben. quia diuersi-
tatem. Minori quoque excommunicatione
propter participationem excommunicati i
locutione uel similibus ligatus, licet celebrā
do grauiter peccet, non tamen efficitur irre
gularis, quia hoc nullo iure cauetur, secūdū
Inno. immo si medio tempore postquam cō
municat excommunicato, celebrauerit, bene
potest pœnitentia peracta sine Papæ di-
spensatione celebrare. vt de cleri. excōmu.
ministri. c. si. xj. q. iij. si quis presbyter. Inno.
tamen & Hostien. dicunt quod tales nō pro
pter suspensionem a iure celebrare prohi-
bentur, cum non sint suspensi a iure, nec su-
spendēdi, sed solū propter peccatum prohi
bentur cum fuerint suspensi quo ad deum a
sacramentis & a promotione. si enim a iure
suspensi essent, celebrando fierent irregula-
res per capi. cum eterni. de re iudica. lib. vj.
& de senten. excommunica. cum medicina
lis. eodem lib. vj. Ex quibus omnibus secun
dum Abba. in dictionibus suis. & c. si cele-
bret & c. de clerī. excommunic. minist. quod
celebrans in mortali peccato non incurrit
irregularitatem post pœnitentiam & recon
ciliationem obtentam super peccato morta
li, vel excommunicatione minori ex qui-
bus celebrans poterit sine aliqua dispensa-
tione superioris celebrare, nec obstant no-
ua iura scilicet. c. cum eterni. de re iudica. &
c. cum medicinalis. de senten. excommunic.
libro vj. quæ loquuntur de illis qui sunt in-
gressu ecclesiæ priuati, & a diuinis suspen-
si, quod non est in istis, cum isti nec ingressu
ecclesiæ sint priuati, nec etiam a collatione
sacramentorum, sed solum a perceptione
sunt suspensi.

26 *Quadragesima* Prima regula.
† Notorius for
nicator a iure
suspensus celebrans non fit irregularis. se-
cundum Guil. in Specula. tit. tij. §. iuxta pro-
positionis. Nec obstat quod quidam dicunt
quod quodlibet peccatum notorium facit
hominem irregularem, vt de temporib. or-
dinan. capitulo quæsitum. hoc enim verum
est si ibi non intelligitur irregularitas quæ
requirit papæ dispensationem. vnde dicit
Abba. vbi supra quod in illa irregularitate
quam quis incurrit ex notoria fornicatio-
ne, si in tali celebrat, potest episcopus dispē
sare post pœnitentiam, per capit. ac si. de lit.
contestatio. & ita hodie seruatur. Et quan-
uis quidam nimis rigidi, vt Hostien. & In-
nocen. dicant contrarium, tamen non sunt
audiendi, quia qui nimis emungit, elicit san
guinem. iij. distinctio. denique. nec aduer-
tas rationem illam quam dicunt. Omnis
suspensus ab officio per canonem, celebran
do fit irregularis, vt dicitur in capitulo cū
clerici. de re iudica. & capit. cum medicina-
lis. de senten. excommunicatio. libro sexto,
sed talis est fornicator notorius, vt patet in
capit. quæsitum. de cohabita. cleri. & mu. &
xxxiij. distinctio. propter hoc, ergo effici-
tur irregularis celebrando. Ad hoc respon-
de audacter secundum Francis. de Zaba.
in c. vestra. & c. quæsitum. de cohabi. cleri.
27 † quod suspensus a canone celebrans, tunc

© SCD - Université de Poitiers

solum incurrit irregularitatem. qñ per modum sententiæ fit a canone suspensus, vt in d.c.cum eterni.lib.vj. Sic aũt non est in fornicatore notorio & simoniaco, quia nõ per modum sniæ, sed enunciatiue dicitur a canone quod sint suspensi. vt patet in c.quæsitũ. de cohabi.cleri. ergo celebrando non fiunt irregulares.de sen.excom.li.vj. Tene ergo secundum Franc.quod si in canone pœnam imponente dr̃ quod talis sit suspensus ab officio, vel dicitur, suspendimus talem ab officio si hoc fecerit, tunc taliter suspensus celebrans fit irregularis, vt in d.c.cũ eterni. Sed si dicitur a canone pœnam approbante vel enunciante, seu recitante aliquem esse suspẽsum, sicut dicitur de fornicatore notorio in c.quẽsitum. vbi ñ recitit notorium fornicatorem esse suspensum, talis celebrando non fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de Baysio, Archidiaconus nuncupatus xxxij.dist.ad hæc vero. vbi ipse no.in fi.gl.quæ incipit, istud intelligit, quod notorius fornicator non est principaliter suspensus a canone, sed a deo, quod patet ex eo quia ꝗ̃ cito pœnitet, licite celebrat.de coha.cle.c.vlti.licet in odium criminis per canones aliquid sit additum, quoad vitationem eorum, vt scilicet nõ audiantur ab eis diuina. vt in c.vestra.& in cap.tua.de coha.cle.xxxij.dist.nulla. & c.præter hæc. & hoc secundum Innoc.licet Hostiẽ.notauerit contrarium in Specu.ti.ij.§.iuxta propositionis.&.§.nunc de episcoporum.versicu. xxvj.& hanc viam tanquam mitiorem puto complectendam.

28 *Quadragesima* Secunda regula.† Suspensus a canone nõ ꝓpter crimẽ, sed propter aliquem defectum, vtputa illegitime nati & corpore vitiati, nõ incurrunt nouam irregularitatẽ si ante obtẽtam dispensationẽ celebrent, secundũ Guil. in Specu.tit.ij.§.iuxta propositionis.versic. porro.& idem no.per Archi.lvj.dist.apostolica.in prin.& hoc seruat curia, quia qñ dispensat cum talibus, simpliciter dispẽsat super defectu.nulla facta mentione de irregularitate, quia nullam incurrunt.l vj.dist.apostolica.& c.cenomanensem.de filijs presbyterorum.veniens.Ideo dicit intelligendum esse speculatorem de illis qui propter infamiam suspensi sunt a canone, sicut sunt illi, quorum crimina sunt notoria, & qui etiam post peractam pœnitentiam celebrare propter scandalum & infamiam prohibent, vt in c.fi.de cohabi.cleri, & mu,& de ho,ex lit.teris.c.fi.& ñ ante dispensationem celebrãdo. nouam irregularitatem non incurrunt, quia hoc non inuenitur iure cautum secundum Guil.in Spe.vbi supra & Archi.l vj.di
29 stin.apostolica.&c. † Quadragesima tertia regula. Suspensus a confessionibus audiendis, celebrans ante reconciliationẽ non efficitur irregularis, secundum Guil.ga hoc non inuenitur iure cautum xj.q.tij.§.euidẽter. De hac suspẽsione habetur.xxvj.q.i.& v.q.vj.per totum. Quadragesima quarta regula. Recipiens beneficium in irregularitate, impetrata absolutione super irregularitate, nõ indiget alta dispensatione super beneficio obtento, secundum Ray.& Guil.in Spe. Caueat ñ quilibet ne in peccato mortali, vel suspensione beneficiũ recipiat, vnde securius est vt talis confitetur ante receptionem, ne collatio sit vitiosa, secundum Guil.in c.fi celebret. de cleri,excom.mini. Licet hoc sit perdurum, est ñ verũ propter rationem ibi positam, quia scilicet eligi nõ potest in peccato mortali ad illa a quorum perceptione a sanctis patribus est priuatus. Verũtamen Abb.ibi moderatur hoc, dicẽs quod si cui existenti in occulto collatum sit, sed ipse recipit illud post peractam pœnitentiam, poterit retinere. allegat de temp.ordi. quæsitum.de sen.excom.c.vlti.Sed propter peccatum enorme, vtputa propter homicidium, ipso iure perdit beneficiũ, vt not.per Archi.l.dist.studeat.quæ incipit in gl.hic di spẽsat.vbi dicit gl.quia de iure debet eo carere.quod exponit Archi.per sniam, non ip
30 so iure.† Nam homicidium nõ inducit ipso iure priuationem beneficij, secundum Bernar. Compost.qui ita notauit de electione. quod sicut.in gl.j.§.si vero.ver.alia autem. Et idem sentit Inno. dicens quod in homicidijs irregularibus cadere potest ius cuiuslibet dignitatis, quia ẽt iuste habent eam si cũ eis fuerit dispensatũ. Et ẽt sine dispensatione iuste tenẽt prædicti dignitates suas quousq; renuncient, vel deponant, secundũ Inno.qui ita notauit de excessibus prælatorũ. c.cum in princip. Contra ñ istud dictum faciunt multa iura, vt de clerico pugnante in duello.c.henricus.in fin.Item lv.dist.si euangelista.verũ.in loco.cum dispensatio requiratur vt homicida beneficiũ recipiat, vt̃ secus de iure cõi. Item cũ homicida ministrare non potest ẽt post pœnitentiam sine dispẽsatione.de tempo.ordi.quia suspensus est a beneficio quod datur propter officium. & sic etiam accedit.lxxxj.dist.eos. & notatur de cõsue,cum dilectus in gl.suspensus enim.

Tu

© SCD - Université de Poitiers

Tu dic breuiter qd hic nulla est contrarietas. Nam Bernar. & Innoc. intelligūt quod homicida iuste tenetur & recipit beneficiū quousq; depositur per sentētiā. Iura aūt in contrariū inducta dicūt qd debet carere & priuari beneficio de iure, quia de iuris rigore est inhabilis ad illud. Non tamē hoc negat quin hoc fiat per sententiam, & sic idem sentiunt.

31 *Quadragesima* Quinta regula. †Presbyter excommunicatus, vel suspensus simpliciter ab ordinibus suis administrans in ordine Acolythatus, efficitur irregularis, secundum Gui. l. Secus si tantum a missarum celebratione fuerit suspensus. Quadragesimasexta regula. Clericus in minoribus constitutus excōicatus ministrans sacerdoti ad altare portādo aquam, lumen, & alia similia, nō est irregularis, secū dum Guil. idē putat de presbytero diacono & subdiacono. Ratio quia ista nulli ordini sunt annexa cū & per laicos literatos expediantur. Quadragesimaseptima regula. Episcopus suspensus a pontificalibus, celebrando in eis non fit irregularis, quia pontificalia non sunt de substantia, secūdū Guil.

32 Quadragesimaoctaua regula. suspensus ab ingressu ecclesie si in ea celebrat, irregularis est, & si in tali suspensione decedit, nō sepelitur in cimiterio, vt de sententia excōmunicationis. is cui. lib. vj. Notat tū Nouellator in nouella qd pōt in ecclesia audire diuina sine metu irregularitatis, sed non sine peccato, licet Hugo & Ray. aliud notauerint, quorū opinio refutatur per modernos. Quadragesimanona regula. Excommunicatus vel suspensus baptizans solenniter in super pellicio & stola publice, irregularis efficitur, secundū Guil. Secus si aliter scilicet simpliciter baptizat, & maxime in necessitate.

Quinquagesima regula. quicunque nō pōt promoueri ad ordines sine dispensatione, nec ēt ad honores, & quicūque est inteligibilis, irregularis est secundū Guil. Idē intellige de omnibus casibus qui impediūt promouēdos, vel deijciūt iā promotos, vel q pœnā depositionis merētur. Vū regulare est quod quicunque post peractā pœnitētiā nō habēt ordinis executionē, irregulares sint, sicut homicide. l. dist. §. i. extra de simo. tanta. Itē excōicatus, interdictus, suspensus, in contemptū clauiū se faciens ordinare de sen. excō. cū illorū. Itē si ēt præsumit celebrare. xf. q. iij. si quis de vi. & ho. cle. vt clericorū. §. si quis igitur. Itē violans interdictum. de excō. præla. tanta.

33 † Itē falsarius literarū Papæ. de cri. fal. ad falsartorū §. j. talis tamē secūdum Inno. si occultus est, post absolutionē, & pœnitētiā potest ordinari, quia nullo iure cauetur quod sit infamis ipso iure. Itē hæreticus de purg. canō. inter sollicitudines, vel exhibētes hæreticis sacra, de hære. excō. §. si vero. Itē sodomita. de excō. præla. cleri. Itē presbyter denudans confessionē de pe. & re. oēs. c. fi. Itē incorrigibilis in cōtumacia perseuerans. de do. & cōtu. veritas §. fi. Itē notorū crimē de iure vel facto. de tēp. or. c. fi. Item viēs officio assistnorū, vel defendēs, receptans, occultans eos, licet mors nō sequatur inde. de ho. pro hu. li. vj. Itē apostata de apostata. c. fin. Item schismaticus de schisma. c. j. Itē intrusus per ptātem secularem. vij. q. j. factus. de ele. quis. Itē omne crimē ꝓ ipso facto inducit infamiā ciuilem. ij. q. vij. §. porro. Itē infamia descendēs ex delicto per sentētiā declarato, quia pœna pōt demi culpa permanente. ij. q. iij. §. hic colligitur. Infamis. n. est irregularis, siue infamia sit iuris, siue facti, vt de accusato. omnipotens. de testi. testi-

34 moniū. † Quinquagesimaprima regula. Excōicatus maiori excōicatione siue ab homine siue a iure, sciēter durā. excō. celebrās semper fit irregularis, & est deponendus. de cle. ex. mi. latrones. Secus si ignoranter, vt eo. titu. c. apostolice. Si aūt dubitaret probabiliter de sentētia excom. præsertim qū conscius est de culpa sua, ppter quā iuste potuit excōicari, nescius tū exponit se discrimini, & celebrat cū sit excōicatus, irregularis est, & indiget dispēsatione Papæ. secundū Guil. vt in d. c. apostolice. Crassa autē ignorātia in talibus iudicatur, vt si citatus perēptorie nec iuit nec misit ad terminum, & sic celebrat, licet nihil de excommunicatione scīat.

35 *Circapræmissa* sciendū † ꝓ suspensus a iudice siue ad certā diem, siue perpetuo siue quousq; pœniteat, semper si celebrat, est irregularis, quia talis non deberet celebrare nisi prius sententialiter absoluatur, licut sentētia suspenditur. In vltimo tamen casu quidam contradicūt, vt ij. q. v. presbyteris. vbi dicitur quod talis ad arbitrium suspendentis facere debet, & si ante absolutionē celebrat, irregularis est, & idem de re iudica, dilectus. de excessi. præla. apostolice. Suspensi vero a deo, vt sunt

© SCD - Université de Poitiers

omnes peccatores celebrantes in peccatis, non fiunt irregulares, licet peccent, nisi celebrent in criminalibus, vt homicidio, in simonia, & similibus, & in quibus etiam acta pœnitentia executio interdicitur, vt supra
36 dictum est. †Suspensi autem ab officio a canone propter crimen, si celebrant, irregulares sunt. Et hoc intellige si suspenduntur a canone pœnam imponente, non autem approbante, vt in cap. cum eterni. de re iudica. lib. vj. quia etiam in minori excomunicatione existens suspensi sunt a canone non imponente pœnam, sed approbante, & quãcito pœnitent, possunt celebrare, de senten. excõ. super. vnde potius dicitur suspenso dei quam canonis, secundum Guil. Et nota, secundum Ioan. And. in clemen. j. de decimis, in glo. super verbo, donec. quod cũ aliquis suspenditur donec satisfecerit, sufficit iudicis declaratio sup satisfatione sine alia absolutione. In excõmunicatis vero est necessaria absoluto post satisfactionem. Concordat ad hoc glo. Ian. And. in sæpe quia. de elect. lib. vj. super versi. donec plene vbi dicitur quod illi qui occupant bona ecclesiarum vacantium & ea distrahũt, tandiu sunt a beneficijs, & officijs suspẽsi, donec ea plene restituerint, ipsis autem restituentibus ipso iure sine alia sententia restituti erunt, vt notauit Ioan. And. lxxxj. distinctio. si qui. Præterea sciendum est quod secundũ glos. xxvj. distin. deinde infamia & irregularitas contracta ante baptismum tollitur post baptismum, & hoc in prouenit ex proprio delicto, quia dona baptismi sunt sine omni pœnitentia & satisfactione, vt de consecratione distinctione quarta. sine. Si enim peccatum non deletur quantum ad infamiam, adhuc post baptismum obesset, quod negat Ambrosius. xxvj. dist. j. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum, omnis infamia, & irregularitas tollitur, vt quinquagesima prima distinctio. si quis post acceptum. vt patet de Paulo, qui ante baptismũ fuit homicida, & tamẽ postea factus est apostolus, vt l. dinstin. §. econtra. Huic tamen dicto aduersantur doctores. nam Archidiaco-
37 nus in dicto capit. deinde. dicit † quod bene infamia ex quo non descendit nisi ex peccato, deletur in baptismo, sicut & peccatum, sed non irregularitas quæ non fundatur super peccato. vnde ita irregularis est qui occidit cum peccato, sicut qui occidit sine peccato, vt iudex. ne clerici, vel monachi. c. sentẽtiam. & bigami & corpore vitiati. & ita ipse Innocen. notauit de homic. presbyterum quod homicidium ante baptismum, siue ex officio, siue ex voluntate fecerit homicidiũ non est post baptismum irregularis quia omnis sequela peccati deleta est. Sed Gosfre. de conuersione infidelium capi. primo notauit quod peccatum & sequela peccati bene delentur in baptismo, sed non defectus, siue impedimentum. Prima via communiter approbatur. Specu. tamen in tit. de dispensationibus. §. iij. versi. is autem. videtur declinare &c.

FINIS.

DE SORTILEGIIS

TRACTATVS PAVLI Ghirlandi Iurisconclarissi.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium quid sit in suo sumptum genere.*
2 *Sortilegi proprie qui dicantur.*
3 *Sortilegia vt plurimum sub religionis falsa demonstratione fieri solent.*
4 *Sortilegus qui dicatur largo sumpto vocabulo.*

© SCD - Université de Poitiers

5 *Sortilegorum duplex est professio.*
Sortilegium vnde dicatur.
Sors pro fortuna quandoque capitur.
6 *Sortilegia per quos fuerint prius adinuenta.*

1 PRIMO quero quid †sit Sortilegium generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis. Respond. Sortilegium est superstitio quædam illusoria & summe noxia qua vtitur homo demonis ministerio vt habetur xxvj. quæstione quinta. in sum. & xxvj. quæstio. secunda qui sine saluatore. vbi de hoc l. nemo. & l. multitu. C. de malefi. & mathema. & sanctum Thom. in secunda secundæ quæstione xcv. articu. iiij. in titulo de superstitio. & nota. in capitu. primo. & secundo. de sortileg. & ideo sortilegi diuinatores & malefici huius diabolicæ religionis professi dicuntur hostes humanæ salutis & humani generis inimici. l. & si exceptæ. & l. fin. C. eodem titu. Quero nunc quis dicitur proprie sortilegus tex. enim xxvj. quæstione prima. capi. sortilegi. dicit quod.
2 †Sortilegi proprie hi sunt qui sub nomine ficte religionis per qualdam quas sanctorum seu apostolorum vocant sortes diuinationis scientiam profitentur aut quarundam scripturarum inspectione futura promittunt, ex quo tex. not. quod isti sortilegi & incantatores sub falso quodam & ficto religionis nomine sanctorum vel apostolorum sua conficiunt sortilegia, & hinc est quod isti incantatores, & maxime mulieres in suis sortilegijs & incantationibus, vt vulgariter dicitur septus dicere iubent per maleficiatum aut infirmum Aue mariam, vel Pater nostrum, aut alias similes orationes ad deuotionem alicuius Sancti Apostoli vel martyris, vt sub illorum Sanctorum Apostolorum vel martyrum deuotione ac præsidio opus quod conficiunt videatur ministrari, nihilominus omnia illa sunt falsa & ficta, & non ad veram deuotionem seu intercessionem illius sancti apostoli vel
3 martyris dicuntur seu vouentur, † sed sub illa falsa religionis demonstratione omnia opera prædicta arte & præsidio dæmonis conficiunt & sub illius deuotione vouent de quibus tum latius infra dicemus quæstione quinta & vj. text. tamen in dicto cap. sortilegi videtur ponere solum diffinitionem istius verbi sortilegi stricto sumpto vocabulo, quod denotat duntaxat speciem diuinandi, & sic sortilegia diuinatoria. Ego autem large summo hoc verbum, sortilegum, siue sortilegium pro omni specie superstitiosa siue malefica, siue amatoria, siue diuinatoria sit. vt supra dixi in principio q. quoniam sunt tot diuersa nomina ritus & species istius diabolicæ religionis quod nimis longum esset velle cuiusque suã ponere diffinitionẽ. & ideo sub hoc nomine sortilegij siue sortilegi oium maleficorũ & diuinatorũ sectas cõprehensas habere volo tanquã sub vno genere comprehẽdens sub se omnes & singulas species ipsorum maleficiorum in substantia differentes, prout requiritur de essentia vere diffinitionis, secundum Bart. in l. prima. ff. de testamen. & diximus supra titulo proximo, in princip. illa enim diffinitio est bona respectu illius sortilegij specialis de quo ibi, scilicet diuinatiui, sed volendo ponere diffinitionem sortilegi quæ comprehendat omnes professos cuiuscunque sint species sub eadem generali diabolica religione di-
4 cendũ est sic q. † Sortilegus large is est qui diabolicam religionem professus est & noxia queque superstitiosa aut elusoria demonis instrictione componit, & secundum hanc diffinitionem omnes species sortilegiorum continentur sub verbo, noxia, continetur species amatoria & venefica, vt infra latius dicetur sub verbo, elusoria, continetur diuinatoria species. sub verbo, superstitiosa, sortilegia quæ fiunt ad sanandum maleficiatos, vt l. nemo & l. multi. & l. eorum. C. de malefi. & matth. cap. secundo. de sortileg. xxvj. quæstione quinta sortes.
5 & capi. secundo † istorum autem professio duplex est. vna tacita, altera vero expressa de quibus ad plenũ dicetur infra eo. in iij. quæstio. & vide in sum. confe. in titu. de sortileg. quæstio. secunda & per totum. Sortilegium autem dicitur a sorte quæ in hac materia accipitur pro arte diuinãdi. xxvj. quæstio. quinta sortes. eadem causa. quæstio. iiij. c. fina. Sors igitur hoc nomen accipitur quandoque pro fortuna, vt in authen. vt omnes obed. iudic. prouinc. §. arripiant circa finem. sumitur etiã pro cõditione humana & pluribus alijs modis de quibus per glos. in prooemio clemen. in verticu. fortis. & l. milites. in versi. fortẽ. C. de testa. milita.

© SCD - Université de Poitiers

& hr̃ in l.ij.C.communia de lega,& in l.sed cum ambo.ff.de iudi.vide do.Fede. de sen. in consi.cclxxxiiij.quod incipit,domine re uerẽde.vbi plene examinauit quid sit sors,

6 †Quer. posset ẽt a quibus fuerunt inuenta hęc sortilegia & qui fuerunt primi qui illa introduxerunt inter omnes.dic q̃ populi Persi cæteris curiosiores noscere ea quæ natura humana per seipsam facere nec docere potest.xxvj.q.iiij.cap.igitur genus,& quid sit sortilegium. & quid sint sortilegi vide Archid. in c. accusatus §.fane. de hæreti.lib.vj & in summa confe.in titu.de sortileg.q.ij.& iij.Hostien.& Rayn. in summa eod.titu.& sanctum Tho.secunda secunde. quæstio.xcv.in titu. de superstiti.versicu.ad quartum dicendum.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegiorum diuerse sunt species.*
Sortilegij prima species est diuinatiua.
2 *Sortilegij species secunda quæ sit.*
3 *Sortilegiorum species tertia est venefica seu malefica.*
4 *Maleficiatum curare hominem nemo potest nisi eiusdem artis sit peritus.*
Ars nulla hominem maleficiatum a maleficio liberare potest.
5 *Egritudines quæ rebus prouenium naturalibus ex contrarijs, hoc est per contrarias res curari possunt.*
Remedia contra maleficia aut alios languores de iure ciuili non sunt reprobata.
6 *Sortilegi & negromantici suis superstitionibus volentes fidem adhiberi aliqua futura prænuntiant.*
Diuinationum quatuor sunt species, geomãtia scilicet,hydromantia, pyromantia, & aerimantia.
Diuim.quare sic dicti.
7 *Incantatores qui censendi sint.*
Arioli qui sint, qui aruspices,qui augures, & qui phitonisse.
8 *Astrologi qui dicantur, qui genethliaci,qui salitores,& negromantici.*
9 *Negromantia vnde sit dicta.*
Dæmones sanguinem amare dicuntur.
10 *Ius ciuile magistros in secunda et tertia specie sortilegiorum solet æquiparare.*

ECVNDO quero quot sunt sortilegiorum species,

1 †Respõ.quod multe sunt ac diuerse secundũ diuersas hominũ professiones & formas quibus illa conficiunt principaliores vero & magistrales sunt tres,scilicet diuinatiua,amatoria, & venefica. Prima itaque dicitur diuinatiua per quam isti sortilegi vsurparunt sibi nomen diuinatoris per quã futura quędam præsentia vel præterita nobis ignota vaticinari conantur.xxvj. q.v. non oportet.& l.nemo.C.eod.titu.de malefi. &c.ibi diuinandi curiositas &c.& secundum hanc speciem sortilegium proprie & strictissime sumitur,quia dicitur a sorte quæ in hac materia sumitur pro arte diuinãdi,vt supra dictum est.& hoc modo sumpsit rex. hoc verbum in cap.sortilegi.xxvj.q.j. At Io.lec.in sum.cõfe.in tit.de sortileg.& diuina.q.ij.in fin.dicit quod triplex est genus diuinationis,quorum primum est quod fit per manifestam demonum inuocationem quod pertinet ad negromanticos. Secundum autem est quod fit per solam considerationem dispositionis vel motus alterius rei quod pertinet ad augures. Tertium est dum facimus aliquid,vt nobis manifestetur aliquod occultum quod pertinet ad sortes, & ista duo vltima fiunt per taciram demonum inuocationẽ,vt ibi dicitur,sub quolibet vero istorum generum diuerse sunt species, vt ibi not.& dicetur infra hac q.colum.ij. versic.

2 redeo nunc &c. †Secunda vero species sortilegiorum ea est quæ dicitur amatoria, quia fit propter amorem libidinosum,& vt plurimum ad flectendum pudicos animos ad libidinem,tam mulierum q̃ virorũ, sed frequentius mulierum l.eorum.in princ.C. eo.ti.& l.iij.§.hæc adiectio.ff.ad leg.cor.de sica.l.si quis aliquid.§.qui abortionis.ff. de pen.vbi fit mentio de poculo amatorio de quo latius dicemus infra.eod.titu. xij. q.& quid si ex poculo huiusmodi forsan male composito vel indisposite sumpto fuerit secuta mors absorbentis qua pœna ministrator ille qui exhibuit potandum puniatur, de hoc latius dicetur ibi. & etiam videbimus qua pœna puniatur quando non fuit subsecuta mors,sed alius turpis effectus de

3 quo infra,q.xj. †Tertia sortilegiorũ spe-

© SCD - Université de Poitiers

cies est illa quæ dicitur venefica siue malefica, & ista est cæteris perniciosior & magis odiosa per quam multa mala prouenitũt & diuerse fabricantur infirmitates, morbi, & calamitates in humanis ac brutorum corporibus ex quibus mors sepius causatur. quidam enim hac specie malefica polluti cito pereunt. & hoc euenit quotiescunque compositio illa malefica est valde atrox & plurimũ veneni habet in se ꝗ qualiter fiat *infra dicetur.quandoꝗ vero non tam cito* mors prouenit,sed post lõgas luctuosas querelas,& lachrymabiles fletus persone maleficiate corpus paulatim conteritur virtus debilitatur, id quod demum perit & propterea species ista solet dici malefica, quia semper tendit ad malum l.eorum.in princ, l.multi.C.eo.titu.& ideo non immerito lex vocat istos humani generis inimicos, quia semper quasi tendunt ad hominum necem & destructionem,& quandoque sola carmi nis potentia interimunt absq; vllo veneni haustu,vt dicit S.August.in li.x.de ciui.dei, cuius dictum insertum est.xxvj. q.v.c. nec mirum §.magi.l.& si excepta.in prin.C.eo. titu.& alibi appellantur hostes communis salutis l.fi.in prin.eod.titu. Quidam vero reperiuntur qui eadem professione muniti & malefica arte eruditi supradictas infirmitates & maleficas pollutiones ex languentibus corporibus auferũt & corpora ita graiter turbata breui tempore sanant,quibus vero medelis & remedijs ipsorũ curas conficiunt & maleficas illas pollutiones remo-
4 uens referre nephas est, † nec putes quod cure huiusmodi fieri soleant absque scientia malefice artis & demonis instructione,quia malefice ille pollutiones destrui non solent nisi per eiusdem artis magistros vel qui sint diabolice professionis bene instructi, aut quoquo modo participes, quia maleficia ipsa absque demonis ministerio & suffragio tam rebus ipsis quam verbis communiter inseri non solent in corporibus pariter nec tolli & hoc est quod dicit sanc. August. in lib.de ciuita.dei,,put refertur.xxj.q. v. nec mirum in fin.quod huiusmodi remedia & medelas ars non commendat medicorum, quippe,quia illa non nouit medicina enim naturalis & omnium physicorum & chirurgicorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandum corpora ipsa & remouendum dictas pollutiones quæ demonis opera,& ingenio in dicto corpore fuerunt inferte.eadem igitur artis peritia & suffragio æquum est vt tollatur,quia cuius est condere eiusdem est soluere,cuius est condemnãdi facultas eiusdem est & absoluendi libertas l.cõdemnare.ff.de re iudi.& l.nemo qui condemnare.ff.de regu.iur.Et nihil tã naturale est quam eodem genere quodꝗ dissolui quo colligatum esse repertitur.l. nihil
5 tam naturale.ff.de regu.iur. † Non nego tamen quod si egritudines ipse ex rebus duntaxat naturalibus causantur, puta veneni quod ex rebus etiam naturalibus cõtrarijs tolli non possint absq; demonis operatione si homines per se aut naturali scientia hæc scire possent & naturalium virtutes & potentias ita subtiliter cognoscerent sicut demon,quia ea quæ mediantibus naturalibus prouenunt, mediantibus etiam contrarijs naturalibus tolli necesse est per ea quę proxime diximus,sed quia istorum naturalium virtutes & potẽtie homini & plurimũ sunt ignote tam in specie quam in genere in arte medicine,& demon qui subtilissimus est & perfectissimus naturalium virtutum cognitor melius cæteris omnia ista nouit nec vult illa posse cognosci, nisi p illos qui sub sua fide diabolicam religionem profitẽtur. & propterea vulgariter dicimus quod maleficia & egritudines huiusmodi non possunt communiter tolli per medicos naturalis medicine peritos,sed solum per istos magos & incantatores qui sub eadem professione morantur & qui maleficia ipsa facere solent & possunt illimet eadem destruere & tollere possunt arte & instructione demonis vt supra.& habetur per sanctũ Thomam in secunda.tj.q xcv.artt.vj,& l.eorũ. §.fi.C.eod.titu.Sed nota quod de iure ciuili remedia ista non sunt damnãda & hi qui dicta remedia faciunt & sanant languores prędictos nulla pœna punituntur de iure ciuili,licet id agant arte malefica & damnabili disciplina,vt est tex.in d.l. eorum §.fi.C. eod.titu.tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominem maleficiatum cõtrarijs maleficijs liberare.xxvj. quæstio. viti. admoneant. de quo tamen latius dicemus infra quæst.xv. Sequitur modo,vt videamus de alijs speciebus sortilegiorum quæ sunt quodammodo species subalterne ad illas de quibus supra quę in veritate potius videntur respicere finem & effectum ipsorum sortilegiorum quam principium infra scripte vero respiciunt finem, principium, & medium,& iste diuersis nominibus nuncupantur secundum diuersos modos & formas quibus conficiuntur & eisdem nominibus appellantur eorum magistri ab ipsa

© SCD - Université de Poitiers

eorum arte cognominati. Redeo nũc ad primam ſpeciem quę eſt diuinatiua quę inter cœteras obtinet principatũ in qua plures homines communiter decipiuntur atque incidunt quam in alijs, quia natura humana & illorum, maxime qui ſunt curioſi naturaliter appetit ſcire quæ maiora ſunt naturali ſcientia & humano intellectui oc-
6 culta nimis. †Et ideo videmus ꝙ communiter iſti ſortilegij, necromantici, magi, & ſimiles quotieſcunque volunt operibus & ſuperſtitionibus ſuis fidem adhiberi, licet extranei ſint & pœnitus ignoti aliqua quę ex præterito alicui acciderãt eidem ad vnguẽ, prout euenerant referre ſolent quorum relatione, quia ſapiunt veritatem alliciũt hominum mentes ad credendum ſibi etiã ea quæ falſa ſunt omnino, iſta fuit ſententia S. Auguſtini in li.x. de ciuita. dei relata per ſacros Canones in cap. nec mirum. §. nullum ſuffragium xxvj.q.v. ſub hac enim ſpecie plures militant magiſtri, & oẽs fere maleſici profitentur artem prædictam. Pro cuius euidentia ſciendum eſt quod diuinationum quatuor ſunt genera ſiue ſpecies, ſicut quatuor ſunt elementa. Primum videlicet geomantia quæ fit in elemento terre, a geos quod eſt terra, & manchos. i. diuinatio. Hydromantia quę fit in aqua ab hydro, qd eſt aqua. Pyromantia quæ fit in igne a pyr, ꝙ eſt ignis. & Aerimantia quę fit in aere. Hinc dicti ſunt Geomãti, Pyromanti, & Aerimanti, qui artes ipſas profitẽtur, vt exponit tex. xxvj.q.iij.c. igitur genus in prin. quæ verba fuerunt aſſumpta ex dictis ſancti Auguſti. in lib. de natura demonũ. Hoſtiẽ. in ſum. eo. titu. in princi. Quorum quidam ex ipſis profeſſoribus appellãtur diuini, ſic dicti quaſi deo pleni. Iſti enim diuinitate ſe eſſe plenos ſimulant & aſtutia quadam fraudulen-
7 ta hominibus futura coniectant. †Alij incantatores & hi ſunt qui artem verbis tantum peragunt, & eſt quandoque tanta iſtorum potentia carminis vt verbis ſuis abſq; aliquo venenj hauſtu occidunt, vt habetur. xxvj. quæſtio. v. d. c. nec mirum in princip.

Quidam alij ſunt Arioli ſic dicti, quia circa aras idolorũ nepharias præces emittunt & funeſta ſacrificia offerunt, quibus celebritatibus demonum reſponſa ſuſcipiunt.

Alij dicuntur Aruſpices quaſi horarum inſpectatores. hi enim obſeruant tempora dies horas & momenta ex quorum obſeruantia bona vel mala futura prædicunt. hi etiam inteſtina pecudum ſuſcipiunt & ex his futura pronoſticant. Alij ſunt Augures qui volatus auium & voces intendunt inde dicitur augurium quaſi autum garũ.

Alij dicuntur Phitoniſſe qui quadam religione diabolicam profeſsionem ſectantur a Phitone, id eſt Apolline dicti qui author
8 fuit artis diuinandi. †Alij ſunt aſtrologi qui in aſtris vaticinantur, an vero ſit hodie permiſſa vaticinatio per aſtrologiam dicetur infra quæſtione ſeq. Alij dicuntur Genethliaci ſic vocati propter natalicio rũ conſiderationes, iſti. n. capiunt diẽ natalis & horam alicuius & per xij. cœli ſigna ſyderũq; curſus calculantur & prædicunt fœlices, & infœlices futuros euentus & mortem quãdoque. Alij demum ſunt Saltores ſic dicti, quia dum cuiquam membri aliqua pars ſaluerit aliquid exinde ſibi proſperum, aut infelicem ſignificari prædicunt. hæc omnia declarantur per tex. in c. igitur genus quæ tamen non pro doctis viris, ſed pro tuntoribus & rudibus referre placuit quibus ſuperaddo. Necromanticos qui per necromantiam vaticinantur quia videntur eorũ incantationibus & coniurationibus reſuſcitari mortui quibus per dictos necromanticos fiunt interrogationes, & illi ad eorum
9 interrogata reſpondere† ſic dicta necros ſiue necron græce, quod latine dicitur mortuus & mantia. i. diuinatio, & vt plurimum quando hæc fiunt ipſi magiſtri adijciũt ſanguinem cadaueri, quia dæmones dicuntur amare ſanguinem. & propterea quotieſcũque fit necromantia cruor aqua miſcetur vt dæmones colore ſanguinis facilius prouocẽtur, hæc habentur in c. nec mirũ. xxvj. q.v. in §. necromantici quæ pro tyronibus ſimiliter adiuncta fuere. Videndũ eſt modo qui ſunt profeſſores, ſiue magiſtri quinq; ſecunda & tertia ſpecie ſortilegiarum militare ſolent. & breuiter dicas quod hi q ſunt profeſſores artis amatorie & in illa ſortilegiorum ſpecie militant iſdem in venefica ſpecie profitentur & iſti appellantur magi ſcilicet qui artem magicam profitentur, vt dicit tex. in l. eorum in princip. C. eo. titu. & d. c. nec mirum. §. magi. & iſti ſunt qui vocãtur etiam maleſici ob facinorum magnitudinem, vt dicit tex. in d. §. magi. Ius enim ci-
10 uile† iſtos vtriuſque artis magiſtros æquiparauit, tam in factura quam in pœnis ſcilicet illum qui conficit ſortilegia amatoria, & ſortilegia venefica, & vtrunque pariter eadem pœna puniri iubet, vt d. l. eorum. in princi. & l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pen. an idem ſit de iure canonico cũ eadem ſit in vtroque pœna ſtatuta aut di-

© SCD - Université de Poitiers

uersa dicemus infra eodem titu.x.quæstio.

Sunt quidam qui dicuntur incantatores qui sola potentia carminis perstringũt hominum vitas, isti solent vtplurimum in tertia militare, & quidam alij qui supra in prima specie expressi sunt, in hac tertia sepius se exercent, vt sunt Arioli qui in eorum sacrificijs & immolationibus adiungunt quãdoque imagines cere vel crete recentis, & illas iuxta feruentissimum ignem opponũt, vel acubus earum capita vel latera perforant, baptizant, & quamplura alia turpia faciunt, quæ conuenunt tertie speciei, vt latius infra dicetur in sequen. quæstione, & Necromantici similiter sæpius solent in tertia specie laborare de quibus similiter dicetur infra in d.q.sequen.

SVMMARIVM.

1 Sortilegorum profeßio duplex, expressa, scilicet & tacita.

Profeßio tacita quæ fit & quæ expressa sortilegij.

2 Dæmones ratas habẽt submißiones sibi factas in manibus ministrorum suorum.

3 Profeßio expressa cum dæmone facta duplex esse potest.

4 Profeßio cum dæmone fit cum abnegatione nominis Christi in baptismate.

5 Profeßionem expressam dæmoni facientes, expressum ei adorationis cultũ impendũt.

6 Diabolus summopere ab hominibus adorari cupit, atque vt adoretur nullum nõ mouet lapidem.

7 Dæmones euocati veniũt, certis temporibus, signis, carminibus, & ritibus obseruatis.

8 Astronomi imaginibus quas ad dæmones euocandos faciunt astronomatas vocant.

9 Infirmitates in humanis corporibus ex sola imaginum obseruantia absque maleficio oriri non possunt.

10 Dæmones responsa præbere solent maleficis seu sortilegis.

11 Diabolus an sit futurorum præscius.

12 Thesauri absconditi an possint arte demonum inueniri.

13 Astrologi, chiromantici & similes ex signis cœlestibus & astrorum cursibus prædicentes an peccatum incurrant.

14 Chiromãtia an possit absq; peccato exerceri.

15 Sortilegia amatoria & venefica & in corpore & extra corpus fieri possunt.

16 Sortilegi sacramenta ecclesiæ quandoque permiscent suis sortilegijs.

17 Amor an vere oriatur ex maleficijs amatorijs quæ fiunt ad amorem prouocandum.

18 Amare nemo cogitur inuitus.

19 Sortilegi hostia consecrata vtuntur quandoque in sortilegijs amatorijs.

20 Hostia scripta literis sanguineis vtũtur sortilegi ad amorem prouocandum.

21 Sacramenta ecclesiæ sortilegijs commista, an possint mouere animum maleficiantis ad amandum maleficiantem.

22 Dæmon quare sortilegis suadeat sacramentorum abusus effectus aliquos mirabiles parere.

23 Dæmones per artes magicas aduocati cõparere coguntur inuiti.

24 Amoris effectus an possint produci per rerum mixturas a sortilegias factas.

25 Sortilegiorum tertia species maleficæ dicitur, quæ nullius causa boni esse censetur.

Venena non mala quæ dicantur.

26 Venena mala propinans, conficiens, aut vendens punitur.

27 Verborum sola potentia hominem interimere posse credunt quidam.

28 Species quas maleficiati euomunt vnde ortum habeant, & an sint in rei veritate.

29 Malefici qualiter per vnctiones maleficia sua perpetrent.

30 Maleficia qualiter extra corpus maleficiati censeantur fieri.

31 Verba quædam malefica in omnibus sortilegijs admiscentur.

1 ERTIO quero quot modis fiunt sortilegia loquendo de omni specie, vt supra Respõ. multis, ac varijs modis fieri posse. †Pro cuius intelligentia sciendũ est qd duplex est sortilegiorũ pro-

© SCD - Université de Poitiers

fessio, tacita scilicet & expressa intelligendo de professis cuiuscunq; speciei. Tacita enim professio est promissio quædã quã quis facit alteri professo de obseruãdo quę sibi mandauerit sub promissione, quod grãdia faciet, & mirabilia in vita sua cognoscet futura, & multa alia his similia, dũmodo fidem catholicam abijciat, & omnia ecclesiastica sacramenta pessundet, & totis eius viribus adherebit cultui & obedientie sui magistri & illum tanquam verum principem adorabit cultũ vere adorationis sub idolorum forma sibi præstando, & alia huiusmodi turpiora pacta, & cũcta opera per ipsum facienda sub illius nomine & deuotione conficiet. & ista dicitur tacita professio, quia non fit proprie cum demone, sed cũ ministro demonis, & in qua nulle interueniunt solennitates extrinsece, quæ interuenire solent in expressa professione, sicut est solennis stipulatio, fides præstita per iuramentum de obseruantia promissorũ, item homagium & fidelitatis promissio erga demonem vna cum postergatione & omnimoda diuisione fidei christiane & alijs quæ in ea requiruntur, vt in ca. qui sine saluatore. xxvj.q.ij. & vide sum.confes.eo. titu. q iij. & vj. vbi fit mentio de viraqꝫ professione & pacto habito cũ demone, s. tacito & expresso, & eo.ti.q.x.in fi. † quam submissionem ipse demon postea ratam habet & reddit se facilem in obsequendo voluntati & appetitui illius. dicut alitorũ quo facto omnia sortilegia licut expresse professi fabricare incipiunt, vt ibi nota. & notatur etiam per quendam Modernum theologum in quodam suo tractatu. de strigi. mag. demon. mirand. li j. c. iiij. & l. eorum. in prin. C. eo. tit. & in c. ij. de sortileg. vbi dicitur de illo qui aspiciebat in astrolabio pro inueniẽdis furtis, & de hac tacita professione videtur ẽt meminisse tex. si bene consideretur verba sua in d. c. nec mirũ §. negromantici. ver. ad hæc omnia, vbi post narrationẽ certorũ remediorum quæ fiunt erga maleficiatũ pro salute corporis subiungit textus hęc omnia fieri arte demonũ ex quadam pestifera societate hominũ & angelorum malorũ exortа. † Altera vero dr̃ professio expressa, & est illa quæ fit expresse cum proprio demone, & ista est duplex. Vna quę dr̃ solẽnis sine publica, altera quæ dicitur priuata. Solẽnis enim & publica est illa quæ fit cum demone dum publice residet in solio maiestatis more principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strigarum & maleficiorum negromantium cuiuscunque generis professorum certis nocturnis horis, locis, & temporibus demonis arbitrio constitutis vbi vniuersis astantibus fit ista professio. Priuata vero est illa quæ fit cũ ipso demone pacto expresso cum iuramento, vt infra, citra tamen solennitates & hominum multitudinẽ, vnde contra istos dicitur. Esa. xxviij. cap. dixistis, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactũ, & de hac fit mentio in sum. confes. eo. titu. q. iiij. in princi. & q. vj. & vij. fiunt quandoque eisdem solennitatibus, quibus fieri solent veri & solẽnes professiones monachorum in Christi religione dum profitentur regulam monasticam relinquentes mundum † illi vero faciunt contrarium, quia relinquunt primo deum saluatorem ab negãtes illius nomen & baptismum, & postea reliqua sacramenta ecclesie, deinde adherent demoni eidemqꝫ perpetuã obedientiã spontanea voluntate promittunt superaddentes etiam sacramentum & homagium indubitatum adeo qꝫ pœnitus efficiuntur demoni subiecti & plusquã vassalli. & ex tunc contrahitur inter hominem & demonem amicitia quædã & pestifera societas ex qua multa mala & turpissima opera conficiunt, & quædam alia turpiora faciunt quæ referre non audeo vide illum Modernum theologum in d. tract de strig. demon. miran. lib. j. in iiij c. vbi latius oia ista ponit, & in summa cõfes. eo. ti. c. iij. in prin. † Isti vero qui expressam professionẽ fecerũt, reddũt etiã expressum cultũ adorationis demoni p solẽnia sacrificia quę ipli faciũt diabolo, imitantes in omnibus diuinũ cultũ cũ paramẽtis sacrificiis & alijs hmõi ac precibus quibusdam & orationibus qbus instructi sunt, adeo ipsum adorant & collaudãr cõtinue sicut nos verũ creatorẽ adoramus. xxvj. q. v. contra idolorũ. & est glos. in c. accusatus. §. fane. de hęreti. lib. vj. & in summa confes. eodem titu. quæstione. ij. & iij. & xxvj. q. vj. non obseruetis. & eadem causa & quæstio. ij. qui sine saluatore. vbi est bonus tex. in quibus aũt locis & quibus tẽporibus hęc faciũt dicetur infra. q. seq. Et hoc procedit, quia diabolus summopere desiderat ab homine adorari & Deum ipsum creatorem in hac adoratione imitari, qd prouenit ex illo peccato superbie, quo ipse Sathanas voluit se facere equalem deo & pariter sicut ipse adorari qd peccatum adhuc in se retinet, vt dicit. S. Tho. in ij. ij. q. xcv. art. v. & sanctus Augustinus in libr. x. de ciuitate dei, cuius

2 3 4 5

© SCD - Université de Poitiers

dicta tradita sunt.xxvj.q.v.nec mirum.§.
augurta.versi.sed hoc quoldam fallit.& ver
6 si.ad hoc. vbi dicitur quod † Sathanas ad
hoc valde nititur vt adoretur quasi deus.&
propterea illi qui interueniũt in dictis sacri
ficijs & expresse ipsum Sathanam adorant
ipsi sunt sibi cæteris prædilectiores & nihil
petunt quin exaudiantur ab eo ex his quæ
ipse facere potest,& si petuntur ea quæ ip
se facere non potest fingit illa facere posse
& per multas illusiones decipit suos pro
fessos,& propterea dicũt quidam quod sor
tilegia & maleficia quæ fiunt per istos sunt
cæteris atrociora & grauiora quippe, quia
diabolus summopere cupit istis complace
re a quibus maius præmium recipit, & isti
sunt qui solent qñq; struere imagines ceree,
vel crete,seu alicuius mixture gummarũ &
similium.& dicit sanctus Auguſt.in lib.xxj.
de ciuitate dei,hæc verba not.quod demo
nes alliciuntur his rebus characteribus si
gnis & caminibus magicorum nõ tanquam
animal cibis, sed quasi spiritus signis, quia
enim homines insignium subiectionis eis of
ferunt solemnia sacrificia, & prostrationes
faciunt,gaudent summopere hmõi reuere
tie signa sibi exhiber .alliciuntur aũt diuer
si demones diuersis signis, secundum quod
diuersis utitur ipsorum magis conueniũt.ver
ba sunt sancti Auguſt.relata per sanctũ Tho
mam,in tract.qq.disp.j.partis in ti.de mira
7 cu.q.x.versi. respondeo,in fi.vbi dicit † cp
demones certis temporibus obseruatis &
determinatis carminibus & signis, ritibus
& imaginibus cõsecratis vel potius execra
tis euocari aduenunt,quas imagines isti ma
lefici portare solent ad loca sacrificiorũ de
putata quibus completis compoſito ingenti
igne dictas imagines primo baptizant in no
mine Beelzebub, principe demoniorũ seu
Sathane,& quibusdã alijs turpioribus ver
bis quæ referre non audeo, quibus sic per
actis imagines prædictas igni adherẽt & ibi
petunt quæ mala & infirmitates volunt in
vera naturali persona illius quem vel q̃ ip
sa repræsentat imago inferri & quibus dolo
ribus & tormentis cruciari, qñq; enim acu
bus vel alijs ferribus acutis perforãt sibi ca
pita costas femora pectus ventrem, aut aliã
corporis partem in qua cupiunt exoriri in
firmitatem in personam maleficiati de qui
bus imaginibus fit mentio in sum.confess.in
8 ti.de sortile.q.xij.vbi dicit † cp hi qui faciũt
dictas imagines dicuntur astronomi & illas
vocant astronomatas,quæ omnia opere de
monum habent effectum cuius signum eui
dens est,quia in eis necesse est scribi quosdã
caracteres qui naturaliter intelligi non pos
sunt & ad nihilum operantur, nisi ad opera
demonum execranda,& illinc ad modicum
tempus auditur persona illa contra quã sor
tilegia & maleficia prædicta facta fuerunt
quod grauiter dolet & lamentatur de maxi
mo cordis viscerum ventris femoris stoma
chi aut capitis dolor dicens grauiquadã in
firmitate repẽtina cruciari quam nullus me
dicorum cognoscere nec curare potest, &
hæc est illa quã sortilegus demonis arte ma
lefica sibi imposuit interueniente postea sor
tilegio forma ih, vt infra dicam,& ista est ve
ritas cui nec sacri canones,nec sacrorũ theo
logorum schola repugnat,vt in d.c.nec mi
rum.§.si autem quilibet opponit,circa finẽ.
vbi ad hoc speciale quẽsium respondet san
ctus Augu.& fatetur quod demones possũt
in sanis corporibus christianorum immitte
re egritudinem mediante ministerio sortile
gi & maleficij,sed reprehendit illos qui cre
dunt in eis propter periculum animæ, quia
qui in illis credunt recedunt a fide christia
na in totum, aut dubitant sine vacillant in
ea,argu.c.j.extra de hęret.& diximus supra
9 ti.j.q.ij. † Nõ iũ tibi persuadeas quod ex
sola illa imaginum obseruantia tactu & ceri
monijs absque alia factura & maleficio pos
sint hmõi infirmitates in dictis humanis cor
poribus exoriri,quia hoc esset ridiculũ cre
dere,sed fiunt postea venenorum compoſi
tiones et conficiũt mixturas maleficij,quod
præstant maleficiando, aut in corpore, aut
extra corpus in corpore scilicet per puluere
s venenorum commixtos in cibo, aut po
tu personæ maleficiande,aut per varias vn
ctiones factas in aliqua corporis parte,ĩ qua
egritudinem cupiunt exoriri, extra corpus
vero fiunt, qñ ipse facture siue maleficia lic
in vnum compoſita abscondunturin lecto
personæ maleficiande super quo iactura sit,
aut sub limine ostij camere,vel alterius ostij
super quo persona ipsa maleficianda transi
tura sit,illaq; pedibus calcare contingit, de
quibus latius infra dicetur in vj.q.Et extim
met expresse profesi peractis sacrificijs hu
iusmodi sepius cõsueuerunt interrogare Sa
thanam in forma idoli super altare existen
tem,vt futurorum,aut præteritorũ, siue pre
sentium occultorum notitiam sibi demon
10 stret.† qui Sathanas sub idolorũ forma illis
responsa restituit de præsentibus et futuris,
valde occultis & remotis uerum & certum
consueuit præstare responsum ex quo ipse
qui est spiritus liber subtilis,& eleuatus nul

© SCD - Université de Poitiers

loq; premit pondere carnis, sicut homo videt & expresse cognoscit omnia quę fiũt & facta sunt in vniuerso orbe terrarũ, quæ omnia facile homini indicare potest, sed quæ futura sunt minime, quia illa solus deus nouit esse vera, prout sunt vel erũt in suo esse, quia apud ipsum vt dicunt Theologi, nulla datur temporis determinatio præsentis præteriti vel futuri, quia omnia sunt illi præsentia in speculo diuine maiestatis, eo igit excepto nulla creaturarum habet certam notitiam futurorum, vt latius infra dicemus, q. x. et habetur per Esaiam, xlj, c. annũtiate nobis quæ futura erunt, & dicemus quod dij estis vos, & ideo demon qui est Dei creatura, vt habetur Gene. j. non potest cognoscere futura ex certa scientia, sed per quasdam coniecturas vt latius infra dicetur in decima quæstione quotiescunq; igitur fit interrogatio de præteritis, aut præsentis occultis, vel de his quæ fiunt in longinquis partibus redditur prompta responsio, sicut ab eo qui habet certam scientiam, vt not. in dicto capitulo nec mirum xxvj. quęstio. quinta, & notant Canonist. in capit. secundo, de
11 sortileg. & l. multi. C. eodem titu. † quotiescunque vero quæritur notitia futurorum, tunc non venit iam prompta responsio, sed tardior dubia & implicita, quippe quia illorum in veritate ipse est gnarus, quorum certa notitia ad solum deum spectat, & ad illum duntaxat cui deus voluit reuelare, vt habetur Isaiæ dicto xlj. cap. & dixi supra proxime, & habetur Act. apostolo. j. c. vbi dicitur, non est vestrum nosce tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. & per sanctũ Tho. in ij. ij. q. xxvj. arti. vj. & dixi infra eo. q. vj. hi vero qui taciam habent professionem cum demone, licet ipsi q toq; sua execrant maleficia demonis ministerio et suffragio et corpora saucia ab huiusmodi languoribus sanant nihilominus non habent eandem uim & potestatem, sicut hi qui sunt expresse professi & sunt respectu illorum, vt ita dixerim tanquam fratres nouitij, aut fratres tertij ordinis respectu professorum cum ipsi tam in eorũ professionibus quam in cultu imitantur diuinũ & mores nostre religionis secundum diuersitatem professionis & cerimoniarũ, omnia tñ ad eundem effectum tendentia, vt dicit tex. in c. excõicamus. et ij. in prin. extra de hæreti. vbi dicitur, facies quidem habẽtes diuersas caudas vero adinuicem colligatas &c.

12 † Inter quas non omittam illas qui arte huiusmodi iactant se posse inuenire thesauros in locis valde remotis & subterraneis absconditos & quandoq; inducunt homines ad talem insaniam vt foueas ꝓ ingentes confictunt pro inueniendis thesauris huiusmodi, & ista videt mihi ꝙ fit vna ex turpioribus illusionibus, quas demon homini faciat, quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui, quẽquam ex necromanticis, magicis, aut sortilegis huiusmodi aliquos vnquam inuenisse thesauros, aut alias autũ vel argẽtum, sed quamplures vidi huic operi incumbentes qui mirabiliter conati sunt velle experiri post multos labores et diabolicas obseruantias demum nihil viderunt, nec inuenerunt, nisi terram, & ratio est, quia deus non permittit, nec vult demonem posse thesaurizare, quia alias sequeretur quod isti magici, necromantici, ac cæteri d abolice fidei professores essent cæteris christi fidelibus ditiores ac præstantiores, & quamplures reperirẽtur ex ipsis christi fidelibus qui animo ditandi prosequerentur illos nec curarent christianam ipsam postergare fidem vt magno thesauro abundarent & venerarentur ab omnibus. Quinimmo videmus hodie totum oppositum ꝙ isti sortilegi, magi, necromantici, & similes sunt cæteris christi fidelibus pauperiores, sordidiores, & viliores, et in hoc mundo deo permittente calamitosam vitam communiter peragunt, demum vero infelici morte pereunt, & eterni ignis incendio cruciantur, vt inc. firmissime, extra de hæreti. et xxvj. q. v. nec mirum & ea quæ demon argutia illos decipit eadem & similibus promissionibus ipsi nos decipere student, sed non capiunt, nisi aliquos qui sunt simplicis cognitionis, & carent intellectu & ratione vel qui sunt nimirum creduli & curiosi qui auiditate quadã impudenter appetunt scire ea quæ nulla ratione aut honesta causa competit sibi inuestigare d. c. nec mirum. §. auguria. versic. por
13 tentis. † Sed quæro nunc an astrologi, chiromantici, & similes qui ex signis cœlestibus & astrorum cursibus futura prædicunt incidunt in peccatum, & uidetur dicendum ꝙ sic, quia istorum notitia ad solum Deum creatorem pertinet, vt supra proxime diximus & habetur Esaiæ xlj. c. annuntiate nobis &c. Tu dic aut isti Astrologi, & alij prænominati volunt futura ipsa prædicere ex certa scientia, & non licet eis, quia signa illa cœlestia sunt signa rerum non causæ rerum scilicet causæ finales, & licet inclinent naturam humanam ad aliquid faciendum, non coartant (nec imponunt necessitatem alias

© SCD - Université de Poitiers

nulla esset in nobis liberi arbitrij potestas a deo tributa si cogeremur cõtra voluntatem nostram peccare, vt dicit S. Thom. in secunda secundæ q. xxvj. articu. vj. & no. per Abba. in c. ij. de sortileg. aut prædicunt illa per modum demonstrationis, seu inclinationis, & bene dicunt dummodo nõ demonstrent necessitatem præcisam neq; causatiuam in eo ꝙ ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare potest, vt dixi & isto modo non
14 peccat nuntiando. † Iterum quæri potest quid de chiromantia, quæ est diuinatio quędam quę fit per lineamenta manus, an liceat fieri sine peccato vel sine pœna, dic quod eodem modo aut quis narrat præterita quę euenerunt illi cuius manus intuetur, & non est peccatum, nec prohibitum, aut quis prędicit futura, & isto casu sit eadem distinctio de qua supra, aut quis vult prædicere necessitatiue & certo modo, aut inclinatiue, primo casu diuinatio ipsa sapit hæresim per ea quæ supra proxime diximus, secundo vero casu nõ sapit hæresim, nec meretur pœnam qui illa prædicit, quia vaticinium istius chiromantie fit, vt plurimum per regulas astrologie, vt no. isti summiste, maxime Ioan. lec. in summa confess. eodem titu. q. ij. iij. & v. & sanctus Tho. d. distin. xcv. artic. v. Aut nos loquimur de secũda specie quæ dicitur amatoria & hæc sortilegia fieri possunt per vtrunq; professum, scilicet tacite & expres-
15 se ,pfessionis sicut illa diuinatiua, † sed aduerte quod hæc sortilegia & ea quę sequuntur tertie speciei fieri possunt dupliciter scilicet & in corpore, & extra corpus persone maleficiande, vt l. eorum, in prin. & l. multi. C. eo. titu. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & l. iij. §. hæc adiectio. ff. ad l. Cornel. de sicar. & habetur in d. c. nec mirũ. §. nullum suffragium. in versi. sed hoc quosdam fallit &c. in corpore enim fieri dicuntur per cibum vel potum regulariter. vt d. §. qui abortionis. & §. hæc adiectio. extra corpus autem hoc est extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas ex herbarum foliis vel radicibus, metallis, reptilibus terre, auium plumis, vel membris, seu intestinis earundem auium animalium, vel piscium, aliarumque similium rerum naturalium, illaq; quandoque consuunt in clamyde persone maleficiande ad amorem, vel sub capite lecti super quo persona ipsa dormit abscondunt, aut sub limine ostij camere, aut alterius super quo ipse maleficiandus vir, aut mulier transitura sit. Quidam solent apponere imaginem cere, iuxta ignem ardentem completis sacrificijs, de quibus supra, & adhibere quasdam præces nepharias & turpia verba, vt quemadmodũ imago illa igne consumitur & liquescit eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri
16 seruenter ardeat &c. † In istis etiam sortilegijs ad amorem, vt plurimum admiscẽtur sacramenta ecclesiarum, sicut est hostia consecrata, vt not. glo. in c. accusatus. §. fane. de hæreti. lib. vj. vel nondum sacrata, sed circũ scripta notis & literis sanguineis super qua dici curant, quandoque vnam, duas, tres, quinque pluresve missas, quibus celebratis tradunt hostiam ipsam non integram, prout est, sed in puluerem redactam valde subtiliter persone maleficiande ꝙ assumere facũt in cibo, sicut in menestra uel in potu, eodem modo faciunt cum calamita immixta alijs speciebus & tradita, vt supra in cibo, vel potu persone maleficiande ex quo dicunt illam esse nature attractiue, et ꝙ poterit cor & voluntatẽ absorbentis attrahere ad amorem persone tradentis, sed omnes sunt nuge, & demonis fallacie quæ raro vel nunq̃ sortiuntur effectum stante liberi arbitrij potestate, nimirum quid esset ꝙ mulier casta et honesta vtolenter traheretur ad peccãdum & ad amandum illum quem natura ipsa sue conditionis nõ patitur, quia nemo, vt supra proxime dixi inuitus compellitur ad peccãdum nisi qui curiose & sponte accedit ad peccatum, dicto c. nec mirũ. §. auguria. versicu. his ergo portentis non negatur, tamen quod demon astutia & solicitudine sua nõ posit tam grauiter & solicite mulierem ipsam tentare & illi persuadere, adeo quod incidat in peccatum & incipiat amare virũ illũ quem prius nunq̃ nouerat. † Et ideo
17 dixerunt quidam magni theologi, quod si aliquis maleficiatus aut maleficiata reperitur qui deuenerit ad effectus quos tendunt maleficia prædicta id profecto non prouenit virtute & potentia maleficij vel sortilegij, rationibus prædictis, propter liberi arbitrij potestatem, sed deuenit virtute diabolice tentationis, qui demon, vt credentium animas facilius decipiat, ita quod firmiter credant quod illa sortilegia faciunt miracula & vera sint eorum opera, ipsemet adeo vehemẽter & solicite infestat mulierem ipsam tentionibus & persualionibus die noctęq; , adeo qd nunq̃ finit ipsum vel ipsam aliquo momento quiescere, nec in somnijs, nec in vigilia, adeo qd multoties accedente, maxime opera, & ministerio extrinseco, sortilegij, q̃ extrinsecus cooperat, & literis ama

© SCD - Université de Poitiers

torijs & precibus pollicitationibusque verbalibus, adeo quod fragilis sexus sepe illaqueatur, et cadit in peccatū & hoc non prouenit virtute, & potētia fortilegij, sed demonis tentationibus & opera hominis extrinsecus cooperantis, vt dixi, qui infectant mulierem ipsam tāquam venatores feram, aut aucupatores auem, & necesse est quod post aliquod bellū reddat se victam in manibus hostis & cedat propter suam debilem naturam, & imbecilles vires quas habet ad resistēdum diabolo, immo per quam facilis est credula, & quæ noua sunt tam bona quam mala libenter appetit, vt not. Genes. iij. & c. forus, de verb. sig. nec dici potest hoc violēter fieri, sed sponte, quia mulier ipsa sponte incipit incalescere in amorem illius viri & voluntarie illum desiderat, et hoc euenit ex natura sua, & voluntate non violentia fortilegiorum. & hæc est facilior via ad flectēdum pudicos animos & libidinem quā alia, & maxime si quando hæc tentatio fit, mittuntur nuntij. B pistole amatorie, & similia ad mulierem. his vel similibus modis videtur facilius flecti q̄ vt ipsius malefici. Et nota vnum valde singulare quod Sathanas videns se minus potentem in hac specie fortilegiorum amatoria, in qua non potest hominem inuitum trahere ad amandum, sicut in tertia specie, in qua etiam viro vel mulere inuita in eius corpore egritudines immittit, vt infra latius dicemus in specie illa, & habetur in dicto cap. nec mirum, circa finem. in versicu. sed hoc quosdam fallit &c.

18 †Effectus enim istius fortilegij requirit puram & liberam voluntatem, quia nemo amat inuitus & licet isti vulgares fateri soleant se inuitos amare, & propter poculum assumptum compelli ad amandum, hoc est falsissimum si volumus intelligere de necessitate precisa, & compellatur homo ratione & voluntate, quia hoc non permittit Deus ne tollatur liberi arbitrij potestas quam habet homo si tu diceres compellitur homo persuasionibus demonis, tunc dico quod nō compellitur in ratione, sed in concupiscētia carnis, quia fragilis est & nisi fortiter & deliberate resistat vel fugiat incidit in laqueū vt latius infra dicam in hac. q. & hactenus nunquam vidi, nec legi potest maleficiorū ordinationibus siue potius machinationibus ab istis maleficis facta misceri, nisi i his

19 quæ fūt ad amorē & in hac specie. †Hoc bis aut ter habui in facto fortilegos, q huic fortilegio siue maleficio incūbentes hostiā commiscuerant, vnum videlicet clericū religiosum qui hostiam ipsam sacratissimā accipiebat cuius partem ipse sceleratissimus qui cupiebat amari assumpserat dicendo quedam verba satis turpia atq; nephanda, quæ hic referre non expedit, reliquam vero partem hostie miserat ad ipsam mulierem non in forma hostie, sed minutatim contritā aut in puluerem redactam sumendam in cibo aut potu. Iterum habui alium qui hostiam ipsam nondum sacratam acceperat, et super illa circumcirca cum sanguine annularis digiti nonnulla verba satis turpia descripserat, deinde ipsam hostiam super altari imposuerat hoc est super nudo lapide sacrato sub linteamine tū altaris absconditam & a quodam sacerdote rotunde cōscientie super illa quinque missas celebrari fecerat certis orationibus ad eius propositū superadditis, deinde hostiā ipsam sumpserat, quæ tamē non erat expresse cōsecrata cuius partem pro se assumpserat alteram vero partē personæ maleficiande tradiderat redactam in puluerē, vt proxime dixi asserētes vtetq; ipsorum qui hostiam ipsam assumpserat indissolubili amoris vinculo adinuicem colligari nihilominus nullum effectum apparen

20 tum vidi nec percepi. † Nec sunt adhuc anni duo elapsi, ꝙ alium similem casum audiui Romæ accidisse de quadam impudica muliere in cuius cofanis reperte fuere duo hostie super quibus ambabus erant descripta verba quædam sanguinea &c. quas ipsa tenebat vt asserunt ad effectum tradēdi cuidā alteri mulieri ad instantiā viri qui eiusdē mulieris amorē concupiscebat. Alias quoque nōdū est annus elapsus ꝙ due impudice mulieres Romæ quas vidi & audiui ab excellentissimo viro Reuerendo dño Locōtenente Reuer. D. Vicarij papę, qui illis captiuatas habuerat & examinauerat quæ acceperant oleū baptismatis quo inunxerāt sibi labia dicentes hæc verba, fides abrenuntio tibi, & cum labijs illis sic inunctis deosculate fuerāt viros quosdā causa captandi amorem ab ipsis, vt ipse asserebant nihilominus demum omne experimentum fallax & suorum excessuū condignas vidi luere pœnas.

Aliud exemplum, a triēnio & citra in eadem vrbe contigerat ꝙ quædam turpissima mulier acceperat particulā cutis illius quā infans indutus egreditur de vtero matris quamprimum venit in lucem illamq; similiter super nudo lapide sacrato latuerat & super illa plures missas numero quinq; celebrari fecerat, cutimq; prædictam postmodū assumpserat & baptizauerat sub nomine p-

© SCD - Université de Poitiers

sone maleficiande cum aqua baptismatis & certimonijs consuetis, deinde eandem in pulverem redegit ad effectum tradendi persone maleficiande, tũ interim capta fuit, nec perficere potuit sortilegium, sed congruas
21 sceleris sui luit pœnas. † Redeundo igit̃ ad propositum dico q̃ isti sortilegi sepius requirunt remedia sacramentorum ecclesiastic̃orum in istis sortilegijs amatorijs videntes forsan quod diaboli auxilium nõ est sibi satis putantes secundũ demonis persuasiones, quod sacramenta hmõi summopere cõmoueant animos hominum ad amãdum terrena & illorum cõcupiscentias naturales, sed in hoc iudicio meo summopere decipiũtur putantes tm̃ immẽsum eucharistie sacramẽtum mundanis desiderijs & peccatis prestare suffragium, quia in sacrificijs nullum aliud est maius per quod omnia tolluntur peccata & anima christiani p ipsum vnitur deo. de confe. distin. ij. cum omne crimen. & c. nihil in sacrificijs. & in cle. j. de reliq. & vene. sanct. & ibi no. d. Card. & similiter cætera sacramenta, quæ ad exclusionem spiritus malignt & purificandum animam a peccatis, et ad confirmandum vnionem fidei christiane adinuenta fuerunt, prout est oleum sanctum baptismatis chrismatis & extreme vnctionis. j. q. j. de trahe. & c. firmissime. de hæreti. & de consecra. dist. iiij. in prin. & eadẽ dist. c. presbyteri. c. nullus ministrorum. et tenet supra ti. j. in ij. q. in prin. fatuum esset dicere quod istos contrarius effectus operarentur.
22 † Sed ego credo q̃ Sathanas sub hac specie uehementer decipit istos sortilegos persuadendo illis quod istorum sacramẽtorum abusus parit mirabiles effectus quo ad amorem, sed hoc ipse facit in vilipendium christiane fidei, & vt gravius offendat diuinam maiestatem, quinimmo q̃nq; reperiunt quidam sacerdotes qui sunt adeo proterue & reprobe conscientie, qui audẽt in ipso sacrificio missæ scienter dicere nonnullas prauas orationes & nephartas preces, & maleficiãdam personam nominare, & apprehẽsis sortilegijs super altari manibus proprijs illa immolari deo non verentur exorãtes quod suscipiãtur exaudiende preces, vt illum ad quem destinata sunt sortiantur effectum ex quibus apparet quod Sathanas adeo subtiliter operatur quod ab hominibus et sacerdotibus dei ministris apud altare sacratũ cultũ adorationis extorquet in maximũ dedecus ecclesiæ & diuine maiestatis offensam illos decipit, prout vidimus supra proxime de thesauro. Quidam alij capiunt cutim virgineam aut infantis de quo supra diximus, aut alterius quadrupedis nondum nati hoc est q̃ nascitur abortiuum quam redigũt in membranam quam appellant chartã virginem & tenent q̃nq; in forma quadrata, q̃nq; vero in forma rotunda, sicut hostia vel parũ minus & super illis describunt aut scribere faciunt verba incantatiua & cõiuratiua spirituum quibus immiscẽt certos characteres & signa quædam extranea quibus demonũ inuocatio continetur, ut latius infra dicetur
23 qõ. viij. † qui demones magicis artibus aduocati, mediantibus istis sortilegijs characteribus & signis coacti adueniunt certis tẽporibus obseruatis & determinatis carminibus, ritibus & imaginibus cõsecratis vel potius execratis, vt dicit S. Tho. in tract. qq. j. partis. q. x. versi. nonum. in ti. de miracu. vbi etiam dicit quod per ista uel similia nomina demones vocati coguntur venire si magus illos aduocat, & licet insint, & appareãt aliqua nomina dei nihilominus illorum finis, & vltimus effectus semper tendit ad istud, sed ideo illa dei nomina apponunt, vt facilius legentes decipiantur, & credant per illorum nominum expressionem rem ipsam sanctam atq; deuotam esse. Et ex istis q̃ plurimas vidi & abstuli de manibus maleficorum, & inter alia sepius vidi ista verba inserta, agios, otheos, agios ischyros, agios athanatos, hoc est deus acharon, deus immortalis, & clarum est quod hoc nomen acharon, est nomen Sathane, siue Beelzebub, vt no. iiij. Regum. dum Elias diuino numine ispiratus reprehendit Ochosiam regem qui derelicto diuino cultu deos extraneos adorabat dicens. Nunquid non est vobis Deus vester Deus Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Acharon. de lecto quem ascendisti non resurges &c. Quidam alij admiscent in ipsis sortilegijs amatorijs partem aliquam clamydis aut camisie filiũ si habere possunt persone maleficiãde, & cum illis & alijs mixturis componunt facturas suas, quidam vero capiunt auium aut brutorum intestina vel membra seu alia corporis vel membri particulam, prout quidam cepere secum vulpis, oculos lupi, aut illius caput, cor cerui, noctue intestina, aut bubonis, lin-
24 guã milui aut philomene & similiũ. † Nec putes quod sola istarum rerũ mixtura sufficiat ad causandũ prædictos amoris effectus nisi adessent verba diabolica exorcizantia & sortilegi mens & intentio prædicta omnia Sathane vouẽtis & veluti sacrificia immolantis ad hmõi turpes effectus, quemad-

© SCD - Université de Poitiers

modum enim per verum sacerdotem immolatur hostia quæ Deo creatori cum deuotione offertur.ita per istos maleficos & sortilegos verum diuinum cultum imitantes violantesq; hæc eorum reproba sacrificia immolantur quibus oblatis & emissis precibus statim efficiuntur a demone cõsacrata, seu potius execrata.per no.in d.c.nec mirũ. §.sed hoc quosdam &c.& sanctus August. in lib.x.& xxj.de ciui Dei idẽ testatur vide.S.Thom.in trac.qq.disputa.q.x.ver nonũ prime partis in titu.de mira.& in ver.respõdeo in fine.alioquin sequeretur quod quilibet alius Christianus extra illorum professionem si haberet notitiam illorum verborũ posset eadem conficere sortilegia et eosdem effectus ꝓconcipere quod non est dicendum per ea quę supra dicta sunt,& per ea quę habentur in d.c.nec mirũ.§.necromantici. ver

25 si.ad hęc omnia. † Tertia succedit species sortilegiorum quæ malefica dicitur,& merito,nam ex illa nullum bonũ,sed omnia mala proueniunt, diuerse egritudines ex ipsis sortilegijs in humanis aut brutorum corporibus exoriuntur, & mors qñq; succedit citius vel tardius secundum venenorum atrocitatem,aut lenitatem & ista similiter dupliciter fiunt, aut in corpore,aut extra corpus sicut amatoria, excepto quod fiunt diuerse cõpositiones,s.ex diuersis speciebus & mixturis,quia in specie illa præcedente,vt plurimũ interuenunt res dulces callide & amene humane nature placabiles coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi & ideo lex appellat illa bona vel nõ mala venena,quia non sunt facta hominis necãdi causa, vt l.iij.§.hæc adiectio.ff.ad l.Cornelia.De sica.In hac vero vltima specie quæ dicit malefica, & propter odium vel indignationem,vt plurimum fit ad vindictam & vltionem alicuius iniurie fiunt diuersa, immo cõtraria sortilegia et maleficia in quibus mala venena.s.ea quæ facta sunt hominis necandi causa vt plurimum commiscentur qñq; plus,qñq; minus secundum quod isti malefici graiuorem vel leuiorem querunt inferre iacturam,& ista pocula uenefica sunt cõtter frigida, amara & noxia, & nature humane hominumq; saluti contraria vt dicit tex.in l.& si excepta.& l.fi in prin.C.eo.ti.de ma

26 lefi. † & ideo lex appellat ista mala venena,& non solum puniturr ille qui ipsa potanda tradit,verũtam qui illa conficit seu cõponitur, tenet & vendit d.l.iij.§.hæc adiectio.ex his enim varie ac diuerse prouenũt in humanis aut brutorum in corporibus infirmitates & egritudines insanabiles exoriuntur.s.febris,tussis,prisis,frenesis,dementia,dilucida interualla intestinorum corrosio,cordis dolor intensus,vel capitis, veris mugitus,morbus sonticus, membri debilitatio. nerui alicuius attractio, vel alia similis calamitas ex qua corpus paulatim consumitur & absq; remedio medicorum tendit ad necem.Quandoq; vero introducitur virilis membri languendo & debilitas renũ in viro,in muliere uero vulue arctatio,aut matricis frigiditas & indignatio talis ex qua vir redditur omnino impotens ad generandũ, muliere vero incapax & vndiq; reproba ad recipiendum sperma in coitu & ad cõcipiẽdum ita quod redditur inutilis pro matrimonio,& fit qñq; separatio non dico thori,sed ipsius matrimonij, & datur facultas iterum nubendi illi qui petijt dissolutionẽ, & ego vidi semel in facto casum hmõi vbi mulier conquerebatur de viri impotentia quæ ex maleficio huiusmodi prouenerat,q̃ duranerat per triennium, prout iura requirunt, adhibita postea septima manu propinquorum fuit facta dissolutio matrimonij secundum quod habetur in c.j.& c.litera.de frig.& malefi.& no.doct.in c.fraternitatis. eo.ti.quas cõpositiones & mixturas isti malefici ex pluribus speciebus venenorũ componũt quædam ex herbarum folijs festucis aut radicibus, piscibus, animalibus, aut reptilibus venenosis,lapidibus, atq; metallis, vide S.Tho.in trac.qq.q.x.j.partis in ti.de miracu.vers.sextum quorum tñ quædam in liquoribus, quædam vero in puluerib̃us resolutą tenent, & cum ipsis sortilegia sua fa-

27 bricare studẽt. † Quidã vero sunt qui solo verborum potentia hominem aut brutũ interimunt aut egrotare permittunt & alia quædam miranda faciunt, vt habetur in c. igitur genus.xxvj.q.iiij. & diximus supra hac q.in princi.& tetigi infra eo.q.seq.quæ omnia demonis instructione & doctrine noscerunt & hæc sunt in veritate quæ reddunt humana corpora languentia vel morbũda sepe licet in ipsorum maleficiorum, siue facturarum resolutionibus species & materie quædam multum extraneę appareãt, prout alias vidi pluries q̃ p̃dicti maleficiati postquam habuerunt remedium liberationis sepius ex pectore proijciunt aut ex ore euomunt vel insertis p̃ secessum emittũt actus, capillos,ferramẽta,clauos,plumas,sulphur, lapides & res demum tales quas impossibile erat dictũ maleficiatum potuisse comedere non solũ integras, sed nec fractas vel mi-

© SCD - Université de Poitiers

nutatim in frustra cõcisas. vnde vt quid miraudum, sed dic vt quidam dixerunt quod Sathanas ad maiorem hominum deceptionem facit apparere dictas extraneas species in resolutione facture vt res magis miranda videatur quandoquidem inspiciuntur, et cõsiderantur ea esse talis nature, forme, & qualitatis, quod iposibile erat illa potuisse ingredi in corpore maleficiati per aliquã partem naturaliter, sed in rei veritate non sunt vere species naturales, & cp sit verum apparet, quia illa emittuntur per vomitum vel stercus, & sic inter illas materias liquidas apparent a principio cum primum exeunt de corpore, sed si seruares materias illas bidno triduo, aut quinq; dierũ spacio, prout alias ego studiose seruari feci videres omnia ea liquefacta penitus & ipsarũ formas perijsse totas cp si naturalia essent profecto in sua priori siue primeua forma remanerent nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maxime ferrum & lapides, propter eius naturalem duritiem, vt manifestũ
28 est omnibus. † Quidam alij dixerunt quod demones vt res miranda videatur, tunc tẽporis quando maleficiatus prouocat ad vomitum, vel ad opus ventris, velocissime, & inuisibiliter afferũt ibi species illas, siue materias, de quibus supra, veras & naturales, quas aliunde acceperant & attulerant ibi. Sed nota quod licet demon sui potentia naturali hoc facere posset & tam dexitro modo illas inserere in vomitu vel stercore maleficiati quod nullus hominum aduerteret, tamen prior opin. mihi magis placet quod sint apparentes species sub illis formis non naturales, quod sit verum apparet ratione prædicta, quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore resoluũtur in illis liquoribus cum quibus mixta aduenerant, prout ego pluries vidi, & manibus, propris tetigi, quæ a principio vt dixi apparebant vere & naturales & retinebant in se nescio quid duri, tamen breui tempore vt prædixi resoluuntur & pereunt. Quandoq; vere iste mulieres malefice siue maleficiamedia nocte ingrediuntur thalamum personę maleficiandę (in quibus quomodo & qualiter ingredi possunt, maxime quando ostia & fenestre sunt omnia clausa & fortissimis seris & claubus conclusa, dicetur infra eo,
29 q. viij.) † & maleficiandum ipsum siue masculus sit, siue fœmina dormientem suis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, siue alijs similibus vnctionibus plura & diuersa venena continentibus inungunt quandoq; femora, quandoq; autem ventrẽ, aut caput, guttur, pectus vel costas, seu aliam partem corporis persone maleficiande, quæ sic dormiens nihil sentit, & est tanta vis & potẽtia illius vnctionis quod paulatim durante colore ipsius dormiẽtis ingreditur intus carnes & vadit ad penetralia cordis viscerum maleficiati, vnde paulopost causantur ingẽtes dolores in corpore maleficiati cũ primũ scilicet maleficiũ vel factura, vt dicunt, tangit intestina maleficiati, illinc succedũt maximi vlulatus & lamentationes quam crebre, & hoc vno modo sortilegia venefica fiunt in corpore, quia maleficium siue factura tangit intestina. Alio modo fiunt similiter in corpore per cibum aut potũ, quia illa eorũ venena & maleficas mixturas in puluerem, vt plurimũ redactas in vino vel ferculis intromiscent, & isto modo tradũt mala fercula & pestiferos potus ignaris, & his qui bona fide cum eis comedunt vel bibũt, & ideo cõsulo oibus vt quam maxime precaueant ne comedant vel bibant cũ eis qui dicuntur maleficiant cum mulieribus maleficis, sed fugiant eorum vel earum conuersationem, & merito constituit imperator cp istorum conuersationẽ & amicitiam quantus uerus sit unusquisq; omnino fugiat. l. nullus. C. de mal. & math. quia sunt inimici humani generis & hostes cõis salutis, vt dicit tex. in l. & si excepta, in prin. & l. fi. C. eo. ti. semperq; student inferre aliqua mala in humanis corporibus vel in bonis et hoc faciũt demone instigante vt semper operẽtur malum contra aliquem ex christi fidelibus, & necesse est quod hoc faciant imperante Sathana postquam illius imperio se subiecerũt & promiserunt obedientiam vt latius diximus supra ead. q. in prin. in secunda specie.
30 † Alio modo fiũt hæc maleficia. C. extra corpus quod est qũ isti malefici abscondũt in capite lecti vel in alia parte super qua maleficiandus iacere debet ipsa venefica sortilegia aut sub limine ostij camere abscondunt eadem dummodo persona maleficianda super ill. s transitura sit & illa pedibus calare cõtingat, qa statim facta calcatione qñ sunt in limine vel facta iacentis corporis qñ fiũt in lecto factura ipsa sortitur effectum & recipiũt qñq; certa venena adeo atrocia & furibũda qbus pedibus calcatis statim perit q illa calcaueritq; dã alia sunt q non statim occidũt, sed spacio duorũ triũ vel viij, aut x. dierũ plus vel minus sedm cp voluerint ipsi malefici, qa sciũt illa tẽperare, put ex pluribus cõfessionibus reorũ istius criminis acce

© SCD - Université de Poitiers

pl qui similiter falsi sunt ex qbus rebus con ficiũtur & qualiter fiat illorum tẽperatio & quem effectum operãtur singula, quæ hic re ferre non licet sufficiat tibi scire q̃ hęc fieri possunt arte & industria demonis ex rebus naturalibus ministerio et opera sortilegi interuenente, vt fatetur S. August. in li.x. de ci uit. dei, & habetur, xxvj. q. v. c. nec mirũ. circa fi. & l multi, & l. eorum, in princ. cum plu ribus alijs ll. C. eo. ti. Et no vnum quod in omnibus sortilegijs cuiuscunq; sint speciei semper interuenunt verba quædam malefica opus illud quodcunq; sit demoni conse crantia & eius auxilium ad id faciendũ siue potius machinandum inuocantia. Cõclu do igitur in hac materia quod in quolibet sortilegio tria concurrere debent persona maleficia, professa, verba cõsecratiua, et materia consecrata, & ad illum effectum cõposita, excepto maleficio incantationis quod verbis tm̃ perficitur, vt habet. xxvj. q. ō. iij. igitur genus. & q. v. nec mirum. & supra diximus hac ea. q. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia in quibus locis & tempore fieri soleant.*

2 *Lux veritatis Christus vniuersum mundum illuminans.*

3 *Sortilegia quare potius de nocte quam de die fiant.*

1 VARTO quero quibus locis & temporibus hęc sortilegia fabricant & vbi ipsi sortilegi & alij similes cõuenire solent. †Respondeo qd vt plurimũ in locis forestibus, occultis, subterraneis, & ab hominũ cõuersatione remotis, & peregrinis, ruinosis atq; desertis, & semper de nocte fiunt, ut no. in c. epi. xxvj. q. v. ratio potest esse duplex. prima quia demon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus, vt concludunt cõiter theologi & maxime sanctus Tho. in trac. qq. quæstio. xvj. artic. j. & vj. in ii. de demon. consequens est quod oia opera quæ ipse facit fiant in obscuro & tenebroso loco & tempore, eo maxime et quia opera ipsa sunt peccata quæ cõiter dicũtur nigra & opposita luci veritatis virtutis & iustitie merito conficienda sunt tempore nigro & obscuro iuxta illud cõe dictũ, qui male agit odit lucem. xvij. q. ij. perniciosam. & de pe

2 nitentia dist. j. item si ante. †Lux enim veritatis est illa quæ illuminat oẽm hominem veniẽtem in hunc mundũ, quæ est Christus, vt habetur Ioan. j. iij. v. & viij. c. l. inter claras. in prin. C. de sum. trin. et est lux interna quæ clarificat animam & intellectum hominis, de consecra. d. ſt. iiij. in prin. Sathanas. n. virtutibus bonis operibus & veritati quantum põt aduersatur ex quo ipse mendax est & tenebrosus, vt supra diximus, n mirum si loca fordida obscura & tenebrosa sibi eligit ad similitudinem sui, vt no. Ioan iij. c. &

3 lxxxj. dist. valent interdum. †Secũda reddit ratio quare potius de nocte quam de die hæc opera fiant, quia si de die fierẽt possent videri ab aliquo & facilius discooperirentur eorum maleficia et deuenirent ad notitiam curie & iustitie, facilius caperẽtur punirenturq; ne igitur tam facile deregãtur & impediantur eorum opera fieri & sacrificia celebrari faciunt de nocte in locis prædictis vt a nemine habeant impedimentũ per ea quæ supra dicta sunt, & no. in d. c. episcopi. xxvj. q. v. & c. nec mirum. ea. q.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus rebus aut instrumentis in suorum fabricatione facinorum vtantur. Futurorum respõsa vt plurimũ sunt dubia.*

2 *Sortilegia facta per homines tacite professionis per quæ fiant instrumenta.*

Instrumenta sortilegij amatorij quæ sint.

3 *Sortilegia extra corpus quibus fiãt instrumentis.*

4 *Homo absque Dei gratia diabolo tentanti resistere non potest.*

Diabolus plus timet signum crucis quã cetera omnia quæ in mundo sunt.

Diabolus ante Christi aduentum duas manus habere dicebatur.

5 *Christus per passionem suam e diaboli manibus in se credentes eripuit.*

Mulier ex se pudica quandoque ad libidinẽ diaboli opera prouocatur.

6 *Sexus muliebris res admodum fragilis, facile decipi potest.*

Instrumenta tertie speciei sortilegiorũ quæ venefica dicitur, quæ sint.

Venena

© SCD - Université de Poitiers

7 *Venena mala proprie quæ dicantur & quæ bona.*

8 *Sortilegia quædam fiunt ex particula cadaueris hominis.*

9 *Imagines de cera fiunt quandoque a sortilegis ad maleficiendos homines.*

10 *Imagines quare in sortilegijs fieri soleãt, cũ nihil operentur.*

11 *Diabolus sub diuersis instrumentis & figuris docet sortilegos diuersa committere flagitia.*

1 QVINTO quero quibus rebus, †mixturis & instrumentis vtuntur isti sortilegi ad hoc sua sortilegia fabricandum. Respondeo qd varijs atque diuersis, quorum pars maior declara a. fuit supra eodẽ. q. iij. nihilominus ad maiorem expressionem, quia materia ista non est minus confusa quam diffusa, dicam aliqua vltra ea quæ ibi dixi ideo dic quod. Aut loquimur de prima specie quæ est diuinatiua in qua quãdoque versantur sortilegi qui sunt professionis expresse, aliquando vero hi qui tacite sunt pfessionis. Primo casu dic ꝙ quotiescunque sunt in celebratione sacrificiorũ omnibus fere & eisdem instrumentis vtuntur ad sacrificandum, quibus vtuntur nostri sacerdotes christianę religionis, & cum illa reuerentia cultum dæmonis sub idolorum forma celebrare solent, & offerre preces qua & quibus veri sacerdotes christianę religionis verũ diuinũ cultum venerantur, vt no. Io. lec. in sum. conf. in tit. de sortileg. c. j. & ij. & no. in c. nec mirum. xxvj. q. v. & in cap. contra idolorum. xxvj. q. iiij. & not. glo. in c. accusatus. §. sane. de hæret. lib. vj. & ibi d. Archi. Geminia. & alij vbi expressa fit mentio de istis sacrificijs, in locis enim quæ supra proxime diximus quæ ipsi retinẽt loco tẽplorũ solẽt sæpius cõstruere aras, & super eisdẽ ponere idola, & alias diuersas imagines, quibus in ipsis sacrificijs & precibus offerre solent thura & alios diuersos profumos, deferunt ẽt tunicas quasdã loco camisi, cotte, tunicele, planete, vel pluialis, & cum illis celebrant sacrificia habentq; inter ipsos quosdam qui melius ceteris fuit disposita ad illas cerimonias exercendũ, quos illis præponunt & appellant sacerdotes, sicut apud veteres dicebantur sacerdotes cybelis, sacerdotes apollinis, & similes & tunc idem obseruãt iudæi inter se. isti n. sunt qui sacrificia ipsa manibus proprijs celebrant & ministrant, & maximo reuerentie cultu diabolum venerantur, ac si vere esset illorũ deus, & hoc est in quo diabolus summopere delectatur, vt adoretur. d. c. nec mirum. & per S. Tho. in sum. quæstio. xcv. arti. iij. in titu. de superstiũ, & habetur Matth. iiij. ca. quibus completis sacrificijs ipsi sortilegi suas proponunt interrogationes de his quę nosce cuotunt, & ab ipsis idolis voce diabolica responsa suscipiũt de futuris, ac de præsentibus occultis secũdum quod ipsi magis scire cuptunt, licet futurorum responsa sint vt plurimum dubia, & ad plures sensus accomodãda, quoniam futurorum ipse dæmon est ignarus quatenus vellet illa prædicere ex certa scientia, prout sunt in suo esse de quo latius dicam
2 infra q. seq. †Secundo vero casu quando ipsa sortilegia fiunt per homines qui sunt tacite professionis, & tunc diuersa interueniunt instrumenta quandoq; illa faciunt in aqua per hydromantiã, quãdoq; in igne per pyromantiam, quandoque in terra per geomantiã, quãdoq; vero vtuntur aere, qũ faciunt per aeromantiã. vt late ponit & declarat ista d. Hostien. in sum. de sortileg. §. ij. quãdoq; faciũt illa ex inspectione intestinorum autum, animalium, aut per eorundẽ voces garritum occursum & similia, vt late diximus supra eo. q. ij. & hĩ in cap. igitur genus. xxvj. q. iiij. & q. v. nec mirum. & Ioan. lec. in sum. conf. in tit. de sortile. q. ij. ver. diuinatio, al j respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis, vt in c. ij. extra eo. tit.

Si vero loquimur de secunda specie sortilegiorũ amatoria distingue, aut ipsa sortilegia fiunt in corpore, aut fiũt extra corpus hæc enim distinctio nõ conuenit priori specie in corpore. n. cõmuniter fieri solent per cibũ vel potum, vt l. iij §. hæc adiectio. ff. ad leg. corne. de sica, & l. ii quis aliquid. §. q abortionis. ff. de pen. & l. eorũ in prin. & l. multi. C. de male. & mathe. & in quibus poculis & mixturis cõmestibilibus commiscẽtur multa quæ late diximus supra eo. q. iij. quas nõ expedit iterato repetere vide ibi.
3 †Si vero fiunt extra corpus, & tunc interuenunt quædã ligature, quas ipsi magistri confuunt in clamide maleficiandi, aut in alia parte latenter abscondunt sicut in lecto inter plumas vel materatia, aut sub limine ostij, vel alio loco super quo persona maleficianda trãsitura, aut iacitura sit, & vltra

© SCD - Université de Poitiers

ea quæ diximus ibi in iij. quæstio. adde qd
insi sortilegi admiscent sæpius in istis amato-
rijs aquam benedictam. fontis baptisma
tis, aut cōis amphore existentis in ecclesia,
aut oleum sanctum baptismatis chrismatis
aut extreme vnctionis, ramos oliuarum be
nedictarum, frondes palmarū, candelas be
nedictas, sacros agnusdeos, thura benedicta
ceres paschalis, & his similia. Quandoq;
aūt capiunt aliqua ex reliquijs sanctorum
martyrū si habere possunt. s. particulas os-
sium capillorum vel vestium, alij autem ca
piunt frustula quædam indumentorum sa-
cerdotalium aliorūq; panniculorum bene-
dictorum quibus sacra misteria venerantur
celebrantur; sicut camisi corporalis puri-
ficatorij, tunicelle, manipuli, amitti, stole cā
dide, lapidis sacrati, mape altaris, platene,
sudarij, calicis, & similiū, & ista omnia vel
eorum partem admiscere solēt in ipsis sorti
legijs amatorijs adhibitis eorū nephandissi
mis precibus & diabolicis verbis ad turpes
libidinis actus tot sacramētorū & aliorum
sacrorum perpetrantes abusum, nec omittā
vnū quod quidam ex his qui sunt expres-
se professionis deserunt quandoque ima-
gines quasdā ad loca sacrificiorū terra vel
cera aut gummarū. seu alia quauis mixtura
confectas illi isque baptizant prius nomine
persone maleficiande sub deuotione & in-
uocatione diabolt, cū eisdē cerimonijs, qui-
bus vti solent nostri sacerdotes in vero ba-
ptismate. & adijcunt quædā verba valde
turpia & nephāda, quæ hic inserere nō pla
cet, ne quenquā fortasse nimis curiosum ad
istorum experientiā concitarem quamuis
alius extra professionē effectus hmōi effice
re non posset, vt latius diximus supra in si.
iij. q quibus imaginibus quandoq; aperūt
pectora & ipsarum corda ingēti calore igni
ta reddunt, aut tamū detinent ꝓ liquefiūt,
putantes ꝓ eodē modo cor hominis malefi
ciādi vel mulieris simili amoris ardore adu
ri seu mollificetur, & obediēs reddatur ad
votum sortilegi vel amantis, sed stulti non
aduertūt ꝓ dēmonis fallacia vehemēter de
cipiuntur vt alias diximus supra in d. iij. q.
si tamē postea appareat ꝓ mulier flecti vi-
deatur & amari incipiat id non ꝓuenit vir
tute & potentia sortilegij, sed diabolice ten
tationis & opera extrinseca alicuius homi
nis qui ipsam sollicitat & persuadet, vt di-
4 ximus supra d. iij. q. †Pro cuius corrobo
ratione adde ꝓ dixit S. Bonauētu. in ij. sen.
dist. xxviij. nu. xxxix. vbi dicit ꝓ tanta est
vis diabolicę tentationis ꝓ homo isti absq;
diuina gratia resistere nō pōt nō ꝓ homiē
precise compellat ad peccandū propter li-
bertatis arbitrij potestatem & gratiā passionē
dñi nostri Iesu Christi, sed tanta est quādo-
que ad malū hominis inclinatio & volunta
tis promptus, ꝓ nisi esset aliud sustentans ne-
cesse haberet homo quādoque motu volun
tatis in malū incidere. Diabolus n. nihil
est ꝓ magis timeat & vehemēter abhorreat
quā signum, siue figurā crucis, & memoriā
passionis dñi nostri Iesu Christi & ratio est,
quia ante aduentū Christi & illius passio-
nem diabolus habebat mirabilē potestatē
super oēs homines viuētes. habebat. n. du-
plicē manū, vna qua dicebatur manus attra
hēs, altera quę dicebatur manus cōpellens,
manus n. attrahens erat illa ptās qua ipse sa
thanas trahebat ad limbū omnes iustos &
sanctos viros Manus vero cōpellens erat
illa ptās præcipitandi hominē in malū, vel
per fallaciā, vel per violētiā, quia tunc ten-
tabat, vt Draco, tentabat, vt Leo. oēs. n. ho-
mines vel per fraudulentiā, vel per violen-
tiā superabat. quæ magna ipsius potestas de
bilita fuit per passionē dñi nostri Iesu Chri
sti per quem apparuit sumē veritatis, & in-
terius per diuinā inspirationem & exterius
per humanā instructionē, ita quod nos omnes
a manibus illius liberauit. & propterea
5 diabolus tam fortiter abhorret † memoriam
passionis prędictę, per quā eius potentia de
bilitata fuit, & nobis liberi arbitrij vires,
& potestas grandius restituta est nihilom-
nus remāsit ibi illa generalis tentādi facul
tas ꝓ pōt cōtra omnes indifferenter exer-
cere deo permittēte, immo cōtra ipsum met
Iesum illā experiri voluit, vt hr Matth. iiij.
c. non tamē habet nūc illā per modum vio-
lentię, sed persuasionis & fradulētie quorū
tot & tantas ipse habet, vt vix homo illis
resistere possit, ista sunt verba not. S. Bona-
uenture in iij. senten. dist. xix. q. iij. nu. xxij.
& xxiij. Redeundo nunc ad propositum
dico non esse mirū si mulier pudica ex se,
quādoq; flectitur ad libidinē & dirigit cor
suum ad amandū illū quē prius nullo modo
cognouerat, ꝓ solū prouenit ex illa festina
& insatiabili dēmonis tēntatione, quę intrin-
seca est sollicitās animā accedēte postea sor
tilegi extrinseca operatione sermonis am-
baliate literarū amatoriarū & aliis simili-
bus extrinsecis sollicitationibus, quæ pro-
prie sunt causa immediata lapsus ipsius mu
6 lieris, vt incidat in laqueū. † & quia mulie-
bris sexus fragilis est, facile decipitur, flecti
tur & apprehēditur vt hr in c. forus. de vet

© SCD - Université de Poitiers

bo.sig & no.glo.in c.j de clād.de pō.xxiij. q.vj.cp proposuisti,& q.v.c.adam.& c.mulier & d.xi infra eo.q.vj.in fi.Sortilegia vero ipsa qualiacunq; & quotcunq; sint non sunt ea ista immediata fiectendi pudicū animum &c.sed d cuntur causa mediata & remota propter quę dæmon magis deliberate studet illam tentare & capere in laqueū postq̄ per turpē abusum illum sacramentorū in graue offensam diuine maiestatis obtinuit diuinū cultū prosterni,& ipse vt deus adorari, & hoc est cp ipse magis desiderat quam aliud, vt alias diximus supra q. præcedenti.& latius dicā infra.in fi. huius qō.

Tertie specie instrumenta similiter plurima sunt,quorū partē vidistis supra iij.quęst. quibus aliqua supperaddā, ideo dico quod aut fiunt in corpore per cibum vel potum aut extra corpus aliquo ex modis prædictis.primo casu nota vnū breuiter & generaliter cp omnia per sortilegia siue maleficia,venefica,quę fiunt in corpore,nō fiunt absq̄ veneno,sed omnes ille mixture compositiones & pocula sunt mixta veneno aliqua mitiori, vt minus officiat, aliqua vero atrociori,vt citius vulnerēt vel occidāt,quę vt dixi,ex diuersis rebus conficiūtur quædā ex herbarū foliis festucis aut radicibus, quædā ex venenis serpentū,quædam ex reptilibus terre,animalibus, vel piscibus venenosis, lapidibus sulphure gummis ere, plūbo argento viuo cp ipsi mercurū appellant aliisq; diuersis metallis in puluerem redactis seu alio modo cōbustis, & sic ex rebus naturalibus illa componunt dæmonis instructione docente.& hæc sunt quæ in veritate diuersas inducunt ęgritudines in hu-
7 manis corporibus.† & propterea lex vocat ista mala venena quę sunt facta hominis necandi aut ęgrotādi causa.l.i.j.§.hæc adiecto.ff.ad l.cor.de sica.& l.si quis aliquid §. qui abortionis.ff.de pe.bona siue non mala venena dicuntur ea quæ non sunt composita ad nocendum nec facta hominis necandi causa vt sunt illa amatoria q̄ in poculis amatorijs cōiter cōmisceri solent d.l.iij §.adiecto.& d.§.qui abortionis. & ibi Bar. Aut illa fiunt extra corpus f.extra cibū, vel potum & diuersas similiter vnctionum mixturas & venenorum compositiones accipiūt quibus maleficiandorum corpora dormientium linire & perstringere solēt,& quā primum ipsa vnctura ad præcordia penetrauerit quæ facile penetrat stante calore dormientis statim audiuntur gemitus & maximi vlulatus insurgunt quos persona maleficiata dolore quā grani sustinere nō potest.

Quidam alij sortilegia hmōi sub alia forma composita confuunt latenter in chlamyde aut absconduntur in lecto ipsius maleficiādi seu in aliquo loco subterraneo fouea facta aut sub limine ostij super quo destruendus trāsiturus sit,& pedibus illa calcare cōtingat. Quidam aūt capiunt residua quædam ex corpore persone maleficiāde.f. capillos,dēres,vngues,pilos,siue fetas corporis,sanguinem si habere possunt, aut particulam pellicule manus,vel pedū. Alij vero capiunt particulas vestiū earundem personarum caligarum solearū siue planellarū calciamentorum camisie disploidis birreti scuffe aut veli muliebris cinguli siue zone,
8 stringarum & similium. †Quidam etiā capiunt particulam corporis alicuius cadaueris eorum scilicet qui iam sepulti fuerūt, & vt plurimum querunt illorum cadauera qui furca suspensi,aut alia turpi morte perierē, & illorum vngues quandoque aut dentes, capillos,aures,oculos,barbam,manum,pedem.vel digitum,aut aliquod ex eorum intestinis,scilicet cor iecur epatē siue pulmonem, miltiam rete ventris partem aut intestinorum pinguedinem neruos ossa,vel carnem & cum istis alijs & similibus turpissima cōponunt sortilegia.quidā alij capiunt particulas quasdam vestium ipsorum cadauerum cum quibus humati fuerūt, quidam alij capiunt chordam siue capistrum viri laqueo suspensi,aut illius camisiam & cum illis similiter quāplura mala turpissime execrantur,nec verentur nocturnis tēporibus cadauera ipsa exhumare aut ipsemet in sepulchris ipsorum intrare & hæc pluries habui in facto Rome,& ab ipsis reis in eorum examine per plures spōtaneas accepi,iquæ quidem omnia fuerunt per demonstrationem ad oculum verificata. Quidam vero ceperunt aulum aut ferrarum intestina, membra ossa plumas, vel retas, quid de oculis aut capite vel dentibus lupi, quid de iecore vulpis, pedibus, vel cornibus cerui, capite vel lingua milui, pedibus vel vnguibus castoris, quid de ore vel beccho aquile, quid de galli crista & testiculis, & alijs quam pluribus.

9 † Quidam sunt qui imagines cere, vel alterius mixture conficiunt illasque portant ad loca sacrificiorum quibus completis imagines ipsas sub nomine personæ maleficiande certis adhibitis cerimonijs baptizant omnia opera ipsorum cum deuotione Sathanæ offerentes quibus sic

© SCD - Université de Poitiers

oblatis & execratis imaginibus ignem ingẽ tem apud ipsas confouent illasq; spinis acu bus clauis, vel alijs rebus acutis, quandoq; in capite, quãdoque in vultu, in gutture in renibus pectore femore costibus aut vẽtre, vel similibus locis perforant & cruciãt de precantes cõtinue vt verum corpus maleficiandi easdẽ patiatur punctures & pœnas, & eisdẽ doloribus crucietur, ac si eius corpus his instrumentis vere perforari contingeret, & licet sæpius persona maleficiata in eadem corporis parte similes dolores intolerabiles patiatur nihilominus non proueniunt virtute, vel potentia dictarum imaginum, vel sacrificiorũ, sed potius ex vnctionibus, & alijs mixturis veneficis quas adherent corpori ipsorũ maleficiatorũ vt supra dictum est in iij.q. Sed quero† nũc si dicte imagines nihil prosunt nec operantur effectum in sortilegio, quare fiunt? Respõ. quod licet ex istarũ imaginũ immolationibus non subsequantur immediate effectus de quibus supra tamen ex lõginquo & mediate sequuntur, quia demon inter alia desideria sua hoc maius habet vt adoretur ab homine ad similitudinem dei vt supra proxime dixi sed vt promptius & facilius adorationem ipsam consequatur & augeat docuit sortilegos suos hæc sortilegia per imagines fabricare illasq; primo & ante omnia baptizare & cum illis præces more sacerdotali offerre, ad hoc vt cultus suæ adorationis amplificetur & latius extendatur, & sub isto colore captandi amorem inferendi egritudinẽ inueniendi thesaurum, vel alio simili modo decipit istos ignaros nihilominus opus maleficij perficitur venenis quæ sunt proprie causa immediata egritudinum iste vero imagines dñr causa remota & mediata propter quã demon subtilius & diligentius satagit ad instructionẽ venenorum & illorum exhibitionẽ ita q; persona maleficiata audiat qd habet in corpore & ideo ista dicitur causa remota & mediata ad maleficiũ. mixtura aũt poculi aut vnctionis est causa immediata, vt no, in c, necmirũ. xxvj, q.v. †Ex quibus vides qd Sathanàs sub diuersis signis instrumẽtis, mixturis, cõpositionibus, ligaturis, chareteribus atq; figuris instruit sortilegos ad conficiendum diuersa maleficia secundum diuersas hominũ opiniones quas prosequi intendunt, & vt facilius demon simplicis credentiũ animos fallacijs suis apprehendat sæpius sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscõdit, aut cultu vere deuotionis obumbrat vt res videatur honesta & sanctitatis deuotione foueri, & ideo iste mulierculæ, vel similes in dissolutione dictorũ sortilegorũ semper quasi iubẽt dicere angelicã salutationẽ siue dominicã orationẽ hoc est Aue mariam, vel Pater nostrum ad deuotionẽ alicuius sancti Apostoli, vel martyris seu sanctarũ virginũ ad deuotionem vero Dei & beate passionis marie nunq̃. nec reperies etiã q; faciãt vnquã dicere symbolũ fidei, scilicet credo in vnum deum &c. & hoc est q; diabolus vehementer abhorret, vt alias diximus supra ea. qõ. quia per illud fidei christiane obseruãtia & dæmonis exclusio demõstrat, ipse vero mulieres aut viri remedia hmõi vt plurimũ faciunt instructione suffragio diaboli, & ideo dñr superstitiosa & reproba, vt latius dicemus infra i seq. q. vbi plenius examinabimus istum articulum an & quãdo liceat maleficiatũ, contrario maleficio liberare & quomodo & qualiter cognoscatur an remedia ista sint superstitiosa & reproba, vel non & casu quo sint dãnata qua pœna puniatur qui illa scienter exercet ibi dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Effectus sortilegiorũ qualiter causari possint in corporibus humanis mediantibus rebus siue mixtis siue simplicibus.*

2 *Diabolus rerum naturalium & secretorum nature maiorem habet cognitionem quã omnes simul homines.*

3 *Diabolus qualis in sua conditione fuerit & qualis post lapsum.*

4 *Intellectus an fuerit post peccatum obtenebratus in demonibus.*

5 *Diabolus præteritorum aut presentium occultorum homini incognitorum optimus est interpres.*

Diabolus furta, adulteria, & cætera quæq; vitia quamquam occultissima cognoscit.

6 *Futura dupliciter cognosci possunt.*

Diabolus rerum principia cognoscit, cui magis nota est virtus causarum naturalium quam hominibus.

7 *Diabolus quare quandoque futura prædicit ex certa scientia quam nõ habet ipse.*

8 *Arte magica sciri possunt quæ in locis distãtibus seu remotis fiunt.*

© SCD - Université de Poitiers

9 *Diabolus imbutis artibus magicis reuelat, alias cognitu impossibilia.*

10 *Diabolus nulla capitur obliuione aut ignorantia rerum naturalium aut secretorum naturæ.*

Demones elementorum, metallorum, lapidum, herbarum, plantarum, reptilium, auium, piscium, & motum cœli notitiam habent.

11 *Diabolus in omnibus artibus liberalibus omnium hominum est longe dotissimus.*

Diabolus ex quibus rebus mixturas aut cōpositiones faciat.

12 *Diabolus quædam in puluerem et quædam in pinguedinem redigere docet ad faciēda sortilegijs oriantur.*

13 *Pocula abortionis dicuntur, quæ dantur ali cui vt fœtum edat immaturum.*

Virtus generatiua quandoque impeditur per ¶ sortilegia.

14 *Matrimonium quandoque per ecclesiam separari mandatur ob impotentiam coeūdi.*

15 *Maleficiatus quidam ne cum vxore computaretur qualiter fuerit liberatus.*

16 *Liberandus a maleficio iubetur signum crucis omittere.*

17 *Malefici seu sortilegi an et qualiter pluuias grandines, et fulgura inducere possint.*

18 *Egritudines seu morbi quos inferunt malefici, non ex imaginibus, aut ceremonijs pueniunt, sed ex mixturis & rebus naturalibus applicatis.*

19 *Diabolus quare a Deo permittatur adeo inhoneste res diuinas & sue adorationis cultum deturpare.*

20 *Sortilegum seu maleficum an liceat impune consulere ad tollendum maleficium.*

21 *Ius ciuile pro soluendis maleficijs permittit recursū ad maleficos, sed nō ius canonicū.*

Infirmitates an possint licite sanari p quædam verba superstitiosa, quibus vt plurimum vtuntur mulierculæ.

22 *Remedia sanatiua qualiter cognoscantur superstitiosa, vel non.*

23 *Nomina hebraica dei & angelorum ab aliquibus conficta, an deferantur licite pro remedio sanitatis.*

1 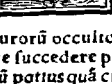

EXTO quero † quō pōt esse ꝓ ex præmissis rebus simplicibus aut mixtis effectus sortilegiorum hmōi & tot accidentia in humanis corporibus ita fortiter causentur seu ēt tollātur aut futurorū occultorum ve renelationes tā clare succedere possunt, nam quibusdā ridiculū potius quā credibile esse videbatur ꝓ ex tactu vnius imaginis cere crere aut alterius mixture si tangatur in aliqua parte sui corporis per maleficū, in eadē parte corporis personę maleficiāde statim exoriatur infirmitas & causentur dolores intēsi aut amoris cupiditas, & vehemēs libido præparet incēdia cordi, & sic de singulis alijs sortilegiorū speciebus, hæc, n. vūr esse satis remota a credulitate recti iudicij & tñ in rei veritate effectus & accidētia hmōi negari nō pōt quod veniunt atq; recedunt opera & ministerio dictorū sortilegorum. Et ideo pro faciliori solutione istius dubij. Vidēdū est primo de virtute & potentia dæmonis quæ & qualis sit & q̄ piātem habet super homine qua cognita facilis reddetur solu-

2 tio istius dubij. † Sciendū est, n. ꝓ Angelus sathane qui est proprie diabolus mirabilē habet virtutē & potestatē cognitiuā circa naturalia & secreta nature, plus, n. de his ipse solus est instructus & bene informatus, quā oēs homines de mūdo simul, ita dicūt Theologi, & maxime san. Tho. in trac. qq. q. xvj. arti, vi. in tiiu. de demō. & S. Aug. lib. x. de ciui. Dei & hī in c. nec mirū. xxvj. q. v. ex quo, n. ipse Ang. est subsiātia spūālis, & pura intelligēia habet oēs virtutes intellectiuas & oia secreta naturę quę naturaliter spectant ad angelum siue bonū siue malū de quibus latius per eundē Tho. in d. li. qq q. xvj. art. j. ij. & vj. & p totū de demoni. & q. vj. arti, iiij. & vj. in tit. de mira. Deus enim dū a principio creauit naturā angelicā in paradiso eandē virtutē & piātem dedit angelo sathanæ quā dedit angelo lucis, quia a principio oēs lucidos & præclaros creauit ita dicunt oēs Theologi. & hī Eze. xxviij. c. dū loquitur diabolo figurati. e in personā regis Tyri dicēs. Tu signaculum si

3 militudinis, † plenus sapiētia, & perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti, omnis lapis preciosus operimentū tuū, sardius, topazius &c. tu cherubim extentus & prote-

© SCD - Université de Poitiers

gens, posui te in monte sancto dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in vijs tuis a die conditionis tue, donec inuenta est iniquitas in te. Peccasti & eieci te de monte sancto dei, & perdidi, te o cherubin, hęc dicit dñs deus. habetur etiã de hoc con se. dist. j. hi duo. & not. xxvj quæstio. v. nec mirum. §. sed hoc quosdã &c. vbi S. Agust. loquens de acutissima intelligentia diaboli dicit quanto magis potest diabolus cognoscere ęgritudinem esse mortalem, vel non si hęc eadem cognoscit homo per quasdam cõtecturas & signa multo magis illa cognoscit diabolus quem angelica potestate sublimem prophetica oracula fuisse testantur. idem dicit Tho. d. q. xvj. de demon. Quam primum igitur Sathanas qui tunc propter illius summam pulchritudinem & splendorem Lucifer vocabatur incidit in peccatũ superbie contra suum creatorem volens fe facere æqualem deo credens posse exercere vires suas in cœlo, & alijs prædominari præter & contra dei voluntatem statim ipse cum sequacibus suis de cœlo expulsus fuit & pro sua æterna habitatione statutus fuit infernus locus teterrimus, & tenebrosus, & propterea perdidit omnem beatitudinem sedem cœlestem diuineq; maiestatis speculationem, & lux cœlestis candoris cõ
4 uersa fuit in tenebris. †Hinc quæri posset an intellectus diaboli post peccatũ fuerit obtenebratus, ita ꝙ non habeat lucẽ illã intellectus cognitiuam ita subtilem & claram sicut prius habebat de quo vide sanct. Tho. in d. quæstio. xvj. arti. vj. de demõ. vbi concludit in effectu ꝙ Diabolus peccando proprietatem naturæ suæ angelicæ nõ amisit sed naturalia in eis adhuc integra remanent & splendidissima. idem sentit Dyo. in lib. de diui. no. c. iiij. & no. in d. c. nec mirum xxvj. q. dicto. §. sed hoc quosdam fallit &c.

Quo ad ea vero quæ sunt diuine cognitionis prout est scientia futurorum ex certa ratione secreta cordis hominũ & similia ista enim omnis intellectus angelicus etiã angeli boni est incapax ex se ad cognoscẽdũ & cõprehendendũ & propterea indiget quodam superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscenda ꝙ lumen est diuine gratię & ad hoc non peruenint nisi angeli boni per gratiam, angelus autem sathane est indignus & incapax istius gratię propter peccatum de conse. distin. j. hi duo. & ideo non potest veraciter futura prædicere. In his vero quæ naturalia sunt vterque angelus habet mirabilem virtutem & ptãtem cognitiuam longe supra humanum intellectum, adeo ꝙ ea quæ sunt hominis scientie quodãmodo impossibil a, ipse Diabolus videt omna & expresse cognoscit, quippe quia ipse est spiritus liber & eleuatus, & dicitur substantia spiritualis & incorporea, ita appellatur ab omnibus Theologis nulloq; præmitur põdere carnis seu alia corporea ponderositate ex quibus posit eius velocitas intellectus quoquo modo offuscari aut impediri quo minus videat & expresse cognoscat omnia quæ conueniunt naturę angelice vt supra
5 dixi. †Et ideo aut nos loquimur de scientia præteritorum aut præsentium occultorum quæ homini sunt ignota potentis & istorum ipse est optimus interpres & cognitor ita dicit S. Tho. in d. q. xvj. articu. vj. & sanctus Augu. in lib. x. de ciui. dei. & not. in c. nec mirum. xxvj q. v. Hinc est ꝙ Diabolus cognoscit atque videt omnia furta & latentissima & eorum fures & alia huiusmodi crimina licet occultissima sint, vt sunt coniurationes, tractatus, incẽdia, assassinia, homicidia occulta, falsitates, sacrilegia, fura, adulteria, & his similia non solum quæ fiunt inter præsentes verum etiam & inter absentes & in partibus multum lõginquis atque remotis ex quo ipse omnibus his ictu oculi presentialiter adesse põt & de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest vt patebit infra in eadẽ quæstio. in quibusdam exemplis, exceptis tamen hominũ cogitationibus in mente retẽtis quæ licet sint de præsenti, tñ Diabolus illa ignorat maxime quando nondum fuerunt deducte ad cognitionẽ alterius per aliquem actum extrinsecũ aut signum. istorum. n. solus deus est cognitor, & verus interpres vt habetur Mathei. xxij. c. & Marc. xij. & dicemus infra eo. q. x. Futurorum quoque diabolus est incapax sed si deuenerit ad cognitionẽ quandam coniecturalem, & demonstratiuam siue inclinatiuam quia hanc habet ex consideratione corporũ cœlestiũ & motus astrorum sicut astrologus, sed ista dicitur dubia & incerta notitia. quia põt abesse a veritate vt not. in c. episcopi. xxvj. q. v. c. fortes c.
6 auguria eadẽ causa. q. iiij. †Et ideo dicit S. Tho. d. q. xvj. articu. vij quod futurorum duplex est cognitio vno modo cognoscuntur futura quantum est in se ipsis & natura sui & hæc cognitio pertinet ad solum deũ, nulla. n. creatura habet istã facultatem nisi ex diuina gratia specialiter fuerit sibi reuelatum sicut fuit sanctis Prophetis & ideo bene dixit, Isaie, xlj, cap. annuntiate nobis

© SCD - Université de Poitiers

quæ ventura sunt & dicemus quia dij estis vos. Alio modo cognosci possunt futura in suis causis, scilicet quantũ ad causas suas a ꝗ uas vel secundum potentiam causarum & hæc est illa cognitio coniecturalis & demonstratiua de qua supra proxime dixi. & de hac Diabolus participare potest, quippe q ꝗ ia ipse cognoscit principia rerum, & est illi magis nota virtus causarum naturalium quam hominibus, nam per scientiam astrologie, vel per alia signa & coniecturas facilius & certius cognoscit diabolus futura q̃ homo, quia subtilius cognoscit causas ipsarum rerum naturales & quæ antecedunt rẽ ipsam essentialiter quæ nos vocamus indicia & signa rerum, quia sunt principia quędam futurarum rerum quæ præcedũt operationes naturales postmodũ successuras siue euentus rerum futurarum & per ista fuit inuenta pronosticatio per astrologiam quæ fit iuxta demonstrationes & indicia astrorum & corporũ cœlestium, is igitur qui per scientiam & notitiam ipsam futura coniecturaliter & inclinatiue prædicere querit non peccat si dixerit q̃ sic astra minantur siue demonstrant, sed dicendo affirmatiue & certitudinaliter prout res sunt, vel erunt in esse suo peccat grauiter, vide Abbas. & alios cano. in c. ij. extra eo. tit. & ideo diabolus vt videatur habere maiorem potestatẽ & se esse æqualem deo, non veretur futurorum quorumcunque velle clare certam notitiam necessariam demonstrare, & rem futurã quæ adhuc non est in rerũ natura certo modo futuram prout erit in suo esse demonstrare quando venerit in lucem & erit certa in rerum natura, sed in hoc mẽdax est & decipit hominem, quia istius notitie ipse diabolus est omnino incapax, vt concludit S. Tho. in d. q. xv. art. vij. de demon. & hoc idem ceteri Theologi concludunt & tenẽt.

7 †Et propterea ipse diabolus, vt facilius hominem decipiat, quotiescunque contingit de ipsis futuris interrogari, semper respondere solet verbis implicitis dubijs & incertis quę ad vtrumque sensum accomodari possunt affirmatiuum, scilicet & negatiuum, vt patet exemplo vaticinij strenuissimi Ducis armorum domini Brachij senioris Perusini qui paulo antequam cum hostibus concurreret & bellũ intret cõsuluit demonem quendam quem astrictum tenebat nunquid futuri belli victoriam, vel suã aut suorũ stragem reportaret & an ipse incolumis euaderet, vel periret, cui responsum dẽdit per ista verba, videlicet ibis redibis nõ morieris in bello, & aliud q̃ græcis prænũtiasse legitur videlicet dico te Aiacidẽ Eonem vincere posse, quæ verba media sunt adea cõpotia quę adaptari possunt ad vtrũque sensum affirmatiuum, scilicet & negatiuum hoc est victorie & succumbentie siue mortis & hoc modo decipere solet simplices credentiũ animos & quoties rei euẽtus præter aut contra spem consulentis succedit tunc diabolus se optime saluat in contraria opinione redarguendo ipsum consulentem de ignorantia sua aut mala intelligẽtia verborum suorum aut contraria interpretatione. Et quia diximus supra quod diabolus habet notitiam omnium præteritorum & præsentium quæ iam facta sunt, vel fiunt tam inter præsentes quam inter absentes licet nobis occultissima sint.

8 †Subdam exemplum clarum diebus nostris exortum in ciuitate Perusina vt refert audiui a quodã religiosismo viro & honesto sacerdote maiore ętatis qui retulit mihi cognouisse quendam presbyterum Iacobum Perusinũ qui magicę artis erat multũ eruditus, & sępius expertebatur prædictã, quadam die dum ipse presbyter Iacobus celebraret missam in ecclesia Cathedrali sancti Laurentij illius ciuitatis, dum esset circa medium misse verteretq̃ faciem ad populum, ad dicendũ verba illa quę dici solẽt parum ante consecrationem eucharistie, vt delicet, Orate fratres &c. loco illorum verborum dixit, orate pro castris ecclesię quia laborant in extremis. & illo tunc eodemq̃ momento Dux militum ecclesię vnũ cũ toto exercitu ab hostibus cũ quibus paulo ante concurrerant succũbebant & exercitus ipse ruebat & scindebatur in diuersis partibus & nihilominus distabant exercitus huiusmodi ab vrbe Perusina spatio quinquaginta miliariorum, vel circa adeo q̃ impossibile erat q̃ per hominẽ ẽt currendo staffettam, siue per postas potuisset tam cito tale factũ nunciari. Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circunstantibus qui præconiũ ipsum audierant, quidnam sonarent verba illa & ad quem effectũ in illo ministerio misse loco solitorum verborum orate &c. promulgata fuissent, qui presbyter respondit ex ipe q̃ ita dixerat. quia verũ est qd illo tunc milites & exercitus ecclesie qui cũ hostibus concurrerãt succumbebant atq̃ peribant, & ga auxilio indigebãt ipse sacerdos orabat & intercedebat p illis interrogatus qs dixerat, vel reuelauerat sibi q̃ milites & exercitus ipsi tũc succumbe

© SCD - Université de Poitiers

rent, qui respondit qd spiritu sancto sibi tũc
eadem reuelante populo manifestauerat &
9 cũ ista respõtione illos quteros dimilit † ne
hilominus in rei veritate diabolus fuit qui
illa dicto presbytero manifestauerat de qui
bus sępius interrogabat cum de ipsis militi
bus & exercitu concursu atqꝫ victoria &
habita reuelatione a diabolo illam populo
manifestauerat eo modo quo supra, & licet
ea quæ in castris ipsis tunc contingerãt pro
pter loci distantiam impossibile esset qꝫ tã
cito hominibus ipsis innotescerent, tamen
diabolus qui est spiritus liber, & incorpo
reus potuit illa videre & præsentialiter in
teruenire, & ictu oculi se trãsferre Perusiũ,
& ea omnia dicto presbytero auido illa ci
re manifestare & aperire totam seriem fa
cti sub breui verborum compendio, & ipse
populo, prout fecit, aperuit, ex quibus ap
paret qꝫ dæmon habet notitiã omnium præ
sentiũ & præteritorũ tã eorum quꝫ fiunt in
ter prẹsentes quã eorũ quꝫ fiũt inter absen
tes quęcũque sit absentia longa vel breuis.

Aut nos loquimur de notitia rerũ natura
liũ creatarũ ab ipso deo siue natura aut ho
minũ operationes & circa ista similiter ha
bet mirabilẽ virtutem cognitiuam, quia om
nia quæ a deo creata sunt immũdo ipse co
gnoscit vna cum viribus & virtutibus suis,
ipse enim nota habet omniũ herbarũ nomi
na & vires suas quas habent in foljis festu
cis atque radicibus, itẽ omnia animalia ter
restria, & eorũ naturas & qualitates, omnes
aues & volatilia cœli, itẽ oẽs pisces & ani
malia aquatilia omniũ metallorum sulphu
risque vires omniũ lignorum lapidumqꝫ &
eorũ virtutes & potentias naturales habet
10 in promptu. †Et breuiter dicas qꝫ circa
ista naturalia & secreta nature in ipso dæ
mone nulla cadit obliuio nec ignorãtia, qa
cuncta notissima tenet ante oculos, ita dicit
S. Tho. in d. trac. qq qõ. xvj. ar. vj. in ver. re
spõdeo & quia peccãdo &c. &. §. ad primũ
ver. ad vij. de dæmõ. Idẽ concludit ille Prie
rias in d. suo tracta. &c. lib. j. c. xiij. & lib. ij.
c. vij. vbi recitat qꝫ dæmon quicunqꝫ ẽt mi
nimus nouit omnia cum suis viribus & pro
prietatibus. Primo enim nouit omnia ele
menta. Secũdo omnia metalla. Tertio
omnes lapides. Quarto omnes herbas.

Quinto omnes plantas. Sexto omnia
reptilia terre. Septimo oẽs aues. Octa
uo omnes pisces. Nono oẽs orbes & mo
tus cœlorum. Decimo omnes & singulas
stellas figuras & signa cœlestia ac eorũ in
fluxus & omnium prædictorum virtutes &
potentias natura. es ex quibus infinitã quo
dammodo sumuntur venena quorum quæ
dam sunt ad nocendum occidẽdumqꝫ, quæ
dam vero orta sunt ad sanandum quæ dicũ
tur bona venena ex quo natura illa pro
creauit ad medelam l. vij. §. hæc adiectio. ff.
ad l. corne. de sica. Cum itaque diabolus
habeat nota omnium supradictorũ nomina
vires, virtutes, atque potẽtias naturales, si
cut melior medicus quam reperiri possit in
vniuerso orbe terrarũ, & propterea dicunt
11 † Theologi qꝫ iste diabolus est optimus Phi
losophus, theologus, arithmeticus, matema
ticus, dialecticus, logicus, grammaticus, mu
sicus, & medicus excellentissimus qui me
dici experientia quoscũque vitos etiã ex
cellentissimos & practicos dictarũ artiũ &
peritie mirabiliter superaret. & ideo ex eo
rum siue earum mixturis ipse diabolus fa
cit, vel facere instruit suos & sortilegosqũo
& qualiter agere debeant vt componãt ve
nena illa ad formandũ sortilegiũ siue factu
rã & diuersas inducere ægritudines in hu
manis corporibus quorũ venenorũ & ma
leficiorũ. Quædã cõponunt ex herbarũ
foljis festucis aut radicibus quæ sunt mira
bilis virtutis & potentie, & quædam sunt
quæ non oriuntur in partibus nostris sed
illas affert dęmon ex Egypto aut partibus
orientalibus, seu alijs, vbi nascuntur & ha
bent meliores vires vt alias a quibusdã ma
gicis per me examinaris referri audiui.

Quædam vero ex lignis. Quædam ex
lapidibus. Quædam ex metallis, scilicet
ex plũbo ere stanno argento vino quod ap
pellant mercurium. Quędã ex reptilibus
terre venenosis. Quædam ex proprio ser
pentum veneno. Quædam ex auium aut
animalium, siue piscium venenosorum mẽ
bris, vel intestinis quæ habẽt diuersas pro
prietates a natura in quibus insunt diuersa
venena & virtutes, seu potentie naturales
quæ diuersas operationes inducunt. vide.
S. Augu. lib. iiij q. xxiij. de ciui. dei. & sanct.
Tho. in d. trac. qq. q. vj. arti. x. in tiiu. de mi
rac. & Prier. in suo trac. de strig. mag. lib. ij.
12 c. vij. † Quædam enim redigunt in pulue
rem & hæc vtplurimum miscentur in fer
culis, vel potu ex quibus fiunt diuersa po
cula de quibus dicemus infra eod. quæstio.
xj. quædam vero redigunt in pinguedi
nem, cum quibus faciunt diuersas vnctio
nes nec verentur quandoque in ipsis pul
ueribus siue mixturis commiscere pingue
dinẽ siue axungiam quã sumũt ex proprio
corpore christiani, aut infantis defuncti sine

© SCD - Université de Poitiers

baptismo & hanc ipsi appellant pinguedi-
nem pagani quam dicunt habere mirabilē
virtutē & cū ipsis & dictis puleuribus altis-
que rebus adiunctis diuersas cōponunt vn-
ctiones maleficas ex quarum tactu aut alio-
rum cibo, vel potu in humanis aut brutorū
corporibus in finite causantur egritudines
& morbi intrinseci, quandoq; ex his prouen-
nit lucis priuatio, qñq; vero membri debili-
tatio, neruorum attractio, dolor capitis, den
tium, pectoris, stomachi, ventris, cordis, &
iste sepius cęteris euenit. qñq; renum dolor
intensiuus aut alterius membri & partis cor
poris. Quādoq; vero prouenit febris, tus-
sis, & dementia, ptisis, hydropisis, aut aliqua
tumefacio carnis in corpore siue apostema
extrinsecus apparens, qñq; vero intrinsece
apud ītestina aliquod apostema fit adeo ter-
rib le & incurrabile quod nulla ars medi-
corum id sanare & remouere potest nisi ac-
cedat alius maleficus siue sortilegus qui cō-
trarijs medelis & remedijs egritudinem ip-
sam maleficam tollat cū facile & breui tēpo
re remouere potest cæteri vero medici qui
artem ipsius medicine profitentur nihil va-
lent & nesciunt afferre remedium et hoc est
quod dixit sanctus Augusti. in lib. x. de ciui.
dei. & no. in c. nec mirū. §. ad hæc aūt. xxvj.
q. v. vbi dicitur quod ista remedia quę fiunt
ad tollendū istas maleficas egritudines nul-
la ars commendat medicorum, & ideo sunt
valde prohibita de iure canoni. & ecclesia
multum reprobat illa. xxvj. quest. vij. admo-
neant, & latius dicemus infra ea. q. loco suo.
Si igitur remedia huiusmodi nō adsint cor-
pus ipsum maleficiatum paulatim consumit
vsq; quo deuenit ad extremū vitę, qñq; ve-
ro velocius occidunt qñ volūt inferre mor
tem absq; remedio adhibent venena atro-
13 ciora q̄ vitā ipsam citius perimūt. † Quæ-
dam etiam faciunt vt inducant abortiuum
pregnantis mulieris & hęc dicuntur pocula
abortionis de quibus habetur in l. si quis ali
quid. §. qui abortionis. ff. de pœ. et l. iij. §. hęc
adiectio. ff. ad legē cornel. de sica. l. diuus. ff.
de extraordi. crimi. vbi est glo. no. l. cicero.
& l. pregnantem. ff. de pœ. de quibus diffu-
sius dicemus infra eo. tit. q. xiij. Qñq; ve-
ro inducit desiccatio latis in nutrice. Quę-
dam fiunt ad desiccandum totum lac vnius
gregis, vel fecundi armenti vaccarū, adeo
quod nihil casei penitus reddant quamuis
antea in maxima abundātia reddidissent &
similiter abortiones totius gregis, vel armē-
ti inducere possunt prout alias vidi & ha-
bui in facto Romę quod due malefice mulie
res cum istis maleficijs perire fecerant abor
tando multos pecudum fetus & latem ma-
trum desiccauerant penitus. Quidam vero
cum eisdem cōpositionibus & venenis im-
pediūt in masculo, vel fœmina virtutem
generatiuam emittendi sperma. Qñq; vero
in masculo membri languedinem & omni-
modam impotentiam coeundi, in muliere
vero vulue arctationem siue matricis indi-
gnationem talem quę summopere abhorret
concubitum & viri accessum ad coeundū,
& pati non potest aliquo modo copulā car-
14 nis. vnde euenit † qñq; q̄ durāte huiusmodi
maleficio & impedimento ecclesia mandat
matrimonium ipsum separari & impartiri
licentiam alteri coniugum qui, vel quæ non
patitur impedimentum ad alias nuptias cō-
uolare, sed hoc procedit qñ impedimen um
ipsū durauit triēnio, deinde alter, uel vter-
que coniugū fatetur impotentiam suam tūc
adhibita septima manu propinquorum aut
vicinorū fit separatio ipsius matrimonij per
ecclesiam, vt habetur i c. j. & c. fina. de frigi.
& maleficiis. & ibi Panor. & ideo dixit Hostiē.
in summa eo. tit. de sorti. §. fin. in fi. q̄ isto cā
su ecclesia credit sortilegijs & illorum effe-
ctibus de quibus habetur. xxxiij. q. j. si per
sortiarias. & pro clariori huius rei intelligē
tia exemplum facti exhibeo. In agro Sa-
binensi in quo hæc maleficarum secta plurt
mum inualuit & de pręsenti quoque magna
15 ipsarum copia reperitur. † Quidā vir egre-
gius literatus & illese conditionis & fame q̄
in vno ex oppidis illis ortum habuit licet
modo sit senex quadam die a quinquennio
citra mihi retulit quod ipse dum erat in flo-
re iuuentutis fue tempore quo sponsam du-
xit ad matrimonium consumandum opera
& ingenio cuiusdā malefice mulieris q̄ mi-
hi nomine proprio declarauit maleficiatus
fuit et adeo fortiter apprehēsus fuerat dicto
maleficio quod cum vxore ea nocte & po-
stea per multos dies nullum penitus debitū
reddere potuit ex quo habebat maximā ve
recundiam & nunq̄ cessabat admirari con-
sy derans q̄ prius erat per q̄ validus in simi
li actu carnalis copule ex quo maximā so-
litus erat habere delectationē, tunc vero cō
tra adeo quod sua misera vxor eiusq; parē-
tes reclamare ceperunt primo priuatim pu-
tantes postmodum durante impedimēto de-
uenire ad matrimonij separationē adeo qd
iste sponsus pro dolore & verecundia quasi
demens & desperatus euaserat, et multos ac
multos medicos conuocauit vt liberaretur
ab ipsa infirmitate & impedimento, & ni-

© SCD - Université de Poitiers

hil proderam sibi, demum quidã senex ipsum consuluit vt mitteret in quibusdã montibus altis pro quodam magno & solemni magistro qui vocabat magister magne experientie, qui in veritate erat solemnis magus & maleficus, qui q̃ primũ vidit ipsum spõsum cognouit illius infirmitatem & breuitẽ pore illũ liberare spopondit vna nocte tm̃. & iussit quod dormiret illa nocte cum vxore, & prius exhibuit quoddam poculum dũ
16 volebat ire dormitũ† & præmonuit ipsum eiusq; vxorem ne illa nocte munirent se signo crucis neq; timerent aliquo pacto si aliquid ea nocte viderẽt, vel audirent, quia nõ poterant sibi nocere, qui maleficiatus cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit, quinta autem noctis hora, vel circa cepit audire maximos tonitus, pluuias tempestuosas & fulgura q̃ maxima, deinde terremotus adeo terribiles quod tota domus quassabatur a ventis terremotus velut arbor quæ quassaretur a vẽtis, deinde audiuit voce humana quosdam magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos vidit in eius camera plus q̃ mille vt apparebat adinuicem certãtes & vnguibus pugnis & calcibus crudeliter pugnantes & lacerantes alterius facies & vestimẽta tota inter quos vidit mulierem quandã quę erat alterius oppidi vicini & dicebat quod erat malefica de qua ipse sponsus multum suspicabatur ne ab ea pollutus fuisset, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur & crines faciemq; suam totam vnguibus lacerauerat propter quæ ipse maleficiatus dixit quod aliquantulũ pertimuit a principio dubitans ne quid mali sibi accideret, deinde recordatus de monitionibus magistri reassumpsit vires, vxorẽ vero semper tenuit sub pannis absconditam ne ista videret, postq̃ vero ita certauerant per mediam horam, vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta & erat tũc circa mediam noctem, ad cuius ingressum omnes illi pugnantes vna cum mulere ipsa statim disparuerunt & abierunt penitus, ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatum & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulũ dicendo q̃ nõ dubitaret amplius quia iã liberatus erat, & illinc discessit, post cuius recessũ dictus maleficiatus sentit paulatim calorem quendã in renibus & lũbis, ita q̃ membrum virile cepit erigere vultũ & subito salijt & ipse apprehẽsa vxore red didit debitum satis pingue cũ maxima dulcedine et delectatione, et deinde prosecutus fuit vsq; ad senectutem & suscepit optimã prolem vtriusq; sexus, & ego quosdam ex suis filijs cognoui & allocutus fui cum eius vxore tunc vetula quæ omnia prædicta ingenue fassa est, dicens q̃ nunq̃ diebus suis grauiori fuit pulsata timore q̃ nocte illa de qua supra. Alia ẽt plura exempla de hoc referri possent quę causa breuitatis omitto, i de illum Prier. in d. suo trac. de stigma demon. &c. lib. ij. c. ij. vbi in i j. puncto. refert exemplum cuiusdã ditissimi Comitis dioc. argẽtin. qui huiusmodi maleficio steterat biennio impeditus q̃ nunq̃ potuit vxoris cõmitisse virginitatem deflorare quæ pulche-
17 rima erat, vide ipsum. † Posti hæc quæro an isti malefici & magi possint eorum arte & demonis suffragio inducere pluuias, grãdines, & fulgura, aut magna tonitrua & etã an possit q̃n illa venerint remouere & facere vt cessent, & videretur dicendum q̃ non quia ea quæ de cœlo veniunt & ad nos descendunt diuina dispositione prouenium a corporibus cœlestibus, vel ab aere mediãte ordine quodam naturali dictorum corporũ & illorum contunctionum secũdum q̃ clare demonstrãt astrologi, tũ dicas q̃ isti possunt demonis industria inducere hymbres grandines & fulgura, & alia de quibus supra & econuerso ea sic irruentia remouere et ratio est, quia demones possunt elementa concutere & inducere ventos pluuias fulgura & grandines inducere & hoc est q̃ dicit tex. in l. multi, C. de malefi. & math. l. eorũ in fin. eo. tit. in d. l. multi. dicitur q̃ multi sunt qui magicis artibus manibus accincti elementa concutiunt &c. per quæ omnia supradicta prouenium an d. l. eorum dicitur ipsi malefici possunt tempestates ipsas remouere & id operari ne segetibus aut terre nascentibus officiant, & propterea iura ciuilia nolunt q̃ isto casu maleficus siue malefica puniat q̃n illorum effectus tendunt ad bonum & vtilitatem istarum enim maleficiarum vna cõponit maleficiũ altera tollit, vna instruit, altera destruit, vna polluit, altera sanat, vna impedit, altera soluit impedimentum, & sic vna illudit alteram, diabolus vero vtraque & vt plurimum ea quæ destruit maleficium indicit alteram maleficam siue maleficium qui vel quæ maleficium fecerat non tũ verbis expressis sed quibusdam signis, & coniecturis ex quibus facile comprehẽditur q̃ fuerit, & hoc prouenit astutia & fallacia demonis qui delectatur in fraudibus & scandalis hominum vt dicunt Theologi in locis supra no, & habet in c. episcopi, & c. ne

© SCD - Université de Poitiers

18 mirum.xxvj.q.v. †Cum itaque egritudines, mortes & accidentia, de quibus supra, prouenium ex prædictis mixturis & rebus naturalibus, non est dicendum ꝙ procedat ex illis cerimonijs, & imaginibus & feu illa rum tactibus & sacrificijs, & alijs turpibus obseruantijs de quibus supra, sed ideo cerimonias illas obseruant & baptizant imagines & alia huiusmodi faciũt, quia diabolus vt alias diximus supra summopere delectatur in sacrificijs illis quia cupit adorari & vt facilius ipsi sortilegi & malefici ad illa deueniant diabolus persuadet illis quod ex huiusmodi obseruantijs & solẽnitatibus effectus de quibus supra prouenium, sed valde mentitur quia prouenium ex naturalibus rebus vt supra vidistis eodem modo dicendum est de sortilegio siue maleficio amatorio in quo sepius demon instruit & mandat commiscere sacramenta ecclesiæ, vel sanctorum martirum reliquias hostiam sacratã & similia de quibus supra iij q.in ij.specie iñ effectus amoris & flexibilitatis pudici animi ad libidinem non prouenit virtute illius sortilegij siue maleficij, sed virtute diabolice tentationis et vtriusq; solicitationis & persuasionis intrinsece & extrinsece, vt ibi dixi, sed hoc ideo facit diabolus vt facilius adoretur & turpius diuinum cultum tractet & dissipet & illius destructionem quærat.

19 † Sed quæri posset quare deus permittit diaboloq; ꝙ tam turpiter res diuinas & cultũ sue adorationis deturpet et destruat, quo dammodo cũ facile posset illi resistendo omnia ista prohibere ne fierent sicut alias non permittendo impedit demon ne posit quędam alia facere quæ alias de sui natura facere posset vt dicemus infra q.sequen. Respõ. secundum communem Theologorum conclusionem ꝙ ideo deus nõ prohibet hominem hæc facere ne videatur sibi velle auferre liberi arbitrij potestatem ꝗ̃ a principio sibi dedit vt possit operari bonum & malũ ad libitum suum, & impediendo ne incidat in malum videretur sibi auferre illam libertatẽ & velle illum omnino fieri bonum ne igitur rumpat aut violet legem ꝗ̃ a principio ipse constituit vt sequatur ordo naturæ licut a principio ordinatum fuit ideo nõ impedit hominem ꝙ non facit ista, & quecũq; alia mala qñ vult operare malum alioquin quis dubitat quod deo renitente hæc fieri minime possent, Sed hanc potestatẽ liberi arbitrij homini dedit vt posset operare bonum & malum quodcunq; velit ad libitum suum si bonum fecerit consequetur gloriã, si vero malum perpetuam damnationẽ. Deduq; diabolo facultatem tentandi vt posset potestatem ipsam contra quoscunq; indifferẽter exercere vt no. Gene.iij.& Matth.iiij. c, vbi contra ipsummet Iesum Christũ potestatem illam tentandi expertus fuit, ut habetur etiam Marc.j.& Lucæ iiij.c.in princip.

Sed anteqũ ad vlteriora deueniam. Quero aliqua de remedijs isti quæ fiunt erga maleficiatũ ad tollendum maleficium & liberã

20 dum maleficiatum † Et primo quero an licet et impone cõsulere sortilegũ siue maleficum vt dissoluat facturas et liberet egrotũ a maleficio & similiter an liceat incantare & coniurare hymbres, grandines & fulgura ne noceant fructibus arboribus aut plantis. Et dic breuiter aut nos loquimur de iure ciuili, aut de iure canonico, primo casu licet impune consulere & adhibere sortilegum siue maleficum ad faciendũ opera quę vertuntur in bonum & prosunt, & non debet quis pro bono opere cruciari. l. eorũ. §. fi. & ibi Bar. hoc no, expresse. C. de malef. et math. & hoc est clarũ de iure ciuili, sed. de iure canonico non licet aliquo modo ẽt pro recuperanda corporis sanitate querere remedia diabolica & superstitiosa licet aliter sanitas ipsa recuperari non posset nisi per remedia prædicta, ita dicit text, ad literã in c, admoneant. xxvj, q.vij, & tangit verbum Panor, in c.ij, de sorti, vbi potius sanctissimi Pontifices patiuntur bona ecclesiarum furto subtracta penitus perdi ꝗ̃ ꝙ quærantur per remedia & artem huiusmodi et hinc est ꝙ ecclesia potius tolerat dissolutionem matrimonij & tanti vinculi sacramentalis fracturam ꝗ̃ ꝙ permittere & concedere maleficiatum contrarij maleficijs liberari, text. xxxiij, q.j.si per sortiariias. & de frigi. & malef. c. fin. & ratio huius est quia magis expedit pati in corpore ꝗ̃ in anima quia minor est corporis iacturis ꝗ̃ animæ d.c. admoneãt & c, fina, de sortile. arg. c. solite. de mator. & obedien. & ibi Panor. & omnes scribentes ad ꝙ ius ciuile non consideraut ꝙ principaliter tẽdit ad conseruationem temporalium. d.c. solite. & no. doct. in d.c admoneãt. et no. etiam in c. nec mirum. §. ad hæc. xxvj. q.v.

21 ꝙ tene menti. †Item dicendum est de remedijs superstitiosis ligaturis et appendiculis, quæ fiunt per ipsos sortilegos siue maleficos ad sanandum alias egritudines nõ maleficiales, vt est febris, dolor capitis, vẽtris, & similes, quas amouere non licet hmõi remedijs, & hoc est ꝙ vult dicere tex. in d.c. nec mirum. §, ad hæc omnia &c, vbi dicit ꝙ

© SCD - Université de Poitiers

ad hæc pertinent ligature execrabilium remediorum quas ars non commendat medicorum quibus autem pœnis puniuntur qui præmissi facit nt, vel consulunt facientes dicetur in tra eo.tit.quæst.xj. Præterea non prętermittam hunc notabilem casum qui se pissime occurrit in facto maxime apud rusticos, reperitur quidã egrotus aliqua egritudine non maleficiali, loco medicorũ, quorum vt plurimum habent penuriam, adducitur mulier quæ quibusdam verbis & remedijs asserit velle egrotum breuissimo tẽpore liberare, egrotus vero qui est pure cõscientie dicit caue, quia nolo curari per remedia superstitiosa, & ab ecclesia reprobata, quia magis expedit vt pariatur corpus q̃ anima vt supra proxime diximus, & illa respondet q̃ nullatenus dubitandum est de hoc q̃ ia ipsa cum sanctissimis precibus & orationibus, ac remedijs ecclesiasticis vult ipsum liberare & incipit facere ligaturã & dicere egroto, q̃ dicat cum deuotione salutationem angelicam aut orationem dominicã. s. Aue mariam, vel Pater nostrum, & ipsa quoq; magistra aliquas preces alta voce promulgat deinde duo vel tria verba dicit submissa voce quæ nullum sapiunt diuini cultus odorem, et licet per illa verba expresse non constet quod fiat demonis inuocatio tũ non possunt congrue adaptari ad sensum præcedentium verborum quippe, quia quo ad illa longe extranea sunt quæritur an dicta remedia sint reproba & superstitiosa, & quibet diceret q̃ non ex quo non constat aliquid expresse esse malo, sed de bono patet expresse. Solu. tu dic secundũ q̃ scribit S. Tho. in sum. q. xcvj. arti. ij. in ti. de superstitio. & Io. lo. lec. in su n. confe. eo. tit. de sortileg. c. xj. quod in istis remedijs plu-

22 ra sunt consideranda. † Et primo considerandum est vtrum remedia illa naturaliter tales effectus sanitatis causare possint, qd̃ facile iudicabitur consilio medicorũ. quod si tales effectus naturaliter concipere possunt, non erunt iudicanda superstitiosa, sed vera & naturalia, ex quo medicine professio approbat illa, si vero tales effectus naturaliter parere non possunt, sunt omnino illicita & damnata, quia necesse est quod pertineant ad quædam tacita pacta cum demonibus inita. vt no. S. August. in li. xxj. de ciui. dei & habetur in d. c. nec mirũ. §. ad hæc omnia. xxvj. q. v. Hoc enim specialiter apparet & cognoscitur secundum ipsos quotiescunq; adhibentur aliqui characteres seu nomina ignota aut alie quecunq; obseruationes quæ manifestum est quod naturaliter efficaciam sanitatis & expulsionis egritudinis illius habere non possunt talia semper iudicanda sunt superstitiosa & illicita & ista sit regula firma per quam facile iudicari poterit an remedia ipsa sint honesta, vel illicita et superstitiosa, & hęc nota quia sunt valde vtilia in foro conscientie & multum conferũt sacerdotibus, his maxime qui laicorum confessionibus incumbunt, quæ enim dicta sunt de verbis, eadem dicenda sunt de breuibus & schedulis, quas sepius faciunt isti incantatores vt suspense deferãtur ad collum siue in sinu ipsius egroti, vbi si vltra nomina dei alias orationes & preces reperiuntur al qui characteres aut nomina ignota, vel male sonantia ad precedẽtia iudicanda sunt omnino superstitiosa, qa

23 sicut dicit S. Chrysostomus † multi confingũt aliqua nomina hebraica dei & angelorũ & alligant quæ non intelligentibus metuenda esse videntur. cauendum est etiã ne aliquid falsitatis contineant, quia impossibile esset quod effectus dictorum operum possit expectari a deo qui non est author neq; testis falsitatis, sed pure veritatis, vt habetur Io. primo. plenum gratie, & veritatis, illa etiã breuia reprobata sunt in quibus apparent nomina quædam ignota ineffabilia & mutilata, vel sub hac conditione tradunt quod quicũq; portauerit breuia huiusmodi apud se nullos timeat hostium incursus, aut inimicus, vel quod sibi aliquid boni cõtinget, inueniet, vel cõsequetur aut aliquid aliud simile omnia ista sunt ab ecclesia reprobata merito damnabilia, & punienda, vide d. Io. le. in sum. confes. xiij. c.

SVMMARIVM.

1 *Sortilege seu lamie an deferantur vere & realiter per demones ad ludos & congregationes nocturnas.*

2 *Demon mente mulieris per infidelitatem capta, in diuersa personarum species se trãsformat coram illa.*

3 *Demones deferre homines corporaliter de loco ad locum motuve loci est impossibile, quod si verum esset non modica nec pauca sequerentur inconuenientia.*

4 *Sortilegi opera adiuti demonum non possunt liberare incarceratum.*

5 *Demones apparentiae & nulle rerum species*

© SCD - Université de Poitiers

intellectui humano repræsentare possunt.

Febris qualis morbus sit, et vnde proueniat.

6 Strigæ seu lamiæ non deferuntur corporaliter a demone, sed in spiritu deluduntur.

7 Corpora lamiarũ seu strigarum ad ludũ deferri demonũ quibus rõnibus asseri possit.

8 Strigæ omnes & maleficæ extra gremium & protectionem sunt ecclesiæ.

9 Diabolus hoc vnum maxime optat, vt ab hominibus adoretur.

10 Angelus tam bonus quã malus dicitur substantia quædam spiritualis intellectiua, mobilis & incorporea.

Corpora per demones assumpta non sunt vere & naturalia, sed quasi naturalia & simulitudinaria.

11 Corpora per demones assũpta ex qua componatur materia.

Angelus bonus in corpore assumpto virtutẽ generatiuam non habet, angelus autem malus sic.

12 Sperma ex purissima cibi optime digesti substantia oritur.

Operationes naturales corporibus per demones assumptis non conueniunt.

13 Infans natus ex coitu cum demone habito cuius censeatur filius.

14 Demones secundum ipsorum naturalem virtutem multa facere possunt quæ non faciunt diuina eos reprimente prouidentia.

15 Angeli boni & homines per dei gratiam & fidem miracula facere possunt, demones autem non.

Miraculum quid proprie dicatur.

16 Demones per virtutem suam adeo vehementẽ & acutam operantur quædam quæ a nobis miracula putantur, & non sunt.

Demones in nobis dupliciter operari possũt.

Demones permittente deo in forma corporali assumpta possunt hominem vere & realiter de loco ad locum transferre.

17 Ordo rerum & secundum ipsarum naturas & secundum motus attendi debet in virtutum actiuarum actionibus.

18 Diabolus Christum assumptum detuli in sanctam ciuitatem, statuens eũ supra pinnaculum templi.

19 Statuere verbum, idem est quod ponere siue constituere.

20 Anima humana corpus humanũ quo vult mouet, quare non idem possit diabolus qui est spiritualis substantia, libera & nullo pressa pondere.

21 Rei sue quilibet bonus moderator & arbiter existimatur.

22 Diabolus virgas ligneas in veros dracones conuertit.

23 Canis loqui potest per artem demonis.

24 Asina Balaam quõ ipsum alloqui potuerit.

25 Simulachrum fortune quondam marmoreum ad matronas romanas locutum.

26 Mulier quædam virum suum ad ludum demonum duxit, qui ibidem deo laudes referens, repertus est solus in loco a domo distãte per centum miliaria.

27 Puella quædam virgo qualiter ad ludum demonũ abducta fuerit & ob nomẽ Christi nominatum ibidem dimissa.

28 Strigæ siue lamiæ in primis in manu diaboli baptismum & omnia christiane fidei documenta abnegant.

29 Reuerentia qua forma per strigas siue lamias exhibeatur demoni ipsarũ principi.

30 Diabolus reducens strigas a ludis demonũ, si sonũ campanæ pro aue maria audierit, cogitur eas in eodem loco dimittere.

31 Sortilegæ vere & corporaliter per demones ad suos ludos deferuntur, nedum in spiritu tantum.

Mulieres quare in maiore numero eant ad ludum demonum quam viri.

32 Lex quelibet a ratione sua interpretationem recipit.

33 Mulieres quædam sub falsis illusionibus cũ Diana & Herodia defatentur se ire noctuno tempore.

34 Ratio determinata legis dictum restringere censetur.

© SCD - Université de Poitiers

35 *Sortilege & strigimage in quo differant ab illis de quibus in capi. episcopi.*

Apostatarum due sunt species.

36 *Strige seu lamie professionem expressam faciunt in manu demonis non autem ille de quibus in c. episcopi.*

37 *Sortilegi & lamie a parochijs expelli debẽt per episcopos & curatos.*

38 *Demones in nobis mirabiliter operari possunt dupliciter.*

39 *Demones contra iustitiam humanam vires suas nequeunt extendere.*

40 *Creatura nulla potest mortuum suscitare absque Dei potentia & gratia.*

de 1.

SEPTIMO quero † an isti sortilegi et strigimage siue lamie vere corporaliter deferantur a demone, maxime qñ accedunt ad ludos, et cõgregationes nocturnas de quibus aliqua tetigi supra eo. q. iij. in princ. vel solum in spiritu patiantur diabolica illusiones. Rñ. q. ista est multum ardua & famosa. doctores vtriusq; facultatis pro maiori parte tenẽt qd nõ deferantur in corpore, sed duntaxat deludunur in spiritu per tex. in c. episcopi. xxv j. q. v. ex quo tex. videt firmiter probari ista opin. Theologi vero tenẽt contrariũ quod demon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali, & per consequens quod deferi istas lamias siue strigas corporaliter vt supra, q̃ opinionem rationibus authoritatibus et exemplis preclare demonstrant ego vero vtranq; referam, demũ superaddã opinionem meam. Fundamẽtum, vt dixi, prioris opinionis est tex. in d. c. episcopi. vbi dr q̃ quædam scelerate mulieres retro post Satharam cõuerse demonũ illusionibus & fantasmatibus tam grauiter seduste sunt, quod credunt se et profitentur cum Diana dea paganorũ nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierũ equitare super quasdam bestias & multarum terrarum spatia intẽpeste noctis silẽtio per rãsire etiaq; *iussionibus obedire velut domine & certis* noctibus ad eius seruitium euocari, & in fi-
7 ne dicitur † q̃ demon q̃ primum mentem cuiuscunq; mulieris ceperit & illam per infidel. tatem subiugauerit illico transformat se in diuersas species personarum & mentiq̃ captiuatam tenet in somnijs deludens pqueq; deuia deducit, & cũ solus spiritus hęc patitur infidelis hæc nõ in spiritu siue anima, sed in corpore euenire opinantur, deinde subiungit ratio. Quis enim in somnijs & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur. & multa videt dormiendo quę nũquã vigilãdo viderat, qs vero tam stultus, & hebes sit qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt ẽt in corpore accidere arbitretur? Hæc sunt quæ in effectu dicuntur in d. c. episcopi. per quem text. dicunt manifeste probari quod iste mulieres strige, siue strigimage, & strigones, vt vulgariter loquar & cęteri qui sunt malefice professionis non in corpore, sed in spiritu duntaxat deferuntur, hoc est quia in somnijs deludũtur a demone, & omnia quæ ipsi, vel ipse asserunt corporaliter vidisse tetigisse fecisse & præsentialiter interfuisse omnes sunt illusiones demonum prestigiose, & figure apparentes occulis intellectus & mentis tam captiuate ipsorum virorum, siue mulierum quas figuras & apparentia signa ac operationes illas diabolus tam subtiliter et diligenter accommodat q̃ vnusquisq; qui illa videt in somnijs oculo mentis vere & corporaliter vidisse non dubitet, immo teneat & firmiter credat more somniantis & tñ vere corpus
3 non mutatur de loco. † Præterea dicunt ipsi si esset verum quod demon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotissimas partes sequerentur plura inconuenientia, & maxime hoc, quia posset ad libitum suum trahere quoscunq; ẽt inuitos & illos deferre ad extranea deserta loca & compellere illos ad peccandum aut male tractare eosdem, vel etiam quoscunq; cupidos perficere longum iter breuissimo tempore posset illos apprehendere et per aerem corporaliter ictu oculi deferre vsq; ad locum ipsum ad quẽ peruenire desiderant & sepius hoc faceret qñ ex his *multi reperiuntur qui vellent euolare si possent*, hi maxime qui magnorũ Principum secreta & ardua negotia tractãt, immo posset ẽt trahere hominem ad infernũ, & sequeretur diuine legis destructio. qa data possibilitate in vno quo ad materiã corporalis delationis sequitur in omnibus alijs *qui sunt eiusdem ponderis & qualitatis*, vt dicit sanctus Thom. in tractatu quæstio. prima partis. quæstio. v. in titu. de mirac & q. xvj. articu. ix. & x. titu. de demon. q̃ potestatem licet Sathanas haberet tẽpore legi

© SCD - Université de Poitiers

antique ante Christi incarnationem & passionem, tamẽ per mysterium mirabilis passionis, illa potẽtia quam habebat Sathanas illius duplicis manus attrahentis & compellentis partim fuit totaliter abscissa & remota, partim vero debilitata siue angustata, vt alias diximus supra q. præcedenti adeo qd hodie non põt ista miracula facere nec hominem deferre aut compellere ad malũ secundum quod concludit S. Bonauen. in iij. senten. distin. xix. q. iij. nume. xxij. & xxiij.

4 Item sequeretur aliud, † quod quotiescũq; isti, sortilegi & malefici iacent aliquem incarceratum crimine capitali a furca, vel vltimo supplicio liberare, possẽt vtiq; ad ipsorum libitum hoc facere, si demones possent aliquem corporaliter deferre. quia isti magi mandarent demoni, vt dictum incarceratum apprehenderet, & extra carceres incolumen deferret, quod esset valde mirabile si esset verum, quia isti essent dñi domi nãtium. quinimmo ipsimet, dum capiuntur pro ipsis criminibus sortilegiorũ, si possent a demone corporaliter deferri semper facerent se deferre extra carceres, & euitarent pœnas corporales, adeo quod rarissimi aut nulli ipsorum perirent, & iñ videmus contrarium quod ipsi malefici tota die capiunt cruciantur mille tormẽtis, suspenduntur laqueo, cõcremantur igne, & multis alijs supplicijs afficiuntur absq; aliquo impedimento, vnde sequitur quod ipsorũ corpora non sunt in demonis potestate, sed animæ solũ.

Nec est mirandum si ea quæ iste strigimage, & alij similes ea quæ vident oculo mentis in apparentia siue in imaginatiua intellectus dormiendo asserunt vere & naturaliter vidisse & corporaliter interfuisse, quia sæpe videmus quod somniantes adeo veritimilia putant ea quæ prius viderant esse in somnijs vt pro veris qñq; illa promulgare non dubitent adeo firmiter imistunt in illa

5 opinione. † Si enim vapores & fumositates ciborum ex stomacho insurgentes ad cerebrũ similes effectus & somnia causare possunt vt medici testantur, quanto magis demon potest apparentias ipsas humano intellectui representare, et demonstrare mille rerum species quę nulle sunt, hoc enim negat nemo. Præterea si febris quæ est morbus naturalis &, ex indispositione elementorũ corporeorum vt plurimum causatur & est calor mutuatus in igneum, vt inquit, Gale. in j. parte aphoris. vj. c. qui aggrediens qñq; partes illas cerebri intellectiuas siue imaginatiuas adeo illa vehementer apprehendit & preoccupat quod inducit frenesim, ita quod egrotus vigilando & loquendo in meridie efficitur freneticus & ex sano intellectu efficitur insanus demẽs furiosus & dum plures adsunt non ueretur fatua quędam & extranea loqui & affirmare pro veris, item videre multa quæ nulla sunt in veritate si enim accidentia hutusmodi inanimata permutant hominis intellectum ita tenaciter et verisimiliter, quãto magis diabolus qui est substãtia spiritualis & creatura Dei animata sensibilis & ingeniosa põt istas imaginationes & apparentias demõstrare humano intellectui, quia cũ sit incorporeus põt partes illas imaginatiuas humani intellectus preoccupare & demonstrare per apparentiam aliqua esse quæ in veritate nulla sunt naturaliter & adeo verisimiliter ꝙ quis putet etiam medio iureiurando affirmare vera esse & interuenisse quæ nulla sunt vera neque naturalia, vt dicto capitulo episcopi.

6 † Sit ergo conclusio istius opinionis ꝙ istę mulieres strige nũcupate, aut viri eiusdem professionis non deferuntur a demone in corpore aliquo pacto, sed duntaxat deluduntur in spiritu. Quæ opinio exemplo etiam comprobatur. Quidam maritus ex oppido quodam agri Sabinen. habens vxorem maleficam siue strigam, vt vulgariter dicunt. de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiam sed suspicabatur satis de ipsa interrogata quan doque ab ipso nunquid esset verum quod ipsa esset talis professionis & secte, semper mulier ipsa audacter negauit, deinde paulatim crescente fama contra ipsam de isto crimine quam maritus ex plurium virorum fide dignorum testimonio & relatione perceperat quod dicta vxor multum stricte conuersabatur cum quibusdam alijs mulieribus quæ erant strige & malefice publice & quod interuenienbat cum eis ad multa turpia maleficia, & ad congregationes etiam nocturnas, vnde maritus decreuit velle animum suum declarare & ipsam in flagranti apprehendere & cepit inuigilare pluribus noctibus magna cum diligentia & attentione, & sta ste.it vigil per duodecim noctes, vel circa, vt videret si ipsa de nocte ibat ad ludum demonum, vel ad faciendum aliquod maleficium & singulis noctibus obseruabat inquirendo lectum postquã vxor venerat dormitum si reperiebat ipsam pœnes se aut locum vacuum & semper illam adinuenit, & manibus palpauit quæ apud ipsum iacebat, deinde mulier ipsa post

© SCD - Université de Poitiers

paucos dies vna cum quibusdam alijs mulieribus strigis, & maleficis capta & incarcerata fuit, quæ vna cum alijs examinata demum confessa est venisse ad ludum vna cũ alijs mulieribus incarceratis eius socijs tali die vndecima mẽsis &c. & tali nocte hora tali &c. idem econuerso fatebantur alie, Maritus vero volens vxorẽ defendere asserebat sub grauissimo iuramento quod illa nocte de qua dicebatur & illa hora maxime vxor sua erat in lecto apud ipsum iacens & quod illam studiose tetigit non semel tantum, sed iterum & pluries & allocutus fuit cum ea, ergo sequitur quod corpus non patitur neq; mouetur a demone, sed solus spiritus hæc patit' dictas illusiones.

7 †Contrariam tamen opinionem quãplures excellentissimi viri tenuerũt quod imo vere & naturaliter deferantur in corpore, & hanc opinionem omnes ferre Theologi sequuntur, sanctus Bonauentu, in iij. senten. dist. xix. q. iij. sanctus Augu. in lib. x. & xxj. de ciui. dei. S. Tho. in summa, ij. ij. q. xcv. arti. v. in tit. de superstit. & idem Tho. in trac. qq. j. partis. q. viij. in tit. de mira. & q. xvj. artic. v. & vj. in tit. de demon. & quidam Modernus Theo. magister Siluest. prier. in quodam tractatu quem nuper eddit de strigi. de mon. mira. lib. j. c. penul. & lib. ij. c. j. vbi tenet expresse ꝙ possunt corporaliter deferri atq; deferuntur a demone ea maxime ratione quia demon natura sua & secundum eius vires potentiam naturalem potest mouere & portare corpus longe etiam magis ponderosum q̃ corpus hominis de loco ad locum motu locali, deo tamen permittente, & non aliter, & satis isto casu deus videtur permittere qñ demoni non resistit in istis operibus, quod nõ resistat sed permittat patet, qa & viri & mulieres qui fecerũt hanc professionem saltim expressam, vt faciunt cõmuniter omnes ista strige et malefice quę

8 omnes sunt † extra gremium ecclesiæ, & a communione fidelium penitus aliene de qbus deus & ecclesia nullam penitus curam gerit & habentur siue reputantur pro creaturis diaboli. vt no. xxvj. q. ij. q. sine saluatore. & q. v. d. c. episcopi. in prin. & pluribus alijs rationibus & auctoritatibus de qbus latius per eos in locis prædictis, cõcludẽtes in effectu demonem deferre posse hominẽ de loco ad locum motu locali vere & corporaliter respondent ad dictum c. episcopi. quorum responsio hoc concludit in effectu quod ille tex. loquitur de alia secta mulierũ longe diuersa ab ista. Ego autem omnino adherebam priori opinioni per text. in d. c. episcopi, nihilominus postea ex longa rerũ experientia & causarum huiusmodi multitudine propter multas ac varias earũ operationes & exempla quorum aliqua vidi, aliqua vero a fide dignis accepi, sum modo istius secunde opinionis quod deferantur in corpore. Pro cuius declaratione, præsupponã. Primo aliqua euidentiali. Secũdo fundamẽta quædã declaratiua. Tertio nonnulla exempla subijciam pro corroboratione. Quarto respõdebo ad ea quę dicuntur supra pro priori opinione & maxime ad d. c. episcopi. Quinto & vltimo deducam inconuenientia quædam quæ se

9 querentur tenẽdo priorem opinionẽ. Primo igitur pro euidentia presuppono vnum quod est tritum apud omnes Theologos & canonistas quod diabolus inter alia desideria quæ ipse habet, hoc vnum tenet, quod summopere desiderat ab homine adorari, & sicut deus maxima cum veneratione cultum habere, & in hoc vehementer satagit & christianos a vero diuino cultu auertat & illos obedientes atq; deuotos sue potestati subijciat, vt ab eis cultum ipsum recipiat, ita dicit. S. Augu. lib. x. de ciui. dei. relatus per sacros canones i c. nec mirũ. 6. magi. & sequẽ. xxvj. q. v. & S. Bonauen. in iij. senten. distinc. xix. q. iij. S. Tho. in sum. ij. ij. q. xcv. arti. v. in tit. de superstit. in quo quidem cultu eundem ferre ritum & ordinem tenet quem in vero cultu diuino obseruat ecclesia, & non solum circa res & mysteria, verũ etiã quo ad personas sicut enim ecclesia & christiana religio admittit plures viros diuerse congregationis, habitus & nominis, sicut est congregatio & religio sancti Benedicti, quæ est monachorũ, itẽ san. Augu. Dominici, atq; Francisci & aliorum, qui licet sint diuersi nominis & habitus et circa modum viuẽdi diuersas regulas obseruent, tã quo ad diuinum officium, chloras ordinatas & missarum celebrationem & alia pia opera oẽs tendunt ad eundem effectum, scilicet laudandi deum & orandi pro animæ suæ salute & proximi, eodem modo Sathanas sub sua diabolica religione recipit plures professos diuerse professionis habitus & nominis qui habẽt diuersos ritus & mores tã in effectu oẽs tendunt ad idem, scilicet ad laudandũ & venerandum diabolum infernalem & illi bonam fidelitatem & homagium continuandum. & hoc est ꝙ dicit tex. in c. excõmunicamus in prin. bt primum & secundũ de hæreti, facies quidem habentes diuersas caudas

© SCD - Université de Poitiers

caudas autem adinuicē colligatas, quia de veritate omnes conueniunt in idipsum de quibus quidem diuersis nominibus, ac diuersorum ordinum professoribus sub eadē religione constitutis diximus supra latius
10 eo.titu,q.ij. †Secundo euidēter presuppono quod Angeli, tam boni quam mali secundum Philosophum & communiter Theologos sunt substantie quædam spirituales, intellectiue, mobiles arbitrio, & incorporee, quæ non dependent a corpore, nec quo ad sui principium, nec quo ad finē, & non habent corpora naturaliter sibi vnita, ita dicit S.Tho.in trac,qq.dispu. in prima parte titu,de mirac.q.vj. & licet nō habeāt corpora naturaliter sibi vnita possunt tamē quandocunq; volunt assumere diuersas corporeas formas & cum illis diuersimode hominibus apparere & multas naturales operationes in assumptis corporibus hmōi efficere, vt idē Tho.testatur eod. titu.q.vij.& S.Aug,in xij.de trini,& idē August.xij.c.super Genesi, Sed dubitabatur an corpora hmōi sic assumpta sint vera & naturalia corpora vel fantastica & apparētia, Sol.dic q̄ non sunt vera & naturalia ex carne ossibus & neruis formata, sed sunt quasi naturalia & similitudinaria, & licet habeant in se aliquas operationes naturales sicut est motus localis, locutio, delatio, commestio, potus quamuis ista duo vltima sint naturalia quo ad principium tantū quo ad finē, quia cibi & potus assumptio fit naturalis in eis, sicut in homine, digestio vero nulla fit quia substantia cibi & potus nō cōuertitur in nutrimentum talis assumpti corporis, & licet plures habeāt ex ipsis operationibus naturalibus non tū omnes habent sicut est crescere pinguescere nutriri mactari dormire audire generare & similia, ista non habent nec alia quæ mutant formā dicti assumpti corporis sicut esset ēt egrotari pallescere & similia quę quidē corpora nō dicuntur esse perpetuo & naturaliter vnita dicte substantia spirituali sicut est vnio anime ad corpus humanum, sed est qualis vnio & adherentia quędam sicut motoris ad mo
11 bile vel figurati ad figuram. †Deinde videndum est ex qua materia corpora ipsa diuntur esse composita seu fabricata an ex aliqua materia elementari simplici composita aut ex alia substātia separata, dic q̄ ex quolibet elemento cōfici possunt nihilominus magis communiter fiunt ex aere quem ipsi Angeli possunt facilius inspissare & ingrossare & corpus ipsum formare, deinde in eorum resolutione dum a spiritu separantur similiter fit facilior resolutio, quia resoluuntur in fumum & vapores, vt idē Tho. comprobat eo.titu.q.vij. in fi. Et q̄ dixi corpora hmōi non habere virtutem generatiuam est verum in Angelo bono vtroq; modo, ex quo nullam habet operationē generādi, nec quo ad potētiam, neque quo ad actum, quia hoc non conuenit naturę Angelicæ, quæ coitum ipsum & omne aliud peccatum pœnitus abhorret, cuius est quodam modo incapax. Dęmones vero bene possunt in assumptis corporibus generare, q̄ppe quia in coitu carnali, sicut in alijs peccatis summopere delectantur, si qua tamē generatio ex illorum coitu succederet, illa nō prouenit ex semine illius assumpti corporis, quod nullū habet in se, quia ex quo non habet virtutem digestiuam, non habet etiā virtutem generatiuā, quia caret sanguine.
12 †Nam sperma oritur ex purissima substātia cibi iam bene digesti, vt inquit Auic. fen,xx.in tracta.j.c.iij.vbi dicit quod sperma est superfluitas digestionis quarte quæ fit cum cibus dispartitur in membris resudando a venis, tertia digestione iam cōpleta & est de summa humiditatis ,pxime coagulationi ex qua nutriuntur membra dura & vena arter.e. Iste enim operationes naturales non conueniunt corporibus assumptis per dæmonem, quia non sunt naturalia ideo non faciunt sperma, nec possunt per se ipsā virtute propria generare, Diabolus igitur in coitu ipso generat ex spermate alieno scilicet al.cuius viri in somnijs polluti aut etiam in vigilia quotiescunque dæmon in forma succubi se transformat, idest in forma mulieris, & habet coitum cum viro, tūc recipit formam viri, & quanto citius velocissime accedit ad mulierem in forma incubi scilicet viri & assumens coitum cum ea intromittit dictum sperma in natura, & matrice mulieris, & inde sequitur prægnantia mulieris infantis & generatio, ac li mulier
13 cū naturali viro coitum habuisset.† Tamē infans ipse si oriatur non dicetur esse filius dæmonis, sed illius cuius erat sperma, ita firmant cōmuniter Theologi, s. August. in iij. de trini, & xxj. de ciuit, dei. & S. Tho. in d. tracta. qq. in prima parte titu. de miracu. q. viij. verticu. ad primum, Concluiue igitur dico in hoc secundo euidentiali quod Angelus cum bonus cū malus in assumpto corpore regulariter retinet & operatur omnes illas operationes naturales per quas nō alteratur forma assumpti corporis, sed re-

© SCD - Université de Poitiers

manet in esse suo & in eadem proportione figure & forme. oēs vero operationes per quos alteratur forma siue figura corporis prædicti de quibus supra diximus sunt illis prohibite ratione prædicta. ita firmant ipsi Theologi in locis prædictis, sed deferre corpus aut aliud pondus de loco ad locum, motu localis non immutat formam dicti assumpti corporis, ergo sunt capaces istius operationis. ¶ Tertio præsuppono quod Angeli

14 tio.ii. boni & Dæmones multa facere possent secūdum eorum naturalem virtutem & potestatem quæ tamen facere non possunt dum ipsa proximiores & eorum operationes resistente & ne matora possunt in habitu & potentia quam in actu. ita idem Thom. in tract. qq. qq. vltimo de miract. & Aug. in iij. de trini. vbi dicit quod Angeli mali quædam facere possunt eorū virtute & potentia naturali si permitterentur a deo quę ideo facere non possunt, quia non permittūtur impediuntur tracq; quādoq; ab illis agēdis ad quæ eorum naturalis virtus se extendere potest, idem ēt comprobat. l. Bonauen. in ij. sen. l. b. ij. distinctio. vij. vbi late disputat de virtute & potentia dæmonum, quam habent respectu creaturarum quid possint qualiter & quantum, possunt & quantū eis permittitur a deo, vbi enumerat plures operationes naturales quas dæmon facere potest tam in assumpto corpore, quam sine eo.

15 ¶ Quarto & vltimo præsuppono quod licet Angeli boni & homines quandoq; per fidem & diuinā gratiam operentur miracula, & faciant aliqua quæ sunt vltra eorū naturalem virtutem & potestatem, vt dicit. l. Aug. in iij de tri. Dæmones tamen miracula aliqui operari non possunt, vt sint vera miracula quoniam miracula ipsa fiunt per gratiam & donum dei, quia est diuina virtus in effectu quæ miracula facit mediante persona & instrumēto Angelico siue humano sicut gratia prophetandi tradita fuit sanctis prophetis simplicibus & ignaris vt refert D. Greg. in ij. dialogo. & idem Grego. in prima Omel. super Ezechi. Miraculum enim siue operatio miraculosa est quoddā diuinum testimonium iudicatiuum diuine, virtutis & veritatis, vt dicit san. Tho. in d. trac. prima parte, q. v. de miracu. vertic. respondeo quod ad dæmonibus quorum est tota voluntas ad malum, potest is hæc daretur a deo faciendi miracula Deus ipse falsitatis eorum testis existeret quod diuine bonitati penitus incongruit. Concludendum est igitur quod dæmones nō faciunt nisi ea ad quæ eorum naturalis virtus se extendit diuina voluntas non retragatur, sed permittit, vt idem Thom. hæc eadem testatur ibi.

16 ¶ Virtus enim Dæmonis est adeo vehemens & acuta quod multa opera quæ ipse facit eius virtute & industria, & ex rebus naturalibus adeo bene componit & velociter exequitur quod homines qui illa videt dicūt esse miraculia licet in veritate nō sint.

Possunt ergo dæmones mirabiliter in nobis dupliciter operari. Vno modo per veram corporis transmutationem quando fit vera mutatio corporis. Alio modo per quandam illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis, neutra tamē operatio est miraculosa sed per modum artis & nature composita, vt ibi vide in quæstio v.

Quibus sic præsuppositis dico quod dæmones Deo permittente possunt in assumpta corporali forma hominem deferre vere & naturaliter de loco ad locum motu localis, & per consequens illas strigimagas, & sortilegos professos deferunt ad nutum in naturali forma ad quæcunq; loca quod dictū probatur primo ratione per ea quæ no. S. Thom. in tract. qq. in prima parte, quæ-

17 stio. xvj. arti. x. vbi dicit, ¶ Quod in actionibus virtutum actiuarum considerandus est ordo rerum, qui non solum attenditur secūdum naturas ipsarum rerum, sed etiam secūdū earum motus. Habēt enim & ipsi motus quendam ordinem adinuicem, qui dupliciter consideratur, vno modo secundum proprium rationem, & secūdum hoc motus localis ad alios motus duplicem habet cōparationem. Prima est qua ipse motus est primus motuum, secundo quia per motum localem minima variatio fit circa mobile. nā cum per alios motus varietur aliquid quod est intrinsecum rei puta qualitas quantitas accidens aut forma substantialis per motū istum localem variatur solum corpus secūdum aliquid extrinsecum quod est ipse locus per cuius mutationem nō mutatur nec alteratur res in substantia, vel in accedenti aut alia qualibet eius qualitate intrinseca, & quantum ad hæc secundum prædicta cōpetit quod corpora moueantur a substantijs spiritualibus motu locali facilius & immediatius quam alijs motibus. Alio modo consideratur ordo motuum secundum ordinem mobilium, sicut enim motus cœli est prior motu corporis elementarijs ita motus corporum cælestium est prior motu corporum inferiorum respectu ordinis & secūdum hoc competit superioribus substantijs

© SCD - Université de Poitiers

spiritualibus mouere superiora corpora cœlestia, ita etiam inferiores substantias spirituales quæ sunt dæmones respectu peccati & priuationis gratiæ conuenit quod mouere possint, & moueant corpora inferiora siue humana sint siue alia, quia data possibilitate in vno per consequens datur in omnibus alijs his maxime quę sunt eiusdem ponderis vel magnitudinis, vt dicit idem Tho. in d. titu. de demon. q. xvj. arti. x. in fi. & habetur per sanct. August. in iij. de trini. vbi dicit quod dæmones colligunt quædam semina ex quibus formant species quasdam siue animalia viuentia quę fieri nõ possunt absq; corpore mobili, ergo mouere possunt corpora inferiora de loco ad locum motu lo-
18 cali. † Secundo probatur hæc opinio authoritate sacri Euangelij, Matth. iiij. capit. vbi diabolus in assumpta humana forma tentãdo Iesum in deserto, adduxit illum in sanctam ciuitatem, & statuit ipsum supra pinaculum templi, quod est locus quidam excelsus, eleuatus, super quo doctores antiqui legis prædicabant & doctrinam legis prædictę publicæ populosq; docebant vt dicit sanct. Thom. in glo. super dicto capit. iiij. in versicu. diabolus autem &c. vbi dicit nota quod omnia opera illius tentationis corporeis sensibus completa fuerunt, quia diabolus tunc apparuit Christo in forma humana, & licet due sint opinio, Theologorum super illo puncto qualiter Christus statutus fuerit super illo pinnaculo an per delationem dæmonis vel quod ipsemet pedibus proprijs ascenderit mediantibus diabolicis persuasionibus, verior tamẽ opinio est illa qd fuerit portatus, a dæmone, & eleuatus de terra & vnico ictu sue motu fuerit por-
19 tatus in loco prædicto. † & hæc intelligentia magis conuenit litere Euangelij dum dicit, statuit, quod idem est sicut posuit sue cõstituit, si. n. pedibus proprijs Christus ascendisset ad dæmonis persuasiones, text. dix. sset adduxit, sicut dixerat supra quando illum adduxit in sanctã ciuitatẽ, vide sanctus Thom. in dicta glo. & Alberti. mag. super d. cap. iiij. & sanct. Bonauen. in secunda sentẽ. lib. ij. distinctio. vij. per totum quod manifestius demonstratur quod Christus delatus fuit a dæmone ex eo quod omnes theologi firmiter ibi cõcludunt quod Christus dum statueretur super dicto pinaculo reddidit se inuisibilem circumstantibus qui ibi aderant ne insurgerent clamores in populo putantes miraculose Christum ascendisse locum, qui si proprijs pedibus naturaliter ascendisset nõ erat opus quod se inuisibilem redderet ex quo nil mirandum fecisset, fatendũ est igitur quod diabolus ipsum assumpsit de terra & raptim vnico ictu statuit illum super dicto pinnaculo Cum itaque dæmon portauerit Christum in vero corpore qui erat deus, & homo, & verum corpus humanum habebat, ipsumq; mouit de loco ad locum etiam sursum quod difficilius est motu locali deo permittente nulla ratio diuersitatis redditur quare non posit etiam deo permittente portare homines istos ipsosq; mouere motu locali ad nutum de loco ad locum eo maxime accedente hominis voluntate secundum ea quæ diximus supra in
20 iij. euidentia. † Tertio probatur sic, si humanus spiritus qui est anima, quæ est inclusa in isto carcere terreno corporis humani, habet vires mouendi corpus ipsum de loco ad locum, ascendendi, descendendi, currendi, saltandi, sitiendi, & aliud quoque corpus supra suum portandi ad omnem eius libitum est minus potens natura angelica, vt dicit sanctus August. in iij. de trini. & sanct. Thom. dicta quæstione xvj. articu. x. quanto magis dæmon, qui est substantia spiritualis libera, & soluta nulloque præmitur põdere carnis, quis neget quod similes operationes naturales & longe maiores in assumpta corporali forma diuina potentia nõ re primente operari non posit certe nemo, & quod ipse dæmon sit longe maioris roboris quam homo immo pluribus hominibus simul habetur per S. Aug in lib. x. de ciui. dei, relatum, xxv j. o. nec mirum, §. super hoc. non est igitur mirandum si dæmon corpus humanum per æthera portare posit & quam velocissime dummodo diuina voluntas sibi non repugnet, ad quæ faciũt ea quę diximus supra in iij. euidentiali & quę di-
21 cemus infra in sequen. memb. † Quarto dico quod vnusquisque eorum quę sua sunt est bonus moderator & arbiter. l. in re mandata. C. man. & de rebus proprijs quisq; potest ad libitum suũ disponere, immo ab ipso dño auferri non potest absq. eius libito voluntatis. Id quod nostri m est. ff. de reg. iur. l. fi. ff. de pac. & per Bar. in l. iuris gentium. ff. eo. titu. Iste enim strigimage magi & sortilegi per illam professionem effecti sunt dęmonis creature eo qd sponte sua sub illius imperio & potestate se subiecerũt vt latius supradiximus i ij. & iij. q. ergo sequit q̃ dęmõ de ipsis siue in aia, siue in corpore ad eius libitũ qcquid vult disponere põt, deo permittente, qui in hoc dęmoni nullũ pręstat impedi-

© SCD - Université de Poitiers

mentum sed relaxat sibi arbitrium & libertatem virium suarũ in istos dico professos non autem in alios secundũ ꝙ dicit.S.Aug. in lib.x.de ciuita.dei.& in iij.de trini. & S. Tho.d.q.xvj.artic.ix.& x. habetur in d.c. episcopi ibi mentem quam diabolus captiuatam tenet per queque deuia ad eius libitũ deducit &c.Ex quo enim ipsi semel deũ relinquerunt, abnegãtes fidem catholicam & totum christiane religionis cultum non est dicendum quod deus amplius ipsos protegat vel de his curam aliquam habere velit, sed illos dimittit pœnitus sub potestate & arbitrio Sathanę postquam illi spõte sub eius imperio se subiecerunt,& eum principem habere voluerunt.cum sint igitur extra communionem fideliũ nõ sunt amplius oues Christi quæ fuerunt tradite in custodiam Petro,sed sunt oues externe,s.diaboli,vt habetur in c.firmissime.& in c.excommunicamus in princi.extra de hære.& d.c. nec mirum xxvj.q.& eadem causa.q.ij. qui sine saluatore,nimirum ergo si dæmones illos deferunt etiam in corpore, primo quia respectu substantie spiritualis adest potentia naturalis.secundo quia respectu diuine maiestatis nullum præstatur impedimentũ, vt concludunt theologi in locis supra notatis. † Quinto probatur hæc conclusio a maiori per ea quæ habẽtur Exod. vij.cap. vbi dicitur quod magi Pharaonis arte dæmonum cõuerterunt virgas in dracones & fuerunt veri dracones non autem superstitiosi nec illusorij,vt dicit.S.Aug. super glo. ibi dicens quod dęmones hoc facere potuerunt eorum virtute naturali per aliquas potentias naturales, seu per quædam semina collecta q̃ habet vim putrefactẽdi ligneas virgas & conuertẽdi in lubricem draconis speciem secũdũ ꝙ dicit S.Aug. in iij.de trini.quem refert & sequitur S. Tho. in dicto tract.qq.q.v.ver.ad octauum in titu. de mira.vbi dicit ꝙ licet ista apud nos videantur esse miracula,quia humana virtus ista non capit nec se extendit ad illa, tamen quo ad secreta naturę,& dęmonis intelligentia nõ sunt miracula immo opera ipsius naturę dęmonis industria fabricata.† Itẽ nota aliud mirabile dæmonis arte factum legitur in sacris literis quod Simon magus arte dęmonum canes loqui faciebat, nec dum est annus elapsus quod casus iste euenit in facto Rome vbi mulier quæ adam magica vetula quæ Francisca seneñ.dicebatur artis diabolice plurimum peritta canem quendã magne stature nigrum totum secum ducebat quẽ post nõnullas preces reuerenter emissas loqui admodum faciebat & voce quadam velut humana verba articulata proferebat quæ audita fuerunt a pluribus, & maxime a quodam sacerdote presbytero qui rem ipsam propalauit domino alme vrbis Senatori qui de mandato.s. D.pape adunẽto sibi Reueren. D. Locum tenente Vicarij sui vna cum quibusdam alijs viris maxime doctrine & experiẽtie mulierem ipsam solenniter examinarunt & comperto facinore flammis publice cõsumpserunt ipsam quæ canis loquela duplici modo fieri potuit secundũ Tho.d.c.v.de mira. aut quod demon assumpserit corpus in forma canis omnibus partibus suis bene proportionatũ,& locutus fuerit,aut quod esset canis verus & naturalis,& demõ per impulsum aeris motu locali sonum quendam formauerit similitudinem literate & articulate vocis habentem.† & hoc modo etiam dicitur quod Asina Balaã allocuta fuit ipsum duabus vicibus,vt habetur nu.xxii.c. vbi Asina ipsa quæ portabat Balaam ibat ad regẽ Balac qui miserat pro eo,videns asina Angelum resistentem in via & se opponentẽ Balaam Asina declinauit a recto tramite & iuit per agros,Balaam percutiebat illã volens quod iret per viam illa recusabat, & adeo vehementer percussit illam quod cecidit,& tunc dominus aperuit os Asine & locuta est ad Balaam dicendo, quid feci tibi cur percutis me,at Balaã dixit, quia cõmeruisti & illusisti mihi,vtinam haberẽ gladium vt te percuterem,cui Asina iterum respondit Nonne animal tuum sum,cui semper cedere consueuisti vsq̃ in præsentẽ diẽ dic quid simile vnquam fecerim tibi At ille ait,nunquam,quæ verba adeo bene & articulate ab ipsa asina prolata fuerunt qd̃ ab homine dicta viderentur,sed hoc factũ fuit ab Angelo ex diuina voluntate, vt ibi dicitur,& dicit S.Tho.in d.q.v.ad tertiũ quod Angelus mouit linguam Asine prædicte & per crebrã aeris repercussionem protulit articulata verba de quibus ibi naturalium verborum similitudinem habentia,tex. autẽ ibi dicit ꝙ dominus aperuit os Asine nõ Angel.vide Tho. in d.q.v.& vj. in titu.de miracu. † Vltimo non omittã illud quod dixi Valer.Max.ꝙ olim Rome fortune simulachrum quoddam marmoreum ꝙ positum erat in via latina dicitur locutũ fuisse infrascripta verba ad Matronas illas Romanas videlicet, rite me matrone vidistis, riteque dedicastis nec putes ista fuisse Poeta

© SCD - Université de Poitiers

tum figmēta, quia si talia essent, profecto sacri Theologi in suis diuinis literis non inserent approbando prout fit per S. Tho. in d. q. v. in iij. not. & estiglo. not. in c. moyses. in versi. habitare. xxxii. q. ij. quæ dicit quod Angeli tam boni quam mali habitant in sicis corporibus. s. in statuis lapideis eneis & marmoreis in cadaueribus defunctorum in auibus in quibus ipsi dæmones dant respōsum, & refert exemplum Saulis qui adorauit diabolum, & alias dixi supra quod dæmon sub ydolorū forma peractis sacrificijs & precibus sortilegorum siue magorum ipsis interrogantibus & scire querētibus quæ occulta sunt respondet ad propositum voce quadam sonāti articulata verba, ac si ex ore hominis procederent nihilominus, neque vox, neq; verba naturalia sunt sicut humana, sed ex crebra aeris repercusione per dæmonem concitata verba illa prolata fuerunt, vt supra dictum est. Si igitur hæc fieri possunt arte & virtute dęmonis quæ longe maiora sunt intellectui humano minus capacia & difficiliora qd canis aut aliud animal brutum seu statua marmorea verba articulata protulerint quanto magis credendum est quod dæmō possit corporaliter de ferre motu locali aut brutum quod minus est quam animal de nouo creare vel vnam speciem in alteram transformare prout diximus supra de virga conuersa in draconē.

26 †Demum vt res ipsa cunctis clarius innotescat subdam exemplo. Annis citra. xx. in agro Sabineñ. vicino vrbi Rome in quodam oppido quidam Rusticus habēs vxorem quæ erat de expressa dæmonis professione, & pluries ab eo interrogata si erat de dicta pfesione semper audacissime negauerat qui maritus ex quibusdam signis quę viderat maior suspitio animum eius apprehendit, vnde decreuit velle videre si verū erat quod de nocte ipsa exiret extra domū & quorsum tenderet & pluribus noctibus summopere inuigilauit, vt videret qd ipsa faceret quę semper volebat post maritū ire dormitum, & diu postq; ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat, demū nocte quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum ipse maritus tacebat quasi dormiens & ipsa venit ad illū ad perscrutandum si dormibat quod vides maritus statim confinxit altius dormire & gratiori summo teneri, ipsa viso dormiente retrocessit statim, & pedetentim ibat lēto gradu, tūc maritus magis argute inuigilat, atq; obseruat cum diligentia cuncta quæ vxor ipsa faciebat, demum vidit quod accessit ad quendam angulū domus, & eleuata quadam cista assumpsit pixidem seu ollulam quandam quæ suberat, deinde exutis vestibus cœpit inungi cum certo vnguento in dicta ollula existente apud ignem calefacto, postea pixidem seu ollulam prædictam ad pristinum eius locum reposuit, deinde vidit illam velocitet exeuntem de domo, ac si pedibus non tangeret terram. post cuius discessum maritus assurgens accessit ad ostiū quod clausum optime vidit etiam cum pessulo siue stanga interius de quo magis obstupuit deinde accessit ad angulum ex quo illa vnguentum assumpserat, & reperta ollula illam accepit, & alibi abscondit & reuersus fuit in lecto, perfecitq; somnum vsque ad mane. die vero sequēti reuersa vxore maritus illam interrogauit quo nam proficisceretur nocte illa quando ex domo recessit media nocte sola, quæ a principio fortiter negabat salua fronte. tūc maritus sumpto ligno cœpit illam acriter verberare, vt haberet veritatem ipsa adhuc indurato corde sistebat, demum maritus sumpto pixide siue ollula, ecce dixit mulier maledicta, vide si credis q̃ nouerim scelera tua, & graiter sibi commīnibatur aut quod mortē subiret aut illum doceret quomodo facit illas vnctiones & discessus quia volebat omnino accedere ad cōgregationes illas quas intendebat omnino videre, & quæ fierent in eis tunc mulier ipsa confusa dum vidit pixidem vnctionis fassa est ingenue errorem suum implorando suppliciter veniam ab ipso viro qui libenti animo sub fide promisit ei indulgere dummodo ipsum adduceret se cum vna nocte ad congregationes prædictas, ipsa tunc aperiens os suum cœpit vera loqui & cuncta die professionis capitula recensiuit, & ostendit voluptates, illecebras, & gaudia immensa quæ inde assumebāt & de amenitate & delectatione ludorum magnificentia chorearum opulentia conuiuiorum principis illius liberalitate & de vltimi effectus dulcedine cuncta narrauit, ex quo indulgentiam admissorum a marito ipso impetrauerat qui maritus curiosus ista videre, & interesse præcepit vxori vt quā primum ad dictam congregationem accessura erat ipsum euocaret quæ mulier promisit illum adducere & impetrata prius licentia a domino Sathana de adducēdo maritum ad ipsam congregationem, adeuente hora adhibitis vnctionibus vnusquisque ipsorum super suo hirco æquitando quam

© SCD - Université de Poitiers

velocissime peruenerunt ad locum ipsius cõgregationis & antequ discederent de domo vir ipse diligenter præmonitus fuit ab vxore vt summopere præcaueret ne in itinere eundo, vel redeundo, aut in loco congregationis signo crucis se muniret, aut illius nomẽ nec Dei, vel Iesu Christi quouis modo commemoraret, maxime in laudando vel adorando qui sic facere promisit in loco sistentes vxor dimisit maritum in certa parte monendo ipsum, vt illam expectaret donec reuertereturq; præstando obedictiam earum principi Sathanę quemadmodum vnusquisq; aliorum tenebatur, qui maritus videns tam innumeram virorum ac mulierum multitudinem illic adesse vehementer obstupuit, finita obedientia fiunt tripudia & choreę q̃ celeberrime cum maxima cymbalorum tympanorũ aliorumq; instrumentorum dulcedine & tripudiantiũ numerositate ordine quodam retro grado contra morem, naturã & ordinem chorearum quibus nos vtimur, quibus peractis p̃parantur mense q̃ amplissime, cum maxima ępularum & conuiuantium copia & optimis ferculis vxor illa ex indulgentia principis introducit maritum ad mẽsam comedere incipiunt, maritus degustãs epulas insipidas petijt salem qui nullus aderat in omnibus menbis, nec dum veniens quisquã cum sale iterum petijt atq; rogauit procedente mora, iterum atq; iterum terq; quaterq; salem ipsum supplicando petijt, & toties replicauit quod demon quidam salem ipsum attulit, vnde maritus videns salem summopere gauisus est, & prægaudio magno dixit hæc verba. hor laudato sia Dio, pue venne questo sale, quo verbo prælato postq; auditum fuit nomen dei laudatũ vnico momento cuncta periere & oẽs vndiq; statim discesserunt mẽse epuleq; omnes cõsumpte sunt, luminaria cuncta quæ multa erant illico extincta sunt, adeo q; maritus ipse reperitur solus & nudus in loco ipso in medio tenebrarum stentq; sub illa frigidissima nuce beneuentana per totam noctẽ vsq; ad mane cum maximo frigore & periculo, die vero sequenti videns pastores qui pascebãt greges circa loca vicina ab ipsis petijt, vbi nam esset ipse, quæ regio illa dicebatur, cui responsum fuit quod erat beneuentana, quæ distabat a patria ipsius viri centum miliarijs vel circa, ipse vero erat nudus sicut alij qui vadunt ad choreas demonum, multum male se habuit in partibus illis adeo quod substulit periculũ mortis, & quia valde ignotus erat in ea regione & sine pecunijs coactus fuit mendicare ost aiim amore dei adeo quod inuenit tuni cellam quandam satis contrittam, vt posset se tueri a frigore quod tunc vigebat & sic paulatim quærendo victum in itinere amore dei tantum ambulauit quod peruenit ad patriam spacio octo dierum vel circa, & erat adeo deformatus & macilentus quod a paucis recognoscebatur, & accedens ad curiam principis illius castri detulit quærelam contra eius vxorẽ & quaidam ... mulieres eiusdem professionis eius socius quæ omnes fuerunt incarcerate & dum a principio negarent, instante viro præsidio testimonium verum de vsu ferente tandẽ omnes fasse sunt, & ardentissimis flammis
27 combuste. † Nec dum decem lapsi sunt vel circiter anni quod mulier quædam iuuencula infra xvj. annum ætatis existens adhuc virgo eiusdem Sabinen. diocesis ex altero tamen oppido oriunda a quadam alia maleficia striga seducta vt religionem diabolicam profiteretur ad ludũ adducta fuit & præmonita ne signo crucis se muniret, aut Deum Iesum vel Christum collaudando meminetet postq; ad locum congregationis accesserunt iuntor ipsa videns tam maximam mulierum virorumq; multitudinem & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis tam superbe sedentem & tot auratis ornamentis & purpureis vestibus decoratum vehementer obstupuit, & quæ simplex erat virgo incauta primæ monitionis oblita ob rerum magnificentiam & maximum stuporem quo apprehensa erat se signo crucis muniuit dicendo. Iesu bene detto che cosa e questa? nec dum verba prædicta perfecerat quod statim cuncta euanuere, & omnibus luminaribus penitus extinctis sola hæc misera inter maximas tenebras valde mesta reperitur & quam maximus pauor vehementer illam apprehendit ex quo pœne mortua est, sed recordata de nomine Iesu & beatæ virginis Mariæ deuotissimis precibus se illis commendauit vouitq; castitatem perpetuam si in columis inde euaderet & diuino auxilio illustrata tanta solitudinis periculũ mox euasit, quia senex rusticus vna cum filio & asello transibat prope locum prædictum vbi erat ista puella quæ plurimum lamentabatur de sorte sua, qui senex audito gemitu accessit ad illam dicens, filia mea quid facis istic sola isto tempore nocturno, quam cum nudam videret magis obstupuit quæ simplex vir-

© SCD - Université de Poitiers

go maxima erubescentia ducta quæ nihil habebat vnde pudibunda pertegeret post multas lachrymas, gemitus, & suspira, huic viro q̃ plurimum se commẽdauit vt illã se cũ adduceret ad domũ suã qui senex accepit pallium suum & posuit super humeris puelle & illam secum ad domum suam quę non multum distabat adduxit, & in itinere totam seriem facti sibi narrauit, qui senex stupore & pietate plurimum afficiebatur audiuitq̃ ex qua patria quibus ve parentibus orta esset & decreuit senex omnino hęc eius parentibus enuntiare, & puellam ipsam eisdem restituere, et gressi sunt domum vxor senis quæ erat multũ pia perq̃ blande virginem recepit, & apud se in lectũ retinuit, et deinde per duos vel tres dies maxima charitate materna pietate tractauit eandem vestibus suis induit & post triduum maritus accepit asellum & comite filio puellam ipsam equitantem ad patriam suam illęsam reduxit propriisq; parẽtibus eandem restituit quibus dum steuerant perditionẽ filiæ putantes ne aliquis miles aut alius neqũ vir nocturno tẽpore rapuisset eã sed ten, qui senex maxima veneratione & amoris dilectione a parentibus puelle amplexus est receptisq; muneribus pro se & filio dimissa puella ad domum suam reuersus fuit quę quidem puella posteq̃ dono dei & gratia beatæ Mariæ virginis tam graue periculum euaserat decreuit omnino votũ iam factum adimplere & ingressa fuit monasterium S. Fran, assumptoq; habitu solenniter professa fuit, & castissime vixit cuius parentes liberum præstitere consensum, illam vero maledictam strigam quæ filiã suã adduxerat ad illum locum deputarunt curie & recomperta publice fuit igne combusta, Hæc, n. quæ audiui rerum modo referã quæ ipse vidi & in foro habui quæ plura sunt, tamen duo tantũ quæ recentiora sunt referam. Anno dñi M.dxxiij mense Septẽbris dum essem in quoddam Castro Monasterij S. Pauli de vrbe apud regionem Sabinen, vt mea quædam illic expeditem, & mox ad vrbem reuerterer, summis fui precibus rogatus a Reuerend. P. domino Abbate illius monasterij qui est dominus in temporalibus dictorum Castrorum, vt accederem ad aliud Castrum eiusdem monasterij ibi vicinum q̃ Nazarenum appellant ad examinandum tres mulieres maleficas siue strigas, vt dicebant, quæ in arce ipsius Castri aliquandiu inclusę remanserunt & quę ex earum dictis acciperem sibi referrem atq; consulerem quid mihi in re illa gendum esset videretur. Ego enim qui meis prępeditus eram licet non potuerim absque magno meo incommodo illuc accedere & huic rei vacare nihilominus vt morem gerem tanto viro quem alias in meis valde gratum & benignum reperi non potui euitare quin eius preces mihi mandata seruarem. Accesseque ad illas quarum vnam q̃ mihi fortior videbatur examinare cepi, & pluribus exhortationibus, vt veritatem aperiret, persuderi, quæ demum post aliqualem hęsitationem cœpit vera loqui, & rem ipsam totam fateri qualiter ipsa erat de secta illa strigarum & exercisse professa in qua professione insteterat per annos quatuordecim cum tribus quibus continuũ commiscebatur cum demone & nominauit alteram mulierem maleficam quæ fierat, eius magistra & ipsam ad professionem adduxerat & q̃ isto tempore plurima maleficia sue veneficia fecerat, et cõtraho minuri personas & contra iumenta ex quibus homines tres perierant, iumẽta autem quatuor, & q̃ magno pluriũ segetes immaturas ventis grandinibus et tẽpestatibus straverat & pluribus destauerant, & multa alia hujusmodi obscena machinata fuerat arte illa maleficia ad reiciendum iniurias suas. Quã ego filio illius interrogans vt clarius haberem quæ sunt istis sectis bolice religionis et professionis secretis. Primo, ait ferut, tus aliquid est illa professio quã mulieres ipse faciãt cũ demone, & quibus modo & ordine ad illã accedunt & quibus ceremonijs & solẽnitatibus vnuntur in ea. Ad quid se obligant demoni. Sub qua forma verborum fit obligatio ipsa, itẽ postea quæ sunt ab eis seruanda & ad quæ tenentur. Si militer q̃ præmia habẽt & quæ habere sperant ab earũ principe demone, & ex quibus rebus simplicibus vel mixtis cõponunt vnguenta quibus linunt corpora sua dum vadunt ad ludos et cũ quibus et rebus faciunt alia veneficia maleficia. Item quem ordinem tenent quando accessure sunt ad ludos prędictos & si est verum quod vadunt corporaliter vel illa sit illusio siue visio quædam in apparentia in mente, & intellectu & casu quo accedant corporaliter an ambulent pedibus proprijs, vel aliter deferantur & quomodo & per quem. Item quomodo & qualiter celebrãt sacrificia offerunt preces & munera demoni. Item quæ sunt illis præcipua in observantia in dicta professione & alia quędam q̃ nunc nõ recordor quę

© SCD - Université de Poitiers

quidem mulier sub spe venie cuncta a prin
ci, vsque ad finem recensuit quæ professio
ipsa requirit exprimendo omnia singula il
28 lius capitula. †Primũ enim dixit quod
qñ adducta fuit per illam eius magistrã ante
tribunal principis earũ qui est diabolus
in forma regis præsidens in solio maiestatis
instructa prius a magistra quid factura erat
venit & oportuit primo abnegare baptis-
mũ & omnia christiane fidei documenta re
linquere, deinde ecclesiastica sacramẽta cũ
cta proijcere pedibusq; propijs conculca-
re crucem & imagines beate Marie virgi-
nis & aliorum sanctorum q̃ quis hęc vltima
non fiunt corã eo, sed alibi, postea fatus est
q̃ ista promittant se facturas quam primũ
cedet occasio, deinde fecit obligationẽ per
solennem stipulationem in manibus ipsius
Principis, qua vouit & promisit q̃ perpe-
tuo erit illi fidelis & obediens & omnibus
eius mandatis parebit. Deinde medio iure-
iurando tactis scripturis super quodam ma
gno libro obscuras paginas continente pre
stitit homagium siue perpetuũ vassallagiũ,
& quod nunq̃ redibit ad fidem Christi nec
diuina præcepta seruabit, sed solum ea quę
per ipsum principem erunt decernenda, &
q̃ perpetuis futuris tẽporibus erit obediẽs
illi & veniet commune cum vocata fuerit
ad ludos & congregationes nocturnas, &
quæ in eis per alias mulieres fiunt ipsa fa-
ciet, & quod etiam aderit sacrificijs illorũ
nocturnis, & solitas preces & cultum ado-
rationis præstabit, vota quæcunque que ip
sa præstare cõtingerit pro viribus adimple
bit & quoscunque poterit alios ad eandem
professionem adducet. Econuerso autem
ipse princeps ægregia fronte promisit eidẽ
mulieri sic præsenti præstare perpetuã fœ-
licitatẽ, gaudia immẽsa & voluptates quas-
cũque in hoc mũdo habere desideraueret,
& demum post hanc vitã longe maiora mu
nera consequetur. Quo facto statim vnũ de
monem cõstituit ad custodiam ipsius mulie
ris quam nunq̃ relinquere debeat, sed illi
insernire ĩ omnibus quæ ipsa cupiet & quo
tiescunque cõtigerit ad ludos accedere hoc
ipse intimabit mulieri, & illam deferret &
instruet vt supra qui qui dẽ demon associa-
tur ei tanquam matius vxori, insuper di-
xit q̃ sæpius accedunt ad congregationes
illas vbi maxima mulierũ numerositas cõ-
gregatur & non vident illa in mente & in-
tellectu in apparentia, sed in vera & natu-
rali forma accedunt ad loca prædicta hoc
modo & ordine, videlicet quia primo per
vnum vel duos dies antequam fiat congre-
gatio intimatur sibi per dæmonem illũ qui
est ad ipsarum custodiam constitutus quali-
ter nocte tali & tali hora se preparet ad ve
niendum ad ludum quæ mulier si haberet
iustam causam impedimenti deducit, & au
ditur dummodo sit causa vera, & excusabi
lis quę legitime excusare posset, alioquin si
fingeret habere causam quæ nulla esset vt
non accederet non deferebatur inuita, sed
remanebat in domo sua, nihilominus p̃ po
na sui mendacij adeo fortiter cruciabatur
a dæmone vt in mente & in corpore maxi-
mis & continuis doloribus & ægritudine
intrinseca vel extrinseca tam fortiter vexa
batur quod die noctuque nil pœnitus quie-
tis haberet, sed semper tribularetur & om
nia quę ipsa ageret euanescerent & perirẽt
in fieri, adeo q̃ necesse fuit vt tot mala ces-
sarent q̃ peccatum suum fateretur & pro-
mitteret etiã medio iureiurãdo q̃ amplius
non recusabit accedere, & hoc modo eua-
sit ab illis malis, Cum vero promitteret ac-
cessurã statim adueniẽte nocte & hora euo-
cabatur voce quadam velut humana abip
so dæmone quem non vocant dæmonẽ sed
magisterulum, alie magistrum Martinettũ
siue Martinellum hoc nomine diminutiuo,
quę sic euocata mox sumebat pixidem vn-
ctionis & liniebat corpus suum in quibus-
dam partibus & membris quo linito exi-
bat ex domo & inueniebat semper magiste
rulum suum in forma hirci illam expectan
tem apud ostium, super quo mulier ipsa di-
xit quod equitabat & applicare solebat fos
titer manus ad crines & statim hircus ille
ascendebat per aerem, & breuissimo tẽpo-
re deferebat mulierem ipsam vsque ad nu-
cem beneuentanam & ibi illam suauiter de
ponebat vbi innumera mulierum virorũq;
multitudo coram Principe illo vndiq; con
29 fluebat. †Primũ aũt qd faciendũ erat p̃ ip-
sas mulieres erat signũ obediẽtie & reuerẽ
tie q̃ fiebat corã principe ordine quodã re-
trogrado in oppositũ directo illi reuerentie
quã nos pręstare solemus. nos. n. inclinamus
caput & humeros flectimus genu crure re-
tro curuato volũtes vultũ ad principem si
ue ad aliũ quẽ veneramur, ipsi vero faciunt
cõtra quia terga volnũt versus principem
& caput curuant versus humerus adeo vt
mentũ cœlũ respiciat, crura vero nõ curuãt
retro vt nos facimus, sed eleuant sursum a
terra a parte anteriori, & ita seruat ibi, pe-
racta igitur reuerẽtia, princeps mãdat q̃ oẽs
tripudiẽt, saltiẽtq; cum letitia & gaudio su-

© SCD - Université de Poitiers

mentes vnaqueq; voluptates suas & vnusquisq; demonum accipit mulierem suam ad cuius custodiam deputatus est & cũ ea gerit saltationes illas magna letitiã atq; dulcedine & interim præparantur mense cũ sanctissimis ferculis abundantissime ornate & celebratis choreis veniunt ad conuiuia, quibus cõpletis & cibatis omnibus extinguntur luminaria omnia & quisq; demõ in forma incubi, s. viri suam capit mulierẽ, si qui vero sunt viri habent demonẽ suum in forma succubi, s. mulieris & sic adinuicem oẽs adimplent coitum carnis & cũ maxima voluptate. quo officio completo reuertunt ad domum oẽs equitantes super illis hircis, sacrificia vero cũ fiunt fieri solent statim post peractum reuerentie signũ fit adoratio, quæ expleta deueniunt ad tripudia & alia de quibus supra quanuis sacrificia ipsa celebrare solent ẽt in alijs locis extra locum cõgregationis, puta in domo priuata, vel in quibusdam locis occultis vt late diximus supra eodem, q. iij. & v. Sed aduerte ad duo quod ipsa dixit. vnum est quia demones festinãt reportare illas ad domum antequam labat nox & antequã pulsetur campana pro Aue maria de mane quæ pulsari solet in aurora vel parum ante, qm̃ si forte pulsaret campana tempore quo deferuntur ad domum recesse habet illarum magister in eodẽ loco vbi audit sonum prædictum deponere mulierem, aut virũ nec potest amplius ipsum vel ipsam tangere, sed necesse est quod residuum illud itineris pedibus proprijs ambulet quod perraro quidem euenire solet, quia ita velociter ipsas reportant quod non impediunt a sono. Secũdo est quod retulit qd̃ quotiescũq; interfuerat ludis ita fessa reuertebatur ad domũ propter illas choreas saltationes, quia erat debilis complexionis vt apparebat quod per tres vel quatuor dies male se habebat ĩ corpore propter magnos labores quos sustinuerat quę similiter cum demone suo dum esset in forma incubi sepissime fuisse carnaliter cognitam maxima cũ delectatione testata fuit, hæc illa ibi.

30 † Aliud breuius exemplum superaddã, alia quoq; mulier eiusdem professionis quę vna cum præcedenti erat incarceratia dum deferretur a demone suo, reuertẽdo a ludis prædictis in itinere antequam peruenirent ad domum dum esset vicina oppido patrie sue audiuit pulsare cãpanam de mane pro Aue maria. Vnde demon necesse habuit illam deponere & discedere quã deposuit statim & dimisit in quoddam agro iuxta quandam ripã vbi erant spineta quędam & in dicto loco ipsa misera mulier necesse habuit expectare vsq; ad mane, quo lux clara appareret, sed fortuna profuit sibi, quia illa die in aurora, & in diuculo quidã iuuenis illius oppidi ibat ad alium locum ibi vicinum quem ipsa videns transeuntem cognouit atque vacauit nomine proprio, quod audiens iuuenis prima facie timuit al quantulum, sed videẽs postea mulierem ipsam quæ feminuda erat a femoribus supra & crinibus sparsis scapillata tota magis obstupuit, nec audebat ad ipsam accedere, nihilominus illa adeo benigne & humiliter ipsum rogauit vt accederet ad illam quod uenit et interrogauit eandem postquam illam recognouit cur illic ita sola moraretur in ea forma, cui illa dixit quod toti nocte asellũ sũũ quem perdiderat perquisierat & nunquam potuit illum inuenire, cui iuuenis subridens minusq; credens dixit hoc enim aliud sibi querit quam aselli inquisitio qui querit asellum vadit cum socio, & non sola sic feminuda & scapillata, aliud est quod querebas dixit ipse, dicas mihi veritatem si vis qd̃ aduuem te, vnde venis, vbi fuisti, quid facis hic sola, quis te adduxit, dicas mihi omnia si vis habere suffragium, & ero tibi secretus & fidus. Tũc mulier ipsa Lucretia nuncupata quæ erat satis pinguis, pulchra licet satis timeret seuitiam viri & suorum cõsanguineorum, tã confisa est de iuuene illo rogando ipsum prius summis precibus ne cui quam reuelaret factũ illud sed taceret, quia ipsa volebat pinguiora munera sibi elargiri, cui iuuenis sub fide promisit quod abiq; dubio cuncta referret, & ille futurus erit sibi secretissimus, tunc ipsa fassa est quod reuertebatur ea nocte a ludis beneuẽtanis, & dum esset in itinere deferreturq; per aerẽ a magisterculo suo audito sono campane quę pulsatur de mane pro Aue marie fuit sibi necesse quod illam deponeret in terram in eodẽ loco in quo reperiebatur qm̃ audiuit sonum prędictum & hoc modo ipsa sic sola reperiebatur ibi, qui iuuenis accessit ad illã & præstitit sibi opem in restituendo & recaptando se, deinde associauit illam vsq; ad domum abiq; eo ꝙ aliquis factũ illud aduertere pro cuius laboribus, & fide mulier ipsa donauit dicto iuuenĩ vnum par caligarũ, vnum birretum & camisiam vnam, & certas petias casei, rogando eum iterum atque iterum vt taceret, & ita promisit & tacuit rem ipsam plures menses, deinde nescitur quo spiritu aut indignatione vel lapsu iuuẽ

© SCD - Université de Poitiers

tutis ductus rem ipsam secreto modo cum vno, deinde cum altero propalauit, adeo quod paulatim res deuenit ad notitiam curie, vnde mulier ipsa capta & cum alijs incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia ꝗ medio interimẽto deposuit, adeo ꝙ ipsa quoque post multa facinus suum diutius tergiuersare non potuit, ego in illarum sententijs interesse nõ potui quia necesse mihi fuit ad vrbem reuerti illasq; dimisit earum iudici ordinario vt iustitiã faceret, sed cuncta retuli' præfato dño Abbati prout inueneram qui mandauit suo Locumtenenti vt de ipsis iustitiam faceret, & inde ad paucos dies retulerunt mihi quod vitam suam finierunt flãmis. Istarum vnguenti vidi atq; tetigi & quosdã alias maleficas mixturas, quibus grauissimas egritudines in hominis corporibus inferebant. & illud ẽt vidi quo hominem ad earum libitum in furorem & insaniam inducebant, quæ omnia mandaui
31 igne comburi. † Ex quibus manifeste deprehendi potest quod vere & corporaliter deferuntur, nõ autem in spiritu illuduntur, ad quid enim opus erat ꝙ illa prior cõquereretur de laxitudine corporis & membrorum postq̃ reuersa erat a ludis vbi dixit ꝙ per tres vel quatuor dies se male habebat in corpore propter magnos labores dictarũ chorearum si in spiritu duntaxat fuisset apprehensa illusione illa non erat opus quod cõquereret de corpore & nimio labore qa corpus non laborat in somnijs, sed animus duntaxat, vt d.c.episcopi. Altera ẽt mulier de qua in vltimo exemplo nõ fuisset comperta sola in illo loco nisi fuisset ĩ corpore, vt ex prędictis. Sed quero nunc quare est quod in ista secta vt plurimum sunt mulieres, viri autem rari sunt. R ñ, plures reddunt tur rationes per doc. prima est ꝙ mulier rãqua debilior & fragilior facilius decipitur a diabolo, & credit oia quæ sibi persuadentur, c. forus. de verbo. signi, c. j. de cland. desponsãt. et habetur Gene. iij. c. vbi diabolus serpens prius decepit mulierem q̃ virum, eo quia magis credula fuit. alia potest esse ratio quod faciunt propter explendam libidinem carnis q̃ alio modo non possent absq; ignominia satiare isto enim modo capiunt delectationem cũ demone & complent desiderium suum absque eo quod contra ipsas insurgat infamia vt explurium ipsarum mulierum confessionibus accepi dum ista subtiliter indagaret. Quidam alij dixerunt quod mulier est magis vana & curiosa & magis familiaris diabolo q̃ sit vir, & quæ minus timet transgressionem præcepti superior's q̃ vir quasi quod magis regitur voluntate appetitu & sensualitate q̃ ratione, vt habetur xxxi. j. q. vij. quod proposuisti. & q. v. Adam & c. mulier, & per gl. in d. c. j. de clandestin. desponsãt. & d. c. iij. super Gene. & ibi per sacros doc. Ex prædictis itaq; cõcludo conclusionem ipsam esse sufficienter probatam, cui non habent obstare quædã quæ supertus in contrarium adducebantur. Et primo non obstat tex. in dicto capitulo episcopi, super quo tenentes contrarium se omnes fundant, cui licet per alios docto. antiquos & Moder. fuerint dare plures responsiones ad vnum tamẽ tendentes, scilicet quod ille text. non loquitur de secta ista strigarũ, sed de alia tõge diuersa ab ista. Ego tamen idem comprobando alio modo respondebo ad illum tex. declarando literam & mẽte illius cõcilij, & anteqũ ad viteriora pro-
32 cedam præmitto † quod omnis lex recipit interpretationem a ratione sua, maxime q̃ ratio in lege reperitur expressa quæ magis attendenda est q̃ dictum legis. l. adigere. §. q̃ruis. ff. de iurepa. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. l. milites prohibẽtur. & l. milites agrum in princ. ff. de re milit. l. nomen in fin. ff. de leg. iij. & Bar. in l. ij. §. videndum. ff. ad tertul. idem Bar. in l. omnes populi in vij q̃ prin. ff. de iust. & iur. Bar. in l. si constante in v. col. in vij. & ix. q. ff. solu. ma. & in l. si vero eo. ti & in l. j. C. quę sit lon. cõsu. & j. l. ff. consuetudo per Gemi. in c. vbi periculũ in ij. no. de elec. lib. vj. & est gl. no. in clemen j. de elec. in ver. eligatur. & gl. in d. c. consuetudo. l. dist. Ideo dicunt doc. ꝙ cui nõ cõuenit ratio legis minus conuenit ipsa lex. d. l. cum pater. §. dulcissimis. & d. l. nomen in ff. & d. l. milites. la prima. & la. ij. ff. de re milit. Quibus præmissis dico quod ratio principalis illius. c. & intentio concilij Aquirẽ. nõ fuit velle impugnare & habere pro impossibili quod demon deo permittente nõ possit hominẽ corporaliter deferre de loco ad locum motu locali, quia si fuisset istius intẽtionis dixisset contra communem omnium Theologorum & canonistarum sentẽtiam, immo contra tex. proprium sacri euangelij Matth. iiij. Luc. iiij. & Marc. j. c. in prin. vbi apparet quod diabolus tentando Christũ, qui erat deus & hõ naturalis, detulit ipsum corporaliter super pinnaculum templi et in montem excelsum vt latius infra dicemus, intẽtio igitur finalis illius cõcilij in illo ver. Illud ẽt non est omittendum &c. fuit, velle improbare & damnare errorem illũ in quo

© SCD - Université de Poitiers

erāt mulierēs ille scelerate de qbus ibi quæ erant hęretice & in sua obstinata opinione damnate & quæ fuit ratio principalis atq; finalis quare concilū illud declarauit mulieres illas esse hęreticas & dānatas. Ratio dico principalis fuit illa q̄ ponit ibi tex. videlicet. Cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum deum arbitrantur, hæc est ratio principalis quæ facit illas esse damnatas q̄ melius declaro sic. Concilium illud in princip. exponit generale edictum quo mādat omnibus episcopis, & clericis vt summo studio elaborent pernitiosam sortilegā & magicam artem ex parochiis suis pœnitus eradicare. & sic primo improbat artē, deinde deuenit ad speciem f. ad homines illius artis peritos dum dicit, quod si aliquē virum aut mulierem huiusmodi sceleris hęretorem inuenient turpiter dehonestatum ex parochijs suis deijciant, quia subuersus est & is etiā qui si nitis est sibi subuersi sunt omnes & a diabolo captiui tenentur qui relicto creatore suo diaboli suffragia querunt & ideo a tali peste debet mūdari sancta ecclesia. hic enim remanet cōpleta oratio prime partis capituli vbi concilū mandat extirpari hanc reprobam artem magicam & sortilegam & illius professos turpiter dehonestatos & externos a fide catholica ex omnibus parochijs suis expelli, ad hoc vt sancta ecclesia a tali peste liberetur. Deinde incipit secunda pars ibi, illud ēt non est ommittendum q̄ quædam scelerate mulieres retro post Sathanam conuerse &c. vbi concilium prędictum mutauit sermonem et posuit alium casum diuersum a precedenti q̄ patet ibi dum dicit, illud non est ommittendum q̄ quædam scelerate mulieres &c. tex. ibi in princ. locutus fuit de mulieribus quæ artem magicam & sortilegam profitētur ibi dum dicit si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris &c. si enim cōcilium prędictum in illa secunda parte voluisset intelligere de eisdem mulieribus de quibus fuerat facta mēto in principio, text. non dixisset per ista verba quędam scelerate mulieres &c. sed dixisset per aliqua verba repetitiua earundē personarum & qualitatum, videlicet, eedem ipse dicte vel prędicte, vel per alia similia verba ex quo enim tex. in d. ij. parte non fuit locutus per verba repetitiua, sed per diuersa & diuersum sensum, & casum demonstrantia, fatendum est de necessitate quod ille sit diuersus casus a præcedenti, & sic diuersa species personarum, & q̄ sit verum clarius demonstrabitur infra. †Cōcilium igitur deueniendo ad secundam partem exponit istarum mulierum professionem & qualiter sub falsis illusionibus & fantasmatibus illuduntur a demone, deinde enumerat quasdam operationes quas mulieres ille profitentur facere cū Diana vel Herodiade deabus suis quarum iussionibus ad illarum seruitium euocātur et nocturnis horis accedere profitentur, sed vtinam he sole in sua perfidia perstiterent & non multas alias ad illarum interitum pertraxissent, deinde ponit modum in fidelitatis & errorem exprimit quo principaliter deducuntur in hæresim dum dicit, nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta hæc vera esse credunt scilicet quia putant Dianam et Herodiadē esse veras deas, & posse illa opera de quibus ibi perficere & credendo a recta fide deuiant & errore paganorum inuoluuntur. Ratio finalis & principalis omnium supradictorum operum & damnate credulitatis ex qua dicuntur hæretice nunc ponitur dum dicitur. Cū aliquid diuinitatis aut numinis extra unum deum arbitrantur & huc vsque perficitur secunda oratio, & dictum illius secūde partis, deinde sequitur improbatio illarum falsę opinionis & erroris prædicti. Ratio igitur finalis est illa quam proxime dixi ex qua omnes alij errores & illusiones successiue dependent cum credunt illas Dianam, & Herodiadem, esse veras deas & in eis multum diuinitatis & numinis esse & iste est verus intellectus illius capituli si bene consideretur in verbis & in mente. Stante igitur ratione prædicta expressa secundum illam verba ipsius legis sunt interpretanda, & vbi ratio ipsa non conuenit lex quoque omnino cessat dicta l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legat. ij. l. hæc ratio. & ibi Barto. ff. de calum. l. is qui animo. ff. de acquirenda possessio. Ratio autem prædicta non conuenit neque uerificari potest in hac secta strigarum & maleficorū quippe quia ipsi vel ipse non decipiuntur ista falsa opinione putantes inseruire deabus istis & extra vnum deum aliquid numinis esse, sed ipse vident cognoscunt & apprehendunt expresse quod illarum Princeps cui inseruiunt & quem obediunt & adorant est diabolus inferni inferior deo, & inimicus dei sed illi inseruiunt relicto creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines d. c. episcopi in princ. & c. si quis episcopus. eadem q. v. si enim ratio ipsa de qua supra istis strigimagis non conuenit verba

© SCD - Université de Poitiers

legis et illius dispositio minus cõuenire debet per ea quę proxime dicta sunt, eo maxi
34 me.† Quia ratio legis determinata restrin
git dictũ legis, vt illa duntaxat lex ipsa cõ
prehẽdat ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest, & non vltra, d. l. cum pater. §. dulcissimis. & l. hæc actio, & ibi Bart. ff. de calumnia. & l. qui animo. ff. de acqui. pos. & j. dist. consuetudo, & nos. gl. in cle. j. de elect. & per Gemĩnia. in c. vbi periculum in prin ci. eo. ti. lib. vj. Cum autem iste sint exclusę a ratione dicũtur esse exclusę a legis dispositione per ea quæ supra diximus, nec obstant exempla & authoritates quas tex. inferius deducit de Paulo & Ezechiele, quia illa omnia referuntur ad sectam illã, de qua ibi. non aũt ad strigas siue maleficas, de qui bus hic. Fateor tũ quod strige iste & maleficе in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis de quibus in d. c. episcopi. in ij. parte in hoc conueniant quia vtraque secta inseruit diabolo, ẽt illius imperio gubernat, sed vna scienter altera ignoranter, vna decipit, altera decipit. Conueniunt & in alio, quia quo ad effectum æternæ damnationis ita sunt damnate ille sicut iste, ita demones habẽt imperium super illis sicut super istis & eodẽ modo ille sunt eliminande & deijciende extra parochias sicut iste strigimage, quia oẽs sunt damnate, non tã sequitur si in aliquibus conueniunt & equiparãtur, ergo in omnibus debent esse equiparate qa data diuersitate rationis datur ẽt diuersitas iuris, vt supra diximus, & dicemus ẽt infra eo. ti. q. xij. dum declarabitur materia pocu lorum siue venenorum, & vt dixi extra cõ munionem fidelũ posite sunt ille sicut iste & oẽs tanquam oues morbose sunt penitus a Christi fidelibus euitande ne sanas oues morbo illo inficiant. l. ij. C. de sum. tri. & l. hi qui sanctã. C. de apost. quia oẽs sunt eius diabolice religionis, sed diuerse professionis & habitus dico animi non corporis & ordinis professe sicut monachi, & monales christiane religionis diuersos ordines professionis accipiunt ad vnum tũ diuinũ cultum oẽs tendentes, ita isti damnati diuersos ordines & ritus accipiũt & sub diuersis ordinibus & moribus diabolo inseruiũt & diuersis quoq; nominibus nuncupantur quidam sunt hæretici quidam manichei alij vero apostate, alij scismatici donatiste, & similes de quibus in l. manicheos. C. de hæretic. & l. j. & l. hi qui sanctam. C. de apostat. & habetur per gl. Abb. & alios doct. in rub. & in c. j. de apostat. & de scisma. et hoc est quod in effectu voluit dicere tex. in c. excõicamus lo j. & lo ij. in princ. extra de hære. vbi dixit. faciens quidẽ habentes diuersas caudas autem adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. per facies dico diuersas intellexit de diuersis ordinibus hę reticorũ siue sortilegorum, per caudas adinuicem colligatas intellexit de vnico cultu eiusdẽ diabolicę religionis, quia omnia eorum opera tendunt ad cultum Sathanę siue in mente & intellectu siue in corpore stant, ad hoc vide quæ dixi supra in primo euidẽ
35 tiali huius. q.† Ille igitur mulieres de quibus in d. c. epi dicũtur proprie hæretice ex quo persistunt in illo errore, putantes aliqs numinis esse in illis deabus & illas esse veras deas relicto deo saluatore nostro, vt in c. j. de sum. trini. & xxj. q. ij. qui sine saluatore. & c. firmissime. de hæret. Iste vero strigi mage magi & sortilegi qui scienter & ex propria malitia peccant relinquentes diuinum cultũ & Christi fidem & scienter adherentes diabolo quem sciunt & cognoscunt esse diabolum infernalem & inimicum dei non dicuntur proprie stricte hæretice, quia nullo dicunt errore seducte, sed potius apostate perfidie, quia scienter propria temeritate recesserunt a fide Christi quanuis ista earum apostasia lõgo tempore indurata & pertinaciter defensata transit in hæresim vt diximus supra ti. j. q. ij. & dicunt. gl. & doct. in rubr. extra de apostat. & habetur per imperatorem in l. j. & hi qui sanctam. C. eo. tit. vbi apostatę proprie dicuntur qui scientes & propria authoritate siue potius temerita te retrocedunt a fide christiana vt habetur in d. l. j. & in gl. rub. & in c. j. extra eo. tit. & per S. Tho. in ij. ij. q. xcv. arti. v. & vj. in tit. de superstit. ad quæ faciunt quæ diximus supra in primo euidentiali, & supra etiã. q. ij.

Et not. vnum valde singulare q̃ istorum apostatarum due sunt species, vna est q̃ simpliciter retrocedit a fide & sequitur cultũ & obedientiam demonis, & altera est quæ postquam Christi fidem abnegando postergauit & deiecit ex corde suo iterũ se baptizat expresse in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit licet vtraq; species sit damnata prior tã sit peccatum suum reuocat admittitur ad pœnitentiam & euitat pœnas corporales sicut hæretici, vt l. manicheos. C. de hære. secunda vero species nũquam admittitur ad pœnitentiam in foro iudiciali ex qua posset euitare pœnas corporales ẽt si milies abiuraret professionem illam & vellet ad Christi fidem reuerti non

© SCD - Université de Poitiers

auditur quo ad istum effectũ, & iste est tex. valde not. ad hoc in d.l.hi qui sanctam, & ibi gl.C.de apostat.eodem modo irremissibiliter puniuntur qui abnegato baptismate christiano iudei effecti sunt & inter iudeos cõmorantur, vt l.j.C.de apostat.quo ad animam vero in foro conscientiæ admittit pœnitentia istorum ab ecclesia & aliorũ quorumcunq;, vt no.in d.l.manicheos per doc. & habetur in c.ad abolendam.& c.firmiſsime de hære.per glo.in c.excõicamus.el ij. eo.tit.& c.super eo.tit.lib.vj.& diximus supra ti.j.q.v.circa fi.& ista sit prima differẽtia quæ reperitur inter istas quo ad nomen
36 & ordinem professionis. † Secũdo differunt in modo profitẽdi,quia ille de quibus in d.c.epi.nõ faciunt professionem expressam cum demone sicut iste nec credũt inferuire demoni,sed deluduntur sub specie boni & propterea dicit tex.ibi quod diabolus postquam illarum mẽtem captiuatam tenet transformat se in diuersas species personarum. Tertio differunt,quia ille nulla cõficiunt sortilegia nec maleficia in humanis aut bruteorum corporibus et nemini nocent nisi sibi ipsis & propterea non dicuntur maleficæ,seu hæretice,iste vero sunt deterioris *conditionis, quia nocent multis per diuersa* maleficia, vt latius supra vidistis in ij,& iij.q.ũ. Quarto disconueniunt in hoc quia non reperitur quod ille aliquem maleficiatum curauerint,& ipsa maleficia contrarijs maleficijs abstulerunt,iste vero publice incumbunt curę & medelis maleficiorum & postquam aliquem dicto morbo curauerint sepius indicãt maleficiantem saltim aliquibus indicijs,vt habetur per S.Augu.in lib. x.de ciuit.dei.& in iij.de trini.& S.Tho.in d.q.v.primę partis,trac.q.in tit.de mira.& habetur xxvj.q.v.nec mirũ.§.necromanti, ver.ad hæc omnia. Quinto quia ille licet inseruiant demoni virtualiter tamen inseruiunt sub forma dearũ bonorum numinũ, iste vero proprie demoni sedẽti in solio maiestatis cui, vt vero & vnico Princ pi reddunt obedientiam vt supra latius diximus in ij.& iij.q. Sexto quia nõ apparet quod *ille de quibus in d.c.episcopi* accedãt ad ludos,& exerceant ibi choreas & saltationes & demum coitum carnalem habeant cum sicut iste per ea quę supra latius in hac quęstio.conclusimus,& per S.Tho.d.quæst.v.

Septimo discordant in hoc,quia ille nulla celebrãt sacrificia, nullasq; imagines offerunt,neq; baptizant,aut responsa petunt, iste vero cuncta opera huiusmodi faciunt, vt supra late vidistis in ij.& iij.q.& in hac etiã in primo & ij.fundamento. Et q̃ sint diuersi ordinis specie differẽtes apparet ex diuersitate tractatuum & capitulorum et ẽt authorum.ea enim quę disponuntur in d.c. episcopi,decreta fuerunt in concilio Aquiren.dispositio autem,c.nec mirum sumpta fuit ex doctrina textualium scilicet Aug.in lib.x.de ciui.dei.cum igitur ex diuersis auctoribus temporibus & causis decreta ipsa statuta fuerint superflua fuisset alterius decisio si vtrunq; eundem casum comprehenderet vel deciderit cõtra no.in.§.quibus in prima consti.C.& in c.si papa de priuileg. lib.vj.ne igitur istud incõueniens superfluitatis succedat dicamus quod c.episcopi loquatur de diuersa specie mulierum ab ista & ab illa de qua in d.c.nec mirũ maxime cum in veritate plures reperiuntur species & diuerse professorũ sub hac diabolica religione, vt supra dictum est in primo euidẽ
37 tiali. † Sed contra prędicta oppo.& dico quod immo d.c.episcopi loquitur de istis strigi magis masculis & fœminis & de omnibus sortilegis vt apparet in princi.ipsius c.dum dicitur quod episcopi & eorum ministri curam habeant sortilegam & magicã artem a zabulo inuentã extirpare & si aliquem uirum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint ex parochijs suis omni studio eliminare & deijcere curet.Solu.verum est quod oẽs illi qui sunt diabolice religionis & sub illius obedientia debent a limine ecclesiarum & a Christi fidelium communione rebelli siue sint hęretici siue scismatici,siue apostate,magi,necromãti,sortilegi cuiuscunque sint ordinis & gradus aut quocunque nomine nuncupentur quo ad hoc vt a fidelium Christi consortio separẽtur omnes equiparantur ex quo omnes dãnati sunt & dicũtur veluti oues morbose & ab ouili Christi fideliũ penitus externe & merito sunt igitur ab ipsorum consortio separande, vt l.ij.C.de sum.trin.& l. hi qui sanctum.C.de apostat.c.firmiſsime.& c.ad abolendam extra de hęre.& in clemẽ. j.eo.tit.& d.c.episcopi in princi.licet enim quo ad hoc *sint* equiparati nõ *sequit* ergo quod quo ad omnia censeantur esse equiparati, vt not.in c.excommunicamus in princip.el j.& lo ij.de hæreti.licet enim iuris lator in prin.d.c.fecerit mẽtionem de hac secta,nihilominus postea dum loquitur de illis mulieribus in specie mutauit casum in facto in versi,ibi illud etiã nõ est ommittendum quod quædam scelerate mulieres re-

© SCD - Université de Poitiers

tro post Sathanam conuerse, &c. qui est diuersus a præcedenti vt patet ex his quę tradit S. Tho. in d. q. v. j. partis tract. qq. titu. de
38 mira. † vbi dicit quod demones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter, vno modo per verum corporis trãsmutationem & per veros effectus corporeos. Alio modo per apparentiam & illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis per quę verba voluit intelligere de vtraq; muliere sectas subiungẽs ẽt ꝓ neutra tñ ipsarum operatio est miraculosa, sed ex rebus naturalibus, & per modum artis demonis subtilitate inuenta, & hæc sufficiant quo ad solutionem oppositionis factę de d. c. epi. Ad illud secũdum dico dum adducitur illud incõuenientes ꝓ demon poriare posset &c. sol. colligit ex his quæ dicit S. Tho. in d. v. ver si. respondeo in ti. de mirac. vbi dicit ꝓ demones multa possent facere quæ nobis viderentur esse miracula, tñ ea facerẽt eorum naturali virtute & ex rebus naturalibus si a deo facere permitterentur, sed quia non permittũtur ideo ea facere non possunt quę quidem facultas fuit illis adempta per passionem dñi nostri Iesu Christi vide ibi, vt singulariter dixit S. Bonauen. in iij. sen. dist. xix. q. iij, & diximus supra q. præcedẽti, nec est mirandum si demon strigimagas et alios suos professos defert corporaliter, quia id facere potest deo permittente, ex quos fuit oues gregis diabolici, vt latius diximus supra ea, q. in iiij. fundamen. istius vlti. opi. & tetigi etiam supra in vltimo fundamen. eiusdem post septimam differentiam inter d. c. episcopi & sectam strigirum. Pro quo optime facit dictum illud S. Bonauen. in iij. sen. dist. xix. q. iij. nu. xxij. & xxiij. de quo diximus supra qõ. proxima contrario sensu. si enim diaboli potentia fuit depressa & debilitata per passionem dñi nostri Iesu Christi a quo fuit manus attrahens penitus abscissa, manus vero cõpellens debilitata & eius vires coangustate fuere. illud est verum respectu christianorũ pro quibus effusus fuit ille sanguis pretiosus, illi vero qui sunt extra baptismum & abnegarunt fidẽ Christi sicut pagani sunt repudãdi & sunt extra omnem gratiam & beneficium salutis, vt d. c. firmissime, de hæret. & l. hi qui sanctã. C. de apostata. ergo sequitur ꝓ diaboli potẽtia quo ad istos remanet illesa, & per consequẽs ipsos deferre potest ad libitum accedente maxime ipsarum mulierum voluntate & con
39 sensu. † Ad tertium dico ꝓ demones nõ possunt extendere eorum vires contra iustitiam humanam & eripere captiuos de manibus publice iustitiæ, quia deus nõ permittit, vt dicit S. August. in l. b. x. de ciui. dei. & S. Tho. d. q. v. in ti. de mira. alias sequeretur ꝓ demonis potentia esset supra diuinã et ꝓ iustitia omnino peiret & iura omnia subuerterentur ꝓ deus nullo modo, patitur vt dicit Tho. ibi vide quæ dixi supra eo. q. v.

Ad quartum non negatur immo concediturꝓ demones possunt mirabilia operari in imaginatiua & humano intellectu quæ verissimilia sunt & vera vndiq; esse videtur, ex hoc tñ nõ sequitur ꝓ nõ possunt aliquas operationes naturales efficere & mouere corpora inferiora, vt late diximus supra in j. fundamento, & ẽt in secundo huius conclusionis S. Tho. in d. q. v. versi. rñdeo. vbi dicit ꝓ omnes possunt mirabiliter in bonis operari dupliciter, vno modo per veram corporis transmutationem, alio modo per præstigiorum mentis illusionem & formas apparentes, vt habetur in d. c. ẽpi in ij. parte. Ad quintum dum datur de illo exẽplo, respondeo ꝓ demones facile possunt homines decipere dum capiũt mulieres ad ludos prædictos & illorum sacrificia celebranda necesse est quod habeant mulieres in corpore & earũ naturali forma si ea quæ cupiunt perfici volunt & propterea ne sequatur scandalum aut periculum cõtra ipsas, Sathanas mittit alium demonem in forma succubi qui iacet ad latus mariti loco vxoris, & quoties contingit omnia vxoris officia in thoro cõiugali ẽt coitus subire nõ denegat, sed libenter appetit, & adeo se he ne accomodat ꝓ quemq; ẽt sapientissimum falleret. vide S. Tho. in d. q. v. & dixi supra late in primo fundamento conclusionis & in ij. euidẽtiali, dum dixi de operationibus incuborum & succuborum. Nempe vellem quod hi qui tenent aliam opi. quod deferũtur solum in spiritu reducerent mihi intellectum illum ad practicam. Aut enim volunt ꝓ nemo capiat partem spiritus. animę qa spiritus hominis idẽ est quod anima, vt nos declarat Archi. in c. Moyses. xxxij. q. ij. & hoc facere non potest, quia anima est vnica in substantia & indiuisibilis & nullam recepit diuisionem in q̃titate nec in qualitate vt dicit Philoso. in primo de anima, & est gl. no. & ibi Abb. in c. j. de sum. trin. in versimplex. & Bar. in l. stipulationes nõ diuidũtur. ff. de ver. obli. in ij opp. vbi dicit quod anima est indiuisibilis, & est tota in toto & tota in qualibet parte corporis, aut volunt quod demon capiat totum spiritum, siue to-

© SCD - Université de Poitiers

tam aiam, & necesse esset quod remaneret hois cadauer et sic mortuũ absente anima, & sequeretur matus incõuenies, quia esset in pẽte demonis auferre vitã homini & illi defuncto restituere & sic mortuũ suscitare quod ẽ impossibile, quia fores deus hoc
4 facere põt, † & nulla creatura neq; Angelica, neq; humana habet hanc facultatẽ suscitandi mortuũ, vt dicã infra in x. q. vii nõ video quõ illorũ opinio possit saluari intelligẽdo de strigis & magis, et si tu diceres nõ dico q̃d demon auferat totã nec partẽ animę, sed deludit dormiẽtẽ per illa signa prestigiosa formata in intellectu, sine intellectui presentata p̃ minutationẽ imaginationis q̃ facere põt demon, tunc rũdeo q̃ est impossibile vt tot naturalę opationes q̃ fiunt per istã sectã strigimagarũ maleficorũ & altorũ similiũ fieri possunt in spiritu solo qui interueniat corpus et membra naturalia, quo modo enim possent in congregationibus & ludis p̃dictis tot choreas reuerentias & retrogradas saltationes efficere nisi corpus adesset quõ possent contũ carnis iplere quẽ faciunt in singuli cõgregationibus ludis cõpleris, nisi corporaliter interessent, nec dicẽdum est q̃ fit pollutio somnitatis, quia demones possunt vere & corporaliter cũ mulieribus contũ perficere & illas q̃ãq; reddere prẽgnãtes in assumptis coporibus, secundum ea q̃ę supra diximus in ij. euidentiali istius q. ergo sequitur necessario quod corporaliter pficiunt, nõ nego tamen q̃ ẽt non possint in somnijs pollui diabolo operãte. Quomodo etiam possent illorũ sacrificia et cerimonias celebrare, & imagines illis imponere si in solo spiritu hęc fierent quarum imaginum olim vnam vidi Romę & manibus palpaui. & ex ea species materialis habens materiam & formã & formata erat ex quibusdam mixturis mihi ignotis, quõ ẽt possent tot maleficia, & fortilega contra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interessent, in spiritu enim et in somnijs nemini vnq̃ vidi mituriam fieri nec occidi quemq̃. Cũ igitur operationes iste & alie hmõi q̃ sunt naturales & corporee nõ possunt fieri, nisi corpus & mẽbra, ergo sequitẽ q̃ strigimage & alij similes deferunt & iter sunt corporaliter & nõ in spiritu solo, & p̃ ista sũ expeditus de ista septima difficili. q.

SVMMARIVM

1 *Demon maleficis siue sortilegis vtitur tanquam instrumentis ad nocendum corporibus humanis.*

2 *Demon nõ potest hominem in aliam trãsformare speciem.*

3 *Maleficium quandoque absque veneno, et sola carminis et verborum potentia pficitur.*

QVAVO quero si demõ per † se nõ potest nocere corporibus christianorũ qui nõ
1 sunt de sua religione, quia deus id non permittit, videlicet q̃ septus ifantes ad latus parentum & in proprijs gremijs matrum reperiuntur quandoq; suppresi & eorum corpuscula conscia & mutilata aut aliqua alia intrinseca egritudine polluta ex quã se pius moriuntur. sol. dic q̃ licet demon per seipsum corporibus christianorum nocere nõ possit ad illos maleficiãdũ vtitur instrumẽto malefice, siue magi q̃ vel q̃ cũvnctionibus pulueribus ceteris q; mixturis maleficis et venes p̃dictis infantibus et alijs in occulto noctis silẽtio dũ dormiunt parẽtes & oẽs quiescũt ipse demon aperit ostia etiam si fortissimis seris clausa essent & illas maleficas intromittit per ostiũ, dico aut q̃ãq; per fenestras in domo maleficiãdi quos sic intromissos instruit quõ facere debeant & ne lux candele aut lucerne impediant maleficum ne discooperiatur, aut cognoscat a maleficiãdo ipse demon in assumpta forma felis siue gatte lucernam, lampadem sine cãdelã, quã lucentẽ reperit illico extinguit vt maleficus ipse commodius possit maleficia sua perficere, quibus per actis maleficus tutus abit. demõ vero vt facilius illinc recedere possit aperit ostia deide teclaudit, put ante illa reperierat, nec putes, vt quidam ignari vulgares asserunt, q̃ ipse stringe seu malefici transformẽt se in specie gatte, aut
2 alterius aialis bruti, † quia hoc est impossibile demoni q̃ possint hominẽ trãsformare in alterũ, specie, vt diximus supra. q. p̃cedẽ. & dicemus infra eo. q. x. bene verũ ẽ q̃ ipsemet demõ assumit illas varias formas, et facit opationes illas de q̃bus. supra sẽdm q̃ declarat. i. Augusti li. x. de ciui. dei. & in iij. de trin. &. s. T ho. d. q. v. primę partis. qq. di spu. i. ti. de mira. &. s. Bonauẽ. sup. iij. sen. q. iij. & in. c. epis. xxvj. q. v. & vt facilius & sine periculo ipsi malefici posit perficera dicta eorum maleficia demon est illi prętitus & tanq̃ dux in tenebris illis quos ducit ad lectum maleficiandi discoperit pannos & ostẽdit omnia quę facienda sunt

© SCD - Université de Poitiers

dormientibus omnibus quibus ipse demon imponere potest iuxta caput semine quædam aut puluere ex quibus introducitur profundus somnus, quibus sic dormiẽtibus introducit maleficum & omnia perficit, & hoc ego alias deferri audiui a duabus mulieribus maleficis quas pro maleficis hmõi præ manibus examinãdus accepi & est verisimile, ꝙ ita sit, quia nunq̃ reperi nec audiui ꝙ aliquis maleficus siue malefica fuerit vnquam apprehensus in flagranti crimine. & videt quodãmodo impossibile quod euntes in domos alienas. & per secreta domus nocturno tempore clausis ostijs atque fenestris possent ita tute in obscuris tenebris ingredi & euadere absq̃ aliquo rumore vel scandalo nisi haberent ducem demonem qui alias in operibus ipsis saluas redderet. † Quandoq̃ nullo veneni haustu vel mixtura in corpore vel extra corpus adiecta, sed sola potẽtia carminis, & verborum perficitur maleficium, vt habetur in d. c. nec mirum. §. magi. xxvj. q. v. vbi tex. refert dictũ Lucani Mens hausti nulla sanie polluta veneni &c. Et ego alias vidi Romę quendam magum excellentissimum gre cum tẽpore Adriani vj, anteqũ peruenirет ad vrbem Ponti, ipse qui solis verbis compresserat vires cuiusdam ferocissimi tauri existentis in armento in loco silueſtri quem sic affixum, vt ita dixerim & humiliatũ apprehendidit per cornua & chordula quadã satis debili arte tũ magica fabricata taurũ ipsum ligatum quo voluit adduxit media nocte circiter quatuor aut quinq̃ miliaribus & hęc notoria sunt quę visa fuerũt per ducentos & vltra viros quem postea habui in carceribus capitolinis examinandum & omnia ista & maiora quoq̃ ingenue fateba tur verborum potentia efficere posse, quod tamen postea euasit imperfecto examine fauoribus populi Ro. & quorundã magnatũ,

4 *Malefici in carcerati euadere non possunt, eo quòd deus non permittit hoc casu demones suam potentiam exercere,*

1 NONO quero quare est qd † postq̃ isti malefici & striggimage sunt in manibus publice iustitie incarcerati, nõ faciunt se corporaliter deferri a demonibus ex his carceribus, in quibus iacẽt, ut possint saluare vitam & euadere pœnas corporales, quod quidam iudices curiosi qñq̃ tẽtauerunt experientiam rei videre, & tñ nihil fecerunt, qa post multa viderunt ex eorum sortilegijs nullum penitus effectũ sortiri huiusmodi corporalis delationis, & p. pterea multi tenuerũt ꝙ ipsi malefici & striggimage corporaliter deferri non possunt a demone, pro solutione istius, q. due reddunt ur rationes per sacros Theologos & canonistas in c. neq̃ merum. xxvj. q. v. prima est quod demõ qui nil auidius cupit q̃ animas multas lucrari, ad tenebras inferni multitudinem fraudibus homines protrahere, q̃ primum videt hominem ipsum apprehensum & illius anima sub sua potestate subiectã nil aliud querit, nisi vt separetur a corpore, vt quam adhuc sub conditione retinet certam lucretur, quę posset per pręsentiã illius imperium subterfugere, & se reunire cum
2 christifidelibus, † ad hoc igitur vt certã eius prædã possideat semper querit illius mortem & dissolutionẽ animæ a corpore, quia nõnulli quãdoq̃ reperti sunt qui reuocauerunt errorem suum & grauem susceperunt ex commisso crimine pœnitentiam & residuũ vitæ suæ sanctissime duxerunt & propterea dicunt quod tunc diabolus nil aliud satagit nec laborat in alio, nisi in persuadẽdo ipsi malefico vt persistat in eius opinionem ipsam nullatenus reuocet, sed in ea perseueret vsq̃ ad finem vite, quia licet adducatur ad furcas et super imponatur igni demon statim illum arripiet corporaliter & liberabit a laqueo & flãmis adeo quod nullum pœnitus dolorem patietur & casu quo mori contingeret transibit sine pœna supplicij, & liberabit se a tot periculis huius mundi & longe maioribus gaudijs in alio seculo fruetur cum eo, his igitur illusionibus & falsis persuasionibus ab eo premunitus sepius tenaciter perseuerat in eius opinione nec curat quoquo modo errorem suũ reuocare, & pœnitentiam agere, sed obsti-

natus

SVMMARIVM.

1 *Malefice in manibus publice iustitie existẽntes quare non faciant se deferri per demones ad mortem euitandam.*

2 *Diabolus eorum mortem quos habet subiectos optat, quo plene prædam eorũ habeat tutam.*

3 *Strige seu lamie qualiter cognoscantur vere penitere.*

© SCD - Université de Poitiers

natus emittit potius vltimo supplicio periri. Quædam vero ex ipsis maleficis mulieribus reperiuntur quæ erroris sui mirabili et pœnitere videntur, & maximis fletibus agere pœnitentiam quæ omnia ficte peragunt nullamq; gerũt in corde mestitiã
3 aut vere pœnitentie amaritudinem. † Ad cognoscendum autẽ an vere vel ficte pœnitent maxime mulieres quæ habent facies lachrimas aduertendum est ad oculos ipsarum an in fletu & gemitu huiusmodi emittunt lachrimas, quas si non emittunt nulla adest cordis contritio, sed omnia simulate fiunt, & alias audiui a quodam excellentissimo canonista qui erat etiam optimus theologus quod regula ista est verissima, maxime in mulieribus quæ non laborant multũ in lachrymis & dixit mihi quod lachryme ipse sunt signa manifesta vere, & interne pœnitentie, & adduxit mihi text. de pœn. dist. j. c. petrus. & ca p. lachryme vbi dr̃ quod lachryme lauant delictum quod pudor est cõfiteri, & hr̃ Luc. iij. c. & ego illas habui in facto nõdum tertius est elapsus annus Rome, in agro Sabinẽsi. dum quandã vetulam maleficam examinarem quæ iam xx. ann. in ipsa professione cõpleuerat & infinita quo dammodo & sortilegia venefica suis mixturis fabricauerat et magnum christianorũ numerum diuersis ęgritudinibus polluẽ reddiderat, quosdam vero occiderat, raros vel nullos sanauerat, quæ postquã confessa fuit crimen dum ego prosequerer illius examinationẽ per horas duas & vltra quam maxime videbatur condolere de suis commissis excessibus & cõtinuos fletus & suspiria cõficiebat asserens velle professionem illam omnino relinquere & ad veram orthodoxe fidei religionẽ reuerti, veruntamen in tãta fletus & suspiriorũ copia nullã vnquã ẽt minimam lachrymam emittere potuit, ad quod ego alias instructus plurimum aduerti & visum fuit quid valde mirabile quod mulier fleret sine lachrymis, & nisi vidissem fortasse non credidissem, licet in viro nõ sit mirandum ex quo ipsi durioris sunt in lachrymis, non tamẽ nego quin mulieres possint in multis configere lachrimas, vt alias dixit Cato, instruit insidias lachrymis dum fœmina plorat, in actu tñ pœnitentie videtur quid mirandum, sed dici potest quod diuina iustitia hoc agit fauore pœnitentie.
4 †Secunda ratio redditur quare nõ possunt euadere, quando sunt incarcerati, quia diuina iustitia & tunc non permittit dæmonem posse suam naturalem potentiam exercere in illos ne aliqui iudices & officiales curiosi forsan videntes aliqua signa manifesta liberationis eorum imitarentur ad prosequendum illorum professionẽ, & hoc est quod dicit Augu. in lib. iij. de tri. in x. de ciui. dei. & S. Tho. in tract. q. j. partis. q. v. in ti. de mira. & canoniste in c. nec mirum. xxvj. q. v. quod deus impedit potẽtiam dęmonis in quibusdam pro conseruatione christiane fidei, vt late diximus supra eo. ti. vij. q. quia alias fides ipsa christiana paulatim tota subuerteretur maioremq; potestatẽ videretur habere diabolus quã deus & iudex qui est minister dei. xj. qõ. iij. nemo cõtemnat. & c. seq. & ideo tũc deus resistit dęmoni & illius vires comprimit per ea quę no. S. Aug. in li. x. de ciuit. dei. & refert & sequitur S. Tho. in d. trac. qq. d. q. v. & dixi supra eo. q. vij.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia & alia maleficorum opera quando hæresim manifeste dicantur sapere. Deo soli reseruata quæ sint, nec vlli permissa creature.*

2 *Secreta cordis humani solus deus potest vimari.*

3 *Dæmon quæ & qualia in cognitione habeat a naturali potentia.*

4 *Maleficorum seu sortilegorum duplex professio, tacita videlicet, & expressa.*

5 *Sortilegia quomodocunque facta per eũ qui est expresse professionis diabolicæ hæresim censetur sapere.*

6 *Maleficia facta per eos qui sunt de tacita professione diabolica quando hæresim sapiant & quando non.*

7 *Sortilegiũ factũ cũ hostia cõsecrata vel cũ sanguine xpi an manifeste sapiat hæresim.*

8 *Sortilegia facta ad calefaciendũ cor frigidũ, hæresim sapere non videntur.*

9 *Auxilium diuinum nõ potest implorari per sortilegia per commixtionem sacramentorum facta.*

Imagines facere ad amorẽ mulieris prouocãdũ potius superstitiosum est quã hæreticũ.

10 *Inuocatio dæmonis quando hæresim sapere dicatur.*

© SCD - Université de Poitiers

Imploratio auxilij dæmonum ad sciendum futura sapit hæresim.

11 *Inuocatio dæmonum per modum orationis est proprie hæresis.*

Aduocati debent in positionibus formandis esse cauti.

12 *Sacerdotes pro viuis missam defunctorũ cœlebrãtes in odiũ ipsorum, an sint hæretici.*

Imagines calcare aut alias contennere, an sit hæreticum.

13 *Sacerdos in celebratione non consecrans, an sit hæreticus reputandus.*

14 *Sortilegia in quibus immiscentur reliquie sanctorum, an sapiant hæresim.*

15 *Sortilegia quæ fiunt cũ permixtione chrismatis, aut aque baptismatis, an sapiant hæresim.*

16 *Sacramenta posita in sortilegijs amatorijs nullos ptoducunt effectus.*

17 *Sortilegia quæ fiunt cum rebus in ecclesia benedictis, an & quando hæresim sapiant.*

18 *Hæresis quibus casibus committatur in sortilegijs.*

Sortilegium factum cũ rebaptizatione alicuius hæresim sapit.

19 *Dæmonis suffragium inuocare ad sciendum vel faciendum ea quæ soli deo competunt est hæreticum.*

1 DECIMO videdum est an & quando huiusmodi sortilegia, † & opera maleficorũ sapiunt hæresim manifeste, ita ꝙ ipsorum rei, & machinatores iudici ecclesiastici inquisitoris hęretice prauitatis examini subijciantur & hæreticorũ pœnis puniantur. Respõdeo in hoc deuentendum esse ad distinctiones. Sed antequã ad vltertora procedam pro euidentia. Præsuppono primo quod quædã sunt quæ ad solũ deũ creatorem pertinent ex quo illa reseruauit sibi in priuilegium nullicꝫ creature ẽt angelicę illa concessit. Prout est hominẽ verũ naturalẽ creare, vt hr̃ Gene.ij, & S. Tho. in j. parte trac.qq.in ti.de poten,generan. & de creatio.q.ij.art.vj.& q.iij.art.j. & ij. & iiij. Vel iã creatũ in melius aut deterius reformare, aut ĩ alterã speciẽ cõmutare, vt ibidẽ. Itẽ mortuũ suscitare, ita vt vere & naturaliter viuat sicut resuscitatus fuit Lazarus q iam quatriduanus erat, vt hr̃ Io.xj.& qñ ẽt filium illius vidue dũ deferretur ad sepulturam ex feretro suscitauit & surgere fecit, vt hr̃ Mat.xviij. Itẽ futura scire ex vera & perfecta scientia ad solũ deũ pertinet vt dr̃ Esa.xlj.c.annuntiate nobis quæ futura erunt & dicemus, quia dij estis vos. Itẽ cœli motũ sistere ab eius vnica volũtate dependet, vt inquit S.Tho.in trac.qq.in j.par te.q.j.art.iij.& vj. † Itẽ secreta cordis humani quę in animo sunt occulta nec dũ ad aliquem actum extrinsecũ deuenerũt solus deus est scrutator & verus cognitor, vt hr̃ Matth.xxij.c.vbi Christus optime cognouit secreta cordis Phariseorũ qui cupiebãt ipsum calũniari apud Cęsarẽ ex eo ꝙ vocabat se regẽ Iudęorũ, & propterea interrogrũt ipsum cui nã deberẽt offerre tributũ ipsi vel Cęsari, tunc Iesus petijt ab eis vt ostẽderẽt sibi monetã aliq̃ꝫ si habebãt, & vnus ipsorũ exhibuit numisma ꝙ Iesus videẽs interrogauit cuiusnã esset illa imago in numismate sculpta, at illi respõderunt, est Cæsaris imago, tunc Iesus restituẽs illis numisma dixit, Reddite ergo quę sunt Cæsaris Cęsari, & quę sunt Dei Deo, demonstrans quod Deus nõ querit thesaurũ pecuniarũ sed corda fidelium & opera charitatis, de pœni.dist. j.ecce.& c.seq.& dist.ij.c.radicata.& c.seq. & not.in c.a nobis.de sent.excõ.& in c.j.q cle, vel vouent. Et ista ac his similia nullus dęmonũ nec angelorũ facere aut cognoscere põt, sed solus deus, vt dixi.& hr̃.ij.q.iiij.

3 c.cõsuluisti. † Quedã vero sunt sub cognitione & naturali potẽtia dęmonis, & q̃ demõ ipse permissu diuine clemẽtie facere potest, quia sibi nõ reprimit, & hęc multa sunt inter quę est tentãdi facultas & flectẽdi pudicos animos ad libidinẽ & ad alia peccata, vt hr̃ in Apoca.ij.ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerẽ vt tentemini, vt habeatis tribulationem diebus decem, nolite timere &c.S.Aug.lib.x.de ciui. dei, & S.Tho.in ij.ij.dist.xcv.q.ij.in titu.de superstit.& hr̃ Gene.iij.& Matth.iiij.Mar. j.Luc. iiij.vbi diabolus ausus fuit tentare Christum & diximus supra eo.q.vj. Item omnium naturalũ & virtutum creatarum cognitio tam superiorum q̃ꝫ inferiorũ ex quibus quidẽ rebus naturalibus inferioribus multa fiunt veneficia ex quibus diuerse & quãplurime causantur infirmitates in humanis corporibus sciuntꝫ dictas ęgritudines, sic ex accidenti expositas contrarijs

© SCD - Université de Poitiers

remedijs curare q̃ quidẽ scientiam naturalũ dęmones possunt homines docere & instruere qũo facere debeãt ad sauciandũ sanandũ ve corpora hmõi vt proxime diximus supra eo.tt.in vj.q. & alia hmõi quam plura facere possunt eorũ natura & pmissu dei, vt dicit S. Tho.in tract.qq.prima parte q.v.de mira.& eo.lib.q.x vj.arti.vij.de demon. Quibus sic præsuppositis nunc distingue, aut †sortilegus maleficus siue magus sunt de expressa professione diaboli ca, ꝙ est qñ expresse abnegarũt Christi fidem & iterũ se baptizarũt in nomine Beelzebub, vt plene diximus supra eo.d.q.vj.& q.iij.& habetur in l.hi qui sanctã, C. de apostata, & maleficí hmõi sunt tacite professionis quod est qñ nondum se remouerũt penitus a diuino cultu & a fidei christiane religione, nec celebrant expressum dæmonis cultũ per sacrificia diabolica, nihilominus habent quandã taciturã & occultã amicitiam seu familiaritatẽ cũ dæmone & alijs maleficis propter quam quædã conficiunt sortilegia & operationes superstitiosas quæ nõ possunt absq; dæmonis suffragio & instructione compleri seu effectũ sortiri, vt sunt ligature execrabiliũ remediorũ & incantationes quas faciũt iste mulieres, vt plurimum cũ schedulis omnibus aut alijs mixturis siue ligaturis suspendendis aut ligandis ad collum, maxime qñ studet sanare personã maleficiatã, & hoc est quod dicit text.in c.nec mirum.in prin.in ver. ad hæc omnia. xxxvj.q.v.& S.Aug.lib.x.de ciui.dei, vbi dicit ꝙ in istis omnibus ars dæmonũ est ex quadã pestifera societate hominũ & angelorũ malorũ exorta. †Primo casu dic ꝙ qual tercũq; fiunt ipsa sortilegia per illum qui est expresse professionis semper dicuntur sapere hæresim manifeste si non respectu operis saltẽ respectu operãtis qui est vere & proprie hæreticus ex quo relicto deo proprio creatore adorat dæmonẽ tanquam vnicũ Deum, & propterea dr̃ hęreticus q̃a cõtrauenit primo diuinorũ præcepto, Vnũ cole deũ &c. Itẽ primo ex articulis christiane fidei, Credo in vnũ deum &c. Itẽ dicendũ est qui non est hæreticus, iñ in ipsis sortilegijs fabricandis associat sibi hæreticũ vel puerum rebaptizat &c, vt dicit glo. in d.ca.accusatus.§.sane.de hæreti.libr.vj.

Et licet quędã ex his quæ faciunt sint de his quę demõ facere potest naturaliter quę regulariter non deberẽt sapere hęresim manifeste, tamen in isto casu dicit possunt hęretica nõ respectu rei, sed respectu operantis & hoc est quod voluit dicere glo.in d.c.accusatus.§.sane qui exẽplificat plures casus in quibus i psa sortilegia sapiunt hæresim manifeste inter quos ponit istos.s.qñ sortilegi ad ipsa sortilegia conficienda associãt sibi hæreticũ aut puerũ rebaptizãt &c.quę-
6 dam alia his similia faciunt. †Secũdo aũt casu quando hęc fiunt ab his qui sunt tacite professionis, & tunc distingue secũdũ ꝙ facit Old.in cõsil.ccx.quod incipit, regularis habet traditio &c.vbi dicit qd̃ aut implorat tur auxilium dæmonis ad ea faciendũ aut cognoscendum quæ ipse demõ sua naturali virtute & potestate facere potest diuina virtute non reprimente sicut est hominẽ tẽtare ad peccandũ aut flectere pudicos animos ad libidinem & similia facere, vt dictũ est supra late in iij, & vj.q.& isto casu non sapiunt hæresim manifeste, vt dicit glos, & not. Archid. Gemi, & cęteri doct. in d.c. accusatus.§.sane. idem esset si eius virtus inuocetur ad reuelãdum furta vel alia occulta præsentia vel præterita, ad præparandũ docendumq; medelas ad sanandum maleficiatum, ista licet fieri omnino prohibeantur dæmonis auxilio de iure canonico, vt habetur in c.ij.de sortile, vbi copiose per Panor.& xxvj.q. vltima.c, admoneant, tamen non sapiunt hęresim manifeste qd̃ patet ex genere pœne, vt in d.ca.ij.de sortile.& per Old.in d.consil.ccx. Aut imploratur auxilium dęmonis ad cognoscendũ vel faciendũ ea quę de sui natura scire aut facere nõ potest quia sunt de his quæ pertinet ad ipsum creatorẽ, vt supra late diximus, & tũc si quis putat dęmonẽ posse facere per seipsum illa quæ ad solũ deum pertinẽt est hæreticus & pagano deterior. d.c.episcopi.§.
7 qsqu s.in fi.& d c.qui sine saluatore. †Sed quero quid si aliquis assumeret hostiam sacratã in sort legijs ipsisq; fiũt maxime ad amorẽ, in quibus sępius ista sacra miscẽtur, vt diximus supra in ij.& iij.q.an ista sapiũt hęresim manifeste qñ in eis nullus hæreticus interuenit, distingue aut illa fiũt ad effectũ cognoscẽdi animum mulieris vel viri si amat illũ aut illã qui vel quæ sortilegia facit vt sæpius faciũt isti amãtes qui sunt demẽtes, aut fiunt ad effectũ inducendi amorẽ erga sortilegum aut sortilegam in corde illius amate persone quæ nullũ vel minimũ habet amorẽ. Primo casu non videtur ꝙ sapiant hęresim manifeste ex quo in hoc sortilegio imploratur auxilium illius sacramẽti ad ea quæ sunt ,pprialdiuine v rtutis, s.ad reuelãdũ secreta cordis hoĩum sc̃ũm quod

© SCD - Université de Poitiers

concludit Old.in d.consi.ccx.de quo supra proxime diximus hæreticum potius esset si pro notitia occultorũ prædictorum quis inuocaret auxilium dæmonis, putãs dæmonẽ posse ipsa reuelare ex certa scientia secundum ꝙ dicit idem Oldra.in d.consi. & diximus supra. Et secundũ hoc not. quod multi hodie incidunt in hanc specie hæresis, quia plures sunt ex istis amantibus fatuis qui facere studẽt hæc eorum fortilegia, cum alijs diuersis rebus, vt sciant animum amasie, siue amasij, an teneat dilectionẽ sui, vt hi qui in hac opinione persistunt firmiter id credẽ
8 tes sunt hæretici alias non. ¶ Secũdo vero casu quando fiunt ad effectum calefaciẽdi cor frigidum & ista similiter non videntur quod sapiant hęresim manifeste, quoniã inuocatur suffragium illius sacramenti ad diligendum, sed dilectio in se non est peccatum immo videtur esse meritum apud deũ, vt habetur in diuinis ꝑceptis. Diligas proximum tuum sicut teipsum. & nota. Matth. xxij.c. & dixit Pau. Apostolus. si omnes virtutes haberem charitatem autẽ non habeã nihil sum, & not. in c. firmissime. de hęre. glo. tamẽ in d.§. sane. c. accusatus de hæreti. lib. vj. videtur tenetur cõtrariũ ꝙ fortilegia in quibus interuenit hostia consecrata sapiũt hæresim manifeste dum ponit plura exempla in quibus fortilegia ipsa sapiũt hęresim manifeste ponit etiam istud de per se quando interuenit hostia consecrata, nec specifice ponit ad quem effectum illa fierent, vnde intelligi põt ad omnem turpem effectũ, maxime vbi versatur materia peccati & ab ista opinione quę fauorabilis est pro fide nõ discederem, vt dicit tex. in d.cap. accusatus, maxima enim temeritas est illius christiani qui in rebus vanis & lasciuis tanti sacramẽti abusum audet ministrare, & ad ea quæ supra in contrarium adducebantur. Respondeo, nec nego quod diuina virtus precibus implorata ad reuelandum ea quæ sacratissima sunt in corde hominũ hoc facere posset, quia hæc sunt sub eius arbitrio & potestate, non autem dæmonis, qui est creatura, hoc est verum quotiescunq; consultatio ipsa fieret debito modo iuxta ritũ veri diuini cultus & christiane religionis & per modũ sacrificiorũ quę in ecclesia celebrantur per bonos sacerdotes, non autem isto modo superstitioso & retrogrado, iuxta not. in c. nihil in sacrificijs. de consecra. dist. j. & not. in c. cum marthe. de celebra. mis. vide domi. Ioan. lec. in sum. confes. in titu. de fortile. q.
9 xix. & q. vlti. † per ista enim fortilegia non imploratur auxilium sacramenti mixti in factura aut ipsa diuina virtus ad reuelandũ ista, sed potius dæmonis suffragium vt illa reuelet per abusum istorum sacramentorũ cui omnia huiusmodi opera fortilegia immolantur per illam amicitiam quã ibi malefici habent cum dæmone secundum pacta inter eos inita. xxvj. q. v. c. nec mirum. ver. ad hęc omnia. & Ioan. lec. in sum. confes. eo. ti. c. ij. & hoc fiunt in opprobrium diuine maiestatis & si qua respõsa reuelationis inde sequãtur illa profecto sunt diabolica & non diuina, sed istum tam turpem abusum sacramẽtorum diabolus instrũit hominem facere vt sub eo ipse facilius adoreẽ ab homine i dedecus diuine bonitatis, & hoc modo hominem decipit, vt dicunt canonistę & sacri Theologi in locis supra nota in vj. & vij. q. & habetur in d.c. episcopi. Ad secundũ dũ dicebatur ꝙ diligere in se nõ est peccatum est verũ qũ dilectio est ipsa in charitate fundata, tunc enim est opus meritoriũ deo, quia charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis, ac præsentibus penitus aduersa iuncta vero deo inseparabiliter vnita igne quodam spiritus, omnis extranee corruptionis nescia, nulli vitio mutabilitatis obnoxia, supra omnia quæ carnaliter diliguntur excelsa, & in effectu concludo quod illa est dilectio maxima circa diuina & ecclesiam vel erga proximo propter deũ quę respicit animę beatitudinẽ nõ hæc mundana fragilia. vide tex. præclarũ de pœnit. distin. ij. c. charitas est vbi plura singularia de charitate narrantur, hæc. n. est illa charitas & dilectio quæ habet meritum regni cœlestis, hæc est illa de qua locutus fuit Paulus Apostolus & Matth. xxij. c. & de qua loquitur diuinum præceptum. & tex. in d cap. firmissime. & ibi glos. cetere vero dilectiones carnis quę terrenę tunt potius habẽt annexum peccatum q̃ meritum respectu vltimi effectus qui est carnalis coitus, & propterea ille qui putat sacramentum eucharistię operari ea q̃ sunt mediate vel immediate peccatum est in maximo errore, nec caret manifeste hæresis suspitione, nihilominus in istis semper me refero ad communẽ Theologorum opi, & rectum iudiciũ sancte matris ecclesiæ Oldradus autem in hac materia in consil. suo. ccx. ꝙ incipit regularis habet traditio &c. sic distinguit dicens ꝙ fortilegia simplicia, item pocula amatoria vel assumere hostiam non sacratam ista nõ inducunt hæresim. vt in cap primo de fortile. & in rub. eo. titu. l. si quis aliquid. §. qui

© SCD - Université de Poitiers

abortionis.ff.de pœni.& cap.de homine.de celebratio.miss. Imagines vero facere ad amorem mulieris prouocandum dicit ipse quod magis videtur esse superstitiosum quã hæreticũ. Sed circa hoc duo sunt cõsiderãda. Primum est modus inuocationis quomodo inuocatur dæmonis suffragium. Secũdũ est considerãdum circa rem quæ expetitur.

10 †Primo igitur casu aut inuocatur auxilũ dæmonis per modum imperij & suffragij, aut per modũ adorationis & cultus latrie, primo casu aut imploratur ad tentandũ & flectẽdum pudicos animos mulierum ad libidinẽ vel his similia quæ sunt de propria dæmonis natura & non sapiunt hęresim, vt habetur in Apoca.ij.c.ecce missurus est diabolus aliquem ex vobis in carcerem vt tentemini &c. & habetur Matth.iiij. Mar.j.& Luc.iiij.hoc enim est proprium dęmonis tẽtare hominem ad peccandum, vt ibi dicitur & diximus supra ea. q.in princi. Aut imploratur eius auxilium ad sciendum futura vel ad aliquid aliud faciendũ cp solt deo creatori competit,& tunc sapiunt hæresim manifeste, quia vult attribuere creature cp est propriũ creatoris,vt c. accusatus §.sane

11 de hæreti.lib.vj.& ibi not.doct. †Secundo vero casu principali quando inuocatio illa fit per modum adorationis & cultus latrie adorando diabolum absq; dubio illud sapit hæresim immo est proprie hęresis adorare diabolum,si enim adorare hæreticum est hæresis non propter personam, sed propter vitium in quo est graue peccatum, vt dicit Old.ibi.& Gemi.in d.ca. accusatus §. sane.ita & multo fortius adorare diabolum est opus hęreticum,quod enim maius & detestabilius vitium est quam adorare diabolum,& hic non ponderatur persona,sed vitium quod committitur in illa adoratione.

Et ideo diligenter est aduertendũ ad modum & formam,quibus dæmonis suffragiũ inuocatur,quia si per modũ imperij & gratificationis & petuntur ea quæ diabolus facere potest nõ sapiunt hæresim,si vero per modum certe adorationis,tũc sapiunt hęresim expresse per ea quæ proxime diximus quę fuit singularis doctrina Old,in d.consi. ccx. Ex qua not.singularem cautelam in practica pro aduocatis vt sint cauti in formando positiones & interrogationes cp per modum imperij seu gratificationis quis inuocauit auxiliũ dæmonis & isto modo euitabitur labes hæresis,si vero ponat cp p modũ adorationis & veri cultus latrie quis incidit proprie in hæresim, per ea quæ supra

12 diximus. Post hæc videdum est†quid de sacerdotibus qui causa doloris spoliant altaria & celebrant missas veste lugubri in liuorem & odium alicuius inimici, vel celebrant missas defunctorum pro ipsis viuentibus & sumunt præces vt citius moriantur vel incurrant mortis periculũ,nunquid ista sapiunt hæresim manifeste?dic cp non,cp apparet respectu pœne q̃ imponitur pro isto crimine.xxvj.q.v.quicunque, & clarius dicetur infra eo quæstio.ieq. vbi tradetur de pœnis istorum. Deinde quero quid si clerici,vel laici crucem aut imaginem beatę Mariæ virginis,seu aliorum sanctorum irreuerenti ausu proiecerunt in terram & spinis, vel vrticis supposuerũt,aut pedibus forsan calcauerint,an ista sapiant hæresim manifeste vel dicantur proprie opera hęretica, & similiter dicas cp non, licet grauissimum peccatum in se c.si canonici.§.fina.de offic.

13 ordi.lib.vj. Vlterius†quero quid si sacerdos celebrat vnam aut plures missas super hostia cp̃ nunquam sacrauit si postea cõmunicat se cum illa an incidat in hæresim. vel dicatur hæreticus ex eo, similiter si aliquis acceperit hostiam super qua celebrate fuissent vna aut plures missę,non tamẽ fuit sacrata & illam immiscuerit in sortilegijs,maxime his quæ fiunt ad amorem, an incidat in hæresim sacerdos qui missas illas scienter celebrauit, & ille qui hostiam commiscuit in sortilegijs,dic cp neuter committit hæresim quamuis grauiter peccat vterque. c.de homine.de celeb.mis.& per Old.in d. consil.iij colum.& diximus vnum verbum supra ea.q.in princi.& habetur per d.loã. lect.in summa confes.eodẽ titu.q.xij.& vj. Nec omittam eos qui in sortilegijs suis apponunt imagines illasq; baptizant sub nomine persone maleficiãde vt affigant in eo vel ea illud accidens cp ipsi vel ipse desiderant an ista sapiunt hæresim manifeste, dic cp considerandum est ad quem effectũ imagines ille fuerunt fabricate,& ad quem effectum tendunt sortilegia,& ad quid imploratur auxilium dæmonis, aut ad ea quæ facere põt virtute sua naturali,aut ad ea quæ spectãt ad creatorẽ,itẽ sub quo modo & formam imploratur dæmonis suffragiũ, aut per modũ imperij]& gratificationis,vel per modum adorationis & cultus latrie,de quibus omnibus diximus supra eadem.q.ideo non insisto vltertius in declaratione,vide do. Io.

14 lec.in sum.confes.eo.ti.q.xij. †Quid de his q in ipsis sortilegijs immiscent reliquias sanctorũ martyrũ,s. particulas ossiũ carnis

© SCD - Université de Poitiers

aut neruorũ capillorũ vnguiũ & similiũ vel particulas aliquas vestiũ eorundẽ vel dñi nostri Iesu Christi beatæ virginis Mariæ seu aliorũ sanctorũ aut sanctarum, an sortilegia ipsa dicantur esse hæretica vel sapere hæresim manifeste ipsuppposito q̃ immixta fuerint in sortilegio amatorio, vt sæpius fieri solet, dic qd̃ non sunt hæretica nec sapiũt hæresim manifeste quãuis negari nõ potest quod sunt valde superstitiosa damnãda qd̃ est verũ qñ fierent ipsa sortilegia ad flectẽdum pudicos animos ad libidinem vel ad alios effectus qui fieri possunt per dæmonẽ & non interuenit cultus adorationis, si vero interueniret cultus adorationis, & fieret ad sectandum illa quæ pertinẽt ad Deũ semper sapiunt hæresim manifeste, vt late diximus supra proxime. vide S. Tho. in summa ij. ij. dist. xcv. arti. iii. vẽr. dicẽdum. in tit. de superstit. vbi hoc idẽ tenet. idẽ etiam Io. lec.
15 in summa cõfes. eo. ti. q. xvj. Modo †quero quid de his qui sacramenta ecclesiarum vt est oleũ sanctũ baptismatis, crismatis, vel extreme vnctionis, aut aquã fontis baptismatis in dictis sortilegijs cõmiscuerint an sapiant hæresim. vt supra & breuiter dicas q̃ nõ, quod patet ex diuersitate pœnarum indictarum pro hmõi maleficijs quę sunt diuerse a pœnis hæreticorũ, de quibus in cap. ad abolendã. & c. vergẽtis, extra de hæreti. & late diximus supra ti. j q. vj. Quod tamen est verũ qñ per ipsa sortilegia nõ imploratur auxiliũ dæmonis, nisi ad ea quæ de sui natura facere potest, de quibus alias diximus supra ead. q. & q. vj. & vij. si vero inuocatur ad ea q̃ nõ ad ipsum, sed ad deũ creatorẽ spectant sine dubio tunc saperent hæresim manifeste, vel si dæmonis suffragium inuocatur per modũ adorationis & cultus latrie, quia ipsi sortilegi & eos consulentes adorarent cũ deuotione diabolũ, tunc illorũ opera essent hæretica, alias si per modum imperij vel gratificationis, dicas q̃ non, vt supra proxime diximus, & per Old. in d. consi. ccx. Et ideo dic quod si quis in ipsis sortilegijs quereret auxilio dęmonis scire si mulier in corde suo amat ipsum amantẽ, vel econuerso qñ mulier sortilegat erga virũ isto casu sortilegia sapiunt hæresim manifeste, quia secreta cordis hominum nemo scit, nisi solus deus, & cui ipse voluit reuelare, & hñ. ij. q. iiij. ca. consuluisti, & late dixi-
16 mus supra ead. q. in princip. †Sed quæro quando ipsa sacramẽta posita in amatorijs sortilegijs ad flectendum, vt supra an operẽtur effectum vt ex potentia illius sacramenti flectatur animus illius ad amandum &c. dic q̃ non quia illis non vtuntur debito modo nec ad honestũ, sed ad turpẽ effectũ qd̃ vt plurimũ tendit in peccatum ad quæ opera diuina gratia vel sacramẽta ecclesiarum se non extendũt, vt alias diximus supra eo. q. vj. & ideo cõmuniter appellari solet iste abusus quidam sacramentorũ. & sortilegiũ xvij. q iiij. sacrilegiũ. & c. si quis cõtumax. §. i. Nec dum est annus elapsus quod vidi Rome casum istum euenire in facto, vbi due mulieres impudice cum oleo sancto baptismatis & crismatis, quo inunxerunt sibi labia dicentes quędam turpia verba ad formandũ sortilegium. deinde deosculabantur viros a quibus amari cupiebant asserentes quod illud sortilegium & obseruantia operabatur maximũ effectum quo ad iniungẽdã dilectionẽ in corde vacuo, nihilominus vidi ambas fustigari per vrbem & mitriatas in loco quodam publico notissimo turpiter dehonestari secundum quod dicit Pa-
17 normi. in d. c. ij. de sortileg. †Idẽ dicẽdũ est de his qui in hmõi sortilegijs amatorijs immiscent aquam benedictam sumptam ex amphora cõi quæ patet in ecclesia, candelas benedictas, frondes palmarũ, ramos oliuarum benedictarũ, sacros agnusdeos, & similia, iste dicitur potius abusus quidã sacramentorum, vt supra proxime diximus, quã hæresis expressa, idem dicendum est de his qui aliquas reliquias vestium sanctorũ apostolorum martyrum, aut aliorum sanctorũ vel qui particulam lapidis sacrati purificatorij super quo immolatur hostia. itẽ calicis vel alterius rei benedicte siue sacrate commiscuerint in ipsis sortilegijs amatorijs dicuntur abuti sacramentis hmõi & grauissime peccant citra tamen hæresis labem, vt notatur per Old. in d. consil. ccx. & Panor. in d. cap. ij. de sortileg. vbi expresse dicit. qd̃ quotiescũq̃ non interueniunt ea, de quibus per glo. in d. c. accusatus. §. quamuis, inuocẽtur dęmones, vt promoueant animũ mulieris ad impudicitiã, licet istud sit grauissimũ peccatũ in se, tamẽ nõ sapit hæresim q̃a proprium est dæmonis tentare creaturã, vt hñ in Apoc. ij. c. & xvj. q. ij. visis. vide. S. Tho. in sum. ij. ij. dist. xcv. arti. iij. dicendum. in ti. de superstit. & Io. lec. in summa in tit. de sortileg. q. xxv. adulterã qui omnes tenẽt quod
18 per ista quis non incidit in hæresim dum tamen flãt modo prædicto. †Quæ omnia prędicta limitanda sunt pluribus modis, & primo vt non procedant quotiescunq̃ in ipsis sortilegijs celebrarentur solennia sacrificia

© SCD - Université de Poitiers

interpositis aris, dolis, & alijs de quibus supra in iij. & vj. qq. & diabolus adoretur, qa isto casu committitur hærens, vt sæpius supra proxime diximus, ita tenet expresse Ordra. in d. consi. & Gemi. & alij doct. in d §. sane dicentes ꝙ peius est adorare diabolũ ꝗ hæreticum. Secũdo limitantur vt non procedãt in sacramento eucharistie corporis vel sanguinis dñi nostri Iesu Christi, qa tunc committitur hæresis, ita dicit expresse glo. in d. §. sane. Tertio limitantur quãdo interueniret rebaptizatio pueri in ipsis sortilegijs, quia ẽt saperent isto casu hæresim manifestam, vt per d. gloss. in d §. sane.

Quarto limitantur, nisi in ipsis sortilegijs ministrandis hæreticus interuenerit, vt per
19 d. glo. †Quinto & vltimo limitanda sunt quotiescuq; dæmonis suffragiũ inuocatur ad habẽdũ notitiam eorũ vel faciendum ea quæ soli deo creatori competũt in priuilegium de quibus plenius diximus supra eadẽ q. in prin. & per ista fit expedita hęc decima vtilis quæstio quæ omnia bene nota, quia istorũ scientia est maxime importantie, tam respectu examinis, quam pœnarum de quibus dicemus infra q. proxima.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus pœnis sint afficiendi.*

2 *Sortilegia quæ fiunt ad habendã notitiã occultorum aut distantium non sapiunt hæresim, & ideo non puniuntur.*

Sortilegi qua pœna puniri debeant in foro conscientiæ.

3 *Pœna sortilegorum in foro iudiciali canonico quæ sit.*

4 *Laici & viles persone sortilegia exercẽtes qualiter puniantur.*

5 *Sortilegus & qui eum consulit puniuntur pœna capitis.*

6 *Sortilegia amatoria qualiter in foro cõscientie puniantur, & qualiter in foro iudiciali canonico.*

7 *Sortilegia amatoria in iure ciuili capite plectuntur.*

Pœna sortilegijs imponenda est arbitraria.

8 *Clericus sortilegus potest officijs & beneficijs priuari.*

Ignorãtia aut simplicitas in sortilegijs non excusat.

9 *Sortilegi venefici qua sint pœna afficiendi.*

10 *Clericus qui sortilegiũ veneficum exercuit qualiter puniatur in foro iudiciali canonico, & qualiter laicus.*

11 *Malefici qua mulctẽtur pœna de iure ciuili.*

Sortilegus ad domũ alterius accedẽs ad perpetrãda maleficia qua sit afficiẽdus pœna.

12 *Consulens aut vocans maleficos ad maleficia facienda, punitur capitis pœna.*

13 *Torquers potest quilibet cuiusuis conditionis pro crimine sortilegij.*

Sortilegus quo casu tradat bestijs vorãdus.

Artem sortilegam seu magicã docens & discens pari pœna plectuntur.

14 *Sortilegi membri virilis languedinem inducentes, aut alias vim generatiuam impedientes, vltimo afficiuntur supplicio.*

Sortilegia ad bonum finem exercens an sit puniendus.

15 *Maleficiatos curans per sortilegia non puniturde iure ciuili, sed de iure canonico sic.*

16 *Astrologi & chiromantici secundum astrorum cursum aut signa manuum futura pronosticantes an sint puniendi.*

17 *Sacerdos causa doloris aras spolians aut luminaria consueta extinguens qua afficiatur pœna.*

18 *Clericus vel etiam laicus imaginem crucis vel alicuius sanctorum conculcans, qualiter puniri debeat.*

19 *Iudæus super crucẽ immunditias proijciens qua pœna mulctandus.*

Sacerdos qui sciẽter missas celebrauit super hostia non consecrata pro sortilegis faciendis, qualiter puniatur.

20 *Prohibitum aliquid facere aut efficere aliquod antecedens necessarium ad illud, paria sunt.*

21 *Imagines baptizantes ad sortilegia faciendas, qua sint afficiendi pœna.*

Reliquias sãctorũ aut ecclesie sacramẽta sortilegijs immiscẽtes pari pœna puniuntur.

22 *Astrologi futura prædicentes qua sint pœna mulctandi.*

© SCD - Université de Poitiers

Sortes in euangelijs quærentes librum aperiendo vel alias, debent puniri.

23 *Sortilegus in opere sanatiuo multas orationes dicẽs, sed aliqua verba secrete adijciẽs nõ satis congruẽtia, aut sit puniendus.*

24 *Breuia aut ligaturas ad collũ maleficiati suspẽdendas faciẽtes, quæ continẽt aliquid extrinsecũ, an & qualiter sint puniendi.*

Deus Acherõ, in breuibus adijci solitum, an sit verbum diabolicum.

25 *Deo mammone sacrificãtes vt fiant diuites qualiter puniri debeant.*

26 *Sacramenta aut alias res sacras aut benedictas ecclesiæ sortilegijs admiscẽtes pari pœna puniuntur.*

27 *Sortilegia de iure ciuili vltimo puniuntur supplicio, his demptis quæ fiunt ad liberationem maleficiatorum.*

Diuinatio quæ fit per somniorum interpretationem an sit prohibita.

28 *Incantationes quæ fiunt contra serpentes quando sint punibiles.*

1 NDECIMO post præmissa videndum est † quibus pœnis isti sortilegi puniuntur in qua similis distinctio de qua supra repetenda est, aut sapiunt hæresim manifeste, aut non primo casu pœne ipsorum declarate fuerũt supra tit. j. q. iij. vbi coptose diximus, quibus pœnis puniuntur hæretici. secundo vero casu qñ non sapiunt hæresim expressam distingue aut sumus in prima specie sortilegiorũ diuinatiua aut in secũda quæ est amatoria, aut in tertia q̃ dicitur malefica de quibus alias diximus supra eo. ti. q. ij. Primo casu aut fiunt ad habendum notitiam futurorum aut eorum quę in corde sunt hominis & ista quia sapiunt hæresim manifeste vt supra proxime diximus puniuntur pœnis hæreticorũ de quibus supra, idem est si in illis commiscerent hostiã sacratam aut alia de quibus per glo. in d. c. accusatus. §. sane, de hære. lib. vj. quia tunc sortilegia ipsa saperent hæresim manifeste & hæreticorum pœnis essent puniendi qui præmissa faciunt, ita dicit Oldra. in d. consil. ccx. Panor. in c. ij. extra eo. titu. & dixi-
2 mus supra proxima, quæstio, circa fin. † aut fiunt ad habendum notitiam præsentiũ occultorum, prout sunt furta, rapine, incẽdia, tractatus, adulteria, homicidia occulta, & his similia facinora, aut eorum quæ iã facta sunt de præterito seu eorum quæ in longinquis partibus fiunt & similium, quia tunc non sapiunt hæresim manifeste alijs pœnis puniuntur, quia si est clericus de iure canonico diuino in foro conscientie subijcitur penitentie. xl. dierũ extra collegium ecclesiæ siue communionem fidelium, quæ imponitur per sacerdotem, qua subijciuntur etiam laici, vt est tex. in c. j. de sortileg. & ibi Panor. & alij qui ita declarant tex. illum, licet glo. fi. videatur aliter sentire, sed ipsa loquitur de pœnis iudicialibus imponendis a iudice ecclesiastico in toto contentioso se undum iura quę glos. ipsa alleg. vt infra proxi
3 me dicam. † Aut sumus in foro cõtentioso iudiciali canonico postquam delictũ innotuit curie, & tunc pro eodẽ crimine imponunt grauiores pœne, quia clericus erit suspensus a diuinis & ab altaris ministerio per annum & vltra ad arbitrium iudicis secundum facti qualitatem aut turpitudinem & personarum conditionem quo termino elapso clericus ipse statim ipso iure reuertitur ad pristina sua, ita dicit tex. in c. ij eo. ti. & ibi per do. Abb. quem vide, & Felyn. & alios, laicus vero regulariter excommunicatur, xxvj. q. v. nõ oportet. Sed hoc est verũ quotiescunque ex simplicitate & bono zelo clericus peccasset secundũ terminos. d. c. ij. alias grauius punietur, quia deponitur ab omni ordine sacro & priuatur omnibus beneficijs & intruditur in monasteriũ ad agendum perpetuam pœnitẽtiam, vt habetur, xxvj. q. v. si quis episcopus. & ibi gl. idem tenet Panor. in d. ca. ij. & not. q̃ vltra pœnas prædictas poterit iudex ecclesiasti-
4 cus exercere etiam alias pœnas † contra laicos huiusmodi sortilegia exercẽtes quia si serui sunt & viles persone poterunt mitriari, & fustigari & alijs similibus modis dehonestari, digniores vero poterũt relegari vel ad perpetuos carceres condemnari, vt in c. contra idolorum, xxvj. q. v. quod est verũ. & procedunt ille vltime pœne quotiescũq̃ alias moniti laici ab ipsis sortilegijs noluerint se abstinere, & sic de his q̃ pluries incidẽrũt in crimẽ. vide Panor. in d. c. j. de sortileg. in gl. fi. vbi subiungẽdo dicit, not. quod licet istud sit crimen ecclesiasticum, tamen non est mere ecclesiasticũ, quia iudex ẽt secularis potest de hoc crimine cognoscere parterq; punire, licet reos ipsos pœnis gra

© SCD - Université de Poitiers

9 uioribus prosequatur. † De iure autem ciuili punitur pena capitis, tam ille sortilegus, & magus, q̃ ille qui consulit ipsos & sortilegia ipsa confici mandat. & iste text. in lege. nemo. C. de malefic. & matthe. Isti enim diuinatores sunt multum deo abhom nabiles & exosi, ratio est, quia volunt se facere equales deo dum diuinam potestatem quæ vertitur in cognitione futurorum sibi vsurpare cõtendunt, & esse similes deo, & dicit do. lo. de turre cre. in c. contra idolorum. xxvj. q. v. quod quemadmodum Luc fer & primi nostri parentes voluerunt esse similes deo in altitudine, & p ilcri udine in c gn tio.ie & scientia boni, & mali, ideo oes de celo deiecti fuerunt quorũ qdã in pro u ndum inferni, quidã vero in hoc variarũ calamitatũ mũdo peruenerunt, ita dicendum est de istis diuinatoribus qui in cognitione futurorum volunt esse equales deo, de ecclesia dei quæ pro eo figuratur omnino expellẽdi sunt & a Chri
6 sti fidelium gratijs repellendi. † Aut sumus in secunda specie quæ dicitur amatoria, & si in ea interueniunt ea quæ narrantur per glo. in d. c. accusatus §. sane. dicendum est q̃ sapiunt heresim manifeste & puniuntur penis hereticorum, vt supra proxime diximus. idem dicit Abb. in d. c. j. de sortileg. aut illa nõ interueniunt & non sapiũt heresim, & dic aut sumus in foro conscientie & eadem. xl. dierum penitentia subijciũtur tam clerici q̃ laici sicut alij de quibus supra d. c. j. de sortil. qui text. loquitur indistincte, & generaliter de quibuscunq; personis, & de hac etiam specie sortilegiorum in qua viget eadem ratio intelligi potest. arg. text. in c. si quis episcopus. xxvj. q. v. vbi loquitur de omni specie, ex quo etiam non datur diuersa ratio inter casum & casum. arg. l. illud. ff. ad legem aquil. cum simi. & ita tenent doct. ibi. Si vero sumus in foro iudiciali de iure canonico & eisdem penis punitur clerici atq; laici tam prima q̃ secunda vice, prout supra proxime dixi mus in precedenti specie. xxvj q. v. c. non oportet, c. si quis episcopus, c. aliquãti, c. cõtra idolorum. & c. angurijs, quæ omnia iura maxime, c. non oportet. & c. aliquanti loquuntur de pluribus speciebus sortilegio-
7 rum, & de ista quoque loquuntur. † De iure ciuili similiter eadem pena capitis puniũtur. d. l. nemo. C. eo tit. quæ omnes sortilegorum professiones ac sortilegiorum species complectitur: vide tex. ibi, & gl. & l. eorum, in princ. eo. ti. vbi tex. vĩ equiparare quo ad penas illos maleficos qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hoium moliti sunt, omnes enim senerissimis penis sunt puniendi, quæ non denotant nisi vltimum supplicium, vt not. glo in d. l. eorum. in princip. & l. multi.

Et circa premissa nota vnũ singulare, q̃ dixit Abb. in d. c. ij. de sortileg. quod pena imponenda istis sortilegis vel eos consulentibus est arbitraria potestq; iudex illam aggrauare seu grauiorem aut leuiorem imponere secundum qualitatem facti conditionem personarum & animum delinquentis & secundum ipsas qualitates & accidentia penas ipsas moderari, arg. l. hodie. & l. aut facta. ff. de pen. & l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his qui not. infa. xxtiij. q. j. non aferamus. Hoc tamen procedit de iure canonico in foro ecclesiastico, de iure tamẽ ciui
8 li, secus est, vt supra proxime dixi. † Et nota etiam aliud quod dicit Abb. ibi. q̃ clericus per huiusmodi sortilegia de quibus ibi potuisset officijs & beneficijs ecclesiasticis priuari, argu. tex. xxvj. q. v. c. aliquanti, sed ibi ideo clericus ille fuit dignus misericordia, vt illa minori suspensionis pena puniretur, quia ex simplicitate peccauit & bono zelo pro inueniendis bonis ecclesie quæ fuerant furto subtracta, vt dicitur in d. c. j. alias grauius fuisset punitus, quæ nota pro limitatione eorũ quæ supra dixi.

Et nota etiam hoc aliud quod in istis criminibus non parcitur simplicitati nec ignorantie, quia licet sortilegia ipsa facta fuerint bono zelo & ad bonum effectum s. reperiendi res ecclesie furto subtractas, nihilominus puniuntur qui illa conficiunt aut consulunt facientes. d. c. ij. de sortileg. & ibi Panor. vbi dicit q̃ isto casu mitius puniuntur ex quo text. iuncta hac doctrina apparet decisio illius casus an licet hec sortilegia fieri ad sanandum corpora maleficiata, & si quis maleficis remedijs & arte prędicta aliquos sanauerit an puniatur et qua pena de quibus habetur xxvj. q. vlt. admo-
9 neant & dicemus ea. q. loco suo. † Aut sumus in tertia specie principali quæ dicitur venefica, & si in ea interueniunt aliqua de his quę narrat glo. in d. c. accusatus §. sane. dicendum est quod sapiunt heresim manifeste & penis hereticorum sunt puniendi vt alias diximus supra, si vero ea non interueniunt vel alia his similia, & tunc aliter puniuntur, quia aut sumus in foro conscientie & punitur fabricans & ille qui consulit penitentia exilij. xl. dierum extra gremium

© SCD - Université de Poitiers

ecclesiæ & fidelium cōmunionem, d.c.j de fortilegi, iuncto c.si quis eps. xxvj.q.v, & licet tex, in d.c.j. loqui videat de alia specie, s. diuinatoria, tñ c.si quis episcopus. loquitur generaliter de omnibus & in fine vna & eadē pœna omnes punit qua pœna tam clerici q̄ laici subijciuntur, quia tex. in d.c. j. loquit generaliter & indistincte. l. de precio. ff. de public. & xxvj.q.v. aliquanti, & cum hac solu. videntur transire doct. in d.c. j. nullam facientes differentiam de aliqua
10 specie fortilegiorum aut personis. † Aut sumus in foro canonico contentioso, & sic in foro fori, si laicus hoc crimine peccauit prima uice erit excōicatus et ab ecclesia remouendus erit xxvj.q.v. si quis episcopus. & c. aliquanti. si vero semel monitus adhuc in eodem proposito perseuerando iterū cōmisit idem delictum, & tunc si est vilis persona debet fustibus cedi siue fustigari publice per vrbem mitriari & publice tanquam infamis dehonestari, diguiores vero relegātur in carceribus siue ad perpetuos carceres condemnantur xxvj.q.v. contra idolorum Clerici vero efficiuntur infames & omnibus officijs atq̄ beneficijs ecclesiasticis priuantur, & nihilominus ipsi quoq̄ intruduntur in carceribus, aut in monasteriū ad agendum perpetuā pœnitentiam xxvj. q.v. si quis episcopus, & c. aliquāti. & sequē. in hoc tñ non recedere ab opi. Abb. de qua. in d.c.ij. de fortileg. q̄ sit consideranda conditio personæ, qualitas facti, & animus delinquentis, & secūdum qualitates illas pœnas ipsorū, quandoq̄ augere, q̄ñq̄ vero mi-
11 nuere, iuxta sanum iudicis arbitriū. † De iure autem ciuili hæc fortilegia grauius puniuntur, quia iura ipsa multum abhorrent artem maleficam, vt in toto ti. C. de malefi. & mathema. & ideo omnes isti malefici puniuntur vltimo supplicio. l. nemo. l. multi. l. & si excepta. & l. eorum. in prin. C. eo. ti. & ideo lex vocat illos humani generis inimicos ex quo vtplurimum querunt innocentum corpora illis veneficijs labefactare dicta l. multi. & l. & si excepta, ubi etiam appellantur hostes communis salutis dicta l. multi, & naturæ humanæ inimici. l. fin. eo. titu. Regulariter igitur puniuntur pœna captis tam ipsi magistri quam hi qui illos consulunt & hæc fieri mandant. d. l. nemo, in fi. & l. multi. si quis vero magister ad alterius domum accesserit exercendi maleficij causa igne concrematur, is vero qui illum præmijs & suasionibus euocauerit & associauerit omnia eius bona publicantur & in insulam deportatur. Sed contra hoc est tex.
12 in l. nemo. C. eo. ti. vbi dicit † quod ille qui consulit & vocat istos magistros punitur pœna capitis. Solu. glos. in d. l. nemo. refert vtranq̄ pœnam, sed nō soluit contrarium, quidam dixerunt quod in d. l. nullus, licet ille magister fuerit adductus ad domum alterius causa faciēdi fortilegia ipsa tñ nō fuerunt facta in d. l. nemo facta fuerant, hæc soluti. non placet, quia sapit diuinationem, quasi non apparet quod in d. l. nulla fuerint facta fortilegia, minus ēt apparet in d. l. nemo, quod facta vel non facta fuerint, nisi dicere quod ille qui consuluit interuenit in eis & credit his quæ fiunt esse vera, propterea grauius punitur, vt d. l. nemo, is vero q adducti maleficum siue fortilegum ad domū alterius potest esse q̄ sit ignarus, puta famulus vel alius qui nō interuenit vel non credit in eis, ideo mitius punitur, tñ in hoc cogita. Et nota quod istorum amicitiam & conuersationē quamuis vetus beniuolētia fuerit, debemus relinquere, & eos omnino euitari, qui vero cōtrafecerint omnibus eorum bonis publicatis in insulam deportan-
13 di sunt d. l. nullus. † Et nota q̄ pro isto crimine omnes poterunt in distincte tortqueri, non obstante quocunq; priuilegio dignitatis, q̄ est speciale in isto crimine, & ex hoc nota limitationem ad l. miles. C. de quæstio. l. decuriones. & l. diuo marco. eod. titu. Si quis autem de hoc crimine testibus cōuictus fuerit, & nihilominus obstinato corde insti teterit in negando, ēt præsentibus testibus qui illius detegerūt facinus, traditur viuus bestijs vorandus ac dentibus & vngulis lacerandus, ita dicit tex. in d. l. et si excepta. in fine. Et nota ēt quod eadē pœna capitis punitur ille qui docet artem prædictam, & ille qui ipsam addiscit. l. culpa. & ibi glo. C. eo. ti. quod vī esse speciale in isto crimine, i crimine hæresis est cōtra. l. quicūq; §. eos vero. C. de hæreti. vbi minori pœna. l. pecuniaria puniuntur scholares, magistri vero pœ-
14 na capitis. † Eadem pœna vltimi supplicij puniuntur, qui eisdem maleficijs inducunt membri languedinem, & virtutem viri aut mulieris generatiuam impediunt, aut lactē nutricis deticcant, vel quouis alio modo ipsa fortilegia et maleficia conficiunt siue in corpore per cibum vel potū, siue extra corpus aliquo ex modis quibus diximus supra tn ij. & iij. q. Sed quero nunc quid si aliquis fortilegus fortilegia exercet ad bonum finem, scilicet ad sanandum egrotos maleficiatos & soluendum aliorum fa-

© SCD - Université de Poitiers

ciuras, an hoc liceat impune fieri, & videtur dicendum quod sic, ex quo facto nemini nocent, sed alicui profunt, non sunt ergo digni punitione aliqua, & de hoc est tex. in l. eorum §. j C. eo. ti. vbi ille qui fecit sortilegia ad incantandum hymbres ne noceant segetibus vel plantis nulla pœna punitur, & ideo Bar. ibi, per illum tex. decidit hanc
15 quæstio. dicens, † quod non debet qui curat istos infirmos maleficiatos aliqua pœna puniri, hoc tamen est verum de iure ciuili, vt ibi, secus autē est de iure canonico, quia ecclesia summopere abhorret ista remedia sortilega etiam si fiant ad effectum recuperande sanitatis non vult fieri posse hac ratione, quia non licet inuocare auxilium demonis etiam pro mille corporum sanitatibus recuperandis, quia minus malum est ꝙ pereat corpus, quā anima cuius malus esset detrimentum, vide tex in cap. admoneant. xxvj. q. vij. & si quis hæc facere præsumpserit, si clericus est degradetur, & omni officio ac beneficio ecclesiastico priuādus erit, laicus autem excommunicandus, pro quo facit etiam tex. in c. nec mirum §. ad hęc autem. xxvj. q. v. vbi omnes iste ligature et superstitiosa incantationum remedia sunt omnino damnata, quia hæc fieri non possunt absque demonis opera & suffragio, & ideo dicit S. Augusti. lib. x. de ciui. dei, cuius verba relata sunt in d. c. nec mirum quod hæc sunt talia remedia quę ars non commendat medicorum & ab ecclesia omnino reprobata merito sunt a christifidelibus euitāda, vide S. Thom. in sum. ij, ij, dist. xcv. arti. iij. in vers. dicendum. ii. de superstitio. & Ioan. lec. in summa confe. eodem tit. q. ij. xj. xiij.

Vltra ea quæ diximus supra in prima
16 specie diuinatiua addenda sunt hæc, † quid dicendum sit de astrologis et chiromanticis qui secundum cursum astrorum & signa cœlestia futura pronosticant, an liceat hoc facere, vel sint puniendi sicut augures & aruspices aut alio modo. Respon. aut hæc futura prædicent ex certa scientia imponentes futuris contingentibus rebus necessitatem quādam quam dicunt causari ex motu corporum cœlestium, & isto modo sunt hæretici & puniuntur vt hęretici, vt late diximus supra hac quæstio. in princ. & quæstio. præcedenti. Ratio est quia signa non sunt causę rerum finales imponentes necessitatem humanis rebus agendis aut homini, sed sunt signa quædam inclinatiua, siue indicatiua rerum futurarum secundum communiter accidentia per regulas quasdam, & naturas corporum cœlestium quæ multoties fallunt quibus non subijcitur necessario natura humana, quin possit illa euitare & vti liberi arbitrij potestate, vide Abba. in dicto c. secundo eodem titu. & Ioan. lec. in summa confess. eodem tit. quæstio. v. aut illa prędicunt demonstratiue, præsumptiue, hue inclinatiue asserentes quod ex motu corporum cœlestium tale quid inclinatiue demōstratur siue figuratur in actibus hominum inferioribus, & hoc modo nō est peccatum ex quo nullam imponunt necessitatem, sed inclinationem quandam quam quis libere euitari poterit si velit vti prudentia & sui liberi arbitrij potestate, vt latius dicemus infra & habetur per Abba. in dicto c. secundo. eodem titu. Pro faciliori intelligentia præmissorum subijciam infrascriptas quęstiones speciales declarando pœnas crimi-
17 nis cuiusque. † Et primo quero quid de sacerdotibus qui causa doloris spoliāt aras aut extinguunt luminaria consueta qua pœna puniuntur, dic quod clericus honore & d gnitate priuatur, & sic efficitur infam s, vt in c. quicunque. in primo. respōso. xxvj. q. v. & Ioan. lec. in summa confess. eodem titu. qō. xviij. & hoc nisi sponte de præmissis coram episcopo vel metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam d. cap. quicunque alij sacerdotes reperiuntur qui sumpta veste lugubri missas defunctorum celebrant pro viuentibus causa inimicitię, vt is pro quo sacrificium ipsum offerunt moriatur an incurrat mortis periculum qua pœna sit puniendus, dic isto casu quod sacerdos vel clericus qui scienter ista fecerit a proprij ordinis gradu priuatur, & perpetui exilij ergastulo vna cum eo qui ipsum sacerdotem consuluit aut premissa fieri ordinauit siue mandauit relegatur, vt est text. in dicto c. quicunque in fin. xxvj. q. v. & Ioan. lec. in summa confess. eod. ti. q. xx. Deinde que-
18 ro † quid de clericis vel laicis qui imaginē crucis aut beatæ Mariæ virginis seu aliorū sanctorum protecerunt in terram illasque vrticis spinis vel pedibus conculcarūt qua pœna puniendi sunt, casus iste ponitur per text. in cap. si canonici. §. fina. de offic. ordina. libr. vj. vbi dicit quod vitrix sic procedat dura sententia contra eos per ꝓ alij id facinus patrare pertimescant glo. vero declarando tex. primo dicit quod erunt priuādi loci sui dignitate atq; honore nisi clerici satisfactione coram metropolitano se sufficiēter purgauerint demum deuenit ad aliā

© SCD - Université de Poitiers

pœnam dicens quod statur arbitrio iudicis cōcludens in effectu quod sit pœna arbitraria, pro prima allegat text. in d.c. quicunq;. xxvj.q.v. & l.j.ff. de iur. delib. cum qua glossa transit Gemi. ibi. Archid. autem dicit quod poterunt tempor iliter punti quod in vinculis publicis cōuinciantur, vt l.j. C. de his qui ad statu. cōfu. & ff. de pœ. l. capitalū. §. qui ad statuas, vel quod mortantur, vt no. in l.j. C. ne lice. sign. saluat. & c. & si vltima pœna infertur de rigore iuris ciuil s, vt. d.l.j. alie vero superiores inferri possunt per iudicem ecclesiasticum, vt dicunt doct. in d.c.

19 si canonici. §. fi. † Videdum esset ēt quid de iudeo qui super crucem dum deferretur publice per vrbē proiecit immūditias qua pœna puniatur, istū casum decidit Pet. de Ancha. in consi. xv. quod incipit, spiritualis iudex in prouincia romandiole, vbi dicit quod iudeus ipse poterit per vtrunq; iudicem castigari ecclesiasticum, & laicum, & seueris pœnis puniri. Quero quid dicendum sit de his qui in sortilegijs commiscuerunt hostiam non sacratam super qua tū celebrata fuit vna aut plures misse qua pœna puniatur sacerdos qui scienter super hostia illa celebrauit missas vel qui celebrādo nō consecrat aliquid, sed capit panem & vinū apud altare sine sacramēto & omnes ac singulas cerimonias & solēnitates fecit apud altare excepta consecratione qua pœna puniatur casus iste ponitur in c. homine, de celebra. mis. vbi tex. nullam ponit pœnam tēporalem, sed credo quod sit pœna arbitraria in eo qui celebrat missam & sine consecratione accipit hostiam & vinum quā iudex ecclesiasticus sibi iniunget loco pœnitentiæ, is vero qui scienter celebrat super hostia aut alia re cum qua fieri debent sortilegia grauius puniēdus est, sicut is qui sor

20 tilegia ipsa conficeret, † quia paria sunt, aliquid prohibitū facere vel efficere aliquod necessarium antecedens per quod peruenit ad illud, vt l. oratio. ff. de sponsa. vide text. in d.c. si quis episcopus. xxvj.q.v. qui loquitur generaliter de omnibus sortilegijs, ille enim qui habuit animum delinquēdi & deuenit ad actum proximum delicto, habetur ac si fecisset & consummasset delictum non solum de iure canonico, vt in c. sicut dignū, de homicid. cum multis similibus, sed ēt de iure ciuili, vt l. is qui cum telo C. ad l. corn. de sica. & l.j. §. diuus. & ibi Bar. ff. eod. ti. & habetur per Panor. in d.c. ij. de sortileg. & Ioan. lec. in sum. conf. eo. tit. q. xxiij. & Oldra. in d. consi. ccx. in iij. colum laicus vero excommunicatur & relegatur de iure canonico in foro iudiciali, c. aliquanti. xxvj. q.v. sed si semel monitus iterū se immiscet in prædictis, si est nobilis intruditur in carcerem, ignobilis fustigatur, mitriatur, & publice dehonestatur dicto. c. si quis eps. c. ab.

21 quanti. & c. sortes. cum alijs seq. † Quid dicendum de his qui imagines conficiunt atq; baptizant, & cum illis conficiunt sortilegia, dic aut sortilegia ipsa fiunt ad aliquē effectum qui demoni non conuenit, sed soli deo & sapiunt hæresim manifeste, vt supra diximus. q. precedēti, et ideo puniendi sunt vt hæretici, vt supra diximus tit. j. q. iij. saluā tū doctrina gl. de qua in dicto. c. accusatus. §. sane. de hæreti. li. vj. & saluis ēt limitationibus de quibus infra ī ti. dico illos esse puniendos eisdem pœnis quibus alij in superioribus casibus, vide Oldra. in d. consi. ccx. vbi de hoc facit mēionem expressam, & Ioan. lec. in sum. conf. eo. ti. q. xij. Idem dicendum est de his qui in ipsis sortilegijs immiscent sacras reliquias sanctorum martyrum. f. ex membris vel ossibus, aut de vestibus eorundem d.c. si quis episcopus & c. aliquanti. & Panor. in d.c. ij. & Ioā. ec. in d. ti. in summa. q. xvj. Idem ēt iudicandum est de his qui sacramenta ecclesiarū. f. oleū sanctum baptismatis, crismatis, aut extreme vnctionis, seu aquam fontis b ptismal s, & similia. d.c. ij. & ibi. Abb. & d.c. si quis episcopus cum alijs sequen. Idem quoq; cēsendum est de his qui in eisdem sortilegijs admiscent aquam benedictam, cādelas benedictas, sacros agnusdeos, ramos oliuarū, aut frondes palmarum, & similia de quibus habetur per Ioan. lec. in dicta summa eo. ti.

22 q. vlti. † Iuxta prædicta videdū est quid de astrologis qui futura prædicunt an puniant & qua pœna, dic aut illa prædicū ex certa scientia quasi signa illa per quæ futura coniecturantur sint cause rerum imponē tes futuris rebus necessitatem messe quod sic erunt vel sic omnino, et istud est hereticū & puniri debent vt hæretici, quia futurorū notitia certa, put est messe rei est solius dei vt habet Matth. xxij. c. & ij. quæstione. tij. consuluisti, & xxvj. quēstio. tij. sciendum, et late diximus supra quēstione precedēti, aut illa prēdicunt coniecturaliter demonstratiue siue inclinatiue, & isto modo non etrant nec puniuntur aliqua pœna, quia verum est quod corpora cœlestia habent quēdā moua, & inclinationes ad corpora inferiora, & operationes humanas, secundum quas multoties sic fieri contingunt, quamuis euitari

© SCD - Université de Poitiers

possunt, & propterea dicitur quod illa sunt signa rerum, non autem cause rerũ, de quibus vide Panor. in dicto. c. secundo extra eo. ii. tertia colum. Quid enim dicendum sit de his qui sortes quærunt in euangelijs aperiendo l brum & sortificãdo in illis, dic quod prohibitum est & puniuntur qui prœmissa faciunt modo quo supra xxvj. quæst. ij, hi qui. Et quia diximus supra quod sunt prohibita remedia sort leg orum quæ fiunt ad sanandum corpus maleficiatũ de iure canonico, licet de iure ciuili permissa sint vt
23 supra diximus eadem quæstione. † Quero nunc quid si aliquis in opere sanatiuo dixit plura verba honesta, & sanctas, ac deuotas orationes Dei beateq; virginis Mariæ, & aliorum sanctorum, & illa eadem fecerit dicere per ipsum maleficiatum ad deuotionem beate virginis Mariæ, aut alicuius sancti martyris, nihilominus postea magister siue magistra sortilegiorũ aliqua verba extraneas dixerit publice vel secrete, quæ nõ videntur congruere illi operi religioso & sanitatis, an illa dicantur esse superstitiosa & puniendã, dic quod sic, quia quotiescũq; cum rebus aut verbis religiosis siue ecclesiasticis miscentur aliqua verba extranea, & q iæ naturaliter non tendunt ad opus illud sanitatis nec possunt naturaliter talem effectum operari necessario, tunc dicur tur esse superstitiosa & facitũt totũ opus superstitiosum & damnabile, quod est maxime quotiescunq; adiunguntur nomina quædã ignota, aut characteres, seu alie diuerse obseruationes quas manifestum est naturaliter efficatiam ad sanitatem habere non posse, illa non fiunt sine superstitione & demonis ministerio, vt dicit sanctus Tho. in summa ij. ij. q. xcv, arti. ij. versi, dicendum, in ti, de superstitio. & Ioan. lec. in summa confe. eo. ti. q. xj. Et propterea sunt puniẽda de iure canonico, quia si clericus est q talia fecit deponitur, laicus vero excõicatur propria vice. xxvj. q. vij. admoneant, sed si monitus spreta monitione iterum se ingesserit in eisdẽ, si est nobilis vir & honeste familie incarceratur, aut relegatur, ignobilis vero cum vituperio fustibus ceditur. xxvj. q. v. c. si quis episcopus. c. aliquanti. c. sortes. & c. seq. per Abb. in d. c. ij, de sortileg. ubi dicit quod pœna istorũ est arbitraria, & hoc puto verius secundum qualitatem facti conditionẽ personarum & animum delinquentis, arg. l. aut facta. & l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœ. et l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infami. c. sicut dignum, in princip. de homi. De iure autem ciuili remedia ista nõ punitũtur dummodo fiant ad finẽ. d. l. eorũ. §. fi. & ibi Bar. C. de. male. & alias diximus
24 supra eo. q. vi. † Idem dicẽdum est de his qui faciunt schedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas, & deferendas ad collum maleficiati, cum continent aliquid extrinsecum siue ex raneum signum character aut nomen quod naturaliter non tendit ad conclusionem & intellectum aliorum verborum, vel ad opus sanitatis, tũc iudicat illud esse superstitiosum & punibile, quia fieri non potest absque suffragio & institutione diaboli, vt dicunt supradicti docto. in locis prædictis, & habetur in c. nec mirum. §. ad hæc omnia & c. xxvj. q. v. & per S. August. in lib. xxj. de ciui dei, & ideo puniunt his pœnis quas supra diximus hac eadem q. in membris proxime relatis. Quid si inter alia verba vel nomina Dei quæ iste maleficie sepius describere faciunt in earũ schedulis vel breuibus apposuerint hoc verbum, Deus acharon, an sit verbũ superstitiosum & diabolicũ, dic quod sic, quia illud est nomen Beelzebub principe demoniorũ, vt habetur iiij. Regum j. cap. dum El as monitus ab Angelo reprehendit Ochosiam regem sub his verbis, nunquid non est vobis deus in israel vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum acharon, ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes sed morte morieris, quod bene nota, quia sepius istis schedulis & breuibus hoc nomen. f. Deus acharon reperies expressum, vide do. Ioan. de Tur. crema. in c. contra idolorum. xxvj. q. v. & d. Ioan. lec. in sum. conf. eo. ti. q. xj. &
25 xiij. † Quid dicendum de his qui sacrificant Mamone deo nummorũ vt diuites efficiantur, qua pœna sunt puniendi, dic quod si est priuatus ipso iure omni officio beneficio honore & dignitate siue occultũ sit crimen siue publicum, & ideo necessario indiget dispensatione si vult amplius celebrare, quidam alij dixerũt quod qũ crimẽ est occultum possunt agere pœnitentiam cõfitendo peccatum suum & non incurrunt pœnã illam priuationis, & ideo non indigent necessario dispensatione, si vero crimen esset publicum aut notorium, tunc incurrit irregularitatem, & priuationẽ ipso iure & indiget dispensatione, nihilominus præcedens opinio vr esse magis tuta in foro cõscientie vt quis petat dispensationem etiam qũ crimen esset occultum, vide d. Ioan. lec. in sum
26 ma confe. eo. ti. q. vlti. † Vbi istis equiparat et sacerdotes qui in sortilegijs immiscẽt

© SCD - Université de Poitiers

sacramēta ecclesiastica.s.oleum sanctū crismatis,baptismi, vel extreme vnctionis, aut aquam fontis baptismatis eisdem pœnis puniuntur de quibus altas diximus supra ea. qō,laici vero de iure cano.prima vice sunt excōicati,& sunt a limine ecclesiæ repellēdi, sed si post primam monitionem iterū se ingresserint in eisdem si nobilis est condemnatur ad perpetuas carceres,ignobilis vero fustigatur publice cum maximo dedecore, deinde in exilium condemnatur,secundum quod habet xxvj.q.v.si quis eps.c.aliquanti.cū alijs seq.Abb.tñ dixit in d. c.ij.de sortileg quod istorum pœnæ erunt arbitrarie mitigande alterande neque leuiande secundum facti qualitatem aut turpitudinem seu scandalum quod inde posset ortri,aut exortum tam esset, item personarum cōditionē, & animum delinquentis,aut ex simplicitate dī lapsus in illud, & ad aliquem bonum effectum,vt habetur in d,c.ij,extra eo.titu. vel si ex propria malitia animo aliquē decipiendi & similia,vt ibi per Abb.latius dicitur & diximus supra proxime, vide tex,in
27c.sicut dignum.in prin.de homi. †De iure vero ciuili pro omnibus sortilegijs huiusmodi est pœna vltimi supplicij.l,eorū in princi.l. nemo.l,multi,& l.& si excepta.C. eo,ti. Exceptis sortilegijs quæ fiunt ad sanandum maleficiatū uel liberandū aliquem ab alia infirmitate aut incantandum hymbres grandines & fulgura ne noceant segetibus arboribus & plantis, aut animalibus & fetibus eorum omnia ista quę prosunt et non nocent rebus temporalibus,aut personis permissa sunt de iure ciuili, & nullā pœnam merentur,vt d,l.eorum.§.fi.& ibi Bar to.C.eo,ti.& alias diximus supra. Videndū quoq; esset quid de diuinationibus,quæ fiunt per somnia secūdum illorum interpretationem,prout habetur in somnijs Danielis, & per do.Albumasar in lib.quem fecit de interpretatio.somnio,de quibus late vide do.Ioan.lec.in sum.conse.eo.d.ti.q.vj.& quid dicendū sit de incantationibus serpentum illas videlicet quæ fiunt contra serpen
28g tes,† vbi dicas quod aut in illis præcantationibus imploratur duntaxat auxiliū Dei simpliciter cum deuotione absq; aliqua machinatione intrinseca vel extrinseca, & nō erunt reprobande,immo commendāde,aut in illis imploratur diaboli suffragium vt sociantur effectum siue tacite siue expresse,et erunt illicite pœnitus & dānabiles, sed qualiter cognosci poterit an sint licite vel illicite,& an,& quando in eis imploratur auxilium demonis tacite, vel expresse,vel solius Dei,dic quod est diligenter aduertendū ad verba ipsa , item ad modum ritum & ordinem ipsius incātationis,quia si in eis insunt aliqua verba extranea vel ignota nomina aut characteres, siue verba quædam extranea quæ nō cōgruunt conclusioni, nec nature verborum supradictorum nec possunt secundum eorum naturam aliquid operari circa effectū de quo agitur, tunc opera ipsa dici non possunt,nisi superstitiosa & diabolica in quibus diabolus plurimum operaē, & illius suffragium , saltē tacite inuocatur secundū quod cōcludit.fo.lec.in sum.cōfes, eo.ti,q.xv.& diximus supra ea.q.i illo arti, de remedijs quę fiunt contra maleficiatum, & ideo isto casu puniendi erunt de iure canonico pœnis supra proxime dictis. De iure uero ciuili nulla pœna erūt puniendi ex quo dicte incātationes fiunt, vt profint,sine hominibus noceant serpentes. Verum quia in istis sortilegijs amatorijs,maxime & veneficijs quæ dicunt fieri in corpore sepius interuenunt pocula quædam quæ tradunt potanda persone maleficiande quæ cōiter appellari solent pocula amatoria aut venefica,ex quorū potu qñq; præter spem et intentionem tradentis mors absorbentis succedit,qñq; vero nō,ideo aliqua de ipsis poculis specialiter videamus.

SVMMARIVM

1 *Poculum amatorium ministrans qua sit pœna afficiendus.*

2 *Poculum amatoriū qui ministrat punitur, si inde mors sequatur.*

3 *Pœna vltimi supplicij punitur quis quandoque pro homicidio sine dolo commisso.*

4 *Venenorum plures sunt species, quædā enim bona sunt & quædam mala.*

Venenum dictio medica est siue promiscua,

5 *Venena non semper hominis necandi causa fiunt.*

Pœna legis cornelie, de sicarijs, est hodie de pœna capitis.

6 *Fato non noxe imputantur,quæ absque fraude casu improuiso accidunt.*

Percutiens non occidendi animo mitius punitur.

7 *Venenum amatorium vel sanatiuum seu cū*

© SCD - Université de Poitiers

ceptionis non animo occidendi propinans nõ punitur lege cornelia de sicarijs, si mors sequuta fuerit.

8 *Venenum conceptionis bono animo propinãs relegatur, si ea quæ illud assumpsit moriatur.*

Venenum amatorium, sanatiuum, & conceptionis an & quo ad quid equiparentur.

9 *Determinans ad plura determinabilia relatum pariformiter illa determinare debet. & nume. 16.*

10 *Poculum amatorium ministrans causa occidendi infantem in vtero & causa fornicandi, homicida est.*

11 *Poculum amatorium si ab aliquo propinetur quæ in illo considerentur.*

12 *Pœna poculi amatorij quæ sit, si mors sequatur absorbentis.*

13 *Venenum amatorium arte malefica confectum propinans, morte punitur, si mors sorbentis sequatur.*

14 *Venena amatoria, & sanatiua non facta arte malefica, nec ad malum finem propinatis non punitur morte.*

15 *Pocula amatoria propinans quando puniatur & quando non.*

17 *Opera facta arte malefica valde sunt detestanda.*

18 *Medicus dans venenum sanatiuum egroto, an puniatur si egrotus ex illo moriatur.*

Poculum abortionis seu amatorium ministrans punitur si sumens inde moriatur.

19 *Venenum conceptionis propinans relegatur si ea quæ sumpsit ex hoc moriatur.*

20 *Venenum sanatiuum causa sanitatis immixtum medelæ propinans non punitur, etiam si mors sorbentis sequatur.*

21 *Venenum ministrans sterilitatis, tanquam homicida puniendus erit.*

1 VODECIMO igitur nunc quero † si quis ministrauerit vel dederit poculum amatoriũ mulieri ad flectendum eius pudicum animum ad libidinem & calefaciendum eius cor ad amandum, virum prædictũ vel ecõtra, quid si mulier dederit poculum viro, vt amet ipsam licet hoc rarius contingat qua pœna puniatur, qui poculum ipsum dederit. Respondeo quod de iure ciuili humiliores in metallum damnantur, honestiores vero in insulam, dimidia parte bonorũ suorum confiscata, relegantur, sicut dicit tex. in l. si quis aliquid. §. q abortionis. ff. de pœ.

Clerici vero de iure canonico sunt priuandi. xxvj. q. v. c. si quis episcopus, & per

2 Abb. in d. c. secundo, de sortilegijs. † Sed quid si ex poculi huiusmodi assumptione mors absorbentis succedat, eo quod forsan male compositum fuerat, & non erat bene temperatum, vel in mala sorbentis dispositione sumptum fuerit qua pœna punietur qui dederat, & videtur dicendum quod aliqua pœna extraordinaria relegationis vel simili, ex quo homicidiũ illud non fuit commissum cum dolo, nec cum proposito occidendi, ideo non debet puniri pœna vltimi supplicij. l. j. §. diuus. l. diuus. ff. ad l. cornel. de sica. tñ cõtrarium dicit tex. in d. l. si quis aliquid. d. §. qui abortionis, quod si casu moriatur qui vel quæ poculum prædictum absorbuit qui tradidit vltimo supplicio puniẽdus est, licet dolo non dederit, sed bono zelo, & hoc est, quia res ipsa est malæ exẽpli.

3 Ex quo † nota casum singularem in quo quis punitur pœna vltimi supplicij pro homicidio commisso sine dolo & intentione aliqua occidendi cuius cõtrarium disponit regula iuris cõmunis de qua in d. l. in l. cor. & l. diuus. & l. j. §. diuus. ff. ad l. cor. de sica. & l. is qui cum telo C. eo. ti. quę habet quod nunquam infertur pœna mortis pro homicidio commisso sine dolo & proposito occidendi, immo in casu prædicto tata culpa nõ equiparatur dolo. vt no. dicit Bart. in d. l. in lege cornelia. ff. de sica. hic enim nulla ratio neq; præsumptio viget cõtra ipsum qui dedit poculum amatorium ex qua cõiecturari possit & habuerit animum occidẽdi, immo in parte nulla offendẽdi. d. l. in lege. & §. diuus. ff. eo. tti. Contra prædicta oppono. de l. iij. §. hæc adiectio. ff. ad leg. cornel. de sicar. vbi videtur esse text. valde contrarius dicto. §. qui abortionis, ibi enim dicitur quod venenorum † plura sunt genera

4 siue plures species quorum quædam dicuntur mala venena ea scilicet quæ facta sunt hominis necandi causa, quædam sunt alia quæ dicuntur bona siue non mala et ea sunt quæ facta fuerunt ad sanandum corpus egrotum, item ea quæ fiunt ad concipien-

© SCD - Université de Poitiers

dum, & illud quod amatorium appellatur, vel aliud quodcunq; factum ad alium effectum dummodo non ad occidendũ, & propterea subiungit tex. in vers. ad ectio quod illa mali venent oportune posita fuit in illa lege, qm̃ ex illa qualitate mala adiuncta demonstratur quædam esse venena, non mala. Ergo, nomen hoc venenum medium est siue promiscuum & adaptatur ad vtranq; partẽ respectu uero adiuncte qualitatis tam illud quod ad sanandum, quam illud quod ad occidendum paratum est cõtinet, sed & id quod amatoriũ appellatur vel quod ad conceptionem traditur continet, omnia ista comprehendi possunt sub nomine isto venenum. solũ enim in ea lege notatur quod hominis necandi causa fit. † Ergo cætera venena quæ non sunt facta hominis necandi causa prouti sunt venena sanatiua, amatoria, & ea quæ fiunt ad concipiendum non continentur sub lege illa nec pœna illius legis plectuntur qui illa tradunt, et propterea tex. ibi in fine exempli ficat regulam istam ponendo casum cum sua decisione, videlicet quod ex senatusconsulto iussa est relegari mulier illa quæ nõ malo quidem animo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit ex quo ea mulier quæ illud acceperat decesserit ex qua decisione probatur quod omnia venena quæ nõ sunt facta hominis necandi causa dicuntur non mala venena, & ideo si ex illorũ potu quisquam perierit, qui tradidit non tenet pœna illius legis cornelie de sicarijs, quæ hodie est pœna capitis, licet olim esset perpetua deportatio & omnium bonorũ publicatio. l. iij. §. legis. ff. ad l. corne. de sicar. & in. §. itẽ lex cornelia. insti. de publi. iudi. sed alia minori pœna puniet. s. relegationis, vt d. l. iij. adiectio. in fi. ratione prædicta, quia defuit animus occidẽdi tam in compositione quã in traditione, pro quo facit tex. not. in l. j. §.
6 fi. C. eo. ti. de sica. † vbi dicitur quod ea quæ ex improuiso casu potius quam fraude accidunt, fato plerunque noxie siue culpe imputantur, & per consequens mitius puniuntur, vt d. l. j. §. fi. & l. j. §. diuus. ff. eo. ti. vbi si quis in rixa aliũ cucuma vel clauã percusserit ex quo non occidendi animo illum percussit leuandam esse pœnam huic percussori iurisconsultus constituit, idem sit in casu nostro & licet tex. in d. l. iij. §. in decisione loquatur de veneno conceptionis non aut amatorio, ratio tũ præcedẽs quam dedit iurisconsultus est generalis cõprehendẽs omnia illa venena quę facta non fuerũt hominis necãdi causa, sed ad alium effectũ, prout est iste xij. Quot escunq; aũt ratio est generalis & indeterminate posita in lege, comprehendit oẽm determinationem quæ ad illam potest adaptari, & vbicunq; se extendit ratio extẽditur ẽ ipsa lex, & illius dispositio l. metum autẽ. §. animaduertendum ff quod met. cau. & ibi Bar. in j. not. l. nomen. §. fi. ff. de leg. iij. illa ig. tur ratio quæ multum in ea lege notatur. s. quod venena facta nõ sit hominis necandi &c. comprehendit generaliter omnia venena quæ facta sunt absq; illa qualitate. tria enim uenena de quibus iurisconsultus fecit mentionem in d. l. iij. illa expressit tanquam exempla regule, vt sit sensus. † quicunq; venenum amatorium, sanatiuum vel conceptionis seu quodcũq; aliud
7 venenum non factum hominis necandi causa cuiquam tradiderit non animo occidẽdi ex cuius potu ille q assumpsit perijt, q dedit poculum puniri non debet pœna illius legis cornelie. cuius decisionis rationem duplicem consideraui. prima est, quia lex cornelia. de sica. vt proxime dixi capite quinto nõ comprehendit ista venena de quibus supra in d. l. iij. in prin. & ibi Bar. secũda est quia quotiescunq; mors prouenit facto alicuius absq; animo & proposito occidendi nunquam ille punitur pœna illius legis cornelie, et sic pœna mortis, sed alia mitior pœna, iuxta modum culpe. d. l. j. §. fi. C. ad l. cornelie, de sica. vbi dicitur quod ea quæ ex improuiso casu absq; fraude accidunt fato potius q̃ noxe imputantur, ideo excusantur a pœna ipsius legis, idem disponitur in d. l. j. §. diuus. & l. diuus. & l. in lege cornelia. & ibi Bar. ff. eo. ti. Idem Bar. in l. absentem. & in l. aut facta. ff de pœ. & in c. sicut dignum. in princ. & ibi per Canonistas de homicid.
8 † Cum itaq; in poculo siue veneno cõceptionis dolus & animus occidendi omnino defuerit tam in compositione quam in traditione, videbatur dicẽdum quod nulla pœna puniri deberet tũ iurislator dicit quod propter malum exemplum iussa est relegari ea quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo medicamenta ad cõceptionem dedit, ex quibus illa quæ liberat perijt.

Hæc autem tria venena sunt equiparata, primo quo ad compositionem, quia sunt facta absque causa hominis necandi, secundo quo ad tradi tionem quia omnia traduntur absq; animo & proposito occidendi, quare non est dicendum quod etiam in decisione & pœnæ impositione sint similiter equiparata, cum factum idem esse videtur, & eadẽ

ratio

© SCD - Université de Poitiers

ratio in omnibus militat, vt supra dixi, ergo d beret in omn bus esse eadē iuris dispo
sitio. illud ff. ad l. aqu l. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patro. l. cum p ter. §. dulcissimis. ff. de leg. l. hæc act o. & ibi Bart. ff. de
casum. & est glo. n cle. auditor. in versi. roma a. de rescrip. & in clemen. j. in versi. eligitur. de electio. maxime, qr alia ratio mali exempli, q tæ est posita pro ratione decidendi in d cto § adi ct o. & d. §. qui abortionis, ita militat in vno sicut in alio casu, ergo deberet sic ea dem pœna in vtroq; casu
iniuta de q ra in d cto §. adiect o. atteta casu. in conformitate & æqualitate in facto
deberet etiam esse conformitas iuris per ea
quæ nor. vol i Ba t. in l. omnes populi. in
l. ij. q. princip li. ff. de iusti. & iur. & domi.
Alex. in l peregre. § q i bus. in ij. col. ff. de acquirend posf. f. Pro quo facit etiam re-
9 gula illa† qu d vnū determinabile relatū
ad plura determinab ha d bet illa pari for
mitr determ ire l. nā hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. & Bar. in l. cēturio. in viij. colum. i ver. pro illa. eo iitu. sed ratio cōpositionis trad i oni. atq; lectionis vnica videtur esse in omnibus hoc est quod ea quæ pon. t ir in v o casu militat et am in alio ca
su ergo deberet esse vtriusq; pariformis
p ne decis d. l. tam hoc iure. cum aliis prædic. . Quid dicendum in hac ambiguitate cor trar m profecto est valde vrges. ista
en mo n o potest sustinert per regulas &
rationes prædictas & magis æqua videtur
qnam illa de qu i in d. §. qui abortionis. quę
est nimis rigida & contra omnes regulas iu
rts communis Bartolo. in dicto §. qui abortionis. nihil d cit sed remittit se ad dictū §.
adiect o. vbi mouet istud contrarium ad d
ictum. § qui ab r s. ns tamen soluit mi l ū
simpliciter nec tangit difficultatem poculi
amatorij dicit enim quod in d §. adiectio.
text. loquitur in poculo conceptionis. & sic
in re licita ibi vero in. § abortionis. text.
loquitur in poculo ipsius abortionis. & sic
de eo qui incūbebat re illicite & prohibite. ideo traditur dtteria pœna in vno quam
in alio. de poculo autē amatorio de qu o in
vtraq; lege mentio fit nullum verbu n feeit
10 Bar. †Ego cum post aliquas meditat o
nes consi er ui contrarium istud ita solui
posse quod in d §. qui abortionis. vterque
habebat animum occidendi. vnus occidendi infantem in vtero matris. & sic est homicida corporalis. vt l. prægnantem & l. cicero de pœn s. Alter autē qui dedit poculum amatoriū. ex quo illud dedit causa fornicādi & peccādi cum ea. dicitur homicida spiritualis, quia illo peccato mortali occidit
animam. de consecra dist iij quæris. de pœniten. dist. j. noli. & xx i. c. v. illc. & c. si aliquis. extra de homicid. ex quo igitur vterque est homicida, tā in ipsa traditione quā
in propos to. ergo pari pœna puniēdi sunt,
sed ista solutio patū valet. quia non reperio
cautum de iure ciuili ꝓ pro vno peccato
mortali quis incurret pœnā mortis sicut ꝓ
homicidio dolose commissio. nihi in casibus
a iure expressis. Ideo deuentendum est
ad aliā solutionē, & anteq am ad vltiora
procedā, sciendū est ꝓ in hac materia pocu
lorū duo sunt principaliter cōsiderāda quæ
11 præcedunt casum mortis. † Primu est ꝓ cō
siderari debet compositio, secundum vero
traditio. in compositione vero considerandum est causi propter q̄ venenum ipsum cōpositur & fit. aut enim fit causa occidendi
hominē aut non. primo casu fit locus pœne
d l gis corn. de sicca. secundo vero non, vt
d l. ij. in pri i. & §. adiectio. in traditione vero duo al a sunt consideranda. f. causa. proxima & immediata q̄ respicit principiū. i. principalis intentio ipius tradentis. item causa
mediata & finalis quæ respicit finem actus
ad quem tendit animus illi is qui tradidit,
si enim proxima causa & principalis intentio tradentis tendebat ad occidendū nulli
dubium est ꝓ tradens tenetur pœna illius
legis corne. de sicarijs. vt l j. §. diuus & l. iij.
in prin. & l. in lege corne ff. eo. ti etiā quod
mors secut non fuerit l. j. in pr n. & l. is qui
cum telo. C. eo. ti. Si vero t o habuit animum occidendi, tunc cō i erā 'a est illa cā
remota & fi alis intentio siue fi nus effectus rei a l quē tradut ir ipsi pocula, aut. n.
tradu tur ad bonū & honestū fine. f. conceptionis v l sanitatis & iudicantur bona &
honesta, & tunc quis excusatur a pœ a capita i morte secuta, sed alia in. iort pœna
puntur, vt d. l. iij §. adiectio. in fi & supra di
12 xtimus. †Aut finalis inten o & vltimus
eius effect is tendebat ad i rpe & illicitū,
sicut est in poculo amatorio, cuius effectus
est libidinis apprehensio, & illicitus. in lie
r s concubitus, vt alias dximus supra. & hī
l. eorū in prin. C. de maiesti. & matth. & isto
casu non excusatur propter principalē eius
intentionē siue causam p r. xim m. f ꝓ nō
habuerit animum occ d ndi. f d at e ndtur
magis illa causa finalis & v ti mus effectus
ad quem venena tendebat & ideo indubita
ter puntur pœna vltimi (supplicij). d. l. si qs
aliqd. §. abortionis. vbi est casus. ff. de pen.

© SCD - Université de Poitiers

& ratio decisionis est, quia dabat operã rei illicite, ideo non videtur excusandus, quia dicitur esse in culpa, & ideo tenetur etiã in casu fortuito qui præter spem & intentionẽ inopinate prouenit, vt est casus in cap. si de homi. lib. vj & facit text. in argum. sicut dignum eo tit. in antiqui. l. si mulier. ff. ꝗ me. cau. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. aqui. Ex quibus patet quod illorũ venenorum de quibus in d. l. iij §. adiectio. non est omnimodo similitudo quo ad omnia sed solum quo ad primas causas respectu cõpositionis & traditionis. in eo quod in vtroque deficit animus occidẽdi quo ad ista sunt similia & ꝗꝗparata, sed quo ad vltimum effectũ & causam finalẽ ipsius traditionis sunt dissimilia, vt supra diximus, quia ea quę fiunt ad finãdum & concipiẽdum habent honestum & laudabilẽ finẽ l. eorũ. §. fi. C. de mal. & matt. & d. l. iij, in princip. & hĩ Gene. ij. c. ea vero quæ fiunt ad amandum & flectendum &c. habent turpem & illicitum finem d. l. eorũ. in prin. & diximus supra. In istis igitur disconueniunt & sunt dissimilia, ideo faciunt diuersificare pœnas, quia licet a principio neuter haberet animum occidendi, iã vnus dabat operam rei licite & honeste, alter vero dabat operam rei illicite, turpi, & repro
13 be, vt proxime diximus. †Post hæc alio modo conideraut respõderi posse ad istud cõtrarium ꝗ in d. §. qui abortionis, ideo punitur pœna mortis ille qui dedit, ꝗ venenũ illud fuerat compositum arte malefica per sortilegum siue maleficũ qui illud dæmonis instructione & suffragio interueniente cõposuerat secũdum ea quæ dixi. mus supra in iij. & vj. qq. in. §. autẽ adiectio. cõpositũ fuit arte & scientia naturali. s. medicorũ peritia nulla interuentẽte superstitione, Ars. n. ipsa malefica & mathematica est valde reprobata & vndiq; damnata & per cõsequẽs omnia opera quæ ipsi malefici faciunt siue ad amorem, siue ad occisionem, vel egritudinẽ sunt damnata nec minori pœna puniantur quam pœna mortis, d. l. eorum. in princi. vbi ponitur vterq; casus & vnica est vtriusque decitio & pœna, ea enim quæ dicũtur in d. §. qui abortionis. debent intelligi & interpretari, secũdum terminos, d. l eorũ in principio. ideo atrocius puniuntur ibi quã in d. §. adiectio propter superstitionem illius damnatissime artis, & secundum istam declarationem ille text. in d. §. qui abortionis non videtur esse ita exorbitans a iure communi, immo secundum ius commune regulatur. Ad text. autem in dicto. § adiectio põt duoliciter responderi, primo, quia decisio illius tex. & pœna de qua ibi non adiungitur pro poculo amatorio, sed conceptionis quæ sunt diuersa. quo ad vltimum effectũ, vt supra diximus, ergo debent diuersa iure cen ert. l. papinianus exuli. ff. de mino. si aliter non in euent casus ꝗ ipse opinabatur libi imputetur qui dedit poculũ amatoriũ per modum superstitiosum, quia ex quo a principio dabat operã rei illicite, ex hoc, non caret culpa. ideo tenetur etiam de casu fortuito, vt in d. c. fin. de homi. lib. vj. vbi si dominus mandauit seruo ꝗ acciperet baculum & percuteret Titium cura mortẽ iũ, & ꝗ diligeter caueret ne ipsum occideret, quia nolebat eum interficere, si tamẽ famulus tam grauiter Titium percusserit quod ipsum occiderit, ille dominus mandans nõ excusatur propterea a pœna homicidij, licet nunquã habuerit animum occidendi illum, & ratio est illa de qua supra proxime, pro quo facit tex. in c. sicut dignum in principio. extra eo. titu. in antiqui. l. si mulier. ff. ꝗ met. cau. & l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg.
14 aquil. † venena igitur de quibus loquitur tex. in d. §. adiectio, non fuerũt facta per sortilegum siue maleficum per modũ superstitiosum, sed arte naturali hominis & peritia medicorum sicut fiunt & componuntur venena sanatiua medicinarũ quod patet, quia in vtroque titulo fit mentio de venenis. in titu. legis cor. de sicariis. ff. & C. & in tit. de malefi. & matth. C. sed in titu. legis corn. fit mentio & tractati r de venenis naturalibus quæ hominis ingenio & peritia medicorũ fiunt absq; aliqua superstitione siue dæmonis inuocatione tacita vel expressa, put est venenum sanatiuum quod miscetur in medelis ad sanandum corpora ægrotantiũ d. l. j. & l. iij, in princ. ff. ad leg. cor. de sica. Venena vero de quibus loquitur titulus & iura, C. de malefi. & matth. sunt illa quæ fiunt per sortilegos, magos, maleficos, aut negromanticos & similes ope & suffragio dæmonis ad quæ illius inuocatio diuersis præcibus tacite vel expresse semper interuenit, & habetur, & dicit Ioã. lec. in sum. conf. eo. titu. q. xj. & xiij. & l. multi. l. & si excepta,
15 C. eo. ti. † Ex hac igitur declaratione colligitur ista distinctio quod aut venena siue pocula amatoria fuerũt composita per sortilegum siue maleficum modo superstitioso & per inuocationem dæmonis tacitam vel expressam, & tunc si ex illorum potu causatur mors potantis tradens ille punitur pœna vltimi supplicij de qua in d. §. qui abor-

© SCD - Université de Poitiers

tionis, aut non fuerunt facta per sortilegũ, nec eo modo superstitioso, sed humana industria aut medicorum peritia, & isto casu morte secuta non punietur pœna mortis ille qui tradidit, sed alia mitiori pœna de qua in d.l.iij.§.adiectio, an aũt & qñ remedia & pocula ipsa dicunt esse superstitiosa & qua liter cognoscatur vide quæ diximus supra eod, q præcedenti, in materia remediorum quæ fiunt ad sanandum. Cogitr tamen super præmissis, quia doct. non declarant. & ego hactenus non reperij magis congruam responsionem. Et tenendo istam opinionẽ pro solutione dicte oppo, non obstante ea q̃ superius in contrarium adducebantur, & primo quod illa vnica ratio de qua in d.l. iij, in princ. &. §. j, viget pariter in omnibus venenis quæ non sunt facta hominis necandi &c. quia fateor quod quo ad compositionem respectu prime cause, & quo ad traditionem respectu vnius qualitatis. s. carentie animi occidendi ęquiparantur omnia ista, non tamẽ sequitur quod ad alia quæ sequũtur, & sic in omnibus dicantur esse æquiparata, quia quo ad vltimum effectũ siue hna lẽ intentionem sunt longe diuersa, vt latius supra diximus. nõ mirum igitur si fit diuersa decisio in vno q̃ in alio, & diuersę pœne
16 statute sunt. † & ex hoc pōt ēi solui aliud quod vnum determinabile relatũ &c. quia illud est verum & procedit quando illa determinabilia sunt in omnibus æquiparata & vnica ratio in omnibus viget æqualiter, sed quando inter ipsa militat diuersa ratio, tunc non possunt pariformiter determinari sed diuformiter, secũdũ quod militat diuersitas rationis. l. lucius. & ibi doc. ff. de vulg. & pup. & Bar. in l. titia. ff. de leg. ij. Socin. in l. cum auus, in xxvij. colum. ff. de condi. & demon. Non obstat etiam illud quod dicebatur de malo exemplo quod exprimitur in vtraque lege, quia tenendo secundã solutionem dico quod in casu d.l.iij.§.adiectio, viget duntaxat illud malum exemplũ de quo ibi intentio tamen tradentis & effectus ad quem tendebãt pocula erat iniustus & honestus, sed in casu dicto.§.qui abortionis, nedum viget malum exemplum verũ etiam mala intentio & turpis effectus, propter quem pocula prædicta facta & tradita fuerunt scilicet explende libidinis per stuprum vel adulterium, vt alias supra diximus. cum igitur tendant ad diuersum effectum, merito vt diuersa inter se debeant diuerso iure censeri dicta l papinianus exuli, & quod similiter diximus supra, Idem videtur sentire Bartolus in dicta l. tertia. §. adiectio. in solutione oppo. quam fecit de dicto.§.qui abortionis, sed secundum vltimam solutionem dico quod non solum dicuntur esse diuersa quo ad istum vltimum effectum de quo supra. verum etiam quod ad primas causas, & sic quo ad ipsam compositionem quia illa de quibus in dicto.§. adiectio fiunt industria hominis naturali, & secundum naturalem peritiam medicorũ, sicut alia venena tanatua medelarũ, vt alias supradiximus illa vero de quibus in dicto.§.qui abortionis fiunt per modum superstitiosum arte diabolica & per inuocationem dæmonum tacitam vel expressam, vt alias diximus & habetur in summa confessio. per loan. lec. eodem titu. quęstione secunda. & xj. & xiij. per totum. ni-
17 mirum igitur si gravius punitũtur † quia omnia opera quæ fiunt arte maleſica sunt plurimum detestanda & gravius puniendą, vt dicta l. nullus. & l. nemo. C. de maleſi. & mathema. Et licet ista vltima solut. prima facie videatur subtilis, & concludenter solue re nodum inter ipsas duas leges, præcedẽs tamen solutio mihi magis placet, & est magis iuridicta, & hanc videtur tenere Bartolus in dicto.§.adiectio, vt supra dixi hæc enim vltima in veritate sapit diuinationem, quia dicere quod pocula illa de quibus in dicto §.qui abortionis. fuerunt facta per sortilegum siue maleficum diaboli instructione, de hoc nullum verbum fit in dicta l. nec ex aliquo iudicio vel coniectura hoc deduci potest. Præterea video quod pocula quæ fiunt arte magica & tradantur mulieri ad flectendum publicum animum ad libidinẽ, licet mulier ipsa moriatur ex poculi assumptionem, tamen maleficus & ille qui ipsum consulit, vel qui scienter dedit poculum puniuntur omnes vltimo supplicio, vt l. eorũ in princi. l. nemo. & l. multi. C. de maleſi. & mathe. vbi hæc expresse probantur, & tamen in d.§.qui abortionis. & ex traditione illius poculi amatorij quando mulier quæ assumpsit non moritur, non inferitur pœna vltimi supplicij, sed humiliores in metallũ damnantur, honestiores vero in insulam relegantur confiscata dimidia parte omnium bonorum suorum, vt ibi dicitur, ergo non est dicendum quod illa sint pocula facta arte magica, sed naturali, prout sunt ęa de quibus in dicto.§.adiectio, sed ideo diuersis pœnis puniuntur, quia tendunt ad diuersum effectum, vt alias supra diximus, & hoc est
18 de mente Bartol. in d.§.adiectio † ponamus

© SCD - Université de Poitiers

enim qd quis de l t venenũ sanatiuũ egro-
to vt recuperet sanita e & lib retur ab illa
infirmitate, ex cuius tũ . ff impu ne fuit li-
beratus a vi q ita mortuus est erit ne di-
cendum quod talis medicus vel al us qui de-
dit venenũ n medela lit puniendus pœna
mortis vel r legationis aut alia simili, certe
non immo erit immunis ab omni pœna dũ
modo non interuenerit do us aut lata cul-
pa, vt d. l. in §. alio senatuscon ulto. ff. de si-
ca. quia in isto veneno defuit dolus & ani-
mus occidendi, deficit etiam ma ium exem-
plum & ti rpi udo finalis intent onis, quia
o nnia sunt bona & cum bona intentione fa-
cta, ideo euadit impunis, e go tunt omnino
d u rsi quo ad effectum. Postremo vt me
exped ã de ista qo. hc distingue, aut nos lo-
qu mur de poculo abortionis seu amatorio
& tuc aut ex illius assumptione ille qui as-
sumpsit perijt, aut nõ, priori casu ille qui de
dit, & si dolo non dederit punitur vltimo
si ppl cio propter malũ exemplũ. Suppleas
tu & turpitudinem finalis intentionis, & ita
intelligitur text, in d. § qui abortionis, vbi
est casus. Aut non fuit mors secuta & isto
casu humiliores in metallum perpetuo dã-
nantur, honestiores vero propter malũ exẽ
plũ confiscata dimidia p rte bonorũ suorũ
in insulam perpetuo relegan ur secũdũ cp di-
19 cit text. cũ g o. in d. §. qui abortionis. † Aut
nos loquimur in veneno coception s, & tũc
aut ex l ius assumptione quis perijt & ille
qui tradidit punitur pœna re egationis dũ-
taxat p ropter malũ exẽplũ ex quo in ipso
tradẽte erat bona & iusta intentio sua fina-
l s quæ tendebat ad suscipiendã prolem qd
est tuuorabile, vt supra dix m is. Sed n. ista
est f uorabilis in quo igitur consistit istud
n a ũ exẽplum de quo l quitur text. in d. §.
adiect o. in fi. Re pon. quia mulier illa vide
tur q iodammodo voluisse violẽtare natu-
ram & voluit se imponere fecunditatem in
vte o in quo deus & natura imposuerũt ste
ritatem propter hoc videtur esse malum
exemplum, quia fuit nimiũ audax. nam pro
hibitum est velle subuertere ordinem natu
re c. si aliquis, de homi. in antiq. Aut non
fuit secuta mors illius absorbentis, & nulla
pœna punitur ex quo caret dolus & culpa
dũmodo aliquod scandalũ subsecutũ nõ fue
rit & ita videtur sentire gl. in d. §. adiectio.
20 † Aut nos loquimur de veneno sanatiuo
quod sit causa sanitatis & miscetur in me-
delis, & isto casu siue sequatur mors absor-
bentis siue liberatio ab illa egritudine siue
non, in omnem euẽtum qui tradidit vel cõ-
pos sit erit immunis ab omni pœna d immo
do non adsit dolus vel culpa d. l. i §. al o a
c nir r o s nsu, & supra proxi, d ximus, &
per hoc su n exped tus de ista ardua & no-
bili. j. Sed antequã ad vltiora procedã
qu cro in hac materia, quid si aliquis causa
libid n s aut odij aliqui l potandum dede-
rit mulieri, vt parere vel cõcipere nõ pos-
sit, quod dicitur venenum siue potum fieri
lit t s quod est contrarium veneno conce-
ptionis de quo supra proxime dixi qua pœ
21 na ille qui tradidit puniatur. † Respond.
quod de ti re canonico quasi homicida pu-
niend s erit, tra dicit text. vbi est casus iste
i i c. l al q is de homicid sed glo ibi dicit
qi d d l et intell ri de lpœna spirituali. f.
excommunicationis quæ inserta tã in cle-
ricum q iam in laicũ, non tamẽ clericus pro
pter hoc e ficitur irregul ris ac si verũ ho-
mi nẽ v uen ẽ occidisset nisi probaretur in-
fantem animati m & vi ientem occidisse, vi
de glo. in d. c fi aliquis. & ibi Abb. Si vero
loqu im ir d ii re ciuili fit eadem d stinctio,
aut i nfa s i v ro matris adh ic nullus erat
homo, ut adhuc formatus non fuerat nec
animat s & tradens poculum punitur pœ-
na extraordinaria siue relegationis d. §. qui
abortion s l diuus. ff. de extraor. crimi & l.
cicero. § fi ff. de pen. aut erat iam animatus
& vi ens & punitur de homicidio quia ho
mi em dicitur occid sse, vt l. j. ff. ad leg. põ-
po. de parici. & melius in l. penul. C. ad leg.
cor. de sica. & l. j in prin. ff. eo. ti. & per glo.
in d. l. diuus ff. de extraordi. crimi. & infra
latius dicam. in seq q.

SVMMARIVM.

1 *Poculum tradens abortionis, vt fœtum edat immaturum, qualiter puniatur.*

2 *Mulier pregnans poculum abortionis scienter sumens qua iter puniri debeat et nu. 6.*

Mulier pregnans pecunia accepta partũ suũ abigens, pœna capitis plectitur.

3 *Anima in sanguine dicitur habitare, hinc est quòd pleriq; vltramon. fort ter bibũt, ne anima in sicco morari contingat.*

Fœtus in vtero matris intra quantum tẽpus formari cœpit.

Plane e fingulis n ensi singulo operari dicũtur in formatione infantis in vtero.

4 *Saturnus vitæ humanæ inimicus mense pri-*

© SCD - Université de Poitiers

mo fœtus formandi regnare putatur.
Iupiter humanis amicus, secundo mense formando fœtui censetur praeesse, tertio Mars, Venus quarto sexto Sol, Luna septimo.

5 Infans natus mense septimo ideo viuere posse dicitur quod sub Luna nascatur.

7 Mulier de iure canonico excommunicatur quæ poculum sumit vt fœtus immaturus edatur.

8 Poculum amatorium dans mulieri prægnãti ex quo moritur anpœnatur.

9 Clericus ministrans poculum amatorium non efficitur irregularis nisi effectualiter viuentem hominem occiderit.
Excommunicatus efficitur qui amatorium poculũ præparat ex quo sequitur abortiuũ.

10 Poculum ministrans cum sortilegus factũ nedum puniatur, sed & qui illud confecit puniri debet.

1 DECIMO tertio prosequẽdo materiam poculorũ quero †quid si aliquis ministrauerit poculum mulieri prægnanti ad effectum vt faceret abortiuum, quod postea effectualiter subsecutũ fuerit, qua pœna puniatur, nec putes, q. istã esse eandẽ de qua in d. §. qui abortionis, quia ibi nõ fit mẽtio de abortu secuto vel de infante occiso, sed disponitur ibi quãdo poculum ipsum notuit matri. Ad propositum igitur Respon. quod in hac quæstio, repetenda est distinctio illa quam supra proxime, in fin. præcedẽtis cõdedimus quod aut infans in vtero matris erat iam animatus, & viuens aut nõ primo casu qui dedit poculum nulli dubium est ꝙ secuto abortu tenetur ab homicidio. l. pen. C. ad leg. corn. de sica. l. j. in pr. ff. eo. titu. l. cicero, in prin. ff. de pen. & nor. per glo. in l. diuus. ff. de extraordi. crimi. glo. est in cap si aliquis. de homi. & ij. q. iiij. consuluisti, quia isto casu dicitur occidi †e homirẽ & sumus proprie in terminis legis cornelie de sicariis. capite quinto, vt l. iij. in princip. ff. eod. titu. & ista dicuntur esse mala venena quæ facta sunt hominis necãdi causa, dicta l. iij. in princip. Secundo vero casu quando partus siue infans nondum erat animatus neq; formatus secuto abortu non tenetur de sicariis, sed alia pœna extraordinaria relegationis vel simili ad arbitrium iudicis ecũdum qualitatem facti, & personarum conditionem d. l. diuus & l. cicero. §. fin. & l. prægnamẽ. ff. de pen. & l. si mulierẽ viscerib.

2 ff. ad leg. cor. de sica. †Mulier autem quę scienter poculum ipsum assumpsit vt faceret abortiuum, si inde sit secutus aborsus & infans iam animatus, & completus erat tenetur pœna legis pompeie de paricidis, qa est matricida, vt l. j. in versicu. mater. ff. ad leg. pomp. de paricid. & ibi Barto. & Bald. in d. l. diuus. idem tenet quod si mulier in ipsa adhuc prægnans recepta pœnitia partũ suũ abegerit tenetur pœna capitis indistincte, siue partus erat iam animatus siue non, & hoc propter turpitudinem illã receptionis pecuniarum, quia dicitur affassimũ, vt l. cicero. in princip. ff. de pœn vide Bart. in d. l. diuus. Sed qa fit illa distinctio quod aut partus erat animatus aut non in materia abortionis quero quanto tempore partus siue infans in vtero matris dicitur esse animatus a die conceptionis. Respond. cum primum formatus fuerit infans, & completus corpore tunc anima ingreditur in ipso corpore quæ infunditur a Deo, illo tunc corpus reperitur formatus. xxxij. q. ij. quod vero. & c. moyses. non enim cõuenit quod anima prius infundatur in corpore illo antecẽꝗ habeat perfectam formam omnibus partibus & membris suis, quia non est cõueniẽs ꝗ habitare debeat in corpore sicco hoc est rudi & informi, debet enim habere sedem siue domum suã perfectam in qua habitare posit, vt dicit glo. in d. c. quod vero. & cap. moyses. quæ glo. in ver. sicco. dicit ꝗ secundum quorundam opinionem †animã dici-

3 tur habitare in sangu ne. & propterea dicit ꝗ Normanni, Anglici, & Poloni fortiter bibunt ne contingat animam habitare in sicco. Rursus quęritur quo tempore vel intra quantum tempus infans dicitur esse formatus in vtero matris glo. in d. l. diuus vt tenere quod in quadraginta diebus. Bar. ibi dicit esse verum in masculo, in fœmina vero post. lx dies demum hoc declarandum reliquit naturalibus. dominus autem Cõciliat. in suis differẽtiis Phyli. differ. xlix. dicit ꝗ xxx. aut xxxv. die ad plus partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus.

Deinde ponit notabilem & pulchrã doctrinam circa partus genituram formationem & augmentum, & de illius ortu, dicit enim quod vnusquisque infans a principio sue creationis, dum primo incipit generari, vsque ad diem sui ortus, recipit formen-

© SCD - Université de Poitiers

tum & influentiam ab omnibus septē planetis, quorum vnusquisq; singulo mēse sui syderis gratiam naturaliter operatur in ipso infante in vtero matris iacente, secundū quam paulatim infans recipit augumentū, ita quod deuenit ad perfectionem suam &
4 venit in lucem. †Primo enim mense regnat Saturnus qui est frigidus, & siccus, inimicus vite humane quæ consistit in calido & humido, vt per glo. prædictam in d.c. qd vero, & d.c. moyses istius planete seu syderis natura est sperma viri de recenti efluxū in ventre matris quod adhuc liquidum est vna cum spermate mulieris intimul coagulare, & inspissare, ita quod possit recipere formam & adeo fortiter illud perstringit coagulando quod reducit illud tanquam in massam paste, quo sic in vnū coagulato fit paulatim extētio, & formatur primo caput deinde alia mēbra adeo quod xxx. die cōpleto communiter, infans solet habere formam suam perfectam. Secūdo mense venit Iupiter qui est calidus, & humidus amicus vite humanæ, & inimicus mortis, & infantem ipsum quem formatum reperijt extendit, & auget, quos vero inuenit nondum esse bene formatos illorum formas cōplet mirabili gratia, & fortuna quod euenire solet, quādoque propter debilitatem matris, & hinc est quod mulieris iste cōiter solent secundo mense sentire infantē in vtero cōmoueri. Tertio mense Mars succedit qui est, calidus & siccus vt ignis. & iste similiter fert opem augumento partus illas humiditates quas reperit ex residuis sideris louis deficcat & incumbit augumento pueri.

Quarto deinde mense venit Venus quæ est frigida & humida vt aqua & ipsa similiter temperat superfluas caliditates ignitas precedētis syderis. Quinto succedit Mercurius. Sexto Sol. Septimo Luna, & vnumquodq; sydus procedit proportionabiliter, secundum eius naturam in augumētum ipsius infantis, cōpleto igitur septimo mense cursus iste syderens reuertitur iterū ad primum quod est Saturnus qui regnat & operatur octauo mense. Deinde ad Iouē qui venit nono mense, postea ad Marē qui
5 decimo, & sic de singulis successiue. † Et hinc est quod infans qui nascitur septimo mense viuit, eo quia nascitur sub sydere lune vitæ humanæ cōpatibili, & quia tūc infans dicitur esse perfectus, ex quo participat ut de natura & qualitatibus omnīū septē syderum siue planetarum, si nascitur illo septimo mense dum Luna dominatur, viuit, & quamplures reperiuntur qui nati sunt septimo mense & viuant. Si vero octauo mēse veniret in lucem perraro vel nunquā viuit, ratio est quia venit sub sydere Saturni maligno & multū contrario vitæ hominis, ex quo vt dixi est frigidus & siccus habet conformitatem cū morte, illi igitur qui sub isto sydere veniunt in lucem adeo grauiter vulnerantur & premūtur istius syderis malignitate, & frigiditate quod necesse est vt pereant. Hi vero qui nono mense veniunt in lucem, prout maior pars venit, oēs communiter viuunt, & crescunt ex quo sub loue cæteris benigniore sydere, & humanæ vite conseruatore oriuntur de quo magis q̄ de alijs natura letatur, hæc licet sint aliquantulum extra materiā nostram, tamen quia sunt delectabilis intelligentie, saltem pro iuuioribus hic inserere placuit. Redeamus nunc ad materiam nostrā qua querebamus quanto tempore infans in vtero matris dicitur esse formatus, & concludendū est secundum opinio. dicti doc. q̄ cōiter. xxx. & quandoq; xxxv. die ad plus a die ipsius conceptionis. quidam alij dixerūt q̄ masculus post. xl. fœmina vero post. lxxx. dies habet perfectam formam, ita dicit glo. v. dist. in princi. in versi. xl quam refert & sequitur Abb. in c. si aliqu s. in fin. de homi. tamen de iure ciuili non est discedendū ab opi. glo. in d. l. diuus quę est communiter ap
6 probata. †Si igitur post dictum tempus mulier acceperit poculum abortionis scienter tenetur vt matricida, & legis pompeie de parricidis pœna puniēda est vt d. l. §. mater. ff. ad leg. pompe. de parricid. si aūt alius scienter dederit poculū prędictū quod ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit punitur pœna legis corne. de sicarijs, vt l. j. in prin. & l. iij. ff. eo. titu. de sica. Si vero poculum prædictum assumptu fuerit ante tempus prædictū. s. anteq̄ puerperium esset formatum in vtero, & tunc aut mulier accepit pecuniā pro bibēdo poculū vt faceret abortiuum, & isto casu semper mulier punitur pœna capitis, siue infans erat iam formatus siue non d. l. cicero. in princ. & ibi Barto. & idē Bar. in d. l. diuus. ff. de extra crimi. si vero mulier pecuniam non accepit non punitur pœna mortis quando ante tempus formationis & vite ipsius infantis assumpsit poculum, sed alia pœna extraordinaria relegationis d. l. diuus. & ibi glo. & Bartol. in l. prægnantem. & l. cicero. §. fina. ff. de pen. & l. si mulierem vtiscertibus. ff. ad leg. cor. de sica, quod verum est de iure ciuili per iura

© SCD - Université de Poitiers

7 prędicta. †De iure autem canonico infertur pœna spiritualis.s. excommunicationis quocunque tempore fuerint data dicta pocula etiã si essent data mulieri nihil adhuc habenti in vtero ad effectum ne concipiat eadem pœna puniuntur velut homicide.c. si aliquis.de homic.in antiquis,& diximus supra proxima.q in fin. Prædicta omnia tamen procedũt quando fuit secutus effectus quod mulier fecit abortiuum partum, sed quid si non obstante poculo mulier peperit filium viuentem & qui durauit in vita, an qui dedit poculum vel ipsa mulier punitur,& qua pœna, vide do. And. Barba. in consi. xxiij. in ij. volu. vbi dicit quod nõ debet puniri pœna mortis ex quo non fuit secutus effectus, quia hodie in maleficijs potius spectatur eueniens quam solus animus delinquentis sine effectu, nihilominus non euadet impunis ille qui sciẽter tradidit vel qui scienter assumpsit, quia poterit relegari per ea quę habentur in d.l. si quis aliquid .§. qui abortionis ff. de pen. Quandoque vero ex poculo huiusmodi sumpto mulier ipsa perijt, & tunc ille qui tradidit puniur pœna vltimi supplicij, licet non dederit dolose cõtra ipsam, quia res mali exempli est, & iste proprie casus in dicto. § qui abortio

8 nis, in fin. † Quid si aliquis dederit poculum amatorium mulieri prægnanti, vt flecteret eius animum ad amandum ipsum tradentẽ, ex quo poculo mulier ipsa perijt qua pœna puniatur tradens. dic quod eadem pœna vltimi supplicij quamuis animum occidendi non habuerit & dolum non fecerit, vt dicto. §. qui abortionis, qui decidit vtrunque casum in terminis, hæc tamen quæ supra diximus procedunt de iure ciuili & inter laicos. De iure autem canonico vltra ea quæ diximus supra clarius hic distingue q̃ aut loquimur de iure antiquo secundum legem Moysi, aut de iure nouo secundum constitutiones pontificũ. Primo casu si infans iã formatus & animatus erat q̃ qualiter & quanto tẽpore dicatur esse formatus, & animatus diximus supra ea.q. quia tũc det animã pro anima. Et sic punitur pœna mortis qui dedit poculum abortionis, quo necauit infantem viuentem, vt in cap. moyses. xxxij. quæstione secunda in princi. aut partus non dum erat completus in forma nec animatus, & tradens poculum huiusmodi mulctatur pœcunia arbitrio iudicis dicto ca. moyses. Ratio est, quia non potest dici exanimatum illud q̃ caret anima quã non habet ad-

9 huc. †Secundo vero cãsu quando loquimur de iure põtificio, aut loquimur de pœna irregularitatis vel degradationis, & ista non infertur nisi clericus effectualiter hominem viuentem occiderit, vel q̃sit natus, vel adhuc in vtero matris non refert. & in cap. primo & c. sicut dignum. §. j. de homic. & per glo. in d.c. moyses. c. si aliquis. in gl. eo. tit. & glo. in c. cõsuluisti. ij. q. iiij. idem sequitur Panor. in d.c. si aliquis. aut loquimur de pœna excommunicationis, & ista infertur pro quocũq̃ abortiuo secuto siue puerperium erat animatum siue non, & iura ipsa appellant istud homicidium, sed antequã infans sit plene formatus, & animatus non potest dici proprie homicidium, quia non potest corpus examinari quod a huc caret anima, vt supra proxi. diximus, isto casu igitur improprie dicitur homicidiũ, vide tex. in d.c. si aliquis, & ibi do. Abba. immo hac pœna punitur etiam si aliquis libidine aut odio daret mulieri quæ nondum concepit venena siue pocula sterilitatis adhoc ne coeundo concipere possit, vt d.c. si aliquis. vbi est casus valde not. quod non solum quis tenetur de homicidio pro abortiuo iã facto, sed pro fiendo vel pro impedimento præ-

10 stito ad concipiendum. † Et note, etiã hoc vnum in tota materia poculorum, quod nõ solum punitur qui scienter tradidit poculũ, verumetiam ille qui scienter fecit & cõpositum, ita expresse not. Panor. in d. capi. si aliquis. in princ. & no. in l. j. in princ. & in l. iij. in princi. ff. ad leg. cor. de sica. & hoc idem seruatur in quibuscunq̃ alijs sortilegijs, vt not. Archid. xxvj. q. v. quicunque. & j. dist. si quis viduam. xxiij. q. vlti. pestimam. ff. ad leg. iul. maiesta. l. j. & ff. de iniur. l. itẽ apud labeonem. §. adduxisse.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes super rebus ꝓphanis ad sortilegia aptis celebrantes, qualiter debeant puniri.*

2 *Sacerdos missam defunctorum pro viuentibus celebrãs vt citius moriantur, aut periculum incurrant, qualiter puniatur.*

3 *Clericus qui sacramento abutitur pœna arbitraria punitur.*

1 DECIMOquarto quero vltra † ea q̃ diximus supra i xi. q. videndũ est q̃d de sacerdotibus q̃ sup rebus ꝓphanis, & aptis ad faciẽdũ sortilegia & ad illud dũtaxat effectum

© SCD - Université de Poitiers

oblatis, vnam aut plures missas scienter celebrari adhibitis nephariis, & inhonestis precibus, & verbis superstitiosis quibus pœnis puniuntur. Res vero super quibus solet missas ipsas celebrare sunt vt plurimũ iste panis crudus siue pasta, aut coctus, vt placenta, item calamita quæ dorsum cutim indumentum pueri nascentis quam appellant pellicula virginẽ, & alia his similia simplicia, aut mixta impolita super altari illis modis de quibus supra dximus in tertia cõne. p isto factiore, dic quod de iure canonum lericus omnino deponitur, vt in c. si quis epi

2 scopus, xxv. q. v. † Si enim pro sola celebratione missæ de factorum dicta pro viuentibus, vt citius moriantur aut periculũ mortis incurrant, sacerdos perpetuo priuatur officio, beneficio, ordine, gradu atque dignitate & in perpetuũ exilij ergastulo, vna cũ consulente vel id fieri procurante relegatur, vt in cap. quicunque. xxvj. quæstio. v. & diximus supra xj. q. versic. pro facilitori. quantomagis deberet iste sacerdos deponi, & relegari qui in missarum suarũ celebratione illa prophana & immũda turpiter cõmiscuit illaque vel deo aut potius dæmoni vouere turpibus, & superstitiosis precibus non veretur, certe nõ video cur minori pœna puniri possit, maxime quando scienter ista patrauit d. c quicunque in ij. parte circa finem pro quo facit in argu. tex. de consecra. d. stinctio. ij, cum omne crimen. in fin. vbi grauiter punitur clericus depositione, qui abutitur ordine sacramenti, licet id non faciat ad effectum sortilegiandi, aut per modum superstitiosum, vt latius infra dicam.

3 † Quidam vero dixerũt quod pro huiusmodi factiore sit pœna arbitraria, iuxta doctrinam do. Abb. in d. c. ij. extra eo. ti. hoc tamen tolerari posset quotiescunque factum non esset valde turpe vel persona sacerdotis esset adeo simplex, & debilis ingenij qd de facili quis cognoscere posset quod bona fide ductus fuerit circunuẽtus putans bene facere & nõ peccare, vt in d. c. ij. & est tex. & ibi Bar. in l. si adulteriũ cũ incestu. i. ver. idem pollioni. ff. ad leg. iul. de adulte.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotes debito modo & ordine sacrificãdi abeuntes, quam pœnam dare debeant.*

2 *Sacerdos qui forma debita, aut etiam materia sacramenti non seruata celebrat, omni ordine et gradu ad tempus priuari debet.*

1 DECIMO quinto quero qd † de sacerdotibus qui abutũtur debito modo & ordine sacrificandi, vt quia nõ ponunt vnũ cũ aqua simul in calice, sed vinũ ĩm, aut aquã sola vel botruvuarũ coprimũt in calice aut panniculũ musto intinctũ, & diu cõseruatũ aqua ablauãt & illã lauturã ponunt in calice loco vini aqua commixti, aut panẽ sacramẽti intinctũ in vino calicis sacrato tradũt laicis pro cõtione siue eucharistie sacramento q ibi s pœnis punitũtur, omnia ista narrãtur in tex in c. cũ omne crimen de cõsecra.

2 dist ij. & cõcluditur in fine † quod sacerdos pro isto factiore debet priuari ad tẽpus omni ordine & gradu. rb trio iudicis, & rando sic priuatus existere donec in dici visum fuerit illum cor pruam pœnitentiam peregisse vt postea purgatus ad omnia sua pristina restituatur, vt vbi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos vel quiuis alius res sacras aut sacratas ad vsus prophanos conuertens, qualiter puniri debeat.*

2 *Baldassar rex Babylonis interfectus quod vasa sacra tẽpli in prophanos conuerterit vsus.*

3 *Diaconus rebus sacris abutens et in vsus prophanos eas cõuertẽs. quãto tẽpore excõicatus ab altaris ministerio sit suspensus.*

4 *Abutens rebus sacris in sortilegijs sacrilegij reus est.*

1 DECIMO sexto qro quat pœna puniuntur sacerdos vel laicusqui vasa ecclesiasticasacrata vel vestes sacras aut benedictas vt est altaris palla, calix, patena, purificatorium, tabernaculũ sacramenti eucharistie, aut aliquarũ reliquiarũ, itẽ lapidẽ sacratũ totũ aut partẽ siue corporale, manipulũ, stolam, camisum, planetã, itẽ vela quæ sunt in sanctuario aut iuxta imaginẽ crucis aut beatę Marię virg. & alia his similia acceperit & ad ꝓphanos vsus irreuerẽter cõuerterit aut dãnabilius ĩ sortilegijs commiscuerit. Dic ꝙ primo casu qũ qs abutitur illis in ꝓphanis domesticis

© SCD - Université de Poitiers

vsibus circa sortilegia de iure antiquo secundum legem Moysi vltione diuina percutiebantur, & sepius morte, et totius status subuersione, si erãt reges uel alij principes,
2 vt habetur Daniel.v. † Vbi rex Baldassar filius Nabuchodonosor postquam cepit erga deum, & res factas irreuerenter se habere, & cp sacrata vel benedicta vasa aurea, & argentea ex sacro templo dñi in Hierusalem abstulerat, & cum illis ipse rex Baldassar vna cum principibus & primatibus suis vxoribus atqp concubinis in conuiuijs suis vinum biberant, tratus est valde deus de tanta eorum insolentia et primo monuit regem Baldassarem quodam præconio litera miraculose scriptarum in albo pariete aulæ regie quas nemo sapientum ipsius regis Baldassaris, sed solus Daniel interpretatus est & comminatus fuit futurum malum iudicium cõtra ipsum, adeo vt illa nocte ipse rex Baldassar ab inimicis suis interfectus est & regnũ suum ad extraneas manus deuenit vide in d.v.c. Daniel, de quo fit mentio de conse. dist.j.c. vestimenta. & c. in sancta. vnde concludi potest cp de iure antiquo pro hmõi rapina & abusu sit pœna mortis, & bonorum suorum publicatio aut mala
3 successio. † De iure vero pontificio Diaconus pro isto crimine tribus annis & sex mẽsibus excõicatus extitit & ab altaris ministerio omniuo suspensus habetur, Presbyter vero decem annis, & sex mẽsibus remanet excõicatus, vt habetur de conse. distin. j. nemo per ignorantiã. Si vero bona prædicta ipsi ĩmmiscuerũt sortilegijs aut alijs tradiderunt vt immiscerẽt graiius puniuntur, quia clericus debet deponi et omnibus suis officijs atq; beneficijs ordine gradu & dignitate priuari & in perpetuum carcerẽ intrudi, aut in exilium perpetuum mitti, vt d.c. si quis episcopus, & c. quicunque in fin. xxvj.q.v. vel dic secundum Abb. in d.c. ij. extra eo. ti. quod erit pœna arbitraria secũdum arbitrium iudicis moderanda attenta qualitate facti, & personarum cõditione vt alias diximus supra eod. per dicta iura quæ amplius non refero vt capiam breuitatem.
4 † Et no. vnum in tota materia sortilegiorum quod ille qui abutitur rebus sacris vel benedictis, & ecclesiasticis semel dedicatis, non solum tenetur pœnis de quibus supra verumetiam tenetur pœna sacrilegij, quia in veritate per similem contrectationem rerum sacrarum committitur sacrilegium vt habetur xvij.q.iij. sacrilegium. & c. si quis contumax. §.j. & d. Ioan. lec. in sum. in ti. de sacrile. q.iij. & S. Tho. in sum. ij. ij. q.xcix. arti. iij. verti. dicendum, & de pœna ipsorũ, vide in. d.c. si quis contumax. Immo dicit Archi. in c. fœlicis de pœ. lib. vj. in princi. cp sacrilegium committit quilibet de ordinibus clericorum qui ariolos incãtatores aruspices & similes consuluit vel similia facit intelligens in effectu cp omnis sortilegus potest dici sacrilegus & de sacrilegio puniri, vide tamen quæ latius dicam infra titu. seq.q.j & no. etiam cp pro illo crimine subtractionis vasorum sacrorũ de ecclesia imponuntur grauiores pœnæ de quibus habetur. xij.q.ij. de viro. vide ibi.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos in missarum celebrationibus preces nepharias, & turpes admiscens & ad malum fin m, qualiter sit puniendus.*

2 *Sacerdos Hispanus decretorum doctor etiã quadragesimumquintum egressum annũ in insanam & furorem vertitur ob nephandum amorem monialium.*

3 *Sacerdos preces aut oblationes nepharias in missarum solemnijs offerens officio & beneficio, gradu, & ordine est priuandus.*

4 *Pœnæ secundum facti qualitatem, turpitudinem, aut scandalum sunt aggrauande aut molliende.*

5 *Animus maxime in omnibus criminibus est attendendus.*

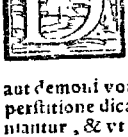

1 DECIMO septimo quero † quid de his sacerdotibus qui in missarum suarum celebrationibus hmõi aliquas preces nefandas, & turpes absq; alicuius rei immixtione protulerint illa aut Deo aut demoni vouendo non absq; magna superstitione dicauerint, quero qua pœna puniantur, & vt facilius res ista apprehendi posit subdam exemplo prout habui semel
2 in facto Romæ. † Quidam vir Hispanus clericus in sacris beneficiatus, & decrerorũ docto, etatis anno. xlv. vel circa captus erat amore quarundam monialium iuuenũ quæ erant plurimum forma venuste, quas iste sepius ad monasteriũ visitabat, & blãdis verbis atq; muneribus multoties blandiebatur eis, adeo quod propter illarum pulchritu-

© SCD - Université de Poitiers

dinem, & venerabilem venustatem ille Hispanus paulatim cepit ardescere, & frequentius illarum monasterij limina visitare et in tam magnam deuenit insaniam & cecitatē q̃ die noctecq; tam in somnis quam in vigilia nil aliud nisi illarum amplexus, & concubitus meditabat corde, verbo, gestis, aut signis. Et i tam grauī demētia adductus fuit q̃ asserebat expresse, ex quo ipse erat clericus, esse sponsum ecclesię, & moniales illas similiter esse sponsas ecclesiæ, nam quia dicebantur esse sponse Christi qui representatur per ecclesiam concludebat q̃ sponsi & spōse spirituales, hoc est, sacerdotes, et moniales poterant adinuicem carnaliter copulari sine peccato, & quod ita deus preordinauerat, putans summu bonū in solo coitu consistere. & q̃ turpius est ipse sepius hoc prædicabat illis iuuenculis adeo quod ipse ceperunt illi meuitare, vnde ipse clericus postea deuenit in maiorem insaniam, quia quotidie cum esset literatus cōponebat aliquas orationes & preces nefarias qbus orabat deum et alios sanctos vt præstarent sibi robur maximum in rebus, in lumbis vero calorem ta ē quo posset facillime in magna abundantia luxuriari & coitum carnis iepissime complere, & quia illarum monialium quēdā vocabatur Cecilia, altera Vrsula, alia vero Magdalena, & Clara, in ipsis suis orationibus, quas quotidie de nouo formabat summis precibus deprecabatur virgines illas sanctas, & beatas post dei inuocationē, vt ex dono gratie specialis in mentibus, & cordibus ipsarum monialium hanc meditationem & firmam opinionē infunderent, ita q̃ ipse moniales firmiter putarent & crederent nullum aliud magis meritoriū opus deo fieri posse quam coire, & carnaliter cōmisceri, crescere & multiplicare, nulla adhibita personarum distinctione, sit sacra vel prophana, sit coniugata vel soluta, sit consanguinea vel extranea, & similia, & quod ex coitu hmōi putarēt votum castitatis nullatenus infringi posse, sed magis hoc deo placere quam holocaustum siue sacrificium, & vltra hoc q̃ ardentius illarum corda incalesceret ad amandum & vehementer diligendum virum ipsum sacerdotē qui erat sponsus ecclesiæ & eius vota carnalia firmiter maxima cum humilitate adimplere eiusq; mandatis vt veri patris parere asserens q̃ illo modo consumandum erat matrimonium spirituale inter religiosos viros & mulieres quemadmodum matrimonium carnale consumatur per veram vtriusq; coniugum carnalem copulam, vt in e. continebatur, primo responso. de despon. impub. & in c. tua nos. de sponsa. Quas quidem schedulas ipse clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium vbi morabātur quidā boni & purissimi sacerdotes mēdicantes, qui potius simplicitate & bonitate q̃ doctrina religionem suam profitebantur, & die qualibet ad ecclesiam illius monasterij accedebat ad missam & singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti, & dabat ēt iulium vnū pro eleemosina ad hoc vt in celebratione misse, s. in memento prędes il as Deo, & sanctis virginibus prædictis offerret cum deuotione orando deū & sanctas virgines prædictas vt pia vota ipsius oranti exaudirent. & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus & rudioribus illorum monachorum, & interim ipse queq; intererat m sse, & totidem eademq; preces ipse cū deuotione recitabat, & prosequendo vlterius in hac sua superstitione quotidie nouas orationes componens deuenit tandem ad manus cuiusdā monachi q̃ erat cæteris magis doctus atq; expertus qui sumpta schedula duplicata vna cum eleemosina accessit ad altare & perlegens quę intus erāt verba valde obstupuit, & ne misse sacrificium perturbaret dimisit schedulam illā in angulo altaris, et processus fuit missam, demū ea completa ipse monachus multum reprehendit ipsum clericū Hispanum dicens q̃ verba illa erant valde turpia, & superstitiosa, nec merebantur per aliquem sacerdotem in tāto misse mysterio memorari, at ille subrisit deridens monachi illius simplicitatem & ignorantiam, cepitq; secū ulle disputare, qa argutus erat quasdā interpretationes diuine scripture longe erroneas attribuens, adeo quod non transibat absq; scrupulo & labe hæretice prauitatis, vt alias diximus supra ti. j. q. j. & ij. Videns itaq; monachus ille ipsum clericū tam grauī errore apprehēsum sumptis pluribus ex illis suis schedulis quas adinuenit de prāmissis omnibus consulit quā primū Reuer. D. Vicarium papæ cuius tunc ego auditor aderam mihiq; mandauit vt rem hanc cognoscerem & ipsum clericū pro modo culpe corriperem, qui statim incarceratus, & examinatus omnia ad vnguē confessus est, immo a principio instabat pertinax in illa sua erronea opinione, volens defendere falsas quasdā & nouas interpretationes quas diuine scripture attribuerat, qui q̃ primum vidit me præparari ad declarandum illum

© SCD - Université de Poitiers

hæreticum & pœnis hæreticorum subijciẽdum, nisi errorem ipsum reuocaret, inconti nenti omnia reuocauit et errorem suum solemniter abiurauit, adeo quod pro hæresis suspitione meruit veniã & reuocauit omnes illas suas interpretationes quas dederat diuine scripture & reliquas omnes infanias suas quas supra narrauimus, nihilominus ut cautius in futurum procederet de mãdato, S.D.N. papæ fuit relegatus ab vrbe ad cer-
3 tum tempus. †Ad propositum nunc quæstionis nostre redeundo quero si reperitur aliquis sacerdos q sciẽter præces huiusmodi aut similes quæ non tendunt ad verum diuinum cultum & salutẽ anime, sed potius vertuntur in peccatum & rem damnabilẽ in missa solemni sacrificio celebrauerit seu alio quouis mõ vouerit aut obtulerit, qua pœna puniatur, dic ꝙ isto casu putarẽ esse priuã ifõ omni ordine & gradu officijs atq; beneficijs eccle iasticis, & ẽr relegandũ esse tam ipsum sacerdotem ꝗ illũ qui ipsum cõsuluit & premissa fieri mandat, arg. eorum q̃ habentur in d.c quicũq; in fi. xxvj. q.v. vbi si sacerdos pro viuentibus celebrat missam defunctorum vt illi pro quibus missa celebratur citius morianturur aut mortis periculum incurrant sacer los ipse punitur pœnis prædictis, & nihilominus ibi nõ apparet de aliqua superstitiosa oratione aut cerimonijs, sed solum de turpi celebrantis intentione, quanto magis in casu nostro ille deberet hac pœna puniri qui præces istas obscenas diuino cultui admodum contrarias & quæ omnes tendunt ad peccatum & totius christiane fidei lesionem dum querit per sacrificium misse præbere materiam peccandi & malefaciendi per quam & eius holocaustũ solent peccata dimitti de conse. di. ij. cũ omne crimen, & eadem dis. nihil in sacrificijs & diximus supra ti. j. q. ij. in prin. nihilominus isto casu non discederem ab opinione Abb. de quã in d.c. ij. extra eo. titu. scilicet
4 †ꝙ pœnęhmõi sint aggrauãde vel minuende iuxta qualitatem facti aut turpitudinem siue scandali in ꝙ inde exoritur & personarum cõditionem in quibus omnibus plurimum verſitur arbitrium iudicis, ponamus enim q iod esset aliquis simplex hum his sacerdos idiota qui sit altas bone conditionis & fame pure conscientie qui ad præces, & mandata alicuius magni principis baronis aut viri magne conditionis similes præces emiserit, erit ne dicendum quod sit puniendus ille sicut alius versutus malitiosus, & qui in istis turpitudinibus delectatur certe non, & propterea bene & sancte dispoſuit rex, in c. licet dignum in princi. de homici. & in l. respiciendum & l. aut facti ff. de pœ. & l. quid ergo, & l. i. Bart. ff de his qui no. infami. & Bar. Bal. & alij in l j §. diuus. et in l. diuus. & l. in lege cor. ff ad leg. cor. de sica.
5 vbi dicũt+ quod in omnibus criminibus attẽditur principaliter animus & intẽtio deliquentis an ex simplicitate quadã vel ignorantia, aut dolo & malitia inductus fuerit ad peccandum vt his attentis fiat variatio pœnæ. pro quo bene facit textus & quod ibi no. glo. & Panor. in d.c. ij. extra eod. tit. Præterea ponamus ꝙ aliquis persuadet sacerdoti quod voueat & offerat pro eo præces quasdam in missa quæ expresse non apparebant nec cognoscebãtur falsum per virum rudem & inexpertum quod essent superstitiosa vt quia in ipsis apparebãt a principio verba quædã honesta & religiosa, deinde vero superstitiosa et diabolica sed erãt per nomina quædam adeo ignota ipsi sacerdoti quod putabat omnia esse bona & nullam in se habere superstitionem isto casu similiter putare n dicũ sacerdotem esse longe mitius puniendum per ea quæ supra diximus, & d. c. ij. & ibi gl. extra eo. tit.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

DO. IOANNIS NICOLAI ARELATANI IVR. VTRIVSQVE DOC.

TRACTATVS DE HAERETICIS, QVINquaginta notabilia in hac hæreticorum materia, præterea, quæ in tractatu superiore scripta sunt, e varijs scribentium locis decerpta continens.

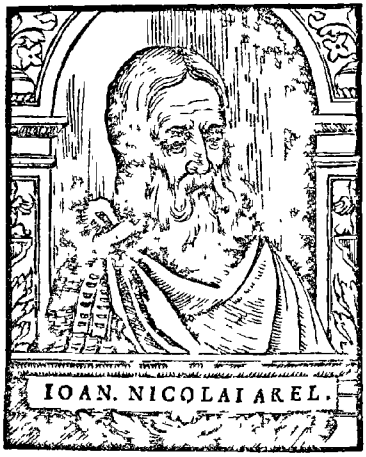

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus ante omnia restituendus est.*
2 *Hæreticus spoliatus non restituitur, & quare.*
3 *Excommunicato obstat exceptio excommunicationis ne spoliatus restituatur.*
4 *Excommunicatus agit ad vxoris restitutionem, hæreticus nequaquam.*
5 *Proprietatis exceptio quoties concludit agentem non possidere, tunc obstat agenti possessorio recuperande.*

NOTABILE I.

1 NVM in primis mẽti mandandum suadeo, vulgata apud virtusq; cẽsure professores extat regula, † spoliatum esse ante oia restituendum, vsq; adeo vt aduersus eum nulla possit obijci, pprietatis exceptio. l. si qs a se fundum, C. ad l. iul. de vi publi. c. j. & c. literis, vbiq; scriben. extra de restit spol Lat. sime Bar. & cæteri post eum in l naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acq. pos. Hanc tñ regulam
2 restringe † vt non procedat in spoliato, cui agenti possessorio recuperãde ob. exceptio hæretis, ita vult glo. not. in c. quo iure. vbi Prepositi. Alexã. viij. dist Ratio traditã quibusdam receptor bus. in d. § nihil cõe quia hæreticus ipso facto excõicatus est c. excõ-
3 municamus. de hæreti. excõicato † autem obstat excõicationis exceptio, ita vt spoliatus non restituatur gl. in c. j xxiiij. distin. in verbo, audientia, & in c. ex insinuatione. in verbo, aliud canonicum. extra de procura. Pan. in c. a nobis de excep. & in c. n. col. pe. de ordine cogni. Ergo hæretico vtpote excommunicato obstare debet except. hæresis, ne restituatur. Sed hæc ratio nequaquã
4 satisfacit † qm̃ eadem quoque ratione d. cẽdum foret hæreticum ad vxoris restitutionem agere posse, cum excõicatus possit secundum glo. in c. qm̃ multos. in verbo vxores. xj. q. iij. & Panor. in d. c. fina. qui refert Hosti. in sum. tit. de restitu. spol. §. facienda. versi. quid si vir petat, sed falsum est hære-

© SCD - Université de Poitiers

tico licere vxorem petitam cõfequi.c.iij. de diuor.c.inter. de purga.cano.& abunde scriptum est supra in tracta.q.xv.nu 10.igitur &c. Alia ergo querenda est ratio vertor ig tur erit ratio hoc ideo esse, quia exceptio hæreticis ēt concludit in possessorio, qm̃ hæretcus n h l possidere potest.c.j.& ij.xxiij. q ij.d ctum fu t supra in tracta.q.xv nu.3. cu n igitur exceptio hæresis ēt concludat in possessorio hæretico remedijs possessorijs
5 agenti obstare debet. Nam † quoties proprietatis exceptio opposita concludit agentem non possidere, tunc talis exceptio obstat agenti recuperande possessionis auxilio, ita Alex.in d.§.nihil cõe.colla.vj.& sequen.maxime in vij.fallen.ad regulam d.l. si quis ad se fundum, et Bal.in ti.de pace cõstan.in verbo, restituitur.alias est verti.sub §.omnes. idem Bal.in l j.C.si.de momẽta. possessio.& in l.tj.vbi etiã Ang.C.de edic. diui adri.toll.Ang.in l.dolo.ff.de doli exce.

SVMMARIVM.

1 *Condemnandus nemo est ex sola confessione quando aliter de delicto non constat.*
2 *Confessio sola sufficit ad condemnationem in crimine hæresis, & quare.*
3 *Confessio facta in foro pœnitentiæ nõ pbat.*

NOTABILE II.

1

COMMENDA † memorie quod quamis ex cõtessione sola nemo dãnari debeat, qũ aliter nõ constat de delicto l.j.§.item illud vbi Bar.ff.ad senatusconsul. Silleta. Baldin auth.sed nouo iure. C.de ser.fugi.Ang.in l.j.C.de confes.Areti. in trac.maleficiis, in verbo, & vestem cœlestẽ abstul t verti.quid si aliquis confitet se plura furta col xij.Ias. melius q̃ alibi, in l.error.col.iij C.de iur.& fac ignorã.Pa n.in l. quoties §.si quis nomen.ff.de hæred.instit. cum alijs ample traditis per Hippoly. Marsilium in practica criminali in prin. & Fel. latissime in c.auditis, colũ.xv.& seq.extra
2 de præscrip.† In crimine tñ hæresis sola cõfessio sufficit ad condemnationem, qm̃ aliter de delicto constare non potest q iam per solam cõfessionem, solus etenim deus scrutator est cordium, ita no, B l.in l si quis non dicam raper C.de epis & cler.sequunt Fe-
3 ly.in d.c.auditis, Intelige † s.ne, modo talis confessio sit iudicialis & non facta in foro pœnitentiæ, quia tãc nihil probaret.tex. in c.sacerdos. vbi Pan.extra de offic.ordi. no.Bal.in d.l.archigerontes.C.de episc.audien.faciunt no.p Arch.in c.vtilẽ.xxij.q.ij.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in casu dubio cognoscit an sua sit iurisdictio.*
2 *Inquisitores non cognoscunt an sua sit iurisdictio quia non intromittunt se nisi in his quæ sapiunt hæresim manifestam.*
3 *Iudici vbi non datur potestas cognoscendi nisi de manifestis si reuocatur in dubium in illo casu, non potest cognoscere an sua sit iurisdictio. Limitatur & restringitur. nume. 4.*

NOTABILE III.

1 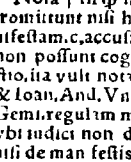

OC quoq; infige pectori non te fugit vt arb tror † iudicem in casu dubio cognoscere an sua sit iurisdictio, et an conuentus declinans forum sit suæ iurisdicti.l.ij.cũ ample traditis ibi per scribentes, si quis in ius voc. non ierit, l.si quis ex altena.ff.de iudi.
2 Nota † tñ q̃ inquisitores quia se non intromittunt nisi his q ę sapiunt hæresim manifestam.c.accusatus.§.fine.de hæret.in vj. non possunt cognoscere an sua sit iurisdictio, ita vult notal i.gl.in d.§.fane. Archid. & Ioan.And. Vnde not.ibi Domi.de sancto
3 Gemi.regulam memorie mandandam † qd vbi iudici non datur potestas cognoscendi nisi de manifestis, si reuocatur in dubium in illo casu nõ potest cognoscere an s a sit iurisdictio, sequitur illam gl.Fely.in c.si clericus laicum.de fo.competẽ.subijciens quod iudex nõ habens iurisdictionem nisi super causa notoria occurrente casu, de cuius notorietate sit dubium, nõ potest cognoscere an sit casus notorius, alleg.prædictam gl.§. fane.& assignat rationem subtilem, quia si nullo modo est iudex nisi casu existente notorio, quo cognoscet de notorietate? nam cognoscẽdo vt iudex non est iudex nõ existente fundamento iurisdictionis. Adijcit
4 † tñ hoc habere verum qñ vellet cognoscere & pronũtiare tanq̃ iudex, secus si extra iudicialiter nõ vt iudex vellet se informa-

© SCD - Université de Poitiers

re an casus sit notorius vel manifestus, & inuenta notorietate causam aggredi velit. Et ita intelligatur glo. in c.j. de offi. delega. in vj. quæ videtur contraria gl in d. §. sane.

SVMMARIVM.

1 *Mandantis morte re integra finitur mandatum.*
2 *Inquisitoris officium etiam re integra non expirat more mandantis.*
3 *Limita nisi fuisset inquisitores datus cum clausula ad beneplacitum.*
4 *Clausula ad beneplacitum apposita in concessione officij quid operatur.*

NOTABILE IIII.

1 ADVERTE queso ad hæc quæ pulchra tibi videbuntur, habes trinissimam in iure regulam quod † more mandantis finitur mãdatũ re integra, & morte delegantis re integra expirat delegati officium, l. & quia. vbi Bart. & doct. ff. de iurisdi. om. iudi. not. tamen quod fauore fidei introdu-
2 ctum est † vt inquisitoris officium alicui mãdatũ non extinguatur morte illius qui mandauit etiam re adhuc integra ita Pau. Alex. in d. l. & quia. allegantes expressum text. in c. ne aliqui. de hære. in vj. vbi Philip. Fran. ampliat illum text. loquentem in inquisitore deputato a papa vt etiã procedat in inquisitore deputato a quocunq; alio q̃ a papa, & comprobat plurib vt per eum, quic-
3 quid teneat Domi. tibi. † Limita nunc singulariter & declara prædicta vt procedãt in officio simpliciter dato, secus si esset datum cum clausula ad beneplacitum, tunc enim seruaretur quod habetur in c. si gra-
4 tiose. de rescrip. in vj. vbi dicitur † quod officium concessum cum clausula ad beneplacitum nostrum, exprimit morte concedẽtis, secus si dicatur ad beneplacitum sedis apo. ita not. limitat. Ioan. Andr. in c. ne aliqui. de hære. in vj. in nouel.

SVMMARIVM.

1 *In hæresim incidit quis nedum verbo, sed facto.*
2 *Credentes hæreticorum facto qui dicantur.*
3 *Animus declaratur ex factis, quinimo plus est factus aliquid declarare quam verbis.*
4 *Vsurarius si inhumaniter tractat eos quibus mutuat, & grauiter diffamatus sit, poterit contra eum procedi de hæresi.*

NOTABILE V.

1 NOTA perpetuo q̃ † in hæresim quis dicitur incidere non solum verbo, sed etiam facto. ita Lapus, But. & Ioã. de Imo. in cle. vnica. §. sane. de usu. facit tex. in c. estimãt. & c. non solum. xj. q. iij. & c. violatores. vbi ho. tex. xxv. q. j. ficiunt quę expresse volũt Archi. & Ioan And. in c. tj. de hæret. lib. vj.
2 varijs iuribus comprobantes q̃ † factis sicut dictis aliqui possunt dici credentes hæreticorum, vt puta si eos adorauerunt, reuerentiam suo more exhibuerunt, consolationem, vel cõtonem ab heretic. s receperunt, vel consimilia pertractarũt, quæ ad eorum
3 ritum pertinent. Comprobatur, † nam ex factis declaratur animus. l. dolũ. ff. de dolo. c. sicut enim. & c. qui viderit mulierẽ. xxxij. q. v. quinimmo plus est factis aliquid demõstrare q̃ verbis, vt no. in c. dilecti. de appel. Ideo inferunt Lapus, But. et Imo. vbi supra
4 † quod si aliquis verbis non asserat exercere vsuras non esse peccatum, sed factis hoc asserat, puta inhumaniter tractando eos quibus mutuauit, vel simile quid agendo, tunc si ex hoc ita grauata sit eius opi. quod possit dici diffamatus, poterit procedi contra eum de hæresi, & illud refert ibi Card. Zabar. q. vj. quanuis tandem videatur ab hoc dicto dissentire.

SVMMARIVM

1 *Hæreticus post pœnitentiam traditus carceri perpetuo, si inde fugiat, dicitur relapsus.*

NOTABILE VI.

1 ON recedant a memoria quæ nunc subijciam, † q̃ hæreticus qui post abiurationẽ & pœnitẽtiam fuit traditus perpetuo carceri iuxta tex. in c. excõicamus. ij. de here. & late supra in tracta. q. xx. & xxj. si postea aufugiat a carceri, ex hoc solo dr̃ relapsus & conuictus, ita q̃ ei tanq̃ relapso est dene

© SCD - Université de Poitiers

ganda audientia, & iudici seculari ut punitur tradendus est, iuxta c. ad abolendam, de hære. ita Fely. in d. c. excõtcamus. post Ioã. And. in c. vt cõmissi. §. pe. eo. ti. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Iudeorum collegio quamuis legari nõ possit, potest tamẽ vni de iudeorũ collegio legari.*
2 *Hæreticorum collegio nec cuiquam de collegio legari potest.*
Cur diuersum inter iudeos & hæreticos.
3 *Collegio vniuersali & cuilibet de collegio quando dicatur prohibitũ relinquere, quãdo vero collegio vniuerso relinqui prohibeatur, non etiam vni de collegio.*
4 *Iudeorum collegiũ hodie reprobatur ratione sectæ.*

NOTABILE VII.

1
VAM sit nephandũ crimẽ hęresis ex eo apparet † quãtuis collegio iudeorũ prohibitũ sit relinquere. l. j. C. de iude, non tã prohibitũ est relinquere vni de collegio iudeorũ. gl. est nota. in l. j. vbi Bart. C. de iude. Cy. Bar. & Sal. in l. j. C. de fa. fan. ec. et sentit gl. ibi. Idẽ expressius voluit Bar. in l cũ se-
2 natus per illũ tex. ff. de reb. dub. † Collegio aũt hęreticorũ nihil relinqui pt nec cui quã de collegio eorũ l. manicheos. C. de hære. c. si eps. c. in eos. c. vergẽtis, de hęre. extra bo. tex. in c. fane. xxiij. q. ij. ita not. Cy. Bart. & Sal. in locis prędl. & Soci. post Bar. in d. l. cũ senatus. Rõ diuersitatis est scdm pdictos, qa
3 † tunc est prohibitũ collegio vt vel cutpiã de collegio ĩ particulari relinquere, qñ collegium reprobatũ est rõne sectę, vt est collegiũ hæreticorũ ita procedat tex. in l. collegium. C. de hære. insti. si aũt collegiũ non sit reprobatũ rõne sectę, sed ideo reprobatum sit, quia non reperit expresse approbatum, iuxta l. j. C. de colle. illic, tũc licet non possit relinqui vniuerso collegio, poterit tã relinqui vni de collegio d. l. senatus, gl. in d. l j. C. de fa. fan. ec. sed scdm Cy. Bar. Sal. & alios ĩ locis prędl. Collegiũ iudeorũ non est reprobatũ rõne sectę, sed sustinet, vt toto ti. de iude, & patet in l. spadonẽ. §. iam aũt. ff. de ex cus. tu. et in l. circũcidere. ff. ad l. cor. de sica.
4 ergo &c. † Et si dicat qd collegium iudeorũ videat hodie reprobatũ ratione sectę. arg. l. fi. C. de iude. vbi ab omni officio & administratione remouendi sunt iudei. Itẽ patet ex toto ti. de iude. maxime iure Canonum. quo iure secta Iudeorum est hodie in probata. Respondet scdm Salyc. in d. l. quod aut collegiũ est reprobatũ perpetuo & secundũ oẽs. et procedat quod dictum est nihil posse relinqui collegio, nec cutpiam de collegio. aut collegiũ non est reprobatum perpetuo nec secundum oẽs, & tunc vni de collegio relinqui põt ẽt si hodie secta collegij ĩprobetur. Sed clarũ est collegiũ iudeorũ olim habuisse legẽ & ortum a deo. & fuisse gentem electã, & sic non fuisse perpetuo, & secundũ oẽs improbatum, ergo &c. Vide ĩtẽ Fely. in c. iudei. el ij. extra de iude. qui tenet aliquibus medijs contra prædicta & cõcludentẽ iudeo nihil relinqui posse. Soci. tũ in d. l. senatus. sustinẽdo Bar. & sequaces rñdet fundamentis quæ pro contrario adducunt.

SVMMARIVM.

1 *Transigere licet super capitali crimine pœnam sanguinis irrogante.*
Fallit super crimine hæresis, & quare.
2 *Episcopus remittere nõ potest offensam illatam maiestati dei, ideo cum hæretico trãsigere non potest.*
Dispositio l. trãsigere. C. de trãsa. nõ procedit in delictis cõmissis aduersus dei maiestatẽ.

NOTABILE VIII.

1
PINOR neminem latere † licitã esse transactionem super crimine capitali pœnam sanguinis irrogante. l. transigere vel pacisci, cum materia. C. de transac. aduerte tã quod super crimine hæreseos (quãuis capitale sit, & sanguinis pœnã irroget. l. arriani. C. de hęret. c. ad abolendam. extra eo. ti.) nequaquã transigere vel pacisci licebit. Quoniã talẽ offensam nemo nisi solus deus
2 remittere possit, vsq; adeo], vt † nec ẽt eps talem iniuriam remittendi potestatem habeat, ita Bal. no. in l. accusationem. collat. ij. in fi. C. qui accu. non pos. motus turibus vt per eũ refert & sequit magnificus d. Purpu. in d. l. trãsigere. vbi per supradicta limitat regulam d. l. transigere, vt. f. procedat in delictis aduersus proximum commissis, secus in commissis aduersus maiestatem Dei.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Cogitationis pœna nulla est.*
Fallit in crimine hæresis.
2 *Hæresis sola voluntate committitur.*

NOTABILE IX.

1 NOTISSIMA apud inreconsultos extit sententia † cogitationis pœnam nullam esse si cogitatio stat in eius meris terminis nec vltra progrediatur, l. cogitationis, ff. de pœ. & ibi Bar. gl. & doc. in l. si quis non dicam. C. de epis. & cler. Aret. in §. sed si credat, insti. de obli. ex delic. Bal. in l. non ideo minus. C. de accu. versi. vj. quærit. Hæc tamen vulgata regula non procedit in crimine hæresis quia † tale crimen sola voluntate committitur, merito igitur sola voluntas & cogitatio puniatur. gl. est multum not. in cle. j §. verum. in verbo (eo ipso,) de hæreti. & Bal. pulchre in d. l. si quis nõ dicam. Ioan. de Ana. in c. si eps. col. iij. de hæret. & in c. consuluit. de vsuris. Fely. in tract. de conatu. col. ij. versi. quartus casus est, & ibi allegat concordantes, quem tractatum reperies immediate post lect. suas in calce tit. de sentent. excommu. ita etiam dicit Zaba. in cle. j. §. sane de vsur. & in d. clemen. j. §. verum. q. vj & vij.

2

SVMMARIVM.

1 *Inimicus capitalis remouetur ab accusatione iure canonico.*
2 *Inimicus inimicum hæreticũ accusare potest, & quare.*
Hæreticũ accusans dicitur suam suorumq. iniuriam prosequi.

NOTABILE X.

1 ON ignoras † inimicũ capitalem repelli ab accusatione, maxime iure canonũ etiã si crimen notorium sit. c. repellantur. & c. cum P. de accusatio l. qui accusare. ff. eo. tit. & late Fely. in d. c. repellantur. Angel. & Imo. in l. is qui reus. ff. de publi. iudic. Hoc
2 † verũ nisi in crimine hæreseos in quo inimicus inimicum accusare potest. Ratio est. Nam tũc inimicus dicitur accusare vt persequatur suam vel suorũ iniuriam, quo casu apertissimum iuris est inimicũ admitti ad accusandũ, vt iurib. & locis prælleg. Quod autem dicatur suam vel suorum iniuriam prosequi probatur quia quę committuntur in religionem diuinam omnium iniuriã respiciunt. l. manichęos. C. de hæret. ista notabiliter tradit And. de Iser. summus. feudista in auth. gazaros de statu cõtra lib. ecc. collatio. x. in verbo, diuina quam humana, cũ quis contrarium attentet Viladiego supra quæstio. xiij. nu. xiij.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans in refectionem domus habet priuilegium tacite hypothecę, & in ea preferitur creditoribus cæteris.*
Fallit in mutuante hæretico.
2 *Hæretica mulier perdit priuilegium hypothecę & prælationis.*

NOTABILE XI.

1 LIGA digito quæ sequunt, quod quanuis † mutuans in refectionem domus habeat priuilegium tacite hypothecę, & in ea præferatur cæteris creditoribus l. creditor. j. & ibi doct. ff. si certum petatur. l. interdum, vbi glo. & Barto declarant. ff. qui potio. in pigno. Fallit hoc tamen in mutuante pecuniam hęretico in refectionem domus, ita tradit notabiliter, do. Ias. in dicta l. creditor. qui alleg. text. in authenti.
2 item priuilegium. C. de hære. † vbi mulier hęretica perdit priuilegium tacite hypothecę, & prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui potio. in pigno.

SVMMARIVM.

1 *Papa existens in notorio crimine, si incorrigibilis sit, ita quod scandalizet ecclesiam an accusari, & deponi possit intellige. numero 3.*
2 *Papa notorie incorrigibilis vbi scandalizatur ecclesia, habetur pro hæretico.*
3 *Papa deponi potest pro hæresi.*

Notabile

© SCD - Université de Poitiers

NOTABILE XII.

1 SI Papa † est in crimine notorio vel per facti euidentiã, vel per cõfessionẽ suam, & admonitus est incorrigibilis, ita vt scandalizet ecclesiã, põt Papa tali crimine accusari, quia tũc pro hęretico hr. ita vult notãda gl. in c. si papa, xl. dist. sequitur Pan. latissime in aureo trac. de cõcilio Basilienſi. in secũdo princi ver. iij. dixi ꝙ põt cõprobari. col. x. qui tractatus statim subijcit post cõsilia vbi cõprobat hãc sniam pluribus fundamẽtis. idẽ Pan. ĩ sua dispu. in ci. eps, col. xiiij. ver. tertius casus, vbi dicit qd totus mũdus approbat d. gl. idẽ tenet do. Frã. Zaba. in trac. de scismate, ver. quintus modus, in fi. idẽ ẽt tenet per multa Lud. ro. consi. 523. q. discutienda, quẽ oio videndum suadeo, quia multa ęgregia ,p hac snia accu
2 mulat † cũ igitur Papa ob notoriã incorrigibilitatẽ & inobediẽtiã vbi scãdalizatur ecclesia ,p hæretico habeatur, bene sequit ꝙ & accusari & papã denudari poterit, ĩcũ ,p hæresi & accusari, & deponi posit d. c. si papa, cũ vulgatis. & hr in c. fidei de hęre. in vj. ista sequitur Bellame. in d. c. si papa, prout
3 eũ refert præposi. ibi, Restringẽs † tũ pmissa vt sane ,pcedãt si crimẽ illud de quo accusatur Papa attingat fidẽ, quia causat scandalũ circa fidẽ, puta quia papa notorie cõmittente simoniã in ordinibus & vẽdẽte beneficia inualescit scandalũ in ecclesia, qa alij inferiores credũt hoc esse licitũ, & ideo ipsi talia cõmittunt, tunc, n. poterit papa accusari & deponi, alias secus. Cõtrariã vero sententiam qd papa ẽt pro notorio quouis crimine, quãtũcunq; incorrigibilis sit, accusari & depon. non posit nisi pro solo hęreseos crimine, tenẽt aliqui relati per Prepos. vbi supra moti pluribus fundamẽtis vt ꝙ Præpo. qui tãdẽ vr cũ eis reſidere, asserẽs ita esse cõem Theologorũ sentẽtiã, vide tamen Lud. Ro. & Pan. ĩ locis præallęg. & patebit responsio ad ea quæ in contrariũ adduci possunt. non tamen dissiteor quin qõ sit dubitabilis, & anceps propter opinionum varietatem, & stringentia fundamenta quæ pro vtraque adducuntur.

SVMMARIVM.

1 *Testis si vnum in iudicio dixerit, & postea alio in eodẽ iudicio statur primo dicto.*

2 *Fallit in crimine hæresis statur enim vltimo dicto. nu. 2.*

NOTABILE XIII.

1 VOLO aduertas ad vtile verbũ, nosti qd † si testis dixerit vnũ in iudicio, & postea ex interuallo dixerit aliud in eodẽ iudicio, statur primo dicto, & nõ secũdo, gl. Antonimo, Abb. & latissi. Fely. in c. cum in tua, de testi. tex. & ibi omnes scrib. in c. præter ea. de testi. cogẽ. vbi Felyn. multa allegat au-
2 thoritates. † In crimine tñ hæresis speciale est fidei fauore vt tetur vltimo dicto. vnde quamuis testis primo dixerit aliquẽ esse innocentẽ, si postea dicat eũ hæreticũ, statur vltimo dicto, quamuis vtrunq; fuerit iudiciale. tex. est notabilis in cap. accusatus. §. licet iuncta glo. in verbo, postmodum, de hęreti. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Filij hæreticorũ liberãtur a patria potestate.*

2 *Hæreticus nõ potest substituere pupillariter impuberi filio.*

3 *Hæreticus intestabilis est.*

NOTABILE XIIII.

1 HEreticorũ † filij eximuntur a patria pãte, & efficiũtur sui iuris, adeo ꝙ emãcipatio filiorũ facta postq; qs incidit ĩ hęresim nõ valet, tanq; facta de his qiã erãt sui iuris, tex. est & ibi omnes scribẽ. in c. quicũq; de hæ-
2 re. ib. vj. † ex hoc infero ꝙ hęreticus nõ potest filio impuberi pupillariter substituere. nã inter cætera requisita in pupillari substitutione illud quoq; pręcipuũ est, vt. s. testator impuberẽ in pãte habeat l. ij. ff. de vul. & pupil. Quod ex eo maxime ,pcedit quod nemo pupillariter substituere põt nisi prius sibi testamentũ fecerit d. l. ii. §. j. sed notissimi iuris est † hęreticũ intestabilẽ esse ,ptinus
3 vbi in hęresim incidit, cũ omnia bona ipso facto applicẽtur fisco. c. cum secundum, cũ vulgatis. de hęre. in vj. l. iiij. C. eo. tit. & supra trad. tum extitit per Viladiego. ergo liquido patet eum nõ posse pupillariter substituere.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non dicitur qui in dubijs vnam opinionem quamuis falsam eligit.*

NOTABILE XV.

1 ADNOTATIO †φ in dubijs articulis super quibus est disceptatio inter maiores, eligens vnã viam seu opinionem quamuis falsam, nõ debet dici hęreticus, ita notabiliter Innoc. in cap. ne innitaris. de cõstitutionibus, quem sequitur Bal. in l. captatorias. ver. vnum scias quod tabellio. C. de testa. milit. sequitur Felyn. in c. j. de hære.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus non est, qui semel tantum audiuit conciones hæreticorum.*

NOTABILE XVI.

1 ADIICE prædictis aliud notabile dictũ. φ† audientes sermones siue conciones hęreticorum non dicuntur hęretici, si semel tantũ audierint, & post ea reuersi non sint, cum non videantur approbare quod postmodũ euitarunt. argu. l. qui contra. C. de inc. est. nup. & ca. contiat. j. q. j. & cap. ex studijs. de pręsum. Ita notabiliter Ioan. And. in c. ij. de hære. in vj. vbi ẽt Archi. & domin. de S. Gemi.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium velleiani denegantur mulieri hæretici.*

2 *Beneficium senatusconsulti macedoniani nõ denegatur hæretico.*

NOTABILE XVII.

ADde simile & proximo vicinum notabile, quod ille qui accessit ad hæreticum causa discẽdi eius doctrinã, si tamẽ a fide catholica nõ recesserit non debet puniri vt hæreticus, & sic pœna vltimi supplicij, punietur tũ propter suã curiositatẽ pœna decem librarum auri, vt inquit tex. in l. quicũq; §. eos vero qui discendi. C. de hære. quẽ allegat glo. & Bar. in l. j. C. de summa trini. & ibi magnificus dom. Purpu. col. xiij. nu. xcvj.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium velleiani denegantur mulieri hæretici.*

2 *Beneficium senatusconsulti macedoniani nõ denegatur hæretico.*

NOTABILE XVIII.

1 ATTENDE ad singulare dictũ Vincentij in c. si aduersus, de hære. † quod mulieri hæretice denegatur velleianũ beneficiũ cũ fuerit mulierũ fauore introductũ & hæret. et perdurat omnia priuilegia fauore alicuius persone introducta l. j. & auth. seq. C.

2 de hęre. Sed + beneficium senatuscon. macedoniani nõ denegatur hęretico, quia illud beneficium non fuit introductum in fauorẽ debitorũ, sed principaliter in odium creditoris. l. qui exceptionẽ. ff. de condi. inde. Ita refert & sequitur do. Io. Lupi. vulgo dictus Palattos ruuios, in repetit. rub. de don. inter vir. & vxo. extra fol. xix. col. j.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus dici potest cuius errorẽ inquisitores correxerũt, ipse autem obedire nolut.*

2 *Inquisitori aliquid asserenti non credens, potest vt hæreticus damnari.*

NOTABILE XIX.

1 NON obliuiscaris quæ immediate subijciã qd† li inquisitores hęretice prauitatis alicui errorẽ declarẽt & corrigãt, ille aũt nolit obedire, vel obtemperare, certe is dicipot hæreticus pertinax, & pertinaciter resistere, & tanq; pertinax condemnari potest, iste est singu. tex. ibi per Bart. ad hoc ponderatus in l. tutor. §. tutores. ff. de susp.

2 tuto. vbi debet Bar. per illũ tex. quod † qui inquisitori aliquid asserenti non credit, põt tanquã hęreticus pertinax damnari. Sequitur Felyn. in rub. de hęreticis, extra, & septẽ modos quibus quis dicatur pertinaciter rę sistere, vide per glo. notab. in extrauagante Ioan. xxij. incipiente, quum inter nõnullos. de verb. sig. in glos. super verbo pertinaciter, le premier.

SVMMARIVM.

1 *Pertinacia in dubio non præsumitur nisi de illa appareat.*

© SCD - Université de Poitiers

NOTABILE XX.

ANimaduerte tamen† ꝗ pertinacia in dubio non pręsumitur nisi de illa appareat, ita Ioan. And. in c. cum contumacia. de hæret. in vj. vbi etiã domin. de sanct. Gemi. allegantes text. in cle. j §. porro. de summa tri. & in cle. ex grauf. §. fine. de vsuris. Ita etiam tradit Io. de Ana. in cap. excommunicamus §. qui autem colum secunda in fin. extra eod. titu. & Calde. consi. iij. in titu. de hæreticis.

SVMMARIVM.

1 *Reus non tenetur ædere actori ad fundandã intentionem.*

2 *Hæreticus tenetur ædere ad fundandam accusatoris intentionem.*

3 *Vsurarij tenentur ædere actori quãcunque scripturam ad fundandam ipsius actoris petitionem.*

NOTABILE XXI.

1 MAgnificus purpuratus in l. fi. C. de edẽ. colũ. iij. nu. xx. notabiliter voluit, qd† quãuis reus non teneatur ędere contra se ad fundandam intẽtionem actoris, l. i. l. qui accusare. l. fin. cũ ibi no. per glo. & doct. C. de eden. Fallit hoc tamen† in hæretico, qui si quid habeat ad fundandã intentionẽ accusatoris, illud tenetur ędere, allegat notata p Ang. in l. per hãc. C. de tẽpo. app. comprobatur vt per eum, poterat allegare glo. quam a l. hoc ibi notat Philip. Fran. in c. vt cõmissi. in verbo quibuslibet. de hæreti. in vi. de quo valde miror quod non allegarit. Bene facit, nã† feneratores siue vsurarij tenẽtur ędere quamlibet scripturam ad fundãdum actoris petitionem, text. vbi doctores in clemen. j. §. cæterum. de vsur. Bart. & doct. in l. prætor. §. is etiam. ff. de ęden. & docto. in dicta l. fina.

SVMMARIVM.

1 *Fratri carnali hæretico an potius subueniendum sit quã extraneo catholico.*

NOTABILE XXII.

1 SI fortasis quispiam a te sciscitaretur† cui potius subueniendum sit an fratri carnali hęretico an extraneo catholico. Breuiter respõdeto cõmunem sententiã esse vt fratri carnali hæretico subueniendum potius sit, ita dicit Pan. in cap. si quis, de hęreti. qui allegat glo. no. quæ hoc vult per grossas literas in c. j. xxx. dist. vbi Præpo. Alexã. copiose confirmat hanc sententiam authoritatibus, & fundamentis, ad quem te remitto ne chartas ocupem.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus vsucapere non potest titulo pro hærede.*

2 *Hæreticus incapax est possessionis.*

NOTABILE XXIII.

1 COmmenda memorie quod † hęreticus non põt vsucapere titu. pro hærede, ita vult Bar. in l. constat. ff. pro hęrede. Ratio esse potest, qa hæreticus incapax est ¡possessionis, c. j. & ij. xxiij. q. vij. & dixi supra in primo notabi. at sine possessione nõ procedit præscriptio. regula sine possessione, de reg. iur. ergo &c.

NOTABILE XXIIII.

HÆreticorum scripta vsq; adeo reijcienda sunt, vt etiam si quid boni in eis reperiatur nihilomagis recipi debeant, tex. habes vbi Præposi. in c. canones. xvj. dist. Ratio potest esse duplex. Prima, ne videantur approbari. Secunda ne quum sana eorũ doctrina ij, qui ne sciunt inter verum & falsum cognoscere, pro veris falsa recipiant.

SVMMARIVM.

1 *Iudæis synagogas vbi eorũ ceremonias exercẽt habere licet, hæreticis nequaquam.*

2 *Iudæi nituntur veritatis primordio.*

3 *Iudæi cur hodie a Christianorum ecclesia sustineantur.*

Reliquie alicuius antiqui iuris multum operantur in iure.

© SCD - Université de Poitiers

NOTABILE XXV.

1 HÆRETICI deteriores cõditionis sunt quã iudęi quod ex eo patet, †quã iudeis licitũ est habere synagogas, & ibi conuenire & eorũ religionem, & cęremonias iudaicis exercere. l. iij. & l. die sabbati. C. de iudæis, capitu. iij. extra eodem titu. Hæretici autẽ non possunt synagogas nec habere loca in quibus conuenire possint vt ibi improbato illorũ more sacra celebrent, text. est in l. iij. C. de hęre. eleganior text. in l. ij. C. de sum. tri. vbi glo. assignat rationẽ diuersitatis inter hęret cos & iudęos, quia iudæi habuerũt legẽ a Domino, nõ aũt Hæreti. &

2 dicit Cyn. ibi & Bal post eũ ꝙ †iudęi nituntur primordio veritatis, habuit, n. lex iudęorũ principiũ veritatis, vnde in totũ falsum non dr̃ quod nititur veritatis primordio, allegatur tex. in l. cum filius §. hrs. ff. de

3 leg. ij. nec ob. †quod hodie iudęi lege noua sunt reprobati, nam propter legis antique olim approbate reliquias, sustinẽtur etiã ab ecclesia Christianorũ hoc, n. operantur reliquie antique legis, multũ. n. iure operantur reliquie, vt pater i l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui vel alient. iur. & l. vero. ff. de solu. cum alijs allegatis, per Cyn. vbi supra.

SVMMARIVM.

1 *Probationes clarissime requiruntur in criminalibus.*

Suspitio sola de hæresi sufficit ad indicendã purgationem suspecto.

2 *Suspicio vrgens non sufficit ad condemnandum quem de hæresi.*

3 *Inquiritur cõtra eum qui discedit a communi vsu fidelium, tanquam contra hæreticum, etiam si non præcedat diffamatio.*

NOTABILE XXVI.

1 IT si †in criminibus requirãtur pbationes luce meridiana clariores. l. fin. C. de probat. nec cõsuetũ sit procedere ad inquisitionem nisi præcedat diffamatio, vt per doc. in c. cũ oporteat, de accus. tũ in crimine hęresis sola suspicio sufficit ad indicendã purgationẽ suspecto ẽt qd nulla præcedat infa-

2 mia, quãuis †ad condemnandũ de hęresi nõ sufficiat ẽt vrgens suspicio c. literas, de presumptis, ita notabiliter vult Innoc. & Ana. in c. sicut le primier, de simonia. Idẽ Innoc. in c. ex parte, de off. ord. Ant. in c. per tuas, de cohab. cleri. & mulie. Inno. in c. pe. de purg. cano. Are. in c. omnibus. iij. q. v. & est text. in c. inter sollicitudines, ibi vehementẽ suspicionẽ, de purg. can. Ana post Card. in c. excõicamus. §. ad jcimus, de hęre. vbi dicunt

3 per illũ tex. quod †ex hoc qd quis discedit a cõi vsu & conuersatione fidelũ, inquiritur contra ipsum tanquam hæreticum, etiã non præcedente infamia.

NOTABILE XXVII.

VSPITIO autẽ de hęresi oriri põt etiã ex leuibus signis, & indicijs, illa tũ signa plene probari debent secundum Innoc. in c. sicut, le premier, de simonia. Io. An. in c. vt officiũ. §. i. de hęre. in vj. notabiliter Oldra. consi. ccx. regularis habet traditio &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis in quam quis lubrico ignorantie incidit est grauius delictum quã homicidiũ dolose commissum.*

NOTABILE XXVIII.

1 AVDI elegãs verbũ Bald. in l. j. col. x. nu. xlv. C. qui accusa. non pos. †ꝙ hęresis in quã quis incidit lubrico ignorantie, est grauius delictũ ꝙ̃ homicidium dolose cõmissum. Quãuis enim maius sit maleficiũ dolo patratũ, quã culpa aut ignorantia l. in lege. ff. ad l. cor. de sic. l. si mora. ff. solu. mar. iii ratione subiecti valde aggrauat delictũ vsq̃ adeo vt faciat qd culpa sit maior dolo. Igitur cũ hæreticus ponat os in cœlũ, & deũ Blasphemat, pp nobilitatẽ subiecti qd offenditur, grauius delinquit ꝙ̃ occidẽs hoẽm etiam dolose. Bal. alleg. Aug. ff. non tamen citat locum, dic vt per eum.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticũ amicũ si quis admoneat vt fugiat aut non veniat an debeat puniri.*

© SCD - Université de Poitiers

NOTABILE XXIX.

1 SI quis† amore prosequebat hæreticũ, nõ quia hęreticus, sed qa amicus & familiaris, & sciẽs ꝙ iudex volebat facere capere hæreticũ, vt carceri traderetur, vnde eũ admonuit vt no veniret, vel vt aufugeret, certe talis admonẽs tenetur de tali admonitione & cõsi. arg. tex. in l. iiij. ff. ad l. iul. maiest. qui loquitur in lęsa maiestate principis, fortius ergo procedet in lęsa maiestate Dei, & sic in crimine hęresis, Ita nota. And. de Iser. summus feudista in auth. gazaros, in verbo, diffidamus, col. iiij. de statut. contra libe. eccle. collat. x. Quod maxime procedit (scdm eũ) si ex tali admonitione hæreticus monefactus aufugerit, vel non venerit, & sic fuerit secutus consilium admonentis. Si autem non fuerit secutus consilium, & sic admonitio non sortita fuerit effectũ, an veniat puniendus admonens, disputat Isernia vbi supra dic vt per eum.

SVMMARIVM

1 *Hæresim abiurans si non impleuerit iniũctã pœnitentiã, habetur pro relapso.*
2 *Occultans hæreticũ ex certa scientia punitur de hæresi.*
3 *Bene agere ex certa obstinatione recusans habetur pro hæretico.*
4 *Hæreticus & erraticus quid differant.*

NOTABILE XXX.

1 INTER cætera quæ superius tradita sunt hoc quoque adijciendum duxi, videlicet ꝙ† abiurãs hęresim, cui fuit adiũcta pœnitẽtia per inquisitorẽ, (vt supra dcm est i tracta. de hęre. q. xx.) si nõ impleuerit pœnitẽtiã ei iniũctã, hĩ, p relapso in hęresim, & pœna relapsi puniri põt, ita Zenzel. Mathesi. & Io. de imo. in cle. iij. in gl. super verb. pro pagine. de hære. Ioan. Cald. in c. literas, de pręsump. & Fede. de sen. consil. clvj. Alexan. episcopus.

NOTABILE XXXI.

2 ADnotato ꝙ† occultans hęreticum ex certa scientia, põt puniri de hęresi tanquam si esset hęreticus, ita notabiliter Bal. in l. j. C. de his qui latro. vel ali. crimi. reos occul. Occultãs enim alienum delictum facit suũ glo. in rub. præallegata.

NOTABILE XXXII.

3 VOLO† notes bonũ text. in c. nullus episcopus, & ibi p̃posi. Alex. expresse no. xxxviij. dist. quod ẽt ille põt dici hæreticus qui ex quadam animi obstinatione recusat bene agere.

NOTABILE XXXIII.

4 PRO declaratione terminorũ nota differẽtiã† inter hæreticũ & erraticũ. Erraticus enim his dr qui in fide errat, ignorantia quadã potius ꝙ pertinacia, seu animo discendi a vera fide catholica, vt sunt rustici, & simplices idiote. Hæretici aut dicuntur qui animo discedendi a fide catholica, potius quã ignorantia aliquid affeuerant fidei catholice contrarium. Ita Bal. in c. firmiter, de summa trinitate & fide catho.

SVMMARIVM.

1 *Sacramẽta ecclesiæ non sunt conferenda ab hæretico, nec collata imprimunt virtutis effectum.*
Fallit in sacramẽto baptismi, et cur diuersũ.
2 *Sacramentũ baptismi est omnium sacramentorum ianua.*
3 *Moriturо prius succurritur in baptismate quã in communione dominici corporis.*

NOTABILE XXXIIII.

1 NOTA quæsto† quod ꝙ quis sacramẽta ecclesię non sint recipienda ab hæreticis, vtpote præscisis ab ecclesia, nec collata a talibus virtutis effectum imprimant, vt est text. not. in §. verum. xxxij. dist. hoc verũ regulariter in omnibus sacramentis excepto sacramento baptismi, quod si fuerit collatum ab hęretico imprimit effectum verum duntamen fiat in forma ecclesiæ, iste est text. in d. §. verum. ver. hęc de matis. Ratio diuersitatis inter sacramentum baptismi & c. sacramenta traditur ibi in fi. tex. quia homo sal-

© SCD - Université de Poitiers

uari potest sine alijs sacramentis & nõ sine sacramẽto baptism. quod ex eo patet, nam
2 †sacramentum baptismi cęteris sacramentis prius est, omnium sacramentorũ tanua. c.si quis confugit j.q.j.cum reliquis iuribus allegatis per glo.in d.§.verum,ver, hęc de malis,& faciunt quę abunde tradit Prępo. ibi.col.ij.nu.viij. Item dicit egregie tex.ibi
3 dẽ quod†morituro prius in baptismate quã dñi corporis cõione consultur vnde sanctus est ab hæretico baptismi sacramentũ sumere quam in eternũ perire. an añt cp dictum est sacramenta non esse recipienda ab hæretico procedat in quocũque hæretico, vide per præpositum Alex.ibi.

SVMMARIVM.

1 *Testium examinatio in criminalibus committi non potest.*
2 *Fallit in crimine hæresis,nu. 2.*

NOTABILE XXXV.

1 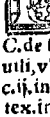
Eceptissima est sentẽtia†doctorum examinationem testium in causa criminali alteri committi non posse. Cyn. Bal.& Saly.in authen. apud eloquentissimũ,per illũ tex. C.de fid.instru.& glo.in cle.j. in verbo ciuili,vbi bo.tex.de offi.deleg.tex.cũ glo. in c.ij.in verbo prohibẽte.de iud.in vj.& bo. tex.in l.iij.§.diuus ibi, nam ipsos interrogare soleo.ff.de test.glo.in c.j.in gl.c.ff. extra de testib.cogen.& in c.constitutus.j.gl. pe.de fideiuss.& gl. in c.at si clerici, de iud. Inno.in c.si qui testium,de testib.& Panor. ample in c.cum causam.col. pen.& fin.eo.
2 titu. Fallit† hoc in crimine hæresis, in quo testium examinatio committi potest per iu dicẽ tex.est in c.vt officium.§.verũ. de hæreti.in vj.& hanc fallentiam tradidit notabiliter Fely. in d.c.cum causam. colum.antepen.ver.fallit tertio.

SVMMARIVM.

1 *Notarium sufficit in principio officij iurare fideliter exercere officium.*
2 *Notarius inquisitoris tenetur iterum iurare dum assumitur in causa inquisitionis.*

NOTABILE XXXVI.

1
OTA quod†quis sufficiat notorium in princ.sui officij iurare officiũ suum fideliter exercere.c.ad audiẽtiã, de præscri.glo.solitis in l.quedam.§. nummularios. ff. de eden. nec teneatur vlterius iurare constante officio,cum sat sit semel iuratũ fuisse,vt coprobat Bal.post glo.in cap. præterea,vbi et Fely.expresse colũ.j.extra de testib.cogen.& per Spe.in tit. de instru. ẹdi.§.restat ver.sed quæro. Aduerte tamen
2 quod†notarius inquisitoris tenetur iterum iurare, dum assumitur in cã inquisitionis, tex est in cle.j §.porro coram, ver. & quia vbi glo.in verbo iurabunt,expresse not.& ibi Pau. Ancha.& Ioan.de Imo.de hæreti. Quod speciale est) secundum gl. & prædictos) pp delicti magnitudinẹ & atrocitatẽ.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi non possunt tabellionatus officium exercere.*
Fallit in crimine hæresis.

NOTABILE XXXVII.

1 NON te latet† religiosos & clericos in sacris existentes non posse exercere officium tabellionatus quamuis antea exercuerint etiam in causis vertentibus coram iudicibus ecclesiasticis.c.sicut, vbi scribentes extra.ne clerici vel monachi, fallit hoc tamẽ in crimine hæresis,in quo prędicte personę possunt tale officium exercere,tex. est expressus in c.vt officium.§.ad cõscribendas, vbi glo.Io.And.Domi.& cæteri, de hære. in vj.Pet.de Ancha.& lõ.de Imo.Post glo. in c.j.§.sane,ver.& quia in glo.notarij, eo. tit.in cle.Host.in c.sicut, præallegato.

NOTABILE XXXVIII.

ÆRETICVS precisus est ab ecclesia,& est sicut ramus præcisus ab arbore sine stipite qui statim arescit.xxiij.questio.prima cap.loquitur,& est ille de quo Ioãnis decimo quinto.si quis non manserit in me, mittetur foras & arescet.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus reuersus ad fidem non est iterum baptizandus.*
Baptismatis sacramentũ non est reiterabile.
Ordinatus ab hæretico si ipse quoq; hæreticus sit iterum est ordinandus si ad fidem reuertatur.

NOTABILE XXXIX.

NOTA quod † hæreticus ad fidem reuersus non est iterũ baptizandus, ita Bal. in l. nihil. C. de vindic. l ber assignans rationẽ quia sacramẽtũ baptismatis non est reiterabile vt dicit glo. in d. l. nihil. quę allegat plura iura, ordinatus tamẽ, vel consecratus ab hęretico si ipse quoque hęreticus sit, & ad fidẽ reuertatur, iterũ consecrandus est c. daibertũ. j. q. vii. hæc tradit Bertachi. in tracta. de epis. in rj. parte tertie partis princip.

SVMMARIVM.

1 *Tyrannus si quid dignitatis nomine faciat illud non valet.*
Tyrannus legitime exercere potest iurisdictionem in crimine hæresis.

NOTABILE XL.

1 QVAMVIS † tyrannus (id est qui iurisditionẽ de facto & nõ de iure occupat) si q̃d nomine dignitatis faciat illud non valeat vt not. in c. fundamenta. §. quod si secus iuxta medium, per illum tex. de elec. in vj. & in l. decernimus. C. de sac. san. eccle. hoc tamen fallit in crimine hæresis, in quo potest tyrannus legitime iurisdictionem exercere. tex. est expressus vbi Philip. Fran. expresse not. de hęre. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ex quacunque causa etiã ciuili persistens per annum in excommunicatione, habetur suspectus de hæresi.*
2 *Excommunicatus per annum præsumitur male sentire de articulis fidei.*

NOTABILE XLI.

1 NOTA † perpetuo qd excõicatus pro quacũq; causa etiam ciuili persistẽs per annũ in excõicatione habetur suspectus de hæresi. ita no. Io. And. & Panor. post alios cõmuniter in c. fina. de pen. quæ suspicio licet non sufficiat ad condemnationẽ vt per Innocẽ. & Panor. vbi supra sufficit tamen vt possit inquiri contra excommunicatum de hæresi & sibi indici purgatio, in qua si defecerit habetur pro conuicto. c. inter. in fin. de purga. cano. Ratio aũt prædictorum est secundũ Pan. vbi supra. & Phi. Frã. in cap.
2 cum contumacia, de hæreti. in vj. † quia talis præsumitur male sentire de sacramẽtis ecclesię, & de potestate clauiũ ex quo tanto tẽpore in excommunicatione remansit, videtur. n. non curare immo contemnere excõicationem, quod vtpote notandum & singulare menti tenendum hortantur præfati, & hæc adijcias ad scripta per Viladiego. q. ix. nume. ij.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus de hæresi si post canonicam purgationem, deprehensus fuerit in expressa hæresi, an habeatur pro relapso, an vero admittendus sit ad pœnitentiam.*
2 *Probatio non admittitur contra præsumptionem iuris & de iure.*

NOTABILE XLII.

1 REVOCABIS fortasse in dubium finge † Titiũ habitũ suspectum de hæresi, & facta canonica purgatione iudicis arbitrio heresim abiurasse, deinde post aliquod tẽpus in expressa hæresi deprehẽsum fuisse, an habeatur Titius pro relapso & vt relapsus puniẽdus sit iuxta no. in c. ad abolendã, de hęre. extra. an vero sit admittendos ad pœnitentiã & defensiones ac si nunq̃ habitus fuisset pro suspecto, vt d. c. ad abolendam, in princi. Responde vt per tex. in c. accusatus. de hęre. in vj. distinguendo, aut suspitio propter quam Titius abiurauit hæresim erat grauis & vrgens, vt quia insurrexerat ex grauioribus & vrgentissimis indicijs, & hoc casu vt relapsus puniendus est dicto c. accusatus. Ratio esse põt, quia per hanc secundum deprehẽsionẽ

© SCD - Université de Poitiers

expressam declaratur animus illius, quod prius fuerit in mala opinione cõtra fidẽ, in qua semper pſumitur cõtinuasse vſq; ad secundã deprehensionẽ.d.c.accusatus,ibi qua
2 dã iuris fictione censetur relapsus,quę†quidem præsumptio est iuris & de iure cõtra quam nulla admittitur probatio in contrarium l.fin.C.arbit.tutel.l.antique,C. ad vellej.no.in c.afferte,de præsump.& in l.nõ est verisimile.ff.quod met.ca.& in l.filiũ.ff. de his qui sunt sui vel alie. Si vero suspicio ꝓ qua prius abiurauit & se canonice purgauit erat leuis & parua,tunc non hr vt relapsus,sed est ac si nũc tantũ peccasset ideo sibi est danda defensio & audientia,& ab iurationis beneficium d.c.accusatus.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio l.is cui bonis.ff.de verb.ob.nõ procedit in hæretico,qui ẽt cõtrahẽdo non potest suam conditionem meliorem facere.*
2 *Hæretico interdictum est bonis.*
3 *Hæreticus obligatur in sui odium, licet non in fisci præiudicium.*

NOTABILE XLIII.

1 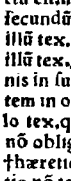
Singulariter†nota qd dispõ.l.is cui bonis.ff.de verb. obli. volẽtis eũ cui bonis interdictum est posse suã conditionẽ meliorẽ facere non deteriorẽ in tantũ qd etiã natura liter non obligetur,alios rũ sibi obliget,nõ
2 procedit in hęretico,†cui ẽt bonis interdictũ est.l.manicheos,& l.fi.C.de hęre.c. cum secundũ,eo.ti.in vj.ita notabiliter limitant illũ tex.in d.l.is cui,Pau.& doc,ibi dicẽtes illũ tex.,pcedere in eo cui interdictũ est bonis in sui fauorẽ,(vtputa in prodigo)nõ autem in odiũ,& in pœnam, patet istud ex illo tex.qui vult eũ cui bonis interdictum est nõ obligari naturaliter,& tñ exploratũ est
3 †hæreticos obligari in sui odiũ,licet obligatio nõ teneat in prejudiciũ fisci,auth.credẽtes,ver.nullus,ibi alijs respõdere cogantur C.de hære.patet igitur satis dictam l.is cui, non procedere in hæretico.

SVMMARIVM.

1 *Apostate peiores sunt hæreticis.*
2 *Hæretico pœnitenti parcitur, apostate nequaquam.*
3 *L.hi qui sancta.C.de apostatis,an sit correcta iure canoni.*
4 *Legum correctio fugienda.*
Differẽtia inducẽda non est inter ius canonicũ & ciuile nisi expresso tex. reperiatur.
5 *Iuri ciuili standum est, vbi eo iure aliquid decisum reperitur,cuius contrariũ nõ reperitur decisum iure canonico, modo decisio ciuilis non sit peccati inductiua.*
6 *Defensor & fautor hæretici quis dicatur.*

NOTABILE XLIIII.

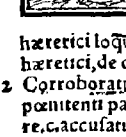
1 VOLO mandes memorie. Traditũ fuit supra in tracta tu Villadiego. q.v.†apostatas(id est qui deserta religione Christiana ad iudaismũ confugerunt)peiores esse & deterioris conditionis quam hæretici loquendo de his qui sunt proprie hæretici,de quibus in j.q. & duabus sequẽ.
2 Corroboratur vltra ibi dicta†nã hæretico pœnitenti parcitur.l.manicheos.C. de hære.c.accusatus.eo.ti.in vj.cum vulgaribus. Apostatis autem nequaquam etiam si pœniteant parcendũ est, sed irremissibiler vltimo supplicio damnantur.l.hi qui sancta.C. de apostatis,quãtus Villadiego supra in tracta,q.xx.expresse dicat contrarium dicens
3 †quod d.l.hi qui, non procedit iure Canonum, nec admittenda est illo pacto, immo abolenda,cũ disponat de materia mere spirituali,scilicet hæresis seu apostasie,quę est mere ecclesiastica,ideo Imperator non potuit illam legem condere,& sic vult illã legem correctam de iure cano. cui standũ est in materia conscientie,vt per Bar.in l.priuilegia.C.de sac.san.eccl.cum concor.traditis ibi per Alex.& cæteros addt.& doct. in
4 c.j.de nouj.ope.nunc.†Sed fugiendum puto legũ correctionẽ.l.precipimus.C. de appel.l.j.C.de inoffic.dot.c.cum expediat. de elec.in vj.ideo non est inducenda differentia seu discrepantia inter ius canonicum & ciuile,nisi reperiatur expressa discordantia & sic nisi reperiatur text. de iure cano.expresse contrarius iuri ciuili.Sed nec vbi in põtificio iure scriptũ expresse reperit apostatis pœnitentibus parcendũ esse vt mortem corporalem euitent. Ergo standum est decisioni iuris ciuilis expresse disponentis non esse parcendum apostatis etiã in fo-
5 ro spirituali per regulam † quod vbi ali-

© SCD - Université de Poitiers

quid reperitur expresse decisum iure ciuili, nec reperitur cõtrarium decisum iure canonis. standum est iure ciuili et in foro ecclesiastico, modo decisio iuris ciuilis nõ sit peccati inductiua vt traditur per glo. & doc. in c. j. de no. ope. nun. & doct. in varijs locis remissiue p Alex. And. de Pomate et cæteros addi. ad Bart. in d. l. priuilegia. Nec obstant aliqua iura adducta per Villadiego (qa vt in ciuilib. vel mediocriter docto patere potest) nõ probant id ad quod allegantur minus obstant fundamenta, quibus vtpote nõ cõcludẽtibus facilis vltro se offert solutio.

NOTABILE XLV.

6 DEFENDENS hæreticum† ne ledatur a priuato, vel qui patrocinatur illi in iudicio credens illum habere iustam causam non dicitur defensor nec fautor, etiã si postea appareat qꝰ nõ erat iusta causa, ratio, quia hæc est iusta defensio quæ talib. reseruatur, secus dicendum est si contra conscientiam ei patrocinatur, quia tunc dicitur defensor secundum Car. in clem. j. de pœn. & d. Sylueſtr. in sua summa in verbo hæresis. j. in vij. q.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio hæresis est duplex.*
Reuocatio hæresis quæ fit solum ad salutem animæ potest indistincte quandocunq; fieri vsque ad vite exitum.
2 *Sacramenta ecclesiæ nõ sunt deneganda hæretico ostendẽti manifesta signa pœnitẽtie.*
3 *Reuocatio hæresis quæ fit tam ad salutẽ animæ quam corporis debet fieri congruo loco & tempore.*

NOTABILE XLVI.

1 ADNOTATO in materia reuocationis hæresis, qd † duplex est reuocatio seu pœnitentia, altera quę fit ad salutem animæ duntaxat in foro conscientie, altera vero quæ fit ad vtriusque salutẽ, scilicet animæ & corporis. Prima indistincte fieri potest quandocunqꝰ a quocunq;, & in quouis crimine, & loco quolibet, vsque ad vite exitum vt habetur in c. firmissime, extra de hære. dummodo facta sit puro corde & spontanea voluntate, vt de pœniten. distin. iij. perfecta, & c. j. & ij. qui cleri. vel vouen. & c. super eo. de hæret. in vj. vbi no
2 ta tex. † quod hæretico etiam relapso in hẽresim (qui absqꝰ vlla spe venie debet morti tradi) si emiserit manifesta pœnitẽtiæ signa non denegantur ecclesiastica sacramenta, vtputa cõfessio, pœnitentia, & eucharistia, quibus humiliter ab eo petitis non erũt de-
3 neganda. Secunda † vero reuocatio, seu pœnitentia quæ fit gratia vtriusq; scilicet tam animæ quam corporis non est tam generalis sicut prima, sed specialis, & restringitur vt congruo tempore & loco fiat, vt abunde supra in trac. q. xx. & hæc nec nunquam competit relapso. c. ad abolendam. de hæretic. extra, & c. accusatus. eo. ti. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Correlatiuorum idem ius est.*
Correlatiuorum regula non procedit in hæretico in casu ibi tradito.
2 *Hæretico semiplene probanti contra christianum non deferitur iuramentum in supplementum probationis, econtra autem christiano semiplene probanti contra hæreticum sic.*
Ratio diuersitatis ibidem traditur.

NOTABILE XLVII.

1 MEMORIE commenda, habes vulgatã regulã quod † disposita in vno de correlatius censentur disposita in alto. l. ff. vbi doc. C. de indicividui. toll. l. fin. vbi Bart. de accepti. ff. l. j. cum vulgatis, de cupre. lib. xj. C. fallit hæc regula in hæretico vel infideli in casu notabili, Tu scis quod semiplene probanti deferitur iuramentum necessariũ in supplementum probationis. l. admonendi. ff. de iureiuran. l. in bonefidei. C. de reb.
2 credi. nota † tamen quod hæretico vel infideli semiplene probanti contra catholicũ, & christianum nõ defertur iuramentum in supplementum semiplene probationis, & tamen econtra christiano catholico contra iudeum hæreticum vel infidelem defertur tale iuramentum, arg. notatorum per Bald.

© SCD - Université de Poitiers

in l.qui accusare.C.de eden.& per Ludo. Ro.in d.l.admonendi, & Canoni,in c.fina. de iureiuran.Ratio autem ex prædictorum doctrina colligitur. nam tale iurame ntum non cuiuis indistincte dandum est, sed personæ legalitas,equitas,et fidelitas inspicien da est,quæ a præfatis hæreticis, abel e explor atum est. ita etiam expresse do Bapti. de sancto Bla.in tract.correlatiuorum,in.§. venio ad quintum,versi.xxviij.fallit.

SVMMARIVM.

1 *Moderator rei siue quilibet est vt de ea ad libitum disponat.*

2 *Renũciare iuri sibi cõpetenti quilibet potest. Fallit in hæretico in casu trad to nu. 2.*

3 *Iuri introducto in fauorem partis licet contrahentibus renuntiare,iuri vero introducto in odium alicuius, nequaquam.*

NOTABILE XLVIII.

1 NOVIT vel mediocriter in iure † doctus,quilibet de re sua ad libitũ disponere posse, & sibi debitum debitori remittere,& alio modo quo libet super suo i alter us vti litatem,& tui præiudicium pacisci, & iuri sibi competenti renunciare, modo etatis sit legitime, nec aliam patiatur inhabilitatem ratione cuius et bonis interdictũ sit,l in re mandata.C.manda.l.j.& l.si quis in conscri bẽdo.C.de pac.cũ ibi notatis latis.per Doc. & per Bart.in l.si quis pro eo ff.de fideiuss,

2 nota tũ casum in † quo pactum vel remissio super sibi debito nullo modo valet,tex. habes notabilem in cle.ij.ibi nullis pactis,vel remissionibus super hoc vaituris, de hæreti.vbi si inquisitores prætextu officij aliquid indebite extorserint ab inculpatis de hæresi, illud restituere tenentur,& si inculpati illis inquisitoribus extorta remiserint & quietauerint,non valet talis remissio, & sic contra dispositionẽ d.l.si quis in conscri bendo & l.j §.& post operis.ff.de no.oper,

3 nuncia, Ratio liquidem est † quoniam omnia illa iura procedunt quando fauore partium aliquid introductum est tunc enim cõtrahentium pacto remitti potest.Sed quãdo in odium alicuius (puta indebite extorquẽtis) aliquid institutum fuit, nequaquam potest illud contrahentium pacto tolli, vt patet in macedoniano,l.j.ff.ad macedo.& in l. fi.C.de pac.pign.cum simi.traditis per glo. & docto,in dicta l.si quis in conscribendo. & Bar.melius quam alibi in dicta l.si quis pro eo,& gl.in c.si diligenti de foro cõpe.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus est qui credit ecclesiam habere duo capita.*

2 *Sortil gum an liceat cõsulere vt liberet egrotum a maleficio & an l.ceat adiurare imbres,fulgura, & tempestates, ne nocent fructibus*

3 *Matrimonij fracturam ecclesia citius patitur,quam quod maleficiatus cõtrarijs maleficij liberetur.*

4 *Corporis iactura minor est quã anime, ideo potius ~~in~~ corpore quam in anima pati expediat.*

NOTABILE XLIX.

1 ADNOTATO † eum qui crederet vniuersalẽ ecclesiam posse habere duo ca pita, hæreticũ esse, est enim tantum vnũ caput, vnus pastor,& ouile vnum, ita dicit notab lis glo.in c.non aũt, in fi glo.magne. vij.q.j.gl.plenior in cle.ad nostrum,in verbo,ecclesiæ de hæreti,sequitur Abb.in c.at si clerici.col.xix.vers,aut enim quis credit ecclesiam extra de iudic.& in c.j.de parochijs,Card.in cle.j.§.porro. in ij.q.de iureiur. Ideo Archi.in d.c.non aũt refert Augusti.dicentẽ quod nesciebat iure prohibitum quod duo habere possent episcopatũ, quia si sciuisset,non acceptasset suũ,& vult Felv.in c.tij.de hereti.vbi assignat rationẽ, qu a hoc repugnat articulo fidei, scilicet vnam sanctam catholicam ecclesiam.

Quinquagesimum,& vltimum notabile.

1 REVOCABIT † in dubium quispiam, num impune liceat consulere iortilegum siue maleficum, vt dissoluat facturas maleficij,aut si mauis, liberet egrotũ maleficiatum a maleficio? & similiter an liceat adiurare imbres, fulgura, & grandines ne

© SCD - Université de Poitiers

noceant fructibus, arboribus, & plantis.

Respōde distinguendo, aut loquimur de iure ciuili, aut de iure cano. Primo casu licet impune consulere & adhibere sortilegum ad faciendum ea opera quæ vertūtur in bonum, & prosunt, quoniam pro bono opere quis cruciari non debet l. eorum. §. fi. vbi expresse no. Bar. C. de malefic. & mathe. Secundo casu scilicet de iure canonico non licet aliquo modo (etiam pro recuperāda corporis sanitate) querere remedia diabolica, & superstitiosa, licet aliter sanitas ipsa recuperari non posset, text. ad literam in c. admoneant. xxvj. q. vij. Bart. vbi supra Panor. in c. per illum tex. extra de sortileg. vbi Romanus pontifex potius patitur bona ecclesiarum furto ablata perdi, quam quod querantur per remedia huiusmodi.

3 † Hinc est quod ecclesia potius tollerat dissolutionem matrimonij, & tanti vinculi sacramentalis fracturam, quam permittat maleficiatum contrarijs maleficijs liberari, c. si per sortiarias, xxxiij. q j. & c. j. de frigi. et

4 male. Ratio horum est, † quia magis expediat pati in corpore quam in anima, minor enim est corporis iactura quam animæ, d. c. admoneant. & c. fina. de sortileg. argu. c. solite. de maiori. & obedi. vbi Panor. & doct. ad quod non consideratur ius ciuile, quod quidem principaliter ad temporalium conseruationem tendit d. c. solite. notatur in c. nec mirum §. ad hoc. xxxvj. q. vj. Quæ omnia notato.

Habes tandem lector candide, absolutū de hæreticis librum, quem non aure quidē popularis captande causa edidimus, nec intus nobis cauentes, sed vt communi orthodoxorum vtilitati cōsuleremus, quare hoc nostro labore lector fruere, interea tamen mordaci lingue frenum adhibeto.

FINIS.

TRACTATVS

de hæreticis, & eorum pœnis Pauli Ghirlandi Castellionis Iurisconsulti Florentini.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis est crimen grauius cæteris, & detestabilius, eo quod creatorem committatur. Hæresis est crimen læsæ maiestatis diuinæ.*

2 *Maiestatem eternam ledere grauius est quā temporalem.*

1 INTER crimina quantumuis maduersione digna sunt hæresis † est grauius, & cæteris detestabilius eo q̄ directo contra ipsum creatorem Deum omnipotentem patratur, eius omnipotentie detrahendo negando q̄ illius diuinitatem, ut habetur in c. j. de sum. tri. & fide catho. & l. j. C. eod. ti. & c. ad abolendam de here. non immerito igitur appellari potest crimen læsæ diuinæ maiestatis, ex quo directo tendit in lesionē, & præiud. cium diuinæ potestatis, vt proxime diximus d. c. ad abolendam. & c. vergentis. eo. ti. † Longe enim grauius est eternam q̄ temporalem ledere maiestatē xxiiij. q. j.

©.SCD - Université de Poitiers

non afferamus. Et habetur in d.c. vergẽtis.

Ideo tractaturus de criminib. de eo prius tanquam grauiori equum visum fuit esse di cendum iuxta notata in rubr. & in l.j. C. ad l. iul. maiesta. & in l.j. ff. eod. titu. & d. c. non afferamus. no. etiam in c. excõmunicamus. el j. §. credentes. de hære.

SVMMARIVM.

1 *Declaratio bona a diffinitione pficisci debet.*
2 *Hæresis quid sit in suo genere sumpta.*
3 *Hæresis proprie sumpta non cadit in iudeo aut sarraceno.*
4 *Hæresis ab electione dicitur.*
5 *Heremita quis & vnde dicatur.*
6 *Hæresis duo habet extrema substantialia.*
7 *Hæresis differt ab apostasia & schismate.*

1 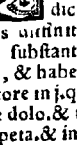

VERO nũc primo quid est hæresis. † Nam quelibet bona declaratio ab ipsa diffinitione proficiscitur, vt inquit Cicero in j. Offic. & dicit glo. referens Boetium in l. omnis diffinitio. ff. de regul. iur. ꝙ ipsa diffinitio substantiam cuiusq; rei prout est significat, & habetur per Bart. in l. si is qui pro emptore in j. q. ff. de vsuc. & in l. j. §. dolum. ff. de dolo. & idem Bart. in l. j. §. mutui. ff. si cert. peta. & in l. j. ff. de testa. Vbi dicit ꝙ omnis diffinitio debet ponere substãtialia rei diffinite saltẽ in genere illius differentias continentia. vnde dico ꝙ. †Hæresis in genere sumpta est error quidam pernax corrumpens Christi fidẽ, vt colligitur ex doctrina sancti Thome in ij. ij. q. xj. arti. ij. versi. sed pestifera. xxiiij. q. iij. hæreticus. vbi introducitur sentẽtia sancti Augu. Qui Thomas subiũgit ꝙ hæresis esse nõ potest, nisi sit error circa ea quæ sunt fidei, sicut circa propriam materiam. & propterea nõ dicitur hæresis si quis erraret in falsa opinione circa alia quæ non sunt fidei sicut est in geometralibus vel alijs huiusmodi. ita dicit ipse quæ appellatur ẽt labes & prauitas vt in cle. j. §. verum eod. ti. alibi quoq; appellatur pestis vt habetur in c. accusatus. §. sane. eo. ti. lib. vj. & qui crimine illo pollutus existit pestilentiõsus dicitur vt in c. excõmunicamus. el. j. §. credẽtes ver. sane. exirã eõ ff.

3 † Iudeo enim est species infidelitatis quę pertinet solum ad eos qui Christi fidem profitentur, & illius dogmata corrũpunt, et propterea istud crimen nõ cadit proprie in iudeo & saraceno, mahumetano, & alijs huiusmodi extranei iuris hominibus secundum ꝙ no. concludit san. Tho. in ij. ij. q. xj. arti. j.

Quod peccatum vt plurimum oritur ex superbia, vel concupiscentia commodi tẽporalis vt no. sanctus Aug. in lib. de vtilita. creden. & idẽ Tho. in ij. ij. q. ij. art. ij. & in. Sed quidam arguentes tenebant cõtra istud dictum ꝙ li hæresis oritur ex superbia & propter concupiscentiam &c. ergo non est species infidelitatis, quia fides & infidelitas consistit in credere, & in mente, non autem in actu extrinseco, & hoc idẽ communiter tenent Theologi. Et propterea idẽ Tho. in d. q. xi. & xij. arti. j. declarando illud dictum dicit ꝙ finis proximus siue causa proxima hæresis est adhærere false sententiæ seu opinioni animo pertinaci, & ex hoc dicit esse species infidelitatis, sed causa eius remota, & finalis est cõcupiscentia commodi tẽporalis. ex quo sequitur ꝙ dicitur oriri ex superbia et cupiditate. & no. xxiiij. q. iij.

4 c. hæresis. & seq. † Et appellatur hæresis vt quidam dixerunt ab electione. xxiiij. q. iij. hæresis. quæ sunt verba sancti Hierony. ad Gala. quia omnis hęreticus eligit sibi nouas & extraneas opiniones cõtra fidẽ Christi & ecclesiæ instituta vt dicit Host. in sum. eo. ti. & Azo. similiter. eo. ti. in sum. §. j. ver. vltri. & per Fely in rub. extra eo ti. Arch. autem in d. cano. hæresis. xxiiij. q. iij. ponit plures expositiones. dicit enim ꝙ hęresis dicitur ab electione, vel ab errando. quia non est hæreticus nisi ille qui errat. Quidã dixerunt ꝙ hoc nomẽ hæresis descẽdit a verbo greco, hęre. ꝙ latine dr̃ virtus. i. & thesis loquutio, vnde hæresis quasi virtus locutionis. & hæreticus. i. virtuosus in locutione & sermone, quia cõtter isti hæretici in sermonibus & disputationibus suis confidunt & nõ in virtute spiritussancti, vel dicas dicit ipse ꝙ hæresis diuisio interpretatur. Ex quo ergo per fidẽ catholicam prima fit fidelũ adunatio. Diuisio igitur quæ spectaliter fit a communione prædicta siue a communi fide hæresis appellatur, vel dicitur ab isto verbo hercisco r, ris, quod idẽ est ꝙ diuido, secundũ quod dicit glo. in rub. ff. fami. herci. Inde dicitur iudicium siue actio familie hercisciunde hoc est diuidende hæreditatis, qm̃ ipsi hæretici per illas eorum eroneas opiniones diuidũt se ab vnione ecclesię, & Christi fidelium. † Inde dicitur et heremita quasi separatus ab hominũ cõsortio, vt per Hosti. in d. sum. & Arch. in ca-

© SCD - Université de Poitiers

no.hæreticus.xxiiij.q.iij.& dicuntur etiã.
Heresis leges.i.leges diuidentes ciuitatẽ a ciuitate,vt l.li duas.§.est autẽ.ff. de excu. tu.& ibi no.gl.j.igitur interpretatio recidit in secundam, quia quicũq; eligit nouas opiniones extra fidem communem recidit ab illa communione & congregatione fidelũ per quẽ recessum fit diuisio inter ipsum hæreticum & communionem prædictã secundum Archi.in d.c.hæresis.vide Azo Hosk. & Gos.in sum.eo.tit.& Archi.in c.ad apostolice.§.ij.de sen.& re iudi.lib.vj.Ouardi.in rub.& in cle.j.eo.tit.do.Fely.in rub. extra eod.titu.& S.Tho.in ij.ij.q.xj.artic.j.&ij.
6 †Quod quidem crimen habet duo extrema substantialia sine quibus id esse nõ potest primum est quod respicit hæresis initiũ & hoc est error in ratione,supplcas tu cp sit error circa quæ sunt fidei non circa alia vt cõclusum fuit supra ex doctrina S.Tho.Secundum vero extremũ est quod respicit cõplementum quod est pertinacia in voluntate,vt habetur.xxxiiij.q.iij.c.dixit,& Arch. in d.c.hæresis.quotiescũq; igitur aliquis errat circa fidem prædictam & in eius errore non instat pertinaciter,sed variat vel reuocat nõ dicitur hæreticus nec subijcitur pœnis hæreticorum de quibus infra maxime si sit paratus suscipere correctionem sui erroris d.cap.dixit Apostolus,& c.accusatus,in prin.eo.tit.lib.vj.c.ad abolendam.c.firmissime,in prin.& c.vergentis.extra eo.titu.et no.Abb.& doc.in c.j.extra eo.et propterea cõgrue dictũ fuit in diffinitione,error pertinax ad differentiam illorum qui reuocant
7 & non persistunt in dicto errore. †Et nota cp hæresis,Apostasis,& Schisma sunt diuersa crimina sicut diuersa sunt nomina & quid contineat in se vnumquodcp istorum. & an quodlibet sit species infidelitatis de istorum natura & differentijs dicetur infra proxima q.vbi declarabitur quis proprie sit hæreticus, quis apostata, & quis schismaticus.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus quis proprie dicatur.*
2 *Errans in sacramento eucharistie hæreticus est.*
3 *Dogma falsum & a fide extraneum defendens,hæreticus est.*
Potentiam dei atribuens creature hæreticus est censendus.
4 *Secreta cordis rimari non est hominis.*
5 *Hæreticus quis dici pōt tribus cōcurrētibus.*
Scripturam sacram ad sensum incongruum interpretans est hæreticus.
Hæreticus est qui sedis apostolice præcepta contemnit.
6 *Apostata & schismaticus an sint proprie hæretici.*
Schismaticus quis proprie dicatur, & vnde schisma.
7 *Hæreticus est semper schismaticus, sed non econtrario.*
8 *Apostasia quid proprie dicatur et quotuplex.*
9 *Apostate hæreticus sunt deteriores.*
Hæretici omnes apostate sunt.
10 *Opera bona facta per hæreticum, & schismaticum aut apostatam,an sint eis vtilia.*
11 *Opera bona prius facta an prosint peccatori conuerso.*

1
ECVNDO quero†quis sit hæreticus.Respon. Hæreticus duobus modis dicitur, proprie & improprie, siue large & stricte. Proprie enim & stricte hæreticus dicitur ille qui cõtra fidem Christi, vel aliquem eius articulũ seu aliquod ex septem ecclesiæ sacramẽtis aberrat, vt est baptismum quod est prima porta salutis, qua profitemur christianam fidẽ ideo dicit S.August.cp nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritusancto,& qui non baptizatus fuerit, erit extra ecclesiam & salutis eterne particeps esse non poterit,quod firmissime teneas, & nullatenus dubites.j. q.j.detrahe.& c.firmissime. & de consecra. dist.iij.in prin.vbi dicitur per quam necessariam esse aque visibilis in corpore ablutionem per quam spiritus intellectus.& anima quæ est inuisibilis ex inuisibili fidei sacramento & doctrina purificatur ad salutẽ.
Item qui aberrat in chrismate cp dicitur fidei comprobatio de consecrat.distin.iij. presbyteri, & c.nullus ministrorum vel in confessione quæ est peccatorum remissio, dumtamen fiat debito modo & cum contritione de pœ.dist.iij.nihil &c.perfecta pœnitentia,& de consecr.dist.v.nihil,& dist.iij.
2 omnis,& in c.j.qui cle.vel vouen. †Item qui errat in ipsius eucharistie preciosissimo

© SCD - Université de Poitiers

sacramẽto.c.in transubstantiatione seu alia quauis eius particula substantiali per q̃ anima christiani vnitur Deo.de consec.di.ij cũ omne &c.nihil in sacrificijs,& in cle.j.de reliq.& vener.san,& ibi per do.Cardin.& sic de alijs hutusmodi sacramentis qui contra illa seu aliquod ipsorum totum, vel aliquod eius membrũ substantiale nouã optionem, vel adinuenit & sequitur,vel tum inuitam tenaciter prosequitur proculdubio hæreticus est,vt habetur in c,ad abolẽdam.extra eo.ti.& l,manicheos,C.eo.& c. j,de sum.tri.in antiq.& in vj.& in cle.j.eo. ti.& ibi per scribentes antiquos & mod.& in l.j.& ibi Bald.C.de sum.tri. Itẽ dubius videtur is videlicet qui in illa dubietate pertinaciter insistit.c.j.& ibi Abb et doc.extra eo.ti.& d.c.dicat aliquis.xxiij.q.tij. †Itẽ qui falsum dogma, vel extraneum sensum circa substantialia fidei diuine scripture attribuit,& sic tributum sensum pertinaciter defendit,vel qui nouas,& falsas opiniones gignit, vel sequitur.xxiij.qõ.iij,hæreticus

Item qui firmiter credit licere christiano posse exercere vsuras sine peccato vt l cle. j.de vsur.& ibi do Car. Item q̃ n potentiam diuii c maiestatis quę soli deo competit in priu legium sue vnice potẽtie eorũ ita creatis vult attribuere angelice vtriq̃ vel humane creature hoc est quod credat & firmiter teneat per angelum lucis, demonem vel hominem posse fieri ea quæ soli deo cõpetunt in priuilegium sicut est infundere animam in infante postquã in vtero matris formatus est, vt habet in c.moyses.xxx j. qõ.ij.aut mortuum suscitare seu humanam creaturam in melius vel deterius reformare,aut in alteram speciem commutare futura per veram scientiã reuelare vt no.Esaie xlj.c.dicite mihi quæ futura sunt & dicam q̃ dij estis. † Item hominis secreta cordis inde care dicitur Math xxij c.vbi Christus cognouit mentes Phariseorũ aduersus ipsum deptanatas,& q̃ dum ipsum interrogabant querebant eum capere in verbis quãdo ipsum interrogauerunt cui deberẽt reddere censum ex quo ipse Christus vocabat se regem iudeorum an deberent sibi dare censum,vel Cæsari, at ille viso numismate & Cesaris imagine respondit,Reddite quæ sunt cesaris cesari & quæ sunt Dei Deo.De his enim & quibusdam alij quę comperunt siue pertinent ad solũ de im vide latius infra tt.seq.in x.q.vbi plene tradit an & quãdo sortilegia sapiunt hęresim manifeste,vel non, & habetur etiã xxvj.q.tj.qui sine sal-

uatore & xxvj.q.v.episcopi,et c,seq.et Ordra.in cõsil.ccx.quod incipit,regularis habẽt traditio.& S.Thom.iij.q.j.i sepe.d.q.xj. ar,v.Host.in sum.Goffre.et Azo.in sum.eo. ti. Et dicit sanctus Aug.in lib.de vtilt.credendi.c.j.q̃ hæreticus est qui alicuius temporalis commodi, & maxime glorie principatusq; sui gratia fasas ac nouas opiniones cõtra Christi fidem vel gignit vel sequitur, & iste proprie dicitur hæreticus,cuius dictum translatum fuit.xxiiij.q.iij.in c.hæreticus. † Dñs Alex.de Alex.in ij.ij.tit. de hæresi,dicit q̃ ad hoc vt quis proprie dicat hæreticus et subiaceat excõicationi,& alijs pœnis cõtra hęreticos statutis tria requirũt.

Primum.c.falsa credulitas in rationali vt no.gl.xxiiij.q.iij.c.qui alios. Secundum q̃ requirit est peruersa voluntas in concupiscibili. Tertium impugnationis pertinacitas ex parte irascibili vt postquã se implicuit in errorem in eo pertinaciter instet, alias si non instaret seu reuocaret, non dicẽ ret hæreticus.xxiij.q.iij.dixit Apostolus.

Improprie vero et largo modo hęreticus dicitur is qui sacram scripturam male & erronee intelligit seu interpretat.c.aliter quã sensus spiritussanctí flagitat.xxiiij.q.iij.hæreses. Item is qui conat velle auferre priuilegia ecclesiæ a Deo vel Romanis pontificibus concessa,xxij.dist.omnes. Item qui præcepta apostolice sedis transgredit.xix.dist. nulli,& quibusdã alijs modis de quibus latius vide per gl.in c.firmissime,extra eo.ti. & gl.in c.inter.hæresim.xxiiij q.tij.Fely.in rub.extra.eo.ti.per Card.in cle.i.eo.ti.Bal. in rub.C.eod.ti. & per supradictos summistas in locis prealegatis,& isti diuersis pœnis puniuntur ab illis qui sunt proprie hæretici.de quibus infra tit.seq.xj.q. † Sed quero an Apostata, & Schismaticus continentur sub ista specie hæresis, vel sub eius genere,Respon.q̃ proprie & stricte loquendo aliud est esse apostata aliud esse hæreticus,& aliud schismaticus.de hæretico vidistis supra. Scismaticus enim a prin.maxime non est hæreticus, quia schismaticus proprie est ille qui nõ vult obedire vere & antique ecclesię suę,sed facit aliã ecclesiam præterium, vel clericos,qui faciunt aliũ papã relicta prior s papæ obedientia. Schisma vero dicitur a scissura quia schismaticus per denegationẽ obedientie scindit se ab ecclesia eo maxime dum querit facere ecclesiam,vel alios clericos modo suo constituere reiectis propriis & venit a scindo, dis,xxiij.q.j.scissura. & xxiiij.qõ.iij.inter

© SCD - Université de Poitiers

hęresim.& c.schisma.sed quotiescũq; schismaticus perseuerat pertinaciter in illa sua opinione diuisa efficitur hæreticus diuidẽdo ecclesiam quia venit contra illum articulum fidei & vnam sanctam ecclesiã &c.

7 Et propterea dicunt doc.† q̃ oĩs hæreticus est schismaticus, quia oĩs hęreticus scindit vnionem ecclesiæ diuidendo se ab illius vnione sed non econuerso omnis schismaticus est hæreticus saltẽ stricto modo, qa tunc dico incipit esse hæreticus quotiescunq; perseuerat in illa eius diuisione, & i ea pertinaciter insistit sequẽdo scissurã rei indiuidue.s. ecclesię. Et isti quoq; sunt duplices speciei proprij & improprij. Proprie & stricte loquẽdo schismatici sunt hi de quibus supra.

Improprie uero et largo modo schismatici dicunt oẽs qui recusant obedire mãdatis ecclesię vt sunt excõicati & similes pertinaces q̃ largo modo dicunt schismatici, vide no. doctrinã Abb. in rub. et in c.j.d. schisma. & xxtiij.q.iij. schismaticus. & c. inter hęresim. Host. Azo. & Gof. in sum. eo. ti. de schis. & p S. Tho. in ij. ij. q. xj art. j. & ij. Apostata uero differt ab hęretico et schisma. in spe licet in genere quodãmodo idem sunt i hoc videlicet q̃ sunt extra ecclesiã et cõtonem fidelũ. † Apostasia enim proprie est quędã retrocessio a sua debita ordinatione & ista est triplex secundũ gl. in c.j. de apost.

Prima est apostasia perfidie per quã quis recidit a fide. xj. q. viij. nõ potest. Secunda est inobedięte q̃ est q̃ quis transgreditur præceptũ vt in c. si qs venerit. & c. illud. de maio. & obe. Tertia est apostasia irregularitatis vt cũ quis recedit a regula & habitu sue assumpte religionis vt d.c.j. de apostat. & l. di. c. fi. & dr apostata. i. retro stãs siue retro cedens aut retro adiens. xxvj. q. vlt. nõ obseruetis. Et isti q̃ũq; serebaptizant, & retrocedentes a veteri noie, & ordinatione sue vite aliam nouã suspictunt, sed q̃ recedunt a fide christi, & nouã suspicitũt sunt hęretici maxime q̃ persistũt in dicta noua professione & illam credunt esse veram. et hoc modo etiam apostate dicuntur esse hæretici.

9 † Sed nota q̃ isti apostate sic rebaptizati de iure ciuili sunt deterioris conditionis q̃ hæretici loquendo de his qui sunt. proprie hæretici, vt supra quia hæretico pœnitenti parcitur. l. manichęos. C. eo. ti. istis vero nunq̃ parcitur, sed irremissibiliter vltimo supplicio puniunt l. hi qui sanctã. C. de apostat. & propterea dicẽdo q̃ oẽs hæretici sunt apostatę, consequẽtia est vera, sed non econuerso nisi data pertinacia & obmedia recessione a fide catholica vt dicũt Cano. i d. c. j. de apost. & Host. in sum. eo. ti. & S. Tho. in ij ij. q. xj. ar. j. & ij. et est gl. no. & ibi Abb. in c. firmissime. de hęre. Sed q̃ro nunc de hac no. q. satis proficua in foro conscientię, dicit tex. in c. firmissime i fi. extra de hęr. q̃ hominꝫ q̃ non tenet vnitatẽ ecclesię catho. neq; baptismus, neq; eleemosina, nec alia q̃libet maxima opa charitatis, imo nec mors nomine christi suscepta proficit ad salutẽ.

10 † Modo q̃ro quidã existens laqueo hęresis schismatis vel apostasis perfidie innodatus fecit q̃ plurima charitatis opera videlicet eleemosinas, disciplinas, ieiunia, pęnitẽtias, peregrinationes, orationes, & multa alia diuina officia, missas, & similia pro animę sue salute, certũ est q̃ dum ille est in peccato ĩcredulitatis illa nihil sibi prosunt ad salutẽ. d. c. firmissime. in fi. dicẽdũ ne erit q̃ tot bona opera oĩno perdant, adeo q̃ nullũ fructũ afferant benefactori, dic secdm gl. in d. c. firmissime. q̃ dicta pia opa nõ perdunt aliquo modo & licet illi nõ prosint ad salutem pp peccatũ in fidelitatis, tũ prodesse illi poterũt ad tria. Host. in sum. in ti. de pœ. & remis. in. §. & an fidẽ. distinguit melius aut q̃ritur

11 † an pia opera facta ante peccatũ reuiuiscãt ad salutẽ post conuersionẽ peccatoris, & dicendũ est qd sic quia opera illa per peccatũ erant mortificata ideo resurgũt vna cũ suo authore, aut fuerunt facta in peccato, tunc aũt peccator habebat contrionẽ in corde & animo confitendi & reducẽdi se ad pœnitentiã dum daret occasio, & eodẽ modo ista reuiuiscũt & prosunt ad salutẽ sicut priora, vt est glo. no. in clc. j. de reliq. & ven. sanc. in prin. & glo. in c. j. & c. magna pietas. de pœ. dis. j. & tenet Fel. in d. c. firmissime. in fi. aut fuerunt facta in ipso peccato nulla existẽte contritione seu animo conuertendi, & ista nunq̃ resurgũt, neq; prosunt ad salutem & sunt mortua penitus quia nunq̃ spiritũ vite gratie dei habuerunt resuscitare nõ possunt ad salutẽ. Sed alia prosunt. s. ad quinq; secũdum Host. ibi primo qa diabolus in tali homine non vult tanta potẽtia sicut prius. Secundo quia valent ad assuefactionem bonorum operũ. Tertio ad minus suppliciũ sustinendũ. Quarto ad corporalẽ prosperitatẽ, & ad augmentum bonorum temporalium. Quinto & vltimo ad illuminationẽ intellectus vt cunus diuina gratia illustret ad conuersionẽ et pniam, & p consequẽs ad salutẽ, vt hĩ. de pœ. dis. iij. qd ergo turbant, q̃ius S. Augu. dicit q̃ pium est credere, & fides nostra hoc expostulat, vt cum gratia Christi

© SCD - Université de Poitiers

in homine destruxit mala priora per pœnitentiam et remuneret bona, nã cũ destruxit q̃ suum non inuenit, amet & diligat q̃ in peccante plantauit vt habetur de pœ. dist. iij. pium cum tribus. cc. seq. & Hostien. vbi supra. Et hæc sufficiant pro aliquali notitia istius criminis hæresis vt facilius cognoscamus, qui sunt puniendi pœnis hæreticorum & qui alijs pœnis. Qui vero querit habere subtiliorem notitiam istius criminis videat sacros Theologos. & maxime S. Tho. in ij. ij. q xj. arti. j. & i. & iij. & per totam llam. q. & in ij. ij q. ij. & sanctũ August. in lib. quem edidit de vtili. creden. per totũ, & sanctum Bonauẽ. in iiij. sen di. xiij. ar. iiij. qui incipit, determinat incidenter quæ faciunt &c. Alex. de Alex. in ij. par. q. clxxxj. in primo membro. Vbi ipse. & alijs omnes in effectu concludunt idem q̃ S. Augu. vbi supra ad quorum dicta & rectam doctrinã latius me remitto & dicta mea limitanda ac corrigenda si opus fuerit subijcio, psequar nunc materiam nostram.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici quibus pœnis plectendi.*
2 *Hæretico confitenti quæ debeat pœna imponi, in foro scilicet conscientiæ.*
3 *Mors vltimum terribilium a iure ciuili appellatur vltimum supplicium.*
4 *Filij hæreticorum puniuntur ob delicta parentum.*
5 *Filij ex coitu damnato nati omnis successionis sunt incapaces.*

1 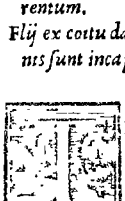
ERTIO quero † in quibus pœnis puniuntur hæretici, intelligẽdo de illis q̃ sunt proprie hæretici, dic q̃ quatuor pœnis puniuntur de iure canonico secundum Archi. xxvj q. v. hæreticus in fi. vbi dicit q̃ puniuntur excõmunicatione, depositione, rerum omnium ablatione, militari percussione. frater Ange. vero de clau. in sum. sua in ver. hæreticus. dicit q̃ xiiij. pœnis puniuntur. sed illas non connumerat nec declarat, declaratio quã facit Archi. fuit prius Gof. in sum. sua in tit. de hære. §. puniur hæreticus &c. vt refert idem Archi. tũ declaratio illa solum videt concernere clericos, & nõ laicos dũ loquitur de depositione, quia laici non patiuntur depositionem, sed statim comperto crimine si nolunt penitere facta declaratione per iudicem ecclesiasticũ traduntur in manibus curie secularis puniendi &c. clerici vero non, nisi secuta actuali degradatione, vt in c. ad abolendam. §. j & sequitur extra eo. ti. †Et ideo putaui aliter distinguendum pro faciliori intelligent. 3 q̃. Aut sumus in foro conscientia coram sacerdote dum adhuc crimen est occultum & est pœna excõicationis vt in d. c. ad abolendam. in princ. ibi vinculo perpetui anathematis innodamus. & facit tex. i c. firmissime. eod. ti. & xxiij. q. v. non vos xxiij. q. j. quæ d gutor domus. vbi referuntur verba Apostoli dicẽtis hæreticum hominem post primam monitionem deuita. q̃ est quando est excõicatus. & hac pœna tam clerici q̃ laici puniunt vt ibi dicitur. & facit in arg. tex. in c. si quis eps. xxvj. q. v. Aut sumus in foro contentioso canonico postquã sunt deprehensi in hæresi & delictum iam innotuit curie, & si clericus est primo priuãdus est & deponendus ab omni ordine ac officijs, & beneficijs ecclesiasticis quibuscunq; ac omnibus quoq; bonis patrimonialibus, & alijs si quæ sunt confiscatis perpetua notatur infamia, deinde degradatus tradit curie seculari seuerissimis pœnis corporalibus puniendus, laicus vero breui manu cõperto crimine condemnetur ad perpetuam infamiam & bonorum omnium confiscationem, deinde traditur in manibus curie secularis seuerissimis pœnis puniendus, vt not. in d. c. ad abolendam. §. j. & ij. & in c. vergẽtis. & c. excõicamus. el j. in prin. extra eod. ti. & c. cum secundum leges. eo. ti. lib. vj. & ibi Archid. & cæteri Mod. Sed quæ sunt ille seuerissime pœnæ quæ imponuntur de iure ciuili. respon. q̃ si qua pœna atrocior morte reperiretur illa proculdubio puniretur propter criminis atrocitatem & horrescentiã quia. Vbi maior est culpa ibi gratior debet esse vindicta c. excõicamus. §.
3 credentes. ver. sane. extra eo. tit. †Sed gamors est ultimum terribilium, ut ihquit Aristi. in iiij. Ethi. & est extrema pœnarũ xiij. q. ij. quæstium. quam ius ciuile appellat vltimum supplicium. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœ & l. vltimum. & l. captiuum. in prin. & l. qui vltimo. ff. eo. tit. hac mortis pœna puniuntur et solent communiter igne comburi l. arriani. in prin. C. de hære. & perpetua notantur infamia & omnia eorũ bona publicantur elementis proprijs fieret iniuria si aliqd ex bonis sibi vel eius

posteris

© SCD - Université de Poitiers

posteris relinqueretur, dicit tex. in d. l. arriani. in prin. & §. j. C. eo. ti. quibus pœnis tam clerici quam laici subjiciuntur facta prius tamẽ degradatione clericorũ apud propriũ iudicẽ ecclesiasticũ, d. c. ad abolendã. in fin. extra eo. tit. c. accusatus. §. fi eo. ti. lib. vj. & d. l. arriani, & l. manicheos. C. eo. ti. & c. vergẽtis. extra eo. nec poterũ eius filij seu alij descendẽtes vsq; in secundã generationem obtinere aliqua officia aut beneficia ecclesiastica tanquam illorum incapaces. c. ij. §.

4 hæreti. eo. ti. lib. vj. †Ex quo nota istum casum specialẽ in quo filij ẽt innoxi puniũtur ex delicto patris & sic alterius crimine puniuntur, vt ibi, & in d. c. vergentis. extra eo. ti. cuius contrarium disponit regula iuris cõis. l. sancimus. C. de pe. & ff. eod. ti. l. si pœna. & l. crimen & ff. ad sil. l. fin. vbi dr q; pœna debet prosequi criminis authores, & nõ se extẽdere vlterius ad filios familiares, agnatos, vel amicos, sed ratio specialitatis est odium delinquentis propter turpitudinem, & abominationẽ tanti criminis, vt dicit tex. in d. c. vergentis. sicut alias videmus in crimine læsæ maiest. q; filij puniuntur ex delicto patris in successione bonorũ l. quisquis. C. ad leg. iul. maie. multomagis dicendũ erit isto casu filios puniri ex delicto patris ex quo grauius deliquit pater quia longe grauius est eternã quã temporalem lede

5 re maiestatẽ d. c. vergentis. †Secũdo habes altũ casum in quo filij puniuntur ex delicto patris in authẽ. qui. mo. na. effi. sui. §. si quis aũt. sumpta in auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. vbi filij nati ex nephario, & dãnato coitu sunt incapaces omnis successionis paterne nec a patre alendi sunt, nec filij dici possunt. hoc. n. non accidit culpa filiorũ, quia ipsi non peccarũt sed in odiũ sceleris paterni & illius turpitudinis d. authen. ex complexu. Est & tertius casus in quo pœna primi authoris extẽditur ad filios, & agnatos illius successores vsq; ad quartã generationẽ c. in quibusdam. de pen. Quartus reperitur casus in c. cũ multe. xv. q. viij.

6 & j. q. iiij. Itẽ peccato Israelitarũ. †Quintum reperio casum in c. j. & ij. de fil. presb. vide gl. in d. c. vergẽtis. eo. tit. de hære, alias quoq; pœnas & supplicia patiuntur isti hæretici non tũ corporalia de quibus latius per Host. in summa de hæreti, & Archidia. in cap. hæreticus. xxiiij. q. iij.

SVMMARIVM.

1 *Filij hæreticorum catholici, et orthodoxi possint parentibus succedere.*

Ius ciuile nõ tollit ea quæ sunt iuris naturæ.

2 *Filij hæreticorum ne in denario quidem succedere possunt.*

1

VARTO quero † quid si filij ipsius hæretici sint boni & fideles christiani & delicti paterni pœnitus ignari, an poterũt succedere in bonis paternis saltem in legitima eis debita iure nature vt ex illa possint habere alimenta & videbatur dicendũ qd sic, quia ius ciuile non tollit ea quę sunt de iure nature ex quo sunt immutabilia. l. ex hoc iure gentium. & ibi not. glos. ff. de iusti. & iure. & institu. de iur. natu. gen. & ciui §. sed naturalia. successio autẽ filiorum in bonis parentum est de iure nature, & l. cum ratio. ff. de bon. dam. in auth. vt cum de ap. cog. §. aliud quoq; capitulũ. l. fi. C. de instit. & substi. l. præcibus. C. de im pub. & l. nam & si parẽtibus. ff. de inofficio. testa. cũ si. Sed in

2 cõtrariũ est veritas qa † ipsi filij effecti sunt a iure adeo inhabiles & incapaces paterne successionis q; illi ẽt in vno denario succedere non possunt immo debẽt semp in miseria & egestate sordescere sicut filij reorum criminis læsæ maiest. adeo quod nihil aliud eis relinquendũ est nisi sola vita quę ex misericordia elargitur. Et tales esse debent in hoc mundo quibus vita sit supplicium & mors solatium. vide tex. in d. c. vergentis & in l. quisquis. C. ad leg. iul. maie.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus errorem suum corrigere paratur an possit veniam obtinere.*

2 *Pœnitentiam locum nõ habet in criminibus atrocioribus.*

Reuocatio hæresis an debeat fieri statim post deprehensionem.

3 *Aduerbia temporalia cõtinuo, illico incontinenti, & similia celeritatem postulam de sui natura.*

4 *Reuocatio erroris quando sponte & vero corde fieri dicatur.*

5 *Reus in quacunque iudicij parte potest errorem reuocare.*

6 *Concessum vni plurium cæteris censetur de*

© SCD - Université de Poitiers

negatum.

7 *Bona hæreticorũ nõ sunt ipso iure publicãda.*

8 *Donatio facta per hæreticum ante damnationẽ an valeat & an possit reuocari.*

9 *Reuocatione erroris facta hæresis caret altero ex substantialibus extremis.*

10 *Hæretici per iudicẽ ecclesiasticũ condemnati nedũ curie seculari traditi possunt ad pœnitentiam admitti.*

11 *Continuo verbum de sui natura actum immediatum denotat.*

12 *Reuocatio erroris non admittitur nisi secundum iudicis arbitrium.*

13 *Peccatoris mortẽ non optat deus, sed quod viuat & conuertatur potius.*

14 *Pœnitentibus veniam damus, est propositio indefinita vniuersali equipollens.*

15 *Reuocatio erroris post latam sententiam.*

16 *Dictiones continuo, mox, & similes quæ indoque spatium tẽporis admittunt.*

17 *Iura generaliter loquẽtia generaliter sunt intelligenda.*

Nunquã dictio est exclusiua loci & tẽporis, & cuiusuis alterius subiecti.

18 *Probõnes ĩ crimina. lucæ claribres esse debẽt.*

19 *Contractus stipulationis vnico debet fieri contextu.*

20 *Redeuntes ad gratiã sponte qui dicantur.*

21 *Reuocatio & pœnitẽtia duplex esse potest.*

22 *Hæretico relapso nõ datur venia, conferri tamen possunt sacramenta, si pœnitentiæ appareant signa.*

1 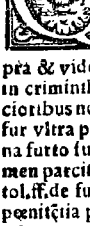

VINTO quero † quid si aliquis deprehensus fuerit in hæresi, sit paratus tamen errorẽ suũ reuocare & abiurare hæresim an poterit veniã obtinere & euitare pœnas corporales de quibus supra & videretur dicendum ꝙ non. Quia

2 in criminibus regulariter maxime in atrocioribus non est locus pœnitentiæ etiam ꝙ fur vltra pœnitentiam ipsam restituisset bona furto subtracta proprijs dominis non tamen parcitur sibi l. qui ea mente. & ibi Bartol. ff. de furt. tu dic ꝙ isto casu admittitur pœnitẽtia per quã euitantur pœnæ corporales, vt in d. c. ad abolendã iti prin. in ver. ibi nisi continuo &c. de hæreti. & l. manicheos. C. eo. titu. Ex quo nota casum specialẽ in quo in grauioribus criminibus admittitur pœnitentia ex parte rei qua euitãtur pœne corporales & maxime pœna vltimi supplicij. d. c. ad abolendam. Nam in cõtrariũ est regula iuris communis. d. l. qui ea mente.

2 Sed nunc insurgit dubium, quinquid ista pœnitentia & reuocatio hæresis fieri debeat incontinẽti quam primum fuit deprehensus in hæresi, vel ex postfacto in quacunque parte iudicij vsque ad sententiam, vel eius executionẽ. quidã dixerunt ꝙ incontinenti fienda sit absque vlla mora & sponte alias si fieret postea non admitteretur pro qua opi. allegant text. in d. ca. ad abolendam. §. j. in ver. ibi nisi cõtinuo &c. vbi text. duo principaliter ponderare vĩ ad hoc vt ista reuocatio admittatur, primũ est ꝙ fiat incontinẽti post deprehensionem

1 erroris. Iẽ ꝙ fiat sponte & non coacte, hoc aperit tex. in d. c. ad abolendã. versi. nisi cõtinuo patefacto crimine ad vnionẽ fidei christiane sponte redierit &c. Ex quibus verbis manifeste apparet dictã reuocationẽ fieri debere sponte & incontinenti sine tẽporis interuallo secundũ ꝙ declarat

3 ibi Panor. quia dictio ista † continuo, incontinenti, illico & similes sunt aduerbia temporalia quæ de sui natura desiderant celeritatẽ absque tẽporis interuallo. l. pe. C. depos. & ibi Bart. & Bal. & Mod. in l. lecta. ver. dicebã. ff si cer. pet. l. hęredes palam. §. fi. ff. de testam. j. §. fi. ff de pe. leg. l. ꝙ ait lex. §. fi. ff. de adulte. & per do. Alex. in l. fructus. ff. sol mat. & xxxij. q. vlt. apud misericordẽ. vide tex. optimũ in l. continuus. in prin. ff. de verb. ob. & hãc opi. vĩ tenere Pan. Ant. de Butr. & Fely. in d. c. ad abolendam. vide

1 Abb. ibi ĩ v. no. & in gl. i ver. spõte. Pro quo facit ista ratio euitande absurditatis, nam si aliter diceremus. s. qd ista reuocatio qñcunque admitteretur, sequeretur hoc ꝙ nulli, vel rarissimi hęretici punirẽtur pœnis corporalibus, quia quotiescũque viderẽt iudicẽ paratũ ad exequendũ vltionẽ pœnæ corporalis semper dicerẽt vt euitarent vltimũ

1 supplicũ se velle corrigere & reuocare errorẽ suũ & sic eluderẽt iudicũ, iudicẽ atqi iustitiã cõtra ea quæ hũr in l. j. & l. diuus. & ibi Bar. ff. de custo. reo. eo maxime qa non est præsumendũ quod iũc libera voluntate

2 & sponte dictũ errorẽ reuocẽt sed potius timore pœnę instãtis seu imminentis supplicij. ita vĩ sentire d. Fely. in d. c. ad abolendã.

3 & idẽ ẽt Abb. ibi in v. no. factũ notata per

© SCD - Université de Poitiers

4 Bar. in l. j. ff. ꝙ met. cau. †illa enim reuocatio fieri dicitur sponte & vero corde quæ fit a principio quando non adest & adhuc metus vrgens instãtis periculi & quę fit animo & intentione amplius nõ reuertẽdi ad errorẽ prædictũ de peni. dist. iij. in princi. c. pœnitẽtia. illa est quæ fit corde cõtrito oris cõfessione & operis satisfactione, alias nulla est pœnitẽtia. de pœniten. dist. iij. nihil. de consec. dist. v. nihil. ij. q. iij. c. fin. §. destitisse, vbi dr̃ destitusse eũ accipimus qui totũ animũ agendi deposuit. Lex. n. veniã indulget his qui sponte & cito ad pœnitentiã recurrũt. l. manicheos. C. de hære. l. hi qui sanctam. C. de apost. & cum ista opi. videntur transire cõiter doct. cano. in d. l. ad abolendam, quam Abb. in d. c. excõicamus. el. j. in glo. fi. dicit comprobari ex doctrina domini Archi. in c. vt commissi. eo. ti. lib. vj. vbi dicit ꝙ tunc reus dr̃ sponte & incontinenti redire ad fidẽ, scilicet antequam neget & antecq̃ recipiãtur testes & crimen probatũ fuerit, & iudicium ad vlteriora prosequatur. Idẽ ẽt sentit Ioan. de ligna in cle. ad nostrã. eo. ti. Contrariã tñ opinionẽ quam plures non leuis authoritatis doc. tenuerũt qd̃

5 †immo reus admittitur ad pœnitentiam ipsam & erroris reuocationem in quacunque parte iudicij ẽt post sententiã vsq; ad executionẽ exclusiue in qua opi. fuit Abb. prędictus in d. c. excõicamus. el j. extra eo. tit. vbi post lecturam illius. c. extra glo. format hanc quæstionẽ in specie & demũ concludit quod reus admittitur ad pœnitẽtiã istã, & potest errorẽ suũ reuocare in quacunq; parte iudicij ẽt post sententiam iudicis ecclesiastici ante tñ illius executionem vt latius infra dicam, dummodo non sit traditus curie seculari quia postq̃ illi traditus repetiretur non est amplius sub potestate iudicis ecclesiastici. & istam opi. dicit ipse esse mitiorẽ & ideo tenendam pro cuius cõporatione adducit doctrinã Io. And. in d. cap. excommunicamus. el. j. in quadã apostilla vbi dicit ꝙ illi tradẽdi sunt curie seculari qui conuicti & condẽnati sunt & nolunt ad fidẽ reuerti. illi ergo qui volunt ad fidẽ reuerti licet in eo statu sint in quo tradendi sunt curie seculari, ꝙ est post sententiã iudicis ecclesiastici admittendi sunt omnino ad pœnitentiã. quod tenet & sequitur ẽt gl. in c. pe. in glo. fi. extra eo. ti. quę expresse vult ꝙ volẽtibus ẽt post latam sententiã ad fidẽ Christi reuerti & agere pœnitentiã corporalis pœna remittitur, pro quo facit etiam tex. in l. manicheos. C. eo. tit. vbi Imperator dicit pœnitentibus veniã damus, & non limitat neq; restringit tẽpus ipsius pœnitẽtie, pro qua ẽt opin. Abb. adducit doctrinã Archi. in c. vt commissi. de hære. lib. vj. vbi dicit ꝙ relapsis duntaxat non parcitur denegatur audiẽtia, ergo aliis qui nondũ relapsi sunt non denegabitur audiẽtia nec eorum

6 spernetur pœnitẽtia. †Quia regula est ꝙ vni denegatur cæteris concessum esse videtur l. cũ prætor. ff. de iud. l. qui testamẽto. §. eum qui. ver. mulier. ff. de testa. c. cum sit generale. & ibi glo. de foro compe. no. Bal & doc. in authẽ. diaconissam. C. de epis. & cle. quamuis Abb. in fin. fatetur quod hæc eius opi. expresso iure non probatur, immo potius posset defendi contrariũ in via iuris, q̃a illud, c. excõicatus in damnatis nullam dat indulgentiã. & tex. in d. c. ad abolendam loquitur de redeuntibus statim. Ego aũt vltra ea quæ adducta fuerunt per Abb. pro ista sua opi. superaddo tex. in c. firmissime. extra eo. tit. vbi dr̃ quod omnis hæreticus & schismaticus cum diabolo & angelis eius eterni ignis incendio Participabit nisi ante finẽ vite catholice fuerit incorporatus, & reintegratus ecclesiæ ex quo tex. probatur ꝙ pœnitẽtia ipsa admittitur & exauditur vsq; ad extremum vite. Secundo pro eadem opi. adduco tex. in d. cap. vergentis. in ver. nisi iuncta glo. vbi reperio quod hæretico reuerso restituũtur bona ex misericor-

7 dia & pietate canonica. sed clarũ est † bona hereticorũ effectualiter non publicantur nisi per sententiam iudicis ecclesiastici sicut fit in crimine læsæ maiesta. vbi prius fertur sententia & declaratur pœna deinde capiuntur bona l. quisque & l. fin. in princ. C. ad leg. iul. maiest. & in auth. vt nulli iud. §. fina. facit l. j. & ij. & l. fi. C. de sent. pas. & rest. & l. arriani. C. de hære. Quibus superaddo bonum tex. qui mihi nuper occurrit in c. cum secundum leges. in fi. eo. ti. lib. vj. vbi in effectu concluditur quod licet bona hæreticorum a die commissi criminis censeantur ipso iure confiscata sicut bona reorum criminis læsæ maiestatis, vt l. fina. C. eod. titu. tamen vere & effectualiter non dicuntur esse publicata nec actualiter apprehendi possunt nisi demum secuta sententia iudicis ecclesiastici, vt dicit ibi tex. in fi. super quo Archi. dicit ꝙ licet omnes contractus alienationum facti per hæreticũ post diem commissi criminis retractari possint est verum post latam sententiã quæ retro trahit effectũ suũ ad diẽ commissi criminis, ex illa die videt sibi interdicta alienatio ad

© SCD - Université de Poitiers

instar minoris vel furiosi, vide ipsum, in d. c, cum secūdū in fi, in ver, & est ratio, quia non habuit ius vendendi, vbi expresse di
8 cit † q̃ licet donatio facta per hæreticū ante damnationē ea demum secuta reuocari possit, tamen dominia bonorum hæreticorum non pertinent ad fiscū nec ad ecclesiā nisi ea demum damnatione secuta super crimine qua fert iudex ecclesiasticus cuius cō demnationis effectus trahitur retro ad diē commissi criminis, vt proxime dixi alias sequeretur quod fiscus sine inquisitore vel episcopo posset ad libitum suum bona ipsa vendicare & alienare posset diem commissi criminis ante sententiā quod fieri non pōt vt dicit ipse d. c, cū secundū in fi, ergo sequitur q̃ illa confiscatio quę fit ipso iure nullū vī habere effectū, nisi demū secuta sententia & vī q̃ ante sententiam potius habeat vim prohibitionis alienādi q̃ dīnum transferendi in fiscum vt sonant verba tex. in l. fi, C. ad leg. iul. maie. super qua & quibusdā alijs legibus vī esse fundata decisio d. c. cū secūm. & hoc ēt ex mēte Archi, ibi dum allegat tex. in l. in cause. l. a. j. §. fi. ff. de mino, qd patet ratione, quia si totum dominū translatum fuisset in fiscū a die commissi criminis ipse hęreticus vel eius hæredes tenerētur fisco ad restitutionē fructuū omnū bonorū prædictorum a die commissi criminis vsq̃ ad diē sententie, q̃ nullibi cautum reperio, sed potius cōtrariū. s. quod habent vim prohibitionis alienandi, & q̃ ipse hæreticus in hoc equiparetur minori prodigo vel furioso quibus est interdicta administratio & alienatio bonorū suorū d. l. in cause. §. fi. & l. consil. ff. de cura. furio. & ibi Bar. Concludo igitur in hoc puncto q̃ vera & effectualis confiscatio per quā dominiū transfertur in fiscum fit statim post latam sententiam & non ante. Vnde sequitur q̃ restitutio bonorū quæ peruenit per ipsum hæreticū retrorsum præsupponit sententiā fuisse latam per ea quæ supra dicta sunt quæ quidē
9 sententia fingitur fuisse lata die commissi criminis. † Tertio pro eadē opt. facit ista ratio, quia statim q̃ fit reuocatio deficit alterum ex duobus extremis substantialibus ipsius hæresis, q̃ est pertinacia in † voluntate, vt not. xxiiij. q. iij, dixit Apostolus. pōt dici q̃ ēt aliud extremū deficit q̃ est error in ratione, quia reuocando errorē deuenit in lucē veritatis, & lucis ingressus est erroris exclusio. c. cum ex initūcto. §. j. extra. eo. ti. & not. in d. c. ad abolendam. §. j. deficientibus igitur & sublatis pertinacia & errore quæ tolluntur per ipsam reuocationem destruitur hæresis substantialiter vt late diximus supra eod. titu. in j. q. iuxta diffinitionē hęresis, & probatur hoc per text. in d. c. ad abolendam. & c. vergentis. vbi exposita regula reorum istius criminis & pœnarū quibus ipsi cruciantur subiungitur immediate exceptio nisi hæresim ipsam reuocauerint ex quibus manifeste constat q̃ per reuocationē ipsam tollitur hæresis omnino q̃ tamen est verū in eo qui semel tantum incidit in crimē non aūt in relapso qui absque vlla spe venie sublata sibi omni audientia postq̃ fuerit secunda vice deprehensus tradit ur statim curie seculari vltimo supplicio puniendus. d. c. ad abolendam, in fin. & ratio potest esse quod istius reuocatio recusatur, & nullatenus admittitur, quia præsumitur ficta & falsa ad effectum duntaxat euitandi pœnas corporales animo potius decipendi iudicem & iterum reuertendi ad vomitum vt canis q̃ vere pœnitendi c. excōmunicamus. el. j. §. qui aūt inuenti extra eo. tit. & dicemus infra eod. titu. & in viij. q. ex quo tex. probatur illa pręsumptio quod ex quo alias quis fuit habitus suspectus de hęresi vehementi suspitione, si iterum postea deprehendatur in ea præsumitur q̃ semper fuerit in ea & perseuerauerit in eius peruersa intentione hæretica, vt d. c. excōmunicamus. §. qui aūt & c, ad abolendam, in fi, licet in foro conscien. si vero corde pœniteat quoad Deum pœnitenita illa est sibi satis proficua ad salutem animę non autē corporis, vt not. in c. super eo. §. fina. eodē lib. vj. & infra hac ead. quæst. tangam verbum in fi. Demū Abb. in d. c. excōtcamus. respondendo eo modo quo potuit ad tex. in
10 d. c. ad abolendam. † dicit quod aut isti hęretici fuerūt cōdemnati per iudicem ecclesiasticum nondum tamen traditi fuerunt curie seculari, & isto casu poterūt admitti ad pœnitentiā reuocando, quia satis dicuntur incontinenti dictum errorē reuocasse si illū reuocauerunt antequam tradantur in manibus iudicis secularis, & ita procedit dispositio illius c. aut volunt reuocare postquam traditi fuerunt curie seculari, & non poterunt amplius audiri, quia tūc dicuntur esse priuati omni priuilegio ecclesiastico propter degradationem, & ideo non erit amplius locus pœnitentie. Aduerte ga ista solutio Abb. non videtur esse multum tuta de iure nec sustentabilis, & licet æqua sit in veritate, Tamē caret iuris fundamēto, quia nulla lege neq̃ ratione roboratur contra l.

© SCD - Université de Poitiers

illã. C. de colla. & in authen. de trien. & semis. §. consideremus. Item quia non est generalis hæc sua distinctio, quia non cõprehendit nisi clericos, dum dicit ꝙ postquam sunt traditi curie seculari amiserunt omne priuilegium per degradationẽ sed laici nõ degradantur merito &c, & ideo melior solutio mihi videtur ista, tenendo illius opinionem ꝙ ex quo iudex ecclesiasticus per sententiam suam qua declarauit reum esse verum hæreticũ & tradẽdum esse curie seculari vt puniatur pœnis corporalibus illa fuit sentẽtia diffinitiua, vt in c. excõicamus el j. §. j. extra eo. ti. & c. cũ secundum. §. fin. eo. tit. lib. vj. siue igitur bene pronuntiauerit siue male semel functus est officio suo. c. in literis & c. venerabilis. de offic. deleg. & l. iudex postq̃. ff. de re iudi. & ideo non poterit amplius ipsam sentẽtiam reuocare & reũ ipsum ad eius manus retrahere per notata per Inno. in d. c. in literis. de offic. deleg. & multominus hoc reuocatio fieri potest postquã sententia sortita fuit executionẽ suam per illam actualẽ traditionem quę proprie executio est. l. a diuo pio. in princi. ff. de re iudic. & d. c. in literis. Res igitur adhuc apparet dubia, quia ex dictis Abb. non datur congrua & concludẽs responsio ad tex. in d. c. ad abolendam. in d. verti. con
21 tinuo ꝙ verbum continuo siue continuus de sui natura denotat actum immediatum absq̃ aliquo tẽporis interuallo sicut cũ dicitur quid fieri vnico contextu. Vnico contextu intelligitur, santeq̃ quis diuertat ad extraneos actus l. hęredes palam. & ibi Bartol. ff. de testa. & hoc probat tex. in l. continuus. in prin. ff. de verbo. oblig. vbi dicitur ꝙ continuus actus dicitur ille qui continuatim perficitur, vt post interrogationem sequatur responsio antequã respõdens diuertat ad alia negotia ad quæ si diuerterit licet respondeat eadem die vitiatur actus, ex quo tex. probatur ꝙ illa dicto, non admittit dilationem vnius diei. Quid dicendum, casus profecto vr̃ esse satis dubius, ex vna parte vertitur rigor iuris ex altera vero suadet ęquitas, quã ius canonicum reuisare non solet. c. j. qui cle. vel mona. de pen. dist. iij. pœnitentia. c. perfecta, & est magni effectus ista resolutio ex quo hic agitur de vita hominis. Ego vero sum istius opinionis
22 saluo tñ meliori iudicio, † ꝙ hæc pœnitentia & reuocationis admissio sit arbitraria, & in mero iudicis arbitrio consistat, donec reus reperitur in manibus ipsius iudicis ecclesiastici, licet neminẽ adhuc inuenerim q̃ illã ponat, iudex igitur ecclesiasticus poterit illam admittere, aut in principio iudicij idest incontinẽti, postq̃ quis fuit deprehensus in hæresi, aut in medio vel in fine iudicij antequã ramẽ tradatur curie seculari citius, vel traditus, breuius, aut longius secundum personarũ conditionẽ, & qualitatẽ facti, vt l. respicitẽdũ in fi. principij. ff. de pen. ibi in grauioribus pœnis legũ seueritatem cũ aliquo tẽperamẽto benignitatis suscipiãt dicit iureconsultus loquẽdo iudicibus & in leuioribus proniores ad lenitatẽ, vide text. in l. aut facta. in prin. & §. j. eo. tit. vbi dicit plura esse cõsideranda in pœnis iniũgẽdis, & maxime personarũ cõditiones. pro quo facit tex. in l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. Pro cuius euidentia sciendũ est qd hęresis est crimen mere ecclesiasticum d. c. ad abolendã. §. pe. extra eo. ti. & in c. vt inquisitionis. §. pe. eo. ti. lib. vj. ita quod illius cognitio atque decisio ad solũ iudicẽ ecclesiasticũ pertinet de quo iura plurimũ considunt, & maxime in hac materia in qua multa contulerunt eius arbitrio terminando, prout est modus & forma abiurandi hæresim, d. c. ad abolendã ver. nisi ab arbitrium episcopi &c. itẽ bonorũ confiscatorũ restitutio d. c. vrgẽtis. & quædã alia sicut est traditio in manibus iudicis secularis. iuxta nota. in c. super eo. de hęre. lib. vj. quare ẽt nõ est dicendum ꝙ tempus admittẽdi istam reuocationẽ sit arbitrariũ & in ipsius iudicis arbitrio mere cõsistat atẽto maxime ꝙ ista reuocatio habet instar & similitudinẽ quã dã pœnitẽtie spiritualis fauore fidei. qui est vt error istius hęresis pœnitus extinguatur & ꝙ christiani oẽs sub vna fide cathol. ca
23 religiose viuãt. † Quia Deus nõ vult mortẽ peccatoris, sed vt cõuertatur, & viuat, vt hĩ Ezec. xviij. c. & l. distin. ponderet. xxiij. q. j. si Petrus. & no. in c. accusatus. §. licet eo dẽ ti. lib. vj. & in c. j. & ij. qui cle. vel vouen. vbi admissio pœnitentie & reuocationis a malo post perpetratũ scelus tota mãdatur arbitrio iudicis in d. c. j. disponitur ꝙ quidã diaconus alĩũ vulnerauerat in sabbato, & postea quandã mulierẽ duxit in vxorẽ & matrimonium de facto cõtraxerat dicit ibi Pont. fex ꝙ si ille diaconus vxore relicta humiliato corde ad pœnitẽtiã deuenitẽs veniã postulauerit sibi parcendũ erit, & si iudici videbitur restituẽdus erit ad officiũ suum in ecclesia & vlterius quoq̃ ad presbyteratus ordinem iudice arbitrante poterit promouerri, cum ibi sint duo grauia crimina, nihilominus si interuenit pœnitentia

© SCD - Université de Poitiers

& iudici æquũ videbitur non solũ parcitur delinquẽti, & ad pristina officia restituere, verumetiam ad maiora extollitur eo maxime qũ iudex cognoscit ipsum reum fuisse alias hominũ honeste conditionis & bone conuersationis, vt dicit gl. in d.c. de quo ſve rtimile sit ꝙ debeat se corrigere, ita dicamus in casu nostro quotiescunq; iudex viderit aliquẽ hoc crimine notatũ iuuenẽ simplicẽ aut mulierẽ, vel qui alias erat vir bone conditionis & fame, & honestis conuersationibus solitus participare non est dicẽdum quod non debeat admitti ad reuocationẽ vsque ad sententiam, maxime quãdo spes adest ꝙ in futurũ erit melioris vite, d. c. j. & ij. qui cle. vel vo. & arg. l. non omnes. §. a barbaris ff. de re mi. l. quis sit fugitiuus. ff. de edi. edi. sed si esset vir male conditionis, & alias criminosus in alijs vel in hmõi crimine multũ longeuus, aut alias habitus suspectus de hæresi nõ dico graui, sed leui suspitione notatus fuerit, vt in c. accusatus. in prin. eo. tit. lib. vj. de quo spes non sit ꝙ in futurũ debeat se corrigere, isto casu non admittatur pœnitentia sero, nisi incontinẽti &c. & ex hmõi circũstantijs & qualitatibus iudex poterit quãdoque citius qñq; tardius admittere illos ad reuocationẽ, argu. d. l. aut facta & l. respiciendum in prin. ff. de pen. & l. j. ff. de cust. reo. & ibi Bart. quod & probari vĩ texs. in l. mamicheos. C. eo. ti. vbi
14 imperator simpliciter dicit † pœnitentibus veniam damus, & non restringit se ad tempora vel momenta, ergo debet intelligi in quacunq; parte iudicij, quia illa indefinita æquipollet vniuersali. l. si plures. ff. de leg. iij. & per do. Alexã. in rub. ff. sol. matri. ergo ius ciuile quod est rigorosius admittit simpliciter hanc reuocationem & pœnitentiã quare volumus dicere quod ius canoni. ad quod magis spectat prosequi equitatem debeat tam duro modo & arcte procedere cõtra ipsos reos & maxime illos qui publice pœnitẽtes volunt reuerti ad fidẽ catholicã hoc esse nimis crudele, impium, & damnabile potius quã religiosum & contra morẽ ecclesię quę nemini pœnitenti & redeunti gremium suũ claudit. d. l. fi. §. æquum. C. de sum. trini. l. distin. ponderetur. xxiiij. q. j. si petrus. & not. in c. super eo. eo. tit. lib. vj. & not. in c. firmissime extra. eo. tit. & de cõse. dist. iiij. omnis. quod potissime probari videtur per iura & rationes illas quas supra adduximus pro corroboratione opi. Abb. videlicet de restitutione bonorum quæ fit hæretico conuerso de qua in dicto cap. ver gentis. quæ restitutio fieri non posset nisi bona prædicta fuissent prius effectualiter publicata & per fiscum apprehensa, quæ quidem apprehẽsio fieri non potest per fiscum nisi demum lata sententia per iudicẽ ecclesiasticum d. c. cum secundum. §. fin. in fi. eod. tit. lib. vj. nec minus vrgere videtur aliud fundamentum quod in pœnitente tolluntur illa duo extrema substantialia. hæresis. f. error rationis & pertinacia voluntatis quibus deficiẽtibus destruitur omnis hęresis in substantia sua. xxiiij. q. iij. dixit apostolus. c. hæresis. & c. hæreticus. eadẽ causa, & q. j. cum igitur deficiat crimẽ frustra tractatur de pœna. l. absentẽ. ff. de pen. & l. sancimus. C. eo. ti. † Pro quo facit etiam glo.
15 in c. excommunicamus. el ij. extra eo. titu. in versic. deprehensi, quæ vult expresse ꝙ post latam sentẽtiam admittitur reuocatio. tex. enim ibi admittit reuocationem postq̃ hæretici prædicti in errore fuerint deprehensi. glo. super illo versic. dicit publice ita quod sit notorium vel sint condemnati pro quo facit in argu. & tex. in c. accusatus. eo. titu. lib. vj. secundum Panormi. vbi relapsis duntaxat non parcitur, ergo alijs qui non sunt relapsi parcendum erit. Et tenendo istam opinio. quam verissimã esse puto, nõ obst. tex. in d. c. ad abolendam. in illo verbo cõtinuo &c. quia dictio ista ciuili modo debet intelligi cum facultate alicuius honeste & competentis dilationis, non tam repentino modo ꝙ non possit animam aspirare. nã istud verbum cõtinuo & alia similia aduerbia temporalia sicut est continuo, illico, incontinenti mox, & similia aliquam dilationem de sui propria natura recipiunt quandoque vnius, quandoq; duorum, trũ quinque, decem, vel vltra dierum terminum, & plus vel minus arbitrio iudicis, & secundũ subiectam materiam secundum quod elegãter concludit Baldus in l. ij. C. de edic. diui adri. tol. nec minus propterea dicitur incontinenti, vel continuo aut illico dictũ id qd factum est post modicum interuallum vt supra dictum est, vt habetur per Bart. in l. pe. C. deposi. & per domi. Alexã. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & l. si debitori. & ibi Bartol. ff. de iudi. & l. cum speciali. C. eod. titu. cap. fin. de verbo. signifi. lib. vj. & ibi Ioan. And. & Archid. & l. vnica. C. de his qui se deferunt &c. lib. x. & de consec. distinctio. v. nunquam. vbi continue quid dicitur esse factum licet factum si post temporis inter-
16 uallum vide Bald. in d. l. ij. † vbi plus dicit quod dictiones iste recipiũt quandoq; spa-

© SCD - Université de Poitiers

tium temporis duorum, vel trium mensiū, & propterea ille tex. in d. c. ad abolendam, non probat necessario & concludenter quē per illam dictionem, cōtinuo, censeatur ex clusa omnis mora siue temporis interuallū ex quo de sui natura patitur moram alicuius temporis, arg. l. non hoc. C. vnde cogna. faciunt notata per Bald. in l. neque natales. C. de proba. & ideo opportune succedit regula ista de qua in l. j. in fi. ff. de iure delib. videlicet ꝙ vbicunque sumus in materia quæ designat tempus incertum, illa incertitudo remittitur arbitrio iudicis declaranda, ita dicit tex. ibi, sed hic sumus in eisdem terminis ex quo dictio ista continuo est incerta ratione temporis, quia quādoque nulla recipit dilationē, quandoq; aliquā recipit, sed paruā quandoque longā, vt ex superius dictis apparet merito dicamus ꝙ succedit arbitrium iudicis per quod declaratur illa incertitudo. d. l. j §. fin. Pro qua opi. facit ēt ista ratio, quia de ista pœnitentia, & reuocatione fit mentio in pluribus locis in iure canonico, & ēt in iure ciuili, & in d. c. ad abolendam. in c. vrgētis. extra eo. titu. & c. accusatus §. licet &. §. porro. eo. titu. lib. vj. & l. manicheos. C. de hæreti. l. hi qui sanctam. C. de apostat. & tamen nullibi reperio quod iura velint sic statim post apprehensionem erroris dictam reuocationē fieri debere nisi in d. c. ad abolendam qui tex. vt proxime dixi, loquitur per verba dubia apta sui natura cumprehendere dilationē, vt supra vidistis, cętera vero iura de hac reuocatione mentionem facientia, videlicet tex. in c. vrgentis. extra eo. tit. in c. accusatus. eo. titu. lib. vj. l. manicheos. C. eo. titu. & l. fin. §. æquum. C. de sum. trini. omnia loquūtur indefinite, & indistincte, clarū enim est quod si reuocatio ipsa fienda esset tam cito de celeritate huiusmodi in aliqua alia. l. si-
17 ue. c. expressior mentio facta fuisset† cum igitur generaliter & indistincte loquantur iura prędicta generaliter & indistincte sunt intelligenda l. de pretio. ff. de pub. & glo. in cle. j. de iudi. & gloss. in clemen. j. de re iudi. & alia glo. in capit. ne romani de elec. & hoc videtur clare expressum in d. l. fina. §. æquum. C. de sum. trinit. vbi dicitur ꝙ redeuntibus nunquam gremium suum claudit ecclesia, quæ dictio nunquam est exclusiua vniuersaliter loci & temporis & cuiuscunque alterius subiecti iuxta quem apponitur maxime quando simpliciter profertur sine limitatione l. nunquam actiones. ff. de actio. & obli. & ea. l. nunquā actiones. ff. de regu iuris cuius legis sentētia sumpta in sensu affirmatiuo nil aliud significat nisi quod ecclesia redeuntibus ex bono proposito puro corde & fide non ficta semper tenet gremium apertum & salutiferos oblēdit amplexus, pro quo facit tex. in c. pōderet. I. distin. & xxiiij. quæstio. prima si petrus. Pro qua opi. facit etiam text. in d. c. accusatus. §. licet. eod. titu. lib. vj. hoc modo inductus. si enim fauore fidei catholice disponitur ibi quod standum sit assertioni & dicto periuri non solū contra seipsum deponentis, verū etiam contra alios criminis socios, & faciat fidē contra oēs dummodo nō liuore nec odio sed zelo orthodoxe fidei processerit cuius cōtrarium regulariter in iure disponitur quod confessio socij criminis non facit fidem regulariter contra criminis socium, immo nec indicium, vt l. j. §. diuus Anto. & §. cum quis latrones. ff. de quæstio. & l. quoniam liberi. & ibi Bartol. & Salyce. C. de testib. & iiij. quæstio. iij. si testes. in fin. versicu. item liberi. & Specula. in titu. de testi. §. primo versicu. item quod est socius. quod est verum maxime quan-
18 do agitur ad pœnam criminis, † quia in criminalibus debent esse probationes luce clariores ad condemnandum l. sciant cuncti. C. de proba. ij. q. viij. quisquis & c. sciant licet enim reuocatio prioris dicti facta fuerit ex interuallo, vt dicit glos. in d. §. licet multomagis dicendum est quod eadem reuocatio debeat ex interuallo admitti in eodem crimine quando agitur de absolutione & conuersione peccatoris dummodo facta sit bono zelo &c. maxime, quia per istam interpretationem reuertimur ad regulam iuris communis qua cauetur quod materia absolutionis est fauorabilis, vt nota. docto. in dicta l. sciant. & in l. absentem. ff. de pœnis. Et tenendo istam opinio. cessat illud absurdum de quo supra diximus. in principio prime conclusionis, videlicet quod si reuocatio ista indistincte admitteretur rari vel nulli reperirentur hæretici qui pœnis corporalibus vltimi supplicij puniretur, quia quotiescunque reus videret iudicem paratum &c. nam secundum istam opinio. hæc facultas reuocandi est pœnitus sublata reo postquam est traditus in manibus iudicis sæcularis, vt supra latius dictum fuit, ideo cessat ratio illa, quia tunc non est amplius in facultate rei velle reuocare, vt diximus supra, nec etiam est in facultate sua quando velit reuocare dum remanet apud iudicem ecclesiasticum. nisi

© SCD - Université de Poitiers

reuocet incontinēti, sed est in facultate iudi cis ecclesiastici, quando velit admittere suā reuocationē, & pœnitentiā, arg. eorum quę habētur in d, cap. vergentis. ibi nisi illis ad cor reuertētibus misereri qui voluerit &c. & c. j. & ij, qui cle. vel vouen. Nō obstat
19 ēt in d. l. continuus. in prin. † quia sumus in cōtractu stipulationis qui perfici debet vni co contextu & de sui natura non recipit di lationē, alias non diceretur factus vnico cō textu si partes anteq̄ perficerent recederēt ad extraneos actus d. l. heredes palam. §. si. ff. de test. l. lecta. §. dicebā, & quę no. ibi docto. ff. si cer. peta. & hoc est de substantia ip sius cōtractus qd̄ responsio fiat incōtinenti a pręsente p̄senti. l. j. §. qui pręsens. ff. de ver bo. obli. Et ideo dico quod aut aduerbia ista temporalia sicut est continuo, incōtinē ti, mox, illico, & similia apponuntur super actu momentaneo qui fieri debet vnico cō textu nulla interueniente dilatione neque actus extranei intercessione, & significat tē pus immediatum & nullam recipit dilatio nē, saltem quæ præoccupet extraneū actū, & hoc modo intelligitur. d. l. continuus. in prin. & l. hæredes palam. §. fina. ff. de testa. Aut opponuntur super actu successiuo vel termino reiterabili qui requirit quādoque terminū ad deliberādū vt est aditio hęredi tatis, vt l. cū antiquioribus. C. de iur. deli ber. & tūc recipiunt semper aliquā dilatio nem & interuallū tēporis, quandoque plus, quandoq; minus, secūdū subiectā materiā. d. l. penul. C. depositi. & l. cum speciali. C. de iudi. & l. si debitori. ff. eo. tit. & l. si post tres. ff. si quis caut. & ibi per doc. Alexan. & per Bald. in d. l. ij. C. de ędi. dini. adri. tollen. & quotiescūq̄ esset incertitudo tēporis, quia non esset limitatū nec specifice declaratū in iure statur arbitrio iudicis & illius decla rationi. d. l. j. §. fi. ff. de iur. delibe. Quibus non obstat ēt illud quod dicit Archi. in ca. vt cōmissio. eo. tit. lib. vj. dum declarat qui dicuntur sponte ad gratiā redire, vbi con-
20 cludit † q̄ illi dicuntur spōte redire qui ve niunt intra tēpus gratie. s. anteq̄ personali ter fuerint requisiti, & probationes contra eos nundum, recepte fuerint. si enim postea cōpareat inquisitus dicitur venire post tem pus gratiæ auditur in suis defensionibus. sed volens errorem suum reuocare & ve niam obtinere non admittitur ad gratiā, ta men idem Archi. in fi. declarat dictum suū. quod tex. ibi non loquitur de talibus obe dientibus, quia si essent tales non deberent post reuocationem incarcerari, & sic vide tur esse intentionis q̄ postquam isti incarce rantur post reuocationem quod reuocatio illa admittenda sit etiam post negationem, & pœnitentiē attestationū ex quo incarce rantur post reuocationē loco pœnitētię, & sic non videntur habere liberam indulgen tiam in omnibus, vide Hostien. in sum. eod. titu. §. qualiter. ver. aduerte tamen. ex qui.
21 bus remanet firma conclusio. † Vltimo pro cōplemento istius materie reuocatio nis hęresis dicas quod duplex est reuocatio & pœnitētia, altera, quæ fit ad salutē anime duntaxat in foro conscientię, altera vero q̄ fit ad vtriusque salutem. s. anime & corpo ris. Prima indistincte fieri pōt per quācū que personam super quocunq; crimine & quocunque loco & tempore vsque ad finē vite hominis viuentis vt l. habetur in c. fir missime. extra eo. tit. dummodo facta sit pu ro corde, & spontanea voluntate. de pœni. dist. iij. perfecta pœnitētia. & j. & ij. qui cle. vel vo. capi. super eo. de hæreti. libr. vj. ex quo infero q̄ ista pœnitentia & reuocatio est generalis non solum ratione personarū & criminis, sed ēt ratione loci & temporis
22 d. c. super eo. in fi. † vbi nota casum mirabi lē quod hæretico ēt relapso in hæresim qui debet igne vitam suam absque vlla spe ve nię finire. si emiserit pœnitentię signa ma nifesta non denegantur sibi ecclesiastica sa cramenta sicut confessio & eucharistia qui bus humiliter ab ipso reo petitis nullatenus erunt sibi denegāda, licet corpus sit om nino perituris, ita est tex. expressus. in d. c. super eo. in fi. Secūdo vero casu quādo est pœnitentia & reuocatio quæ fit gratia vtriusque. s. anime & corporis & p vtriusque salute & ista nō est adeo generalis sed specialis & restringitur ad loca & tempo ra de quibus supra & ista nunq̄ competit relapso. d. c. ad abolendam. & c. accusatus. extra eo. ti. in antiq. & in vj.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus qui pœnitens bonorum suorum restitutionem obtinuit, an possit recuperare illa a fisco occupata.*

2 *Sententia restitutionis tantum restituit quātum sententia condemnationis ademit.*

3 *Ius canonicum de salute anime curans de bonis temporalibus raro disponit.*

4 *Restitutus cōtra quem recursum habebit, si*

© SCD - Université de Poitiers

bona sua per fiscum alienata sint.

5 *Possidēs in pari causa potioris est cōditionis.*

6 *Peccatori conuerso pro bonis recuperandis, quo subueniatur remedio.*

BXTO videndum est ex quo diximus supra ꝙ bona hæreticorꝫ cōfiscantur quero †quid si hereticus qui abiurauit hæresim & obtinuit restitutionē bonorum suorꝫ, ītī reperit bona sua fuisse per fiscū occupata an illa poterit a fisco recuperare, dic ꝙ sic si iudici videbitur, vt in d.c.vergentis.in ver.his.tīī &c.extra eo.ti.ex quo no.ꝙ restitutio bonorum quę fit reo postquam habuit gratiam criminis & pœnæ est arbitraria de iure cano.ꝙ secus est de iure ciuili, vt infra proxime dicam. Contra hoc oppo.de l.j.& ij.C.de sen.paſ, & resti.nam in restitutione bonorum quæ fit reo qui habuit gratiam criminis & pœnæ sunt multū attēdēda verba rescripti gratiosi, aut enim gratia fuit elargita a principe per modum indulgentie, & sic per verbum indulgeo, aut per modum restitutionis, & per verbū restitutio. Primo casu reus nō dicitur restitutus nisi ad vitam duntaxat bonis & fama apud fiscum remanentibus.d.l.ij.C.de sen.paſ. Secundo vero quando per modū restitutionis ad omnia censetur restitutus,ſ. ad vitam et bona fama.d.l.j.& l.ſi.C.de sen.

2 paſ.† quia quantum condemnationis sententia ademit tantundem restitutionis sententia tribuit & restituit d.l.fin.§.fin.& ibi Bar.& ij.q.iij.ſi quem. Solu.dixerūt quidam ꝙ in d.c.vergentis restitutio fit a lege, sed in dicta l.j.& ij.restitutio fit a principe viuente & sic ab homine,& mitius agit cū lege quam cum homine.l.celsus.ff.de arbi, ista sol.parū valet, quia restitutio de qua in d.c.vergentis.fit ab homine qui ab ipsa lege habet arbitrium non autem ab ipsa lege principaliter & immediate, & ideo aliter dicas ꝙ in restitutione illa quæ fit de iure cano.vt d.c.vergentis.consideratur principaliter fauor animę, & fidei & in ea plurimum attenditur mentis sinceritas, & constantia in obseruatione & perseuerantia fidei catholice d.c.vergentis,in ver.ibi nisi illis ad cor reuertentibus & abiurantibus hæreticorum consortium &c.& d.c.j.& ij. qui cle.vel vo.In alia vero quę fit de iur.ciui.vigore d.l.j.& ij.nō attenditur fauor animę vel fidei,sed fauor,largitas,et gratia ip-

3 sius principis & cōmodum temporale,† Et ideo ius canonicum ꝙ principaliter attenditur ad salutem animę parum curauit de bonis temporalibus,sed diligenter attendit ad id quod erat maius periculū.c.vbi periculum.de elec.lib.vj.et propterea nō curauit quicquam certum disponere de ipsorū bonorum restitutione,sed illam totam iudicis arbitrio demandauit, nec in ea curauit vel attendit subtilitates verborum iuris ciuilis, an restitutio istorum bonorum fuerit facta vel concessa,per verbum cōstituo,aut per verbum indulgeo, sed qualitercūq; facta fuerit gratia ipsorum bonorum restitutio semper statim arbitrio iudicis d.c.vergentis,c.ſi pater.de testam,& c.licet mulieres.de iureiu.lib.vj.Ponamus enim ꝙ ipse reus omnia bona sua,vel saltem maiorem partem ipsorum lucratus fuerat ex fenore, quia dum erat sub praua hæretica professione exercebat magnas vsuras ex quibus maiorem partem sue substantie composuerat, dicendum ne erit isto casu ꝙ iudex ecclesiasticus debeat restituere bona.d.conuerso.dico ꝙ non, vt no.Card.in d.cle.j.de vsur.& per Dy.in regu.peccatum de regu. iur.lib.vj.Cū ergo iste due rationes sint diuerse & ex diuersis causis fiant merito debēt diuerso iure cēseri.l.papinianus exulis ff.de mino.l.pen.ff.de calum.cum ſi. Sed

4 quero retentis eisdem terminis † quid si fiscus bona ista iam alienauerat & in priuatos vsus conuerterat in totum vel in partē contra quem habebit recursum iste restitutus et an poterit dicta bona ab ipsis possessoribus vēdicare, Respō.distingue aut fiscus bona prædicta alienauerat titulo lucratiuo, scilicet donationis, aut legati, vel titulo oneroso,ſ.venditionis, locationis, emphytheosis,et similibus. Primo casu aut bona illa fuerant acquisita ex fenore,vel alio iniusto titulo, & non datur repetitio dicto reuerso ad fidem per not.doct.Car.in d.cle.j. de vsur.& Dy.in reg.peccatū.de regu.iur. lib.vj. Aut fuerunt iusto titulo acquisita, & proculdubio poterit illa vendicare.d.l. ij.&]quę no,ibi Bar.in iij col.C.de sen.paſ. & resti.ratio est,quia iste tractat de damno euitando,illi vero possessores de lucro captando merito iste preferendus est illis.l.ſi. C.de codi,& in auth. de imponē.lucra.descrip.in prin. Secundo vero casu quando ex ti.oneroso illa vendicare nō poterit ratio est,vna quoque isto casu vterq; tractat de dāno euitando & possunt pares in causa et re-

5 gula est ꝙ † in part causa potior est cōditio

© SCD - Université de Poitiers

possidentis.c.in pari,de reg.iuris li.vj.alia ratio viget & melior, quia cum isti possesso res emerint a fisco,qui erat verus dominus dictorum bonorum.l,quisquis.& l.fi.C.ad l.iul.maie,& l.ariani.C,de hæred.c.ad abolendam in fi.& c,vergentis.extra eo.tit.& c.cum secundum,ll.eo,ti.lib.vj.merito fuit in eisdem.emptoribus translatum verũ dominium ipsorum bonorum & posses. adeo ꝗ iudex ecclesiasticus, aut superior restituẽ do bona isti conuerso non potest restituere, nisi illa quæ sunt apud fiscum quorum adhuc est dominus,alia vero quę fuerunt alie nata nõ potest amplius restituere absq; cõsensu dominorum et possessorum,l.id quod nostrum est.ff.de reg.iur.fiscus enim succedit in bonis ipsius rei tanquam hæres, vt l. tutor.C.ad l.iul.de vi pub.& propterea potuit in eos verum transferre dominio,l.sed & si lege.§.item si rem.ff.de peti. hæredi. & Barto.in d.l,ij.in iij,colum.versicu.pro declaratione.& propterea rei vendica.non datur isti conuerso,quia illa nõ datur cõtra dominũ qui possidet.l,mater.l.cũ a matre. & l.a possidentibus.C.de rei vendi.† quo-
6 modo igitur poterit subuenirí calamitati istius peccatoris conuersi,erit ne dicendum quod omnino perdat suum,dic ꝗ nõ sed sibi subuenitur hoc modo,quia datur sibi cõdictio ex lege contra fiscum ad recuperandum pecunias illas quas ex venditione dictorum bonorum acceperat,si extant,si vero non extant nulla datur repetitio,& ideo distingue sic, secundum Bart.in d.l.ij.ꝗ aut fiscus ex pecunijs quas accepit ex venditionibus seu alienationibus dictorum bonorũ fuit effectus locupletior, quia verse fuerũt in vtilitatem fisci, aut non,quia forsan fue-

1 SEPTIMO quero an hęretico† prædicto post reuocationẽ hæresis sit iniungẽda aliqua pœna loco pœnitentiæ postquam habuerit indulgentiã vite, dic ꝗ sic, quia intruditur in perpetuum carcerem ad agendum perpetuam pœnitentiam.c.excõicamus,el ij.& ibi gl.extra eo.ti,& c.j.eo.ti. lib.vj. Et no.ꝗ clericus qui intruditur in istum carcerem debebit prius degradari,& deinde in ipso carcere murari.ita dicit tex, in d.c.j.ibi perpetuo murãdus &c. ꝗ videtur quid mirabile vt postquam ecclesia admisit illum ad pœnitentiam & reuocauit hęresim publice medio iureiurã,debeat postea degradari,vel si degradatus erat remanere in eodem statu priuatus dignitate ecclesiastica sacris ordinibus,ac officijs & beneficijs ecclesiasticis, & degradatur dicitur inhabilis & incapax ad obtinendum officia,& beneficia ecclesiastica.c.degradatio. in fi.de pœn.lib.vj.no.per d.Fely.in c.non potest.de re iudi,& hoc modo videtur esse melioris conditionis laicus quam clericus, quia laico restituuntur bona quandoqꝫ, vt d.c.vergentis.eo.ti.& supra late dixi proxima q,cogita tñ,quia videtur satis durum ꝗ clericus per insignem pœnitentiam non consequitur aliud quam solius vite beneficium quam vitam miseram ducet in perpetuis carceribus licet per quam durum sit,tũ lex ita scripta est.d.c.penul.& c.j.eod.tit.anti.& n vj.ideo seruanda est.l.prospexit. ff.qui & a quib.ideo dicit Abb.in d.c.pen. quod satis est sibi si euadunt pœnam mortis per ipsam reuocationem cũ regulariter nõ soleat tolli pœna corporalis per pœnitẽtã,

© SCD - Université de Poitiers

cedat quando sponte & a principio quis reuocauit errorem prædictum, non autē quādo post negationem aut sententiam, quia diceret contra tex. in d.c.j.eo.ti.lib.vj.& glo. in d.c.excommunicamus.el ij.§.fi.quæ iura volunt clericum post reuocationem debere immutari, & ideo limitatur vt supra.

SVMMARIVM.

1 *Deprehēsus in aliqua hæresis suspitione qua sit pœna plectendus.*

2 *Damnari potest quis ex suspitione sola in criminibus atrocissimis.*

3 *Bona rei per annum contumacia in nō comparendo annotata fisco applicantur.*

4 *Excommunicationem per annum sustinens an possit vt hæreticus condemnari.*

1 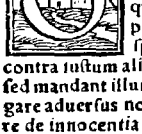

CTAVO quero quid si aliquis fuit† deprehēsus nō in hæresi expressa, sed in alia qua suspitione hæresis an sit puniendus & qua pœna. Respon. ꝙ iura nō imprimunt contra iustum aliquam pœnam saltē a prin. sed mandant illum debere se sufficiēter purgare aduersus notam illam & cōgrue docere de innocentia sua & bona fama quæ habetur inter fideles christianos & viros catholicos, & ecclesiasticos, ex qbus indicijs & probationibus purgatur omnis macula istius peccati, quæ contra ipsum fuerat obiecta, quę quidem purgatio quandoqꝫ maior, qñqꝫ minor, siue leuior requiritur secundū grauitatem, vel leuitatem suspitionis & cōditionem persone, quam purgationem si ipse suspectus facere neglexerit postquā monitus fuerit ad illam faciendam erit excōmunicandus, a qua quidem excommunicatione nisi se legitime purgando intra annū exemerit, anno elapso vt verus hæreticus condemnandus erit, & eisdem pœnis hæreticorum puniendus, ita ad literā dicit text. in d.c.excommunicamus. el j.§.qui autem

2 inuenti, extra eo.ti. † Ex quo not. casum istum valde specialem ꝙ quis ex sola suspitione damnatur in atrocissimis criminibus contra regulam ordinariam iuris communis quæ habet ꝙ in causis criminalibus debēt esse probationes luce clariores, l.sciāt cuncti.C.de proba.c.pia.de excep.lib.vj.et ij.qō.viij.quisquis.& c.sciant. sed tu dic ꝙ suspitio ista continuata in contumacia et in excōicatione per annū est effecta adeo vehemens & velocissima ex qua dici potest ꝙ sit orta præsumptio iuris indubitata & p consequens euidens probatio, vt no. Bart. & doc. in l.si adulterium cū incest. in princ. & in l.quod ait lex.ff.de adul.& Bal. in l. neq; natales.C.de prob.per Albe Gandi. in suo tracta. malefic. in ti.de præsum.& indicijs indubi.& Ange.de Are.& quamplures alios modernos quos breuitatis causa non refero hic, dicam aliqua infra glos. igitur in d.c.excōicamus.§.qui autem. quam Abb. ibi multum commendat & sequitur, dicit ꝙ iste nō dicitur ex leui præsumptione dānari, sed ex violentissima quę facit in diciū, indubitatum, & præsumptionem iuris expressam quæ vt dixi recipit incremētū ex pertinacia illius qui stetit in excōicatione per annum & illius contumacia, ꝙ tñ con-

3 trarium apparet de iure ciuili † vbi si reus steterit per annum contumax in non comparendo, eius bona annotantur, & fisco applicantur, qui reus si intra annum prædictū redierit comparens recuperat bona sua & admittitur ad se defendendū. l.j.& l.annus. ff.de requi.re, post annum vero rediens nō recuperat amplius bona sed si vult se defendere admittitur ad eius defensiones & non condemnatur absens d.l.j.l.annus.& l. fi.ff.de requi.reis.& l.absentem.ff.de pœn. vide gl. in d.c.excōicamus.§.qui autē. quæ est valde notabiles quę in fi. ponit alium ca-

4 sum nō minus superiore notabilē. † Quid si aliquis ex alio crimine quā hæresis propter eius contumaciam fuerit excōicatus in qua excōicatione per annum induratus insteterit an poterit vt hæreticus condemnari, eo quia sustinuit excōicationē per annum, & concludit quod de hæresi condemnari non poterit, sed bene poterit condemnari de illo crimine pro quo fuerant excōicatus, quia illa excōmunicatio retenta per annum indurato corde in illa contumacia facit illum haberi pro confesso, vide Abb. qui hoc idem tenet in dicto c.excommunicamus. in ij.colum.

SVMMARIVM.

1 *Receptatores & fautores hæreticorum quibus sint pœnis afficiendi.*

2 *Receptatio hereticorū est omnino interdicta.*

Hæreticis nec inter viuos nec in vltima voluntate relinqui potest.

3 *Credētes hæreticis pari sunt pœna plectēdi.*

© SCD - Université de Poitiers

1 NONO videndũ est de receptatoribus † credentibus & fautoribus hæreticorum quibus pœnis puniẽdi sunt, & breuiter dicas ꝙ quamprimum de ipsorum crimine constat declarãdi sunt excõicati, in quia quidem excõicatione si per annum indura to corde insteterint, nec se corrigere curauerint post annũ efficiũtur infames vtraq; infamia ipso iure notãtur ita ꝙ si laici sunt erunt omnibus actis iuridicis incapaces & vt mortui reputantur, clerici vero hisdem criminibus notati si per annũ, vt supra in excõicatione insteterint. post annum omni officio & beneficio ecclesiastico sunt priuandi, nec mirãdum est si grauior bus pœnis clerici puniuntur q̃ laici, quia vbi maior est culpa ibi grauior debet esse vindicta, sita dicit tex. ad literam in d. c. excõicamus, el j. §. credentes, extra eo. ti. Ex quo tex. no. ꝙ pro eodẽ crimine grauius puntun tur clerici q̃ laici de iure cano. ratione præ-
2 dicta. †Nota etiam ꝙ est omnino interdicta receptatio hæreticorum, etiam si essent parẽtes, filij, fratres, & similes, nec quis excusari potest ratione sanguinis, vt dicit gl. in d. c. excõicamus. §. credentes. Quinimmo nemini licet etiã inter viuos, aut in vltima voluntate quicq̃ relinquere de bonis suis proprijs, & in euentũ in quę post mortem alicuius inuentũ fuerit ꝙ is in vita sua vel causa mortis aliquid ex bonis suis prædictis hæreticis reliquerit vel donauerit, vt hæreticus damnandus, & declarandus erit etiam post mortem cuius cadauer & ossa si in loco sacro sepulta reperiũtur exhumãda sunt & in prophanis locis proijcienda, nec cuiq; parcitur licet esset eps, vt in c. ij. ꝙ incipit, si quis episcopus, extra eod. ti. Contra prædicta oppo. dum dicitur credentem debere excõicari d. §. credentes, nam text.
3 in c. pe. §. si. eo. tit. dicit † ꝙ credentes debẽt eisdem pœnis licut hæretici puniri, gl. in c. accusatus. §. si vero. eo. tit. lib. vj. mouet istã q. & tangit difficultatem quam Abb. in d. c. excommunicamus el j. §. credẽtes, extra gl. reassumit, & tandem reddunt hanc solutionem quod in. §. credentes, el primo. illi receptantes erant ignari de illorum praua & damnabile intẽtione, sed putabãt illos esse bonos & catholicos viros, nec credebãt illorum erroribus, in d. authen. §. credẽtes. c. excõicamus, el ij. eo. ti. quod est penul. sciebant illos esse hęreticos, et credebãt ad vnguem illorum erroneis opinionibus, & propterea cum essent eadem labe polluti, ideo vt hæretici proprie sunt iudicandi. Vel dicas quod dictio illa credentes in d. c. excommunicamus, el j. improprie ponitur hoc est scientes, quia illi scienter receptabant hæreticos, non tñ credebant eorũ erroribus, & ideo puniuntur leuioribus pœnis q̃ hæretici in d. vero. §. credentes. el ij. ponitur proprie de credentibus. i. illis qui sciunt receptatos esse hæreticos, & ẽt quia eorum falsis opinionibus firmiter credunt ideo puniuntur vt hæretici. vide apost. d. Zacha. sup Abb. in d. §. credẽtes, qui aliter exponit illud verbũ, sed mihi non placet.

SVMMARIVM.

1 *Suspectus de hæresi post factam abiurationem in hæresi expressa deprehẽsus an possit damnari tanquam relapsus.*

2 *Supplicium vltimũ infligitur ex ficlis probationibus in atrocioribus criminibus.*

3 *Reuocatio erroris nõ admittitur nisi statim fiat post deprehensionem.*

Relapsus in hæresim quando quis dicatur.

1 DECIMO & vltimo quero, quidam † fuit habitus suspectus de hæresi & facta canonica purgatione arbitrio episcopi hæresim abiurauit, deinde post tempus aliquod deprehensus fuit in expressa hæresi, queritur an iste habeatur pro relapso & puniendus sit vt relapsus, iuxta not. in d. c. ad abolendam. in fi. vel sit admittendus ad defensiones, & pœnitentiam, ac si nunquã fuisset habitus pro suspecto, vt d. c. ad abolendam, in principio. Respon. tex. in d. c. ad abolendam. in fi. videtur velle ꝙ indistincte punia tur, vt relapsus, tex. autem in c. accusatus. in prin. eo. ti. lib. vj. aliter dicit distinguendo, et melius quod, aut suspitio propter quã ille abiurauerat hæresim erat grauis & vrgens, vt quia insurrexerat ex grauioribus, & vrgentibus indicijs & verisimilibus, & isto casu iudicatur vt relapsus, & eisdẽ pœnis punitur absq; vlla defensione, ita dicit tex. in d. c. accusatus, in prin. & ratio est, qa hanc secundam deprehensionẽ expressam declarat animus illius ꝙ prima vice fuerit in mala opinione contra fidẽ Christi, in qua semper præsumitur continuasse vsq; ad secundam deprehensionem, ita dicit text. in

© SCD - Université de Poitiers

d.c.accusatus.in prin.ibi quidã iuris fictione censetur esse relapsus quæ quidẽ fictio siue præsumptio est iuris & de iure contra quam nõ admittitur probatio in cõtrariũ, vt no.doc.in c.afferte.de pręsum.& l.quod ait lex.& l.si adulterium cum incestu.& ibi Bart.ff.de adul.& l.filium diffinimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.l.non est verisimile.ff.ꝓ mer.cau.& per Bal.in l. neq; nata
2 les.C.de probatio. † Ex quo nota casum valde singularem quod in criminibus atrocioribus quis punitur vltimo supplicio ꝓpter fictas probationes cõtra regulã.l.sciãt cuncti.C.de probati.& ij.q.viij.quitquis.& c.sciant, & vide quæ supra dixi.q.viij.ita colligitur ex text.& gl.in d.c.accusatus.in prin.idem sentit Abb.in c.excõicamus el j. in gl.in vers.cõdemnentur extra eo.ti.quia alias potuisset per pœnitentiã euitare pœnam, sed tu dic quod non punitur ibi ꝓpter fictas probationes, immo propter veras & expressas ex quo fuit deprehensus in hæresi, & propterea punitur vltimo supplicio, sed illa prior suspitio hoc operat quod præsumitur siue fingit esse relapsus ex qua fictione siue præsumptione denegatur sibi facultas reuocandi & abiurandi hæresim, & hoc est quod in effectu operatur illa suspitio. Si vero suspitio pro qua prius abiurauerat hæresim erat leuis, & parua, tunc non habetur vt relapsus, sed est, ac si nunc prima vice peccasset, nec denegatur sibi reuocatio et abiurationis beneficium, vt possit pœnas mortis euitare vt d.c.accusatus.
3 §.j. † Et no.quod isto casu teneo qd.istius reuocatio non sit admittenda nisi incontinẽti fiat postquam fuit deprehensus in hæresi propter illam priorem suspitionẽ, quia caret suspitione relapsi.& in hoc vertũ satis arbitrium iudicis qũ velit reuocationẽ ipsum admittere de quo dixi supra eo.q.v.in fi.vbi etiam tetigi verbũ de hoc, quod nor. pro declaratione eorum quæ dixi.ibi pro quo facit quod habetur in l.non omnes.§.a barbaris.ff.de re mil.& l.quis sit fugitiuus. ff.de edil.edi.& hoc est qd dicit tex.in d.c. accusatus.§.j. Et no.vnum in hac materia relapsionis quod nõ solum quis dicitur relapsus in hæresim si in eadẽ specie hæresis bis peccauerit, verũ ẽt si in diuersis speciebus inciderit, quia in hac materia nõ attenditur modus siue species peccandi, sed consideratur effectus violationis fidei ad quã oẽs species hæresis tendunt, vide tex.in c. pe.in prin.extra.eo.ti.& ibi Abb.

FINIS.

TRACTATVS

contra Hæreticam prauitatem per Gundissaluum de Villadiego Sacri Palatij Apostolici auditorem, ęditus, incipit fœliciter.

IVRECONSVLTORVM *consultissimo d. Bartholomeo Chassaneo, regij senatus apud prouinciarum Prouinciam supremo præsidi integerrimo, Ioannes Nicolaus Arelatanus S.*

CVM doctorum virorũ consuetudine, et frequẽtia Lugduni nonnunquã fruar (amplissime pẽses) fortuito oblatus est elegans de hæreticis Tractatus, antiquus quidem succiq; plenus, ordinato stilo tm̃ ad eius rei enucleationem faciens quantũ obscuris prolixisq; voluminibus cęteri lurecõsulti, verum is vsq; adeo veterum in curia corruptissime editus extitit, vt facile dixisses authorem nõ penituisse, si opus suũ iterum & ex interuallo regustasse proprius, atq; recognouisse fata fuissent. Dolui profecto, dolui multijuge eruditionis monumẽta orthodoxis admodũ profuctura tineis corrodi, & inter antiquitatis rudera cariem situmq;

© SCD - Université de Poitiers

ab omnibus pœnæ negligi, ac tam spectabilis viri sudores nunquam nõ latere, quo fit vt non intus mihi canens, sed communi stu dioſorum vtilitati consulens, huiusce libelli recognoscendi curam subire minime sim veritus. Opus igitur qua valui solertia repurgaui, compendiarijs summarijs prænotaui, ac deniq; elementario indice exornaui, vt hic posſint studiosi depromere quod in rem suam futurum putant, idq; citra laborem assequantur. Ad hæc secundum de hæreticis confect tractatum, quinquaginta prouinciatis ex immenso iuris pelago decerptis (præter ea quę in Gundissalui tracta tu scripta sunt) refertum, ac tandem emunctis nitidisq; caracteribus omnia in lucem prodire curauimus, quibus sane peragẽdis eo equius atq; intentius operam meam exhibui, quo huic nostre etatt in tanta hæreticorum audacia non parũ adiumenti sint allatura, vt qui alio telo Lutherane factionis conscios confodere nequeo, hoc saltem dimicandi genere supprimendos, ac funditus euellendos doctrinis comprobẽ. Verũ dum huic feture mee patronum de more disquirerem, qui eius tutelam susciperet, & a zoilorum obtrectationibus caninaq; facundia protegeret, nullum mediusfidius te præstãtiorem concipere valui, cui primitias meas tutendas reponerem, quãdo quidẽ quantis pelluceas virtutibus, cum eminens dignitatis culmen, ad quod animi tui egregijs dotibus euectus es, iam omni euo celebranda commentaria in cõsuetudines Burgundie, responsa, vel Affricano surecõsulto digna, glorię mundi catalogus, alia deniq; innumera tui ingenij monumẽta aperto sunt in documẽto. Subuerebar, ita me dij bene amẽt, tibi viro omni ex parte absolutissimo tam leuiuscula nuncupare, nt tua clementia, integritas, atque religio mihi calcaria adhibuissent. Commodum si quidem fuit & rationi consonum, vt integerrimo, ac christiano præsidi hæreticorumq; expugnatori imperterito hæc de hæreticis scripta dicarentur. Quare præses Illustrissime hãc ingenioli mei feturam equo animo suscipe. in quibus sane si quippiam auribus tuis repurgatissimis frigidum, atque tetunum occurrerit, id tue submitto cẽsure. nosti, enim ꝗ arduum sit vetustis nouitatem dare, nouis authoritatem absoletis nitorem, fastiditis gratiam, & obscuris lucẽ. ad hæc in omnibus bene dicere & in nullo peccare, teste Iustiniano, potius diuinum ꝗ humanum est. Vale felix.

DOMINVS nostet olim in Euangelio prę dixerat, Circa finem seculi pseudo Christos & pseudo Prophetas surgere, & multos seducere, & fideles suos multas in mundo habituros pressuras. Sed tamen portas inferi non præualituras. Proinde vt dicit Apostolus, Oportet hæreses esse vt qui probati sunt manifesti fiant. Quapropter oportet nos cum propheta ex aduerso cõsurgere & murum opponere pro domo Israel, & Euangelici meminisse mandati, quo ab ipsa veritate præcipit, quod si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizauerit manus a compage corporis auferatur, cum melius sit his carere membris. Nam superfluo extra ecclesiã positis resistimus, si ab his qui intus sunt in eis quos decipiunt vulneramur. Hi enim nec vt infideles, discedunt, neq; permanẽt, vt fideles, sed mysteriorum præcepta notitia et fidei nostre secretioribus perscrutatis, conuersi postmodum impugnant nos & contradictionibus suis corda nostra disrũpunt conculcantes verbi dominici margaritas et ornamenta fidei maculantes. Ex quibus nouissime diebus istis multi in prouincijs, & regnis tue dictioni suppositis in lucẽ prodierunt qui ante in antris latebant legẽ veterem suscitãtes quæ ab olim sepulta iacet, ac in passione Christi consumata est, iuxta ipsius vocẽ inter crucefixores emissam qñ etiam velum quod ipsius secreta tegebat scissum est in duas partes a summo vsq; deorsum, vt releuata facie mysteria Iesu cõspiceremus. quiq; emulatores Moysi se tactant, cum reuera ipsius capitales existant inimici vt pote doctrinã eius vt falsam respuentes, Si enim, vt veritas inquit, Moysi crederent vtiq; & Christo crederent. De illo enim ipse scripsit, Vnde & illud Hieronimi, Prohdolor prouincie tue competere satis video, ibi enim cespite terra fecundo dominici seminis puritatem centeno fructu olim referebat. Nunc autem fulsis obrupta frumenta in olium auenasq; degenerat, ibi quondã sol iustitie Christus oriebatur. Nũc autem Lucifer ille qui ceciderat supra sidera posuit thronum suum. Cum itaq; sceptrum regni de manu altissimi susceperis & pro tanti honoris fastigio talionem ei iuxta vires tua celsitudo impẽdere teneatur. Assurge obsecro viriliter & vestigia redẽ-

© SCD - Université de Poitiers

ptoris amplectere & vbi mulieres Hierusalem eum plangebant & lamẽtabantur, cum bajulans sibi crucem exiret in calvariũ, tu qui iam examinatum in cruce & postea resurgentem adoras fontem aperti lachrymarum ubi rursus manibus huiusmodi scelerorum hominum illum expui, blasphemari, crucifigi, & lancea perforari dictim vides. Nã iuxta illud hester, Quis nouit vtrũ idcirco veneris? vt in tali tempore parare ris? cp vbi tua maiestas vt dignum est peregerit vniuersi ditioni tue subiecti clamabunt, teq; benedicent dicentes, Tu gloria Hierusalem, tu letitia Israel, tu honorificentia populi nostri quia fecisti viriliter, & postremo post temporale regnum quod obtinens eterni regni gloriam consequeris. Et quo magis iuridice ista peragi queant præsentem tractatum agere instituì, & materiã prosequi ordine subsequenti.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus quis dicatur, & ex quibus censendus sit hæreticus.*
2 *Directe & principaliter quæ dicantur ad fidem pertinere & quæ indirecte seu secundario.*
3 *Simonia large dicitur hæresis.*
Excommunicatus improprie & largo sumpto vocabulo hæreticus dici potest.
4 *Ad hæc contumax, & infidelis.*
5 *Fides principaliter in corde, & secundario in ore consistit. idem dicito in hæresi. numero 6.*
7 *Puniri an debeat qui aliqua contra fidem protulit quæ iocose non serio protulisse asseuerat.*
8 *Verba iniuriosa & improba serio non loco prolata extitisse, in dubio præsumuntur.*

QVÆSTIO I.

1 PRIMO quero † quid faciat hæreticum, & quis sit hæreticus. Ad hoc respondet magister quarto sententiarum distinctione xiij. inducendo varias sanctorum sententias. Ait enim Hilarius, Extiterunt plures qui cœlestium verborum simplicitatem non veritatis ipsiu absolutionem susciperent aliter interpretantes quod dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis non de scriptura est, & sensus non semper fit crimen. Idem intelligentie sensus in crimine est. Hieronymus dicit quod ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Augustinus diffiniens quid sit hæreticus ait, hæreticus est qui pro alicuius temporalis commodi & maxime glorie principatusque sui gratia falsas, ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Gregorius super Ezechielem, qui in expositione sacri eloquij, vt auditoribus placeat, aliquid fingit sua verba loquitur non dei. *Qui autem in verbis dominicis aliter quàm is qui protulit senserit, & si sub alio intellectu tamen ad edificationem charitatis tendit domini sunt verba quæ dicit, hæc ille. Inter istas autem diffinitiones illa Augustini videtur esse præstantior*, & hanc sequutus est Gratianus, vigesimaquarta quæstione tertia, capitulo hæreticus. & glossi, in clementina vnica. de vsuris, Sanctus Thomas quarto sententia, distinctione decimatertia, articulo tertio, dicit quod hæreticus dicitur qui a fide diuisus est. & hoc facit ex quadam electione, ad cuius euidentiam considerandum est secundum eũ quod in fide sunt aliqua ad quæ explicite cognoscenda omnis homo tenetur, vt sunt articuli fidei. Vnde si in his aliquis errat infidelis reputatur & hæreticus si pertinaciam adiungat. Si autem circa illa ad quæ explicite credenda homo non tenetur, errat, non iudicatur hæreticus, vt si aliquis simplex credat, Iacob patrem fuisse Abrahe, quod est contra veritatem scripture, quam fides profitetur, quousque sibi innotescat quod fides ecclesiæ contrarium habet, quia non discedit per se loquendo a fide ecclesiæ, nisi ille, qui scit hoc a quo recedit de fide ecclesiæ esse. Et quia quædam sunt quæ in fide ecclesiæ implicite continentur, vt conclusiones in principijs, ideo in his diuerse opiniones quousque per ecclesiam determinetur, quod aliquid eorum est contra fidem ecclesiæ, quia ex eo sequitur aliquid contrarium fidei directe. Idem sequitur præfatus doctor secunda secundæ quæstione xj.
2 articu. ij. vbi subiungit quod † aliqua dicuntur pertinere ad fidem dupliciter. Vno modo directe & principaliter sicut articuli fidei, alio modo indirecte & secundario sicut ea ex quibus sequitur corruptio alicuius articuli, & circa vtraq; potest esse hære-

© SCD - Université de Poitiers

sis eo modo quo & fides. Idem tenet prima parte q.xxxij.articulo iij.& inde est quod nedum est hæreticus qui male sentit de articulis fidei, sed etiam ille qui non tenet rectam fidem erga sacramēta ecclesię, de hæreti.ad abolendam in prin. Ex quibus sequitur quod si extra prædictos casus reperiatur altus in quo quis dicatur hæreticus
3 illud erit lingę & improprie† per quē modū debet intelligi id quod dicitur quod simonia est hæresis.j.q.j.eos.de simon.c.quoties. Item & quilibet excōicatus, & qui priuilegium Romane ecclesię infringit & qui
4 eius præcepta transgreditur,† Itē cōtumax & quilibet infidelis & plures alij modi quino. per gl xxiiij.q.iij.illi qui.& per Innocē. de hære. firmissime. per Hostien. in sum. de hære. §.j.& c. si papa.xl.distinctim.ita tenet Cald.consi.iiij.ti.de hęre. Confirmatur etiā istud per id quod dicit S.Thom.iij.senten. vbi supra dicit quod simoniaci dicūtur hęretici per similitudinē, quia sicut hæreticus contra fidē sentit, ita simoniacus operatur, ac si contra fidem sentiret dum prætio sacra vult adipisci, & per eundem modū intelliges alios modos improprie hæresis de
5 quibus prædictum est, & quia fides† principal ter consistit in corde, & etiā secundario
6 in ore autem confessio fit ad salutem.† Similiter hæresis principaliter cōsistit in cor de secundum quod Hisarius dicit. Intelligēdie sensus in crimine est, sed secundario in ore. Vnde Hieronymus dicit, quod ex verbis inordinare prolatis incurrit hęresis, nō quia hæresis per se in his consistat, sed quia sunt occasio & causa erroris vt Thomas dicit ibi. Adde etiam quod verba sunt signa earum quę in anima sunt passionum vt philosophus dicit. Non enim præsumitur quis dicere quæ ante animo non cogitauit de li-
7 be. lega. labeo. †Sed quero iuxta hoc. Pone quod ille qui dixit aliquid contra fidem dicit se nō seriose nec ex animo, sed potius per lubricum lingue, aut ioco illud dixisse an sit puniendus. Lappus & do. Card. in d. cle. vnica. §. sane. de vsur. Dicunt quod extraordinarie punietur arbitrio iudicis, & imponetur ei aliqua leuis pœnitentia salutaris xvij.dist. nec licuit. xxiiij.qō.j. hæc est fides. Augerem tū ego pœnam ex qualitate persone. & ex qualitate loci et personarum astantium et scandali exinde insurgētis quę omnia & etiā alia in puniendis delictis sunt attendenda, de homi. sicut diguum. in prin. ff. de pœn. aut facta. talis enim locus non est permittendus, per quem venitur ad crimina. ff. ad l. Aquiliam nam ludus. de homi. cōtinebatur, & ibi in gl. Item qñ per lubricum lingue, si fuit in culpa, vt hæc lubricitas in eo causaretur puniet, alias non.† Presumerem tū ego verba seriose fuisse dicta & ex malo animo processisse per iura præ
9 dicta, & etiam quia omne male factum praue presumitur actum, vt in l. si non conuitij. C. de iniur. & de præsum. c.j. nisi ex alijs cōiecturis cōtrarium appareret. Eo tamen casu quo huiusmodi verba non saperent hæresim, sed excusarentur loco uel lubrico lingue non posset pœnam infligere inquisito. argu. c. accusatus. §. sane. de hære. lib. vj. sed ordinarius illud faceret.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis vnde dicatur.*

2 *Iudeus & Sarracenus hæretici nequaquā dici queunt.*

3 *Hæreticus vocitandus non est qui errans aliquid fieri contrarium asserit modo corrigi & emendari paratus sit vbi sese cognosceret errore lapsum.*

Hæreticus dicitur qui falsam sententiam et fidei contrariam pertinaciter defendit.

4 *Hæresis pertinaciam requirit.*

QVÆSTIO II.

1 SECVNDO quero vnde dicatur hæresis.† Ad qd dicendum secundum Isidorum quod hæresis est nomē grecum & idem quod diuisionem importat. Vnde & hæretica diuisiua dicuntur. Hieronymus tamen in epistola ad Galatas. & habetur transumptiue. xxiiij.q.iij.hæresis. dicit quod hæresis grece ab electione dicitur quod, s. eam sibi quisq; eligat disciplinam quam putat esse meliorem, & vtrunq; istorum dicitur cōuenienter. Ex hoc enim quis efficitur hæreticus quod eligit singularem opinionem tenere diuisam & distinctā a cōi ecclesiæ catholice dogmate & deter-
2 minatione.† Vnde si quis nunquam fuisset in vnitate ecclesiæ vtpote iudeus vel Sarracenus etiā si teneat contraria fidei nostre non est iudicandus hæreticus. non enim potest dici diuisus ab vnitate ecclesiæ qui nūquam in ea fuit, vt dicit glo. in cle. vnica. de vsur.

© SCD - Université de Poitiers

3 vsur. †Similiter et si quis catholicus teneret contrariũ aliquid fidei, non tamẽ eligens, sed per errorẽ credẽs illud et per cati licã ecclesiã teneri paratus corrigi vbi in errorem se lapsum cognosceret nõ esset hæreticus Pro quo est optimus tex. xxxiij. q.iij.d cit Apostolus, vbi cum dicit, Sed quæ sententiam suam quamuis falsam atq; peruersam pertinaci obstinatione defendunt, præsertim quam non audacia sue præsumptionis peperint, sed a seductis, atq; in errorem lapsis parentibus acceperunt querunt, autem cauta solicitudinem veritatẽ corrigi parati cum inuenerunt, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Competit autẽ & latine hoc nomen eidem. Nam potest dici hæresis adhærendo quia suę opinioni vehementer inhæret per electionem, vt prædiximus, & ex prædictis iustificari potest quod not Innocen. de summa trinita. capitulo iter dicens quod si aliquis habet fidem catholicam implicite, quia credit quicquid ecclesia credit sed falso opinatur naturali ratione motus quod pater maior vel prior sit filio, qd tres persone sunt tres res a se inuicẽ distincte & separate & distantes, quod non est hæreticus. dummodo hunc errorẽ suum non defendat, & hoc ipsum credit, qa credit sic ecclesiã credere & suam opinionem fidei ecclesiæ supponi paratus se submittere iudicio ecclesiæ, vbi ecclesiam scire 4 ret contrariam sentire, hæresis † enim requirit pertinaciam, vt de sum. trinit. clemen. vn ca. §. porro. & dicta clemen. vnica. §. per ult. de vsuris. Licet tamẽ ego excusarem huiusmodi hominem ab hæresi. Non tamẽ excusarem illum a peccato si errauit in his quæ scire tenebatur de pertinentibus ad fidem. De quibus per sanctum Thom. ij. ij. q. ij. articu. v. quia & ipsa ignorantia est peccatũ in his quæ scire quis tenetur. xxxviij. d stinctio qui ea. & per Philosophum tertio Ethico. & per magistrũ secundo sentend stinctione xxij.

SVMMARIVM.

1 *Schisma & hæresis in quibus discrepent.*
2 *Schismaticus dicitur hæretici qui superbe & contumaciter papæ subiici non vult.*
3 *Hæreticus dicitur qui ideo ab obedientia papæ recedit quia sibi non credit habere canonis condi potestatem, aut quod ecclesiæ potestas non residet pœnes eum.*

QVÆSTIO III.

1 TERTIO quæro an † scismatici sint iudicãdi hæretici. Ad quod respondet Hieronymus in epistola ad Galatas, & habetur trãsumpti ue. xxiiij. quæstio. iij. inter hęresim q̃ inter hęresim & schisma hoc interest, quod hæresis peruersum dogma habeat, schisma vero post episcopalem discessionem ab ecclesia, separat. Quod quidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diuersum. Ceterum nullum schisma est, nisi sibi aliquam hæresim confingat, vt recte ab ecclesia recessisse videatur. Et ad clariorem intellectum huiusmodi considera quod hæresis & schisma distinguitur secundum ea quibus vtrumq; per se directe opponitur. Nam hæresis per se opponitur fidei. Schisma autem opponitur vnitati ecclesiasticæ charitatis. Et ideo sicut fides & charitas sunt diuerse virtutes, quamuis quicunque careat fide careat charitate. Ita etiam schisma & hæresis sunt diuersa vitia, quamuis quicunque est hęreticus sit etiam schismaticus, sed non cõuertitur. Verum est tamen q̃ sicut amissio charitatis est via ad amittendum fidem, iuxta illud j. Thimo. j. A quibus quidam aberrantes scilicet a charitate & alijs huiusmodi conuersi sunt in vaniloquium &c. Ita etiam schisma est via ad hæresim. Et sic innuit Hieronymus in authoritate prænducta, sic declarat sanctus Thomas secũda secundæ, quæstione trigesimanona articulo primo. & propter hoc dicit gloss. vigesima quarta quęstione prima, didiscimus, quod schisma inueteratum sapit hæresim, quasi velit quod si non esset hæreticus non perduraret tanditu in schismate. Ex qui 2 bus infertur quod † si quis recederet ab obedientia papæ qui vices Christi tenet qui est caput ecclesiæ nolens superbe & contumaciter & in contemptum ei subijci esset schismaticus tantum. † Vbi tamen ideo 3 recederet ab ipsius obedientia, quia crederet quod ille non habet potestatem condendi canones, aut q̃ potestas suprema ecclesiæ non residet pœnes ipsum tanquam qui vicem gerit eius qui est caput ecclesiæ qui est Christus, iuxta illud Apostoli ad Colo. ij. & ad Ephe. primo qui dedit ipsum caput supra omnem ecclesiam, iste hæreticus iudicandus foret vt dicit glo. xix. dist. cap. nulli. & in cap. generali. de elec. lib. vi.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Hæresis species quot sint.*
2 *Scripturam sacram quis exponere aliter dicatur quam spiritussanctus flagitat.*
3 *Hæresis prima post Christi aduentum quæ fuerit.*
4 *Hæreses cur hodie maiores quam olim suboriantur.*
5 *Deus cur sinat tot hæreses esse, & tantorum hæreticorum animas in infernum mergi.*
6 *Secreta Dei (vt pote quæ nobis altiora sunt) minime inquirere debemus.*

QVÆSTIO IIII.

1 VARTO quero, †Quot sunt species hæresis, Hoc determinat Isidorus, viij. lib. Ethimo. c. v. & habetur trã sum. p tue. xxiiij q. iij c. quidam vbi in iste enumerantur, quibus sic enumeratis magister Gratianus subinfert aliã hæresim dicens Sed quicunque aliter sanctã scripturã intelligit quã sensu spiritussancti flagitat a qu scripta est, licet de ecclesia non recesserit tũ hæreticus iudicari põt. Et habetur hoc a Hieronymo, vt supra diximus in primo mẽbro. Et intel
2 ligę† q̃ ille dẽ aliter exponere sanctam scripturã quam spiritussanctus flagitat qui ad hoc sanctã scripturam retorquet q̃ contrariatur et quod per spiritũ sanctũ est reuelatum, Ita dicit Thomas ij. ij. q. xj. arti. ij. Ex quo sequitur q̃ si quis daret aliquẽ intellectum sacre scripture qui non esset cõtra veritatem reuelatam per spiritum sanctũ, sed præter illam non ad corruptionẽ fidei, sed ædificationem fidelium non esset hæreticus iudicandus, Et hoc satis aperte innuit Gregorius super Ezechielem vt patet in authoritate inducta supra in primo mẽbro. Augustinus ẽt in libro de Hæresibus, cõmemorat aliquos catholicos tractatores qui de hæresibus scripserunt diuersas earũ species enumerãtes. ipse ẽt ibidẽ nominatim plures ex
3 primit. †Inter oẽs autẽ hæreses post Christi aduentũ prima fuit illa quã quidẽ discipuli incurrerũt de sacramẽto altaris, de qua scribitur Ioã. vj. Cum enim Christus prædixisset, nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitã in vobis, Et subiunxisset quædam alia iuxta hoc, illi perditi homines dixerunt, durus est hic sermo & quis poterit eum audire, & ex illa die abierũt retro. Et vt dicit ibi Nicolaus, Non est intelligendũ hoc de duodecim Apostolis vel de septuaginta duobus discipulis, quia isti Christo adheserũt, secundum quod patet ex discursu euangeliorũ, sed multi alij sequebantur ipsum ad audiendum eius doctrinam, & de istis multi retrocesserunt, & quod ista fuerit prima hæresis patet de consec. dist. ij. prima hæresis. & postq̃ illi sancti patres de quibus prediximus prædictas hæreses conscripserunt multe alie suborte sunt nouiter & dierum suboriũtur. Et iuxta verbum saluatoris nostri. De quo in primo themate præmisimus,
4 †quo magis finis sæculi appropinquat, eo magis hæreses subcrescent, quod partim ex præuisorum negligentia prouenire conspicuum est. dormientibus, n. hominibus, vt saluator inquit in micus homo superseminauit Zizania. Ex alio etiã prouenit quod illi post illa tẽpora, quo illi sancti doctores scripserunt multi artículi fuerunt per ecclesia determinati quod sint contra fidẽ. Vnde si quis modo pertinaciter cõtrarium affirmaret, hæreticus censeretur q̃ minime contigisset ante determinationem ecclesiæ, vt dicit Thomas, parte. q. xxxij. arti. iiij & prodest scire huiusmodi hæresum species vt ex illis possit cognosci quis sit hæreticus vel quid faciat hæreticũ, de quo in j. dubio tactũ est, q̃ non sine difficultate cognoscitur in aliquibus articulis, vt dicit Aug. in libr. de hæresibus. Illud tũ indubitatum existat quod cũ ma ũ infinitũ sit vt Pithagorici dicunt teste Philosopho. ij. ethic. & per consequẽs infiniti errores possent occurrere contra fidẽ cõtequenter possent hæreses in infinitum multiplicari. Sed iuxta prædicta quæreret aliquis curiosus de schola eorum qui volut sapere plus quã oportet sapere
5 contra doctrinam apostoli, †Cur Deus permittit tot hæreses esse totq̃ eorũ sectatores in inferno demergi. Ad hoc respondet August. & hr in c. fin. xxxtiij. q. iij. Ideo diuina prouidentia multos diuersi errores hæreticos esse permittit, vt cũ interrogant nos ea quæ nescimus sic discamus pigritiam & diuinas scripturas cupiamus. Ideo, n. Apostolus ait, Oportet hæreses esse vt qui probati sunt manifesti fiant, Hi enim ideo probati sunt qui bene possunt docere. Et quãquã iste intellectus Augustini sit bonus ad illam authoritatem apostoli, sperficies tamen litere magis capit hũc sensum, vt ideo

© SCD - Université de Poitiers

deus permittat hæreses esse, vt cõstantia fidelium comprobetur sed vtrumq; recte di-
6 ctum extat, vel d cas †q ista quæ in secretis dei consistunt non sunt a nobis inquirenda, iuxta illud eccle.iij. Altiora te ne scrutaeris fueris, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus & postea subditur. Multos enim suppla ntauit suspitio illorũ, & in vanitate detinuit sensus eorũ. & Ecclesia. vij. quid necesse est homini maiora se quærere, cum ignoret qui l co iducat sibi in vita sua, & post pauca. Neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Habemus etiã exẽplum Apostoli, qui cum de prædestinatione verba ageret, & puemisset ad illud, quare quosdam eligat, alios autem reprobet, iuxta illud, Iacob dilexi, Esau aũt odio habui sapientissime intulit, O altitudo diuitiarũ sapientie & scientie Dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles vie eius, & de eodẽ August. super loã. in illo verbo, Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Dicit quare hunc trahat & quare illũ non trahat noli inuestigare si non vis errare. Per id respondet magister secũdo senten. dist. xxiij. his qui querũt, cur Deus permiserit primũ hominem peccare cũ posset eius voluntatẽ vertere in bonũ quia omnipotens est. Posset inquit ille reuera, cur non fecit, quia noluit, Cur noluit ipse nouit, Non debemus plus sapere quã oportet sapere hoc vnum in hmõi debet nobis abũde sufficere, quod vt dicit August. in Enchiridion, Deus omnipotens, cui rerũ est summa potestas cum summe bonus sit nullo modo sineret aliqd mali esse in operibus suis, nisi vsq; adeo esset omnipotẽs, & bonus vt bene faceret ẽt de malo quomodo aũt illud intelligatur, & qualiter ex malis Deus eliciat bona, latissime prosequitur magister, j. sent. dist. xlvj. & per prædicta etiam sufficienter ad id quod multi petunt, Quare Deus permittat legem machometi in tantum prævalere.

SVMMARIVM.

Hæretici quibus infidelibus assimilẽtur, & qui infidelũ inuicẽ inter se æquiparẽtur.

2 *Renitentis suscepte fidei grauius est delictũ, quã eius qui nunquam suscepte renititur.*

4 *Hæreticorum infidelitas maior est quã iudæorum intellige sane nu. 3.*

Hæretici an sint idolatris coequandi.

5 *Hæretici qui fide christiana derelicta iterũ ad mosaicam legem reuertuntur, peiores sunt cæteris.*

Apostatã eum dicimus qui deserta christiana religione ad Iudaismũ confugit, et apostasia improbitatis detestatio. & nu. 6.

7 *Iudæus sectam sarracenorum adiens ample ctendus sit.*

8 *Apostate iudæorum legem repetentes, multo peiores sunt, quam si ad sarracenorum sectam sese conserrent.*

9 *Iudæi cæterisque id genus infideles cur ab ecclesia tolerentur, & quare potius Iudæi quam alij.*

QVÆSTIO V.

1 VINTO quero †de comparatione hæreticorum ad alios infideles, & infidelium inter se inuicem. Ad quod dicendũ secundum Thomam secunda ij q. x. arti. vj. quod in infidelitate duo possunt considerari quo
2 rum vnum est comparatio eius ad filẽ, †& ex hac parte grauius peccat contra fidem q̃ renuitur fidei suscepte. Sicut grauius peccat qui non implet quod promisit, quã qui quod nunquã promisit, & secundũ hoc infidelitas hæreticorũ qui profitentur fidem Euangelij & ei renituntur eũ corrumpẽtes grauior est quam Iudæorum & aliorũ infidelium qui nunquam fidem euangelij susceperunt sed quia iudæi susceperunt figuram euãgelij in veteri lege quam male interpretantes corrumpunt, Ideo etiam eorum infidelitas est grauius peccatum quam infidelitas gentilium qui nunquam fidem euangelij susceperunt. Aliud quod in infi-
3 delitate consideratur est corruptio eorum quæ ad fidem pertinent, & secundum hoc cum in pluribus errant gentiles quam iudæi, & iudei quam hæretici, grauior est infidelitas gentilium quam iudæorum, & iudæorum quã hæreticorũ, nisi forte quorũdã, puta Manicheorũ qui ẽt circa credibilia plus errãt q̃ gentiles. Harũ tñ duarum grauitatum prima præponderat secunde quãtũ ad rationẽ culpe, qa infidelitas habet magis rationẽ culpe, ex hoc qd renitur fidei q̃ ex hoc qd nõ habet ea quę sunt fidei. hoc. n. vltimũ vr magis ad rationẽ pœne pertinere. Vnde simpliciter loquendo infidelitas

© SCD - Université de Poitiers

hereticorum est pessima. Statim queras ex quo inter infideles peiores sunt hæretici vt
4 proxime dixi mus. Quod si cōparemus eos ad idolatras: ad hoc dicendū secūdum Thomam secunda ij.q.xcviij.artic.iij. quod grauitas alicuius peccati attendi potest dupliciter. Vno modo ex parte ipsius peccati, & sic peccatū idolatrie est grauissimū. Sicut enim in terrena republica grauissimū esse videtur quod aliquis honorē regiū alteri impendat quā vero regi, quia quantum in se est totum reipublice perturbat ordinem. Ita in peccatis quæ contra Deū commuuntur, quę tamen sunt maxima, grauissimum esse videtur qd aliquis honorē diuinū creature impendat, quia quantum in se est facit aliū Deū in mundo manuens principatū diuinū. Alio modo potest attēdi grauitas ipsius peccati ex parte ipsius peccantis, sicut dr̄ grauius peccatum eius qui peccat scienter, quam eius qui peccat ignoranter, & secundū hoc nihil prohibet grauius peccare hæreticos qui scienter corrumpūt, quā idolatras ignoranter peccantes. Ex his
5 iu clare poteris inferre quod † cum isti hæretici qui nouiter in Hispania detecti sunt, potius apostate quā simplices hæretici sint iudicandi, cum non in parte tantū de fide Iesu Christi male sentiant, sed in totū eam abijciant ad legē Moysi iam diu sepultā reuersi peiores quam alij hæretici sunt iudicandi, quia in pluribus, immo in totū aberrant. Vnde super illud Apostoli a Galatas quarto. Quomodo conuertim ni iterum ad egena & infirma elementa, dicit glo. Hieronymi, Legis obseruātia cui tāc dediti erāt, erat peccatum pœnæ par seruituti idolorū cui ante conuersionem vacauerāt, & sic apparet quod est crimen pœnæ, par idolatrie, & nedum propter atrocitatē delicti quin ēt propter periculū proditionis deberēt principes eos a suo consortio in totum expellere, præsertim ne participes fierent consiliorum suorum, aut eorū quæ statum regium concernunt ꝙ aperte dicit concilū Toletanū. De quo hr.ij.qō.vij.c.nō pōt. cuius verba sunt. Non potest ergo homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis. Vnde subiungit de quibusdā iudæis qui dudum Christiani facti & demū in Christi fide sunt præuaricati, vt a testimonio repellantur. Non est enim eis credendum, qui fidei veritatem a se abiecerunt. & istud stat in aperto, qui in fidem Christi susceptā quam strictissime tenetur fefellit, quomodo fidem quam principi terreno debet firmam tenere poterit?
6 Ad quod etiam facit quod scribitur prouerbiorū.vj. † Homo apostata, vir inutilis gradiens ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur prauo chorde machinatur malum & in omni tempore iurgia seminat. habet ēt aliud malum huiusmodi apostasia, quod qui eam incurrit vix potest ad bonum reparari, vt dicit Apostolus ad Hebreos vi. Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, & post pauca & prolapsi sunt, scilicet per apostasiam, rursus renouari ad pœnitentiam. & accipitur ibi impossibile pro difficili. Hic est enim vnus modus impossibilitatis vt habetur.v. Metha. qd potissimum in istis de quibus paulo ante præmisimus locum habet, qui a parentibus iudeis perfidiam legis veteris cum sanguine trahunt. Et ex his inferri potest ad quęstio-
7 nē quam posuit Oldradus consi.lij. † An iudeus transiens ad sectam Sarracenorum sit puniendus, & tandem post multa concluſit quod non, & inter cæteras motiua sua est illud quod deterior est infidelitas iudæorum quam Sarracenorum aut gentilium vt superius diximus. Pro quo etiā est tex. apertus. j.q.j. nonne. cum ergo de peiori transeat ad minus malam, non est ob hoc puniendus.
8 Ex quo etiam sequitur quod † isti apostate qui in legem iudæorum recidunt, peiores sunt quam si essent apostate legem Sarracenorum amplectentes, vel aliam huiuscemodi. Vnum tamen non omittam quod licet omnes infideles tam Iudei quā alij sint ma-
9 li & iniqui vtpote infideles, † tolerantur tamē per ecclesiam in infidelitate sua, vt vel sic tolerati finaliter conuertantur ad fidem, vt de multis iam vidimus, vt in c. qui sincera. xlv. distinct. & capit. sicut iudęi. de iude. Magis tamen sunt tolerabiles ritus iudæorum quam aliorum infidelium, licet iudæi sint peiores vt diximus. Cuius ratio est, quia cum in eis olim præfigurabatur veritas fidei quā tenemus prouenit hoc bonū quod testimonium fidei nostre habemus ab hostibus & quasi in figura repræsentatur nobis quod credimus quod in aliis infidelibus nō contingit, vt dicit Thomas in secunda secū de. q.x. articu.xj. & hac consideratione, licet iure non sit expressa, iura prohibent ne Sarraceni publice faciant cerimonias suas inuocādo publice nomen Machometi, vel similia faciendo vt in clementina vnica, de iude. Hoc tamen non reperitur prohibitū in iudæis & hoc tenent Matthe. & domi. Cardina. & Ioannes de Imola in dicta clementina.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Hæretici an tolerandi sint.*
2 *Perniciosus populo, e medio tollendus est, nè eius contagione cæteri quoque corrumpantur.*
3 *Hæresis, instar cancri serpere dicitur, & idcirco eradicanda, ne totũ corrodat corpus.*
4 *Crimen proximi ita demum celandum est, si in totius populi corporalẽ spiritualemq; perniciem non vergat.*

QVÆSTIO VI.

1 EXTO quero tan hæreticis sint tolerãd? Et distinguẽdum est, quia aut occurrit causis in quo non possent puniri hæretici q̃ tũ simul puntãtur & boni. Vel quia latent inter bonos. Vel qui habent multos sequaces, ita quod sine catholicorum periculo in tertici nõ possunt, & tali casu hæretici sunt tolerandi & hoc aperte dãs ostendit Matthei xiij. vbi in parabola prohibuit colligi Zizania, ne forte eradicantes Zizania, eradicarent simul & triticum. Quãdo vero ex occasione hæreticorũ non timetur periculũ bonis, sed magis tutela & salus tũc licite possunt occidi, vt dicit Augustinus cõtra Parmenianum. Sic enim si saluti totius corporis humani expediat præcisio alicuius membri, puta cũ est putridum vel corruptiuum aliorum membrorum laudabiliter & salubriter abscinditur. Ita cum quælibet persona singularis comparetur ad totam cõmunitatem sicut pars ad totam, † Si aliquis homo sit periculosus communitati & correptiuus ipsius propter aliquod peccatum, laudabiliter & salubriter occiditur, vt bonum commune conseruetur, modicũ enim fermentum totam massam corrũpit. vt prime ad Corinthios. v. Ad hæc adaptari possunt no. per Thomam ij. ij. q. lxiiij articu. ij. & si hoc in alijs enormibus crimini bus locũ habet, fortius in crimine hæresis, q̃ sua grauitate flagitiosissimũ est, vt in prẽ habitis patet eo maxime quia iuxta Apostolum secunda ad Thimo. ij. † hæresis vt cancer dicitur serpere. Vnde resecanda est a principio, ne paulatim intima cordis corrodat, & spiritualem vitam adimat, resecãde siquidem sunt putrida carnes & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne tota domus massa corpus, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arrius in Alexãdria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma est populata. xxiiij. q. iij. resecande. Ioãnes quoq; Apostolus in canonica sua. Si quis inquit venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec aue ei dixeritis. Qui, n dicit illi aue, communicat operibus illius malis. Hæc ioãnes quæ de schismaticis siue hæreticis vitandis verbis docuit etiam factis exhibuit. Narrat enim de illo auditor eius vir sanctissimus Policarpus, quod tempore quodã cum apud Ephesum balneas lauandi gratia fuisset ingressus & vidisset ibi Cherintum, exiliit continuo & discessit non totus dicẽs, Fugiamus hinc ne & ipse balnee corruant in quibus Cherintus lauatur inimicus veritatis, de quo est tex. xxiiij. q. j. c. omnis qui. Adde pulchrum
4 tex. ea causa & q. quæ d gnior. † Vnde & si in alijs criminibus occultis teneatur quis crimen proximi celare propter caritatem vt in cap. si sacerdos. de offi. ordin. & j. q. j. Christus. hoc tamẽ fallit in crimine quod pertinet ad corruptionem cõmunitatis spiritualem vel corporalem. Hoc enim casu tenetur quis illud propalare testificando, vel denuntiando, vt dicit Thomas secunda ij. q. lxx arti. j. Idem sentit Inno. de testi. cogẽ. cap. j. & ponit exemplum in hæresi quod vt patet ex præmissis spirituale detrimentum inferre communitati est aptissimũ, prodest etiam hæc punitio criminum reipublice vt cæteri metu pœnæ arceãtur a similibus cõmittend s xxii q. v. non est innocentie. de vita & honest. clerico. vt clericorum, & inde est quod vt magis ista in plurimorũ exẽplum vel tunt publice debẽt malefactores punti. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. viij. q. j. denique. ver. thuribula quoq;

SVMMARIVM.

1 *Iudicare de hæresi cuius sit.*
2 *Papæ determinationi subijciũtur quæ Christianam fidem rispicitunt.*
3 *Pontifici Romano optimum esset si quid super fide dubij suboriretur, id generali concilio decidere.*
4 *Pontifex Romanus consultius ageret si ardua quæque conuocato concilio decideret.*
5 *Angelum posset Pontifex Romanus excom-*

© SCD - Université de Poitiers

municare, & iudicio damnare, si fieri posset, vt ille male de fide sentiret.

6 *Pontifex errans in ijs quæ fidei sunt damnari a concilio potest.*

7 *Papa quamuis in ijs quæ fidei sunt errare possit, concilium tamen non potest, & cur diuersum.*

8 *Legatus apostolicæ sedis hæreticorum iudex est competens super iam per ecclesiam decisis.*

Item episcopus & capitulum vacante sede, ad hæc & inquisitor fidei.

9 *Iudicibus ordinarijs super hæresi procedendi nequaquam adempta facultas videtur, quamuis papa super hæretica prauitate in quisitores deputarit.*

Delegato ad vniuersitatem causarum potestate concessa, non videtur etiam in illis causis abdicata potestas ordinarij.

1 *Limita & declara vt nu. 11.*

10 *Officiali facto in ciuitate super damnis datis vel super abundantia, non idcirco tollitur iurisdictio ordinarij.*

12 *Delegatus ab episcopo aut capitulo sede vacãte potest de hæresi cognoscere, modo quadragenarius sit.*

13 *Inquisitor an possis vices suas committere.*

14 *Vicarius generalis episcopi aut capituli vacante sede, an cognoscere possit de crimine hæresis.*

15 *Inquisitores aduersum episcopos minime procedere possunt, nisi expressim illis committatur, intellige sane vt ibi.*

16 *Ordinario an liceat contra episcopum in ipsius ordinarij territorio delinquentem procedere.*

17 *Episcopus an valeat in hæreticum inquisitorem procedere.*

18 *Episcopi, & qui inquisitioni præfecti sunt, districte aduersus suspectos de hæresi procedant, nemini fraudulose falso hoc crimen imponant, nihil denique gratia, odio. aut lucri causa agant,*

Qua pœna plectantur inquisitores si his cõtrauenerint.

19 *Episcopus hæreses expurgare negligens quæ pœna puniatur.*

20 *Officiales tẽporales an hæretice prauitatis cognitionem habeant.*

QVÆSTIO VII.

1

SEPTIMO quero, + Ad quẽ spectet iudicare de hæresi. In hoc distinguerẽ, quia aut agitur de articulo nondũ deciso per ecclesiã Aut de articulo iã deciso. Primo casu iudicium spectat ad papã vt probat tex. xxiiij. q. j. quoties, & c. hæc est fides. & c. j. de iuramen. calum. & c. maiores. de bap. quẽ etiam sacre scripture authoritate ostẽditur. Nã & Saluator Petro dixit, quẽ summum pontificẽ constituit, Ego pro te rogaui Petre vt non deficiat fides tua. & tu aliquando cõuersus confirma fratres tuos, Lucæ. xxij. Et vbi Christus discipulos interrogauerat, vos aũt quẽ me esse dicitis? Petrus respõdit, Tu es Christus filius Dei viui, Matthei. xvj. Hoc ẽt tenet S. Thomas ij. ij. q. j. arti. x. & huius ratio est, quia vna fides debet esse totius ecclesiæ, secundũ illud. j. ad Corinthios j. Id ipsum dicatis omnes, & nõ sint in vobis schismata, quod seruari non posset, nisi qõ de fide exorta determinaretur per eũ q̃ tot ecclesiæ præest, vt sic eius sententia a tota ecclesia firmiter teneatur. Illud idẽ sequitur Aug. de Anchona in summa sua de potestate ecclesię. q. x. articu. j. & ij. Et hoc satis figuratum est exo. xviij. vbi dictum est Moysi qui fuit rector Iudæorũ, sicut Papa rector est omnium Christianorum. Esto tu populo in his quæ ad deũ pertinẽt, vt ostendas et ceremonias & ritum colendi deum. Sicut ergo omnes quæstiones emergentes de lege & de cultu Dei, re-

2 seruabantur Moysi determinande. + Sic omnia quæ sunt fidei Christiane spectãt ad determinationem Papæ. Vnde dicit Cyrillus in libro thesau, vt membra maneamus in capite in nostro Apostolico throno Romano pontifice maneamus, a quo nostrum est querere quid credere, quid tenere debemus. & Maximus in epistola orientalibus missa, dicit omnes fines orbis terre qui dominum sincere receperunt & vbiq̃ terrarum catholici veram fidem confitentes, in pontificem Romanorum tanquam in so-

© SCD - Université de Poitiers

lem respiciunt, & ex ipso lumine catholicæ & apostolicæ fidei recipiunt veritatem, licet enim apud alios forte posset esse ꝓfundior scientia ad ista decidētia quam in Romanum ponti. deest tamen eis potestas de his iudicandi & statuendi, quæ in solo Romano pōtifice residet vt prędiximus † Cau
3 te tamen ageret Papa si cum de istis dubius articulus occurrit concilium generale facere ret cōgregari, vt cū eius consilio decideret ꝙ esset tenendū & credendū. Sicut Apostoli fecerunt Actu. c. xv. qñ inforrexit hæresis illorū qui dicebant legem Moysi simul cum euangelio obseruandam. Conuenerūt enim Hierosolymis videre de verbo hoc. Simile fuit c. firmiter. de summa trini. & c. damnamus. eo. tit. & c. vnico. eo. ti. lib. vj. &
4 cle. vnica. eo. tit. † Et hoc idem in omnibus arduis consulte esset agendum, vt apparet quinquagesima distinctio. de eo. xcv j. distinctio. bene quidem. xxxv. quæstio. quinta ad sedem. xxxv. quæstione ix. ꝙ quis in ęgrum est. n. iudicium, ꝑ plurimorum sententijs confirmatur, de officio delega. prudentiā in princi. xx. dist. de quibus. C. de fideicō. l. fi. est enim tanta in hoc Papæ po-
5 test is † ꝙ si poss bile foret ꝙ angelus de cœlo aliquid contra fidē doceret aut sentiret, per papam iudicari & excōicari posset vt probatur ad Galatas j. ca. Sed licet nos aut angelus de cœlo euāgelizauerit vobis, prę-
6 terquam ꝙ euangelizauimus vobis, anathema sit. Si tamen contingeret papam errare in his quæ sunt fidei, tūc damnari posset per concilium generale, vt in c. si papa. xl. dist. cum glo. & per glo. xv. dist. sicut. & xix. dist. anastasius. & Innoc in c. ex parte. de verb. signi. & per doc. in c. in fidei fauorem de hęre. lib. v. Nec per hoc dicimus inferiorem dicere ius in superiorem cum papa sit maior concilio generali, vt in c. significasti. de electio. & c. altorū. & c. nemo. ix. q. iij. quoniam cum papa incurrit hæresim, desinit esse papa, cū non sit de corpore ecclesiæ, pro quo est g. c. xxiiij. q. j. acatius. ergo & multo minus potest dic gerere vices eius qui est caput ecclesiæ. & huic sententiæ generalis cōcilij stari debet, vtpote quę ve
7 ritatē continet indubitatam. † Nam & si papa posset errare in his quæ sunt fidei. Nā & legimus aliquos Romanos pontifices hęresim incurrisse, vt patet in d. c. Anastasius. xix. distinctio. c. nunc autem. xxj. dist. Tamen concilium generale in tangentibus fidem errare nō pōt, & de hoc vere intelligitur prædicta authoritas Lucæ. Ego pro te rogui Petre, vt non deficiat fides tua. Dictum enim est ei in persona totius ecclesię cui ēt consonat illud verbum Saluatoris nostri. Matthæi. xxviij. Ego. n. vobiscū sum omnibus diebus vsq̄ ad consummationem seculi. Non siquidem tantū Petro nec duodecim apostolis dictum intelligitur, cū mortę finierint dies suos, nec vsque in finem seculi perseuerauerint, sed potius vniuersali ecclesiæ quæ in finem est duratura quæ in generali concilio representatur, & tāte authoritatis est cōcilij determinatio in huiusmodi, quod Euangelium ille nominatur. vt patet ad Gala. ij. quādo Paulus dixit quod Petrus non ambulabat ad veritatem Euangelij. Id tamē in quo Paulus reprehēdebat Petrum erat quod ipse se subtrahebat se a gentibus nolens manducare de cibis eorū sed obseruabat ritus Iudæorū in cibis propter timorem Iudæorū qui superuenerant a Hierosolymis, hoc tamen non erat contra aliquod de quatuor Euangelijs, sed erat cōtra determinationē concilij generalis, ꝙ ab apostolis fuerat celebratum super huiusmodi legalibus non seruandis, Actum decimoquinto. Ad quod ēt ostendendum sola vniuersalis synodus loquitur sub nomine spiritus sancti vt ibi patet. Nam cum in eodē concilio fieret diffinitio, dictū fuit. placuit spiritu sancto & nobis, & istis verbis postmodum vsa fuerunt generalia concilia quę in ecclesia vniuersali fuerunt congregata, vbi ergo talis assistor accedit, locus errandi non potest occurrere. Et si contrarium diceremus nil certum esset in fide. Vt usquisque enim sequeretur opinionem suam & fluctuaremus omni vento doctrine sicut paruuli. contra Apostolum ad Ephesios. iiij. vbi ait quod Christus dedit in ecclesia quosdam Apostolos, alios Prophetas, alios vero Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum in ædificationem corporis Christi, donec occuramus omnes in vnitatem fidei, & paulo post, & iam non simus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrine in nequitia & astutia hominum ad circunuentionem erroris, quasi velit quod cum fuerimus in fide illorum qui fidem ecclesię representant non fluctuabimus in doctrina fidei tanquam paruuli. Sed prædictis videtur obstare cap. tria. iuncto capitu. placuit. xxxvj. quæstio. secunda & cap. fina. de rapto. vbi apparet quod illud ꝙ circa matrimonium non contrahendum inter raptorem & raptam fuerat erronee per cōcilium statuū fuit postea emen-

© SCD - Université de Poitiers

datum. Ad hoc tamen stat responsio, quod illud non est de spectantibus ad fidē in quibus obtinet quod prædiximus. Vel aliter dicendum quod illud non fuerat erronee statutum, licet esset contra testimonia veteris legis, vt voluit glos. & male in d.c. tria, Nam cum illud esset præceptū iudiciale nō obligabat in lege noua, sed fuit correctum, quia pro hoc tempore sic fuit visum legislatori, siue quia sibi placuit quod sufficit vt §. sed quod princ. insti. de iure natu. & per Philosophum. v. Ethico, Hæc dixi submittens me determinationi sanctæ matris ecclesiæ. †Aut quærimus circa ea quæ iam 8
sunt per ecclesiam decisa, & tunc legatus sedis apostolice est competens iudex vt c. vt commissi. de hære. lib. vj. Item episcopus poterit iudicare de quæstione fidei & contra hæreticos procedere, & ēt capitulum sede vacante in c. ad abolendam. de hære. in prin. & etiam inquisitores per sedem apostolicam deputati in c. per hoc. & ca. vt inquisitionis. de hære. lib. vj. & clemen. j. eo.
9 tit. †Per hoc enim quod Papa deputat inquisitores super hæretica prauitate nō videtur facultatem super his procedendi ordinarijs tollere vt in d.c. per hoc. Ex quo infertur quod per potestatem datam delegato ad vniuersitatem causarum non videtur etiā in illis causis abdicata potestas ab ordinario, hoc colligitur ex illo tex. iuncta glo. quæ vult quod inquisitor hæretice prauitatis dī esse delegatus ad vniuersitatē causarum, ex quo habes optimam limitationē ad c. studuisti. de offi. lega. vt non habeat locum in delegato ad vniuersitatē causarum, pro quo est glo in d.c per hoc. facit in simili quod not. Barto. in l. j. C. de offic. præfec.
10 vrb. vbi tenet quod † licet in ciuitate fiat vnus officialis super damnis datis vel super abundantia, non tamen propter hoc tollitur iurisdictio quā habet potestas qui habet vniuersalē iurisdictionē, pro quo bene facit tex. in d. l. j. & in l. fi iuncta gloss. C. de iurisd. om. iu. & glo. in c. in galliarum. xxv.
11 q. ij. †Hoc tamen limita verum esse quoties vna iurisdictio subalternatur alteri vt in exemplo prædicto. Si tamen ille specialis iudex esset superior generali, vtputa iudex deputatus per statutū super causis appellationum & nullitatum. tunc generalis iudex non se intromittit de speciali. Idem etiam si non se habet tanquam superior sed tanquā differēs specie, vt est iudex infinuationem. C. de test. consulta diualia. ita deter
12 minat Bal. in l. vnica, ff. de offi. consu. † Poterit tamen cognoscere de crimine hæresis delegatus ab episcopo deputatus, aut a. c se de vacante vt in cle. j. §. j. & in clemen. ij. de hære. Debet tamen talis inquisitor, ac etiā delegatus annum quadragesimum attingere, vt est tex. in d. clemen. ij. in princi. cū gl. ex quo limitatur. c. cum vicesimum. de offic. delega. Idem si sit delegatis a Papa cum tex. dicte clemen. generaliter loquatur.
13 †Sed an inquisitor possit committere vices suas. solutio glo. in d. cle. ij ar. uit pro & contra. Finaliter tenet quod sic per illū tex. & per tex in clemen. j §. porro. eodem titu. & hanc opinionem tenent communiter doc.
14 †Sed dubiū est de vicario generali episcopi aut capituli sede vacante. & dicendū est secundum Lapum & Ioā. de Imo. in d. clemē. j. de hære. quod non poterit sine speciali commissione episcopi de hoc crimine cognoscere per tex. in c. licet de offic. vica. lib. vj. Est autem tam lata episcoporum potestas ꝗ contra quoscunq; ēt quantūcunq; exēptos poterunt procedere & eos de hoc crimine condemnare, non obstante quocūque priuilegio exemptionis vt in c. ad abo
15 lendam §. fi. de hære. †Fallit tamen hoc in episcopis contra quos procedere non possunt inquisitores, nisi expresse hoc sibi committatur, vt in c. inquisitores. eo. titu. lib. vj debent tamen nuntiare Romano pontifici si illi de hoc crimine infamati siue suspecti existant, vt dicit ibi tex. crederem tamē qd vbi essent suspecti de fuga, carcerari possent, vt ad Papam remitterētur, vt in §. audien. in authen. de defenso. ciui. colla. ij. ad quod faciunt not. per Bartol. in l. magistratibus. ff. de iurisdictio. omnium iudicū. Sed
16 quero iuxta hoc † an ille tex. procedat tantum in inquisitoribus, an etiam locum sibi vendicet in ordinarijs de hoc crimine inquirentibus. Ego putarem quod tantum in inquisitoribus locum habeat, non enim debet extendi ad episcopum aut ad capitulū sede vacante cum de ipsis non loquatur, nec per hoc quod sint episcopi qui hæresim incurrunt effugiunt iurisdictionē episcopi, in cuius territorio delinquunt. Pro quo est glos. in cap. ibi enim ij. quæstio. vj. & in cap. j. de rapto. & per Innoc. in c. cum inferior. de maiori. & obedien. Vlterius
17 iuxta idem queritur, † an episcopus possit procedere contra inquisitorem, si hæresim incurrat. Lapus Abb. in dicto capit. inquisitores. dicit ꝗ non durante officio, nisi crimen esset adeo notorium quod non requireretur causæ cognitio. de fil. presby. quo-

© SCD - Université de Poitiers

hiam. Idem sequitur ibi Domi. hæc opinio posset ẽt iustificari per ea q ræ not. Bar. in l. fi. ff. de rerũ diuit. vbi tenet quod si duo sint domini insolidũ alicuius castri, & vnus delinquat, nõ poterit puniri a condomino, qa non habet in eum iurisdictionem. Nam par in parem non habet imperium, de electio. innotuit. Sed hoc non obstante ego crederẽ indistincte posse dici quod possit contra eũ super huiusmodi crimine procedere, cum istud sit delictum per q perditur iurisdictio ipso iure. Pro quo fac ut no. in prędicta materia per Bart. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdi. om. iudi. in addit & ponit exemplũ in crimine læsæ maiestatis. C. de digni. l. si gradatim. & Iquories. lib. xij. C. de offi. recto. p. uin. l. ij. vbi videtur gl. eo ẽt casu quo delinquerer in male procedendo in officio, indubie posset eum punire, cum ordinarius delegatum apostolicum male se gerentẽ in causa sibi cõmissa punire possit, sic tñ ut ex hoc iurisdictio eius non impediatur, iuxta not. per doct. in c. fi. de rescrip. & per Cynũ & legistas in auth. qua in prouincia. C. vbi de
18 crimine agi oportet. In processu autem super hoc crimine faciendo episcopi & inquisitores apostolice sedis habent exortationem a iure in virtute sancte obedientie, & sub interminatione maledictionis eterne, vt cõtra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate districte et prompte procedant, sic tñ quod malitiose & frauduleter hoc nefandum crimen falso alicui non imponãt, cp si odij gratie vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint cõtra quemquam procedere vbi fuerit procedendum, super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem prauitatem ipsam alicui imposuerint, ac eum super hoc præsumserint quoquomodo vexare, præter alias pœnas pro qualitate culpe eis imponendas, Episcopus aut superior suspẽsionis ab officio per triennium, alij vero excõicationis sniam eo ipso incurrant, a qua quidẽ excõicationis snia q eam incurrerint non ipli per summũ pontificem poterunt (præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa) absolutionis beneficiũ obtinere, nullo in hac parte priuilegio suffragante, de quo est textus,
19 in cle. j. §. verum. de hære. Insuper si quis episcopus in expurgando hæreses de sua diocesi negligens fuerit, vel remissus, cũ id certis indicijs apparuerit, deponẽdus est ab officio episcopali, & in locum ipsius alter substituendus est, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem. de hære. excom. nunciatus. in fi. Ex quo manifeste apparet cp damnabiliter & cum quanto animarum suarum periculo episcopi & alij ad quos huiusmodi inquisitio spectat, tam detestandum facinus persequi ac punire omittant. inferiores autem prælati de hoc crimine se intromittere nequeunt, cum superioribus præfatis sit reseruatum vt prędixtmus.
20 Potestates autem † siue domini temporales, ac eorum officiales de hoc crimine cũ sit mere ecclesiasticum se intromittere nequeunt vt de eo cognoscant aut iudicẽt aut incarceratos ab episcopo & inquisitore a carcere liberẽt, executionem tñ super hoc crimine fiendam sibi a iudicibus ecclesiasticis prędictis iniunctam adimplere non detrectent, aut eorum iudicium seu sententiã directe vel indirecte impedire quoquo modo non presumant. Si quis vero de prefatis secularibus iudicibus contra prædicta fecerit, aut præfatis episcopo & inquisitoribus in prædicto fidei negotio se opposuerit, siue illud quouis modo impediuerit, & qui sciẽter in prędictis dederint auxilium, consiliũ, vel fauorem, excõicationis sententiam incurrat ipso iure, quam si per annum animo sustinuerit indurato, ex tunc velut hæreticus cõdemnetur. c. vt inquisitionis. §. fi. de hære. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Ordo quis a iudicibus & inquisitoribus seruari debeat in hæreticorum processu.*

2 *Hæreticus bis generaliter monendus est vt ab erroribus desistat antequam ad specialem procedatur inquisitionem.*

3 *Episcopus si possit solus sine inquisitore & viceuersa quid inquisitor absq; episcopo.*

4 *Episcopo sine inquisitore non licet contra hæreticum diffinitiuam proferre sententiam, nec eum diro carceri mancipare, nec tormentis subijcere.*

Limita & declara vt ibi.

5 *Inquisitoribus alijsque hæretice prauitatis cognitoribus interdicitur ne modis illicitis ab aliquibus pecunias extorqueant, alioqui pœna ibi tradita plectentur.*

6 *Pœnæ pecuniarie an quando, & ad quid hæreticis imponi possint.*

© SCD - Université de Poitiers

7 *Inquisitioni præfecti hæreticis conuersis pœnas commutare & minuere possunt.*

8 *Inquisitores an possint esculenta & poculenta mera liberalitate oblata recipere.*

Iudicibus an liceat esculenta & poculenta recipere.

9 *Delegatus iudex licite potest esculenta & poculenta accipere.*

10 *Hæreticus in quo territorio cõueniendus sit.*

QVÆSTIO VIII.

1

CTAVO quero de †ordine qui debet teneri per iudices in procedendo contra hæreticos. Ad quod dicendũ quod in primis clerũ & populum conuocabunt exponendo eis inquisitionem quam facere intẽdunt, auxilium quoq; & consilium & fauorem ab ipsis petent. c. vt commissi. in. §. j. de hære. lib. vj. & solent inquisitores primo ire ad episcopum loci vel vicarium, & ostendere eis facultatem & authoritatem suam, & rogare quod congreget clerum, quo congregato ostendunt eis literas & facultatẽ prædictas sermonem faciunt, & eorum auxilium & fauorem postulant. Postea simile faciunt cum potestate siue correctore ciuitatis & concilio siue (vt hispanice loquamur) cõsistorio, demum conuocant totam cõcionem populi, & habito sermone ad populum idẽ facũt vt prædiximus. Postea interpolatim inquisitor facit sermones ad populũ de fi-

2 de. Et conuenientes est † quod ad minus duæ monitiones præmittantur cõtra omnes hæreticos, vt relictis erroribus suis ad fidẽ catholicam reuertãtur, & ad ecclesiæ gremiũ redeant, quæ tanquam pia mater non claudit gremium redeunti, vt c. super eo. de hære. lib. vj. Et pro his monitionibus satisfacit authoritas Apostoli ad Titũ. iij vbi dicit hæreticum hominem post vnam & secũdum admonitionem deuita, ad idem xxiiij. q. j. quæ dignior & q. iij. dicit apostolus. Inquisitores etiam ex abundanti consueuerũt addere tertiam monitionem vt magis processũ suos videantur iustificare. In quibus monitionibus quarum singulæ decẽ dies cõtinent monent eos ad conuersionem, & reuertentibus promittunt benignum misericordiam. Quibus peractis procedendum est ad inquisitionem, recipiendo in vnaquaq; parochia iuramentum a rectore parochiali, & ab alijs probis & honestis viris, & si illi deponant aliquos de parochia fore hæreticos, aut diffamatos siue suspectos, cõsueuerunt secreto eos corã se vocare, & secreto ad conuersionem monere, & vbi nec sic voluerint, proceditur contra eos secundum formam iuris, qui proc iuris determinatur aperte per tex. in cle. j. §. j. de hære. vbi tex. dicit ꝙ procedendũ est per diocesanos episcopos, & per inquisitores a sede apostoli-

3 ca deputatos simul conuenientes. † Sunt iũ quædam quæ possunt vnus sine alio agere vtpote citare, arrestare, seu capere, ac carceri mancipare, etiam ponendo in cõpedibus vel manicis ferreis, prout secundum eum viderit expedire. Poterit ẽt inqrere quisq; prædictorũ sine altero contra illos de qui-

4 bus viderit inquirendum, † dtro iũ carceri mancipare sue arcto, qui magis ad pœnam quam ad custodiam videatur, aut tormẽtis supponere eos contra quos proceditur, aut diffinitiuã sententiam ferre contra eos non poterit episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo, aut eius vel capituli sede vacante super hoc delegato, quod iũ intellige dummodo adinuicem copiam habere valeant infra octo dierum spatũ postq; inuicem se requisierint. Si autẽ conuenire non potuerunt propter præmissa, tunc inquisitor ordinario vel econtra ordinarius inquisitori poterit super præmissis cõmittere vices suas, vel per literas significare eidem suum consilium, vel assensum vt dicit ibi tex & vt cum maiori puritate & inte-

5 gritate res agatur. † Inhibitum est inquisitoribus & tam ipsorum quam episcoporũ ac capitulorũ sede vacante delegatis siue cõmissarijs, ne prętextu inquisitionis officij quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniã extorqueãt, & si secus fecerint eo ipso sententiam excõicationis incurrunt, a qua nõ possunt absolui præterquam in mortis articulo, donec plenariam satisfactionem fecerint his a quibus extorserunt, a qua satisfactione nullis pactis aut priuilegijs aut remissionibus poterunt liberari. & ne hoc latere possit, notarij & officiales dicti officij necnon fratres & socij inquisitorum ipsorũ & cõmissariorũ (qui dictos inquisitores aut commissarios secrete prędicta nouerint cõmississe) si indignationẽ dei & sedis apostolice offensam voluerint euitare, grauiter ipsos arguere & corrigere studeant in secreto, ꝙ si taliter ea sciuerint vt probare valeant prælatis inquisitorum & cõmissario-

© SCD - Université de Poitiers

rum eorundem studeant nuntiare, vt in cle. ij. eo. ti. Pondera tũ illum tex. qui nõ loquit de episcopis, vnde licet ipsi ab his debeant abstinere non tũ pœna prædicta haberet locum in illis cum non sit expressum, voluit enim dignitati eorum deferre, vt in c. sane. lo ij. de offi. deleg. & in c. ij. eod. ti. lib. vj. ita tenet gl. in d. cle. ij quam sequuntur ibi cõmuniter docto. Episcopus tũ non debet aliquid habere propter inquisitionẽ, nec partem aliquam de deputatis inquisition's officio, vt patet in extrauag. Boni, ex eo. §. pe nul. ita tenet Ioan. An. in c. fi §. j. de hęre. li. vj. Considera etiam circa idem quod text.
6 † ille prohibet illicitas extorsiones, non tũ per hoc tollit pœnas pecuniarias applicandas officio imponi & exigi. secundum glo. ibi, circa q̃ dicit Matthe. quod bene possunt iculpatis de hoc crimine imponi pnia in pecunia pro pauperibus vel alijs pijs operibus vt c. accusatus §. de quæstionibus et. §. si vero de hære. li. vj. Refert ẽt fratrẽ Aluarum Hispanum tenuisse quod hanc multã pecuniariã inquisitores imponunt quoties aliqui proferunt verba hæretica, aut luden do, aut ex ira, aut ex fatua simplicitate, & ignorantia, quæ tũ excusationem non habet. Et his casibus & similibus possunt pecuniariter puniri. Nã & ecclesia hoc facit. xxiij. dist. q̃ q̃. de iude. ad liberandã. de ra-
7 pto. in archiepatu. Item † inquisitores possunt hæreticis conuersis pœnas commutare vel minorare. in c. vt commissi. de hære. li. vj. Nam & alias iudex ex certis causis minorat pœnam ff. de pœ. aut facta. §. fi. Itẽ pro hoc facit litera. d. cle. ij. a contrario per hoc enim q̃ dicit q̃ modis illicitis non possunt extorquere pecuniã, ergo licitis sic, de presumpt. nonne. xxv. dist. qualis. ff. de iudi. cã prætor. Item quia d. cle. ponit verbum extorqueant q̃ sonat in vitium violentie, vel fraudis, ergo secus si iuste condẽnent sed caueant secundum eum ne imbursent quia reputaret extortio, sed dent pauperibus, vel applicent officio inquisitionis. in cle. statutum, de elect. de præsumptio. literas. de offi. ordi. dilectus. Idem per omnia sequitur do. Car. in d. cle. ij. & in cle. ad nostrũ. in fi. eod.
8 ti. Sed quero iuxta prædicta, † vtrum inquisitores possint recipere modica exẽnia quæ consistunt in esculentis & poculentis mera liberalitate oblatis quæ paucis possunt consumi diebus. & veritas huius quæstionis pẽdet ab illa, An alij iudices possint ista recipere. in quo fuit varietas inter doc. nam glos. in l. plebiscito, ff. de offi. præsi. tenuit q̃ licet olim illud licitum esset per d. l. & per l. solẽr. ff. de offi. procon. tũ hodie illud est immutatum per iura noua & correctum. Sed Bart. in d. l plebiscito. post Guil. tenet opinionem contrariã Sed in authen. vt iudic. si ie quoquo suffra. §. rescripti tenet opi. d glo. q̃ etiã tenet gl. in d. §. & dicit q̃ lex plebiscito. & alia iura q̃ innuunt contrariũ possent habere locũ in defectum suũ salarij, & tunc etiã mediocriter, & a sponte dantibus, vt innuit tex. in d. §. & glo. in d. l. plebiscito. Prædicta dicit fore vera in iudi-
9 ce ordinario, † sed iudex delegatus indistincte potest secundum eum accipere esculentum & poculentum q̃ paucis consumi possit diebus, dummodo mera liberalitate sit oblatum. vt c. statutum. §. insuper. de rescri. lib. vj. & istam opinionem sequitur Bald. in d. l. solent licet non ita plene distinguat, & opi. istorum doctorum satis est cõformis legibus ord. Hispanie, quæ indistincte prohibent iudicibus ne aliquid a partibus recipiant. Adiũgit tũ Bal. ibi quod pro quibusdam minimis nõ offenditur lex, vt pro vno pari fasianorum vel pro duabus fialis malualie. ff. de condi. & demon. l. quanuis. quia pro tam paruo iudicis animus nõ flectitur. Ad quod ẽt ego induco tex. c. & si quæstiones. de simoni. vbi pro modico voluntarie oblato in collatione rei spiritualis non committitur simonia, licet in spiritualibus omnis traditio & promissio cessare debeat. Adde glo. not. xj. q. iij. non licet. Ex quibus infertur ad decisionem quæstionis prepositę, quod cum inquisitoribus & cõmissarijs sint deputati redditus officij, & hic in eis mitiet ea ratio quæ in ordinario, præsertim quia cum sint delegati ad vniuersitatẽ causarum, vt not. in c. per hoc. de hære. libr. vj. naturam ordinariam sapiunt. secundum gl. de appell. cum causam. Idem in eis quod in
10 ordinariis erit dicendũ. † Vlterius quero circa præmissa in quo territorio sit hæreticus de hoc crimine conueniendus. Ad hoc respondetur per text. in c. vt commissi. § j. de hæret. libr. vj. quod in loco vbi hæresim incurrit etiam si ad aliam iurisdictionem se conferat. Sed an in loco illo ad quem se trãstulit poterit conueniri. Dic quod sic, vt dicit ibi gl. cum ẽt ibidem cẽseatur delinquere hæresim illam retinendo. facit in simili q̃ not Bart. in l. si dominium. ff. de fur. & l. si abducta. C. eod. & l. sed nec legatarius. ff. de conditi. furti. vbi tenet quod si aliquis fecit furtum Florentie & reperitur Perusij cum re subtracta, poterit ibi conueniri scilicet

© SCD - Université de Poitiers

Perusij. Nam sicut mutatione dominij nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti, sic mutatione territorij & iurisdictionis noua nascitur actio siue accusatio furti ad vindictã publicã per d.l.si dñum.

SVMMARIVM.

1 Hæresis crimẽ aduersus quos intẽtari possit.
2 Vsuram exercere non esse peccatum contendentes hæretici censendi sunt.
Contumax in hæresis causa si anno in excommunicatione persistat vtpote hæreticus condemnandus est.
3 Sortilegij & diuinationis crimen non est coram inquisitore pertractandum. latissime numero 6.
4 Professo religionem deserente & ad nuptias conuolante an huius crimmis cognitio inquisitori concessa sit.
5 Nuptias binas si quis contraxerit an huius rei cognitionem habeat inquisitor.
6 Diuinationes & sortilegia quando dicantur sapere hæresim manifestam, & quando non. & nu. 10.
7 Prænoscere & pronuntiare de futuris quando liceat, & quando non.
8 Demonum diuinationes & responsa euitanda sunt etiam si vera prædicent.
9 Deus quandoque quæ a demonibut prædicuntur euenire sinit, vt hominum religionem erga illum tentet ac experiatur.
11 Inquisitoribus an liceat contra iudeos procedere qui christianos in eorum ritus inducunt.

QVÆSTIO IX.

1
ONO † quero contra quos possit procedi obtẽtu huius criminis, Dicendum est quod contra hæreticos, credentes, fautores, & receptatores eorum vt in c. officium. in prin. & c. vt inquisitionis. in prin. de hære. lib. vj. Qui autem dicantur hæretici, determinat tex. in c. ad abolendam. in princ. eo. ti. in volumine. De quo tũ vide quę late scripsi supra in j. membro.

2 † Inter cæteros aũt ille qui diceret pertinaciter quod exercere vsuras non est peccatũ hæreticus iudicaretur in cle. vnica. §. pe. de vsur. Item qui propter contumaciam in causa hæresis excomunicatur si per annum in excõicatione persistat, est velut hæreticus condemnandus in c. cum cõtumacia. de hæret. li. vj. Et nedum contra hæreticos procedi potest, verumetiam contra suspectos & infamatos de hæresi, vt in d. c. vt officiũ. in princ. & de hmõi suspitione est exemplũ in casu. c. fi. de pœ. contra illum qui diu in excõmunicatione ẽt pro qualicunq; causa inflicta perseuerauit, & similibus. † De sortilegijs vero & diuinationibus non se poterũt inquisitores intromittere, nisi hæresim sapiãt manifeste, vt c. accusatus. §. sane. de hære. li vj Ex his infertur ad qõnem. Quidam

4 frater † professus exiuit ordinem & accepit vxorem, an inquisitore hæretice prauitatis possit de hoc cognoscere. But. in l. iij. C. de sum. trint. disiuriguebat, quia aut accepit eam clam & præsumitur dolo se hoc fecisse & non per errorem, & sic contra eum non poterit procedere. Aut accepit palam, & eo casu nõ præsumit in dolo sed erronee hoc fecisse, putans licere, & quod erret in fide, & sic cognitio pertinebit ad inquisitorem. Idem sequitur Panor. in c. cũ quidã. de iureiuran. & in suo consi. lxviij. infertur

5 etiam ad aliam qõ. An † inquisitor hæretice prauitatis possit procedere contra illum qui binas nuptias contraxit, itaq; viuente prima vxore duxit secundã, & Lapus Abbas in d. §. sane. dicit quod fuit consultum quod sic, quia vĩ committere contra vnum de sacramentis ecclesiæ, & per consequens hæreticus est habendus. de hære. ad abolendam. in prin. Idem sequitur ibi Dominicus. Sed ego distinguerem vt supra proxima q. an. si clam vel palam illud fecerit, & p hoc poteris ad multa similia respondere. Vlte-

6 rius quero circa præmissa an † inquisitores præfati procedere possint contra diuinatores & sortilegos. Ad hoc dicendũ est quod non, nisi hæresim sapiant manifestã, vt prædiximus, qñ autẽ dicantur sapere hæresim, est satis difficile diffinire, Sed Oldr. consil. ccx volens hoc determinare dicit, quod si quis per inuocationẽ demonis vult aliquod futurum scire, hoc hæresim sapit manifeste, quia vult demoni attribuere quod soli deo est reseruatum, iuxta illud Esaiæ xlj. annũtiate nobis quæ futura sunt, & dicemus quod dij estis vos. Idem tenet Ioan. And. in addi. ad Spe. ti. de sortileg. & hoc casu põt intel-

© SCD - Université de Poitiers

ligi tex.xxvj.q.v.epi.in prin.ubi prędictos appellat hæreticos. Non tñ ego crederem hoc esse verũ sic simpliciter loquendo. Sed pro veritate huius considerandũ est, qa futura duplic ter cognosci possunt. Vno quidem modo in suis causis, alio modo in seipsis Cause aũt futurorũ tripliciter se habent.

7 Quædam † enim producũt ex necessitate, & semper suos effectus & hmõi effectus futuri per certitudinẽ prænosci & prænuntiari possunt ex consideratione suarũ causarũ, sicut Astrologi prænũtiant eclipses futuras. Quædam vero cause producunt suos effectus non ex necessitate, & semper, sed vt in pluribus, raro tñ deficiũt, & per hmõi causas possunt præcognosci effectus futuri, nõ quidem per certitudinem, sed per quãdam conjecturam, sicut astrologi per considerationem stellarum quædam prænoscere & pronuntiare possunt de pluuijs & siccitatibus, & medici de sanitate vel morte, quędã vero cause sunt quæ si secundum se considerarentur habent se ad vtrumlibet. ꝗ præcipue vt de potestijs rationabilibus quę se habent ad opposita secundum philosophum & tal s effectus vel ẽt si quis effectus vt in paucioribus casu accidunt ex naturalibus causis per considerationem causarum prænosci non possunt, nisi in seipsis considerentur. homines aũt hmõi effectus in seipsos solum considerare possunt dum sunt præsentes, sicut cum homo videt sortẽ currere vel ambulare. Sed cõsiderare hmõi antequam fiant est proprium Dei, qui solus in sua eternitate videt ea quæ futura sunt tanq̃ præsentia, & de hoc intelligitur prænuncia au thoritas Esaiæ. Annuntiate nobis &c. Si qs vero hmõi futura prænoscere aut prænuntiare quoquo modo præsumpserit, nisi Deo reuelante, manifeste vsurpat sibi quod Dei est. Hæc ponit S. Tho. ij. ij. q. cl xxij. arti. j. cum agit de prophetia, & in summa contra gentiles lib. iij. c. clviij. vbi subiungit quod malignis spiritus veritatem diuinorum conuertere molientes sicut abutuntur operationẽ miraculorum vt errorem inducant hominibus, & argumentum vere fidei debilitent, nõ tamẽ vere miracula faciendo, sed ea q̃ g hominibus mira ulosa apparent, ita ẽt abutuntur prophetica prenuntiatione, non quidẽ vere prophetando, sed prænuntiando aliqua secundum ordinẽ causarum hmõi occultarũ, vt videant in futura prænoscere in seipsis quod hominibus persuadẽt quia occultas rerum causas non cognoscunt. Prędicti inquidem spiritus subtilitate intellectus sui magis possunt cognoscere quam homines quõ & qualiter effectus natural um causarũ impediri põt, & causas effectus aliquos occulte producentes, & ideo in prænuntiando futura mirabiliores & veraciores apparent quam homines quantumcũq; scientes, hæc ille. pro quibus allego bonum tex. xxvj. q. v. sciendum vnde quidam astrologi qui homines diuinos se gentibus ostentare volũt, cum videant quod principia illius scientie de futuris actibus hominum qui ex arbitrij libertate procedunt aliquod certum seu firmum determinare nõ valent, cũ enim intellectus aut ratio non est corpus nec actus organi corporei, & per consequens nec volũtas quæ est in ratione vt patet per Philosophum tertio de anima. Nullum aũt corpus potest imprimere in rem incorpoream ex quo sequitur quod impossibile est corpora cœlestia directe imprimere in intellectũ & voluntatem, sed tñ indirecte in quibusdam bestialibus hominibus qui rationẽ & intellectum subijciunt appetitui sensitiuo hmõi vani homines & infanti recurrunt ad demones, a quibus per quædã occulta facta multa de futuris intelligunt. Vnde Augustin. secundo super Gene. ad literam dicit fatendũ est quõ a Mathematicis vera dicunt instinctu quodã occultissimo dici quod nesciente humane mentes patiuntur quod tamen ad decipiendos homines fit spirituum immundorum, & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Vnde cõcludit. Quapropter bono Christiano siue Mathematici siue qui libet impie diuinantes (& maxime dicẽtes vera) cauendi sunt ne consortio demonioꝝ animam deceptam pacto quodã societatis irretiant, & pondera illud quod Augusti. dicit illos diuinantes qui vera dicunt, maxime fo e vitandos. Demon enim qui intẽdit perditionem hominũ, & iuxta apostoli Petri vocem, Tanquam Leo rugiens circuit quærẽs quem deuoret, Sepissime in suis repõsis vera dicit, vt homines assuefaciat ad hoc vt ei credatur. Vnde Athanasius exponens illud quod habetur Luc iij Increpauit lunam dicens Obmutesce dicit quanuis vera fa eretur demon. compescebat tamen Christus eius sermonem, ne simul cum veritate et suam iniquitatem promulget vt es etiam assuefaciat ne curemus de talibus, ẽt si vera loqui videantur. Nephas e ita ẽt vt cum adsit nobis scriptura diuina a diuoo

9 lo instruamur. Interdum † ẽt deus rer tu

© SCD - Université de Poitiers

ea quæ a demonibus prædicuntur euenire, vt ipsi qui hoc audiunt & vident probent, & appareat qualitide sunt vel deuotione erga deum, licet in Deute.legitur, Moyses, ex præcepto dñi populo præcepisse dicēs, Si surrexerit medio tui Propheta, aut qui dicat somniū se vidisse & prædixerit signū atq; portēdum, & venerit quod locutus est, non audies verba Prophete aut somniatoris, quia tentat vos dñs deus vester, vt palā fiat utrum diligatis eum an non, in c. nec mirum. xxv. q. v. qui est tex. Augustini. Similiter quoq; demones se habent in operationibus. Operantur enim quędam secundum ordinem naturalē, cum propter subtilitatē ingenij sui, naturas rerū occultas sciunt, quę hominibus propter grossitiem ingenij mirabilia videntur, eo quod illorū causas non attingūt, non tū demones præter naturę ordinē quicquā efficere possunt, de quo optimus tex. Augustini in d. c. nec mirū. † Quibus præmissis quo ad qo. propos. tam vī dicendum, quod si quis inuocās demones vel sortilegia aut diuinationes exercens, credit demones aliqua de futuris scire, ad quorū cognitionem non pertingunt, aut in operabilibus credit eorū virtutē ad aliqua se extendere, ad quę secundū rei veritatē se non extendit, hmōi error cum pertinacia hæresim induceret, Et sic itelligo tex. in d. c. ēpi, ad quod ēt bonus tex. ea causa. q. vij. no obseruetis. quod satis aperte dñs insinuare voluit Deuter. xviij. vbi inter abominationes gentilium prædicta maleficia & sortilegia connumerauit, Si vero ista credulitas fal a cessaret, licet res sit valde illicita, non tū hęresim saperet, cum discessum a fide nō haberet, in quo ratio hæresis cōsistit, vt ex superioribus patet. Ex quibus manifeste deprehenditur quam magnū instet periculum his qui ad has vanitates & insanias falsas se cōuertunt. Ex hmōi et damnanda cum demonibus societate detestabile idolatrię scelus sępissime incurritur. Demō enim superbie caput, summopere ab hominibus adorari desiderat, vt patet Matthei iij. Vnde quibusdam auidissime his vanitatibus deditis taliter persuadet, & talibus modis eos allicit, vt sacrificium vel reuerentiam ei exhibeant. Cōtra quos dicitur Esaiæ xxviij Di xisti, percussimus fed is cum morte et cum inferno fecimus pactum, & in summa quia talibus socijs se immiscet non valet illesus euadere. Vnde rius, quero, † an inquisitores præfati possint procedere cōtra Iudeos, qui inducunt christianos ad eorum ritum, aut eos defendunt, occultant & fouent in dictis erroribus, & dicendum est quod sic. secūdum Oldr. cons. xxxvj. Idem tenet Io. And. in c. contra christianos. de hære. lib. vj. in nouel. quod dicit ex extrauag. Grego. & clemen. clare patere. quæ quidē extrauag. reseruate sunt in suo vigore p. c. fi. in prin. eo. ti, & lib.

SVMMARIVM.

1 *Quibus vijs & modis ad hæreticorum punitionem procedatur.*

2 *Accusatio instituenda est ex iustitie & caritatis Zelo, non causa vindicte.*

3 *Laicus clericum regulariter accusare nō potest, fallit in crimine hæresis.*

4 *Accusatorem quamuis in publicum prodire accusationi inscribere deceat, in crimine tamen hæresis si ob accusati potentiā periculum imminear episcopi est prouidere ne accusantis nomen publicetur.*

5 *Inquisitionis aduersus hæreticum quæ forma sit.*

6 *Denuntiationis aduersum hæreticos quæ forma sit.*

7 *Denuntiatio nequaquam fieri debet si crimen ita occultum sit vt probari nequeat, & episcopo contrarium mandanti minime obediendum est. & nu. 8.*

9 *Monitiones generales in ecclesiis fieri solite, vt sub excommunicationis pœna scientes aliqua delicta ea propolare habeant an & quatenus stringant.*

QVÆSTIO X.

1 DECIMO quero, quibus † modis procedi possit contra hæreticos ad puniendū eos de hæresi. Ad quod dicendum quod tribus modis, scilicet accusando, inquirendo, & denuntiando ad eos qui rū scilicet per viam notori. Et primis tribus est tex. de accusa. super his. i. prin. & c. licet hely. de si no. De vitio. e. text. id. c. licet hely. Pro euidentia primi aduertē quod & si accusationis genus illud ab his intentionis esse dicatur, vt c. si quis ēps. ij. q. vij. de quo per gl. ij. q. vj. c. decreto, Illud in debet intel

ligi quo ad vulgi opinionē, alias enim præsumitur quis bono zelo accusare, de dolo
2 & contu. veritatis. † Ex caritate enim debet accusatio prouenire, de accusa, si qs episcopus, & nō zelo vindicte priuate aut odij personal s. eo. ti, accusasti, et qui accusat, publice salutis custodiam gerit, C. de famo. libel, l. vna. Pro quo vide bonam gl. in d. c. si quis episcopus, ij. q. vij. & si in omni crimine hoc procedat, a fortiori in huiusmodi crimine hæresis, quod grauissimum est, vt ex superioribus patet, cum etiā in opprobriū Dei cedat, cuius opprobria dissimulare nō debemus, quia ipse nostra deleuit, vt in c. in
3 nonnullis, de iude. † Et licet regulariter laicus clericum accusare nō possit, vt in c. j. & ij. et, quasi per totum, ij. q. vij. et de accusa, c. cum. p. Tñ fallit hoc in crimine hæresis vt voluit glo. ij. q. vij. in sum. Est & aliud speciale in hoc quod regulariter nō potest recedi ab obedientia prælati instituta accusatione aut iudicio cōtra illum. viij. q. iiij nōne. Fallit tñ in hoc crimine, nam etiam ante institutam accusationē recedi potest a prælato hęretico, iuxta gl. c. sacerdotes, ij. q. vij.
4 & ca cum non liceat, de præscrip. † Est etiā & aliud, quod quanquā in alijs criminibus accusatur in publicum prodire debeat, iij. q. ix. c. non oportet, & c. habetur, & inscriptionem facere, vt l. libellorum. ff. de accu. & l. qui crimen. C. qui accus. nō pos, & l. pe. C. de accu, & c. super his, eo. ti. & c. licet. he. li. de simo, & similem carceris custodiā subire. C. eo, l. fi. specialē tñ est in hoc crimine q̄ vbi propter potentiam personarum contra quas proceditur, videant episcopus, vel inquisitores graue periculū imminere, si contingat fieri publicationem nominū eorum qui accusant procedi poterit eorum nominibus sub secreto seruatis, vt in c. fin. §. iubemus. de hære. lib. vj. seruata forma illius, c. Adde etiam q̄ hæreticus hæreticum accusare. potest. ij. q. vij. si hæreticus, & per gl. xxiij. qō. iiij. ipsa p etas, q̄ in hoc crimine speciale est, cum alias regulariter criminosus criminosum accusare nō possit iij. q. vij. c. qui siue, & c. pastoralis, & de accusa. c. j.
5 Quo autē ad †inquisitionis ordinem si specialiter cōtra aliquem infamatū de hoc crimine procedatur, procedendū est iuxta formam, c. qualiter, lo ij. §. debet, de accu. Si autem generalis inquisitio fiat in ciuitate, vel diocesi, tunc ex testibus in illa generali inquisitione examinatis etiam si sufficienter contra aliquem deponant, non poterit ille condēnari, sed oportet q̄ eo nominatim vocato & data sibi copia defensionis cōtra eū procedatur, & iterū probationes sufficientes fiant vt voluit Innoc. de electio, bone, lo primo, & Specu. in titu. de no. cri. in princi. immo ex talibus probationibus in generali inquisitione habitis, adhuc ad torturam non posset proceda, iuxta doctrinam Bar. in
6 l. fina. ff. de quæstio. † Quantum autem ad denuntiationem dicendum est q̄ præcedere debet euangelica monitio, iuxta illud euāgelij. Si peccauerit in te frater tuus &c. ij. q. j. si peccauerit. de iudi. nouit, & qui hāc monitionem non præmitteret, a denuntiatione repelleretur. de accusa. c. ij. & c. qualiter, lo secundo & c. super his. hoc tamen limita verum cum peccatum esset occultum, secus autem si publicum. Nam eo casu præmonitio non requiritur, secundū illud Apostoli. j. ad Timo. v. Peccantem coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant, quod intelligitur de peccatis publicis, vt dicit August. in lib. de verbis domini. Itē in hęresi occulta vbi posset imminere periculū in dilatione. vt quia est aliquis hęreticus occultus, qui priuatim hoies a fide auertit. Aut fit tractatus occultus quomodo citius tradatur hostibus, quod etiam celerimum exoptat remedium. His casibus alio ēt non expectato statim procedendum est ad denūtiationem, nisi forte aliquis firmiter estimaret quod statim per secretam admonitionē huiusmodi mala posset impedire vt dicit sanctus Thom. secunda secundæ q. xxxiij.
7 articu. vij. & iiij. senten. distin. xix. † Generale tamen est in omnibus denuntiationibus, q̄ si crimen est adeo occultissimum q̄ nequeat probari, non habet locum huius denuntiatio. intantum q̄ etiam si prælatus contrarium mandaret non esset sibi in hoc obediendum, cum sit contra præceptum domini, qui delicta fratrum occulta noluit reuelari, immo eo casu peccaret præcipiens et obediens. Obedire enim oportet Deo magis quam hominibus, iuxta illud Actuum quinto, & si generaliter prælatus præciperet vt sibi dicatur quod quis fecuerit corrigendum, intelligendum est sane illud præceptū, scilicet saluo ordine iuris, & fraterne correctionis, quia tamen medicus corporalis sanitatem egroto confert si potest sine alicuius membri abscissione. Si autem non potest, abscindit membrū minus necessariū, vt vita totius conseruet. Sic & medicus spiritualis agere debet, si enim pōt emendare fratrem quantū ad cōscientiam salua fama & illesa, illud faciat ut prędictū est, si tñ hoc

© SCD - Université de Poitiers

non potest tunc quia conscientia præferenda est famæ, voluit diis vt ēt cum dispendio famæ conscientia fratris per publicā denuntiationē a peccato liberetur, vbi tn de occultis aliqua indicta apparerent puta p infamiam vel per alias suspitiones, posset prelatus præcipere ista sibi reuelari eo modo sicut & iudex inquirit contra infamatum, quia iam illud non est omnino occultu, nec ab hoc deuiat id quod in capitulis religiosorum fit, vbi ēt sine aliqua præambula monitione denuntiantur secreta proximi delicta. Nam illa sunt de aliquibus leuib is, quę famę non derogant, & si essent talia de quibus frater infamaretur contra præceptum domini fa eret, qui per hunc modum peccatum fratris publicaret. quod est intell gēdum modo prædicto. Ista sunt de mente tanti Thome secunda secunde q.xxxiij arti. vij. & iiij sententia. distinctio.xix. tenet & idem dices etiam in peccato omnino occulto regulā euangelij locum habere, & in iucit quod Augusti. in regula dicit. Innocētes non estis si fratres vestros quos iudicando corrigere potestis tacendo perire permittatis. nec ex hoc aliquis efficitur proditor criminis, quia non manifestat crimen ad infamandum sed ad corrigendum. Sed ioan.
3 An. in canonit. de iudi. tenet quod in † peccato omnino occulto taliter quod prob ri non potest, non habeat locum hæc denuntiatio. talia enim omnino occulta diuino iuditio sunt relinquēda vj.q.j. si omnia. & hoc videtur voluisse gl. in d.c. si peccauerit. Sed Panor. dicit quod stante hoc secreto, licet in publicum non debeat res produci, pro quo videtur mihi bonus tex. in d.c. si peccauerit. & ibi glo. debet tñ fieri diligens exhortatio & fraterna admonitio ergo ipsum in secreto ut se emēdet, vt dicit ibi tex. & adhuc si oportuerit poterit hoc significare presbytero suo aut prelato in secreto, qui monendo & orando poterit prodesse et non obesse. Pro quo bonus tex xxij.qō.v. hoc videtur. Et quia S. Tho. tenuit contrarium vbi supra. Ad motiua sua stat responsio quod debent intelligi modo prędicto, & ad prædicta multum fac tex. in clem ij. de hære. vbi probatur quod delictū quod probari non potest non debet iudici denuntiari. Ad idem induco etiam tex. in c. qualiter lo j. de accusa. in fi. vbi iudex qui generaliter inquirit super statu ecclesiæ non debet ad occulta reuelāda astringere testes in inquisitione deponētes. Pertinet enim ad debitum caritatis crimē fratris celare de offi, ordi. si sacerdos. j.q.j. Christus quid fecit eo præcipue, quia cum res eo modo est occultissima, iudicialis authoritas nil pdesse potest, cū nec probationibus iste cōuici queat, nec subijci torture, vt inuitus confiteat. Ex
9 quo iudicia non præcedunt. † Et ex his infert ad istas generales monitiones quę fiunt in ecclesijs a iudicibus sub pœna excommunicationis, vt scientes furta vel alia delicta huiusmodi debeant reuelare per prędicta enim colligere poteris qualiter ille sint intelligende, & quo, & ad quid astringant.

SVMMARIVM.

1 *Citatio hæreticorum qualiter, quando, quæ, & a quibus fiat.*
2 *Relapsus seculari iudici protinus nulla audientia et præstita tradendus est.*
Relapsus quis dicatur.
3 *Dispositio exceptionum exclusiua super certa qualitate fundata, exceptiones illi qualitati detrahentes nequaquam excludere videtur.*
4 *Capitali crimine impetitus regulariter ad corpus capi & carceri mancipari potest, & qua forma ad capturam procedatur.*
5 *Mulieres cum masculis in eodem carcere trudi minime debent, sed separatim incarcerandi sunt.*
6 *Dominus castri a præfectis inquisitioni requisitus, an cogatur hæreticum in suo territorio manentem verbaliter citatum & illis tradere.*
7 *Quid in alijs criminibus.*
8 *Hæreticus cuius expensis ad inquisitores remittendus sit.*
9 *Delegatus ab episcopo vel capitulo vacante sede aut etiam ab inquisitore an possit hæreticum personaliter capere latis.*
10 *Carcerum quatuor species hic recitantur.*
11 *Custodibus carcerum hæreticorum quis impensas si ministraret.*
12 *Iudex in carceribus quempiam iniuste detinens, in id quod carceratus interejt obnoxius sit.*
13 *Carceratis ob hæresim quis alimenta suppeditare debeat.*

Hæreticus

© SCD - Université de Poitiers

14 *Hæreticus resistens ministro eũ iudicis iussu incarcerare volenti impune occidi potest in tali conflictu resistentie.*

15 *Hæreticus ad ecclesiam confugiens an gaudeat immunitate.*

16 *Episcopo an liceat armatos ministros habere pro sue iurisdictionis executione.*

17 *Brachij secularis auxilium ab episcopo pro iustitie executione implorari potest.*

18 *Gladij temporalis exercitium ecclesiæ denegatum esse quomodo intelligatur.*

QVÆSTIO XI.

1 VNDECIMO quero de †ictiatione hęreticorum. Et pro huius euidentia est distinguendum, quia aut querimus de citatione verbali. Aut de citatione reali. Primo casu citãdus est qui de hoc crimine impeditur quacũq; via procedatur contra eũ, vt habeat copiam se defendendi, cum enim defensio sit de iure naturali, vt in cle. pastoralis. §. cæterũ. de re iudi. nemini deneganda est quantũ cunq; excommunicato & cri-
2 minoso. de excep. cum inter. & c. fi. †Si tñ esset hæreticus relapsus sine aliqua audientia esset iudicio seculari relinquendus. de hęreti. ad abolendam. §. illos. & c. super eo. eod. tit. lib. vj. Quis aũt dicatur relapsos. vide pulchrum tex. c. accusatus. eo. titu & li. Ego tamẽ putarem quod licet relapsus nõ debeat audiri super crimine vt in dictis iuribus si tamen vult excusare se relapsum
3 fore bene esset audiendus. Nam †cũ dispositio excludens exceptiones fundatur super certa qualitate, non vt excludere exceptiones detrahentes illi qualitati vt voluit glos. c. cupientes. §. quod si per xx. de elect. lib. vj. & cle. vnica. de sequest. po. & fruc. & Bar. in l. j. §. parui refert, quod vt aut clam. Sic in proposito est dicendum vt cũ illa iura se fundent super relapsu, non videantur tollere defensionem, quo ad hoc q̃ iste posset dicere se non relapsum, & hanc citationẽ poterunt, episcopi & inquisitores nedũ per se sed per alios facere vt in c. vt cõmissi. in prin de hære. lib. vj. Aut querimus de citatione reali hoc est per capturam persone, & similiter illam facere possunt, & tam verbalem quam hanc realẽ citationes episcopus sine inquisitore & inquisitor sine episcopo facere poterit. de hęreti. cle. j. §. j
4 †Regulare enim est quod cõuentus super crimine capi potest personaliter & incarcerari & præsertim quando delictum est maximum, sicut hæresis. de qua materia vide late per Bar. in l. fi. ff. ad l. iul. pecu. & in l. j. ff. de custo. reorum. & in hac captura seruatur de more ista practica, ſq̃ informatione præhabita per iudicem de maleficio, & malefactore, sine alia citatione verbali præcedente, mittunt ad capiendũ reũ si crimen sit enorme cuiusmodi est istud & hoc ne fugam arripiat conscius de crimine. ita dicit Saly. in l. ij. C. de exhi. & intro. re. quod dicit probari per illum tex. præsertim iuncta glos. & licet ista modestia incarcerando sit seruanda vt nemo sit de domo sua trahendus ad carcerem. vt l. nemo de domo. ff. de re. iu. & l. plerique. ff. de in ius vo. Hoc tamen procedit in ciuili, non tamen in crimi-
5 nali, iuxta glo. in d. l. nemo. †Seruandum tñ est quod mulieres non ponãtur in eodẽ carcere cum masculis, sed ad partẽ in alio carcere, quia periculosa est sexuum cõmixtio, vt in l. qm̃. & auc. nouo iure. C. de custo. reo. & in auth. vt nulli iudi. §. si vero. colõ. ix. quod procedit nedum in carcere deputato ad custodiã, sed ẽt deputato ad pœnam iuxta formam c. pen. de hæred. & c. quãuis. de pœnis. lib. vj. ita tenet glo. in d. c. quam-
6 uis. † Et de forma quæ debet teneri in huiusmodi carceribus hæreticalibus, & de custodibus adhibẽdis, & substitutis ab eis, & de iuramẽto quod per eos præstandum est, & qualiter diuersas claues debeãt carcert adhibere, & modo ministrandi necessaria carceratis, vide text. not. in d. clemen. j. §. j.
7 de hæreti. Sed pone quod † in castro siue territorio alicuius domini tẽporalis hęreticus manet, & citatus verbaliter per inquisitores non vult corã eis cõparere, an dominus castri teneatur eũ in manibus inquisitorũ ponere si sit ab eis requisitus. Ad hoc dicas q̃d sic, pro quo est text. apertus. c. vt inquisitionis in princ. de hære. lib. vj. Quid aũt sit in alijs criminibus. vide Bald. in vsi. feu. ti. de pace tenẽ. §. si iudex. vbi dicit q̃ si est suus subditus nõ tenetur eũ tradere, secus aũt si alienus est subditus, in quo tamẽ examinando non misito quia nõ est præsen
8 tis speculationis. † Sed cuius expẽ. erit remittẽdus. Bal. vbi supra tenet quod si aliqs priuatus ꝓ suo interesse hoc petit, fiet expensis petentis. vt l. cum sæpe. C. de ero. mili. anno. li. x. Si aũt iudex ex officio hoc petat tunc expen. publicis illius terre ad quã

© SCD - Université de Poitiers

sit remissio, argu. l. mulier ops. ff. de capti. & postlimi. reuer. Ego tamẽ putarem quod in crimine hæresis si officium sufficeret ex redditibus illi ut essent fiẽde. Sed iuxta præ
9 dicta quero, †an delegatus ab episcopo, vel c. sæde vacante aut ab inquisitore potest hanc personalem captur in facere, & videtur quod non, quia delegatus non potest citare personaliter vt voluit gloss. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex sed g. o. in l. ij. ff. de iurisdi. om. iudi. dicebat quod delegatus principis hoc potest, secus autem in delegato inferioris a principe qui hoc non potest ante lit. contesta. sed bene carcere potest post lit. contesta. Sed Bar. ibi, & in d. l. plerique. tenet delegatum inferioris a principe nequaquã hoc facere posse, per text in authen. de testi. §. si vero. ignoti. vbi delegatus non potest cohercere testes & eos torquere. Non obstat secundũ eum. tex. in authẽ. de exh ben. rei §. si vero etiam, vbi dr quod delegatus nõ potest aliquid facere, quia is non est contesta. quasi innuat quod post lit. contesta. posset, quia non vult hoc dicere, sed debet intelligi qd si lis esset contestata posset deuenirt ad sententiam etiam absente reo, & sic posset liquid facere, per quæ videretur quod cum delegati prædicti de quibus in quæstione proposita sint inferiores a principe, nõ possent hmõi capturam personalẽ facere, cõtrarium tamẽ ego tenero, pro quo inducto tex. expressum in d. cle. l. §. j. de hære. vb aperte hoc probatur, hoc et probari potest, quia ea ratione qua istud vult in generali delegatione facta per principẽ, vt patet in præcedẽtibus, scil cet quia princeps potest ista committere quę sunt meri imperij, & videtur commissse tanqua sine quib. si ut ita videretur iurisdi. delegati, videtur tem dicendum in prædictis inferioribus de iure canonico. secũdum q ea quæ sunt meri imperij sunt delegabilia, de offi. ordi. quod tedem & de rapto, in archiepticopatu in fi mi. Et ex dicta cle. probatur quod ille qui habet iurisdictionẽ in crimine potest arcerẽ constituere pro custodiendo criminosos. Sed pro veritate huius est aduertendum
10 quod †quadruplex est carcer. Primus est perpetue pœnę & huiusmodi carceratio est meri imperij, quia illa pœna æquiparatur morti. vt not. Iuno. de accu qui terij Secũdus carcer est modice cohercionis vt cum iudex facit poni nuntios in cippis, & iste carcer est meri imperi, sed minimi, de quo potest intelligi. l. ij. C. de sportu. ga iste carcer adhibetur quia forte nuntius contẽpsit iurisdi et ordẽ iudicis. Tertius est carcer custodie, & est cius dẽ spe rei cuius est causa principalis, secundum Guil. & Bal. in l. imperium. ff. de iurisd. omnium iudi. vt de si causa est pecuniaria, est iurisdiction s. si sit criminali, est meri imperij. Quartus est carcer domesticus qui non est licitus nisi in casibus expressis in iure. ff. de offic. præsid. l. duus & iste carcer non est sub aliqua specie iurisdictionis quia compatit priuatio, vt voluit Bal. in d. l. in primum ex quibus concludere potest quod ille qui licite põt carcerare quod quomodo sit ex prædictis colligitur) poterit carcerẽ constituere, & per contrarium qui non potest carcerare, nõ potest cõstituere carcerem, & de ha materia multiplicis carcer s vide eundem Bald. in auth. si capitaui. C. de episc & cle. Vlterius
11 quero †quis prouidebit de expensis custodibus carceruin p[illegible] to ũ Sotuto h[illegible] de te in na[illegible] per [illegible] lemen j § ia ie. f. quod eos scop[illegible] prouidebit custodi de pura to p[illegible] ipsum & intelligere de suis red[illegible]s non de parte prouenientium quam ordinis officio deputata vt in extraug Bonifacii ex eo §. verum ita tenet gloss. in d. lex en. & inquit tor similiter pr[illegible] illiq[illegible] m ipse deputabit, scil cet de prouentibus deputatis officio, vt in d. [illegible]o, ex q[illegible] p[illegible] ter ecundũ Zenorem [illegible] quo [illegible] non esse dubiũ in lep[illegible] tat sad p[illegible] per[illegible] carceres, quia tales [illegible] pri[illegible] [illegible], fact ex cum sæpe, C. de er[illegible] a, m[illegible] ta, annone. lib. xij. Idẽ tenet [illegible] Ma[illegible] a, r[illegible] dicas in causa hæresis nunũ fore dal[illegible] per [illegible] um tex. in a[illegible]ps autẽ dicunt Matheu[illegible] la & Io de Imo. seruandã esse consuetudinem quac[illegible] ne g. os. in d. l. cum sæpe dicit quod seruari debet expensis eius qui illum facit custodiri, illas tamẽ p[illegible] stea refarciet custodiens, & sic seruatur. Hoc ego limitarẽ vbi iste custodes non essent [illegible] ariati de publico. Nã tunc nihil possunt a partibus petere, pro quo facit text. optimus in arcu. in l. archiatris. C. de professor. & me[illegible] li. lib. x & no. in simili per In-
12 nocentiu. in c. j. de postula. †& vb aliquis carceraretur iniuste iudex qui iniuste fecit eum detineri tenetur ei ad interesse, iuxta doctrinam glo & Bal. in l. ij §. fin. ff. si quis
13 ca. lo. †Quis autem prouidebit carceratis, & circa crimen hæresis dicas quod episcopus & inquisitor debent ordinare vnde eis prouideatur, vt probat tex. in d. clemẽti. §. porro. in alis vero glos. in c. diffinitui.

© SCD - Université de Poitiers

xvij.q.iiij.tenet quod custos carceris pro-
uide debit carceratis sed non intelligas quod
habeat prouidere de suo. sed de eleemosy-
n s de tinaris ad vsum pauperũ, hoc pote-
rit facere.vt l.iudices.C.de episco.audien-
tia,vbi autem ista cessarent consuetudo ha-
bet quod is ad cuius pertinent fuit carce-
ratus,puideat carcerato,postea aũt carcera
14 tus satisfaciet e dẽ de prędictis. †Sed po
ne qd cũ de mãdato prædictorũ volunt in-
ca cerare eos dẽ hæreticos ipsi se defendũt.
Dicas quod inuadi possunt cũ armis p mini
stros ipsi ne & si in illa defensione occide-
rentur cũ sit illicita nullã pœnam incurre-
rent occ.fores.vt probat tex. optimus in l.
si seruus.C. de his qui ad ecclesiam confu-
giunt. Non enim permittitur iuste inuaso
se defen dere. iuxta not. per Bartol. in l.vt
vim.ff. de iustitia & iure, & per dominum
Cardina.in clementi.si furiosus. de hom c.
15 †An aũt hæreticus ad ecclesiam confugiẽs
gaudeat immunitate, ita vt de ecclesia ex-
trahi non possit & capi.& dicas quod non
gaudet,pro quo est glo.in authen de mãda.
principum §.neque aũt collatio.iij.facit ad
idẽ tex.in l.).C.de his qui ad ecclesiã cõfu-
giunt. Et qm̃ ad hanc incarcerationem fa-
ciendam necessarij sunt officiales armati,
habent inquisitores facultatem a iure, vt
possint habere officiales armatos ad hoc
exequendum,secundũ text. in clemen.ij §.
fina.de hæret.Ex quo infertur ad quæstio-
16 nẽ nunquid †episcopus qui iurisdictionem
ordinariã habet possit habere officiales ar
matos pro executione iurisdictionis suæ.
Panor.mouet hanc quæstionem in c.signifi
casti.de offi.deleg.i. & dicit se fuisse inter-
rogatum de hoc a quodam episcopo, cui re
ferri se respondisse q iod non nisi haberet iẽ
potestatẽ iurisdictionem in loco, ad quod pri-
17 mo inducit iura quę dicunt †episcopum in
executione iustitie debere implorare auxi
lium brachij secularis vt cap.administrato
res.& c.principes.xxiij.quæst.v.Item alibi
cauetur quod licut pro spiritualibus, debẽt
principes recurrere ad ecclesiam. ita in tẽ-
poralibus debent prelati recurrere ad prin
cipes seculares, vt c. cum ad verum &.c.si
Imperator,xcvj.distin.nec promiscuis acti-
bus sunt eorum officia turbanda, vt l.cõsul
ta diualis.C.de testamen. Item ecclesię fuit
interdicta executio gladij temporalis dicẽ
te domino Petro conuerte gladium tuum
in locum suum,vt leg.& not. in c.nouit.de
iud.. Item arma clericorum sunt lachryme
& orationes,vt in c.cõuentor,xxiij.q.viij.
sed vide Bald.in l.nam salutem.§.fina.ff.de
offi.prefec. vig.qui contrarium tenet cum
ipse habeat imperium in sua diocesi, nullũ
aliud inducens fundamentũ ad hoc.& hæc
opinio mihi placet.&.eam obseruat cõmu
nis vsus,& pro hutus fundamẽto facit tex.
in d. clemen, vbi papa concessit facultatẽ
inquisitoribus vt possint armatos officia-
les habere. Ex quo innuitur quod pœnes
papam est potestas habẽdi armatos & mo-
uendi arma in hutusmodi criminibus ad
ecclesiasticũ forũ spectantibus,alias nõ po-
tuisset eam inquisitoribus concedere, non
ergo de necessitate ad laicos in his est re-
currendũ vt cõtraria opinio præsupponit.
Præterea fundatur & aliter ex eadem cle-
men.vbi Papa per concessionẽ spec alẽ de
dit hanc facultatẽ inquisitoribus, non autẽ
episcopis qui in prædicta inquisitione cum
eis concurrunt ostendens aperte quod epi-
scopis non erat necessario conferenda,quia
de iure eis licebat, al as si ut inquisitori-
bus concessit sic & episcopis concessisset.
Cõfirmatur ẽt,quia episcopus per iuris-
dictionẽ suam potest etiam laicos in certis
criminibus capere,& corporaliter coher-
cere.vt est tex cũ glo,xxv .q.v.contra ido
lorũ,& xvj.q.iiij.attendendu. & de adulte.
c.secundo cp nemo dubitat egere ministris
armatis.Nec obstant fundamenta in cõtra-
18 riũ inducta,videlicet quod †ecclesia nõ ha-
beat exercitũ gladij materialis.Nam illud
est ad inferendũ alicui mortẽ vel mẽbri mu
tilationẽ,& hoc casu intelliguntur iura pro
contraria parte inducta Secus autẽ ad exe-
quendum iustitiam sibi cõpetentem vt pro
batur per prędicta.Similiter ad illud quod
dicitur quod ecclesia implorat auxilium
brachij sæcularis dici potest quod inde nõ
concluditur intentum opinionis contrarie.
Nam inter ipsosmet seculares iudices idẽ
obseruatur,quod vnus implorat auxilium
alterius vbi vires ipsius non sufficiunt, ad
exequendum quod sibi incumbit, vt est
textus in l. si quis in hoc genus.C. de episc-
opis & clericis, & etiam iudices sæcular-
es inuocant in subsidium auxilium eccle-
siæ vbi per se non possunt suos subditos
domare, vt not.Inno.in c.licet ex suscepto.
de foro compe.& hæc notabis.

SVMMARIVM.

1 *Ordo iudiciarius in crimine hæreseos quis sit.*
Simpliciter et de plano in crimi. hæresis p-

© SCD - Université de Poitiers

cedendum est, regulariter tamen contra. infertur ad egregia aliquod dicta. 2.

3 *Hæreticus contumaciter absens excommunicandus est qui si anno obduratus in excõicatione persistat vt hæreticus dãnatur.*

Limita & declara. 4.

Hæreticus ob contumaciam damnatus si vere hæreticus non sit an pœna in eum inflicta teneat.

QVÆSTIO XII.

1 DVodecimo quero † de ordine procedendi contra hæreticos quo ad telam iudiciariam ordinandã. Dicas ꝙ licet in alijs criminibus plenissimo iuris ordine seruato debeat procedi, de quo vide text. in l. absentẽ. ff. de pen. & in l. j. C. de requiren. re, & per glos. iij. q. ix. in summa, & per Bart. in d. l. absentẽ. & per Saly. in l. absentem. C. de accu. vbi plene. & per doct. in c. veritatis de dolo & contu. tamen in hoc crimine hæresis est specialle, quia procedi potest super eo simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicij.

2 vt in c. fin. in prin. eod. titu. lib. vj. † Ex quo infertur ꝙ in accusatione non erit necessaria solennitas requisita per l. libellorum. ff. de accusa. & in l. in causis. C. eo. pro quo est tex. in clemen. sæpe. de verbo. signifi. Infertur ẽt quod conclusio in causa non est necessaria per glos. ibi. immo quomodocunꝙ reus se defendere voluerit admittetur. Ad quod faciunt not. per Bart. in extraua. adire

3 primendam. in verticu. sequentia. & † vbi is contra quẽ in hoc delicto proceditur contumaciter se absentat, prouisum est de remedio vt debeat excõicari. & si per annum in excommunicatione persistat, velut hæreticus est puniendus. de hæret. cum contumacia. lib. vj. Sed pone quod secundum veritatẽ iste non est hæreticus, nũquid huiusmodi pœna a iure in eum inflicta propter contumaciam teneat & dicendum est quod sic, quia contumax fuit secundum rei veritatem, venire enim tenebatur ad iudicẽ vt l. si quis ex aliena. ff. de iudi. ff. de iurisdict. omnium iudicum. l. ij. vbi hoc tenet Bald. Sed Bar. in d. l. absentem. dicit quod istis casibus quibus proceditur contra absentẽ & habetur pro confesso propter contumaciã si postea constaret iudici de innocentia contumacis, vt si viderit viuum hommem quẽ absens dicitur occidisse, non poterit ad punitionem criminis procedere. Nã ex vera cõfessione talem cõdemnaret. ff. ad l. aquil. inde neratius §. fi. cum l. seq. quanto magis ex ficta hoc tamen in crimine hæresis non potest practicari, quia cum sit crimen quod in mente intrinsecus latet, nõ posset in aperto liquere iudici de alicuius innocentia ergo illud vt mihi vr̃, pondera tamen tex. cũ glo. in d. c. cum contumacia, loquitur enim

4 † quando citatio fuit decreta contra illum qui suspectus erat in fide. Nam tunc ad primam suspitionẽ additur alia ex contumacia. & sic prima simplex præsumptio transit in violentam vt innuit ille tex. Secus ergo vbi citatio emanaret contra non suspectum. Item põdera in alio, nam loquitur de eo qui animo pertinaci perduraret per annum in excõicatione, secus ergo si non daretur pertinacia, vt pote quia aliquo impedimento prætermisit contumaciam prædictam purgare, vbi tamen per hunc modum puniendi contumaciam non procederetur possent recipi testes contra absentem legitime citatum & ad diffinitiuam procedi cõsti o de crimine ex quo lit. contesta. non requiritur vt prædiximus.

SVMMARIVM.

1 *Probatio in crimine hæresis per quæcunque probationum genera fieri potest.*

2 *Indicia indubitata ad condemnationem sufficiunt quæ si dubitata sint ad torturam solum sunt idonea.*

3 *Indicia indubitata quæ dicãtur, & quæ dubitata arbitrio iudicis committitur.*

4 *Probatio indiciorum vt quis quæstioni subiciatur qualia esse debeant.*

5 *Testes in generali inquisitione examinati idonei censendi non sunt vt quis torqueri possit quia citata parte examinati non fuerunt.*

6 *Pauor, trepidatio, variatio, et id genus similia quæ coram iudice fiunt sunt probatissima indicia ad torturam.*

7 *Ieiunij indictio tormenti genus est.*

8 *Confessio in tortura facta perseuerantiam requirit.*

9 *Testes quot ad condemnationem requiran-*

© SCD - Université de Poitiers

tur in crimine hæresis.

10 Testes non idonei & alias a iure improbati admittũtur in hoc crimine hæresis ex quo plura corolarie inferuntur.

11 Crimina abdita (vt hæresis crimen) aptius a familiaribus & domesticis noscuntur, quã ab alijs, idcirco tũc testificari cogũtur.

12 Periuris an & quando in hæreseos crimine testari liceat.

13 Inimicorũ et cõspiratorũ testimoniũ in crimine hæresis nequaquam idoneum censetur.

14 Testes inhabiles pro hæreticis minime admittuntur, aduersum autem hæreticos admittendi sunt.

15 Testibus suspectis ac inhabilibus an in casibus quibus admittendi sunt adhibeatur fides sine quæstione.

16 Testes inhabiles an admittantur in hæresis crimine, vbi accusationis aut exceptionis via processum extitit.

17 Extensio ex identitate rationis ẽt in pœnalibus licita est vbi in lege ratio expressa est.

18 Examinationi testiũ cõtra hæreticos due religiose persone item publicus tabellio adhiberi debent.

19 Hæresis an per instrumẽta probetur, & qũo. Libri improbate lectionis reperti pœnes aliquem an eum hæreticum probent.

20 Delicta an instrumentis probari possint.

21 Præsumptionibus euidentissimis hæresis probatur, non etiam leuibus.

22 Præsumptione vbi iudicatur, moderanda est pœna.

QVÆSTIO XIII.

1 DEcimotertio quero † de probatione fiẽda in crimine hæretis. Ad qd dicas quod fieri potest per diuersas species probationis, potest, n. probari per confessionem propriam, cũ illa inter omnes pbationis species obtineat principatum, & ad eruẽdum illam poterit procedi ad torturam eius qui de hoc crimine impetitur, requiritur tamen ꝙ præcedãt indicia, alias non est quis torture subijcendus, vt l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. & c. cũ in cõtẽplatione. de re. iu. etiã si de grauissimo† crimine agatur. C. ad l. iul. maiest. l. iij. † alia tũ sunt indicia ex quibus iudex potest iudicare diffinitiue in causa vt in l. indicia. C. de rei ven. & ẽt in criminali. C. de proba. l. sciant cũcti, & ista debent esse ita vehementia ꝙ sint indubitata, vbi autẽ essent dubitata sufficerent ad torturam. ita tenet Io. And. in addi. ad Spe. tit. de proba. in fi. & in ti. de noto. cri. Quæ † autem sint illa, multi multa dixerunt, sed conclusio vera est ꝙ de hoc non pũt dari certa doctrina. sed relinquitur arbitrio iudicis l. iij. §. eiusdem quoꝙ. ff. de testi. hoc tenet Bar. in l. fin. ff. de qõ. vbi ad instruẽdum iudicẽ ex quibus animũ suum debeat mouere ponit certa exempla, subiungens eiusdem iudicis arbitrio cõmitti an plura indicia requirãtur, aut vnum tantum sufficiat. Adde tũ ꝙ eo magis debet augeri tortura quo maior suspicio est contra delinquentẽ. vt notat Bal. in vsi. feu. titu. do controuer. inuesti. c. j. §. itẽ si vassallus. † Qualis autẽ probatio sufficiat super his indicijs ad subijciendũ quẽ torture, dicit requiri duos testes vbi illi deponũt de indicio tantũ. iuncta glo. fin. C. fami. hercis. vbi tamen super delicto vnus tantũ sufficeret ad torturã, vt voluit glo. in d. l. iij. C. ad leg. iul. maiesta. Et addit Bart. vbi supra quod † ex eo ꝙ dari debet defensionis copia parti anteq̃ subijciatur torture nõ sufficerent testes qui in generali inquisitione fuerunt examinati contra reũ, quia nõ fuerunt examinati ipso citato & existente cõtradictore. Considera insuper ꝙ † etiam vbi alia indicia extrinseca non procedunt ex eo ꝙ reus facit coram iudice puta loquendo trepide pauendo & variando potest habere indicia sufficientia ad torturam, secundũ Bar. in d §. tormenta. Et inter cetera tormenta solent inquisitores præfati criminis † indicere teiunta ad veritatem eruendam, quæ etiam quæstionis nomine intelligũtur. quod etiam patet per ethimologiam. Nam tormentum dr̃ quasi torquẽs mẽtem, nemini tamen dubiũ quod per ieiunium asperũ torqueatur quis, pro quo est glo. in d. cle. j. de hære. in ver. tormentis † in hac tamen confessione per tormenta extorta requiritur perseuerantia. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio. oportet enim secundũ Bart. ibi. vt ille qui fuit confessus in tormẽtis reducatur in loco publico iudicij, & ibi coram testibus & notario confiteatur seu ratificet confessionem primam, & ita obseruatur de consuetudine, & quoniam in supponendo reũ

© SCD - Université de Poitiers

torture de grauissimo præiudicio agitur, obseruat communis cõsuetudo quod prius debeat solẽnis aduocatorum disputatio coram iudice fieri super hoc, an sit torquendus, vbi aduocatus rei debebit admitti vt pro eo alleget, vt l. si postulauerit. §. quæstioni. de adulte. & per glos. l. legis virtus. ff. de legi. sed ipsi quæstioni & examinationi nõ debent interesse, ita tenet glo. in authen. de testi. §. quia vero in glo. super versicu. aduocatorum. & glo. videtur idem velle in l. ij circa princi. C. de iuramen. calum. ita determinat Bartol. in l. custodias. ff. de publi. iudi. & in d. l. legis virtus. & propter grauitatem præiudicij est inductum, quod in hæresi nec inquisitor sine ordinario nec ordinarius sine inquisitore procedat ad faciendum reum torqueri, sed ambo simul, vt est tex. in d. clemen. j. §. j. Potest etiã fieri probatio per testes, † Sed dubitatur, quot testes debeant interuenire. Quidam dixerũt ad effectum condemnationis non sufficere duos testes pro qua allegant. c excommunicamus. §. adducimus de hæreti. & hoc not. Hostien. in summa. eod. titu. §. qualiter, vbi subiungit quod iniquum videbatur quod de tanto crimine damnaretur ex dicto duorum testium, sed in contrarium facit cap. vt officium. §. verum eodem titu. lib. vj. Ioannes de ligna. in dicta clementi. prima in fin. dicit non esse dubium quod per vnum testem, & famam quis non potest damnari de tanto crimine, vt not. de testib. tam literis, & idem tenet Mathe. eodem tit. clemen. ij. allegat not. per glo. de testibus, ventens, & similiter nec ex præsumptione de præsumptio, literas. tamen videtur quod per duos testes possit damnari, ad hoc quod not Innocen. de simonia. sicut, vbi dicit ꝙ licet in aliis criminibus requiruntur probationes luce meridiana clariores, tamen in crimine hæresis sufficiunt minores. C. de hæreti. l. ij. & secundum eum leuia signa sufficiunt ad conuincẽdum quem de hæresi, de præsumptio, literas, sed hoc dicũ Innocẽtij dicit non religi secundũ not. in d. l. ij. & sic transit Io. de Imo. in dicta clemẽ prima. Idẽ tenet dominus Cardi. ibi propter regulam generalem, quæ habet quod sufficiant duo testes ad probandum crimen, nisi vbi contrarium reperitur, vt in c. licet vniuersis. & capi. in omni negotio. de testibus. Idem tenet Ioãnes And. & docto. cap. vt officium. §. verum. de hæreti. lib. vj. & hæc opinio mihi videtur vera. Pro qua etiam facit glo. not. in simili ij. quæstio. iiij. præsul. nec obstat textus in d. §. adijcimus. quia non requiritur ille numerus testium ad conuincendum vnum hereticum, sed ad conuincendum plures, & inde est quod ille textus tenet in hoc arbitrio iudicis, vt si videat expedire propter multitudine hæreticorum ne dum tres, sed etiã plures, & adhuc totam vicinam possit ad testificandum coger. † Et tamen specialiter in hoc crimine, quo testes qui alias statuere repelluntur admittuntur in hoc casu in fidei fauorem, vt potest ibi vt cap. contra Christianos. de hæreti. libr. v. idem dicerem de alijs infidelibus, quia illi solum repelluntur a testimonio contra fideles. cap. pagani. secundã quæstio. vj. & cap. fideles. & capit. licet vniuersis. de testibus de quorum numero isti hæretici non existunt. Itẽ quia non apparet ratio specialis in Iudæis, vt illi magis admittantur cũ sint pessimi infideles, vt prima quæstio. prima nõne. de quo superius dictum est. Admittuntur etiam excommunicati & participes, & socij criminis in testimonium, præsertim in defectum aliorum testium, & sic hæreticus contra hæreticum admittitur, vt dicit tex. in cap. in fidei fauorem. de hæreti. lib. vj. & per illum textum dicit Panormi. in c. literas. de præsumptionibus. etiam fratrem esse cogendum contra fratrem super præ-
11 dicto crimine ferre testimonium. † Admitterem etiam domestícos & familiares eorum, quorum cum modo crimen secretũ sit, melius & aptius per familiares, quã per alios probari poterit, vt l. consensu. C. de repud. quinimmo etiam serui contra dominos cum tormentis admittendi forent, quia admittuntur in crimine læsæ maiestatis. C. ad legem iuliam maiestatis l. fina. ergo a fortiori in crimine hæresis, quum longe grauius hæreticam quam temporalem ledere maiestatem. & hanc argumentationem facit textus in l. mili. in capitu. vergentis. de hæreti. Ad idem textus cum glo. xij. quæ-
12 stio secunda quæstionem. † periuri etiam admittunt in dummodo contra se & contra alios in hoc crimine attestentur, dum tamẽ ex manifestis apparuerit indicijs tales non animi leuitate aut odij fomite seu corruptione pœcuniæ, sed zelo fidei orthodoxe velle deponere, aut dictum suum quod ante in forma testimonij depofuerant emendare, & corrigere, ac quæ prius tacuerant reuelare, & hoc in fauorem fidei specialiter concedi ur, vt cap. accusatus. §. licet de hæreti. lib. vj. ex quibus limitabis textum in c. præterea, de testibus cogendis, quate-

© SCD - Université de Poitiers

nus de corrigendo dictũ testis loquitur & not. per Bart. in l. eos. ff. de fal. Aduerte tamen iuxta hoc quod quum isti inhabiles admittuntur, ita demum eorum dict. fides adhibetur, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, & ex qualitate tam deponentium quam eorum contra quos de puritate ac alijs circunstantijs sic testificantes non falsa dicere præsumantur, vt in d.
13 cap. in fi. fei fauorem. †conspiratores tamẽ & inimici nõ admittentur licet nec in alijs exceptis certis iniuriis. Pro quo optimus tex. de iur. iur. per tuas. lo. primo. & not. hoc, quia valet generaliter ad omnes casus in quibus minus idonei testes admittuntur.

Qui dauten considerari debeat in alijs exceptis certis casibus circa testes criminosos vt adm. tur tu. v. de legi. sl. prima quæstione pri. na. si quis sep. cop. is. & secunda quæstione prima Deus omnipotens. & per doctores in di. doctrinam. per tuas. de iuriscon. In-
14 teli. ge tam in p. ædicis in habiles testes in hoc crimine admittendi fore contra hæreticos credentes fautores & receptatores, & defensores eorum, non tamen cesset si pro eorum parte indicetur ad hoc quod de hoc crimine se purgatent, eo enim casu requirentur testes omni no integri sit e alia qua suspicione & catholice fidei zelatores.
15 eodem titulo. capit. nihil. in fine. †An autem huiusmodi suspecti testes quum examinantur sint, tormenti subiacendi, vide gl. xv. quæstione vi. in summa quæ dicit quod sic, si est seruus vel vilis persona, vel si sit liber, & ut crimi. ofus & infamis vel obscurus vel ignotus. Tales enim sine tormentis non admittuntur. torqueatur et amq; libet libera persona licet non sit vilis, dum tamen vacillet in testimonio. de materia tamen vide Bartolum in l. ex libero. ff. de quæstionibus. Sed quero in xta prædicta, an tid quod dictum est de minus idoneis testibus admittendis in crimine hæresis habeat tantum locũ quando proceditur per viam inquisitionis, aut etiam idem sit quum proceditur per viam accusationis vel exceptionis. Et videtur quod sic quia ea ratio
16 est ratio. f. si fei fauor & od. um criminis, erroris de iure. de rescriptis, inter cæteras cũ
17. Contrario mentem concludit gl. in d. c. fi. et. quia ab eis iure regularis quo cauetur a personas ad testimoniũ admittit non debere non est recedendũ nisi in quarum repetitur aliquare permissum. Quero ergo causa, vel excep. habeat probationes idoneas, nec est accusatio fauorabilis vt inquisitio, ad hoc ij. q. vij. si quis episcopus. & verbũ istud inquisitionis debet aliquid operari, alias quare fuisset expressum. de decimis. ad audientiã. cum concordet. & i. c. transit pre dicta glo. Sed contrarium tenet Archidiac. in d. c. in fidei. & allegat ij. q. v. j. c. hæreticus. Sed Io. And. tenet gl. in nouel. & ad ca. si hæreticus. respondet quod non tenet. vt ibi dicit glo. & hoc idem probat text. in d. c. in fidei. quia si ille text. teneret non esset necessaria dicta decretalis decre. & sic transit ibi Domi. simpliciter recitando præd. tos doctores. Ego tamẽ potius tenerẽ opi. Archidia. pro quo facit, quia eadẽ ratio est vtrobiq;
17 scilicet fauor fidei, †ex qua ratione etiam in pœnalibus (attento quod expressa est in lege) argui potest ad similia. vt est tex. institu. de legi. patro. tutel. in princ. pio. & glo. in clemen. j. de electio. & capi. primo. de tẽpo. ordinan. lib. vj. Præterea dispositio prædicta nõ est odiosa, immo fauorabilis, cum non in odium hæreticorum principaliter, sed in fauorẽ fidei sit inducta. vt textus ibi innuit in principio. Vnde illud est considerandum & non od. ũ hæreticorum quod venit in consequentiam. iuxta glos. cap. sciant cunti. de electione. lib. vj. & l. qui exceptionem. ff. de cõditio. indeb. Nec est simile de accusatione in alijs criminibus initiata, & de accusatione fei in crimine hæresis. Nã & in alijs criminibus accusatio dicatur generalis illaudabilis intentionis iuxta modestiam rationem prædictam, no tamen sic est in crimine hæresis, vt in superioribus dictum. Posset etiam sic quod ille tex. nõ se restringit ad proceſſum inquisitionis, quia non dicit cum proceditur per viam inquisitionis, sed dicit, in fidei fauorem concedimus vt in negotio inquisitionis hæretice prauitatis, & loquitur papa inquisitoribus, vt patet in suprascriptione, de quibus certũ est quod licet per viam accusationis possunt procedere, appellãtur ifi inquisitores, & eo dẽ modo ex eorum nomine appellatur negotiũ inquisitionis, licet per viã accusationis, vel exceptionis cognoscant, & per hoc fundata manet lat. in pars, & respõsum rei. ad motiua contraria, & quia in tanto crimine cũ magna oportet cautela procedi,
18 †in examinatione testium quod recipi superi crimine prædicto contingit, debent adhibere due rel gio. & discrete pson. e, in quarũ prẽsentia p. b. ã si potest habere personam, aut per duos viros idoneos fidei ter eo undẽ testiũ depositiones cõcribantur. per tex. in cap. vt officium. §. verũ. de hære.

© SCD - Université de Poitiers

libro vj.& pondera illum text,qui requirit interuentum prædictarum personarũ,nedũ in examinatione testiũ,sed ẽt in describendo eorũ depositiones. & prædicta practica examinandi testes põt & iuste debet obseruari in omnibus arduis causis,|vt sine omni suspitione res procedat,ita tenet Panormi. de electio quia propter & c.cum causam de testi.& quo libertor sit facultas in his procedendi datur facultas a *iure religiosis,qui* antequã essent in seculo erant notarij ac ẽt clericis qui ante clericatus ordinẽ notariatus officio fungebantur,vt in hac examinatione,& in alijs huic officio incũbentibus, officiũ prædictũ notariatus exerceant, vt
19 d.c.vt officium.§.ad conscribenda. † Probatur etiam hoc crimen per instrumenta, vt pote,si apud aliquẽ reperiantur libri improbate lectionis,secundũ Archi.& Io.An. in d.c.filij.Sed ego crederẽ vltra hoc requiri alias coniecturas,ex quibus iudex informet animũ suũ,poterat enim esse quod erãt *in domo sua eo nesciente,aut & habebat illos libros,vt deprehenderet errores hæreticorum,non ad illos sequendum & imitandũ,sed potius ad confundendam, & impugnandum,iuxta textum in cap. qui de mẽ-*
20 sa.& in.§.sed econtra.xxxvij,dist. † An autem alias delictũ probari possit per instrumentũ,remitto ad glo.cap.cum in ecclesijs. de maio.& obedien.& c. cum in positionibus.de iureiur.lib.vj.& per Io.And.in regula,semel malus,de reg.iur.li.vj.in mercu.& per Bartol. in l.senatus.ff.ad turpi.& per Bald.in l.contra negantẽ.C.ad leg.aqui
21 liã.& Saly.*in* l.fi.C.de probationi.† Probari ẽt põt crimẽ hæresis per præsumptiones, sed propter grauitatẽ præiudicij ,requirerẽ tur euidentissime contecture,Nam etiam si quodlibet crimẽ probari queat per indicia, vt in d.l.fi.C.de probatio.& late per Ioan. And.in additio.ad Specu.titu.de probatio. circa finem.sed quo magis crimẽ est graue maiores præsumptiones & euidentiora indicia requiruntur.sic probat text.not.|cum gl.in d.c.literas de præsum.& ibi tenet Pa-
22 nor.†quando tamen ex præsumptionibus iudicatur tẽperare debet iudex pœnam ali quantulum.vt not.|innocẽ. de præsumptio. quia verisimile.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio testium hoc in crimine qualiter fiat.*

Testium publicatio in hoc crimine hæreseos publice fienda non est quando delati potentia reformidatur,qua autẽ forma tũc procedatur ibidem, & an idem,in quibusuis criminibus dicendum sit 2.

3 *Casus a communibus regulis excepti, extendi minime debent , nisi,per omnia eadem subesset ratio.*

QVÆSTIO XIIII.

1 DEcimoquarto *quero*† de publicatione testium fienda in hoc crimine. Ad quod dicas qũ firi debet sicut & in alijs causis,vt reushabeat facultatẽ se defendendi. Si tñ propter potẽtiam personarum contra quos deponũt grauе periculũ imminere sperareiu ex publicatione nominũ prædictorum. tunc nõ publice sed secreto corã diocesano , vel ipso absente corã eius vicario vbi inquisitores procedunt,qñ vero procedit episcopus,corã inquisitoribus,& vtroq; casu coram alijs personis prouidis,& honestis iurisq; peritis hmõi publicatio est fienda, & vt efficacius hmõi periculis occurratur, episcopus vel inquisitores præfati poterunt super his secretum indicere illis quibus hanc publicatione facient, & in eos si arcana consilij seu processus patefecerint excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant poterunt promulgare.pro quo est tex.in c fina.§ penul.de hæ-
2 re.lib.vj.†Sed occurrit dubitatio,an vbi simile periculum occurreret etiam in alijs *criminibus posit hmõi publicatio omitti,* & do.Anto.in ca.præterea,de sponsa, lo.ij. tenet quod in materia peccati esset dunta-xat hoc admittendũ. pro quo inducit text. ibi. Sed Panormitanus ibi dicit quod pro & contra facit tex,in d.c.fi.contra facit,inducendo per locum a speciali,pro facit,inducendo generaliter,sed ipse stat in primo dicto.Ego tamen tenerem quod cum dispositio illius c.|sit exorbitans a iure exceptio a cõi regula iuris non habebit locũ nisi in illo casu expresso, & vbi similis casus occurret,qd vix posset cõtingere attẽta grau-
3 tare huius delicti,† Nã casus excepti a communibus iuris regulis non extenduntur, ni si vbi est per omnia eadẽ ratio vt tenet gb. in l.j.C.de cond.indeb.& in l.illud.C. de sacrosan, eccle.& text.capit.cum dilecta. le confirma,vel inutl,nec dictum domi,Ano.

© SCD - Université de Poitiers

placet indistincte, quoniam ille tex. c. præterea loquitur quando agitur de modico pręiudicio, vt pote de sponsalibus de futuro, immo fundatur contrarium ex eo inquantum probat ꝙ si sponsalia essent iurata, illud non foret admittendum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia in hæreseos crimine ferenda. quo ordine quoue modo pronuntianda sit.*
2 *Hæreticus quæ pœna per ecclesiasticos iudices, & quæ per laicos infligatur.* 4.
3 *Hæreticorum bona qualiter diuidantur.*
4 *Hæreticus an sit incendio tradendus, siue viuus igne absumendus.*
5 *Vassalli aliique hæretici fidelitatis debito astricti, a nexu illo liberi fiunt.*
6 *Condemnati hæretici bona in alio territorio quam vbi condemnatus fuit existentia cui applicanda sint.*
7 *Forum etiam quis sortitur ratione persone super rebus alibi sitis.*
8 *Feudalia & emphyteotica bona, an damnato hæretico veniant fisco applicanda.*
9 *Dos an fisco applicetur ob vxoris hæresim.*
10 *Vir vxorem hæreticam & versa vice vxor virum deferere potest, intellige sane.*
11 *Purgatio canonica quo pacto a suspecto de hæresi fienda sit.*
12 *Pœnitentia suspecto de hæresi iniungenda est, iuratoria scilicet cautione, alia ve securitate adimplende pœnitentiæ postmodũ exacta necnon certa pœna adijciendo si nõ impleuerit.*
13 *Suspecti de hæresi successores, suspecto adiunctam pœnitentiam implere coguntur, quam suspectus viuens non impleuit.*
Delinquentis bona an fisco tacite pro delicto hypotecata sint.

QVÆSTIO XV.

DECIMOQVINTO quero de sententia ferenda in crimine hæresis, & de pœna huius delicti. Modus autem qui debet obseruari est, quod antequam sententia feratur inquisitores præfati, & eos faciant secum conuenire viros sapientes & doctos, deum timentes, cum quorum cõsilio procedere habent ad sniam ferendam, vt in c. vt commissi, de hære. lib. vj. & si videatur eos iudicandos fore hæreticos, tunc eis citatis debet sententia declaratoria ferri contra eos, per quam declarentur hæretici, & seculari curie tradendi, ac bona eorum occupanda fore per eos ad quos spectat, vt cap. quum secundum leges. eo. ti. & lib. quia idẽ seruatur vbicunq; pœna ipso iure imponit, vt no. gl. c. commissa. de elect. eodem lib. & per Ioan. Andr & Domi. c. pro humari. de
2 homic. eod. lib. † Pœna aũt hæreticorũ est, quod sunt excõicati ipso iure, & postquam per iudicem ecclesiasticũ fuerint de hoc crimine damnati tradi debent iudici seculari animaduersione debita puniendi, clericis a suis ordinibus degradatis, bona aũt hæreticorum si fuerint clerici applicantur ecclesijs in qbus fuerant beneficiati, si vero laici extiterint, fisco seculari in c. excõicamus. lo j. de hære. in prin. & de hoc vt mo est tex. eo. ti. vergentis. & c. quum secundum leges.
3 eo. ti. lib. vj. † Hodie tũ bona hæreticorũ in tres partes diuiduntur, quarum una assignatur dño temporali, alia officialibus inquisitionis, tertia vero ipsi officio. vt in extrauagan. Clemen. sed illa tũ loquitur de inquisitoribus Italie. & sic ad alias prouincias nõ extenderetur, iuxta notata per Inno. & Io. And. in simili. in c. j. de loca. Lex ẽt Federici imperatoris quæ est tertia, & incipit patarenorum, diffidat et bannit hæreticos credentes fautores & receptatores eorum ac perpetue infamie eos subijcit & ibi leges Federici sunt approbate. c. vt inquisition s.
4 in prin. de hære. li. vj. † Sed iuxta premissa quero, qua pœna debent puniri per iudices seculares quorum potestati relinquuntur. gl. tangit qõnem in c. excõicamus. lo ij. eo. ti. & dicit quod pœna vltimi supplicij. Hosti. & Ioan. And. in c. ad abolendam. eo. ti. tenent quod pœna ignis, debent ergo cremari secundum euangelium Ioan. xv. c. si quis in me nõ manserit, mittetur foras sicut palmes & arescet, & colligẽt eum & in ignem mittent, & ardet. Et ius ciuile punit hæreticum pœna mortis, vt l. arriani. C. de hæret. iuncta l. vltimum supplicium. if. de pœn. & sic transit reciiando prædictos doc. Panor. in d. c. ad abolẽdam idem tenet in c. excõicamus. lo ij. eod. ti. sed ista fundamenta non probant. Nam illa authoritas euangelij nõ intelligitur de hæreticis tũ, sed etiã de his

© SCD - Université de Poitiers

qui receditur a deo per defectū charitatis, nec loquitur de igne materiali, sed de igne infernali. Leges etiam ciuiles superius induxte loquuntur de pœna mortis, nō tū per ignem infligenda quod vbi iura volunt exprimunt tanquam seuerissimam & atrocē pœnā, vt patet in multis casibus quos enumerant Saly. in l. vnica. C. de nili aorge. non ru npen. inter quos nō enumerat istam. Vnde crederem ignem ipsis dari potius ex cōsuetudine quæ est optima legum interpres quam ex aliqua expressa iuris dispositione.

9 † Vasalli autem & alij quicunq; tenebātur eis astricti debito fidelitatis uel dominij aut alicuius obsequij, ipso iure ab omni huiusmodi obligatione sunt liberi. vt est tex. de hæreticis ca. fina. Quo ad pœnam autem confiscationis bonorū quero de questione no. supposito quod bona hæreticorū confiscata debent diuidi in tres partes vt

6 dictum est. † Pone quod habens immobilia Ferrarie per inquisitorem florentinum sit Florentie legitime condemnatus de hæresi, ad quos illa bona pertineāt. Ioā Cald. disputauit istam quæstionem & arguit primo, q̄ illa bona licet sint sita Ferrarie pertineant ad officiales & commune Florētie postquam ibi fuit de hæresi condemnatus. nam bona veniunt accessorie & in cōsequētiam ad personam quæ condemnata est Florentie argu. regule accessorium. de reg. iur. lib. vj & c. de prudētia. de donatio. inter virum & vxorem. ff. de auro et argento legato. cum aurum. in fine. faciant ad idem notata per gl. in ca. quod ad te de clerici coniuga. & C. de exac. tributo. l. fi. libr. x. vbi in publicandis bonis attenditur locus per one quæ deliquit. Secundo sic dicit lex, vbi quis institutam fecerit ibi pœnas subeat delictorum, vt non alius tale quicquam agere præsumat ad exemplum respiciens, vt in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. §. si quis autem. colum. ij. & can. 5 dicit. ibi vindicetur iniuria vbi plectibilis est orta præsumpt. xxiij. q. iij. si illic. Item officiales Florentini laborauerunt in prouedendo & condemnando hæreticum, ergo bona ipsius de iure eis debita ratione laboris, & de officialibus Ferrariensibus, dicendum est, qui nō laborat no manducet, de censi procurationes. & no. ff. de damno

7 infecto. pianus. † Tertio ratione personæ fortitur quis forum etiā super rebus alibi sitis. c. fane. de foro compet. C. vbi in rem actio. l. vltima. & ibi no. Quarto pro hoc facit c. cum secundum leges de hære. lib vj. debet enim intelligi ille tex. de domino tēporali illius loci cuius ex[illegible] episcopus qui tulit sententiam ad h[illegible] tores ff. de adm[illegible] videtur q̄ ad offi[illegible] Ferrar[illegible] & comm[illegible] tineant bona ibi sita, [illegible] demnatio. P[illegible] concep[illegible] bus debet ref[illegible] loci vbi res sita est vb cunq; [illegible] dicte rei [illegible] ne, & c. ex p[illegible] tione negl[illegible] regulares. de [illegible] quia bona hæreticorū [illegible] dictū est. & occupatio [illegible] ratorem in p[illegible] illa bona. C. de bona [illegible] ergo ad Florentinos predictos pertinere non poterunt, ad idem tacit[illegible] postulasti. de foro compet. & l. cum vnu[illegible] ff. de bo. auth. iudi. po si. & c. romana § contrahentes. le foro compe. li. vj. & de hære. vt officiū. & l. c. per hoc. eo. li. & pro ista se[illegible] nda parte conclu dit, & hanc firmat per iura pro hac parte inducta, & ne detur confusio iurisdictionū.

Tertia vero parte inquisitorum dicit qd debeatur illis de Florentia ratione laboris quem sustinuerunt, & cū his te expedit de ista questione Petri de Ancha. in repet. c. accessorium. de regu. iur. lib. vj & [illegible] a conclusio mihi placet, cum iure quę de co[illegible] cationę prædicta loquuntur ad bona referuntur & in rem sint concepta, ad quod facit docti Bar. in l. cu ictos popu os. C. de fum. trinit. An autem in hac confiscatione veniāt bona quę hæreticus tenebat in feudum, vel emphyteosim ab alis. vide late per Speculi. de feu l §. i versi. xl. & per Bar. in l. si finit § de vest gal bu. ff. de damno. infecto.

8 & p Egi. de Bella. decis. dccxxv. † Quid autem si vir sit hæreticus, an propter hoc dos vxoris sit confiscata. Dicas quod non, nisi vxor sciens a principio eum esset talē ipsum in maritum acceperit, vt c. decretum. de hære lib. vj. ex quo habes vnū casum, in

9 quo dos cōfiscatur. † An autem propter vxoris hærelim confiscetur dos, videretur q̄ non per l. q̄ unq; l. g bas ff. de bo. damn. quia iste casus non est de illis. Sed ego dicerem contrari m Nā ex quo in c[illegible] ne læsæ maiestatis illud habet locum vt ibi, ergo a fortiori in crimine hæresis, sic arguit tex.

10 de hære. vergentis. † vbi si vir vel vxor in hæresim laberetur qui fideles eorū manet, posset propria authoritate ab alto recedere. Si tū ille hæresim abiuraret, cogeretur

© SCD - Université de Poitiers

ad eũ redire, quod intellige si sine iudicio ecclesiæ recesserat, secus si iudicio ecclesiæ. Fit in ista separatio quoad cohabitationẽ, nõ quoad vinculũ, probatur hoc in c. si illa. de diuort. & eo casu quo si fideles recedere, totum dotem aut donationem propter nuptias recipere deberet de donatio. inter vir. et vxorem c. 1 & consultum est c. nil igitur. hoc eo ab hæretico separati, ne fiat iuxtur ab eo, & in error illabatur, & propterea dominus præcepit Deuterono. septimo dicens. Filiam tuam non dabis filio eius, neque filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & vt magis seruiat diis alienis. rasceturq; furor domini & delebit te cito. Si autem † non conuincantur de hæresi sufficiente. tunc contra quos procedatur sed alias de hoc crimine inueniantur suspecti, tunc iuxta considerationem suspitionis qualitatumque, personæ debent canonice se purgare, quod si renuerint excommunicandi sunt vsque ad satisfactionem condignam, & si per annum in excõmunicatione persisterint, sunt velut hæretici condemnandi, vt in dicto capitulo excommunicamus. lo primo in. § primo. vbi vero susciperet purgationem & in ea deficeret tanquam de crimine conuictus haberi debet, quod in omni crimine est generale, vt capitu. inter solicitudines de purgatio. canon. & capitu. tua. de cohabita. clericorum & mulierum.

12 † Est & alius modus procedendi contra suspectos prædictos, vt iuxta quantitatem suspitionis, & alijs debitis circunstantijs consideratis, discreta pœnitentia eis iniungatur atque præter iuratoriam cautionem, ab ipsis sufficiens exigatur securitas, scilicet de certa pœna soluenda si pœnitentiam non impleuerit, vt saltem pœnæ temporalis timore debeant coerceri, pro quo est textus in capitulo literas. de præsumptio. in fin. † & vbi ipsi in vita non implessent hanc pœnitentiam iniunctam, compellendi sunt eorum hæredes eam adimplere, per textum in capitulo parochiano. de sepultu. & capitu. in literis. de repto. & capitu. a nobis. lo secundo. de sentenc. excommunicatio. Secus autem si pœnitentia non iniuncta illi decessisset. vt capitu. accusatus §. porro. de hæreticis. lib. vj. Et vbi prædictus suspectus obligasset bona sua pro huiusmodi pœnitentia tamen iniuncta adimplenda transirent bona huiusmodi in quemcunq; etiã particularem successorem dictorum bonorum cum prædicto onere. vt probat idem textus §. in vero. qui tex. satis aperte termi

14 nat in hac difficultatem. † an pro delicto bona delinquentis sint tacite obligata fisco. de qua per plo. in l. rescriptum. ff. de pactis. & in l. auctor §. fiscus ff de iur. fisc. & per Bar. vtrobique. & etiam per eum in l. post contractum. ff de donat. Et per illum tex. dicti capit. accusatus §. si vero. videtur fundari quod, non intuitur tacita hypotheca secundum Per de Anchara. sed ego dicerem quod ille textus non facit ad propositum, loquitur enim de pœnitentia iniuncta suspectis de hæresi, non autem de bonorum confiscatione quæ fit ipso iure contra conuictos de hæresi. hoc tamen indubie probat ille text. quod pro pœnitentia aliqui iniuncta non fuit bona illius tacite hypothecata, cum ibi expressa fierit facta bonorum hypothecatio. Quo ad quæstionem autem principem Bartolus in dicta l. rescriptum. tenet quod sit tacite hypothecata fisco, sed non tacita hypothecaque fiat præferri creditoribus ipsum fiscum, sed in d. l. auferitur §. fiscus. & in dicta l. post contractum. dicit non tenuit tacitam hypothecam illo casu cessare, sed quia de hoc principaliter hic non agitur remitto ad eo. plene per Bar. in d. l. rescriptum. vbi videbis longam disputationem, quæ euacuat istam materiam satis ad longum.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum fautores & receptatores quæ pœna plectantur.*

2 *Auxilium hæretico præstare ex quibus actibus quis dicatur.*

3 *Misericordiam bro d linquente quamuis regulariter implorare liceat, pro hæretico tamen non licet.*

QVÆSTIO XVI.

1 DECIMOSEXTO quero † de pœna imponenda contra credentes fautores et receptatores hereticorum hoc determinatur per tex. in d. c. excõicamus § credentes. de hære. vbi text. decernit tales excõcatione subiacere et si taliter excõcatione noluerit satisfacere neglexerit in tantum extunc efficitur infamis, & excludit ab officijs pu-

© SCD - Université de Poitiers

blicis & consilijs, nec ad eligendos alios publicos officiales, nec in testem admittitur, & efficitur intestabilis actiue, & passiue, & alie multe pœnæ contra tales ibidem imponunt quę causa breuitatis omittãtur. Prędicta vera sunt quatenus de credẽtibus loquuntur in his qui credunt hæreticos fore bonos & catholicos viros & fauent eis. Sũ crederent eorũ erroribus, eo casu essent hęretici iudicandi tanquam a fide deuiãtes,
2 vt in c. pe. §. fi. eo. ti. Sed iuxta hoc q̃ro † ex quibus actibus dicatur quis præstare auxilium siue opẽ aut fauorem hæreticis. Arch. & Io. An. in c. quicunq; eo. ti. li. vj. late prosequuntur hanc materiam. Sed tu dicas q̃ interdum prestatur auxilium de iure, vt puta exercẽdo officiũ aduocationis siue procurationis, p eis, ad quod faciũt notata per Hostt. in c. proposuit, de cler. excõ. minist. et rex. in c. si aduersus, de hæreti. Qñq; nõ per viam iuris, sed vente siue misericordie obti
5 nende, & † licet illud regulariter licitum sit vt l. si fuerit, ff. de rebus dubi. & l. in metallum, & l. diuus, ff. de pœnis, tenet Bart. in l. in furti. §. ope, ff. de furtis. In foro tũ conscientie dicerem q̃ vbi non esset spes de correctione illud esset illicitum, & videretur impendi fauor delinquentis. Ad quod induco gl. xxiij. q. v. reos. Sed in crimine hæresis generaliter dico nõ licere, et vbi spes esset de correctione. Nam si hoc obtinet, in crimine læsæ maiestatis, vt non liceat pro criminoso illo crimine supplicare, vt l. quisquis. C. ad legẽ iul. maiesta. a fortiori in crimine hæresis locum habere debet. cũ longe grauius sit eternam quam temporalem ledere maiestatem de hęreti. vergentis. ad quod facit gl. vj. q. j. si quis cũ militibus. Quandoq; præstitur fauor, alias extra iudiciũ, & tunc prosequere materiam vt late prosequitur gl. in cle. j. de pœni. & in c. j. de officio delegat. & in c. notum. ij. q. j. & per Innocen. de homi. sicut dignum. & per Bart. in d §. ope. & per Saly. in l. non eo minus. C. de accusa. & licet alias receptatores delinquẽtium si eorum sunt cõsanguinei mitius puniantur, vt in l. tj. ff. de recepta. Hoc tũ non putarem in hoc crimine hæresis locũ habere, quum & pro delicto patris filij punãtur propter tanti criminis atrocitatem, vt d. l. quisquis. & dictum c. vergentis. & c. quicunq; §. filij. eo. ti. li. vj. licet ipsi nõ deliquerint. quanto magis nõ esset eis habẽda misericordia vbi tales flagitosissimos receptarent, eorum delictis quodammodo per hoc cõicantes, sed in hoc vltimo cogita.

SVMMARIVM.

1 *Iudicibus an liceat, hæreticis a iure impositam pœnam minuere vel augere.*

2 *Pœnas delictorum minuendi augẽdive quæ iuste cause censeantur. & nu. 4.*

3 *Hæreticorum si adsit copia qua via procedatur.*

5 *Pœnæ augmentum aut diminutio in crimine hæresis etiam post sententiam fieri potest, in cæteris vero delictis in ipsa sententia fieri debet, non etiã post. intellige sane.*

6 *Alteratio pœnæ, & in sententia & post fieri potest.*

QVÆSTIO XVII.

1 DECIMOS EPTIMO quero † an pœnam infliclam a iure contra hęreticos possint iudices qui de hęretis iudicant minuere, vel etiã ex causa augere aut mutare. Respondeo quod sic. Nam hoc est generale in omnibus criminibus, vt in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infa. & l. & si seuerior. & l. si possidonium. C. ex quibus cau. infa. irroge. Vnde cum hæc regula non reperiatur violata in crimine hæresis, debet idẽ in eo quod in alijs in-
2 dicari. † Quæ aũt sint iuste cause minuendi pœnas delictorum, ad hoc respondet gl. in d §. pœna grauior, dicens multas fore causas. Potest enim minui pœna ratione senectutis vel iuuẽtutis, vt l. auxiliũ §. in delictis. ff. de minoribus, vel qa sine dolo deliquit. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. instrumenta. & l. absentem. §. fin. et l. respiciendũ. §. delinquunt. eo. tit. Augeri autẽ possunt
3 pœnę q̃n † multitudo est in delicto, qa multis crassantibus opus est exẽplo. ff. de pœnis. l. aut facta. §. fi. Sed istud vltimum limita verũ vbi multitudo illa patienter & sine scandalo pœnam sustineret, si tũ scandalum timeretur de punitione multitudinis, detrahendum esset propter multitudinem seueritatis & rigoris, ita tenet glo. no. in c. commessationes. xlviij. dist. & in c. latores. de cleri. excom. mini. At vbi multitudo vellet errorem suum pertinaciter defendere, seueret essent puniendi, vt voluit gl. in d. c. cõmessationes. & in c. quotties. lo ij. q. cõ. vij. vel si confidentes in multitudine vsum peccandi

© SCD - Université de Poitiers

sibi fecissent, vt in c.j.de pœniten.distin.vj.

Si tñ ista cessarẽt & parati essent illi multi corrigi, & de eorũ correctione esset spes, ex misericordia mitius esset cum eis agendum quinquagesima dist. vt constitueretur, & c.fi.de transa.& d.c.commessationes, cũ multis similibus. Quot autem dicantur multi, vide glo.in d.c.latores. De modo autem extirpandi vitium a multitudine, vide tex. notab.in d.c.commessationes, & de modo puniendi multitudinem delinquentem. vi-
4 de omnino tex.in d.c.latores. †Quæ autem sint consideranda in augendis siue diminuendis pœnis, vide tex.in l. respiciendum.& l.aut facta.ff.de pœn.& in l.ij.ff.de term.mo.& glo.ij.q.tij §.notandum. Repetitur tñ vnum speciale iuxta hoc in crimine
5 hæresis, †quod licet sit regulare in aliis criminibus ꝙ vbi pœna venit ex causa augenda vel diminu, illud debet iudex facere, in sententia, non autem potest post sententiã, vt voluit glo.in d.§.pœna grauior.& d.l.& si seuerior.in tantum vt etiam si de innocẽtia condemnati post sententiam conster, id tñ ꝙ sententiatum est sine principis licentiam immutari non potest, vt in l.j.§.ff.ff.de quæstionibus.& l diui.ff.de pœn.tñ in hoc crimine est speciale vt etiam post sententiã posit pœna mitigari uel mutari, quũ visum fuer i iudicibus expedire, vt est notab.textus in c. vt commissi.§.necnon.de hære.li. vj Sed illum textum ego intelligerem stricte in terminis in quibus loquitur quũ exorbitet a iure communi, videlicet quãdo re deũtibus ab hęresi vel alias suspectis est imposita pœna carceris vel alia huiusmodi. Secus autem vbi quis esset tanquam hæreticus condemnatus, quod enim nõ mutatur quare stare prohibetur. C.de testamentis,
6 sancimus.& de appel.l.præcipimus.† Vnũ tñ non omittam quod alteratio pœnæ quæ est necessaria nedum potest fieri in sententia, sed etiam post sententiam. Vnde si condemnatus in pecunia propter crimen non potest soluere, iudex ex interuallo poterit pœnam corporalem permutare.& hoc obtinet in quocunq; crimine pro hoc.ff.de in ius vocando.l.fi.& de iurisdictio.om.iudicum.l.si quis id quod.§.seruos. Cautius tñ faciet iudex si formet sententiã bimembrẽ. hoc modo videlicet, condemno te in pecunia & nisi solueris intra talem terminum mando quod patiaris talem pœnam corporalem. ita no. Bal in d.l.& si seuerior, faciũt not.in simili per eum in l, cum, iudex. C, de senten.

SVMMARIVM.

1 *Appellare an liceat hæreticq.*

2 *Appellatione a diffinitiua lege vel statuto sublata, nequaquam sublata censetur ab interlocutoria appellandi facultas.*

3 *Appellatione lege, vel statuto prohibita, non etiam interdicta censetur appellandi facultas, vbi aut dolo iudicis, aut etiam partis sententia lata extitit, ex quibus autem dolus colligatur, ibi traditur.*

QVÆSTIO XVIII.

1 DECIMOOCTAVO quero, † An in causa hæresis liceat appellare. & distingue, quia aut est lata diffinitiua, & ab ea non licet appellare, vt in c. vt inquisitionis §.j.de hære.li.vj.ibi cum dicit condemnatos, aut grauamen contingit in processu cause, & tunc potest appellari secundũ Archi.ibi Nam nulli est neganda legitima defensio.de exceptio.cũ inter.& ne innocens grauetur permissum est omnibus oppressis appellare.ij.qõ.vj.c.ij.& ij.nec obstat ille tex.in d.c.vt inquisitionis.secundum eum, immo facit pro, quia loquitur de illis de quibus iam constabat per sententiam latã fore hæreticos. sic etiam constitutio Innocentij iiij.de qua hic fit mentio dicit, Item appellationes & proclamationes hmõi personarum &c.& alia cõstitutio quæ incipit. Cõmissi nobis celsius, sic dicit, igitur proclamationis, & appellationes beneficiũ ab hęreticis receptatoribus & fautoribus eorum pœnitus amouemus. Ex quibus verbis apparet quod de his quos hæreticos esse constat, prędicta iura loquuntur. Idem sequitur ibi Io. And. Hi enim quos constat esse tales nullo iuris beneficio gaudere debent, vt in auc.de priuil.doct.circa medium.& in tam graui crimine cũ multa debet cautela procedi, de hære. vt officium.§.verum l.b.vj. Idem Gen. idem sequitur Domi. qui ex prę-
2 dictis infert † quod vbi lex vel statutum tollit remedium appellandi a diffinitiua, non videtur tolliere ab interlocutoria, quod est notandum, & pro hoc ego induco doctrinã Inn.in c.significauerunt, de testi.& in c pe. de no.ope.nũtia, vbi tenet quod & si in iudicio possessorio nõ admittatur appellatio,

© SCD - Université de Poitiers

vt in l. vnica. C. si de momen. po. Illud tñ est verum in d fiunt iura quo casu iura loquūtur. secus autē in querelo uoria de q ra non dispo r r tollere ̄ re ned um appellandi ab e q d etiā ̄ ̄ ̄

pari, iuxta formam.c.excōicamus, lo ij.eo. t .Panor.mouet i i quæsti o i em & i. n dem concludit etiā i i f cu do ca i , c licet perpe ui carceris hal ere locu n præ lista de g adato iem.pro quo facit secui dum e m 2 r e tex.in d c.j ib q i im dic t a t perpe uo imm iā.us &c.Si vero la i f ierint de hoc crimine co demnati,statim h e alio a im n culo seculari su i re inquendi i id c i , a i m l ierii ne debita puniendi.Pote sta es autem siue iu l c s & alij dni temporales of c l s si te eo im n int j tal ter si l i relictos stati n rec p ant & sine dilatione d bita a im dversio e puniant nō obstātibus appel ationi us p eos interposi is, aut i te po iend s,quum tam secundum ius ca n m u n qu m etiā secui dum egem impe r ale, appella onis remed um h hæreticis sa i or b s ac eo im re eptator bus & defei sor bus i erd ct im. vt in c.vt inquisitionis.de hæreti li.vj.& ex illo text. infert

4 i i l j o l † sen ent a l ta in causa criminis ie sta m mandari exec itionē, non ex e tato apiu dece id),sed ille tex iudi c o ueo p obat co trarium, quum ibi permi iur heri executionem incōt nenti ex eo c i d in crimine hæresis non admittitur appel ai.o, vt dicit ibi tex.ergo ibi appella tio non excluderetur(quod est regulare in o i i bus criminib is, intantu n quod in eis ned m condemnato, sed etiam tertio permittitur appellare.ff de ap el,non tm)esset d fferenda executio , nec st r m esset nēda, de n ateria tū quia nō est præ se itis specula tionis remitto ad not.p Bar.in d.l.non tm. & latius per eū l.qui vltimo.ff.de pœn.& p B l.in l.diitos.C.de ept ,a id,& in l.vnica. C.ne ex del c defun. Co f etudo tū habet o.iod,in q iocūq; crimine nō expectato decedio ad appellandū mand tur incontinēti si ia executioni quo ad pœnā corporalem, q inte lige vbi non esset appellatu, de quo remitto ad notata p doc.in loc s prędict s, & per Cano in c. j.de re iudi.&,iquo magis fini astricti h nori feculares potestates,et officiales contra hęreticos h nōi executiones

5 facere † statu ūest q a l req ifit oi em dioce sanos seu officiat m suorū aut inquisitorę hæretice prauitatis iurent præc se attēdere atq ī iiol ibiliter obteruare, & facere a suis subditis obseruari to.o tpe f ti regimi is in terris sue iurisdictioi l; fi.hęcetis constitutiones edictas contra hæreticos credentes, fautores, & receptatores, atque defensores eorum ipsorumq; alios, & nepotes , & qui iu e id noli ri i & i. ruare, velut hæretici, ac de fide suspecti & infames officio & h nore su r gim nis spolientur, & sint inhabi es ad officia publica decetero consequenda, vt i c vt officium, § h de hære.li. vj.& vt ir hoc prædicti omnes si exequu t o em no rimi cram cōtra hæreticos prefatos d i. m prompte prout ad suum ipec t o fnctū facere seu adimplere detrectēt, aut al is en ertiam vel processum i idicū, qui i per hoc crimine procedi nt directe, vel i ineete in pedire præsump e int, & q fi ent r in prædictis dederint consilū, a xi l um, & fauorem, excōicationis sniam ipso f cto incu runt quam si per ai num animo fuit nuerint indutato extunc velut hæretici fui t cōdemnandi, vt in d.c.vt inquisitionis.§.proh bemus. Ex quibus aperte mō stratur quā solicitū & attēti debeant esse seculares potesta es,et officiales ci c ea quę super hoc crimine eis incumbu t i cragenda.Horrendumq; est quod pote tates & do mini temporales qui eos debite n.odo præ dicto non puniunt,immo et qui deterius co mittentes eis fauent,illud dni iud cium per eos prophete prolatū in urrant. Quia d mi fisti virum dignum morte de manu tua erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius, vt habetur.ij Reg^ .xx. Multa ēt flagella diuine vltionis quæ in po pulo propter hoc detestandum cr nen seui re quotidie decernimus habita de eis vindicta miseri corditer tollerentur.vt contingit in simili casu ij.Regū.xviij.Ex prædictis i ferur ad qō. quæ in hac materia est satis

6 necessaria. † Pone qd iudex ecclesiasticus tradit condemnatū de hæresi iudici seculari,vt ipsum puniat.An iudex secularis possit petere a iudice ecclesiastico vt cōicet sibi processum quem fecit contra condemnatum,vt sic videat an iuste fuerit processum contra e im,vel non,vt in euentū procedat ad exequendū si iam contra ipsum vel nō. Bart.in l.diuus,ff.de custo.& exhib.reo.tenuit quod non tenebitur ad executione faciendam procedere,nisi processus sib exhibeatur,& idem tenet in l.mag stratibus,ff. de iurisdi.om.iudic.ad quod al egat tex.in d.l. diuus,ad idem inducit quod i betur in authen.de sanctissimis episc.§.si vero , Sed Panorm.in c.j.de offic. ordina reprehendit in hoc Barto. & dicit contra ipsum esse text. expressum in dicto c.vt inquisitionis. §.prohibemus, vbi dicit q de crimine hæretis quū sit mere ecclesiasticū neq directe neq; indirecte pōt iudex secularis cognoscere,sed pura & nuda executio ad eū per-

© SCD - Université de Poitiers

tinet ad requisitionem iudicis ecclesiastici. Et hæc opinio satis placet, quia fundatur aperte per d § prohibemus. Sed ego limitarem hoc procedere vbi daretur de iniustitia contra iniam ad impediendũ executionem, ad quod ẽt faciunt notata per Inno in d.c.j de offi.ord. & in c cum in iure.de offi. delegat & per Archi.xxiij.q v.administratores. Si tũ deceretur eam fuisse nullã, & de hoc expere ur ad impedendã executionem, tunc admittenda foret hæc exceptio per iudicem secularem exequentẽ, dummodo in breui posset de ea cõstare, nec requireret a nobis eam indaginem, iuxta notata per Bar. in l. j § condemnatum. ff. de re iudic.

7 † Nam nullitatis exceptio impedit executionem si ipe vt in d. § condemnatũ. & l. si cum nulla. eo. ti & c. de cętero. de re iudi. & per glo. in c. pastoralis. §. quia vero. de offi. de eo. & per Inno. in c. cum in iure. eo. titu.

Nec ob. tex. in d. c. vt inquisitionis. §. j. in fi. vbi dicit quod iudex secularis statim recipiat codemnatos de hæresi. & immediate sniam exequatur contra eos. Nam ille text. loquitur de condemnatis de crimine prædicto. Contrat aũt cõtra quem snia lata est nulla non esse cõdemnatum, vt clare dicit tex. in d. §. condemnatum. Similiter nec obst. tex. in d. §. prohibemus. eiusdem c. quia hic non cognoscit iudex secularis de crimine hæresis, quod ibi interdicitur, sed tm de nullitate sniæ quod ibidem minime prohibet.

Et pro hac conclusione multum faciunt ea quę no. Ang cons. cclxxv. addo. ẽt aliam

8 limitationem ad prædicta quod † vbi iudici seculari alias cõstaret sniam fore iniustam, non deberet ad eius executionem procedere, ne animam suam damnaret, iuxta notata per Inno c. in d §. quia vero. c. pastoralis. & si cogeretur per iudicẽ ecclesiasticũ per censuras & alias iuris pœnas potius debet ista humiliter tolerare quam mortẽ iniustã aliqui inferre. arg. c. inquisitioni. de sen. excõ. nec ꝓ per hoc dici pôt quod se intromittit de hoc crimine contra dispositionẽ d. §. prohibemus. qm non se intromittit cognitionem super prędicto crimine assumẽdo, ꝓ ille tex. prohibet, sed ex conscientia priuata quam habet crimen homicidij declinando quod quemlibet virũ catholicum decet, & etiã aliud speciale in hoc crimine ꝓ pro executionibus faciendis, & auxilio impendendo contra hæreticos poterunt ecclesiastici iudices recursum habere ad potestates, & iudices seculares excõicatos, & de facto & non de iure officia illa & dignitates possidentes, dummodo sine periculo more ad superiores eorum legitime præsidentes recursus nequeat haberi, vt probat text. c. præsidentes de hære. li. vj. ex quo text. per locum a speciali dicemus contrariũ in alijs

9 casibus vt ad tales nõ recurratur. † Ex quo poteris assumere nota l mitationẽ & intellectum ad omnia iura quæ dicunt ꝓ iudex ecclesiasticus debet recurrere ad auxilium iudicis secularis qm opus est. xcvj. dist cum ad verum. & xxiiij. q. v. principes de offic. ordi. c j. & ecõtra secularis ad ecclesiasticũ, nam vna potestas per aliam iuuatur. x. dist. c. qm. ad quod ẽt faciunt not. per Inno. in c. licet ex suscepto. de foro compet. & in d. c. j. de offi ordi. & per idem intelliges no. per Bar. in l. vnica. in prin. ff. si quis ius dicẽ. nõ

10 obiem. Vbi dicit quod † ẽt inter seculares iudices potest vnus implorare auxiliũ alterius potentioris. C. de his qui latro. oc. l. ij. omnia enim ista debent intelligi modo prædicto. & per eundem modum limitabis entã no. per Vincen. & Ioan. And. in c. per venerabilem. §. rationibus. qui fil j sint legi. vbi

11 per illum tex. dicunt ꝓ † si causa committiẽ episcopo Paduano & duo sunt electi, alter canonice, & alter non, ꝓ intelligitur commissa existenti in canonica possessione. & idem tenet Archi xj. q j. si quisquam. debet enim intelligi de illo qui bona fide esset in possessione, secus autem si de facto tantum esset intrusus per prædicta.

SVMMARIVM.

1 Recedentes ab hæresi, & abiurantes an indistincte sint recipiendi, & pœnas criminis euitent, & vsque ad quod tempus admittatur abiuratio, late traditur & varie doct. sententiæ referuntur.

2 Quod deciditur de recedentibus & abiurantibus ab hæresi, procedit etiam in apostasia, declara tamen & limita vt nu. 4.

3 Materia siue causa mere ecclesiastica non cadit sub iudicio laicorum, maxime vbi iuscano. contrariatur ciuili.

5 Relapsus quis dicatur.

6 Hæreticus super aliquo articulo si abiurauerit, & denuo teneat contra articulum an dicatur relapsus.

7 Forma abiurationis hæresim quæ sit.

8 Iudex in sententijs ferendis vel pœnis iniungendis

© SCD - Université de Poitiers

gendis contra abiurantes qualiter pronuntiare debeat.

9 Forma sententiæ contra abiurantes.

10 Inquisitores an possint absoluere hæreticum ab excommunicatione quam papa die veneris sancti promulgat contra hæreticos.

11 Pœna quæ infligatur abiuratibus hæresim. & nume seq.

12 Patronus ecclesiæ abiurans hæresim an recuperet ius patronatus amissum per hæresim.

QVÆSTIO XX.

1 VIGESIMO quero † An redeũtes ab hæresi indifferẽter sint admittẽdi, & an euadant per hoc pœnas criminis. Archidia. in c. vt cõmissi §. necnon de hære. lib. vi. dicit quod illi qui veniũt intra tempus gratiæ admittẽdi sunt, licet, n. fuerunt moniti, non tamẽ sunt coacti ex quo a nemine sunt præuẽti, bene facit, ff. ad tertul. l. j. §. mater. cum sequen. Sed ipse tenet quod ẽt post tẽpus gratiæ admittendi sunt re integra vt pote quia aliquis non fuit personaliter requisitus nec contra eum probationes sunt receptæ, ad hoc de præbẽ. si tibi absenti. lib. vj. Qui tamẽ post prædicta tẽpora venerit indignus est venia licet errorẽ detegat, & remittit ad not. in l. j. C. de his qui latro. occul. & sic re[illegible]ando ipsum transeunt sola. And. & Dom. [illegible] & id quod isti dicunt de tẽpore gratiæ institutur consuetudini quam solent seruare inquisitores hæreticæ prauitatis, qui vt prædictimus in principio inquisitionis permittũt sermones ad populum, vbi habẽt [illegible] quirere de fide catholica disserẽtes atq. admonent eos hæreticos, vt recognoscentes errorẽ suũ ad fidẽ catholicam cõuertantur, quatenus benigna mater quẽ nulli claudit gremium redeũtes, eos benigne recipiet, & solent præfigere certũ terminũ intra quem ist debeãt venire, & istud appellatur tẽpus gratiæ. Sed Hostien. in summa titulo de hære. sentit aperte quod anteqnã sit convictus de hæresi quãdocũq; admittitur confitens errorẽ suum & volens reconciliari, et si timore probationum cõfiteatur, dũmodo iudex videat ipsum cõfitentem & speret de conuersione eius. To. And. in c. excõicamus, lo j. §. damnati. eo. tit. in quadã apostil. sentit qd̃ nedũ anteq̃ sint conuicti, immo ẽt postquã sunt condemnati per sentẽtiã possunt redire & euadere pœnã mortis. & idẽ sentit glo. not. in c. penul. eo. tit. In cõtrariũ tñ facit tex. in c. ad abolendam. §. j. eo. titu. vbi tex. videtur requirere qd̃ incontinenti redeant & sponte. Nam post damnationem videtur hoc facere timore pœnę imponende, & post probationes videtur facere timore probationum, innuit enim ille tex. quod ad hoc vt redeũtibus ad fidẽ remittatur pœna mortis ista requirũtur, s. quod spẽte abiurent, & quod incõtinẽti, Si ergo quis expectauit probationes contra eum fieri & per eas cõuinci & postea vult cõuerti, nec hoc facit incontinenti nec sponte, quia videtur timore probationum fecisse Zen. & d. Card. in cle. ad nostrum. §. pe. eo tit. tenẽt quod si post quam negauerunt, sunt conuicti non admittantur ad hmõi reuocationem erroris, ad finem euadendi pœnam corporalẽ, sed Panor. in d. c. excommunicamus. § damnati. sequitur optimum quam lo. And. tbi tenuit in apostilla de qua prædixi. & pro ea adducit. tex in c. accusatus de hære. lib. vj. vbi relapsis dũtaxat nõ parcitur, semel ergo lapsis licet sint condemnati, parcendũ est, ex quo volunt ad fidem redire. Dicit tñ quod ista opinio aperte non probatur iure, immo potius posset defendi contrariũ quia dictum §. damnati. nullam indulgentiã dat damnatis. & c. ad aboledã, vult quod statim redeant & sponte vt dictum est & c. penul. eo. titu. loquitur de deprehensis in hæresi, & nõ de condemnatis. sed dicit quod alia opinio tanq̃ mitior est sequenda arg. regule odia, & regule in pœnis. de reg. iu. lib. vj. & ad c. abolendã satis colorate posset respõderi, quod satis incontinẽti dr̃ redire si nullam dilationẽ expectat, nec pœnæ impositionẽ. l. dist. ponderet. Vel potest dici secundũ eum quod Aut sunt condemnati de hæresi sed adhuc non sunt traditi curię sęculari, & habet locum pœnitentia. Aut sunt traditi curię sæculari, & tunc non sit locus pœnitẽtiæ. Nam tunc propriẽ non dicuntur venire sponte nec incontinenti. Sed in hac opinio. varietate ego dicerẽ, quod vbi ad sentẽtiam esset processum cõtra hæreticum, nullo modo eius conuersio esset admittẽda ad effectum euadendi pœnam mortis, & pro hoc induco text. in d. c. pen de hæreticis in. §. damnatis. tuncto. §. si qui autem. in paragra. damnati disponitur de damnatis per sententiam, vt tradantur curiæ seculari, sequitur statim §. si qui autem. vbi tex. loqui-

© SCD - Université de Poitiers

tur de deprehensis in hæresi, non tamen de condemnatis, qui si redire voluerint, euadunt pœnam mortis, tamen perpetuo carceri sunt mãcipati, dt. hoc etiam probatur per textum in c. vt commissi, eo. ti. lib. vj. vbi solum cõceditur facultas mitigandi pœnam, vel mutandi his qui mandatis inquisitorũ obedientes fuerunt, propter quod in carcere vel muro fuerũt reclusi, secus ergo in eis qui in pertinacia perdurarũt quouisque de crimine fuerunt condemnati. Præterea vt supertius diximus quã regula iuris sit quod pœnam iam illatam per sententiam nullus possit sine principis authoritate relaxare, & in hoc casu hæc regula non reperiatur violata excepto casu prædicto dicit cap. vt commissi non debemus hoc extendere ad non expressum vbi tamen ad condemnationem non esset processum, etiam si esset per testes, vel alias probationes de hæresi conuictus, satis crederẽ reuertentẽ admitti debere. Pro quo facit tex. in d. c. accusatus, in principio, & apertius in §. ille quoq. Nec obstat tex in d. cap. ad abolendam. quã supra induximus, qã debet suppleri per textum in d. cap. accusatus. & hoc non est nouum quod priores leges trahantur ad posteriores vt l. non est nouum ff. de legibus. Prouidendum tamen est caute quando isti volunt redire, ne simulata conuersione, redeant fraudulenter, & sub agni specie geant lupum, vt c. vt officium. §. proinde, eo.

2 titu. libr. vj. Et aduertendum † quod ea quæ præd ximus circa admittendos hæreticos ad reconciliationem & gremium ecclesiæ atq; erroris abiurationem locum etiam sibi vendicãt in his qui redeunt ab apostasia quum illa non constituat diuersam speciem ab hæresi, sed tantum aliquam circũstantiam aggrauantem, vt dicit Thomas ij. ij. quæstio. xij. arti. primo in solutione ad tertium, iuxta illud secundẽ Petri. ij. melius erat eis viam domini non agnoscere, quam post agnitam retrorsum ergo iura prędiuducta generaliter admittãt hæreticos nõ relapsos ad abiurationem, & apostasia non constituat diuersam speciem ab hæresi, vt diximus, iure igitur apostate eruat admittẽdi, nec obstat textus in l. hi qui. C. de apostata, vbi textus in fine dicit eos reuertentes non fore admittendos. Nam illa lex nõ est admittenda quum disponat de materia mere spirituali, f. hæresis, quæ est mere ecclesia

3 siastica, † nec sub latorũ iudicio potest cadere, vt in c. vt inquisitionis. §. phibemus. de hæreti. lib. vj. Non ergo Imperator legẽ illam condere potuit, ad quod facit. c. bene quidem. xcvj. distin. & c. ecclesia sanctę Marte, de constitutionibus. cum multis similibus, præsertim hoc casu quo ius Canonicũ specifice contrarium disponit, pro quo induco tex. in c. quidam. de apostata. vbi compelli iubentur apostate per præsides suos, vt fidẽ quam promiserunt teneant, ac ritus iudaicos dimittant. Si igitur compellendi sunt per ecclesiam ad fidem a fortiori voluntarie & sponianee vententes debẽt admitti, quod caute est considerandum. Prædicta vera sunt in hæreticis non relapsis,

Si enim essent relapsi sine aliqua audientia esset [illegible] relinquendi, vt d. cap. ad abolendam. §. illes quoque. & d. c.

4 accusatus. † Sed intelligãdum eorum conuersio non est admittenda ad hoc vt pœnã mortis euitent nequaquam tamen sunt eis humiliter petita facienda pœnitentię ac eucharistię denegãda vt in c. super eo, eodem titu. lib. vj. Et ita eadem ratione super usdem relapsorum conuersionem non debere admitti. debet enim intelligi iuxta determinationem d. c. super eo. Sed

5 quero † quis dicatur relapsus. Hoc determinat tex. in d. c. accusatus. in prin. & in §. ij. & nota quod ille qui post abiurata hæresim recidit in eandem, relapsus reputatur, iuxta tamen d. [illegible] illius tex. Sed et ille cui propter suspitionem hæresis fuit inducta purgatio & se purgauit, relapsus dicitur si in eam post abiurationẽ est relapsus, vt patet tex. in d. cap. ad abolendam. § illos quoque. et a tamen inter cetera disponit tex. in d. cio cap. accusatus. §. enim vero, quod ille qui in vna hæresis specie vel secta, aut in vno fidei articulo, vel ecclesiæ sacramento commisit, & posimodum hæresim abiurauit simpliciter vel generaliter, si postea in alia specie siue articulo committat, debet vt relapsus in hæresim iudicari.

6 Iuxta hoc occurrit dubitatio, † Pone qd non sic simpliciter abiurauit, sed tantum in illo articulo, postea labitur in alio, an dicatur relapsus & glo. ibi dicit quod non licet Archidia. contrarium ibi teneat. tamen Io. And. in nouella, sequitur illam glo. quã verba debeant aliquid operari, de priuilegijs, si Papa, & quia in pœnis benignior interpretatio est. extenda. Subiungit tamẽ quod vtro practicabitur. Ite casus quia consuetudo habet quod omnis relapsus etiã in vno articulo generaliter abiuret hæresim. Sed Dominii. tenet contrarium propter connexitatem quam habent hæreses inter se, quia

© SCD - Université de Poitiers

de vanitate conueniunt in idipsum, de hæreticis, excommunicamus. Io primo, & secundo. & ex hoc fundamento tollit motiua Ioan. And. & pro hac opinione Domi. ego induco ea quæ sanctus Thomas dicit secunda secundæ quæstione, v. artic. iij. vbi tenet quod in hæretico discredente vnum articulum fieri non manet fides formata nec informis in alijs articulis, cuius ratio est, quia species cuiuslibet habitus rerum dependet ex formali ratione obiecti, qua sublata species habitus remanere non potest. Formale autem obiectum fidei est veritas prima secundum quod manifestatur in scripturis sanctis & doctrina ecclesiæ quæ procedit ex veritate prima. Vnde quicunque nõ inheret sicut infallibili & diuine regule doctrine ecclesiæ quę procedit ex veritate prima in scripturis sanctis manifestata, ille nõ habet habitum fidei, sed ea quæ sunt fidei alio modo tenet quam per fidẽ. Sicut si aliquis teneat in mente aliquam conclusionẽ non cognoscens medium illius demonstrationis, manifestum est quod non habet eius scientiam, sed opinionem solum. Vnde ille qui de his quæ ecclesia docet, quæ vult tenet, & quæ non vult non tenet, iam nõ inhæret ecclesiæ doctrine tanquam infallibili regule, sed potius proprie voluntati, ex quo sequitur quod hæreticus est simpliciter qui pertinaciter discredit vnum articulum fidei. Nõ enim est paratus in omnibus sequi doctrinam ecclesiæ. Si enim non pertinaciter iam non esset hæreticus, sed errãs. Vnde manifestum est quod talis hæreticus circa vnum articulum fidei non habet de alijs articulis, sed opinionem quandam secundum propriam voluntatem, quia non credit ex habitu fidei, sed quia sic placet
7 sibi. † Forma autem abiurandi hæresim traditur per text. in cap. ego Berengarius, de consecratio. distinct. ij. & debet scripturari fieri de hac abiuratione, & subscribi manu propria ipsius abiurantis. pro quo est gl. prima quæstio. vij. cõuenientibus, & vbi talis persona fuisset ex cutus hæresi multe ecclesiæ fuissent scandalizate, debet copia illius abiurationis ad omnes illas transmitti, vt quæ male fuerunt ædificate de peruerso, gaudeant & ædificentur de conuerso, vt
8 ibi dicit textus in fine. †Sed qualiter debet iudex pronuntiare in sententijs ferẽdis vel penis iniungendis redeuntibus ad fidem, & hæretim abiurantibus. Solu. dicas q̃ non debet eos pronuntiare hæreticos, quia nõ sunt, xxiiij. quæstio. prima hæc est fides, vbi de hoc. & quæstio. vlti. dicit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronuntiabit eos tales fuisse, quia modos iste non est datus a iu
9 re, sed dicet sic. † quia te inuenimus per tuã confessionẽ vel probationes legitimas hæreticum vel hæreticos adorasse, nunc autẽ saniori vsus consilio, vis, put asseris ad vnitatem ecclesiæ corde puro & fide non ficta redire, idcirco te in primis abiurata omni hæretica prauitate iuxta formam ecclesiæ ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris astrictus absoluimus. Si tamen ad eandem ex corde redieris, & iniuncta tibi mandata seruaueris, & quia in deum & sanctam ecclesiam modis prædictis deliquisti, ad peragendã pœnitentiam condignam, & in perpetuum carcerem detrudi volumus, & precipimus ibidem perpetuo remanere, nec miretur quis quia dictum est sic sub cõditione. nam causa delende quæstionis expedit sic dici, vt si quod ei imponitur non seruasset non censeatur absolutus. & hanc formam ponit Archi. in d. c. vt commissi. §. necnon. quem sequitur Io And. in nouel. dicens quod quicquid dicat Archi. tamen inquisitores nostri temporis bene pronuntiãt illum fuisse hæreticum, nec apparet quid obstet secundum eum. Sed quoniã in hac forma præinserta fit mentio de absolutione quæ sibi impenditur a sententia excommunicationis quã incurrit propter incursum
10 hæresis. Quero † an inquisitores possint absoluere hæreticum etiam a sentẽtijs quas papa die Iouis sancta promulgat contra tales. Archidia. in dicto cap. vt officiũ. in principio. tenet quod sic. per illum text. qui generaliter permittit eis absolutionem. & idem sequuntur ibi Ioan. And. & Domini. & vlterius in eadem forma absolutionis ponitur per modum conditionis, si iniuncta mandata seruaueris &c. hoc est satis iuri consonũ. nam tales reuertentes errorem suum ad arbitrium episcopi debent abiurare & satisfactionem idoneam exhibere. vt dicit text. in dicto capitu. ad abolendam §. præsenti.

Iuxta id vero quod in huius principalis quæstionis themate deducebatur. Quero
11 † quæ pœna sit imponenda his qui ab hæresi reuertuntur, & dicendum quod hoc residet in arbitrio episcopi & inquisitorum, qui in crimine hæresis inquirunt, vt secundum quod eis visum fuerit satisfactionem iniungant tali conuerso & pœnitenti. vt probat tex. in d §. præsenti. Bona tamẽ quę propter hęresim fuerãt iudici seculari applicata nõ restituũtur eis, nisi ex misericordia

© SCD - Université de Poitiers

secus fiat, vt in c. vergentis. de hære. Sed
12 quero iuxta hæc quid si patronus ecclesię
labitur in hæresim, an reuersus recuperet
ius patronatus, quod prius habebat, hanc
quæstionem tangit gl. j. q. vij. maximum, & tenet quod sic, nisi esset lata sententia super amissione iuris patronatus. Sed Panor. in c. quia diligentia. de electio. tenet indistincte illum non recuperare huiusmodi ius patronatus. argu. c. vergentis. iuncto. c. penultimo. de hære. & l. cõmissa. ff. de publi. & vecti. nisi ex gratia sibi restitueretur. Ad quod ego induco not. per Inno. in c. fi. de hære. In hac ẽt pœnitentia imponenda debet haberi discretio, vt si a principio cõuertantur, & spõte mitius cum eis agatur. Si aũt vlterius distulerint cõuertionẽ, vt pote q iousque sint conuicti, vel notorium sit eorum crimen, quia in eo fuerunt deprehensi, augẽda erit pœna, & si opus fuerit vsque ad perpetuũ carcerem, vt in d. c. pen. §. si qui autẽ. eod. tit. discretio itaq; iudicantis in his debitã moderationem adhibebit attentis prædictis, & ẽt contectura quam habet de conuertione, & pœnitentia & dolore huius conuersi. In casu tũ ipso iure reuersus recuperat primũ statum, videlicet si mulier aliqua catholica incidit in hæresim propter quod perdit priuilegia quæ catholice mulieres habẽt in dote, si illa postea conuertatur, recuperat ipso iure omnia prædicta priuilegia quæ amiserat, vt in auth. de priuileg. dot. §. quia enim in fin. colum. vij.

SVMMARIVM.

1 *Disputandum an sit cum hæreticis volentibus publice disputare persistendo, & confirmando errores suos.*

Et an cum iudæis, & alijs infidelibus disputare volentibus.

Disputare publice de fide quãdo liceat, latissime vbi etiam quæ in tali disputatione seruari oporteat traditur.

2 *Laici publice de fide disputãtes puniẽdi sunt.*

3 *Authoritatibus quibus vtendum sit in publicis de fide disputationibus, et an authoritatibus poetarum & philosophorum*

4 *Disputãdũ nõ esse cum negãtibus principia quo intelligatur, & in quibus procedat.*

5 *Errãt qui fidẽ Christi humanis rationibus fundare nituntur.*

6 *Miracula (cũ diuina virtute fiant) arguunt dei ac fidei nostre veritatem infallibilem.*

7 *Christi fides circa ardua difficilia, vera, & laboriosa cõsistit, lex aũt machometi circa luxus, voluptates, facilia, & falsa versatur.*

QVÆSTIO XXI.

1 VIGESIMO primo quero an si hæretici in errore persistunt & volunt publice disputare cõfirmantes errores suos, sit cum eis disputandum. Et idẽ quero circa quoscunque alios infideles. Et dicendum est quod in disputatione fidei duo sunt consideranda vnum quidẽ ex parte disputantis, aliud aũt ex parte audiẽtiũ. Ex parte qui fẽ disputãtis est considerãda intentio. Si, n. disputet tanquam de fide dubitans, & veritatem fidei pro certo nõ supponẽs sed argumentis experiri intendẽs, procul dubio peccat tanquã dubius in fide & infidelis, & pro hoc it. duco glo. xcvj. distin. nos ad fidẽ. & in l. ii. C. de iur. trim. Si autem quis disputet de fide ad confutãdos errores, vel ẽt ad exercitiũ, vt faciũt Theologi tũc id est laudabile, ex parte vero audientiũ considerandũ est vtrum illi qui disputationem audiunt instructi, & firmi in fide, aut simplices & in fide titubãtes, nã coram sapientibus in fide firmis nullum periculum est disputare de fide. Sed circa simplices est distinguendũ, quia aut sumus solicitati, & mouati ab infidelibus, puta iudæis, hæreticis, siue paganis nitentibus corrumpere fidẽ nostram. Aut nõ sumus sic solicitati. Primo casu necessariũ est publice disputare de fide, dũmodo reperiãtur ad hoc sufficiẽtes, & idonei q errores possint confutare. pro quo facit glo. in d. l. iij. & cacũ quibus. xxiiij. q. iij. & crederẽ ego quod vbi infideles & hæretici nõ vellẽt ad fidei disputationẽ venire zelo redeũdi ad fidem veritati cõperta. Sed potius ad quandã inanem ostentationẽ cautũ esset eos prudenter eludere, verbo q ad aliã materiã cõuertere, dũmodo simplices qui adstant non sentirẽt, & hoc ne secreta fidei nostre indignis pandamus, & contra doctrinã Christi margaritas seminemus ante porcos nam nihil omnino eis respondere auditorũ cã vtile non vi-

© SCD - Université de Poitiers

ne forte simplices existimẽt nos responsionis penuria declinare certamẽ. & fides eorum lædatur ex hoc. pro quo tex. cum glo. xlij. distin. in mandatis, & eadem distin §. j. in glo. Quando autem liceat secreta fidei occultare. vide glos. notabi. xxvij. q. ij. inuenta. Vnde Gregorius in pastorali. sicut incauta locutio in errorẽ pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erud. ri poterant in errorem derelinquit. vbi tamẽ ista necessitas cessaret periculosum est disputare de fide coram simplicibus, quia eorum fides ex hoc est firmior qd̃ nihil diuersum audierunt ab eo quod credunt. vt determinat S.
2 Thomas. ij. ij. quæstio. x. arti. vij. †hanc autem disputationem non permittitur laicis facere. immo excommunicandi sunt si publice de fide disputauerint, vt probat text. in c. quicunque. §. inhibemus. de hære. lib. vj. Discretio autem maxima adhibenda est
3 in hmõi disputatione. †vt in his quæ sunt fidei principaliter quis innitatur authoritatibus noui, & veteris testamẽti, quia ille sunt diuinitus reuelate, & theologiæ principia & fidei nostrę, non humana sed diuina reuelatione quæ constant nobis per sacras scripturas fuerunt nobis tradita. istis tamẽ prę suppositis cum gratia non tollat naturam, sed perficiat, oportet quod naturalis ratio subseruiat fidei, sicut & naturalis inclinatio voluntatis subseruit charitati. Vnde apostolus dicit j. Corinth. x. In captiuitatem redigẽtes omnem intellectum in obsequiũ Christi, & per hunc modum authoritatibus philosophorũ interdum sacra doctrina vtitur, vbi per rationẽ naturalem veritatẽ cognoscere potuerunt. sicut Paulus Actuum. xvij. induxit verbũ Aratti, dicẽs, Sicut quidã poetarũ vestrorum dixerunt, genus dei sumus, & idẽ fecit, ij ad Titum j. c. in fine, vbi induxit illud Epimenidis poetę. Cretenses semper mẽdaces, male bestie, ventres pigri & in prima epistola ad Corinthios. illud Terentij. Sepe bonos mores corrumpunt colloquia praua de quo vide bonã gl. xxxvij. dist. c. turbat, sed tñ sacra doctrina his vtitur quasi extraneis argumentis, & probabilibus, authoritatibus vero sacre scripture prædictis tanquam ex necessitate argumentando cõcludentibus, & si quis aduersarius nihil crederet eorum quæ diuinitus inspirantur, & per sacram scripturam habentur non remaneret cum eo tam vlterius via ad probandum articulos fidei per rationem, si
4 cut & in alijs scientijs, †cõtra negãtes principia non est argumentandũ, licet sit in hoc differentia quia alię scientię philosophicę, licet non possint probare sua principia, & ideo contra ea negantem non disputẽt, sed relinquunt superiori scientię, suprema vero inter eas. s. methaphisica disputat contra negantẽ sua principia si aduersarius aliquid concedat. Si autẽ nihil concedit, non potest cũ eo disputare. Potest tñ seluere cõnes ipsius, Sacra tñ scriptura quum nõ habeat doctrinam superiorem, disputat contra negãtẽ sua principia, argumentando quidem si aduersarius aliquid concedat eorũ quę per diuinã reuelationẽ traditam in sacris scripturis habentur. Si vero aduersarius de prędictis nil credat, non manet amplius via ad probandum articulos fidei per rationẽ. poterunt tamen solut rationes quæ in contrarium inducuntur contra fidem. cum enim fides infallibili veritatt innitatur, impossibile autem sit q iod vero demonstretur contrarium, quoniam vero omnia consonant vt philosophus dicit primo. Ethicorum. concluditur manifeste quod probationes quæ contra fidẽ inducuntur nõ sunt demonstrationes sed solubilia argumenta, ita dicit S. Tho. prima parte. q. j arti. viij. hoc etiam confirmatur. nam si fides nostra ratione humana posset ostendi, prætet hoc quod derogaretur dignitati suæ tolleretur & meritum fidei. nam fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimẽtum. & secundũ prædicta debet intelligi illud quod Apostolus Petrus ait. Para i reddere rationem omni poscẽti vos de ea quæ in vobis est fide & spe. j. Petri. iij. Ex quibus patet †quam perniciose conuincuntur
5 errare quidam qui sciolos se esse iactant fidem nostram humanis rationibus inteiectis fundare, quę tamen diuina veritate & reuelatione consistit, derogant enim dignitati eiusdem vt prædiximus, & inducunt infideles in derisionem fidei. credũt enim quod huiusmodi rationibus innitamur, & ,ppter eas credamus. Ex hoc etiam patet summe reprehendendos eos qui quod ratione attingere nõ possunt admittere in fide catholica nolunt. cum enim illa excedant omnẽ rationis humanę subiuitatem, satis temerariũ est ea velle ratione inuestigare. nam vt philosophus dicit. ij. metha. Intellectus noster sic se habet ad prima entia quę sunt manifestissima in natura, sicut oculus vesperti lionis ad solem, & Iob. xj. Forsitã vestigia dei comprehẽdes & omnipotentiã vsq; ad perfectũ reperies, quasi dicat nõ. & xxxvj. ecce deus magnus vincens scitẽtiam nostrã.

© SCD - Université de Poitiers

& ſ. Corin.xiiij. ex parte.n. cognoſcimus, eo maxime quoniam ex defectu intellectus noſtri etiam de rebus ſenſibilibus quæ noſtre cognitioni ſubiacent plurima ignoramus quanto magis ea quæ intellectũ noſtrũ infinitum excedũt cõprehendere non valebimus,vnde in his conſultum eſt humiliari deo,nec de ſe quicq̃ præſumere. humilitas enim ad ſapientiã diſponit.vt dicitur ,puer. xj,vbi humilitas,ibi & ſapiẽtia. valde etiã admirandũ eſt de iſtis hæreticis qui ſuperſtitionem Iudaicam ſequuntur quod cum in lege Moſaica multa credenda proponantur quæ maxime ratione humana comprehendi nequeunt,illis toto corde inherẽt. & fidẽ noſtrã abhorrent propterea q̃ credẽda aliqua prædicat quæ per dei potentiã poſsibilia ſunt,ſicut & illa quæ in lege veteri continẽ
6 tur.†oſtenditur etiã veritas fidei noſtre ex miraculis in ea factis,& adhuc dictim videmus,ſicut & ego vidi miraculum de ſacramento altaris ad quod oẽs infideles conuincendum ſufficeret.Cum enim miracula ſolum fiant virtute diuina, iuxta illud pſal. q̃ facis mirabilia ſolus.& deus non poteſt eſſe teſtis falſitatis,relinquitur quod miracula quæ ſunt facta ad confirmationem fidei noſtre arguunt ipſius infallibilẽ veritatem. Item ex alio confirmatur quod eſt mirabiliſsimũ vt inquit Auguſt.q̃ inter perſecutorum potẽtiſsimorũ tyrannidem (qui fidem Chriſti impedire,immo extinguere ſunt conati)innumerabilis turba nedũ ſimplicium ſed ſapientiſsimorũ adhidẽ Chriſti per vniuerſas prouincias conuolauit.in qua omnẽ humanũ intellectum excedentia prædicantur,voluptates carnis cohibẽtur,& omnia quæ in mũdo ſunt contẽni docentur. quibus animos mortaliũ aſſentire maximum eſt miraculorũ & excellentiſsimum diuine inſpirationis opus vt contemptis viſibilibus ſola inuiſibilia cupiantur,adeo vt quod cõtempta ẽt corporali vita per crudeliſsima tormentorũ genera,multi pro Chriſti fide vitam finierint,q̃ non aliter quã diuina inſpiratione fieri exploratum exiſtit,si aũt dicatur q̃ ſine miraculis fides Chriſti fuerit recepta hoc omnibus ſignis eſſet mirabilius,ſi ad credendum tam ardua,ad operandũ tã difficilia,& ad ſperandũ tam alta,mũdus abſq̃ mirabilibus ſignis motus fuiſſet, & præſertim a ſimplicibus & ignobilibus, & hominibus quales apoſtoli fuerunt'qui Chriſti eccleſiã plantauerunt,& ſi arguatur contrarium de lege machometi quæ falſa
7 eſt,& iñ a multis eſt recepta, † Dicendum quod non eſt ſimile quomã Chriſti fides habet omnes difficultates,de quibus prædiximus,& cum eis a principio ſumpſit exordium, atq̃ cum martirij acerbitate tanquã granum frumenti q̃ in terra mortuum eſt multum fructum attulit.Lex aũt machometi proceſsit via contraria.nã promiſit voluptates carnales eius ſectatoribus ad quarũ deſiderium carnalis concupiſcentia inſtigat,præcepta etiam tradidit prædictis promiſsis conformia voluptati carnali, habenas relaxans in quibus promptum eſt etiã carnalibus hominibus obedirl. documenta inſuper veritatis non attulit niſi quæ de facile a quolibet mediocriter ſapiente naturali ingenio cognoſci poſſunt,quin potius vera quæ docuit,multis fabulis & falſiſsimis doctrinis immiſcuit.ſigna etiam non adhibuit ſupernaturaliter facta, quibus ſolis diuine inſpirationi teſtimonium conueniers adhiberetur,dũ operatio viſibilis quæ non poteſt eſſe niſi diuina,oſtẽdit doctorem veritatis inuiſibiliter inſpiratum. ſed dixit ſe in armorũ potentia miſſum.quæ ſigna & ironibus,& tyrannis nõ deſunt,et ẽt a principio non crediderunt aliqui ſapiẽtes in rebus diuinis,& humanis exercitati, ſed homines beſtiales in deſertis morantes omnis doctrinę diuinę & humanę prorſus ignari, per quorum multitudinẽ alios armorũ violentia in ſuam legem.coegit.Nulla etiã diuina oracula præcedentium Prophetarũ ei teſtimonium perhibent , quin potius quaſi omnia veteris,& nouĩ teſtamenti documẽta fabuloſa narratione depraua.vt patet legem eius inſpicienti , vnde aſtuto conſilio libros veteris & nouĩ teſtamenti ſuis ſequacibus non reliquit legendos, ne per eos falſitatis argueretur.Adhuc etiã pro vlteriori prædictorum confirmatione non pigebit in medium afferre quod Lactã.in v. ſui operis libro deducit ſic inquiens. Quis eſt tam excors tamq̃ cecus qui nõ videat in martiribus fuiſſe ſapientiam licet eorum perſecutores malitia & furore excecati ſtultos eſſe arbitrantur.qui cum haberent in ſua poteſtate ſupplicia vitare,cruciari tamen & mori maluerunt, ſed poſſent ipſi ex eo videre non eſſe ſtultitiã in qua tanta hominũ millia per orbẽ totũ vna.& pari mente cõſentiunt,ſi enim fœminæ ſexus infirmitate labuntur viri certe ſapiunt,ſi pueri, ſi adoleſcentes improuidi ſunt per ætatem, maturi certe ac ſenes|habent ſtabile iudiciũ, ſi vna ciuitas deſipit,certe vtique innumerabiles ſtulte eſſe nõ poſſunt,ſi vna prouincia vna

© SCD - Université de Poitiers

natio prudētia caret, cēteras oēs habere intelligēntiam recte necesse est cū vero ab ortu solis vsq; ad occasum lex diuina suscepta sit, & omnis sexus, omnis ætas, & gens, & regio, & natio, vnis, ac paribus animis Deo seruiant, eadem fit, vbiq; ie patientia, idem contemptus mortis, intelligere debuerant aliquid in ea re esse rationis, quod non sine causa vsque ad mortē defendatur, aliquid fundamenti & soliditatis quod eam religionē non tantum titurijs & vexatione, non soluat, sed augeat semper, & facit firmiorē, debuerāt præterea existimare cum videāt dilacerari homines varijs tormentorum generibus, & inter fatigatos carnifices inuictā tenere patientiam consensum tā multorū, & perseuerantiā morientiū non vanam esse, neq; ipsam patiētiā sine Deo tātos cruciatus posse superare, latrones enim robusti corporis viri eiusmodi lacerationes perferre non quæunt, exclamant, & gemitus edūt vincuntur. n. dolore, q ita deest eis inspirata patiētia, nostri aūt (vt de viris taceā) pueri, & mulierculæ torturā suas tacite vincūt, & exprimere illis gemitū nec ignis potest. Ecce sexus infirmus & fragilis ætas, dilacerari se toto corpore vtique patiuntur, nō necessitate, licet vtiare si velint, sed voluntate, quia confidunt in Deo hæc ille sure igitur cōcludere possumus verba Maximi episcopi in quodā sermone in medīū proferrē tis. Nouerimus, inquit, qa non sine magno discrimine de religionis veritate disputamus qā tantorū sanguine confirmatum videmus, magni periculi res est si post prophetarū oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrū vulnera, veterē fidē quasi nouellā discutere præsumis, & post tā manifestos duces in errore permaneas, & post mortiētū sudores ociosa disputatione credas.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio hæreticis an possit eo mortuo institui.*

2 *Hæres hæretici an eius innocentiā purgare possit, & an admittatur illius excusatio.*

3 *Præscriptio aduersus hæretici accusationem an et quanto tempore procedat.*

4 *Capitalis pœne executio in mortū fieri non pōt, alioquin iudex iudicandus veniet, intelligenisi et delicti atrocitas & patrie cōsnetudo aliud suadeant. 5.*

6 *Hæreticus etiam post obitum excommunicationis sententia innodari potest.*

7 *Hæreticorū corporibus ecclesiastica sepultura denegāda est, & qui ecclesiastice tradere sepulture ausus fuerit iure ipso excōmunicationis pœnam incurrit.*

8 *Accusatio post mortē aduersus hæreticorum fautores nequaquam instituitur, eis tamē denegatur ecclesiastica sepultura.*

9 *Accusatio vbi aduersus mortuum institui potest an mortui defensionem subire volens, audiendus sit.*

10 *Probationi alicui quoties stare necesse est, ita quōd contraria probatio prohibetur, ne quaquā tamen prohibita censetur probatio concludens talem probationem minime legitimam esse.*

11 *Accusans mortuum qua pœna flectendus veniat si in accusatione succumbat.*

QVÆSTIO XXII.

1 VIGESIMO secū lo quero. An de hæresi possit quis accusari post mortem. & dicendum ꝓ sic, vt xxiij. q. iij. c. fin. & in c. filij, de hæreticis. vj. de quo est bona glo. xxiiij. q. ij. in sum. hoc tamen limitat gloss. xxiiij. q. iij. c. pūpilla, nisi illi dū viuerēt essent bonæ famę. per c. in primis. ij. q. j. sed intellige ea in casu in quo loquitur, scilicet qū ille qui accusat esset hæreticus vel alias inhabilis, & sic etiam loquitur tex. in d. c. in primis, alias aūt crederem ꝓ hmōi accusatio etiam contra non infamatum esset post mortē admittenda & hoc iudicio meo probat satis aperte. tex. in d. c. filij cōuincitur autem in hoc casu mortuus de crimine si post quam erat accusatus seipsum occidit, nam tunc conscientia criminis se videtur occidisse. pro quo est glo. not. in l. fina. C. de iur.

2 fis. lib. x. & ibi tenet Bartol. Istud tamen limitatur nisi hæres vellet innocentiam purgare defuncti, vel id ꝓ pro innocentia reputatur, vt est quælibet iusta defensio vtputa præscriptio, vel ꝓ fecit ad suam defensionē & mitta, nam qui habet iustam defensionem innocenti par est. nam eius factum pōt defendi, ꝓ tu s omnino excusari non possit. If. ad l. iul. repe. l. lege iul §. fi. ita tenet Bald.

© SCD - Université de Poitiers

in l.ij.C.qui test.fa.po.sed in crimine hæresis.difficilime innocentia posset probari,cũ in animo cõfistat hęresis,nisi esset casus vbi ex aliquo particulari facto vel dicto illa cõcluderetur. & adhuc eo casu si illi in vita de hoc crimine fuissent infamati vel suspecti prædicta accusatio non admitteretur.vt in c.filij.de hære.lib.vj.quod tamen intelligе iuxta ea quæ inferius dicam in eodem membro,præscriptio etiam in hoc crimine
3 viuente hæretico nõ procedit,†sed eo mortuo admittitur sola quadragenaria ad tuendum hæredes suos,quo ad bona quę habuerunt ab hæreticis,dummodo illi dũ viuerẽt catholici putarentur.alias secus,totum hoc probat text.not.in c.ij.de præscrip.libr.vj. per quem tex.declaratur.l.apostatarum.C. de aposta.Formam autem pronuntiãdi hoc casu & similibus cõtra mortuum vide per glo.not.in.§.per contrarium.insti.de hęre. quæ ab intest.defe.Considera tamen quod ista accusatio admittitur in finem occupandi bona illius quem in vita constat hæreticum fuisse. non autem vt aliqua pœna alia puniatur.vt voluit glos. in dicta summa.&
4 ne mirandũ de hoc,†cum ẽt si contra viuẽtem esset accusatio instituta,si tamen antequam pœna sibi inferetur mortuus extitisset non esset in eius corpus aliqua iustitiæ exequutio post mortem fienda per textum notabilem in l.defuncto.ff de publi.iud.ex quo manifeste conuinguntur errare assessores,seu iudices maleficiorum,qui in defunctos fiunt exequutionem pœnę capitalis. & hoc tenet Ange.in d.l.defuncto.& faciũt ad idem not.per Cyn.in l.ij.C.qui testamẽ. facere possunt.caueãt igitur ab hoc,alias tẽpore syndicatus cõueniri possent,tanquam inferentes iniuriã cadauer.in l.j.§.quories. ff.de iniur.dicit tamẽ Ioan.de Imo.in d.l.de
5 functo,quod quãdoq;†de facto seruatur cõtrarium præsertim in grauibus delictis. & vbi esset talis consuetudo tolleranda esset, in odium & detestationem eorum & propter facti memoriam. argumen. eius quod habetur.xv.q.i.c.mulier.vbi etiam animal irrationale punitur propter f & memoriã. & argumen.eius quod habetur in c. quum ad monasterũ de statu regu. vbi monachus qui in morte non resignauit pœcuniã quam tenebat tanquam propriam sine consensu abbatis,iubetur sepeliri extra cimiterium cum pœcunia in sterquilinio,in signum per
6 dictionis.†Pœna tamẽ excommunicationis astringi potest hæreticus post moriẽ.xxiij. quęstio.iij.sane,& per glo.ea,caussa,& quęstione in summa,& idem tenet glo.in cap.si quis episcopus. eodem titulo.& talis excõmunicatio non ideo fertur vt ille amplius ligetur,quia ille iam æternaliter est damnatus,scilicet in criminis detestationẽ, vt cæteri hoc iudicium terribile ecclesiæ audientes,similia committere contremiscant,secũdum Archidiacon.in dicta summa, hodie tamen non esset necesse in eos ferri sententiam,quum a iure sint excommunicati, de hæreticis,excommunicamus.lo primo.non tamen tollitur propterea quin possent etiã ab homine excõmunicari,iuxta notata per gloss.& doctos.in cap.ita quorundam.de iu-
7 dæis. Inferturt etiam ipsis alia pœna post mortem,quoniam eorum corpora non debẽt habere ecclesiastcam sepulturã, immo quicunque eos præsumpserit ecclesiasticæ sepulture tradere ipso facto sententiam excommunicationis incurrant vsque ad satisfactionem condignam,a qua absolui nõ debent nisi propriis manibus publicæ extumulent, & proiciant huiusmodi corpora damnatorũ,& vltra hoc locus ille perpetua debet carere sepultura.vt in c.quicunq; in princi.de hæreti.libr.vj. & pondera illum text qui requirit quod suis manibus extumulent.& sic non satis esset si per aliũ facerent,vt dicit ibi glo.requirit etiã tex. quod extumulent publicæ.Considera tamẽ quod
8 †ista accusatio post moriẽ habet locum tantũ in hæreticis,non aũt in credẽtibus,fautoribus,& receptatoribus eorum qui nõ sunt hæretici, quia morte eorum hmõi crimina extinguuntur,vt probat tex.in c.accusatus. §.porro eo,ti.lib.vj.& huius ratio est,quia illorum bona sunt ipso iure confiscata,vt in eod.c.§.si vero. & hanc conclusionẽ tenet Archi.lo.Imo.& Io.And.in d.§.si vero. quo ad carentiam tamen sepulture eo iure quo hæretici cẽsentur, vt in d.c.quicunque
9 in prin.Sed iuxta prędicta†quero eo casu quo proceditur contra mortuum, an si aliquis voluerit eũ defendere admittatur.glo. tangit quæstionem.xxiiij.quæstio.ij.c. damnationis.& tei et cp sic.ff.de procu. seruum quoque §.publicę.& maxime cum in causa ciuili pro inuito quis possit appellare.ff. de appellat.non tantum, sed opponit glo,quomodo admittetur cum nõ possit cauere de rato,ad cp respondet cp satis vẽ habere ratũ,ex quo nõ opponit obiciẽ cõtrarie voluntatis, de consecra.dist.iiij.q̃ris.sed ego limitarẽ hoc eo casu quo illi in vita nõ erãt diffamati de hæresi vel suspecti.nã tũc non essent aliqui etiam filij vel hæredes

© SCD - Université de Poitiers

ad eorum defensionē admittendi, pro quo iud cio meo est tex apertus in d.c.filij.Sed illo casu aduerte idum est ꝙ etiam si nō admittitur defensores ad excusandū delictū, vel ad opponendum se cōtra probationes.
10 & contrariuim probandum admittēdi,† tñ sunt ad probandum corruptionem vel falsitatem illius probationis, ita ꝙ concludant illam non esse legitimam probationē, quia solummodo a iure excluduntur ad probandum contrarium directum eius quod probatum fuerat, secus autem per hunc modū indirectum, sic determinat Io. An. in nouel. in d c filij, quem sequitur ibi Domi. & per hoc habes no. intellectū ad omnia iura quæ volunt stare alicui probationi, & non admittunt cōtrariam probationē, debēt enim intelligi modo prædicto facit in simili quod no. gl. & Bar. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pac. l. mitarem ēi & tecūdo illum tex. vt intelligatur iat tū in filijs vel heredibus, mortui hæretici, qui sunt admittendi illo casu, secus autem in alijs extraneis, arguendo ex illo tex. per locum a speciali sicut & multa alia specialia propter detestationem tanti criminis reperiuntur statuta; ad quod etiam seruit ratio gl. ibi posite quæ dicit ꝙ aliorum non interest se opponere huic defensioni, & defensio quæ admittitur ex fauore publico per quecunq; præstita, vt in d. §. publice excluditur propter eundem fauorem publicū, cuius maxime interest tam nephandum crimen indilate puniri, & inde est ꝙ etiam si in alijs criminibus nedū condemnato, sed etiam tertio permittatur in fauorem cōdemnati appellare, vt l. nō tm. ff. de arpella. in hoc tñ crimine ēt ipsi condēnato appellationis remedium interdicitur vt late supertus diximus, et hoc propter cri
11 minis enormitatem. ✠ sed quero cui pœnæ subijciet iste qui mortuū accusauit si succumbat in accusatione gl. in d.c fane dicit ꝙ et cui supponeretur accusatus si viueret & non ei cui modo supponitur, nec mirum cum grauius sit peccare in mortuum, ꝙ in viuum. vt C. de sepul. vio l. qui sepulchra, sed ego dubito an illud sit uerum, cum accusator succūbens puniatur humilitudine supplicij. C. de accusa. l. fi. immo ab hac pœna in multis casibus accusatur, de quibus per gl. nor. in athletas. §. calumniator. ff. de his qui notantur infa.

SVMMARIVM.

1 *Filijs hæreticorum quæ pœna irroganda sit & quæ filijs fautorum, & receptorum.*
2 *Filius hæretici an ipso facto perdat ecclesiasticum beneficium.*
3 *Pœnæ quæ filijs hæreticorum a iure infligūtur, an ad bastardos aut si mauis illegitimos extendantur.*
4 *Filij simplex appellatio in casu rationabilis odij, etiam naturalem comprehendit.*
5 *Pœna quæ filijs hæreticorum irrogatur an etiam ad liberos ante paternam hæresim natos extendatur.*
6 *Inquisitores prauitatis hæretice an possint statuta aduersum hæreticos condere, & quid in delegatis ad vniuersitatē causarū.*

QVÆSTIO XXIII.

1 VIGESIMOTERTIO quero † de pœna filijs hæreticorum infligenda. Ad quod est dicendum ꝙ puniuntur in successione paterna, nam in bonis paternis minime succedunt, immo illa fisco applicantur. Si enim in crimine læsæ maiest. hoc est institutum a fortiori in crimine hæresis locum sibi debet vendicare, cum lōge magis sit eternam ꝙ temporalem ledere maiestatē. sic dicit tex. de hæreti. c. vrgentis. Puniuntur etiam alia pœna quia filij hæreticorum & receptatorum vsq; ad secundā generationem ad nullum ecclesiasticum beneficiū seu offi cium publicum admitti debent, & si secus actum fuerit est illud irritū, & inane. vt c quicūq;. §. hæreti eo tit. li. vj quod intelligendum de secūdo gradu descendentium per lineam masculinam. In descendentibus autem per lineam masculinam ad primum gradum extenditur, vt in c. statutum lo ij. eo tit. & lib. Item illud intellige de filijs quorū progenitores iuxta præmissam distinctionem fuerunt hæretici vel decesserunt hæretici, non autē illorum quos emendatos esse cōfiterit, & reincorporatus ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse, quam ipsi vel iam perfecerunt vel humiliter profequuntur, vel sunt parati ad recipiendum eandē.
2 vt in d. c. statutum. §. fin. † sed iuxta prædicta dubitatur, nunquid filius hæretici ipso facto perdat beneficium ecclesiasticum quod habet glo. in c. satis peruersum. l. vj. di

© SCD - Université de Poitiers

ftin, concludit quod non, & hic trãsit Panor. in d.c. vergentis, remittẽs. ad gl. in d.c. quicunq; sed aduerte q in gl. in d.c. f tis per uersum non loquitur in crimine hæresis, sed in crimine læsæ maiestatis. & gl. in d.c. quicunq; ad q̃ remittit nil dicit de h c materia. Io. An. in nouel. & Domi in c. vt commissi. §. priuandi. eo. ti. & li. tenet q Iuales ipso iure sint priuati beneficijs, nec est fienda distinctio fuerint talia beneficia collata filijs, vel nepotibus ante delictum parentum, vel post, sed simpliciter est d cendum quod prædiximus, pro quo facit tex. in d §. priuandi. qui simpliciter loquitur, & tex. in c. felicis. §. quod si quis, de pœ li. vj. Nec ob. si dicatur q̃ ille §. loquitur in alio casu, quia secundum eos illud est longe minus delictum q̃ istud, ad q tod etiam facit d.c. statutum, sed talia meliori deliberatione, ego crederem esse fiendam illam distinctionem, quia aut beneficia fuerunt collata ante delictum parentũ & filij non sunt illis ipso iure priuati, aut fuerunt postea collata, & sunt priuati, & pro hac distinctione facit text. in c. quicunq; §. hæreti. iuncto d.c. statutum, vbi inhabilitantur ad beneficia obtinenda filij hæreticorum &c. & sic iura prædicta loquuntur tantum de obiti tend s post hæresim parentum, non tamẽ ante, nec obst. tex. in d.c. felicis §. quod si quis, quia loquitur in alio crimine q̃ hæresis, nec est fienda extensio cum sit tus p xnagle. per iura vulgaria, & si illud esset verum oẽs pœnæ contente in d.c. felicis. haberent locum contra hæreticos per fund mẽtum istorum de quo supra q tod est absurdum, præsertim quia interdũ, pro minori delicto imponuntur maiores pœnæ. & sic ratio argumentationis eorum non procedit. pro quo est tex. in d.c. admonere, xxxiij. q. ij. vbi maior pœna imponitur occidenti vxorem q̃ occidẽti matrem cum tamen cõstet lor ge gravius delictum esse matrem occidere q̃ vxorem. Restat respõdere ad d.c. vt comm sst § priuandi. quod sitis videtur vrgere. & dicas quod ille text. est intelligendus secundum iura prædicta, non enim ind t it nouum ius quo ad hãc priuationem, iam the tex. principaliter emanauit ad declarandum in quibus inquisitores sine diocesano possent procedere. Vnde quod de priuatione beneficiorum dicitur enunciatiue narratur, et per consequens dispositionem non facit, iuxta text. in c. si papa, de priuileg. libr. vj. & vbi velles q̃ dispositionem induceret, debet intelligi de beneficijs, postquam parentes hæresim incurrerunt, filijs collatis per ea q̃ fu erius diximus, vt iura iuribus concordentur. † Vlterius quero an pœna quæ imponitur filijs hæreticorum extendatur etiam ad bastardos gl. in d.c. statutum. tang. hanc q & arguit pro & contra, & finaliter tenet quod extendatur ad eos ne plus habeat luxuria q̃ castitas, & idem tenet ibi Archi. & sequitur Io. And. in nouel. qui dicit, se hic consuluisse cum quibusdam doctoribus cum illegitimus sit de sanguine respectu generis, & in ipso eri m tur eatur crimẽ paternum. C. de l. iul. ma. e. l. quisquis. item si puniuntur filij illegitimi ratione maioris bastardi, qui sunt odibiles legi. argu. de præben. cum qui lib vj cum sus concor. item quia iura generaliter loquuntur, bene facit ad hoc tf. de in ius voc. l. si verumtamen secundum doctrinam Cy. in d. l. quisquis illud esset intelligendum de bastardo qui patrẽ certum posset non nare, cum aũt esset in vulgo quæsitus natus ex incerto coitu, qui certũ patrem de oscitare neq eum q. tunc cessat in e s ri to ũ non constet illũ esse patrẽ eorum, & id m seq itur Io. And. in d.c. statutum, Subdit ibi do ni. p vbi cõis vsus a c tus ciuitat s v l loquitur reputat illos de d mo secundũ q o l dicit ferrari Florentie & Perusij, vbi l f rũt arma bus agnationis de qua esse putantur, t inc ad eos limot pœnę extenderentur, & dicit fuisse hoc de mente Bart. in l. pronuntiatio. ff. de ver sig. & in l. filiũ. ff. de his qui sunt sui vel alieni.

4 Confirmo ẽt amplius hanc partẽ. † Nam in casu odij rationabilis simplex appellatio filij coprehendit ẽ naturalẽ, vt in l. liberiorum communiter rub. C. de interdict. ma. inter pup. & tut. hoc aũ o l ũ rationib le est. tã cum in crimine læsæ maiestatis filij dicant digni paterno supplicio, vt in d. l. quisquis. §. filij vero. a fortio in crimine hæresis per d.c. vergentis. ad idem ac t q̃ no. Bar. in l. ij. ff. de acc. & in l. tutelas. ff. de cap. dimi. & in l. fi. C. de ver. ii, vbi tenet q̃ filius siue dispõ loquitur per verba naturalia, vtpote filij vel nepotes comprehendunt ẽt naturales & bastard, quia secundũ naturã si trahunt naturã a patribus sicut legitimi sic est aũtem pro posito q̃m iura superius inducta loquuntur de filijs hæreticorũ per verba naturalia, s. filij & nepotes &c. & præsumunt imitatores delicti paterni sicut & naturales, immo multo fortius cũ ex talibus complexibus se penumero degeneres viri, & scelerati nasci consueuerũt, vt dicit tex. lv j. dis. si gens anglorum. † Sed quero, an pœnę prædictæ se

© SCD - Université de Poitiers

extendant ēt ad filios qui nati sunt antequā eorū patres hæresim incurrissent? Cald. tamen net hanc q. in consiliis suis in ti, de hære. cōs. iij. & arguit pro & contra, finaliter tñ cōcludit q̄ non se extendant ad eos per l. emancipatū. ff. de sena. cū materia sua, liē facit qa filius ante natus ex supreuenientē dignitate in persona patris non consequit priuilegū vel honorē, vt l. senator, C. de dignit. lib. xij. & l. filij. §. senatores. ff. ad muni. & p cō sequēs si non honorē, ergo nec pœnam vel onus, vt l. ex qua persona ff. de regu. iur. ad idē l. j. §. fi. ff. de bono. poss. contra tab. & l. si necesse. §. si deportatus. ff. de bo. libertis per quæ iura filij iam nati propter superuenientem casum in personā patris non repellunt a successione, & pro hoc ēt inducit l. diuo Marco. C. de qō. vbi dicit esse casum expressum. in l. ij. C. de lib. & eo. lib. Ad cuius cōfirmationē pōt in luci, qd in simili not. Cy. in d. l. quisqs. c. ea filios illius q cōmisit crimen læsę ma est se l in contrarium iacit quod no. ibi Saly. qui tenet illam pœnam ēt habere locum in ante natis, cum non minus in eis hæreditat j criminis exēpla sint metuenda & quia iura generaliter loquuntur, nec obstant iura in contrarium inducta secundum eum propter grauitatem enim criminis læsę matesta, contrarium in eo statuitur, & per easdem rationes idem ego dicerē in crimine hæresis, cum sit longe matus, vt in d. c. vergentis. ad hoc etiā facit tex. apertus in d. c. statutum. §. fin. de hære. ibi cū dicit, vel tales etiam decessisse probantur ex quo innuit sufficere quod patres eorum in morte fuissent hæretici, nec potest dari cōuenientes solutio ad illum tex. ad idem facit d. c. filij. eo. ti. quod loquitur de illis qui ostēderunt signa hæresis, cum decumberent in lecto propter infirmitatem de qua decesserunt, & contraria tolluntur per ea quæ diximus q̄ sit in hoc crimine speciale propter eius grauitatem. † Sed in inquisitores hæretice prauitatis poterunt facere statuta vipote augendo pœnam contra hæreticos, vel alias circa hoc crimen disponendo & dicēdum est secundum Lapum in c. ij §. statuto. de consti. lib. vj. quod nō quia sunt delegati. vt c. per hoc. & c. ne aliqui. de hære. li. vj. ex quo infertur quod etiā delegatus ad vniuersitatem causarum nō potest facere statuta quia a iure non reperitur sibi cōcessum. Isti enim sunt delegati ad vniuersitatem causarum, vt not. glo. in d. c. per hoc. & conclusionem istā sequitur etiā Domi. in d. §. statuto.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas in qua aliqui insunt hæretici an tota possit igne exuri, aut alias destrui, latissime vsque ad quæstionis finem.*

2 *Ciuitas quando dicatur hæresim committere vt vniuersa destrui possit.*

3 *Vniuersitate punita de hæresi, an singuli quoque puniti videantur ita vt amplius puniri non possint.*

QVÆSTIO XXIIII.

1 VIGESIMO quarto quero, j an si aliq hæretici sunt in vna ciuitate possit tota ciuitas exuri sine alias destrui, & glo. in c. si audieris. xxiij. q. v. arguit, quod sic per illū tex. & videntur ibi velle Ioan. & Laur. qd quilibet posit hoc facere, sed in contrariū inducitur. ea. q. si non l cet. vt. quasdam. & versi. his igitur. & q. iiij. ver. non ergo. & q. vlti. quod cūq̄ & quod no. xxxiij. q. j. inter hæc. in j glo. Archi. in c. præsidentes. de hære. li. vj. dicit quod ecclesia concedit generalem authoritatem exterminandi hæreticos xxiij q. v. si vos. & c. si audieris quæ nō tm̄ dirigunt iur principibus, & facit ende causa. q. viij legi. & de hæreti. cōi camus §. catholici. vbi ēt ad eos exterminandos, concedit ur cruce signatis indulgentia vltramarina, tamen occisio & spoliatio talium iurum est quod fiat ex edicto principis vel ecclesiæ, c. cum secundum leges. eo. titu. lib. vj. ne excup diuate vel vltione potius q̄ ex iustitia vel obedientia pugnare videantur. xxiij. q. j quid culpatur. & q. ij. c. j. & q. iij. ex differentie, quod etiam tenuit Rayne. in summa, eo. titu. vertic. sed nunquid. & Goffre. in summa. eo. titu. §. sed nunquid catholici. & Hostien. in summa. eodem titu. qual ter euitentur versi. sed nunquid catholici. Idem sequitur Ioan. And. in nouel. in d. c. præsidentes. & Domi. qui subiungit oportere necessario præcedere iudicis declarationē fore crimine hæresis ad hoc ut ista executio fieret. per d. c. cum secundum leges. sed ista videntur mihi cum supportatione nimis crude & indigeste dicta & in tanta quæstione, vbi de tantorum periculo agitur, & præsertim vbi innocētes pro nocentibus puniunt ēt grauius & profundius scribēdū & calamus

© SCD - Université de Poitiers

magis temperand isfuisset quapropter ego dicerem quod etiã si aliqui de ciuitate sint hæretici dummodo ciuitas ipsa hæresim nõ incurrerit, adeo quod delictũ istu l vniuersitati ciuitatis ascribi possit, non propterea ciuitas possit exuri aut alias destrui. nullo enim iure hoc reperitur cautum, immo iura clamant in contrarium scilicet quod peccata suos debent tenere authores. C. de pœnis. c. mandamus. de his quę fiunt a maiori parte c. quęliuit. Ad iura quæ in contrarium inducuntur stat respõsio. ad c. si auditeris. per qd glo. præfata se fundat, dici potest multipliciter. Primo quod illud erat præceptum legis veteris, & iudiciale vt patet clare. nam habetur ordinaliter Deutero. xiij. & talia in lege noua cessauerunt, nisi de nouo fuissent instituta, nec legis noua institutio. Nã Cypriãus cui inscribitur ille tex. in decretis nõ habuit facultatem iura generalia cõcedendi, cum non fuerit Ro. pontifex maxime vbi de incẽdio, & morte inferendis disponitur, vt patet in illo tex. quæ pœnæ ab ecclesia nõ imponũtur. ne clerici. vel monachi. sententiam sanguinis, & eo. ti. eo. li. vj. & de excess. prælatorum. ex literis, vel aliter dicas q̃ ille tex. non loquitur de hæret. et de idolatris, & ista crimina sunt diuersa, vt ex superioribus patet. Aliter etiam potest dici q̃ loquitur quando omnes de ciuitate infficerentur illo crimine & si nõ omnes. illud tũ tempore illo licite fieberet, stãte pręcepto Dei qui dominus est vitę, & mortis pro quo bono ius tex. in d. c. si non licet. & in c. g. iudemus. de diuor. vbi de homicidio Sansonis fit mẽtio. Ad alia vero iura quę inducit Archidia. videlicet. c. legi, respondetur q̃ authoritate Dei illa facta fuerunt q̃ ii interius authoritatem occidentis inspirabat, vt in d. c. si non licet ad c. vos dicendũ est q̃ loquitur q̃ authoritate iudicis illa fiunt, vt patet in fine eiusdem tex. vbi dicit dilẽtissimi rectores &c. ad c. excõicamus §. catholici. dicas q̃ intelligitur q̃ in casu licito bellum contra eos moueretur, & accedente authoritate superioris qui hanc cõcedere posset, alias autem sequeretur absurdũ, quod pro actu illicito, & reprobato Papa concederet indulgentias, quæ tã pro opere charitatis sunt indulgẽdę, iuxta non per doctores c. qũ autem de p x ns remissionibus. Pro quo est tex. eo. ti. cum ex eodem tenet S. Tho. iij. sententiarum distin. xx. Stabit in hoc conclusio quod si ciuitas labat in hęresim, tunc demum posset exuri, & destrui, et nõ aliter. Hanc sententiã firmat Bar. in l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de pœn. in crimine hęresis, & in crimine læsæ maiestatis, & alias vbicunq̃ filius punitur propter delictũ patris, & hic fuit factum de Carthagine, quæ propter rebellionẽ passa est arari. vt ff. quibus mod. vsufruc. amit. l. si vsusfructus. Dicit etiam se vidisse sententiam diffinitiuam imperatoris Henrici quam dedit contra ciuitatem Brixię quę fuit sibi rebellis in qua dicebat illam ciuitatem esse subjectẽdã aratro, quã pœnam postea ex misericordia remixit, quæ sententia diffinitiua est lex, vt l. ij. ff. de legi & in l. fi. C. eo. & de re iudica. c. in cauris. & ita fecit Papa Bonifacius qui propter delicta quorundam templariorum totum ordinem eorum destruxit, quia erãt hæretici. Hanc autem sententiam nullus inferior a principe ferre potest, nec sine principis authoritate hoc fieri potest secundũ quod tte profequitur Bart. in extrauagan. quoniam. et idem sentit vno verbo, Bal. in l.
2 j. C. de sedi. in fine. † Sed qn dicemus ciuitatem committere hærehim, vt modo premisso puniatur dicas q̃ tod si omnes essent hæretici, vel maior pars, vt in l. quod maior. ff. ad municipa. & hoc tenet Bar. in d. extrauagant. qm̃ in simili materia, & requiritur quod conueniant, vt vniuersitas ad hoc faciendum vt pote cõmunicato cõsilio, alias dicerentur singuli facere, & nõ vniuersitas. iuxta nota. per glo. l. sed si ex dolo. §. ff. de dolo. et l. aliud §. referitur. ff. de reg. iur. ecq̃ per hoc credas quod pœna corporali puniantur innocentes pro nocentibus quod manifeste patet per ea quæ Bar. no. in d. §. nõ-
3 nunquam. & Saly. in d. j. C. de sedit. † Sed iuxta prædicta quero an punita vniuersitate de hæresi modo præmisso censeantur singulares puniri ad hoc, vt amplius puniri ne queant, Ad hoc respondeo quod singulares non eo minus puniri poterũt si culpabiles in hoc delicto repertantur, quia quod debet vniuersitas non debent singuli, & econtra. ff. quod cuiusq̃ vniuer. l. sicut. §. j. ff. de reg. iur. aliud §. referi. facit. ff. quod vi aut clam. l. semper. §. si in sepulchro. Ad hanc decisionem, faciunt no. per Ioã. Mo. & Io. And. in c. felicis. de pœn. li. vj. in fi. & per Bart. in d. l. aut facta §. nonnunquam.

SVMMARIVM.

1 *Cogendus an sit quis ad Christi veritatem amplectendam, & an solum sit verbo agẽdum, disputatione pugnandum, & ratione vincendum.*

© SCD - Université de Poitiers

QVÆSTIO XXV.

1 VIGESIMO quinto superest nonnullis hæreticorũ prædictorum obiectionibus, & calũniis respondere. † Dicunt enim neminẽ ad Christi veritatem esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vicendum, ne fictos catholicos ecclesia habeat, & huius opinionis fatetur Augustinus fuisse cum cecitate infidelitatis primitus tenebatur, postmodum vero cum factem suam ad veritatis lucem conuertit, cognouit nedũ verbis, & authoritatibus hãc cõfutari & confundi suam, quinimmo & exẽplis. Nã & ciuitas sua cũ primo ad esset in partes Donati, ad vnitatem tandem catholicam legum imperialiũ timore conuersa est, quam tempore suo vt sit ita permisẽ præfictam detestari vt in ea nunquam fuisse crederetur, Item & alie multe ciuitates ubi nominatim commemorabantur vt in ipsis rebus agnosceret, et ã in hac causa recte intelligi posse quod scriptũ est. dabitur enim occasionem & sapientior erit hoc illi in epistola ad Vincentium Donatistam. & habentur in sumptiue. xxij q. vj. vides, vt opinor, qualiter autem & sacre scripture testimonio hoc idẽ probetur considera patremfamilias seruis suis præcepisse cum ad inuitandum ad nuptias in vias et sepes omnes destinasset, quoscunq; inuenerint (inquit) bonos & malos cõpelle te intrare, legimus quoq; Primo Saulum postea Paulum ad veritatem cognoscendã & tenendam magna violentie Christi cogentis esse compulsum, quin potius quod mirũ est ille q̃ pœna corporis ad euangeliũ coactus intrauit prius illis omnibus qui verbo tantũ vocati sunt in euangelio labrauit, & quẽ maior timor compulit ad christianitatem, eius perfecta charitas foras mittit timorem. Sed & circa idem aduersarij prædicti objiciant Deum dedisse liberum arbitrium, & ideo non debere hominem cogi ad bonũ, quod & donatus Augustini objiciebat, cui & ipse respondet, attende & considera, q̃ non ideo voluntas bona misericorditer impenditur, vt mala voluntas hominis diligatur. Nam quis nesciat nec damnari hominem nisi merito male voluntatis, nec liberari, nisi bonã habuerit voluntatem, non tũ ideo qui diligunt male suae voluntati impuri et crudeliter permittendi sunt, sed vbi potestas datur & malo prohibendi, & ad bonũ cogendi sunt. Nam si voluntas mala semper sua permittẽda esset libertati, quare Israelite recusantes & murmurantes tam duris flagellis a malo prohibeantur & ad terrã promissionis cõpellebantur, vbi & subtungit multa alia noui & veteris testamenti euidentia testimonia, habentur transumptiue xxiij. q. iij. diffficet hoc ẽt philosophorum schola apertissime docet, qui enim nec natura ad virtutem inclinantur, nec ingenuos habent animos vt verborũ doctrina duci queã (quod præcipue his, contingit qui assuetudine lõga mali in habitum induerunt.) necesse est quasi beluas quasdam sub iugo ponere et legum austerite cohercendos fore, vt philosophus docet decimo Ethicorũ, et per hunc modum coacti recta operantes virtutũ actibus assuefaciendo, tandem in bonos viros euadunt, vt ipse dicit secundo Ethicorum, ex eo enim quod multorties agitur secundũ rationem, imprimitur forma rationis in vi appetitiua, q̃ ræ quidem impresio nil aliud est quam virtus moralis vt Thomas ibidẽ dicit, ad prædicta etiã facit text. xxiij q. vj. §. fina. Adhuc instant Apostolos in suis fauorem inducentes, quos non legimus violẽtia aliquos ad fidem compulisse, nec a regibus terre ad hęc auxilia petisse, sed qui talia dicunt vt inquit August. ad Bonifacium comitem nõ considerant aliud tunc fuisse, & omnia suis conuenire temporibus quis enim tunc in Christum crediderat Imperator? quis pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, tunc enim adhuc illuc prophetcum implebatur, Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania, Astiterunt reges terre principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. nondum enim agebatur quod paulo post in eodẽ Psalmo dr. Et nũc reges intelligite, erudimini q̃ iudicatis terrã. Seruite dño in timore. & exultate ei cũ tremore xxiij. q. iij. si ecclesia. Posset ẽt alter eorũ ob eclio confutari, aliter enim cũ his qui nunq̃ fidei sacramẽtũ susceperũt est agendum qui non vt sed proprij arbitrij voluntate suadendi sunt, vt ad fidem conuertantur, vt c. qui tincera. & c. de iudeis. xlv. distin. & aliter cum eis qui semel sacramentum baptismi adepti sunt, qui etiam si metu ad christianitatẽ coacti fuissent a principio, sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti quia iam constitit eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi sacramentum suscepisse et christmates vnctos esse, et corporis domini extitisse participes,

© SCD - Université de Poitiers

oportet vt fidem quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen dñi blasphemetur, & fides quam susceperunt vilis & contemptibilis habeatur. Nam d. c. de iudeis, quod tñ diximus de conuersis per vim debet distingui iuxta text. in c. matores §. itē queritur, de baptismo. Post hæc aūt objiciunt quod principes res eorū concupiscunt & vt auferant in eos seuiunt. Sed isti pessimi iudaica superstitione obcecati, super quorū oculos, vt ait Apostolus, vsq; hodie velamen illud Moysi appositum manet, vt oculos habentes non videant, nō attendunt quam sint contraria veritati quę loquuntur. Si enim principes præfati eorū vellent bona, nequaquam misericordiā pollicentes eos inuitarent ad pœnitentiā. Sed quia eorum salutem ex visceribus sitiūt, et quod fisco suo competebat dum tñ conuertātur liberalissime ipsius relaxant, nec erubescunt hęretici sua dicere, qui in hmōi errorem lapsi in suo dñio retinēt, vt in c. quo iure. viij. dist. & c. quod aūt. xxiij. q. vij. Clamant insuper dicentes seuam crudelitatem in eos exercere. Sed his respondetur per illud Hieronymi super Esaiam, nō est crudelis qui crudeles iugulat, sed crudelis patientibus esse vt. Nam latro suspēsus patibulo, crudelem iudicem putat xxiij q. v. non est crudelis. Deus enim qui miserator & misericors est patiens & multum misericors, non ideo crudelis, & rigidus & cruentus reputatur, quod diluuio genus humanum deleuit, & Sodomam & Gomorram ignem & sulphur pluit. Egiptios submersit in fluctibus. Israelitarū cadauera prostrauit in heremo.

Dicunt postremo quod reuersi ad pœnitentiam non recipiuntur, cu ecclesia pia mater gremium non claudat redeunti. Quibus respondetur per id quod scripsimus supra q. xx. vbi latius me pertractauimus, quō & qualiter reuersi ab hæresi, admittendi sunt.

Friuolis igitur ipsorum pessimorū hominum spretis querelis iuris cēsura in eos est exercenda. Aliter enim Rex seruit Deo, qn rex est, aliter quia homo est, seruit viuendo fideliter, quia rex est, seruit leges condendo, iusta præcipientes, & contraria prohibentes, ac vigorem iuris in sceleratos exercendo. Et cum his breuiter finem facio. Ad laudem & gloriam Iesu Christi domini nostri, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum Amen.

FINIS.

TRACTATVS

de hæreticis se iuitur ex text. ibi mathematicorum cum supra & infra dicetur a re mathematicus dicatur hæreticus, & mathesis hęresis sit, sumpta occasione de hæresi disseremus ad solatium.

1 *Hæresis quid sit & quis dicatur hæreticus.*
2 *Si gioco profert verba hæretica quia dicat se habiturum uxorem in alio seculo an sit hæreticus.*
3 *An & quando ex sola voluntate vt hæreticus condemnari potest.*
4 *Pertinax hæreticus quis dicatur.*
5 *Hæresis vnde dicatur.*
6 *Hæresis quot modis contrahitur prosequere & primo quando deuiat a fide Christi, & religione Christiane etiam leuiter aduersando etiam non defendendo.*
7 *Hæresis contrahitur adherendo opinionibus eorum qui damnati sunt ab ecclesia de quibus in c. quidam. xxiiij. q. iij.*
8 *Dubius in fide hæreticus est quod declaratur limitatur v. modis.*
9 *An hæreticum est tenere vsuras esse permissas & an inter iudeos, vel inter iudeos vt*

© SCD - Université de Poitiers

christianos, nu. 10. & an papa possit dispē sare circa vsuras.

11 An sit hæreticum nolle iurare putans iuramentum esse illicitum.

12 An asserendo vsum paupertatis non includi sub voto religionis hæreticum sit.

13 An hæreticum sit si dicatur non posse penitere eum qui vixit vsque ad finem in peccatis.

14 An asserendo papam non habere potestatem delendi peccata.

15 An iudicia imperatorum non se moderari a decretis totius mundi.

16 An pertinacem & quomodo hæresis cognoscatur & quando.

17 An asserendo fornicationem non esse peccatū.

18 An recusans se purgari in causa hæresis sit hæreticus.

19 An defendens hæreticum vel aduocaret pro hæretico hæreticus sit.

20 An credendo hæreticis fit hæreticus.

21 An si steterit in excommunicatione per annum aut biennium hæreticus sit.

22 An si per annum steterit & non receperit cōmunionem sit hæreticus.

23 An per inuocationem demonum, & sortilegia dicatur hæreticus.

24 An idolo sacrificando hæreticus est.

25 An curdicit in mediere noctis tempore cū herodiade, vel diana hæreticus sit.

26 An blasphemando hæreticus sit.

27 An oppugnando priuilegia eccl siæ.

28 An contemnendo canones, & statuta eclesiæ asserendo papam nō habere potestatem condendi canones.

29 An asserendo posse esse in eccl sia duos vicarios Christi

30 An asserendo papam in temporalibus nō habere potestatem sicut in spiritualibus.

31 An per simoniam hæresis contrahatur vt si creat sacramentum vendi posse.

32 An per scisma hæresis contrahatur.

33 An auferendo priuilegia eccl siæ.

34 An asserendo peccata non dimitti nisi a solo Deo.

35 Si officialis dixerit præstare auxilium contra hæreticos an sit hæreticus.

36 An negando infernum & paradisum, & asserendo animam esse mortalem.

37 An asserendo decimas non deberi clericis.

38 An si professas recedat a religione & publice contrahat matrimonium.

39 An non consecrando & celebrando cum hostia non consecrata.

40 An negando ex latere Christi sanguinem, & aquam exisse.

41 An tenendo animam esse sanguinem & ex præiacenti materia generatam.

42 An contemnendo historias in biblia.

43 An per contumaciam contrahatur hæresis.

44 An persistendo in notorio crimine, & sit incorrigibilis.

45 An recusans iurare ad purgationem.

46 An hæreticis credendo.

47 An episcopus instituens hæredem consanguineum.

48 An fauendo hæreticis.

49 An sculpendo imagines crucifixi & sanctorum.

50 An inuocando demonem ad actum luxuriæ.

51 An per apostasiam contrahatur hæresis.

52 An herendo opinionibus reprobatorum.

53 An asserendo Christum non esse aliquid secundum quod homo.

54 An si abiurasset in iudicio prius, deinde reincidat in hæresim.

55 Officialis recusans iurare obseruare statuta eccl siæ.

56 An asserendo animam rationalem non esse formam humani corporis.

57 An credendo erroribus illorū de Alamania.

58 An potens reuocare ab hæresi aliquem non reuocando.

59 An faciendo nouam sectam contra fidem.

60 Hæreticus tandem est qui cōtra fidem Christi & articulos fidei, & contra præcepta & dogmata eclesiæ credit.

61 De processu hæreticorum prosequere & pri

© SCD - Université de Poitiers

mo ad quē spectet cognitio hæresis ad eccle ſiasticum an ad secularem, & an sit mere ecclesiasticum.

62 Ecclesia quasi pœnam imponit, & an sanguinis.

63 An tradendo seculari conuictum de hæresi cognoscat secularis de processu hæretici, & an nouas pœnas imponere nu. 64.

65 Quinam des cognoscere possunt de hæresi & quis sit iudex ordinarius an episcopus & qui sit de vacante. 66.

67 Qui dicātur iudices delegati in hoc crimi.

68 Inquisitor hæretice prauitatis quis esse potest & an minor xl. annis.

69 An inquisitor sit hæretice prauitatis habeāt iurisdictionem insolidum si plures sint.

70 An delegati inquisitores in dioc si episcopi habeant priuatiue iurisdictionē an cumulatiue, & quis præferatur citantibus ambobus, nu 7 . & an vterque procedat inci tando, torquendo, procedendo, & sentēciando, nu. 72. & an absoluendo.

71 Qualiter se habere debent inquisitores, & eorum officiales circa officij executionem.

74 An inquisitores procedrte possunt cōtra episcopos de hæretica prauitate.

75 An possunt cognoscere de sortilegijs.

76 An possint cognoscere sup crimine vsurarū.

77 An possint carcerare, torquere, & condēnare absque interuentu episcopi, & quot monitiones requirantur, & an vnica sufficiat, nu. 78.

79 An inquisitores possint hæreticis pœnas pecuniarias imponere.

80 An inquisitor possit procedere solu ex suspitione contra damatum tantum.

81 Inquisitor an tenetur ad pretium melioramentorum quando bona alienata reuocantur, & pretium rerum vendi tarum.

82 An possit tollere inquisitor dissensiones & exceptiones reo competentes.

83 An generalis inquisitor possit procedere contra quem a Papa specialis datus est inquisitor.

84 Cōtra quas personas p test inquisitor procedere, & an contra laicas & cōtra exemptas, & an diocesano non requisito, numero 85.

86 An contra vsurarios procedere possit vt restituant.

87 An potest procedere contra prohibentem baptizari iudæum.

88 An potest concedere vsum armorum, & punire turbatorem.

89 An procedit contra iudeum receptantē christianum apostatam.

90 An possit recipere testes facta publicatione.

91 An possit subdelegare.

92 An procedere possit mortuo delegante.

93 An possint cogere secularem ad concedendū auxilium & brachium, & an puniri impedientes suum officiū, & tollere statuta, & consuetudines impedientes officium, et an inquirere post quinquennium & an cogere hæredes inquisiti ad pœnitentiam, & an contra blasphemantes, & an cum testibus excommunicatis, & an absoluere & liberare infamatos tali crimine, & an excommunicare, & priuare prædicatores officio prædicādi, & an prosequi hæreticum confugientem ad alienam prouinciam, & an potest procedere simpliciter summarie, & de plano, et an testibus non publicatis, & an testibus periuris.

94 An si sint plures inquisitores habeant iurisdictionem insolidum.

95 Qua pœna puniantur si male se gerant in eorum officio, & qualiter puniantur.

96 Quando delegantur ab episcopo tales inquisitores quam habent potestatem.

97 Contra quos potest procedere, & qui de hæresi inquiri possunt an episcopus, & personæ exempte an papa an imperator, & per quem & an deputati potest ex hoc, nu. 98. & 99 & a quo papa & imperator, & an potest facere statutum, vt papa de hæresi non teneatur, nu 100. & an requiritur incorrigibilitas.

An iudei

© SCD - Université de Poitiers

101 An iudei accusari possint de hæresi.

102 De processu hæreticorum prosequere, & quòd equiparatur hæresis crimine læsæ maiestatis in procedendo, & quòd per inquisitionem procedi soleat, & per exceptionem, nu. 104. & per accusationem. nu. 105.

103 An inquisitor ordinem iudiciorum seruare debeat.

106 An quilibet accusare potest de hæresi, & an publicum sit, & omnes personæ etiam prohibite accusare possunt, nume. 107. & qui prohibeantur, & an excommunicatus, & an minor infans, & doli rapax, & an inimicus.

108 An in crimine hæresis requiratur personæ legitimatio in accusando.

109 An requirantur solemnitates etiam substãtiales, & quid si accusatio sit inepta, et an locus apponi debet.

110 An diffamatio requiratur in inquisitione de hæresi, & an lit. contesta. nu. 111.

112 An contra citatum contumacem procedi potest, & fieri potest processus.

113 An procurator admitti potest, & an aduocatus, nume. 114.

115 An statim quòd comparet carcerari debet inquisitus, & an episcopus interuenire.

116 An sufficiant leues suspitiones in hoc crimine.

117 An absque indicijs ad torturam procedatur in tali crimine, & an personæ priuilegiate torqueantur, & an requirantur indicia alia sicut in alijs, & an testis de iure admittatur, licet non omni exceptione maior, nu. 118. & quid si extẽt suspitiones in eo vt torqueatur quid fiendum & an purgatio indicenda, & an præsumptiones sufficiant & quæ.

119 An stantibus præsumptionibus non tamen legitimis duellus indicendum sit & locum habeat.

120 An quando per accusationem hæresis probari debet per duos testes habiles.

121 An testes probent parte non citata contra suspectum de hæresi.

122 An testes publicandi sunt & quando.

123 An requiratur probatio quãdo publice prædicat.

124 An post publicas attestationes testes recipi possunt etiam ad offensam.

125 Et an sit probatum crimen si libri hæresis reperiantur pœnes inquisitum.

126 An phetur hæresis ex leuibus suspitionibus

127 An transigi possit in tali crimine.

128 An in ferenda sententia requiratur citatio inquisiti, & an appellari possit, & an quãdo per accusationem proceditur episcopus, & inquisitor in sententia adesse debet sicut quando per inquisitionem.

129 An apellari possit, & an habere recursum, nume. 130. vbi an prohibitus appellare posset habere recursum.

131 An in hoc crimine admittantur defensiones, & an renunciare potest defensionibus.

132 Quæ sint pœnæ hæreticorum ordinarie & extraordinarie, & an pœna ignis iure canonum & regni, & an priuilegium persone operetur, & an secularis cogi potest ad imponendã talẽ pœnam, & an requiratur incorrigibilitas vt degradari possit, nu. 133. & per quos degradari debent, nu. 134. & ibi de forma degradationis.

135 An in hoc crimine damnatur memoria defuncti et bona publicãtur, et cui bona applicãtur, et quid in terris baronum, & cui feudũ, aut emphyteosis applicatur & reuertatur, & quæ bona veniãt publicãda, & an inscriptio requiratur in accusatione ne memoria damnetur, & an bona ipso iure publicẽtur an sentẽtia requiritur, & quæ nu. 136. & an declaratio.

137 An alienatio bonorũ hæreticorũ sit prohibita, & facta an reuocari possit, & an pretium restitui, & quid si bona alienasset, et fundasset hospitale an reuocanda sint, nu. 138. & nu. 139.

140 Si hæreticus habeat filios orthodoxos an bona reseruẽtur filijs & an priuentur be-

© SCD - Université de Poitiers

neficijs, & officijs, nume. 141. & an etiã obtentis, & qui filij contineantur, & an in hoc differrant hoc crimen, & læsæ maiest. & an dotes vxorum conseruentur, & an filiarum, & an filij hæretici contrahant matrimonium cum fidelibus.

142 *Infra quantũ tẽpus peti potest publicatio bonorũ, & an præscribi possint, & infra.*

143 *Hæreticus an sit infamis, & excludatur a testimonio.*

144 *Hæreticus an sit excommunicatus.*

145 *Hæreticus an priuetur omni beneficio.*

146 *Filij hæreticusq; ad quam generationem priuentur a dignitate obtinenda.*

147 *Hæreticus an careat sepultura.*

148 *Hæreticus an a quocunque occidi possit.*

149 *Mulier hæretica an teneatur dotare filiã orthodoxam.*

150 *Mulier hæretica an gaudeat priuilegijs mulierum.*

151 *Hæreticus an testari possit an contrahere an aduocare, an indicare an esse notarius, & an gesta per eum si notarius sit valeant, & an ei legari in testamento etiam militis.*

152 *An hæreticus cogatur ad obseruantiam iuramenti.*

153 *Hæreticus an petere posset restitutionẽ bonorum, & rerum ecclesiasticarum, & an possit habere seruum christianum, & an habere sinagogas, & an vbique puniri potest, & an expelli a ciuitate.*

154 *Hæreticus reuersus an ordinari possit, & an agere si hæres institutus sit, & an cũ eo conuersare an rescriptum impetrare.*

155 *Papa licet promoueri & eligi non potest si hæreticus tamẽ si eligatur valet electio.*

156 *Euntes ad extermimũ hæreticorum consequuntur indulgentias.*

157 *Matrimoniũ cum hæretico contractum nõ tenet. Itẽ punitur alijs pœnis extraordinarijs, vt nu. 158. cum seq.*

159 *Qualiter euadantur pœnæ ordinarie, & extraordinarie, & primo si abiurauerit hæresim & redierit ad fidẽ, et si noluerit iurare an statim habeatur ꝑ hæretico, & ibi quæ sit pœna et elapsis, et an bona recuperet.*

160 *Forma iuramenti abiurationis, & forma absolutionis ponitur.*

161 *An & quando redeundo bona recuperet, et an alienata, & an ad alia prosequere, & an ad formam vt testis esse possit, & an ad dignitatem, vt promoueri possit.*

162 *Relapsus in hæresim qualiter puniatur.*

163 *Qualiter puniãtur receptatores fautores receptatorũ, & credẽtes, & quæ sint pœnæ introducte, & quid si occultat tantum qualiter puniatur. 164.*

165 *An pœnæ cõtra receptatores fautores et credẽtes cõcurrãt cumulatiue ex quo diuerse secũdũ diuersas leges an nouas tamũ, & quãdo diuerse pœnæ sint imposite a iure ciuili, & canonũ an omnes imponi possint.*

166 *An sicut hodie in crimine læsæ maiest. receptator rebellis suspenditur cum publicatione bonorum ita & inceptante hæreticum.*

167 *An liceat receptare hæreticũ cõsanguineũ.*

168 *Hospes an excusetur si dederit potum bannito transeunti.*

169 *An liceat vxori receptare virũ hæreticũ.*

170 *Ignoranter receptans non punitur idem si coacte. nume. 171.*

172 *An amicitia inueterata excuset.*

173 *An si gerit receptator pœnitentiam, & abiurauerit euitet pœnas.*

174 *De receptatoribus aliorum malefactorũ.*

175 *Alias pœnas prosequere vsq; ad finem contra receptatores, et fautores hæreticorum.*

B HÆRESI itaq; verba facturi tanquã de grauissimo crimine xxij. q. ij. c. primo & xxxiij. q. vij. ca. gd in omnibus. Primo qd sit hæresis, & qui dicatur hæreticus, & vnde dicemus. Secũdo quot modis. cõtrahatur hæresis subnectemus. Tertio de processu hæ-

© SCD - Université de Poitiers

reticorum tractabimus, iiij. de pœnis hæreticorum, & eorũ fautoribus credentibus, & receptatoribus subijciemus. Tractari itaq; de hæresi vt sciamur quid sit id de duo disputaturi sumus ab eiusdẽ definitione persististi necesse est ciceronem in officijs imitantes, & in reg. omnis diffinitio, ff. de reg. iur.
1 primo videamus quid sit hæresis. †Hæresis igitur est deuiatio a fide Christi, & catholica religione cũ pertinacia vt probari videtur in l. omnes, C. de hæreti iunctis clem. j. §. porro, de sum. tri, & fid. catho, & ibi dictis per Cardi. in princi. ij. q. text. in c. dixit Apostolus. xxiiij. q. iij. text. in cle. j §. fin. de vsur. Panor. in rub. de sum. tri, & fi. ca. Iser. in. c. j. §. quocunque licet nomine, de stat. & consue. cõtra liber. eccle. & per Pau. Ghir. in trac. de hæreti. in prin. in quibus dicitur hæreticum esse eũ qui nõ firmiter credit & pertinaciter insistit, debet ergo esse pertinax in opinione deuiante a fide alias. n. si disputando dixerit contra fidem non affirmando non dicitur hæreticus nec vt hæreticus puniri potest vt dicit glos. in d. l. oẽs. & alij in locis supra. & Card. in d. clem. j. in fi. facit consti. reg. inconsutilem. circa fi. ibi in erroris concepti cõstantia perseueret, & Panor. in d. rub. & tex. in d. c. Apostolus, &
2 c. qui in ecclesia. xxiiij. q. iij. †Ideo si gioco aut ludo verba hæretica proferantur nõ dicitur hæreticus nec vt hæreticus punitur vt dixit Cardi. in d. cle. j. in fi. & Iser. in d. c. j. §. satisfactionem. col. fin. de sta. contra lib. eccl. Quod limita nisi cum pertinacia asseueret vt si dicat se habiturũ vxorẽ in alio seculo vt per Card. in d. cle. j. §. nos de sum.
3 trini. †Et dixit Felyn. in rubr. de hæreti. q̃ hæreticus non esset nisi suus error habuerit principium, & complementum ad hoc vt puniatur alias ex sola voluntate occulta vt hæreticus puniri non potest nam cum non constet ecclesia militans non habet eum pro hæretico, ita dixit Bald. in l. si quis non dicam rapere prima colum. C. de episco. & cle. & Felyn. in tracta. de cona. iij. fallen. & in cap. ad abolendam. prima colũ. de hære. nisi forte inquisitori hæretice pravitatis liqueat de tali voluntate per confessionem hæretici cum talis mentis cogitatio probari non posit Anan. in cap. si quis episcopus. ij. col. de hære. & in c. consuluit. ij. col. de vsu. & per Franc. ponzi. in tracta. de iam. versicu. vj. & in versicu. vij. & ibi declara quando confessio fuisset verisimilis & non æquiuoca. licet quo ad deum sola volũtas sufficiat. c. excommunicamus. §. credentes. de hære. glo. in cap. j. xxiiij. q. j. Car. in clemen. j. in prin. iij. quæstio. de vsu. Mar. in l. qui falsam. ij. colum. iiij. casu. ff. de fal. requiritur ergo principium & complementum expressum patens vt puniatur fa-
4 cit. l. cogitationis. ff. de pœnis. †Pertinax autem hæreticus dicitur qui dat pecuniam secreto inquisitoribus ne puniatur Bart. in l. tutores. ff. de suspe. tuto. eodem modo pertinax dicitur si episcopo inqsitori aut theologo non credit dum eum corrigunt Bart. & Nicol. de neap. in l. iij. §. tutores. ff. de suspe. tu. per glo. ibi dicentem pertinacem dici iudici non obedientem. Compost. in cle. j. §. fi. de vsu. & not. glo. in clem. j. in verbo. pertinaciter de sum. trini. licet alias pertinacia retinquatur iudicis arbitrio vt per Ioan. And. in c. si diligenti. de foro competẽ. Felyn. in d. rubri. de hæret. & in c. qualiter & quando. iij. col. de accus. & dicit gloss. in d. clemen. j. §. sane. de vsur. ij. ca. dixit. xxtj. q. pen. q̃ talis pertinacia debet esse obstinata vel cum persistẽtia incorrigibili facit d. consti. inconsutilem. ideo error hęretici debet habere complementum vt supra, quot autem monitiones requirãtur ad constituẽdum in pertinacia per Mathe. in d. constit. inconsutilem. in gloss. commonitt. & glo. in
5 d. c. dixit Apostolus. †Hæresis autem dicitur ab electione erroris. c. hæresis. xxiiij. quæstio. iij. vel ab erro erras vel ab adhereo quia adheret opinioni eorum vel ab hercisco quod idem est q̃ diuiduo quia ab vnitate ecclesiæ sunt diuisi sic. ff. famil. herciscun. l. diuidunde vt in rubri. not. & hæc conuenit vt dicitur in d. constitutio. inconsutilem. in princip. ibi vocabuli vicio seruientes quod significationẽ diuisionis enunciat & ibi gloss. Hostien. in summa eod. titu. §. primo. Archidia. in cap. ij. eod. titu. in vj. Thom. secunda secundæ. quæstio. xix. & xj. quæstio. & in iij. senten. distinct. xtij. q. ij. Panor. in c. firmissime. in j. glos. de hære. & Felyn. in d. rub. eod. titu. facit c. inter hæresim ibi pariter separari. xxiiij. quæst. iij. probatur in l. si duas. in princip. ibi hæreses leges. j. diuidentes. ff. de excusa. tuto. Hostien. in sum. eo. titu. in princip. Iser. in c. j. §. pastarenos. de statutis contra libertatẽ ecclesiæ. & Math. in d. constitutione inconsutilem. ij. not. & Paulus Ghir. in d. tracta.
6 de hære. †Circa secundum hæresis multis modis cõtrahitur & primo qñ deuiatur a fide xp̃i & religione catholica, & misterijs factosan. Ro. eccle. abnegãdo, aut impugnãdo q̃cq̃d cõtinet in l. nos redẽptos. post

© SCD - Université de Poitiers

l.epistolam inter claras,C.de sum. tri. & fi. ca.& in c.j.& in c.damnamus,eo.ti.& in c. j.eo.in vj.& in cle.j.eo.& xxiiij.q.j. c.hæc est fides,Panor.in rub.de sum.tri. post glo. vbi de articulis fidei,& Bont.in titu.de hæ re.& quicquid continetur in simbolo apostolorum,& athanasij,in quibus principaliter consistit fides Christi, & religio catholica,& per Panor.in d.ca.damnamus, & per Felyn.in d.rub.de hære.vel sacramenta, & misteria ecclesiæ impugnando de quibus in c.ad abolendam.de hæreti.& no.in cap.venies.de transa.& per Ioan. And. super rub. de sacra.non retter.Dec.in consi. clj.ij. col. Panor.in d.c.ad abolendam.j.not, & Felyibi.j.no.& in rub.de sum.tri.Bal. post Azo. in rub.C.eo.& Mathe.in d.consti.inconsutilem.iiij.no.& de his duobus per Pan.post Hostien.in c.firmissime.de hære.& Dec. in d.consi.clj.Amplia etiam leuiter prædictis aduersando leui argu.d.l.omnes.in fin.Iser. in d.c.j.§.diffidamus.iij.col.ver.sed an omnes.& in.§.quocũq; nomine.post Hostiẽ.in sum.eo.& publicę disputando, vt in c.ij.§. j.de hære.in vj.Iter.in d.c.j.§.satisfactionẽ. & dicendo contra fidem xxiiij. q.j. c.hæc est fides. Amplia etiam tacendo & non defendendo in fauorem fidei,vt in c.ij.de hæret.& no.glo.in c.j.ver.asserere.de sum.tri. in vj.& prædicando,vt per Isern.in d.§.satisfactionẽ.in fin.ij.colũ.& dicendo.xxiiij.
7 q.j.c. hæc est fides. † Idem hæreticus est adherendo opinionibus illorum qui habẽtur in c.quidam.xxiiij.q.iij. & in l. arriani. & in l.quicunq;.C.de hære.& mathem.quorum opiniones demant a fide Christi & misterijs & sacramentis ecclesiæ vt in c. hæreticus est.xxiiij.q.iij.not.glo'.in c.quicũque in glo.euinceris.C de hære.idem etiam defendendo eorum opiniones vt in c.gallorũ. xxiiij.q.iij.& c.qui in ecclesia.& c.qui aliorum ea.q.Panor.in c.damnamus.in ii.iij. colum.de sum.trini.Iser.in d.c.j.§.quocunque post Hosti.eo.& de hære.in c.excommuni-
8 camus.in fin.& c.licet.eo. † Amplia prædicta nedum locum habere quãdo expresse impugnat asserens contra prædicta & nõ credens sed etiam si in his dubitat nam dubius in fide hæreticus est vt habetur in c.j. de hære.& ibi per Panor. Hosti.in sum.eo. Iser.in dicto cap.primo.§.satisfactione.col. fina.Pan.Ghirl.in d.tracta.de hæret .Quod tamen declara & limita quatuor modis vt ibidem per Felyn.in d.cap.primo. de hęreti.& primo vt locum habeat in dubitatione habente in se firmitatem animi & quandam impertinentiam vt quia perseuerat in dubitatione illa,secus tamen in simplici dubitatione & dubietate prouenienta ex primis motibus quibus non assistat sed potius resistat affirmando fidem ca hoticam, tunc enim non dicitur hæreticus sed potius mereatur quam demereatur cum primi motus non sint in posse hominum,vt philosophus ait, vj.distinctio.cap.sed pensandum.de pœniten.dist.ij.c.j.& c.sciendum.& cap.tentatio.ita Ioan.And.& Panor.in d.c.j. Limita secundo nisi quis expresse erraret dubitando de fide tamen paratus esset se corrigere si aliud ecclesia teneret nam referẽdo se ad fidem ecclesię hæc est fides sua & non alia, vt not.in c.ij.de sum.tri.& in d.c. hæc est fides.xxiiij q.j.& in d.l.& nos reddentes.& seq.C. de summa trini.Panor. in d.c.j.facit glo.in c.si papa xl. distinctio. & xx.distinctio.§.nunc autem.& in ca.dixit apostolus. xxiiij.quæstio.iij.& in capit.scisma. xxiiij. quæstio.prima.Isern. in d.§.satisfactionem. colum.hna. Tertio limita nisi quis esset dubius & erraret per simplicitatẽ vt quia crederet patrem maiorem filio vt dicit Bal. in rub.C.de sum trini & Panormi.in rub. eo. post Innocen.& per Cardi. in clemen.j.ix. col & in clemen.fi de vsu & oppo. Quarto limita nisi quis dubitaret vel teneret aliqd in his quæ ad salutem non attinent text. & glo.in cap.in qu bus.xxij.quęstio.ij.vt sit neatur aut dubitaret an planete moueantur contra firmamentum an cum eo quod ad salutem non attinet. Quinto limita nisi essent opiniones inter doctores ecclesiæ & theologos nam eligens vnam opinionem magis quam aliam non est hæreticus secundũ Inno.in c.inuitaris.de constitu.Bal.in l. captato rias.k.col.ver.ideo consulo.C. de testa.mi.quod tamen intellige vt per Ioan.de santu.post Archidia.in c. hæresis. xxiiij.q. iij.nisi alia opinio esset circa pertinentia ad fidem, & prædictis modis duobus quando contra fidem & misteria ecclesiæ proprie. & stricte contrahi dicitur hæresis in cæteris & sequentibus large vt per Panormi.in dicto capitu.firmissime.in prima glo. & ibi per Felyn.de hæreti.allegat glos.in.§.ea vero.xxiiij. quæstio.iij. Cardi. in d.clemen.j. ix.colum. de summa trini.§.porro pulchre Iser. in dicto c.primo.§.diffidamus.iij. col. versicu. sed an omnis. hæreticus de statu. contra lib.eccles.vbi quis proprie & stricte videtur hæreticus post Hostien. in summa
9 eod. † Item hæresis contrahitur affirmando & tenendo pertinaciter vsuras esse per-

© SCD - Université de Poitiers

missas nec eas exercere peccatum esse cum hoc sit contra doctrinam euangelicam', & dogma ecclesiasticum.c,iij.& c, cum inter, de vsur.Paul.in cap.mandato,de simo,& in c,quia in omnibus,de vsur.& in constitu,regni vsurariorũ.& ibi Mathe.xix,'not.[hoc est quod dicit tex.in clemen.j.versi.sane.de vsur.Paul.grillan.in d.tractatu de vsur.pro quo facit c. hæreticus.& cap. inter scisma. xxiiij. quæstio. iij. hæreticus enim est qui peruersum dogma,vel falsas, aut nouas tenet & gignit opiniones,aut sequitur,vt nota glo.in d.clemen.j.in ver.hæreticum cũ ergo hoc sit cõtra dogma ecclesiæ merito hæreticus est, & in hæresim incidit hoc affirmans circa vsuras intellige tamen ibi per Cardi.in fi.quando pertinaciter hoc affirmasset non autem si in lubricu & lapsu lingue aut gioco tunc,n,non punitur vt hæreticus sed extraord.vt per eum Bald,in l ij. in auth.ad hęc.ij.col.C.de vsur.Iaf.insti de actio.§.fuerat.v.colũ.& in repeti.l.cunctos populos.C.de sum.tri.Math.in d.cõsti.vsurariorum.xvj.not.j.q.Amplia etiam in vno nummo si[affirmaret peccatum non esset vt inquit Bald.in d.authẽ.ad hæc.ij. colum.& Iaf.in d.§.fuerat immo vt ibi dicit Bal.omnes consuetudines & statuta jcassantur etiã in vno nummo vt dicit d.clemen.j,Pau. de Cast.in consi.cccixxvij.Angel.in consilio lxxxvtij,Ancha.in consil.cccxxxij,Ludo. And.in tracta. de vsur. q.clviij. Et papa in hoc dispensare non posset ex quo contratus diuinum vetus & nouum testamentum. c.super eo.de vsur.Fely.in cap. quæ in ec-
10 clesiarum de constitu. †Limita tamen & declara inter christianos tũc enim hæc affirmare hæresis est & ita intelligitur d.clej.secus tamen inter iudæos aut inter iudęos & christianos nam hæresis non est & ita intelligit,d.cle,j,Iaf.in d.l.cunctos populos in ij.lectu.nam inter iudæos & cum christianis licet iudæis exercere vsuras ex Papæ dispensatione vt plene prosequitur Iaso. in d.l.cunctos populos in vtraque lectura & Math.in d.consti.vsurariorum.xij.not. vbi plene an Papa posset dispensare & an rex in regno suo posset permittere de quo ibi in d.clemen.j.per Card.xv.q.& Alexan.in consi.lviij.j.volu.& in consi.j.& consi cvij. tj.volu.Anto.de pra.in vete. inter consi'ia Alex.in consi.xlix.iiij.volumi.Archi.tamẽ in c.hac ratione.xxxj.q.j.declarat quando aliter sine scandalo vitari nõ posit de quo per Iaf.in d.l.j.& Mathe.in d.consti.vsurariorum.xij.net.& per Ioan.de Arn, in solio.xxxij,& limita in hoste nam hosti ad hostem licet fenerari vt per Ioan.de Arno.in proble.v.tempera nisi iudæus hoc dixerit & tenuerit inter christianos ita Card. in d. clemen.prima.§.fin.xix.quæstio. post glos. clxj.de vsu. alias iudæo licet errare in fide & sacramentis ecclesiæ Limita secundo de vsura nisi quis affirmaret vsuras posse exigi ab hoste inimico fidei & quem nocere possumus vt dicit tex.in capit. ab illo xiiij.quæstio iiij.iuncta glo.Ana.in cap. primo penulti.col.de vsur.Ludo.Roma.in l.si vero.§.de viro.xv.fall.ff.solu.mat. Marsil. in l prima.§.præterea.x.colum.versi,aliusi est effectus inimicitie,ff.de quæstio. Limit et etiam in aliis casibus a iure præmissis,vt c. conquestus,& c.salubriter.de vsur. Iaso. in d.§.fuerat.& in d.l.cunctos populos. & Math.in d.consti.vsurariorum.& per doct. in l.si insulam.§.vsuras.ff.solu.matri. Lud. de vrbe. n consi .ccccclxxiij. Ancha.in cõsil.cxxxviij.Bald.iun.in tracta. de dot.vij. par.ij.priuilegio.Campe.eo.tract.de dot.in j.authen.ij.par.Mathe.in decisi.cclxxxiiij. & decisio.ccxcj.& casus enumerat Socyn. in tract.fallen.in versi.accipere vltra sortẽ.
11 & per doct.in d.§.vsuras. †Item hæresis est & cõtrahitur si quis noluerit iurate p.tans iuramentum habere in se malum, v. per Panor.post Hostien.in cap. excommu-
12 nicamus.in fin.de hæret. †Item contrahitur hære.hodie asserendo vsum paupertatis non includi sub voto euangelicæ paupertatis quod dicere hodie hæreticum est & temerarium iudicatur vt habetur in clexitu de paradiso.versicu.dicere autem de
13 verbo.sanctũ †Item hæresis contrahitur si dicatur non posse pœnitere eum qui vsq; ad sentum vixit in peccatis nec saluari posse cum dicatur in c.is qui.xxvj.quæstio.vi. & quandocunque conuersus ingenuerit saluus erit,ita Oldra.in consi.cclxxj & Dec. in consi.cxxxvij.ij.colum.& Fely.in c. ex-
14 communicamus.de hære. †Item hæresis contrahitur asserendo Papam non habere potestatem dimittendi peccata cum Petro dixit Saluator quodcunque ligaueris super terram ligatum erit & in cœlis quodcunque absolueris super terr im absolutum erit & in cœlis.xxiiij.quæst.j.c.manet.& c.quodcunque.xj.d ffin.& l.distin.c considerandũ not.in cap.significasti.de electio.Math.xvj. c.cum vices dei gerat in terris.capit.primo & iij.Oldra.in consil.cclxxj.& Dect.in d. consi.cxxxvij.ij.colum.Felyn.in d.c.excõmunicamus,iser,in d,c,primo.§.satisfactio.

© SCD - Université de Poitiers

15 factionem.in prin.viii.col. †Item cōtrahitur hæresis si dicatur Imperatorem non esse dominum & monarcham totius orbis cum dicatur in euangelio Lucæ iij,ca.exijt edictum a Cęsare Augusto ut describeretur vniuersus orbis & Christus recognouit Cęsarem Imperatorem, vt dicitur in Euangelio reddite quod Dei Deo, & quod Cęsaris Cæsari Pau.ad Rom.xiij,c.in extrauag. ad reprimendum.in prin.& ibi gl.& de transla,epi,c.apostolice.§.nos, de re iud,cle,j.de magistris.& cle.j.de senten,excommunt.in prin.& ibi per Card.& per Bar.in l.hostes, ij,col.ff.de cap.& post.reuer.facit.l.cum de precario.ff.ad l.rod.de iactu & l.bene a zenone,C.de quadr.prescript.loquitur tamē Bar.per verbum forte cum apostolus narret facti contingentiam vide plene per Ias, in d.repe.l.cunctos populos.ij.colum.C.de summa trin.vbi dicit ꝙ Bald.in c.solite,de maio,& obed.tenet contra Bart.& Panor.

16 in c.nouit.de iudi.in fi.& gl. † Item contrahitur hæresis per nouum sensum & opinionem in sacra scriptura aliter intelligendo quam sensus spiritus sancti flagitat.c.dixit.& seq.xxiiij.q.iij.& c.quidam.in fi.& c.hæresis.& seq.ea.q.tex.in cle.j.§.porro, de sum.tri.Iser.in d.c.j.§.diffidamus.versi. sed an omnis hęreticus.& in.§.quocunque nomine.Mathe.in consti. incōsutilem.xvj.

17 no.vj.q. †Item hæresis contrahitur asserendo fornicationem non esse peccatū mortale sed licere fornicari cum dicat apostolus ad Gal.v.& ad Ephesios.vt non licere fornicari.Ioan, Andr.in mercur.in reg.sine culpa.ccxxxij.q.iiij.c.nemo.not.glo.in cle. ad nostram.ver.vij.vbi tex.in hoc, & glo. refert Thomam ita tenere de hære.facit nomine meche cōtinetur fornicatio.xxxij.q. iiij.c.meretrices.sed in supradictis dicitur non mechaberis ergo cū ecclesia prohibeat fornicationem nedum cum nō soluta sed ēt cum soluta ex prædictis ergo contrariū affirmans si se non corrigat hæreticus est,ca. qui in ecclesia.xxiiij.q.iij.ita Mathe.in d. constitu. inconsutilem.xvj.nota.v.q.Iser.in d.c.j.§.satisfactionē.vii,col.ver.si quis autē,

18 †Item contrahitur hæresis si contra hæreticum seu accusatū de hæresi nō sint plene sed indicia taliter ꝙ necessaria esset purgatio & petatur purgatio & accusatus recuset talis vt hæreticus punitur, vt no.glo, in d.ca.excōicamus.§.adijcimus. de hære. in c.ad abolendam.§.qui vero.eod.titu.per Mathesi.in d.constitu. inconsutilem.xviij. notab,versi,quid autem,Ioely.in d.c.excōicamus.ij.col.ver.nota.in.§.excommunica,

19 mus. † Item hæresis contrahitur si quis defenderit hęresim & pro hęretico aduocaret animo hęresim defendendi nolens hęreticū ita contra fidē et sacramenta sentientē puniri aut forte ipsum liberauit & fecit ꝙ non peruenia in manus iudicū, tūc enim hæreticus talis est arg.l.iiij.ff.ad l.iul,male.nā tali crimine tenet q̄ fecit ut hostis nō peruenia in manus populi romani vel regis, secus tū si simpliciter perstitisset patrocinium,et ad uocationem vt qa defendebat nō quia hæreticus sed ob aliam causam vt scuitorum tunc licet puniatur ex quo in causa hęresis patrocinatur & defendit vt in consti,incōsutilem,in fi,nō tū hæreticus est nec vt hæreticus punit ita Iser. in d.c.j.§.diffidamus, versi.quid si munias hæreticum vt non veniat ad locum vbi est iudex vt puniat eum. & in.§.satisfactionem.ij.col.& per Mathe, in d,consti.inconsutilem.xxv.no.& de aduocatione traditur per Ange.in gl.And,au-

20 xilia.& an apostl.p August.& alios. † Item hæresis contrahitur credendo hæreticis nā tunc hæreticus est, & punitur pœna.d.constitu.inconsutilem,secus tū si credat hæreticis sed dicat se credere quod credit sancta mater ecclesia,tunc enim hæreticus non est nec punitur vt hęreticus secundum Inno.et Panor,in c.j.de sum.trin.sed punitur pœna consti,pastarenorum,ita ibi Mathe.in prin ci.facit c.damnamus.in fi.& c.hæc est fides, xxiiij.qō.ij.& l.nos redentes.C.de summa tri.Panor.in fi.rub.eo.ti.& vide in c.accusatus.§.ille.de hære.Ioan, And.in rubri.de

21 fortileg. †Item cōtrahitur hæresis si quis steterit per annū in excommunicatione aut per biennium.vt no.in c.fi.de pœn.habetur vt in c.vt inquisitionis. in fi.de hære.in vj. Spe.in titu.de hære. versi.eodem modo. Panor.in c.ab excommunicato.in fi.de rescri. & in c.insinuatum.in glos.fin.de simo.& in authen.gazaros.eo.titu.de hæret.& in corpo.vnde sumi.glo.in capitulo ad apostolice.in.§.de hæresi.in glo.de hæresi.de re iudica.in vj.& per Barto.in l.credentes.C.de hære.& in l.queramus. & post eum Alexā. ff.de testamen.& per Mathe.in dicta consti tu.inconsutilem.in fi.xviij.no.ver.quid autem . facit quod not.in c.cum contumacia. de hæret.in vj.& in c.rursus.in c.quicunq; xj.q.iij.& in c.j.de iud.Panor.in c.grauem. de pœn.quod est fi.iij.no.& in glo.hæretice prauitatis post Hosti.ibi & alios. vbi vide distinctionem ꝙ aut est excōicatus pro contumacia in causa hærelis & tunc elapso an-

© SCD - Université de Poitiers

no est verus hæreticus & vt hæreticus punitur d.c,cum cõtumacia.aut pro contumacia in alia causa, & tunc inducitur suspitio de hæresi quæ tamen purgari potest vt ibi in d.glo.& per Fely.in d.c.firmissime.j.colum.& in d.c.excõicamus.ij.col.de hęre.& per Panor. ibi post Hostien.ij.col.versic.in ea.& in iij.colum.versic.item querit, & ibi qualiter procedatur ad sententiam contra istum cõtumacem,& quot citationes requirantur,& per Pau.Ghir.in d.tract.de hære. in viij.q.Boni.in d.tit.de hære.& vide per eum d.c.j §.post annum. de stat.contra lib. eccles.vbi de pœna & vide c.reg. incip. si quis in excõmunicatione a canone lata aut ab homine.et c.reg.item statuimus.q. si contingat per quæ si quis duraverit in excommunicatione per annum puniur vt hæreticus nec aperit quando pro causa hæresi sit excõicatus sed etiam aliunde,& per Math. in consti.pactarenorum.in j.gl.& intelige, & declara qñ est excommunicatus ex causa criminali licet alia quam hæresi non ex causa ciuili & ideo quando pro causa criminali clericus priuatur beneficijs pro causa uero ciuili etiã si staret per mille annos non priuatur beneficijs,ita dixit Ioan.de Arno, in folio.vlti.quod est 100.post Ludo.in fin
22 gula,cccij. † Item contrahitur hæresis si elapso anno non receperit cõionem,vt per Fely.in dicta rub.de hęre.& in c.ad abolendam.j.colum.eo.titu.allegat Oldra.in consi.xx.& text.in authen.de pu.dom.her.qui tñ tex.hoc dicere non videtur sed glo dicit eum hæreticum esse qui non est membrum ecclesiæ sed excõicatus est extra membrũ ecclesiæ cum dicatur extra cõionem ecclesiæ.xj.q.iij.c.audi.& singulo anno non confitens nec sumens cõionem est excõicatus, vt dicitur in c.omnis vtriusq; sexus.de pœniten.& in c.& si frequentius.ij.dist.de consecra.ergo faciunt rationes tradite per Panor.post Hostien.in d.c.grauem.de excommunica.per annum remanente in excõicatione nam ideo hæreticus præsumitur ex quo præsumitur male sentire de sacramentis eccle.cum non faciat ad quod tenet quilibet fidelis allegat.d.c.omnis vtriusque sexus.item præsumitur male sentire de potestate ecclesiæ. iste ergo rationes faciunt nõ sumente per annum cõem vt hæreticus pręsumatur sicut quando stat per annum in excommunicatione & secũdum prædicta quilibet excõmunicatus dicitur hæreticus ex quo est extra cõionem, & ex hoc dicitur large hæreticus not.glos.in c.ij.iiij.q.xj.& per Panor.in d.c.firmissime. & glo.de hæreti.& xxiiij.q.iij.c. illi qui.§.quia vero.sic & iudei dicuntur large hæretici cum extra
23 cõionem vt ibi per Panor. † Item cõtrahitur hæresis per inuocationem demonum, & per sortilegia dummodo fiat talis inuocatio vt indicarent futura ex quo tunc tollitur quod dei proprium est & creature attribuitur iuxta illud Isaiæ.c,xvj.annunciate nobis quæ futura sunt in futurũ,& sciemus quia dij vos estis & iuxta illud Euangelij non vestrum est nosce tempora,vel momẽta cum pater posuerit in volũtate sua idem ad ea demona adoranda cum proprium sit dei,& non creature iuxta illud ego dominus zelotes sum, & iuxta illud euange.dominum deum tuũ adorabis, & illi soli seruies, aut circa idola præces fundere & demones consulere vt ab eis responsa habeantur,xxvj.q.ij.c.hij.qui & xxvj.qõ.iiij.c. igitur & aliter vt exemplificatur.& not.in c.accusatus §.fane. de hære.in vj.aliter vero si ad præterita scienda & ad mortem irritandas mulieres licet peccet non tamen incidit in hęresim cum proprium demonis sit tentare homines contra pudicitias & ad animarum perichitationem Mathe.iiij.c.& Lu.iij.in princip.ita dixit Ioan. Andr.plene & late in rubr.de sortileg.in Specula. & in dicto §.accusatus.§.fane.& ibi Geminia, & per Oldra.in consil.ccx.& quod incipit regulis habetur traditio, & per Felyn.in rubri.de hæreti.Mathe. plene in constitutio. inconsutilem.xvj.notab.j.quæstio. voluntate hoc distinguitur crimen in hoc capitulo cum ex voluntate. de senten. excommunicatio.voluntas enim & propositum distinguunt maleficia.l.j.§.diuus.ff.de siccar. Alber.in rubri.C.de hæret.videndus Thom. ij.ij.q.xciij.cum tribus sequen. & vide Panor.in c.j.in fin.de sortileg. vbi idem si rebaptizando aut cum hostia consecratam fiant tales incantationes post gl.in dicto.§. fane.& vide plene per Deci.in consil.clj.ij. & v.colum. vbi an clericus sortilegius & dans pocula amatoria & non celebrãs cum hostia consecrata dicatur hæreticus, & an & quando per sortilegium inducatur hæresis & an & quando fit cum hostia consecrata & quid si non cum hostia consecrata sed absque consecratione plene vide per Paulum Ghirlan.in tract.de sortileg.x.q.& maxime in fi.vbi ponit quæ requirantur vt dicatur ex his hæreticus. & in q.xj.vide per
24 eum & Deci.vbi supra. † Item contrahitur hæresis idolis sacrificando.c.concilia §.

© SCD - Université de Poitiers

hinc etiam xvij.dist.& c.nunc autem. xxj. distin.Deci.in d.consil.clj.& Paul.ghirl. in d.tra.de sorti.ij.q no tamen ꝙ tunc inquisitor hæretice prauitatis non potest se impedire casu quo tãpuerit hæresim talis inuocatio nisi manifeste & notorie apparuerit sapere hæresim vt dicitur in d §.sane. in dubio autem non potest cognoscere an sapiat hæresim.ita vel non cum tãtum iurisdictio fuerit sibi tributa illa existẽte q̃litate notorietatis & manifestitudinis alias ea nõ existente non cognoscet,licet bene posset cognoscere an manifeste sapiat & sic de qualitate interueniente an non vt per glos. in d.
25 §.sane,& Panor. in d.c.j.in fi. †Dic vide in præmissis qui credit aut dicit mulieres aut homines vt quidam vulgares dicũt no ctis tempore incedere cum diana dea pagarorum aut cũ hærodiade transformãtes species suas hæreticus est & fidelis & paganis deterior cum ab alio ista fieri non possint q̃ a creatore omniũ.c. episcopi. xxvj. q.v. Math.in d.consti. inconsutilem. xvj. not.j. q.& sic alio modo cõtrahitur hęresis credẽdo & affirmando aliũ posse facere mutare & transformare creaturas q̃ ipse decus vt ibidẽ,& de intellectu,d,c,episcopi.& an accedant ille mulieres corporaliter an pręstigialiter plene tradit Paul. ghirl.in d,tracta. de sortileg.vij.q.& Fran.ponz.in tract. de
26 lami.ꝙ corporaliter. †Itẽ cõtrahitur hæresis per blasfemiam blasfemando Deum & sanctos, & monitus est incorrigibilis. xxiiij.q.iij.c.qui in ecclesia & per Mathe. in constit.inconsutilem.in glo.in verbo.di-
27 uine maiestatis. †Item contrahitur hęresis oppugnando priuilegia Romane ecclesiæ.c.omnes.xxij.distin.per Dec.in d. con-
28 sti.clj.vj.colum.in fi.j.dub. †Item cõtrahitur hæresis contemnendo statuta mandata & canones ecclesiæ,& papæ asserendo papam, & ecclesiam non habere potestatem condendi canones tunc enim vt hæreticus punitur.xix.distinct.c.nulli fas. nota.glos. xxiiij.q.iij.c.illi qui.§.quia vero not.glos. in c.generali.de elect.in vj.Pan.in c.j.glos. de apostata,& in c.cum non liceat.tj.col.ver. posset tamẽ intelligi de prescrip.declara & dic vt per Fely.in c.j.iij.col.de constit. vbi plene de talibus transgressoribus & pœna & de requisitis Mat.in prohe.consti. in gl. in verbo.mortalitate not.glos.in d.c. nulli
29 fas.& in ca.violatores.xxv.q.j. †In quibus fit distinctio ꝙ aut simpliciter contrauenit & tunc punitur non vt hæreticus sed alia pœna quia deponendus & eijciendus ab ecclesia interuenientibus requisitis vt per Fely.in d.c.j.de cõsti.& in d.cap. violatores & in c.generali.& xxv.q.ij.c.si dogmata aut contrauenit asserendo ecclesiam & papam talem potestatem non habere & tunc vt hæreticus punitur d.c.nulli fas.cũ not.in d.c.violatores & per Felyn.in c.firmissime.j.col.de hære. limita. tamẽ prædicta vt per Fely.plene in d.c.j.in j.gl.vbi vi
30 de. †Item contrahitur hæresis asserendo duos posse esse vicarios Christi & ecclesiã vniuersalẽ posse habere duo capita talis.n. hæreticus iudicatur vt per multas authoritates sacre pagine tradit Boni.viij.in extrauagã,de maior,& obed.incip.vnam sanctã ecclesiã plene glo.in cle.ad nostrum versic. ecclesiæ de hære.glo.in c.non autẽ. vij.q.i. Fely.in c.quæ in ecclesiarum in princ. pen. colum.ver.hanc declaratorum & in c. firmissime de hære.Pau.in c.j.ij.colum.de paroch.plenissime in c.nouit in ij.glo.de iud. Cardi. cle.j §.porro.ij.q. de iure iu. Item contrahitur hæresis asserendo papam in tẽporalibus non habere potestatem sicut in spiritualibus & negando imperatorem ab ecclesia habere imperium & iurisdictionem vt declaratum apparet per d.extrauagantẽ Boni.vnam sanctam glo.in d.clemẽ. ad nostrum in versic.ecclesię plenissime disputat ad partes Panor.in d.c.nouit in ij.glo.de iudi.& ibi Fely.& per eundem in d.c.firmissime in j.glo.de hære.Alex.in consil.ij.liij. col.j.vol Panor.in c.causam.& in c.per venerabilem qui filij sint legiti.doc.in j.cõsti. C.Oldr.in consi.clxxx.proposi.in c.innouo.xxj.distin.Bald.in l.rescrip.C.de preci. imp.offe.vbi dicit secundũ quid & nõ simpliciter & xcvj.distin.cap.fin.imperator & c.duo sunt vbi glos. sicut sol prę est lune ita & Papa imperatori not.glos.in c.ex transmissa de foro compe. Panor.in c. cum Iones de fide instru.Filip.Fran.in c. si duobus §.deniq; de appella.Bal.in phe.ff.vj.colũ. Alex.in l.j.§.j.post Bar.ff. de requi.reis.recurre.ad disputationem Panor.in d.c.nouit vide Math.in phe.cõsti.xiiij.not.post glo. & in ver.gladij & in cõsti.vsurariorũ in gl. in ver.diuine no.glo.in c.fi.de hære. Bal.in c.bone lo.ij.de postu.prela.dicit ꝙ sicut sol ꝑfulget iter planetas& est primus ita & Papa inter ceteros adde Iser.in c.imperialẽ.§. ꝑterea in add.rex.vel iperator de ꝓb. seu. ali.p Fed.vbi dicit Papã nõ habere superio
31 rẽ & imperiũ a Papa ꝓcedere. †Itẽ cõtrahitur hæresis per simoniã iuxta c. quisquis j.q.j.gl.in c.eos q.§.qa vero.xxiiij. q.iij.i c.

presbyter in c,studeat. & c.beneficio.& c. cum ique sit,& c.fertur,j.q.j.& c.pe.de hæ ret.intelligitur tñ secundum Inno.in c.quo ties de simon.videlicet qñ quis crederet & affirmaret sacramentum vendi posse alias large diceretur,hæreticus sicut excõicatus & iudeus & alij vt in d.glos.in.§.quia vero & per Panor.in d.c.firmissime.& vide Fely.in c.j.circa fi.de simo.& Panor.in c.quo ties.de simo.sentit Fely.in rub.eo.& Panor mi.in c.cum venisset.de iudic. Iser. in c.j.§. diffidamus.iiij.col.de sta.contra hb.eccl.& iij.col.versi.sed an omnis vide gl.in d.c.firmissime.& per Deci.in d.consil.clj.ij.colũ. 32 versi.contumacia. † Item contrahitur hæresis per scismam nam scisma hæresis est xxiiij.q.iij.c.inter hæresim.& in c.firmissime vbi Panor.de hære.& in c.quia diligentia.j.col.de elect.& in rub.de scisma.Oldr. in consi.lxij.& consi.lxv.Deci.d.consil.clj. ij.col.quod tñ intellige & declara vt ꝑ Panor.in d.rubri.de scis.& in c.firmissime de hære. vz in proprio scismate vz in diuisione vnitatis ecclesiæ & quia constituat quis sibi facerdotes & alios clericos cum pertinacia cum proprie scisma dicatur,id est diuisio cum ab vnitate ecclesiæ diuidatur cõstituendo sibi propriã cum tunc veniat contra simbolum apostolorum & vnam sanctã ecclesiam & sic nõ plures c.inter hæresim. & c.loquitur,xxiiij.q.j.secus tñ si non constituat aliam ecclesiã nec se diuidant ab vnitate ecclesiæ Roma, sed credat apud se esse vnitatẽ ecclesiæ vt quia duo aut plures contendant de papatu nec impugnant Romanam ecclesiam,nam isti dicuntur scismatici & non hæretici,vt dicit gl.ij.xxiiij.q.j.c.j. & in c.j.eo.titu.de scisma.& c.j.eo.in vj.& deuiq;.xvij.q.j.& c.licet.de electio.& per Bal.in cõsilio scismatis super rub.C.si quis ali.test.prohi.vt fuit tempore Vrbani papæ vt ibi & ita loquitur tex.in c.j.eo.in vj. & vide c.in nomine domini.xxiij.dist. & vide Panor.ĩ d.c.licet. in gl.exceptione de elect.& in c.si quis pecunia.lxxix.distin.& tunc quid differat hæresis a scismate dic vt per Panor. in d.rub.de scisma. & in c.j.eo. & in c.licet. de elect.& in c.& clericus. ne cleri,vel mona.vlt.col.Barba.in c.si diligẽti.de foro compe.& Fely.plene in c.rodulphus.xiij.& xxviij.col.de rescript. Panor. in c.cum in cunctis.§.fi.vlt.col.de elect.dic vt per eos ꝙ aut iũcta est cum hæresi & tũc sunt excõicati aut non & tunc secundum quosdam non sunt excõicati secundũ alios sic per d.c.licet.& Panor.in d.rub.& c.j.de scisma.limita nisi vbi nullus caderet error probabilis secus tñ si esset dubium an esset scismaticus an non propter factum intricatum vt in Vrbano papa de quo per Bal.in d.consi.scisma. & per Panor.in rub.& c.j. eo.ꝙ tunc non sunt excõicati in d.rubri.de efficiente episcopum de sede episcopali & occupante sibi presbyteros suos an sit excommunicatus & secundum prædictam distinctionem an scismaticus sit hæreticus & qñ & quis dicatur scismaticus & vnde dicatur scisma & proprie & improprie dic etiã 33 vt Pau.Ghirlan.in tract.de hære.ij.q. † Itẽ contrahitur hæresis per ablationem priuilegij ecclesiæ vniuersalis qui ergo priuilegiũ ecclesiæ auferre tentauerit hæreticus est, xxij.dist.c.oẽs.vbi tex.clarus glo.xxiiij.q. 34 iij.c.illi qui.§.quia vero. † Item contrahitur hæresis asserendo peccata dimitti a solo deo absque misterio clauium ecclesiæ cõtra de pœnis dist.j.& per Fely.in c.excom. 35 municamus.lo ij.de hære. † Item contrahitur hære.si potestas aut alius officialis requisitus a diocesano & eius vicario distuleritauxilium præstare contra hæreticos & eorum receptatores et fautores qñ vt suspectus de hæresi punitur vt dicitur in c.vt of. 36 ficium.§.statuimus.de hære.in vj. † Item contrahitur hæresis asserendo non esse infernum nec paradisum sed animã esse mortalem & non immortalem sed mortuo corpore anima quoque mortua sit talis ita asserens manifestus reputatur hæreticus ita cõsuluit Fede.de Senis in consi.ccxlv.inci.reuerendo in Christo patri Mathe.in d.con. 37 sti.inconsutilem.xvj.no.iij.q. † Item contrahitur hæresis asserendo pertinaciter decimas non debert clericis & prælato ita tenuit Ancha.in cle.j.§.sane.de vsur.per glo. ibi & Pau.de Eleaza.asserentes ne dum hæreticum esse qui male sentit de articulis fidei sed ẽt qui errat in documentis ecclesiæ & falsas gignit opiniones contra ecclesiam & ita alias dixit Ancha.fuisse determinatũ per theologos contra quendam prædicatorem vide Mathe.in d.consti.inconsutilem. xvj.no.v.q.x.enim permisse sunt in veteri testamento & nouo vt plene prosequit Mathe.in consti.quanto cæteris.iij.no.j.ij.& iij.q.& in rub.eo.de decimis & ibi an ꝙ hodie soluantur decime integre sit iure diuino an positiuo & per Panor.in c.parochianos.de decimis & in c.statuimus.de transa. & in c.adhibita.de rer.permu.qui enim nõ soluit decimas transgressor est præcepti ecclesiæ.c.reuertimini.xvj.q.j.hic ex constitu

© SCD - Université de Poitiers

tione ecclesiastica debentur & qui contra
precepta & dogmata ecclesiastica operatur is hæreticus est. vt supra dictum fuit in regno etiam præcipitur soluendas esse decimas vt in consti quanto & ibi Matheum et in c.reg.ad audiẽtiam nostram.& in c.item statuimus quod cõter barones & feuda tenentes & prag. extat qualiter autem compellantur iure canonico ad soluendum per Cardi.in cle.ij,col.ij.de iudic.& in clemen. fl.§.j.in fi.de pœnis Panor.in c.peruenit.de deci.sed text.in d.clemen.fin.contra incipit cupientes de pœnis non dicit Theologos hoc dicentes hæreticos esse sed excommunicatos & alias pœnas incurrere vt ibi & vide no.in c.j.de decimis in sexto vbi glos. disputat an debeantur & per Panor.in cap. tue de decimis nisi in proprie dicatur hæreticus ex quo excommunicatus vt supra.

38 †Item contrahitur hęresis si professus re cedat a religione & contrahat matrimoniũ publice & notorie & non clandestine nam tunc si publice vt hęreticus puntur cum sit contra c.j.de voto in vj.& contra clemen. eos qui de consangui.& affi.vbi etiam not. ita dixit Iaco.Butri. quem sequitur Saly.in l.nemo.C.de summa trini.Panor.in c.de homine.de celeb.missi.in glos.in versi. verbis. & Mathe.in dicta constit.inconsutilem.vj. notab.vij.q.idem dixit Bal.in d.l.nemo.circa fin.si duxerit duas vxores Gemini.in c. accusatus.§.fane. de hæreti.in vj.per Fely.

39 in c.ad abolendam.j.col.de hære. †Item contrahitur hæresis per perceptionem, & celebrationem cum hostia non consecrata vt dicit Ana.in d.c.ad abolendam. Calder. tamen in consi.iiij.tenet contrarium ꝙ non dicitur hęreticus accipiens hostiam non cõsecratam nec clericus cum ea celebrans & hanc tenet Oldra.in consi.superius allegato incip.regulis habetur traditio & Felyn. in rubri.de hæreti.habetur in d.c.de homine.de celeb.missi.Card.autem in d.c.de homine.refert beatum Thomam in suo quolibet.vj.qõ.sacerdotem dantem hostiam non cõsecratam puniri vt idolatram.& per Mathe.in dicta constitu.inconsutilem.xvj.no. viij.q.intellige tamen vt per Fely.in dicto c.ad abo'endam.j.colũ.si perseuerauerit in errore vbi refert consi.Calder.iiij.allegando rationes & intelligendo si perseuerat in

40 errore. †Item contrahitur hæresis negando id quod traditur in clemen.j.de summa trinit.videlicet ꝙ mortuo Christo non exiuit sanguis & aqua vt ibi per glo.j.ver-

41 si.aperuit. †Item contrahitur hæresis tenendo opiniones illorum ꝙ anima est sanguis & generatur ex præiacenti materia.& extraduce & alias vt no.in c.quod vero.& in c.Moyses in gl. nec animatum.xxxij.q. ij.faciunt dicta per Fely.in c.sicut lo secundo de homicidio & doct in l.quod dicitur. ff.de liber.& posthu.& Bartolo.in l.diuus.ff. de extraordi.crimi.no. in clemen.j.de summa trini.in versi.vnitas videlicet de corpore animato in tempus ibi statutum quod limitatur in Christo aliter senties hæreticus

42 est vt ibi. †Item contrahitur hæresis asserendo pertinaciter historias in biblia contentas esse falsas tunc talis hæreticus censetur ita tenet Asten.in summa lib.xij.in titu. lviij. vbi dicit fidem extendi ad historias contentas in biblia, & qui asserit aliquam historiam biblie falsam esse hęreticus est & per Mathe.in dicta constitu.inconsutilem.

43 xix.no.ix.q. † Item contrahitur hæresis per contumaciam cum contumax hæreticus dicatur.lxxx.dist.§. si qui presbyteri. ccxxviij.disti.c.nullus contumax.dico tñ in non faciendo quod iubeat ecclesia potestate dei.& ecclesiæ quæ a deo est resistendo aut contumax sit non veniendo vilipendo tñ iudicem in obprobrium fidei credẽs aut asserens non esse potestatẽ a deo vt dicit Apost.ad Rom.iij.& xxiiij.q.j.c.& qui culpatur.spernendo claues ecclesiæ & romanam ecclesiam & eius ministros & prælatos qui ab ea sunt.xxij.disti.c.omnes.non habere a deo potestatem de hoc per Iser.in c.j.§.diffidamus.iiij.col. versi. item contumax de statu contra liber.eccle.in alij.contumax hæreticus non est ne ordo iuris perueterretur vide per Fely.in c.excõicamus. ij.col.de hære.& Dect.in d.consti.clj.ij.col. versi.& mouentur ratione & no.xxiiij.di-

44 stin.c.si papa. †Item contrahitur hæresis persistendo in notorio crimine & nolendo se corrigi satis suspectus est de hæresi. xxxviij.disti.c.si.cclxxxj.distin.c.si qs iuit. c.si.de pœn.Dect.in d.consi.clj.in fi.iij.col. no.in d.c.si papa & per Panor.in c.signifi.

45 casti.de electi. † Item contrahitur hæresis recusando pertinaciter iurare ad purgationem hæresis talis ita recusans pro hæretico habetur vt not.in c.excõicamus & ibi Fely.post Hostien.pen.col.ver.no.ibi ostentationem de hære.quod limita ibi secundũ Hostien.nisi forte ex subtilitate conscientie recuset.& limita vt per Mathe.in d.constitu.inconsutilem.xvj.not.versi.quid autem.

46 †Item contrahitur hæresis credẽdo hæreticis vt in d.c.excõicamus.& in d.consti-

© SCD - Université de Poitiers

tu, inconsutile, & in c.ij.de hære.in vj.qualiter dicatur, & intelligatur credere dic vt per Fely.in d.capitulo excõicamus.iij.col. versi.vlti.circa.§. istũ post Hostien.in d.c.
47 secundo † Item cõtrahitur hæresis si eps aut alius instituat consanguineum aut extraneum aut paganum hęredem vt in c.si quis iuncto summario Panor. de hære.& in se-
48 quen.c.iuncto summario Fely. † Itẽ contrahitur hæresis per receptionem fauorem & defensionem hæreticorum vt in c.ij.c. accusatus.de hære.in vj.& Card.in cle.j.§.
49 verum.eo.ti. † Item contrahitur hæresis frangẽdo immaginem curcifixi virginis & sanctorum dum tñ hoc faciat quis putando ea esse simulacra & q̃ fuerit peccatum illa adorare vz quod per immagines repræsentatur tunc enim hæreticus esset alias si non hoc animo sed aliter frangendo alia pœna durissima plectendus esse de qua in c.si canonicis in fi.& ibi glos.de offi.ordi.in vj.in versi.vltrix. & vide in l.j.C.ne liceat sing. ita per Hostien. in summa eo.§.qua pœna. & Mathe.in d.consti.inconsutilem.xvj. nota.iiij.q.& in prohe.consti.in prin.penulti. colum.versi.secunda conclusio & in consti. multe leges in primo lib.& per Iser.in d.c. j.§.diffidamus vlti.colũ.vbi dicit ita teneri & fuisse decisum in magna curia vicarię cõ
50 tra Bar.pro canonistis. † Item contrahitur hæresis si quis in vocasset demonem ad actum luxuriæ vel alium actum & veniens dixisset in vocanti q̃ spueret crucem & ille ad obsequendũ demoni in crucem spuisset absque cordis pœnitentia tunc hæreticus esset sed si timore demonis hoc fecisset non tamen totaliter a fide recedendo sed male contẽptus & cum dolore cordis tunc non esset hæreticus licet grauiter peccaret ita per Innocen.in c.j.de apostа.in princip. & firmat Thom.secunda secunde quæstio. xij.et q.xxiij.habetur in sum.pisane.in versi.apostasia.& per Mathe.in dicta constitu.
51 inconsutilem xvj notab.ij.quęstio. † Item contrahitur hæresis per apostatiam perfidã a fide recedendo & perfide abnegando & oppugnãdo talis enim dicitur apostata perfidie & vt hęreticus punitur Panormi.post Hostien.in c.primo.j.gl.de apostа.immo talis apostata maior est hęretico & maius peccat cum is in totum a fide recedit at hæreticus non in totum vt per Mathe.in rubri.de apostа.in constit.reg.& vide quotuplex sit apostasia per Mathe.in dicta rub.& in constitu.apostatantes & plene per glo.& dost. in d.c.eo.& per Boni.in titu.de apostа.vbi de pœnis contra eos & per Paul.Ghirlan. in tractа.de hæret.& ibi quod apostatantes noue sectę quandoq; se rebaptizant & isti tales rebaptizati maiori pœna plectuntur nam hæretico pœnitenti parcitur rebaptizato vero nunquam & in remissibiliter.l. manicheos.& l.hi qui sanctam.C.de apost.
52 vide ibi per eum. † Item contrahitur hęresis per modos vt per glo. in ca.illi qui.§. quia vero.xxiij.q.iij.& per gl.in c.firmissime de hære.& herendo opinionibus illorum qui traduntur in c.quidam.xxiij.que-
53 stio.iij. † Item hæresis contrahitur asserendo Christum nõ esse aliquid secundum quod homo vt traditur in c.cum Christus. de hære.& ibi no.& ĩ c.hęc est fides.xxiiij.
54 q.j. † Item hæresis contrahitur si accusatus de hæresi abiurasset in iudicio licet contra eum plene probationes non fuerint tamen si postea committit in ipsa hæresi habetur pro vero hæretico & per Archid. in c.accusatus de hære.in vj.& per Mathe. in d.consti. inconsutilem in fi.xvij.nota.& in glos.nolunt ignoscere idem si inculpatus in vna specie quam adiurauit si in aliam commisit hæreticus est idem si post abiurationẽ receptet visitet aut associet & dona dederit hæreticis pro vero hæretico habetur & talis relapsus in hæresim nuncupatur de quo in dicto c.accusatus.& in c.ad abo len-
55 dam.§.quia vero.de hære. † Item hæresis contrahitur si officialis quicunq; requisitus ab inquisitore hæreticis prauitatis vt iuret obseruare statuta & canones promulgatos & approbatos ab ecclesia contra hęreticos & eorum fautores credentes & receptatores noluerit iurare tunc talis vt de fide suspectus tanquam hæreticus punitur ita habetur in c.contra christianos de hære.in vj.
56 † Item hæresis contrahitur asserẽdo pertinaciter anime rationalis seu intellectiue substantiam non esse formam per se humani corporis vere vt dicitur clemen.j §.porro.de summa trini. vide ibi glos.plene. hoc
57 discutientem. † Item hæresis cõtrahitur tenendo & approbando ea quæ traduntur in cle.ad nostrum. de hære.vz errores illorum de Alamania et vide ibi per gl.de erro ribus illis canonibus sacra scriptura vt om
58 nibus reprobantem errores illos. † Item contrahitur hęresis si quis potest errantem in fide catholica ab errore reuocare & non reuocat.c.ij.de hæret.& j.q.j.c.qui alios.&
59 q.vlti.c.negligere cum possis. † Item cõtrahitur si nouam quis facit sectam contra fidem vel factum defendat vt xxiij.qõ.j.

© SCD - Université de Poitiers

c.hæc est fides. Et licet multis aliis modis hæresis contrahi possit tamẽ ex præmissis locis superius allegatis complecti posset, nos autem contenti erimus prædictis modis ita exceptis & hinc inde dispersis breui compendio in vnum coadunatis si quis vero alios studiosius velit perquirere ad supradictos locos canones & doctrinas allegatas conuolet & ad no.per gl.in c.firmissime eo.ti.& in c.inter hæresim.xxiiij.q.iij. per Bal.in rub.eo.& Car.in cle.j.eo.& per summistas eo.& per Boni.in opere male in eo.ti.& p Fely.in rub.eo.& per Pau.Chir-
60 lan.in d.trac.de hęre. †Et tandem hęreticus proprie dicitur qui contra fidẽ Christi & articulos fidei & contra præcepta & dogmata ecclesiæ & consiliorum eiusdem pertinaciter aspirat falsum dogma, & extraneum sensum gignendo aliter quam spiritus sanctus dicter iuxta c.hęreticus,xxiiij. q.iij,& c.quædam in fi.vbi gl.ea q & gl.in l.ij.C.eo.& qui sint hęretici et quot sint eorum sectę dic vt per Gratianũ in c.illi qui. §.quia sermo.cum seq.xxiiij.q.iij.cum ibi no,& C.eo.l.arriani.& in auth.gazaros, & alia vide vt per prædictos docto.vbi supra de his hactenus viso itaq; quot modis hæresis contrahatur adiacenti proinde processu eiusdem erit videndum & qualiter in
61 ea puniendą procedatur. † Circa itaque tertium de processu hæreticorũ primo videndũ de iurisdictione potestate cognoscẽtis secundo quis inquiri aut accusari possit & qui nõ tertio de modo procedendi & probationibus faciendis.Circa primum ad iquẽ spectat huius criminis cognitio videlicet an ad iudicem ecclesiasticum an vero ad secularem an vero vterq; possit cognoscere in hoc dicendum erit quod crimen hæresis est crimen mere ecclesiasticum vt not.gl.in c.ij.iiij.q.iij.adeo q ad iudicem ecclesiasticum spectat cognitio & decisio non autem ad iudicem laicum nisi tantũ executio sententiæ late per iudicem ecclesiasticũ alias si iudex secularis intromittat se in cognitione & decisione super tali crimine aut executionem late sententiæ per ecclesiasticum differat facere ipso iure excõicatus reddit & si per annum in tali excõicatione perdurauerit vt hæreticus condemnandus est ita dicit nouiter tex.in c.vt inquisitionis negocium §.prohibemus.de hęre.in vj. & in c.cum secundum leges in fi.eod.tit.in vj.et in c.ad abolendã de hęre.& per Mar. in l.j.C.de rapto.virg.in versi.no.etiam ex hac lege quod rapto.executio autem ideo seculari permittitur cum pro hæresi pona pœna corporalis & sanguinis vt infra di.
62 cetur suo loco. † Ecclesia vero corporales pœnas & sanguinis non infligit ideo seculari cõmittitur executio ut in c.in archiepiscopatu de rapto.sed perpetui carceris pœnam imponit vt in c.quamuis de pœn. in vj.Ana.in consilio j.per Ias.in l.transfigere.C.de transa.& per Bart.& alios in l.secunda.ff.de publ.iudi.& habetur in c.j.de hęre.i vj.& in cle.j §.j.eo ti.c.pe.de apost. c nouimus.de verbo.sign.Spe.in ti.de hęre.i p in.Mathe.in p ohe.co stit.in prin. pen.col.versi. secunda conclusio Panor.in d.c ex õicatus lo ij.q.no le hęre.& quod ad secul rẽ non spectet cognitio cũ sit mere ecclesiast cum per Ioan.And.in Spe. in tit.de hęre in addi.sed dicit iser.in d.consistutio.in consutilem & in c.j.in versic. contrahentium incestas nup.in ti.quę hnt rega. & Mathe.in d.cõsti.in consutilem. decimo. no.& Panor.in d.c.ad abolendam.eo.tit.ij. col.versi.vlterius & plene in c.cum sit generale.vij.col.vers.alius casus & colum.fi. de foro cõpet.vbi plene tractat de criminibus ecclesiasticis & ad quem eorũ spectet cognitio & qñ ad iudicem secularẽ & qñ non post gl.ibi magistraliter & in c. ea quę de statu mona.& in c.j.in gl.publicũ de offic.ordi.& per Stepha.Aufre.in repe.cle.j. de offic.ordi.v.q.& vide authẽ.si clericus. C.de episco.& cler.& vnde sumitur & per Panor.in d.c.j.in d.glo.publicum inuehitur
63 cõtra Bar.in l.diuus.ff.de cust.reo. †Quatenus dicit si ecclesiasti.tradit conuitum de hęresi puniendum iudici laico & tẽporali quod non tenetur punire nisi videat processum nec tenetur stare dicte sententię sed de nouo formare potest processum dicit ibi Panor.fore contra tex.in d.c.vt inquisitionis §.prohibemus de hęre.in vj.vbi nec dicit indirecte potest cognoscere.Et no.quod licet ibi hoc teneat Bar.et in l.magistratibus. ff.de iurisd.omni.iud.sequendo Guli.de Cu. ibi per rex.in §.si vero crimen idem tẽ tenent ibi Alber.& Bald.& Angel.Bulgo.& Pau.de Cast.& quasi leg.ste oẽs hoc tenent pro communi vedicit imo.in c.j.de offi.ordi.canonistę vero tenent contrarũ per tex. illum expressum.in d.§.prohibemus. & Bal. in d.auth.clericus & Ang.in d.l.diuus.& in l.j.C.de exhib.reis.Salyce.in l.ea quidem. vtij.col.C.qui accus.non pos.qui respondet ad d.§.si vero crimen quod ibi erat condẽnandus secus qñ puniendus condemnatus traditur et per Archi.in c.at si clerici.de iu

© SCD - Université de Poitiers

di.& ibi etiam Deci.in fi.j.glo.ij.conclus.et in d.c.j.qui respondent ad d.§.quod loquas in alio crimine quam mere ecclesiastico & Alex.in d.l.magistratibus & ibi Ias.& cęteri omnes hoc tenent cōtra Bar.plene & per Fely.in d.c.ad abolēdam.in fi.vbi plene & Oldr.in consi.lxxxix.& A'ex.& Barba. post Bart.in d.l.diuus.& in d.l.magistratibus. Et hic amplia vt secularis nō possit cognoscere etiam indirecte post condemnationem factam per ecclesiasticum in executione dictę sententię licet seculari tradatur puntendus iuxta,c.prædicentes de hæret.in vj.& d §.prohibemus.& d.c.ad abolendā.

64 & c.j.de hæreti.in vj. † Limita tū nisi addendo laico nouas pœnas potest enim secularis iudex nouas pœnas ad hęc laico licet hæresis declaratio spectet ad solum ecclesiasticum ita Anto.de Butri.in c.cum sit generale.de foro compe.de quo tū Panor. ibi dubitat cum tale crimē sit mere ecclesiasticum & ad eum spectet cognitio & nō ad laicum nec valebit statutū alias pœnas imponens per no.in c.ij.de cōsti.in vj.& in l. fi.ff.de iurisdi.om.iudi.facit c.statutū de hęre.in vj.& tanto magis ex quo eadē pœna imponitur a iure canonico quę a iure ciuili & consuetudinario vt dicit Panor.in d.c. ad abolēdam in gl.audientia post Hostien. & Io.And.v3 pœna ignis et cōcremationis auth.Ioānis.xv.c.& dicetur infra suo loco & patet in constitu.reg. inconsutilē in fi.& per Fely.in d.c.ad abolendam in fi.meritō alias pœnas forte statutarias nō posset imponere pro prædicto tn Anto.videtur facere gl.in cle.ne romana in versi.tolli de electione. vbi licet per pœnæ adiectionē lex superioris tolli nō potest tū adiuuari potest per pœnæ impositionem & no.in c.li propter de resti.in integr.vj.Ioan.And.in c.fin. de offic.Archi.Panor.in c.prudentiam vlt. no.in prin. de offi.deleg.Deci.in consil.xcj. vij.colum.ver.non obstat statutum licet ergo nō posset iudex laicus nouas pœnas imponere in prejudicium turis ecclesiastici tū potest addere laico nouas pœnas dummodo nō recedat a pœnis ecclesiasticis sed easdem imponat aliud enim est facere contra legem aliud præter legem vt not.Bart.in l. cum lex.ff.de fideiu.& in l.stipulatio ista.§. alteri.ff.de ver.oblig.& not.φ licet consti. reg.inconsutilem dictet officiales seculares posse procedere & pœnam,ignis imponere tū, illa constitu. fuit ante d.c.vt inquisitionis §.prohibemus.cū ibi fiat mentio de cōditore.d.constitu.Federi,impera.de stat.cōtra lib.eccles.§.gazaro cum seq. licet ergo forte ante d.c.iudex secularis potuisset procedere & punire tū hodie non potest per d. §.prohibemus.& etiam pœn.reg.incip.itē statutimus quod officiales seculares edictū in piani sancti Marti.per regem Carol.primum prohibentur iudices seculares intromitti in crimine ecclesiastico de quo ēt per Mathe.in constit. matestati nostri.ij.no.vel intelligę vt per Mathe.in d.consti.inconsutilem in gl.per officiales quod no.ad ea quę traduntur post glo.per Panor.in d.c.cum sit generale de criminibus ecclesiasticis ut pro illis puntendis non se intromittat iudex secularis per d.c.& per cōsti.matestati nostre nullo tū casu & in constitu. multe leges no. Cumq; huius criminis cognitio ad ecclesiasticum spectet horum alij ordinarij dicūtur alij delegati,horum autē alij a sede apostolica alij ab ordinario dicuntur delegati.

65 † Ordinarij dicuntur episcopi diocesani vt in clementi.j.§.j.de hæreti. & ibi per Card.& c.per hoc eo.tit.in vj. & in cap.ad abolendam , eo.& in c.excommunicamus in fi.eo.vbi Fely.pe.col.ver.no.ex fi.et hoc tam contra clericos q̄ contra laicos & etiā contra exemptos contra quos eps dicit ordinarius secundum Hosti.in d.c.ad abolendam & hoc quia habet generalem iurisdictionem & morte delegantis aut delegati non extinguitur talis iurisditio sicut in delegata c.gratum.de offi.deleg.Ioan.And.vero in d.c.tenet contra Host.φ contra exemptos dicatur episcopus delegatus non ordinarius vt ibi dicit text. & licet morte alterutrius non extinguatur iurisditio tū illud est quia delegatio ibi non dicitur fieri a papa sed a sede apostolica quæ nunquam moritur.c.si gratiose de rescrip.in vj.item non fit persone sed dignitati quæ nunquā moritur c.q̄m abbas de offic.delega.ideo in successorem transit & ideo infert φ si contingerit appellari a tali epo ad papam appellatur & etiam ita tenet Panor.in d.c.in gl. fin.& Fely.ibi.ij.col. ver.no.φ procedetur & idem sentire vr gl.in d.c.per hoc.in ver.

66 delegata. †¶Sede aut vacante aut quali vt dicit glo.in cle.j.§.j.de hære. capitulum dicit ordinarius iudex & de hæresi cognoscet vt dicit text.in d.c.ad abolendam.& in d.cle.j.§.j.eo.non autem cognoscet capitulum de hæresi contra exemptos de quibus in d.c.cū epo concedatur talis cognitio iure speciali & in tali iure non succedit capitulum vt no.in c.verum de foro compet.& Fely.in c.cum omnes.iiij.col.de constitu.&

© SCD - Université de Poitiers

Panor.in c.cum omni de maior.& obed.& in c.scriptum de electio.& in c.at si clerici. §.de adulterijs.de iudi.Ioan.tñ monach.tenet oppositum Panor.autem in d.c.ad abolend m in fi.tenet cum Ioan.And.per d.c. verum intelligē tñ ꝙ episcopus & capitulū possunt cognoscere tanquam ordinarij qñ crimen hæresis & factum clarum est & determinatum a iure secus tñ vbi dubiū esset tunc in dubia hæresi non cognoscit episcopus nec capitulum sed ad papam quæstio remittitur decidenda.xxiij.q.j.ca.quoties.& c.maiores de pactis, & vide Panor.in d.ca.

67 ad abolendam.ij.no. † Delegati vero dicuntur aut a iure aut a sede apostolica aut ab episcopo delegati a iure dicuntur episcopi contra exempros ab eorum iurisdictione qui priuilegium habent a sede apostolica ne cognoscatur ab alij q̃ ab eadem sede tunc tale priuilegium non habebit locum in crimine hæresis nam tales exempti ab eo cognosci possunt nõ obstãte priuilegio & tunc eo dicuntur delegati a iure vt dicitur in d.c.ad abolendam in fi.ibi tãquam a sede apostolica delegatis sic & in c. in refregabili.§.cęterũ.de offi.ordi.vide gl. in d.c.ad abolendam.in ver.delegatis & in c pro hoc.in ver.delegata de hære.in vj.& sic no.casum in quo propter criminis immanitatem ammittitur priuilegium & ibi glo. in d.ver.delegatis ponit qñ propter delictũ priuilegiũ ammittatur vide tñ in c.j.de priuile.in vj.& in c.fi.de foro compe.vbi per Panor.& Bal.& alios in authẽ.qua prouincia.C.vbi de crim.agi opor.delegati vero ab homine & a sede apostolica qñ delegãtur eo vt habetur in d.c.per hoc v3 qñ papa expresse committit causam & delegat eo non tñ monendo ad suũ officiũ exercendum cum tunc delegare non diceretur.c.licet & c.graue. de offi.delega.nor.gl.in d.c. per hoc in ver.delegata.& operabitur talis delegatio ꝙ non impeditur exercitium talis iurisdictionis quia eos procedere posset per generalem delegationem factam alij ab apostolica sede sed vterq; procedere potest diuisum aut communiter & processus cõmunicandi tum & per vtrosq; simul sententia proferenda est si conuenerint alias apostolice sedi remittenda erit quæstio & processus ita tamẽ ꝙ ipse delegatus eos obseruet modum procedendi quem & hæretice prauitatis inquisitores obseruare debẽt per iura communia & speciales cõcessiones & ordinationes pontificis ita dicitur in d.ca. per hoc.dic tñ vt in extrauaganti Boni.incip.ex eo ꝙ quędam nouella, qñ delegãtur alij non diocesani generaliter in prouincia aliqua ciuitate vel diocesi talis dicitur inquisitor hæretice prauitatis de cuius officio &

68 potestate disserendum est. † Et primo ꝙ inquisitor iste hæretice prauitatis nõ potest esse minor xl.annis vt in cle.ij.in princi.de hære.qui tñ annus sufficit esse inceptus licet non completus vt ibi per Card.& gl.& si detur minor non v3 & dans punitur vt ibi in fi.per gl.& Card in ver.committi.& tunc talis inquisitor delegatam dicitur habere iurisdictionem non ordinariam sicut eos immo specialem & limitatam vt plene prosequitur Dect.in consil.cxxxvij.ij.colum.versi.ij.principaliter.dicitur delegatus ad vniuersitatem causarum siue in prouincia, siue in ciuitate siue in diocesis & castro ordinetur & hoc per tex.et Ioan.And.in d. c. per hoc de hære.in vj.& probatur arguẽdo a speciali de c.ne aliqui de hære.in vj. iuncto c.ij.de offi.delega. in vj.& per gl.in cle.ij.ver.ipsorum commissarijs de hære.& hoc tenet Panor.in c.cum i.& a.ij.col.in gl. iij.de re iudi.& in c.fi.pen.col.versic.venio ad ij.eo.ti.de re iudi.& in c.excõicamus.in fi.de hære.ij.Card.in cle.ij.ij.oppo.de hære.

69 & in §.quia.ij.q. † Et dicit Panor.in d. c.fi.ꝙ fauore fidei tales inquisitores habent iurisdictionem in solidum & separatim procedere possunt qñ plures sunt licet in alijs fit secus vt ibi prosequitur & vide Panor. in d.c.causam.j.colum.de resti.spolia.talis enim inquisitores inuenti sunt ad augmentum fidei & extirpationem errorum vt in cle.j.& ibi Card.in prin.de hære.ideo spe-

70 cialia eis concessa sunt. † Notandũ est ẽt ꝙ licet isti talem habeant iurisdictionem ẽt in diocesi alicuius ordinarij & eo tñ tales inquisitores nõ dicuntur habere iurisdictionem priuatiue quia etiã eo procedere possunt aut capitulũ sede vacante iuxta d.cle. j.& d.c.ad abolendam de hære.sed dicũtur habere iurisdictionem cumulatiue vt habet in d.c.per hoc de hære.in vj.& per Fely.in d.c.ad abolendam.j.col.ver.no.eos dummodo processus inuicem communicẽtur & vtroq; voto sententia proferatur in procedendo tñ locus erit prçuentioni vt ibi dicitur in d.c.per hoc & vide cle.j.§.eo.vbi gl. libet sine altero dũmodo ꝙ ambo interueniãt in sententiando & condemnando alias

71 nulla erit condemnatio vt ibi. † Citantibus tñ ambobus inquisitor proponẽdus est ex quo delegatus c.sane. el tj.de offi.deleg. & c.studuisti.eo.sic & c.vt commissi de hę-

© SCD - Université de Poitiers

re.in vj.nisi & ipse eps vt delegatus citaret iuxta d.c.ad abolēdam in fi.qñ contra exēptos & hoc infert Ana. in d.c.excōicamus quod si vltra ordinarium sint alij officiales in certo genere cautæ quod ordinarie potestati non prætudicarent de quo per Bald.in auth.habita.C.ne filii.pro pa.& in l.j §.vbi autem.C de cadu.tol.Saly.in l.fi.C.de iurisdi.om.iudi.Panor.in c.cæterum.ij.col.de iudi. Areti.in consi.x.per Felyn.in d.c.excōicamus pen.col.versi.no.ex fin.eps esse secus tamē si in aliqua causa specialiter fuisset delegatus quis tūc prætudicaret ordinarie po
72 testati vt per gl.j.in d.c.per hoc. †In præmissis aūt querēdum est ex quo per d.c.per hoc.& per d.cle.j.§.j.de hære.statuat quod vterq; procedere possit ad inquirendum circundum realiter et personaliter dum tamen quod vterq; interuentat in condemnatione facta contra hæreticum alias nulla reddit sententia,idem in tormētis inferendis & inquisitionibus & incarcere arcando & alias vt in d.cle.j.per quā aliquid vltra d.ca.per hoc statuitur v3 circa interuētum personarum in prędictis condemnatione & tortura cum per illud c.vterq; solus & de per se poterat condemnare licet debebant ad inuicē processus cōicare & id quod dicitur de episcopo & de capitulo sede vacante intelligitur vt in d.clemen.j.dicitur an ergo ex quo vterq; in condemnando interuenire debet ita et in absoluendo an vero vterque solus possit absoluere quæstio est disputabilis'& gl.in d.cle.j.in versi.cōtra eos tenet quemlibet solum posse absoluere cum a iure veteri non receditur nisi quatenus expresse cautum reperitur.l.præcipimus.C.de appell.l. sancimus.C.de testamen.sed olim & hodie vterq; poterat solus inquirere per d.cle.j. & de iure veteri per d.c.per hoc solus cognoscebat & solus pronunciabat licet cōicare tenebatur processum vt dicit gl.in d. clemen.ver.ad sententiam & hodie in mataum reperitur im in condemnando ergo in absoluendo cum expresse nō dicatur solus pronunciat cum ius antiquum non immutetur faci.c.statutum de elec.in vj.& no. in c preceptis.xij.dist.ij.iij.q.vj.c.accusatus videndus text.in c.inferior.xij.dist.& l.iij. ff.de re iudi.& l.nemo.ff.de reg.iur.& c.cū inferior.de maio.& obed.concessa enim potestate cōdemnandi & absoluendi potestas non denegatur cum ergo tale ius nō immutetur ergo stare non prohibetur quo minus non possit absoluere quæstio ista plene disputatur per Ciuilistas in rub.ff.de acquirē. poss.in materia connexitatis contrariorū & correlatiuorum magis vī opinio cōis gl.in d.cle.quam ibi sequuntur Paul.de Bleaza. Lapus Cardi.Imo,& Panor,mouentur potissime ex quo non semper ad paria iudicātur absolutio, & cōdemnatio cum qñq; absolut possit licet non cōdemnari vt ibi per eos nonnullas alias rationes assignat Ias.in d.rub.qui plene tradit disputādo in l.iij.ff. de re iudi.& concludit cum d.gl.& sequacibus & Deci.ēt late prosequitur & tandem residet cum opi.d.gl.in l.nemo.ff.de reg.iuris contra tñ dictum glo.tenent ibi Stepha. Verce.& Pet.de Ancha.in d.cle.j.moti potissime quia ēt in correctorijs locum habet regula correlatiuorum maxime stante idēntitate rationis vt per Ias.in l.fi.C.de indict. vidui.tollen.cum tunc passiua dicatur extēsio quæ ēt in exorbitantibus et correctorijs admitti solent vt plene per Areti.n. Soci.& nouissime per Herma.in d.rub.qui videtur sequi opi.Pe.contra d.gl.& etiam eā sequi videtur Felyn.in c.iij.de re iudi.dicens, parem rationem esse in materia d.cle.cōdemnare & absoluere cum fauorem fidei & respiciat & ideo ex hac ratione refert vidisse Ioan.And.in d.cle.j.in quadam apostilla tenere contra.d.gl.& contra se ipsum allegantur potissime.l.soler.ff.de offi.procōsul. inducta vt per Soci.in dicta rubrica ex qua colligi videtur quod ex quo legatus ille nō habebat potestatem condēnandi quod nec etiam habet absoluendi & si condemnandi habuisset potestatem & absoluendi habuisset & sic absolutio ab ipsa condemnatione deponere videtur, & tanquam quid connexum condemnationi vbi ergo datur hæc, & illa datur, & econtra vbi prohibetur,et illa prohibita censetur allegatur etiam ratio nam in correctorijs arguitur de reo ad actorem, vt no.videtur per gl.in clemen.sepe.versi.voluit,de verb.sig.ied condemnatio ad actorem spectat absolutio vero ad reum, & de vno infertur ad alium ēt in correctorijs ergo statutum in d.cle.j.circa condemnationem statutum censetur circa absolutionem allegatur ēt alia ratio nam in materia odiosa procedit arg.de condemnatione ad absolutionem, & ideo præscripta potestate condemnandi & absoluendi præscripta censetur secundum Inno.in c.dilecto.de offi.Archi.Bald.& alios in d.imperium.ff.de iurisdi.om.iudi.iunctis dictis Bart. in l.j.§.si quis hoc.ff.de itin.act.pri.strictior enim fit interpretatio in præscriptione iuri quam in statutis,& licet Herma.conetur in

© SCD - Université de Poitiers

d,rub,ostendere nouis & omnibus,tamẽ ad idem tendunt rationes ille cum alijs p Areti,& Soci,cum dicant illud esse ex identitate rationis fauore fidei quæ ita militant in condemnando licut in absoluendo,& licet dicat ẽt absolutionem venire ex quadã cõsequentia,& indiuiduitate iuxta doct Bar. in l.grece,§.illud.ff.de fideiusso,tamen non benedicit nec se confert talis ratio.cũ Bar. consideret dependentiam per principale, & accessorium ad idẽ principale, & eo respectu dici indiuiduum absolutio aũt ad condemnationem hmõi non consideratur sed potius ex vi ex propria significatione & natura correlattuorum, vt vno præsupposito,& aliud presupponi censeatur ex quadã necessitate l.j.C.de cupresis,& d.l.fi.C.de indic.vidui.tol,licut de patre & filio dicit, nam filius non esset nisi fuerit pater & ecõtra vxor.& vir actor & reus emptio & vẽditio & similia,ideo magis stringit cęterorũ ratio in natura correlattui fundata quã circa dependentiam conati sunt per alia verba idem & eidem adducere rationes,Aret. Soci. tenendum tamen puto cõem canonistarum opinionem,& gl.in d.cle.j,vt in absoluendo non extendatur d.cle.j.vltra rationes modernorum ab identitate rationis cessante cum fauorabilior sit absolutio quã condemnatio & per redditum ad ius antiquum & conseruationem eiusdem per not. in c.statutum,de præben. in vj.cum allega. per Moder.in d.l.iij,& in d.l.nemo.& in d. rub,& per d.l.fi.§.adeo.C,vbi sena,vel clari.vbi absolutio non denegatur licet condẽnatio denegetur quo ad illas personas per quem tex.alias ẽt dicebat Mari de Cara.in consil,vt vniuersis.j.lib.q licet barones & milites regni cõdemnandi essent per pares & non per iustitiarios tũ p eos absolui possunt absque parium consilio & interuentu postq̃ gl. martini fuit introductum quoddam capitulum reg.per regem Caro. primũ quod incip,item statuimus q siue condẽnetur siue absoluantur pares adesse debẽt per quod non cadit exitatio quo ad eos potest tamen assignari ratio q absolui possit inquisitus ab alterutro iuxta cõem sentẽtiam nam dispositio d.clem.emanauit duplici ratione & causa vt ex ea collegi vr̃ prima ,propter excessus,& grauamina solita inferri p tales inquisitores in subditos & fideles vt colligi vr̃ ex preambulo & principio d.clem.).ibi multorum querela sedis apostolice pulsauit auditum & ibi dum sub pretexatis specie grauantur Inno,xij,cedat infidelium detrimentum est quibus verbis deprehendi videtur emanatam ad compescendos excessus ipsorum inquisitorum contra fideles fortasse odio prece aut corruptione aliorũ nonnulli fideles grauabantur & condemnabantur aut alie fiebant extorsiones,vt dicit clemen. nolentes de hære.tam circa videlicet cõdemnationes q̃ circa torturas & carcerationes ideo fuit per sedem apostolicam prouisum q circa istos actus vt irreparabiles artioris carceris tormentorum illationis & sententiæ cõdemnatorie probationis interueniat diocesanus & econtra inquisitor vt metu & interuentu vtriusq; subditi non grauentur vt dicitur ẽt in fin.§.verum quia d.cle.& ideo sequitur in.§.j.propter quod ad dei,& sequẽtia ex quo sequitur q d,clementi.vr̃ emanata quodammodo potius in fauorem inquisiti vt interueniat vterq; iudicum merito cum cessat ratio dubitationis in absolutione & ratio grauaminis & potius inducta in eius fauorem videatur in suiodium retorqueri nõ debet.l.quod fauore, C,de legi,& sentire vr̃ Bald.in d.l.fi.C,vbi sena,vel clar,cessante ergo ratione d.clem, cessare videntur.& rationes in contrarium oppugnantes Mod.in d.locis. & rubr,ij,ratio summi vr̃ ex eadem clem,j.§.j,ibi propter quod ad Dei gloriam & augmentũ fidei ex quo colligitur ẽt d.cle.j.emanata ad augmentum fidei quod tũ augmentũ cessare videtur in absolnendo, nam fides nõ ita augeri videtur absoluendo sicut condemnãdo & procedendo,nam condemnando pœna infligitur contra fidem sentientem & cæteris transit in exemplum,& terror cæteris inducitur fidelibus vt a fide non discedant, argu,l.aut facta,§,fi.ff.de pœnis.l.j, C,ad l. iul.repe,l.j, C,de preci.impe.offer,no.gl, in extrauagan.qm̃ qui sint reb,in versi.exemplum.nec aliquid cõtra eam assenerent ex quo augmentum fidei clare scit quod cessare videtur in absoluendo cum ergo cesset rationis identitas & diuersitas vigeat legtur q & legis dispositio cessare videatur l.quamuis.§.adigere.ff de iure pa.l.generaliter,C,de epis,& cler.c.cessante,de appell. ex quibus vnico verbo patet ad obiecta responsio vt procedant stante identitate rationis quæ cessat in terminis dicta clem.j.& gl.& ad l.folent,& d,l,nemo.respondẽdum est vt Moderni respondent in d.l,iij.& Panor.in d.cle.j.vt procedant in casu defectus iurisdictionis & potestatis ja iure prohibite & non concesse tũ capitulo li non datur cõdemnatio nec absolutio at in casu d.clemẽ

non

© SCD - Université de Poitiers

non negabatur iurisdictio & potestas pœnitus condemnandi sed cum illa qualitate negabatur videlicet nõ cum interuentu vtriusq; eo vero interueniente concedebat me tuo non arguendum erit ex totali defectu iurisdictionis ad qualificatam, & limitatam vt in dicta clem. vel aliter intelligendo verbum accusari in d.l. solent. videlicet ꝙ fiet proprie vt gl. ibi sentire videtur in versi. liberet contra inductionem Soci. in d. rubri. intelligẽtis accusationem effectualem secuta videlicet condẽnatione licet fortasse quo ad rationes superius inductas in intellectu d. cle. dici posset ꝙ ille rationes ex quibus emanauit d. clemẽ. non sint finales. rationes, sed potius impulsiue ex quibus arguere nõ licet vt plene Ias. in d l. fi. C. de ind. vid tol. & in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. in materia extensionis cogitandum tamen est circa præmissa ex quo Ioan. Andr. in d. cle. j. vt refert Fely. in d. c. iij. de re iud. in apost. sentit & tenet contra d. gl. in d. cle. considerando identitatem & paritatem rationis vʒ fauoris fidei qui ita complectit in absoluendo sicut in cõdemnando, & deprehendi videtur ex d. cle. j. §. j. ibi negocium huiusmodi eo prosperetur felicius & in §. fi. ibi procedere commisserũt vbi fuerit ꝓcedendum ex quibus sumi videtur fauore fidei emanatam, maxima tñ est authoritas ipsius Ioan. Andr. in materia iuris canonici de cuius autho. Cardi. plene in proh. clem. & plentissime Curt. in consi j. & ex fonte turis eius opinione emanasse referunt doct. & miram ingenij grauitatem fouisse ad in-
73 quisitoris officium reuertamur. †Qualiter igitur se habere debet ipse & eius officiales circa officij executionem dic vt in d. cle. j. & ij de hære. & in c. vt officium. & in c. vt inquisitionis. de hære. in vj. & c. vt cõmissi. eo vbi de pœnis extorsionum & grauaminum per eosdem inquisitores et de pœna impedientium officiũ inquisitoris & famulo inquisitoris offenso et cõcessione portationis armorum, & de iuramento prestando per notarium actorum & an habere debet salarium per Cardi. in d. cle. j. §. notarij.
74 & in d. cle. ij. §. notarij. eo. † Prohibẽtur autem tales inquisitores procedere contra episcopos de hęretica prauitate non obstante ꝙ commissio data a papa fuerit generalis quantuncunq; nam in tali generali commissione tõ comprehendi tur eps nisi specialiter in tali commissione exprimã ur & hoc ex prærogatiua talium epis opor vt
ti. c. q ita p ſcu. ſum, ſe len. ex. ō, n vj. be
ne tamẽ ipsi inquisitores si viderint aut intellexerint epos tali crimine diffamatos denunciare & referre debent sedi apostolice ita traditur & dicitur in c. inquisitores. de hære. in vj. & per Panor. in c. excõicamus. in fi. de hære. in simili facit d. c. quia periculosum. vbi nõ possunt excommunicari nec
75 suppont interdicto & excõicationi. †Item prohibentur cognoscere de fortilegis nisi manifestam saperent hæresim alias si nõ sta manifeste non cognoscunt ipsi nec cognoscere possunt an sapiant hæresim licet possint an sapiant manifeste vt not. in c. fin. de offi. deleg. in vj. ita habetur in c. accusatus. §. sane. de hæret. in vj. & Panor. in c. j. in fi. de fortileg. Mathe. iu d. consti. inconsultiem
76 xvj. no. j q. & supra fuit dictũ. †Itẽ prohibetur cognoscere super crimine vsurarum vel in foro pœnitentiali cogendo vsurariũ ad earum restitutione dic vt per Fely. in d. c. excõicamus. in prin. iiij. colũ. versi. vtrum autem de crimine vsurarum. de hære. Bal. in c. j. §. ad hoc. ij. col de pa. iur. fir. & in c. j. §. similiter. j. col. de controuer. inuest. Soci. in consi. ccxix. ver. confirmatur etiam. ij. vo
77 lumi. † Item prohibetur carcerare acriter tormentare & pronunciare hæreticum absq; interuentum epi aut sede vacante capituli vt traditur in d. cle. j. requisito tamen vtroq; infra octo dies & ibi vide per Card. in xvj. & seq. q & ibi quid si discordent & vide in d. c. per hoc. de hære. in vj. & per Fely. in c. cum non ab homine. ij. col. versi. tertio. de iudi. & in d. c. excõmunicamus. in fi.
78 † Et quot monitiones tunc requirãtur in interuentu vtriusq; et an vnica sufficiat, dic vt per gl. in d. cle. j. & Card. ibi in xviij. q. et per quem debet fieri ista monitio & an sufficiat per nuncium aut epistolam per Card.
79 ibi. xx. q. † Item prohibentur pœnas pecuniarias imponere hæreticis ex quo hæreticorũ bona ipso iure in ecclesiam sunt confiscata, vt in c. cum secundum leges. de hære. in vj. glo. & Cardi. in cle. ij. §. j. de hæret. & in clemen. fi. §. fi. eo. & in c. vergentis. de hære. & in dicta consti. inconsultiem. & in d. c. excommunicamus. eo. & vide in clem. fina. §. fin. per Cardi. & ibi in fin. ꝙ possunt dummodo pœnam pecuniariam distribuãt in pauperes non sibi nec officio suo applicando nisi ex causa necessitatis, & illud faciant in pœnitentiã inquisiti redeuntis non autem pertinacis an autem inquisitores habeant iurisdictionem in alio crimine procedente ex hæresi dic vt per Are. in consilio
80 lxxxiij. †Item prohibetur inquisitor ꝓ-

© SCD - Université de Poitiers

cedere contra diffamatum ex sola diffamatione si aliter non constat saltim per vnum testem Card.in clemen.j §.pen.& clemẽ.ij. §.ii.ij.q.et in fi.q.eo.contrariũ tamẽ dicitur in cap.vt officium.in princ.eo.in vj.limita nisi prius abiuraller hęresim nam postea ex leui suspitione punitur grauiter.vt in cap. accusatur.in principio de hæreticis in vj.

81 †Item prohibetur retinere melioramenta emptoribus bonorum hæreticorũ aliena torum quando reuocat alienata vt per Bal. in.l.ri.§.ii.C.com.de lega.cũ restituere emptoribus teneatur.item non potest retinere precium e nptoribus sed eis tenetur rest t ie re dummodo fuerit conuersum in vtilitatẽ venditoris,& non aliter per Bar.in.l.iij.ff. de his que i i fra.cred.& in.l.chirographis.§. si ff.de admini.tuto.Cyn.in.l.fin.C.ad.l.iul. maiesta.laſ.plene in.§.item si quis in fraudem.insti.de actio.col.xxij.in verti.glo.magna,& ibi an teneatur ipse inquisitor soluere preciũ vẽditori rei alicuius ipsi hęretico

82 †Item prohibetur inquisitor tollere defensiones inquisito de hæresi & exceptiones ei competentes cũ eas admittere debet nec potest tollere dic vt p docto.post Arch. in.c.exibita.de iud.Item prohibetur ꝓcedere contra abiurantem hæresim nõ obstante ꝙ pœnitentiam non ægerit,vt per Card.in clemen.ij.de hęre.Dec.plene in cosi.cxxxvij.

83 in princi.ij,& iij.col. †Item non potest ꝓcedere inquisitor gnalis contra eum contra quẽ ꝓcessit specialis inquisitor datus a summo pontifice,vt dicit Dect.in.d.cõsi.ij.col. verticulo non obstat.cũ papa causam committendo videtur ad se aduocare,& inferioribus potestas procededi est interdicta cap. ad nostrum,de appella.& per cap.studuisti. de offi.deleg.& glo.in cap.per hoc de hęre. in vj.cum allegatis per Dect.ibi.iij.colum.

84 †Versa autem vice inquisitor potest ꝓcedere & inquirere de omnibus speciebus hæresis de quibus supra præter in casibus supra proxime,& in dicta clem.ii.in fi.vbi supra illis erroribus cognoscit , & per Bal.

85 in.l.nemo.in fi.C.de sum . tri. †Itẽ potest procedere contra quascũq; personas laicas & ecclesiasticas etiam exemptas,& priuilegiatas , ita dicit textus in capitulo vt nostrum.§.denique de hæretic , in sexto & in dicto.c.ad abolendam in fine & ibidem per Felynum.i.colum.versicu.vltimo no . vide in.c.accusatus in fi.de hær.in vj.vbi contra religiosos præterquam contra episcopũ vt

86 in.c.inq isitores.eo.in vj. †Item inq itor potest procedere , & inquirere etiam diocesano,& episcopo non requisito citare & etiam carcerare potest dummodo nõ ad arctiores carceres & ad tormenta procedatur dicitur in d.c.per hoc eod.in.vj.& in.d.

87 clem.j.§.j.& ibi per Card.eo. †Item prędictas personas punire potest etiam ex sola mentis cogitatione licet signa hæresis non probentur confessione tamen ipsarum , vt dicit Bald.in.l.si quis non dicam rapere.ij.

88 & vij col.C.de episc.& cler. †Item procedere potest cõtra vsurarios vt eos cogat ad rei restitutionem tantũ non contra eos puniendos vt per Bald.in c.j §.ad hec de pa.tur. fir.ij.col.Ioan.mona.in.c.accusatus de hær. in.vj.Felyn.in.c.excõmunicamus. ij.col.de hęre.Item potest bona per hęreticũ alienata reuocare restituto tamen precio vt supra

89 dictum est. †Item potest procedere cõtra impedientem iudæum baptizari & contra Christianũ ne fiat iudæus & contra iudæum baptizatum ne ei sum ad iudaismum & cõtra iudęum inducente Christianum ad iudaismum.dic vt p r Card in.d.clem.ij.§.j.de hæret.& v de text.in.c.contra Christianos de hære.in vj.& in consi reg.apostartes de apostatia.Item punit potest d centem aliquid contra fidem licet iocose dum tamen nõ vt hæreticũ punit nisi in dicto presistat,vt si dixerit se hal iturũ vxorẽ in alio seculo & alia verba proferat iocose vt per Card.in

90 d.clemen.j.§.nos de sum.tri. †Item põt concedere vsum & portationem armorum, vt si dominus temporalis impedierit cũ punire vt turbatorem Card.in clem.ij.§.porro.de hære.dum tamen non excedat metã.

91 d.§.porro. †Item proceditur contra iudæum receptantem Christianum apostatã vel iudæum purum christianũ ementem & circuncidentem vel christianam accipiat et faciat eã iudaizare & eã accipiat in vxorẽ vel contra ementem Christianum & reuendentẽ contra.l.j.C.ne christia.man.vel contra iudæos crucifigentes Agnũ in die veneris sancti de quibus per Old.in cõsi.xxxvj. plene.Item recipere potest testes etiã facta publicatione in causa,vt per Marsilium in practica in.§.sequens quęstio.& etiam non citata parte,vt in.l.de vnoquoq;.ff.de re iudicata.vbi per Marsilium: & infra dicetur.

92 †Item inquisitor potest subdelegare, vt in clemen.j.§.verum de hæretic . & clemẽ. ij. §.j.eo.& ibi per Card.post glo.& p eundem in clemen.j §.& quia.ij.qo. Alexan.in l.more.j col.ite n i ot.ff.de iurisdictione omnium iudicum & et a n in fi ie.dic.l.ꝙ potest vicariu p con . tuere & vide glos.in di

© SCD - Université de Poitiers

cta glos.j.in versicu.ipsorum commissarijs. Im procedere potest etiam mortuo consti tuente speciale crimen vt mortuo mandante iurisdictio non finitur fauore fidei vt expressim est in capitu.i.e al qui.de hæret.in sexto. Angel.Paul.Alexan.Iason. & alij in d cta.l more. que iuncta legitur cum.l.& 93 quia.ff.de iurisdi.omni.iudi. †Item possunt cogere officiales laicos ad auxilium, & brachium prestandum secuiare impariendum sub pœna vt in cap.vt inquisitionis.& cap.vt commissi.de hæreticis.in sexto & in cap.præsidentes, & in capit.accusantes.§.deniq; eod.& in clemen.ij.eod. & in cap.ad abolendam & in.c.excommunicamus eo.& ibi per Panormitanum, & Felynum,& per Matthe.in prohemio constitutionũ regni.in princi.Et potest puniri impedientes officium inquisitionis cap.vt officium,& cap.vt commissi.eodem in sexto.Item potest tollere omnia statuta & consuetudines impedientes officium inquisitoris, vt in capitu.statutum.de hæret. in vj. Item potest inquirere post quinq; iennium a morte hæretici vt eius memoria damnetur de quo per glo.in.d.cap.accusatus eod. in.vj.& in capit.ij.de prescrip.in vj Panormi.& Felt.in cap.cum a nobis de prescrip. & dicetur infra. Item potest cogere hæredes inquisiti de receptatione & fauore præstitis hæretico qui promisit sub obligatione bonorum inquisitori agere pœnitentiã tamen ante per actam mortuus sit accipere a dictis heredibus bona & pœnitentiam exequi,vt dicit tex.in.d.cap.accusatus.§.li vero pro his de hære.in vj.Itẽ procedere possunt contra blasfemantes Deum & sanctos dummodo moniti sint effectu incorrigibiles Matth.in constitut.inconsutilem.in glo. in ver.diuine maiestatis.Itẽ procedere possunt cum testibus excommunicatis socijs et particibus criminis,& alios defectus habẽtibus vt traditur in capitu.in fidei fauorem de hæret.in vj. Item absoluere & liberare possunt tales infamatos,aut de hæresi conuictos. vt dicitur in cap.super eo.& in capitu vt officium.§.i.de here.in vj.in cap.ad abolendam.eo.& in constitutio.inconsutilem & in cap.accusatus.eo.in vj.Item potest excommunicare & priuare officio prædicationis impedientes prædicatores congregationem circa inquisitionem, vt in dicto capitulo accusatus.§.compescendi, Itẽ potest prosequi hæreticum confugiẽtem in alia prouincia vel venientem de alia prouincia in prouinciam inquisitores,& etiam pœnam commutare & priuate promotos a diocesano beneficijs cum interuentu diocesanorum, & etiam accipiendi libros, & processus inquisitionum per alios forte factos de quibus in text. & glos.dicto capit. vt commissi vobis. Item procedere possunt simpliciter summarie & de plano sine strepitu & figura iudicij, & etiam testibus non publicatis timore existente, & periculo in testium personã adhibitis tamen doctoribus peritis & religiosis, vt dicitur in capitu.fina.de hæreticis in sexto.Item procedunt contra relapsos in hæresi post abiuratam heresim per quatuor illos modos de quibus in.d.cap.accusatus.& in.d.capit.ad abolendam. Item procedere possunt testibus periuris vt in.d.cap.accusatus.§.licet, vbi not.fauore fidei vt ibi dicit glos.

94 †Et not.de istis inquisitoribus ꝙ si sunt plures in vna prouincia h̃ debent insolidum iurisdictionem & dicuntur delegati ad vniuersitatem causarum,vt not.in cap.per hoc & in cap.nec aliqui.de hære.in vj.Ioan.andre.in cap.fin.de re iudica.in vj.non tamen vt ab omnibus puniatur sed ab vno,vt per Ange.in.l.si pluribus.in fine.ff.de leg.j post Petrum de fuza.in.l si quis postea.ff.de iudic.c.vt officium de hæreti.in sexto.

95 †Not. tamen ꝙ si isti inquisitores male versentur in eorum officio corrumpẽdo se & alia grauamina inferendo possunt ab officio remouerri a prælatis tamen prouincialibus licet ab eis non habeant iurisdictionẽ eis vero negligẽtibus ordinarij deferre debent sedi apostolice, non tamen amouere possunt, ita dicit text. in clem.nolentes.§. notarij sed & preced.de hæretic.& ibi per glo.& Cardi.& in clem.ij.ix.q.de rescript. & ibi in fi.d.§.notarij, dicit ꝙ licet prælati hos amouere possint tamen nõ possunt eos corrigere, vt ibi glos.in versicu. teneantur, & de pœnis istorum, vt in cle.j § fin. de hæretic.& d.§.notarij, & vltra illas pœnas criminaliter etiam puniri possunt, vt per Baldus in.l.sciuerint.de excusat. tuto. & post eum habetur per apostil. dum alle-
96 gat dicit clemen.j. †Quandoꝙ vero isti inquisitores delegantur ab episcopo & sede vacante capitulo & dicuntur eorum delegati, & etiam possunt inquirere & procedere contra hæreticos sicut & alij inquisitores, vt habetur in. d. clemen.j §.j. &.§.verum ibi eius. & in c.fin.§.iubemus ibi eo absente eius vicario de here.in vj.& vide glo.in d.clemen.in versic.consensum.

97 †Viso qui inquirere & procedere pos-

© SCD - Université de Poitiers

sunt & eorũ officio, & potestate modo contra quos inquiri & procedi possit videamus, & sic de secundo. Circa igitur secundum dicendum est ꝙ quilibet de hæresi inquiri & accusari potest et religiose persone, & sacerdotes. c. ad abolendam. de hære. & c. accusatus. in fi. eo. in vj. & ẽt exempte persone & priuilegiate. c. vt officium inquisitionis. §. deniq;. de hære. in vj. & c. excõicamus. eod. etiam eps. vt in c. inquisitores. de hæreti. in vj. & ibi no. gl. apostolice, quando specialiter committitur inquisitoribus in eorũ litteris, immo tales actus & graues puniendi sunt, vt dicit text. in d. ca. accusatus in fine.

98 †Etiam imperator de hæresi puniri põt & deponi vt dicitur de Federico imperatore qui fuit ob hæresim, & alia crimina depositus vt traditur in c. ad apostolice. in versi. de hæresi. & ibi gl eo. verbo de re iudic. in vj. & in c. vt inquisitionis officium. ibi tunc in deuotionem ecclesiæ existentem, & ibi in gl. in versi. tunc de hære in vj. & gl. in c. si papa. xl. dist. dic & intelligere vt per Bart. & Bal. in l. fi. C. de legi. ꝙ depont potest per solum papam, & non per alium. xvj. q. vj. c. alius. no. glo. in d. c. ad apostolice. & cle. j. §. fi. & ibi Cardi. de iureiuran. in fi. Alex. post Bar. in l. j. §. j. ff. de requi. reis. licet gl. et Bal. in c. j. vltt. col. si inter do. & vassal. his ori. & Bart. & Guil. in l. non ambigitur. ff. de legi. & in l. sed & reprobari. in prin. ff. de excusi. tuto. dicant deponi posse a populo romano a quo habuit imperium l. j. ff. de consti. prin ci. tamen in d. l. fi. concludit Bart. & Bal. ibi ꝙ a solo Papa per d. ca. ad apostolice. vide Barba. & Alex. post Bar. & Bal. in d. l. ff. & vide de Federico imperatore per Math. in prælud. consti. j. q. ꝙ fuit depositus per papam. & Isernia in prelud. feud. & in prohe. constit. vide per Cardi. in clemen. ij. §. certũ

99 de elec. †Sed an papa teneatur de hæresi vt deponi possit a papatu & per quem erit deponendus in quo dicas ꝙ etiam deponi potest propter hæresim non a se sed ab alio vt a consilio hic est tex. in d. c. si papa. xl. dist. in. & ibi per glo. vbi ponit de quibus tenetur papa, vt ex eis depont possit admodum enim periculosum esset si vera fides quæ in toto populo Christiano requiritur in capite non reperiatur vt dicitur in c. miramur. lxj. dist. ideo dixit gl. in c. acutius. xxtiij. q. j. versi hæresim papam hæreticum minorem esse quolibet catholico & de veritate d. gl. an pro notorio crimine si est incorrigibilis deponi possit per Deci. plenissime plusquã alius in consi. cij. per totum, vbi multas refert opiniones theologorum, & canonistarum, & late disputat in hoc & vide Panor. in c. quoties. de simo. & in c. quia diligentia. j. col. de elect. & in c. cum venissent. & ibi Deci. iij. col. de iudic. & in repertorio. c. extirpande. §. qui vero. de præben. & in c. proposuit. de concess. præben. vbi ab alto non a se ipso deponendus. & in c. significasti. j. colum. de electio. & in c. quanto. de translat. epis. vbi per consilium deponendus est ob hæresim per Ioan. de Lig. in tract. de sentẽ. excom. in fi. j. par. & per Boni in rub de hære. versi. item no. vbi de papa & imperatore Cardi. in cle. ij. cæterum de hære. & in §. nuncij. in fi. vbi per consilium aut successorem si congregari non potest consilium, & in c. licet. de elect. Archi. in c. fidei. de hære. in vj. & vide xvij. dist §. hinc etiam. & ij. q. vij §. item cum Balabam. & dixit Hostien. & Ioan. And. in c. proposuit. de concess. præben. & Floria. in l. sed & loci. §. j fini. regũ. ꝙ si papa mandat aliquid quod sapiat hæresim turbat statum ecclesiæ & obediri non

100 debet. †Et in tantum de hæresi puniri potest papa ꝙ non licet nec potest facere statutum ꝙ papa de hæresi non teneatur ex quo periclitaret tota ecclesia quod non licet. xxv. q. j. c. sunt quidam. ita glo. in d. c. si papa. in versic. a fide. Intelligẽ si si esset incorrigibilis sed si paratus esset se corregi, nec accusari, nec deponi posset, vt in c. aperte. & in c. agit. xxtiij. q. j. secundo capitulo si dixit Apostolus. xxtiij. qõ. iij. glos. in d. c. si papa. in versic. a fide. iii intelligendum erit in crimine notorio. & hæresi large secus in propria hæresi nam ẽt si esset occulta accusari, & deponi posset, vt sentit glo. in d. c. si papa. & Deci. in d. consi. clj. vj. col. in princ.

101 in versi. non esset verũ. †Iudei vero non possunt accusari de hæresi cum in eis nõ cadat hæresis gl. in clemen. j §. j. de vsur. Deci. in d. c. epistole. j. q. de edictio. ver. confirmatur hoc. de proba. Viso igitur de personis quæ teneri & puniri possunt de hæresi nũc de processu hæreticorum videndum est.

102 †Circa igitur tertium dicendum est ꝙ læsæ diuinæ maiestatis crimen humane læsæ maiestatis crimini equiparatur, vt dicitur in c. statutum. el ij. de hære. in vj. not. glo. & Saly. in l. ij. C. ad l. iul. maiesta. immo longe grauius est æternam offendere maiestatem quam temporalem, vt in authẽ. gazaros. C. de hære. c. vrgentis. eod. ti. c. j. §. gazaros. de statu. contra liber. eccle. gl. & tex. in consti. reg. inconuulsibilem. vbi grauius crimen censendum erit diuina nanque gratia humanis

© SCD - Université de Poitiers

debet præualere legibus.§.hinc aũt in authen.de mona.ideo in modo procedendi in hoc crimine quod in alio humane læsæ maiestatis crimine statuitur & hic statui videt vt dicit tex. ibi per omnia volumus obseruari & Ang.in gl.che hai tradito la tua patria versi. quæro an sacerdos & præcedencol.vbi statutum in vno & in alio statutum censetur,& per Mathe.in consi.j.& per gl. in d.consti.inconsutilem.& ideo sicut in illo proceditur ita & in isto,& ideo sicut in illo crimine procedi solet per inquisitionẽ denunciationem & accusationem simpliciter summarie & de plano absq; strepitu & figura iudicij vt habetur in extrauag.ad reprimẽdam ita & in isto crimine vt traditur in c.fi.de hære.in vj.in prin.& in consti.inconsutilem,& ibi per Math.in xxix no.q̃ per inquisitionem procedi possit constat ex ca. in fidei fauorem iuncta glo.in versi.inquisitionis & in c.vt officium inquisitionis & in c.inquisitores.& in c.vt inquisitionis negocium.& in c.fin.& in c.ne aliqui.& c.præsidentes,& c.per hoc de hære.in vj.& in cle.j.& ij.eo.in quibus modus traditur procedendi in inquisitione tex.in l apostatarũ.C. de aposta.& in l.nemo.C.de iude,& in reg. dicitur d.consti.inconsutilem ibi nemine ẽt deferẽte & ibi p officiales inquirit hæreticũ vltra tradita in dictis capit.& in cle.j.& ij. per Card.in cle.j.§.fi.de vsur. & in d.clem. j.& ij.de hæret.& ne dum in hoc crimine sed ẽt quando iniuria facta est ecclesiæ ẽpo & alij persone ecclesiasticæ & religiose nã tunc ex officio procedi potest Bar.& Bald. in l.si quis in hoc genus.C.de episc.& cle.gl. & Mathe.in d.consti.inconsutilem.in vers. diuine maiest.& in regno extat.c.super iniuriis illatis ecclesiæ & personis ecclesiasticis vt ex officio procedi possit per iustitia

103 rium prouinciæ. † Et an ordinem iudiciorum seruare debet inquisitor dic vt per canonistas post Inno.in c.exhibita.de iudi. & Bald.in sua marga.in versi.inquisitio. & dic vt ibi in c.fi.& c.per hoc in fi.de hæret. in vj.conuola.in loco & materia inquisitionis de qua per Ang. in l.si vacãtia.C.de bo. vacan.lib.xj.& Ang.in glo.hæc est quædã inquisitio & per Bar.in d.constitu.ad reprimen.in versic.per inquisitionem & Mar.in pra.in.§.cõstante formam aũt inquisitionis vide per Spec.in ti.de teste §.vij.versi porro de denunciatione dic vt in d.consti.incõsutilem ibi etiam nemine deferente & d.l. apostatarum et per Math.in d.consti.inconsutilem.xix.no.arguitur ex d.extrauag.ad

reprimen.ibi per denunciationẽ de qua ibi per Bar.& Ang.in gl.necnon ad denuncia

104 tionem. † Procedi ẽt potest in hoc crimine per exceptionem vt tenuit vr glo.in d.c.infidei fauorem in ver.inquisitionis de hære.in vj.speciale iũ de quo in d.c.infidei q̃ testes excõicati & participes & alij inhabiles admittantur fauore fidei non habet locum qũ per exceptionem aut accusationẽ procedetur sed qũ per inquisitionem vt dicit ibi gl.in versic.inquisitionis cum in plus se habeat inquisitio & fauorabilior sit exceptione & accusatione.ij.q.vij c.si quis episcopus.& vide per Mathe.in consti.vt vni uersis.iij.no.in fi.vbi in causa hæresis statutum faciens mentionem de accusatione nõ

105 extenditur ad inquisitionem. † De accusatione vero patet in c.accusatus.& in c. fi.in versic.accusatoribus de hæret.in vj.& no.in d.c.infidei fauorem, versi.inquisitionis.& in d.l.apostatarum.& dicitur in dicta consti.inconsutilem.& per Mathe.ibi.xix. no.& in d.extrauag.ad repri.ibi per accusa

106 tionem. † Circa quam accusationẽ sciendum est hoc hæresis crimen publicum esse & ad quemlibet ius accusandi spectare vt dicit tex.in l.manicheos.C.de hæreti.& in d.l.apostatarum & dicitur in d.consti.incõsutilem ibi inter cętera publica crimina numerentur Ang.in glo.necnon ad queretam. iij.col.Bal.in rub.C.qui accusa.pos.ij.col. & in l.reos.ij.col.C.de accus.immo crimen etiam publicum est vbi iniuria fit ecclesiæ aut personæ ecclesiasticæ vt dicitur in l.si quis in hoc genus vbi Bar.C.de episc.& cle. & in l.j.§.huius studij.ff.de iusti.& iur. Alexan.post Bart.in l.j.ff.de publi.iud.gl.in d. consitu.inconsutilem.in vers.diuine. & ibi per Math.i xv.no.& licet ritus magne curie in regno incip. item q̃ nullus laicus admittatur iãquam vnus de populo dicitur nullum admitti ad denũciandum de aliquo crimine tanquam vnus de populo nisi suã vel suorum proiequatur iniuriam ex quo dici videatur in regno non habere locum tit.ff. de publi.iudi.vt quilibet de crimine publico accusare possit iũ speciale est in hoc crimine sicut in crimine læsæ maiest.humane tuxti doct.Bar.in d.l.j.ff.de publi.iudi.immo etiam iste ritus locum habet in his duobus casibus nam iniuria facta diuine & humane maiestati, rei gionimbus facta vr vt dicit tex.in d.l.manicheos.& in d.l.apostatarum.& in authen.quomo.opor.episc.§. licentiam.& gl.in d.consti inconsutilem in ver.diuine maiest.cum ergo omnibus facta

© SCD - Université de Poitiers

censeatur iniuria quilibet propria non aliã prosequi videtur iniuriam merito & in his locũ habet, d. ritus idem qñ fit ecclesiæ aut eꝗo et pſone ecclesiasticę p. d. l. siquis in hoc genus vbi Bal. & Bal. & Math. in. d consti. inconsutilẽ in. d. glos. diuine sub ea rõne ꝗ omnibus facta censeatur iniuria his pſonis illata et licet in exorbitantibus extensio nõ soleat fieri in casu ficto vt est in tal bus delictis et iniurijs vt plene tradit Bal. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. & modo. in rub. ff. de acq. pos. in extensione clemen. j. de here. cũ fauore publico vt in pręm sis casibus per. d. l. si quis in hoc genus et xvij. q. iij. c. si quis deinceps &. xxiiij. q. iij. c. quis quis & Mat. sentit in consti. inconsutilẽ in glo. diuine vers. in ead. admittiur talis extensio ut p Feli. plene in. c. nonnulli in princ. xxiiij. col. de rescrip. Bart. in. l. si constante in prin. xix. oppo. ff. de sol. ma glo. in l. illud. C. de sacrosan. eccle. & plene Marsi. in cõsi. liiij. circa fi ĩẽ & consil. lvij. & cõsil. xciiij. & per Math. in constitutione si quis aliquem & Angelũ in glo. necnon ad quere

107 lã. †Et no. ꝗ licet alique persone prohibite videant accusare de quibus in. l. qui accusare. C. qui accusare po. vt infames mulieres serui & cæteri de quibus ibi & per Bal. *in rub C. qui accusa. nõ po. & Gandy. in. ij.* rub. & Ang. in. d. glo. necnon ad querelã & Specul. in titu. de accusa §. j. tñ in hoc crimine admittunt oẽs sicut lese maie. huma. traditur in. l. famosi et in. l. se. ff. ad. l. iul. maie. Bar. in. d. extrauag. ad reprimendã in vers. accusationẽ Gãd. in. d. rub. tj. col. habetur in hoc crimine in. d. l. apostatarũ & in gl. in d. consti. inconsutilẽ in ver. diuine Ange. in. d. glo. necnon ad querelã. v. & vj. col. vers. x. repellitur & in glo. che hai tradi. la tua pa. ij. col. ver. quero quis possit accusare. & licet ita gñaliter & in distincte diximus contentos & mentionatos in locis supra admitti ad hæc crimina accusanda tamen ibidem continentur nonnulle persone quæ etiã indictis casibus nõ admittuntur vt in illis qui repelluntur aut defectu naturali aut diuino defectu naturali vt infantes & pupilli doli non capaces & surtosi muti & surdi a natura nã isti tales ex defectu naturali non admittuntur p id ꝗ dixit Bal. in rub. qui accusare po. iij. co. ver. quero si statu ũ vbi dixit si p statutũ dicat quilibet admitti ad accusandum in aliquo crimine quod tales nõ admittuntur licet ex defectu naturali prohibiti eo casu admittantur intellige tamẽ in pupillo no doli capace & ta surtoso & mẽte capto ppetuo secus in habente lucida interualla & in muto & surdo a natura non autem in surdastro aut p accidẽs cũ vtrũque defectũ nõ habeat vt p Bal. in. d. rubr. & p Ange. in d. gl. nec non ad querelã in fi. vij & in prin. viij. col. vbi de minore & ita ibi declarat. Defe tu aũt diuino vt in excõmunicato nã prohibetur propter periculũ participatiõis vt in. c. p a de excep. Bal. in. d. rubr. iij. col. versi. quærtiur & Ange. in. d. glo. necnon ad quærelam vj. col. ver. vij excõmunicatus, & Speculatorẽ in tit. de accus §. i. ver. item quod est anathematizatus et excõmunicatus. idem dico de hæretico cũ sit excõmunicatus nõ admittitur. c. excõmunicamus de hære. Specul. in. d §. j. versi. item excipitur ꝗ est hereticus. ij questione. vi. cap pagani hæretici &. iiij. qõ j. cap. j. & seq & licet secundu ius ciuile admittat cõtra hære d. qõ. vij. c. si hæreticus tñ vt vbi tradit gl. j. secus est secundũ canones vt ibi in fi. vel vt ibi dicit gl. intelligit in hęre. minore et large sumpto no iu. ppro hęre. a fide catho. deuiate et ibi glos. etiã sentire videtur quod excõmunicatus non admittatur ad accusandum & dicto cap. j iij. questio. j. cum falsum large hæreticus dicatur vt ibi dicit glos. in cap. ij. quarta questio. j. & glo. in dicto cap. si hæreticus in fi. quilibet prædictorũ modo de *qui* bus supra excluditur ab accusando etiã in his criminibus secundũ canones licet. forte secundum ius ciuile non procederet vt ibi dicit glo. in. d. cap. si hæreticus videlicet in casu illo tantum quando accusat de hæresi hæreticus in odium immanitatis criminis idem in crimine lese maie. humane *cum vt* supra participentur Quod autem dictum est in infante & doli nõ capace secus est in impubere doli capace adulto et minore nã isti in talibus criminibus admittuntur cum tutoris aut curat. authen. sicut in alijs ita Speculat in. d. titu. de accusa §. j. versicu. item excipitur quod est pupillus vbi in crimine lese maiestatis admittitur cum tutor. authẽti. Gandyn. in. dicta rubrica. ij. colum. et erit speciale ex quo in cæteris non admittitur nisi fuam vel suorum prosequatur iniuriam. l. ij. ff. de accusatio. Baldus in. d. rubrica ij. colum. versicu. quidam propter ætatem et vide p Marsi. in cõsi. j vbi ponit ęs de crimine lese maie. põt accusare & test ficari et de pupillo. Itẽ a pręd. dis excludit inimicus nam etiam in his casibus exceptuatis excluditur dummodo sit inimicus capitalis vt dicit no. Specul. in. d. titu. de accusa § j. in fin. Ang. ibi. post Ange. in d gl. necno ad quęre

© SCD - Université de Poitiers

ſi vbi de inimico Marſil.in cõſi.xij.ver.ij. non probant ratione inimicitiæ & in.l.j §. præterea prima col.ff.de qõ.& vide Spec. in.d.tit.§.j.vbi ponit quę perſone repellun tur ab accuſando & tandẽ circa ſi. verſi.in ſumma dicit quod ille perſone quæ prohi bentur admittuntur tamen in aliquibus ca ſibus vt in crim.leſe maie. hæreſis ſimonie ſacrilegij & alijs de quibus ibi tamen inimici non admittuntur & vide per Yſernia. in cap.j §.diuina quoq;,& humana de ſtatu tis contra libertatem.eccleſ.vbi arguit pro & contra tandem diſtinguit in propria hæreſi & perfida & in large ſumpta vt ibi.

108 †Sed an *requiratur* perſone accuſatoris legitimatio vt ſi accuſet filius fam.requiratur patris conſenſus pro vt magis communiter tenetur in.l.ſi §.neceſſitate.C.de bon. que lib.& per Ang.& Augu.in glo.necnon ad querelã ver.quid ſi filiusfam.Gandy.in ru. de filiofam.accuſatore & in rub.de var.qõ. in male.vj.col Bel.in pra.in rub.de cau.cri mi.iij.co.vel ſi accu et pupillus adultus aut minor qui nõ poſſunt accuſare niſi cũ tuto. authẽ.aut curatoris vt dñt.d.doct.& Mar. in prac.in §.expedita & in §.ſequens quæ ſtio in quibus etiã dicit cp ſi eſt minor & in patris ptãte cp ambo interuenire debent & aut orare ad eo quod pater vt pater & cu rator vt curator alias nullus redditur.pceſ ſus vt ibi dicunt & Specul.in titu.de acto. verſi.item cp eſt filius fam.videtur dicendũ cp etiam in his caſibus abſq; tali legitima tione valeat iudicium nam cum in his caſi bus procedatur ſummariæ & de plano ſine figura iudicij.c.fi.de here in vj.& in extra uag.ad reprimẽdam ſequitur cp ordo iuris etiã in ſubſtantialibus ordo nõ requiratur per tex.in clem.ſepe de ver.ſig. & ibi tradi ta per Ioan.and.Geor.na.& Lanf.in ſi.rep. & per tradita per Bar.in.d.extrauag.ad reprimendã & Cano.in.c.olim de accuſat.& doct.Barto.& Bal.in.l.nec quicquam.§.de plano.ff.de offi proconſ.Card.in clem.ij.de iud.& per Par.in tracta.iudi car.xcix.ſeq. & ſeq.Specu.in *titu.de* inquiſi.§.nunc tractemus verſi.qui igitur & Ioan.and.in.d.c. *fin.de here.in.vj.in glof.figura* & per Mat. in conſti pacis cultũ.v.not.cum criminibus ſummarie & de plano procedatur per.d.c. ſi.ergo non requiritur legitimatio perſone cum ordo iuris etiam ſub tantialis non requiratur in contrarium tamen nam licet ita procedat ſubſtantialia iudicij & ordo iuris nõ requiratur tamẽ nõ tollunt ea q̃ ſunt iuris naturalis vt citationes defenſiões neceſ ſarie vt per eos traditur in.d.locis & per Bart.in.d.extrauag.ad reprimendã in ver. figura.& Par.vbi ſupra ſed legitimatio per ſone vt inquit Bar.in.d.ver.figura reſpicit ius naturale & defenſionem ideo legitimatio perſone requiritur idem dicit Bart.in.l. nequicquã.§.de plano.ff.de offi.procon.& Par.in.d.tra.car.xcix.& ſeq.& cart.lxxxviij.iiij.col.requiritur ergo legitimatio ſpo ne alias proceſſus nullus redditur quod ve rũ crederẽ in pupillo & impubere non aũt in filio fam.cũ pleriq; concludunt in crimi nibus publicis nõ requiri conſenſum patris ſed ad cautelã concludũt interuenire debe re ſed deficiẽtibus alijs ſubſtãtialibus & or dine non ſeruato licet ſeruari debeat nõ tã p hoc ãnullatur proceſſus vt dicit in.d.cle. ſepe & Specu.in.d.§.nũc tractemus ver.qd

109 igitur. †Sed quid ſi accuſatio fuerit ine pta et nõ rite facta an ex quo ita proceditur ſubſtentetur Bar.in extrauagan.ad reprim. in ver.accuſa.in verſi.inquiſitio.videtur te nere quod ex quo proceditur per accuſatio nem vt procedi poſſit ſecundũ formã illi us legis quod accuſatio debet eſſe valida et recta maxime in appoſitione loci et tempo ris ſecundũ.l libello.ff.de accuſa.tertia quę ſtio.vij.cap.libellorum cum talis appoſitio concurrat defenſionẽ reiyt melius poſſit ſe defendere vt dicit Bal.in.l cum fratrem & l.prima.ff.de his quib.vt ind.& in.l.in cau ſis.ff.de accuſatio.& in.l.mora.ff.ſolu.ma tri.& in.l.prima.C.vbi de poſſ. & in.l.ius ciuile.ff.de iuſti.& iur.& Bartol.& Angel. in.d.l.libellorum & per Marſil in conſilio xlix.in h.in addi.circa quas defenſiones nõ ſuppletur beneficio.d.extrauag.ad reprimẽ dã & per tradita per Par.in.d.tra.car.100. vbi cp p ca.deteſtãtes nõ ſuppletur defectus d.l.libellorũ nec per clem.ſepe dic cp licet interuenire debeat & apponi in accuſatio ne non tã per hoc reddit nullus proceſſus ſi nõ apponantur vt condẽnari nõ poſſit cõſti tuto de prædictis criminibus cum crimina qualitercunq; claruerint puniẽda ſuntvt in quit Iſer.in conſti.ſi dãna clandeſtina et in cõſti.iurſgentiũ &.iij.q.iiij.c.ecce & tanto magis in crimine hære.quod loco nõ circũ ſcribitur cũ ſit delictũ in genere ita Bald.in l.i.C.qui accuſa.non po.& Ang.in.d.l libel lorũ & in authen.qũo opor.epiſ.§.fi.vbi di xit quod contra cõmittentes delictũ cõtra maieſtatẽ diu nam tenet proceſſus ſine ſolẽ nitate.l libellorum Augu.poſt Ang.in gloſ. hæc eſt quædã inquiſi.vij.col.in add.locus & tẽpus et quod dictũ eſt de accuſatiõe Idẽ

© SCD - Université de Poitiers

de inquisitione vt tal s solennitas nõ requi ratur, vt per Bart.in d,extrauag.in ver.inquisitionẽ.& in hoc crimine vt per Parid, in d.ch.100,iiij.col.in fi.in ver.an per d,c. & Augusti,in d.glo.in addit,locus & tempus & Bal,in d.l.j.C.qui accusa.non poss.et
110 in l.edicta,C.de eden. †.Item no.ꝙ licet in aliis criminibus,pcedi nõ possit per inquisitionem absq; diffamationem, vt in c. qualiter & quando de accusa.& per Ange. in repeti.l.si vacantia C.de bo.vac.& Ang. in glo hæc est quædam inquisitio,& Mar. in.§.constante.in practi.tamen in his criminibus procedit inquisitio absq; diffamatione,ita Bar.in d. extrauag.in d.ver.inquisitione.& per Card. in cle.j.§.pe.& in cle.ij, q.ij.de hære. August.post Ange.in d.gl.hæc est quædã inquisitio. in addit.mero officio. & ibi dicit text.alleg.per Card. in c.excõmunicamus.§.adijctentes.de hæreti.nõ ,pbare tamen voluit inducere Card.vt inducit Bar.in extrauag.quoniã qui sint rebelli ibi publice aut occulte, & sic si occulte ergo diffamatio non requiritur in illo casu sic etiam dicitur in d.§. adijctentes.ibi aliqua occulta conuenticula celebrantes,tamẽ ibi
111 dicitur fama fuerit. † Aduertendum tãẽ est ꝙ si facta & forma accusationis, aut inquisitione citatus cõpareat, & tunc his erit contestanda,& respondendum super accusatione aut inquisitione, vt dicitur in d.extrauagã.ibi velis foret legitime contestata exquo versi.innuitur ꝙ si prẹsens esset deberet lis contestari & sentir in hæresi.c.cũ contumacia.de hære.in vj.ibi vt de fide respondeat,non tamen si nõ appareat ex hoc processus sit nullus sed vigore de extrauag. validaretur si de maleficio cõstet per d.cle. sepe.in fi.eo.maxime ex quo quelibet oppositio &.actus sequens haberet vim litis contestationis,vt inquit,las.in l.nulli.C.de procu.& Par.in d.tract.char.xcviij.& seq.
112 in commẽt.c.detestantes. †Sinautem citatus non comparet tunc in eius contumaciam procedi potest.d.extrauagã.ad repri. in prędictis criminibus.& hoc est in his specialecum regulariter in capitalibus parte absente ad diffinitiuam sententiam nõ procedatur.l.absentem.ff.de pœn.Bar.in d.extrauag.in versi.contedata.& possent testes recipi ea non contestata, vt per glo.j.in c.
113 quoniã frequenter.vt li.nõ contes. †Et ex hoc sequitur ꝙ secundum Dy.in l.pe.§. qui id crimen.ff.de publi.iudi.ꝙ in istis casibus admitteretur procurator licet in capitalibus regulariter non admittatur,d.§.ad crimen.Bar.tamen in d.extrauag.in ver.legitime tenet contra Dyn.ꝙ procurator interuenire non posset bene tamen defensor, & quilibet admittitur ad ostendendam eius innocentiam & plene per Mar.in pract.in §.sequitur.v.colum.ver.item potest etiã.et in l.lege,cornelia.§.fi.ff de sica.in hęresi autem non statim ꝙ est contumax condemnatur sed per annum expectatur qui si nõ cõparet infra annũ tunc condemnatur vt hæreticus elapso anno, ita dicitur in d.c.cum contumacia.de hære.in vj.an autem in crimine hæresis admittatur procurator dic ꝙ si in cęteris capitalibus, & non ita grauioribus procurator non admittitur multo magis in his admitti non debet tamen reo existente absente potest de innocentia docere non vt procurator sed vt quilibet vt dicit Bar.in d.extrauag.Mar.vbi supra.& intelligo supradicta dubia quando dubium esset an sit hæreticus alias enim si constat hæreticum esse nullo modo admittitur alias esset procurator excommunicatus per ca.si aduersus.de hære.vt si esset suspectus quis de hæresi citatus vt respondeat, & effectus sit contumax tunc infra annũ iuxta.d.c.cũ contumacia.posset comparere quis non vt procurator sed vt quilibet ad ostendendũ
114 suam innocentiam † Sed an aduocatus admittatur an vero aduocando esset excõmunicatus videtur ꝙ in prædictis aduocatum & quemlibet defensorem non admitti sed fore excommunicatum, vt dicit tex.in c.si aduersus.de hære.vbi expresse aduocatis interdicitur aduocationis officium in ista li crimine,& in c.fi.ibi absq; aduocatorum strepitu de hære.in vj.facit tex.in c.excõmunicamus.§. credentes,& i c.sicut.de hære.& in c.ij.& c.accusatus.§.si vero & c.vt inquisitionis officium.in princ.& c.contra christianos.& c.vt inquisitionis negotium. de hęre.in vj.& in authẽ.credentes.C.eo.& in c.j.§.credentes.de stat.contra l b.eccle. tex.in consti.inconsutilem.in fi.& ibi plus dicit glo.ꝙ in hæresi & crimine læsæ maie. non tenet rescriptum pro eo impetratum per l.ij.C.de sum.tri.l.arriani.C.de hære.l. ij.C.de offi.vica.& in crimi.læsæ maie.in l.quisquis.§.deniq; C.ad leg.iul.maiesta.in quibus iuribus dicitur puniri defensores et auxiliatores hęreticorum,& committendũ crimen læsæ maie.sed clarum est vbi prohibetur auxilium præstari ꝙ tunc etiã aduocari prohibetur,vt dicit Ang.in gl.And. auxil.Gaud.in titu.de banni.in prin.vj.col. versi.item,pone in statutis.Bartol.in l.post

© SCD - Université de Poitiers

legatum §.sunt qui &.§.his vero.ff.de his quib.vt indi. Alber.in trac.statu.iiij.par.q. xxx j.Nel.in trac.banni.iij.par.ij temp.q. xxvj.& Bart.in d §.deniq;.in contrarium videtur nam aduocationis officium est publicum, & cuilibet licet aduocare.ff.& C. de postu.l.seruũ quoq; §.publice.ff. de ꝓcurat.nec verum est ꝙ aduocando præstari videtur auxilium & defensio sed aliter intelligitur de auxilio & defensione proprie & ita tenet Bar.in l.fur i §.ope.ff.de fur.& Alber.in d.trac.iiij.par.q.xxxiij.vbi dicit se defendisse inculpatos de hæresi in consistorio publico annullando processum factũ contra communitates per Papam Ioannẽ. xj.& obtinuit.vide Augu.post Ang.i d.gl. And.auxi.in ver.aduocãdo nõ obstat tex. in d.c si aduersus.nam non loquitur quando quis de hæresi inculpatur a.i tunc liceat pro eo aduocare sed loquitur quando alibi agunt aut conueniuntur in alijs causis tunc non licet eis præstare patrocinium ita etiã prohibet notarios pro eis conficere instrumentum non autem loquitur ꝙ non liceat ipsos defendere allegando eos non esse hæreticos vel secundum Panor.loquitur in hęretico ponẽte qui per ecclesiam puniri nõ potest Hostien.vero d cit loqui in vero hęretico secus si velit ad fidem reuerti nã licet pro eo aduocare.Ana.dicit in d.c.quãdo quis negat hæreticum esse, & vult ostendere se non hæreticum admittitur sed Gemi.in d.c.fi.in prin.de hære.in vj.dicit admiti debere per illum tex.vbi dicitur sine strepitu aduocatorum nõ ergo prohibetur aduocare sed strepitus prohibetur aduocatorum,& negandum strepitum & illã qualitatem concedit si re illa qualitate.Ioã.de Lig.in .dc.si aduersus, refert Hostien.dicere aut hæresis est defensibilis vt quia protulit verbum glocose hæreticũ & tunc admittitur & in hoc consulu t.O dra.in cõ]. ccxx.vbi allegabat ꝙ ob e ta hæresim nõ saperẽt & Deci.cõsuluit i i co if ccxxxvij. quasi ꝙ illa mulier non poterat inquietari per inquisitorẽ de hæresi & Alber.in d.q. xxxij.ex quibus d stinguendum videtur ꝙ aut constat illum hæreticum esse vel declaratus est hæreticus ex claris probationibus,& tunc non licet aduocare per generalitatem.d.c.si aduersus,& per tex.i d.cõsti. i i consutilem,in fi q ii loquitur postquã est declaratus.& nollit re ierti ad fidẽ & text. in d §.deniq;.aut res est l ibia au verba aperent hæresim aut non constat hæreticum esse aut hæresis e.i defe.sibilis & tunc aduocare potest pro eo & defendere hæreticum non esse nec in hæresim incidisse cautius tamen est ex licentia inquisitoris vide Mat.in d.consti.inconsutilem,xxv.not.Felly.in d.c.si aduersus.in fin,Ifer.in d.c.j.§.satisfactionem.ij.col.ver.si vero de stat.contra lib.vbi simpliciter prohibet,i& ita etiã dici posset de procuratore admittendo vel non tamen maius dubium esset de procuratore

115 cum in capitalibus nõ admittatur. †An autẽ statim ꝙ citati comparent aut capiuntur carcerandi sunt & macerandi in carcere an vero relaxari debẽt fideiussoribus stando iuri iuxta reg.consti.humanitatem. & alias,c.reg.dic ꝙ statim potest carcerari iuxta tenorum cle.j §.j.&.§.sane,de hæret. seruata forma d.cle.nec relaxatur dicit fideiussoribus Arg.d.constitu.humanitatem. vbi excipitur crimine læsæ ma e.humane ergo multo magis in diuina lesi per d constitu.inconsutilem.vbi maior ratio habetur vt ibi dicitur & in authẽ.gazaras.C.de hęreti.& in authen.vnde sumitur& in c.vergentis.eo.Circa vero torturam inferendam & arctiorem carcerem infligendum interuenire debet ep scopus iuxta cle.j §.j.de hęreticis.& vide ibi in gl, tormentis an in tenuijs imponendis quæ vim tormentorum habent interuenire debet & limita, vt per glo c infidel. de hęreti.in vj.vbi per inquisitionẽ proceditur secus si per accusationẽ, aut exceptionem tunc alteruter sufficit & non vterq; requiritur vt supra fuit dictum.

116 †Et no.ꝙ licet alias leui suspitioni non stetur.l.iij.§.j.in fi.ff.de mino.Bal.in l.fi.in fi.C.de probatio.Gemi.in c.habuisse.j.not. xxxiij.dist,tamen in hoc crimine statur tali suspitioni vt dicitur in d.authen.gazaros. ibi leui suspitioni & in l.ij.& ibi glo.C.de hære.& in d.constitu.inconsutilem.ibi etiã si leuis suspitio, & ibi gl,& gl.in ,c.litera. ver.vehementem.de præsumpt.& in c j.de hære.intelligetamen non ad effectum condemnandi & puniendi cum etiam ex vehementibus suspitionibus non condemnetur hæreticus sed ex duobus testibus, vt cõclu dit Oldr.in consi.ccix.sed ex tali suspitione peruenitur ad fidei examinationem & disputationem vt veritas appareat,& si deuius a fide ut puniatur nisi abiurauerit sin autem non deuius sed orthodoxus liberatur,ut dicitur in d,iuribus,ita per gl in d cõstitu.inconsutilem.ver.etiam, & si leuis. & ibi Mathe.iuncta glo.bene tamen si prædicte suspitiones erut sufficientes ad tortura procedetur ad torturam ipsa n quam solus

© SCD - Université de Poitiers

inquisitor, aut solus ordinarius inferre nõ potest sed vterq; vt dicitur in d.cle.j.§.j.& vide ibidẽ per Cardi.§.pen.& plene in cle. j.§.fi.vlti.q.de vsu,vbi de modo procedendi & torturæ inferẽda. †Sed an in vtroq; crimine procedi posset ad torturam absque dictis suspitionibus,& indicijs sufficiẽt bus dic ꝙ sicut in cæteris criminibus procedi non potest absq; indicijs ita & in his in crimine læsæ maiest.humane glo.Cy.Bald.& Saly.in l.si quis.C.ad l.iul.maie. Ang.in gl. che hai tra.la tua patr.in prin.Mathe i cõstitu.monarchiam.tiij.not.post glos.ibi licet Azo.contra in summa eod.tit.cuius opinio non tenetur Bru.in tra.indi.ix char.ij.col. Marf.in consi.xiiij.& consi.xviij.& consil. xlvj.& cons.cxx.& in pract.in.§.constãte. &.§.diligenter.& in l.j.in princi.& in l.de minore.in princ.ff.de qõ.Ancha.in consil. ccccxl.Cæpo.in consi.xl.& in d.locis per Marf.etiã in casibus in quibus datur arbitrium procedendi requiruntur indicia, vt in d.extrauagan. ad reprimendã ibi prout videbitur ita Marsil.in dict s locis & cõsil. viij.& consil.v.& cõsi.xv.& cõsi.xx.& cõsil.xxj.& consil.xxvij.& consil.xxxiiij.& consi.xlij.& consi.xlvj.& cõsil.xlix.& cõsil.lij.& consi.lxij.& con.lxix.cũ ergo ambo crimina equiparentur vt in d.const.in consutilem.ibi per omnia statutum in vno, & in alto statuũ censet per dicta per Ang. in d.gl.che hai tra.la tua patria. ver.quero an sacerdos.Et ex hoc etiã sicut in tali crimine non attenditur qualitas,& priuilegiũ persone siue miles fuerit siue doctor siue decurio siue clericus & alij de quibus plene per Bru.in d.trac.indi.ij.par.& Ange.in glos.fama publi.& Marf.plene in pra.in.§. ex prædicta.& in d.l.j.in prin. & in l.statuliber.ff.de quæstio.Gãdi.in rub.de quæstio. & probatur in l.nullus.C.ad l.iulia.maie. & in l.milites.C.de qõ.& not.in c.j.de depos.et Ang.in d.gl.che hai.tra.in prin.& in gl.fama pub.verf.vj.quæritur.& Mar.in l. edictum.in fi.& in d.§.diligenter.ita & in hæresi vt dicunt d.docto.in d.locis ꝙ in his duobus criminibus nullum attendatur priuilegium allegãt gl.in d.l.nullus.vbi de ſmonia loquitur intelligenter.de hæresi.& ex hoc etiam erit dicendum sicut qñ proceditur per accusationem in crimine læsæ maie.humane accusator torquetur vna cũ accusato vbi non sunt indicia vt dicitur in l.si quis.C.ad l.iul.maie.ita & in hæresi qñ proceditur per accusationem. †An autẽ indicia quæ debent concurrere in tortura inferenda in his criminibus debeant esse talia qualia in alijs criminibus ut quid si ꝓbetur aliquod istorum per vnum testem de vi sua an debeat esse omni exceptione maior an vero admittatur qui non sit huiusmodi quid enim si esset infamis, aut aliter non integre an faciant indicium videtur ꝙ non cum in talibus criminibus etiam infames et inhabiles admittantur, vt in l.famosi.ff.ad legem iuliam maiestatis. & in capitulo in fidei fauorem de hæreticis.in vj.no.gl.in l. tertia § lege iulia.ff. le testibus.c.licet hely.el pr mo.de simoni.& c.per tuas.& ibi doctor.& c.fauorabiles.de simon.Socin.in tractatu fallentiarum.in regula quatringẽtesimadecimaquinta.j.fallen.Panor.in cap. ventens j.gl verf.oppo.de test.doc.in c.per tuas.eo.Speculum in tit.de accuf.§.j.Fely.in c testimonium de testi.laf.in l.j.C.de sum. trt.& in l.fi.C.de h s qui.vt indi.Lanfran. in repe.c.quoniã contra.in ver.testium depositio.ver.quero an infames.de proba.facit nam qui repellitur ab accusando repellitur a testificando.c.testes.iiij.q j.sed inhabiles alias ad accusand im admittuntur in his criminibus ergo & ad testificandum cũ si sufficiant ad condemnandum multo magis ad torquendum.in contrarium concluditur nam licet admittantur tamen negari non potest quin non sint inhabiles.d c.per tuas.ergo non facit indicium vt no.in l.iij. §.lege.cornel.ff.de testi.& ita tenet Alex. in consi.xj.ij.col.j.vol.vbi dicit etiã in talibus criminibus nõ facit indicium Marsi in pra.in d.§.diligenter.ij.colũ.& in consi.cj. versi.& pro hac parte facit & in consi.cij. versic.sed contra dictum.Ieonellum. Sed quid si tales non faciunt indicium ad torquendum cõtra incusatum de hæresi quid fiendum dic ꝙ debet se purgare & si recusauerit purgationem vt hæreticus punitur.c.excõicamus.§.ad pcitẽtes.& c.ad abolendam §.qui vero de hære.authẽ.gazaro. C.eo.& d.const.inconsutilem.et si vocatus non comparuerit & effectus fuerit contumax,& per annum durauerat elapso anno vt hæreticus punitur vt d.c.cum in contumacia.de hære.in vj.& d.auth gazaros.aut attendet inquisitor vel ordinarius qualitatem suspitionis & si ita leuis fuerit condẽnare & punire vt ad construendum aliquem pium locum vel ecclesiam dotare, ita dicit Archi.in c.accusatus §.si vero.de hære.in vj.vide Mathe.in d.constitu.inconsutilem. xviij.not.versi quid autẽ & vide per Pau. Ghir.in d.tra.de hære.vt.j.q.x.& vlti.vbi

© SCD - Université de Poitiers

no. ꝙ licet alias ex præsumptionibus & suspitionibus nõ damnatur tñ fallit causa hæresis in qua dicitur violentissima presumptio indubitate & euidens probatio quod tñ intelligas in casu. d.c.et in cæteris in quibus tacite cõtrahitur hæresis, & qñ est relapsus vt d.c.accusatus, et d.c.ad abolendã. §. illos. & Mathe. in d. consti. inconsutilem. in gl. nolunt agnoscere nã de præsenti presumitur nisi probet contrarium & fuerit emendatus saltim per tres anno Dy. in l. si constante. §. si bona. in apost. ff. so. ma. Bald. in l. non ignorabit. C. ad exhiben. & in c. j. de feu. da. in vi. leg. commi. Barba. in c. testimonium. de testi. Corse. in sing. in ver præsumptio. non tñ de præsenti præsumit in futurũ vt ibi alias extra hos casus sola pũsumptio non sufficeret idem dic in simonia, vt in c. ex litteris. c. illud. & c. iij. loco. de simo. Mars. in rub. C. de proba. char. xliij. in fin. versi. modo venio. ad alia vbi de probatione presumptiones ibi fatendum tñ est cum hæresi equiparetur vt dicit Ang. in glo. che hai tradita tua pat. & ibi per dictum Paul. Ghir. de præsumptionibus vbi distingue inter leuem & grauem suspitionem & de

119 relapso. †Sed quid si nulla sunt inditia neq; præsumptiones & suspitiones aliquæ etiam leues & proceditur per accusationẽ an accusator posset indicere duellum accusato, & per duellum probare vult tale crimen sicut in crimine læsæ maiestatis, humane posset vt per constitu. monarchiam videtur dicendum admitti nã sicut in crimine læsæ maie. humane admittitur ad in d. cõsti. monarchiam ergo et in hæresi vt statutũ in uno ex parificatis & in alio statutum censeatur vt supra dictum est, & per Ias. in l. transigere. C. de transa. item duellum ex consuetudine solet permitti vt dicit Bal. in l. ne qs. C. deposi. & in l. j. C. de lati. liber. toll. & in l. ff. C. de prob. Alex. post Bar. & Ias. in l. ex hoc iure. contrarium tñ statuitur iure canonico nã eo iure duella prohibita. c. j. de clerpugn. in due. & in c. monomachiã. ij. q. iiij. Ias. plene & in d. l. ex hoc iure. & iure etiã ciuili prohibentur. l. j. C. de digladia. lib. xj. & licet permittatur in tali crimine per d. consti. monarchiam. tñ hodie non obseruat vt ibi per Iser. & Luc. de Pe. in d. l. j. & Mathe. in d. consti. j. no. facit dictum Bal. in d. l. ff. C. de proba. esset. n. damnare ex præsumptionem quod non licet vt ibi etiam in tali crimine & sic non probatur crimine hæresis ex præsumptione & per Mathe. in d. cõsti. inconsutilem. in glo. leuis suspitionis nisi vt supra sed probari debet per duos testes etiam infames, & alias d. c. in fauorem fidei de hære. in vj. Mars. in d. consi. & Alex. d. xi. consi. facit dictum Panor. in c. veniens. vlt. no. de testi. vbi crimen simonie est probandum plene sed hæresis illi equiparatur

120 vt supra ergo. †Intellige tñ & limita vt per gl. ibi in ver. inquisitionis qñ per inquisitionem procederetur sed si per accusationem aut exceptionem locum non habet nã testes debent esse habiles et idonei quod tñ si verum esset magna esset limitat o & restrictio cum illud inductum sit fauore fidei qui consideratur quoquomodo fuerit processum licet inquisitio magis sit fauorabilis & accusatio odiosa. ij. q. vij. ca. si quis episcopus vt dicit ibi gl. & in odiosis & exorbitantibus licita sit extensio ex i lenitate rationis maxime cum ratio in l. scriptis reperiatur vt in d. ca. per ea quæ supra ficta sunt immo admittitur socius criminis & et periurus nedum contra seipsum sed contra alios dummodo non odio aut liuore vt in c. accusatus. §. licet. de hæreti. in vj. & per Paul. Ghir. in trac. de hære. in v. q. ver. pro

121 qua opinione. †Sed an testes probẽt cõtra suspectum de hæresi parte non cuiata videtur ꝙ non per l. si qñ. C. de testi. & Bar. in l. ff. ff. de quæstio. Mar. in deci. cccxcj. Ange. in gl. fama publica. iij. col. versi. & aduertas Bru. in tra. indi. j. ptr. Mar. in l. j. in princ. ff. de qõ. Ro. in sing cccl xvj. Marsi. in consi. ij. vij. col. & consi. viij. & consi. xij. & cõsi. xv. & consi. xviij. & consi. xxix. & cõsi. xxxv. & consi. xlvj. & cõsi. lj. & seq. & cõsi. lix. & consi. xcv. & consi. cj. & cõsi. cxx. & consil. cxxiij. & cõsi. cxxx. & in pra. in §. expedita. & §. non videndũ in quibus ꝙ nec ẽt faciunt indiciũ contrariũ est tex. in c. fi. de hære. in vj. per quem ita limitat prædictã regulam Ro. in d. sing. cccl xvj. & Marsil. in l. de vnoquoq; in fi xij. col. v. ver. itẽ limitat etiã Lud. Ro. vbi supra ff. de re iudi. & plene in cõsi. viij. versi. non obstat illud quod allegat per partem aduersam facit quod dñ in d. decisi. cccxcj. & quod dicit Mar. in d l. de vnoquoq; in 50. casu vbi dicit in enormissimis parte non citari alle. Arch. in c. j. de homi. in vj. & Fel. in c. qm̃ frequenter in principe. col. vt lite non contesta. sed tale crimen hmõi est ergo quod in. c. lige vt per Mar. in d. consi. viij. secundũ termines d. c. fi. de hære. in vj qñ inquisitus esset persona potẽs & licet loquat in publicatione testium tñ idẽ est incitatione ex i lenitate rõnis & timo-

122 ris. †Sed an attestatores este tñ publicãde

© SCD - Université de Poitiers

sunt & processus publicandus vr̃ ꝙ non vt dicitur & in d.c.fi.de hære.in vj.& nonnulli tradunt ꝙ publicatio processus nõ est de substantialibus ideo eius commissio non vitiat vt traditur in l.prolatam.C.de sen.plene Alex.in consi.cxx.vij.vol.Ang.in gl.dictum process.publica.Math.in consti.pacis cultum.v.no.Par.tract.syndi.in commento. c.detestantes Lanfran.in clemẽ.sepe.de verbo.signi.in contrarium colligitur ex tex.in d.c.fi.de hære.in vj.verlic.cæterum vbi publicatio attestationũ in hæretis crimine fieri debet & in d.extrauag.ad reprimen. ibi eorum publicationem ẽt in causis in quibus proceditur summarie de plano vt per Bar. in d.extrauag.in versi.figura & alij in locis supra nam talis publicatio concernit defensionem vt possit testes de falso redarguere & aliter se defendere vt dicit Barto.ibi & glo.in d.c.fin.in versi.indicijs quæ defensio tolli non potest quomodocunq; procedatur vr in c.ad apostolice,de re iudic.in vj.& dicitur in d.extrauag.& Par.in d.commento & Lanfran.in dicta clemen.dic vt distinguitur in d.c.fin.ꝙ aut est persona potens & timetur de offensione testium & tunc publicandi non sunt aut non est potens & tũc publicãdi sunt vt possit se defendere bene iñ si non sunt publicati non propterea processus erit nullus per d.clementi.sepe in fin.& ita gl.in d.c.fi.in d.versi.indicijs.& Alexã. in d.consi.cxx.& Math.in d.constitu.pacis cultum.v.not.qui allegant glos.prædictam.

123 †Sed no.ꝙ si publice prædicat hęresim tunc nõ requiritur examinatio testium nec accusatio nec publicatio sed statim punitur vt dicit Iser.in d.c.j.§.deprehensi de sta.cõ-

124 tra libe.eccles. Sed an post publicatas attestationes testes examinari possunt ĩ hoc crimine contra accusatum aut inquisitũ vr̃ ꝙ non per id quod dicit Bar.in d.extrauagan.ad reprimen.in vers.figura & alij in d. cle.sepe nam licet procedatur summarie & de plano iñ nõ possunt recipi testes post publicatas attestationes dic ꝙ licet in alijs criminibus magis cõiter concludatur ꝙ post publicatas attestationes non possunt produci alij testes super eisdem capitulis ad offensam per accusatorem aut iudicem licet in hoc Bar.contrarium dixerit in l.vnius §.j. ff.de quæstio.quem sequitur Ang.in glos.& d.process.publi.& Marsi. in consil.cxxvij. & Par.in tract.syndi.char.lx.j.col.& alij vt etiam per Mar.in pra.in.§.sequens quęstio. & in d.l.vnius §.cognituram , iñ cõiter tenetur ꝙ testes ad offensam recipi non possunt etiam ex officio iudicis licet ad defensam etiam post cõclusionem possunt,vt per Ang.in gl.compa.in qui.& tot.neg.ver.q̃ro post publicationem processus & Mar.in d. §.sequens. & in sing.xc.vbi etiam limitat nisi super nouis ita Sily.in l.fi.C.de quæstiõ. tamen licet hoc sit in alijs criminibus in crimine hæresis indistincte possunt produci testes post publicatas attestationes ita Angel. in l.per hanc.C.de tempor.appel.alleg.d.c. fi.de hære.in vj.idem Gemi.in c.vt officiũ. §.verum,de hæret.in vj.& per Marsi.in d. §.sequens.j.col.& Bal.in l.eos.§.si quid in fi.C.de appel. Fely.in c.fraternitatis.vij.co

125 lum.ver.itẽ limita in causa hæresis. †Item no.ꝙ hoc crimen probatur si libri hæresis reperiantur pœnes inquisitum Ana.in cap. si quis eps iij col de hære.loan.de Fantu.in c.sane profertur.xxiij.q.ij.vbi allegat rationem quare secus est in vsurario vt ibi dicit gl.& Math.in d.consti.inconsutilẽ xvj. no.x.q.Arch.in d.c.sane.Ro.ising.cccxxij. allegãt pro casu.c.si forte.xxij.q.iij.Mar. in l.qui falsam.in princ.xij.col.versi. circa quam quæstionem.ff.de fal in pract.in.§.diligenter.xvj.col.versi.quero vlterius si res furtiua & in consi.lij.versi.restat modo Archi.in c.quicunq;.de hære.in vj.ij.colũ.vbi dicit nisi dictos libros combusserit nam tũc vt hæreticus non punitur idẽ vt eos confutet vt per Ioan.de Arnono,in problema x. & vide tex.in l.quicunq; in fi.& in l.manicheos.& in l.mathematicos.C.de hære.vbi comburendi sunt & per Math.in d.consti. incõsutilem in gl.pe.vlt.col.& ibi an liceat in domo retinere libros dãtis qui fuit dam-

126 natus vt hæreticus. †Item probatur hęresis ex signis etiam leuibus vt dixit Paris in tract.syndi.char.cxx.ij.col.cõtra id quod supra fuit dictum quod non ex præsumptionibus nisi dicamus vt per signa torqueatur non vt condemnetur vt supra & per Mar.

127 in cõsi.j. †An aũt in talibus criminibus transigi possit videtur quod sic per text.in l.transigere.C.de transi.nam ibi fallit in crimine adulterij licet pœna sanguinis ingeratur in cæteris aũt licet transigere exceptio firmat regulam in non exceptuatis.l.quod liquide.ff.de penu.lega.l.in his.ff.de legib. ergo, in contrarium facit id quod dicit Cy. & nonnulli alij in d.l.transigere & Anto.in c.j.de collu.dereg.nam ex maioritate rationis, quod de adulterio dicitur exiẽdum ad raptum & alia crimina grauiora ergo multo magis in his in quibus dantur multe specialitates & Cy.& Anto.vbi supra hoc te-

© SCD - Université de Poitiers

nent per istas rationes dic secundũ Alexã. ibi quod in his ẽt licet tr[illegible] ere cum cõtier concludatur dicta l. non extendi ad grautora adulterio contra C. yn & ratio adulterij quam ibi tradunt doct. in his cessat dico qũ per accusationem proceditur non quando per inquisitionem iuxta no. in c. infidet fauorem, de hæret. in vj. & supra fuit dictum.

128 †Inferenda tũ sententia requiritur citatio licet non peremptoria alias sentẽtia nõ valeret c. ad apostolicc. de re iudic. in vj. & in extrauagan. ad reprimendam & in d. clesepe quod intelligẽ qũ constat de hæresi & proceditur ad sententiam secus autem qũ proceditur contra contumacem nam tunc duę requiruntur citationes si per annum steterit vt per Archi. in c. cum contumacia de hære. in vj. & per Fely. in c excõicamus. ij. col eodem versi. secundo no quod ad ferendam & Pau. Ghir. in d. tract. de hære. viij. q. ad quam sententiam procedetur secundum formam cle. j. eo. tit. quod vterq; concurrat inquisitor & ordinarius licet ante quilibet per se poterat proferre sententiam & condemnare per c. per hoc. de hæreti. in vj. sed an qũ proceditur per accusationem requiratur vterq;, dictum est supra per gl. in d. c.

129 in fidei fauore. †Sed an tali sentẽtia appellabitur vr̃ ꝓ sic nam equiparantur ista duo crimine sed in crimine læsæ maiest. humane vr̃ gl tenere ꝓ admittitur appellatio, vt in l. pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acqui. hære. & videtur tenere August. post Ar g. in gl præsente gayo & appellante. iij. col. in addi. grautus nisi in his casibus læsæ maiesta. in quibus expresse cautum reperitur ꝓ non admittatur vt in l. j. C. de fal. mone. & in crimine perduellionis vt ibi & in alijs tenet admitti si non prohibeatur, Ange. tũ tenet ibi oppositum ꝓ nõ admittitur vide tũ in tali crimine in d. §. rei perduellionis. & Ang. in d. gl. in crimine autem hæresis clare & expresse statutum reperitur. ca. vt inquisitionis officium. de hære. in vj. vbi refertur ꝓ etiã per consti. Federici erat cautum, idem dic de relapso in hæresim, vt dicitur in c. ad abolendum. versi. illos. de hære. Spe. in tit de appel. §. j versi. xxxj. casu Archid & Ioan. And in c. felicis. de pœn. in vj. Mathe. in consti. inconsutilem. xxij. nota. & Fely. in c. ad abolendam. ij col. versicu. sed aduerte incidenter. vbi limitat admitti ante diffinitiuam sentẽtiam secundum Ar. hidia

130 conum in d. c. vt inqu sitionis. †Limita etiam nisi per recursum ad superior cognita de iustitia posse. [illegible] secundũ Panor. in c. pastoralis. in fi. prin. de appel. not. in c. romana §. si aũt. de appel. in vj. hoc pendet ab illa q an remota appellatione cẽseat remota supplicatio, & recursus de quo per Par. in tract. syndi. char. xix. & seq. ver. appellatio. & versi. an si statuto. Ias. post alios in auth. quæ supplicatio. C. de preci. imper. offe. Cano. in d. c. pastoralis. & Ro. in rubri. ff. de arbi. Spe. in ti. de appel. & ibi Bal. versi. quid operetur. Lanfran. in c. qm̃ contra. in §. appellationes. de probat. Ang. in l. eos. in prin. C. de appel. Mar. in sing. cclxxxvij. tex. tũ in d. c. vt officium. dicit statim sentẽtiam exequendam dilatione aliqua postposita adeo ꝓ omne remedium toliere videt dic tũ quo ad iudicem a quo vt non teneat admittere, vt dicit Felyn. in d. c. ad abolendam. superior autem bene poterit inhibere tex. tũ in d. c. vt inquisitionis officium tollere videtur etiã recursum ad superiores in eo quod dicit seu pro clamationibus & sic diuersum ab appellatione & dicit text. & gl. in d. consti. inconsutilem in fi. sicut in crimine læse maiesta. humane vt in l. quisque.

131 C. ad l. iul. maiest. & ibi dicit gl. †Sed an defensiones dande sunt inquisitis de hæresi an statim fit executio nõ datis nec permissis defensionibus sicut dicitur non admitti appellationem contra l. additos. C. de episcopali audi. Et an renunciare possit defensionibus vr̃ quod nõ per plene tradita per Marsi. in pract. in. §. examinanda. & in consilio cxiiij. in fi. Par. in tract. a. fyn. dic. char. xxix. iiij. col. & char. xxxiiij. iij. & iiij. colum. & char. seq. j. col. & Ang. in glo. qui iudex. statuit rem. Fely. in c. si diligenti. de foro compe. & in c. pastoralis. §. quia vero. de offic. delega. facit nã defensio nec per principem nec per statutum tolli potest vt per Mar. in consi. xxv. versic. quinimmo dicta defensio & in consi. xxxj. versic. defensio enim & in consi. xxxvij. versi. quinimmo talis & cõsi. lxxxj. ver. quinimmo & in tali crimine sentit tex. in c. fi. iuncta glo. indicijs de hære. in vj. ver. cæterum vbi publicatio fieri debet vt posit se defendere ergo defensio permittitur & faciunt dicta Bart. in d. extrauag. ad reprimen. in versic. figura vbi ea quæ sunt iuris naturalis & concernunt defensionem tolli non possunt licet procedatur summarie & de plano & sine figura iudicij in contrarium vr̃ nam in tali crimine vt dicitur in d. c. vt officium tollitur remedium appellationis & tũ appellatio est defensio vt per Mathe. in rub. consti. appellationum tempora. Item Ang. in d. gl. Par. vbi supra et Mar

© SCD - Université de Poitiers

in pra.in §.exau t anda dur in famoso latrone & ailai ti o ex quo occid possunt tã q iam hostes.c.j de homi.in vj.d negari potest defensio & per eos renunci t ergo idẽ in hoc crimin cim oge grau s sit & occidi possunt.c.j § diffida ts de sta u.contra l be eccle.& in c.excommunicamus.de hære.& in auth.gazaro.C.eo.Card.in cle.ij §. cæterum.de electo.facit l p oditores ff.de re milit.& l.iij § ii.ff.de fica Bont.tamen in tit.de hære.tenet non li ere priua um occidere propria authoritate hæreticũ sed per iudicem secularem contra tu ien d § d ff. damus.dic cp aut tale crimine est defensi ile vt si protulisset al quod verbũ iocose vel d spuãdo vel aliter vt supra dictum est. & tunc admittitur d fensio aut non est defensibile et crimi ĩẽ est notor um vt quia publice affirmet contra articulos fidei aut aliter plene cor ste et & conuincitur & apparet hæreticus,& tunc nulla competit defensio per d.c.vt officium ibi in delata animaduersione ficiunt dicta de aduocato & procuratore & facit c.secundum leges eo.in vj. & ex hi. si potest renunciare secũdum dictam distinctionem.Expedito processu hæreticorũ de eorundem pœnis, & earum executione dicendum est,Circa igitur quartum de pœnis hæret corum, primo videndum erit de pœn s ordinarijs, secundo de pœnis extra-
132 ordinarijs hæreticorum. † Circa primũ dicendum est cp de iure diu'no impont pœna videtur, & statut pœna ignis & concremationis,vt dicitur in Ioan.xv,ca.si quis in me non manserit mittetur foras sicut palmes arescet & colligent eum & in ignẽ mittetur secundum Hostt.Ioan.And.& Panor, in d.c.ad abolendam.i j,col.in glos,aud entia.& in c.excõicamus.lo ij,de hæreti,iure autem ciuili imponitur pœna vltimi supplicij,ut in l,arriani,ver,manicheis,& l.seq.C. de hære. vltimum autem supplicium mors naturalis intelligitur l.vltimum supplicũ. ff.de pœn. & ibi vide alias pœnas mitcres exilij,& publicationis bonorum d.l arriani.in prin.& d.l quicunque.versic. hereticis & deportatio.versi.nemo,& d stingue & aut hæretici sunt quia hæresim docẽt & tunc puniuntur pœna vltimi supplicij d,c. quicunque.circa fi.versi. vltimo supplicio. discentes vero puniuntur pœna decem librarum auri,seruantes vero dogmata hæreticorum deportantur,vt dicit gl.in d.l.quicunq;.versi.damnentur etiam si adiscant ab instructore Papæ secundum Card,in clemẽti.j.§.fi,de vsur,& vide gl,in c,penul,de hære.& glo,in consti,reg inconsutilem.in versi.pœ as.& intell ge de adiscente vt ibi dicit gl.quando no idum ad acrum adiscendi peruenerunt sed gratia adiscendi ad hæreticos peruenerunt,& ita intelligitur d.l.q. cunq; . secus au em si d dicisset tunc eadem pœ a puniuntur licut si docuissent per l.cul pa.C,de mathema. consuetudine autem introductum est vltimum supplicium imponi v3 pœna ignis vt combur ntur hæretici,& ita declarat consuetudo in hoc delicto vltimum supplicium , vt dicit Panor,in d.c.ad abolendam,& plen e per Pau.Ghir.in d.tracta de hære.iij.q.vbi ponit pœnas inductas a iure canonico & ciuili cõtra personas ecclesiasticas & laicos & per Areti,in l.j.iij. no.C.de sum,tri.& si l.catho.& sal,ibi iure autem non ssimo in regno talis pœna ignis est approbata, vt per d.cõsti. inconsutilem. in fi.vt in conspectu populi vtui comburantur hæretici & ibi gl.pen.in versic pœnam videtur demonstrare, cp etiam iure cõimponatur pœna ignis cum aruspes & sacrilegus pœna concremationis puniantur l.nullus.C.de malefi.& mathe. in l.sacrilegij.C. de sacrileg.qui etiam dici possunt hæretici cum separati sint a communione ecclesiæ.& licet dicantur large hæretici tamen si in eis locum habet talis pœna ergo multo magis in hæretico stricte & proprie sumpto tamen gl.concludit aliam pœnam introductam fore de iure ciuili & Felyn.sentire videtur in d.c.ad abolendam.j.col.versi.no. pœnitentiam cp pœna ignis imponatur allegat d.l. arriani.alia etiam pœna imponitur,vt in authen.gazaros.C.de hære.& in corpo.vnde sumitur v3 banno & diffidatione. Et no.cp talis pœna infligenda erit nulla considerata qualitate persone & priuilegio siue sint milites l.arriani.in fi.facit l.nullus.C.ad l.iuli. maiesta.siue clerici sacerdotes & religiosi, vt in d.c.ad abolendam,& d.c.excommunicamus.laici ifi statim condemnati tradũtur curie seculari plectendi , clerici vero prius degradantur, & postea traduntur curie seculari,vt d.c.ad abolendam.& d.c.excõicamus.& c.j.eo.in vj.& Pau.Ghirlan.in dicto tracta.iij.qõ.An autem secularis cogi possit per episcopum aut inquisitorẽ vt morti traderet ex quo si mors sequatur excommunicari potest dic,vt per Felyn.in c.vergentis.j. colum.j.no.de hæret.& vide c.nouimus.de verbo bigni.vbi episcopus rogat & non cogit & Ma he. n dicta consti.inconsutilem.
133 xviij.no. † An autem requiratur incorrigibilitas,vt ex tali crimine possit degrada-

© SCD - Université de Poitiers

ri in hoc nōnulli dicunt ꝙ licet alias in gra uioribus delictis, & requiratur degradatio, & postea tradi curie seculari tñ requiritur incorrigibilitas alias non sunt tradendi, fal lit tamen in nonnullis casibus, vt in hoc cri mine hæresis, & in alijs traditis per glos. in d.c ad abolendam, & in d.c, excōicamus, & ibidem per doct. & in c.cum non ab homi ne. & in c.at si clerici. vbi Panor. post alios de iudi. Ang. in gl. & caput a spatulis, versi. quid autem si clericus. Specu. in ti. de com pe. in d. addi. §. j. versic. secundo. Anto. tñ & Panor. in d.c. ad abolendam, & d.c. at si cle rici. & d.c. cum non ab homine. Ange. in dic ta gl. dicūt hoc verum non esse nam etiam in tali crimine requritur incorrigibilitas nam si velit redire ad fidem curie seculari non traditur, sed ad agendam pœnitentiam in carcere detruditur perpetuo, vt in c. pe. de hære. bene tñ inquisitores poterunt talē pœnam perpetui carceris commutare, vt di citur in c. vt commissi. de hæreti. in vj. fallit tamen qñ abiurasset, & postea incideret in aliam aut eandem hæresim tunc enim rela ptus statim absq; aliqua audientia traditur curie seculari, vt dicitur in c. super eo. & in c. accusatus. de hære. in vj. & traditur in d. c. ad abolēdam. & in d.c. excōicamus. in tali casu posset habere locum opinio prædi ctorum, & glo. in d.c. ad abolendam. & d.c. excommunicamus. & per Panor. in d.c. at si clerici. in prin. versi. ad tertium. quę sunt.

234 † Per quos autem degradandi sunt dic ꝙ licet alias requiratur in degradatione ꝙ interueniant sex episcopi si degradādus est presbyter, & tres si diaconus vt tradit per Panor. & Fely. in c. non potest. de re iudic. & in c. si quis presbyter. de cler. excommu. Spe. in ti. de accus. §. ij. §. iij. tñ in hoc crimi ne si interuenire nō possunt tot episcopi so lus episcopus conuocatis abbatibus aut alijs religiosis poterit degradare vt traditur in c. j. de hæreti. in vj. Panor. in d.c. ad abolen dam. versi. item no. xxiiij. Mathe. in d. consti. inconsultem. xviij. no. vide Deci. in d.c. at si clerici. xxiij. col. versi. venio ad tertiū. de iudi. Forma autem degradationis ponūt Iaco. But. & Bald. in auth. presbyteri. C. de episc. & cle. & Spe. in tit. de accus. & doct. in c. ij. de pœn. in vj. Ang. in glo. & caput a spa-

235 tu. versi. nunc restat. † Insuper & in hoc crimine sicut in læsę maiest. humane memo ria defuncti damnatur & bona publicantur vt in l. pe. & fi. & l. quisqu s. C. ad l. iul. ma iesta. l. ii. ff. eo. insti. de publi. iudi. §. item lex iulia. not. in l. ex indiciorum. ff. de accus. in. sti. de succes. quæ ab intest. defe. §. interdum traditur in consti. contingit interdum & in c. reg. bona proditorum. & in c. nuper apud tranum parimodo. & in hoc crimine memo ria defuncti damnatur tam iure ciuili anti quo l. manicheos. & l. cognoui mus. C. de hę re. ꝙ nouissimo vt in authen. gazaros. & in corpo. vnde sum. vt in c. j. §. gazaros. de sta tu. contra iuber. eccle. no. gl. in ver. per om nia. in consti. inconsultem tam etiam iure reg. per d. consti. inconsultem. ꝙ etiam iure canonico antiquo xxij. q. vij. per totum ibi per glos. in summa viij. distin. c. iure. & in c. vergentis. & in ca. excommunicatus. lo j. de hære. & in c. cum a nobis. de præscrip. & iu re moderno vt in c. cum secūdum leges. de hære. in vj Mar. in l. qui sine. vij. col. versic. item hæreticus mortuus. ff. de quæstio. glo. xxiiij. q. ij. in summa. ita tamen ꝙ bona lai corum fisco imperij applicantur non tamē ante declarationem per ēpm aut inquisitorem factam sed post sentētiam vt dicit text. in d.c. cum secundum leges. Sed quid in ter ris baronum cui applicabuntur bona hære ticorum barono an fisco dic vt per Guid. Papæ in decisio. lxxvj. & ibi an requiratur sententia. Bona vero clericorum aut laico rum subiectorum ecclesiæ fisco ecclesiæ ap plicantur etiam patrimonialia, ut dicitur in d.c. excōicamus. & ibi Panor. & alij & feu dalia ecclesiæ vt ibidem & per Math. in d. consti. inconsultem. xviij. no. et per Panor. in c. ij. de succes. ab intest. Ioan. And. in d.c. cum secundum. de hęre. in vj. & ibi per Phi lip. Fran. nisi clericus recognosceret indirec tū dñm ratione feudi aut emphiteosis lai cum tunc fisco ecclesię non applicantur sed ad directum dñm reuertitur de quibus per docto. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infe. Alex. in consi. xxiij. j. vol. & con si. xxviij. iij. vol. Are. in consi. x. Soci. in con si. clxvj. Ang. in glo. publicamus bona. Ma the. in consti. sequens. v. no. & in consti. post mortem. j. not. & in decisi. cclxxx. ij. dub. in quibus qñ feudum aut emphiteosis reuerti tur per rebellionem ad dñm directum, & quando ad fiscum. fiscum aūt ecclesiæ intel ligas si ab ecclesia habuerit stipēdia eius ca meram. si non episcopi cameram vt per Fely. in d.c. excommunicamus. & in d.c. vergentis. & cæteros vt per Panor. Ana. & So ci. in d.c. excommunicamus assignant ratio nem nam quoties persona cui actio acquiri tur non est expressa in pertinentibus ad ec clesiam episcopo loci actio competit allegant glos. in cap. de viduis. xxvij. q. j. in fin.

© SCD - Université de Poitiers

Inno.in c.cum olim,el ij,de priuil.& alios de quibus ibi p r Fely.Limita tamē vt cōfiscato bonorū clerici non fiat,de bonis ecclesiæ cui seruiunt clericus sed de alijs mortalibus aut aliter quęlitis vt per Card, in cōsi.j,ti,de hęre.et Fede,in cōs,cxxxvij, & ibidem per Fely,& gl.in d.c.cum secundum.allegat clemē.volentes.post prin,vbi vide.Quæ autem bona ueniant publicanda dic vt per Panor.in d.c.vergentis,& Aug. in d.gl.& eius bona publicamus.& doct.in d.§.si de uectigalibus.intellige tamen prędicta non in omni genere hæresis de quo supra,sed in stricta, & ,ppria hæresi de qua per Isern,in c.j §.diffidamus.iij,col ,verlic. sed an omnis hęreticus perdat bona de sta, contra lib.eccle.Et not.ꝙ accusans memoriam debet se inscribere & docere & probare ꝙ scienter erat hæreticus, vt per Felyn,in c.si quis episcopus,de hęre.Marsi,in

136 l.qui falsa n.§.accusatio.ff.de fal. † Sed an ipso iure bona sunt publicata an veniũt publicanda dic ꝙ iure veteri non ipso iure sed erant per sententiam publicanda, vt dicitur in d c.excōmunicamus, vbi per Panor.hodie vero per d,c.cum secundum leges ipso iure bona sunt publicata,& processus & sententia non requiritur quo ad publicationem.c.ij,de rescrip. in vj.Panormi, in d.c.vergentis.ij,not.Bart,in l. mperator. ff.de iure fis.Ange,in d.glo.che hai trad,la tua pat,iij.col.Requiritur tamen declaratio propter administrationem & fructus medij temporis vt firmat Ancha.in d.c.cum secūdum leges.ij,not. Oldra.consil. cccixxj.& Marsi.in pra.in.§.aggredior.xvj.colum.& consi.x.Deci.in c.peruenit lo j de app.Mathe.in consti.pactarenorum.iiij.no.sic & in crimine lęsę maie.huma. ipso iure in regno sunt publicata per c.reg.nuper apud tranū, & ibi per glos & per c.reg. bona proditorum tamen declaratio requiritur antequam fiat executio vt per Ma he.in constitu.cōtingit interdum.vij.no.& vide p.r Capt.in decis.fa.consi.cxxx.plene et vide per Ias.in l.ij.C.de iure emph.in 1 la q.an propter canonem non solutum ipso iure res cadat in comm ssum.vbi similia & ꝙ declaratoria requiritur & per Ias in c.j.in ver.contrah. incestas nup.in addi.in tit.quę sunt regn.seu

137 commit ē.cri. † Ex quo sequitur ꝙ alienatio bonorum hære.per eos est prohibita & si fiat reuocari potest per inq sitorem, aut ep̄m.Bar.in l.iij.ff.de his quę in fra.cre. & in l.chirographis §.fi.ff.de adm.tut.Cy. in l.fi.C.ad l.iul.maie.& in l.j.C.de rescri. xxx.anno.Bal.in l.fi.§.fi.C.cōm. deleg.Ias. insti.de actio.§.item si quis in fraudē.xxiij. col.vers.item l.imitate.& facit.l.quisquis.§. emancipationes.C.ad l.iul.maiest.Angel.in glo.che hai tra,la tua pa.iij.colū.Mathe.in d.consti.pactarenorum iiij.no.& per Paul. Ghirl.in trac.de hære.iiij.q.vbi an requiritur sententia & an alienatio prohibeatur.

138 †§Sed an teneatur pretium restituere dic ꝙ sic vt per doc.in dictis locis & ibi maxime Ias.quid si hæreticus emit bona & pretium non soluat an teneatur iuquisitor vbi dicit ꝙ sic per text.in l.in vendicatione.ff.

139 de actio.emp. † Et quid si hęreticus ante hæresim fundasset hospitale & bona dicasset an talia bona fiat episcopo confiscata,et vide Cardi.in cle.j §.fane.q.vij.de hęre.& Ioan.And.in Specul.in tit.de hære.& in d. c.cum secundum de habente domiciliū alibi ab origine ad quem spectent bona origi

140 nis. † Sed quid si hęreticus habeat filios orthodoxos an bona peruenianta d eos an pœnitus excludantur & fisco applicentur sicut in læsę maie.crimine lege quisquis.C. ad l.iul.maie.dic ꝙ iure veteri ciuili ad filios orthodoxos successio spectabat & eis non existentibus agnatis orthodoxis.l.manicheos.& l.cognoiuimus. C.de hære.ture vero canonico pœnitus excluduntur filij, vt in d.c.vergentis.vbi glo.in ver.exhęredatio & glo.in ver.per omnia in consti.inconsutilem.& approbatur per d.authen.gazaros.& in corpore vnde sumitur.et hoc tenetur communiter, vt per Panor.in d.c.vergentis.& tenet gl.xxiij.vij.in sum.vbi Archi.& Cy.in d.l.quisquis & Hostien.i sum. eo.ti.§.qua pœna.licet Ioannes And.distinxerit in terris ecclesiæ & in terris imperij tam idem in terris imperij per d.authen.gazaros.per quam arguitur a maioritate rationis vt sicut in humana filij etiam fideles excluduntur per d.l.quisquis.multo magis in diuina & sic etiā si fuerint orthodoxi vide gl.in d.§.interdum insti.de succes.ab intesta.& in l.ex iudicorum.ff.de accusa.& gl.in c.ij.de hære.in vj.& in c.secundū leges.eo.tit.in vj.Ifer.in d.c.j.§.itaq; filij.de stat.contra liber et Boni.in tit.de hære.vbi refert Goffre.distinguere in terris imperij non priuentur.limita,& vide vt per Felyn. in d.c.vergētis.in fi.vbi de filijs ponit qua-

141 tuor fallentias. †Qui filij etiā excludun tur pœnitus a quocunq; beneficio ecclesiastico & officio & dignitate vt dicitur tit c. ij.de hære.in vj.& per Mathe.in consti.inconsutilem.xviij.no.& vide per Pau.Ghirl in tr.c.

© SCD - Université de Poitiers

in tra. de hære. iij. q. & in. iiij. q. & ibi quid si sint fideles filij limita nisi pater fuerit emendatus & egerit pœnitentiam vt in cap. statutum de hære. in vj. vbi declaratur. d. ij. de cretalis. & An. in gl. che hai tra. la tua pat. iij. col. & vide in ca. filij. eo. in. vj. Intelligas tamen prædicta de beneficijs vt locũ habeat in obtinendis non tamen in iam obtentis vt no. glo. in. c. satis peruersum. lvj. distinct. & per Pano. in. d. c. vergentis ver. sed circa prædicta. Et qui filij contineantur an existentes in potestate an vero emancipati an adoptiui an legitimati an naturales tãtũ an nepotes ex vtroq; parente et qualiter. et an fœmina & quando. dic vt per glos. & alios in. d. c. statutum. ꝓ doc. ind. l. quisquis. & Ange. in d. glo. che hai tra. la tua pat. iij. col. & quæ post eum ibidem habentur per apostl. & per Fel. in. d. c. vergẽtis. in fi. an differat crimen hæresis crimine læsæ maiestatis. quo ad filios puniendos. & vide Math. in. d. con sti. pastarenorũ. in glo. ipsorum filij vbi etiã ponit in quibus filius tenetur ex delicto patris & an econtra ex delicto filij et i quid si filius est hæreticus an pater teneatur & ibi quid si filius est emancipatus an ex delicto patris teneatur. & quid si mater est hæretica an excludatur etiam ab extraneorum successione & quando post Angel. in d. glo. Quid aũt de doribus mulierũ licet Ifer. multa dicat in d. §. Diffidamus maxime in dote confessata tamen expressum reperitur in. c. decreuit. de hære. in vj. per ꝓ statutũ dotes vxorum orthodoxorũ ille fas esse nisi sciuerint virum hæreticũ a principio fuisse non ex post facto vt ibi per glo. & per Alex. in l. si constante in princi. iiij. car. ff. fol. mat. fic & in crimine læsæ maiesta. vt in d. l. quisqis. §. vxores & in constitu. pena carerevolẽtes & ibi per Math. in cap. reg. item statuimus si forte contingat aliquos dãnari. & ꝑ Par. in tractatu sindic. in verbo bonorũ publicatio. Puniuntur quoq; filij nam si patres fuerint banniti ex causa hæresis ꝓ nõ possunt contrahere matrimoniũ sine regis assensu. & mandato cũ fidelibus feuda tenẽtibus vt dicitur in c. reg. humanitatem quoq; sectan
142 tes. †Sed infra quantũ tempus peti potest publicatio bonorũ & memoria defuncti damnari & an filij & proximiores prescribere possunt dicta bona & per quantũ tempus glos. i. l. manichæos. C. de hære. per tex. in l. si quis. C. de aposta. vbi etiam Bart. tenent ꝓ per quinquenniũ in vtroq; crimine diuine & humanæ maiestatis læsæ & dicam glos. sequitur Alexan. post Bart. in l. fi. ff. de licat. & per Roma. in singu. 431. & Ang. in. d. glo. che hai trad. la tua pa. in princi. iiij. col glo. iũ in c. ij. de prescrip. in vj. & in. c. accusatus de hær. in vj. in ver. post mortẽ & gl. in sum. xxiiij. q. ij. dicunt per. xl. annos prescribi et infra tũ tempus peti potest publicatio & memoria defuncti damnari et sequi videtur in d. gl. che hai tra. la tua pa. Ange. & Albe in l. j. C. de apo. Mat. in rubr. de apost. Pan. vero. & Fely. in. c. a nobis. de prescr. saluant ambas gl. vt iuris ciui. gl. locũ habeat in fisco imperij. & glo. iuris cano. in fisco eccle. eo modo vt supra. tũ est remittendũ ad tradita per doct. in. d. c. cũ a nob. sed Mar. videtur sentire in l. qui falsam. §. accusatio. j. col. semp accusari posset. et prescribi non posse sed non recte loquitur sim pliciter vt ex prædictis patet in crimi. vero læsæ maie. in regno proditores nec filij. & alij descendentes aliquo tẽpore possunt prescribere sed quandocunq; vẽdicari possunt bona per fiscum vt dicitur in. ca reg. bona
143 proditorũ in fi. †Nunc de pœnis extraordinarijs dicamus. deinde qualiter ordinarie & extraordinarie euadantur. postremo de pœnis receptatorũ. & fautorum punitur ergo hæreticus ꝓ infamis fit. l. j. in fin. C. de fum. tri. & ibi Bar. & in l. cassius. ff. de senat. & ideo testis esse nõ potest in iudicio licet possit in contractibus l. quoniã. C. de hære. Bar. in d. l. cassius & in. d. l. j. Bald. in marg. in versi. crimen. versi. hæresis. Specul. in tit. de teste. §. fin. versi. quid deportantibus. & ver. itẽ ꝓ est iudæus. & de offi. omn. in. d. §. iiij. vide distinctionem. d. l. qiñ vt contra orthodoxũ & christianũ non possit. ꝑ eo vero sic sed interesse nõ prohibentur facit nã hæreticus est excommunicatus. c. excõmunicamus. de hæret. sed excõicatus excludit a testificando. vt traditur in. c. veniens de testi. vbi Fely. in ca. rodulfus. de reseri. Alex. post Bar. in l. iij. §. lege iulia. ff. de test. Spec. in tit. de test. §. i. ver. item ꝓ est excõmunicatus. item facit nam qui prohibentur accusare prohibentur testificari ca. testes. iiij. q. iij. Bar. in rub. C. qui accusa. po. Ange. in gl. nec non ad querelam sed hæreticus accusare non potest orthodoxum vt supra. & habetur. iiij. q. j. c. diffinimus. Specu. in titu. de accusa. §. j. versi. item ex. ipitur. ꝓ est hæreticus ergo nec testificari vide tex. in. d. ca. excommunicamus. §. credentes & in auc. credentes eo. C. & vnde sumitur & sic punitur etiam vt non possit accusare orthodo-
144 xũ per. d. ca. diffinimus. †Item punitur quoq; sit excommunicatus. d. §. credentes et

© SCD - Université de Poitiers

ibi per Panor.j.no.et xxtiij q.iij.c.notandũ & c.dixit apostolus.& c.ad abolendã extẽ de etiam in hæretico occulto glos.& Card. in cle.j §.pen.de hære.& in cle.j §.fina.de vsu.vide gl.xxiiij.q.j.c.j.& per Mar.in cõ
145 sti.incõsuetũ.iiij.no. †Itẽ hæreticus priuatur omni beneficio & officio & dignitate.d.c.ad abolẽdã.c.si papa.xl.di.xxiiij.q.j.c.qui contra pacem & c.statutũ de hære. in vj.l.j.C.de hær.& in auth.credentes C. eo.et vnde sumitur et vide in c.j.de scisma. in vj.extende etiam in hæretico occulto vt
146 *supra proxime.* †*Item punitur hæreticus* quia eius filij vsq; ad secũdã generationẽ excludntur ab officio & dignitate iuxta.c.ij.& c.statutũ de hære.in vj c.vergẽtis eo.& in.d.authẽ.gazaros & alibi vsque ad quartã gnationẽ.d.c.j.de scisma.in vj.& vide cũ glo.de nepotibus in.d.cap statutũ eo.in vj.& per Pau.ghirl.in.d.trac.de hær.
147 *iij.& iiij.q.* †*Item punitur* quia caret sepultura.d.c.ij.de hære.in vj.& in cap sicut eo.ibi vide Fely.an corpus mortuũ & quãdo puniri possit et in c.si quis episcopus eo. & in cap.in eod.de senten.excommunica.
148 †Item punitur nam potest a quocunque impune occidi et percuti.d.aũt gazaros ibi diffidamus etiã si ut clericus vt per Cardi. *in.d.clem ij §.cæterum de electio.& Fely.* in cap.ff.de *hæret.glo.in c.si* quis deinceps xvij.q.iiij.& nõ amittit priuilegium cap. si quis suadente nã cũ percuti potest nõ est
149 excõmunicatus. †Item punitur mulier hæretica nã tenetur filium orthodoxã dotare licet alias si non esset hæretica teneatur vt per gl.in l.neq; mater.C.de iure do. doct.*in l.j.ff.fol.ma.Alex* post Bal.*in l.ij.C.*
150 com.de leg.Angel. n.d.l.neque. †Item mulier hæretica infidelis non gaudet priuilegijs concessis dotatis mulieribus de quibus in d.l.j.et in l.assiduis.C.qui potio.in pigno.habe.vt dicitur in l.j.& in authen. itẽ priuilegiũ & in corpore vnde sumitur.C. de hæreti.& Bald.iunior in trac.de dot.xj. par.*in iij.membro.xxj.different.nisi fuerit* conuersa ad fidem quoniam ea recuperat vt ibidem & vide Bald.in rubr.C.de priuile. do.Arch.iiij.qõ.j.capitulo.j.& per Campe. in tract.de do.j.par.itẽ caret beneficio velleiani vt dicit Arch. in d.c.j.iiij.q.j.& filius famil.beneficio macedoniani vt ibidem.
151 †Item hæreticus non potest testari vt in *consti.apostatites etiam* ad pias causas vt p Fely.in cap.si quis episcopus de hæreti.nec succedere non contrahere nec quocunque alio mõ alienare neciudex eũ alios nulla reddit sententia, & processus nec aduocatus nec tabellio alias instrumenta & acta nulla redduntur de quibus in l manicheos & in d.authen.credentes de hæret.& vnde sumitur & cap.si adversus & c.excomunicamus .§.credentes de hæret.vbi agere nõ potest sed bene conuenirt & per Ifer.in c j §.credentes de stat.contra lib.eccle. & in prati. papien.in libello de rei vendica.ver.veris & legitimis & per Bar.in ij.consil.de tabellione & Specul.in titu.de offi.omn.in d.§. iiij.& in titu de instru.edi.§.viij.versi.quid si confectũ sit §.xij.ver.prohibetur & ver. iij.oppono & per Mar.in pra.in.§.aggredior vbi an gesta & acta facta per oculũ hæreticum teneant.nec aliquid hæretico relinqui potest per Bartol.in l.cum senatus.ff.de reb.dub.Bald.in l.ij.C.qui testa.po. etiã in testamento militis nihil habere potest nec legatum nec fideicommissum nec hæreditatem vt in l fi.C.de hære.etiam si esset filius vt per Fely.in d.capit.si quis episcopus de hære.immo tunc fiscus vendicat l.iij.C.de hære.& l.ij.eo.vide Bar.in l.j.ff.de iure fisci per Areti.in l.j.ff.de hæred.instit.iiij.col. & limita vt per Panor.in d.cap.si quis episcopus seq.eo.& vide in l.denestortiamis.C. de hære.& ibi quo occidens seipsum hæreticus nõ habet hæredem.item nec vsucap.p hęrede vt p Bar.in l.cõstitut.ff.de vsu.p hęr.
152 †Itẽ hæreticus cogitur ad obseruantiã iuramenti licet aliter quã orthodoxus iuret Card.in clem.j.§.j.de iureiur.sic & iudæus vt per Mat.in const.eos qui scienter.iij.lib. ix.q.& in const.si quis imposterum.vj.no. iij.q.doct.in c.si.de iudæi laf.in proh.ff.ve teris Bar.in l. ait pretor.§.iurari.ff.de iure iur.& ibi Alexan.vbi hęreticus cogitur ad obseruantiam iuramenti etiam si aliter iuraret quã deberet. †Item hæreticus petere nõ potest restitutionẽ rerum ecclesiasticarum de quibus fuerit spoliatus vt per inno.
153 in ca.ex parte de resti.spol. †Itẽ hæreticus non potest habere christianũ seruum l. deo nos s.§.fi.vbi Bar.C.de episc.et cler.sic & iudæus ca fi.deinde & in l.j.ne christia. Man.hære.vel inde.Item hæretici non possunt habere sinagogas sicut iudæi vt in ca. iudæus lo.j.deinde xxiiij.q.iij.c.clericus cũ seq.Cy.in l.ij.in fin.C.de sum.trri.post glos. ibi alias locus publicatur l.quicunq.§.vnuersi C.de hær.l.conuenticulã C.de epis.& cler.*Math.in rub.inconstitu.inconsuitiẽ* & in rub.cõstit.pact.itẽ quia hæreticus vbiq; peccat vbique puniri potest de hæresi.Card.in Clemen.ij §.denique.ix.quæstio.de re

© SCD - Université de Poitiers

iudi.& vide tex.& gl.in ca.vt commissi,eo.
in vj.Item hæreticus expelli potest a ciuita
te ne alios inficiat Bald.in l.nullus C.de sa
crosan.eccle.gl.in authē.si vero domini C.
154 de hære.& Mat.in d.rubr. †Itē hæreti
cus etiā reuersus ad fidē non ordinatur Fe
lyn.in c.cum te de rescr.versi.infidelitas pre
cedēs nisi fuerit reuersus & abiurauerit iu
xta c.saluo,j.q.vij.per quod glo.in c.j.de cē
si.in.vj.dicit ab iuratione probari per scri
pturā.Item hæres ab hæretico,institutus in
testamento agere non potest ex eo ad hære
ditatē l.cognouimus C.de hæret.c.vergētis
& c.si quis episcopus eo.specul.in titu. de
actore versi.item ꝙ est ab hæretico institu
tus.Item facta monitione non licet cum eo
conuersare c.dixit Apostolus.xxiiij.q.iij.
& xxiiij.qō.j.c.que dignior & c.omnis qui
cum seq.ea.q.Item hæreticus non potest re
scriptum aliquod impetrare vt per Specul.
in tit.de rescrip.§.v.ver.Item ꝙ est impera
tor l.ij.C.de fum.tri.Mat.in consti.inconsu
tilem.xxv.no.Item ordinatus ab hæretico
deponendus est & ordinatio nulla redditur
c.ordinationes.ix.qō.j.ca.j.& tj.de scisma,
iunctis dictis per Panor.in rubrica eodem.
155 †Et nor.ꝙ licet Papa accusari possit vt
priuetur si hæreticus sit tū si eligatur ei nō
obstat exceptio hæresis Card.in clem.ij.§.
certum de electio.vide glo.& doc.in ca.li
cet de electio. ibi nulla exceptio & ibi per
Panor.de veritate & in cap.ad probandum
156 de re iudi. †Itē puniuntur hæretici nam
catholici euntes ex terminium consequun
tur indulgentias & alia vt in d.ca.excōmu
nicamus.§.catholici Spec.eo.tit.in fin.vbi
157 vide de beneficiorum fructibus. †Itē pu
nitur quia matrimonium contractum scien
ter cū hæretico non tenet Specul.in titu.de
diuor.versi.eodē modo vide c.decreuit eo.
in vj.sed superueniens hæresis seperat quo
ad torum per Specul.in d.titu.de diuor.ver
sicu.itē fit sed rebellio non seperat Ysfer.&
Math.in consti.pena carere & in consti.pa
158 starenorū.ij.no.ij.q. †Itē punitur nam si
fieret alienatio prædictorū hæretico haben
tiū oratoria orthodoxa a fisco vendicātur
vt dicitur in l.si qui orthodoxe C.eo.Itē pu
niuntur hæretici vt in l.quicunq; & in l.cu
riales & in l.arriani cum seq.C.eo.Item pu
niuntur in anima vt sit eternaliter dānatus
nec ei prosit suffragia mortuorum vt in ca.
firmissime eo.& c.odi.xxiiij.q.j.& Panor.
in d.cap.firmissime in fi.de sacra.perceptis
per hæreticū au teneant & per Part.ghirlā.
in d.tra.de hæret.&.q.ij.ibi quid si obtinet
an prosint & an priuetur iure patro.dic vt
per Gemi.in c.j.in prin.de iure patro.in vj.
Item punitur vt in ca.fraternitatis & in c.si
quis episcopus cum seq.eo.& in cap.fi.eo.
vbi liberatur obligatus hæretico cum iura
mento. Sed an recuperat bona obligata
& primum obligationē si reuertitur ad fidē
dic vt ibi per Panor.Item punitur nā offi
ciales etiam excōmunicati possunt contra
hæreticum ad requisitionē ordinarij aut de
legati procedere nec sententia erit nulla &
processus ratione excōmunicationis vt tra
ditur in c.præsidentes de hæreti.in vj.Item
punitur vt in c.sicut & ibi Panor.vt exclu
datur ab omni cōmercio & negociatiōe fi
delium eo.tit.Item punitur nā ei indicitur
publica pœnitentia per crucis impositionē
vt alij terreantur vt in cap.j.de penis & q.j.
ca.si peccauerit Item punitur vt tres fami
lia & filij ipso iure sunt effecti sui iuris & li
beratur a prima potestate & emancipatio
facta post hæresim est nulla ipso iure cū fue
rit ipso iure sui iuris vt dicitur in cap.quicū
que de hære.in vj.Panor.in cap.fin.eod.Itē
hæreticus filius potest a patre exhæredari
Panormita.in capi.quintauallis prima co
lum.de iureiurando Itē punitur vt in.xxiiij.
questio.j.per totam nam non potest alium
excommunicare nec priuare officio aut be
neficio nisi alium hæreticum cap.quis quis
ea.qō.& c.seq.& gl.in sum.d.qō.& ammit
tunt spiritum sanctum & eius donavt ea q.
c.hæreticus & c.loquitur & alias vt per to
tam illam.q.& punitur vt supra in proces
su formato & vide per Boni.in tit.de hęre.
& in titu.de apostata.ex quibus iuribus et au
thoritatibus eligere potest alias pœnas cu
159 riosus lector. †Modo qualiter predicte
pœne tam ordinarie quam extraordinarie
euadantur subnectamus. Bunātur authē.
dicte pœne si hæreticus abiurauerit hære
sim prædictam & ad catholicā & orthodo
xam ecclesiam redierit veraciter & nō fal
laciter vt dicit tex.in cap.vt officiū in prin.
de hære.in vj.cum tamen distinctione iuriū
c.ad abolendā & cap.excommunicamus de
hære.l.cognouimus & l. manichæos & in
authen.credentes.& authen.gazaros C.eo.
& in corpore vnde sumitur & in l.ij.C. de
fum.tri.& in c.accusatus & c.sup eo.& d.c.
vt officium de hære.in vj.& xxiiij q.iij.ca.
dixit apostolus & c.hęc est fides.xxiiij.q.j.
in quibus no.& in const.reg.inconsutilē cū
allegatis in d.ca.distinguēdo aut leuiter cō
stat de hæresi,& tūc facta ei monitione vt p
glo.in d.constitu.,& ibidem per Math.aut

© SCD - Université de Poitiers

citatione si steterit per annum & non reddiderit pro vero hæretico condemnatur.d. c.ad abolendã & d.c.excõicamus, & d.authen.gazaros,& c,cum contumatiam. eo.in vj.Sed an tunc statim cp recusat iurare vt hæreticus puniatur dic vt per Panor.in d. c.excõicamus.& Mathe.in consti.pactarenorum in j.glo.& ibi an ex alia causa contumax sit excõicatus & an amittat beneficia talis excõicatus per docto.in c.j.de iudi.& in c.veritatis & c.contingit de dolo & cõtumacia & Inno.in c.cũ bone de eta, & qualit.si vero comparuerit & se purgauerit cum satisfactione & pœnitentia salutari euitat pœnas prædictas & si relapsus fuerit non punitur vt vere relapsus licet aliter grauiter vt dicitur in d,c,accusatus.§.post gl.in d.c.cum contumacia & per Mathe.in d.constitu inconsutilem,vij,no.post Arch. & Ancha.in d.c.accusatus & ibi de tali satisfactione & purgatione qualis esse debet puta ad construednm aliquem pium locũ vt supra fuit dictũ aut plene constat de hęresi vt quia publice prædicat contra fidem aut per confessionẽ aut per testes quos repulsare non potest vt per Iser.in c.j §.de præhensi de statu.contra lib.eccles.& tunc aut non sunt condemnati nec lata est cõtra eos sententia & tunc si ab iurauerit dictam hæresim vere & non fallaciter vt supra in tuncta pœnitentia salutari euitat pœnas p̃dictas maxime ignis vt dicitur.in d.c.ad abolendam.& in d.c.excõicamus & in d.constitu.inconsutilẽ adhibitis quatuór de quibus per Panor.in d.c.ad abolẽdam.titij.not. aut lata est sententia & condẽnatus est hæreticus & tunc sunt opiniones hinc inde nã quidam tenent cp non sit locus pœnitentiæ per d.c.ad abolendã ibi confestim & spõte & sic ante sententiam & nõ post cum metu pœnæ ignis glo.in c.pen.de hære.tenet cõtrarium & Ioan.And.in apost.in d.c.ad abolendam nam semper ante pœnam ignis potest pœnitere & pœnã euadere & tunc sequuntur omnes tanquam equiorem & mitiorem cum ecclesia nunquam claudat gremium redeuntibus nisi tm̃ relapsis in hæresim nam eis denegatur audiẽtia quo ad pœnam corporalem euitandam tantum concedunt sacramenta si manifesta sunt signa pœnitentiæ vt dicitur in c,super eo,de hæreti. in vj.& in d.c.ad abolendam.vbi Felyn.& Pau.Ghirlan.in d.tract.de hære.v.q.in fi,et Marsi,in l.j.§.quæstioni.ff.de quæstio. & in sing.cccl.xxviij.incip.geminatio et traditur in d.c,accusatus bene tamen talibus non dico relapsis imponitur pœna perpetui carceris.c.excõicamus lo.ij.de hære.c.pen.eo.vi de Iser.in d.c.j.§.quocunq; nomine &.§.satisfactionem post Hostien.in sum.eo.§.qua pœna.&.§.qualiter.& Panor.in d.c.ad abolendam.et Math.d.consti.inconsutilem xx. not.& alios de quibus dictis locis potest tñ committari dicta pœna vt commissi eo.in vj.Fely. in d.c.pe.& ibi Panor.& Math.in d.consti.xx.not.Card.in cle.j § fi.de vsur. vlti.q.& dic plene vt per Pau.Ghir.in d.tracta.in vij.q.quo ad clericos & ibi an recuperat beneficia si. pœna commutat & quando vbi cp aut statim p ratus est se corrigere corde non ficto et recuper t secundũ Arch. in d.c.vt cõmissi aut post negationẽ & sententiam & non recuperat sed an tunc clericus sit deponẽdus antequam immutetur & perpetuo carceri mancipetur iuxta c.j.de hære.in vj.& iuxta d.c.penul.vt per Panor mi.ibidem & in d.cle.j.§ fi vlti.q.& per Fely.in d.c.pe. Panor.tñ residet cp aut traditus curie seculari & non expectatur nisi ignis pœna & executio & tunc non auditur aut non est traditus,& tunc admittitur pœnitẽtia cum incontinenti dicatur redire, & non ex interuallo & si ex interuallo nõ auditur nisi Papa consulto,vt dicit Iser.in d.ca.j.§. quocunq; nomine.argu.d.c,excõicamus.§. fane.& Hosti.in d.§.qñ & qualiter,& an in omni parte iudicij admittenda sit pœnitentia & an lata sententia vt euitet pœnas & bona recuperet dic cp Hostien.in d.§.quando & qualiter, & de optimione Panor.an sit vera dic vt per Pau.Ghir.in d.tract.de hære.in v.qõ.plene & qualiter esse debet talis pœnitentia vt admittatur dic vt per eũ per
160 totam quæstionem. † Formam autem iuramenti reddeuntis ponit Specu.in titu.de iureituran.post medium & habetur de consecra.dist.ij c.ego berringarius. & no.gl.re missiue in versi.forma. & in c.vt officium, in prin.de hære.in vj.Et formam absolutionis cum pœnitentia ponit Mathe.in d.constitu.inconsutilem.xx.not.post alios vt per
161 eum.† An autem bona recuperet indistincte dic cp gl.ita tenet xxiij.q.vij.in sum.vbi dicit ẽt episcopatum recuperare. tex.in d. c.vergentis sentit ex quadam misericordia & gratia restituenda & ideo si non dicatur cp restituitur ad bona ea non recuperat facit l.ij & iij.C.de aboli.l.insulani.& l.fi.C. de senten.pass.resti.facit dictum Bald.in l.si ademptio,C.de senten.pass.& Saly. in l.fi. C.eo.plene dic vt per Cardi.in clemen.j.§. fane.j.q.& in clem ij.§.j.vj.q.de hære.& in

© SCD - Université de Poitiers

clem.li.§.j.vlt.q.de vsur.& Fel.plene in d. cap.vergentis & tbi quid si fiscus alienaue rit dicta bona an recursus,& restitutus possit ea recuperare,dic vt per eum & apostil. post eũ & plene per Pau.ghirlan.in.d.tra. de hære.vj.q.per totam quando bona recuperat & quæ & vide tradita per Fely.in c. quia de maior.& obed.in c.de hac in fi.de accus.& in c.ex literis de consti.iiij.col. do cto.in.l.fi.C.de re mili.Hercula . & moder. in l.si marito ff.solu.mar.& in l.gallus.§.& quid si tm̃.ff.de lib.& post.cũ cæteris allega.per Fely.in d.locis & doct.in l.sed si huc .§.liberos.ff.de in iusvo.et an recuperat ius patronatus per Fely.in d.cap.vergentis in ver.no.casum & do.in c.quia de electio gl. j.q.vij.qui maximũ & per gemi.in cap.j.in prin.de iur.patr.in vj.An restituatur ad bona quæ erant alienata tempore confiscationis,vide Bal.in l.pen.C.de cap.& postli.reuer . & Pau.ghir.in.d.vj.q.vbi distinguitur an alienata sint tit.lucratiuo,an oneroso,vt secundo casu non recuperet.Et an ad bona sua per alium possessa,vide Bar.in l.si qua. .§.j.ex qui.cau.maio.Et an ad fructus bonorum,& vide Ang.in authen.de hęre.& fal. in prin.ij.col.& Bald.in l.fi.C.de senten.pa. Alex.in d.§.& quis si tm̃.xv.col.vers.prædictis adde.An ad ius fideic.sit restitutus vi de per doct.in l.ex facto.§.iulius longinus. ff.de vulg.& pup.An ad sententias latas cõtra ipsum ex debitis ciuilibus per Bald.in tit.de p.constan.§.sententie quoq; in prin. an feuda Bal.in cap.j.vlt.co.hic fini.lex contra,& Floria.in l.loci.§.sicut.ff.si ser.vend. Et an ad officium & dignitatem Bald.in l. cum fratrem.C.de his qui.vt indi.Et an ad re conualescentiam testam.Bart.in l.si quis filio.§.quatenus.ff.de iniu.rup.test.An autẽ ad famam vt possit esse capax officiorũ & dignitatis a quibus infamis excluditur maxime ad testimoniũ videtur cp non nam cessante causa infamie infamia non tollitur vt no.in.c.constituit.xvij.q.j.cũ aliis multis al leg.per Mar.in sing.cvij.& in sing.cclxxiij. vbi dixit post multa similia cp iudæus etiã batizatus,& conuersus ad fidem nõ est idoneus testis propter infamiã & extat decis. fac.consi.sed hæreticus est infamis ergo cõuersus non desinit esse infamis dic cp etiam restituitus cẽsetur ad honores & dignitates, & testimoniũ per tex.in l.j.C.de sent.pass. & l.fi.eo.in quibus Bar.& Bal.nam restitutus per gratiam censetur ad hæc restitutus vt dicitur in.d.l.sed hæreticus conuersus restituitur ex gratia vt dicitur in.d.c.vergen. ergo & ad hæc restitutus censetur nisi contrarium statuatur in sententia vt dicit Bar. in d.l.j.& vide Alex.in con.cxij.ij.vol.incip.ommissis argumẽtis neomb.iudæo nam ei nulla facta cõsideratur restitutio ex quo nihil amministerat ideo remanet cũ sua causa & ex his etiam ad pœnas extraordinarias restitutus censetur.Not.tamen cp licet reuertatur non ordinatur nec recipitur in aliquam dignitatẽ nisi dispensetur nec dignitate & officio ab hæreticis percepto fungi potest,vt legitur in.j.q.vij.ex princ.vsq; ad c. requisitis & in fi.c.præcedẽ.§.ex hac autẽ. Not.tm̃ cp licet hæretico pœnitenti indulgetur vt supra,tm̃ accusanti hæreticũ non indulgentur accusatori desistẽti vt per Mar. in l.qui falsam in fi.princ.ff.de fals.Panor. post Ioan.and.in c.excommuniçamus lo ij. de hæret. De relapso vero in hęresim qualiter puniatur dic vt in d.c.ad ab.in fi.et an admittatur ad pœnitentiã & defensiões dic vt tbi per Panor.& Fely.in ca.accusatus.in prin.de hære.in vj.& plene per Pau.ghirl. in trac.de hære.in x.& vlt.q.distinguendo de leui suspitione & graui vt primo admittatur nisi fuerit relapsus per d.c.accusatus secundo vero non admittitur bene tamen si admittatur debet incontinenti fieri reuocatio & ibi dicit cp relapsus dicitur ne dũ quãdo in eadem specie hæresis sed etiã si in alia vt in c.fi.vbi Panor.de hære.licet supra dictum sit.& an relapsi puniendi sunt per Bo
162 nt.in rub.de hære. †Nunc de receptatoribus et fautoribus aliqua perstringamus in quo notandũ cp puniuntur credentes receptatores & fautores hæreticorum tamen diuersimod . nam credentes hæreticis sunt hæretici vt dicit tex.in c.pen.de hære.& p consequens vt hæretici puniuntur tm̃ fautores , & receptatores non puniuntur eadẽ pœna sed alia vt infra & tamen promiscue traditur de credentibus receptatoribus,& fautoribus vt in c.excommunicamus.§.credentes de hæretic.& in auc.credẽtes.C.eo. & vnde sumitur dicendũ tm̃ est dicit Inn.in cap.j.de sum.tri.& Mathe.in constitut.pactarenorum in princ.cp sint hæretici, & vt hæretici puniantur credentes intelligitur quando hæreticis credunt contra sacrosanctam ecclesiam romanam & fidem Christianam & per Pau.ghirlã.in.d.tra.de hære.ix.q.sed vt puniantur veluti receptatores locũ habet in hæreticis simpliciter credentibus tenentibus tamẽ illud quod tenet sancta mater ecclesia p talẽ simplicẽ credulitatẽ puniuntur vt fautores & nõ vt hær,&

© SCD - Université de Poitiers

ita erit intelligenda glo.in c.accusatus ver. hæreticos de hęre.in vj.vbi dicit aliud esse in credentibus.& aliud in fautoribus vt intelligatur de credentibus hæreticis contra fidem & ita intelligenda est etiam glo.in d. §.cre lentes.cum alleget tex.in c.pe.in fin. eo.vbi loquitur de credente non illa gl.intelligitur de credẽte simpliciter fautore & receptatore & ita intell gitur dictũ Cardi. in clem.j §.verum de h ret.inquantũ dicit tales & hæretici idem sunt,& ideo de prædictis,& eorum pœnis videamus.Et notandum est ꝙ in his credentibus fautoribus et receptatoribus diuerse pæne statute videntur iure canonico ciuili authenticotũ,& regni nam iure communi veteri pœna publicationis domus vbi recipiebantur & conuiebant imponebatur, vt patet in l.cuncti hæretici.& in l.quicunque cum sua distinctione C.de hære,& in l.ij.C.de sum.trin.l. conuenticulam.C.de epis.& cle.& nouiter in auct.de interd.colleg.hære. hedericusvero primus in d.c.j.§.credentes.de st t.contra liber.eccle.addidit alias pœnas vt ibi et in authẽ.credentes C.eo.videlicet ꝙ sit excommunicatus vt etiã dicitur in d.authen. de inter.coll.hære.in fi.& si neglexerint satisfacere ecclesiæ & persisterint per annũ in excommunicatione infames efficiuntur & excluduntur ab omnibus actibus ciuilibus intestabiles efficiuntur & ab omnibus publicis officijs & honoribus excludebantur vt ibi dicitur. Iure autem canonũ eadẽ pœna statuta reperitur vt in ca.si aduersus & in d.ca. excõmunicamus §.credentes.de hæreticis.Iure vero nouissimo addita extitit vltra priuationem prædictam, & exclusionem a talibus,& off cijs publicis alia pœna videlicet ꝙ filij talium sicut hæreticorũ excluduntur ab omnibus officijs, & beneficijs,& alijs actibus vsq; ad tertiã generationem exclusiue ex paterna linea & ad secundam in materna vt traditur in ca.tj.& in ca.filij & in c.statutum fœlicis de hæret. in vj.nisi tales parentes fuerint emẽdati & satisfecerint ecclesiæ vt dictur in d.c.statutũ.Nouissime vero in regno imperator Federicus secundus considerans grauius istos fautores delinquere cũ sine talibus defensoribus hæretici diu manere non possent & etiam aliorum errores defendere videntur vt dicit glo.in d.§.credentes nouam pœnã addidit per nouã consti.incip.pactarenorũ receptatores per quam imponitur pœna relegationis perpetue cũ publicatione bonorum & filij eorum tanq̃ infames repellendi a quibuscunq; actibus officijs & honoribus publicis nec etiam ad testimonium nisi & ipsi filij detexerint tales hæreticos p patres receptatos constituto per eos tales hæreticos esse tũc ex gratia & benignitate ad pristinam famam restituuntur, vt dicitur. in d.consti.& predictas pœnas incurrit receptator & fautor si laicus sit:si clericus vltra prędictas pœnas deponitur ab officio et beneficio vt dicitur in d.c.excommunicamus,Hosti.in sum.eod.§. qua pœna,& per Pau.ghir.in d.tra.de hære.ix.q.vbi ꝙ non licet eis requirere aliqd nec in vltima voluntate nec inter viuos & per Boni.in titu. de hære.vbi vide de credentibus receptatoribus & fautoribus & pœnis. †Sed qd si non fauet nec receptat sed tantum occultat hæreticorum an pœnis prædictis punitur vt quia scit hæreticum esse in aliquo loco & non denunciat non iñ dico ꝙ ipse occultet vt euadat scients esse hæreticum nã tunc vt receptator puniretur sed tantũ scit esse in aliquo loco nec iudici denunciat dic ꝙ licet teneatur eum indicare nam si tenetur indicare proditorum regis vt dicitur in c.reg.nuper apud tranum per quod tenetur alta voce clamare ecce proditor regis succurrite vt capiamus cum multo fortius, & in hæretico nam grauius est diuinam ꝗ humanã ledere maiestatem authẽ.gazaros C. de hære.& dictum est supra.& in d.consti. inconsutilem.in omnibus est equata conditio & ibi dicitur per omnia, & per Ifer.in d.c.j.§.diuinam quam humanam sed in humana denunciare debet ergo, & in diuina Ifernia in d.c.j.§.satisfactionem, dicit mitius puniri debet quam receptator fautor nã saltim ad tempus relegabitur contra l.j.C. de his qui latro.occul. vbi occultator eadẽ pœna puniri dic vt ibi per Ifer, assignantem rationem quare secus in hoc crimine. †Sed an ex quo diuerse pene imponuntur iure canonico & iure regni dicantur dicte pene concurrere cumulatiue an vero p nouas recessum intelligatur a veteribus gl. in d.constitu.tenet ꝙ ambe concurrant nec vna per aliam tollatur nam quando statutũ imponit nouam pœnã prout imponit d.cõsti.pactarenorum cum dicatur statutum regni,vt tradit Mat. in rubri.consti,si damnaclandestina,per talem nouam penam nõ cẽsetur recessum a pena iuris cõmunis per l. qui sepulcra C.de sepul. viol,de quo tamẽ plene per Saly.& Albe.in d.l.qui sepulcra, & Bar.in l.sanctio legũ.ff.de pen.Alexand. post Bar,& Dyn.in l.j.ff.vt bon.rap.Math.

© SCD - Université de Poitiers

plene in d.consti.pactarenorum.in.j.glo.ver.in eadem vbi ponit post prædictos decem limitat.ad regulã,& dixit glo.in.c.j.de emp. & vend.& Bald.in l.j.vj.col.C.de fum.tri. & in l.placet.in authen.clericus C. de epis. & cle.cũ cæteris allega.per Mat.in d.cõsti. ꝙ si pro vno delicto ius canonicũ imponit vnã et.p eodẽ delicto ius ciuile imponit aliã & delictũ est mixtum & vtriq; fori ꝙ tunc ambe pœnę concurrũt et vna p aliã non tollit & traditur p canoni.in c.cũ sit gñale.de fo. cõp.& p Mat.in cõsti.multe leges.j.li.& in consti.statuimus.j.li.& in cõsti.maiestati nostre.iij.lib.pœna ergo inducta a iure canonum de receptatoribus per d.consti.non est sublata.sed ambe concurrunt.opponis contra predictam const.& c.de receptatoribus nã iure cõmuni eadẽ pena imponitur receptatori qua & principali l.j.& ij.ff.de rece. & l.j.C.de his qui latro.occul.cum alijs ꝛ̃ gl.ibi sed huic imponitur maior pœna, & tñ maius est delictũ hæretis quam alia crimina vt patet ex supra.dictis ergo eadẽ pœna deberent puniri Mat.in d.cõsti.pactarenorũ.j. col.dicit ꝙ fallit in hoc crimine sicut in alijs criminibus vt per eũ ibi licet regulariter contra,rationẽ fallentie non assignat.Bart. autẽ in d.l.j.ff.de recep.dicit licet puniatur receptator sicut delinquens non tamen punitur eadem pœna vel saltim tanta & ideo dicto sicuti non refertur ad pene identitatẽ vide per Math.in d.const.ij.no.v.fal.& ij. q & d.l.j.C.de his qui la.videtur habere locũ in associante vt fugiat & occultante reũ non aũt in simplici receptatore adeo ꝙ maior pœna puniendus est quam simplex receptator vel dic secundũ Ifer.in d.constit.pactarenorũ.& in d.c.j.§.satisfactionem.ꝙ legislatoribus nõ fuit visum ꝙ eadem pœna puntatur receptator vt tradatur seculari cũ publicatione bonorum & igni immittatur habendo solum respectum ad criminis immanitatem cum mitior pœna esset etiam in receptante rebellem vt dicitur in l.metho-
166 dorum.ff.de pœnis. † Sed an sicut hodie receptans rebellẽ suspenditur con publicatiõe bonorũ, vt in d.c.reg.nuper apud tranum & per Ifer.in c.j §.preterea quę sit causa bene,amit.in c.j.§.de receptatoribus. de pa.iur.fir.sic etiam erit in receptante hęreticũ cũ per omnia adequata sunt crimina vt supra videtur ꝙ sic stante adequatione vt statutũ in vno & in alio statutũ censeat in cõtrariũ facit nã extensio fit ex quadam cõiectura & tacita mente statuentis per no. in l.apud antiquos C.de fur.quæ tñ nõ sumitur vbi dare legũ correctio p tradita per docto. in l.j.§.huius studij.ff.de offic.eius cui mand.est iur.& tradit p Mod.in authẽ. quas actiones C.de sacrof.eccle.sed si dare talis extẽsio d.c.dare correctio d.const.pactarenorũ.cũ non veniret pœna imponẽda cumulative cũ maior pœna imponeret per d.c.per ea q̃ tradi.late Mar.in l.j.§. pterea ff.de qõ.& in cõsi.cj.& cõsi.lxj.cũ allegatis per eũ et pena, d.ca.esset imponenda, videlicet c.nup apud tranũ nõ.d.consti.qñ talis fieret extẽsio & sic veniret priuatiue, & correctiue quæ nõ pmittitur extẽsio vt fu-
167 pra. † An aũt liceat receptare cõsanguineũ & affinẽ hæreticũ aut ei bene facere gl. in.d.§.credẽtes.dicit ꝙ non p.text.in.c.si qs eps.cum seq.eo.gl.vero.xxx.dist.c.j. & Panor.post eam in.d.c. si quis episcopus. & in seq.ꝙ potius est subuentendum fratri & patri carnali hæretico in casu tamen necessitatis q̃ extraneo catholico.gl.in.c. accusatus. in versi.non possit.de hære.in.vj.dicit ꝙ ratione necessitatis famis potest & per Tho. ij.secunde.q.xxxj.arti.iij.Spec.in tit.qui filij sint legi.§.j.versic. quid si pater Zaba.in c.cum haberet.de eo qui dux.in ma. & in.c. cum sit.de iudi.vbi Ana. Hostien.in sum.in ti. de tempo. ordi.§. sed pone ꝙ pater tuus. & Ioan.de fant.in.c.quiescamus.xlij.dist. & in.c.non satis.lxxxvj.dist. & in.c.sicut.in fi.
168 el.j.ij.q.ij. † Pro hoc facti nam hospes excusatur si dederit cibum & potum bannito transeunte vt per Bar.in.l.omnes. la secunda.ver. & hoc est vtile.C.de agri.& cẽs. lib.xj.& in l.j.C.de colo. ille.eo.lib. & in.l. seye.§.idem quęsijt.ff.de fun.instru.& Mathe.in.d.constitut. pactarenorum.ij.not.vij. fallen.nam perdationem cibi.& poti nõ dicitur receptare.l.j.§. quod autem.ff. de ser. corr. Sed per occultationem & receptionem mercedis vel cohabitationem, vt per Bar.in.l.j.§.j.ff.de recepta.et in.l.qui vas.§. qui furem.ff.de fur.Ang.& Saly.in.l.j.C.de his qui latr.Bald.in.c.si clericus.in princi.l. not.de pa.ten.aliter consanguineum non licet receptare impune per.d.c.si quis eps.ex quo vr̃ sublata agnatio, & cognatio per tale crimen cum relegetur in perpetuum insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. sic & in violatore pacis,vt dr̃ in.d.c.j.§. de receptatoribus.& ibi Ifer.& Bal.& in.c.j.§.cõuenticulas.v.no.de pa.ten.nisi iurauerit se ignorasse Rota in deci.ccccxv.& per Mathe.in d.consti. pactarenorum.ij.nota.ij.q. Limita ergo nisi ratione euidentis necessitatis fa-
169 mis per gloss.in.d.cap.accusatus. † An

© SCD - Université de Poitiers

autem licet vxori receptare & subuenire impune de dotibus earum: dic ꝙ non sicut in viro rebelle vt dicit Iser, & Mathe. in cõstitu. pœna carere, & in d. constitu. pactarenorum, vbi Iser. in tali crimine hæresis, & in alijs locis per Mathe. ibi, ij, not. ij. q. nam dotes nõ publicantur ex hoc nisi & ipsa cõmiserit rebellionem sic & in hereti cum patricentur, & traditur in c. decreuit, de here.

170 in vj. †Limita etiã nisi ignoranter receptauerit hæreticũ nã tunc probabilis ignorantia excusat glo. in d. c. accusatus, in ver. non posset, in c. quicunq; in ver. scienter, de hære. in vj. quæ probatur per iuramentum receptatoris, vt dicit Bal. in d. §. conuenticulas. & Rota in d. decis. ccccxv. nisi esset famosus & notorius hæreticus vel pronunciatus tunc præsumitur scientia & nõ ignorantia, vt per Bar. post glo. in l. j. §. j. ff. de recept. Bald. no. vbi supra, & Marsi. in consi. cvij. ideo dixit gl. in d. c. quicunq; ꝙ probabilis ignorantia excusat quæ tũ nõ diceretur probabilis si fuisset notorius aut pronũciatus hæreticus bene tũ si occultus vide al leg. in alijs criminibus, vt per Marsil. in l. j. C. de rap. virg. & Mathe. in d. consti. vj. fallen. & not. ꝙ accusator debet articulare & probare de scientia alias succumbet, vt plene Deci. in c. a. nobis. de excep, et Fely. in d. c. si quis episcopus. Roma. in consi. ccccxxj.

171 † Limita etiam nisi per vim & coacte receptasset hæreticum, per tradita per Bal. in l. in delictis. ff. de noxal. cũ multis alleg. per Mar. in d. l. j. C. de rap. virg. & Marsi. in d. consti. pactare. ij. not. iij. q & Marsil. in l. j. xj. col. ff. de sica. in prin. & in §. diuus. & in l. eiusdem. §. item seuius. ff. eo. & cõsi. xxv. & consi. xcix. sed quid si semel tãtum receptauerit an puniatur Archi. in d. c. quicunq; tenet ꝙ sic dummodo scienter per, c. felicis. de pen. in vj. & vide Mathe. in d. cõstitu. xlij. no. iiij. q. & vide Io. de Arn. in cõ-

172 ment. xlij. de scient. † An autem excusetur in veterata amicitia dic ꝙ nõ vt per Saly. in l. nullus, C. de male. Ana. in c. j. pe. col. de male. Mathe. in ij. no. vj. q. facit nam consanguinitas, nõ excusat, & sic causa naturalis, vt per gl. in d. §. credentes. ergo minus causa accidentalis vt amicitia arg. not. in fi. C.

173 de his qui ven. eta. impe. † Quid autem si hæreticus receptatus, penituerit, & hæresim abiurauerit an per hanc pœnitentiam euitabit pœnam ipse receptator Andre. & Mathe. in d. consti. in viij. q. tenet ꝙ non cũ ista penitentia non extendatur ad aliam p-

174 sonam ꝗ propriã vt ibi per similia † De receptatoribus autem malefactorũ ex alia causa quam hæresis plene per Mathe. in d. constitu. pactarenorũ, vbi ponit regu. & fallent. & in constitu. pœnam eorum, per Saly. & Marsi. in l. j. C de rap. virg n. & in l. is q cum telo. C. de sicar. & per Saly. & Ange. in l. j. C. de his qui latro. Bart. & post eũ Alex. in l. j. & ij. ff. de receptat. Angel. in glo. vestẽ celestem. & in glo. & d. m ile. semper asti. & Gand. in rub. de fur. iiij. & vj. col. & de pœ. stat. in reg. per c. & prag. reg. per Mathe. in d. j. no. & in rub. dicẽ consti. pactarenorum,

175 †Et ex quo ponitur pœna relegationis per d. constitu. pactarenorum. talibus receptatoribus & fautoribus an per totum regnum erunt & censentur relegati si fuerint a iustitiario prouincie relegati dic vt ibi per Mathe. v. not. & ex quo filij sunt infames excludendi ab omnibus actibus ciuilibus & honoribus vt supra. & per Mathes. ibi. v. not. & a testimonio ferendo excludẽ vt ibi per Mathe. ponentẽ alios casus in quibus infamis admittitur ad testimonium vt in viij. no. an per emendationem vite tollatur talis macula infamie, dic ꝙ non vt noti glo. in c. testimonium. de testi. cũ cæteris vt per Mathe. ibi. vij. no. Punitur etiam receptator quia caret sepultura & si quis eum tradiderit sepultura excommunicatus est nisi proprijs manibus exhumauerit qñ tamen eius ossa ab aliorũ ossis distinguì possent vt dicitur in d. c. quicunq;. & ibi glos. ver. extumulem. Punitur etiam vt ibidem nam si quis ad preces receptatoris obtinuerit scienter aliquod beneficium ecclesiasticum ipso iure talis obtinẽs priuatur & inhabilis efficitur quo ad obtinenda qñ tamẽ scienter & ibi vide glo. an pontificalis dignitas includatur. Item punitur si quis credens hæreticis dũ esset in lecto peteret hæreticos consolatos iuxta prauam eorum cõsuetudinem nisi per filios eius probet qualiter non erat sane mentis & hoc per testes Idoneos non domesticos & familiares priuantur filij successione iuxta. c. filij. vel hæredes. de hære. in vj. puniuntur etiã vt in c. in fidei. eo. in vj. & puniuntur vt in d. c. accusatus. §. si vero. & seq. eo. in vj. & puniuntur vt in d. c ne aliqui. eo. in vj. Punitur etiã & fautor & defensor officiales, vt in c. vt officium in fin. eodem in vj. punitur etiam vt in capitulo contra christianos. & vt in c. fi. eo. in vj. & in c. licur. de hæreti. & in cap. excommunicamus §. credentes. & in cap. primo. §. credentes. de statu. contra lib. eccle. & in auth. credẽtes. C. de hære. Punitur

© SCD - Université de Poitiers

etiam quia et imponitur publica pœnitentia per Specul.in tit.de teste.§.j.versi.quid de portantibus.Item ponitur extra ordinē arbitrio superioris,vt dicitur in l.maniche os.C.ibi authoritas nostri aculei.Item punitur dum temporalis requisitus vt terrā suā purget hæresi,& noluerit facere post annū vt eius terra occupari possit a fidelibus ipso tanquam defensore excluso saluo iure directi dominij domini,vt dicitur in authē, si vero dominus & vide vnde sumitur.C. de hære.& punitur vt in l.cuncti,& in l.manicheos.& in l.arriani.l.quicunq; & l.si qs. C.eo vt loci possessiones, & domus publicentur domino sciente, & permittente.Et nota ꝙ tales receptatores fautores, & credentes non puniuntur alijs pœnis in iure non expressis nec pœnis hereticorum preterquam credentes hæreticis contra fidem, vt dicunt gl.in d.§.credentes.& in d.c.accusatus.in ver.hæreticos de hære.in vj.si quis velit videre rationes quare filij talium puniantur tali pœna ex delicto paterno dic ut per glo.& Mathe.in d.constitu.pactarenorum.vbi etiam ponit quando filius pro patre & econtra teneatur vbi dicit patrē non puniri licet filius sit hæreticus credens fautor vel receptator sicut contra vbi rationē assignat.de fugiente autem ad hostes fidei & de consultore hereticorum remissiue dic vt per Mathef in d.constitu.pactare.in fin. Cetera curiosus lictor perquirat de hæreticis hactenus permissa tamen protestatione finem facio huic libello vt si quid apte dictum non fuerit aut perperam dictum locutus asserero iuxta formam.c.damnamus.in ff.de summa tri.& fide cath.vt similiter testatur Bald.in consilio scismatis in princ.c. si quod ponit in rub.C.si quis ali.testa.prohi.licet potius relator,& aliqualis subordinator.& compilator potius viderim ꝗ ex nostro marte dictum apparet cum dicta authoritatibus comprobentur iudicio tamen & correctioni ecclesiæ submittendo & in aliquo ab ea non discrepando ad laudem et gloriam Redemptoris nostri & sue pie & immaculate virginis Matris & omnium Sāctorum.Amen.Valete.

FINIS.

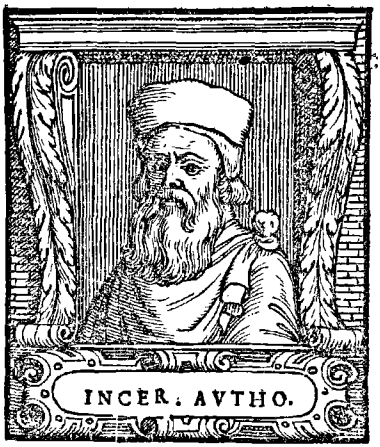

SOLEMNIS AC perutilis tractatus de modo procedendi contra Apostatas incer. authoris.

SVMMARIVM.

1 *Apostata quomodo citari debeat.*
2 *Procuratorem quilibet tenetur dimittere, postquam semel citatus est, alias procederetur in contumaciam.*
3 *Præconia vox paucis innotescit.*
4 *Citatus docens se iusta de causa abfuisse restituit.*
5 *Citatus postquā venerit debet admoneri trina admonitione, vt iuri pareat ante sententiam.*
6 *Iudex non debet ad sententiam festinare excommunicationis.*
7 *Casus in quibus apostate perdunt priuilegium clericale, & quibus non perdunt.*
8 *Renunciare iuri suo voluntarie, & eo spoliari a canone differunt.*
9 *Excommunicationis sententia quomodo ferri debeat, & nu.13.Et quid seruandum per excommunicatorem, post latam sen-*

© SCD - Université de Poitiers

tentiam ſ requiratur ab excommunicato exemplum.

10 *Quid ſi excommunicator nolit hunc ordinem ſeruare?*

11 *A ſententia excommunicationis contra apoſtat im non appellatur, n ſi iudex excedat modum incorrigendo.*

12 *In ſententijs excommunicationis & interdi ēli quid ſeruandum.*

14 *Induciē a l ge conceſſe an poſſint per iudicē abbreuiari.*

15 *Annus licet a iure concedatur & ex cauſa bi nnium ad proſequendum appellationē, tamen ſi iudici videbitur expedire poterit reciſius tempus moderari, & nu. 20.*

16 *Decem dies dantur fauore iurium ad appellandum, infra quos ſi non appelletur ſententia tranſit in iudicatum.*

17 *Quatuor annorum tempus quod datur ad petendum reſti. in integ. non poteſt augeri. vel minui.*

18 *Homines ſubſunt iudicibus ratione iuris, ſed ius eſt ſupra iudices, & ideo im l u que eſtatum hominum dicunt, poſſunt iudices inſpecta veritate, & utilitate mutare, ſed quæ tāgunt ſtatū iuris mutare nequeunt.*

19 *Princeps legibus non ligatur.*

20 *Limitatio ad ſupradicta. nu. 5. & 20.*

22 *Terminus ad arripiendum iter ſtatutus a iudice, vicem habet peremptorij.*

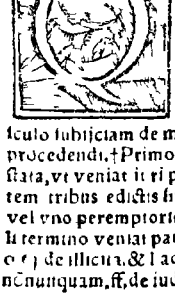

VIA frequenter prelati religioſorum propter incorrigibiles Apoſtatas neceſſe habēt contra ipſos procedere, & ſentent im excōmu. ferre, ideo breuem & vtilem tractatum huic noſtro opuſculo ſubijciam de modo contra prædictos
1 procedendi. † Primo ergo citandus eſt Apoſtata, vt veniat iuri pariturus, citabitur autem tribus edictis ſiue denunciationibus, vel vno peremptorie pro omnibus, vt in ta li termino veniat pariturus iuri, vt xxiij. q. j. de illicita. & l ad peremptorium. & l. nōnunquam. ff. de iudi. & ſemper citandus eſt reus ſi inueniatur, vt iij. quæſtio. v. cap. quiſquis & c. j qui ma. accuſa. poſſ. & capitu. venerabil s de dolo & contuma. Si autem nō inuenitur c tandus eſt procurator,
2 ſi quem dim ſit, † quem tenetur quilibet di mittere, poſtquam ſemel citatus eſt, alias procederetur contra ipſum tanquam contra cōtumacem factis denunciationibus ad domum ſuam, vel ad eccleſi m, vt cap. cauſamq; & c. venerabilis. de dolo & cōtuma, & c. li aduerſarius. de eo qui mi. in poſſe. & talis citatio dicitur legitima vt d. cap. cauſamq. & perpetuā iurisdictionem c. gratiā. de offi. delega. maxime ſi delegatus non ſit certus de morte & obitu delegantis. vt ibi dicitur, alias ſi eſſet certus contrarium obtineret, quia tunc n.o procederet, vt l. eius q. ſi cer. peta. Si a te a non eſſet certus, poſſet procedere, vt. §. recte inſti mandā. Si ergo reus ſic citatus non venerit in termino ſtatuto contumax reputabitur, & procedi poterit contra reum, n ſi forte iudice ſedente pro tribunali venerit, tunc enim non habebitur cōtumax, prætomittur enim q̄ parum vocem præconis aud erit, vt l. diuus. de in
3 integ. reſti. † vox enim præconis paucis innotelcit, vt authen. qui temel. C. quomo. & quando iud. & propter hoc equitate ſuadēte poterit iudex expectare citatum in alterum diem, vt c. conſuluit. de offi. deleg. nam in iudicijs & compromiſsis mora purgatur l etiam ſi poſt ires. ff. li quis cau. & l. iancimus. C. de fideiuſſ. & ideo ſi cōtingat in hoc
4 caſu procedit contra abſentem, † ſi poſtea doceat ſe ab fuiſſe iuſti de cauſa reſtituitur citatus. c. berioldus. extra de re iudi. & ex
5 quib. cau. maio. per totum. † Secundo poſtquam venerit debet mori erti, vt iuri pareat, trina autem admonitione ſemper eſt admo nendus ante ſententiam excommunicationis, vt xvj. q. vij. c. omnes decime. & xvj. q. iiij. philoſophorum, & de ſenten. excōmu. contingit, & admonitio appellatur a iure competens, vt c. ſacro de ſenten. excommunicatio. c. reprehenſibilis. de appella. poterit enim vna ſola admonitione pro tribus monere peremptorie, aſsignato ſibi ſpatio competenti a iudice ſicut dictum eſt de citatione. vt xxiij. quæſtio. iij. de illicita. & cōmittitur arbitrio diſcreti iudicis peremptorium maturare, ſiue temperare ſecundum quod ſibi videbitur expedire, vt c. j. de of-
6 fic. delega. † non enim debet iudex ad ſententiam feſtinare cum dicat lex q̄ prætor non debet feſtinare ad determinandum, vt iubeat poſsidere, vt l. ſi finita. §. ſed ſi forte,

© SCD - Université de Poitiers

9 de damno infect.† nec perdit apostata priuilegium clericale ante dictam trinam admonitionem, vt c. in audientiam. de senten. excommunicatio. quãuis contrarium notari videatur in c. cum non ab homine. & capitu. perpendimus. de senten. excommunicati. vbi dicitur quod occifores clericorum apostatorum non plectuntur canone late sententiæ, & ideo non sunt ad sedem apostolicam mittendi pro absolutione, sed in hoc distinguas ꝗ inter apostatas quidam vt uunt tantum seculariter ad modum laicorum, & isti non perdunt priuilegium clericale ante trinam admonitionem, vt dictum est. Alij vero qui non solum seculariter viuunt ad modum laicorũ, sed etiam enormiter se immiscent tyrãnidi, & seditioni guerrarum cum armis, & huiusmodi, & tales ipso facto perdunt priuilegium clericale, vt dicũt iura in contrarium allegata. Nec obstat ꝗ dicitur clericus non potest renunciare priuilegio clericali, vt capitu. contingit.

8 de senten. excommunicatio.† quia aliud est renunciare iuri suo voluntarie, & aliud est spoliari iure suo a canone, & merito facinorum suorum, sicut fit in hoc casu. Tertio si post trinam admonitionem noluerit iuri

9 parere poterit excommunicari, debet† autem sententia excommunicationis in scriptis ferri & causa excommunicationis conscribi, vt appareat propter quam causam excommunicatur, vt sit iusta, vel iniusta, & si excommunicatus petit exemplum tenetur excommunicator ei tradere illud. & de huiusmodi requisitione debet confici publicum instrumentum, vt c. cum medicinalis.

10 extra de senten. excommunicatio.† Si autem excommunicator hunc ordinem non seruauerit per vnum mensem suspensus est ab ingressu ecclesiæ, ita tamen quod si durante huiusmodi suspensione ingesserit se diuinis irregularis efficitur a qua non poterit nisi per Papam liberari, vt in dicto capi. cum medicinalis in fine. Eodem modo si quis iudex ferat sententiam excommunicationis ante trinam admonitionem, est suspẽsus ab ingressu ecclesiæ. c. sacro. de senten. excommunicatio. hoc enim est generale in alijs sententijs diffinitiuis, vt in scriptis ferantur, quæ si non ferantur in scriptis non tenent, nec sententiæ nomen merentur habere, vt secunda quæstione prima, in primis in fine, & capitu. statutis. In alijs tamen non est necesse causam exprimere in sententia, quæ mouet iudicem ad sententiandum, cap. sicut, de re iudica. Sententia vero excommunicationis bene tenet, licet dictus ordo non seruetur, sed proferens suspensus

11 est ipso iure, vt dictum est.† Si autem appellatur ante sententiam excommunicationis latam in talem apostatam vel incorrigibilem, non valet appellatio, & tenet sententia, quia contra disciplinam regularem sine canonicam, non tenet appellatio, vt capitu. licet. de officio ordina. & capitulo cum ad nostram. de appellatio. & capitu. reprehensibilis. & capit. cum speciali. in fine, nisi iudex modum excedat incorrigendo, tunc enim tenet appellatio vt capitu. de priore. de appellationi. & capitu. super quæstio-

12 num. §. nos autem. de officio delega.† Idem etiam seruandum est de sententijs interdicti & excommunicationis, quia quantum ad hoc pari passu incedunt iste tres sententiæ, vt capit. cum medicinalis. §. nos autem.

13 de senten. excommunicatio.† Sic autem contra apostatas formabitur sententia, vel incorrigibiles. quoniam iure cauetur quod fiat soliciti prælati fugitiues. & ineptos de ordinibus ad regularem disciplinam salubriter reuocare, & inobedientes per sententiam excommunicationis punire, vt capitu. ne religiosi. de regula. & tu talis & tales qui fuisti vel fuistis in nostro ordine, mundum miserabiliter euagaris in vitupe rium regularis, & ecclesiastice disciplinę, & honestatis monemus te, vt ad tuum ordinem reuertaris, aut aliam religionem ingrediaris tue saluti idoneam, ac tibi concessam secundum nostri ordinis instituta tibi præfixo spatio trium dierum, in quos nostram admonitionem, tam fideliter quam efficaciter exequaris, quem terminum tibi pro primo & secundo, & tertio peremptorium assignamus, quod si nõ feceris ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc inscriptis te ipsum sententiæ excommunicationis subiacere decernimus, vel excõmunicationis vinculo te innodamus.

14 † Quarto videndum est an iudex possit abbreuiare inducias a lege concessas, & videtur quod sic, vt capitulo cum sit, & capitulo oblate. de appellatio. & capitulo ad consultationem. de re iudica. & l. secunda. ff. de re iudica. & tertia quæstione tertia. de iudicijs. &. §. spatium, & vigesima distinctio. de his in lege tertia. §. si quis condemnatus, de re iudica. Ad hoc notandum est, quod tempora statuta sunt de rebus & causis humanis aliquando fauore hominum, aliquando fauore iurium, & quia fauore hominum dantur inducie temporis cita-

© SCD - Université de Poitiers

to, vt veniat ad iudicium pariturus iuri, & quamuis tria debeant esse edicta, quorum quolibet debet continere triginta dies, vt in authen. de legiti §. omne. iudex tamẽ moderabit ordinem edictorum & compẽdiũ, prout viderit experire, pensata qualitate persone & temporis & negotij siue cause, vt l. nonnunquam, de iudi. & ideo si iudex nimis breuem terminũ dederit, citatus non reputabitur contumax si non venerit in termino statuto & sic post appellationem hac de causa factam processerit in causa grauãdo citatum irritum reuocabitur, vt ca. j. de dilatio. Et idem puto in alijs quæ in fauorẽ
15 hominum sunt inducte, † vt quo ad prosequendum appellationem indulgetur annus a iure & ex iusta causa biennium, vt in d. c. cum sit, tunc enim si iudex viderit expedire poterit rectius tempus moderari, vt dicunt iura primo allegata sic etiam puto in tempore dando ei qui iusta causa ab ecclesia se absentauit, cui ad reuertendum iura diuersa tempora statuunt, sicut habitum est
16 in prima parte summe, † Fauore autem iurium dantur decem dies et contra quem lata est sententia diffinitiua vt appelletur, infra quos si non appellauerit, transit in rem
17 iudicatam, † & tempus quatuor annorum quod datur petenti in integrum restitutionem, & talia & similia, augeri vel minui nõ possunt, de quibus habetur ij. q. vj. c. annorum, & c. finali de in integrum restitu. Sed
18 quę est ratio diuersitatis? dicendũ est † quod homines subsunt iudicibus ratione iuris, sed ius est supra iudices, & ideo in his quæ statum hominum dicũt, possunt iudices inspecta veritate & vtilitate mutare, vt c. licet de feriis. in his vero quæ tãgunt statum iuris mutare non possunt, quia iudices iuri
19 subijciuntur, excepto principe † qui legibus non ligatur, vt l. princeps, de legi. quamuis legibus viuere clemẽter profiteatur, vt l. digna vox. C. de legibus. Alibi tamen dicitur quod iura grauius insurgunt contra cõtemptores iudicis quam contra contemptores iuris. arg. l. celsus de arbitrato. & l. licet dies. §. fi. & l. si quis scriens. ff. de contrahen-
20 da emptio. † Sed an iudex poterit abbreuiare tempus appellationis, vt ante annũ, vel post biennium quod ex iusta causa datur, teneatur appellans finire causam appellationis? Ad hoc dixerũt quidam, quod sic, quantum ad hoc quod non sit negligens in exequendo sine agendo, vt causam finiat, si commode ante annum vel biennium non potest terminari, ne appellans videatur sub terfugere processum negotij principalis, & sic aduersarium suum grauare, & non iustitiam prosequi videatur, si tamen non posset causam terminare, non esset sibi imputãdum, argu. c. ex insinuante, de appella. ij. q. vj. annorũ. §. ad hoc. & sic intelligitur quod dicit canon nisi forte iudex certum tempus fuerit moderatus, infra quod terminet causam suam. vt c. cum sit, de appellatio. Alij dicunt, quod iudex non potest tempus appellationis abbreuiare, nisi appellans teneatur causam finire ante tempus statutum a canone, vel a lege, immo habebit semper appellans annum integrum vel biennium ex iusta causa, infra quem terminum finiat causam suam quo elapso firma manente & rata sententia, vt d. c. cum sit & l. fi. C. de tem-
21 po. appella. † Sed pro tanto dicitur quod iudex potest rectius tempus moderari, quia potest terminum statuere appellanti infra quem teneatur coram iudice superiore cõparere ad quem appellatum est, vel infra quem arripiat iter ad prosequendum appellationem. quod si non fecerit, poterit iudex a quo appellatum est sententiam executioni mandare quia statum tenet ac si non fuisset appellatum vel si appellatũ fuit ante sententiam potest p[illegible] ilica procedere in cau-
22 sa. & ratio huius est, † quia talis terminus vicem habet peremptorij vt c. sæpe. & c. personis. de appellatio. si vero iudex terminum statuat appellanti, tunc appellãs habet terminum vnius anni a lege præfixum, & tunc per totum alium annum non potest iudex procedere ad exequendum sententiam vel super principali. Se l anno elapso, potest, sicut dictum est, cum tempus statutum, vt capitul. tepreheniibilis. & capitul. consuluit. in fine de appellatio. cum similibus. Laus Deo.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

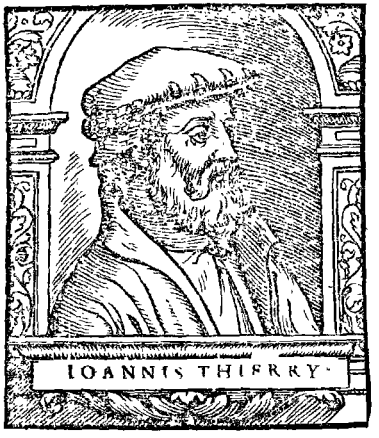

TRACTATVS

do. Ioannis Thierry Lingonen. Iuris vtriusq; doctoris totam materiam fuge laconice complectens.

SVMMARIVM.

1 Fuga serui eius præscriptionem impedit, sicut animalis fuga.
2 Fuga facit semiplenam probationem, tamen non totam si alitter statuto disponeretur, licet quem in mala fide constituat.
3 Fuga est triplex scilicet voluntaria, causaria, & ignominiosa.
4 Fuga an proprie dicatur quando quis latitat vt fugiat, sed non comprehenditur.
5 Fugiens in domum propriam an possit in ea capi, & per officialem pro debito ciuili extrahi.
6 Fugiens ad ecclesias an sit tutus.
7 Debito ciuili si quis ducatur per ecclesiam non gaudebit ecclesiæ immunitate.
8 Titius homicida si non potuit fugere ad ecclesiam sed inuenit quendam sacerdotem deferentem corpus Christi aufugit ad ipsum & eum accepit, an ecclesiæ immunitate gaudere debeat.
9 Fures ecclesiæ an istud priuilegium habeãt.
10 Fugiens de vno territorio in aliud, an per potestatis familiam, vel præpositi, capi possit.
11 Fuga post accusationẽ an suspitionẽ faciat.
12 Fugiens cum gladio de domo in qua homo mortuus reperitur an occidisse psumatur.
13 Debitor fugitiuus, an creditoris propria authoritate capi possit.
14 Fuga sola an faciat suspitionem.
15 Fugitiuus qui ad aliam patriam vadit an per loci iudicem citari poterit in quo deliquit, sine illius iudicis requisitione cũ hic criminis ratione forum sortiatur.

1 HIVS temporis cõditionem prospiciens, quia plurimi cum deli querũt, aufugiũt, ideo in præsenti Tractatu Fuge materiã inserere ausus sum. Et primitius est notandum, † q̃ fuga serui ipedit eius præscriptionẽ sicut fuga animalis. l.j. & ibi Bal. C. de ser. fugi. Fuga enim reddit quem suspectum l. impuberibus. §. præterea & ibi Bar. ff. de suspe. tut. & si existat leue indicium ad torturã. Bal. in l. non hoc. C. vnde cogna. Spe. in titu. de
2 proba. §. fi. versi. vlti. no. vbi † dicit q̃ fuga facit semiplenam probationem, tñ non totam, si alitter statuto disponeretur, licet constituat quem in mala fide. l. mala fide. & ibi Bal. C. de long. temp. præscrip. quæ pro lib.
3 op. † Vnde est aduertendum, q̃ fuga est triplex, scilicet volũtaria, causaria, & ignominiosa. Bal. in l. j. C. de edi. act. ideo quæri-
4 tur. † Fuga an proprie dicatur, quando quis latitat vt fugiat, sed non comprehendi tur, vide Bal. in l. j. iij. col. C. de edi. act. & in l. j. C. de ser. fugi. vbi dicit quod fugiens dicitur latitare. Alex. de Imo. in l. pe. de custo. reo. & fugiens de carcere q̃ inuenit apertũ non facit indicium contra se. Bald. in l. succurritur. C. ex quib. cau. maio. Per. de Sun. in l. in bone fidei. C. de iureturã. tñ si reuertitur non dicitur fugere nec tenetur pœna statuti de fugiente de carcere. Bal. in l. j. vij. colum. C. de ser. fugi. & in l. j. C. de edi. act.
5 † Sed fugiens in domum propriam an

© SCD - Université de Poitiers

posit in ea capi, & extrahi per officialem pro debito ciuili. Bal. & Alex. in l. plerique, de iuris vocan. contra Bald. in l. prima. C. de summa trinita. qui tamen loquitur, quando fuit captus extra domum, sed e rasit, & in domum aufugit, quia potest de domo incontinenti extrahi. ita Alexan. in
6 l. cum autem de adul. † Item queritur an fugiens ad ecclesias sit tutus pro hoc vide tex. in tit. de his qui ad eccle. confu. Bart. in consil. incipiente. statuto ciuitatis iuderii. Old. in con-
7 sil. iuij. quod notandum est in quod si quis pro debito ducatur per ecclesiam, nō gaudebat immunitate ecclesiæ. ita Archi. xvij q. iiij. cap. antiquitus, ex quo oritur alia quæstio.
8 † Titius homicida non potuit fugere ad ecclesiam, sed inuenit, quendam sacerdotē deferentem corpus Christi, aufugit ad ipsum, & eum accepit an gaudere debeat immunitate ecclesiæ, & primo videtur quod sic per tex. in l. vna. C. de his qui ad eccle. confu. Nam quod aliquis in ecclesia tuetur est introductum in fauorem Dei, ergo multo fortius si fugiat ad ipsum. arg. l. capitalia §. ad statuas. ff. de pœn. & de edil. edic. l. quid sit fugitiuus. §. stantem. & §. idem iuliannus. nam teste Aristotele propter vnumquodq;
9 tale & ipsum magis. † Sed quid de furibus ecclesiæ an habeant istud priuilegium. & dicendum quod sic. in l. præsenti §. quo in finibus. C. de his qui ad ecclesiam cōfug. text. in c. sicut. de immunitate ecclesiarum quod potest intelligi secundū Iaco. de Bel. de furibus necessarijs secus autem in alijs. arg. de relig. & sump. fune. §. fl. & ff. de contrahen. empti. l. ede sacra §. j. & C. de relig. l. in sepulchrum. & ibi Bal. Vnde qui quis in ecclesia deliquit, tunc iudex secularis non potest eum extrahere de ecclesia, sed episcopus loci, & eum tradet iudici seculari si fit laicus. C. ad leg. iul. de adul. auth. si quis
10 ei. † Propterea quæritur an fugiens de vna territorio in aliud per familiam potestatis, vel præposito possit capi. & est dicendum quod nō, ita Bar. in addi. ad Spe. de cōpe. iudi. adi. versicu. sed pone quod malefactor. Bal. & Flori. de san. Pet. in l. sicuti. §. aristo. ff. si ser. ven. Saly. in l. ij. C. de exhib. re. Ange. de Are. in tracta. malefi. ver. quod fama tacit. quod est contra dictum Bart. in l. quod
11 ait. §. quod ait. & ibi Alex. de adul. Bal. in l. quicunq; C. de ser. fugi. † Sed queritur an fuga post accusationē suspitionē faciat. Bal. in l. ij. ff. de reb. eorum tenet quod nō, quod est modo limitandum secundū Soci. nisi quis coram iudice fuisset minatus de accusando, licet adhuc non accusauerit, quia tunc videtur, quod fuga secuta faciat suspitionem, propter quod ex hoc resultat in multis casibus idem effectus qui resultaret ex libello accusatorio vt est tex. singularis, in l. miles. §. focer. de adulte. Secundo nisi alias frustra suspitio laboraret contra fugientē post accusationem tunc enim maximam inducit suspitionem, arg. ei is quod dicitur in l. fin. quib. mod. tut. & ibi doc. Tertio nisi post accusationem accusatus aufugiat de carceribus, quia tunc cōtra eum proceditur tanquam contra confessum de crimine, tex. in l. eos. in fi. ff. de custo. reo. & ibi glo. no. quæ ad hoc sepe allegatur. Quando ergo accusatus est captus, & aufugit, non habet locum dictum Bar. cum statim possit condemnari tanquam cōfessus, quod intelligendum est, si aufugerit, de carcere clauso. secus si de aperto sicut de aula palatij vbi iudex eum stare præcepit, quo casu si incarceratus fugiat, ostio dimisso aperto per negligentiam custodum, tunc aufugiens non habetur pro confesso. ita tenet singulariter Bal. in l. succurritur. ff. ex quib. cau. ma. & fuit dictum originale Gu l. de Cun. quod solemnizant Ludo. de Rod. in l. admonendi. ff. de iur.

Quarto limitatur, nisi carcer fuisset fractus per tertiam personam, non data opera incarceratorum, quia tunc est eadem ratio, quæ est in ostio dimisso aperto. ita tenet Lāfran. de Oria. in l. si quitiui. C. de ser. fugi. gl. in §. si vero quidam in authē. de exhi. reis.
12 † Finaliter quero, an fugiens cum gladio de modo in qua reperitur homo mortuus, præsumitur occidisse. & doc. & Bald. in l. si. C. de proba. & in l. neq. natales. eo. ti. dicunt quod sic, ita Ang. in trac. maled. versi quod fama. Ang. & Alex. post Bal. in l. ij. ff. de fur.
13 quod vidi in praxi. † Sed queritur, an fugitiuus debitor possit capi authoritate creditoris. Spe. in tit. de renun. ver. Item est beneficium. tenet quod est verum, & sic intellige, vt iudici præsentetur, non vt occidatur ita in tit. de accu. §. j. ver. hoc tamen.
14 † Ad hæc queritur, an fuga facit solam suspitionem. Bar. in l. admonēdi de iureiur. & ibi gl. tenet quod faciat semiplenā probationem, quod est limitandum secundum Soc. nisi quis timore familie rectoris aufugiat, & postea citatus a iudice compareat tunc enim purgatur omnis suspitio. text. in l. quid sit fugitiuus. §. j. ff. de edil. edic. licet fallit nisi aliqua causa excuset fugientē puta tenere partialitatem in ciuitate vel quid aliud. d. l. quid sit fugitiuus. §. apud labeo.

© SCD - Université de Poitiers

Item limitandum est dictum Bart. secundum Soci. quod fuga iudicium facit, vt dicitur in dicta l. admonendi. & clarius in l. cornelia. ff. ad senatusconsul. Silliania. videlicet quando aufugit ante accusationem de se factam, secus si post, quia tunc licuit sibi sanguinem redimere, in l. prima in fin. de bon. eorum. vbi Barto. tenet per illum tex. quod est intelligendum quãdo delictum erat capitale. ex quo aut debebat occidi aut membris mutilari. secus si esset imponenda pecuniaria. Tamẽ est notandum, quod in casu speciali fuga plene probat. consiliarios. & ibi docto. C. de assess. †Finaliter queritur, fugitiuus qui vadit ad aliam patriam, an poterit citari per iudicem loci in quo deliquit sine iudicis requisitione illius loci cum hic forum sortiatur ratione criminis, vt C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. Aliqui dicunt quod sic. & allegatur pro hoc text. in l. omnis. §. si vero apparitor. C. de epis. & cle. & in l. fin. ff. de offi. præfec. vrb. nec obst. l. fi. ff. de iurisdi. iud. tũ contrariũ seruatur de facto, vnde aut commisit in illa iurisdictione extranea, aut non. Si in illa commisit, tunc debet iudex qui eum captum detinet primo ipsum punire, si crimẽ ibi commissum sit tale, ꝙ non impediat executionem alterius iurisdictionis, viputa si crimen si tale, quod mortem non exigat, & aliud primo commissum mortem exigeret quia tunc primo de minori pœna deinde, de maioris esset tractandum. ff. de accusato. l. si cui. §. fina. & sic in loco captionis potest manum, vel aurẽ amittere, & deinde est remittendus ad aliam iurisdictionem, in qua natus, vel equale crimen commisit, & sic executio una aliam impedire non debet, ita Bart. in d. l. si cui. §. finali supra allegato.

FINIS.

TRACTATVS

de bannitis, per domi. Iacobum de Arena, editus.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus quis dici possit, et cui equiparetur. Deportato vel relegato totus mundus interdicitur.*

2 *Bannitus vbique stare potest nisi in ciuitate ex qua bannitus est.*

3 *Bannitus filios in potestate retinet.*

4 *Curator filio bannniti datur vti filio eius qui apud hostes est.*

5 *Bannire aliquem faciens curare debet quod bannum sit certum, alias non valet.*

6 *Bannum an valeat si ita dicatur bannimus hæredes tituꝗ.*

7 *Bãnum tenet, si citatio facta reperitur quod quicunque est hæres talis compareat ad se excusandum.*

8 *Citatio requiritur vt quis in bãno ponatur. Modus citandi qualis sit.*

9 *Citatio de mandato iudicis fieri debet limit. vt ibi.*

10 *Citatio debet fieri in tali loco quod ille se sentiat citatum.*

© SCD - Université de Poitiers

11 Bannum ipso iure non valet, si banniti citatos esse negant.

12 Citatio de consuetudine ad domum fit, citatio ad domum subsidiaria est.

13 Præconi soli an credatur si dicat se citasse.

Metu pœnæ homines a delicto arcentur.

14 Notoria multa dicuntur, quæ non sunt.

Notorium id dicitur quod nulla tergiuersatione celari potest.

Notorium quod non est per iudicem pro notorio haberi non debet.

15 In ius vocari nemo debet sint iudiciali præcepto.

16 Banniti an impune offendi possint, & numero sequen.

17 Statuta permittentia bannitum occidi de iuris subtilitate non valent.

18 Banniti conuenti in suis defensionibus an audiantur.

Iudex mitior lege esse non debet.

19 Mens legis & non eius verba attendi debet.

20 Bannito agenti omnis audientia denegatur quid si ab alijs conuentatur.

21 Hæreticus non agit, sed conuentus se defendere potest.

Excommunicatus non agit, sed se defendere potest.

22 Bannitus si contra alium bannitum agit an conuentus banni exceptione vti possit.

23 Bannitus procuratorio nomine agens an audiatur.

24 Bannito quòd denegetur audientia in honorem prætoris factum dicitur.

25 Bannitus si succedat cuidam non bannito si hæreditario nomine agat an banni exceptio ei obstet.

26 Bannitus si bannito succedat an si hæreditario nomine agat ei banni exceptio obstet.

27 Banni pœna vti personalis ad hæredes non transit.

28 Bannitus si non agit sed alius eius nomine, audiri non debet.

29 Bannitus si iura sua alteri cessit an cessionarius agere possit & infra nu. 34.

30 Leges ludibres esse non debent, nec verba imposite.

31 Filius si in magistratu ius iniquum statuit ob quod et ol st. exceptio patri tamen non obstabit.

32 Dolus vel factum cedentis cessionario obesse non debet.

Exceptio banni persone coheret, & illam nõ egreditur.

Actio mutata videtur persona actoris mutata

33 Exceptio quæ obstat cedenti an cessionario obstet.

35 Bannitus an ad officium eligi possit si inter statuto quòd bannitus consul esse nõ possit.

36 Præceptum in lege magnum est obedientiã magistratibus per subditos præstari.

37 Bannum est quædam multa.

38 Respublica per magistratum representatur.

39 Dispositio. quæ ab initio inutilis est confirmari non potest.

40 Clausula statuti sequens per præcedentia declaratur.

41 Maritus qui esse prohibetur, licite sponsus fit.

42 Vetens contra factum suum audiri non debet.

43 Probatum semel improbari non debet.

44 Contractus & dispositio deducta ad causam a qua incipere potuit, conualescit.

45 Tria in quolibet officiali concurrere debẽt.

46 Statutum vel consuetudo est quasi lex.

47 Lex ordinariam iurisdictionem dat.

48 Iure suo sine culpa quis priuari non debet.

49 Delegatus vice delegantis fungitur.

50 Quod quis sua culpa non habet, perinde est ac si non haberet.

1 VONIAM bannitorũ materia vtilis & quotidiana est, & circa eã plurima sunt aduertẽda. Ideo circa illam plures quæstiones subijciam, † & primo quis possit bannitus dici, & cui bãnitus equipaceatur, an deportato, an relegato, de quo tangitur

© SCD - Université de Poitiers

tangitur instit. quib. mod. ius patr. potestat. solu. §. relaga. in gl. sed tex. in l. qui cum mator. §. his demum ff. de bon. libe. hoc expresse determinat. Verum quidam dicũt & non mal, quod illa glo. non est vera, quia maxima distantia est inter eos quia deportato vel relegato totus mundus interdicitur excepta insula in quam deportatur vel relegatur, sed in bannito est econtra.

2 † quia vbique potest stare & habitare, excepta ciuitate ex qua exbãnitur vt in authẽ. quam prouincia. C. vbi de criminali agi opor.

3 † Item bannitus filios in potestate retinet, quia certi sunt modi, quibus patria potestas soluitur inter quos bannum non numeratur. ergo &c. argu. l. patre furioso. de his qui sunt sui vel alie. iur. & l. obligationum

4 fere §. placet ff. de actio. & obligat. † & filio talis bannitti dabitur curator, ꝗ̃ tamẽ filio eius qui ab hostibus capitur, vt l. muto §. cui cuius. ff. de tutel. Item licut adventitia non queruntur patri, nisi quo ad vsumfructum, vt in authen. vt lice. mat. & auie. in princi. & §. tamẽ is. institu. quibus mod. ius patr. potest. soluat. & l. fin. C. de senten. pass. ita & ei qui in banno ponitur & describitur. de speciali. & nominatim ponit, nec sufficit quod generaliter fiat, sicut dicitur in exheredato vt in §. nomina im. institu. de exhereda. lib. & l. si §. j. de l. be. & posthu. sicut etiam dicit in excommunicatione, vt in cap. ij. de offi.

5 ordina. † Vnde ponens, vel poni facens aliquem in banno, debet curare vt bannũ sit certum, & banni sententia, alias non valet, vt in §. curare. institu. de actio. & C. de sententia que sine cer. quanti. per totum. Et l. tutor. & lege duo sunt Titij, de testam. tute. & l. interpres. de heredi. instit. & l. quid ẽ §. Pompo. de arbitr. & l. j. de iure do. Sed si

6 ita fit factum † Bannimus heredes, an valeat quidã dicunt quod sic, si nominatim sit factum argu §. masculos. instit. de exhered. liber. & l. Titius de liber. & posthu. & l. iij §. nominatim de iniust. testamen. & l. certũ. ff. si cer. petat. & l. nominatim. de condi. & demonstr. Alij quod non valeat, quia in genere, & confuse factum cum non sit designata certa persona, hic potest distingui, quia aut per acta constat qui sint heredes, & tũc valet bannum, & eius effectus locum habet, aut non constat ex actis, & tunc secus, arg. l. in summa. de re iudica. & d §. Pomponius maxime si tanq̃ ipse, et proprio nomine expertatur, & sic non facit tanquam heres, argu. l. si pater. de adoptio. & l. Item eorum ff. quod cuiusque vniuer. nomi. & §. quia vero. in authen. vt nulli iudi. & c. aduersus. de

7 immunita. eccles. † Sed pone, inuenitur facta citatio. quod quicunq; est heres talis cõparear ad se excusandum, & ita fuit in loco hereditatis publice proclamatum, an teneat bannum, dico quod sic, & ita seruat con-

8 suetudo. † Ad hoc autem vt quis, ponatur in banno, debet legitime citari, alias nõ posset legitime banniri. Modus autem citandi erit secundum locorum diuersas consuetudines, argu. l. vendito §. si constat. ff. cõmu. prædio, vel deficiente consuetudine, secundum ius commune, & secundũ ea quæ habes l. & ad peremptorium. ff. de iudic. cum seq. & l. ij. & l. ostentaneũ. & authen. qui se mel. C. quomodo. & quan. iud. & l. qui crimen. qui accusa. non poss. & l. contumacia.

9 de re iudic. & l. absentem. de pœn. † Item citatio debet fieri de mandato iudicis, quia nullus debet exhiberi, nisi quẽ iudex mandauerit exhiberi l. fin. C. de exhib. re. & l. quicunque qui accusa. non poss. fallit in casibus qui ponuntur in titu quan. lice. sine iudi. vind. & l. j. de rap. virgi. & l. interdum. §. qui furem. de fur. & l. ait prætor. §. si debito

10 rem, que in fraud. credit. † Item debet fieri in tali loco quod ille sentiat se citatũ, vel per eum stet quominus sciat, vel ad eius notitiam peruenat, vt q̃ ita fecit ostia claudi, argu. l. vim facit. quod vi aut clam. & l. si dictum. de euiction. nam sine causa nõ fuit statutum vt litere transmittantur ad magistratum illius loci vbi citatus degit, nisi ad hoc vt eidem citatio innotescat, vt. l. j. de requi. re. alias sufficeret ad domũ facta citatio, vt l. iiij. §. abesse. de dam. infec. & §. prætor. & l. scire oportet. de excu. tut. vt l. vt pfectius. C. de ann. excep. & l. sed neq; ff q̃ sent. fine

11 appella. re. † Et si tales banniti negant se citatos, bannum ipso iure non valet nisi de citatione probetur, argu. l. ea quæ. C. quomodo. & quan. iud. & l. de vnoquoque. & l. cõtumacia. §. contumax. de re iudica. & l. j. §. Item cum ex dicto, quæ senten. sine appell. re. & §. quandoque. §. j. de public. & c. quoniam contra. de probatio. & l. j. de relat. C. & l. nec causam. de appella. & §. illud. in authen. de his qui ingredi. ad appell. Asserenti enim &c. vt l. actor. & l. et qui. & l. asseue

12 ratio. de non nume. pecu. † Sed consuetudo indistincte seruat, vt ad domum cũ citari sufficiat, & non mirum, argu. l. lex censoria. de verbo. significa. est enim subsidiaria ad domum facta citatio. l. iij. de libe. agno. & c. causam. & dolo, & contumac. & l. de

13 ea. §. fin. quib. mod. in possess. eat. † Sed an

© SCD - Université de Poitiers

in talibus citationibus credatur soli preconi dicenti se citasse, quidam dicũt quod sic, quia ipsi iurant, suum officium bene, & legaliter exercere, & facere, vnde immemores non presumuntur &c. l. fin. C. ad legem Iuli. repetund. & c. ad audientiam. de prescriptio. imminet enim pœna false relationis. l. j. §. si quis, &. §. fi. ff. de fal. Item promouerentur ab ordine. l. ij. C. de sportul. & l. diuus de exhib. re. metu enim pœne homines arcent a delicto. l. j. de in. et iur. & l. j. C. ad legem Iuliam repetunda. & maxime apparitores. l. apparitores. C. de exact. tribu. Item quod eis creditur, videtur expressum in. l. magis puto §. ne tamen. ff. de reb. eorũ. & l. j. de prefec. vrb. solu. dic, quod ei non creditur, quia vox vnica reputatur, & vox vnius &c. l. iurisiurandi. C. de test b. Item quia nec ipsi iudici crederetur. vt l. ne in arbitris. C. de arbit. & de accus. l. ea que. C. de decurion. lib. xij. l. j. & l. diuus. de custod. reor. Alij tamẽ dicunt eis esse credendum, sed non simpliciter, sed dicunt, quod aut refert notoria, & tunc ei creditur, aut non refert, & tunc ei non creditur, argumen. l. ea quidem, de accusatio, & l. si vero §. qui pro rei. qui satisda. cogan. & c. euidentia. de accusa. Et per hoc possunt concordari predicte opi
14 niones. † Nã multa dicuntur notoria, quæ non sunt, si allegetur, quia notorium esse dicitur illud probari, argumen. l. ciues C. de appella. & c. consuluit. de preca. Verum tamen illud proprie est notorium, quod nulla potest ergiuersatione celari. c. ff. de cohabita. cleric. iudex ergo precaueat ne quod nõ est notorium pro notorio habeat, & secundum hoc intellige. l. ea que. & l. qui sepulchra. de sepul. viol. Alij dicũt, quod ex qua litate, & cõditione psone ipsius referẽtis, ei creditur uel nõ creditur, arg. l. diui. de libe leg. & l. legitimas. de legin. tut. & l. fi. de accusa. & l. testam. de testamẽ. tut. Alij dicunt melius, quod aut refert de facto patris, vt talem deliquisse, aut de facto proprio scilicet se citasse. Primo casu non creditur, secundo sic. l. diues. & l. qui sepulchra. & l. ea quæ preallegatis. & ratio, quia in illis probatio liquida requiritur. l. fina. C. de probatio, & l. vbi de falso, nisi persone qualitas aliud suadeat, & in secundo etiam non creditur, argumen. l. si cui de accusat. & l. tutor. §. quando. de susp. tut. Sed ad hoc procedat quod not. in. l. ij. C. de suspect. Sed eo
15 iure non habebitur pro citato, † quia sine præcepto iudiciali nemo debet in ius vocari. l. j. de require. in auctien. de questo. circa medium. tamen si reuuelit probare contrarium, optime audietur secundum formã. l. optimam C. de contrahen. stipulati. de quo
16 in. c. cum pratus. de appella. † Sed nunquid banniti possint impune offendi, & quũ in causis ciuilibus, vel criminalibus conueniunt, an debeant audiri, dico vt plurimũ per leges municipales promissum quod impune possint offendi, & quod eis ius non reddatur, sed omnino audientia denegetur. & ita solent dicere statuta. De iure vero dico bannitum offendi non posse, quia siue comparentur relegatis, siue etiam deportatis, impune non poterunt offendi, quia relegatos vel deportatos non licet occidere, cum non sit de illis casibus, in quibus qui possunt impune occidi, vt. l. j & ij. C. quan. lice. li. iudi. vin. & C. de deserto. per totum. immo & quicquid in illis reperitur non debet ad banuitos trahi, argumen. l. cum quidam. de libe. & posthu. immo fauorabiliter est interpretandum, vt. l. interpretatio. de pen. & l quotiens. de reb. dub. & talis interpretatio esset ambitiosa, quia homines vita priuaret, & alijs materiam de-
17 linquendi daret. † Immo, quod plus est, talia statuta hoc expresse permittentia non valent de iuris subtilitate. l. iiij. de decret. ab ordin. facien. & l. decernimus. de episco. & clert. Alij tamen dicunt & male, quod bannitos licet impune occidere, quasi sint apostate, argumen. l. quidam. de pœn. & l. j. §. his quibus. de legat. & apostata idem est sine ciuitate, & iurisdictione, quasi ciuilia sint eis denegata, & ita consuluit Guido de Suza. & male vt dixi. Verum tamen statuta & consuetudines vt plurimum con-
18 tinent expresse predicta. † Et posito quod expresse contineant, videamus an conuenti in suis defensionibus audiantur, si conueniantur. & quidam quod non, quia lex dura est seruanda. l. prospexit. ff. qui & a quib. & l. quod constitutum. de militia. testa. nam iudex non debet esse mitior lege, in authẽti. de iudi. §. oportet. & l. seruos. C. ad legẽ iul. de vi. Item quia talis lex municipalis simpliciter ei negat defensionem, & non
19 distinguit. ergo &c. † In contrarium videtur, quia non verba legis dura, sed eius mens debet attendi, argumen. l. quamuis. de in ius vocan. & l. adigere. §. quamuis de iure patrona. & l. scire. §. aliud. de excusatut. & non est de mente legis municipalis, quod saltem in suis defensionibus non audiantur, odia enim sunt restringenda. l. cum
20 quidam. de liber. & posthu. † Dico ergo

© SCD - Université de Poitiers

quod bannito agenti, & litem monenti, omnis audientia denegatur, & ita debet intelligi statutum, sed si ipse ab alio conueniatur vel molestetur per viam, & tunc in omnibus suis defensionibus audiatur. sic & alias prohibitus agere, tamen conuentus potest se defendere, l. libertus de in ius voc. & l. seruum, de appellatio. & l. si non defendan
21 tur, de pœn. † Sic etiam dicitur de heretico, quod ipse non agit, tamen conuentus potest defendere se in auth. statutmus, §. credentes, C. de hæreti. & in excommunicato, qui licet non agat tamen potest se defendere per alium, ne quis in periculum animæ suæ communicare ei cogatur, vt cap. intelleximus, de iudic. & cap. cum inter, de ex-
22 ceptio. † Sed pone bannitus agit contra alium bannitum an poterit vti banni exceptione, & videtur cp non, argumen. l. auxilium, de mino. & l. nemo, de episcop. audien. & l. si quis maior, C. de transactio, & cap. quoniam frustra, de vsur. Item quia nil dolosus doloso, l. quoniam de hæretic. & l. si duo de iure iuran. & l. viro solut. matri. & contra videtur quod sic, quia bannito agenti denegatur actio & conuento exceptio, & isti similiter replicatio. l. apud celsum, §. Marcellus, de exceptio. & l. ij. ff. ne quis eum. & l. si ob turpē, de condit. ob turpen. caus. & l. si seruum, §. sequitur, de verbo. obligatio. & est expressum in cap. dile-
23 cti, de exceptio. & ista est veritas. † Quid si bannitus agat procuratorio nomine, an admittatur, videtur quod sic, vt in §. fina. instit. de exceptio. non enim sibi sed domino suo dicitur dari audientia. l. deniq; §. fin. quod vi aut clam. & C. de his per quos agi poss. & l. ij. de administr. tut. & l. ita autem. §. gessisse, eo. tit. Hinc est quod qui nō posset suo nomine nisi perita venia agere, alieno tamen nomine posset agere, vt l. sed si hac. §. fin. & l. quesitum, de in ius vocan. & l. si procur. de doli exceptio. nisi forte litis causa datum esset sibi damnum per l. primā. §. ij. ff. si quis iurisdic. tunc enim non audiatur, nisi primo de banno extiret, vt. l. apud Celsum. §. quæsitum. & l. si procurator. ij. responso, de exceptio. maxime cum statutū sit odiosum, & ideo arctandum. l. cum quidam, de libe. & posthu. & l. seruus, de ser. exporta. cp quidam sequuntur. Alij quod non dicentes per omnia idem in bannito quod in excommunicato, & ideo &c. capit. post cessionem, de exceptio. Item quia statutum simpliciter denegat bannito audientiam, argumen. l. fina. C. de heredi. vendi.

24 & l. si seruitus. ff. de seruit. † Item quod bannito audientia denegetur, videtur quod sit factum in honorem pretoris, sic & alias. l. prima & per totum titu. ff. de postulan. & l. si per prætorem. §. actor. ex quibus caus sis manumit. Vnde sicut in prohibitis per illud dictum non conceditur, sic nec bannito. d. l. i. §. ij. & iij. ff. de postulan. & l. nemo de procurato. Nec obstat similitudo inducta de patrono ad libertum, quia hoc est ius commune in bannito, & in eius persona, vt omnium testium ei audientia denegetur, & ibi est ius speciale & priuilegium patroni, & ideo illud est restringendum, argumen. l. quod non alie. §. quia vero. ff. de milita. testamen. & l. moris. cum ibi notatis, pe pœnis. Sed quod interesse possit, videtur de facto obtineri per. d. l. non alie. §. quia vero. & non ipse, sed eius dominus agere videtur, per. d. l. moris.

25 † Sed pene bannitus succedit cuidam non bannito, & agit hæreditario nomine, an obstet exceptio banni, videtur quod non, vt sic habeatur per alium &c. argumen. l. si communem. ff. quemadmod. serui. ami. & l. Aristo. que res pigno. obliga. poss. & l. j. §. j. ad leg. Iuli. de fal. & l. decurio. de decurion. In contrarium videtur, quod obstet ei exceptio etiam in iure successionis, vel alio, licet postea quesito, argumen. l. si non sortem. §. si filius. de condi. indebi. & l. sed Iul. ad Macedonta. & l. & ideo. rerum amo. &
26 l. j. de dolo. † Sed quid econtra, si non bannitus succedit bannito, an si agat hereditario nomine, obstet ei banni exceptio, videtur cp sic, vt l. vitia. de acqui. possess. & l. cum heres. de diuer. & temp. præscri. & l. si ego. §. ij. de publicia. l. fin. de pœn. & l. ij. de verbo. obligatio. Alij dicunt, cp non quia bannum est contumacia patris, & in contumace tantum durat, & eo mortuo finietur, nec ad hæredes eius transit, argum. l. j. de priua. deli. et l. si pœnā. de pœn. & l. j. §. si. de requi. re. & l.
27 j. & ij. ne ex de. defunc. † Cum ergo pœna banni sit personalis, non transit contra hæredes. l. priuilegia de regul. iuris. & l. quod dictum. de pœnis. & l. pecoris. de seruitu. ru
28 stico. predio. † Sed pone quod bānitus ipse non agit, sed alius eius nomine, an ille audietur, dico quod non argumen. l. ij. de admi. re. ad ciuita. pertin. & l. nec apud. de heredib. instit. & l. non idcirco. §. seruus. de iudic. Item quia quod vna via prohibetur, alia via concedi non debet. l. cum hi. §. si cū. de transact. & l. scire oportet. de tutore & curato. dat. ab his. & l. idemq; ff. pro socio.

© SCD - Université de Poitiers

29 & l. oratio. de sponsa. † Sed pone quod bannitus cessit alicui iura sua, ille cessionarius vult agere, an possit. v detur quod nõ, quia que obstant authori, obstant & successori, argum. l. in hoc iudicio §. si conuenit. ff. com mu diuidun. & l. a Titio. de rei vend catio. Item ne alia via a l prol ib ta peruenitur, vt supra proxime dix quod esset si adm tere ur quod bannitus st tim cederet iura sua alij. & ille ageret, & sic fraudaretur lex quę prohibet e is re d quod esse non de

30 bet. † quia l ges i on debent esse ludibres. l. si prætor. de iudic. l. h §. p nulli. de bo s que l be. Nec imp ofite verbis tantum l. ij. C. commu. delega. l em pro hoc l. j §. si factum. & §. si duobus ff. de collatio. b no. et l posthumo. C. eo & l. ille eo. titu vbi q i repellitur ab agendo propter co rumactã conferendi non p test alij cedere. Item pro hoc quia nemo plus iuris &c l. traditio. de acquir. re. domin. & l. nemo. de regu. iuris.

31 † In contrarium videtur quod hic quia si filius in magistratu ius in quum statuit, vel impetrauit, propter quod et obstet exceptio, tamen p tri non obstat, vt l. j §. j & l. ij §. si filius. ff. q od q io; ur. sic similiter age ti ex iure c so, dor ti nis, vel in solutum d tion s, cum habeat vtil n suo nomine, vt l. si in solutu n. C. de act on. & obl gation & l emptore. de hered. vendit. per quam vtilem etiam domino in directa prefertur, vt l. in cat se. & l. si procurator. ff.

32 de procurato. † Item quia dol is, vel factum cedentis, non d bet uic, scilicet cessionario, qui bonam fide n habet nocere, vt l. qui a debitore, quæ in frau l credito. Item quia exceptio b nni coh rei persone, & illã nõ egreditur, argu. l. exceptiones. de exceptio. & §. plane. in ti. de iure natu gen t. & ciui. & l. j. de const. pecun. Item quia mutata per sona actoris, ipsa actio videtur mutata, argum. l. j. de impo luc. de rep. lib x. & l. cum quis de solut o. Solutio, dic n Ratner, Oldra. & quamplures moderni, quod aut cessio ed. ex causa lu rattiua, & tunc obstat et exceptio p r t a p imo allega. aut ex causa one osa, & tunc no per f cundo a legata, & p r l. apud c lsu n §. de authoris. cum equen. & l. pure § fin de doli exceptio. & argumen. l. si l na urus. de cõdi to. ob caus. & l. nesem ts d re iudica.

33 † Nec ob quo l. citur o exceptio quę obsta &c. qu a il ad e verum in exceptionib is rei ibus, & rei coherentibus. Item non obsta q o l di r d non conferente, q ia i l, lo ti e deneg tur actiones, & bannito non ipso iure, sed ope exceptionis. que est personali & non realis. Alij indistincte dicunt obstare exceptionẽ banni huic cess onario, quia ipse semper vtitur iure & adminiculo sui authoris, & ideo cum sua causa suisque vitijs &c. lege Pomponius §. cum quis. de acquiren poss. Nec curatur an fiat cessio ex causa lu.

34 crattiua, vel onerosa. † Et secundum istos dices, quod aut ag t ex iure cesso, & tunc indistin. quamcunque causam habet, obstat et exceptio banni. aut agitur ex proprio iure & actione, vt delegationis, & tũc seruat quod dictum est indistincte, scilicet an habeat causam lucratiuam vel non. & ita procedet prima opinio, & §. de author s. & l. pure §. fin. & l. cum q s. de solutio, & est ratio, qua agens ex iure cesso, semper vtitur iure authoris sui, quod erat vtilio affectum, & agens ex iure per delationem quei to proprio i ire & propria actione agit, & quod d xi cessionario obstare semper excep oi em ba ni, intelligẽ fanẽ, nisi an e b nitu n fuerit attendenda obligat o, argu. l. ex hoc edicto §. fina. de alienat. iudi. muta. cau. fac. vel nisi cessio heret creditori ip ius bannitj, cui ante bannum fuerat opp situm & m ximie si habebit bona ba nitj obligata, qu a tunc haberet vtilem ex sua propr a persona, & ante bannum, vt l. si conuenerit. de p gnorati. act o. & l. nom n. C. quæ res p gno. obliga. poss & l. grece. de p gnora per quod vtilis non pro fuit propter factum vel bannum ipsius debitor s, vt d. l. j. de alien. iudic. & l. debitorem. de p gno. nec potest actio transferri. sed cedi, vel addi, argumẽ. l. siue. §. Item si seruus. de exceptio. Et ista opinio v detur iuridica. Alij tamen dicunt quod a it ipse bannitus cessit bona fide, & tunc non obstat exceptio ipsi cessionario, aut in fraudem, & tunc sic, argum. l. quæ a debi

35 tore. ff. q e in fraud. credito. † Quero si fa tum est in ciuitate, quod bannitus non poss t esse consul, & quem dat tur breuia pro eligend s officijs, Titius elegit Seium bannitum in consulem, qui Seius de banno exiuit, & coram iud ce se presentauit, offerens se parati m intrare officium, cui obiicit Titius illam electionem non tenuisse, & se alium eligere velle, an dictus Seius electus admittatur ad dictum officium. Secundo po to quod non sit admittendus, an dictus Titius possit alium eligere, non obstante prima electione. Ad pr mum dico, quod illi electo obstant iste rationes,

© SCD - Université de Poitiers

delicti ratio.reipub.offensio, preterti delicti manens annotatio, legis municipalis dispositio, inutilis principij præstatio, & suo congruo tempore facta obiectio, seu contradictio. Primum dico, delicti ra-
36 tio. † Nam constat magnum esse in lege preceptum obedientiam & reuerentiam prestari magistratibus per subditos, vt l. veluti.de iusti.& iu,& l.ij.si quis in ius vocat,& l.si quis ex aliena.de iudic. & l.non videtur.§.qui iussu.de regul.iur. & in authen.vt om.obed.iudi, Idem est de iure canonico. Aut enim apostolus, Estote subditi &c.c.solite.de maiorita. & obedien. & in lib.Regum. si quis non obedierit principi &c.cap.ij.qui ergo hæc legis præcepta diuina transgreditur delinquens mente indicatur.l.sanctio legum. de pœnis.xj. questio.tij.qui resistit.& capitu. imperat.& ideo mulctare potest argumen.l.ij.si quis in ius voc.& l.ij.si quis iudic.non obtempe. & l.si familia.& l.si quis id q̃ de iurisd.om. iudic.& l.de ætate.§.qui tacuit.de interrogato.actio. quæ mulcta est extraordinaria delictorum cohertio, vt l.aliud de verbo. signifi.quum ergo vt probatum est deliquerit.ratio delicti fecit eum alienum ab honore & dignitate l.ne quis.C.de dignita.libro xij.immo, quod plus est, etiam iam quæsito honore, & dignitate priuaretur, propter inobedientiam, vt l.ij.C. de sportul. ergo multo fortius prohibetur a dignitate quærenda.argum.l.qui furem.de statu.& l. j.§.casum.de postul.& l.patre.de his q̃ sunt sui vel alie.iur.ex quo reperitur bannitus,
37 † nam bannum est quædam mulcta,vt l.j. §.quid ergo.de ven.inspici.ex quo sic meruit contraxisse existimat quum ita exprimitur iudicialis sententia.l.metum.§.quod ait.quod met.cau.& l.dedi.§.si liber.de cõdi.ob cau.& cap.in nostra.de renunci.& l. ingenium.de statu homi. & l.res iudicata. de re iudica.Secundo obstat reipublice of
38 fensio.nam † per magistratum ipsa respublica representatur.l.i.§.ius publicum. de iusti.& iu.&.l.ij §.post originem. de origi. iur.& l.municipium.ad municipa.& l.municipalibus.de conditio.& demonstra.Sed constat, quod non faciendo, idest non parendo ipsi magistratui, videtur cõtra eum facere & offendere, arg l.qui non facit.de reg.iur.& contra faciendo videtur eum offendere, ergo & ipsam rempubli. offendit, argumen.l.restituende C. de aduoca. diuerso.iud.& l.si quis in hoc.de episco.& cleri,& l.si familia.de iurisdi.omni, iudic. & l.omne delictum.§.qui propositum. de re milita. At offendens rempublicam, ab illa honorem adipisci non debet, argumẽ. l.nemo.de episcop. audien.& l.auxilium. de minor.& l.sed si per prætorem.§.actionem ex quib.cauf. manumit. & l.cum quidam.de legat. ij.& l.cum pater.§.libertis. de lega.iij.item propter hanc offensam fit debitor respublice, argu.l.si cui.de verborum significatio. ergo in illa sortiti honorem non debet.argumen.l.iij.in prin.de mune.& hono.& l.rescriptum.§.debitores eodem titu.Tertio obstat preteriti delicti annotatio, quia licet sit a banno absolutus. tamen reliquie prioris delicti remanet,argumen.l.quis sit fugitiuus.ff.de edil. edict. & l.palam.de ritu nuptia.§.que in adulterio.& l.qui ea mente.de furt.& l.indulgentia.C.de abolit.igitur honorem sortiri prohibetur.xj.distin.nos consuetudinem.Quare to obstat legis municipalis dispositio. quũ enim prohibeat bannitum esse consulem ergo & eligi cum per electionem ad illud perueniatur.argumen.l.oratio. de sponf.& l.si quis tutor.de ritu nupti.& totum illud quũ quid prohibetur &c.l.cum lex. de fideius. & l.fi.§.fi.de vsur.rei iudi.immo ipsa electio expresse videtur prohibita quia per illam fit consul,argumen.l.j.de magistra.municipa. & l.quidam.§.ij.de administ.tuto. & l.si decem de solutio.& l.si quis magistratus de mune.& hono.& not. in l.priuatorum.C.de iurisd.omn.iudi.ergo ipsa electio quasi contra legem municipalem & per illam prohibita ipso iure non tenebit l.non dubium C.de legi.maxime cum in talibus statuta valeant, & sint seruanda.argum.l. item eorum quod cuiusque vniuersi.nomi. & l.omnes populi.de iustit.& iur.& l.non tantum de decurio. Quinto inutilis princi
39 pij &c. † nam dispositio quæ ab initio est inutilis, non potest confirmari l.j.ff.commoda.& l.si stipuler.& l.inter stipulantem. §.sacramenta de verbo. obligatio.&.§.in extraneis.institu.de hered.qualita. & differen.& l.quum filius.§.seruus.de legat.ij. & tamen est simile de instituto, ad electũ, quum tria tempora in vtroq; attendantur, vt dictis legibus.& l.publius. de conditio. & demonstratio. Idem in matrimonio, vt l.filiam de senator. & l.generali.§.fina. de ritu.nuptia.& l.præsens C.de int.matrimo. Nec legatum, vt l.seruis C.de leg.&.§.an seruo.instit.de heredib.instit.l.cætera de lega.j.& l.j.de regu.catoni. Idem est in electione, vt l.honores.§.is quib.cum sequen-

© SCD - Université de Poitiers

de decurio.&.§.sed neque. & §.si quis.authen.de sanct.epis.& capitu.dudum.& cap. venerabilem §.hunc autem.de electio.& c. post cessionem. de probation.& l.quod ab initio.de regul.iur.Sexto, congruo tempore facta obiectio,nam ante iuramentum officij, & confirmationem factam, debet fieri exceptio contra electum, vt.§.si quis autē. quomodo opor.episc.&.§.si quis autem. de sanct.epis.& ipse idem pōt contradicere et excipere,cum factum fuerit contra legem, & ipso iure nullum,vt l.iubemus.§.sane.de sacrosanct.eccles.& l.non dubium, de legi. & l.j.de liber.cau.& l.quemadmodum . de agricol. & censi.& institu.quibus alte.licet in princip.& maxime ratione publice vtilitatis, vt l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pac.econtra pro electo faciunt infrascripte rationes . Primo statuti considerata inspectio.Secundo in ipso principio cessans contradictio,Tertio denegata proprij actus immutatio, Quarto inutilis principij permissa confirmatio. Primo statuti considerata inspectio.nam per statutum & eius mentem non prohibetur electio sed ipsa administratio officij cuius verba & mens vt iacet est seruanda l.prima §.remouet . de postulan. & l.ij.§.final.de infami.& l.j.§.si is qui nauem, de exercit.at esse consulem, est ex officio debito municipibus, vt l.ij.§.exactis. de origi.iur.quod quis facit officio ingresso & inohoato,vt l.obseruare.§.fina.de of-
40 fi.proconsul.† quod etiam declaratur per clausulam statuti subsequentem, per quam declarantur præcedentia , si obscura fuissent,vt l.sed vtrum.de petitione hæredita, cum ergo prohibeat bannium fieri officialem,non autem eligi,non potest dici,contra statuta facta electio,nec protendenda pœna statuti . argumen.l.generaliter.§.primo. de decurioni. & l.interpretatione . de pœnis.
41† nam qui esse maritus prohibetur , licite fit sponsus l.solet.§.primo . de his qui notā. infami.& l.qui officij.& l.minorem.de ritu nuptia.& l.in sponsalibus.de sponsi. sic a simili iste potuit eligi.& si inuenias scriptus tempore quo debet assumere officium competens illud assumet & exercebit. Secundo in ipso principio cessans contradictio , vt l. obligari.§.penulti.de authori.tut.& l.quid ergo. de his qui notan. infami. & l.si maritus.§.præscriptio.de adulte.& l.fina.de excusa.tut.& viij.quæstio.j.licet iiij.distinctio. nulli,non enim fuit in ipso tempore electionis facta contradictio quod fieri debuit , vt dictis,ll, Tertio denegata proprij actus im-
42 mutatio †nanque audiri non debet vtpote contra factum suum & si de iure non tenuerit,vt l.post mortem.de adopti.& l.per fundum.de seruitu.rustico.prædio.& l.si creditoribus.C.de seruo pigno.da.& l.filios quę in fraud.credito.& l.cum confiteris, de re-
43 uo.donati.† Nam semel a se approbatum, non debet improbare, vt l.pomponius, de nego.gest.& l.cum mulier.soluto matrimo. & l.si vxor.§.fina.de adulte.viij.quæstio.j. dilectus.recte ergo dicetur , quod cum non existat de legitimis contradictionibus honoribus fungi non est prohibendus l.rescripto.§.si quis.de mune.& honori. & l.fin.de edil.diui adria.tollen.quantum enim ad istū liberas edes habeo argumen.l.licet competit.ff.si serui.vendi. Quarto inutilis princi-
44 pij &c. † Nam contractus & dispositio optime cōualescit deducta ad casum a quo potuit incipere,vt C.si ma.fac.& l.tertia.in princip.de contra.iudi. & etiam institutio, vt in.§.generaliter . in authenti. vt cum de appella.cogn.item datio libertatis vt l.prima.C.de his qui ad liberta.peruc.non possunt & l.fratres . de pœnis.Item legatum l. fina.de lega.iij.& l.non intelligitur.§.quando autem.de iure fis.& l.si cognatus. de rebus dubi. Item datio tutoris l.furiosus. de tut.instit.qui tuto.da.poss.in fin. Item datio iudicis l.cum furiosus.de iudi. Item electio ad honores l.rescripto.§.debitores. de mune.& honori.& l.lege. de decur.& l.quod
45 ita.de edili.edic.† Quinto dico quod cum in quolibet officiali tria oporteat concurre re,vt sit,]& vires habeat , scilicet quod sumat ex ipsa electione vires,et quod habeat effectum ex ipsa confirmatione , & quod agat ex ingressu officij,vt l.j.de officio præsid.et l.obseruare.§.post.& l.publius.de cōditio.& demonstra.sicut dicitur in hærede, vt in.§.extraneis, institu.de hæredi.quæ ab intesta.defer.et l.alienam.§.in extraneis.de hæredi. instituen.& l.casus.§.primo. de legatis j.Nam statutum dicit quod nō possit esse consul, quod esset de electione vt probatur in l.j.& ij.de officio proconsul. vbi proconsul Romam egressus , & antequam aduenerit prouinciam,cui debet regere, potest exercere ea quæ sunt voluntarie iurisdictionis, ex quo sequitur , quod iurisdictionem habuit per electionem , & sic consul factus est,et sic electio quasi inhibita per statutum,fuit ipso iure nulla, nec ex post facto confirmatur, licet postea electus fiat habilis & impedimentum cesset l.fina.C.qui milli,non poss,& dictum est, & per hoc pa-

© SCD - Université de Poitiers

tet quod non obstant postea allegata pro electo, quia quo ad actum dicitur consul qui ex officio debito consulit, verum antequam hoc faciat licet non actu, tamen nomen habet consulis, dictum est. Non obstant secundo allegata, qa procedunt quando is qui eligitur est habilis, in quo obseruatur illud, quod si vult, & potest se excusare debet illud facere ab initio, ita loquitur tertia quæstio. prima. licet. Sed si est inhabilis, potest quandocunque objici, & reclamare, vt l.j.C.si liber aut ser. ad decu. Non obstant tertio allegat. quia illa obtinent quando illud quod fit tenet ipso iure saltem naturali, quod hic non est, qua fuit contra statutum ergo &c. l. non dubium. C. de legibus & l. cum lex. de fideiussor. Nec obstat quarta ratio, quia casus contractuũ, legatorum, libertatum & similes sunt speciales contra regulam illam quod ab initio &c. & ideo non sunt trahendi ad consequentiam. Item leges quæ loquuntur in datione tutorum & iudicum loquũtur in omnibus, non autem in honoribus, quibus non debent perfrui indigni l. eum qui. C. de decurionibus. Item illæ leges quæ loquuntur de electione locum habẽt in eo qui erat habilis, quod non est in bannito, vt dictum est. Super secunda quæstione faciunt ista, eligendi a lege data concessio. Secundo effectus cessantis inspectio. Tertio eligentis cessans inculpatio. Quarto inutilis actus vita præpeditio. Quinto sine iniuria permissa variatio. Primo eligendi data concess-
46 sio &c. † Nam statutum seu consuetudo quasi est lex, & concedit habenti breue eligendi facultatem, quod concedi potest per talem legem efficaciter, vt l. nulla. & lege item eorum. ff. quod cuiusque vniuersita-
47 nomi. & l. non tantum. de decurion. † Item quia lex dat ordinariam iurisdictio. l. prima. C. de emancipatio. liber. & l. & quia & ibi not. de iurisdictione omni. iudicum, & in ordinariam iurisdictionem habentibus hoc seruatur, vt deficiente prima electione, iterum possint eligere, vt l. si preses. C. quomodo & quando iudex. & l. prima. de senten. & l. tertia. de accusat. & capitulo cum in cunctis. de electio. Secundo effectus cessantis inspectio, quia cum lege cautum sit vt habens breue eligat intelligitur cum effectu, vt ita eligat, quod electionis fructum consequatur, & sic expiret eius potestas si electio sua valeat & non aliter, argumen. l. benignius. ff. de legibus. & l. final. de constitutio. princip. & l. secunda. §. hæc verba. ff. quod quisque iur. & l. quarta. §. cõdemnatum. de regulis iuris & l. fina. §. fina. de vsur. de rei iudica. Tertio eligentis cessans inculpatio quia in nulla fuit culpa, quum potuerit probabiliter ignorare damnum, argumen. l. quia difficile. de contrahenda emptio. & authen. qui semel. C. quo-
48 modo & quãdo iudex. † & sine culpa non debet quis suo iure priuari, vt l. tutorem. §. final. de his quibus vt indig. & l. si cum dotem. §. si maritus. soluto matrimonio. & l. Titia. §. qui in vita. ff. de legatis secundo. & capitu. secundo. de constitutioni. Quarto inutilis actus &c. argumen. l. quid tamen. & l. labeo. de arbitrato. & l. qui per salutem. de iureiuran. & l. cum indebitum. de condi tio. indeb. & l. dotis. de iure dot. & hæc conditio. de conditio. & demonstratio. & l. sed si pupillus. §. si institoria. de institoractio. & l. j. si mens. fals. mod. dixe. & l. secunda. de optio. lega. Quinto sine iniuria permissa variatio, argumen. l. si conuenerit. de iurisdictio. omni. iudi. & l. ij. §. fin. soluto matrimo. & l. si cum dotem. §. eo autem tempore. eodem titulo. & l. diuus. §. licet. de iura. cal. & l. cum hic status. §. penitus. de donatio. inter virum & vxor. l. nemo. de regul. iuris. nam quod nulli nocet &c. l. in creditore. de euictio. & l. secunda. §. apud. de aqua plu. arcẽ. & C. de precibus Imperato. offeren. l. rescripta. econtra quod non posit iterum eligere, faciunt ista. Primo alterius vice permissa electio. Secundo eligentis culpe commissio. Tertio officij semel habita functio. Quarto per electionem semel facta præclusa variatio. Primo vice alterius &c. quia videtur electus nõ ab eo sed ab ordine qui eligendi potestatem dedit. argumen. not. in l. item eorum. §. si decurionis. quod cuiusq; vniuersita. nomi. & in l. vnum ex familia. in principio de legat. ij. & l. apertissimi. C. de iudic. & l. ita autem. §. gessisse. de administra. tut. per quod patet quod operatur iudici delegato cuius actus attribuitur delegantí dicta l. apertissimi. & l. fina. C. qui. &
49 apud quos. † Nam delegatus vice delegantis fungitur, & non sua. l. prima de offi. eius. & l. solet. de iurisdictio. omnium iudi. Sed si est similis delegato, non potest iterum eligere sicut nec delegatus pronunciare, etiam vbi sententia prima fuit nulla. l. si vt proponis. & l. præses. C. quomodo & quando iudex & l. iiij. de accusa. & capitu. venerabilis. de electione. Secundo eligentis culpa commissio; nam in culpa fuit male eligendo lege nam & seruus. de neg.

© SCD - Université de Poitiers

gest §.fin.& l.si eum §.fin.cum seq ff.commoda.& l.cum mãdato,de minor.& l.si pupillus.§.parui,de exercit.cuius pœna est,vt propter culpam perdat potestatem el gendi, cum in eo culpabili sit.l.eũ qui,C.de,p curato,& l.fi.de admini.tut.& l.quod qu s 50 de regu.iur. † nam quod quis sua culpa nõ habet,perinde est ac si haberet, vt authen. quod locum,C.de collatio.vnde in casu no stro ex quo per culpam efficaciter non eligit perinde est ac si bi e elegisset, argu l. iure ciuili,de condi.& demonstra Qu d autem fierit in culpa,patet,quia de facili potuit scire illius conditionem l.regula.C.de iuris & facti ignoran.Tertio post electiõ ẽ preclusa variatio argu.l.si ab arbitro, qui satisda.cogan.& authenti.offeratur. de lit. contesta.& l.procuratores.§.j.& l.q̃ in hæredem.§.eligere,de tributo.act o.& l.huius modi §.stichum de lega.j.& l.sta liber.& l.si hæres,de legi.vbi etiam propter errorẽ non vtuntur eligendi facultate,solutio dic quod cum in eligendo,iste alterius v ce fungatur vt dictum est præsens & mame ipsa e um habuit officium, argu.l.pecu i e.de a i men.& cib.lega.& ad eli ei dum mi ist ũ videtur deputatus argumen.l.vnum ex familia in princi.de lega,ij.Vnde si in p rso nam electi non cadit electio, nec apud ministrum superest ius el gẽdi,sed apud ipsos decuriones l.si quis Titio.de legi.ij maxime quia de prima tantum electione cogitatum videtur, non de secunda, argumen.l. dotis de iure dotium & l. um pater § pater.de lega.ij.& l bone.§.hoc sermone, de verbo.obligatio. cum incontinenti debuit eligere l.cum quidam.de legi.ij.Ex his ergo dico, hunc eligentem incontinenti potuisse eligere, & post tempus non licere,argu. l.statuliberum.de legi.ij.& l.obligati §.fin. de auctori.tuto.

Solennis Tractatus bannitorum do,Iacob.de Arena.

FINIS.

TRACTATVS

i ssonis ac præclarissimus æditus ab exce lenti s. Iurisconsulto do, Nello de sancto Geminiano, ciue Florentino ac ad iocato si mme practico superviti & necessaria,quotidiana ac practicabili materia de Bannitis,

Preludium cum diuisione operis,

NCIVITATIbus Italiẽ cõmuniter reperiuntur statuta ædita contra bannitos p maleficio,crimine, vel delicto,disponentia interdum quod non audiant interdũ q̃ possint impune offendi interdũ expri m ẽ q̃ possint occidi.interdũ quod possint offendi certo offensionis genere, interdum etiam offendentibus siue capientibus eos præmia statuuntur,interdum solum ab honoribus vel officijs repelluntur, interdum etiam contrahere prohibentur.Quãdoque ẽt in ipsorũ fauorẽ aliqua statuuntur,ꝓpter quæ statuta & alia ordinamenta septissime vt notissimum est,orte fuerunt,& quotidie oriuntur varie & diuerse subtilitates & põderose quæstiones, quarum multe sparsim in commentis & extra commenta docto-

© SCD - Université de Poitiers

tum iuris canonici & ciuilis, interdum bene ordinate, interdum corrupte, & aliquando non perfecte, quandoque in argumentis adducte reperiuntur, aliquando etiam occurrunt. Occurruntque a nemine aut tacte aut examinate. Et quia ex sepius agitatis frequentatisque solet maior vtilitas & publica & priuata resurgere, & tanto maior quãto facilius in occurrentibus necessaria nostris oculis apponuntur. Ego Nellus de sancto Geminiano Florentinus ciuis, & solo nomine legum doctor. Ad propriam et aliorum qui non multa viderint vtilitatem decreui ea quę sparsim noui in unum breue volumen redigere, non per modum pleni tractatus, qa ab aliis plene recteque digesta quam breuius (vtilitate tamen non obiecta) fieri poterit, concluſiue concipiam, neque per modum simplicis repertorij, quia etiam aliqua addam, & in repertis ab alijsque tractatis & in his quæ occurrunt occurrentque, dum hoc opusculum compilatione subiacebit. & aliqua inuestigando veritatis causa conabor adiungere. Ille decisiones que mihi vere videbuntur addendo, non ut pertinaciter asseram ea sic esse quæ scripsero, sed vt facilius ego & alij egentes possimus in occurrentibus necessaria reperire, & vt rectius subtiliusque intuentibus aperiatur materia emẽdandi, supplendi, interpretandi, & corrigendi. Et vt huius materia opusculi clarius dignoscatur, præmittendum putaui plures esse species bannitorum, hoc nomine generaliter assumpto de quibus tamẽ quæ occurrunt non omnia iura & loca in quibus habentur inserendo, sed aliqua potiora, ex quibus alia inueniri poterunt applicabo. Quidam enim non propter maleficium, crimen, vel delictum, sed propter morbum ne ceteros contagione inficiant banniuntur. de his habetur, C. de mendican. vali. libro decimo.

Quidam de iure communi pro maleficio aliquo diffinitiue condemnantur & in banno ponuntur, siue in exiliũ mittuntur, quãdoq; perpetuum, quandoque temporale, vt habetur, C. de his qui i exi. dã. l. j. & ij. lt. x.

Quidam etiam aliter banniuntur, vt in auth. item nulla communitas, in authẽ. item quecunq;. C. de episc. & cle. & ff. de pen. l. capitalium. §. in exulibus. & l. cicero. et de inter. & relega. l. relegati. de sica. l. j. trãs fugas de capi. dimi. l. amissione. & de capti. l. hostes. cum si. & per Guil. & Spe. de accu. §. sequitur. per Bald. C. de hæredi. institu. l. j. & per Barto. in disputatione sua quæ incipit, Lucane ciuitatis &c. Quidam etiam pro maleficio nõ diffinitiue sed contumaces ad notatis eorum verbis ponuntur in banno, de quibus & ipsius banni virtute habetur. ff. de accus. l. absentem. & l. fide requir. reis. & ibi per Cyn. & alios in l. j. C. eo. tit. & per Guil. in prealleg. §. sequitur in prin. Quãdoq; propter inobedientiam siue morã in ciuilibus causis ponuntur in banno, & interdum traditur forma a statutis, quandoq; solum proceditur de iure communi, vt habetur. ff. de ven. inspic. l. j. §. ex hoc rescripto. de admi. tut. l. j. de vsi. feud. c. j. hic finit lex cornelia. incipit consuetudo regni. col. x. C. qui bo. ce. pos. l. j. ff. si quis ius di. nõ obtemp. l. j. in fi. ff. ad leg. iul. pecu. l. cum eo autem. C. quomodo & quan. index. ¶. consentaneum. per Bart. in l. j. §. & post operis. ff. de nou. ope. nun. per Guil. in Specu. de primo decreto §. ij. ad fin. per Ioan. Andr. in addi. eiusdem operis super rub. de cesto. actio.

Quandoque diffinitiue ponuntur in banno ex forma statutorum quibus cauetur qd in criminalibus contra absentes contumaces posit ad diffinitiuam sententiam peruenirí, & quod citati certo modo non comparentes habeantur pro confessis, & imponatur ea pœna siue in banno ponãtur pro illa pœna quæ deberet imponi contra præsentes, & quod talia banna contra illos qui postea capti fuerunt debeant intra breue tempus executioni mandari. De primis quidem quatuor speciebus in præsenti opusculo nõ tractabitur, nisi quatenus opus fuerit ad decisionem eorum de quibus agitur, & ad discernendam separationis rationem. Sed iterpositis aliquibus de quinta specie, licet paucis vt infra patebit. de his vltimis bannitis qui dicuntur banniti nostri temporis erit huius tractatus materia principalis assumpta ex dictis Iaco. de Arena. qui breuem tractatum compilauit, & plures quæstiones disputauit Cyn. qui super eo fundatus aliqua tractauit in d. l. j. C. de hæred. insti. Bar. in lectura, & in sua disputatione, de qua supra Alber. de Gand. in opere suo de maleficijs. Alber. de Rosat. in vlti. parte sui operis super materia statutorum, & etiam aliqualiter in alijs partibus, & Ioan. An. in pluribus locis, & maxime in addi. super d. §. sequitur in ti. de accu. ver. qnid si quis. & aliorum de quibus omnibus inferius, vt occurrunt mentio suis debitis locis non occultabitur, vt sic quæ forte ratione viua non placerent, saltem placeant authoritate, & etiam quæ sine authoritate aliorum dicen-

© SCD - Université de Poitiers

tur facilius audaciusque possint corrigi, & emendationem suppleri. Ad hoc autē tra ſtandum præmitto tale ſtatutū de quo vltimo loco mēttio, facta eſt, ſcilicet quod contumax habeatur pro confeſſo &c. de iure valere per l. omnes populi. de iuſt. & iu. cum ibi no. C. de aſſer. tol. l. iij. & per infinita iura quę alle. per Guil. in d §. ſequitur, in principi, in quibus cōtumax de iure communi habetur pro confeſſo, quod etiam tenet Ioan. And. in c. veritatis, de dolo et contu. & Bal. in vſi. ſeu. in tit. de pace iur. ſtr. §. iniuria, ad quod in l. gallus §. & quid ſi tantum, de lib. & poſthu. & allega. glo. quam dicit non eſſe alibi, in l. locorum. C. de omni agro deſer. li. xj. vbi gl. dicit q̃ talis contumacia eſt ficta probatio. An autem alia ſtatuta de quibus ſupra mentio facta eſt valeant, vel non, dicetur ſuis locis dum de illorum effectu tractabitur. Et vt ex diuiſione iuxta iuriſconſulti doctrinam materia clarius dignoſcatur. Hic tractatus diuidit in tres partes principales, quia,

Primo tractabitur de tēpore vſque quo dicatur quis bannitus. Adeo quod contra bannum nullum reſtet iuſtitiæ remedium, in quo tempore examinabuntur quæſtiones illi tempori congruentes.

In ſecunda parte tractatus continebitur tempus poſt perfectum bānum, & quouſq̃ durabit cum quęſtionibus circa illud.

Tertia pars principalis erit de tempore poſt finem banni & quæſtionibus, circa illud. Et vnumquodque tempus diuidetur in plures partes. Quia primū in quatuor. Scdm in tres. Tertium in duas vt in eis patebit.

A primo igitur tempore exordium ſumē ti debet occurrere examen ſignificatus huius nominis bannum ſiue bannitus, ſiue huius verbi bannire vel nominis verbalis bānitio, & vnde dicatur ſecundum doctrinā, l. j. ff. de iuſti. & iur. & l. j. ſi cer. peta. Sed qa in eius examine veniunt tangēda plura ſecundo tēpori congruentia, & maxime dum tractabitur de his quæ tales banniti perdāt illi parti talis examinatio reſeruatur. Et primū tpsexpediam hoc modo, quia poſtq̃ in tractatu & ſic in domo bannitorum verſamur, in qua nemo eorū maior eſt. l. apud. ff. de manu. vin. ſumam principium ab eis.

Diuido ergo primum vt prędixi in quatuor partes & erit prima,

De his qui poſſunt banniri, ſiue in banno poni.

Secunda de his qui bannire poſſunt.

Tertia de ſolemnitatibus in bannien do requiſitis.

Quarto an tali banno liceat q̃ tertelare.

Et circa dicta tempora examinabuntur ſtatuta ſupra in principio relata cum ſuis cōnibus quas vt facilius cōtingat reperiri, vnicuiq; particule præmittā diſtinctim titulos ſuatū cōnum. Sunt igitur vt ad rem veniam primæ partis primi tēpo. ſ. de his qui poſſunt banniri, ſiue in banno poni titulis quæſtionum ſiue rubrice infraſcripti,

SVMMARIVM.

1 *Primo traditur regula generalis.*

2 *Quæritur an exceptio ex conditione perſone inquiſiti vel accuſati reſultans poſſit ante lit. conteſt. opponi ad impediendū banni prolationem, & inferitur etiam de exceptione propter defenſionem vel vindictam ex forma ſtatuti competenti.*

3 *An ſemel bannitus poſſit iterum banniri.*

4 *An bānitus delinquēs in loco a quo eſt bānitus poſſit cōueniri in loco in quo moratur.*

5 *An vniuerſitas poſſit in banno poni.*

6 *An formato proceſſu contra filios Titij non expreſsis nominibus porprijs poſſint ijdem filij eodem modo in banno poni.*

7 *An vna pars expulſa de ciuitate puta Ghibellinorum, poſſit ex contumacia banniri ab ea quæ in ciuitate remanſit.*

8 *An ex banno dato contra aliquem, puta Titium poſſint affici filij deſcendentes, & ſi poſſent, qui in tali bāno cōprehendantur.*

9 *Quid ſi banniatur ſtirps vel latus Titij.*

10 *Qui filij & alij comprehendantur, an nati tantum, an naſcituri tantum, an omnes.*

Prima pars primi temporis.

1

RIMO igitur quero q̃ui ſunt illi qui poſſunt virtute dicti ſtatuti q̃ dixi valere in banno poni. Et quidem hoc primum faciliter expeditur. omnes enim illi qui poſſunt ex delicto præſentes diffinitiua ſnia condēnari poterunt abſentes citati ſecundum formam ſtatuti non comparentes tanquam cōfeſsi banniri. Et ſic ſecundum regulam l. j. ff. de præto. ſtipu. ſequitur quod omnes illi

© SCD - Université de Poitiers

qui presentes non possent condemnari, non poterunt banniri. Et ideo qui ex delicto non tenentur siue qui tenerentur, sed de iurisditione inquirentis vel aliter procedentis non existunt sine exempti sunt, non poterunt in banno poni, vt habetur. ff. de furt. l. infans. de fal. l. impuberem. ad l. aquil. l. si putator. C. de fal. mo. l. ij. & si aduer. delic. l. j. & ij. cum si. quod sine dubio verum est, si iudicf constat illos esse tales secundum no. ff. de re iudic. l. quesitū. & l. furioso. & quod habetur per Inn. in. c. preterea. de dila. & p doct. in l. ex quacunq; ff. si quis in ius voc. non ie. per Cyn. in l. generaliter. C. de episc. & cle. per Bar. ff. de iudic. l. non videtur. & ff. de iurisd. omn. iud. l. cum quædam puella. Si autem ei non constaret illos esse tales, procederet quandoq; iudicium vt dictis iuribus. & ff. fami. hercis. l. cum putarem iuncis. ff. de pen. l. absentem. & de iudic. l. omnem. In quo examinandum esset an minor posit in banno poni. de quo Alber. prealle gatus posuit vbi supra in. lxxix. q. referens opi. omnium quæ habentur in. l. clarum. C. de auct. prestan. & in. l. cum & minores vos C. si aduer. rem iudic. & in. l. non eo minus. C. de procur. & in. l. si tutor. C. in qui. ca. in inte. restit. non est ne. Nam aut habet curatorem & interuenit, aut non, vel non habet, vt ibi plene per doc. in quo non insto, quia vt predixi a docto. ibi plene traditur.

Vnū tamen nolo omittere quod interlocutoriam quam facit statutū vt quod contumax habeatur pro confesso patiuntur minores, vt habetur in. d. l. cum & minores. et est nota. dictum Bartol. in l. fin. eod. titu. si aduer. rem iud. per quod iam obtinui valere iudicium vsq; ad fictam litis contestationē quæ inducit ex forma statuti elapsis quinq; diebus vtilibus a die prime citationis licet pro pupillo non comparuerit tutor cum illam iuris interlocutoriam patiantur minores etiam indefensi vt dictis iuribus. Est tamen cautius quod iudices scientes inquisitum vel accusatum esse minorem ei curatorem constituant. insti. de cura. l. inuiti. vt sic eo comparente teneat iudicium secundum Albe. vbi supra. Sed tunc cessabit bannum, quia illud datur in contumacem. Et ideo cum vt dixi valeat citatio & processus iudice ignorante & inducatur a statuto interlocutoria per quam habetur pro cōfesso, forte verior est sententia que habet tale bannum valere, licet subiaceat beneficio restitutionis in integrum, secundum not. tamen in. l. si minor. xxv. annis. omissam. & l. auxilium. §. in delictis. ff. de mi. & per Bart. in l. j. §. nunciatio. de no. ope. nun. Et ad suppletionem & declarationē huius prime generalis questionis, vide in addi. Spec. in tit. de primo decreto. §. sequitur. ver. sed pone. & seq. & quæ dicam infra in. j. questione. ij. partis huius primi temporis.

2 *Secundo quero.* † Formata inquisitione vel accusatione de crimine contra aliquē taliter quod ex sui figura procedat inquisitio vel accusatio an ille inquisitus vel accusatus possit defendi ante litem contestatam excipiendo quod etiam si vera essent contēta in processu procedi nō posset, quia ille contra quē proceditur erat infans vel furiosus, vel faciet ad sui defensionem, vel ad vindictam ex forma statuti, vel qui aduersarius potuit impune offendi virtute statuti, puta quia malpagus vel bannitus? Et videtur diceñ. quod nō, quia tales exceptiones tangunt merita cause, ergo nō possunt ante litē cōtestatā examinari. C. de proba. l. exceptionē. Sed non insistēdo in verbis, contrariū credo & ita pluries seruari vidi. Vbicunq; enim p exceptionē ppostā in vim dilatorie ostendit accusantē siue inquirentē non habere ius accusandi vel inquirendi, vel illud quod est propositū non esse delictū semper potest non ad effectum absolutionis diffinitiue, sed ad impediendū processum proponi & probari. Talis enim exceptio contestationem impedit. C. de his qui ad eccle. confu. l. si seruus. & ne quis vere. l. ij. & l. Item apud labeonem. §. quod ait. ff. de iniur. & de adul. l. si maritus §. prescriptiones. secūdum Iaco. de arena. & ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. videamus. secundum Bar. in. l. elegantet. §. si quis post. de condit. indebi. & de iureiu. l. nam et postea. in prin. et in. l. absentem. in fi. ff. de pe. quod etiam sequitur Bal. in. d. l. exceptionem. & sic poterit per hanc viam bannum impediri. & etiā per ꝓcuratorem sine dubio in criminibus in quibus potest interuenire. In alijs autem restat disputatio de qua per doct. in. l. reos. C. de accusa. & in. l. j. ad leg. falc. de plag. & in. l. seruum quoq; §. publice. de procura. & plene per Bart. alios referentem in. l. pe. §. ad crimen. de publi. iudi. quod tanquam extra propositum ad presens non prosequor, sed dicam infra in. ij. parte secundi temporis questione xiiij. vbi melius cadit.

Si autem de themate quæstionis plenius videre velis, vide in. xxxvij. q. Alberici predicti vbi post relationes opin. concludit

© SCD - Université de Poitiers

exceptionem præ lict n p sse ante lit.con
test.oppon : Vnum tn nota quod no sem
per ann llatur ,pcesse s l et l exceptio-
ne rept lsa tude ex pr ced r ad bāni dat onē
facta pronunciatione q od t ia debeant
p st l i con est.tes r.ar , ict s citationi
bus ecc d im forma n st uit vt habet in d.
l.except onem & C.de dilatio l.a procedē
te.cum si ni.De quo tn in j q. j artis tem-
poris al q a vtilia per l utus ta g nt ir in
ti , parte.Si aūt inq itus con par at & cō
tte ur te occid ff Titium bannitum.An di
cati r excipere e sic ex tente v to nō de-
beat co lemnari.Vide Bal q t net quod
si per acta a chiui p ib. ci costat d banno,
talis sic contēs debeat absolui , vt in l.j C.
de confe s s.in xvj col.v f iuxta hoc pone
dic t statutum quod banu tus &c.

3 *Tertio quero.* †An ille qui semel p itus fuit in ban
i o possit iterū ban
niri? Et vide ur qu d non,qu a semel infa
matus iterum infamari non potest.l.aut dā
num §.seruos & ibi no t de pœn & in l ij.
C.vt intra cer.temp c t.qō ier & ff de his
qui no.infal) §.ait p eto . Item q ia cū
sit semel ciuitate pri a s, amplius priuari
non potest.ff de verb.obl l.decem.Itē quia
cum non sit in ciuitate citari n on potest, &
sic contumax est : non pc est,& ideo non
succedit d sp tio statut .ff si quis cautio.l.
sed actio & l.seq. & extra de constitu.c.ij.

Sed doc.cōiter determinant contrarium
quia excōicatus iterum excōicari potest.
xlvij.dist.c.quantumlibet, in fi.& extra de
sen.excom c.cum pro causa.& c.offti ij. de
quo in c.ita quorundam.de re d s, Itē quia
non debet pro pœna præmium reportare.
ff de interdi.& releg.l.relegatorum.§.fi. &
de neg.gest.l.siue hæreditaria, Et ita deter-
minant Guil.in pra alleg §. equitur.de ac-
cu versen.quid si quis.ita etiā m vr sensisse
Dy.in d.l.ij.& ita Bar.in d.§ seruus Ita etiā
Albe.prædictus in xxvj.q.dicens Dy.ita te
nuisse nisi sit bannitus taliter qui domicilio
perdiderit per l.etus §.fin.ff.ad muni.Et ad
argumenta contraria nō responder. Sed nō
obstat primo quia infamatus vno genere i-
famte.l.iuris no potest iterum ir famari eo-
dem genere infamie, vt dict s ir bus , sed
bene potest infamari diuerso genere, puta
infamatus infamia facti potest iterum infa-
mari infamia iuris.ff.de ritu nupti.l palam
quæstum.§.que in adulterio & l.ti.ff.de
requi.re.secundum Ray.in d.l.ij.quod etiam
sequitur ibi Bal.Nō ob.quod amplius pri-
uari non possit ciuitate &c. quia aliqā im-
ponitur pœna priuat ia supra quam est re-
perire maiorem priuationem,vt in senten-
tia excoicationi quæ continet priuationē
ad tempus & potest alia priuatio adici,ita
in proposito quia prima priuatio nō extin
xit habitu m secundum Bald.in d.l.ij. Sed
in hoc clarius dicendum est quod aut pri-
mum bannum fuit pecuniarium,vel ad ali-
quod membrum , & tunc nihil nocet quin
possit iterum in pecun a uel alio m n bro,
vel ad mortem bann ri.Sed si fuit bannitus
ad mortem etiam iterum banniri pōt.Pluri
bus enim mod s & cautis potest mors i fer
ri.Est tñ verum quod in pœna non reitera-
bili, vt in morte executio facta ex vno ex-
tinguit omn a alia b una,vt insti.qui,mod,
tolli .oblig.in pri ci,&.§.j. In pœna vero
reiterabili non est ita,& ideo condemnatus
in membri abscissione ex duabus causis,
duabus uicibus passus est executionē unius
membri ex vno banno poterit peti execu-
tionem alterius ex alio etiam si opus sit bā
ni alterationē,vt d l.ij.& q iod ibi per doc.
facit ff.de iniur. nitus iniuriam, Vltima
vero ratio quæ est quod non videtur posse
in contumacia constitui non obstat pro cu-
ius determ natione clariori quā ut ti a quæ
ponitur per Ioan. And in addi.ad dictū ver
si quid si quis,& ta gti Alber.vbi supra.

Aduertendum q od aut quæstio se habet,
an poss t iterum banniri in eodem loco in
quo bannitus fuit.& dicendū est quod non,
l.licet.§.pe ff.nau.caup.sta.nisi in casu quo
nō fu sset bannitus in pœna debita,quo ca-
su an computetur prima pœna in secunda,
vel si prima fuisset soluta reperi possit.Vi-
de no.d ctum Bald qui dixit quod non,in l.
fi.C.de fideicom.l be. per gl.ibi positam &
per aliam in l.ii vsufructus legatus.§.fin.ff.
de vsufruc.ad quod no.etiam per eum in l.
j.& ij.C.de spor.vel nisi secundum materiā
l.senatus.ff.de accus. & quod habetur in l.
quid ergo.§.pœna gr tior.de his qui notā.
infa.scilicet an possit iterum cognosci pro-
pter adiectionem noue qualitatis.Quo casu
etiam vide an primum bannum computetur
secundo. Bald.in l.cp diximus.ff quod
met.causa, Aut an possit in alio loco, pu-
ta quia fuit bannitus in loco maleficij puta
Bononie, inquiritur nunc in loco originis,
puta Florentie vel econtra,& iterum ban-
niri potest.In primo enim loco non fuit pu
nitus effectiue, & ideo non obstat dicta re-
gula quod semel fuerit cognitum per d.l.se
natus,Faciūt no.per Bar.in l,non solum.§.

© SCD - Université de Poitiers

si mandato.ff.de iniur.et in l.sed si amici.de adul. Et de isto casu defectu citationis non potest obstare.Potest enim ibi citari & cõueniri.l.j.& ij.C.vbi de cri.agi opor.Et ita disputando terminauit tac.de Bel.quã posuit super d.l.j.proxime alle.& eius effectũ refert & sequitur Io.And.in addi.Spec.in tit.de compe.iud.adi.§.j.ver.quid si venit. Et de verbo ad verbum posuit,& sequitur Albe.vbi supra.q.lxxvj.quã hic causa breuitatis non infero.idem tenet Bart.in l.sepulchri.ff.de sepul.vio.vbi dicit se ita plures iudicasse & cõsuluisse.& ibi vide. Si vero queritur an pro crimine possit iterum banniri.Dicendum puto quod aut commiserat illud crimen de quo nunc proceditur antequam fuerit bannitus & idem potest ẽt citari,& ibi conueniri, vt in dictis iuribus, & l.j.in fine.& ibi per Bart.ff.de requir.re.

Si vero cõmisit postea,tunc aut illud cõmisit in loco a quo bãnitus erat, & idẽ quia siue sit locus originis,siue alius ratione delicti ibi sortitur forum, & poterit conueniri, vt d.l.j.Nec prædictis obstat quod cum in. de lit bannitus non citetur ad locum sibi tutum & per consequens non videatur artari a citatione,vt no.ff.ad treb.l.de etate.Et est casus in l.ij.§.penul.in fi.ff.si quis cau.et quod not.per Iaco.de Are.qui dicit exitiosos terre non arctari ad comparendum ibi citatos in l.fulcinius.§.quid sit latitare.& l. ad cognitionem,qui.ex cau.in pos.ea.& qd no.per glo.in c.statutus.de rescri.li.vj.& in l.ij.ff.si quis in ius vo.nõ ie.& ne quis eum qui in ius voc.est vi eximat.l.sed eximendi in fi.sicq; cum citatio sit nulla non possit parere effectus cõtumacie.C.ne de sta.defun. l.si pater.& quod no.per.Bal.in l.j.C.ne ex deli.defun.quia aut sibi imputare debet,qa se propter delictum suum in illa necessitate posuit:et sic est non succurrendum,l.si fideiussor.§.si necessaria.ff.qui satisda. cogã. & qui.ex cau.maio.l.qui data.cũ si.Aut si hæc solutio non procedit quasi satis punitus videatur propter primum bannum , vt dixit Io.And.in d.ver.quid si bannitus,cum possit contra talem suspitionem prouidem,nõ potest talis causa allegari. Aut enim causa ob quam citatus est talis in qua potest procurator interuenire & potest illum mittere ff.de mino,l.papi,exul.& sic non obst.c.ve nitens.de accu.per Io.And.vbi supra proxime allegatum.Aut est talis causa in qua nõ potest interuenire procurator, & potest securitatem & saluumconductum petere qui sibi a iudice dari debet,vt plene per Bart.in l.is qui reus.de publi.iudi. per illum tex.cũ gl.& per Bal.l.in l.j.C.de hære.instit.& dicã infra in ij.tem.parte ij.q.xv.quæ fidant a & securitas regulariter tollit suspitionem.Fateor tũ quod si talis securitas esset fragilis, vt ibi dicam vel propter conditionem iudicis qui solitus est tales fidantias non seruare l.non omnis.§.a barbaris.ff.de re milit. vel ex alia causa.vt tangit Ioan.Andr.in d. vers.quid si quis.Tunc posset habere locũ dubitatio de qua ibi per c.accedens. vel lite non conte.& l.& qui ita.§.j.ad treb. Securius tũ credo tenendum fore quod talis exceptio locum non habeat cum a sua culpa perfecte non punita procedat, quicquid dicat Ioan.And.Quousq; enim pœna nõ sit perfecte imposita punitus non dicitur l.j.& ij.C.de spor.& d.l.j.senatus. & per Bart.in d.l.sepulchri. Cõter tamẽ huic dubio subuenitur per statuta quæ disponunt quid seruandum sit cũ proceditur contra bannitos. Si autem fuit bannitus in loco domicilij ratione originis vel incolatus , & alibi nunc delinquit,& contra eum proceditur non in loco delicti,sed in loco originis vel incolatus maior est dubitatio,vt patet ex his quæ breuissime refert & non decidit Ioan.And. vbi supra, Dicendum tũ est quod si ex primo banno non perdit domicilium illius loci a quo bannitus est, ibi poterit conueniri vt supra dictum est, & habetur per Bart.in l.adulter.in princ.ff.de adul.An aũt perdat ex ipso banno domicilium vel non,dicetur infra in ij.tempo.parte j.q.v.dum tractabitur quæ perdant banniti,& in quæstio.xlv. per quæ suppleas hæc vltimo dicta.

4 *Quarto queritur* † etiã circa prędicta.An bãnitus delinquens in loco a quo est bannitus possit conueniri in loco in quo moratur,puta Florentinus bannitus de Luca offendit Lucanum in districtu Lucano , reperitur Senis. Queritur nunquid ibi possit accusari.& cõueniri & exinde banniri? dixit Guil quod sic, cum non sit spes quod Lucam reuertatur vt ipse ponit in Spe,de compe. iudi.adi. §.j.ad finem,ver,sed pone quidam.Vbi vide ꝙ etiam tenuit Bart.in l.relegatorum.§. interdicere.ff.de inter.& rele.per illũ text.

5 *Quinto quero,* † an vniuersitas possit poni in bãno siue collegium aliquod.Hæc quæstio fuit antiquitus multum examinata,an possit delinquere & puniri & qualiter,Et finaliter concludit quod po-

© SCD - Université de Poitiers

test & delinquere & condēnari, vt habeatur in l. metum. §. animaduertendum. ff. q̃ met. cau. & l. sed ex dolo. §. j. ff. de dolo, plenissime per Bart alias referentē in l. aut facta §. fi. de pœn. Quę vitande superfluitatis causa hic nō inseruntur. Aduertendū tñ q̃ vbi banniri potest secundum ibi non debet seruari forma in citationibus quę traditur per eundem Bar. in extrau gan. ad reprimendā super verbo, citati. Quibus citationibus factis vt ipse dicit, vniuersitas continuax cōstituitur q̃ debet intelligi. §. postquam post citationem potuit cōgregari. Ante enim nō potuit contumax reputari. ar. ff. de lib. vni. l. j. in fi. Et ideo caueat iudices, congruū terminum in citatione assignent. Potest etiam iudex talem vniuersitatem cōtra quē procedit cogere ad creandum syndicum qui eā defendat, et ex cuius citatione facilius possit contumacia cōstitui secundū Iac. de Are. in l. iij. ff. de fideicom. lib. & Inno. in c. romana, de sen. excō. q̃ secundum Bal. intelligit q̃ possit cogi ad creandum syndicum ad litem tātum, vt ipse no. in l. j. in fi. ff. q̃ cuiusque vni. nomi. Et aduerte an ex cōtumacia talis defensor possit an banno poni ad ea quę habentur in authen. item nulla, & in auth. iubemus. de sac. san. eccle. & in l. j. §. si procurator. ff. si quis ius di. nō obtem. & ibi plene per doct.

6 *Sexto quero* † an formato processu cōtra filios Titij non expressis nominibus possint ijdē filij in banno poni. Et differētia huius quęstionis a precedenti est manifesta, quia ibi conueniuntur plures vt vniuersi, hic vt singuli. Hæc quæstio ponitur per Albe. vbi supra scilicet in opere statutorū parte vlti. qō. xlviij. & ibi primo allegat ad negatiuam, quia quis debet nominatim exheredari. ff. de libe. & posthu. l. ij. & nominatim debet quis excōmunicari, extra de offi. ordi. c. ij. & ibi in glo. & xj. q. iij. c. excellētissimus. ergo & banniri alias sententia bāni videtur inualida tanquam incerta. C. de sen. quæ sine cer quan per totum. In contrarium quod imo valeat. ff. de iniu. l. iiij. §. nominatim. & de libe. & postu. l. titius. et l. nominatim, & ff. si cer. peta. l. certum. Concludit q̃ aut aliqua parte actorum continetur qui sint filij siue hæredis, & v3 bānum, alias non. ff. de re iudic. l. in summa. & l. ait prætor. §. j. & C. de sen. q̃ sine cer. quan. l. ij. & l hac consultissima C. qui te. fa. pos. et qd ibi no. Et subdit, q̃ si bannitur quis vt hæres quod ei agenti nomine proprio obstat banni exceptio, de quo dicam infra in j. parte secundi temporis. q. lxxj. Ad propositum autem puto q̃ sic ex tenore accusationis vel inquisitionis apparet de quibus filijs, siue de quibus hęredibus intelligitur, & sic etiam in citatione ne reddatur incerta. l. aut qui aliter. §. j ff. q̃ vt aut clam. vt valeat processus & bannū per dicta iura. bactunt not. in l. demonstratio. de condi. & demon. Et vide quæ dicam infra in iij parte huius primi temporis quæstio. viii.

7 *Septimo quero* † an vna pars expulsa de ciuitate, puta pars Ghibellinorum possit banniri ab alia quæ in ciuitate remansit. Hæc quęstio formato thema te q̃ pars intrinseca elegit potestatē post ex pulsionem altertus ponitur per Albe. vbi supra q. lxxviij. Et primo arguit q̃ possit in banno poni, quia omnis vocatus ad iudice venire tenetur. l. j. si quis ius di. nō obtē. Item quia contumax est in dolo. l. non pōt. de regu. iur. ergo puniri potest. ff. de pœn. l. absentem. In contrarium arguit quia iusto metu absunt, & sic restituerētur. ff. quib. ex cau. ma. l. j. ij & iiij. ergo fortius eis datur exceptio. l. inuitus §. cui damus. de reg. iur. Item quia potestas non est potestas extrinsecorum, quia per eos non fuit electus, ergo. &c. C. de sum. tri. & fi. cath. l. j. & si annū compe. iudi. per totum. Item quia potestas non fuit legitime electus cū non consenserint extrinseci. in auth. de defen. ciui. §. sed interim. Item quia saltem debuerant interesse electioni due partes. l. nulli. & l. plane quod cuiusq; vni. no. ergo. &c. Tenet hanc secundam partē si pars extrinseca fuit expulsa dolo vel culpa intrinsecorum, alias tenet primā per iura & rationes supra alleg. & adducit q̃ no. in l. si quis ingenuam. §. in ciuitibus. ff. de capti. Sed hæc quęstio aliter est inuestiganda. Nam aut potestas qui cōtra expulsos procedit fuit electus ante expulsionem eorum & tunc cum proponatur eum esse iudicem illoq; tempore delicti in inquisitione siue accusatione narratur fuisse sibi subditos, restat q̃ cōtra eos potest procedere quemadmodum contra singulos delinquentes. Sed an constituant in contumacia propter hoc, quia ad locum sibi non tutum citari dicantur. Recurre ad ea quæ dixi supra q. iij. & quæ dicam statim sequenti membro. Si autem fuit electus post expulsionem dictę partis, tūc aut fuit electus post electionarios antea factos vel virtute statuti antea facti & eius ord. ne seruato & idē,

© SCD - Université de Poitiers

quia eadem ratione eorum est potestas sicut extrinsecorum. Si verofuit electus virtute noui ordinamenti facti a parte intrinseca, tunc recurrendum est ad cõnem illam quę habetur in l. omnes populi. de iust. & iure, videlicet an pars prędicta intrinseca possit condere statuta. In qua q. Bart. in d. l. omnes populi. in ij. q. ij. prin. ver. sed quero dixi, distinxit hoc modo. Quod si aliqui absunt de ciuitate voluntarie, & tunc remanet omnis potestas in præsentes, argu. ff. de tuto. & cu. dat. ab his. l. vbi absunt. & C. de decur. l. nominationum. libro x. Si vero sunt expulsi aut ad eos expulsos competebat ius condẽdi statuta, aut non. Si non competebat. v. g. quia expulsi non erant de consilio, & tunc non ob illorum expulsorum absentia, quia illi qui remanserunt in ciuitate potuerunt statuta facere. ff. de orig. iur. l. ij. §. deinde cũ essent. vbi dicitur cp ad remanentes in ciuitate remansit potestas cõdendi leges. Si vero competebant vt quia erant de consilio, & tunc aut sunt expulsi ex ista causa, et adhuc ad remanentes remanet potestas condendi statuta, quia cum illi non obedierint ciuitati sue perdiderunt omnia iura propria sue ciuitatis, de capi. dimi. l. amissione. & sic perdiderunt ius condendi statuta. & sic potestas remansit apud præsentes. Si vero fuerunt expulsi sine iusta causa forte per inuidiam, & tunc licet statuta facta per remanentes seruentur forte q̃tum ad eos per l. per fundum. ff. de ser. vrb. præ. tñ in præiudicium expulsorum non valent ne ex sua negligentia beneficium consequantur. ff. de fur. l. itacp fullo. Et hanc distinctionẽ sequitur ibi Rai. in repe. cp̃ fecit post repetitionẽ Bar. inducens pro confirmatione eius cp dr̃ quando expulsi fuerunt eorum culpa perdere iura ciuitatis, cp cẽsentur rebelles sue ciuitatis vt C. de deserto. et occul. l. ij. li. xij. & sic perdunt ius condẽdi statuta. l. fi. ff. de legatio. Dicit etiam vltimum dictũ esse verum. quo dicitur non valere in præiudiciũ expulsorum. etiam si pars expulsa de ciuitate erat minor pars cũ maiore partis violentia et nocere non debet, nisi quo ad possessionem perdendam. ff. de acqui. pos. l. clã possidere. §. fi. cum l. seq. concludens quod illud statutum factum a parte intrinseca nõ tenere etiam quo ad præsentes in iure totius populi, sed in iure proprio eorum cõdentium sic vt d. l. per fundum. ar. ff. de ma. conue. l. j. §. i. & ad l. qui maior. ff. ad mu cũ simtlib. Respondet cp illa locum non habet quando minor pars impeditur facto maioris. argu. de reg. iur. l. non debet alteri. & de dolo l. j. §. non fuit. & cp vi aut clam. l. j. §. sed aristo. Et ex his infertur quod si fuerint iuste expulsi possunt in bãno poni, nec possunt allegare se citati ad locum non tutum per ea quæ dixi supra in q. iij. Si autem iniuste fuerunt expulsi, non possunt de iure bãniri. Sed dubitatur qualiter possunt obuiare bãno, dic cp hoc casu sine dubio poterũt syndicum constituere ad eorum iustitiã consequendam l. j. §. j. cp cuiusq; vni. nomi. & l. si quis a filio. §. si parti. secundum Lau. de Ramp. & Bart. ff. de leg. licet Dy. ibi aliter dixerit. Et ibi habes per Bar. cp pars expulsa & pars intrinseca etiam separatim possunt submittere ciuitatem, cp ibi Bal. intelligit verum, nisi quo ad superioris præiudicium per not. per Innoc. in c. cum ex iniuncto. de no. op. nun. Ad cp adde cp habetur per Host. in c. ij. de maio. & obe.

S *Octauo quero* † Formatus est processus per viã acquisitionis vel inquisitionis contra Titium & Sempronii ex eo cp fecerunt seditionem in proprio, & factis citationibus de Titio & Sempronio secundum formã statutorum supra relati iudex posuit in banno Titium & Sẽpronium & eorum filios & descendentes, eosq; priuauit officijs & honoribus ciuitatis. Queritẽ an valeat tale bannum. Hæc qõ requireret examinationem ân committens seditionem in populo &c. dicatur committere crimen læsæ maie. vt sic in eo & filijs locũ habeat. l. quisquis. C. ad l. iul. maie. de qua qõne dicam infra in suo loco parte. j. secundi tẽp. q. xvj. Et pteqsupposito cp non, videndũ restat an dictus iudex potuerit dictos filios sic cõdẽnare, & qa vt dixi supra q. vj. ex defectu nominor; proprior; snia non p̃t dici nulla.

Restat videndum an ex alijs capitibus. Et certe dicendum est primo cp tale bannũ est iniquum & contra diuinam legem, quæ se habet vt filius patris non portet iniquitatem. Itẽ contra humanã quæ se habet quod delicta suos authores teneant nec vlterius progrediantur. C. de pœ. l. sancimus. & ibi concor. in gl. Ac etiam quia etiam vbi aliquis ex alterius delicto punitur, nõ tenetur qñ contra principalem ob contumaciã fertur sententia. ff. de euic. l. si ideo. cum cõcor. C. de pig. l. præses. & ibi glos. per Dy. in l. j. ff. qñ ex fac. tu. & per Bart. in sua dispu. de qua in l. cum filius. in prin. de ver. obli. & cp dicam infra in j. parte secundi temporis. q. xxxiij. Secundo dicendum est cp est nullũ

© SCD - Université de Poitiers

ipso propter plura. Primo quia nullus est formatus processus cõtra tales filios & descendentes, Et sic restat ꝙ bannum & sentẽtia essent nulla si daretur. C. de sen. l. prolatam, & de pœ. l. qui sententiam. ff. de pub. iud. l. inter accusatorem & l. absentẽ de pœ. & de iudic. l. oẽm. Sed ratione esset nullũ, quia non fuerũt citati explicite nec implicite l. nã ita diuus. de adop. ff. de re iudic. l. de vno quoq; cum si. qui defectus est talis ꝙ ẽt si ex forma statuti prohiberetur sententias latas pro maleficio dici nullas aliqua ratione vel causa talis nullitas nõ diceretur exclusa cum enim sit de iure naturali a defensione procedẽs nõ intelligitur a statuto exclusa quantũcunq; generalibus verbis nullitatem excludat. habetur in cle pastoralis. de re iudi. et per Bart. plene in extrauag. ad reprimendum & dicam infra in ij. tem. parte. ij. qõ. xxxiiij. sicut nec intelligitur exclusa nullitas a carentia iurisdictionis procedens vt no. in cle. j. de sequest. pos. & fruc. & in l. non et i. §. dato. ff. de iureiur. Et hoc quantum ad j partem qõ ex qua patet ꝙ titulus. ij. quæstionis est superfluus Sed si forte diceretur ex aliquo statuto talem sententiam valere videndum arbitror etiam super eo. Et primo videtur dicendum ꝙ a tali sententia omnes filij & descendentes afficiantur. Filij. n. in legali dispositione etiam ad vlteriores extenduntur. ff. de verbo. sig. l. filij. & plene. eo. ti. l. liberorum. Et fortius hoc verum est propter verbum descendentes in themate positum ꝙ vsq; ad decimum gradum in lege videtur extendi. l. fin. C. de suis & legit. & ꝙ ibi no. & ꝙ habetur in authẽ. de testi. fide. §. codicillum. & §. seq. col. ix. si in lege. ergo in sententia, quia potestas vnius ad aliam adequatur, vt no per gl. no. in l. cum quasi § si plures. ff. de fideicom. li. Sed quia sine dubio talis dispositio est odiosa & contra naturalem et ciuilem rationem vt est dictũ sine dubio restringenda est. Et ideo non puto vltra nepotes extendi secũdum ea quæ habetur per Cy. in l. volũtas. in viti. q. C. de fideicom. Et quia in voluminibus habẽtur, vt præmitti aliter nõ insisto.

9 *Nono ergo quero* stante statuto ꝙ valeat tale bannum & prolatum sit contra latus et stirpem Titij qui comprehendantur in dicto banno? Ad cuius determinationem premitto, ꝙ qũꝙ lex siue sententia vel homo vtitur verbo, familie. Et tunc quos & quot comprehendat & vsq; ad quem gradum habeat in auth. de testib. §. codicillũ. & §. seq. & C. de ver. sig. & l. ii. & ff. de verb. sig. l. pronuntiatio. §. familie. Aliquando nomine filiorũ. & de hoc habetur vbi proxima. q. dictum est. & per Cyn. etiam in l. libertinum. C. de interdi. ma. per Bar. et alios in l. gallus. §. instituens. de lib. & posth. Interdum nomine sobolis, de hoc habetur in l. fin. C. de bo. dã. & ff. solu ma. l. j. Quandoq; nominatur proles. de hoc. C. de epis. & cleri. l. officiales. & l. ne diutius. C. de agri. & censi. li. xj. Quandoq; appellat progeniem. C. de eman. lib. l. pe. interdum prosapiam. de hoc habetur in l. si quis ex corporeo. C. de muril. li. xj. Aliquando gentem. ff. de proba. l. ij. Aliquando vtitur nomine liberorũ. de quo in l. cognoscere. §. liberorum. & l. liberorũ. ff. de verb. sig. interdum nomine posterorum. ff. de iure immu. l. j. & iij. & ff. de vac. mu. l. vacatio. Quandoq; nomine descendentium. de hoc in l. ii. C. de suis et le. et d. auth. de testi. fidei. Quandoq; promiscue immiscentur nomina supra dicta simpliciter. de hoc habetur in l. quod his verbis. §. fi. de lega. iij. Si vero adijciatur perpetuo vel in perpetuum, tũc nullatenus fit restrictio vt habetur in c. felicis. de pœ. & in c. j. de schisma. lib. vi. & habetur per Iac. de Bel. in præalle. auth. de testi. fidei. Quandoq; fit mentio stirpis & tunc eodem modo videtur de descẽdentibus debere intelligi, ar. iurium prædictorum, quasi idem sit stirps, & proles, prosapia, soboles, siue progenies, ꝙ credo verum propter pronomen suam vel meam vel tuam. Collaterales enim non sunt stirps eius, sed ascẽdentes. licet omnes sint de stirpe illius ascẽdentis. Et ꝙ tunc de descendentibus intelligatur est text. & ibi per Bald. in l. si quis in suo. in prin. C. de inoffi. testa. De genere autem & generatione vide extra de hære. c. statutum. & c. vt commissi. li. vj. & de pœ. c. vbicunq;. & Bal. in l. cum acutissimi. C. de fideicom. Et nota ꝙ si banniuntur omnes homines de tali progenie non comprehenduntur existentes in ventre, ar. l. cum inter. & ibi Bal. C. de fideicom. libe. cui etiã adde ꝙ ipse not. C. de lib. cau. vbi dicit ꝙ bannita muliere prægnante natus postea non est bannitus, licet ille tex. facit in contrario sed dic vt ibi. Qui autem veniãt in illis verbis. & totum latus Titij est dubitandum, quia fratres sunt de eodem latere, hinc est ꝙ dicuntur collaterales. ff de gradi. l. iurisc. cõsultus §. sunt ex lateribus. Sed quia frater licet sit de latere patris, non tã est de latere fratris, immo vnusquisq; facit suum latus,

© SCD - Université de Poitiers

latus, sicut & suam lineam vt patet ad oculum. Sic ergo sicut cõtuncti nobis ex latere non sunt ex nostra linea.ff.de gradi.l.j.& insti.eo.in princi.licet sint ex linea aui, & proaui.vt C.de bon.mat.l.etiam secundum Bar.in conil.q incipit, quia factum &c.ita non sunt de nostro latere, licet sint de latere patris vel aui nostri, quia nulla est ratio diuersitatis. Et sic in dicta condemnatione non comprehenduntur collaterales aut ex eis nati. Quod etiã ostenditur ratione. Negari non potest si diceretur per aliquos q collaterales essent de latere Titij, q nõ possit intelligi duobus modis. Vno vt intelligãtur condemnati omnes qui sint de eodem latere, de quo est ipse Titius. & sic omnes a patre, siue auo descendentes. Alio modo vt intelligantur solummodo condemnati illi qui sunt de suo latere possessiue hoc est de eo q ipse facit, & sic solum de suo non autem de latere ascendẽtis, sed in dubio semper debet intelligi condemnario in minori significatu, l. interpretatione. & l. preses. ff. de pœn. saltem in odiosis in quibus etiam sententia non extenditur. l. si patronus. §. si quis cum esset. de bo. liber.

10 *Decimo queritur* † an in tali condemnatione scilicet filiorũ lateris vel stirpis veniant solũmodo nati, an solũmodo nascituri, an oẽs tam nati q̃ nascituri. In hac q. breuiter me expediã. Nam aut talis sententia fertur super crimine posito in l. quisquis. C. ad l. iul. maiest & dic vt ibi per doct. tenet enim Cy. post Pet. q comprehendentur solum nati postea & non ante. Aliqui tenent q omnes propter specialitatẽ illius legis q forte verius. Sed prius dicendum sapit equitate. si vero fertur propter aliud crimẽ. Tunc aut ex processu formato contra titium & filios eo & habente filios de quo dixi supra vj. qõ. & tunc sine dubio solum ad tunc natos porrigitur. l. si quis in suo. §. legis. C. de inoffic. testa. Processus enim non intelligitur formatus, nisi cõtra eos qui in rerum natura sunt & illi intelligũtur nati & nõ alij. l. in summa. §. fi. ff. de re iudi. & ff. quę sentẽ. sine appe. l. pe. Si vero fertur ex processu solũmodo formato contra Titium aut nullos tunc habebat filios. & de necessitate debet intelligi de nascituris, vt sententia aliquid operetur in casu in quo valeat talis sententia. de leg. j. l. li qũ cũ si. Si vero tunc filios habebat dicendum est & ita pluries vna cum recolende memorie iuris cõsului, q ad tũc natos tantũ talis sententia porrigatur, quia verba sententiæ regulariter ad tẽpus præsens porriguntur, arg l. si ita. ff. de au. & ar. leg. & ibi no. per Bar. facit. l. si tibi man. §. is cuius bona. ff. man. pro quo vide q dicã infra in ij. tem parte. j. q xviij. An publicatio bonorum bãniti porrigatur ad postea questa & ad hanc decisionem faciunt quę dixi supra q. viij Nec prædicte conclusioni obstat quod no. in l. placet. ff. de li. & posth. qa ibi loquitur in his quæ fauorem continent. scilicet fauorem testamenti conseruandi, vt ibi not. Item non obst. ff. de accu. l. ij. §. in filijs. & de pœ. l. moris. §. iste ferre. quia loquuntur in his quæ a patribus in filios descendunt quæ nõ possunt descendere in natos post illorum priuationẽ, pro quo facit q habetur. in l. diuo marco. C. de quęstio. & ff. de iurepa. l. diui fratres.

Rubrica de his qui possunt banniri.

XPEDITA prima parte primi temporis, venio ad secũdam quæ est, de his qui possunt banniri. In qua cõtinentur quæstiones infrascripte, quia,

SVMMARIVM.

1 *Primo ponitur doctrina generalis.*

2 *An iudex procedens possit factis citationibus bannire exemptum a sua iurisdictione, si nullus comparet exemptionẽ allegãs.*

3 *An potestas vel alius officialis possit delinquẽtem ante tempus sue cognitionis inquisitum vel accusatum bannire si maleficiũ fuit occultum.*

4 *Si cauetur statuto quòd de robaria commissa per annum ante non possit cognosci an potestas possit bannire eum qui incepit derobare per annum ante, & postea cõtinuauit robariam.*

5 *An potestas possit bannire forensem alibi forensem alibi furantem, sed portantem in locum iurisditionis portantis.*

6 *An formato processu pro pluribus maleficijs quorum aliqua sunt punibilia, aliqua nõ, puta quia iurisdictionem non habet possit iudex aggrauare pœnam banni.*

© SCD - Université de Poitiers

7 Capitaneus cognouit contra occisores, potestas vult procedere cõtra mandantẽ, quæritur an illum nõ comparentem possit bãnire stantẽ statuto qui de eodem maleficio siue negotio de quo vnus rector possit cognoscere, alius non possit se intromittere.

8 Qui iudex possit bannire existentem in territorio Florentino & balistantem in territorio Bononiensi & ibi hominem occidentẽ.

9 An officialis possit ponere quem in bãno pro iniuria facta sibi vel sue familie.

10 An potestas possit bannire aliquem aliũ officialẽ in officio delinquentẽ officio durante.

11 Quæritur si sunt duo officiales quorũ vnus est generalis, alius specialis an generalis possit bannire illum qui fuit attributus speciali.

Secunda pars primi temporis.

1 PRIMO ergo † generaliter quæritur qui possunt alicquem bannire. Ad hoc respondetur q̃ de iure cõsueuerunt oẽs illi qui possunt deportare seu relegare l.j.§. deportatos. ff. de legat.iij. & no. plene per glo. insti qui, mo. ius pa. pote. foi. §. relegati. &. §. cum autẽ. & plenius per Guil. in l. imperium. ff. de iurisdi. om. iudic. Sed quia rectores ciuitatum licet equiparẽtur præsidibus prouinciarum in aliquibus, vt habetur in l. fi. C. de præscri. lon. tem. nul lam aliam habent potestatem q̃ l. a q̃ tribuunt eis statuta locorũ vel sue electiones secundum Iaco. Bu. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. & in authen. statuimus. C. de episc. & cle. & Bald. in auth. cassa. C. de sacrosan. eccle. & Ioan. And. in addi. Spec. super rub. de syndico. breuiter me expediens. Dico q̃ oẽs illi rectores quibus specifice per statutum cõcessum est vel ex eo q̃ sit concessum merum & mixtum imperium. poterunt illi loco subditos ratione domicilij vbique delinquentes & quoscunq; etiam non subditos alias infra suos limites delinquentes bãnire seruata forma statuti. Et istud generale sufficiat pro hac prima.

2 Sed † quero secundo statuto cauet qui potestas habeat arbitrium inquirẽdi &c. merum & mixtum imperiũ & omnem gladij potestatem, saluo q̃ non possit se intromittere de maleficijs cõmissis contra aliquem qui sit de loco, vnde est ipse potestas talis a sua iurisdictione exemptus inquiritur a potestate & citatur secundum formam statuti disponẽt s generaliter de modo procedendi ipse citatus vel alius proclamatus secundum formam statuti, potestas vult eum bannire, queritur si facit an potuerit, & sic an valeat bannum. An vero possit per iniam officij iudicis nullum declarari & cancellari non obstante alio statuto quo cauetur q̃ contra banna lata per potestatem non possit aliquid ẽt de nullitate dici, obijci, vel opponi. Et sic non dicatur bãnitus & per consequens in eo statutum locum non habeat iuxta l. iij. §. condemnatũ. ff. de re iudic. Hæc qõ subtilis est & habet plures articulos in quibus possent multa dici, sed ne prolixior sim q̃ promiserim, dico dictum de quo queritur nõ potuisse de iure banniri ex defectu potestatis bann entis, q̃ sic ostendo dictũ statutũ dicit q̃ potestas nõ possit &c. sed dictio non iuncta cum verbo põt. denotat effectum suum importari ipso iure, non aũ ope exceptionis. ff. de transa. l. de his & ibi per Bart. ff. de iudi. l. solemus. §. latrunculator per Ioã. And. in c. j. de reg. iur. li. vj. Ergo ipso iure in casu prædicto potestatẽ reddit iurisdictione carentem. Quod etiam alia ratione ostenditur. Statutũ prædictum iurisdictionẽ modificans est illud idẽ q̃ iurisdictionẽ tribuit. Ergo ẽt sine decreto idest sine eo q̃ ipsum statutũ annullet in cõtrarium gesta acta per eũ contra modificationẽ nulla sunt ipso iure de elect. c. puida. li. vj. ita firmat in fi. gl. no. in c. j. de iurepa. in cle. in gl. super verbo, inhibentes erat ergo ille qui fuit bannitus ipso iure a sua potestate exemptus. Sed constat q̃ vbi iudex citat ipso iure exemptum a sua iurisdictione generali exemptus non tenetur cõparere etiã in casu in quo sit dubiũ eum esse de iurisdictione, ita determinauit no. Bal. in d. l. generaliter. C. de episc. & cle. licet Cyn. ibi aliter dixerit. Præterea qũ quis est exemptus ope exceptionis non fit prorogatio, nec iudex competens efficit nisi iudex pronunciet se iudicẽ competentẽ, secundum Bar. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ter. immo plus dicit ibi Iac. Bur. q̃ non sufficit pronunciatio, nisi fiat post exceptionẽ propositã. iudex eũ non põt auferre parti exceptionẽ non oppositam & in iudiciũ non deductam. l. duobus. ff. de exce. rei iudi. Hęc aũt decisio in dubio uera est si in processu narrãtur talia

ex quibus appareat potestatem iurisdictionem non habuisse, vt habetur in c. preterea. de dilatio. per Innoc. per doct. in d. l. ij. si quis in ius voc. non te. Si vero talia nõ narrantur, questio est magis dubitabilis. tamen idem est rationibus suprascriptis. Ac etiam quia cũ in veritate iurisdictionem non habuerit ex contumacia, etiam si fuisset prorogari non poterat. presertim si per viã inquisitionis processit, quibus calibus iurisdictio nunq̃ prorogatur, vt colligitur recte inuenti in l. ij. ff. de indic. de quo secũdo per Inno. in. c. ad petitionẽ. de accu. Et dev troq; p Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. Nec ob. l. ij. si quis in ius vo. non te. per q̃ Cy. in d. l. gñaliter. contrariũ dicere videtur, quia licet verum esset q̃ teneatur comparere & sna exceptionẽ allegare. Non tñ potest in meritis cause damnari, sed solũmodo tanq̃ inobediens in non veniendo mulctari per. l. j. si quis ius di. non obtem. Et ita in terminis, p prie respondet & determinat Bart. in l. non videtur. que est. l. iij. ff. de iudi. vbi not. loqtur. Poterit ergo dictũ bannum nullum declarari non obstante statuto nullitatis propositionem excludente. tum quia non intelligitur tollere illam quæ venit ab aliis statutis l. ita nobis pudor. & ibi per doc. C. de adul. l. j §. denq; & ibi plene per Bart. ff. q̃ vi aut clam. tum etiam quia non tollit illam quæ, pcedit ex defectu iurisdictiõis secũdũ glo. q̃ reputat singularis in cle. j. de seq. pos. & fruc. sed haber cõcor. si recte intueat. tex. cũ gl. in l. nõ erit. §. dato. ff. de iure iuran.

3 *Tertio* †quero statutibus prædictis vi ger etiã aliud statutũ quo cauetur quod potestas posit cognoscere de criminibus cõmissis per annũ retro a die introitus sui officij tantũ. Quidã cõmisit maleficiũ dudum ante, sed fuit occultũ maleficiũ contra ipsum, procedit potestas. Queritur nunquid eum non cõparentem posit bannire, & si in banno posuit talem bannitũ posit nullũ declarari. Dicent multi hanc qõnẽ pendere a decisione eorũ quæ habẽtur. ff. si quis test. li. ef. iuf. su. l. pe. & per ea quæ ibi dicuntur per doc. & in. l. semper. §. hoc interdictũ. ff. q̃ vi aut clã. vbi dicere videtur q̃ in maleficijs occultis non habeat locũ prescriptio. Sed id dicentes nõ recte sentiunt, quia vt dixi supra & dicam statim dictum statutũ cõcedit iurisdictionẽ limitatã. Et sic clarũ q̃ de illo maleficio cognitionẽ nõ habet. ff. mandati. l. diligenter. iuncta. l. & quia. ff. de iur. om. iud. Et quia necesse est in pcessu apponi tempus maleficii, vt l. libellorũ de accus. & insti. de pub. iudi. in prin. per Dy. & Iac. but. Clarum est q̃ cõparere nõ tenetur, vt in iuribus supra proxima. q. alleg. quod aũt contineat iurisdictionẽ limitatã, patet quia nullam habent tales rectores. nisi eis a statutis attributam, adeo q̃ ius cõmune eis nihil opitulatur, vt dixi supra in. j. qõ. Sed dictũ statutũ concedit iurisdictionem de cõmissis per annũ retro tantũ. ergo &c. quinimmo sine, dictione, tantũ, videtur de alijs iurisdictionẽ excludere ff. de iudi. l. cum pretor. de leg. ij. l. statu liberũ. §. stichũ. C. de procu. l. maritus, etiã si alias de iure cõi diceret iurisdictionẽ habuisse, vt d. l. maritus. secũdũ veriã lec. & in cõcor. ibi in gl. alleg. Nõ est ergo de pscriptione tractandũ. & ic illa iura nihil faciunt. Si aũt dicatur nõ concedi iurisdictionẽ limitatã, sed solũmodo de prescriptione tractãdũ esset idẽ etiã est dicendũ, nam statutũ introduceret annalẽ prescriptionẽ sed illa succederet in locum prescriptionis. xx. anno. per l. quere. C. de fal. ergo illius naturã assumit. l. si eũ. §. qui iniur. ff. si quis cau. illa amẽ currit etiã ignoranti. l. sicut. & l. oẽs. C. de prescrip. xxx. an. & l. si quis emptionis. in fi. ũcta. l. abtentem. ff. de pœ. ergo & hæc annalis curret etiam ignoranti. Et pro ista parte videtur casus in d. l. pe. q̃ ibi tenuit Angel. quia ab ipso initio tempore cõmissi maleficij ortũ fuit tus & actio, licet propter ignorantiã in iudicũ non fuerit deductũ q̃ non nocet in initio cursus ipsius prescriptionis l. si fundum. §. si partẽ. ff. quẽadmo. ser. amit. Et est ratio secundũ eũ, quia prescriptio currit absq; aliquo facto ipsius prescribentis, & est prescriptio fauorabilis, sic etiam dicitur in. i. sequitur. §. si viã. ff. de vsuc. hoc idẽ tenere videtur Giul. in. l. si cũ exceptiõe. §. satis clementer. ff. q̃ me. cau. vbi concludit q̃ vbicunq; agitur de odio finiendo, omne tempus est continuum, vnde omnis actio ad vindictam, & omnis accusatio habet tẽpus continuum si aliud non dicatur. Et sic currit ignoranti secundum Bal. quidem firmat in l. genero. ff. de his qui notã. infa. & idẽ tenet in l. fi. C. de dolo. per illã. l. & ad preal. §. interdictũ respondet q̃ loquitur in actione q̃ datur ad rem familiarem non ad vindictã, & sic tempus est vtile non continuum. Et ita plures obtinui & consului, & iudicari vidi, licet etiam quandoq; contrarium viderim obseruari ob tmantatem criminis & ptextu balie, siue auctoritatis large ipsi officiali ita seruanti concesse, licet in veritatẽ ad id non extẽderetur. Sed prædictis op-

© SCD - Université de Poitiers

ponitur, quia licet ipso iure non possit cognoscere, tamen poterit virtute restitutionis in integrum quæ conceditur ob iustam ignorantiam propter clausulam generalē, l. j. in fi. ff. qui si, ex cau. maio. vt habetur in, l. cum fitius §. in hac. de verbo. obli. per glo. & Barto. in l j §. si quis propter. de itine. actuq; priua. & in l. ab hostibus. §. sed q̃ simpliciter, qui. ex cauf. maio. & q̃ cum fal. tu. auctio. l. si falso. de mino. l. emilius. C. si adver. ven. pigno. l. ij. & per Dyn. in regula si quis in ius lib. vj. sed hoc non obstat, quia illud in pœnarum executor. bus locum nō habet ff. de mino. l. auxilium. §. in delictis. & ita respondet Ange. in. d. l. pe. & sic concluditur q̃ dictus potestas prædictū etiam alias sibi subditum bannire non potest, & si banniuerit per viam iniustitiæ ex carentia iurisdictionis poterit & debebit cancellari quicquid dixerit Bar. in suo consilio q̃ incipit a domino Cyn. contra quem etiam multi alij, tunc consuluerunt. Fugimus autē has opin. si vt dictum est tenemus de præscriptione non esse tractandum.

4 *Quarto* † retento eodem statuto quidam dudum ante annum cœpit robariam exercere, & cōtinuauit illam in tempus cognitionis, quæritur an potestas posit illum in banno ponere, stante etiam statuto q̃ de robaria cōmissa per annum ante non posit cognosci. In hac. q. Albe. vbi supra. xcj. expediuit se breuiter dicens q̃ posit talem in bāno ponere, quia inspicitur finis & non initiū per glos. q̃ dicit singularem in. l. maritij. §. sex mensium in fi. glo. ff. de adul. cui tamen glo. videtur contradicere glo. in. l. vulgariter. ff. de fur. quæ dicit pro continuato adulterio vnicam debere pœnam imponi. & sic videtur concludere q̃ vnicum sit adultertum, et sic videtur debere inspici initium & nō finis, vt ibi, & q̃ habetur in l. ei qui & l. inficiando. §. infans. eod. titu. dicendum tamen quantum ad propositum q̃ dicta determinatio. Albe. vera est, & glos. d. §. sex mensium. non enim est vnicum delictum continuatū, sed tot delicta quot sunt vices adulterij cōmisi vel quot sunt robarie, maxime si sint facte contra diuersas personas. & ideo non dicitur cognosci de eodem maleficio, sed de alio & hoc sufficiat ad propositum. Vbi autem esset vnicum delictum continuatum, & non posset cognosci inspecto initio, an posit cognosci inspecto fine vt in eo qui tenet appensum, qui tenet possessionem q̃ occupauit & in similibus exemplis, dic vt habetur per Bar. in l. eum qui. §. in populatibus. ff. de iureiur. & in l. inficiando. §. infans. ff. de fur. Et vide Iacob. but. in l. iij. C. si reus vel ac. mor. fu. Nec prædictis obstat gl. in l. vulgaris. quia verum est q̃ pro adulterio continuato pluribus temporibus imponitur vna pœna, non quia sit vnū delictū sed qa pœna non est reiterabilis cū sit pœna mortis, vt ibi p Bar. & ideo si ex forma statuti imponeretur pœna reiterabilis, puta pecuniaria gl. illa nō procederet, vt ibi p Bar.

5 *Quinto* † queritur potestas Florentinus habet arbitrium cōtra furres. Quidam non sibi subditus furatus est aliquid in ciuitate Bononie, & id portauit in territorium. floren. Queritur an potestas possit illum inquirere, & nō comparentem bannire. Hæc questio residet in veritate vel falsitate opin. Bart. q̃ posuit in l. si dominium. ff. de fur. ibi enim concludit q̃ sic, quia sicut mutatione dñij noua nascit actio furtiuī ibi, sic mutatiōe territorij, & iurisdictiōis noua nascit actio sine accusatio furti ad vindictā publicā, ar. ff. de sta. ho. l. q furem. Hoc idē secutus fuit ibidem Fran. de are. dicens esse casum in l. inficiando. §. infans. eod. tit. sumpto argumento de tempore ad locum secūdum not. in l. vinum. ff. si cer. peta. cum concor. ac etiam quia ex cōtractiōe nona in noua iurisdictione facta res publica illius loci leditur ei accusatio nascitur, l. licitatio. §. q̃ illicite. ff. de publica. & istam partem vt plurimum sequuntur assessores dicentes hanc opinionem sanctam. Pro qua videtur casus in. l. j. C. de noxa. hoc modo in loco in quo commisit furtum scilicet Boñ. non potest puniri. Ergo debet posse puniri in loco mutate iurisdictionis, sicut ibi cum non posit puniri vna contractatio puniitur alia, sed contra hanc opin. opponitur quia si per mutationem territorij & cōtractationem continuatam committeretur nouum furtum ex mutatione locorum variari posset etiam furti qualitas & sic ratione vnius loci si ibi esset deprehensus esset fur manifestus contra. l. iij. §. fi. cum seq. ff. de fu. secundum Angel. in d. l. si dominium vbi mittur saluare bar. in certis casibus in quibus nihil alleg. & ideo referre nō curo. Secundo q̃ opi. Bart. de iure non procedat, sic videtur probari ad hoc vt ex contractatione nascatur actu furti, nec esse est vt contractetur inuito domino l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. sed in nouo territorio non potest fieri cōtractatio, nisi inuito illo cui prius furtum fecit in alto territorio, sed illi ex pri

© SCD - Université de Poitiers

ma contractatione nata fuit actio, ergo non potest nasci ex secunda. ff. de furt. l. et qui. Item dispositio. l. si dominium est facta contra regulam. d. l. et qui, ergo solum in suo casu seruanda est, nec ad consequentias trahi debet, vt. l. q̃ vero, de legi. & l. in his. & l. ius singulare. Preterea vt dictum est ex noua contractione nõ datur parti actio furti, ergo nec reipu, officiũ aliquod per ea quæ habentur in. l. non solum. §. q̃q̃p. ff. de iniur. & in l. cum lex. de fideiuſ. & in. l. j. §. q̃, autem de aleato, & q̃ dicam infra in iij. parte, ij. temporis. q. j. Item secundum Bal. in. l. si adducta. C. de fur. dictum Bart. non videtur verum aliquibus rationibus. Primo qa si id esset verum q̃ Bart. dicit. remissio furti non deberet fieri ad locum criminis primo perpetrati cum æque & pari ratione vnus esset iudex, sicut alius, sed lex dicit delinquentem debere remitti ad primitiuum delicti locum, vt in authen. vt nulli iudi. §. si vero quis comprehensorum, ergo &c. Secundo si licitum est argui de dominio ad iurisdictionem, ratio Bart. retorquetur cõtra eum quia sicut ex nouo dominio nõ oritur condictio furtiua, vt. l. sed nec legatarius ff. de condi. fur. & habetur in. d. l. si adducta, Ergo ex mutatione iurisdictionis nõ datur noua accusatio siue noua via extra ordinẽ procedendi. Tertio maleficium debet trahi ad suum principium. Et illud est inspiciendum potiusq̃ continuatio, vt not. in l. eũ qui. §. in popularem. de iureiur. Preterea ex dicto Bart. sequeretur q̃ quot fierent commutationes tot orientur accusationes, quia ex diuersis facta ca. abbate. de re iudi. lib. vj. Et si per totum mundum vagaret cum re furtiua, posset de toto mundo banniri, & tot locis haberet se representare si vellet se defendere q̃ esset absurdum. arg. ff. de iudi. l. heres absens. Residet tamen Bal. ibidẽ q̃ predictis non obstantibus sibi videtur equitati satis consonũ q̃ fur puniatur vbi deprehenditur cum furto vel ad principalem locum delicti remittatur, maxime quia sic discurrens videtur vagabundus, vt C. vbi de crimi. agi opor. lib. j. & ij. Item quia secum rem exportando prorogare videtur iurisdictionem de loco ad locum, & est prorogatio iuris & de iure, vnde non habet locum pœnitentia. Ad. l. qui furem. respondet q̃ iurisdictio equiparatur dominio vniuersali non singulari C. vbi & apud quem l. ff. Sed in tit. de pace iur. fir. §. in turia dicit eum puniri per generalem dispositionem l. congruit. de offi. presi. Mihi autem licet videantur equa prædicta, suadeo tamen contrariã sententiam de iure procedere. scilicet q̃ non possit vigore noue contractationis ibi conueniri non ea ratione quæ de remissione tractat, quia illa locum habet si petatur, & quando ex eodem delicto cognoscitur, vt in. §. si vero quis comprehensorum, & in authen. qua in prouincia. & in l. si cui. de accu. In proposito autem non ex primo furto, sed ex secondo cognitio emanaret, & sic remissioni locus non foret, sed ex alijs rationibus supra relatis, & maxime quia domino nõ oritur actio ex noua contractatione, sed nec reipublice. Ad rationes in cõtrarium factas rñdeo. Primo ad l. si dominium, quod aliud est dicere ei ad quẽ transit dñium ex nona cõtractationem nasci furti actionem. illa. n. ante non habebat, & sic nõ obstat lex ei qui. Et aliud est dicere contra illũ qui mutat iurisdictionẽ dari furti actionem ei qui ante non habebat, vnde argumẽtum est de acquirente ad patientem, siue de actore ad reum, & sic a disparibus. Lex qui furem non obstat etiam alia ratione, quia loquitur in iure retinendo, & si in fauorabili dispositione, ergo non est licita argumentatio ad ius de nouo querendũ, & maxime penale q̃ est odiosum. Lex etiã prima C. de noxa. nõ aduersatur, quia ibi ex prima contractatiõe nõ fuerat orta actio, hic secus. §. infans nihil facit, quia licet teneatur ad valorem hodiernũ, non tamẽ tenetur ex noua contractatione, sed ex antiqua quia vnũ furtũ est, & sic potius facit in cõtrariũ. Illud q̃ ostenditur per Bal. de vagabundo etiã non procedit p̃ ea quę habentur in l. eius qui. ad muni. Fateor in quod si ille qui diceret vagabundus secundũ iura, supra alleg. subtraheret rẽ Bononie, & accederet Florentiã, siue cũ re, siue sine re, posset Florentie puniri nõ ex noua contractatione, sed ex antiqua, vt vagabundus p̃ no. in dictis. ll. j. & ij. vbi de cri. agi. opor. de iudi. l. heres absens. ad municl. l. eius qui. ff. de dam. infec. l. iiij. §. j. vbi optima glo. Cum ergo sint distincte iurisdictiones concludo ibi bãniri nõ posse, & si fuerit bãnitus bannũ nõ tenere ex carentia iurisdictionis. Et sic patet q̃ assessores contrariũ facientes de iure non recte se fundant, defendũtur aũt ex varietate opi. p̃ no. in l. cũ platis. ff. de re iu. et forte ex cõsuetudine l. nemine ff. de le. & l. si interpũtatiõe.

6 Sed †queritur sexto. An ex maleficijs de qbus obstante cursu tẽporis vel diuersitate loci cognosci nõ potest

© SCD - Université de Poitiers

posit iudex alia maleficia de qbus cognoscere pōt aggrauare & in maiori parte banniret Cōiter dicitur ꝙ sic p Dyn.& alios in l.si cui.§.fi.ff.de accusat.l.iij. circa fi.C.de epi.audi.& l.seruos C.ad l.iul.de vi.& l.j. de iure patro.Et ita cōiter seruatur p̄ assessores quos Ioā.an.vocat iudices feroces in Spe.super rubrica de furtis.vbi non firmat aliquam opi.sed solum refert Bal.tamen in authē.sed nouo iure.C.de ser.fugi.firmat ꝙ dixi.Sed quicquid sit de iure statuto aliter non prouidente,si statutū diceret, vt in hac ciuitate,quod de talibus maleficijs ante tēpus vel in alio loco cōmissis non posit fir mari processus,Et quicquid in contrarium fiat sit ipso iure nullū, tunc talia maleficia ad aggrauandum non possent allegari,quia eorum narratio & pro illis processus forma tus nullū producūt effectum l.si pater.ff.ne de sta.defunc.& l.accusaturus.de adul.cum si.Rectores tamen cōmuniter seruant contrarium & in eorum animarum pernicie et cōtra ipsorū suramētū de obseruādo statuta

7 *Septimo* † quero.Siātibus suprascriptis statutis duo sunt rectores in ciuitate habentes eādem auctoritatē vt potestas & capitaneus. Et est aliud statutum quo cauetur de eodē maleficio siue negotio, de quo vnus rector cœpit cognoscēre mittendo copiam inquisitionis ad cameram,alius nō posit se intromittere ēt cū adiectione noue qualitatis & quicquid in cōtrarium fiat sit ipso iure nullum,stantibus istis,Titius mādauit,Seio,vt interficeret Gaium,qui Seius eum interfecit,propter ꝙ potestas inquisiuit de homicidio,copiam misit ad cameram contra Seiū & facto processu eum in banno posuit.Capitaneus deinde format inquisitionem contra Titium de mandato,Titius non comparet.queritur nunquid posit eum bānire,& si banniat an valeat bānum,an vero sit nullum? Hec questio fuit hic Florentie de facto & post multa fuit determinatū ꝙ nō potuerit banniri & ꝙ bannū esset nullum inter alias tribus. Prima quia quicquid dixerit Bald.in.§.iniuria.de pace iur.ff.mandans tenetur ex homicidio propter mandatum non ex mandato ff.de iniur.l.qui seruo.§. fi.de fur.vbi allegat iura, & per docto.in l. non ideo.C.de accus.& sic causa inquisitionis formate contra Titium mādantem verfatur principaliter super homicidio.l.eo tēpore.in princi.ff.de pecu.l.j.C.si seruus ex. vbi patet ꝙ dictio ex,denotat causam ,pximā & dictio,propter,denotat causam remotam,& ibi concor.sicq; de eodem maleficio incepit cognoscere de quo iam cognoscere cœpit potestas,sicq; obstat statutū.Secunda quia delictum mandatis & mandatarij est vnum & idem specie & numero sufficiat allegare Cyn,& eius iura in l.j.C si reus vel accu.mor.fu.& ibi refert ita cōfuluisse Dy. Idem sequitur ibi Ray.in addi.super Cy.allegans l.athletas ff.de fatis.idē tenet Bart. ff.de accu.l.hos accusare.§.lege iul.per iura allega.per Cyn.& clarius in suo consi.ꝙ incipit,Bernardus de tuderto.Idem etiā tenuit Iaco.but.in l.obseruare.§.j.ff.de offi. procon.& le,& Bal.latius in d.l.non ideo.

Tertia ratio fuit sine qua etiam predicta locum haberent, quia statutum vtitur etiā nomine negotij.Constat autē sine dubio ꝙ etiā si non esset idem delictum cuius contrarium dictum est . tamen idem esset negotiū, probatur extra de verb.sign.ca.forus.C de senten.l.cum papinianus.de nego.gest.l.Pōponius,in negotijs, cum ibi not.C.ad.l.iuli. de vt.l.quoniam multa . & est bonus casus. ff.de in rem ver.l.filius.

8 *Octauo queritur.* † Sempronius existēs in cōfinibus territorij Florentini balistauit contra Gaium qui erat in territorio Senen.& eum interfecit, queritur quis possit eum bannire. Ista questio est antiqua.& quia in voluminibus habetur faciliter pertranseam . Communiter enim arguitur ꝙ vterq; iudex scilicet. Florentinus & Senensis possunt Sempronium bannire l.iurisperitos.§.cum oriundus ff.de excu.tut.& quod ibi not . per glos.& habetur in.§.quia plautianum.ff.de libe.agnoscen.in l.sui contra.Pro iudice florentino facit,quia licitum est argui de tempore ad locum.l.vinum.si cer.pet.sed dies mortis refertur ad diem vulneris.ff.ad l.aqui.l. ait lex,& ff.de dam . infec.l.damni.§.fabini.ergo & locus mortis trahitur ad locum ex quo secuta fuit.Pro iudice senensi facit ꝙ inspiciatur locus in quo secutus fuit effectus.l.j §.item sciēdum,el.ij.ff.de aqua pluarcen.& vbi per Ray.Primam opi.ꝙ vnusquisque possit bannire, tenet Alber.vbi supra q.lxxviij.& dicit ꝙ est communis opi. remittens ad no.per Cy.in authen.qua in.p uincia,& ibi nihil dixit.Et ad Ioan.an.in c. in obscuris.lib.vj.Sed secundam opinio.videtur tenere Cyn.post Pet.in l.j.C.vbi de pos.agi.opor.per rationem predictam.Sed Ray.ibi tenet vltimam per dictum.§.item sciendum,cum si.Ad rationem Pet.respon-

© SCD - Université de Poitiers

det quod diuersitas rationis inter locum et tempus tollit argumenta, quia in precedenti ante mortem verum fuit eum fuisse mortifere vulneratum, sed in loco inchoati delicti nullum fuit vulnus illa tum. Ex quo dicit quod si aliquod vulnus fuisset illatum in loco territorij florentini. & finaliter fuisset mortuus ab eo in territorio senensi. Posset dici veram esse opi. Pe. Pro ipsa tamen allegat. l. pretor §. penul. ff. de eden. opin. Ray. tenet Bal. in d. l. j. vbi de pos. agi opor. dicēs quod magis debet inspici locus in quo est patiens ꝗ locus in quo est agens. l. palam questum de rit. nup. ad rationem Pet. effectiue respondet vt Ray. quicquid sit in proposita questione quæ locum habet si sagittans ratione originis domicilij, vel incolatus non est dictis locis subditus, sed solum ratione delicti de iure stricto attentis opin. Putarem ratione dubij a quocunq; bannire tur bannum valere per ea que habentur in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. & in. l. si pirtas. C. de peti. here. secundum vnam lect. & ita videtur tenere de iure Ioan. an. in addi. Spe. in titu. de rap. ver. sed pone. licet dicat de equitate iudicis debere inter se conuenire, vel sorti mittere de quo ibi vide si libet. Si autem loca sunt in eadem iurisdictione, sed magis punitur delinquens in vno quam in alio. tunc ad impositionem pœne, & sic banni inspiciuntur verba statuti. Nam aut puniunt sagittantem. & inspicietur in quo stat vulneratus secundum Bar. in. l. libellorum. ff. de accusa. quod etiam sentit Bald. in d. l. j. Sed restat dubium si sunt statuta quorum vuum punit sagittantem cum balista versus hominem. Aliud punit vulnerantē hominem generaliter cum quacunq; re. An tunc possit pro vtroque banniri. Et si sunt iurisdictiões distincte satis dici posset quod vnusquisque iudex Imponat pœnam pro actu facto in suo territorio. Si vero sunt eiusdem iurisdictionis loca stat dubium an sagittatio confundatur in vulnere ficat dicimus in insulta, de quo in l. nunq̃ plura, sed de his duobus vltimis dicam infra in. ij. tempore parte. ij. q. iiij. & ad quæstionem principalem pro formatione processus recurre ad not. per Barto. in d. l. libellorum. & habent locum predicta quando vtrunq; est illicitum scilicet initium, & finis. Si vero initium esset licitum vide per Bart. in. l. ꝗ ait. §. j. in fi. ff. de adul. Si autem statutum diceret quod iudex nō posset cognoscere nisi de malefiçijs suo tempore vel infra suam iurisdictionem perpetratis, & in vno loco est factum vulnus in alio est mortuus. & sic de tempore dixit Bald. ꝗ nullus poterit cognosci per. l. vrb. §. pernoctare. de verbo. significa. vt ipse scripsit in l. sed milites. §. sed ignominia ff. de excu. tuto. quod tanquam principalem materiam aliter non psequor.

9 *Nono quero* † an potestas posit bannire aliquem iuriātem sibi vel sue familie. Istam questionem disputauit Iac. de are. & eam refert Cy. in. l. vna. C. ne quis in sua caus. & Bartol. sequitur ff. de pœnis. l. si quis aliquid. §. si quos comitum. Et in effectu ita concludunt ꝗ aut delictum est notorium, & potest cognoscere, quia non restat nisi pœne impositio, & propterea cessat suspitio argument. l. ab executione C. quorum appel. non reci. Si vero non est notorium, tunc aut offenditur principaliter dignitas siue officium, vt quia offenditur officium exercendo. Et tunc potest cognoscere & punire. l. nullum C. de testi. cum simi. Si vero offenditur principaliter persona, vt quia alias ꝗ in executione officij, & tunc non potest cognoscere. d. l. vna, &. l. senatus. ff. de offic. præsid. vbi etiam de materia, & cum hac distinctione pertransit etiam Bald. in d. l. vna. Hæc eorum distinctio vera est in iudicibus recognoscentibus superiorem. In his autem qui non recognoscunt superiorem indistincte dicendum est posse eos cognoscere, & punire. l. & hæc tiberius. ff. de hæredi. institu. & in cap. j. de scismat. libr. vj. & est ratio secundum Oldrad. in consil. cclxix. quia ita diligūt singulos sicut fiscum. C. de ca. tol. l. vna §. fi. & sic cessat suspitio. l. non solū. §. primo. ff. de rit. nu. Item in vniuersitate habente cognitionem delictorum, quia in causa propria potest iudicare propter cessantem suspitionem, quia communiter negliguntur quæ a pluribus possidentur. C. quando & quibus quar. pars de. leg. ij. libro decimo, & extra de restitu. spoliat. cap. cum venisset ac etiam, quia vniuersitas non iudicat vt vniuersitas, quia est quid incorporale. & sic ei huius actus exercitium non conuenit, argu. extra de senten. cap. si ciuitas. & quod not. per Innocentium. de offic. ordi. cap. irrefragabili. secundum Oldrad. in consilio. clxxxiij. Sed Bartol. in dicta. l. vna. & in. l. est receptum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. intelligit illud in vniuersitate non recognoscente superiorem. De quo per Innocen. in. c. ex parte. in decimo. de verb. sig. Item illud quod dicunt quando

© SCD - Université de Poitiers

delictum est notorium posse quemlibet officialem punire. Intelligo verum si ex forma iuris cõis vel statuti est imposita certa pœna tunc enim cessat omnis suspitio. Si vero non est imposita certa pœna, sed restaret in eius arbitrio, non vr mihi quod cesset ratio suspitionis. & ideo tunc non posset cognoscere, nisi tale arbitrium esset declaratum a consuetudine, quam seruare tenetur, vt habetur in l. athletas. §. calũmniator. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. & l. iij. ff. de præuar. & de pœ. l. hodie. Generaliter autem pro materia qñ quis posit in sua causa cognoscere, vide ꝙ habetur in d. l. vna. in c. nosti. de elec. & in c. cũ venisset. de iudi. secundum Bar. Sed plenius in Spe. de acto. ver. item quod in re propria authoratur, vbi enumerãtur xix. casus in quibus quis in re propria cognoscit.

10 *Decimo queritur* † Officialis commisit existens in officio aliquod maleficiũ potestas inquirit contra illum vel accusatur coram eo dum est i officio. Queritur an non comparens constituatur in contumacia, vt sic posit banniri. De hac qõ, habetur in multis iuribus, vt patebit statim. Sed ex dictis omnium quos vidi sic concludo, quod aut habet officiũ sine administratione hoc est dignitatem & conueniri & banniri potest de quibuscunq; siue ante dignitatem siue in dignitate cõmissis. C. vbi sena. vel cla. l. ij. Si vero habet officium cum administratione, tunc aut habet officium perpetuum, & idem arg. eorũ quæ habentur in l. principalibus. & l. præses. ff. si cer. peta. & ita tenuit Azo in sum. de actio. §. regulariter. verti. quid ergo. Idem si habet officium ad beneplacitum cõcedentis, quia censetur perpetuus l. iurisperitos. ff. de excu. tut. & l. sufficit. de condi. inde. Si autẽ habet officiũ temporale, aut conuenitur ex delicto commisso in officio & potest quodcunq; habeat officium duntamẽ accusetur coram eo qui sit superior. C. ad l. iul. repe. l. iubemus. in auth. vt diffe. iudi. §. si tamen. & vt iudic. sine quoquo suffra. §. illud. & ff. de arbi. l. nam magistratus, cum si. Si vero conuenitur ex delicto commisso ante officiũ & tũc aut est de iudicibus maioribus, quia habet merum & mixtum imperium, & nõ potest regulariter conueniri l. ij. ff. de in ius voc. l. hos accusare. de accu. de inde. l. pars litterarum. & habetur ẽt in l. senatus. ff. de offi. præsi. Fallit in adulterio in quo potest citari, & tenetur cauere de iudicio sisti finito officio l. si adulterium cum incestu. §. fi. ff. de adul. Si vero est de minoribus vt sunt regulariter potestates comitatus habentes solũmodo iurisdictionem, & tunc possunt de quibuscunq; conuenirt. ff. de iniu. l. nec magistratus. ad Laquilam. l. quemadmodũ. §. municipales. cum si. & no. per gl. in l. si præsens. C. de epis. audi. & per Guil. in Spe. de accusi. versi. sed quid de minore, vbi allegat concor. & ibi vide de materia. & in vers. præcedenti. vbi ẽt remittit, & per Iaco. de Are. in d. l. si præsens. Sed dubitari vidi ex eo ꝙ in ciuitate est ordinamentum ꝙ nõ possint discedere de potestaria sub magna pœna. An tunc posit in contumacia constitui, & determinatum fuit ꝙ sic, quia aut conuenitur ex delicto commisso in officio & illud allegare non potest. C. de iude. l. iudet. & l. nullus. Aut ex commisso ante. & idem quia intelligitur sine causa & superioris præcepto. l. quid ergo. §. si hæres. de leg. j. l. qui seruum. de verb. obli. l. fi. qui satis. cog. cum si. Si aũt est tale crimen in quo posit per procuratorem respondere, dicebat quidam nõ excusari a pœna. Sed forte id verum nisi in actibus magni præiudicij, arg. eius quod habetur in c. querelam. de procu. de minori. l. papi. exuli. & quod habetur i. §. ad crimen.

11 *Vndecimo queritur* † Potestas habet arbitrium generale contra oẽs delinquentes propter aliquam causam. creatur Barigellus & datur ei arbitrium, & vt quæstio reddatur vtilior, dicitur ꝙ ipse solus vel duntaxat cognoscat. Queritur an potestas virtute generalis arbitrij posit procedere cõtra Titium, qui post officium Barigelli deliquit contra statum, & si non comparet posit eum bannire. Hæc quæstio est multũ vtilis, quotidie occurrens in ciuilibus etiam, et tractatur in multis iuribus quorũ vt in principio tractatus dixi omnium mentionẽ non faciam, sed ex illis quæ infra dicentur omnia poteruut reperiri, & primo videtur ꝙ potestas non posit cognoscere, quia iurisdictio concessa vni iudici altari denegari vr. Casus videtur in l. dominicis colon. C. vbi de causa ff. Et videtur tenuisse in proposito Iaco. de Are. in l. quod in rerum. §. si quid post. ff. de leg. j. & ibi tangit Bar. In contrarium ꝙ immo posit quia per iurisdictionẽ concessam iudici speciali non intelligitur sublata in illo casu iurisdictio iudici generali. C. de offic. præfect. vrb. l. j. & ibi tangit Bar. & videtur casus cum gl. etiam si est di-

© SCD - Université de Poitiers

ctio taxatiua in l.fi.iuncta l.cum aliquis.C. vbi cau.fil.& ita not.gl.in d.l.fi.Super quo multi multa dixerunt.dixit enim Bar. inter alia quæ ommitto,quod vbi apponit dictio taxatiua excluditur iurisdictio ordinaria q̃ competit ex consuetudine, vt ipse not.in l. viros.C.de diuer.offi.lib.xij.q̃ dictum esset multum not.si esset verum.Sed mihi videt q̃ sit contra dicta duo iura supra proxi.alle ga.Alij vero aliter dixerũt, vt patet ex no. per Guil.in l.ff.C.de iurif.om.iudi. per Ioã. And.in c.per hoc.de hære.lib.vj per Bald. in l.pluribus.ff.de procu.& in l.præcedẽti, & in auth.habita.C.ne fil.pro pa.vbi aliter loquitur. Circa q̃ ommissis superfluis sub correctione omnium mihi vr̃ sic dicendum. Quod aut iurisdictio siue imperium diuidi tur, vt quia tempore creationis officij alicu ius siue ẽt tempore acquisitionis territorij in quo nouiter disponit, dicitur de talibus causis cognoscat potestas puta prati, & sic de alijs,& de talibus cognoscat potestas ci uitatis Florentie, & isto casu siue sit dictio taxatiua siue nõ,nullus potest de iurisdictio ne alteri concessa se intromittere l.consul ta diuaiiti C.de test.l.ex facto.§.item quero. ff.de vulg.& pup.& ibi per Bald.Ang.in l. cum prætor.ff.de iudic.Si vero non diuidit iurisdictio,sed creantur separatim vnus offi cialis vniuersalis,alius particularis, tũc aut particularis creatur,vt superior,vt puta iu dex appellationum,Et tunc intelligitur de rogatum iudici generali in his quę illi maio ri iudici conceduntur,arg.C.de accus.l.ab sentem.& ita no.per Bal.in l.si quis cũ pro curatorio.§.fi.ff.de procu.Si vero non crea tur vt superior,tunc aut iudex specialis or dinatur principaliter fauore publice vtili tatis,& tũc regulariter alius non cognoscit. C.vbi quis de curia.vel coar.l.ij.verti.exce ptis.de quo in l.magisterie.& l.fi.de iurisd. om.iudic.& ex hoc vr̃ q̃ si Barigellus fuit creatus super eo tm̃ fauore reipubli. pote stas de eo cognoscere non possit,quia si est fauor reipublice q̃ ille solus cognoscat, se quitur q̃ lex siue ordinatio illius officij sic debet intelligi.ff.de hære.instit.l.fi.de iudi. l.cum prætor.ff.de legi.l.cum lex.cum sim. Pone enim q̃ Barigello est data potestas ẽt de facto,& sine aliqua solemnitate tales cõ demnãdi & puniendi, vt acrius terreantur in delinquendo,Potestas habet seruare sta tuta & solemnitates,certe tũc videtur in ca su illo iurisdictionem ademptam potestati.

Si vero creatur nouus officialis priuile gio personarum contra quas attribuitur iu risdictio,tunc aut priuilegium non est clau sum in corpore statutorum & non tollit iu risdictio generalis,vt in auth.qua in prouin cia.& ibi no.vbi de cri.agi opor. Aut clau ditur in corpore statutorum id priuilegiũ, & tunc aut est facta concessio in causis pu blicis,aut priuatis. Primo casu non tollitur iurisdictio ordinaria potestati nisi illud ex primatur.C.in quib.cau.mil.l.j.& vbi cau. sta.lib.ij,Secundo casu tale priuilegiũ gene rale derogat iurisdictioni,vt no.in d.authẽ. qua in prouincia.Si aũt creatur particulari ter officialis ratione causæ vel loci vel col legij siue corporis,& tũc in dubio generali iurisdictionis non derogatur nisi aliud dica tur.C.vbi cau.fi.l.fi.l.cum aliquis.& d.l.do minicis.& l.j.de offi.præfe.vrb. Ad præ dicta examinanda si hæc distinctio non pla ceret,videre potes.ff.de admi.tut.l.tij.§.fi. & l.si duo.de auth.tut.l.pluribus.Guil.in l. nemo.C.de iurisdi.om.iudi.Iaco.de Bel.in d.l.fi.vbi cau.& Bal.in d.auth.habita.text. in authẽ.de defen.ciui.§.nullam.C.de pro xi.sacr.scri.l.in sacris.& q̃ ibi per Bar.Bal. super rub.de vsi.feu.& C.de execu.& ap pari.l.ij.lib.xij.Io.Mona.& Arch.in c.cum episcopus.de offi.ordi.L.ap.in c.quia cõtin git.de reli.do.Ioan.And.in c.pastoralis.de offi.or.& in Spe.eo.ti.§.j.ver.prętermissis.

Rub.quæ solemnitates requiran tur in banniendo.

EQVITVR videre de tertia parte primi temporis, quæ solemnitates requiran tur in bãnendo.& in ea exa minantur infrascripti tituli quæstionum.

SVMMARIVM.

1 *Primo generalis quæstio quæ solemnitates in genere requirantur.*

2 *An citatio inualida sufficiat ad dationem banni.*

3 *An sufficiat citatio ad domum.*

4 *An requiratur citatio si ex forma statuti ca uetur quòd notorie infamatus de crimine possit de facto puniri,condemnari,& banniri.*

5 *An debeat audiri allegans causas absentie,et si non audiatur an valeat bannum.*

© SCD - Université de Poitiers

6 *An testis qui deposuit contra magnatem & fuit accusatus de falso, de quo ex forma statuti non potest redargui, possit citatus non compaxens in banno poni, an vero iudex a seipso nemine opponente debeat accusationem reijcere.*

7 *Ex forma statuti debet post certum proclama quòd dicitur bannum in processu requisitum post quòd inquisitus vel accusatus in cõtumacia & pro confesso constituitur, solui per comparentem reum certa diriẽta rasiae gabella, alias nõ debet audiri. com paruit reus post dictum bannum negauit & gabellam non soluit, queritur an debeat procedi contra eum tanquam contra contumacem.*

8 *Quid si seruauit omnia requisita comparẽs post contumaciã an ei incumbat onus probandi rem aliter se habere.*

9 *Si cauetur statuto quòd nullus possit banniri nisi fiat proclama si quis velit defendere vel adesse cause &c. fuit factum proclama si quis velit defendere & non fuit dictum vel adesse causæ. An possit in banno poni.*

10 *An transacto termino citationis vel banni quòd facit citatus haberi pro cõfesso requiratur pnunciatio vel cõtumacie accusatio.*

11 *Si iudici constat intra terminum in citatione appositum citatũ absque probabili causa non esse venturum intra terminũ possit eum bannire tanquã habitum pro cõfesso.*

12 *Quid iuris si inquisitus & bannitus fuit Petrus Ioannis de populo sancti Laurentij, et in illo populo non erat Petrus Ioannis, sed Petrus Martini, vel erãt duo Petri Ioãnis.*

Tertia pars primi temporis.

1

RIMO ergo quero generaliter †quę solemnitates in talibus bannis debeant obseruari. Bal.ĩ hac q.mixtim tractauit quoruncunq; bannitorũ materiam in l.j.C.de hęre.insti.Sed ad propositum nostrum dico ꝙ in talibus debẽt seruari solemnitates ita dite a statuto vel cõsuetudine ĩ tradite vel consuete sunt seruari.ff.de legi.l.de quibus, & ff.de testi.l.iij.in fin.Si vero non est data forma statuto aliquo,sed solum viget statutũ de quo dixi supra.ꝙ citatus certo modo habeatur pro confesso illa solẽnitate seruata, in cæteris seruari debet iuris cõis dispositio l.fancimus.C.de testa.de ap.l.pręcipimus.cum sim.& de iu.l.iudices.Nam vbi non sit ꝙ ex forma statuti generaliter per inquisitionẽ procedi possit, opus erit quod procedat vel per viam accusationis in omnibus & per omnia secundum formam l.in causis.C.de accu.& ff.eo.ti.l.libellorũ, vel per viam inquisitionis in casibus in quibus permittitur secundum no.per docto.in l.ea quidem.C.de accu.per Bar.in l.ij.§.si publico.ff.de adult.nouissime per Ang.in l.si vacantia.C.de bo.vacan.lib.x.& seruẽtur solemnitates in inquisitionibus requisite, de quibus per Iaco.But.instit.de publi.iudi.in princi.excepto eo quod contumacia facit citatum haberi pro confesso, quod ẽt est de iure cõi in casibus in quibus contra absentẽ ad diffinitiuam sniam peruenitur,illa enim contumacia litis contestationem inducit l. jj.C.vbi in rem ac.& per Bart.in extrauag. ad reprimen.super verbo, contesta.& illis seruatis poterit diffinitiue banniri, in qua sententia debent seruari solemnitates alias de iure requisite.C.de sen.ex peric.reci.l.j. & ij.& quod no.per Bar.in d.extrauag.super verbo, super dicto crimine. Et circa hanc primam generalem q.posset queri An quando proceditur contra forensem delinquentem in territorio, vel cõtra subditum alibi delinquentem,debent & in procedendo & in condemnando seruari statuta iudicis procedentis an vero inquisiti vel accusati,& sic delinquẽtis vel loci delicti in quibus quia sunt nouissime me aliter non impedio,remittens ad no.quæ ĩ per oẽs in l.cunctos populos.de sum.trini.& in l.ff.ff.de iurisdi.om.iudi.per Ioan. And.in addi.Spe.in ti.de compe.iudi.adi.§.j.ver.quid si conuenitur super aliquo.& per Ang.in d.l.si vacantia.Cõiter tamen obseruant consuetudines locorũ iudicum procedentiũ,& quia statura etiam prouident regulariter huic articulo finem facio.

2 *Secundo ergo quero* †an citatio inualida inducat contumaciam,et sic posit tanquam confessus bãniri & sic inualide citatus. Ad hoc respondeo quod nõ,immo inualiditas cita-

© SCD - Université de Poitiers

tionis reddit bannum nullum secundū Bal. in l.j.in fi.ff.si quis ius di.non obtē. vbi alle gat l.vir bonus.ff.iud.sol.Facit ēt ff.de adul te.l.accusatus. & l.si pater.C.ne de statu defun.et quod per ipsum Bal.generaliter di citur in l.j.C.ne ex delic.defunc.vbi gene raliter declarat actus iudiciales qui nulli sunt nullum effectū producere.Et ideo siue citatio non sit facta siue sit & non legitime, vel etiam incert nullum erit bannum.l.aut qui aliter.§.j.in princip.& l.pe.in fi.ff.cp vi aut clam,& ibi per Bart.& erit adeo nullū cp non obstante statuto excludente nullitatem,nihilominus talis nullitas poterit allegari cum a iure descendat.& sic sublata nō videtur,vt in cle.pastoralis.de re iudi.cum tbi not. in cle.sepe.de ver.signi.& per Bal. in l.j.ff.de mil.testa.in l.filiusfamilias.i prin ci.de dona.& in extrauagan.ad reprimen, super verbo, sine figura.

3 *Tertio quero* †An sufficiat citatio facta ad domū? Hęc q̄stio fuit Gan. & eam refert etiam Albe.vbi supra.l.q.& primo arguit cp sufficiat.l.j.ff.de libe.agno. & quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.ij.

In contrarium cp non, quia istud bannum est pœna contumacie,argu.de ven.in sp.l.j. §.quid ergo.& de admin.tut.l.j.& l.si quis ius di.non obtem.cum si.sed ignorans non potest dici contumax.loca.l.si ignorans.de act.& obl.l.ex maleficijs,& videtur expres sum.ff.quæ sen,sine ap.re.l.j.§.item cū ex edicto.Dicit de consuetudine obseruari qd sufficiat citatio ad domum,intelligēdo do mum in qua habitat cum familia.l.iiij.§.toties.ff.de dam.infec.& d.l.j.de liber.agno. & de ver.sig.l.in l.censoria,dūmodo ipsius persone præcesserit diligens inquisitio & reperta non fuerit, quia citatio ad domum est subsidiaria,vt dictis iuribus,& in c.causam quæ.de dol.& contu.& de eo qui mit. in pos.rei seruan,causa.c.fi.& ibi per Inno. Ad cp alle.C.de anna.excep.l.ut perfectius. Dy.autem tenebat indistincte sufficere citationem ad domū per text.in l.scire oportet.§.oportet.ff.de excu.tut.cp non est verum , quia ille tex.qui loquitur alternatiue debet intelligi secundum iura prædicta sciliicet non inuento citato personaliter.& ita tenet Bart.in d.§.toties.Si vero fuerit in iudicio puta quia oppofuit dilatorias indistin cte sufficit citatio ad domū, vt in auth.qui semel.C.quomo.& qñ iud.& dictum est supra domus intelligitur etiam cōducta.l.lex cornelia §.domum.de iniurijs,& d.l.j.& si habitat in diuersis locis vel in diuersis parochijs.Vide glo.in cle.causam.de electio. & Dy.& Bart.in l.quod si dubitet.ff.de acqui.her.& d.l.iiij §.prætor.Ad apothecam autem non potest fieri citatio vt dicatur ad domum facta,vt d.§.domū & ibi plene per Bart.Nec dicat quis prædicta iure loquuntur in ciuilibus, quia regulariter pariter ,proceditur in criminalibus,l.absentē.ff.de poe. & l.inter accusatorem.ff.de pub.iud.Hæc disputatio est vtilis vbi nō sunt statuta quę sic , vel aliter prouideat.& vide Bal.in l.j. ff.de legi.vbi arguit quod citatio ad domū non sufficiat nisi aliter disponatur a statuto. allega.C.de decu.l.decurionibus . & quod not.l.j.§.aduersus.de oper.no.nun.Et istud equius licet primum de iure verius secundum iuris regulam supradictam.

4 *Sed quero* quarto † statuto cauetur cp notorie infamatus de facinore possit de facto puniri condemnari & bannirí nulla iuris solemnitate seruata.An tunc in datione banniri requiratur citatio? Et videtur cp non, quia vt dixi supra proxima q.in fin.in criminalibus proceditur eo modo quo in ciuilibus, sed in ciuilibus verbum de facto tollit citationem , vt habetur in l.verum.§.ex facto.ff.de minor.ergo idē in criminalibus. & videtur notari in l.iustium.ff.de his qui notan.infami. & hoc videtur voluisse Bart.in quodam suo consilio quod incipit, punctus quæstionis.In contrarium videtur, quia per verba quantumcunq; lata non videtur tolli defensio quæ est de iure naturali , immo regulariter tolli non potest l.vt vim ff.de iusti.& iur.C.de iure fisc.l.defensionis facultas.lib.decimo quinimmo in brutis conceditur,l.j.§. cum artetes. ff. si quadrupes.fe.dic. Sed per citationem datur parti copia defensionis,ergo illa non tollitur. Citauit enim Deus Adam, & tamen potuisset eum de facto punire . Pro solutione huius qōnis aduertendum puto cp quandoq; verbum de facto regulat capturam tantum , & iūc fateor quod nō requiritur citatio . Non enim tunc tollitur citatio , sed loco verbalis,fit citatio personalis, quæ in multis casibus de iure permittitur l.neque.ff.de in ius voc.Et l.ait prætor.§.si debitorem.de his quę in fraud.credi.per Bar.in l.consentaneū. C.quomo.& quando iudex. Non enim iūc tollitur defensio, sed peruertitur, quia vbi alias potuisset se defendere ante capturam, nunc cogetur captus se defendere , & sic non obstant in contrarium allegat. Quan-

© SCD - Université de Poitiers

doq; verbum de facto regulat cognitionē, vt quia dicitur in statuto ꝓ posit de facto cognosci. & tunc puto quod requiratur citatio per iura & rationes pro hac parte allegatas, ac ꝓ quia cognitio non potest fieri nisi partium assertione. l. fi. C. de fruc. & li. expen. Non ob. glo. §. ex facto, quia verum est quod tolluntur iuris solemnitates, nō autem tollitur defensio vt in aliis iurib. allega. quod ēt patet, quia vbicunq; potest cōtra absentem procedi, iudex a seipso debet defensiones partis assumere. l. j. in fi. ff. de q. l. si nō defendātur. ff. de pœ. Quīq; dicta verba regulāt executionem, vt quia dicitur ꝓ posit de facto puniri. Et tunc aut adijciuntur post omnino liquidatū crimen, & credo ꝓ tunc non requiratur citatio. constat enim quod nullas defensiones habet, & ita potest verificari gl. in d. l. ictus fustum. quæ loquitur contra captum in flagranti crimine. Et facit quod no. per gl. in l. ij. de furtis Bal. Si vero non est omnino liquidum, sed solum iuris præsumptione, quia statutum dictat qd bannitus propter contumaciam captus de facto debeat puniri, tunc puto quod ēt ei sit assignandus aliquis terminus licet posit esse breuis si aliquam defensionē haberet. l. iij. §. si ad diem. & ꝓ ibi per Iaco. de Are. ff. de re milit. & facit. d. l. j. in fi. de quæst. & qd habetur in l. fi. C. deposi. Et ideo in proposito puto quod licet quis notorie diffametur de falsitate, nihilominus iudex debeat eum saltem semel citare anteq̄ posit eū in banno ponere. Ad quod faciunt quæ no. in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsi. Satis enim de facto fit si illud ꝓ alias fieret. in xx. diebus fit in duobus vel tribus, & sic sine solēnitate & temporis dilatione, vt not. in d. §. ex facto. & ita seruari feci de iure cōsultus dictante statuto, ꝓ proconsul notariorū statim quod sibi præsentetur condemnatio. facta de falsitate alicuius notarij, debeat ipsum de facto abradere de matricula, debet enim citari antequā abradatur, vt in d. §. si ad diem. & per Iacob. de Aret. in proposita. vero. q. si iudex ad probationem notorij secundum ea quę habentur in l. j. C. qui et adver. quos. & in l. ciues. C. de app. & de accu. euidentia, cum concor. fecisset citari infamatum cum in terminatione deponendo in banno, & ille non comparuisset, forte tunc facta probatione alia citatio non requirere tur per not. in l. de pupillo. §. nuntiatio. ff. de no. ope. nū. & in l. ij. C. de episc. audi. quasi tunc omnino dicatur crimen liquidatū, vt dixi supra.

5 *Quinto quero* †Potestas inquirit contra Titiū vel aliter procedit, facit eum citari debita format, Titius nō cōparet, sed infra terminum citationis comparet eius amicus allegans causas absentie, pura legitimum impedimentum, morbum, vel quid simile, quem iudex debet audire *secundum no. ut l. seruum quoq;* §. publice, ff. de procur. ēt sine aliqua cautione de rato, vt sentit glo. in l. exigendi. C. de procu. & apertius in l. in eo. §. nemo. de reg. iur. q̄ritur an teneatur eum admittere, adeo ꝓ si eum non admittit, sed ad vlteriora procedi valeat, vel non valeat bannū. In hac q. dixit Bart. in extra. ad repri. *super verbo* neglexerit, quod si ille amicus obtulit se probaturum impedimentum, et iudex eum cōtempsit, processus est nullus quasi per eum stet quominus certus fiat, alias dicit tenere processum allegat de appel. c. interposita. Et idē sed nō sic clare dicit. C. quomodo & qñ iudex. l. cū nō eo. die. dicit in quod parti remanet saluum ius petendi restitutionē ex causa iuste absentie. C. quomo. & quan. iud. l. ab eo. & ff. de in integ. restit. l. fin. & ꝓ ibi no. Et sic in quæstione sit conclusio ꝓ titatis comparens non offert separatum probare, tenet processus & admitti nō debeat. Si vero se offert probaturum, tunc nō posit ad vlteriora procedi, & si procedit processus est nullus. Et sic bannum nullū quod est no. Quod est verum duobus concurrentibus, vno ꝓ alleget causas absentie consistentes in facto vt morbum carcerē, vel aliā causam absentie facti. Si vero allegat causas consistentes in iure pura aliquod priuilegium, tunc non auditur sine mandato sufficienti, aut sine cautione de rato. Ita tenuit Innoc. in c. veniens. de accu. & sequit Bald. in d. l. exigendi. & in §. publice. de proc. Si autem iudex vellet qui satisfaret de representando reum finita causa impedimenti non cogitur defensor talem satisfactionem prestare secūdū no. per Io. An. in addi. Spe. super rubrica. de defensore. & ideo si tunc ad vlteriora procederet bānum nullum esset, sed tunc opponitur. Et videtur ꝓ non propterea bannum reddatur, nullū, sed posit rescindi per beneficium restitutionis, vt videtur casus in l. ij. C. quib. ex cau. ma. & ibi per docto. Sed potest responderi ꝓ illa lex loquitur qñ iudici non consistit citatum esse carceratum vel per eum non stetit quominus sibi constaret, tunc enim processus valet, vt ibi. Si vero scituit vel per eum ste-

© SCD - Université de Poitiers

tit quominus sciret processus nullus est vt dictum est. Ad quod, ff. de re iudica. l. quesitum & l. furtoso. cum ibi no. Requiritur secunda quod defensor obtulerit se paratum probare per veras probationes. l. iij. §. si ad diem. l. qui commeatus. ff. de re milit. secundum Iac. de Are. Non autem statuto aliter non disponente sufficeret iuramentum nisi secundum conditio. & qualitatem cause & persone comparentis. & ita intelligo ꝙ no. per Guil. in Spe. de appel. §. breuiter. versi. quid ergo vbi alleg. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tut. Et probatur per l. quoties. C. de nau. li. xj. C. de repu. auth. hodie. & l. non omnis. §. a barbaris. de re milit. & ita concordo Guid. & Bar. qui varie loquũtur in l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cau. Vnum non omittens quod ibi scriplit Bal. quod qui semel admissus fuit ad probandũ per iuramentum, iterum nõ admittitur per iuramentum, arg. in l. ff. C. de bo. autho. iud. pos. secundum intellectum Iac. de Are. quẽ ibi sequitur Bart.

6 *Sexto statuto* †cauetur ꝙ testis q deposuit cõtra magnatem non potest redargui de falso. Titius qui deposuit contra magnatem fuit de falso accusatus & citatus non comparuit, quẽ ritur vtrum dicatur contumax & sic debeat bãniri, an vero iudex habeat a seipso exceptionem opponere & eum non bannire, Hæc. q. formatur per Bar. in l. absentem. ff. de pœ. et super ipso consuluit, vt patet in consil. ꝙ incipit, A domino Cyn. in ver. super quarto. Et ꝙ cõmuniter habetur ꝙ scripsit in l. absentem, ac ẽt quia aliqua est variatio, quia in l. absentem. ponit simpliciter cõtra testem fuisse processum. In cõsilio vero dicit ꝙ iudex formauit inquisitionem, vt videmus an aliqua sit diuersitas, eius cõsilium miseram de verbo ad verbum. Formata itaq; inquisitione ostenditur primo ꝙ valeat processus, & sic posit condemnari, licet enim agens omni exceptione careat tñ processus valet in se, ꝙ patet quia ex eo põt sequi condemnatio licet indebite. C. de condi. inde. l. j. ff. mã. l. si fideiussor. §. in omnibus. & tex. dicit expresse in c. abbate sane. ver. quoniam. de re iudi. li. vj. Præterea licet sit præsumptio iuris & de iure ꝙ non dixerit falsum tamẽ admittitur probatio in contrarium per cõfessionem. in auth. de equali. do. §. aliud & ibi no. gl. super ver. sinautem. scribitur per Azo. in sum. de do. ante nup. & per Cyn. C. de do. ante nup. in auth. sed iam necesse. Testis autem patiendo se poni in banno videt confiteri, ergo &c. Præterea qñ primo tempore fuit acto licet aliquo casu sit extincta potest pari quis conuenirl, & condemnari de facto. ff. de exhib. l. hoc si quis. §. quantũ. & de rei ven. l. si post acceptum. Sed ipse testis non comparendo videtur pati se conuenirl & condemnari &c. & per hoc tollun tur omnes rationes quæ dicũt quod lapsum est tempus inquirendi. Et contrarium vi detur ꝙ non posit condemnari, quia iudex ẽt parte nõ opponẽte, sed expresse cõfitente maleficium potest, & debet defensionem eius querere. Casus est no. ff. de quæsti. li. j. in fi. & ff. de pœ. l. si vero defendantur. in fi. ibi dum dicit, & si quis cognoscit debebit de eorum innocentia querere. Facit ff. de appel. l. non tantũ. ff. de epis. aud. l. additos. vbi inuita parte quis alle. & eam defendit. Ad idem qñcunq; absente parte potest ferri diffinitiua sententia iudex pro eo ex suo officio perquirit veritatem. C. quo. & qñ iud. authẽ. semel. ibi, perquisita veritate. & C. de appell. l. ampliorem. in princ. & ibi no. per gl. licet ibi dicat ꝙ sit speciale, tñ generale est, Et in principali nõ potest ferri sententia diffinitiua. l. properandũ. §. & si quidem. §. seq. C. de iud. Quid ergo dicemus, dico sic, qñq; liquet iudici euidenter non esse culpabilem vel nullum delictũ commisisse, & tunc licet sit cõtumax & habeatur pro confesso, non tñ potest condemnari per iura supra alleg. proxime. Quid enim si elapso termino banni iudex vtuum videt quem contumax dicitur interfecisse, certe non poterit condemnari ne plus operetur ficta cõfesto q̃ꝑ vera l. inde neratius. in fi. cũ l. seq. & ad l. aquil. Quandoq; nõ cõstat iudicem non esse reum culpabilem, tñ constat per hanc fictã confessionem de maleficio. Sed constat ꝙ reus de crimine non potest redargui, quia habebat pro se præsumptionem iuris & de iure, tunc credo ꝙ posit & debeat eũ condemnare, quia per confessionem poterat probari contra eũ. & tunc constat & est probatũ per illam fictam confessionẽ, vt supra probatum est. Et per hoc apparet, ꝙ ipse citatus debet comparere, quia iudicium poterat habere effectum. Non ob. ꝙ dicatur ꝙ tempora sunt elapsa, quia ẽt tunc dico talis inquisitus poterat cõtumacia condẽnari, quia ipse accusationem non tollit ipso iure, sed parat exceptionẽ. l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adulte. &

© SCD - Université de Poitiers

C.eo.ti.l.adulter quam exceptionē pōt sim pliciter omittere & non opponere & sequitur contumacia: vt in d.§.præscriptiones. Præterea potest pati se in banno poni de facto, vt dictum est. Hęc in consilio. In l. absentem in fi concludit sic. Concludo ergo ex omnibus præd ctis ꝙ circa absentē ꝙ habetur pro confesso non potest procedi ad condemnationem qñ iudicet liquet aliquid propter ꝙ apparet illud non esse maleficium, secus si appareret aliquid propter ꝙ ille potest se tueri, maleficium tñ est cōmissum. Vides ergo omnibus suis contunctis ꝙ ita permittit iudicem inquirere sicut partem accusare quæ videntur in se habere differentiam Nam si iudex videt anteq̃ formauit inquisitionem ꝙ testis non potest redargui nisi præsumptione iuris, & de iure non esse maleficium illud de quo inquirit, & sic videt sibi non competere ius inquirendi propter ꝙ difficile videtur ꝙ dicit, posse inquisitionem tenere, licet forte secus sit in accusatione in qua iudex tantū non potest, quia tū eius authoritas magna est, & quia a potentia accusandi iudicatur etiam potentia inquirendi, vt l.non solum, §.quanq̃.ff.de iniur. Non audeo ab eius doctrina discedere præsertim si ex tenore processus non constat ꝙ ille popularis testificatus fuit contra magnatem licet in veritate sic fuerit. Tunc enim tenet citatio, & per consequens inducitur confessio.l.ex quocunq; ff si quis in ius voc.nō ier. Quod credo verum nisi statutū talem testem a iurisdictione iudicis eximeret pro testificatione prædicta. Tunc enim non teneretur cōparere, & sic non induceret ficta confessio, & idem si statutū annullaret actū qui fieret in contrariū per ea q̃ dixi supra parte proxi, q.ij, et ad illud quod de, prescriptione, dixit Bart. vide q̃ dicā infra tpe ij, par. ij, q.v.

7 *Septimo queritur* † ex forma statuti caueē ꝙ in criminalibus quis debeat personaliter vel ad domum bis citari, deinde si nō comparuit debet citari per proclama siue bannū præconis cū termino trium dierū quo termino elapso habetur pro confesso. Si tū vult cōparere ante bannū siue ante sententiam diffinitiuam, potest dum tñ anteq̃ compareat soluat certā quantitatem pecunie, puta solidos x, alias nō audiatur dicante statuto hoc modo videlicet & si intra post termi nū sibi datū in tali banno comparuerit ante condēnationem facta, & soluerit, tunc qñ post terminum venerit cōi gabelle nomine solidos x. pro tali bāno eximat de ipso banno nihil vlterius soluendo. Et si dictos solidos x non soluerit, non intelligatur esse exemptus, sed contra eum tanquam contra contumacem procedi debeat &c. Eo vero comparente dat certum modum procedendi. Tertius accessatus vel inquisitus positus fuit in banno & post terminum assignatum comparuit, negauit, & satisfecit, quia sic patiebatur natura delicti, sed gabellam nō soluit. Queritur an iudex possit eum tanquam contumacem cōdemnare siue bānire. Et quid si post aliquot dies soluit. & solutio i iudicio producta fuit Cum hęc qō esset de facto dicebam sic. Primo videtur ꝙ non possit banniri tanq̃ cōtumax qa sufficit ꝙ fiat solutio postea quādocunq;. l. vniuersa. C. de preci. impe. offe. Sed aduertendum ꝙ aliquando aliquid debet fieri ante actum vel in ipso actu, & tunc si non fit, actus est nullus. l in vniuersis. C. q da. tut. pos. l. si quis mihi bona. §. iussum. de acqui. hære. l. obligari. §. tutor. de auth. tuto. Aliq̃ debet fieri post actum, & tunc loquitur lex vniuersa. & ibi nor. per Bart. & Bal. videndum est ergo in proposito an requiratur solutio gabelle ante compartitionem an post. Et certe dicendū est ꝙ requiritur ante compartitionem ꝙ esse verum dicebam ostendi ex pluribus verbis statuti. Primo ex natura verbi soluerit, ꝙ licet possit adaptari ad præteritū & futurū, l. si tam facta. & l. solemus. ff. de cōdi. et demon. Tñ qñ ex aliquo adiūcto declarat, intelligit de præterito vel futuro secundum declarationē, vt no. per Bart. in l. oēs populi. & in l. i. de his q̃ pe. no. & l. nō aliter. de leg. iij Sed ex dictione, tñc, quæ denotat extremitatē, vt l. iiij. de cōdi et demon. et l. lecta. ff. si cert. pe. vbi ad intimum tpis refertur. Item ex dictione venerit quę intelligitur in fut irū, patet ꝙ requiritur ꝙ soluerit anteq̃ venerit, dicit enim si q tis venerit post terminū bāni, & tunc soluerit &c. & ita intelligi debent ipsa verba, ex quibus liquet ꝙ prędixi. Et probatur in simili. in auth. de nup. §. si vero incertū, & ibi no. super verbo, quēnium. Secūdo si esse verum patet quia acceptando eius compartitionem eū de bāno eximit, procedit enim tanq̃ contra presentem, sed non debet eximi nisi soluerit, et non intelligitur exemptus ergo loquitur de ante facta solutione, quia alias illa verba non possent verificari. Præterea vbicunq;

© SCD - Université de Poitiers

verbum quod habet significatum temporis præsentis & futuri si intelligitur futurum inducitur absurdum semper intelligitur in præteritum dicta l.prima de his quæ pœnæ no.sed si dicamus ꝙ sufficiat postea soluendo poterit post negationem differre quousque videat dicta testium. Et si viderit nõ probare soluet, si viderit probare non soluet, & sic datio fideiussoris non valebit, eritq; tunc iudicium eluforium, quod esse non debet.ff.de iudi,l.si pretor. Et quod habetur in.§.publice. Vt igitur hoc absurdum non contingat, & sic detur potestas reo eludendi iudicẽ,intelligatur in significatu præterito non in futuro. Pro ista determinatione facit ꝙ not.per Bart.in l.j.§.fi.ff.ne quis eum qui in ius voc.est vi exi.& l.si tutor. C.in quib.cau.in integ.resti.nõ est necessa. vbi determinatur quod quãdo solutio, decime, vel alias solemnitas requiritur ante actum,quicquid fit illo ante non obseruato, nullum est ipso iure. Et ideo in proposito debet contra ipsum procedere,tanq̃ contra contumacem ꝙ est verum eo bis citato. Si autem semel fuisset citatus,non teneret bãnum cum fuerit peccatum in forma statuti secundum Iac.de Are,per l.non sunt liberi. in princ.ff.de statu homi,ꝙ sequit ibi Ray. & alle.l.iulianus §.sed & si quis.ff.ad exhi. & l.proiitam,& quod ibi no.C.de senten.

8 *Octauo quero* † dictus reus post contumaciã, & sic postq̃ fuerat habitus pro cõfesso gabellam soluit, comparuit & negauit. Quæritur cui incũbit onus probandi. An sibi, an accusanti vel inquirenti? Dicendum arbitror in hac q.ꝙ si processus fiat ex statuto relato supra proxi.q.transit res sine dubio,quia facta solutione exẽptus intelligitur a banno, ergo & a contumacia & confessione quę ex illo resultat.l.fi.C.de senten.pas.cum ibi no.& l.j.in fi.ff.de quæsti.& ita semper hic practicat. Si vero processus fiat ex vi alterius statuti ꝙ introducat ex contumacia confessionem,&,de comparente post bannũ ante sentẽ.nihil dicat restat aliquatis dubitatio si enim contumacia cõfessionem introducit, sequi vr illam reuocanti incũbere onus probãdi illam erroneam fuisse secundũ. not.in l.error.C.de iur.& fac.igno.per gl.& doc.in l.non fateꝰ. ff.de confes.& per Guil.in Spe.de cõfes.§. fi.ad fi.ver,cætera.& in c.fi.de cõfes.Cũ ficta cõfessio spõtanee & vere cõfessioni egpareꝰ per statutũ,& sic idẽ in vna ꝙ in reli. qua,de leg.j.ꝙ ẽt uoluit Bar.in l.ablentẽ.de poe.& in alio casu,ut dixi supra q.vj,hac ex dẽ parte.Sed p̃dictis non obstãt.veritas est in cõtrariũ ꝙ ad pfens breuiter ostendi sic. contumacia & mora iudicialis idẽ sunt l.& si post tres.si quis ca.sed mora iudicialis põt purgari vsq; ad sniam l.si cũ exceptione.§. hęc aũt actio.ff.ꝙ met.cau.ergo & talis contumacia. Purgata aũt contumacia non põt objici confessio q̃ ex illa resultat,qa cessante substãtia cessat qualitas.ff.de vsufr.leg.l. j.Secũdo quia nedũ effectus priuationis ipius defensionis inductus a contumacia tollat p comparitionẽ ante sen.quinimmo tollit per cõparitionẽ factã post sen.iudice tñ adhuc sedente pro tribunali.ff.de in integ.resti.l. diuus.Ibi enim qui alias non admitteret ad appellandũ obstãte uera cõtumacia admittitur si cõparet iudice adhuc pro tribunali sedẽte,Ita in proposito, quia nõ admitteret ad negandũ post sen. admittatur si ante illã cõparet cõtumacia non obstã.& vide q̃ dicã infra statim.q.x.& ifra hoc eo,tẽp. parte vl.q.ij.ex qbus roborat decisio supradicta.

9 *Nono* statuto † aliquo cauet ꝙ anteq̃ quis bãnatur debeat p loca publica p proclama assignari terminus triũ dierũ intra quẽ quilibet qui velit defendere reũ,vel adesse caute possit cõparere alias nullus possit bannri. Iudex procedẽs contra Titiũ fecit fieri proclama. per loca publica quod quicũq; uellet defendere Titiũ cõpareret intra terminũ trium dierũ, & nihil dixit de eo qui vellet adesse causę. Querit an Titius possit bãniri,hãc q.posuit Ia.Bu.in l.hi qui.ff.de postu.Cõclũdẽs quod non põt bãniri, & si detur bannũ ꝙ non valeat , quia non oia solẽnia seruata sunt , nã aliud est defendere,& aliud adesse causæ,vt ibi.& sic cũ vtrũq; debuit exprimere si vnũ omisit solẽnia non seruauit,idẽ tenuit Alb.vbi supra q.xcviij.alle.l.ff.de in inte.resti.& de itine.actuq; pri.l.j.§.hoc interdictũ. Facit ff.de trãsa.l cũ hi.§.li pretor. & de procu.l.paulus.& qd dixerunt Hosti. Inno.Io.An.in c.ij.de consue.v3 ꝙ solẽnitas siue forma data actui debet fieri et dicendo exprimi,aliasactus est nullus.et ad hoc Bal. in auth.qui semel.C.quo.& qñ iud.alle.gl.i c.j.de mili.vas.qui cõtu.est pro hoc qd dixi supra in fi.vij.q.& p hoc dixi ĩ l.paulus. qd si cauet statuto ꝙ iudex nõ possit per inquisitionẽ ,pcedere,nisi prius requisito iniuriã passo an velit accusare,denũciare uel non fi care,quodcũq;.n.ommittat nõ tenet processus p iura p̃dicta. Aliud esset si diceret qd debeat citari vt cõpareat ipse vel alius ,p eo,

© SCD - Université de Poitiers

quia tunc licet omittatur illud vel alius, p eo, nihilominus poterit in bãno poni, quia illud a iure intelligitur, vt l. fi. C. de procu. & no. in. l. si minor, de bon. auc. iud. pos. & ideo illa expresso nihil operatur. l. iij. de legi. secundum Iac. bu. & Bald. in. d. l. fi. de p. cur. Dic tamen quod intelligitur vt legitime comparat, vt l. sed si vnus. §. si procuratorẽ. ff. de iniur. Ratio diuersitatis ideo est quia in primo casu statutum requirit quid diuersum, in secundo idẽ, aduerte quia quãdo aliquid exprimitur pro forma etiã si sit, tacitum, illud debet seruari, & dicendo exprimi secundum Host. Inno. & Ioan. and. in ca. ij. de consue. & in c. j. de bap. & ideo dixit Old. consulendo ꝙ licet in domino sufficiat tacita reuocatio procuratoris, vt in c. si quem, de procu. lib. vj. Non tamen sufficit in procuratore constituto cum potentia substituendi & reuocandi, & ideo est quia domino a lege vel ab homine nulla forma tradita est, ipsi autem ꝓcuratori forma tradita est, ergo illa & factis & verbis seruanda est, vt in c. cum dilecta, de rescrip. vt ipse rescripsit in consil. cxxxiij. Aduerte etiã ꝙ tacitum expressum ab eo qui poterat aliter ordinare operatur, vt ammodo tacitum locum non habeat, vt l. talis de lega. j. Item & si non possit tacitum tollere, tamen illud expressum operatur in fauorem eius, p quo disponitur. l. titia. ff. ad. l. fal. & l. iij. §. si qs condemnatus. ff. de re iudi. & sic concludit ꝙ dictum Iacob. & Bal. non procedit & ꝙ nisi illud exprimatur in proclamatione nõ poterit in bãno p no. p Bar. in d. l. iij. de le. j.

10 *Decimo queritur*, tan post lapsum termini qui facit reum contumacem haberi pro confesso requiratur quod accusei contumacia vel fiat pronunciatio eum haberi pro confesso antequam perueniat ad bannum diffinitiũ. In primo dixit Bar. quod non, quia licet in ciuilibus talis accusatio contumacie requiratur l. properandum. §. j. C. de iudi. Tamẽ in criminalibus non est ita siue procedatur per inquisitionem siue per accusationem, quia accusatore defuncto vel desistente potest iudex ad vlteriora procedere C. de abo li. l. ij. ff. de pub. iudi. l. penul. in princ. ita dixit in extrauag. ad repri. sup verbo, neglexerit. Cautius tamen est quod contumacia accusetur vel ꝙ per accusatorem ab initio detur iudici potentia procedendi vsq; ad fi. &c. vbi etiam sentit Bar. Super secundo vi detur dicendum ꝙ requiratur pronunciatio quia vbicunq; contumacia inducit fidã confessionẽ, requiritur iudicis pnunciatio, vt habetur in l. iij. §. ꝙ si actor C. de iur. calum. in. c. ij. de confes. lib. vj. & in. l. eius qui delatorem. ff. de iur. fis. per Bald. in c. vassallus, si de feu. fue. contro. vbi tradit ad propositum notabilem doctrinam, videlicet ꝙ vbicũq; aliquid pendet a motu iudicis sem per requiritur pronunciatio. Facit ꝙ habetur in authẽ. hoc amplius C. de fideiuf. Posset tamẽ dici, vt supra quod illa iura loquãtur in ciuilibus non in criminalibus. Tutius tamen est tenere quod requiratur pronunciatio per regulam. l. inter accusatorem. de publi. iud. & de preben. l. absentem. Potest tamen hæc pronunciatio fieri vna cum diffinitiua. l. eius qui delatorem. & prealle. & ꝙ ibi per Bart. Hinc est quod communiter in omnibus bannis dicitur habita dicti accusati vel inquisiti eius contumacia pro vera & legitima confessione quæ satis includunt dictam interlocutoriam l. cum clericis, & quod ibi not. C. de epis. & cleri. Crederem tamen etiam sine vlla expressione bannum valere, quia tacite videretur pronuntiare sicut dicimus in l. j. C. de ord. iud. & l. pe. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. quod in diem. §. si rationẽ. de cõp. cũ fi.

11 *Vndecimo quero*, †Stante statuto ꝑdicto iudici notum est quod citatus est in loco ex quo non potest in termino in citatione appolito comparere. Et vt omnis cesset dubitatio est ibi ex causa voluntaria. quæritur an iudex habeat necesse expectare lapsum termini, an vero posse statim eum bannire, & fiscus virtute statuti bona occupare. Hanc quæstionẽ mouit Bal. in l. ij. C. si pen. ap. mors inter, & arguit primo quod posse dari bannum nõ expectato termino, quia de necessario contingentibus idem est quod de presentibus ff. de verbo. obliga. l. cũ stipulatus sim mihi a proculo, de noua. l. si pupillus. §. j. Determinauit tã contrarium tribus rationibus.

Prima quia verba legis requirunt tempus consumatum, vt no. in ca. vbi periculũ. de electio. lib. vj. Secũdo quia haberi pro confesso est pœna a conditione incipiens, quia precedens interlocutoria de citãdo nõ obligat vnde non incipit a precedenti obligatione. Et ideo expectandũ est vltimũ momentũ. l. in illa stipulatione. §. si calende. de verb. oblig. Tertia quia hec pœna trahit secum executionem. & ideo requiritur factũ cõsummatũ, vt in c. perpetue. de elec. lib. vj.

in nouel.

© SCD - Université de Poitiers

in nouel. Ista determinatio placet, vbi enim de pœna legali tractat, qualis est ficta cõfessio a statuto inducta propter contumaciam, ibi non sufficit esse certum, nisi vltimus terminus aduenerit, & sic ante agi non potest. Casus est de verb. oblig. l. insulam. Preterea vbi notatur condẽnatio non sufficit confessio etiam vera & facta in iudicio, vt habetur. ff. de his qui no. infa. l. ictus fustium, p gl. Bal. & alios, licet secus sit vbi nota. factũ vt no. eo. ti. l quontã. que ita saluatur. Preterea loquitur in statuti vbi confessus habetur pro condemnato quod non est in crimi nali, vt ibi per Bar. Non ergo potest iudex ante terminũ bãnire, vt in rationibus factis ante versicu. preterea nec fiscus ante bannũ bona incorporare, licet alia solẽnitas obseruet i bãno dato de iure cõi qñ annotãt bõa, in. l. j. ij. &. iij. C. si pen. ap. et in cõc. ibi alleg.

22 *Duodecimo quero*. † Iudex formauit inquisitionẽ vel ex accusatione, pcessit cõtra Petrum Ioannis de populo sancti Laurẽtij, & in illo populo non erat Petrus Ioannis, sed Petrus Martini, vel erant duo Petri Ioannis, & sic fecit citationes & bannũ dedit. Queritur, an dare potuerit, & si dedit an valeat, Bar. in l. monstrat. ff. de condi. & demon. tenet q̃ valeat, & executori fieri possit, si constat q̃ ille erat homo qui de maleficio fuerat inculpatus. & preterea dicit quod cauti rectores facũt illum captũ recognoscere se esse illũ qui de maleficio fuit inculpatus. Et ita etiã dicit in l. inter stip. §. j. de verb. obli. & de cust. reo. l. diuus. Credo bat. intellexisse quando citatio fuit facta personaliter vel ad domũ, & constat quod captus est ille qui fuit citatus psonaliter, vel qui habitauit in domo citationis. Tunc enim citatio nõ fuit inualida, aut ratione erroris, aut incertitudinis per ibi notata, cũ de corpore citati cõstaret & per consequens requisiti, vt in iuribus ibi alleg. & l. si quis in fundi vocabulo. de lega. j. Sed si citatio fuisset facta per loca publica, vel ad ecclesiam principalem, vel tanuam Palatij rectoris, vt interdum permittunt statuta, tunc puto bannum non tenere vno casu propter errorem, quia citatur Petrus Ioan. qui non est, & de corpore non constat ex aliqua circunstantia. Alio casu qui non est ratione incertitudinis, vt in l. duo sunt titij. de test. tut. & quod habetur in l. si quis seruum. §. si inter duos. de leg. ij.

Communiter tamen rectores obseruant contrarium. Faciunt enim captum confiteri se esse illum qui deliquit, vt in sententia, continetur, & qui citatus fuit & bannum exequuntur. Et ita dicit Bal. in d. §. si inter duos fuisse seruatum Florẽtie, quia ille qui deliquit debuit cogitasse se citari, & quia talis citatio declaratur ex adiuncto. Quod potest de iure esse verum si incitatione exprimitur causa, scilicet delictum. Sed si simpliciter dicitur quod cõpareat ad defendẽdũ se a quadã inquisitione &c. Tale bannimentũ de iure nõ procederet. Vidi tamen secundum dictum Bal. practicari, & ita seruatur per assessores, qui si non detrahunt veritati fauori publico deseruiũt ne in talibus fraudes committantur, & maleficia remaneãt impunita. Et adde quæ dicã infra in secundo tẽpore parte ij. questio. xxvj. vbi tractabo an occidens illum quem putabat bannitum cum non esset excusetur a pœna.

Rub. an a tali banno possit appellari, & de concernentibus hunc articulum, & quando quis dicatur bannitus.

VPEREST vt quarta particula huius primi tẽporis expediatur, quæ fuit an a tali banno possit appellari, & in alijs particulis processum est sic procedam in ista.

Primus ergo qõnum titulus est prædictus,

SVMMARIVM.

1 *An tali banno appellari possit.*

2 *Queritur vbi licet appellare cui incumbat onus probãdi. An ipsi qui fuit habitus pro confesso. An inquirenti vel accusanti.*

3 *An pendente tempore ad appellandum intelligatur sic bannitus, taliter bannitus quod in eo locum habeant statuta de bannitis loquentia.*

4 *An possit dici bannitus appellatione interposita pendente.*

5 *An pẽdẽte causa nullitatis dicatur bãnitus.*

6 *An pendente causa restitutionis in integ. per viam iustitie.*

7 *An pendente causa supplicationis.*

8 *Quid iuris si nondum est bannitus, sed notorium est eum commisisse crimen.*

© SCD - Université de Poitiers

9 *Quid iuris si cauetur statuto quod certo modo delinquens ipso facto bannitus intelligatur.*

Quarta pars primi temporis.

1 PRIMO ergo quero an a tali banno † liceat appellari. in hac q. in locis in quibus *est statutum quod in criminalibus non posit appellari*, hæc questio. est sopita sed restat in locis in quibus statuta nihil disponunt aliud quã supra dictũ est, in qua.q. vidi quędam breuissime scripta in quibus sic dicitur. Primo vt quod non posit appellari, quia contumax nõ appellat. l. properandum. §. sinautẽ reus. C. de iudi. sed certe dicendũ est quod appellari potest vt dẕ manifeste. C. si pen. appel. mors inter. l. iij. & dic vt ibi not. & in l. properandum. §. illo. &. §. sinautem reus. Certe quisquis fuerit scribẽs nimis breuiter se expediuit. Dixi enim supra in procemio quod aliud erat bannũ. de quo in d. l. iij. dicitur, & aliud de quo agimus & idẽ quicquid sit in banno annotationis bonorum &c. ad propositum nostrũ aliquo primo quod non posit appellari, qa sententia banni continet pœnam criminis ergo non appellatur, quia nec a pœna. ff. de verbo. signi. l. si qua pœna. Secundo cum ex forma statuti talis contumax habeatur pro confesso, quod non est in eo cuius bona annotantur, vt d. l. iij. & l. ij. eo. tit. ergo non potest appellare semper ei obstante sua cõfessione quæ detegit appella. frustratoriam C. quorum appel. non recip. l. ij. & argu. de fal. l. satis aperte. & C. si ex fal. instru. l. fi. cũ ibi not. Tertio quia verus contumax nõ appellat, vt in d. titu. quorum appell. l. j. & d. l. properandum & l. ad peremptoriũ cum sim. Quarto secundum Bald. in quodã suo consilio. Lex statuit certum terminũ ad purgandum moram, scilicet vsq; ad sententiam l. si cum exceptiones. §. hæc autem actio. ff. quod met. causa appellationis non videtur posse purgari. ff. de optio. legat. l. mancipiorum. de accu. mitia cum concor. In contrario quod posit appellari sic probatur. Bannũ est mulcta, vt not. glo. in l. prima. §. ex hoc rescripto. ff. deven. in spi. ergo potest appellari. l. & in multis. C. de appella. Prẽterea a sententia diffinitiua lata in criminibus potest appellari. l. additos. C. de epis. audien. & de appella. & ff. eodem titu. l. nõ tantum. ergo & ab isto banno quod ex forma statuti vim habet sententię diffinitiuę. ff. de leg. j. cum simi. Tertio regula generalis est *permissiua, in maiore enim & in minore licitum est appellari, nisi quis reperiatur prohibitus.* l. & in maiori. C. de appel. & not. in l. qui restituere. ff. de rei vend. & in l. creditor. §. iussus. de appel. Sed statutũ hoc non prohibet, ergo per dictam regulã poterit appellari. Quarto pro hac parte videtur *casus in l. generaliter. §. j. C. de rebus credi. & facit. l. cum apud. ff. de iudi. fol. vbi* stipulatio ob rem non defensam, & sic ob contumaciam potest purgari in causa appellationis. Pro huius. q. solutione distinguẽdum puto quod aut statutum dicit contumacẽ haberi pro confesso & conuicto. & tunc non puto posse appellari per dictam l. ij. C. quo. appe. non recip. Et non obstant in contrarium allegata, quia est casus specialis in quo appellatio est prohibita. Si vero statutum dictat tantum eum haberi pro confesso. Tunc aut est verus contumax secundum ea quæ habentur, quæ hic non repeto in turibus superius allegatis, scilicet in l. properandum. & l. j. quo appel. in l. ad peremptorium. ff. de iudi. & in l. ex consensu. in fi. de appel. in cle. si ante. de dol. & contu. & plene per Bar. in l. fi. ff. de in integ. resti. & non potest appellari non ex vi cõfessionis induciæ, sed ex natura vere contumacie. Fallit hoc in duobus casibus. Primus est si venerit adhuc iudice pro tribunali sedente. ff. de in integ. rest. l. diuus. Secundus si ex *forma statuti reseruatur etiam* post latã sententiam aliquod tempus ad purgãdum moram sine contumaciam, vt d. l. ij. C. si pen. appel. mors interue. secundum vnum intellectum, & ibi tangit Bal. ꝙ est not. pro limitatione iurium prædictorum. Si autem nõ est verus contumax, vt regulariter est non citatus personaliter, & *tunc aut iudex etiam* vltra cõtumaciam examinauit testes & tãquam confessus & conuictus non appellat, vt d. l. ij. C. quo. ap. Aut ex sola contumacia condemnauit & potest appellare non ea ratione quod sit mulcta, quia non est simpliciter verum, vt dicam infra in secundo tempore. q. Quæ perdant banniti, quę est. v. vel in q. ij. sed aliis rationibus supra tactis, & argu. d. l. iij. si pen. ap. secundum aliam lect. Non ob. ꝙ eius contumacia habeatur pro confessione, quia illam potest reuocare ratione erroris in causa appellationis, vt habetur in simili in l. creditor. §. iussus. de ap & no. per glo. ff. l. ij. §. ꝙ si actor. de iur. cal.

© SCD - Université de Poitiers

& per Bar. in l. obseruare, C. quo. appel. non reci. per doc. in l. error. C. de iur. & fac. ign. & in l. ij. de erro. aduo. Dixit tamẽ Ioã. An. in c. romana. §. finauiẽ. de appel. li. vj. quod quando solũ cõfessus appellat debet in appellatione exprimere causam, quia asserat se errasse, & confessionem reuocet alias nõ auditur, ꝙ est not. In appellatione enim a diffinitiua regulariter causa non est inferẽda de appel. l. j. in fi. Non ob. l. si qua pœna, quia hic non appellatur a pœna, sed a iudicis iniquitate, quia non debeat appellantẽ condemnare. Aliquando, n. pœna est certa & a iure limitata, & ab illa non appellatur, qũ constat aliquẽ illam incurrisse. Est, n. iuc sentẽtia legis, & ita loquitur. l. illa. & ꝙ no. per Guil. in Specu. de recusa. §. fin. in fi. ver. hic not. Quandoq; est pœna repolita in iudicis arbitrio, & tũ potest appellari, ita no. in c. super his. de accu. in glo. super ver. si. arbitriũ & in c. quia nos. de appel. in vlti. glo. & idẽ si a iure imponitur certa pœna, sed si certum est aliquẽ non incurrisse vel dubitatur propter quod requiritur iudicis sentẽtia, & potest appellari, vt l. & in maioribus. & ita no. Archi. & Io. And. in c. cupientes. de elec. lib. vj. & idẽ Archi. in v. q. quia suspecti, habet etiam. d. l. si qua pœna, alium intellectũ vt ibi not. secundum quẽ nihil facit ad propositum. Non obst. vltima ratio, quia nõ est vera potest, n. in causa appellationis mora purgari vt not. in l. j. circa prin. de act. emp. An autẽ a dispositione statuti siue constitutionis posit appellari. dic vt per Bart. in l. omnes populi. & in l. fi. de appel. reci. & vide Ioan. And. in c. cum omnes. de cõsti. qui dicit quod sufficit contradicere.

2 *Secundo* quero † in casibus in quibus licet appellare cui incũbat onus probandi an ipsi iudici inquirenti vel parti accusanti an ipsi bannito appellanti contra quem est ficta cõfessio inducta ex contumacia? Rũ. consultum vidisse onus probandi incũbere iudici vel accusatori, prout ante incũbebat si comparuisset primo, quia extinguitur pronuntiatum. l. j. in fi. ad turp. cum timi. Et si non stat præsumptio sententiæ quæ onus probandi transferat. Secundo quia cõtumacia est purgata quæ potest purgari etiam lata sententia, vt dictum est supra. Item ex quo nõ denegatur appellatio ergo nec defensio denegata videtur quæ succedit statim appellatione præmissa. Quarto per regulam generalem quæ habetur in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & habetur in. §. illud. in authen. de his qui ingre. ad app. dixit tamen Bald. post confirmationem prædictorum consiliorum ꝙ si contra appellantem essent alia indicia facilius continueretur propter bannũ, quia illud fecit eũ suspectum. C. de assef. l. consiliarios. quod non procederet si probaret se fuisse impeditum, siue se habuisse iustã causam in principali causa non comparendi, argu. eo. quæ habentur maxime per Bar. in l. fi. ff. de in integ. restitu. Pro decisione prædicta vide quæ dixi supra per te proxi. q. viij. Est enim necesse qd dicatur aliud in vera confessione per not. in iuribus ibi alleg. & aliud in ea quæ ex contumacia introducitur, vt patet manifeste ex his quæ ibi dixi. Licet, n. in aliquibus æquiparentur non tñ in omnibus. Statutũ enim solum dicit qd posit banniri in ea pœna qua posset condẽnari si confessus fuisset, vel dicit quod habeatur pro confesso quod cũ sit facti nõ habet eundẽ effectũ quod esse confessum, dico quo ad omnia. ff. de verbo. obli. l. mercis. & quod ibi not. quod est indubitanter verum si ante diffinitiuã non fuit pronuntiatũ eum haberi pro confesso secundum ea quæ dixi supra parte proxi. q. x. cum enim appellando a diffinitiua intelligatur etiã ab illa interlocutoria appellatũ stat regula quod in eo statu est in quo erat illa interlocutoria non facta. Et sic non dici fuisse confessus l. ij. ff. de appel. recip. cum simi. si autem fuisset ante diffinitiuam interlocutorie pronuntiatum eum haberi pro confesso, maius esset dubium, sed putarem dicendũ quod aut ex forma statuti non poterat ab interlocutoria appellari, quia reseruatur in appellatione a diffinitiua. & idem. Si vero poterat appellari, & ille non appellauit transacto tempore antequam daretur diffinitiua, vel antequam a diffinitiua appellaretur, putarem secus esse, quia illa pronunciatio nõ est reuocata per appellationem a diffinitiua l. intra vtile. ff. de mino. concor. Et sic remanet quod habet contra se virtutem confessionis. Et sic licet concedi posit quod illa posit tanquam erronea reuocari tamen ei incumbit onus probandi errorem, & sic rẽ aliter se habere, vt in l. error. C. de iur. & fac. igno. & alijs iuribus allegatis in prælegata. q. viij. nisi per iustam causam quam probaret, concederetur sibi restitutio in integrum aduersus illam pronunciationẽ per no. in l. diuus. & l. si. ff. de in integ. resti.

3 *Tertio queritur* † viso quod aliquando potest appellari,

© SCD - Université de Poitiers

an tunc lata sententia antequam labantur decem dies intra quos potest appellari quis dicatur bannitus taliter, quod in eo locum habeant statuta de bannitis eloquentia. Et primo videtur dicendũ quod nõ sicut enim potest innouari aliquid appellatione pendente ff. nil nouari appellatione pendente. l.j. & C. de appel. l. iij. ita nec pendente tempore ad appellandum, vt not. in d. l. prima. l.j. Secũdo probatur, quia idem est effectus si moritur condemnatus pendente tempore dato ad appellandum. qui pendente tempore appellationis, vt not. per gl. in l. ex iudiciorum. ff. de accusi. quæ reputatur singularis, sed habet concor. in. l. si quis post. ff. de testa. Sed pendente tempore appellationis quis non dicitur bannitus l. furti. in princi. ff. de his qui not. infa. & l.j. in fin. ff. ad turp. Ergo nec pendente tempore ad appellãdũ. In hac cõne est aduertendum quod omnis effectus iuris qui ꝓducuntur a sententia nõ requirentes facti executionem statim lata sententia sunt producti. l. furti. in princi. ff. de his qui not. inf. & l. si quis filio §. qui aũt omnes. ff. de iniusto. testa. & per Inno. in ca. qualiter. & quando, de accu. Illi autem effectus qui requirunt factum hominis nõ producuntur, nisi lapso tempore ad appellãdũ. & sic postq̃ sententia transiuit in rem iudicatam, vt C. de exe. rei iudi. per totũ quod in ciuilibus verum est sine dubio, vt in iuribus supra allegatis & de appel. l. constitutiones. & de appel. c. non solum. lib. vj. Sed & in criminalibus per regulam l. absentẽ. de pœni. & de iudi. ff. l. omnem. & propter maioritatem periculi, licet in contrarium faciant l. non tantum. de appel. ead. l. additos. C. eodem titu. & de episco. audi. l. additos. Sed respondetur quod ibi de facto fiebat executio, vt ibidẽ per doc. Ex quo infertur quod ad effectus priuatiuos iuriũ ipsius banniti statim lato banno intelligitur bannitus. Et sic post decẽ dies esset infamis, esset intestabilis, esset ihabilis ad certos actus de quibus dicetur infra in secundo tempore, statim erit affectus ipsius qualitatis, non autem poterit interim offendi, quia illud factum hominis requirit. Ex quo patet quod male dixit Gand. qui indistincte dixit eum posse offendi in rubri. de bannitis. in tj. col. quem secutus fuit Albe. vbi supra. q. xxiiij. dicens ita tenuisse Pet. in d. l.j. si pen. ap. per iura secundo loco allegata quæ ad aliũ effectum loquuntur vt predixi. Nec prædicte cõclusiõi obstat gl. l. ex iudiciorũ. & l. si quis post. quas sequitur Dy. quia nõ procedunt quo ad priuationem bonorum. Illa enim fiant ipso iure fit. ff. de iur. fin. l.j. §. an bona. Verum enim est quod est li. cõtest. & condẽnatus. Et sic sunt producti effectus ab illis actibus resultantes secundum laco. de are. qui alle. dictã. l. si quis filio. §. irritus. siue. §. ꝗ si quis. quẽ sequitur Cy. in l. iij. C. si pend. ap. mors inter. & Bar. in d. l. ex iudiciorum. licet Bald. aliter dixisse videatur in d. l. iij. mortuo bannito intra dictos. x. dies de quo banuo dicetur infra in vltimo tempore parte secundi q. vij. Quarto q̃ritur an post quam interposita est appellatio dicatur quis bannitus adeo quod interim possit offendi, habeantq; locum alia statuta de bãnitis loquentia, an non. In præcedenti. q. patet non esse insistendum in hac re vbi dictũ. Cõstat enim quod aut appellatio pronunciatũ extinguit saltem ratione presentis status, aut suspendit ratione futuri, vt habetur in. l. furti. in princ. ff. de his qui notan. infa. & l. tale pactum. §. qui prouocauit. de pact. & in. d. l. in fi. ad turpil. cũ simili. & quicquid ex prædictis operetur appellatio sequitur quod interim non dicitur bannitus. si enim extinguit pronunciatum clarum est si suspendit idem, quia ex conditionali dispositione interim pendente conditione ius non oritur. l. pecuniam. si cer. peta. de verb. oblig. l. quoties cum simili. maxime in sententia quę venit resoluẽda, illa enim indicatur potius cõditionalis ab initio quam pura resoluenda, vt habetur per Barto. in l. centesimis. §. fin. de verb. oblig. & quod habetur in. l. ij. ff. de in di. addi. & in. l. quibus diebus. §. quidam titio. ff. de conditio. & demon. saltem in legalibus dispositionibus que potius equiparantur vltimis voluntatibus quam contractibus, vt not. in. l.j. ff. de his quib. vt indi. & per Barto. & in l. translatio. ff. de adimen. legat. & ad silla. l. in cognitione. & plenius in l. ita stipulatus. ff. de verborum obligatio. Et vide quæ dicam in secũdo tempore parte vltima questio. lxxix. Interim ergo non censetur bannitus. & propterea non habebunt in eo locum ordinamenta de bannitis loquentia. Et ita determinauit Dyn. & post eum Barto. in l. qui a latronibus. §.j. ff. de testa. & probat text. secundum Dyn. & Barto. in l. iij. §. si seruus. ff. de acquiren. possess. & in d. l.j. ff. nil noua. appella. pen. ibi. Neq; vllam aliam iniuriam &c. licet tamen bannum sit extinctum, aut suspensum, & sic cessent effectus, banni, non tamen cessant effectus resultantes ex pendentia processus, de quibus habet, ff. de solu. l. reo. &

© SCD - Université de Poitiers

de muneri.& not.l,reus delatus.& i cõcor-
† an bãnitus agẽs
5 *Quinto quero.* causam nullitatis
banni, & sic pe-
tens se cãcellari posit pendente dicta cau-
sa virtute statuti tacti in principio proemij
offendi.Dy.in hac questione dixit quod sic
in l.iij.§.si seruus.ff.de acquir.possessio.per
illum text.vbi dicitur, quod licet seruus
sit paratus subire iudicium libertatis, nihi-
lominus interim seruus est,pro quo facit,ff.
de lib.causa.l.si cui.§.licet.& l.ordinata.&
ita etiã tenuit Gandi, & Albe.sequitur vbi
supra questio.xxiij.licet nõ bene se firmet.
Barto.vero in d.§.si seruus tenet contrariũ.
allega.l.cum vero.ff.de fideicom.libe. vbi
ille cui debetur libertas ex fideicommisso
propter spem dicitur esse in quasi possessio
ne libertatis,ita bannitus litigans hoc mo-
do, Item quia de hoc videtur casus in.l.si
quis filio.§.quod si quis.ff.de iniust, testa.
vbi sententia nulla non facit damnatum in-
testabilem.tertio quia statutum loquitur de
bannito,ergo debet intelligi de rebanni-
to,l.iiij.§.condemnatum,ff.de re iud, quod
intellige verum in eo qui scit causam nulli-
tatis agitari, In ignorante vero remittit ad
no.per se in.l.vlti.ff.de adul. Sed certe lex
cum vero non facit quia ibi loquitur quan
do certum erat deberi libertatem, in casu
autem nostro dubitatur.l.quod de pecu.&
ideo potius debet presumi pro sententia,vt
l.herennius.§.gaia.ff,de eui.& voluit bald.
in l.fin.C.qui ad liber.procla,non licet,vbi
reprobat dictum laco.de are.qui dixit ban
nitum admitti ad dicendum de iniustitia bã
ni prestita satisdatione in l.statu liber ratio
nem,ff.de statu lib.§.autem, quod si quis lo
quitur in effectu concernente solum perso-
nam ipsius banniti,& sic nõ facit ad casum
in quo tractatur de iure cõcernẽte personã
alterius. Et ad.§,condemnatum respondetur
cp loquitur quando de nullitate constat
propter quod Bald.in authen.que supplica
tio.C.de preci,impera,offerend,dixit con-
siderari veritatem, scilicet an in se ban-
num sit nullum,& tunc non posit offendi
alias sic, Ego vero aliter dicendum puto
vt enim sepius dicetur infra in secũdo tem-
pore quilibet videtur constitutus publicus
officialis,vt.l.ij,C,quando lice.sine iud.vin
di.& ideo sicut pendente causa nullitatis of
ficialis non posit exequi,vt ostendam, er-
go nec alius eum representans, quod autẽ
pendente tali causa non posset fieri execu-
tio, probatur quia vbicunq; executio est
irretractabilis ibi fine cognitio nullitatis
requirat altiorem indaginem siue non,sem-
per retardatur executio,alias enim nõ pos
set dicenti nullum prouideri, ita nota, per
Pau,de Ieaza,& alios post eum in clemẽ.j.
de re iudi,& per Bald.in.l.si feriatis,ff.de fe
rijs,Siue igitur ad mortem siue aliter in per
sonam offenderetur locum haberet pœna
l.si quis prouocatione.C,de appel.& est ve
rum in scienti causa agitari,quod intellige,
nisi causa nullitatis habeat calumniam eui-
dentem per nota.in.l.satis aperte.C.de fal.
& per Bald.in l.ab executione.C.quo, ap-
pel.non reci.& in.l.prima.C.ne in vna ea
demq; causa.l.i c.ter.prouoc.Tunc enim ex
cusaretur occidens, & ita potest saluari di
ctum Dyn.& quod notauit Bald.in.l.liber
tas,ff.de stat.homin.licet ibi aliter dixerit.
Quod dictum examinabo infra tertio tem-
pore parte prima questione ij.vbi tractabo
omnes questiones in quibus occiditur ille
qui apparet bannitus licet effectiue non sit,
vt quia soluit quia clericus, quia rebanni-
tus & non cancellatus, vt ibi patebit.

† Titius fuit bã
6 *Sexto queritur* nitus taliter cp
de iuris rigore
bannitus dicitur, petijt ex iusta causa resti
tutionem in integrum aduersus dictũ ban-
num per viam iustitie quod sibi ex multis
causis beneficium dari potest,l.prima in fi.
Ex quibus cau,maio.& l.ij,quasi per totũ.si
quis cau,C.ex qui. cau,maio,l.ij.Et dictum
fuit supra in pluribus questionibus, & ma-
xime supra hac parte questione secunda.
An pendente dicta causa restitutionis inte-
rim posit offendi. Si verum est quod di-
xit Guiliel.in Specu,de restitutione in in-
grum.§.videndum in principio. Clarum
est quod interim a sciente causam agitari
offendi non potest, quia semper impedi-
tur executio, Tamen quia illud non est
semper verum,recurrendum est ad id quod
supra proxima questione est dictum, scilic-
cet quod quia executio est irretractabilis
eadem ratione impediatur cum agitur per
viam restitutionis qua impeditur cum agi-
tur per viam nullitatis.extra de restitutio.
in integrum.capitulo auditis.& de auctori-
tate tutorum.l.defendente.& quod ibi per
Bartolus & C.de restitutione in integrum
po.l.vna.quod Bald, dixit esse verum etti-
am si stante statuto quo cauetur quod que-
rele bannitorum non audiantur.Non enim
videtur bannitus qui habet integram resti-
tutionem,ff,de in integrum restitutio.l.non

© SCD - Université de Poitiers

videtur? Nec obstat quod non debet audiri, quia non intelligitur exclusus quin possit petere se a bãno eximi, l.j.§.de qua, ff.de postulando, per Cyn.& dicit esse simile in excommunicato cuius querela nõ auditur, nisi proponatur contra ipsam excõmunicationem, vt in capitu.j.de rescriptis. libro sexto, vt ipse notat in l.ij.C.si reus vel accusa.mor.fue. De quo etiam dicam infra secundo tempore parte vlti.quæstione lxvij.

Septimo queritur an idem

7 †sit si pendeat causa per viam supplicationis, videlicet quod interim non possit offendi? Ad hoc dicendum est quod non idem, quia illa non retardat executionem, vt notatur in dicta.l.prima.ff.nil noua.appella.penden. Quod credo verum nisi supplicatio in locum appellationis succederet, vt habetur in authenti.quæ supplicatio.C. de præci.imperato.offerend. Pro quo facit quod dixi in duabus præcedentibus quæstionibus, scilicet de executione irretractabili, argumen.ff.de arb.l.non distinguemus, §.cum quidam.

8 Octauo quero †quis puta Titius non est bannitus, sed notorii est eũ commisisse maleficium pro quo imponitur pœna, pro qua bannitus potest impune offendi. An habetur pro bannito, videtur qd sic, quia notorium et sententia equiparãtur. l.emptorẽ.ff.de action.empti. Sed dic quod non, quia quo ad hoc extraordinarium effectum notorium & sententia non equiparantur. l.quicunq;.C.de malefi.& ita etiam videtur probari in l.ictus fustium.ff.de his qui notan.infa. & ita determinauit Bald.in l.libertas.ff.de sta.ha.

Nono statuto cauetur

9 † quod percutiens aliquem cum certo genere armorum puta falcione, vel quadralecto quę arma solebant esse in vsu & multum exosa, ipso facto bannitus sit in banno. Quidam percussit cum falcione, & antequam banniretur per sententiam fuit occisus, queritur an potuerit impuni occidi tanquam bannitus. Alber.vbi supra quæstio.xciiij.dicit se obtinuisse quod sic per l.cum quasi.§.si plures.ff.de fideicommiss. liber. vbi tantum operatur sententia facta lege, quantum operatur lata ab homine, item per decretales quæ loquuntur de canone late sententiæ.xvij.quæst.iiij.c.si quis suadente. Quod tamẽ debeat expectari sententia siue iudicis declaratio allegat.l.j.C. vbi cau.fisc.& ꝓ ibi dixit, & de hæreticis, c.cum secundum.l.et plus nõ dicit. Pro hac secunda parte facit quod statutum permittentes offendi bannitum non habeat locum in eo qui bannitus representatur a lege.l.ij. C.de his qui ve.eta.impe.cum ibi no.maxime cum tanquam odium, vt l.qui excep.de condi.inde.debeat restringi non ampliari.

Pro prima parte facit quod illa verba ipso facto important canonem late sententiæ, quia ex his demonstratur ꝓ non requiritur sententia, quo casu dicitur late sententię canon, vt no.in c.cum esses de sta.& in c.relatum de iure patro.per Ioan.Andr.in c.j.de sagitta.& in c.j.de eo.qui fur.or.suscepit.p Archi.lxiij.distinct.salonitane. Putarẽ aduertendum ad statutorũ verba.l.semper §. legem de iur.immuni. Nam si statutũ quod permittit occidi bannitum simpliciter sic loquitur, cum debet habere etiam in eo quia statuto sit bannitus propter verba generalia.l.j.§.& generaliter.de leg.præstan.l.j.§. lex falci.ff.ad legem.falci.cum simili. Et videtur casus cum glos.quæ secundum Bald. forte de iure ciuili non est alibi in l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de capi. diminutio. Si vero statutum diceret quod bannitus descriptus & registratus posset impune offendi. Tunc non verificaretur in eo qui ipso facto intelligeretur, vel esset bannitus, quia licet efficiatur bannitus non tamen efficitur registratus, & sic non verificantur verba statuti duo requirentia lege hos accusare.§.fina.de accusat.cum similib. Facit quod habetur in capitulo fina.de electio. libro sexto, vbi licet præsentia supplear citationem, non tamen supplet aliam solennitatem quæ requiritur,& ideo actus non ꝓ valet. Si tamen tunc statutum quod facit eum bannitum ipso facto procederet vlterius, quia diceret eum etiam intelligi registratum, maius esset dubium. Putarem tamen si statutum diceret sit ipso facto bannitus & registratus posse impune offendi? Si vero diceret sit ipso facto bannitus & pro registrato habeatur, secus esset per no. in l.mercis.de verborum significatione, & in l.si maritus.§.primo.de adulter. per Bartolum & latus. in lege si is qui pro empt. Et ideo in ista ciuitate additum fuit statuto quod banniti & registrati possint impune offendi.

© SCD - Université de Poitiers

De occurrentibus post perfectum bannum ipsi bannito.

EQVITVR videre de secundo tempore scilicet de occurrentibus post perfectũ bannum ipso banno durante, quod tempus vt dixi in proliemio diuiditur in tres partes. Prima enim erit de his quæ banniti in seipsis patiantur & agant cum eorũ appenditijs. Secunda erit de his quæ per alios fiunt in eorum præiudicium. Tertia erit de his quę fiunt in eorum fauorem, quę ideo postponitur, quia multe cõnes erant preambulum ad vltimum tempus. Et cuilibet particule præmittuntur, vt supra in primo tempore factũ fuit, rubrice suarũ cõnũ. Sunt ergo rubrice j. partis infrascripte.

SVMMARIVM.

1 An valeat statutum quod cauetur bannitũ posse impune occidi. Et in ea de statuto quòd facit dominum.

2 An valeat statutum aliud quo cauetur querelas bannitorum non debere audiri.

3 Quid sit bannum & vnde dicatur.

4 Quibus æquiparentur banniti de quibus agimus.

5 Quæ perdant tales banniti.

6 An bannitus vulnerans aliquem animo occidendi debeat puniri pœna statuti, an vero pœna iuris communis.

7 Si aliquis fuit bannitus in quinquaginta pro vno crimine, in sexaginta pro alio, et ex alio processu, An dicatur bannitus a centum libris supra.

8 Quid iuris si ex eodem processu pœnis tamẽ distinctis fuit bannitus.

9 Quid ex eodem processu pro pluribus criminibus in vna summa nulla facta summarum verbali distributione bannitus

10 An bannitus tantum intelligatur in statuto loquente de bannito, & condemnato.

11 An banniti prædicti perdant eorum bona virtute banni.

12 Si bannum fuit pecuniarium, an fiscus possit accipere insolutum de bonis banniti.

13 Si cauetur statuto quòd bona delinquentis sint obligata pro pœna, an tunc bannũ pecuniarium possit mitti executioni contra fideiussorem datum antequam esset contumax & bannitus.

14 An bannum pecuniarium possit mitti executioni contra fideiussorem antequam esset contumax & bannitus.

15 An fideiussor sit liberatus si bannitus captus a iudice aufugit.

16 An bannitus ex eo quod fecit contra statum dicatur bannitus ob crimen læsæ maiestatis, & sit perdat bona.

17 An quãdo bannitus perdit bona perdat etiã ea quæ sunt sita in alterius territorio.

18 An perdat solum præsentia an etiam futura siue postea quæsita.

19 An in casibus in quibus non perdunt bona eis existentibus in bãno currit præscriptio.

20 An banniti perdant potestatem quam habent in filios.

21 An perdant potentiam faciendi statuta vna cum alijs ciuibus.

22 An bannito domino vassallus liberetur a seruitio feudi.

23 An vassallo bannito feudum veniat in confiscatione bonorum.

24 An emphytheosis banniti veniat in confiscatione bonorum.

25 An bannito filiofamilias veniat in confiscatione peculium.

26 An in confiscatione bonorum banniti veniat vsufructus rei in qua bannitus erat vsufructuarius.

27 An bannito patrefamilias veniat in confiscatione bonorum peculium filij.

28 An mulier bannita perdat dotem in casibus in quibus bona confiscantur.

29 An mulier bannita ob adulteriũ possit vir ad dotem conueniri.

30 An in confiscatione bonorum bãniti veniat hæreditas ei tempore banni delata, sed nõdum adita.

31 An in confiscatione bonorum banniti veniat conditionale debitum ipsi bannito.

© SCD - Université de Poitiers

32 An in tali confiscatione veniant iura patronatus.

33 An bannito filio & bonis publicatis pater teneatur assignare fisco legitimam.

34 An dictante statuto patrem teneri assignare legitimam filio delinquenti possit pater cogi assignare bannito filio p contumaciã.

35 Posito quod teneatur an in tali assignatione inspiciatur tempus delicti, an accusationis, an banni.

36 An pater banniti teneatur dare fisco alimenta filio debita.

37 An bannitus perdat iura succedendi ab intestato.

38 An bannitus perdat ius succedendi ex testamento.

39 An bannito possit fiscus auferre, vt ab indigno illa quæ quæruntur bannito & in cõfiscatione non veniunt.

40 An bannitus desinat esse tutor.

41 An desinat esse executor testamenti.

42 An desinat esse arbitrator.

43 An possit de nouo eligi arbiter.

44 An bannitus dicatur effectus non soluendo, vel in tali statu quod vxor possit ad dotem agere.

45 An bãnitus desinat esse ciuis ciuitatis a qua bannitus est.

46 An bannito possint imponi collecta.

47 An bannitus possit capi pro represalijs.

48 An bannitus possit petere alimenta ab illis a quibus ante bannum poterat impetere.

49 An bannitus per viam accusationis efficiatur infamis.

50 An efficiatur infamis si bannitur per viam inquisitionis.

51 An notarius bannitus pro crimine famoso possit instrumenta conficere.

52 An bannitus possit facere testamentum.

53 Dictante statuto quod scientia banni habeatur perinde, ac si lata esset contra præsentem, An tunc testari possit.

54 An vbi testari potest eius testamentum habeat effectum si capitur & occiditur pro executione banni.

55 Stante statuto quod bannitus ex testamento capere non possit, An bannitus sub conditione si intra certum tempus non soluerit possit hæreditatem adire, & valeat aditio eo postea non soluente intra terminum.

56 An bannitus de ciuitate & comitatu intelligatur bannitus de comitatu postea acquisito.

57 An bannitus in vna ex ciuitatibus regni siue comitatus intelligatur bannitus a toto comitatu siue regno, & ibi datur remissio pro locis consideratis.

58 An bannitus qui non potest habitare vel stare in territorio possit per illud transire sine metu banni. Et est duplex, scilicet an locum habeat in futurum.

59 An exceptio banni superuenientis excludit bannitũ a iudicio per eum antea inchoato.

60 Si bannitur filius, an talis exceptio excludat patrem qui accusauerat de iniuria facta filio.

61 An talis exceptio excludat tertium qui accusauerat de consensu eius qui postea est bannitus.

62 An stante statuto quod querele bannitorum non audiantur bãnitus possit se defendere.

63 An bannitus consentus a bannito possit excipere quod bannitus non debet audiri ex forma dicti statuti.

64 An stante dicto statuto bannitus possit petere reuocationem tenute.

65 An patiatur secundum decretum.

66 An possit compensationem opponere.

67 An in casu in quo ipse non possit, possit illã opponere eius fideiussor.

68 Stante dicto statuto quod querele bannitorum non audiantur, de quibus querelis intelligatur, Et an possit appellare a sententia lata contra eum.

69 An possit petere restitutionem in integ.

70 An possit de falso accusare testes examinatos contra eum assecuturum.

71 An possit agere contra iudicem in sindicatu

© SCD - Université de Poitiers

qui contra talem bannitum securatum tulit iniquam sententiam.

72 *An stante dicto statuto, bannitus sub nomine hæreditario possit agere nomine pprio.*

73 *An bannitus retinens bona vel postea acquirens possit agere per procuratorem stante statuto prædicto.*

74 *An bannitus possit cedere iura sua, vt sic cessionarius possit agere pro alio vt procurator.*

75 *Quid si ante bannum cesserat.*

76 *An bannitus possit agere pro alio vt procurator.*

77 *An bannitus non banniti hæres repellatur agens iure hæreditario.*

78 *Quid si cauetur statuto quod bannitus non possit sua bona in alium transferre, an possit facere instrumentum si ante bannum promisit illud facere.*

79 *Egit creditor banniti contra eum qui bannitus potest se defendere, & fecit citare bannitum qui comparuit quo viso creditor vult desistere, bannitus vero vult qd procedat. Queritur an bannitus audiatur. Et est duplex.*

80 *An bannitus qui perdit iure sue ciuitatis, perdat etiam illa pro contractibus iam firmatis quando non perdit bona vt beneficium guarentigie vel statuti dantis laudi executionem.*

Prima pars secundi temporis.

1 PRIMO ergo quero, an valeat statutum † quo cauetur bannitũ pro maleficio posse impune occidi. Hæc quæstio est multum nota & trita, & propterea in ea non instabo. Concludens quod cum tale statutum fiat ad publicam vtilitatem, tum ut homines a delinquẽdo terreantur, scientes se postea posse impune occidi, tum vt maleficia non remaneant impunita, l. ita vulneratus, ff. ad l. aquil. & de sen. excom. vt fame dicendũ est tale statutum valere. Ita disputando determinauit Iaco. de Are. & tenet Ioan. And. in addi. Spe. in ti. de consti. iuxta ti. & ibi vide Hoc autem indistincte tenuit Albe. vbi supra q. xvij. late referẽs rationes disputationis hinc inde. Et Gan. q. j. in materia bannitorum & alleg. l. vnum. §. sin autem. C. de rapto. vir. Item Bart. in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & l. oẽs populi. in iij. q. prin. & alle. pro casu l. iij. ff. ad l. corne. de sica. iuncta l. amissione. de cap. dimi. Idem etiã dixit in l. ij. C. qñ vni. lice. sine iudi. vin. quę al legatur pro casu quod etiam ibi tenet Bal. & licet alias dixerim istud intelligi verum qñ bannitus fuerat ex causa ex qua ei capto debeat irrogari mors quod ẽt tenuit Ray. in repeti. l. omnes populi. Tñ nunc dico indistincte valere. Nõ enim solum hoc statuitur propter delictum ob quod bannitus fuit, sed et propter eius cõtumaciam & inobedientiam factam suo principi. l. omnes populi, & sic si ei mors irrogatur non fit contra ius vt in c. ij. de maio. & obe. cum si. Ad rationes in cõtrarium factas responde vbi supra, & addè quæ dicam infra in ij. parte huius temporis q. xlix. in qua tractabitur an bannitus offensus possit se defendere & eadem parte. q. ij. Dixit etiam Bald. quod valet statutum quo cauetur quod capiens bannitum efficiatur dominus banniti per text. in l. delationũ. C. qui ad lib. procla. non li. vt ibi per eum Ad quod facit l. seruitutem. de iur. tu. iũctis quæ superius dicta sunt.

2 *Secundo quero* † an valeat illud statutum quo cauetur queretas bannitorum audiri nõ debere. Hæc quęstio statuto ita dictante facilis est. Expeditur enim in breuibus tale statutum valere. Cõcordat enim cum legũ dispositione quæ multoties contumaces taliter puniunt l. sed & si per prætorem. §. ait prętor. ff. qui. ex cau. ma. & ibi Bar. & Bal. hoc dicunt faci. C. de remiss. pigno. l. si eo tempore. cum concor. & de re iudi. l. contumacia. & idem firmat Bart. in l. cum mulier. solu. mat. per dicta iura facit l. sancimus. C. de iudi. & si vis ad saturitatem videre iura denegantia audientiam contumaci vide in Spe. de actore. versic. itẽ quod fuit contumax. & ibi in addi. & vide de hæreticis. C. super eo. lib. vj. ff. si quid in fraud. pa. l. i. &. §. & alias. & de his quæ i frau. cre. pupillus. & de iure deliberã. l. si extraneus. Si vero statutum diceret quod non fiat ei iustitia, dixit Innoc. tale statutum non valere, quia directo disponit cõtra ius diuinum de consti. c. quæ in ecclesiarum quod etiam sequitur Ang. in l. iiij. C. pro emp. Sed si diceret quod ei ius nõ reddatur puto valere sta-

© SCD - Université de Poitiers

tutum, quia siue iuste siue iniuste dicitur ius reddi. & sic potius denegatur factum quam iustitia. l. pe. ff. de iusti. & iure & l. j. de iurisdiction. iudi. Si autem diceret non audiatur et defendēdo dicā vbi supra remisi in fi. proxime quæstio.

3 *Tertio uisa ualiditate* †dictorum statutorum queritur quid sit bannum & vnde dicatur. Istam quæstionem ponit Albe. vbi supra quæstione prima. & multa dicit. Ego autem breuiter me expediam supra enim in prohemio dixi multiplices esse species bannitorum, & ideo non de omnibus est inculcandum vt fecerunt illi de quibus ibi dixi. Quantum ergo ad propositum attinet sto cum dicto Nicolai de Mat. de quo facit mentionem Alberi. vbi proxime dixi. Quod bannum de quo agimus est quedam iudicialis sententia pœnalis lata in absentem contumacē virtute statuti. Quod vt supra dixi in prohemio ualet & fieri potest. Quantum autem ad alios effectus bannū qñq; aliter diffinitur. Dicitur enim qñq; multa vt dixi supra in j. q. vltime partis primi temporis. qñq; dicitur bānitum, id est proclama siue comminatia vt quando dicitur q̄ certum quid fiat, vel non fiat publice bānitur sub certa pœna. C. cō. vel epist. per totum, & habetur in l. iiij. ff. de cust. reo. Quandoq; dicitur sententia annotationis bonorum & banni. quod qualiter intelligatur habetur in l. absentem. de pœ. & in. l. j. de requi. reis. & in concord. in. quæ non sequor ne extra propositum euagari coningat. Vnum tñ nolo omittere qd dixit Alber. vbi supra quod si proclamaē aliquid non debere fieri sub pœna banni. et alia quantitas non exprimitur in banno, si per statutum, vel consuetudinem aliter nō declaratur quod intelligetur pœna solidorū lx. per tex. cum glo. in lombar. in titu. de exercitalibus lib. j. l. quicūq;. quod esset no, si esset verū. Sed nō credo, nisi forte in casu quo bānireturvnumquemq; debere ire in exercitum, vel contra inimicos sub pœna banni vt ibi & eodem volumine lib. iij. & in ti. de his qui ad patriā defendēdā ire neglexerint. l. j. & tj. In alijs proclamationibus, comminationibus, siue bannis non exprimentibus certam quantitatem puto dicendum si aliter declarari non potest intelligi secundum arbitrium proclamari faciētis. ff. si quis ius dicen. non obtem. l. j. & de pg. l. hodie. cum si. Et vide quæ dicam infra parte sequēti huius temporis q. lxiij. & hoc de prima parte qōnis videlicet quid sit bānum. Vnde autem dicatur bannum, bannire, siue bānitio multi multa dixere. Sciēdum tamen quod in aut quis legibus istud vocabulum non inuenitur. Sed glosa & iura nouissima allegata ī prohemio de eo faciunt mentionem. & dicitur secundum Nicolaum de Mat. Bannum a banderia, id est paruo vexillo. quod est publicum militare signum. ex quo dicit quod bannum est publica dictio, id est interdictio ab honoribus & officijs & statutis ciuitatis. Vnde secundum eum dicitur bannio Titium id est cōtra Titium publice procedo. Sed istud potest verificari in banniments in quibus assignantur termini ad comparendum nō autem in diffinitiuis, quia illa sine vexillo & bannimento publice proferuntur. & ideo dicunt alij vt colligitur ex no. per Dy. in l. reos. C. de accusa. per Bal. in l. j. de hæredi. instituen. quod cum sit adinuentum ad similitudinem excōicationis per quam in foro ecclesiastico quis eijcitur extra communionem ecclesiæ, & inde dicitur excōicatus, & vocatur acrimonia, id est a gremio ecclesiæ separatio, vt C. de sacrosanct. eccle. l. placet. in fin. ita per bannum in foro ciuili extra cōtionem secularium beneficiorum quis ponitur. Ad quam similitudinem allegauerunt in vsib. feud. hic finit lex corra. & incipiunt consuetu. re. §. primo, ex quo secundum Cy. idem est bannire, id est extra beneficia bannientis ponere. Sed istud etiam generaliter non est verum, quia ex solo bāno nō semper ponitur quis extra beneficia, vt patebit ex his quæ inferius dicentur & maxime qō. sequen. & seq. Et ideo, quia disputatio nominum est pertinacibus relinquenda vt l. tj. C. de cōstitu. pecu. In hoc nō amplius insisto, maxime quia talia ad beneplacitum fuerint adinuenta. Bannum enim quandoq; significat, proclamationem id est citationem cū assignatione termini ad cōparendum in iudicio. Quandoq; significat pœnam quæ apposita est in proclamate cōtra aliquid facientibus uel non facientibus vt dicta l. lombardia. Quādoq; significat ipsam sententiam diffinitiuam siue quando fit ex forma iuris communis. Quandoq; fit ex forma statutorū vt in iuribus supra in prohemio allegatis. Quādoq; nō significat pœnam sed præmium. vt quia mittitur bannū quod quicunq; inierit exercitum habeat. xx. solidos pro die, vel quid aliud, & iūc nō potest dici de bono iiur ad malū, immo de

© SCD - Université de Poitiers

bono ad bonum, in superfluis itaq; & parue aut forte nullius vtilitatis nõ insistens cum talibus vulgi opinio, omni significatui preferatur, l. cum delationis. §. alinã. ff. de fundo instruc. librorum. §. quid ergo. versicu. quod tamen calsius, de legat. iij. de suppelle. lega. l. Iabeo. cum simili. Concludo quod non potest in genere recte dici vnde dicatur, & quid sit bannum. Quantum autem ad propositum attinet dico vt supra dixi. Et ita se habet communis vsus loquendi. Quando enim quis petit, vel habet sententiam prædictam, dicit da mihi, vel ego habeo bannum Titij. Et sic stat vera diffinitio supra dicta quod etiam confirmabitur ex his quæ statim dicam in sequen. quæstione. Si aliter videre velis recurre ad loca superius allegata. Et quod dixit Angel. in sua disputatione, quæ incipit Duo fecerunt. &c.

4 Quarto quero † quibus equiparãtur banniti de quibus agimus? Ista fuit quæstio glos. in §. relegati. institu. quibus modis ius pat. pot. solu. & demum per multos agitata vt habetur per Cy. in l. i. de hæredi. instituen. per foã. And. in addi. Spe. tit. de cessio. actio. §. f. ver. illud etiam queritur per Albe. vbi supra q. xiij. per Bal. in d. l. i. per Angel. in disputatione sua de qua dixi in fine proxime quæstionis & ante eum fuerat disputata per Bar. ut patet in vulgari eius disputatione quæ incipit, Statuto Lucane ciuitatis &c. Quæ quia cõmuniter habentur hic nõ repetam, sed succincte tangã, quæ meo iudicio sunt ad nostrum propositum necessaria. Concludit enim Barto. post multa quod non equiparantur deportatis, non relegatis, non excommunicatis in omnibus, licet in aliquibus cuilibet equiparẽtur. & sic de vno ad alium non est licita argumentatio. l. fi. ff. de calum. sed dicit eos esse hostes & transfugas sue ciuitatis, quod ostẽdit primo ab effectu. Illi enim sunt trãsfuge qui ab his sub quorum imperio sunt desistunt & in numero hostium se conferũt. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. Sed ex bannitus ideo ponitur in bãno, quia inobediens est his sub quorum iurisdictione fuit siue est, & sic confert se in numero aliorum bannitorum, id est hostium ciuitatis sue, ergo potest proprie dici transfuga. Sed ista prima ratio nõ est vera. Non enim bannitur propter inobedientiam, sed propter cõfessionem resultantem ex contumacia & sic propter delictum, vt ipse idem Bart. dicit in l. omne. ff. de re milit. Et dicam infra in secunda parte huius temporis quæstione lix. Item quia necesse esset quod conferret se ad alios bãnitos, vt dicitur in trãsfuga, quod non est verum. Secundo probat ipse etiam ab effectu, licitum est impune occidi transfugam. ff. ad legem corneli. de sicear. l. tertia. §. final. & sic bannitum, ergo &c. Ista etiam ratio non est vniformis. Ad substantiam enim & esse bãniti non requiritur quod posit impune occidi, quia non sequitur quis est bannitus, ergo potest occidi, nisi alio statuto disponatur vt dicetur infra in pluribus quæstionibus, & maxime in fine huius, & infra in sequenti parte quæstione lv, & habetur per docto. in locis supradictis, vbi ergo hæc non disponit statutum hæc ratio nihil valet. Probat ipse tertio quelibet ciuitas potest habere suos hostes si eis bellum indixit. l. si quis ingenuam. §. fina. de capt. & no. eodem titulo. l. hostes. Sed talibus bannitis ciuitas bellum indixit permittendo eos occidi impune, ergo sunt hostes ciuitatis. Hæc etiam ratio nõ est vniformis vt prædixi. Addit ipse aliã rationem, quia quando subditus repugnat domino potest dici hostis. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confug. sed bannitus rebellat se ergo potest dici hostis. Ista ratio etiam non procedit. Nam sequeretur quod omnis delinquẽs esset hostis, repugnat enim legibus sue ciuitatis, & tamen non iudicatur hostis, immo quandoque acriter, quandoque lenter, quandoque mitissime punitur, & non vt hostis. l. aut facta per totum. ff. de pœnis. l. absentem. in fin. ff. eodem titulo. Sicque non concluditur quod banniti de quibus agitur possint vniuersaliter hostibus equiparari. Possunt enim quandoque impune offendi, & quandoque non. Et tamen sunt banniti. Præterea pone quod statuto caueatur offendentem bãnitum puniri in medietate pœnæ, erit ne tunc hostis? certe non, etiam secundum Barto. & tamen bannitus erit. Nulli ergo prædictorum equiparantur, quod etiam tenuit Bald. in dicta lege prima, de hæred. instituen. vbi multos refert, vbi vide si amplius videre cupis. & ideo restat quod sit quoddam genus de per se sub nomine bannitorum, & ita vt dixi supra quæstione proxima vulgariter appellantur. & est tale genus stricti iuris, adeo q; quicquid expresse ĩ statutis quorum virtute banniti sunt non dicitur, illud intelligatur omissum. l. quicquid astringẽdo

© SCD - Université de Poitiers

de verb.obli.secundum Bal.de quo tamen infra in sequentibus cõnibus aliqua tracta buntur. Vbi ergo sit solum statutum quod contumax habeatur pro confesso & possit in banno poni pro ea pœna quę imponere tur præsenti,bannitus tunc nec exulibus siue bannitis de iure cõi,nec deportatis,relegatis,excõicatis,aut hostibus poterit cõparari. Si vero sint alia statuta de quibus supra maxime in prohemio dictum est, satis tolerabiliter dici posset eos hostibus cõparari, de quo dicã infra dum tractabo de receptatione bãnitorum parte tertia huius tẽporis, & sic patet quod d.gl.§.relegati non est vera.Dicit tñ Ang.vbi supra quædã verba quæ quia pulchra sunt hic placet inserere. Quod quidam sunt banniti imperialis culminis, vel apostolice sanctitatis, & quia perdunt ea quæ fuot iuris ciuilis & per consequẽs bona,possunt equiparari deportatis. Et de isto genere bãnitorꝫ loquit tex.C.de episc.& cle.auth.item nulla cõiras.& authẽ. item quecunq;. & iura quæ ibi allegantur. quidam vero sunt banniti ab inferiore non habente potestatem deportandi,nec priuãdi subditos beneficio iuris ciuilis,quoniam talia non sunt imperij eorum,& tunc si bona eorum publicantur, bellum tamẽ eis nõ inducitur, equiparantur vere deportatis,qa sicut deportati perdunt ea quę sunt iuris ciuilis,nec tñ eis bellum inducitur.ff.de re iudi.l.si victum,& de pro nõ script.l.si in metallum & in cor de incest.nu.circa prin.Sed banniti tales perdunt bona & beneficia ciuitatis sue,et tñ nõ possunt offendi.Sed hoc non procedit quod equiparẽt ir deportatis, quia deportatis interdicit omnis locus excepta insula in qua deportatus est bannitus autem talis potest stare in omni loco excepto loco a quo est bannitus.Si autem haberent potestatem deportandi,dicit tunc bannitos tales vere equiparari deportatis,& testari non posse & patriam perdere, vt ibi per eum.Quod est multum periculosum in terris quæ habent ex concessione iure vicariatus,vel imperij & habent insulas ideo non credo verũ si eos in banno ponit seruata forma statuti,Et sic virtute statutorum non virtute iuris communis quod etiam patebit ex his quæ inferius dicentur in particularibus quæstionibus. Ista tñ disputatio parui est effectus, vt infra patebit .Et ideo in ea amplius non insisto.

5 Quinto quero † quæ generaliter perdant bãniti nostri tẽporis.In hoc multi multa dixerunt inculcando leges de alijs bannitis loquentes, vt refert Bal.in d. l.j.de hære.instituen.Bar.autem in dicta disputatione referẽs lac.de Are,in l.ex facto. ff.ad trebel.concludit eos perdere omnia iura sue ciuitatis pro suo commodo facientia.Ea autem quæ suum incommodum cõtinunt,nullatenus ei relaxantur , pro quo facit quia non debent de pœna præmiũ reportare.Iura autẽ gentium & iura cõia minime perdunt rationibus & iur.ibi per eũ allegatis.Bal tamẽ in d.l.j.dixit quod si est bannitus ex tali delicto ex quo de iure cõi deberet deportari,tunc perdit in territorio sue ciuitatis non solum illius ciuitatis iura, sed etiam iura ciuilia, & nihil allegat , nisi quod hoc ideo est, quia pœna adiecta in bãno fucedit loco deportationis. Ego autẽ sto cum opi.Bar.quę est communis quod in territorio sue ciuitatis non perdat iuris cõmunis dispositionem,ad quod facit dictum Cy.in l.reos.de accus.de quo dixi supra in iij.q.huius partis,quia bannire nil aliud est nisi extra beneficia bannitis ponere . Ac ẽt quia non secundum ius commune punitur, sed secundum formam statuti,Item quia nõ est verũ quod illa pœna succedat loco deportationis,vt patet ex not.in l.i.§.deportatos. de le.iij.& l.si quis filio exheredato.§. hi autem.&.§.irritum.de iniusto testamen. Ergo est per se alia pœna loco pœnæ extinctæ.Et sic suum assumunt vigorem non autẽ antiquum.l.qui id quod.ff.de don.cau.mor. & quod habetur in l.si eũ.§.qui iniuriarũ ff.si quis cau.Dico etiã quod perdit dispositionem iuris communis in sui fauorem , si illius loci statuta aduersarentur, sunt enim legibus præualentia .vt l.omnes populi,& sic in sui odium disponentia, ergo illa non perdit vt dictum est supra.Retinent ergo iura gentium.l.si tibi mãdauero.§.is cuius bona.ff.man.Item iura ciuitia romanorum siue in sui odium , & hoc indistincte siue in sui fauorem disponant , nisi hoc secũdo casu a statuto iura cõmunia sint correcta.Tũc enim in territorio sue ciuitatis ius illud cõe in sui fauorem allegare nõ poterit.Item ligatur statutis sue ciuitatis in sui odium disponentibus sicut ligaretur nõ bannitus secundum ea quæ habentur in l.cunctos populos de summa tri.& ideo omnia statuta priuatiua porrigentia effectum suum extra territorium secundum ibi no.per doc.locũ habebunt in talibus bannitis quocunq; vadant,fauorabilia autem statuta,nec ibi, nec alibi poterant allegare,qa illa omnino per-

© SCD - Université de Poitiers

diderunt, vt in iuribus supra alle. & vide. l. amissione. §. qui deficiunt. & l. tutelas. ff. de ca. dimi. ex hoc summo multe terminantur quæstiones, vt infra patebit.

6 *Sexto quero* †de iure cõi pro vulnere est pena mortis. C. ad leg. corne. de sica. l. is qui cum telo. ff. eo. l. j. ex forma statuti pœna est pecuniaria. Bãnitus in ciuitate, vel territorio a quo est bannitus vulnerauit aliquem animo occidendi et nõ occidit, queritur qua pœna debeat puniri. & videtur quod pœna corporali quia perdit iura statutorum vt supra sic quantum ad eũ remanet iuris cõis dispositio. Contrarium determinat Bal. ff. solu. matri. l. cum mulier. qa statutum recessit a pœna iuris cõis, & pœna statuti est loco illius. l. qui cũ uno. §. qui post ff. de re mili. nec dicitur hoc statutum esse beneficium siue statutum quod pœne minorationem vel alterationem inducat arg. C. de his qui not. infa. l. & vertor. cum simi. In pœnis ergo maioribus includuntur banniti secundum eum sicut alij non eorum fauore, sed natura legis quę est generalis, et qualiter omnes ligat hoc potest esse verũ si processus est simpliciter formatus. Tunc enim secundum illius tenorẽ debet formari sententia. l. cum fundus. ff. cõi diui. de accusa. l. senatus cũ sua materia. Si vero est formatus tanq̃ contra bannitum, forte non procedit dictum Bal. quia in veritate statutum ei non opitulatur, sed secundum ius cõmune tractari debet vt supra. Ipse enim ab ipso statuto exemptus est, vt. §. qui deficiunt. Sed pro Bal. facit quia & forensis secundũ statutum puniretur, & non secundũ ius cõmune. Sed respondetur quod ille forensis nunquam perdidit statutum, sed bannitus illud perdidit. Ideo forte verũ est quod dixi, quia tñ processus cõiter formatur simpliciter omissa banni qualitate Bald opi. est in vsu.

7 *Septimo quero* †statuta prędicta dicũt qd bãnitus a centum libris supra posit offendi &c. Titius pro furto fuit bannitus in quinquaginta, deinde, pro vulnere uel alio maleficio ex alio processu fuit bannitus in octuaginta, quod fieri potest vt dixi supra in tẽpore. j. parte. q. iij. An in eo habebunt locum statuta prędicta. Bar. dicit quod nõ, quia quinquaginta & octuaginta non sunt cẽtum triginta. l. vbi fideiusor. ff. de solu. & ibi per eum. & in l. ij. §. j. de conf. insti. et quod habetur in l. quoties in stipulationibus. ff. de ver. obli. & sic non est bannitus a cẽtum libris supra. Ita etiã tenuit Bal. & dicit fuisse consultũ per Ioan. Pagla. in. §. hæc autem tria in prohemio Forum.

8 *Octauo queritur*, †Titius fuit in eodẽ processu inquisitus distincte pro pluribus percussionibus, & demum fuit bãnitus hoc modo in libris. cc. videlicet in quinquaginta pro percussione in brachio, in viginti quinq; pro percussione in pectore. & in lx. pro percussione in facie. An dicetur comprehendi in statuto prædicto, Bar. in l. lucius. §. quæ habebat. ff. ad trebel. dixit quod non quia perinde habetur ac si ab initio summas separatim excessisset per l. ediles. §. fi. cũ gl. fua. ff. de edi. edic. & d. §. quæ habebat. Et idem dicit per dicta iura in dicta l. vbi. & facit. ff. de iurisd. om. iud. l. si idem cum eodẽ in princip. In contrarium tñ facit. ff. de appella. l. si qui separatim. §. j. & ibi tangit Bar. & non respõdet vbi dicitur quod plures summe diuersarum specierum eadem actione petite cumulare considerantur. Dicunt quidã quod dictum Bar. procedit, qñ ille summe imponuntur pro maleficijs quibus agitur diuersis actionibus numero, alias locũ habet lex si qui separatim. Et ideo secundum eos si dicte pœnæ imponerentur ex eodem statuto locum non habet dictum Bar. quia fit cumulatio vt ibi secus si imponantur per diuersa statuta. Tunc enim debentur diuersis actionibus numero, & ideo non fieret cumulatio. Sed credo simpliciter dictum Bar. verius per iura prædicta siue imponantur ex eodem statuto siue ex diuersis. Ad inducendum enim odium nunquam fit cumulatio, vt d. l. si idem non obstat lex si qui separatim, quia ibi inducitur cumulatio ad fauorem, vt ibi patet. Intelligo autem verũ esse quod dixi qñ imponuntur pœnæ pro maleficijs separatis. Secus si imponãtur pro vno maleficio habente plures qualitates. l. nunquam plura. ff. de priua. delit. l. qui de crimine. C. de accu. de quo dic vt ibi infra. q. proxima.

9 *Circa idem* quero nono† formato processu de pluribus separatis maleficijs p quorum quolibet est ex forma statuti pœna minor centum libris, iudex in simul & semel nulla facta distributione condemnat in tota summa, puta in ducentis, vel trecentis. Queritur an intelligentur plura banna, an vnum tantum. Hæc quæstio est subtilis.

© SCD - Université de Poitiers

& pendet a notatis in l. scire debemus. ff. de verb. obli. & in l. cum eiusdem. & l. ediles. ff. de actio. emp. Mihi ita sic videtur dicendum quod aut maleficia sunt separata. i. diuersis temporibus facta. Et tunc cum cumulatio fiat respectu diuersorum & ad diuersos fines, scilicet pro vnoquoq; fiat solutio, dicentur tot condemnationes & tot banna quot sunt percussiones. l. scire debemus. p. alle. & l. falsa in fi. & de condi. & demõ. maxime qñ ī inquisitione est apposita illa clausula, super qbus omnibus singulis &c. Quia tamen possunt etiam ad voluntatem agētis vnite considerari, vt not. in l. & si vno. & in l. in commodato. §. duabus. ff. commo. poterit talem bannitum offendens ad sui beneficium & excusationem allegare, & vnicū dicetur bānitum vt ibi. Si vero sunt facti eodem tempore, tunc sine dubio vnica est condemnatio, vt l. quoniam multi. C. ad legem iul. de vi. & ff. de adul. l. denunciasse. §. quid tñ. cum ibi no. & per Bar. in l. hos accusare. §. lege iuli. de accusat. Cõiter tenetur quod saltem ad excusationē offendētis qui videt vnam summam excedentem centum dicatur vnum bannū. Quo aūt ad alios effectus, scilicet an debeat audiri in iudicio, vel nõ. & sic de similibus pōt esse dubitano supra dicta quæ nullo modo esse poterit si pro percussione pœna est arbitraria, l. j. C. si plures vna sen. cum ibi not.

10 *Decimo quero* † statutum loqui tur de bānito & cōdemnato quod posit impune offendi. Habebit ne locum ī bannito tantum, vel condemnato tantū. Dicit Bal. quod non, quia requiritur vtrunque copulatiue. ff. de condi. insti. l. si hæredi plures cum sim. ita no. in l. qui duos. ff. de in ius vocar. Quod credo verum, nisi probaretur quod tempore statuti confecti cōis vsus loquendi fuerit quod bannum vocaretur potius condemnatio, quia tunc illa dictio, & videtur potius adiecta ex plenitudine locutionis quam vt denotaret vtriusq; concursum secundum no. in l. eos. de condi. & demon. & quod habetur in l. j. de iusti. & iur. Facit quod habetur in l. j. de infami. & uide quod habetur in l. legatis. de leg. iij. & per Dy. in c. generi. de reg. iur. lib. vj.

11 *Vndecimo quero* † viso in quibus bannitis locū habeāt statuta. An bānitus in personam perdat bona vt sic dicantur confiscata, & loquor de bonis quæ tunc habebat. In hac qõ. Gusi. in Spe. de instru. edi. §. compendiose. ver. quid de bannito videtur concludere quod non si est bannitus ex leui causa, secus si ex graui. Tunc enim equiparatur deportato, & ideo perdit bona. Facit secundum eum. ff. de his qui notan. infa. l. quid ergo. §. fi. & alleg. no. in §. relegati. insti. quib. mod. ius pa. pot. sol. Sed ibi gl. loquitur de eo cui expresse bona sunt adempta. Meo iudicio quæstio hæc requirit altiorem indaginem. Primo enim videndum est an de iure communi damnati ad mortem perdant eorum bona. In quo non intendo disputare, de hoc habetur in authen. bona damnatorum. C. de bon. damnato. & ibi per glos. & Cyn. & per glos. & Bartol. ff. eodem titulo. l. prima. Et concluditur quod in casibus in quibus de iure antiquo expresse disponebatur de ademptione bonorum & per se principaliter nõ in consequentiam alterius pœnæ. Iura antiqua non corrigantur, sed bona etiam tūc publicentur, vbi vero tacite veniebant in publicatione, & in cōsequentiam alterius pœnæ iura antiqua non corrigantur, sed bona etiam tunc publicentur. Vbi vero tacite veniebant in publicatione & in consequentiā alterius pœnæ iura antiqua corrigant, quia tunc bona non publicantur excepto crimine læsæ maiesta. vt in d. authen. bona. & C. ad leg. iul. maiesta. l. quisquis. & de crimine hæresis, vt in auth. gazaros. C. de hæreticis. Nunc ad propositum qñ quis bannitur ex forma statuti non loquor de eo cuius bona fuerint adnotata de quo habetur in l. j. de requiren. re. cum concordan. Aut per statutum disponitur aliquid circa bona. & illud seruandum est, aut nihil disponitur. Et tunc aut bannitur ex crimine propter quod de iure communi bona non auferebantur, & illa nõ perdit. Nec obstat quod superuiuat quia hoc est de facto non ex vi sententiæ, damnatur enim ad mortem, adeo quod si caperet non superuiueret, & propterea quantum ad bona idē est ac si mortuus esset quia illa fiscus occupare non potest dicta authentica bona. Si vero bannitur ex causa propter quam bona de iure auferebantur, & tunc illa perdit per eandem rationem & auth. Quod est verum si illud in sententia banni exprimitur, alias non, sunt enim stricti iuris, & ideo non extenduntur banna. l. quicquid. de verbo. oblig. & l. si patronus testa. §. si quis cum esset. de bon. liber. ita firmat Bal. in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & postlim. & in c. j. de pace tenen. colla

© SCD - Université de Poitiers

tio.x.& ita etiam consultum fuit & obseruatum in hac ciuitate in magnis caulis, propter quod ordinatum est quod rectores banientes & condemnantes debeant sub pœna expresse confiscare bona. Perdunt ergo banniti bona si in eorum bannis fiat mentio altas non nisi in l.quisquis.& l.fina.ad l. iul.maiest.& vide quæ dicam infra vltimo tempore parte ij.q.xx.

12 *Duodecimo antequam* †ve mã ad examinationem effectus talis bonorum adẽptionis quero aliqua, Titius ex maleficio fuit bãnitus in mille de quo nõ debeat eximi, nisi in condemnationem soluerit, Titius non soluit, sed exulat & sic capi nõ potest, An fiscus posit de suis bonis accipere in solutum vsq; ad concurrentem quãtitatem. Et videtur primo quod sic, quia cum sit lata sententia & valida, ergo meretur executionem & poterit mandari executioni officio iudicis maleficiorum, quia idem iudex qui pronuntiauit debet exequi. C.de bon.dam.l.si quis intra. In contrarium videtur quia hic videtur esse debitor alternatiuus, videlicet quod aut stet in banno, aut condemnationem soluat. Et certum est quod in alternatiuis est electio debitoris, ff.de eo qd cer.loc.l.iij. Præterea cum paret banno satisfacere videtur, satisfactio enim hic in nõ satisfaciendo contingit, ergo si satisfacere videtur, non potest ad aliud compelli, ff.de conditio.ob cau.l.dedi in princip.ex hoc sequitur quod si moreretur in banno, executio non posset fieri contra hæredes. Verba sunt Bal.in dicta authen. bona damnatorũ.

Sed meo iudicio non sic leuiter est agendum, quia hæc quæstio pendet ab eo. An bona delinquẽtis sint tacite obligata pro delicto ipsi fisco, quod videtur, licet pro illa obligatione creditoribus non præferatur. C.de pen.fisca.credi.predi.l.j.& ibi not. & in l.rescriptum, in princi.ff.de pac.licet vt plurimum in contrarium allegetur & male.& istud tenuit Dyn.in l.quod placuit.ff. de iure fis. Sed Bar. eodem.tit.l.aufertur.§. fiscus tenet fiscum non habere tantam hypothecam alias enim indistincte reuocarentur alienata post delictum quod est falsum. l.si quis posthac.C.de bon.dam.& post contractũ.de dona.pro hoc facit quia ante sententiam pœna non debetur iure obligationis vt ipse idem dixit in lege in fraudem.in princip.ff.de iure fisci.& in l.fina.de iniur. ergo bona nõ possunt esse obligata, & istud credo verum quod sic ostendo. Obligatio realis præsupponit personalem.l.fideiussor. obliga.in princip.de fideiusso. Sed pro delicto quis nõ est personaliter obligatus ante sententiam de iniur.l.non solum.§.primo, & probatur institu.de pu.iudi.in principio &.§.penulti.ergo &c. Non obstat.l. prima.§.bestias.& quod ibi not.ff.de postulan.& in l.rescriptum.ff.de pact.vbi glo.videntur velle, quod delinquens se obliget ex consensu ad pœnam. Quia aduertendum est quod quatenus delinquens potest ciuiliter conueniri dicitur large obligatus, non tamen ciuiliter, sed naturaliter tantum, & ideo non potest agi contra eum vt habetur in dicta l.nõ solum cum similibus. Quatenus autem criminaliter agitur id est ad pœnam applicandam fisco nullo modo est obligatus, & ita determinat Bartol.in extrauaganti ad reprimendam super verbo, meretur. Post sententiam autem condemnatoriam diffinitiuam, non dico banni, bene potest agi contra ipsum tanquam contra debitorem propter quasi cõtractum factum in iudicio.l.tertia.§.idem scribit.ff. de pecu.secundum Bartol.in consilio quod incipit, statuto communis Tuderti, de quo dicam hoc eodem tempore parte vltima quæstio.xvij.licet tamen sit per sententiam obligatus non tamen eius bona sunt obligata, quia iure cautum non reperitur. Sic itaque concluditur quod tale bannum non potest in bonis executioni mandari. Sententiam autem cõdemnatoriam secundum Baldum bene poterit executioni mandari, vt ipse nota, in lege cunctos populos. vltima quæstione. Cuius dicta sic debent intelligi alias sibi inuicem contraria viderentur.

Sed quero tertiodecimo

13 † pone quod statuto cauetur quod bona sint obligata pro maleficio & pro certis maleficijs imponatur pœna pecuniaria. An tunc bannum poterit mitti executioni in bonis. Dic quod aut bona detinebantur per tertium ante bannum, & non poterit mitti executioni in talibus bonis, quia sententia lata per contumaciam non præiudicat tertio, cui alias præiudicaret lata contra præsentem vt habetur.ff.de euictio.l.si ideo.& C.de pignor.l.si præses, & quod ibi not. per Barto.in l.si superatus.ff.de pignor.vbi omnino vide, facit quod habetur in l.prima & secunda.C.quando ex fact.tuto, &

© SCD - Université de Poitiers

plene per Bart.in l.cum filius, in princi.de verb.obl.Si aũt cepit possidere post latum bannũ,tunc poterit contra ipsum mitti bannum executioni,vt dictis iuribus.& l.præses,& l.si liberatus,& l.si mater.§.fi.de excep,rei iudi.cum simi.& in simili consuluit Dy.in quinto consi.quod refert & ampliat Ioan.And.in addi.Spe.in tit.de teste.§,nunc tractemus in addi.magna,vbi omnino vide quia no.loquitur.& intellige secundum notata per Bar.in l.a diuo pio.§.si super rebus de re iudi.& in l.iij.C.de pigno.vbi declaratur quod tangit Cy.in l.vna C.de alie.iudi.mu.cau.fac. Si autem possidentur ab eo, tũc dic vt habetur in l.a diuo pio.§.j.de re iudi.cum ibi not,

24 *Quartodecimo* circa idem bannum † pecuniarium etiam quero inquisitus de delicto ex quo pœna pecuniaria veniebat imponenda, & sic in accusato,promisit ante lit.contest.se representare potestati ad oẽm eis requisitionem,et dedit fideiussorem qui promisit eum representare, aut condemnationem soluere, deinde iudex principalem contumacem in banno posuit secũdum formam statuti in pœna pecuniaria a statuto disposita.Queritur an tale bannum possit contra fideiussorem executioni mandari,Dices tu hæc quæstio formatur in multis locis,Sed quia diuersimode reperitur formata omissis superfluis per viam distinctionum partim dicẽdo, partim remittendo,hunc articulũ declarabo. Qñq; enim fideiussor promisit simpliciter de iudicio sisti.Et tunc qualiter teneatur habet in l.grece.§.& post litem,ff.de fideiuss.& in l. sancimus.C.eo.ti.& dic vt ibi & eo.ti.l.pe. Quandoq; promittit representare eum. & tunc aut sub certa pœna vt habetur in l.ij. in fi.ff.qui satisda.cog. & si non representat potest ad illam pœnam extra ordinẽ conueniri, idest iudicis officio contra ipsum procedi vt no.in l.si quis reum.ff.de custo.reo. Si vero promittit soluere iudicatũ,tunc potest executiue cõueniri vt habetur per Bar to.in l.fin.C.de vsu.rei iudi.& in l.j.ff.iudi. sol.per Iaco.But.& Bal.in l.ij.§.j.ff.qui satisda.cog.& habetur in Spec.de execu.sen. §.sequitur.versic.quid si sententia.Et ideo in proposita qõne tenetur eum præsentare, & si non representar,cogitur soluere quod in banno continetur per iura prædicta. Hæc determinat Bar. in l.si quis reum.præallegi. Et clarius in bannito determinat Guil.in Spec.de accu.§.sequitur,ver.item queritur ecce,vbi omnino vide,si aũt simpliciter promisit representare ad voluntatem iudicis, Tunc tenetur et post sententiam non ad cõdemnationem,quia illam non promisit, sed ad pœnam extraordinariam quam iudex ei imponere vellet propter inobedientiam,vt d.l.si quis reum.& ita firmat Guil.in d.§.sequitur,versic.porro,An aũt excusetur propter bannum vide in l.si decesserit.ff.qui satisda.cog.Et plene in d.§.item querit. Et vnum not.quod qñ post condemnationem quis simpliciter fideiubet,non videtur fideiubere de representando, sed soluendo, Et ideo sine dubio tunc per causam superuenientem in persona condemnati ab obligatione non exoneratur, vt l.si vero in princ. ff.qui satisda.cogã.quod principium sic intelligo,vt ibi plene dixi.

35 *Quintodecimo quero* Tbannitus pro quo fideiussor erat obligatus peruenit in fortiam iudicis deinde aufugit.Queritur an fideiussor amplius teneatur.Ioan.An.in vers.item queritur allegato supra in fine proxi.q.cõcludit quod amplius nõ teneatur.Et ibi allegat plura iura,quod in d.l.si quis reum.ff. de custo.reo.intelligit amplius verum esse, nisi promisisset representare eũ toties quoties iudici placuerit. Tunc enim dicit per primam præsentationem non liberari, sed per secundam.ff.de leg.iij.l fideicommissa. §.si quis decem. & ad l.veluti.§.hæc vox, ff.de eden.respõdet quod ideo intelligitur toties quoties opus est quia per nouam editionem non inducitur nouum grauamẽ. At in proposito per reiteratam representationem semper inducitur grauamẽ nouũ ideo liberatur per secundam vt in.§.si quis decem. Credo quod dictũ Ang.posse procedere post sniam interueniẽte fideiussore de representãdo. Sed si promisisset ante latam sententiã dicta verba importent toties quoties opus erit,quia sic est de natura iudicii. & sic debent intelligi.l.vno.ff loca.& l.si stipulatus.de vsu,& l.damni infecti quidam i prin.ff.de dam.infe.cum fi.& ideo vsque ad sententiam semper tenetur vt d.l.veluti.§. hæc vox. Sed post sniam semper facta representatione,uel eo semel capto fideiussor amplius non tenetur per iura per Io.And. allegata.Nec obstant verba toties quoties, quia intelliguntur vt dixi. & quia verbum placuerit importat arbitrium boni viri.l. thais §.sorore,ff.de fideicom.lib,qui nunq; arbitratur ex culpa siue negligentia iudicis fideiussorem

© SCD - Université de Poitiers

fideiussorem prægrauari. l. sancimus. C. de pecu. An autem talis fideiussor mortuo bannito liberetur infra in vltimo tempore parte secunda quæstio. vj. dicetur.

Visis prædictis conferētibus ad casum in quo banniti non perdunt bona, rediēs ad casum in quo perdunt de quo dictū fuit supra q. xl. Que-
16 ro. xvj. † An tūc verum sit quod illa procedat si fuit bannitus ex eo quod tractauit cōtra partem Guelfam, vel contra statum ciuitatis, siue quia patriam oppugnauit, vt dicatur commisisse crimē læsæ maiestatis, & propterea perdat ipso iure, vt l. quisquis. & l. ff. C. ad leg. iul. maiestatis. & dixi vbi supra proxime in fi. quæstionis. & primo videtur qd sic quia oppugnans patriam, vel contra illā tractans committit crimen læsæ maiestatis, vt dicit text. cum gloss. in l. fallaciter. C. de aboli. Secundo etiā videtur probari per tex. in l. j. ff. ad leg. iul. maiestatis. Tertio cōscius turbationis ciuitatis suæ, vel alterius delicti commissi in ciuitatem suam punitur vt particeps ex sola scientia. l. vtrum. ff. ad l. pompo. de parrici. & quod ibi no. per docto. sicut si contra principem sciret qd moliri. C. ad leg. iul. maiestatis. d. l. quisquis. & sicut damnati illo crimine perdunt bona ita & isto damnati. Pro hac parte faciunt. ff. de captiuis. l. non dubito. & C. de epis. aud. l. iij.

In contrarium tamen est veritas, quia illi dicuntur committere crimen læsæ maiest, qui contra principem, vel contra eos qui iuxta eius latus sunt, vel contra rem publicam Romanorū moliuntur vt d. l. quisquis, & l. iiij. in fin. ff. ad legem iul. pecu. & non quia contra alias ciuitates moliuntur, probatur in dicta l. fallaciter in fine vbi crimē læsæ maiestatis. & crimen oppugnate patriæ ponuntur vt species differentes & est glos. ordinaria quæ hoc tenet in l. j. ff. ad leg. iul. maiestatis. præalleg. Et hoc modo intelliguntur iura in contrariū allegata quæ per modum a speciali faciūt pro hac parte. Ciuitates enim aliæ ab vrbe iure priuatorum funguntur l. eum qui vectigal. ff. de verbo. sig. & istud maxime verum est quando non de subuertenda patria tractatur sed de mutuis dissentionibus & partialitatibus l. j. §. hisdē temporibus. ff. de origi. iur. & l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. ff. de capt. & sic vidi p̄ magne authoritatis viros consultum qui in contrarium allegatis respondebant vt dicā infra. quod etiam tenuit tunc Bal. consulendo ex eo quia titulus talis criminis est seditionis non perduellionis, vel maiestatis qd sic probauit. Duplex est maiestas, diuina, & humana. C. de hære. authen. gazaros. Itē humana est triplex scilicet imperatoris vt instit. in prohemio, scilicet imperatoriam maiestatem &c. Regis. C. vt nemo priuatus. T. regie maiest. &c. item populi romani, vt d. l. j. ad leg. iul. maiest. Dicitur enim maiestas prætoris. ff. de inst. & iure. l. penulti. & de iurisdi. omnium iudi. l. si familia. Partis enim Guelfe, vel Gebellinę, nulla dicitur esse maiestas Hæ enim sunt duæ sectę solum approbate pro locis in quibus sunt vt no. per Bartol. in l. si quis a filio §. si patri de lega. j. & per Ioan. And. in c. statutum. §. j. de rescrip. lib. vj. Hæc nanq; nomina ab iniuria, inuidia, & discordijs orta non illustrantur supremo nomine maiestatis. Ciuitates etiam quāquam maxime non gaudent tanto nomine cum redigantur ad instar priuatorum vt d. l. eum qui vectigal. quod probatur secundum eum in d. glo. l. j. & in §. in ciuilibus. & hoc tenet expresse Bartol. in extrauaganti henri. qui sint rebelles super verbo. rebellādo. Non obstant contraria. & primo nō obstat. l. fallaciter in fine, vbi glos. dicit quod oppugnare patriam armis est species criminis læsæ maiestatis quia illud non est nisi de patria principaliter, & immediate populo romano, vel principi subdita. Tūc enim cōtra principem arma sumūtur, qui enim auriculum tangit &c. l. vulgare. ff. de furt. vel aliter illa glo. intellexit de cōmuni patria, scilicet romanorum, vel quando quis cōtra propriam patriam molitur vt subtrahatur de manibus seu potestate principis seu rei publicę romanorum, & ita videtur sentire glo. in speciis iuribus quæ alleg. Nec obstat quod propter solam scientiam puniantur, quia non propterea vt criminosi læsæ maiestatis vt dictum est, est igitur seditionis crimen, vt patet ex titulorum diuersitate. C. de sedi. & ad l. iul. maiest. C. de codicillis. l. si idem. & ita intelliguntur iura superius allegata. lex enim tertia de episco. aud. loquitur de domino. i. principe, & lex non dubito, licet dicat quod populus habeat maiestatem, non tamen sequitur quod committens contra illum populum incidat in crimē legis iulie maiest. & ita in hac ciuitate pluries fuit obseruatum, Non obstā. etiam alia statuta quibus cauetur populum huius ciuitatis habere in omnibus iura fisci, quia aliud est fiscus & aliud res publica romanorum vt habetur in l. j. C. de iur. fisc. libr. x. Puto tamen q̄ si principales officiales ciuitatis

© SCD - Université de Poitiers

puta priores, vel antiani & similes qui essent a principe constituti vicarij eius in omnibus & per omnia & tunc non haberent locum prædicta per dictam l. quisquis. Contra eos enim qui ad latus principis esse censentur fit motitio & arma sumuntur, & ideo non sic de facili & leuiter, sed acriter punitur qui contra statum sacro sanctis catholicæ partis Guelfe moliuntur, cum enim a summo pontifice nominetur. Et ideo sancta & catholica nuncupatur, eius debet gaudere præsidijs, Nec minus maiestatis habere dici debet quam ipse prætor, pro quo vide quæ habentur per Bartol. in dicta gloss. super verbo, rebellando, vbi tractat de committentibus contra ecclesiam & statū eius. quero † an quando banniti perdunt bona perdant solummodo ea quæ habent in territorio bannientis. An etiam ea quæ alibi extra illud territorium sita sunt. Hæc quæsito in condemnato habetur tractata per multos, & quia est subtilis & magne vtilitatis, libet in ea forte præter promissum in principio aliqualiter insistere. & primo Iaco. de Are. mouit eam in l. fina. §. primo. ff. de publica. & ibi arguit per illum text. quod non veniant in confiscatione existentia in alterius territorio. & ad idem allegat. l. cum vnus. §. fina. ff. de bo. auct. in pol. & de inter. & re le. l. prima. §. j. & sequen. In contrariū quod omnia veniant allegat, quia in loco in quo quis fortitur forum cōuenitur idem pro rebus etiam alibi sitis, argu. C. de præscrip. x. vel xx. an. l. fin. & vbi in rem ac. l. vbi, & nihil amplius dicit. & sic videtur conclude re quod omnia perdant secundum doctrinā glo. in l. qui filium. §. sabinus. ff. ad treb. Idē tenuit Ric. malum. Dicens omnia quert ciuitati publicanti vt refert Ioan. Andre. eius disputationem abbreuiando in capitu. cum secundum de hæreti. libro vj. Ad idem, scilicet quod omnia perdant. Guil. de Cu. in l. fina. ff. de capi. dimi. & in l. procurator §. si plures. ff. de tribu. allegat primo, quia ille qui condemnat habet onus, ergo debet habere emolumentum de regu. iur. l. secūdum naturam. & ad hoc allegat plura iura. Secundo quia debet inspici persona & illā sequuntur bona. l. fideicommissum. §. tractatū. ff. de iudi. Ad idem allegat. l. j. §. si ex fundo. de hæredi. insti. Non. n. fit ibi bonorum diuisio, sed omnia habet solus nominatus, ita & locus in publicatione bonorum nominatus solus habeat omnia facit. ff. de rebus eo. l. magis puto. §. illud. Concludit tamen vtrobiq; quod vnaquæq; ciuitas habebit bona in suo comitatu existentia habet enim ciuis damnatio quasi naturam successionis ab intestato, in qua omnes pares i gradu sunt admittendi in authenti. de hære. ab inte. §. pen. fiat ergo diuisio secundum territoria, argu. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. pupillo. Sic etiam diuiditur peculium. ff. de pecu. l. hinc queritur. §. fi. & de tribu. l. procurator. §. sed si duos. Pro hoc quod de milite dicitur, scilicet quod habet diuersos successores, quia habet diuersa patrimonia. ff. de mili. test. l. j. ita & hic quia licet quo ad condēnationem fit vnum patrimonium, tamē quātum ad confiscationem diuersa patrimonia iudicantur, ar. C. de exac. tribu. l. diuina domus. & ff. de censi. l. forma. §. si quis agrum. Pro hoc. C. de bo. vacan. l. iij. & de inoffic. testa. l. posthumus. §. si quis ex his & l. si nō mortis. §. fi. & in d. §. si plures. respondet ad contrariā quia non debet habere bona neq; personā, nisi quatenus sunt sub iurisdictione sua arg. ff. de acqui. re. do. l. inter eos. Ad regulam secundum naturā respōdet quod lucrum non debet esse intentio, sed vt delinquentes terreantur vt in auth. bona damnatorum. Tertia fuit opi. Nico. de Mata. in sua disputatione quæ incipit. Quidā inculpatus quā ponit quasi de verbo ad verbum, & sequitur Albe. in quæstionibus statutorum parte secunda. q. ccxxxiiij. & quā etiam refert Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de accusa. §. sequitur. versic. quid si aliquis suarum additionum. ver. fœlicis. & ibi post multas allegationes ad partem quod non perdant bona alibi sita distinguit quod aut ille qui iudicat habet iurisdictionē a iure cōmuni, & secundū ipsum ius cōe & eius ordinem pœnā imponit, & tūc publicatio bonorum & omnis not. quæ personam sequitur secundū iuris ordinē, extenditur etiam extra territoriū. Incorporatio autē fiet per officiales illius territorij in quo sunt bona per l. a diuo pio. §. j. ff. de re iudic. & l. cum vnus. §. penul. de bon. aucto. iu. pos. Inducit de admi. tut. l. tutores. §. hæres de bon. vacā. l. si quando inducendo eam vt ibi declaratur propter quod So. And. remittit ad notata per se in d. c. cum secundum. Si vero publicatio fit virtute iuris municipalis quod iurisdictionem dat vel pœnam statuit vel facit vtrumque, & tunc publicatio non extēditur extra illa bona quæ sunt de iurisdictione & potestate illius legis municipalis per l. iij. ff. de offi. præsi. & de iut. & cur. da

17 *Decimoseptimo*

© SCD - Université de Poitiers

ab his.l.antepe.& ibi cõcor.& de offi. pręfe.vrb.l.fi.cum fi.& C.qui da.iu pos.l.neq;.

Quarta fuit opi. Bar.in l.cũctos populos. in vltima quæstio.vbi post relationem verborum dicti Nico.de Mar.concludit primo quod ciuitas non potest publicare bona de iure cõi propter delictum, vt C.de bon.vacan.lib.x.& ibi not.liẽ quod ciuitas de iure communi non habet merum imperium & cognitionẽ delictorum grauiorum.C. de defen.ciuita.l.defensor. Ciuitates itaq; Italiæ illam iurisdictionem exercentes & quæ bona delinquentium sibi publicant hoc faciunt vel ex priuilegio sibi concessio per principẽ, vel ex consuetudine antiqua, quæ vim habet priuilegij constitut.l.hoc iure. §.ductus aque.ff.de aqua quoti.& esti.& l. j.in fi.de aqua plu.arcen.Et ita dicit glo.in authen.de defenso. ciui.§.iusiutãdum in fi. magne gl.& sic qui habent hodie iura fiscalia possunt dici procuratores in rem suam. Nam iuribus fiscalibus vtuntur ad suã vtilitatem ex concessione tacita vel expressa, vt dictum est. Et hoc præmisso ad quęstionem propositam concludi quod aut iurisdictiones sunt separate, sed bursa fiscalis est vna in effectu in vtroq; loco & tunc aut publicatio fit de iure cõi, & bona vtriusq; loci erunt publicata, vt l.si quando.C.de bon. vacan.& fiet executio per officialẽ illius loci in quo sunt bona, vt dicta l.a diuo pio.§. j.cum alijs iuribus allegatis supra & ponit exemplum in homine damnato habẽte bona in Ducatu & Marchia Anconitana. Si vero publicatio fit secundũ constitutiones speciales, vel statuta specialia. Tunc aut illa iura specialia sunt in vtroq; loco vbi sunt omnia bona exẽplum plures iudices sunt deputati ab vno rege per diuersa territoria sui regni, vnus eorũ publicat bona secũdũ regalem constitutionem, & tunc omnia bona quæ essent in regno essent publicata eadem ratione & per eadem iura. Si vero dicta iura specialia sunt diuersa, & non cõmunia ad vtrunq; locum exemplum in Marchia sunt quædam constituiones quæ non sunt in ducatu, & tunc talis publicatio non extenditur ad bona quæ sunt extra locum ad quem extenditur constitutio.l.fin.de iurisdi.omnium iudi.de constitu.c. vt animarum lib.vj.& l.neque.C.qui da.iu.po. cum simi.si vero & iurisdictiones sunt distincte & etiam burse fiscales.& tunc aut publicatio fit de iure speciali,& non extenditur ad bona alibi sita.Si vero publicatio fit de iure communi,& tunc extenditur ad bona ẽt alibi sita. Quælibet tamen ciuitas habebit bona in suo territorio sita vt dicebat Guliel.de cug.quod sic probat. Quælibet ciuitas dicitur procuratrix fisci, vt dictũ est, sed si esset procura.fisci.& ad fisci vtilitatem,& ad eius officiũ spectaret acceptio, & incorporatio dictorum bonorum in fiscum ergo nunc ad eũ pertinet & ad eius vtilitatẽ allegat casum.l.fin.ff. de aucto.tuto,& extra de fo.compe.c.postulasti.nec placet sibi distinctio. An iudex habeat iurisdictionem a lege municipali, quia non curat vnde iurisdictionẽ habeat, sed attenditur solũ, an pronũcies super eo quod de iure cõi dispositũ est. Ari vero de nouo disponat remittens ad notata per se in septima.q. ea.lege. Hæc qõ fuit de facto tẽpore quo in ciuitate Lanuæ erat regius gubernator qui fecit decapitari dominum Gabrielem Mariam ab olim dominum ciuitatis Pisarũ & eius bona publicauit. Volebat.n.quod in publicatione venirent certa bona dicti dñi Gabrielis, quæ dicebantur esse in hac ciuitate Florentiæ.& cum pro ea excutienda essem in ciuitate tanuæ ad partem negatiuam plura dicebam. & vt eorum & haius decisionis veritas clarius dignoscatur membra diuisionis Barto. particularitet reassumo. Et quidẽ primũ membrũ & secũdum vsque ad ver. Si vero dicta iura specialia exclusiue,in gbus duobus concludit omnia bona in publicatione venire puto verissima sicut.n.in confiscatione de iure cõmuni omnia queruntur fisco generali, ita eadem ratione omnia posita ĩ dominio superioris illius iudicis confiscantis queri debent superiori,argu. de administra.tuto,l.si duo cum simi.& ista duo membra non poterant ad propositum allegari qua omnino erant, & sunt distincta dominia & fiscales burse. Tertium etiam mẽbrum positum in dicto versicu. Siue dicta vsque ad illum versicu.Si vero & interdictiones.& est verum, Actus enim agentium non operantur vltra agentium intentionẽ. l.non omnis si cer.peta.& sic iudex qui fundat se super constitutione suæ iurisdictionis non intendit progredi vltra quam ipsa constitutio extendatur.ff. ad municipales. l.libertus.§.penulti.cum simili, & similiter hoc non faciebat pro gubernatore regio, sed contra eum. Quartum membrum quando iurisdictiones & burse fiscales sunt distincte & publicatio fit de iure speciali.etiam verum est scilicet quod non extenditur ad bona alibi sita.non enim specialiũ fit extensio,l, ius singulare. & l.quod vero

© SCD - Université de Poitiers

contra.ff.de legi.Quod etiam tenuit Ray. quia statutũ quod loquitur de publicatione bonorũ non intelligitur,nisi de bonis in suo territorio sitis.C.de edifi.priua.l. an in totũ cũ si,vt ipse Ray.scripsit in d.l. cunctos populos in fi.vbi formauit solum quęstionem qũ ex forma statuti publicantur bona. & hoc mẽbrũ similiter contra gubernatorem regium faciebat. Vltimũ vero mẽbrũ dũ concludit omnia bona publicari,sed vnamquãq; ciuitatẽ habere bona in suo territorio sita non videtur mihi per omnia verũ. Aduerte tamen communiter in materia cõfiscationis apponi solẽt verba sonãtia in camerã fiscalẽ eius qui condemnat siue illius cuius officialis est. Quomodo ergo ex hac sententia poterit se fundare ciuitas alias habẽs camerã diuersam,non.n.poterit extendere verba sententie ad suã camerã. Tum quia id non dicit sentẽtia.l. quicquid astrin. de ver.oblig. Tum quia extẽdi nõ possunt l.si patronus testamento.§.si quis cum esset. ff.de ope.liber.& si dicatur prędicta locum habent qñ simpliciter confiscauit bona quo casu intelligitur secundũ quod iura volunt vt d.l.libertus.§.pen.respondetur qd alteri per alterũ queri nõ potest.l.stipulatio ista .§.alteri.de ver.oblig.neq; iste est casus specialis in quo possit vt de se patet. Et ideo ex his & alijs quæ infra patebũt in hoc vlti.articu,sic distinguo. Quod quandoque licet ciuitatum sint distinctę iurisdictiones & camere,tamen sententia confiscationis fertur ab illo qui habet iurisdictionem a superiore vtriusque ciuitatis non in temporalibus,quia dictum est supra,sed in spiritualibus,vt in inquisitore hæretice prauitatis cõfiscante bona hæretici.& de hoc vide Ioã. Andre.in d.c.cum secundum.& adde quod dicitur per Gui.in l.fin.C. de hæredi. decu. vbi ponit cui applicentur bona clerici dãnati per episcopum de crimine de quo laicus perderet bona.& ẽt vide quod no. Ioã. And.in addi.Spe.in titu.de feudo.§.pen.ad fin. in magna additione , vbi tractat.q. cui applicentur bona feudalia quæ clericus cõdẽnatus ab episcopo tenebat a laico in diocesi episcopi. Vide multa pulchra circa materiam confiscationis bonorum quę habuit licet decurtauerit ab Oldra.vt patet in suis quæstionibus.q.xvij,vbi si vis satiari plene de hoc articulo omnino vide.Quando fertur ab illo qui habet iurisdictionem solam a ciuitate a qua est officialis constitutus vel a domino illius ciuitatis, & ponit in banno hominem habentem ibi bona,& in alijs ciuitatibus,& tunc quantum spectat ad ciuitatem condemnantem siue loquamur in cõdemnato,siue in bannito, nunquam ciuitas illa potest habere bona sita in alterius ciuitatis territorio, quoniam confessio iurisdictionis extra illud non extenditur vt in iur, supra allegatis pro hac parte.Quantũ vero spectat ad ciuitatẽ aliam quæ non condemnauit Bal.in d.l. cunctos populos in vlti. q. meo iudicio satis notabiliter loquitur , sed non plene,dicit enim quod si status persone mutatur , adeo quod non potest habere proprietatem bonorum. Et tũc ciuitas quæ non condemnauit occupat bona non iure confiscationis sibi facte , quia facta non est sed vt vacantia vt d.l. cum vnus.§.pen.& quod no.Inno.in d.c.postulasti. Si vero status nõ mutatur,sed remanet talis quod adhuc potest habere bona,& tunc illa retinebat damnatus.Potest enim secundũ eũ diuidi effectus sententiæ confiscationis l.si cum militi.§.j.qui ex ma.& ad l.fal.l.in ratione, §.cum quidam.sed non est verum quod diuidatur,immo,vt dixi supra non intelligitur confiscare,nisi existentia in suo territorio & suæ camere,aut per expressionẽ,aut per tacitum intellectum,licet ipse Bald. arguẽdo aliter tetigerit in l. propter litem.§. licet.ff.de excu.tut.& ideo dico latius apetendo veritatem huius vltimi articuli qd aut loquitur in condemnato facta executione,& sine dubio ciuitas quæ non condemnauit,non poterit habere bona suo territorio sita iure confiscationis , qualitercunque lata sit sententia per ea quæ dixi supra sed quia ille fuit effectus seruus pœnę.vt l. qui vltimo de pe.& sic non poterit habere hæredem,occupare poterit vt vacantia , & sic verificatur quod dixit Bald.Si vero loquimur in bannito,tunc quia conclusum est supra quod non perdat ea quæ sunt de iure ciuili & gentium. & sic potest retinere bona vt etiam infra dicetur distinguendum est, quod aut talis bannitus erat oriundus ciuitatis confiscantis,& ibi deliquit, tunc ciuitas alia habẽs bona in suo territorio ei auferre aliquo iure non poterit,& ita verificatur secundum dictum Bald. & nota.Nullo enim iure potest se fundare vt patet ex iam dictis.Si vero in ciuitate in qua fuit bannitus nullum aliud habebat domicilium , sed solum fuit fortitus forum propter delictũ, sed erat oriundus vel incola alterius ciuitatis,in qua etiam habebat bona.Et tunc ciuitas illa non ex vi sententiæ alterius ciuitatis,sed iure suo poterit contra illum proce-

© SCD - Université de Poitiers

dere & bona sui territorij siue camere confiscare per no.in l.j.C. vbi de cri. agi opor. & in l.ij.& ff.de inter.& rele.l. legatorũ.§. interdicere.& ex his patet quod dictus Regius gubernator non poterat consequi dicta bona.& sic siualiter eode ciuitate Ianuę expulso fuit postea per Ianuẽses terminatũ.

18 *Decimooctauo* queritur †quãdo bannitorum bona publicantur.

An veniant in tali publicatione bona præsentia tantũ an etiam futura.Istam quæstionem tetigit glo.in l.j.ff.de bo. dam.in fi.gl. magne,& non decisit , sed eam videtur decidere in l.non ad ea.ff.de condi.& demon. scilicet quod non veniant futura. Idem tenuerunt Dy.Guil.& Old. in l. si qua pœna. ff.de his qui sunt sui vel ali. iur. & idem tenuit disputãdo Nico. Mata.quem refert & sequitur Io.And.de accu.in præallega.§.sequitur.versũ.quid si aliquis.in suarum addi. alias allegato ver.fœlicis.& in tit. de accu. & ibi allegat iura quæ videre potes.& p̃ serum allegat pro casu.l.si tibi mandauero. §.is cuius bona.ff.man. quod intellige secũdum vnam lecturam.Idem etiam tenuit Alberi.vbi supra q.xiij. Tenuit etiam Bartol. in l.certa forma.C.de iure.fif.lib.x. vbi respondet ad l.arriani.C.de hęre.In quo quia est commune aliter non prosequor.Sufficere enim debet tex.§.is cuius. & glo.dicte l. non ad ea.

19 *Decimonono* †Viso quod nõ perdunt bona immo & quando perdũt non perdunt postea quæsita.Queritur an eis existentibus in banno currat pro retentis vel acquisitis præscriptio. Iste articulus est disputabilis,tamen ne exeam propositum videtur mihi breuiter concludendum qd aut ex forma statuti nihil disponitur , quod audiri non debeant.Aut disponitur vt sępius tactum est.Primo casu aut non potuit procuratorẽ dimittere & dimisit , sed mortuus est,& non currit præscriptio Aut potuit dimittere & nõ dimisit,& currit præscriptio, vt hæc probantur ex not. in l.j.C. de resti. mili.in l.papinianus exuli.ff.de mino.& qd per Inno.in c.querelam de procu. Secundo casu videtur dicendum præscriptionem non currere.C.de Anna. excep.l.j.in fin. cũ concor.quod forte verum est nisi sit bannitus pecuniariter,& aliud soluere possit,sed contumax existat ff.de in integ.restitu.l.nõ videtur,& de regu.iur.l. qui potest cum fimi.Nec prædictis obstat quod seipsum videatur in tali casu posuisse l. si fideiussor.§. si necessaria.ff.qui satisf.cog. quia illud non fuit ad hoc ordinatum, sicut dicimus in mulliere prægnante ex adulterio in l. secunda .§.si quis non propter.ff.si quis cau.& quod dicam infra parte proxima. q.xlv.

20 *Vigesimo* quero† Titius habebat filios ĩ potestate fuit bãnitus ad mortem.Queritur an filij efficiantur sui iuris, & sic perdãt patriam potestatem.Hæc quęstio facilis est, Cum enim dictum sit supra in quarta quæstio.huius partis quod non perdunt ea quę sunt iuris ciuilis per statuta sui loci nõ correcti,patet quod talem potestatem non perdunt. Est enim de iure Romano.l.nam ciuium.ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.& ideo dixit Bal.in l.gallus.§.& quid si tantũ. & d.l.prima.C.de hære.infit.quod filio talis banniti non datur tutor, sed datur curator ad instar eius cuius pater est in hostium potestate.l.muto.§.ei cuius.ff. de tute. licet de hoc ipse idem dubitauerit in authen. incestas.C.de incest.nup. Item eadem ratione quod licet filius talis banniti sit legitime ætatis,tamen testari non poterit impedente patria potestate.l. qui in potestate.ff. de testa.& alleg.l.ac.de Are.in suo tracta. & in l.ex facto ad trebel.Nec prędictis obstat authen.de incest.nup.§.si vero contigerit vbi filij exeunt potestatem patris banniti, quia loquitur de exulibus siue bannitis de iure communi qui perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis , de quibus in hoc tractatu non dicitur vt dixi supra in proe. Iteet ibi Ang. a communi opi.discedens aliter dixerit & bene.

21 *Vigesimoprimo* quero† an tales banniti pdant potestatem conficiendi statuta vna cum alijs ciuibus.Aduertendũ tũ quod Barto.in l.omnes populi.in vij.q.prime qõnis principalis ad propositũ loquitur hoc modo.Septimo quero.nunquid excõicati & interdicti possint facere statuta,& dico quod non vt extra de immu.eccl.c.aduersus.§.quia vero, nec facta reconuale cum impedimento cessante sine noua confirmatione vt eodem titu. cap. primo.& argu.ff.de lega.iij.l.prima.§. si filius.& de bono.posses. secũdum tabu.l. qui ex liberis.§.restitutio. Idem credo de bannitis imperij.vt x. collatio.de statu. contra liberta. eccle.§.primo cum enim non obediunt principi perdunt ea quæ iuris ciuilis sunt de capi.dimi.l.amissione . Sed statutũ condere est iuris ciuilis vt in l. omnes pa

© SCD - Université de Poitiers

puli, ergo ex his verbis patet quod Barto, senlit eos non perdere potentiam confiscendi statuta, maxime quia in sua disputatione dixit eos non æquiparari excommunicatis, sed Ray. ibi dixit idem esse de bannitis de propria patria, æquiparatus eos excommunicatis, remittens ad plene notata per se in l. j. C. de hæredi. institu. Quod communiter non tenetur, & ego non tenui supra hac parte quæstione quarta. Et ideo dicendum puto quod in hac quæstione debeat considerari, an desinat esse ciuis, an non. Primo casu non possit facere statuta. Secundo casu vero sic per ea quæ dicta sunt supra. An autem desinat esse ciuis dicam hac eadē parte, q. xliiij.

Vigesimosecundo quæritur

22 † an bannito domino vassallus liberetur a seruitio feudi. Hæc quæstio mouetur per gloss. in capitulo primo in princip. in vlibbus feud. hic finit lex corne. & incipien. cōsue. regni. & ibi etiam per Bal. & determinat ibi gloss. post plures allegationes quod vassallus nō liberetur, & quod non sit extincta fidelitas, sed suspensa inter quæ longa est differentia, vt not. ff. de verbo. obligatio. l. secunda. §. ex his. & l. inter stipu. §. sacram. Bald. autem ibi dicit quod gloss. non est vera quia bannum habet vim diffinitiue, & ideo non attēditur quod possit restitui quin illud a solo principe potest fieri. l. apud iul. §. fina. de lega. primo & de fideicom. liber. l. ergo. §. si is. Pro hoc. C. de senten. pas. l. fina. Credo quod aut bannum est pecuniarium, & quia quousque differat soluere durat & non vltra, & solutio potest separari. l. cura. §. deficientiū. ff. de mune. & ho. & C. arbi. tut. l. si defunctus dicatur potius suspēsa fidelitas quam extincta. & ideo non possit alienare interim licet tunc non teneatur ei præstare seruitium cum hostis reputetur. Si vero bannum est personale tunc aut est bannitus de loco vel ex causa, in quo vel ex qua solitum est rebanniri bānitos in integrumque restitui. & tunc idem quia illud quod solitum est fieri, licet a solo principe bene potest considerari vt colligitur ex not. in l. fin. C. de senten. pas. & est text. dicte. l. apud iul. §. si vero non est solitum aliquem rebanniri tunc verum credo quod dixit Bald. quia censetur esse perpetuum & non attenditur quod a solo principe fieri potest, & non est solitum fieri, vt l. seruus. C. de pe. & d. §. fi.

Vigesimotertio

23 quæritur † vassallus fuit bannitus similiter quod eius bona veniunt confiscanda. An feudum veniat in confiscatione. An vero ad dominū reuertatur. Gulie. in Spec. de feu. §. quoniam ver. quadragesimo multum late examinauit hunc articulum, & finaliter cōclusit feudum confiscari, non ad dominum reuerti per iura ibi per eū alleg. & ita tenuit Gand. & etiam Albert. vt patet in suis quæstionibus statutorū parte. ij. q. ccl. Sed Bar. in l. si finita §. si de vectigalibus. de dam. infec. tenuit cōtrarium, vtdelicet quod ad dominum reuertatur, vel ad agnatos. alleg. x. colla si vas. feu. c. j. & si de feu. fue. contro. c. si vassallus culpam, & de eo qui inter. fra. domini sui c. j. & de prohib feud. alie. c. imperialē. §. illud ad l. si quis in tantam. C. vnde vi. & quod ibi per Ray. & Cyn. respondet quod verum est feudatarium priuari non tamen applicari offenso, sed ad dominū reuertitur, & ibi per eum plene vide, Idē etiā sed in alio casu, scilicet quando episcopus publicauit bona clerici qui tenebat feudū a laico de quo tetigi supra xvij. q. tenuit Odra. vt patet in suis quæstionibus. q. xvij. q̄ omnia refert Io. An. in dicto ver. quontā & habentur per Albe. vbi supra proxime. q. eclj. Sed quia ibi fiunt multe rationes huic quæstioni generali non congruentes nō insisto, Sed omissis multis quæ in prædictis locis videre potes concludo aliter q̄ prædicti concluserint qui simpliciter formauerūt quæstionem in vassallo condemnato & bonis publicatis. Non autem loquimur in feudo de sui natura in hæredem extraneū nō transmissibili & sine dubio quæstio nō procedit. Ea enim quæ non transeunt in hæredem extraneum in publicatione non veniunt. l. j. & q̄ ibi not. per glo. & doct. C. de bo. lib. Bal. indistincte dixit feudum nō venire in publicatione bonorum. & idem dixit præalleg. c. imperialem in suis cōclusionibus. Item ad hoc vt procedat quæstio est necesse poni quod vassallus superuiuat cōdemnatus. Si enim esset mortuus cum tale ius morte extingueret non fiscus. vt l. vxor patrui. C. de leg. cum si. sed agnatus non iure successionis, sed sanguinis admitteretur sufficiat allegari not. per doc. in l. liberti liberteq;. C. de ope. lib. & per Bar. ff. eo. titu. l. iur. iu. §. si liberi. vbi ergo feudum vel ex consuetudine vel ex ipsius constitutione est transitorum in hæredem extraneum posset quæstio procedere, & tunc putarem non ad

© SCD - Université de Poitiers

mitti fiscum per iura in locis prędictis allegatis. Sed aut admittit dominum aut illos qui admitti debent tali feudatario excluso de quibus in l.eũ.ff.de inter.& releg. Puto tamen aduertẽdum quod si feudum erat extra locũ a quo bannitus est illud in publicatione certe non veniat vt dictum est supra.q.xvij.Si tamen seruitium sit præstandum in loco a quo est bannitus,tunc nõ virtute confiscationis sed propter non præstitum seruitium vassallus admitteret,vt in ti. quib.mod.feu.amit. Si vero feudum est in loco a quo est bannitus seruitium autem alibi,est præstandum,tunc vassallus bannitus non perdit feudum quia seruitium præstare potest.& si præstat seruitium, fiscus non ius feudi.sed commoditatem quæ inde percipitur durante feudo forte poterit occupare arg.ff.de peri.& commo.rei vendi.l. necessario.§.fi.& solu.mat.l.vsufructu,cum si.

24 *Vigesimoquarto* queritur † bãnitus cuius bona sunt confiscata,habebat fundum in emphyteosim.An tale ius emphy.perdat, & veniat in confiscatione.Guil.vbi supra proxi.q.scilicet in titu.de feud.§.quoniam.ver.xl. dixit idem quod in feudo. Sed Bar.in d.§.si de vectigalibus concludit aliter videlicet quod aut talis tenebat emphyteosim ab ecclesia,& ecclesia potest a fisco indubitãter repetere in auth.de alie.& emphy.§.j.colla.ix.Si vero tenebat a priuato,& tũc si erat talis emphyteosis siue forte ex natura conuentionis trãsiret in extraneũ hæredẽ, & tunc transiret in fiscum qui habetur vt hæres.l.iij.C.ad l. iul.de vi.Si vero ad extraneũ hæredem nõ transiret,tunc non transiret in fiscum, vt ff. de bo.dam.l.j.vbi dicit esse glo.not.de hoc. Dominus aũt illã repetet tanquã indebite alienatam.& hanc differentiam emphy.ecclesiæ & priuati ponit Cyn.in l.fi.C.de iure emphy.& est glo.in l.j.C.de fun.pa. lib.xj.

Mihi autem videtur hæc verba Bart. in vltimo membro contrarietatẽ implicare.Si enim non transit in fiscum ergo dominus non habet fundamẽtum propter quod possit vt indebite alienatam reuocare, & ideo forte dici potest quod postquam bannitus viuit & emphyteosis non transit in fiscum dominus nullatenus posit ad se iure directi dominij tanquam alienatam indebite reducere,quia nullo modo alienata est, posit tamen fiscus quousque bannitus viuit commoditatem talis vtilis dominij percipere & habere facta solutione debiti canonis,quia abinde supra commoditas, & fructus dicitur.ff.fami.hercisc.un.l. fundus solu. matrimo l.fructus per dicta l.vsufructu, & alia allegata supra proxi.quæstio.Mortuo autem deinde bannito ad dominum reuertitur.l. lex vectigal.ff.de pigno. & ita potest intelligi quod nota.Bald.C. de bo.lib. vbi dixit solummodo de emphyteosi ecclesiæ non confiscanda.

25 *Vigesimoquinto* queritur † an bãnito filio familias & bonis publicatis veniat in publicatione peculium quod habebat. In hac quæstione dixit Bartolus quod non in l.si finita.§.si de vectigalibus.de damno infec.siue sit profectitium siue castrense siue aduẽtitium lege si filius.C. de bonis præscrip. & nota. per gloss.in l.prima.ff.eodem titulo. Et ad rationes ibi factas in contrarium respondet. Sed meo iudicio eius decisio vera est in peculio profectitio. Illud enim non est filij sed patris.l. certum.C. famil. hercisc.un. & ideo non venit in confiscatione bonorum filij. Item est vera in peculio aduentitio. Illud enim nõ est proprie & vere filij cum illius non habeat administrationem l. fina. §.filijs autem.C.de bonis quæ libe.& ideo sicut non potest alienare contrahendo minus potest delinquendo.& ad dictum Cyn. post Iacob.de Aret.in l.si quis in tantam.C. vnde vi.& ad iura. & ad rationes factas in contrarium. Respondet vt per Bartolus vbi supra nec obst. quod nota. per Guliel. in Specula.de statu monaco.versic. quinto queritur,quia si illud dictum verum est loquitur in eo qui intrauit religionem nõ autem in condẽnato. Pro quo etiã vide quod not.Bald.in l.iij.C.qui bon.ced.pos. Sed in peculio castrensi meo iudicio eius decisio non procedit.Est enim illud filij & in eo habet plenam administrationẽ & paterfamil. reputatur.ff.ad maced.l.ij. ergo nihil obst. quin in publicationem bonorum suorum contineatur.non obst.l. si filius quia loquitur secundum sua tempora secundum quæ peculium illud non transibat in hæredem, sed pater occupabat iure peculij, & ideo in publicatione non veniebat.l.j.C. de bo. lib.Hodie vero in illo filius habet patrẽ hæredem,& sic iure hæreditario potest in aliũ transire, vt habetur in l. si infanti.C. de iur. delib.& in authen.de hære. quæ ab intest. defe.& sic sublata est ratio propter quam non veniebat in confiscatione.& sic nõ obstat ratio Bartol,nec etiam obst, quod propter

© SCD - Université de Poitiers

de lictum filiæ pater non perdat dotē. C. de repu. authen. contra si filij. Et not. eod. tit. l. consensu. & per Dy. in l. ij. §. quod si in patris. ff. solu. ma. quia licet in ea habet hæredem vt l. nauus. de pac. dot. & plene per eundem in l. post dotem. & l. nupta. ff. solu. matri. non tamen est filie sicut filij est castrense peculium. Est enim dotis actio communis patri & filiæ, quæ potest etiam in parte consolidari, vt eo. titu. l. ij. §. j. & §. voluntate & ibi plene. Præterea in auth. contra si filij nō tractatur de publicatione dotis. Sed an illā perdat propter eius adulteriū vt sic remaneat pœnes virum, & sic non facit ad propositum. Sic ergo conclusio quod castrense peculium veniat in publicatione bonorum filij. & ita reperio tenuisse Ang. in l. si filius. ff. de dam. infec. & addit rationē quod alias confiscatio bonorum filij nihil operaretur, quod esse non debet. l. si quando. ff. de leg. j.

26 *E conuerso.* xxvj. queritur † an banito patre & bonis eius publicatis veniat in publicatione peculiū quod habebat filius. circa hoc vide Bar. in præallega. §. si de vectigalibus expedit se vnico verbo videlicet loquendo in condemnato quod non publicetur peculiū. alleg. ff. de mino. l. iij. §. sed vtrū. Certe peculium castrense nullatenus debet intelligi publicatū siue loquamur in patre condemnato siue in bannito, quia illud filij est, & a, se habet non a patre vt dictum est supra proxi. q. & ideo delictum patris ei nocere non debet. C. ne fil. pro pat. per totum. & ff. de iure patro. l. diui fratres. cum simi. Peculium vero profectitium licet sit paternum, tamen ex benignitate constitutionis diui pij non publicatur. vt in. §. sed vtrum ad l. j. §. merito. ff. quan. ac. de pecu. est anna. Respōdeo. vt per Bar. in d. §. si de vectigalibus. Quæ responsio est clara, videlicet ꝙ licet fiscus teneatur vt successor patris, tamē recuperat id quod soluit a filio pœnes quē remanet peculium, sed Bald. intelligit quod ibi loquitur quando ex condemnatione siue banno filius efficitur sui iuris, quia tunc desinit esse peculium, & ideo publicatur vt ipse not. in l. diximus. §. si pater. ff. de excu. tut. Sed primum verius per d. §. sed vtrum. Fortius ergo non debet publicari aduentitium licet pater in illo habeat vsumfructū quia filij est ipsum peculium. l. cū oportet. C. de bo. quæ lib. Et si loquimur in patre cōdemnato taliter ꝙ vsufructus extinguatur, certum est. Si vero non extinguitur vt in bannito qui vt dixi supra non perdit patriam potestatem, matus est dubium per d. l. vsufructu. sol. ma. cum concor. de quo dicam statim in seq. q.

27 *Quero ergo* xxvij. † Titius inter alia habebat vsumfructum in fundo, fuit bānitus & eius bona fuerunt confiscata. An dictus vsufructus veniat in bonorū publicatione, Istam quæstio. mouet Bartol. in l. si postulauerit. §. iubet. ff. de adul. & se nō firmat, sed remittit ad not. per se in l. si tunica. §. si de vectigalibus. C. de dam. infect. vbi in eo nihil dicit de vsufructu in l. si quis in tantam. C. vnde vi videtur in simili dicere quod publicetur commoditas per l. vsu fructu. ff. solut. matri. Vidi in quodam Barto. in l. si quis posthac. C. de bo. dam. quod ipse dicit se vidisse seruari vt publicetur per dictum §. iubet versi. sed si vsusfructus. alleg. etiam l. status §. fina. de iure fis. cui concordat. l. cum pater. §. hæreditatem de lega. ij. Ang. in l. eorum. ff. de dam. infec. tenet commoditatem publicari & ipsam durare viuente patre. l. lex vectigali. de pig. Bald. in l. j. C. de bo. libe. dixit vsumfructum non venire in publicatione bonorum sed perire. vt l. corruptionem. C. de vsu. Bartholomeus de Salyc. in d. l. si quis post hac. versicu. si quid etiam in vsufru. peculij aduēritij dicit quod aut publicatio bonorum facta est ex causa propter quam patria potestas est deperdita, & tunc vsufructus redit ad proprietatē, quia cessat causa propter quam patri conceditur scilicet patria potestas & administratio legitima, vt C. de bon. quæ libe. l. cū oportet §. cum autem, & per hoc quod nota. gloss. quarta in fin. in l. fina. C. de senten. pas. & ibi per Cyn. in vj. quæstione aut patria potestas & administratio legitima durat, & tunc videtur quod publicetur quasi nondum venerit tempus consolidandi. Per prædicta iura dicit ipse in contrarium facit quod consolidetur, & ad filium reuertatur quia si filio conceditur peculium profectitium vt est dictum quod est plus, quia dominium erat pœnes patrem quanto magis vsusfructus rei cuius proprietas est filij. argu. de sac. sanct. eccle. auc. multo magis. Item quia hunc vsumfructum siue eius proprietatem pater habet a lege vsque ad tempus, sed commoditates concesse ad tempus ex legali dispositione ei cuius bona publicantur non vult lex ad fiscum spectare. vt in dicta l. si quis post hac. in versicu. dos etiam. Non ob. contraria quia in eis delatio & cōmoditas processit ab homine nō a

© SCD - Université de Poitiers

lege, & sic alia est differentia inter dilationem datam ab homine vel a lege, ff, de cōpensi. l. si cum militi subdit tamen ibi cogitandum esse. Et ad prēdicta respōderi posse quod peculium profectitium non erat in administratione patris, & quod lex si quis post hac loquitur in ciuiliter mortuo, & sic filij sunt a potestate liberati. Videtur ergo etiam ipse concludere vsumfruc, publicari eo modo quod dictum est supra. Sed mihi videtur dicendum quod in mortuo locū habet quod dixit Bald. in d. l. j, de bo. lib. In bannito autem aut loquimur in fructuario regulari, & publicatus intelligatur vsusfructus, id est commoditas per dicta iura. Aut in patre qui habet vsumfructū a lege propter patriam potestatem, & tunc aut ei remiserat vsumfructum secundum formam legis cum oportet. §. sinautem. de bo. quę lib. & fiscus nihil posit petere, sicut nec possunt hæredes quorum locū fiscus tenet. vt l. iij, ad l. iul, de vi. Si vero ei non remisit tūc aut banhitur taliter quod non perdit patriā potestatem, & tunc omnis commoditas trāseat in fiscum per iura prēdicta. Aut perdit patriam potestatem, quod quando fit dixi supra in xx. q. & tunc eatenus transeat ad fiscum quatenus remaneret pœnes patrem filio patriam potestatē exeunt, scilicet medietas, vt in d. l. cum oportet. §. cum autem, ex quibus omnia prædicta ad consonantiam reducuntur.

Vigesimooctauo queri=

28 tur† vxor Titij fuit bannita, & eius bona confiscata fuerunt. An intelligetur dos quā dederant Titio publicata. Quæstio hęc habetur in l. quinq; legibus. ff. de bon. dam, & ibi est contentio inter gl. & Dy. dixit enim Dy. Quod aut maritus fecit pactū de lucranda dote, aut non. Primo casu non publicat dos damnate mulieris nisi in quinq; casibus ibi positis. f. qñ damnatur pro crimine læsæ maiesta. vel per l. iul, de vi pub. vel propter parricidium, vel propter veneficiū, vel per l. corne, de sica. Secundo casu dixit indistincte publicari. ff. so. mat. l. si constante. §. fi. gl. autem tenuit dotem indistincte nō publicari nisi in dictis quinq; casibus. Et hoc tenet Iaco. de Are. in d. l. quinq; legibus. Quod est verum quando damnatur constante matrimonio tunc vbicunque publicantur bona, etiam dos eius intelligitur publicata, vt dicta l. si constante. §. final, & ita communiter tenetur.

Sed quero uigesimonono.

29 †An si vxor Titij banniatur ob adulteriū maritus siue eius hæredes eo post bannum præmortuo vxori possent per illam ad dotem conueniri. Hæc qō est valde dubitabilis, cum tū fuerim de facto consultus consideraui hanc q. pendere a duobus. Primo an vxor propter adulteriū perdat dotem.

Secundo si perdit hæres viri possit obijcere de adulterio. Et quidem circa primū dicendum est ꝙ sic vt probatur in authē. vt lic. mat. & auie. §. quia vero. & no. C. de rei vxo. ac. §. taceat licet gl. notet contrariū, & non bene in l. rei iudicate. §. j. ff. so. matri. & hoc indubitanter verum est qñ non solū cō mittit adulterium, sed ēt a viro discedit fornicationis causa, vt extra de do. inter vir. et vxo. c. plerunq;. Sed circa secundum maius est dubium. Videtur enim cōis opi. ꝙ licet vir possit obijcere de adulterio, non tū posit hoc facere hęres eius l. fi. C. de adul. & per Bart. & Bald. in d. §. j. & per Guil. in Spe. de excep. supra d. versi. Itē queritur, & de dona. inter vi. & vxo. §. j. ver. quid si mulier & vtrobiq; Io. An. vī firmate opi. in gl. in. §. taceat, quam sequūtur alij vt iam dixi, & pro hac opi. vī casus in l. fi. C. de re. don. in ratione sui, & ff. q & a qui. l. sed & si maritus. in fi. secundum Ray. in l. j. §. fin. ff. ad silla. Dixi tū tūc in casu de quo querebat cōtrariam sniam verā fore, sic distinguens. Quod aut adulterium est incognitū viro, & tunc sicut vir potuisset obijcere vxori, qū scisset, ita & posit hæres. ff. de reg. iur. l. hæredem. & l. hæreditas. Pro hoc quod habet in l. sororē. C. de his qui, vt indig. & de fideicom. l. fideicōmissum. Necesse tū est qd accuset & probet vt in d. §. quia vero præalleg. secundum Bart. in l. miles. §. socer. ff. de adul. Bal. tū dicit non esse necesse accusari, sed potest excipiendo, vel ciuiliter agendo consequi lucrum dotis, vt scripsit in l. cum mulier. fol. mat. vbi vide. Si vero adulterium vxoris est notū viro, tunc aut vir eū accusauit, & hęres prosequi pōt causam saltem quo ad effectū perdēde dotis. C. si reus vel accu. mor. fu. per totum. Idem si non accusauit sed accusare instituit vel non fuit tm̄ tempus inter scientiam adulterij, & mortem quod accusare potuerit. Cum enim hæres repellatur ex eo quod vir videatur remisisse iniuriam vt in iuribus prædictis maxime in l. fi. de adulte. In casibus prædictis cessat talis ratio. Ergo stat regula, quod ius

© SCD - Université de Poitiers

cõpetens viro transit in hæredẽ. Si vero nec accusauit nec accusare potuit tunc aut retinuit uxorẽ post scientiam sicut prius.& tũc poena sit opi gl.& doc. de quibus supra. Cũ.n.ipse adores approbauerit, hęres repro bare nõ põt, licut nec ipse, qd intellexi lo. esse uerũ si agere velit cõtra vxorem, secus si velit excipere, ut ipse not. xxxxij.q.vj.c.j. & tenuit Bal. vbi supra qd ego non firmo, p nũc. Si uero ipsam in domo non tenuit, tũc aut etecit eam propria authoritate. et dic vt habetur in l. consensu. C. de repu. & plene per Host. in sum. de adul. §. qua pœna, versi. sed nunquid hoc fieri. Si aũt eam nõ expulit sed ipsa a viro discessit fornicationis causa. Tunc aut crimen non est notoriũ, & idem quod supra, aut crimen est notoriũ, & tunc cum nulla requiratur sentẽtia ipso iure virtute notorij dotem amisit, vt firmat gl. in c. fi. extra de adul. & lo. xxx. q. v. nosse in gl. vlti. & xviij. q. j. idololatria. Quod alibi intelligit esse verum in casu quo cum adulterio publice moretur. xxix q. ij. c. cuius rei cau. & xxij. q. j. c. j. & ex his patet quando vxor bannita propter adulterium perdat dotem. In casibus autem in quibus non perderet, an obstante alto statuto cp bãniti nõ audiantur posit per se vel per alitũ recuperare, dicam infra in q. lxxxiij. dum tractabo an posit iura cedere.

86 *Trigesimo quero* †bannito cuius bona cõfiscãtur erit tempore banni delata hæreditas quam nõdum adiuerat. Quid erit de hæreditate illa veniat ne in confiscatione. Istam questionẽ vidi de facto in qua fuit determinatum qd non veniret in confiscatione, & inter alias rationibus infrascriptis. Primo quia licet ex confiscatione, omnia bona & iura quesita in fiscum trãseant ipso iure vt in successorem per l. iij. C. ad leg. iul. de vi. ff. de tur. fis. l. j. §. an bona. Nõ tamen reperitur quod transeant iura querẽdi, immo potius deberdici non queri licut dicimus in parte & domino. C. de hęre. instit. l. cum proponas. & de acqui. hære. l. is qui hæres. Secundo per ea quę scribit Bart. in l. is potest. ff. eo. ri. in vlti. oppo. ante ver. expediti. vbi sic loquitur. & per hi dico quod istud ius adeũdi nõ queritur alteri, vt supra dixi de filio, seruo, & monacho. & ideo dicunt iura quod regulariter hæreditas non adita non transmittitur. l. vna. §. in nouissimo. C. de cad. tol. hæc Bart. Si igitur in hæredem saltem extraneum tale ius non transit, ergo nec in fiscũ bonis publicatis, vt no. per gl. & doc. in l. i. C. de bo. libe. Tertio hic probatur, quia adẽdi nõ est proprie ius sed quædam facultas. ff. ad leg. falcid. l. pretia rerum, & habetur in l. licet. de iur. delib. ergo non venit in publicatione bonorum, maxime quia si esset ius non censetur ius in bonis sed extra bona, vt d. l. pretia rerum, ergo in generali fuorũ bo*norum translatione non venit*, & ita in simili determinauit Bald. in l. j. C. qui admi. ad bo. pos. po. in ver. quo ad vltimum. Vbi etiã assignat plures alias rationes quæ faciunt ad propositum. & istud puto verius quã id quod scripsit Cy. in l. si quis mihi. bona. §. si quis plene. ff. de acqui. hære. Vbi distinguit an bannitus sit intra tempus iuris deliberãdi, an post quod etiam ibi tenuerant Pet. & Iac. de Rauen. Illa enim distinctio nõ potest cadere in fisco qui est simplex bonorũ successor, non hæres, tam quia bannitus viuẽs hæredem habere nõ potest. l. ij. de hęre. vel ac. ven. tum quia nec mortuus quia fuerat effectus seruus pœnæ. l. qui vltimo de pœ. licet in quibusdam specialiter dispositis talis succeisio ad instar hęredis tractetur. l. ij. ad l. iul de vi. & no. per gl. & Bart. in i. inter eos. §. fi. de fideiuf. Item illa distinctio nõ caderet in bannito qui etiam post annum adire potest. Itẽ nec in fuo in quo cessant. l. quoniam. & l. si auia. de iur. delib. & idcio vera est conclusio prędicta quod talis hæreditas nullo casu fisco queratur, quod in d. §. fi qs plane, tenuit gl. & eã sequit ibi Ray. reprobans la. de Ra. & id tenuit ibi Nic. de Nea. nec predictis ob. quod postea adeũdo fingiẽ hæres a die mortis defuncti & sic tpe confiscationis, vt l. hæres. quandoq;. ff. de acq. hære. quia talis fictio hoc casu non attenditur vt patet ex his quæ ibi no. per glos. & Bart. Cautela tamen datur quod talis bannitus repudiet in concordia cum illo ad quẽ eo repudiante deuoluitur de quo fiscus cõquerri non potest, vt l. qui autem in prin. de his quę in fraud. credi.

87 *Trigesimo primo.* †Bãnito debebatur aliquid ex cõtractu vel ex vltima voluntate sub conditione quæ post bannum, & publicationem *bonorum purificata est queritur an* illud ius transeat in fiscum. Ista q. meo iudicio nõ reperitur bene determinata. text. enim in l. si constante. §. fi. ff. solu. mat. secundum vnum *intellectum facit quod sic*. Ad id fortius de pac. dot. l. inter socerum. §. fi. In contrariũ facit l. quoties, in fi. ff. de noua. Et istã partẽ

© SCD - Université de Poitiers

ꝙ non veniat in confiscatione, tenet Alb. in materia statutorꝫ q cclxv. loquens in substitutione, & alleg. l. substitutio. ff. de acqui. rerdo. Bar. in d. l. li constante. in ff. arguit pro et contra in l. quoties. de noua. vt tenere quod in confiscatione non veniat. & ibi Ang. clarius idē tenet dicens ibi esse casum quod in confiscatione bonorū non veniant iura conditionalia, & idem firmat in l. tutoris. C. ad l. iul. de vi. & allegat gl. quæ hoc dicit in l. non ad ea. ff. de condit. & demon. Bald. in l. j. C. de bo. liber. se non firmat sed alleg. pro & contra dicta iura. Mihi autem videtur quod dicta iura loquuntur in diuersis casibus. Nam l. quoties loquitur ī damnato qui veniebat sub cōditione obligandus, et ideo cum tempore obligationis non reperiretur persona habilis ad obligādum se, saltem ex contractu iuris ciuilis non fuit purificata obligatio, & sic fiscus ex persona damnati tenari non potuit. Et vide iura quæ allegabo infra in vlti. tempore parte ij. qō. vj. lex autem inter socerum. §. fi. loquitur econtrario qñ persona fuit damnata cui debebat queri & ideo ibi videtur casus ꝙ iura conditionalia veniant in publicatione bonorū.

Sed puto contrarium per glos. in d. l. non ad ea, & per ea quæ dixi supra q. proxi. & q. xvij. ad l. inter socerum §. fi. respō. quod ibi ius fuit natum passiue contra virum, & sic illa actio erat in rerum natura. Aut ergo ille pater fuerat deportatus, & licet ei questa fuisset, tamen fiscus eo postea naturaliter mortuo ageret, vt l. ij. C. de bo. dam. Aut statim fuit mortuus & fiscus aget non iure cōfiscationis sed iure occupationis bonorum vacantium quicquid ibi dicat glos. & istud non potest habere locum in bannito, qui vt infra dicetur hac eadem parte q. j. potest habere hæredem in postea quesitis.

Trigesimosecundo quero

32 † an banniti prædicti quorum bona publicantur perdant iura patronatus, hæc qō. bi membris est, & ideo dico aut loquimur in iure patronatus libertorū de quo ff. de iur. patron. per totum, & tunc serua quod dicitur in l. j. C. de bo. lib. In his enim quæ transeunt in hæredem extraneum priuatur bannitus & transeunt in fiscum. In alijs autem remanet patronus, vt ibi, Si vero loquimur in iure patronatus ecclesiarum sciendū qd gl. mouet & non determinat. xj. q. vij. fllijs. Sed glo. in clemen. pastoralis. de re iudi. super verbo subiecte, videtur tenere quod tale ius in fiscum nō transeat. & hoc tenet Archi. in d. c. filijs. & est verum. Nam licet trāseat in hæredem extraneum, vt no. in gle. si plures de iure pa. & xvj. q. vij. considerandum tamen quia illud ius laicus habet ab ecclesia statutum sine sententia confiscantis ille non potest auferre de iure patro. c. j. & iij. & istud indistincte tenet Bal. in d. l. j. de bo. liber. & hæc pars placuit Anto. de But. in d. cle. pastoralis reprobata opi. Bart. Brixien. in d. c. filijs. vt in d. cle plene per eum quod intelligit verum siue principaliter veniat publicatio bonorum siue accessorie ad delictum quia super spiritualibus nec principaliter nec secundariq iudicat laicus extra de ordi. cogni. c. tuam. Dixit tamen ibi no. quod hoc est verum quando publicatio fit virtute statuti. Tunc enim hoc non potest facere statutū de cōstitu. c. ecclesia sanctę Marię sed si publicatio fieret de iure cōi dicit quod licet ex confiscatione facta per iudicem secularem non perderet ius patronatus, posset tamē episcopus declarare delictum & illud ius confiscare fisco ecclesię. Et erit effectus quod ius patronatus extinguetur, et illa ecclesia remanebit libera sub episcopi potestate. Allegat quod no. Archi. in d. c. considerandum. Quod vltimum videtur mihi non tolerabile. Nō enim habet episcopus cognitionem criminum ciuiliū in latcum. Item cum semel in illo loco sit cognitum amplius cognosci nō potest. l. licet §. pe. ff. nau. cau. st. ab. & ideo hoc vltimum maxime canonistis relinquatur.

Trigesimotertio queritur

33 † an bannito filiofamilias. & bonis eius publicatis patet teneatur tradere fisco legitimam. Respondeo quod non quia viuo patre filius vere nullum ius habet in legitima vt habetur. ff. de lib. leg. l. post emancipationem. & per Bart. in l. fi. ff. de lib. agno. & in l. fi. C. de pac. & habetur in auth. li qua mulier. C. de fac. fan. eccl. Et si diceretur illa iura loquuntur in alijs quibus nō debetur de necessitate legitima, sed legitima est debita, vt l. cum ratio. de bonis damna. & quod no. in l. secunda. C. de iuris & facti. ignoran. Respōdetur quod etiam non obstaret quia deberetur sub conditione si præmoriatur pater. & ideo in publicatione non venit, vt dixi supra quæstione xxix. & xxx. Pro hoc videtur casus in lege & si condemnatus. ff. de noxali. quæ ad hoc allegatur. Facit etiam lege si qua pœna. de his qui sunt

© SCD - Université de Poitiers

sui vel alie.iur.& ita determinat Guil.vbi refert opi.11 Spe.de sen.execu.§.sequitur. verlic.si filiusfa.vbi vide per Ray.in d.l.si quis.licet tñ ita sit de iure,sunt in aliquibus partibus aliæ statuta contra hoc disponẽtie quæ suis locis seruanda sunt,vt l.omnes populi,de iusti.& iur.

Trigesimoquarto quero

34 † stante statuto quod pater teneatur assignare fisco legitimam pro filio delinquente filius fuit ex contumacia bannitus, & eius bona fuerunt publicata, queritur an pater teneatur fisco legitimam dicti filij assignare,Dy.& Ray.dixerunt quod non.l.i.ff.qñ ex fac.tu.per illũ tex.ad idem.l.j.C.de iur. fis.secundum secundam lecturam.& idem tenuit Alber.in qõ.statutum.q.cclvtij.& alleg.l.j.de in lit.iur.cum concor.Idẽ tenuit Bar.disputando & effectum disputationis posuit in lec.in l.cum filius.in prin.de ver. obli.& allegat vltra prædicta primo.l.eius qui delatorem.ff.de iur.fis.vbi ficta confessio ex contumacia introducta nõ egreditur personam contumacis.Allegat etiam.l.qui repudiantis in fi.de inoffic.testa.l.de euict. l.si ideo.C.de pigno.l.præses.In quibus habetur quod vbi alias sententia lata contra vnum preiudicat alteri non habet locũ qñ fertur ex contumacia etiã illo sciente.Allegat etiã not.per Cy.in simili in l.si qñ.C. vnde vi.de qua ibi plene vide vbi examinat qñ statutum aliter loqueretur,quæ cum per eum plene declarentur aliter non prosequor.Vnum no.quod dictum statutum loquens in patre non habet locum in auo secundum Dy.& Ray.in l.lege iulia.§.hoc capite per illum tex.ff.de rit.nup.

Trigesimoquinto queri=

35 tur † pone cp statutũ taliter loquatur quod pater etiam pro filio bannito nedum aliter conuicto & condemnato teneatur assignare fisco legitimam,Contingit cp filius deliquit in chalen.Ianuar.Accusatur in chalẽ. Martij bannitur in chal.Augusti, interim augetur & minuitur legitima queritur qđ tempus debeat inspici.An delicti.An accusationis.An sententię,quęstio est subtilis,& fuit ab olim disputata per Ia.Vincentinum vt refert Albe.in quęstionibus statutorum cclix.q.& ibi arguit ad vtranq; partẽ multum diffuse,sed tangam aliqua,& bẽ. Primo arguit quod inspiciatur tempus delicti l.j.in fi.ff.de pœ. Secundo quia executio debetur iure obligationis ergo inspicitur tempus delicti quo insurgit obligatio.l.fundum cor,de noua.iuncta,l.omnem,de iudi.

Tertio quia patrimonium habebat certam formam a tempore delicti, ergo illud tempus inspicitur.l.ij.in fi.ad l.aquil.C.de impo.lucr.descri.l.j.in fi.cum simi.Ad idem adducit.l.iniuriarum estimatio de iniur.de ser.cor.l.doli.§.fi.de iudi l.si filius. Secũdo arguit quod inspiciatur tempus accusationis.Primo ad obligandum patrem regitur scriptura, quia ante non tenetur quã sit conuictus filius,l.libertus.§.j.ad munici.C. de decur.l.j.lib.x.sed in ea requritur scriptura.C.de accusa.l.in caulis.& ff.eo ti.l.i.bellorum.ergo illud tempus inspicitur.C. de fi.instr.l.contractus.Secundo ad idẽ pater tenetur vt fideiussor filij.l.cum filius.in prin.de verb.obli.cũ cõcor.sed mora principalis nocet fideiussori, & tempus more inspicitur.l.mora.de ver.obli.si cer.pe.l.vt num quæ mora contrahitur per interpellationem.ff.de vsu.mora ergo &c. Tertio quia administrationem bonorum perdit ille qui propter delictum tenetur accusatione porrecta non ante.l.aufertur.§.in reatu. ff.de iur.fis.& ff.de bo.dam.l.cum ratio.& sic patet quod ante accusationem nõ debet inspici estimatio sed accusationis tempore. & ita videtur tenuisse glos.secundum eum in l.chyrographis.in fi.ff.de admi.tu licet videatur tenere cõtrarium in l.ex iudicio rum.de accu.Tertio principaliter arguit cp inspiciatur tempus sentẽtię.Probat primo. ff.de rei ven.l.si homiõẽ §.iulianus.de edẽ. l.vbi de triti.l.pe.& l.iij.§.in hac.ff.cõmo.

Secundo probat a natura contrarium.l. fi.in fi.de leg.iij.Sed si bona tempore sentẽtiæ reperiantur sine culpa diminuta illorũ non fiet estimatio, quia pater tenetur respectu certorum bonorum.l.si ex legati causa de ver.ob.C.de iur .emphy.l.j.& de leg.j.l. titie textores cum si. Tertio quia obligatio alicuius ex mora alterius non crescit de in lit.iur.l.j.cum concor.licet ergo estimatio fuerit maior ante sententiam illud non attenditur in patris prætiudiciũ qui in nulla fuit mora antę sententiam.l.lecta.si cer. pe.& pro hac parte allegat casum.in l.post contractum.ff.de dona.& C.de bo.dam.l.si quis post hac.Finaliter soluendo determinat quod aut bona patris tempore sentẽtiæ reperiuntur aucta aut diminuta primo casu sententię tempus est inspiciendum quasi illud augmẽtum nõ bonis patris sed filij ad-

© SCD - Université de Poitiers

uenerit.l.in suis.de lib.& posth.& quasi a filio in fiscũ deueniant occultato vno actu de dona.inter vir.& vxo.l.iij.in fi.& quia tempore sententiæ censetur mortuus quo casu succedit fiscus in omne ius suum.C.ad l.iul.de vi.l.iij.pro so.l.verum.§.fi.cum si, Pro ista parte allegat casum.ff.de testi.l. eius qui.§.j.ad argumenta in contrariũ facta respõdet,Primo ad primum quod inspiciatur tempus delicti respondet illud verũ in re certa & speciali non in patrimonio ꝙ est vniuersitas,allegat de peti.hære.l.iij.& l.si quo casu,de pecu.l.quesitũ.& l.quoties, non ob.secundum quod a primordio &c. quia quędam est forma naturalis, & in illa loquuntur iura in cõtrarium allegata.Quędam est forma accidentalis, & in illa inspicitur tempus sententię,vt d.l,quesitum.Nõ ob.tertium argumẽtum quia omnia illa iura loquũtur qñ tractatur de estimatione rei in qua delictum est commissum, & sic nõ faciunt ad propositum.Non ob.quartũ quia non ex scriptura pater obligatur,immo ex delicto filij ꝙ declaratur per sententiã vnde sententia non de nouo obligat sed absolutionem declarat.l.adeo.§.cũ quis,de acqui.re.do.cum si.Pręterea argumentum nõ concludit quia vbi obligatio ex scriptura oritur, nõ oritur antequam illa sit perfecta & consummata, vt d.l.contractus ergo in proposito requiritur sententia antequã res non dicitur perfecta, vt l.j.de re iudi.Non ob.quintum quia hic nullam est dare morã ante sententiã quo ad bona,quia ante illam a nullo petuntur.Non ob.vltimũ ꝙ sit interdicta administratio,quia illud non impedit augmentum. Secundo casu qñ bona sunt diminuta concludit ꝙ aut pręter factũ patris,aut propter factum eius.Primo casu puta quia casu fortuito mortua sunt animalia, & tunc saltem ope exceptionis liberatur, ar.d.l.j.C.de iu.emphy.& in authẽ.de equa do.§.quia vero,Secundo casu concludit patrem nõ teneri nisi ad bona quæ erãt tempore sententiæ,quia cũ sit dominus rerum suarum, administrationem non perdit,nec ab ea culpa est exigenda licet propter delictum filius ad certam pœnã teneatur.l,etiã.§.j.solu.ma.& qui & a qui.l.quesitum.Quod dicit verum nisi fuerit in lata culpa, quia illa equiparatur dolo.ff.deposi. l.quod nerua non autem fuit in lata culpa si scienter alienauit & in causam necessariã puta in alimentis &c.ff.famil.her.l.alienationes,de in rem ver.l.j.§.j.de sol.l.reo.In dubio autẽ aut alienauit tempore quo potuit suspicari de fisco.Et tunc videtur dolo facere alias non.ff.de pecu.l.summa cũ ratione qui & a qui.l.si marius.in fi.cum fi. ad l post contractũ respondet vt ibi per la. de Are.& alios. Credo decisionem verã maxima quando statutum obligat patrem pro filio condẽnato quia expresse ad illud se refert.l.si ita.ff.de aur.& ar.leg.Et ex pdictis patet ꝙ si tempore delicti pater habebat quatuor filios,tempore sententię habet quinq; legitima erit semis.Et econtra si habebat quinq; & tempore sententiæ vnus erat mortuus,legitima erit tertia secundum no.in l.cum queritur & auth.nouissima.C. de inoffi.test.

36 *Vidi supra* quæstione.xxxiij. qũ †pater nullo existẽte statuto nõ tenet dare fisco legitimam filij bãniti. Quero xxxvj. An saltem teneatur ei dare illud quod tenetur dare filio pro alimentis.Ista quęstio videtur magis dubitabilis , quia istud est filio debitum.l.si quis a liberis per totum.ff.de libe.agno.Sed dic quod non secundũ Guil. in Specu.de execu.sen.§.sequitur ver,quid si filius, vbi plene vide.Probatur etiam ex his quę dixi supra in q.xviij.vbi etiã vide.

37 *Trigesimoseptimo* queritur †an bannitus per dat ius succedendi ab intestato.In hoc cõmuniter dicit, quod aut vult succedere de iure cõi,& potest, quia iura ciuilia nõ perdit vt dictum est supra in v.quæstio. Aut vult succedere de speciali iure statutorum ciuitatis a qua est bannitus,puta quia statutum dicit ꝙ agnati præferãtur cognatis vel masculus fœminę & non potest quia perdit iura sue ciuitatis vt ibidem dictum est.Et in hoc cõcõrdant omnes vno excepto ex his quos uideram.s.Batho. de Saly.in sua disputatione vbi non probat id qd dicit, & ideo sequor cõem opi.Bar.in d.disputatio.Guil. Dy.& Cy.& aliorum in l.si qua pœna.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& Bal.in l.j.C.de hære.insti.Primum autem membrum verũ est qñ ius cõe secundum quod vellet succedere non est correctũ a statutis sue ciuitatis a qua bãnitus est puta, quia est cognatus ꝓximior vult excludere agnatum vltiorẽ ex forma iuris cõis , dico quod non potest, quia vt dictum est in q.præallegata statuta in sui odium disponentia non tolluntur per bannum sed solum disponentia in sui fauorem,& ideo si ipse est agnatus, & ex forma statuti vult excludere proximiorẽ cognatũ

Vide cos Alex. 75. lib. 1. or Bart. 20

© SCD - Université de Poitiers

vel sororem a successione fratris vel patris non potest per prædicta. De quo etiam per Bar. in l.ij.§.filium.ff.de contratab. & in l.j §.si pater.ff.de coniun.cũ eman. lib.eius. & in l.ij.in fi.ad tertul.

38 *Trigesimooctauo* quero † an possit succedere ex testamento omissis superfluis. Hæc qõ pẽdet a præmissis, & maxime in dicta q.v. tractatur. per Cy. in l.j.de hære.instit.& habetur in l.ij.C.de requi.re. Sed conclusio Bar. in d. disputa. quem sequuntur oẽs. quod aut testamentum est validũ de iure ciuili nullo statutorum auxilio requisito, & potest hæres institui, & hæreditatem adibit, & sic o nõ q̃retur, quia nõ perdit ea quæ sunt de iure ciuili vt dictum est. Si vero testamentum non tenet de iure ciuili sed solum ex forma statuti vt puta quia factũ coram duobus testibus vt Venetijs, vel per filiumfa. ex forma statuti, tunc ipso iure capere nõ poterit, sed remanebit venientibus ab intestato coniunctis vel substitutis. C.de cadu. tollen. l.prima.§.j.& ij.& habetur in dicta l.j.C.de hæredi.institu.

39 *Postquam uidimus* † φ banni tus etiã cuius bona publicantur potest acquirere bona, et quod in publicatione nõ veniunt. xxxix. quero. An saltem possit fiscus ei talia bona auferre vt ab indigno per regulam l.lucius.ff.de iur.fis. Bar. sub dubio forte in l.j.de hæredi. instit. dixit quod sic, sed ibi dicit Bald. quod non, quia nemo est indignus nisi in casibus expressis a iure. Et quod quis sit in tali casu debet probari per allegantem. ff.de proba. l.ab ea parte φ est verum, nisi a statuto aliud disponatur. Potest enim aggrauare pœnas cõtumaciam. l. sed si per prætorem. §.sed si dum.ff.qui, ex cau. ma. & ff. de pœ. l relegati. cum simi.

40 *Vlterius* & sic xl. queritur † bãnitus erat tutor cuiusdã pupilli, aut legitimus, aut datiuus, aut testamẽtarius, queritur an perdat tutelam. Bar. in l.si sine hærede. §.fina. ff. de admi.tu. vt dicere quod aut perdit bona, & tunc perdat tutelam, alias non per no. in d. §.relegati. Alb. aũt vbi supra. C. in parte vlti. q.xiiij. dixit quod aut perdit ciuitatẽ, & tunc desinat esse tutor. Aut non, & tunc tutor remaneat. Ad primum allegat. instit. qui. mo. tu. fin. §. sed & capitis. C. qui pe. tut. l. in locum q̃n tu. ha. l. licet. & quod ibi not. & quod not. per Azo. in sum. eo. ti §. quid si decesserit, & quia talis bannitus vt reputari pro non orto. l. si necessi §. si deportata. ff. de bon lib. & de tutel. & l. si quis author. & quod ibi no. Ad secundum allegat de cõdiui. & demon. l. interdicit. & quod ibi not.

Puto dicendũ quod si ei nõ erat decreta administratio ad mõ ei decernenda non fit, etiam si esset testamentarius. ff. de cõfir. tut. l. in confirmando. cum ibi no. Si aũt erat et decreta cum ad sui odium remaneat tutor vt dicam infra xliij. q. non fiuitur tutela qn teneatur actione tutele ẽt pro contingentibus post bannum per ea quæ ibi dicam. Poterit tñ a tutela remoueri, arg ff. de solu. l. si cum corne. & l. cum quis. ff. de tut. & rat. distra. l. si tutor repu Quæ intelligo si est bannitus a loco in quo habet tutelam gerere. Si autem bãniatur ab alio loco tunc putarem posse sustineri distructionem Bar. an perdat bona, an nõ & an habeat bona aliqua in loco in quo tutelam gerat quæ in confiscatione non veniant de quo dixi supra q.xvij. Vbi aũt dixi tutelam nõ perdere nõ obstat quod efficiatur infamis interdum ex bãno vt dicam infra in q.xlviij. quia propter infamiam non repellitur a tutela l.j.§.sed est equissimum. &.§.fi. ff. de postu. & per Azo. in sum. de infa. ex prædictis patet quod vbi tutela finitur deuenitur ad legitimum vbi non finitur sed remouetur ut suspectus perueniitur ad datiuum. Et idem si esset bannitus ad tempus vt hæc probantur in d. l. licet in l.j.& ij. ff. de legi. tut & in l. si quis sub cõditione. cum ibi not. ff. de testa. tut.

41 *Quadragesimoprimo* quero an † de finat esse executor testamenti. dixit Ray. φ non, quia illud est merum factum, vt ipse no. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebel. quod intelligit Bal. verum quantũ ad actus nudi ministerij. f. ad electionem vel declarationẽ aliquam faciendam, vt ipse no. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. & idem quod Ray. dicit Alber vbi supra. f. in parte bãnitorum q.cj. & allegat no. in l. si victum. ff. de re iudi. Hoc etiam videtur sentire Bar. in l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. ij. vbi dicitur φ excõdicatus potest eligere. Aduertendum tamen puto φ si in executione deberent aliqui citari secundum ea quæ habẽtur in l. si quis arbitratu. de verbo. oblig. & in l. theopompus. de do. prælega. & ille non moraretur in loco in quo debet fieri citatio, & executio, non posset executionem fa

© SCD - Université de Poitiers

cere l.si dies.§.si cum arbiter cum ibi no.ff. de arbi.& sic licet de iure executor esse nõ desinat, tũ si ad locum non accederet effectiue executione priuaretur. Si autem nulla citatio requiritur credo vera esse quę dicta sunt supra per Ray.& Bal.

Quadragesimosecundo

42 quero † an desinat esse arbitrator. Bar.qd non in d.§.hæreditatem.& l.cum pater.de leg.ij.per eadem iura. Idem Alber.vbi supra remisi proxima q.allegat l.iudex.C.de iude.licet in contrarium allegat l.verba.et l.quod attinet.de reg.iur. & nõ respondet, sed dic quod non obst.vt patet ex his quæ dicta sunt supra q.v.

Quadragesimotertio

43 quero.an † possit esse arbiter Guil.in Spe.de arb.§.differt. versi.quid de bannito dixit quod sic si bona eius publicata non sunt ar.ff.de testi.l.j. alias secus per no. in.§.relegati. & in l.fine hærede.§.fi.ff.de admin.tut. & idem Guid. de Suza.in l.pedius.ff.de arbi.Tu dic quod quia nunquam equiparatur deportato siue perdat bona siue non vt dixi supra qõ.iiij. semper poterit eligi in arbitrum etiam si sit infamis,vt d.l.pedius.Quod Ang.in sua disputatione de qua ibi in v.q.mentionem feci,dixit esse verũ nisi qũ compromissum fieret in eum secundum formam statuti sue ciuitatis per ea quæ dixi vbi plene vide in dicta v.quæstio.

Quadragesimoquarto

44 qro † Titius satis diues sumpsit vxorem et ab ea recepit dotem cum promissionibus consuetis, deinde bannitus est. Queritur an vxor possit petere sibi dotẽ conuignari per l.si constante,vel per l.vbi ad hæc.ff.solu.ma.& C.de iur.do.vel per.§.illud.in authẽ.de equa.do. col.vij.in hac qõ.post aliquas alle. circa id cui equiparetur bannitus Bar.in l.si constãte in v.q.j.qõnis cõcludit quod si omnia bona publicantur, nulla est dubitatio. Potest enim tunc petere per remedium l.si constãte.Idem etiam dicit si pars bonorum est publicata l.si marito.eodem titu. Si vero retinet omnia bona sed exulare cogitur, tunc quia cepit vti male substantia sua potest petere cõsignationem per dictũ.§.illud quod etiam videtur tenere Guil.in Spe.de dona. inter vir.& vxo.§.vlti.versi.quid si vir.& gl.& Bal.in l.ij.ff.sol.ma.in princi.Sed hoc vltimum intelligo in bannito personaliter vel in tanta quantitate quod dici possit ũ male cepisse.l.proptet litem. de exceptuto. Si vero sit bannitus in parua quantitate puta in cc.libris, & habet magnam substantã,tunc licet non soluat vel quia non vult, vel quia est absens ignorat, non puto tale quid considerandũ,argumen.ff.de in integ. resti.l.scio.cum ibi no.In his enim quę sunt cõtra regularem dispositionem de minimis non curamus vt ibi plene habetur. Dic tamen ꝙ vbi petat consignationem tenetur virum alere ex fructibus dotalibus vt habetur vbi supra. Sed tunc dubitatur an ipsa vxor cogatur eum sequi si vult quod ipsa vadat cum eo quo vadit. In quo Albe. cum Odof.disputando tenuit quod nõ, argumen.ff.de annu.leg.l.meuia.§.fina,& sequitur Bald.in l.si cum dotem.§.si marito, solu.matri. Quod intelligo verum nisi possit ita honeste viuere cum eo quo vult eam ducere sicut in priori loco per ea quæ habentur in.§.transgrediamur.in l.si cum dotem. de oper.liber.l.sicut. & in l.secunda. ff.de rit.nupti.

Quadragesimoquinto

45 queritur † an bannitus talis desinat esse ciuis sue ciuitatis a qua bannitus est.Bart.in l.fin.ff.de leg. per illum tex.dicit quod sic, si est talis ex bãnitus quod possit offendi impune, dũ hostis sue ciuitatis, vt l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de capi.dimi.& idem dicit si est talis qui sit prohibitus receptari argumẽ.eius quod dicitur de eo cui est interdictum aque & igni. Et ideo dixit Bald.in l.sed & milites.§.sed ignominia.ff. de excusatio. tuto. quod si fit proclama quod quilibet teneatur ire ad exercitum sub certa pœna non comprehenditur bannitus, quia non est ciuis quæ non est bona ratio, vt infra dicetur.Dictum tamen in se verum est, quia nõ intelligitur de hostibus. Sed pro declaratione huius quæstionis est sciendum quod Vgolinus de Fontana Parmensis disputauit quæstionem in his terminis. Quidam Mediolanensis fuit bannitus de Mediolano, iuit ad habitandum in ciuitate Vercellis vbi erat statutum ꝙ offendens Mediolanensem punireturin centum.Quidam combussit domum huius banniti de Mediolano quam habebat Vercellis.quesiuit an talis offendens dicatur offendisse Mediolanẽsem,vt sic nõ pœna incendiarij de iure cõi

© SCD - Université de Poitiers

de qua in l.data opera,C,qui accu.non pos. sed centum librarum virtute dicti statuti tã tum veniat puniendus, & eam retulit Alb. vbi [illegible] q.lxvj,Et quia instat plurimum in eo cui equiparetur bannitus de quo fuit supra q.iiij.Non instabo in suis allegationibus,& concludit quod offendens non possit vti beneficio dicti statuti, quia ad hoc vt dicatur Mediolanensis non sufficit sola origo sed requiritur quod sibi non sit interdictum domicilium alleg.de ver.sig.l.prouinciales & reprobat gl.ibi positam quæ incipit duntaxat, quia secundũ eam nulla fuisset dubitatio illius.l per l.ij,& l.incola.ff. ad muni.quam dicit determinare quęstionẽ intelligẽdo ipsam prout tacet.Pro hoc alle gat.eo.tit.l.municeps.& l.mutius.in fi.ff.de ver.sig.de adop.l.in adoptionẽ.et de inco.l. ciues.li.x.& sic in effectu concor.cum Bar.i aliquo, in alio autem tenet contrariũ.Sufficit enim ad effectum perdendi ciuilitatem quod ibi stare non possit.Puto in hac q.generali an perdat ciuilitatem dicendũ vt dictum est supra in q.v.maxime videlicet ꝙ quantum pertinet ad sui fauorem perdat ciuilitatem,quantum vero ad sui odium illã non perdit maxime si est ciuis origine,sunt enim de iure gentium distincte gentes & sic ciuilitates ordinate.ff.de iuretur.l.ex hoc iure quod ius supra conclusum est tales bãnitus non perdere.Et ideo puto in proposita speciali quæstione tenendum quod si talis Mediolanensis bannitus erat effectus incola Vercellis,uera sit decisio supradicta, quia statutum odiosum non habet locũ in tali mixto,per no.in l.ij.de verb.obl.Si autem non erat incola Vercellis , puto talem offendentem potuisse vti beneficio dicti statuti,quia ille sui odio remansit Mediolanensis,licet non sui fauore vt in iuribus in contrarium allegatis.Et vide quæ dicã in duabus proximis quæstionibus.

Viso quod ad sui odium bannitus remanet ciuis.Quero qua

46 dragesimosexto.† An possit in loco a quo est bannitus collectari, vt sic ad munera teneatur.Videtur enim ꝙ sic, postquam subditus remanet,l.rescripto.§.fi.ff.de mu.& ho.cum li.Sed dic secundum Bart.& alios in l.inter quos.§.dãni.ff.de dam.infe. quod aut perdit bona,quia in fiscum trasierũt , & tunc nõ potest collectari.Habet enim fiscus res pro quibus imponebatur collecta, ergo soluere non tenetur sicut nec emphyteota cogitur soluere canonem si res emphytheotica ad dñm peruenit l.ij.C.de iur. emphy. Si vero in fiscum bona non peruenerũt cũ sit capax obligationis passiue l.tutelas.circa fi.ff.de capt.dimi.potest collectari , licet fructus ex suis rebus sua culpa non percipiat,ar.eius quod habetur in l.j.C.de natu. lib.& l.damnum quod quis.de reg.iur.facit ff.ad munic.l.incola.Iam primum membrũ debet intelligi,& ita credẽdum est doctores intellexisse pro bonis quæ habebat tempore banni.Pro bonis aũt quæ postea quęsisset sine dubio collectari posset , quia vt dictum est supra proxi.q.ciuis siue incola remanet,ergo &c.vt d.l.rescripto.i fi. Et hoc est verum si illa bona nouiter acquisita sunt in territorio sue ciuitatis a qua bãnitus est. Si aũt alibi sita sunt dubium est quod generaliter in alijs non banditis examinatur, videlicet an in loco domicilij possit quis collectari pro bonis alibi sitis.de quo per Bar. in l.j,C.de mulie.& in quo loco,& in d.l.rescripto. in fi.in quo cõiter dicitur ꝙ sic etiã si alibi domicilium acquisierit, vt habetur in addi.Speç.in ti.de censi.§.nunc dicendũ. ver.sed pone regimen.vbi Ioan.And.refert decisionem quam habuit ab Old.licet eum nominet,vt patet in eius cõsilijs.cõsi.clxxj. licet autem teneatur ad onera patrimonialia, ad personalia non tenetur , vt in.§.qui deficiunt secundum Bal.in l.sed & milites, §.sed ignominia.ff.de excu.tu.ꝙ etiam eadem ratione verum erit in muneribus mixtis, vt si dicatur quod quilibet vadat cum equo.Vide supra in prin.j.q.

Quadragesimo septimo

47 quero † an talis bannitus possit capi pro represaliis concessis cõtra ciuitatem suam & eius ciues.lita q.multa requireret q̃ huic tractatui non conueniunt.Et ideo ac etiam, quia habetur tractatus Bar.qui cõiter habetur, breuiter me expediens,& addẽs aliqua his quæ in hac qõ.dixit Bar.in l.prouinciales.ff.de verb.sig.vbi concluit capi nõ posse rationibus et iuribus allegatis.Concludo quod aut erat bannitus tempore quo iustitia fuit denegata.Et hc tẽpore quo fuit cõmissa causa concedendi represalias & capi non potest,vt ibi per Bar.quod intelligo si bona perdidit & munera nõ subibat. Si autem munera subibat , tunc puto idem ꝙ in sequenti membro per ea quę no.Bar,in tractatu,represaliarum.in vj.q.principali.q.ij.Si autem tunc nõ erat bannitus contra ipsum poterũt exercerci,quia ciuis est ad iui odiũ,

vt dictum

© SCD - Université de Poitiers

vt dictũ fuit supra proximis quæstionibus, & quia nõ debet ex pœna premium reportare, l. siue hæreditaria. ff. de nego. gest. Cetera vide vbi supra & per Ioan. And. in c. j. de iniur. & dam. da. li. vj. & in mercurialibus, in c. non debet. de regu. iur. eod. lib. octauo quero.

48 *Quadragesimo* †an bannitus posit petere alimenta ab illis a quibus ante bannum ali debebat, & an illi alere teneantur. tex. vidẽtur quod sic, in l. mutus. §. manẽte. ff. de iur. do. Et ita tenet Bar. in vxore ꝙ debeat alere virum bannitum in lege si constante, in princ. ff. fol. ma. & in filio quod debeat alere patrem bannitum in l. si quis a liberis. §. j. ff. de lib. agno. alle. in auth. de incest. nup. §. si vero contigerit. & ibi no. in glo. quę dicit quod alet eum mittendo sibi necessaria, in auth. vt cum de appel. cog. §. si vero vnũ de prædictis. & idem tenet Ray. in parte ꝙ teneatur alere filium bannitum per d. §. si vero, & vt ipse not. in l. si quis a liberis. versi. vtrum. In contrarium facit, quia cum hostis ciuitatis licitum est cuiq; etiam filio eũ occidere, ff. de relig. l. minime, ergo potest ei alimenta denegare. ff. de lib. agno. l. necare. & ad l. cor. de sica. l. nihil. Præterea contra prędicta, & prò hac parte, videtur hodie casus in x. colla. de pac. tenen. & eius viola. c. j. vbi Bald. dicit filium non debere alere patrem bannitum, & hoc ibi esse introductũ de nouo. & idem dicit Ange. in bannito qui sit effectus hostis ciuitatis fug. alias dicit primam partem veram in prędalle §. si vero. de incest. nup. vnde sumitur authẽ. incestas. C. de, ince. nup. Sed ego sto in prima opi. licet enim bannitus sit, nihilominus pater est, vt dicit text. in d. §. si vero pro hoc. ff. de cap. dimi. l. eas oblationes. & l. legatũ, & de his quæ pro non scrip. ha. l. li in metallum. cum si. Non obst. l. minime. quia lex illa loquitur in patre contra patriam veniente. & sic in faciendo contra ipsam delinquente, licet ergo alias deliquerit & venire neglexerit, ,ppter quod patria eum hostem iudicauerit, non tamen licet filio eum interficere si contra patriam non venit de quo dicam infra parte proxi. huius temporis. q. x. non ob. c. j. de pace tenen. quia ibi ponitur casus specialis qui ad consequentias trahi non debet l. ius singulare. & l. quod vero contra. ff. de legi. Pro hoc quia filius tenetur alere patrẽ excommunicatum, vt habetur in capitu. facris, de senten. excom. immo etiam hæreticum, vt not. lxxxvj. distinctio, non satis, & ibi firmat Archidia. & Hostien. in sum. de tempo. ord. & pro hoc facit quod habetur in l. qui cum vno. §. fina. ff. de re mili. & ibi Ray. dixit per illum tex. quod filius existente in religione licet illam exire pro alendo patrem, ad quod etiam allegat Thomam de Aqui. vt ipse dicit in d. ver. vtrum. querit.

49 *Quadragesimonono* †An talesj banniti perdant famam, & sic an efficiãtur infames. Et hæc *quæstio in* genere sic formata consistit in pluribus. Primo in causa. s. ex qua causa sit damnatus. Si enim est damnatus extra causas famosas, de quibus habetur in l. j. de infa. sine dubio non erit infamis, & ideo si damnatur propter delictum a statuto introductum qualitercũq; sit processum siue per accusationẽ siue per inquisitionẽ non erit infamis. Et est ratio quia condemnatus est per conditionem ex statuto, vt l. j. de condi. ex lege ergo non est infamis ff. de act. & obli. l. cessat. & ita refert Bar. cõsulusse Dy. in consi. quod incipit, Ser Ioannes de castro de rute. Quod est verum si de lictum a statuto introductum non efficitur publicum. Si aũt fieret publicũ secundũ nos, per eum in l. j. ff. de publi. iudi. cum tũc esset damnatus publico iudicio per viam accusationis infamis erit, vt d. l. j. ff. de his qui no. infa. secundum eũdem Bart. in l. infamẽ. de publi. iud. Secundo si cõsistit in modo procedendi. f. an processum fuerit cõtra eũ pro crimine de iure communi infamiam irrogante per viam accusationis, an per viam inquisitionis, & quia si verum esset qd̃ bannitus per viam accusationis non esset infamis non esset necesse an per viã inquisitionis bannitus sit infamis examinari, & ideo incipiam ab hoc, an bannitus pro crimine de iure communi famoso ex processu facto per viam accusationis sit infamis. & primo videtur quod non, quia damnatus per contumaciam non est infamis, vt not. glo. in l. j. C. de mo. mulctan. per quam quidem docto res antiqui sic dixerunt, vt refert Guil. in Spe. de sen. & his quæ ipsam se. §. j. versicu. quid de istis. & Bart. in l. ictus festium. ff. de *his qui not. infa. & adducit quod grauantur* vltra legẽ, cũ ex sola contumacia habeãtur pro confessis, dicatur cum infamia dispensatum, vt in. §. pœna grauior. Iacob. aũt Butri. vt refert Bartol. in d. l. ictus, disputando tenuit contrarium, quia cum ex forma statuti habeatur pro confesso. Ergo omnes leges loquentes de confessione vera trahun-

© SCD - Université de Poitiers

tur ad hanc fictam, argu.l. prima.C. de rei vxo.ac.& ff. ad l.falci.l. prima.§.lex falcidia, sed vere confessus esset infamis, vt not. glos. in d.l.ictus. Ergo & ficte confessus. sed Bar. ibi tenet contrarium Primo quia ex sola confessione quis non infamatur, qa verba edicti non loquuntur de cõfessione, sed de condemnato, vt l.j.eo.ti. non habent locum in confesso in criminalibus, confessus non habeatur pro condemnato. ff. de custo. reo. l. ti confessus. Secundo quia ille qui dãnatur per mediam personam procuratoris non est infamis, vt l. furti. §. qui alieno. eo. ti. & tamen confessio procuratoris fingitur cõfessio domini. Pro hoc quia grauatur vltra legem, vt supradictum est nec huic rationi obstat, si dicatur ipse grauatur solum in processu, ergo intelligitur cum infamia dispensatum, vt habetur in l. ictus fustiũ, quia immo secundum eum grauatur circa ꝓbationes. ergo in condemnatione. Quod intelligit esse verum nisi sit facta executio, & talis que ex genere pœnę irroget infamiam, vt in d. l. ictus fustium, & ita etiam cõfuluit. Addens quod talis bannitus dicatur potius damnatus ex cõtumacia quam ex eo quod deliquerit. l. qui repudiantis in fi. & l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. & sic non sit infamis, vt patet in eius consilio qd incipit. Queritur & in dubiũ reuocatur an franchinus &c. Et hanc partem tenuit Bal. in l. j. C. de hære. insti. & assignat debilẽ rationem, de qua non curo, maxime cum aliquid in contrarium faciens non respõdeat, & quia alibi, vt dicam infra tenet cõtrariũ.

Aduertendum quod super eodem facto super quo Bar. consuluit, consuluerunt contrarium magne scientie viri Io. Cal. de Bononia, & Nico. de Neapo. Primo præmittẽtes quod vbi quis condemnatus est ex contumacia pro crimine famoso sine dubio infamis est infamia facti, vt not. in l. fina. C. de requi. re. & per Azo. in summa eo. ti. quę infamia repellit a dignitatibus officijs & honoribus. C. de digni. l. ij. lib. xij. ff. de sena. l. calsius. xxxiij. distin. laici. lxxxj. dist. tantus Daniel. de accu. c. omnipotens. de testi. c. p̃terea. cum fi. quæ loquuntur de infamia facti & quod no. Dy. in regula pe. lib. vj. omi ferunt allegare glo. ff. de infa. l. j. & C. eo. ti. l. nulla. Quod aũt etiam sit infamis infamia iuris sic ostendunt. Statutum prędictũ quod facit contumacem haberi pro confesso alterat formam procedendi contra contumacẽ, & nouam formam probationis contra delinquentẽ inducit, quia vult contumacẽ haberi pro confesso, nullo ergo alio statuto cauetur quod cõdẽnatus modo & forma prędictis sit infamis, ergo restat quod damnatus est de crimine famoso, & sic infamis. qa sic verba prętoris loquũtur in d. l. j. ne obst. quod contra contumacẽ noua forma iudicatur cũ de iure bona deberent annotari l. j. ff. de requi. re. qllia respondetur quod nouus modus procedẽdi effectum insurgentẽ ex condemnatione non alterat. ff. de publi. iudi. l. ordo ꝙ esse verũ probauerunt et per deductionẽ ad absurdũ. Cum. n. quasi omnes modi procedendi sint alterati, vt patet per l. j. & ij. C. vt intra cer. tem. & per l. fin. C. de accu. & C. qui accu. non pos. l. qui crimen. si diceretur propter alterationem processus & ordinis cessare infamiam, nunquã aliquo publico iudicio damnatus esset infamis quod esset absurdum. Non obst. ꝙ grauetur in ꝓbationibus quia grauatur in processu non in sentẽtia. Hãc ẽt partẽ tenet Albe. Pap. vt refert Guil. in prælle. ver. quid de istis. vbi allegat rõnem absurditatis prędictã. & ad l. j. C. de mo. inulct. respondet ꝙ loquitur in illis qui damnatur ex crimine non famoso, & non ordinarie, sed extra ordinẽ imponitur mulcta applicãda fisco hãc ẽt partẽ tenet Bal. referens disputationẽ Iaco. de But. in repe. l. cum mulier. ff. solu. ma. & ibi vltra prędicta alle. l. fi. vbi pu. edu. de. vbi secundũ eũ dr̃ quod sententia lata contra absentẽ infamat. Et hãc partẽ verã credo non ex vi confessionis, quia cõfessus nõ est infamis, nisi confiteatur trãsigendo, vt l. qm̃ de infa. & nisi fuerit cõfessus in iudicio aliquid quod a seipso sine sentẽtia infamat, vt hẽ in d. l. j. de his qui no. infa. quod nõ dixit Bar. in d. l. infamẽ de publi. iudi. facit l. furti. §. j. ff. de his qui no. infa. quæ intelligo de infamia iuris. Infamiam. n. facti incurrit quis ex sola cõfessione scdm Inno. in c. per inquisitionẽ. de elec. sed ex vi sentẽtię est. n. dãnatus famoso crimine ergo &c. vt d. l. j. & est casus in d. l. ordo. Hoc esse verum sic ostendo de iure cõi ẽt vbi pœna imponitur vltra relegationẽ, sunt certi casus in quibus damnantur absentes, & in eos contumaces fertur sentẽtia l. in lege corne. versi. & quid de hoc. ad leg. corne. de sica. C. de pœnis l. ne diu & in extraua. qui sint rebelles. Dicemus ne illis in casibus absentes damnatos non esse infames. Certe non per generalem regulam, dicte l. j. de his qui notan. infa. ad rationes Bartol. ex prædictis patet responsum pręterquam ad rationem factam per. §. qui alieno, quæ nihil facit, nam l. prima eo.

© SCD - Université de Poitiers

titu.in speciebus de quibus loquitur.§.qui alieno. loquitur in eo quod condemnatur suo nomine,sed procurator est ille qui condemnatur,& non est dominus, ergo dominus non est infamis. Procurator etiam non infamatur,quia non suo nomine damnatur. Ibi ergo licet confessio procuratoris dicatur confessio domini, non tamẽ damnatur dominus,vt l.j.de tenten. In proposita autẽ quæstione damnatur ipse accusatus,ergo verificatis in eo verbis legis idest infamis est, vt d.l.j.§.lex falci.cum simi.Bannitus ergo per viam accusationis infamis est etiam infamia iuris,si bannitus est ex causa de iure famosa. Et si aliud diceretur facilior esset via fugiendi infamiã non comparendo, & postea condemnatus siue bannum soluendo quam illa via quæ datur in l. si reus. de procu. ad l. prima.C. de modo mulc. & ad suam glo,respondetur vt supra. Vel respõ. de quod ibi loquitur de bannitis secũdum l.j.de requi.re,qui non habentur pro confessis & non sunt diffinitiue damnati,sed interlocutorie, & sic non infamantur.l.quid ergo.§.quantum.ff.de infa. & ita intelligebat illam Oldra.vt refert Ray.C.de suspe. tu.l.fi.in addi.super Cyn.ad rationem vltimam Barto.per l.qui repudiantis respondeq quod illud est verum quantum ad prætudicium tertij.Quantũ vero ad suũ idem operatur ficta confessio per contumaciam introducta quod operetur vera.sed Bart.met qui in suo consilio quod incipit , a domino Cyn.de Bononia,dixit quod talis ficta confessio ita validat inordinatum processum sicut vera per l.si confessus.ff.de custo.reo, & adde quæ dicam infra in q.liij.

50 *Sed iuxta* prædicta quinquagesimo quæritur .† An idem sit si bannitur per viam inquisitionis.In hoc primo gl.in l iij.§.præterea. ff.de suspe.tut.tenet quod damnatus ex inquisitione nõ est infamis quod etiam tenuit ibi Dyn. & ita etiam consuluit in l. j.C. si tut.non ges.Idem etiam no.per glo. in l.fin. C.de suspe.tut.& Cyn.ibi,idem tenet Guil. in prædicto versicu.quid de istis allega. supra proxi.quæstio.refert opinio.& licet nõ videatur eligere tamen ex ordine referendi videtur tenere contrarium. Nam si dicemus non infamari, sequeretur quod nullus hodie esset infamis. Cum ordo sit mutatus, vt ff. de pen.l. hodie, & dicta l.ordo, de publi.iudi.quæ fuit opi. Albert.papiensis. Idem etiam tenuerunt Oldra.& An. de pisis. Primo eadem ratione, Secundo, quia debet attendi causa propter quam fit remotio,& ideo sequitur quod aliquando infamatur.ff. de suspe.tuto.l. hæc enim. Item & tertio per l.ictus. de his qui notan. infa. vbi proceditur extra ordinem,& tamẽ infamatur.Quarto quia mitius agitur cum homine non ministro legis,quã cũ ministro legis,vt l.celsus.ff.de arbi.sed accusator non est minister. Et tamen quis infamatur per accusationem,damnatus ergo fortius si dãnatur per inquisitionem, & sic per causam agitatam cum legis ministro. Et sic tenebat gloss.prædictam esse veram quando remotio fit ex causa non infamatoria ad l.j. C.si tutor non gess.Respondet quod ibi nõ fuerat remotus,sed alius adiunctus.Ray.autem in d.§.prẽterea in suis reportationibus tenet glo.& idẽ l.fi.& in.§.prẽterea.dicit se consuluisse notarium damnatũ de falso ex inquisitione non esse infamen sequẽdo Dy. in l.cessat.ff. de actio.& obliga. Sed ad contraria non respondet. In additionibus autẽ super Cyn.in dicta l.vlti.primo refert rationem Oldra. & deinde respondet, ad l. hæc enim respondet quod ibi non infamat sententia,sed genus pœnę.Ad l. ordo respõdet quod ibi non mutatur substantia, quia remanet accusatio,sed mutantur certe qualitates,quod secus est quando per inquisitionem proceditur. Ad rationẽ respondet, qd vtrobique inspicitur sententia ex quo debet infamia irrogari.l. athletas.§. fina. de his qui notan.infa.Et concludit glo. prædictam saluari posse,dixit tamen se cõsuluisse secundum opin.Oldra.cuius contrarium dixit in dicto.§.præterea.vbi in vltimis reportationibus dixit expresse non est infamem ex inquisitione damnatum, fundamẽtum faciens,quia iudex qui inquirit fundat se ex statuto,& sic conditione ex lege.ergo non est infamis,vt d.l.cessat quæ ratio etiã si vera esset non est vniuersalis per not. in l.secunda.§.si publico.ff.de adulte.Bald. in dicta l.fina. de suspec. tuto. simpliciter refert gloss.Bartol.not.in l.infamem.concludit quod vbi iudex inquirit virtute arbitrij sibi concessi aliter quam ex vi publici iudicij.Exemplum in l.nullum.C. de testi. & tunc damnatus non sit infamis. Damnauit enim quia aures iudicis offendit non lege cornelia, de falsis. Non ergo damnatur publico iudicio nec aliquo crimine de contentis in l. prima ergo non est infamia, vt dicta lege infamem. Si vero inquirit directo super publico iudicio, & sic inquisitio succedit in locum directe accusationis

© SCD - Université de Poitiers

& tunc damnatus est infamis alleg.l.athletas §.calumniator.vbi est speciale in parte quod non infamatur, ergo in alijs inducitur infamia. Item quia ei conueniunt verba dicte legis. Est enim damnatus famoso iudicio, ergo &c.maxime quia inquisitio succedit in locum accusationis.l.ij.§.si publico. de adul.& idem sequitur ibi Ang.hanc partem credo de iure veriorem tum quia cum statutum deferat potentiam inquirendi per verba ad iudicem relata non oritur conditio ex statuto,sed iudicis officiū nobile per not.in l.sotor.C.de colla.& per doc. maxime Bar.in l.j.de condi.ex lege. At etiā quia in omnibus præterquam inscriptione inquisitio succedit in locū accusationis, hinc est quod dicitur postquam inquisitio est effecta remedium ordinarium non tollit per superuenientem accusatio. vt habetur per Bar.in.§.si publico.& in l.si maritus.§.j.eo. titu. Sic ergo conclusio quod damnatus ex crimine famoso siue per viam accusationis etiam ex contumacia quæ habetur pro cōfessione bannitus efficitur infamis infamia iuris quod etiam tenuerunt Ioan. Calde.& Nico.de Neap.de quibus dixi supra prima quæstione respondentes ad l.j. si tutor non gest.duobus modis. Vno quod speciale est in patrono. Alto quod loquatur quādo iudex inquirit ex eo quod tutor corā eo deliquit. Et sic autes suas offendit,argumen.d.l.nullum.& sic effectiue in hoc concordauerunt cum Barto.

51 *Quinquagesimo primo* querit. †Titius notarius fuit bannitus pro famoso crimine an possit instrumēta conficere.Si teneretur opi.Bart.quod bānitus non esset infamis hæc quæstio esset sopita.Nulla enim ratione videretur dicendū quod non posset, cum viuens notarius ex officio non ex authoritate remaneret. Sed quia supra dixi eum esse infamē restat quæstio quam in condemnato format Bartol.in l.eadē.§.hac l.ff.ad leg.iul.repetun. In quo etiam consuluit, vt patet in consilio quod incipit,Ser Ioannes de Castro,de Rute.Cuius verba quia sunt latiora quam ea quę posuit in l.eadem hic inserere curaui.Dicit,n. quod tali infamia iure officium notarij nō est interdictum.immo potest instrumēta cōficere. Probatur primo per l.si aliquid.C. de suscep.& Archidia.libr.x. vbi expresse dicitur quod non potest exercere officium illud in quo deliquit.Aliud autem officium exercere non potest prohibitum. Secundo probatur per l.si quis ex argē.§.primo, de eden.vbi ille qui est alias humilis & deploratus edit rationes & fidem faciunt. Et glo.quæ est ibi,quæ non dicit not. non credi &c.quando deliquit in officio quod fuit in proposito, ergo &c. Tertio probatur. Certum est q̄ hæretici sunt infames ipso iure vt C.de hæreti.authenti.gazaros,& not. C.de sum.trinita.l.j.in fin.Sed constat quod officium tabellionatus interdicitur hæretico demum cum per annum steterit in excōmunicatione,vt C.de hæreti.authen. credētes. Ex quo colligitur quod infamis potest conficere instrumenta, vt in hæretico ante annum,ltē speciale est in hæretico post annum,ergo &c.Et illud ideo quia licet sit infamis non tamē deliquit in officio. Quarto probatur per similitudinem iudicis ordinarij.Nam licet sit infamis,tamen gesta coram eo valent nec contra eum potest opponi talis exceptio, nisi forte in officio deliquerit, & propterea fuit eo priuatus.ff. de senato.l.ij.de iudi.l.cum prætor. ad leg. iul. repetun.l.eadem.§.hac lege.Et hoc no. expresse per Innoc.in c.cum super abbatia in glo.magna.in versicu.in ordinarijs vero de offic. ordi. ita in proposito licet sit infamis *non tamen est ex delicto commisso in officio*, & ab officio non est remotus.Et sic valent gesta per eum.Plus etiam tenet Speculum quod etiam si falsum instrumentum fecerit non vitiantur alia instrumenta per eum facta nisi per sentēriam ab officio sit remotus de instrumen.edic.§.restat.versi. quid si tabellio. Quinto restat vt respondeatur quibusdam oppositionibus ex quibus ista decisio apparebit clarior.Primo infamis nō potest esse testis, ergo nec instrumenta facere l.domitius.de testamen.Respondeo q̄d hoc argumentum non procedit. Nam quædam repellunt a testimonio quæ non repellunt a confectione instrumenti, vt in patre & filio emancipato qui non possunt inuicem testificari.C.de testi.l.parentes. Tamen pater pro eo filio & econuerso potest publicum instrumentum cōficere.l.impuberem.ff. de fal.& not.per Dy.in l.quod dicimus.de autho.tuto.Et est ratio, quia instrumentū non nititur sola authoritate notarij, sed ibi sunt etiam testes. Testimonium autem nititur sola authoritate testis. Facit quod not. in d.l. parentes. Præterea hic notarius iurauit primo officium quam esset infamis, & postea fuit rogatus,sed si testis prius iurauit, & postea efficitur infamis deinde deponit forte valet eius dictum, quia tempus iuramenti

© SCD - Université de Poitiers

debet inspici vi l.si quando,C.de testib.Facit ꝗ not.in Spec.de teste.§.primo. versicu. quid si testis.ergo in proposito debet valere instrumentum.Item posset obiici quod infamia repellit a dignitate,C.de dignita.lib.ij. & l.quoties,& ibi not,quod ipso iure repellit,ergo hic ab officio notarie. Sed respondeo quod hoc officium notarie non est dignitas,sed munus quoddam ita nota,C. qui milita,non pos.l.fi,in prima gloss. lib.x. Facit eodem lib.de decurio.l. vniuersis.& qd ibi not,& eodem lib, si seruus aut liber ad decurio.offi.aspi.l.ij fateor tamẽ quod sunt quidam notarij qui habent dignitatem , vt notarius sacri palatij,C.de manda.pr incip. l.j.Si non est dignitas ergo infamia non repellit institu.de exceptio.§.fin.& sic partes sua sponte possunt eum assumere in notarium,sicut in arbitrium.ff.de arbi.l.pedius, præterea non est verum quod infamia repellat a dignitate ipso iure nisi in quibusdã grauibus delictis,vt not.per Innocẽ.de excess.prelato.c.inter dilectos.& de illis debet intelligi glos.in d.l.quoties. Hæc in consilio,Sed in d.l.eadem dicit hoc esse verum, maxime quando officium notarie publice exercuit per tempora posito quod esset infamis per l.barbarius. & per id quod noti in Spe.de iudi.deleg.§.excipitur.ver. item quod est periurus & infamis,quod in dicto consilio dixit not.per glo.in authen. de tabel.§.penulti.in glo.quæ incipit, hic est argu.in fi.glo.& per Guil.in præallega. versi. quid si tabellio.in.§.restat.de instru.edi.dicit etiam in dicta l.eadem, idem esse siue deliquerit in officio tabellionatus siue extra per dictas rationes,licet Inno. dixerit contrarium in c.fraternitatis de hære. secundũ eum. Est ergo cõclusio sua quod notarius infamis non perdat officium notarie nisi illud officium habeat dignitatem vel nisi sit publicum officium, puta notarij ad bãcum iuris,ipse addidit in l.eadem.per no.in l.iij. §.miles.de his qui notan.infa. Hæc quæstio est mihi valde dubia.paris enim potentie sunt instrumentum & testes,l.in exercendis.de fide instru.Sed testimonio testis infamis non creditur,ergo instrumẽto quod est testimonium notarij infamis credi non debet.Nec valet responsio quod testis testificetur altera parte inuita. Notarius vero a partibus assumatur,quia illud verum quando aliter constaret eum fuisse a partibus assumptum. Si autem non constat aliunde nisi ex ipsius instrumenti inspectione,vt quia dixit publicaui vel rogatus fui secundum Bartol.in l.sciendum. de verbo. obligatio. vbi allegat iura, Non est alia ratio quam sit in teste. Præterea negari non potest tabellionatum esse officium publicum, vt l. generali.C. de tabel. ergo a tali officio debet remouari,quia infamibus publica officia interdicuntur,vt d.l.miles. Huic tamen rationi supra responsum est , licet tamen sit dubitabilis adeo quod tutius sit alium adhibere ad confectionem instrumentorum, tamen authoritatibus prædictorum , & aliorum de quibus infra dicetur inherens. Concludo quod aut notarius est damnatus siue bannitus ex crimine extra officium notarie commisso,& valent ab eo instrumẽta cõfecta tam vetera quam noua per rationes supra tactas Officia autem notarius extra publicationem instrumentorum pertinentia si sunt habentia dignitatem,vel sunt publica exercere non potest. Si vero est damnatus vel banitus ex delicto commisso in officio notarie , puta quia fecit instrumentum falsum,Tunc quicquid dixerit Barto,in d.l.si aliquid.& Bal.in l.si quis ex argentarijs §. j.aut est simpliciter damnatus & valent instrumenta per eum postea confecta, argu.l. iij.§.questiũ.ff.de suspec,tuto.donec exautoratus siue priuatus non fuerit,vt d.l.si aliquid,Et ita loquitur dictum Innocen.in c. fraternitatis,& tenet Odof.in d.l.si quis ex argentarijs.§.j.& ita reperitur alia vice Bar.consuluisse,Intelligitur autem exautorari si illud expresse dicitur in sententia,Si autem pronuntiatur quod debeat abradi de matricula , tunc non dicitur exautoratus donec abradatur secundum Bar.in d.§. miles,quod intelligo nisi in sententia dictũ fuerit quod ex tunc habeatur pro raso secundum no.per eundem in l.emptor.§.lucius,ff.de pac.Duo tamẽn notanda sunt, qd etiã rasus de matricula & priuatus pro instrumentis antea confectis subditus est est cui ante rasuram subditus erat.ff.de eden. l.pretor.§.is etiam & ibi per Bal.qui allegat no.in l.he demum.ff.de ope.libe. Secũdum quod si talis priuatio est incognita valent eius instrumenta postea confecta per dictam glo.notabil.in authenti.de tabel.§. penul.& ex prædictis patet quod vbicunque infamia eum repellit vbicunque sit talis bannitus , talis infamia suum operatur effectum,licet quo ad alia non semper priuatus virtute banni in omni loco priuatus intelligatur, de quo dic vt habetur in additio.Speculum.in sepius.alleg.§.sequitur.versic. quid si quis de accusatio,in suarum additio.

© SCD - Université de Poitiers

præalleg. versic. felicis. & aliqua dicta fuerunt supra hac eadem parte quæstio. xvij. & adde quod not. Bald. in l. secunda. C. de mili. test. vin.

Viso an posit instrumẽta conficere. Queritur quinquagesimo secũdo † an bannitus posit facere testamẽtum. & sic an ex banno perdat testamenti factionem quam ante habebat. In hac quæstione Alber. Galliotti in titu. de testamen. versicu. pone quod bannitus dixit qd aut erat bannitus ex causa ob quam debebat deportari, aut ob aliam. Primo casu non posit testari. Secundo sic arguo. ff. de his qui notan. infa. l. quid ergo. §. fina. iuncta glo. l. j. C. de crimi. stel. Et idem tenet Guil. in Specu. de instru. edi. §. compendiose. versi. quid de bannito Dy. vero vt refert Bar. in l. eius qui. ff. de testa. dixit quod aut perdebat bona, aut non, vt primo casu non posset testari, secundo sic per not. in septissime alleg. §. relegati. inde autem Barto. ibi & in disputatione sua septus allegata, concluſit, quod aut vult testari, secundũ statuta sue ciuitatis a qua bannitus est, & non potest, quia illa iura perdidit, vt supra dictum est, aut secundum ius cõmune, & testari potest, quia ius illud non perdidit. Allegat etiam Iaco. de Are. in l. ex facto. §. ex facto ad trebel. & ita communiter tenetur, & vide etiam Bal. in l. j. de hæredi. instit. & adde quæ dicam in duabus sequentibus quæstionibus.

52

Sed circa idem quero quinquagesimo tertio loco. † Statuto cauetur quod cõtumax habeatur pro confesso, & posit condemnari ac si esset præsens & confessus, & sententia in eo lata habeatur perinde ac si lata esset in præsentem. An tunc talis bannitus poterit testari, & videtur quod nõ, quando bannitur ad mortem. Si enim esset lata in præsentem statim efficeretur seruus pœnæ. l. qui vltimo. ff. de pœnis. & l. si, quis filio exheredato. §. irritum. &. §. sequen. ff. de iniust. testamen. Et sic non posset testari ut ibi etiam si aufugeret, ut habetur per Barto. in l. cunctos populos. C. de summa trini. & per Bald. in l. j. de hæredib. instituen. Ergo nec nunc tali equiparatione facta a statuto l. j. de lega. j. Sed Bal. in dicta l. j. de hære. instituen. iuxta finem in versicu. sed quid si statutum determinat contrarium, quia talis dispositio non operatur nisi respectu eorum quæ continentur in cõdem

53

natione siue bann. Nam cum contumacia sit causa confessionis, & sic ex vno supposito inferatur aliud valde diuersum ab ipso ergo hæc est nõ equipollens non operatur nisi effectus expressos ad ge introducente fictionem vt C. de iud. instru. l. vij. & l. fin. & ff. de iur. fil. l. j. §. de ius. & l. eius qui delatorem. restrictiuum ergo confessio ficta solum quo ad effectum contumacie de cuius natura est non permere nisi quatenus lex permitt vel iudex disponit, vt no. ff. si quis ius dicen. non obtemp. l. j. §. fi. sed eius salua pace dicta iura nihil faciunt. Loquuntur enim quando lex specialiter disponit contumaciam puniendo, tunc enim vltra pœnam in l. expressam cõtumacia grauari non potest, at in proposito statutum prædictum disponit vlterius, scilicet generaliter statuendo quod sententia habeatur perinde ac si lata esset contra præsentem. ergo perinde est ac si particulariter omnes effectus sententiæ late in præsentem exprimeret. l. omnes. C. de præscriptio. triginta anno. l. si duo. de administra. tuto. cum similibus. & d. l. j. de lega. j. Erit ergo tunc bannitus seruus pœnæ, quia sic esset præsentialiter condemnatus. Regulariter enim dicto perinde ad omnes qualitates referitur l. a filio. §. pater. de alimen. lega. nisi esset aliud statutum quod talem generalitatem restringeret, vt l. facrilegij. §. is autem. & ibi concordat. ff. ad legem iul. pecul. & ita in simili concludit Bart. in l. j. in princip. ff. de recep. quod maxime verum est quia in his quæ sunt iuris, vt quem esse ciuem quem esse seruum, & similibus, uerbum habeatur a statuto introductum inducit veritatem non fictionem secũdum notat. in l. martius. §. legis. ff. de adulter. & latius in l. si is qui pro emptore. Intelligitur ergo tunc seruus pœnæ, & sic testari nõ potest. Aut ergo statutum simpliciter disponit quod posit cõdemnari & in banno poni ac si per confessionem de maleficio constaret & non efficitur seruus pœnæ. Nec obstat si dicatur lex qui vltimo loquitur in damnato ad mortem. Ergo & bannitus qui ad mortem damnatus est erit seruus pœnæ, quia in eo verificantur verba legis sicut dixi supra in quæstione xlviij. circa verificationem verborum. l. prima. de his qui notã. infami. quia non est ita. Bannitus enim nõ est damnatus ad mortem nisi peruenerit in fortiam communis, & ideo ex solo banno non verificatur dispositio legis qui vltimo.

Si vero statutum equiparat sententiam banni sententiæ late in præsentem dicen-

© SCD - Université de Poitiers

dum est vt supra effici seruum pœnæ. Pro qua decisione facit quod etiam secundum Bal. dicam statim in sequenti quæstione.

Quinquagesimo quarto

54 pur circa idem quero. † An in casu quod bannitus potest testari quod si moritur antequam capiatur a iudice & fiat executio habet effectum testamentum. Si capiatur & bannum mittitur executioni quia interficitur, an tunc testamentum irritetur. Si dicimus ex sententia non effici seruum, sine dubio ipsa executio seruum non faciat, cum enim ipsa executio non dicatur facta, nisi eo mortuo, ergo liber mortuus est per not. in l. fina. C. de conditio. instit. & de manumiss. testamen. l. qui duos. Non enim scio iure cautum quod ipsa executio effectum seruitutis inducat, sed ipsa condemnatio, vt dicta l. qui vltimo cum concordantijs. & l. si quis filio exheredato. §. penultimo. ibi non cum assumptus est &c. ff. de iniusto testamen. Cõtrarium tamen determinat Bal. in l. eius qui. ff. de testamen. per not. in lege prima. §. exigit. ff. de bono. possessio. secundum tabul. & Iattus in l. prima. C. de hæredi. instituen. in versicu. sed nunquid isti exbanniti, quia eo ipso quod capiuntur serui efficiuntur, & efficientur serui pœnæ non capientium. ff. de cap. l. mulier inops. Quod credo verum. & est ratio, quia tunc verificantur verba conditionis appolite in sententia, quia in fortiam peruenit, & sic tunc dicitur damnatus ad mortem. & per consequens verificantur verba. l. qui vltimo præallegata, & facit clementina pastoralis. de re iudica. vbi ponitur talis forma, & quod not. per Iacob. de Belui. in disputatione quam posuit in l. prima. C. vbi de crimi. agi oportet.

Quinquagesimoquinto

55 quero. †Statuto etiam vltra prædicta cauetur quod bãnitus in persona non posit capere hæreditatem ex testamento vel abintestato. Titius fuit bannitus in mille. Et sic quo tempore in fortiam communis peruenerit, & dicta mille intra decem dies tunc proxime sequentes non soluerit, extunc debeat decapitari, fuit dictus Titius interim institutus & hæreditatem adiuit. Queritur in genere an tenuerit dicta additio an non & sic deueniat ad coniunctos substitutos vel ab intestato venientes testatori. In hac quæstione Bald. in l. prima. de hæred. instituen. sic dicit, & videtur quod non tenuerit aditio cum ei sic implicitus status condemnationis personalis. ff. si ex noxali condemnatur. l. fin. In contrarium videtur, quia in his quæ ex tempore initium sumunt secundum illud tempus iudicamus. ff. de testamen. milit. l. titius. & pe. l. prima. & de noxa. l. in delictis. §. si extraneus. Solu. videtur dicendum, quod ex euentu pendeat. Nam aut nõ venit in fortiam communis vel venit et soluit, & tunc cum effectu residebat hæres. Aut venit, & non soluit, sic decapitatus est & tunc retro fingatur non successisse, quia conditiones quæ implentur per negationem esse finguntur retro, argumen. ff. de manuiss. testamen. l. neratius, sed verius videtur quod valeat medio tempore factum inspecta eius conditione, tunc vigenti, argumen. no. ff. de his qui notan. infam. l. furti. §. primo, & de statu libe. l. statu liberi a cæteris. in princi. Hanc decisio. credo veram, Non enim erat damnatus in persona ante captu ram, vt dictum est, ergo non vendicauit sibi locum statutum tempore delate hæreditatis pro hoc, quia conditio conditionem non recipit l. eum qui. §. fina. ff. de acquirẽ. hæredi. Facit. ff. de stip. seruo. l. vsufru. & l. si minor. de ser. expor. & quod pro illarum solutione habetur in l. si filius. in princip. ff. de verbo. obliga.

Quinquagesimosexto que-

56 ritur †Sempronius fui bannitus de ciuitate Florentiæ, & eius comitatu. Et eo tempore ciuitas Pisarum non erat florentinorum, & ideo ibi habitabat, ciuitas illa fuit effecta de comitatu Florentiæ. Queritur an ibi posit habitare. An vero dicatur etiã ab illa ciuitate bannitus. Et quod posit ibi habitare facit quod dictum est supra quæstione xviij. scilicet an in confiscatione bonorum veniant futura, vbi dictũ fuit quod non. Item facit, quia sententia intelligitur lata de eo comitatu præsenti non de futuro. l. si ita. ff. de auro & argen. legat. Verba enim sententiæ nõ extenduntur l. si patronus testamento. §. si quis cum esset. ff. de bonis liber. In contrarium facit, quia augmentum assumit naturam eius quod adiungitur, & illius iuris fit lege etiam. C. de iure dotium, & ita referente Cyn. in dicta l. etiam determinauit Ricar. Malum. pro quo adducit l. pupillus. §. territorium. de verbo. significatio. & l. quoties. §. final. de admini-

© SCD - Université de Poitiers

ſtra.tuto.cum multis ſimil.Finaliter diſtinguit remittens ad Guil.in l.ſi conuenerit.§. *Si nuda.ff.de pigno,act.quod aut locus adiũ ctus & ita vnitus vt ſub vna conſuetudine ſit,& tunc non poſsit ibi ſtare . Aut non eſt ita adiunctus,vt vna conſuetudine uiuat.Et tunc poſsit ibi habitare,l.ſeio.§.tyranne,ff. de fun.inſtru.Et quia res tranſit cũ ſua cauſa,vt d.§.ſi nuda.Certe ſi recte intueatur q̃ſtio Cy.ſi habet,an ſtatuto dictãte quod bãnitus non poſsit ſtare poſtea in loco poſt bãnum effecto de diſtrictu. Quæ quæſtio meo iudicio parum habet dubitationis,quia ſuponitur locum eſſe effectum de diſtrictu, & ideo cum ſtatutum ſemper loquatur ibi habitare non poterit,l.arrtani.C.de hæret.Eſt enim bannitus, & ille locus eſt de diſtrictu, & ſic conueniunt verba ergo eius diſpoſitio locum habet cum mens in nullo diſcrepet,l.j §.ſi is qui nauem.ff.de exerc.cum ſi. Sed difficultas eſt in dignoſcendo quãdo locus ſit factus de diſtrictu , vt ſic ſub ſtatuto comprehẽdatur . In quo ſciendum eſt quod territoria diuerſimode iudicantur & nominantur.Quandoq; enim appellatur prouincia , vt Tuſcia Lombardia & ſi.C.de offi. rec.prouin.per totum.& ff. de offi.præſi.l. iij.& l.illicitas.§.qui vniuerſas.ff.de offic. præſi.Et iſte poſſunt vniri & diuidi.Quo caſu videndum eſſet,an bannitus in vna facta vnione eſſet bãnitus ex alia. Et tunc credere inſpicienda eſſe vnionis verba . Et de his vnione et ſeparatione habetur in l.ſi ea. ff.de aſſeſſo.& extra in c.j.ne ſede vacan.et C.de metropo.beri.l.j.& ibi per Bar.Quandoque vero non dicitur prouincia, ſed territorium alicuius. Et iſtud nomẽ poteſt plures prouincias continere. vbicunque enim poteſt terrere,territorium eius dicitur l.pupillus §.territorium.ff.de verbo.ſignific.& tunc ſi ſtatutum loquitur quod non poſsit ſtare in territorio, licet non ſit locus eiuſdẽ prouincie ſi tamen ibi dominus vel ciuitas ſtatuens habet ius terrendi,ibi ſtare non poterit,vt ſupra.Quandoq; territorium vnius non diſtinguitur ſimpliciter per nomen territorij, ſed per alia nomina ſignificat in ſtatuto.Interdum enim dicitur quod non poſsit ſtare intra terminos de hoc dic , vt l.curiales.C.de decu.lib.x.Interdum quod non poſsit ſtare intra pertinentias, & tunc quæ contineantur,vide extra de reſtitu.ſpolia. §.cum ad ſedem.& de fide inſtrumen.§.inter dilectos. Quandoque appellatur curia, & tunc multis modis ſumitur . Aliquando enim ſumitur pro loco in quo ius redditur, l.penulti.ff.de iuſtit.& iur.Quandoque pro parte ciuitatis,vt l.tj.in princi. ff.de orig. iur.Quandoq; ſumit pro perſon s,vt in curia romana. Eſt enim ſecundum Oldra. conſi.ccxtij.corpus repreſentatum & multorum maiorum congregatione collectum.ff. de fideiuſ.l.mortuo ibi ſicut municipalis curia,qui.ex cau.maio.l.ergo.in fine.de quo corpore loquitur .l. rerum mixtura.ff. de vſuca.& de iudic.l proponebatur , ſecundum eum.Quandoque pro territorio ſiue comitatu alicuius ciuitatis vel caſtri , vt in c.j.de capi.q ii cur.vendi.colla.x. & tunc ſimiliter inſpici debet diſpoſitio ſuper qua tale verbum profertur.Bannitus enim de curia iudicis nõ intelligeretur bannitus niſi de loco in quo ius redditur.& eodem modo ſi ciuitas eſſet diſtincta per curias , vt dicit l.l.ij.de origi.iur.bannitus ab vnius curie iudice,ut non poſſet ſtare in curia ſua non intelligeretur bannitus ab alijs curijs. Aliquando vero appellatur diocelis, & de hoc in c.ſignificamie.& c.rodulphus,de reſcript. Quandoque nominatur comitatus, & hoc habetur,C.quando imper.inter pu. & vt.l.j.in authen,qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.et xxtij.q.vltj.c.ſi vobis. Interdum dicitur diſtrictus .x.colla,quib. mo.feu.amit.c.j.in cle.ne romani.de elect. inſti.de actio.§.rurſus.& no.per glo.xcvtij. diſt.c.prouincie.& in c.vt animarum.de conſtit.lib.vj.& C.vbi de poſ.agi oportet. l.j.& differunt hæc duo vltima nomina ſecundum Bal.quia comitatus dicitur quando non habet ſeparatum iudicatum, diſtrictus quando habet, ſeparatum iudicatum ſicut dicimus in colonijs quæ non erãt ſub preſide,licet eſſent de prouintia, ſed habebant diuerſum iudicem, ita dicit ipſe in l.j. §.cum vrbem.ff.de offi.præſe.vrb.Cuius contrarium videtur tenere gloſ.in l.j.ff.de cenſi.vbi dicitur Coloniam & comitatum idem eſſe. & allegat.l. eius.§.ſi quis.ff.ad municipa.Sed male dicit illa gloſ.Nam ſecundum quod ibi not.Iaco.de Are.& bene Colonia erat iudicata per ſe non ſubiacens preſidi vel proconſuli in cuius prouincia erat,ſed habebat proprium iudicem,vt correctorem vel comitem de quibus fit mentio in l.ex omnibus.ff.de offic.preſid.& in authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.§.hæc autem.col.ij.eſt ergo diuerſi ſignificatus diſtrictus a comitatu , lege ſi idem.C.de codicill. & magis ſubiacet comitatus quam diſtrictus ſecundum Baldum licet gloſſ.aliter dixerit in dicto capitulo prouincie,& ideo

© SCD - Université de Poitiers

qui ex forma statuti siue banni nõ poterit stare in comitatu poterit stare in districtu, sed non econuerso, arg. ff. de interdic. & relega. l. relegatorum. §. ñ. cum si. Sed aduertendum quod ista nomina apposita territorio ponuntur ad beneplacitum. Interdum namque efficitur territorium certum de comitatu, & tñ regitur diuersis legibus & iudicibus, interdum regitur eisdem legibus, sed diuersis iudicibus. Quandoqꝫ etiã eisdẽ legibus & iudicibus. & propterea in proposita quæstione debemus inspicere cõem vsum loquẽdi in loco statuentium. l. labeo. de supellecti. lega. l. librorum. §. quid ergo. de lega. iij. l. tuguriij. de verbo. signifi. cum si. Si igitur statutum loquitur quod bannitus non posit stare in comitatu, & ciuitas Pisarum sit effecta de comitatu ex forma statutorum florẽtinorum licet reseruata sint sua statuta, banniti de ciuitate Florentie et eius comitatu ibi habitare non poterunt per d. l. arriani. Ad quod faciunt no. per Ioã. And. in additio. Spe. de treug. & pace super rub. Non obstant in contrarium allegata, quia illa iura loquuntur in verbis sententiæ quę non trahuntur ad futura, Sed quæstio nostra loquitur in statuto quod semper loquitur, vt ibi, & habetur in l. j. ff. de condict. ex leg. per docto. Si vero statutum nihil diceret, sed bannum tantum banniret eum a ciuitate & comitatu, crederem non intelligi nisi de comitatu qui tunc erat per prædicta iura, & l. iij. de offi. præsi. & l. fin. de iurisdi. omni. iud. Et ꝫ notatur. per Bart. in l. certa forma. C. de iure fis. lib. x. & per id ꝫ dictũ fuit supra hac eadem parte. xviij. q. Et ex his patet quod non expedit examinari articulum illum an locus acquisitus in dubio regatur legibus loci acquirẽtis an suis proprijs. Sed de eo vide in d. §. li nuda. per Guil. & Bar. & per Guil. & Cy. in l. de quibus. ff. de legib. Quibus adde quę dixit Bar. in tractatu tiberiadis in ij. lib. dum exponit verbum nullius.

Quinquagesimoseptimo

57 queritur. † An bannitus in vna ex ciuitatibus regni siue ciuitatis intelligatur bannitus a toto comitatu siue regno. Istam quæstionem mouet glos. in x. collatio. hic finit lex cornelia, & incipit consuetudo regni. in princip. in gl. j. in fine. Et videtur inclinare in opi. quod non, quia inferior nõ potest dicere legem superiori. Sed Alber. vbi supra q. lxxxv. allegat eam ad partem contrariã, & ibi dicit per illam glo. quod bannitus intelligitur a toto comitatu. sed Bal. ibi illud intelligit si qualitas delicti illud patitur secundum gl. in. §. relegari. institu. qui modis ius patriæ potest. solui. Sed tuldic & melius secundum Andr. de Iser. ibidem, quod aut ille qui banniuit habebat imperium a superiore, & tunc dicatur bannitus a superiore. l. j. §. omnia. C. de vete. iur. enuclean. & ff. de offic. præsi. l. j. in fin. An habebat imperium aliunde, & tunc secus. l. nam magistratus. ff. de arbi. ad trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. Exemplum pone, Si locus a quo est bannitus in submissione reseruauit sibi sua statuta secundum no. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignorati. actio. quod est verum nisi vel ex forma submissionis vel ex ordinatione superioris aliud actum sit, vt l. omnes populi. Ad ꝫ facit ꝫ dicã in ciuitatibus cõfederatis infra parte proxima quæstione. xxxvj.

Quinquagesimooctauo

58 queritur. † Pacto vel statuto cauetur ꝫ bãnitus non possit habitare vel stare in certo loco, alias posset ibi capi & decapitari & quod puniantur vicini qui eũ ibi stare vel habitare permiserint, quidam postea bannitus transiens per prædictum locum volens ad alium locum non prohibitum accedere bibens & comedens in quadã caupona captus fuit a familia. Quęritur an possit decapitari. & an vicini veniant puniendi? Hæc q. habet duas dubitationes. Vna est quantũ ad id ꝫ tãgitur de pacto, an in eo comprehendatur prædictus qui fuit postea bannitus. Circa quod possent multa dici, maxima per no. per Bar. in l. si ita. ff. de auro & argẽ. leg. per Cyn. in l. non modus. C. de seruit. & aqua. & per not. in l. si seruitus. ff. de serui. vrb. prædi. Omissa tñ superfluitate, attenta opinio. Pet. & Cy. in d. l. si ita. Concludo cõuentionem prædictam si non est vicissitudinaria non habere locum in postea bannitis. Non enim potuit ab inito cogitari numerus bannitorum in futurũ, ergo de illis non intelligitur, vt d. l. non modus. & l. damni. §. si is qui. ff. de dam. infec. & sic non obstat. d. l. si seruitus. quæ facit in contrarium, quia aut ibi poterat cogitari de quantitate futurarum fenestrarum. aut postea facte subrogantur loco priorum secũdum lac. de Arequorum nullum locum habet in proposito. Nec obstat quod no. per Ioan. Andre. in additio. Spe. super rubri. de treug. & pace.

© SCD - Université de Poitiers

Vbi dicit quod facta pax pro se & subditis intelligitur etiam pro postea effectis per dictam l.si seruitus.& l.si quis filiabus.ff.de testamen.tuto.& de priuileg.c.quia circa, & c.cum capella.tum quia loquitur in fauorabilibus & sic extendendis.quæstio nostra in odiosis & munientibus libertatem loci conuentionati, & sic restringendis, vt in regula odia.de reg.iur.lib.vj.tum etiam quia ibi conuentio erat vicissitudinaria & reciproca. Hic autem vt prædixi erat ex vna parte tantum. Si autem talis conuentio erat reciproca, puto ēt ad futuros bānitos, trahi.argu.not.in l prima.C.de pact.& de transacto.l.fideicōmisso. & quod habetur per Bar.in prohe. codicis.& in l.ambitiosa.ff.de decret.ab ordi.facien.in quæstione illa de statuto cogente partes ad cōpromissum. Sint ergo cauti talia paciscētes vt aut per nomina vniuersalia cōtrahant, quo casu etiam de futuris videtur intelligi.ff.de fun.instru.l.penulti.& de lega.ij.l.peculiū. cum ſ.Aut expresse de futuris disponant si eorum intentionis est velle ꝙ ad futuros conuentio extēdatur. Alia dubitatio est, an comprehensus in conuentione dicatur ibi stare vel habitare ad effectus de quibus queritur.In qua etiam possent multa dici ut patet in quæstionibus Guil.de Suza.quem etiam refert Gan.in opere.suo in parte qua tractat de bannitis. Sed concludendum est quod non, quia sic transiens nō dicitur habitare.l.hæres absens.§.j.cum ibi not.ff.de iudi.C.vbi de crimi.agi opor.l.ij.ff.ad municip.l.eius qui.§.j.cum ibi not.Item non dicitur ibi stare.C.de verbo.signi.l.j.& ij.de lega.iij.l.quesitum.§.j.de hæredi.instituen. l.ex facto.§.rerum. Faciunt not.per Pet.& Bar.C.vbi in rem actio.l.fin.Facit etiam.ff. de re milit.l.iij.§.emansor.& l.fin.& quod not.in c.si postquam.de elec.in gloss.& ita punitur.Et vide casus.in l.si quis post hac. cum gloss.sua.C.de editi.priua.& ita sentit Odof.in l.penulti.ff.de seruit.exportan, & dictum Guil.vbi supra sub litera.S.& allegat.l.titius.de seruit.exportan.Ita etiam tenuit Albe.vbi supra de bannitis.q.viij. vbi allegat iura.& ita iam de facto seruare vidi.Non ergo poterit decapitari, sed debet relaxari.& sic vicini puniri non possunt.

59 Quinquagesimonono sequēs materiā eorum quæ banniti de quibus agimus perdant & quæ non, stantibus statutis de quibus supra & maxime statuto quod banniti non audiantur in ciuili vel criminali. Quero Titius accusauit sempronium de quodam maleficio, & eum fecit citari, pendente hoc processu Titius fuit bannitus ob maleficium.& ideo sempronius ab eo antea accusatus opponit exceptionem ꝙ obstante banno non debet audiri.queritur an obstet exceptio vt sic perdat potentiam prosequēdi iudicium quod iam inchoauerat? Hæc quidem quæstio tangitur per Dyn.& Bart. qui eum nō bene refert in l.vrannius.ff.de fideiuſ.sed melius eum refert Ioan.Andre. in addi.Spe.super rubri.de accusa.in vlti. q.& quia opi.sunt contrarie & antiquorū & moderenorum.vt patet etiam ex no.per Bald.in l.j.& l.negandi.C.qui accusa.non pos.& in l.cum mulier.ff.solu.mat. vbi dicit Dyn.consuluisse non obstare exceptionem per l.is qui reus.de publi.iudi.sine repetitione omnium quæ scripta sunt vidi, concludo quod aliquando statutum dicit quod bannitus non admittatur ad accusandum. Et tunc potest prosequi accusationē datam ante bannum. Damnati enim non prohibentur inchoatas prosequi accusationes.ff.de publi.iudi.præallega.l.is qui reus, & d.l.negandi, & ita tenuit Dyn.in dicta l. vrannius. & Barto.ibidem latius qui respondet ad contraria licet referat statutum in alta forma.& ibi vide.& Ioan.Andr. vbi supra est enim certum ꝙ hodie non accusat, sed prosequitur accusationem. & ideo in eo verba dicti statuti non verificantur.l. hos accusare.§.fina.ff.de accusat.& ideo dicit Dyn.in dicta l.vrannius.& post eum Io. Andre.vbi supra quod debet sibi dari securitas vt posit accusationem prosequi.

Quandoque statutum dictat quod querelle bannitorum non recipiantur, & ideo meo iudicio, quia statutum nota. receptionem querele. Querela autem recepta erat ante, ergo statutum sibi locum non vendicat. Prosequitur ergo iudex ad petitionem eius ꝙ querimoniam iam receptam non autem nouam recipit.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxal.cum similibus & per iura superius allegata tenet Dyn.in hoc contrarium dixerit & non bene in l.post finitam. de suspect.tutor.per l.illam, & per l.vrannius.& per l.iij.§.quia plautianum.de libe. agno.quibus responde.vt per Bartol.in dicta l.vrannius. Loquuntur enim quando superuenit defectus in causa si. quo casu locum habet regula.l.quia in eum.ff.ad leg. Aquili. non autem quando superuenit in persona defectus de nouo faciendi, & his

© SCD - Université de Poitiers

duobus casibus loquitur Dyn, qui vt dixi contrarius reperitur. Quandoque dictat statutum quod querele bannitorum non audiantur. Et idem secundum Barto. in dicta l. vrannius. per dicta iura quod credo verum, quia querela siue querimonia sumitur pro accusatione. l. querela. C. de fal. Et ideo licet postea a iudice petat procedi contra accusatum non tamen de eo conqueritur cum iam conquestus sit. Et sic nouam querimoniam siue querelam non facit. & ideo verba statuti non conueniunt. Aliquando autem dictat statutū quod bannitus non audiatur vel quod non fiat ei ius. & hoc casu decisiones prædictæ non procedunt. Certum est enim quod in quacunque parte iudicij dicitur accusator audiri & ei ius fieri. ff. si quis ius dicen. non obtempe. l. prima §. primo. cum similibus, & ideo cum reperiatur bannitus quando petit citari reum vel quando vult inducere testes vel alios actus facere debet ei audientia denegari & ius non fieri, quia qualitas impeditiua, tunc adest. ff. de statu homi. l. & seruorum. §. primo. de pecul. l. quoties. §. penulti. quod fusiu. l. ij. in fin. de milit. testam. l. titius, & d. §. si extraneus. Hæc enim exceptio tu non debes audiri, tibi non debet ius fieri, potest etiam post litem contestatam opponi secundum Iacob. Butr. in l. adulteram. C. de adult. & dicam infra parte tertia huius temporis. quæstio. iiij. non obstat l. is qui reus. & l. neganda quia ibi verba non sunt concepta ad impediendum audientiam aut iuris redditionem, sed ipsam accusationem, vt patet in dicta l. is qui reus. & quia hoc est satis clarum & commune aliter non insisto. Cōcludens quod hoc casu etiam iudex ex officio procedere non potertt. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confu. l. prima. §. quod autem. ff. de alea. per Iaco. de Are. in l. prima ad trebellia. & alijs iuribus de quo dicam infra in tertia parte huius temporis. q. j. & ibi etiam vide aliqua circa quęstionem præmissam. & ex his habes an quando obstet exceptio banni superuenientis. & quando non. & adde quæ dicam statim quæstione lxj.

Sexagesimo quero predicta locum habent † quando superuenit bānum in persona accusatoris.

Sed pone, pater accusabat de iniuria facta filio pendente processu filius fuit ex aliquo maleficio bannitus. An in his casibus in quibus exceptio banni obstaret filio accusanti secūdum dicta supra obstet etiam patri. Albe. vbi supra quæstio. xlij. referi Iacob. Butr. tenuisse filio ante accusationem bannito patrem nō excludi per l. iij. §. si filius. ff. quod quisque iur. sed ipse Alber. tenet contrarium eo casu per l. lex cornelia. de iniu. de quo dicetur infra hoc eodem tempore. parte secunda quæstio. xlvij. & tangam statim in proposita quæstione fuit determinatum quod patri obstet exceptio banni superuenientis in persona filij pluribus rationibus. Prima quia quod filius per se non potest, non potest etiam per alium. l. si deportati seruo. de leg. iij. & quod no. in l. antistius. ff. de acqui. hære. Secunda quia pater prosequitur principaliter iniuriam filij secundario suam. Sicut ergo repelleretur filius, & sic debet repelli pater. l. labeo. de usu. l. si is qui duos. de libe. legat. Tertia quia inspicitur quod principaliter agitur nō quod per consequentiam. ff. de authori. tuto. l. prima. de donatio. inter virum & vxor. l. iij. Facit ff. de his quib. vt indig. l post legatum. §. filius cum sua gl. ad idem per rationem econuerso lex diui fratres. cum ibi not. ff. de iure patro. Quinto inducebatur lex procu. ad exhiben. §. primo. ff. rem rat. habe. iuncto ff. de iniu. l. sed si vnius. §. prætor ait quia pœnæ impositio est iniuriæ satisfactio. ergo pater agens pro satisfactione iniuriæ filij repellitur ne filio satisfaciat. Allegabatur Sexto filium esse hostem ciuitatis, vt in. §. qui deficiunt. & quod supra dictum est hac parte quæstione quarta, & ideo sicut christianus non potest interuenire in iudicio pro hæretico vel Iudeo contra Christianum, vt in authenti. credentes. C. de hæreti. Item nec ciuis pro hoste contra ciuem. Ad quod allegabatur pro singulari tex. l. postliminium. §. filius. ff. de cap. Vbi dicitur quod sicut hostis perdit patriam, ita perdit patrem, de hoc tamen dicetur infra parte secunda huius temporis quæstio. x. Pro hac parte facit, quia illi dicitur ius reddi ad cuius commodum redditur. l. prima. §. in propria. ff. quando app. Sed pater agit ad commodum filij ergo &c. Hanc decisionem credo veram si pater accusauit de iniuria facta filio. Si autem ex forma accusationis appareret eum accusasse de iniuria facta sibi patri per personam filij, per legem primam. §. vsque adeo. ff. de iniuri & per not. per Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. tunc non procederet decisio prędicta. ex libello. n. qui at. endit. vt l. cū q̄dam puella.

© SCD - Université de Poitiers

de iurisdiction. iudi. apparet qd de sua non de filij iniuria satisfactionem querit, cuius iniuria factio fuit sibi orta tali tempore quod agere poterat, quia filius bannitus nō erat. & sic et postea filius auferre nō potuit. ff. de iniur. l. si quis seruum. l. contrarium. §. si filius. ff. de pact. & d. §. si filius quod quisque iur. Quod declara per ea quæ dicam infra tertia parte huius temp. q. xlvij. dum tractabo an bannito ob iniuriam factam filio sufficiat pax habita a parte vbi declarabitur hic dicta, vide etiam quod dicam in sequē. particula, vbi supra remisi.

Sexagesimoprimo circa

61 idem quero.† Statuto cauetur ꝙ ēt de publico crimine nullus possit accusare sine cōsensu eius contra quem delictum cōmissum est vel eius proximioris consanguinei. Cōtingit ꝙ Titius vulnerauit Seium, Sempronius de consensu Seij accusauit Titium, deinde ante lit. contesta. Seius fuit ob maleficium bānitus Queritur an Sempronio obstet exceptio banni? Hęc quæstio fuit olim disputata per Lamber. de Rap. cuius uerba omnia refert Albe. vbi supra qō. lxxxij. & eius effectum ponit Ioan. And. in addi. Spe. super rub. de accu. & oēs concludunt quod non obstet exceptio rationibus ibi per eos allegatis præsertim per l. is qui reus. de publi. iud. & quia de iure cōi cum maleficium esset publicū, & sic quilibet suo iure remansit legitimus accusator, & ideo postea per factum Seij, tale ius sibi tolli non potuit, vt in regula quod nostrum, & in l. sed & si in conditione. §. solemus. ff. de hære. insti. Ad l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. ma. quę ibi in contrarium fortiter allegabatur, respondet quod nō, ideo ibi excluditur pater, quia filia patiatur capitis diminutionem, sed ideo, quia in eam ius consolidatur, & a parte remouetur quod non est in proposito. Considera quod istud ius accusandi non diceretur auferri per factum Seij bannitj, sed propter dispositionem statuti quod potest generaliter statuendo sine dubio auferre alteri ius quesitū, vt habetur in l. antiochēsium. ff. de priui. cred. & plene in l. ioties. ff. de polli. & sic cessat potissima ratio decisionis prædictæ q. Lex is qui reus, non aliter facit quam supra dictum fuerit in lix. q. & ideo forte dicendum est, vt ibi dixi. Licet enim de iure cōi tale maleficium sit publicum, tñ a statuto est qualificatum. & ideo puto in terminis Lamber. qui proposuit statuto caueri, quod querimonie bannitorum non audiantur, & damna eis illata non emēdentur veram esse decisionem prædictam. Tempore enim quo fuit illata iniuria non erat bannitus. Et sic non verificantur verba statuti, vt l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. cum si. vbi supra alle. Præterea tēpore quo fuit audita querimonia similiter bannitus non erat. Sed si statutum diceret simpliciter quod bannitus non audiat forte secus esset per ea quæ dixi supra maxime si statutū aliud diceret, nullus accusans audiatur sine consensu offensi. Tunc enim cū offensus per se nō posset, ergo non posset alteri consentire, vt dixi supra q. proxi. falsē quia non repellitur offensus ex eo quod de iure nō habeat perfectum ius, sed sui odio, quia bānitus ab illius iuris exercitio excluditur. & sic stat regula l. si fundus. ff. de pig. & quod no. per Bar. ibi. & in l. fi. C. de pact. Finaliter licet passus sit dubius. Cū lex excludens bannitum sit facta in fauorem reipubli. vt l. ij. C. qñ lice. sine iu. vin. & sic sit extēdēda, vt l. hoc modo. ff. de condi. & demon. puto sub correctione cuiusq; dicēdum ꝙ vbi ipse bannitus admitteretur non obstante exceptione bāni superuenientis, admittatur eius consensu accusans alias non. Pro quo uide quod dixi in dicta lix. q. Vnū subdo quod in dicta q. non tangitur, quod si accusasset cum consensu proximioris consanguinei superueniente banno in persona vulnerati nō obstaret l. exceptio. l. si pater. in fi. de manu. vin.

Sexagesimosecundo que=

62 ritur.† An stante statuto prædicto quo cauetur querelas bannitorum audiri non debere, bannitus in iudicio vocatus vt reus, possit se defendere, quidā cuius nomē ignoratur, arguit primo quod non possit se defendere, quia in exceptionibus & defensionibus quis est actor. ff. de excep. l. j. C. eo. tit. l. si quidem. ff. de proba. l. quoties. §. qui dolum. Sed certum est ex bannitum non posse agere, ergo nec excipere & se tueri. Ad idē Albe. vbi supra q. lj. allegat quod statutum indistincte loquitur, ergo indistincte seruandum ēt quanuis durum sit. ff. de publi. l. de pretio. ff. qui & a quib. l. prospexit. de testa. milit. l. quod constitutus, & quia iudex non debet esse maior lege, in authent. de iudi. §. oportet. C. ne fanc. bap. rei. l. fi. ad l. iuli. de vi. l. seruus vterq; tñ prædictorum determinat cōtrarium. Primus quia qui non potest

© SCD - Université de Poitiers

agere ergo nec excipere, quia multa consequuntur aliqui excipiendo quæ agendo cõsequi non possunt. C. etiam ob chy. pe. l. j. ff. de pig. l. j. in princi. ad l. falci. l. j. §. id quod. Adducit ẽt simile in minore qui non potest agere cõdiui. tñ si cõuenitur põt se defendere, & prædiorum fit diuisio. C. de prædi. mi. l. inter omnes. Et hoc ideo, quia iudicũ redditur in inuitum. ff. de verb. obl. l. inter. §. j. Et adducit pro hac opi. casum in authen. credentes. C. de hæret. Secundus alle. etiam l. si non defendantur. ff. de pœn. & ff. de noxa. l. quoties. ff. de in ius vocã. l. libertas. et extra de iud. c. intellexi mus. & de excep. c. cum inter. vbi excõicato non denegatur defensio. Hinc est secundum eum quod dicitur diabolo nõ denegari defensionem. & sic concludit potius inspici mentem statuti quam verba. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. Dixit tñ primus quod licet possit se defendere, non tñ poterit suum actorẽ reconuenire per no. in d. c. cum inter. Prædicta quæstio procedit statuto simpliciter dicente, vt supra & est vera decisio prædicta, excipiens enim nõ proprie, sed improprie actor est, vt not. in l. in exceptionibus. ff. de proba. Licet igitur ex tali statuto intelligatur prohibitus ab agẽdo. de quo dictũ fuit, supra in ij. q. huius partis. non tñ intelligẽt prohibitus ab excipiendo & se defendendo. & ita refert Bal. in l. j. C. de hæred. insti. tenuisse Iac. de Are. in l. ex facto. §. ex facto. ad treb. & alleg. Bal. vltra prædicta. ff. qui. ex cau. ma. l. si cum militi. & cle. pastoralis. de re iudi. ubi videtur casus. Primus tamen de quo supra dicebat tutius esse quod per procuratorem se defenderet per d. c. intellexi mus. Sed Bal. in d. l. j. dicit id verũ & necessarium si est causa in qua procurator admittitur, alias sibi dabitur securitas, vt l. papinianus exuli. ff. de mino. & ff. de iudi. l. is qui reus. Et aduertendũ cp prædicta procedunt qñ fundat suam defensionem a iure cõi. Si autem fundat ipsam a statuto, dicunt quidam eum non admitti, quia illius statuti perdidit beneficium, vt refert Bal. in l. si libertus a patrono. ff. de in ius voc. Quod puto verum si conuenitur pro gestis post bannum per ea quæ dicta sunt supra hac eadẽ parte quæstione v. Si autẽ conueniatur pro antea gestis dic vt dicam in vltimo tempore parte vlti. q. xv. & plenius infra hac parte. q. penulti. Quando autem statutum vlterius procederet etiam tollendo defensionẽ quid iuris sit, dicam in sequenti parte huius temporis quæstio. ij.

63 *Sexagesimotertio.* †Stante dicto statuto simpliciter loquente, vt supra bannitus agit contra bãnitũ, bannitus conuentus excipit cp non debet audiri. Quæstio hæc non est multum dubia. bãnitus enim excipiens se defendit. Igitur eum non comprehendit statutum, vt dictum est supra proxi. q. Nec ob. si dicat nil potest obijcere iudeus iudeo &c. vt in l. arena. C. de inof. testa. & quod no. in l. iij. §. idẽ diuus. ff. de testi. ergo nec bãnitus bannito, quia illud procedere posset qñ ex solo banno qualitas allegata induceretur. Nullus. n. tũc posset alteri impingere, puta infamiam, sed hæc qualitas quod bannitus non audiatur non ex vi banni, sed ex vi statuti quod comprehendit agentem tantum non excipientem vt dictum est supra, & hæc tenuit per alias rationes Iac. de Are. vt refert Bar. in l. cum mulier. ff. solu. matr. & Alb. vbi supra q. v. dixit enim quod bãnito datur defensio non autem alterius impugnatio. ff. de accusa. l. seruos. pro quo Bar. dicit videri casum in c. dilecti. de excep. & licet excipiens certet de lucro, quo casu exceptio doli tollit solet replicatione doli. l. apud celsum. §. marcellus. ff. de do. excep. & l. viro. so. mat. & d. l. cum mulier. Tñ id non procedit qñ exceptio non opponitur ad merita causæ, sed ad personam ea ratione saltem, quia eo ipso cp bannitus citat bannitum ad iudiciũ facit eum habilem, sed ipse citatus non habilitat actorem secundum Innoc. in c. cũ inter. de excep. & vide plenius per Bart. in d. l. cum mulier. dixerũt tñ quidam vt refert Bal. in l. libertus a patrono. de in ius vocã. prædicta procedere vbi bannitus excipiẽs fundat exceptionem de iure cõi, secus si de iure municipali, quia illud perdidit. Ipse tñ ibi tenet no. per Iaco. de Are. in d. l. cum mulier. & seruos. & in l. quoniam alexãdrum. C. de adul. & sic tenent quod possit excipere quod est verum, vt dictum est Quia statutum intelligitur reseruare defensionẽ a quocunq; iure procedat, dum tñ ante nõ sit sublatum beneficium, vt sic non obstet quod dixi supra proxi. q. Pro hoc etiã facit quia in pari causa potior est conditio excipientis. ff. de condi. ob tur. cau. l. j. & de reg. iur. l. fauorabiliores. id autem quod dictum est supra ex citatione ab actore facta legitimari persona rei procedit qñ citatur nominatim & simpliciter. Si aũt citaretur limitate vt ueniret ad contradicendum quicquid de iure posset non intelligeretur in omnibus

© SCD - Université de Poitiers

legitimata persona, vt dicam vbi statim remittam, Item si citaretur vt veniret ad contradicendum si sua putauerit interesse vel fuerit [illegible] citato generalis de omnibus q sua putauerint interesse non videtur tunc legitimata persona, arg. c. veniens. de testi. secundum Bal. vbi supra qui pro his citandi formis remittit ad no. per Inn. in d. c. dilecti, Hoc vltimum de citatione generali puto verissimum, sed aliud dictum si sua putauerit &c. est mihi dubitabile. Et potius inclino in parte Inn. quia illa conditio si sua putauerit interesse non ad qualitatem persone refertur, sed ad causæ qualitatem secundum tio. in c. super his. de accus. & in l. nisi. ff de pac. & ideo persone legitimitatem nõ qualificat. l. in delictis §. si extraneus. ff. de noxa. cum si. Redditur autem quæstio magis dubia qñ statutum tolleret defensionẽ de qua dicã in seq. parte huius tẽporis. q. vj.

64 *Sexagesimoquarto* † quertitur an data tenuta alicui in bonis banniti stante dicto statuto quod vt dictum est supra proximis quæstionibus defensionem non tollit dictus bannitus posit petere dicte tenute reuocationẽ. Pro huius quæstionis expeditione premittendum est quod quandoq; concediur tenuta de iure communi parte citata secundũ not. in l. properandum. §. sinautẽ reus. C. de iudi. in l. si quis emp. §. ij. C. de prescri. xxx. ann. l. consentaneum. C. quomo. & quando iud. & plene in l. cum proponas. & in auth. ibi posita. C. de bo. autho. iudi. pos. & in l. si finita. §. iulianus. ff. de dam. infe. & isto casu sine dubio intra tempora sibi data ad reuocationem positionis dicitur reus sicut primo, vt dictis iuribus. et propterea dicitur se defendere sicq; sibi non ob. statutum prædictum, sed ad reuocationẽ admittitur. quãdoq; cõceditur tenuta ex forma statuti parte non citata, vt quia ipsi instrumento aut sententiæ traditur virtus executionis de facto sine citatione, de cuius statuti virtute generaliter dictum fuit supra primo tempore parte, iij. q. iij. & isto casu remanet dubitatio an talem tenutam petens reuocari dicatur actor vel reus quod examinatur in ex communicato in c. cum inter. de excep. & etiam in eo & bannito per doc. in l. de pupillo. §. qui remissionem. & §. si procur. ff. de noui oper. nun. In quo multi plura dixerunt quæ in voluminibus reperiuntur, sed omissis superfluis sciendum q̃ quandoque etiam ex forma statuti proceditur vlterius virtute dicte tenute, quia sit præceptum tenentibus qd euacuent & disgomberent bona iuxta tenorem statuti Florentini, vel et si de iure communi sine statuto peteretur secundum decretum siue insolnum dato de quo dicam in seq. q. Quandoq; vlterius non proceditur, sed immissus in tenutã illa vtitur. & quandoq; lucratur fructus & habet alia beneficia quæ habentur vel in statutis vel simpliciter de iure communi per not. in l. tertia. §. verba. & §. si quis omissum. ne ius fiat ei. & in l. prætor. §. quod de fructibus. de bo. autho. iudi. pos. & ideo ad propositum dicendum est quod aut comparet ad reuocationem tenute postquam nihil factum est, & maxime quando incipit ab eius nullitate, & dicitur actor non reus. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de no. oper. nun. per Bar. in. §. si procurator. per Innoce. licet confuse loquatur in c. sane. de offi. delega. & firmat Bal. in c. j. de rescri. lib. vj. si alias bene percepit illum transcurrens. Non obstat huic. d. l. non cogendum. §. fi. ff. de procur quia ibi solummodo quo ad vnum effectum dicitur reus, quo ad omnia alia dicitur actor & ibi not. in glos. & ideo hoc casu cum veniat non prouocatus, & sic actor nõ audietur statuto et obstante. Si vero post tenutam aliud actum est. Puta præceptum de euacuando, & tunc cum veniat prouocatus & principaliter occasione præcepti dicitur reus. & sic se defendere & audiri debet nõ obstante statuto, vt habetur in d. §. qui pro remis. & §. si procurator ex notabili doctrina Bar. & quod not. per Bal. in l. diffamari. C. de inge. & ma. Debent ergo illi qui ex aliqua causa non admittuntur agentes, caute comparere vt non principaliter compareant occasione tenute, aut principaliter illã nullam dicant vel reuocari petant, sed principaliter compareant occasione citationis vel præcepti, & sic comprehendantur esse rei non actores. Sunt tamen quædam iudicia in quibus quilibet est actor & reus, vt l. in his tribus. ff. de iudi. & in illis inspicietur etiam qui fuerit prouocator, vt ibi. & l. inter omnes. C. de præd. mino. Prouocator enim principaliter actor est, et ideo non admittetur, licet secundario sit reus, & econuerso, prouocatus est reus, principaliter, licet secundario sit actor. & sic inspecto q̃ principaliter agitur non repellitur.

65 *Sexagesimoquinto* q̃ritur † an contra bãnitum possit peruenirí ad secundum decretum ? ista

© SCD - Université de Poitiers

quæstio tangitur per glo. quæ videtur velle quod non, in l. ad cognitionē. ff. qui. ex cau. in pos. ea, & ibi idem concludit Bar. scilicet quod non posit, nisi finito banno. Nec ob. quod pœna non solet tribuere immunitatē. ff. de neg. gest. l. siue hæreditaria, quia illud verum directo, sed per quandā consequentiam sic. ff. de suspe. tut. l. decreto. Sed Iaco. de Are. dixit immo ꝙ posit peruenirī ad secundum decrētum quia cum posit se defendere per procuratorem, si non facit dicitur esse in contumacia, vt l. papinianus exuli, de mino. Aduerte quod de iure communi, secundum veram opi. vt posit ad secūdum decretum peruenirī requiritur latitatio, l. fulcinius. §. ij. ff. g. ex cau. in pos. ea. & quod habeē per ipsum Iac. de Are. in l. igno rare. C. de resti. mi. & ideo vr̄ verior opin. Bar. quia licet posit procuratorē mittere, non tñ dicitē lattitare si nō facit, nisi dicas qd̄ quia nō speratur rebānitī sit iusta causa pp quam ex sola cōtumacia detur scdm decretū, vt l. si minor, de bo. autho. iudi. pos. scdm Franc. de Are. Sed dic quod aut iam ante bannum latitauerat, & sic fundatum erat iudicium, licet postea banniatur nihilominus poterit contra eum dari secundum decretū per ea quæ no. in l. pluribus. §. & si placeat, de verbo. obli. & l. patre furioso, de his qui sunt sui vel alie. iur. Si vero fuit ante bannitus, tunc aut statutum est in loco quod secūdum decretum dari posit ex sola contumacia, & clarū quod tunc poterit ad illud peruenirī contra bānitū per prædicta, & istud est quod sensit Bart. in d. l. ad cognitionem. vbi dicit quod in talibus hodie prouisum est per statuta. Si vero statutum nihil disponit, tunc satis dici potest verum esse dictum Fran. de Are. per d. l. si minor. nisi ex qualitate bāni & conditione persone, aliud præsumeretur, puta si quantitas esset parua & bannitus absens esset diues. arg. ff. de iudi. l. si longus. Titius tamen est eo casu quo non speratur exire de banno quod detur curator bonis per l. ab hostibus. & quod ibi no. quib. ex cau. ma. Et peruenietur ad diffinitiuam & ad eius execuonē scdm doctrinā. l. a diuo pio, ff. de re iudi. quasi per totum.

66 *Sexagesimo sexto* queritē † Titius bannitus conueniturā suo creditore, opponit ei exceptionē compensationis, an posit, hanc quēstionem disputauit Iaco. de Are. f. stante dicto statuto de quo proximis quæstionibus dictum est, & eam de verbo ad verbum refert Alber. vbi supra q. xcij. & primo arguit ad negatiuam, compensatio est eius quod inuicē debetur contributio. l. j. de compen. sed si bannito aliquid deberetur, si ageret obstaret exceptio. extra de iudi. c. intelleximus. & in vli. feu. hic finit lex cor. & incipit cōsuetudo. c. j. & arg. ff. qui. ex cau. ma. l. sed & si per prętorē. §. sed et si dum. ergo et nūc cū vult sibi debitum allegare & per consequens cōtribuere repelli debet exceptione quę cum posit esse temporalis & perpetua cēsenda est perpetua. ff. de condi. inde. l. sufficit. Secundo ille qui potest exceptione submouerī non dicitur creditor. ff. de verbo. sig. l. creditores. & de regu. iur. l. nihil interest. Cum igitur posit banni exceptione repelli, ergo creditor dici non debet. ff. de cōpen. l. quicunq;. sol. mat. l. insulam. §. pe. Tertio licet bānitus respōdere teneatur, tñ eius petitioni nullus teneē respondere. C. de hær. auth. credentes. de iudi. c. intelleximus, de exceptionē inter. sed in cōpensatione versat petitio. ff. rē ra. hab. ergo &c. Quarto quia illud cōp̄ directo prohibeē p obliquū concedi non debet. ff. de transa. et l. cū hi. §. si cū lis. & de tut. & cur. da. ab his. l. scire oportet. In contrariū arguit qd̄ posit cōpensare. Primo qa sibi cōcediē esse in iudicio per modū rei, vt in iuribus supra alle. ergo oia q̄ reis permissa sunt sibi concessa uidenē. de iurisdi. om. iud. l. ij. & sic se defendēdo pōt compensare qd̄ facere pōt quicūq; reus. de cōpen. per totū. Princeps. n. ei concedendo quod tanq̄ reus posit esse in iudicio oia q̄ reo cōpetunt pmississe vr̄. l. quidā cōsulebat. de re iud. iuncta l. defensionis facultas. C. de iur. ff. lib. x. Sed quia cōpensatio ab hoie opposita ipso iure fit per legē. C. de cōpens. l. h. & l. si constat. & insti. de act. §. in bone fidei. ergo compensando non petit, sed per l. facta cōpensatione parata vtiē defensione. arg. ff. de acqr. re. do. l. adeo. §. cū quis. Tertio licet bānitus petere non posit, tñ naturaliter saltem sibi deberē. ff. de condi. inde. l. si pœnę causa. licet ergo debitū non naturale peti non posit. ff. de pac. l. j. & l. iurisgen. §. sed cū nulla. tñ p̄t compēsari. ff. de cōpen. l. et. & de don. l. hoc iure. §. pe. cū si. Sepe. n. quis cōsequiē cōpensando qd̄ non cōsequeret agendo. ff. so. ma. l. si filio. & de cōpen. l. si cū filio. Quarto ille qui cōpensat soluit. ff. g po. in pig. ha. l. si debitor. & ff. de sta. lib. l. si peculiū. §. de illo. Si ergo vult soluere cōpēsando audiri debet. Quinto prouocato permittiē id quod alias non permitteretur. ff. de bon. lib. l. qui cum maior. §. si libertus, de in ius vocan. l. liber-

© SCD - Université de Poitiers

tus,de iudi.l.qui non coguntur,& l.ij.§.sed si agant. & C.de senten.l.cum papinianus. Finaliter soluendo tenuit primam partem scilicet bannitum cōpensare non posse per supra allegata,& per no.in c.cū inter.Subdēs duplicem esse defensionem.Vnam quæ habet metam solius defensionis sine exclusionis.Et hæc conceditur bannito, vt l.seruos.ff.de accu.cum si,alia quæ habet naturam actionis & impugnationis.vt compensatio,& hæc ei denegatur,vt in d.c.cum inter.Et idem effectiue in excōicato concludit Bar.in d.l.amplius.Credo hanc decisionem veram nisi bannitus probaret se ante bannum etiā extra iudicium compensasse. tunc enim cum ipso iure debitum fuerit sublatum secundum not.in d.l.si constat.& ff. eod.tit.l.si quid a fideiussore.per Bar.& gl. non dicitur impugnare,sed ostendere agentis ius non competere quod ei non est interdictum, vt supra & dicam infra parte seq. q.ij.Aut ergo de nouo compensationem opponitur.Et non admittitur,quia dicitur petere vel agere.Aut alias oppositam allegat, & tunc admittitur, quia dicitur exclusiue. Aduerte tñ quia si alias oppusuisset in iudicio haberet necesse probare,quod iudex illam approbauerit.l.quod in diem.§.si rationem.ff.eo.ti,secundum Iaco.de Bur.in d.l.si quid quod non habet necesse docere si allegabat oppositum extra iudicium secundū Bar.eo.tit.super rubri.& probatur.eod.tit. l.verum.& ibi dixi.

Iuxta prædicta queritur

67 sexagesimoseptimo† si conuenitur fideiussor bannti an possit opponere exceptionē compensationis eius quod agens debet ipsi bannito, sicut alias posset si non esset bannitus vt d.l.si quid a fideiussore.de compē. Iac.de Are.disputauit & eius verba refert Albe.vbi supra proxi.q.dictum est,f.in q. xcij.secūda parte.Et primo arguit quod nō posit pluribus rationibus. Primo q̄ repræsentat personam principalis,insti.de publi.§.fin.ergo.iisdem rationibus repellitur quibus principalis, vt in regula, si quis iustus,lib.vj,& l.nemo plus iuris.Secundo q̄ fideiussor dicitur rei defensor,de pac.l.hæredi.§.nos autem,& l.cum filius,de verbo. obli.ergo vicem eius iubire dicitur,& sic q̄ obstat reo obstabat sibi de procu.l.sed et he.§.defendere. Tertio quia id q̄ noceret reo nocet fideiuf.vt est in patre & filio qui sunt reus & fideiuf.vt.l.j.de decu,& l.cum filius,de verbo.oblig. Quarto quia ratio quare fideiussor opponit compensationem ex persona rei est quia quod a fideiussore petitur a reo petitur.& ideo sicut male petitur a reo,ergo & male petitur a fideiussore, l.verum.ff.de compen Sed ista ratio cessat in proposito,quia reus nō opponeret,& licbene petereturergo &c.l.quod dictum.ff. de pac. Quinto quia iam reus consequereitur per fideiuf quod per se nō potest qd lex non vult.ff.de contrahen.en p.l.nō licet,& C.de hæred.insti.l.nec per se. Sexto quia nō potest prouideri per compensationem fideiussori quin prouideatur reo, & ideo ratione medietatis prohibetur.ff.si quis cau.l.si duo,de dam.infec.l.si finita.§. ex hoc edicto.cum si. Septimo quia pars vitiosa trahit ad se non vitiosam.l.pedius. ff.de arb.de aqua quotidiana & estiu.l.j.§.item q̄ritur. Octauo quia vbi est quod prodest, & quod nocet inspicitur,quod nocet.ff.ad silla,l.iij.§.si. Nono quia mora rei nocet fideiussori.ff.de verb.obli.l mora,In contrarium quod immo compēsare possit, arguit primo per iura indicta pro parte principalis supra proxi.q. Secūdo per regulam.l.eius.C.de compen.& ff.eo.ti l.si quis a fideiuf. Tertio quia illud quod fideiussor habet apud se de bonis debitoris,id soluere potest & l beratur de peti,hæredit.l. si quid sponsor.§.j.de pecu h nc queritur. §.fina.& l.quoties.§.vlt. Quarto quia q̄cunq̄ defensio competit fideiussori ex quocunq̄ facto rei etiam ex quo reo non competit.ff.de pac.l.si quis cau.l.sed & si gs. vbi licet reus remiserit exceptionem pacti, & sic ipse opponere non possit, tñ poterit opponere fideiussor,de edil. edi,l.queritur.§. si venditor,& de pac,l.cum in eo. Quinto quia quod vni est inutile,alteri prodest. ff.de fideiuss lege cum is cum similib. Sexto quia ratio quare fideiussoria durat principali non existente, vt l.ij.de iur,pigno,est quia principalis ipso iure non est extincta, sed ratio quare bannitus compensationem non opponit,non perimit ipso iure debitū, sed quia ei banni replicatio opponitur. & ideo cum facultas opponendi compensationem non sit extincta durabit in persona fideiussoris sibi personali principalis exceptione non obstante. Septimo quia quandoque quis per alium consequitur quod per se non potest.l.& per iusiur.§.si fideiussori.ff.de accept,& C.de tempo,in integ. restit.l.petende. Octauo quia ratione cōpexitatis vtile trahit ad se inutile,ff.de statu homi.

© SCD - Université de Poitiers

homi.l.imperator.ff.de pen.l.prægnantis & de libe.lega.l.quis duos.cum simi. Nono quia pœna rei non debet ad fideiussorē trā sire,C.de pœnis l.sancimus.& solu.mat. l.si maritus.nec obst.ff.quod quisque iur. l.iij. §.si is.vt ibi not.Vel quia ibi est speciale, vt fideiussori admitatur facultas excipiendi in pœnam illius ed.ci quod alias nō posset effectum sortiri. Cum reus in sua persona non posset de facili conuenirī. Et ideo saltem per medium fideiussorem conuenitur sed in casu nostro pœnis aliis subiacent banniti quæ possent eis irrogari, vel quia id iud edictum afficit tus agendi & excipiendi,ideo omnibus nocet l.ea lege.§.hoc aūt. sed bannum afficit solam banniti personā.

Vltimo quia fideiussor certat de damno vitando,ideo ei tauendum est.C.de codicil. l.fi.cum simi. Soluit primo dici posse qd aut principalis est soluendo & non posit opponere compensationem alias sic.arg.ff. si mens.fal.mo.dixe.l.iij.§.j.de admi.tuto.l. fi.C.ad velleia.authen.siue tunc. & de leg. j.l.fi cui.in fi. Similiter concludit indistincte dictum fideiussorem posse opponere exceptionem compensationis debiti compensabilis non obstante banno ipsius principalis,quia ipsi fideiussori est permissum a iure quod possit soluere de bonis principalis.ff. manda.l. si procurator.§. si ignorantes. sed qui compensat soluit , vt dictum est supra ergo &c.Exceptio autem banni non obstat fideiussori onerosam causam habēti, de do. excep.l. apud celsum.§.si cū legitima. Nec obstat quod videatur ad principalem reuerti,ea.l.§.apud.iul.quia vt dictum est supra magis fideiussori quam reo succurritur & apud eū remanere intelligitur. Pro qua materia finaliter Alberi remittit ad no. per Dyn.in regula,si quis in ius.lib.vj.Hæc de citio vera est. Cui adde quę dixi supra pro xi.quæstio.in fi.

68 *Sexagesimo octauo* †stante dicto statuto, quod querele bannitorum non audiātur,queritur de quibus querelis intelligatur,& si est lata sententia contra bannitum,an audiatur appellans.Albe.vbi supra q.xxj.& q.cxiij.refert quosdā tenuisse, quod intelligatur de querelis extraordinariis & quæ per iudicis officium explicantur. de iure patro.l.j. & ibi sic videtur tenere Ray. & l. diui.§.mandatis.& de his qui sunt sui vel alie. iur.l.ij. & de offic.præfec. vrb.l.j §.cum patronus. & ibi etiam tangit Ray.Sed ipse Albe, determinat quod immo intelligitur de omnibus etiam si expediantur per libellum.C.vt omnes tam ciui. quā cri.acu.l.j circa princi.de anna.excep.l.vt perfectius,C de fal.l. querela.extra de elec.c. quorundam, & de institu.c.ex frequentibus.& verum dicit. Libellus enim appellatur etiam querela , vt colligitur ex glos.c.quia pręsulatus.j.q.iiij.

Ad secundam pattem quæstionis,an possit appellare,arguit primo quod non , quia appellatio est querela,ergo non debet audiri,quod sit querela probatur ex text. cum glo.in l.si ab arbitro.ff. qui satisda.cog.determinat contrarium , quia appellatio est species defensionis,& defensio non denegatur bannito.vt in c.cum inter. de excep. & dicit esse expressum.in c.j. de rescrip. libr. vj.Fateor hanc decisionem veram si in causa in qua fuit contra eum lata sententia erat reus se defendens.Tunc enim cum sit reus in causa appellationis sicut in causa principali secundum veram opin. de qua in l. hi qui ad ciuilia.C.de appella, Isdem rationibus auditur in causa appellationis quibus in prima,de quibus dixi supra lxtj.q.Si autem erat actor in prima cum nunc sit actor sicut prius residet quæstio in hoc an possit talis exceptio ex banno resultans opponi in causa appellationis. De qua quæstione vide quæ dicam infra parte tertia huius tēporis,quæstio.iij.& qō.iiij. vbi concludam quod possit opponi,& sic tunc appellās nō deberet audiri. Si tamen interim extimeretur a banno audiri deberet secundum Bal. in l. per hanc.C.de tempo.appella. in viij. col.& pro primo membro huius solutionis vide quæ dicam in seq. & se. quęstionibus.

Nono et sexagesimo que-

69 rotstante dicto statuto an bannitus petēs restitutionem in integrum audiatur, Albe, vbi supra q.xlj.se in breuibus expedit dicens videri primo quod audiatur, quasi restitutio sit species defensionis, & quasi remissionem petere videatur , & sic dicatur fungi partibus defensoris & non actoris,ff. de no.oper.nun.l.de pupillo.§.qui remissionem.Sed dicit tenendum contrarium , quia petens restitutionem sequitur forum aduersarij.C. vbi & apud quem l.ij. & remittit ad ibi not. per se. Aduertendum puto qd aliquando restitutio petitur aduersus bannum.& de hac vt dixi supra tempore primo.parte vlti.q.vj.Aliquando petitur principaliter per viam officij iudicis , & quia

© SCD - Université de Poitiers

agere dicitur puto veram esse decisionē præ dictam l.j,in princ.ff.de eden.cum ibi not.Si vero petitur incidenter per viam exceptionis,tunc eū reus sit audiri debet sicut in suis alijs defensionibus audiretur quod examina vt habetur in l. nam & postea.§. si minor.ff. de iureiur.Aliqñ vero petitur restitutio ꝓ aduersus sententiam,& tunc aut erat actor, & habuit sententiam contra se & non debet audiri.Aut erat reus & tunc aut petit se restitui ad appellandum secūdum quod habetur in l.diuus.& l.fi.ff.de in integ.restitu. & puto eum debere audiri.l. ad rem mobilem. & l.delegatum.ff.de procura. iunctis quæ dixi supra proxi. q.si vero petit restitutionē aduersus totam causam non puto audiri debere,quia in veritate actor est nō reus.Nec mihi placet ratio Albe.quia ēt petens restitutionem potest illam petere corā suo iudice,puta si esset ille qui sententiam quæ petitur rescindi executioni demādaret,& probatur in d.l.ij,per quam iudicari vidi ꝙ si laudū fuit latum inter clericum & laicum & contra laicum laicus volens dicere laudum nullū, debet adire iudicem secularem, tū quia est superior eius qui tulit,tū quia esset iudex executionis.C.de arbi.l.cum antea.Ad quod faciunt not.per Guil.in l.cum hi.§.vult igitur omnino.de transac.& per Bar. ea.l.§.eā transactionem.& in.§.arbitrorum.

70 *Septuagesimo* †viso quod nō obstante dicto statuto potest se defendere,vt maxime dictū fuit supra quæst. lxij.

*Quero bannitus fuit accusatus, fuit a iudice securatus,cōparuit & negauit maleficiū, testes fuerunt examinati contra eum & probauerunt,accusat testes de falso, an ei obstet banni exceptio.Hanc quæstionē refert Ioan. And.in additio.Specu,in titu.de accusa.§.sequit in sua additione magna,iuxta fi. in ver. gradum septimū,dicens fuisse disputatū per Francis.de Mata,& ibi post allegat ad vtrāque partem,concludit soluendo,quod aut accusat aduersarium,quod corrupit & produxit testes falsos,& admitteretur ad talē accusationē, quia hoc proprie defendere.ff. de excep.rei iudi,l.diuus,C.si ex fal,instru. per totum.& C.qui accus.non pos.l.prima. Si autē accusat testes vel alios testium corruptores dicit non admitti,quia iste non defendit,sed accusat.Ergo stant verba statuti prohibentis l.quicquid astringende.de verbo.oblig.Item quia accusatus pendente sua accusatione nō accusat.l.neganda,C.qui accusa. non pos.& l.is qui reus,de publi.iudi.Subdit tamen ipse Ioan.And.quod prædicte.ll. secundum eū non probant id ad quod allegantur,nō enim loquuntur de illo qui impune potest offendi. & cuius querele non audiuntur dicens quod canon se expediret per decre. cum inter. de except.videlicet quod excipiens de falso audiretur & hoc est ꝓprie defendere accusans nō,quia illud est querelari vel agere, nec perit iustitia,quia intentum suum consequitur per exceptionem & sine onere. de proba.c. licet de excep.cap.cum venerabilis. Et remittit ad not.per se eodem opere in titu. de iudi.delega.§.restat,versicu. quid si in statuto,& ibi tractat,an accusatio falsorum testiū tantum prosit sibi in causa suæ accusationis, quasi dicere velit si prodesset accusatio diceretur defensio alias non, de quo articulo ibi vide,& in l.prima.qui accusa. non pos. Albe,autem vbi supra q.lxxxviij. refert quæstionem prædictam fuisse disputatā per quēdam docto.de Mezabatibus,quem dicit concluisse talem bannitum admitti siue per viā exceptionis opponat de falso, siue per viam accusationis dicens statutum prædictum permittens offendi non intelligi in tali offensione quæ fiat in forma iudicij,argu.ff. de transac.l.qui cum tutore.& etiam tanquam odio sum debere restringi,& quod non debet excludere viam accusandi falsarios cōtra quos omnia iura clamant.de appella.c.cordi,in fi. lib.vj,subdit quod originem cause inspici deberet.ff.de donatio.l.qui id quod,& quod cū eo,l.si filius. Ortgo autem in proposito est, quod bannitus est reus ergo &c.vt in l.de pupillo.§.qui remissionem.de oper.no. nuntia. & sic concludit etiam ipse Alberi. quod etiā per viam accusationis contra testes audiatur. Credo qīd vbi posit sibi ꝓuidere,alias, quam per accusationem testium vera sit prima opin,dicitur enim tunc potius impugnator.facit.ff. de probatio.l. circa. & quod ibi not.Si autem sibi alias prouidere nō posset, quia ex forma statuti non posset de falso cognosci,nisi per viam accusationis, puto eum admitti etiam ad accusandum ipsos testes. Videtur enim sibi permissum esse illud sine quo ad sui defensionem peruenire non posset l.ad rem mobilē.& l.ad legatum. de procu.& hoc puto verum si non potest accusare in doctorem, vt quia est talis qui accusari non potest,vel quia est iudex qui inquirit. Satis enim aperte patet ꝓ suam defensionem prosequitur. non autem principaliter alterius offensionem. Ad quod bene facit ꝓ habetur per Bald. in l.diffamari.C.de ne manu,vbi cōcludit quod ille diffamatus di-

© SCD - Université de Poitiers

citur reus, licet prius veniat ad iudicium. Si autem statutum diceret quod non audiatur etiam defendendo dicam vbi remisi supra lxij. quæstio. in fi.

Retento themate in proxima qõ. formato iudex cõtra talem bannitum tulit iniquam sententiam.

71 Queritur. Septuagesimoprimo. † an duran te banno bannitus possit contra dictũ iudicem agere in syndicatu. Quæstio hęc etiam tractatur in d. versi. gradum septimum. alle gato supra proxi. q. in prin. & ibi pro parte negatiua allegatur, vt sententia conueniat verbis statuti. de flumi. l. j. §. non autem. l. ita autem. in prin. ff. de admini. tut. cũ enim talis offendi potuerit & ei ius siue ratio red di nõ debuerit legis authoritate factũ damnum siue iniuria dici non potest C. qñ lic. sine iud. vindi. l. j. & ij. & de adul. l. gracchus. & fortius ꝙ licebat in personã, licet in rem cũ quelibet minima pœna personalis sit ma jor quacunq; reali l. in seruorum. ff. de pœn. Nec dara securitas respicit hunc casum, sed illum solum propter quem erat bãnitus. Et id tm̃ habetur pro expresso. ff. si cer. pe. l. cũ quid. & l. seruitutes. de serui. & generalitas securitatis restringitur ad cogitata. ff. de trã sa. l. cum aquil. & l. qui cum tutoribus. facit l. non est verisimile. ff. quod met. caus. & de præscrip. c. quia verisimile, & imputet sibi qui non appellauit quia sententiæ consensisse videtur. de re iudi. c. quod ad consultationem. & C. de appell. l. hi qui ad ciui. His non obstantibus soluit contrarium, securitas enim suspendit effectum banni, & si hoc est quo ad sentẽtiam datam fortius ad dan dam sed non bannitus iuste ageret. ff. de iudi. l. si filius. & l. iul. ergo & iste securatus, vt sic fauorabile securitatis, verbũ non restrin gatur. & quod sit fauorabile, facit ff. de statu homi. l. ij. §. j. & institu. eo. §. fi. & quod sit extendendum patet. ff. de consti. prin. l. tj. et C. de bon. vacan. l. ij. & generalis securitas generaliter intelligẽda. ff. de publi. l. de pretio. & extra de priuile. c. quia circa. Item si contra eum posset ferri iniqua sententia ad quid citaretur vel securaretur, certe superuacue contra l. si prætor. ff. de iudic. contra l. j. ad munici. & l. j. C. de thesau. & ad quid grauaretur in expensis veniendi, & litis, & aduocatorum et in aliis contingẽtibus propter quæ expediebat potius non securari. ff. de leg. ij. & l. qui solidum. §. ex iam iudica. sol. l. iam tamen. §. in hac. & quia beneficio iuuari debuit non decipi, extra de commo. c. j. ff. eodem. l. in commodato. §. sicut. in fin. Nec obstabit tempus securitatis esse decur sum cum beneficium debeat esse perpetuũ & nulli diminutioni subiectum. in authen. constitu. quæ de dig. §. illud. ad ꝙ facit lex necessarios. §. primo. ad Syllania. C. de his quibus vt indig. l. minoribus. Finaliter pro aliis rationibus & pro responsionibus ad contraria remittit ad authorem qui fuit do. Nicolaus Capocci de vrbe, qui sic soluebat contraria. Primo quod verba statuti locum habent securitate non data, alias non, vt patet in l. conuentionum. ff. de pac. de lega. l. fina. ff. de dolo. l. prima. §. non fuit. quæ leges volunt hosti securitatem dari & datam seruari, & non seruantem puniri. & per hoc respondet aliis rationibus ad ratio nem quod videatur consensisse non appel lando respondet, quod ibi non est verus cõ sensus, sed fictus argumen. de verbo. obligatio. l. inter stipulantem. §. primo. Prætereа etiam dato quod esset verus, esset cum parte, ergo sibi non præiudicat cum iudice. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Nec obstet quod negligentia in vno præiudicat sibi in alio quãdo agitur de eo. C. de his qui a non domi. ma. l. fina. ff. de pec. l. quæsitum. §. si annua. & de solu. l. stichum. & sic cum propter negligentiam cõmissam contra par tem repelleretur ab agendo cõtra partem, vt C. de appella. authen. hodie. ergo & con tra iudicem agendo repellatur, quia illa regula secundum eum vera est, cum sunt duo remedia, quorũ vnum est principale aliud accessorium. Tunc enim negligentia circa principale extenditur ad accessorium, sed in proposito erant duo remedia principali ter competentia, quo casu negligentia in vno non præiudicat in alio. l. idem si res. ff. de aliena. iudi. mutan. causa fac. & l. si eman cipata. C. qui admit. ad bono. possessio. po. iuncta l. prima. C. de suis & legit. & pro ista parte iuncta præcedenti ratione. facit opti me dicto. §. si annua. vult enim quod exceptio cõpetens contra vnum non obster con tra alium si exceptionis ratio ad alium non extenditur. Hæc decisio sapit equitatem & habet iuris rationem, quia cum iudex teneatur eum conseruare indemnem, vt di cam infra patet quod non dicitur effecti ue agere, sed se defendere, & sic non debet repelli, vt supra proxima quæstione dictum est, & est etiam not. maxime propter tria. Primo propter id quod dicitur securitatem datam durare etiam tempore syndicatus,

© SCD - Université de Poitiers

In hoc tamen aduertendum quod potest esse verum si fuerit data pro eo tempore quq durabit quæstio siue causa. Tunc enim non intelligetur finita donec syndicatus duraret, tenetur enim iudex ad omne interesse &c. l. si iudex. de var. & extraor. cogni. & sic ad soluendum condemnationem pro eo, & propterea quousque hoc sit expeditum causa durare dicitur. St autem cõcessio fuisset tẽporalis non haberet locũ quod dictum est. Posset tamen tunc procurator mittere si causa pateretur, alias nouam securitatem petere, vt dictum fuit in primo tempore parte. j. q. iij. Secundo notanda est propter id quod dixit Hostiẽ. esse securitatem dandam, & datam seruari debere. De hoc dicam in 1 eq. parte huius temporis. q. xv. Tertio propter id quod voluit excluſum ab appellando excludi a potentia agẽdi contra iudicem in syndicatu. facit quod habetur in l. j. §. j. ff. qd quisque iur. de quo aliquid ibi per Bar. & in d. l. item si reus, & plenius in disputatione sua quæ incipit, iudex propter imprudentiam vbi etiam tractat, an iudex posit cõuenirl appellatione pendente, & ibi determinat q̃ nõ cum certis limitationibus ibi positis per eum. Bal. tamen in l. si filius. ff. de iudi. eo. casu dixit quod licet non posit agi ad totale interesse, tamen potest agi, vt condemnetur ad cõseruationem indemnitatis. argu. ff. de statu liber. l. statu libero rationem. & l. athenis. §. j. de aqua plu. arcen. Pro quo. ẽt vide quod ipse no. in l. nouissime. ff. quod fal. tut. auto. est etiã no. pro so. dictarum. ll. C. de his qui a non do. ma. l. ti. & l. itẽ si res. vbi tractatur an negligentia in vno præiudicet in alio, de quo dic vt ibi. & in l. iij. ff. vi bo. rap. per Bar. & vide C. quod met. cau. l. iij.

72 *Septuagesimo* secundo queritur †dictum fuit supra parte prima. j. temporis q. vj. quod quis potest banniri sub nomine hæreditario, an tunc stante dicto statuto quod querelle bannitorum non audiãtur. si bãnitus sub nomine hæreditario agat nomine proprio repellatur ab agendo dicti statuti virtute. In hac q. Albe. vbi supra q xlviij primo arguit quod non. ff. de adop. l. si pater §. qui duos. & C. de dol. l. j. In contrarium dixit esse casum in c. aduersus §. fi. de immu. eccl. sed certe. c. illud non multum facit. dicit enim sententia excõmunicationis lata contra iudicem l gat etiã in officio successorem. At in proposito agens nomine proprio censetur alius ab hærede, igitur non videtur q̃ sibi præiudicet. argu. ff. de his quib. vt indi. l. tutorẽ. ibi discreta enim sunt tura quamuis plura in eandẽ personam deuenerint. Puto tamen decisionem veram per not. in l fi. C. de euict. licet enim quis teneatur de euictione vt hæres principalis venditoris, tamen agens nomine proprio repellitur, licet secus sit quando teneretur vt hæres fideiussoris, vt ibi, quæ lex non est alibi. Et ideo ad propositum subtilius considerando Aut quis est bannitus sub nomine hæreditario ex delicto tamen vel causa per eum commisso, vel commissa, sed forte ex ignorantia proprij nominis, ita latum est bannũ, & tunc sine dubio agẽs nomine proprio repellitur, argu. l. si quis in fundi vocabulo. de lega. j. cum alijs allega. vbi supra. Aut forte ex forma statuti fuit bannitus ob causam defuncti, puta ob debitum non solutum, & taliter quod in statuto prædicto comprehendatur, & tunc potest habere locum distinctio. d. l. fi. quia aut erat hæres fideiussoris, aut principalis vt ibi. Quid autem econuerso, vide quę dicam infra q. lxxvij, in hac eadem parte. Ad l. tutorem, patet responsio, quia loquitur quando nulla representatio cadit in seipsum, vt ibi, & l. polla. C. de his quib. vt indig.

73 *Septuagesimotertio* queriẽ, †an bannitus qui vigore dicti statuti repellitur ab agendo, posit saltem per procuratorem agere & videtur quod sic, quia quod per me non possum per alium possum, arg ff. de in ius voc. l. quæsitum. de priui. cre. l. j. §. si quis, de trãsac. l. & post rẽ. §. fi. & melius in l. antistius. in fi. ff. de acqui. hære. contrarium vidi determinatum, quia licet posit procuratorẽ relinquere. l. papinianus. de mino. non tamẽ poterit per illum agere, quia ipse idem ex bannitus agere videtur l. ita autem. §. gessisse. ff. de admi. tu. item quia fraus fieret legi de persona ad personam. ff. de leg. l. contra legem. & ad mace. l. sed iulia. & ita etiã refert Albe. vbi supra q. lxij. tenuisse Iaco. de Are. ad quod alleg. ẽt de admi. re. ad ci. perti. l. j §. ij de spõ. l. oratio. & de tu. & curda. ab his l. scire oportet. cum ii. Et hoc est clarum alias frustratoria esset denegatio iuris vel audientie. l. j. §. vfus. de procu. nõ ergo potest per se vel alium agere stante statuto prædicto, & ita verificatur quod dixit Guil. in Spec. de procu. §. ratione q oq̃ cõstituentis. verti. j. vbi autem esset sol mmodo bannitus nobis non confiscatis & dictis

© SCD - Université de Poitiers

statutis non vrgentibus non prohiberetur procurator constituere, vt in iure supra in contrarium alleg. secundum Ioann. And. in addi. Spec. in tit. de cessio. actio. §. j. versicu. illud etiam.

Viso quod bannitus non potest agere per procuratorē quero septuagesimoquarto,

74 †an possit iura sua alteri cedere, & sic cessionarius nō repellatur. Hæc quæstio a multis tractata reperitur, & quia quotidiana est libet aliquantulum insistere. Primo enim Iacob. de Are. ff. de noua. l. doli mali. tenuit indistincte quod non. & sic exceptio banni cessionario obstare l. in his. §. non debeo. & l. quod ipsis. de reg. iur. Ad dictam l. doli. respondet quod loquitur in delegatione. Ad contrarium allegabat Dyn. l. si cum dotem. §. si patri ff. solu. mat. vbi pro parte deportato agit filia, sed ille text. nihil facit, quia ibi agit filia iure suo & nomine suo, non iure vel nomine patris, vt eo. titu. l. ij. §. j. & l. voluntate. Ipse tamen Dyn. in d. l. doli. & in regula si quis in ius distinxit. An fiat cessio ex cā lucratiua & obstet exceptio, an ex causa onerosa & non obstet. l. apud celsum. §. de authoris. & §. si quis autem. §. si cum legitima. ff. de doli excep. Alberi. de Gand. dicebat q̄ aut retinet bona & valet cessio. Aut publicantur & non valet cessio. ff. de cap. di. l. ij & l. actione §. publicatione. ff. p̄ soc. cum simi. Aliqui vt refert Guil. in Spe. de cess. actio. §. j ver. illud etiam queritur. dicebant indistincte obstare excep. ff. ad vell. l. fin. Alij vt ibidem refert dicebāt quod aut fit cessio ex causa necessaria, & non obstet exceptio, aut ex causa volūtaria & obstat. Hæc enim non ambulant paribus passibus ff. de dam. infec. l. cum postulassem. de re. eorum qui sub tu. vel cu. l. iij. §. j. de re iudic. l. fi. & refert Ioan. And. ibi, in addi. magna. Fede. de scal. disputando tenuisse cessionē indistincte valere & cessionarium etiam ex causa voluntaria & lucratiua agere posse. Ipse autem Ioā. And. ibi remittit ad notata per se in cap. j. de iure patro. lib. vj. & super glo. penul. & ibi relatis opi. tactis in Specu. vbi supra tenet indistincte agenti non obstare exceptionem si cessionarius bannitī cum bona publicata non erant agi suo nomine per iura ibi alleg. in glos. quæ probāt quod vitium personale ad successorem non transit. ff. de diuer. & temp. præscrip l. an vitium. & C. de acqui. posses. l. vitia. & extra qui mat. accu. poss. c. cum in tua. dicens considerandum esse, an vitium insit persone & rei, & in re furtiua quando possideretur a fure. An rei tantum vt quando possideretur a bonefidei possessore. & tunc tā sit vitium in singularem successorem. instit. de vsuc. §. furtiue. An tangit actionē & personam, vt quando dolus interuenit in contractu, & tunc dicit procedere distinctionē cause lucratiue, & non lucratiue, vt in. §. de auc. &. §. si cum legitima. Vbi autem tangit personam tantum vt in casu nostro, tūc ad successorem non transit, vt supra ad l. iij. §. quod autem. ff. quod quisque iur. & de colla. bo. l. cum emancipati. Respondet q̄ ibi elisio erat inflicta actioni, non autem persone tantum, vt in casu nostro subdens etiam de successore vniuersali, vt dicam infra in vlti. temp. Bart. autem in d. §. si cū legitima. tenet opi. Dy. per illa iura. & idem videtur dicere in d. l. doli. tangens aliqua de narratis supra in distinct. lo. And. Sed Bal. in l. iij. §. si filius. ff. q̄ quisque iur. dicit quod aut bannū sequitur cessionem. & non obst. exceptio de quo dicam statim in q. sequē. aut præcedit cessionem, & tunc aut ex persona statuti potest opponi exceptio actioni, aut persone. Primo casu excluditur cessionarius. Secundo casu distinguitur an habeat causam lucratiuam & repellitur, an onerosam & non repellitur. Et sic ibi effectiue loquitur opi. Dy. Sed in l. per diuersas. C. mā. dicit q̄ aut est bannito interdictus forus, & valet cessio. Aut est sibi interdictum agere idest interdictus ipse actus agendi & tunc aut cedit ex causa lucratiua & non vt aut ex onerosa, & valet cessio, dum tamen cessionarius agat vtili. Si vero bona essent cō fiscata, ideo non valeret cessio, quia cederet iura fisci non sua. ff. de cap. diminu. l. tutelas. Item si poneres quod esset ei sola māsio interdicta, tunc nō est dubium quod potest cedere, vt l. papinia. exuli. & ideo ibi dicit quod exitiij de terris suis possunt iura cedere & alienare, q̄a est eis interdicta māsio, sed secus esset si expresse eis interdicta alienatio, allegat pro singulari text. in l. de pollicitationibus. ff. de polli. Idē tamen Bal. altius hanc materiam tractans in quadā sua disputatione quæ incipit. Statuto cauetur quod fenerator dicit quod aliquando iniquitas inest actioni & agenti, aliquādo agēti & non actioni, aliquando neutri. De primo ponit exemplum in eo qui inducit aliquem per dolum, vt sibi p̄mitteret, & deinde actionem cessit. Et isto casu dicit repelli cessionarium nulla facta distinctione, quia actio elisa cessa est. Nec potest tunc di-

© SCD - Université de Poitiers

ei ꝙ vitium purgetur per cessionem. Exceptio enim reo competēs sibi inuito auferri non potest, vt not. in d. §. si cum legitima. & arg. ff. de pac. l. fi. & mand. l. si mandauero tibi, in prin. Exceptio ergo doli cōmissi circa actionem cessam ob. cessionario ex quacunq; cau. d. l. in his. §. non debeo. & l. ꝙ ipsis. ꝙ intelligit verum qñ actio est infecta propter dolum proximum & immediatū, secus si esset vitium in quodam preambulo exemplum dolo induxi scriptum heredem ad recipiendum hereditatem quam ego ab intestato adiui & cessi actionem hereditariam in qua nullum erat vitium. Et ideo nō ob. cessionario exceptio, vt d. §. sed cum legitima. &. §. seq. Secundo casu qñ inest vitium agenti & non actioni, vt in exōicato & bannito. Primo videtur tenere opi. Ioā. prædictam ꝙ vbi cessio non sit simulata indistincte non ob. exceptio cessionario non sequens distinctionem Dy. & Bart. quia statutum videtur suspendere actionem ad tempus, id est donec duret bannum vel excōicatio. & i'em debet operari temporalis suspensio pendente tempore quod operatur exclusio perpetua. de condi. inde. l. sufficit. & d. l. si tibi manda. in prin. & hæc ratio ita concluderet contra agentem ex causa onerosa sicut contra agentem ex causa lucratiua. Finaliter tñ videtur tenere opi. Dyn. & Bar. quia causa onerosa est fauorabilior lucratiua. ff. de his quæ in frau. cre. l. fin. §. j. & no. instit. de act. §. si quis in fraudem. ꝙ dicit esse verum, nisi illa cessio ex causa lucratiua fiat ex necessitate, vt quia heres ex communicatus vel bannitus cessit legatario actionem legati nominis. Sed isto casu non est dubium, quia legatarius ēt sine cessione ageret, l. ex legato nominis. C. de leg. Sit ergo in hac materia conclusio ꝙ aut bona sunt publicata, & non valet cessio iuriū antiquorum. Aut nō sunt publicata vel sunt sed ceduntur iura postea quesita. & tunc aut bannitus cesserat ante bannum & dicā in se. q. Aut cedi post bannum. Tunc aut cedit ex necessitate, vt quia cedit fideiussori, quia ei soluit vel ex alia causa necessaria, et tunc similiter nō obstat exceptio per ea q̄ allegata sunt supra in prin. q. si autē fit cessio voluntaria, aut fit ex causa lucratiua. & ob. exceptio aut ex cā onerosa, et non obst. agendo vtili actione nomine suo, nisi probetur in fraudem facta C. man. l. pe. cum si. Si autē ageret directa nomine cedentis obstaret exceptio per ea quæ hic dicta sunt, et supra proxi, q. Prædicta autem locū habent in cessione iurium. In cessione vero siue in translatione dominij dicit Bal. d. l. si cum dotem §. si pater. quod non repellitur, quia immediata causa agendi. f. dominū est sine vitio. glo. est ordinaria secundum eum in d. l. si cum legitima, non intelligas quando simpliciter ceditur rei vendicatio, quia tunc erit idem ꝙ supra secundum no. in tit. de cessio. ac. §. ex præmissis. ver. Item quid si mihi, vbi videtur maxime in addi. Io. An, quid operetur cessio rei vēdite quibus adde. l. si eius. & quod ibi not. ff. ad trebel.

75 *Successiue*, septuagesimoquinto q̄ro† quid iuris qñ cessio præcessit bannū, an tūc cessionario agenti post bannum obstet exceptio. Bal. in l. iij §. si filius. ff. ꝙ quisq; iur. dicit quod non ob. exceptio, ꝙ quidam dicunt procedere, secundum dist. quæ habetur in l. post contractū. ff. de dona. quod esset verum in casu in quo ex forma statuti alienatio & cessio redderetur nulla ipso iure, quia tūc cessionarius repelleret quasi agēs sine actione. l. si pupilli. §. videamus. de neg. gest. & l. non putauit. §. non queuis. ff. de cōtratabu. & idem si ex alia causa esset cessio nulla secūdum not. in l. ab anastasio. & l. per diuersas. C. manda. et l. fin. C. ne li. po. Si autem cessio habet sua substantialia & statutum non annulat eam cum necessaria sit reuocatoria qñ facta esset in fraudem, cessionarius non posset repelli a debitore opponente de iure fisci. l. his consequenter. §. j. fa mil. hercis. & l. ij. si ager vectig. & quod ibi no. & l. si eum seruum. per Cy. C. de ser. fugi. per Bar. in l. j. ff. de excep. rei iudi. nō ergo obstat exceptio bāni superuenientis qd est certum si agat vtili. Sed dubiū esset an sibi obstaret agenti directe ratione cedētis, per l. qui stipendia. cum ibi no. de procura. & per ea quæ dicta sunt supra lxxiij. q. Puto tñ quod ēt tunc non ob. exceptio, quia talis directe exercitium transit sine aliquo vitio, arg. ff. de ser. expor. l. si minor. & quod not. in l. pluribus. §. & si placeat. per Dy. & Bar. de verbo. obliga. & hoc ideo quia agit in rem suam cessionarius. Facit C. de dona. l. illam. & quod habetur in l. si quidem. per doct. C. de act. & oblig.

76 *Septuagesimo sexto* q̄rit vtiso quod p alium aliquando agere potest & aliquando non, an possit pro alio procuratorio nomine agere. Puta Titius fuit factus procurator a Sēpronio non bannito, an repellatur virtute

dicti statuti quod banniti nõ audiantur. hęc quæstio examinatur per Alberi. vbi supra q. lxij. Cuius verba libet hic inserere propter quæstionis vtilitatem & aliqua pulchra dicta. Dicit enim primo videtur ꝙ audiatur & non obstet exceptio. ar. institu. de excep. §. fina. Item quia non dicitur hic audientia dari vel ius fieri, sed ei cuius est pro curator, quia dicitur dominus agere per procuratorem. ff. quod vi aut clam. l. denique §. fin. & l. seq. & ff. de procur. l. j. & secundum hanc determinationem intelligitur. l. non solum. §. pe. ff. de iniur. & ad hoc. arg. ff. de do. excep. l. si procurator. in principio occasione ipsius litis datum foret sibi bannum quod fieri potest de iure, vt ff. si quis ius di. non ob. l. iij. §. ij. tunc enim non audiretur nisi primo exiret de banno, vt ff. de dol. excep. l. apud celsum. §. quesitum. & l. si procurator. ij. respon. & quod alias admitti debeat. & statutum restringi debeat solum ad eos qui suo nomine agunt. Facit quia statutũ est odiosum. & ideo restringendũ, vt ff. de libe. & posth. l. cũ quidam. & ita in hac q. quidam sentiũt. & pro hoc. ff. de in ius voc. l. quesitũ. Alij dicunt bannitũ ẽt pro alio nõ admitti ad instar excõicati. ut extra de proba. c. post cessionem. Item quia statutum indistincte dicit non dari audientiam bannito, nec distinguitur an agat proprio nomine vel alieno, ergo indistincte intelligi debet. ff. de seru. vrb. l. si seruitus, cum concor. Item quia quod ei non detur audientia inductum est in honorem prætoris sicut & edictum de postulando quod prohibet certas personas postulare. ff. de post. l. j. qui. ex cau. ma. l. sed & si per prætorem. §. sed & si dum. ideo sicut nullo modo conceditur postulare ei cui ab edicto denegatur, ita et hic. Item bannitus qui pro se non admittitur multominus admittitur pro alio. nec obst. similitudo. ff. de postu. l. j. §. j. et ij. & C. eo. ti. l. nemo. nec obst. ꝙ arguitur de patrono ad bannitum, quia ꝙ bannitus non audiatur est de iure municipali ꝙ est commune ius ipsius ciuitatis ꝙ autem libertus non nocet in ius patronum sine venia est priuilegium ipsius patroni. in auth. de non alie. §. si vero de testa. milit. l. eius. & pro ista parte bene facit. ff. de pe. l. mors. circa princ. De facto obtinuit ꝙ pro alio audiatur, maxime per l. quesitum. de in ius vocan. & quia alterius odio alius grauari non debet. C. de inoffic. test. l. si quis in suo. & quia bannitus non videtur agere vel audiri, sed dominus qui per alium agere videtur, vt in d. l. mors. not. lac. de Are. & istam partem puto veram ad ꝙ facit vltra prædicta, quia filiusfami. in iudicio esse non potest & intelligitur suo nomine, vt l. fina. §. necessitate. ff. de bon. que lib. potest enim esse procurator. de procura. c. quia generaliter. lib. vj. liceti gloss. aliter dixerit in d. §. necessitate. non obst. c. post cessionem. de proba. quia loquitur in excommunicato qui perdit perceptionem sacramentorum & communionem fidelium. de excepti. ca. lij. de senten. excommunica. pe. quæ bannitus non perdit, vt certum est. & sic de uno ad alium non arguitur secundum Barto. in sua disputatione, in ver. v. est videndum, & dictum fuit supra hac eadem parte. q. iiij. Aduertendum tamen quod hoc est verum quando agit nomine alieno & ad alterius vtilitatem. Si autem ageret nomine alieno & ad sui utilitatem, secus esset, vt puta, quia esset procurator in rem suam. l. j. §. in propria. ff. qui appel. non sit. & C. de procu. l. qui stipendia. Si autem statutum diceret ꝙ non audiatur in aliquo suo iure nõ haberet quęstio dubitationem l. j. §. vsus. C. de procu. l. nihil. & l. neque & l. ꝙ quis. Prędicta vera si fuit factus procurator post bãnum, si autem fuisset antea cõstitutus repelleretur non virtute statuti, sed quia præsumeretur reuocatus pp mutationẽ status, vt l. si cũ cornelius. & l. cum quis. ff. de solu. cũ ibi not. & per Bar. in l. post litẽ. ff. de procu.

Dictum fuit supra hac eadẽ parte. q. xxxvij. ꝙ bannitus potest ab intestato succedere de iure cõi. Mõ septuagesimo septimo queritꝭ bãnitus succedit Titio non bannito stante dicto statuto ꝙ banniti nõ audiantur. dictus bannitus adit hæreditatem. & vt hæres Titij agit contra Sẽpronium an ei obstet exceptio banni. Alb. vbi supra q. xlix. arguit primo ꝙ non ob. exceptio, vt consequatur ex persona alterius ꝙ per se habere non posset. ff. quæ res pig. ob. l. aristo. & de fal. l. j. §. j. determinat contrarium & ita dicit fuisse obtentum, vt sic sibi obstet exceptio in iure postea quesito. ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. si filius. ad maced. l. sed iulia. §. j. re. amo. l. & ideo. & C. de bon. ma. l. j. in contrarium facit ff. de excep. l. modestinus. vbi habetur ꝙ agenti iure hęreditario non opponitur exceptio ex persona propria et idem probatur in l. quidam cum filium. versicu. quare. ff. de verbo. obligatio. Puto tamen dictum Alb. verum quia exceptio banni est exceptio, quæ respicit personam & in illa tãtum verificatur si pro

© SCD - Université de Poitiers

suo iure agit, vt supra q. proxi. qualitercũque ergo ius suum sit, & ex quacũq; causa verificãtur verba statuti. Et ideo etiam ex iuste hæreditario agens repellitur cum vni cum sit effectum patrimonium. ff. de priui. cre. l. pater. & de vulga. & pupil. l. sed & si plures. §. si filio. l. modestinus. & l. quidam cum filiũ. loquuntur in exceptione reali. C. rei iudicate in qua inspicitur non solũ persona, sed causa l. cum queritur. & l. si mater. §. eandem. & l. & an eandem. ff. de excep. rei iudi. Et ideo licet ille qui nomine proprio succubuit, postea vt hrs alterius agat, & sic ex diuersa cã cessat regula illius excep. quia licet dici possit eadem persona, in authen. de iureiu. a mo. præsti. §. j. non tamẽ concurrit idẽtitas causæ. Et sic sibi nõ obst. exceptio. Quod est verum nisi veniẽdo iure hæreditario veniret ad impugnationem sui facti proprij & a se facti. Tunc enim si agat iure hæreditario obstat sibi exceptio ex persona propria, vt d. §. si filius. & d. l. sed iul. §. j. de quo tamen articulo scilicet in genere an agenti iure hæreditario obst. exceptio ex persona propria, vide in d. l. modestinus. per Bar. & quod ibi no. in l. post legatum. §. si is. de his quib. vt indig. & vide quod no. in Specu. de sen. & his quæ ipsam se. §. fina. verbic. quid si procurator vide etiam quod habetur in l. fin. C. de euic. Econuerso vero agenti iure proprio ob. exceptio ex persona eius cuius est hæres etiam banni examinabitur infra in vltimo tempore parte secunda. quæstio. iiij.

78 *Septuagesimooctauo* querit banitus ex

forma statuti non potest sua bona in alium transferre. Quidam vendidit vel aliter alienauit quædam sua bona & promisit exinde ad voluntatẽ emptoris facere instrumẽtum cum clausulis cõsuetis, deinde antecq; faceret instrumentũ bannitus fuit & taliter quod in statuto cõtinetur. Queritur an possit facere instrumentũ prædictum & valeat non obstãtibus banno & statuto, pro huius qõnis decisione sciendum est qd Richar. de Sali. disputauit qõnẽ in terminis infrascriptis, Lege prohibetur partialitatis cã relegatũ aliquid trãsferre vel alienare de suo, Relegatus dicta causa ante relegationẽ dederat & locauerat pro decẽ annis rẽ ad frãcãdũ in quinquẽnio pro quingẽtis, hoc acto quod sub pœna teneatur locator & dator in termino prędicto frãcanti facere instrumentũ venditionis, Queritur quid iuris de perfectione cõtractus & pœna, & post multas prolixas rõnes primo ad affirmatiuam, secũdo ad negatiuã, soluit hoc mõ. Pro parte affirmatiua qd posit facere instrumẽtũ, & si nõ facit pœna cõmittatur. Primo propter verbum dederat, de cui us natura, & significatione est dominiũ trãs ertre. ff. d. cõdi. ob cau. l. si. de ver. obli. l. vbi aũt. §. fi. insti. de actio §. sic i atq; Secundo propter copulam, & dum sub jcti thema & locauerat, de cuius copule natura & l gnifi atu. est ponere diuersa & ai gere præcedentia ff. de leg. iij. l ea tñ adiectio. & no. super rub. ff. de iur. & fac. igno. Tertio per l. si b cõditione. ff. de solu. vbi rei vel pœcunie date transit dñ um immediate. Quarto per proprium significationẽ huius d ctionis, d quæ est vt inducat modum, sed rei date sub modo ab initio trãsit dñium l. necessario. § qc si pendẽte. de pericu. & cõmo. rei vend. & no C. eo. tit. l. j. quinto per l. sicut. §. interdũ. & l cũ venderẽ. ff. loca. Sexto quia res fuit estimata, ergo vr tunc transisse dñium. ff. loca. l. in naue. & locatio suos notissim s terminos excedere. arg. ff. deposit. l. lucius. Nec obstat quod rei sue non teneat conductio. ff. locati. l. qui rem. & l. ad probationem. & ff. deposi. l. qui rẽ. & de regu. iu. l. neq; pignus in fi. cum si. quia illud verũ est ab ignorante vel ẽt sciente respectu domiuij. Sed a sciẽte respectu positionis quę non est sua sic, vt pater expresse. ff. de acquiren. possessio. l. si rem aliquam, sed possessio rei sic locate nõ transierat. C. de præscrip. xxx. anno. l. male agitur ergo a sciente eius respectu cõductio tenebat, dñium autẽ sine positione bene potuit trãsire per l. si fundum. de fund. vel potest dici quod conductio rei pleno iure proprie non tenet, sed hic non est pleno iure propria conducentis, argu. a si ff. quod metus causa l. metum. §. volenti. C. de donatio. quæ sub modo. l. prima. C. quod metus cau. l. iij. cum timi. Septimo per verbum ad francandum de cuius significatione oportet esse francare, idest liberare, quasi dicat quod transtulit dominium, sed non francum. Pro parte autem negatiua etiam pro solutione adduci ne videatur laicis quædam iniquitas, vt in fin. not. gloss. C. de transactio. l. si maior. Secundo quia hoc esse duplex improprietas, scilicet quod rei locate transierit dominium contra naturam locationis ff. loca. l. non solet. & quod eodem momento rei proprie teneret locatio contra l neq; pignus. cũ similibus supra allega s sed duplex improprietas in eo admitti no de-

© SCD - Université de Poitiers

bet.C.de dotis promiss.l.j.cum filii.ff.mandat.l si vero non re.secundo uel tertio respõso.ff.de condi.& demonstratio.l.si mulieri & titio. Tertio quia vnum de copulatis trãsit ad naturam alterius.ff.de fun.instr.l.scie. §.gaio.Sed hęc copula,& copulat dederat & locauerat,ergo datio trahitur ad natura locationis, vt sic dãium non transeat, vt est clarum ff.loca.l.iiij.vbi vĩ casus ibi dedisset locassetve, & arg.eo.tit.l.si vno in prin. Quarto quia si aliud sumeretur, esset cõtrarietas & incompassibilitas contra.l.titij.ff. de condi. instit.Quinto quia quod duplici iure potest sumi in dubio debet intelligi, prout caret vitio.ff.de legib.l.in ambiguo. & pro socio.l.merito.vbi præsumitur quis facere iure licito & non illicito, sed vbi ex tempore locationis transisset dominium nõ posset dari pensio propria modo nisi de pretio quod ad terminum est soluendum, & sic induceretur in contractum vsurarum illicitum & reprobatum, vt habetur.C.de vsur.auth.ad hoc.& in authen.de eccle.titu.§.j.& solet not.C.de sum.trinitat.l.j.nisi diceres quod venirent ratione fructuum & interesse, sed certe hoc non posset, cum ille sit in mora ratione dilationis sibi date, vt l. lecta.si certum pet.et fructus inde percipiat quia dominium transiuit.Sexto per l.quero.§.fin.ff.loca.vbi rei estimate locate non transit dominium si est species, sed periculum transit & non est emptio,sed quasi emptio.Nec obst.l.in naue. quia ibi loquitur de conductore operarum qui potest transferre dominiũ rei in qua opera debẽt præstari si detur ad pondus vel numerum vt reddatur non idem in specie,sed in genere, quod cum dato recipiat functionem vel aliter, vt ibi no.quod non est in proposito, & videtur equior & vertor per d.§.fi.Finaliter soluendo derisiue dicit ego vtor tali distin.quod aut constat quod ab initio transferre voluit, aut quod noluit, quia in contractibus inspicitur magis voluntas q̃ verba.l.etiam.C.de iure do.cum si.Aut est dubium,& tunc aut vendebat,sed pactum apponitur, vt donec pretiũ soluat certa mercede conductum habeat,& obtineat prima pars scilicet affirmatiua per d.l.sicut.& l. cum venderem.Aut ab initio locabat, sed cum pacto quod francari deberet, vt in casu nostro, & tunc obtinet alia pars scilicet negatiua quasi translatio vel alienatio facta non fuerit ab initio,sed debeat fieri demum cum erit facta francatio,sed tunc venit ad inhabilitatem,ergo si recte videtur fuisse in casu nostro.non ob.l.sub conditione,quia ibi solutio fiebat pure, sed effectui & cessioni in solutum ad iciebatur cõditio. hic autem locatio fuit pura, & eius natura non erat translatabilis dominij,ut supra ibi ergo transit dominium,hic non,sed ius locationis, vt ibi. Vides ergo quod vbi ab initio ex vi contractus transijt dominium non obstante statuto poterit instrumentum facere,& si non facit in pœnam incidit.Vbi autem non transijt dominium, secus est,obstante statuto,nec ob.q̃ illa videatur alienatio necessaria & sic statuto non comprehendatur.de contrahẽ.empt.l.fistulas.§.j.de re. eo.l.magis puto.§.sed si tempore.& C.qñ decr.op.nõ est.l.j.quia hic res ex forma statuti est reducta ad impossibilitatem.ff.ad l.rho.de iact.l.si vehenda §.idem iur.& loca.l.insulam.Secundum ergo distin.prædictam in terminis in princi.q.propositis.Aut fuerat translatum dominium, vt quia vendens receperat pretium vel fidem de eo.ff. de contrahen.emp.l.q̃ vendidi C.de re.vẽ. l.in ciuile.& q̃ vtrobiq̃ habetur, & in l. procurator.§.sed si mercem.ff.de trib.& l. quidam fundum.ff.de in rẽ ver.& sine dubio non obstante statuto poterit instrumentum facere,quia tunc non alienat, & sic nõ habent locum verba statuti.si vero dominium non fuit translatum, secus esset. Sed hęc pars secunda est mihi dubia cũ sit alienatio necessaria per dicta iura, & l.alienationis.ff.fa.her.nisi dicas quod illa promissio præsumatur in fraudem statuti facta q̃ est uerum concurrentibus his quę habentur in l.post contractum.ff.de do.in l.si ventri. §.fi.de pri.cre.& C.de bo.dã.l.si quis post hac.Tenet autem hæc decisio conferat ad materiam,tñ magis placet per ea que dicta sunt supra circa cognitionem contractus. an sit venditio au locatio, & quid importetur illa verba ad francandum.Pro qua tñ materia recurrendum est ad latius & clarius no.per Bar.in dispu.sua quæ incipit,publicanus.quę faltem in effectum habetur in l.coiem.§.qui maximos.ff.de publ.Sunt & not.supra dicta pro materia. l.qui rem.C. loca.& l.si rem aliquam.ff.de acqui.pos.de quo ibi per Bar.

79 *Septuagesimonono* †Stãte dicto statuto q̃ bãnitus non audiatur in aliquo suo iure quod ostensum est non tollere defensionem vt hac ea. parte.q.lxij.Queritur Titius agit cõtra Sẽpronium bannitum dat libellum, & facit

eum citari. Sempronius bannitus comparuit & suas exceptiones oppositit, quibus visis Titius agens vult a lite tantũ desistere. sed Sempronius vult quod procedat per authẽ. qui semel, C. quo. & quan. iud. & per not. in l. edita. C. de eden. An audiatur bannitus quasi videatur defendere. An vero non audiatur quasi videatur impugnare & agere. Dixit Iac. de Ra. in l. si liberius. ff. de in ius voc. quod banuitus auditur. quia dicitur se defendere. Albe. vbi supra q. lx. idẽ sequitur dicens melius probari. eo. tit. de in ius voc. l. libertus a patrono. & extra de re scrip. c. j. lib. vj. Certe meo iudicio hæc q. paruam habet dubitationẽ. scdm enim no. ex d. il. edita. & auth. qui semel. semper con uẽtus actore negligẽte reus est. & ideo siue differat aduersarius vt l. properandũ. §. & si quidem. de iudi. siue renuntiet taliter ꝓ sibi non noceat secundũ no. in dictis iuribus & in l. postq̃ litis. C. de pact. semper bãnitus vt reus audiendus est. Facitũt ea quæ dicta sunt supra hac parte q. lxviij. lxix. & lxx. Si aũt bannitus illo nõ agente vellet quod iudex pronuntiaret exceptionem sibi competere per no. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dã. infec. ff. de fideiuf. l. si contendat. de lib. lega. l. aurelius. §. centum. & C. qui bo. ce. pos. l. iij. forte nõ audiretur. tum quia prouocans est non prouocatus, vt dictũ fuit supra q. lxiiij. tum quia implorando officiũ iudicis interuenit in iudicio, vt dictis iuribus, non autẽ excipiendo, & sic tenetur libellũ offerre, & per consequẽs actor est habetur in l. j. ff. de eden. & per Bar. ff. de turis. om. iud. l. j.

80 *Circa eandem* materiã lxxx. q̃ri turf stante statuto ꝓ laudum habeat executionem paratam, & similiter instrm guarentigie habẽs certum terminũ, Titius habens instrm guarentigie vel laudum contra Sempronium habentis executionẽ ante illam factam bannitus est, bonis eius nõ publicatis. dictum fuit q. v. ꝓ perdit beneficia statutorum sue ciuitatis. An nullo modo disponente bannitum audiri nõ debere poterit pone per procuratorem virtute dictorũ iurium incipere ab executione secundũ formam dictorum statutorũ. Hæc qõ est disputabilis, sed omissa disputatione ne plixior sim q̃ promiserim succincte me expediam. Præmittens primo ꝓ de iure cõtalia non habẽt paratam executionem. C. de execu. rei iu. l. j. ff. de suspec. tu. l. nj. §. tutores. sed a iure statutorũ tale traditur beneficium, vt habetur in laudo. in l. j. C. de arbit. & quod ibi per doc. in guarentigia habetur per Iac. de Are. in l. cũ quasi. §. si plures. ff. de fideic. lib. vbi gl. fi. secundum eum dicit ꝓ illud ꝓ facit snia facit legis potestas, ex quo ipse ibi dicit ꝓ sicut snia habet executionem, ita instrm guarentigie hoc ẽt sequitur Cy. in l. vna. de confes. Bar. tangit in l. proinde. in fi. ad l. aquil. in l. j. de eden. in l. j. iu. fol. & in l. ij. C. de sen. quæ sine cer. quanti. beneficium ergo executionis traditũ guarentigie non est de iure cõi, sed de iure statutario. litẽ premitte ꝓ non est beneficium quod de necessitate tradatur illi instrõ ex quo natum est, sed potest ẽt sine illo beneficio in exercitiũ alias iudiciũ deduci. l. intra dies. cũ ibi not. ff. de re iudi. & in c. fi. de iudi. Res enim iudicata habẽs executionem a re cõi per no. in l. a diuo pio. per totum. & C. de exec. rei iudi. põt per viam actionis ẽt in iudiciũ deduci, licet possit per officium iudicis ẽt intentari. C. de arbit. l. cum antea. C. de reb. credi. l. actori. l. miles. §. iudicati. ff. de re iud. cũ not. per Bar. in d. l. intra dies. sic ergo est in instrõ guarentigie & laudo vt ẽt patet ex no. in l. plane. per Bart. ff. quod cum fal. tut. auth. vbi patet per præscriptionem remanere ipsum ius ordinarie agendi. Præmitto etiam quod donec illud instrm fuerit executioni mandatum non dicitur facta executio, vt habetur plene & not. per Bart. in l. is qui. ff. qui. ex cau. ma. Ex his infertur quod cum res reducta sit ad casum a quo non põt incipere & simus in re non perfecta vitiat ipse contractus, vt l. quia in eum. ff. ad l. aq̃l. & de fideiuf. l. vrannius. & per Dy. & Bart. in l. pluribus. §. si placeat. de verb. obli. Pro qua decisione facit quod in his quæ respiciunt ordinem iudicij inspicitur iudicij locus, vt habetur in l. ij. C. quẽ. test. ap. & plene per doc. in l. cũctos populos. de sum. tri. ergo & tempus iudicij. arg. l. vinum. si certũ pe. & ff. de trit. l. in hac. Ex hoc satis colligitur ex no. per Bar. in extraua. qui sint rebelles. super verbo, rebeliãdo. Si aũt executio fuisset ante bannũ facta ẽt secundum quod Bar. intelligit factã esse in d. l. is qui nullatenus. propter bannum vitiaretur, vt d. §. & si placeat. Item si instrm esset factum taliter quod valeret de iure statutario, et nõ de iure cõi nõ vitiaretur ex banno superuenienti, quia iam perfectum erat, & quia quo ad solẽnitatem actus inspicitur tempus ipsius actus confecti sicut locus, vt in iuribus prædictis, sicut etiam in fi. no. per Bal. in d. l. cunctos populos. iuxta fi. dum tractat de solẽnitate probatoria ipsius actus, licet autem

© SCD - Université de Poitiers

in prædictis ipse bannitus perdat beneficium statutorum, nõ tamen idem debet esse in hærede. de quo dicam infra in vlti. tempore parte ij. q. xv.

Rubrica de his quæ per alios fiunt in præiudicium bannitorum.

VPERESTexpedita prima parte huius secundi temporis, vt ad secundam peruenìatur quæ vt ex diuisione in prin. huius temporis posita patet tractare debet de his quę per alios fiũt in præiudicium bannitorum, & vt ordine præmisso procedatur. Præmitto primo rubricas siue titulos quæstionum quæ in hac parte examinare continget.

SVMMARIVM.

1 An subripiens rem bannito possit ab eo ad restitutionem rei conueniri.

2 An valeat statutum quòd excludit bannitũ etiam a defensione.

3 Si bannitus non potest opponere exceptionẽ præscriptionis, an illam possit eius fideiussor opponere.

4 An conreus debendi conuentus a creditore post terminum præscriptio. repellatur ab excipiendo de præscriptione ex eo quod intra terminum præscriptionis bannitus fuit eius conreus. Et sic sit interrupta præscriptio etiam contra nõ bãnitum. Et si in hac examinatur an valeat statutum minuens tempus præscriptionis et materiam. l. si. C. de duo. reis.

5 An si agatur contra bannitum qui non potest se defendere & taliter quòd ex narratis apparet præscriptionem esse decursam iudex a seipso possit de præscriptione obiicere & agentem repellere, & in hac latissime examinatur virtus præscriptionis.

6 An stante dicto statuto bannitus agens contra bannitũ possit contra exceptionẽ quod non debeat audiri replicare quod ille non potest excipere.

7 An stante statuto quod bannitus possit impune offendi, possit impune occidi.

8 An bannitus nondum registratus dum registrabatur potuerit offendi dicitante statuto bannitum & registratum posse impune offendi.

9 Si fuit registratus & fuit sumptum bannũ legitime deinde causalster registrum fuit combustum, an possit impune offendi ostenso sumpto.

10 An bannitus qui potest impune occidi possit occidi impune a filio vasallo, seruo, vel liberto.

11 An occidens bannitum authoritate statuti peccet in foro conscientie.

12 An excusetur occidens bannitum ad instantiam inimicorum eius & pro pecunia.

13 Quid iuris si volens occidere bãnitum intrauit per muros ciuitatis & eum occidit.

14 Si accusatur occidens bannitum an possit per procuratorem opponere quod occidens erat bannitus.

15 An bãnitus possit impune occidi pendente securitate sibi data libere veniendi &c. Et in ea plene tractat de materia securitatis.

16 An bannitus qui pendente securitate nõ potest offendi perdat illud beneficium si committit graue maleficium & sic possit impune occidi.

17 Si cauetur statuto quòd capiens bannitum habeat centum a communi, an debeat habere si ille captus habeat securitatem.

18 An præmium quod datur capienti bannitũ debeat diuidi inter eum & fiscum.

19 An capiens bannitum debeat habere expensas quas fecit in capiendo.

20 Si sunt plures capientes bannitum an debeatur vnicũ præmiũ inter eẽs an plura.

21 Stante statuto quòd dat quinquaginta capienti bannitum in pecunia et centum capienti bannitum in persona, bannitus in mile, quæ si non soluerit intra mensem intelligebatur bannitus in persona, fuit intra mẽsem captus & præsentatus, deinde elapsus est mensis & non soluit.

Quæritur quod præmiũ debeatur capienti.

© SCD - Université de Poitiers

22 An potestas qui ignoranter cepit exbannitum debeat habere præmium quod datur bannitum capienti.

23 Vno statuto cauetur quòd capiens exbannitum habeat centum, alio statuto cauetur quòd homines de villa teneantur trahere ad rumorem, & capere malefactores & exbannitos. Quidam tuit ad capiendũ Titium sciens eum bannitum, & cum Titius fugeret eleuauit rumorẽ propter quòd homines de villa insecuti sunt eum, & illum ceperunt queritur an alicui præmium debeatur.

24 Stante eodem statuto Titius sciens Gaium bannitum ignorans tamen statutum cepit Gaium & potestati præsentauit, queritur an debeat habere præmium.

25 An sit necesse probare quod occidens bannitum sciebat illum esse bannitum.

26 An occidens vnum quem credebat esse Titium Ioannis bannitum, & erat alius homo excusetur propter statutum vel nõ & qualiter puniatur.

27 An vniuersitate bannita quilibet de vniuersitate offendi possit.

28 An liceat occidere bannitum captum a familia potestatis.

29 An priuatus accipiens bannitum in alterius territorio premietur virtute vnius statuti, an vero puniatur virtute alterius statuti.

30 Quid in officiali capiente bannitum extra territorium, an possit executionem facere, an vero teneatur eum relaxare.

31 Quid si talis bannitus indebite captus a priuato vel a familia in manibus capientis occidatur.

32 An quis possit occidere bannitum in manibus priuati qui eum licite ceperat virtute statuti eum premiantis.

33 An captus in confinio territorij duarum ciuitatum, ita quòd dubium sit in quo territorio captus sit, poterit iuste capi vel nõ siue a priuato siue ab officiali.

34 An contra bannitum licite captum possit fieri executio sine nouo processu.

35 Quid si vno statuto cauetur quòd antequã bannum detur debeat quis citari certo modo, alio statuto vel eodem in fin. cauetur quod banniti pro homicidio capti, statim fiat executio, etiam si solennitas statuti non sit seruata, an non facta citatione dicto modo debeat bãnũ executioni mãdari.

36 An bannitus ex vna ciuitate captus in alia illa confederata possit sibi iustificari secundum tenorem banni.

37 An iudex laicus debeat tractare tanquam bannitum laicum bannitum ab episcopo.

38 An retinens bannitum in priuato carcere excusetur a pœna virtute statuti permittentis offendi bannitum.

39 An statutum prædictum quod permittit occidi bannitum habeat locum in fœmina bannita.

40 Si cauetur statuto quòd viri bannitarum debeant expelli de ciuitate an econtrario vxor banniti sit expellenda.

41 Cauetur statuto quod familia banniti expellatur de ciuitate an sit expulsa vxor.

42 An statutum disponens quod filij bannitorum expellantur de ciuitate comprehendat filias.

43 An stante tali statuto comprehendantur nõ legitimi.

44 An tale statutum locum habeat in filijs matris bannite.

45 An interficiens bannitam pregnantem sit excusatus virtute statuti permittentis occidi bannitum.

46 An committens adulterium vel stuprum cũ bannita per vim veniat puniendus et quid si voluntarie.

47 An in vxorem banniti non bannitam possit virtute dicti statuti licite cõmitti adulterium, & sic non possit accusari vel inquiri.

48 An repertus cum armis prohibitis reddiens ab occidendo bannitum puniatur virtute statuti prohibentis talia arma portari.

© SCD - Université de Poitiers

49 An volens occidere bannitum poßit bannito aliter euadere nõ valẽte impune occidi.

50 An bannitus pro homicidio propter quòd insurrexit rumor in ciuitate contra honorẽ & statum ciuitatis poßit offendi virtute statuti acrius permittent is offendi bannitum qui fecit contra honorem & statum ciuitatis quam alios bannitos.

51 Dictante statuto quod bannitus pro amputatione membri poßit occidi. An bannitus pro amputatione digiti comprehendatur in dicto statuto, & ibi de alijs membris. & de membro arido.

52 Quando quis dicatur bannitus pro cicatrice vt sic statutũ de eo loquens verificetur.

53 Quando quis dicatur bannitus pro percussione sanguinolenta.

54 An bannitus pro eo quod insultauit & percußit poßit offendi tanquam bannitus pro insultu & etiam pro percußione. Et examinatur an insultus confundatur in percußione.

55 An bannitus prædictus poßit impune in rebus offendi, puta si cõburitur eius domus.

56 An Bononiensis occidens Florentiæ bannitum de Florentia, poßit pro tali occisione Bononiæ conueniri, & in ea ẽt examinari.

57 Quod vbicunque offenditur bannitus de Florentia offendens non potest Florentiæ conueniri.

58 An Bononiensis occidens in ecclesia commitatus Florentiæ florentinum bannitum de Florentia poßit puniri Bononiæ, ac si illum occidisset extra territorium Florentinum.

59 An citatus in causa ciuili non comparens, & propter inobedientiam condemnatur et bannitus fisco, dicitur bannitur pro maleficio vt sic in eo locum habeat statuta prædicta & poßit offendi, & ibi inseritur quid iuris si iudex in tali banno adiecit q̃d poßit impune offendi.

60 An condemnatus in contumaciam pro crimine dicatur pro maleficio bannitus.

61 An bannitus in ere & persona captus a iudice poßit decapitari.

62 Si quis fuit simpliciter bannitus in amputatione membri, de quo mẽbro intelligatur.

63 Quid iuris si fuit simpliciter positus in bãno

64 An bannitus captus post xxx. annos a die lati banni poßit tradi executioni.

65 Stante statuto quòd damna data a bannitis debeant emendari per vicinos, vel proximiorem communitatem, vel villam cuius dicatur vicinus, & quæ villa dicatur proximior.

66 Bannitus fuit quis in mille quas si soluere non poterit intelligatur bannitus in personam. Queritur quando dicatur non posse soluere, & in ea de significatu verbi potest, & de natura termini cuiuscunque, multum plene tractabitur.

Secunda pars secundi temporis.

1 PRIMO igitur quero †Titius abstulit rem aliquã bãnito stante statuto ꝙ bannitus non audiatur, an posit a bannito ad restitutionem illius rei conueniri. & videt ꝙ sic, nam & relegatus bona sua retinet. ff. de interdi. & relega. l. j. de bo. eo. qui mor. sibi consci. l. ij. in fi. lic & bãnitus qñ non publicantur, ergo videtur ꝙ agere posit. Facit ad hoc. ff. de bon. poss. l. edicto. §. rei capitalis. C. si pen. ap. mors inter. l. ij. pro hoc quia appellatione bonorũ continentur iura. l. bonorum. & l. subsignatum. §. bona. de verb. sig. Si ergo retinet bona, ergo & iura, & sic actiones, & per consequẽs earum exercitij, alias frustratoria esse iuris illius reseruatio siue retentio. Sed contrarium est verum ad instar excommunicati qui agere non potest. de offic. ordi. c. ij. de iudi. c. intelleximus. Quod quidam dixerũt esse verum ẽt de iure cõi circunscripto statuto prædicto de quo tangam infra hac eadem parte. q. lv. quod ego non credo per rationes prædictas, & per tex. in l. si tibi. §. is cuius. ff. man. Statutum ergo est illud quod licet non tollat actionem, tamen tollit illius exercitium, & si dicit quod non audiatur quousq; fuerit in banno clarum est quid iuris. Si vero dicit indistincte dicam infra in iij. tcmp. parte ij. q. viij. Sed & si sit aliud sta

© SCD - Université de Poitiers

tutum quod dictet bannitum prædictũ posse a quocunq; offendi impune, res clara est quo casu quid iuris sit dicam infra in iij. parte huius temporis dum tractabo an de tali subtractione iudex possit inquirere, quæstio, j.

2 *Secundo quia dictum* †est supra pte pro xi. quæstio. lxij. ꝙ statutum simpliciter denegans audientiam non excludit defensionem. Quero si in statuto dicatur ꝙ nõ audiatur in aliquo suo iure etiam defendendo, an valeat tale statutum, et videtur ꝙ non, quia leges debent esse iuste. l. iij. ff. de leg. sed iniustum est, ꝙ quis non possit se defendere. l. vt vim. de iusti. & iu. Preterea defensio est de iure naturali. l. j. §. cum arietes. ff. si qua. pau. fe. dic. quod ius tolli non potest. d. l. vt vim. & no. in l. pactum. ff. de pac. in glo. ma. & est tex. in cle. pastoralis. de re iudica. in contrarium ꝙ immo valeat & tolli possit videtur probari, primo quia cõtumacia potest audientia denegari. l. sed & si per prætorem §. sed & si dum. ff. qui. ex cau. ma. & ratione contumacie clauditur reo iudicij aditus. C. de iudi. l. sanct. C. de iure fisci. l. de fensionis facultas. li. x. hinc est quod ille qui fuit contumax in se defendendo non audiatur post terminum. in l. vlti. ff. de fer. & ita tenet Dyn. in l. fina. ff. de custo. reo. & ideo cum bannum detur propter contumaciam videtur valere statutum, & sic aliud est in bannito cũ in excõicato. Nec mirum quia deteriori loco sunt banniti qui possunt impune offendi. Bart. in hoc arg. in l. cum mulier. sol. mat. tenuit primam partem distinguendo ꝙ quędam est defensio voluntaria, vt qui quis vult comparere ad defendendum aliquem, & illa potest tolli per statutum. Quædam est defensio necessaria, vt qui quis ad iudicium citatur, ista non potest tolli allegat not. per Inn. in c. cum inter. de except. & idem dicit in l. facultas. ibi tamen limitat prædicta vera in defensione iuris. In defensione vero facti dicit valere statutum, de qua facti defensione dicam infra hac eadem parte. q. xlix. dum tractabo an bannitus offensus possit se defendere. Sed Bal. in d. l. cum mulier. cõcludit ꝙ quędam est defensio in qua bannitus nihil ponit sed simpliciter negat, & illa non potest auferri. C. de eden. l. qui accusare. Quinimo nec de iure intelligitur quia non est proprie defensio. l. li quidem. C. de excep. & ibi per eum quędam est in qua aliquid ponit ad meram defensionem, & tunc aut talis exceptio est de iure gentium vt si excipiat se fecisse ad suam defensionem, & talis exceptio nõ potest respui. l. vt vim. de iusti. & iur. Si vero exceptio oritur de iure ciuili, vt exceptio præscrip. rei iu. & si. Et tunc stante tali statuto bannitus non debet audiri. quia ciuilis ratio ciuilia iura tollere põt, naturalia non. vt in. §. sed naturalia iura. instit. de iure nat. gen. & ciui. & in. §. eas. ff. de cap. dimi. Quãdoq; id ꝙ ponit nõ tendit ad meram defensionem, sed ad impugnationem. & ista põt tolli per statutum. l. qm̃ Alexandrum. C. de adulte. & l. seruos. C. de accu. Simile in doloso cui nõ datur beneficium cessionis, sed bene datur beneficium diuisionis, quia tendit mere ad defensionẽ. l. j. §. nũc tractemus. ff. de iure. & ratio. distra. equidem hæc verba pulchra sunt sed credo indistincte valere tale statutũ per l. oẽs populi. non obst. ꝙ defensio sit de iure naturali, quia verũ est, & licet sine iusta causa tolli nõ possit, vt in iuribus supra alle. tñ ex causa tolli potest. C. de bo. dam. per totum, & ita firmat Inno. in c. quæ in eccle. de constit. & sentit gl. in l. j. ff. de consti. prin. nec video rationẽ diuersitatis inter defensionem facti & iuris cũ defensio iuris sit minoris præiudicij q̃ facti, vt l. in seruorum. de pe. & tamẽ defensio facti tolli põt ex casu secundum Bart. in l. facultas. per l. j. & ij. C. qñ hc. sine iudi. vin. ex quo sequitur ꝙ non procedat illud quod Bald. dicit per l. vt vim. dicam tamen vbi supra remisi. Siue ergo sit defensio iuris, siue facti quæ tollitur per statutum cum ex causa iusta fiat scilicet in pœnam mulieri et inobedientie per talem statutum sublata est ipsi bãnito. Illud autem quod dixit Bal. defensionem cõsistentem in mera negatione non tolli verum puto, quia cum proceditur contra eum & citatur vt litem contestetur, illa autem fit negando aut confitendo, vt l. secunda. C. de iur. calum. immo regulariter negando, & sic cum habilis fiat ex tenore ipsius citationis, quæ est vt veniat ad se excusandum præsertim in criminalibus, a dictæ citationis authoritate decipi non debet. l. secunda. C. de his qui veta. & idem quod Bald. tenuerat Iacob. Butri. in lege vbi pactum. C. de transaction. & Albericus vbi supra quæstione quadragesima repetã aliqua circa hoc infra in quæstione quinta.

3 *Tertio quero* bannitus ferat debitor Titij & fideiussorem dederit,

© SCD - Université de Poitiers

creditor differt petere tãto tempore quod lapsa est præscriptio, si agit contra bannitũ stante supradicto statuto bannitus non poterit excipere per not. supra proxi.q.& in d.l. vbi pactum agit contra fideiussorem.poterit ne fideiussor de præscriptione opponere? hanc quæstionem disputauit Iaco.de Are.vt refert Bald.in l.cum mulier.solu.matrimo.& ibi sic loquitur. Primo videtur ꝙ fideiussor non possit opponere.l.iij.§. si is pro quo.ff.quod quisque iur.vbi principali excluso a potentia excipiendi propter impetra.iniqui iuris a se factam, excluditur ẽt fideiussor, dicit contrarium fuisse determinatum per Iaco. de Are.prædictum. In hac enim exceptione, & omni alia quam nõ potest opponere reus opponit, fideiussor etiã nascentẽ ex persona rei, quia fideiussor non habet causam detractiuã, & ideo dolus principalis et non ob.l.apud celsum.§.de auctoris.de do.excepti.Item sicut exceptio personalis quæ iuuat non transit ad fideiussorem.vt l.nisi de pact. ita contra odium personale transire non debet l.j.de consti.princip.& sic non capit per capacem l.si is qui duos.de libe.lega. Ad.§.si is pro quo.respõdet ꝙ ibi dolus nascentem exceptionẽ reddebat inualidam, hic vero reddebat inhabilem personam excipientis, & sic concludebat ꝙ interdum est vitium in materia propter personam.primo cãsu uitium est reale, secundo personale. Interdum est vitiũ personale propter personam & locum quod dictum est supra. In hac qõ.considerandum arbitror quod si ante bannum decurta erat præscriptio, decisio prædicta vera fit. Non enim potuit principalis ex facto suo auferre fideiussori exceptionem iam quesitam.l. fina.ff.de pact.quod.forte verum est nisi ꝓbaretur fideiussore delicto consensisse vel fuisse participem ibi, & in dicto.§.si is pro quo.ꝙ intelligo si fundaret suam exceptionem ex persona rei vt ibi alias non vt statim dicam. Si vero præscriptio est decursa post bannum consideranda sunt plura. Primum an præscriptio dicatur decursa ex forma statuti quod abbreuiet iuris communis præscriptione, puto quia reducit triennalem ad decennalem vel quinquennalem.de quo dicam statim in seq.q. Et hoc casu quia vt dictum est supra parte proxima q.v. Banniti perdunt beneficia statutorum sue ciuitatis, considerari oportet ꝙ contra eum est interrupta sicut contra fideiussorem. Quam q. formauit Ioan. And. in addi. Specu. super rubrica de fideiuss. in fi. & ibi videtur concludere ꝙ sic, dum dicit tenendum ꝙ habetur in l.fina. C.de duo.re.quæ vult ꝙ interruptio facta contra vnum ex duobus reis profit contra alium. Sed id non est verum quia præscriptio interrupta contra principalẽ nõ interrũpit contra fideiussorẽ. Tex. est scdm vnã lect. in l.cũ quis.§.si quis pro reo.ff.de solu.& ibi per Bar.& per Cyn. in d.l.fi. licet gl. contrariũ dixerit & non bene in l.j.§.fi.ff.de eo per quẽ fa. erit.& in l.fideiussor.§.fi.ff.man. isto ergo casu licet principalis sit bannitus & per eum nõ sit actioni præscriptum, tũ erit præscriptũ per fideiussorem. In eo enim remanet illesa dispositio statuti loquentis de debitore, quia eius appellatione continentur secundũ no. per Bar to. in l.j. si cer. peta. Nec prodesse potest hic cursus præscriptionis ipsi principali ẽt si ei audientia de defensione restitueretur, puta quia solueret si dicimus, vt supra quo ad eũ fuisse interruptam præscriptionem, de quo dicetur in seq.q. vel ẽt si rebannireturff.de pact.l.fideiussores.& d.§.si quis pro reo. Si vero præscriptio est decursa post bannum de iure cõi tunc potest habere locum opinilac.de qua dictũ est. Cum enim ille bãnitus notorie sit absens exceptio ordinis a fideiussore non põt opponi.l.fi.si cer.peta.& in l. decem.de ver.obl.& C.de fideiuf.auth. pręsente.et sic necesse est deuenire ad exceptionẽ præscriptionis.& sic vera est decisio prędicta. Opponit enim fideiussor exceptionẽ præscriptionis ex persona sua non ex persona principalis banniti.& ideo non potest cõtra ipsum ex illius persona aliquid replicari quod secus est in d.§.si is pro quo. Ibi enim opponebat fideiussor exceptionẽ ex persona ipsius principalis. Et ideo si post bannum fuisset quesita exceptio ipsi bannito puta pacti de non petẽdo.& ex eius persona transisset in fideiussorem secundum ea quæ habentur in l.ij.de excep.forte nõ posset illam opponere fideiussor, quia nata fuit cum illo obstaculo replicationis audiende denegate ẽt in defendendo.& sic cũ illa qua litate transiuit in fideiussorẽ, vt d.§.si is pro quo, sicut dicimus in exceptione compensationis quæ opponitur contra procuratorẽ in rem suam secundum veram decisionem doc.in l.eius.C.de compen.& in l.si quis in rem.ff.de procu.& Dy.in regula, si quis in ius.lib.vj.

4 *Sed iuxta prædicta*, quarto queritẽ †qd in correo banniti, Statuto pone cauet ꝙ cui-

libet debito præscribat spatio quinq; annorum, pendente quinquenium vnus ex correis debendi propter suum delictum est bannitus. lapso quinquennio agit creditor contra alium non bannitum, opponit reus conuentionem de præscriptione statutaria, replicat creditor quod propter bannum illa fuit interrupta in correo. quia perdidit beneficium statuti, ergo intelligitur interrupta contra alium correum per l. fin. C. de duo. reis. Hæc quæstio habet duos articulos. Vnus est an valeat tale statutum. Alius est posito cp valeat, de qua interruptione loquatur. l. fi. præalleg. Circa primum quia parum habetur in voluminibus libet sub breuitate referri sententiam Bald. qui hunc articulum disputauit & incipit quæstio. Statuto cauetur cp fenerator &c. & ibi primo arguit cp non valeat statutum, dicitur quædam sententia siue decretum. C. de legi. l. fi. ff. quod cuiusq; vni. no. l. item eorum. §. si decuriones, & de decre. ab or. fa. l. ambitiosa. Sed sententia continens ne quis soluat quod debet non valet, quia in se habet vitium intollerabile. ff. de excu. tut. l. qui testamento, ergo idem in statuto. Secundo statutum nõ potest facere cp malefidei possessor præsertim. lib vj. Sed qui recipit mutuum vel aliter se fecit debitorem scit se debere, ergo est malefidei sicut ille qui tenet reliqua ex administratione. ff. de nego. gest. l. pomponius, la tj. antepe. responso. & ff man. l. dolus. ergo non præscribit. Tertio probatur ex mutuo naturali, naturalis oritur obligatio, sed naturalis obligatio non potest tolli per statutum cum sit de iure ciui, & illa de iure naturali. institu. de iur. natura. gen. & ciui. §. sed naturalia. ff. quod quisq; iur. l. iij §. penul. de neg gesto. l. at qui natura. in prin & idem in omnia contractu qui fit ex consensu. l. j. de pac. & de regul. l. cum amplius §. is natura debet. Si ergo est naturalis obligatio, ergo non soluens peccat, ergo nõ debet valere statutum cum inducat peccatum perfidiam & mala fidem, cp patet per suum contrarium. ff man. l. ii si lenissor. §. fi. & d po. l. bonafides. Quatio dispositio prescriptionis ideo valet quia contine iustitiã positiu m vt no. ff. de postulan. l j. §. puertiam Sed istud statutum videtur continere apertam iniqitatem, & nullam habet causam. ergo non valet. de constitu. c. quæ in ecclesiari m. l. fi. C si contra ius vel vti. pub. et ibi per Cy per Hostien. & Ioã. An. in c. cum p. tabellio. de fide instru. & ideo contra excipientem ex tali statuto debet obstare replicatio doli. ff. de doli exceptio. l. j. in fine. Quinto statuto auferentia ius & actionem alteri, ex nulla iuxta causa nõ valent, quia sunt contra iustitiam naturalẽ. Certũ enim est illam iustitiam naturalem debere seruari. ff. de excu. tuto. l. scire oportet §. sufficit. & ad eam tanquam ad legem nature recurri debet vt ibi patet. & confirmat quia non tenet scriptum primo palis. C. de pre. impe. offe. l. quo tes. ergo nec statutũ inferioris, & ita videtur tenere Bart. in l. os populi. in inj. q. prin. circa prin. Ad partem vero contrariam arguit lex rationemore potest moroso audientiam denegare. C. de iudic. l. sancimus. Item potest constingere tempus ad agendum. & sine dubio valet, quia si id pōt iudex. C. qui accu. nõ pos. l. si ea ff. de accu. l. cum in tua. ff. qui sa. co. l. de die. secundum Iaco. Bu. ibi. ergo multo fortius ipsa lex. nã assignatio termini ad agendum mouet creditorem vt agatur intra terminum sicut terminus assignatus ad soluendum mouet debitorem, vt soluat intra terminum. C. de cõtra. & com. stipu. l magnam. Per lapsum ergo termini peremptorij, quia omne terminus a lege præfixus est peremptorius præclusa est agendi copia. ff de excu. tu. l. scire. oportet. §. consequens. Vnde si statutum diceret, monemus oẽs creditores quod agant intra quinquẽnium scientes quod deceiero non audientur, valeret statutum ita ergo valeat si simpl citet dicit cp post quinquennium non audiantur, quia terminus includit monitionem. Facit quod no. Inno. extra de præbẽ. c. extirpande. Nec potest ob hoc ecclesia audiri, cum debeat seruare inter laicos eorum statuta no. ff. de post. l. ex ea. Preterea qui contra se præscribi patitur renũtiare videtur. ff. de nego gest. l. si ego. de dã. infec. l. prætor. in pr n C. de præscrip. long. tempo. auth. malefidei. Secũdo idẽ sic probatur. Sicut ius commune se habet generaliter, ita se habet ius municipale localiter. vt l. omnes populi. et l. de quibus. Sed ius commune inuenit prescrip. & valet etiam si ratio reddi non possit, vt in l. non omnium. ff. de legi Immo adeo valet vt secundũ quosdam actionem tollit ipso iure, vel saltem tollere possit si velit. C. de præscrip. tri. anno. l. omnes & l. sicut. & etiam possit tollere naturalem obligationem si velit sicut & dominium. ff. rem rat habe. l. fi. Tertio statutum habet vim pacti. vt not. ff. de legi. l. sed in ea. & C. de decre. decur. super rub ff. de pac. l. non impossibile. & de regu iur. l.

© SCD - Université de Poitiers

nec ex prætorio, sed per actum potest præfigi meta agēdi, ergo &c. Accedit, ff. de ver. obli. l. obligationum, fere. §. placet de solu. l. cum mihi decem. & quod no. de leg. j. l. nemo potest. Quarto statutum disponit respectu iudicij quod pater dum dicit, non auditur. ff. de procu. l. mutus. §. pœna. Omnia autem iudicia sunt de iure ciui. vt no. insti. de obli. in princi. ergo &c. Ex prædictis tenet hāc partem quod valet statutum, & ibi tractat multa notabilia in materia. c. nouit. de iud. circa debitum prescriptum quæ si libet ibi vide, hic vero non infero quia non faciunt ad materiam nostram. In fine aūt respondet ad argumenta facta in contrarium hoc modo quia primo nō ob. prima ratio, quia plus potest statutum q̄ sonat simplex, vt no. in l. j. §. pe. ff. de fer. Non ob. secundū argumentum, quia debitor non dicit in dolo cū possideat quod suum est. l. ij §. appellata. si cer. pet. & no. de immu. eccles. c. quia plerique. Item quia prescriptio fingit retro et omnia purgat. C. de vsu. l. eos. in princ. & dicit Bart. dixisse quod non requiritur bona fides, nisi vbi requiritur possessio prescribētis de vsuc. l. sequitur. §. si viam. q̄ libi dicit non placere, in quo nō insto quia extra propositum, & quia ēt ipse Bal. sibijpsi contradicit. Non ob. tertium quia fatendum quod non tollitur naturalis, sed effectus eius eliditur. ff. de compensa. l. quecunq;. Non ob. quartum, quia statutum hoc non debet dici iniquum cū in se habeat causam motiuam quę solet probari ex prohemio. ff. ad mace. l. j. §. fi. de hæred. insti. per Bar. in l. ambitiosa. non ob. quintum arg. quia non est cōtra iustitiam naturalē. Et ideo certum est quod statutū in suis beneficijs quæ adinuenit post prescriptionē præfingere ēt pupillis & ecclesijs, extra de testib. c. constitutus. Valet ergo statutum prædictū, quod ēt tenuit idē Bald. in d. §. puerituā. & in d. c. si quis per triginta. si de feu. fue. contro. & prescriptionē inducit ēt si per alia verba loqueretur, puta quia diceret, lapso quinquē nio creditor nō auditur, vt ibidem. c. in prędicta q. cōcludit. alleg. l. properādum. C. de iudi. iuncta l. mariti lenocinium. §. quinquēnium. & l. miles. §. lx. & l. si maritus. §. pscriptio. ff. de adul. C. de inoffici. testa. l. si quis filium. §. fi. cum si. & istud est verius q̄ id quod dixit Bart. in l. omnes populi. vt patet ex prædictis. Et ideo testat secundum dubium in quo videt dicendum quod coreus illam exceptionem non posit opponere. Interruptio enim facta est in persona conreti bannitj ergo iuuat creditorem cōtra alium conreum. vt d. l. ff. C. de duo. reis. quæ generaliter loquitur in omni modo interruptionis. Mihi tamen videtur durum qd lex illa locum habeat hoc casu, nam loquitur de interruptione per l. illam cogitatis. vt patet in fi. illius l. ergo ad istum non extenditur. vt l. iubemus. in ff. ad trebel. Intelligo igitur l. illam interruptione præscriptionis præcedente per modos inductos a iure ciui. & in qua factum creditoris vel debitoris ad id principaliter ordinatum interuenerit super ipso credito, vel debito, non aūt intelligam illam habere locū in interruptione a statuto introducta simpliciter aliquo prædictorum non interueniente, ne in exorbitantibus a iure cōi fiat extensio. ff. de legi. l. quod non contra. Possum etiam dicere q̄ hoc casu nō sit prescriptio interrupta, licet decursa sit, quia in debitore qui nō est bannitus locum habet statutum. l. j §. si is qui nauem. ff. de exceptio. ac etiam virtute alterius conrei qui non est bānitus in totum decursa dicatur, vt sic incapax capiat per capacam l. si is qui duos. ff. de libe. lega. facit l. qui cōem. ff. quemadmodum ser. amit. Licet aūt sit decursa prescriptio, & posit per conreum non bannitum opponi, non tñ opponi per bannitum non ex defectu prescriptionis cursus, sed ex vitio sue persone quæ ad eam proponēdam audiri nō debet ex forma statuti l. qui ex libe. §. testamento. ff. de secun. tab.

Quinto circa idem statutum quero. † Agit creditor contra bannitū, & proponit in libello tempus contracti debiti & taliter q̄ iudex videt prescriptionē esse decursam. An posit a seipso agentē repellere. Dicet quis, hæc quæstio est sopita per Iaco. de But. & Bart. qui tenuerūt quod vbi parti nō competit ius agendi, iudex ex officio non posit cognoscere l. non solū. §. quanquam. ff. de iniur. & in alijs iuribus de quibus infra parte iij. huius tempo. q. j. ergo econuerso vbi pars non pōt excipere, non posit iudex ex officio repellere. ff. de excepti. l. j. sed certe illa decisio de qua dicam supra non adaptatur ad propositum loquitur enim in criminali, ac etiam quando iudex vult assumere locum actoris, & sic impugnatoris, hic autem vult assumere locū rei & defensoris. cui magis fauetur l. arrianus. de acto. & obligatio. et ideo pro huius articuli decisione. Primo vrdendum est an prescriptio tollat ipso iure actionem, & ex

5

© SCD - Université de Poitiers

eo peruenitur ad propositam quæstionem. Circa quod sciendum est ꝙ gloss. in l. si eum ff. qui iniuriarum §. si quis cau. dicit ꝙ præscriptio inducit liberationem ope exceptionis. vt ea. l. si eum in princip. non autem ipso iure. ex qua videtur quod non tollatur actio sed paretur exceptio. Item gl. vbiq; dicit ꝙ præscriptio non tollit naturalem obligationem, vt l. at qui natura. in princip. de nego. gest. l. si quis postquam. ff. de fideiusso. & eodem tit. l. vbicunque de solu. l. cũ quis. §. si quis pro eo. C. de prescriptio. xxx. anno. l. cum notissimi. in princ. & ff. rem ra. habe. l. fin. Dyn. vero in d. l. fina. dixit quod licet non tollatur naturalis, tamen tollitur omnis effectus, quod sequitur Cyn. in l. cum quis. de iur. & fac. igno. in vij. quæstio. sed Guil. de Cu. in l. iij. §. fina. ff. quod quisq; iu. dicit ꝙ immo remanet naturalis cum suis effectibus, & sic solutum repeti non posit vbi per illum text. principaliter mouetur. Guil. autem in Spe. de præscrip. §. j. ver. j. refert opinionem & nihil firmat. At Bar. in d. l. si. rem ra. ha. concludit ꝙ quando quis liberatur tempore ex cõuentione vt quia vo luit esse obligatus vsque ad certum tempus & nõ vltra, & tunc tollitur naturalis ex vi pacti. l. eũ qui ita. §. qui ita de ver. ob. sed remanet ciuilis, sicut remanet quando per pactum expressum tollitur naturalis. l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. Quandoq; quis liberatur tempore quia tenetur actione temporali, & tollitur tunc ciuilis tantum & remanet naturalis d. l. at qui natura in princi. & quod ibi not. Quandoq; vero quis tenetur actione personali perpetua licet liberatur præscriptione. xxx. vel xl. anno, tunc dicit liberari a ciuili & remanere naturalẽ quã ius ciuile tollere non potest, vt in. §. sed naturalia tollitur tamen omnis effectus ipsius obligationis. l. sicut. l. omnes. & l. cum notissimi. de pscrip. xxx. anno. Ad l. si quis postquam respondet vt ibi per eum. quod etiã tenuerunt vltra montanos. vt refert Cyn. in l. fina. C. quib. ex cau. maio. Cuius membra per ordinem videamus, & primum eius dictum communiter tenent omnes scilicet ꝙ ex cõuentione obligatus ad tempus post tempus liberatur a naturali non ciuili quod est verum nisi mora præcesserit, vt per Bald. in dicta l. at qui natura, nullo enim modo liberatur ille, ergo qui non est in mora post tempus in conuentione appositum tenetur ciuiliter tantum non naturaliter, quod Ange. in d. l. fi. sub dubio forte limitabat dicẽs non habere locum in stipulationibus prætorijs per l. si fideiussor. C. de fideiuss. sumpto argu. a text. ibi qui dicit, liberari quod non habet rationem. Non ob. ille tex. quia intelligitur secundum l. obligationum fere. §. placet de act. & obli. scilicet vt liberetur ope exceptionis & probari videtur text. in d. l. si eum in princ. & per glo. in. §. qui iniuriarum. Puto tamen hoc primum membrũ non habere locum in obligato per sententiam, puta quia iudex cõdemnauit Titium ad soluendum certum quid vsque ad certũ tempus, hoc enim casu post illud tẽpus ex sententia nulla remanet obligatio. Cum. n. sententia sit actus ciuilis tacite concludens post tempus nõ teneri. ff. de postulan. l. imperator tolli debet omnis obligatio, quia per illum actum fuerat introducta. vt in. §. pactus ne peteret. & quod habetur in l. iulianum verum debitorem. ff. de condi. indebi. & si dicatur hoc nihil releuat, quia remanet obligatio primitiua. l. nepoti. ff. de iun. instr. l. j. C. de iudi. & ibi not. Respondetur ꝙ immo vtile esse potest quando primitiua obligatio, aut non probatur, aut non ꝓbari potest, vt quia testes mortui sunt & perdite sunt depositiones antique. Concluditur ergo circa hoc ꝙ præscriptio conuentionalis non præcedente mora tollit naturalem obligationem remanente ciuili, secus si præcedat mora, puta quia promisi tibi dare stichum volens teneri vsque ad pascha. si enim ante pascha fui in mora sine dubio adueniente pascha non liberor iure aliquo sicut nec liberaret morte l. si ex legati cã. & l. quod te si certũ pet. obligatus aũt ex stipula vsq; ad tẽpus finito tpe pœnitus liberatur, & ideo in primo casu nõ tollitur actio ipso iure ga põt cũ ciuili remanere, vt hĩ in d. §. pactus ne peteret in secũdo sic vt hĩ in d. l. iulianus. Circa scdm quando quis tenetur actione de sui natura tẽporali qd est vbicũque lex aduentiẽs actionẽ illi actioni tps ponit cõiter tenetur qd dixit Barto. s. ꝙ remaneat naturalis & tollat ciuilis. vt d. l. at qui natura, licet Bal. in l. oẽs. de præscrip. xxx. anno, tenuerit idem quod in seq. mẽbro qd lege non probat, & respõsio quam ibi facit ad l. at qui natura, nihil valet vt ibi patet, & ideo referre non curo. Credo tamen in hoc secundo dicendũ, ꝙ aut illa actio nuentiur a lege propter contractum vt redh b oria & quãto minoris, & vera sit decisio pd cta ꝙ remaneat naturalis, inest, n. tũc ipsa na u ralis procedẽs a cõsensu partiũ quia contrahendo partes videntur velle se subijcere illius contractus dispositioni etiam extra id

© SCD - Université de Poitiers

quod expresse agunt, l. si is qui, ff. commo. et de eo quod cer. loc, l. in bonefidei, & instit. de oblig. quæ ex con. §. j. quam naturalē ius ciuile non tollit, & isto casu uerum sit remanere actionē sed obstare exceptionem per d. l. si eum. in princ. & quod non. glo. in d. §. qui iniuriarū. Aut datur a lege propter delictum, & tunc finito tempore quo illa actio durat ipso iure liberatur & actio tollitur, probatur in actione iniuriarum in l. si non conuitij. in fin. de iniur. vbi tex. dicit finito anno conueniri non potes, quę verba secūdum omnes important effectum suum ipso iure l. de his. & ibi per Bar. ff. de transa. per Ioan. Andre. in regu. j. lib. vj. & ita intelligo quod dixit Bal. in d. l. at qui natura scilicet odiosam actionem temporalē tolli ipso iure. & allegat text. in l. vnus. §. sed si ante. ff. de iniur. licet ibi Ang. dicat quod tollat ope exceptionis per. §. placet quid debet intelligi. vt dixi supra & adde quæ dixi supra parte j. huius temporis q. xj. & hoc de secūdo. Quo autem ad tertium, scilicet quando actio est sui natura perpetua, vt l. ij de consti. pec. & præscribitur ei per spatium xxx. vel xl. anno. per. ll. sicut cum notissimi. & omnes. Credo verum esse quod dixit Bart. scilicet ꝙ tollatur omnis effectus illius naturalis quæ remanet, licet Angel. in dicta l. si. tenuerit opi. Guil. improprians tex. in dictis iuribus. §. vt dum dicunt sit plenissima munitione securus intelligatur scilicet ope exceptionis, quod non est bene dictum, illa enim est plena securitas non plenissima sicut in simili dicimus in l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. & C. si aduer. solu. l. j. sicut ergo solutione cui similis est præscriptio tollitur actio, vt institu. quib. mod. tol. obliga. §. j. ita & hac præscriptione tollatur. Nec obst. d. l. si eum. in prin. & ita iura digestorum, quæ videntur velle ꝙ nunquam tempore tollatur actio ipso iure, quia i hac præscriptione non loquuntur. Talis enim præscriptio illis temporibus fuit incognita vt ff. quib. ex cau. maio. l. iul. ad l. aquil. l. ita vulneratus. Et in cor. auc. vt ecclesia Roma. in prin. & licet hoc sit verum in præscriptione legali. xxx. vel xl. anno. quod etiam tenuit Bal. in l. omnes, tamen in præscriptione statutaria illam abbreuiante aduertendum est ad verba statuti qualiter sint concepta, Nam si sunt concepta ꝙ actioni præscribatur certo tempore, vel ꝙ lapso tempore creditor sit priuatus iure suo. & tunc locum habet quod supra dictum est. Si autem statutum diceret elapso decennio vel alio tempore creditor non audiatur, tunc nulla tolleretur obligatio, sed præcluderetur via agendi, & hoc casu licet non audiretur in foro ciuili, tamen audiretur in foro ecclesiastico ex viam denuntiationis ecclesiastice secundum Inno. in c. noluit. de iudi. & Bar. i l. sequitur. §. si viam de vsu. & Bal. in c. si quis per triginta. si de feu. fue. contro. vbi dicit quod illud verum nisi in statuto allegaretur aliqua causa propter quam audientiam denegaret per c. quod clericis. de foro compe. dicit etiam ibi ꝙ si statutum diceret ꝙ elapso certo tempore creditor intelligatur fecisse pactum de nō petendo vel per acceptilationem liberasse, tunc tolletur naturalis saltem in effectu, Si vero statutū diceret quod elapso certo tempore omnis obligatio & actio sit extincta, dixit idē Bal. tolli actionem ipso iure per l. bene a zenoue. C. de præscripti. & ibi vide, quod an sit verum examino, nisi a reo petatur declaratio temporis, & procedat libellus & iudicium adeo ꝙ etiam si non probetur de tēpore debiti, si tamen probatur debitum actor obtinere de secundum nota. in l. si ex multis. C. de annal. excep. l. ob carmen. in fin. de testi. extra de fide instru. c. cum Ioannes. de pig. l. cum tabernam. dum tamen probetur ante lit. conte. debitum sub fuisse quod debet intelligi secundum not. in l. non potest. ff. de iudi. & ff. de pig. actio. l. si rem. §. final. Si autem reus petet declarationem vt sciat an vellit cedere vel contendere, tunc erit necesse exprimere argumen. eius quod not. in l. si in rem. in fin. ff. de rei vendi. & d. l. si. de anna. exceptio. Vbi igitur non est expressum tempus obligationis in libello, vera est opin. Bartol. sine dubio statur enim libellanti quo ad iudicij processum cum quēdam puella. ff. de iurisdi. om. iudic. Sed si est expressum tempus, aut actor est in casu in quo præscriptio tollit ei ipso iure actionē, & tunc iudex nedum possit immo debet ipsum a iure repellere sicut in fin. dicitur per gl. in. §. pactus ne peteret. & in l. vbi pactū. C. de transactio. & vtrobique per Barto. & alios. & per ipsum in l. eū qui ita. §. qui ita. de verb. ob. Facit quod no. in l. j. de assef. Et isto casu sit vera opi. Bal. Si vero tollit ipso iure actionem sed parat exceptionē quod quando sit dictum est supra & tunc nō possit iudex a seipso illam opponere. Nō enim potest regulariter de facto supplere. ff. de damno infec. l. iij. §. hoc autem. & de offic. præsid. l. illicitas. §. veritas. cum similib. ex predictis igitur liquido ad expeditionem

© SCD - Université de Poitiers

in principio propositę questionis infertur, quod aut in libello agentis cōtra bannitum non narratur eum esse bannitum locum habeat sine dubio distinctio supradicta. Si vero narratur illum esse bānitum, tunc est magis dubium per ea que dicta sunt supra, in principio questionis. Vbi enim parti ius nō competit, iudex a seipso nō impartitur officium etiam in excipiendo. l. pomponius. §. rati. & l. ita demū. C. de procur. Puto tamen iudicem posse talem libellum reijcere, & lacerare siue ipsum nō admittere per iura supra allegat. &, ff. de bon. lib. l. qui cum maior. §. si patris. & ꝓ scripsit Rayñ. proprie in bannito in. l. si extraneus ff. de iur. domi. & in. d. l. si seruus. C de his qui ad eccle. confug per illum text. Nec tunc dicitur partes rei assumere, sed suum officium facere. Tūc enim dicitur assumere partē rei qñ ius actoris est fundatū sed elidi potest ab exceptione fundata in persona rei. l. militis codicillis. §. j. de mi. te l. qui ex liberis §. testamento. de secundum tabulis. Quādo aūt ius actoris nō est fundatum vt quia apparet illi ipso iure actionem non competere, non dicitur partes rei assumere illum a iudicij limine repellendo. l. j. §. j. ff. si pars heredita. peta. & l. si pupilli. §. videamus. de nego. gest. Nec predictis obst. quod dicitur etiā in prescriptione triginta annorum obstare exceptionem prescriptionis, quia nō est proprie exceptio, immo dicitur facti vel intentionis sicut alibi dicitur in l. si vnus. §. & generaliter. ff. de pac. & ita dixit Bal. in l. omnes. Puto autem predictam decisionem procedere quādo ex libello apparet ex prescriptione iuris cōmunis actionem non competere. Si autē illud apparet ex prescriptione statutaria, tunc aut apparet illam fuisse decursam ante bānum, & idē quia iam ius fuerat fundatum & actio fuerat extincta. & sic prescriptio suum operata fuerat effectum, sicꝫ nō reuiuiscit ex bāno. l. qui res. §. aream. ff. de sol. & l. inter stipulantē. §. sacram. de verb. obli. & qd habetur eo. tit. l. pluribus. §. & si placeat. & quod dixi supra parte proxi. q. vlt. Sed si apparet decursam esse post bānum tunc non possit illam opponere, quia aut ex banno fuit interrupta prescriptio vt in questionibus precedentibus tactum est & clarum, aut non fuit interrupta, & illud beneficium bannitus non habet vt superius dictum est & maxime parte proxima quæstione quinta. Et sic non constat iudici agentem non habere actionem.

Tertio etiam circa idem

6 statutū ꝗ quod bānitus non audiatur agendo vel defendēdo, bānitus agit contra bannitum. Excipitur reus bannitus quod actor est bannitus & agere non potest, replicat actor ꝗ ille non potest excipere, quia bannitus. Qu eritur quid iur s &c. hanc questio, disputauit Iaco. bur. & finaliter determinauit ꝗ reus bannitus non pōt excipere, & iudex de facto nō potest suppellere & sic procedat iudic ū, & ita refert Bar. in l. cū mulier. ff. fol. mat. & etiam Alberi. vbi supra q. v. instat tñ Bar. in l. cum mulier contra decisionem predictā hoc modo, quia sicut denegatum est reo excipere, ita denegatū est actori replicare. vnde sicut videtur denegatum reo ne excludat actionem, ergo ea ratione qua dicis quod ꝓcedit actio, quia denegatur exceptio, dici debet quod procedat exceptio, quia denegatur replicatio. Sed respondet quod non valet replicatio, quia nō venit ad excludendum sed ad detegendum ꝗ exceptio sit nulla vel persona inhabilis, sed certe idē dicit reus. Nam exceptio venit ad declarādum inhabilitatem actoris, vnde videtur quod iudex semel reperiat quod nec reus possit excipere nec actor agere, cum non debeat cōcedere plus actori q̄ reo, vt in regula non debet. & sic non procedit iudicium. hec Bar. qui vt vides leuiter pertransit. Qua propter Bal. ibidem latius examinauit & finaliter tenuit opin. Iaco. de bu. l. quia actio est ius. instit. de actio. in princip. & istud ius non est sublatū agenti. Ij ergo ex forma statuti impediatur iuris exercitium, nō tamen impeditur ipsa actionis existētia. Habet ergo suum ius fundatum quod non est in excipiente. facit de excu. tuto l. cum ostendimus. secundū eum. & sic concludit quod sicut interdum vincit actor solum, quia nō habet actum legitimū contradictorem. de manu. te. l. qui habebat. §. fi. & extra de exceptio. c. cū ecclesie. ita hic bannitus actor vincat, quia excipiens non est legitimus excipiens. Pro ista opinione facit ꝗ actor erat de dāno, reus de lucro. & sic potius fauetur actori quā reo. l. apud celsum. §. marcellus. de doli exceptio. & quod habetur in d. l. cum mulier. & in l. viro. eo. tit. hoc esse verum si. subtiliter ostēditur, dictum statutū ꝗ dictat bannitum ū debere audiri, nullam tollit obligationem, vt dictū est supra proxima. q. sed exceptionem parat aduersario, vnde quousque illa

© SCD - Université de Poitiers

non opponitur procedit iudicium de quo dicam. infra in.iij.parte huius temporis.q. iij,dum tractabo an valeat sentēcia lata pro bannito. Bannitus ergo postea veniens reperit ius actoris fundatum & sic reperit se inhabilem ad excipiendum ex forma statuti ergo repellitur. Nec obstat quod ex eius citatione dicat eius persona legitimat, vt dixi supra parte proxima.questio. lxiij. per not. per Iaco. de Are. in. dicta l. cum mulier. & per Innocer. in c. cum inter de excep.quia forte id verū esset quo ad alias exceptiones si simpliciter ad opponendum citaretur, non autem quo ad exceptionem banni,quia legitimatio rei non debet intelligi facta ex citatione actoris vt eius personam illegitimet. facit.C.de fol.l.inquisitio. cum si. Stemus ergo & si multum sic indubitabilis hec decisio cum determinatione Iacob.but. quod procedit iudicium. Pro quo facit.ff.de verb.obligat.l. si titius in ratione sui. Clarius autem procederet decisio si citaretur ad contradicendum quicquid posset vt dixi in questione predicta.Intelligit tamē Bal.decisionem predictam in dicta l.cum mulier.fore veram nisi statutum vltrius procederet,puta quia denegaret iudici iurisdictionem in causis bannitorum.Tunc enim ex defectu iurisdictionis iudicis non posset iudicium subiri.l.filius.§. si quis ex his.ff.de inofficio. testamen. cum simili.secundum eum ibi.sed in l.si creditoribus.C. de seruo pign.da.ma. tenet partem rei. Sed tene q̄ dictum est supra licet sine dubio nō pertranseat. Pro qua decisione facit quod in principio fauetur actori.vt not.in.c.cum ad sedem.de resti. spo.

Examinatis questionibus

7 † concernētibus statutū quod bannitus nō audiatur &c.descendo ad examen questionum concernentium hanc secūdam partem huius temporis quo ad aliud statutū quod permittit bannitos offendi. Et quero ex ordine statuto. Stante statuto quod bannitus pro maleficio a centū libris supra possit impune offendi. Titius.B.taliter bannitum interficit.queritur an excusetur,an vero veniat puniendus. Egid.de foscara.antiquitus disputando tenuit quod veniat puniendus, quia illa verba,q̄ possit offendi ad modicā offensam referuntur.arg.ff.de seruitu.rusti. predi.l.duas.&.C. de inoff.testa.l. cū te ex filia in orbitate. Sed Ioā.and.in addi.Spec. in tit.de constitu.ad finē,dicit Mar.de fran. disputasse hanc.q.soluisse quod de equitate bannitum ex delicto ex quo veniebat imponenda minor pena q̄ mortis, non posse impune occidi,alias sic.ff. de bo.dam.l.j.& ij. &.l.v.dif.c.j.&.ij. De rigore autē quia cōmunis interpretatio a qua discedere debemus vt.l. si de interpretatione.est in contrarium.Dicit indistincte tenendum. B.impune occidi potuisse.verbum enim offendi. etiam occisionē includit.& sic propter contumaciam nō capitale sit capitale, & venit plus in executionem quā in sententia principali.l.capitaliū.§. in exulibus.ff. de capt. & facit secūdum eum extra de except. prela.c.ex literis in fi. & idem tenet Gan.in fi. sui operis.Sed Ray.in.l. iij.§.fi. de ali.lega. tenet quod si erat bannitus ad mortem potuerit impune offendi,l.fi.de bo.eorum qui mor.Alberi vbi supra refert Odo. indistincte tenuisse impune occidi potuisse, & ita fuisse seruatum Bononie & Brixie in curia domini Fride. de scal. & in xviij. q. refert opinionem & fundatur super iuribus predictis, & quia auctoritate publica sit id q̄ publice creditur posse fieri, ergo excusatur.l. ij.C.de his qui veni.eta.impe. Bar.in. d.§.fi.dicit indistincte,B.occidi potuisse per illum text. & per.c.fi.de homi.lib.vj.& per l.testamento centurio.ff. de manu. testa. Et idem tenet consulendo vt patet in eius consilio quod incipit. Statuto Castriplebis cauetur &c. & addit.l. filia in orbitate. que fuerat vt supra in contrarium allegata C.de inoff.test.& eod. tit.l.si maritus. hec questio est ponderosa. & ideo aliqualiter istabo,& arguo primo q̄ nō potuerit impune occidi,patīs offendi, ita se habet ad offendere volētem sicut creditor generis ad creditorem,sed tunc nō durissimum sed leuissimum est in obligatione de pig.l.obligatione generali,& man.l.fideiussorem, & sic nō ad mortem, sed leuiter offendi poterit.

Secundo potestas gladij adempti uia vite non venit in generali cōcessione.l.fi.C. de male.& mate.&.ff. de offi.eius cui mād. est iurisdi l.j. Tertio quia nō debet esse maior pena q̄ culpa. insti. de iniur.§.pena. & notatur in.§.pena grauior.Quarto quia qui occiditur non dicitur offendi,sed extingui. Aliud enim est luminibus nocere aliud totū obscurare siue excecare.ff. de serui. vrba.pred.l. binas. Quinto posse offendi est pena sine dubio Sed cum ista pena sit generalis & indeterminata relinquitur arbitrio boni viri l.i.§.effractores.ff. de effracto. et ibi habetur quod non debet arbitrari ad

© SCD - Université de Poitiers

mortem. In contrarium statutum permittit offensionem cum vulnere, & hoc non debet negari, sed vulnus non potest sic temperari vt mortem non inferat, c.vltimo.de homi.lib.vj.ergo &c. Secũdo permisso antecedenti permittitur consequens.l.ij de iuris.omnium iudi. Hinc est quod patri cui permittebatur filium vulnerare permittebatur occidere.l.in suis,de liber.& posthumis. Tertio impeditus ad mortem post aliũ morti tradere lege permittente l.j.§.si appetitus.ff.ad sille.& ad leg. agl.l,sed si quẽcũq; de verb.obligatio.l.qui seruum l.quid ergo.§.hæres de legat.primo. Et ꝗ ideo est quia offenso licitum est offendere.l.vt vim. de iustitia & iur.& sic talis regula trahitur etiam ad mortem. Quarto tale statutum est factum ob publicam vtilitatem.C.quando licet sine iudi.vẽdi.ergo large interpretandum de conditio.& demonstratio.l.hoc modo facit.C.ad leg.iul.repetun.l.j.& de elea. l.j.§.quod autem. Et ista pars communiter tenetur,& ita seruatur. Contraria autẽ loquũtur in his quibus proceditur ordine iuris non autem in his que extra ordinẽ fiunt in quibus licet augere penam l. decurionũ. C.de penis. Nec est verum quod mortuus nõ dicatur offensus,immo dicitur grauissima iniuria affectus l.prima.C.de eunuch.& ibi no.& in l.j.C. de seditiosis. & ita consuluit Bal.& ita seruatur.

Octauo queritur dictat

8 † statutum quod bannitus & registratus in certo libro possit impune offendi. Titius fuit bannitus dum registrabatur in dicto libro fuit ab aliquo interfectus an interficiẽs veniat puniendus.Alb.vbi supra.q.cj.dicit sic & videtur quod dictus bannitus patiatur penas bãnitorum per legem.ff.de iurisdi.om.iudi.l.si quis id quod.§. quod si dũ preponitur.Sed recte intuenti potest adduci in cõtrarium.Ibi enim dicitur hoc non esse ex verbis edicti sed ex mẽte. In statutis autem non est recedendum a verbis,ergo &c.Dicit pẽdere a questione illa,an in statutis habeat locũ interpretatio,q̃ quæstio est notissima & tractata in l. omnes populi. Mihi autem videtur ꝙ dictus occidens veniat puniendus.Illud enim verbale registratus denotat rem perfectam. Quousque ergo non fuerit perfecte registratus non habet locum statutum per illum text. & per l.j. in fi.ff. quod quisq; iuris.& quod habetur in l.verbum erit.ff.de verbo.signi.facit.C.ad silla. l.cum Sillanus. vbi dicitur quod nihil videtur actum donec aliquid restat agẽdum. Et hanc partem tenuit Iac. But.in dicta l.si quis id quod. Pro hoc etiam quia de contractibus ad delicta licita est argumẽtatio. leg. omnem de iudicijs, sed qui contrahit cum alio debet se de cõditionibus illius informare.l. qui cum alio de regu.iuris. ergo & qui in alium delinquit.nec dicta leg.si id quod facit in cõtrariũ, quia paria sunt tollere factũ & impedire qd id nõ fiat l.in iure ciui.de reg.iur.Et ergo verum quod cũ nõ esset registratus nõ habet locum statutum.

Nono pone quod

9 † registratus in dicto libro ex eodẽ libro fuit extractum exemplum sumptum bannum deinde ex casu registrum fuit cõsumptum, puta quia archiuus est combustus. Titius habens sumptum interfecit talem bannitum. Queritur an veniat puniendus. In hac quęstione que meo tempore de facto occurrit ex eo quia combusta fuit camera actorum ciuitatis Pisarum tempore expulsionis Gabrielis marie, multa allegata fuerunt maxime circa materiam auctenti si quis in aliquo documẽto. C.de eden.si quis vellet posset totam sumpti tractare materiam. Sed conclusiue procedam, dicens ꝙ aut sumptum fuit factum cum solennitatibus requisitis, & taliter ꝙ probet in ea contenta secundum not. in dicta authẽ. si quis in aliquo & in leg. sicut.& leg. emancipatione.C. de fid. instrumen. & tunc potuerit impune offendi. Habetur enim tunc plena fides ꝙ ille fuerit registratus & sic quod in eo verificabantur verba statuti. Item dictum sumptum habetur loco ipsius primi registri, vt in dictis iuribus & leg.si donate. §.j.ff.de dona.inter virũ & vxorem. cum concor. facit.ff. de leg.ij.lege cum filius.§. heres.&.C. quando & qui. quar.pars deb. leg. secunda. Si vero sumptum non habebat solennitates tales ex quibus ei daretur fides in iudicio. Tunc aut ille qui offendit sciebat archiuum & registrum esse combustum,& tunc non ~~excusatur~~ nisi aliter probet veritatem secundum not. ~~in dictis~~ l. sicut.& leg.emancipatione. Si vero ignorabat excusatur. vt dicetur infra in vltimo tempore, parte prima questio.secunda vbi tractabitur, an occidens bannitum rebannitum & non cancellatum excusetur.

Decimo uiso quod bãni-

© SCD - Université de Poitiers

10 † tus vt supra poterit impune occidi. Queritur an pater bannitus possit occidi a filio, dominus a seruo, vassallo vel liberto. Dy. in filio dicebat ꝙ non in l. si adulterium cũ incestu, §. liberto. ff. de adul. & ad idẽ alleg. in auth. de incestis nupt. §. j. de obsequijs. l. penul. ad quã partem etiam allegabat Bart. ff. de iur. do. l. mutus. §. manente. Et hãc partem tenuit Albe. in vj. q. vbi supra etiam in liberto & seruo dicit Barto. in d. §. liberto. fuisse determinatum contrarium, & dicit esse verum quia pater taliter bannitus efficitur hostis, & sic etiam perdit filiationem l. postliminium. §. filius. ff. de capti, & dicit esse casum in l. minime. ff. de religio. sed Albe. ad illam respondet quod esse speciale in patre veniente cõtra patriam, Fran. autem de Are. in dicto. §. liberto. dixit quod decisio Bartoli fuit potius humana quam iuridica, ex eo quia filius captus erat. Non. n. perdit pater ea quæ sunt de iure communi vt dictum fuit supra parte præcedẽti. q. v. & ideo non perdit filiationẽ. Pro hac parte facit quod dicã infra parte seq. q. iij. vbi dr̃ quod hæc indefinita qd̃ possit offendi non comprehendit fratrem. Faciunt ẽt ea quæ dixi supra parte proxima. q. xlvij. An filius cogatur alere patrem bannitũ. Puto tamẽ in patre dicendum ꝙ aut veniebat cõtra bannũ in territorio, & sic cõtra patriam, & tũc possit occidi per d. l. minime, aut non, & tũc non potuerit occidi per alia iura. In seruo & liberto forte alia decisio vera est qa non habent locũ rationes de quibus in alijs quæstionibus allegatis continetur, quæ quæstio locum habet in seruo quando nõ fuerit publicatus. In vassallo autẽ vide quæ dixi supra parte proxi. q. xxij.

Vndecimo quero An

11 occidens † bannitum impune ex forma statuti peccet in foro conscientie. Alberi. vbi supra quæstio. xix. dicit sic. Ioann. tenet ꝙ sic. xxxij. quæstio. c. inter hæc. Dicit tamen se audiuisse dici a religiosis, communiter teneri contrarium quia talis occidens facit authoritate legis, & sicut legis minister, & executor, vnde sicut iudex puniendo & occidendo malefactorem secundum formam legis non peccat, immo meretur, vt xxiij. quæstione v. quasi per totam, & maxime capi. reos. ita & iste qui facit authoritate legis & ob vindictam & vtilitatem publicam. & subdit quod credit hanc opinio. veriorem si solus zelus vindicte & publicę vtilitatis eum mouisset. Secus si id faceret liuore & delectatione effundendi sanguinem humanum tunc enim peccaret mortaliter. Pro quo remittit ad summam Ray. di. vltra principio. & versicu. sequen. & dicit quod quatuor modis potest intelligi dicta causa. xxiij. quæstio. capitu. vltimo. facit quod dicetur infra hoc eodem tempore & hac parte, q. xlviij. Hoc tamen relinquo dominis theologis.

Duodecimo queritur

12 †aliqui occiderunt B. bannitum fuerunt capti, & contra eos probatum fuit, quod occiderunt eum ad instantiam inimicorum ipsius volentium facere priuatam vindictam, & quod ex hoc ab ipsis inimicis bannitj habuerunt florenos cẽtum vt eum occiderent, nunquid erunt impuniti, & videtur quod nam sicut legis minister occidendo malefactorem licite facit si facit non odiose nec malo zelo, sed cum compassione vigesimatertia quæstio. iiij. c. vindictam, & per totam ipsam quæstionẽ. Cum ergo isti non fecerint zelo iustitię sed priuate vindicte, non possunt dici legis ministri, sed vltores alienæ vindictæ. & per consequens non sunt excusati per statutum. Item per leges quæ delicta puniũt non debet delictis via aperiri. C. de indi. vid. l. secunda. ne vnde iura nascuntur, inde nascantur iniurie. C. vnde vi. l. meminerint. Sed si intelligeremus statutum in casu proposito nonne ex statuto aperietur via ꝙ est cõtra iura. C. de iude. l. nullus. & xxiij. quęstio. quarta per totam. Item aperiretur via ad trucidãdum homines per pecuniã quod est detestabile crimen, vt extra de homi. capitu. primo libr. vj. ergo tales non excusantur per statutum, nec est verisimile statutarios sic intellexisse. Item videtur probari tali ratione, illud quod fit licite si fit gratis efficitur illicitum & videtur esse delictum si fiat recepta pecunia. ff. de recepta. l. prima. in fin. & ad legem. iul. repetun. per totum, & maxime in l. fina. §. fina. ibi. Qui enim ob hominem &c. Sic erit in proposito, & pro hoc facit illud generale, qd̃ multa gratis licent, quæ non licent pecunia accepta. l. prima. cum simili. pro hoc. ff. de bo. liber. si necem. §. si quis, & ꝙ not. de nego. gest. l. si pupilli. §. si titij. & de conditio. ob turpem causam lege quarta. §. si tibi iudicium, licet forte ista opinio, non sit mala de stricto iure tamen quia verba statuti sunt indistincta & generalia, & generaliter

Per. cum 327.

© SCD - Université de Poitiers

concedentia bannitum quomodocunq; interfici. Vidi seruari & statutum intelligi & interpretari, quod qualitercunq; sit 'interfectus bannitus ẽt per pecuniam excusentur occisores virtute statuti licet non excusentur a peccato, vt dixi supra proxi. q. verba sunt Albe. vbi supra q. xx. Credo decisionẽ verã, licet enim ille qui teneatur facere gratis accipiendo pecuniam pro illo turpiter faciat vt in iuribus prædictis, non tũ punitur pro eo quod facit illud/quod facere tenebatur, sed solũ ex eo quod pecuniam recipit vt patet in iudicc, non enim punitur ex eo quod iuste iudicauit, sed quia pecuniam accepit, vt habetur C. de pœna iu. qui ma. iu. per totum. Item aliud est ꝙ quis teneatur aliquid facere gratis, & tunc accipiendo pecuniam turpiter facit vt dictis iuribus. Et aliud quod ꝗs possit facere si vult non tũ teneatur vt in proposito, tunc enim non turpiter accipit pro faciendo illud qd gratis facere poterat, vt patet in d. §. si tibi iudicium. Et ideo credo etiam de stricto iure decisionem prædictam veram esse. ff. qui & a qui. ma. lib. non fi. l. prospexit. cum similibus. Puto tũ hoc verum si illi qui mandauerint, poterant illud per seipsos licite facere. Si autem ipsi non potuissent tunc puto illos non excusari cum non iure suo, sed mandato aliorum fecerint l. multum cũ ibi no. C. si quis ali. vel sibi, & in materiã l. non ideo. C. de accusa. Exemplum, quidam erat bannitus de Florentia, Florentinus ubicũq; eum occidat Florentie excusatur a statuto, de mandato Bonomensis interficit Florentinum illum bãnitum Bononie. Dico quod forte poterit Florentie cõuenirí per ea quę dicta sunt quia non fecit iure licito sed illicito, facit. ff. de fur. l. si quis in seruitute. ad quod possent multa iura allegari. Pro quo vltimo dicto vide quod dicam infra hac eadem parte. q. lv. & lvj.

23 *Sed circa idem* decimoterlio † quero quidam volẽs interficere bannitum existentem in castro non intrauit per portam sed per muros & illum occidit. An veniat puniendus. Et si venit puniẽdus de quo puniatur. Et primo videtur ꝙ puniatur ex eo quod per muros intrauit propter precisam dispositionem l. vlti. ff. de re. diui. & maxime quia licet et liceret interficere bannitum, non tũ illud erat necessariũ preambulum propter quod id videatur fuisse permissum. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. cum sim. Poterat enim per portas ingredi, & sic licito modo eũ offendere. & sic non videtur facere ad propositum decisio do. Tho. de Azo. de qua dicam infra hac eadem parte. q. xlvij. In cõtrarium tamẽ facere videtur quia fortasse per portas ingrediendo id facere non potuisset vt quia ille præsentisset, & sibi cauisset. licẽ quia interest reipubl. vt malefici vulnerentur. l. ita vulneratus. ad l. aquil. Et sic per omnem modum videtur fuisse permissum. Facit ff. de aut. & arg. leg. l. & si non sit §. peruentamus. cum is. facit etiam quia consideratur illud propter quod aliquid fit non illud quod fit. ff. ad l. aquil. l. illud. ff. de fur. l. verum. cum sim. & ad l. vlti. de rerum diui. respondeatur eam loqui nisi ex aliqua alia licita causa id permissum esse videatur qua si omnis lex quãquam præcisa sit ab alia distinguatur. l. virum. ff. de peti. hęre. & l. non est nouum. de legi. cum ibi nota. & quod habetur. ff. de in ius vocan. l. quanuis maxime quando illius occisio intrando per portas fieri non potuisset. l. j. C. de oper. libe ff. de offic. consu. l. j. facit C. de pœ. l. decurionum & quando ibi no. Hæc quæstio est mihi dubitabilis multum quia introitus per muros non est necessarium argumentum ad inferendum mortem bannito. Et ideo puto dicendum ꝙ non de occisione bannitì sed de ascensione p muros veniat puniendus, non tamen de maleficio doloso. Cum enim daret operam rei licite, nõ debet de dolo sed de culpa puniri, sicut dicimus in l. si adulterium cum incestu. §. j de adulte. de iniur. l. item apud labeonem §. si quis virgines, & eod. titu. l. si cum seruo. faciunt not. per Cy. in l. j. ff. quod quisque iur. per Bald. & alios in l. diuus. ff. de sica. & quę dicam infra hac eadem parte quęstio. xlviij. & sic remaneat in arbitrio iudicis, sicut etiam alias dicit Cy. in d. l. si. de rer. diui. pœnam illius. l. esse arbitrariam quæ ad mortem non debebit arbitrari vt habetur in l. prima. §. effractores. ff. de effracto.

Decimoquarto uiso quod bãnitus vt † statuti potest impune occidi. Accusatur occidens Quero an exceptio quod interfectus erat bãnitus possit per procuratorem allegari. Quęstio hæc habetur in voluminibus in c. ventens. de accusa. eod. ti. l. reos. ff. de pu. in l. pe. §. ad crimen. Et ideo in ea parum instabo. Sciendum tamen ꝙ Iaco. But. disputando tenuit ꝙ vbicunque exceptio venit examinanda seorsum a crimine sem-

© SCD - Université de Poitiers

per admittitur procurator ad illius propositionem.l.j.& l.præses.C.ad l.falci.de plagia.& per multa alia iura.Sed Iaco.de Bel. disputando determinat contrarium ratione præiudicij quod fieret ipse cause criminali in qua procurator non interuenit, vt in.§.ad crimen.Ad iura Iaco.de Bu. respondit quod ibi vnum iudicium non parabat alteri præiudicium.Cy.autem in dicta l.res sequens, Iacob.de Are.concludit quod aut bannum est notorium,adeo ꝙ non requirit extrinsecas probationes sed solum producto banno apparet talem exceptionem obstare,& tunc admittitur procurator.argu.l.j.C.qui & aduer.quos.Si autem non est notorium obstare exceptionem prædictã sed est dubium,tunc nõ admittitur procurator. & hanc conclusionem per diuersa verba sequitur Bart.in d.§.ad crimen, Bald.in l. reos post longam examinationem & relationem omnium opi.concludit ꝙ aut statutum loquitur taliter quod exceptio potest opponi iurisdictioni,& tũc admittitur procurator,alias non per d.§.ad crimen.& per l.j.an per alium cau.ap.Communiter tenemus quod talis exceptio notoria possit opponi per procuratorem,per iura supra allegata, & quod apposita litis contestationẽ impediat,de quo per Ioan.in addi.Spec,in titu.de accusa.§.sequitur.versi. quid si bannitus.vbi refert disputationem Iac.de Are. de qua per Cyn. & Bald.in d.l.reos.Immo plus dicimus quod sine aliquo mandato tertius admittitur ad producendum bannum, Quo producto iudex vlterius non pōt procedere.est enim hoc fauor publicus contra bannitos.& iudici constat illud de quo procedebat non esse delictum,Ita firmant Bar. in l.vbi pactum,C.de transact.& Bald.ibi & allegat.l.j.§.j.ne quis eum qui in ius vocan.&c.vbi etiam tangit. Si vero bannum non sit notorium,puta quia non concordãt qualitates sine demonstrationes mortui in processu nominati cum demōstrationibus banni, & sic est necesse fieri probationes de identitate, tunc procurator non admittitur secundum Iacob.de Bel.sepissime seruari viderim contrarium per rationes Iac. de Butr.quod puto verius producto enim banno habente aliquam concordantiam cũ demonstrationibus mortui non disputatur de delicto, sed de liquidatione notorij. & ideo admitti debet argumẽto C.qui & aduer.quos.l.j.& l.ad rem mobilem. & ad lega.ff.de procurat.pro hoc facit quia iudex qui ex inspectione banni iam producti in suspitione innocẽtie adducitur, debet a se ipso ipsam innocentiam liquidare.l.si non defendantur.ff.de pœn.cum concordan. Fateor tã quod si demonstrationes essent multum varie quod tunc non adductus in dubi bitationem,sed potius in oppositum procuratorem posset repellere & quemcunq; cõparentem excepto ipso occisore,argumen. l.scias aperte.C.de fal.cum si. Et hæc puto veriora cũ ea quæ dixit Bald.in l.j.C.quomo.& quan.iud.vbi vide si libet.

15 *Decimoquinto* queritur an † bannitus cui erat concessa licentia libere veniendi &c. Quæ vulgariter appellatur bulletinus siue saluus conductus, possit durante tali securitate interim occidi impune. In hac quæstione primo videndum est in genere de huius securitatis materia, & primo an dari possit.Secũdo a quo.Tertio an data sit seruanda, & in his quia non est huius tractatus materia principalis breuiter & conclusiue procedam, & circa primum dico ꝙ dari potest vt patet in omnibus iuribus in quibus de tali securitate tractatur,in authen.de man.princ.§.sed neque homi.vbi glo.aliter dixit, sed infra respondebo.l.in conuentionum,ff.de pact.in l.papinianus exuli de mino.in l.is qui reus, de publi.iudi.ad l.iul.maiesta. l.j.de sepul.vio. l.vtimur cum alijs iuribus quę infra allegabuntur,Ad secundum respondeo ꝙ aut loquimur de securitate perpetua, & illa non potest dari nisi a principe, vel habente in loco ius principis,l.relegati.ff.de pœnis.Si vero loquimur de temporali,et illa dari potest non solum a principe vel lege, vt l.fin. ff.de leg.sed etiam a duce belli,vt d.l.mentionum.de pac.& ibi not. Item potest dari a iudice sed causa cognita alias non vt dictis iuribus habetur, ita ab alijs quibus ex forma statuti tacite vel expresse concedi-tur per Bar.ff.de decre.ab or.fa.l.fi. Quo ad tertium est aduertendum quod aut securitas fuit data hosti priuato & illam seruare non cogitur l.prima.§.non fuit.ff.de dolo.aut fuit data a persona publica. & tunc secundum Guili. in dicto.§.non fuit debet seruari fides,& securitas,nisi sit data homicidis & alijs qui de ecclesia & loco exempto retrahi possunt vt d.§.sed neq; & quod ibi not.Cyn.vero post Pet.in l.præsenti.C. de his qui ad eccles.confu.tenet indistincte tales securitates seruari debere.sed Bald.in dicto.§.non fuit concludit securitatem datam a superiore seruandam esse indistincte,

© SCD - Université de Poitiers

Si vero est data a iudice, aut causa cognita, & idem per no.in l.is qui reus.de publi.iudi. Si vero sine cause cognitione tunc dicit etiam non valere per l.relegati.& sic seruari non debere.& ita apparet debere intelligi quod dicitur per Ioan.And.in ti.de accusa.§.sequitur in septisime allegato versicu. quid si quis bannitos in suarum addit.tj.qō. nec prædictis ob.§.sed neq;.quia non loquitur de securitate differente,sed de securitate immunitatem præstante vt ibi patet. Si quis autem plenius de hac securitate videre velit,recurrat ad nota.per scribentes in d.§.sed neq;.& per Bar.in l.j.ad l.iul.ma.& latissime per Albe.vbi supra qō.xlviij.vbi refert ad literam verba Old.in disputatione quæ incipit, Potestas Padue. Secundo principaliter ad propositam qō. videndum est quid talis securitas contineat. Aut enim continet ꝙ libere & secure omni & quocūque impedimēto cessante posit venire &c. Aut simpliciter ꝙ posit venire & stare omni officialiū publicorum impedimento cessante. Primo enim modo non potest concedi nisi a principe,vel eum representāte. Secundo modo potest concedi ēt ab inferioribus vt patet ex prædictis.Nunc ad propositam q.Aut securitas fuit concessa secundo modo & sine dubio occidens bannitum taliter securatum non tenetur.securatio enim non comprehendit licet publica authoritate faciat,ut dicetur infra quæstionibus xlv. & xlviij.Non enim facit vt persona publica licet securatus authoritate sed vt priuatus & sic in securitate nō comprehenditur. Item quia talis publica intelligitur secundū cōem vsum loquendi l. cum delanionis.§. asinam.ff.de fun. instru.l.librorum.§.ꝙ tamen.de leg.iij.cum si.Cōstat aūt secundum cōem opi.ꝙ ēt si faceret, vt publica persona,non tñ officialis publicus appellaf, non ergo pro eo intelligitur concessa securitas. l.si vnus §.ante omnia.ff.de pact.& de verbo.obliga.l.stipulatio ista.in prin.& l.quicquid astringende.cum si.Si vero fuit cōcessa primo modo,& sic a principe vel eum representante.Et tunc aut interficiens ignorabat securitatem prędictam.Et dic vt dicam in tertio tempore parte j.q.tj.vbi tractabitur de occidente rebannito non cancellato. Si vero sciebat securitatem prædictū, tunc puto cum puniri posse. Talis enim suspensio ad tempus idem debet operari ꝙ liberatio in perpetuum. Dico quo ad illud tempus.l.sufficit. de conditio.indeb. & l.si tibi mandauero,in prin,ff.mand,Item idem debet operari ꝙ appellatio, arg.l.nō possunt, ff.de legi.& ꝙ no.Inno.in c.ad hoc. de appel.Non ob.l.j §.merito.&.§.si quis a principe.ff.ne quid in loc.pub.vbi concessio facta a princ pe non tollit ius priuato quæsitum, quia illud verum in dubio vbi verba ad illud se expresse non extendunt,vbi autem verba sunt ita pregnantia ꝙ ad illud ius extendantur, illud etiam tollunt saltem quando non est ex facto illius priuati quæsitum vt habet in c.in nostra.de iniu.& dam. da.Pro quo vide quæ dicam in iij.parte huius temporis quæstio.lxxvj. Communiter tamen cum quia tales securitates non dantur a principe sed ab inferioribus. Itē quia sunt limitate & referuntur ad personas officialium dicimus ꝙ talis securatus etiam sciens securitatem posit impune occidi. & ita pluries seruari vidi.

16 *Decimosexto quero* † ꝙ talis bānitus taliter securatus ꝙ impune occidi non potest, & eum capiens præmium aliquod non consequitur, vt dicam in seq.q.commisit pendente securitate aliquod graue maleficium, puta aliquem vulnerauit vel interfecit, an perdat beneficium securitatis. Ista quæstio, est disputabilis, tamen in breuibus me expediam,& videtur ꝙ non, quia delinquens punitur in eo in quo deliquit & non vltra ff.ad l.falci.l.paulus.& l.beneficio. & ff.de his qui, vt indi.l.rescriptum.vbi circa rem subtractam tm̄ perditur falcidia nō quo ad alia. Præterea securitas nullam habet conditionē sed est temporalis & pura. ergo nullo casu potest effici conditionalis l.quicqd astringende.de verbo.obl.Pro hoc ff.com. l.in commodato.§.sicut. Sed puto de iure contrarium verum esse. Certum est ꝙ sine securitate in loco in quo deliquit licite esse non potuisset.Ergo ibidē delinquendo suo abutitur priuilegio, ergo illo priuatus est. C.de iude.l.iudeos. & l.nullus.& lx i distin.vbi cum concordan.Nec verum est ꝙ saluus conductus siue securitas sit pura,immo habet tacitam conditionē scilicet si concedenti illam non inferatur offensio.l. qui seruum.de verbo.obli.l.quid ergo.§.si hæres.de lega.j.Et est casus in l.quero.§.inter locatorem.ff.de loc.Intelligitur ergo quod non posit offendi nisi ipse offensionis causam præbeat.facit ff.de verbor.obligatio.l. quidam cum filium.& quod ibi per docto. Constat autem rempublicam & ipsum concedentem ledi offendiq; si aliquis offenda,

© SCD - Université de Poitiers

tur l.si quis ingenuam,§.in ciuilibus,ff,de captiuis. & l.ita vulneratus.ad l.aquil. Et sic intelligitur reuocata securitas, facit ff. de solu.l.si cum cornelius,& l.cum quis. cũ similib.Nec obstat prædictis l.paulus.l.beneficio.& l.rescriptũ. quia hic qui deliquit non solum deliquit in illum quem offendit sed etiam in ipsum concedentem securitatem,& sic non puntur vltra q̃ deliquerit. Præterea hodie illa iura sunt correcta vt in auth.de hæredi.& fal.§.sancimus,secundum Ray.& Bar.in d.l.rescriptum.Concludendo ergo quod poterit impune offendi, & illum capiens habebit præmium a statuto ordinatum, q̃ maxime verum est si nulla causa interueniente de nouo tale maleficium parum post securitatẽ concessam commisit,præsumitur enim dolose illum securitatem impetrasse.l.si ventri.§.ff.ff.de priuilegi.credi. & sic ei iuuare non debet,ff.ad macedo.l.fed iul.§.proinde.cum simi.Prædicta vera nisi ad sui defensionem fecerit, tunc enim siue facere potuerit siue non, de quo dicam infra qõ.xl viij.non intelligitur saluum conductum tuisse,ff.de fur.l.verũ. Et licet tunc non excusetur quin puniatur pœna ordinata ex delicto per eum commisso non tamen poterit ex primo banno detineri quia contra securitatẽ cum fuerit prouocatus fecisse non intelligitur, Facit quod habetur,C.de calumniato.l.ij.cũ concor.

17 *Decimoseptimo* † etiã circa bannitum securatũ statuto cauetur quod capiens bannitum debeat habere centum a communi. Quidam cepit bannitum habentem securitatem temporalem, queritur an debeat habere centũ. Hanc q.disputauit antiquitus do.Tho.de Azogui.& incipit.q.præsupposito q̃ banniti.& vt quæstio subtilior redderetur addidit themati, alio statuto caueri q̃ verba statuti debeant intelligi secundum propriam significationem absq; aliquo extrinseco intellectu. Ad affirmatiuam arguit q̃ bannum nõ tollitur per affidationem per regulã l.prout quisq;. de solu.Secundo a iusto errore capientis.l. fina.ff.pro soc.cum simil. Tertio quia temporalis mutatio rei naturam non alterat l. ex facto.§.rerum.ff.de hæredi.institu. cum concordan.Quarto a certitudine temporalis in securatione adiecti. Tale enim obligationem non suspendit vt l.cedere diem. de verbo.signi.cum si.ergo nec bannum.& sic nec extinctio nec suspensio præmium denegant.Quinto arguit a fidantia non effectiua vel plena,sed temporali. & sic non perfecta securatione.& propterea nullum debet effectum parere.l.quinta.§.fina. de verbo. obliga.cum simi.Soluit pro parte negatiua primo equiparando fidantiam appellationi per l.non possunt.ff.de leg.Secũdo quia nõ est bannitus cum effectu secundum q̃ debẽt verba intelligi l.j.in fi.ff.quod quisque iur. cum concordan.Tertio per regulam, cum principalis,& regulam accessorium.Securitas enim operatur circa personam affidati. ergo intelligitur operari circa premium capientis quod est accessorium.Quarto ratione cessante quę fuit vt malefactores punientur.l.ita vulneratus.ff.ad l.aquil.sed iste captus propter fidantiam puniri non poterit. igitur cessat præmium l.adigere.§.quanuis. de iure patro.C.de episco.& cler.l.generaliter.Quinto ab incompassibili quia nõ potest eodem tempore & loco dici bannitus & non bannitus.C.de fur.& l.j.cum simili. Sed si darentur centum huic capienti iudicaretur vt de bannito q̃ non est verũ, quia affidatus igitur &c.sed ista ratio non cõcludit,quia pur bannitus est licet bannitus affidatus. Nõ enim ex hoc intelligitur ad tẽpus rebannitus per not.in l.fina.C.de senten.pas.Subdit q̃ quia debitor est ille a quo inuito potest extorqueri de verbo.significi. l.debitor.& ille proprie dicitur debitor, & ideo bannitus securatus quia interim inuitus non potest exigi non proprie dicit bannitus,ergo statutum sibi non locum vendicat,quia verba debent proprie intelligi. licet autem prædictæ rationes sint persuasiue illi tũ quæ facta est a ratione cessante inheret.Et ad contraria respondet q̃ verum est eum interim esse bannitum sed nõ cum effectu, Ac etiam propter cessantem rationẽ dicit non esse illum de quo loquitur statutum,& verum dicit etiam ignorante vt dicam infra hoc eodem tempore & parte qõ. xxiij.& duabus seq.& in tertio tempo.parte j.q.iij.poterit tũ tunc repetere expensas quas fecisset in capiendo.l.mulier inops.de cap. & quod dicam infra hac eadem parte quæstio,xix.

Decimooctauo queritur

18 † vtrum præmium quod datur capienti bãnitum debeat diuidi inter eum & fiscum, & videtur quod sic & videtur probari.ff. ad Sylle.lege cornelia.in fi.ibi tangit Ray. post Dynum. In contrarium est veritas vt nota, in lege si quis id quod in principio,

© SCD - Université de Poitiers

ff.de iurisdiu & ad d.l.corne.in fi,respõdet quod ibi speciale quod etiã tenuit Iac. de Are.insti.de ac.§.pœnales.& idẽ breuissime referrendo tanti mmodo Dy.dixit Alber.vbi supra q xlvij.Hæc decisio debet intelligi qñ statuto cauetur ꝙ premium detur capienti de bonis banniti.Si enim diceret statutum ꝙ detur de bonis cõis frustratoria esset qtæstio,an fisco debeatur dimidia.ff. de sol.l.qui sic.esset enim potius nugatio q̃dam vt l.si quis a filio.& quod ibi not.delegat.j.Si ergo statutum dicat ꝙ capiens bãni um debet habere centum de bonis banniti,nihil debebit dare fisco, quia intelligitur quod totum applicetur. Ita enim dicitur statutum a quo decipi non debet.l.ij,C.de his q ve.eta.im p.Nec illa iura aliquid faciunt.Loquuntur enim de pœnę quæ debetur a cõtrafaciente, & dubitatur an debeatur agenti, an fisco de quo dic vt dictis iur. & plenius in l.agraria.ff.de termi.mo.quæ limita nisi pœna imponatur pro interesse fesi.Tunc enim ei in totum applicatur quo cunq; iure agitur.l.in eum iuncta.l.quique. ff.de in ius voc.Facit.C.de leg.l pen.Quæstio autem prædicta loquitur de premio qd datur facienti id ꝙ a statuto permittitur,& ideo tanquam a separatis non est licita argumentatio,l.fi.de calum.cum simili.

29 *Decimonono quer;tur* † Titius i capiendo Gaium bannitum fecit expensas, An debet illas repetere a cõi.Dixit Bal.quod sic per l.mulier inops.ff.de captiuis,vt ipse no.in c.j.in prin.hic finit lex cornelia & incipit conf ie.re.ꝙ sine dubio verum est qñ ex forma statuti nihil datur capienti.Si autem aliquid datur tunc dubium est,an illud in expensis imputetur.In quo puto dicendum q tod aut datur pro præmio aut simpliciter.Si pro premio potest etiam petere expensas arg.ff.de condi.& demon.l.quibus diebus.§.dominus.Si simpliciter tunc non possit expẽsas petere nisi excederent quãtitatem datam a statuto. Tunc enim posset id residuũ petere.facit ꝙ habetur.ff.vi bo. rap.l.j.cum ibi notatis de condi.inde.l.eleganter.§.fi quis post.de transact.l.& post rem cum simili.

20 *Vigesimo* † pone statuto cauetur quod q ceperit & præsentauerit bannitum potestati debeat habere centum a cõi, plures receperunt bannitum, & illum captum cõi præsentauerunt,queritur an debeat habere quilibet centum, an omnes vnica centum, & videtur ꝙ, quilibet debeat habere centum per l.qui filiabus.§ fi quis ita,de le.j.et insti.de fi.agno.succes.§.fi plures. Dicit Albe.vbi supra q.ciij.quod hæc quæst.potest decidi sicut deciditur quæstio de pluribus intranibus simul castrũ, & remittit ad not. ad.§.discipuli in proemio.ff.Illa quæstio ponitur per Bar.in l.hoc articulo.ff de hære. insti.Et determinat ꝙ inspicienda sunt verba statuti an loquatur per verbum vniuersale siue collectiuum an per distributiuum. Primo casu omnes habeant vna centum.Secundo quilibet habeat centum per d.l.qui filiabus.in fi Credo ꝙ hoc sit verum,si tamen appareret factam fuisse fraudẽ vt quia multi ceperunt vnum ad quem capiendum se f[illegible]iebant pauci,non puto omnibus deberi, sed solum illis principalibus in capiendo.Nec enim verisimile est ꝙ fiscus voluerit iactare pecunias.l.cum de indebito.§.j. de proba.& se in infinitum obligasse.l.qui bona.§.vltimo.de dam.infe.Et ita in pluribus ponentibus vexillum &c.terminauit Pet. & post eum Rayn in d.§.discipuli.Pro qua determinationem facit text.in d.l.qui filiabus.§.j.i fi.Quę aũt sint dictiones collectiue & quæ distributiue.vide i d.l.hoc articulo.

21 *Vigesimoprimo* queritur † statuto cauetur quod qui ceperit bannitum, in pecunia debeat habere quinquaginta. Qui autem ceperit bannitũ in persona debeat habere cẽtum. Titius bãnitur in mille, & si non soluerit intra mensem,intelligeretur bannitus in persona,fuit intra mensem captus & præsentatus,& deinde elapsus est mensis & non soluit Queritur quod præmium debeatur capiẽti.Quæstionem istam sub terminis quod bannitus erat in centum & si caperetur& intra mensem a die quo in fortiam cõis venerit non soluerit deberet decapitari,disputauit Odofre.vt refert Albe.vt supra q.lxxvj.& multum copiose allegit.Primo quod debeat habere centum a cõi publica vtilitate ad l. aquil.ita vulneratus.de male,& ma l quę fortius insurgit quanto ad maius pre tum inuitabuntur homines ad captendu de leg ij.l.cum pater.§.j.ad fi.de annu.leg.l.seio.in fi.j.responso.Secundo a consideratione effectus cõsecuti qui in iure attenditur.l.j.in fi.quod quiq; iuris,sed effectus est secutus quia condemnatio pecuniaria conuersa est in personalem.ff.ꝙ met.cau.l.fi cum exceptione.§,hæc autem actio, Ergo iste effe-

© SCD - Université de Poitiers

ctus debet considerari. ff. de actio. emp. l. j. et C. eo. l. si traditio. Tertio a duplicitate ratio num. due enim rationes scilicet trãfusio sententię pecuniarie in corporalẽ & ipsa executio vincunt vnam scilicet verbalem cõditionalem in pecunia. C. de edic. diui adri. tol. l. fi. & extra de treu. & pac. c. licet. Quarto a purificatione conditionis quę retro trahitur. l. potior. in princ. qui pot. in pig. hab. Et sic purificata condemnatione personali retro dicetur captus bannitus in persona. ff. de vsufruc. l. sed et si aliquid. §. interdum. de solu. l. j. cum simi. Quinto a parafication præsentationis capti ad iudicẽ. de fur. l. interdum. §. qui fi. de conditio. ob cau. l. pen. sed ipsi iudici sufficeret in quacunq; parte. iudicij ius superueniret. l. nõ potest de iud. & l. si rem. §. fi. de pig. actio. de pecu. l. quesitum cum simi. ergo & ipsi pręsentatori sufficere debet. Sexto a natura trãsfusionis q̃ est ab initio facta postea transfusione vnicus actus censeatur. ff. qũ dies leg. ce. l. si cũ præfinitione. l. si pœnam. & l. j. ff. qũ di. le. ce. l. j. §. item si ita. ad l. falci. ad l. aquil. l. si vulnerato seruo cum si. Arguit secundo q̃ vtrunq; præmium consequi debeat. Primo quia tale præmium cum sit beneficium debet latissime interpretari de consti. prin. l. fi. Secundo a similitudine periculorum quę versantur in capiẽdo. l. si seruus. de his qui ad eccl. confu. C. ad l. iul. de vi. l. quoniã. ad legem acqui. l. quemadmodum in fi. Et sic debet esse multitudo præmiorum. de iure iur. l. semper. §. negotiatores. Tertio quia cũ sit dubium quod pręmium debeatur. debet fieri interpretatio contra fiscũ. ff. de iur. fis. l. non puto. Quarto a pluralitate condemnationum. pendente enim conditione vtroq; modo cõdemnatus erat. l. j. §. biduum. ff. qũ ap. sit. ergo etiam debet esse pluralitas premiorum de ap. cum in vna ad turpil. l. j. §. si plura. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. si pluribus. Tertio principaliter arguit quod debeat habere solummodo quinquaginta. Prima quia vbi obligatio pendet ex pluribus conditionibus a prima purificatur & amplius nõ committitur iudi. fol. l. cũ querebatur. de verb. obl. l. si ita quis stipulatus. Sed obligatio ad primum pendet a præsentatione banniti pecuniariter vel personaliter. ergo purificatur a prima præsentatione quæ erat pecuniaria. Secundo quia pręmiũ debetur ipsi actui pręsentationis. ergo illud tempus attenditur non inspecto q̃ postea aliunde deueniat vt d. l. si penum. de rei vẽ. l. non. ideo. & l. si quis hac lege. ad sill. l. j. §. j. cum multis si. Tertio qn̄ facto alicuius aliquid consequendum est non sufficit id fieri facto stultitia vel negligentia. l. ij. ff. de cõdi. & demõ. de bo. pos. l. j. §. semel. cum multis concord. Quod autẽ presentatus puniatur personaliter contingit sua culpa & negligẽtia. quia non soluit. ff. de fideicõ. lib. l. si quis in sua. ad fi. de rei vendi. l. ex diuerso. §. petitor. cum simi. Et sic fisci obligationem nõ auget de fideicom. l. fi. cum si. Quarto quia sicut quod semel meum est amplius meum fieri nõ potest. l. tij. §. ex plurimis. de acqui. pos. inst. de le. §. si cui cum si. Ita semel præsentatus amplius præsentari nõ intelligitur sicut nec ex assidua contractatione non nascitur nouum furtum. de fur. l. ei qui. Et sic attenta præsentatione prima qua fuit condemnatus pecuniariter nõ attenditur alia. nec id quod postea occasionaliter venit. de pecu. l. eo tempore. Quinto cõe cui fit pręsentatio vnicum bannum recipit de pac. l. rescriptum. §. si pacto. cum si. Ergo vnicum præmium debet de condi. & demon. l. plautius. sed in dubijs debetur minimum de reg. iur. semper in obscuris. & l. semper. ff. de ver. obli. ergo &c. Sexto quia ab initio pecuniaria obligatio ex quasi contractu orta est. l. tij. §. idem scripsit. ff. de pecu. & de tute. & ra. dis. l. defensor. Item deinde non soluta pecunia etiam ex quasi contractu orta est obligatio ad personam ijsdem iur. ergo prima non est nouata. l. fi. C. de noua. secundum veram opi. Et sic est in electione fisci pro qua obligatione soluere velit. l. si quis a socio pro socio cum simi. Vltimo quia a primordio tituli fit denominatio. C. de testa. manu. l. fi. Et ideo a prima condemnatione debet ipsa pręsentatio considerari. Et sic debet habere pro præmio quinquaginta tãtum. Finaliter dixit soluendo quoidam tenuisse & ita fuisse quãdoq; iudicatũ q̃ pręsentãs debeat consequi maius præmiũ per allegata supra pro illa parte. Dixit tamẽ verius esse quinquaginta tantũ deberi per iura pro ista parte allegata. pro qua decisione adducit de leg. ij. l. Sempronius proculo de le. j. plane. §. sed si non corpus de probatio. l. quinquaginta. Vbi in dubio detur vnum & minus. Ad contraria respondet. a primũ quod etiam alias quam præmijs quis debet inuitari ad fauorem patrie de vẽtre in posses. mitten. l. j. §. si ea cum si. Ad secundum quod in ipsa præsentatione dicitur factum consummatum. Ad tertium quod due rationes hic non currunt circa idem. vt in secũda ratione pro hac parte facta. Ad quartum

© SCD - Université de Poitiers

respondet ꝙ quia soluere & nõ soluere est conditio potestatiua retro non trahitur vt l.j.qui potio.in pigno.habean.licet secus sit in casualibus vt l.potior.eo.ti.Ad quintum respondet ꝙ præsentatio debet vnico iure censeri.l est qui edes de vsucapio.Ad sextum respondet quod illa iura loquuntur in legato quod pendet a mera voluntate testatoris.Et ideo quomodocunq; appareat deberi secundum habetur perinde ac si illud tantum fuisset legatum, quia sic de eius voluntate apparet. Sed in casu nostro iudex post sententiam habet potestatem.ff. regu.iur.l.iudex.& sic vna non transfundi tur in aliam,sed in vtraq; perseuerat licet vtriusq; commodum consequi non possit. Si hæc videre extense velis, vide ibi supra vbi scribit hoc per sex columnas Pro ista parte faciunt duo.Primum ꝙ condemnatio pecuniaria non transfunditur in personalē, nec illius fit nouatio secundum notata per Bart.in l.ij.ff.de publi.iudic. per Bald.in l. magnam in fi.C.de contrahēda & commit. stipulatio,licet ipse Bar,aliter tenuerit arguendo in l.cum duobus.§.idē respondet. ff.pro socio,secundo quia qualitas adiecta verbo, semper intelligitur secundum tempus verbi.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.Et si cum tempore præsentationis in vtroq; themate reperitur bannitus in pecunia non in persona uerbum bannitum intelligitur secundum tempus verbi ceperit siue præsentauerit.Et sic debentur solummodo quinquaginta.Faciunt nos,per Bar,in l. ex facto in prin.de vul,& pupil.Et ideo vt subditur vbi supra in fi Si bannum conuerteretur quia bannitus esset in persona saluo ꝙ si intra mēsem a die capture solueret mille illum capiens deberet habere cētū quia tēpore præsentationis bannitus erat in persona.Ad quod alle.idem Odof.de verb. obl.l.ita stipulatus.de reg.iur.l.milles.§.decem,& d.l.si.pec.ij.respon.et l.j.§.item si ita ad l.fal.Et ita decisio videtur facilior prima,qa cum solutio pecunie sit in hoc casu in conditione non est in obligatione vt l.si quis sub cōditione.ff,si quis omis.cau.test. Et ideo tanquam conditio potestatiue voluntaria retro non trahitur.Sed in præcedenti videbatur necessaria,quia erat in cōditione,& ideo retro trahi videbatur conditio licet esset potestatiua. vt l.j.qui pot. in pig.habe.& l.titius quæ res pig.ob.pos. sed responde quod solummodo solutio esset illa quæ retrotrahitur quæ in obligatione non erat,& sic non obstat decisioni suprascripte.Et nota bene titulum quæstionis quia hic terminus non currebat a lata sententia sed captura.Et sic patet quod iudex volebat eum intelligi interim bannitū & sic non sunt hæc contraria his quæ dicā hoc eodem tpe parte vlt.q.lxxix.vbi vide,

22 *Vigesimosecundo* † stante statuto qd qui ceperit bannitum debeat habere certum prēmium,potestas illius loci cepit quendam vt malefactorem quem ignorabat esse bannitum, cū post capturam reperiat eum esse bānitum, vult præmium a cōi,queritur an debeat illud habere.Hanc quæstionē formauit Bar, in .iij.§.vtrum.ff.ad sil.& determinauit ꝙ no. debeat habere.& idem Bal.tenuit ibi, & in l genero.ff.de his qui no.infa.Et moventur pluribus rationibus.Prima quia potestas suo satario debet esse contentus,quia illud habet pro exercitio sui officij in authen.iusiu.ꝙ præ.ab his & in authen.scriptum exemplar.§.sicut.Secundo quia ipse potestas non cepit sponte sed ex necessitate sui officij,ꝙ est purgare prouinciam malis hominibus.l.cōgruit.ff.de offi.præsi.ergo præmium consequi non debet, vt d.§. vtrū.& de acqui.re.do.l.iij.§.si seruus.Tertio quia illud gratis facere tenet ergo prēmium capiendo turpiter faceret.l.j.de condi.obtur.cau.bene facit tex.in l.qui sine.ff. de neg.gest Quarto quia cepit eum non vt exbannitum & sic statuti conditionem non adimpleuit, ignorabat enim eum bannitū, ergo &c.l.ij.de cōdi.et demon.& d.§.vtrū. Adde quæ dicā in duabus q.post sequētem.

23 *Vigesimotertio* † stāte dicto statuto viget aliud statutum quo cauetur ꝙ homines de villa teneantur trahere ad rumorem & capere malefactores,& exbannitos.Quidam iuit ad capiendum exbannitum,& cum exbannitus fugeret,eleuauit rumorem propter quod homines de villa insecuti sunt eum, & illu ceperunt.Queritur an aliquid prēmi im debeatur Bar,in l.iij.§.vtrum,ad sil,dicit quod non Primo non homines de villa, quia incitat non spō e sed coacti illum ceperunt vt ib, Ille etiam qui insecutus fuit habere nō debet,quia ipsum non cepit.facit quod habetur in l.j.barratorum.C.de fideiu,cū cōcor, facit,ff de acqui.re.do.l.laqueum.

24 *Vigesimoquarto* † stante eodem statuto Seius sciens

© SCD - Université de Poitiers

Titium bannitum, ignorans autem statutũ prædictum præmians capientem cepit Titium & potestati eum præsentauit, queritur an possit petere præmium. Dices tu ex dictis supra proximis, q. hęc, q. est decisa quod non, quia ad impediendũ lucrum sua ignorantia potest contra eum allegari, vt d. l. si is. §. si seruus, de acqui. re. do. sed non est sic, aliud enim est ignorare illum esse bannitũ, & aliud est ignorare statutum præmians capientem. Primo casu locum habent quę dicta sunt supra. ij. casu talis ignorantia non nocet. Commodum enim a statuto datum queritur etiam ignoranti statutum argu. C. de decur. l. penul. lib. x. & ita determinauit Bar. in l. omnes populi, de iustit. & iur. in q. v. principali in principio.

25 Vigesimoquinto † dictum est supra qũ occidens bannitum qui potest impune offendi pœnam nõ meretur. Queritur an sit necesse quod probetur occidentem sciuisse illum fuisse bãnitũ. Bar. in l. genero, ff. de his q. no. infa. & in l. inter omnes. §. recte. de fur. dicit quod nõ quia quantum ad incommodum ignorãtis talis ignorantia alteri non prodest, sed stare debeat veritati vt d. l. genero. & d. §. recte. de cri. expil. hæredi. l. ff. insti. de oblig. quæ ex delic. na. §. placuit & ita cõiter tenetur.

26 Vigesimosexto † Gaius sciebat Titium Ioãnis esse bannitum, videns alium quem putabat esse Titũ Ioãnis & in veritate non erat occidit illũ. Queritur an statuto permittente occidi bannitũ excusetur. Istam questionem formauit Frã. de Aret. in l. cum seruo. ff. de iniur. & arguit quod excusetur & in nullo puniatur arg. d. l. cum seruo. & eo. tit. l. illud. §. fi. Non enim cogitauit delinquere, sed putauit se licite agere, dicit enim non teneri de dolo, sed puniri potest secundum modum culpe. argu. l. scientiam. §. qui cum aliter. ad l. aquil. Aduertendum ꝙ aut habuit iustam causam sic credendi, puta quia sic publice tenebatur ꝙ ille esset Titius Io. & tunc in nullo puniri arg. ff. ad macedo. l. iij. & C. eo. l. zenodorus. cum si. si autem non tenebatur publice, sed ex aliqua causa motus fuit ad sic credẽdum, & tunc non sit in dolo non potest cornelia de sicarijs conueniri. l. in lege. ff. ad l. cor. de sica. Sed vt dictum est pro modo culpe aut late aut leuius poterit puniri vt supra. Quæ autem sint tales culpe habetur in l. quod netua. ff. depositi. An autem hoc casu plenissima culpa puniri possit cum dabat operam ex aspectu rei licite recurre ad no. ad l. aut facta. §. delinquunt. ff. de pœn. & in l. j. ff. de legi. per docto.

27 Vigesimoseptimo † ꝛro super dicto statuto qũ bannitus possit impune offendi. Quædam vniuersitas fuit bannita de quo dixi supra in primo tempore parte. j. q. v. An quilibet de illa uniuersitate poterit impune offendi. nõ insistendo in verbis dicẽdum est quod nõ, quia nullus singulariter vt ipse est bannitus vt habetur in l. in tantum. §. qui in vniuersitatis. ff. de re. di. & de in ius voc. l. sed si hac. §. qui manumittitur. & quod habetur per Barto. in l. iiij. ff. de re iudi.

28 Vigesimooctauo † bannitus captus erat a familia potestatis. Titius illum vidẽs in manibus familie interfecit. Queritur an potuerit impune facere. Istam q. formauit Dy. in l. laqueum. ff. de acqu. re. do. et ibi etiam ponit Bar. sed latius ponit in l. iij. §. transfugas. ff. ad l. corn. de sica. & refert lac. de Are. etiam disputasse quod etiam dicit Ioan. Andre. in eius determinationem effectiue referens in addi. Spe. in ti. de accu. §. sequitur versicu. quid si quis bannitus circa princi. magne additio. Et ideo posset cum sola decisione transire remittendo etiam ad no. per Alberi. vbi supra q. lxv j. quia tamen aliqua pulchra dicuntur per Iaco. de Are. & alias eius disputatione latius ꝛ referat Ioan. Andre. Tamẽ ꝛ breuius potero his subijciam etiam cum aliorum dictis. Arguit enim primo ad affirmatiuam ꝙ poterit impune occidere. Primo a verbis legis, quæ & si dura sint seruanda sunt. l. prospexit. ff. qui et a qui. & l. quod constitutum. de mili. testa. Secũdo quia lex non distinguit bannitum captum a non capto, ergo &c. ff. de publi. l. de pretio. Tertio quia cum adhuc duret bannum debet durare effectus. C. de infe. pe. ce li. l. j. de ferri. l. a nullo. addebat Dyn. quia captio non facit definere eum esse bãnitum, ar. ad hoc. C. de decu. l. ij. Quarto propter incertitudinem, quia licet captus esset non tamen certum erat quod pœnam pateretur, poterat enim fugere. l. si apparitor. C. de appari. lib. xij. & de ac. re. do. l. iij. §. illud. & de incendi. rui. nau. lege pedius. Quinto deprehensum in facinore licet occidere ei, cui alias non liceret. C. de sicar. lege is qui. ff. de verbo. obligatio. l. qui seruum. de legat. j. quid

© SCD - Université de Poitiers

ergo.§.si hęres,ergo fortius istum deprehē sum quem ante licebat occidere, sic ꝓ cū sit factum lege permittente pœnam nō meretur,l.grachus,C.de adul. Adduxi etiam Dy.ad hanc partem.l.in laqueū de acquir. re.do.vbi dicitur ꝓ feram illaqueatā possum apprehendere quia multa possunt accidere propter quæ a laqueo euadat.Ad hāc partem etiam adducit Bal.in l.libertas.ff.de stat.ho.ꝓ non interest reipublice a quo occidatur duntamen occidatur.l.cum seruus. ff.de verb.obli.Item quia cū quilibet a statuto habeat potestatem occidendi, non habet necesse a iudice impetrare.l.quę sub cō ditione.§.fi.de condi.instit. In contrarium alleg.Dy.l.carceri,& l.fi.in.§.fin.de custo. reo.vbi dicitur ꝓ capito punitur qui carceratum interficit, capitis autem dicitur carceratus vt l.qui neq;.ff.de verbo.signifi.Dicebat tamen illis.ll.responderi posse quia hic erat certum bānitum illum debere mori,ibi non,sed subdebat ꝓ alia ratione dici potest talem interficientem puniri,quia nō licet alicui prouincialium aliquem e manibus officialium eripere in authē.vt omnes obe.iu.proui.§.eripiant.Iac,vero ad hanc partem adducebat statutum intelligi debere in eo cui per iudicem pœna imponi non potest arg.C.de iudi.l.nullus,sed hic captus erat in potestate iudicis argu.ff.de do. l.qui saxum.& sic puniri poterat.Item quia alias licet authoritate legis occidere resistē tem,cui non resistentem a contrario non licet occidere.C.de his qui ad eccle.confug. l.si seruus,ita & hic non licet bannitum nō resistētem,immo iudici obedientem interfi cere.Præterea hic erat in custodia reipub. ergo debet reseruari vt torqueat.C.de episco,audien.l.raptores,& vt saluus sit debito supplicio.ff.de quæstio.l.quæstionis, & de cust.reo.l.j.de male.& ma.l.fi.alle.Bald. pro hac parte l.additos.C.de episc.audien, vbi dicitur ꝓ priuatus non potest impedire iudicis executionem. Item addebat rationem,iudex est executor ordinarius, iste priuatus extraordinarius executor.Sed ubi locum habet remedium ordinariū cessat extraordinarium.ff.de mino l,in cause. Soluit Iac.quæstionem pro hac parte per iura prædicta ac etiam quia lex permittit hostē occidi.l.iij.§.fina.ff.de sica,Et tū postquam captus est occidi non potest vt instit. de iure perso.§.j de statu homi.l.iij §.serui.Et facit ff.ad l.aquil.l.sed & si quecunq;. Item quia causa propter quam poterat a quolibet occidi,scilicet defectus publice vindicte cessat in proposito ergo &c.l.quod dictum.ff. de pac. Ad contraria respondet. Primo ad verba statuti, quia intelligitur alio non interueniente quod impediat.Similiter tutor & legatarius possunt esse testes hoc intelligitur nisi aliud impediat.ff.de testamen.l. qui testamento in prin.& de obsequijs.l.titius. sic & al as in l.non erit.§.dato. de tureiuran.& l.tutor.ltē quia vbi vna lex non distinguit,l.vna.C.de inof.donat.Facit lex vt gradatim.§.sed & si lege.de mune.& ho no.Non ergo factum est lege permittente, immo vetante.& sic quasi omnia argumenta tolluntur.Addit etiam si quis dixerit hoc ius occidendi competere reipubli. & cuilibet alij infolidum, sicut alias dicitur in lege si cui.§.ijsdem, de accusa. locum habuit præoccupatio.ff.de procurato.l. pluribus. Plus dicit & notabiliter.quod si eodem tpe concurreret respublica & priuatus deberet respublica præferri. aut tanquā ille cuius directo competit.C.de nouati.l.iij.Aut quia eius voluntas equior est quia continet viam iuris & iustitie ordinariā ar.ff.de re iudi.l.inter pares.& C.qui bo.ce.pos.l.fin. Addit rationem quod potentia offensionis procedit propter contumaciam quæ eius pœnam aggrauat vt l.relegati.ff.de pœ. Illa autem contumacia est finita postquā est in manibus familie.f.quo ad hunc effectum vt a quocunq; possit occidi. Remanet ergo solum pœna primi delicti ob quod bannitus est.Adducit simile de feris bestijs,quę licet a quocunq; capi possint, nō tamē possunt capi cum sunt in manibus alicuius.ff. de acqui.re.do.l.iij.in fi.Et hanc partem tenet Cy.in d.l.libertas.& Bart.in d.§.transfugas addens ꝓ illi,qui veniunt de necessitate ad ciuitatem dicuntur habere securitatem a lege.l.ij.§.legatis.ff.de iudi.& ff.de legat.l.fi.Sic etiā dicimus in testibus vt ea. l.ij.§.si quis.& sic concludit ꝓ ille qui dicitur a familia de necessitate venit.& sic dicitur habere securitatem a lege.Ideo illum occidēs incidit in l.iul. ma.ar.ff.ad l.iul.ma. l.j.& ibi ēt hoc sequit Ang.Credo quod ve rū est eū non potuisse occidi in manibus familie.& quod illum occidens teneatur pœna legis cornelie de sica.per d § trāsfugas. Sed non puto quod teneatur pœna legis iulie maie.tum quia iure non caue u de securitate legis nisi in certis casibus inter q iste nō reperitur.Tum etiā quia pœne n debent extendi.ff.de pœ.l.interpretatione, & l.si præses ac er im quia in ciuitatibus alijs ab vrbe tali pœnæ locus non est vt dictum

© SCD - Université de Poitiers

ctum fuit supra parte prima huius temporis.q.xv.& hæc locum habent quando iuste captus erat. si vero iniuste, vide infra questione xxxj.

29 Vigesimonono †Statuto cauetur ꝙ capiens bannitum debeat habere centum a communi, altero puniturvadens in alterius territorium ad aliquem capiendum. Titius bannitus de Florentia vbi est statutum erat in territorio Florentino. Sempronius voluit eum ibi capere. ille vero aufugit in territorium bononiēse & ibi a dicto Sempronio eum insequētem captus fuit. Queritur an potuerit capi, & sic Sempronius debeat puniri virtute alterius statuti Ioan. And. in d. titu. de accu. §. sequitur. versicu. quid si quis in suarum additi. versi. elegans Old. quæstio. referi Old. disputādo terminasse Titium capi non potuisse. & sic Sempronium puniendum. Allegat primo pro casu. l. quis sit fugitiuus. §. idē cecilius. ff. de edil. edi. Et ibi declarat qualiter induatur ponendo ibi casum sed nimis prolixe quia in gloss. satis apparet. & confirmat hoc dictum quod ex iure loci non debebat alium locum ingredi. Allegat. ff. ad mace. l. si filius. §. fin. Adducit etiam. l. qui cum maior primo responso de bonis lib. Item quia conditio existentis in fuga potest ad eius commodum variari. l. si quis in seruitute de fur. Sic ergo cum intrauit territorium bōñ. factus est liber. deducit etiam not. in l. talis scriptura de leg. j. in vlti. glo. & ꝙ verba secundi statuti sunt clara ergo seruanda l. nō aliter de leg. iij. & quia limitatio locorum est certa & sic nulla restat iuris. q. l. ancille. C. de fur. Et dicit non prodesse licitum principium, quia propter mixturam inspicitur id quod nocet vt no. de reg. cato. l. j. & ibi concor. Ac etiam quia effectus secutus est in loco prohibito. Et ideo a prin. licito legem non assumit. Allegat. ff. si serui. ven. l. sicuti. §. aristo. & ad l. aquil. l. quemadmodum. in prin. Et sic cessat perceptio rei altero prius illam apprehendente. ff. de acqui. re. do. l. in laqueum. & l. naturalem. §. illud. Item quia pacificātur excessus in loco & excessus in modo. insti. de act. §. huic autem. sed excessus in modo punitur vt l. j. C. vnde vi. ergo & excessus in loco. facit. ff. de adul. l. si adulterium cum incestu. §. imperatore. vbi punitur qui plus fecit quam debuerit. Et sic cōcludit talem capiētem puniri. Quod etiam sentit Barto. in d. §. idem cecilius. Hanc disputationem si integram videre velis recurre ad Albe. vbi supra q. lxxvij. Vnum nolo omittere quod ipse Old. dixit quod cū alicui conceditur facultas limitata, ille qui excedit limites, non facit sibi concessum, sed aliud. ff. ad Trebel. l. sed si ante. quemadmodum seruiamit. si communem. §. j. manda. l. diligenter. de re. eorum qui sub tut. vel cur. l. si pupillorum. §. si pretor. Sed ad capiendum bannitum sunt limites limitati per statutum. f. intra territoriū. Qui ergo excedit, aliud facit, & sic prohibitum. & ideo quātumcunq; bonus effectus secutus sit nihilominus punitur. C. de nego. gest. l. fi. Et ideo venit a premio repellendus quia eadē non potest esse causa pœnę & premij de nego. gest. l. siue hæreditaria. ex hoc vltimo colligo quod quo ad premium assignatum capienti bannitum generale statutum restringitur ad hoc locum statuentis licet quo ad euitationem pœnæ, talis restrictio non fiat vt dicam infra q. xlvj. & ratio potest esse diuersitas lucri & damni argumē. l. fina. C. de codicil.

30 Trigesimo †Pone supra proxime dictū est de priuato capiente extra territoriū Officialis florentinus puta vicarius alpiū cepit bannitū de Florentia in territorio bononiensi. Quero an possit contra illum executionem facere an vero teneatur eum relaxare & pristine libertati restituere. Hæc quæstio videtur fortior præcedenti, quia nullum præsupponitur statutum disponens contrarium, sed eadem nihilominus debet esse decisio. Et si ponis quod bānitus a principio non esset in territorio florentino sed in bononiensi, & inde extractus fuerit, res est clarior, non enim fregit fines banni, & per consequens capi non potuit. ita dicit Iaco. But. in auth. iudex. C. de episc. audi. Et ita etiam determinauit Fran. de Aret. in l. quis sit fugitiuus. §. idem cecilius. per illum text. & per not. in l. a diuo pio. §. j. de re iud. & in l. additos. C. de episc. aud. per l. extra territorium. de iur. om. iud. Est enim tunc officialis existens in alterius territorio ad instar priuati. l. ij. ff. de offi. proc. & le. secūdū Bal. in d. l. additos. & ex his patet ꝙ tanquā spoliatus sua libertate ante omnia restituendus est l. si quis ad se fundum. C. ad l. iul. de vi. si per vim vel alio modo l. ij. Et videtur expresse casus in l. si quis liberum. ff. de probat. & facit de liber. cau. l. liberis. §. fin. & de acqui. re. do. l. nemo. probatur etiam per l. plerique. ff. de in ius vocan. probatur etiam ex vi verborum sententię banni quæ regu

© SCD - Université de Poitiers

tariter se habet si venerit in fortiam &c. Ille autem qui in fortiam hoc est in locũ subditium violenter ducitur non dicitur venire vt l. qui neq;. ff. de verb. ligni, secundum iij. lec. debet igitur relaxari & pristine libertati restitui, etiam si fuerit ab initio in loco florentinorum, & deinde fugiens captus fuerit in territorio Bononiensi vt in themate dictum est per iura & rationes supra proxima q. facte.

31 *Trigesimoprimo* †queritur visum est supra proximis qõ. ꝙ nec a priuato nec ab officiali publico bãnitus potest capi extra territorium. An talis sic indebite captus in manibus detinentis possit impune occidi. Dices tu ꝙ hęc qõ est superflua, quia supra xxviij. q. determinatum est captũ non posse occidi & inter alias rationes fuit allegata ratio præuẽtionis per l. pluribus de procu. quę videtur habere locũ in omni casu. Item cum sit in manibus famthe, siue iuste, siue, iniuste, eripi non debet. in authen. vt omnes obed. iu. proum §. eripiãt. Qui tex. generaliter loquitur.

Sed pro clariori decisione separãdi sunt termini quæstionis, & ideo primo quero an captus indebite a familia possit impune eripi de manibus eius Bar. in l. sed eximẽdi. §. j. ne quis eum qui in ius voc. est vi exi. non determinat sed arguit qd semper eximens puniatur, C. de male. l. ii. de his qui latro. l. j. & d. §. eripiãt Ang. vero eo. tit. l. j. not. dicit qd aut captura nõ tenet ex defectu iurisdictionis, vel quia nullã habet iurisdictionẽ, vel quia suæ iurisdictionis terminos excessit, & tunc licite eximitur de manibus familie. Alle. l. prohibitum. C. de iur. fis. lib. x. Si aũt iurisdictionẽ habebat licet iniuste eũ ceperit quia tũc restitutio non est fiẽda de facto sed iuris ordine per remediũ appellationis secundũ Inno. de offi. dele. c. si qñ. Ad qd etiã alleg. d. l. ii. de male. & l. quoties. de exacto. tribu. lib. x. Itẽ vbi captura esset iniusta respectu ritus & ordinis eximens ẽt debet puniri vt d. l. sed eximendi. §. j. & l. si p aliũ. §. j. eo. ti. Ex hac decisione infertur ꝙ in casu proposito tolluntur oẽs rationes facte in dicta xxviij. q. pro ea parte quæ occidi non potuerit. Et restãt facte in contrariũ ꝙ occidi potuerit, non. n. habet locũ ꝙ sit in carcere, vel ꝙ sit facta præuentio, vel qd debeat res publica præferri, quia omnia iura ibi allegata intelliguntur in actu qui de iure valeat. Alij enim actus. f. de iure nulli quantũ ad effectus prædictos nullũ possunt effectũ inducere. l. si pater. C. ne de sta. defun. l. accusaturus. ff. de adul. de re iud. l. iiij. §. cõdemnatũ. Facit quod habetur in l. si pecuniam. §. pe. ff. de condi. ob cãm. vbi ille qui est in actu relaxationis nõ reputatur carceratus. Ex his patet qd minus deberet puniri qui interfecit bannitũ in manibus eius qui cepit eum extra territoriũ contra formã & tenorem statuti. Fortius. n. est nullus actus factus cõtra legẽ quam ille qui est factus preter legẽ. l. si non fortẽ. in princ. ff. de condi. inde. & l. cũ lex. de fideiuf. & ibi per Barto. & per doct. in l. non dubitũ. C. de legi. Intelligo aũt decisionẽ prædictã fore veram si ille qui interfecit occidisset eũ impune ẽt in loco a quo extractus est. Si aũt ibi non occidisset impune secundũ ea quæ dicã infra lv. & lvj. q. non dicetur eu licite occidisse quia præsumitur mortuus in loco a quo iniuste iniuste extractus est vt l. qui neq;. de verb. sig supra q. proxi. alleg. Et ideo licet tũc nõ puniatur in loco in quo occidit tamen puniretur in loco a quo contractus fuit si ibi ratione domicilij conuenirt posset vt l. j. & ij. C. vbi de cri. agi. opor.

32 *Trigesimosecundo* †quero. q. dã in loco licito virtute statuti prẽmãtis capienti bannitũ cooperat Titiũ bannitũ, & ad potestatem ducebat. Sempronũ eũ in suis manibus interemit, queritur an impune facere potuerit. Dicet quis hæc quæstio est terminata per not. supra q. xxviij. f. ꝙ non. est. n. minister legis vt l. ij. C. qũ lic. sine iud. vin. & sic locũ habet præuentio licet aliquę rõnes ibi facte non adaptentur. Sed in contrariũ arguitur & vr quod immo potuerit occidi p iura & rationes ibi pro hac parte allegata, ac ẽt quia vnũquodq; remedium est extraordinarium. f. captura & occisio de facto facta, nullus. n. iure ordinarie iurisdictionis facit sed extra ordinem, ergo vnũ non excludit aliũ l. si cũ exceptione. §. eũ qui. ff. ꝙ mecau. not. l. fi. C. si mi. se maiorẽ dixerit & in l. j. C. de alte. iudi. quinnimo cũ remediũ occisionis plenius subuentet rei publice quã captura illud præferri debet vt hr in l fina C. si aduer. rem iud. & in l. in causæ. ff. de mino. & plene. in l. i prouinciali. ff. de no. operi nunc. Nec obstat præuentionis ratio per l. pluribus. de procu. cum simi. quia illud verum qñ circa idẽ fit præuentio. Operatur enim circa idẽ non circa diuersa vt l. si pluribus de leg. i. capiens. n. preiudicauit ius capiendi, & ducendi, & sic premiũ consequẽ-

© SCD - Université de Poitiers

di. Ergo non intelligitur abstulisse viã alteri illum occidendi sine premio quia sunt diuersa. Et sic de vno ad aliud nõ infertur ff. de calum. l. si, Si quis teneret istam partem per l. naturalem. §. illud & in l. laqueum. ff. de acqui. re. do. Respondet ad id quod dicetur eũ non potuisse auferre ius quæsitũ, vel querendum illi capienti in casu quo repræsentasset per l. stichum. §. si de nouo cũ si. ꝙ licet teneretur ei cui exemit ad suum interesse scilicet ad quantitatẽ quã consequi debebat per l. sed eximendi. §. j. ne quis eum qui in ius voc. per l. iij. C. de exac. trib. & quod dixit Bald. in l. abditos. C. de epis. aud. Non tamen lege cornelia teneretur. Et ista pars est equior. Certũ enim est eum occidisse bannitum qui non erat captus a familia, vel in publico carcere. Nec certum erat de manibus eius qui cœperat non euasurum. Et sic fauorabilius sit reipu. esse in casu certi quã in casu dubij. Sufficit enim reipu. ꝙ ille moriatur. l. gallus. §. si eius de libe. & posthu. Et autem non erat bannitus ad mortem, vel ad membrum sed in pecunia, non solum teneretur capienti, sed etiã rei pub. vt d. l. iij. de exac. trib. & alijs iur. superius alle. prædicta quidem non procederent quo ad obligationem occidentis. si ille bannitus erat in manibus eius qui cœperat euasurus si ille non occidisset. Tũc enim in nullo tenetur quia captus dici non potest ff. de in integ. resti. l. non videtur cum si.

33 *Trigesimotertio* †Circa prædicta instãs quero. Quidã cœpit bannitum in confinibus duarum ciuitatum, adeo ꝙ est dubium an cœperit in confinio ciuitatis a qua bannitus erat, qd multis modis potest contingere, queritur an fuerit iuste captus siue a priuato siue a familia. Credo ꝙ hæc quæstio debeat terminari sicut terminatur quo ad cognitionem. Dicitur enim quod si in tali loco committitur maleficium vtraque ciuitas habet cognitionẽ ergo executionẽ l. a diuo pio cũ ibi notatis, ff. de re iud. Quod aũt vtraq; ciuitas habeat cognitionem probatur per tex. in l. iuris peritos. §. cũ oriundus. ff. de excu. tut. & l. liue contra. §. quia plauciaũ de lib. agno. & quod dictũ fuit supra parte ij. primi tẽp. q. viij. Pro hoc quia cũ sint duo quorũ vnũ prodest & aliud nocet, nec apparet quod id ꝙ prodest sit potentius altero, inspicitur id quod nocet ff. ad sil. l. si quis in graui. §. si, cum concor. Et idem puto si certum esset in quo loco captus fuisset, puta quia vnum pedem tenebat in vno territorio, aliũ in alio, vel sedebat super lapide posito pro confinio. Est. n. locus cõis. Et sic intelligitur captus in proprio territorio ad sil. l. j. §. domini, cũ si. quod maxime verũ est qñ pars capitis. i. ipsum caput existeret in parte capitis l. cum in diuersis. ff. de reli. & de fur. l. vulgare. cum si, Si aũt. dormiẽdo totus esset in territorio a quo non est ex bannitus. & sic dormiẽdo caderet vel peruenireet in territorium a quo bãnitus est, non vr quod capi potuerit, nisi experrectus ibi permanserit argu. ff. ad l. aqui. si seruus seruũ. §. si fornicarius, ꝙ intellige vt ibi nisi potuerit verisimiliter casum illũ cogitare. Facit. ff. locati. l. si quis domum. §. j. & ad l. aquil. l. item mela. in prin.

34 *Trigesimoquarto* †Officialis licite quocũque respectu cœpit bannitum de quo agimus. Vult facere executionem sine nouo processu, queritur an possit. Istam q. ponit Guil. in Spe. in sæpissime alle. §. sequitur. versi. sed pone in titi. de accu. Et ibi dicit quod non potest de iure communt. Et idem ibi sequitur Io. An. referens disputationem Guido. de suza, qui idem de iure tenuit licet consuetudine dixerit seruari cõtrariũ. Idẽ dixit Dy. de iure & dixit esse casum qui alibi nõ reperitur in l. diuus. ff. de custo. reo. Idẽ dicit Cy. in l. impuberibus. §. item si quis. ff. de hispe. tut. per eandẽ l. diuus. vbi Bar. idẽ dicit in bannitis secundũ formã l. j. de requi. re. Sed in bannitis de quibus agimus qui cõdemnãtur ex eo quod hũr pro confessis dicit statim quod capiũtur sine nouo processu posse fieri executionẽ secundum formam banni. pro quo est glo. in l. pe. eo. ti. quę vult, qd ficta cõfessio equiparetur vere. Hoc idẽ tenuit Odofr. sed m Albe. vbi supra q. liij. vbi refert alias opiniones. Et qa loquũtur in bãnitis alijs q̃ de quibus agimus nõ refero, si libet ibi vide quia plene refert. Est ergo verũ ꝙ bannum prædictũ põt sine nouo processu executioni mãdari, ꝙ est verum, siue capiatur ab illo officiali q̃ tulit sniam vel eius successore qui idẽ censetur, siue ab alio equalẽ iurisdictionẽ habẽte, puta quia capitaneus capit bannitũ a pãte, vel ecõuerso secũdum Bar. in l. a diuo pio. §. j. ff. de re iudi. vbi vide. Et vide q̃ dicã statim in xxxvj. q. Dicit tñ idẽ Bar. q̃ iudices anteq̃ exequãtur, faciũt ꝙ talis bãnitus recognoscit se esse illũ, qui fuit bannitus, de quo supra in primo tẽpore parte iij. q. vlti, Prouidetur tamen cõ-

© SCD - Université de Poitiers

muniter per statuta circa talē executionē. Et ideo id seruandum vt l. omnes populi. Vbi vero non essent statuta permittētia eū condemnari vt confess m & bannitis fuisse cānēq; habitus a iudice propter eius fugā & contumaciam pro confesso posset captus fuit in innocentiā probare. Et etiam aduersarius suus crimen per l. p tende. C. de rēp. in integrum resti. Etiam si tempus cognitionis esset elapsum vt not. dicit Ioan. And. in prælle. vers. Sed pone q ex causa prædicta non prosequor intelligo tñ id verū q posset probare innocentiā in omni casu in quo fuga non haberetur pro plena probatione. Tunc aūt qñ h beret pro plena probatione secus esset. Et sic intelligo qd no. per Ray. in d. t. dicens. de quo etiam dixit Odof. secundum A be. vbi supra. Quando aūt fuga faciat probationem vide per doc. in l. impuberibus. ff. de suspec. tut. per Bart. in l. lege cornelia. ff. ad sillen. & in l. admonendi de iureiurando.

35 *Trigesimoquinto* †pone statuto cauet qd licet habeatur pro confesso, tñ antequ bannū detur debeat accusatus, vel inquisitus certo modo citari. Alio statuto, vel eodem simili cauetur qd banniti p homicidio capti statim fiat executio et si solennitas non sit seruata, q̃ritur nō facta citatione dicto modo debeat bannum executioni mandari. Ista quæstio fuit antiquitus disputata vt refert Alb. vbi supra q lxxxj. vbi latissime arguit sed succincte referam. Et primo quod debeat fieri executio. Statutum quod de executione dicit allegat casum vt maleficia nō remaneāt impunita, ergo videtur derogari principio statuti. ff. de test. tut. l. si hæreditas. §. j. & l. testamento & quia vltima derogant prioribus in vltimis voluntatibus de leg. j. l. si mihi & tibi §. in lega. cum si. Et in pactis vt l. pacta nouissima. C. de pac. ergo idem in statutis. Item quia pro solennitate banni præsumitur de verb. obli. l. sciendum de proba. c. in præsentia. & ideo sententia non est vētilanda, sed exequenda. C. de execu. rei iudi. per totum Item quia si tollitur a statuto solennitas ipsius banni quod est maius ergo tollitur solennitas citationis quæ est minus arg ff. de publi. l. si ergo. § idem agit. In contrariū allegat quia finis statuti directo videtur contradicere, vnde ergo neutrū seruandum de reg. iur. l. vbi repugnātia. & C. de fide instru. l. scripture. Et sic debet stari iuri communi secundum quod bannum est

pone statuto cauet qd licet habeatur pro confesso, tñ antequ bannū detur debeat accusatus, vel inquisitus certo modo citari. Alio statuto, vel eodem simili cauetur qd banniti p homicidio capti statim fiat executio et si solennitas non sit seruata, q̃ritur nō facta citatione dicto modo debeat bannum executioni mandari. Ista quæstio fuit antiquitus disputata vt refert Alb. vbi supra q lxxxj. vbi latissime arguit sed succincte referam. Et primo quod debeat fieri executio. Statutum quod de executione dicit allegat casum vt maleficia nō remaneāt impunita, ergo videtur derogari principio statuti. ff. de test. tut. l. si hæreditas. §. j. & l. testamento & quia vltima derogant prioribus in vltimis voluntatibus de leg. j. l. si mihi & tibi §. in lega. cum si. Et in pactis vt l. pacta nouissima. C. de pac. ergo idem in statutis. Item quia pro solennitate banni præsumitur de verb. obli. l. sciendum de proba. c. in præsentia. & ideo sententia non est vētilanda, sed exequenda. C. de execu. rei iudi. per totum Item quia si tollitur a statuto solennitas ipsius banni quod est maius ergo tollitur solennitas citationis quæ est minus arg ff. de publi. l. si ergo. § idem agit. In contrariū allegat quia finis statuti directo videtur contradicere, vnde ergo neutrū seruandum de reg. iur. l. vbi repugnātia. & C. de fide instru. l. scripture. Et sic debet stari iuri communi secundum quod bannum est

nu l. im. C & ff. de requi. re. quo. & quando iu. l. ij & l. tr s denuntiationes. de senten. l. prol tam. it m quia prima pars statuti continet iust tam & concordat cum iure communi. ff d in ius vo. per totum. C. de anna. excep. l. vt perfectus. & de dam. infec. ff. l. i ij. § to i s. Vltima vero pars quæ loquitur de executione est cōtra ius & ideo principi m debet seruari & non i nis argu. ff. de libe. & posthu. l. cum quidam. nec potest dici quod finis corrigat principiū quia hoc non est in statutis, cum eodem tempore vites sumant secundum opi. multori m. C. de testa. ute. l. ij. magis ergo finis in quis restringitur ab equo principio. Item recte intellecto statuto finis non contradicit principio, quia principium loquitur de solennitate seruanda in modo citandi bannū & sententiam & sic principium statuti seruatū. Et ita determinat bannum non tenuisse & executioni mandari non debere obstante nullitate, maxime per vltimam rationē supra fact m & per fauorem qui in dubio debet ur reo vt in regula fauorabiliores. Vt videtur disputator locutus est in casu quo idem sit statutum qui est minus dubitabilis. non enim est verisimile quod statuentes voluerint statim se corrigere l. non ad ea ff. de cōdi. & demon. l em cum possit ad diuersam solennitatem referri finis vt supra non debet intelligi referri finis ad supra dictā solennitatem illam corrigendo l. talis scriptura. in fi. ff. de leg. j. & quod ibi no. Item quia clausula præcedens est fortior is naturę ad determinationem sequentium quam sit sequens ad determinationem præcedētium l. filium. ff quādo di. le. ce. Et not. in l. quisquis. de lega. iij. sic itaque licet in probatione banni non fuerit seruata solennitas, puta quia non fuit lectum, vel quia non seden do fuit prolatum vt l. ij. C. de sen. ex peri. reci. Si tamen citatio de qua supra fuerit secūdum modum a statuto traditum facta tale bannum executioni mittetur secundum finem statuti. Si autem omnia solennia fuerint obseruata in probatione banni sed nō fuit facta illa citatio secundum m dum statuti, minime mittetur executioni sec ndū ipsius statuti principium. Si autem t r o ra cognitionum largiantur poterit de nouo cognosci. l. si vt proponis. C. quomodo & quando iu. ff. de accu. l. libellorum. §. sed si aliud. Si vero tempora non largiantur debebit libere relaxari. l. accusaturus. ff. de adul. Si autem diuersis statutis talia disponantur res vt habere maiorem dubitatio-

© SCD - Université de Poitiers

nem. Si tamen sunt diuersa statuta in eodē volumine & eodē tēpore approbata quasi omnia præallegata locum habent, Et idem est ꝙ supra dictum est per no. in d. l. ij. de testa. tut. per Cyn. & plene per Bart. in l. omnes populi dum tractat de statutis contrarijs, Sed & si post primum statutum fit noua reformatio idē erit, tum quia legum correctio est vitanda si sine correctione lex noua potest aliquid operari. l. si quando, C. de inof. test. & de appel. l. præcipimus, cum si. & vnius cum alia concordatio facta, C. de inof. do. l. vna de petitio. hære. l. vtrum, cū simi. tum quia noua generalis & trunca restringitur & declaratur ab antiqua lege nō est nouum, & l. nam & posteriores. ff. de legi. & quod habetur in l. sciendum. ff. qui satis. cog. & in authen. offeratur C. de litis cōtesta. & vtrobique per glo. & doct. tum etiā quia solennitas illius citationis intelligitur in secunda l. repetita. ff. de conium. cum emāci. libe. eius l. nihil. & plene per Roffre. in xlv. q. p. Bar. in l. prætor. §. eritq; differētia. ff. vi bo. rap. Et per Ioan. And. antiquā prēdictam disputationem referentem in addi. Spec. in ti. de sen. execu. §. postremo. versi. xvj Quæ quia in voluminibus habētur hic non insero.

36 *Sexto & trigesimo.* †Duo ciuitates erant cōsederate, puta Florentina ciuitas cum ciuitate Senarum, Titius fuit bannitus de Florentia, dum habitaret Senis, fuit ibi captus per potestatem qui volebat eum decapitare secundum Banni tenorem. Queritur an posset. Dicebant quidam quod sic, per text. l. non dubito. ff. de cap. Bar. autem ibi determinat legem illā hoc nō dicere. Sed quod pōt ita statutū fieri in vna ciuitate ex confederatis, quod delinquēs in alia posset ibi puniri. f. in altera quæ statuit. Et ideo in proposito si ex forma confederationis quæ potest fieri cū pactis paribus & maioribus, & minoribus cum libertate tū populorum vt in d. l. non dubito quod quando sit habetur per Bar. in l. fl. ff. de colle. illicitis. Illud dicetur vel in ciuitate Senarum esset statutū, vel etiam in ciuitate Florentie, forte eadem ratione per generalitatem illius legis posset ibi talis capti fieri executio, de quo etiā per eum & Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & ita debet intelligi quod sensit in l. a diuo. §. j. de re iudi. alleg. l. non dubito. Pro quo ēt vide dictū Bart. in extraua, qui sint trebel. super ver. rebellando. in ver. sed an sint rebel. vsque ad ver. de pœna autem. Vbi dicit ꝙ in dubio talis confederatio vī fieri æquali fœdere per d. l. non dubito. Et ideo si actū est ꝙ inuicem se tractēt vt ciues in ciuilibus & criminalibus, intelligitur vt vna contra aliam leges grauiores non imponat ꝙ tunc essent quia in societate inspicitur tempus sociorum tempore inite societatis. ff. pro socio. l. socius socio, & fa. hercis. l. hæredes. §. non tantum.

37 *Trigesimo septimo* †pone ꝙ episcopus secundum formā suæ constitutionis pro crimine spirituali in quo habet iurisdictionem inter alia contra laicum vt in c. si. de foro compe. lib. vj. & de iudi. c. decernimus posuit Titium in banno. Queritur an iudex secularis debeat illum tanq; bannitum tractare & eius sententiam executioni mandare. Bart. in l. diuus. ff. de custo. reo. in cōdemnato ab inquisitore tenet ꝙ non, sed quod potest de nouo processum facere & de delicto cognoscere. Alle. in auth. de san. epis. §. si vero crimen. col. ix. & Guil. in l. magistratibus. ff. de iur. om. iudi. Quia ista q. est de materia canonica, eis est relinquenda. l. consulta diuaita. C. de test. Quantum tamen attinet ad q. propositam de bannito ab episcopo, videtur casus in cōtrarium in c. j. de offi. ordi. de quo dic vt ibi maxime per Inno. Quantum vero ad sententiam latam ab inquisitore videtur etiam esse contrarium eius quod ipse Bar. dicit vt habetur in ca. vt inquisitionis officium de hæreti. lib. vj. Lex vero diuus non facit quia loquitur in damnatis ab illis qui iurisdictionē non habebant. Si autē habuissent iurisdictionē aliud esset vt l. nō dubiū eo. ti. Secundū ergo prēdicta apparet regulariter tenendū quod bannitus ab ecclesia debeat tractari vt bannitus ēt a priuatis siue laicis de quo in d. c. j. Et ideo forte verum est ꝙ stante simpliciter statuto in vtilitatē interficiētis, bannitus occidens talē bānitum non debet puniri. Consideranda tamen essent & cōstitutio episcopi, verba bāni, & ēt ipsius statuti. ff. de iur. immu. l. semp.

38 *Iuxta prædicta* trigesimo octauo †queritur. Quidam cepit bannitum eū ad iudicē non duxit sed in priuato carcere tenuit. q̃a in sua domo reclusit, an veniat puniēdus, de premio non est dubium quia illud non consequitur nisi iudici representet etiam si statutum simpliciter premiat capientem l. iij. iiij & l. interdum.

© SCD - Université de Poitiers

§.qui furē.ff.de fur.& C. de rap. vir.l.vna sed dubium est,an incidat in pœnam priuati carceris,ad cuius q. determinationem aduertendum puto ꝙ secundum Bart.in l.capite quinto.ff. de adul. quidā priuati sunt qui habent ius capiendi & detinendi vt dominus seruum & pater filiū.l.j.& ij. de pa. pote.ff.de lib.ho.ex hi.l.iij.§.j.& ij. Et iste sine dubio pœnam priuati carceris carcerā do filios,vel seruos,non incurrunt,tangitur in d.l.j. de priua.car. Quidā sunt qui nullū habent ius capiendi neq; detinendi. Et in istis est aduertendū ob q̃ causam aliquē capiunt.Si enim capiunt vulnerāt & occidūt in continenti inspici debet solū illud delictū propter ꝙ capiebant.ff. ad l. aquil.l.illud.Sed si ex interuallo occiderent,tunc tenerentur de vtroque & de priuato carcere & de occiso.l. nunq̃ plura.ff. de priua. delic.Et iste nō est casus noster. Quidā sunt q̃ habent ius capiendi.Et isti ita demū videtur committere in pœnā priuati carceris si vltra.xx.horas captū detineant vt d.l. c.v. Et ideo dixit ibi Bar.ꝙ si quis capit falsatorē monete per l.j.C. de fal.mo. vel furē secundum formam l.itaq;.ff.ad l.aquil.& l. si quis in seruitute circa finem.ff. de fur. vel debitorem suū fugientē per l.ait pretor.§.si debitorem.ff.de his quæ in frau. credi. Et idē in quolibet qui potest capi propria authoritate de quibus vide Spec.de accusato re.§.j.circa prin.& detinerent vltra.xx.horas incideret in pœnā priuati carceris. Ex quibus videretur concludi ꝙ postq̃ est data licentia capiendi bannitū,si eum captum detinuerit vltra xx. horas incidat in pœnā priuati carceris per d.l.capite quinto. Pater enim potest adulterum occidere sicut quilibet banniū l.patri,eo.ti. Et nī si eū detinet per xx.horas punitur.Ergo & capiēs bannitū & sic detinens. Sed aduertendū ꝙ marito,vel patri non licet indistincte occidere adulterū sed cum distinctione & incōtinenti vt eo.ti.l.ꝙ ait.& l.marito. Et ideo succedit dispositio l.capite quinto.Bannitū autē quis potest indistincte offendere & occidere.Ergo lex illa nihil facit.Et sic in nullam pœnam videtur incidere is de quo queritur,maxime quia quē potest occidere fortius potest contumeliis afficere l. nec in eā eo.ti.quod etiam ostendi videtur quia talis detentio est offensio etiā in persona secundum Innoc.in c.nuper,de senten,excō. Ergo est licita ex forma statuti permittentis eum impune offendi.Et ita tenuit Alb. vbi supra q.xcv,Id aūt ꝙ dicit in d.l cap.quinto de xx. horis debet intelligi ibi & vbicūque illa dispositio locum haberet nisi ex aliqua causa iudici aliter videatur arg.ff.si quis cau.l.ij.quasi per totum.Si aūt eum postea dimittit vide quæ dicā infra parte prox.t.quæstio.xxviij.in fi.

39 *Trigesimonono* †stante statuto prædicto ꝙ bāmitus posit impune offendi.Titius occidit Bertā bannitā, queritur an excusetur a pœna virtute statuti.Guido de Su.in quęstionibus statutorum sub litera .P.format quæstionē.Et arguit ꝙ & contra finaliter determinat ꝙ sic,quia in dispositionibus legalibus siue odiosis siue fauorabilibus prolatio masculini comprehendit fœmininū.ff.de verb.sig.l.j. & in cōcor.ibi positis,& ad iura in contrariū faciētia respondet ꝙ loquuntur in dispositione hominis siue testatoris.Et satis bene loquitur in materia.Hæc decisio vera est per notata per Cy.in l.quicunque.C.de fer. fu. & l.si quis in tantam.C.vnde vi.Illi.n.nomini bannitus conuenit terminus cōis mari & fœmine.s.homo.Et ita si in plurali loquitur statutum & ideo locū habet ēt in fœmina maxime existēte eadem ratione sed ibi not. Et per Dyn.in l.j.ff.de verbo.signifi.& ibi etiam per Bartol. sed latius in l.j.§.verba. ff.de pecu.

40 *Quadragesimo* queritur† Alio statuto cauetur ꝙ viri bannitū debent expelli de ciuitate.An econuerso vxor banniti erit expellēda.Hanc q.formauit Bal.in l.quicunque.C.de fer. fugi.& determinauit ꝙ non,quia odium irrationabile non debet extendi.C. de secun.nup.l. fin.ff. de contratabu.l.iij.§.si emancipatus.

Aduerte quia decisio præsentis quæstionis non habet cum ista communicationem. hic.n.nō aptatur terminus cōis, sed homo. Item fœmininum non dominatur ab eodē nomine.sed diuerso, quia masculinum dicitur vir,fœmininum dicitur vxor. Sed cōtra prædictā decisionē vī,quia dispositio in vno ex correlatiuis sicut sunt vir & vxor traditur ad alium vt l.fin.ff.de acceptila.cū concord.& C.de cupres.ex lu. damascen.l. j.lib.x.& C.de indi.vidui.l.j.& ibi per Bar. Sed respondeo quod illud verum ex eodē actu non ex diuerso,& ideo licet ex bono vxoris expellatur vir, non tamen ex bono viri debet expelli vxor saltem quauersa ratio est.Non enim potest vxor tenere virum a delinquendo sicut vir vxo-

© SCD - Université de Poitiers

tem l.j.§.quæ onerandæ.ff.qua rerum actio non da.& quod not.in l.si vxorem.de condi.infer.cum simi.

41 *Circa idem* cauetur statuto latius †quod familia bannitti debeat expelli de ciuitate. Queritur c.xlj. An per hoc erit expellenda vxor. Albe. vbi supra cx. q. dicit Old. tenuisse quod non, quia nulla lege cauetur ꝙ vxor sit de familia viri, & remittit ad not. per se in l. pronuntiatio.§.familie.de verbo.signi Sed est in hac.q.aliter cõsiderandum. Dictum enim statutum posset duobus modis intelligi. Vno modo ꝙ familia viri sumatur pro tota eius agnatione sicut dicimus in l.j.ad fille.& d.l.pronuntiatio. Alio modo vt intelligatur pro simplici familia ipsius viri, cuius ipse est caput, vt eadem l. & in l.fi.C.de verb.sig. Et quia statutum est odiosum & contra naturalem rationem quod vnus præmatur delictis alterius, debet sine dubio intelligi in mitiorem & sic in secundã partẽ.ff.de pœnis l.si præses. Et quod dictum fuit supra in primo tẽpore parte j.viij.& ix.quæst. Et ideo videdũ est an dicatur de talis viri familia. & vr̃ quod sic per text.in d.l. pronuntiatio.§.familie.vbi Dyn. dixit ad literã contrarium eius quod dicit Alb. dixit enim quod si bãnitatur vir & familia sua intelligatur banni ta vxor. Pro hoc quia qualitatem conditionis viri vxor trahit ab eo.ff. de senato.l.fœmine. hinc est quod dicitur popularis nupta magnati efficitur magnas.& econuerso magnas nupta populari dicitur popularis secundum Bald.in d.l.fœmine.& Franci.de Aret.in d.l.fi.C.de verb.sig. Pro hoc videtur tex.in d.l.j.ad fin. iuncto.§.si vir qualitercunque.in princi.exponatur nomen domus.ibi enim dicitur quod viri & vxoris vna est domus. Pro hoc l. fin.C. de incolis. & l.mulieres.C.de dig & quod vir & vxor dicuntur vna caro, & fit inter eos communicatio diuini & humani iuris.ff.de ritu nuptia.l.ij. Et hoc videtur velle Bal.in d.l.fœmine. vbi cõcludit ꝙ vxor dicitur proprie de familia viri. In contrarium facit quod scripsit Barto. in d.l.fi.C. de verbo.sig. vbi dixit ꝙ vxor non dicitur proprie de familia viri sed improprie & largo modo. & ideo non continetur in statuto licet prima pars ,p qua allegaui de iure sit verior, quia non solum vxor quæ astringitur tot vinculis ipsi viro, quinimmo & serui de eius familia sunt. Tamen ex benigna interpretatione debet intelligi quod vxor non intelligitur quantum ad hoc de eius familia. In pœnis enim semper fit benigna interpretatio, vt l. interpretatione.& d.l. si præses.de pœnis. Quod intelligo verum, nisi ex communi vulgi opinione vigenti statuti confecti tempore vel ex interpretatione postea debite facta aliud probaretur l.labeo.ff.de suppel.& l.cũ delanionis.§.asinam. de fun. instru.cum simi.& ff.de legi.de quibus.& l. si de interpretatione. Et ita in simili determinauit Cyn. in l. qui in adoptionem. ff.de adop.

42 *Quadragesimo* secundo queritur.†An statuto dicante qd filij bannitorum expellãtur de ciuitate cõprehendantur filie. Albe. vbi supra q.lxv. refert Iacob.de Aret.tenuisse ꝙ non.in l.j.§.primo.ff.de ven.in pos. mitten. voluit allegare.§.toties.vbi patet quod exheredato filio qui nascetur, quia potest nasci filia mittitur venter in possessionem. Ex quo infertur quod filia non intelligitur exheredata. alias enim venter in possessione non mitteretur per illum titulum vt ibi. & ibi proprie la.inducit propositũ & hoc ideo quia sicut ibi odium est irrationabile, vt l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.testamen.ideo nõ comprehenditur filia. Ita & in filijs bannitorum, quia irrationabile est quod ex delicto patris premantur filij, vt l.sancimus.C. de pœnis. cum concor. & ita sequitur ipse Albe. sed per alia verba. Barto. ibi aliter videtur dicere per not.in l. si quis in tantam. C. vnde vi sed ibi post nomen siquis cadit terminus communis. vt dixi supra. xxxix. & xl. Notandum ergo est quod vbi de odio irrationabili tractatur dispositio facta de filijs non comprehendit filias, in quo nõ iusto, quia est fauorabilis decisio. Pro quo vide in remissionibus quas dedi, vbi supra. Subdit etiam ibi Alb. quod si tempore statuti pater bannitus erat mortuus, quod et masculi eius filij non expellantur, quia non sunt filij banniti allegat ff.de senato.l.emãcipatum.§.item labeo. qui tex. facit in contrarium. vide quæ dicam infra in vltimo tempore, parte secunda quæstione decima tertia & decima quarta.

43 *Quadragesimo* tertio queritur. †Stãte dicto statuto de expellẽdis filijs bannitorũ, an cõprehẽdant filij nõ legitimi. Hęc qõ potest in se habere duo capita. Primũ an contineãtur filij naturales q nati sunt ex cõcubina legitima, qbus ,pprie

© SCD - Université de Poitiers

conuenit nuncupatio bastardorum vt not. ff.de concubi.super rub.de regu.iur.l.quoties idem sermo, & in l.fin.C.de natu.li.in authen.incestas.C.de ince.nup. Secundum an contineantur alij illegitimi nati qui diuersis nominibus nuncupantur,vt habetur in c.nisi cum pridem. de renun. sed cõiter dicũtur spurij.c.ex quocunq; damnato coitu nati,in authen.qui,mo,na,effi sui.§.fina. Quo ad primum videtur primo dicendum quod sic,ff.de in ius voc.l.parẽtes. & quod nota.in cle.j.de baptis.In contrarium C.de adulter.l.iij,& l.filium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. Dixit Gui,quod aut statutum fundatur super ratione naturali, & continẽt ur naturales, vt ĩ primis iuribus,aut super ciuili & non continentur,ita soluit contrarium in d.l.parentes. Sed Bar,ibi soluit aliter. Quod aut tractatur de fauore & habet locum lex parẽtes,aut de odio,& habet locum contrarium,Cy,vero soluit secundum Gui.sed addit in ij.membro quod aut statutum continet odium, & verum dicit Gui, aut fauorem,& continetur in statuto quantumcunq; subdetur super ciuili ratione, vt ipse no.in l.quisquis.C.ad l.iul.ma.& in l.libertinum.C.inter.ma.Secundum hęc videretur dicendum quod naturales filij in tali statuto non comprehẽdantur, tum propter fo,Bar,tum propter dictum Cy.Sed cõsidera quod dispositio legis parentes vt odiosa saltem quo ad filios,ff.de in ius voc.l.quinque.§.prætor ait.Ergo vt quod saltem pro illa parte deberet restringi,vt not.in l.ij.C. de in ius voc.& ibi per Bal.etiam in statutis.Sed responde quod cũ sit in materia correlatiuorum non posset restringi ex parte filiorum quin restringeretur ex parte parẽtum.Et ideo fauor eorũ pro quo illa dispositio fuit facta preualet vt extendatur l.qui exceptionem.ff.de condi.indeb.Remaneat ergo cõclusio,quod vbi lex mouetur naturali ratione,contineantur naturales. Vbi cũ illi aut tractatur de odio & non cõprehendantur, aut de fauore & comprehendãtur. Et ideo in proposito cum contra rationem naturalem,immo & diuinam sit quod filius propter patris iniquitatem prematur, non potest dici statutum naturali ratione confectum.Et ideo restat q̃ tãquam odiosum naturales non contineat,quod ẽt post disputationem tenuit Bal.in d l.quisquis vbi vide. Et ex ista decisione p tet quod examinatio secundi est superflua.f.an veniant spur j qui filiorum appellatione non continentur in auth.qui,mo,natu,effi,sui.§,fi,Et est tex, expressus,ff.de ritu nup.l.lege iul.§.nec distinguitur.& ibi ẽt per Cy.an h.in addit. Et ideo non insisto.licet gl.quæ inquantũ hoc dicat non tenetur,videatur dixisse,quod licet non cõtineatur appellatione filiorum in sui fauorem,tã contineatur in sui odium in cle.j.de baptis.Non ergo in tali statuto comprehenduntur nisi legitimi filij & naturales.Nisi ex cõi vsu loquendi aliud diceret vt in l.labeo.de suppel.le.cum concor. Et propterea cõiter prouidẽt statuta quod etiam tales interdum comprehendant. An autem comprehendantur legitimi tantum non examino,maxime quia illi non sunt in vtu vide ad materiam q̃d habetur per Bar. in l.si ita quis.§.j de leg j.& per doc.in l.generaliter.§.cum autem de insti.& substi. & in d.l filium.de his qui sunt sui vel alie.iur.

44 *Quadragesimo* quarto ꝗ queritur, dictũ fuit supra quęstio. xxxix.quod in tali statuto prementę bannitos continetur etiam bannita. Sed queritur an stante dicto statuto quod filij bannitorum expellãtur debeant expelli filij mulieris bannite,dicitur quod gl.in l.quisquis ad l.iul.maiesta.determinat quod sic.Et ita post reprobationem eorum qui reprehendunt gl.tenet ibi Pet.& sequitur Bald.licet dicat quod in statutis odiosis appellatione patris comprehendatur mater.ibi enim dicitur quisquis &c.Et sic ponitur terminus cõis.Et ideo in proposito cum dictum sit in d.q.xxxix.quod istud nomen bannitorum adiungitur cum termino cõi.& sic comprehendit fœminam. Sequitur cõsequutiue qd in tali statuto contineantur etiam earum filij. Et istud apud me suppositio prius est satis clarum.Si aliter videre cupis ibi vide.

Viso quod in statutis editis contra bannitos continent fœminæ,queritur quadra-

45 gesimoquinto, ꝗ an bannita pregnans possit virtute statuti impune occidi.Ista qõ est subtilis.& ideo arguo. Et primo ad negatiuam. Et sic quod occidens d beat puniri. Statuta patiuntur interpretatio empa sive restrictiuam a iure cõi.L.si er v i C de noxa.l fi §.in computatione de in

II.in gl.Modo sic ex forma statuti permittitur bannitum posse impune occidi quilibet videtur quodammodo constitutus officialis publicus.l.j.& ij.C.quando li.sine iudi. vin.Bar.in l.a diuo pio.§.i.de re iudi.Bald. in l.amistione.§.qui deficiunt.ff.de capi.di m'.Bran.de Are.in l.quis sit fugitiuus §.idẽ

cecilius, de edili, edic. Colligitur etiam ex no, per gl. & Bald, in l. accusationis, C. quod me, cau, sed publicus officialis in mulierem pregnantem non potest facere executionē. ff. de pœnis. l. pregnantis, & in l. imperator Adrianus, ff. de statu homi. Ergo nec priuatus qui authoritate publica facit. Secundo hoc probatur licet mulier sit bannita, tamē partus qui est in vtero non est bannitus l. et seruorum. §. j. de sta. homi, & ibi per Bald. Sed occidendo matrem occiditur etiā partus, vt plurimum & regulariter. Ergo occidens non debet esse immunis a pœna, quia quando de permisso necessario peruenitur ad prohibitum nō potest fieri id quod alias permissum erat, ne per vnam viam concedatur quod per aliā prohibet l. scire oportet. §. oportet de legi. tuto. l. j. in ff. de autho. tut. Tertio si quis occidit duos, quorū vnus erat bannitus alter non, licet pro morte bāniti non puniatur, tamen debet puniri pro morte non banniti, Et istud est clarum per l. j. ad l. corne. de sica. Sed quantum ad fauorem sui partus habetur pro nato, vt l. qui in vtero. ff. de sta. ho. Suus autem fauor est vt mater viuat, vt sic educari possit. Ergo censebitur occidisse natum & sic bannnitum et non bannitum. Ergo punitur Quarto quādo duo sunt quorum vnus est capax alius incapax. Incapax capit propter capacem. l. si is qui duos. ff. de libe. lega. Ergo hic mater incapax securitatis est capax propter partum capacem, facit ff. quemad. ser. amit. l. si communem. In contrarium quod immo occidens puniri non debeat, probatur primo sic. Quando permissum & prohibitum non possunt separari, permissum trahit ad se prohibitum, vt d. l. si is qui duos. Ergo & hic hoc permissum scilicet occisio matris tāquam potentius trahere debet ad se prohibitum. Secundo pater potest occidere filiā in adulterio deprehensam, ff. de adulte. l. q̄ ait, & si facit non punitur, nec distinguitur an sit pregnans vel non. Ergo ita in proposito. Sicut enim ibi pater facit de facto iuris authoritate, ita & hic priuatus. Statutum, n. non distinguit sicut nec lex, ergo nec nos distinguimus, de publi. l. de pretio. Nec ob. l. si serui nostri, iuncta l. pregnantis, quia illa loquitur in iudice qui cum deliberate debet iudicare, & iuris ordine seruato ad differēdam astringitur, hic autem de facto facere potest, ergo iuris ordo non attenditur. ff. de conditi, & demonstra. l. meuius, & de his qui notan, infa, l. quid ergo. §. sicut autē, & ita in patre determinauerūt Guil, & Cy. post eum, in dicta l. imperator, ergo eodem modo idem dicimus in eo cui licet bannitū occidere. Hanc etiam partē tenuit ibi Bal. sed dixit ibi cogita, an sit verum. Si consideramus vnam rationem Guili. quod ideo pater possit, quia irrato animo parci debet. vt in l. quod ait. hoc cessaret in proposito, nisi diceres occidentem fuisse primo offensum vel eius patrem vel filium, & quod dicte mulieri obuiasset, & sic ex proposito nō fecisset, sed dolore, & ita motus ad talem actum deuenisset. Hæc decisio Bald. non est mihi tuta, licet pro eo faciat q̄ pregnans capta seruatur in carceribus, & sic est verisimile quod pœnam debito tempore luet. in casu autem nostro non est sic cum vagari possit, Puto tamen in hac q. sic posse distinguī quod aut dicta mulier erat manifeste p̄gnans, & tunc aut occisor qui occidit eam erit talis ad quem secundum mundum spectabat vindicta offensionis propter quā bānita fuerat, licet alias sibi a statuto permissa non esset. aut nō erit talis. Primo casu aut occidit eam, non ex proposito, sed quia ei fortuito obuiauit, & locum habeat decisio prędicta per iura et rationes Guil. nō enim potuit iustum temperare dolorem, et sic virtute banni & statuti veniat excusandas. Secundo casu non possit ipsam occidere per rationes supra factas. Non obst. quod de facto stat & nō iuris ordine, quia etiam in his in quibus extraordinarie proceditur aliqualis ordinis dispositio seruanda est, vt habetur in cle. sepe. de verbo. sig. & per Bart. in extrauagan. ad reprimendam. Scit enim vel scire debet quod non solum bannitam, sed etiam non bannitam creaturam interficit, & sic puniri debet per iura prædicta. Si vero manifeste pregnans non apparebat, tunc aut probatur occidentem scituisse pregnantem & punitur alias non, l. penul. ff. de adulte. & quod no. plene per Ioan. Andr. in regula quod quisq;. lib. vj. & dicam infra in vlti. tempore. parte j. q. ij. Quæ autem dicta sunt in fauorem pregnātis, intellige locum habere siue sit nupta vel pregnās ex viro, vt habetur in l. miles. §. quapropter. ff. de adul. siue sit pregnans ex adulterio vel alio illicito coitu, vt habetur in si. per Gui. Iaco. de Bel. Cy. Bar. & Bald. in l. ij. §. si non propter. ff. si quis cau.

Postquam de muliere bannita aliqua diximus prosequendo materiā eam

46 dem. Quadragesimo sexto quero. † Titius Bertam bannitam nō pregnantem nō occi-

© SCD - Université de Poitiers

dit, sed cum ea adulterium vel struprū inui ta vel volente commisit, an veniat puniendus. Si dicimus eam fuisse libere volentē, nulla ei violentia siue offensio facta est, vt C. de transa. l. cum donationis, ff. de iniur. l. iij. & l. j. §. vsque adeo. quod qualiter intelligatur examinant ibi Dy. & Bart. & Dyn. in regula scienti. lib. vj. Si violenter ei iniuria & offensio facta est. & sic in primo casu debet posse punirī de adulterio, quia in bannitam licita est offensio. Alia autē quæ in offensione non cadunt sue determinationi relinquuntur l. si cum dotem. ff. solu. mat. cum si, Iuris autem determinatio est quod adulterium etiam consentiente marito commissum punitur. l. ij. §. j. & ſ. §. ſ publico. ff. de adul. Secundo casu non videtur posse puniri, quia quem licet occidere, licet contumelijs afficere l. nec in ea. ff. de adulte. Et ideo si ipsa accusaret non audiretur virtute dicti statuti. Nec mirum quod magis puniatur qui minus delinquit contra l. quod seruus. ff. quod vi aut clam, quia vno casu offendi bannitum & sic habet beneficium statuti alio non, & sic verba statuti non verificantur l. si quis in seruitute. ff. de furt. & de lega. iij. l. non aliter. cum simi. Prædicta quidem vera si habeatur consideratio solummodo ad iniuriam siue ad offensam factam marito vel patri propter cū cuilibet iure suo licitum est accusare. ff. de iniur. l. j. §. vsque adeo. de adulter. l. ij. §. marito. & §. si simul. cum se. & C. de adul. l. iure mariti. maius esset dubium. Puto tamē quod postquā in eo qui principaliter offenditur ipsum statutum nō reputat offensam, qutnimmo nec delictum vt dicam infra proxima parte. q. j. & sic non reperitur principalis offensio, non reperiatur etiam secundaria. Requiritur enim subiectum scilicet ipsa iniuria quę hic virtute statuti esse non dicitur ergo agi non potest, aut per patrem, aut per maritū. Nec ob. dictus. §. vsque adeo. & §. fina. vbi dicitur, quod licet filia agere non possit tamen egit pater vel maritus, quia ibi loquitur quando filia vel vxor voluntate sua exclusit se a suo iure quæ non potest patri vel marito præiudicare, nec vlterius extenditur exclusio l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. & l. si quis seruum. de iureiur. & ibi cōcor. hic autem non ipsa filia vel vxor a tali iure se exclusit, sed ipsum statutum quod fortius operatur. Multa enim per legē fieri possunt quæ non possunt fieri per pactum siue per partes, vt habetur in l. ius publicū. ff. de pactis, Nec obstat, quod dicitur quod potest per legem fieri potest etiam per pactum, vt no. in rubri. C. de decre. dec. lib. x. quia illud verum quando pactum fit ab illis qui poterant legem facere, tunc enim talia conuertuntur, vt ibi, & habetur in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Non autem habet locum in illis qui non possunt legem facere, vt d. l. ius publicum. & not. in l. non impossibile. eo. tit. per doct. Et quod hæc decisio procedat, probatur ex quocunque maleficio facto cōtra vnum leditur tota cognatio. l. lex cornelia. ff. de iniur. Et tamen pro morte bāniti uel alia offensione facta sibi qui iura cognationis non perdidit, vt l. iura sanguinis. de reg. iu. Et dictum fuit supra in parte precedenti. q. iij. nullus agit vt dicam, vbi supra ergo nec nunc. Concludatur ita; quod si bannita voluntate carnali cognitioni cōsentit, poterit pater & maritus de adulterio vel stupro accusare. Statutum enim hoc casu sibi locum non vendicat. Si aūt per vim cognita est, nullus agere potest, quia sibi locum vendicat statutum quod permittit impune offendi posse, nec ob. q̄ dixi supra in parte precedenti huius temporis. q lx. quia ibi loquitur quādo ab initio tempore offensionis filius non erat bannitus, & ibi tengi, nec ob. l. iij §. si filius. ff. quod quisque iur. quia loquitur quando oritur ius, sed ob. excep. vt ea. l. fi. hic autem nullum ius oritur, vt dicam in d. q. j. Et sic non est vera decisio Iac. Bu. qua refert Albe. vbi supra q. xlij. Et ista decisio de stricto iure verior est meo vi su quam decisio Bal. qui in l. fin. C. si contra ius vel vtili. pu. tenuit contrarium per c. & si Christus. de iureiuran. quia illud c. potius facit contra eum cum pariter disponat de homicidio furto & adulterio. Duo aūt propria secundum ipsum ibidem permittūtur contra bannitum talem ergo & tertū, quia si permittitur homicidium quod est maius delictum adulterio. xxxiij. qō. ij. si quod verius. ergo & ipsum adultertum quod est minus. C. de factosan. eccle. auth multomag's. cum si. Non obstat ratio sua videlicet quod homicidium & furtum quand pe mittūtur in cle. j. de homic. & de fur. c iij. A tertium vero nunquam quia aliud est a statuto fieri actum licitum, quo casu militaret dictū suum, & aliud est pœnam remitti actu remanente illicito, vt patet ex no. in hac eadem parte. q. xlix. secundum Ioan. de Lign. quo casu locum habet quod dixi. Statutū enim pœnam remittit & agit & agere intelligitur quantum potest & vt potest etā diuersi mode, vt no. in l. si quis maior. C. de transac.

© SCD - Université de Poitiers

Pœna autem adulterij quo ad huius fori legibus subdita est, l. si adulterium cum incestu. §. j. ff. ad l. iul. de adulte. facit quod habetur in l. j. ff. de iusti. & iur. ergo & statutis, ut l. omnes populi. Nec mirum quia etiam aliquando iure canonum adulterium non punitur licet remaneat illicitum iure poli, vt d. c. si quod uerius. & ibi no. Facit xxiij. qõ. ij. c. tolerandi. Et hoc casu non habet locũ. q. xj. hac eadem parte quia sopita est in d. canone, ꝙ peccat iure poli, facit lex si quis in seruitute, de fur. Tu autem lector tene ꝙ placet. An autem ex tali violenta cognitione resultet regulariter accusatio adulterij vel non examino, quia non conuenit ad ꝓpositum remittens ad l. si vxor. §. si quis plane. & l. vim passam. in prin. ff. de adul. & l. j. §. remanet. ff. de postul.

Quadragesimoseptimo.

47 † pone econtrario vir erat bannitus vxor non bannita, ipsa commisit adulteriũ. Queritur an de tali adulterio poisit fieri accusatio vel inquisitio, quia vbi supra proxima q. remisit ad primam q. partis sequentis, tractabitur plene qñ iudex possit vel nõ possit inquirere vbi pars non potest accusare. hic breuiter de hac q. me expediam. Et dico aduertendum ꝙ aut maritus accusat iure mariti vel iudex respectu illius iuris inquirit. Puta eo tempore quo nullus accusare potest præter maritum, vt l. iure mariti. C. de adult. cum concor. Et tunc non posit per ea quæ dicam vbi supra. Si autem accusat alius puta pater vel extraneus iure cõi. Et tunc possit cognosci. Adulterium enim lege humana est prohibitum. ff. de adulte. l. j. immo & diuina iuxta illud Leui. c. xviij. Non mechaberis &c. Adeo quod licet maritus consentiat, & sibi nulla fiat iniuria. tñ cognitio adulterij cõpetit. l. ij. §. lenocinij. &. §. si publico. ff. de adult. Licet igitur maritus repellatur, nõ tamen repelluntur alij vt ibi, ergo nec iudex qui iure aliorum inquirit. De separatis enim habentibus diuersam rationem non fit illatio. l. si. ff. de calumnia. & l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adulte. cum si. Et ideo in hac ciuitate in qua est statutum ꝙ iudex non posit inquirere, nisi inquisito prius iniuriã passo an velit accusare denũtiare vel notificare. Et si requisitus dixerit quod non, tunc posit inquirere, debet iudex bene aduertere. Si enim inquirit bannitum maritum. Et eo respondẽte quod nõ vult accusare &c. iudex inquirit non procedit inquisitio, iure enim mariti cognoscit quod non potest. facit regula. ff. quis in ius. lib. vj. cum no. insti. de publ. iud. in prin. Requirat ergo patrem vel alios sibi proximos. & tunc poterit inquirere. Exclusus enim iure vno nõ intelligitur exclusus ab alio. l. filius. de inoffic. testa. l. si filius. de ope. lib. l. j. §. nunc videndum. de success. edic. cum simi, quæ decisio vtilis est ad multa. Ad quã vide in mercu. super regula frustra. in iij. quæstio.

Quadragesimooctauo.

48 † pone stante statuto ꝙ bannitus posit impune offendi. extat aliud statutum quo cauetur ꝙ nullus posit portare arma offendibilia. Et repertus cum illis puniatur certa pœna. Quidam cum armis portari prohibitis intercecit bannitum, & rediens domum fuit inuentus cum armis prædictis. Queritur de duobus, primo an puniatur pœna homicidij, secundo an saltem incidat in pœnam portantis arma prohibita. Sed quia ex decisione secundi clare infertur ad decisionem primi, circa illud primum nõ instabo. Et est sciendum ꝙ do. Thomas de azoguidis de Bono. disputauit hanc q. multum prolixe. Sed ꝓ breuius potero decurtabo suam referens intentionem. Et primo ad affirmatiuã quod puniatur arguit multis modis. Primo a ratione separatorum, quia de vno ad reliquum non arguit l. papinianus exuli. de mino. delatio autem armorum est separata ab homicidio. Ergo licet homicidium sit licitum, non est licita armorum delatio. Secũdo in his quæ facti sunt vno posito non sequitur aliud. l. non hoc. C. vnde cogna. Sed occidere & arma deferre sunt diuersa & facti. ergo licet permittatur occisio, non infertur ad permissionem alterius. Tertio quia facile fuisset cõcedenti vtrunque statutum illud imprimere in statuto de inuento cum armis. Ergo si non expressit, intelligitur vt iacet, vt in. §. nẽ autem. C. de caduc. tollen. Quarto vbi eadem ratio idem ius. l. a titio. de verbo. obligat. sed causa & ratio statuti prohibentis arma portari est ne committantur maleficia. Ergo locum habet in proposito, quia cum ipsis poterat maleficia committere. Quinto a verbis & mente statuti quibus stari conuenit. l. non aliter. de legatij. & l. j. §. si is qui nauem. de exerci. Sed verba & mens statuti sunt vt occidens bannitum excusetur, portare arma prohibita inuentus cõdemnetur, ergo &c. Sexto quia

© SCD - Université de Poitiers

in generali concessione nõ veniunt ea, quæ quis non esset specialiter concessurus, l. generali, ff. de pig. Sed quia ex delatione armorum oriuntur lites, C. vt vsus armorum inscio &c. non est verisimile quod princeps vel statuens in specie concessisset portationem armorum, l. equissimum de vsufruc. Ergo non venit in generali permissione bannitum offendi posse, Septimo cõtrariorum eadem est disciplina, l. & si contra, de vul. & pup. l. de his qui sunt sui vel alieni, sed si de prædictis fuisset inuentus ante occisionem banniti cum armis prohibitis veniret puniendus, vt patet ex statuto, ergo & in eius contrario casu cũ redit ab occidendo Octauo concessio larga intelligitur, dum tamen alijs statutis quam minus potest offendatur, C. de inoffi. testa. l. si quãdo. ergo concesso offensionis siue occisionis bãniti, debet intelligi saluo alio statuto de inuento prohibita arma portare. Nono in his quæ sunt de genere premissorum vt in matrimonijs habet locum limitatio dum tamen fiat secundum ordinem aliorum iuriũm, vt patet in matrimonio quod generaliter est permissum, l. j. de iusti. & iur. & tamen intelligitur modo alias non prohibito, C. de inter. ma. per totum. Permissio ergo huius homicidij debet intelligi alias q̃ cũ armis portari prohibitis. Decimo arguitur a defectu seruare forme, & alie. multa iura & inter alia, l. quod ait, de adult. ad l. aquil. l. itaq;, ad l. corne. de sica. l. furem. Vndecimo probat quia statutum non punit portãtem arma, sed inuentum cum illis. Sed iste est inuentus cum armis, ergo licet esset permissum illa portare ut bannitum occideret, non tamen eximeret se a pœna inuentionis quæ omnino sunt diuersa. Arguit etiam aliter a generalibus, sed non curo, determinat contrarium scilicet quod veniat puniendus pro delatione armorum. Ex quo et am determinat quod nec propter occasionem, & allegant multas rationes. Ego autẽ assumã illas quæ mihi videtur ad causam facere & alias omittam & succincte concludam. Primo ergo probat suam decisionem vno permisso omnia videntur permissa ex quibus facilius peruenietur ad permissum, ar. ff. de acqui. here. l. nec his. & l. illud, sed cum armis potest occidi bannitus facilius, quod est permissum, ergo videtur permissum illa ob id posse portari. Secundo ad rẽmotionẽ generis remouetur, qu libet eius species. de fun. instru. l. fundi. & C. ne fi. rem quam uen. l. j. & ij. Sed occidens bannitum remouetur generaliter a pœna ergo & a quocunq; specialiter. Et ergo puniretur pœna delationis armorum nõ esset a pœna remotus. Tertio p. per naturam contrariorum, vno prohibito prohibetur omne illud quod venit ex eo vel ob id, l. non dubium, C. de legi. ergo ecõuerso vno permisso permittitur omne illud quod venit ex eo vel ob id, sed occiso bannito sequ tur reportatio armorum, ergo id videtur esse permissum. Quarto a maiori, quia permittitur occisio quod est maius, ergo delatio armorum ob illã causam quod est minus, lege nec in ea, ff. de adulte. Quinta quia beneficium principis debe iate interpretari, l. fi. de consti. princip. Et sic cum reddatur immunis ab homicidio, ergo & a quolibet eius parte, & sic a delatione armorum. Sexto quia sicut vna lex declarat aliã, l. non est nouum & l. nam & posteriores, ff. de legi. & quod no. in l. sciendum, ff. qui satisdã. cogan. ita vnum statutum debet aliud declarare, l. omnes populi, & l. ius ciuile, ff. de iusti. & iur. & ideo statutum q̃ non permittit arma portari determinatur per aliud q̃ permittit bannitum occidi scilicet vt intelligatur nisi portarentur causa occidendi bannitum. Septimo a natura accessorij ad principale, quia permissa est occisio q̃ est principale, ergo et delatio armorũ q̃ est accessorium, maxime quia interest, reipublice ut malefactores puniantur, & sic per omnem modum l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. inducit l. & si non sint. §. peruenimus. ff. de auro & argen. lega. cum si. Vltimo inducit, l. illud §. si. cum si. ff. ad l. aquil. l. vt considereturipsum propter q̃ fit aliquid nõ ipsum q̃ fit. Et ista est melior ratio q̃ fecerit vna cum illa q̃ vnum statutum declaratur ab alio. Si enim quis caperet arma, & occideret hominem & caperetur non puniret nisi de occiso, quia in illo cõfunditur omne preambulum, vt l. nũquam plura, ita & in propositio, quia homicidium q̃ est permissum trahit ad se delationem armorum. Sit ergo conclusio q̃ quia statutum de inuento cum armis generale restringitur & declarat ab alio, vt dictis iuribus, & authẽ. o tatur. C. de litis contesta. vnum confunditur in alio, vt dictus inuentus cũ armis puniri non debeat. facitum pro hoc no. per Bar n l qu si tum. §. pe. ff. de fun. instru. Et hanc decisionem intelligo veram si non est magnum interuallum inter occisionem banniti & inuẽtionem cum armis, argu. l. contractus. C. de fide instr. cum si. Hoc aũt an sit longum interuallum vel non secundum locorum distã

© SCD - Université de Poitiers

tiam & facti qualitatem iudicis arbitrio re linquatur, ar. l.j. in fi. de iure deli. cum si, Ex quibus etiã patet ꝙ id quod dicitur de inuẽto in reditu haberet locum etiam in eo qui repertus esset in eundo ad illum occidendũ si iudici de eo constaret, per easdem rationes. Vnum tamen nota quod distante statuto vt supra non sufficeret ad pœnam exigendam sola inuentio nisi fuisset etiam apprehensus, vt l. si barsatoram, C. de fideiuſ. & ibi per Bar. & in l. j. ff. de acqui. poſſ. per Cy. C. eo. titu. l. licet.

Nono & quadragesimo.

49 † Sempronius volens interficere Titium bannitum eum fuit insultatus, Titius aliter mortem vitare non valens occidit Sempronium. Queritur an illud licite facere potuerit cum fecerit se defendendo per l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & ad l. aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. et C. vnde vi. l. j. Quia hęc q. tangitur per doct. in d. l. vt vim. possem cũ eorum determinatione sentire. Sed vt determinatio reddatur vtilior, arguam breuibus rationibus ad partes, deinde decidam.

Primo ergo ad affirmatiuã arguo. bãniti de quibus agimus non perdunt naturalia siue gentium iura, vt dictũ fuit supra parte proxi. q. v. Sed de iure naturali est talis defensio permissa ut dictis iuribus, et l. j. §. cũ arietes. ff. si qua. pau. fe. di, ergo id facere licuit.

Secundo licet statuto dicatur ꝙ non audiatur agendo vel defendendo illud intelligitur in iudicio, ꝙ autem de facto non possit se defendere illud statutum non dicit, nec etiam aliud dictãs quod posit impune offendi, ergo vltra id quod in eis continetur non deberet extendi. ff. ad munici. l. cõstitutionibus. & l. quicquid astringende, de verbo. obligatio. Tertio dicta defensio est

3 naturalis, & cum præsupponatur eum aliter mortem vitare non potuisse est necessaria, ergo tolli non potuit, immo non intelligitur tolli per statutum, vt in cle. pastoral. de re iudi. & quod no. Inno. in c. cũ inter, de

4 exc. Quarto pater & maritus possunt occidere adulterũ, ut l. patri, et l. ꝙ ait. ff. de adulte. & l. nec timorẽ. quod met. cau. cũ adulter propter metum talis mortis aliquid promittendo potest agere actione quod met. cau. vt d. l. nec timorem, ergo patet quod potest se defendere, si enim nõ potuisset se defendere omnis ꝓmissio deberet esse licita, quia non posset dici iniustus metus illatus. to. ti. l. similiter, in prin. iuncta. l. qui in carcerem. Quinto lex generaliter dicit, quod cuicunque licitum est redimere sanguinem suum. l. j. ff. de bo. eo. qui mor. & no. in l. tã figere. de transact. C. & qualitercunq. & si generaliter loquitur in personis & in modo ergo etiam istum comprehendit. l. j. §. & generaliter. ff. de leg. prestan. Pro hac parte possent multa dici, sed pro nunc hæc sufficiant. In contrarium quod immo veniat puniendus & sic ad negatiua arguitur. Primo qũ alicui infertur iusta iniuria, tunc nõ licet illam propulsare, vt not. in l. vt vim. præall. tunc enim non dicitur iniuria. institu. de iniurijs in prin. Sed volens occidere bannitum licite faciebat virtute statuti, ergo non fuit licita offensio contra eũ. Et pro ista ratione alle. Bar. ff. ad l. aqui. l. iiij. Secũdo videtur casus in l. ij. C. qũ lic. sine tu. vin. & ibi sentit glo. secundum Bar. qui determinat. in d. l. vt vim. Tertio allegatur etiã pro casu l. si seruus. C. de his qui ad eccle. cõfu. Quarto probatur ratione sic virtute dicti statuti priuatus agit authoritate publica, & videtur constitutus publicus officialis, vt dixi supra in hac parte. q. xlv. ergo ei non potest fieri resistentia. C. de iur. fisci. l. prohibitum. li. x. & l. deuotum. de metha. eo. li. & ff. de rei ven. l. qui restituere. cum enim succedat loco iudicis, sequitur ꝙ talis resistentia non est iusta. xxiiij. q. v. c. non est nostrum. Pro hac parte facit decisio domini Thome de azogui, in publica disputatione in qua per multas rõnes, & maxime ne offendens vel volens offendere, sine occidere legis authoritate decipiatur. l. ij. C. de his qui ve. eta. impe. & per iura prædicta determinauit patrem volentem occidere adulterũ inuentum cum filia nõ potuisse impune occidi ab adultero aliter mortem vitare non valente. ad quod vltra prædicta alle. j. C. de exac. trib. & C. de deser. l. vj. li. xij. & l. quoniam. C. ad l. iul. de vi, & incipit eius disputatio. Pater adulterum inuentum cum filia, vt tamẽ ipse ibi dicit, ille casus est magis dubitabilis, quia patri nõ permittitur indistincte occidere adulterum, sed tunc demum si etiam filiam occidit. l. quod ait. & l. patri. & ideo cum non constet, an iure licite faciat magis est dubitãdum, ad quod facit. d. l. nec timorem, licet tũ ipse non dicat si iam pater filiam occidisset minus esset quæstio dubitabilis, quia amplius de licito iure dubitari non posset. Sit ergo conclusio ꝙ talis bannitus non potuit impune facere, & sic debeat puniri. Qualiter autem puniri debeat dicã infra postquã responsum fuerit rationibus

© SCD - Université de Poitiers

suprascriptis in contrariū factis. Quibus sic respondetur. non ob, prima ratio, quia illud quod dicitur bannitum nō perdere iura gētium vel naturalia est verum nisi à statuto aliud expresse vel tacite disponatur, vt d.l. ij. qñ lic. sine iu. vin. iuncta. l. omnes populi. & dixi supra hac eadem parte, q.ij, vbi dixi defensionem facti tolli posse, & iuris causa subsistente. Non ob, q̄ statutum non extendatur, quia ipsum extendit lex virtute necessarie consequentie, l. si ita stipulatus fuero per te. de verb. obli. l. lex iul. de fun. dot. & plene per doct. in l. oēs populi. Si enim offensio fit per statuta licita, ergo sequitur necessario q̄ defensio est illicita, & sic illud statutum disponere intelligitur. Et sic respōsum est ad tria priora. Ad quartum argumentum respondetur tribus modis. Primo quod intelligitur illa qñ illicite poterat occidi, vt quia non incontinenti vel sine filia, alias secus vt l. accusationis. C. quod metu cau. Secundo q̄ licet posset occidere non tñ potuit propter id aliquid recipere. de cōdi. ob tur. cau, l. ij. Tertio quia ibi loquitur in eo qui non est effectus hostis reipublice, & ideo non vt ministro legis erat permissum, sed vt priuato vbi nota. Priores tamē sunt generaliores, & melius faciunt ad propositum propter determinationē domini Thomæ præfati. Sed illa iura nō multum faciūt ad nostrum propositum, quia hic indistincte permittitur occidi & sic semper constat quod est iusta offensio ibi non lic, & sic nō proceditur a pari. Vltimum ar. non ob. quia licitum est redimere sanguinem, non tamē alium offendendo, aut enim eius sanguis iniuste effundi volebat, & tunc omnimodo licet redimere, vt in l. vt vim. Aut iuste & ~~autem~~ aut sine alterius sanguinis effusione redimere volebat, & idem vt in iuribus in contrarium alle, aut cum alterius effusione, & dicendum. est quod non, vt d. c. nō est nostrum. facit tex. in ratione sui in l. a siduis. C. qui po. in pig. ha. cum enim in hoc consistu de conseruatione sanguinum agatur, magis fauetur sanguini iuste agentis q̄ eius q̄ iniuste egit. Io. autem de Lig. in tract. de bello in iij. art. versu. vij. Concludit quod aliquando lex permittit aliquid, quia nullo iure prohibetur. xxxj. q. j. hac ratione aliquando permittit aliquid contra constitutiones humanas vt contrahere olim in quto gradu. xxxv. q. iij. c. quodā. Aliqñ & sic tertio modo permittit actū tolerando, nō quia alias illicitum faciat licitū, sed actum nō punit, vt dicit tex. iiij. di. c. denicq. & xxxiij. q. j. si quid verius. Ex quibus infert quod si statutum permitteret tolerando & pœnam remittendo actu remanente illicito, tunc liceat bannito se defendere. Si vero permittit positiue faciēdo de actu illicito licitum, tunc non posit se defendere, quia legis ministerio offenditur quæ iurisdictionem tribuit. l. & quia, de iurisdom. iud. & sic effectū concludit eum in proposito puntendum. Licet autem dictus bannitus aggressorem occidens ventat puntendus ex tali homicidio propter quod posset iterum banniri vt dixi in primo tempore parte. j. q. iij. Non iñ etiam secundum prædictum do. Tho. debebit puniri de homicidio dolofo, sed culposo tantum, ar. C. ad l. cor. de sicar. l. j. cum ibi no. ff. ad l. aquil. l. si putator. & insti. eo. titu. §. item si putator. & ita etiam in eo qui excessit modum defensionis. tenuit Ioan. And. in addi. Spe. in rubri. de homi. per legem. l. corne. de sicar. & d. l. j. alle. etiam. c. olim. de resti. spo. & ita dicit fuisse seruatum. ita etiā dicit Bald. in. c. si quis sua. x. col. de pa. iur. firmā. & alle. Ioan. And. in c. significauit. de pe. & remis. & ita in hac ciuitate iudicatū fuit in eo qui vt defenderet siue vindicaret fratrem secundum formam statuti tam percussum cum lapide illum qui percussit interfecit. Fuit enim punitus de excessu non de homicidio non enim incontinenti expiraiuit, sed ex post facto. et sic non contradicit ei quod dicam in ti. proxi. q. Sed aduertēdum quia illo casu & in casu Ioā. An. licita erat defensio vel offensio ad vindictam, vt dixi, sed cū moderamine, & sic dabat operam rei licite. In casu autem nostro dabat operam rei illicite, quia verberatio aliqua causa defensionis, nō erat licita. & sic videtur fuisse in dolo per no. per Cy. in l. j. ff. qd quisq̄ iur. & per Bart. & alios in l. diuus. ff. ad l. corne. de sicar. Et ideo forte hoc casu non habebit locū decisio vltimo dicta, sed puniri debebit lege Cornelia cum sciret se impune offendi posse. Pro quo videtur casus in d. l. ij. C. qñ lic. sine iudi. vindica. Pro quo vide quod habetur in c. sicut dignum. de homicidio.

50 *Quinquagesimo loco* † quia vt supra

© SCD - Université de Poitiers

cicatrice vel pro percussione sanguinolenta possit excepta morte qualitercũ ꝓ offendi in duplum. Bannitus aũt pro insultu nõ possit, niſi manibus vacuis offendi. Ex hoc statuto oriuntur varij & diuersi tituli qõnũ & ideo incipiendo a prima parte. Quero Titius fuit bannitus ad mortem ex eo, & pro eo qd̃ super platea cõis interfecit hominem propter ꝓ insurrexit rumor, q̃ omnia fuerunt cõtra honorem & statum cõis Florentie, vt in banno dicebatur, demum fuit a Sẽpronio interfectus, an impune occidi potuerit. Hæc q. subtilis est, & habet duos passus. Primus est an dicat bãnitus ex eo ꝓ fecerat contra statum. Et vr̃ ꝓ sic, quia uerba inquisitionis siue processus ita se habent, et illud continent, ergo eis stari oportet l. cũ quædam puella. de iurisd. om. iudi. presertim quia omnia in inquisitione contenta intelligit̃ fuisse confessus, & sic confessioni standũ l. in eos. & l. fi. ff. de cust. reo. Sed non insistẽdo in superfluitate verborum veritas est in contrariũ, debent enim verba dicti statuti intelligi de eo qui principaliter fecerit contra statũ, non aũt de eo qui secundario, pro prius enim significatus est in his quæ per prius significant̃ non in his quæ per posterius l. quid liberis. §. hęc verba. ff. de vul. & pup. substi. Et sic debent intelligi in statutis hoc esse verũ, patet ex regula generali quę est, vt statuta recipiant passiuã interpretationem iuris cõis l. ij. C. de noxa. & no. in l. iusiurandum. & ad pecunias. §. fi. ff. de iureiur. & C. de iur. deli. l. fi. §. in computatione. Sed dispositio iuris cõis super aliquo simpliciter facta intelligitur qñ illud principaliter fit, non qñ secundario vt ostendã, ergo & ita in statutis quod debeat intelligi principaliter probat̃ in multis iuribus in l. j. §. huius studij. ff. de iusti. & iu. & ibi tãgit lac. Bu. ff. de in inreg. resti. l. non solũ in fi. & qd̃ ibi no. per gl. & Gũil. fi cer. pet. l. si quis nec causam. & quod ibi per lac. Bu. De quo dicam infra parte proxt. q. vj. Et pro hac decisione est text. optimus in l. j. §. mertto. ff. deposi. & ibi per Bal. deciditur hæc qõ per illum text. probatur ẽt in l. si quis ingenuã. §. in ciuilibus. ff. de capti. & optime facit tex. in l. famosi. ff. ad l. iul. maie. in. §. hoc ĩñ crimen. Ex quibus ita sepissime extitit iudicatum. Non ob. narratio facta in accusatione siue inquisitione, quia aut intelligitur non principaliter, sed secundario, vt sic cõformet se cum iuris cõis dispositione l. lucius. §. pe. ff. ad muni. cum sim. & non habet obstare. Aut aliter intelligitur, et illud nihil releuat, aut accusatorem, aut iudicem. l. j. §. accusationem. ff. ad turp. & C. de sen. l. si ex stipulatione, quinimmo nec confesso. l. cõfessionibus. ff. de inter. act. & l. ornamentorum. ff. de au. & ar. leg. Sed contra prædicta videtur facere no. per Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. vbi dicit quod secundũ ordinem intellectus vterque leditur principaliter. s. priuatus & respublica. Sed non ob. quia aut illud loquit̃ in hucusque bilibus dispositionibus & non in odiosis, & in regula odia. li. vj. Aut si verũ est ꝓ ledat̃, vt dicit non tũ leditur circa statũ alias diceremus esse omne maleficiũ circa statum reipublicæ. Offenditur, n. illa, & ideo eius interest, vt maleficia puniantur l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. & tũ certissimum est quod regulariter non dicuntur committere contra statum ciuitatis regularia maleficia cõmittentes, vt furta, homicidia, & similia, et est tex. in d. §. hoc ĩñ crimen. Non ergo defenditur Sempronius a prima parte statuti. Et ideo restat secũdus passus siue articulus. s. an defendatur ex interpretatione, siue extensione. Et primo vr̃ dicendum quod sic, quia tale statutum quod bãniti possint impune offendi est factum fauore reipub. ergo debet extendi. l. ij. §. exercitium. & ibi gl. ff. de his qui no. infa. Idem si non sit mere fauorabile reipublice, sed partim odiosum ipsi bannito, iuxta no. in l. ij. C. de in ius vocã. Idem si sit penitus odiosum, quia etiã in pœnalibus proceditur de similibus ad similia vt no. in l. si pignore. §. si post distractã. ff. de pig. act. & in l. athletas. §. calumniator. ff. de insa. & eo. ti. l. quid ergo. §. pœna grauior. In contrarium ꝓ imꝰ nõ exãmiantur a pœna homicidij per dictum statutũ. Nam aut ipsum statutum dr̃ in totum odiosum et penale, et non debet extendi, vt not. gl. in l. pe. ff. de in ius voc. & l. furti. §. fi. de his qui not. infa. & in regula odia. Aut dicet partim fauorabile & partim odiosum, & quatenus continet odiũ. s. respectu bãnitorũ non extendit̃, sed restringetur, vt habetur in d. l. ij. C. de in ius voc. & ff. eo. ti. l. sed si hac. §. patronũ. & qd̃ habetur in l. cũ hi. §. qui transigit. de transa. & in l. i ij. C. ꝓ me. cau. Circa hunc articulum multa dici possent. Sed quia essent extra propositũ me in breuibus expediã. Concludens dictum statutum exorbitans a iure cõi non extendi, niſi quatenus absurditatẽ contineret si nõ extenderet. ff. de pe. her. l. si a dño. §. si predo. de excu. tu. l. scire oportet. §. oportet. cũ fi. & hoc per regulã generalẽ, q̃ habetur in auth. quas ac. C. de sa. san.

© SCD - Université de Poitiers

eccle.& plene in l.omnes populi.Statutum ergo præmissum extinxit a pœna offendentem etiam ad mortem bannitum pro eo qd fecerit contra statum.Iste non erat de illis, ergo non continetur in statuto. Ei enim nõ conueniunt verba ergo nec dispositio legis hos accusare.§.fi.ff.de accu.cũ si.Item eximit offendentem bãnitos pro cicatrice &c. & certo modo. De bannitis autem pro homicidio nihil dicit, ergo remanent in iuris communis dispositione l. cõmodissime.ff. de lib.& posth.l.si cum dotem.ff.solu. mat. Sicq; impune occidi non possunt. Quia tamen absurdum esset quod banniti pro minori delicto possent offendi, & banniti pro maiori non.contra l.non solum.ff.de noxa. Puto dicendum cp tales banniti possent offendi, prout possunt bãniti pro cicatrice & debilitatione &c. Argu. eorum quæ not.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pac. & quod not. in authen.de colla.§.vt prohibemus.vbi perditio membri equiparatur perditioni vitæ. habetur etiam in l.imperium de iurisd. om. iu.per Bar.in l.ij.de pub.iud.per Bald. in l. reos.C.de accu. Et erit vtile in proposito, quia cum ipsum posset excepta morte qualitercunque offendere non punietur de homicidio simpliciter sed de excessu, vt dictũ fuit supra proxi.q.quod intelligo verum si ex verberationibus vel vulneribus non statim expirasset.Tunc enim non præsumitur illum voluisse occidere, sed quatenus sibi permittebatur offendere.Si autem animose ei tot vulnera intulisset quod eum statim fecerat expirari,volens de eius morte certificari,tunc nõ puto eum modo aliquo defendi ab homicidij pœna,apparet enim qd aliud cp quod sibi permittebatur facere voluit,extra de homi.c.significasti.ad l.cor.de sica,l.j.& ideo non tanq̃ modum excedes, sed tanquam omnino aliud permisso facies punietur l.diligẽter.ff.mand. In incertis.n. non certis locus est coniecturis l. cõtinuus. §.cum ita,de verbo.obli.

Circa idem statutum alia insurgit quæstio.Et ideo quinquagesimoprimo que-

§1 ro.† An bannitus pro amputatione membri vt sicut ille posit offendi ita bannitus pro amputatione digiti.Hæc.q.est vulgaris, & in multis iuribus tractat. Primo enim tex. cum glo.& ibi docto.communiter in l. non sunt liberi.ff.de sta.ho. tenet quod digitus non sit membrum,sed officium membri, & ita dicit ibi Bar.se consuluisse.all.l. idẽ offitius.ff.de edi.edic. ad idem alle. Rich. de Saly.eo.tit l.l.queritur.§.si quis igitur.ad l. aquil.l.inde neratius.§.idem iul. & de leg. ij.l.peculium §.quadrige.& C. de ser. fug. authen.sed nouo iure.Nec ob.quod videatur abscindere partem membri.& sic sit idẽ ius quod in toto membro,vt l.quæ de tota. ff.de rei ven.quia illud verum vbi est eadẽ ratio,arg.in d.l imperium. & quod ibi habetur,sed h c non est eadem ratio, quia statutum ponderat facit atrocitatem, vt ex se patet,ita dicit Bald in d.l.non sunt liberi, Barto. vero in l ij.ff.de pub.iu multum no, dicit quod proprie loquendo digitus non est membrum, proprie enim est corporis pars.Membrum enim dicitur a metior metiris.largo autem modo dicitur membrum quælibet particula corporis, sicut in domo quilibet lapis dicitur pars domus,vt not.in l.eum qui edes.ff.de vsuc.licet habeat proprie suas partes per distinctionem officiorũ seu ministeriorum,vt salam, cameram, coquinam &c.l.si finita.§.ex hoc edicto.ff.de dam.infec.& ideo cũ statutum debeat proprie intelligi,talis nõ dicitur bannitus pro membri abscissione sue amputatione,& sic non continetur in statuto quod dicit esse verem,nisi ex verbis statuti aliud colligatur, Puta si dicit si quis abscideri alicui membrum ei simile membrum abscindatur. Si enim abscideri alicui digitum similis digitus ei abscindetur per relationem qualitatis ar.l.not nunquam.ff.ad tre. & idem refert & sequitur Bald.in d.authen. sed nouo iure. Et addit cp si extrahet dentem, dabit alium dentem sicut dicimus in pœna talionis.& alleg.quod no.insti.de iniur.§.pœna. Subdens quod ea quæ non proprie dicuntur membra possunt dimiti uto vocabulo appellari membrula quia nõ est a.iquis digitus in manu qui officium proprium non habeat,vt docet experiẽtia. Ipse tamẽ Bal. in l.reos.C.de accu.in ij.colum. dicit quod omne id quod habet in corpore nostro propriam & distinctam operationem est membrum, vnde oculus cuius proprium est videre,auris cuius proprium est audire, nasus cuius proprium est odorare lingua cuius propria est operatio gustare,ma s cuius propria operatio est tangere p s cu us propria operatio est ambulare sine d membra sunt per se porẽtia in pr pri s & distinctas operationes,& alle. partem iuriũ superius alle,extra de corpo.viti. per totũ, & ex prædictis patere dicit cp membra generationis sunt membra quæ habent proprias,& distinctas operationes,immo secũdum

© SCD - Université de Poitiers

dum eum dicuntur esse mẽbra valde nobilia, & per quo saluatur species humana dicẽs ꝙ mutilans illa punitur tanq̃ immunis naturæ eo modo quæ puniretur si occiderit l.iij.ff.ad l.corne.de sica.& subdit ibi quã barba est pars formalis corporis amputans barbam dicitur amputare membrum. argu.l.in rem.§.j.ff. de rei ven.quod not.& adde quæ ipse not.in l.data opera.C.qui accu.non pos. vbi dicit ꝙ mammillæ mulierũ sunt membra, sed non mamillæ hominis, & nihil allega. Prædicta quidem intelligenda sunt, in membro habente suam virtutẽ siue operationem, si autem esset aridum dubitatur an veniat appellatione membri. Guil. & Ray. in l. sed & si pupillus.§.proscribere, ff.de instito.tenent per illum text. quod sic, & alle.l.iij.§.ij.ff.ar.fur.ce.Bal.in d.l.nõ sunt liberi.dicit contrarium, alleg.not.in l. vitem.ff.arbo.fur.ce.vbi tangit lac.de Are. & hoc verius puto si statutum dicit. si quis debilitauerit membrum siue manum &c. Ea enim quæ non habent sensum siue vigorem debilitari non possunt l.decem de verbo. oblig.cum si. Si autem statutum non referret se ad sensum aut officium ipsius mẽbri & tunc credo veram decisionem Guil. & Rayn. vt puta quia statutum dicit si quis offenderit alicui oculum, licet enim obscuratus sit siue obcecatus, sit tamen ita cecatus cũ corpore est vultus & ideo patitur est foditionem, & idẽ si statutum diceret si quis amputauerit alicui manum, & ita vr̃ tex. in d.l. vitem. quæ est lex iij.§.j.versic. ideo facit l.amisse nauis. cũ ibi not.ff.ad l. rho.de iac. Quod forte potest dici esse verũ si manus vel oculus a casu aridi facti sunt. Si aũt a natura sic producti fuissent tũc secus esse vr̃. Cum non habuerint primordiũ veritatis, vt d.l. vitem.§.si quis ex seminario, facit l.cũ filius.§.hæres.de leg.ij.& fateor prędicta procedere in statutis quæ intelliguntur, vt iacent, si aũt in sententia continerentur quod alicui deberet amputari manus, tunc non vr̃ satisfieri sententiæ, nisi amputetur virens & non arida. Illa.n. intelligitur vt pœnam afferat.ff.de pen.& C. per totũ, quæ non esset si verificaretur in manu arida, & ita intelligatur ꝙ dici solet in d.auth. sed nouo iure.C.de ser.fug. Contrarium tr̃ fuisse determinatũ refert, & sequitur Ioan. And.in regula in pœnis lib.vj.in mercu.dicit.n. illud esse verũ mẽbrum & valere ad decorẽ j.q.j.c.licut vrgeri.& sic pœnã cõtinet pro quo facit l.si de interpretatione, & l.præses.ff.de pen. Quæ decisio potius fundatur æquitate q̃ iuris rigore, vt ibi patet. Quæ æquitas cessaret si propter delictũ cũ manu valida commissum sic damnatus existeret. tunc enim ex collatione processus declaretur sententiam debere intelligi de manu quæ delinquit, & sic valida, ar.ff.ad treb. l.nonnunquã. & quod dictũ fuit supra circa princip.q.Bald. vero in l.j.C.qui accu.non pos.in fi.tenet simpliciter quod manus non habens aliquod officium non dicatur membrum.alle. Aristotelem in j.de anima. & in iiij.Metha.ad fi. Ex his colligitur ad propositam q. An bannitus pro amputatione digiti dicatur bannitus pro amputatione membri.& dicitur quod non, quod intellige nisi ex vulgi opinione aliud diceretur l. labeo. de suppel.le.de verbo.sig.l.alfenus. cum si. Item colligitur quando quis dicatur bannitus pro amputatione membri. Sed incidẽter queritur an saltem dicatur membrum debilitare ille qui amputat digitum Bald. in d.l.non sunt liberi dixit ꝙ sic, & patere dixit in effectu, læsa enim est membri operatio, Et idem videtur velle Bar.in d.l.ij.de publ.iud.dicens ꝙ tunc vr̃ debilitatũ membrum qũ eius officium aliqualiter impeditur, alle.d.l.idem offiltus, & idẽ la.Bu.dicẽs considerandũ esse quis digitus sit amputatus, vt ipse scripsit in d.l.non sunt liberi, qd Franc.de Are.in l.& quantum.de edil.edic. intelligit verum dumtamen ad minima officia non trahatur per l.j.§.sed sciẽdum eo. ti. Probatur decisio prædicta, quia illud qd est debilitatum non est sanum, vt ibi, & eo. ti. l.offiltus. & ideo vbicunq̃ dicitur quod propter id quo quis caret non est infirmus, & sic remanet sanus, sequitur quod nõ est debilitatus per locum a consequenti destructo. Et ideo dr̃ ꝙ qui caret dente vel testiculo non dicitur debilitatus nec membro mutilatus l.pomponius. & l.cui dens.eo.ti. debet etiam intelligi hoc in debilitatione perpetuo remansura, vt dicam infra proxi.q. Et ex his prædictis puto quod hoc ap̃ sit debilitatum membrum vel non remaneat in arbitrio iudicantis qui debet committere iudicio peritorum, vt in iuribus infra proxi.q.alle.nisi ex facti euidẽtia appareat notoria debilitatio l. si quis in ruptione. fini. reg. Quid enim si vni scriptori, vni pictori, vni presbytero, videlicet in totum amputatum policem qui reponi non potest. certe videt illius manus officium fere priuatum nedum debilitatum. Et ideo tunc re existẽte clara medicis commissionem non faciet. facit de cle.egro.c.presbyterum, & de cor.

© SCD - Université de Poitiers

vitl,c,j,ij,& iij,& d.l.& quantum, & quod not.l.inde neratius.§.idem iul,ff.ad l.aquil. si autem digitus non est pœnitus remotus, sed os est fractum vel inclusum, sed non taliter quod secundũ peritiã medicorum curari non possit, recurrendum erit tunc ad commissionem secundum quod dicam infra proxi,q. Sed si videt modicam scissurã factam esse, tunc a seipso iudicabit imponẽdam esse pœnam simplicis vulneris, vt d.§. sed sciendum, vt l, vulneris. ff. de iniur.

Stante eodem statuto supra quinquagesima q. descripto. Sequitur quin

52 quagesimosecundo† videre qñ quis dicatur bannitus pro cicatrice, vt sic excepta morte qualitercunque offendi possit. Iste articulus est subtilis & pulcher, & quotidie versatur in practica, & propterea deberet late examinari, vt tamen non aliter q̃ promiserim euagari contingat quã breuius poterosque per alios & per me inuestigari vidi his subijciam, vt habeatur notitia veritatis. Aut saltem ad illa inuestiganda detur materia iuxta posse. Ad cuius articuli doctrinam sciendum est, q̃ quibuscunque statutis exaggerantibus siue aggrauantibus pœnas, vt in proposito puniendibus, acrius facientes, vulnera cum cicatricibus q̃ sine non intelligitur hoc nomen, ita ruditer vt iacere vr. Cicatrix enim est corporis deformatio, ita dicit tex. in l. locum. §. j. ff. de vsufru. ibi. Nec corpus cicatricibus deformetur. Sed intelligitur de tali deformatione q̃ sit in apparenti parte corporis sitque ibi perpetuo remansura sic enim in exaggeratiuis talia considerantur, vt probatur. ff. de iniur. l. prætor. §. atrox, & l. vulneris magnitudo. ff. de pœ. l. aut facta, per totam probatur apertius in l. fi. §. quoties. ff. de edil. edic, & extra de cor. vtti. c. ij. vbi in his quæ nõ sunt leuis effectus perpetuitatis morbi consideratur, eius enim morbi quod est in via salutis non habetur consideratio l. quæritur. §. idẽ ait. eo. ti, & dicitur esse in via salutis quando propter diligentem curã. Casus enim euenient ex defectu curationis morbi malitie non ascribitur, sed egri culpe vel ignauie l. qui occidit. §. fi. ff. ad l. aquil. & qd habetur. C. de emen. propin. l. j. & per Bart. in l. fin. ff. de sica. Et ad sic intelligendum statutum astringit nos vtua ratio, Ante namq; perfectam curam ex quolibet vulnere in facie illato vituperatur facies & deformatur. Item in cõsolidato vulnere semper certo tempore remanet quoddam vestigium si ue quædam effigies quæ demonstrat fuisse vulnus, de illa enim non intelligitur statutum alias superfluum foret, cum vt dixi ex quolibet vulnere id sequatur, intelligitur ergo statutum de cicatrice perpetuo remãsura. Pro qua determinatione facit quod verba legis sine temporis determinatione prolata ad tempus perpetuum intelliguntur. ff. de cõdi. inde. l. sufficit. l. iustis peritos. ff. de excusa. tut. C. de pœ. l. seruus. ff. de bo. aut. iud. pos. l. in venditione. §. j. Item de ea deformatione intelligitur per quam corpus deformatur in apparenti loco corporis quod etiam probatur, quia potest esse effigies deformans corpus & tamen non diceretur cicatrix. probatur in d. l. queritur. §. fi. de edi. edic. & in l. fin. ff. de his qui deie. vel eff. vbi pontiur disiunctiua inter cicatricẽ & deformationem. & sic patet quod non omnis deformitas dicitur cicatrix. per illas enim interdum dignoscitur homo. l. stigmata. C. de fabri. lib. xj. vbi vide not. dictum Bar. l. j. in fi. ff. de ser. fugi. vbi tex. not. facit differentiam inter notam & cicatricem. Licet enim appellatione note contineatur cicatrix, non tamen econuerso appellatione cicatricis continetur nota, vt ibi patet. intelligi etiam debet statutum de ea cicatrice, quæ ex vulnere perpetuo remansura sit habita diligenti cura, quia semper verba maxime statuti debent intelligi vt inspiciatur causa proxima & non remota. ff. quod me. cau. l. metum. §. sed licet verum quia talis cognitio non pertinet ad iudicem iuristarum quando casus occurit, debet fieri cõmissio medicis qui turati referãt an ex vulnere sit perpetuo remãsura cicatrix. l. semel C. de re mi. li. xij. l. j. §. j. ff. de ven. inspi. & in prohemio ffor. §. j. de sta. ho. l. septimo mẽse. extra de homi. c. significasti. cum li. Si ergo facta commissione seruata forma medici turati referunt ex vulnere remansurã perpetuo cicatricẽ & sequitur condemnatio, tũc dicetur quis pro cicatrice damnatus. Si autem inquisitus vel accusatus non comparuit, & propterea seruata forma statuti nulla facta commissione contumax fuit habitus pro confesso, & deinde damnatus e in banno positus est aduertendum. Nam accusato sine inquisitio simpliciter dixit vulnus fuisse factum cũ cicatrice. Aut adiecit verba perpetuo remansura. Primo casu non dicetur bannitus pro cicatrice, prout requirit statutum, quia cum possit intelligi de temporali & perpetua in dubio intelligitur de temporali. ff. de pe. l. si præses, Vide

© SCD - Université de Poitiers

tamen quod dicam infra ad fin.q.vbi declarabitur hoc dictum.Secũdo casu aut narratur vulnus fuisse in apparenti parte corporis & intelligetur condemnatus siue bannitus pro cicatrice. nullus enim apparet error,& ideo confessioni statur l. in eos, & l. si,de cust.reo.Aut in parte occulta, & non habebit locum statutum, vt patet ex præmissis.Puto tamen quod cũ hæc subtilis inuestigatio non cadat in mente siue discretione idiotarum, sicut dicitur in simili in l. quid si nepotes .ff. de testa.tut. quod offendens bannitum pro vulnere cum cicatrice, aut est immunis, vt supra aut mitius propter talem errorem puniri debet l.si adulterium,eum incestu.§.j.ff.de adul. Vnum ẽt circa prædicta notandum est quod non sem per statur relationi medicorum, sed potest per facti euidentiam probari contrariũ secundũ quod dixit Gui.de suza,in d.prohemio sforum,& refert & sequitur Io.And.in add.Spe.in ti.de homi. ver.j.vbi de tali cõmissione aliqua dicũtur. Et quia hæc materia vt dixi supra pertinet magis ad iudicium medicorũ q̃ legistarum. Hic inferam Tractatellum quendam quẽ super materia occurrente cõposuit eximius artiũ & medicine doctor magister Christoforus Georgij de Florentia mihi pater reuerendus,cuius tenor hic sequitur. Quia iudicium de cicatricibus & vestigijs pœnes inexpertos in scientia medicine a recto tramite veritatis multum est dissonans,Idcirco me ipsum cupiens ac etiam eos aliqualiter declarare hanc breuem summulam connotatam ex authoritatibus Hypocratis,Galieni,& Auicenne,sic superficietenus compilaui,Resecando igitur verba superflua. Sciendum est q̃ præfati authores per cicatricem intelligũt concauam superficiem & callosam ex consolidatis vulceribus vel vulneribus derelictam,a quibus alicuius sensibilis partis spermatici membri deperditio facta fuit, cuius concauitatis causa est deperditio sola maxime autem cutis grosse vel ossis.Sũt autẽ spermatica membra,quibus in principio generationis pro materia semen subijcitur & sibi in colore simulantur,sicut sunt ossa,nerui,vene,panniculi,chartilagines,& cutis grossa.Hæc aũt mẽbra si ab eis aliquid sensibile deperdatur per viam prime intentionis consolidari non possunt sicut carniformia membra, quæ vera vnione possunt absque vlla concauitate coniungi.Supradictorum verborum sententia maxime contrahitur ex dictis Hypocratis ac commentatoris eiusdẽ sexta particula amphorismorũ dicit. Vulnera quæcunq; annua fiũt aut longum tempus habent et necesse os emitti,& cicatricem concauam remanere.Idem expresse ponunt eadẽ particula illo amphorismo.Quando incisum fuerit os,aut cartilago,aut neruus nec crescit nec cõglutinatur subaudi sicut primo erat.Enucleatur ẽt similis intellectus pluribus authoritatibus Galieni in tertio de ingenio sanitatis ij.c,sic dicentis.Vnde quædã aliq̃n harũ intentionũ mõstrat aliquid incurabile fore sicut cõcauum vulnus quod non solũ carnẽ amisit sed etiam ossa.Impossibile.n.est hanc concauitatem oportune repleri, vulnus tamen poterit consolidari &c,& in eo,lib.c.iiij.sic dicit. Concaua enim carne vice eius quod amiserunt replenda sunt, Carnis aũt materia sanguis est.Ea vero quibus nihil carnis de est necesse est consolidari & sanari cutis tamen eius causa extitit.Carne quidem & pinguedine amissa possumus ea restaurare licut ea quæ amputata fuerant, cutim autẽ reddere non possumus,vnde ingeniandum est q̃ vice cutis faciẽdũ sit q̃ carnis tegmẽ existat. cutim enim restaurare impossibile est.Supple & similiter alia spermatica mẽbra restaurari est impossibile cum aliquid sensibile deperditur,maxime in ætate perfecta, sed loco partis deperdite aliquid reapponitur incomplete quod a præexistentibus diuersificatur in genere.Non autem sic euenit carniformibus membris, supradictæ igitur impossibilitatis restaurationis in spermaticis mẽbris triplex est causa. Prima ipsorum durities,vnde extendi non possunt. Secunda humiditatis & roris paucitas quę loco partis deperdite debet subito reapponi seu partes disiũctiuas cõiungere, Tertia virtutis generatiue sed assimilatiue debilitas quæ multũ in eis deficit per respectum ad carniformia membra ossa difficilius solidantur cum inter ea sint duriora debiliora ac etiam minus de humiditate participent.Supradictis sententijs ẽt est conforme quod ponitur ab Auicenna li.j.fen.iiij.c,de medicationibus solutionis continuatis cum dicit.Impossibile enim est vt restauretur os & proprie in corporibus consistentium nisi secundum hunc modum, quoniam nullo modo redibit ad continuitatem &c. & statim in eo.c,subdit.Si vero illud qd perditũ est tantũ fuerit cutis necesse erit vt cicatricẽ inducat &c. Consonat ẽt quod ipsemet Auicenna ponit li.iiij.fen.x.trac.j, & c.j.cã dicit, Dico ergo q̃ nos conamur in qbus-

© SCD - Université de Poitiers

dam membris quorum continuitas est solu
ta, vt redeat eorum continuitas sicut fuit &
illud sicut in carne, & conamur in quibus-
dam eorũ, vt remanet contractus eorũ cum
conseruatione, licet non redeat ipsorũ con-
tinuitas, & illud in osibus &c, supple & in
alijs membris spermaticis. Ex quibus cla-
re patet quod tunc remanet vera cicatrix
cum aliqua pars sensibilis spermatici mem
bri deperditur, maxime cutis vel osis. Po-
test autem tam parua quantitas ipsorũ de-
perdi quod non sequetur exinde cicatrix.
Nunc autem de vestigio aduertendum
ꝙ nihil aliud est vestigium, nisi signum ex
carniformibus consolidatis vulneribus de-
relictum a quibus nihil sensibile spermati-
ci membri fuit amissum. dicuntur autem ta
lia vulnera per viam prime intẽtionis vni-
ri etiam si sint magna sicuti clare ponit Aui
cenna, lib. iiij. fen. iiij. tracta. j. c. de cura vni-
uersali carniformium vulnerũ, cum dicit,
& si fuerit. f. solutio continuitatis, ita vt ne
concurrant extremitates eius quonia sunt
rotunde elogate, aut diuerse figure, aut iam
destructa est ex eo caro pauca nõ plurima,
tunc eius cura est futura, & prohibitio ag-
gregationis humiditatis i ea. & statim post
subdit. Et si fuerit profunda, scilicet solutio
cõtinuitatis & magna, tunc strictura etiam
facit eam adherere multoties post quã ad-
herentiam siue consolidationem completã
non remanet cicatrix, sed supradictum ve-
stigium de quo vestigio maxime mentionẽ
facit Auic. lib. iiij. fen. iiij. trac. j. c. de medici
nis consolidantium & sigillatiuis dum di-
cit. Quod si non auferatur illud. f. quod de
carne superfluit proculdubio fit vestigium
vlceris superius cute. Potest aũt esse vesti-
gium si in apparenti membro fuerit ipsum
manifeste vituperans sicut quamplurimum
euenit post consolidata vulnera quæ solum
in carne fuerunt, quibus vt contingerẽtur
necessaria fuit futura, ac etiam ligatura. De
istis autẽ vestigijs facit Auic. capitulũ. li. iij.
fen. iiij. vlt. trac. & c. & hic dicit rub. capitu
li. Eradicatio. i. modus curationis vestigiũ
vlcerũ & vulnerũ. Simili modo ẽt ipsemet
Auic. fen. vij. quarti. Cũ de decoratione lo-
quitur seu vituperatarũ partium correptio
ne facit appropriatum capitulum vest gijs
vlcerum & variolarum. & dicit eius capi-
tuli. rubri. de vesti. vlce. & vario. Ex qui-
bus satis patet quod vestigium potest esse
vituperans, ac etiam quomodo aliquod ma
gnum vest giũ existens in membro patenti
plus ipsum vituperabit quam aliqua par-
ua cicatrix in eodẽ existens sicut de facto
euenit in vulnere magno in facie facto a
quo nulla fit deperditio spermatici mẽbri,
tamen propter eius magnitudinẽ & labio-
rum distantiam indiguit futura & ligatura,
vt labia contungerentur vnde remanet ap-
parẽs vestigium ipsam faciem manifeste vi
tuperans quæ vituperatio non sequetur in
aliquo paruo vulnere etiam in facie facto a
quo facta erit abscisio cutis, vel alterius par
tis spermatici membri. Ex quibus conclu-
dendo colligitur quod quandoque verum
est dicere facies est vituperata per apparẽs
vestigium, & tamen vituperata non est per
cicatricẽ, & quamplurimum etiam euenit
econuerso. Similimodo etiam esse potest qd
nec erit vituperata ex vno paruo vestigio
nec etiam ex vna parua cicatrice, vnde ad
hoc vt facies, seu aliquod membrum appa-
rens vituperatum existat requiritur, vt tan
ta sit facta læsio in superficie dictorum mẽ-
brorum seu diminutio in ipsorum quantita
te quod oculo corporali videatur a longo
Vnus concauitas seu vestigium derelictum.
Ac etiam est necesse ꝙ in illismet partibus
sit vera egritudo difformans faciem in su-
perficie seu in quantitate vel etiam in figu-
ra secundum iudicium peritorum in scientia
medicine. Quando autẽ vituperatio sit ex
vestigio aut cicatrice non bene potest alõ-
ge discerni, sed ex propinquo perito medi-
co derelinquo. Vnum est vltimo vlterius
aduertendum quod quanto vera vestigia
plus elongantur in tempore & veterascunt
tanto plus corriguntur solũ ex operatione
nature, nec ita possunt discerni sicut in eorũ
principio. Oppositum autem euenit in cica
tricibus veris cuius causam speculare volẽ-
tibus pro nunc dimitto, licet ex supradictis
satis leuiter possint haberi. Sic igitur hic fi
nem dictis impono subijciens me correctio
ni &c. Christoforus. Ex his itaque colligi-
tur ꝙ cicatrix vera non potest esse qui in sit
perpetuo remansura & quia vt ex istibus
supra alle. apparet quod etiam interdũ in-
telligitur cicatrix aliter ꝙ intelligunt me-
dici plurimũ in statutis adijcitur perpetuo
remansura, & ideo id quod supra d x pro-
cessu formato simpliciter cicatrice non in
telligi bannum pro ea quæ sit perpe
remansura. debet intelligi verũ li in statuto
illa verba perpetuo remãsura persistũt per
no. in l. iij. §. docere. ff. vi bo. rap. & in c. pro
humani. de ho. lib. vj. Et idem si statutum di
ceret per apparentem cicatricem, quia tũc
intelligetur bãnitus pro non apparenti ꝙ

© SCD - Université de Poitiers

esse potest, vt supra & ideo verba statuti sunt ponderanda. In hac.n. ciuitate statutũ disponit de vulnerante cũ vituperatione in facie per apparentẽ cicatricẽ vel per vestigium vel alio vocabulo medicine ꝙ tamẽ vt patet ex prædictis intelligitur de vituperatione perpetuo remansura. & ideo multoties ignorantes admirantur de relationibus medicorum referentium non esse cicatricem aut non esse vestigium seu notam cũ vituperatione faciet perpetuo remansura vt sæpius in magnis iuxta vulgarem sermonem marginibus iudicatũ vidi. quia sic prœcessit relatio medicorum. Sed vt ex prædictis liquet nulla est admiratio facienda.

Ex eodẽ constituto infert

53 se Quinquagesima tertia quæstio formanda ad percussionem sanguinolente percussionis, vt sic cõprehendatur qñ pro illa qs bannitus intelligatur, & ideo pro ipsius declaratione quero. Quidã fuit inquisitus ex eo ꝙ cum cultello acuto apto ad frangendum panem percussit Gaium in personam vna percussione ex qua sanguis exiuit, an ex forma dicti statuti supra quinquagesima q. relati posit impune offendi. In quæstione ista consuluit Barto. Sed in statuto super quo consuluit erant etiam alia verba, vide licet quod percussor vulnus fecerit, & in eo consilio sic dixit. Et videtur quod nõ potuerit offendi, quia statutum requirit ꝙ fuerit bannitus pro percussione sanguinolenta, & ꝙ percussor vulnus fecerit, ergo &c. Econuerso dr̃ quod posit impune offendi, quia ad positionem percussionis sanguinolente cum cultello, necessario sequitur vulnus, cum vulnus sit scissio continuitatis. In q. præmissa facit dubium, quia vulnus dicitur sicutis scindatur l. si seruus seruũ. §. rupisse. ff. ad l. aquil. sed sanguis potest exire de corpore absq; eo ꝙ cutis scindatur. s. per poros, maxime vbi cutis est tenuis, vt de nasos & parte interiori vel gingiuis. Item dicitur qd Christus sudauit sudore sanguineo, Lu. xxij. Credo tñ quod in proposita q. ex verbis condemnationis satis colligatur ꝙ vulnus fuerit factum, Quod apparet ex tribus. Primo quia cum cultello acuto. Secundo quia ex percussione sanguis exiuit. Tertio qa in personã. Primũ est clarum quia si percussio fit cũ cultello acuto intelligitur factũ vulnus. Cultellus.n. est res apta ad scindendum. ff. de fur. l. si pignore. §. ij. ad l. iul. de vi pu. l. pe. §. telorum, & de ver, sig. l. armorum & apparet expresse de cultello seu gladio, cum quo Petrus abscidit auriculam seruo principis sacerdotum. Matt. xxvj. c. & Mar. xiiij. & tex. in l. aut damnũ. in prin. de pe. dicit gladium esse aptum ad scindendum. Aliud quia dr̃ in personã etiam probatur, quia non significat in superficie vel in pannis, sed inter personã secundum significatum huius dictionis in l. j. §. in corpus. ff. de his qui deie. vel eff. & de flu. l. j. §. in flumine. Sed si cultellus in personam mittatur necessario sequitur scissio cutis, vt probatur in l. fin. ff. de his qui deie. vel eff. si bene inspiciatur, hoc ẽt probatur ratione. sicut. n. ignis appositus stipule de necessitate cõburit. ff. ad l. aquil. l. si seruus seruum. §. hęc aũt actio. & . §. seq. ita gladius percussus in personam de necessitate scindit, quia vtrunq; est instrumentum agens si appropinquetur materie. Ex alio ꝙ fuit secundũ dum dicitur qd ex percussione sanguis exiuit ẽt colligitur. No. enim ꝙ dixit ex percussione & sic significat locum ex quo l. non dubium. C. de legi. l. eodẽ tempore. ff. de pec. l. j. §. ex incẽdio. ff. de incen. ruin. nauf. sed si quis dixerit sanguinem exisse per poros absq; cutis scissione, tunc non exiuisset ex percussione, sed ex alio loco propter percussionẽ. Et sic verba sententię non verificarentur, hoc vr̃ expresse probari extra de sen. excõ. c. cum illorum. ver. Nos aũt vbi percussio cum sanguinis effusione dr̃ difficilis & enormis, ꝙ nõ esset, nisi esset ex vulnere ff. de iniu. l. vulneris magnitudo. Et sic concluditur ꝙ prædictus bannitus fuit, qa percussit, & vulnus fecit. & sanguis exiuit, & sic potuit impune offendi, hæc Bar. Ex quibus verbis patet ꝙ in proposita qõne quãdo statutum non exprimit de vulnere, restat minor dubitatio. Proponitur. n. ex tali percussionem sanguinem exiuisse. & licet posit exisse ita paruus sanguis, ꝙ a iure nõ estimaretur l. j. §. deinde. ff. de edi. edic. Tamen quia in inquisitione dr̃ cõtra formam iuris, nõ intelligitur de parua effusione sed de magna, iuxta not. per Cy. in l. si non conuitij. C. de iniur. & l. nec exẽplum. C. de fal. Nec ob. l. si præses. ff. de pe. quia ibi vtraq; vis erat punibilis, sed vna plus altera. hic autẽ vno modo esset punibilis alio non. & ideo intelligitur secundum modum punibilem, vt procedat libellus & processus. Nec ob. not. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. quia aut procedente libello & processu, quia procedit, vt ibi etiam not. & colligitur in l. cum actum. ff. de nego. ge.

© SCD - Université de Poitiers

& in l. matrem. C. de proba. per l. si quis intentione ambigua, de iudi. sequitur probatio per testes, & locum habet absolutio, nisi probatio clare concludat, vt in c. in præsentia. de proba. & ita intelligitur quod nota. in. §. sed vt probari. Aut sequitur per cõfessionem veram vel fictam. & tunc sequi debet condemnatio, quia illa intelligitur secundum libellata, vt l. si cõfessus. ff. de cust. reo. & l. ij. §. ꝗ si actor. C de iur. c. l. cum si. Itẽ patet ex prædictis quod si fuisset condẽnatus ex eo ꝗ manu vacua percusserit Titium in facie & ꝗ sanguis exiuit de naso vel de gingiuis non diceretur cõdemnatus ex percussione sanguinolenta secundũ Bart. Sed in hoc non sto cum eo. Verba. n. denotant causam proximã vel non secundum naturam rei cui adiunguntur, vt in iuribus supra alleg. adeo ꝗ interdum vna dictio ponitur pro alia, vt l. eas causas. de condi. & demõ. quinimmo & dictio ex, ponitur pro propter l. prætor. §. quod de fruct bus ff. de bo. aut. iud. pos. Impossibile autem est nisi quis haberet sanguinem in manu ꝗ ex ipsa pcussione sanguis exeat. Intelligitur ergo dictum statutum simpliciter loquens de condemnato. ex, vel pro percussione sanguinolẽta qñ propter percussionẽ sanguis exijt ex persona, intelligo autem quod incontinenti sanguis exiuit. tunc. n. intelligitur ex percussione. Si aũt ipsa percussio fecerit rumorem propter quod postea fuerit necesse ad illius curam ꝗ medicus pungeret vel incideret, & tunc sanguis exiuerit non dicetur tunc condemnatus ex vel pro percussione sanguinolenta. Exiuit. n. proprie & improprie sanguis propter percussionem, & sic non habet locum statutum, vt in iuribus supra alle. Et idem erit in spintura propter quam spintus cecidit & percussit, & sanguis exiuit secundũ Bal. in l. de pecoribus. C. ad l aquil. & in l. si familia. ff. de iurisdi. om. iudi. Vbi ergo tales dictiones possunt proprie intelligi proprie intelligũtur alias improprie ẽt in statutis, vt habetur in l. labeo de suppel. leg. & in l. omnes populi. de iust. & iu. per doc. vt tamen tollãtur tales dubitationes cõiter in accusationibus & inquisitionibus ponũtur illa verba cum maxima sanguinis effusione per ea quę habentur in d. c. cum illorum & in d l. vulneris magnitudo. & in d. §. deinde. vbi glo. facit mentionem de vulnusculo.

54 *Quinquagesimo* quarto. + Titius fuit bannitus pro eo qd insultauit, & percussit Gaium cũ vno baston e ligni quo erat armatus duabus percussionibus in renibus siue sanguinis effusione. & demum cum lignũ fractum fuerit vel ceciderit in terrã percussit ipsum pluribus percussionibus vacuis. Queritur an viso dicto statuto de quo dictum est supra. q. l. veniat in aliquo puniẽdus. Et primo videtur quod non. nam prædictũ statutum dicit qd bãnitus pro percussione sine sanguine possit offendi in duplum. Cõsta' aũt ꝗ dictum statutum licet loquatur in singulari verificatur etiam in plurali, vt sic. Bannitus pro vna percussione potest offendi cum quatuor. & sic de singulis. ff de libe. ho. exhi. l. iij. & ff. ꝗ fal. tut aut. l. j §. itẽ hoc edictum. & quod hẽ in l. agraria. ff. de termi. mo. Sed Titius fuit bannitus pro duabus percussionibus, ergo potest offendi cum quatuor. Itẽ vt patet ex themate inquisitionis fuit bannitus pro insultu, & sic potuit offendi manibus vacuis, & quia sic dictat statutum quod cum inquisitione & banno concordat l. nõ aliter. ff. de leg. iij. cum si. Pro huius autẽ quæstionis decisione aduertendũ est ad plura. Primo enim videri oportet quid sit insultus Secundo an confundatur in aliis delictis illum secutis. Tertio vbi cõfundatur an valeat sententia quæ pœnam insultus cũ pœna alterius delicti non confundit, vt qñ ex forma statuti pro insultu imponitur certa pœna puta librarũ quinquaginta, & pro percussione imponitur pœna centum vel maior secundũ qualitatẽ ipsius percussionis Et his visis patebit quæstionis præmissę decisio. Quo ad primum sciendum quod circa materiã istã iura varie loquuntur, & etiam glo. Interdum. n. quẽ contra alium irruentem ius vocat insultantẽ. C. de iude. l. fr. quandoqꝫ aggressorem l. is qui aggressorẽ. C. ad l. cor. de sica. & sic dicitur in l. qui de crimine. C. de accu. Quãdoque vocat appetentem, & sic patientem vocat appetitum l. & si pcussor. §. si appetitus. ff. ad fille. quod ibi glos. exponit id est inuasus, & sic quandoqꝫ dicitur inuasor. C. vnde vi. l. inuasor. Quandoque etiam patiens dr̃ insultatus l. itẽ apud labeonẽ. §. pœ. ff. de iniur. Et hinc descẽdit nomen verbale quod vocatur insultus. & in hoc dixit Barto. in l resp n dum. §. delinquunt. ff. de pe. quod n il s est in alium saltus alleg d l. is qui aggressorem. & l. i. §. cũ arietes. ff. si quadru. pau. fecit. dica. sed in. §. cum arietes. dicit quod insultus est motio de loco ad locum, & in. §. delinquunt, concludit quod si existens tecum

© SCD - Université de Poitiers

in itinere vel mensa aut in alio loco deuenit tecum ad rixam, non dr̃ insultum facere sed potius proditorie fecisse, ar. C. de dilati. l. j. lib. xj. Ex prædictis videtur aliqualis contrarietas insurgere. Si enim insultus est in alium saltus non verificatur in eo qui sine saltu in aliũ siue contra alium se mouet de loco ad locum, cuius contrarium dixit Bart. in d. §. cum arietes. Sed aduertendum quia primo modo dicitur secundum allusionem vocabuli. Secundo modo secundum diffinitionem. & ideo si quis insultando alicquem facit in eum saltum, facit insultum secũdum allusionem & ẽt secundũ diffinitionem, quia mouet se de loco ad locum, & facit in alium saltum, facit. ff. ad l. aquil. quem admodum. §. si nauis. Si vero sine saltu mouendo se de loco ad locũ vadit versus aliũ tunc dicitur insultum facere secundũ diffinitionem tantum, & tamen puniri potest de insultu, quia diffinitio prealet allusioni qm̃ sunt cõtrarie alias ab vtraq; argui licet, vt habetur. ff. si eer. pe. l. ij. §. appellata. de tut. l. j. de testa. l. j. & in l. j. de acqui. pos. per docto. maxime per Bar. dr̃ etiam interdum facere impetum, vt d. §. de inquunt. sed tunc aliter punitur, vt ibi habetur. & hoc de insultu contra personam. Quandoque ẽt dicitur fieri insultus siue assaltus ad domum siue ad castrum, vt x. colla. qui. mo. feu. ami. §. similiter. & ibi dicit Bal. quod tunc dicitur factus assaltus qm̃ appropinquat se tantum domui vel castro ꝙ põt proijcere iaculum & expugnare. Vt tamen omnis cesset dubietas cõsueuerunt cõiter accusantes & inquirentes ponere in accusatione & inquisitione omnia dicta verba, quia dicunt B. deliberate, & appensate mouendo se de loco ad locum fecit insultũ impetũ & aggressuram contra C. &c. quæ ex abundanti ponuntur, vt patet ex prędictis, ex quibus expeditum est primum quando quis dicatur insultum facere. & tunc sine dubio si aliud non sequitur vltra insultum, pœna insultus imponi potest. Si vero sequitur aliud, vt quia percutit, vulnerat, vel occidit. dicit glo. quod de insultu non fit punitio, sed cũ delicto confunditur secuto, vt not. in l. qui de crimine C. de accu. per l. illud. ff. ad l. aquil. & idẽ ibi Bart. Et ita determinarunt primo Dyn. sic consulendo, secundo Fran. acc. disputando. & Gui. ẽt de fu. vt patet in suis quæstio. ver. sed pone de facto q. statutum est quod si quis pugno & &c. & idem tenuit Alb. Gan. in margarita. in ver. Sed pone statutum est Mutine, in ti. de acc. & idem Guil. in Spec. de sen. §. ij. versic. sed pone licet enim sint cum sint separata diuersa delicta. ff. ad l. aqui. l. ij. & l. si seruus seruum. §. iij. capite. tamen si coniungantur dicuntur vnum esse delictum. f. vulneris vel motis l. illud. præal. §. fi. alleg. etiam de act. & obl. l. qui seruum. in princi. & C. ad l. iul. de vi. l. quoniam multa Bart. autem in l. nunquam plura. ff. de priua. delic. limitat hoc dictum nisi ex insultu imponeretur maior pœna q̃ ex percussione. Tunc. n. quatenus excedit non confunditur. ar. l. generaliter. & l. hæres a debitore. §. quod si hic seruus. ff. de fidei. ꝙ ibi reprehendit Ang. tenens indistincte gl. sed non bene reprehendit, quia siue vnum sit principale, & alterum accessoriũ, siue vtrunque principale, siue vnum pręparatorium ad aliud quod est verius non põt dici quod pœna vnius tollatur a pœna alterius, nisi ex vi confusionis natura autem cõfusionis est vt eatenus confundatur, & cõpensetur quatenus cõcurrunt & non vltra l. j. C. si cer. pet. ad l. fal. l. licet. cum simi. & ideo si ex insultu cũ armis quis veniret puniendus in cẽtum ex percussione manu vacua in quinquaginta. Insultans cum armis, & percutiens manu vacua punitur in centum facta confusione solum de quinquaginta in percussione, alias sequeretur quod intantum puniretur insultans cum armis, & percutiens manu vacua inquantum insultans sine armis, & sic percutiens ꝙ esset absurdum l. non solum. ff. de nox. Dico ergo quod insultus ad castrum siue ad domum ponitur vt supra. Insultus in personam aut est solus, & solus punitur. Aut secutum fuit aliud. Et tunc aut est maior pœna insultus quam delicti secuti, non confunditur in totum sed quatenus concurrunt. Aut est eadem pœna delicti cum pœna insultus vel maior, & pœna insultus confunditur, & de delicto damnatur, non de insultu. Fallit in vassallo insultante dominum, vt d. §. similiter. & ibi per Bald. Prædicta intellige si inter insultum & percussionem non fuit medius actus extraneus. si autem fuisset actus extraneus, puta quia insultasset. Et cum ille retro cessisset vel arma extraxisset insultãs redit domum, & arma sumpsit, deinde reuersus est & vulnerauit. Tunc enim de primo insultu & de vulnere punitur secundũ Io. An. in addi. Spe. super rub. de homi. vbi vide. Et hęc de secundo. Ad tertiũ breuiter dicendũ est, qd cũ sententia tunc sit contra ius partis valere debet l. ij. §. j. ff. quæ sen. si. ap. rescin. si ex tenore sentẽtie non apparet

© SCD - Université de Poitiers

quid pro insultu, & quid pro vulnere siue percussione imposuerit, si autē condemnauit distinctim in tantum pro insultu & in tantum pro percussione dici potest sententiam non tenere, quia non intelligitur cognouisse de insultu per dicta iura, Et hic non valet sententia l. de qua re. ff. de iud. & C. de sen. l. prolatam, nisi in processu siue inquisitione vel accusatione essent illa verba super quibus omnibus & singulis &c. de quibus per Bald. in l. ij. C. de proba. Tunc enim valeret licet esset iniqua, & ex prædictis infertur ad decisionem supra formate quęstionis quod vbi bannito non fuit imposita pœna insultus sed percussionum. Offendens eum modo prædicto puniretur de offensionibus factis manibus vacuis, quia in illis excessit modum. & sic puniri debet de excessu. vt dictum fuit supra q. xlix. & etiam l. Si vero fuit ei imposita pœna etiam pro insultu, & taliter quod valeat condemnatio. & in nullo puniri debet, quia potuit vtroque modo offendere. Si autē bannum fuisset nullū, dixi supra in primo tēpore parte iij. q. ix.

55 *Quinquagesimo* quinto stante statuto † generali ꝓ a cētum libris supra possint impune offendi. Titius immisit ignem in domum Sempronij banniti & eam combussit, vel in rebus suis aliter damnum dedit vel et abstulit. Queritur an veniat puniendus. in hac qōne me breuiter expediam. Nam licet glo. dixerit quod bona bānitorum sint extra custodiam & a quocunque possint destrui & deuastari in iii. hic finit lex cor. & incipit cōsuetudo regni. in prin. & tangitur in c. j. §. si quis aliū. de pacc tenen. & de milit. vasal. c. j. Tamen illud est verum de iure cōi, nec cautum reperitur. Est ergo potentia offendendi bannitum a statuto prouenens. Dominia enim rerum & eorum tuitio & defensio de iure gentium est, vt l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu. ergo illam banniti de quibus agimus nō perdunt, vt dictum fuit supra in hoc secundo tempore parte j. q. xiij. Et ideo inspicienda sunt verba statuti l. semper. §. legem. ff. de iu. immu. quæ cum stricti iuris sint l. constitutionibus. ff. ad munic. extēdi non debēt, vt in authen. quas actio. in l. quicquid astringende. Aut ergo statutū dicit ꝓ possint offendi qualitercunque vel simpliciter quod idem est quia indefinita equipollet vniuersali. l. si seruitus ff. de serui. vrba. & poterūt offendi in persona & rebus l. prima §. & generaliter. ff. de lega. præstan. cum simi. Aut dicit quod possint in personam offendi. Et tunc non poterit offendi in rebus a persona separatis. Et idem si statutum respectuaret offensionem ad offensam factam per bannitum, tunc eum talis permitteretur, quia is fuit lit ob quam bannitus est l. nonnunquam. ff. ad treb. & quod dictum fuit supra hac eadem parte quæstio ij. & hæc satis sunt de mente Bartol. in l. l citatio § qd illicite ff. le publi. Et il s vide qđ dicatur fieri offensio in personam. Sed dicet quis stu dix sti ꝓ si quis potest offendi ex forma statuti in personam, non potest offendi in rebus a persona separatis. Istud videtur falsum, quia cui permittitur quod est minus videtur permitti quod est minus, vt patet in ar. a maiori. C. de sacro sanct. eccle. authen. multomagis. & extra de elec. c. cum in cunctis. Quelibet autem in nima pœna corporalis est maior quacunque magna pœcuniaria vt l. in seruorum. ff. de pe. Ergo tuum dictum non procedit. Sed resp. ꝓ hoc procedit vt verborum statuti quæ aliquid debēt operari, si enim simpliciter dicerent posse offendi, comprehenderent offensionem in personis & rebus. Si ergo dicuat in personam operantur restrictio iē, quia aliud operari non possunt l. si quando. C. de inoffi. testa. cum simili. Præterea statutum odiosum non extenditur etiam per maioritatem rationis, vt habetur in authen. quas actiones. de sac. sanc. eccle. Et vide quæ dicam infra in vi. tem. parte j. q xij. vide etiam quæ dicam infra parte proxi. q. ix.

56 *Nunc ex* prædictis † statutis particularibus queram de aliquibus pur circa hanc partē generaliter ad materiā facientibus. Et ideo quinquagesimo sexto dictum est sepissime ꝓ bannitus de vna ciuitate, puta in Florentia, non perdit ea quæ sunt iuris ciuilis. Itē nec ea quæ sunt iuris gentium nisi aliud dicatur. Et etiam si diceretur illud non intelligitur extra territorium l. fi. ff. de iur. omnium quo ad personas non subditas. pone ꝓ Bononiensis in ciuitate vel comitatu Florentino occidit bannitum de Florentia. Quem si Bononie occideret puniretur, quia illuc statutū se non extenditur. Queritur an obstet Bononie, & sic in loco sue originis oriri per l. j. & ij. C. vbi de cri. agi. opor. aut Rome per l. roma. ad munic. Hęc quęstio sidet in hoc an occidens bannitū qui potest impune offendi dicatur delinquere. nam si ibi delinquere dī, licet aliqua dilatoria exceptione de tali delicto cognosci nō possit

© SCD - Université de Poitiers

tamē nō tolleretur quin alibi cognosci non posset.l.decurionū. & ibi not.C.de his qui no.infa.Sed veritas est qd non dicitur delinquere,facit enim lege permittēte, ergo &c. l.gracchus.C.de adul.facit C.de his qui ad ec.confu.l.si seruus.& l.ij.ne qui vela.re.& quod non sit delictum firmat Bal.post gl.in l.j.§.j.ff.ne quis eum qui in ius voc. est vi exi.Et idem in simili tenet in l.cunctos populos prope fi.in ver.viso.& Bart.in l.vbi pactum.Et dixi supra hac eadem parte q. xiiij.& dicam latius infra in seq.parte huius temporis.q.j.Cum ergo in loco actus facit ex eo actu non tenetur, ergo nec in loco originis.Inspicit enim in cōtractibus quantum ad ipsius actus solennia.et validitatem & obligationem inde insurgentem locus in quo fit.l.si fundus.§.j.ff.de euictio.ergo idē in delictis.l.omnem.ff.de iudic.Faciunt no. per Bart.in l.ij.ff.de eo quod cert.loc.dum reprobat illā glo.& quod no.per eū & alios in l.cunctos populos.& in d.l.fi.de iurisdic. om.iudic. Si autem aut Bononie, aut alibi extra territorium florentinum occideret, vbi occideret,& etiam Bononie posset conuenire per iura prædicta.

57 *Sed tunc* ecōuerso,† Quinquagesimo septimo quertur an florentinus occidens bannitū de Florentia Bononie vel alibi extra territorium florentinum posit virtute dictarum. ll.j.& ij.vbi de cri.agi opor.conuenirī Florentie.Et videtur cp sic, quia in loco in quo occidit posset tanquam delinquens conueniri,& sic ibi delictum commisit, vt supra proxi.q.dictum est.ergo succedit regula dictorum iurium.Sed dic cōtrariū, quia quātum ad municipium florentinum illa pœna personalis comitatur eum quocunqp vadat secundum doct.in d.l.cunctos populos.& ibi in specie,ita determinauit Bal.in Aretino occidente Aretinum bannitum in territorio florentino,non enim attenditur secūdum eum territorium , sed solum an secundum locum conuentionis sit licitū vel permissum.l.nō solum.§.& qui & l.propter litem.ff.de excu.tuto.Et dicit esse casum in l.iij.§.transfugas.ff.de ficar,& ita seruatur,

Quinquagesimooctauo cir. ca idem

58 quero,†Bononien.occidi florentinum bānitum de Florentia in quadam ecclesia posita in comitatu florentino, an poterit Bononie conuenirī ac si eum in territorium florentinum occidisset,Et videtur quod sic, quia ecclesiæ non subiacent secularī potestati, ergo &c. in authen.quo.opor.episc.in prin.et insti.de re.di.§.nullius.et ff.ne in lo. sacr.l.ij.Sed cōtrarium est verum, est enim ecclesia in territorio florentino.in auth.de man.princ.§.sed neqp.in fi.§.Non obst.qd non sit sub protectione iudicis secularis,qa verum est specialiter, sed bene est sub quadam generalitate propter hoc, quia adheret territorio iudicis secularis.ar.ff. de contrahen.emp.l.in modicis.& l.si id quod.in fi.de peri.& com.rei vē.& C.de epis.& cle. in l.si quis in hoc genus.& sic non dicitur extra territorium fieri secundum Guil.in l. plerūqp.de in ius vocan.& sequitur Bal.& tenet Bar.in l.cunctos populos.alleg.eo. tit. l.ij.& C.de adul.auth.si quis.Si non fit extra territorium ergo locū habet cp dixi supra proxima q.Et istud verius qā id cp ipse Bal.dixisse videtur in d.l.cunctos populos. in versic.viso.allega supra proxi.quæstio.

59 *Quinquagesimonono* querit. †An citatus ī causa ciuili non comparens & propter inobedientiam condemnatus & bannitus fisco dicatur bannuus pro maleficio, vt sic in eū locum habeāt statuta prędicta & posit offendi.Et videtur quod sic , quia contumacia est delictum.l.omne delictū.ff.de re mili.Item quia vbicunqp negligentia ordinatur ad contemptum illa facta dicitur qā ad contemptum partis patet in l.fed & si alia & ibi no.ff.de const.pe.qā ad contemptum iudicis probatur in l.de ætate.§.qui tacuit. cum gl.sua.ff.de interro.act.Facit cp habetur in c.quanto.de sent.excom. & in c.dilecto.& cp not.per Guil.in l.metum.§.sed licet.ff.cp met.cau.in q.illa.An puniar tancp occidens si potui iuuare hominem , qui ab alio necabatur,& non feci.quādo enim dicitur eum teneri non dicitur teneri ex negligentia, sed ex facto, vt ibi patet, & in l. necare.ff.de lib.agno.de quo etiam in l.culpa caret.ff.de reg.iu.per Guil.in Specu.de leg §.iuxta.ver.quid si potui.& per doc.in l.vt vim.ff.de iusti.& iu.Si ergo talis negligentia reputatur factum, ergo pro maleficio damnatus est, quia pro malefacto. In hac materia aduertendum est cp Barto.in l. aut facta.in prin.ff.de pœn.distinguit malefactum a maledicto secundum propriam significationem.Et ideo dicit ibi cp dānatus pro verbis iniuriosis nō dicitur damnatus pro maleficio cum verba debeant proprie intelligi maxime in istis odiosis.l.interpre-

© SCD - Université de Poitiers

tatione, ff. de poe. & in d. l. omne dicit quod talis non est damnatus pro maleficio sic dicens. Omnis ex bannitus exbannitur propter contumaciam, l. j. ff. de requi. re. Statuta ergo quæ dicũt ꝙ bannitus pro maleficio possit impune offendi, volunt require re ꝙ causa illa propter quam citabatur sit maleficiũ. Et ideo si quis fuit citatus in causa pecuniaria vel pro testimonio ferendo, & fuit contumax & bannitus non dicetur bannitus pro maleficio. Sed si quis fuerit citatus pro aliquo maleficio, & fuerit ob contumaciam bãnitus dicet bannitus pro maleficio, licet fuerit contumax. Ex cuius dictis ibi, & in l. aut facta, concludit, ꝙ aut statutũ loquitur per nomen criminis siue delicti & habet locum in quocũq; siue sit crimẽ in faciendo, siue in negligendo, siue in dicendo per not. in l. j. & ij. C. si aduer, delic. & d. l. omne. Si vero loquatur per nomen maleficij vt quia dicit de bannito pro maleficio, vt in themate quæstionis dictum est, tunc non verificentur in bannito pro negligentia, alias pro verbis iniuriosis vel pro malo consilio. Sed aduertẽdum quod vt sepius dictum est statuta intelliguntur secundum communem vsum loquendi. Sed communis vsus loquendi est vt condemnatus pro verbis iniuriosis sit condemnatus pro maleficio. & hoc puto verius vbi de cõmuni vsu appareret, alias verum puto ꝙ dixit Bart. Nec prædictæ conclusioni obstant iura supra in contrarium alleg. quia verum est qd ibi dicitur secundum largam & propriã significationem, quæ non verificatur in statutis nisi vsus communis loquẽdi aliud inducat, vt l. labeo. de supp. leg. cũ concor. & si plene hanc quæstionem cum iuribus ad eã allegatis videre velis, scias ꝙ ipsam disputauit Mar. de fano. de qua habetur per Cy. super rub. C. de cri. stel. & in Alb. de gan. in iiij. & v. col. & in Alb. xxij. q. in materia bãnitorum vbi concluditur pro maleficio nõ intelligi bannitum, & ibi etiã ponunt quid iuris si in sententia banni iudex apposuit ꝙ posit impune offendi. & dicunt ꝙ tũc quasi iudex declarauerit illum esse bannitum pro maleficio & tulerit offendi, offendens excusatur per l. furti §. qui iussu. de his qui no. infa. & l. nõ videtur §. qui iussu. de reg. iur. Sed hęc decisio non est vera quia ad iudicem non pertinet, & quia de hoc nulla facta fuit cognitio. ff. de iudi. l. de qua re. & l. prolatam. C. de sent. De hoc habetur. ff. de cust. reo. l. si quis reũ. nec excusatur offendens quasi iussu iudicis fecerit, quia verbũ, potest, iussum nõ importat, l. sepe. ff. de offi. præsi. & l. j. C. quomo. & quan. iu. nisi forte fuisset descriptus in libro bannitorum pro maleficio in quo seruata solennitate tradita a statuto describitur solum nomen bãniti cũ eis pœna. De quo dic vt dicam infra ĩ vltimo tempore parte prima questio. ij.

60 *Sexagesimo* q̃ritur † supra in rub. q̃ritur. An bannitus pro crimine in contumaciã dicatur bãnitus pro maleficio. & ga decisa est supra proxi. q. per no. per Bar. in l. omne dicitum. de re mili. aliter non prosequor, sed dic vt supra.

61 *Sexagesimoprimo* queritur. † Titius pro maleficio fuit bãnitus in ere & persona, deinde fuit captus a iudice qui vult eũ decapitare, queritur an possit. dicit Bal. in l. data opera. C. qui accu. nõ pos. sic videtur ꝙ pœna personę intelligatur in suo potiori significatu. i. de pena mortis, vt no. in auc. de armis. §. oportet. & hoc si causa mereẽ tantã pœnam. nam ex genere causæ metiendum est genus pœnæ ar. ff. ad turp. l. j. §. primo. Vel dic quod iudex qui profert verba illa potest interpretari, & declarare cum illa verba sint generalia. ar. ff. de ap. l. ab executore. Et ideo iudices qui dant bannum in hauere & persona. itẽ qui recommendant pro hauere, & persona possunt postea declarare antecq̃ sunt functi officio, ar. ff. de excu. tu. l. si duas. Difinitiua vero sententia debet intelligi in minorẽ partem. ff. de pœ. l. si pręses. & not. in l. ij. C. quæ res vend. non pos. Credo verum quod dicit de recommendatione. Quod autem dicit de sententia, puto esse verũ si ex forma statuti appareat quæ pœna personę imponi debeat pro maleficio pro quo fuit talis captus bannitus, tũc enim illa intelligitur imposita per nota. in §. pœna grauior. Si vero poterat imponi maior & minor, intelligitur tunc imposita minor pœna per dictam l. si præses. Si vero erat in eius arbitrio, puto tenendum verbis, quę sic de consuetudine intelligentur, vt importẽt mortem per no. in d. § pœna grauior. & l. athletas. §. calumniator. tit. & in l. hodie. ff. de pœnis.

62 *Sexagesimosecundo* † Titius fuit bannitus in amputatione mẽbri alio non expresso, fuit deinde ad tempus captus a iudice qui vult contra eũ facere executionem, quæritur in

© SCD - Université de Poitiers

quo membro posit executionem facere. & præsupposita declaratione quę dicantur membra, vt dictum fuit supra hac eadē parte q.lj.videretur primo dicendum ꝙ intelligatur de eo ꝙ minus diminuit, quia semper deferrur ad minus, vt in l.si præses.de pœ.Sed Bal.in l.data opera.C.qui accuf.nō pos.dixit ꝙ intelligtur bannitus in amputatione manus.alie.auth.vt nul.iud.§.pe.cū glo.sua.quod indubie credo verum nisi ex relatione delicti commissi & alicuius statuti,aliud colligatur,puta quia amputauit alicui pedem vel auriculam.& cauetur statuto quod amputanti membrum simile membrum amputetur.Tunc enim secundum naturam inquisitionis vel accusationis regulabitur ipsa sententia banni, ar.l.nonnunq̄.ff.ad treb.& quod no.per Bart.in l.ij.de publi.iud.& quod dixi supra in d.lj.qō.

63 Sed pone Sexagesimotertio † quod in sentētia bāni nihil fuit expressum, sed simpliciter fuit in bāno positus, in quo intelligetur bannitus,an in persona, an in membro,an in pecunia. Istam q.tetigi supra in j.parte huius temporis q.iij.in verum tamen.& ideo hic non multum insta bo concludens quod aut loquimur in banno.i.comminatione aliqua quæ fit puta per præconem aliquod facientibus,vel non facientibus,& dic vt ibi dixi.Aut in banno lato contra contumacem ex forma statuti. Et tunc in hac ciuitate in qua antequam feratur sententia banni diffinitiui per præconem fit bānum comminatorium in quo exprimitur pœna quæ ei imponetur si nō venerit,parua est dubitatio, quia ex tali comminatione declaratur postea ipsa simplex sententia banni.l.titia.§.idem respondit.de verb.obli.l.pacta nouissima,C.de pac.proprie in l.ait prætor.§.j.de re iudi.& habetur in l.hæc sententia,C.de senten.quæ sine cert.quan.cū concord.Ex actis enim incertitudo sentētiæ declaratur.Nec illa verba nec plus & minus arbitrio rectoris quæ in banni proclamate ponuntur aliquid operantur,l.pe.C.de con.instit.et in l.j.§.j.ff.de hære.insti.& quod habetur in l.admonendi.ff.de iureiuran.Si vero talis solennitas siue expressio non precedit,sed simpliciter formato processu fiunt citationes post quas citatus habetur pro cōfesso.Aut ex delicto est ex forma statuti impolita certa pœna,& tunc illa in banno videtur expressa.l.iiij.§. si ex conuentione cum ibi no.ff.de re iudi. & quod habetur in iuribus supradictis.Et idem si est arbitraria pœna,& ex consuetudine est declaratum arbitriū secundū quod habetur in l.quid ergo.§.pœna grauior.& in l.athletas.§.calumniator.de his qui not. infa.Sicut enim lex tale bannum declarat, vt dixi supra & etiam in d.q.iij.vbi allegaui iura,ita & consuetudo.l.de quibus.ff.de legi.& quod habetur in l.si finita,in princ. ff.de dam.infe.& in l.dedit,qui satisda.cog. & in l.ita stipulatus,de verb.obli. Si vero nulla esset ex consuetudine facta declaratio,putarem tale hannum non valere tanq̄ incertum & ꝙ nulla ratione certificari posset,vt in.§.curare.instit.de act.iuncta l.omnem.ff.de iudi.quod forte nō procederet si inquisitio esset formata super crimine.Ex quo secundum formā iuris communis deberet in exilium poni.Tunc enim ita importaret ipsa sententia & exul esset effectus.& ita intelligo quod habetur per glos.& Bal. in c.j.hic finit lex cornelia,& incipiunt cōsue.regni. Et quid importet talis pœna habetur in iuribus allegatis supra in prohemio circa ipsam diuisionem bannitorum.

64 Sexagesimoquarto queritur. † Titius fuit bannitus secundum quod cōiter fertur bannū in persona vel membro,stetit a die lati banni vel annos xxx.quibus ad locū ex quo erat bannitus non accessit. & elapsis annis xxx.illuc accedēs captus est.An iudex potest facere executionē.Videtur enim quod non,quia sicut cuicunq; actioni etiā ex sententia præscribitur spacio xxx.anno. vt l. omnes.& l.sicut,C.de præscri.xxx.ann.ita & in proposito etiam si dicatur folum iudicis officium ortum fuisse,vt d.l.sicut.iuncta l.omnem.de iudi.quinimmo & minori tempore præscribi videtur, vt l.querela.C.de fal.Dic contrarium secundum Bald.in l.data opera.C.qui accuf.non pos. quia cū esset bannitus si quo tempore peruenerit in fortiam &c.non cucurrit præscriptio antequā in fortiam venerit l.j.in fi.C.de anna.exce. & in l.cum notissimi.§.in his.C.de præscri. xxx.ann. quod etiam dicit esse verū si pure & simpliciter bannitus esset in pecunia, quia cū sit malefidei non præscribit,vt no. xvj.q.iij.c.per singulas. Vide ibi eum in repetitione sua, vbi etiā dicit,quod sicut post xxx.ann.bannum habet effectum ita si est ab initio nullum etiam post xxx.ann. pōt nullum dici.de quibus omnibus ibi vide.

65 Sexagesimoquinto † Pone statuto cauetur quod si bannitus damnum dederit debeat capi per vicinos,& si non fuerit captus damnum da

© SCD - Université de Poitiers

*tum emendetur per cõmunitatem siue vil*lam propinquiorem. Ex hoc statuto insurgit triplex dubitatio. Prima qui dicant vicini. Secunda quæ cõitas siue villa dicatur propinquior, siue qualiter debeat mẽsurari an a territorio an ab edificijs. Tertia quid iuris sit qñ ambe cõmunitates siue ville pariter sunt propinque. Quo ad primum quia in voluminibus habetur, parum instabo. Ille enim quantum ad propositum dicitur vicinus qui exaudire vocem clamantis potest l.j §.eodem autem tecto. ff.ad sille. nisi ex cõi vsu loquendi aliud appareret. ff.de verb.sig.l.vt alphenus. intelligendo de voce cõi nõ altiore vel depressiore, ff.de hęr. insti.l.fuus quoq;.§.puto, & l.continuus.§. cum ita.de verb.obli. Et secundum commu nem naturalem cursum temporum l.j.§.ripa.ff.de flumi. secundum Bar. in l.si tertius. ff.de aqua plu.arcen. Vbi vide de vicinitate personarum. & etiam Bald. in l.si vicinis. C.de nu.de vicinitate aũt castrorum & ciuitatum dicitur etiam per eundem Bart. in l. iiij.§.si tam vicinum. ff.de dam.infect. qualiter autem intelligatur ꝙ bãnitus delinquẽs capi debeat per vicinos. Vide in consilio Bar. ꝙ incipit, Charissime isti nostri nuceriní. ꝙ effectiue posuit in l.j.§.occisorum. ff. ad sill. debet enim intelligi si possunt. Quid enim si aliquis bannitus venit in villam cũ tanta gente cui villa non potuisset resistere, certe non tenentur. Facit C.de episc.audiẽ. l. abditos. Item quid si deliquit clam, certe tenentur vicini. ad sill. l.iij.§.si maritus. Item quid si fuit factum maleficiũ in loco ex quo statim transijt in locum ad quem accedere nõ poterant, certe non tenentur, vt in.§.occisorum, & de acqui.re.do. l.naturalem. cũ alijs iuribus vbi supra per eum alle. Vnum circa hoc no. ꝙ si statuto cauetur ꝙ bãnum debeat notificari coram duobus vicinis bãniti, intelligi debet de vicinis prædto vrbano non rustico, arg. ff.fini.reg.l.sed si riuus. & ibi per Ray. ad secundum aduertendum quod vera rat o statuti inducentis emendã fieri a cõmunitate siue villa propinquiore sumitur a negligentia hominum non curantium ne damna fiant, & si fiant non capientium. ex hoc sequitur ꝙ non territorio sed hominibus talis culpa impingi potest, & sic illa cõmunitas siue villa cuius domus sunt magis propinque loco commissi deficti dicetur propinquior l. adigere.§. quanuis. de iurepa. cum si. Quod etiam probatur, quia statutum astringit cõtatem magis propinquam, ergo intelligitur de hominibus qui communitatem representant. de colleg. illi. l. sodales & l.j. & ff. quod cuiusq; vni. nomi. Tertio secundum no. in.§.si tam vicinũ. Ciuitas castrum vel villa dicitur magis propinqua vel magis vicina secũdum arbitriũ iudicis, nisi in casibus a iure expressis. Certum autem est quod iudex nõ arbitrabitur vicinitatem nisi a potentia succurrendi vel aliter prouidendi, vt in.§.occisorum. & eo. tit. l.iij.§.ignoscitur. & C.eo. l.fi. Et ꝙ ita fit colligitur ex no. per Barto. in d l.si tertius. Sed viso ꝙ consideratur propinquitas ab edificijs non a territorio dubitatur qualiter fieri debeat mensuratio. & in hoc Barto. in tracta. de insula. figura decima. quæ incipit, his quo ad finem &c. sic loquitur ꝙ mensurator debet incipere ab illa parte loci quæ propinquior est loco mensurando. vnde in castro erit clarum, in villa potest dubitari, quia domus sunt sparse, secundum quod si esset aliqua domus quę distaret multum ab alijs, illa non dicetur de vicinia maxime si inde vox exaudiri non potest vt in.§. eodẽ autem tecto. & dixi in l.si tertius. de aqua plu. arcen. Et subdit ibi aduertendum esse quod lex dicat mille passus debere mensurari a cõtinentibus edificijs, vt l. mille passus. de verb. sig. Hoc in casu debeat inchoari ab ipso muro ciuitatis, vel castri, vel ab ipso loco vbi terminatur villa. Tu aduerte ꝙ ibi loquitur in alio statuto non facientes ad propositũ. & ẽt puto quod debeat fieri mẽsuratio ab ipsis edificijs in quibus homines habitant non autem a muro. Quid enim si vnum castrum ex vna parte totum est inhabitatum, ex alia habet edificia certe ab illis ratione prædicta fieri debet mensuratio. Puto ẽt eadem ratione quod licet vbi alias ad alios effectus debeat fieri mensuratio per viam rectam, & non per tortuosam, l.eos. in fi. ff. de fal. & nõ per aera, quãdoq; secundum tecta per Bar. in l.j. ff. si quis cau. Tamen hoc casu fiet mẽsuratio potius per aera quam per viam cum exauditio vocis sit illa quæ inducit hoc, vel per viã tortam, si est proximior per illam loco cõmissi maleficij. Vndecunq; enim succurri põt mensuratio fieri debet. Sic enim dicitur ratio coniecturata ipsius statuti quæ regulat dispositionem, vt in d.l. quod dictum cum si. Et hoc de secundo. Quo aũt ad tertiũ recurrendum est ad ea quę tanguntur in spe de rapto. versi. sed pone. Vbi finaliter in limiti concluditur quod pro quantitate patrimonij locorum fiet diuisio. ff. de centi. l. cum possessor. C. de nauf ra. lib. xj. l. fin. ff. de

© SCD - Université de Poitiers

incen.rui.& naufr.l.pedius.Et dicit ibi Io. An.cp idem tenet Dy.in l.ne quid.de incen. rui.& n.tũ.& ita ẽt ibi refert Bar.& nõ decidit remittẽs ad no.per se.in l.iiij.§.actor. de reg.iur. Vbi querit quid in delictis vniuersitatis. & remittit ad not.per se in l.ne quid.& sic vt vides non videtur decidere hunc articulum. sed puto cp cum inspiciat causa propter quam imponitur collecta, vt ipse idem dicit. Et causa sit propter personarũ negligentiam debeat imponi per capita sicut quando ponitur vt mittantur homines in exercitum per eadem iura. Et videtur casus in l.ij.& l.nauis.§.cum autem.ff. ad l.rhod.de iac.

Sexagesimosexto quero

66 † Statuto cauetur quod officialis cõis Florentie qui ceperit bannitum in persona uel membro debeat incontinenti lapsis tribus diebus post capturam facere executionem secundum tenorem banni sub certa pœna puta librarum mille. Potestas ciuitatis Pistorij quę est de comitatu Florentie,& recepit potestatem a ciuitate Florẽtie cepit Titium bannitum ab officiali cõis Florẽtie in hac forma, videlicet in mille florenis, quos si soluere nõ poterit amputetur sibi caput, queritur an debeat incontinenti lapsis tribus diebus nulla facta solutione facere ipsum decapitari,& si nõ facit incidat in pœnam. Hæc quæstio subtilis est & habet plura dubia. Primum an potestas ciuitatis Pistorij comprehendatur in d.statuto. Secũdo posito quod comprehẽdatur quãdo dicatur Titium soluere non posse,& sic posit fieri executio in personam. Tertium qñ incipiãt currere tres dies, an ab ipsa captura, & sic de momento ad momentum, an vero post diem ipsius capture. Quartum an posito qd non faciat executionem, nisi post mensem incidit in pœnam statuti etiã si ex qualitate officij a dicto statuto intelligatur astrictus.

At ad primum rediens respondeo quod si in ciuitate Pistorij esset statutũ quod traderet formam executioni fiende de bannitis, & esset conditum vel approbatum authoritate superioris secundum ea quę habẽtur in l.oẽs populi, statutum de quo agitur eum non comprehendit. Nõ enim potestas ciuitatis Pistorij a populo florentino transmissus est officialis cõis florẽtie, sed ibi pro cõi Florentie constitutus, vt probat text.ff. de interro.act.l.voluit.§.j.vbi præsides ꝓuinciarum nõ vocantur magistratus populi Romani, licet ab eo essent constituti, sed ponuntur vt species differentes. Pro quo ẽt facit quod habetur in l.j.§.quibus.ff.quod cuiusq; vni.no.& cp no.per Cy.post Iac.de Are.C.etiam per procu.l.j.& ita in hac ciuitate extit in similibus iudicatum. Ex quo patet quod dictum statutum quod loquitur de officiali cõis non verificatur ex vi verborum vel sententię in officiali prædicto q est officialis pro cõi.ff.solu.ma.l.si vero.§. de viro.cum si.Si vero nullum statutum haberetur Pistorij aliter disponens, tunc licet non comprehenderetur ex vi interpretationis & dispositionis quæ est vt loca subdita regantur legibus superioris, vt habet in l.oẽs populi.per Bar.& sic tunc teneret illud statutum obseruare.& vide quę dixi supra eodẽ tempore parte j.q.lvj. Posito ergo quod simus in casu in quo teneat obseruare statutum videndum est secundum scilicet qñ dicatur verificata conditio banni. s.quod Titius soluere non posit. Et in hoc videri oportet significatum, et importantia verbi potest. Pro quo sciendum quod dictũ verbum qñq; ponitur in oratione principaliter & per se. Quandoq; ponitur incidenter,& conditionaliter, vt in proposito thematе. Primo casu aut ponitur negatiue, & tunc importat necessitatem precisam & ipso iure eradicat potentiam. ff. de leg.j.l.nemo potest.ff.de fur.l.non potest,& in c.j.de regu.iur.lib.vj.ibi per Ioan.And.probatur etiam in l.solemus.§.latrunculator.ff.de iudi.& in l.de his.& ibi ẽt per Bar.ff.de transa. Per quod multe cõnes quotidie terminãtur & in hoc tractatu, pluries mentio facta erit. Si autem ponitur affirmatiue, tunc aut in vltima uoluntate. Et quandoque inducit necessitatem.& quandoque non habita distinctione an referatur ad grauatum an ad honoratum. vt habetur in l.peto.in prin.ff. de le.ij.& not.ff.de off.pręti.l.sepe. Aut in contractibus legibus vel rescriptis,& tunc non importat necessitatẽ præcisam sed cautiuam, vt habetur de primo in l.si tibi mã dauero.§.fi.ff.man. De secundo in l.gallus. in prin.ff.de libe.& posthu.& ibi per Bar. Et de eisdem & de tertio in d.l.sepe. Quæ omnia intelligit Bal. esse vera nisi verbum potest aut posit, ponatur pro forma. Dat exemplum, vt si statutum dicit quod potestas posit ingrere de certis maleficijs. Tũc enim dicit importari necessitatem vt sic teneatur inquirere, quod si non facit de negligentia puniatur, vt ipse no.in d.l.gallus. in prin.alle.in ar.ea quæ no.in l.j.C.de defer.

© SCD - Université de Poitiers

lib.xij.Sed videtur ēt quod tunc si necessitas caufatiua si non vult in pœnam incurrere. Secundo casu principali, qñ verbū potest ponitur incidenter & conditionaliter, Aduertendum est primo quod triplex est potentia hominis, vt habetur in l.j.ff.de iniust.testa.& de verb.sig.l.nepos proculo. Pro quo vide Innocē.in c.scisscitatus.extra de rescrip.itē quod aliud est potentia.aliud est deductio potentie in actum.l.inter illā. de verb.sig.& infra patebit. Quibus præmissis sciendum est ꝙ Bar.& post eū Bald. in d.l.j.sic distinguūt.ꝙ aut verbum potest ponitur absolute in oratione, vt quia nō refertur ad actum certe persone,& tunc intelligitur,vt denotet potentiam naturæ, vt d. l.j. & l.cum in secundo,eo,ti. & quod habetur in l.continuus.§.illud.de verb.obl.cum ibi no.Aut positum in oratione refertur ad actum certe persone, Et tunc aut ille actus cū explicatur cōtinet commodū certe persone aut non. Primo casu aut ille ad quē refertur ex hac potentia vult agere, & requiritur potentia cum actu.l.iij.§.si quis sic acceperit.ff.de statu libe.vbi est notabilis casus. Aut vult ab alio conueniri, & sufficit quod habeat potentiam deducendi in actū, vt l.nepos proculo. de ver.sig.Secundo casu.s.qñ actus explicandus non continet cōmodum certe persone.Et tunc sufficit potētia deducendi in actum illius specialis persone ad ꝙ refertur,adeo quod non sufficeret possibilitas naturæ, vt l.inter illam.de verb.sig.Quod est verum nisi addat dictio postquam,quia tunc requiritur potentia cū actu,ut d.l.inter illam,secundum aliam lec. Et ex prædictis videretur dicendū ad propositum cum potentia solutionis referatur ad actum certe persone,s.fisci cui solui debet & nolit agere,sed velit ab alio conueni et sufficiat quod soluere possit.l.habeat potentiam soluendi, licet ac actum non deducat,vt d.l.nepos.Sed nō sic est.nam si recte consideras prædicta loquuntur qñ verbum potest ponitur in oratione incidenter affirmatiue. Sed in themate quæstionis nostræ ponitur negatiue,ergo non est eadē dispositio,vt habetur in l.quod seruius.ff.de cōdi. ob cau.Sed tunc recurrendum est ad doctrinam Bar.no,quā ponit in l.suus quoq;.ff.de hære.inst itu,in.§.sed & si filio.dicitur enim quis desinere posse, & sic non posse multis modis Quādoq; ex persona eius qui debet aliquid facere.qñq; ex tempore ex quo fieri debet.Quandoq; ex materia de qua fieri debet, Quandoq; ex persona eius in quem fieri debet.Primo casu habet locum distinctio.l.suus quoq;.Aut est conditio potestatiua quæ potest impleri vltimo vite spiritu & non desinit posse nisi cum est in articulo, mortis,vt ibi,& quod habetur in l.fin.ff.de condi.insti.Secūdo casu qñ ex tempore dicit quod desinit posse fieri qñ lapsi m est tēpus illi actui limitatum siue ab homine siue a lege.ff.de hær.insti.l.sed si in conditione, & de verb.obli.l.in illa,cum si. Sed an tempus intelligatur adiectum saltem a lege. Dicit ibi Bar,quod quandoq; adijcitur talis dispositio in vltima volūtate.Et tūc aut adijcitur institutioni hæredis, & nullum tēpus intelligitur limitatum.et ideo expectat tempus mortis nisi per iudicem aliud instituat, vt ibi,& l.si quis instituatur.eo,ti.Aut adijcitur legato & tunc habet tempus limitatū scilicet quod impleatur cum primum pōt. l.hæc conditio.ff.de condi.& demō. & no. in d.l.si quis instituatur. Quādoq; adijcitur in dispositione inter viuos.& tunc aut incipit a præcedenti dispositione, & tunc intelligitur tēpus limitatum,scilicet quo ad quis fuerit constitutus in mora.Si vero incipit a præcedenti conditione, & tunc requiritur quod desinat posse fieri, vt hæc probantur in l.ita stipulatus.de verbo.obl.Ex quibus Bar.infert ad propositum quæstionē dicens cogitandum an sententia equiparetur vltime voluntati an contractibus & sic insolutum dimisit. Ex prædictis tamen colligitur quod si sententiam equiparas vltime voluntati cū non sit vniuersalis dispositio,sed particularis,& sic equiparetur legato dicatur non potuisse soluere si cum fecuit se sic bannitum valens soluere non soluit, vt d.l, hæc conditio,Si equiparas contractui cum ceperit a precedenti dispositione non intelligitur soluere non posse,nisi cum fuerit de soluendo requisitus,& sic necesse sit sibi terminum aliquem assignari,arg.ff de sol.l.tātum,& l.quod dicimus. Quid ergo dicēdū, Bal.in d.l.suus quoq;.dicit quod iudex poterit assignare terminum suo arbitrio, arg. ff.de tut.delibe.in l.j.in fi. Et sic secundum hac determinationem non haberet seruare dictum statutū officialis.de quo supra. Sed deberet assignare dicto bannito terminum ad soluendum. Cæterum hoc non videtur expeditum,quia in casu thematis propositi nullus terminus fuit appositus in anno. & sic potius videtur cadere in tertio casu qñ ex materia ex qua fieri debet.In quo membro Bar.vbi supra sic dixit, quod aliquando materia ex qua sumitur stricte. Excem-

© SCD - Université de Poitiers

plum in l.quod ferulus.de condi.ob cau. & tunc illa materia dissoluta definit posse fieri, vt ibi, & in authen.cui relictum.C.de indi.vidui.Si vero materia ex qua est generalissima, vt si dicatur.Si decem dederit in genere &c.Tunc ex parte materie non dicitur desinere posse, quia genus perire nõ potest,vt l.incendium.si cer.peta,& l.in ratione.§.incerte.ad leg.fal. Ex quibus videtur dicendum in proposito quod condemnatio capitis nunquam ante mortis articulũ posset habere locũ quia respectu pecunie nunquam desineret posse soluere.Quartum vero membrum.f.quando pendet potentia a persona eius in qua debet impleri nõ facit ad propositum,sed dic vt per Barto.in d.l. suus quoq;.Per hoc igitur nondum expeditus est casus noster,tum quia omnia debent redigi ad suum intellectũ, vt sic res potius sortiatur effectũ quam non,l.j,in fi.ff.quod quisque iuris,et quia sententia equiparatur aut contractui,aut vltime voluntati secundum benignioreẽ intellectum secundũ Bart. in l.centesimis.in fi,de verbo.obl,& dicam infra parte proxima hoc eo.tempore quæstio.lxxix.Dico quod aut in sententia banni fuit adiectum tempus,& tunc lapso tempore intelligitur soluere non potuisse,& ex tunc purificata fuit condemnatio personalis. Si autem nullum fuit adiectum tempus, tunc non habet locum dictum statutum,sed debebit officialis ei assignare terminum ad soluendum ad similitudinem contractuum vt sic constituatur in mora, qui non debet esse minor dierum x.arg.eorum quæ habẽtur in l.si debitori.ff.de iud.iunctis.quæ habentur in l.j.in fi,ff,de iur.delib,& per hoc sit expeditum secundum. Intelligitur ergo statutum prædictum in eo qui tempore capture erat bannitus in persona vel membro l,in delictis.§.si extraneus,ff.de noxal. Si tamen aliud statutum non est lapso tempore sibi assignato ad soluendum, & nulla facta solutione succedet dispositio statuti, vt incontinenti post tres dies debeat facere executionem.l.non possunt.ff.de legib, cum si.Sed restat tertia dubitatio qñ currat dictus terminus,& in hoc examinari oportet,An in dubio terminus currat de momẽto ad momentum,an vero a die actus,vt sic dies termini non cõputetur in termino.Circa quod docto.varie loquuntur in iuribus quæ infra allegantur,Sed aduertendum puto quod qñq; terminus assignatur sine aliqua prepositione,puta quia dicitur habeat pro termino ad executionem sententiæ sive banni tres dies.Quandoq; assignatur cũ aliqua prepositione,a,vel,ex, vt quia dicitur a tali vel ex tali actu, vel a tali siue ex tali die habeat terminum trium dierũ.Aliquando cum prepositione infra, vel intra, vel ante tres dies.Aliquando assignatur cũ dictione, post, vt in themate nostro dictum est.Primo casu quando simpliciter assignãtur certi dies pro termino.Sciendum est triplicem esse diem,quidam enim dicitur dies naturalis scilicet xxiiij.horarum & iste incipit, quandoq; ab ortu solis,quandoq; ab occasu, quandoq; a meridie,secundum diuersitatem gentium,more autem romano incipit a media nocte, & alia media nocte finit,vt hæc habẽtur in l.more.ff.de fer.Quidam est dies artificialis,& iste incipit in mane, vt ibi not.q̃ intelligitur.i.ab ortu solis & durat vsq; ad occasum,vt habetur in l.j. C.de custo.reo.per Bar.in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœ.per Ioan.And.in c.j.de homi. Est et alius dies qui vocatur dies emergens qui est quãdo computatur de momento ad momentum vt habetur in d.l.more, & ibi per Iacob.But,& alios.Et cum hæc vltima appellatio nõ sit communis,vt de se patet, intelligam statutum prædictum intelligi de tribus diebus,aut naturalibus,aut artificialibus,quod effectiue in idem recidit.& sic non computabitur de momento ad momẽtum.& sic dies capture non computabitur in termino, vt sic tunc nullo verbo ad altũ significatum inducente intelligatur secundum communem vsum loquendi.l.anniculus.de verbo.signific.cum simil,& habetur per Iaco.Bu.& Bart.in l.j.ff.si quis cau.qui allegant.l.eum qui cal.in prin.de verb.obl. per Iacob.de Are.in l.j.§.dies.ff.de liber. agnoscen. & etiam alibi habetur, vt infra patebit.& hoc credo verius ratione prædicta quam id quod dixit Ioan.And.in capit. super eo.ij,de appella, vbi dixit in dubio tempus computandum de momento ad momentum, q̃ etiam voluerunt alij, vt infra dicam,sed debet intelligi, vt infra dicetur.

Sed tunc dubitatur an dicti dies sint vtiles,an continui, Et tex.in d.§.dies,facit qd sint continui. In contrarium facit text.in l. ij.§,dies.ff.quis ord.in bon. pos.fer,& in l. j.§.dies.ff.quando appella.lit.per quæ iura credo quod intelligatur de vtilibus saltem quo ad actum de quo agitur.Cum enim debeat expedirin forma iudici saltem quo ad initium debent esse utiles, vt in iuribus secundo loco allegatis. Vtiles intelligo secundum naturam criminalium & actus

© SCD - Université de Poitiers

executionis,l.si vno.ff,loca,cum si.& ideo si quis esset bannitus ex tali causa ex qua etiam quacunq; die fieri posset executio secundum quod habetur in l.prælides.C.de fer. nulla esset ratio quare differri posset. Et pro materia temporis vtilis continui & partim continui,vide quod habetur in l.j. ff.de diuer.& tempo.præscriptio. & extra de concef præben,c.ij.& c.quia diuersitatem,& de restit.in integ.c.j.in clemen. Secundo casu quando assignatur tempus cum propositione,a,vel,ex , vel,ab.Et isto casu dicunt cõiter docto.quod dies termini non computatur in termino.Et sic etiam hoc casu dies capture non computabitur in termino trium dierum,l.ratio.§.fina.ff.de action. emp.& ita no.in Specu.de dila.§ j.ver.sed pone,& per Ioan.An.in c.statutum.de præben.lib.vj.per Iaco.& Barto.in d.l.j si quis cau.Nec ob.l.j.§.dies.de libe.agnos.& de adul.l.pater.§.fi.vbi text,dicunt quod dies computantur ex die diuortij computatur qu a tbi contingit , ex eo, quia in alia parte dictum fuerat tempus currere post diuortium,& sic vna particula restringitur et declaratur ab alia l.si seruus plurium.§.fin.de lega,j.& C.fami.hercisc.un.l.quoties .cũ si.

Prædicta quidem vera si tales dictiones apponuntur tempori.Si vero apponuntur actui, vt quia dicatur a captura vel ex captura,& hc de similibus , tunc computabitur in termino dies capture , & procedet de momento ad momentum.l.j.§.biduum. &.§.dies , qũ appel.sit & C.de tempo.app. authen.hodie.& idẽ si apponitur dictio demonstratiua extremitatis tempor s vel initij,vt si dicatur habeas terminum inde vel hic ad sex dies.Tunc enim similiter computantur de momento ad momentum.l. ij.§. minorem.ff.de mino.& per docto.in d.l.j.si quis cãu.& istud puto verius quã id quod dixit Iacob.Bur.ibidem qui generaliter dixit computari tempus de momento ad momẽtum siue dilatio statuatur ab homine siue a lege siue detur dilatio dierum sine in dies siue ad dies, siue intra d es. Ex prædict s enim & ex his quæ infertus d centur patet quod illud non est simpliciter verum nec,si,per eũ allegate de quibus supra mẽtio facta fuit aliter probant quam supra dictum sit,& vt dixi supra sic debet intelligi & saluari dictũ Ioan.And.in d.c.super eo. ij.de appella.licet Bal.aliter dixerit in aliquibus in l.eos.§.finautem.C.de appel.vbi alle.prædicta & alia iura , vbi vide si libet.

Et quia natura dictarum dictionum separatiuarum qñq; est diuersa & pro prædictorum declaratione necessarium est id scire, pro dictione,a,recurre ad no.in l.a cal'gato. C.de nup.& in d.l.ratio.§.fi,de act.emp.ff, de flumi.l.pe.xxxj.di.arte trienium.xv. q. iij.placuit.ff.de excus.tuto.l.j.§.qui autem de rescrip.c.dilectus.l.j.& ij.ff.de fena.l.fi, §.fi.C.de aduo.diuer.iud l.post duos.& C. de ero.inti.an.l.iubemus. Ex quibus patet quod quandoq; ponitur exclusiue , qñque inclusiue , vt etiam habetur in multis alijs iuribus.Ponitur etiam aliquãdo causatiue xxiij.q.vij.coniuges. Interdum assumit naturam aliarum dictionum, qñq; enim ponitur pro,ex xv.q.iij.inter cętera,& c.item si de rebus.Quandoq; pro,per ff.de leg.j.l.seruo legato.§.j.& sol.mat.l.si socer.§.j.& vide etiam quod habetur in c.abbate. de re iudi.li.vj.De dictione,ab,simpliciter posita quæ separationẽ denotat , habes.ff.de duo, reb.l.li ex duobus.in prin.ff.de euic.l.si rẽ. §.fi,de hære.instit.l.seruum.§.hæreditas.ff. ad l.fal.l.hæreditatem & not.extra de app. c.super eo.iiij.q.vj c.quisquis.xxxv.dis.ab isto.ff.de minor.l.emitius.C.de sepul.viola. auth.sed nec.vbi ponitur exclusiue, Quandoq; etiam ponitur inclusiue in auth.vt ab illu.et qui super eos sunt in rubro & nigro. Si vero iungitur cum alijs dictionibus , vt quia dicatur abhinc qualiter intelligatur vt C.de sa.san.eccle.placet.Intellig ẽ enim ab hoc tempore in antea.Si autem adijcitur ante intelligitur,i ab hinc retro.ff.de iudic.l.proponebatur.Si autẽ dicitur ab hoc vide de origi.tur.l.ij.§.post hunc. Tertia principali casu qn dicit infra vel intra tres dies,dixit Iaco,de Bel.in d.l.j.quod terminus computatur de momento ad momentum , & hc dies prima,s.termini & vltima computãtur in termino , vt d.l.ij.§.quod in sententijs.ff.qũ appel,sit Sed hoc non videtur verum per ea quæ dixi supra in primo casu Non ob.§.quod in sententijs.ff.qũ appel.sit,quia ibi ideo est,quia dicitur a sentẽtiæ recitatione intra x,dies de quo tbi.& de re iudi,c.quo ad consulta.Dies tñ tertius vel decimus qualitercunq; fiat computatio erit in termino , & illa die a us fieri poterit,vt no.in c.frequens,de restitu,s o li.vi. in glo,quia dies quæ allegat i ra, b ta computatur de momẽto ad momẽtũ ne e est constare de hora qñ fit in vltima die, vt sic appareat factum esse intra tempus secundum Ioan.And.no.id differentem in addi. Spe.in tit,de instru.edi.§.ij.versi.post indictionem. De natura autem harum dictionum

© SCD - Université de Poitiers

num .ſ.intra & infra,vide de intra in l.pomponius in neg,de nego.geſt. vbi ponitur qd interdū vel interim,quia dicitur intra moras. Item denotat extremitatem,ff.ſi cert. peta.l,non omnis. & non dicitur quis eſte in mora, niſi lapſo illo die, vt cum dicitur intra decem dies dabo.ff. de verbo. obli.l. quicquid aſtringēde.§.ſi ita ſtipulatus. Quādoque tamē ponitur pro circa.ff. de tut. ſiſ. l,vltima & ad propoſitum noſtrum dictio, intra ponitur incluſiue,ff.de ver.ſignifica.l. ſi quis ſic dixerit,de contrahen. emp.l. ede ſacra.§.ſi quis intra de offic.præf.vrb.l.j. in initio.& de actio.emp.l,fundus.& l.quero. Dictio vero infra eodem modo denotat extremitatē,vt d.l,non omnis. licet quandoq; id non faciat.ff.de ſucceſ.edic.l.j. Item ponitur incluſiue in ſti,de gradi.in princip. & ff.de actio.emp.l.in venditione.& vide extra de authori. & vſupal.c.j.& c. ex tuarū. & idem in dictione,ante,de quo,ff. de verbo,obligatio.l,qui ita.§.qui ita.& l.ſi ſtipulatus fuero.& l.qui ante.licet aliter videatur poni in l.anniculus.de verbo.ſigni.Sed reſponde per not.per Barto.in l.ij.ſi cer.peta.& alijs pluribus locis. Quarto autem principali caſu quādo aſsignatur terminus cum dictione,poſt,Dixit Guil,in Spe. de citatio.§.viſo.verſicu.pen.quod dies dati termini non computatur in termino ēt ſi dicatur poſt citationē,& ſimilia. Sed verius dicendum eſt quod aut dictio, poſt, adijcitur diei vel tempori. Et tunc non computatur de momento ad momentum,licet dies dati termini non computetur in termino, ponitur enim excluſiue,ff. de minori,l. emilius. & de verborum ſignificatio.l.anniculus.& l.ſi quis ſic.facit.ff.de leg.iij,l.poſt diem,ponitur tamen cauſa neceſsitatis incluſiue, vt quia alias non eſſent decē dies, niſi ille dies computaretur, vt dicit glof.xxiij. quæſtio. iiij.ea vindicta & allegar.lxxvj.diſtin, ſcire,ſed c.ea vindicta,illud non probat,vt ſtatim dicam. Si vero adijcitur actui,vt quia dicat poſt citationem vel poſt publicationem teſtium. & ſimi. tunc computatur de momento ad momentum l.j.§.dies.ff. de liber.agnoſ. & dicta l. pater.§.fin.de adulte. cum ſimi.& ideo ad propoſitum dum dicitur poſt capturam intelligūtur tres dies de momento ad momentum,dum tamen intelligatur poſt capturam perfectā. id eſt poſtquam ad ipſum officialem ductus fuerit & ſciuerit ductum eſſe l;laqueum.ff. de acquirē.rerū domi.l.ſi barſatoram.C. de fideiuſſorib,per Cyn.in l.licet.C.de acqui.poſſeſſio.& per Barto.in l.j.ff.eod.titu. Nō enim currit terminus et antequam ſciuerit.l. genere.de his qui notan. infa. cum ſimilibus. quinimmo nec antequam executionem facere poſsit,argumen.ff. de ſtatu.libe.l.iij.§. ſi quis hæredi.& l.ſi in diem.de conditio.& demonſtratio. cum ſibi. Vltima dubitatio fuit,an elapſis tribus diebus ſi nō facit executionem incidat in pœnam ſtatuti,& dicēdum eſt quod non,quia licet teneatur illum terminum ſeruare ad ſimilitudinē eius qui capit ſimpliciter bannitum ad mortem l. in teſtamento.ff.de condi.& demonſtra.nō tū incidit in pœnam ſtatuti, vt ibi & l. multa. in eod.titu.Sed ſi differt vltra debitum teneatur per titu. vt diſſ. iud. Not. tamen quod licet non faciat ſic repente lapſo triduo non propterea punitur.ex cauſa enim dictio,incontinenti,& ſic ſimiles recipiunt temporis interualla, vt probatur in iuribus inſcriptis.primo in verbo, confeſtim in l.ita ſtipulatus de ver.obli.l.j.C.de compē. depo.l.pe,C.vnde vi.l.momētanee. iuncta. l.j.ff.de penu. leg.l. qui procuratorē dat.ff. de procu.in verbo,cōtinuo.de verbo.obli. l. ſi ſtipulatus ſum damna cum glo. ſua. de arbi.l.licet.& l.iij.§.in admitenda. vbi gl. ff.de acqui.poſſeſ.In dictione mox.in l. per interualla.de iudi.ff.ſolut.matri.l.fructus.In dictione,ſtatim.ſolut.matri.l.diuortio §.ex contrario.In dictione,incontinenti.& mixtim in prædictis.l.j.§.item ſi ita.ff. ad leg. fal.in cap.quia propter de electi.de non nupecu.c.j.glo.in cle.j.de offi.delega. Inno. in capitu.fina.de præſumptio.Barto. in l.cum pecuniam.ff.de nouatio.C.quo. bo.poſ.l.fina.& ff. ſi certum peta. l.prima, Et vide in Specu. de diſpu.aduo.§.poſt hæc verſicu. item clauſula.

Rubricæ quæſtionum tertie partis ſecundi temporis videlicet de his quę fiunt in fauorem *bannitorum.*

POST EXPEDITIONEM ſecundæ partis ſecundi temporis,reſtat,vt ad tertiam eiuſdem temporis,particulam veniamus, & ideo aliarum partium ordinem ſequens præmittam rubricas ſiue titulos quæſtionum quæ in ea verſabuntur. Deinde ad illarum examinationem particulariter deſcendetur.Sunt ergo huius partis rubri,quæ ſequuntur.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS NELLAS GEMI.

SVMMARIVM.

1 An iudex possit inquirere de offensione facta bannito de qua ipse accusare non potest.

2 An formato processu de offensa facta bannito prosit ad vtilitatem processus, si postea bannitus soluit vel a banno eximitur.

3 An valeat sententia lata pro banno cõtra debitorẽ qui banni exceptionem nõ opposuit.

4 Incidenter quando talis banni exceptio possit opponi.

5 Si cauetur statuto quòd bannitus non possit ad sui vtilitatem cõtrahere, An valeat pactum de inquilino non expellendo.

6 An valeat ordinamentum factũ in fauorem banniti, stante statuto qd nihil possit proponi in consilio in fauorem bannitorum.

7 An bannitus pluribus bannis præsentans bãnitum virtute statuti disponentis eum ex banniri debere debeat ab omnibus bannis rebanniri.

8 An stante statuto quod bannitus præsentans bannitum rebanniatur si est bannitus de pari vel minori crimine. An præsentans bãnitum pro homicidio facto cum armis debeat rebanniri a banno sibi dato pro homicidio facto cum veneno.

9 An statutum factum in fauorem bannitorũ certum quid soluentium porrigatur ad bãnitos carceratos.

10 An tale statutũ trahatur ad postea bãnitos.

11 Stante statuto quòd banniti rebãniantur soluendo. v. solidos pro libra, fit aliud quo cauetur quòd banniti rebanniantur soluendo medietatẽ banni, An bannitus ante confectionem secundi statuti habeat beneficiũ primi statuti an non.

12 An generale statutum in fauorem bannitorum comprehendat bannitos pro falsitate.

13 An petens se rebanniri virtute statuti soluẽdo certum quid habeat beneficium secundi statuti facti post venditionem talis introitus, & est prolixus titulus quæstionis.

14 Si statuto cauetur quòd falsatores monete & robatores stratarum non possint rebanniri et habita pace. Et fit aliud generale statutum quod omnes banniti habita pace debeant rebanniri, an comprehendat falsarios & robatores.

15 An in securitate data venientibus ad nundinas comprehendantur banniti.

16 An data generali securitate quòd nullus possit capi pro debito bannitus pro maleficio possit vti dicta securitate.

17 An securitas valida concessa bannito intelligatur concessa etiam pro redeundo.

18 An intelligatur pro vna vice tantum.

19 An illi qui non potest rebãniri, possit dari securitas ad annos centum.

20 An receptans bannitum ignorans eum bannitum puniatur pœna receptantis.

21 An consanguineus receptans bannitum sciẽter puniatur pœna statuti.

22 An vxor receptans virum bannitum incidat in pœnam receptantium bannitos.

23 An receptans in domo extra villam posita incidat in pœnam statuti puientis receptãtem in castris vel villis.

24 An ille qui scienter pluribus diebus receptauit bãnitũ, postea eũ prodidit & curie præsentauit debeat puniri vel premiari.

25 Si vicinia est cõdemnata ex eo quòd in illa vnus recuperauit bãnitum. An possit agere contra receptantem.

26 Stãte statuto qd nullus possit dare bannito auxiliũ, consiliũ, vel fauorẽ. An aduocans pro eo incidat in pœnam statuti.

27 An incidat in pœnam allegans pro eo causas absentie.

28 An incidat in pœnam si pro eo testimonium dicit. & quid si eum capit deinde relaxat.

29 Aliquis eximit captũ de manibus familie. An teneatur vt eximens & an etiam vt præstans auxilium vel fauorẽ.

30 Posito statuto quòd pacis beneficium p[illegible] bannito viam ad eum rebanniendum An bannitus pro crimine adulterij possit habere tale beneficium.

31 A quo debeat haberi pax de adulterio vt ei prosit statutum.

© SCD - Université de Poitiers

32 An minor possit facere pacem de morte patris, vt ex ea bannitus talis statuti beneficiũ consequatur, & in hac inseruntur duæ sequentes.

33 Si non potest. An possit tutor vel curator. & an possit peti restitutio.

34 An tali pax requirat iudicis decretum, vt bannito prosit.

35 An si requiritur pacem fieri ab hæredi occisi sufficiat bannito quòd illam habeat a filio non expresso nomine hæreditario et in hac subditur.

36 An ex tali pace videatur adire etiam si aliquid recipiat.

37 An bannitus debeat cancellari habita pace pro generali procuratore cum libera.

38 An sufficiat bannito si habeat pacem sine scriptura.

39 An sufficiat si bãnitus habet pacem ab vno ex pluribus hæredibus.

40 An sufficiat pax habita ab occiso dictante statuto simpliciter bannitum debere rebanniri si pacem habuerit.

41 Quid si statutum dicit quòd rebanniatur si habuerit pacem ab hærede occisi. An sufficiat habita ab ipso vulnerato.

42 Ex forma statuti requiritur quòd de pace constet per publicum instrumentum, & de pace constat per instrumentum, sed de aditione hæreditatis constat per testes. An sufficiat.

43 An sufficiat pacem fuisse factã absente bannito intra terminum statuti.

44 An sufficiat quòd bannitus ratificet post pacem receptam intra tẽpus suo nomine, & nest.

45 An sufficiat quòd nomine offensi vel hæredis alius fecerit bãnito pacem intra tẽpus.

46 An stante dicto statuto bãnitus ex eo quòd blasphemauit Deum possit habere beneficium pacis.

47 An stante eodem statuto sufficiat bannito si habeat pacem a patre offensi.

48 An stante dicto statuto succedens hæredi offensi possit subipsi pacem reddere, vt habeat beneficium statuti.

49 Quid iuris si statutum simpliciter dicit de offenso & nil dicit de hærede. & quid si moritur sine hærede.

50 Si vniuersitas est bannita, An requiratur quòd fiat pax singulis de vniuersitate & quòd singuli soluant.

51 An offendens illum cum quo panẽ fecit tempore quo erat bannitus incidat in pœnam pacis ipsi bannito offenso.

52 Quid iuris post pacem bannitus fuit.

53 Quid iuris in casibus prædictis si facientes pacem erant fratres.

54 A quo tempore computetur decennium cuius cursus requiritur antequam bannitus possit rebanniri, an tempore dati banni an a fine primi.

55 An sindicus teneatur denuntiare offendentẽ bannitum.

56 An vniuersitas talem offendentem non capiens incidat in pœnam nõ capientis malefactorem.

57 An bannito possit solui durante banno.

58 Stante certo statuto quot pœnis puniri debeat associans bannitum cum eo contrahẽs & in domo retinens

59 An attentans rebellare castrum ad actũ proximum perueniens, inde bannitus comprehendatur in statuto predicto loquente de bannito ob rebellionem castri.

60 Si vno statuto cauetur quòd banniti possint impune offendi altero cauetur quòd non possint offendi in festo sancti Ioannis Baptiste & per octo dies ante et per octo dies post, An offendens bannitum in bonis incidat in pœnam secundi statuti.

61 Bannitus de Florentia fuit assumptus Bononie ad honores. Queritur an possit illud officium exercere.

62 An valeat gesta per bannitum electum ad officium vetante statuto.

63 An dictante statuto quòd banniti non possint eligi ad officia, bannitus possit esse ambasiator orator sine legatus.

64 Qui sunt illi qui possint bannitũ rebãnire.

© SCD - Université de Poitiers

65 An potestas ciuitatis possit rebannire.

66 An quis possit coram potestate petere quòd pronuntietur se non esse illum de quo declarat bannum. & an sufficiat si potestas declarat, & qui in tali causa sint citandi.

67 Qui possint petere qd bãnitus rebãniatur.

68 An cancellatio banni per viam iustitiæ possit peti per procuratorem.

69 Quis possit petere quòd sibi detur scriptura banni.

70 Qui dat curatorem minorem bannito.

71 Qui det tutorem, vel curatorem filio banniti in alio loco existenti.

72 Si quis est bannitus pluribus bannis, An sufficiat vna absolutio.

73 An possit absolui ab vno banno tantum.

74 Statutum factum est quòd certi banniti rebanniantur & habeantur pro cancellatis. queritur an requiratur cãcellatio de facto.

75 An cancellatio totius cõdẽnationis siue bãni virtute vnius reformationis restringatur ad illos de quibus loquitur reformatio.

76 An ex forma statuti bannitus p debito possit de bano eximi ad voluntatẽ creditoris.

77 An talis bannitus pro debito offerens stare iuri debeat cãcellari dictante statuto quod eximatur de banno si fuerit in concordia cum creditore.

78 An stante statuto quod nullus bannitus rebanniatur nisi soluerit certã quantitatem camere apostolice. Facto postea contrario statuto, bannitus qui vult rebanniri teneatur illam quantitatem soluere.

79 An bannitus sit liberatus a banno eo ipso quòd fecit: illud propter quod ex forma statuti intelligitur rebannitus, An vero requiratur declaratio, & est bimembris, quia primo tractatur quando in banno dicitur saluo quò ꝗ si sic fecerit &c.

80 An debeat cancellari a banno de mille integris, si solutis intra decem dies cũ beneficio quarti ex forma statuti.

81 An potestas qui vltimis. xv. diebus non potuẽ eximere de banno possit pronuntiare eũ eximendum esse. et quid de officialibus qui prohibentur rebannire ex bannitos, An saltem possint ordinare qualiter debeat rebanniri etiã aliquid detrahendo solennitatibus in rebanniendo antea requisitis.

82 An stantibus certis statutis capitaneus qui proposuit aliquem rebanniendum, & fuit ordinatum vt proposuit, intelligatur priuatus officio capitaneus, Et sic non valeat ordinamentum, an vero valeat.

83 Si cauetur statuto quòd bannitus in certa quantitate incidat in pœnam capitis si petierit se ab aliquo in officium admitti, An ignorans se esse bannitum excusetur, vel an perdat in eius rebannitione generaliter ordinatum.

84 An bannitus receptus in ciuitate & tractatus longo tempore vt ciuis ẽt in officijs intelligatur rebannitus & an sententia lata contra offendentem illum possit retractari.

85 An bannitus Vicetiæ & registratus Paduæ virtute vnius statuti Paduani, præsentans bannitum Paduæ debuerit rebanniri virtute alterius statuti Paduani, de præsentante bannitum loquentis. Et in ea tractatur plene de virtute successionis & accessionis vnius rei ad aliam.

Tertia pars secundi temporis.

POSITIS ergo tertie partis questionum titulis. Capio primam quæ fuit talis. † bannitus qui ex forma statuti nõ debet audiri in ciuili, vel criminali fuit offensus a titio. Iudex non ad alicuius instantiã sed ex suo officio inquirit contra Titium, queritur an possit, Hæc qõ est antiqua & in multis locis tractatur. Fuitq; per Iaco. de Are. & Iac. But. disputata, quod effectiue refert Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuſ. & in l. non solum. §. quanquã. ff de iniur. & l. j. ff. ad treb. & notissime posuit Ang. in l. si vacãtia C. de bo. vac. lib. x. Ad finẽ eius qd ibi scripsit fac es mentionẽ de opi. aliorũ & suã ponis no abi lẽ conclusionẽ quã ego hic inferã add s & mutatis aliquibus in multiloquio non stando. Sciendũ ergo est vt patet ex multis cõmibus supra formatis quod circa hũc effectũ statuta varie loquũtur. Aliqũ enim di-

© SCD - Université de Poitiers

cant quod bannitus posit impune offendi. Quãdoq; quod bannitorũ querele non audiantur. Interdum quod audiantur agẽdo, vel defendendo, & quãdoq; quod non fiat eis ius vel non reddatur. Aliqñ non simpliciter excluduntur, sed ad tẽpus denegatur audiẽtia, puta quousq; in banno fuerint, vel soluere distulerint, de quorũ virtute verborũ, scilicet an in ipso iure actionem tollant, an nõ tangetur inferius. & ideo vt hæc qõ omnia cõplectatur dicendũ puto ꝙ aut statutum simpliciter dicit qd posit impune offendi, & tunc iudex minime posit inquirere quia id non est maleficiũ vt dixi supra per te proxi. q. l vj, & sic vnicuiq; precluditur via l, si seruus, C. de his qui ad ec. cõfu. & l. ij. ne quis vela. oc. & ista pars est satis clara. Excluditur. n. tunc iudex ex eo, quia id de quo agitur non est delictũ. Si tñ in inquisitione non narratur offensum fuisse bãnitum, tenet inquisitio & processus l. cũ putarem. ff. fami. hercis. l. cũ quædã. de iur. om. iud. & necesse est ꝙ opponatur & iudici, ꝑ betur exceptio banni quæ est litis finite. & ad processum potest opponi ẽt per aliũ quã inquisitũ vt dixi supra parte proxi. q. xiiij. Omnis. n. exceptio per quã ostenditur accusantẽ non habere ius accusandi. inquirentem non haberet ius inquirendi ante lit. cõte. opponi põt. secundũ not. doctrinam Bar. in l. nam & postea. ff. de iureiu. & in l. elegãter. §. si quis post. ff. de condi. inde. & dixi supra in proximo tẽpore parte j. q. ij. Si vero statutũ dicit aliter vt quod nõ audiatur, vel non fiat eis ius, & similiter qõ est magis dubitabilis quia licet pars non posit accusare tñ iudex ex officio põt inquirere. ff. si tu. non ges. l. j. C. de cal. l. j. & ibi not. & in l. querela. C. de fal. & ita tenuit Iac. de Aret. & secutus fuit Ray. s. quod posit cognoscere ad vtilitatem fisci non banniti, argumẽ. l. licitatio §. non illicite. ff. de publi. vt ipse scribit in l. j §. quod aũt de alea. & in l. falsi. C. de fal. vbi ẽt Cy. tangit. In contrarium tamen est veritas quia vbi præclusa est via parti ibi est iudici. l. non solũ. §. quãquam. ff. de iniur. & ibi bonus tex. & in l. j §. quod aũt. ff. de Alea. vbi melior. l. prætor. §. præterea. ff. de iniur. & ibi per Iac. de Are. & per Bart. in iuribus supradictis. & Iac. & Bal. in l. j. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. Nec huic & præcedẽti mẽbro ob. l. decuriones. C. de infa. vbi Iac. But. & Bal. aliter vñr velle, qa ibi a lege nõ fuerat offensio reddita impunita, vel simpliciter audiẽtia denegata fed fuit exclusum certum genus pœnę, & ideo alia potuit imponi & maleficiũ factũ pronũtiari fuisse & propterea si statutũ diceret qd offendẽs bannitũ nõ posse personaliter puniri, vel non posset puniri maiori pœna librarũ mille, nõ excluderetur cognitio ꝑ minori pœna. Casus est ibi & de se patet l. cum prætor. ff. de iudi. & de legi. l. cum lex. cum simi. Diuersa. n. sunt tollere delictũ & tollere certã pœnã ꝙ latius ꝑsequitur Bal. in l. cum mulier, in fin. repetitionis. ff. solumat. Nec prædictis ob. l. querela, quia illa gl. non est vera per l. põponius. §. tali. ff. de procu. & l. ita demum. C. eo. & ita dicit Ange. quod eo audiente reprobabat Bart. illã glo. Bal. ẽt in d. l. j. de his qui sunt sui vel alitur. Respondet quod illud procederet quãdo ex postfacto non ab initio tollitur ius accusandi vt per præscriptionẽ secus si ab initio. Sed prima respõsio est communior. Si vero statutũ dicit quod nõ audiatur donec fuerit in banno vel ꝙ qui non soluerit collectas non audiatur in ciuili, vel criminali donec distulerit soluere. Dicit idẽ Ang. vbi supra quod tunc iudex a seipso poterit inquirere per d. l. j. C. de cal. & l. j. ff. si tut. non ges. Hic tñ aduertendũ puto quod si iudici ex forma statuti datur potẽtia inquirendi, requisito tamẽ prius iniuriã passo an velit accusare. Quo respondente quod nõ, iudex posit inquirere & aliter non. Tunc decisio prædicta non procedit. Cum. n. succedat in locum parris, eo iure ꝙ pars habet vti potest & non alio, vt in regula si quis in ius. lib. vj. præsertim quia lex siue statutum volẽs requiri iniuriã passum debet intelligi de habili ad accusandũ l. j. C. de sac. sanc. eccle. & l. vt gradatim. §. sed si lege. de mu. & hono. cum simi. aliter. n. termini statuti verificari nõ possunt, & sic non potest succedere inquirẽdi potẽtia l. ita autẽ. in prin. ff. de admi. tuto. cum simi. disputando tenuit Ray. qñ statutũ dat potẽtiam iudici inquirẽdi prius tñ accusatione recepta. & ibi allegat multa iura. & inter alia ꝙ not. in l. plane. ff. ꝙ cum fal. tut. aut. & ff. de acqui. pos. l. pomponius. §. cũ quis. & incipit eius disputatio. Lege municipali cauetur. Accedant quæ dixi supra parte. j. huius temporis. lix. & lx. quæstioni. Si aũt simpliciter datur potentia inquirendi, forte eius dictum verum est. Non. n. redditur quod sit in eũ impunitũ. Nec in totũ denegatur audiẽtia propter qd iuris natiuitas sit impedita, sed qualificate denegatur ad tẽpus. Cũ ergo illud sit maleficium ex eo oritur ab initio duplex ius. Vnum parti ad accusandum, & ab isto pars

© SCD - Université de Poitiers

ipsa excludit donec distulerit soluere, vel donec fuerit in banno. Aliud iudici ad inquirendum, & ab isto non repetitur iudex exclusus, ergo remanet sibi saluum ius suū d. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. & satis ostendunt d. l. j. de calum. & l. j. sicu. nō gest. & facit quod no. in l. j. C. qui accu. non pos. & d. l. decuriones. in ratione sui. Prædicta quidem intelligo in offensa facta tempore quo quis erat malpagus. Si autem et fiat offensio ante cessationē solutionis, sed antequam iudex inquirat labitur tēpus & efficitur malpagus. Dixit tunc Bald. in d. l. cū mulier. quod tūc iudex potest inquirere, quia iam erat fisco ius quæsitum quod negligentia illius tollere non potest, alleg. no. in l. querela. C. de fal. & l. ff. ff. de pac quod habetur in l. ij §. quod si in petris. ff. solu. ma. & sic licet tunc ipse excludatur exceptione personali, vt l. pen. C. accu. non pos. tamen non excluditur iudex secundum eū, quod intelligo nisi ad potentiam inquirendi requiratur requisitio iniuriam passi secundum ea quæ supra dixi. Quo casu etiā sufficiet si requisitio esset facta ante cessationem solutionis, & sic eo tempore quo non erat malpagus vt in iuribus per Bal. alleg.

2 *Sed tunc* secundo circa idem quero †stante statuto quod bannitus non audiatur etiā in criminali quousq; distulerit soluere condēnationem, vel quousq; steterit in banno & idē disponente in non soluente collectas, bannitus, vel malpagus fuit offensus accusauit de offensione sibi facta, vel iudex eo requisito an vellet accusare, respondente qd non, formauit inquisitionem fuit apposita exceptio & probata secundum no. in l. hoc iure. ff. de verbo. obli per Barto. post quod bannitus fuit rebannitus, vel ipse aut malpagus soluit, & iudici productio facta fuit. Quertur an ex eodem processu possit ad viteriora procedi. An vero requiratur nouus processus. Hæc qō est magni effectus. *Pone enim q tempore solutionis, vel exēptionis a bāno, tēpora cognitionis sunt decursa* quæ non erant tēpore accusationis, vel inquisitionis, & sic dicatur locū esse l. accusaturus. ff. de adul. & in ea parte consulit & iudicari vidi. Meo tamen parvo iudicio hutus quæstionis virtus stat in eo an acta facta cū bannito in eius fauorē valeant, vel non. De quo dicam statim in seq. q. Si enim non valerent per solutionē, vel exemptionem, a banno superuenientē non validarētur vt in regula q ab initio, de reg. iur. & C. q da. tu. pos. l. in vniuersis & ff. de fer. expot. l. ff minor. cum si. præsertim qū lapsum esset ipsius cognitionis, quia tunc facto attractiua operari non posset l. bonorum. ff. rem ra. habe. Si vero acta valent videtur contrarium verum e Tc. Quando enim tenet iudicū licet agens ius non habeat agendi. l. cū putarem ff. fa. hereti. Si postea superuenti ius sequi debet condemnatorii l. si rem § ff. ff. de p g. &, & secundum hanc secundam partem plures iudicari vt si per ibi no. & l. ff mandat ero tibi. ff manda. Illa tamen iura prima acie non videntur adaptare al propositum, quia loqui ntur quando ius superuenit ex causa de præterito & sic retrotrahitur, quod hic non videtur esse ergo & c. l. non potest ff de iudi. Aduerrēdum tamē puto quod et si acta teneant debeat considerari qualiter a banno ex matur. Nā aut exi mitur q soluit, & puto veram esse conclusionem prædictam, superuenit enim pendēte iudicio replicatio contra exceptionē, exceptio excluditur l. his oner bus. §. audis. ff. de vaca. mu & quod ple no. per Bart. in l. ff. de exce. facti. ff. de pecul. l. quæsitum. in princi. vbi bonus tex. ad propositum. Si vero fuit exemptus a banno per viam gratie vt quia fuit rebannitus, non puto procedere conclusionem prædictam. Cum. n. opposita exceptione esset opponenti ius quæsitū vt pronūtaretur procedendum nō esse, vel absolueretur ab obseruatione iudicij quod regulariter idem est in effectu per no ta. in §. fi. insti. de diuer. & tempo. præscri. per illam rebannitionem tolli non intelligitur vt in c. quāuis. de rescri. lib. vj. & quod not. in l. gallus. §. & quid si tātum. de lib. & posthu. & in l. fi. C. de sen. pas. Nec habet locum hæc ratio in casu quo eximitur quia soluit, tum quia illa exceptio cū hac qualitate opponebatur, & sic per illam non poterat tolli soluendi facultas quæ considerari debebat, vt l. si quis domum. §. j. ff. loc. num si. q non erat in absolutione per viam gratie. l. apud iul. in fi. de leg. j. tū quia vna exēptio fit per viam iustitiæ alia per viam gratie, & sic prima pinguius succurrit quam secūda vt no. in l. antique. C. ad velle. c m fi Facit quod no per Inno. in c. veniens de presby. cum simi. & vide quæ dicam infra in vlt. tempore parte. j. q. iij. & v.

3 *Pro* declaratione præcedentis q. Tertio quero †bannitus non debet audiri ex forma statuti egit in iudicio contra suū debitorē, non fuit sibi opposita exceptio bāni, & ideo pro bannito fuit

© SCD - Université de Poitiers

lata sententia. Queritur an valeat. In hoc articulo Iac.de Are.dixit primo videri qd acta valeant & sic sententia arg.l. extat.ff. ꝗ met.cau.& qd ibi not. & C.de iurif. om. iudi.l.in criminali.debet.n.intelligi tale statutū quo cauetur ius non reddi.vel non debere audiri exceptione,scili et opposita,al leg.ff.ad treb l.j §.sublata. Ipse terminauit contrarium,scilicet ꝗ ipso iure non valeāt acta pro bannito, quia in suis fauoribus hī tanquam mortuus. Itē quia omnis iurisdictio & omnia iudicia sunt de iure ciuili vt no.insti.de oblig.in princi. Constat autē tale ius non competere deportato ergo nec bannito,quod Bal.in l.Scire oportet.§.cōse quēs,de excu. tuto.dixit eundem tenuisse arg.illius.§.& in l.j.C. de hæredi.insti. dixit esse verum, quia a quo remouetur genus remouetur quælibet eius species l.si cā cognita.C.de transa.sed ei non debet reddi ius in genere,ergo nec sententia quæ est in specie,Io.aūt And.in addi.Specu.in titu. de senten.& his quę ipsam se.§.iuxta.versi.Itē est nulla ratione litigatorum refert Iac. aliter tenuisse, videlicet ꝗ aut fuit expressus error vt si dixerit condemno.Titium Gaio bannito aut non, Primo casu dixit sententiam nullam l.j.§.itē cum contra sacras.ff. quæ sen.sine app.re.C. quando prouo, non est ne.l.ij.& ij.q.vj.§.diffinitiua.Secūdo dixit ꝗ aut fuit opposita exceptio aut non.si fuit opposita aut iudex iudicauit ex contēptu iuris quasi illa exceptio nulla esset, & tunc idem arg.ff.de fer.l.j.§.ij.Aut quia exceptionem non habuit pro probata,vel bā num existimauit non rite datum.ff.de re iudi.l.iiij.§.condemnatum,vel illum reputauit de damno exemptum,dixit valere sententiam.ff.de re iudi.l.cum prolatis.C.de si de instru.l.fi.ff.de compen.l. quod in diem. §.si ratione.dixitq; hoc sciri posse ex qualitate disceptationis facte super exceptione.ff.de iureiur.l.fi.Secundo casu qñ exceptio non fuit opposita, dixit sentētiā nullā, quia contra formam statuti,& sic contra legem.ff.de leg.l.contra legē.& l. non dubiū. C.eod.Itē quia in casu isto defecit persona actoris, ergo iudiciū nullū de verb. sig.c.forum.§.in omni.Paria.n.sunt nō esse vel esse sed inhabilem.ff.ꝗ cuiusvni. no.l.j.§.fi. ff.ad velle.l.ꝗquis.§.si cum esset. Allegat ēt quia paria sunt denegari alicui potentiam agendi fauore sue persone vt in minore siue tutore,& curatore &c.& denegari odio sue persone vt in bannito,vt contrariorum eadem sit disciplina,ff. de leg.iij.l. fina, sed in primo casu iudicium est nullū.C. qui le per l.prima & ij.& si aduer.rem iudi.l.cum & minores vos.Ergo & isto casu & fortius vt in regula odia.li.vj. & in hoc residet ibi Ioan.Andre.Iaco,autem But. in l.adulterā. C.de adulte. videtur velle quod quousque non opponatur exceptio valeant acta, & abinde in antea non.& idem sentit Bart.in l.eleganter.§.si quis post.de condi.inde.per cap.pia de excep.lib.vj. Idem etiam Ioan. And.in capitu.statutum. de rescrip. lib. vj. in glo.super versicu.nec audiantur simpliciter,dixit quando alicui denegatur audiētia valere iudicium si non opponatur exceptio.Et idem dixit Angel. eum allegans. in l.iiij.C. pro emptore. Mihi ex prædictis non videtur quod hæc quæstio sit bene sopita.Aliud enim est habere legitimā personam standi in iudicio,sed non haberi ius agendi. quo casu tenet iudicium, vt ff. fami.herciscun.l.cum putarem iuncta l. si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest.Et aliud est habere ius agendi sed non habere legitimam personam standi in iudicio.de hoc C. qui le.perf. per not. Aliud etiam similiter esse debet quando vtrunque concurrit scilicet quod quis non habeat *legitimam* personam nec ius agendi sumpto argumento a coniunctione quæ fortius operatur quā in separatis l. qui fundum.§. si tu ex parte.ff. ad legem fal.l. qui patri.ff.de acqui. hæredi.cum simi.& etiam a maiori.de electio.c. cum in cunctis cum simi. Ad propositū itaque rediens dico ꝗ banniti de iure communi de quibus *non agimus sunt illi qui quandoque* perdunt iura ciuilia vt patet ex his quæ tacta fuerunt in prohemio.Banniti vero nostri temporis de quibus est quæstio illi non perdunt vt dictum fuit supra parte prima huius temporis quęstio.v.sed perdūt iura statutorum sue ciuitatis a qua banniti sunt, Aut igitur valerent acta solummodo de *iure statutario*, vtputa quia ex *forma* statuti citatus contumax habetur elapso tempore pro contestante litem,& quod propte rea potest actor suam intentionem probare & peruenire ad diffinitiuam ꝗ de iure ciuili non est permissum l.properandum,C. de iudi.& isto casu indistincte puto non tenere sententiam. Cum enim perdiderit talis bannitus *ius suorum statutorum, non dicitur* habuisse ius agendi eo modo quo egit, Item nec legitimam personam standi in iudicio propter statutum quia audiri non debet, & sic omnino iudicium nullum vt in iur.ante dictis,Facit,ff,q fa,cog.l.ii.§.j. & l.

© SCD - Université de Poitiers

quoties.cum simi.Facit etiam ratio,lac. de Are,facta per argu.a contrarijs hoc modo, quia sicut in eo qui fauore sui remouetur a iudicio tenet sententia lata pro eo & nõ cõtra eum,vt l.non ideo minus.C. de procu. Ita econtrario quando quis remouetur sui odio tenet sententia lata cõtra eũ & nõ pro eo. & potest adduci argumentũ similitudinis per contratiũ vt not.gl.C.de pig.l.sicut. & ff.quibus mo.vsuf.amit.l. sicut. Si vero sententia potest sustentari de iure cõmuni, vt quia reus comparuit & fuit litem contestatus & seruata fuerunt talia quæ facerẽt valere sententiã in quocunque vt l.prolatã. C.de sen.& l.ij.de sen. ex peri. reci. Aduertendum puto ad distinctionẽ lac.de qua supra,Ad cutus primũ membrũ faciũt not. per Inno in c.præterea.de dila.& per Bart. in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ie. Addẽs qã idẽ esset si per relationem ad acta expressus error diceretur in sententia contineri secundum distinctionẽ quæ habetur in l.j.C. de erro. cal. per doctores & maxime per Barto.& quod tangit Bal.in l. libertorum. C.de testi.Ad aliud membrum quando iudex contempsit exceptionem,adde no. per Bal.in d.l.ij.ff.si quis in ius voc.non ie. vbi dicit quod quãdo iudex opposita exceptio ne ad processum ex arrupto ad vlteriora procedit non tenet iudicium,Alleg.de iudi. c.exhibita.Tertium membrũ quando exceptionẽ non habuit pro probata,verum puto nisi pars obtulisse se paratam probare,& iudex non admisisset per ea quæ habentur extra de app. c. interposita,& c. ex parte. Vltimũ vero membrum quo dixit sententiam nullam quando exceptio non fuit opposita est mihi valde dubium quando scilicet potest de iure commum valere pro nõ bannito,videtur enim potius lata cõtra ius litigatoris cũ legis vt d.l.ij.§.j.quæ sen. sine ap.re.Si enim intelligamus quod requiratur oppositio exceptionis vt satis colligitur ex no.in iuribus supra alleg.illa non opposita deberet tenere iudicium l.si accusatoribus.C.qui accu.non pos.cum tbi not,& per Bar.in l.hos accusare.§.leg.iul.de accu. Ad hoc quod no.Inno.in c. post cessionem. de proba.& habetur in c.pia.de excep.lib.vj. Dicam ergo sententiam quæ de iure cõmuni valere potest hoc casu validam esse etiã in sui fauorẽ latã. Nec verũ puto quod illa verba non audiantur reddant extra ius statutorum eius personam inhabilẽ pœnitus ad iudicium.Potest enim etiam vbi prohibeatur defensio in iudicio interesse,negando vt dictum est supra in parte præcedentis huius temporis quæstio. secunda quod non potest facere minor sine curatore vt in iuribus supradictis.Nõ ergo est bona cõparatio eius cuius persona est inhabilitata ad iudicium & eius cui ex forma statuti audientia denegatur, & hanc partem tenuit Abb.vbi supra quæstio.lvj.vbi post multarum opi. relationes concludit tenere sententiam,vbi vide si libet.Hoc etiã sentit Bald. in l.per hanc.C.de temp.ap.in vj.col,versi. Item pone exemplum vbi dixit cp talis exceptio banni nõ potest opponi in causa appellationis cp est mirandum. Sed aduerte quia illud verum quando statutum specialiter loquitur in potestate, Si autem simpliciter dicit cp banniti non audiatur. Credo illud dictũ non procedere per ea quæ dicã in seq.q. Facit tamen etiam contra dictum Bal.cp not.per Bart. in l.ij.ff.ad ter.Sed respondet cp ibi loquitur quando iudices sunt pares.Dictum Bal.qũ vnus est superior, scilicet iudex appellationis quo casu dictum in minore non extenditur ad superiorẽ sed non transit sine dubio.Posset tamen & forte non male dici sententiam talẽ esse nullã eo casu quo iudex sciret illum esse bãniũ, & sic scienter faceret contra statutum arg. eorum quæ habentur in l. quæsitũ & l. furioso.ff.de re iudica.per locum a cõtrarijs. De quo dictum est supra.

Quia in casibus in quibus teneret sua posset disputari an in illius executione posset ante nõ oppositam banni exceptio allegari.Queritur quarto loco quando hæc exceptio.Tu nõ debes audiri debeat opponi.In quo aduertendum cp vbi talis exceptio redderet iudicium retro nullum,sine dubio potest opponi quandocunqp.C.de iudi.l.licet.Semper enim dicitur opponi in initio cum acta non teneãt per Inno.in fi.extra de rescr.c.super literis. Si vero non redderet iudicium retro nullũ. Dicendum etiã est quod semper potest opponi.i.in quacunque parte iudicij. Semper enim infertur nouum grauamen si ille audiatur,ergo licet non tollat acta preterita tollit tamen futura vt in c.pia.de exce.lib.vj. ita tenet Bar.in l.eleganter.§.si quis post.ff. de condi.inde.Idem lac.Bur.in l.adulterã. C.de adul.proprie in bannito.Sic etiam dicimus in exceptione citationis ad locũ nõ tutum vt not.Archid.tij.q ix.hortamur.& Vinc.extra de rescri.c.dilectus.el ij.& Cõpost.eo.ti.c.nõnulli.Pro quo vide cp habe-

© SCD - Université de Poitiers

iur in Spec.de cita.§.j.ver.quid si reus. & est adeo hoc verum ꝓ etiam post cōclusionem in causa opponi pōt dum enim actor petit sententiam, petit sibi ius reddi,& sic audiri,l.iiij.§.hoc aūt indicium,ff.de dam. infec.& ꝓ nol.in l.ad peremptorium.ff.de iudi.& in l.properandum.§.sinautem reus. C.de iudi.& sic ad illum actum opponi potest.Nec obstat si dicatur iudex etiam nemine petente tempore ferende sententiæ potest a seipso sententiam ferre vt habetur in l.properandum,quia quādo pars nō potest petere, ipse ferre non potest vt dictum fuit in hac parte.q.j.Nec obst. prædictis qd no.per Cy.in l.alia,C.de his q̄.vt indi.vbi dixit post conclusionem non posse fieri illud,quod posset fieri post sententiam, quia illud verum nisi iuris siue statuti verba cōtrarium patiantur.l.non aliter.de leg.iij.cū simi.Poterit etiam opponi dicta exceptio post sententiam,nō ut sententiam quę alias valeret reddat nullam sed vt executionem impediat,vt habetur in simili post doc.in l. j.C.de iur.& fac.igno,& ita determinauit Guil.de Suza.in suis quæstionibus statutorum sub litera S.Cū talis exceptio sit anormala.alle.gl.ordo.& l.si vt proponis,C.de excep.rei iudi.in quibus probatur quod in executione sententiæ ius redditur quod a statuto denegatur, & ita refert & sequitur Ioan.And.in addi.Specu.in ti.de sen.exc.§. fi.ver.xvij.& etiā ita tenuisse videtur Alb. vbi supra q.lvj.vbi multa alia dicit vt dixi supra proxima.Nec prædictis opponi potest ꝓ patiendo litem contestari videatur renuntiasse, vt in l.ita demum.C.de procu. & l.pōponius.§.rati.ff.eo.quia dato quod verum esse videretur renuntiasse illi exceptioni quæ tunc sibi ad illum actum competebat, & ideo postea cum alius actus fieri petitur potest tunc opponi quasi sit alia exceptio tunc orta non autē quasi sit illa cui renuntiasse dicitur secundum not.per Iaco. But.in d.l.adulteram.Ad quod facit.l.ij.C. de consor.eiusdem lit.cum ibi not.& vide quę dixi supra proxi.q. Quinto queritur

5 †viso an valeat sententia pro bannito, an valeat pactum.Pone enim ꝓ statuto cauetur ꝓ bannitus non posit ad vtilitatē contrahere, Titius locauit Seio domum ad certum tempus,deinde fuit bannitus, & demū vendidit illā domum Gaio eo pacto quod emptor pateretur Seium habitare domum vsq; ad finem termini.Queritur an istud pactum valeat,Hanc q.format Ioan.Andre.in addi.Spec.in ti.de sen.& his quæ ipsam sequuntur.§.iusta.ver.Item est nulla ratione litigatorum,suarum additionum,ver.viso. & quod valeat arguit a differentia nominis & pacti de pac.l.conuentione a dispositione statutorū stricti iuris.l.quicquid astringende,de ver.obl.ab absurdo quod esset si puniretur inquilinus qui nō deliquit.C.de pœ.l.sancimus,& quod statutum ponderat vtilitatem banniti de qua hic non agitur, sed de dam.vitando,l.fi.C.de codi.determinat contrarium distinguendo quod si bona sunt confiscata pactum non tenet vt superfluum siue superuacuum,l.fi.ff.de iur.fi. Si nil fuit confiscatum dixit non tenere pactū quia bannito proueniret vtilitas si nō posset inquilinus expelli qui expulsus haberet regressum contra ipsum cui bona remanserunt.l.si merces.§.j.ff.loc.Si vero certa quota bonorum fuit publicata & certa non.C. ad l.iul.de vi.l.ij.tunc idem iuris in parte quo ad partem, ꝓ in toto quo ad totum.de re.ven,l.quæ de tota,& ibi vide.& si plenius videre cupis, vide in Albe.vbi supra q.xliij.Secundum membrum est mihi dubium qñ ex illo pacto quereretur actio inquilino puta ex forma statuti vel per l.pe. C.ad exhi.tunc enim esset principaliter factum in vtilitatem inquilini.& sic non haberet locum statutum vt dicam in qō.seq.

Ex quo de statutis impedientibus fauorē bānitorum

6 mentio facta est, Quero sexto † statuto cauetur ꝓ nihil posit proponi in consilio,in fauorem bannitorum, & si proponatur & fiat,non valeat,factum est statutum ꝓ bannitus capiens alium bannitum rebanniatur,queritur an valeat dictum statutū,Quæstio hæc habet duo puncta. Vnum an tale statutum dicatur continere fauorem bannitorum,& hoc dixit Iaco.But,quod nō,quia tale statutum est factum in fauorem reipublice vt malefactores puniantur,l.ita vulneratus.ff.ad legem aqui,& l.ij.C.qū lic.sine iudi.vin.Nec ob,quod redundet etiam in fauorem banniti capientis, quia illud nō attenditur,l.qui exceptionem de condi.inde.& quod not.in j.rogasti.ff.si cer.peta.& l.si quis nec causam.eo.tit.& ita ibi terminatur per Iac.& Bar.ꝓ etiam sequitur Bal. Faciunt omnia iura quæ alle.supra parte proxima.l.q.Secundus articulus est an regimina habentia arbritrium in negotijs ciuitatis potuerint illud statutū facere.& dixit Bart.quod sic.l.non omnes.§.fi.ff.de remili.per illum tex.& ibi dixit quod tale sta

© SCD - Université de Poitiers

tutum fieri non potest per potestatē & capitaneum ad quos non spectat parcere condemnatis.l,j.in fi.ff.de quęsti,& vide quod dicam infra hac eadem parte,lxiiij,& seq.

7 Septimo quero† circa dictū statutū Titius bannitus pluribus bānis, ꝙ fieri potest vt dixi supra in j,tempore parte,j,q,iij,cepit alium bannitum & curie præsentauit, queritur an rebanniri debeat ab omnibus aut ex diuersis factis, & tunc ab vno tantū argu,ff,ad tur,l,j,§.si plura,& l.de pupillo.§.si pluribus,ff,de noui,ope,nun.Et idē sequitur ibi Bal,& subdit ꝙ electio a quo velit cancellari erit fisci,quia debitor est,l.plerunq;,in fi.ff,de iure do.remittens circa id vltimum,de electi,ad no,per se in l.quicūq; C,de ser.fugi.Alb,autē vbi supra q.xcviij. refert simpliciter dictum Iaco,de Are,quod etiam dicit tenuisse,Old,& alleg.vltra prędicta.ff,ad tur.l,in senatus,& de adul,l.vim passam.§.qui dicos.Puto quod aliter sit cōsiderandum videlicet quia dictum statutum fit ob fauorē publicum, & ideo ab illo debet regulari tanquam a sua causa,l,ꝙ dictū, ff,de pa,& ideo puto si bannitus captus & præsentatus erat bannitus pluribus bannis ex diuersis factis, quod tunc bannitus eum capiens debeat rebanniri ex pluribus bānis ex diuersis factis impositis vt supra,Si vero captus erat bannitus ex vno tunc ex qualitate illius cognoscetur a quo capiens eum debeat rebanniri argumento.ff,de cōpen,l,si ambo cum simili. (Octauo quero

8 †stante statuto prædicto ꝙ præsentans bānitum rabanniatur si est bannitus de pari, vel minori crimine.Titius bānitus pro homicidio facto cum veneno,& sic pro veneficio præsentauit captum Gaium bannitum pro simplici homicidio cū armis facto,queritur an debeat rebanniri,Alberi,supra q. xcix.in terminis dicit ꝙ non, quia plus est hominem veneno extinguere quam occide re gladio,C,de male,& ma,l,j,Ad quod etiā alleg.in lombard.de homicidijs,l,fi.vult allegare de ho,liberorum homi,li,j,Sicq; cū sit bannitus de maiori crimine rebanniri non debet.Idem dixit alijs terminis Ia,But in d.l.j.videlicet si statuto cauetur ꝙ de homicidio posit cognosci intra tres menses ꝙ post intra annos xx.poterit cognosci de veneficio vt ibi per eum.Fateor ꝙ est diuersum crimen vt dicit Iac,sed hoc nostro casu non nocet, quia sufficit ꝙ sit par, vel minus licet diuersum. Item fateor ꝙ regulariter maius est delictum ueneficiū q̄ simplex homicidium,sed causaliter potest esse contrarium,& ideo puto dicendum ꝙ secundum qualitates talibus criminibus inherentes iudicabitur vnū aut minus, aut par, aut maius altero,ff,de pœ,l,aut facta per totam legem. Nono pone ꝙ factum est †statutū

9 validum ꝙ omnes banniti debeant cancellari de banno soluendo certam q̄tita,taxandam a statuto secūdum banni q̄titatē.Quidam erant banniti & carcerati queritur an tale statutum porrigatur ad eos,Hanc q.format Bar,in l,domitianus.ff,ad tur,per quā. I.Dy,dixit ꝙ non, quod etiam retigit Bart. arguendo,l,ij,de cust,reo,per illum tex,sed in d.l,domitianus,concludit ꝙ aut dispositio est taliter facta quod in totum eximat bannum a banno vt in prædicto statuto & tunc comprehendit etiam carceratos propter eius generalitatē & quia sic est in speciali abolitione quæ delictum extinguit vt l.mulier,ad tur,& C,de abo,l,j,& probatur,eo,ti,l,fi,circa prin.Si vero non eximit totaliter a banno, sed illud differt vt si est facta reformatio ꝙ banniti habeant securitatem durāte guerra, & tunc porrigitur ad carceratos sicut dicitur in generali abolitione, quæ in totum non tollit crimen cum ab eodem intra certum tempus repeti possit vt l,si quis repetere, & l,aut priuatim,§, fi,ff,ad tur,& ideo carceratus non relaxatur,vt d,l,domitianus,Fortius thema disputauit Fran,acc,Videlicet statuto cauetur q̄ omnes condemnati pro maleficio possint redire soluendo certam q̄tita,& conclusit illud ad tunc carceratos extendi, alle,ff,de lib,leg,l,non solum,§,liberatio,vbi liberatio debitori legata valet antequam debitū sit exactū,per ꝙ patet quod captio,vel detentio persone non impedit legatum liberationis durante debito,id est solutione nō facta,Adduxit etiam ꝙ liberatio est fauorabilis & sic amplianda,l,arrianus,de act,& obli,Item quia est beneficium, & sic large sumendum de consti.prin,l,beneficium,Itē quia in dubijs fit interpretatio cōtra fiscū. I,non puto,ff,de iur,fisc,Itē quia carcer non est ad pœnam,de pœnis,c,q̄uis,li,vj,Ita refert Ioan,And,in addi,Spe,in titu,de ob,& sol,super rub,in pe,q,fuarum addi,ver,disputauit,& ibi contra decisionem Fran ac. inducit detenti preſumuntur soluere ꝙ nō, sic de non detentis speratur & ideo ab illis recipitur totum, a non detentis modicū. Item quia illud verbum redire positum in themate videtur notare bannitos non detētos,In illis enim non speratur reditus,Item quia de condemnationibus maleficiorū lo

© SCD - Université de Poitiers

quitur quæ puniri publice interest vt in c. fame, de sen. excom. & ibi concor. Et subdit cp quia pia est solutio supra dicta tenenda est. & dicit ad contraria responderi posse cp illa vltima ratio est cōi omnibus condemnatis. & sic non restringit generalitatē.

Ad ij. rationem de verbo redire dicit da re reditum ad libertatem eundi cum familijs suis &c. & ad libertatem mansionis. Nā etiam in non carceratis se occultantibus in certis locis ciuitatis talis est redditus. Ad primam dicit ex multis apparere posse longe minus posse cōtribuere carceratos q̄ fugitiuos. Ex his patet cp illa decisio non fuit sibi visa multum tuta. Credo tamen illā veram per ea quæ dicta sunt supra maxime per Bart. & quia equa est & fauorabilis. Illud enim verbum, redire, sic absolute positum nihil obuiat quia pōt intelligi ad pristinam conditionem et libertatem. Dubium autem faceret si diceret statutum posint redire ad ciuitatē. Videtur enim tunc ad carceratos non extendi, quia videtur loqui de his quibus talis qualitas potest inherere, l. si. §. cui dulcia, de vino leg. & l. hos accusare. §. omnibus, de acc. & l. nam cp liquide. §. si, de pœn. leg. cum si. Ad iura & rationes in contrarium facientes respōderetur tunc cp verba statuti illā dispositionem restringunt l. j. §. si is qui nauem, ff. de exerc. cum simil.

Circa idem statutum de-

20 cimo † queritur. an locum habeat in bannitis post statutum, an verificetur tantum in illis qui tempore statuti banniti erāt. Formatur quæstio in hac materia diuersim ode in l. cum lex. ff. de legi. & dixit ibi Bart. cp si statuto cauetur cp quilibet bannitus in pecunia, soluendo quincp pro centenario debeat rebāniri. Et arguit cp postea delinquēs & bannitus habeat illud beneficium, quia de natura legis est dare formam futuris. C. de legi. l. leges, determinat contrarium per d. l. cū lex. & l. ij. C. de abol. gene. Et est ratione detur materia delinquendi. & sic non ob. d. l. leges. Odof. vero ibidem format q. statuto cauetur cp si quis commiserit homicidium, si pacem habuerit cum hæredibus occisi posit exire de banno. Prima die Ianuarij potestas iurat seruare statuta intra quæ est dictum statutum. Intra octo dies aliquis commisit homicidium, & tēpore dicti pactis habet pacem cum hæredibus occisi et dicit quod nō potest extrahi de bāno, quia potestas iurauit prima die Ianuarij sic quicunq; commisit maleficium, & ideo cū concedit de præteritis in futurum negat, vt d. l. cum lex. & d. l. ij. de gene. abo. declarat hoc Cy. cp Odof. dixit, cp si sequens potestas illud statutum iure poterit tunc extrahi de banno, qa verificātur verba statuti cp Odo. non dixit ibi nec in l. ij. de gen. abo. Sed puto Cy. ex eo tacite collegisse. Dicit tū idem Cy. cp hoc vltimum non est expeditū, quia statutum nouas vires nō reassumit per nouum iuramentum per no. per Dy. in l. nec cp C. de testa. tut. Sed debet attēdi quibus verbis statutum loquatur. An sint verba de futuro. An implicita quibus casibus statutum trahitur ad futura. l. cum tale. §. pe. cum sua glo. de condi. & demon. Si de præterito dicit etiam videri dicendum cp futura delicta contineantur quia verba legis siue statuti præterita respiciunt & futura. l. j. de condi. ex le. & ibi no. Bald. in d. l. cum lex. dicit cp aut statutum est prolatum cum determinatione certi temporis, vel certi casus, & ad illud nō extenditur. Si vero est omnino indefinitum trahitur etiam ad futura. Sed in l. leges. vbi male refert Cy. dicit cp opi. Cy. haberet locum in dispositione indifferenti. l. illicitas. in prin. de offi. præsi. Secus quando ratio præteriti & futuri discrepant quia tunc interpretamur legem in sensu equo & benigno, non vt det causam delinquendi.

Iudicio autem meo ipsi nō declarāt hunc articulum qui non est parue importantie, et ideo aliter dico quia qnq; ratione vel causa aliqua fit una reformatio in statutorū corpore non clausa, & ista secundum causam, vel rationem declaratur vt contineat, vel non contineat bannitos in futurum. Ab illa enim dispositio restringitur ampliat & declaratur. l. si. de hæredi. insti. l. hæc actio. de cal. per Bar. plene in l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. Si vero nulla est causa ex qua colligi posit intentio statuentium tūc idem cp in simplici statuto in quo sic dicendū cp aut statutum loquitur expresse in futurum, vt quia dicit quicunq; bannietur, & tunc non est dubium, quia ad futuros tantum etiā si esset lex dura. l. prospexit. ff. qui & a qui. Aut in præteritis vt quia dicit statutū, quicunq; bannitus fuit, & tunc solum de præteritis intelligitur, vt d. l. cum lex, aut statutū loquitur dubie vt quia dicit quicunq; bannitus fuerit cp potest intelligi in præteritis & futuris vt l. si iam facta. & l. solemus. de condi. & demon. & in l. j. de his quæ pro nō scrip. hab. et tunc puto dicendum, cp aut statutum est talis nature cp maleficium reddat

© SCD - Université de Poitiers

pœnitus impunitum, vt in exemplo Odof. dum dixit de statuto disponente ꝙ bannitus habita pace cancelletur, & tunc nõ trahatur ad futuros bannitos, ſ. ex maleficio commisso post statutũ, quia talia verba quę possunt habere vtrunq; significatum restringuntur a ratione prædicta vt habetur in d. l. j. & per Bar. in l. omnes populi. Bannitos autem postea ex maleficio iam commisso bene comprehenderet, quia in illis non est aliqua ratio quę restringere debeat regulare significatum verborum statuti, & eadẽ ratione comprehendit etiam eos ante bannitos qui tamen tempore statuti pacem nõ habuerant sed habuerunt postea secundũ Bald. in l. cum in secundo, de iniu. test. argu. gl. ibi posite. Si vero statutum nõ reddit maleficium pœnitus impunitum, sed condemnationem mitigat, tunc cessante illa ratione locum habebit etiam in futurum vt d. l. j. de condi ex leg. & l. arriani. C. de hære. & ideo in exemplo Bar. eius decisio non procedit vt patet ex prędictis.

21 *Vndecimo* †stante statuto ꝙ bannitti rebanniantur soluendo, v. solidos pro libra si aliud statutum quo cauetur ꝙ bannitti rebanniantur soluendo medietatem bannitti queritur quid soluere debeat ille qui tẽpore confectionis secundi statuti erat bannitus in mille. An secundum primum solidos quinq; pro libra, An vero quinqentos libras secundum tenorem secundi statuti. Cum hæc quęstio esset Padue determinatũ fuit ꝙ soluere debeat medietatem secundũ tenorẽ vltimi statuti, quia illud nõ dat formam futuris bãnitis, sed futuris exemptionibus bannitorum & sic futuris liberationibus vbi debet seruari lex noua, C. de vsur. l. eos. & l. seq. vt refert Cyn. in l. leges. C. de leg. Sed Alber. vbi supra q. liij. addit idem referendo latius q̃ Cy. rationem quia sicut lex noua loquẽs siue dans formam probationibus locũ habet etiã in præteritis obligationibus C. de testi. l. testium, ita & hoc statutum locum habeat cũ loquitur de dissolutione præterite obligationis siue præterititi bannitti. Nec ob. in auth. hæc constitutio interpretatur &c. vbi dicitur ꝙ non habet locum nisi in futuris ingredientibus monasterium per quem tex. dicit quosdam contrarium tenuisse, quia ibi expresse dicitur ꝙ habeat tantum in futuris. & ita dicit intelligi per Azo. in sum. illius tit. hæc constitutio &c. Idem etiam tenet Bal. in d. l. leges. Nec ob. ꝙ ex primo statuto esset ius quesitum illi bannito tempore secundi. & sic nõ videatur ei auferre debere. l. ij. §. merito, & §. si quis a princi. ne quid. in loc. publ. propter quod quidam contrarium dicebant qa illud ius erat quesitum ex mero beneficio statuti, et ideo potuit reuocari. l. ꝙ semel de decre. ab or. fa. Ista ratio Bald. non multum vrget quia aliud est dicere, an potuerit tolli talle ius. & certum est ꝙ sic: si transisset in contractum vt habetur in d. l. ꝙ semel. & in c. in nostra, de iniu. & dã. da. & aliud est dicere an tollere voluerit, quo casu succedat q. supra dicta. Dico igitur quod aut ante confectionem statuti secundi quis bannitus veneratad soluendum, & aliquid fecit propter ꝙ dici posset statutum transisse secum in contractum secundum not. ibi & in l. iij. §. emancipatus. ff. de col. bo. & tunc a secundo statuto nõ comprehendatur sed posset soluere secundum tenorem primi, si vero nihil fecerat vera sit decisio ante dicta. In qua aduerte quia quæstio formatur in bannitis de præterito, & sic in nullo est superflua. Aut contradicit his quæ supra proxi. q. dicta sunt.

12 *Duodecimo* †circa idem statutum quo cauetur bannitos debere eximi de banno certam q̃ntitatem soluendo. Queritur an bannitus pro fallsitate habeat beneficium dicti statuti. Vel pone ꝙ statutum dicebat ꝙ bannitti carcerati deberent relaxari certa q̃ntitate soluta. Cõmuniter dicitur ꝙ non per l. fallaciter. §. j. C. de abol. & l. lucius. ff. ad tur. & ibi Bart. nisi appareat statuentes aliud sensisse. l. si docueris. C. de fal. Decisio prædicta uera est potest autem ex pluribus de voluntate statuentium apparere puta si alij non erant carcerati vel erant tres, quorum duo erant bãniti pro fallsitate. tũc enim cum aliter rectus sermo pluralis numeri verificari nõ posit ad illos portigitur arg. ff. ad tre. l. fi. Gut. tũ in Spe. de abo. & purg. §. j. in ver. item no. Intelligit illam. l. lucius. ꝙ ibi non erat nomẽ accusati receptũ inter reos. & ideo cũ accusatori non esset necessaria abolitio ad illum non refert ſ bdens ꝙ etiã ad crimen falsi alias extenditur per d. l. si docueris. Sed primum dictũ est cõius & ita tenetur. Sed pro hoc sciendum est quod non intelligetur bannitus pro fallsitate nisi qui bannitus fuerit pro falso puntio aliquo ex capitibus legis cornelie de falsit habetur per Barto. in l. quid sit falsum. ff. de fal. et C. eo. ti. l. nec exemplum. Adeo ꝙ etiã bannitus per constitutiones principum tã-

© SCD - Université de Poitiers

tum positas in ti,de fal,nõ intelligetur bãnitus de falso,& ideo vt illos comprehenderet, statutum Florentinum disposuit excipiendo a beneficijs nõ solum condemnatos pro falsitate sed etiam pro falsamẽto q̃ est interpretatum in punitis per principum constitutiones.& ita potest etiam responderi,ad d,l,si docueris.

13 *Decimotertio* †sciẽdum est q̃ Ia co,But. disputauit talẽ q,statuto caue batur qui intelligeretur bannitos pro graui crimine & qui pro leui & inter bannitos pro graui maleficio ponebat bannitos pro insultu cum armis animo occidendi,Huius statuti tempore cõe vendit Titio ius percipiendi a quolibet bannito vel banniendo pro graui maleficio qui voluerit cancellari solidos,xx,& solidos,x,a,bannito pro leui maleficio, Facta tali venditione factum est nouum statutum declarans qui dicãtur bãniti pro graui maleficio & qui pro leui, & inter bannitos pro leui crimine siue maleficio ponit bannitos pro insultu cũ armis animo occidendi,cuius statuti tempore vẽditione durante quidam fuit bannitus pro insultu cum armis animo occidendi,& petit se cancellari de banno soluendo condẽnationẽ,Queritur quid soluere debeat dicto emptori,An secundũ tempus primi,An secundum tempus secundi statuti & sic an, xx,an vero,x,& in d,disputa,et fusiue allegauit pro vtraq̃ parte,q̃s allegationes hic non inseram, sed ponam substantiam decisionis quæ fuit q̃ soluere teneretur secundum primum statutum. Et antequam veniam ad rationes suas aduertendum est q̃ q,xj,non habet cõionem cũ ista,quia in illa nullus contractus factus fuit cũ aliquo,Itẽ si fuit facta mentio de futuris bannitis non ad impunitatẽ maleficij, sed potius ad grauamen,Probauit suã decisionem inter alias his rationibus. Prima quia attẽto tempore contractus,Dictum maleficiũ ex forma statuti erat inter grauia numeratum propter q̃ in d,contractu facta relatione ad statutũ intelligitur nominatum,Vbicunq̃ enim in vna scriptura sub indeterminatum aliquid prolatum refertur ad aliam quę cõtinet determinatum et certum,Illud determinatum & certũ intelligitur expresse & omni certitudine positum in scriptura quæ se ad illam refert,ff,de re iudi,l,ait prætor,de ver. obli,l,vbi autẽ,§,quod vere,C,de sen,quæ sine cer,quan,l,i,ff,ad treb,l,si quis priore: insti,qui,mo,s,it,infir,§,sed & si quis,Sed cum scriptura statuti veteris contineret & numeraret grauia crimina ad ipsum statutũ venditionis scriptura se referat,habet perinde ac si omnia grauia crimina in ipso cõtractu vẽditionis nominatim numerata fuissent,vt dictis iuribus Secundo ex eo q̃ non obstante secundo statuto crimẽ de quo tractatum est manet sicut erat graue vere simpliciter & naturaliter, Cum ij,l,esse graue procedat a causa immutabili,Cum iure diuino & huma,delicta distinguntur ex animo delinquentis & secundum illum aggrauãtur, Vnde dicitur in iure diuino q̃ q̃ venerit ad cõcupiscentiam iam mechatus est in corde suo, Item & ius humanum insultum cum armis animo occidendi punit vt homicidium consumatum,C,ad l,corne,de sica,l,j,Cum ergo ex iure diuino & humano tale delictum est graue, non potuit a,l, municipali superueniente in sui veritate mutari vt in,§,sed naturalia,insti,de iu,natura,& ciui,licet ex statuto potuerit pœnæ impositio alterari,Hinc est quod dicit pro leui crimine magna pœna,et pro graui parua, quasi mutatio pœnæ non faciat crimen esse leue,vel graue,C,de lib,& eo,li,l,si manumissus,& de hære,l,omnes,Licet ergo statutũ respectiue ad ius municipale sit immutatum,Tamen in veritate illud maleficium remanet graue,& sic in ipso venditionis contractu cõtineetur, quia emens & vẽdens intelliguntur se retulisse ad veram & naturalem grauitatem non ad fictam & ciuilem,l,pe,C,de his qui ve,eta,impe,& l,si ita quis,§,is cui,& l,cum pater,§,hæreditatem,de leg,ij,Tertio quia factum nõ potest a,l,tolli,sed ipsa venditio facta fuit & ius quesitum emptori secundum primum statutum, ergo non potuit illud ius a statuto ledi,de contrahen,empt,l,sepe,§,fi,de condit, ob cau,l,iij,§,fi,& qui,mo,vsuf,amit,l,sicut §,fi,& de aqua plu,ar,l,in concedendo,cũ simi, Addunt vltimo q̃ regulariter leges noue ad præterita non trahuntur,f,ad regulandum contractum præterium & ius q̃ vltimam in aliquo aduersatur,xj,decisio:Sed respõsio patet quia ij erat ius quesitum ex contractu maxime oneroso ibi ex simplici dispositione statuti,præterea statutum nouum hic nihil dicit de cancellatione ibi secus,& ideo vera est decisio supra dicta quasi statutum secundum factum videatur siue diminutione iuris tertij,id est ipsius emptoris,ff,de priui,cre,l,anthiocensium,& l,ij,§, merito,&,§,si quis a principe,ne quid in loco pub,& ista est melior ratio quam secun-

© SCD - Université de Poitiers

da, quã tamen not. & vide pro ipsius declaratione, quę habẽtur in l. leuia, ff. de accusa.

4 Decimoquarto quero † statuto cauetur ꝙ falsarij & robatores stratarum banniti non possint cancellari de banno posito etiam ꝙ habeant pacem ab offensis. Postea factum est aliud statutũ quo cauetur ꝙ omnes banniti possint cancellari de bãno habita pace ab offensis soluendo vnum solidum pro libra condemnationis. Queritur nunquid falsarij & robatores possint cancellari virtute secũdi statuti, & videtur qd sic, quia primum statutum tollitur per secũdum insti. qui. mo. tes. infir. §. posteriore. Dy. determinauit contrarium quia etiam noua statuta distinguntur & limitantur per priora argumen. de leg. j. l. talis scriptura. item quia statutum specialiter præcedens derogat generi de ali. & ci. leg. l. libertis, de ver. obli. l. doli clausula. de pœ. l. sanctio legum. & de le. iij. l. vxorẽ. §. felicissimo. & ita scribit in d. l. talis scriptura. & eum ibi sequitur Ray. Pro qua decisione facit. l. nõ est nouũ. & l. sed & posteriores. ff. de leg. & ꝙ ibi p Guil. & alios & in l. sciendum. ff. qui satisd. cog. & de lit. contesta. authen. offeratur. Ad ꝙ facit quod no. per gl. super verbo, quinquennium in auth. de nup. §. si vero incertũ. & ita ẽt tenet solummodo referens Dy. Ab. vbi supra q. lvij. Hanc decisio. tenet Bal. iando in secundo statuto nihil esset additũ de solutione vnius solidi pro libra. Sed propter illam additionem dicit se dubitare, quia primum statutum disponit solummodo respectu pacis habite, sed secundum disponit mixtim respectu pacis & solutionis. Vnde non est ista cancellatio gratuita sicut erat prima. Statutum ergo secundum loquitur generaliter in vno casu, et antiquũ specialiter in alio. ergo speciale non derogat generali ar. ad sil. l. si quis in graui. §. hi quoque. de annu. legat. l. titia. §. qui marco.

Quantum ad falsarios retẽta determinatione præcedentis xij. q. non est dubium secundum statutum non extendi per d. l. lucius. nisi aliud appareat. Quantum ad robatores stratarum veram credo opi. Bal. & propterea dicam non obstante primo statuto dictum bannitum pro robaria habita pace ab offenso soluendo solidum vnum pro libra posse cancellari virtute secundi statuti. Non enim semper speciale derogat generali vel qualificat siue restringit ut habetur plene per Bar. in l. quęsitum §. pe. ff. de fun. instru. Additio enim, vel detractio inducit rei diuersitatem. l. ius ciuile. & l. ius autem. ff. de iusti. & iu. & sic sequitur rerum diuersitas & cessat regu. d. l. doli. cum simili. Facit etiam ꝙ prima dispositio simplex est odiosa ergo de simplici loquens non verificatur in mixto. l. mariti lenocinium. §. hoc quinquennium. & l. vim passam. §. præscriptione. de adulte. & ꝙ no. per Bar. in l. ij. in princi. ff. de verbo. oblig.

Decimoquinto queritur.

15 † data est securitas omnibus venientibus ad nundinas siue ad festum sancti Ioannis Baptiste duratura per octo dies. Queritur an banniti libere & secure venire possint, Dixit Bar. quod non in l. j. ff. ad l. iul. male. per l. j. C. de nun. quæ dicit ꝙ quicunque vadit ad nundinas non debet inquietari. & tamẽ nõ habet locum in hostibus ciuitatis. l. mercatores. C. de commer. & merca. Banniti auẽ qui possunt impune offendi sunt hostes, vt l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capt. dimi. & dictum fuit supra in prima parte huius temporis qõ. iiij. Habes ergo ꝙ in generali securitate, non continetur nisi aliter appareat. Potest enim securitas veniendi concedi vt dixi supra in secũda parte huius temporis q. xv. & ex hac decisione Barto. patet quod banniti qui non possent de dicta securitate generaliter data venire, quia illi non essent hostes, & sic cessare d. l. j. C. de nund. cum d. l. mercatores.

Ex dictis supra proxima

16 qõne insurgit decima sexta quęstio. † In qua consuluit Bar. Statuto cauetur ꝙ si quis fuerit citatus ad se excusandum ab accusatione, vel inquisitione, et comparuerit illa die, vel sequenti, non posit capi pro aliquo debito, & si captus fuerit debeat relaxari. Cõtingit quod Petrus qui in certa quantitate erat pro maleficio bãnitus fuit citatus ad se excusandum a noua accusatione, vel inquisitione qui comparuit & post excusationẽ eadem die fuit captus pro banno, fuit in qeam de iure capi potuerit, & in d. consil. arguit primo quod sic, quia illa securitas debet intelligi præterquã pro maleficio, C. de his qui ad eccle. confu. l. ij. cum gl. sua in authen. de ma. princ. §. neque autem. Secundo securitas data a lege in domo sua, vt l. plerique. ff. de in ius vocan. & de regul. iur. l. nemo de domo, nõ intelligitur pro maleficio

© SCD - Université de Poitiers

vt ibi. Tertio quia talis securitas nõ extenditur ad debita publica in authen. de man. princ. §. publicorum, & sic dictum statutum debeat limitari. l. vt gradatim. §. sed si lege. de mune. & hon. Quarto quia statutum debet intelligi secundum propriam confiscationem. l. non aliter. de leg. iij. l. j. §. si is qui nauem. ff. de exerc. sed debitor & creditor proprie est qñ quis alienam fidem sequitur ff. si cer. peta. l. j. sed in maleficio ex eo nullum est debitum quod quis sit alterius fidẽ secutus ergo &c. Determinauit contrarium quia post sententiam non dicitur quis conueniri ex maleficio sed ex quasi contractu. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecu. hinc est ꝓ dicit lex qñ agitur de crimine ad aliquẽ condemnandum debet agi coram præside, quia dicitur causa criminalis, sed facta condemnatione tunc ageretur corã procuratore cesaris, qui est iudex inter fiscum & priuatũ, & sic est causa ciuilis non criminalis. C. vbi cau. fi. l. j. & ij. & per hoc patet responsum ad primam & secundam rationes, quia loquuntur, quãdo quis capitur pro maleficio inuestigando & puniendo, & sic qñ maleficiũ est proxima causa capture. Sed hic proxima causa capture est ipse priuatus cõtractus qui sentẽtia celebratur. Vnde sicut sententia lata per iudicem pro priuato non potest exequi capiendo, ita nec lata pro fisco. Præterea ciuitas vtitur iure priuati. l. simile. ff. ad muni. C. de iu. reipubl. l. ij. libr. xij. sed ad petitionẽ priuati capi non posset pro sibi debito, ergo nec ad petitionem cõmunis. Tertio appellatio debiti refertur ad omne debitum siue sit ex contractu, siue ex delicto l. grece. §. sed si ex delicto. ff. de fideiuss. de verbo. signi. l. si cui, sed statutum dicit simpliciter ꝓ non posit capi pro debito ergo &c. Et per hoc patet responsum ad rationem quartam quia ibi loquitur secundum allusionem vocabuli, argu. no. in l. j. ff. de tu. Adduxit vlri. l. ij. §. legatis. ff. de iu. & de accu. l. hos accusare circa prin. Non ob. alia in contrarium alleg. quia illa etat securitas voluntaria, hæc vero necessaria. Credo Bar. cõsuluisse in casu in quo non habetur statutum ꝓ bãniti possint impune offendi, vel si est statutũ in illo non comprehẽdat talis bannitus, alias cum tũc esset hostis rei publ. talis securitas eũ non cõprehenderet, vt dictum est supra proxi. q. Nec potest fieri differentia inter voluntariam & necessariam, tum quia itio ad nundinas etiam qñq; potest esse necessaria vt patet ex seq. & iũ generaliter dixit bannitum non contineri, item quia per expressam concessionem securitatis poterat & debebat sibi prouideri vt pluries dictum est per no. plene per Bar. in l. is qui reus. de pub. iudi. & per ꝓ dixi supra in parte secunda huius temporis. q. xv. Vbi ergo talis bannitus non reputatur hostis potest procedere dictum Bar. pro quo allego casum in l. j. C. ad l. iul. ambi. ex prędictis etiam patet ꝓ vbi aliquo casu de maleficio posit iterum cognosci per no. in l. senatus. C. de accu. & in l. ij. C. de spor. & in simi. nõ haberet locum prædicta decisio. Tunc enim [illegible] t detineri pro maleficio punendo nõ ꝓ quantitate banni. & cessarent ratio[illegible]s Bar. de quibus supra et propterea talis bãniti debent esse multũ cauti.

Queritur xvij. & xviij.

17 † in casu in quo securitas † videlicet & se-
18 curatum defendet. an concessa pro veniendo intelligatur concessa pro redeũdo. gl. facit ꝓ sic in l. vltima. ff. de sepul. vio. & ibi Bar. idem dicit. Non enim intelligitur secure venire, qui secure discedere non posset. l. sciendũ. §. j. ff. de legi. ad treb. l. de etate. Et idem tenet in l. iij. ff. de pœn. Communiter tamen causa tollendi dubitationem apponitur etiam standi & recedendi, immo etiam apponitur tempus. Sed circa hoc queritur an talis securitas intelligitur pro vna vice tantum. De hoc dic vt per Bar. in l. j. ff. ad l. iul. ma. & ibi scripta intelligo qñ securitas non habet tempus, tunc enim illud verum ꝓ intelligitur pro vna vice tantum. si vero habet tempus, quo concedens durare voluit illam non finitur licet bannitus reuertatur ad locum extra dominium concedentis, quia ex tẽporis appositione colligitur contraria voluntas cõcedentis. l. nõ aliter. de leg. iij. cum simil.

Factum est statutum ꝓ bãniti pro vitio sodomitico, pro robaria & homicidio in perpetuum non possint rebannniri. & ꝓ non possint receptari sub graui pœna. Nullusq; eis dare possit auxilium, vel fauorem. Banniti vero pro alijs maleficijs possint rebanniri elapsis duobus annis a die lati banni si habuerint pacem ab offenso vel eius hærede, quo casu soluendo certam quantitatem eximantur de bãno. Et hoc statuto varie oriũtur quæstiones. Primo ergo & sic ex ordi-
19 ne. xix. queritur. † An bannito pro vitio sodomitico, pro robaria vel homicidio qui

© SCD - Université de Poitiers

non potest in perpetuum rebanniri, possit dari securitas pro annis centum, dicto statuto non obstante. Facit ad hanc quæstionem quod sic, glo. in l. codicillis. §. instituta, ff. de le. ij. sed illa glo. non est vera. Et ideo dicitur ꝙ talis securitas non potest concedi nedum ad annos centum per l. fi. C. de sac. san. eccle. sed nec longeuo tempore, l. cum hæres. in prin. ff. de sta. lib. ibi habetur in quibusdam lec. per Bar. & est veritas quia per indirectum esset bannum iuribus euacuare l. j. §. quæ onerande. ff. qua. re. act. non da. faciunt not. per Bar. in l. ambitiosa circa regulam negatiuam de decre. ab ordi. facien.

20 *Vigesimo* †loco circa idem statutum ad partem prohibite receptationis. Quæritur Titius receptauit Gaium bannitum pro homicidio ignorans eum esse bannitū an incidat in pœnam receptantis? Dic breuiter ꝙ dictum statutum sic generaliter loquens intelligitur secundum ius cōe. l. ij. C. de noxa. & not. in l. fin. §. in computatione. C. de in. delt. Ius autem commune non punit ignorantem sed solummodo scientem, vel scire debentem, vt habetur in l. ij. §. nō enim. ff. de incen. rui. & nau. et in l. metrodorum. ff. de pœn. & no. per glo. & Bart. in l. j. ff. de recep. vbi glo. dicit ꝙ sciens præsumitur si in conuicinia notorium erat illum esse bannitum, ꝙ est no. & idem no. in simili in l. si tutor. C. de peri. tut. & idē si eius bannum publice præscriptum erat vt nor. in l. fi. ff. de decre. ab ordi. fac. & si latius videre velis vide Albe. de Gan. in parte bannitorū quæstione quę incipit, Alia est quæstio Dixerunt tamen quidam prædicta vera si bānitus erat persona nota licet bannum ignoraretur. Si autē erat persona incognita receptanti, dicebant ꝙ tenebatur eum debuit explorare suam conditionē vt l. seruos. C. de agri. & cen. nisi esset hospitator qui explorare non tenetur conditionem hospitum. l. j. in fi. ff. fur. aduer. nau. ꝙ non tenuit Bar. sed dicit indistincte non teneri receptātem ignoranter, adeo quod nisi scientia in accusatione apponatur semper veniat absoluendus, de quo per eū in l. ij. C. in quib. cau. coloni do. & c. li. xj. scientes ergo, vel scire debentes illum bannitum si receptant puniuntur, nec est necesse ꝙ sciant causam banni, vel eius qualitatem. Postquam enim sciunt bannitum inuestigare debent an sit de prohibitis receptari. & ita intelligitur ꝙ not. per Bartol. in l. prima. C. de colo. illi. eo. lib.

21 *Vigesimoprimo* † queritur An consanguineus bānitī licenter eum receptans incidat in pœnā statuti. Bar. in l. ij. de recep. quæ videtur dicere quod non, dicit ꝙ aut est talis bānitus qui potest occidi ex forma statuti. Et tūc quia dicitur hostis ciuitatis, sicut eum perdit ciuitas ita eum perdunt agnati & cognati l. postliminium. §. filius. ff. de capti. Et quod ipse dixit in l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adul. Si vero non potest impune occidi & sic non est hostis tunc aut statutum imponit certam & determinatam pœnam, & illa pœna esset imponenda propter generalitatem statuti. Non ob. d. l. ij. quia loquitur de iure cōi secundum ꝙ est limitata certa pœna. posset tamē iudex si vellet vti arbitrio per legem sibi concesso. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. & hic causa cognita posset minuere pœnam. & sic secundum Bar. impositio pœnæ limitare facit vt dictum statutum a iure cōi non restringatur ꝙ est mirandum, maxime quando sunt tales coniuncti quibus non solū ciuilia nomina sed naturalia conueniunt vt in patre matre & econuerso, quæ nomina propter bannum non perduntur. Et vide ꝙ dixi supra in prima parte huius temporis. qō. xx. & ideo credo potius iudicis arbitrio relinquendum vt etiam cum sit certa pœna locū habeat ex causa. d. l. ij. per no. in l. hodie. de pœn. & in. §. pœna grauior. & in l. athletas. §. calumniator. eo. ti. licet enim de iure nō esset pœna determinata vt l. hodie. tamen a cōsuetudine determinata dicitur vt ibi no. & sic vtroq; casu statutum determinetur a d. l. ij. Dixit ex causa quia si sine aliqua iusta causa receptaret locum haberet opinio Bar. l. aut facta. per totam. ff. de pœnis. & l. respiciendum. §. delinquunt eo. titu.

22 *Vigesimosecundo* † queritur quid i vxore, an incidat in pœnam statuti si receptat virum bānitū. Guil. in Spe. de dona. inter vi. & vxo. §. fi. versic. quid si vir est in banno. dicit ꝙ vxor banniti & etiam excōmunicati cōmunicabit cum eo non obstante banno, vel excōicatione alle. xj. q. iij. c. quoniā. de sententia excom. c. inter alia. & sic vī concludere ꝙ sine pœna possit eum receptare. facit ff. de adul. l. vim passam. §. mulierem. Nec ob. ꝙ vir sit hostis ciuitatis, quia statutum vtres matrimonij soluere non potest cū sit de iure diuino secundum Fran. de Are. in d. l. ij. &

© SCD - Université de Poitiers

ij.& idem etiam tenuit Albe. vbi supra q. vij.al.l.j.C.de repu.& quia vxor debet sequi infortunium viri,l,si cum dotem.§.finaiutem.solu.ma.

23 *Vigesimotertio* †pone q̃ statuto ꝑ cauetur q̃ bãniti nõ possint receptari in castris, vel villis sub certa pœna, Titius de villa sancti Martini quæ habet domos cõtiguas excepta vna domo quæ distat *per militare a Burgo ville* est tamen in agris siue in confinibus ville prædicte receptauit quendam bannitum scienter in dicta domo.Queritur an incidat in pœnã statuti.Dicit enim Titius se nõ teneri, quia non receptauit in castro, vel villa, sed in agro inter quæ est differentia,vt l.j,ff. ad l. iul,de vi publi,& cum statutum sit stricti iuris & pœnale debet restringi.ff. de pœnis.l. interpretatione. Contrarium tenuit Albe. vbi supra q.ctj.per identitatem rationis & rei publice fauorem. Ad quod alleg.l.j.§.j. C.de fal,mo.& de hære.l.quicunq;.§.quod si fecerit.quod est verum, quia villa secundum nostrum vsum non cõstituitur ex vallo vel fossa, sed ex ipsis domibus & agris. Et ideo licet non sint domus cõiuncte nihilominus villã constituũt.Pro quo vide plene per Bar.*in consilio quod incipit.* Queri iur vtrũ iurisdictio.& in l.j.ff.de dam. infe. & plenius in extrauagã.qui sint rebelles.su per verbo lõbardie. In quibus declarat qd sit villa,castrũ,ciuitas,prouincia &c. Et ad propositũ melius in tractatu de insula.xv.figura quę incipit.His quo ad finẽ &c.vbi sic loquitur. Villa dr̃ secundũ propriam significationẽ a vallo.hoc est ciuitas quæ non cingitur muro, sed vallo secundũ Hugutionẽ. Sed in vsu nostro villa appellatur quædã *vicinia pluriũ habitantiũ siue aliquod* municipium siue aliqua municeps quę proprie loquendo appellatur vicinia. & ita accipit gl.in l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure. Et sic quia sedm cõem vsum debet intelligi statutũ de quo dixi patet q̃ receptator tenetur. An aũt pro eo teneretur vicinia recurrendum est ad no.per Bar.in l.j.§.eodẽ autẽ *te* cto ad fil. & in l.si tertius de aqua plu.ar.& in d.l.fi.vbi ponit qualiter villa debeat mẽ furari. de quo dixi supra eodem tempore par.ij.quæstio.pe.

24 *Vigesimoquarto* †Titius receptauit in loco prohibito Gaiũ bannitũ pluribus diebus, Deinde eum prodijt, cœpit,n,eum,& potestati siue eius curie præsentauit queritur an debeat puniri vt receptato. An premiari vt capiẽs & præsentans.Hæc quæstio fuit Albe. vbi supra q.lxviij.& quod *puniatur arguit*,quia semel delinquit quod sufficit ad legem iul. maiesta,l.fi.de arbi.l. si duo.§.fi, quibus ex cau.in pos.eatur l.hæc autẽ.j.respõ.& quia inspicitur tempus quo eum recepit variatione non admissa.l.dispensatorẽ in fi.ff. de solu.Et quia in delictis non est locus pœnitentie de fur.l.qui *ea mẽte*.& de edil. edic. quid sit fugitiuus.§.j. & quia incõstantia re probatur de ,pcuratore.l.in causę. Et quia maleficium non debet remanere impunitũ ad l.aquil.ita vulneratus.In contrarium arguit q̃ excusari debet ex quo pœnituit obediens fuit & prodijt argu.de in integ. resti. l.pen.quia satisfactione se liberauit a delicto.C.ne tut. vel cu.l.j. & de crimi. stel.l.j. & quia regulariter pœnitentia prodest in criminibus.C.de apostа.l.hi qui, de hæreti. l.manicheos.*dixit finaliter*,q̃ vt auditur Bonnie fuit determinatum eum puniri debere pœna statuti contra quod fecit recepran do per iura supra inducta,ipse tamen dixit pœnã mitigari debere.arg. de man. prin.§. sed quia delinquentes & plu.§.illius titu. pro quo.C.de his qui se defe.lib.x.& ff.de *iure fil.l.deferre.* Nec *prædictis* ob. q̃ per pœnitentiam tollatur delictum,vt extra de testi,c,testimoniũ.& de peni.& re.in decre. per totum quia illud verũ iure poli non iure fori & in hoc residet. Sed tu dic q̃ aut constat q̃ ab initio retinuit eum animo receptandi & postea mutato proposito deliberauit eũ iudici præsentare,Et veram credo decisionẽ prædictam.§.q̃ puniatur ex receptione, in delictis,n,consumatis non habet locũ pœnitentia vt in iuri supra allegatis.Licet autẽ puniatur ex receptatione nihilominus premiari debebit ex præsentatione,sunt,n,actus diuersi.Vnus enim est receptatio de qua punitur,& alius præsentatio de qua premiatur,Et sic nõ ob.q̃ ex eodem actu consequatur pœnã & premiũ. vt l.siue hereditaria.ff.de neg.gest.quia immo *ex diuersis sicut dicimus in si, in l.j.ff.* de his qui.vt indi.& per Dyn. in regula q̃ ob gratiã lib.vj.& q̃ no.per eũ,& Ray.in l.de creto,ff.de suspe.tu.Si vero hoc nõ constat tunc non puto eum puniri, sed solummodo premiari, præsumitur eum receptasse & tenuisse vt eũ curie præsentaret,ar.ff. ad mace.l.sed iul.§.proinde, & q̃ ibi per doct. & in l.macedoniani.C.eo. nisi probetur aliqd propter q̃ talis præsumptio excludatur,qa

© SCD - Université de Poitiers

vna præsumptio tollit aliã l. diuus. ff. de in integ. resti. Puta ꝙ tũc ꝑsentauit eũ curie ꝙ ei aliquis minatus fuerat ꝙ eũ accusaret vel aliquid simile arg. no. in l. fulcinius. §. qd sit latitare. ff. quib. ex cau. in pos. ea. & quod habetur plene per Dy. & Bar. in l. post contractum. ff. de donatio.

25 *Vigesimoquinto* queritur † qui dam in villa receptauit bãnitum propter ꝙ ex forma statuti tota vniuersitas ville fuit condemnata. An agere posit contra illũ receptantem. Albe. vbi supra q. lxix. dicit ꝙ sic & allegat qd non reperitur. Tu aũt dic ꝙ aut villa fuit condemnata ex eo ꝙ nõ cepit illũ bannitũ, & tunc contra illũ receptantẽ agere non posit. Cõdemnatur. n. ex suo facto. i. non facto. f. vniuersitatis quo casu contra aliũ non agitur l. ẽt. §. pe. ff de peti. hære. & ꝙ no. in l. si quis dolo §. j. in vlti. glo. in fi. ff. de re iu. & ar. ff. man. l. si procuratorem. §. si ignorãtes. ver. si hi qui, aget tamen ad ratam cõdemnationis secundũ no. in l. iiij. §. actor. ff. eo. tit. vbi per Bar. Si vero fuit condẽnata ex eo ꝙ ille receptauit, & sic ex facto receptantis. Et tunc potest agere contra illũ. ar. ff. de verb. ob. l. ij. §. fi. & ꝙ ibi per Iaco. de Aret. l. nam & seruus in princ. ff. de ne. ge. nau. cau. sta. l. licet. §. fin. de his qui deie. vel effu. l. si vero. §. cum autem & de euic. l. si plus. §. j. & C. de exacto. tribu. l. missi opinatores. lib. x.

26 *Vigesimosexto.* † Stante statuto pdicto qd nullus posit dare bannitis auxilium, vel fauorẽ sub certa pœna. quero an in causa ciuili vel criminali talis banniti quis posit aduocare pro bannito, an non quasi dicatur ei dare auxilium vel fauorẽ. Antiqua qõ est, vt patet in Albe. vbi supra q. xxxiij. Bar. in l. quisquis. C. ad l. iul. maie. videtur velle ꝙ talis aduocatio vel ẽt procuratio facit eũ incidere in pœnã per illũ tex. & ad participationẽ quę fit cũ excõicato. Rndet quod illa est medicinalis. Istud bannũ est mortale. Sed in l. in fur. §. ope. ff. de fur. notabilius loquitur prę mittẽs ꝙ qñ prohibetur auxilium simpliciter nõ habito respectu ad actũ intelligitur multũ late pro quolibet adiutorio siue mutuetur pecunia, siue ꝑ iter associetur l. j. C. de his qui latro. qd etiam tenuit Albe. qõ. xxxv, siue quid aliud fiat ꝙ ad eius vtilitatẽ pertineat allegar. ff. ad l. iul. ma. l. iiij, post prin. hoc præmisso ad ꝓpositũ concludit ꝙ qũq; auxiliũ prębetur sciẽte superiore per vtã iustitie, vt quia petitur pronunciari bãnum nullum, vel petitur cassari allegando aliquã iustitie cãm puta per l. j. in fine. ff. de qõ. & pone ꝙ succũbit. Et non vr aduocatus præstare auxilium vel fauorẽ secundũ Inno. in c. solet de senten. excõi. in glo. mag. Quandoq; per viam gratie vt implorando simplicem misericordiam, vt sic procuro ꝙ aliquis rebanniantur. Et hoc est licitũ regulariter & non fit contra statutũ l. si fuerit. ff. de re. dub. l. in metallum. ff. de pen. Fallit in eo qui esset damnatus siue bannitus pro crimine læsæ maiestatis pro quo nõ licet supplicare, vt d. l. quisquis. Quandoque præstatur auxilium in iudicio superiore ignorante, vt mutãdo pœnam vel quid aliud vt supra, & tunc punitur aduocans vel procurans, vt d. l. iiij Sed ex his verbis Bar. non deciditur quæstio supra posita, quando in alia causa fuit aduocatus vel procurator bãniti in aliqua causa separata a banno, & tũc aut illã causam potest agere, vt quia se defendit non exclusa defensione a statuto, vel qui agit bonis non publicatis non prohibita audientia a statuto l. si tibi mãdauero. §. is cuius bona. ff. man. & tunc non habet locum statutum, quia dat ei auxilium & fauorem in relicta arg. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ij. & de procu. l. j. §. vfus. & l. ad rem mobilẽ & l. ad legatũ. eo. tit. Si enim permittitur ei iudiciũ ergo cum suis qualitatibus, vt d. §. vfus in procuratore & in aduocato in l. j §. ait prætor. de postu. Et ꝙ dicam statim qõ. xxviij. Si vero nõ permittitur ei agitatio talis cause puto talem procuratorẽ vel aduocatum, si sctunt eũ bannitũ teneri de auxilio per d. l. quisquis. Si vero agit causam banni aut obtinuit. & clarũ est ꝙ nõ debet puniri vt supra, Aut succubuit, & tunc aut causa erat dubitabilis, & non punitur. Aut erat manifeste friuola siue iniusta, & debet puniri. arg. eius quod dicimus de eo qui recurrit aduersus laudũ & succũbit, quia si habebat iustã cãm credendi se iuste petere, & excusatur a pœna, alias non vt hæc hãr in l. tres fratres. ff. de pact. & per Io. An. in addi. Spe. in ti. de arbi. §. sequitur, versũ, quid si compromissum.

27 *Vigesimoseptimo* † pone. Inquirit vel ex accusatione proceditur contra Titium bannitum cui nõ põt ex forma ꝑmissi statuti præstari auxiliũ vel fauo. quidã cõparet corã iudice, & allegat illũ esse absentẽ ex aliqua causa, Queritur an incidat in pœnã statuti? Gui

© SCD - Université de Poitiers

do de Suz. in cõnibus statutorũ sub litera. S. in statuto dicẽte qd nullus posit bãnitũ defendere tenet quod in pœnã incidat, quia talis allegatio est defensio vt in omnibus legibus dicentibus absentẽ defendi. In contrariũ alleg. Albe. vbi supra q. xxxiij. ꝙ dictũ statutũ videatur loqui de auxilio extra iudiciali. C. de his qui latro. l. ij. extra de homi. c. sicut dignũ. §. fi. & ibi p Inno. de schisma. c. j. lib. vi. ltẽ quia speciale vr in l. quisquis, ergo in alijs cõtrariũ debet seruari. ff. ad mun. l. j. Sed pro decisione Guil. alleg. qa ita occidit quis lingua sicut facto. l. distin. si quis viduam. Et quia clamore & ploratu dr quis auxiliũ præstare. ff. ad sille. l. ij. §. potuisse. & §. seq. Finaliter cõcludit ꝙ in pœnam non incidat. Sed si recte aduerratur loquitur in aduocato allegante cãs causæ. de quo dixi supra proxima q. Puto tñ ꝙ dictũ eius verũ sit per l. seruũ quoque. §. publicę. de procu. vbi patet ꝙ talis allegãs nõ dicit agere cãm propriã siue absentis sed publicã. Preterea facit in iudicio sciẽte iudice. ergo &c. vt dictũ supra ꝓxima q. & facit qd no. in l. in eo. §. nemo. de reg. iu. Et intelligo hoc verũ in themate quod proposui. in casu autẽ Guil. de Suz. forte procedit dictum suum, quia statutum prohibet defensionẽ iudicialẽ ꝙ patet, quia eius thema dicit ꝙ bãnito non fiat ius, ꝙ nulli permittatur & ꝙ posit ipsum defendere. l. fi. ff. de iust. & iur. & intellige de allegante cãs absentie in facto consistentes. Pro quo vide quæ dixi in primo tempore iij. q. v.

28 *Vigesimooctauo* †circa idẽ statutũ quero, an ille q̃ tulit testimonium pro tali bãnito, dicatur ei cõtra statutũ præstasse auxilium & fauorẽ? Bart. in l. post legatũ. §. his vero. ff. de his qui. vt indig. dicit quod sic li præstitit testimoniũ sponte, secus si coactus per illũ tex. cũ glos. Hoc intelligo, vt dixi supra proxime, scilicet in q. xxvj. qũ causa per bannitũ agitata non erat et permissa, sed forte admissus fuerat non opposita exceptione vel quia non cõparuit aduersarius. Si aũt ei fuisset permissa locũ habet ꝙ ibi dixi, ꝓhibitio. n. generaliter auxilij intelligitur, nisi in casu licito arg. l. j. §. denique. ff. quod vi aut clam. & C. de adul. l. ita pudor. Si autẽ quis cœpit bannitũ volẽs ducere ad curiã, & deinde eũ relaxauit. Dicit Ray. in l. j. §. vnusqsque. de ser. fugi. ꝙ aut relaxauit eum gratis, & nõ punitur vt opẽ præstans vt ibi. Aut per pecuniã, & tunc punitur arg. l. ij. de receptato. quod forte verũ est non existente statuto ꝙ posit impune offendi alias forte non præcedit per ea quæ dixi supra parte proxima q. j. & q. xxxviij.

29 *Vigesimonono* queritur† an ille qui eximit bannitũ captũ de manibus familiæ qui vt dictũ fuit supra parte proxima huius tẽporis q. xxxij. tenetur fisco ad soluendũ condẽnationẽ per l. ad cõmentariensem. & per l. quisquis ibi allega. teneatur ẽt vt præstans auxiliũ vel fauorẽ. In hac qõne possent multa dici conclusiue tñ tenendũ quod vtraq; pœna teneatur cũ ex diuersis factis oriãtur, vna quia eximit, alia quia auxiliũ dedit, itẽ quia vna ciuilis, vt ff. si quis eum qui in ius vocest vi exi. per totum. alia criminalis. l. fi. de fur. Pro quo vide. ff. de fur. l. nunquam plura. & in l. qm̃. C. ad l. iul. de vi. ff. de pen. l. sanctio legũ. & ꝙ hr in l. ij. §. qui aduersus. ff. de postu. & C. quando ciui. ac. præiudi. crimi. l. j.

Ex prædicto statuto de quo dictũ est in q. xix. vbi de pacis beneficio ponitur, insurgunt multe qõnes. Et ideo. xxx.

30 quero, †An tale beneficium competat banito pro adulterio. Et dubiũ facit quia super crimine adulterij non licet transigi nec paciscí. C. de trãsac. l. trãsigere, immo regulariter non licet transigi a contumace secũdum Barto. in disputatione sua quæ incipit Lucane ciuitatis in fi. sed hic fuit cõtumax ergo &c. Sed in simili articulo Bar. consuluit contrarium dicens. ꝙ quædam est transactio quæ fit de re dubia & lite incerta. & illa fit ad impediendum processum ne amplius super tali crimine ꝓcedatur. Et istud nõ potest fieri super crimine adulterij, nec etiam pacto. Quædam est pax & concordia per q̃ rancor qui est in animo iniuriati reijcitur. nec per hoc processus impeditur, licet pœna minuatur ex forma statuti. Et ista pax est permissa in omni maleficio vt insti. de iniur. §. fi. & de pact. l. j. & l. si tibi. §. quædam. Et quod de adulterio posit fieri pax est text. expressus. C. de adulte. auc. sed hodie, & in corpore vnde sumitur, vbi dicitur maritum per adulterium iuxta posse reconciliare eam sibi, quod nil est aliud, nisi pacem facere. Aduertendum est quod ille text. loquitur de remissione quæ fit vxori non de illa quæ fit adultero quæ videtur prohibita l. secunda. §. lenocinij. ff. de adul. parta enim videntur ab initio cõsentire & postea adulterium cõmittere. Pariter enim

© SCD - Université de Poitiers

punitur retinẽs vxorẽ in adulterio deprehensam & ipsam alij adulterãs, vt ibi, & l. mariti lenocinium in prin. Retinendo tamẽ opi. Bar. dic ꝙ lex transigere, & iura supra allegata loquũtur ante sententiã latã cõtra adulterũ, post aũt sententiam latã in causa adulterij licitũ est trãsigi super pœna. ff. de pac. l. iure gentiũ. §. si paciscar. &. §. item si experiar secundũ Bart. in d. l. transigere, & in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui not. infa. Et sic non ob. contraria. Et sic concluditur quod statutũ prædictum locum habet etiam in bannito pro adulterio.

31 *Sed circa* idem. xxxj. dubitatur† a quo pax de adulterio habeat beneficium statuti. Dicit Bar. in prælleg. cõsi. quod incipit Potestati terre roche, quod sufficit habere pacẽ a marito, ipse. n. est ille cui principaliter infertur iniuria vindicanda. ff. de adul. l. ij. §. fin. & C. de adulte. l. quamuis adulterij cũ muliere aũt non cadit pax cum non posit dici ei illata iniuriam, quia in volentem factum est. Præterea ipsa non potest cõqueri accusando, quia socia criminis. C. de lib. cau. l. si filium. xiiij. q. iij. Nemini, ergo ab ea non requiritur remissio, quia non est iniurie persecutio. de iure deli. l. ait prætor. Præterea prohibitiones facte contra adulterũ non præiudicant mulieri. l. denunciasse. ff. de adulte. Et sic cũ mulier non confitetur se adulteram vel nõ dicit se iniuriam passam, nõ est ab ea requirenda pax, quia videretur confiteri se adulteram l. quoniam. ff. de his qui not. infa. Sed in contra. facit. C. de rap. vir. l. j. & in authẽ. de rap. muli. & quod not. Dy. in regula sciẽti in primo contrario. lib. vj. sed illud verũ in muliere rapta, secus in simplici adulterio. hæc Bart. nõ intelligas per hoc vltimũ ꝙ statutũ non habeat locũ in raptore, sed intellige ꝙ tũc requireretur pax ẽt a rapta, quia et principaliter iniuria facta est.

32 *Trigesimo secundo* †in quo examinabo xxxiij. &

33 †xxxiiij. qõnes. †Quero bannitus in statu-
34 to prædicto comprehensus habuit pacem a filio eius quẽ offendit, postea mortui, minore tamen, & sine iudicis decreto. Queritur an habeat beneficiũ statuti. Hæc quẽstio multas habet partes. Prima est, an ipse minor ẽt pupillus possit de morte patris pacẽ facere, Secunda si potest an requiratur authoritas tutoris. Tertia si nõ requiritur, an possit petere restitutionem in integrum. Et erit alia qõ circa quæ dicit Bal. in l. j. C. de in inte. restit. mi. quod sic. Et si habet tutorẽ pupillus cum eius autho. si non habet cum authoritate iudicis supplentis tutoris defectum. Et si adulter habet curatorem cũ eius authoritate, & idem dicit in prodigo subdãs quod non põt petere restitutionem in integrum quia non intelligitur ledi qui pacem facit. Ad primum & secundum allegat not. l. creditor. §. j. ff. man. Sed aduerte quia prædicta latius examinantur in Specu. & suis additionibus in ti. de homi. verſic. illud autem. & ibi refert prius opi. Albe. Galeoti. in titu. de accu. §. pen. qui post allegationes hincinde concludit quod aut pupillo aliquid datum fuit, & tunc valet. l. præses. C. de transact. Si non est datum idẽ quia interest minoris sumptibus & litibus non vexari. ff. de mino. l. minoribus. & de iniur. l. sed si vnius. §. si filio. nam & ciuitas pacem seruans commendatur. ff. de censi. l. j. Deinde subdit opi. Vbert. de bobio quæ fuit, vt infans nullo modo possit. ff. de pact. l. j. si autem excessit infantiam. dicit requiri tutoris authoritatem & iudicis decretũ. Videamus ergo per ordinẽ articulos supra tactos. Primus articulus sit de infante. & in hoc omnes cõcordant quod non, nec solus, nec cum tutore l. j. ff. de pact. & de noua. l. j. cum si. Secundus articulus est an tunc solus tutor possit pacem facere vt sic sufficiat bãnito. In hoc fuerũt opiniones. Sed cõis opi. se habet quod aut homicida est incognitus, vt quia dubitatur, an ille cui pacẽ reddit cõmiserit homicidiũ patris vel non, & tũc potest, vt l. præses. C. de transac. & ideo dixit Ioã. And. vbi supra referens dictũ Guid. qũ cautela est facere pacem, vel recipere tanquam illi vel ille qui dẽ inculpatus. Si vero est certum. & tunc aut interest pupilli, puta propter periculũ sue persone. & tũc potest tutor facere, vt l. j §. sed nonnullos de tute. & ratio. distra. alias non, quia talis remissio l. interdũ. §. qui tutelam. ff. de fur. & ista fuit opi. Iaco. de But. quã ibi sequitur Bald. Sed aduertendũ puto, quia hæc quæstio alio nõ dato debet esse sopita, de iure. n. communi nulla põt fieri vindicta. l. iij. §. eũ qui. ff. de vi & vi arma. & l. vt vim. Sententia de homicidio lata est, ergo amplius non põt accusari. l. licet. §. pen. ff. nau. ca. sta. & ideo nihil videtur remittere, sed potius iure reipub. vti. & ideo facilitter defendi potest talẽ pacem valere. Sed dubium facit quando ex forma statuti est permissa vindicta. Tũc. n. videtur illud ius donari, & ideo tunc tenẽ

© SCD - Université de Poitiers

da est opi. Iaco. de But. cp posit si est ei periculosa inimicitia alias non. Sed considera quod tutor etiam euidentem damnosam hereditatem infanti delatam solus repudiare non potest sine consanguineorum infantis consilio, vt no. ff. de auc. tut. l. si ad pupillũ. & l. is potest. ff. de acqui. hære. & in l. tutor de bo. pos. & in l. prima. §. si tutor. ff. de succes. edic. & in l. eius est nolle. ff. de re. iu. vbi glo. not. loquitur. c. quinimmo secũdũ Azo. in d. l. tutor requiritur etiam iudicis authoritas quod ibi sequitur Bar. & Bal. in l. bonorum. C. qui admit. ad bo. pos. Cum ergo hoc casu sit expresse alienare & illud facere quod quantum ad mondanam vitam verecundum est. puto solius tutoris non sufficere pacem, sed requiri consiliũ coniunctorũ secundũ l. magis puto. §. ne passim de rebus eorũ. & iudicis decretũ per supradicta. Id autem cp dr cautelam esse fieri, vt ei qui dr inculpatus non prodesset ad beneficium statuti, quia requirit pacẽ fieri de contentis in banno in quo continetur cp fecit. & sic confessus intelligitur. & si tunc non esset satisfactum statuto per nota. & maxime per Bar. in l. j. §. j. ff. de dolo. & l. j. ff. si qua. pauper. di. & quod scriptsit in consilio quod incipit quidã Mattheus super verbis illis enũtiatiuis, vt dicitur &c. quæ dicit tanquã dubitatiua summi non tanquam affirmatiua. Pro quo videtur tex. in l. si in venditione in fin. ff. commu. pred. Tertius articulus sit de pupillo cum tutore & adulto cum curatore. & in hoc concordant omnes cp sic, vt supra dictũ est. Sed an tũc requiratur iudicis decretum, quidam quod sic vt in prædicto verũ. illud autem. Bal. aũt contra quod nõ requiratur iudicis decretum, quia nihil alienat. & quia in executionibus pœnarũ non subuenitur minori. ff. de mino. l. auxiliũ. & quia nõ dicitur damnum pati. de sepul. vio. l. sepulchri. vt ipse scribit in l. j. ff. de pac. Sed vt dixi supra id põt esse verũ inspecto iure cõi tantum secundũ quod actio iniuriarum remitteretur. non. n. dr esse in bonis. & propterea dici solet quod dicitur hæreditas adiri, vt dicã infra in q. xxxvj. inspectis vero statutis vindictã permittentibus maior est dubitatio, licet. n. tale ius non dicatur in bonis, vt l. cũ emancipatus. ff. de col. bo. & in l. sed si vnius. §. si ante de iniur. tamen alienatio dicitur sicut in repudiatione hæreditatis in qua ante aditionem nullum ius dicitur in nobis esse, vt l. pretia rerum. ff. ad l. fal. Qui tamen in casu nostro loquimur de effectu pacis ad cancellationem fiendã non gratuito, sed aliquo soluto, & sic pur in aliquo punitur, satis putarem verũ esse iudicis decretũ non requiri, vt d. l. præfes. Cautela tamen est vt eius authoritate fiat, vt omne dubium remoueatur, vt in d. versi. illud autem. Vltimus articulus sit, an posit peti restitutio in integrũ vt sic interim pax non dicatur firmiter facta. In hoc dicit Iac. de Are. in d. l. j. C. de in integ. resti. mi. cp nõ, quia in executionibus pœnarum &c. vt l. auxilium & quia non est læsus qui voluit fugere inimicitias de vsufruc. l. generali. §. j. in princi. & idem vt dixi supra tenet ibi Bal. & in d. l. j. de pac. & sic propter hoc nõ retardabitur cancellatus maxime cum in talibus non inspiciatur quod euenire potest de iure speciali. l. iiij. circa princ. ff. de fideicom. liber. & per Bar. plene in l. inter stipulantem. §. sacram. de verbo. obli. ex prædictis itaq; patet qualiter requiratur pax qñ filius mortui passi iniuriam est minor. & patent expedite. xxxij. xxxiij. & xxxiiij. q.

35 Quero ergo trigesimo quinto circa idem. Filius occisi maior vt sic cessent alie dubitationes fecit simpliciter pacẽ de iniuria facta patri cum remansisset patri. An hoc sufficiat ad cancellationem bãni posito cp pax sit specialis de contentis in sententia banni. In cuius decisione primo vidẽdum est an statutum prædictum cp loquitur de hærede intelligatur de filio & descendẽte. An vero etiam de extraneo. Si enim primo modo intelligitur non videtur cp sit necessaria hæreditatis aditio. ff. de ope. liber. l. vt iureiurã. §. si liberi. cum ibi notatis. & ita voluit Bar. in l. dãni. §. sabini. ff. de dam. infec. vbi dixit tale ius non competere iure hæreditario. cp secus est si intelligitur generaliter de quocũcp l. iij. §. si quis hæredi. ff. de sta. libe. & l. qui hæredi. ff. de cõditio. & demon. Et quod debeat intelligi de filijs videtur probari quia idẽ iudicatur de remissione iuris cp de ipso iure l. manumissiones. ff. de iust. & iur. & quod not. in l. de tutela. C. de in integ. resti. mi. sed ipsum ius vindicandi non transit in hæredem l. iniuriarum actio. §. j. de iniur. ergo debet intelligi. i. de filio. l. lex facta. §. fi. ff. ad trebel. & cp habetur per Bartol. in l. gallus. §. etiam si parente. de liber. & posthu. & ita dixit Bartol. in l. si filius qui patri. de vulga. & pup. vbi dixit cp sufficiebat pax habita a filio etiam qui abstinuerit propter beneficium suitatis quæ operatur ad commodum filij. Et idem tenet ibi Bald. quia nomen hęredis præfer-

© SCD - Université de Poitiers

tur ratione naturali. Ex quo si verum esset sequeretur ꝙ non sufficeret pax habita ab eo qui adiuisset filio abstinente puta qui nõ esset de descendentibus. Quantum ad me passus est dubitabilis propter naturam materie super qua profertur tale nomen, sed proprir materiã fauorabilem cõmunis interpretatio se habet quod intelligatur de quocunque vniuersali successore l. sciendũ. de verbo. lig. & ita tenuit Bal. contra Bart. in l. ij. C. de libe. & eo. li. & etiam Bart. in l. eadem. §. cato. de verbo. oblig. vt dicam infra in q. xxxix. Non ob. ꝙ ius vindicandi non sit transitorium, quia immo transitoriũ est de sui natura lite contesta, vt ibi cũ concor. de quo ar. vide in d. §. etiam. per Bart. & Bal. per doc. in l. antiquas. C. de vsufruc. & in l. annalibus. C. de lega. requiritur ergo quod ad verificationem statuti quod sit hæres ideo &c.

36 *Trigesimosexto* videndum † est an ex tali pace dicatur adire hereditatem. Albe. vbi supra q. ix. tenuit ꝙ sic si aliquid recipit, quia illud datur cõtemplatione mortis arg. ff. ad tre. l. j. de lib. & posthu. l. in suis. Communis vero opi. se habet in contrarium l. pro hærede. §. fin. & ibi per Bar. ff. de acqui. hęre. & ẽt per alios. & in l. quęsitũ. ff. de se. vio. facit l. eum qui. C. ar. tute. de his qui ef. vel deie. l. si vero. §. hæc acto. & ita determinauit Odof. vt refert Guid. de Suz. qui idẽ tenuit in suis. qõ. sub litera S. Quod intellexit idem Odof. in d. §. hęc acto. nullo existẽte statuto. Sed vbi sit dictum statutum tribuens pacis beneficium dixit eũ intelligi adire hæreditatem. & nil allegat. & idem sequitur Cy. in dicta l. eum qui. quod non credo verũ, nisi in instrumento pacis dicatur quod fecit pacem vt ille consequeretur beneficium cancellationis. Tunc enim intelligitur adire, quia alias habere non posset beneficium arg. d. l. pro hærede. §. papinianus. & l. illud. eo. tit. ita debet intelligi dictum Odofre. Simplex ergo instrumentum pacis habite ab eo qui potest hæres esse non dat beneficium cancellationis, nisi de additione tunc facta aliter appareat. Vide tamen quod dicã infra hac eadem parte q. xlvij. ad fi.

37 *Trigesimoseptimo* † queritur procurator Titij offendi cum generali & libera administratione fecit bannito pacem de contentis in banno, queritur an virtute dicte pacis bãnitus possit propter dictum statutũ certum quid soluendo cancellari, & videtur quod sic, quia tutor potest. l. præses. C. de transac. ergo & procu. cum libera. l. procur. cui liber. ff. de procu. In contrariũ est veritas, quia aut nõ venit in mandato hominis eo quod nõ consistit in administratione patrimonij, vt l. nec mulierem. C. de manu. vin. aut si venit requiritur speciale mandatũ. ff. de procu. l. mandato. extra de arbi. cap. per tuas. & de transa. c. contingit. & ff. de pac. l. nam & nocere. & ita not. in Spe. de treug. & pa. ver. hoc quoque no. & de procura. §. ratione igitur sui ver. xxij. Et ita seruatur.

38 *Trigesimooctauo* † queritur an sufficiat haberi pacem verbis vel factis sine scriptura. Puta quia probat bannitus quod offensus, vel eius hęres habens eius cognitionem bibit secũ vel cœpit eum per manum & similia. & videtur quod sic, quia per tales actus alio nõ dato intelligitur fieri pax & remisso iniurie. Facit quod notatur in l. j. ff. de pac. & insti. de iniur. §. fi. & ff. eo. ti. l. non solum. hoc autem probatur, quia non reperitur hic casus inter illos in quibus requiritur scriptura de quibus habet per Dy. in suo tractatello. per Gui. in Spe. de instru. edi. §. restat versic. sed si vnus per glo. in c. j. de cen. lib. vi. & probatur ex no. in l. iij. §. pen. ff. de adimen. le. per Bar. in l. j. ff. de pac. Et videtur casus in l. in ipsius. C. fami. hercis. Et ibi per Guido. & hoc verum licet Gui. in Spe. in ti. de homi. ver. illud in duobus verbis videatur sensisse contrarium per c. pactum de verb. lig. qd non ob. vt ibi no. in glo. Quia tamẽ facilius possent fieri fraudes communiter per statuta prouidetur quod de tali pace debeat cõstare per publicum instrumentum. & tunc dicit Bal. quod producens tale instrumẽtũ non debet detineri sed statim relaxari. ff. de in ius vo. l. neque in fi.

39 *Trigesimonono* † queritur an sufficiat bãnito si habet pacẽ ab vno ex pluribus hæredibus occisi siue aliter offensi. Quæstio hęc in diuersis titulis qõnum ad idem tendentium reperitur diuersimode terminata, & licet in voluminibus habeantur. ñ pro contrarietate determinationem opus est vt aliqualiter insistat. Et ideo sciendum ꝙ ista quæstio fuit de facto Bononiæ & ibi Osber. de Cremona determinauit talem pacem ab vno habitam non sufficere per tex. l. j §. denunciari in fi. de libe. agno.

© SCD - Université de Poitiers

Item quia indefinita æquipollet vniuersali de leg.ij.l.si pluribus. Sed Old.tunc tenuit contrarium quia statutum supra relatũ dicit ab hærede ergo sufficit ab vno cum hæres sit. Item quia vindicare necem defuncti est quid indiuiduum ergo competit cuilibet hæredum insolidum ff.fami. hercisciun. l.hæredes §.antea.& de serui.rusti.l. via §. fin. Nec ob.lex fi.ff.communia prædi. quia ibi ius illud indiuiduum respicit corpus hæreditarium, ideo ibi requiritur consensus omnium.sed in proposito tale ius non respicit quid hæreditarium ergo sufficit voluntas vnius.& ita dixit Cy.in d.§.denunciari fuisse Paduæ determinatum.Bar.autem in l.eadem.§.cato.de verbo.oblig. dicit quod licet in indiuiduis apud quemlibet hæredũ sit ius insolidum,tamen est sine effectu nisi cæteri consentiant de serui.ru prædio.l. iti nere,& quod licet in tutoribus apud quem libet sit insolidum ius actiones exercendi non tamen sic in iure per quod tutelam finitur l.clarum,C.de auct.præstan. & ideo in proposito cum extingueretur ius vindicandi non debet tenere pax ab vno habita nisi cæteri consentiant, quod etiam apparere dicit ex eo quod statutum dicit ab hæredе.& sic de eo qui ex asse,i.in totum hæres est l.si defensor.§.j.de interroga.act. Ac etiã quia hæres pro parte non representat defunctum,nisi pro illa parte.C. de rei ven.l. cum a matre,pro alia enim habetur vt extraneus vt ibi, & ns.de præto.stip.l.ij.§.fi. ff.de quo statuto non cogitauit. Finaliter tamen concludit standum maiori parti hæredum intelligendo maiorẽ partẽ pro numero personarum & vnciarum,& vbi sint pares standum esse dignioribus.& si in omnibus sint æquales standum esse remittẽtibus & sic pacem facientibus de pac.l. & suũ.§. fi.& l.maiorem in prin.& C.qui bo.ce.posi. l.fi.reputans iniquum esse ꝙ vnus solus qui forte esset vnus tristis posit pacem facere. Contra l.si vnus.§.si filio.ver.sed interdum ff.de iniur.quam sententiam dixit æquitate consonan.Bal.vero in hac q.multum variauit.Nam in l.cõmunis libertus.ff. de in ius vo.sequitur opi.Cyn.quia cum non agatur de pecuniario commodo pœnes vnũquẽq; hoc ius faciende pacis consistit insolidum, sed non sic vbi agitur de pecuniario cõmodo.& ita respõdet ad not.in l.ij.C.de liber. & eo.libe.vbi allegat lex si qs hac lege.§. fi.ff.qui & a qui.ma.li. non fuerit. Sed in l. j.ff. de pact. dicit ꝙ aut tractamus de pace ad effectum tollendi processum inchoatum, & tũc si ille qui inchoauit remittit satis est l.per fundum.ff.cõta prædi. Aut ad effectũ tollendi sententiam latam.& tunc secus est. Et sic tenet directo contrarium, dicẽs verã esse opi.Osber.& subdit ꝙ opinio Bartol. de maiori parte loquens non potest esse vera,qa illud verũ regulariter qũ aliquid cõpetit pluribus collegialiter.i. vniuersis secus si singulariter. Tunc enim contradictio vnius qui vtitur iure suo liberationem excludit secundum Innoc. de maio. & obe.c. humilis. Implicat ergo ibi contrarietatẽ ꝙ pax vnius sufficiat & non maioris partis, sed debet intelligi ꝙ pars vnius sufficiat aliis non contradicentibus.Si vero aliquis contradicat nedũ habita ab vno, sed nec a maiori parte sufficiat in l.autem.ij.C.de libe.& eod.lib.vbi dicit Oldra.vacillasse ꝙ non est verum.cum semper dixerit inspici verba statuti,an loquatur in singulari an in plurali.post relatã omnium opi. concludit ꝙ.aut ius indiuisibile accedit rei communi. & tunc rei cõmunis habet naturam & melior est conditio prohibentis.& plus valet prohibitio vnius q̃ multorum consensus. vt d.l.fin.communia prædio.& ibi concor. Aut tale ius stat per se,& tunc aut attendit ad percipiendum aliquod commodum. Et tunc omnes debent requiri, sed si discordãt præfertur maior pars vt l, maiorem & ꝙ not.per Bar.in l.hæredes.§.peto.ff.ad treb. Aut tale ius tendit ad vindictam,& tũc pręfertur magis idoneus, & cuius magis interest de sepulchro viola.l.iij.§.si ad plures.& l.sepulchri, Aut tendit ad remissionem vindictæ,& idẽ quia fauorabilior est liberatio q̃ vindicta.& qa agitur de publica vindicta q̃ respublica remittit,nec possunt ꝑtendere coheredes aliq̃ lesionẽ,qa nihil agũt nisi vt officiãt.ff.de rei vẽdi.l.in fundo.itẽ qa illa verba.Si pacẽ habuit &c.nõ cõferũt aliquid hęredibus ꝙ possit extingui,qa verba cõditionalia nõ disponũt, sed faculiatẽ denotãt.ff.si quis omis.cau.test.l.si quis sub cõditione.Et sic cessare dixit omnia cõtraria quæ loquũtur de pluribus ius habentibus. Cõcludẽs qd si statutũ loquitur per verba singularis numeri sufficiat pax facta a vno ex hęredibus,qui sit honesta persona,& eã fecerit bona fide, Nã & ius diuinũ ad hoc hortat offensum,vt not.de his q not. infa.l. furti.§.pactus.Ang.vero eius frater faciens de eo mẽtionẽ in d.§.cato.dicit de rigore iuris opi.ꝑdictã,& ẽt Bart.nõ posse,pcedere, sed verã esse opi.Ober.per iura per eũ allegata,quia in iuribus singulorũ nõ habet lo-

© SCD - Université de Poitiers

cum lex quod maior, nisi in casibus, l. maiorem. & l. consilio de cura. fu. De humanitate autem dicit veram esse opi. Bar. vt stetur maiori parti secundũ eius distinctionẽ dum tamen in maiori parte non computetur fœmina, quia ad eam ius vindicandi non pertinet. vt no. per glo. in vsi. feu. in tit. qui feuda. pos. ver. hoc autem not. Dicit etiam qd si in numero minoris esset vnus consors occisi, & alij essent extranei vox illius consortis esset omnibus alijs præferenda. ff. de accu. l. si cui. §. j. & l. si plures. Vides ergo in hac. q. quæ & quanta sit diuersitas opi. Sed saluo iudicio cuiuslibet melius & subtilius intuentis mihi videtur aliter esse dicendũ. Nam quandoq; ius vindicãdi incipit a persona offensi, quandoq; incipit a persona hæredis. Primo casu vt si statutum dicit quod nullus possit rebanniri, nisi habuerit pacẽ ab offenso vel eius hære. Et isto casu ius fiende pacis quo ad statuti beneficium incipiat & ortum habeat in persona offensi, & ex eius persona transeat in hæredem puto verum esse de iure non sufficere pacem habitam ab vno, quinimmo nec a maiore parte, cum ab hærede requiratur propter respectum defuncti. Et sic propter representationẽ dicta verba non verificantur, nisi in his qui totum eum representant l. cum a matre superius allegata. Pro parte. n. pro qua non est hæres cẽsetur extraneus. Et sic hoc casu sit vera opi. Osber. per iura per eum allegata. & per d. l. si quis hac lege. §. fin. in quibus iuribus ius apud quemlibet est indiuiduum. vt l. carmelia pia. de iur. pa. Et tamen omnes requiruntur. Secundo casu puta cum statutum dicit occidẽs decapitetur, nisi habuerit pacem ab hærede occisi. Et sic solum fundatur ius in persona hæredis nõ respectiuatũ ad ius defuncti. Et ista fuit quæstio propria Osber. Old. & Cy. Et hoc casu puto considerandum duplex vindicte genus. Vnũ ius vindicandi ex forma statuti quod datur hæredibus mortui propria authoritate. Aliud ius accusandi, vt per iudicẽ puniatur vel banniatur & bannitum offendendi quod datur cuilibet ex forma statuti. Quo ad primũ ius quod datur solummodo ex ipso facto homicidij etiam nullo secuto processu. & quia vnicuique competit insolidum, licet vnus pacem faciat nõ propterea præiudicat alijs quin possint vindicare & offendere, nec etiam si maior pars pacem faceret. Ille enim qui pacem non fecit tale ius vindicandi authoritate propria non perdit, vt d. l. fina, communia prædio. & l. clarum. de aucto. pre. cum si. Et est verum quod in iure competenti pluribus vt singulis dispositio l. quod maior. ad muni. locum non habet, nisi casibus specialibus de quibus iste non est. Quo vero ad secundum ius vindicandi per viam iudicij. & sic accusandi & faciendi puniri per iudicem, & ẽt bannitum propria authoritate offende di virtute statuti permittentis a quocunque offendi, ꝙ ius est publicum & in quocunque reldet vt in persona qualibet, vt ff. de publi. iudi. per totum. Puto verum esse dictum Old. scilicet quod statutum ꝙ loquitur in singulari locum habeat si vnus hæredum pacem facit. Cum enim statutum sic loquatur in singula, sufficit pax habita ab vno l. non aliter. de leg. iij. l. j. l. si is quis nauem de exerci. cum simi. Nec obst, ꝙ præiudicetur alijs, quia sic in iure publico siue pluribus siue omnibus competenti contingit, vt l. si plures. ff. de accu. & nau. caup. stabu. l. licet. §. penul. Si enim vnus accusat & nulla interueniẽte collusione accusatus absoluitur, cæteris ius accusandi sublatum est. Item si agitur causã nullitatis, vel cancellationis vel exemptionis a banno sufficit ꝙ citetur respublica siue ipsam representantes, non autem est necesse ꝙ singuli de vniuersitate citẽtur, vt habetur plene per Bar. in extrauag. ad reprimendum. super verbo citata, & si ad petitionem vnius cancellatio nis tale ius offendendi omnibus perit. Et hoc casu verificantur verba Bal. in d. l. j. ff. de pac. Nec ob. l. clarum. & l. si. communia prædi. cum si. quia loquuntur in iure priuato competenti cuilibet iure publico, & sic in eo potuit statuẽs disponere quicquid voluit. de iniur. & dam. da. c. in nostra. & ff. de priuil. cre. l. anthiocensium cum si. cum plene no. per Bar. in l. ories. ff. de pollici. Hoc tamen casu verum est ꝙ sicut vbi accusans præsumeretur collusisse non habeat locum absolutio vt habetur in tit. de præuari. per totum. Ita & tunc non habeat locum tale beneficium statuti quando persona vnius hæredis quæ pacem fecit est vilis vel praue conditionis, vt sic statutũ a iuris regulis ordinetur ar. l. sed vnius. §. si filio de iniur. Nec ob si dicatur ratio prædicta locum habet ẽt in primo membro, & tamen dicis diuersam esse censurã, quia vt dixi a diuersitate verborum diuersa cognoscitur intentio l. labeo. de supel. le. In illa aũt quæstione, & sic in primo membro verba statuti fundata sunt in iure competenti offenso, & de eius ꝑsona in personas hæredũ, hic in iure ipsorũ

© SCD - Université de Poitiers

hæredum nõ respectuato ad defuncti personam & sic diuersa colligitur censura, l. si idem, C. de codi. Nec etiam obst. quod per hoc dicant alij perdere ius vindicandi propria authoritate, quia non est verum vt dicam infra in tertio tẽpore parte j, q. x. dum tractabo, an contra rebannitum possit fieri vindicta permissa ex forma statuti contra offendentem.

4° *Quadragesimo* †circa eandẽ pacismateriam pone statuto simpliciter caueri ꝙ bannitus rebanniatur si habuerit pacem, an sufficiat sibi pax habita ab occiso. Pone enim quod erat capitalis pœna pro vulnere facto animo occidendi, vt sic aure mortem potuerit in banno poni secundum no. per Bar. in l. damni, §. fabini, de dam. infe. & in Spec. de accusatore, §. viso, versi, sed pone, & etiam in tit. de inquisitione, versi. pone ꝙ habuit pacem antequã esset bannitus. In hac q. primo videndũ est an occisus possit liberare occisorẽ in quo Bar. in d. §. fabini, dixit primo videt ꝙ nõ, quia homicidiũ non potest remitti, l. diuus, ff. ad sil. & ibi no. & ideo dicit ꝙ debet poni statutũ in his terminis ꝙ qui occidit occidatur, sed si habuerit pacem minus puniat. Et arguit ꝙ videtur facta pax de occiso, vt in. §. fabini cum omnibus iuribus ibi allegatis. In contrarium arguit de, l. ita vulneratus. & l. qui occidit, ff. ad l. aquil. & subdit ꝙ secundum Guid. de Suza, turius est fieri pacem de vulnere & de omni eo ꝙ ex vulnere sequi potest. & allegat Gui. in d. versi, sed pone vbi latius per Ioan. Andr. & deinde relato dicto Iac. de Are, concludit ꝙ aut est certum de mente contrahentium & stare debemus certo l. j. §. si conuenerit, ff. depos. aut nõ cõstat, & tunc ille remisit actionem iniuriarũ & non videtur remissa actio de homicidio, l. si duo patroni, §. iulianus. de iureiur. aut remisit iniuriam, tũc aut vulnus erat mortale. & omnia videntur remissa, vt in. §. fabini. cum simi. Aut non erat prima facie mortale. & mors non videtur remissa, vt l. si vulnerato, ff. ad l. aquil. quia de ea non videtur cogitatum, vt l. qui cum tutoribus, ff. de transa. & intelligo hoc ꝙ vere erat mortale. Si autẽ ex alia causa mors fuisset secuta non minus valeret pax, vt d. l. qui occidit. ex quibus patet ꝙ concludit qd quis possit reddere pacem de morte sui ipsius & prosit homicide, non obst. l. diuus ad sil. quia illud verum de iure cõi de quo dic vt ibi, & per Bar. in l. si maritus, §. si negauerit, ff. de adul. Ad propositum ergo dictante statuto simpliciter vt proposui de bannito dico quod si erat bannitus tempore quo pacem habuit, & pax fuit taliter composita ꝙ comprehendit etiam de morte & debebit cãcellari si statutum requirit ꝙ aliquid soluatur sine dubio, quia nõ propterea est immunis sed mitius tenetur. Idem si simpliciter dicit statutum cancellandum esse de beneficio pacis, quia lex diuus cum gol. habet locum ante latam sententiam nõ post vt dicitur per doc. in l. transigere, C. de transa. & dixit supra hac eadem parte, q. xxx. Sed si non comprehenderet mortem nõ haberet beneficium. Si vero non erat tunc bannitus non videtur ei prodesse beneficium pacis, quia bannitus non habuit pacem. & sic non verificantur verba statuti, l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxal. & l. titius, ff. de milite. & ꝙ ibi per doct. Nec ei videtur sufficere aditio here. per q̃ videtur ratificari omnia gesta per defunctum, vt dicam in se q. q. quia illa trahitur retro cum illis qualitatibus cum quibus facta fuit, & sic tali qui bãnitus non erat vt in regula rati lib. vj. cum simil. & in l. eius qui, ff. si cer. peta. Nisi ergo illam habuit ab hęrede non videtur ꝙ posse cancellari. Sed aduerte ꝙ istud vltimum posset esse verum si statutum diceret si fiat pax bannito &c. Tunc enim requiritur ꝙ fit bãnitus tempore quo fit pax. Sed in proposito dictum fuit statuto caueri eum debere cancellari si pacem habuit. & sic significat etiam tempus præteritum, ut l. si iam facta, & l. solemus, ff. de condi. & demon. & ꝙ no. per Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. dum tractat de significatu verbi ꝙ põt esse præteritũ & futurum. Nec ob. ꝙ leges siue statuta non trahantur ad præteritum quia verum est quantum ad præteritos bannitos &c. ꝙ declara vt dixi supra hac eadẽ parte, q. x. vbi pro hoc vltimo oĩno vide.

41 *Sed pone* xlj. †statuto caueri ꝙ bannitus qui habuerit pacẽ ab hærede occisi debeat cancellari &c. Et sic sufficiat siue habuerit ante bannum siue post, Titius qui vulnerauit ad mortem Gaium, habuit pacẽ ab eo vulnerato etiam de morte. Aut tacite vt dictũ est supra proxi. q. aut expresse. an sibi sufficiat hæc pax, Bart. in præal. §. f. bini arguit primo ꝙ sic, quia qui habet a defuncto, habet ab hærede. ff. de proba. l. pactum. & videtur expressum, ff. de excu. tut. l. athlete. §. dat remissionem, credit contrarium cũ hoc fauore hęredis sit inductum & sic nõ potest

© SCD - Université de Poitiers

testator remittere. C. vt in pos. le. l. pe. & cp ibi not. & quia ex hoc quis inuiraretur ad delinquendum cum vulneratus expectans de proximo mortem facilitter pacem faceret, adduxit ad sui decisionem cp huiusmodi iniurie persecutio non competit iure hereditario ar. ff. de sepul. vio. l. quesitum. & l. pro hærede. §. fi. de acqui. hære. Sed Bar. in l. ij. C. de lib. & eo. li. allegans pro hac parte cp statutum loquitur de hærede non testatore. & sic in eo locum non habet sol. mat. l. si vero. §. de viro. Determinat cõtrarium quia statutum cp loquimur de hærede considerat personam defuncti prout representatur ab hærede secundũmet Bart. in l. eadem. §. cato. de verbo. obli. sed fortior virtus est. in representato cẗ in representante arg. C de iure deli. l. cum aliquis. item quia hæres tenetur habere ratum factum defuncti. C. fami. hercis. l. in ipsius & l. si ergo. §. j. de iure do. Et ideo hoc casu voluntas hæredis non debet requiri. ff. de ser. expor. l. iij. Patet etiam hoc secundum eum naturali ratione quia quicquid est causa causæ est causa causati. ff. man. l. hæredem. sed defunctus est causa causę. i. heredis. ff. de le. ij. l. co dicillis. §. pe. ergo est causa causati. i. pacis et sic pax ab eo dependet. Et si potest per aliũ ergo per seipsum & multo fortius arg. ff. de mino. l. cp si minor. §. scenola. Nec ob. l. j. C. de vsuf. & l. scire vt. in pos. le. alle. per Bart. in contrarium quia illa cautio prest. tur heredi vt domino, et sic recipit eam tanquam quilibet proprietarius nõ tanquam hæres, hic vero tanquam hæres & defunctam representans facit. Credo hanc opi. Bal. verã & fauorabilem. Non ob. cp statutum loquitur de hærede, quia cum de homicidio loquatur habuit respectum ad id cp frequentius accidit scilicet quod plurimum interficiuntur incontinenti, & sic pacem reddere non possunt. Si ergo aliter contingit idẽ est per identitatem rationis. ff. de legi. nam ad ea. & cp no. in l. tale pactum. §. fi. de pact.

Aduertendum tẽ est cp bannitus debet ostendere aditionem hæreditatis alias non diceretur habita ab hęrede l. iij. §. si quis hęredi. ff. de statu li. & l. qui hæredi. de condi. & demon. Et ideo si quis decederet sine hærede secundum no. in l. fi. ff. de instito. & l. sine hęrede. in prin. de admi. tut. & l. postq̃. vt leg. no. ca. Puta quia facta diligenti inuestigatione & excusstone secundum formã. l. pen. C. ad treb. non reperiretur qui hæres esse vellet. forte sibi pax habita a defuncto non prodesset. Faciunt no. per Bar. & Bald. in l. j. C. de acti. & obli. quod & si subtile sit, tamen non sapit equitatem, & forte etiam non est verum, quia si dicimus sufficere pacem habitam a defuncto de eius hæredis psona non est curandum, quinimmo si aditur hæreditas q̃stio remaneret clara. cũ adeundo omnia gesta defunctum ratificare dicatur vt dictum est supra proxi. q. & probat. C. de liber. cau. l. si ab eo, nisi in his quæ in fraudem ipsius hęredis gesta essent secundũ not. in l. ij. C. de his quæ in fran. pa. Concludatur itaq; pro parte fauorabili quod etiã tũc sufficiat pax habita a defuncto licet tutius sit aditionem hæreditatis ostendere. Vt de tamen quæ dicam infra q. xlix.

42 Quero †circa idem xlij. Dictum statutum requirit quod de pace habita ab hærede constet per publicum instrumentũ. de pace constat per instrumentum taliter quod aditio nõ inducitur secũdum ea quæ dixi supra q. xxxvj. sed de illa probatur per testes. Queritur an beneficium pacis prosit bannito vt possit cancellari. Iac. Bu. disputauit q. in simili. de qua doc. ponunt in l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cer. pet. & cõclusit quod licet per testes non possit probari ex forma statuti debitum vltra cẗum solidorum. Si probatur per instrumentum promissio indeniatis vel interesse per testes poterit probari de quantitate damni vel interesse, quia statutum loquitur de pace non de aditione. Secundo quia uerũ est quod non est facta probatio per testes, sed per testes, & instrumentum. & sic confectum est vnum mixtum. ergo statutum in eo locum sibi non uendicat. per no. in l. ij. de verb. ob. Sed ista ratio ad propositum non adaptatur, quia illud statutum est prohibitiuum, scilicet quando non possit probari per testes, istud affirmatiũ quod debeat constare per publicum instrumentum. Et cum istud sit fauorabile debet habere locum in mixtis, vt not. per Bart. in d. l. ij. Sed attende quod immo effectiue istud statutum est prohibitiuum, id est quod pax non possit probari per testes sicut dicimus in negatiua. l. fi. in prin. de doli excep. & in l. inter stipulantem. in prin. de verbo. obli. Et ideo argumentum prædictum facit ad propositum, scilicet quod dictum statutum non habeat locum in hoc mixto. Et sic possit aditio probari per testes. Pro hac decisione allegatur tex. dicti. §. quoniam. cum glo. sua. nam tex. ibi dicit quod ille contractus mutui fit re & verbis, & glo. exponit, id est verbis interueniente re, sic in propo-

© SCD - Université de Poitiers

sto ista probatio pacis fit per instrumentũ interuenientibus testibus quod hoc facit qd vbi alteratur natura probationis super alio, vt quia dicitur quod infamis admittatur ad probandum simoniam vel adulterium, Illa alteratio non extenditur ad circũstantias de simo. c. per tuas. & per Bar. in l. in quæstionibus. ff. ad l. iul. maie. & per Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. ita in proposito cum ista forma probationis detur super pace non trahitur ad circunstantias. Et sic aditio poterit probari per instrumentum, quod esse verum ostenditur hæres non pōt esse nisi post mortem de regu. iur. l. hæreditas de vulg. & pup. l. ij. §. j. De morte aūt regulariter non fit instrumentum maxime in occiso secundum no. per Bar. in l. in senatũ. ff. ad turpil. & C. de proba. l. fina. & C. ad l. aquil. l. contra negantem. Si enim intelligitur quod mors non posset, pbari per testes, statutum quasi de nihilo seruiret quãdo daret beneficium pacis habite ab hærede. Intelligitur ergo quod ipsa pax probetur per instrumentum. Circunstantie vero poterūt probari per testes. ad quod etiã facit quod habetur in iuribus supra proxime allegatis. In quibus dicitur per contrarium, quod licet maleficium nō probetur per instrumẽtum, tamẽ circunstantie maleficij bene probatur per instrumentum, vt puta adulteriũ probatur per testes. Matrimonium potest probari per instrumẽtum, & sic de si, vt ibi & per Bal. in l. optimam. C. de contrahẽ. & commit. stip. Et intelligo prædicta procedere statuto dictante, vt supra. Si vero statutũ diceret quod in causa cancellationis nō admittatur probatio p testes secus esset, quia tũc haberet locum in quolibet articulo causę arg. ff. de transa. l. cum hi secundum Bart. in si. in l. solet, de ali. & cib. leg. & Bald. in l. ij. de iureiur. Puto tñ quod etiam tunc poterit probari mors et filiatio, alias redderetur statuti dispositio inutilis. Cum enim statutũ det beneficium pacis habite ab hærede, & dicat quod in causa cancellationis non admittatur probatio per testes debet intelligi super his quę possunt probari per instrumẽta vt super pace, super aditione, super matrimonio, Sed in his quę regulariter nō possunt probari nisi per testes, vt de morte & filiatione vel parentela statutum non intelligitur, l. ita autem in prin. cum si. ff. de admi nistra. tuto. & ne iuris dispositio reddatur inutilis. l. talis scriptura. in fi. & l. si quando. de legatis. j. & l. titia. §. idem responso primo de verbo. obliga.

43 *Quadragesimotertio* † pone statutũ dans bãnito beneficium pacis restringit se ad certum tempus, puta quia dicit dum tamen pax facta sit intra sex menses a die latibanni. Et hoc statuto possent oriri multe quæstiones. & subtilis inuestigator a seipso poterit reperire. Quarum ad præsens duas tantum gratia breuitatis attingam. Prima erit an pax posit fieri absenti. & sic an sufficiat pacem fuisse factam absente bannito intra terminum statuti quam quæstio, format. Bal. in l. ij. C. de libe. et eo. lib. & ibi primo allegat quod nõ per l. si cum cornelius. de solu. In cõtrarium allegat quod sic quia liberatio potest fieri absenti, ut no. ff. de lib. le. l. non solum. §. si liberationis verba. Concludit quod pax perfunctoria qualis sit in foro pœnitẽtiali potest fieri inter absentes, vt no. insti. de iureiur. §. fi. pax vero solẽnis nõ potest fieri, nisi interueniente præsentia vel organo iuxta no. C. de sacrosan. eccle. l. illud & de actio. & ob. l. consensu. Et demũ arguit contrarium de l. labeo. ff. de iureiur. & non soluit, sed Bart. in d. §. sed liberationis. respondet quod ibi interuenit nuncius vel epistola. In hac q. considerandum puto quod inter dũ pax est necessaria hincinde, quia ex omni parte sunt facte iniurie. et tũc talis pax est de natura pacti, vt l. j. ff. de pac. & sicut pactum non potest fieri inter absentes, vt ibi, ita nec pax. Si vero pax requiritur solum ab vna parte, quia ex altera parte tm̃ fuit illata iniuria, tunc non requiritur promissio seu concordia, sed solummodo requiritur simplex remissio facta a passo ei qui intulit secundum Guil. in spe. de treug. & pa. versi. Item si ex altera. Et ideo cũ ex forma statuti requiratur pax secũdo modo, id est remissio iniurie ab offenso vel eius hærede, dicendum est in hoc articulo illud quod in remissione dicitur siue in liberatione in qua gl. sunt contrarie. Nam gl in l. idem in duobus. ff. de pact. & in l. pōponius scribit de neg. gest. tenent quod non valet in. §. si liberationis verba. Tenet glos. quod valeat sed veritas est secũdũ doc. quod aut fit remissio absenti simpliciter. & tunc non valet, vt in iuribus supra alle. Aut fit remissio alicui recipienti pro absente, & tũc valet vt in iuribus supra alleg. & vbi alias q̃ritur actio si cedat, & non alias vt nota. in l. huius. de leg. j. Hoc casu queri† exceptio ipso iure l. rescrip. §. fin. ff. de pac. & per Bart. vbi supra & i l. tale pactũ. Et hęc de prima.

© SCD - Université de Poitiers

Secunda quæstio & sic.

44 † xliiij, est an ad beneficium statuti obtinendum sufficiat quod talis remissio facta absenti recipienti pro bannito fuerit facta ante tẽpus, licet ratificatio fuerit facta post tempus. Dixit Bal, in l. j. ff. de pact, quod nõ sufficit. ff. de app, reci. l. j. rem ra, ha. l. bonorum, & quod no, per Innoc, in c, cum in tua. qui ma, accu, pos. Quod vt patet ex his quæ ibi dixit & ex his quæ dixi supra proxi, q. debet intelligi in pace facta secundum primum modum per quem requiritur hincinde promissio. Sola vero remissio ex altera parte quæ etiam pax dicitur, vt supra proxi, q. dixi potest quandocunq; ratificari, qa illud ius quæritur sibi ignoranti, & ratificatio requiritur non vt quæratur, sed vt perdatur, sicut dicimus in legato, l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. ij. & de condi, insti, l. si qs ita. Sic itaque vbi apparent duo banniti de offensionibus hincinde, factis, & tractaretur de vtrinsq; cãcellatione pax requiritur reciproca & in forma solenni. Si autem vni tantum fuisset illata offensio, vel de vnius tantum cancellatione tractaretur sufficeret pacem factam extraneo recipienti pro bannito, ꝙ maxime verum est si est notarius recipiens per no, per Guil. & doc, in l. non aliter. de ado, rem pupil, sal, fo, l. non quasi de magi. conue, l. j. §. exigit. & per Barto. ff. de verb, obl. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. Quinimmo etiam si fiat facerdoti recipienti nomine banniti, l. j. §. ius publicum. ff. de iusti, & iur, iuncta d. l. non aliter, secundum Guid, de Suza, consulendo. Et sic debet restringi & declarari ꝙ dixi secundum Bald. supra proxima quæstio. Pro quo vide ꝙ scripsit Bart, in l. non solum. §. j. ff. de iniur. quæ debent intelligi procedere. Aut cũ instrumẽto, aut sine, vt dixi supra xxxviij, q. et sic xlv.

45 *Si autem econueoso* † Aliquis nomine offensi pacem faceret bãnito & offensus post terminum ratificaret absq; dubio bannitus beneficium statuti non haberet, vt d. l. bonorum cum ibi no. & sic sit expedita xlv. q.

46 *Quadragesimo sexto.* † circa eandẽ materiam cauetur statuto, quod omnes banniti rebanniantur soluendo quartam partem cõdemnationis, dum modo nullus possit rebanniri, nisi habuerit pacem ab offenso vel eius hærede, Titius fuit positus in bãno ex eo ꝙ blasphemauit deum. Queritur an possit habere beneficium statuti? In hac q. consuluit Bar. & incipit consilium. Minister fratrum de pœnitentiaria. in quo dixit talem bannitum habere posse beneficium statuti, quia aut pacem ab offenso, blasphemando enim Deus principaliter offendit. Sed nos uidemus ꝙ imperator ei qui ipsum blasphemat facit pacem & remissionem de iure statuto & scripto. C. si quis imp. ma. d. xe. l. j. ergo magis deus, cuius proprium est misereri & parcere. Et hoc est quia in epstola inter claras. C. de episc. & cle. dicitur ꝙ ecclesia nunquam claudit gremium redeuntibus. & alibi. Veniam petentibus damus. C. de hæreti. l. municheos in fin. Vnde sine dubio sola cõfessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur talis habere pacẽ ab offenso. Aut si diceremus eum non habere pacem cum non reperiatur offensus qui possit pacem facere. tunc dicendum est ꝙ illa clausula. Nullus tamen &c. non potest referri ad istos terminos in quibus nullus offenditur, sed ideo punitur quia contra bonos mores. Facit quasi verba illius clausule ad istos terminos adaptari nõ possint arg. ff. de admi, tut, l. ita autem, in princ. & §. j. facit ff. de postu, l. j. §. deinde. & quod ibi not. scilicet ꝙ clausula vltimo posita referẽ ad ea ad quæ commode referri potest. secundũ hoc hic bannitus remanet in præcedẽti parte in dispositione statuti. Ad quod facit collatio illorum verborũ, vel eius hærede quę ad deũ offensum adaptari non possunt arg. ff. de vino le. l. fi. §. cui dulcia. & l. qui nõ militabat. §. lucio. de hęre. insti. Et faciunt quę dicam infra in fi. xlviij. q. Nec ob. ꝙ dixi supra xl. q. iuxta fi. quia ibi statutum habebat vnicam partem tantum dispositiuã hic vero dispositiuam & limitatiuam.

Quadragesimo septimo

47 † stante eodem statuto Titius fuit bannitus pro iniuria facta filio Gaij, habuit pacẽ a Gaio debito tẽpore. Queritur an ei prosit dicta pax? In hoc Bar. breuiter dixit quod sic, nisi pater sit vilis persona l. sed si vnius. §. si filio. ff. de iniur. per illum tex. ꝙ etiam intelligitur siue sit in potestate siue emancipatus secundum gl, instit. de iniur. §. itaque. quam gl. tenuit Dy. & sequitur Cy. in l. si nõ cõuitij. C. de iniur. in q. iij. Sed fac. de Are. & Oldr. dicunt ꝙ remissio quam pater facit de iniuria facta filio nocet ipsi filio vi

© SCD - Université de Poitiers

uo patre, eo autem mortuo non l.ij.§.cæterum,ff.solu.matri,& sic secundum Fran.de Are.in.§.filio.hęc q.non est expedita.Ang. autem ibidē dixit opi.Bart.veram si statutū loquitur in rem puta quia dicit cancellef si habuit pacem.Habet enim tūc ab eo qui facere potuit.Si vero statutum dicit si habuit pacem ab offenso,vel eius hærede dicit dictum Bar.non procedere,quia filius est ille qui est offensus l.lex cornelia.§.illud,eo.ti.

Subtilius aduertendum puto ꝙ in iuribus supra allegatis,agitur de actione priuata remittēda non de pœna publica.Et ideo forte illa iura non ꝓbant id ad qd allegant. Pro Bar.tñ facit l.in personam.§.j.de pact. & quod ibi no. Et ideo mihi vr sic dicendum,ꝙ postq̄ ciuitas statuēs remittit pœnā sibi applicanda sub prætextu pacis habite ab offenso,quod illa pax debeat procedere ab illo cui ius priuatum competebat arg.l. eius est nolle,de reg.iur.et l.is potest,de acqui.hære.& quod habetur in l.iure gentiū. §.si pacisear,ff.de pac.& ideo aut bānitus fuerat quis ex iniuria facta filio per q̄ſ̄ com petit actio prætoria patri,quia non pro verberatione,pulsatione,vel domus filij introitu,Et tunc li vera opin.Bar.illa enim actio patri competit & non filio,& principaliter dicitur pater offensus sicut filius ita intelligo l.j.§.vſq; adeo.de iniur,& l.sed si vnius. §.filio,& l.in personam.& ꝙ dixit Bart.in l.ambitiosa,circa princi.Sufficit enim tunc pax habita a patre etiam emancipati, nisi pater respectu filij sit vilis persona vt ibi. Si vero fuit bannitus pro offensione manu facta vel introitu domus filij, vt supra.Pro quibus iniurijs competit filio ciuilis ex lege cornelia iniuriarum actio,vt l.lex corn. in prin.&.§.illud.& tunc sit vera opi.Ang. tūc enim filius est principaliter iniuriatus, quia pulsatus vel verberatus.ꝙ factum nō potest principaliter ad patrem trahi,l.in libello.§.facte.de capti.l.nec vitlem.ff.quib. ex cau.ma.Et sic nō sufficit quia patri actionis prædictæ exercitium competat,vt dixit gl.in.§.illud quia nomine filij exercet non suo vel exercet actionem filij non suam. Et sic vtroq; modo non est ille de quo statutū loquitur.l.si vero.§.de viro.solu,ma,siue dicamur statutum intelligi de offenso principaliter siue de eo in quo actio radicatur. Vnum tū posset esse verum ꝙ si esset bannitus propter filij mortem,pater esset ille qui ex morte filij principaliter offenditur . Et tunc posset reddere pacem etiam si non sit hæres filij per dicta iura, & sic potest limitari ꝙ dixi supra in qō.xxxv.vt ibi tetigi in fi.An autem sufficiat pax habita a domino pro iniuria facta seruo,pro iniuria facta vxori a marito & si. Vide per Bar.in l.j.§. vſq; adeo.de iniur,ver.idem att. & per Cy. in d.l.si non conuitij.quæ etiam per prædicta possunt declarari.

Stante dicto statuto dāte beneficium bānito si habeat pacem ab offenso vel eius hærede de qua constat publicum instrumenta interuenientе pacis osculo vel non.Contingit casus ꝙ bannitus succesit hęredi offensi,& fecit fieri publicum instrumentum a notario qualiter ipse vt hæres offensi sibijpsi proprio nomine pacem faciebat de offensionibus pro quibus bānitus fuerat. Queritur an habeat beneficium pacis, & sic debeat cancellari.

48 xlviij.†Ista quęstio fuit de facto Bononie, & eam disputauit dñs Bartolucins de Pretis solennis doctor.Et dixit quæstionem habere duo dubia. Primum qñ statutum sine prouisio dicit sine osculo.Secundum quando cum osculo.Ad primum qñ statutum dicit sine osculo,arguit ad negatiuam.Primo a verbis statuti a quibus recedendum non est,l.constitut. ad muni,l.j.§.si qui nauē. de exerci,Ipsa autem videntur requirere actum duorum,dum dicunt habita pace ab offenso vel eius hærede.ff.de pact.l.j.§.pactum.l.ille a quo.§.tempestiuum.ff.ad treb. cum multis sim.Cum ergo hic non sit actus duorum,ergo nō habet beneficium.Secundo quia vbi quis habet actionem contra tutorem, cum nō posit sustinere vicem duorum datur curator ad litē de tute.l.qui habet.C.de in li.dan.tu,per totum . Tertio a natura extinctionis quam operatur aditio hoc modo ius retinendi in banno, id est ipsa discordia videtur extincta per successionē sicut debitor succedit creditori vel cōuerso de solu.l.stichum.§.aditio.C.de pact. l.debitori,de neg.gest.l.si ab eo. cum sim.Si ergo est extincta discordia,nō potest habere locum statutum. Ad affirmatiuam arguit sic, In actibus voluntarijs quis vtitur vice duorum ar.ff.de offi.præsi.l.j.& ij.de offic. præsi.l.præses.de adop.l.si cōsul. de sti.ser. l.j.§.si cōis.Sed actus pacis est voluntarius. ergo &c.Secundo quia tutor sibijpsi auctoratur emendo bona fide vel soluendo.C.de contrahen.emp.l.cum ipse.& ff.eo.ti.l.fistulas.§.qui fundum.Item quis sibijpsi ꝓparcit. ff.de edil.edic.l.cum aūt.ergo sibi dat pacē. Præterea quis dat sibi vicem.l.plane quod cuiusq; vni,no, ergo & pacē.Pro hac par-

© SCD - Université de Poitiers

te adducit argumentum de tanquam quia iste bannitus non fecit vt ipse sed tanq̃ hæres, vnde alius sibi non ipse sibi vĩ pacem facere, de adop. l. si pater. §. qui duos. cũ si. allegat ad hanc partẽ multa iura. l. fi. C. vbi & apud quem. l. filius. de inoffi. testa. & multa alia foluit valere pacem & prodesse sibi per prædicta. Ad contraria respondit quia licet requiratur actus duorũ hic adest, quia est actus banniti & hæredis. Nam non facit si sibi pacem vt ipse sed vt hæres. Non obstat quod ius discordie sit extinctum, quia fatetur quo ad se non quo ad ius cõe, sicut in simili no. in l. frater a fratre. & de duo. re. l. ff. & de fideiusso. l. vrannius. Præterea dixit non videre effectualiter extinctũ. l. si ei. §. si is cui. de euic. vera est eius decisio pro qua Albe. in opere statutorum, quæ. cclxiij. breuiter dicit qõ. fuisse disputatam, & ita determinatum fuisse per dictam. l. filius. dixit melius facere. l. statu libera §. si filius. ff. de statu. & eundem. §. allegat Ray. idẽ tenens in d. l. filius. Secundum dubium qñ statutum requirit pacis osculum non fuit prosecutus dicẽs illud esse magis dubitabile, sed potest dici idem qua si illud requiratur vbi interuenire potest, alias non, sicut dicitur in pupillo constituente domicilium in quo requiritur animus, quia intelligitur qñ constituitur ab eo qui habet animum siue cognitionem, alias nõ requiritur animus, quia intelligitur qñ constituitur ab eo qui habet animum siue cognitionem, alias non requiritur argumentum. C. de emancipatio. libero. l. penul. secundum Bart. in l. placet. ff. ad munt. Et sicut dicimus in renũtiatione quæ debet fieri in manibus superioris. quia intelligitur qñ potest, alias non requiritur, vt Papa renunciante papatui, vt not. in c. j. de renuncia. lib. vj. sicut ẽt in matrimonio qd requirit verba, quia intelligit qñ sit ab eis qui loqui possunt, alias nõ, vt in cap. tue de sponsa. Et facit quod habet in l. j. §. lex falci. ff. ad l. fal. et quod dixi supra, q. xlvj. Preterea secundum morem aliquarum partiũ etiam hic potest interuenire pacis osculũ, scilicet osculando sibi ipsi manum &c. Potest ergo ipse bannitus vt hæres offensi, sibi vt bannito qui offendit pacem reddere ꝙ est notandum.

Sed pone quadragesimo-

49 nono. † Loco statuto cauetur bannitũ debere rebãniri habita pace ab offenso & nihil dicit de hærede, an sufficiet pax habita ab hære. Albe. in quæstionibus statutorum, q. cclxiij. formauit quæstionem hoc modo. Statuto cauetur quod quis nõ exeat de bãno sine voluntate offensi, & nihil dicit de hærede. Queritur si offensus moritur sine hærede, an possit de banno exire. Et dicit quod sic, argumen. C. si mancipata fue. l. j. et qa post mortem veile nõ potest. C. de fac. fan. eccle. l. j. Et pro hoc bene facit secundũ eũ. ff. loca. l. iiij. & extra de rescriptis. c. si gratiose. lib. vj. cum ibi not. per Archidi. & Io. Andre. de offic. delega. cap. si delegatus. eo. lib. & quod no. C. de contrahẽda empt. l. fi. Idem putat si statutum loqueretur de hærede & offensus decederet sine hærede. Dixit etiã Odof. tenuisse quod cessante omni statuto bannitus non posit eximi de banno sine licentia offensi per l. si manumissus. C. de liber. & eo. lib. & C. de episc. et cler. auth. Item nulla cõitas. Si recte consideras termini sunt omnino diuersi. Aliud enim est dicere quod bannitus rebãniatur habita pace ab offenso. Et isto casu puto ꝙ sufficiat pax habita ab hærede in authẽ. de iureiu. a mo. præsti. §. j. cum concor. Est enim statutum fauorabile ergo sic debet intelligi. l. illud. C. de fac. fan. eccle. et quod no. per Bar. in l. si constante. fol. mat. in j. q. Et isto casu si moritur sine hærede non habebit beneficiũ statuti, vt dixi supra q. xlj. Non. n. habuit a defuncto, nec ab hærede. Et sic non possunt verificari verba statuti l. hos accusare §. fi. ff. de accus. cum si. Non tñ sequeretur ꝙ de banno per aliam viam exire non posit ẽt si verum esset vltimũ dictum Odof. per ea quæ dixi supra proxi. q. in fi. Et aliud est dicere quod quis non posit exire de banno sine voluntate offensi. Quo casu locum habere non põt quod dixit Alb. per iura per eum allegata. Sed recurre ad plene not. per Bar. in l. centesimis. §. fi. ff. de verb. ob. Vbi patet quod aliud est requiri ad esse voluntatem, & aliud cessare voluntatẽ. Illud autem quod dixi statuto non disponente aliquid bannitum non posse eximi de banno sine voluntate offensi mihi non placet, quia aut vult eximi de banno per viam iustitie puta soluendo cõdemnationem & clarum, quod voluntas non requiritur cum debeat illam fisco, institu. quib. mod. tol. obl. in prin ci. &. §. j. Aut per viam gratie & idem quia fiscus potest suum remittere vt ibidem. Fateor iũ ꝙ ex illa remissione non tolleretur ius ipsius offensi, vt d. l. si manumissus. pro quo tamen vide quæ dicam infra in vlt. tẽpo. parte j. q. x. Vbi tractabo an per restitu

© SCD - Université de Poitiers

tionem a banno tollatur ius quæsitũ tertio.

50 *Quinquagesimo quero* † dixi supra ī primo tẽpore parte j.q.v.quod vniuersitas qñq; banniri potest.Pone quod vniuersitas fuit bannita, & quod dictat statutum quod banniti debeant cancellari soluendo certũ quid si pacem habuerint ab offensis.Queritur an cuilibet de vniuersitate debeat fieri pax, & an quilibet debeat quantitatem taxatam soluere? Alb.de Gand.in opere suo in rub.de bannitis.versi.item quid si.quem sequitur Alb.vbi supra q.x.tenet ꝙ cũ fuerit tũ vnum factum sufficiat pacem reddi syndico, & quod soluatur tm̃ vnica quantitas.allegat.ff.quod cuiusq; vm.nomi.l.ij.ibi non erit hoc dicẽdum quasi a pluribus &c. & ff.de fideiuss. l.mortuo. Ista qõ est facilis statuto simpliciter dicente de bannitis. Sed magis esset dubitabilis si statutum d.ceret quod quelibet persona bãnita &c. Idem ĩũ putarem,s.quod haberet beneficiũ statuti, quia ẽt appellatione persone comprehẽdit vniuersitas.Casus est in l.j.C.de iurisd.om. iudi.licet Inno.dixerit contrarium in c.graue.de sent.excõ.vbi dixit quod si facio Titium procuratorẽ contra oẽs homines,non erit procurator contra vniuersitatẽ, quia id est nomen iuris quod ẽt non sequit Bald. in l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.per l.metum.§.animaduertendum. ff.quod me.cau. Item quia vnica sufficeret solutio,vt d.§.qui manumittitur.& l.intantum.§.vniuersitatis.de re.diui.& quod dixi supra parte proxima huius tpis.q.xxvj.

Postquam in materia pacis versa mur

51 circa idem.lj.quero.†bannitus ex eo ꝙ Titium interfecit vel percussit fecit pacẽ cũ quodam alio suo inimico, vel cum eodem Titio non existente statuto ꝙ debeat cãcellari, & in ea pace fuerunt facte promissiones de inuicẽ nõ offendendo.deinde ille qui pacem fecit sub prætextu statuti quo permittitur bannitũ posse impune offendi,verberauit dictum bannitum cum quo pacem fecit vel alter,offendit.Queritur an incidit in pœnam rumpẽtis pacem statuti quod imponit maiorem quam promissionis facte in pace.Hanc q.disputauit Bar.quæ est vulgaris & incipit Lucane ciuitatis &c. & cõmuniter habetur.& ideo breuiter me expediam.Concludens vna cum eo quod nec in pœnam statuti incidit,nec in pœnã conuentionalẽ.De pœna statuti est clarũ,quia illud ius perdidit bannitus,vt dictum est in j.parte huius temporis.q.iij.De conuentionali probatur, quia tal s pœnalis stipulatio fuit nulla tanq̃ adiecta cõtra illud ꝙ erat inductum publica vtilitate, vt l.ij.C.qñ lib.vni. sine iu.vin. iuncta l.iure gentium.§.si pacisear.ff.de pact. item quia licuit ei rumpere fidem datam Hostien.ut dixi supra in parte præcedenti q.xv.per l.j.§.non fuit.ff.de dolo. Tertio quia cũ publico iure vindictam prosequatur, vt dixi supra eadẽ parte præcedenti q.xliij.illud ius remansisse non vẽ. facit ff.de inofficio.testa.l.filius.de bo.liber.l. si filius. De quo dic plene vbi supra ꝙ sequitur Bal.in multis locis in.§.item si pacisear.in d.l.ij.qñ li.sine iudi.vin.vbi ẽt Bart. ponit.Sed in l.j.ff.de pac.referendo opi.ali quid addit.dicit enim decisionem veram in bannitis qui sunt extra protectionem scilicet qui possunt impune offendi. De quibus dixit Bar.& addit rationem quia ius offerẽdi est introductum in odium bãnitorum ergo ei renunciari non potest, vt no.in l.ij.C. ne fi.do.den.in l.si diuersa.C.de transact.in l.ius publicum.ff.de pactis.Et siue propter publicam vtilitatem siue propter odiũ bannitorum sit introductũ renunciari non potuit.In bannitis qui ex forma statutorũ nõ possent offendi dicit ꝙ offendenti imponit pœna iuris cõis non statuti, quia illud perdit bãnitus,nisi pœna statuti sit minor. Tũc enim illa imponit non ꝙ illud beneficiũ capiat bannitus, sed quia offendens est illius beneficij capax.ff.ad l.fal.l.cũ dotẽ.istud dictum credo verũ si ex forma statuti diceret ꝙ bannitus non fiat ius sedm formã statuti. Si aũt nullũ est statutum ꝙ contra bannitos loquat nihil perdunt, nisi illud ꝙ in banno cõtinetur ẽt sedm Bal.in l.j.C.de hær.insti. & dixi supra.in j.par.huius tpis.q.iij.Subdit ẽt in d.l.j.qd̃ si pax esset iurata talis bãnitũ offendẽs deberet puniri si accusaretur, quia tunc pax valeret iure diuino & humano. Licet aũt posset accusari non tm̃ posset cõtra eũ inquiri,quia respublica nõ est offensa,quia voluit eũ offendi posse, & sic ei non fit iniuria.credo ꝙ istud dictum in foro ciuili non seruaret,quia si ponimus tale pactũ contra publicã vtili,factũ esse cõtra bonos mores,tale iuramentũ nullius esset momẽti ẽt de iure cano,ut in regula nõ est obligato riũ,et idẽ si diceret alia rõne nullũ ipso iure,vt d.l.nõ dubitũ. Posset aũt forsan in foro ecclesia.cõueniri ꝙ canonistis relinquo.

Sit ergo cõclusio in hac q.licet aliqui aẽ

© SCD - Université de Poitiers

dixerint, vt refert Bal, in d. l. j. C. de hæred. insti. & Alb. vbi supra quęst. xxix. vbi dicit Odof. disputando sic tenuisse per l. qui seruum. de verb. obl. quod in bannitis de quibus quæstio loquitur, talis offendens illum qui erat bannitus tempore pacis, vt in themate ponitur non dicitur pacem rumpere, & sic nec pœna statuti nec conuēctionali pœna tenetur ꝙ limita vt dicam statim in ij. q. Et procedunt prædicta qñ statutum permittit generaliter offendi bannitū. Sed si permitteret occidi bannitū inimicū secus esset, vt l. j. §. fi. de adimen. lega. secundum Bal. in l. reos. C. de accu.

Quinquagesimo secundo

52 queritur† prædicta qō loquitur qñ erat bānitus tempore pacis ille qui post pacē fuit offensus. Quid ergo si fuit postea bannitus. Hæc qō minus habet dubij. eam tñ disputauit Iac. de Bel. q̄ posuit C. vt intra cer. tem. l. j. & eius determinationem, sed decurtatam refert Ioan. And. in regula frustra. lib. vj. in iiij. qō. quæ fuit cum distinctione. s. an perderet bona an nō. De qua ibi licet Bal. aliter illam referat in l. j. §. non fuit. ff. de dolo. Sed Old. qui ēt ipsam disputauit, tenuit simpliciter talem offendentem in pœnā nō incidere siue perdiderit bona siue nō. Sufficit enim ꝙ virtute statuti posit ipune offendi. & sic propter publicā vtilitatē superuenientem priuata & cōuentionalis lex rumpitur. ff. ad fil. & l. si quis in graui. §. vtrū. Secundo quia per legis auctoritatem superuenientem causatam a delicto non solū tollit lex cōis, sed ēt priuata siue conuentionalis. ff. de leg. j. l. quid ergo. §. si hæres. de verbo. obli. l. qui seruum. vbi And. Zaf. dicebat esse casum. Item quia vī esse diuersis homo ab illo qui erat tēpore stipulationis ad tre. l. ex facto. §. ex facto. & ita firmat Ioā. And. in dicta regula frustra. & sequitur Bal. in d. §. nō fuit. & in l. iurisgentium. §. item si paciscar. & Bar. vbi supra & in prædictis iuribus. Siue igitur fuerit bannitus tempore pacis siue postea, nulla pœna committit. & ita seruat. Vide tñ quæ dicam infra proxi. q.

Quinquagesimo tertio

53 queritur †duo ciues fratres habentes castra quę recognoscebantur a sua ciuitate habebant ad inuicem guerram, peruenerunt q̄ ad pacem, & promiserunt vnus alterum non offendere sub certa pœna, pro q̄bus certi ciues hinc inde fideiussores extiterunt. demum vnus ex istis fratribus commisit graue maleficiū propter quod fuit bannitus. & sic ex forma statuti poterat impune offendi. Alter frater ei bannito castrum abstulit? Hāc quæstionē disputauit Egidius de foscaris & altius exordiuit succincte tangens aliqua de materia bannitorum quæ Bart. in dicta sua disputatione latius fuit prosecutus. & post arg. mētā pro & contra conclusit quod quia offensa permissa trahitur ad modicam offensam. de ser. vrb. prędio. l. duas. & C. de inoffi. testa. l. filia in orbitate. offensa autem bonorū facta contra fratrem reputatur gr. u's. ta quod propter hoc conceditur exheredatio in auth. de nupt. §. ingratitudinem. Ac etiā considerato quod ei bona non sunt adēpta & quia hoc casu indefinita non equipollet vniuersali, quia non comprehendit fratrē stipulationem pœnalem fuisse commissam. hoc maxime per l. ex sententia. de testa. tu. vbi tex. dicit non admittendum excusationem quam ex iure publico recipit quoniā promisisse videbatur. Sed aduertendum ad dicta supra in proximis duabus quæstionibus ex quibus colligitur quod hæc decisio non est vera. Non ob. l. ex sentētia, quia loquitur in iure priuato cui renūciare poterat. hic in iure publico. Præterea ibi loquitur in eo qui sciebat sibi cōpetere, hic ignorabat. & ideo non intelligitur remittere. l. si quis tutor. de iurepa. quæ contrariatur dicte. l. ex sentētia. Sed est hæc decisio Egidij not. pro eo quod noluit in generali siue indefinita promisione offendēdi comprehēdi fratrem quod est cōtra decisionem Bar. in l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulte. de qua dixi supra in secunda parte huius tēporis. q. x. & istam puto veriorem, quia secundum quod dixit Egidius indefinita equipollet vniuersali. si in quolibet est eadē ratio secundum Dy. in l. si pluribus. de leg. j. sed nō est eadem ratio in fratre quę in extraneo, vt de se patet ergo &c. Pro disputante etiam facit, quia indefinita equipollet vniuersali de equitate. l. si seruitus. ff. de seruit. vr. prędi. In fratre autem quod posit alterum fratrem offendere nō est equitas, immo repellitur etiam per viam iuris, vt l. si magnum. C. qui accu. non pos. Concluditur ergo quod decisiones de quibus in duabus proximis quæstionibus vere sunt in extraneis non in fratribus quod alij non tangunt & est no. & equitati cōsonum. attentis maxime his quæ dixi in dicta. q. x. quibus hęc adde, & illa hic etiam videas.

Materia

© SCD - Université de Poitiers

Materia pacis quo ad

præsentem tractatum sic taliter expedita ad alia accedens. Quinquagesimoquarto
54 quero.† Statuto cauetur quod qui stetit in banno per decennii tolta certa quantitate debeat cancellari. Titius fuit bannitus, p vno maleficio, deinde ad duos annos fuit bannitus pro alio quod fieri pōt, vt sepius dixi, elapso decennio soluit, & petit se cancellari a primo & cancellatus est, elapsis deinde duobus annis vult cancellari a secundo, dñ sibi quod non potest, quia debet stare decem annis post finē primi banni, queritur quid iuris. Istam qōnem in interdictis domibus vicinis maleficio formauit Guido de Suz. in q. statu. mihi, charta. v. ij. colū. & ibi plene relatis omnibus concludit fuisse determinatum cp aut. n. dñi domorū erāt præsentes tempore secundi maleficij, & currit quinquennium, post finem primi aut nō, & currit a die interdicti etiam durante tempore primi. ex qua decisione ad propositum infertur quod cū secundum bannum datur ex proprio delicto decennii currat a tempore finiti primi. Bart. autem in cōsinato in l. in senatus. ff. ad turpil. dicens fuisse alias pluries disputatū, post alleg. cōcludit quod aut statutū simpliciter loquitur, vt dixi, ponendo annos decē vt genus, & tunc secundum decennium currat a tēpore primi finiti, vt sic illi tempori non imputetur, nisi illud bannum, ar. l. seruus qui in testamēto. §. j. de stat. lib. & sic in ppolita quæstione nō debeat cancellari. Si vero illud tempus decennij apponitur vt species, puta quia statutum dicit quod stet in banno per decēnii a die lati banni. Tunc finitis dictis duobus annis deberet cancellari, quia tunc illud tēpus ponitur vt species, sic intelligatur de illo quod statim sequitur & non de alio, vt l. si vsufru. mihi in biennium. ff. de vsufruc. leg. species enim non duplicatur l. lucius. §. impuberem. de lega. ij. Si latius videre velis, ibi vide.

55 Quinquagesimo quinto. † Incipiam de aliquibus generalibus ad hanc materiā spectātibus. & primo statuto caueē quod syndicus vniuscuiusque ville debeat denūciare omnia maleficia cōmissa in confinibus ville infra certū tēpus sub certa pœna. Titius bannitus fuit offensus in villa, vult cp syndicus denūciet potestari, syndicus dicit se nō teneri, quia ex forma statuti potest impune offendi, queritur an transacto tempore intra quod debet denunciari ipse non denuncians inciderit in pœnam. Item est statutū cp homines de villa teneantur trahere ad rumorem & capere malefactores sub pœna, homines de villa nō cœperunt talem offendētem bannitū, queritur an villa incidat in pœnā statuti, & sic
56 est quinquagesima sexta qō. † Determinationes harū duarū qōnum sunt contrarie, quia in prima syndicus non denuncians tenetur ad pœnam l. ff. §. diuus. ff. de publi. & ibi per Bar. Sed villa non capiens talē offendentem in pœnam non incidit. ff. ad sil. l. tij. §. si maritus. & cp ibi per Dy. & Bart. & est ratio diuersitatis, quia denunciatio quæ fit a syndico fit ad cognoscendum an illud sit maleficiū vel non, quæ cognitio ad eum nō spectat, sed ad iudicem, ar. ff. de no. opere nun. l. de pupillo. §. meminisse. ver. quoties. & ita disputando tenuit Thom. de Azo. & incipit eius disputatio. Duo sunt statuta. & pro ratione allegat, quia denuncians est merus executor. & ideo non habet vlterius querere. l. j. §. sane. ff. de offi. præfe. vr. & de custo. reo. l. diuus. Captio aūt fit ad executionē, immo est pars ipsius executionis. Vū si liquet executionem non debere fieri, villa non exequens non tenetur. & ita firmat Bar. in iur. supra dictis. Facit. ff. ad turpil. l. j. §. j. vbi etiam tangitur. Facit etiam, quia captus in flagrāti crimine potest sine processu puniri, vt habetur in l. ictus fustium. ff. de his qui no. infa. & ideo ipsa captura dicitur fieri ad punitionem non ad cognitionē, merito non cogitur villa ipsum capere, maxime cum pro eo cp scit non esse maleficiū, non debeat se exponere periculo qd alias subire deberet, vt d. §. si maritus. iuncta. l. j. §. potuisse. eo. ti.

57 Quinquagesimo septimo† queritur, quidā debitor Titij in centum. Titius fuit bannitus, hoc non obstāte debitor ei soluit. queritur an fuerit liberatus, dixit Bar. simpliciter cp non in l. fina. de requi. re. per illum tex. ad l. reo. de solu. respondet cp ibi loquitur in reo comparente non in contumace. Sed puta aliter dicendū cp aut bona erant confiscata, & verū dicit Barto. ibi. n. loquitur in bannito de iure communi cuius bona erant adnotata aut adnotari debebant. per l. j. eo. tit. Si vero bona non erant publicata non video rationē quare ei solui non posit alio non dato. & ideo liberatur debitor soluens creditori. in

© SCD - Université de Poitiers

sti.qui,mo,tol.oblig.in prin.&.§.j.

58 Quinquagesimo octauo.† Scien dũ est ꝙ Ray. disputauit qõrẽ habentẽ duo membra, quorum vnũ hic ponam, Aliud ponã in vlti.tẽp. cũ de filijs bannitj mortui loquatur. Statuto cauetur ꝙ bannitus ob rebellionẽ castri sit in perpetuum priuatus omni commodo ciuitatis, & desinat esse ciuis, & quod nullus cum eo contrahat sub pœna librarũ mille. Item ꝙ nullus audeat eum sociare vel in domo tenere. Titius cõtraxit cũ tali bannito ob rebellionẽ. eũ associauit, & in domo retinuit, queritur an veniat puniendus in mille tantum, an in tribus millibus, vel quibus pœnis. Et arguit hincinde multũ late, sed succincte referam multis trũcatis. Et ꝙ vt pœna puniatur, facit quia vna lex plura habẽs capitula vnica censetur censura, l. etiã. §. ex causa, ff. de mino. de verb. obli. l. ꝙ dicitur. Præterea etiam si plures leges intelligerentur punitus vna non puniretur alia, l. senatus. de accu. Secundo separatorũ separata ratio est l. fi. de calum. Sed contractus & delicta sunt separata: igitur pœna imposita cõtractui non intelligitur apposita delicto sci licet associationi & retentioni in domo, & sic in mille tantũ puniatur. Tertio arguit a verbis claris l. non aliter. de leg. iij. dicens illa verba clara ex quibus obscuritas non resultat, sed statutũ solum contrahenti pœnã imponit. Ergo arguit quarto ab actus potestate, quia pœna nõ potest esse sine lege, sed lex potest sine pœna, l. si qua pœna. de verbo. signi. ergo non requiritur suppletio, ad legẽ, & sic vnica pœna puniatur alijs nõ suppletis, quinto a sufficientia vnice pœnę in vno delicto. l. sancimus. C. de pœnis. Sed hic est vnũ delictũ, quia fecit cõtra statutũ, vt l. cõtra legẽ. ergo &c. Sexto arguit a legis simplicitate quæ in associando & retinendo simpliciter loquitur, ergo pœna non suppeletur. l. j. §. finautẽ. ff. ad turpil. In contrarium arguit alijs sex rationibus. Et prima est a potentia legis repetitiua per dictionem. item l. in reptend. s. de leg. iij. cum si. Secunda a pluralitate delictorũ ad l. aquil. l. illud. §. fi. & sic plures pœnę. l. nunquã plura. de priua. delict. Tertia ab exclusione immunitatis pœnę, quia ꝙ fit ad pœnã nõ operatur immunitatẽ l. siue hæreditaria. de negot. gest. Et ideo prima pars ponens pœnam i õ arguit reliquis in partibus immunitatẽ. Quarta a proportione legis specialis & generalis, quia sic se habet generalis ad generalem sicut specialis ad speciale. m. ff. de test l. iij. §. fi. & C. de edifi. priua. l. ait in totũ. cũ si. & de admi. tut. l. si duo. Sed ꝙ in lege communi & generali in principio dicitur intelligitur in fine repetitũ. l. regula. §. penu. ff. de fa. & tu. igno. inst. ad l. aquil. §. hoc tamẽ capite. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. si initium tabularum. ergo idẽ in hoc statuto speciali. & sic in alijs capitulis ẽt pœna mille intelligatur repetita. Quinto arguit a oratitatis diuersitate delictorũ & contractuũ, quia grauius debet punire delinquens quã contrahens l. in actionibus. de in litem iurã. l. non dubium. C. de legi. Sed in hoc statuto punitur contrahens, ergo fortius delinquens, f. associans & retinens. Sexto a durãte qualitate causę prohibitiue, quod sic ostẽdit. Post delictum durat ẽt virtus legis pœnalis, quia illa perpetua. C. de diuer. rescrip. l. falso. ergo licet semel contrafecerit & in pœnam inciderit, nihilominus durante lege contrafaciendo iterum in pœnam incidit. Soluit quod imponi debet pœna mille tantum determinata, quia contraxit. In alijs autem nõ imponetur determinata pœna mille. Quod duabus probat rationibus, quia illa pœna est contra ius commune. l. si tibi. §. is cuius. ff. manda. de pœnis l. quidam. in fi. ergo non trahitur ad alia. l. quod vero. ff. de legi. & quia impositio pœnę est odiosa, ergo restringenda, vt in regula odiosa. & sic non habet locũ repetitio, allegat. l. talis scriptura. in fi. de leg. j. Sed pro associatione & retentione in domo punietur extra ordinẽ per tit. de recepta. cũ ibi no. & quia ex prędictis satis patet responsum ad cõtraria nõ insto, sed remitto ad no. in d. l. nunquã plura. & in l. senatus. Et nota hanc decisionẽ quę vult quod licet in statuto imponatur in principio vni delicto certa pœna, illa tantum non intelligitur in alijs capitulis inducentibus alia delicta repetita, sed remanet in arbitrio iudicis. Pro quo vide quod habetur per Bartol. in l. iij. §. eritq; differẽtia. ff. vt bono. rapt. & in dicta l. talis scriptura. de leg. primo.

59 Quinquagesimonono † circa dictum statutũ queritur. Quidam attentauit rebellare castrum, & ad actum proximum peruenit. & sic contra eum processum fuit, & in banno fuit positus. Titius cum eo contraxit. Queritur an incidat in pœnam contrahentis cũ bannito ob rebellionem castri vel pro rebellione, & videtur ꝙ sic, l. si quis non dicã

© SCD - Université de Poitiers

rapere cum materia sua, C. de epis. & cleri. Sed dic contrarium quia aliud est rebellionem fecisse, aliud attentasse l. si. ff. de re. dit. & l. & seruorũ. ff. de statu homi. & l. aliud de verbo. signi. Rebellio enim denotat rem perfectam. l. j. in fin. ff. cp quisque iuris. Pro hoc cp not. Cyn. in l. is qui cum telo. C. ad l. corne. de sica. vbi dicit cp statutũ cp est factũ contra occidentem, non habet locum in eo qui attentauit occidere, licet punctus fuerit eadem pœna. Non obst. l. si quis non dicam. cum si. quia licet puniatur attentãs sicut faciens in atrocioribus, non tamẽ punitur eadem lege, quia non est idem factũ. l. in lege. ff. ad l. corn. de sica. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœnis. & vide in Spec. de accusatore. §. j. versi. quid si primo. De rebellione autẽ in genere vel de rebellionibus. Vide Bar. in l. respiciendũ. §. delinquunt. ff. de pen. & latius in extraua. qui sint rebelles. super verbo, rebellare. & super verbo, rebellando.

60 *Sexagesimo* queritur† statuto cauetur cp bãnitus possit ipune offendi. Altero statuto cauetur quod non possint offendi banniti in festo sancti Ioannis, quidã offendit bannitum in rebus in festo sancti Ioãnis Baptiste. Queritur an incidat in pœnam statuti. Vel pone quod non est nisi secundum statutum. Queritur an puniatur de iure communi an ex forma statuti. Alberi. vbi supra q. cxj. dicit fuisse determinatum cp solum pœna iuris cõis, & qd pœna statuti locũ haberet in offensione personali non in reali. Allegat pro hoc. l. j. §. hæc autẽ verba. ff. de his qui deie. vel effu. Sed dices iu hoc est cõtra ea quæ dicta sunt supra parte proxima q. lv. vbi dr cp statutũ intelligitur de quacunq; offensione quod ẽt dixit Bart. in l. licitatio §. quod illicite de publica. Sed responde qd ibi loquitur in statuto affirmatiuo, cp tanẽ factũ in fauorẽ reipublicæ & quoruncũq; offendentium debet large intelligi. ff. de cõdi. & demõ. l. hoc genus. Istud vero fuit factũ in fauorẽ bãnitorum quibus non debetur tantus fauor, & ideo restringitur. Cũ igitur negatiue loquatur restringitur ad offensionẽ personalẽ, vt hic. vel dic quod ibi tractatur de statuto absoluente a pœna, ergo extenditur hic de condemnante, ergo restringitur, vt in regula fauorabiliores. iib. vj.

61 *Sexagesimoprimo* quero, † an bannitus de Florẽtia possit Bononiæ exercere officium ad quod ibi fuit electus. Ista fuit quæstio Albe. qui allegat vbi supra ea, quæstio, quod sic. ff. de ori. iu. l. ij. §. exactis. & in prohemio ffoorum. §. hæc autem tria. & C. de episco. audi. l. mathematicos. Allegat in contrariũ, quia sunt infames saltem infamia facti quæ eos concomitatur vbique sicut lepra leprosum, vt not. in l. fratre a fratre. Pro hoc de postu. l. ex ea. C. de digni. l. neque. de regu. iur. c. infamibus. iib. vj. Et dicitur quod vidit seruari primam partem nisi esset in loco subdito eidem domino. Quo ad primum vide quæ dixi supra in prima parte huius temporis quæstio. xlviij. vbi plene tractaui an sit infamis. Quo ad secundũ vide quæ dixi ea. parte. xvij. quæstio.

62 *Sexagesimosecundo.* †Statuto cauetur quod bãnitus non possit esse de consilio ciuitatis. & quod si fuerit assumptus quicquid factũ fuerit non valeat, bannitus fuit electus ad consilium & interfuit & officiũ exercuit, queritur an sit remouendus, & an valeant gesta. Hæc quæstio fuit Guid. de Suza. & ponitur in l. nominationes. C. de appella. & eius effectus refertur per Ioan. Andre. in titu. de accu. §. sequitur. versicu. quid si quis bannitus suarum additionum. versicu. cum tractauerimus, qui tenuit cp debeat ab officio remoueri per dictam l. nominationes. & de appella. l. si constat. & quia factum cõtra legem l. non dubium. C. de legibus. Nec ob. cp gesserit officium, quia etiã tutor post gestionem remouetur l. hæc enim. §. fina. de suspec. tu. dixit tamen per eum gesta valere per l. barbarius. de of. præto. de testa. l. j. de senten. l. si arbitri. cum si. Si latius videre vis, recurre ad notata per docto. in l. barbarius. Primum procedit nisi bannitus fuisset admissus in consilio tali modo quod cum eo videri posset dispensatum secundum l. quidem consulebat de re iudi. ad quod faciunt not. per Bart. in l. si is qui pro emptore in eo qui in consilio fuit admissus vt ciuis &c. Secũdum intelligo verum præterquã in gestis in sui fauorem, quia in eo cessat ignorantia quæ facit gesta valere, vt dictis iuribus, nisi etiam ipse ignorasset secundum quod dicam infra hac eadẽ parte, quẽstione vltima.

63 *Sexagesimotertio.* †Stante statuto quod bãnitus nõ possit eligi ad officia, queritur, an possit esse ambasiator siue legatus. dixit Alberi.

© SCD - Université de Poitiers

vbi supra, q. lxxxvij. quod non, quia illud officium. C. qui, ex cau, ma, l, j. Probatur ēt in l. legatus, ff. de legatto, & in alijs iuribus.

Cum a modo sequatur tertium tēpus quod erit post finitum bannum, expedit, vt ad ea quæ illud finiunt accedamus. propter quod querā de pluribus, f. qui possint rebannire, qui possint talē rebannitionē petere, & de forma circa eius petitionē & expeditionem. Et incipiens a primo.

64 Sexagesimoquarto quero† qui sunt illi qui possunt bannitos rebannire, vt sic effectiue bannum dicatur extinctum. Bart. in l. relegati, ff. de pœnis. dicit per illum textum ꝙ solus princeps potest hoc facere, ꝙ intelligit de bannitis a ciuitatibus sub illo principe existentibus, & ideo bannitus in comitatu non potest rebannirī nisi ab ipsa ciuitate cuiuslibet comitatus. In ciuitatibus autē quæ non recognoscunt principem vel ex pace cōstantie, vel ex consuetudine potest illud facere consilium ciuitatis ꝙ totum populum representat. l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. & ꝙ not. C. quæ sit longa consue. l. ij. & ita tenuit Raymū. in l. j. §. si consulto. ff. de secū. tab. per l. nihil tam naturale, de reg. iur, & idē in alijs quibus ipsum consiliū commisisset. Potest. n. statuta facere, vt l. omnes populi. ergo &c. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. de quo vide per Bar. in l. ambitiosa. Et ibi an talis potestas veniat in generali cōcessione arbitrij super bono statu ciuitatis.

65 *Sexagesimoquinto* queritē† an potestas ciuitatis possit rebannire. Gui. de Suz. in suis quæstionibus sub litera. S. terminauit ꝙ sic quod facit ex eo ꝙ bannitus malefactores facit capi, per l. non omnes. §. fin. ff. de re milit. & ad velle. l. j. & ij. §. verba. & C. in qui, cau, ser. pro pre. li. ac. l. j. nisi statutum aliter se haberet, vt l. oēs populi. Et idē tenuit Gan. vt refert etiā Albe. vbi supra qō. lxvj. Et allegat ad idē. l. si quis in graui. §. vitum. ad fille. & C. qui ad liber. procla. non licet. l. ij. Bart. aūt in distinctione tenuit contrariū, vt testigi supra hac eadē parte. q. vj. in fi. per text. in l. j. in fi. ff. de qō. Pro qua parte Albe. prædictus alleg. C. de transa. l. præses. l. dist. c. j. ij. & iij. ff. de pœ l. diui. & l. relegati. Et dicit videri expresse probari in l. prohibere. §. plane. ff. ꝙ vi aut clam. Et hanc opinionem dicit tenuisse Hugo de fontana. Ipse vero concludit ꝙ prima opinio est vera, nō existente statuto ꝙ vetet bannitos de banno eximi. Si autem tale sit statutum, tenet opinionem secundam. Hæc sua opinio parum sapit, quia quando est statutum, potestas qui iurauit illud seruare non potest cōtra facere. Et si dicis potest ex causa. vt l. fi. qui satisd. cogan. Respondetur quod tunc esse vel non esse statutum nihil releuat, vt de se patet. Puto aūt in hoc sic dicendum ꝙ aut statutum in ciuitate dat formam rebannitioni, & illa seruāda est l. cum hi. §. si prætor. ff. de transactio. Si vero statutum formā non tradit & potestas est electus cum mero & mixto imperio aliquo non excepto, & poterit pro rebannitione banniti legem facere seruata forma quam seruare debet in statuto condendo scilicet vocatis proceribus &c. secundum quod traditur per glo. Cy. & Bar. in l. j. ff. ꝙ quisque iuris, & etiam per Bar. in l. oēs populi. q. j. & hoc modo potest saluari dictū affirmatiuū Guid. cū dicto tamen Albe. quia si esset statutū in cōtrariū licet illud posset tolli a populo non iū pōt tolli a potestate, quia non potest contra illud quod a concedente sibi authoritatē est ordinatum. C. de offi. præfec. præto. l. normam. & ff. man. l. fi hominē. & ita intelligo quod not. prædictos in d. l. j. quod ēt voluit Bar. in l. ambitiosa, licet de potestate nō loquatur. Si vero vult facere per seipsum, aut per viam gratie siue legis, & non potest. vt d. l. j. in fi. de quæstio. & ꝙ per Bar. no. in d. l. omnes populi. Si vero per aliquam viam iustitie, vt per viā restitutionis in integrū ex iuxta causa. Vel per viā cognitionis ordinarie vt dicam in seq. Et tunc potest, quia sub iurisdictione siue arbitrio generali talia continentur. l. absentem. C. de accu. & in titu. de resti. in integ. Dixit etiam Ray. ꝙ si ex forma statuti potestas pōt differre bannum ad tempus, & illud distulit, quod eius successor potest illam dilationem reuocare arg. ff. de diuor. l. ꝙ ait. & ibi per eum. quod mihi non est clarum nisi intelligatur secundum not. in l. fi. ff. de pœn.

66 *Sexagesimosexto* quero. †Titius comparuit coram ptāte dicens Titiū fuisse bannitum, & dicitur per multos quod ipse est ille qui continetur in banno. Ipse autem dicit se nō esse illum de quo dictat bannum. Quero an id possit petere, & iudex sic declarare, & si potest qui sint citandi. In hoc primo qualiter hoc posset contingere, vide supra in j. ēpore parte, iij. q. vl t. Et etiam vide quæ di-

© SCD - Université de Poitiers

xi supra parte proxima q.xxvj. Et dic ꝙ sic, arg. C. de inge. & manu. l. diffamari. ff. ad munic. l. de iure. & ita in simili determinat Bart. in constitu. qui sint rebelles. in glo. super verbo, rebellando, versicu. circa primũ queritur. Ad quod facit quod etiam ipse tetigit in l. vbicunq; §. interdum. ff. de ven. in pos. mit. Debet autem citare regimina ciuitatis, secundum not. per Bar. in consti. præceden. super verbo citata. quæ punctualiter obseruantur. Poterit ergo causa cognita declarare illum non esse illũ de quo in banno dicitur. Et ita iam seruari vidi. Faciunt not. per Bartol. in l. demonstratio. de condi. & demon. in l inter stipula. de verbo. obli. & in l. diuus. de custo. reo. de quo dixi in parte præced. q.xxxiiij.

Viso ergo qui sint illi qui possunt rebannire. Quero sexagesimoseptimo

67 †qui sunt illi qui possunt petere, vt bannitus rebanniatur? Dicunt quidam ꝙ aut petitur remissio post banni executionem. Et tunc extraneus petere non potest, sed affinis sic allegant. ff. de pœnis. l. in metallum. Si vero petitur ante executionẽ. tunc pōt quilibet. ff. de appella. l. non tantum. Mihi autem nō videtur quod illa iura faciant ad propositum, lex enim non tantum loquitur in appellatione eius qui pœnę seruus est l. qui vltimo. ff. de pœnis. cum ibi no. & ideo aliter dicendum puto ꝙ aut petitur remissio banni per viam gratie, & vnusquisque potest illam petere. & si concedatur ab habente potestatẽ valet remissio. Nihil enim obstat l. j. §. vsus. ff. de procura, quinimmo motu proprio fieri posset. Si vero petitur per viam iustitie. iunc puto quod ipse posset petere, vel per viam appellationis, vel nullitatis, vel per viam supplicationis, vel in integrum restitutionis. De quibus modis aliqua dixi supra in j. tempore, parte vlti. in pluribus particulari, quæstionibus. Ac ẽt quia velit probare se seruasse illud quod secundum reformationem eum a banno eximit, puta se seruisse in exercitu & si, licet. n. alias sit et audientia denegata nō tamen in talibus denegatur, iuxta not. per Inno. in c. cum inter. de excep. & in c. intelleximus. de iudi. & pluries dictum est.

Sed tunc sexagesimooctauo queri

68 turſ an talis petitio possit fieri per procuratorem? Et videtur, quod sic, quia si per se ergo per procuratorem l. filiusfamilias. de procu. ff. qui pet. tu. l. secunda cum simi. Non enim disputatur, de crimine, sed solũ de processu, colligitur ex not. per Innocen. in cap. dudum. de ele. & sic admitti debet procurator. C. ad l. fa. de pla. l. prima. & l. præses. In contrarium videtur quod non posit quia in causa appellationis venit causa nullitatis, & tamen non potest interuenire procurator. Primum patet in l. si expressum. de ap. & C. quando prouo. non est ne. l. j. secundum probatur in l. prima. an per alium causa ap. Dicit Bald. quod vbi directe vel indirecte cognoscitur de crimine non potest procurator interuenire alias sic. & ita dicit seruari, vt ipse scribit in l. reos. C. de accu. iuxta si. quod verum est. & ita seruamus. & habet locum quod dictum est in bannito a relegatione supra. Si autẽ fuisset bannitus in pœna pecuniaria, tunc sine dubio potest per procuratorem petere. Nec habet obstare, quod bannitus non audiatur ex forma statuti in ciuili agendo vel defendendo. & sic videatur tractari de pœna personali vt l. hi qui sanctam. C. de aposta. quia quædã sunt pœnę afflictiue, & de illis loquitur materia l. reos. cum concor. Quædam sunt pœnę exclusiue, vt est pœna prædicta. & in illis potest procurator interuenire secundum Iaco. in d. l. hi qui. Præterea illa pœna haberet locum post bannum decursum non ante secundum Bal. in l. seruum quoque. §. publice. de procu. Aduerte tamen, quia in tali causa etiam vbi de remissione tractatur debet esse speciale mandatum secundũ Gui. in Specu. de procu. §. primo. versi. sed nunquid media. & Bald. in dicto. §. publicę. & per Bartol. & Ioan. But. non solum. §. fin. ff. de procu. vbi bonus text. Facit ad propositum optime. l. Pomponius. de procu. & qd dixit Barto. in consilio quod incipit. In causa Vannisgerij. vbi per aliam legem consuluit in petitione relaxationis a captura persone etiam pro causa pecuniaria requiri speciale mandatum. ex quo patet ꝙ per talem viam petendi remissionem a banno in iudicio non admitteretur coniuncta persona sine mandato. l. patri. & illud. ff. de mino. & per docto. in l. sed & hæc in princip. de procura.

69 *Sexagesimonono.* †Viso quod quilibet potest per viã gratie remissionem banni petere. Quero quia supplicatio debet formari certa. l. vt responsum. C. de transac. & C. vt lit. pen. l. ij. quomodo poterit extraneus hoc facere. cum scriptura banni ad eum non pertineat

© SCD - Université de Poitiers

& sic non potest petere sibi edi.ff.de eden. l. quædam.§.pertinere. dic quod scriptura banni est publica,& ideo debet edi cuicũque petenti,maxime quando bannitus potest a quocũque offendi, quia vniuscuiusq; interest,ff.de postu.l.ex ea secundum Bar. in l.ij.§.diuus,ff.de iure fisci.

70. *Septuagesimo* quero † minor reperitur in banno, non habet curatorem,vult ipsum curatorẽ petere, vt possit pudere de sua cancellatione vel de alijs iuris negotijs,queritur quis dabit ei curatorem. An iudex loci a quo exulat. An iudex loci in quo permanet.Gui,de Suz, in l.j.C. vbi tutor. vel cura. pe. dicit quod propter necessitatẽ licet illud q; alias nõ licebat.ff. de of.con.l.vna.& ibi concor.sed in proposito propter persone periculũ imminet necessitas cũ illuc ire non possit sine vite discrimine, & ideo ille iudex sub quo degit curatorem dabit Facit.ff.de inter. & rele.l. relegatorũ.§.interdicere. & ad muni.l.filij. §.relega.& l.eius qui.§.fin.& ita sequitur Ioan.And.in addi.Specu.in titu.de cura. in prin.Ratio decisionis prædictæ locum habet vbi sit bannitus pro persona vel membro,vel tanta quantitate quæ secundũ statũ suum sit maior pars suæ substantie , vt l. propter litem,ff.de excusa.tu.Sed vbi esset parua quantitas secundum sui quantitatẽ iuxta not.in auth.præterea.C. vnde vir & vxor.talis ratio cessaret.& sic non haberet locum dispositio,l.q; dictum.ff. de pac. nisi esset statutũ q; impune posset offendi, quia tunc talis timor dispositionem prædictam induciet,vt vbi supra,

71. *Septuagesimoprimo* † bannitus expulsus de ciuitate Florentia cum tota sua prole mortuus est in ciuitate Bononie vel alibi relicto filio impubere qui habebat omnia bona sua Florentie qui non habet tutorẽ testamentarium vel legitimum,& indiget tutore queritur quo & per quem iudicem sibi consulatur.Istã q.disputauit Osber. de Cremona.& eam refert Albe.vbi supra q. xc. In qua prolixe procedit succincte referam substantialia.& q; pupillus sit omni auxilio destitutus. arguit quia sunt plures species tutellarum regulariter,testamẽtaria, legitima,& datiua.Primis duabus cessantibus locus est tertie,C.& ff. & in li. insti. in materia tutelarum, & ab ordine titulorum. Sed due prime cessant,& tertie locus non est vt probabo ergo &c.Probat autem , quia certa sunt loca, vbi possunt peti tutores & dari.§.locus originis & domicilij & ibi innuitur,saltem a sufficienti partiũ enumeratione,sed ibi non potest dari obstante statuto ergo &c.quia paria sunt non posse fieri de facto vel de iure.l.j.§.q; si nemo ff. q; cuiusque vniuer.no.cum in.l.em quia ille non est de iurisdictione illius iudicis, ergo ei dare non potest.ff.de tut.& cu.da.ab his.l.iusdãdi.iunctis not.in.§ relegati.institu. qu .mo. ius pa.po.sol.Item cum non habeat voluntatẽ cum æquiparetur furioso cũ non possit ire ad imperatorem vel Romam , maxime propter expensas & distanti m itineris, & quia non potest ibi constituere domicilĩ, itẽ quia non potest dici fugitiuus. videtur omni auxilio destitutus. Allegat ad prædicta per ordinem de acqui. hære.l. pupil.si cer.pet.l.certi conditio.§.quoniã, de polli, si quis rem.§.voto,de tu.& cur,da,ab his l. pupillo.de ser. expor,l. titius. In contrarium arguitur primo quia pupillus potest suam conditionem facere meliorem etiam sine tutore.insti.de auto.tut.in prin.ita puncto dicitur q; indiget tutore, ergo debet petere posse de iur.om.iudi.l tj.cum si.Secundo si cum tutore litigat potest petere curatorem de tute.l. qui habet.§.si pupillus. & ille potest dari quocunque loco & tẽpore, vt ibi ergo &c. Tertio quia põt impetrare iudicẽ.C.quando impera.inter pupil & vi. l.j.Quarto quia impetrare põt ius annulorum.ff.de excuf.tu.l.cũ ex oratione.Quinto , quia iurat & obligatur.ff.de ope. lib.l. vt tur.iu.& de lib.cau.l.fina.Sexto, quia fit miles.C.qui testa.fa.pos.l.fin.& per consequens nouũ contrahit domiciliũ.C.vbi mi. cã.Septimo,quia contrahit sponsalia.ff. de spon.in l.in sponsalibus.Octauo, quia petit in iudicio alimenta a tutore.ff. vbi pupil. edu.de.l.fin.Nono, quia implet & impedit cõditionem.ff.de condi.& de.l.conditionibus pupillus.Decimo,quia ad tutores petẽdos Romam vadit,C.de nego.gest.l.ij. Vndecimo quia propter necessitatẽ cessat iuris dispositio,de offi.consul.l.j.& ideo propter necessitatẽ non iudex dat tutorem, de tu,& cu,da,ab his.l. vbi absunt. Duodecimo,licet datio tutoris sit mixti imperij tamẽ fauore pupilli delegatur.vt no,ff. de iu. om.iudi.l.j.Decimotertio.quia propter necessitatẽ interuenit pupillus in iudicio momentanee possessionis.C.qui tẽper l.fi.Decimoquarto quia põt perdere domicilium ppter deportationẽ.ff.de tute.l.si deportati

© SCD - Université de Poitiers

sed deportari & relegari pōt. ergo fortiō do micilū pp deportationē. ad mu. l. fi. §. relega ti. & l. eius. §. fi. Decimoquinto, qa cōsentit manumissioni per quā efficitur ciuis & incola. ff. ad muni. l. j. ergo cōcludit q̃ in loco in quo degit potest sibi tutor dari. Soluē do tenuit pupillo cōsuli posse altero de duo bus modis, vel per translationē facultatis ad aliū locū vel per electionē domicilij secundum Azo. in sum, vbi pe. tu. licet Hug. aliter dixerit in cōsti. domicilii. de tu. & cu. da. ab his l. j quia tñ trāslatio facultatis est difficilis residet in constitutione domicilij, & quod possit sibi constituere domicilium probat. domicilium. n. patris de necessitate nō sequitur. ff. ad muni. l. assumptio. §. j. & l. filij liber. §. patris vbi expressum q̃ eligere posit vbi velit q̃ patet, quia non reperitur ei prohibitū ergo permissum. ff. de proba. l. ab ea parte. & ideo arrogatur de consilio, ppinquorū. ff. de adop. l. ij. ppter q̃ sortitur domicilū. ff. ad muni. l. j. subdit se credere eū petere posse a iudice Bononię. C. q admi. ad bo. pos. l. fi. dicit ēt q̃ episcopus loci vnde est expulsus posset sibi dare in defectū iudicis secularis. C. de episco. audi. l. si ꝑses. & l. fi. de anna. excep. l. vt perfectius. & ad contraria dicit faciliter patere respōsum. Inserui hanc pp duo. Primo propter particularia quæ rangit fieri posse per pupillum sine tutore. Vide tū quæ hīr in l. j. ff. de noua. Secūdo propter hoc vltimū dictum per q̃ patet q̃ vacāte pt̃ate vbi solus sit qui possit dare tutorem poterit recurri ad eꝑm. q̃ credo debere intelligi si decuriones non dant illum, possunt. n. in l. vbi absunt. de tu. & cu. da. ab his. Pro eo aūt q̃ dictum est. supra pupillum sibi constituere domicilū. vide Bar. ff. ad muni. l. placet. & q̃d dixi supra iuxta fi. xliij. q. hac eadē parte. & pro principali materia. q. vide in l. pupillo. de tu. & cur. da. ab his. & l. legitimos. in prin. ff. de legi. tu. vbi plene. Sed pone in q. q̃ talis pupillus haberet bona alibi non in domicilio originis a quo exulat, sed in alio in quo nullū habet domicilū, quis dabitur ei tutorem. Dixit tūc Bar. dari tutorē per iudicē originis, & illam dationē extendi ad bāna alibi sita, allegat l. propter litem. §. licet. ff. de excu. tu. & l. magis puto. §. illud. de re. eo. reprobata glos. l. non solum. §. qui testamento. de excu. tu. & in. l. legitimos. dicit q̃ talis tutor poterit administrare sine authoritate iudicis loci quo sunt bona sita si nō habet contradictorē, alias illius iudicis requiritur interuentus, vt ibi per eum, intelligunt quidā id verū qñ iudex originis simpliciter dat tutorē. Si aūt exprimeret se dare ēt ad bona alibi sita, dicunt nō valere dationē quo ad illa bona. Quædā. n. tacite veniunt quæ expresse nocent. l. nonnunquā. de condi. & demon. cum si, & ita soluūt gl. d. §. qui testamēto. In proposita igitur q. sit cautus iudex vt simpliciter det pupillo tutorem non expresse quod extra suā iurisdictionē se intromittat l. fi. de iurisdom. iudi.

Hæc de præambulis ad absolutiones a banno, sed septuagesimo secundo quero. † Titius
72 erat bannitus pluribus bannis q̃ fieri pōt, vt sæpius dictū est maxime primo tempore parte j. an sufficiat sibi vna absolutio, an vero habet necesse plures absolutiones habere? Dixit Cy. in l. si libertā. C. de nup. q̃ aut talia banna descēdunt ex eodē facto, & tūc sufficit vna. Si vero ex diuersis factis descēdunt plures absolutiones requiruntur, allegat. ff. ad turpil. l. j. §. si plura. de no. ope. nū. l. de pupillo. §. si pluribus. Quando ex eodem facto descendunt, dixit Bar. esse posse. vt quia iudex inquirit venit syndicus & denuntiat, superuenit pars & accusat sup omnibus, iudex fert sententiā contra Titiū cōtumacem, de quo per eum in d. §. si pluribus. Sed Ray. in d. l. si libertam. dicit q̃ etiā si ex diuersis factis descendunt sufficit vna absolutio si omnes cause in absolutione exprimantur, allegat not. extra de senten. excom. c. cum pro causa. & ita etiam tenet Iaco. de Are. in d. l. si libertam. Sed Barto. elegantius more suo in hac materia distinxit in dicto. §. si pluribus. quod aut quis petit se absolui a iudice ex mera iustitia propter aliquam causam, & tunc vna absolutio generalis non porrigetur nisi ad causas expressas in petitione l. licet. C. de iudi. & de arbi. l. de rebus. Quandoq̃ petitur vera absolutio ex mera gratia, vt a principe vel a populo secundum ea quæ dixi supra in q. lxiiij. tunc si fuit absolutio generalis sine aliqua pactis petitione vel ēt præcedēte petitione generali, & sufficit & porrigitur ad omnes causas, quia princeps vel populus videtur hoc fecisse ex certa scientia. C. de aboli. l. secunda. Sed si petens aliquas causas expresit adiecta clausula generali, & tunc fuit tacita aliqua causa grauior expressis, & tunc est verisimile cōcedentem si sciuisset non fuisse concessurum. & ideo tunc erit nulla super toto, argu. C. si contra ius vel vtili. pub. l. præscriptione. extra de rescri. c. super literis. & facit clemē. nō pōt.

© SCD - Université de Poitiers

de procura. Si vero fit absolutio a patre ad cuius petitionē fuit datum bānum. De quo dicam infra, q. lxxvj. & tūc sine dubio sufficit vna absolutio generalis. l. emptor. §. lucius. ff. de pact. & de noua. l. fi. nisi fieret ex causa transactionis, quia tunc refertur ad ea de quibus erat lis. C. de transactio. l. si de certa. & l. age. & l. sub prætextu. & hoc communiter tenent omnes.

73 *Septuagesimotertio* queritur econtra. † An ex pluribus ex bannitus posit absolui a banno tm? Bar. in d. §. si pluribus. proxime allegato dicit q̃ bannum q̃ remanet est tale, q̃ facit eum perdere iura ciuitatis suę secūdū ea quæ dixi in l. quidā. de pœnis, & melius dictum fuit supra in prima parte huius tempo ris. q. v. & tunc in eū non pōt cadere absolutio ab vno, quia absolutio est redditio beneficiorū ciuitatis. Sed postea cū ab alio banno absoluetur prima absolutio confirmabitur. arg. ff. cōia prędi. l. fi. Si vero bannum quod remanet non facit eū hostē ciuitatis nil obstat quin vnum posit tolli alio remanēte. l. fi. C. qui. mod. pig. vel hypo. sol. & l. siquidē. C. de transa. Ista decisio in primo membro est periculosa. Si. n. ante liberationem ab alio bāno caperetur posset fieri executio secundū eū quod esset iniquū. & ideo dixit Ang. in d. §. si pluribus. q̃ immo etiam vbi aliud remanens facit eum hostem ciuitatis potest vno tali alio remanente nihil allegat. Facit de reg. iur. secdm naturam. & de solu. prout quisque. Sicut. n. separate dantur, vt dixi supra scilicet in primo tge parte. j. q. iij. ita possunt separate tolli.

74 *Septuagesimoquarto* † In ciuitate ordinatum est quod banniti in pœcunia rebanniātur & quod habentur pro cancellatis, queritur an eo ipso q̃ sic ordinatum est sint rebanniti absque eo quod de facto cancellentur? Dixit Barto. in l. emptor. §. lucius. ff. de pac. q̃ aut in reformatione dr̄ q̃ debeāt rebanniri, & tunc nisi de facto rebāniantur rebanniti non erunt. C. de solutio. l. inductus. & q̃ ibi no. & ff. de peti. hæredi. l. si quis liberta tē. Aut dr̄ q̃ habeantur pro rebannitis, & tunc absque cācellatione de facto rebanniti intelliguntur per dictum §. lucius. & de adimē. lega. l. nihil. q̃ sequitur ibi Bal. & allegat. ff. de lega. j. l. huiusmodi. §. si cui ita. Sed prædictis opponitur q̃ aliud est haberi pro cancellato, & aliud esse cancellatum de verbo. signi. l. mercis. & q̃ ibi no. Sed illud verum in his quæ sunt facti. In his autem quæ sunt iuris talia verba important veritatem l. si maritus. §. legis. & q̃ ibi per Barto. ff. de adult. & plenius in l. si is qui pro emptore. de vsuca. Si tamen vis q̃ in eorum fauorem plenius disponatur, facias q̃ reformatio dictet q̃ habeantur & sint rebanniti & cancellati & pro legitime cancellatis, Hoc tamen intellige secūda ea quæ dicam infra in sequenti tempore parte. j. q. ij. & etiam j.

75 *Sed circa idem.* Septuagesimoquinto queritur. † tres erant bāniti in eadem sententia, virtute reformationis duo debebant cancellari. Notarius asserens se facere virtute reformationis cancellauit omnes cū deberet tantum duos cācellare, queritur an tertius de quo nō dictat reformatio dicatur a bāno liberatus sine exēptus, dic q̃ non, quia cancellatio restringitur a causa suę cancellationis l. cancellauerat. ff. de his quæ in testa. delen, Et ibi per Bar. in terminis. Et idē dicēdum est si vnus habens plura banna deberet ex aliquibus cancellari & fuerit ex omnibus cancellatus eadem ratione. Vide tamen quæ dicā in q. supra proxime allegata.

76 *Quero septuagesimo* sexto. † Statum est in ciuitate q̃ ad petitionem creditoris possit debitor non comparens pro debito non soluto condemnari in certa quantitate soluenda fisco secundum debiti quantitatē. & in dicta quantitate banniri. Titius debitor ad petitionem creditoris fuit bannitus. An ad dicti creditoris petitionem debeat de bāno eximi & cancellari. Dixit Gui. in l. fi. de offi. procu. cesa. quod non per illum tex. & per. l. ij. in fin. C. de lib. & eo. lib. Sed Bar. in l. prima. §. & post operis. ff. de nouis ope. nun. vbi tex. facit in contrarium. Dixit qd quandoque bannum continet aliquid tedio sum solum fauore creditoris, vt puta quod non audiatur ad ius nisi soluat, & tunc potest tolli simplici conuentione, ar. illius tex. sicut potest tolli res iudicata, argu. l. iiij. §. si ex conuentione. de re iu. & C. de execu. rei iu. l. ij. Quandoq̃ continet aliquid pœnale præcise, vt si non soluerit vsque ad kal. soluat rm fisco nomine pœnę, vel sit priuatus officijs &c. Et tunc porrō incidit in bannū nō potest tolli partium cōuentione, qa alteri est ius quæsitum, vt l. iurisgen. §. si paciscar.

© SCD - Université de Poitiers

de pac. Sed si in bannum nõ incidit, sed adhuc est intra terminum banni ex sola partium voluntate potest terminus prorogari & adueniente termino prorogato incidit, in bannum, nisi soluat, quia prorogatio intelligitur facta cum omnibus suis qualitatibus, ff. de iudi. l. ij. §. si iudex. & vide latius ibi per eum. Nunc ad propositum cũ in terminis præsumatur bannum esse decursum, constat quod illud ad voluntatem creditoris cancellari non potest. In hac tã ciuitate est statutum quod ẽt post datum bannũ & decursum terminũ posset tolli intra certum terminũ quod hic seruandũ est. Aduertendum tã ad illud quod dixit Bart. qd vbi adhuc durat terminus banni potsit fieri prorogatio, & quod adueniente secundo termino si non soluerit in pœnam appositã in primo termino inciditur, quia hoc nõ videtur bene tãi. Nam ex tali sententia quasi contrahitur. l. iij. §. licet de pecul. sed in pœnis conuentionalibus pœna adiecta in primo termino nõ videtur saltem effectue repetita in termino prorogato l. cum stipulatus sim mihi a proculo. de verb. obli. & qd ibi no. Præterea talis sententia est conditionalis. & ideo non debet committi nisi proprie existat conditio sub qua fuit concepta ff. iudi. sol. l. si fine. & l. cũ apud. Et ideo forte illud eius dictum in hac parte non procedit. & aut in nullam pœnam incidit, aut incidit in illam adueniente primo termino. pro cuius declaratione vide quæ dicam in quæstione. ij.

77 *Septuagesimo* septimo q̃ro † circa prædicta dicat statutum quod talis bannitus ad petitionem creditoris debeat eximi de banno absq; eo quod soluat communi si fuerit in concordia cum creditore, dictus bannitus comparuit coram iudice, & fecit citari creditorem obtulitq; se paratum stare iuri cum eo. Queritur an debeat cancellari? Albe. vbi supra q. cxij. dixit quod sic, quia cum ex illis verbis statuti fiat relatio ad concordiam creditoris intelligitur facta relatio ad arbitrium. Constabat autem illud debere intelligi de arbitrio boni viri. l. hæc venditio. ff. de contrahen. empt. ff. pro socio. l. si societatẽ. de fideicomm. li. l. thais §. sorore. & l. labeo. & de operis libertor. l. si libertus iurauerit. Nullus autem bonus vir arbitrabitur creditorem nolentẽ stare iuri vt recto arbitrio, sic habeat per inde ac si esset in concordia, vt dictis iuribus. Facit ff. de condi. & de. l. iure ciuili, licet ipse non sic declaret. Sed aduerte, qa aut bannitur, quia nõ soluit debitum liquidum contra quod nõ poterat opponi exceptio, & tunc non puto decisionem prædictã procedere. Rectum enim arbitrium est nolle pro liquido debito litigare. l. quidam estimauerunt. ff. si cert. pet. Si autem fuit bãnitus pro debito contra quod si cõparuisset, potuisset exceptionem opponere, & tunc compareat dicens separatum stare iuri. & tunc aut est talis persona de qua non obstãte prima contumacia nulla est suspitio, sed quia diues est & soluendo creditur q̃ soluet. & sic succumbet. & sufficiat talis oblatio. arg. l. si pecunie. in fi. ff. vt in possle. quæ etiam facit ad primum membrum. Si vero restat suspitio inducta propter cõtumaciã, & isto casu non puto eum debere eximi de banno nisi ducat secum fideiussorẽ qui promittat soluere iudicatum. argu. ff. qui satisd. cog. l. fideiussor. §. fi. l. iij. §. fi. ff. de sta. lib. Si vero pro parte est liquidum pro parte nõ, pro parte liquida debet soluere, p alia põt litigare secundum supra dictam distinctionem. l. quidam estimauerunt. si cert. pet. Pro quo vide ho. tex. in l. statu liber. rationem. ff. de statu liber. Sed pone q̃ fuerit bannitus ad petitionem multorum creditorum simul. & in eadem accusatione gentium. An debeat cancellari si fuerit in concordia cũ maiore parte creditorum dicente statuto q̃ cancelletur si fuerit in concordia cum suis creditoribus. In hoc aduertendum q̃ qñq; actus in quo requiritur concordia refertur ad plures, vt vniuersos. & tunc dicit Bal. in l. nulli. per illum tex. cum glo. q̃ Federicus tenuit sufficere qd due partes faciant. Sed in l. j. de pac. dicit quod sufficit maior pars, quia in illa residet collegium. ff. ad muni. l. quod maior. Sed in l. & suum. §. fi. dicit cõtrarium, q̃ debet intelligi, vt dicam statim. intelligo hæc sua dicta q̃ requiritur qd due partes collegij sint præsentes dum tã maior pars præsentium faciat. Ad hoc q̃ habetur in c. ea noscitur. de his quæ fi. a præla. sine consen. ca. Quandoq; verò refertur ad plures vt singulos, vt in casu nostro. & tunc puto quod sufficiat quod sit in cõcordia cum maiore parte creditorum secundum formã l. & seruum. §. hodie. & l. maiorem. videlicet quod illi sint citati. & sit seruata illa forma, alias secus. ea. ti. l. rescriptum. & sic loquitur dictum Bal. in §. fi. Et aduertendũ quod licet non consentiant eodem tempore, si tã omnes consentiant separatim dicũtur esse secum in concordia. l. fi. cõmu. præ-

© SCD - Université de Poitiers

dio, secundum Bald. in d. l. j. de pac. ff.

78 *Septuagesimooctauo* †Statu tũ erat in ciuitate quod nullus bannitus posset rebanniri nisi soluatur prius certa quantitas camere apostolice, & si secus fieret non intelligeretur rebannitus, deinde in illa eadem ciuitate illud statutum fuit per nouum statutum annullarum. Queritur an bannitus qui postea rebannitur teneatur illam quantitatem soluere, adeo quod si non soluit rebannitio non valeat? Hanc q. mouet Bald. in l. fi. ff. de pac, & dicit quod fuit de facto Florentie, et quod vidit in ea ita bene allegari sicut unq̃ viderit in aliqua quæstione. & dicit fuisse determinatum secundum statutum non valere. & sic secundum illam determinationẽ dicta quantitas solui deberet. Sed aduerte quia si vera est decisio supra dicta in qõ. lxxvj. anteq̃ ius sit quesitum posit per cõuentionem tolli fisco. Decisio prędicta procedere non videtur. Pro quo facit. l. qui rome. §. flauius hermes. de verb. obli. & ff. de fer. expor. l. j. per quæ iura dixit ibi Bar. qd si donauit tibi rem hoc acto quod post mortem tuam peruenias ad quandam ecclesiam illam conuentionem de ecclesia potero reuocare, licet ex tali pacto ipso iure queratur ius ecclesiæ. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. In quo tũ moderni variant, sed illius disputatione omissa quę est extra rem nostram rediens ad propositum in quo multa dici possent inclino in hanc sententiam, quod aut talis bannitus erat rebannitus ante reuocationem illius statuti, & tunc cum iam esset ius quesitum camere apostolice illud tolli non potuit per statutum, per d. l. fi. de pac. cum si. Cum illud ius camera apostolica ad suum commodum esset habitura, non ad commodum statuentium tunc enim secus esset. l. in causæ. in fi. ff. de procu. cum sim. & soluere tenebitur illam quantitatem alias de iure cãcellari non poterit. Nec obstat quod habetur extra de iniur. & dã. da. c. in nostra. quia aliud est quod superior inferiori ius ex superioris quissione quesitũ, de quo ibi, & aliud quod inferior, vel per id facere posit. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. ad trebel. cum si. Si vero fuit rebannitus post reuocationem statuti cũ illud ius nondum esset quesitum, & sic potuit reuocari, vt in. §. flauius, soluere non tenetur.

79 *Septuagesimonono.* † Titius erat bannitus cum saluo q̃ si faceret certum quid esset exemptus a banno, vel erat bannitus simpliciter sed facta fuit lex quod omnes banniti deberent rebanniri qui seruirent duobus mensibus in exercitu suis sumptibus, vel dicebat quod essent a bãno liberati. Titius fecit illud q̃ erat in saluo vel seruiuit in exercitu, queritur an statim dicat liberatus a banno, vel requiratur iudicis declaratio. Vt pater hęc quęstio est duplex. Cõstat enim quod iudex potest in sua sentẽtia apponere verba illa saluo quod infra dicam & c. vt not. in l. item labeo. §. j. ff. fami. hær. itẽ quod licet non debeat ferre sententiam conditionalem, tũ lata sub cõditione valet. l. ij. §. biduum. ff. qñ app. lit Et ideo videndũ est an statim dicatur bannitus. Hoc pendet ab eo an dicta sentẽtia sit conditionalis. Et videtur quod nõ sit conditionalis, vt no. per gl. in l. obligationum fere. §. conditio. ff. de act. & obli. quod maxime verum est si illa verba apposuit post verbum, bannitus. tunc. n. non vr̃ quod aliquid postea addere potuerit, vt l. iudex postea. ff. de re iudi. Et sic tũc certum sit eum esse bannitum, & hoc tenuit Bart. in d. l. iudex, & in l. j. ad turpil. & in l. moris. de pœnis. In contrarium quod immo sit conditionalis, & quod interim nõ dicatur bannitus, & sic nulla declaratio requiratur, probatur sic, Aut dicta sententia quo ad bannidationem habuit verba suspẽsiua & tunc clarum quod est conditionalis siue, equiparetur contractui siue vltime voluntati. l. ij. cum ibi no. ff. de in diẽ adic. Si vero non habuit verba suspẽsiua, & idem, licet in contractibus, tunc actus sit purus, & veniat sub conditione resolnendus, vt ibi. Tamen in vltimis voluntatibus secus est, quia semper est cõditionalis dispositio l. de quibus diebus. §. quidam titio. de condi. & demon. & l. legatum pure. de adimẽ. le. cum simil. Constat autem sententiam equiparari vltimis voluntatibus. l. non est mirum. ff. de pig. act. l. si ita fuerit. de manu. test. Et quod no. per Gui. in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & per Bar. in l. centesimis. in fin. de verb. obli. saltem hoc casu qñ hic est benignior interpretatio, vt in c. si delegatus iudex de offi. deleg. lib. vj. Nec ob. q̃ in sentẽtia quasi cõtrahatur. vt l. iij. §. idem scribit. de pecul. quia omisso examine, an illud sit verum reo nunquam cõparente in iudicio, aliud est contractus, & aliud est quasi contractus. et sic de vno ad alium regulatur argumẽtatio non procedit. vt in proposito patet ex l. ex maleficijs. §. hæres. de acti. & ob.

© SCD - Université de Poitiers

& l.apud iul.in fin.qui.ex cau.in pos.ea.& quod ibi per Bar.Non obst.glo.§.conditio. quia illa gl.non est vera, vt scribit Inno.in c.præterea.extra de appel.Nec ob.l.iudex postea.& q̃ per illam dixit Bar.quia aut illa verba sunt apposita in principio vt qñ dixit saluo quod infra dicam,& tũc lex illa non obst.vt in d.glo.§.j.in l.item labeo. pro qua videtur casus,ff.de consti.pe.l.quidam.Aut fuerunt apposita post verbũ,bannimus,& idem donec enim sententia non habeatur pro expedita per iudicem,illa lata non dicitur.C.de fide instr.l.contractus. in fi.quicquid ergo continetur in illa ante illam clausulam quæ semper apponitur lata data &c,inesse dicitur ipsi sentẽtiæ si cer, pet.l.lecta secundum Ange,in d.l.iudex.In hoc vltimo non enim nocet talis præposteratio, quia cum sint omnia in eodem actu, intelliguntur secundum ordinem iuris, vt ipse idem Bar.dixit in illo libello peto cogi & condemnari.in l.j.C.qñ prouo.nõ est necef.& in l.cum protatis.de re.iur.& cum de mente iudicis constet talis ordo non attenditur de solu.l.non enim.& q̃ Bar.scripsit in l.ij.§.prius.de vulg.&pupil. Intelligitur ergo d.l.iudex.postea qñ iudex apposuit aliquid postquam habuit sententiam pro expedita.& ideo si illa verba aperiretur post illam clausulam lata data &c. Vera esset Bart.decisio alias non procedit.& hæc de prima.De quo etiam tetigi in primo tẽpore vl.q.iiij.& vide quę dixi vbi hoc declaratur in secundo tẽpore parte.ij.q.xxj. in fi. Quo autem ad aliam.f.qñ post bannum perfectũ fit reformatio &c.an requiratur declaratio non multum laborabo, licet multa dici possent.Cõcludo enim quod aut ipsa reformatio dicit q̃ extũc q̃ seruiet ipso iure siue ipso facto sit liberatus a banno, & tunc postq̃ seruierit quantũ est in se erit non bannitus,adeo q̃ si agat & ei opponatur exceptio banni vel ad bono res eligat & si,probando id fecisse nõ repelletur a iudicio vel a dignitate.Ita enim important illa verba ipso iure siue ipso facto etiã in cõdemnando, vt dixi, & ibi allegaui iura in primo tempore parte vltima.q.vlti.& habetur etiam in capit.j.de rescriptis.lib.vj. & C.de legi.l.non dubiũ. Valebit ergo eius testamentum q̃ faciat secundum formã statutorum sue ciuitatis,quod ante nõ valuisset.Poterit etiam succedere secundum illa quod ante nõ fecisset, & sic de singul.Quãtum autem ad alios vt si ante declarationẽ, vel cancellationem offenderetur.Dicã infra in vltimo tempore.parte.j.q.ij.Si vero illa verba non apponuntur sed simplicitet dicitur,vt in themate quęstionis dictum est. Videtur eum non esse rebannitum, nisi sequatur declaratio,quod id factum fuerit secundum doc.Inn.in c.bone.de era.& quali. Pro quo facit qd habetur in l.eius qui delatorem.ff.de iure fis.& in l.ij.§.q̃ si actor.de iur.calum.& quod scribit Bal.in c.fi vasallus.x.colla.fi de feud.fue.cõtrouer.vbi ponuntur casus in quibus declaratoria requiritur,sed illis respondetur quod loquuntur in priuatione iuris.& sic in re odiosa,hic in executione pœnę.Et sic acquisitione absolutionis & re fauorabili.Sed per supra allegata primum dictum videtur verius, ante enim q̃ fit facta declaratio quod id factum fuerit secundum doctrinam Inno,incertum est an sic factum sit,& ideo id certũ esse debet.l.iã hoc iure.& l.ita stipulatus.de ver. obli.Facit.l.j.C.qui & aduer.quos.& q̃ tetigi vbi supra.Nec obstat quod lex sit semper certa l.cum quidam.§.quod dicitur.ff. de acqui.hære.quia illud verum quantum ad sententiam legis, vt dictũ est supra quo autem ad sententiam hominis; quæ hic requiritur non est ita,vt ibi.& in l.antiqui.ff. si pars hær.pet.Sic ergo talis qui seruiuit in exercitu vel quid aliud fecit habet tria tempora.vnum postquam seruiuit ante declarationem,et hoc tempore quo ad omnes & omnia stantibus verbis, vt supra repeto ipsum bannitum.Nec ob.quod no.per Ioã. And.in regula quod quis.lib.vj.vbi dicitur capitulum non dubium de sen.excom.per quod fundatur dictum Inno.loqui in sentẽtia medicinali,quæ difficilius tollit q̃ mortalis,quia eius dictum loquitur in soluente id quod continetur in banno.& sic natura ordinarie ipsius banni satisfacit,insti,quib. mod.tol.obli.in princ, &.§.j.merito declaratio non requiritur,sed hic loquimur in eo qui aliud pro alio facit,quo casu nõ ita cõtingit liberatio ipso iure sicut qñ soluitur. idem.l.fi cũ fundum.ff.de pac.& quod habetur in l.solutum.§.solutum.ff.de pigno. act.Fateor tñ quod si caperetur talis exceptio impediret executionem & probato se seruiuisse secundum formam statuti relaxari & cancellari deberet, quia saltẽ ope exceptionis fiscus excludit vt dictũ est.Aliud tempus habet post declarationem ante cãcellationem.Et quo ad se est rebãnitus,quo ad alios dicam vbi supra.Aliud post cancellationem,& tunc quo ad omnia est rebannitus,vt dixi supra q.lxiiij.

© SCD - Université de Poitiers

30 Octuagesimo pone † Titius fuit bannitus in mile soluēda intra mensem sine diminutione cum esset statutū ꝙ dat benefficiū quarti, id est quod possint solui tres partes condēnationis tm̄ si fit solutio intra decem dies a die late sententię. Titius sic bannitus soluit tres partes, & a toto fuit de libris omnibus cancellatus, Queritur an dicatur legitime cancellatus, vt sic elapso mense amplius nō dicatur bannitus, Ista quęstio fuit hic de facto, & cōsultum fuit per totū collegiū fuisse licite cancellatum, Ista enim verba sine diminutione apposita in sententia beneficiū statuti auferre non potuerunt. l. nemo potest. de legat. j. Præterea qm̄ aliquid debet solui, & de voluntate eius cui solui debet fit remissio intelligitur impleta cōditio solutionis etiam ad pœnæ euitationem. ff. de solu. l. solutionis, & ibi per Bart. Facit. ff. de verb. obli. l. in executione. §. fi. allegabatur casus. in l. iiij. §. ait prætor. iuncto. §. solusse ff. de reg. iur. Nec ob. l. meuius. de condi. & demon. vbi dicitur ꝙ implementum debet fieri in forma specifica, quia de voluntate eius cui debet fieri implementum etiam in conditionibus potest solutio alterari. Casus est secundum vnam lect. in l. filium quē habentem. C. fami. hercis. l. iure ciuili. de condi. & demon. cum sim. Pro ista determinatione do casum in l. iusiurandum a debitore. ff. de iureiur. quod no. per Bar. in l. labeo quæ sequitur illam.

Octuagesimoprimo loqui-

31 tur. † Dictat statutū quod potestas vltimis quindecim diebus sui officij nō possit aliquem eximere de banno. potestas vltimis quindecim diebus pronunciauerit Titium bannitum esse eximendum de banno, Queritur an talis pronuntiatio valeat, & quid operetur? Formatur hæc qnæstio per doc. & maxime per Bald. in l. j. C. si aduer. li. & concluditur per eos ꝙ valeat talis pronuntiatio. Sicut enim aliud est bona publicare, & aliud pronuntiare bona esse publicāda. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem respondet. & quod ibi no. Item sicut aliud est deportare, aliud pronunciare deportandum. l. j. §. deportatos. de le. iij. l. si quis filio exheredato. §. eius qui. ff. in iu. testa. Item sicut aliud est mittere quē in possessione, & aliud est pronuntiare immittendū. vt no. in l. cognitio. §. vt bonorū. ff. de offi. eius cui mād. est iurisd. Itē sicut aliud est restituere, et aliud pronuntiare restituendum. l. fi. vbi & apud quem. Item sicut aliud est exequi sententiā. & aliud pronuntiare illam exequendam, ut habetur in l. ab executione. C. quo. appella. non reci. Ita aliud est eximere de banno, & aliud pronuntiare eximendum esse. & ideo statutum quod debet stricte intelligi. l. constitutiones. ad municij. loquens in eximente non habet locum in pronuntiante eximendum. l. fi. de calum. & l. si vero. §. de vtro. ff. sol. mat. cum si. Valebit ergo pronuntiatio, sed tunc demū habebit effectum si successor illam exequatur. l. iure nostro. ff. de testa. tut. & ideo interim tractabitur vt bannitus, & poterit impune offendi secundum Bald. in d. l. j. Non obst. l. procurator. C. vbi cau. fisc. vbi dicitur quod sicut procurator fisci non potest exigere pœnam, ita non potest pronunciare exigendam, quia ibi loqtur qm̄ nō potest ex carentia iurisdictionis. Hic aūt non carebat iurisdictione, sed exercitio ipsius. Nulla enim priuatio iurisdictionis inducitur, sed solummodo exercitium impeditur, quod patet, quia posset cognoscere illis quindecim diebus, quod ibi non poterat procurator, vt ibi patet in fi. gl. quę ponit ibi casum, & ibi etiam dixi. ex quibus infertur quod si certis official. bus habentibus largam authoritatē a populo super bono statu est interdictū quod non possint rebānire bannitos, poterunt tm̄ ordinare qualiter debeant rebanniri banniti aliquid pro bono statu facientes. etiam detrahendo solennitatibus antiquis per no. in l. omnes populi. & per dicta iura. & ideo si postea secundum per eos ordinata illi rebanniuntur erunt legitime rebanniti. Facit ꝙ no. per Ioan. An. in c. ij. de offi. vic. in notabi. & ita pluries fuit obseruatum. qm̄. l. ex iusta causa id fecerunt. ff. mand. l. hominem. Nec obstat ꝙ nō possunt mutare regimina ciuitatis per quamcunq; latam authoritatē eis concessam, vt no. per Bar. in d. l. ambitio sa. quia nō pro mutatione, sed pro illius status regimine & saluatione a toto populo dicitur fuisse statutum. l. item eorū. §. si decuriones. ff. ꝙ cuiusq; vniuer.

32 Octuagesimosecūdo † Statuto cōdito a toto populo & cōi cauetur ꝙ per consiliū ciuitatis nihil possit firmari nisi prius per capitaneum proponatur. In illo alio statuto cauetur qd̄ si capitaneus proponat de aliquo pro homicidio bannito cancellando

© SCD - Université de Poitiers

de banno ipso iure desinat esse capitaneus. Contingit quod qui erat capitaneus propo fuit de aliquo bannito pro homicidio cancellando de banno, & concilium confirmauit. Queritur an ipsa reformatio in cuius propositione qui erat capitaneus deliquit vitietur. Hanc quæstionem disputauit Iaco. But. Et arguit latissime quod non vitietur, ego vero vt in alijs referam aliqua resecando plura. Primo ergo arguit sic. Tempore inchoate propositionis capitaneus qui proposuit erat capitaneus, licet ergo postea desinat debet inspici tempus initij. de negot. gest. l. pomponius. ff. pro socio. l. si id quod. §. si filius. non ergo nocet mutatio cõditionis. Secundo qñ res vtiliter inchoatur, licet postea inutilis fiat tota vtilis indicatur. ff. de neg. gest. l. sed an vltra. ff. mand. l. qui mutuam. §. si. cum si. Tertio quia tempus consumationis trahitur ad tempus inchoationis l. si filius. de verb. obli. cum cor. Quarto quia res dijudicatur secundum id ꝙ potentius operatur l. queritur. ff. de statu homi. & de acqui. re. do. l. quicquid. §. paries. Sed principium fuit potentius sine. l. j. de ordi. iud. ergo iudicatur secundum illud facit in auth. quo. opor. in princ. Quinto ex ordine delictum precedit pœnam. C. de pœnis. l. sancimus. Sed propositio est delictum, pœna est priuatio capitaneatus, & sic quando deliquit, quia ꝓposuit erat capitaneus, ergo tenuit propositio, & sic valeat reformatio. Arguit ẽt a generali natura dispositionis vt effectus consideretur, vt id quod in conditione est non sit in obligatione l. j. §. item si ita. ff. ad l. falci. ex natura pœnalis dispositionis quæ actum non annullat. l. fi. ff. de diuor. quod pœnalis dispositio requirit effectum. l. j. in fin. ff. quod quisq; iur. & quod in fauore & odio concurrentibus inspicitur fauor. l. cum quidam. ff. de liber. & posthu. cum si. In contrarium arguit, qñ lex puniẽs delictum refertur ad tempus nõ consumatũ punitur delinquẽs ex solo principio. Si vero ad tempus perfectum & consumatum spectatur perfectio C. de ser. fugi. l. ij. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod. quod si dum proponeretur & quod quisq; iur. l. j. in fl. Sed in nostra q. fit relatio ad tempus inchoatum. dum dicit si capitaneus proponat, ergo eo ipso quod cepit proponere desinit esse capitaneus. Et sic non est verũ capitaneum proposuisse, sed inchoasse, ergo ex ipsa lege ipso facto insurrexit pœna. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui not. infa. & l. quanuis. §. si cum essem. ff. ad velleian. ex quo infertur ꝙ non valet. reformatio, quia quando ex aliquo actu expectatur effectus ante cõsumationem non potest effectus insurgere, nec cepisse prodest ff. de acqui. rerũ domi. l. naturalem. §. illud. C. de testam. l. ex imperfecto. de leg. tij. l. fideiuss. §. j. cum si. Secundo arguit quia res sumit esse per formã, & forma per consumationem. ad l. falci. l. si is qui. §. quædam. ad exhib. l. iul. §. quantũ. vel. §. sed & si quis. sed ante propositionem propositio non habet esse nec formã. Ergo non fuit facta a capitaneo, & sic non valet l. cũ filea. C. ad sill. Tertio arudit quod per multa iura ostendẽtia quod qñ abinitio est habilitas si pendente explemento superueniat inhabilitas actus vitiatur l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. inter stipul. §. sacram. de verb. obl. & C. de testa. l. furiosum. cum si. Quarto cum multis tẽporibus requiritur aliqua conditio persone si vno tẽpore illa conditio desijt actus vitiatur l. si alienum. §. in extraneis. de hære. insti. cum si. Ergo & vitietur. Quinto probat sic. Quando sic se habente duo, vt effectus surgat ex eo quod per prius fit, si erit cõcursus eorum, non erit vitium, alias sic l. cum hic status. §. si ambo. de donat. inter virum & vxo. Sed reformatio in proposito debebat fumere effectum a duobus a propositione capitanei & deliberatione cõsilij. Et per prius ex eo quod capitaneus proponeret. Si ergo antequam opponat desijt esse capitaneus ergo desijt concursus, & sic erit vitium. Inducit sexto q. de puncto, vt qñ non apparet quod præcedat & quod sequat potius inducatur totius vitiatio. ff. de reb. du. l. si fuerit. & l. sed & si. de testamẽ. tute. l. duo sunt titij. Sed hic non apparet quod prius fuerit an propositio, an priuatio. ergo totũ vitiari debet. Induxit ẽt quod ex eodẽ facto non sequitur pœna & premiũ. de neg. gest. l. siue hæreditaria. Item quia duorum contrariorum non dicitur esse eadem ratio de capi. dimi. l. ij. §. nemo. & pro socio. l. de illo. Item ꝙ factum l. prohibente valere non potest l. non dubium. ff. de leg. Inducit generale quod inutile per se alij non potest vtilitatem operari. de serui. rusti. l. qui habet. Adducit etiam l. cum pater. §. libertis. de legat. ij. l. iubemus. §. sane. de sacrosan. eccle. in authen. de non alie. §. quia vero leones. vbi actus ex quo quis priuatur non valet. Finaliter consuluit reformationem non tenere maxime tali argumento, quædam effectum expectant a iure, quia sunt iuris & de iure. Quædam effectum non expectant quia ius

© SCD - Université de Poitiers

eis non asistit nec de iure sunt. In primis expectatur perfectio, & quo ad cõsumationem actus, & quo ad iuris effectum. Et sic inchoata tm vel etiam terminata sine iuris asistentia nihil sunt, l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. de fide instr. l. cõtractus. in fi. cum §. In secundis qñq; expectatur consumatio, vt quia lex de eo loquens est præteriti & perfecti temporis qd exigit rem perfectam & vbi delictũ est de leuioribus non fingit rem inchoatã esse cõsumatam, & ita perfectio quæ exigitur ex natura verbi non suppletur a fictione iuris. d. l. j. in fi. cp quisq; iur. qñq; nõ expectatur consumatio. Aut quia lex de eo loquẽs non est sub tali verbo, sed præsentis vel præteriti imperfecti cõcepta, vt l. si fugitiui. C. de ser. fugi. Et probatur hæc differentia in l. si quis id cp §. quod si dum proponeretur. & in d. l. si fugitiui. in solutione contrarij. de l. postliminij. §. transfuge. de capti. & postli. reuer. Aut quia est de atrocioribus in qbus inchoata finguntur a lege consumata l. si qs non dicam rapere. de epis. & cle. cum in eis effectus & asistentia nõ accedit l. eum qui. C. de adult. Cum ergo in proposito sint due leges quarum vna est prodita ad delictũ, & pœnam. f. illa quæ capitaneum proponentem punit & priuat officio. vt in hac cum prolata sit per verbum præsentis temporis & præteriti imperfecti, apparet quod ante consumatam propositionem fuit delictũ vt d. l. si fugitiui. & l. si quis id quod. Ergo & pœna insurgens sine hominis facto, vt d. §. cum aũt. est etiam alia lex quæ disponit de reformatione ex qua apparet quod reformatio de homicida bannito cancellãdo nõ fuit talis, vt debuit. est enim de his quę a iure ciuili & municipali expectant et fortiuntur effectum. de iustitia & iure. l. ius ciuile. & l. oẽs populi. ergo inchoata & non perfecta quo ad effectum iuris habentur pro infectis, vbi ergo inchoata propositione capitaneus reliquit satis fuit quo ad pœnã priuationis. & sic tempore quo finiuit propositionem nõ erat capitaneus, & sic quantum ad legem quæ de forma reformationis loquitur, nihil actũ debet intelligi. Finaliter respondet ad contrarta. & quia patet ex distinctione prædicta non in sisto. Vides ergo quod talis nõ intelligetur rebannitus, & sic non poterit cancellari. Vt iñ ista dubitatio tollatur solem apponi in reformationibus illa, videlicet quod non posit opponere in consilio. & si ad actum propositionis peruenerit vel proponere ceperit ipso facto priuatus intelligitur. de qua doctrina, vide in l. filiusfa. §. diui. de lega. j. per Bar. per alios & maxime Bal. in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & etiam per Bar. in l. si ita quis. §. ea lege. de verb obli. & de quæstione prædicta in dictis iuribus pauca tanguntur ex decisione prædicta colligitur triplex materia. Vna qñ actus ceptus habeatur pro consumato. de qua in iuribus supra alleg. Et vide quod no. Bar. in l. si is qui. ff. qui. ex cau. ma. vbi tractat qñ executio facta dicatur. Secũda qñ debet inspici initiũ vel finis. De hoc vide in l. iij. §. scio. ff. de mino. & ibi latius. Tertia est de natura verbi præsentis præteriti imperfecti, & verbi præteriti perfecti. de qua habetur in iuribus superius allegatis, maxime in d. l. j. cp quisq; iuris. & no. qd in hac disputatio. lac. But. ostendit se fuisse doctorem subtilissimũ. & vide quæ no per doc. in l. a retusa. ff. de sta. homi. & tãgit Bar. in l. si post mortem. in fi. prin. de leg. j.

83 *Octuagesima tertia* qõ partis erit.

†Fuit factum ordinamentum quod oẽs banniti cõmunis existentes in territorio Ducis Mediolani, qui illud territorium exiuerint intra duos menses. & iuerint ad seruiendum cõi in exercitu suis sumptibus per quatuor menses debeant rebannitri. Qui vero non exiuerint intelligantur rebelles & in perpetuum de banno exire non possint. & omnia eorum bona intelligantur elapsis dictis duobus mensibus confiscata Titius existẽs & habitans in ciuitate Papie fuit Florentie inquisitus, & fuerant facte citationes se undum formam statutti. Et cum nul us compareret iudex posuerat eum in bãno, & inter alios bãnitos cõis extiterat registratus, quę omnia, Titius ignorabat. Elapsis duobus mensibus in exercitu cõis fuit facta reassignatio bannitorum ibi seruientium. & cum non esset inuentus Titius eius bona fuerũt incorporata. Ipse autem id audiens discessit de territorio ducis & in exercitum venit. Queritur an inciderit in pœnam rebellionis & confiscationis bonorũ &c. An vero seruiens per quatuor menses debeat rebannitri. Ista quæst o habet duo mẽbra principalia. Primum est an dictum bannum potuerit dari contra illum iguorantem. Secũdum posito quod dari potuerit, an eius ignorantia sibi prosit. & hoc erit etiam duplex. scilicet an excusetur a pœna, & sic excusatur, an seruiens habeat statutti beneficium, & sic debeat cancellari. Quo ad primum re

© SCD - Université de Poitiers

currere ad ea quæ dixi in primo tempore parte tertia.quæstione iij.ex quibus patet q od aliquando pōt dari & aliquando nō. Ite go in casu nostro bannum fuisset inualidum,quæstio non procederet,quia nō esset bannitus,l.iij.§.condēnatum,de re iudicata.Oportet ergo præsupponi bannum validū.ex quo restat secunda dubitatio.& licet dubitabiles passus sint, tamen concludendum est quod nō inciderit in pœnas supra dictas.Certū enim est quod statuta pœnalia non ligant ignorantes.l.fi.ff.de decre. ab ordi.fact,extra de constitu.c.cognoscentes.per Arch.no.xvj.distin.c,quod dictis.et si talis reformatio fuisset per ciuitatem publicę bannita,vt no.in d.c.cagnoscentes.Id enim quod in ciuitate est notoriū ligat ibi habentes,non autem existentes extra prouinciam.& ita intelligitur quod habetur in l.si tutor,C.de pericu.tut.& in l.ij.C.de recepta,extra qui matri.accu.poss.c.cū in tua.& probatur secundum Roffr.vt refert Archidi.vbi supra in l.optimam,C.de contrahen.& commit.stipu.& ibi notanter dicit quod illud quod dicitur sufficere cp quis sit voce præconia citatus,Intelligitur quando præco mittitur per totam ciuitatem,quo casu dicit neminē excusari. facit authē.qui semel.C.quomodo & quādo iudex.et quod ibi per Iaco.But.Nec obstat si dicatur statutum est præcisum & lapsi fuerunt duo menses antequam exiret,ergo in pœnam incidit,cum stricte debeat intelligi.constitutionibus.ad municip.etiam si durum sit l.prospexit.ff.qui & a quibus,quia ille terminus non currit,nisi a die sententię etiam si dicatur de proxime futuris.Deber enim subaudiri a die scientie secundum Barto.in consil.quod incipit, Domine Iacobe,&c.allegat.l.iij.§.si quis hæredi.ff.de statu lib.& l. si in diem.ff.de condi.& demon.Sed in hoc Francis.de Aretio in l.si cui.ff.de leg.j.dicit notanter,quod aut disponitio demonstrauit initium temporis, puta quia dixit hinc ad duos menses. Et tunc aut pars ignorauit impedimento iuris,& non cedit tempus nisi a die scientie.l.si quis in graui §.vlti.ff.ad sil.& facit l.scimus.§.donec de iure deliberan.secundum eum.Potest poni exemplum in proposito,vt quia fuit ordinatum quod dicta reformatio non posset propalari inde ad certum tempus.Si vero ignorauit impedimento facti, vt quia non fuit ei notificatum.Et isto casu tempus sic limitatum currit ignoranti, quia currit ab initio demonstrato,vt eadem,l.si cui,& l.qui duos.§.i.de manumis.testa,secundum eum.Pro quo vide.no.rex.cum.glo.in l.qui filio impuberi. §.j.ff.de hæredib. instituen.& idem dixit Bar.in consil.quod incipit.Queritur vtrum elapso.&c.& allegauit.l.placet.C.de sacr. san.eccle.& l.iubemus nulli.eod.titu.quæ fuerunt verba Iaco.But.Qui vltra prędicta consulendo allegauit authē.hodie.de appella.& de mino.l.emilius.Puto tamen quod hoc casu poterit restitui ex iusta ignorantia.l.j.in fi.quib.ex cau.maior.& cp vt aut clam.l.semper.§.hoc interdicto scilicet ad remissionem pœnę.Si vero non demonstrauit initium,quia non dixit hinc,sed dixit intra mensem simpliciter,vel dixit intra duos menses proxime venturos.& tunc intelligitur scilicet a die scientie,argumen.C.de appel.authen.hodie,& quod ibi not.& de statu libel.l.iij.§.si quis hæredi,quia antequam sciat non videtur posse petere.l.annus.de calum.Plus enim dixit Oldr,in cōsil.cxxxviij.quod non simpliciter currit a die scientie,sed cum potest actus ille exercitium deduci,ff.de iure dotium.l.tali,& dicto.§.si quis hæredi.& dicta l.li in diem.qd est valde no.& utile ad multa,ex qua distinctione colligitur decisio supra dicta inspecto themate quod in pœnam non inciderit, Pro quo facit ff.de administr.tut.l.quidam decedens.§.fi.& de his qui not.infa.l.generoso.& sic restat videndum an si seruiuit per quatuor menses cōi debeat rebanniri, ista quæstio est fortior,quia licet in pœnis euitādis excuset ignorantia,et similiter in grauaminibus,vt dictum est supra tñ in lucris nō est ita l.si is.§.si seruus.de acqui.re.domi.& cp dixi supra hoc eodē tpe, par.ij.q.xxij.& xxiiij.Magis enim succurritur primo cp secundo l.fi.C.de condi.Item quia dicta supra locum habent in eo qui ignorat ordinamētum, hic autem præsupponitur quod ignoret se esse in ordinamento comprehensum, & sic ignoret qualitatē sue persone quę non solet tribuere beneficiū,l.tametsi.ff.ad macedo,l.fi.ff.pro suo, & sic videat concludi debere cp licet excusetur a pœna quodcunque ignorauerit.Si tñ intra duos menses a die scientie seruierit,vt supra non tñ debet præmium cancellationis consequi per iura prædicta.Quod verum erit si illi quatuor menses fuerint electi,vt tempus speciale,puta in obsidione alicuius loci,propter,quam causam illa reformatio facta fuerit,tunc ēm cum amplius illud speciale tempus nō possit suppleri.ff.de vsufruc.lega.l.si vsufruct. mihi in biennium rebanniri non debebit,

© SCD - Université de Poitiers

Si vero illud tempus fuerit adiectum in genere, puta quia si cōsideraverit statutum de quocunq; tempore durante guerra, tūc debeat rebanniri per iura prædicta quę omni modo ignoranti tempus currere nō permittunt. Nec ob.quod dictum fuit supra per.§. si seruus, quia an: quis tempore quo seruisset cōi ignorasset se esse bannitum, & sic nō vt bannitus seruisset, & tunc nō deberet rebanniri vt ibi, & l.ij. de condi. & demon. ff. Sed si tempus quo seruit scit se bānitum & ut bannitus seruit, cum ei ignoranti tempus generaliter traditum non cucurrerit, vt supra est ostensum habere debebit statuti beneficium quod est latissime interpretandū. ff. de consti. prin. l. si, cum si,

Post operis expeditionem

superuenit mihi notitia duarum quæstionū Oldra. quas per alios tactas aut relatas non inueni, quæ licet alibi decentius ante locate fuissent, tamen cum de fauoribus bannitorum etiam tractēr, & quia fuisset plurima quotarū mutatio necessaria huic loco quasi oportune locantur, & prima est in qua con-
§4 suluit, & ideo lxxxiiij. queritur. † Titius fuit bannitus pro proditione ciuitatis propter quod ex forma statuti ipse, & filij erant bāniti. Post bannum Titius suscepit filium nomine Gaium, qui Gaius patre mortuo reuersus fuit ad ciuitatem de qua pater fuerat bannitus, & ibi stetit longo tempore sicut ciuis existens de consilio, equum tenens & omnia alia faciens, quę alij ciues faciunt. & dum ista sic se haberent venit ad rixam cum Sempronio de qua rixa facta est pax coram potestate ciuitatis post quam pacem Sempronius eum interfecit, & aufugit. Potestas fecit eum citari. & quia nō venit ex vigore arbitrij ꝓ habebat banniuit eum. Nunc coram successore potestatis prædicti petitur reuocari prædicta sententia bāniti contra Sempronium. & dicitur quod licitum fuit et impune occidere dictū Gaium, quia bannitus erat ex forma statuti, de quo supra mentio facta est, Queritur an posit dicta sentētia reuocari. Et primo videtur quod non ex vigore publice authoritatis, quia ipse Gaius habebatur vt alij ciues. Nę ergo sub eius prætextu decipiatur idem debet de ipso sicut de alijs ciuibus iudicari, arg. C. de his qui ve. eta. imp. l. j. & cū communem cum alijs vitam duceret eandē sentire debet in legibus disciplinam, ut tex. ibi legitur, extra de statu mona. c. recolentes, et cum eadē particula experiretur iura quoq; eadem sibi uendicare debet ff. de bo. pos. ex testa. m. h. l. vnica, circa princ. & cum par similitq; militia sit iustum, videt eisdem priuilegijs gloriari. C. de proxi. sacra. lar. & rū prima. l. iubemus. Secundo facilius pœna remittitur quam priuilegium auferatur, eo quod vnum est fauoris & gratie, alterū vero supplici & pœnæ. ff. de consti prin. l. beneficium. de tib. & postlh. l. cum qu dam. de pœnis. l. interpretatione. Sed habita in communi contrarius veritati tollit priuilegium. ff. ad maced. l. si quis patrem. & loca. & condi. l. si quis ignorans. Immo etiam aliquando facit cessare ius cōe. ff. de iuris. l. itē apud. §. si quis virginem. de iure fis. l. fed & si accepto. ergo multo fortius tollit pœnam siue supplicium ex banno inflictum. Tertio sicut subsistentia veritatis actum aliquē reddit illicitum, ita & opinio cōis quāquam sit veritati contraria, sicut ergo si vere bannitum non fuisset licitū occidere, sic nec qū vere erat bannitus cōi opinione in contrarium se habente, vt probatur aperte ff. de acqui. hære. l. cum quidam, in versi. quod si ipse. & in eodem titulo. l. ventre. & ibi not.

Quarto nōne regula cōis est quod error publicus facit ius, vt instit. de testa. §. testes. ff. de offic præto. l. barbarius. C. de testa. l. j. ff. de suppel. lega. l. iij. in fi. Faciat ergo hoc casu error publicus. quo credebatur filius Titij non bānitus ius. f. tam fauorabile tam benignum. f. vt impune occidi nō posit, sicut nec alij ciues, talis namque error immutat aliqū statum alicuius. Nam de seruo ciuilium actuum non capace liberum facit. & actum ciuilium capacem. vt ad literam legitur. C. de lati. libe. tol. l. vna. §. sed & qui domini. sic ergo hic de bannito faciat nō bānitū. Dico ergo ego Old. de ponte de laud. ll. doctor salua semper veritate, quod successor potestatis dictam sententiam reuocare non poterit, & hoc præter iam dicta triplici ratione. & prima si aliquis pulset legatum hostiū, traditur hostibus vt seruus eorum stat. ff. de legatio. l. vlti. Pone ergo ꝓ talis pulsans & hostibus traditus reuertit ad nos, si non recipitur a nobis, non recuperat iura ciuitatis postliminij iure. si vero recipitur ea recuperat. Sic ergo in proposito cum hic bannitus rediens receptus fuit, & in omnibus tractatus, vt ciuis iura aliorum ciuiū habeat, vt legitur. ff. de cap. & postli. reuer. l. iij. §. fin. Secunda est talis. Talis bannitus non potest censeri deterioris conditionis quam hostis, immo hostis proprie dicitur, ff. de

© SCD - Université de Poitiers

ff.de capi.dimi,l.amissione.§.qui deficiunt, & ad legē corne.de sica,l.iij.§.vlti.& de re milit,l.proditores. Tamen si ei pax sit promissa seruanda est.xxiij.q.j.nolit. & xxij.q. iiij.innocens. & qui non seruat capite puniendus est.ff.de re milit.l.vlti.§.fi.licet ergo potuisset occidi ex forma statuti, non tamen per eum qui cum eo pacē fecerat.Tertio & vltimo dato ꝙ sententia banni fuisset iniqua,fuit tamē contra iniq̃ litigatoris tantum lata.& sic non posset successor eam rescindere.C.senten. rescindi.non posse l.j.& quando pro.non est necess.l.j. ēt si hoc statutum quod faciebat eū bannitum fuerit corā banniente allegatum,quia propter probabiles dubitationes superiores & alias non putauit causam illo statuto iuuari.ff. de re iudica.l.præses.& l.cū prolatis. vbi est casus. Hæc Oldra, Si recte consideras ipse proposuit talē filium ēt postea natū ex verbis ipsius statuti ex sua persona intelligi bannitū,immo esse bannitū.& sic non cōtradicit his quæ dixi supra in primo tempore parte prima q.vlti.nec quæ dicā infra in vlti. tēpo.parte secunda q.xiiij.Id aūt ꝙ dixit eū qui pacē fecerat non potuisse impune occidere bannitū non est per omnia contrariū ei quod ipse in sua disputatione quæ incipit Titius fecit pacem, concluſit.f. facientē pacem non obstante pace potuisse offendere bannitum,quia in hoc themate erat bannitus tēpore pacis,in illo fuit bannitus postea. In hoc tū recurre ad ea quæ dixi supra hac eadē parte qōnibus. Ij.iij. & iiij.& ex hac decisione collige duo notanda.Primum quod per actus publicos quos bannitus facit intelligitur rebāniri.Secūdo quod sententia lata contra offendentē bannitum valet.Quo ad primum aduerte quod id pōt esse verū,nisi quando ad actū rebannitionis requiruntur alie solennitates, tunc enim illis non seruatis in publicis actibus sicut nō valeret expressa rebannitio, ita non valeret tacita,l. qui ad certum.ff.loca. Puto tamen quod licet non intelligatur rebannitus nihilominus offendi nō poterit.Illud.n,statutum tolli potest alia solennitate ab alio statuto requisita,vt in materia l.omnes populi,& l.si quis in principio testamenti. de leg.iij,Licet ergo tunc non intelligatur rebannitus non tamen poterit offendi, cum qualitas hostis sublata sit per eius receptionem ad actus publicos de qua supra. Si aūt actus publici fierent coram toto populo ad parlamentum vocato,vt fit in introitu dominorum & priorum & etiam in introitu vexillorum societatis in ciuitate Florētiæ, dicerem tunc intelligi rebannitum Gatum, de quo supra.Præsumeretur enim fecisse populum omnia quæ in suis legibus continētur, & sic contra illas in totum dispensare. C.de testa.l.omnium. & l.quidam. consulebat.ff.de re iudica. & quod habetur in d.l. si quis in principio testamenti.Vis.n. communis publici erroris inducta a populo qui potest maxime per viā parlamēti facta a cōsiliis quæ illum representant, vt l. aliud.§. refertur,& ibi not.ff.de reg.iur,& C.quę sit ion,cōsue,super rub.reuocare. & sic faciendo intelligitur reuocare, vt habetur in l.ij. C.de decre.decu.& quod not.in l. ita tamē. in prin.ff.ad trebel.iuncta.l.de quibus.in fi. cum sua materia.ff.de leg.secundū quam intelligitur hæc decisio,vt patet ex themate. & ita fuit in legibus siue statutis loquentibus de consortibus episcopi Florentini iudicatum per totum collegium Florentiniū.

Quo ad secundum vide quæ dixi supra hac eadem parte q.iij. Et considera ꝙ hic non fuisset lata sententia ad petitionem bāniti agentis.sed alterius accusantis, vel ipsius iudicis inquirentis pro iniuria facta bānito,& in processu non expresso,licet fuerit exceptum.Id autem ꝙ vltimo dicitur tale bannum reuocari non posse tempera per ea quæ dixi in primo tempore,parte vlt.q. & sic. lxxxv.

85 *Altera quæstio* sub† hoc themate formata erat. Duo sunt statuta in ciuitate Paduæ. Vno quo cauetur quod quicūque fuerit bānitus de maleficio, præsentando alium bānitum de simili maleficio liberetur & eximatur a banno,Alio quod quicunque fuerit bannitus de maleficio in ciuitate Vicentiæ intra octo dies banniatur,& in libro bānitorum ponatur in ciuitate Paduæ eisdem modis & conditionibus & formis quibus bānitus fuerit in ciuitate Vicētię,Accidit ꝙ Titius cōmisit maleficiū in ciuitate Vicentię,& de maleficio est ibi bānitus,& ex forma secūdi statuti bānitus est similiter in ciuitate Paduę repetitis verbis secūdi statuti ī ipso banno,Qui Titius bannitus præsentat Paduæ alium bānitum de simili maleficio, & vult liberari a bāno ciuitatis Paduę virtute primi statuti,licet hoc non posset in ciuitate Vicentiæ.Quęritur an hoc posit de iure petere,& sic an debeat liberari.Et dicta Oldra, in hac quæstio. multum diffuse prosequitur,sed multis omissis,& maxime responsionibus ad argumenta facta hinc

© SCD - Université de Poitiers

inde referam truncate eius intentionem, & primo ad negatiuã, quando vnus locus adijcitur alteri naturam eius cui adijcitur assumit, arg. ff. de publi. l. si ego. §. si tamen, de vsufru. l. si titio. §. j. & de pac. do. l. inter socerum. §. cum inter. Sed ciuitas Paduę adijcitur Vicentiæ a qua per prius Titius erat bannnitus, ar. ff. de senato. l. pe. & exerci. l. si eum §. j. ergo ex loco Vicentiæ vbi nõ liberatur debet iudicari. Secundo sic. bannũ Paduæ fuit datũ propter bannũ Vicentiæ, & licet fuerit ex interuallo propter necessitatẽ apparentem, tamen intelligitur simul datum, arg. ff. si pars hære. peta. l. antiqui, de mili. testa, querebatur, de hære. insti. l. hæredes palam. §. fin. ergo licet tollatur secundũ durat primum, quia talium quorum vnum propter aliud est ademptũ virtute permanentis perdurat. ff. de libe. & posthu. l. si ita. §. j. & arg. ff. ad carbo. l. iij. §. ibidẽ. Tertio sententia est lex. ff. de iusti. & iur. l. pen. & apparet ex equiparatione ad vltimã voluntatẽ. ff. de manu. l. seruus, de pigno. actio. l. non est mirũ. iuncto in authẽ. de nup. §. disponat. Sed ex diuersitate locorum effectus legis non variatur. C. de vsuc. transf. l. vlt. & de temp. in integ. resti. l. fina. ergo nec effectus sententiæ. & ideo sicut Vicentię non liberatur, ita nec Paduæ. facit. ff. de postu. l. ex ea. & ꝓ ibi no. Quarto quia bãnum translatum nõ debet immutari ex loco ad quẽ est trãslatum. C. de his qui in prio. crelo. suc. l. j. de noua. l. aliam. de admen. lega. l. legatum. cum si. Et sic remanente qualitate banni ex loco Vicentiæ eximi non poterit. Quintum bannum latum Paduæ dicitur ortum Vicentiæ. ff. ꝓ vi aut clam. l. nã origo. ergo sequitur ꝓ in exemptione ille locus attenditur. ff. de euict. l. si fundus, de vsur. l. j. ergo quia Vicentiæ non liberatur, ita nec Paduę. Sexto dicta bãna sunt eiusdem forme, ergo & eiusdẽ substantię. ff. ad exibend. l. iul. §. sed & si quis. ff. de auro & argen. leg. l. seta. & de verbo. sig. l. mulier §. j. & sic esse debent eiusdẽ vite, ad leg. falc. l. qui quadringenta. §. quid ergo. & de serui. rusti. predi. l. vna est vta. bannum Vicentię durat & viuit, ergo & Paduæ. & maxime quia fortior est actus obligationem conseruans quã extinguens C. de duob. re. l. fina. Vltimo ab adequatione facta de bannis, & sic eiusdẽ vite debent esse C. de m. offi. dona. l. fi. In contrarium arguit septem alijs nominibus quas similiter decurtabo. Primo a natura superaddit quæ est vt suis cõditionibus & qualitatibus proprijs iudicetur. C. si plu. vna sen. l. j. & ij. & ff. mand. l. si mandato. §. paulus, de consti. pecu. l. item il la. §. j. bannum vero Paduæ superadditur banno Vicentiæ, ergo debet suis qualitatibus iudicari, & sic Titius liberari debet. Secundo obligatio ex bãno & eius dissolutio sunt diuersa quinimmo & contraria, ergo dispositio super vno non trahitur ad aliud l. si vero. §. de vino, fol. mat. & si a paquis fue. manu. l. pater. cum si, & sic dissolutio quæ fit Paduæ remanet in suo statuto l. omnes populi. Tertio licet plures leges prodeant a diuersis circa easdẽ personas et eundem effectum dirigentes non tamẽ sunt eiusdẽ vite, sed vnaquęq; durat secundum naturam suã insitam producenti, vt patet in bonorum possessione de iure prætorio & adtione de iure ciuili, insti. de bo. pos. §. ali quando. de bo. pos. secundum tabu. l. hi qui. & C. de iure delibe. l. licet. & qui admit. ad bono. pos. l. ij. & de succes. edic. l. j. §. largius, cum si. In proposito ergo bannum Vicẽtiæ durat perpetuo Paduæ tollatur prẽsentatione alterius banniti. Quarto extensio vnius loci ad alium intelligitur secũdũ quid non quo ad omnia. C. de sac. san. eccle. l. omni. de pre. vrb. constitut. l. j. ti. xj. & no. de legi. l. princeps. Sic ergo & tunc extensio banni de Vicentia ad Paduam fiat secũdum quid, ne vnico verbo statutum Paduę videatur tollere suas leges proprias. C. de inoffi. testa. l. si quando. & extra de sepul. c. certificari. Quinto pœna debet esse proportionata delicto. C. de epis. & cleri. l. si quemquam. de hære. l. quicunque. prolixitas in duratione dicitur magnitudo pœnę, de pe. l. aut damnum. §. inter eos. plus autẽ est delinquere in aliquem immediate ad leg. iul. maiest. l. iul. & de capti. & postli. re. l. si quis ingenuam. Sed si bannum datũ Paduæ pro delicto commisso Paduæ tollitur prẽsentatione, & sic minus durat fortius tolli debet aliud datum propter delictum commissum Vicentiæ, quia quo ad ciuitatem Paduę lõge minus delictum est. Sexto variano loci plerũq; inducit diuersitatem quo ad exemptionem ab onere. ff. de excu. tu. l. sed milites. §. ignominie. ff. de re mili. l. milites. §. missionum. & patet. C. qui nu. libe. l. j. non ergo mirum si diuersimode eximitur quis a bãno Paduæ ꝓ Vicentiæ. Septimo redhibitoria & quanto minoris ab eodẽ inducte sunt. f. a prætore. ff. de edi. edic. l. j. §. j. & l. quod si nolit. §. si plures. & l. ediles. & aliqũ virtusque idem est effectus. ff. de edili. edic. l. bouem. §. aliqũ. & sentẽtia lata super vna

© SCD - Université de Poitiers

parit exceptionem rei iudi,in alia,ff.de excep,rei iudic,l. si is qui hæres,§.j. Sed vna tollitur anno. Alia sex mensibus de edili, edic.l.sciendum.§.fi.Ergo fortius in propositoqum nõ ab eod.sed a diuersis bãna procedant. His rationibus factis licet prolixius facit ipse Oldra,respõsionesad vtriusque partis argumenta. Et illis positis cõcludit vt sequitur. His sic decursis subijcto solutionem quæ mihi verior esse videtur. Et credo simpliciter dicente statuto quod qui est bannitus Vicentiæ,banniatur & Paduæ.Et sic sit factum isto casu præsentando alium bannitum liberaretur a banno ciuitatis Paduæ secundum formam primi statuti superius allegati.Et hæc per allegata pro hac parte & maxime, quia qñ vni propter delictum non in se, sed in alium cõmissum competit actio,ita q̃ etiam nihilominus cõpetit principali, Et sic vtrique vnaqueque actio suam legem habet,& suũ propriũ fortitur effectũ,& suum dissoluendi modũ & facilitorem principali sicut si fiat iniuria filio competit actio filio & patri.ff.de procura.l,non solum.§,si pater, & de iniur,l.pater cum sint,& tamen non erit eadem existimatio vtriusque actionis, sed vnaquq̃ habebit propriam secundũ conditionẽ eius persone cui cõpetit.sic dico quod & si propter maleficiũ & in vno loco cõmissum in duobus locis quis banniatur vnumquodq̃ bannum secundum naturam loci sui proprij iudicabitur,ff.de iniur.l.seruo.§.vlt.& l,seq. Et quia identitas & vnitas sententie ex qua diuerse pœnę sequuntur non arguũt idẽtitatem durationis in pœnis sicut in sententia relegationis ad tempus habet enim in se pœnam quã verbum sonat.f.relegatio nẽ & aliam,scilicet remotionem ab ordine decurionatus amissi,ff. de decurio,l.ij, Et ad tempus ab ordine decurionum redditus est inhabilis ad honorem,& tamen finito tẽpore principalis pœnæ, idest amotionis ab ordine non finitur inhabilitas ad nouos honores,sed tanto tẽpore expectat quãto fuit in pœna.ff.ad municij,l.ordine, & de decurio.l.ad tẽpus, ex quibus apparet q̃ pœna accessoria nõ cõmensuratur ex tẽpore principalis,sed habet per se propriã in legẽ secundũ quã finitur & durat, Verũ quia in themate nostro in statuto fuit vltra processum,& dictum quod banniatur eisdẽ modis & conditionibus &c. Contrariũ credo de stricto iure propter virtutẽ prædictorũ.modus nãq̃ dr̃ a moderor moderatis , & dicitur moderamentũ siue tẽperamentũ rei cui adijcitur.ff. ad leg. falci.l.j. & institu.eo,in princi,& ff.de dona,cau,mortis.l.q̃ conditionis,& ibi not. & de serui.l.seruitutes,§. modus.Temperamentũ vero obligationis duo respicit.f,ius creditoris,& eius qd̃ põt solui respectu debitoris, & hoc vult dicere lex.de acti. & obliga.l, obligationũ fere.§. modus.Posito,n,ibi obligationis modo per eum exẽplum alternatiue obligationis.per exemplum alternatiue obligationis statim subdit rationẽ quare illa obligatio dicitur sub modo.Nã alterius solutio &c.Et sic moderatur solutio respectu creditoris. Cũ igitur debeat esse idẽ modus banni dati in ciuitate Paduæ,qui est banni dati in ciuitate Vicẽtiæ.oportet idẽ esse in petitione & solutione sed in ciuitate Vicentiæ nõ est præsentatio banniti in solutione, ergo nec Paduę.Item hoc nomen conditio interdum dicit obligationis suspensionẽ per adiectionẽ vel subintellectum alicuius extrinseci executi.ff. de condi. & demon.l. legatum,& l. aliquando.de verbo.obli.l.interdum. & de verb,signi.l.cedere.Interdum dicit ius persone competens siue præsentem statum alicuius rei,ff.de procura.l.ignorantis,de reg. iur,l.non solum,& l.melior.& de testa.manu.l.meuia.De primo modo intelligẽdi cũ dicit suspensionẽ non videtur statutũ debere intelligi eo quod appellatione ius nõ est secũdũ legem.ff.qñ appellã. sit l.j.§.biduũ. & verbum habens duas significationes prolatum a lege, eam significationem assumit quæ est secundum legem,non eam quæ præter.C.de institu,& substitutio.l.generaliter. & de ope.liber.l.qui libertinus.§.fina.ergo secundum vitimum modum, itaque æqua debet esse conditio banniti in ciuitate Paduæ cum bannito in ciuitate Vicentiæ,sed hoc non esset si se posset liberare Paduæ per representationem banniti cum Vicentiæ hoc non posset,immo esset melior conditio Paduæ quam Vicentiæ sicut est melior conditio domi quo ignorante seruus delinquit,quia liberatur dãdo eum pro noxa,quã eius, quo sciẽte delinquit, quia necesse habet damnũ emẽdare.ff,de noxa.l. si plurimus seruus delinquerit,& de vsufruc, l.cũ fructuarius,& l.seq. Præterea sicut facultas & difficultas dissolutionis obligationis facit obligationẽ esse melioris cõditiõis vel deterioris,ita facultas dissolutionis bãni facit alicubi bannũ est melioris cõditionis alibi deterioris,Sed hoc nõ debet esse in ,proposito,imo debet esse etiãdẽ cõditiõis vtrobiq̃,vt ex statuto apparet, ergo debet esse

© SCD - Université de Poitiers

par & eadem dissolutio in vtroque Prædicta probantur.ff.de fideiuss.l.græce.§.idem iulianus.& de in die addic.l.vbi aũt.§.fi.& l.seq.& sic intelligitur statutum de cõditionibus extinctuis, vt eadẽ sit cõditio extinctiua banni in vtroque loco, vt no.ff.de ser uit.l.ii ij.sic & seruus qui intolerabiliter afficitur a dño debet bonis conditionibus vẽdi non suspẽsiuis,sed extinctiuis,ita.ſ. quod contractus nõ dissoluatur per redditum seruii ad dominum,sic nec per redditum banni ti ad ciuitatem vt instit.de his qui sunt sui, vel alien.iur.§.sed & maior, & si quereretur a n si talis bannitus præsentaretur per alium in ciuitate Paduæ præsentans habere beneficium præsentationis ex forma statuti primi.Crederem quod sic, quia negari non potest eum esse bannitum ciuitatis Paduæ,quæcunque fuit ratio bãniendi. Et ad hoc possunt diuersimode superiora deduci, & potissime hoc dicerem per l.de interdic. & regu.l. relegatorum.§.interdicere, cũ.§. seq.& in.§.si quis,ibi vel pluribus prouincijs &c,& de capti.& postli.re.l. non dubito.Hæc Oldra. Vt ergo vides ex solu. p̃dicta cum distin.satis patet responsum ad rationes vnicuiq; parti distinctim aduersantes, quapropter illas non curaui referre.

Sed mihi primum membrum decisionis est dubium, quia cũ statutũ Paduæ semper loquatur,& bannitus Vincentiæ remaneat Vincentie bannitus restat primũ statutum, vt sic etiam post cancellationem debeat bãniri & registrari,C.de hæreti,l.arriant.Nec sufficiat prima descriptio cũ non duraurerit l.si pro parte.§.versum.ff.de in rem ver. & ꝓ habetur per Bar.in l.sicut.§.superuacuũ. ff.quib.mod.pign.vel hypot.fol. Videt ergo verius ꝓ vtroq; casu talis bannitus aliũ bannitum præsentans non eximatur a banno, & quod statutũ primum intelligatur de bannitis tantũ in ciuitate Paduæ & non de alijs, vt sic vnum statutũ declaretur ab altero.ff.de peti.hære.l.cũ si. Quia tũ authoritas tanti viri ampla est,non audeo ab eius decisione discedere,eo casu quo statutũ tantum disponit,ꝓ bannitus Vicentiæ bannitur Paduæ. Semel enim fuit bannitus, ergo &c,per not.in l.qui duo.§.fin.ff.arbi. cũ limi. Verum quia prima ratio facta ad partem negatiuam,& etiam ad affirmatiuã nõ concordant ex prædictis.Et quia etiam circa illas solutio & distinctio eiusdem vtilis est ad multa & maxime ad materiam l. iij. §.hæc actio.ff.si quis re.ti.es.iuf.fu. Ac etiã ad conuentiones quæ sæpe fiunt inter communitates & statuta quæ quotidie fiunt ꝓ banniti in vno loco intelligantur banniti in alio,& sic de simi.Solutionẽ quam ponit ad dictam primã rationem hic ad literã inseram,prout iacet.Dicebat.n,ꝓ non ob.primum arg.Nam aut fit successio aut accessio.Si successio,tunc id ꝓ succedit est eiusdem conditionis & cause sicut id cui succedit.ff.de conditio.& demon.l.filie.& de do. inter vi. & vxo.l. si donate.§.sponsus. nisi diuersitas æquitatis inter vtrũque diuersitatem inducat,ff.de fun.do.l.cum in fundo, §.si fundus.Fit enim restitutio rei immobilis dotalis statim,quia cum per l.iul.lit inhibita alienatio ipsius.ff.de fun.do.per to ũ, & maxime in l. lex.iul.& C.de fun. do.l j. & ij.Facile poterit eius restitutio fieri.Pecunie vero cum facile expendantur & consumantur,ff. de leg.iij.l. si coreus.§.j.immo adhuc quando in doiẽ datur res mobilis & se mouens cum alienari possit.C.de ser. pi. da.ma.l.fi.ff.de manu.l.seruum.so.ma.l.dotalem,& no.insti.qui.ali.li. vel non in prin, non sic est facilis restitutio iuxta illud non enim est semper facilis nominis emptio cũ numeratio totius debiti non sit in expedito ff.de fideiu.l.si dubitet.in princi.& idẽo ad restitutionẽ eius datur annus.C.de rei vxo. ac.§.exactio. Ad simtlitudinẽ eius ꝓ dicitur insti.de offi.iud §.j.cum si. Si vero sit accessio aut est accessio persone, aut rei, aut actionis.Primo casu accedens habet easdẽ cognitiones cum eo cui accedit,nisi contrarium exprimatur.ff.de ver.obli.l. vlti.§.fi. ff.de publi.l.si ego.§.quod causam. cum si. supra alle.primo arg.Et est ratio,quia non videtur quid nouũ induci, sed magis antiquum augeri.ff.de iur.do.l.iiij. & intelligo hic accessionẽ concretam quæ coheret prime quasi sit vnũ cũ prima.ff. de dam. infec. l.hoc amplius.§.de his.ver. ita demum,vel quæ coheret quasi accessorium principali; vel vt ornatus ornato.ff.de auro.& arg.le. l.cum aurum.§.vlti.& l.& si non sint.§.peueniamus.vel vt vnius cõplexu eiusdẽ vniuersitatis vtrumque pariter concludẽtis.ff. de leg.j.l.græce.& l.si legato.& de leg.iij.l. peculium.in prin. Si autẽ lit omnino discreta accessio, tunc secus.arg.ff. de dã. infec.l.damni.§.si is qui vicinas & est ratio, quia separatorum separata debet esse ratio. C.de dona.inter vi. & vxo.l. si maritus.& ibi not. & ff.ad carbo.l.de bonis.in prin.nisi & modus illam accessionem inducẽs aliquam tacitam repetitionem prior inducere,de lega.iij.l.in repetendis, Tertio casu

© SCD - Université de Poitiers

aut est accessio quæ deuolutio nuncupatur, & tunc aut fit hominis facto puta nouatione & perduntur priuilegia prime, ff. de noua. l. aliam, aut per legem, & tunc obtinet lex diuortio. & quod ibi not, in l. finaustem. §. j. ff. de neg. gest. & l. quod debitori, de dona. cau. mor. Si autem sit vera accessio quæ dicitur esse cum prime subsisteti ac credit secūda, ff. de re iud. l. iiij. §. si ex cōuentione tunc quod erat in prima deducitur in secundā ei accedentē, nec plus, nec minus loco te tempore vel causa, ff. vt le. no. ca. l. j. §. bellissime. & §. sub conditione, & sic assumit naturam prime, sed non accidens. l. item veniunt. §. cū prædiximus & ibi not. ff. de peti. hære. vnaquecq; tñ habet suū pro prium tēpus, vnde si prima erat temporalis non sequitur q̄ secūda sit talis, ff. de con sti. pec. l. item illa. §. adijcitur. & de leg. j. l. si creditori, in ij. responso. Fallit quando secūda adijcitur prime non ad nouam principalē obligationem contrahendā, sed ad dandā executionē & exitū iam cōtracte qualis est stipulatio de iudicio sisti, tunc enim prima extincta de cuius executione & exitu tractabatur, & illa quæ dabat viā peruenīdi ad exitū ex consequentia tollitur & sic loquitur. l. si cū. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau. & sic debet exponi ibi, q̄a tales stipulationes propter rem ipsam darentur idest propter ipsum principale qd poterat ipsa actione peti & eius peritio facilius & solidius perducatur ad finē, Ad hoc facit. ff. de seruitutib. prædi. l. iij. §. vlti. & quemadmo. serui. amit. d. labeo, secundum vnam lectu. & de libe. le. l. pretio. cum si. Oldra. An aūt omnia prædicta procedāt, & maxime quia ad l. j. & ij. C. si plures vna senten. & alijs iur. Vnde in prima ratione ad partem affirmatiuam, alleg. non respondet. non examino, quia extra materiā principalē. Sed si libet vide doc. in d. §. qui iniuriarum. & in. §. q̄ dicitur. & Bar. in d. §. hæc actio.

Rubrica de quæstionibus occurentibus post finitum bannum, alijs ter quam per mortem.

RESTAT postremo vt tertium & vltimū tempus attingatur. Cuius materia est de contingentibus post finitum bannum. Et quia bannum finitur quādoque remanente vita, quandoque per mortē. In duas particulas diuidam tempus istud. Prima enim erit de quæstionibus occurrentibus post finitum bannum aliter quam per mortē. Secunda erit de occurrentibus post mortem banniti. & quia more aliarum partium hæc vltima expedietur. Præmitto rubricas quēstionum, quæ in j. parte veniūt agitande quæ sunt.

SVMMARIVM.

1 *An dato termino mensis ad soluendum omnibus bannitis.*
Titius infra illum mensem potuerit offendi, facta deinde solutione intra mensem illum.

2 *An rebannitus & non cācellatus possit impune offendi in qua multe quæstiones similes inseruntur. & hic quando bannum est nullum, puta quando clericus bannitur a iudice seculari.*

3 *Quid econtrario de eo qui offendit bannitū cancellatum sed non legitime.*

4 *An simpliciter rebannitus dicatur in integrum restitutus.*

5 *An restitutus recuperet etiam alienata per fiscum.*

6 *Si non recuperat alienata an recuperet a fisco pretium eorum.*

7 *An recuperet fructus præceptos a fisco ex bonis quæ restituuntur.*

8 *An restitutio taliter fieri possit quod ad alienata trahatur.*

9 *An rebannitus recuperet partem quæsitam hæredibus occisi ex forma statuti.*

10 *An ex rebannitione tollatur ius vindicandi quæsitum alicui ex forma statuti.*

11 *An rebannitus intelligatur restitutus etiam aduersus condemnationem factam de bannito damnum passo.*

12 *An rebannitus possit agere pro robaria sibi facta tēpore banni stante certo statuto in themate illius quæstionis narato.*

13 *An agere possit pro cōtractu quem facit tempore banni.*

14 *An tēpore banni bannitus deceptus vltra dimidiam iusti pretij stante statuto quòd nō posset ad sui vtilitatē contrahere exēptus*

© SCD - Université de Poitiers

a banno agere possit per l.ij.de rescin. vẽ.

15 An rebãnitus possit testificari & alios actus facere qui infamibus sunt interdicti, & in hac tractatur quis possit fame restituere.

16 Si bannitus infamis iurauerit tẽpore banni & posteaquã fuit rebãnitus deposuit quid iuris scilicet an valeat eius dictum.

17 An rebannitus possit admitti ad honores ciuitatis.

18 Si eligitur vel imbursatur ad officium prohibitum tempore banni & postea extrahitur de banno an sit habilis & ibi etiam sequens.

19 De eo qui ante bannum fuit imbursatus et exactus post rebannitionẽ in præcedenti.

20 An exẽptus a bãno possit ratificare quæ gessit tempore banni etiam si sint inualida.

21 An exemptus de banno possit a suis antiquis creditoribus conueniri.

22 An possit agere contra suos debitores qui postquam fuit in banno ante rebannitionẽ soluerunt communi.

23 An rebãnitus ex eo, quia ante terminũ banni occidit rebellẽ prohibeatur habere officia prohibita bannitis rebannitis.

Prima pars tertij temporis.

1 PRIMA igitur, q. † facta fuit in fauorem bannitorum siue reipubli. reformatio qd̃ banniti soluentes intra mensem certam quantitatem intelligerentur a banno exẽpti, pẽdente dicto mense Gaius bannitus fuit offensus a Sempronio, deinde post offensionẽ & ante lapsum dicti mensis Gaius soluit, 2 queritur an Sempronius veniat puniẽdus. & videtur quod non, quia tẽpore offensionis bannitus erat, ergo potuit ex forma statuti impune offendi, l. iiij §. condemnatum, ff. de re iudi. Ad quod possent multa allegari sed causa breuitatis omitto. Et etiã quia sciendum est ab olim hanc quæstionẽ fuisse disputatam, vt refert Ioan. And. in addi. Spec. in sæptus alleg. ti. de accu. §. sequitur, ver. quid si quis suarum additionũ. versi est sciendum. Et ibi dicit quod disputator determinauit Sempronium puniendũ & duas rationes assignat. Prima est quia aut beneficium trahitur ad tempus solutionis. aut econtra solutio ad tempus beneficij ex primo remanet delictum impunitum, ex secundo venit puniendum, ergo præeligendũ est secundum cum publica vtilitas exigat maleficia puniri de sentẽ. excom. c. vt fame & ibi concor. Inducit secundo legem sufficit. de condi. inde. Equiparat enim conditionem superuenientem ad actum purum ei, quæ a principio fuisset annexa. Sed certum est quod si ab initio bãnitus sic fuisset quod soluendo intra mensem tantum a banno esset exemptus interim non potuisset impune offendi, ergo nec hoc casu. Aduerte quia prima ratio nihil facit quia cap. vt fame cum concor. loquitur in delictis. sed pluries dictum est, quod illud cp̃ fit lege permittente non est delictum l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confu. & not. in l. prima. & per Bald. ff. ne quis eum qui in ius vo. est vi exi. Præterea ibi concurrunt interpretatio delicti & interpretatio excludens delictũ. Secunda assumitur l. merito. ff. pro socio. de pen. l. interpretatione. Tertia etiam ratio potest tolli ex eo cp̃ hic non est conditio adiecta. sed terminus certus positus soluttoni qui interim obligationem non extinguit sicut faceret conditio, vt ibi nota. scilicet in l. sufficit. & sic cum interim esset bannitus potuit impune offendi. pro hoc ff. ad sen. li. l. sub conditione. & l. iiij § sed & marcellus. de in diem addic. & ideo puto subtilius aduertendum retenta tamen decisione prædicta & sic vbicunque post actum perfectum apponitur suspensio illa, non reddit actum conditionalem cp̃ secus est quando ab initio habet suspensionem l. secunda. ff. de in diem addi. cum ibi nota. Et istud verum in contractibus, sed in vltimis voluntatibus secus est, quia semper actus reddit conditionalis. ff. de adimen. lega. l. legatum pure. & de condi & demonstratio. l. quibus diebus § quidã titio. & dixi supra parte præce. q. lxxviij Sed regula traditur cp̃ vbi inter contractus & vltimas voluntates est differentia, legis dispositio 3 adaptatur ad dispositionem vltime voluntatis l. prima. C. de his qui vt indi. & ibi noter gloss. & Bartol ff. ad sille. l. in cognitione. & de adimẽ. lega. l. transactio & latius in l. ita stipulatus. de verbo. obliga. Sic ergo in proposito facta æquiparatione ad vltimas voluntates dicetur interim non bannitus. & sic Sempronius veniet puniendus, pro

© SCD - Université de Poitiers

hoc quia facta prorogatione termini interim executio fieri non pōt l.iiij.§.si ex conuentione.de re iudi.facit.ff.si cer.peta.l.pecuniam.cū ibi no.& hoc verū si assignatur terminus omnibus bannitis vel aliquibus specialiter enumeratis.& offensus sit de illis.Si vero fuerint ordinati certi officiales qui haberēt reuidere qui bāniti debeāt habere tale beneficiū, puta quia in ordinamēto dr ꝙ illi banniti qui fuerint declarati intra mēsem ab officialibus turris possent intra mensem a die declarationis soluere taxatam quātitatē.&c.Puto isto casu ante declarationē posse impune offendi quia præsens status nō rēdit de sua natura ad exclusionem banni.& ideo non inspicitur ꝙ euenire potest,sed post declarationē factam,secus est.tendit.n.tunc præsens status ad exclusionē banni cū tā solnēdi beneficiū datū sit,& ideo hoc casu offendi non potest alio sic vt in dictis iuribus probatur.faciunt no. in.§.sacram.per Bar.& melius quæ subtiliter scripsit in l.iulianus verum debitorē.ff. de cōdi.inde.in vlt.op.Aduertat ergo multum ad verba deliberationis qui talem bānū vult offendere,& consideret ꝙ in dubio cautius est abstinere, & prædicta vera in sciente legem.In ignorāte autē vide quæ dicam statim in seq.q.

2 *Secundo quero* † dictum est supra proxime de offenso ante solutionē.

Sed quero quid si soluerit intra tempus vel aliter fuerat rebannitus,sed nō fuerat cācellatus.An offendēs eū puniatur?Ista est antiqua q. & formatur diuersimode quādoque in offendente bannitū,cuius bannū est ipso iure nullū,vt in clerico incedēte vt laicus, bannito & occiso de qua facit mentionem Alb.de Gandi.in ti.de bānitus.in vj.col. & ibi refert per multos fuisse determinatū talē offendi potuisse,ꝙ Ioan.And.late examinat referēs disputationē Egidij Cremon.& Nico.de Mat.in regula ꝙ quis.lib.xj.& in soluēte cancellato,idē Io.An.refert disputationē Vtannisij & eius determinationem in addi.Spe.super rub.de obli.& sol.in ti.fuarū additionū.lac.Bu. posuit in l.de etate.§. ex cā.ff.de inter.ac.& ibi ēt Rayn.Iaco. de Are.in l.j.§.si oēs.ff.de ven.inspi. In bānito non legitime posuit Dyn.in l.pe.ff.de adul. & ibi Bar.in l.genero.de his qui nota.infa. Quæ omnia iura faciūt qd offendēs excusetur a descriptione banni ēt ab initio inualidi siue validi ab initio & sublati, sed nō cācellati,& sic eū occidēs nō veniat puniendus,& vt patere potest lectori in locis prædictis omnes concordāt ꝙ sciens prædicta puniatur,quia cācellatio de facto nō est illa quæ eū faciat rebannitum, vt dixi supra parte proxima q.lxxv. Et ita intelligitur ꝙ not.in fæpius alleg.addi.in versic.quid si quis.in ver. addi.ꝙ incipit quartum membrū.euanuerat.n,virtus banni, & sic cū nō esset bannitus cessat statutū.In ignorāte vero cōcludunt ēt oēs ꝙ nō teneatur pœna legis cornelie,ga illa requirit dolū, & habet non locū ēt in lata culpa.l. in l.corne.ff. ad l.corne.de sic.An aūt in aliquo puniatur va riauerunt do. in aliquo, dixit.n.Egidius ꝙ nullatenus punitur cū ignorans in illa fuerit culpa.ff.loca.l.si ignorās.& in c.ij.de cōsti.lib.vj.sed Nico.Mat. latius declarans dixit ꝙ aut erat persona offendens in qua cadebat iustus error, aut non, vt primo casu non teneatur secūdo sic,qd refert Ioā.And. in d.c.ꝙ quis.Bart.vero.in d.l.pen.quia debuit diligentius inuestigare an bannum fuerit rite datū ꝙ punitur de homicidio culposo.ff.vi bo.ra.l.ij.§.hac actione.& d.lege cornelia.maxime cū error iuris sit lata culpa.l.liberorum.§.notantur.ff.de his qui no. infa.pro hoc alleg.quia cū alio cōtrahēs debet se informare de conditionibus eius.ff. de reg.iur.l.qui cum alio. multofortius qui alium interficit.de reg.iur.l.qui in alterius. Ioan.And.in eo qui soluit, sed non fuit cancellatus occisor tenet occisorē non puniri de dolo,sed iudicis arbitrio secundum facti qualitatem.ff.de sic.l.j.§.sed si claua,& alia iura alleg.in d.rub.& de ob. & solu. Veritas ergo est ꝙ vbi ei potest imputari culpa ēt ignoranti potest extraordinaria pœna impont,alias non.Et ideo si elapso tēpore appellandi nulla causa agitatur ēt nullitatis,sed non rite bānitus registratus est inter alios bannitos,& ita bannitus creditur. certe nullo modo erit puniendus eum occidens, præsumitur.n,pro sententia l. herennius.§.gaia.de vsur. Similiter si bānitus nō venisset ad soluendum, sed alius pro eo soluisset, & occidens non fuisset ibi tempore solutionis,& dum veniret inueniret illum qui erat bannitus venientē ad ciuitatem & illum occideret.certe in nulla culpa esse potest. Si vero publice diceretur bannū fuisse nullum vel facta esset reformatio in fauorem aliquorum quod soluerent & publica esset reformatio, certe tunc debuisset inuestigare,an id ꝙ de nullitate dicitur verum sit, & an esset de illis qui soluissent alias est in culpa,& sic tunc opinio,Barto.verifica-

© SCD - Université de Poitiers

tur, non tamen intelligas ꝙ semper pariter puniatur, sed pro modo culpe, vt l. aut facta §. delinquunt. ff. de pe. Adeo ꝙ dubitatur. an pro leui culpa possit criminaliter puniri, de quo ibi per Bart. & per eũ & alios in l. j. ff. de legi. In dubio autẽ maxime vbi est statutum quod ille intelligetur bãnitus qui reperitur descriptus in certo libro alio nõ probato non pôt talis occidẽs extra ordinẽ etiã puniri. C. de adul. l. grachus. & d. §. ex causa. & vide ẽt quod scribit Bald. in l. huiusmodi. §. fi cui ita. ff. de leg. j.

3 *Sed tertio* quero in casu conuerso. †T. rite bannitus fuit cãcellatus sed nõ legitime; G. eum interfecit, queritur nunquid puniatur tanquam occidẽs non bannitũ, an excusetur a pœna quasi in veritate bãnitus existeret. Certe non insistendo dicendum est ꝙ excusetur, & non puniatur. l. non secundũ. & ibi per Ray. de do. inter vi. & vxo. ff. facit. l. quoties. ff. qui sa. cogã. cum si. Actus. n. qui nullus est, nullum producit effectum, & paria sunt non fieri & fieri, sed non legitime, vt ibi, ita etiam tenet Bar. in c. j. in prin. hic fi. lex cor. & inci. consue. re. & alle. loã. And. in c. veniẽs de accu. & est verũ etiam si occidens putauerit illũ rite cancellatum, excusatur, n. a pœna, licet non admittatur ad premiũ, vt dixi supra in ij. tempore, parte, ij. in q. xxxiij. xxxiiij. & xxv.

4 *Quarto queritur* †Titius bannitus fuit per reformationẽ simpliciter rebannitus vel a banno exẽptus & deinde cancellatus an dicatur recepisse solum indulgentiam, an vero fuerit in integrũ restitutus. Et vt videatur importãtia q. sciendũ est ꝙ differentia inter indulgentiã & restitutionẽ. nam vbi filius existet ptãtem patris, puta si statutum ita dictaret, quia alias banniti de quibus agimus illam non perdunt, vt dixi in prima parte secundi tẽporis q. xxj. Et tunc si aliquis consequitur simpliciter indulgentiã illã non recuperat l. insulam. C. de sen. paf. Quandoq; tamẽ consequitur quis indulgentiam non simpliciter, sed cũ aliquo adiũcto. Et tũc eatenus extenditur indulgentia quatenus illud adiũctum importat, vt eo. ti. l. si pater. Si aũt quis restituitur dr̃ totũ econtra, quia si concediatur simpliciter restitutio omnia restituta videntur, eo. ti. l. j. sed si cum limitatione eatenus restringitur quatenus operatur limitatio eo. ti. l. iij. quandoque tamen conceditur indulgentia & restitutio, & tunc omnia cõpleciuntur, nisi aliud sit expressum, eo. titu. l. fi. & ibi per Bar. ad qõuem ergo an rebannito importet restitutionem vel simplicem indulgentiam rediẽs dico ꝙ lac. But. refert Bar. in d. l. fi. disputauit hanc qõnem & tenuit in dubio importari restitutionẽ motus principaliter per duas rõnes. Prima quia dispositio super præparatorio porrigitur ad illud cuius est præparatoriũ. ff. de contrahen. emp. l. clauibus. & C. de dona. l. j. ad ꝙ facit. ff. de his quæ in te. delen. l. cancellauerat. secundum Bar. Sed cancellatio siue rebannitio est præparatoriũ ad restitutionẽ, ergo &c. Secunda beneficia debent latissime interpretari. ff. de consti. princi. l. fi. pro qua decisione dicit Bart. esse casum in l. j. n fi. ff. de quęstio. & ita etiam sentit Cy. in d. l. fin. si aliter videre cupis, vide ibi per Moderniores.

5 *Viso ergo* quod intelligitur restitutus queritur quinto, †an talis restitutus siue rebãnitus recuperet omnia bona etiam alienata per fiscum. de bonis non alienatis clarũ est l. prima & l. fina. C. de senten. paf. Sed in alienatis est quæstio, & cõis conclusio est vt ad illa talis restitutio non porrigatur ꝙ probatur secundũ Bar. in d. l. fi. Primo quia qui emit a fisco nullo modo potest inquietari. l. bene a zenone. C. de quadri. præscrip. Secundo quia idem debet esse in qualibet ciuitate. constat enim ꝙ post publicationẽ fiscus legitime tenuit illa bona tanquã hæres l. iij. C. ad l. iul. de vi. sed qui emit a tali non potest inquietari. ff. de peti. hære. l. sed & si. l. §. item si rẽ. & pro hac parte alleg. in l. gallus. §. & quid si tantũ. de lib. & post. quæ dicit quod restitutio non trahitur ad ius quęsitum. Tertio facit ff. de minor. §. fceuola, vbi difficilius conceditur restitutio post alienationem quam ante. & ꝙ habetur in l. fi. C. de repu. hære.

6 *Sed tunc sexto* queritur †an recuperet a fisco pretium bonorũ alienatorum dixit Bar. ꝙ sic, quia potest recuperare a fisco illud in quo est factus locupletior per dicto. §. item si rem, sed aduertẽdum quod ille. §. loquitur in eo qui suo iure cõi vendicat, & sic nõ facit ad illum qui iure spãli sibi restituto nititur cõtra restituentẽ. Preterea aduertendũ ꝙ illud dictũ posset esse verũ in expressa ad pristinũ statum restitutione, sed ĩ simplici rebãnitione, licet intelligat restitutio, vt supradictũ est. forte nõ est verũ, nisi quo ad illa de qbus in ipsa

© SCD - Université de Poitiers

rebãnitione cõtinetur. docto. tamen cõiter sequuntur dictum Bart. sed hic non seruat, circa idẽ quero † viso q̃ ta-

7 *Septimo* lis rebannitus recuperat bona non alienata, an recuperabit etiã fructus interim a fisco perceptos, quidam quod non, per auth. idem de nestorian. C. de hære. Contrarium vidi iudicari propter naturã restitutionis, quæ est in pristinum statum repositio, non ob. illa authẽ. quia non loquitur in restitutione, sed in noua concessione. Præterea loquitur in dispositione limitata non in simplici & larga. Et ideo dici potest q̃ aut per reformationem bannitus expresse restituitur in statum pristinum, & tunc recuperet fructus. aut simpliciter rebãnitur, & tunc secus, vt in d. authẽ. idem de nestorian.

8 *Octauo queritur* † dictum est supra quod restitutio bãniti non trahitur ad bona alienata, queritur an possit taliter fieri quod ad illa trahatur, dic quod aut rebannitio fit solum ad vtilitatem bannientis et non potest. Aut ad vtilitatem publicam, & tunc potest, quia eo casu põt auferre ius alteri quesitũ. l. lucius. ff. de euic. l. item si verberatum. §. fi. de rei ven. l. venditor. §. si constat. ff. commu. præd. & ita firmat Bart. in l. quecunq̃. C. de fide instru. & iure haste ff. lib. x. & vide quæ dicam statim in seq. qõ.

9 *Nono queritur* † dictũ est supra q̃ recuperat bona non alienata & alienata non, sed pone statuto cauetur quod bona homicide applicentur fisco pro medietate, & pro alta medietate occisi. Titius bannitus secũdum formam statuti fuit rebannitus, queritur nunquid talis rebannitio quæ est restitutio. vt supra in q. iiij. trahatur etiam ad partem quesitam hæredibus occisi. Dixit Cyn. in d. §. & quid si iũ quod non, quia restitutio non trahitur ad nõ integra, vt ibi, & l. ti. C. de sen. paf. dicit tamẽ quod de consuetudine nõ seruatur. Alb. vbi supra q. xlv. dicit idem. l. quod nõ trahitur ad illa bona. alle. vltra prędicta. l. ei qui soluendo. ff. de hæte. insti. & l. q̃ si minor. §. sceuola. ff. de mino. & l. fi. C. de repu. hære. & ibi etiam dicit q̃ non recuperat officium, vel honores, alij assignatos. de quo dicã infra xvij. q. Bal. etiam in d. §. & quid si tẽ tenet quod ad dicta bona talis restitutio non trahatur, maxime si ante rebannitionẽ bona fuerint hęredibus occisi assignata, & facta fuit executio, quia non præsumitur rebannientes siue principem habuisse animũ ledendi ins tertij. l. ij. §. merito. & §. si quis a principe. ff. ne quid in loco pu. Sed ibi vlterius querit Cy. an statutum siue reformatio posit hoc facere. Et dicit quod fuit Padue determinatum quod non. & nihil alleg. sed Bal. allega. no. in l. j. in fi. ff. de doli excepti. & de polli. l. toties. & quod no. in l. fina. C. si contra ius vel vti. pu. quod intelligo nisi p publicam vtilitatem illud fieret. Cum enim hæredes occisi habuerint a statutis illius ciuitatis, videtur q̃ ex tali causa eis tolli non posit. de iniur. & dam. dat. c. in nostra.

Decimo statuto cauetur

10 † quod quicunque fuerit offensus posit se vindicare faciendo vindictam competentẽ, & quod hæres occisi posit occidere occisorem. Titius ob homicidium Gaij fuit bannitus, deinde ad certum tempus fuit rebannitus, queritur an tollatur tale ius vindicãdi. Et primo vĩ q̃ non, qcia per restitutionem non tollitur ius quesitum. Secundo vt supra dictum est in v. q. Et videtur casus in c. q̃uis. de rescrip. li. vi. in contrarium videtur probari per l. siue patronus. ff. de iure pat. & l. sed si hac. §. patronum a contrario sensu. ff. de in ius voc. Vidi dum studebam vt scholaris in hac ciuitate quæstionẽ hanc de facto, & vidi in ea subtiliter allegari. Et finaliter determinatum fuit tale ius nõ tolli per iura primo loco alleg. Sed aduertẽdum vlterius quod quodã est ius qd̃ queritur ex banno iuncto statuto vt quod bãnitus posit impune offendi, & istud ius tollitur per rebannitionem per c. in nostra supra proxime alle. de iniur. & dam. da. & dictis. l. siue patronus. §. patronum. Quodã autem est ius quod queritur non ex bãno, sed ex delicto tũ. vt in iure vindicandi. de quo supra & illud non tollitur per restitutionẽ. Nec mirum quia restitutio fit aduersus bãnum. et sic est limitata, nõ ergo tollit ius bãnum quesitum ex ipso maleficio vt dictum est supra in q. iiij. facit de mino. l. q̃ si minor. §. restitutio. Reponit enim eũ in eo statu in quo erat sine banno. & sic non trahitur ad anterius tempus. & ideo puto q̃ cum tale ius queratur ex forma statuti, & maxime contra ius cõe si rebannitio esset facta per viam restitutionis & taliter q̃ fieret et aduersus delictum reponendo eum in loco in quo esset si non deliquisset, tale ius etiam tolleretur per ea quæ dicta sunt supra dua-

© SCD - Université de Poitiers

bus proximis quæstionibus.

21 *Vndecimo queritur* † ex inquisitione fuit bannitus Titius ex eo ꝙ hostiliter venit cõtra patriam in recompensationem damnorum datorum damna passis simpliciter ex contumacia condemnatus. Deinde ob publicam ex causa pacis vtilitatẽ motu proprio fuit aduersus bannum & omnia in illo contenta restitutus & sic eius bannũ registratum fuit cãcellatum, an possit a dictis damnum passis conueniri, an vero intelligatur liberatus? Hæc quæstio est subtilis, & habet duos passus principales. Primus est an potuerit sic damnari præsupposito ꝙ statuto non dicatur aliter q̃ dictum fuit supra in princi. tractatus. Secundus est an si tenet condemnatio facta pro damnum passis, illa intelligitur remissa. Circa primũ fuerunt ab olim opi. Cy. enim & alij ꝓ q̃ad sua tẽpora tenuerunt ꝙ nõ potuerit fieri talis cõdemnatio, quia in eodem processu non põt uenire causa ciuilis et criminalis. Ita no. per eum in l. si quis a se fundũ. C. ad l. iul. de vi. vbi etiam glo. & idem tenet ibi Ray. alleg. ff. de publi. iudi. l. interdũ. idem tenuit Bal. nisi in casu q̃ damnatus habet pœnes se rẽ subtractam l. interdũ. §. qui furem. ff. de fur. & vt ipse no. in l. iiij. C. vnde vi. Hosti. autẽ in c. ad nostram. de iureiuran. & in ca. cum oportet. de accu. & ibi Inno. tenent contrarium siue enim per viam inquisitionis siue per viam accusationis procedatur dicũt talem condemnationem fieri posse. Hoc etiã tenuit Guil. in criminibus extraor. vt ipse scripsit in l. j. C. si quis ali. test. probi. Sed ipse idem indistincte dixit id verum esse in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. quod tenuit Iaco. Bu. verum q̃ ex eadem lege tenetur inquisitus criminaliter & ciuiliter, alias non, & ita dixit concordari iura, vt scripsit in l. j. C. q̃ ciui. ac. cri. præiu. Bal. etiam in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & le. videtur sequi opi. Inn. & Hosti. Bar. autem indistincte tenet iudicẽ criminalium ex eodẽ processu posse vtrãq; pœnam scilicet criminalem & ciuilem imponere, & alle. C. ꝙ met. cau. l. quod euitandi. ff. de calum. l. pe. de extraor. cog. l. medicus. & d. §. qui furem. & ibi per eum & in l. j. in fi. ad turpil. alle. etiam l. iiij. §. si dicantur. ff. fi. regun. & est casus secundum vnam lectu. in §. pœna grauior ad l. interdum. alleg. per Ray. respondet ꝙ loquitur quando vtrumq; iudicium principaliter intẽtatur, quo casu iudex criminalium de ciuili non cognoscit l. solemns. §. latrunculator. ff. de iudi. & hæc pars semper fuit mihi visa vera & equior, maxime vbi per statuta generaliter permittitur iudicibus maleficiorum per inquisitionem procedere per not. insti. de publi. iudi. in princi. per Iaco. Bu. & per Bar. in l. ij. §. si publico. de adult. Tenuit igitur in proposito dicta condemnatio, quia cũ habeatur pro confesso & possit condemnari, perinde ac si comparuisset & confessus fuisset nulla est ratio quin etiam in damnis tenere debeat condemnatio, nisi diceretur quod esset nulla propter incertitudinẽ perti. C. de sen. quæ sine cer. quanti. Sed respondetur per l. j. & quæ ibi no. C. de sentẽ. quæ pro eo ꝙ interest. & in l. j. de eden. & in l. j. iudi. fol. Faciant etiam quæ no. in l. certi cõdictio. in prin. & in d. l. ij. de senten. quæ sine cer. quãti. Venio ad secundum scilicet an dictum ius per talem rebannitionem dicatur remissum. & primo ad affirmatiũ verba restitutionis comprehendunt omnia cõtenta in cõdemnatione & banno, sed in eo continetur condemnatio damnorum, ergo illa intelligitur remissa l. non aliter. de leg. iij. & l prospexit. ff. qui & a qui. cum si. Secundo quod talis liberatio fuit tollere ius. de iniur. c. in nostra. & quod ibi per Innoc. Tertio quia ob publi. vtilitatem, ergo &c. l. quecunque. cum ibi no. C. de fide instru et iure haste fisca. libr. x. & dictum fuit supra q. viij. Quarto quia de natura restitutionis est tollere ius etiam priuati. l. j. C. de sentẽ. pas. & l. fi. & quod ibi no. eo. ti. saltem quando quesitum est ex illo actu aduersus quem fit restitutio l. siue patronus. de iure patr. & dixi supra q. x. Quinto a natura dispositionis factæ motu proprio quæ latius debet extendi, vt sic ius tertij contineat l. si quando. C. de bon. vac. secundum vnum intellectum quem sequitur Cy. in l. fi. ff. de consti. princ. in lectu. maxime quando fit ex certa scientia l. quidam consulebat. ff. de re iudi. & l. sed si hac. §. patronum. de in ius voc. saltem quando statuẽs est de negotio informatus, vt habetur in c. pastoralis. §. præterea. de offi. deleg. quę videntur vera etiam si talis particula non fuerit cancellata per not. per Bar. in l. emptor. §. lucius. de pact. & q̃d dixi supra in parte præcedenti. q̃. lxxiiij.

Pro parte vero negatiua faciunt primo, quia pars remittẽs omnem iniuriam ex maleficio non intelligitur remittere dãna. l. sed si vnius. §. si ante. de iniur. & ibi per Dy. & Bart. & Bal. in l. si vnus. §. & generaliter. de

© SCD - Université de Poitiers

pact.ergo nec superior cuius factum interpretatur a patre factum l.ij.C.de preto,pig. & C.de eunct.l.ſi ob causam.Secundo qa dispositio super publico iure non trahitur ad priuatum tanquam specie differens dicta l. ſi vnus.§.item ſi paciſcar,adeo ꝙ ſi mixtim fiat valet super vno & super alio nõ. Ergo & hic sumpto argumento a contrarijs l.& ſi contra.de vulg.& pupil.cum fiscus in dubio vti velit iure priuati.C.de peti.hæred. l.j. Tertio quia licet principis suam pœnam remittat, tamen ius priuato quesitum ex delicto non tollit l.ij.C.de in ius voc.& ibi concor.ex quo ibi Bar.& Bal.dicunt ꝙ conuentiones facte per rectores Marchie, cum duce ducatus,non intelliguntur remittere pœnas partibus debitas. Quarto qa talis reformatio dicitur rescriptum l.secunda.C.de legi.ergo restringi debet,vt ius tertij nõ ledat. l.ij.§.merito.&.§.ſi quis a principe,ne quid in loco publico.Et in hanc secundam partem inclino per rationes prędictas,quod maxime poterit apparere ex narratis ante liberationem l.ſi.ff.de hære.insti. & ꝙ habetur per Bar.in l.ambitiosa.de decere,ab ordi,fa.Licet enim ob pacẽ, ob publicam vtilitatem & legem generalem statuendo posit princeps et eius iura obtinẽs ius priuato quesitum tollere, vt in iuribus in contrarium allegatis,nõ tamen in dubio intelligitur id facere voluisse vt in iuribus supra pro hac parte allegatis,& C.de emanci,libe.l.nec auus,& no,in l.fin.ff.de consti. prin.& in l.omnes.C.ſi contra ius vel vtili. pu.ſicq; non est defectu potestatis, sed voluntatis ad tale ius non potrigitur. Facit ff.de mili.test.l.in fraudem.iuncta l.j.eo.tit.Id ꝙ dixi de motu proprio non probatur lege. Præterea verum esset quo ad ius conceden tis non quo ad ius priuati.Cõcluditur ergo ꝙ dicta restitutio condemnationem factam damnum passis tollere non videtur, ꝙ sine dubio verum est ſi agere vellent damnum passi actione in factum primitiua per l.qui nomine.ff.de fal.per tit.vi bon.rap.vel per ti.vnde vi.Licet enim tolleretur ius ex sententia quesitum. primum tamen ꝙ remansit.vt l.nepoti. de fundo instru & quod habetur in l.j.C.de iudic.non diceretur sublatum per prędicta.et l.ſi vnus.§.ante omnia. de pac.cum sim.& ꝙ dixi supra q.x.prædicta vera in restitutione quæ fit per viã gratie.Facta vero per viam iustitie tolleret omnia iura quesita ex illo actu aduersus quem fit restitutio.ff.ꝙ ſi minor.§.restitutio.ff.de mino,& l.j.C.de repu,quæ ſi,in iudi,

12 *Duodecimo queritur* † dictũ est supra qd bannitus & rebannitus potest a priuato cõueniri.Sed queritur econuerso tempore bãni facta fuit robaria ipsi bannito an nũc rebannitus agere posit stãte statuto quo prohibetur fieri rationem bannito pro maleficio niſi pro maleficio vel membri mutilatione.Dixit Ioan.And.in sepissime allegato versi,quid ſi quis in.§.sequitur in titu.de accusa,suarum additionum, versic.habetur alia lac.de Are.ꝙ lac. idem disputauit hãc q̃õ,& ibi aliqua refert.Et primo allegat ad negatiuam ff.de aleato.l.j. Item quia regulariter prohibita casualiter licent C.de cõ. & merca.l.ij.& de homi.c.ij.& iij.& pluribus alijs iuribus ibi allegatis, Et ideo ubi talia permittuntur non est locus querele.C. de adulter.l.gracchus.Pro hoc facit generalis consuetudo,quæ habet bannitos taliapati in vsib.feud.de mi.vas.qui contu.fu.c. j.in fi.& in titu.hic finit lex cor.in princip. Item quia consuetudo facit licitum,ꝙ alias esset de se illicitum.xxxij,q.iiij.c.obijciuntur,& communia prędio.l.venditor.§.ſi cõstat.Nec obst.exemptio a banno cũ a principio nata non fuerit actio insti,de noxa.§. ſi seruus. & ff.de fur.l.serui & filij.In contrarium arguit ꝙ posit quia statutum videtur debere restringi ad iniuriam personalem propter exceptionẽ quam fecit de homicidio vel mutilatione ff.de penu.le.l.nã ꝙ liquide.§.ſina. & positio verborum statuti est attendẽda de postu,l.j.§.ait prætor. nec sunt exaggerãda quæ dant certũ modum ff.de decutio.l.generaliter.§.imperator,Item quia res non delinquunt sed homines.in authen. de manda,princi.§.oportet. Illis ergo rebus lesio inferri nõ debet. Sed ad hoc respondetur quia ille qui non obtemperat ius dicenti, videtur diffidatus vt hostis.ff.de capi.dimi.l.quinta.§.primo. & C.de his qui ad eccle.confug.l.ſi seruus. Et ille qui est diffidatus in personam fortius est diffidatus in rebus.ff.de capti.& postlimi.reuer.l.quinta.§.in pace. & l.hostes. & de pœnis.l.in seruorum. Tenet quod agere non posit,allegat C.de episcop.& cleri. l.ſina.§.penultimo, extra de hæretici capitu.vergentis.C.qui ad liber.procla,non licet.l.prima, de pœnis,cum filius de ma.test. l.aristo. Nec obstat quod hodie contractet & sic posit conueniri per dictam l.serui & filij.& C.de noxal.l.prima quia loquuntur qñ initium illicitum, hic vero fuit initium

© SCD - Université de Poitiers

licitum C.de vsu.trans.l.vna.§.hic tãtũmodo & de vsu.sequitur.§.de illo.ff.si prædicta latus videre velis recurre ad Albe.vbi *supra in ij.q.& in lxxxix. vbi refert illam* disputationem de qua facit mentionem Io. And.vbi supra de verbo ad verbum.Considera tñ quod hæc decisio loquitur in statuto quo cauetur ius vel rationẽ non fieri bãnito & sic indistinctẽ.& ideo vera est decisio quia ab initio nullum ius oritur, cũ factum licitum fuerit. *Si vero verba statuti* diceret quod bãnitus posit offendi in persona secus esset per ea quæ dixi supra parte ij.secundi tempo.q.lv.& idem fi dicerem quod non reddatur eis ius quouscũq fuerint in banno,per ea quæ dixi supra parte precedenti.q.j.& no.bene decisionem prædictam quod illa exceptio nisi pro homicidio vel mutilatione non restringit generalẽ regulam ad personales offensiones.sed remanet in ceteris generalis dispositio ꝙ videt contra.l.generali in princip.ff.de vsuf.& l. quæsitum.§.idẽ respondet domo.ff.de fun. instru.& quod d.l.nam quod liquide.§.fin. Sed respondet quod hoc contingit propter naturam maioritatis rationis per d.l.in seruorum quod est not.

23 *Eodem loco* †scilicet in d.ver.habetur formaliter alia quæstio super eo.statuto scilicet an exemptus a banno agat ex contractu quem tempore banni fecit. & ibi etiam vbi supra proxime dixi determinatur qd posit quia licet alias ex commissis in bannitum & eius res non agat a banno exemptus ex contractu tamen recte aget. allegat ff.de pecu.l.cũ tuberonis.§.fi.& l.sed si dãnum in princip.Item quia ex vi banni non fuit impedita origo actionis quæ est de iure gentium ff.de pac.l.iuregen.Igitur fides est seruanda C.de pac.l.debitori.& hosti & rebelli.in auth.de mãda.in prin.§.sed neq; & xxiij.quæstione prima.sed noli.

Videsquod quæstio precedens habet terminos secundũ quos bannitus poterat

24 contrahere.Sed xiiij.† pone vt ponebat Guil.de Suza.in suis quæstionibus statutorum sub litera S.versus finem.statuto cauetur quod banniti & eorum petitiones pro eis facte non audiantur,nec damna seu iniurie eis facte & illate in rebus suis emendẽtur.Item quod contrahere non possint per se vel alium ad suam vtilitatem, contingit ꝙ Titius positus fuit in banno, & dum erat in banno vendidit quędam sua bona, quia non fuerunt cõfiscata,& in ipsa venditione fuit deceptus vltra dimidiã iusti pretij.Scio quod durante banno nõ poterat agere propter principium statuti.Queritur an exemptus a banno agere possit per l.ij.C.de rescin.ven.& eandem.q. disputauit Thomas de Piperata quam ponit Albe.vbi supra q. xliiij & videtur quod agere possit,quia durante officio non potest officialis contrahere,& tñ finito officio agere potest ex eo contractu.ff.de contrahen .emp.l.non licet.& C.de contra.iudi.l.v ia.Idem probatur per princip.insti.de nup.secundum Guid.prædictum.Sed contrarium tenuit dictus Tho, quia si licet damnificari in delictis fortius in contractu,& dicit videri expressum insti tu,de exhere.h.in prin.sed Lamber.de Kãpo.secundum Ioan And.in addi. Spec.in ti. de empti.& vendi.§.nunc dicendum restat *super ver,vbi autem,aliter tenuit,D.xit,n.* quod ex primo capite statuti non impeditur agere quia non est bannitus.Ex secundo etiam non impeditur,quia licet regulariter appellationem damni intelligatur omnis d.minuto patrimonij.ff.de dam.infec.l. ij.tamen appellatione damni dati vel facti *continetur damnum interueniẽs* culpa vel facto hominis delinquentis vt patet in dãno legis aquilie, quia actio illa nõ competit in damno procedente ex cõtractu.ff ad l.aql. l.si seruus seruum.§.inquit lex.& §.rupisse.

Tertio etiam capitulum ab ipso initio sibi non obstat,quia hic contraxit ad damnũ *non ad vtilitatem,& sic cõcludit* quod agere posit,Sed meo iudicio hoc vltimum nõ multum stringit, Negari enim nequit quin contractus emptoris & venditionis de sui natura sit contractus cõtinens vtriusq; parti vtilitatem,& sic talis contractus in statuto continetur,l.nõ aliter de lega.ij.Sed *dato ꝙ contractus sit nullus nihilominus age* re poterit,Aut enim aduersarius excipiet de nullitate contractus & cogetur restituere rem vel pretium recipere illo rem suam vendicante.l.emptor.ff.de rei ven.Aut dicet contractum validum, & tunc nulla restat ratio quare agere nõ possit per d.l.ij.

Decimoquinto queritur

25 †bannitus qui erat infamis secundũ ea quæ dixi in secũdo tempore parte.j.q.quinquagesima,& etiam in præcedenti fuit rebannitus & cãcellatus reuersus in ciuitate vult testificari vel alios actus *facere qui infamibus* nõ competunt, Queritur nunquid pos-

© SCD - Université de Poitiers

ſit, In hac q. eſt primo videndum quis poſſit aduerſus infamiam reſtituere, Et de papa, Imperatorem, ſenatuq; non dubitatur. l. i §. de qua, ff. de poſtul. per Inno. in ca. cum Tab. de re iudi. & per Bar. in l. infamem. ff. de pub. iudi. & vtrobiq; de collegio cardinalium & regibus. Sed dubium eſt in ciuitatibus de quibus agitur in quo Barto. in l. infamem. dixit quod licet olim non poſſent tamen cum hodie ciuitates Italiæ & maxime in Tuſcia non recognoſcant ſuperiorẽ, & ſic habent liberum populũ & merum & mixtum imperium, habent in ſuo populo tantam poteſtatem quantam imperator in vniuerſo. ff. de capti. l. hoſtes. & ſic concludit quod poſſint infamiam tollere. ſed in d. §. de qua dixit, quod aut infamia irrogatur de iure cõi, aut per ſtatutum. Si per ſtatutũ quelibet ciuitas poteſt illam tollere. de reg. iu. l. nihil tam naturale. Si de iure cõi, aut ciuitas recognoſcit ſuperiorem, & nõ poteſt, alias ſic. vt d. l. hoſtes. In l. ſi vero. C. de ſen. paſ. dicit ſimpliciter quod aut infamia infertur ex forma ſtatuti vel ex proceſſu habito ſecundum formam ſtatuti, & tunc poteſt per ſtatutum infamia reſtitui alias non. eſt igitur inter prædicta al. qua ſed parua veritas. In effectu enim cõclud it quod ſi aliquis damnatus ex forma ſtatuti eſt infamis ciuitas illa poteſt infamiam tollere. Si vero eſſet infamis de iure communi, tunc aut ciuitas recognoſcit ſuperiorem, & non poteſt, alias ſic. & ita effectiue tenuit fac. de Bu. in ſua diſputatione ut refert Alb. vbi ſupra q. lxxj. vbi illam diſputationem refert. Vide etiam Bal. in l. cum mulier. ff. ſolut. matri. in ſua repetitione. Sed aduerte quod fundamentum Bar. qui vult quod qñ nõ recognoſcit ſuperiorem ciuitas reſtituat famam vndecunq; infamia ſit incurſa eſt propter preſcriptionem per not. in l. imperium. de iur. om. iu. Sed hoc eſt ſumme dubium, maxime in his quæ ſunt de reſeruatis principi. in q̃bus preſcriptio aliqua locum non habet C. de preſcrip. xxx. an. l. cõperit. extra de preſcri. c. cum nobis. & no. per gl. in c. j. de cle. egro. lib. vj. Et ideo forte tunc verius eſt q̃d eo caſu non poſſit infamiam irrogatam de iure communi tollere, eius tñ opi. ſeruatur communiter in talibus ciuitatibus, ſed diſputatio vtilis eſt in locis illi ciuitati non ſubditis, in quibus infamia eum commitatur vt l. ex ea. de poſtu. tunc enim ab alijs præterquã a ciuitate a qua bannitus eſt reſtitutus non habebitur forte pro alio q̃ infame, & ita tenuit Ray. in d. l. fin. C. de ſen. paſ. reprobando Bar. & ex prædictis ſequitur quod talis bannitus quem dixi infamẽ eſſe vbi ſupra in prin. huius q. a banno exẽptus, & ſic reſtitutus a talibus actibus nõ repelletur. ſed clarius eſt dicendum quod aut fuit rebannitus & cancellatus per viam iuſtitie, aut per viam gratie. Primo caſu, aut quia iniuſte fuerat rebannitus, & qualitercunq; infamiam fuerit incurſus aduerſus illam reſtituitur. vt d. §. de qua. aut fuit cãcellatus quia ſoluit. & tunc niſi a ſtatuto aliter prouideatur, famam non recuperat. ar. l. cãcellauerat. de his quæ in teſta. delen. ſecundum Bar. in l. non ſolum. §. fi. ff. de procu. Si vero fuit cancellatus per viam gratie, tunc intelligitur ſublata infamia per d. l. cancellauerat ſecundum fac. de Bu. & Bar. in d. §. fi. & ſicut tunc a talibus actibus nõ repellatur. Hoc puto verum niſi fuerit bannitus ex tali cauſa quæ a ſe ipſa infamet ſine ſententia, vt l. j. de his qui no. infa. Tunc ẽm cum reſtituatur ſolum aduerſus bannũ, reſtat factum, & ſic infamia non tollitur. vt d. l. cancellauerat. Idem etiam puto ſi rebannitur ſoluendo certam quantitatem quia tũc non cancellatur ex eo quia reſtituatur, ſed quia ſoluit quantitatẽ diminutam. & ſic ex vi ſolutionis diminute pœnę. Nec ob. §. pœna grauior, quia illa diſpoſitio habet locum ante condemnationem perfectam ſeu in ipſa condemnatione & ſic ante incurſam infamiam. & ideo non trahitur ad caſum poſt condemnationem contingentem. l. q̃ vero. ff. de legi. Facit quod habetur in l. tranſigere de tranſa. per docto. præterea non habet locum qũ fit diminutio pecuniarie pro pecuniaria vt ibi. & in l. & ſi ſeuerior. C. de infa. Et vide quæ dicam ſtatim in ij. q.

36 *Decimo ſexto bãnitus* † infamis tẽpore quo bannitus erat fuit productus in teſtem & iurauit deinde fuit reſtitutus taliter qd exiuit infamiam, & dictum ſuum depoſuit. Queritur an valeat eius dictum. Albe. vbi ſupra q. lxx. dicit quod ſic allegat. ff. ad carbon. l. iij. §. duæ cauſæ. Sed contrarium videtur eſſe verum, quia dictũ teſtis trahitur ad tempus iuramenti, vt l. ſi qũ. C. de teſt. et l. iureiur. Et ideo dixit Bar. in cõſilio q̃ incipit. Ser Ioannes de Caſtro dirute. Quod ſi tempore iuramenti teſtis non erat infamis ſed poſtea fuit effectus infamis antequã deponeret q̃ ualeat eius dictum cuius contrarium videtur velle in d. §. duę cauſę. vbi dicit q̃ ſi teſtis mutauit ſuam conditionẽ pro-

© SCD - Université de Poitiers

per suum delictum, & inspicitur tempus redditi testimonij, vt ibi, potest dici q̃ aut testis mutat conditionem in melius, aut in deterius, & tũc habeat locũ distinctio Bar. sed in hoc me nõ extendo remittens ad no tata in turibus prædictis, & in l. dãni. §. fabini. ff. de damno infec. & per Gui. in Spe. de teste. §. j. ver. quid si testis. & vide etiã q̃ habetur in l. j. de test. & in c. j. si testes pa. esse desierint, x. col. & adnerte q̃ dictum Alber. esset verum si omnino tolleretur infamia. Si autem remaneret infamia facti, tunc putarẽ hoc casu omnino dictum eius non valere. licet enim alias dicatur testem infamem de facto non repelli a testimonio, sed ei dari minorem fidem vt dicitur in d. §. duę causę, & in l. cunctos populos, vbi declaratur qd̃ dicitur in l. cassius de senato. tamen hoc casu qñ tempore iuramẽti erat infamis de iure. & tempore depositionis tantum infamia facti verificari potest gl. dictæ l. cassius. Cũ enim non valeat dictum testis sine iuramento. vt l. iniur. et illo tempore erat infamis de iure non est depositio talis testis simpliciter infamis infamia facti. Vnum tamen nota qd̃ si testis infamis de facto deponit & habet contestem note authoritatis eius dicto statur & creditur sicut si non haberet aliquam infamiam, quia suppletur per dictum contestis arg. ff. de eden. l. si quis ex arg. §. j. & ibi per Iac. But. & Bal. & per eundem Bal. in d. l. j. C. de testa. an autẽ remaneat infamia facti vel non, iangam statim in sequen. q.

27 *Decimoseptimo quero* † an talis bãnitus rebannitus posit admitti ad honores ciuitatis, & procedit hæc quæstio vbi statutũ aliter non prouideat. Bart. simpliciter dixit q̃ sic in l. & qui. §. si in metallum. ff. de mu. & ho. Sed aduertendum q̃ si dicimus eum intelligi restitutum aduersus infamiam iuris. restare infamiã facti per l. honori. ff. de obsequi. i. ecisio prędicta habebit locum in honoribus non habentibus dignitatem. Ab illis autem qui haberent dignitatẽ talis infamia eum repelleret. l. ij. C. de dig. & no. ff. de his quis no. infami. in rub. & l. nullam. C. eo. tit. Si dicamus etiam aduersus illam restitutum indistincte ad quos libet honores admitteretur. & ideo puto qnod si restitutio concernit solum bannum cũ remaneat confessio non intelligitur ab infamia facti reuelatus alias secus. hoc tñ credo reponẽdum esse in arbitrio indicantis qui examinet an cõi reputatione teneatur cum commisisse delictum ob quod fuit bannitus vt primo casu locum habeat distinctio honoris cum dignitate ab alio sine dignitate. Secundo vero casu indistincte admittatur nisi ex rebannitione aliud statuatur, vt dixi supra q. iiij. & quod dixi rebannitentem admitti ad honores, & sic ad officia intelligendum tamen alijs assignata nõ recuperet iuxta no. in l. gallus. §. & quid si tm. de lib. & posthu. & tetigi supra q. ix. & probatur ex his quæ not. in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui no. infa. in fi glos. magne. Si autem officium q̃ perdidisset vacans esset illud recuperaret l. q̃ si minor. §. restitutio de mi. & no. in d. §. pœna grauior.

Decimooctauo queritur

28 † dato quod rebannitus aduersus omnem infamiam restituatur vel quod de hoc non dubitetur vt quia officium non habeat dignitatẽ. quidam fuit scruptinatus & imbursatus tempore quo erat bannitus extrahitur autem de marsupio postquam rebannitus est queritur an possit ad dictum officiũ admitti. vt refert Ioan. And. in sepissime allegato. §. sequitur. versi. quid si quis in titu. de accusa. hæc quæstio fuit disputata per d. Iaco. de Bu. in electo a rebannito ante tempus iuramenti extante statuto q̃ nullus bãnitus possit esse cõsul vel in aliquo officio, & ibi post plura argumenta de quibus ibi videre potest facta ad partem affirmatiuã concludit negatiue ipsum tale officium acceptare non posse dicens tria in officiali põderanda electionem, confirmationẽ, et exercitium officij. Probat autem quia cõsul vel proconsul habet hoc nomen ẽt priusquã sit egressus vrbem, & antequam ad prouinciã sibi decretam peruenias l. pe. de offi. procõ. coadiuuat per l. j. C. de magistr. muni. li. xij. & ff. de mune. & hono. l. si quis magistratus vbi nomen magistratus habet ex electione dato quod resistat. & ff. de admi. tu. l. quidã. §. fi. item cum esset prohibitus esse in officto, ergo eum eligi prohibitum erat cũ per electionem peruenitur ad illud. ff. de sponsa. l. oratio. Adducit illud generale qd̃ vno prohibito dicatur prohibitũ omne id per quod peruenitur ad illud. ff de fideiuss. l. cũ lex. C. de natu. li. l. fin. cum si. Ex quibus dicit concludi ẽt electionem fuisse contra statutum, nec per habilitatem superuenientẽ potuisse conualescere. Quod etiam respondendo ad quędam obiecta sequitur ibi Ioã. And. quia sufficit q̃ ab initio talis exceptio

© SCD - Université de Poitiers

poterat esse perpetua, l. sufficit. de conditio. inde. adducit ēt ad dictam decisionē de ele. cum in cunctis. §. inferiora. & ibi per eum. Concludit itaq; ꝙ talis rebannitus ad dictū officium non admittitur, pro quo facit de ser. expor. l. si minor. & C. qui da. tut. pos. l. in vniuersis. Albe. autē vbi supra q. xcj. vbi diffuse quæstionem ponit, dicit fuisse disputationem lac. de Are. vt supra concludit, & ita etiam dicit Bal. super rub. C. de condi. ob tur. ca. vbi videre potes. Et alleg. etiam ff. de pœn. l. fratres. Sed puto aduertendū ad q. nostram. An ex forma ordinamenti super scruptinio talis bannitus fuerit prohibitus scruptinari, & sic eligi. Et tunc sit vera etiam in casu nostro decisio prædicta. Si autem vnuiquisque etiam inhabilis potuisset scrutinari cum ex forma illius scrutinij non deberet tunc fieri exactio, sed inde ad tempus putarem tunc posse talem rebānitum dictum officium acceptare, quasi tūc fuerit facta imbursatio quando habilis reperitur per relationem ad illud tempus l. in tempus. de hæredi. instituen. cum similibus.

Casum vero eius qui fuit imbursatus tēpore quo non erat bannitus, & demum fuit bannitus & postea rebannitus, & deinde exactus.

19 *Et sic sit quæstio, xix.* † non aliter prosequor quia clara videtur decisio quod possit acceptare & exercere cum media tēpora nocere non soleant l. sed & si in cōditione. §. solemus. ff. de hære. insti. cum ibi no. et quod tangitur per Bal. super prædicta rub. de condi. ob turpem cau.

20 *Vigesimo queritur* † bānitus in indicio egit aliqua eo modo quo non valuerunt de quo dixi supra parte præcedenti. q. iij. Fuit deinde exēptus de banno, ratificat omnia illa antea gesta, an valeant tanquam tunc tēpore ratificationis gesta, istam q. tangit Alber. vbi supra q. xlvj. & primo arguit quod sic arg. ff. de iniu. te. l. si quis filio exhæredato. §. irritum. & de lega. iij. l. j. in prin. & §. deportatos. C. de his qui nō pos. ad liber. perue. l. j. & ff. de pœ. l. fratres. Sed dicit priora iura loqui in testamento quod solum depēdet a voluntate testantis. Alie leges loquuntur in libertate, cuius fauore multa sunt cōtra ius introducta. ff. de fideicom. liber. l. generaliter. §. si quis seruo ad l. falcid. l. pœnales. §. vlti. Sed quod non valeat arguit per generalem regulā quę ab initio &c. & quia non fuit iniuriatum cum persona legitima. C. qui legi. per l. ij. & qui da. tut. pos. l. vniuersis. finaliter intra illū articulum. An valeant acta vel nō, de quo dic vt dixi vbi supra. Sed ad quęstionem propositam quę est qñ acta non tenent, dic ratihabitionem nihil operari vt dictis iur. & quod habetur in l. j. C. qui pro sua iur. etiam si omnia acta reperentur in eodem instanti per vtranque partem secundum not. in l. omnium. & l. in causæ. ff. de procu. quia illa doctrina locum habet, quando acta nalebāt sed spirabat iudicium. hic vero nulla erāt si tamen partes essent in concordia & daretur sententia valeret vt conuentio non vt sententia, vt habetur in l. ij. C. commu. vtri. iud. de quo in l. si conuenerit. ff. de re iudi. & in l. j. C. de iurisdi. omni. iudi.

Vigesimoprimo queritur

21 † an bannitus rebannitus teneatur creditoribus quos ante bannum habebat. Quæstio hæc leuis est. & ideo breuiter pertranseam. Nam aut recuperauit bona sua per restitutionem & habuit. & potest a creditoribus cōueniri C. de sen. pas. l. si deportationis. & ff. eo. ti. l. iij. in fi. aut nō habuit quia noluit. Fuit enim ad ea restitutus, sed ea capere neglexit & conueniri potest. ff. de sen. pas. l. ij. Aut ea nō rehabuit quia restitutio ad ea nō fuit porrecta secundum ea quæ dixi supra iij. & v. q. & non tenetur nec ab illis cōueniri potest, sicut nec ante poterat l. tutelas. §. fina. ff. de capit. dimi. & d. l. iij. de senten. pas. in princip.

Vigesimosecundo queritur † an talis rebannitus possit agere contra debitores qui interim dum esset in banno soluerunt cōi. Hæc quæstio est ita vulgata quod in ea non esset instandum. formauerunt enim eam Dy. in l. creditor. ff. de sol. & multi alij ibi & alibi vt refert Gui. in Spe. de obli. & sol. §. nunc aliqua. ver. illud queritur. Ac etiam multi eandem quæstionem disputauerunt vt refert ibi Ioan. Andre. in addi. qui effectiue ponit omnium intentionem. Si ergo latius videre vis ibi vide & Bar. in d. l. creditor. qui ibi sic concludit. qd aut respublica habebat bona illius creditoris bannitti obligata sibi ex aliqua iusta causa, & tunc non est dubium ꝙ solutione facta reipublice debitor liberatur l. nōne. C. quæ

© SCD - Université de Poitiers

res pig.ob.pos.Si vero hēbat illa obligata, tunc aut bona illius creditoris banniti erāt publicata ex aliqua iusta causa. & idem fiscus enim habetur loco hæredis l.si debitor deportato.ff.de fideius.& l.tutore.C.ad l. iul de vi.Si vero bona non erant publicata vel erant sed iniuste.& tunc aut respublica exigit iniuriam debitoris aut creditoris banniti, aut simpliciter exigit nō debita cō templatione ad iniuriā alicuius. Primo casu est periculum debitoris, vt d.l.creditor. in prin.Secundo casu est periculum creditoris.l.si merces.§.culpe.ff.loca.& l.penul. in prin.ff.solu.ma.& l.Paulo calimacho.in fi. ff.de lega.iij.& l.liberto.§.lucius.de an.leg. Tertio casu qñ exigit exactura cuiuscunq; fuisset.tunc erat species debita, aut quantitas.Si species est periculum creditoris, sed quantitas est periculum debitoris.l.lectos. & l.se.de peri.& com.rei ven.ibi gl. Ad idē l.fi.i fi.ff.de pig.act.facit ff.de euic.l.lucius. de rei ven.l.idem si uerberatum.§.j. Hæc Bar.in d.l.creditor. Videamus & nūc particulariter an omnia vera sint. Dixit ergo primo cp si fiscus habet bona obligata, debitor banniti soluens liberatur per l.nomen, istud membrum est verissimum, sed dubitatur an requiratur excussio.& idem Bart.in l.si cōuenerit.de pig.ac.dixit quod nō. Sed Cy.tenet contrarium in d.l.nomen, quē sequitur Bal.i l.ij C.qñ fil.vel priua.& latius ponit in l.hæredem mariti.C.de hære.ac.p l.j.C.de conue.fi.lib.x.Sed credo opt.Bart. vertorem non per suam rationem quia concluderet cp auth.hic si debitor.C.de pig.nō haberet locū qñ possessor haberet causam lucratiuam quod est contra generalitatem illius auth.sed per rationem Guil.qui idem tenuit.s.quia illa authē.est correctiua & loquitur in possessore pignoris, ergo non habet locum in proposito l.fi.C.de act.& obl. Nec ob.l.j.C.de conue.fil.deb.quia loquit quando conuenitur tertius qui promisit seruare indemnem creditorem qui est alterius debitor.de quo dic ut ibi.Vbi ergo bona bāniti erant obligata fisco.& sic sine excussione peruenirī poterat ad nomina.debitor bāniti fisco soluens non potest a tali rebannito conuenirī.Si autem fuisset debitor ad cō seruationem indemnitatis secus esset excussione non facta.vt d.l.j. Secundum membrum est qñ bona erant publicata iuste & istud non habet dubitationem, ammodo.n. fisci debitor est l.j.§.an bona.de iure fisc.& ideo soluendo liberatur C.de noua.l.iij.& hoc certe vetū est si soluisset exactus si vero non instigatus sed sponte soluisset, putās illum rebanniri debere sine restitutione bonorum quæ aliquam habuissent innouationem, forte tunc nō esset liberatus arg.l.j §. idem iunio.ff.de qō.& l.& qui data.qui.ex cau.ma.cum si.nisi excusaretur, quia soluisset vt in pœnam non incideret l.item illa. cum tibi not.C.de consti. pecu. Tertium dictum.s.qñ bona non sunt confiscata, vel sunt iniuste & fiscus exigit iniuriam debitoris non est mihi vsquequaque expeditum in ea parte qua confiscatio facta erat sed iniuste. Nam tunc aut fiscus volens iniuriari debitori exegit simpliciter non allegata cō fiscatione,& credo dictum Bart.verum, aut allegauit confiscationem & eius prætextu exegit a debitore,et tūc aut est iniustitia cō fiscationis poterat opponere debitor & nō opposuit,& non videtur verum dictū Bar, ar.ff.man.& l.si fideiussor.quasi per totam. Aut opposuit. Et tunc cum sibi facta fuerit iniustitia bannito postea rebannito imputare non potest.ff.de euic.l.si per imprudētiā. Si vero de confiscatione iniusta non poterat opponere, puta ex forma statuti.vel ga sententia confiscationis valebat, licet esset iniusta.& tunc vī mihi durum quod non liberetur cum a causa bāniti processerit eius ex actio licet in sui permitiem & odium facta fuerit per nos.in l.pe.ff.solu.ma.per omnes doc.& etiam per Bar.qui ibi tenet contra gl.l.si merces.§.culpe.& cp id cp Bar.dixit de confiscatione iniusta debeat sic intelligi l.facit ad eos.& cp ibi nota.ff.commo.

Aliud membrum distinctionis est quādo fuit coactus soluere iniuriam banniti.quo casu dicit Bart.eum liberari.vt in.§.culpe, & alijs iuribus supra alleg.Istud puto verū quecunq; opi.teneatur in.§.culpe.Dedit.q causam committendo id propter quod banitus fuit & nō parēdo iudici, & sic sua culpa præcessit. Sed aduerte quia forte hoc erit verum nisi bannum fuisset latum cōtra absentem & ignorantem non culpabilē secundum ea quæ dixi supra parte proxima.q.antepen.in prin. & propterea fuisset postea restitutus, Tunc enim cū in nulla fuisset culpa cessat ratio facta p.§.culpe. Vltimum membrū est qñ simpliciter exigit non ad iniuriam alicuius.& istud subdiuidit,ga aut debitum est in specie. & dixit periculū esse creditoris,aut in quantitate & esse periculum debitoris.Dicunt quidem vt Ang.in d.l.creditor.cp primum est verum nisi debitor ante bannum fuerit in mora. Secūdum est verum nisi creditor alias fuerit in mora recipiendi.

© SCD - Université de Poitiers

recipiendi.l.qui decem.in princi.de solu.& intelligit qñ mora fuit ad illum casum ordinata atras secus.argu.ff.ad l.rhod.de iac.l.si vehenda.§.idem iuris.Prædicta omnia quę dixi debitorē non morosum non accusari, debent intelligi nisi virtute ordinamēti pœnalis facta contra eum in specie vel in genere contra omnes debitores bannitorum soluerit.Tunc.n.semper excusatur & liberatur.l.fi.§.primo.ff. quod met.cau.& l.j.§. quæ onerande.ff.de qua re ac.non da. secūdum Bar.in d.l.creditor in princi.in fi.eius quod ibi scribit.

23 *Vltimo* & vigesimotertio† circa hāc partem quero statutū dictat, quod ille qui fuerit ex bannitus elapso termino banni non possit esse de prioribus etiam si fuerit rebānitus,Alio statuto cauetur ꝙ qui interfecerit aliquem rebellem sit exemptus vel eximatur a banno omni quod incurrisset,vel incurrere posset propter præterita delicta. Contingit quod Titius post bannum sibi datum intra terminum banni tamen interfecit quendam rebellem propter quod habuit beneficium exemptionis a banno. Queritur an possit esse de prioribus statuto prædicto non obstante,& videtur quod sic,quia nunquā fuit ex bannitus,quia durante termino superuenit causa quæ bannum perfectū extinguere.t. Ergo impedit bannum incurrere,Sed certe cū hæc causa tēdat directo ad liberationē nec de banno possit extre vel eximi nisi ille qui illud incurrit in eo puncto quo terminus banni curreri est bannitus exēptus,& sic verū est eū fuisse ex bannitū, vt l.si sub conditione.ff.de sol. cum si. Secus si statutum decetero redderet personam inhabilem ad exbanniendum per ea quæ dicta sunt,Hæc Bart.in l.inter stipulantem.§.facram.ff.de ver.ob.Ang.vero ibi tenet contrariū,quia illud verbū posset est pręteritū imperfectum. Vnde impedit bannū incurri quasi circūducto edicto banni per statutum quod relaxat necessitudinē cōparendi.ff. de iud.l.& post edictū §.circūducto & hæc differunt inter se obligationē dissolui & illam impediri ne contrahatur.C. si cer.pet. l.fi.& infra eo.l.decem.Nullo ergo tēpore ipse se inueniret bannitū, & per cōsequens nec rebannitum vnde esse poterit de prioribus.Subdit tamē quod si contingat in pūcto quo quis occidat rebellem ipsum occisorem ex alto maleficio banniri, & statutū non loquatur de exbanniendis sed exbannitis non gaudebit talis occisor beneficio statuti.Dicit enim esse casum secundū Iac. de But.in l.si quis id quod.ff.de iur.om.iud. §.quod si dū proponentur stante statuto vt retulit Bart. Ego sto cum Ang.cum.n.ipsum statutū eximat occidentē rebellē a banno quod nondum latum fuisset propter maleficium præteritum,apparet quod non intellexit de illa vera exēptione quæ requirit omnino bannum præcedere. Voluit.n. quod banniretur vt patet ex verbis eius & ideo cum vocet exemptū nondū bannitū. & sic impediat ortū eius, impediat etiā ipsum effectum.vt in.§.sacrā. Cū ergo tēpore termini reperiat se inhabilem ad bannendum sine dubio non dicetur bannitus rebānitus,sed nō bannitus. Talis.n.terminus resolutionis octo dicetur potius importare cōditionē quā diem certum secundū ea quę dixi supra parte proxima q. lxxviij. & ideo cum illo tempore reperiat se inhabilē non erit dare punctum in quo repertatur bannitus,& sic nec rebannitus l.quoties. in fin.ff. de nouati. Poterit ergo esse de prioribus non obstante statuto.Pro eo aūt quod vltimo dixit Ang.per ver. ꝙ si dum proponeretur,Vide quæ dixi supra parte proxima. lxxxij.quæstione.& vide Barto.in l.si post mortem. in princi.de leg.j. vbi dicti quod inspicitur causa fauorabilior.& sic pro parte quam tenui.

Rubricę de quæstionibus occurentibus post mortē ipsius banniti.

NOVISSIME restat secūda pars huius vltimi temporis quæ est de quæstionibus occurrentibus post mortem ipsius banniti, & ideo vt illa expediatur aliarū partiū more ꝑmitto rubricas quęstionum in ea agitandarum, quæ sunt.

SVMMARIVM.

1 *An testamentum factum a bannito tempore banni secundum formam statutorū valeat eo mortuo postquam fuit rebannitus.*

2 *An corpus banniti mortui in banno possit sepeliri in ciuitate a qua erat bannitus.*

3 *An interficiens bannitum & postea auferēs bona quæ habebat super se possit puniri de robaria vel furto.*

© SCD - Université de Poitiers

4 *Si cõtingit bannum non finiri morte, hæres banniti non bannitus repellatur exceptione banni virtute statuti.*

5 *An regularitter bannum pecuniarium possit exigi ab hæredibus banniti.*

6 *An contra fideiussorem possit fieri executio mortuo bannito.*

7 *An mortuo bannito cuius bona fuerunt confiscata sed non incorporata fiscus possit illa hæredibus banniti auferre.*

8 *An hæres banniti possit agere pro robaria facta viuente bannito præsupposito certo stato, & quid de mutuo.*

9 *Si pater tenetur ex forma statuti assignare partem filio bannito.*

An possit cogi illo filio bannito mortuo.

10 *Si patre bannito ex forma statuti fiscus diuisit bona patris cum filio. An filius postea habitus a bannito post mortem bãniti possit aliquid petere.*

11 *Si pater assignauit partem filio bannito & postea habuit alium filium.*

An filius secũdus possit aliquid petere a fisco.

12 *An filij bãniti ob rebellionẽ castri mortuo patre redigentes castrũ ad obedientiã intelligãtur restituti stante certo statuto.*

13 *Si cauetur statuto quod vxores bannitorum perpetuo sint bannite. An duret effectus bãni marito bannito mortuo.*

14 *Si cauetur statuto quod filij bannitorũ expellantur de ciuitate.*

An debeant expelli mortuo patre bannito.

15 *An hæres banniti possit vti contractibus factis per bannitum cum beneficio statutorũ ciuitatis a qua bannitus erat.*

16 *An bannita vniuersitate duret bannum illis qui tũc erant de vniuersitate mortuis.*

Secunda pars tertij temporis.

1 PRIMO igitur quero Titius existens †in banno fecit testamentũ secundũ ordinamenta suæ ciuitatis, prita coram quinque testibus quę dictum est eũ perdidisse supra in ij tẽpore parte j.q.v. Et sic illud testamẽtum non valere eadẽ parte q.lj. deinde fuit rebannitus & demũ alio testamento nõ cõdito mortuus est. Queritur an valeant in eo disposita. Si quis vellet hãc q. disputare, haberet necesse videre q. quæ tangitur in ca. quanq; de vsuris, lib. vj. C. An testamentum vsurarij factũ sine cautione reconualeſcat eo postea cauente, de qua ibi per Ioã. And. per Barto. in l. filius. de testa. & latius in l. filio præterito, de iniu. test. per Bal. in l. vniuersa. C. de pre. impe. offe. Verum quia mihi videtur clarum tale testamẽtum de quo agimus ab initio fuisse nullũ ex vitio persone a suo delicto procedente, & sic ex vitio intrinseco secundũ opin. omnium nõ potest ex postfacto conualescere, debet. n. testator esse habilis ad sic testandũ tẽpore testamenti & mortis l. ij. ff. de testa. & l. filius, & ff. de bo. pos. sec. tab. l. j. §. exigit. vbi bona glos. & per Cyn. in l. iij. §. sed si filius, de leg. iij. in addi. vbi etiam. Ray. sic format in terminis. Nec me trahit quod fuerit inhabilis ad testandũ secundũ ius ciuile, quia secũdum illud non fuit testatus, sed secundũ statutum secũdũ quod inhabilis erat, & quod furis in toto idem in parte l. quæ de tota. de rei ven. Et ex notatis in dictis iuribus apparet quod si ante bannum fecisset testamentum cum solennitate statuti, & deinde bannitus fuisset & demum rebannitus tale testamentum valeret, cum mediũ tempus nõ attendatur vt dictis iuribus. Vide tamẽ quę habentur in l. qui ex liberis. §. testamẽto, de bo. pos. secundũ ta. quæ in proposito nõ videntur habere locũ, cum talis rebãnitus intelligatur restitutus, vt dixi in parte præcedenti q. iiij. Ad quod quæ not. per glo. in d. §. exigit. Ex dicto ergo testamento de quo quæsitũ est agi non potest nisi ex eo fuerint instituti tales qui de iure communi faciunt tale testamẽtũ valere. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. &. §. si quis aũt. C. de test. vel nisi in testamẽto facto coram quinq; testibus, vt exẽplificati esset apposita clausula codicillaris. Tunc. n. & iuris fideicõmissi, & legati valerent in eo disposita l. ex ea. §. j. de test. & l. posthumus. §. j. de iniu. testa. & de testa. mili. l. querebatur. ad trebel. l. si patroni. §. vlti. & plene Bar. in l. j. ff. de iure codi. Prædicta vera nisi illud testamentum cõfiteſ masse &c. Pro quo vide iura quæ allegaui supra parte præcedenti q. xx.

2 *Secundo* †queritur an corpus banniti qui mortuus est durante bãno possit sepeliri in ter-

© SCD - Université de Poitiers

titorio a quo bannitus erat. In l. secunda. ff. de cada. puni. per illum tex. dicit quod nõ. Et pro hoc quod dicitur de excommunicato vt eius corpus non ponatur in ecclesiastica sepultura vt in clementi. j. de sepultu. cum concor.

5 *Tertio* Ex forma statuti † bãnitus potest impune offendi in persona & bonis. Titius interfecit bannitum, & postea eum derobauit, hoc est res quas inuenit pœnes eum abstulit & in suos vsus conuertit. Quæritur an licite facere potuerit, tex. videtur quod sic. ff. de sepul. vio l. sepulchra. iuncta determinatione præcedenti. dixit Fran. de Are. Dic contrarium quia cum sit mortuus bona amplius non sunt sua. Item nec potest offendi. & ideo nunc verificantur verba statuti. Nec obst. l. secunda. ff. de cada. pu. & quod dictũ fuit supra proxima quæstio. quia illud est verum quantum ad corpus bannitti, nõ autem quo ad bona. Ita determinat in dicta l. sepulchra, allegat quæ habentur per Cyn. in l. prima. §. fina. C. si reus vel accusa. mor. fue. Et dicit quod Cyn. refert ita fuisse determinatum. Aduerte quia Albe. vbi supra quæstio. xciij. format quæstionem in eo qui interfecit bannitum qui poterat impune offendi, & eum ex interuallo postea derobauit, & allegat quod non puniatur quia cum ille fuerit hostis ciuitatis, l. amissione. §. quid deficiunt non debet iuuari legũ beneficio, de vsuris cap. quia frustra. Item allegat effectiue dictam. l. sepulchra. & l. secunda. de cada. puni. Allegat in contrarium quia post mortem non potest dici bannitus mors enim omnia soluit, ergo non potest dici quod ipse bannitus fuerit offensus in authen. de nup. §. deinceps. Facit quod not. in l. eius qui in prouinciam. ff. si cert. peta. Itẽ quia non est homo sed cadauer de cõditio. inde. l. seruo manumisso. vt ibi not. Allegat pro hoc. C. si pen. appel. mors interue. per totum, & si reus vel accu. mor. fu. per totũ. Item quia ille qui derobauit potius videtur spoliasse hæreditatem q̃ defunctũ de iniur. l. j. §. quoties. Item quia quando alicui conceditur quod aliũ occidat intelligitur in flagranti crimine. vt l. quod ait de adulte. Et dicit quod pro hac parte dr̃ fuisse determinatum Pistorij, & derobatorẽ fuisse bannitum de robaria filijs occisi eum accusantibus quasi robaria fuerit commissa de rebus hæreditarijs ad ipsos filios pertinentibus. Dicit primã partẽ sibi videri leuiorẽ et vbi statutũ non excusaret spoliantẽ, quia robaria exegit vim personæ illatã quod hic non fuit. Itẽ quia licet dominiũ translatum fuerit in suum hæredem tamen possessio non transit nisi fuerit apprehensa. ff. de acqui. poss. l. cum hæredes ex qui. cau. ma. l. cũ miles. Fatetur tamen quod ciuiliter posset peti restitutio rerum ablatarum per iura prædicta. Si consideres quæstionem & termini non videtur vniformes. Nam aliud est derobare & occidere eodẽ instãti, vel occidere & derobare, & isto casu credo talem nõ posse puniri. Omnia enim in ipsum viuum illata dicuntur. Quinimmo potius dicitur facta occisio propter robariã quã econuerso. Et sic non veniat puniẽdus l. lecta si certa peta. l. si in rixa de sica. C. ad leg. iul. de vi l. quoniam. & ff. de fur. l. verũ. Id enim quod fit incontinenti non videtur factum postea. Immo illud ad contiguũ tempus redigitur, vt habetur in l. quoties. §. si quis ita. ff. de hęre. insti. & in l. fructus. ff. solu. mat. per Dyn. & Bar. videtur enim eodem conflictu bannitum derobasse & occidisse. & sic in partẽ absolutoriã fiat interpretatio l. eum actum de neg. gest. C. de probatio. l. matrem de no. oper. nuncia. l. non solum. §. sed vt probari. Aliud est occidere, & ex interuallo scilicet ad actus extraneos facta collationem [illegible] dum l. contractus in fi. C. de ff. instru. de v[illegible] bo. obli. l. continuus de duo. re. l. reos cum derobare. Tunc enim succedunt rationes prædictæ facte vt teneatur & non excusetur a statuto. Sed aduertendum quod non tenetur de robaria quia illa requirit vim. vt ff. vi bo. rap. per totum quæ hic nõ potuit esset vt dixit Alberi. Et hoc respectu bene dixit illos non potuisse condemnari quia fuerat intentatum crimen quod non resultabit ex accusatione l. liberorum. §. quod si libelli de accusa. l. iij. §. docere. ff. vi bono. rapto. cum simili. Dicendum ergo est quod aut incontinenti spoliant occidentes ipsum bannitũ & non puniantur aut ex interuallo. vt supra & tunc veniant puniendi, quo autem iure vide in l. rei hæreditarie. ff. de furt. & C. eo. ti. l. si abducta.

4 *Quarto* statuto cauetur † qd̃ bãnitus nõ audiatur in ciuili vel criminali, & q̃ bannũ pecuniariũ possit exigi ab hęredibus bãniti. Titius bãnitus in pœcunia reliquit hęredẽ Gaium qui adiuit hęreditatẽ. Agit deinde in iudicio Gaius cõtra aliquẽ opponitur sibi exceptio qd̃ nõ debet audiri quia bãnitus cũ sit hęres bãniti queritur quid iuris. Recordor q̃ de hac qõ. feci mentionẽ supra in scdo tẽ

© SCD - Université de Poitiers

pore parte prima in fi.lxxij.quæstionis, in qua est casus conuersus quando bannitus succesit non bannito. & dixit Alberi. vbi supra ꝓ vbi agit iure hæreditario videtur obstare exceptionem de reg. iur.l.in his.§. non debeo.& C.de acqui. pos. vitia rerum cum fi.Dixit alios tenuisse contrariũ, quia bannum est pœna contumacie, vt ex superioribus patet, vnde nõ transit ad hæredes sed morte criminosi finitur.ff.de priua. deli.l.fi.de requi.re.l.j.§.j.C.de delict.defun.l. vna, sicut nec transit priuilegium.C. de re. iu.l.priuilegia & de pac.l.idem.§.personale secundum la.de Are. & dicit quod vidit ita seruari, si statutum simpliciter facet ꝓ bannum possit exigi ab hæredibus.decisio clara est. Est enim talis exceptio ꝓ non audiatur mere personalis, & ideo non transit in hæredem. Si autem in statuto diceretur ꝓ hæres intelligatur bannitus,& vt bannitus possit conuenirí, aliud esset dicendum. Nam aut diceret quod intelligeretur bannitus, cum illud verbum denotaret fictionem.ff.de relig.l.ossa in fi.& not.in l. hæres quandoq;.ff.de acqui.hære. statutum quod dicit denegari audientiam,bannitis, nisi alter loqueretur,non verificaretur in tali hæredel.iij.§.hæc verba.ff. de neg.gest. & qd not.in l.merces de verbo.signi.Si aũt statutum transmittens bannũ ad hæredem diceret quod hæres intelligatur esse & sit bãnitus,vel alio diceretur quod bãnitus vel habitus pro bannito non audiatur, videretur dicendum ei obstare exceptionem per no. per Bartol. in l. si is qui pro emptore.ff.de vsuc.& in l.si maritus.§.legis.ff. de adulte. vide tamen quæ dixi in secundo tempore parte vlti.q.lxxiiij.si vero agit nomine ꝓprio quãdo sub nomine hæreditario est bãnitus sibi obstat exceptio secundum ea quę dixi in d.lxxij.q.vbi vide.

5 *Quinto pone* quod bannitus † in pœcunia mortuus est relictis hæredibus qd fieri potest vt dixi supra in secundo temp. par.j.q.lij.Qui hæredes adiuerunt hæreditatem,quæritur an dictum bãnum possit ab eis exigi, Alhe.vbi supra quęst.xxvj,refert Gand.Et primo allegat quod teneantur,qa tale bannum est sententia diffinitiua & pecuniaria,& in ea quasi contrahitur,l.j. in fi. si quis ius di,non obtẽ. & l. iij.§.idem scribit de peculio. & sic transit in hæredes, de actio.& obli.l.ex cõtractibus, refert ipsum Gand.tenuisse contrarium.C.ex delict. defun.l.vna.ff.si quis omis.cau.te.l.si quis sub conditione.l.j.in fi.si quis ius di. non obtẽ. licet.n.vulgariter actiones transeant ad hęredes,quando sunt ex contractu.vel quasi, tũ fallit hoc casu de actio.& obligatio.l. in honorarijs, & ibi ẽt refert sic tenuisse Dy. per l.ex iudiciorum in fi.ff.de pub.iudicijs. Subdit autem distingui posse quod aut in banno dictum est quod non possit exire ni si soluat centum & dicatur tunc hæredes non teneri per l.si quis sub conditione.si qs omis.cau.testa. Si aũt dictum est condemno vel mulcto eum in tãtum puta mille libris. tunc dixit hęredes teneri per ea quę not.in d.l.j. in fi.ff.si quis ius di. non obtem.Bald. aũt in d.l.vna.C.ex deli.defun.dicit Barto. tenuisse contrarium in d.l.ex iudiciorũ. & ad materiam tangit aliqua subtilia ibi vide.Et concludit quod quando ex forma statuti bannum non requirit aliam sententiam vt in casu nostro teneantur hæredes alias non per not.in d.l.j.in fin.& ibi dicit quod idem est in cõdemnatione pecuniaria quod in confiscatione bonorũ,ipse tamẽ Bald. in authen.bona damnatorum,dixit ꝓ tale bãnum non mandatur executioni contra hæredes, vt dixi in secundo tempore parte j. q.xij. Et hoc credo verum cũ enim hoc sit exorbitans a iure communi & contra absentem feratur diffinitiua sententia,nullatenũs ad cõsequẽtiã trahi debet l. quod vero.ff. de leg.& nullo modo sententia debet extendi. l. si patronus testamento.§.si quis cum esset.ff. de bo.lib. quod est verum nisi statutum diceret quod bannum haberet effectum sicut sententia lata contra præsentẽ per l.primam.de leg.j. cum si. Non igitur mandabitur bannum executioni contra hæredes,nisi aliter appareat de mente statuti, vt dixi supra proxima q.Item nec cõtra bona vt dixi in dicta xij.q.nisi statuto diceretur ꝓ illa essent obligata. Tunc enim licet esset extincta principalis ex postfacto siue personalis,nihilominus durat hypothecaria l.intelligere.C. de luiti.pigno.& l.cum notissimi,de præscri.tri.an,per Dyn. de fideiuf.Nec prædictis ob,quod dixit Barto. in d.l.ex iudiciorum quia loquitur in sententia confiscationis bonorum vt dicam statim in quæstio.ij.

6 *Sexto. Titius* †dedit fideiussorẽ iudici de se repræsentãdo & de soluendo oẽm cõdemnationem & bannũ, deinde fuit inquisitus nõ cõparuit seruata forma statuti habitus pro cõfesso fuit bãnitus in mille,dictũ est supra ꝓxima q.quod non

© SCD - Université de Poitiers

potest tali snia mandari executioni nec cõtra hæredem nec in bonis. An mortuo bannito poterit fideiussor cõueniri. Et videtur quod non. quia liberato principali liberatur fideiussor l. fideiussor. in prin. de fideiuſ. de solu. l. modestinus. cum ibi not. Contrarium puto quia tenetur ex sua obligatione quæ vna cum banno mandatur contra ipsum executioni secundum plurale not. per Iaco. & Gui. in l. ij. qui satisd. cog. & ideo licet bannitus moriatur, nõ tñ contingit liberatio. sed eius persona in obligatione eximitur, & ꝓpterea remanet fideiussoris obligatio. ff. de fideiuſ. l. vrannius. §. sed cũ duo. & probatur eo. titu. l. vbicunq; quæ lex sic potest exemplificari, quod est verum sine habeat bannitus hæredes siue non cũ. n. moriatur post perfectã obligationẽ fideiussoris obligatio non extinguitur l. sine hærede in prin. ff. de admi tut. licet secus sit qñ sine hærede ante purificatã obligationẽ decedit l. postquã. in prin. vt le. no. ca. In cuius legis intellectu variauit Bar. vt patet ex his quæ dixit ibi. & in l. sine hærede. & in l. j. §. idem pomponius. ff. deposi. vbi bona glo. in quo non insisto, quia nõ est materia nostra. Potest ergo fideiussor exigi nõ obstãte morte banniti. Alb. tamen vbi supra q. xliij. referens Gan. ꝓ cauti iudices antequam procedant ad dationem banni faciunt requiri fideiussorem quod repræsentet principalẽ, ꝓ si non facit eum condemnat. Pro quo vide quæ hũc in l. si quis reũ. ff. de custo. reo.

7 *Septimo* Pone† Titius fuit bannitus in psona & omnia eius bona fuerunt confiscata antequã fiscus ea incorporaret, mortuus est Titius relictis hæredibus. Queritur an fiscus posit virtute dicte snie auferre eis bona q̃ fuerant confiscata. Dy. in l. ex iudiciorũ. de publi. iud. dixit quod non, quia illa lex requirit litis contestationẽ & sententiã, quæ in proposito casu non sunt, igitur &c. Bar. aũt ibi tenuit contrarium, quia sufficit condemnationem esse secutam. Ideo enim ibi ponitur de litis contestatione, quia regulariter sine illa non potest fieri condemnatio quod patet, quia vbi pœna imponitur a lege ipso iure sine condemnatione illa transit ad hæredem. vt l. commissa. ff. de publi. requirit ergo illa quod pœna incepertt cũ defuncto, quod fit regulariter lite contestata & lata sentẽtia. Sed si poneremus casum in quo non requireretur cõtestatio, sufficit snia. Idẽ si reperiretur casus in quo non requiritur snia nec litis cõtestatio, vt in casibus in quibus pœna ipso iure infligitur vt dictũ est. Et hanc partẽ vt dixi supra q. v. te net Bald. in d. l. vna. C. ex delic. defun. Et istud verũ. & ita seruatur licet aliter ipse dixerit l. iij. si pen. app. mors inter. De quo tetigi in primo tẽpore parte vlti. q. iij. ad fin. Non ob. quæ dixi in d. v. q. quia ibi nõ fuit lata snia quo ad bona. Et ideo ibi erat necessaria extẽsio quæ non fit vt ibi dixi. hic vero nulla extensio requiratur, sed sufficit ipsam sententiã seruari l. non aliter. de leg. iij. cũ si. Aduerte quia cũ snia lata cõtra defunctũ eo viuente litis contest. transit in hęredẽ vt dictis iuribus si per statutũ inducitur quod contumacia habeatur pro litis cõtestatione nihil erit dubij quin eodẽ modo mandetur cõtra hæredem executioni. l. j. §. lex falcidia. ff. ad l. falc. Si vero nõ simpliciter permitteret dãnari absentẽ, loq̃ũ habet supradicta distinctio. Quicquid aũt sit de iure in hac ciuitate seruatur qd bãnũ pecunia triũ nõ mãdetur executioni cõtra hæredes.

8 *Octauo* queritur† bãnito fuit facta robaria qui mortuus est. Queritur an eius hęresagere possit, & qd si ipse bannitus viuẽs aliquid mutuauit Io. An. in addi. Spe. in sepius allegato. §. sequitur. ver. quid si quis in ti. de accu. ad ff. suarũ addi. refert hãc q. fuisse antiquitus disputata per Iac. de Are. & deinde reassumptam per d. Nico. Cappocium de vrbe. quã totam de verbo ad verbũ posuit Albe. vbi supra. q. lxxxix. quę incipit Nicolaus. & dixit Io. And. succincte ꝓ hæres banniti pro rapina furto vel damno dato tẽpore banni agere nõ potest cũ nulla actio cõpeteret tã quã hosti licite passo prædicta, cũ bonus sit dolus quẽ quis machinatur in hostẽ. de dolo. l. j. §. j. & nemo plus commodi relinquit hæredi quã ipse habebat vt de reg. iur. l. in his. & l. nemo plus. Ad hoc vt ista decisio procedat oportet præsupponi talia statuta ex quibus tollatur ortus actionis ipsi bannito. qd qñ sit dixi in secũdo tẽpore parte vlt. q. j. Si aũt poneres ei natã fuisse actionẽ, licet non haberet exercitiũ obstãte bãno locũ haberet ꝓ statim dicã de mutuo. In quo in ijsdem locis terminatur qd hæres agere posit. Cũ. n. tenuerit contractus vt l. si tibi. §. is cuius. ff. man. & sic ratio fuerit bannito quæsita. sed propter bannũ obstaret sibi exceptio, quia illa exceptio est personalis idest personam repellens, non autẽ actionis æquitatẽ respuens cõtra hæredẽ non trãsit vt l. exceptiones quæ persone. ff. de excep. & de acqui. hære. l. pan. in fin. & ad mu. l. li-

© SCD - Université de Poitiers

bertus.§.patris.Item abolitio nomine banniti per mortē & pœna & ex nomine banni extracta censetur abolita.C. de fer l. a nullo.& de infir.pe.cœli.l.j. quod etiā verum est nisi esset statutum quod contractui repugnet & taliter ꝙ actionis natiuitati resistat.ff.de fideiuf.l.cum lex cum si.Et vide quæ dixi supra parte proxi. huius tēporis q.xij. & xiij. & quod dicam infra q. xv si autem latius videre cupis vide vbi supra.

9 *Nono pone* ex forma † statuti pater tenetur assignare partem filio bānito cō putata persona patris in numero filiorū pro vno capite quæ pars destruatur & destructa remaneat in cōi.Queritur an filiofamilias bannito secundū tenorem illius statuti. & demū mortuo partem illā teneatur pater assignare cum in banno fuerit expressum quod bona eius destruerentur, & destructa & publicata remanerent in cōi. Hanc quēstionē dixit Io. And. vbi supra proxime dixi suarū additionum, versi. duas nunc quæstiones fuisse disputatā per Lamber. de rāpo. quem dicit determinasse obiectū mortis filij banniti obstare fisco, & quod ex verbis banni non fuit sufficienter facta bonorum ademptio his rationibus. Petitio destructionis, & publicationis est contra formam iuris saltē in eo quod de destructione dicitur, de contrahen. emp l. senatus. Et de publicatione patet C. de bo. dam. authē. bona damna. Itē est cōtra ius quod ex delicto filij pcedatur in res patris. C. ne filius pro pat. per totum. Item quod cogitur pater filio dare partē. C. de eman. lib. l. fi. Item apertius est cōtra ius quod filiofa delinquēte ca su quo erant publicanda bona delinquētis, tamen non publicatur castrense peculiū filij, sed remanebit illefum apud patrem. C. de bo. dam. l. si filius. Et hic quod petus eit agitur de publicatione rerum paternarum ex delicto filij, & his rationibus dicit esse distinguendum vt tot legum contrarietates vitentur. Et dicit quod si reus decedit ante accusationē pendente iudicio pereunt acta, & crimen cum pœna extinguitur. C. si reus vel accu. mor. fue. l. j. & ij. & ff. de publi. iudi. l. publica accusatio. & l. defuncto. Si aūt accusatus moritur lata sententia condēnatoria, & appellatione pendente tunc distinguitur an expresse bona fuerint adēpta vel non, vt C. si pend. appel. mors interue. l. iij. & si reus vel accu. mor. fue. l. fi. Si autē decedat accusator accusatione pendente etiā pereunt acta, sed datur cæteris licentia repetendi reum intra certos dies. ff. de accu. l. libellorum in fi. Si moritur post latam sententiam appellatione pendente acta etiam pereunt, de quo remittit ad notata in d. l. publica. & l. fin. C. si reus vel accu. & subdit ꝙ casus de quo agitur nō adaptat nec sub primo nec sub secūdo articu. sed sub tertio. Et intellige ꝙ tertiū vocat qū moritur reus lata sententia. Sed aduerte, qa nec sub illo qa in themate non proponitur fuisse appellatum, aut esse intra tempora appellandi, de quo dixi in primo tēpore, parte vlti. q. xij. & ideo subdit quod per sententiam banni non fuit facta expressa bonorum ademptio quia dictum fuit quod bona sua destruerētur &c. Debebat aūt dicere quod pater designaret sibi &c. vt in statuto apparet. Illa enim verba, bona sua, non cadunt in filiōfami. Cū bonorū appellatio, alia sit ciuilis, alia naturalis, Ciuilis designat bona fide possessa exempto vel aliter, licet sint aliena. Naturalis cū possidemus quæ nostri dominij sunt. de verb. signi. l. bonorū. in prin. & §. in bonis. at in filiumfa. neutra istarum cadit. ff. de acquir. pos. l. possessio quoque. §. qui in aliena. & eo. ti. l. quicquid. hinc dicit esse ꝙ in hypothecaria probandum est rē non fuisse in bonis. i. in dominio debitoris, nec sufficit possessio. Et in hoc dicit differre a saluiano interdicto. ff. de pigno. l. j. §. cū prædium. & l. & quæ nondum. §. ꝙ dicitur. Ex quibus concludit ꝙ cū sit peremptum crimen & bona expresse adempta nō fuerint pater nō tenetur designare partem. Et in hoc remanet ēt ipse Io. And. Ex quibus verbis habetur ꝙ si sententia fuisset rectē lata secundum formam statutorum nō obstante filij morte deberet contra patrē executioni mandari. de quo vide quæ dixi supra parte. j. ij. tempo. q. xxxiij. quod facit pro his quæ dixi supra quæstio. vij. Nota ex hac decisione plura, Primū ꝙ inepta verba sententiæ ad aptitudinem nō referuntur. & sic aptitudo sententiæ vitiat illam sicut libellū. Vide in l. in summa. ff. de re iudica. Secundum quod vbi bona debent pro delicto publicari licet fiat condēnatio de delicto, non tamē venit publicatio bonorum niū expresse dicatur in sentēia. Pro quo vide quæ habentur in d. l. iij. si pēdente appella. & quæ dixi supra in ij. tēpore parte j. q. xj. vbi de hoc mentionem feci.

Tertium quod pro nomen suum prolatū in sententia nō refertur nisi ad dominium. de quo vide per Bar. in l. quintus. §. argento. ff. de auro & ar. leg. & in rub. de no. ope.

© SCD - Université de Poitiers

nun.& ibi remissiones. Quarto ꝙ in hypothecaria non sufficit probatio possessionis,hoc declara vt habetur per Cyn.in l.cũ res.C.de pig.per Bart.in l. rem alienam.de pign.act.ff. Quintum quod in salutano secus, de quo.C.de salui. inter. l.j. Decisio prædicta æqua fuit.Tamẽ cum omnia verba statuti sint apposita in sententia, excepto quod dixit sua, & non patris &c. satis videtur durat decisio. cum in circũstantijs declaratur quod iudex intellexit sua, idest sibi hoc casu a patre debita argumen.ff. si certum peta.l.si & me & Titium.& ibi cõcordat.Iunctis quæ not.in l. fed & si priori. §.item si iurauero.ff.de iureiur. & in l.j.C. de vsufru.ergo idẽ in sententia l.vt fundus. communi di.& l.fin.C.de fideicom.lib.Sed responde ꝙ ille est improprius significatus,sententiæ autem verba non impropriãtur,vt C.quan.plu.vna sen.l.j.& l.paulus respondet.ff.de re iudica.& per Bar.eo. tit.l. miles.§.decem. nisi expresse retulerint ad libellum l.fi.de senten. quæ sine cer. quan. & per Bar.in d.l.j.si plu.vna sentẽ.Et ideo in casu proposito inquisitio sine accusatio fuisset apte formata, & sententia ad illam se retulisset, dicta verba impropriarentur, & locus esset decisioni contrarie, vt patet ex præmissis.

10 *Decimo pone* ex forma statuti † cauetur ꝙ patre bãnito personaliter bona eius diuidantur inter fiscum & filios bãniti pro rata,Titius fuit bannitus tempore quo habebat vnicum filium,propter quod fiscus diuisit pro dimidia bona banniti cũ eius filio,vxor sequuta est virũ bannitum, & ex eo peperit filiũ,mortuo deinde bannito filius secundo loco natus vult petere a fisco & fratre partẽ suam.Queritur nũquid possit,Io.And.in d.vers.ic.duas. allegato in prin,proxime præcedẽtis qõnis refert hãc q.fuisse disputatam per Iaco. de Tenca. & ponit eius determinationem quæ est talis, ꝙ cum fuerit bannitus ex ea causa qua debuit deportari, cum bannum deportationi successerit.ff.si quis cau.l. si eum.§.qui iniuriarũ.& de infa.l.quid ergo.§.vlti.& sic desijt habere filios in potestate,insti. qui. modo ius pa.po.sol.§.cũ autem. Iste filius conceptus & natus post bannum nec a communi nec a fratre aliquid poterit petere, Nam commune eũ repellet per l.ij.de sen.pas.& de accu.l.ex iudiciorum.Putabat tamen ꝙ si commune non apprehendit bona licet illa deuastauerit, poterit ille ingredi possessionem illius partis ac etiam illam vendicare ab iniuste detinente,allegat ad prædicta ff.fa.her.l.lucius.de inof.testa.l.mater. & si frater vellet habere partẽ in bonis deuastatis posset cõferendo partẽ quam habuit de concepto post bannum.Dixit Ioan. And.se ideo dixisse.quia si prius conceptus fuisset, licet postea natus quo ad partẽ fratris dicẽdum vr̃ cõtrarium per l. qui in vtero.ff.de sta.ho.Fateur tamẽ quod si relegatus fuisset vel minori pœna bannitus, cum teneat tunc filios in potestate, natus postea succederet cum alijs ex testamẽto & ab intestato.de inter. & rele.l.iij.& iiij. & insti. qui. mo. ius pa.po.sol.§.relegati. Ad qd̃ homo bonus postea reassumens q.adduxit l.si totas,C.de inoffi.do.& l. si vnq̃. de reuo.dona.Et ibi subdit quo iure partẽ petat a fratribus siue a fratre, de quo ibi, Si tenes qd̃ dixi in ij.tẽpore. parte j.q.iij.& q. xx.f. ꝙ bannum non succedit loco deportationis, & quod bannitus nõ perdit potestatẽ filiorum.Prima decisio nõ procedit.& ideo tractandum est de secunda. Et aduerte quod si statutum dicat ꝙ fiscus teneatur diuidere cum filijs pro rata. Quæstio de qua dixi locum habet ẽt quo ad partem fisci. Si vero simpliciter loquitur,& sic ipse dimidiã habere debeat.ff.de vsufru.accr.l.si quis titio. & quod nota,in l.fin.C. de impu.& al.sub. Quo ad eius partem nõ potest esse quæstio, sed ẽt tunc quando debet habere pro rata, puto quod inspiciatur tẽpus sententiæ.arg. ff.de aur.& argen.lega.l. si ita.cum si.& ff. de iudi.l.non põt. quo casu remanebit qõ, & etiam in alio solũ de parte fratri vel fratribus assignata,& assignatis Quibus casibus credo superuenientẽ filio deberi portionem suam conditione ex dicto statuto vel per conditionẽ dictarũ legũ, si totas, vel si vnquam,quasi illa sit tacita donatio siue filijs assignatio patiendo se in banno poni sciẽdo se esse taliter condemnandũ.ff.de postulan.l.j.§.bestias.& quod ibi no. Facit de leg.j.l.seruo legato.§.si testator,cũ si, Si tenemus illis filijs statutũ assignare partẽ priuãdo dominio eorum bonorum,Si autẽ tenemus patri restare dominium,haberet suo iure vt hæres vna cum illis, quia illud ius non perdit bannitus vt dixi in secundo tẽpore,parte j.& multis qõnibus,& maxime in quinquagesimaprima.

Ex his quæ dixi supra scilicet inspici tempus sententiæ pa-
11 tet decisio qõnis, xj.f, † Si pater ex forma

© SCD - Université de Poitiers

statuti tenetur assignare filio bãnito legitimã dandã fisco, tunc, n. filius postea non poterit aliquid petere a fisco, quod maxime verum est quia pœnes parrẽ remansit integra legitima filij postea nati, per ea quæ habentur in l. j. C. de inoffi. do.

12 *Duodecimo* secundũ ea quæ † promisi supra in secundo tempore parte vlti. q. lviii. restat vt secunda pars qõnis Rayn. de qua ibi dixi hoc loco inseratur. Thema. n. erat quod cauebatur statuto quod banniti propter rebellionem alicuius castri & eorũ descendentes ab omni ciuitatis commodo & honore perpetuo sint exclusi, nec ꝓ ciuibus habeantur, nisi dictũ castrũ in fortiã ciuitatis redegerint &c. Titius ob castri rebellionẽ fuit condemnatus, idest bannitus. Et demum eo mortuo, filij eius illud castrum in fortiam ciuitatis redegerunt. Quæritur an a pœna dicti statuti debeãt relaxari. Et dictus Raynutius septem rationibus multum diffusse, & ordinate arguit ad affirmatiuam, scilicet quod filij beneficio statuti gaudeãt & relaxari debeãt a pœnis prędictis. Quas iuxta posse truncabo vt in alijs factum est. Primã fundat ab identitate personarum. l. patris & filij. C. de impube. & alijs substitutioni. l. fi. Et ideo sicut patri redigenti castrum competebat beneficiũ statuti, ergo & filijs qui idẽ censentur. Cõstat enim persone cõcessum beneficium locum habere etiam in persona præsentata l. minor. §. quoniam. & l. sed & hæc. §. defendere. de procurato. & pro socio l. verum. §. j.

Secundo fundat ab euitanda absurditate, quod argumentum est validum in iure l. scire oportet. §. aliud. de excu. tuto. & allegat ad hoc multa iura. Sed patri qui deliquit redigenti castrũ conceditur beneficiũ, ergo absurdum esset si non competeret filijs qui non deliquerũt. ff. de noxa. l. non solum. & l. seruus. ff. quod vi aut clam. Ne ergo hoc contingat absurdũ, dicamus filijs cõpetere statuti beneficiũ. Tertiam a benignitate in dubijs præferenda dicens illud dubium quod omnibus non liquet l. quod labeo. ad carb. cum si. Sed an filij habeãt beneficiũ vel non, est omnibus clarũ, ergo in hoc dubio sumenda est benignior interpretatio vt habere dicãtur de his quæ in testa. delen. l. proxime. de re. du. l. si fuerit cum si.

Quartam a pœnarum acerbitate restringenda, constat enim quod non esse ciuem, & non habere honores est magna pœna, adeo quod dicitur capitalis pœna, de lega. iij. l. j. §. deportatos. de pe. l. secunda. & l. capitalium &c. Si pœna ergo restringenda est l. hæc enim. de excu. tut. & de re. iu. l. factũ. §. fina cum simi. & sic vt restringatur filij euadent pœnam castrum in fortiam redigendo. Quintam sumit ab æquitate hoc suadente quam probat, quia cuilibet suaderet æquitas quod nõ delinquens facitius eximatur a pœna l. sancimus. C. de pe. Equitas autem præfertur rigori. l. ij §. item. varus. ff. de aqua plu. arcen. C. de iudi. l. placuit. Ergo æquitate suadẽte filij qui nõ peccauerunt redigentes castrum debent eximi a dicta pœna. Sextam a paritate iuris seruanda in paribus casibus, sed statutũ in vno seruatur in similibus l. loci corpus. §. si fundus. si serui. ven. l. secunda. C. si vnus ex plu. & l. non possunt de legi. Sed in impositione pœnæ pater & filij iudicantur pares vt patet in statuto, ergo eodem modo in ipsius pœnę remissione. Septimam fundat ab indennitate ciuitatis in qua multa dicu, sed iste est effectus. Remissio pœnæ fit per indẽnitatem ciuitatis qua sequitur ex redigentia castri in eius fortiam, ergo a quocũque redigatur sequi debet effectus remissionis l. fi. C. si man. ita fue. al. ff. de manu. l. iiij. §. mihil. cum si. Vltimo pro hac parte allegat ꝙ filij tenentur ex quasi maleficio. Titius ex vero maleficio l. ij. & iij. ff. de his qui deie. vel effu. & sic facilius consequi debẽt hoc beneficium q̃ pater dicit facere, ꝙ no. in l. fin. §. quorum. ff. nau. cau. sta. & insti. de obli. ex quasi delic. §. fi. Item ꝙ pater & filij ratione eiusdem pœnæ dicuntur consortes, ergo ꝙ statuitur in vno trahitur ad aliũ l. si communem. ff. quemad. ser. amit. & C. de nup. l. pen. Ad negatiuam similiter arguit sex rationibus. Primam fundat ab eo ꝙ vnius inclusio alterius a beneficio cõsequitur exclusio. quod ꝓbat per l. cum prętor. ff. de iudi. de condi. & demon. l. cum ita. & C. de procur. l. maritus. sed statutũ dat beneficium ipsi patri rebelli. Ergo non competit filijs quia tantum valet denegatio tacita quantum expressa. ff. si cert. peta. l. cum quid cum simi. Secundam sumit ab eo ꝙ prouisio beneficij personalis facta vni ad alium non est extendenda. de aqua quoti. & esti. l. j. §. permittitur. de cẽsi. l. forma. §. quãquã. de iu. immu. l. j. Sed vbi alicui quid specialiter conceditur, illud personale beneficium appellatur. institu. de inr. natu. §. sed quod principi. de constitu. princi. l. j. in fin. cum simi. ergo dictum beneficium concessum bãnitis ad filios nõ extẽditur. Tertiã

© SCD - Université de Poitiers

facit ab eo ꝙ unius casus exceptio a nō exceptis est regule confirmatio, in auth. de nō alie. §. vt autem. col. ij. de fun. instr. l. quesitū. §. idem respōdit domo. & quod no. de reg. iu. l. j. Sed constat vbi procedit regula vniuersalis affirmatiua, & sequitur dictio nisi inducitur exceptio a regula, ff. si quis cau. l. eum. §. qui iniuriarum. C. de transac. l. actione. extra de reg. iu. c. peccatū, lib. vj. de manu. te. l. titia. §. fi. Sed in proposito procedit regula vniuersalis quod banniti &c. & sequitur exceptio nisi &c. Ergo sicut regula loquitur in bannitis sic debet intelligi exceptio vt dictis iuribus. & sic quando ipsi bāniti redigunt castrum in fortiam habeat locum beneficiū alias non. Quartam sumit ab omissione huius casus facta per statuentē. In legibus enim municipalibus quæ sunt stricti iuris id demum intelligitur siue includitur quod in verbis exprimit & non vltra. argumen. ff. de verbo. obli. l. quicquid de excer. l. j. §. si is qui nauem. Et ideo casus omissus pro omisso debet haberi. ff. sol. ma. l. si cum dotē. in princip. de libe. & posthu. l. commodissime. & ideo cū de filijs in exceptione nulla fiat mentio, ergo tanquā omissi remanent in regula supradicta, & sic non habent beneficium. Quintam arguit ab euitanda verborum legis offensione. l. non dubium. C. de legib. ff. eo. titu. l. contra legē. & l. fraus, sed si volumus quod filij qui non continentur in verbis legis habeant beneficium legis eius verba offendimur, ergo facere nō debemus. Sextam facit a remotione causę ipsius beneficij. Cessante enim causa concessionis cessat illud beneficium. l. generaliter. C. de episco. & cleri. l. cum pater. §. dulcissimis. de lega. ij. in fi. de donatio. l. j. §. sexum. de postu. illa autem dicitur finalis quæ colligitur ex verbis legis. ff. de administra. tuto. l. iij. §. j. & l. ita autē. in princ. & de flumini. l. j. §. non autem omne. Et de adulte. l. patri. cum l. sequen. Sed ex verbis dicti statuti colligitur quod ideo conceditur beneficium vt bannitus redigendo castrum in fortiam purget infamiam. Sed ista ratio cessat in filijs, ergo non habebunt beneficium. Finaliter soluit quod filij Titij non habeant tale beneficium his verbis, quia vbicunq; lex imponit pœnā filijs ob delictum patris videtur imponere propter præsumptionem culpe & malitia quę a patre descendit in filios. l. quisquis. C. ad legē iul. maie. Si ergo pater bannitus non reduxit castrum in fortiam ciuitatis non purgauit contumaciam & culpam suam, durat ergo post mortem eius præsumptio culpe patris quæ descendit in filios. Ergo nō debēt euitare hanc pœnam redigendo castrum in fortiam ciuitatis, quia pœnitentia vnius nō purgat alium. l. edicto. §. hæredes. ff. de iur. fisci. Multum enim differt purgatio patris a purgatione filij. C. de reb. credi. l. generaliter. Ad quod de purga. iud. l. is qui reus. & ratio legis, quæ est in l. si pœna. ff. de pœnis.

Præterea pater istorum iam fuit propter delictum damnatus, & sic eius filij delictum eius non purgabunt, vt l. ex iudiciorum, cū materia sua, de accusat. Præterea lex ipsa personaliter scripta fuit nisi bannitus redegerit &c. Ergo non debet trahi ad alium l. aut qui aliter. §. j. ff. quod vi aut clam. respōdet ad cōtraria multum diffuse, sed breuissime referā quia aliquid boni dicit. Ad primam de identitate personarum respondet id verū qñ per omnia est representata quæ hic non est cum filij non sint bāniti, & quia ipsi purgant delictum patris sicut ipse pater, alleg. de solu. inter artifices. & alia iura.

Ad secundam respondet quia non est eadem ratio vt supra quia pater purgat contumaciam, filij nō. Ad tertiam respondet quia hæc verba sunt clara cum loquitur de bannitis &c. l. continuus. §. cum ita. de verbo. obli. Et eodē modo respondet ad quartam. Non ob. v. de equitate, quia locum habet vbi equitas est scripta. At hic est scriptus rigor, ergo ille seruandus. C. de legi. l. j. & ꝙ ibi no. Non ob. vj. ratio, quia habet locum in eo in quo sunt pares, non autē in eo in quo sunt dispares, sed hic non sunt pares vt dictum est, quia bannitus purgat delictum, ipsi non. Non ob. vij. ratio, quia illa ratio locum habet quādo plures essent obligati ad interesse, sed hic erāt obligati ad meram pœnam, quare &c. l. adeo & ibi not. de iurif. om. iudi. Ad alia iura respondet quę nominatio facta de bannitis tollit contrarium. & multa dicit, & inter alia ꝙ ratio facta quia sunt consortes locum habet in iure indiuiduo alias non. C. si vna eademq; cau. in integ. resti. po. l. j. Quia vt dixi in prohe. hæc antiqua nō possunt haberi correcta, nō potest percipi qualiter loqueretur statutū. Ex vna enim ratione facta supra. §. tertia sumitur siue colligitur quod statutū non dicebat expresse de bannitis sed simpliciter nisi redigerint &c. Ex decisione autem & responsionibus ad contraria colligit quod de bannitis expresse dicebat. & ideo hæc decisio videtur mihi tuta. Si enim statutum loquitur simpliciter in exceptione nisi re-

© SCD - Université de Poitiers

degerint castrũ in fortiam &c. videtur per eadem iura exceptionem debere intelligi in illis de quibus præcedebat regula, sed regula erat de bannitis ergo &c. Et sic meo iudicio concluditur quod aut statutum loqtur singulariter vt quia dicit bannitus pro rebellione & eius descẽdentes &c. Et subdit nisi bãnitus redegerit castrũ &c. Et hoc casu sit vera decisio suprædicta, l. si vero, §. de viro. ff. fo. ma. cum §. Si vero loquitur in plurali & idẽ si dicit nisi banniti &c. Si vero simpliciter dicat, vt in themate dixi, puto decisionem contrariam veram esse per rationes cõtrarium allegatas, siue earũ partem, & quia pluralis sermo resoluitur in singularitates l. falsa, §. fi. de condi, & demon. & ibi concor. & sic intelligitur ꝙ eatenus habeant beneficium quatenus redegerint si omnes omnes, si aliqui aliqui, l. si chũ qui meus erit, de lega. j. quod intellige si alij fuerint resistentes, vel non consentientes, l. ita autem, §. gessisse. de admini. tut, & hoc si filij banniti hæreditatem non adeunt. Si autẽ illi se immiscent, dubium est tenius quasi tũc videatur in eos transmisisse ius conditionis implende, l. ij. C. de pact. inter empto. & vẽdito, cum ibi not. & per Bart. in l. si decem cum petiero. de verbo. obliga. Nisi dicas qd in dispositionibus legalibus id locũ nõ habeat per ea quæ dixi supra hoc eodem tempore. parte j quæstione j. Vnum tamẽ cõcludo quod quia hæc lex est fauorabilis, et vtilis reipublice vt inuitentur filij ad redigendum castrũ in fortiã ciuitatis debet larga interpretatione iuuari, vt sic filij prædicti gaudeãt in dubio statuti beneficio, l. hoc genus. ff. de condi. & demonst. & l. j. ff. solu. mat Nec miret quis de decisione Ray, quia vt scriptum reperi hanc disputationem fecit tempore iuuentutis, i. nõ tante perfectionis quante postea fuit. fecit eã ipsam in M. cccxxvij. & mortuus est eodem M. anno ccclviij.

13 *Decimotertio* pone † statuto caue tur quod vxores bannitorum perpetuo sint bannite, titius bannitus premortuus est vxori. Queritur an vxor prædicta intelligatur bannita, an vero bannum intelligatur extinctum, lac. de Are. in l. titia seio. §. vsuras. de leg. ij. dixit non durare bannũ, quia illud verbũ perpetuo intelligit quandiu mãserit vxor, ar. illius tex. sed ipsa amodo non est vxor. l. quintus. de donati. inter vir. & vxo. & ff. de au. & arg. leg. l. qui tibi, sicut ĩ simili alias accipitur illud perpetuo, ad carb. l. ideoq;. et l. de bonis. §. j. et de capdi. l. ij. §. fi. Sic etiam dicitur ꝙ quis sit perpetuo excõicatus, scilicet quandiu non purgauerit contumaciam. j. q. j. c. reperiuntur. Item et alia ratione, quia imposita est pœna sub nomine appellatiuo, quia statutũ dicit vxores, ergo finito nomine finitur & pœna, sicut & finito nomine agnationis finiuntur tutele quæ deferuntur vt agnato ff. de capi. di. l. tutelas. pro hoc C. de infir. pe. celi. l. j. §. j. ff. de adul. l. adulter diem suum. & de contratabu. l. si emancipatus. §. fi. Idem seqtur ibi Ray. alleg. vltra Iaco. ff. de condi. ob cau. l. ꝙ seruius. de verbo. obli. l. continuis. §. illud. de postulan. l. cui eorum. §. affinitatis. de annu. lega. l. annua. §. j. de cõdi & demon. l. filio. & de stipu. seruo. l. cõmunis seruus. & ff. pro socio. l. j. & ꝙ ibi not. circa significatum illius dictionis perpetuo, alle. et quod no. per Pe. C. de iudi. l. properandum. §. finautem &c. & xj. q. Idem etiã tenet ibi Bal. & nihil alleg. facit etiam ff. de diuor. l. fi. §. ait lex. & ad muni. l. fi. §. idem rescripserunt mulierem. In contrarium tamen facit ff. de fena. l. fœminę. & l. filij. §. uidua. ad muni. C. de bo. ma. l. iij. Sed respondeo ꝙ verũ est ꝙ quo ad fauorem dicitur durare matrimonium, non quo ad odium. Et vide plene in d. §. vidua. Bart autem in. §. vsuras. dicebat simpliciter ꝙ statuto disponente vxores rebellium non posse stare in ciuitate. Illud nõ habere locum viro mortuo, quia finita est causa odij, vt d. §. affinitatis. Sed habet illa quæstio minus dubij, quia non dicitur perpetuo. & idem probatur in l. ff. C. q ad lib. pro. non pos. & ibi per Bald. & per prædicta dicitur ꝙ statuta prꝰmentia vxores cessantium non habent locum si remanent vidue. Nec ob. ꝙ alibi dicitur ꝙ sufficit nomina demonstratiua demonstrari secundum tempus dispositionis. l. si cognatis. ff. de re. du. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. quia illud verum secundum Fran. de Are. nisi de monstratio stet loco causę finalis vt in proposito, quod est no.

14 *Decimoquarto* † statuto caueť ꝙ filij bannitorum debeant expelli de ciuitate tẽpore facti statuti, bannitus habens filios erat mortuus. An debebunt filij de ciuitate expelli, Albe. vbi supra q. lxv. dixit ꝙ nõ, quia nõ sunt filij banniti. l. emãcipatum. §. j. de fena. Et forte idẽ erit si erat viuus tempore statuti. Nam licet ab initio legatus fuerit a statuto tamen postquã executio non est facta cum amodo qui expelle-

© SCD - Université de Poitiers

retur non esset filius banniti nõ excluditur a statuto, debet enim intelligi secundum tẽpus expulsionis. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. de mili. tes. l. titius cum si. Faciũt quæ dixi supra proxi. q. Et vide supra in ij. tempore parte ij. q. xlij.

Decimoquinto queritur.

15 †An hęres banniti possit vti cõtractibus factis cum beneficio statutorũ ciuitatis a qua bannitus erat, de ipso banno tetigi supra in ij. tempore, parte j. q. lxxix. Et ideo quia illa conferunt ad decisionẽ huius paucis cõtentus ero. Nam aut instrumentum quo hęres vult vti confectum fuit ante bannũ cũ beneficio & solennitate statutorum. Et isto casu hæres banniti illo instrumẽto cum omnibus beneficijs statutorum vti poterit. Valuit enim ab initio, licet ipse bannitus propter bãnum executionem statutariam perdidisset. Erat enim exceptio personalis quã dixi in hæredem nõ transire, l. exceptiones quæ persone. ff. de exce. Et vide in hac eadem parte quæstionibus. iiij. & viij. Si vero fuit confectum tempore banni. Et tunc aut taliter ꝙ valebat de iure cõi, & tunc potest hæres vti illo instrumento cũ qualitatibus iuris cõis, non autem cum qualitatibus statutorum, quia ille ab initio fuerunt habite pro nõ appositis. Et sic cum bãnitus ius illud non haberet tanquam non natum in hęredẽ nõ transmisit vt in regula, nemo plus. & in l. in his. §. non debeo. & l. hæredem. de reg. iur. cum si. Si vero fuit confectum cũ solennitatibus statutorum tũ, & taliter ꝙ de iure communi non ualebat. & tunc cum ipsum instrumentum nullum fuerit, ad hæredem nihil transit vt dictis iuribus. & eadem q. & decisio locum haberet quando bãnum finiretur cancellatione. An ipse bannitus exẽptus a banno agere possit, pro qua decisione vide regulam iuris q̃ ab initio. li. vj.

16 Decimosexto & vltimo queritur †vniuersitas quædam puta ville, vel alicuius collegij fuit bannita secũdum ea q̃ dixi in primo temp. parte j. q. v. per multos annos stetit ciuitas bannisens, quibus condẽnationem nõ exigit, deinde mortuis omnibus qui tunc erant de illa vniuersitate vult bannum exigere. dicunt illi de vniuersitate quod bannum fuit extinctum per mortem eorum qui tunc erant. Queritur quid iuris. Bar. in l. ii. C. de colle. illic. per no. in l. eis. §. fin. ad mu. & in l. sicut. ff. quod cuiusq; vni. no. dicit ꝙ omnibus mortuis collegium est dissolutum. ex quo sequitur ꝙ bannum est finitum. & sic nõ posset a successoribus exigi. aduerte quia istud esset verũ, si ante omnium mortem nullus alius fuisset in collegio substitutus. Tunc enim verum est quod dissoluta est vniuersitas per mortẽ omniũ, & sic bannum extinctũ. Et licet alij postea vel ex concessione superioris, vel propria authoritate constituerint ibi collegium, vel vniuersitatem, non tũ illud est antiquũ collegium, vel illa antiqua vniuersitas, sed est noua, & ab ea bannũ exigi nõ poterit, arg. ff. de solu. l. qui res. §. aream. & l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obli. & quod ibi tangitur per Bar. Si autem & plerumq; contingit vno mortuo, alius subrogatur, & sic de singulis licet omnes illi qui tempore banni viuebant mortui sint, tũ eadẽ est vniuersitas vt dictis iuribus, & ff. de vsufr. l. vetus est quęstio. in fi. cum l. seq. & ff. de iudi. l. proponebatur. & ideo poterunt ad bannũ conueniri secundum ea quæ habentur in l. iiij §. actor. ff. de re iudic. per Bar. Quid autem iuris in excõicatione tangit Bar. & remittit ad ea que habentur in c. grauem. de sen. excom. vbi nihil dicit, sed examinatur an vniuersitas possit examinari, sed ad p. positum faciunt quę habentur vt ipse alleg. in c. si aduersus consules. de immu. eccle. qd canonistis relinquetur.

Huic opusculo finem faciens xix. mensis Iulij, currẽtibus annis M. ccccxxiij. oculis cunctorum subijcio, vt si quid bom fuerit in eo, omnium conditori gratie referantur. & vt ea quæ minus bene composita fuerint, non aspera sed benigna correctione emendẽtur. Ad laudem & gloriam omnipotentis Dei & sanctorum Antonij, & Catharine patronorum meorum & totius cœlestis curte.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS

multum conductibilis de carceribus d.Baldi Perusini, fama super ethera noti.

SVMMARIVM.

1 *Sermo quilibet de quauis re seu negotio suspectus a diffinitione proficisci debet.*
2 *Carcer quid proprie dicatur.*
3 *Carcer vnde dicatur, & quare sic vocetur.*
Mulier quæ & quando incarcerari possit.
4 *Doctor legũ an possit pro debito incarcerari.*
Filius familias incarcerari potest, & cedere bonis.
Pupillus p delicto an possit carceri mãcipari
5 *Appellatio intra.x.dies a sententia lata interponi debet.*
6 *Incarcerari nemo debet die feriato pro hominum vtilitate.*
7 *Iudex qui die feriata aliquem incarcerari fecit die feriata poterit eum absoluere.*
Debitor de fuga suspectus die feriato capi potest.
8 *Creditor debitorem de suspecto accusans & eum capi petens an debeat iudici ostendere instrumentum creditti.*
9 *Carcerari nemo debet pro debito die feriata in honorem dei.*
10 *Tonsura auferri potest ob enorme crimẽ die feriata etiam in honorem dei.*

Caput primum de carcere.

VIA legum præcepta principaliter sunt inuẽta ne pauperes psonę molestijs affligantur. ideo visum est q̃ inter pauperes personas nulla adeo tristior & pauperior inuenit, q̃ p̃ parsona incarcerata. Ideo de carcere aliqua sum dicturus & consequenter de persona incarcerata & similiter de custodibus.

1 †Ex quia vt ait Tullius primo de officijs. Omnis enim qui de aliquo suscipitur sermo debet a diffinitione proficisci, vt intelligatur quid sit de quo loquatur. ad qd̃ concordat. ff. de mino. Ideo primo videamus quid sit carcer, & vnde dicatur carcer. Et subsequenter videamus de persona incarcerata, quis potest incarcerari, pro quo debito, & in quo loco potest incarcerari, & qualiter puniatur fugiens de carcere, & similiter videamus quis potest esse custos carceris. Veniamus ad primum scilicet diffini

2 tionem. & potest sic diffiniri. †Carcer est locus securus, horribilis repertus non ad pœnam, sed ad delinquentium vel debitorum custodiam. Primum membrum huius diffinitionis dum dicitur locus securus colligitur. ex l.j.in verb.soluetis. C.de cus.re. Nã carcer debet esse securus ne incarcerati effugiant. & ibidẽ dicunt esse cathene ferree & compedes & alia similia. quibus mediantibus possit sub fida custodia retineri vt est tex. iii l.j. C.de cus.re. vbi dicit, vt cruciatio desit. Item dum subditur horribilis. Nã carcer est locus horribilis, tum propter conuersations hominũ priuationem, tum propter immunditiam. & istud colligitur in l. si quis in ea culpa. ff. de cust.re. ibi dum dicit schalorum carcer. Nec tñ debet esse horribilis q̃ ad pœnam incarceratorum reddundet, cum carcer sit inuentus ad custodiam, non ad pœnam, vt ff. de pœ. l. aut damnũ. §. solent. fallit autem in vno casu speciali in l. j. §. fi. ff. de alea. Hinc est q̃ de iure ciuili nemo potest ad perpetuum carcerem damnari, vt d. §. solent, secus vero est de iure cano,

© SCD - Université de Poitiers

in c.q̃uis.extra de pœ,lib.vj,& c.reperiũtur.in glo.Circa secundũ,vnde dicitur car-
3 cer,pōt dici a claritate tectusus, † quia ibi nulla claritas.vel potest dici quasi carēs claritate,quia ibi est magna cecitas,& obscuritas,quidam aliter & aliter interpretātur secundũ diuersas opi. Tertio quero, quis potest incarcerari,& primo quero an mulier posit incarcerari.Sic distinguendũ est,Aut querimus pro debito ciuili,aut pro delicto. Primo casu,aut est mulier honeste vite,aut est meretrix.Si est mulier honeste vite, tũc non potest incarcerari,immo iudex capitis pœna punitur,qui facit eam incarcerari,vt no.in l.ii,de offic.diue.iu.& in authē.nouo iure quæ posita est.C.de custo.reo.Vnũ tñ dico quod si mulier subijisset tutelam filiorum suorum & renũtiasset vellejano & omni alteri exceptioni sibi competenti, quod per renunciationem potest carcerari,istud expresse notabiliter tenet Bart.ff.de testa. ture,l.ii quis sub conditione. Aut ista mulier est itamis & meretrix,& tũc dico q̃ potest incarcerari, non tamen debet poni in eodem carcere cum marito.& est casus.C. de custo.reo.l.quoniam.& not.Arch.xviij. qtij,diffinimus,etiam pro debito ciuili, vt not.de custo.reo.auth.sed nouo iure. Secundo casu principali cũ queritur an possit incarcerari pro delicto vide in d.authen.
4 sed nouo iure.† Tertio quero an legum doctor posit incarcerari pro debito,dicendũ est q̃ non sicut miles, immo puniuntur iudices capite.istud not.glo singu.C.de professo.& medi.l.medicos.lib.x.Quarto quero an filiusfamilias posit incarcerari,dic q̃ sic probatur.nam filiusfamilias potest cedere bonis vt l.j.C.qui bo.ced.pos.ergo presupponitur q̃ potest incarcerari, licet glo. videatur tenere contra.in l.iij.§.sed vtrum ff.de mino,sed illa gl.reprobatur communiter per doc.& per Bart.ff.solu.ma.l.si filia. Quinto quero, nunquid pupillus potest incarcerari pro delicto.& videtur q̃ non, vt not.in l.ff.C.de cu.re.vbi dicit, eodēq̃ &c. Idem credo in debito ciuili,dummodo non sit doli capax.Sed an posit in integrum restitui,si aliquo casu sit lesus,vt l.partu.ff.de minori,idem puto de quacunque persona pro delicto potest carcerari,Idem pro debito nisi creditores renuntiassent iure carcerandi,vt not.Barto.in l.j.C.qui bo.ced.pos. dummodo non sit soluendo.nam si esset soluendo,de iure ciuili non posset incarcerari, vt est gl.singu.in l.iij.ff.de suspe,tut.et si incarcerentur dum sunt soluendo , possunt a tali sententia super incarcerattione lata appellare & reappellare poterũt incarcerati si steterint per tres menses uel plures in carceribus numerando a die late sententiæ super incarceratione,nec obstat auth.sed nouo iure.C.de appel.† Et dic q̃ appellatio
5 debet interponi a sentētia lata intra x.dies, quia illa intentatur in actu momentaneo. Sed si interponatur ab actu successorio , vt est in casu nostro,tũc appellatio semper potest interponi, quia omni die dum tenetur detinetur debitor indebite in carceribus, vnde semper restat sententia super ipsa incarceratione omni die.ita videtur tenere do.Bar.in l.iij.C.de epi.audi.Secũdo principaliter quero quando potest incarcerari & pro debito & pro delicto.& primo quero nunquid potest incarcerari die feriato. & ista quæstio potest subdiuidi in tres,Primo an posit incarcerari die feriato ad vtilitatē hominum.Secundo an die feriato ad honorem dei.Tertio an die feriarum repē-
6 tinarum.† Ad primum dico q̃ non potest incarcerari die feriato ad vtilitatem hominum q̃ probari pōt sic. Nam si de quo magis videtur inesse nõ est nec de quo minus. auth.multomagis.C.de sac.san.eccle.sed sic est q̃ magis videtur q̃ in tempore messium posit quis cogi venire ad iudicium,cum sit minor citatio verbalis q̃ personalis.q̃ not. Cy.in l.cum clericum.C.de epis.audi.alias incipit.omnes & tamen hoc est falsum, vt l. j.in fin.ff.de fer.ergo nec citatio personalis poterit fieri.Et ratio, vt dicit tex.ne homines ab agricultura remoueantur,hoc est verum nisi caperetur pro executione sententię,quo tempore potest iuste fieri,iuxta no. per Inno.in c.fi.de iudi.& ideo propter instrumentum guarentigie q̃ habet executionem paratam & per sententiam ex forma statutorum iuste possunt tali tempore capere debitores,hæc sunt verba Bar.in l.vj.ff. de fer.& Ioan.de Imo.Prædicta autem recipiunt distinctionem, nisi renuntiasset debitor,ar.l.si quis in conscribendo.C.de pact. nam talibus ferijs bene potest renuntiari.ut
7 no.in cle.sepe.extra de ver.signi.† Item no. q̃ si iudex in die feriata fecisset aliquē incarcerari q̃die feriata poterit eum excarcerare.vt no. Accur.in l.minor.ff.de eui.Itē secus si debitor esset oriundus de partibus vbi non recolligitur triticum neq; vinum neq; alia necessaria ad vitam.iuxta no.per Inno.in c.conquestus.extra de ferijs.Item secus esse si debitor esset suspectus.ita q̃ de eius fuga timeretur,iuxta,no,per doc,insti.

© SCD - Université de Poitiers

de act, in princ. & in l.j. C. de ser. fu. Nã propter suspitionem fuge potest debitor capi in die feriata, vt est glos. in d. l. fi. C. de fe. & propria authoritate potest capi, vt ait prætor. §. si debitorem, ff. de his quæ in frau. cre. Nec hoc casu est citãdus debitor qui accusatur tanquam suspectus per creditorem. ut no. Bart. in l si creditor. & in l. ij. ff. si cer. pe-
8 ta. † Sed circa prædicta quero, nunquid quãdo creditor accusat debitorem suspectũ de fuga. & a iudice petit & requirit, vt sibi det familiam qua mediante possit capere debitorem, nunquid creditor habet necesse ostẽdere iudici summatim instrumentum debiti vel alia iura. Respondetur ꝙ sic, sicut in simili videmus. Nam sequestrum quando fit ob timorem fuge nõ potest fieri nisi ostẽdatur instrumentum debiti, & rex, in l. ex hoc. C. de ero. mili. anno. li. xij. ergo multo magis ꝙ debet persona capi, & addit hoc Ioan. de Imo. posset ꝙ sufficeret iuramentũ petẽtis vel vnius testis, sicut dicitur de missione in possessionem contra contumacem ex primo decreto. vt no. gl. in c. quoniam. §. in aliis. vt lite non conte. Circa secundum scilicet an ferijs inductis ad honorẽ dei pos-
9 sit quis capi pro debito † dicendum est ꝙ non, vt in l. fi. C. de fer. nisi esset timor fuge, vt prædixi. ideo credo in ferijs repentinis ꝙ non possit capi sicut inductis ad honorẽ dei, quod patet, quia prædictis nõ potest renuntiari, vt no. Ioan. And. in d. cle. sepe. nisi forte ex forma statuti aliter disponeretur. Nam statutum secundum quosdam potest tollere ferias inductas in honorem dei. & hoc videtur sentire gl. & Bar. in l. quinquaginta. C. de ferijs. Sed Albe. de Rosa. l. fi. de ferijs. tenet contrarium de qua quæstione ibi vide vbi ad plenum examinat istã materiam. & prædicta locum habent in ciuilibus, in criminalibus autem puto ꝙ quecunque die potest fieri incarcerario, dum tamẽ sit graue delictum, vt no. in l. ij. de epis. audi. C. & ibi not. per. Bart. secus ergo si tantũ esset leue secundum dictum Ioã. de Imo. ga cum in leuibus criminibus capi nõ debeãt illo tempore relaxantur, vt est tex. in illa l. iij. C. de episco. audien. modo ergo non debent capi secundum Ioan. de Imo. Item secus esset si esset periculum, nã propter enormitatem criminis & periculi multa concedunturque alias non concederentur in l. si quis filio exhære. §. penult. ff. de iniusto ru-
10 pto & irrito testamen. † Nam propter magnitudinem criminis potest auferri tonsura in die feriato in honorem dei, vt signan ter no. Bar. & est tex. in l. iij. C. de episc. au. vbi omnia vide quantũ ad tempus quo potest fieri incarceratio.

SVMMARIVM.

1 *Incarceratio fieri potest pro quolibet debito.*
Incarceratio an fieri possit pro fiscali debito.
2 *Incarcerari potest quis pro collectis non solutis.*
Debitorem eximens de manibus potestatis an teneatur.
3 *Incarceratus pro debito fiscali recommendari potest pro debito priuati.*
4 *Incarceratio in quo loco fieri debeat.*
5 *Carceres frangens ad fugiendum, censetur confiteri delictum.*
Custos carceris discretus esse debet.
6 *Custos carceris in officio delinquens qualiter puniendus sit.*
Processus qualis fiat in causis incarceratorũ.
7 *Persona miserabilis quæ dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
8 *Causa carceratorum & aliarum personarum miserabilium diebus in honorem dei feriatis agitari potest.*
Debitor non soluendo & non habens vnde se alat, cuius expensis in carcere sit alẽdus.

Caput secundum de carcerato.

ESTAT modo videre propter quid potest fieri incarceratio. & primo quero an pro debito priuato possit quis incarcerari. Secundo an pro debito fisci. Tertio an incarceratus pro debito priuato possit ibi recommendari pro debito fisci. Item an incarceratus pro debito possit pro delicto recommendari. Item
1 an econtra. † Circa primum respondeo ꝙ pro quolibet debito potest fieri. vt no. l. iij. §. tutores. ff. de admi. tut. & per canonistas. extra de pigno. c. ij. in glos. xxxvj. dist. non satis. & in l. j. C. qui bo. cede. poss. pro debito autem conditionali. non puto ꝙ possit incarcerari, sicut nec potest efficaciter peti. Item puto ꝙ pro debito naturali tantum vel ciuili tantum nõ potest fieri incarcera-

© SCD - Université de Poitiers

tio,ar.l,si is.§.flauius,ff,de solu,& arg,l,j,§. j,ff,ne vis fiat ei. Circa secundum,fan pro debito fisci posit incarcerari,respondeo ꝙ sic si non vult soluere,tex,est in l,j,de exac. tri,C,libr,x,ꝙ probatur ratione,nam debitor fisci potest cedere bonis,vt est gl,singu, insti,pro socio,§,si quis,& glos,in l,ij,C,qui bon,cede,poss. Sed cessio bonorum fit vt cedens liberetur a carceribus, ergo &c.

2 † Sed nonne pro collectis potest quis incarcerari de iure respondeo ꝙ sic vt si statutum faciat collectam esse munus ordinarium potest vt est tex,C,de iudi,lib,x,Dico tñ ꝙ iudex propter paupertatem potest collectam remittere,vt est glo,in l,oẽs,C,de mu,& ori,lib,x,vnum tñ dico ꝙ si debitum esset iam solutum vel satisfactum, ita quod incarceratus fuisset iniuste,potest ab amico cum violẽtia extrahi de carcere. Hoc tenet d,Dy,in l,nemo,C,de exa,trib,Nam iudici iniuste faciẽti pōt resisti vt priuatn,vt infra videbitur, Quid si iudex non vult differre appellationẽ ab amicis interpositam in causa criminali,sed velit facere executionẽ intra x,dies datos ad appellandũ,dic ꝙ amici impedire possunt,vt no,Inno,in c,si qñ,extra de offi,delega,& Bar,in l,addictos,C,de epis,audi,dico tñ in debito ciuili, qui debitorẽ de manibus familie eximeret, tenet ad illud debitũ ad quod incarceratus tenebat vt C,de exa,tri,l,quoties,per d,Rof,de Peruſi,& not,Ioan,de Imo,quod reus accusatus de crimine debet incarcerari, text,est ordinar ius,ij,q,v iij,quisquis, & ibi etiam

3 no, † Circa secundum an incarceratus pro debito fisci possit recommendari pro debito priuati, & respondeo ꝙ sic vt est text,in l,quoties,de exa,tri,Restat videre an incarceratus,pro debito possit pro delicto recōmendari,& secundum docto, dicitur ꝙ sic. not,Barto,in l,iij,ff,de cu,& exhi,reo,sed si esset incarceratus pro delicto non posset recommendari pro debito,vt ibi no,Bar,Sed si esset in carcere pro vno delicto an posset pro alio delicto recōmendari,distingue aut delictũ pro quo erat prius incarcerare erat tale,vt impediret talem executionem fiendam in alio pro quo recommendatur, & tunc bene potest fieri recommendatio,vt si erat primo incarceratus pro manu,& tunc recommendatur pro capite, quia tunc iste exceptiones se compatiuntur, vnde primo fit executio in manu, deinde in capite, vt est glo,not,in l,cotem,C,de dela,libr,xij,& prædicta sufficiant circa debitum pro quo potest incarcerari, & circa delicta, Restat

4 videre in quo loco potest incarcerari,† Et circa istum passum vnico modo expedito, quia nullus debet incarcerari nisi i loco publico & communi deputato alias ipse qui incarcerat aliquem si teneat ipsum per xx, horas dicitur committere priuatum carcerem,vt not,C,de priua,carce,l,j,et l,capite, ff,de adulter,Fallit tamen si pater incarceret filium ad corrigendum eum,nam tũc pater nō dicitur committere priuatum carcerem,vt no,Cy,de priua,car,l,j,† Immo plus

5 si ipse filius esset clericus pater non incideret in canonem,si quis suadente,xvij,quæstio,iiij,istud tenet Ray,in titu,de sentẽ,excommu,§,sequitur,vel circa,Quod autẽ dixi,ꝙ non potest quis incarcerari pro debito in loco priuato,est verũ nisi debitor ipse per ipsum iuramentum præstitum promisisset ad standum in aliquo loco, vt not,Innocen,in c,ex rescripto,extra de iureiurã, Sinautẽ simpliciter suo iuramento ille promisisset debitum, tunc dico ꝙ per istã promissionem non artatur vt not,Barto,ff,solu, matri,l,alia causa,§,eleganter, & per eundem ff,de conditio,& demon,l,titio centũ, Hæc de loco sufficiant nunc restat videre de pœna fugientis, dico ꝙ capite punitur, vt l,j,C,de effract,& expi,& vide Io,And, in c,penul,de apost,super glo,& certe scien dum est,ꝙ ille qui fugit de carceribus videtur delictum confiteri,vt l,ad commentariensem,C,de custo,reo,idem no,Archid,in c,vt commisso,de hære,lib,vj,vnum tamen dico ꝙ nunquam præsumitur quod reus fugiat si est spes de proximo ꝙ debeat relaxari,glo,est not,in l,si pecuniam,ff,de condit, ob cau,& no,in l,arg,§,j,ff,de re iudic. Sed iuxta prædicta quero quid si ostium carceris erat apertum & effugerit incarceratus, nunquid punietur, dico ꝙ sic, facit oprime text,in l,j,§,j,C,de exac,tri,& effra,Restat modo videre quis potest esse custos carceris,& dico ꝙ custos carceris debet esse homo discretus,nam cum ipse habet incarceratos in custodia debet esse in eo discretio, & dico ꝙ prædicta debent esse in arbitrio iudicis,& addit hic do,Ioan,ꝙ quandoque potest dari parti ad custodiendum de auctoritate iudicis,si melius custodiatur, vt dicit Archid,ij,q,j,in primis,Quero vlterius qua pœna punitur custos carceris qui deliquit

6 in custodia,† dico ꝙ ipse capite punitur, si propter dolum vel culpam,incarcerati ex delicto effugerint,vt est tex,in l,miles,in fi, ff,de custo,reo,In ciuili autem credo ꝙ ipse tenetur ad illam quantitatem creditori ad

© SCD - Université de Poitiers

quã debitor erat obligatus, hoc tenet Tullius,& Claudius in l.quotiens,C.de exa.tri. lib.x.Et dic ꝙ agitur contra illum custodẽ ex illa l.Vltimo quero nunquid plures possunt esse custodes.Dico quod quilibet familiaris potest custos esse,& quilibet retinere vnam clauem carceris, gl.est in c.multarũ. de hære.xi.claues. Item quero qualiter in causis incarceratorum procedatur,dico qd proceditur summarie & de plano. Nam in causis miserabilium personarum proceditur summarie & de plano, ita tenet Cyn.in l.j.C.si quis alie,vel sibi, ita Specu,in l.j.C. quãdo imperator inter pu.& vi.& ibi Bar. ¶ in l.fina.C.de custo,reo.† Nam miserabilis persona dicitur illa esse secundum ꝙ iudici videbitur, vt no.Pet.de Bellaperti.l.prima quando imperator inter pup. & vi.C.not. glo.in authenti.præteriti.C.de colla, quod itaque sint miserabiles personæ patet quod relictum incarceratis dicitur relictum ad pias causas etiam si sint incarcerati pro debito,vt no.in l.illud.C.de sacrosan.eccle.& ideo credo quod in tali causa procedatur summarie,& de plano, Sed an in causis incarceratorꝫ possit procedi diebus feriatis ĩ honorem dei,& videtur quod non,quia licet in causa possit ꝓcedi summarie, vt iam dixi, tamen in talibus causis non proceditur diebus feriatis in honorem dei, not.in clemen,sepe,de verb.significa,Contrarium puto per tex.in c.fin.cum glo.sua de ferijs.

S ¶ vbi causa miserabilium personarum potest tali tempore tractari,sed iste sunt miserabiles personæ,vt hic dicit glos,& ad hoc tex.l.iudices,C.de episco.audien. do.Ioan, de Imo.dicit quod si quis fecit suum debitorem incarcerari & non sit soluendo, ita quod non potest se sustentare,debet de bonis creditoris sustentari, facit ad hoc optimus,tex.xvj.q.vj.de lapsis,licet glos. dicat quod rector carceris prouidebit.xvij,quæstio.iiij.diffinitionem,& vide quod no.Ioã. And.in c.ex rescripto, de iureiurã. Ioan,de Imo.dicit quod creditor tenetur ipsum alere in carceribus,& istud tenet glo.in l.fina. super verbo, aguoscere C.de ero.mil.an. libr.xij.Istud tenet do.Rapha.in l.iudices. C.de episco.audi.& querit hic do.Ioan.de Imo.quid si aliquis incarceretur pro debito descendente termino, alias pendente an debeat relaxari si præstet cautionem satisfaciendi,glo.dicit quod sic.in c.nuper allegato, & hæc sufficiant.

FINIS.

DE RELAXATIONE Carceratorum, Tractatus do.Pauli Girlandi Castillionis Florentini, Criminalium causarum Romæ auditoris.

SVMMARIVM.

1 *Relaxationum diuerse sunt species.*
2 *Relaxationes quæ lite pendente fieri possint.*

VM sepius cõtingat quod rei pro diuersis criminibus in carceribus deducuntur,ex qbus postea diuersimode relaxãtur ideo,con gruũ mihi visum fuit in hoc tractatu de relaxatione carceratorũ, & de extremis actis causarũ quædã breuiter exponere. † Verumtamen quia reorum relaxationes diuerse sunt,quarum quedam fiũt post causę decisionem,et sic post latam sententiam,alie vero fiunt lite adhuc pendente. Relaxationũ vero quæ fiunt post litis decisionem,quædam est quæ fit per sententię executionem. Quædam alia est quę fit per gratiam ex beneficio & indulgentia principis,alia autem relaxatio est quæ fit per cõpositionem pœnæ factam cũ curia aut fisco, Alia est quæ fit propter

© SCD - Université de Poitiers

sit propter innocentiã incarcerati quando
2 plene de illius innocentia constat. †Relaxationũ vero quę fiunt lite pẽdente quẽdã est quæ fit propter fideiussorem præstitum de se representando & soluendo pœnam &c. Quædam alia est quę fit licentiose & de facto per fugã incarcerati & ista quãdoque accidit cũ fractura & violentia carcerũ, quandoq; aũt clanculo absque aliqua fractura aut violentia. Breuiter igitur cũ iusta relaxationis speciẽ declaremus. Videndum erit primo de relaxatione illa quę fit per sentẽtię & pœnæ executionẽ. Secũdo de illa quæ fit ex beneficio & indulgentia principis. Tertio de illa q̃ fit ex propria innocentia incarcerati. Quarto de illa quæ fit per cõpositionem pœnæ. Quinto de illa quæ fit per fideiussorem præstitũ de se representando & soluendo pœnã &c.

Sexto de illa quæ est illicita quæ fit per fugam ipsius rei vt supra dictum est. Septimo & vltimo post præmissa breuiter & succincte videbimus de calumniatoribus ac de expensis damnis, & interesse.

SVMMARIVM.

1 *Executio quid sit.*
2 *Pœnæ quæ simul & pro quibus criminibus infligi possint.*
3 *Executio pœnarum corporalium quare publice fieri debeat.*
4 *Iudices ecclesiastici sæpe vtuntur carceribus perpetuis.*
5 *Carcer ad custodiam de iure ciuili inuentus est non ad pœnam.*

De sententię & pœnarum executione.

1 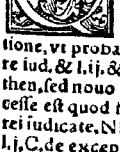

VBRO primo qd est ista executio? †Rñ. q̃ est satisfactio quædam quæ fit per cõdemnatũ opera & ministerio publici executoris pro sententię iam late obseruatione, vt probatur in l. iiij. §. ait prętor. ff. de re iud. & l. ij. & fi. C. de cust. reo. Bal. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugi. quæ necesse est quod fiat post latã sententiã tẽpore rei iudicate. Nã si antea fieret non valeret l. j. C. de excep. rei iudic. vbi Bald. dicit qd̃ in ordinatis per essentiam rationis posterius præsupponit suum proprius esse, vt not. Ioan. Mona. in cap. si confirmationem. de elec. lib. vj. Item videndum esset quid sit res iudicata, & an sententia ipsa & res iudicata sint idem vel potius diuersa. Et quæ est differentia inter sententiam & rem iudicatam, sed quia ista requirunt altiorem indaginẽ & ampliorẽ examinationẽ, ideo vt breuius me expediã hic prætermitto vi de Barto. in l. j. ff. de re iudi. Ioan. de Imo. & Paul. in rub. extra eo. ti. Host. in sum. eo. tit.
2 in prin. vbi designat pulchrã figurã. †Quo ad materiam nostrã dico q̃ aut pœna exequenda est corporalis vltimi supplicij vel citra mortem corporis afflictiuã, aut est deportationis siue relegationis, aut est pecuniaria aut bonorũ publicationis, licet interdum iste possint esse simul vnite quando sumus in atrocissimis sicut in crimine læsæ matestatis, hæresis, false monete, raptus virginum, & similibus. In quibus vita, bona, & fama simul pereunt l. quisquis. C. ad leg. iul. maiesta. l. arriani. C. de hære. c. ad abolendã & c. vergentis eo. ti. l. j. & ij. C. de fal. mone. & l. vnica. C. de rap. vir. & ibi Cyn. Bald. & Saly. & diximus supra lib. j. & iij. in iiij. & x. q. Primo n. casu q̃n sumus in pœnis corporalibus aut exilij relaxatio prædicta fiẽda est anteq̃ fiat executio, † quia executio
3 pœnarum corporaliũ debet esse publica & in locis publicis fieri & non in carceribus, vt vnius exemplo cæteri pertimescant, & vnius pœna sit metus multorũ l. capitaliũ. §. famoso, & l. aut facta. §. fi. ff. de pe. & l. j. C. ad l. iu. repetũ. & not. in l. j. ff. de iusti. & iu. & in cle. j. de pe. Car. in cle. j. xij. & xiiij. no. de offi. ord. xlv. dist. disciplina ij. q. vij. qua propter x. q. j. quia sacerdotes. de cohabi. cleri. & mulie. c. clericos. & de excess. prelato. c. j. cum simili. eodẽ modo primo relaxandus est ante executionẽ quando executio ipsa fieri debet per relaxationem aut deportationẽ, quia ad hoc vt sentẽtia & pœna quæ in ea continetur fortiãtur effectum siue executionẽ necesse est quod reus exeat de carceribus & ad loca sibi deputata submigret vt l. fi. C. de custo. reo. & l. custodias. ff. de pub. iud. nisi relegatio ipsi facta fuisset
4 in carceribus, † quia reus condẽnatus esset ad perpetuos carceres, qua pœna sæpe vtũtur iudices ecclesiastici, vt xxvj. q. v. si quis episcopus. & c. contra idolorũ. & c. j. de hęre. lib. vj. & est glo. c. excommunicamus. el ij. de hæreti. in antiq. hoc enim raro vel nũquam faciunt iudices seculares, quia ius ciuile non vtitur istis pœnis carceralibus sed potius relegationis aut deportationis secũ-

© SCD - Université de Poitiers

dum personarum conditionē & qualitatem facti l.iij.in prin.&.§.adiectio,ff,ad l.corne. de sic.iuncta l.si quis aliquid,§.qui abortio
5 nis,ff.de pen.† carceres.n.ius ciuile inuenit ad custodiā non aūt ad pœnam l.ij. & l.fi.C. de cust.re,aut executio ipsa fienda est in pecunia, vel in bonis & isto casu reus nō erit relaxandus de carceribus nisi demū sequuta solutione dicte pœne vel saltē satisfactione,quia fisco fuerit satisfactū aut per pignorum traditionē aut per idoneum fideiussorem adeo quod plene sit cautum fisco d.l. iiij.§.ait prætor,ff,de re iudi,l.j.§.diuus,ff. de iure fisci.

SVMMARIVM.

1 *Exēcutio in causis criminalibus an statim fieri debeat post sententiam latam.*

2 *Homicida, maleficus, venefiscus, & adulter confessi, aut testibus conuicti non audiuntur appellantes.*

3 *Appellatione nemini denegatur nisi duobus concurrentibus.*

4 *Defensiones iuris non tolluntur reo etiam in facto notorio.*

Confessio & conuicto in ciuilibus an auferatur appellationis remedium.

5 *Appellatio non admittitur in criminibus notorijs.*

1 SECVNDO quero an statim† post latam sententiam in causis criminalibus fiēda sit executio vel potius expectari debeat resiudicata per lapsum x.dierū.vt in authē. de appel.in prin.col.iiij.& dic quod in causis criminalibus regulariter non fit executio pœnę antequā sententia trāseat in rē iudicatā per lapsum x.dierū vt l. addictos.C. de appe.& l.addictos.C.de episc.aud, & in auth.sed hodie.C.de ap. Quæ regula fallit qū sumus in atrocioribus criminibus & reus voce propria sponte confessus esset & testibus plene conuictus,quia tunc post latā sententiā incontinenti & immediate fit executio,vt l.ij.C.quo.ap.non reci. & d.l.fi.C. de cust.reo.& l.custodias,ff.de pu.iu.immo si reus post latā sniam incontinenti vellet appellare non auditretur,& eius appellatio tanqā calumniosa penitus reijceretur ita dr
2 in d.l.ij.C.quor.ap. &c. vbi dr† q homicida,venefiscus,maleficus,adulter,& is q manifestā violētia intulisse probat,si voce propria cōfessus sit spōte crimē & testibus plene conuictus reperitur non auditur appellans, maxime in casibus & criminibus ibi expressis. Bal,aūt ibi querit, qd erit dicē dum in alijs minoribus criminibus extra illa quæ sunt ibi expressa an si reus reperitur confessus & conuictus posit interponere appellationē & an sit audiendus, demū concludit q appellare non poterit & si forsan appellauerit non erit audiēdus, ita tenet glo.in d.l.ij.qā sequitur ibi Bal,licet lac. But.dixerit contrariū hac ratione quia dicit quod reus in cā appellationis poterit cōfessionē suā reuocare,nihilominus Bal,hoc non obstante tenet opinionē glos. ibi & respōdet ad rationē lac.But.quia illud est verum quod reus posset reuocare confessionē suam qū illā per errorē aut metu tormento rū fecisset,vel qū testes non clare probarēt, sed aliquātulū appareret dubiū illorum dictū,tunc posset bene audiri in appellatione & confessionē suā vt erroneā, vel extortā
3 metu tormentorū † ad hoc igitur vt tollatur remediū appellādi duo principaliter requiruntur,primū q reus sit plene testibus conuictus qui luce clartorem probationē ostēdant,secūdū qd sponte absq aliquo impedimēto confessus fuerit istis.n.vel ipsorū altero deficiēte non denegatur appellatio vt tenet glo.in d.l.ij.& ibi Bald,& alij.Quidam vero addunt tertiū requisitū ad hoc vt tollatur remediū appellationis.f. q sit vnū de illis criminibus expressis in d.l.ij.quamuis Bal.sequutus gl.ibi teneat cōtrariū, vt sup proxime diximus. Limita tū illud q dr in d.l.ij.nō ꝓcedere qū reus vellet facere defensiones iuris dicēs q quicquid fecit id totū fecit ad sui defensionē, vel q ille quē ipse ostendit erat bannitus & similia, qa isto casu poterit audiri nō obstāte sua cōfessione & tā clara probatione,ita tenet elegāter
4 Bald.in d.l.ij.† quia reo ēt notorio in facto nō tollūtur defensiones iuris. scām qd singulariter voluit Inno,in c.statuimus,de offi.dele. Quero nunc quid in causis ciuilibus an cōfesso & conuicto auferatur remediū appellationis,glo.in d.l.ij, dicit q sic q aufertur ad similitudinē causarum criminaliū vt supra proxime dictū est,& illā glo.sequitur ibi Bal,quā dicit esse notabilē. Iterū quero quid si reus nō erat confessus sed conuictus duntaxat cuius vigore fuit condēnatus & post sniam confessus fuerit crimen an etiā iste debebit excludi a remedio

© SCD - Université de Poitiers

appellationis, dic, aut cõfessus fuit in iudicio, & apud acta, & appellare nõ poterit ex quo confessio illa cõsonat cũ veritate, probationũ, & censetur ac si cõfessus fuisset ante sententiã, ita dicit Bal, in d. l. ij, in ij, col. ver. modo quero, aut fuit cõfessus extra iudiciũ & admittitur ad appellandũ quia cõfessio extrajudicialis non facit notoriũ immo nec plenã probationẽ ex qua sequi possit condẽnatio, sed bene facit indiciũ ad torturam l. capite quinto, §. fi. ff. de adul. vide bonum
5 tex. in l. non tãm. ff. de app. † Idem ẽt dicẽdũ est in notorijs criminibus in quibus non admittitur appellatio secũdũ qd voluit Ab. in c. super his, de pœnis vbi dicit cp iudex in notorijs criminibus põt mandare pœnã exequi ẽt absqp aliqua condẽnatione, & idẽ dicit voluisse Inn. in c. ex parte. el. j. de verbo. sig. vide Abb. in c. ad nostrã. el. iij. de iureiu. Idẽ dicendũ est de quibusdã interlocutorijs quæ trahunt secũ executionẽ licet est illa quæ fertur contra debitorẽ suspectũ de fuga, vt l. sciendũ. ff. qui satisd. cog. l. si fideiussor. §. fi, eo. ti, & ibi Bar. quem vide.

SVMMARIVM.

1 *Condemnato non valente pœnam pecuniariã soluere, an poßit fieri executio in bonis vxoris, aut patris ipsius.*

2 *Paupertas a pœna non excusat, quia qui nõ potest soluere luere debet in corpore.*

3 *Pœna quæ ex vnus delicto oritur quandoque ad non peccantes extenditur.*

1 TERTIO quero si condẽnatus, † ad pœnã pecuniariã illã soluere nõ põt propter paupertatẽ, an executio seri ẽtie fieri possit ĩ bonis vxoris suæ, aut patris si esset filiusfamilias matris fratrũ vel aliorũ de eius familia? rũ, cp non, quia pœna nõ debet excedere suũ authorẽ l. sancimus. C. de pe. qui etiã in rub. & toto titulo. C. ne fi. pro pa. & ne vxor pro mari. vel eõtra. & l. ob maritorũ eo. titu. quia nemo debet alterius odio vel crimine damnum sentire l. si quis in suo §. legis. C. de inofficio. testa. & l. legem. in princip. j. respon. C. de nat. lib. & l. ii pœna. & l. crimen. ff. de penis. & l. si maritus. ff. solu. matri. & l. fina. ff. ad sille. & in regula nemo, de reg. iur. li. vj. † paupertas igitur non excusabit illum a pœna, quia si non poterit soluere pœnam in ere luet in corpore, ita dicit tex. not. in l. prima in fin. ff. de pen. & ibi Bart. vbi singularitet limitat regulã illam de qua in l. in seruorum. ff. de pen. quẽ vide, & diximus etiam supra lib. proximo præceden. q. vij. an in causa pecuniaria & c. & not. ẽt ff. de offi. præsi. l. illicitas. §. fina. & de iurisdi. omnium iudi. l. si quis id quod. §. in seruos. & ff. de ser. fugi. l. quicunque. §. quod si & C. de sepul. vio la. l. fina. §. fin. sed contra prædicta facit C. ad leg. iul. maiesta. l. quisquis. & c. vergentis. de hære. & cap. in quibusdam. de pe. & c. cum multe. xv. quæsito. viij. & j. q. iiij. item peccato Israelitarũ. & in cap. j. & ij. de fil. presby. in quibus iu-
3 ribus probatur † cp pœna quæ oritur ex delicto vnius extẽditur ad alios qui nihil peccarunt. Soln. speciale est in crimine læsæ maiestatis propter criminis immanitatẽ, & propter reuerentiam maiestatis principis, idẽ est in crimine hæresis & multomagis, quia hinc offenditur maiestas diuina quæ maior est temporali d. c. vergentis, & ibi glo. & c. accusatus. eod. titu. lib. vj. vide ea quæ diximus supra lib. j. in titu. de hære. q. iij. vbi posui alios casus in quibus vnus nõ delinquẽs puniturex delicto alterius, & pœna vnius delinquentis extenditur ad nõ peccantes.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus ad membri mutilationem an poßit puniri in membro iam debilitato.*

2 *Reo carente membro secundum statutum amputando, an poßit iudex eum condemnare ad amputationem non eius membri quod sibi superest.*

3 *Statutum dictans manum vel pedẽ absque alia specificatione amputari debere, qualiter intelligi debeat.*

1 VARTO quero quid si reus † incarceratus fuit condemnatus ad mutilationem vnius mẽbri, puta amputationis manus, pedis, oculi, & similiũ & hẽat alterũ ex dictis mẽbris debilẽ vel aridũ an executio pœnæ fiet super mẽbro debili, vel sup validotu dic aut pœna reperiẽ imposita sup certo mẽbro puta manu dextra, vel pede dextero. & illa vel ille amputãdus est qualiscũq; sit, licet dextera sit vtilis, sinistra vero inuti

© SCD - Université de Poitiers

sis, vt in auth. sed nouo iure. C. de ser. fu. & ibi glo. no. & Bar. & Ang. & Paul. de Cast. idem dicit Ioan. And. in c. in pœnis. de reg. iur. in vj. in mercu. vbi dicit quod isto casu sola deformitas corporis facit pœnã, & ad hoc facit bonus tex. in l. ij. §. quod si quis. & §. seq. ff. arbo. furt. cef. & Bar. in l. hos accu-
2 sare. §. ff. ff. de accusa. †Quid si reus caret illa manu, vel pede, aut oculo qui vel quæ ex forma statuti venit amputandus, nũquid iudex poterit condemnare ad amputationẽ membri illius quod superest, dic ꝙ non, sed debebit illũ condẽnare in alio membro quod est verum ꝙ pœna commutari põt in alio mẽbro ante latã sniam non autẽ post, quia si reperitur nota sentẽtia super vnico illo mẽbro quod amputandũ venit ex forma statuti, aut trãsiuit in rẽ iudicatã aut nõ, si transiuit necesse est quod fiat executio super illo mẽbro, alias sentẽtia esset nulla, nec potest variare iudex postq̃ functus est officio suo l. iudex postquam. ff. de re iudi. nisi hoc fieret de mandato principis, vt l. j. C. de preci. impe. offe. & l. j. in fin. ff. de quæst. aut nondũ transiuit in rẽ iudicatam, & poterit reus ab ea appellare, quia maius supplicũ pateretur ex amputatione illius mẽbri qd solũ est quam si duo essent, & interpretatio pœnarũ non debet fieri in duriorẽ cãm, sed in minorẽ, vide Bald. in d. authen. sed nouo
3 iure. in iij. col. †Et quid si simpliciter dicatur in statuto, vel snia amputetur sibi manus, vel pes, nec specificetur certum membrum tunc concludunt doc. prædicti quod in mẽbro minus potẽti fienda erit executio ꝙ est verum qñ duas habet, sed si non habet nisi vnã dic, vt supra proxime dixi, vide latius de prædictis Bal. in. d. auth. sed nouo iure. & Ang. de Are. in trac. male. in glo. quas si non soluerit intra decẽ dies amputetur sibi &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus an possit sententiam ferre fustigationis, & mãdare exequi per milites & executores.*

2 *Iudex ecclesiasticus bene põt ferre sentẽtiã ex qua nõ venit principaliter sãguinis effusio licet ex postfacto et accidẽtaliter sequatur.*

1 Vinto quero quid si pro crimine reus venit fustigandus, puta pro vno furto vel sortilegio siue alijs similibus minoribus criminibus, & sit in manibus iudicis ecclesiastici an iudex ipse poterit ferre sententiam ad fustigationẽ, & illã mandare exequi per milites & executores, & vr̃ dicendũ ꝙ nõ, quia iudex ecclesiasticus nullam habet iurisdictionẽ sanguinis c. sententiã sanguinis, ne cleri. vel mona. sed in fustigatione vt primũ interuenit aliqualis sanguinis effusio, qa cutis humerum crebris verberibus sæpius percussa laceratur, & *emittit* sanguinẽ maxime qñ est longa fustigatio vt experiẽtia docet, ergo nõ põt quia incurreret irregularitatẽ vt ibi dr̃, tu dic ꝙ iudex ecclesiasticus habet iurisdictionẽ verberandi, & fustigandi, & sententiã suã super his potest mandare exequi absq̃ scrupulo irregularitatis xxvj. q. v. contra idolorum. & xxiij. q. v. cir
2 cuncellionẽs. in fin. illa †igitur qualisqualis sanguinis effusio non contlideratur, nec venit principaliter ex snia, sed ex postfacto accidit, satis est quod in sententia clerici non infertur talis pœna ex qua principaliter & immediate veniat sanguis, sicut est in amputatione mẽbri, vel alia simili pœna vnde sanguis humanus immediate debeat effundi, vt d. c. circũcellionẽs, vide d. Ab. & alios Cano. in cap. ij. de sortileg. Circa materiam istius executionis nõ me extendã vlterius vide latius per doc. in d. authẽ. sed nouo iure. & in l. capitalium. §. famosos. & in l. qui vltimo. ff. de pe. & in d. l. eo. ti. & in l. sancimus. C. eo. ti. & ibi Bal. & Ang. de Are. in d. trac. in cõmento sententie super ver. quas si si non soluerit. & in ver. & ibi caput a spatulis &c. Gan. in suo tract. malefi. in titu. de pen. reo. & do. Par. de Put. in tracta. syn. in ti. de executio. sententiarũ. fo. xlj.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex causa rationabili an possit pœnas a lege statutas augere vel minuere.*

2 *Iudex facultatem habet a lege vt pœnã pecuniariam ex causa iusta possit in corporalem commutare.*

3 *Iudex pœnam vnam commutans in aliam non dicitur contra legem venire.*

Iudex sententiã qua decurionẽ relegandum pronuntiauit mutare non potest.

4 *Sẽtẽtia est nulla cõtra iuris dispositionẽ lata.*

5 *Sententia libello seu petitione difformis est nulla.*

Questio facti est in arbitrio iudicãtis, sed pœnæ prosecutio legis dispositioni mandatur,

© SCD - Université de Poitiers

& numero sequen.

8 *Statuta interpretationē declaratiuam a iure communi recipiunt.*

9 *Iudices ob casus emergētes possunt transgredi leges.*

10 *Authoritas legis aut superioris in omni iuramento censetur excepta.*

1

EXTO† non omittā hāc notabilē q.q̃ bene nota, an iudex possit si aliqua iusta causa sibi videbitur pœnas certas a lege statuas augere, minuere, alterare, aut in aliā speciē cōmutare, & vē dicendū q nō, nisi hoc faceret de expresso principis mandato, quia iudex est minister legis, & iustitię, & nō habet authoritatē supra legē, immo debet illas ad vnguē seruare, & sicūm illas in omnibus causis iudicare, nō aūt alterare illarū dispositionē quia dicitur q facti quidē qō arbitrio iudicis consistit, sed pœnę impositio & persecutio consistit in facultate legis l.j.§.j.ver. nā siquidem ff. ad tur. l. oēs in princ. ff. ad muni. ij. q. iij. si quē. §. notandū, vbi dr q facti quidē quęstio in arbitrio est iudicantis pœnæ aūt persecutio non eius voluntati mandatur sed legis authoritati reseruatur pro quo facit text. in l. seruos. in fi. C. ad l. iul. de vi publi. vbi expresse dr q non licet iudici pœnā certā a lege statutam minuere, aut mollificare. & l. si operis. C. de pe. vide glo. no. in d. c. si quem. in ver. voluntati. In cōtrariū est text. in l. & si seuerior. & ibi gl. C. de his qui not. infa. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. eo. tit. & ibi gl. Bar. & alij ibi oēs cōcludūt qd pōt iudex pœnā certā a lege statuta in sentētia sua ex iusta cā augere, minuere vel in aliā

2 speciē permutare, † ita vbi lex irrogat pœnā pecuniariā pro aliquo crimine iudex ipse pōt imponere corporalē ex iusta causa, & hanc facultatē & arbitriū iudex ipse habet a lege, vt quotiescunq; ex qualitatibus, aut alijs circūstātijs delictū vē enormis aut turpis, vel ex eo imminet scandalū nō modicum, vel alia simili iusta cā concurrente lex dat arbitrium iudici vt in sententia sua possit ex causa hmōi pœnas certas a lege statutas augere, minuere, vel in aliā speciē permutare, q quidem arbitriū non solū habet quo ad pœnas principales verumetiam quo ad accessorias. s. infamię, quia iudex potest dispensare cum infamia quæ reo venit ex crimine irroganda vt est glo. in d. l. quid ergo §. pœna grauior. ff. eo. tit. & ibi Barto. hoc dicit expresse, idem Bal. & Saly. in d. l. si seuerior. C. eo. ti. & q tale arbitriū iudex habet a lege probatur in l. aut facta. §. fina. & l. hodie. ff. de pen. & dicta l. & si seuerior. & dicta l. quid ergo. §. pœna grauior. Et ratio istius arbitrij pōt esse, quia delicta cū diuersis circūstantijs & qualitatibus perpetrantur ex quibus crimen ipsum qñq; fit excusabile. qñq; magis atrox & odiosum quas circūstantias, & qualitates omnes lex ipsa exprimere nō potuit, sed quasdam expressit, vt d. l. aut facta. §. j. cum duobus seq. ideo dedit iudici hanc facultatē & arbitriū vt secundū facti cōtingentiam pœnas ipsas arbitrio suo ex causa augeret, minueret vel mutaret d. l. aut facta. §. fi. & d. §. pœna grauior. † & per hoc iudex non dr venire contra legē, vel ab eius dispositione recedere, sed potius legē seruare quæ ita vult atque disponit, q probatur ēt per illā regulam iuris qua dicitur q pœna debet cōmensurari delicto vt l. sancimus. C. de pe. & in c. sicut dignum. extra de homi. & c. vt clericorum de vi. & ho. cle. & hæc est vera & cōis conclusio, vt supra dixi, q̃ tenet Bart. post glo. in d. l. quid ergo. §. pœna grauior. & Bald. Cyn. & Saly. in d. l. & si seuerior. C. eo. titu.

Quę quidē conclusio recipit nōnullas limitationes quas per oppositiones breuiter declarabo. Et primo oppono de l. moris. §. iste fere. ff. de pe. vbi dr q iudex nō pōt aliquo modo mutare sniam suā qua pronūtiauit decurionē esse relegandū quia iura id prohibēt expresse, sed debet principē cōsulere vt rescribat quid agendū sit in hac re. idē disponitur in l. j. §. fi. ff. de qō. & l. j. §. fin aut. ff. ad tur. Sol. ibi iudex iā pronuntiauerat, hic nō. & verū est q iudex postq̃ tulit sniam non pōt illā & pœnas in illa expressas amplius permutare, vt ibi dr quia semel functus fuit officio suo l. iudex postq̃. ff. de re iu. & ideo limitatur ista cōclusio habere locū antequā feratur snia seu in ipsa sententia, non aūt post sentētiā, & propterea Bar. in d. l. moris. §. iste fere. reprehendit quosdā iudices qui apponūt certas clausulas in fin. sentētiarum suarum post verbū condemna

4 mus &c. q nihil v3. † Itē oppo. de l. diuus. ff. de iniur. vbi nō v3 sentētia lata cōtra iuris dispositionē qñ nō fuit seruata forma iuris. So. ibi per errorē & sine cā fuit alterata forma iuris hic aūt ex certa sciētia, & ex cā & rōne, vt l. hodie. ff. de pe. & ita soluit Saly. istud contrariū in d. l. & si seuerior. ideo

© SCD - Université de Poitiers

secundo limita conclusionē prædictam qñ iudex ex certa scientia facit, & ex iusta cā, alias non posset. Sed quero an sit necesse ꝙ iudex exprimat istam cām in sentētia ꝙ ideo imponit istā pœnā, ppter talē causam specificatā, & breuiter dicas quod non sed an debeat in genere exprimere causam dicendo ex iustis causis animū nostrū mouentibus &c. Bar. in d. l. quid ergo. §. pœna graiior, dicit ꝙ si iudex exprimeret causam in genere non errat vt dictū est. tñ si nullā exprimit in genere nec in specie per hoc non vitiatur sententia dūmodo ex actis appareat ꝙ fuit iusta causa quę mouit iudicē ad ita pronuntiandū, alias si nulla esset causa, nec appareret ex actis sententia posset dici nulla tanq̄ lata contra tus constitutionis & per expressum iuris errorē vt l. j. ff. quę sen. sine ap. rescin. & per Bar. in d. §. pœna graiior. †Itē opp de. l. fi. C. de fideic. lib. & l. vt fundus. ff. cōi diu. & l. in seruos. §. fi. C. ad l. iul. de vi pub. vbi dicit ꝙ quotiescunque sntia nō est cōformis libello, & qd continet aliud q̄ petitio nulla est, sed hic aliud hr̄ in petitione & libello accusationis vbi petita fuit certa pœna quā ius declarat in illo casu, & aliud in sntia continetur merito &c. Solu. dicit Saly. in d. l. & si seuerior, ꝙ illud habet locū in causis ciuilibus non aūt in criminalibus in quibus nō est necesse apponere conclusionē certe pœnæ in libello accusationis, sed sufficit cōcludi ꝙ reus pœnis a iure statutis puniatur, & iudex excedendo pœnas certas ex causa dr̄ legitime pcedere, vt supra dictū est. Iterū opp. d. l. si operis. C. de pe. & ij. q. ij. c. si quem. §. notandū, vbi dr̄ ꝙ facit quidē qō in arbitrio est iudicantis, pœnę aūt persecutio nō eius voluntati, sed legis dispositioni mandatur. Sol. illud est verū quod iudex non pōt pœnas iuris immutare sine causa, sed cū causa bene pōt facere, vt supra dictū est, & per hanc solutionē tolluntur omnia contraria quæ superius in prin. ad ducebantur. Postq̄ vidimus limitationes istius conclusionis per oppositiones prædictas, videamus modo illius
6 extensiones quæ erūt multū vtiles. † Et prima extēsio siue declaratio est ꝙ ista conclusio non solū habet locum in iudicijs siue causis, & pœnis minoribus & extraordinarijs, sed generaliter in omnibus ordinarijs. ita tenet glos. not. cōiter approbata in d. l. hodie. ff. de pet. q̄ sequitur ibi Bar. & idem Bar. in d. l. quid ergo. §. pœna. Bald. & Saly. in d. l. & si seuerior. in j. no. vbi expresse dicit qd̄ iudex in sententia pōt ex causa pœnam ordinariā permutare. Secundo ampliatur ista, vt habeat locū etiā in accessorijs pœnis ad principalem sicut est infamia quæ ex illo crimine oritur siue infertur vltra alias pœnas, nam sicut iudex immutat & dispensat pœnas principales, ita etiā dispensare, & permutare pōt pœnā infamie, ita tenet glo. in d. l. & si seuerior, quam se-
7 quitur ibi Bal. Saly. & alij. † Tertio ampliatur vt nō solum procedat istud de iure cōi, sed ēt de iure municipali, ita quod si sta tutū imponit certā pœnā pro aliquo crimine, iudex potest illam ex causa permutare non obstā e quod a principio officij iudex iurauerit seruare statuta illius loci, ita dicit expresse Saly. in d. l. & si seuerior. in iij. colum. in versi. quero quarto. Vbi primo arguit quod non posit, quia statuta sunt stricti iuris l. constitutionibus. ff. ad munici. & ppter iuramentū quod debet ad vnguem seruari, vt in c. licet mulieres. de iureiu. lib. vj. cum simi. deinde quatuor fundamentis
8 comprobat dictū suum quod potest. † Et primo quia statuta recipiunt interpretationem declarariuā a iure cōi l. ij. C. de noxa. & per Bar. in l. oēs populi. in iij. q. princ. ff. de iusti. & iur. Secundo quia illa lex quę dat potestatē populo condendi statuta, illa eadē dat potestatem iudici pœnas ex causa permutandi, aut minorandi, vt l. hodie. ff. de pen. & l. aut facta §. fi. eo. ti. iuncta l. omnes populi. ff. de iust. & iu. Tertio q̄ hoc permittitur iudi, ex cā & sic in supplementum legis quæ culpas, casus, ac fauores republice sigillatim excogitare non potuit, sed hæc ratio habet locū ēt in statutis, quia statuentes ipsi non potuerūt omnes causas cū suis qualitatibus adherentijs, & circunstantijs exprimere, aut cogitare, ideo videtur iudicis arbitrio cōmisisse vt pœnas ipsas iuxta facti contingentiam & qualitates ex iusta cā permutare posit d. l. hodie. & l.
9 aut facta. §. fin. ff. de pe. † Quarto dicit ꝙ pro ista opi. facit singulare dictū Inno. in c. j. de consti. vbi dicit quod licitum est iudici rōne casuū emergētiū leges trāsgredi. Et non ob. illud quod dr̄ de iuramēto, quia iudices sicut statuta, ita & leges iurāt seruare, vt l. rē non nouā. C. de iudi. & in authen. vt iusiuran. quod præsta. ab his &c. tamē nō obstante tali iuramēto possunt cū causa minorare, vel augere pœnas & sic faciēdo nō ledūt nec transgrediunt leges, sed illas obseruāt, quia sic fieri mandāt, & per hoc etiā
10 non dr̄ iudex incurrere periuriū. † quia in omni iuramēto semper intelligitur excepta

© SCD - Université de Poitiers

authoritas legis, aut superioris, vt l.fi.ff.qui satisf.cog, ita tenet do, Fran, Are, in d.l. & si seuerior, & Bald.ēt in eadē l. & si seuerior, vbi dicit quod iudex non incurrit periuriū alterando pœnam legis vel statuti, quādo hoc facit ex causa vel cū cauſę cognitione, quia alterando pœnā legis, vel statuti iusta causa præcedēte illud facit lege permittente & ex potestate sibi a lege cōcessa argu, d.l.hodie, & ideo dixit Archi. ibi qd in omni iuramento intelligitur semper excepta legis & principis authoritas, d.l. fin.ff. qui satisf.cog. Demum queri potest quid si Titius accusauit Semproniū ꝙ intulit sibi violentiam cum armis, & sic remedio legis iulie de vi pu, approbauit violentiam sine armis sibi illatam fuisse ex quo vī probata intentio legis iulie de vi priuata, nunquid Sempronius poterit condemnari de vi priua, prout probatū fuit, quidā dixerūt ꝙ sic, quia iudex potest pœnā minuere ex causa, quidam alij dixerunt ꝙ non, quia hoc non fuit deductū in iudicio a principio, vide Saly, in d.l. & si seuerior, in fin. & in l.iij.C.ad l.iul.de vi pub.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus pro hæresi vel læsæ maiestatis, si obtineat gratiam principis an censeatur restitutus ad vitam, famam, dignitates, & ad bona pristina.*

2 *Principi congruit salutē populi tueri, & malis hominibus prouinciam purgare.*

3 *Indulgeo verbum, quid significet, & quid restituo.*

Restituere plus est quam indulgere.

4 *Rescriptum in quo ponuntur verba indulgeo, & restituo, qualiter intelligatur.*

De beneficio & indulgētia principis.

VCCEDIT nunc videndū de secūda specie relaxationis quę fit beneficio & indulgentia principis postquā reus largitate principis obtinuit veniā sui criminis & culpe ex carceribus liberaſ, ꝙ fit pluribus modis, quia gratia qnq; fit stricta, qnq; vero oritur pinguior. † Ponamus, n, quem esse dānatū de aliquo ex maioribus criminibus vt est hæresis, lęsę maiestatis, raptus virginis, falsę monete, & similiū ex qbus de iure infertur pœna mortis, perpetua infamia & omniū bonorū publicatio vt in c, ad abolēdā & c. vergētis. de hęre. & l.i, & ij. C. eo. ti. l. quisquis. C. ad l.iul. maie. & l.j. C. de rapt. vir. & C. de falsa moneta. si obtinuit mereri veniā ex indulgētia principis, an censeātur restitutus ad vitā famā, dignitates, & bona, vel ad vitā dūtaxat, & vī dicendū ꝙ cēseatur ad vitā dūtaxat restitutus, ex quo restitutio siue indulgētia ipsa tēdit cōtra publicam vtilitatē, & ordinem recte iustitie l. cōgruit. ff. de offi. pręsi. & ff. de his qui not. infa, l. furti. §. mādati. & in auth. vt nulli iudi.

2 in prin. † nemini, n, magis cōgruit salutē populi tueri, & purgare cluitatē malis hominibus, quā ipsi prin, l, nā salutē. in prin. ff. de offi. pręse. vigil. Solu, tu dic attēdēda fore diligēter verba rescripti ipsius principis, quādoq; n. princeps exprimit speciē gratiæ, ꝙ reo carcerato largiri intendit, vt quia dixit facimus tibi gratiā vite dūtaxat, vel indulgemus tibi vitā aut restituimus te ad vitam tm, vt tūc solius vite gratiā obtinuisse dicet si vero dixerit facimus tibi gratiā omniū, vel restituimus te ad omnia in pristinū eris, & diceris restitutus quo ad omnia postquā verba rescripti clare sonant, & constat expresse de principis volūtate, arg, l.nō aliter. ff. de leg. iij. & l. cōtinuus §. cū ita. ff. de verobli. si vero nō cōstat in rescripto de prędctis, & nullū fit verbū de fama, vel bonis, sed simpliciter reperitur principem fecisse gratiā illi & tūc diligēter attendenda sunt verba rescripti, aut, n. princeps vsus fuit,

3 † verbo indulgeo, aut verbo restituo, primo casu sola criminis pœna corporalis cēsetur esse remissa l.ij, & l.si adēptis. C. de fen. pas. & rest. idē pbatur. in l. insulā, & l. gnali. eo. ti. Secdo vero casu quo ad oīa cēsetur esse restitutus. f, ad vitā, famā & bona in pristinū statū in quē erat ante snlam repositus, vt l. j. & l.fi. C. eo. ti. quia, tantundē restōnis gratia tribuit, quantū cōdemnationis sentētia ademit dicit tex. in d.l. fin. ex quibus habes notare, ꝙ verbū restituo, habet ampliorē significatū ꝙ verbū indulgeo, qa per vnum restituūtur oīa, per alterū vero vita duntaxat, & ꝓpterea sis cautus vt ī rescripto gratie ꝙ impetrare cupis pro amico incarcerato vtaris verbo restituo, non aūt indulgeo, vel alio simili verbo arido, Bar, & Bal. in l.

4 j. in insulā. C. eo. ti. † Sed quero si in rescripto vtrūq; verbū reperit expressum, s. verbum indulgeo, & verbū restituo, quia princeps dixerit p indulgēriā nostrā te restituimus, vel per nostram restitutionem tibi indulgemus quidnā consequitur reus per ista verba, dic scdm Bart, in d, l, fi. qd ad omnia

© SCD - Université de Poitiers

censetur esse restitutus. si enim alterũ ex dictis verbis per se omnia ista cõprehẽdit qũ nõ reperitur limitatum, multomagis qũ habet aliud adiũctũ per qd nõ debet eius ampla significatio restringi sed potius ampliari fauore liberationis ratione adiunẽti, vide Bar. in d. l. fi. & vide quæ diximus supra lib. j. q. iiij. & v.

SVMMARIVM.

1 *Reus an censeatur ad omnia restitutus si princeps dicat, facimus tibi gratiam.*
2 *Verba dubia in materia gratiosa latissime interpretari debent.*

1 SEcundo quero quid si papa, †vel imperator in rescripto suo post narratõnem criminis & sententię dixerit, facimus tibi gratiam, an reus censeatur ad omnia restitutus, s. ad vitã, famam, & bona, dic ꝙ sic. tex. est not. in l. j. §. fin. & ibi Bart. ff. de quæst. & Bart. in l. gallus. §. & quid si tantum, ff. de libe. & posthu. & d. l. fi.
2 C. de sen. paf. ratio est quia †verba dubia in materia gratiosa sunt latissime interpretanda in fauorem illius qui recipit gratiam l. fi. ff. de consti. principum, cap. si gratiose, de rescrip. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Banniti an recuperent bona sua publicata, statuto dictante omnes.*
Bannitos rebanniendos.
2 *Banniti qui dicantur secundum communẽ vsum loquendi.*

1 TERTIO quero ciuitas fecit† statutũ ꝙ oẽs bãniti rebãniantur, an bãniti quorũ bona fuerũt publicata post gratiã pœnæ recuperẽt etiã bona, & sic an illud verbũ rebãnire habeat vim restitutionis, vel indulgẽtie. & vr̃ dicendũ ꝙ habeat vim simplicis indulgẽtie attẽto maxime cõi vsu loquẽdi, quo isti condẽnati pro crimine appellãtur bãniti. & econuerso rebãniti dr̃ qui sunt a banno prædicto & sic a pœna restituti l. j. & l. relegatorũ. ff. de interdi. & relega. cõtrariũ dicendũ est ꝙ ĩmo istud verbũ habet vim plene restitutionis, & tales rebãniti poterunt recuperare bona & famam, & omnia quæ prius per sentẽtiã perdiderant, & fuerant priuati per rebannitionem, igitur quis dr̃ esse restitutus. ita dicit Bar. in d. l. fi. C. de sen. paf. immo communis vsus loquendi magis vr̃ approbare hãc sententiam quã præcedentem contrariam,
2 †quia cõiter solent vocari banniti illi qui sunt damnati ẽt pœna mortis pro quocũq; graui crimine. & rebãniti dicuntur illi qui sunt restituti aduersus dictã sententiam siue bannum per q̃ siue ꝙ priuatus fuerat vita, bonis, & fama, nã proprie istud verbũ bannum vulgares accipiũt pro snia, & propterea dicũt quem esse captũ bannitũ, vel habere bannũ capitis qui est condẽnatus pœna capitis. & hanc q. disputauit Iac. de Are. vt refert Bar. in d. l. fi. & determinauit, put supra conclusum est, alijs ẽt rationibus de quibus ibi per eum, vide etiam Bartol. in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & in l. j. §. fi. ff. de quæstio. idem Bar. in l. non solum. §. fin. ff. de procu. Bald. in dicta l. fin. C. de senten. paf. idem Bald. in l. si quæ pœna. ff. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. & per Moder. magis copiose in dicta l. gallus. §. & quid si tantum.

SVMMARIVM.

1 *Restitutus an recuperet bona sua iam per fiscum alienata.*
2 *Princeps nemini gratiam concedere dicitur cum iniuria tertij.*

1 QVarto quæro quid si bona† istius restituti fuerant per fiscum alienata, an ipse restitutus poterit bona ipsa recuperare, & a possessoribus vindicare, dic ꝙ non, duplici ratione, prima quia emptores dictorum bonorum sunt bonefidei possessores, immo vero domini, quia emerunt a fisco qui erat verus dominus ipsorum bonorum, & sic non datur rei vendicatio contra dominum l. prima. & l. rem. & l. offi. ff. de rei vendi. & ipsi possessores sunt veri domini dictorum bonorum l. bene a
2 zenone. C. de quadri. præscri. Item qa† princeps factens gratiam alicui censetur illam impartiri sine iniuria & præiudicio tertij, non enim videtur æquum ꝙ faciendo gratiam vni velit inferre præiudicium alteri, quia semper ista conditio subintelligitur sine præiudicio iuris alieni. l. & si fine. §. sed quod papinianus. ff. de minor. l. quod si minor. §. sceuola, eo, ti. & Bar. in d. l. fi.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Restitutus an possit illico pretium suorũ bonorum consequi a fisco.*

2 *Possessor bone fidei quatenus pretiũ rei alienate teneatur restituere.*

1 QVINTO quero nũquid iste restitutus † poterit saltẽ consequi pretium dictorum bonorum a fisco. Bart. in dicta l. fina. dicit ꝙ sic, quatenus ex eo effectus fuerit fiscus locupletior alias non. l. sed & si lege. §. item si rem. ff. de peti. hæredi. quia fiscus succedit loco hæredis illius damnati. l. ij. C. de bon. proscri. & l. j. C. de bon. eo. qui ante sent. mor. lib. con. qui cum sit legitimus, & bone fidei poss. pretium rei alienate per ipsum † eatenus tenetur restituere quatenus ex eo locupletior factus fuerit. & nõ aliter l. tutor. ff. ad l. iul. de vi, & ideo si in pretiũ prædictum fuisset a fisco furto subtractum, vel alio simili casu fortuito perijsset non teneretur ad illius restitutionem cum non sit effectus locupletior d. l. & si rem & pretiũ. vide Bar. in d. l. fi. C. de sen. paſ.

SVMMARIVM.

1 *Rebannitus per statutum an censeatur ad famam restitutus.*

2 *Princeps et senatus famã restituere possunt.*

3 *Tollere potest qui & condere.*

1 SEXTO quero de vno dubio quod † ex præmissis insurgit an rebannitus per dictum statutum dicatur restitutus ad famam. & sic an ciuitas per statutum possit aliquem restituere famæ. & videtur dicẽdum ꝙ non, quia restitutio famæ, & dignitatum dicitur spectare ad principem non autẽ ad ciues inferiores. l. j. §. pen. ff. de postula. vbi

2 dicitur ꝙ solus † princeps & senatus restituit famam. tu dic quod aut infamia orta fuit de iure cõi aut per statutũ, quia statutum ex aliquo delicto irrogat infamiam ex quo non oriebatur de iure cõi. primo casu non potest nisi per Imperatorem, vel senatum fama restitui. d. l. i. §. pe. secundo vero casu potest ciuitas ipsa per suum decretũ,

3 vel statutum restituere famam, † quia cuius est condere eiusdem est tollere. l. nam natura. ff. de condi. inde. & l. nihil tam naturale. ff. de re. iu. & qui habet facultatem condendi habet etiam absoluendi potestatem. l. iij. ff. de re iud. & Bart. in d. l. fi. C. de sent. paſ. & vide quæ diximus supra in libr. j. in tit. de hære. in vj. quæsti.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cum primum innocentiam carcerati scit ipsum absoluere debet.*

2 *Sententia diebus feriatis ferri potest in fauorem innocentis.*

Examinatio & tortura fieri potest diebus feriatis contra latrones famosos.

3 *Sententia condemnationis ferri non debet diebus feriatis.*

De absolutione innocentis.

EXPEDITIS duabus speciebus relaxationum, qũ constat de crimine & est lata sententia deueniendũ est modo ad tertiam relaxationis speciem quæ fit propter

1 innocentiam. † Dic igitur quod ꝗ primum iudex cognoscit innocentiam incarcerati, & de illa sibi constat debet illum quamprimum absoluere, & carceribus liberare. vt l. j. in prin. & l. fin. C. de custo. reo. vbi dicitur quod quamprimum reus est incarceratus statim debet quæstio fieri vt reus condemnetur, & innocẽs absoluat. de his enim quos tenet carcer inclusor aut cõuictos velox pœna subducat aut innocentes diutina carceris custodia non maceret vt l. ij. & fi. C. de custo. reo. ibi aut liberandos diutina carceris costodia non maceret &c. & l. cu-

2 stodias. & ibi Bar. ff. de pub. iudi. † vbi dicit ꝙ etiam diebus feriatis potest ferri sententia in fauorem innocẽtis dummodo nõ sint ferie in honorem dei secundum quod tenet glo. ibi. & in l. dies festos. C. de fer. Examinatio tũ & tortura fieri potest cõtra magnos latrones & proditores patrie conspirantes contra multorum salutem, & in simi libus maioribus criminibus quocunq; tempore quadragesimali, & feriato in honorẽ dei, etiã si esset dies paschalis non fit aliqua differentia dierum solennium quo ad indagindum veritatem ipsorum maiorum criminum, vt l. prouinciarum. C. de feri. & ibi

© SCD - Université de Poitiers

gl.& Bar.dic ergo sic,aut querimus de exa *minatione & inquisitione veritatis*, & tũc aut sumus in maioribus & atrocioribus criminibus,& ista fieri potest quocunq; die etiam feriato in honorem dei, & paschali d.l.prouinciarum aut de alijs minoribus,& illa fieri potest similiter quacunq; die etiam feriata,dummodum nõ sit de maioribus diebus solennibus,vt per gl.& Bal.in d.l.prouinciarum. & d.l.custodias, aut querimus
3 de causæ decisione, † & tunc aut sumus in materia condẽnationis,& ista sententia ferri non potest tempore feriarum etiã ꝙ sint ferie messium,vel vindimiarum,sed constiro de crimine sententia & pœnæ executio debet differri in tempus iuridicum.Iste est proprie casus in d.l.custodias.de publ,iudi. in fi.aut sumus in absolutione innocentis, & isto casu potest ferri sententia quecunq; die feriata exceptis ferijs introducẽtis in honorem dei d.l.custodi.& ibi gl.& Bar.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitus de crimine,& ob vrgẽtia indicia tortus,& non confessus an debeat absolui.*
2 *Absolutionis forma qualis quando reus indicia purgauit.*
3 *Reus qui per torturam purgauit indicia,et absolutus an possit repeti superuenientibus nouis indicijs.*
4 *Iudex quo casu accusationis abolitionem facere possit,sed non diffinitiue absoluere.*
5 *Innocens,et non culpabilis in quo differant.*

1 SECVNDO quero solutionem huius memorabilis quæst,quæ sepius in facto accidit.† Titius reperitur inquisitus de homicidio ꝙ Sẽpronium de nocte occiderat,deinde examinatus negauit,sed quia indicia contra ipsum aderant vrgentes iudex deuenit ad rigorosum examen,qui in tormentis similiter eadem negatiua perseuerãtes in stetit,adeo ꝙ iudex considerans illũ fuisse satis competenter tortũ secundũ qualitatem indiciorum ex tormentis illum deponi fecit,putans per illam torturam purgasse indicia quæ contra ipsum militabant, modo reus ipse instat pro absolutoria & liberatione a carceribus queritur quid agẽdum sit,quidam dixerunt quod omnino vt innocens absoluendus erit à carceribus liberandus ex quo non fuit repertus culpabilis,quidam vero dixerunt nullatenus absoluendum fore nisi expresse cõstiterit ipsum esse vere innoxium, quia nemo dici potest innocens nisi quãdo expresse constat de innocentia sua ꝙ est quando repertus est verus reus criminis, ideo dic aut plene cõstat de homicidio, & de vero homicida qui est alius ꝗ ipse Titius & isto casu si cõstat iudici ꝙ Titius non occidit ipse nec fuit criminis particeps,tunc vt verus innocẽs debebit diffinitiue absolui ex quo plene constat de eius innocẽtia & ita intellig tur tex. in l.j.& in fi.C.de custo.reo.& l.j.§.fi.ff.de quæstio.& l.custodias.& ibi Bar.ff.de pub. iud.aut constat de delicto non tñ de persona delinquentis ꝙ fuerit alius ꝗ Titius, & tunc non poterit dicius Titius vt innocens diffinitiue absolui ex quo nihil probaut de innocentia sua,sed propter torturam ꝗ sustinuit in corpore dicitur purgasse indicia quæ contra ipsum erant, & ideo isto casu debebit absolui ab inquisitione & proces-
2 su,quia non fuit repertus culpabilis.† Et ista est vera forma absolutionis qñ incceratus purgauit indicia & nõdum repertus est verus reus ꝗ ponit Bar.in l.fi.in prin.ff. de quæstio,& hæc dicitur quædam sententia absolutoria ab obseruatione iudicij & habetur in l.properandum.§.& siquidem. C.de iudi.& ibi gl.& Bart,& Moder.Et p istam absolutoriam obtinebit liberationem a carceribus iuxta terminos.l.fi.ff.de req. reis.& l.fi.C.de custo, reo. Et nota ꝙ inter istas duas absolutiones est maxima differentia quia qñ constat vere de innocentia ipsius Titij, quod est quando reperitur verus homicida vt supra dixi absoluitur diffinitiue ab ipso crimine & a tota causa vt verus innocens, & isto casu nullus poterit amplius de obiecto crimine inquirere seu alio quouis modo contra ipsum,d.l.fi.C.de custo.reo,quia obstat curie exceptio innocentie & rei iudicate.vt l.ij.C.de excepti. rei iudi.& l.j.C.quando prouo.non est necef.& l.si cui.§.hisdem.ff.de accu.& quod ibi no.Bar.& l.si qui adulteri.super glos.ff.
3 C.de adul. † Secundo vero casu qñ purgauit indicia per torturam ista absolutoria non obstabit quominus posit cõtra ipsum absolutum de nouo procedi si noua indicia superuenerint,& sic ista absolutoria nõ parit exceptionẽ peremptoriam rei iudicate sicut precedens ad crimen,vel ad iudicium sequuti doctrinam glo,ibi, & dat Saluberri-

© SCD - Université de Poitiers

mum consilium iudici in istis casibus dicēs ꝙ vtile est non absoluere reum diffinitiue vt innocentem qñ iudex est dubius, & hoc potest facere iudex vt ipse dicit ex iusta causa, puta si habet reum accusatum, uel inquisitū in manibus & habet sufficientia indicia contra eum qui pluries totius nō fuit confessus iudex poterit si instaret pro absolutoria illū absoluere a processu, vel ab ob-
4 seruatione iudicij. vt supra † & isto casu dicit ipse ꝙ iudex potest accusationis abolitionem facere non autem ipsum absoluere diffinitiue a crimine. vide ipsum ibi qui dicit etiam quod ista faciunt ad q. ꝙ ipse disputauit & declarauit in l. si quis. C. ad l. iu. maie. & hanc opi. tenuit etiam Pe. de Bellaper. ibi nemine cōtradicente. vide Bar. in l. j. in prin. ff. de quæst. & supra diximus. qd refert & sequitur Ang. de Are. in tract. male. in gl. fama publ. in fi. & Pa. de Pu. in tra. syn. in c. viso de repetitione torture. in fi. fo. cxxv. qui tamen moderni melius declarant verba Bar. in d. l. fi. dicentes ꝙ illa absoluto ria nō erat absolutoria diffinitiue a crimine sedm terminos d. l. fi cui. §. hisdē. et l. absen tē. ff. depœ. sed erit diffinitiua respectu abo litionis processu & inquisitionis inde facte, vñ non impedit ꝙ superuenientibus nouis indicijs noua posit formari accusatio, vel inquisitio contra eundem reum per doctrinam gl. Bal. & Saly. supra relatam. & propterea bene dixit Bar. in d. l. fi. ff. de quæsti.
5 non repertum culpabilem absoluebā, † & non dicit innocentem. quia hoc verbum innocens præsupponit & denotat omnimodam immunitatem & carentiam criminis & doli d. l. absentē. & Bal. in d. l. fi qui adulteri. quamuis non desint qui subtilizando in via disputatiua tenere vlint idem denotari per verbum innocens. quod per verbū non culpabilis. tñ in hoc vlterius non insisto postquam habemus opinionem claram quæ seruanda est in decisionibus causarū, & a qua nullatenus est recedendum vt dicit Bart. in l. ij. C. de pœna iudi. qui male iudi. & Bal. etiam ibi dicit ꝙ iudicando nunquam recedendum est a carrocio prudentum. maxime glo.

SVMMARIVM.

1 *Testes de iure non admittendi an possint admitti in causa innocentie.*

2 *Testes qui ob reuerentiam non debet examinari, si examinetur ne iudisiū quidē facit, Testes alias non admittendi in probanda innocentia admittuntur.*

3 *Reus quas habet excusationes proponere pōt, & per domesticos innocentiā probare. Domestici testes admittuntur in probandis his quæ domi geruntur.*

4 *Inquisitus bone conditionis & fame potest innocentiam suā par domesticos & alias non admittendos probare.*

ERTIO quero an in cau
1 sis criminalibus qñ agitur de probando innocentiā accusati, vel inquisiti † admittantur domestici & familiares, & alij, qui alias de iure non solent admitti, pro cuius faciliori notitia figurabo casum. Titius reperitur inquisitus de homicidio de nocte perpetrato, vult probare innocentiam per negatiuam ab imposibili coarctato loco & tempore dicendo quod illa nocte eademmet hora et momento quibus Sempronius fuit occisus ipse erat in domo sua vna cum vxore filijs & alijs familiaribus suis, adeo qd erat impossibile quod corpus naturale posset esse in duobus locis diuersis eodem temporis momēto, vel si vellet probare quod illamet hora noctis ipse iacebat in lecto cum vxore sua nunquid hanc distantiam a crimine & existentiam in domo sua poterit probare per cōsanguineos aut vxorem & per testes familiares. & vt detur dicendum ꝙ nō, quia testes huiusmodi non dicuntur legitimi testes nec legitimam probationē faciūt contra quos plures dant exceptiones adeo ꝙ nedum in criminalibus vbi luce clariores requiruntur probationes. l. sciant cuncti. C. de probati. c. cum oporteat de accu. v. q. vj. epiphanium. & est glo. in c. veniens. de test. verum etiam in causis ciuilibus nō admittuntur nec fidem faciunt, vt habetur in c. in literis. de testi. & no. Spec. in ti. de teste. in prin. §. opponitur. ver. item ꝙ est parens & Bar. ī l. j. §. diuus. el j. & §. antoninus. ff. de quæst. & l. maritus. in prin. eo. titu. vbi dicit
2 † ꝙ testis qui nō debuit examinari propter reuerentiam, vt sunt filij, famuli, & illi in quibus habemus imperium nō solū plene probant, sed nec semiplene, immo nec faciunt indicium, etiam cū tortura, vt dicit d. Hippo. de Marsi. in l. j. §. ad q. in princ. ff. de qō. in contrarium tñ est veritas, quia quotiescunq; tractatur de probando innocentiam

© SCD - Université de Poitiers

admittuntur testes qui alias de iure non admitterentur præsertim qñ aliorum testium copia haberi non potest, vel qñ veritas aliter probari non potest, ita singulariter voluit Ioan. de Ana. in consil. lix. cp incipit, innocentibus. Spe. in ti. de inquisitione. §. j. in v. col. ver. sed nunquid. & ver. generaliter.

3 vbi dicit cp †reus potest proponere eas excusationes quas habet & probare innocentiam suam per domesticos & concubicularios suos secundum cp tenuit Goff. in sum. ver. sed qualiter. ar. tex. xij. q. j. sint manifeste. & c. seq. ij. q. vij. cum pastoris. & in. c. veniens de test. & not. Bart. in l. quoties. C. de naufra. lib. xj. vbi dicit quod de his quę domi geruntur non solum domestici admittuntur ad testimonium, verum etiã de istis tãquam melius informati cęteris preferuntur maxime quando essent persone honeste & fide digne ac probate opinionis vt d. c. in literis. de testi. & in l. consensu. & ibi Bal. C. de repudi. & vide latius d. Hippo. de mar. in d. l. j. §. ad quæst. ff. de quæstl. vbi latius tradit istam materiam & dicit hanc esse purã ve-

4 ritatẽ ab omnibus doct. approbatã. †Hęc tamen limita & declara procedere posse qñ inquisitus esset bone cõditionis & fame nec solitus in sanguine immisceri vel ire de nocte, alias si esset vir factiosus, sanguinolẽtus vel quod præcesserãt graues inimicitie inter ipsum & occisum, & quod erat solitus ire de nocte septus armatus, vel si fuisset visus illa nocte exire de domo armatus & ambulare per vrbem, vel ante domum illius occisi & similia indicia & qualitates quæ sunt proxima facto & reddunt illum valde suspectum de isto crimine, vel si fuisset repertus eius gladius sanguinolentus de recẽti, vel si in hoc loco homicidij fuisset reper tum de mane birretum, scufficia, calcamentum, chiroteca, vel qd simile ex bonis, vel arma quedam sicut gladius, pugio, pars clipei, siue rotellini, aut aliud simile quod redderet illum valde suspectum non crederem isto casu quod testes prænominati facerent plenam fidem de illius innocentia, quia illorum depositiones eliduntur siue debilitantur per suprascripta indicia, nisi forsam illa purgasset per torturam vt supra diximus in pręcedenti q. & ita teneo per doctrinam Bar. in l. fin. in ij. col. ff. de quæstio. vide Ange. de Aret. in suo tracta. male. in glo. fama publica. in iij. col. & Par. de Put. in tracta. syn. in c. aduertendum. l. non omnes. §. a Barbaris. ff. de re milita. & qd ibi not. Bart. cui conclusioni nõ obstant ea quæ supra in contrarium adducta fuerunt. quia loquũtur in materia pœnali & condẽnationis, quando agitur de probando crimine ad effectũ condemnationis & pœnæ quæ sunt magis odiose. & ideo illis casibus probationes requiruntur lucé clariores. d. l. fi. & c. epiphaniam. & c. cum oporteat nos autem loquimur in materia innocentie & absolutionis quę est fauorabilis dicta. l. absentẽ. ff. de pœ. & c. qualiter & quãdo de accusat. & c. veniens. de testibus.

VARTO quero quid si incarceratus criminis delati innocens demum repetens est de cuius innocentia plene constat iudici nihilominus passus fuit maxima damna in corpore & in bonis, quia habuit torturam & carcerationem satis longam, adeo quod fecit magnas expensas tam in captura cẽ in carceratione prædicta, an habebit aliquod remedium ad recuperãdum damna & expẽsas huiusmodi & cõtra quẽ. de hoc dicetur infra eo. lib. in tit. de expendam. & interes.

SVMMARIVM.

1 *Pœne suos tãtũ tenẽt et sequuntur auctores. Homicida puniri debet, sed qui gladio non feriere gladio non debent perire.*

2 *Homicidium an omnibus imputetur si tres vnum aggrediantur sed vnus tantum feriat & occidat.*

3 *Iura municipalia regulariter factũ puniũt.*

4 *Ius municipale non punit eum qui cum occidente est aggressus sed tantum occidit.*

QVINTO quero quid si Gaius, Sempronius, & Meuius ensibus armati agressi fuerunt Titium solum qui ab ipso Gaio uni co vulnere interfectus est, an cęteri duo ab isto homicidio, vt innocẽtes poterunt absolui, ex quo constat per vnum tãtum. scilicet Gaium homicidium ipsum fuisse commissum, & videtur dicendum cp sic

1 †quia pœna suum tantum prosequitur authorem qui facinus ipsum patrauit. l. sancimus. C. de pœni. nec vlterius progrediatur metus cẽ reperiatur delictũ. & l. fi. C. de episco. audiẽ. vbi dicitur homicida cp fecit semper expectet, sed illi qui gladio non feriere

© SCD - Université de Poitiers

gladio perire non debēt. vt habet Matthe. xxvj.& Io.xviij.c.xxiij.q.viij.in prin.nec debent propterea amici, consanguinei, affines,& socij,& qui fuere noxij alterius criminis luere pœnas,d.l.fancimus,distingue aut loquimur de pœna corporali quæ infertur in personam aut de pœna relegationis vel pcuniaria vel alia simili. primo casu, aut homicidiū fuit commissum in rixa vel quadam repentina & inopinata violentia & aggressu, aut scienter & appensate communicato consilio & deliberatione præhabita. ¶Primo casu videlicet qñ loquimur de pœna corporali aut homicidium fuit cōmissum in rixa inopinato rumore, & tunc aut loquimur de iure cōi secundum terminos legis cornelie,de sicarijs,& nō tenetur de homicidio nisi ille qui percussit,cęteri vero vt innocentes ab homicidio & a pœna corporali erūt absoluendi. vt l.j.§.diuus & l.si in rixa.& ibi Bar.ff.ad leg.cornel.de sica.& ratio est quia isto casu iura non presumunt alios habuisse animum occidendi, d.l.si in rixa.in princip.si vero probaret qd omnes pariter habebant animum occidendi,& eo animo insultarunt dictum Tittum omnes pariter tenentur de homicidio,licet vnus tantum percusserit quia in ea lege nō factum ipsum cōsumatum sed animus principaliter consideratur,ita dicit Bar.in d.l.j. §.diuus.& d.l.si.in rixa.& l.in leg.cornel. ff.ad leg.corne.de sica.& l.is qui cum telo. C.eo.tit.vbi si aliquis cum telo armatus ambulauerit animo aliquem interficiendi licet ipsum non occiderit neq; tetigerit nihilominus pœna illius legis tenetur. ¶Aut loquimur secundum iura municipalia quę regulariter puniunt factum, quia regulariter imponunt pœnam illi qui commiserit homicidium,& tunc ista pœna corporali non punitur nisi ille qui re ipsa homicidium perpetrauerit, ar.l.ij.ff.ad leg.aquil.in qua lege aquilia principaliter consideratur & punitur factum scilicet,qui occiderit &c. vide Bart.in d.§.diuus.& in d.l.si ī rixa.in prin.

Secundo autem casu principali qñ animo deliberato & cōicato cōsilio, aut loquimur de iure cōi secundum terminos d.l.corne.& omnes tenentur quia omnes dicuntur habuisse animum occidendi.vt est gl.no.& ibi Bar.& doc.in d.l.si in rixa.in princi.& Cyn.& Bar.in d.l.is qui cum telo. ¶Aut loquimur de iure municipali secundum statuta locorum & non tenetur nisi qui occiderit & realiter percusserit,ratio quia statuta ipsa puniunt factum,& non solum animum,& sic potius attendi tur factum quam animus, quamuis ex facto solo sine dolo & animo occidendi non infertur pœna corporalis in tantum quod lata culpa isto casu nō equiparatur dolo,vt est tex.in d.l.in l.cor. & per consequens cæteri qui non percusserunt a pœna corporali erunt absoluendi, sed tenētur de auxilio et fauore minori pœna,vt ibi per eum,idem etiam tenet Bal.in l.non ideo minus.in pe.col.ī ver.iuxta hoc quero.C.de accusa.vbi dicit ꝙ qñ plures sunt simul in eodem loco congregati et cōtra vnum quem occiderunt aut vulneraverunt vnusquisq; tenetur de eo qnod fecit, non autē de eo quod alij fecerunt licet nisi factum magis distincte probaretur quomodo & qualiter vnus impendisset auxilium alteri,& hoc qñ facta sunt distincta non cumulata & clare probantur vt l.ij.§.si quis ff.vi bo.rapto.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium si vnico ictu factum sit & nesciatur a quo ex tribus,an omnes debeant condemnari.*

2 *Probatio in causis criminalibus luce clarior esse debet.*

3 *Percussus si quis sit a pluribus & moriens post aliquod tēpus nesciatur ex cuius ictu, an debeant omnes percussores puniri.*

4 *Occidens qui dicit ad sui defensionem occidisset,an ratione dubietatis debeat absolui.*

5 *Clericus de iure canonico potius irregularis quam innocens censetur in dubio.*

EXTO quero prosequēdo materiam quid si non apparet, & iudici constare nō potest cuius ictu & vulnere Titius interemptus sit ¶ retētis eisdem terminis scilicet ꝙ Titius vnico tantū vulnere percussus & interemptus fuerit an omnes sint condemnandi de homicidio vel omnes ꝓpter hanc dubietatem absoluendi.dic breuiter ꝙ si est tanta dubietas ꝙ nullo modo constare potest de vero percussore, potius omnes erūt absoluendi q̄ omnes vel vnus eorum condemnandus, ita tenet eleganter d.Specu.in ti.de homi.in ij.col.versic.Pone quod quatuor.vbi dicit ꝙ si quatuor erant in vna do

© SCD - Université de Poitiers

mo & vnus proiecit lapidem ex fenestra &
prætereuntem occidit si constat quod vnus
ex illis quatuor proiecit lapidē tamen nul-
lo modo constare potest quis illorum proie
cerit non erunt omnes cōdemnandi pœna
capitis, quia certum est ꝙ vnus tantū proie
cit, ergo tres sunt innocētes nec debēt vnius
delicto cæteri innocentes puniri per l. sancimus. C. de pœ. & l. absentem. ff. eo. tit. quia
tunc non deficit tus sed probatio, vt l. duo
2 sunt Titij. ff. de test. tutel. † quæ quidē pro-
batio debet esse luce clarior in causis cri-
minalibus & maxime in his in quibus tra-
ctatur de pœna corporali l. sciant cuncti. C.
de proba. ij. q. viij. sciant. hoc tñ limitandū
est nisi omnes illi quatuor studiose & cōica
to consilio accessissent ad illam domum in
eaq; ingressi fuissent eo animo & intentio-
ne vt dictum Titium transeuntē lapide in-
terficerent, quia isto casu oēs pariter cōdē-
nandi erunt pœna capitis, ille qui protecit
ex facto proprio, cæteri vero de mandato
tenentur ita dicit Spe. in d. tit. da homi. ver.
3 pone. † Posset etiam hic inferi alia q. qd
si plures isti percusserūt Titiū & intulerūt
sibi plura vulnera q post aliqd tps reperiē
mortuus & nescit ex quo vulnere, quia hē-
bebat plura vulnera letalia in persona sua
& a pluribus aggressoribus illata. aut scitur
ex quo vulnere perijt tñ nescitur a quo vul
nus ipsum fuerit illatū, & qd si hēbat vni-
cum vulnus letale, cętera vero duo vel tria
minora non letalia & a pluribus illata &
mortuus fuerit, an omnes teneantur de ho-
micidio quasi omnes occiderint vel nullus
ratione dubietatis, de oibus his vide Bart.
in d. l. si in rixa, in ij. & iij. col. quæ hic non
infero breuitatis causa quia sunt notissima,
4 † Et quid si duo adinuicem se insultarunt
& eodem tempore & quasi momento ad-
menantes adinuicē euaginatis ensibus unus
venit occisus ab altero, superstes vero qui
occidit dicit se defendendo illud fecisse ad
sui defensionem & probari non potest quis
primo & quis secundo insultauerit, an ra-
tione istius dubietatis ille occidens debeat
absolui, vide Barto. in l. j. §. cum arietes. ff. si
quadru. pau. fe. dica. & ibi late per d. Alex.
in apostil. nunquid in dubio præsumendum
sit illum fecisse ad sui defensionem vel ad
offensam qui prius inceperit. Quæ autē
diximus supra de eo qui pluribus vulneri-
bus confessus mortuus est, & apparere non
potest, cuius ictu perierit ratione dubietatis
nemo punitur pœna homicidij, illud est ve-
rum de iure ciuili qñ agitur de pœna cor-
porali quia tunc necesse est ꝙ adsit dolus
& luce clarius probet, l. in lege cor. ff. de sica. & l. fi. C. de proba. † De iure aūt cano
5 nico secus esset, quia in dubio clericus po-
tius censetur irregularis ꝙ innocēs & pro-
pterea debebit se abstinere a diuinis licet
clare perpendi nō possit an ictu clerici vel
alterius ille perierit, vt est tex. in c. significa
uit. de homi. et ibi Abb. Ioan. de Imo. & al. j
canoniste. ratio est quia illud fit fauore ani-
mæ & nullum corporis detrimentum infer
tur abstinendo, sed se immiscēdo posset esse
periculum vt ibi dicitur, vide etiam Bar. in
l. si ex plagijs. §. j. ff. ad l. aquil. Bal. & Imol.
in l. cum mulier. ff. solu. ma. in d. l. semel mo
ra, eodem titu.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei homicide ipsum cum armis associantes ad locum tutum defendendo a manibus inimicorum & curie an censeantur participes & consocij criminis.*

2 *Associans malefactorem ad recessum, an censeatur associasse ad maleficiū cōmittendū.*

1 SEPTIMO & vltimo silentio non † prætermittam hanc vlti. q. in hac materia quæ sepius cōtingit in facto quod si plures armati cōsanguinei, vel amici ipsius homicide statim completo homicidio in loco commissi criminis comparuerunt ipsumq; homicidam associarunt & reduxerūt ad locum tutum ipsum defendendo a manibus inimicorum & curie an vt participes & cōscij criminis & auxiliatores sint condēnandi, & similiter in præsumendum sit ꝙ fuerint conscij a principio de homicidio perpetrando, & quod cōicato prius cōilio illud fieri mādauerint vel studiose procurasse erint et noluerunt se discooperire nisi post factum an teneantur de homicidio pœna capitis vel alia pœna & quā, respon, quod aut isti associantes a principio cōicato consilio cum ipso homicida venerunt eo animo & ad illum effectum vt occultarent se prope locū criminis & expectarēt ibi donec persequeretur & casu quo oporteret assisteret, & tunc tenerentur vt socij vel de auxilio aut casualiter trāseuntes per illum locum inuenerunt eorum consanguineum occidisse Titium, idem est si post factum audito rumore occurrerunt eorum agnatum quia nō præ-

© SCD - Université de Poitiers

sumitur a principio illos fuisse conscios, & non tenentur prout in simili decidit Spe.in ti.de homici.ver.pone quod quatuor homines &c,ita dicit Salyc.in l.vnica,in iiij,col, versi.ex.vj.parte,& v.col.vers.ex nunc trãseamus.C.de raptu virg,& Bal.in l.nõ ideo minus.C.de accu.in viij,col,versi,quero an associans &c.vbi melius declarat istũ articulum,† & querit an ille qui associat ad recessum videatur associasse ad maleficiũ cõmittendum,ita quod puniri possit vt auxiliator.& dicit quod aut quis associauit ante factum & nulli dubium est quod tenet aut post factum,et tunc aut immediate facto maleficio illi apparuerunt,& associarunt malefactorem siue homicidam,& tũc certum indicium est contra ipsos quod fuerint dicti maleficij conscij & participes, vt auxiliatores tenentur,ita dicit Bal.ibi qui alleg.tex. in l.si ventri.§.fin.ff.de priui.credi. & ita dicit ꝓ tenet Albe. ibi & Cyn.in l.j.C.de nili agger.non rump.Aut associarunt ex interuallo & non potuerunt puniri vt socij de auxilio ꝓ opem præstiterint maleficio, sed poterunt puniri quemadmodũ puniũ receptator,ita dicit ipse qui dicit ꝓ Albe.& alij doc,hoc idem tenent, qua pœna teneantur receptatores videri potest in toto titu,ff,& C,de receptato.

SVMMARIVM.

1 *Compositio quid sit & quotuplex.*
2 *Qualitas essentialis triplex reperitur in qualibet anima rationali.*
3 *Compositio pœnarum quæ dicatur & qualiter fiat.*
4 *Compositio pœnarum de concordia & communi consensu fieri debet.*
5 *Ecclesia sanguinem abhorrere dicitur.*
6 *Compositiones pœnarum absque causa rationabili non possunt fieri.*
7 *Mulieri facilius quam viro ignoscitur.*
Iudex veniam indigno concedens prouocat vniuersos ad similia perpetranda.
8 *Compositio lite pendente fieri potest,non autem post sententiam.*
9 *Pecunia quæ pro compositione soluitur, fisco solui debet.*
10 *Infamia ex crimine quibus verbis abdicatur in compositione.*
Paciscens cum parte vel pecunia corrũpens, ne se accuset,infamiam non euadet.
11 *Abolitio processus et litis extinctio per quæ verba fiat in compositione.*

De pœnarum compositionibus.

EQVITVR nũc declaranda alia species relaxationis quæ fit per compositionem pœnę factam cum fisco aut cum curia. Et hęc est prima quæ fit lite pendente, vt
1 supradiximus. †Primo enim quero quid sit compositio, vt præcedentium ordo seruetur. Respon.sumendo hoc verbũ compositio simpliciter & generaliter. Compositio est plurium simplicium cõmixtio partis ad partes quæ cadit tam in rebus sensatis & ĩtellectualibus q̃ĩ insensatis,et materialibus, vt est gl.no.in c.j.de sum,trini.in versi.simplex,quæ dicit ꝓ in diuina essentia triplex
2 figuratur persona sub eadem ĩñ substantia & subiecto.eodẽ modo † in qualibet anima rationali & in una essentia naturali siue substantia spirituali triplex reperitur qualitas essentialis,s.intellectus ratio & memoria. ĩtellectus,n.est qui comparatur patri ratio.i. sapientia quæ cõparatur filio, & memoria quę comparatur spiritui sancto,de his tamẽ vlterius nõ me intromitto,quia non faciunt ad materiam nostrã,hæc modica dixisse volui pro aliquali notitia istius verbi.vide gl. ibi,& latius do.Fely.in c.nouit.in ij.col.de
3 iudi. † Redeundo ad materiam nostram quero quid est compositio in istis terminis. Respon. Compositio est conuentio quedam per reum cum præside facta ex causa lite pendente de dubio criminis statu de soluẽdo fisco certã pecuniarum summam ad effectum redimendi vexationes litis vt probat in l.ab accusatione.l.desistit. & l.seq.ff.ad senatusc.turpil.& in auth.de defen.ciui. §.quia vero.& c.fi.de transac.vbi est text. no. Et anteq̃ ad vlteriora procedã.no.quo in hac materia duo sunt species compositionum,vna est quę fit cũ fisco vel præside quę concernit interesse reipu.Altera vero est q̃ fit cũ parte offensa quæ dr priuata ex quo concernit interesse priuatũ l.transigere.C. de trãsa,& d.c.fi.eo.ti.Examinemus mõ singula verba dicte cõpositionis publice quæ fit cũ præside vel fisco. Dicitur,n.primo ꝓ
4 est conuentio quædã &c,† nã cõpositio ista fienda est de cõcordia et cõi consensu,alias si violẽter fieret diceret potius extorsio q̃-

© SCD - Université de Poitiers

dam illicita l.j.C.si per vim vel alio modo l.extat.ff.cp met.cau.& l.j.& iij.& l.lex iulia repetun.ff.ad l.iul.repetũ.& ideo iudex vel alius magistratus teneretur in syndicatu ad restitutionem parti d.l.j.& l.lex iul.et l.extat.quanuis enim compositiones iste se pius fieri consueuerunt per iudices ecclesiasticos etiam vbi de crimine plene cõstat, maxime in criminibus capitalibus & in q-bus veniret imponenda pœna sanguis.& q̃ commutatur in pecuniaria pœna.xvij.qõ, iiij.si quis diaconus.& c.sequen.& hoc est
5 quia † ecclesia abhorret sanguinem.c.sentẽtiam sanguinis.ne cler.vel mona.& c.in Archiepiscopatu.de rapto. li. distin.c.j. & de excef prælat.c.ex literis.l.distin. si quis viduam.vide Abb.& do.loan.de Imo.in d.c. si quis diaconus.xvij.q.iiij.& propterea iudices ecclesiastici sunt faciliores in componenda commutando pœnas quam in rigorosa sanguinis effusione per iura prædicta, sed ista non dicitur proprie compositio sed potius dispensatio & commutatio pœnæ, vide Abb.in d.c.sicut.& c.sententiam.Item dicitur conuentio facta cum præside ad differentiam illius quæ fit cum parte aduersa, nam illa proprie appellatur transactio.l.trãsigere.C.de transact.l.fallaciter.& l.fi.C.de abolii.l.destitisse, & l.ab accusatione.ff.ad
6 senatusconsul. Turpil. † Ex causa ideo dictum fuit, quia compositiones huiusmodi absque causa rationabili fieri non possunt. l.aut facta.§.fi.et l.capitalium.§.solent.ff.de pœn.c.sicut dignum.de homici.in his enim compositionibus plura sunt consideranda, & primo persone conditio, vt si alias sit nobilis & honesta persona & in similibus excessibus alias non incederit, vt cum eo admittatur compositio, alias si esset turpis persona & criminosus vel assuetus non admittitur compositio sicut non admitteret dispẽsatio.vt d.c.fin.de transa.& l.transigere.C. eodem titulo & l.fina.C.de abolitio.& l.iij. in fin.C.de episcopa.audien. Item qualitas facti.ne sit de atrocioribus vt est crimen hęresis, læsæ maiestatis, & similium. item tempus, locus, intẽtio delinquẽtis, etas, quia facilius cum minore q̃ cum maiore compo
7 nitur. † Item sexus, quia mulieri facilius ignoscitur propter sexus fragilitatem q̃ viro, dummodo non sit mulier maligna & rixosa & in similibus assueta, quia nõ erit digna principis largitate & legis benignitate. d.l.iij.in fi.C.de episc.audi. cum enim iudex indigno veniam indulget ad prolationis cõtagium prouocat vniuersos, quia facilitas venie incentiuum tribuit delinquẽdi xxiij. est iniusta.in fi.& in c.vt clericorum.de vit. & honest.cleri.l.j.C.de emẽda.propin.Spe. in tit.de aduo.§.consequenter in fi.de qualitatibus enim prædictis considerandis habetur.in l.respiciendum.§.delinquunt.et l. aut facta.§.j.& sequenti.ff.de pœ.& l.capitalium.§.solent.eo.ti.c.sicut dignum de homici. † Lite pendente, ideo dicuntur ista
8 verba, quia post latam sententiam fero fieret compositio quæ fieri non posset per iudicem qui semel functus fuit officio suo.l.iudex postq̃.& ibi Bar.ff.de re iudi.c.in literis.& ibi Abb.& Innoc.de offi.delega fieri tamen posset post latam sententiam principis authoritate et decreto.l.j.in fi.ff.de quæstio.& ibi Bar.& Moder.antequam plene constet de crimine.ideo dictum est quia liquidato crimine ferenda est sententia & iuxta determinationẽ iuris pœna erit certa statuenda siue declaranda in sententia.l.ij. & l.fi.ff.de custo.reo.& l.capitaliũ.in prin. ff.de pœn.l.j.§.j.versi.nam si quidem.ff.ad turpillia.nisi eutdens ratio & vrgens causa aliud suaderet, quod pœna iuris permutari vel alterari deberet quod iudex facere potest, quia istud arbitrium habet a lege vt late supra diximus in tit.de legiti.sentẽ.executi.quæstio.vj.siue vltima.& habetur per Bar.& docto.in d.l.aut facta.§.fi.& l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infamia.& alijs iuribus ibi no.ex quo sequitur quod postquam reus fuerit confessus crimẽ non poterit amplius fieri ista compositio, sed debebit ferri sentẽtia a certa pœna declarari.Sequitur in themate de soluendo fi-
9 sco.&c. † pecunia enim quæ soluitur pro compositione regulariter debet persolui, fisco, quia ista compositio succedit loco pœnæ.l.senatus.§.si quis delaratorem. &.§.sequen.ff.de iure fisc.de iure tñ canonico in foro ecclesiastico alio modo applicãtur iste pecunie compositionum, quia illarum medietas applicatur ecclesiæ, altera vero medietas distribuitur inter pauperes nisi episcopus esset pauper.quia tunc posset illam medietatem pro suis indigentijs retinere.c. presbyteri.de pœnis.xvij.q.iij.qui subdiaconum. alias.n.si iudex pecunias ipsas pro se retineret vel imbursaret teneretur crimine peculatus & de barrataria commissa, teneretur q̃ illas integraliter parti restituere cum maximo eius dedecore & ignominia. l.j.ij.& iij.ff.ad leg.iul.repetun.& not.in c. fiscitatus.de rescri.dicitur etiam fisco applicanda ad differentiam illius quæ applicatur

© SCD - Université de Poitiers

catur parti qñ fit priuata cõpositio quę fit per transactionẽ d.l, transigere. C. eod. titu. Superest vltima particula declaranda ad affectũ abolẽdi processum & redimẽdi &c.
10 † hæc verba nõ absq; ministerio fuerũt apposita secundũ Bar. in l. is qui reus. ff. de publi. iudi. & in l. si reus paratus. ff. de procur. nam ex istis verbis euitatur infamia q̃ oritur ex illo crimine qñ constaret de illo & ferretur sententia, vt latius infra dr̃ in seq. quæst. præterea si diceretur ad effectũ euitandi pœnã non valeret cõpositio tanquã facta in fraudẽ fisci l. imperatores. ff. de pol licita. & reus per illa verba censeretur virtualiter fateri delictum, & non posset infamiam euitare l. qm̃. ff. de his qui not. infamia, qui vero paciscitur cum parte vel illã pecunia corrumpit, nec accedat ad curiam ad illum accusandum, non euadit infamiã nec tollitur propterea effectus accusationis vel inquisitionis & nihil sibi prodest compositio quo ad curiam ac si nihil fecisset, & ita sæpe faciunt Iudæi Rome quia pecunia corrumpunt aduersarium ne accedat ad curiam & crimen iudici deferat, nihilominus postea per exploratores secretos quos spionos vulgariter vocant solent crimina postmodũ deferri & comperta veritate actius puniuntur, & sic illarum pecuniarũ expositio nihil sibi prodest l. fi. ff. ad turpi. l. fallaciter. & l. fi. C. de aboli. vide Bartol. in d. l. is qui reus. per illa. n. verba ad effectum redimendi vexationes litis &c. nota quod per ista verba fit abolitio processus & litis ex-
11 tinctio, † & perdendo vexationis iudicum redimit quietem. argu. l. fin. C. de feri. l. properandum. C. de iud. & c. finem litibus. de dolo & contu. & not. ẽt quod per compositionem huiusmodi fit abolitio processus nõ tamen reus absoluitur vt innocens per diffinitiuam sententiam. quia ad illam deueni ri non potest nisi plene constiterit de illius innocentia. vt supra dictum fuit in titulo de absolutio. Inno. in ij. q. & no. in l. j. §. fi. ff. de quæstio. & l. custodias. & ibi Bart. ff. de publi. iudi. vide etiam dominum Par. de Put. in d. suo tract. syndica. in c. compositio. fol. xl. vbi latius cæteris hanc compositionis materiam exponit.

SVMMARIVM.

1 *Compositio cum quibus personis fieri possit.*
2 *Crimina venie remissionem semel tantum habere possunt.*
3 *Compositiones pœnarum quandam gratiæ speciem continere videntur.*
4 *Venie facilitas incẽtiuũ tribuit delinquẽdi.*

1 SECVNDO quero cum quibus† personis fieri possit compositio. respon. q̃ nõ debet cum omnibus indifferenter fieri, sed cum illis duntaxat de quibus speratur quod amplius in eisdem criminibus nõ incident & qui erroris commissi facile se emendabunt, & cum illis quoque qui semel tantum inciderunt in crimen non autem cũ illis qui delinquendi consuetudinem cõtraxerunt l. iij. fin. ff. C. de epis. aud. vbi singula-
2 riter dicit Imperator† remissionem venie crimina nisi semel cõmissa non habeant, nec in eos liberalitatis auguste referatur humanitas, qui impunitatẽ veteris admissi non emendationi potius quã consuetudini deportauerint, & licet text. ille loquatur in casu quo delinquens ex mera principis liberalitate veniam consequutus fuit nihilo minus doc. ad hanc compositionis speciem
3 frequenter accomodant & merito, † quia compositiones huiusmodi speciem quandã gratiæ in se cõtinere dicuntur per quas primo cõseruatur fama illesa & proprij criminis pœna minuitur. vt in c. de transf. xvij. q. iiij. li diaconus. & in c. ij. de pe. c. licut dignũ de homi. & ideo negari non potest q̃ quãdam gratię speciem in se non contineat, vide tex. not. l. j. C. de emẽda. propin. ibi quos ad vite decora domestice laudis exempla non reuocant correctionis saltem medicina compellat. ad idem est tex. iuncta glos. in c. vt clericorum. de vi. & ho. cleri. & Spec. in titu. de aduo. §. & consequenter. in fi. xxiij. q. iiij. est iniusta in fine. dum dicitur cũ vni iudex indigno veniam indulget ad prola-
4 psionis contagium prouocat vniuersos. † facilitas enim venie incentiuum tribuit delinquendi. & propterea qui huiusmodi moribus corrupti sunt ab ipsius compositionis beneficio tanquam indigni merito repellẽdi sunt per iura prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Compositio in quibus casibus, super quibus criminibus, & an in omnibus fieri possit.*
2 *Iudex in atrocissimis delictis principe inconsulto componere non potest.*

© SCD - Université de Poitiers

8 *Iudex quibus casibus seu causis moueri possit ad componendum & ad pœnas mitigandas.*

2 TERTIO quero in quibus casibus †& super quibus criminibus fieri possit hæc cõpositio, & an liceat in omnibus generaliter componere. Respõ. quidam dixerunt qd in illis casibus & criminibus in quibus reus transigere potest, in eisdem quoq; ei componere licet ita econtra vbi transactio denegatur ibi etiam compositio non permittitur, quia compositio & transactio idẽ sonant vt est tex. in l. ab accusatione. in prin. ff. ad turpil. & in c. fi. in princ. de transa. tu, aũt dic aut loquimur de compositione priuata illa. f. quæ fit cum parte offensa & quæ concernit interesse priuatum & ista habet conformitatem & similitudinem transactionis & fatendum est quod fieri potest in casibus & criminibus illis in quibus transigere licet per d. l. ab accusatione, & per ea quę notãtur in d. c. fin. Aut loquimur de cõpositione publica quæ fit cũ fisco vel curia & quæ concernit interesse publicũ. Et ista indistincte in omnibus criminibus fieri potest ex quo succedit loco pœnę d. c. fi. de trãsact. & c. ij. de pœnis. xvij. q. iiij. si quis diaco. no. Bal. & doct. in l. venia super glo. fina. C. de in iusvoc. †tu aũt clarius distingue quod aut nos sumus in atrocissimis delictis, vt est crimẽ læsæ maiestatis & hæresis, raptu virginũ, & similiũ, & in istis iudex componere non potest nisi principe cõsulto & de eius expresso mãdato l. quisquis. in princi. & l. meminisse. C. ad leg. iul. maiest. & l. j. in prin. l. lege. xij. tabul. & l. fi. ff. eo. ti. ratio est quia per istud crimẽ in personam ipsius principis vel sui status tranquillitatem machinatur, vt in d. iuribus. & l. maiestatis. ff. eo. ti. & ideo in istis non licet componere absq; illius scientia & consensu qui principaliter læsus reperitur, vt d. l. meminisse. & l. j. ff. eo. ti. & l. vnica. C. de raptu virg. §. penul. vbi est inhibita concordia patri puelle rapte cũ ipso raptore. Aut sumus in alijs criminibus atrocioribus istis exceptis vt est crimen assassinij, falsæ monetæ veneni propinationis, homicidij & similiũ, & tunc aut plene cõstat de crimine, aut nõ cõstat plene, sed ad sunt præsumptiones vehementes & indicia vrgentia, primo casu nõ licet iudici ad cõpositionẽ ipsam deuenire, sed debet prosequi causam vsq; ad finẽ, & certã ferre sententiã pœnasq; a iure statutas imponere. l. cũ reis. & l. sancimus. C. de pe. l. fi. C. de custo. reo. quod verũ puto nisi † iudex est iustis & rationabilibus causis ad aliud declarandũ moueretur, quia si aliqua iusta causa est minoris etas, ignorãtia, error, casus fortuitus, aut iustus dolor, vel alia similis causa animũ iudicantis moueret ad mitigandũ pœnas & iuris statuti rigorẽ, tunc ad cõpositionẽ istam deuenire posset, quippe cũ pœnas certas a lege statutas ex qualitatibus & rationibus & causis supradictis minuere alleuiare vel in alterã speciẽ commutare põt etiam si feratur sententia. & hoc arbitrũ ipse iudex habet a lege, vt supra latius diximus in titu. de executio. sent. q. vj l. respiciendũ. §. delinquũt. & l. aut facta. §. fi. l. si quis aliquid. §. instrumenta. & l. absentem. §. fi. ff. de penis. l. quid ergo. § pœna grauior. ff. de his qui not. infa. l. ab accusa. in princ. ff. ad senat. consul. turpil. vide tex. valde not. in c. fi. de transac. & Specu. in tit. de præparat. iudicio. §. j. versi. circa iudicẽ. & ver. cęterum & habetur xc. distin. studendum. & v. q. ij. si primates. & ibi do. Archidia. xvij. q. iiij. qui subdiaconũ vbi de multiplici compositione pœnarum habetur mentio. & per canonistas in d. cap. fi. de transactio. & in c. ij. de pen. & ibi Ab. secundo vero casu quando non plene constat de culpa rei, & tunc nulli dubiũ est qd fieri potest compositio per iudicẽ concordata tamẽ parte læsa, & ita intelligatur tex. in d. cap. fina. de transac. & in d. c. ij. de pen. & v. quæstio. ij. si primates. & xc. distin. studendum. xxiij. quæstio. v. circuncelliones. & xxij. quæstio. iiij. innocens. †alias si fieret compositio parte non concordata posset reclamare in iudicio & prosequi iudiciũ cõtra ipsum reũ pro suo interesse. ita notã. tenuit Saly. in l. si pro fure. ff. de condit. furt. & est glos. not. & ibi Bald. & in l. venia. in glo. fina. C. de in ius vocand. dumtamen cõpositio ipsa fiat aliqua rationabili causa & cũ persona honesta quæ istud beneficiũ meretur consideratis etiam criminũ qualitatibus, & facti circũstantijs, & his similibus, vt in d. cap. fina. in fin. de transactio. & habetur in c. significasti. de homici. & per Bartolum in dicta l. respicientdum. §. delinquũt. & l. aut facta. & l. si quis aliquid. §. instrumẽta. ff. de pen. & Bartol. in l. iij. §. diuus. & in l. si in rixa. ff. ad legem corneliam de sicar. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notan. infamia. † Aut sumus in minoribus

© SCD - Université de Poitiers

delictis, in quibus iudex habet maius arbitrium, & non est dubium quod iudex pōt in illis quandocunque deuenire ad compositionem parte maxime concordata, vt dicunt canoni, in d. cap. fina. de transactio, & in dicto cap. secundo, de pen. & Archidiac. in dicto cano. studendum xc. distinctio. & v. quæstio. secunda. si primates. & per Specu. in titu. de offi. om. iudic. §. deseruit. versicu. & generaliter. & idem Specu. in titu. de præparat. iudicio. §. primo. versicu. circa iudicem, & idem etiam in titu. de treug. & pac. per totum vbi plenius vide, quibus sic supra conclusus non obst. text. in cap. j. & ij. de collu. deteg. vbi not. quod licet partes ipse scilicet reus & accusator inter se composuerint, & cōcordauerint, adeo quod crimen intentatum non prosequerentur vlterius, nihilominus iudex non debebit desistere, quin ad vlteriora procedat vsque ad finem, quia ibi fuit facta collusio fraudulēta inter partes ipsas interuentente pecunia, & ad effectum fraudandi iudicium siue fiscū, & propterea non toleratur quin ea nō obstante ad vlteriora in crimine procedatur. & hoc videtur innuere tex. ibi in fi. in ver. non ex charitate. & melius glo. in d. versic. hoc declaras, quod facta bono zelo tolerari potest, per text. in dicto c. fina. de transact. & v. quæstio. ij. si primatus. & xc. distin. videndum, vide Abb. & Ioā. de Imo. in d. c. j. & ij. de collu. deteg. in d. titu. ff. de transa. & Specu. in d. titu. de offi. om. iudi. dicto. §. de seruitu. §. & generaliter. & per do. Felyn. in rub. de treug. & pac. & per Ioan. Andre. in addi. ad Specu. in titu. de præpara. iudicio. §. j. ver. sed quid si est iam in causa conclusum &c. vbi allegat multas concordantias & doctrinas doc. ad hoc vide Bart. in l. con grunt. ff. de offi. præsid. in fin. & Bald. in d. l. transigere. C. de transac. & idem Bal. in l. venia. in fin. C. de in ius vocan. & Ang. in authen. vt litig. iurent. §. fi. Bald. in l. estimauerunt. ff. si cert. pet. & in l. ex stipulatione. C. de senten. & interlo. om. iudi. & videas etiā licet confuse loquatur in hac materia domi num Pari. de Put. in suo tract. syndi. in cap. compositio. fol. xl. & Bar. in l. is qui reus. ff. de pub. iudi. & Panor. & canonistas in d. c. fin. de transa. & c. ij. de pe. cum simi,

SVMMARIVM,

1 *Reus an dicatur delictum confiteri per compositionem factam cum fisco cum consensu partis læsæ.*

2 *Reus componens quādo delictum fateri censeatur.*

3 *Aduocati & procuratores compositionem fieri procurantes, qua debeant vti cautela, vt compositio sit tuta.*

4 *Cōpositio priuata de famoso crimine facta cum parte irrogat infamiam.*

1
VARTO quero an per compositionem † factam cū curia vel fisco interuenente consensu partis læsæ reus censeatur fateri delictū, ita quod incurrat infamiam saltem tacit. Respon. aut cōpositio ipsa fit mere cum præside vel iudice pro publico interesse & secundū illā formam traditam supra q. j. f. ad effectum euitandi incommoda litis & redimendi vexationes iudicij & nullam incurrit infamiam isto casu, nec iuris, nec facti, quia per illa verba nunq̄ videtur fateri delictum secundum q̄ dicit Bart. in l. infamen. ff. de pub. iudi. & in l. iusiur. & ad pecunias. §. ait prætor. ff. de iur. iu. vide etiā Bar. in l. si reus paratus. ff. de procurat. vbi tradit istam cautelam quando fit ista oblatio per compositionem cū curia, vide Bal. in d. l. si reus paratus. & in l. si seruum. §. nūc videamus. ff. de verbo. obliga. & Barr. in l. quoniam intelligitur. ff. de his qui notā. in-
2 famia. † Aut compositio ista fit ad effectū euitandi pœnam criminis, & hoc exprimitur in compositione, & isto casu nulli dubium est quod reus per ista verba censetur fateri delictum quia videtur timere pœnā sibi inferri quam nemo timere debet nisi ille qui est peccator & in culpa vt not. in l. prima. in princi. ff. de iusti. & iu. & per cōsequens isto casu euitare non poterit aliquam infamie notam saltem facti per quam grauatur eius opinio apud graues & honestos viros, vide Bartol. in dicta l. infamen. &
3 dicta l. quoniam. † Et ideo sit bene cautus aduocatus, vel procurator qui habet clientulum suum incarceratum vel sub fideiussore obnoxium qui cupit per compositionē istam a cura & illius molestijs liberari vt bene forment dictam compositionem & aduertant diligenter ad rationem siue causam compositionis quæ exprimitur vt nullam faciant mentionem de pœna neque de crimine saltem dispositiue sed solum assertiue & sub generalibus verbis dicendo,

© SCD - Université de Poitiers

quia Titius reperitur incarceratus siue inquisitus & sub fideiussore detentus pro tali asserto crimine, s. furti, homicidij, vulneris, insultus, & similiū, vt dr̃ perpetrati in personam vel in bonis Sẽpronij, vt dicunt, qd tamen esse verum per dictum Titium expresse negatur, nihilominus quia dictus Titius est pro suis negotijs grauiter occupatus, vel est de proximo recessurus ad longinquas partes ibi diu moraturus, vel est debilis, infirmus, pauper, aut aliam similem iustam causam exprimere, idcirco cupiens rebus suis quiete vacare & ab hmõi molestijs criminalis curie & actis iudicialibus liberari ad infrascriptam compositionem deuenit cum Magnifico & excellentiss. viro Do. N. Præside, pretore, vel iudice vt solueret centū fisco, & liberetur ab omni inquisitione & processu pręsentis cause, vide Bar. in d. l. si reus paratus, & d. l. infamē, & l. quoniam. & Spec. in ti. de offi. om. iud. §. vj. ver. & generaliter, & in titu. de præparat. iudicio. ver. circa iudicem. & in titu. de teste. §. xj. versi. fin. vbi dicit quod iudex si viderit expedire concordiam poterit quandoque partes terrere vt deueniatur ad compositionem, vide tex. in c. fi. de transac. & in c. tj. de
4 pen. & xvij. q. iiij. qui sub diaconū. †Aut nos loquimur de compositione priuata quę fit solū cū parte pacifcendo cū illa & si cōpositio ista fiat sup crimine famoso & reus incurrit infamiā, quia per hoc vr̃ fateri delictum, & iste est casus in d. l. quoniam. ff. de his qui not. infa. & l. athletas. §. fi. eo. titu. & ibi Bar. hoc tamen limitandum puto quando ista concordia fieret priuatim & extra iudicium ignorāte iudice & curia, sed si fieret in iudicio mediante iudice postquā pręcesserat prior compositio cum curia & fieret ad effectum eximendi reum ab ipsis vexationibus & molestijs iudicialibus non credere cp̃ isto casu reus incideret in aliquā infamiam per ea quæ supra diximus in pręcedenti membro, vide Bar. in d. l. si reus paratus. in d. l. infamen.

SVMMARIVM.

1 *Compositio an sit valida cum fisco absque partis assensu facta.*
Compositio & pecunie ipsa media fisco solute succedunt loco pœnæ.
2 *Compositio extraiudicialiter fieri potest iudice absente, cui non præiudicatur.*

1
VINTO quero an † valeat compositio facta cum fisco vel curia sine consensu partis offense. R ñ. aut nos loquimur de interesse fisci quo ad pœnam criminis, & isto respectu valet compositio, quia semel cū fisco cōcordatū fuit & satisfactū & ideo non poterit isto respectu amplius molestari, arg. l. transigere. C. de transa. & l. tiij. §. ait pretor. ff. de re iudi. ea maxime ratione, quia cōpositio ipsa & pecunie quæ soluuntur fisco mediante compositione succedunt loco pœnę. vt l. si donate. §. j. ff. de dona. inter vir. & vxo. & dicemus infra q. seq. aut loquimur respectu partis & sui interesse, & ex quo pars huic non consensit non præiudicatur sibi quo ad suum interesse, & pote-
2 rit pſequi iudicū contra ipsum, † sicut ecōtra, qñ compositio fit cū parte extraiudicialiter absente iudice per quā non præiudicatur fisco l. quoniā. ff. de his qui not. infa. & not. in l. transigere. C. de transa. & ibi Bart. eodē modo nō debet præiudicare parti qñ fuit facta cū sola curia, arg. l. fallaciter. & l. seq. C. de abolitio. & ideo isto casu pars poterit prosequi iudicium ratione sui interesse sed reus tutus erit quo ad pœnam per ea quæ supra diximus si vero facta fuerit cum vtroq; scilicet fisco, & parte, & tunc tutus erit in omnibus, vt l. j. C. de abolit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex superueniẽtibus nouis indicijs an possit inquirere de crimine super quo fuit facta compositio.*
2 *Absolutus ab inquisitione potest iterato repeti si superueniãt contra eũ noua indicia.*
3 *Procedi quando possit super eodẽ crimine iã composito, aut abolito.*

1
EXTO quero postquam reus † fecit cōpositionẽ cum curia, an iudex poterit postea si forsan superuenerint noua indicia super eodẽ crimine contra ipsum inquirere. Respon. in hoc casu repetẽda est distinctio, quā supra proxima q. posui, cp̃ aut pars & fiscus simul concordati fuerūt, & non poterit amplius nec curia nec priuatus super dicto crimine procedere d. l. j. & l. fallaciter, C. de aboli, & per Bal. in d. l. transigere.

© SCD - Université de Poitiers

quia compositio & illius solutio facta fisco
succedit loco pœnæ.l.si donate.§.j.ff.de do
na.inter vi.& vxo., idem tenet do. Pari. de
Put.in trac.syndi.in c.an facta compositio
ne fol.xlj.in ij.col.aut alteri istorum dunta
xat fuit concordatus & ille qui fuit extra
concordiã non impeditur quo minus iudi
cium prosequatur saltẽ pro suo interesse vt
supra proxime dictũ est ar.d.l.fallaciter. in
prin. Sed contra prædicta oppono de.l.si
cui §.hisdẽ.ff.de accusa.& l.fallaciter.C.de
aboliti. vbi semel abolita accusatione vel
inquisitione, si postea noua superuenerint
indicia nõ impeditur iudex quominus pos
sit de nouo contra dictũ reũ compositũ pro
cedere.& est glo.not. in l.si quis adulter. in
2 fin.C.de adul.vbi ille† qui semel absolutus
fuit ab inquisitione & processu siue ab ob
seruatione iudicij,non est tutus quo minus
si postea superuenerint noua indicia curia
non posit iterum contra ipsum procedere
de quo late diximus supra in titu.de aboli.
in q.ij.Solu.iura illa procedunt qñ est facta
abolitio criminis gratuita,vel quã reus pur
gauit indicia per tortura, & sic qñ fiscus ni
hil cõsequutus fuit pro pœna vel loco pœ
næ,nos autem loquimur in casum in quo fa
cta fuit compositio & soluta pecunia fisco
quæ loco pœnæ succedit vt d.l.si donate.§.
fi.ff.de dona.inter vir.& vxo.& l. senatus.
§.si quis delatorem.&.§.se.ff. de iur. fis.&
hoc quo ad interesse publicum & fisci, quo
aũt ad interesse priuatum non putarem istũ
etiã esse tutum qui cõposuit nisi quatenus
cum parte concordauerit eo ꝙ sua interest
& quatenus concernit interesse priuatũ, vt
supra proxime diximus.vide Bart.in d.l.si
cui §.hisdem Iterum oppo.de.l.j.& l.fal
3 laciter.C.de abolitio.vbi distinguitur,† aut
abolitio processus fuit impetrata a præside
vel prætore aut a principe,primo casu non
tollitur quominus iterũ posit ex principis
rescripto super eodẽ crimine procedi, secũ
do aũt casu qñ a principe obtinuit abolitio
nẽ erit tutus perpetuo.Solu.ibi loquitur in
simplici abolitione gratuita quæ gratis fuit
obtenta, hic vero in compositione quæ fit
ex cã onerosa,& ideo nõ est bona cõsequẽ
tia de vno ad aliũ ex quo sunt diuersa.l. fi.
C. de codicil. & l.j.C. de impo. lucrat. de
scrip.lib. xij.

SVMMARIVM.

1 *Reus pro quibus criminibus relaxari posit sub fideiussoribus.*

2 *Iudex retinens paratũ præstare fideiussorem idoneum,syndicatu conueniri potest actione iniuriarum.*

Mulier honesta in leuibus delictis non debet personaliter detineri.

3 *Mulieres impudice & inhoneste etiam pro leuibus detineri possunt criminibus.*

Reus non relaxatur fideiussoribus,si crimen atrox sit.

4 *Membrorum suorum nemo est dominus.*

5 *Reus an posit relaxari fideiussoribus si pœna sit arbitraria.*

6 *Reus an posit fideiussoribos relaxari, si in defectum pœnæ pecuniarie esset imponenda corporalis.& nu.7.*

8 *Iudex an posit nobilem magne conditionis de aliquo crimine delatum sub cautione relaxare,donec processus fiat.*

9 *Iudex circa custodiam & modum detentionis reorum amplum habet arbitrium.*

De fideiussoribus reorum.

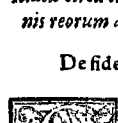

VPRA proxime vidimus de cõpositionibus pœnarũ, primam speciẽ relaxationis reorũ qñ de crimine nondũ plene constat, videndum est modo de alia specie relaxationis quæ fit dũ crimẽ est dubiũ, & iudex est in actu inuestigãdi veritatẽ quæ fieri solet mediante fideiussore præstito per reum de se representando toties quoties fuerit requisitus vel de non recedẽdo ex certo loco sine iudicis licẽtia,sicut de non exeundo de ciuitate,oppido,castro,aut palatio prætoris
1 & de soluendo pœnam. †Videamus nũc pro quibus delictis sit relaxandus reus sub cautione prędicta, & dic aut sumus in criminibus in quibus venit imponẽda duntaxat pœna pecuniaria,quo casu aut reus fuit confessus vel plene cõuictus, & non debet relaxari,sed detineri donec soluat pœnam l.si confessus,ff.de custo.reo.aut non fuit cõfessus neque cõuictus & debet relaxari prę stita idonea cautione de se representando vel de non recedendo ex certo loco,vt dicit Bar.in d.l.j.ff.de cust.reo.vbi post laco. de Arena declarat istum artic, reducẽdo ad practicam.pro quo facit tex.in l.fin.C.eod. tit.& l.j.& l.si quis,ff,eo.tit. in quibus iuri-

© SCD - Université de Poitiers

bus in effectu disponitur quod in criminibus illis in quibus venit imponenda pœna pecuniaria reus debet præstito idoneo fideiussore relaxari, & ratio est quia pœna ipsa pariformiter satisfieri potest fisco per fideiussorem sicut per ipsum & principalē
2 argu.l.deniq; & l.seq.ff.de iur.fis. † Quinimmo si iudex vellet retinere eum qui est paratus præstare idoneū fideiussorem posset agi contra ipsum in syndicatu actione iniuriarum.vt not.Bar.in l.si vero pro condemnatione.§.j.ff.qui satis. cogan. Fallit regula ista quādo reus nō haberet fideiussorem idoneum quia tunc detineri poterit secundum Bar.in d.l.j.ff.de custo.reo. & in d.l.si vero.§.j. Mulier aūt honesta in causis criminalibus si crimen sit leue vel de nō atrocioribus non debet personaliter detineri neque incarcerari, sed fideiussoribus relaxari si habeat facultatem fideiubendi si vero non haberet fideiussorem similiter nō detinetur, sed statur suæ iuratorie cautioni & relaxatur.si autem crimen esset de atrocioribus,tunc nō incarceratur apud viros, sed intruditur in monasteriū vel asisteriū custodienda, vel apud honestas matronas conseruatur,ita dicit tex.not.in auth.vt nulli iudi.§.necessarium.versi, si vero crimen.erāslata in auth.nouo iure.C.de custo. reo. hoc tamen intellige de mulieribus honestis
3 & quæ honestā vitam agunt.† mulieres vero impudice & inhoneste non habent istud priuilegium.ita dicit Barto.in d. authen.vt nulli iudi.d.§.necessarium.vide Bald.& docto.in d.auth.nouo iure. Quādo vero crimē est atrox, vel est tale de quo venit imponenda pœna corporalis, siue corporis afflictiua,isto casu non debet reus regulariter fideiussoribus relaxari,sed personaliter detineri.ratio est ne eludatur iudiciū si postq̄ repertus fuisset culpabilis fugam arriperet iudicium eluderetur, quoniam huic pœnæ corporali non potest per aliū q̄ per ipsum met reum principalē satisfieri et si fideiussor expresse se obligasset ad pœnam corporalem, & diceret velle subire pœnā in corpore suo in euentum in quem delatus curie
4 reperiretur culpabilis,non potest,†quia nemo est dūs membrorū suorū.l. liber homo. & ibi Bar.ff.ad leg.aquil.& vide Bar. in d. l.j.ff.de custo reo. & vide.xxij quæstio.v. de occidendis.& cap. si non licet.& c. cum homo. in quibus quidem iuribus habetur quod quando fumus in huiusmodi criminibus in quibus venit inferenda pœna corporalis fit distinctio personarum pro modo facultatū,dignitatis,honoris, criminis qualitate,innocentia rei,& similibus , secundū quod dicit tex. in l.j.ff.de custo.reo. & secūdum ista iudex arbitrabitur an reus sit detinendus in carceribus, vel in palatio militibus custodiendus,vel fideiussoribus committendus, qui erunt fideiussores non de re presentando,sed defistendo in incerto loco & non recedēdo ab illo,aut in vinculis cōijciendus secundum quod declarat Bart.dictum illud Iac.de Aret.in d.l.j.in ij.colū. & sic iudex secundū qualitates & cōditiones istas arbitrabitur modum detētionis ipsius rei secundum quod considerat iurisconsul-
5 tus in dicta l.j. † Aut fumus in crimine ex quo venit imponenda pœna arbitraria, & isto casu an reus sit fideiussoribus relaxandus vel non.Bar.in d.l.j.ff.de custo.reo. dicit quod aut delictum est adeo turpe quod verisimile est iudicem impositurum pœnā corporalem & iudicatur sicut de pœna corporali simpliciter.& ideo non erit fideiussoribus relaxandus.d.l.j.ff.de custo.reo.aut verisimile est iudice arbitrari debere pœnā esse pecuniariam & poterit relaxari.d. l. si vero pro condemnatione.§.j.ff. qui satisd.cog.quia isto casu iudicatur de eo sicut de crimine pro quo venit imponenda pœna pecuniaria simpliciter d.l. si vero, & vide Bar.in d.l.j.ff.de custo.reo.qui tamen nō ita distinctē loquitur. Sed querit quid si in defectum pœnæ pecuniarie veniret imponenda corporalis an tunc poterit sub fideiussoribus relaxari,& cōcludit quod nō regulariter. deinde dat modum & cautelā quomodo possit relaxari vide ibi per eum.

Bal.aūt in d.l.nullus. C.de exhi. reis.aliter distinguit & clarius ac copiosius dicēs.
6 † Quod aut fumus in crimine ex quo venit imponenda pœna ordinaria aut extraordinaria & arbitraria. Primo casu qñ ordinaria & determinata aut est pœna corporalis aut pecuniaria,si corporalis non erit fideiussoribus relaxandus , immo detinēdus & custodiendus in carcerem q.l.nullus.in fine & l.si quis in ea. C.de custo.reo. & l.j.ff.eo. titu.quando autem esset confessus delictum aut legitime conuictus, non solum est detinendus,sed etiam in vinculis conjciendus & supponendus donec feratur sententia & mandetur executioni,d.l.nullus. in princi. & l.si confessus.ff.eodem titu. ideo tunc nō est fideiussoribus relaxandus , quia fugiendo posset illudere pœnam & iudicem simul quoniam nō est in potestate fideiussoris soluere iudicatū,& ita dicit Bald,& in d.l.aut

© SCD - Université de Poitiers

lus. Si autem est imponenda pœna pecuniaria, aut reus est confessus delictũ aut conuictus, & similiter non est relaxandus, sed detinendus & confestim condemnandus d. l. j. & fi. C. de cust. reo. & l. si confessus. ff. eod.
7 tit. †Aut non confitetur sed negat & debet fideiussoribus dimitti qui debent promittere de representando illum & de soluẽdo pœnam delicti pro quo detinetur. vt d. l. j. ff. de custo. reo. & ex hoc not. quod Bald. vult quod ille text. in d. l. j. ff. de custo. reo. intelligatur etiam de fideiussore præstito de se representando & soluendo pœnam, licet Bar. ibi dicat quod lex illa debet intelligi de fideiussore præstito de non separando se nec recedendo de certo loco, quæ intelligẽtia Bar. mihi videtur quod nimis restringat text. Et ideo mihi magis placet intellectus Bald. vel dic ꝙ intelligitur de vtroque, ex quo text. simpliciter loquitur nec magis se restringit ad vnam speciem fideiussoris q̃ ad alterã, immo secundũ declarationem gl. in versic. fideiussoribus. videtur intelligere potius de fideiussore de representando secũdũ ꝙ ipsa exemplificat. s. quando crimẽ esset leue, sed pro leui crimine regulariter venit imponenda pœna pecuniaria, ideo fit relaxatio sub fideiussore de præsentando. vt dicta l. fi. C. de exhiben. reis. & l. j. ff. de custo. reo. nimis enim durũ esse vr̃ quod quis detineatur i palatio vel in alio loco ex quo recedere non posit pro tam leui crimine, quia videretur detineri in carceribus, ex quo locus ille pro carcere habetur, vt not. Ang. in l. secunda. C. de exhiben. reis. & Paris de Pur. in tract. syndica. in c. an potestas qui aliquem tenebat arrestatum. fo. xxix. in materia carcerationis. vide glos. in d. l. j. ff. de custo. reo. in ver. vel sibi. quæ hoc idẽ tenet. Et clarius hoc sentire videtur ꝙ text. loquatur de fideiussore de representando dum allegat text. in l. cum clericis. §. j. &. §. ipse vero. C. de epis. & cle. qui text. proprie loquitur de fideiussore de representando & stando iuri & iudicatum soluendo sub certa pœna si recte inspiciatur. Tertio vero casu quando sumus in pœna arbitraria. & isto casu dicit Bald. considerandum esse criminis qualitatem loci consuetudinẽ, & cõditionem persone l. quid ergo. §. pena grauior. ff. de his qui not. infa. vnde si verissime est quod pœna sit corporalis idem iudicatur quod de ordinaria corporali, si vero cõsideratur ꝙ sit pecuniaria. idem seruatur qd
8 in pecuniaria ordinaria. †Post prædicta quero & not. bene hanc quæstio, quę sepius occurrit in facto quidam nobilis vir & magne cõditionis aut diuitijs copiosissimus imputatur de crimine aliquo ex quo de iure cõi vel ex forma statutorum venit imponenda pœna corporalis. citatus comparet, examinatus negat, iudex vult ipsum detinere donec perficiatur processus & purgenẽ indicia, iste replicat dicendo qd est paratus seipsum obligare de se representando toties quoties &c. sub pœna mille duca. & ꝛc. & de stando iuri & parendo iudicato, vel dicit ꝙ vult præstare idoneam cautionẽ de se representãdo vt supra. queritur an iudex poterit illum relaxare sub tali fideiussione vel propria obligatione. & videtur dicendum quod non, quia cum sit pœna corporalis posset illudi iudicium, vt supra proxime diximus & not. in d. l. secunda. C. de custo. reo. & l. fi. C. de requir. reis. Contrariũ tamen dicendũ est, & ista est veritas quod iudex pro criminis qualitate & magna persone conditione pro dignitate vel innocentia poterit arbitrio suo detentionem ipsam moderari, & dictum nobilẽ dimittere, aut sub propria iuratoria, aut sub fideiussoris obligatione de representando vel de non discedendo ex certo loco secũdum quod notat
9 Bar. in d. l. j. ff. de custo. reo. †Concludendum est igitur ꝙ iudex circa custodiam & modum detentionis ipsorũ habet magnum arbitrium a lege vt dicit iurisconsultus in d. l. j. ff. de custo. reo. dum dicit quod de custodia reorum proconsul existimare solet an in carcerem sit recipienda vel militibus tradenda aut fideiussoribus committenda vel sibi, ꝙ est quando fidei proprie obligationis ipsius rei iudex stare intẽdit quod facere potest vt dixi propter arbitrium quod habet a lege, & hoc fit aut ex criminis leuitate aut psone nobilitate dignitate vel grauitate seu propter amplissimas facultates quibus coniecturis verisimile esse videtur ipsum reũ non fugiturum nec iudicium delusurum. vt d. l. j. & l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. & l. cũ clericis. §. j. &. §. seq. C. de epis. & cle. & per Bal. & Ang. in d. l. j. C. de exhiben. reis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis arbitrio remittitur qualiter reus custodiatur.*

2 *Innocens præsumitur cuius nocentia non probatur.*

© SCD - Université de Poitiers

3 *Modus rei custodiendi secundũ criminis qualitatem committitur iudici.*

1 VXTA prędicta successiue† quero quid si iste nobilis vel ditissimus vt supra fuerit delatus de crimine graui ex quo venit imponenda pœna mortis, non ĩm est de atrocioribus, & dicat nolle incarcerari, sed habere palatiũ vel vnã camerã in ipso palatio loco carceris. & ibi per milites custodiri vel p̃stare idoneas cautiones de nõ discedẽdo ex loco prędicto, donec fuerit cõpletus processus, an iudex poterit sine scrupulo iustitiæ illi cõplacere, & breuiter dic qd istud remittitur arbitrio iudicis q̃ bene cõsiderare debet criminis qualitatẽ, persone cõditionẽ & illius innocentiã vel culpam, quæ cõiecturari possunt ex qualitate indiciorũ si. n. viderit indicia esse leuia vel procedere a malevolis & suspectis personis poterit cõiecturari potius pro innocentia quã pro crimine ipsius detẽti, & propterea isto casu poterit retineri in palatio vel in aliqua camera cũ cautione vel custodia militum. & hoc est qd dicit tex. in d. l. j. vel pro
2 inno cẽtia persone, & ibi glos.† quia potius præsumendũ est pro eius innocentia quam pro culpa, q̃a de bono viro bonũ præsumẽdũ est l. nõ oẽs. §. a barbaris. ff. de re milit. & per Bar. in l. si cui. §. ij. ff. de accusatoribus. & per Ab. & cano. in c. afferte. de præsump. si vero delatus sit magis suspectus de crimine vel quia indicia grauius stringunt cõtra ipsum vel quia alias cõmiserit simile delictũ & similia & tũc non debebit ipsum extra carceres detinere secũdũ q̃ cõcludit
3 Bar. & doc. in l. j. † Pro quo facit l. diuus. la j. ff. eo. ti. & l. j. §. si quis in ea. & l. fi. C. eo. titu in quibus omnibus iuribus cõmittitur iudici custodiẽdi modus secũdũ criminis qualitatẽ cuius arbitriũ in his plurimum versatur quẽadmodũ in existẽtia & grauitate indiciorũ ad torturam. vt l. j. in prin. ff. de qõ. & per Bar. in l. fi. ff. eo. titu. & diximus supra. libro iiij. in princi. & l. testium. §. tu magis ff. de testib.

De fuga incarcerati.

NVNC videndũ est de fuga reorũ, & in isto titulo nigrũ erit generalius rubro iuxta notata per doc. in rub. ff. solu. mat. nam in processu tractabitur de fuga carceratorum & illorũ quoq; qui nondum fuerũt incarcerati. Et quãuis plures sint fugarum species, de illa tũ reorum fuga qui criminis occasione fugerunt hic tractandum erit. & ista est duplex, quædam quæ fit ante incarcerationem, quædam vero quæ fit postquã quis est intrusus ex ipsis carceribus. Videamus primo de illa quæ fit antequã quis sit inclusus in carcerẽ. & pro faciliori doctrina figurabo casum.

SVMMARIVM.

1 *Fuga ante incarcerationem an faciat criminis probationem.*
Probatio plena an inducatur ex fuga.
2 *Probatio semiplena tãtũ ex fuga inducitur.*
3 *Fuga quandoque in delictum imputatur.*
4 *Fuga quandoque ad probationẽ alterius criminis inducitur.*
5 *Fuga officialis publici quid operetur.*
6 *Fuga sola nonnunquã in criminalibus plenam facit probationem.*
7 *Fuga eius qui carceribus fractis aufugit plenam probationem facit.*
8 *Fugitiuus non præsumitur qui statim sponte sua reuertitur.*
Latitans in domo an dicatur fugisse.
9 *Reus iurans se veritatem dicturum, an possit de mendacio puniri si mẽdaciũ dixerit.*
10 *Fugiẽs præsentiam iudicis seu nõ puniur.*
11 *Malum semper præsumitur de malo iudice.*
12 *Appellare præsumitur qui ad superiorẽ iter aggreditur.*
13 *Fugiens ex camera vel palatio potestatis in quo detinebatur, pro confesso habetur.*
Fugitiui an sint ad sniam audiendã citãdi.
14 *Reus carceratus ostiũ apertum reperiens nõ habetur pro confesso si fugerit.*
15 *Fugiẽs de licẽtia custodis non hĩ pro cõfesso.*
Fugiẽs ex carcere priuato nõ hĩ pro cõfesso.
16 *Carceres publici qui sint & qui priuati.*
17 *Latitãs domine capiatur an fugisse dicatur.*
18 *Debitor qui ob multa debita ia cõtracta fugit si reuersus cũ ei trãsigat, an possit per vnum ex illis ob fugam præcedentem vt suspectus capi.*

© SCD - Université de Poitiers

1 VERO primo an fuga q̃ fit ante incarcerationē † faciat probationem criminis aduersus fugientem. Titius reperitur occisus de nocte, ingnoranter quis illum occiderit & qui fuerunt eius fociſ aut fautores. Mevius & Sempronius poſtquam dictū homicidium factum eſſe dicitur a ciuitate fugam arripuerunt & neſcitur ex qua cauſa, queritur an ipſa fuga probet illos eſſe iſtius criminis reos, & ſi non probatur plene an ſaltem ex dicta fuga ſemiplena ꝓbatio oriatur. Reſpond. dixerunt quidam ꝓ ex fuga huiuſmodi inducitur plena probatio ex quo fuga ipſa eſt maleficium l. deſertorem. §. deſertor. ff. de re milita. & l. quis ſit fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de edil. edic. & l. impubetibus. ff. de ſuſpe. tut. & ibi Bart. &
2 idem Bar. in d. l. deſertorem. §. j. † Quidā alij dixerunt ꝓ ex fuga non inducitur plena ſed tantum ſemiplena probatio, vt eſt gl. in l. admonendi. ff. de iu. iu. & glo. in l. in bo neſidei. C. eo. tit. c. fi. de ſucceſ. ab inteſta. & c. fi. de iur. iu. & ibi per cano. Quidā alij dixerunt ꝓ fuga de per ſe in cauſis criminalibus nullā facit probationem plenam neq; ſemiplenam, ſed ſolum quandam ſuſpitionem, ita ꝓ fuga ſola non facit indicium ad torturam. & adducunt tex. in l. vnica. C. de rap. virg. vbi dicitur ꝓ contra raptores fugientes ſi poſtea capti fuerint poſt legitimas, & iuri cognitas probationes ſine fori præſcriptione duriſsimis pœnis afficiantur cum tex. ibi poſt fugam requirat exactiſsimas ſiue clariſsimas probationes, ſequitur ergo ꝓ fuga nullam facit probationem, ita tenet Saly. in d. l. vnica. Circa quę breuiter dicendum eſt quia cupio me expedire ſecūdum ꝓ eleganter notat Bar. in d. l. admonendi. ff. de iur. iu. & in l. lege cornelia. ff. ad fil-
3 lan. † ꝓ quandoq; fuga imputatur alicui ad delictum, & ſic fuga eſt ipſum delictum, & tunc probata fuga probatum eſt delictū & ita intelligitur text. in d. l. iij. §. deſertorē. & §. emanſor. ff. de re milita. & l. quis ſit fugitiuus. §. apud labeonē. ff. de edil. edic. Quādoq;, fuga non inducitur vt delictum principaliter, ſed ad probationem alterius delicti tunc ſi quidem ad probationem alterius criminis probādi ſufficit ſola ſuſpitio ſicut eſt in ſuſpecto tutore & iſto caſu ſimiliter probatum eſt delictum ꝓ conſiſtit in ſola ſuſpitione, & ita intelligitur text. in d. l. impubetibus. in fi. ff. de ſuſpe. tuto. & l. locorum. C.
4 de omni agr. deſer. lib. xij. † Quandoq; fuga inducitur ad probationem alterius criminis in quo requiruntur plene & ordinarie probationes. vt l. ſciant cūcti. C. de probat. c. in literis. de teſti. & c. licet clamor. eo. tit. & tunc per fugam non fit plena probatio. ſed nec ſemiplena, ſed qualis qualis p̃ſumptio ſiue ſuſpitio, vt l. lege cornelia. ff. ad ſilla. & l. j. C. de rapt. virg. & ibi Cy. Bal. Saly. ce. hoc idem tenent. & Bald. in l. j. in v. col. C. de ſer. fug. Concluſio ergo regularis ſit iſta ꝓ quotieſcunq; fuga non inducitur vt delictum principaliter, ſed ad probationem alterius criminis ad quod probandum requiruntur ordinarie probationes. vt l. j. C. de rap. virg. & l. fin. C. de probatio. c. i literis. de teſti. & tunc fuga non facit plenā neq; ſemiplenam probationē, ſed facit quādam ſuſpitionem d. l. j. C. de rap. vir. & l. in lege corne. ff. ad ſillā. & Bar. in l. fi. ff. de qō. & per ea quæ diximus ſupra & notāt Moder. practi. in eorum tracta. male de quibus late memini ſupra in ti. de qō. & tortu. q. iij.
5 in materia indiciorum. † Quę quidem cōcluſio fallit primo in omnibus officialibus publicis ſiue ſint officiales qui preſunt iuſtitie ſiue preſunt adminiſtrationi vt in authē. de coll. §. ſuper hoc. & l. iij. C. de exactribu. lib. x. qui iſti ſi tēpore ſyndicatus vel quo reddere debent rationem adminiſtrationis ſue aufugerint de loco in quo officium geſſerunt illorum fuga facit ſemiplenam probationem regulariter. vt d. authē. de colla. §. ſuper hoc. & §. ſi quis autem. & in auth. vt iudi. ſine quo. ſuffra. §. neceſsitatem & in authē. de exhibē. reis. §. ſi vero. ēt quidam ita ꝓ præcedente fuga hmōi actor eius aduerſarius non cogit facere alias probationes de his quæ petit ſed ſolo eius iuramento ſtatur quo iuncto cū fuga officialis inducitur plena probatio, vt in d. iuribus.
6 † Quandoq; vero inducitur plena probatio criminis contra reum propter odium fuge, vt eſt caſus in l. ſi apparitor. C. de coart. lib. xij. vbi dicitur ꝓ ſi apparitor pendente iudicio contra ipſum tempore ſyndicātus ſiue reddēde adminiſtrationis aufugerit iudex debet contra ipſum emittere edictum peremptorium, vt compareat ad ſe defendendum quo non comparente poterit ferre ſententiam contra ipſum ēt abſentem, & nota ꝓ ibi eſt caſus ſingularis ꝓ in cauſa criminali fertur ſententia contra abſentem & contumacem & fuga habetur pro plena probatione cuius cōtrarium diſponitur de iure cōi l. abſentem. ff. de pœn. & l. j. & fi. ff. de requir. reis. & l. in lege cornel. ff. ad ſille-

© SCD - Université de Poitiers

& l.j.C.de rap.vir.cum si. Quandoq; autem non contra ipsum fugientem, sed cõtra alium, f.receptatorem hũc fugitiuum ex fuga prædicta inducitur plena probatio, vt l. consiliarios.C.de assesso.& ibi Bart.& l.iij.
7 C.de exacto.tribu.libr.x. † Secundo fallit in eo qui fractis carceribus cum conspiratione aufugit cuius fuga plenã facit probationem contra ipsum, vt l.in eos.ff.de cu. reo.et latius declarabitur infra eo.loco suo.

Hæc tñ exceptio siue fallentia prior limitatur pluribus modis, vt non ꝓcedat, et primo quando quis aufugit animo reuertendi & deinde reuersus fuit sponte, quia non subiiciitur pœnis prædictis nec fuga inducit probationem contra ipsum isto casu, vt d.l. desertorem §.j.& ibi glo.ff.de re milit.& d. l.quis sit fugitiuus. in princip.&.§.apud labeonem.& ibi Bar.ff.de edil.edic.Sed qualiter probabitur ꝙ habebat animum reuertendi, dic ꝙ per testes, quia forsan antequã fugeret declarauit animum suum corã testibus ꝙ discedebat animo reuertẽdi. iuxta no. per Barto, in l.j.§.si quis ipsi prætori.ff. de oper.no.nunc.si vero per testes id probari non potest considerabitur conditio persone an sit nobilis, honesta & legalis vel potius vilis & suspecta, & secundum illius cõditionem iudicare fugam, vt l.nõ omnes.§.
8 a barbaris.ff.de re milit.† item attenditur an sit diuturna vel breuis absentia, quia si cito reuersus fuerit, præsumitur ꝙ aufugerit animo reuertẽdi, prout reuersus fuit aut diutius stetit absens & præsumit ꝙ animo fugiendi & non reuertẽdi recesserit d.l.desertorem.§.emansor.& ibi glos.& Bart.qui hoc bene notant.& d.l.quis sit fugitiuus.in prin.& idem tenet.Bal.in l.j.in v.col.C.de ser.fugi. Secundo limitatur, vt non procedat qñ quis aufugeret aut latitaret cautus in domo non eundo per vrbem nec apparendo in publicum post formatam inquisitionem aut postquã curia cepit contra ipsum procedere, quia iuste timet qui timet persecutionem curie, ita no.dicit Bart.arg. illius tex.in l.j.in fin.ff.de bon.eor.qui antesent.&c.vbi dicit qd fuga aut latitatio isto casu ꝙ non fieret si adhuc nulla esset formata inquisitio vel accusatio vel antequã curia cepisset contra ipsum procedere, quia si tunc aufugeret fuga illa faceret indiciũ cõtra ipsum aut saltem induceretur suspitio, vt l.lege cornelia.ff.ad silleia.ratio est quia isto casu non ex alia causa ꝙ propria crimis conscientia aufugisse præsumitur, ita dicit Bar.in d.l.j.quam doctrinam diligenter no. quia non reperi alibi, & est magni effectus,
9 cuius l.argumen.dixerunt quidam.† Quod reus qui iurauit super inquisitione dicere veritatem & postea dixit mendaciũ vt saluaret vitã, quia negauit omnia contenta in ea vera esse ꝙ licite potuit hoc facere vt mortem euitaret, quia iura permittunt vnicuiq; vitam & sanguinem proprium quouis modo redimere & non tenebitur de periurio, vt no.in d.l.j.ff.de bon.reo.&c. vide Alex.in apostil.Bar.d.l.j.in fin.vbi dicit ita fuisse consultum per plures peritos docto. prædicta tñ intelligẽ esse vera quãdo est crimen tale ex quo venit imponẽda pœna sanguinis, vt l.transigere,& quod ibi not.gl.& Bal.C.de transact.& d.l.j.ff.de bo.reo.&c.

Tertio limitatur prædicta exceptio qñ constabat quod quis debebat capi de facto, quia tunc licet aufugere & euitare violentiam facti,& tunc fuga prædicta non operatur aliquid contra ipsum, ita dicit d.Andr. de Isern.in constitu.reg.in c.vt participatio, vt refert & sequitur d.Par.de Pu.in tractatu synd.in c.an iudex.fol.lij.in ij.colũ.in
10 volumi.meo. † Quarto limitatur vt non noceat fuga qñ quis aufugit præsentiam seuientis iudicis, qui consueuit esse multũ crudelis cum subditis suis, & in quo plus seuitie ꝙ iustitie reperitur inesse iste enim dicitur iustus timor & fuga, isto casu dicitur esse facta ex iusta causa, ita dicit idem Andr. de Isern.in consti.reg.in c.grandis & c.penã eorum.& do.Luc.de Pœn.in l.si coloni.C. de agri.& cẽsi.lib.xij.vbi dicit ꝙ si quis timet seuitiam impij iudicis in quo nulla est iustitia, sed tota crudelitas aufugeret ex curia in qua tenebatur aut custodiebatur de-
11 tentus non debet haberi pro confesso,† qa de malo iudice malum præsumendum est l. si quis per impresionem.C.quod me.causa.atgumen.l.non omnes.§.a barbaris.ff.de re milit.pro quo facit ẽt quod not.Bar in d. l.j.§.si quis ipsi prętori.ff.de oper.no.nunc. vbi dicit,ꝙ ille qui omnino aut probabiliter timet pœnitentiam iudicis dubitans ne contra ipsum inuitum insequat,actus ille q̃ fiendus erat coram iudice sufficit si fiat coram vicinis & amicis. idem tenet Paris de Pu.in dicto suo tractatu syndica.in dicto capitu.an iudex, qui demum offert bonam cautelam officiali.cuius fuga faceret probationem contra ipsum vt quotiescunq; videret officiales syndicatores sibi inimicos & suspectos iter arripiat ad superiorem cum protestatione,ꝙ non intendit per illum recessum arripere fugam, vt fugiat iustitiam,

© SCD - Université de Poitiers

sed accedere ad superiorem vt audiatur in
12 causa sua pro iustitia sine suspitione, †nam qui arripit iter ad superiorem videtur appellare & accessus ille loco appellationis habetur secundum Hosti.in c.vt debitus.de appel.de quo Bal.dixit esse tex.in l.sed si g prætorem §.fin.ff.ex quib.cau.maio.& aliquid per Bar.in d.l.j.§.si qs ipsi prætori.de ope.no.nun. Sequitur nunc secũda exceptio declaranda qñ fuga fit ex carceribus quo casu fuga facit plenam probationẽ, vt supra diximus,immo facit fugientem haberi pro confesso crimen illud, pro quo detinebatur l.in eo.ff.de cus.reo.adeo ꝙ iudex poterit ferre sentẽtiam cõtra fugientem ac si fuisset uere cõfessus in iudicio,ẽt ꝙ sit absens,ita sentit gl.& Bar.in d.l.in eos, vt sequatur confessionis effectus & est tex.in l. si apparitor.C.de cõarta,lib.xij,ꝙ no,vt dixi, quia est casus exceptus contra regulã iuris cõis vt absens pro crimine damnari possit d.l.absentem.ff de pœni.cum simili.
13 †Quod dictum amplia vt procedat etiã in fugiente ex aliqua camera vel ex palatio potestatis in quo detinebatur sub custodia,ita tenendum est argumen.illius text,d. l.in eos.quia loca ipsa siue palatium dicitur esse carcer qñ quis detinetur in eo de mandato iudicis,vt est tex.& ibi notant docto.in l.j.ff.de custo.reo.vide Ioan.Andr.in addi. ad Spe.in ti.de præsum.§.species.ver.violenta. Vbi vult ꝙ ẽt arrestatus in ciuitate aut palatio pro crimine si fugit in arresto habeatur pro confesso.vide ipsum qui copiose narrat istam materiã in d.addit. Qui queritur an sit necesse dictos fugitiuos citare ad sententiam qñ sunt absentes. & concludit demum ꝙ non contra quem vr̃ esse tex.in d.l.si apparitor C.de coartal.lib.xij. vbi absens per fugam citandus est ad sentẽtiam edicto peremptorio, vt infra certũ terminum compareat,quo elapso & non comparente iudex poterit ferre sententiam contra absentem,& hoc vr̃ esse magis tutũ pro sententia,vt per edictum saltem citentur,vt l,properandum,C.de indi,ꝙ tenet ẽt glo,in d.l.si apparitor,ideo cogita. Hæc ẽt exceptio recipit nonnullas limitationes, & primo vt non procedat qñ quis esset incarceratus pro inquisitione generali,sed solũ qñ ex speciali inquisitione & pro certo crimine,ita singulariter limitat Bal.d.l.eos.in cõsil.ccxxx.j,lib,ꝙ incipit primus quæstionis articulus vbi dicit d.l.in eos.ita debere intelligi secundum ꝙ refert Ioan.Andr,in d. addi,de qua supra. Secundo limitatur vt non procedat d.l.in eos nisi fuga ipsa facta fuerit cũ conspiratione prius habita in carceribus cum socijs hoc modo hr̃ pro cõfesso alias non vt dicit Bal,in d,consi.ccxxx.
14 †Tertio limitatur vt non procedat illa dispositio, nisi qñ interuenit fractura carcerum alias si sine fractura aufugissent, quia exiuerunt per fenestras aut per ostium, vt quia inueneruntostium apertum, vt latius infra dicetur non haberentur pro confessis,ita limitat.Bald.in dicta,l.penulti,in dicto consi,qui dicit ita tenere Guil.de Cu.in l.succurrit.ff.ex qui cau.maior.idem tenet Bal,in l,in bonefidei in.ix.col.C.de iureiu. vbi dicit ẽt ꝙ fuga incarcerati non probat contra potestatẽ vel iudicem seu officialẽ.

Quarto limitatur vt non habeat locũ in eo qui aufugit animo reuertendi & deinde sponte reuersus fuerit, quia ille non habetur pro confesso nec incurrit pœnas de quibus in d.l.in eos,quomodo autem & qualiter cognoscatur ꝙ fugiens habuerit animũ reuertendi satis plene dictum fuit supra eo. in præcedẽti excep.in prima fallen. Quarto limitatur d.l,in eos,vt non procedat qñ fugiẽs inuenit ostium carceris apertum, ita notanter declarauit Angel. illum text.in l. verum.la ij,ff.de effrac,secundum ꝙ refert idẽ Ioan.And.in d.apo,de qua supra, vide aliam apost,ad Bart.in l.j.ff.de bo,eor.&c.
15 † Quinto limita vt non habeat locum d,l.eos,qñ quis aufugit de licentia custodis quia isto casu tenebitur custos & non ipse fugiens,ita tenuit Guil.de Cu,in l,quoties. C.de exac,trib,li.x.& Bal.in l.ad commentariensem.eo,tit,vide Ioan.And.in d.addit. & facit text. optimus in l,consiliarios.C. de assesso. Sexto limita duntaxat habeat locum in eo qui aufugit ex publicis carceribus,non autem in eo qui ex priuatis carceribus aufugeret,ita dicit Guil.de Cug.in d.l.succurritur.Bal.ẽt ibi,secundum ꝙ referunt Ias,& quidam alij Mode,in l.admonẽ
16 di,super gl in ver,fuga.ff.de iureiuran.† & notat ꝙ publici carceres non solum dicuntur illi qui fortibus clauibus aperiuntur & habent perpetuos custodes, verum ẽt dici possunt caceres publici aliqua alia camera in palatio potestatis,immo totum palatium quando prętor vel iudex statuetet alicui locum pro carcere,quia carcer publicus dicitur locus ordinatione et decreto iudicis deputatus in quo custodiat persona sicut esset palatium potestatis,arx,vel alia domus, vt notant doct.in l,j,ff.de custo,reo. & ideo si tyrannus vel alia priuata persona caperet

© SCD - Université de Poitiers

aliquem & violēter detineret in aliqua arce, vel etiam in carceribus qui solēt esse publici nihilominus isto casu dicuntur carceres priuati, quia destinati sunt per hominē nullam habentem iurisdictionem super homine capto. vide Bal. in d. l. succurritur. &
17 Bart. & doct. in l. ij. ff. de priua. car. † Sed quero quid si aliquis latitat & non apparet in publicum ne capiatur, an dicatur fugere. dic ꝙ non, ita dicit Bal. in l. j. in iij. col. C. de edil. actio. cui concordat dictum Bart. in l. j. in fi. ff. de bon. eor. &c. in ij. membro sue distin. Et quid si mulier aufugit de carceribus causa euitande libidinis dic ꝙ non habetur pro confessa secundum Bal. in d. l. j. in iiij. col. Et quid si aliquis fuit accusatus ꝙ produxit falsum instrumentum & dum cōtra notariū qui de illo rogatus fuerat procederet de falso, notarius aufugit, an fuga notarij noceat parti, & i quo vide Io. An. in d. addi. de qua supra. Et no. vnū ꝙ dixit gl. no. i auth. de exhi. re. §. si vero ēt quidā, vbi dixit arg. illius text. ꝙ si famulus aut seruitor aufugerit aut recesserit a dño sine licentia ꝙ omnia bona quę deficiūt in domo patroni, presumuntur a dicto seruitore fugien
18 te furto fuisse subtracta. † Post hec quero quid si vnus aufugit propter multa debita per ipsum contracta, quia timebat ad instātiam creditorum incarcerari, deinde reuersus cum omnibus vel maiori parte concordauit an poterit postea per aliquem ex illis creditoribus aut per alios creditores posteriores ratione præcedentis fuge capi, vt suspectus de fuga. doc. in d. l. admonendi in gl. magna. in ver. fuga. tenent ꝙ sic, vide latius ibi, pro quo facit text. in l. non omnes. §. arbaris. ff. de re mili. & per hæc sum expeditus de ista materia fuge, de qua vide late per doct. maxime Mod. in d. l. admonendi. & quædam per Alex. in apo. ad Barto. in d. l. j. ff. de bon. eo. qui ante sen. &c. & in l. in eos. ff. de custo. reo. & Ioan. And. in addi. ad Spe. in ti. de præsum. §. species. ver. utolēta.

De calumniatoribus.

OST carcerum liberationem vtile est videre de calumniatoribus q falsas vel calūniosas accusationes aut querelas proponunt aduersus innocētes qualiter de ipsorum calumnia cognoscatur & quibus pœnis puniendi sunt, pro cuius faciliori notitia breuiter figurabo casum, Titius a tribus nocturno tempore insultatus fuit & tribus vulneribus percussus, Sēpronius qui alias ipsius Titij inimicus dicebatur hac de causa vel propter alias suspitiones captus & i. carceratus fuit, & instigante Gato cōsanguineo vel amico vulnerati cōtra Semproniū processum fuit in causa ēt vsq; ad rigorosum examen inclusiue, sed quia, d. Sempronius in veritate istius criminis innocēs erat instetit fortis ad omnem paragonē, quē cum iudex innocentem cognosceret absoluit & a carceribus liberauit, nihilominus quia in d. carceribus per plures dies sterit inclusus & magnas expensas fecit, & calūnia, d. Sēpronij prętēdit se passum fuisse, & vult proponere contra d. Gaium accusationem, aut querelam calumnie.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam carceris & tutore passo quo subueniatur remedio aduersus calumniatorē seu declaratorem eius.*

2 *Iudex reo absoluto de accusatoris falsi consilio inquirere debet.*

3 *Calumniatorum tres sunt species.*

1 VERITVR modo quo † iure & qua via succurrit huic Sempronio contra istū Gaium delatorem siue instigatorem. Respon. quidā dixerunt ꝙ contra Gaiū procedi non potest de calumnia, quia nō venit vt accusator apertus, nec se inscripsit ad pœnā talionis, & nulla acta in causa criminali facta fuerunt nomine suo, vt l. fi. C. de accu. & l. j. in princi. ff. ad turp. & l. ij. C. qui accu. non pos. In cōtrarium est veritas ꝙ immo non solū accusator, sed & querelans instigator & solicitator causæ criminalis, siue sit public. siue secretus quomodocunq; procedat tenetur de calūnia, vt est tex. not. in l. j. §. incidit, & ibi glo. & Bar. ff. ad turpi. & d. l. j. in prin. §. calumniari, & §. sed non
2 vtiq; eo, tit. vbi dicitur † ꝙ iudex reo absoluto, tunc incipit de accusatoris aut delatoris consilio querere qua mente & quo animo ad accusationem processerit & si inuenerit illum calumniose & dolose ad accusationem ipsam processisse sufficit ꝙ pronuntiet illum calumniasse quamuis pœnam certam non exprimat, lex tñ irrogat pœnā
3 d. §. sed non vtiq;, ver. nā si quidem. † Et

© SCD - Université de Poitiers

pro faciliori notitia istius materie premitte ꝙ tres sunt species calumniantium principaliter, quidam enim dr̃ calumniator, quidã preuaricator, alius vero tergiuersator. Calumniator est qui scientur & dolose falsa crimina proponit in accusatione vel ingsitione. Preuaricator vero est qui vera crimina dissimulat. Tergiuersator autem est qui in vniuersum ab accusatione recedit, vt no. in l.j. in prin. in ver. calumniari. ff. ad tur. his sic præsuppositis deuenio ad qõnẽ.

SVMMARIVM.

1 *Calumniator an illico præsumatur quis eoipso quòd crimen intentatum nõ probauit. Pœna calumniantis est supplicij similitudo.*

2 *Pœna senatus. tur. est in quinque auri libris fisco applicandis.*

3 *Calumniator in probatione deficiens non punitur si deferre tenebatur.*

4 *Accusans alium de crimine non auditur nisi cautione præstita de lite prosequenda & expensis reficiendis in casu succumbentie.*

5 *Deficiens in probatione an teneatur de calũnia, si per viam inquisitionis procedatur.*

6 *Accusans ob necessitatem officij, an puniatur de calumnia si in probatione defecerit.*

7 *Denuntiantes qui tenentur, & si in probatione deficiant an puniantur.*

8 *Iudex an incidat in turpillianum ex mero procedens officio, instigante nemine, si reus fuerit innocens repertus.*

9 *Iudex in dubio præsumitur processisse Zelo iustitie, non per calumniam aut dolose.*

10 *Accusator calumniosus in extraordinarijs puniri potest pro motu iudicis.*

1 QVBRO an eoipso quod quis † non probauit crimen ꝙ intendit dicatur calumniasse, ita ꝙ de calumnia cõdemnari possit: quidã dixerunt ꝙ non, quia si iudex pronuntiat in causa calũnie contra accusatorem & reliquos nõ probasti, per ista verba non dr̃ esse condemnatus de calumnia, sed potius absolutus, ibi dum dicit pepercit ei &c. si vero pronunciauerit calumniatus es ipso incidit in turpillianum, d. §. sed non vtiq; ver, nam si quidem, Sed cõtra prædicta facit text. in l.j. §. j. C. de aduo. diuer. iudicio. vbi dr̃ ꝙ eoipso ꝙ quis defecit in probatione dr̃ calumniasse & calumniator condennari poterit pœna calumnie.

Quæ calumniantis pœna est similitudo supplicij, vt est glos. in d. l.j. C. de aduo. &c.

2 & ibi Bart. † Pœna vero senatusconsulti turpilliani. est. v. librarũ auri fisco applicandarum, vt l. iij. §. fi. ff. de preuari, & ibi gl. ad contrarium supra fotmatum ita respondetur ꝙ reperiuntur quẹdam persone, quẹ cõpelluntur aliqua iusta de causa ad accusandum quarum quedam sunt, quẹ ratione sanguinis vt vendicent necẽ defuncti sicut mater quæ agit de morte filij, vt l. mater. C. de calum. & infra dicetur, item vxor de morte viri & econtra pater de morte filij & ecõuerso l. calumniantes. C. eo. tit. & not. in d. l. mater & per gl. in l. athletas. §. pe. in ver. ex vtraq;. ff. de his qui not. infa. quidam sunt ꝙ ratione officij compelluntur ad accusandũ, vt sunt tutores, curatores, & similes, vt l. ij. C. qui accus. non pos. & infra clarius dicemus, quotiescunq; enim sunt hmõi persone excepte quẹ veniunt ad accusandũ ex quadam necessitate vt diximus ille excusant a præsumpta calumnia, & ideo eoipso ꝙ non probauerint non dicuntur calumniasse, sed potius præsumuntur errasse, & iusto errore ducti fuisse nisi expresse probetur contrarium ꝙ dolose & malitiose venerint ad accusandũ, & ideo in istis personis qñ pronuntiatũ fuit non probasti iudex pepercit ei, quia iura psumunt in eis ꝙ potius iusto errore & iusta de cã moti fuerint ad accusandũ q̃ dolose, vt supra diximus, & ꝓbat in d. l. mater. C. de calũ. & d. l. ij. C. qui accu. nõ pos. et ita intelligit text. in d. l.j §. sed nõ vtiq;. ff. ad tur. & ꝙ ibi no. Bar. ita ẽt intelligit glo. illum tex. in l. athletas. §. pe. in ver. vtraq;. ff. de his de qui no. infa. ꝙ tex. i d. l. j. ff. ad tur. loquit in psonis exceptis. tex. vero in d. l. j. C. de aduo. di. iudi. loquitur regulariter in personis priuatis & nõ exceptis in quibus procedit alia regula ꝙ eoipso ꝙ qs nõ probat vr̃ calumniari & iura pręsumũt illum calumniasse & de calumnia condemnari poterit nisi euidenter probauerit ꝙ alia qua iusta de causa motus fuerit ad accusandum, quæ posset ipsum excusare ab illa p̃sumpta calumnia, & ideo bene dicit Bar. in d. l. j. in prin. ff. ad tur. ꝙ iudex debet statuere terminũ huic reo intra quem probet ꝙ habuerit iustam causam agendi intra quem nisi probauerit, poterit merito de calumnia condemnari, iuxta terminos d. l. j. C. de ad-

© SCD - Université de Poitiers

uo.&c.& ꝙ ibi no.glo.& Bar.ad propositum igitur quæstionis nostre dico † aut iste
3 Sempronius est de personis exceptis qui aliqua necessitate cōpelluntur ad accusandum,& deficiens in probatione non presumitur calumniator siue calumniasse, aut nō erat de illis psonis & in dubio crimine non probato presumitur calumniasse & poterit iudex sibi statuere terminum ad se purgā dum aduersus illam præsumptionem intra quem nisi se purgauerit poterit vt calūniator condemnari per ea quæ supra diximus vide Bar.in d.l.j.§.incidit.& l.in senatus.§. an ad eos.ff.ad turpi. Et ideo vt clarior habeatur notitia de præmissis distingue sic. Aut processum fuit in causa criminis p viā accusationis via ordinaria,et accusatus isto casu si est innocens tutus erit & poterit iure merito vindicare omnem iniuriam,quæ sibi inferretur in causa, quia accusator non auditur,nisi prius se inscribat ad pœnam talionis,vt l.fi.C.de accu.& l.j.in princi.ff.ad
4 tur.† & nisi præstiterit ēt idoneam cautionem de prosequendo litem vsq; ad finē & in euentum succumbētie de reficiendis expensis,vt d.l.tij.C.qui acc.non pos. Et vti nam ordo iste seruaretur hodie in omnibus causis criminalibus vt isti ēt instigatores et solicitatores ita facerent qñ proceditur per viam inquisitionis,quia non orirentur quotidie tot pauperum innocentium clamores & querele, qui post multa damna & opprobria grauesq; in iurias quas sepius patiuntur nō cogerentur multas tollerare & dāna ꝯ plurima indebite sustinere,& cautius discerent viri maligni alterū crimina tum falsa tum simulata in iudicio proponere & in alienis calamitatibus gloriari, iuxta illud Prouer.xvij.c,malus obedit lingue inique, & fallax obtemperat labijs mendacibus,qui despicit pauperem exprobat factori eius,& qui in ruina letatur alterius, non
5 erit impunitus,& xiij.dī Risus † dolore miscebitur & extrema gaudij luctus occupat, Quandoq; vero proceditur per viam inquisitionis,& tunc aut per modum querele & deficiens in probatione an censeatur in dubio calumniasse recurrendum erit ad illam distinctionem de qua supra aut erat de personis exceptis,aut non , & dic vt supra proxime diximus,ꝙ teneatur de calumnia qñ constat ipsum calumniasse vel incidat in pœnam se ratusconsulti turpilliani nemini dubium est l.j.§.incidit.& ibi glo.& l.in senatus §.an ad eos,& ibi Bar,ff.ad turpit. & diximus similiter supra eo, Idem dicē dum est de instigatore & illo qui solicitat in causa contra aliquem vt illo deficiente in probatione nō euadat calumniantis pœnas,vt est casus in d.l.j.§.incidit.et ibi Bar ff.ad turp,& l.in senatus.§.an ad eos, eo.tit. vbi proprie loquitur qñ proceditur in crimine via extraordinaria per inquisitionē,
6 † Aut proceditur ad instantiam fisci vel illius procuratoris,& quidam dixerunt ꝙ ille in dubio excusatur a præsumpta calumnia propter necessitatem officij,sicut tutor curator,et alij similes de quibus supra in d, l.ij.C.qui accu.non pos,sed si appareret de illius calumnia ꝙ dolose & calūniose egit, non euitabit pœnas predictas,vt d.l.in senatus.§.an ad eos,& ibi Bart,ff eo.tit.vbi loquitur ēt de iudice qui tenetur de calumnia qñ dolose & calumniose egit contra reum ad quæ faciunt notata per Bar.in l.fi postulauerit.§.fi.ff.de adult.vbi si procurator fisci fecit torqueri seruum alienum nullam habens causam,ex qua tortura seruus deterioratus fuit,dicitur ibi ꝙ fiscus & procurator tenentur ad estimationem serui ipsi domino , & ad omnia damna quæ occasione prædicta passus fuerit, vide ibi,& vide Gādi.in tractatu maleficio.in titu,qualiter cognos,de maleft.per denunti.& infra proxi-
7 me dicam. † Quandoque proceditur ad denuntiam officialis publici,prout sunt Bonoui.ex forma statutorum in ciuitate officiales , quidam qui dicuntur magistrales & in qualibet capella deputatur vnus , in comitatu vero sunt massarij siue saltuarij in qualibet villa siue communi , & isti tenentur denuntiare curie omnia maleficia quæ fiunt in sua capella, vel in suo communi respectiue,queritur modo si aliqua denuntiatio per officialem facta fuerit contra aliquē de crimine non vero & sic iniusta & mendosa an ille denuntiator teneatur de calumnia & incidat in turpillianum.dic aut constat de illius calumnia & dolo , & nulli dubium est ꝙ tenetur , vt l,in senatus.§.an ad eos,& ꝙ ibi not,Barto.ff.ad turpil.aut constat de illius innocentia quia deceptus fuit seu aliqua alia iusta causa & non tenetur, vt d,l,j.in princip,&.§.sed non vtique,ff. ad turpil.aut sumus in dubio & excusatur ratione officij a præsumpta calumnia,quia quicquid fecit illud agit ex necessitate officij l.secunda,C.qui accusa.non poss.l.secunda.§.si publico,& ibi Barto.ff.de adulte.& d.l.j.§.sed non vtique, secundum Barto.ibi & Bart.in l.in senatus §.an ad eos. in fi.eodem titu, vbi expresse ponit casum , & ita

© SCD - Université de Poitiers

decidit quod maxime est verũ quando aliqua præcedebãt indicia secus si nulla, quia tunc non euitaret aliqualem infamiam saltem facti, vt l. ob hæc verba, & ꝓ ibi not. ff,
3 de infami. † Quandoque autem inquisitio reperitur formata per iudicem ex mero officio, & ex illo mero officio procedit ur in causa, nemine querelante vel instigante, & isto casu crimine nõ probato, quæritur an iudex incidat in turpillianum & teneatur vt calumniator, breuiter dicas aut cõstat ꝓ iudex processit nimis animose & dolose in causa nullis vel leuissimis & inanibus indicijs præcedentibus, & nulli dubium est ꝓ tenetur de calumnia & incidit in turpillianum & patitur omnes pœnas ac si esset mere priuatus quando constat de dolo ipsius, ita dicit expresse Bartol. in dicta l. in senatus. §. an ad eos. ff, ad turpill. aut constat de eius bona iustitia & quod ex iusta et rationabili causa motus fuit ad inquisitionem & processum contra inquisitum propter multa indicia quæ contra ipsum aderant, & non tenebitur de calumnia, immo præsumptio iuris erit pro eo ꝓ motus fuerit ad litem zelo iustitie, prout ipse tenetur & non propter calumniam d. l. ij. §. si publico, ff, de adulter. l. ij. C. qui accusa. non poss. & l. congruit. & l. obseruandum. ff. de offic.
9 præs. † aut sumus in dubio & isto casu similiter potius præsumitur ꝓ zelo iustitie q̃ dolo & calumnia processerit in causa. & ꝓ fecerit propter necessitatem officij. d. l. ij. C. qui accusa. non poss. & l. ij. §. si publico. ff. de adulter. & not. Barto. in dicto. §. an ad eos. & Bart. & Bald. & docto. in l. prima. C. de pœna iudi. qui male iudic. Alexan. in l. j. ff. de iurisdi. omnium iudi. ꝓ maxime præsumendum est attenta conditione persone ipsius iudicis l. nõ oẽs. §. a barbaris. ff. de re mil. et attenta etiam conditione persone inquisite & natura causæ, & attẽta et iam qualitate indiciorum iuxta not. in l. respicienda. §. delinquunt. ff. de pœn. & l. aut facta, eodem titu. cum multis simi. Et not. inquantum diximus supra ꝓ calumnie pœna est similitudo supplicij criminis obiecti. d. l. j. et ibi glos. C. de aduoca. diuer. iud. hoc est verum in iudicijs criminalibus ordinarijs.
10 † Secus autem erit in extraordinarijs, quia in illis calumniosus punitẽdus erit pro motu iudicis, ita dicit glo. q̃ sequitur Bart. in dicta l. prima. §. sed non vtique in fin. ff. ad turpilli. Quomodo autem & qualiter probetur calumnia & qualiter procedatur in causa calumnie, & quæ probationes requiruntur, & multa alia circa istam materiam, vide late Bartol. in dicta l. j. in principio. ff. ad turpillia.

SVMMARIVM.

1 *Accusator quocunque nomine censeatur de calumnia condemnatus ad expensas etiam damnari debet.*

2 *Condemnatio expensarum fieri debet in causis criminalibus parte petente sicut in ciuilibus.*

3 *Iudex maleficiorum licet principaliter non possit cognoscere de causis ciuilibus, potest tamen incidentur.*

4 *Reus absolutus an ad solas agere possit expensas causa calumnie omissa.*

De expensis, damnis, & interesse.

POSTREMO videndum est quibus modis prouideatur reo innocenti vt releuetur indẽnis a tot dãnis expẽsis & interesse quæ passus fuit in dicta incarceratione & causæ prosecutione vsq; ad finem circa quæ repetendus esset casus supra figuratus in ti. proximo procedenti, & successiue oẽs distinctiones & membra quæ ibi posuimus hic inserenda essent quæ iamen causa breuitatis omitto. † Conclusio ergo sit ista ꝓ
1 in omnibus casibus accusator, delator, instigator, querelans, procurator fisci aut syndicus, qui denuntiauit vel ipsemet iudex notatur & condemnatur de calumnia in omnibus illis casibus instante reo innocente poterit iudex condemnare reum calumnie in expensis, vt expresse & no. tenet Bar. in d. l. j. in prin. in fi. commenti. ff. ad turp. qui post quorundam doc. opi. qui tenebant cõ-
2 trarium illis confutatis cõcludit † ꝓ in omnibus causis criminalibus siue processum fuerit per accusationem siue per inquisitionem, aut alio quouis modo fieri debet parte petente condemnatio expensarum, sicut in causis ciuilibus, de quibus dicit esse casum in l. ff. secundum vnam lec. C. de fru. & lit. expen. circa quæ vide latius ibi per eũ. Quę quidem expense peti poterunt, aut officio iudicis nobili humiliter implorato antecq̃ feratur sniа absolutionis vt vnico contextu feratur super utroq;, aut iure actionis intẽ

© SCD - Université de Poitiers

tando nouum iudicium, vt dicit Bar. in d. l. j. in prin. vbi vide latius dicta per eum, & probat tex. in l. iij. C. qui accu. non pos. in fi. & l. interdum. §. qui furem. ff. de furt. & ibi
3 dicit, † nota quod licet iudex maleficiorũ non possit cognoscere de causis ciuilibus, est verũ principaliter, incidenter tamẽ bene poterit cognoscere causas, quæ descendũt ex crimine sicut est restõ rei furto subtracte, item expensas factas in causa poterit illas cognoscere & reum in eis condemnare & taxare, vt dicit ibi Bar. & vide Bar. in l. si postulauerit §. fi. ff. de adul. vbi dicit qd ibi est quasi casus quod in causis criminalibus victus victori condemnatur in expen. vide Inno. in c. cum oportear. in fin. magne glo. de accus. & per Abb. & cano. in c. calũ
4 nia, extra de pœ. † Sed quero an reus absolutus poterit agere ad expensas dũtaxat quas fecit, & omittere causam calũnie. credo quod sic, quia iste sunt causę separate secundum ꝓ dicit Barto. in d. l. j. in prin. ff. ad tur. tũ ad hoc vt possit obtinere sententiam in causa expensarum oportet ꝓ probetur calumnia accusatoris, qua probata iudex poterit ex officio suo ipsum punire de calũnia, vt l. iij. C. q accu. non pos. & hoc idẽ vĩ esse de mente Bar. in d. l. j. in vlt. q. ff. ad tur.

FINIS.

PERVTILIS ET QVOTIDIANVS TRACTATVS DE TORMENTIS SIVE DE INDICIJS & tortura, per præstantissimum ac eminentissimum ea etate doctorem domi. Guid. de Suzaria Mantuanum, cum additio. domi Ludouici Bolognini Bononien. Vtriusque Iuris Docto. clarissimi equitisque dignissimi in almo Bonoñ. studio anno domini MCCCLXXXVIII. ad magnificos dominos. d. prætores, & eorundem assessores ac iudices ad maleficia deputatos.

SVMMARIVM.

1 *Iudex torturus reum, iuris, & humanitatis meminerit nec repetere debet, si veritas impositi criminis, alia quauis via leuiori possit erui.*

2 *Quæstio seu tortura non ex leui causa, aut pro quolibet crimine est indifferenter proponenda.*

Indicia non quelibet sunt ad torturam sufficientia.

3 *torqueri non debet quis, nisi duobus concurrentibus.*

Tormenta reo ea sunt moderatione inferenda, vt tortus aut innocẽtie, aut certe supplicio conseruetur saluus.

4 *Quæstio, inquisitio quædam dicitur, cũ tormentis & dolore corporis, facta eruendæ veritatis gratia.*

5 *Quæstio fieri dicitur per tormentum, quasi torquens mentem.*

6 *Iudex carcerato, qui torqueri non potest, alimenta denegare non debet.*

7 *Ferula in pueris, censetur quædam tortura.*

8 *Torqueri potest in casu quilibet, cuiuscunque sit conditionis, aut status.*

9 *Torquendi non sunt, qui in dignitate constituti sunt.*

10 *statuliber improprie dicitur, cui libertas in tempus certum, vel sub conditione certa relinquitur.*

© SCD - Université de Poitiers

ta relinquitur.

11 Seruus quando, & contra quem torqueri poßit.

12 Minor quatuordecim annis nõ debet torqueri, potest tamen ferula vel corrigia cedi.

13 Ferula minoribus datur, vt veritas sciatur, sed non vt condemnatio sequatur.

14 Decrepitus non est torquendus, & que dicatur decrepitas ætas.

15 Decrepitus in crimine læsæ maiestatis, et hæ reseos torqueri potest.

16 Iudices eminentißimi, milites, decuriones, et eorum filij, nequaquam sunt torquendi.

17 Torquens in dignitate constitutum in casu non excepto in eo scilicet quo torqueri non debebat, capite plectitur.

18 Clerici presbyteri, an & quando sint torquendi.

19 Quæstio qualiter, & quo debebat moderamine fieri.

20 Iudicis æqui arbitrio relinquitur, & quãdo & qualiter quis torqueatur.

21 Iudex in dubio modum torture non præsumitur exceßisse.

22 Tortura quo ordine sit applicanda, si plures torquendi sint.

Pater & filius quando torquendi veniunt, a filio in patris præsentia est inchoandum.

23 Fœmina quare prius torqueri debeat quam masculus.

24 Torqueri debet prius, qui veritatem nouit melius.

25 Iudex qualiter, & quo ordine, debeat reum interrogare.

26 Reus ex causa ciuili et criminali potest torqueri, si alias veritas non poßit haberi.

27 Tortura communiter in ciuilibus causis nõ est admittenda.

28 Indicia sufficientia & verisimilia quæstionẽ præcedere debent, neque. n. in omni causa, aut qualibet persona est proponenda.

29 Confeßio facta in tortura sine indicijs verisimilibus nulla censetur etiam si extra tormenta ratificetur.

30 Iudicia qualia ad torturam requirantur, iudicis arbitrio committitur, & nu. 35.

Iudicantis arbitrio relinquitur quicquid a iure non determinatur.

31 Iudex prudẽs circa indicia indagãda solerter instare debet contra delatũ de crimine.

32 Conuersatio mala est male operationis & conscientie depraua te indicium.

33 Indicia contra delatum sumi possunt ex constantia vel trepidatione.

34 Opera hominis attenduntur ex vite præterite gestis.

36 Iuuenis cum puella repertus, vel de domo eius exiens, supposuisse præsumitur.

37 Furtum fecisse an præsumatur ũ pœnes quẽ res subtracta reperitur.

Fama mala alicuius de præterito, facit eum malum præsumi, in eodem genere mali.

38 Iudex in quibus delictis ad torturam promptior esse debeat.

39 Mortuus iuxta domũ Titij repertus, an præsumatur a Titio occisus.

40 Fuga quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.

41 Indiciũ consurgit, si postquã dominus loquutus est in aure famuli, ipse famulus aliquod crimen commiserit.

42 Fama publica a fide dignis orta personis, indicium ad torturam tribuit.

Confeßio socij in crimine indicium ad torturam censetur præstare.

43 Quæstionis seu torture effectus quis sit.

Confeßio rei statim in causa criminali non præiudicat ei, nec plenã facit probationẽ.

44 Confeßio in ciuilibus, in quibus differẽs sit a confeßione facta in criminalibus.

45 Confeßioni in tormentis, vel eorũ formidine emanate, non creditur.

46 Cõfeßio rei de crimine, an debeat ratificari, vel reiterari antequam poßit condemnatio sequi.

47 Conuictus de crimine non potest appellare, potest tamen confessus confeßionem ratificare aut reuocare.

48 Confeßio sponte facta, potest statim ratificari vel reuocari, sed ea quæ in tormentis

© SCD - Université de Poitiers

sit, non statim ratificari debet.

49 *Defensio non est deneganda sponte cõfesso.*

50 *Torto contra alium confesso quando credatur.*

51 *Tortus de se confessus, de alijs interrogari non debet.*

52 *Torqueri cõtra alios in quibus casibus quis possit.*

53 *Inculpati seu accusati a torto, an ob huiusmodi præsumptionem possint torture applicari.*

54 *Inculpatio sola a torto facta, non facit indicium sufficiens an torturam.*

55 *Inculpatus a torto, an saltẽ possit subijci torture, si sit male conuersationis & fame.*

56 *Accusatus de furto, si tortus cõfiteatur, an possit torqueri pro alijs furtis, de quibus cõtra eũ non habentur indicia.*

57 *Quæstio an possit alicui repeti sine nouo indicio.*

58 *Iudex dolo malo, & sine causa, qõni seu torture aliquem applicans capite punitur.*

59 *Tortura & repetitio eiusdem non nisi legitime fieri debet.*

60 *Iudex quid facere debeat, torto dicente se nihil scire, & nil dicturum etiam si per decennium torqueretur.*

61 *Indicia dicũtur noua, quæ a primis differũt specie vel substantia.*

62 *Reus petens defensionem contra indicia ad torturam, an sit audiendus.*

63 *Reo ante torturam aduersus indicia contra eum recepta datur defensio.*

64 *Princeps post sentẽtiã latã, ad confessionem factam in tormentis, defensionẽ concedit, si de innocentia damnati constiterit.*

65 *Defensio nullatenus est deneganda reo, etiã sponte aut coacte confesso.*

66 *Testis tortus & in tortura cõfessus per errorem an possit ante sententiam suum errorem reuocare.*

67 *Defensionis facultas ante pœnæ impositionem nemini debet denegari.*

Defensio & probatio vsque ad sententiam fieri possunt.

68 *Confessio in tormentis facta & statim reuocata, an possit aliquid operari in præiudicium confitentis.*

69 *Confessio metu tormentorum facta absq; perseueratione, nullo modo præiudicat.*

Tortus confessus per diem naturalem quiescere debet antequã cõfessionẽ suã ratificet.

70 *Cõfessio torti, nullis, vel nõ legitimis præcedentibus indicijs est nullius valoris.*

71 *Confessio sponte facta, nullis etiam indicijs præcedentibus, est valida, quam sequi potest condemnatio.*

72 *Confessio quæ in tormentis facta dicatur.*

Percutere, & frameam vibrando minari, paria sunt.

73 *Confessio quæ sit apud tormẽta, in tormentis censetur facta.*

74 *Quæstio seu tortura etiam dicitur, si in turri recluso alimenta denegentur.*

75 *Detentus in carcere vt siti moriatur, torqueri dicitur, & si confiteatur eius confessio nulla erit.*

76 *Territio seu timor leuis non inualidat confessionem de crimine delati.*

77 *Confessio facta ad verba iudicis dicentis reo, aut confitere, aut ad tormenta duceris quando valeat.*

78 *Reus confessus, ad quem locum duci debeat in confessione perseueraturus.*

79 *Interuallum confessionis & reductionis rei ad perseuerandum quantum esse debeat.*

80 *Quæstio quibus præsentibus fieri debeat.*

Aduocatus in examinatione non potest præsens esse, licet bene in iuramenti delatione.

81 *Liber homo in quibus possit torqueri casibus.*

82 *Homo liber & in se & in alios, ex aliquo crimine delatus, torqueri potest.*

83 *Liber potest torture subijci indifferenter.*

84 *Principales persone, sunt etiã ad veritatem eruendum, quæstioni supponende.*

85 *Iudex in tortura modum excedens, & membra delati debilitans an & quo iure teneatur.*

86 *Propinquus propinquũ corrigendo modum*

© SCD - Université de Poitiers

excedens tenetur.

87 *Iudex in torquendo modum excedens non tenetur lege cornelia de sicariis.*

88 *Iudex modum in torquendo excedens, non iudex, sed priuatus esse fingitur.*

89 *Tortor in tortura deficiente, non tenetur iudex, si indicia præcesserint.*

90 *Testis vnicus an faciat indicium ad torturam sufficiens.*

91 *Infamis testis indicium ad torturam nõ facit, debet enim testis fame esse integre.*

92 *Testis solus de visu non facit indicium.*

93 *Quæstio seu tortura an possit dari, maleficio tantum per famam probato.*

94 *Dictum vnius testis cum fama, indicium sufficiens probet ad torturam.*

95 *Fuga fugientem suspectum monstrat.*

96 *Potestas habens arbitrium procedendi secũdum suam conscientiam, an possit supplere defectum probationis indicij.*

97 *Iudex vigore arbitrij sibi dati poterit torquere ad dictum vnius testis de visu deponentis.*

98 *Præsumptio iuris, violenta dicitur, & quid operetur.*

99 *Indicia indubitata quæ dicantur, & quãdo quis torqueri possit, statuto stante quòd nullus sine indicijs indubitatis torqueatur.*

100 *Indicia plura probata an & quando faciant vnum indicium indubitatum.*

101 *Præsumptio violẽta cõtra aliquẽ, qd quẽpiam occidi fecerit, qualiter probetur.*

102 *Causa criminalis præsumptionibus et argumentis cognosci potest & terminari.*

103 *Probationes diuersi generis non iunguntur ad condemnandum in criminalibus.*

104 *Milites nostri temporis an possint quæstioni subijci.*

105 *Milites hodierni ꝓ plateas quotidie occiosi, torture possunt applicari, sicut alij priuati. Milites nostri tẽporis pro debito contractus vel vltime voluntatis carcerari nequeũt.*

106 *Insignia sola militie non faciunt quẽ militum gaudere priuilegijs.*

107 *Presbyteri non sunt torture supponendi, licet bene clerici de iure ciuili.*

108 *Iudices et aduocati an possint subijci qõni.*

109 *Aduocati nec de iure nec de consuetudine possunt torqueri.*

110 *Consiliarij ciuitatum de iuris solennitate torqueri non debent, decuriones enim dicuntur.*

111 *Iudex consiliarios torquens seu decuriones capite punitur.*

Guido de Suzaria.

DE QVÆSTIONIBUS plenius tractaturus videndum est quid sit qõ. Quæ persone possint torqueri & q̃ non. Et qũo debeat inquisitio, seu qñ fieri, seu quo moderamine, & quo ordine sint habenda tormẽta, seu homines torquẽdi. Ex quibus cauſis, & quę oporteat præcedere qõnem, & quis sit effectus quæstionis. Denuo formabo quasdam vtiles, & quotidianas qõnes super prædictis, & vt iudicibus immodice seuientibus aliqua tẽperiesimponatur vt C. de cust. reo. l. ij. prænotabis quinque magistralia ad hũc
1 tractatũ. † Primum quod iudices qui de aliquo habere qõnem intendunt ante omnia iuris & humanitatis consideratione habeant vt non facile ad tormenta procedãt nec repetent, quantuncũq; adsint verisimilia argumẽta, si aliqua leuiori via põt obiecti criminis, prius veritas reperiri. ff. de qõ. l. diuus. j. c. & ij. respõso. l. edictũ. C. eo. l. quoties. ff. de rei ven. & l. si possessor, & not. ff. pro soc. l. si inter. §. idem rñdit in glo. ordi.
2 †Secundũ est notandum ꝙ ex qualibet leui causa, nec pro quolibet crimine, nec indifferẽter de qualibet persona habẽda est qõ. d. l. edictum. Tertium notandum est ꝙ non quælibet indicia sunt sufficientia ad tormẽta habenda tunc enim torquendus est reus cum suspectus est, & indicia præcesserint, vel similia, & alia ꝙ sola quasi torquendi cessio dicere videatur. l. j. j. & ij. rñso. ff. de
3 quæstio. †Quarto notandũ est ꝙ in quæstione nõ est aliquis torquẽdus nisi duo cõcurrãt, ꝙ noua superuenerint indicia, & ꝙ tortusi fortitudine corporis animiq; duraue

Cui non licet tortura

© SCD - Université de Poitiers

rit vt ff.de qõ.l.vnius.§.j. Quinto notandũ est,qꝰ iudices hoc tẽperamentũ teneant, vt tormẽta nõ sumãt de aliquo in ĩmensum nec quãta postulauerit accusator,sed prout moderate rationis tẽperamẽta desiderant, adeo,qꝰ tortus saluus innocẽte vel supplicio conseruetur.vt ff.de qõ.l.j.§.qõnis ibi, teneri eum &c. ¶Quid est qõ?quæstio est inquisitio,quę fit ad eruendã veritatem per tormenta & corporis dolorẽ. Nuda igitur interrogatio vel leuis territio non pertinet ad hoc edictũ,vt.ff.de iniu.l.apud labeonẽ. §.adijcitur.versicu,qõnem.& ff. ad sille,l. j.§.quæstionem.

Additio domini Ludouici.

Circa hanc quotidianam & vltimã materiã tormentorũ,non dico vtilem tamen pro torquendis, sed potius quo ad eos horrendã & inutilẽ,licet multũ practicabilẽ,vt vides d,author fecit quinque principales dubitationes,in quibus vis tota eius consistit,cũ declarationibus,interpretationibus,& limitationibus per me in vno quoque passu inferius subijcẽdis. ¶Et primo circa hoc primũ qꝰ qõ fit ad eruendã veritatem per tormenta & corporis dolorẽ &c. dicas qꝰ hoc verũ est, sed iudicio meo etiã dr̃ fieri per tormentũ,quasi torquens mentem,a torqueo,torques, ita reperio dixisse do.Abb.in c.cũ in contemplatione in j.col. in prin.in ver.& p intellectu materie &c. extra de reg.iur. Plus dico qꝰ ẽt denegatio victus dr̃ species torture.text.est in d.§. qõnum & ibi gl.¶& ideo male facit iudex denegans alimẽta carcerato,qui non possit torqueri,secundũ Barto.in l.j.§.diuus.ff. de qõ.& do.Angel.Aret.in suo libello maleficio.in verbo,fama publica præcedẽte.in ij. col.& adeo requiritur corporis,vel mentis dolor,qꝰ si iudex fecit quẽ spoliare vt tortu re,cũ præberet,si cõfiteatur crimen non dr̃ confessio esse extorta metu tormentorũ secundum Nico.de Nea.in l.nouissime.ff. de fal.tut.an.licet Salyc.in hoc vltimo teneat contrariũ in l.ij.C.de custo.reo. & forte me lius.nã si denegatio victus inducit speciem torture,idẽ in subiecto torture, & iam spoliato vt torqueatur,nã inesse vr̃ l.lecta,ver. dicebam.ff.si cer.pet.& facit l.pen.ff. de testa.mili.¶pro quo facit ga ferula dr̃ esse species torture in pueris l.j.§.impuberes.ff.ad Cl.& est glo.cꝰ commendat ibi Bal.in l.fin. C.ad sil.& Bar.in l.ex libero.§.ex minore. ff.de qõ.ad idẽ facit,quia si filius torquetur, pater dr̃ quasi tortus,l.sed veteres.ff.de noxa. & infra dicemus post authoritatẽ in.§. quo ordine &c.& tũ corpus eius nõ tangitur,præterea ductus solũ ad locũ torture, si confitetur dr̃ cõfessus in tormentis l.ij.C.de quo app.in versi.fortitudine tormẽtorũ. & dicetur infra post authoritatẽ in ver.quero quæ dicitur confessio &c. neque omnibus istis modis dicitur quæstio habita.

Guido de Suzaria.

Quæ aũt personę ¶pñt torqueri & quę nõ.& certe torqueri pñt tã liberi,cꝰ serui,& liberti, & statu liberi.l.edictũ.de qõ.l.ex libero & l.diuus.& tã masculi,cꝰ fœmine, nisi sint prægnantes, vt l.prægnates.ff.de pe.& cꝰcꝰ contra dixerit, dic indubitanter liberos homines,tam in se principaliter,quã alios posse torqueri.ff.de qõ.l.ex libero in princi.l. vnius.§.testes.& C.ad l.corne.de fal.sicut.& l. si quis decurio & ff.de re mili.l.proditores.& in auth. vt iudi.sine quo.suffra.§.oportet.colũ.ij.& C. de qõ.l.milites vbi indistincte loquitur quo an crimina.& quo ad personas cuiuscũque conditionis ¶excepto qꝰ in dignitate positos torqueri permittit, vt C. de infami.l. nullã vbi de hoc. & C. de assef.l. nullus.ad fin.omnia prędicta iura loquuntur de quæstionibus habẽdis de liberis hominibus,

Additio domini Ludouici.

Circa hanc secundã conclusionem,de personis torquẽdis,seu quę torqueri pñt.adde qꝰ dictũ in liberis ipsemet author cõfirmat infra versi.sed nunquid liber homo &c.Et idẽ dicendũ est etiã in statuliberis text. est in l. statuliberũ. ff. de qõ. ¶& statuliber dr̃ ille cui libertas est relicta in certũ tẽpus,vel certa conditio ne interim.l.j.& per to.ff. de sta. libe. & ita in terminis voluit do.Abb.in c.cũ in contẽplatione.in vlt.col.circa fi.in versic.si vero sunt statuliberi &c.extra de reg.iur.& voluit Bar.in l.diuus pius.ff. de qõ. & Angel. Aret.in suo tract.maleficio.in ver.fama publica præcedente.in ver.vj.quero quę personę &c.vbi dat regulã generalẽ qꝰ omnes pñt torqueri nisi sint excepti a iure. ¶De seruis aũt,dicas tu clarius, qꝰ aut volumus torquere contra extraneum. & indistincte possunt,aut cõtra dũm,& nõ pñt,nisi in subfidiũ,nisi sit super facto cõi domini & serui.l.quicũque.C.de ser.fug.& nisi in criminibus exceptis.vt læsæ maiestatis,& similibus.ita voluit do.Abb.vbi supra in vlt.verbis licet do.Ange.vbi supra simpliciter dicat seruos torquendos,

© SCD - Université de Poitiers

Guido de Suzaria.

12 Excipiuntur †quædã ꝑsone quas ius torqueri nõ sinit scilicet quędã pp etatẽ vt minores.xiiij.an,nã torqueri non ꝑnit, tñ possunt fetula cedi, vel terreri corrigia ad eruendã veritatẽ. vt ff. ad sil.l.j.§.impuberes.& l.excipiuntur.ff.de qõ.& l. de minore.j.respõso,& l. ex liber.§.de minore.

Additio domini Ludouici,

13 De hoc supra dixi in j.c.ideo non repeto h.† Sed not,nũc vnum ꝙ ferula qua torquentur isti minores.xiiij.an.datur solũ vt veritas sciatur, nõ aũt cõdemnetur,scdm Barto,in d.l.ex libero.§.de minore.& Bal.in l.fi.C.ad sil.vbi dixit limitando prædicta,vnũ notabile verbũ,ꝙ hoc procedit ĩ minore,maiore tñ infante, secus autem in infante secundum eum ibidem.

Guido de Suzaria.

14 Item †etiam decrepite subuenitur, & nõ torquet.sed quę dr illa etasde crepita,cui debeat subuenirí, respondeo vt ff.ad sil.l.iij.§.ignoscitur.

Additio domini Ludouici.

In hoc de decrepito adde tu,ꝙ idem voluit Ang.in d.suo tract.maleficiorũ.in verbo,fama publica pręcedẽte &c.in 15 ver.vj.quęro quę persone &c.† vbi limitat pręterq̃ in crimine læsæ maiest.& hæresis, & similibus. Nã cũ in istis casibus doctor & miles & oẽs exceptuati possint torqueri,put infra dicemus in locis suis,idẽ & multo magis dicendũ est in de decrepito, vt nõ excusetur,quin torqueat, quo vero ad etatẽ quæ dicatur vltra text.in d.§.ignoscitur. dicas prout hr in c.vltl.lxxx.di.& per Io. And.in prohemio,vj.li.& hr in hoc versu. Infans, inde puer,adolescens post, iuuenis, vir,Dicitur inde senex,postea decrepitus.

Guido de Suzaria.

16 Item in dignitate positi† nõ torquẽtur vt eminentissimi iudices & milites,& decuriones,& filij,& nepotes prędictorũ,ne in eis aliqua pudoris macula aspergatur,vt l.milites.& l.diuo Marco,& l.decuriones.C.de qõ.& l.fi.ff. de decu.sed in quibusdã casibus, dignitas nec minor etas prębet excusationẽ,quin torqueat vt in crimine læsæ maiesta.& in proditoribus,& quibusdã alijs, vt l. de minore. primo respõso,& l.ex libero.§.j.de qõ.& l. de fertor.ff.de re mili.& l.his.& l. proditores. itẽ decuriones in alio casu torquentur cum tẽpore decurionatus queritur de fi,instru.ꝙ ante decurionatũ cõfecerant,& l.si quis decurio.C.ad l.corn. de fal. itẽ mulieres quousque sunt prægnantes torqueri non possunt l.prægnantis.ff.de penis.

Additio domini Ludouici.

Circa has ꝑsonas priuilegiatas, adde tu,ꝙ idẽ voluit,do.Abb.in c. cũ in cõtemplatione.in j.col.in ver fi.v.quero homines &c.& Ang.in d.suo tra 17 ctatu.in ver.vj.quero &c.dicẽs † ꝙ si quis torquerer aliquẽ de prioribus, vel de ancianis, qui sunt loco decurionũ puniretur pœna capitis,nisi essemus in criminibus exceptis al leg.tex.in l.fallaciter.C.de abo.& Bal. in l. qõnes.C.de decu. Plus dico ꝙ cõsuetudo inducẽs, ꝙ persone priuilegiate torqueantur,non vz.tex.est in l. oẽs iudices. per quẽ tex.ita determinat ibi Bart.C.de decu.ibi 18 x. †Præterea scias,vltra personas enumeratas per authorẽ, idẽ dicendũ est in clericis,secundũ quosdã,quos refert do.Abb.in d.c.cũ in contẽplatione. vbi tamẽ ipse postea decidit contrariũ, & plus dicit ꝙ etiã si essent presbyteri possunt torqueri.subdit tñ,ꝙ clerici in vno sunt priuilegiati,ꝙ tortura non debet esse ita seuera in eis, sicut in laicis,vnde nõ debent supponi aculeis,vel funiculis, sed virgis seu corrigeatis alleg. tex.in c.j.in fi.xxiij.q.iij.

Guido de Suzaria.

19 Qualiter inquisitio† seu qõ fieri debeat & cũ quo moderamine sint habẽda tormentat dic nõ esse in immensum tormẽta habenda nec quãta postulauerit accusator,sed vt moderate rationis &c.l. de minore.§.tormẽta. de qõ.circa hoc nõ põt certa tradi doctrina, sed iudex consideret torquendũ, cuius sit fortitudinis,vel debilitatis, cuius valitudinis,cuius ętatis,& secundũ veritatẽ personę varietatẽ, criminis seu alterius negotij qualitatem,qñq; superioribus, qñq; minoribus tormẽtis vtatur.ꝙ hęc sint considerãda probatur per iura.ff.de re mili.l.iij.§.fin.ff. ad sil.l.si quis in graui.in prin. sic ergo torqueat, vt innocẽtie,vel supplicio,seruet incolumẽ,vt l.qõnis.ff.de quęstionibus.

Additio domini Ludouici.

Circa modũ seu moderamẽ tormentorũ,domi auctor ꝓcte loquutus est cuius dictis adde,ꝙ idẽ voluit,do. Abb.in d.c. cũ in contẽplatione. in j.col.in ver.iij.quero qualis debet esse &c. idẽ voluit Dyn,in suo trac.maleficio,i ver. fama pub.ꝑcedẽte &c.in ver.vij. quero cũ 20 quo moderamine &c.vbi subdit ꝙ † hc credet in pectore boni iudicis, qui cõsidera-

© SCD - Université de Poitiers

bit omnia prædicta, adeo ꝓ si indicia præcedãt, & ĩ actis appareat de eis, si iudex quẽ torqueat, & tortus moriatur, non tenetur. l. sed an vltro. ff. de nego. gest. & voluit Cyn. Bald. & Saly. in l. gracchus. C. de adulte. & Bar. in l. qõnis. ff. de qõ. & Ang. in l. iij. C. de adul. & do. author. infra in ver. an si iudex in tormentando &c. in quibus locis subdũt præfati scriben. ꝓ hoc est verũ, dummodo iudex non fuerit egressus terminos torture,

21 †& in dubio non pſumitur egressum fuisse, vnde dicenti contrarium incumbit onus probandi, ꝓ dicit ẽt not. dignum Ange. vbi supra de quo vide etiam per do. Gand. in suo tract. malefi. in rub. de qõ. in questione quæ cõfesso dicatur facta metu &c. & Ang. in l. j. de vi pub. Bald. in c. iudices. in titu. de pa. iur. fir. in vſi. feu. & Bal. in rub. C. de pœna iudicis qui male iud. & do. Gaspar. Calde. in c. j. extra de deposito.

Guido de Suza.

22 *Quo ordine* †sint habenda tormẽta, posito ꝓ a pluribus sint habenda, respondeo sagax iudex considerabit a quo facilius erui possit veritas, vt ab illo quæstionẽ incipiat a timiditori, a magis suspecto, a debiliori, & non a fortiori, vt l. j. §. j. & l. vnius. §. j. de qõ. itẽ si torquẽdi sunt pater & filius a filio incipiendũ est in patris cõspectu, quia per hoc dicet citius pater cum ipse magis torqueatur, vt ff. ꝓ met. causa. l. isti quidem in fi. & l. si veteres. de noxa, itẽ fœmina priusquã homo torqueatur, quia homo tanquam maioris constantie tardius cõfitetur, & mulier citius momentaneũ & instabile cor habet l. filia in obritate. C. de inoffi. testa. c. forus. extra de ver. sig. l. deferre, in prin. de iur. fis.

Addi, do. Ludo.

Circa ordinem torquẽdi do. author recte loquutus est, cuius dictis adde, ꝓ idẽ voluit Dy. in suo tracta. de qõ. in ver. quo ordine &c. & Bar. in l. j. ff. de qõ. & Ang. Are. vbi supra proxime in ver. fama publica præcedẽte. in ver. nunc videamus &c. vbi alleg. Ang. in l. fi. C. de quęstio.

23 †& dũ loquitur de fœmina quæ prius torqueranda est quam masculus, alleg. ipse aliam rationem quia fœmina est debilior, alleg. text. in l. filia. C. de inoffi. testa. sed tamen contra hoc facit glo. in l. nihil. de adul. quæ dixit, ꝓ fœmina sustinet grauiora vulnera ꝗ masculus, vade dicas, ꝓ tutior est ratio do. authoris, quia fœmina habet cor momentaneum & instabile, de qua materia vide per Bar. in l. j. ff. de offi. præse. vigi. vbi dixit, ꝓ de re furata prius torqueri debet, & Bar. in l. diuus. §. reorũ. ff. loc. & Bar. in l. si ita. ff. de fun. instru. & Bald. in l. j. C. loca, vbi dicunt ꝓ vicinus ꝓximior debet prius torqueri. & Bart. in l. quoties. C. de naufra.

24 lib. x. vbi dicit † ꝓ ille debet torqueri qui prius nouit veritatem. & fa. l. j. in prin. & l. ex libero. §. j. de qõ. vbi probatur ꝓ prius torquẽdus est iuuenis quã senex, tanquã minus stabilis præterea scias circa istum ordinem tormentorum, ꝓ iudex debet cauere vt non interroget inculpatum, an percusserit Gaium in brachio, cum ense tali die, & tali loco quoniã istud esset instruere ipsum & per suggestionẽ inducere eũ ad c confitendũ, vt est tex. in l. j. §. qui quæst onem. ff.

25 de quæstio. & in hoc voluit Bartol. † debet ergo interrogare eũ in genere, si cũ aliquo fecit aliquam rixam, & postea descendendo ad species, si cũ Gaio, & postea si G iũ vulnerauerit, nõ autem magis in specie inclinet, vel rectius faciet iudex, si solum interroget, si aliquod maleficium cõmiserit, nec vlterius interroget alias forte ille doctus diceret metu tormentorũ, ꝓ nunquã si sciret diceret, nec dicere potuisset. ita voluit Ang. Are. in d. trac. suo in verbo, fama publica in ver. iij. sit bene cautus iudex &c.

Gui. de Suza.

26 *Ex quibus* causis † torqueantur homines, respon. ex ciuili, & criminali, & tũc cum veritas haberi non potest, vt ff. de quæst. l. diuus. & l. ex libero. & l. quoties. C. eod. tit. & no. Azo. in sum. eo. ti. §. torquentur.

Addi, do. Ludo.

Circa causas quęstionis habẽde, optime loquutus est do. author, cuius dictis adde do. Abb. in d. c. cũ in contempla

27 tione in j. col. extra de reg. iur. † tamẽ scias ꝓ in causis ciuilibus regulariter tortura nõ permittitur. d. l. diuus. & l. etiam. & ibi Bar. de quæstioni. & Ang. Are. in d. verbo fama nisi pro delicto ciuiliter conueniatur secundum Bal. in c. dilectus. extra de app.

28 *Non tamen* omni causa † quis torquendus nec quelibet persona indifferenter, cum oporteat præcedere quæstionem indicia sufficientia & verisimilia, nec a tormentis est incip. l. prima. j. respon. ff. de quęstio. nam sine indicijs, vel sine præsumptionibus quis torquendus nõ est, vt l. vnius. §.

© SCD - Université de Poitiers

in ea.ff. de quæstio. & l. maritus. & l. fina. C.de fal.l.sicut in fin. & certe a rectoribus est valde considerandum, & ponderose, nũquid præcedentia indicia sint verisimilia, & sufficientia ad habendũ torturam, cũ ad talia restitutio, vel appellatio subsequens prodesse non possit, nam plures dum torquẽtur perimere solent l. aut damna §.j.ff. de pe.& quod torturã præcedere debeant indicia, probatur per iura in l.milites, & in l.cum cognitio naturalis.C. de qõni.

Addi.do. Ludo.

In hoc quod indicia omnino præcedere debeant torturã, idem reperio voluisse do.Abb. in c. cũ in contemplatione in j.colum. circa prin. extra de regu.iur.& do Ang.Are.in suo libello male.in ver.nunc videamus &c. in hoc
29 nemo discrepat, sed plus dicas † q̃ intrinsecũ debent præcedere indicia ad torturã, & ẽt sufficientia, & legitima quæ qualia sint infra dicam, q̃ confessio aliter facta, ẽt si ex postfacto ratificetur, etiam si extra tormenta, non v3. nec potest illa confessione condemnari, casus est not. in l. qõnis. secundum vnam lectu. gl. approbata. ff de quæstio. do. Gan. in tract. male. in rub. incip quero nunquid confessus in tormentis non præcedentibus &c.& Ang.& Pau.de Crst.& toã.de Imo.in l. qui in aliena. §. celsus ff. de acqui. hære.& Saly.in l.ij.in vltt.colũ. C. de cust. reo.& Pet.de Ancha.in clemen.j. extra de ho.& in consi.xxij.incip. in Christi nomine visa inquisitione formata ĩ philippũ &c. & do.me. Alexan.in consi.v.in j.colum.incip.in causa inquisitionis formare cõtra Va le.&c.in j.vol.& in consi.lij.in ij.volu.per totum incip.viso themare &c. & in consil. cxlij.in ij.colum.in ij.vol.incip. an ille qui primo fuerat iniuste tortus &c.quia secundum eum postquam semel fuit indebite tortus præsumitur semper subesse ea causa iusti timoris, & ideo non valet talis confessio, nisi præcedant indicia sufficientia & legitima. & idem voluit author infra in ver. sed quid si aliquis tortus est nullis &c.

Gui. de Suza.

30 *Quæ & qualia* indicia † requirãtur vt q̃s possit poni ad torturã, respondeo nõ possunt dici, vel ostẽdi, vel de eis certa descriptio, vel doctrina dari, sed hoc cõmittitur arbitrio iudicãtis, vt ff.de testi.l.iij.in prin.ibi tu magis scire potes, & sicut dicimus de accessione & mora, vt ff.de diuer.& temp.præscrip.l. de accessionibus, & ff.de vsur.l. mora. & generaliter, omne q̃ non determinatur a iure, relinquit arbitrio iudicãtis, vt est videre in pœnis a iure non determinatis vt l.hodie. & l. sanctio.ff de pen. & ff.de effra.l.j.§.quibus nulla. sic de tempore dicimus, q̃ indeterminate profertur, vt ff.de iure deli.l.j. cum si possumus tamen in genere talem doc.trade
31 re, † q̃ asturus iudex debet solenniter instare ad indaganda indicia cõtra delatũ ex aliquo crimine, nam indicia sunt alijs probationibus proxima, & dicuntur quasi demonstratiua veritatis, & probationum adminicula, vt C.de proba.l.instru. & l. fina. sunt.n.indicia pars pbationis clare, vt C. qui testa.fa.pos.l.hac consultissima.§.deinde.ibi indicia &c.Nã indiciũ dicitur ab indicando, vnde indicia.i.adminicula demonstratiua ad indicandum veritatem, vt C.de adul.l.si qs adulterij. & l.solent.ff.de præsc. verbis. Querat iudex & instanter indaget, cum quibus, & per quę loca conuersabatur
32 delatus, quem torqueri intendit, † quoniã mala conuersatio est male operationis indiciũ vt ff.de admi.tut.l. plures.§. adsidue. nã ex mala cõuersatione, quis ẽt bonus efficitur vitiosus, vt ff.de edi.edic.l. edilem.§.pedius.ibi alleg fore, vel vinearius ad dictum Philosophi, qualis quisque est tali cũ socio delectatur, itẽ consideret loca in qbus conuersabatur, quia secundũ locorũ varietatẽ varie colliguntur coniecture vt C. si man. fue.alie.l.ii.ff.de pe.l.aut facta.§.euenit. itẽ interest querere, si erat inimicus offensi, vel si aliqua offensio interuenerat inter eos, qatũc est præsumptio, qa inimico malũ cogitatur facere, & facile a iure præsumitur, vt ff. de his quibus vt indig.l. si inimicitie.ff. de adimẽ.leg.l.iij.§.ii.& de qõnibus l.j.§.questioni. itẽ studeat inuenire cuius æstimationis & fame sit, qualis.n.fuerit fama & opinio cuiuscũque in ciuitate, tale eũ esse præsumimus.l.de minore.§.tormẽta ibi, vel cuius æstimationis &c.de qõnibus.& l.si a bonefidei, primo respon.de rei vend. in auth.
33 testa.§.sancimus.col. vij. † Itẽ poterit iudex indicia sumere ex cõstãtia, vel ex trepidatione vocis, vel mẽbrorũ vel pallore vt d.§.tormẽta.loquutio, vel constãtia, vel trepeditas, vel æstimatio cuiusq̃, ideo admittẽda est & indagãda, qm̃ multũ cõferũt ad illuminandũ veritatẽ & in lucẽ emergẽtia, vt d.§.tormẽta. Itẽ indaget cuius primo vitę fuit & an talia, & similia de quibus ad prefens inculpatur, facere cõsueuit, nam de vno quoque bonum, vel malum præsu-

© SCD - Université de Poitiers

mimus, consideratis primo actitatis ab illo, vt ff. de re milit. l. desertorē. §. his qui el ij. ibi inspecto vite eius præcedenti actu &c. & l. nō oēs. §. a barbaris eod. tit. & ff. de sus.
34 tu. l. tutor quoq:. §. queri pōt. † ex gestis n. præterite vite pña metimur, vt C. de agen. in re. l. pe. §. fin. lib. xij. itē an fuerit ei minatus qm̄ erit indiciū, q̄ ipse operibus adimpleuerit illud q̄ verbis profudit, cū ex dictis hominū facta pēsemus, vt C. si quis impe. ma. dix. l. j. & ff. de sup. leg. l. labeo. Item considerandū est an sit talis q cōsueuerit, & posse habuit talia cōmittendi, vt ff. ad l. iul. maie. l famosi. ibi an potuerit facere, & an quid simile fecerit, itē si aufugit est indiciū cōtra eū, vel si statim se absentauerit post perpetratū maleficiū de voce publica & fama cū citra pbata coadiuuāt indiciū ad rormēta vt. ff. de testi. l. iij. & ff. de fene. l. j. Ex multis alijs poterit curiosus iudex indicia sumere ad firmandum conscientiam eruenda veritate delicti.

Addi. do. Ludo.

Circa hāc materiā qualiter & qūo fumātur indicia & qualia requirā tur vt quis posit torqueri d. author, vt vides multipliciter exēplificauit, & finaliter cōcludit hoc deprehēdere ex iudicis arbitrio, & ideo possumus in hoc certā doc. dari nō posse, in qua materia primo reperio do. Abb. in c. cū in contēplatione in j. col. in ver. & quę indicia sufficiant &c. vbi
35 † cōcludit q̄ non pōt dari certa doc. sed relinquendū est iudicis arbitrio & idē voluit Bal. in l. j. in vlt. col. in prin. C. cōta delega. & Bal. in l. ea quidē. C. de accu. & Bal. in rubri. C. de pba. in ij. colū. & in l. seruos. C. de testi. & in l. ij. C. quorū appella. & do. Ang. Aret. in suo libello maleficiorū in verbo fama publica præcedētie. in v. col. in ver. quero an vnū indicium &c. vbi ponit fere oīa exēpla, de quibus hic per dñm authorē, & vltra ea subdit, qd si res furata reperit pœ-
36 nes aliquē. † & si iuuenis reperitur in domo pulchre puelle, vel reperitur exire de domo, pręsumitur supposuisse. alleg. Bart. post Iac. But. in l. ff. ff. de hæred. instit. vel si gs repertus est cū cultello euaginato prope mortuū, nā istud est indiciū sufficiēs immo manifestum, secundum Bart. in l. fur manifestus. ff. de fur. & idē si quis visus fuit cū cultello sanguinolento exire de domo, cū facie pallida, & repertus ex intus domo mortuus. alleg. Ioan. And. in additio. Specu. in titu. de proba. §. j. versi. xij. referentem do. Tho. de piperata cōbonū, ita tenentem, & plus dicē tem, quod hoc vltimum est indicium ad cōdemnationem, de quo latius posuit domi.
37 Angel. vbi supra proxime. † Cuius dictis adde etiam in hac materia indiciorum & primo dum dixit, q̄ si res fuit subtracta & reperitur pœnes aliquem præsumitur ab eo subtracta, nam hoc verū dūmodo probetur illū solitū esse talia perpetrare alias nō redditur suspectus ex eo solo. ita voluit dome. Alex. in consi. v. in ij. col. in j. volu. inci. in causa inquisitionis formare contra valerū &c. Pręterea in eo quod dictū fuit, q̄ mala fama alicuius de præterito, facit pręsumi de præsenti. d. l. non omnes. §. a barbaris, de re milit. & l. ij cui. §. hi dem. ff. de accu. nam hoc procedit in eodē genere mali, alias aūt non, secundū Iac. de Raue. & Bar. in l. casstus. ff. de fena. & Bart. in l. si pupillus. §. sed si quis preto. in vij. q. de no. opere nun. & Bal. & Ioan. de Imo. in l. ff. de hære. instit. & do. meus in d. consi. v. in iij. colū vbi multū singulariter morē suo loquutus est in hac materia indiciorum & torture, & in cōsi. cxiij. in ij. volu. inci. an tortus &c. & in cōsi. lxvij. in vij. & viij. colū. in j. volu. incip. si præcedentibus indicijs &c. in ver. q̄ aūt indicia fuisset sufficientia, vbi ponit de teste deponente de visu, & de fuga illius, qui dicebatur particeps eiusdē delicti, & in consi. lxxvij. in ij. & iij. col. in eo. j. volu. incip. in causa accusationis de crimi. fal. &c. vbi dat vnam doc. multū magistralem & declaran
38 tem totam hanc materiā, q̄ † in delictis quę occulte committuntur, vt est adulterii venerare aliquem falsificare monetam, & similia iudex debet esse facilior, & prōptior ad torturam. alleg. Bald. in l. iij. C. de episc. audien. qui dixit hoc esse mēti tenendum, de qua materia etiam posuit idem dominus me. in consi. xlj. per totum in j. volu. incip. si præcedentibus indicijs, & in consil. j. in iij. volu. incip. in causa inquisitionis formate cōtra Ant. Fran. de Fon. &c. Similiter illud q̄ dictum est de inimico, vt præsumatur ab inimico offensus, per l. iij §. fina. de alimen. lega. &c. dicas quod idem voluit Specu. in titu. de præsumptio. §. j. & facit tex. in l. j. §. si rescriptum. ff. ad sile in versi. in suspitionem cedis &c. tamen intelligę hoc esse verum loquendo de inimico capitali vel saltem cū quo erat lis de maiori parte bonorū, ita voluit Spec. in d. §. j. & Bartol. in d. l. iij. §. fina. & Angel. Aret. in suo libel. male. in ver. fama publica præcedēte in ver. quero quid si reperiatur quidā
39 occisus. argu. gloss. in l. licet de arbi. † vbi

© SCD - Université de Poitiers

ponit etiam de eo qui repertus est mortuus prope domum Titij, an præsumatur mortuus a Titio, & concludit ꝙ sic, si Titius erat solitus committere homicidia, per glo. in l. ciuitem. C. de fur. & Bar. in l. fi. ff. de via publ. & similiter, si quis reperitur mortuus in strata præsumitur mortuus ab illo q̃ frequentabat in illa, secundum Bart. in l. iuste. ff. de vsucap. in prin. tñ intellige si erat malus homo, alias non secundum do. Ang. vbi supra proxime, in versic. quid autem si quis in strata &c. vbi ponit etiam quid si quinq; reperiuntur in vna domo, quorum vnus reperitur mortuus, an præsumatur mortuus ab illis de domo, post multa concludit, ꝙ non possunt oẽs prædicti puniri, sed bene possunt torqueri alle. Ioan. And. in additio. Specu. in tit. de homi. §. j. ver. sed pone quatuor &c. Similiter dum dixit d. author, de minis præcedentibus, vt faciant indiciũ, & etiam consuetudo talia perpetrandi &c. dicas ꝙ idem voluit Bal. in l. fi. ff. de hæred. insti. & d. Abb. in c. tertio loco. in vj. col. cũ seq. extra de probat. & Cyn. in l. j. C. si quis impe. & Cy. & Bal. in l. metum. C. ꝙ me. cã. & Saly. in d. l. j. si quis imperatori. & Ange. & Ioan. de Imo. in d. l. fi de hære. insti. tamẽ intellige sane secundum qualitatem personę minantis, secundum Sal. vbi supra proximè. †Item illud ꝙ dictum est de fuga, intellige sane, si fuga sequatur vel inquisitionem, vel accusationem in causis non capitalibus, sed in capitalibus post inquisitionem, vel accusationẽ ex fuga, vel si reus stat caute in domo, vel alibi, ne capiatur, nõ est pręsumptio, vel indicium, quia iuste timet & sic iuste facit secundum Bart. in l. j. ff. de his qui sibi mor. consci. idem dicas vbi fugiens propter terrorem familiæ, & postea citatus comparet, quia tunc ex fuga non inducitur indicium contra eum, secundum Bart. in l. qui sit fugitiuus. §. j. ff. de edil. edi. idem vbi quis aufugeret de carcere ꝙ apertum inuenit, secundum Bal. in l. succurritur. ff. ex qui bus cau. ma. †Similiter indiciũ resultat qũ dominus loquutus est ad aures famuli, vel in secreto postea famulus delinquat, secundum Bart. in l. si ventri. §. fin. ff. de priui. credi. & Bal. in l. j. C. de ser. fugi. Idem dico si dñs diceret aperte famulo hæc verba vel similia, non redeas domum nisi sensero aliquid nouum de tali re secundum Bar. in l. si quis mihi bona. §. sed si mãdauerit. ff. de acqui hæred. & Pau. de Cast. in l. j. in ij. col. C. de his quib. vt indi. & in consil. cclx. incipi. in Christi nomine, vĩ ꝙ per prædicta &c.

42 †Similiter fama publica orta a personis fidedignis, facit indiciũ ad torturam, secundum Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæstio. & similiter fama cum fuga, secundum Bal. in l. voluntas. in vl. col. C. de fidei. similiter confessio, ẽt in tortura, iuncta cum fama publica, vel cum alio indicio, secundum Bal. in l. fi. C. de probat. Similiter cõfessio socij criminis, secundum Cy. in l. fi. C. de accus. & Ang. in l. & si certus. ff. ad sill. & Pau. de Ca. in consil. cxvij. incip. notandum est, ꝙ adulterium est graue &c. & in consil. cxcv. incip. hæc est quedam inquisitio &c. Similiter cõfessio iudicialis, vel etiam extraiudicialis, secundum gl. & Bar. in l. capite quinto. ff. de adulte. quæ omnia tene mecum his quæ inferius dicemus in progressu, vbi ponemus q̃ dicant indicia idubitata.

Guido de Suza.

43 *Denuo uidere restat* † quis sit cõnis esse

Ad 1 genis.

ctus, & si quidem absq; formidine tormentorum, vltro quis crimen confiteatur, dixerunt antiqui & moderni quidam præceptores, eum non esse statim damnandũ, sed debet iudex stare per diem, vel per aliud tẽpus, secundum qualitatem criminis, & personę conditionem, & iterum facere coram se præsentari, & interroget, an velit perseuerare in confessione, an contradicere, vel reuocare, & hoc ideo dicunt ipsi, quia confessio rei statim in causa criminali nõ præiudicat, nec statim facit plenam probationẽ vt expresse dicit l. j. C. de cust. & exhi. reo. in l. ij, & ita intelligunt illam legem, quę nõ distinguit, an formidine tormentorum, vel sponte fuerit habita confessio. & ita intelligunt l. ff. de quæstio. l. j. §. diuus. ibi nec statim habere pro exploratis facinoribus, &

44 §. si quis vltro, & sic dicebant ipsi. † Item in confessione habita in ciuilibus, & habita *in criminalibus, hoc interest, quia in ciuilibus non est opus perseuerantia, per dicta iura, nec mirum dicebant ipsi, si magis ponderate & solertius in criminalibus, q̃ in ciuilibus proceditur, nam vbi maius verſatur periculum &c. l. vbi. C. de fal. & melius. C. de pœ. l. qui sententiam. nec mirum. si tam varie, quia criminalia iura cũ ciuilibus nil quasi simile habent, vt instit. de pub. iudi. in prin. tu dic contra & hæc est cõis opi. quia si quidẽ quis in se confitetur spõte crimen, statim incarcerandus est, & illico statim absq; alia perseuerationę damnandus est, vt C. de custo. reor. l. diem. j. respon. & C. de.*

© SCD - Université de Poitiers

pœ,l.cum reis.& ita intellige l.ij.de custo. & exhibẽ.reo,secundum veriorem intellectum & lecturam vt patet in fi.legis, ibi,vt sic iudicibus immodice seuientibus &c.

45 † Sinautem in tormentis vel formidine tormentorum fiat confessio,tunc nõ statur, nec debet haberi pro exploratis facinoribus,vt.§.diuus.& C.quo.appell.non reci.l. ij,& est ratio,vt ff.de quæstio.l.ij.§.qm̃. ibi quia qũo est res fragilis & perniciosa,& vt plurimum veritatem &c.& tunc habet locum l.ij.C.de custo.reo,vt iudex faciat criminosum ad se redire,& querat, & vtrũ velit in sua confessione perseuerare,an retractare,vel contrarium dicere, & si perseuerauerit tũc valet cõfessio,alias non,vt dicit .§.si quis vltro,et d.l.ij.C.quo. app,nõ reci.

Additio do,Ludouici.

Dominus author vt vides circa effectum quæstionis multũ notabiliter loquutus est, faciendo differentiam inter confessionem spontaneam,& factam in tormentis vel formidine tormentorum,vt prima non requirat reiterationem,

46 secunda sic. † Ast,tu in hoc passu dicas, ꝓ immo in puncto iuris verior est opi.ꝓ requiratur ratificatio seu reiteratio confessionis,vt est casus non cauillando, in d.l.ij.in versi,atq; ita postmodum ductus &c.quem tex.pondero in suo prin.in versi.deprehensus &c.& in versi.cum de admisso constiterit crimine &c. quæ omnia ostendunt confessionem sponte factam & maxime cũ lex illa sit posita sub tit.de custo,reo.& nõ sub tit.de quæst. Preterea,pro hoc considero rationem illius tex.in fi.nam militat,nõ solum in cõfesso sponte, sed etiam in coacto. & econtra si enim nõ ratificatur confessio, nimis seuiret iudex in delinquentes,ad idẽ pondero tex.in l.ff.eo.ti.in prin.in versi.vel ex pœna subducat,iuncta gl.in versi. subducat,nam licet tex.dicat delinquentem cito debere puniri,sed dicit glos,seruata forma d.l.ij.& sic ratificata confessione, quæ tamen non dicebatur prius facta per tormẽta. Nec ob.ꝓ istud requiratur, qñ confessio fuit facta in tormentis,vt d.§.diuus.& l. ij.§.tamen ff quia respondeo, ꝓ non negat ille tex.ꝓ idem non debeat fieri in alia cõfessione,etiam sponte facta. Non ob.etiã d.l.ij.C.quo.appel.non reci. quia non pro-

47 bat hoc in mille annis,†nã dicitur ibi aperte,quod conuictus de crimine nõ põt appellare,non tñ dicitur,quin confessio, etiã spõte facta non debeat ratificari, itaq; ille tex. non facit. Non ob.l.cum reis.C.de pœn. quia ille tex,non loquitur primo in terminis nostris præterea tollit facultatem supplicandi,& alias artes ad differendum sententiam, sed ꝓ non debeat confessio facta ratificari,non negat ille tex.& ista ratificatio non tendit ad oppugnandum sed potius ad confirmandum sententiam postea ferendam.Itaq; illa iura si recte ponderentur,nõ probãt opinionem dñi author,immo in cõtrarium, allego casum in l.ij.§.si quis vltro. ff.de quæstio.vbi text.disponit, non esse fidem adhibendam ẽt confessioni facte vltro

48 seu sponte.† bene verum est, ꝓ vbi cõfessio est facta spõte,potest reiterari,etiam incontinenti ad modicum tempus, sed cõfessio facta in tormẽtis,postea ratificati ex interuallo,& saltem debet quiescere per vnã diem naturalem,antequam ducatur ad ratificandum,propter metum tormentorum secundum Bar.in d.§.diuus.& Iac.But,in l.ij. C.de custo,& exhibẽ.re.& do.author infra in versic.item quero quantum tempus &c. cum quo ibi dicam de hoc, & idem voluit Aug.Are.in suo tract,malefi.in verbo,fama publica præcedente &c.in pe.& vlt.col.in ver.ij.nota &c.& licet ip se ibi dicat, quod vbi quis sponte confessus est,nõ requiratur alia ratificatio,& sic transeat cum opinione do.authoris supra relata,tñ subdit,quod iudex cautus semper faciat confessionẽ reiterare,ẽt sponte factam, & sic vr̃ etiam inclinare in hoc & iudicio meo hoc est tutius & melius,nec iura contradicunt immo requirunt,si bene põderentur, vt ex supradictis apparet quę omnia tenę menti,quia sunt noua in hac materia,& vltra prædicta vltimo

49 loco adduco,†quia etiam sponte confesso non est deneganda defensio.d.l.j.§.si quis vltro,ergo debet fieri ratificatio, quæ multum eneruabit defensiones postea futuras, & sic citius ea expediet,& per consequens cessat ratio d.l.cum reis.C.de pœ.quod node quo etiam posuit Dy.in suo tract.malefi cio.in versi.restat videre quid sit confessionis &c.Bar.in d.§.diuus. & Bar.in l.j.in fi. ff.de custo.reo.& Saly.in l.ij.C.eo.titu.vbi multũ notabiliter loquutus est Ludoui.Bo.

50 *+ Sed quid* ‡de quæstione occurrenti, aliquis iubijcitur quæstioni confitetur contra alium, nunquid statur dicto suo, distingue,aut torquetur in alios vt in socios,& non in se, & tunc procedi potest, vt C.de assess.l.nullus, in fi.& de quæstio.l.edictũ.& l.j.§.qui quęstionem,ibi efficacissimas causas ad requi-

© SCD - Université de Poitiers

rendam ueritatem &c.idem Tullius in Topicis. Nam tormentis verberibus igne fatigati, q̃ dicunt veritas ipsa vr̃ dicere, saluo si dixerint de inimico, q̃a tunc facile credẽdũ non est, sed nec oĩno fides detrahẽda, sed causa cognita erit fides adhibenda vel nõ, vt l.j.§.præterea.& argum.ff.de test.l.iij.in prin.aut torqueretur in se & in alios, & si nihil de se cõfiteatur habent locum proxime dicta. Si confiteatur de se.& de alijs.tũc secundum Accu.cuius opi.præuale t,est inuenire regulam & iustantias regulæ;regulariter de primo scelere confessus super conscientia non scrutetur aliena, & sic regula
51 est,†q̃ tortus de se confessus non debet interrogari de alijs,& maxime de consocijs, vt ff.de quæstio.l.qui de se,& C.eo.l.ficuti. in prin.& C.de accu.l.fi,& si de facto interrogatur,vel sine interrogatione,dicat de facto aliorum,nõ statur dicto eius,fallit in casibus in quibus quis de se confessus torquetur & interrogatur de alijs, si tñ contra illos alios præcedant indicia. Primus est in quibuslibet latronibus et maxime assasinis, qui de se cõfessi,torquendi sunt & interrogandi de consocijs, & mandatoribus,& de receptatoribus, vt ff.de custo,reor.l.diuus Adrianus.& C.de fer.l.pe, Secundus C.de fal.mone.l.j, Tertius ad exhiben.l.fi.Quartus C.de male.& mathe.l.fi,Quintus de nece domini in se confesso, vt torqueat & interrogetur quo mandato &c. vt ff.ad sill.l. quo prius,& l.si percussor,& est ibi specialc,vt sentit ibi apparatus,ut ff.de quæstio.l. is qui sunt. Sextus ad l.aquil.l.inde neratius.§.sed & si seruus,et bene dixi,si aliqua præcedant indicia,quia alias non debet interrogari de alijs,vt C.de quæstioni,l.item eius responsio non erit plena probatio contra illos quos inculpauerit, sed aliqua præsumptio,vt in apparatu d.l.fi.C.de accu.

Addi,do,Ludoui.

Licet do.author nõ dicat,ḡ fuit formalis doct, do. Gandin, in suo tracta.maleffc.in titu,de quæstio.& tormentis.versi.restat formare circa hunc tractatum &c.et Dy.in suo tract.quæstionum. in versicu.nunquid per talem præsumptionem &c.& gl. & cõmuniter scriben.in d.l. fi.C.de accusat.maxime per Bal, ibidem.& Bar.in l.repe.de quæstio.& gl.Inno.& do. Abb.in c.j.extra de confess.gl.in c.iij.extra de testi.& glo.in c.fin.xv.q.iij.& do.Ange. Are.in suo tracta.malefi.in verbo fama publica præcedente,in viij.col,in versi.quero
52 an participes criminis &c.vbi †ponit aliquos casus,in quibus potest quis toqueri cõtra alios, & interrogari de alijs, vltra supra numeratos,videlicet in crimine læsæ maiestatis in criminibus quæ non committuntur sine socijs, & idem voluit ipsemet.in versic. decimo quero an inculpato &c.vbi dicit ĩ casibus in quibus quis potest interrogari de socijs,talis inculpatio est sufficiens ad ponẽdum inculpatum ad torturam,alle.tex.in l. edictum. & in l.j.§.eum qui latrones.ff.de quæstio. sed tu intellige hoc sane, si aliqua indicia procedant, & do,meus in consilio lxxxix.in iij.vol.in c.an assertio socij &c. prout dixit d.author qui in hoc rectius,iudicio meo locutus est,nam d.Ang.nimis larga verba effudit,& dixit contra tex.in d.l. prima.C.de quæstio.

Guido de Suza.

53 *Sed nunquid* † per istam præsumptionem poterunt isti inculpati a torto seu a tormẽtato, ad tormenta poni,respon. sic in dictis sex casibus exceptuatis,arg.prælegat.l.nullus.& l.edictum.ff.de quæstio.& argumen. l.his,eodem titu.

Addi,domi.Lando.

Intelige prædictam conclusio.cum modificatione quam supra proxime dixi in fi.præcedentis additionis,si,dummodo præcedant
54 aliqua indicia contra inculpatos †nã sola inculpatio facta a tormentato de socijs etiã in dictis casibus exceptuatis non est sufficiens ad torturam,& si diceres,amice quid specialitatis erit in dictis casibus exceptuatis,cum in omnibus alijs casibus indicia p̃cedentia sint sufficientia ad torquẽdum, respon,q̃ ḡ indicia in casibus specialibus nõ requiruntur ita legitima, sicut in alijs casibus non exceptis vbi requiruntur indicia sufficiẽtia pro quo adduco notabilem doct, do,authoris in,§.proxime sequen. inci. sed quid si persona &c.vbi dixit q̃ in dictis casibus exceptis vbicunque inculpatus a tormentato est male fame & cõuersationis,poterit torqueri,sed in alijs casibus non exceptuatis,secus in quibus secundum eum debent præcedere indicia sufficientia.

Guido de Suza.

55 *Sed quid* † si persona inculpata sit male fame & conuersationis,nũquid in alijs casibus q̃ supra dictis sex exceptuatis,poterit torqueri,& subijci quæstioni dic q̃ non,si non

© SCD - Université de Poitiers

præcesserunt indicia sufficientia, nec inculpatio facta de eo a tormentato, inducit indicium, cum interrogari non debuerit, vt C. de accu. l. fi. & ff. eo. titu. l. is cui. ergo quod inde sequitur l. prohiben. non valet, vt l. nõ dudum. C. de legib, tamen de consuetudine vidi torqueri, ad quod facit text. in l. j. §. diuus adria. ff. de quæstio.

Addi. do. Ludo.

De hac decisione supra feci tibi mentionẽ, ideo non repeto nunc, ne idem sepe dicamus.

Guido de Suza.

56 *Sed quid* † de q̃stione quotidie occurrenti, accusatur quis de furto, indicijs præcedentibus, ad illud furtum torquetur & cõfitetur illud furtum, nunquid debet procedi in tortura siue repeti, ut indicet & confiteatur de alij furtis a se commissis, ad quæ nulla habentur indicia dic de iuris solennitate nõ, arg. eo. quæ dicentur in proxima quæstione pro secunda parte, quia quantum ad ista furta, de quibus in specie vel in genere aut quare nulla præcedunt indicia & sine indicijs nemo torquendus est, vt C. de fal. l. sicut, & ff. de quæstio. l. j. in prin. & l. maritus, sed generali consuetudine Italie, quotidie seruamus contrarium, & specialiter in furtis, quæ magis frequentantur, quæ consuetudo potest adiuuari per l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. & de offic. præsid. l. congruit.

Addi. do. Ludo.

In hoc passu adde tu do. Ang. Are. in suo libello maleficio. in verbo, fama publica præcedente, in vlti. verbis, vbi ꝗ idẽ confirmauit, & dixit idem esse in omnibus alijs delictis, alle. tex. in d. l. non omnes. §. a barbaris, & in d. l. congruit, & ita dicit seruari de consuetudine.

Guido de Suza.

57 *Sed pone* † ꝙ fuit de aliquo semel habita quæstio, forte quia nil dixit, vult iudex de nouo repetere quæstionem sine aliquo nouo iudicio accedente, nũquid potest, videtur ꝙ sic, vt ff. de quæstio. l. repeti. & l. vnius. §. j. quæ indistincte dicunt quæstionem repeti posse, & vbi lex non distinguit, nec nos l. de pretio, cum simi. tu dic quod non sine nouis indicijs, vt quia tortus dixit nullũ ibi illa nocte iacuisse, vbi maleficium fuerat commissum, postea inuẽtum est per testes, ꝙ ibi aliquis iacuit, certe hoc casu repeteretur qõ, per illum indicium, vel aliud simile, & hæc est cõis opi. non tñ allegatur aliqua lex, tu alle. ff. de verbo. sig. l. socius pro filia. §. nec si possessor. Assessores autem honoris aui di, ꝗ non seruant, immo quæstiones repetũt sine nouis indicijs, quousq; de obiectis criminibus hauriant veritatem, quorum opinio potest defensari per. §. oportet, in auth. vt iudi. sine quoquo suffrag. ibi torquebunt fures & non prius quiescent &c. consideret autem bonus iudex in quęstione repetenda an tortus in animi & corporis fortitudine durauerit, l. vnius. §. reus ff. de quæsti.

Addi. do. Ludo.

Licet do. author non dicat, hæc sunt formaliter verba Dy. in suo tract. quæstionum. in versi. quid si aliquis fuit semel tortus &c. & refert & sequitur Ang. Are. in suo tracta. malefi. in verbo fama publica præcedente &c. in versi. ter-

58 Sto quero an semel tortus &c. ubi dixit, ꝙ de quacunque tortura q̃ facit iudex dolo malo, & sine causa, capite punitur per arg. l. decurio, & ibi hoc voluit Bal. C. de quæst. & Bald. in l. j. C. de priua. carce. & licet pro mala consuetudine assessorum repetentium quæstiones sine nouis indicijs, allegetur ille tex. in authen. vt iudi. sine quoquo suffr. in. §. oportet, tñ nunquam placuit mihi hoc, & dico, ꝙ ille tex. non facit ad propositum si rectę ponderetur nam ille text. loquit de administratoribus bono. fis. & dicit ꝙ si aliquod furtum committatur in dictis bonis, ꝙ iudices torquebunt, & nõ prius quiescẽt donec reddant furta, ibi aut in hoc si mansérint in maximis constitutis furtis &c. nam ille tex. vult, ꝙ isti officiales sunt solciti in perquisitione dictorum bonorũ non tamen permittit fures repeti posse sine nouis indicijs, & sic arbitrium concessum eis, intelligitur concessum, non tñ extra limites iuris, et potius ille text. denotat facultatem in torquendo plures q̃ in repetendo quęstionem contra vnum, & vt ipsi sint diligentes vult ibi tex. ꝙ si non reperirent dicta furta, teneantur ipsi tanquam illi qui forte non fuerunt diligentes in custodia dictorum bono.

59 † ex quo etiam infere, ꝙ imperator nõ voluit, ꝙ tortura, nec repetitio eiusdẽ debeat fieri, nisi legitime cum omnino ipse perdere non posset. Nam iudices remanent obligati & potius credendum est imperatorem ibi voluisse iudices procedere seruatis seruandis, q̃ aliter, Nam præsumptio est, ꝙ iu-

© SCD - Université de Poitiers

dices videntes se remanere obligatos, torquerent & repeterent quomodocunque, & qualitercunq; itaq; ille text. nihil mihi facit pro saluatione assessorũ repetẽtiũ quæstionẽ sine nouis indicijs, ꝛ qua iudicio meo cauere debent sicut ab igne, & maxime cũ cõis theorica doctorum sit in contrarium prout supra dixi. & vltra prædi. ita in terminis voluit Bal. in l ij. C. quorum appel. & Bal. in l. milites, C. de quæstio. & do. Abb. in c. cum in contemplatione. in ij. col. in versi. vij. quæritur. extra de reg. iur.

Guido de Suza.

60 *Quid si dum aliquis* † est in tormẽtis dicit torqueatis me quãtum vultis, quia si starem vsque ad x. annos, nil dicerem, quia nil scio, vel in nihilo sum pollutus obiecti criminis, & sic omnia diffitetur, nũquid statim est dimittendus & deponendus de tormentis, & libere relaxandus ire uias suas, & certe non, sed procedatur in tortura, sed cum temperie, vel aspere, secundum cõditio. criminosi, & secundum criminis qualitatem, & si confiteatur, bene quidem, sinautẽ non confiteatur, debet eum iudex in carceribus detinere, & si noua aderunt indicia, quęstionem repetet, sinautem noua indicia non aderunt, tunc statuet accusatori dilationem competentem ad probandum, & si poterit conuinci, condemnabitur, alias non. ff. de qõ. l. j. §. præterea. & l. vnius. §. in ea. eo. tt.

Addi. do. Ludo.

In hoc do. author recte loquutus est, nec est opus additione, nisi

61 dum dicit de nouis indicijs. † Nam noua indicia, ea dicuntur, quæ differunt a prędcedẽtibus specie vel substantia, vt puta, prima indicia erãt de mala fama rei, vel quod erat inimicus &c. superuenit postea vnus testis, qui dicit se vidisse reum percutere, vel dicit, ꝙ vidit eum cum gladio euaginato &c. secus si primo habuisses indicium ex fama per aliquos testes, licet postea habeas alio testes super fama, non dicuntur noua indicia sed dicit̃ noua probatio primi indicij, nec posset quis repeti in tormentis, ita voluit Ang. in trac. male. in verbo, fama publica, in ver. quero q̃ dicant̃ noua indicia &c.

Guido de Suza.

62 *Sed quid* † quæstione de facto occurrenti, criminis indicia p̃cedunt, per quæ iudex informatus vult, pcedere ad tormẽta. dicit reus iudici, domine detis mihi defensionem antequã penatis me ad tormẽta, quia paratus sum incontinenti arguere cõtra indicia cõtra me recepta, nunquid audiendus est reus & sibi defensio danda antequam torqueat̃? videtur ꝙ non, per l. iij. in ver. neq; ante, pbationes iniurias patiantur &c. C. ubi senatores vel clari, cum in illis personis in dignitate positis sit speciale, videtur in cęteris cõtrarium esse ius cõe, arg. l. j. ff. ad mu. Præterea, primo actor probat, & fundata intentione sua reus opponit defensiones & exceptiones suas, vt C. de exce. l. si quidem, & l. exceptionem de proba. igitur primo totaliter debet fundari intẽtio actoris per testes, vel per confessionem rei antequam audiatur in sua exceptione siue defensione reus.

63 † Tu dic contra scilicet ꝙ primo sit dãda defensio, antequam torqueatur, maxime qñ tale quid allegatur quo probato non deberet ad tormenta procedi, & ḡ illa ratione, quia ab interloquutione facta a iudice, ꝙ aliquis torqueat̃, appellatur. l. ij. ff. de ap. reci. & est ratio cõsideranda, quia a tali interlocutoria est permissum appellare, quia si defensio differretur post torturam, nunq̃ postea posset recuperare detrimentum mẽbrorum. vt d. l. ij. ergo eadem ratio sibi locũ vendicat in proposito, nõ enim appellaretur, vel defensio peteretur, si primo torqueretur, nam qñq; solent deficere in quæstione. l. aut damna. §. j. ff. de pœ. præterea etiã confesso, defensio sue innocentie datur. C. de cu. re. l. ij. multo magis hæc defensio non

64 denegatur. † Præterea, ẽt videmus ꝙ iã damnato ex confessione sua facta in tormẽtis, perseueratione facta princeps venit etiã post sententiam defensionem sue innocentia concedendo, & sententiam retractando, si constiterit de innocentia condemnati, vt l. j. §. si qs vltro. ff. de qõ. si, n. iam cõfesso, & iam cõdẽnato cõcedit̃ defensionis facultas tãto & multo fortius ante tormẽta denegari non debet cui, n. ꝙ est plus conceditur, non debet denegari ꝙ est minus, vt dicit regula iuris, cui ꝙ plus est &c. quid plura, in iure legitur expresse, ꝙ quocunq; tẽpore iudicij, reo petẽte, defensio dãda est. l. vnius. §. cognitio. ff. de quæsti. ibi quocunq; tempore reo postulante &c.

Addi. do. Ludo.

In hoc passu multum quotidiano, licet do. author non dicat, reperio Pau. de Elea. in cõmẽto. c. grauis. in vlt. col. in ver. quid si torquendus querit &c. extra de de-

© SCD - Université de Poitiers

po.& Gan.in suo tract.male.in ver.nunqd torquendus sit audiendus &c.vbi formaliter,& de verbo ad verbũ argumentati fuerunt ad partes, prout fecit d.author in hac
65 quæstione & finaliter † concludunt defensionem non esse reo denegandam, & ꝙ copia indiciorum ei danda est, & plus dicunt ꝙ quantumcunq; iudex haberet arbitrium ex forma statuti in talibus,non tñ pōt denegari defensio,& idem voluit Gand.vbi supra proxime in versi.item quero nunquid potestas qui habet arbitrium &c.& idē in terminis nostris reperio consuluisse do.me. Ale.in cons.lxvj.in j.& ij.col.in j.vol.inci.si præce.indicijs,vbi tñ limitat multũ singulariter, nisi reus simpliciter petereet copiã indiciorum cum termino ad probandum,nec diceret qualem defensionem haberet, sed solum diceret indicia illa non esse vera, sed falsa.Nam secundum eum,ad ij vt conceda tur defensio,& differatur tortura, opus est ꝙ allegetur talis defensio,qua probata tortura cesseret,sed in casu proposito, si testes deposuissent,& affirmassent indicia nõ esse vera,sed falsa,non releuarent,tanquam deponentes super mera negatiua,ergo &c.& idem vt fuisse de mente Pau.de Elea.in d. c.grauis. Secundo limitat do.meus in cõsi.præalie. alio modo multum singulariter, quin dñs potestas denegaret defensionem cum consilio dñi iudicis maleficio.nam potest,& non tenebitur in syndicatu per doc, Bal.in rub.C.de pe.iudi.in ver.quero nunquid potestas &c.Sal.in l.fi.eo.tit.ꝙ no.pro te qui vadis per officia,vt si non intelligis, semper facias de consilio iudicum qui sint tñ doc.habentes instrumentum sue approbationis in studijs generalibus, vel ꝙ talis iudex sit tibi datus per superiorem,nã eris excusatus faciendo cum tali consilio secundum Bal.in d.l.fi.& do.me.in d.consi.lxvi. in ij.col.ꝙ consi.est repetitum de verbo ad verbum in ij.volu.in ordine ibi,xlj.incipi, vt supra dixi.

Guido de Suza.

Sed quid de qõne quã sepe de facto videmus † testis
66 fuit tortus,& in tortura confessus, nunc ante sententiam,dicit se erraſſe,nunquid poterit reuocare errorem suum, respondeo,aut est error iuris,aut facti,si error facti, potest vsq; ad sniam,& est ratio,quia non vt fateri,qui in facto errat l.ij.in prin.ff.de cõfes. itẽ talis error non pōt vsq; ad sniam obesse l.error.C.de iur.& fac.igno.et facit C.quo, ap.non reci.l.ij.nam condẽnatio ex confessione in tormẽtis, facta & perseuerata,subuenitur ẽt post sniam,& errorem suum,siue innocentiam suam doceret volenti,& si ostẽderit,absoluet,ut ff.de qõ.l.j.§.si quis vltro, multo fortius debet audiri iste errorẽ suum probare volens,itẽ iste non perseuerauit in confessione,ex quo non expectauit sniam, item confessus formidine tormentorũ audit appellans,vt C.quo.ap.non reci.l.ij.Sinaũt est error iuris, tunc non poterit venire contra confessionem, vt d.l.error.

Addi.do.Ludo.

Circa reuocationem erroris seu confessionis erronee, vt vides dominus author facit differentiã inter errorem iuris vel facit,vt hic per eũ. Cuius dictis adde tu Gand.in trac.male.in ti.de qõ.in versicul.si confessus dicat se erraſſe &c.vbi idem formaliter tenet.Nã secundum eum,qui dicit etiam hoc esse bene
67 notandum,nemini est deneganda † facultas defensionis ante impositionem pœnæ. alleg.d.l.vnius.§.fi.in ver.quocunq; tempore postulante ergo &c.de quæstio.& C.de iur.fi.l.facultas.lib.x.& C.de bo.vac.l.fi.in ver.data copia &c.& plus subdit,ꝙ etiam sponte confesso non est deneganda defensio,ad probandum de iure suo & innocentia sua.alle.text.in l.j.§.si quis vltro.ff.de qõ.& quia defensio & probatio possunt fieri vsq; ad sententiã.l.si quis iureiu.C.de re. credi.l.indicia.C.de proba.& l.j.§.si ad diẽ. ff.de re milt.de quo vide per Bald.in l.bonefidei.in iij.col.C.de reb.credi.& Bal.in l. fi.in j.col.C.de proba.& per do.Pe.de Ancha.in consi.xxij.in iij.col.inci.vtrum confessio contra iniustũ &c.vbi dicit se de facto obtinuisse ꝙ quis potest reuocare confessionem suam,licet secũdum eum iudices in hoc se difficiles & rigorosos exhibeant, credentes vilescere in conspectu hominum per absolutionẽ contra.l.absentẽ.ff.de pœ.

Guido de Suza.

68 *Sed pone* † ꝙ aliquis confessus est in tormentis,& non perseuerauit in confessione,nunqd talis confessio aliquid operetur, videtur ꝙ sic scilicet semiplenam probationem, vt C. de custo.reo.l.ij.& ff.de questio.l.j.§.diuus. vel dic,forte verius,ꝙ nisi perseuerãtũ sit, talis confessio non plenam, vel semiplenã, probatio.inducit quoniam nullo modo cõfiteri,vel confiteri sine perseuerantione,paribus passibus ambulant C.quorum appella,non reci.l.ij.

© SCD - Université de Poitiers

Addi,do,Ludo.

Licet do.author in hoc loquatur sub dubio forte,dicas tu,

69 ꝙ † sine dubio forte dicta confessio facta metu tormentorum sine perseueratione nõ præiudicat,casus est in d,l,j.§.diuus,& ibi Bart,& idem voluit Iac,Bu,in l,ij,de custo. reo,& Ang.& Sal,ibidem,& Sal,in l,fi,in j. col,C,de quæst,& d,Abb,in c,cum in contemplatione,in ij,col,in ver,vj,quero,de regu,iu,vbi dicit,ꝙ talis perseueratio & ratificatio debet fieri extra locum tormentorũ, ꝙ dicit facere contra iudices qui incontinẽti in loco vbi est tormentum,faciunt ratificare confessionem, & male,& inde voluit Ang,Areti,in suo tract,maleff,in pen,col,in ver,fama publica præcedente,in ver,ij,no, vbi dixit ꝙ tortus debet quiescere saltem per vnam diem naturalem antequam ducatur ad tribunal,ad ratificandum,de quo vltimo superius diximus.

Guido de Suza.

70 *Sed quid si* † aliquis tortus est nullis uel non legitimis indicijs præcedentibus, nunquid valebit eius confessio, dic ꝙ non etiam si & cõtumcunq; in ea perseueraueritit, vt est argu, in l,ij, iij,& iiij,C,si ex fal, instru,& est casus in l,maritus,& in l,pe,secundum vnam lec,ff,de quæst,& tex,in l,diuus,ver,ex quib,eod,ti, Præterea hoc est de substantialibus quæstionis habende, ꝙ legitima præcedant indicia, alias quis torqueri non potest, cum a tormentis non sit incipiendum,l,j,ff,de quæst,& l,maritus,& C,eo,tit,l,cũ cognitionale,& l,milites,quo deficiente quicquid sequitur,ipso iure non valet,l,non dubium,C,de legi,& ff,instru,& iure haste fif,li,x,l,j,& l,diuus,de inte,resti, & C,de app,l,nominationes.

Addi,domi,Ludo.

Pro hac conclusione est text, cum glo, singu l,& ibi Bar,in d,l,pe,ff,de qõ,quem cum gl,pro singulari ad hoc allegauit,& secutus est Ange,Are,in suo tract,male,in viij,col,in ver, fama publica præcedente,in ver,aduertas

71 tamen, † vbi dicit secus esse in confessione sponte facta,quia tunc etiam non præcedẽtibus indicijs valet, alet adeo ꝙ ex ea confessione potest quis condemnari,alle,text, in c,j,de accu,lib,vj,& dicit idẽ tenere Petrus de Anch,in cle,j,de homi,ꝙ est singulariter menti tenendum secũdum eum ibi, de qua materia supra latius diximus,ideo non repeto nunc,vbi allega,dominum meũ in suo consil,v,in j,volu.

Guido de Suza.

72 *Quero* † quæ dicatur confessio facta in tormentis,respondeo *confessio in ipsis tormentis,idẽ* est,si ad pedem ipsius torture ducitur,& ligantur manus, & terror incutitur a iudice dicente, ꝙ si nõ incõtinẽti cõfiteatur, subijciet eum qõ,certe non tenet talis confessio, nisi in ea fuerit perseueratum, quia lex eqparat confessionem factam in ipsis tormentis & ex tortura, & formidine tormentorum, vt est tex,C,quo,app,nõ re,l,ij,ibi,aut formidine tormẽtorum &c,& no,ꝙ ibi dicit formidine, non autem *dicit tormentis*, & idem ibi sentit glo,& arg,ff,de iniur,l,ttẽ apud labeonem,§,adijcitur,versi,qõnẽ,ibi, vel leuis territio,ergo a contrario sensu,nõ leuis territio habetur pro ipsa tortura, & accedat ꝙ legitur,sufficit terror armorum, & si quis eis vsus non sit,ff,de vi & vi ar,l, idem est,§,si armati,& C,ad l,cor,de sicar. paria sunt hominem gladio percutere vel stringendo minari, vt ff,ad l,cor,de sica,l,j, §,diuus,& facit,ff,ex quibus cau,maio,l, iij,& C,ꝙ met,cau,l,metum.

Addi,do,Ludo.

Dominus author verũ dicit in hoc, & vltra alleg, per eũ, dicas tu,ꝙ idem voluit Bart,in l,j,§,diuus, ff,de quæst,& Bar,in l,ij,in iij,col,in fi,C,ꝙ met,cau,& Bald,in l,vnica,in viij,col,C,de confes,& Bal,in l,nouissime,ff,de excu,tu,

73 † vbi dixit, ꝙ confessio quæ fit apud tormenta,dicitur facta in tormentis, per illum tex,quem dicit ad ḣ singularem,& idem de confessione facta *in tormentis*,vel formidine tormentorum,vt a pari procedant, voluit ẽt d,Abb,in c,fi,in v,col,extra de confes,& Abb,in c,cum in contemplatione, extra de reg,iur,& Alex,de neuo,Patauinus in suo cons,xlviij,in ij,col,in iiij,vol,inter consilia do,mei inc,in causa prædi,&c, & faciũt ea quę inferius dicemus imediate,

Guido de Suza.

74 *Sed quid in* † quęstione de facta cõtinetur in statuto ciuitate, ꝙ aliquis nõ possit torqueri nisi in certis casibus, potestas honoris auidus extra illos casus concessos per statutum,vult eruere veritatem criminis,non tã vult ponere ad torturam ne incidat in pœnam statuti, sed quid facit, præ-

© SCD - Université de Poitiers

cipit eum teneri in turri, vel in alio loco, denegando ei alimenta, donec confiteatur, vel in hyeme facit eum nudum, nunquid videat ponere quæstioni, vt dicamus eum incidere in pœnam statuti, & dic ꝙ sic, vt ff. de iniur. l. item apud labeonem. §. quæstionis ibi malam mansionem, &c.

Addi. do. Ludo.

Pro decisione do. authoris, adducas tu doc. Bart. i. l. j §. diuus. ff. de qõ.

75 † vbi ponit de eo qui retinetur in carceribus vt siti moriatur, nam dicit tortus, adeo ꝙ si confiteatur virtute talis sitis non valet confessio, tanquã facta in tormentis. & idẽ voluit d. Ang. Are. in suo tract. male. in verbo fama publica præcedeu. in versi. quero quid si est tale delictum &c. vbi arguit contra iudices ignorantes & crudeles, qui qñ non possunt torquere dãt carnes valde salas ad comedendum malefactori, & non bibere. Nam secundum eum dicuntur torquere, & tenentur in iudicatu, de quo vide ẽt per do. Abb. in c. fi. in v. col. extra de confes. & facit illud ꝙ ẽt inferius dicemus.

Guido de Suza.

76 *Sed quid si* †extra locum torture, vel circa tribunal iudicis, vbi ius redditur, iudex examinãs dixit delato ex crimine aut confitearis, aut ducam ad tormenta, & torquebo te, nunquid dicatur tunc confessio facta formidine tormentorum, dic ꝙ nõ, qa leuis territio &c. vt d. l. item apud labeonẽ. §. quæstionem, & C. ꝙ me. cau. l. metum ibi, nõ iactationibus &c. Terrorem autem qõnis probabilem vere torture comparande accipere debemus præsentem & instantem torture, sicut de metu instantis cruciatus, vt ff. ꝙ me. cau. l. metum. j. respon. & ff. ex qui. cau. ma. l. iij. in fi. leuis enim territio, & extra locum torture facta, elusoria est, arg. l. si cui plusquã per l. fal. l. ex satisdatio.

Addi. do. Ludo.

77 *Sto in hoc* †cum do. authore cum modificatione tñ, nisi iudex qui diceret reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormẽta, & torquebo te, esset homo terribilis vultu, & solitus talia dicere, & mãdare executioni, qa tunc dicerem seçus esse, & confessionem esse factam metu tormentorum, iuxta no. per Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori, cũ si. ff. de no. oper. nun. idem dicerem qñ reus esset persona multum timida, puta mul. er esset vel complexionis trepide, quia tunc dicam illa verba inducere sufficientem tormentorum formidinẽ. pro quo facit ꝙ dixit d. author, infra in. §. item quero q̃tum tempus &c. vbi ponit de qualitate personarum consideranda in hac materia.

Guido de Suza.

78 *In quo loco* †sit reus ducendus ad perseuerandum in confessione, respõdeo, apud acta vel alio publico loco, extra conspectũ torture, & ita videmus expertos assessores in perseuerantia cõuocare testes, & sub publico testimonio scribi faciunt, talis tali die perseuerauit & confirmauit &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custodi. reor. ibi sub publico testimonio &c.

Addi. do. Ludo.

De loco ratificationis cõfessionis. d. author recte loquutus est, idem voluit Bart. in l. j. §. diuus. & ff. de qõ. & Bal. in l. ij. C. quo. app. & Bal. in l. ij. C. de custo. reo. & idem voluit. d. Abb in c. cum in contemplatione. in ij. col. in ver. q̃ro. in fi. extra de re iudi. & d. Abb. in c. fi. in v. col. in fi. extra de confes. & facit ꝙ no. Bal. in l. ij. in iij. col. in fi. ff. ꝙ me. causa. & Bal. in l. j. in vij. col. C. de confes.

Guido de Suza.

79 *Item quero* †quãtum tps intermedium a die confessionis ad diem reductionis ad perseuerandum esse debeat, respondeo hoc lege aliqua non determinatur, vt d. l. ij. de cust. reo. ibi post modicum, non tñ dicit ꝙ sit illud modicum, dic ꝙ sit in arbitrio iudicis considerata qualitate personarum, & enormitate vel leuitate criminis, cũ enim tempus, vel quid aliud, a iure nõ prefinitur, remittitur iudicis arbitrio. ff. de iure delibe. l. j. l. hodie. ff de pœ. l. j. de effractio.

Additio do. Ludo.

Hæc est uera conclusio, de tempore intermedio inter confessionẽ, & ratificationem, remittẽdo in arbitrio iudicis, in quo adde tu Iac. Bu. in l. ij. C. de custo. reo. & Ange. & Saly. ibidem, & d. Ang. Are. in libel. suo male. in verbo, fama. in pe. col. in ver. ij. no. ꝙ si confessio &c. & etiam supra de hoc dixi.

Guido de Suza.

80 *Quero qui* † debeãt quæstioni interesse. respondeo vt ff. de adul. l. si postulauerit. §. quæstioni. in secreto autẽ iudex recipiet

© SCD - Université de Poitiers

cipiet dictum eius, tortus enim habet similitudinem testis, vt in summa de quæstioni. §. sed habetur, & ff. eo. ti. l. j. §. imperator.

Additio do. Ludouici.

Circa hanc materiam de dicto rei recipiendo in secretis vide tu q̃ no. Bar. in d. l. si postulauerit. §. qõni, ff. de adul. vbi multum notabiliter loquitur in materia testis torquendi, an aduocatus posit esse pręsens, & concludit q̃ non in examinatione, sed in delatione iuramenti sic.

Guido de Suza.

31 *Sed nunquid* † liber homo posit torqueri, videtur q̃ non quia quasi totus titulus de qõnib. C. & ff. de tortura seruorum intelligere videtur, alij dicunt q̃ liber homo torquetur in casibus scilicet qũ in testimonio vacillat, & pſens fuit facto, vt ff. de quæstio. l. ex libero, & l. testes. & in crimine falsi, vt ff. de fal. l. si quis decurio. arg. C. de prob. l. iubemus, & C. de testi. l. nullũ. & in alio casu speciali, C. de maleſi. & mathe. l. si excepta, & no. in apparatu, & C. de qõ. l. decuriones. Si ergo est speciale, in contrario est ius singulare. ff. de legi. sic & milites regulariter nõ torquentur, vt C. de qõ. l. milites. sic decuriones. C. ex qui. cau. infa. irro. l. decuriones. C. de qõ. l. diuo. & C. de pœ. l. decuriones. & l. decurionum. & l. misericordie. ad l. iul. maiest. l. nullus. ff. de pœ. l. moris. §. iste. ff. de decur. l. ij. §. in decurioni-

32 bus. & l. si. cum concor. tu dic † q̃ liber homo potest torqueri, non solum in alios vt ff. de quæsti. l. ex libero. j. respon. & l. vnius. §. testes. C. de aboli. l. fallacitur. §. quod si ingenuorum. C. de asseſſ. l. nullus. ad si. ff. de custod. reo. l. diuus adrianus, sed etiam in seipsum, quandocunq; defertur ex aliquo crimine. C. de quæstio. l. si cognitionaliter. C. ex qui. cau. infa. irro. l. nullam. & ibi de hoc C. de fal. l. sicut. ff. de re mili. l. proditores. Denuo quod liber homo torqueri potest incõuincibiliter, arguitur per l. si quis decurio. C. de fal. vbi decurio torquetur, immo melius ff. de quæstio. l. si. vbi videtur casus, q̃ liber homo torqueri posit, vt C. de accu. l. si. vt C. de asseſ. l. nullus. & quod no. et alius q̃ liber homo nõ potest esse decurio. vt ff. de decur. l. seuerus, & ita seruat generalis consuetudo, & do. Azo. in sum. de quest. §. queri. & §. torquentur.

Addi. do. Ludo.

33 *De libero* † homine, vt posit torqueri, iudicio meo non est dubitandũ, licet do. author ad hoc probandum multum laboret, prout vides, nam ego habeo ſ pro absoluto, & licet de hoc dixi in prin. huius operis. tũ nunc pro confirmatione dico vnum vltra omnes, nam si liber homo torqueri nõ posset, profecto ex mille delictis, non puniretur vnum contra l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. nam in delictis non semper sunt pręsentes testes, immo qui male agit cõiter odit lucem, vnde ex hac rõne primo debet posse liber homo absque dubio torqueri & contra se & cõtra alios.

Guido de Suza.

Item puerilis tamen quæstio est, nunquid ita principalis pſona debeat poni, vel subijci tormẽtis ad veritatẽ eruendam, videtur q̃ non, quia totus tract. de qõ. C. & ff. videtur consistere circa seruos suos torquendos, & liberos homines vacillãtes,

34 sed tu dic † q̃ ipse principales pſone sunt quæstioni subijciende, vt C. de quæstioni. l. iij. & ff. eo. tit. l. j. §. diuus. &. §. si quis vltro, & l. vnus. & ff. de re mil. l. proditor. præcedere tamen debent indicia verisimili, ex quibus obiecti criminis reus, ex præfinito ne culpe, indicijs animus informetur, vt C. de quæstio. l. cognitionaliter, & l. milites. §. oportet, & C. de fal. l. sicut.

Addi. do. Ludo.

Prout attestatur ipsemet author, hęc qõ puerilis est, & probatur ex his quæ supra dicta sunt in additione proxima præcedente, & per do. authorem in. §. proxime præcedenti, incip. sed nunquid liber homo &c.

Guido de Suza.

35 *Ansi iudex* adeo † tormentando modum excesserit, ita q̃ tortus in quæstione defecerit, vel membra debilitauerit teneatur, & quo iure, & q̃ teneatur dicit lex expresse ff. de iniu. l. item apud labeonem. §. quæstionis, ibi teneri eum &c. si enim torquendus est reus vt innocẽtie, vel iudicio saluus reddatur, vt l. quæstionis. §. modus. ff. de quæstio. certe si iudex non seruauit, tenetur. & facit ff. solu. ma. l. si constãre. §. si maritus. & instit. qui sunt sui vel alieiur. §. ij. &. §. dominorum, & melius ff. ad l. aquil. l. sed quicunque. §. si magister, & ff. de verbo. signi. l. locum. §. fi. & ff. de pigno. act. l. eleganter. §. plane. nec prodest sibi, q̃ iudex tantum hoc fecit, cum deliquerit. nam omne maleficium præue præsumitur actũ,

© SCD - Université de Poitiers

vt C.de iniur.l.si non conuicij, & C. de fic.
86 l.j. †Præterea, si propinquus in corrigē do propinquum, modum excessit tenetur, vt C.de emen.propin.l.j.nec iudicem excusat officium, quia licut priuati, & ita magistratibus prohibitum est aliquid illicitū facere l.nec magistratus.ff.de iniu.econtra vi detur ꝙ nō teneatur,quia iudex causa veritatis eruende si fecit,suū exequēdo officiū, & non animo deficiendi,vel debilitādi,igitur nō debet teneri,nemo enim videtur delinquere nisi animū malignū ad ſ habuit.ff. de verbo.signifi.l.sæpe ad fi.voluntas enim & propositum distinguunt maleficiū.ff.de fur.l.qui iniurie.in princi.& facit.ff. de acqui.pos.l.qui iure.& alibi scriptum est, tūc crimen contrahitur,cum voluntas nocendi interuenit,non alias.l.j.C.ad leg.corne. de sic.& facit ff.de lib.homi.exhi.l.iij.§.j.præsumitur enim bonū de officialibus nisi probetur contrarium manifeste, vt ff. de offic. præfe.præto.l.j.ad finē. nam creditor, rem obligatam offerendo,non præsumitur deliquisse,quia notabilis est præsumptio, vt ff. de fur.l.cum creditor. sic & a simili, iudex in proposito causa sui officij exequēdi,presumitur id fecisse,non nocendi consilio, vt
87 ff.de iniurijs.l.iniuriarum.§.j.† & si aliquā culpam in excedendo modum,in torquendo adhibuit,non tamen tenetur l.corne.de sica,quia in delictis, lata culpa non æquiparatur dolo,ff.de pen. l.aut facta.§.causa, itē officij necessitatis suadet nō remanere impunitum ꝙ alias coerceri deberet, vt ff. de his quib.vt indi.l. post legatum.§.aduocatum, & l. tutorem, nam in dubio, si non apparet præsumitur potius, ꝙ ex zelo iustitie,& vigore consilij, q̄ malo consilio id fecisse l.minus instructus.de acquiren. pos.ff. pro soc.l.merito. Accedit ad idem & aliud validius arg.sumptum,C.qui accu. nō pos. l.ij.ad fi.vbi tutor,ex offi.suo, accusans de falso producentem instrumenta contra pupillum,si non probat, non præsumitur calumniandi animo accusationē instituisse,nisi euidenter probetur.& nō regulariter qui non probat calumniari præsumitur, eoipso ꝙ non probat l.j,C.de aduo.diuer.iudi. Solu.distinguunt,quidam,si hoc apparet,ꝙ fecerit ex voluntate , dolo tenetur , sed casu absq; culpa nullo modo tenetur , si autē cū aliqua culpa excedendo modum non puto teneri per l.prima,C.de emen. seruorum & bona est argumentario de potestate dominica ad potestatem rectoris,vt ff.de verbo.signi.l.potestatis,

Addi.do. Ludo.

Passus iste de mortuo vel debilitato in tortura, an iudex teneatur vel ne, est multum,iudicio meo considerandus,& aperiendum sunt aures pro dominis iudicantibus. in quo passu,do.author concludit,ꝙ in vno casu solū tenetur iudex, qñ apparet de dolo, alias autem non qñ casu vel ēt qñ culpa excessit modū in torquendo per d.l.j,de emē,
88 suorū. †Aſt ego sentio, qñ culpa excessit modum in torquendo,nam eoipso ꝙ excedit modū fingitur priuatus homo & non iudex ergo debet teneri,sicut dicimus in tutore non bene administrante bona pupilli. nam non fingitur tutor, sed tenetur tanquā quilibet, vt ff.de fur.l.interdum.§.qui tutelam,& ff.pro emp.l.qui fundum.§.si tutor. & arg.C.de epis.& cle.l. generaliter, præterea vī esse casus de hoc in l, itē apud labeonem.§.qōnis.ad fi.ff.de iniur. ibi sed si iussū domini quis qōnem habeat,modū tamen excesserit, teneri eum debere labeo ait &c.& ſ etiā reperio voluisse Cy. Bald. & Saly,in l.gracchus.C.de adul.& Ang. in
89 l.iij.eo.ti.†vbi dicunt,ꝙ si tortus deficit in tortura iudex non tenetur,dummodo indicia præcedant,& in actis de indicijs appareat,& ēt iudex non fuerit egressus terminos torture.& sic sentiūt aperte, ꝙ tenetur iudex de excessu,& sic de culpa in excedēdo,verum est , ꝙ in dubio non præsumitur egressus modū,ratione officij.l. herēnius.§. gai,ff.de euic.vnde ei qui dicit cōtrarium, incumbit onus probandi secundum Ange. in d.l.iij.ꝙ est not,dignum secundum Ang. Are.in suo tract.malefi.in ver.fama, in ver. octauo quero quid si tortus &c.

Guido de Suza.

90 *Sed quid* †si probatū est maleficium per vnum testē de veritate tantū,nūquid erit sufficiēs introitus ad tormenta habenda, videtur ꝙ non vt ff.de qō.l.maritus.vbi per dictū huius testis nō fuit ad qōnem processum.Preterea dictum vnius testis,non inducit indicium sine presumptione,vt ff. de do. pele. l.theopōpus.& ff.quemadmo.testa. ape.l.i. §.sed vnius,& tura omnia tractantia de indicijs,quæ requirūtur ad qōnem habendā, loquūtur in plurali.s.indicia p̄cedere debere,non aūt dicunt indicium l.j.secundo respō.ff.de qō.& ibi & alijs argumentis, & l. vnius.§.in ea cā.& l.fi.eo.ti.& C. eo.ti.l.cā cognitionaliter,& l.milites,& C.de fal.l.sicut, & pluralis locutio , singulari numero

© SCD - Université de Poitiers

nõ quiescit.ff.de man. test.l libertas quã.§. vlt.sed his non obst.dic vnũ testẽ de veritate sufficere ad habendã torturã, vt in sum. de qõ.§.indicium aũt.& C. ad l.iul. ma.l.si quis in apparatu.Non obst.l.maritus, quia ibi nõ fuit tortus pp dictum vnius testis,qa ille qui prohibuit testimoniũ erat familiaris,ducentis & ideo dictũ suũ non fuit tãti effectus,cp faceret indiciũ.Non obst, alia iura in contrariũ alleg.in quibus de pluribus indicijs hẽ mẽtio,quia illa pluralitas inspecto cõi vsu loquendi,in singularitatẽ resoluitur, vt ff.de ver,sig.l. nõ est sine liberis & ff.de neg.gest.l, aut prætor.§.i. & ff. de ori, iur,l.ij.§.exactis,& ff.de condi. & demon, l.demõstratio falsa.§.fi.& l.qui concubinã, §.si stichus.

Addi, do, Ludo.

Dominus author concludit, cp potest quis tor queri per vnũ testem deponentem de veritate, & idem voluit ipsemet in.§.proxime seq. in princ, dum tractat de fama.in quo adde tu glo.sin gula.de ḥ in cap. at si clerici.extra de iudi, cũ pro sing.alleg.secutus est dñs Abb. ibi, in vij.col.& ibi Bar.in l.ij.C.ad l.iul.maie, & Bar.in l.fi.ff.de qõ. & in d.l. maritus, & in Lpe,eo,ti.& Bal.in l.ij.C.de app. & Bal, in l.milites.C.de qõ,& do.me.Alex. in cõsi.lxv.in pe.col.in j.volu.inci,si precedentibus &c.& do.Ang.Are.in suo tract.male.in verbo,fama.in versi.quero an vnũ indiciũ.

92 †vbi limitat prędicta procedere si est vnus testis integer,quia infamis,vel vilis,non faceret indiciũ ad torturã l.j.§.item cornelio. & ibi Bar,de qõ,& voluit do.me.in consil, de quo supra proxi. feci mentionẽ,Secũdo limita prędictã conclusio.qñ testis deponit recte super maleficio, secus si deponeret super indicio ad maleficiũ probandum,ita voluit glo,quã sequitur ibi Bar.& Bal.in l. fi. C.fa.her,& Bart.in l.fi.ante fi. de qõ,& do. Abb.in c.j.in j.col.extra de cõfes,& in c.super eo.el.ij.in ij.col,extra de testi. . Tertio limita prędictã conclusionem ,ꝑcedere nisi

92 alie circũstantie resisterẽt, † quia tũc vnus testis de vsu non iudicium secundũ, Bald.in dicta l.ij.C.quo.appel.referẽs Ioan, And,ita tenentẽ,qd est notã, secundũ eum, & idẽ voluit do.Abb.in c.tertio loco. in v. col.de proba.& in c.cũ in contemplatione, extra de reg.iu.pro quo adduco,quia quãdo aliqua sunt indicia pro reo excusantia, tũc indicia cõtra eũ debent esse multũ vrgentia , vt superent illa quæ faciunt pro excusatione rei.ita habetur in l. prima.§.j. ff. de quæstio. ita voluit Angel. Are. in suo tract.maleti.in verbo,fama.in versi.& prædicta procedunt &c.

Guido de Suza.

93 *Quid si* maleficiũ † probatũ est per fama tãtũ poterit ne ad tormẽta procedi vr cp sic,quia probatio fame equiparatur probationi vnius testis.ff.de testi.l.ij.§.eiusdẽ. & in apparatu,& supra proxi,q.dictũ est indiciũ vnius testis sufficere ad qõnem habendã, Sed dic cp non,quia fama per se nõ probat , sed inducit aliquod indiciũ, ad cõfirmandas seu coadiuuãdas seu cõprobandas alias probationes,vt d.§.eiusdẽ, ibi cõfirmat rẽ de qua agitur &c.i.simul firmat,non iñ per se facit validũ indictum.est.n.fama res fragilis & pernitiosa,vt plurimũ per clientelas voces artificiose transmissa ab ipsis qui desiderãt de ḥ famam esse,vt ff.de hęred.institu,l,pacumeuius, & argu.C.de pe,l. decurionũ. & ff.de offic.recto.proui,l.iustissimos, ibi nec ad libidinẽ.non.n.quelibet indicia sunt sufficientia ad torturam,vt supra dixi in princip,notabilium.

Addi.do.Ludo.

De fama non sufficiente ꝑ indicio ad torturã d.author recte locutus est,cuius dictis ad de cpidẽ voluit Bar,in l.de minore.§.tormẽta.de qõ.& Bal.in l.milt.C.eo.ti.& Salyce. cõbon.in l.ea qdẽ,in materia fame.C.de accu.tamẽ limitata nisi fama esset orta a personis fidedignis , vel esset iuncta cum fuga, prout supra dixi in addi. mea. incip. circa hanc materiam qualiter & quomodo sumãtur indicia,circa fi. ad quæ me remitto.

Guido de Suza.

94 *Sed si* prꝗter † famã esset aliquod indiciũ, puta dictũ vnius testis, cp facit indiciũ,vt d.l. theopompus. vel si cõstiterit accusatũ esse inimicũ interfecti,vel alias offensi, de inimico præsumit ei,l.malum, vt ff. de quæst.l.ij.§. præterea, & ff.de testi,l.iij.in princi. itẽ si se iactasset delatus de malefi.committendo , nam talis iactatio inducit indiciũ contra iactantẽ , cp maleficiũ postea cõmiserit, cõsiderata qualitate persone,arg.C.cp me.cau,l.metum.& ff.ex qui.cau.ma,l.iij.Tu allega meliora iura,ff.ad leg.iul,ma,l.famosi.ver.tamẽ ibi,& ante quid fecerit &c.& C.si quis impel.ma ledixe,l,vnica,ibi ex dictis,hoim facta pensemus,& ff.de su,leg,l,labeo. ibi neminem perdicere &c.item si accusatus visus est fu-

© SCD - Université de Poitiers

95 gere de loco maleficij, † nam fuga accusat fugientem, vt in auth. de exhib. re. §. si vero, & in authē. de fan. epis. §. si quis ad ordinationē. ita si consiliarius deposito officio se absentat, pro confesso habetur, ꝙ male fecerit. C. de assef. l. cōsiliarios. ff. de suspe. tut. l. in pluribus, ad sen. itē si is contra quem fama laborat, præue sit estimationis, & homo qui similia facere cōfueuit. ff. de qō. l. de minore. §. tormenta. ff. de accus. l. si is cui. §. ijsdem. idem si foret aliud indicium, ꝙ quilibet curiosus potest perpendere, secundum criminum qualitatem, & personarum varietatem, tunc cum adest aliquod de prædictis indicijs, vel alijs similibus, & fama probetur, poterit ad tormenta procedi, quia fama probata, simul cum aliquo indi. facit legitimū, & sufficiēs indiciū ad habēdam torturam, cūius fama per se non sufficiat.

Addi. do. Ludo.

Quodlibet ex prædictis indicijs, vna cū fama, sufficit ad torturam, prout conclu dit do. author, sed tu dicas, ꝙ multa ex prędictis indicijs, ēt sine fama, sufficiūt sola ad torturam, prout supra dixi circa princi. in addi. inci. circa hanc materiam qualiter, & qūo sumantur indicia &c. quę non repero, sed vide quæ ibi dixi, vbi posui de inimico, & de fuga, & alijs similibus. Sed vnū pto nunc non omitto, an vnus testis vna cū fama, sint indicia sufficientia ad condemnationem. habes gl. in c. veniens. el. j. extra de testi. & posuit Bar. in d. l. minore. §. tormenta, in vlt. col. de quæst.

Guido de Suza.

96 *Sed quid si* † potestas habet arbitrium, ꝙ nil aliud est dicere, nisi ꝙ bona fide procedat, secundum ꝙ et conscientia dictauerit, an possit supplere defectum probationis indicij vigore arbitrij, dic ꝙ nō, quia non videtur esse commissum arbitrio suo, ꝙ legitima indicia non debeant præcedere, quia iuris authoritas sed facti non est in potestate iudicū. l. ordines. §. j. ff. ad munici.

Addi. do. Ludo.

Pro conclusione do. authoris, ꝙ vigore arbitrij indici concessi a lege vel a statuto, non possit supplere defectum indiciorum, adduco primo l. si a milite. §. edictum. ff. de test. mil. vbi per liberta tem arbitrij non intelligitur concessum, ꝙ non conuenit bonis moribus, & ita secundum bo. mores est interdictum sed est contra bo. mores, torquere aliquem sine sufficientibus indicijs ergo non potest in hoc supplere iudex vigore arbitrij sui, & ita in terminis reperio Pau. de Blea. in commen. c. grauis. extra de depos. in vlti. col. & Gādi. in suo trac. male. in ver. itē quero nūquid potestas &c. Pro quibus facit, nā hoc esset tollere defensiones & iura tertij, quæ non pōt quis auferre vigore alicuius arbitrij ēt libert, & absoluti, vt in cle. sepe, cum glo. in verbo, defensiones. extra de ver. signi. & in cle. pastora. §. pe. extra de re iudi. & voluit Bar. in l. filius fa. ff. de do. & Bar. in l. j. ff. de testa. mili. & in extraua. ad repri. in ver. vi debitur & in verbo, figura & do. Anto. & Ioan. de Imo. in c. extra de consti. & Pet. de Anch. in consi. clxij. inci. visis diligēter &c.

97 † Vnū tamē tene mēti ꝙ vigore talis arbitrij poterit iudex torquere aliquē per dictū vnius testis de visu, etiam si non sit omni exceptione maior. ita singulariter voluit do. Gand. vbi supra proxi. in d. ver. itē quero nunquid potestas &c. & voluit do. me. Alex. in consi. lxv. in pe. col. j. volu. incip. si præceden. indicijs &c. vbi ēt plus dixit ꝙ etiam si ille testis fuisset receptus, parte non citata, potest torqueri, vigore illius testificationis, dūmodo stilus sit, ꝙ non citetur pars in examinatione testium in ea materia, ꝙ perpetuo tene menti, pro cōfirmatione eorū quæ dixit do. author ſ̄ circa arbitrium concessum iudici in torquendo.

Guido de Suzaria.

Sed quid si continetur in statuto ciuitatis Bononie, ꝙ nō possit aliquis poni ad torturam nisi contra eum fuerint habite violente præsumptiones, respondeo, requirūtur magna indicia quæ sint aliquo minus indubitatis, & plus indicijs simplicibus ex quibus proceditur ad torturam, vt dictum est, nam & illa videntur manifesta argumenta.

Addi. do. Ludo.

Pro do. authore facit circa hoc de violentis præsumptionibus, illud ꝙ habetur in cap. afferte. extra de præsum. & ibi do. Abb. in iiij. col. & per Bal. in l. si. in j. col. & in l. neque natales. in j. col. C.

98 de proba. hinc est, ꝙ dicimus ꝙ † præsumptio iuris dicitur violenta. secundum Pau. de Cast. in ij. consi. inci. acta iudiciaria &c. Adeo ꝙ præsumptio iuris operatur, ꝙ pōt ferri sentēcia pro actore, secundū eundem Paul. de Ca. in suo consil. xcv. incip. si dico me &c. & plus dico ꝙ præsumptio violen-

© SCD - Université de Poitiers

ta sufficit ad condēnandum in criminibus occultis, vtputa, in crimine adulterij l. si qs adulterij, C. de adul. Idem dico in omnibus casibus a iure expressis, secundum Bart. in l. qp nerua. in v. col. ff. depo. de qua materia posuit aliquid Ang Aret. in suo trac. male. in ver. fama in ij. col. cum seq.

Guido de Suza.

99 *Sed quid* †si continetur in statuto qp nemo possit torqueri, nisi indicia indubitata pcesserint, vt exemplum de indicijs indubitatis ecce enim camera habens vnum aditum & exitum, non plures de dicta camera exiuit quis pallidus, trepidans, cum cultello nudo sanguinolento in manu, statim post exitum reperitur homo recenter occisus in dicta camera, certe ista sunt indicta ad probationem maleficij indubitata, ex quibus non solum ad tormenta, sed ēt ad condemnationem, & pœnæ impositionē potest procedi. Et ita intelligitur l. sciant. C. de proba. ibi vel indicijs ad probationē indubitatis, & no. disiūctiuā vel, nam palliditas, vel trepidatio, est vnū indicium contra ipsum, vt ff. de qōni. l. de minore. §. tormenta. item delatio gladij, præsertim nudi, est aliud indicium, nam de portantibus arma lex male præsumit, vt C. vt armorū vsus l. vna. & in auth. de man. princi. §. vlti. colū. iij. item qp gladius erat sanguinolentus, erat aliud indicium. homine. n. occiso, gladius solet esse sanguinolentus, nam ex qualitate facti accipitur coniectura, sic & alias dicitur. ff. de do. int. vir. & vxor. l. vtrum. raro tamen cōtingunt talia indicia.

Addi. do. Ludo.

In hoc primo exēplo d. author recte loquutus est in quo exēplo cōcordat Gand. in tract. suo male. in rub. de indi. & pręsum. & Bar. in l. ij. ff. de fur. & Ioā. And. in addi. Spe. in ti. de proba. §. iij. ver. xiij. & do. Ang. Are. in suo tracta. maleft. in verbo fama publica præcedente.

Guid. de Suza.

109 *Est aliud* †indiciū ad probationem indubitatū, & illud sępius contingere pōt cū occidi tur Titius in aliqua vinea vel fundo, & de hoc accusatur Seius, sed de visu nulli testes deponunt qp viderint Seiū ꝗ homicidiū cōmittere, sed probatur ista contra Seiū. primo qp ipse Seius erat inimicus Titij, Item probant testes, qp viderint Seiū admenantē gladium contra Titiū. Itē probatur per testes, qp Seius aufugit tēpore perpretati male ficij. Itē probatur per famā & vocem publicam, qp Seius dictū Titium interfecit, certe ista quatuor simul iūcta quāuis singula per se non sufficerent, sunt sufficientia indicia indubitata, non solum ad torturam, sed etiā ad condemnationem, & sic potest intelligi d. l. sciant.

Addi. do. Ludo.

In hoc secundo exemplo do. author ēt recte loquutus est, & cū eo concordat Gand. in tract. maleft. in rub. de indicijs & præsum. & Ange. Are. in suo trac. etiam maleft. in verbo, fama. & possunt do. Abb. in c. iij. loco. extra de proba.

Guido de Suza.

101 *Est uidere* †aliud exēplum de pręsumptio. indubitatis. defertur Seius qp Titiū fecit occidi non sunt testes qui dicant ꝗ se vidisse tamen probātur ista indicia. primo qp Seius erat inimicus Titij. Itē qp dictus Seius perpetrato homicidio receptauit homicidam. Itē qp homicida erat domesticus & familiaris Seij. Item qp fama est, qp Seius fecit occidi Titiū. Item qp Seius se tactauit, qp fecerat occidi Titium, & est homo de quo est verisimile qp talia faceret, Itē qp olim alique offensiones interuenerunt inter eos, & ita qp indicia ista simul iuncta videntur nedum ad tormenta, sed etiā ad condēnationē sufficere indubitata indicia. & ita pōt exēplificari. d. l. sciāt, nec mitū si ex pluribus simul iunctis quorū quolibet per se nō sufficit ad indiciū indubitatum, vel ad plene probandum, fit indubitatum indicium vel plena fides, nam ꝗ iure habetur expressum, vt in authen. de instru. cau. & fide. §. ii vero nullus horum, colla. vj. duo. n. vel plura imperfecta cōstituunt vnū perfectum l. cum scimus. in prin. C. de agri. & censi. lib. xj. & quę nō prosunt singula multa iuuāt, vt c. præterea. extra de testib. l. sancimus, ad fin. C. de testamen. & vide de hoc per Azo. in l. secunda. in fin. primi respon. de excusatio. tuto.

102 †Quid plura, reperitur in iu. cautum qp ipsa causa princi. criminalis per argumenta & præsumptiones cognoscitur & terminatur, quanquā de liquido delicto probari non possit, vt l. non omnes. §. a barbaris, ibi, & si hoc liquide probari non possit argu. tamen cognoscendum est, & tamen in capitali causa agitur, vt l. defer. §. his qui, de quæstio. & facit in authen. vt li. ma. & aui. §. illud, curiosus autē lector multa alia poterit inuenire exempla de indi. ad probationem indubitatis.

© SCD - Université de Poitiers

Addi.do.Ludo.

In hoc tertio exẽplo ẽt d. author recte sensit,de qua materia indiciorũ indubitatorũ,ẽt ad condẽnationẽ non solum ad torturã,posuit Bal.in d, l.sciãt,in l.nec natales.in j.col.& in l. site, in ij.col.C.de proba.& Bal. in l. quicũque; C.de ser.fugi.& Bal.& Io.de Imo. in l. fi.ff. de hære.insti.& Bal.in l.fi.ff.de offic. proc. & Bal.in addi.Spe.in tit.de sen.circa fin.& Io.Calde.in c.vestra.extra de coha.cleri.& mulie.& do.Abb.in c.tertio loco de proba. & Gand.in tracta.malefi.in rub. de indi.& præsum.& Ang.Are.in d.verbo, fama publica,in versi.quero an vnum indicium. & Pau.de Cast.in consi.cxcvj.inci.visa inquisitione &c.vbi *dixit vnum notabile* verbũ, ꝙ in casibus,in quibus quis potest condemnari ex indicijs indubitatis,potest condemnari ad pœnã pecu,non autẽ corporalẽ de qua materia posuit ẽt do,me.Alex,in cõsi.xv.in v.col,in j.volu,inci, qñ plures &c, & in consi.xxiiij,in xiiij.col.in ij.vol. inci,

103 an si quis &c.in ij,vol,vbi dixit,† ꝙ in criminalibus non iunguntur probationes diuersi generis ad cõdemnandum, vt ibi per *eum multum notabi*,loquentem in hac materia, & ibi ponit quid in maleficijs commissis de nocte, vel quę alias difficile possunt probari, quæ probationes admittuntur,& in consi.liij,in j.col,& per tot. in eo. ij.vol.inci,qñ probari debet & in cõsi.vlt. in iij.volu.in iij.colũ. Circa vero illud ꝙ *incidẽter dixit d.author*, ꝙ *due vel plures* probationes imperfecte iunguntur ad faciendũ vnã plenã probatio,&c.de hoc non dicam tibi nunc, quia est extra materiã de qua agimus,sed si de ij videret contingeret remitto te ad do.meũ Alex,in consi.xix.in ij.col.in j.vol.inci. vtrũ si postfacto &c. & in consi.lxv.in vlt.colũ.in eo.j.vol.incip.si præcedentibus.& in consil.xiij.in xiij. col. in eo.j.vol,inci,an promisso &c. & in consi.xxxiij.in vlti.col.in eo.j.vol. *incip.* viso puncto &c.& in consi.liiij.in eo.j. volu. incip.in causa vertente, vbi dicit ẽt quod in criminalibus peruenitur ad diffinitiuã per præsumptiones tam legis quã hominis.

Guido de Suza.

104 *An milites* nostri †tẽporis possunt subijci quęstioni, dic ꝙ sic, cũ nec in assumptione militie,nec in vita interueniant in eis,nec obseruentur ea quæ veros milites decet obseruare & obseruari expediunt,vnde militaribus priuilegijs gaudere non debent,vt in auth.de man. princi.§, fi.col.iij.& ibi in apparatu de ij ibi, & talibus militibus &c. Nam si quis non seruatis solennitatibus,fabricensis efficiatur,habetur pro non fabricẽsi, & sibi fabricensia priuilegia denegantur,vt l.si quis consortiũ C.de fabri.lib.xj.& C.de epis.& cle.l.generaliter.ver.eos tamen.vbi clericis non seruantibus solennia, clericalia priuilegia denegantur seu beneficia clericalia, & facit l. nominationes.C. de app.nam ẽt milites in quibusdam ẽt ciminibus torquentur & habentur quo ad hoc pro non militibus.de re milita.l.proditores.

Addi.do.Ludo.

Alias promisi tibi examinare, *an milites nostri* temporis possint torqueri. in tract. de præcedentia doctoris

105 & militis,circa fi.in addi.meis ibid.† Nũc igitur scias velim ꝙ milites nostri temporis,euntes quotidie per plateas nõ gaudẽt priuilegijs militũ prout dixi tibi in loc,prealleg. possunt torqueri sicut alij priuati,ita voluit Bar.in suo tracta.de qõ. licet iudicio meo,ille tracta.non fuerit Barto. vt videre poteris ex stylo eius tamẽ attribuitur Bar. sed vltra Bar.dicas ꝙ idẽ voluit Cy. in l.j. C.de iur.& fac.igno.tamẽ reperio eundem Bal.in l.j.in fi.C.qui bo.cedere pos.dicentẽ ꝙ milites nostri tẽporis nõ possunt carcerari pro debito contractus,vel vltime voluntatis,quia secũdũ eũ veri milites sunt alias falso vocabulo vterentur,& *licet non* habeant insignia antique obseruantie, tamen habent insignia noue obseruatione,quę loco veteris successerũt, & idem comprobauit Io.de Lig. in c.quanto in pe.col. extra de magi. Sed tu non recedas a prima opinione,quia immo isti non sunt veri milites, prout vult expresse do.Abb.in d.c.quanto

106 pro quibus facit.† Nam insignia sola esse vera,non sunt illa,quæ faciunt milites gaudere priuilegijs suis,*sed exercitiũ*, ita probatur in l.pe.C.de testa.mili. vbi dr, ꝙ miles non militans,nõ gaudet priuilegijs militum,ergo multominus debent gaudere milites nostri tẽporis,qui non habent,nec habuerunt vera insignia,nec ẽt exercent militaria,seu non militant.Ad idem facit ꝙ dixit Bal.per illum tex.in d.l.pe.& Bar.*in l.* officiales,C.de epis.& cle,& idẽ Io.de Lig. in cle.cum ex eo de sen.exc.& Ang.in consil.cxcvij.inci.In dei nomine visa narratione,& do.Cano.in c.ij.extra de fo.cõpe.vbi dixerunt ꝙ milites seu fratres gaudentes

© SCD - Université de Poitiers

non gaudent priuilegijs clericorum. Ergo in proposito nostro, milites nostri temporis non debent ēt gaudere priuilegio veri militis, & in terminis voluit Dy, in suo tract. de qōni, in versi, quæ persone possunt torqueri &c, in versi, modo dictū est, & Cy, & Angel, in l. milites, C. de qōni, & Cyn, in l, iij. C. ad l, iul, ma, in terminis ēt voluit Ang. Are. in tract. malefi, in verbo, fama, in ver, sexto quero quæ persone &c.

Guido de Suza.

107 Quid de militibus † cœlestibus, & dic ꝙ presbyteri non torquentur, clerici autem sic, de iure ciuili, C. de epis, & cleri, l, presbyteri, & in apparatu, l, fallaciter, C. de abo. tamen de iure nouissimo, secus per authē. Federic. ad decus & honorem, §. statuimus.

Præterea si militibus terrestribus concessa est immunitas, vt non torqueantur, multomagis cœlestibus, argu, l. sacrosan, C. de episco. & cle.

Addi, do, Ludo.

De clericis & presbyteris dixi supra in addi, inci. circa has personas priuilegiatas &c. vbi allegaui do. Abb, in c. cū in contemplatione, in j, col, in fi, infra de regu. iur. & vltra ibi dicta, vide glos. xv, q, vj. in sum, & glo, iij, q, v, & Inno, in d, c, cum in cō templatione. & do, Ang. Are, in suo trac, male, in verbo, fama, in ver, vj, quero que persone &c.

Guido de Suza.

108 Quid de iudicibus † siue aduocatis, nunqd possint torqueri. vī ꝙ nō sicut veri milites nam militant patroni causarum, vt C. de aduo. diuer, iudi, l, aduocati præterea sicut militibus concessum est priuilegium, vt condemnati non exigantur, nisi inquantum facere possint ita & patroni causarū l, milites j, responso, de re iudi, in apparatu, econtra videtur, quia nulla lege cauetur, quod iudices, siue aduocati, sint immunes a tortura. Solutio, ꝙ de iuris subtilitate siue iuris solēnitate nō debent torqueri, vt d, l, aduocati, sed de consuetudine, quę est optima legū interpres, seruatur contrarium.

Addi, do, Ludo.

Sum propositi ꝙ nec de iure nec de consuetudine possint aduocati torqueri, nam de iure habeo pro hoc expedito, prout conclusit ipsemet author pro quo faciunt ea quæ dixi supra in addi, meis de præcedentia doctoris & militis, nā ar-
109 gumēta ibi facta manifeste concludūt † ꝙ aduocati multominus possunt de iure torqueri quā milites. De consuetudine ēt non possunt torqueri, nam consuetudo inducēs ꝙ persone priuilegiate torqueantur, nō valet, tex, est in l, omnes iudices, & hoc ibi voluit Bar. C. de decu, lib. x. & supra etiā aliquid dixit circa prin, in ver. circa has personas priuilegiatas &c.

Guido de Suza.

110 An consiliarij † ciuitatum nostri tēporis possint torqueri. dic ꝙ de iuris solennitate non debent torqueri, quia cuiuscunque ciuitatis consiliarij decuriones sunt vt ff. quod cuiusque vniuo, l, nulli, ff. de verbo, sig, l, pupillus, §. decuriones de generali aūt consuetudine quę est optima legum interpres, cōtrarium semper vidi seruari, & consului.

Addi, do, Ludo.

Circa consiliarios non torquendos sum omnino cum dño authore, nam consiliarij successerunt loco decurionum secundum Bar, in l, j, ff. de offi, assesso, & not, in rub. C. de decu. lib. x.

111 † Pius dico ꝙ iudex torquēs eos capite punitur secundū Bal, in l, decuriones, C. de quæst. & do, Ang, Are, in suo trac, malefi, in verbo fama, in ver, quero quę persone &c. vbi dixit hoc nō habere locum in crimine læsæ maie. & proditionis populi alleg, tex, in l, fallaciter, C. de aboli. quæ omnia tenenti, quia hæc materia tormentorum sepenumero occurrit, & licet do. authori ea multum singulariter & copiose loquutus fuerit, nihilominus in aliquibus deficit, put ex supra dictis apparet, in quibus addēdo, declarando, & aliquando corrigendo, vbi opus fuit, si quid nepte diximus id paruitatī ingenij mei attribuendum est, si quid vero boni, id supremo deo omnium bonorū largitori a quo omne bonum, & omne donum perfectum procedit, vt a patre luminum, attribues.

Ludouicus Bolognius vtriusque iuris doctor clarissimus, & eques insignis.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS FRANCIS. BRV.

VTILIS, ET PRACTICABILIS TRACTATVS DE INDICIIS, ET TORTVRA. EDITVS, IN CIVITATE SENARVM per excellentissimum Iuris vtriusque docto. domi. Franciscum Brunum de sancto Seuerino, Quæ materia hactenus a plerisque satis truncate & imperfecte tradita reperitur. In hoc tamen tractatu adeo perficitur vt nullibi vsque ad hæc tempora perfectius inueniatur. Habent igitur latrunculatores, idest iudices maleficiorum iter tersum, per quod tutissime incedere valeant in theorica & practica.

Præfatiuncula cum diuisione.

VM materia Indiciorum & quæstionis, siue torture, sit multum in vsu, & non parum periculosa, & officiales in ea quãdoq; aduertant, aut cupiditate honoris, aut ignorantia. Ideo decreui in modum tractatus, materiam ipsam colligere, & eam prout potero dilucidare ordine aliquo texere, vt legentes & practicãtes facilius capiam & inueniãt casus occurrentes. Et quia indicia debet præcedere, & tortura subsequi, ideo prius dicam de indicijs, secundo subdam de quæstione siue tortura.

Et primo, qd sit indiciũ, & vnde dicatur.

Secundo, qualiter indicium probetur.

Tertio, qualia debeant esse indicia, per que deueniri valeat ad torturam.

Quarto, qualia debeant esse indicia, per que deuenire valeat ad condemnationem.

Quinto, quomodo & qualiter indicia eli dantur & tollantur.

SVMMARIVM.

1 *Indicium, maleficij alicuius commissi, vel alterius, de qua agitur, rei signũ dicitur.*

2 *Indicium est minus quã semiplena probatio.*

3 *Indicium semiplenũ quod dicatur, & quod plenum seu indubitatum.*

4 *Indicium facti, est quo iudex in viam præsumptionis dirigitur.*

5 *Indicium varijs nominatur modis apud legumlatores.*

Prima pars de Indicijs. Quęstio. j.

IRCA primum dum queritur, quid sit indicium, & vnde dicatur. Reperio varias diffinitiones, & descriptiones. Gandi. in suo opere maleficiorum, sub rubrica de p̃sumptionibus & indicijs. §. vidimus dicit† quod indicium, dicitur signũ alicuius maleficij cõmissi, vel alterius rei de qua agitur quę diffinitio, secũdum eum colligitur ex legibus tractantibus de indicijs. lo. An. in addi. Spe. in titu. de proba. §. fi. ver. itẽ per indicia. dicit, quod indicium est notabile signum maleficij, vel alterius rei ad ipsius veritatẽ habendam. Pau. de Elea. in c. gratis de deposito in vlti. char. dicit qd indicium est demõ

© SCD - Université de Poitiers

stratorium adminiculum, ad veritatem indicandam per text. in l. si quis adulterium. C. de adulte. & c. præterea de testi. & c. tua. §. adulterium. de homi. Bar. in l. ij. ff. de ex-
2 ci. tu. †diffintendo quid sit indicium dicit quod est minus quã semiplena probatio. & idem dicit Bal. in l. cum probatio. ff. de proba. in additionibus sui dicens nullibi clarius hoc probari quam in illa lege. Sed idẽ Bald. in rub. C. de proba. dicit quod indiciũ est minima præsumptio hominis boni, seu distans argumentum a vera specie probationis, & ꝙ valet indicium si ponatur in cõscientiam alterius probationis, nõ si per se, vt d. l. cum probatio. vt in l. ea quidem. C. de accu. in ij. col. dicit maturius loquens, qd duplex est indicium, videlicet semiplenum seu dubitatum, & plenũ seu indubitatum.
3 †Indicium semiplenum est præsumptio fortiter mouens animum ad aliquid credendũ vel discredendum, & de isto habetur in d. l. cum probatio. Indicium vero plenum est demonstrãtio rei per signa sufficientia, per quæ animus in aliquo tanquam existẽte vero quiescit, & plus inuestigare non curat quod probatur secundum eum in l. indicia. C. de proba. Abb. Sicu. in c. tertio loco extra de proba. approbat. diffinitionẽ Io. And. supra relatam. Adde Bald. in l. seruos. C. de testi. qui dicit quod indiciũ est duplex, scili-
4 cet facti, & iuris. †Ex indicio facti dirigitur iudex in viam præsumptionis, indicium iuris est quod habet aliquem affectũ iuris, est etiam duplex, quoddam est quod dirigit iudicem in viam habende quæstionis. l. torture, quoddam est quod instruit iudicẽ simul cum alijs in viam condemnationis. Dicitur autem indicium ab indicando & demonstrando l. solent. ff. de præscri. verb. l. aduerti. C. de adul. & indicia dicuntur demonstrantia veritatis & adminicula probationis l. si. & l. instrumẽta domestica. C. de proba. Sunt. n. indicia pars clare probationis. h. d. Gandi. in dicto opere, in rub. quę debeant pręcedere qõnem in ver. quero quæ, & qualia debent esse ista indicia.

Adde ꝙ legũlatores varijs modis nomi-
5 nãt indiciũ. †Nam qñq; nominant argumẽtum l. j. in prin. ff. de qõ. & l. militem. §. oportet. C. eo. ti. Interdũ nominãt simpliciter indicia, vt cõiter nũcupamus l. j. §. antonius. & §. diuus adrianus. & l. diuus. §. ex qbus. ff. de qõ. Interdũ nominant suspitiones vt l. si. ff. de qõ. & l. absentem in prin. ff. de pen. Interdum nominãt probationes, vt l. j. ff. de quæst. & l. j. §. diuus seuerus. ff. eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Indicium per vnum testem de visu deponentem probatur.*

2 *Testis vnicus seu singularis semiplenam probationem facit in criminalibus.*

3 *Testis singularis de visu faciens indiciũ, debet esse omni exceptione maior.*

4 *Indicium probatur quandoque per duos testes, non de visu deponentes, sed de quodam signo ad maleficium conferente.*

5 *Testis singularis & si indicium non probet, aliqualem tamen facit præsumptionem.*

6 *Probationes multe semiplene non coniũgun tur, ad faciendam vnam probationem plenã licet bene ad indicium faciendum.*

7 *Testes in criminalibus debent esse omni exceptione maiores.*

Indicium probari põt per testes infames, & familiares, & similes omni exceptione nõ maiores.

8 *Testis ante processus formationem examinatus, an faciat indicium.*

9 *Indiciorum copia per testes facta reo dari debet post negationem & excusationem.*

10 *Iudex ante inquisitionem formatam ex indicijs per testes acceptis non debet quem quæstioni subijcere.*

Testes super inquisitione generali examinati non faciunt indicium aduersus delatum de crimine.

11 *Testis qui examinari non debuit quando indicium faciat.*

Testis domesticus non facit indicium.

12 *Testis familiaris indicium facit.*

13 *Testis quandoque non cogitur inuitus testificari, & talis sponte examinatus indicium facit.*

14 *Testes testificari præsumuntur inuiti, nisi de spontaneitate constet.*

15 *Veritatem aliter haberi non posse qualiter & a quo probari debeat.*

Attinentes vsque ad supremum gradum cõpelli non possunt ad testificandum.

16 *Clerici ad testimonium ferendum non pos-*

© SCD - Université de Poitiers

sunt cogi.

Senes septuagenarij nõ coguntur testificari.

17 *Minor annis viginti an possit in criminalibus examinari.*

18 *Impuberes in criminalibus non sunt idonei testes ad probationem plenam, sed bene ad indicium.*

19 *Testis qui ob infamiam non debuit examinari, examinatus aliquale facit indiciũ.*

20 *Testis examinatus post terminum prefixum ad probandum, an faciat indicium.*

21 *Testis qui iure examinari prohibetur an probet si examinetur.*

22 *Indicium triplex est, & per quem probari possit quodlibet.*

23 *Testis qui non potest interrogari inuitus, volens respondere potest, sed coactus non facit indicium.*

Quæstio secunda primæ partis.

1 Circa secundum qualiter probet indicium.† Responde ꝙ probat per vnum testem de visu, hoc est qui deponat se vidisse maleficium committi. vt no. gl. in l. si quis. C. ad l. iuliam maiestat. l. maritus. ff. de quæstio. vbi etiam per Bar. & per eundem. & Bal. in l. fin. C. famil. herci. & in l. bonefidei. C. de iureiuran. & l. admonendi. ff. eo. ti. Quinimmo glo. in d. l. si

2 quis. videtur velle quod† in criminalibus, vnus testis faciat semiplena probationem. quod etiam videtur placere Bal. sed Cy. tenet contra ibi in quodam suo consilio, quia indicium est minus q̃ semiplena probatio. vt no. in l. cum probatio. supra de probat.

3 † intellige tamen, quod ad hoc vt vnus testis de visu faciat indicium debet esse omni exceptione maior. vt dixit Bar. ī d. l. maritus. & in d. l. fi. & l. admonendi. vbi etiam per Bal. & per eundem in suo notabili consilio, ꝙ incipit, statutum prouidet, vbi optime docet quomodo cognoscatur testis omni exceptione maior. Item intellige, quod vnus testis facit indicium de visu q̃ alie circunstantie non resistunt secundum Bald. in l. ij. C. quo. appel. allegando Ioan. And. in c. cum in contemplatione, de regu. iur. vj. in

4 nouella quod dicit esse notabile. † Probatur etiam indiciũ ad minus per duos testes non probantes de veritate maleficij, & sic de visu, sed probantes aliquod signum conferens ad maleficiũ, & sufficiens ad faciendum indicium ad torturam, prout dicet infra in seq. q. prin. & quod ad probandũ indicium requirantur duo testes, voluit gl. quæ reputatur singularis. in l. fi. C. fami. herc. supra allegata & ita tenent Bar. & doc. in l. ij. ff. de quæstio. ita etiam voluit Innoc. in c. sicut. de simo. vbi dicit, quod leuia signa sufficiunt ad probandum quem hæreticum, ī oporter illa plene probari ita refert Bal. in d. l. fi. & si vnus solus testis probat de aliquo signo & indicio nihil probat, secundũ Bar.

5 in d. l. ij. sed Rapha. Fulg. in d. l. fi. dicit† qd licet singula indicia debeant probari per duos testes, tñ negari nequit, quin vnicus testis faciat aliqualem præsumptionem & ideo si plures sunt testes singulariter de singulis indicijs deponentes, dicentur plures esse præsumptiones, quæ faciunt vnum indicium ad torturam. argu. l. instrumenta domestica. C. de proba. & l. ij. §. etas. ff. de excu. tut. Pone enim ꝙ vnus testis dicit se vidisse Seium vulneratum, & in terra prostratum, & interrogatus quis vulnerauit, respõdit, Titius, hic est vnus testis super indicio deponens, Alius dicit vidisse hunc Titium exeuntem directo tramite, & voluentem se versus nemora, & occulte se latitantẽ. Certe hi singuli testes de singulis indicijs deponunt, & tamen nemo sane mentis negabit, quin he præsumptiones faciant sufficiens indicium ad torturam. arg. d. l. & illius regule, & quæ non profunt singula multa iuuãt, ita notabiliter dicit Fulgo. in d. l. fin. ad hoc optime adduco ad corrobationẽ huius opi. quod not. dicit do. meus do. Ioan. de monte

6 Sperello, de Peru. in l. admonendi. de iureiurãn. † quod licet plures semiplene probationes nõ coniungantur ad faciendã vnam plenam, tamen coniunguntur ad faciẽdum indicium. arg. not. in l. fin. C. de probatio. & ita refert & sequitur Caccialupus in dicta l. admonendi. char. xxv. in versi. applicatur, & ego puto tãto fortius hoc esse verũ, quanto illi singuli testes essent multum notabiles, & magne authoritatis, quoniam licet testes singulares non probent, tamen si sunt ita notabiles, ꝙ adducant iudicem ad indubitatam fidem iudex non debet curare de illa singularitate istud est dictum singulare domi. Paul. de Castr. in l. lucius. ff. de infamibus, in recollectis Florentinis. & in dicta lege admonendi vbi etiam eum refert & sequitur idem Caccialupus in charta octaua.

© SCD - Université de Poitiers

Aduerte tamen quod li-
cet qñ vnus testis testificatur de veritate fa
cti, & sic de visu, ad hoc vt faciat indicium
debet esse omni exceptione maior, ut supe-
7 rius dictum est † & similiter qñ plene pro-
bant quo ad condemnationem in criminali
debent esse omni exceptione maiores secũ
dum Bal. & Saly. in d. l. fi. C. de probat. per
illũ tex. qui dicit, cp in criminalibus debent
esse probationes lucē clariores, & per tex.
in l. optimam. C. de contrahen. & commit.
stipu. & idem dicit Bal. in l. cũctos populos.
C. de sum. tri. col. vj. tamen quo ad proban-
dum indicium sufficiunt duos testes etiam
non omni exceptione maiores, & sic admit
tentur infames ita dicit Bald. in d. l. cunctos
populos. & Bar. in l. ij. §. quæstioni. ff. de qõ.
Itē admittentur familiares & similes, secun
dum Bar. in l. ij. ff. de excu. tuto. Item aduer
te, *quod propter hoc quod duo testes pro-*
bent aliquod indicium, tñ non propter hoc
iudex indistincte debet torquere reum, nisi
illi duo testes deponant verisimilia. Pone
enim factum est furtum in loco probãt duo
testes quod viderunt de loco exire Marti-
num habentem aliquid sub mantello, si iste
Martinus esset magnus mercator, aut vir
alicuius dignitatis & authoritatis, quē non
esset verisimile furtum fecisse, non poterit
ex hoc torqueri ita declarat Ang. in l. milite
tes per illum tex. ff. de quæstio. & refert &
sequitur Augu. de Ari. in addi. ad opus ma-
leficiorum super glo. in verbo, fama publi-
ca super versicu. quero qualiter dicit enim
Angel. ibi quod conditio persone excludit
præsumptionem resultantem ex indicijs, &
ideo opus est tunc, quod alia indicia cõcur-
rant facit ad hoc quod supra dictum fuit in
præcedenti quæstio. quod testis de visu fa-
cit indicium, nisi alie circunstantie contrā-
dicant & resistant.

8 *Quero an testis* † examinatus ante formatũ processum faciat indicium. Ecce commissum est delictũ, potestas hoc audito examinat testes super indicijs nullo formãto processu. Ex quorũ dictis tantum percipit, cp sufficeret ad indi-
cium contra aliquem, hoc facto facit illũ ca
pi & torqueri, an possit hoc facere, & si fa-
cit, & ille confitetur, an præiudicet. Respõ-
deo quod non quoniam in principio tortu-
ra non est habenda. dicit Bart. in l. j. in prin-
ci. ff. de quæstio. & illa ante litem contesta,
non est permissa. Bart. in l. si quis adulterij.
in prin. ff. de quæstio. & similiter non citato
illo capto ad videndum iurare testes text.
est secũdum Iac. de Are. & Bar. in d. l. si quis
adulterij, & l. si maritus. Et similiter nõ pu
blicato processu scdm Bart. in l. vnius. ff. de
qõ. & dicit latius inferius, vide ad prædicta
Bar. in l. custodias. ff. de pub. iud. & Bal. in l.
si tibi. C. de condi. ob tur. cau. Sal. in l. fi. C.
de qõ. Caccialupũ i l. is apud quē. C. de edē.
9 qui dicit cp indicio copia q̃ fit per testes
debet dari reo post negationē & excusatio
nem, vt colligit ex mente Bar. in l. qõ. C. de
qõ. in prin. Ratio euidens, quia post negatã
inquisitionē, testes examinari debēt, ex qui
bus fiāt indicia, nec ea q̃ pro curie informa
tione ante perquisiuit, & iuenit curia debet
reo manifestare, scdm Ang. de Peru. qui fuit
magnus practicus l. fin. ff. de qõ. & quod re-
cte intuenti sensit ibidē Bar. dum vult testes
examinatos ante inquisitionē specialē, non
facere indiciũ. Et dum subdit indiciorũ co-
piam esse dandã parti petenti, debet intelli
gi de indijs legitime habitis, et tpe congruo
scilicet post specialē inquisitionem & excu
sationem inquisiti. nam examinati ante, &
ipso non citato, sibi non præiudicāt, nisi re-
petant post lit. conte. & parte præsente vel
citata, vt per Bar. ī d. l. ff. & per Bal. in addi.
Spe. in ti. de sen. in fin. de quo ēt per Abb. in
c. ad petitionē. de accu. & Ange. in repe. l. si
vacantia. C. de bo. vac. lib. x. hæc illi; adde
Ang. de Are. idem velle in suo opere male-
ficiorum. in gl. fama publica. in ij. col. in fi.
10 versi. & aduertas. † ex quibus apparet quod
hodie male faciunt officiales, qa anteq̃ for
mant inquisitionem, ex indicijs habitis per
dicta testium ponunt quem ad torturam, &
sic possent teneri in sindicatu, & confessio
quæ sequeretur ex tali tortura non vale-
ret, etiam si in ea perseueraret, per d. l. mari
tus. de quæst. cum sit habita non præceden-
tibus indicijs legitimis de quo etiã dicetur
infra dum tractabitur de tortura. Itē que-
ro an testes examinati super generali inqsi
tione, faciant indiciũ contra diffamatũ de
delicto vt deueniri valeat ad torturam su-
per processu specialis inquisitionis dic qd
nõ, vt ex supra dictis apparet, & tenet Bar.
in l. fin. ff. de quæst. qm̃ tales testes fuerunt
examinati ipso reo non citato, nec contra
dictore existente, ergo non præiudicant. l. si
qñ. C. de testi. vnde debebunt testes exami-
nari post li. contest. super speciali inquisitio
ne per l. si quis adulterij. de adul. ita dicit
Bal. in l. si. C. de quæstio.

© SCD - Université de Poitiers

Vlterius generaliter quero, † an
11 testis qui examinari non debuit faciat indicium, referam quicquid scriptum reperio super hoc. Cyn. hoc examinat in l. fi. C. de accu. & in l. seruos. & l. libertorum. C. de testi. ex cuius dictis, sume pro conclusione, qd qñq; testis non debuit examinari, propter reuerentiam eius cõtra quem examinatur, & *tunc examinatus non facit indictum, vt* l. j. §. diuus antoninus. & §. Antonius. et l. diuus. §. ex quibus. & l. maritus. ff. de quæsti. Quandoq; testis non debet examinari propter timorem, ne deponat pro eo examinatus. vt l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæst. & l. ij. & l. seruos. C. de testi. & l. testis idoneus. & l. idonei. & l. testes. ff. eod. eiusmodi sunt testes domestici, quorum appellatione, qui contineantur, vide in Spe. in tit. de teste. §. j. ver. item excipitur quod est domesticus cum aliis sequentibus. & hoc casu tales testes examinati non faciunt indicium text. est no. in l. pridem. C. de quæst. ibi vt neque pro his neque aduersus eos in capitalibus, uel pecuniarijs quæstionibus veritatis vim obtinere possit &c. & hoc tenuit Specu. in ti. de teste. §. j. ver. qd si testis domesticus. & Bal. in l. inuitt. la ij. ff. de testi. §. hoc tũ forte fallit. sed testis domesticus, vel familiares, & similes sunt honesti & bone fame, puta familiares epi vel abbatis vel alicuius nobilis domini, quia isti non retinent secũ nisi familiares discretos & bone opinionis, per ea quæ not. Innoc. in c. in literis de testi. &
12 Bal. in l. et. C. de test. † Aduerte quia Bar. in l. ij. ff. de excusa. tut. dicit, ꝙ indicium fit per testem familiarem, per glo. in l. j. de test. & quod ex pluribus testibus familiaribus, potest iudex deuenire ad sentẽtiã sed Bal. in l. inuitt. la ij. ff. de testi. dicit contrarium, vbi vide. Item forte fallit propter difficultatem probationum & dolum aduersarij, per l. consensu. §. super plagis. C. de repu. & quod no. Cyn. in l. si qñ. C. vnde vi. in fi. facit. l. quot. C. de naufra. libr. xj. Quãdoq; testis non debet examinari propter odium præsumptum in ipso teste, vt quia est minatus, & tunc examinatus faciat indicium vel non, hoc debet considerare iudex aduertens ad qualitatem inimicitie, & qualitatẽ persone examinande, & si adsint veri similia dicta, tali testi datur fides vt not. in l. j. §. præterea. ff. de quæst. iuncta. l. milites.
13 §. oportet. C. eo. ti. † Quandoq; quis non cogitur inuitus, nec cogi debet testificari, ut d. l. lege iulia. & l. inuitt. la j. ff. de testi. et tũc talis testis examinatus spõte & volens facit indiciũ & probat, vt d. l. a cõtrario sensu *sed inuitus esset examinatus*, nõ probat, secundum Cy. in auth. presbyteros. la ij. C. de episc. & cle. Et in dubio præsumitur inuitus, nisi appareat quod volens deposuerit secundum Cy. ibi, vt refert Bal. & sequitur in d. l. lege iulia. & in d. auth. & in l. si parentes. C. de testi. Saluo ꝙ dicit nõ præsumi inuitũ deponere n si ĩ *suum priuilegium* allegauerit, quod non sit cõpellendus, & nihilominus sit coactus deponere, & hoc casu non fit indicium, secundum Barto. in l. j. §. si seruus. ff. de quæst. ita et expresse tenet Bal. in l. seruos. C. de testi. Adde qd do. Barth. de capua in auth. de fan. epis. in §. deo amabiles ibi ꝓpria volũtate suscepisse &c. vbi
14 vide in lec. Barto. † dicit quod præsumuntur inuitt testificari, ideo producens debet facere apparere in actis quod volentes testificãtur. Hæc tũ persone priuilegiate cõpellunt testificari si aliter veritas haberi nõ potest, secundũ Guido. de Suza. in d. l. iul. et Imo. in c. delictorũ. de testi. cog. ratio est ne veritas occultetur, quę occasio indicit peccatum mortale. Sed stabit difficultas, quis habeat probare veritatem aliter haberi nõ posse in *quo articulo* Butri. & Imol. in capitulo super eo. de testibus cogen. concludunt producentem testes debere probare, & est ratio, quia iste persone priuilegiate habẽt ius pro se scilicet quod compelli nõ possint, & quod aliter veritas haberi non possit est fundamentũ intentionis producẽtis, ideo debet probare *qm negatiua posita* pro fundamento intentionis, semper debet probari per opponentẽ ita singulariter dicit Inno. in c. super his de accu. & Bart. in l. hoc iure. de ver. obli. & est tex. in l. ergo. ff. ex qui. cau. maio. Aduerte secundũ do. Nico. & Capram. in d. c. super eo. de testib. co-
15 gen. quod forte hoc. s. † ꝙ aliter veritas haberi non possit, probari poterit iuramento ipsius testis, quia sicut producens submittit se dicto testis super principali, ita debet se submittere super hoc præambulo vel secũdum eos potest iudex se de hoc informare summarie, sed an in causa criminali possint testes compelli testificari, fuerunt octo opi. de quibus vide in d. c. dilectorum vbi dicit Imo. ꝙ in hoc attenditur stylus & consuetudo iudicioru. Sed qui sint iste persone quæ compelli non possunt dic ꝙ sunt *attinentes* vsq; ad supremum gradum glo. est singu. in l. si fœmina. C. ad turpil. quam ibi sequitur

© SCD - Université de Poitiers

Ang.& Imo,& in d.c,dilectorum,Item affines,soceri,& cætere persone, de quibus in d.l,lege iul.hęc quidem persone non cogun tur testificari nisi velint.Sunt ět quædã quę non admittuntur ad testificandũ cõtra, etiã si velint,ob reuerentiam eius contra quem producuntur veluti filius contra patrẽ, libertus contra patronum, arg.l.quos prohibet.ff.de postula,ita tenet Imo.in d.c,dilectorum,& cęteri doc,in l.parentes.C,de testib.†Et no.ꝓ inter istas personas priuilegiatas,sunt ět clerici qui non possunt cõpellí,nec coram ecclesiastico,nec seculari iudice nisi aliter veritas haberi non possit gl. in c.super eo,de testi,cog,& in c,statuendũ. ij.q.vj,& tenet Hosti.in sum,de testi.§.j.& Gofr,eod,titu.in sum,& Ioan,de Imo.in d. c,dilectorum.

Item senes non compelluntur inuiti testificari de iure ciuili,vt l.inuiti.ff.de testi.& quarta quæstione.ij.§.inuiti,Sed de iure canonico secus est, vt habetur in c.si qui testium.de testib.& ibi ꝑ Capram.& dicuntur senes quo ad hoc annorum,lxx.vt dicit glo.in d,l.inuiti. Quando testis non debet examinari propter ętatem,& tunc examinatus nõ facit indicium plenũ, sed quale quale, vt.l.j.§.impubes ff. ad sille,& no.glo.in l.tal s.C.de his qui,vt indi.secundum Bar.ibi hoc expresse tenet, sed Bald.in d.l.seruos.dicit quod si casu pupillus in ciuili,& minor.xx.annis in criminali non facit indicium ad probationẽ vel defensionem negotij de quo agitur, sed ad informationem vt ex eo inquiri & procedi possit per glo.in d,l.talis,Areti.in opere maleficiorum.in verbo,cõparuerunt & ne
17 gauerunt totum.in ver.itẽ minor,dicit †ꝓ minor,xx.annis in criminalibus potest examinari,ad aliquam intentionem iudicis, & ꝓ faciat indicium,non autem plenam probationẽ,& hoc si in inquisitione fuerit examinatus ex mero officio non autem super accusatione ad partis instantiam, ita dicit tenere Guido.de Suza,& Flo.in l.in testimonium.ff.de testi,do.Augu.de Ari,in suis addi,ad dictum opus maleficiorum super d. ver,dicit quod docto,solent allegare vnam gl.pro singulis in l.fi.C.de his qui.vt indi,ad fil.ꝓ minor facit indicium ad torturam & dicit ꝓ Ludoui.solebat allegare consimilem glo.in d,l.j.§.impubes.vide ět de hoc ꝑ Bar.in l.de minore,in prin.ff.de quæsti,vbi ponit an minor in criminalibus faciat indicium,& limita tu prædicta per gl.in d.l.in testimonium.& adde Bart.in l,ex libero,in fi.ff.de quæsti. Vide omnino per d.Alex.
18 de Imo.in l.fi.C.de his qui.vt indig.† vbi tenet,ꝓ licet in criminalibus impuberes nõ sint idonei testes, ad plenam probationem, tamen sunt idonei ad indicium, & licet gl. in l.inuiti.ff.de testi.la ij.velit quod impubes faciat aliquod indicium,quasi velit qd non validum ad torturam,tñ Specu.in tit. de teste.§.j.ver.itẽ ꝓ est impubes expresse tenet ꝓ faciat indicium ad torturam,& idẽ tenet Bal.in d,l.inuiti,& l.seruos.C,de test, & idem videtur velle Bald.in l.de minore & l.maritus.ff.de quæst.& hoc qñ est proximus pubertati & doli capax.vt dicit gl.
19 in d.l.inuiti. †Quandoq; testis non debet examinari propter infamiam,vt l.i j.§.lege iul.ff.de testi,& tunc examinatus non facit indicium plenum.sed quale quale,vt l.qui vltimo.ff.de pœn. ita etiam dicit Bal.in l.j. C,de sum,tri,dicendo quod facit indicium ad fundandam intentionem iudicis & ingsitionem ,vide etiam in l.causis.ff,de sena, & in c.testimonium.& c.fi.de testi. Quãdoq; quis non debet examinari ratione ordinis,vt quia ante lit,contest.vel parte non citate,& tunc examinatus nõ facit indicitũ, vt l.si quis adulterium.ff.de adul.& dixi supra in ver.quero an testis. Quãdoq; quis examinatur vt principalis in ie,& vt testis in alium,& tunc aut potuit in alium examinari,aut non ꝓ qñ sit patet ex no.per text. & docto.in l.fi.C.de accus.& in l.h filium. C.de liber,cau.& per Bar.in l.j.§.repeti.ff. de quæsito,cum sim,Primo casu facit indicium sufficiens ad torturam,vt tenet Cy.in
20 d.l.fi. † Quandoq; testis non debet examinari propter lapsum termini statuti ad probandum,& tunc si habet locum purgatio more,examinatus ꝓbat,vt no.doc. in l. mancipiorum.ff.de ope.leg.Si autẽ nõ habet locum purgatio more, & tunc ad nihilum valet eius dictum,secundum Cy.in l.j. C,de sepul,vio. Adde Ludo.de Vrbe, in rubri.ff.de arbi,in ix.colum.in versi.an tñ testes qui in hac q.dicit quod aut testes ꝓhibentur a limine iudici,& tunc admissi ět indicium nõ faciũt, ex quo omnino lex eos inhabilitat,vt ff.de quęstio.l.maritus,sed si tantũ esse testes prohibeantur,tunc admissi faciunt indicium, vt not.Bald.C,de testi.l. seruos.ad quod ět.l.matris.ff.de ꝓba. Super hac q.qua queritur an testis qui nõ debuit examinari,faciat indicium si examina
21 tur Bar.in d,l.maritus.ff.de quæst.†dicit ꝓ testis qui non debet examinari propter re-

© SCD - Université de Poitiers

uerentiam personarum, & tunc examinatus non facit indicium, vt d.l.maritus.& l. diuus.eo.ti. Quãdoq; testis nõ debet examinari propter etatem,tũc examinatus nõ facit indicium plenum, sed quale quale, vt l.j.§.impuberes ad fille.Idem dicit ipse puto de teste q̃ non debet examinari propter sexum, vt in muliere eadẽ ratione. Quãdoq; testis nõ debet examinari propter infamiam, & tunc examinatus facit indiciũ quale quale.l.qui vltimo.ff.de pœn. Quãdoque non debet examinari propter inimicitias,tunc examinatur facit indicium, vel non facit secundum qualitatem inimicitie, vt ff.de quæsti.l.j.§.præterea. Quandoq; testis non debet examinari ratione ordinis quia ante lit.contest.vel parte non citata, & tunc dicit puto quod nõ facit indicium, vt l.si quis de adul.& C.de testi.l.si qñ.in fi. Bald.in l.seruos.ff.de testib.super hac qõ.

22 dicit† quod indicium est triplex,vnum est quod dirigit iudicem in viam perscrutationis & inquisitionis,& istud potest fieri per quencunq; testem.vt d.l.qui vltimo.Aliud est quod dirigit in viam habende quæstionis & aliud quod dirigit in viam condemnationis simul cum alijs adminiculis. Et dicit ipse quod testis non idoneus & prohibitus a limine depositionis,non facit hoc indicium ad quæstionem & torturam.l.libertorum.C.de testi. Sed si testes q̃ nõ sunt prohibiti a limine depositionis,non tñ sunt idonei ad plenam efficaciã prohibitionis, bene faciunt hoc indicium,vt ff.de testib.l. serui.ij.responso.& ff.de proba.l.cum probatio.ff.de edil.edic.l.quero in fine.Si vero querimus quantum ad efficaciam cõdẽnationis, nullus est testis idoneus ad condẽnationem nisi suppleatur per alias probationes.vt l.solam.C.de test.& arg.ff.de edẽ. l.si quis ex argentarijs.§.ij.& subdit Bal.in d.l.seruos quod testis interrogatus, & examinatus,qui non debuit interrogari nõ facit indicium,qñ est prohibita interrogatio, vt d.l.maritus.ff.de quæstion.aut nõ est iusta responsio,q̃ est quando non potest inuitus cogi,& tunc idẽ si allegauit priuilegiũ, vt ff.de testi.l.lege iulia.Aut nõ debuit interrogari ad probationẽ, & tunc potest interrogari,ad informationem,vt pupillus in ciuili, vel minor xxv.annis in criminali, tunc bene facit indicium ad inquirendũ nõ ad decidendum,vt no.C.de his qui.vt indi. l.fi.in gl.ordi.Saly.in d.l.seruos.clarius hoc declarat,dicendo super q.prædicta quod testis qui non debuit examinari, si examinatur quod quantum ad effectum condemnationis nõ facit indicium ,nisi per alias probationes supplere tur.vt d.l.solam & ar.d.l. si quis ex argentarijs.§.j.aut quantum ut ex eo possit peruenirl ad torturam,& tunc q̃dam sunt testes qui sunt prohibiti & interrogari,& respondere,& isti non faciunt indicium, vt d.l.libertorum.& d.l.maritus.

23 †Quidam sunt qui inuiti prohibẽtur interrogari,sed volentes possunt respondere & isti ad respondendum compulsi etiam nõ faciunt indicium.vt ff.de testi.l.iulia.& dicuntur cõpulsi priuilegio allegato, nõ aliter.vt l.parentes,& quod ibi habetur.C.de testi,participantur enim isto casu inuiti,& q̃ nullo modo volentes etiã possunt admitti. Quidam sunt qui prohibentur interrogari quantum ad probationem, sed non prohibentur quantum ad informationem vt minor.xxv.an. in cã criminali & isti faciunt indicium quo ad inquirendum vt d.l.in gl. de his qui.vt indi.Abb.sic.in c.decetero.de testi,dicit quod licet laicus in criminalibus non possit testificari contra clericum,iñ facit indicium ad torturã.Et aduerte ad omnia supradicta,quod nullus supra dictorum diceret testis omni exceptione maior, unde vnus solus si testificaretur de visu nõ faceret indicium sed si duo testificarentur de visu,facerent indicium,& similiter si testificarentur de circunstantijs quę inducerent indicium, vt dixi supra in ij.qõ.princip,in vẽr.aduerte ,tamen.

SVMMARIVM.

1 *Indicium quale esse debeat, vt sufficiens sit ad torturam iudicis cõmittitur arbitrio.*

2 *Indicium est sufficiens contra aliquẽ de furto,si sit male conditionis & fame,& solitus talia facere.*

3 *Furtum a familiaribus & in domo conuersantibus factum præsumitur.*

4 *Furtum præsumitur factum per familiarẽ fugitiue a domo recedentem.*

5 *Indicium super furto contra aliquem habetur,qui cum antea pauper esset,multas pecunias habere reperitur.*

6 *Indicia & præsumptiones contrarijs tolli possunt præsumptionibus & indicijs.*

7 *Fuga sola quando indicium sufficiens præbeat ad torturam.*

© SCD - Université de Poitiers

8 Fuga non facit indicium, vt quis possit subij ci quæstioni, si possit aliqua probabili causa velari.

9 Fuga sola propter processum initiatum non facit indicium.

10 Fugiens de carcere per ostium carceris apertum, non est pro confesso habendus.

11 Officialis fugiens tempore sindicatus, pro cõfesso habetur de his sup quibus inquiritur.

12 Fuga quando præsumptionem & indicium inducat, & alios suos effectus producat.

13 Statutum dictans in omni casu fugam omnem facere probationem, an valeat.

14 Indicium generale in quolibet crimine censetur, dum extra indicium crimen se commisisse aliquis fatetur.

15 Confessio extraiudicialis facta parte præsente, indicium facit ad torturam.

16 Confessio extra iudicium facta, indiciũ præbet ad torturam, si de tempore & loco deponat confitens.

17 Confessio facta coram iudice, sed non in figura iudicij, vel coram notario sine iudice, an probet.

Confessio coram iudice incompetenti facta quando probationem inducat.

18 Mendacium an præstet quæstioni indicium.

19 Confessus de se, non est de socijs interrogandus, fallit in quibusdam casibus.

20 Fures de socijs & receptatoribus interrogari possunt.

21 Seruus de crimine conuictus vel confessus de socijs & mandatoribus est interrogandus.

22 Latrones dicuntur qui publice stratas aggrediuntur, qui & de socijs interrogari possunt.

23 Interrogatio de socijs generaliter fieri debet non descendendo ad speciem, seu ad nomen certe persone.

24 Confessio rei contra socios criminis, quando præsumptionem inducat aduersus illos.

25 Criminosus de consocijs confessus, indicium ad torturam non præstat nisi pluribus cõcurrentibus.

26 Iniuriatus vel percussus ab inquisito vel accusato asserẽs contra eũ nõ facit indiciũ.

27 Confessio tacita per pacem seu transactionẽ facta an faciat indiciũ vel probationẽ.

28 Pax seu transactio super crimine multis põt modis fieri vt transigens confiteri ipsum crimine non videatur.

29 Inimicitia facit indicium ad homicidium.

30 Variatio, pauor, & trepidatio, indicium faciunt alijs deficientibus indicijs.

31 Accusatus de crimine debet diuersis examinari vicibus, & varians quæstioni poterit subdi.

Variationes & vacillationes facte in tortura sine indicijs facta, torto non præiudicãt in aliquo.

32 Fama sola cum vno indicio sufficit, vt torture quis subdi possit.

33 Mine quando indicium sufficiens faciant ad torturam.

34 Homicidium factum in aliquo loco per quẽ aliquis solitus erat transire, qui maleficia consueuerat perpetrare, præsumitur ab eodem perpetratum esse.

35 Diuinatio an faciat indicium ad torturam.

36 Ars diuinandi non semper reprobatur.

37 Locutio secreta vel auricularis cum aliquo facta, qui postea incontinenti homicidium commisit an faciat præsumi consilium vel mandatum ad hoc faciendum.

38 Armatus stans cum offendente præsumitur opem ferre.

Questio tertia primę partis.

Circa tertium uidelicet

qualia debent esse indicia per quę deuenirī valeat ad torturam, † Dic quod docto, omnes sunt in hoc concordes quod de hoc nõ potest dari certa doctrina, sed committitur arbitrio iudicis, vt ff. de testi. l. iij. §. eiusdẽ quoq; ibi tu magis scire potes quanta sit testibus fides adhibẽda, ita dicit Alb. Pau. de Eleaza. Odofre. Cy. & Bar. in l. fi. ff. de qõ. dicit tamen ibi Bar. quod in aliquibus cri-

© SCD - Université de Poitiers

minibus potest dari aliqua via ad cognoscendum indicia sufficientia ad torturam,
2 † Et primo in crimine furti, nam aliquis accusatur de furto, possunt esse indicia contra ipsum, quod est homo male conditionis & fame & consuetus facere similia, l. de minore. §. plurium, ff. de quæst. & l. nõ omnes. §. a barbaris, ff. de re mil. pro quo facit tex. in l. si cui. §. ijsdem. ff. de accu. vbi qui semel fuit calumniatus, præsumitur iterum calãniari & quod no. Dy. in regula semel malus in prin. lib. vj. Item potest esse indicium, qd ipse erat vicinus, & habebat notam illã domum, & quia conuersabatur ibi, vt est tex. in l. dominum horreorum. ff. loca. & ibi dixit Bar. notanter quod si aliqui habent notã domus, sunt suspecti qñ domus frãgitur propter edificiorum nottiam nã tales personę de facili possent torqueri ad inuestigationẽ veritatis, vt hic, & ideo officiales qñ committuntur maleficia, occulte consueuerunt mittere pro vicinis qui verisimiliter debent scire veritatem, ad quod, l. si ita in fi. de fun. instru. & ibi per Iac. de Are. & Bar. Item Bar. in d. l. dominus notabiliter dicit
3 nota. ar. † quod furtum præsumitur factum a conuersantibus in domo, nisi quod saltem sciant quis fecerit C. de repud. l. cõsensu §. super seruis. Hinc etiam dixit Bart. in l. j. in fi. ff. si fami. fur. fe. dica. quod familiaritoris possunt torqueri pro re subtracta in hospitio. Prædicta tñ tempera secundum quod notabiliter dixit Bald. in l. j. C. locat. quod iudex ex qualitate personarum arbitrabitur quis ex vicinis sit torquendus vel non, vnde dicit ipse licet vicini præsumantur scire, & propter hoc suspitio cadat in illis tñ non omnes erunt torquendi, sed suspecti de scientia vel quod fecerit, arg. l. nõ oẽs. §. a barbaris, ff. de re mil. Terreri poterunt omnes, vt ff. de testi. l. iij. §. idem diuus sed non torqueri omnes, quia tortura in se habebat iniuriam, secundum eum, quod est
4 valde notabile, † Item est aliud indicium ad furtum, ꝙ res quę reperiuntur furto subtracte in domo videantur furto subtracte per familiarem fugitue recedentem, gl. est not. in authen. de exhibendo. in. §. si vero etiam quedam, Item est aliud indicium ad furtũ, quia visus est exire de nocte illam domum, in qua fuit factum furtum, & habebat aliquid subtus. Item quia visus fuit expendere monetam de illa stampa, cuius erat illa, quæ fuit furto subtracta hæc duo dicit Ange. in l. milites. C. de quæstio. & hoc dicit ipse nisi sit alia verisimilitudo in contrarium, pura quia ille qui fuit visus exire, vel pecuniam expẽdere, esset quidam magnus mercator, quia conditio persone excludit præsumptionem resultãtẽ ex indicijs, ideo tũc est opus vt alia indicia concurrant.

Item est aliud indicium

5 † super furto, si post furtum factum repertus est quis expendere pecuniam, cum ante esset pauper, nec reperitur vnde habuit, argu. l. quintus. ff. de dona. inter vir. & vxo. secundum Bar. in l. fi. ff. de quęstio. Item si illa res subtracta cedebat sibi ad commodũ puta erat instrumentum quod ad eum pertinebat, vt l. j. §. si quis instrumenta. C. de lati. libert. tollen. secundum Bart. in d. l. fin. Item si post furtum reperitur res furtiua penes aliquem l. in ciuitẽ. & l. ciuile. C. de fur. Quod verum esse dicunt doc. qñ cum hoc concurrit sinistra suspitio, ex qualitate persone, cõsuete forte res furtiuas emere, vel consuete furari, quia tunc poterit deueniri ad torturam si iudici videbitur alius autẽ non si iudici non videbitur, propter grauitatẽ persone, & honestatem, arg. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re mil. ita dicit Bal. in d. l. in ciuitem. de quo etiam per eundem, & Cyn. in l. fi. in fi. C. de hære. instit. & per Cy. in l. fin. C. de quæstio. nec mirum, quia vt dicit Bar. in
6 l. j. §. j. ff. de quæstio. per illum tex. licet † reperiuntur indicia sufficientia ad torturã cõtra aliquem tñ si pro ea sunt aliqua indicia, opus est quod illa indicia ad torquendum sint magis vrgentia & fortia, & sic iste præsumptiones & indicia possunt elidi ex alijs indicijs & præsumptionibus, verbi gratia si ille pœnes quem res furtiua reperitur, est bone conditionis & fame, vel si ostendit eũ a quo habuit, vt d. l. in ciuitem. & d. l. ciuile habetur etiam in l. ancile. C. de furt. & hoc est generale, ut ipse dicit in omnibus alijs indicijs similibus ad hoc facit, quia vna præsumptio tollit aliam, vt l. diuus. ff. de in integ. resti. Item potest esse aliud indicium ad furtum, quia post factum furtum quis aufugit & se abscõdit vt l. lex cornelia. ff. ad lil leia. Hoc tñ scilicet an fuga facta indicium ad torturam examinemus latius glo. tangit in l. admonẽdi. ff. de iureiuran. & l. in bonefidei. C. eo. ti. & in authẽ. de exhibendo. re. §. si vero. col. v. & aliquid in l. j. C. de requirendo. & ibi per Odof. & per Cyn. in l. j. C. de raptu virg. Iaco. de Belui. in d. §. si vero ibi per Bart. in d. l. admonendi. & in d. l. fi. ff. de quæstio. & latius in l. lex cornelia. ff. ad lil.

per

© SCD - Université de Poitiers

per Bal,in d.l,admonendi,& in d.l,in bone fidei & in d.l.j,de raptu virgin.& in d.l,lex cornelia,& l,de crimine,C,de adulter. per Ang,in d.§.si vero,per Lud,de Vrbe,in d. l,lex cornelia et latius in d.l,admonēdi vbi etiam per Bal.& Saly.& per Spec,in tit,de proba.§.fi,versi,vlt,per Ioan. And,in addi. Spe,in ti,de præsum.§.speciei,per Areti,in suo opere maleficiorum,super gl,in verbo, fama publica,& ibi per do.Augu,de Ari,in suis addi.Ex quorum omnium dictis colli-
7 go talem distinctionem. † nam qñq; fuga obijciur aliqui tanquam crimen et pro crimine,& tunc probata fuga est probatū crimen l,defertorem,ff,de re milit.C,de defert. l.j,& ij,lib,xij,secundum Old,& hoc tenēt Iaco,de Are,Cy.Bar.Bal.Ang.& oēs.Quandoque fuga obijciur pro alterius criminis probatione non vt sit de per se crimen & tunc aut est tale crimen,ad cuius probationem & condemnationem sufficit sola suspitio, & tunc sola fuga sufficit, quia facit quē suspectum vt in l.publicis.§.præterea.ff,de suspec.tut.& in hoc etiam concordant omnes.Aut est tale crimen,ad cuius cōdemnationem requiritur plena probatio de ipso facto,& non de suspitione tantum, & tunc aut quis fugit ante formatū processum, aut post. Primo casu, aut fugit timore familie ne capiatur,& postea vocatus ad iudicium reuertitur & comparet, & tunc fuga nullū facit indicium cōtra eum,nec sibi in aliquo præiudicat.vt no.Bar.in l,qd sit fugitiuus. §.scienti,ff.de edil.edi,& ideo dixit Bald. in l.j.C,de ser.fugi.quod statutum puniens fugientem de carcere,nō includit illos qui exiuerunt animo reuertendi,arg.in statu.de rer.diui.in.§.pauonum,sed si cito reuertantur,secus si non reuertantur,& ita intelligitur gl,in d.l.j,ad hoc ff,de re milit.in.§.emāsor.& l.qui cum vno.§.edictū germani, secundum eum.Si vero postea vocatus ad iudicium non veniat,& non comparet & tūc fuga facit indicium & præsumptionem cōtra fugientem & intelligo Bart.in d.l.fi.ff. de quæstio. Aut nō fugit timore familie potestatis,sed ex causa probabili,puta quia timet ratione partialitatis,ne propter moriē vnius hominis interfecti, ipse etiam occidatur,vel q̃ ab aduersa parte,alias de delicto inculpetur,propter quod nō est ei locus tutus,& propter fugam nō resultat indicium sufficiens ad torturam. & ita loquitur Bal,
8 in l.in bonefidei.C,de tureur.† & propter hoc quidam consuluerunt,q̃ fuga potest ab aliqua probabili causa velari & colorari non facit indicium,vnde si quis propter homicidium factum de aliquo aufugit,ne consanguinei occisi ipsum interficiant,nō propter hoc redditur suspectus de homicidio nam aduersus periculū,naturalis ratio permittit se defendere l,itaque.ff.ad l.aquil.secundum eos. Idem consuluerunt quidā alij, si solitus transcurrere ratio mercantiarum, per diuersas ciuitates & loca,statim cōmisso homicidio de aliquo,ipse recedit,& allegat se pro mercatijs emendis vel vendendis recessisse,nam per eius recessum non fit indicium sufficiens ad torturam,alle.l.si cū §.ex iusta.ff.de fideicommiss.libertatis.& ad hoc bene facit,quia in hac re dubia scilicet ex qua causa recesserit,interpretamur meliorem partem l.non omnes.§.a barbaris. ff.de re milit.& l.quid sit fugitiuus.§.apud labeonem.ff.de edili.edic.secundum Bal.in d.l.in bonefidei,& hanc sententiam etiam tenebat Ludoui.de Vrb.in d.l.admonendi
9 † Secundo vero casu qñ quis aufugit propter processum initiatū,& tunc aut ad indicium faciendum allegatur sola fuga, & illa non facit indicium, & ita loquitur Bart.in d.l.j.ff.de bon.eorum qui mor. sibi consci. Aut allegatur fuga vna cum alijs adminiculis aliquid suspitionis inferentibus cōtra fugientem, & tunc ista simul tuncta faciūt indicium, argu.l.j.cum ibi no.C.qui numerotute,& ita dixit Ludo.de Vrbe, in d.l.lex cornelia.qui etiam limitat dictum Bar.in l. j.C,de bo.eo.nisi iudici fuerit porrectus libellus minatorius de accusando,licet accusatio nō interuenerit adhuc,quia de hoc resultat in multis casibus idem effectus,qui resultaret ex libello accusatorio,vt est tex.in l,miles.§.sicubi.ff.de adulte,qui etiam limitat tertio dictum Bar.ibidem nisi post accusationem instituam,quis fractis carceribus aufugerit,nam tunc fuga plenam probationem facit,& facit eum haberi pro confesso de eo de quo procedebatur contra eum l,in eos & l.fi.ff.de custo.reo.& in d.l.lege cor-
10 nel. † Quod est verum nisi aufugerit ostio carceris existente aperto,quia tunc non habetur pro confesso, nec fuga facit prohibitionem criminis,secundum Guil,de Cug.& Bal,in l,succurritur.ff,ex qui.cau.maio. Itē idem Bal.in d.l.admonēdi,limitat illud verum qñ quis aufugerit de publico carcere, secus si de palatio rectoris alleg. etiā Guil. in d.l.succurritur vbi hoc tenet de eo autē qui aufugit fractis cippis,Bal.in d.l.succurritur per illum tex. tenet idem quod si fregisset carceres,& sine fuga probat cōtra ip-

© SCD - Université de Poitiers

sum, tanquam si confessus fuisset, quasi nihil interfit, an parietibus, an compedibus quis teneatur dixit tñ Bart. in d. l. lege cornelia, ꝙ quamuis fuga deducta ad probationem criminis non plene probet, sed indicium fa-
21 cit ad torturam, † tñ hoc fallit in fuga officialis fugientis tempore findicatus, quoniã tunc talis fuga plenam probationem facit eorum de quibus officialis accusatur siue inquiritur per l. consiliarios. C. de assess. Circa quod Salyce, in d. l. admonendi quem ibi sequitur Ludo. dicit quod aut officialis fugit ante finitũ officium & tunc illa fuga hoc inducit quod punitur tanꝗ cõmittens crimẽ læsæ maiest. Ita est casus in authẽ. de administ. §. j. col. iij. Aut fugit post finitũ officiũ, & intra *quinquaginta* dies quibus debet stare ad findicatũ, vt l. j. C. vt omnes tã ciui. quam mili. & in authen. vt iudi. sine quo. suffra. §. necessitatẽ. & tunc aut est rẽductus, licet inuitus ad locum a quo aufugit, & tunc fuga contra eũ nullam facit probationem, sed opus est ad condemnationẽ contra eum legitima probatione, casus est in d. §. necessitatẽ. Aut non est reductus ad locum a quo aufugit, & tunc fuga cõtra eũ tantum facit probationem quod iuramentum illi additum sufficit ad eum condemnandum. casum habemus fingu. ad auc. de colla §. super hoc colla. ix. ita dicit Saly. in d. l. admonẽdi, vt refert & sequit ibi Ludo.

22 *Illud* circa hoc est † omnino menti tenendũ & tunc fuga inducit præsumptionem & indicium & alios suos effectus, quãdo est certa & manifesta, falle per vehemẽtẽ præsumptionẽ, quod se illã de causa absentauerit, secũdũ Archi. qui ita signanter notauit iij. q. ix. c. nihilominus & in c. cum contumacia. de hære. in vj. Item aduerte quod fuga non inducit indicium sufficiens, quando fugiens per prius reputabatur bone vite & fame, secundum Archid. in c. decernimus. iij. q. ix. & fuit de mente Bald. in d. l. in bonefidei, vbi dixit, ꝙ absentia alicuius in dubio præsumitur in bonam formam, vt superius relatũ est, aduerte ẽt, ꝙ de fuga debet constare, fallẽ per duos testes, sicut de quolibet alio indicio, secundum ꝙ superius dictum est per glos. in l. fi. C. fami. hercis. item voluit Cy. in l. fina. C. de requir. ꝙ suspitio quæ inducitur per fugam, tollitur per iuramentum fugientis
13 quod est valde notabile. † Quero an valeat statutum ꝙ omni casu fuga faciat plenam probationem, vide per Ludo. in d. l. lege cornelia, & Are. in suo opere malefi. in glos. super verbo. fama publica. & ibi per do. Augusti. in a. idi. vbi etiam vide de statuto ꝙ stante rumore de delicto commisso in ciuitate fugiens capitaliter puniatur. Adde mirabilem effectum fuge & absentie, secũdum Bald. in l. j. C. de requir. re. ꝙ licet qũ quis non aufugit, incumbat onus probandi accusatori & accusato, tamen quando quis non aufugit incumbat solũ accusatori. Item *aliud* dixit Bal. in *l. de crimine*, C. de adulte. per illum tex. ꝙ ille qui aufugit ne veritas inquiratur, videtur quodãmodo fateri,
14 *Aliud est* indicitũ † generale sup quolibet delicto quãdo qs extra iudiciũ cõfitetur se commisisse crimẽ illud, vt l. capite quinto. ff. de adul. secundũ Bar. ibi, & per l. quero. in fi. ff. de edi. edic. & per not. in l. fulcinius. §. item. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & idẽ voluit Ang. in d. l. capite quinto, vbi ẽt plus voluit quod si confitens postea tortus negat illa confessio nihil operatur, & sic patet ꝙ in ea non cogitur perseuerare quod est not. Bald. autem in l. j. C. de confes. tenet idem quod Bart. & Ang. quantũ ad indiciũ faciendum. sed quod non cogatur perseuerare in ea. Bart. videtur tenere contrarium in l. clarum. C. de auct. præstan. vbi dixit qd si confessio extraiudicialis est verisimilis potest confessus cogi perseuerare. & ita intelligit d. l. quero. & d. l. capite quinto. secus si non sit verisimilis, vt l. j. C. si quis impe. male. & l. milites. C. de quæst. Et istud plus
15 placet per id quod dicam statim. † Quidam tamen vir egregius & magne authoritatis consuluit ꝙ tunc extraiudicialis confessio facit indicium ad torturam, quando est facta parte præsente, quod probat per d. l. capite quinto. a contrario sensu, dicit ꝙ fuit de mente Bald. in l. quoniam. C. de infa. ꝙ non placet, per ea quæ not. glos. in l. fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex qui. cau. in po. ea. & Ange. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confes. vbi dicit ꝙ delictum quod perficitur solo animo plene probatur per confessionem extraiudicialẽ absente parte factam. præterea d. l. capite quinto. illud non probat. Præterea est casus in d. l. quero. in fi. ꝙ facta absente parte facit indicium. Est igitur vera conclusio quod confessio extra indicium facta etiam parte absente facit indicium ad torturam per prædicta. quod etiam firmat Bartol. in dicta *l. quoniam.*
16 † Aduerte tamen secundum quosdam, ꝙ confessio extra iudicium facit indicium quãdo est certa tempore & loco, videlicet,

© SCD - Université de Poitiers

ꝙ confitens dicat de tempore & loco commissi maleficij, allegant Bald. hoc tenere in l. admonendi. ff. de iureiuran. vide de hoc in d. l. admonendi. in recollectis. vbi in vij. char. in versicu. vlterius. ad hanc gloss. allegatur Bal. ita tenere in l. bonefidei. C. de iureiuran. vide omnino per Caccialu. in dicta l. admonendi. vbi late examinat, pro qua require in lib. j. aduerte tamen ꝙ do. Tindarus in tracta. suo proba. in ea parte in qua tractatur de confessionibus. in ver. nunc de criminalium. in princi. fuit in noua opin. dicendo vbi talis confessio est verisimilis faciat plenam fidem in criminalibus sicut in ciuilibus, de quo dicit esse casum expressum. ff. de edi. edic. l. quero. §. ff. & in d. l. capite quinto. non impropriando text. ad quos doct. non aduertunt quod dicit etiam probari multis alijs iuribus & rationibus, de quibus dicit se scripsisse in tracta. de testi. variãtu. in vj. c. Et dicit quod verisimilia in hac materia sunt eadem per omnia sicut dictum in ciuili, de quibus dicit se scripsisse in prædic. tracta. de testi. varianti cap. ix.

17 *Quid autem* †si confessio est facta coram notario malefictorũ absente iudice, vel coram iudice, non in figura iudicij, an probet plene vel faciat tantum indicium. Respondeo, glo. est sing. l. iubemus. C. de lib. cau. quod non probat plene, facit tamen indicium secundum Bald. ibi. vide etiam Ludo. in consil. viij. Sed quid si cõfessio est facta coram iudice incompetenti, an probet plene, vel faciat indicium coram iudice competenti. Respondeo ꝙ in illius iudicis incompetentis iurisdictio erat prorogabilis, valet confessio ad plenam probationem, si vero non erat prorogabilis, tunc est nulla confessio, vt in cap. at si clerici. de fo. compe. secundum Ioan. And. in additio. Specu. in titu. de confes. §. sequitur. in versi. v. non valet. & ita refert & sequitur Angel. in d. l. j. ff. de confe. potest tamen cogi in ea perseuerare coram iudice competenti, secundum Inno. in cap. inquisitionis. de elec. vt refert Angel. in d. l. prima & idem tenuit Bald. in l. magistratibus. ff. de iurisdi. omniũ iudicũ. Ex quo not. ꝙ saltem faciat indiciũ ad torturam, cum cogatur in ea perseuerare, sicut si facta foret extra iudicium, vt dicta l. capite quinto. & ita puto limitandum dictum Bart. in l. diuus. ta. ij. ff. de custo. reo. qui indistincte tenet dictam confessionem non valere, nam non valet quo ad plenam probationem, sed quo ad indicium sic. hoc tamen intelligit Bal. in l. clarum. C. de auc. præstan. in fin. quando ex dicta suspitione oritur suspitio, vel infamia, & non alias, & ita limita dictum Inno. in l. inquisitione. & in cap. cum super. de confessis. item dictum Innocen. limitat idem Bald. in l. prima. viti. colum. C. de confes. nisi confessus coram incompetenti iudice reuocet confessionem per dictum cap. at si clerici. Et ideo dicit ꝙ cautus debet esse torquendus ꝙ dicat expresse se dictam cõfessionem reuocare, nec habet probare errorẽ, quia non tenuit quo ad aliquod indicium iudicij, sed solum quo ad indicium, facit quod est valde notandũ, vnde dicta indicia non vi iudicij, sed vi simplicis confessionis valet quo ad indicium, tanq̃ si extra iudicium facta foret, vt d. l. capite quinto. cogitur ergo præseruare nisi reuocet eam.

18 *Quero an mendaciũ* †faciat indiciũ ad torturam, puta inculpatus de delicto reperitur in mendacio. vide Ludo. in consil. viij. qui dicit quod sic, ita dicit tenere Bartol. in l. fina. ff. de quæstio. per l. minus. §. testes. eodem titu. & per cap. literas. extra de pręsumptio. Addendo ad supradicta de confessione, quero an confessio socij criminis faciat indicium ad torturam. Ad huius q. perfectam doctrinam, primo videndum est an quis debeat interrogari de socijs eiusdem criminis. secundo an examinatus & interrogatus faciat indicium ad tortu-
19 ram, † Ad primum respondeo ꝙ regulariter quis confessus de se non debet de socijs interrogari. l. fina. in fin. C. de accusatio. l. repeti. §. primo. ff. de quæstioni. & l. quoniam liberi. C. de testib. cum simi. Fallit tamen in casibus nota. per glos. in dicta l. fina. & per Specula. in titu. de accusatio. §. primo. versicu. item repellitur qui fuit socius. & in titu. de teste. §. primo. versicu. item quod est socius criminis. Est enim a legislatoribus diffinitum, vt confessus de se, non debeat de alijs interrogari, vt dicta l. fina. Bartol. in hac materia in dicta l. reperti. §. j. tradit talem doctrinam, quædam sunt delicta quæ non committuntur principaliter in offensam alicuius vel odium sed propter commodum committentiũ, vt falsare monetam seu fabricare, item furari. & isto casu possunt de socijs interrogari, vt probatur in l. diuus. ff. de custo. reo. & l. prouinciatũ. C. de fer. & l. ii. C. de male. &

© SCD - Université de Poitiers

mathe. & ita intelligit l.j.ff. ad exhib. & l. pe.ff.de poe.quædam sunt delicta quæ com mittuntur principaliter in odium alicuius. & in istis confessus de se non debet de altis interrogari, vt d.l.fi.C. de accusa. & d.l.re-
20 petit.§.j.fallit in casu l.prius.ff.ad sille.†Ex quibus infert ꝙ fures possunt interrogari de socijs & receptatoribus & si, argumẽ.l. diuus. Ratio prædictorum est, quia quando delictũ cõmittitur in iniuriam alterius, est qui alios delinquentes potest accusare, sed non ita in delictis quæ non cõmittuntur in alterius iniuriã, ideo magis permittitur iudi ci inquirere, secundũ eũ. Istam rationẽ cum dicto improbat Barth. de Saly. in d.l.fin.C. de accu. quia latro licet affectet res, & non personã, nisi propter res, hæc tũ affectio fit cũ iniuria dñi, ideo est qui eos accusare potest. & sic eius diuerlitate attenta non debe ret de socijs interrogari, qd est falsum per d.l.prouinciarum. Itẽ maleficus in alienum odium sua facit maleficia, tũ de socijs interrogatur. C. ad leg. iul. maie. l. pen. & fi. Itẽ in crimine homicidij, fuit seruus interrogatus de socijs, vt l.j.§.fi.ff. de qõ. Quapropter idẽ Salyc. dicit qualitatẽ personarũ, & delicto-
21 rum ponderandã fore. †nã aut persona inquisita vel accusata est seruilis cõditionis, & tunc de mandatoribus vel socijs interro gari põt. Ratio, quia tales persone vtplurimũ, vt meticulose siue socij inuestigatu vel mandato nõ consueuerunt grandia delicta committere vel attentare, arg. l. quicũq;. cir ca med. C. de ser. fug. & l. fi. C. ad leg. iul. ma ie. & ff. ad sille. l. si prius. & l. si ser. & ff. de qõ. l. fin. quę oẽs leges in seruis loquuntur. ad quod ẽt faciũt l. inde neratius. §. & si seruus. ff. ad l. aqui. & l. fin. ff. ad exhib. & qd in eis hãr per glo. & doc. aut persona accusati vel inquisiti est libere conditionis, & non vilis, & tũc in criminalibus quæ sine socijs regulariter nõ cõmittuntur, puta de socijs interrogari posse, vt ꝓuincia eis purgetur. ad hoc l. congruit. ff. de offi. præs. & ad hoc accedant. ll. quę dicũt latrones interrogari de socijs, vt d.l. prouinciarũ. & d.l. diuus.
22 †cum. n. latrones sint qui stratas aggrediũ tur publice, vt l. capitaliũ. §. famosos. ff. de poe. & hi soli nõ sint, sed plures, nec sine re ceptoribus, facilitter lex permisit de socijs interrogari, cũ vt plurimũ sint ignoti & occulti. Idẽ põt dici de falsatoribus monetarũ. vt C. de fal. mo. l.j. quia regulariter in eo misterio plures sunt necessarij. Idẽ dicit de his qui contra principem moliuntur, quia talia non cõsueuerunt committi per vnum solum. Aut est delictũ ꝙ cõsueuit committi sine socijs, & tunc aut delictum est contra cõmunem salutẽ omnium, & tũc de socijs potest interrogari. d.l.fi. C. de malefi. & mathe. Et est ratio, quia & contra socios inquirere intendit ad cõmunem salutem omnũ, & ideo nisi radicitus tale vitium extirpetur salus cõis non habebitur, & idẽ etiã potest dici quod de latronibus dictum est supra vbi aũt hæc cessant de alijs non debet
23 interrogari. vt d.l.fi. & d.l. repeti. †Qualis aũt sit modus interrogandi. no. glo. in l.si prius. ad sille. & Cy. in d.l.fin. de accu. quæ debet fieri generaliter nõ descendendo ad speciem, & ad nominationem certe persone, quia si ad speciem descenderetur, non esset querere. sed potius suggerere, quod fieri non debet, vt l.j.§. qui quæstionem. ff. de qõ. quod intellexit nisi contra aliquem in specie sit legitima præsumptio, vt sentit gl. in d.l.fi. & facit l.j. C. de quæstio. secundum Bar. in d.l.fi. Vbi plus subdit quod quando sua sponte nõ interrogatus aliqm nominat, nominatio suspecta habetur a lege rationibus assignatis ibi in tex. sicut alias diximus in teste sponte se offerente, quia est suspectus, vt not. glo. & Bart. in l. post legatum. §. his ver. ff. de his quibus vt indig. & per hoc sit expeditum primum dubium.

24 *Ad secundum* †videlicet an interrogatus de socijs & confessus faciat præsumptionem. glo. in d.l.fi. dixit ꝙ sic. quod intelligit Cyn. quando debuit interrogari, & non aliter, & istud ẽt tenuit Saly. dicens tamẽ ꝙ non per se solum, sed si esset contra illũ consortem criminis legitima præsumptio, tunc facit legitimum indicium ad torturam, & sic dicit debere intelligi l. qui vlti. in fi. ff. de poe. & C. de custo. reo. l.j. in glo. iiij. ad hoc facit glo. in d.l.fin. quæ exigit præsumptionẽ aliquã prius contra eum contra quem intertogatur debere procedere, & ita ẽt voluit glo. xv. q.iij. nemini. & ibi per Archi. quinimmo, vbi non in specie, sed in genere quis interrogaretur de socijs, ita ꝙ cõtra neminẽ esset præsumptio in specie, tunc confessio criminosi de alio indicium sufficiens ad torturã non faceret, secundũ Saly. in d.l.fi. qd est valde no
25 tandũ. † Vt ergo cõfesso criminosi interrogati de socijs faciat indicium ad torturam oportet quod plura concurrant, videlicet quod confessus interrogetur in casu in quo de iure possit interrogari. Itẽ quod interro getur in specie contra aliquem & non in

© SCD - Université de Poitiers

genere. tertio ꝓ contra illũ consortem in specie sit aliqua legitima præsumptio alias nõ facit ind cium ad torturam, secundũ eũ, sed quod dicit, quod debet interrogari in specie contra aliquem ad hoc vt facias indicium, non credo verum, immo ex doctrina glo. Cyn. & Bar. illa interrogatio est potius fugeitio q̃ꝫ exquisitio veritatis, quę nõ est aliter facienda, vt dictũ est, & ideo puto totũ cõtra in hoc quod interrogatio debet generaliter fieri absq̃ alicuius nominatione, nisi aliqua indicia sint contra certam & specialem personam, quia tunc specialiter poterit de aliquo interrogari, & facit indicium sua confessio, si cũ ea cõcurrat alia legitima præsumptio, & ita potest intelligi ẽt glo. in l. fi. ff. ad exhiben. vbi aũt quis de se confessus, interrogaretur de alijs socijs, & ille confiteretur cõtra aliquẽ contra quem nulla esset legitima præsumptio, vel interrogetur in casu a iure non permisso, tunc licet non faciat indiciũ ad torturam, tamẽ facit indicium ad inquirendũ contra nominatum, & ita intelligo dictũ Oldra. quem Bal. refert & sequitur in l. & si certũ. in prin. ad fille. vbi etiã per Ang. creditur ergo quantum ad inquirendum, sed non quantum ad puniendum secundum eos ibi, & ita etiã dicit do. Domi. de sancto Gemi. quem ibi sequitur Capra in c. clericos. de senten. excõ. in vj. sed quero qũo opponetur contra testem, ꝓ est socius criminis, ne ex illa oppositione videatur opponẽs fateri crimen, vide in Spec. in tit. de accu. in iiij. col. in versi. caue tamen.

26 Sed an assertio † iniuriati faciat indicium vel probationem cõtra inquisitum vel accusatũ. dic ꝓ non casus est apertus in l. si quis in graui. ff. ad sil. in. §. si quis moriẽs, & nedũ nõ facit plenam probationẽ, sed nec indiciũ ad torturã sufficiẽs, vt dixit ibi Ang. argu. l. j. §. si quis filium. ff. ad carbo. & l. seia. in prin. ad velle. & vr casus in simili in c. sicut de testi. facit quod no. Cyn. in l. j. C. qui accusa. non pos. ad idem facit, quia assertio percussi nõ facit probationẽ etiam in mortis articulo, vt d. §. si quis moriens, ergo nec faciet indicium ad torturam, quoniam indiciũ est species probationũ per not. per Bart. in l. fi. C. de proba. & a quo remouetur genus, remouetur quælibet eius species. C. de vsur. reiu. l. fin. ff. de fundo instru. Ex quibus apparet qd si dicta assertio probaretur per duos testes, non facit indicium, & ita etiam egregie vidi consultum per quosdam, credo tamen quod bene sufficiat ad inquisitionem formandam per ea quæ not. Bald. & Dy. in d. §. si quis moriens, & per ea quæ not. glo. & Bald. in l. ij. C. de calum. vbi notabiliter dicit quod licet in articulo mortis constitutus dicat quod aliquis fecit occidi eũ tamẽ ista verba non inducunt præsumptionem quæ sit species probationis, sed quandã vilem præsumptionem, secundum glo. & no. de effectu istius vilis præsumptionis, quia excusat a calumnia exculantem ex necessitate, non aũt ex voluntate. pro hoc facit l. nostris in ratione fui, & l. qui non probasse.

27 & l. fi. eo. titu. de collu. † Quero quid de confessione tacita quæ fit per pacem, an inducatur per eam probatio vel indiciũ. dic quod probatur plene delictum per ea quæ habentur per Bar. & Bal. in l. transigere. C. de transa. & per Bal. in c. j. §. iniuria. de pace iur. firm. in vsib. feu. de hoc videtur tex. in l. quoniã. ff. de infami. Bald. in d. l. quoniã. & l. furti. §. pactus. eod. titu. dicit quod faciens pacem nunq̃ intelligitur confiteri delictum quo ad condemnationem. sed Archid. ij. q. iiij. c. in omnibus dicit ꝓ licet pacifcens videatur fateri crimẽ, vt d. l. qm̃. tamẽ istud est verum si aliquo dato pacifcitur, secus si gratis, vt d. §. pactus.

28 † Sed quomodo poterit fieri pax, vt per eam non videatur quis fateri, Tancredus de corneto in sua compendiosa, dicit qd fiat hoc modo qd dicat, quod hoc facit, vt euitet sumptus litis, nõ qd com miserit crimẽ de quo facit pacem, vt ff. de infa. l. furti. §. pactus. itẽ alio modo, videlicet quod is qui iniuriam, vel damnũ recepit, remittat per pactũ omnẽ iniuriã, & omne damnũ, quod cõstaret, vel constare posset, sibi ab aliquo illatũ quacunq̃ de causa. vel iniuratus faciat pacẽ cum iniuriato, & ei remittat iniuriã quã constat, vel constare posset illum sibi intulisse, quia ex hoc nihil vr fateri. Alij dicũt generalius, ſ. ꝓ notarius debet dicere tales fecerũt pacem & concordiã de omnibus iniurijs, vulneribus & offensis quæ dñr per dictos se adinuicẽ fecisse & intulisse, nam tunc nõ vr fateri. Aliud erit indicium ad delictũ, si aliquis fuisset fugatus cũ rumore commisso aliquo delicto l. itaq̃. ff. ad l. aquil. ita dicit Bart. in l. fi. ff. de qõ. facit quod ipse no. in l. de minore. §. plurium circa medium. eo. titu.

29 † Aliud erit indicium ad homicidium vel aliud delictũ scilicet inimicitia, ꝓ inculpatus erat inimicus occisi vel iniuriati, vt dicit idem Barto. alleg. l. prima. §. cum quis. ff. de quæstioni. ad hoc facit quia inimicus præsumitur co-

Assertio offensi.

© SCD - Université de Poitiers

gitare malum pro suo inimico, vt ff. de his quib. vt indi. l. inimicitie, & l. ex parte. & istud indicium firmat Specu. in titu. de præsum. §. species, ver. sed pono. & versi. & idē est no. Ludo. in l. j. §. si quis villā. ff. ad sille.

Item dat aliud indiciū quod fuit visus facere præparamenta ad hoc, vt emere gladiū, & similia. Et ꝓ illo fero quo factum est homicidiū fuit visus ire per aliqua loca per quæ vicinia eum nō consueuerat videre secundum eum. ad hoc facit, quia propter locorum varietatem varia colligitur cōiectura. C. si manci. ita fue. alie. l. fi. ff. de pe. l. aut facta §. euenit ista sunt indicia quæ ponit Bar. in d. l. fin. & ff. de qō. remittens reliqua arbitrio iudicis. Alia quædam indicia ponit ipse Bart. in l. de minori. §. & pluriū. eo. tit. vbi dicit per illū tex. quod iudex debet aduertere qua constantia & trepidatione examinandus loquatur, & sic ista indicant
30 aliquid iudici. † & ideo vbi alia indicia nō præcedūt, tamē ex eo ꝓ quis trepide loquatur coram iudice, pauendo & variādo, possunt haberi indicia sufficientia ad torturā, vnde debet iudex examinans esse cautus vt faciat dicta eius sic varia & diuersa scribi in actis, & similiter qualiter trepidando loquebatur, & similia ne ei possit dici ꝓ fecit ipsum poni ad torturam sine indicijs secundum eum. alleg. Inno. in c. quoniam contra falsam de proba. vbi dicit, ille qui examinat testē debet hoc facere scribi in actis scilicet quod hoc dicebat trepidādo & balbutiendo & si. & Spe. in titu. de testi. §. nūc tractandū est in ver. hoc autē scias. ita dicit Bar. in d. §. & pluriū. quod est valde notabile & elegās. hoc ēt approbat Bald. in l. presbyteri. C. de epis. & cle. qui subdit hoc relinquendū iudicis arbitrio, qui inquirat indicia ex alijs indicijs non ex solo pallore faciei, vel trepidatione. vide etiā ad prædicta Are. in suo opere maleficiorū in glo. in verbo, fama publica. col. xxiiij. versicu. ix.
31 quero. † qui ēt dicit, qd habens inculpatum pro delicto in manibus, debet ipsum examinare pluribus diuersis vicibus, & cōtinuo facere scribi omnia dicta eius, & si reperiret ipsum variare poterit ipsum ex hoc ponere ad torturam & repetere. Quod intelligere verum nisi torqueret reum iniusse ine indicijs, & ipse tunc vacillaret & variaret. qa vno fero diceret vnū & vno fero aliud in tortura, quia omnes ille confessiones & vacillationes facte illo modo in tortura ēt si essent milies ratificate non valerent, ita dicit do. Augusti. de Ari. in addi. ad dictum opus maleficiorum qui etiam ibi approbat dictum Bal. in d. l. presbyteri. An fama publica faciat indicium sufficiens ad torturā, hic hoc disputat Gandi. in tract. malefi. sub rub. de quæstionibus. ver. sed de vno quero pone forte probatum &c. & tandē con-
32 cludit † quod si cum fama concurrit vnum aliud indicium tunc poterit poni ad torturam, & hoc secundum iura ciuilia, sed secūdum iura canonica dicit ipse cum fama faciat semiplenam probationem & equiparetur dicto vnius testis c. illud de præsump. & c. si quis extra de purga. cano. cum si. tunc per solam probationem fame quis poterit torqueri & subdit ꝓ assessores hoc seruant communiter, & dicit ꝓ multoties vidit obseruari pro & contra per iudices & assessores secundū varias diuersorum opiniones. Sed ēt serua cōtrarium, vt per solam famā nō torqueas aliquem, nisi sit iuncta cū alijs indicijs, ita videtur residere Bar. in d. l. fi. ff. de quæstio. & in l. de minore. §. tormēta. eo. titu. & Salyc. in l. ea quidem. C. de accu. & glo. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. & vide per Cyn. in l. fi. C. de quæst. & Bal. in c. j. §. iniuria de pace iura. fir. & in hoc residet Areti. in suo opere maleficiorum in glo. fama publi. in versi. & an fama. & ibi etiam do. Augusti. de Ari. in addi. dicens quod si ipse esset assessor, poneret aliquem ad torturā ex sola fama quod tamen limitat secundum quod dixit Bartol. in quodam suo consilio incipiente, do. Paci de burgo nisi fama esset multum vehemens, quia tunc sufficeret ad torturam, & ita tenet Bald. in d. §. iniuria. in ix. col. Item limitat nisi cum fama cōcurreret dictum iudici cum iuramento qui ita denuntiauit scilicet talem cōmisisse hoc delictum, secundum consilium Bartol. consil. clxxxvj. Item limitat vbi cum fama esset probatio ꝓ infamatus esset homo male cōditionis & vite, ita probat Gandi. in tracta. malefi. sub rubrica ex quo tempore posit fama incipere in versi. sed pone ꝓ crimen. & affirmauit in fin. in d. versic. sed de vno quero. Adde quod dixit Bald. in d. l. iij. §. eiusdem. in addi. quod vbi est varia opinātium, tunc fama non est indicium sufficiens
33 ad torturam. † Quero vlterius, an mine faciant indicium sufficiens ad torturā. Spe. ponit hanc quæstio. in titu. de præsumptio. §. species versi. sed pone & Bal. in l. metū. C. quod met. cau. & in l. j. C. si quis imperamale. & Cy. in d. l. metum. & vide per Imo. & doc. in l. pachumeuius. ff. de here. insti. & per Bar. in l. famosi. §. j. ff. ad leg. iul. maiest.

© SCD - Université de Poitiers

& Salyc.in d.l.j.& Anto.de But.in c.tertio loco.de proba.& Ang. in l.ff.C.de quęstio. & in l.j.C.de his qui.vt indig.& Abb. in c. scribã.de præsum.ex quorum dictis cõclude aduertendum esse ad conditionem persone. Nam si est homo potens exequi minas & male fame in eodẽ genere malt, vel solitus minas executioni mandare,& maxime si post minas statim reperitur commissum delictum,& tunc mine faciunt indiciũ ad torturam. Aut minans erat homo vilis conditionis & impotens ad talia vel bone conditionis & fame, nec solitus minas exequi,tunc secus per text.in dicta l.j.C.si quis impera,male. Adde secundum do,Bal. de Bartolinis de Perusio in l. licet imperator.de leg.j.quod si plura concurrant vide licet præcedens inimicitia,secundo ipse mine,tertio percussio sequens,quarto siue magno interuallo fuit percussus, tunc forte ex his non solum poterit torqueri sed condemnari ex contiguitate ac iuum,per id ꝙ habetur in l.iij,in .§.in bonis.ff.de priuile.credi,& quod in simili not.Bartolus,in l.j. in fi.ff.

34 si quis te,li.esse iu.fue. †Est & aliud indicium secundum Ray.in l. iusto in princi. ff.de vsur.quod homo reperitur occisus in loco vbi Titius erat solitus frequenter trãsire & conuersari nec aliud maleficium reperitur ibi commissum,præsumitur occisus a Titio,quod tamen intelligo concurrente alio videlicet quod Titius solitus erat alia maleficia perpetrare argu. l. si cui.§. hisdem.ff.de accu.in l.si tra.§.fi.ff. de fund. instru.Si autem istud non concurreret non putarem proueniendum ad torturam per ea quæ in simili not,glo,& Bald,in l. in ciuilem.& l.ciuile.C.de fur.& Bal.in l.fin.ff.de hære.insti.& de hoc habetur per Ludo. in l.j.§.si quis villam.ff.ad sil. Vbi inducit illum tex.ꝙ si ante ostium domus Titij reperitur corpus mortuum præsumitur a Titio interfectum ꝙ etiam limitandum puto, vt supra proxime dixi de quo per Bar.in l.edi les.ff.ne quid in via publica.Quid autem si in vna domo reperitur quis occisus erant quinque aut plures & nescitur quis occidit an contra omnes illos sit præsumptio,

35 vel quid fiẽdum ponit Lud.ibidẽ. † Quero an diuinatio faciat indicium puta aliquis diuinator, incantator consultus dicit quod Titius commisit tale furtum, vel Seius, an ex hoc poterit quis poni ad torturam ego vidi fieri incantationem in quadam fiala, vel cũ forpicibus & cribro.Dic ꝙ nõ quia talibus non est adhibenda fides vt l, item apud Iabeonem.§.si quis astrologus. & ibi hoc tenet Angel.ff.de iniur.facit l.verbum. C.de infami. dixit tamen Bald. in quodam suo consilio incipiente,In dei nomine amen quia.q.ista de tortura &c. qd licet ars maleficiorum sit reprobata. vt l. nemo.C. de maleff.& mathema.tamen quandoque permittitur quod maleficiũ tollatur per aliud maleficium,si alio modo non potest, quam per incantationem etiam demonum vt no. in summa confessorum per magistrũ Ioan. de ripa.sub rub.de impedimento ligaminis tamen non debet recedere a deo quicquid ore proferatur, secundum opinio. multorũ theologorum,nam licitum est aliquãdo de aqua turbida bibere, vbi fluuius stagnantis aque deficit. Medicine enim omnes sumuntur nõ ratione delectationis, quia sunt horride,sed solum ratione sanitatis recuperande, retinende, vel adipiscende, sicut arte & natura manifestum est,& sæpę vulnus vulneri additur vt vtrunque curetur

36 Bald.ad literam in dicto consilio.† Ex hoc videtur quod quamuis diuinandi ars sit reprobata, tamen vbi magnũ ex delicto imminneret scandalum,forte nec deo, nec hominibus reprehensibilis videretur dummodo animus a recto non recedat, non dico quod ad torturam procederetur,sed ad inquisitionem nam si diuinator aliquem inculpat poterit iudex pro illo mittere,& videre qua cõstantia aut trepidatione & quo rubore & pallore loquatur, & ex hoc sumere indicium veritatis, vt l. de minore.§. tormenta.ff.de quæst.Item dicit Bart.in l.si veteri.§.eorum.ff.de priuile. credi. quod si aliquis accusatur de consilio præstito ad homicidium committẽdum,& de homicidio, probatur per famam.Itẽ probatur quod ille fuit locutus homicide, & ille statim iuit & occidit;sed nesciebatur quid dixit ei certe ex breuitate spatij temporis præsumitur consilium dedisse ei, per gloss. in dicto .§.secundum eum. Itẽ dixit Bald.in l. prima C.de fer.fugiti.in iiij.colum.quod si aliquis locutus est ad aurem, & in illo statim secutus est factum, & præcedit capitalis inimicitia, præsumitur mandatum, allegat Bartol.ff.de acqui.hære.l. qui aliena.§. si quis mihi bona.§.fi. de priui. credito.l. si

37 veteri,& argu.ff. de repu.l. dubium.† Vel si erant pariter inimici,dicit ipse,præsumã consiliũ, & tic in partem mitiorem,quia est cacius,& durius obligat mandatũ qua consiliũ,vt not.in c.ex consilio, de regu. iur. in vj.per Io.An,Sinaũt non ꝑcesserunt cause,

A Hom ad aur

© SCD - Université de Poitiers

tunc, nec causatum præsumo, et si precesserint capitales inimicitie, secundum eum, & sic Bald. videtur restringere dictum Bar. in d. l. si ventri, solum quando quis secrete alloquitur, & ille quem alloquitur, pariter sunt inimici occisi, sed quando nulla esset inimicitia capitalis, tũc dicit, quod illa allocutio cum facto subsequuto non facit indicium, & istud placet. Et ita puto intelligẽdum quod not. Bald. in l. multum. C. si quis alteri vel si. vbi dixit quod si inter Titium & Seium fuit tractatus de occidendo Martinũ per ipsum Titium postea ipse Titius occidit, & præsumitur quod fuerit secutus ipsum tractatum, & quod fuerit ita ordinatum inter ipsos licet testes dicant de finali ordinatione se nescire, & alleg. Bart. in d. l. qui aliena. §. si quis mihi bona, quia aliter
38 loquitur, & in casu diuerso & claro. ¶ Item insurgit aliud indicium siue præsumptio contra eum qui stat armatus cum offendente ꝙ dederit auxilium & fauorem. Nam ille qui se armat de rixa, vel bello præsumitur cogitare vt not. Bald. in l. prima, in tij. colum. C. de ser. fugi. & l. vt vim. ff. de iusti. & iure. supradicta placet retulisse cum sint exempla quotidiana & approbata a legibus, & doct. Multa alia etiam possent pone exempla quæ tura committunt iudicantis arbitrio prudenter inspicienda prout superius dixi in princi. huius. tij. quæst. princi. Adde an testes examinati super vno processu contra vnum faciant indicium super alio processu contra alium. vide Bartol. in l. a sentẽtia. de appella. Adde quid si iudex vidit committi aliquod maleficiũ & nõ habeat alia indicia, an ex hoc possit deuenire ad torturam. Spe. in titu. de sen. §. qualiter. versi. item debet ferri secundum allegata. videtur velle ꝙ non, & ipsum tenet Bal. in l. si. in prin. C. de appellatio.

SVMMARIVM.

1 *Damnari nemo potest, ex indicio semipleno seu dubitato, sed ex indicio indubitato iudicem in viam condemnationis dirigente potest quis damnari.*

2 *Testis singularis de visu deponens cũ fama & aliis adminiculis certis sufficientẽ ingerit probationem in factis antiquis et delictis occulte factis.*

3 *Indicia indubitata censentur, quæ ita per legem approbantur, vt ad ipsa velit condemnationem subsequi.*

4 *Reo in tormentis confitenti non prodest confessionem reuocare, si contra eum alia reperiantur indicia.*

5 *Indicia indubitata dicuntur quando plura in vnam tendentia consonantiam, veritatem indicant.*

6 *Indiciũ an præsumatur homicidii cõtra fugientem nudo gladio vbi quisq; iam reperitur occisus.*

Fuga inculpati & reperti cũ mucrone madefacto cruore, vehementissimum præstat homicidij indicium.

7 *Indicium certum censetur, si post mutuam duorũ rixam, alter vulneratus videatur.*

Præsumptio in quibus sufficiat crimin. bus, vt ad condemnationem deueniatur.

8 *Meretrix probari potest ex verisimilibus circunstantijs, nedum tactu & actu.*

9 *Sacerdos seu presbyter mulierem amplexatus, causa benedictionis impartiende hoc ipsum præsumitur fecisse.*

10 *Cuius pecunias alicui qui ex eisdem conducit gentes aduersus ciuitatem mutuantis, an ad huiusmodi cõductionem sit mutuasse præsumendus.*

11 *Indicium hom cidij præsumitur contra eum qui aduersus aliquem gladium strinxisse visus est, licet non fuerit visus percussisse si ipso fugiente alius reperiatur interfectus.*

12 *Condemnatio quando possit sequi ad minas præcedentes, & quibus concurrentibus.*

13 *Iudex sola habens indicia contra delatum, quãquam indubitata tutius per torturam confessionem delati extorqueat prius quã condemnet.*

14 *Iudex per præsumptionem procedens, suam valde temperare debet sententiam.*

15 *Iudex secundum præsumptiones iudicans, finibus pœnarum, vt a iure scripte sunt, contentus esse debet.*

16 *Condemnari ad mortem nemo potest ex indicio quanquam indubitato.*

© SCD - Université de Poitiers

Quæstio quarta j. partis.

Circa quartam quæstionem

prin. videlicet qualia debeant esse indicia per quæ deuenirí valeat ad condemnationem. Super qua quæstione quero primo an quis damnandus sit ex indiciis. Dic quod duplex est indicium, scilicet semiplenum & dubitatum, & istud dirigit iudicem in viam quæstionis habende. Quoddam est indicium plenum siue indubitatum, & istud dirigit iudicem in viam condemnationis. † Et primo quidem indicio nunquam quis damnatur, vt ff. de pœn. l. absentem. in princi. quia sanctius est impunitum facinus nocentis relinquere, quam innocentes condemnare, vt ibi dicit tex. Ex secundo vero indicio quis potest, & debet damnari, vt l. si qui. C. de adul. & l. fi. C. de proba. regulariter tamen ex indicijs non est quis damnandus, cum in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt d. l. fina C. de probatio. & habetur in l. licet impera. ff. de leg. j. Adde an confesio facta in tormentis licet non ratificata iuncta cum alijs indicijs sufficiat ad condemnationem. vide Saly. in l. fin. C. de probat. † Adde quod si est vnus testis de visu, cũ fama, & alijs adminiculis certis & probabilibus, est sufficiẽs probatio in factis multum antiquis de quibus non est memoria, & in delictis quæ occulte fiunt vt voluit Iac. Bal. secundũ quod recitat Hosti. & Abb. in c. pręterea. de testi. in fi. vide Bart. in l. j. §. idem cornelio. ff. de quæstio. qui dicit generaliter quod vnus testis de visu cum alijs indicijs facit plenam probationem in delictis, per text. ibi per l. ij. §. j. ff. de excusa. tuto. & ibi per glo. iuncta l. instrumenta. C. de proba. † Secundo quero quid sit indicium indubitatum vide eius diffinitionem supra in j. q. prin. Dixit tamẽ Nico. de Mata. in d. l. fi. prout ipsum ibi refert Bald. † quod indicia indubitata sunt ea quæ adeo a lege sunt approbata quod lex vult per illa fieri cõdemnationem sicut est exemplum in d. l. si qui. Ex quo sunt indubitata legi debent esse indubitata iudici. vt no. in l. si tutor. C. de peri. tut. alias iudex faceret litem suam, quia dicunt indicia indubitata. Quandoq; tñ non sunt talia indicia quæ sunt a lege approbata, sed sunt iudicis religiosi arbitrio commissa, tñ simul collecta, indicant indubitabiliter veritatem, vt est exemplum in confesionibus per tormẽta extortis, quę non per se, sed cum perseuerantia, vel fama, vel verisimilitudine facti vel alijs adminiculis indubitabiliter indicant veritatem. vt l. sancimus. & l. qui scientiam. ff. de pœn. & l. j. §. diuus. ff. de quæstio. secundum Nic de Mata, quod intellige qñ sunt plura indicia valde proxima vero, sicut est vnus testis de veritate facti, & duo testes de extraiudiciali confesione facta per delinquentem cum cõfesione extorta per torturam, & sic præcedẽtibus legitimis indicijs quamuis postea confesio talis sit reuocata, quia tunc bene faciunt indicium indubitatũ, secus si indicia essent leuiora per ea quę no. Bar. in l. fi. ff. de quæstio. in illa. q. an sufficiat vnum vel plura indicia. & ita intelligo gl. in l. ij. §. etas. ff. de excu. tut. † Ex quibus habemus notare quod non prodest confitenti in tormentis reuocare confesionem si contra se sunt alia indicia, quia conuincta cum confesione quanquam extorta per tormenta indicant indubitabiliter veritatem, nisi reuocans probaret contrarium, vel clare, vel per alia indicia quod est notã dum secundum Bald. in d. l. fi. Item ponit exemplum idem Nicol. de Mata, vbicunq; ex qualitate & multitudine indiciorũ indicatur veritas oculis mentis iudicis sicut clara lux ostendit veritatem corporis, exemplum in eo qui ingressus est quãdam domũ et post modicam horam auditus est clamor mulieris, & statim visus est qui intrauit exire cum gladio sanguinolento, & uisa est mulier in facie vulnerata, vnde dubitatur an esset probatum de vulnere contra illum, & videbatur quod non, quia nõ fuit visus vulnerare, & quia non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. vt C. de probatio. l. neque natales, potest enim esse quod hæc mulier vulnerauit seipsam tñ dicendum est sufficienter probatum, quia nõ præsumitur insamet sibi vulnus intulisse sed quod passa ab inimico, secundum Nic. de Mata. Pa. ergo quid sit indicium indubitatũ, nam ea sunt quę sunt approbata a lege. † Item quando simul plura collecta & in vnam cõsonantiam tendentia indicant indubitabiliter veritatem vt C. de quæstio. l. milites. §. oportet, secundum Bald. melius facit quod no. in l. ij. §. etas. ff. de excu. tut. & l. j. in princip. ff. de quæstio. & ibi alijs argumentis ita probationi admouetur ex sola cõfesio seruorum deesse videatur. & l. quero. §. fi. ff. de edil. edi. quæ poterit allegari vt ibi dicit Bal. quod ex multis indicijs insurgit plena probatio, & quod qũ indicia sunt multa ex his

a semiplenum

b dubitatum

c plenum et indubitatum

© SCD - Université de Poitiers

colligatur violenta præsumptio quæ sit sufficiens ad cõdemnationem tenet etiam do. meus do. Ioan. de mõte Sperello in l. admonẽdi. ff. de iureiur. qui dicit de hoc esse tex. in l. excipiuntur. ff. ad sille. & do. Catal. de viso, in quodam suo cõsilio, pro quo require in litera a, ad char. cccclxxiiij. Itẽ Bar. ponit aliud exemplum de inditio indubita
6 to in l. ij. ff. de fur. † q̃ si aliqs fuit visus aufugere cum gladio euaginato, & reperitur aliquis mortuus ex hoc comprehendit manifestum homicidium, quod ille talis illud commiserit per illum tex. sed in hoc exemplo Ang. ibi tenuit contrarium si aliter non probatur, quia potuit ille esse de auxiliantibus. Item potuit ille percussisse, sed non examinasse. vt l. item illa. §. si plures. ff. ad l. aquil. & probatio debet esse necessario cõcludens vt in c. in præsentia de probat. Dicit tũ quod vehementissimum facit indiciũ ad torturam fuga diffamati & inuenti cum cultello maxime tincto cruore. & ita practicatur secundum eum, pro hac Ange. opi. facit quod no. Bald. in l. conuenticulam. C. de epis. & cler. vbi dicit quod quoties contrarium eius quod testis dicit stare potest cum veritate rationis testis nunquam dictum testis, pbat necessario sed ita est hic igit &c. de hoc etiam vide inferius. Aliud exemplum de inditio manifesto ponit Saly. in d. l. fi. C. de proba. ex quo dicit deuenire pos-
7 se ad condemnationem. † Pone duo rixantes ad inuicem in qua rixa, vnus percutitur, & vulneratur testes examinati dicunt quod non viderunt q̃ fuit talis percussio, sed viderunt eos adinuicem rixantes, & statim dimissa rixa viderũt quod ille erat percussus et vulneratus certe ex hoc resultat indicium indubitatum ex quo deueniri valeat ad condemnationem. Item adde quod licet in criminalibus regulariter ex præsumptione deueniri non valeat ad condemnationem vt habetur in l. licet impera. ff. de lega. j. tũ secus est in criminibus quæ de sui natura secrete patrantur vt in adulterio, sodomia, simonia, & similia ex quo in istis est difficillimũ habere claras probationes per id quod habetur in d. l. qui adulterij. C. de adul. & in c. ex literis. & c. illud. & c. tertio loco. de proba. in c. præterea. el ij. de testib. & no. Bartol. in d. l. tj. ff. de fur. & d. l. capite quinto. ff. de adul. & vide de hoc per domi. meum do. Bald. de Bartholinis in d. l. licet
8 imperat. † Item dixit Iac. Butr. in l. neque natales. C. de probat. quod probatur q̃ aliqua sit meretrix nõ probato tactu & actu, sed probatis circunstantijs vt plurimũ verisimilibus, vt quia passim scholares intrabant domum ipsius de die & nocte, quia q̃ scholaris loquitur cum puella non præsumitur dicere Pater noster, ita dicit Bal. ibi & refert in l. fi. de hæred. institu. Item dixit Bar. in l. fi. ff. de fur. quod si aliquis deprehẽditur in domo vbi erat pulcherrima mulier, quod iste est manifestus adulter, & ita dicit debere intelligi d. l. capite quinto. Moder. doct. dicunt hoc esse verũ quando probaretur etiam aliquod ex signis venereis, de quibus in d. l. quod ait in prin. ff. de adul
9 te. per glos. & Bar. † hoc tamen fallit in sacerdote siue presbytero, quia si amplexaretur mulierem, præsumitur facere causa benedicendi, vel ad pœnitentiam exhortandi dicit glo. xj. q. iij. absit, refert Spe. in titu. de præsum. §. species. circa prin. sed ab hac benedictione et exhortatiõe liberet nos deus.

Item si officialis tempore iudicatus aufugit de loco vbi gessit officium, præsumitur contra eum de omnibus querelis de eo factis & ex hac sola præsumptione damnatur vt C. vt omnes tam ciuiles q̃ militia. l. j. & l. consiliarios. C. de assesso. Item si maritus ter denuntiauit alicui ne loquatur cũ vxore sua quia habet ipsum suspectum de adulterio, quod si postea inuenit eũ loquẽtem cum ea & hoc probatur præsumitur ipsam adulterasse, & ex hac sola præsumptione damnatur, vt in authen. vt lice. matri & auie. §. is quoque. colla. viij. & C. de adulte.
10 authen. si quis sepe. † Item sunt quidam qui dicunt quod si aliquis mutuat alicui pecunias, & ille accipiens statim conduxit gẽtes contra ciuitatem mutuantis quod ille mutuans præsumitur mutuasse vt illa gens conduceretur & quod fuerit conducta de dicta pecunia, & tunc dicunt esse præsumptiones iuris & de iure argu. l. fina. C. de pigno. & quod ibi Bald. & in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. credi. ita dicunt ipsi in l. quarta. ff. ad legem iuli. maiestã. Adde ad id quod superius dictum est de viso aufugere cum gladio euaginato & aliquis reperitur mortuus quod ex hoc colligitur indubitatum inditium de homicidio contra illum, vt voluit Barto. in dicta l. ij. ff. de furt. Idem voluit Thomas de Piperata, vt refert Ioan. Andre. in titu. de probatio. §. primo. versicu. xiij. & Bald. in l. secunda. §. fina. ff. de adulte. & Bald. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. & in l. neque natales. C. de probatio. & l. fina. eodem titu. & in l.
11 fina. ff. de offi. proconsul. & lega. † Et idem

© SCD - Université de Poitiers

dicit ibi idē Thom, si visus fuit admenare cultellū, licet non visus fuerit percutere, & postea ibi reperitur interfectus, & postea visus fuerit fugere & apparet ꝙ erat sibi inimicus & fama laborat cōtra eum, & idē si probat quod Titius erat inimicus Seij, ff. de quæstio. l. j. §. præterea, vel quod tempore occisionis erat in loco vel quod recepta uit occidentem, vel quod occidens erat familiaris, vel domesticus, vel quod Titius iactabat se quod Seium fecerat interficere, vel quod inter eos offense præcesserāt. Sed Ioā. And. tenet ibi quod ista indicia nō sint sufficientia ad condemnationem, sed ad torturam, & idem tenet Ioan. de Imo, in l. fi. ff. de hære. institu. Et istud est tutius, dicit Aretinus in opere maleficiorū. in gl. in verbo, fama publica in ver, quero an vnū indicium, & idem tenet ibi dñs Augusti. in suis additio. qm̄ iste probationes nō concludūt quia poterat esse quod ille qui aufugiebat cum gladio euaginato quicquid fecit ad suā defensionem fecit, & dicit hoc esse de iure verius, vide tu tm̄ omnino de his per Abb. in c. tertio loco de proba. vbi bene loquitur & qui videtur relidere cum opi. j. Tho.
22 de Piperata. †Item licet ex minis cōtra aliquem factis non resultet præsumptio cōtra minantem de delicto ad condemnationem, vt dicit Specu. in ti. de pręsum. §. ij. circa fi. per tex. ij. q. viij. c. sciant, tm̄ potest dicit ꝙ si multa concurrant, primo præcedēs inimicitia, secundo ipse mine, tertio ipsa pcussio sequēs, quarto quod sine magno interuallo fuerit secuta, tunc forte ex omnibus istis poterit condemnari, et maxime ex contiguitate actuū per id quod hē in l. iiij. §. in bonis, ff. de priuile. credi. & qd not. Bart. in fi. in l. j. in fi. si quis testa. li. ef. iu. fue. & ēt fuit de mente Bal. per illum text. in l. j. C. si quis impera. male. & etiā fuit de mēte Dy. in suo tracta. de quæst. de inimico viso exire de domo occisi cum gladio sanguinolento ita dicit do. meus do. Bal. de Bartholinis. in d. l. licet impera. Item de istis indicijs indubitatis, vide omnino per Gan. in opere maleficiorum sub rubri. de indicijs & pſum. indubitatis, de quibus ad condemnationē deueniri potest qui ponit multa exēpla, & de illo qui exiuit cameram cum gladio sanguinolento pallidus. Item de capitali inimico. Item quod, vnus vidit admenare, item quod fugit. †Notādum tm̄ quod
23 licet ex indicijs indubitatis quis damnari possit absq; alijs probationibus, ut superius dictum est, Tutius tm̄ et melius faciet iudex qui non habet alias probationes ꝗ dictæ indicia indubitata si extorquet confessionem per torturam, vt l. si excepta in fin. C. de male. & mathe. ita eleganter dicit Bald. in l. milites. C. de quæst. & ita ēt sentit licet nō ita clare, in l. fi. C. de hære. instit. quod est menti tenēdum licet dubium sit, ꝙ vbi de crimine liquet non debet procedi ad torturam, vt l. quoties. C. de quæst. sed forte potest responderi illud habere locū qm̄ liquet per alias veras probationes quam per indicia ēt manifesta vti est in casu nostro. Adnertendum tm̄ est notabiliter ꝙ vbi iudex iudicat ex præsumptionibus multū debet temperare suam sententiam, & maxime ne condemnet ad pœnam corporalem iuxta no. per Inno. in c. afferte, quia verisimile de præsum. quod colligitur ibi ex sentēria Salomonis qui licet ex pręsumptione adiudicaret vni mulieri filiam, non tm̄ condēnauit aliam mulierem ad mortem, ad quā ex morte pueri veniebat cōdēnanda. Item vult Specu. in titu. de præsum. in §. species ver.
24 in summa, †dicens qd vbi iudex procedit per præsumptionē valde debet temperare suam sententiā, & tardus debet esse ad infligendū pœnā corporalē, vel pecuniariā arg. ij. q. j. nomen, & c. j. Item volunt do. Cardi. Anto. de Bur. & Imo. in d. c, quia verisimile. & Oldra. in consil. cxcij. quod incipit, viso diligenter. & Petr. de Ancha. in regula, semel malus. ix. col. & Abb. in ca. ij. de cohacle. & mulier. & in c. at si cleri. §. de adul. de indicijs. & in c. auditis. de præscrip. & Bal. in l. fi. C. de proba. dicens quod vbi procedi tur ex præsumptionibus imponitur mitior pœna & quod nō potest imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationis minuitur pœna. subdit tm̄ quod licet qm̄ p ceditur ex præsum. mitigatur pœna, tm̄ qm̄ pœna habet certos fines nunquā potest ex qualitate probationum exaggerari, vt l. generaliter in prin. ff. de decu. vbi est tex. no-
25 ta. †& ideo iudex debet esse contentus finibus pœnarum, prout sunt scripte a iure secundum eum vnde potest dici quod aut loquimur in præsumptione iuris, scilicet quādo iudex vult ferre sententiā per quandam præsumptionē quā lex expresse approbat in criminalibus, et tunc pōt condemnare in pœnam corporalem, vel pecuniariā prout ius disponit, vt d. l. si ꝗ adulterij. C. de adul. & ita tenet Abb. in c. accedens, de simo. & ita intelligit do. August. de Ari. in addi. ad opus maleficiorum in gl. in verbo, fama publica super ver. quero an vnū indicū vel

© SCD - Université de Poitiers

plura, & ita dicit esse intelligēda dicta doc. maxi. Abb. in c. j. de indicijs, in xiij. col. Aut loquimur in præsumptione hominis, & tūc aut cū illa concurrit cōfessio criminosi extorta per torturam, & idem aut non cōcurrit confessio prædicta, & tunc aut sumus in pœnis a iure expresse limitatis & habet locum dictum Bal. aut in pœnis arbitrarijs, et habet locum dictum Innocen. & Specu. vide omnino ad prædicta per Bald. in d. l. qui multū bene loquitur de triplici probatio. in criminalibus. Item limitat prædicta idē do. Augu. ibidem nisi ageretur de puniēdo aliquem pecuniariter, vel pœna leui corporali, puta fustigationis, tex. est in l. iij. §. quia plerunq;. ff. de offi. præfec. vigil. vbi ex culpa præsumpta quia incendium præsumitur culpa illa habitantium potest quis fustigari. Sed tu potes dicere ideo hoc esse quia lex approbat expresse hanc pręsumptionē vnde erit idem prout supra dictum est. Itē idem do. Augu. ibidem dicit quod Ioā. An. in addi. Spe. in tit. de probatio. §. fi. ver. xiij. limitat alio mō videlicet nisi iudex se moueret ex præsumptione violentissima, & ita refert Inno. in c. afferte. de præsumptio. Adde ad omnia prædicta Gandi. in opere suo maleficiorum, qui notabiliter dicit qd
16 vidit in practica obseruari. † & ita omnes sapientes Bononie volunt, cp nullus posit capitaliter condemnari ex indicio quantūcunq; indubitato secus si veniret imponenda pœna pecuniaria. Adde vnum menti tenendum quod dicit Bal. in d. l. si qui adulterij, quod condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure non potest appellare per illum tex. qui dicit talem haberi pro cōfesso & conuicto, & per l. ij. C. quorum appel. An autem cōfessus in tortura appellet scribit Bal. in d. l. fi. C. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Indicia & præsumptiones contrarijs eliduntur præsumptionibus, & indicijs.*

2 *Conuersatio præcedēs monstrāt qualis vnusquisque sit præsumendus.*

Fama bona thesaurus inestimabilis, & lilium suaue perolens.

3 *Indicium per testem singularem habitū eliditur alijs refragantibus circunstantijs.*

4 *Indicium homicidij contra aliquem ortum ex minis & inimicitia, eliditur si absentia & distantia probetur a loco homicidij tpe.*

5 *Præsumptio affirmatiua p negatiuā tollitur.*

6 *Indicia contra delegatum grauiora esse debent his quæ p se habet vt torqueri possit.*

Quæstio. v. j. partis.

Circa quintam quæstionē

principalem quæ est, quomodo & qualiter
1 tollantur & elidanter indicia. † Dic quod tollantur indicia & præsumptiones per cōtrarias præsumptiones & indicia, vt dicit Bar. in l. fi. C. fami. hercis. nam licet præsumatur cp damnum datum sit potius a vicinis quam ab alijs, vt no. Iac. But. & Bar. in l. si ita. §. fi. ff. de fun. instru. et superius fuit dictum tamen hęc pręsumptio tollitur & eliditur per bona & laudabilem famā & cōuersationem, quia pro bono pręsumitur bonum & bene & prudenter viuere, vt dixit
2 Bal. in l. j. C. loca. circa fl. † Vita enim pręcedens magnam partem confert ad præsumēdum quod quid sit vnde caueat vnusquisque ab infamiam, quia non solum in eo de quo est infamatus sed ēt in alijs graual eius opinionem vt extra de regu. iur. c. defleat peccator. & not. in l. ij. C. qui testa. face. pos. sed bona fama est thesaurus hominis inestimabilis & iocundus, & sicut lilū dat suauitatem odoris verba sunt Bald. in l. j. C. de confessis. in iiij. colū. Item licet pręsumatur contra aliquem de furto, si probetur quod exiuit de illa domo de nocte, in qua furtum commissum fuit et quod habeat aliquid sub mantello, tamen si probatur quod ille talis eras magnus mercator, vel talis conditionis quod non sit verisimile furtum commisisse excludetur illa præsumptio est conditione persone, ita dicit Ange. in l. milites.
3 C. de quæstio. † Item indiciū quod sumitur ex vno teste de veritate, potest elidi si alie circunstantie refragantur, secundū Io. And. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. vt refert Bal. in l. ij. C. quorum appe. nō re. Et ideo si testis deponeret cp vidit talem solū subtrahere & portare de loco ad locū vnū lignum quod non ferrent decem homines, hoc probato indicium illius testis eliditur deficit enim eius dictum in verisimilitudine l. milites. §. oportet de quæstio. Nam impossibili posito in esse, nullum sequitur cōtingens. l. filium. j. respon. ff. de his qui sunt
4 sui vel alie. † Et ideo licet contra acfacutū,

© SCD - Université de Poitiers

vel inquisitum de homicidio Tirij probentur inimicitie capitales, & mie de occidendo, & propter hoc resulter indicium an torturam iñ illud indicium tollitur si accusatus probat suam absentiam & distantiam a loco homicidij tempore quo illud fuit cõmissum ꝙ nullus secundum naturam posset illuc accedere ad illud faciendum receden do de illo loco & accedendo ad locum homicidij, præsumptio enim quę tollitur probatur quod sit impossibilis, vt d.l.filium & dicit ibi Bal.ꝙ præsumptio nihil operatur
5 vbi veritas in contrarium probatur. † Item præsumptio affirmatiua tollitur per negatiuam. Item vbi non potest haberi certa probatio, recurritur ad præsumptionem secundum eum præsumptio ergo tollit præsumptionem, vt d.ll.& l.diuus.ff.de in integ.restitu.& d.l.si qui adulterij.C.de adul.vbi dicit Bal.no.quod non creditur id quod non est verisimile euidentibus indicijs, & idem dicendũ est in similibus de hoc ẽt per Bald. in l.non ignorat.C.qui accus.non pos.in ij.
6 col. † Illud est bene notandum ꝙ qñ torquendus habet aliqua indicia pro se habet esse indicta magis grauia cõtra se, ita quod præponderent, ita vt ad torturam deueniri valeat, dicit Bar.per tex.ibi in l.j.§.ad qõnem ver.nec facile.ff de quęst.item Bal.no. dixit quod si testator exculpauit reum, puta de eius morte inculpatum, quod propter hoc reus non poterit ex indicijs torqueri, quia habet indicium innocentie pro se, vt l.j.§.paulus.ff.de oper.lib.si tñ liquido cõstaret de crimine punietur, vt l.ij.ff.ad sille. ita dicit ipse in l.j.in ultima colũ.C.cõia delega.quod est notan.ad hoc ẽt quod no.Bal. in l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pac.

SECVNDA PARS

Tractatus de tortura & quęstione.

Diuisio.

Primo quid sit quæstio, & vnde dicatur.
Secundo quid appellatione quæstionis contineatur.
Tertio in qua causa debeat haberi qõ.
Quarto qui possint torqueri, & qui non.
Quinto qualiter peruenerit debeat ad quæstionem.
Sexto quis sit effectus torture & qõnis.
Septimo qualiter punitur torquens aliquem indebite.
Octauo subnectam aliqua notanda communia de indicijs, & quæstione.

Nono & vltimo describentur aliqua in practica maleficiorum non inutilia inuenibus latrunculatoribus, vbi sub epilogo recolligentur quasi omnia quæ in hoc tractatu continentur.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio est veritatis inquisitio per tormẽta, & cordis dolorem facta.*
Tertio leuis, quæstio non dicitur absque dolore cordis.
2 *Quæstio a querendo dicitur vel inquirendo quod per eam negotij veritas inquiratur.*

Quæstio prima secundæ partis.

1

IRCA primum dic quod quæstio † est inquisitio veritatis p tormenta, & cordis dolorem. Nam nuda, & leuis territio absq; dolore cordis non dicitur quęstio in ista materia. vt l.item apud labeonem.§.quæstionis.ff.de iniur.& l.j.§.quæstionum.ff.ad sille. Ita diffiniũt Azo in summa de quæst.& Odof.in quodã suo tracta.
2 quem fecit de quæstionibus. † Et dr quęstio a querendo, vel inquirendo, quia per eã inquirit seu queritur veritas negotij de quo disputatur, & ad illum inandum veritatem fieri debet & non aliter, vt l.cura falsum, & l.hoc quod placuit.C.de quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Quæstionis appellatione q̃ censeãtur venire.*
2 *Carceratio vel detentio simplex, an veniat quæstionis nomine.*
3 *Confessio tormentis adhibitis facta vel prope tormẽta, dicitur metu tormẽtorũ facta.*
4 *Tertio leuis dicitur si quis tantum ad funẽ ducatur.*
Confessio non dicitur metu tormentorũ facta in carceribus quando non denegantur alimenta.
5 *Confessio metu tormentorum facta non censetur, si iudex delato torturam minetur.*
6 *Tortura siue quæstio varijs instrumentis &*

© SCD - Université de Poitiers

modis dari poteſt.

7 *Iudex torquendi carnem ſcindens vt confiteatur, capite plecti debet ſi moriatur.*

Quæſtio ſecunda ſecundæ partis.

Circa ſecundum videlicet quid contineat appellatione qõ-

1 nis, †Reſpondeo, continetur carceratio facta de aliquo vt non comedat donec dicit negotium de quo queritur, Item qualitercũque per vim & tormenta quis compellitur ad aliquid dicendũ videtur quæſtio, & qõnis verbo cõtinetur. l. item apud. §. quæſtionis. ff. de iniur. & l. j. §. qõnem ad ſil. Item negatio ſibi dr̃ quæſtio. l. necare. ff. de lib. agn. Item chorda. l. decuriones. C. de queſt. & l. nullus. ff. ad legem iuliam maieſta. Itẽ quælibet vis illata perſone. vt l. ſi. C. de aboli.

2 †Sed an ſimplex carceratio, vel detentio cõtineatur appellatione quæſtionis vel tormentorum, videtur quod non qm̃ carceratio & *detentio fit ẽt nullis* præcedentibus indicijs, & ad ſolam cuſtodiam quęſtio vero ſiue tormenta non fiunt niſi pręcedentibus indicijs vt l. j. §. diuus. ff. de quæſt. propter quod dicit Ang. in d. l. item apud. §. qõ quod *ſi ſtatutum prohibet aliquem torqueri* ſine ſcientia priorum quod nihilominus poterit carcerari abſq; ipſorum conſcientia dummodo carceratio non ſit cum denegatione cibi & idem tenuit in l. nemo. C. de exact. tri. Idem ſecundum *quoſdam ſi* carceratio eſſet periculoſa alicui ratione loci, vel ratione infirmitatis, vel inferret infamiam, ratione qualitatis perſone detente, quia tũc poteſt dici ineſſe tortura in detentione ſe-

3 cundum eos. †Sed *hic* quero qm̃ dicatur confeſsio facta metu tormentorum, Reſpõdet Barto. in d. l. j. §. diuus ſeuerus. ff. de qõ. quod tũc dicitur facta metu tormentorum qm̃ eſt facta adhibitis tormentis, vel ita facta prope tormenta aliquo legato & præcedentibus minis deponendo ad torturam nõ autem quelibet leuis territio facit videri confeſsionem eſſe factam formidine tormentorum ſed debet eſſe poſitus in tormentis, vel ductus ad ea. Item ſi eſſet in carcere in quo de fame & frigore multum patiebatur nam tunc formidine tormentorum videtur factam arg. ad hoc. ff. de iniur. l. item apud. §. quæſtionis facit. ff. de vi et vi arma. l. iij. §. ſi quis viſus dum dicit, ſufficit terror

4 armorum ſecundum Bar. †Dixit tm̃ Ange. in d. §. quæſtionis quod ſola ductio ad finem eſt leuis territio, ſed ductio & ligatio bene facit videri confeſsionem extorq̃ metu tormentorum, quia ibi ineſt terror cadẽs in conſtantem virum, vt l. interpoſita. C. de tranſac. eſt enim timor proximus torture arg. l. j. C. de ſica. Item dixit Bal. quod manicis ferreis ligatur. dicitur torqueri in l. j. C. de cuſto. reo. Confeſsio autẽ facta in carceribus, in quibus non denegatur cibus nõ dr̃ facta metu tormentorum, per dicta ſupra proxima q. & ideo talis confeſsio valet & nocet confitenti, ita tenet Bal. in l. j. C. de cõfeſ. in vj. col. & per conſequens non requiritur ꝙ in ea perſeueret per ea quæ dicemus in ix. q. prim. ſed Gand. in tractatu maleſi. in rub. de quæſt. & tormentis in verſ. dictũ eſt ſupra tenet quod ſufficiat eſſe pœnes torturam licet non fuerint ligate manus de retro vt dicatur confeſsio facta metu tormentorũ

5 ibi reſpondet ad d. §. quæſtionem. †Dicit tm̃ ꝙ ſi extra locum in quo homines torquent, iudex dixit, aut confitearis aut ducã te ad torturam inferendo ſibi terrorem, propter hoc non dicetur confeſsio facta *metu tormentorum*, quia eſt leuis territio per d. §. quæſtionem. & cum hoc videtur trãſire do. Augu. de Ari. in addi. ad tractatum maleficiorum Aretini in gl. in verbo, fama publica in antepenu. l. col. Adde *quod* Bart. in l. nouiſsime per illum tex. ff. quod fal. tuto. aut. voluit quod dicatur confeſsio facta metu tormentorum ſi tantummodo apud torturam quis fuerit ſpoliatus ſolum & nõ liga*tus nec minatum ſibi de tortura ſi non con*fiteatur & ibi dicit ꝙ ſemel habuit hoc de facto ſtrorentie. Et quia ſupradictum eſt, quid contineatur appellatione tormentorũ

6 ſcias †quod multis variſq; modis & inſtru*mentis vtuntur latrunculatores & iudices* maleficiorum. Nam quidam dant ei imitũt aquam per nares, in qua ẽt nonnulli imponunt calcem obſtructo ore bibentis, qũ genus torture. ut audiui, eſt periculoſum ne ex eo ſuffocetur *tortus*. Quidam ponunt *taxillũ* in oſſe pedis qui vulgariter dicitur loſſo pazzo. Quidam ponunt muſcionẽ in vẽtre, ſiue vmbilico, & deſuper ponunt citatum ad includendum illum, ne poſſit egredi. Quidam torquent cũ lingua caprina hoc modo quia lauant pedes torquendi cũ aqua bene ſalita, & ligato torquendo ſuper ſcanno, faciunt vt capra cũ lingua lambat plantas pedum quod libenter facit propter auditatem ſalis, & audio ꝙ iſtud eſt duriſsimum tormentũ, & ſine periculo. Quidã tor

© SCD - Université de Poitiers

quent in mittendo virgas inter digitos manus stringendo cum chordula. Quidam vtũtur chorda, ligatis manibus post terga, qd genus torture cõmuniter est in vsu, & vnũquodq; prætorum ex publico habet tale istrumentum vt videmus vbiq;, & istud est a consuetudine cõiter approbatum, & etiã de iure vt l. nulli, C. ad leg. iul. maiesta. Sed in isto debet adhiberi maxima diligẽtia, & debet moderate adhiberi alias solent multa pericula incidere. Alij ligant solum vnã manum ad funem & sinunt sic pendere super terram. Audiui etiã, ꝙ dantur detento ad comedendum carnes multum salite, & denegant potum. Aliqui lauant pedes torquendi, & plãtas inungunt lardo porcino, & ligato torquendo super scannum, faciũt, vt plante pedum vrgant versus ignem validum, & sic iuxta ignem sinũt permanere.

De modis autem & instrumentis aliquibus torquendi creduliter, ponit Bald. in l. j. C. de emen. seruorum vbi dicit per illũ tex.
7 in verbo, laniauerit, † nota quod contra iudices qui scindunt alicui carnes vt cõfiteatur crimen, nam si moritur tortus in tormẽtis, iudex iste debet decapitari tanquã homicida. & Ange. in l. nemo carcerem. C. de exact. tri. lib. x. dicit no. tex. contra iudices qui propter deletationẽ inuenũt nouã speciem tormentorũ, hi enim appellantur iudices irati, & peruersi, & ratione peruersitatis dĩs cõfundet eos qa sunt perpetuo ignorantes. Sapientes enim talia ab horrent, & virtutum illuminatione, sciẽtie formã propagant, reliqui vero actibus impijs se exaltare dicentes, cõfundunt eorum famã apud bonos & graues incessanter inquinantes.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio seu tortura applicari potest in causa criminali criminaliter agitata.*
2 *Seruus in omni causa & in omni crimine iudicis arbitrio torqueri potest, sed liber in grauibus tantum & criminalibus.*
3 *Iniuria personalis dicitur graue delictum.*
4 *Delictum leue quòd dicatur & quæ leuis iniuria.*
5 *Tortura etiam locum habet si de crimine ciuiliter agatur.*
6 *Cause ciuiles in quibus differant a criminalibus in materia torture.*

Quæstio tertiẽ secundẽ partis.

Tertio principaliter quero in qua causa

1 sit habenda quęstio & tortura. † Respõdeo quod in criminali causa non est dubium si criminaliter agitur, vt patet per totum tit. ff. & C. de quæst. & maxima in l. j. & l. edictum. ff. eo. & l. milites. §. oportet. C. eo. titu. & dixit glo. in d. l. j. quod in quolibet crimine habet locum tortura, & per consequens tam in publico, quã in priuato crimine pôt quis torqueri, facit quod not. glo. & doc. in l. verbum. C. de infa. Aduerte tamen quod non pro omni crimine potest quis torque-
2 ri. † Super quõ dic, quod aut loquimur i seruo, & tunc potest arbitrio iudicis in omni causa torqueri, & in omni crimine, vt l. edictum supra alle. & ibi per doc. & p Bar. in l. diuus. eo. titu. & per Gandi. in ti. de quæst. & tortu. in suo opere maleficiorum. Si autẽ loquimur in homine l. bero & tunc in causis criminalibus & grauibus potest torqueri. In leuibus autem criminibus non vt habetur in dictis iuribus vnde male faciũt iudices qui pro quibuscunq; leuibus iniurijs faciunt quem poni ad torturã ista sunt verba Papiensis in sua practica in forma inqsitionis in glo. in verbo, hæc est quedam inqsitio circa. xij. col. Sed nunc cadit declarare quod dicatur leue crimen & leuis iniuria. Nam Bar. in l. non solum. §. si manda-
3 to. ff. de iniur. † dicit quod quelibet iniuria personalis dr delictum graue. sed Papiensis vbi supra dicit quod trahere quem per capillos. vel cõtra aliquem proijcere lapides est leue crimen. Bar. autem in d. §. si mandato dicit quod leuia delicta sunt illa in quibus non requiritur dolus, vt dare damnum. Item qũ filius patri, vel libertus patrono non est obediens. Item qũ quis est repertus cum armis, vel ire de nocte, et his similia vt ludere. & idem dicit in l. leuia. ff. de accus. vbi etiam dicit vt superius dixi quod delictum commissum in personam est graue, qd Ang. ibi dicit esse verum nisi optimo illius patrie aliud velit, vt est Florentie, vbi percutere pugno reputatur leue. Itẽ dicit Bart. in d. l. leuia. quod quodlibet delictum etiam commissum dolo tamen in re parua vt est
4 furtum rei parue est delictum leue. † Ad de quod delictum lepe dicitur crimen abigeatus, furtum domesticum, & leuis iniuria uerbo illata secundum Spec. in ti. de execu. sen. in. §. nunc dicendum, ver. xlij. vbi vide

© SCD - Université de Poitiers

vt hæc refert & sequitur do.Ma.Soci.in c. j.de libel.obla.in xlvij.fallen.Item Ang.in d.l.leuia dicit ꝙ leuia delicta sunt qñ leuis pœna imponitur non attento alias sit de iure leue, vel graue, & vide gl.in c.cum illorum.de sen.excō.in verbo,membri quæ dicit ꝙ relinquetur iudicis arbitrio quæ dicãtur crimina leuia,vel non quam glo.approbat do.Aug.de Ari.in addi.in tractatu maleficiorum in gl.in verbo hæc est quędã inquisitio.col.xv. †Sed quero quid si de crimine agitur ciuiliter,an erit locus torture. Respondeo quod sic,vt ẗ dicto casu qs torqueri valeat vt l.sicut,C.de fal.et ibi super Bal.qui dicit quod tũc debebit mitius agi. Sed an in ciuili causa potest adhiberi tortura. Dic quod sic sed tunc demum cum alias veritas fieri non potest nisi per torturam l. diuus.in prin.ff.de quæst.vt not.glo.in l.ex liberto.in prin.& est tex.in l.quoties.C.eo. facit l.super.& l.hoc quod placuit.& l.interrogauit.& l.fi.eo.ti.in subsidium ergo in ciuili causa peruenitur ad torturam.vt d.l.

6 diuus.† Sed secundum hoc in hac materia torture nulla videtur differentia inter ciuiles & criminales causas,dic secundum Bar. ꝙ immo est differentia nam in causa ciuili & pecuniaria torquentur serui,& non liberi,vt l.edictum.ff.de quæst.& l.si quis decurio.& l.vbi falsi.C.de fal.hoc tñ intelligo quod ẗ in causa pecuniaria liber non torquetur in se vt dicit Bar.in alium bene torquerẽ si vacillat vt d.l.ex libero.Quod qualiter intelligatur dicam infra in iij.q.prin. Item dicit Bar.quod non ita de facili peruenitur ad torturã in causa ciuili sicut in criminali, & graui.vt d.l.diuus.vbi ipse hoc ponit,putat tñ quod non ex omni causa qs sit torquendus, sed in hoc aduertendũ iuxta dispositionẽ.d.l.edictũ.et d.l.ex libero.

SVMMARIVM.

1 *torqueri possunt liberi & serui,liberti, & statu liberi.*

2 *Libertus vt liber est torquendus, & in eisdẽ casibus.*

3 *Confessio mulieris prægnantis,facta in tormentis nulla est.*

Tortura existente illicita, irritatur quicquid sequitur ex ea.

4 *Liber homo,tam in se, quã in alijs,torqueri potest,præcedentibus indicijs.*

5 *Indagatio exquisitissima non fit quando pro crimine ciuiliter agitur,sicut quando agitur criminaliter.*

6 *Clericus in testem inductus non est vacillãs torquendus.*

7 *Diuites bone opinionis & famæ in duobus tantum casibus torqueri possunt.*

8 *Hominibus vilis conditionis in testimoniũ admissis,non adhibetur tanta fides quanta alijs*

9 *Testis non est torquendus in eum,cõtra quã fecit testimonium non inuitus.*

10 *Domesticus non debet torqueri in eum cuius est domesticus.*

11 *Testis qui non est omni exceptione maior nõ debet torqueri in causa ciuili.*

Tortura nõ datur, nisi delictũ certo sciatur.

12 *Testis an possit torqueri non præcedentibus indicijs.*

13 *Testis non debent torqueri, nisi signis quibusdam contra reum præcedentibus.*

14 *Maleficio domi commisso, torqueri possunt ibidem existentes tẽpore cõmissi maleficij.*

15 *Disputatio an sit fienda super indicijs contra testem habitis,sicut super his quæ contra reum habentur.*

16 *Dictum testis validius dicitur cum tortura factum quam quod sine.*

Minor quatuordecim annis nec in se nec in alijs torqueri potest.

17 *Impubes secundum ius commune non potest testis esse.*

18 *Impubes cum tortura leui ad instructionem potest interrogari.*

19 *Milites & veterani non debent torqueri.*

20 *Decuriones et eorum filij nõ sunt torquẽdi.*

21 *Decurio infamis torqueri potest & pro crimine falsi.*

22 *Nobiles, aduocati, & doctores an possint torqueri.*

23 *Doctores legum,et aliarũ scientiarum, personaliter capi. ad iudicem trahi, aut quouis modo vexari non possunt.*

24 *Exceptio quelibet in crimine læsæ maiestatis cessare debet.*

Surdus

© SCD - Université de Poitiers

25 Surdus & mutus a natura torqueri non possunt.

Seruus in quibus casibus in dominum torqueri possit.

26 Seruus communis pluribus, vt pluribus, torqueri potest in caput alterius dominorum.

27 Seruus patris torqueri potest pro morte filij.

28 Seruo vel volenti vel torto non creditur cõtra dominum.

29 Libertus ĩ caput patroni nõ debet torqueri.

30 Reus & accusator in crimine falsi possunt torqueri.

Quæstio quarta secundę partis.

Quarto principaliter quero q̃ possũt torqueri & qui non. † Responde q̃ torqueri possunt omnes tam liberi q̃ serui, & tam liberti, q̃ statuliberi, vt patet in multis turibus, & potissime in l. si quis decurio. C. de fal. & l. primum. C. de quæst. & l. ex libero. & l. vnius. §. testes, & l. j. §. quæstioni. ff. eo. tit. quæ omnes loquũtur de qõne & tortura liberi hominis. Item patet in l. j. circa principium. & in §. seruum municipum. & §. seruum mariti, et. §. si seruus & §. si serui & §. in causa, & in l. hęreditarij. & l. si quis viduam. ff. de quęst. & l. j. & ij. & l. cum testamentum & l. hoc quod. C. eo. in quibus habetur q̃ serui torquentur. Item de statu libero patet quod torqueatur in l. edictũ. §. si. iuncta. glo. ff. eo. & l. j. §. sed in eo. ff. ad sil. Itẽ de liberto patet ẽt quod sit torquendus, vt l. j. §. si seruus ad hoc. ff. de quæsti. † Nam libertus torquetur vt liber in his in quibus liber homo torquetur secundum gl. ibi. itẽ torquetur tam masculus vt supra dictis legibus quam fœmina, vt d. l. cũ primum. C. quæstio. quod est verum nisi sit prægnans nam tunc nõ torquetur quandiu prægnans sit. l. prægnantis. ff. de pœnis, vbi plus dixit glo. quod ẽt post partũ depositũ per xl. dies non torquetur. & illã gl. tenet And. de Pisis & Bal. in lectu. in l. impera. ff. de stat. homi. & est ratio. quia intra xl. dies post partum non est fortis mulier ad subeunda tormenta secundum eos, & idem tenet Bart. in d. l. prægnantis. Addens rationem, quia si interxl. dies torqueretur, cum sit debilis, moreretur & iudex excedens modum puniret, debet ergo differri, donec sit fortis ad tortu-

2 / n.

ram secundum, eum. Et plus voluit Bald. in d. imperator. † q̃ si mulier prægnans torquetur & confiteatur, quod non valet talis cõfessio facta in tormẽtis, quia cũ illicita sit tortura, non valet quod sequitur ex ea arg. l. maritus. ff. de qõ. secundum eum quod est notandum. Et hoc quod de muliere prægnante dictum est, habet locum ẽt si sit prægnans ex alio quam marito, vt l. ex seruorum §. penu. ff. de statu, homi. Et idem si est prægnans de pauco tẽpore puta. x. vel. xx. dierum secundum Bald. in d. l. mulier. §. ff.

4 † Quod autem dictum est de libero homine q̃ torqueri potest est verum tam in se, præcedentibus indicijs, vt l. ff. ff. de quęst. et l. milites. §. oportet. C. eo. tit. & l. sicut. & l. si quis decurio. C. de fal. & l. proditores. ff. de re mi. quam ẽt in alios. f. vt testis, vt l. ex libero. & l. vnius. §. testes ff. de quæst. & l. nullius. C. de asser. tol. l. nullam. C. de infa. iuncta gl. adde quod Bal. in l. milites. C. de qõ. dicit q̃ testis vilis torquet sine indicijs, vide infertus de hac qõ. in ver. sed quero an debent præcedere. Pr mum tamen dictum intelligo in causa criminali, sc icet vt liber in se torqueatur præcedentib s legitimis indicijs. vt d. ll. & forte ẽt si de crimine agatur ciuiliter per d. l. sicu † non tñ fit ita aperrima indagatio qñ ci iliter pro crimine agitur sicut qñ criminaliter vt no. gl. in l. vj. eo. tit. & Bal. in d. l. sicut, secundum autẽ dictum vt torqueatur in alium vt testis intelligo in duobus casibus scilicet si vacillat vt d. l. ex libero & si facto interfuisse dicatur. vt l. vnius. §. testes. & l. is cui. ff. de quæst. Et intelligo si ipse dicit se facto non interfuisse, & per alios conuincitur de mendacio q̃ interfuit & sufficit q̃ per vnum testem tantum ad minus qui sit dignior ipso negante hoc dicatur secũdum Bart. in d. §. testes. An autem hoc sit verum quod liber homo productus in testem possit torqueri, vel non distinguit Bar. in d. l. ex libero q̃ quidã sunt liberi homines positi in dignitate clericali, & isti non possunt torqueri, sed alias de falso puniuntur vt l. presbyteri. C. de epis. &

6 cle. secundum Bar. † licet ergo clericus testis inductus vacillet in testimonio. tñ non torqueitur. Quid autem sit de de iure canonico. Bal. in d. l presbyteri, remittit ad not. vj. q. j. presbyteri. el ij. & per Archi. ibi & vide tu per Inno. in c. qm̃ contra falsam de proba. & melius in c. cum in contemplatione de r g. iur. & plenius per Pau. de Elaza. in c. grauis. de depos. Quidã alij sunt positi in dignitate, vel nobilitate, vel officio secu

© SCD - Université de Poitiers

lari, & isti possunt torqueri in vno casu tãtum scilicet si vacillent & sic aures iudicis obtundunt, vt l, nullum. C. de testi. in princ. & dicit Bart, quod qñ testis vacillat debet facere scribi per notarium, & notarius debet scribere qualiter iudex dicit quod testis vacillabat, & hoc debet facere solũ audiente & intelligente teste, Alleg. Inn. & Io. And. in nouella in d. c. qm̃ contra. & idẽ volunt Ange. in authẽ. vt spensa. lar. §. insuper
7 col. ix. † Quidam alij testes non sunt positi in aliqua dignitate, & tunc si sunt diuites, & bone opinionis, nõ possunt torqueri, nisi in duobus casibus primum scilicet si vacillat secundo si conuincatur de mendacio, quia asserit se nõ interfuisse negotio, & ab alijs conuincitur q̃ interfuit, vt d. l. vnius. §. testes. Quãdã sunt liberi homines, viles artes exercentes, obscuri & ignoti forsan, & isti secundum quosdam, nunq̃ admittuntur, nisi cum tortura in auth. de testi. §. si vero ignoti. &. §. si huiusmodi & ibi gl. quam videtur tenere Azo in summa, C. et auth. de testi. sed Bar. improbat hanc opi. per tex. in l. diuus. §. fi. ff. de quæsti. vbi deportatus in insulam, & ẽt statuliber nõ torquetur, sicut alij liberi homines & tã constat eos esse viles, obscuros, vel humilies. Propterea text. in d. §. si vero ignoti ad hoc ut torqueat, requirit duo scilicet quod sint viles et ignoti, ltẽ quod tentant corrumpere veritatem, &
8 tunc possunt torqueri, & ideo dicit Bar. † q̃ isti viles homines admittuntur ad testimonium sine tortura nõ tã adhibetur eis tanta fides sicut alij vt d. l. iij. ff. de test. in prin. possunt tã torqueri in casibus primo si vacillant vt d. l. ex libero. & d. §. si vero ignoti, secundo si conuincantur de mendacio. vt d. §. testes. tertio qñ sponte vadunt ad testificandum, vt d. §. si vero ignoti. in vertic. festinantes. & probatur. v. q. v. §. hi qui, ita dicit Bar. in d. l. ex libero. Illud iñ est bene notandum quod vbi testis torqueantur, sufficit torqueri duos, vel tres factum scientes nam refrenanda est tortura. de nauftag. l. quoties. lib. xj. ita dicit Bal. in d. l. data opera. C. qui accu. non pos. adde q̃ tortura testium non fit seruata forma. l. custodias. de publi. iudic. Alexand. in dicta l. vnius. §. iu-
9 dex de quæstio. † Item non torquetur quis in eum in quem inuitus testimonium non dicit. l. prima. §. si seruus bona fide. in fin. ff. de quæstioni. Qui autem sint illi qui inuiti non testificantur in aliquem habes in l. iij. & v. ff. de testibus. & dixit Bart. in dicto. §. si seruus, quod tales torti & aliqui testificantes non probant sufficienter ẽt ad indicium loquitur tamen sub dubio per verbõ forte, de hoc tamen an testis qui non debuit examinari examinatus faciat indicium, fuit dictum supra & vide Bar. in l. si matitus. ff.
10 de quæstio. † Item non torquetur domesticus in eum cuius est domesticus. vt l. maritus. ff. de quæstio. & l. j. §. ad quæstionẽ. eod. ti. facit l. pe. ff. de testi. Et qui dicãtur domestici, nota. in l. etiam C. de testi. & l. pridem. C. de quæstio. cum sim. & aduerte notanter quod si alique exceptiones obstant testi torquendo, vt ipsius fidem infringant dicte exceptiones debent examinari & discuti antequam testis torqueatur nẽ superuacuo & ablq; causa torqueatur. casus est secundum Bar. ibi l. j. §. si quis dicatur. ff. de quæstio. & ideo si de maleficio esset vnus testis tantũ qui sciret veritatem rei. & ille nõ esset omni exceptione maior, & sic nõ faceret indicium, ẽt si plene probaret. in casu quo alias testis deberet torqueri, iste nõ torqueretur, cum tortus non faciat indicium. Et idẽ in ciuil, vbi vnus testis omni exceptione maior, facit deuenirl ad iuramentũ necessariũ, vt l. in bonefidei. C. de iureiuran. & l. admo
11 nendi. ff. eo. ti. † Nam licet in ciuili causa testis ẽt torqueatur, vt not. in d. l. ex libero. ff. de quæst. tã hoc casu testis, si nõ est omni exceptione maior non torquebitur quia ẽt tortus plene deponens non facit semiplenã probationem, cum nõ sit omni exceptione maior vt d. ll. not. per doct. quod est valde notandum, Item no. quod nunq̃ veniatur ad torturam testium, vel principalũ nisi prius constet de delicto l. j. §. item illud. ff. ad sille. ad idem tex. in l. si qñ. C. vnde vi, vbi dicit Bal. quod qñ lex, vel statutum disponit aliquid contra delinquentem prius debet cõstare de delicto sicut si statutum loquatur quod potestas habeat arbitrium torquendi homicidam, nam primo debet constare homicidium esse commissum, & sic mortuum esse, & de corpore mortui, alias nemo debet torqueri, vel nisi concurrant alia quæ debent concurrere in tortura. vt l. j. §. j. ff. ad sille. secundum eũ, sed male seruatur in practica, quia statim quod aliquis dicit sibi aliquid subtractum ablq; eo quod constet sub
12 tractum torquentur suspecti de furto. † Sed quero an debeat præcedere indicia ad hoc vt testis posit torqueri. Bal. in l. milites. C. de quæstio. dicit, quod ad hoc vt testis torqueatur non est necesse quod præcedãt indicia, sed potest torqueri, vt si sit vilis persona vel vacillet, vel præsumatur scire ve-

© SCD - Université de Poitiers

2 par.

ritatem quam tacet C.ad l.iul.de sica.l.fi.& facit.l.iij.in versi.ad verisimilia cause, & l. interrogari.C.de quæstio.& per Dyn.in c. sine culpa.de regu.iur.in vj.& Cyn. in l.fi. C.de quæstio.facit de adul.l.si postulauerit. §.pen.& in authen.de testi.§.si vero ignoti.ita dicit Bald.ibi Bar.in l.j.§.idem cornelio.ff.de quæstio. dicit cp testes non debent torqueri si non præcedant indicia. immo si essent torti sine indicijs non crederentur secundum eum.Sed Bar.non declarat contra quem debeant præcedere indicia an cōtra principalem, vel contra testem. Sed idem Bart.in d.l.j.§.quæstionem.dicit cp debent esse aliqua indicia contra testes quod ipsi debent hoc scire, vel quia ipsi vacillant, vel quia aliqui dicunt eos interfuisse, vt l.ex libero.in prin.& l.vnius.§.teste.ff. de quæst. Et istud est verius, quod etiam sentit Bald. in d.l.milites.licet male explicet, immo videtur seipsum inuoluisse. Dixit etiam Bar.
23 in l.j.in prin.ff.de quæstio.†cp debent apparere aliqua signa contra reum priusquā testes torquerī possint per illum tex. non ergo indistincte torquendi sunt testes, sed ita demum si sciant aut scire debeant veritatē negocij directo, vel per aliqua indicia, & de hac scientia vera, vel præsumpta debēt apparere indicia, puta quia testis dicit quādoq; se scire, & quādoq; negat, & sic i.le vacillat propter cp præsumitur scire veritatē, & velle occultare ipsam, & tūc torquetur, vt d.l.ex libero.item si testis negat se interfuisse negocio, de quo queritur, & alij testes dicunt illum interfuisse, vel illum cōfessum esse interfuisse, & tunc etiā præsumitur scire veritatem, & ipsam velle occultare, nam tunc etiam torquetur, vt l.vnius.§.testes.&
24 l.is cui.ff.de quæst.†Item si maleficium est factum domi, certe existentes in illa tempore maleficij torquentur, quia scire presumūtur quæ fiunt in domo, casus est in l.ff.C. de sica.& in l.in adulterij questione.C.de adulte.& ibi dixit Bald.cp illi qui sunt in domo præsumuntur scire ea quę fiunt in domo & non alij.Et hinc est quod ratione istius presumpte notitie torquentur qui sunt in domo.facit.ff.locati.l.dominus horreorum.C. de repudi.l. consensu.§.super seruis. & de testi.c.venens, secundum eum, qui etiā dixit in d.l.fina. de sica.cp illi demū sunt torquendi qui præsumuntur scire veritatem, & ideo absens non præsumitur scire veritatem, & per consequens nō torquetur, vt l.j.§.hoc autem senatus.ff. ad sillen. secundum eum, facit l. prima.§.sed si eos.ff. de magist.conne.Item si maleficium factum est in conuicinio, torquentur vicini qui præsumuntur scire veritatem maleficij ibi commissi, & propter hoc etiam torquentur, argu.ad l.consensu.§.super seruis, secundum Bald. sit ergo conclusio quod testis contra quem est præsumptio, & indicium cp sciat vel scire debeat veritatem negocij potest torqueri de iure non alias, de hoc etiā per
15 Bal.in.non solum.C.de adul. †Sed tunc quero, an super his indicijs contra teste habitis disputabitur, sicut disputatur de indicijs habitis contra al quem, qui torquetur in seipsum de quo in l.custodias per Bar.& alios.ff.de publi. iudi. respondet Bartol. in l.vnius.§.testes.de quæstio.quod non, quia in his non debet haberi disputatio cū aduocatis, sed cōmittitur iudici & ita debet intelligi l.is cui.ff.de quæstio.& in authen.de testi.si vero ignoti.& C.de testib.l. nullum secundum Bartol. Item notandum, cp si testis ante torturam dixit vnum deinde tortus dixit oppositum, statur secundo dicto facto in tormentis, secus autem si non fuisset tortus, tunc staretur primo nisi dictum suū incontinenti mutasset antequam diuertisset a iudice. vt not.glo.in authen. de testib. §.quia vero prudens tamen assessor faciat vnicum tantum dictum reperiri scriptū secundum Bart.& Ang.in l.si postulauerit.§. pen.ff.de adul.& ita etiam ad literam tenet Bald.in l.nō solum.C.de adulte.cōtra istud tamē videtur facere quod not.Bar.in l. eos.
16 ff.de fal.†Item not.quod validius est dictū testis cum tortura quam sine tortura vt in authen.de testib.§.primo. & ff. de proba.l. cum probatio.dixit Bar. in l.j.§.quæstioni. ff.de quæstio. Et hæc dicta sufficiant circa torturam testium faciendam vel non faciēdam quam materiam non inuenies ibi ita plene redactam.Item ab illa regula.qua dictum est supra cp liber homo torquetur.excipiuntur quædā persone. Excipitur nāq; minor xiiij.annis, qui nec in se nec in aliū torquetur.l.de minore in prin.& l.ex libero.§.j.ff.de quæstioni. licet tamen non torqueatur ea tortura qua torquētur maiores tamē cedi possunt habena siue corrigia, vel ferula vel aliter terreri, vt l.im ubes.ff. ad sille.& l.excipiuntur in princi.eod.tit.Item tex.in d.l. de minore videtur quod minor xiiij.torqueri posit tanquam maior in crimine læsæ maiestatis & quod fidem faciat in dicto crimine ad hoc facit text. in l.nullus.C.ad leg. iuliam maiesta. Ex hoc dico cp si ex forma statuti minor, xiiij. ad testi.

© SCD - Université de Poitiers

ficandum habilitaretur, quod hoc casu poterit torqueri minor, de quibus dixi supra & idem in quolibet inhabili & minus ido-
17 neo de iure cōi quod est notandum. † Sed pro declaratione prædictorum quero cum impubes de iure communi non possit esse testis, vt l.iij.§.l.iul.& l. in testimonium.ff. de testi.& tortura fiat ad illuminandū veritatem negotij de quo queritur vt l. cum fal sum.& l.hoc quod placuit.C.de qō.quomodo facta est lex de ipso impubere cum nullum esset dubium de hoc contra.l.quod labeo.ff.ad carbonia.& l.ancille.C.de furtis. Respondeo secundum Bart.in d.l. de minore.quod torquetur non vt plene probet sed faciat indicium non plenum sed qualequa-le vt l.j.§.impubes.ff.ad ille.& not.in l. ta-
le.C.de his quib.vt indig. secundū Bart. in l.maritus.ff.de qō. sed Bald. in d.l. tale di-
18 cit not.ex glo.hic posita.† ꝙ impubes cum leui tortura interrogatur,non ad condēnationem,sed ad instructionē. Non tamen est intelligenda de infante qui quicquid videt ignorat.Omnis.n.lex de habili loquitur d. l.excipiuntur. & C. ne sacrū baptis. re.l.ij. ita dicit ipse ibi de hoc est glo.in l.inuiti. la ij.ff.de testib.vbi glo.vult quod pupillus in criminalibus facit indicium , dummodo sit proximus pubertati & doli capax sentit tamē glos. quod non faciat plenum indicium dum dicit aliquod indicium &c.& sic concordat cum doctrina Bar.de hoc tamen nota.per Specu.in titu.de teste.§.j.versi. item excipitur quod est impubes.& Bal.in l.seruuos.C.de testib.Item questio torquetur senex in decrepita etate cōstitutus secundum Odo.in dicto suo tract.& Gandi.in suo tracta.maleficiorum sub titu. de quæstio.ver. quæ persone possunt torqueri , per l. ij.§. ignoscitur.ff.ad sil.dictū est satis æquū , sed tex.si recte inspiciatur hoc nō probat, quia loquitur in eo qui tenetur iuuare, dominū suum,sed si propter etatē decrepitā nō potest excusatur,& ideo non torquetur, sicut ille qui iuuare posset pro hoc tamen dicto facit quod not.Bald. in l.quid ergo.§.pœna
19 grauior.ff.de infami.† Item milites & veterani non ignominie causa missi & ipsorū filij nō torquentur,vt l.milites.in princi.C. de questio.& l.nullus.& l.milites.C.ad leg. iul.maiest.Sed quid de militibus nostri tēporis an torqueri possint.Cyn. in l.iij.C.ad leg.iul.maiest.vult ꝙ sic cum non sint proprie milites,& idem vult Ang.in l. milites. ff.de qō quos refert & sequitur Aret.in tracta.maleff.in glo. fama publica. colū.xxiij. in ver.vj.quero & idem approbat do. Angel.ibi in addi.dicunt tamen quod Saly. in l.j.C.de iur.& fac.ignoran. tenet contrariū scilicet quod milites nostri temporis non possunt torqueri, & idem dicit velle Guil. de cu.in l.penul.ff.ex quib.cau.ma.& istud dicit approbari per moder.in l.centurio.ff. de vulga.& pupil. & per prædicta videtur quod episcopi non possunt torqueri,cū ipsi teneant culmē dignitatum.c.venerabili. de præben.facit de concess.præben.c.dilec.ita renet Paul.de Elaza. in cap.grauis. de pen.
20 † Item decuriones & eorum filij idem priuilegium habent vt non torqueantur, vt l. diuo marco.& l.decuriones de quæstio.C. & per hoc dicit Bal.in d.l.decuriones quod sdē est in prioribus & ancianis & consiliarijs qui loco decurionū hūr.sed Odof.in d. suo tract.de quæstio.in fin.& Gandi. in suo tracta.maleff.in titu.de quæst. in ver. supra dictū est decuriones dicunt ꝙ hoc non seruetur de consuetudine,nam licet de iure sit verum quod priores & consiliarij ciuitatū sint loco decurionum.l.nulli.ff. quod cuiuf. vni.no.& l.si pupillus.§.decuriones.de ver bo.signif.& glo.in rub.& in l.ij.C. de iure fisci.lib.xj.& dicit Gandi. vbi supra quod de consuetudine ita vidit obseruari quod torqueantur & consuli per sapientes in ciuitate Bononie, sed hoc an sit obseruādum
21 dicam inferius.† Aduerte tamē quod istud quod dictum est de decurionibus fallit in eo qui commisit crimen falsi. nam in eo crimine torquentur,vt l. si quis decurio.C.de fal.Item fallit nisi decurio esset infamis secundum glo.in d.l.diuo marco.Itē qui olim fuit decurio similiter nō torquetur l. nihil. in fin.C.de quæstio.& l.si.ff.de decu.Et idē in prioribus & ancianis consiliarijs ciuitatum.nam qui olim fuerunt in dicto officio nam possunt postea torqueri dixit Bald. in d.l.nihil. Item parentes decurionum eodē priuilegio vtuntur quo ipsi decuriones , vt l.si matrem.C.de pen.& ff.eod.titu.l.minores.§.iste fere.ver. parentes quoque. & licet illi tex.loquantur in pœnis tamen idem videtur in tortura,quia ista parificantur,vt l.milites.in prin.& l.diuo marco.C. de qō.
22 † Item dicta regula fallit in nobilibus hominibus qui etiam de iure torqueri nō possunt , vt hoc tenet etiam Odofre. in dicto suo tractatu. Quid autem de doctoribus & aduocatis an sint exempti a tortura, Odofre.in d. suo tractatu circa fin.arguit pro & contra.Et primo videtur quod possint torqueri nam milites torqueri non possunt vt

© SCD - Université de Poitiers

supra dictum est, sed aduocati & patroni causarum dicuntur militare, vt C.de aduocatis diuerso.iudi.l.aduocati,& facit.l.fori, eodem titu.in fi.ergo nec aduocati possunt torqueri.Item miles non potest exigi vltra quam facere potest vt l.miles.ff. de re iudica,vnde idem est in aduocato,per eandẽ rationem vt tenet ibi glo.& sic miles & aduocatus paribus regulis priuilegiãtur. & pro hac parte vltra ipsum adduco quod nota. Barto,in l.iij.C.de professo & medi. lib. x.

23 †vbi notabiliter dixit,quod doc.ll,& aliarum scientiarum non possunt personaliter capi, vel ad iudicium duci, vel alio modo vexari, & sic familia potestatis non debet eos pro armis scrutari, secundum eum ibi facit etiam vltra Odofre.l omnes,C.de decur.lib.x.vbi positi in dignitate non torquẽtur,nõ distincto in qua dignitate positi sint vnde dicit ibi Barto.not. quod decuriones & alij positi in dignitate non torquẽtur.sed doctores & aduocati sunt positi in dignitate,vt patet ex not.per Bar.in l.prima,C.de dignita. lib. xij. ergo torqueri non possunt ad idem facit dicta l.nullus,C.ad leg.iuliam maiesta.,ibi aut dignitatis a contrario sensu.In contrarium facit quia nulla lege cauetur,quod doc.& aduocati sint immunes & exempti a tortura,ergo sine lege loqui non debemus l.illam,C.de colla. Odofre. factis hincinde argumentis, soluit pro prima parte, quod sit vera de iure quod non possunt torqueri, sed de consuetudine,quæ est legũ interpres,bene torquentur , secundum eũ, & ita ẽt dicit Pau.de Leaza.in dicto c.grauis.de deposito.do.Ang.de Are.in tract.ma leficiorum in glos.in verbo, fama publica, colũ.xxj,in versicu.sexto quero, & ita legi aliquos modernos tenere,dicentes nunquã vidisse talem consuetudinem obseruari. & ita puto tenendum in iudicando & consulẽdo,etiam stante dicta consuetudine, quę de

24 iure nõ valeret,vt dicetur inferius.† Sed prædicta limita,quia omnes dicte exceptiones cessant in crimine læsæ maiestatis. vt l. de minore ij.respon.ff.de quæstio.& l. nullus,C.eo.titu.Vide etiam per Are.in tracta. maleficiorum in glo.in verbo, che hai tradita la tua patria in princi. Item in crimine proditionis vt l. deferrorem,§.his qui ad hostes.& l.proditores.ff.de re milita, Item videtur in crimine simonie dixit glos.in d. l.nullus per tex.in l.si quẽquam.C. de epis. & cle.ibi ad instar publici criminis & læsę maiestatis accusatione proposita a gradu sacerdotij retrahatur. Idem etiam esset dicendum in maleficijs, & mathematicis , & alijs similibus,de quibus loquitur l.& si excepta,C.de maleſi.& mathema.Adde idem esse in crimine falsi,vt l. si quis decurio.C. de fal. & idẽ in priuato carcere vt l.j.C. de priua.carce.vide de his duobus in dicta l,si excepta in gl.ij.& quoniam superius dictũ est,ꝙ aliqui doc.dicunt ꝙ de consuetudine non seruatur,ꝙ positi in dignitate non torqueantur,immo aliqui dicunt, ꝙ Bononie viderunt seruari contrarium quero posito ꝙ constaret de tali consuetudine in aliquo loco,anjilla valeret & esset seruanda . Dic ꝙ non,secundum Bart.in l. omnes iudices. C. de decu. lib.x. & ita refert & sequitur Bertachinus in suo repertorio in verbo tortura,qui loquitur de militibus, & etiam tenet Ludo,in singulari,primi anni. cccl.xxj. quod incipit,milites & doctores, quem refert & sequitur do.Augu.de Ari,in addi.ad tractatum Are.maleficiorum in glo.in verbo, fama publica,in d. versic. sexto quero.

25 †Vlterius quero an surdus & mutus a natura possint torqueri,vt confiteantur delictum a se commissum , & de quo apparent indicia. Respondeo reperi Bal. in quadam apostilla in l.j.C.de confes. qui in simili videtur tenere ꝙ non , quia talis non potest damnari nisi ex dictis testiũ . Item adde ꝙ supradicte fallentie in quibus habetur ꝙ positi in dignitate non torquentur . Fallunt nisi hoc fiat de scientia principis & principe consulto nam nullum priuilegium aut dignitas hic impedit dicit tex.expressus in l.nullus,C.ad l.iul.maiest.& prædicta quãtum ad torturam liberi hominis,Serui etiã quandoque non torquentur,nam seruus cõtra dominum non torquetur exceptis criminibus adulterij, fraudati census & læsæ maiestatis,vt C.de qõ.l.j.ff.eo. titu.§.diuus Antoninus.&.§.item seruus.& .§.cum quidam,&.§.si serui.& l.de incest.cum l.seq.& l.diuus.§.ex quibus.& l. extraneo cũ multis simi.eo.tit.Itẽ non torquentur serui non solum in dominum præsentem,sed etiam in præteritum,vt l.vnius.§.seruus.ff. de quæstio.& hoc ob memoriam prioris domini, vt ibi. & facit ad hanc rationem l. penulti. C.eodem titu.in fin.& hoc quocunque modo fuerit seruus alienatus, saluo cęſ propter delictum domini,nam tunc contra dominũ torquetur, vt l.prima.§.idem numero.ff.de quæstio. Et prædicta sunt vera non solum domino inuito,sed etiam ipso volente, seruus non torquetur in eum l. seruos.C. de quæstio,Item seruus non torquetur contra

© SCD - Université de Poitiers

dominum nec pro domino l. pridem. C. de quæstio. Item seruus communis nõ torquetur in caput alicuius dominorum suorum vt l. hoc quod placuit. C. de quæstioni. & l. constitutione. eo. titu. hoc tamẽ fallit quando *socius diceretur occidisse socium*, vt d. l. hoc quod placuit. & d. l. extraneo. C. de quæstio. Item fallit in quæstioi e successionis, quando disputatur ad quem hæreditas pertineat, quia plures asserũt se heredes, vt d. l. hoc quod placuit. & d. §. de quæstione. & l. hæreditarij ff. de quæstio. Item fallit cũ quæritur de facto serui, vt l. de cõmuni seruo. ff. cõmu. diui. & l. interrogari. C. de quæstioni. & ad hoc facit l. quicunque. & l. cum seruis. C. de ser. fugiti. & quod ibi per glos.

26 & doct. † Item fallit quando seruus est cõmunis pluribus, vt *pluribus. vt in seruo ciuitatis*, vel alterius vniuersitatis, vt l. prima. §. seruum municipum. ff. de quæstioni. nam his casibus seruus communis torquetur in caput alterius ex dominis suis. Item torquetur seruus in caput domini, quando de domino ipsius queritur, vt l. quoties. C. de quæstio. *Item torquentur serui hæreditarij*, cum de falso testamento queritur. vt l. patre. §. fina. ff. de quæstio. & l. cum testa. C. eod. titu. Item si propter successionem disputatur de statu ingenuitatem volentis, nã tunc etiam torquentur serui, vt l. super statu. C. de quæstio. Sed dictorũ casuum ratio potest assignari, quia serui hoc casu nõ possunt clare & firmiter dici alicuius donec patefactũ sit quis sit iustus successor, vt not. glo. in dicta l. quoties. Item seruus qui tempore accusationis nõ erat accusati, si ab ipso emitur pendente iudicio & processu, tamen in ipsum torquetur in l. seruus ad hęc versi. sed & eum. ff. de quæstio. Item seruus castrensis peculij filij non torquetur in patrem neque filium. l. de minore. §. i. ff. de qõ. Item seruus patris non torquetur in filium,

27 vt ibidem. † Pro morte vero filij torquetur *seruus patris*, & econtra pro *morte patris* torquetur seruus filij. vt in. §. si pater. ff. ad sil. Item seruus redhibitus non torquetur in caput emptoris l. etiam. ff. de quęstio. Item in causa liberali nõ torquetur seruus, vt l. de minore. §. fin. ff. de quæstio. vbi glo. hoc late examinat. & l. si quis ne quæstio. eod. titu. Item seruus non torquetur contra possessorem hæreditatis, licet quæstionem de hæreditate patiatur l. ex libero. §. fina. ff. de qõ. Item non torquetur contra dominũ putatiuum, & bonefidei possessorem, vt l. i. §. si seruus. ff. eod. titu. vbi idem dicit in libero homine bonefidei possesso pro seruo. Item serui non torquentur in dominum in q. stupri vt d. l. extraneo. ij responso. ff. eo. titu. Idem in causa simplicis incestus, vt l.

28 de incestu. de quæstionum. ff. † & in tantum est prohibita tortura serui in dominum, q̃ etiam seruo sponte cõfitente aliquid de domino suo, vel ẽt per tormenta nõ creditur, etiã si dominus consentiat torture, vt de primo est text. in l. vnius §. seruo de secundo est tex. in l. i. §. item seruus. & de vtroque in d. l. i. §. diuus Antoninus de tertio est tex. in d. l. vnius. §. seruus nec. ff. de quæstioni. & l. seruos. §. eod. titu. Sed quid de seruo mariti, an torquetur in caput vxoris text. est q̃ sic in d. l. i. §. seruum. ff. de quæst. & idẽ videtur in seruo vxoris vt torqueri possit contra *maritum*, quia eadem est ratio argu. l. illud. ff. ad leg. aqui. Item seruus non torquetur contra tutorem vel matrem domini sui nisi in tutelari causa. vt l. ij. C. de quæstioni. Torquetur tamẽ seruus in dominũ si vxor occidit virum vel vir vxorem. vt l. ff. C. de sica. & alios casus ponit text. & glo. in d. l. i. C. de quæst. & dixit Bal. ibi, quod in istis casibus in quibus seruus torquetur cõtra dominum in illis torquetur monachus contra

29 Abbatem quod est notandum. † Item libertus non torquetur contra suum patronum. vt l. i. §. si seruus bona. ver. sed nec libertũ. & §. si seruus ad hæc. & l. de minore §. tormenta. ff. de quæst. & l. pridem. C. eod. Hoc tamen fallit in casibus, de quibus in d. l. i. C. de qõ. secundum glo. in d. l. pridem. Statuliber similiter non torquetur contra hæredẽ donec pendet cõditio libertatis in pecuniarijs causis. l. diuus. in fi. de quæstio. ff. quod fallit quando fuerit particeps delicti. ff. ad

30 sil. l. i. §. in eo. † Vnum non est silentio pretereundũ. f. quod in crimine falsi potest torqueri reus & accusator, dũmodo cõtra torquendum sint indicia text. est secundũ Bal. ibi in l. vbi. C. de falsis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex præoculis multa habere debet antequam aliquem torture subijciat.*
2 *Indicium non est a quæstione inchoandum.*
3 *Quæstio seu tortura non est præsentanda, nisi præcedant indicia.*
4 *Seruus in facto proprio potest torqueri.*
5 *Seruus quando contra dominum torqueri possit absque indicijs præcedentibus.*

© SCD - Université de Poitiers

6 Quæstio absque indicijs dari potest in tractatibus proditorijs.

7 Accusatus ob contumaciam bannitus si postea comparuit torquers poterit absq; alijs indicijs.

8 Quæstio non pro omni causa aut persona est sumenda.

9 Iudex qualem debeat facere diligentiam dũ delictum refertur sibi esse commissum. & nume. 11.

10 Tortura non est adhibenda nisi prius liquido constiterit de facto.

11 Inquisitus vel accusatus de delicto qua forma citari debeat.

12 Accusatus citatus & non competens, ponitur in banno & censetur confessus.

13 Iudex antequam aliquem torquet iudiciorum copiam dare debet, vt si valeat reus, eadem purget.

14 Torqueri timens iniuste, hoc est sine indicijs, potest appellare.

15 Quæstioni seu torture locus non est, si aliunde veritas haberi potest.

16 Iudex plenariã de maleficio habẽs certitudinẽ licite appellationi potest obuiare.

17 Iudex non inhumane, sed iuris ordine seruato, & cum moderamine, ad torturam debet procedere.

18 Iudex torquendi fortitudinem, etatem, valetudinem, & personam attendere debet.

19 Iudex an & quando teneatur si reus in tortura, vel ob torturam moriatur.

20 Iudex nõ tenetur si reus tortus casu fortuito moriatur.

21 Iudex in dubio officiũ suũ gessisse p̃sumitur.

22 Iudex non præsumitur iura, & ea quæ ad suum spectant officium ignorare, tametsi quãplurimi quæ medullitus in iure intendũt consecuti sint minime ad corticẽ vsque leges contemplati.

23 Ignorantia iuris in iudice culpa lata est, qui & dolo non carere præsumitur cum se iuris peritum fateatur.

24 Culpa lata in pœnis corporalibus infligendis non est dolo æquiparanda.

25 Iudex in corpus alicui grauamen inferens, extraordinarie punitur.

26 Iudex allegare potest se in iure errasse, & hoc est suam turpitudinem detegere.

27 Iudex in torquendo modum excedens, non iudex, sed priuatus fingitur, quemadmodũ, & tutor male administrans fingitur non tutor. & nu. seq.

29 Pœnam non meretur qui lege permittente quicquam operatur.

30 Torto mortuo quis teneatur, si dolo, culpa, vel casu mortuus sit nesciatur.

31 Iudex in dubio quæstionem debito grauiorẽ intulisse præsumitur Zelo iustitie & non dolose.

32 Iudex dolose excedens modum torture legis cornel. debet pœnam subire.

33 Iudex sine causa, & absque indicijs et, dolo se aliquẽ torquens, plectendus est capite.

34 Tortura iniusta alicui illata tenentur iudices, & potestates, sed non officiales ex mandato facientes.

35 Iudex pro torto mortuo tenetur pœna pecuniaria, stante statu. quod &c.

36 Iudex ad quid teneatur si tortus non moriatur, sed iniuste et inhumane debilitatur.

37 Tortura indicijs probatur & conectuuis, si a potestate negetur.

38 Domestici pro delicto domi cõmisso possunt torqueri.

39 Tortura & violentia in occulto facta, per famã & vociferationem probari potest.

40 Confessus crimen non condemnabitur, si se tortum fuisse asserat dummodo apud acta non ratificet.

41 Testes duo de actu corporali & visibili deponentes, præferendi sunt decẽ alijs de mẽtali & inuisibili actu deponentibus.

42 Quæstio seu tortura nõ est vniformiter applicanda, sed secundum delicti exigentiam & grauitatem.

43 Aduocatus cõfessionem absque indicijs legitimis torti infringere intendens, qualiter

© SCD - Université de Poitiers

articulari debeat.

44 Reus tortus confessionem illicitam per tormenta pluries ratificans præsumitur hoc facere tormentorum timore.

45 Perseuerare præsumitur, qui reuocasse non reperitur.

46 Confessioni per torturam absque indicijs extorte non statur, etiam si perseueretur.

47 Tortura in tantum præcedere requirit indicia, vt si milies tortus absque indicijs in confessione perseueraret, ipsa confessio nulla esset.

Confessio facta in tormentis absque indicijs, non conualidatur ex superuenientibus indicijs.

48 Sententia lata vigore confessionis in tortura iniustè extorta, an sit nulla ipso iure, vel erit opus appellatione.

49 Iudex ante processus formationem, & litis contestationem, ad torturam procedere non debet.

50 Questio non datur nisi indicijs præuijs, & in alijs probationibus deficiatur.

51 Iudex defensionem parti auferre non potest, sed ad se defendendum præfigere debet terminum.

Copia iudiciorum reo dari debet, ad purgationem faciendam.

52 Tortura an possit adhiberi diebus in honorem Dei feriatis.

53 Testis qui iurauit potest examinari die in dei honorem feriato.

54 Tortura cui prius debeat applicari, quando plures sunt torquendi.

55 Filius in conspectu patris prior eo torqueri debet, & fœmina prior masculo.

56 Iudex qualiter in tortura positum examinare & interrogare debet.

Tortus vt testis qualiter interrogari debeat.

57 Tortus in seipsum de alijs non est interrogandus.

58 Tortus negans & in negatione perseuerans, an possit iterum torqueri.

59 Tortus sufficienter non debet rursus torqueri, nisi de nouo superueniant alia indicia.

60 Assessores honoris auidi torturam repetentes sunt puniendi.

61 Quæstio seu tortura quando repeti possit.

62 Tortura leuis & incompetens repeti potest.

63 Indicia noua quæ dicantur.

64 Confessus crimen in tormentis & præcedentibus indicijs, an possit torqueri super alijs delictis, de quibus nulla sunt aduersus eum indicia.

65 Tortus & crimẽ confessus quando possit super alijs torqueri criminibus.

66 Iudex cautus in actu facere debet vt appareat torturam moderate contra detentum fuisset adhibitam.

Iudex qui aliquem indebite torsit, qua cautela in eius relaxatione vti possit.

Quæstio.v. secunde partis.

Quinto principaliter queritur. Qualiter sit perueniendum ad torturam.

1 †Respondeo ꝙ multa debet iudex habere ante oculos antequam ad ipsam perueniat. Nam primo sciẽdum est quod a tormentis non est incipiẽdum, neque adeo torture est fides adhibẽda vt ab ipsa incipi debeat, sed ita demum ad ipsam peruenitur si contra torquendum præcedant indicia, & argumẽta eius negotij de quo queritur ista est sententia tex. in l.j. in princi. ff. de quæstio. & l.m lites. §. oportet. C. eo. & l. sicut in fin. C. de fal. Qualia autem debeant esse ista

2 indicia fuit dictũ superius. † Et ad id quod dictum est ꝙ a quæstionibus non est sumẽdum initium est text. in cap. cum in contẽplatione de regu. iur. in antiquis. vbi etiam dicit gl. quod si secus fuit potest appellari, vt habetur etiam ff. j. q. vj. non solent. Hoc tñ fallit in casu l. prius, ff. ad sil, vbi secundũ intellectum glo. quã sequuntur Dy. & Bar. ibi seruus in casu illius l. torquetur absque indicijs præcedentibus glo. tamen in l. j. §. itẽ illud eo. titu. videtur velle quod nõ possit seruus torqueri absque indicijs. & ita ẽt tenet in l. quicunq; C. de ser. fugiti. in gl. no. duo mirabilia. Idem tenet gl. in l. cum probatio, ff. de probatio. Idẽ in l. seruui, ff. de te-

© SCD - Université de Poitiers

3 sti, secundum vnam opi. † Ego credo nequa quam deueniendum ad torturam non præcedentibus indicijs vel quantum ad seruos qualiqualis præsumptione veritatis. Nõ ob. huic conclusioni d. l. prius quia illud prius intelligitur antequam contra aliquẽ formetur processus, fit examinatio seruorum dñi. Et non fit examinatio indistincte omnium seruorum, sed eorum tantum qui verisimile poterant scire veritatem, & dñm iuuare potuerunt, & ideo illa verisimilitudo scientie est qualequale indicium contra torquẽdum non tñ dico quod requiratur plenum indicium, de quo ẽt fuit dictũ supra in proxima q. & ita intelligo glo. in l. interrogari. C. de qõ. quę dicit quod seruus in his q̃ pẽdent ex suo facto torquet. forte ẽt indicijs

4 non præcedentibus. † Nam ex quo tractatur de facto serui præsumitur scire veritatẽ negotij. & ideo vt per torturam veritas liqueat torquetur. ar. l. hoc quod placuit. C. de quæst. & ita ẽt intelligo. d. l. cum probatio. & d. l. serui cum. Non obstant glo. quæ dicunt requiri indicium, & sic videtur log de pleno iudicio quia respondeo & confiteor q̃ si extat indiciũ plenum possunt seruꝰ torqueri, sed si nõ sit plenum, sed qualequale, ẽt torquẽtur. Credo tñ q̃ in d. l. prius sit istud speciale, quod antequam formetur processus, peruenietur ad tormẽta, quod regulariter fieri non potest vt inferius dicet, dicta tamen regula fallit in casu singulari, s. si accusatus vel inquisitus nollet respondere accusationi vel inquisitioni & præsens foret. Nam torquetur non ad eruendã confessionem quia non præcedunt indicia, sed ad eruendam responsionem affirmatiuam vel negatiuã prout sibi placuerit, secundũ Bal. eleganter. in l. si accusationẽ in vltima col. C. qui accu. non pos. Item fallit secundũ Azo. in summa. C. de quæst. in versi. & sunt

5 ista regularia. † Nam secundũ eum, seruus torquetur in dominum nullis præcedentibus indicijs in crimine læsæ maiestatis, qd ad salutẽ principis pertinet, vel forte populi Romani, & in crimine fraudati census & adulterij & homicidij, et in casu q̃ maritus dicitur occidisse suam vxorem, vel ecõtra, alias autem seruus non torquetur in dominum in causa criminali nisi præcedant indicia, vt l. j. C. de quæst. & l. j. primo responso. ff. eo. ti. & l. si. C. de sica. secundum eam. Mihi uidetur q̃ ẽt in dictis casibus debeãt præcedere indicia ad minus præsumptiua q̃ seruꝰ scire debeant veritatem non dicto indicia plena, & ista opinio mihi videtur ego, nam non reperio tex. contrarium dicentẽ, & istud minus exorbitet a iure cõi quo cauetur indicia debere præcedere torturam. vt in d. l. milites, & promptum est leges legibus concordare, vt l. j. C. de inoffic. do. &

6 dixi de hoc plenius supra proxime. † Addo alios casus in quibus videtur posse deueniri ad torturam sine indicijs, videlicet in prodimentis & tractatibus qui fiunt secreto, et hoc propter probationis difficultatem, vt videtur velle Bal. in l. quicunq;. C. de fer. fugi. ad quod facit quia sunt alij casus in quibus peruenitur ad torturã sine indicijs quos ponit gl. xij q. ij. c. quæstionẽ et tamen in illis casibus non est tantũ facinus quantum est crimen læsæ maiestatis. Sed in contrarium est tex. in l. si quis alicui. C. ad l. iuliam. maie. & ibi hoc tenet gl. Cy. Bal. & Saly. quod in crimine læsę maiest. non peruenitur ad torturam sine indicijs nisi velimus dicere q̃ ille tex. in d. l. si quis alicui loquatur qũ indicia poterant haberi, secus si haberi non poterant sed certe secundũ hoc multum restringeretur ille tex. in quo doct. maxime Ange. dicunt quod nullo modo qs torqueatur ẽt in isto crimine sine indicijs, licet in isto crimine sint multa alia specialia, & ab hac opi. quæ est cõis non videtur recedendum, de quo vide per Aret. in trac. maleficij. in glo. in verbo che hai tradita la tua patria in prin. & ibi ẽt per do. Augu. in addi. item vide & adde alios tres casus in quibus ad torturam peruenitur sine indicijs quos enumerat glo. in d. c. qõnã. xij. q. ij. quã glo. refert & sequitur idem d. Aug. in d. addi. & ẽt in glo. verbo fama publica in addi. super versi. nunc videamus de torture. col.

7 xxxv. † Addo alium notabilem casum, in quo potest ad torturã peruenirí sine indicijs videlicet quando accusatus, vel inquisitus, quia non comparuit, fuit positus in bãno propter contumaciam, nam si postea cõparet, quia vult purgare contumaciã & respondere, quia forte hoc ei a statuto pmittitur, poterit tũc poni ad torturã absq; alijs indicijs propter eius præcedentem contumaciam secundum Nic. de Mat. et Bal. in l. j. §. sequitur videre iuxta fi. C. de hær. insti. quod est menti tenẽdum. Sed an qũ torquẽtur testes debent pręcedere indicia fuit dictum supra in iiij. q. prin. in versi. quod autẽ

8 dictum est. † Secundo iudex debet aduertere, quia non pro omni casu neq; de omni persona qõ sumenda est l. edictũ. ff. de quęst. & est plene dictũ supra in iij. & iiij. q. prin.

Tertio debet aduertere ad qualitatẽ in-

© SCD - Université de Poitiers

diciorum, quia nō quelibet indicia, sed veri similia, aut vero proxima requiruntur. l. j. j. re spōso. ff. de quæst. & l. milites. §. oportet. C. eodem. Quarto iudex debet aduertere, vt non ponat aliquem ad torturam, nisi prius cōstet de delicto, vt l j. §. illud. ff. ad silla. ad idem vide tex. in l. si quando. C. vnde vi. & hui supra dictum in iiij. q. prin. in ver. ité nota quod nunquam. vnde Aret. ex hoc in suo tractatu maleficiorum. in glo. in ver-
9 bo fama publica in ver. xij. tu vide. † dicit quod iudex debet esse in hoc bene cautus, ꝙ si furtum dicitur factum vel aliud delictū commissum, faciat in bastardello per diligentem inuestigationem vel inquisitionem, querelam & testes & visionē officialis apparere, quod furtum vel delictum est commissum, & sic describi per notarium & describi vulnera, & sic de homicidio qd mittat officialem ad videndum vulneratū vel mortuū, et hoc redigatur in actis prius, alias autem nisi facta ista diligentia aliquem torqueret, posset teneri in sindicatu. Ad quod facit secundum eum quod in simili nota. in l. hæc autē. §. j. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. multum. ff. de conditio. & demonstra. ad hoc qd dicit Bal. in l. iij. §. eiusdē. ff. de testib. in addi. dicit enim per text. in d. l. j. §. item illud.
10 † quod prius debet cōstare liquido de facto antequam quis torqueatur, vnde tortura fit ad liquidationem persone non ad liquidationem facti. Item dicit ꝙ dispositio. d. §. ité illud fallit in crimine falli ꝓ l. vbi. C. de fal. & in crimine furti, per l. cum seruus. ff. de conditiob causam. & in crimine adulterij per l. prospexit. ff. qui & a qui. ita refert dq. Augu. de Ari. in addi. ad tractatū Are. maleficiorum, in glo. in verbo fama publica. in ver. supra allegato. vbi etiam dicit qd ipse dubitat de istis tribus fallentijs quia ille non videntur hoc probare. Et ibi etiā dicit quod si non potest cōstare de facto. puta ga aliquis confitetur occidisse aliquem viatorem, & eum proiecisse in flumen. & an sufficiat de hoc constare per famā, vide ibi in remissionibus ad quas se remittit. Dicit ēt ibidem quod iudex nō solū nō debet procedere ad torturam, sed nec ad inquisitionem specialem nisi prius cōstet de delicto. & dicit hoc velle Bart. in l. fin. in prin. ff. de
11 quæsti. † Quinto iudex debet aduertere, ꝙ antequam veniat ad torturā, debet, enim procedere hoc modo, quia habita informatione de delicto, & sic cōstito sibi de facto, vt supra proxime dictum est, debet in bastardello facere inquisitionem contra illū qui tale delictum dicitur cōmisisse quæ erit inquisitio specialis quo ad delictū, & generalis quo ad personas, & super illa debet examinare testes etā nullo aduersario ad hoc citato. Et si habuerit indicia procedat ad inquisitionem specialem cōtra personā contra quam laborant n i ia, & istam ponit in lib. actorum prout habetur in c. quan-
12 ter, & quando, de accu, † Et hoc facto si aduersarius non est in manibus suis, faciet ipsum citari, cum tenore inquisitionis, quod veniat ad respōdendum dicte inquisitioni, & si est accusatio eodem modo faciet, & si comparuerit, & negauerit, iterum examinet illos eosdem testes, vel alios & eorū dicta ponat in libro actorū. & hoc faciat parte citata ad videndum iurare testes. & si ex dictis testibus, vel aliunde, habet indicia ad torturam sufficientia, tūc faciat iterū inquisitum vel accusatum citari sub hac forma, videlicet quod cum contra eum processum sit per viam inquisitionis vel accusationis, eo quia dicitur commisisse tali tempore, & tali loco tale delictum, prout constat apud acta &c. & quia contra eum laborant indicia super tali delicto, quod intra tot dies cōpareat ad constitendum tale delictū nō obstante sua negatione, aut ad purgandū indicia quæ contra eum laborant, & ad subiciendum se torture. Sed formā huiusmodi citationis ponit constitutio prouincie marchie in li. maleficiorum in rub. de malefacto re cōtra quem apparent indicia, quæ est rubri. lxxxvij. Quam formam seruabunt dicētes in marchia. Et his factis si reus comparuerit eū retineas, & torqueas immediate
13 secundum indiciorum qualitatem. † Si autē in termino non comparuerit, ponas eum in banno, & sic habebitur pro confesso dictū maleficium. ita dicit singulariter Bart. in l. pe. ff. de quæst. Et istam practicā ponit Are. in suo tractatu malefic. in gl. in verbo comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt totum post principium, quod dicit esse mentī tenendum quia poterit facere honorē. Sed licet ista sit pulchra theorica tamen non est perfecta iudicio meo. nam si reus ad hāc citationem factam comparet, & petat copiā talium indiciorum iudex debebit publicare testes, & processum & dare copiam indiciorum cum termino ad opponendū et purgādum indicia in quo termino poterint reprobari testes tam circa personas q̄ circa vt d. l. custodias. vbi gl. Bart. Ange. & Imo. ff. de pub. iud. & per Bar. in l. vnius. §. reus. &. §. cognitorum. ff. de quæst. in l. si postula-

© SCD - Université de Poitiers

uerit §.quæsti.ff.de adulter.& l.fi.in ff.ff.de quæsti.& melius per eundem in suo consilio incipiente,punctus quæstionis,pro quo
14 require i lit.h.ad char.clxxx.vbi dicit † ꝙ iudex antequam ponat aliquem ad torturã debet dare copiã indiciorum cum termino ad illa purgandum, & dictis testibus & indicijs reprobatis,& purgatis indicijs nõ ,p,ceditur ad torturã,Et plus ibi dicit quod super hoc debet pronũtiari esse vel nõ esse deueniendum ad torturam,de hoc vide ẽt per Tancredum de Corneto in sua compẽdiosa in v,parte principali q.xviij.,p qua require in lit.h.ad charias.ccxiij.Et ab ista pronuntia esto quod sit interlocutoria appellari poterit ẽt de iure ciuili cum contineat grauamen irreparabile,vt per Bar,& doc.in l.ij.de appe.reci,& per Bal.in l.ij.C. de epi.audi.de quo est casus in d.l.ij.ff.de app.reci.Et hoc habet locum si pronuntiabitur esse torquendum,Sed quid si pronuntiabitur non esse torquendum,an per illum qui petebat debere torqueri poterit appellari,Aretinus in d.l.ij.ff.de app.reci.ponit hanc q.& dicit quod non cum istud grauamen posit reparari in sententia diffinitiua per illum tex.& rationem sui.Facit ad p̃dicta gl.in l.cum in contemplatione de regu.
15 iur.in antiquis.† quæ vult quod si quis timet torqueri sine indicijs,& sic iniuste, pōt appellare.de quo ẽt habetur.iij.qõ.vi.non solet.& dixi,supra in v,quæsti.principali, circa princip.Et aduerte quod facta supradicta appellatione licet sint interlocutoria erunt ligate manus iudicis.vt non posit ad torturam procedere ẽt antequam sibi inhibeatur,quoniã licet alias per appellationẽ ab interlocutoria non videantur ligari manus iudicis a quo ante inhibitionem.vt in c.super eo,el j.in prin.de app.in vj.tũ illud intelligiẽ qñ esset appellatũ ab interlocutoria ex qua infert grauamen reparabile per appellationem a diffinitiua,Secus si infertur tale grauamen quod reparari non posset prout est tortura,ita dicit Raph,i l.eius qui,ff.de ap.reci.Idem vult Bal. in rubrica C.commina.vel epi.vbi ẽt dixit quod confessio post appellationem secuta est nulla.

Sexto iudex considerare debet,quod nõ est deueniendum ad torturã si aliunde veritas haberi potest.Sed qñ aliunde non pōt haberi,tũc erit locus torture.l.diuus ī prin. & l.edictum.ff.de quæst.& l.quoties.C.eo. tit.& idem dicit Areti.in tractatu maleficiorum in gl.in verbo fama publica. col.xxij. ver,ij.quero.Ex quo dicit quod cautus iudex debet facere apparere in actis qd iudex non possendo aliter veritatem habere declarauit deueniendum ad torturam,alias posset teneri in syndicatu.Vide ad prędicta Gandi.in tractatu maleficiorum in rubrica de quæstioni.& tormentis in principio,qui dixi quod iudex qui de aliquo quæstionẽ habere intendit ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem.& debet habere hanc considerationem vt nõ facile & repente ad quæstionem procedat si aliqua alia via leuiore potest obiecti criminis veritas inuenirī quantumcunq; adsint indicia vel verisimilia argumenta,allegat d.l.diuus,ff,de quæstio,Et Ang.in l.si certus.ff ad sil.dixit ꝙ si maleficium est liquidatũ per probationes veras male facit iudex ponere malefactorem ad torturam, & tenebitur in syndicatu,& hoc ẽt dixit Ioan.And.in d. c.cum in contemplatione,de re.iur.in antiquis,& d.Catal.de viso, in suo tractatu syndicatu in q.cxxxij,& in qõ.ccix.ccx.ccxj.q ponit quod de facili non est deueniendum ad torturam.& Cyn.in l.ij.C.quorum appel.non reci.dicit ꝙ iudices maleficiorum qui plene conuictum torquent vt confiteatur delictum,& sic apud acta reperiatur cõfessus,& conuictus,ad hoc vt non posit appellare,male faciunt,quia nemo est torquẽdus nisi in subsidium probationum. Sed
16 Bal.in d.l.j.& d.l.ij.dicit egocredo † ꝙ iudices bene faciunt,qñ habent plenariã certitudinem de maleficio si obuient ne appelletur per calumniam ,& maxime in criminibus enormibus in quibus licet interdum leges transgredi.l.si quis filio exheredato. §.sed si.ff.de iniusto te.& ꝙ no.Inno.in c.j. de consti.ꝙ est multum notabile secundum eum,Et idem Bal.in d.l.ij.dixit ꝙ iudices bene faciunt querendo cõfessionem extorquere a conuictis ne crimina patentia remaneant impunita nec debet dari occasio appellandi,tũ si constaret de tortura nõ esset prohibitum appellare.Sed idem Bal.in l.qui sententiam in ii.C.de pen.mutauit sententiam & tenuit contrarium dicẽdo quod si diluciide quis sit conuictus non debet torqueri,& hoc puto de iure verius,& sequendum.Ex supradictis infero quod in notorio crimine non est deueniendum ad torturam quia tortura nõ adhibetur nisi in defectum probationum vt superius dictũ est. sed hic de crimine liquet ergo non est pro-
17 cedendum ad torturã. † Septimo aduertat iudex,ꝙ ad torturam procedendum est cum moderamine,& non effrenate,& inhu

© SCD - Université de Poitiers

mane, & debito iuris postposito, vt l. nihil, C. de qõ. ad quæ facit quod habetur in l. j. C. de emen. propin. & in l. j. C. de emenda. seruo. itaq; tortura non debet esse indicium rationis, & melius est infra substinere q̃ su perexcedere. vnde ait apostolus. quod iustũ & æquum est parate scientes quod dominũ in cœlo habetis, & ita iurisconsul quod ni mia asperitas dominorum est temperanda, & corrigenda. vt l. ij. §. dñorũ. ff. de his qui sunt sui vel alt. iur. & tales ita seueriter, pcedentes sunt priuandi iurisdictione, dixit Bal. ibi & Guil. & Cy. & Aret. in tract. male ficiorum in gl. in verbo fama publica. col. xxiiij. ver. vij. quero dicit ꝙ tortura est adhibenda cum moderamine, vt l. de minore.

28 §. tormenta. ff. de quæstio. † Et hoc totum residet in pectore iudicis discreti qui considerabit torquendi fortitudinem, etatẽ, debilitatem, valitudinem, personam, & criminis qualitatẽ, & nec a grauioribus, nec a leuioribus tormentis initium sumet, facit secundum ipsum. l. iij. §. fi. ff. de re mili, & l. si quis in graui in princ. ff. ad ille, & l. j. §. impubes, eo. ti. & sic debet facere iudex vt innocentie vel supplitio reum saluum conseruet. vt l. quęstionis modus. ff. de qõ, ita dixit Innocen. in d. c. cum in contemplatione. de regu iur. per d. l. qõ. & adde Bald. in l. j. de confes. in vj. colũ qui dicit quod quo modo ramine habẽda sit qõ relinquitur iudicis arbitrio, sed tu dic quod dictũ arbitrium debet esse discretum per ea quæ habentur in l. j. ff. de legat. ij. vide etiam ad prędicta Bal. in l. ij. C. quorum appel. qui dixit quod quę sint plena vel moderata tormenta, & quæ non iudicis discreti arbitrio committitur cum consilio discretorum sibi astantium. ff. de adul. l. si postulauerit. ff. de quæst. Sed cũ dictum sit, ꝙ tortura debet adhiberi mode rate, adeo quod reus sit saluus supplitio uel innocentie. annectitur bene alia quęstio. qd si tortus moriẽ in tortura vel propter torturam, an iudex teneatur ad aliquam pœnã. & ad quam. Cy. ponit hanc q. in l. gracchus in fin. C. de adulte. & Barto. in l. qõnis. ff. de quæsti. & Bald. in d. l. gracchus. & l. j. C. de emen. seruo. ex quorum dictis sic concludo

29 † ꝙ aut iudex in torquendo non excesit modum debitum, & cõsuetum. vt quia tor sit in casu licito, & prout est de consuetudine. puta cum fune quæ est instrumentum a iure approbatũ, ut l. nullus. C. ad l. iul. maie. nec vltra debitum tenuit torquendũ in tortura, & isto casu nullo modo tenetur qa licite fecit, & licite factum non meretur pœnã. vt d. l. gracchus. & d. l. qõnis. & l. de minore. §. tormenta. ff. de quæsti. ad hoc optime facit tex. in d. l. j. C. de emen. seruo. vbi vult tex. ꝙ vbi non exceditur modus. & ĩ mots sequatur non tenetur de homicidio quia operam dedit rei illicite. Si autẽ modũ excesit, tunc si dolose hoc fecit tenetur lege cor. de sica. tanquam homicida. & sic capitaliter venit punięndus. vt d. l. j. C. de emẽ. seruo. & l. j. C. de emen. propin. coniuncta glo. in l. j. C. de parri. facit d. l. quæst. a. sensu contrario. Si vero non dolose sed culpabiliter modum excesit, tunc tenetur secundũ qualitatem culpe non tamen tanquam dolosus. vt l. si adulterium cũ incestu de adul. & quod no. Cy. in l. si quis in hoc genus. C. de epif. & cle. & Bar. & Bal. in l. j. ff. de li. & per Bal. in l. j. si quis te. li. esse iuf. fue. & l. re

20 spiciendum. §. delinquunt. ff. de pœ. † Si vero mors torti casu cõtingat, & tunc nullo modo tenetur, quia dabat operam rei licite, secundũ lac. de Are. Cy. & Bal. & Bar. vbi supra facit de resti. spo. c. olim. et iij. qd no. in l. j. C. vnde vi. Et ĩ hoc est respiciendũ an aliquid posit iudici imputari vel nõ, vt dicit Bar. in d. l. quæst. per l. aut damna. §. j. ff. de pœ. Et secundũ prędicta intelligo Bal. in d. l. milites. §. quæsti. dum dixit hunc torquentem puniri tanquam homicidam, vide etiam de hac q. per Are. in tracta. maleficiorũ. in glo. in verbo fama publica. col. xxiiij. in ver. octauo quero. vbi dicit qd licet Bar. in l. lege cornelia. ff. de sica. dicat quod si rectores torquent reum vel testem, ita ꝙ ex hoc moriatur, teneatur lege corne. de sica. per illum tex. tũ Bal. & Ange. Cy. & Saly. in d. l. gracchus. C. de adulte. intelligunt verum, ꝙ non fuit legitime tortus. Si autẽ fuit tortus præcedentibus indicijs de quibus in actis appareat, tũc cũ iudex fecerit ex permissione legis, quia ad torturam licite peruenit, licet ille moriatur, non tenetur vt l. sed non vltro. in princ. ff. de neg. gest. Et hoc etiam intelligunt verum, dummodo iudex non fuerit egressus terminos tortute.

21 † Et quod in dubio nõ præsumitur qd fuerit egressus, immo ꝙ suum officium temperare gesserit l. herennius. §. gaia. ff. de euic. vnde allegãti quod iniuste torsit incumbit onus probandi secundum Aug. & ita dicit intellexisse Bar. prædicta in d. l. lege cornelio. Augu. de Ari. in addi. in d. ver. viij. quero. refert de verbo ad verbum consiliũ do. Gilioli super hac quęstio. ꝙ ergo inferam prout sequitur. Pone quod iudex excesit modum in torquendo reum excesiue, vel

© SCD - Université de Poitiers

in casu non permisso, vt quia forte nõ erãt indicia legitima, uel fuerũt purgata p̃ alias probationes, vel quia non erant de casibus de quibus posset torqueri de iure an tenea tur si ille tortus mortuus est directe. l. corn.
22 de sica. & sic debeat decapitari. † nã videt quod sic, cum iudex non possit prætendere se ignorare iura quorum asseruit se fore peritum, cum electionẽ de se facte vt de peritio consenserit. l. ij. ff. quod quisq; tu. nã licet ignorare iura sit lata culpa, quia potest consulere peritorem, vt ff. de infami. l. liberorum in fi. & ita dicit ibi gl. in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de act. & ob. & probatur per tex. inst. ad l. aquil. §. præterea. in versi. imperitiam. & ff. de re. iur. l. imperitiam. tũ hoc verum in personis quæ non sunt astricte scire vbi in pœnalibus lata culpa nõ eq paratur dolo, & ita intelligitur. d. l. imperi-
23 tiam. cum simi. Sed † in iudice, qui asserit se iuris peritũ, ignorare ius, est adeo lata culpa, quod dolus in eo præsumitur, cum iuris ignorantia non præsumatur, sed verius scientia iuris, & isto casu lata culpa equipara tur dolo. l. ij. cum gl. ff. quod quisq; tu. Et p hoc videtur quod iudex debeat decapitari tanquam dolose occiderit illum in tormentis, & ita videtur tenere Saly. Sed certe est error, quia secundum dictum d. Gilioli. dicit ibi d. Augu. isto casu lata culpa equiparatur dolo, sed non dolo vero sed præsumpto. Item equiparatur dolo tacito non expresso. & ita debet intelligi tex. & gl. in d. l. ex maleficijs. & glo. in l. fi. C. de pœna in. g ma. iud. Et idẽ in medico qui per imperitiã aliquem debilitauit vel occidit, vt dicit gl. in d. l. ij. ff. quod quisq; iu. & tex. in d. §. præterea instit. ad l. aquil. Et ideo errauit Saly.
24 dum voluit talem puniri directa lege aqui- liana. † Sed non est verum, quia in pœnis corporalibus infligendis lata culpa nõ eqparatur dolo, sed eum dico teneri, vt l. cornelia. vt extra ordinem iudicis arbitrio puniatur, & ita dixit. Bar. in l. vlti. ff. de adul. in q. de bãnito occiso, probatur in l. lex iuliana. §. fi. ff. ad l. iul. repe. lex enim cornelia directa requirit verum dolum, vtilis autem requirit factum seu præsumptũ quod insurgit ex lata culpa commissa per illũ qui est astrictus scire iura vt in iudice, & medico. Et licet qñ iudex ledit partem ciuiliter per imprudentiam, nõ teneatur ad meram pœnam fisco applicandam, sed tantũ ad satisfactionem damnorum, & expensarũ seu interesse partis læsæ, vt dicit Bart. in l. fi. in fi. ff. de vari. & extraor. cog. & in disputa-
tione sua, quæ incipit, a sententia iudicis q
25 per imperitiam iudicauit &c. & tñ qñ iudex per imprudentiam ledit in corpus aliquem, scilicet torquendo vel aliter debilitando vel occidi faciẽdo in publico, iste iudex tenetur extra ordinem. vt l. lege corn. vt supra dixi. Et ita consuluit dictus domi. Gilliolus in ciuitate Mãtue, qui dixit q̃ nisi dolus expressus probet in iudice. s. vel qã odio vel gratia alterius. puta inimici vel corruptus fuerit pecunia nõ teneatur directa. l. cornelia. §. pœna corporali, qui potius dici debet ipsum iudicem fuisse in culpa lata quam in dolo vero, & expresso quia saltem. prętextu officij sibi commissi id fecit. & per consequens non prætextu homicidij commitendi, nam ad excludendum uerum dolum, & expressum, & pœnã quæ p̃ tali dolo imponẽda venit sufficit quod aliquo colore iusto vel prætextu ad factũ sit licet facere iure non debuit. vt l. gracchus. C. de adulte. vbi est casus. item sufficit eum fuisse motum aliquibus rationibus siue iustis siue iniustis quia per hæc calliditas excludit licet vera culpa concludatur quę ex quasi maleficio prouenit, ut dicit gl. ĩ d. l. ex maleficijs. §. si iudex & in d. l. fi. ff. de var. et extraordi cog. & per hoc tex. in l. igitur. §. potest. ff. de libe. cau. & glos. in l. prima. ff. de abige. & in l. plagiarij. C. de plagiarijs. & in l. j. C. vbi ca. sta. & ibi Bal. & per Bar. in d. l. fi. ff. de adulte. Et in corporalibus lata culpa nõ equiparatur dolo. s. vero & expresso. vt d. l. lege corneli. ff. de sica. & ibi p Bart. Et hanc opinio. dicit ipse dom. Gilio-
lus tenere laco. de Aret. in d. l. gracchus in
26 addi. & Gui. de Suza. † Tamen dicebat iudicem huiusmodi debere caute protestari se errasse in iure, & suum errorem iuris allegare, & prostare qd si alias similis reus sibi occurreret, eũ taliter nõ torqueret arg. l. si adulterium cum incestu §. idem pollioni. ff. de adulte. Et dicebat eum extra ordinem prętergum in corpus puniendum, & ipse do. Gilliolus de facto consuluit in ciuitate Mantue pro domino Bibia de Faũtia ibi iudice, qui tantum torqueri fecerat vnũ reum excedendo morem debitũ, quod mortuus fuerat, & in syndicatu contra eũ procedebatur, vide etiam ad prædictam quæst. Gandi. in tracta. maleft. in rubri. de quęstio. & tormentis, in illa quæstio. quæ confessio dicatur facta metu tormentorum in versic. sed quid si iudex in tormentis adeo modũ excessit quod tortus ibi deficit vel membrũ debilitauit, qui latissime disputat hanc

© SCD - Université de Poitiers

quæstio, arguendo pro, & contra, & refert
27 Guido, de Suza, dixisse, † ꝙ vbi iudex modum excedit torquendo statim qd modum excedit tenetur, qa fingitur non iudex sed est priuatus, sicut tutor male administrãdo fingitur non tutor, & tenetur tanquam quilibet, l. tutor, ff. de suspe. tuto. cum si, ipse vero Gandi. dicit quod si dolo fecit tenetur, si vero aliam culpam cõmiserit non tenetur. dic vt ibi, vide etiam per do. Catal. in tract. de syndica, q. cxiiij. vbi in hac materia approbat dicta Bart. in l. quæstionis. ff. de qõ. & Cy. in d. l. gracchus. C. de adulte. & idem do. Catal. q. ccvj. & ccv. dicit, ꝙ si aliquis in tortura repetitur, & ibi moriatur assessor tenetur tanq̃ homicida. d. Amodeus quo suo tpe nullus fuit magis practicus in magistratibus in suo trac. synd. in gl. super verbo. ltẽ in eo qd dictus potestas officiales capi detineri, carcerari, & torqueri &c. in iij. col. in vij. qd autẽ si potestas multũ bene loquitur super d. q. dicendo ꝙ aut officiales faciẽtes torquere sunt ĩ dolo, aut in culpa, aut moriẽ casu, aut est dubiũ si dolo fecerũt, & nõ precedentibus indicijs modũ excesserunt, ita ꝙ moriatur, tenetur pœna capitis. l. corn. de sica. videlicet potestas, & iudices qui fecerũt torqueri. l. j. in prin. & §. j. & l. lege cornel. in prin. ff. de sica. & l. aut damna. §. j. de pen. & est text. in l. item apud labeonem. §. quæstionis, in fi. ff. de inimr. ꝙ habet ẽt locũ, quando sine nouis indicijs fecerunt reponi ad torturam, illiũ qui fuerit semel tortus sufficienter, quo casu si moriatur tortus, tenentur pœna capitis, vt dixit not. Bald. in l. mi-
28 lites. C. de qõ. & ratio, qa eo ipso † qd iudex modũ excedit fingiẽ priuatus, & non iudex sicut tutor non recte administrãdo fingitur non tutor, & teneẽ tanq̃ quilibet l. tutor. ff. de fur. l. fundũ. §. si tutor. ff. pro emp. ar. l. generaliter. C. de epis. & cle. qa nimia seuitia rectoris ascribitur culpe ff. ad leg. aquil. l. si quẽcũq; §. si magister. & sicut priuatis ita iudicibus est prohibitũ aliquid illicitum facere. ff. de iniur. l. nec magistratibus. Si vero non sunt in dolo sed in aliqua culpa puta quia nõ præcedebant indicia sufficiẽtia vel modũ excesserũt, & immoderate p ignorãtiã vel per lasciuiã cãm mortis præbuerunt arbitrio syndicorũ puniri debebũt. Et si fuerũt in culpa leuissima mitius q̃ in leui, & si in leui mitius q̃ in lata. d. l. lege cor. & l. j. §. si claua. & l. iij. §. sed si senatusco. ff. ad l. cor. de sic. Et licet la. de Are. in tracta. quẽ fecit de qõ. dixerit hoc casu potestatem, & eius officiales non teneri per l. j. C. de emenda, ser. sumpto ar. de potestate dominica ad potestatem rectoris ff. de verbo. sig. l. potestatis. sed Guid. de Suza. & post eum Andr. de Pisis. et per Bar. qui similem tractatum fecerunt concludunt ꝙ teneantur. et idem vr tenere Pau. de Eleaza. in repeti. c. grauius. de deposito. Tertio casu qñ tortus sine dolo vel culpa officialis moritur, vt innuit text. in d. l. aut damna §. j. ff. de pœn. & tunc non
29 tenetur, vt no. Bar. in l. q. ff de quest. † quia qui facit lege permittente pœnam non meretur. l. gracchus. C. de adulte. & ibi hoc firmat Cy. ꝙ intelligitur qñ præcedebant legitima indicia, & non excesserunt modũ cum ille non fecerit animo necandi, sed veritatis eruende. & nemo delinquit nisi habeat animo delinquendi l. sepe. in fi. ff. de verb. sig. quia animus, & propositum distinguunt maleficia l. qui in iure. ff. de fur. & l. j. §. j. ff.
30 de sica. & l. si is qui cũ telo. C. eo. ti. † Quare casu qñ est dubium an dolo culpa vel casu moriatur, dicendum ꝙ si potestas vel iudex doceat legitima indicia præcedere, & appareat eũ qui fuit tortus fuisse etatis mature, & robuste præsumptio est pro potestate vel iudice. l. herennius. §. gaia. ff. de euic. præsumit enim princeps omne bonum de officialibus suis nisi manifeste appareat cõtrarium l. j. §. fi. ff. de offi. præsi. facit l. cũ creditor. ff. de furt. & l. iniuriarum. §. j. ff. de iniur. & l. acquirenda. ff. de acqui. pos. & l. iij. §. j. ff. de li. ho. exhi. Et qui allegat ꝙ potestas vel iudex fuit in dolo vel culpa id probare debet l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. & l. j. & ibi no. C. de licar. & l. ij. ff. de proba. & l. actor. C. eod. ti. & no. Bart. in l. si
31 quis ex argentarijs. §. fin. ff. de eden. † Indubio enim si non apparet quo animo fecerit præsumitur fecisse zelo iustitie, & iuste. l. ij. §. si publicanus. ff. vt bo. rap. & l. minus. C. de acqui. poss. & l. merito. pro soc. facit l. ij. C. qui accusa. non pos. Poterit tñ potestas vel iudex si non fuit in dolo vel culpa ad cautelam probare per testes etiam domesticos quod præcedentibus legitimis indicijs moderate eũ torquebat, et ꝙ casu sine dolo vel culpa iudicis defecit ĩ tortura quod plerunq; euenire solet. vt dicit tex. in l. aut dãna. §. j. ff. de pœ. Bald. tamen vt refert idem Amodeus vbi supra. in hac q. bene sic dicit, aut iudex non concessit modum quia tormentauit in casu licito prout est de consuetudine, & non cum aliqua asperitate. & tũc non tenetur iudex licite. facit arg. ff. de iniuri. l. item apud labeonem. §. quæstionis.
32 † Aut excessit modum, & tunc aut dolo, &

© SCD - Université de Poitiers

tenetur lege cor.de ficar.facit l.vitica C.de emenda.seruo. Aut culpa, et tunc tenetur secundum qualitatem culpe. Aut casu & tũc in nihilo tenetur quia dabat operam rei licite secundum Iaco.de Are. & Cy.ista sunt verba Bal.in l.verba.in fi.C.de adul.& subdit ipse do.Amodeus, & bene quod caute agendum quãtum fieri potest ne casus mortis in tortura accidat propter euitandas calumnias popularium, et vulgarium quos de facto dicit vidisse, & audiuisse propter huiusmodi casus contra officiales, & innocentes armata manu insurgere. vt euenit Perusij contra do. Sanctem de corneto potestatẽ qui vix euasit a furore populi. Et dicit se habuisse duos in manibus, vnum dum esset senator vrbis, & alium dum esset potestas Tuderti, qui immediate ꝙ fuerunt positi in tortura, & eleuati a terra parũ defecerunt, & iudicio medicorũ oppressi a catarro uix post plures dies euaserunt. ideo ipse consuluit, & paterne, ꝙ moderate ad torturã procedatur. nec ita de facili currãt, vt multi fa-
33 cere consueuere. † Et dicit etiam ꝙ quandocunq; dolose, & sine causa & sine indicijs faciũt aliquem torqueri etiam si tortus non moriatur tenetur pœna capitis. vt vult Bal.in l.decuriones. C.de quæstio. & in l.ij. C.de requir.re. & est tex in l.lege iul.§.hodie.ff.ad l.iul.repe. ꝙ habet locum etiam si habeat arbitrium, vt not.in c.veniens. & in c.quintauallis.de iureiurã. Et eadem pœna tenetur si faciunt torqueri illum qui de iure torqueri non poterat, puta vnum de prioribus durãte officio nisi in crimine læsæ maiestatis per tex.no.in d.l.decuriones. Si aũt sine dolo faciunt torqueri non torquendum vel excedunt modum ipsi officiales tenentur actione iniuriarũ arbitrio iudicis secundum Bal.in rub.C.de pœna iudi.qui ma.iu. & ff.de iniur.l.iniuriarum estimatio. nec de bẽt puniri simili pœna torture quia ex hoc nihil adesset persone torte secundum Bald. in d.rub.de hoc tamen vide infra in vj.q̃.
34 prin.† Et aduerte circa prædicta quod q̃ fuit tortura iniuste facta tenentur solummodo potestates, & iudices mãdantes torqueri iniuste, non autem milites socij, & alij officiales qui hoc fecerunt ex mandato. ita dicit Bal.in l.excusant.ff.de infam.per illum tex. facit quod no.Dy.in c.quod quis mandato.de reg.iur.in vj.& ponit Floria.in l.liber.homo.la ij.ff.ad l.aquil.quod tamen est dubium, quia mandatum superioris excusat solum in leuibus secundum Bar.in l.nõ solum.§.si mandato.ff.de iniur.& ideo possunt officiales resistere potestati iniustitiam facienti secundum Barto. in l.omnes.C.de decu.lib x. Et aduertãt bene rectores quia si cogunt aliquem eius iudicem vel officialem iniustum sententiã ferre tenentur l.cor. de fica.de his vide latius, & melius infra in
35 vj.q.prin.in versi.sed ponamus. † Item aduerte pro his quæ supradicta sunt, quod si per statutum pro homicidio imponitur pœna pecuniaria ciuibus, prout est in multis locis, et si fiat in palatio imponitur pœna capitis, potestas vel iudex q̃ iniuste, & immoderare tormentauit, si tortus moriatur non punietur pœna capitis, sed pecuniaria, secũdum Bal.in rub.C.de pœna iu.qui ma.iudi. quia statutum quod imponit pœnam capitis pro homicidio, & maleficio debet intelligi de eo quod potest committi indifferenter in palatio, & extra. sed occasione torture potest solum committi in palatio vbi est tortura. ideo non debet augeri pœna ratione loci sicut dicit Bar.in simili in teste dicẽte falsum in palatio in l.aut facta.ff.de pœn. & in consilio ꝙ incipit, tuderitinus quidam. Et licet dictum statutum imponat pœnã pecuniariam ciuibus pro homicidio habet locum in potestates, & officiales, quia gaudẽt priuilegio ciuium. vt no gl.in l.ciues, & incole, C.de incol.libr.x. & firmat in §.profi-
36 cisci in q.xiij.† Sed pone, quod ex tortura quis non moriatur, sed debilitatur aliquod membrum d.Amodeus in tract.fyndi.super glo.in verbo coram nobis &c. Kiriacus de Ancona &c.in viij.col.in ver.pœna debilitationis, dicit quod imponitur ea pœna quę imponitur a statuto pro tali delicto. & hoc pro pœna fisco applicanda, sed quo ad partem lesam, videlicet quo ad tortum tenetur ei de iure cõi, ratione, & actione iniuriarũ, in quantum iudici æquum videbitur, & ad interesse expensarum factarum in medicis & medicinis, & ad damna operarũ quibus caruit, & carituros est, vt est tex. institu. de obli.quæ ex quasi deli.na.in.§.ob hominẽ vel ro. Sed ego puto hoc procedere eo casu quo iudex iniuste tortisset dolo vel culpa, secus autem si licite, & moderate, & in casu permisso secundum dicta supra in versi. sed cum dictum sit.in q.de mortuo in tortura quo casu in nihilo deberet teneri secundũ ea quæ ibi dicta fuere. Subnectamus hic aliam q.aliquis dicitur mortuus in tortura vel debilitatus, sed potestas negat illũ fuisse tortum, quero qũo hoc probabitur Bald.in
37 l.si quis hoc genus. dicit† quod tortura probari potest per medicis vel confectures, &

© SCD - Université de Poitiers

hoc consistit in arbitrio iudicis. Idem videt
velle Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nun. dum vult quod probato quod iudex fuerit minatus de torquēdo aliquem si postea ille fuit visus cum brachio ligato ad collum, & si, ex hoc probabitur tortura. & idē in similibus contesturis, facit quod not. in l. fina. C. de probatio. & l. fina. de hæredib. instituen. Tu autem dicas quod, aut quærimus de probando torturam ad finem vt condemnetur iudex in syndicatu, & tunc requiritur plena & vera probatio de tortura, vt quia testes deponūt de visu vel aliter plene probatur, vt not. Bar. in l. j. §. si quis tamen. ff. quod vi aut clam, quia ex præsumptionibus etiam vehementibus non potest quis damnari secundum Inno. in c. quia verisimile. de proba. & no. in l. absentem. ff. de pœ. & in l. fin. C. de proba. Et hoc forte erit in arbitrio syndicorū, qui in subsidium poterunt cogere, etiam per torturam, familiares potestatis, ad testificandum aliquem fuisse tortū. l. diuus de quæstionibus, & per not. per Inno. in c. ex literis. de testibus, & per glo. & doc. & in c. cum P. mãconella. de accusa. & Bart. in l. ex libero. ff. de quæst. in. §. j. & vide dicta supra in iiij. prin. post princip. vbi qñ testes possint torqueri, & in versic. sed quero an debeant, post me-
38 dium. vbi fuit dictum, † quod testes domestici torqueri poterunt pro delicto domi cõmisso quia præsumuntur illud scire, hæc dicit do. Amodeus iustinus in tractatu suo de syndicatu in glo. in verbo itē in eo q̃ dictus potestas iudices, & officiales plures capi, detineri, carcerari, & torqueri fecerūt &c. in viij. col. in versi. sed pone quod potestas & se. Sed contra hoc videtur quia isti testes de familia potestatis licet volētes possint testificari contra potestatem tamen non possunt cogi. vt per Bal. in l. etiam. C. de testi. et in. §. proficisci. q. xxxvj. & per Saly. in l. ij. C. de testi. nisi dicamus quod poterunt cogi in subsidium qñ aliter veritas haberi nõ potest arg. l. consensu. C. de repu. & xiiij. q. ij. c. quanquam. & q̃ not. in c. insinuante in gl. j. de offi. delega. & de priuil. c. licet in vj. in gl. super verbo familiaribus. & in c. dilecto in gl. in verbo familiaris de offic. archid. & de verbo. signifi. c. vlti. in vj. & in c. magne de voto in vj. aut quærimus de probãdo torturam vt ea præsumatur confessionem violentam esse & habeāt locum d. cū per Bal. in d. l. si quis in hoc genus. & per Bar. in d. l. de pupillo. §. si quis prætori. Quibus adde q̃ dixit Bal. in l. filius in fin. C. de furt. quod vbi aliter nõ potest probari tortura sufficit probare quem detentum vt confessio dicatur facta metu tormentorum. de quo p Cy. in d. l. ij. C. q̃ met. cau. vnde dicit idem Bal.
39 in l. j. C. ne ex delit. defun. † quod violentia probatur per famam, & similiter tortura, quãdo vociferans torquetur in occulto allegat l. de minore. §. tormenta. ff. de quæsti. & quod no. Cy. in l. iiij. C. de ser. fug. vbi dixit q̃ id quod dicitur a personis fidedignis est iusta causa credulitatis. Item probatur tortura si testis cognouit personam tortam, & qualitatem vocis in quolibet statu, & dicit audiuisse eum vociferātem dum torquebatur secundum Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cler. Item si dicatur, quod testes inducti per curiam. deposuerunt metu tormẽtorum, probatur metus eo ipso quod probatur eos fuisse ob hanc causam detētos, quia præsumitur metus tormentorum, secũdum Bal. in d. l. falsus. per Cy. in d. l. ij. C. q̃ metus cau. Item alligare, tortura præsumitur, nisi
40 contrariū probetur. † vnde si confessus cri men, dicat se fuisse tortum, licet nõ probet, non põt cõdemnari, nisi ratificauerit apud acta, cum in officialibus præsumatur illatio metus secundum Bald. singu. in suo consilio incipiente, tres sunt casus &c. & sequit Pe. de Anch. in quodam suo cõsilio in quo recitat ad verbum dictum consiliū Bal. & ita refert Bertachinus in suo repertorio. i verbo tortura. quod est menti tenendum. Vide hæc consilia in tractatu clausularū in clausula rei non sic geste. in. §. de metu tormentorum. in ij. col. & infra in vij. q. prin. Subjungo aliam notabilẽ q. circa prædicta. pone, agitur contra potestatem, cõtra quẽ dicitur quod compulit aliquem confiteri per torturā. & duo testes inducti cõtra potestatem, deponunt quod per vim fuit confessus & compulsus cõfiteri. Ex altera parte pro parte potestatis inducũtur decẽ vel plures qui dicunt, reus sponte confessus est queritur quibus testibus sit magis credendũ. In-
41 nocẽ. in c. si per hoc de renun. † dicit quod magis creditur istis duobus deponentibus de vi quia deponũt de actu corporali. & visibili scilicet quod viderunt torqueri, sed alij decem deponunt de actu mentali. & inuisibili scilicet quod sponte confessus est ga actus mentalis soli deo est notus. Et idem si notarius in instrumento dicat quod sponte confessus est quia tale instrumentũ reprobatur per duos testes, vt no. Bal. in d. §. proficisci. in tractatu de syndicatu. q. xiij. et Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope.

© SCD - Université de Poitiers

nó, ope, nun. Nũc cũ fecerimus parentesim longiorem non tamen impertinentem redeamus ad materiam princ, nostre quæstio, quæ erat qualiter erat ad torturam peruenendum super quæ fuit dictum ꝙ ad mul-
42 ta debet iudex aduertere. †Adde quod ẽt debet aduertere ad aliud, videlicet quod in tortura non procedat pariformiter in paruo prout in magno delicto, sed illam debet adhibere secũdum delicti qualitatẽ vt pro magno delicto maior fiat quã pro paruo, & pro paruo minor quam pro magno, ar, l. itẽ apud. §. ꝗstionis, versi, & si iussu, ff. de iniur, de hoc tamen non potest vt supradictũ fuit certa doctrina dari, sed committitur arbitrio discreti iudicis. Sed ponamus qd quis est minus legitime tortus, puta quia nõ precedentibus indicijs vel alijs modis supradictis, & in tortura confessus est, & in ea perseuerauit an veniat condemnandus ex illa confessione. Respondeo non, casus est secũdum vnam lec, quã ibi tenet Bart, in l. pe, ff. de quæstio, & ita vidi alias consultum per quendam insignẽ, & famosissimum docto, qui ad hoc etiam pro casu allegabat, xv, q.
43 vj, c. j. †Et dicebat ꝙ cautus debet esse aduocatus qui vult infringere confessionem torti absque indicijs saltem legitimis ꝙ articuletur, & probet ꝙ ille talis antecꝗ fuisset confessus fuit tortus absq; aliquibus indicijs saltẽ legitimis, & ad torturã sufficientibus. Nã quouscꝙ detentus est tortus semper idem metus tormentorũ durare præsumitur. Et ideo præcedente dicta iniusta tortura iudex qui facit scribi ꝙ ille fuit sponte confessus falsum facit confici instrumentum, & notarius incidit in falsum si notitiã habuit tormentorũ. Vbi autẽ tortura legitimis indicijs precedẽtibus iuste fuisset illata, tunc secure notarius scribit. & iudex scribi faciat ꝙ sponte fuit confessus quantũcunq; tormenta præcesserint. duntamẽ inter torturam, & confessionẽ interuallũ commodum interueniat, vt not. l. j. §. idem seuerus, ff. de quæst. per doc. & per Cy, in l. ij, C. de cu, re, ita ad literã omnia prædicta dicit Ang, in l. qui in aliena, §. celsus, ff. de acqui, hære.

44 *Ex supradictis* sequit, †ꝙ præsumptio est qd si tortus pluriesratificauit dictam confessionẽ illicite a prin. extortam semper ipsam ratificare videtur metu tormentorũ, præteritorum, & futurorum, argu. l. si cui. §. hisdem, ff. de accu, quod est valde notandum. Hoc tamen intelligendũ nisi post dictã torturã, & confessionẽ illicite extortam reus fuisset relaxatus & positus in pristina libertate, & per aliquod interuallum vocatus per iudicem sponte cõparuerit, & sine tortura confessus fuerit ut rem illud quod prius per torturam confessus fuerit, nam hoc casu ex illa confessione esset damnandus tanꝗ spontanea, vt l. j. C. de confes, ad hoc facit quod not, Innocẽ. de accu, c. qualiter, & quando Bal, tamẽ in d. l. j. C. de confes, dicit in iiij, colũ. quod cõfessioni facte in tormentis non præcedentibus indicijs vel præcedentibus, sed ita leuibus quod non faciũt præsumptionem, non statur, nisi in ea perseueretur, alleg, glo, in d. l.
45 j. C. de confes. †Et dicit ꝙ intelligitur perseuerare eo ipso quod non reuocat, qa metus tormentorũ non est iustus metus, nam iudicis authoritas operatur ꝙ factũ per talem metum valeat, quia pertinet ad executionẽ iustitie, vt ff. quod met, cau. l. iij. cum non fiat contra bonos mores, sed iure licito, vt ibi patet. Si autem appellat non intelligitur perseuerare, sed tacite reuocare, vt no. ff. de appel. l. creditor. §. iustus. Sed assessores, vt non possit appellari faciunt talem confessum iterum de nouo ex interuallo tẽporis duci ad tribunal, & ibi publice confiteri, vt l. ij. C. de cu, re, sed si probari posset quod ista noua confessio emanasset repetitis tormentis, ista noua confessio esset eodẽ vulnere saucia, & vulnerata, & maior, quia semel tortus cõpetenter non debet iterum torqueri nisi superueniant noua indicia. ff. de qõ. l. repeti, ita dicit Bal, in d. l. j. de confessis. Sed parcat mihi reuerentia tãti doc.
46 non est verum, quod †confessioni extortet per torturam sine indicijs, si perseueretur, stetur per supradicta. Præterea glo, quã ipse allegat hoc non probat, vt patet cuilibet intuenti. Itẽ est contra casum, in d. l. pen. ff. de qõ. Item aliud quod dicit, videlicet qd intelligatur perseuerare eo ipso quod nõ reuocat non est verũ simpliciter. Nam tũc dicitur quis perseuerare in confessione facta in tormentis quando post dictam confessionẽ reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & publicis personis confitẽdo tex. est in l. ij. C. de cu, re. secundum Bar. in l. j. §. diuus seuerus, ff. de quæst. vnde nõ per non reuocationem, & sic per non factũ, sed per expressam confessionem factam in loco publico coram prædictis. & sic per factum intelligitur perseuerare, & ita puto tenendum. & hoc ẽt reperio tenere d. Tindarum in tracta, suo de proba, in versicu, nunc de criminalium causarum confessionibus.

© SCD - Université de Poitiers

circa medium, vbi ad contextum, & ad ver
47 bum sic dicit, †Scias tamen circa huiusmo di torturam, ꝙ in tantum requirit indicia præcedentia, ꝙ sine eis, etiam si millies confessus in tortura in sua confessione perseueraret, nihil operaretur eius perseueratio nec posset ex ea sequi condemnatio, tex. est sing. ad hoc quem Bar. ibi põderat. in l. pe. ff. de quæstio, & est ad idem alter tex. secundum vnam lec. quã etiam ibi sequitur Bar. eo. titu, l. maritus. & tenet Ange. in l. j. C. de confessi. Adde aliud mirabilius ꝙ si quis est confessus in tortura non præcedentibus legitimis indicijs, deinde antequam reponatur in pristina libertate superueniunt indicia ex hoc non conualidatur confessio facta in tormentis, nec perseuerare sufficit gl. est ad hoc singu. & vnica quam Bar. ibi multum commendat in d. l. maritus, & sequitur Bal. in l. fi. C. de accu. & Ludo. de Ro. in cõ
48 si. clxvij. †Sed ponamus ecce quod potestas vel iudex condemnauit confessum vigore dicte cõfessionis inualide extorte per torturam in casu quo non poterat torqueri, quia non præcedentibus legitimis indicijs, vt supra dictum est, vel quia alias tortura fuit iniuste illata, vel ratione persone quæ torqueri non poterat, vel ratione delicti, p quo torqueri non poterat, vt superius ostensum est, an ipsa sententia erit nulla ipso iure, vel erit opus appellatione, vẽ ꝙ sit nulla ipso iure, nam sententia lata per probationẽ a iure improbatã, est ipso iure nulla, vt est in c. ij. de purga, vulga. Tu dic, aut sententia continet expressum & patens vitium probationũ a iure improbatorum, vt quia dixit. & quia constat nobis per cõfessionẽ Titij habitis indicijs per talem eius libertum totũ, vel per talẽ eius fratrẽ coactum testificari, vel per talem eius inimicũ & si, ideo ipsum condemnamus, & tunc sit ipso iure nulla. & ita loquatur tex. in d. c. ij. vel quia dixit iudex, & quia constat nobis te culpabilem propter duellũ, vel propter experientiam ferri candentis, ideo te condemnamus. ista est doctrina Ioã. And. in nouella. in c. quoniam contra falsam de proba. in fi. quam refert Bald. in l. libertorũ. C. de test. Aut non continet expressum & patens vitium, sed latens, & tunc non est ipso iure nulla sed est opus prouocatione, vt l. ij. C. quando prouo. non est ne.

49 *Item ad aliud* †debet aduertere iudex vt ante formatum processum & ante li. contest. non procedat ad torturã, vt etiam infra dicetur. & fuit dictum supra dum tractauimus de indicijs. in ij. q. in verquero an testis. Insuper quero, iudex formauit processum contra aliquem, ille comparuit, & negauit, iudex solenniter parte citata examinauit testes, p quos legitima probantur indicia, & postea non aliter publicato processu & testibus, posuit reum ad torturam queritur an iuste, & legitime hoc factum fuerit. Et primo videtur ꝙ sic, non ad petitionẽ partis, sed ex officio iudicis, quia nõ est vis, si sit publicatus processus vel nõ quia quantum ad iudicem semper est publicatus, vt no. Inno. in c. cum clamor. de testi. In contrarium est veritas, nam ex dictis testium ante publicationem non fit probatio nec indictum, vt est casus secundum vnam lectu. in l. solam. C. de testi. & per consequẽs non procedit ad torturam. & istud tenet
50 Iaco. ibi. † Et est ratio, quia cum tortura nõ non debeat fieri, nisi in defectum probationũ, & præcedentibus iudicijs, & adhuc nõ constet de his, quia processus non publicatus non probat, vt d. l. solam. ergo non habet locum tortura. Et per hanc rationẽ autho. 1. c. idem tenet Bald. in l. milites. C. de quæstio. Sed est aduertendũ quia dicta ratio non videtur bona, per ea quæ not. doc. & maxime Bal. in l. gesta. C. de re iudi. vbi dixit Bal. quod iudex potest ferre sententiam, etiam non publicatis attestationibus. & valet sententia, nisi ambe partes vel altera contradixerint & ita tenuit Innocẽ. in d. c. cum clamor de testi. & But. in l. prolatã de sent. licet glos. ibi teneat sententiam non
51 valere non publicatis attestatio. † Vnde videtur posse assignari ratio, quia iudex non debet auferre defensionẽ partis, immo non potest ad condemnationem procedere, nisi dato termino ad faciendum defensionem, cui etiam renuntiari non potest, vt habetur in l. custodias. ff. de pub. iud. & in l. pactum inter hęredem. ff. de pac. Sed hæc defensio per reum fieri nõ posset, nisi publicatis attestationibus testiũ, quia alias scire nequiret quid testes testificati sint, nisi publicentur, cum ipsorũ examinatio fiat in secreto, vt l. si qñ. C. de testi. Posset forte distingui, ꝙ aut pars petit publicari attestationes, & copiã indictorum sibi dari, & hoc debet fieri quia debet dari copia indiciorum, quia super eis debet disputari, an procedant nec ne l. vnius. §. cognituros. ff. de qõ. secundum Bar. in l. fi. in fi. eo. tit. & huic disputationi, non tortura, debet interesse aduocatus, vt no. glo. & Bar. in l. legis virtus. ff. de il. & p

© SCD - Université de Poitiers

hoc d.l.custodias. nã posset in dicta disputatione apparere de inualiditate indiciorum, & testes possent reprobari, & sic indicia remoueri, per ea quæ no. Inno. in c. præsentiũ & in c. licet, de testi. itẽ debebit super hoc pronuntiari, vt diximus de his supra in hac q. in ver. v. iudex. Aut non est petita publicatio attestationum, & copia indiciorum, & tunc procedat ꝙ primo loco dictum est, per not. per Inno. in d. c. cũ clamor. & Bal. in d.l gesta. & Iac. But. & Bal. in d.l. prolatã. Et hac distinctione esset vtendum post factum, ad saluandum iudicẽ in syndicatu, sed ante factum melius faceret iudex sequi sententiam Bal. in d.l. milites. & Iaco. in d.l. solam quia deberet prius publicare processum, & attestationes, cũ deuenire ad torturam. quod etiam firmat Bar. in l. vnius. §. j. ff. de qõ. pro quo ẽt facit quod no. Bal. in l. in bonefidei. C. de iureiur. iiij. col.

52 *Quero* † *cum* supradictum fuerit, ꝙ iudex in tortura debet aduertere ad multa an debeat aduertere ad aliquod tempus, & sic an tortura adhiberi possit diebus feriatis in honorem dei. Respondeo, hæc q. videtur decidi per text. in l. nemo. C. de epis. aud. & in l. prouinciarum. C. de fer. Nam aut delicta sunt atrociora vt latrocinium, sacrilegiũ, crimen læsæ maiestatis, adulterium, stuprũ, incestus, raptus virginum, vel sanctimonialiũ, veneficum, homicidiũ, parricidiũ, & si. & in his pôt omnibus diebus, etiam paschalibus, procedi ad torturã. tex. est expressus in d.l. nemo. ver. sed ab his. & in d.l. prouinciarum. Si autem nõ sunt crimina atrocia, sed minora in quibus est imponenda pœna pecuniaria, tunc videtur, ꝙ non possit fieri tortura diebus feriatis in honorẽ Dei, per d.l. nemo in principio. & l. dies festos ibi sit idẽ dies a cognitionibus alienus. & l. quadraginta. & l. actus. C. de fer. Consuetudo tamen videtur male seruare hoc, licet etiam in tortura, ẽt alia supra, & infra dicenda male seruet, tamẽ hoc de die festo posset roborari, qa tortura est quædam examinatio extraiudicialis. vnde si præcessit iudicialis cognitio indiciorum pôt postea dicta examinatio fieri quolibet

53 loco, & tpe, † exemplo testis qui iudicialiter iurauit, nã pôt examinari quolibet tẽpore, ẽt feriato in honorẽ Dei, vt tenet Spe. in tit. de fer. §. ij. ver. quid si tũc testis. & Bart. in l. damni. §. fabini. ff. de dam. infec. & Bal. in l. qũ. C. de testi. & est gl. in cle. j. de offic. deleg. Itẽ potest hoc iuuari, vbi vigeret statutũ, prout est cõiter per Italiã qd in causis criminalibus ꝓcedatur quocũq; tẽpore, ẽt feriato in honorẽ Dei, vt vult ẽt statutũ in hac terra sancti Seuerini, in rubrica de fer.

An aũt iudex debeat aduertere, antequã deueniat ad torturã, a qua persona debeat

54 incipere, si sunt plures torquendi, † Respõdeo, aut oẽs sunt æque suspecti de crimine de quo queritur, & tunc incipiendũ est ab eo qui timidior est, si dispariter sunt timidi si vero æqualiter timerẽt torturã, tunc incipiendũ est a iuniori, & ab eo q magis tenere ętatis est. casus est in l. vnius in prin. ff. de qõ. Si vero æqualiter non sunt suspecti, sed ex omnibus, vnus est magis suspectus aliis, & tũc ab illo incipiendũ est, & post istum, tunc iudex debet examinare illum, quẽ iudex crediderit facilius posse veritatẽ promere, tex. est in l. j. §. itẽ diuus adrianus. eo. ti. & ita vr̃ mihi, quãuis Bartolus in d. §. diuus. aliter loquatur dicit. n. Bar. quẽ refert & sequitur Areti. in tract. maleff. in verbo, fama pub. col. xxij. ver. nunc videamus de tortura, quod iudex debet animaduertere, a quo melius & citius sperat extrahere veritatẽ, & ab illo torquẽdo faciat initiũ. Si aũt sperat ita ab vno, sicut ab alio, tũc initiũ faciat ab eo, qui magis de crimine est suspectus. Si autẽ oẽs pariter sunt suspecti, incipiat a

55 magis debili. † Itẽ si est pater & filius, incipiat a filio, in cõspectu patris, quia magis timet in filiũ, quã in se, vt l. isti quidẽ. ff. ꝙ metu. cau. Et si est masculus, & fœmina, incipiat a fœmina qa est debilior, vt l. filio. C. de inoffic. testa. & l. deferre. in prin. ff. de iure fisci. sed Gandi. in suo tracta. maleficiorũ. in rub. de qõ. & tormẽtis in versi. nunc videndum est, quo ordine sint habẽda tormẽta, dicit, ꝙ iudex sagax cõsiderabit, a quo facilius veritas erui possit, vt ab illo qõnem incipiat, tã quã a timidiore, & a magis suspecto, & a magis debiliore. & non a fortiore, vt l. j. §. qui qõnem. ff. de qõ. & d. l. vnius. & a fœmina, potius quã a masculo, & a filio, potius quã a patre, per iura supra alleg. Et vide ad prędicta ẽt per Io. An. in c. cũ in contemplatione, de regu. iur. vbi ponit, secundum quod alias audiui a præceptore meo in voce, quod si inter torquendos est aliquis qui habeat aliquod turpe cognomen, sicut est in pluribus locis, puta forabosco, vade nocte, & similia, quod ab illo erit incipiendum.

56 *Videamus* † quomodo se iudex gerere debeat quando posuit ali-

© SCD - Université de Poitiers

quem in tortura, in examinando, & interrogando tortum, ad hoc Bart. dat hanc practicam videlicet, quod aut iudex procedit super generali inquisitione, quã formauit, constito sibi de maleficio, licet non constet de malefactore, & tunc testis debet interrogari, quis dictum maleficium fecerit non autem dent nominare aliquẽ, videlicet an Titius fecerit illud quia hoc esset magis suggestio, q̃ inquisitio veritatis, & ita debet intelligi, l j. §. qui quæstionẽ. ff. de qõ. & hoc casu, anteq̃ veniatur ad torturam, debent esse aliqua indicia contra testem, vt dictum fuit supra in hac princi, q. post prin. Aut iudex procedit per modum specialis inquisitionis aut accusationis, contra certã personam, & tunc aut torquetur testis, aut ipse principalis, si torquetur quis, vt testis, tunc debet interrogari, an inquisitus, vel accusatus, fecerit maleficiũ intentatum vel alius, non autẽ interrogabitur de modo, & alijs circunstantijs. sed fit interrogatio hoc modo, quia interrogabitur, qualiter fecit illud maleficiũ inquisitus vel accusatus, & quando, in qua parte corporis percussit. non autem interrogabitur limitate, si percussit sic vel sic. gatistud esset suggestio, vt dictum est, & ita in-
57 telligit. d. l. j. §. diuus adrianus. † Aut torquetur, vt principalis, & tunc. d. §. diuus. dat formam. quia debet interrogari solũ de se, & non alijs. Si aũt in tortura aliquid deposuerit contra aliũ, tunc an illud faciat indiciũ, fuit alibi dictũ. hic dicit Bart. in l. j. §. qui qõnem. ff. de quæst. Iẽ si interrogatur ipse principalis debet eũ interrogari in genere. si cum aliquo fecit aliquam rixam vel etiam ad speciem descendendo si cũ Gaio, vel ẽt magis ad speciem si Gaiũ vulnerauit. non aũt magis in specie inclinet vel dicat vel viterius interroget alias forte ille metu tormentorum vt doctus illud diceret quod nunq̃ sciuisset dicere nec dicere potuisset. & sic contra ius cõfessionẽ haberet de delicto q̃ forte nunq̃ commisit q̃ est iniquũ facit q̃ not. gl. in l. prius. ff. ad sil. & Cy. in l. si. C. de accu. & ibi Saly. in ver. quero nũc de modo, ita dicit Are. in trac. maleficio. in gl. in verbo fama publi. in vlt. col. sed do. Augu. de Ari. ibi in additio. dicit q̃ ipse putat hęc vera. vbi indicia non essent nimis manifesta, sed vbi constaret de delicto vere contra inculpatum, non video quare iudex ad conuincendam malitiam malefactoris qui negaret ad hoc, vt ibi donaret, quod immo iudex scit omnia quare iudex peccaret si hoc diceret reo, per ea que habentur in l. cum hi. §. si cum lis. ff. de transa. cum si, vbi
58 malitijs hominum est obuiandum. † Sed ponamus q̃ tortus negat, & in negatione perseuerat, an poterit iterum torqueri. Respondetur, q̃ in hoc, text. videntur contrarij. nã l. repeti. in prin. ff. de quæstio. dicit simpliciter, quod quæstio repeti potest, sed l. vnius. §. j. dicit quod ita demum repetitur, si euidentioribus indicijs, reus opprimitur. Dicunt doc. q̃ aut nulla sunt indicia de nouo, & quæstio non potest repeti, aut sunt indicia de nouo euidentiora primis, & tunc potest repeti, & ita concordant dicta iura, secundum Iac. de Are, & Cy. in l. si. C. de qõ. & Ray. & Bar. in l. vnius. §. j. ff. eod. titu. Et ibi dicit Bar. q̃ licet ista sint vera de iure, tamen de consuetudine nõ seruatur, sed quæstio repetitur toties quoties iudici videbitur. Ipse tamen aliter intelligit istam materiam, dicendo, quod qũ apparent cõtra reũ indicia leuia, & non multum manifesta, nec multum vrgentia, tunc quæstio nõ debet repeti, quandoque contra reũ apparent indicia manifesta & euidentia, & multum vrgẽtia, tunc si in prima tortura, reus nihil dixerit, & stat durus, poterit iterum torqueri, vt d. l. diuus. §. j. & d. l. repeti. Et quod dicitur in d. §. euidentioribus argumentis, exponit idest euidentioribus, q̃ sint alia argumenta leuia, quæ cõsueuerũt apparere cõtra reos, sed secũdum primã lec. de qua supra exponitur euidentioribus argumentis, quã fuerint prima argumenta contra reum. ita dicit ipse ibi. secundũ tamen secundã expositionẽ, dicit hanc materiam practicari. Aret. aũt in suo tract. maleficiorũ, in glo. in verbo, fama publica. col. xxij. ver. tertio quero, dicit quod Bart. in l. vnius. §. j. ff. de quæstio. dicit
59 † q̃ si primo fuit sufficienter tortus, nunq̃ tormentis potest repeti, nisi superueniant indicia de nouo, vt ibi probatur. quod not. dicit ipse Aret. contra aliquos crudeles iudices, qui quotidie torquent, & tormẽta repetunt, & de nouo alia indicia non habent, quoniam tenentur in syndicatu, quia nõ poterant illum in tormentis repetere, & idem dicit tenere Saly. in l. ij. in fin. C. de cu. re. & dicit quod Dy. in suo tract. dicit quod assessores hoc non seruant, pro quorũ opi, saluã da allegat in autheh. vt iudi. sine quo. fuf. §. oportet. ibi, iudices torquebunt fures &c. do. autem Augu. de Ari. in dicto versic. tertio quero. in addi. dicit, q̃ Bald. in l. milites. §. de quæstio. dicit quod semel tortus, non potest iterum torqueri, & si faceret hoc iudex, quod repeteret, & tortus decederet,

© SCD - Université de Poitiers

deberet acriter puniri domi. Catald. in suo syndicatu, in quæstio. ccxx. dicit ꝙ leniter tortus, potest iterum torqueri quantũcunq; Bal. in l. obseruare, C. quorũ app. non re. dicit, qd̃ semel tortus, ẽt insufficienter, nõ potest torqueri sine nouis indicijs, quam sentẽtiam idem do. Augu. hon credit esse veram, cum careat ratione, per doctrinam Bart. in d. l. vnius. & dicit, ꝙ sibi placet doctrina Gãdi, in suo tract. maleficio. in rub. de quæstio. & tor. in versic. an quæstio possit qui dicit

60 †quod licet assessores, qui sunt auidi honoris, seruent, vt repetant quæstionẽ, sine nouis indicijs, tamen communis opin. doc. est, ꝙ sine nouis indicijs nõ potest. Et idem affirmauit idem Gandi. in dicta rubri. colũ. j. licet ibi dicat, quod de consuetudine, multi assessores hoc non obseruent. Et Angel. in l. prima. §. si quis. ff. ad sll. dicit, quod semel illata tortura caueant iudices, ne iterũ torqueant. & Bald. in c. j. §. furtum, de pace iu. fir. dicit, semel tortus, bis, & ter, & sufficienter, si tamen perseuerat negando, & superueniant indicia de nouo, potest iterum torqueri, & idem dicit in l. prima, C. de confes. in vij. colum. quod semel tortus competenter, non potest iterum torqueri sine nouis indicijs. & Bart. in l. vnius. §. j. de quæst. dicit per illum text. quod potest repeti tortura, post publicationem processus, quando sunt indicia euidentiora primis. Mihi autem, in tanta variatione, videtur latius distinguendum, videlicet quod aut tortus ex primis indicijs fuit competenter tortus, aut

61 minus competenter, vel leuiter. †Primo casu, aut noua superuenerunt indicia & validiora primis, & repetitur quæst. secundum omnes per text. in d. l. vnius. §. j. Aut æqualia primis, vel minora, & tunc, aut in prima tortura reus confessus est, & postea variauit, quia negauit, & tunc propter noua indicia, dummodo de iure valida, ad torturã quæstio repetitur, quia principaliter secunda indicia non sunt purgata, propter primã torturam, in qua corpus, animusque nõ duranit, quia confessus fuit, licet post recessum a tortura diffiteatur. & ita vno modo pôt intelligi, l. repeti. ff. de quæstio. Et hoc casu forte etiam sine nouis indicijs, poterit repeti tortura, quoniam ex illa prima confessione, etiam reuocata, videtur fieri nouum indicium, quæ sufficiunt ad repetendum torturam, vt videtur velle Bal. in l. bonefidei. C. de iureiur. in iij. colũ. & vide quod dicetur infra in vj. q. videlicet de effectu tortu. re, in ver. sed ponamus, vbi de hoc late dicetur. Aut nihil confessus est in prima tortura, & tunc non repetatur, per d. l. diuus. §. j. nisi prima, & secunda indicia essent multũ vrgentia, & manifesta, vt dixit Bart. in d. l.

62 vnius. §. j. †Si vero prima tortura fuerit leuis, & minus competenter facta, & tunc indistincte possit repeti, & ita etiam pôt intelligi. d. §. j. ad quod etiã facit quod not. Bal. in l. ij. C. quorum app. nõ re. quod si aliquis fuit leuiter tortus, non habetur pro torto, sicut leuis fabricula non dicitur febris. vt ff. de edi. edi. l. ob quę vitia. §. fi. Tormentũ. n. dicit dolor corporis, & magna afflictio, vt not. Ioan. And. in nouella. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. secundum eum. Et secundũ hanc distinctionem, intelligo quod dicit ibi Bald. quod si tormenta sunt plenę imposita, non possunt repeti, nisi ex nouis indicijs. & quod idẽ dixit in l. j. C. de confes. vbi dixit, quod semel tortus competenter, non debet iterum torqueri, nisi superuenerint noua indicia. Et hæc puto vera de iure, licet cõsuetudo obseruet contrarium, & latrũculatores multum inseuiant in torquendo repetendo pluries, & ita seruari vidi. & ita quandoqꝫ seruaui, licet minus iuri-

63 dice. & malefactũ fuerit. †Sed cum hic fiat mentio de nouis indicijs, quæro quæ dicantur noua indicia, hanc q. ponit. Are. in d. tracta. maleft. in glo. in verbo, fama publica. colum. xxiij. in ver. quero quæ dicantur. dicit ꝙ noua indicia dicuntur ea, quæ differunt a præcedentibus, spẽ, vel substantia, verbigratia, prima indicia erant de mala fama rei, vel quod erat inimicus &c. superuenit postea vnus testis, qui dicit, se vidisse reum percutere, vel dicit, qd̃ vidit cũ gladio euaginato, talia enim indicia dicũr noua, quæ a prioribus, spẽ differunt, vel substantia sicut dicimus in capitulis nouis l. per hanc. C. de tempo. app. & c. fraternitatis. de testi. quod dicit esse notãdum, ne erretur, quia si primo fuerit habitũ indiciũ ex fama per aliquos

64 testes, & cũ eo fuerit data tortura. †Quid aũt si quis fuit positus ad torturam præcedentibus legittimis indicis, & fuit confessus crimẽ de quo querebatur, nec cõtra ipsum militant alia indicia, super alijs delictis, an possit interrogari, vt confiteatur, si commisit alia delicta, & maxime eiusdem generis puta fuit tortus pro furto, & confessus, an possit interrogari, si commisit alia furta. dic quod non, vt l. j. in prin. ff. de quæstio, sed de consuetudine seruatur contrarium, quę cõsuetudo potest probari per l. non omnes. §. a barbaris, ff. de re mili. & l. congruit. ff. de

© SCD - Université de Poitiers

offi.præſi.ita dicit Gandi.in tract.maleſi.in rubri.de quæſtio.& tormentis.in verſi. ſed quid de quæſtione. quæ quotidie occurrit de facto & ita dicit etiam tenere Areti. in ſuo tracta.maleſi.in glo.in verbo, fama publica.in vlti.colum.ſed do.Aug. de Ari. ibi in ſuis additio.dicit quod talis conſuetudo non valet,tanquã irrationabilis, & contra tex.in cap.fin.de conſuetu.& in l.ij.C.quæ ſit longa conſue. nam opus eſt, ſecundũ ipſum,quod primo conſtet de delicto antecq̃ ad torturã procedatur, vt l.j.§.item iſtud.
65 ff.ad ſil.& fuit ſuperius dictum.† Ego puto q̃ prædicta poſſint cõcordari hoc modo vi delicet q̃ aut cõtra eũ precedit diffamatio generalis de illo crimine videlicet quod eſt magnus latro,& tunc ſit laudabilis illa conſuetudo q̃ de aliis interrogetur propter illam diffamationem,per d.§.a barbaris. Aut non ꝓcedit talis diffamatio, & tunc ſecus. vnde iudex diſcretus, debet aduertere ad qualitatẽ perſonę, ſed ponamus, quod quis eſt tortus legitime,tamẽ non confitetur,immo perſiſtit in negatione, quid habet facere iudex? Dicas,q̃ debet eum reponere in carceribus,& expectare,ſi põt habere noua indicia,& tũc,vt ſupradictũ eſt.ſi habet noua indicia,vel vacillet, debet ipſum iterũ torquere. Si aũt nõ ſuperueniunt alta indicia, vel non vacillat.debet aſsignare accuſatori,ſi proceditur per viã accuſationis, vnã dilationẽ,ad probandũ, & producendũ quicquid vult,& põt contra accuſatum, vel inculpatũ,proteſtãdo,q̃ alias, elapſa dicta dilatione,ſi nõ fuerit aliquid productũ. vel probatũ ſufficienter, ipſum relaxabit. ita dicit Areti.in trac.maleſi.in gloſ.in ver-
66 bo,fama publi.in vlti.col. in fi.† Vbi etiã dicit, q̃ erit bona cautela, quod in relaxatione iudex faciat apparere in actis torturam eſſe adhibitã contra detentum, cũ moderamine,ſecundũ qd̃ indicia habita demõſtrabãt. & ideo qa fuerũt purgata bene indicia,non repertũ culpabilẽ,mandauit relaxari,& dicit hoc notari per Bartol. in l. fina.in princip.ff. de quæſtioni. Et dicit eſſe menti tenendum, ne iudex alias faciendo,teneatur in ſyndicatu. Item ſi iudex indebite,& iniuſte torſit aliquem, vtatur hac cautela,in relaxatione torti,videlicet quod ſi vult faciat ipſum confiteri,quod fuit legitime tortus,& ad dictã confeſsionẽ inducat ipſum blandis ſuaſionibus, & de hac confeſsione faciat eſſe rogatum notarium,& in ſyndicatu nõ tenebitur.ita dicit Catald. de viſo,in trac.de ſyndi.circa princi. in tertio ver.& dicit,q̃ hoc voluit Ang.in l. iniuriarum.§.ſi quis quod decreto.ff. de iniur. & ita dicit, qd̃ ita vidit de facto practicari.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio ſeu tortura ad quid fuerit inuẽta.*
2 *Confeſsioni facte in tormentis quando ſtandum ſit.*
3 *Confeſsioni in tortura facte fides non habetur ſi in ea non perſeueretur.*
4 *Tortus quomodo in confeſsione cenſeatur perſeuerare.*
5 *Tortus non ſtatim poſt torturam debet ad tribunal reduci,ad videndam ipſius in cõfeſsione perſeuerantiam.*
6 *Tortus ad tribunal reductus an ſit relaxandus, ſi confeſsionem in torturam factam reuocauerit.*
7 *Reuocatio cõfeſsionis facte in tortura quãdo ſit admittenda.*
8 *Confeſsus in tormentis quando condemnari poſsit abſque alijs probationibus.*
9 *Condemnatio non poteſt ferri ex confeſsione extorta per torturam illegitimam.*
10 *Torto metu tormentorum conſitente mõtes, & maria,caueat ſibi iudex ne damnetur in corpore,& anima.*
11 *Iudex an debeat ſtatim credere ei qui ſponte cõfitetur ſe aliquem occidiſſe, cuius corpus non reperitur.*
12 *Occidens aliquem, & proijciens corpus in mare an poſsit condẽnari ſi de corpore mortuo non conſtet.*
13 *Iudex nõ ſtatim cõfeſsione extorta legitime debet ad condemnationẽ procedere.*
14 *Condemnatio ſequi poteſt ex confeſsione delicti ſpontanea, & probata.*
15 *Confeſsio delicti in dubio præſumitur ſpontanea.*
16 *Iudice,& notario aſſerentibus confeſsionem torti ſpontaneam, reo autem dicente eam tormentorũ formidine faciam, cui potius ſtandum erit.*
17 *Confeſsio non poteſt dici ſpontanea probata tortura.*

© SCD - Université de Poitiers

18 Iudex condemnationem fundare non potest ex sola confessione reuocata.

19 Confessio sola in ciuilibus non obligat.

20 Confessus tormentorum formidine confessionem suam debet reuocare per se vel per procuratorem speciale mandatum ad hoc habentem.

21 Confessio vnica an sit sufficiens in criminalibus.

22 Assessores cauti in negotijs arduis confessionem apud acta repetere debent, quod scilicet sponte confessus fuerit.

23 Confessionem suam qualiter quis interpretari possit.

24 Notarius non debet scribere reum tortum sponte confessum fuisse.

25 Reus quando dicatur sponte confessus, & quando coacte.

26 Reus dicitur sponte confessus si in confessione perseueret.

27 Confessio facta in tortura quando censeatur valida. & nu. seq.

29 Executio an fiat in causa criminali ex confessione sola absq; alio processu, et sententia.

30 Sentetia in criminali semper est necessaria, in qua nunquã quis pro condemnato haberi debet.

Quæstio sexta secunde partis.

1 Sexto principaliter queritur de effectu torture, & quæstionis, † Super qua cõne est sciendũ, ꝓ tortura fuit inuẽta, ad finẽ, vt per eã veritas negotij, de quo queritur, illuminaretur, & inueniretur l. cũ falsum, & l. hoc ꝓ placuit. C. de qõ. Et tũ non semper, nec vnquã est ei fides adhibenda, quia fragilis, & periculosa res est, & fallens veritatẽ. Nã quidam adeo sunt duri, vt millies torti, nihil dicãt, de eo, de quo interrogantur, & plerq; obdormiũt in ea. Ex quibus habui iã duos pro manibus, qui positi in tortura, ita obdormiebãt, vt viderẽtur defuncti pœnitus, & postq̃ de ea deponebãtur, stabãt sic per aliquod spatiũ, & postea incipiebãt respirare, & continuo sic faciebãt, quotiescũq; ponebãtur in tortura. Sed cũ mutassem torturã ponendo taxillũ ad talos, vnus ex ipsis, & in hac tortura idẽ faciebat, alius vero nõ. Quidã vero sunt ita timidi, & fragiles, & doloris impatiẽtes, vt omnia cõfitentur, ẽt falsa, & quę nunq̃ cõmiserunt, vt est de his tex. in l. j. §. quęst. ff. de qõ. & Seneca dicit ẽt innocẽtes cogit mẽtiri dolor. & horũ est maior numerus q̃ obdormiẽtiũ. vnde iudex debet multum aduertere, ne de facili credat. † Et ideo hic quero, an cõfessioni facte in tormentis, credi, & stari debeat. Respõdeo, tex. in d. l. j. §. diuus seuerus. ff. de qõ. dicit cõfessiones reorum, pro exploratis facinoribus haberi non oportet, si nulla alia ꝓbatio, religionẽ iudicis instruat. & si vĩ velle, ꝓ non credatur, nec stari debeat, sed in l. edictũ. ff. eo. ti. dicit qõnes efficacissimas esse ad inquirendã veritatẽ, & in l. j. §. si quis vltro. eo. ti. dicit, cum in tormentis constiterit. & sic innuunt dicti tex. ꝓ cõfessio facta in tormẽtis fidem faciat glo. in l. fi. C. de qõ. dicit quod cõfessioni facte in tormentis statur, si perseueretur. & ita loquitur d. l. j. §. si quis vltro. & d. l. edictum. secus si perseueretur. & ita loquitur d. §. diuus seuerus. & istud etiã sequitur ibi Odofred. & ista distinctio est de mente Azo. in sum. C. eo. in fi. glo. etiam ponit eã in d. §. diuus seuerus. & istam tenet ibi Bar. Bald. autẽ in l. j. C. de confes. in iiij. colũ. distinguit, ꝓ aut reus in tormentis confitetur, præcedentibus legitimis indicijs, & statur sue confessioni, præsertim, si perseueret in ea. aut non precedunt aliqua indicia, vel argumenta vel sunt ita leuia, ꝓ nõ faciunt præsumptionem. & tunc non statur confessioni, nisi in ea perseueret, vt not. in glo. in dicto. §. diuus seuerus. secundum eum. Ego puto, ꝓ ista distinctio Bal. non sit bona nec vera. & miror, ꝓ ita insipide, contra morem suum, locutus fuerit. Nam in primo membro vult, ꝓ † confessioni facte in tormentis stetur, etiam si non perseueretur in ea, sed istud est contra glos. & docto. omnes, vt supra relatum est, & contra dicto. §. diuus. Item in secundo membro similiter male dicit, per tex. & quæ ibi not. per Bart. in l. pen. ff. de quæst. vbi confessioni facte in tormentis nunq̃ statur, etiam si perseueretur, si fuerit habita non præcedẽtibus indicijs, vt ibi est tex. secundũ vnam lec. q̃ tenet ibi Bart. & late examinaui supra, in proxima prin. q. in ver. sed ponamus quod quis. & ista est cõis opi. in vtroq; prędictorũ membrorum. vnde bonus qñq; dormitat Homerus. & hoc idem melius loquẽdo consuluit Bald. in suo consil. incipiente, tres sunt casus pro quo cõsilio reg̃re infra

© SCD - Université de Poitiers

vbi forte ponam, de verbo ad verbum, in
ver. & quia supra, & idē ipse voluit in l. imperator. la. ij. ff. de sta. ho. dicendo, ꝙ cōfessio extorta per torturā minus legitimā, ni-
4 hil valet, † Sed quero, qūo dicatur in confessione perseuerare, Respōdetur, quod ad hoc vt dicatur perseuerare in confessione, oportet quod post confessionem factam in tormentis reducatur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & publicis personis cōfirmetur. text. est in l. ij. C. de custo. re. secundum Bar. in d. §. diuus seuerus. in l. j. ff. de qō. Ista tamē perseueratio debet esse, & fieri extra loca tormentorum, in loco vnde tortura non vī. & dicitur perseuerare, prēsertim si hoc confiteatur coram amicis, argu. l. quero. ff. de edil. edic. dixit Bal. in l. ij. C. quorum app. non reci. sed idem Bald. in l. j. C. de confes. qd perseuerare dicitur eo ipso, quod non reuocet ipsam. Non obst. si dicatur, ꝙ confessio facta metu tormentorum non valet, quia talis metus non est iustus, quia iudicis authoritas operatur, quod factum per talem metū, valeat, quia pertinet ad executorem iustitie, vt ff. quod met. cau. l. iij. cum non fiat contra bonos mores, sed iure licito, vt ibi patet. Si autē iste appellat, non intelligitur perseuerare, sed tacite reuocare, vt ff. de ap. l. creditor. §. iussus. ita dicit ipse, quod non placet, immo requiritur expressa ratificatio ad locum tribunalis facta, per d. l. ij. ff. de custo. re. vide Bal. in prohemio. C. in fin. & in c. j. de pace iur. fir. de his tamen vide quæ dicentur in-
5 fra in hac eadem q. † Sed an statim quod tortus deponitur de tortura, debeat duci ad tribunal, ad videndum, an perseueret in cōfessione habita, Respondeo ꝙ non, sed debet repausare, saltem per diem & noctem, sine tormentis, & postea debet duci ad locum, de quo supra dictum est, & si confitetur, tunc dicitur perseuerare, si aūt hoc faceret statim post tormenta, non diceretur perseuerasse ita not. Iac. in d. l. ij. C. de custo. re. vt refert, & sequitur Ang. in l. j. ff. eo. tit. Et ideo dixit Bal. in prin. C. super rub. ꝙ perseuerantia expressa requirit, qd pluries confiteatur, diuersis temporibus, sed quādo pluries confiteretur eodem tēpore, ista est vna confessio tantum, & non est proprie perseuerātia de hoc est glo. not. in simili. in l. iiij. ff. de pig. act. secundū eū, quod est notandū. Ipse tamen in l. ij. C. quod me. cau. in iij. colum. aliter loquit Bart. in d. l. j. §. diuus seuerus. ff. de quæsto. dixit quod debet duci ad banchum, eo tempore, quo cessauerit dolor tormētorum sed si reduceretur ad banchū, stantibus dictis doloribus, totum hoc videretur factum, & dictum formidine tormentorum, argu. l. quod ait. §. fi. & de adul. & sic dicti doc, mire inter se sunt varij, sed possunt saluari, distinguendo hoc modo, videlicet quod dictum Bar procedat, quādo est certum dolorem cessasse, vel durare, sed qñ de hoc dubitatur, loquatur Iacob. Bur. quia per diem & noctem præsumitur cessasse, &
6 ita intelligo hanc q. † Sed ponamus, ꝙ tortus confessus in tortura, fuit ductus ad tribunal, vt ratificaret, sed ipse negauit, qd in tortura confessus est, & an propter hoc debeat relaxari, cum non cōfiteatur apud tribunal, vel debeat tantum torqueri, quod apud tribunal dicat illud, quod dixit in tormentis. Bal. dicit quod post talem reuocationem remaneat semiplena probatio. allegat glo. in l. ij. C. de cu. re. & ideo, nisi reuocans probet contrarium, compellitur perseuerare in confessione, etiam per repetitionem tormentorum, ad hoc quod not. Inno. in c. per inquisitionem de elec. ita dicit Bal. in l. in bone fidei. C. de iureiur. in iij. col. sed
7 idem Bald. in d. l. ij. C. de cu. re. dicit, † ꝙ qñ quis in confessione non perseuerat tacite vel expresse, sed reuocat, & tunc si sunt alia indicia facientia pro reuocatione, admittitur reuocatio, vt l. j. §. si qs vltro. ff. de quæstio. si aūt indicia faciunt contra eū, non admittitur reuocatio, quia vbicunq; potest quis cogi confiteri, non admittitur reuocatio, sed iste potest cogi confiteri, ergo fortius potest cogi perseuerare in confessione, vbi autem nulla indicia apparent pro, vel contra, vī ꝙ ista reuocatio confessionis spōte facta, nō procedat, nisi error allegetur, & probetur, vel nō staret per allegantem, sed staret per iudicem, quo minus probaretur, vt l. de etate. §. fin. ff. de interro. act. facti qd not. in l. iudicium fustium. ff. de infami ita dicit Bald. in d. l. secunda. & est ellegans distinctio. ita debet intelligi, ꝙ ipse not. in l. fi. C. de proba. vnde hoc casu posset cogi perseuerare in confessione, per repetitionē torture. Et quia supra facta est mentio de confessione habita in tormentis, quero generaliter, an confessus in criminalibus, possit ex sola confessione condemnari, absque alijs
8 probationibus. † Respondeo, tres sunt casus. nam quandoque quis confitetur in tortura, seu formidine tormentorum, & hoc constat. quādoq; quis confitetur sponte, & hoc cōstat ēt, quandoq; qs cōfitetur, & dubitat, an spōte, vel formidine tormētorū cō

© SCD - Université de Poitiers

fessus sit, quia tortus dicit timore tormentorum se cõfessum, & iudex illud negat. Primo casu Bal. in dicto cõsilio suo, ꝓ incipit, tres sunt casus, dicit ꝓ qñ quis confitetur in tortura, vel formidine tormentorum, & hoc constat, & tunc si non præcedunt indicia, non creditur confessioni, & si post confessionem probãtur indicia, tunc iudex appellationis non debet confessionem sequi, quia illegitima, et cõtra iuris formã fuit extorta. vt legitur, et no, in l. maritus. ff. de qõni. Indicia ergo debent præcedere, per legitimos testes legitime recipiendos, & examinandos, & enim extra iudicium aliquid dicerent sine iuramento, facerent indicium, quia deposuerunt non iurati. C. de testi. l. solam. & in l. iurisiur. & indicia sunt probãda per duos testes contestes, non singulares. C. fa. her. l. fi. in gl. ita dicit Bald. in d. consil. in isto primo capite. Quibus adde ꝓ quomodocunq; tortura sit illegitima est verum quod dicit Bal. non solũ si sit illegitima eisdem personis, quæ torqueri non poterant, de quibus supradictum fuit plene, in iiij. q. prin. dum tractauimus quę persone possunt torqueri, & quę non. vel respectu causæ, super qua fuit adhibita tortura, de quo dixi supra in iij. q. prin. vbi habetur, in qua causa sit habenda tortura, & in qua nõ. vel qa non formata inquisitione vel accusatione, & ante lit. conte. vel non seruatis alijs, quę fieri & seruari debent. propter quę nõ põt deueniri ad torturam, de quibus plene dictum fuit in v. qõ. prin. per totum, vbi vide.

9 †nam ex tali confessione extorta per torturam illegitimam, non poterit deueniri ad condemnationem etiam si fuisset millies ratificata, cum nõ valeat, vt dictum fuit in d. v. q. prin. in ver. sed ponamus, quod quis est minus legitime tortus & c. ¶ St autem cõfessio fuit extorta per legitimam tortura, tunc ad hoc, vt ex ipsa possit deueniri ad condẽnationem, est opus, vt in ea fuerit perseueratũ, & sic, ꝓ fuerit ratificata legitimo modo, prout superius in hac q. dictum est. Item est opus, vt certa sit, & specialis non vaga, & generalis. & constet de facto, puta, in furto, de rebus subtractis. ita dicit Bal. in d. authẽ. sed nouo iure, ĩ ver. sed pone, ꝓ ds cõfiteť, per l. in rebus. §. illud. ff. ad treb. et Pau. de Cast. in d. auth. sed nouo iure, & Are. in tract. malefi. in gl. in verbo, & vestem cœlestem. in vij. colum. in ver. quid si quis con-

10 fitetur. vbi etiam dicit, †ꝓ iudex debet esse bene cautus, ne dament animam & corpus, qñ fur confitetur maria & montes, & plura furta commisisse, ꝓ velit dicta furta alibi commissa, & hic qualificare, & verificare mittendo nuntium ad habendum informationem pro veritate, & ad reperiendum dicta furta, ita quod appareat, quæ distraxerit, & quæ pignorauerit, & quæ pœnes se, vel alium habeat, alias sepe innocẽte condemnaret, qui metu tormentorũ, multa non vera confitentur, contra. l. absentem. ff. de pœ. & vide ad hoc etiam per Ioã. An. in addi. Spe. in ti. de sen. i ver. titius fuit cõfessus. & Gand. in trac. malefi. in rub. qualiter fiat accusatio. & Ang. in l. j. C. de confes. qui dicit, ꝓ si quis confitetur occidisse hominem, qui viuus apparet ꝓ confessio non tenet, neq; ligat confitentem vt l. inde neratius. §. fi. cum. l. se. ff. ad l. aquil. si aut constat hominem occisum, tamẽ nescitur a quo, tũc

11 confessio ligat ibi. † sed quid si nõ apparet, nec viuus, nec mortuus exemplum, confitetur quis se duos, vel tres mercatores occidisse incognitos, & eos proiecisse in flumẽ, nec corpora reperiuntur, an illa confessio erit sufficiens ad condemnationẽ, dicit ipse videtur quod non, ex quo nõ apparet, saltem corpora interempta. sed dicit ꝓ cõtrarium fuit determinatum Perusij, per egregium d. Nico. de Torrelis, ibi presidentẽ. et dicit ꝓ bene fecit ex quo inquisiti erat magne fame & conditionis, & erant robatores, & stabant suxta clanas, ita ꝓ in illud flumẽ habiliter potuerũt corpora proiecisse. si autem non esset verisimile, propter distantiã loci, vel propter bonam famã inquisiti, non crederem de iure, ex tali confessione, quem esset damnandum, nec debet vltro confessum iudex incontinenti punire, & confessioni credere vt d. l. si quis vltro. §. diuus. ff. de quæsti. ita dicit Ang. in l. certum. ff. de cõfes. damnati illum d. Nico. de Torrel. presidentem Perusij, ꝓ per illas confessiones generales, condemnauit illos inquisitos, cũ non constaret de rebus subtractis, & de corporibus mortuis, & hoc idem confirmat in addi. Spe. Bal. in ti. de sen. in xvij. col. qui

12 dicit, † ꝓ si quis confitetur se hominem occidisse, & corpus proiecisse in mare, ꝓ cum non constet de corpore mortuo, ille nõ põt ex hoc cõdemnari, nisi saltem probetur illum per famam esse mortuum. sed d. Augu. de Ari. in addi. dicti trac. malefi. in d. versi. quid si quis confitetur, dicit, ꝓ iudex semper debet facere, ꝓ constet de delicto perpetrato, & rebus subtractis, etiam si fur, & reus esset male fame, per d. §. item illud. in l. j. ff. ad sille, & ita vt ipse velic, in d. tra. su-

© SCD - Université de Poitiers

per eo, verbo, fama pub. circa fi. additionis, ad ver. postq̃ aliquis fuit captus & incarceratus &c. Et ita ego approbo, q̃ si non constat de delicto, & corpore, in quo dicitur factum delictum iudex, ex confessione, non procedat ad condemnationē, maxime corporalem, per prædicta, & per ea quę dicta sunt supra titj. q. prin. supra de tortura, & ver. item no. q̃ nunquam &c. vbi fuit dictũ q̃ non est deueniendum ad torturam, nisi constet de delicto, ergo multominus ad cō-
13 demnationem † Quinimmo etiã si cōstaret de delicto, puto esse aduertendum, quod iudex non deueniat ad condemnationem, ex confessione, etiam legitime extorta per torturam, esto etiam q̃ sit ratificata, sed velit antequam procedat ad condemnationē, verificare, inquantum potest dictam cōfessionem, saltem per aliqua verisimilia, quia multa dicuntur non vera, & ratificantur ēt propter timorem tortur c, per ea quę habētur in l. j. §. questioni, ff. de qō. & fuit dictũ supra in princi, huius vj. qō. prin. Ego enim vidi, & audiui, aliquos fuisse ex tali confessione iniuste, ex inaduertētia, vel seuitia officialem, condemnatos, & morte traditos, q̃ non aliter perquisita veritate processerunt ad condemnationem, & executionē ex sola confessione, nō verificando aliter factũ, & quod fuerint iniuste damnati, fuit detectum ex postea, quia fuerunt capti, alij ex postea qui talia delicta commiserāt, ex quo fuit declaratum illos fuisse iniuste damnatos. vnde sit bene cautus iudex, saltem, vt excusare se possit ī foro poli, vt velit prius verificare factũ ex aliquo certo signo. verbigratia, si fuit aliquid subtractum, querafur post confessionem, quid confessus fecerit de re subtracta. & si dicit se vendidisse, vel pignorasse alicui exploretur ab his, q̃bus dicit vēdidisse, vel pignorasse, an sit verum. & his similia fiant, & nūc est de facto, in hac inclita ciuitate Senensi, in nostro p̃torio, in quo detinetur vnus, occasione homicidij de nocte commissi, & ille qūq; fatetur, & qūq; negat, tamen vltimo persistit in confessione, propter timorē torture, cuius est nimium pauidus, & dicit se posuisse ensem cum quo interfecit, modo in vno loco, & modo in alio, & tamen adhuc non potest ex aliquo signo clare innotescere iudici maleficiorũ, q̃ iste vere fateatur certe malefaceret, & ita sibi dixi, si ex sola confessione, ipsum condemnaret, nisi aliter dictam confessionem, cum aliquo vero signo verificaret,

14 *Secundo casu* qñ† quis cōfitetur sponte, & hoc cōstat, tunc secundũ Bal. in d. consilio, statur sue confessioni l. q sententiam. C. de pœn. nisi indicia probabilia, & verisimilia, vel ipsa innocentie substantia, in contrarium appareat, vt ff. de qō. l. j. §. si quis vltro & isto casu. si quis reuocet confessionem, & coram iudice appellationis detegat innocentiam debet liberari, vt not. ff. de app. l. creditor. §. iussus. & C. de erro. aduo. l. fi. & C. quo. ap. non re. l. j. §. Cy. Bart. autem in l. j. §. diuus senerus. ff. de quęstio. dicit, & etiam glo. ibi, quod talis cōfessio sufficit ad condemnandum, vt l. fi. confessus. ff de custo. re. d. l. qui sententiam Bal. tamen in d. l. C. de confes. dicit in v. col. super hoc membro, distinguēdo, quod aut cōfitetur verũ, aut falsum, aut dubitatur. Primo casu dicta confessio nocet confitenti, & ei statur, nisi esset talis confessio, quæ posset interpretari in bonam partem. c. cũ dilecto. de accu. Secundo casu, non est standum, quia talis confessio est contra naturam veri, vt l. j. §. si quis vltro. de quæst. & l. nō tā-
15 tum. ff. de ap. † Tertio casu, qñ dubitat, dic quod præsumitur spōtanea. primo, quia nemo præsumitur ita fatuus, q̃ mentiatur, in seipsum. secundo, quia confitetur præstito iuramento de veritate dicenda, & sic ipse confitetur ex conscientia perpetrati sceleris. tertio, quia habetur pro veritate, ita dixit Bal. ibi, Eo tamen casu, quo confessionem falsam non nocere dictum est, intelligo, si sit reuocata eius sententia, & probatum de innocentia. Si autem est lata sententia, & foret appellatum, tunc etiam in causa appellationis posset de innocentia deduci, & probari, & debebit solui, si probata fuerit, vt ff. de app. l. creditor. §. iussus. & C. de erro. aduo. l. fi. & ita voluit Bal. in d. cōsilio, tres sunt casus. Si autem non esset appellatum, & iudici constaret de innocentia condemnati, & tunc ante executionem factam, & habet locum d. §. si quis vltro. quia debet referri principi pro liberatione condemnati, & interim debebit supersedere. si vero esset facta executio, antequam de innocentia constiterit, & tunc sentētia & executio fuit iusta, sed per ipsam non liberatur verus delinquens casu est in l. qui seruum. in princip. ff. de iuine. actuq; priua, & tenet
16 Bal. in l. ij. C. quib. res iudi. nō no. † Tertio vero casu principali, qñ dubitat, an sponte, vel formidine tormētorũ, quis cōfessus fuerit, vt q̃a cōfessus dicit se cōfessum formidi-

© SCD - Université de Poitiers

ne tormẽtorũ, sed iudex dicit sponte, & idẽ dicit tabellio, et sic est dubia per negationẽ, tunc Bal. in d. l. j. C. de confes. dicit, qd si qdẽ nulla fuerunt adhibita tormenta, & imputet sibi cõfitens, quasi dicat, præsumitur spõtanea. si vero fuerunt adhibita, vel præcesserũt terribiles mine, vel minacesiactantie, & tũc præsumitur metus, nisi esset talis malefactor, cui iudex deberet imminere, tanquam terribilis, quia potius tunc est præsumendum contra confitentem, quam contra iudicem, ita intelligitur quod not. Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nunc. & sic cũ due præsumptiones possint esse, vna quod per metum alia ex conscientia criminis, præsumam potius ex conscientia quod est notãdum secundum eum. Ad quæ etiam facit quod dicit Barto, in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle. ꝙ quanuis sit carceratus, tñ eius confessio non præsumitur facta per metum, quia iudex nõ dicitur inferre metum, vt no. Arch. xv. q. vj. si sacerdotibus. quia præsumitur pro iudice ut
17 l. iij. C. de offi. ci. vbi est text. notabilr. † Itẽ dicit, qd probato metu, vel tortura, est quasi impossibile probare, ꝙ sponte fuerit cõfessus, per no. per Innoc. in c. super hoc. de renun. secundum Bal. Item dixit idem Bal. in l. nouissime. in fi. principij. ff. quod fal. tut. au. ꝙ licet quis sit relaxatus per curiam, tamen semper præsumitur metus instare, ne iterum compellat, quod est menti tenendũ secundum eum Bal. ipse vero in d. consilio, tres sunt casus. in quo membro dicit, quod si quidem coram iudice appellationis probatur delictum, debet sequi condemnatio. si autem dato termino vtriq; parti, nõ probatur delictum, tunc quia communiter tales confessiones, consueuerunt per assessores, & potest item, per tormenta cõiter extorqueri forte per locum a cõiter accidentibus debet præsumi formidine tormentorum, ad hoc facit quod not. Cyn. & clarius Iaco. Butri. in l. ij. C quod metus cau. & ibi multum assessores reprehendũtur, quia faciunt scribi, ꝙ fuit sponte confessus, Itẽ ratio naturalis hoc dictat, quia nemo vitã suã odio habet se non chi se impicha per la gola. non est verisimile, quod existens in fortia iudicis sponte confiteatur, sufficit enim terror eorum qui minacem feruorem po-
18 nunt, † Bt sola ergo confessione reuocata, & dato termino ad probandum hincinde, & maleficio non probato, non credo ꝙ iudex posit fundare condemnationem, maxime secundum glos, quæ dicit ꝙ soli nude confessioni non creditur, vt no. C. de cu. re. l. ij. alias parum prodesset etiam ignorantibus appellare, quia durum est probare torturam, quæ fit in camera iudicum, nec assumuntur testes quorum dicta possent haberi sicut docet experientia, & sic lex quæ permittit appellare confesso, esset ludibrio, ita dicit Bal. in d. consi. Petr. vero de Anch. in suo cõsi. ꝙ incipit visa inquisitione formata contra Philippum de Mantua &c. referendo consilium prædictum dicit ꝙ ad prę dicta faciunt notata per Bal. in l. nouissime. ff. ꝙ fal. tu. au. post Cyn. vbi dicit ꝙ semper præsumitur in officiali metus & error ab eo inferri si per impressionẽ. C. ꝙ me. cau. Bt licet quis sit relaxatus, tamẽ semper metus instare videtur, ne iterum capiatur, & talis recte potest dici metus continuatus vt c. j. ꝙ met. cau. & idem dicendum est in iudicis cuius metus posito, incarcere pro crimine, semper instat ad torturã, ꝗa familiã et alias instãtia semp in prõptu habet, ita ꝙ potẽtia nocendi, et torquẽdi in habitu. idẽ operatur, ꝙ potentia in actu, vt c. non solum. de ap. in vj. & l. labeo. de statu homi. & habet hoc in se equitatem, nam si nimiam reuerẽtiam tormentorum contrahentis metimur, vt l. j. §. quæ honoranda, ff. quarũ re. act. non da. & xxij. q. iij. vnusquisq;. multomagis ni miam tormentorum, cũ formidinem, formidinem iustã reddit cõis vulgi opi. quę habet ꝙ officiales cõsueuerunt captos, & inquisitos de crimine prætermissa iuris gravitate torquere. ad hoc ꝙ no. per Barto. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi præ-
19 tori, † Item nuda confessio, non sufficeret in ciuilibus ad obligandum, l. cum de indebito. ff. de probatio. & c. si cautio. extra de fide instru. multominus ĩ criminalibus, vbi agitur de salute hominis. nec est verisimile ꝙ quis vltro confiteatur illud quod vitam adimat, vel statum eius vel famam minuat, abhorret enim hoc natura qd seruari desiderat, mortem aũt & pernitiem, vt ait Boetius, euitat. Confessionem ergo non verisimilem, & sponte factam non debet iudex admittere, nisi alia suffragentur adminicula, vt not. in c. quia verisimile. de præsump. & sic confessio contra naturam non valet, vt in c. si. de confes. & c. nos in quẽquam ij. q. j. nec confessio contra præsumptionem, quę est secundum naturam scilicet seipsum conseruare mortemq; & pernitiem euita-
20 re. † Remedium ergo est ꝙ ille qui dicitur confessus formidine tormentorum, confessionem suam reuocet, per se, vel per procu

© SCD - Université de Poitiers

ratorem habentem ad hoc speciale mãdatum, nec iudex aliter dicto crimine, non p̃bato poterit eum condemnare, rationibus supradictis. hęc dicit d. Pe. in d. consilio, dicens etiam ita de facto obtinuisse licet iudices maleficiorum, difficiles & rigorosi in admittenda dicta reuocatione cõfessionis, se exhibeant, & euolant ad condemnationem, cum per inquisitionem procedunt, & credunt vilescere in conspectu hominũ, cũ aliquem absoluũt, contra l. absentem. ff. de pœn. hęc ille. & licet ista videantur varia dicta, tñ omnia reducuntur ad concordãã, cum hac distinctione, quod si cõstat de tortura præsumitur confessio meticulosa, hic tñ metus si precesserunt indicia non infringit confessionem, per dicta in primo membro. Aut non constat de tormentis, & tunc, præsumitur spontanea, & istam puto veritatem, hoc ad ~~dito, nisi ex consuetudine iudicis~~, aliud esset dicendum, per ea quæ not. Bar. in d. §. si quid ipsi prætori. & ita intelligo quod dicit Bal. in d. consilio.

21 *Rursus quero* †an ĩ criminalibus sufficiat vnica tñ cõfessio, an debet esse repetite sepius, hanc q. tangit gl. in l. diuus seuerus. ff. de quæ. & in l. seruos. C. ad l. iul. de vi. & in l. ij. C. de cu. re. & p̃ Cy. Bal. per Azo. in sum. C. de confes. gl. etiã ponit in l. j. C. de cõfes. & ibi Bal. & per Spe. in ti. de cõfes. §. j. ver. & hoc in ciuili. & per Iac. But. in l. ij. C. ꝓ met. cau. vera conclusio, & cõis, & quasi oĩm est, ꝓ aut quis in iudicio est sponte confessus crimen, de quo agitur, & tunc vnica tñ cõfessio sufficit ad ipsum condemnandum. tex. est, & ibi glo. in l. seruos. C. ad l. iul. de vi. & l. qui sententiam & l. cũ reis. C. de pœ. & l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. Aut confessus est in tormentis, & formidine tormentorum, & tũc quia illa confessio cõiter fit extra locũ iudicij, *non* sufficit ad condemnandũ, *sed* est iterum repetenda apud tribunal in forma iudicij, & forte corã testibus, & iste est intellectus. l. ij. C. de cu. re. & istam distinctionem posuit Azo in sum. C. de cõfes. licet in l. j. C. de confes. aliter loquatur in appara. et hanc sentit gl. in d. §. diuus. & Spe. tenet in d. ver. & hoc in ciuili. & Odo. Cy. & Bal. in

22 d. l. ij. C. de custo. reo. † Cauti tñ assessores in arduis negotijs semper repetunt confessionem apud acta, quod spõte cõfessus fuerit ꝗ̃uis etiam præcesserit tortura, ita dicit Bal. in d. l. ij. C. de custo. reo. & quod supradictam conclusionẽ tenet Bar. & Gand. qui dicunt idem de consuetudine obseruari. & allegant quod not. in l. seruos. C. ad l. iul. de vi. hęc dicit Bal. in l. ij. dicens etiã, quod aliquando in cõfessione perseueratur. per expressam confessionem factam apud acta. & non est dubium quod talis confessus, ex sola confessione potest damnari. secundũ omnes. Quandoq; in confessione perseueratur tacite, quia non reuocatur confessio, & tũc, aut emanauit sponte, & sufficit. aut metu tormentorum, & non sufficit, immo repetẽda est confessio, immo assessores, vt nõ stetur in dubio isto, faciunt scribi, quomodo reus fuit sponte confessus, & quasi, vt plurimum, ista confessio est falsa. Quandoque in cõfessione non perseueratur tacite, vel expresse, sed reuocatur cõfessio, et tunc si quidem sunt aliqua indicia facientia pro reuocatione, & admittitur reuocatio, sed potest cogi confiteri, ergo fortius cogi potest perseuerare in confessione. si autem nulla indicia apparent pro, vel contra videtur ꝓ ista reuocatio sponte facta nõ procedat, nisi error allegetur, & probaretur, vel staret per iudicẽ nõ per allegantem quo minus probaretur, vt l. de etate. §. fi. ff. de interro. acti. facit quod not. in l. ictus fustium. ff. de infami.

23 † Confessionem autem suam, quis põt interpretari, exponendo, non perimere in totum. c. cum dilecti. de accus. hęc Bal. in d. l. ij. sed gl. in d. l. ij. & quidam sunt frequaces, vt fuit Fran. Accur. dicunt ꝓ siue sponte, siue per tormenta quis confessus fuerit, non est adhuc puniendus, nisi perseueret. & hoc probant per tex. d. l. ij. qui generaliter loqtur, ergo generaliter est intelligendus. ff. de le. præstan. l. j. §. generaliter. & l. de pretio. ff. de publica. pro quorum sententia facit. C. ad l. iul. de vi. l. seruos. vbi dicit confessionibus. in plurali. sed tu teneas quod supra conclusum est, quæ est communis opinio. Sed ponamus quod quis est confessus per torturam, & in ea perseuerauit, ratificãdo apud acta, & confitendo, an liceat notario scribere, vel iudici pręcipere ei, quod scribat, quod cõfessus fuit sponte super hac q. Innoc. in c. super hoc de renunc. vt refert Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. dicit quod probata tortura est quasi impossibile probari confessionem sponte factam. & in d. l. ij. C. de cust. reo. dicit ꝓ talis scriptura vt plurimum est falsa. Iac. But. in

24 l. ij. C. ꝓ met. cau. † dicit quod iudex & notarius male faciunt, in actis apponere, ꝓ ille qui tortus est spõte cõfessus sit, & talis scriptura est falsa Batt. in l. j. §. si quis vltro, de

© SCD - Université de Poitiers

quæsti,ff.in fi,dicit ꝙ si cõfessus est reus in actu torture,non debet dicere notarius, ꝙ sponte,secus si postea confessus sit,Bal in l, j.in v,col,C.de confes,dicit ꝙ notarius nõ incidit in falsum,primo quia vidit & audiuit hoc,& non vidit & audiuit contrarium præsertim tunc,vnde de hoc nõ posset cõficere instrumentum,vt l.hac consultissima C.qui test.fa.po.Item quia naturali ratione debet credere ꝙ ille cõfiteatur propter cõscientiam perpetrati criminis. Item etiã iudex excusatur, quia non fuit tortus ad hoc præcise,quod confiteretur,sed vt verũ diceret, & ideo cum nõ fuerit tortus ad hoc signanter,& specifice,sequitur quod tenetur confessionis,non est omnino tormentarius, sed secundum quid est liber,& intentio iudicis,fuit & esse debuit ,quod si confiteretur quia verum,non quia tortus,Item quia sic se habet generalis consuetudo ,quæ excusat,& ga bono zelo,vnde in psalmo,zelaui contra iniquos,pacem peccatorum,videns,ita dicit ipse ibi Are.autẽ in trac.malef.in g1.in verbo,comparuerunt inquisiti & cõfitentur totum.in ver,vnum nõ omittas dicit quod Ang.& Ioan.de Imo.in l.qui
25 in aliena.§.fi.ff.de acquiren.hæredi.†dicũt quod aut reus fuit tortus nõ præcedentibus indicijs vel non sufficientibus,& tunc etiã si perseueret in confessione, nõ potest scribi,quod sponte fuerit confessus,& notarius scribens scribet falsum , si scirei eum tortũ non præcedentibus indicijs,& ideo dicunt cautela est,ꝙ notarij maleficiorum retineãtur extra palatium ne habeant notitiã tormentorum,& sic possunt scribere cõfessiones tanquam spõtaneas,sed tu aduertas de Are,quod ex hoc nõ euitaret falsum iudex qui scribi fecit,qui hoc sciebat.Si autẽ iuste precesserunt tormenta,tũc rite,& iuste põt scribi,quod sponte fuit ingressus, dummodo inter tormenta & confessionẽ,aliud cõmodum interuallũ interueniat,quod arbitrio boni iudicis relinquitur, vt no,in l,iij. §.diuus seuerus.& ibi Bart.ff.de qõ.Bal.ẽt in l,j.C.de confes.in xj.col.dicit ꝙ generalis consuetudo excusat notarium & iudicẽ a falso,qñ scribunt,talis est cõfessus spõte. & vide etiã ad hoc do.Catal.in tracta.sindicatus.q.ccxv.vbi saris bene loquitur, quãdo adhibita est tortura,an iudex potest scribi facere,quod spõte fuit confessus,do.Vitalis in suo tract.clausularum.super clausula non, vi non metu.in.§.de metu tormentum.in iiij.col.tãgit hanc q.et dicit,ꝙ si notarius scripsit, ꝙ confessus fuit sponte , verum esse non videtur, propter hoc videtur falsum scripsisse.pro hoc videtur text.in d. l.j.§.si quis vltro.ff.de quæst.ibi est tex.si quis vltro &c.& sequitur ibi in litera,cum tormentis &c.constiterit,& sic dicitur spõte confessus,ille qui est confessus in tormẽtis.& secundum hoc debemus exponere,
26 constiterit,de cõfessione illius serui.† & si dicis,quomodo dicitur sponte cõfessus cũ dicatur per tormenta,dicas ideo, quia perseuerauit in confessione,vt d.§.diuus seuerus.& l.ij.C.de cust.reo,vel etiam si cõfessus est in actu torture,quãuis,notarius scripserit,sponte confessus est. Nec obst,verbũ constiterit,positũ in d.§.si quis vltro , quia exponitur,constiterit,s.de innocentia,& sic non refert se ad confessionem sed ad serui innocentiam,vt ibi patet.& no.bene, dicit ibi Bar.mihi autem cum reuerentia tantorum do.videtur super hoc, sit distinguendũ dicendo ꝙ aut nulla precesserunt tormenta ipsam confessionem aut precesserunt.Primo casu nulli dubium, ꝙ vterq; iudex scilicet & notarius recte scribit in actis,ꝙ spõte cõfessus est per d.§.si quis vltro.in prin. & l.ij.C.quo.ap.non re.si vero precesserũt tormenta & tunc aut ipsa tormenta illata fuerunt nullis præcedentibus indicijs, saltẽ
27 legitimis,aut ipsis præcedentibus. † Primo casu,quia illa tortura fuit iniusta,& iudex qui hunc torsit iniuste,& inique fecit, illa confessio vigore inique torture facta; etiam si miles ratificaretur,& dicatur spõte facta,nunquã præsumitur sponte,sed per violentiam tormentorum facta,& nihil valet,casus est in l,pe.ff.de quæst.& hoc casu si notarius scit illam torturam esse factam non debet scribere ꝙ sponte fuit cõfessus, & si scribit,puto ꝙ tam iudex,qui mãdauit, q̃ ipse notarius incidert falsum.l.qui testamentum.ff.de fal.& l.ij.C.de fi.instru.cum si.si vero notarius ignoraret torturam iniustam,tunc dicta pœna nõ teneretur,quia falsum absq; dolo non committitur.l.nec exẽplum.& l.maiorem.in fi.C.de fal.iudex tũ semper tenetur,quia mãdauit scienter scribi falsum,licet ignoranti,& in eo,in dubio præsumitur scientia iuris.l.ij.ff.ꝙ quisq; iu.
28 †Secundo vero casu, qñ tortura fuit iniusta,& præcedẽtibus legitimis indicijs habita,& tunc aut imminentibus tormẽtis,cõfessio in eis facta scribitur,mandante iudice,ꝙ sponte fuit confessus,tunc vterq; tam iudex q̃ notarius malefaciunt & puniũtur, vt supra aut postea,& tũc aut notarius sciuit torturam,aut ignorauit,si sciuit,& tunc

© SCD - Université de Poitiers

aut instãtibus doloribus torture hoc fit, qa statim ꝙ depositus est de tortura, vel parũ post tortus confitetur, & non licet scribere ꝙ sponte, malefaciunt iudex & notarius, p no. per Iaco. Butri, in d. l. ij. C. ꝙ met. cau. & l. ij. C. de cu. re. & supra dixi. Si vero transacto debito tẽpore, & spatio intermedio, ille tortus confitetur, & tũc licet scribere spõte. & ita seruat consuetudo. Si vero notarius ignorauit torturam, tunc nunq̃ ipse tenetur licet scribat spõte cõfessum. & ita intelligo quod no. Bal. in d. l. j. C. de cõfes. Et ideo iudices debent cauere, quod tormenta non videantur, neq; audiantur per notariũ maleficiorum, quia forsitã recusaret scribere sponte confessum, & hoc etiã voluit ibi Bal. Vltimo no. circa hanc prin. q. quę est de effectu torture, ꝙ qñ tortura fit in casu non permisso, vitiatur solum actus torture, cum suis dependentibus, non autem reliquus processus rite factus, vt l. j. C. de quęst. & ibi per Bal. in l. milites. in fi. eo. titu.

29 *Postremo quero* † an i causa criminali, ex sola confessione, absq; alio processu & sententia, fiat executio. Inno. in c querenti. de offi. delega. dicit ꝙ non. Sed ipse idẽ tenuit contrarium in c. qualiter & qñ. el ij. de accu. & pro ista parte est casus in c. romana. de app. lib. vj Dic aut quis confitetur metu tormentorum, & habent locum primo loco dicta, quia regritur perseuerantia, & processus, & lit. cõte. vt supra dictum est in v. q. prin. torture. aut confitetur sponte, & habet locum secda opi. Inno. in d. c. qualiter et qñ. & vide quod no. per glo. in c. ex literis, de diuor. sub verbo, admonitus. & vide Bar. in l. j. in fi. de cu. re. ita dicit d. Vitalis in tra. clausularum. super clausula non vi. non metu. in. §. de metu tormentorũ in ver. fi. Spe. in ti. de confes. in. §. j. in ver. fi. dicit, ꝙ si quis est sponte confessus, vel per torturã. & tũ in cõfessione perseuerauit, ꝙ nihilominus debet condemnari. l. si cõfessus. ff. de cust. reo. & extra de cõfessio. c. cum super. de elec. c. per inquisitio-

30 nem, † vbi dicit ꝙ nunq̃ quis est in criminali pro condemnato habẽdus, immo semper est necessaria sniã, vt C. de pœ. auc. sententiam. & C. de cu. re. l. si quis reus. & ff. de quæsti. l. j. §. j. vel l. pen. ij. qõ. ij. nos in quẽquam. & xxiiij. q. iiij. questiũ. & c. illud. Lãfran. Brixien. suo commento super c. quoniã contra falsam. de proba. super rub. de confes. in vj. col. in ver. queritur præterea. dicit ꝙ Inn. in d. c. per inquisitionem. dicit contra confessum de crimine nõ potest procedi ad condemnationem, nulla præcedente accusatione, inquisitione vel denuntiatione, quia ad hoc vt fiat cõdemnatio, oportet quod aliquid petatur, vel subsit materia, su per qua fundetur condemnatio, ita dicit dicere Bal. in l. ij. C. de confes. tñ si prædicto casu, inquisitio sequatur confessionẽ, & sic ordo peruertatur, dicit ꝙ procedi potest quia sententia ferri potest contra confessum, ex inordinato processu, vt tenet Bart. in d. l. si confessus. ff. de cust. reo. & Bal. in d. l. j. & Io. And. in d. c. qualiter & qñ. quod intelligendum est, secundum Bart. vbi supra, si confessio emanauit principaliter, alias secus, quod etiam sequitur Bar. in d. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Iudex indebite aliquem subijciens quæstioni qua pœna debeat puniri.*

2 *Iudex qui dolose & sine causa aliquẽ torsit si moriatur, capite plectitur.*

3 *Tortura adhiberi non potest per eum qui non habet merum imperium.*

4 *Tortura ad finem triplicem fieri potest.*

5 *Officiales non debent parere potestati aliquid contra legem iubenti.*

6 *Familiaris potestatis ponens aliquẽ ad torturam de mandato ipsius, non tenetur.*

7 *Rector cui concessum est arbitrium torquẽdi aliquem, an possit torquere nullis præcedentibus indicijs.*

8 *Inculpatum de crimine sponte se ingerentem torture, an possit potestas licite torquere, si alias ei non liceat de iure.*

9 *Cõmittere nemo pot alicui vt ipsũ percutiat, cum nemo sit membrorũ suorum dominus.*

Quæstio. vij. secundę partis.

Septima prin. q. est qua pœna puniat iudex tor-

1 quẽs aliquẽ † indebite, videtur quod debeat puniri pœna capitali, vt est tex. in l. decuriones. C. de qõ. & ibi hoc dicit Bal. sed text. in l. nemo carcerem. C. de exac. tri. lib. x. dicit ꝙ iudex q indebite torquet, vel carcerat aliquẽ punitur ea pœna qua puniretur incarceratus vel tortus pro eo pro quo torquetur vel carceratur. item punitur, quia damnatur ad carceres scilicet ad certũ tem

© SCD - Université de Poitiers

pus, secũdum Ang. ibi sed Bal. in rub. C. de pœna iudi. qui male iud. dicit ꝙ iudex qui de facto aliquem torquet, non punitur limitatione torture, quia nõ reperitur iure cautum, ꝙ tortura alicui imponatur pro tortura, sed tenet iniuriarum, pro motu iudicis, vt ff. de iniu. l. iniuriarũ estimatio secundũ eũ, super hac q. distingue, an tortus moritur in tortura, vel propter torturam, & tunc an & qñ, & qua pœna teneatur, fuit late dictũ supra in v. q. prin. de tortura. in ver. sed cũ dictum sit. Aut nõ fuit mortuus & tunc aut fuit tortus quis iuste & rite, & non teneatur
2 aliqua pœna, p l. gracchus. C. de adul. † Aut fuit tortus iniuste, vel non rite, & tunc aut torsit dolose, & sine causa, & tenetur pœna capitis, ẽt si non moriatur & eadem pœna tenetur si fecit torqueri illũ, qui de iure torqueri non poterat puta quia decurio, vel anciatus, sine prior, durãte magistratu, per d. l. decuriones. & per l. j. C. de requi. re. vbi de hoc per Bal. ꝙ procedit ẽt si potestas habet arbitrium, vt no. supra in c. veniens, & in c. quintaualis. de tureiur. Aut sine dolo, & cum causa tñ non recte, nec rite, & tenetur actione iniuriarũ, vt ff. de iniur. l. iniuriarum examinatio. & ita intelliguntur, & concordantur prædicta iura, & vide dicta in ver. sed cum dictũ sit quibus adde ꝙ qñ quis vt priuatus torquet aliquẽ punitur ea pœna qua punitur retinens priuatum carcerem, vt dicit Bal. in l. j. C. de priua. carce.
3 † Et si torsit non vt priuatus sed vt iudex tñ non habebat talem iurisdictionẽ, quia nõ habebat merum imperium sine quo tortura adhiberi non potest, vt no. hĩ in l. imperiũ. ff. de iuris. om. iu. et ibi per Gutl. & tunc habebat locum d. l. nemo carcerem. licet ẽt hoc casu teneatur parti actione iniuriarum per d. l. iniuriarũ. & hoc quia tortura est iniuria personalis, si fit sine causa, & iniuste, vt l. nihil. C. de quæsti. Sed quid si propter bonum publicũ, quis discere torsit aliquẽ, puto propter sedandum tumultum populi, vt multoties fit, propter terrorẽ aliorũ, an
4 teneatur in sindicatu. Credo ꝙ non arg. no. per Inno. in c. j. de cõstit. † Itẽ no. quod tortura potest fieri ad triplicem finẽ nam qñq; fit ad criminis punitionẽ, vt l. ictus fustium. ff. de infa. exemplum, qñ officialis reperit aliquem in flagranti, nam facit illũ ex hoc fustigari, vel aliter torqueri. vt ibi, qñq; fit ad iurisdictionis defensionẽ & ista tortura debet esse modica & tẽperata. l. fl. §. fi. ff. de offic. eius cui mã. est iur. qñq; fit ad criminis inuentionẽ, vt l. capite quinto. ff. de adul. & de hac est materia nostra, & de qua infra late loquuti fuimus. & inferius dicetur. Sed ponamus iudex, aut potestas, qui est caput officij & in quo residet potestas torquendi, nõ torquet ipse per se, sed iussit militibus, & alijs officialibus, vt torquerent aliquem, an si tortura est indebita, teneantur ipli milites, & officiales. Super hac q. licet aliquid tetigerim supra in v. q. princ. in ver. & aduerte circa prædicta, vbi vide, tñ quia non erat locus suus, sed melius cadebat hic, ideo cũ minus perfecti ibi dictũ fuerit, dicamus hic perfectius, capiendo distinctionem Dy. in c. ꝙ quis mandato. de reg. iur. in vj. ꝙ aut iussus potestatis est expresse contra legem aut expresse secundum legem & sic iustus
5 aut dubitatur. † Primo casu officiales non debent ei parere, immo potius resistere, & si non resistunt puniuntur, vt quia potestas mandat in casu illicito, vel torqueri decurionem, vel alium qui de iure torqueri, non potest, casus est in l. oẽs. C. de decu. lib. x. & l. qm̃. C. de ap. cum si. & superius fuit dictũ. & hoc casu, officiales debent protestari protestati, ꝙ hoc non faciat, & quod ipsi contradicunt, & consentire, si fiat, non intẽdũt. vt colligitur ex d. l. qm̃. Secundo casu, parere tenentur, alias si non parerent, puniretur ff. si quis iusd. non obtem. l. j. & ff. de re iud. contumacia. in prin. Tertio casu officiales non puniuntur, si indebite torquent aliquẽ quia parere tenentur ar. ff. de iudi. l. si quis ex aliena & ita intelligo. l. liber homo. la ij. ff. ad l. aqui. ubi obedientia debita, vel promissa excusat a delicto per quã l. dixit ibi Bal. quod fuit retectus quidam libellus, qui dabatur contra quendam officialẽ potestatis, qui de mandato potestatis, quendã torserat illicite, quia iste excusat, ratione iussus superioris secundũ eũ. Intelligo tñ dictum suũ, in casu in quo officialis debet parere secundum distinctionem supradictam, & non aliter. Sic ẽt intelligo, quod scripsit Ange. in l. iniuriarũ actio. §. si quis eo. ff. de
6 iniur. vbi dixit † quod miles, aut alius de familia rectoris, ponens aliquem ad torturã de mandato rectoris, iuste vel iniuste, nõ tenetur per illum tex. cõiuncta gl. in l. nõ vr. §. qui iussu. in glo. magna. ff. de regu. iur. Et ideo dat cautelam, quod rector oblato libello cõtra aliquẽ de sua familia de aliquo iniuste facto, ꝙ elapso tẽpore dandi libellos contra seipsum faciat reum conuictũ articulart & ꝓbare ꝙ ſ̃ fecit de mãdato rectoris, & hoc ẽt rector confiteatur, ꝙ fecit pro officio exercẽdo & erit securus vterq; quod

© SCD - Université de Poitiers

est valde notãdum intellige tñ scdm distinctionẽ prędictã, & non aliter, videlicet in casu qñ debet parere. Aduerte cp multoties cõcedit rectori, arbitriũ torquendi aliquẽ, an poterit torquere nõ pcedentibus legitimis
7 indicijs. † Rñdeo multi dicunt cp cc, sed cõtrariũ est de iure verius qa non poterit non pręcedentibus legitimis indicijs, vt c. quantaualis, & c. ventens. de iurejur. & no. in cle. sæpe. de verbo, signi. ita dicit Pau. de Leaza. in ca. grauis. de deposito & sic per istud arbitrium non excusaretur rector a pœna si torqueret, non præcedentibus legitimis indicijs. Quid si est datum arbitriũ qd possit torquere, nullis præcedentibus indicijs, in aliquo crimine. Dic cp intelligitur quod debeat torquere arbitrio boni viri, & moderate. ideo si excessit modum deberet puniri arg. l. pen. ff. de arbt. ita dicunt quidam, arg. eorũ, quæ not. Barto. in l. sed si vnius. §. ait præior. ff. de iniur. vnde si rector cupit habere amplam potestatem super maleficijs, & maxime in torquendo, prout multoties fieri vidi, & concedi, siue a gubernatoribus siue a cõmunitatibus, sint cauti, ut bulletinum, siue reformatio, sit large & plene certum, videlicet torquendi cũ indicijs vel sine, & alte, & basse, & moderate & immo-
8 derate, prout sibi visum fuerit. † Insuper quero ponamus, quidam inculpatus de crimine, sponte ingerit se torture, puta dicendo, ego non commisi tale delictum & offero me velle stare torture, ponatis me in tortura, costui e vn pazzo, an potestas possit iuste istum volentem ponere ad torturam, si alias de iure hoc ei non liceret. puta quia non præcedunt indicia. Respondeo quod non potest, quia liber homo non est dominus membrorum suorũ l. liber homo. ff. ad l. aquil. secundo quia potestas torquẽdi, est meri imperij, vt l. defensores. C. de defenso. ciui. & tenet Guil. de Cu. in l. imperium. ff. de iurisdi. omn. iudic. sed ea quæ sunt meri imperij, non possunt pacto priuatorum concedi. C. de iurisdi. omn. iudic. l. priuatorum.
9 † Tertio quia non potest quis committere alteri, quod ipsum percutiat. l. j. §. vsq; adeo. ff. de iniu. & hoc tenuit Barto. in l. pe. ff. de condi. ob cau. & in l. interdum. §. qui furẽ. & ibi glo. contrarium senserit. ff. de fur. & licet glo. & Bart. loquantur quando cõmittat se ad torturam priuato, tamen ego idem dico, si committit se iudici, quoniam vt iudex, in casu illo torquere non potest, quia habetur vt priuatus, quando quid facit extra terminos iuris l. prohibitum. C. de iure fisci, cum si. Et propterea quando iudex, in casu prædicto, torqueret aliquem volentẽ non excusaretur a pœna per prædicta applicanda fisco. sed excusaretur ab actione iniuriarum, & ab ipsius interesse, quoniam volenti nõ fit iniuria l. j. §. adeo. & ibi Bar. ff. de iniur. & per Bar. in l. quamuis. in fi. de in ius vocan. Ex his deciditur alia q. sæpe occurrit nam aliquis inculpat aliquem de delicto, & quia non habet veras probationes neque indicia sufficientia ad torturam, dicit domine potestas, ponatis me, & ipsum ad torturam, multi fatui, vt ita loquar, putãt hoc posse, & debete fieri per potestatẽ sed per supra proxime dicta est contrarium in persona volentis, ergo multofortius in persona illius qui nollet.

SVMMARIVM.

1 *Reum torquendum nemo debet subtrahere dum locus est torture.*
Torture si locus sit, detineri personaliter quis poterit.
2 *Tortura facilius adhibetur in maleficijs occulte factis, quam in alijs.*
3 *Tortura pro crimine explorando facta, non reddit tortum infamen.*
Præsumptio iuris & de iure dicitur indicium euidens.
4 *Suspitio vna præsumptionem non inducit sed plures suspitiones bene inducunt vnam præsumptionem.*
5 *Præsumptio illa censetur potior, quæ vero reperitur proximior.*
Iudex in tortura procedere debent quamuis tortus asserat se nihil dicturum.
7 *Innocens reputatur is contra quem indicia non reperiuntur.*
8 *Rei de crimine delati, & si non omnes nec omni casu possint torqueri possunt tamen vultu iudicis terreri.*
9 *Quæstio in certis delictis datur ex solis indicijs.*

Quæstio. viij. secundę partis.

Circa octauam partem

principi, in qua pollicitus sum colligere, & describere

© SCD - Université de Poitiers

describere aliqua notanda communia, de
1 indicijs, & tortura. †Et primo not, quod quando est locus torture, non licet alicui subtrahere torquendum a tortura, nec facere quod veritas non possit apparere, vt l. quicunq:. C. de maleſi. & mathe. quod facit contra celantem teſtē, ne teſtificetur in criminali ſecundū Bald. ibid. Secundo not. quod quando est locus torture quis potest cogi, & detineri perſonaliter, vt in c. ſi clericos, de ſen. excom. l. b. vj. facit quod not. Inno. in cap. vt fame, & c. quia contingit. de ſen. excom. & Bal. in l. nemo. C. de epiſ. au-
2 dien. iuxta fi. †Tertio not. cp tortura facilius adhibetur in clandeſtinis, & nocturnis maleficijs, quam in alijs dicta l. nemo. & ibi Bald. vel in crimine falſi l. ſicuti. C. de fal. & in crim ne proditionis, & ſic in crimine læſæ maieſta. l. fallaciter. C. de aboli. & in crimine adulterij, & ſimilibus, vt ff. qui & a quib. l. proſpexit. facit. ff. de fur. l. interdum. §. qui furē. & l. pen. ff. de condi. ob cau. & ideo in maleficijs de nocte cōmiſsis, nō requiritur arguta probatio, arg. not. in c. in fidei fauore. de hæreti. lib. vj. & l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met. cau. & facit. C. de inſti. codi. emēd. circa medium. & l. prima. §. tria. ff. de ven. inſpi. &
3 vide omnino infra in ver. fi. †Quarto no. quōd tortura, quæ fit ad crimen explorandum, non infamat, ſiue quis torqueatur vt teſtis, ſiue vt principalis. l. nullam. iuncta gl. C. de infami. Quinto not. quod indicium in criminalibus, ponitur pro quodā ſigno maleficij, ſed in ciuilibus ponitur pro veritate rei, vt l. ſi. C. de fal. her. Sexto no. præſumptionem iuris de iure appellari indicii euidens l. ſi qui. C. de adul. Septimo not. differentiam inter præſumptionem, & ſuſpitionem, quia ſuſpitio ſtans in ſuis finibus nunqꝫ eſt cauſa condemnationis, ſed præſumptio ſic, ſecundum glo. & Bal. in l. quā-
4 uis. C. de adul. †Octauo not. qd ex multis ſuſpitionibus inducitur vna pſumptio, ſed vna ſuſpitio, non inducit præſumptionem. facit quod not. gloſ. in l. ij. §. ætas. ff. de excuſa. tuto. Bald. in authenti. ſi quis. C. de adulte. Nono not. quod illud, quod dicitur; ſemēl malus ſemper præſumitur malus. intelligitur in eodē genere mali, & non in diuerſo, vt ſi tractatur de homicidio, & aliquis ſit homicida, præſumatur contra ipſum, ſed ſi eſſet adulter, nō præſumatur homicida & his ſi. l. omnes. §. a barbaris. ff. de re mili. & per Bald. in l. fin. ff. de hære. inſti.

Decimo not. quod differentia eſt inter ſuſpitionem, & præſumptionem, indicium, & argumentum, & adminiculum, vt not. Bal. in l. ea quidem. C. de accu. j. & ij. columna.

5 †Vndecimo not. quod inter præſumptiones illa eſt potior, quæ vero videtur proximior, vt l. ſi filium diffinitimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Item quod poſterior præſumptio tollit priorem. ff. de in integ. reſtitu. l. duus. pares vero præſumptiones inuicem ſe confundunt, quia nulla victoria fit a pari. ff. de ritu nup. l. non ſolum. §. vno argu. ff. de fideiuſ. l. generaliter. ver. ſua. & de excu. tuto. l. ſed & milites. in prin cit. vnde pariter operantur, & non præponderat altera alteri, ſed remanet factum ſimplex, ab omni ſuſpitione abſtractum. ſi vero eſſent plures præſumptiones pro vna, quam alia parte, tunc plures rationes vincunt vnam, ſi quælibet per ſe, eſt ita bona, ſicut illa vna quæ eſt in contrarium, argu. in authen. de conſangui. & vteri. fra. §. primo. Item præſumptio violenta, tollit non violentam. de præſumptio. cap. literas.

6 †Duodecimo not. quod licet exiſtens in tormento, dicat iudici ſe nunquā dicturum aliquid, tamen iudex debet procedere in tortura, alias facile eſſet vnicuique, vitare tormenta quorum dolore forte mutabit ſermonem, ſecundum Pau. de Leaza. in c. graues. de depoſito. Decimotertio not. quod ſicut poteſt torqueri accuſator, ita poteſt torqueri inſtigator & conſultor. l. ſi quis. C. ad legem iul. maieſta. Decimoquarto nota. quod accuſator non excuſatur a calumnia, propter quælibet indicia, ſed ſolum propter indicia manifeſta, ita dicit Bald. in dicta l. ſi quis. Decimoquinto not. quod vbi tortura eſt prohibita non habet locum tortura, etiam ſi præcedunt indicia, dicit Bal. ſumendo argu. a contrario ſenſu in l. mili-
7 tes. C. de quæſti. †Decimoſexto no. cp lex habet quemlibet pro innocente, contra quē non præcedunt indicia, ſecundum gloſſ. & Bald. in l. penulti. C. eod. Decimoſeptimo not. quod licet ex forma. l. vel ſtatuti, debeat ſtari indicijs, quantum ad plenam probationem, tamen ſemper neceſſe eſt, quod tale indicium probetur per duos teſtes, ita dicit Angel. in authen. de teſti. imperfe. in fin. in prin. colum. viij, vbi ex glo. poſita quæ incipit, valet. nam lex. C. dicit ſtari teſtamento paterno, quibuſcunque indicijs probetur, tamen iſta gloſſ. & illa dicunt quod iſta indicia debent probari per duos teſtes. Et ideo ſi ſtatutum dicit quod in maleficijs nocturnis, pro plena proba.

© SCD - Université de Poitiers

tione habeatur indicium, quod licet vnus testis deponat de veritate, & sic faciat indicium vt l. in bonefidei. C. de iureiuran. & ff. de testi. l. cum probatio. & ff. de excu. tuto. l. ij. §. etas. tñ ex isto indicio nõ potest sequi condemnatio, quia non est probatum tale indicium per duos testes. & si tu dicis, quid operetur statutum, nam si duo testes probarent de veritate, sine dubio deberet sequi condemnatio, sed dic quod multum operatur. nam si duo erunt testes, qui deponant super aliquo adminiculo indicium faciente, certe ex tali indicio probato per duos testes, sequitur condemnatio licet nihil deposuerint super veritate, per istam glo. vt dicit ibi Ang. Mihi durũ videtur, ꝙ plus probent indicia remota, ꝙ propinqua, quę fiũt per vnum testẽ de veritate per ea quæ not.

8 Bar. in l. fin. ff. de quæstio. † Decimooctauo not. ꝙ licet non omnes, nec omni casu liceat torquere, tamen possunt terreri, quia vultus iudicis, in talibus debet apparere terribilis, vt in authen. de manda. princi. §. talem vero, secundum Bald. in l. ij. C. quo. ap. non reci. Decimonono not. ꝙ si aliquis probauit indicia, propter quæ ventũ est ad torturam, non meretur premium, ꝙ datur probanti maleficium quia ista probatio potius est facta officio iudicis inquirentis, quam per ipsum delatorem, dixit Bald. in l. j. in fi. C. pro qui. cau. serui. pro premi.

9 li. ac. † Vigesimo not. quod in certis delictis, consiliis, & tractatibus, propter difficultatem probationis, peruenitur ad torturã, & quandoqꝫ ad condemnationem, ex solis indicijs. si sunt ita certa, ꝙ vix negari possint. C. de qõ. l. milites. §. oportet. & de excusa. tuto. l. ij. per Dy. ita dicit Bal. in l. quicunque. C. de seruis fug. & vide omnino de hoc supra in hac parte, in ver. iij. not.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cui relatum est aliquod delictum esse commissum, statim ad illud videndum mittere debet.*

2 *Miles seu alius missus per iudicem seu potestatem ad videndum excessum quid facere debeat.*

3 *Potestas informationes ab offenso vel fundico debet habere de delicto, & vicinorum nomina & testium, scripta tenere debet.*

4 *Indicia leuia & leuiora quam ad torquendum sufficiunt ad inquisitionem formandam.*

5 *Iudex ad capturam personalem procedere non debet nisi prohibita informatione & formata inquisitione.*

6 *Captura personalis quibus concurrentibus fieri possit.*

7 *Iudex delatum de crimine habens pro manibus, qualiter eum verbo absque tortura interrogare debeat.*

8 *Reus delatus corporaliter puniendus, debet in carceribus publicis detineri, sed si pecuniariter, idoneo præstito fideiussore poterit relaxari.*

9 *Iudex examinatis testibus eorum dicta & processum parte citata publicare debet.*

10 *Iudex indicijs purgatis, incerlocutorie debet pronuntiare non esse deueniendum ad torturam.*

11 *Iudex neminem debet quæstioni subijcere si veritatem aliunde possit percipere.*

12 *Condemnatio in criminalibus nonnunquam ex probationibus præsumptiuis sequitur nedum ex veris.*

13 *Iudex ad torturam moderate & temperate debet procedere.*

14 *Iudex confesso in tortura non debet statim credere, quinimmo ipsum facere debet perseuerare & ratificare.*

15 *Iudex aliquem indebite torquens, in fundica tu tenetur ad pœnam fisco applicandam.*

16 *Arbitrium torquendi collatum alicui, quod hoc legitimis præcedentibus indicijs fiat debet intelligi.*

Quæstio. ix. secunde partis.

Circa nonam et ultimam

partem principalẽ in qua describetur, quo ordine, & modo iudex se habere debeat in cognitione maleficiorum colligendo quasi omnia compendio, quæ in hoc tractatu continẽtur & aliqua addendo, dico † ꝙ iudex quã primum ad eius notitiam peruenerit, delictum esse commissum, mittat ad viden-

© SCD - Université de Poitiers

dum dictum delictum, vt sibi de eo constet, quia antequam constet de delicto, minime potest fieri, vt dictum fuit supra in iiij. quæst. prin. torture. in versi. item noto, cp antequam & de hoc faciat ad cautelã apparere in bastardello, hoc modo videlicet, die tali &c. supradictus dominus potestas cum ad suam suecp curie notitiam peruenerit cp fuit commissum tale maleficium, in tali loco, contra talem &c. & intendat super eo procedere, ex suo suecp curie officio, per inquisitionẽ. Ideo commisit tali socio militi suo, cp vadat & se personaliter conferat ad talem locũ prædictum, & diligenter se informet, etiam per oculorum inspectionem, de dicto male-
2 ficio &c. † Qui miles debet accedere, & videre personam offensi, & vulnera seu percussiones, & si est furtum vel aliud delictũ deber cõsiderare, & inspicere vnde fur intrauit, & quomodo fuit fractum ostium & si apparẽt vestigia, puta, tempore niuis, vel luti, & ceni debet accipere mensuram dictorum vestigiorum, vt alias fieri vidi, & omnia debet referre potestati quæ relatio similiter ponatur in bastardello hoc modo, dicta die, supradictus miles socius, iens & rediens, retulit supradicto domino potestati, & mihi notario iuisse ad dictum locum, & diligenter omnia vidisse, & intellexisse, & explorasse, & inuenit hoc &c. vt qualiter talis erat vulneratus, in tali & tali loco &c. & ponatur quicquid vidit & audiuit, & laudo cp si esset delictum alicuius importantie, videlicet furtum magne quantitatis, quod potestas ipse postea accedat ad videndum locum, & ita quãdoque feci, &
3 ab alijs obseruari vidi. † deinde curet dictus potestas habere informationẽ de delicto, ab offenso, vel a sindico, & scribat nomina vicinorum, & domesticorum, atque suspectorum, & testium, si qui sunt, qui aliquid viderint vel audierint, aut aliter sciuerint. & postea in eodem bastardello, describat inquisitionem specialem, quo ad dictũ maleficium, & generalem, quo ad personas, quando non habet certitudinem de persona delinquente, hoc modo videlicet, hæc est quædam inquisitio quæ fit & fieri intẽditur per supradictum dominum potestatem, contra omnes, & singulos homines, & personas quæ de anno præsenti. M.cccc.xciij. & mẽse Octobri, dicti in tali loco &c. commisisse tale delictum, videlicet vulnerasse talem &c. de qua inquisitione & habetur per Ang. in l. si vacantia, C. de reb. vac. lib. x. & per Are. in tracta. maiest. in prima glos. circa princi. de qua habetur in l. iiij. §. mandatis. ff. ad l. iul. pecul. & super ista inquisitione examinet omnes testes supradictos, & eorum dicta, & attestationes similiter describat in bastardello, post dictam inquisitionem, nec ad hæc requiritur citatio alicuius, & si ex dicto ipsorum testium habet aliqua indicia, etiam leuia contra aliquẽ, tunc deueniat ad inquisitionem specialem, contra illum super illo delicto, de qua inquisitione habes formam per Areti. in d. tract. in princi. & per Papiensem in sua practica, in forma inquisitionis, & dicta inquisitio non describatur in bastardello, sed in
4 lib. maiest. † Et aduerte, quod ad formandã inquisitionem, sufficiunt indicia leuia, & leuiora, quam ad torquendum vt puta diffamatio de tali delicto vt habetur in c. qualiter, & quando el ij. de accu. & per Are. in d. tract. in glo. in verbo, fama publica, in prin. vbi etiam dicit quod bonum est, quod iudex faciat apparere in bastardello, post examinationem prædictam. & prædicta facta fuerunt ad banchum iuris, iudice pro tribunali sedente. vbi etiam habetur quod sine istis indicijs, inquisitio est nulla, si est oppositum nisi in certis casibus ibi enumeratis, Item est sciendum quod cum istis indicijs põterit iudex deuenire ad capturã inquisiti vel inquirendi, vt dicit Bal. in l. & si certus. ff. ad sile. & Salyc. in l. nullus. C. de exhi. re. per illum tex. dicit cp iudex in maleficijs statim potest deuenire ad capturam inculpati habita aliqua li informatione de maleficio, & malefactore. Sed idem Saly. in
5 l. fina. C. de quæstio. † vult quod antequam in criminalibus iudex deueniat ad capturã debet esse præhabita informatio, & formata inquisitio, quod ego intelligo de supra dicta generali inquisitione, generali, quo ad personas, & speciali quo ad delictũ, de qua supra dictum fuit. & eodem modo intelligo cp dicit Bald. in l. consemaneum. C. quomodo & quando iudex. vbi vult cp in criminali, potest incipi a captura. & alleg. c. si clericus. de sen. excom. in vj. etiam nõ precedentibus indicijs, quia non intelligo de indicijs, quæ sunt talia qualia sufficiant ad inquisitionem. Sed aliqui moderni in l. j. C. de execu. rei iudi. dicunt quod tunc demũ potest incipi a captura, in criminalibus qũ delinquens reperitur in crimine vel timetur de fuga, & non aliter, vt habetur in authen. vt nulli iudi. §. si quis vero comprehensorum. colum. ix. & in l. ait prætor. §. si. ff. de his quæ in frau. credi. Ego autem lic

© SCD - Université de Poitiers

6 distinguerum, †Aut est delictum de quo venit imponenda pœna corporalis, vel corporis afflictiua, & tunc potest deueniri ad capturam præcedentibus tamen aliquibus indicijs de quibus fuit supradictum, ne inquisitio esset frustratoria quantum ad excusationem, & ita loquitur Bald. in dicta l. si certum, & in d.l.consentaneum. & Salyce. in dicta l.nullus. Aut est delictũ de quo venit imponenda pœna pecuniaria, & tunc non præcedentibus aliquibus indicijs saltem leuibus, & quæ sufficiant ad inquisitionem, non poterit deueniri ad capturam, per supradicta. Aut præcedunt aliqua indicia, & tunc potest deueniri ad capturam, solum in duobus casibus videlicet quando est repertus in flagranti crimine, per tex. in dicto §. si quis vero comprehensorum, & quando timetur de fuga, per dicto. §. fina. l. ait prætor. sicut ibi dicitur in ciuili de suspecto de fuga, vt possit capi, in qua tamen captura requiritur aliqualis cause cognitio scilicet vt constet de debito, & suspectione de fuga, vt etiam habetur per Ang. in l. ne-

7 mo carcerem C. de exacto. tri. lib. x. † Item tũc cum iudex habet inculpatum de crimine præ manibus & in sua potestate, debet ipsum interrogare, & examinare verbo sine tortura, & faciat scribere dictum suum per notarium in bastardello, hoc modo videlicet a tali die mense Octobri, Anto. cole. detentus per curiam, occasione talis maleficij, vt dicitur, per eum commissi, & perpetrati, interrogatus, & examinatus per supradictum dom. t. potestatem, dixit hoc videlicet &c. & hoc faciat pluries, diuersis horis, & temporibus, & semper faciat scribere eius dictum, & videat iudex an loquatur pauide & trepide, & de hoc etiam faciat apparere in bastardello, vbi notarius debet hoc scribere de mandato iudicis. secundum Bar. in d.l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. nam si iudex, ex dictis eius viderit aliquam variationem vel trepidationem & pauorem, & vultus pallorem, quod relinquitur iudicis arbitrio, fiet indicium ad torturam, & de hoc vide plene dictum supra de indicijs. in iij. quæstio. princi. in versic. alia quædam indicia in vj. carta. Facta dicta inquisitione speciali & descripta in lib. maleft. mittat iudex copiam ad camera, vbi ex forma statutorum hoc fieri debet. Et deinde faciat inquisitum citari cum tenore inquisitionis, put habetur per Areti. in dicto tract. maleficiorum. in glo. in verbo, supradictus do. iudex supraſedens &c.

8 †Et si comparuerit, & confessus fuerit, vel si erat detentus respondendo similiter confessus fuerit, & tunc aut venit ex delicto imponenda pœna corporalis, vel corporis afflictiua, & tunc debet ipsum mittere ad carceres publicos, vt ibi detineatur. Aut venit imponenda pœna pecuniaria, tunc dato idoneo fideiussore de soluendo omnem pœnam, debebit relaxari, vt not. per Bartol. in l. prima. ff. de custo. reo. & si pœna erat conditionalis, quid iudex debet facere, vel inquisitus. vide per Areti. in dicto tractatu, in glos. in verbo, pro quibus Anto. fideiussit. Aut citatus non comparuit, & tunc debet poni in banno, pro quo pœna ad quam venit condemnandus, secundum formam statutorum quæ communiter sunt in Italia. Et si in termino, in dicto banno assignato, non comparuerit, tunc habebitur pro confesso, & condemnari poterit, secundum formam statutorum prædictorum. Si autem comparuerit, & confessus fuerit, tũc iudex faciat, vt superius dictum. Si autem negauerit, & pœna est corporalis, vel corporis afflictiua, & tunc ipsum retineat in carceribus, vt superius similiter dictum est. Si autem est pecuniaria vel conditionalis, ex supradictis similiter instruitur iudex, quid habeat facere circa detentionem vel relaxationem. Et tunc cum negauerit debet iudex iterum testes examinare, in forma valida, citata parte ad videndum iurare testes, quorum dicta debet ponere similiter in libro maleficiorum. Et huius tempore potuerunt testes torqueri, maxime vicini, & domestici qui præsumũtur scire facta in vicinia, & in domo. De hoc tamen, an & quãdo testes torqueri valeant, vide supra in iiij. quæstio princip. in versicu. secundum autem, & in versic. ferui autem. Et an debeant præcedere aliqua indicia, & quæ, vt testes torqueri valeant vide ibidem, in d. iiij. quæstio. princi. post princip. in versic. quod autem dictum est. Et an de indicijs, quæ habetur contra testes, debet dari copia, vide ibidem in versi. sed tũc quero. Et si testis in tortura dixit vnũ, & extra torturã aliud, cui dicto debeat stari, vide ibidem, in versicu. item notandum.

9 †Demum examinatis testibus, iudex eorum dicta, & processum publice, & parte citata. Et hoc facto, si viderit iudex ex dicto testium, vel aliunde, habere indicia sufficiẽtia ad torturam, quæ qualia esse debẽt, vide supra de indicijs. in iij. quæstio. princip. tunc citet inquisitum ad torturam, de cuius

© SCD - Université de Poitiers

citationis forma vide supra de tortura, in v. quæstio. princi. versi. quinto iudex aduertere debet, quod antequam. Et an de necessitate requiratur dicta publicatio testiũ, dixi supra in dicta v. quæstio. princi. in versi. insuper quomodo iudex formauit. Et si dicto termino citationis prædicto non comparuerit, ponatur iterum in banno. & eo nõ comparente in termino banni habebitur pro confesso & conuicto & poterit cõdemnari secundum Bartol. in l. penul. ff. de quęstio. & fuit dictum in d. ver. insuper quomodo iudex. Si autem comparuerit, & petierit copiam indiciorũ, tunc iudex debet dare copiam cum termino ad opponendum & reprobandum indicia, in quo termino poterunt reprobari testes, tam circa dicta, quam circa personas, & per consequẽs purgari indicia. †Et si ex hoc erunt purgata indicia non erit deueniẽdum ad torturam. Et super hoc iudex debebit pronuntiare, non esse deueniendum ad torturam, a qua pronuntia non licebit appellare, ab eo cuius interesset de iure ciuili, cum sit interlocutio, quę reparari potest in diffinitiua. Sed si non erunt purgata indicia, debebit pronuntiare esse deueniendum ad torturam, a qua pronuntia poterit appellari, etiam de iure ciuili, cum contineat grauamen irreparabile. Et statim facta appellatione, erunt ligate manus iudici, absque alia inhibitione, vt hæc omnia vide supra, in tortura. in quinta quæstione princi. in versicu. quinto iudex debet aduertere. Si autem non fuit petita copia indiciorum, vel si petita fuit sed non fuit oppositum, & tunc ex quo non fuit super ipsis discussum, non debebit, vt reor, tunc pronuntiari, vt l. de qua re. ff. de iud. arg. a contrario sensu. Et eo casu poterit deueniri ad torturam, & similiter quando pronuntia, deueniendo ad torturam, trãsisset in rem iudicatam, vt quia ab ea non fuit appellatum, vel quia appellans succubuerit in causa appellationis. Et his omnibus peractis poterit ad torturam deueniri, & non aliter, nec alio modo, nisi in certis casibus specialibus, in quibus sine iudicijs, & ẽt sine alijs supradictis poterit deueniri ad torturã, de quibus vide supra v. q. prin-
12 cip. post princip. †Sed antequam iudex ad ipsam torturam deueniat debet aduertere, quod ad ipsam non deueniat, qñ alias veritas haberi potest, vt fuit dictũ supra, in d. q. princi. in versi. sexto iudex considerate debet. Et debet hoc facere apparere in actis, quod non possendo aliter veritatem habere, deuenit ad torturam, vt ibidem fuit dictum & erit melius, iudicio meo, si hoc insertatur in pronuntia, qua pronuntiatur deueniendum esse ad torturam, hoc modo vide licet die. xxij. Octobris. Mcccc xciij. supradictus d. potestas, visa supradicta inquisitione & responsione, cum negatione dicti inquisiti, visis supradictis testibus, & eorum dictis, & attestationibus, & exceptionibus, & oppositionibus &c. & viso qd aliter veritas haberi non potest de dicto maleficio, pronuntiauit, & declarauit deueniendum esse ad torturam contra dictum inquisi-
12 tum, &c. †Item debet aduertere, quod non solum ex veris probationibus, sed & præsumptiuis, potest quandoq; ad condemnationem deueniri in criminalibus, quod qñ sit, vide supra, de indicijs in iiij. q. princi. ltẽ debet aduertere iudex, an sint tales persone, quæ torqueri valent, quoniam sunt multę quæ non possunt torqueri, de quibus fuit dictum supra de tortura, in iiij. q. prin. Item debet aduertere, an sit talis causa, in qua ad torturam deueniri valeat, quia non in omni causa, etiam criminali fieri potest vt fuit dictum supra de tortura in iij. q. prin. per totum ltẽ, si erunt persone, quæ torqueri possint, & causa in qua hoc fieri liceat, debet aduertere, si sunt pro eodem delicto plures torquẽdi, a quo incipiat de quo fuit dictum supra de tortura, in v. q. prin. in versi. an aũt-
13 iudex debet aduertere. †Item multum aduertat, quod ad torturam moderate, & temperate, non inefrenate deueniat, quod quomodo intelligatur, fuit dictum in d. v. q. in versi. vij. aduertat iudex. Et inter alia debet aduertere, ne procedat eodem modo in torquendo in paruo sicut in magno delicto, vt fuit dictum in dicta v. quæstio. princi. in versicu. nunc cum fecerimus. Et quid si tortus morritur in tortura, vide in ver. sed cum dictum sit. & quomodo probetur aliquem esse tortum, vide ibidem in versicu. subnectamus. Item debet aduertere iudex, vt nõ repetat torturam sine nouis indicijs, quod quomodo intelligatur, vide supra ibidem, in versicu. sed ponamus quod tortus. Item debet aduertere in examinando & interrogando torquendum quomodo debet facere, vide ibidem, in versicu. videamus modo. Et an possit torquendum & tortum interrogare de alijs delictis, de quibus non agitur, de quo fuit dictum ibidem, in versi. quid autem si quis fuit positus. Item quid habeat facere iudex si tortus non vult confiteri, & quomodo & cũ qua cautela debet

© SCD - Université de Poitiers

ipsum relaxare vide ibidem, in dicta v. quæstio, princip. in versicu. sed ponamus quod
14 quis. † Item si reus fuit confessus in tortura debet aduertere iudex vt non credat illi confessioni, sed debet facere ipsum perseuerare, & ratificare de quo fuit dictum supra, de tortura, in vj. quæstio, princip. & in versicu. & ideo. Et quomodo, intra quantũ spatiũ & tortura & in quo loco debeat fieri ista ratificatio vide ibidem in versicu. sed quero quomodo. & ver. se. Et si cõfessus in tortura non vult ratificare, quid habeat iudex facere. Vide ibidem in versicu. sed ponamus quod tortus. Item si fuit sponte confessus sine tortura, vel coacte cum tortura, an ex sola confessione, sine alijs probationibus, possit deuenirí ad condemnationẽ. Et quid si confessione, sine alijs probationibus, possit deuenirí ad cõdemnationem. Et quid si confessio, etiam de delictis alijs forte alibi commissis, quid debeat iudex facere in verificando dicta delicta, & an illis non verificatis. possit deuenire ad condemnationem ex sola confessione vide optime in d. vj. quæstio. princi. in versi. & quia supra facta est mentio, & an sufficiat vnica tantum confessio in criminalibus, etiã sponte facta. vide ibidem, in versi. rursus quero. Item si tortus confiteatur per torturam, si postea in illa perseuerat & illam ratificat ad banchum, an tunc iudex vel notarius possint scribere, quod sponte fuit confessus. Et an & quando hoc faciendo incidant in falsum, vide ibidem, in ver. sed ponamus quod quis. Item an in criminalibus possit deuenirí ad condemnationem sine processu, vel ad executionem sine processu & cõdemnationem ex confessione, vide ibidem
15 in versicu. fin. † Item aduertat iudex, ne alíquem indebite torqueat, quia in iudicatu teneretur ad pœnam fisco applicandam, & parti actione, iniuriarum, & ad damna & interesse, vide supra in pen. parte princi. in prin. Et an si torsit, licet alias indebite, si fecit ob bonum publicum, forte propter sedandum tumultum, vt alios terreret, an excusabitur, vide ibidem, in versic. sed quid si propter. Et an ex iniusta tortura teneãtur alij officiales vltra potestatem, vide ibidẽ. in ver. sed ponamus vbi etiam ponitur cautela, qua tunc debeant, vti officiales in fin.
16 dicatu. † Itẽ aduertat iudex cui datum est arbitrium torquẽdi quia intelligitur, quod hoc faciat præcedentibus legitimis indicijs, vide ibi in ver. aduerte. Et si arbitrium sit ꝓ posit etiam sine indicijs, intelligitur tamẽ moderate, & arbitrio boni viri vt ibidem, in versi. quid si est datum. Vltimo aduertat iudex ꝓ iniuste non potest torquere etiam volentem se torqueri.

EXPLICIT VTILISSIMVS TRACTATVS
de Indicijs & Tortura, Excellentissimi do. Francisci Bruni, Iuris vtriusque docto.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS DE INDICIIS, HOMICIDII EX PROPOSITO COMMISSI, ET DE alijs indicijs homicidij, & furti, ad legem finalem. ff. de quæstionibus Marci Antonij Blanci Patauini.

INDICIA HOMICIDII PRÆMEDITATI.

Præparationes, & ordinationes nu. 67
Transitus non solitus. 70
Frequentatio vie. 72
Armorum delatio in non solito. 78
Armorum genus. 83
Asportatio bonorum. 85
Alienatio bonorum. 86
Inimicitia. 89
Reconciliatio. 161
Conuersatio cum inimicis occisi. 163
Iuuans inimicum meum. 171
Propinquitas iniuriati. 172
Inimicitia quando ignoratur occisor. 175
Mine. 179
Iactatio. 184
Modus percutiendi. 188
Proditio. 191
Multitudo vulnerum & magnitudo. 195
Tempus. 198
Locus. 200
Associatio, vel auxilium præstitum. 201
Receptatio. 202
Confessio. 203
Literarum acceptatio. 223
Tractatus. 225
Secreta conuentio, & locutio habita inter plures. 232
Rixa secunda vice parum post primam. 233
Aggressio. 234
Assistentia. 236
Ducens verbis aliquem sciens malefactores ibi esse. 238
Vita hominis. 241
Conuersatio malorum. 253
Qualitas persone. 255
A communiter accidentibus. 257
Trepidatio. 259
Mendacium. 265
Non respondens interrogationi. 271
Taciturnitas. 274
Solicitans. 275
Fuga. 277
Fuga officialis. 288
Fugatus cum clamore. 289
Fugiens cum gladio euaginato. 292
Contumatia. 293
Prohibens, ne quis capiatur. 294
Prope mortuum cum cultello. 295
Gladium sanguinolentum habens. 297
Mortuus prope domũ alicuius inuentus. 298
Mortuus in domo. 299
Inuentus in loco delicti. 300
Visus admenare gladium. 302

© SCD - Université de Poitiers

Prohibere potens, si non prohibuit. 303
Pax, seu transactio. 306
Petitio venie. 308
Negligens in puniendo. 310
Fama. 311
Testis de visu. 316
Testis examinatus sine iuramento. 327
Testis an citetur reus ad videndũ iurare. 329
Testis lite contestata. 330
Testis post terminum examinatus. 339
Testis, qui non debuit examinari. 344
Testis minor annis. xiiij. 346
Testis minor annis. xx. 349
Testis mulier. 350
Testis infamis. 352
Testis qui cogi non potest ad deponendum. 355
Testis domesticus producentis. 361
Testes plures singulares. 366
Socij dictum. 370
Mortui depositio. 390
Denunciatio decani seu centenariij. 396
Incantationes, seu diuinationes. 397
Iudex si vidit. 403
Nomen malum. 405
Physionomia mala. 406
Sigmum. 407

FVRTI INDICIA. 409

Solitus furari. 410
Vicinus domus furate. 412
Res furtiua reperta penes aliquem. 416
Visus exire domum. 418
Visus exire tempus noctis. 419
Expendens multam pecuniam de stampata furata. 420
Expendens pecuniã, cum ante esset pauper. 421
Commodum habens ex re furata. 422
Fuga famuli. 423
Culpa custodis. 425
Forma pedis. 426
Res alicuius relicta in loco furti. 427
Schala ante fenestram. 428

SVMMARIVM.

1 Sine accusatore de iure contra reum non proceditur.
2 Quæstio ad instantiã partis habere debet.
3 Officium iudicis nõ impartitur nisi petẽti.
4 In inquisitione frequenter ad inuestigationem partis proceditur.
5 Per inquisitionem hodie in quocunq; casu ex consuetudine proceditur.
6 Iudex ex aliquali informatione procedere potest ad capturam, non ad qõnem.
7 Iudex ex indicijs vrgẽtibus procedere potest ad quæstionem.
8 Iudex an antequam ei constet de crimine, malefactorem, ne fugiat, capere possit.
9 Sentẽtia interlocutoria, ꝙ ad torturã procedatur, appellationem recipiat.
10 Leuia, & grauia indicia q̃liter cognoscat.
11 Iudex ex indicijs vrgentibus semel procedere potest ad torturam.
12 Iudex ex indicijs multum vrgentibus potest repetere quæstionem.
13 Iudex ex indicijs multum vrgẽtibus quoties, quæstionem repetere possit.
14 Iudex cum moderamine debet procedere ad torturam.
15 De delicto iudici cõstare debet antequam ad inquisitionem procedat.
16 Iudex stare non debet confitenti se hominem occidisse, si de corpore non constat.
17 Assassini (si fateantur hominem occidisse) nec de homine constet, an ex illa confessione puniendi sint.
18 Iudex quomodo, & quãdo procedere possit ad inquisitionem ex confessione rei si de corpore non constet.
19 Iudex viso cadauere, vt ad inquisitionem procedat, quid agere debet.
20 Practica iudicum cadauera inspicientium, & vulnera describentium.
21 Testes examinati in inquisitione generali, vt reo noceant, iterum examinari debẽt reo citato.
22 Rei citatio non requiritur super spãli inquisitione, & accusatiõe, si testes examinent.
23 Testes in inquisitione speciali quare iterũ examinari debeant.
24 Reus petere debet copiam indiciorum.
25 Iudex antequam ad quæstionẽ procedat, tenetur dare reo copiam indiciorum.
26 Reus petens copiam indiciorũ an allegare debeat causam, quare illam petat.
27 Reo an danda sint nomina testium cũ attestationibus.
28 Reo nomina testium separata a suis attesta

© SCD - Université de Poitiers

tionibus stante consuetudine dantur.
29 Reo non petenti an danda sit copia indiciorum.
30 Iudicis officium, si miserabiles personas, aut actum pium respicit, etiam non petenti impartiendum est.
31 Ignorātia iuris in dānis euitandi nō nocet.
32 Testis, vt indicium faciat, verisimile deponere debet.
33 Verisimile quid dicatur.
34 Verisimiliora dicuntur illa, quæ magis cōsonant iuri communi.
35 Confessio verisimilis facit, vt cōfitens sine alia probatione capitaliter puniatur.
36 Confessus extra iudicium potest cogi ad perseuerandum in illa confessione, si verisimilis est.
37 Socio criminis, si verisimile est eum non mentiri, aliquando creditur.
38 Non verisimile est species falsitatis.
39 Plura indicia an requirantur vel vnū tantum ad hoc, vt procedi possit ad torturā.
40 Doctrina certa in indicijs, vt ex eis proceda tur ad torturam, dari non potest.
41 Arbitrium iudicis arbitrium boni viri interpretantur.
42 Arbitriū iudicis a lege limitatū esse debet
43 Indicia generalia, & remota an sufficiāt ad torturam sine alijs indicijs.
44 Mala fama cum generali indicio an sufficiat ad torturam.
45 Indicia propinqua, & tangentia negotium faciunt indicium ad torturam.
46 Indicium probari debet per duos testes.
47 Indicium propinquum, & remotum quod dicatur.
48 Maleficium aliter probatur, & aliter probatur indicium.
49 Testis per aliquem ex sensibus tenetur dicti sui reddere rationem.
50 Processus, & testes dati per iudicem reis diuersis nominibus nuncupantur.
51 Indiciū est minus quam semiplena ꝓbatio.
52 Indicium oriens ex testibus, qui non debebant examinari, facit, quod iudex solum ad inquisitionem procedere possit.
53 Homicidium premeditate, & apensate cōmissum magis punitur, q̄ causatum in pura rixa.
54 Homicidium non præsumitur pensate, nisi qualitas pensamenti probetur.
55 Assassinos, & latrones publicos semper p̄sumitur apostate delinquere.
56 Dolus licet in actu delicti præsumatur, nō tamen præsumitur prius deliberate reus delictum commisisse.
57 Deus solus est scrutator cordium.
58 Animus ex qualitate verbi aut facti præsumitur.
59 Intrinseca ex extrinsecis probantur.
60 Iudex factum, q̄ animum metitur, considerare debet.
61 Cause criminales iuramento ipsius rei non deciduntur.
62 Iuramentum non defertur super eo, q̄ ab animo depēdet, si coniecturis ꝓbari pōt.
63 Cause ciuiles aliter regulantur quam criminales.
64 Iuramentum purgationis reo an per iudicem deferri possit.
65 Infamia an iuramento purgetur.
66 Indicium respicit alterum trium temporū.
67 Præparationes, & ordinationes faciūt indicium ad pensamentum.
68 Præparatio, & ordinatio varijs modis demonstratur.
69 Præparatoria ad adulterio adulteriō ꝓbāt.
70 Transitus non solitus inducit pensamētū.
71 Repertus extra viam publicam habet malam suspitionem contra se.
72 Frequentatio vie facit indicium ad pensamentum.
73 Frequentans viam (in qua homo mortuus reperitur) præsumitur occisor, si de alio occisore non constet.
74 Maleficium exactum proportione, et aptitudine præsumitur.
75 Vie frequentatio in homicidio puro nō est indicium sufficiens.
76 Vie frequentatio in homicidio puro non est indicium sufficiens ad torturā, si frequentans est homo bone conditionis.
77 Intellectus ad statutum patauinum disponens, q̄ male aliquis teneantur de maleficijs commissis in suis villis.
78 Armorum delatio in nō solito, nec habenti iustam causam deferendi indicat ad pensamentum.
79 Arma deferens maleuolum habet animū.
80 Armorum vsus regulariter est prohibitus.
81 Arma induens præsumitur de rixa, & bello cogitare.
82 Arma euaginata deferens præsumitur se præparare ad aggressuram.
83 Armorum genus ostendit animum ad occidendum.
84 Mittens iaculum cum ferro præsumit velle hominem occidere.
85 Asportatio bonorum ante homicidiū inducit pensamentum.
86 Alienatio bonorum inducit malum animū ad delictum committendum.

© SCD - Université de Poitiers

87 Donatio bonorum facit præsumi de malo animo donantis.
88 Donans, & postea repertus in possessione rei donante præsumitur habuisse malum animum.
89 Inimicitia facit præsumi delictum apensate fuisse commissum.
90 Inimicus semper cogitat mala de inimico.
91 Inimicitia triplici de causa oritur.
92 Iniuria quibus casibus inimicitiã generet.
93 Occidẽs consanguineum, vel affinem meũ mihi iniuriam facit.
94 Inimicitia capitalis dicitur, quotiescunq; offensus directe, vel per obliquum se vindicaret.
95 Verberans, pulsans, introiens domum meã mihi iniuriam facit.
96 Atrox iniuria grauissimam inimicitiam parat.
97 Bona nostra tollens non afficit iniuria.
98 Detinens vxorem, vel terram contrahit inimicitiam cum domino.
99 Inimicitia contrahitur inter detentum, & detinentem in vinculis.
100 Inimicitia causatur inter expellentẽ aliquem de domo, & expulsum.
101 Diuortium ortum inter maritum, & vxorem causat inimicitiam.
102 Non obediens superiori videtur eius inimicus.
103 Ex osculo non dato (si de consuetudine dandum est) præsumitur inimicitia.
104 Iniuria ex verbis fit, & ex ea inimicitia oritur.
105 Mine faciunt præsumi inimicitiam capitalem, si minatus est mortem.
106 Inimicus is dicitur, qui dixit se nocitum si posset.
107 Pensamentum inducitur ex verbis, quibus quis dixit non diligere petrum, si petrum interfecit.
108 Dicens se inimicum, est inimicus.
109 Non loquens, aut non salutans, quem solitus erat salutare præsumit inimicus.
110 Literis fit iniuria, si ad infamiam alicuius scripte sint, & ex ipsis inimicitia oritur.
111 Damnum fame dicitur maius damno pecuniario.
112 Crudelis est ille, qui famam suã negligit.
113 Perdere honorem statum, & famam dicitur ciuiliter mori.
114 Lis qñq; dicitur signum inimicitie.
115 Accusatio criminis capitalis generat capitalem inimicitiam.
116 Accusatio criminis nõ capitalis etiam generat inimicitiam capitalem.
117 Accusator inimicus appellatur.
118 Cause status capitales inimicitias generãt.
119 Matrimonialis causa quasi status dicitur.
120 Iuramentum in supplementum probationis non defertur in causa matrimoniali.
121 Monachationis causa, & matrimonialis equiparatur.
122 Filiationis causa ardua appellatur.
123 Famosa si est lis, dicitur causa status.
124 Iuramentum necessarium in supplementum probationis non profertur in causa famosa.
125 Causa omniũ bonorum, vel maioris partis inducit inimicitiam capitalem.
126 Causa magna ciuilis criminali cause equiparatur.
127 Capitalis inimicitia non solum concluditur ex morte, vel ex consanguinitate primo sed etiam ex secundo videlicet bonorum, vel honoris.
128 Equiparatio, & similitudo sufficit, vt sit in ea re, de qua agitur, nec requiritur, ꝗ tota res sit alteri similis.
129 Metus iustus, & legitimus infertur ex timore grauis damni in rebus proprijs.
130 Causa leuis, & parua non facit præsumi inimicitiam.
131 Contentio rei leuis quandoq; maximam inimicitiam parit.
132 Parua res quæ dicatur.
133 Lite finita an præsumatur dutare inimicitiam.
134 Reconciliatio si non probetur, an semper præsumatur inimicitia.
135 Inimicus reconciliatus.
136 Causa cessante non cessat effectus iam cõsumatus.
137 Armans se præsumitur de bello cogitare.
138 Procurator, vel aduocatus si patrocinium præstiterint contra accusatum, an cũ eo contrahatur inimicitia.
139 Procurator, & aduocatus dicuntur aduersarij.
140 Aduocatus non accusat.
141 Cohabitans cum inimico meo facit præsumi, vt sit meus inimicus.
142 Aduocatus vt inimicus dicatur debet aduocare in causa capitali.
143 Aduocatus (si interficitur ab eo, contra quem aduocauit) dicitur pensate interfectus.
144 Iudex an dicatur cõtrahere inimicitiam cum partibus.
145 Iudex debet partes audire & iustitiam ministrare.
146 Iudex procedens ex inquisitione dicitur

© SCD - Université de Poitiers

subrogari loco accusatoris.
147 Aduersarius meus is dicitur, qui est subrogatus in litem.
148 Appellans facit iniuriam iudici, qui protulit sententiam.
149 Iudex proferens sententiam capitalē dicitur contrahere inimicitiam cum reo.
150 Inimicitia an contrahatur inter iudicē, & propinquos iudicati, & occisi.
151 Accusatio nullam inimicitiam inducit.
152 Inimicitia an pręsumatur contracta inter testem, qui deposuit contra aliquē in causa capitali & reum.
153 Testis qñ dicatur voluntarie deposuisse.
155 Testis, qui coacte deposuit, non præsumitur inimicus, & quid econtra, & nu. 154.
156 Bis deponens contra aliquem in secūda attestatione præsumitur inimicus.
157 Iudex pluries iudicando, an inimicus pręsumatur, vt tanquam suspectus repelli possit.
158 Bis testis examinatus, si citatur, non inducit timorem subornationis.
159 Probationes angustari non debent.
160 Causa inimicitie an sufficiat ad inimicitiam probandam.
161 Reconciliatio an tollat præsumptionem mali animi ex inimicitia.
162 Iudex de retinenti reconciliatus tanquā suspectus repellitur.
163 Cōuersatio cum inimicis occisi an faciat indicium ad pensamentum.
164 Testis conuersans cum inimicis meis nō potest esse testis contra me.
165 *Offendens mecum cohabitantem dicitur mihi fregisse pacem.*
166 Conuersantes varijs nominibus dicunt.
167 Particeps qui dicantur.
168 Adherentes qui dicantur.
169 Complices qui dicantur.
170 Cohabitatio parua cum inimicis meis nō facit præsumi inimicus.
171 Iuuans inimicos meos mihi dr̄ inimicus.
172 Iniuria propinquitas inducit argu. ad pensamentum.
173 Iniuria facta vni intelligitur facta omnibus de cognatione.
174 Iniuria facta vni, q̄ intelligatur facta omnibus de cognatione capit̄ scilicet vsque ad quartum gradum.
175 Inimicitia an faciat indiciciū si de interfectione non constet.
176 Inimicitia sola capitalis, vel grauis an faciat indicium.
178 Indicium vnum a delicto remotum non sufficit ad torturam.
179 *Mine indiciant ad pensamentum.*
180 Minans ex malignitate animi videt verba proferre.
181 Factis rebus & verbis quis propriam voluntatem demonstrat.
182 *Minatus minātem in eo actu de facili occidere potest.*
183 Mine si de percussore ignoretur, an indicium ad torturam faciant.
184 Pensamentū inducitur ex iactatione, qua quis dixit se posse aliquem interficere.
185 Iactatio indiciat ad torturam.
186 Iactatio (si de interfectore non constet) an faciat indicium ad torturam cōtra iactantem.
187 Iactatio aliquando non nocet considerata qualitate persone.
188 Modus percutiendi an faciat indicium ad pensamentum.
189 Percutiens in capite dicitur habere animum ad occidendum.
190 Mulieris vociferatio asserētis se vim passam facit indicium.
191 Proditorie vulnerans indiciatur ad pensamentum.
192 Prodere quis dicatur.
193 Proditionis crimen committit, qui contra principem, vel rempublicam agit.
194 Proditor, & aliquid proditorie factum differunt.
195 Vulnerum multitudo, & magnitudo demonstrant pensamentum.
196 Delictum nō capitale ex reiteratione capitale efficitur.
197 *In pensamento quid debeat audiri.*
198 Tempus puta noctis inducit ad pensamentum.
199 Tempus ad delictum grauandum consideratur.
200 Locus aggrauat delictum, & præcogitationem demonstrat.
201 Associatio vel auxilium præstitum post delictum facit præsumi præparamentū.
202 Receptatio delinquentis indiciat ad pensamentum.
203 Confessio delicti per reum facta quando ei noceat, vel non.
204 Confessio extraiudicialis an indiciet ad torturam.
205 Confessio extraiudicialis facit semiplenam probationem.
206 Confessio extraiudicialis per duos testes probati debet.
207 Confessio extraiudicialis verisimilis esse debet.
208 Cōfessio extraiudicialis, si in tortura ite-

© SCD - Université de Poitiers

rum fateatur, an alia ratificatio requirat.
209 Confessio reuocatum ante ceptum iudicium an noceat.
210 Confessio facta parte præsente, an faciat plenam probationem.
211 Confessio, & probatio habent diuersam naturam.
212 Confessio coram notario facta vel coram iudice solo, an præiudicet ipsi reo vel solum indiciet ad torturam.
213 Notarius fisci nomine stipulari potest.
214 Confessio coram incompetenti iudice facta an indiciet ad torturam.
215 Laici sunt infesti clericis.
216 Indicia legitima esse debent.
217 Facti indicia, & indicia iuris diuersos parit effectus.
218 Confessio coram iudice incompetenti, cuius iurisdictionem prorogari poterat, an faciat indicium.
219 Confessio ad torturam facta, & reuocata dum ducitur ad ratificandum, an noceat.
220 Variatio in reo indicium facit.
221 Confitens in tortura sine indicijs præcedentibus an puniatur, & ei noceat.
222 Reus ex variatione quoties torqueri debeat.
223 Literarum acceptatio an indicet ad torturam.
224 Semiplena probatio in ciuilibus facit ĩdicium in criminalibus.
225 Tractatus quid sit.
226 Rixa per tractatum facta facit, vt omnes teneantur de occiso.
227 Interfectus in rixa si ignoratur, quis interfecerit, an omnes teneant, vel nullus.
228 Illicitum omne puniri debet.
229 Tractatus ad hoc vt dicatur, quæ requirantur.
230 Tractatui præsens, & nil dicens si reperiatur ad delictum, & teneatur de tractu necne.
231 Tractatus ex quibus indicijs præsumit.
232 Secreta conuẽtio locutio habita inter plures faciunt oriri indicium tractatus.
233 Rixa secunda vice facta parum post primam indiciat ad pensamentum.
234 Aggressio nullis dictis verbis inducit pẽsamentum.
235 Insultus dicitur motus de loco ad locũ.
236 Assistentia in delicto facit indicium ad torturam.
237 Qui se armat p̃sumitur de bello cogitare.
238 Ducens aliquos verbis in aliquo loco, si interficiantur contra ducentem præsumitur.
239 Subijciendus is es torture, de quo suspitio cedis videtur.
240 Indicia homicidij ex varijs causis oriunt.
241 In homicidio spectatur vita imputati.
242 Consuetudo delinquendi facit præsumi contra aliquem.
243 Præteritum facit præsumi in præsens.
244 Actuum geminatio apertam voluntatem demonstrat.
245 Delinquens per tres vices magis grauat.
246 An solitus delinquere, ex eo indicietur ad torturam.
247 Minor xiiij. ann. si examinatur, an faciat indicium.
248 Præsumptio minus est quam indicium.
249 Malus & bonus dupliciter considerat.
250 Mulier, si examinetur, an faciat indiciũ.
251 Præsumptio quo ad indicium genus dicitur.
252 Præsumptio plures gradus habet.
253 Conuersatio malorum facit indicium cõtra imputatum.
254 Malos famulos tenentes habent contra se indicium.
255 Qualitas persone an faciat indicium.
256 Ex varijs qualitatibus sepe delicta committuntur.
257 A communiter accidentibus oritur indicium.
258 Argumentum a cõmuniter accidentibus validum est in iure.
260 Reus asserens se fecisse ad sui defensionẽ debet illud probare.
261 Testis vacillans quæstionatur.
262 Trepidatio, inconstantia, varietas, vox balbutiens, loquella timida pallor indiciant ad torturam. & nu. 259.
263 Variatio circa negotiũ principale nocet.
264 Quis varius dicatur.
265 Mendacium an indiciet ad torturam.
266 Mendacium quid sit.
267 Assertio rei large dr̃ testimonium.
268 Accusatus potest negare delictum commisisse, & si probetur, ꝙ fecit ad sui defensam.
269 Mendacium quid sit.
270 Reus asserens se fecisse ad sui defensionẽ debet illud probare.
271 Non respondẽs interrogationi an habeat indicium contra se ad torturam.
272 Contumacia facit indicium ad torturã.
273 Non respondens quando contumax dicatur.
274 Taciturnitas domestici an faciat indiciũ contra se.
275 Solicitans, & cum instantia petens, vt in-

© SCD - Université de Poitiers

quiratur si res ad eum non spectat indicietur.
276 Qui se inserit suspectus est.
277 Fuga an faciat indicium ad torturam.
278 Fuga multis modis consideratur.
279 Reus circa diuersa potest ipsi cõtrariari.
280 Fugiens per loca inuta, & non solita maius habet indicium contra se.
281 Fuga arrepta post accusationẽ seu inquisitionem formatam non facit indicium.
282 Fuga facta ab eo (qui timet de accusatione, seu inquisitione indiciet necne.
283 Fuge suspitio an per iuramentum removeatur.
284 Purgationis iuramentum q̃ dicatur.
285 Fuga ex aliquibus causis excusatur.
286 Fugiens & statim rediens non indiciatur ex fuga.
287 Fugientes ex carceribus, si ex statuto puniatur, non comprehendentur fugientes, qui statim reuersi sunt.
288 Fuga facta per officialem (qui sindicat) inducit plenam probationem.
289 Fugatus cum rumore a loco delicti habet indicium contra se.
290 Vociferatio mulieris asserẽtis se vim passam facit indicium.
291 Fuga accusat fugientem.
292 Fugiens cum gladio euaginato ex loco delicti indiciatur ad torturam.
293 Contumacia an faciat indiciũ contra contumacem, & quid si sit solum indicium contumacie ibi.
294 Prohibens aliquem capi an habeat indicium contra se, cum conscius criminis vi deatur.
295 Repertus prope mortuum cum cultello indiciatur ad torturam.
296 Et in loco delicti est indicium propinquum.
297 Gladius sanguinolentus in manu exeuntis domum occisi indiciat ad torturam.
298 Mortuus si inueniatur prope domum alicuius, an dominus indicietur.
299 Mortuus in domo indiciat dũm domus.
300 Inuentus in loco delicti, habet indicium contra se.
301 Inuentus in loco propinquo delicti an habeat indicium contra se.
302 Admenare gladium visus, licet non sit visus percutere, an indicietur.
303 Potens prohibere nec prohibens an habeat indicium contra se.
304 Potens hominem a morte liberare, nec liberans occidere videtur.
305 De iure ciuili an quis teneatur delicto obuiare.
306 Criminis transactio an faciat indicium.
307 Pax seu transactio de crimine an faciat indicium.
308 Petitio venie an indiciet.
309 Cautela, vt petitio venie non noceat.
310 Negligens punire delinquentes habet indicium participationis contra se.
311 Fama an faciat indicium ad torturam.
312 Fama quę requirat, vt probata sit.
313 Fama an faciat semiplenam probationẽ. & nu. 314.
315 Causa & qualitas in fama consideratur.
316 Testis de visu an faciat indicium ad torturam.
317 Testis dicitur omni exceptione maior quando imputatio nulla fieri potest contra eum.
318 Equo, & bono datur equior, & melior.
319 Testes omnes esse possunt, nisi repellant.
320 Testis dicitur integer, qui a iure non repellitur.
321 Gradus inuestigationis veritatis, & probationis diuersi dantur.
322 Testes non integri, aut idonei aliquando examinantur, vt iudex informetur.
323 Iudex, vt procedere possit ad torturam debet habere testes, qui a iure non repellantur.
324 Testis vnus de visu facit semiplenam probationem dummodo alie circunstantie non resistant.
325 Testis, vt semiplene probet quo ad condẽnationem debet esse omni exceptione maior.
326 Indicium est minus quã semiplena probatio.
327 Testis examinatus sine iuramento an faciat indicium.
328 Informatio gratia iudicis facta non requirit iuramentum.
329 Iudex an teneatur citare facere reum, cũ vult testes examinare.
330 Testes an debeant recipi lite contestata seu post nomen rei receptũ inter eos.
331 Rei nomen quando inter reos dicitur receptum.
332 Lex is qui reus, ff. de publi. iud. non bene a doctoribus intelligitur.
333 Porrectio libelli per accusatorẽ facta non est de processu.
334 Citatio rei commissione iudicis fieri debet.
335 Reus vt quis sit, vel eius nomen sit receptum inter eos differunt.
336 Citatio est principium iudicij ciuilis.

© SCD - Université de Poitiers

337 Argumentum a contrario sensu non capitur, qñ legum correctio insurgit.
338 Lex fraudibus obuiat.
339 Testis examinatus post terminũ assignatum per iudicem an faciat indicium.
340 Dilatio nõ est de substantia probationis.
341 Qualibet assignatio termini probatorij dicitur peremptoria.
342 Depositio testis post terminum examinati non valet.
344 Testis qui ob reuerentiã examinari non debuit si examinatus sit an faciat indicium.
345 Filius contra patrem non admittitur ad examinandum, & ideo non faceret indicium.
346 Testis minor xiiij, annis an debeat examinari.
347 Testis minor xiiij. annis an faciat indicium.
348 Quædam valent ad præparandum, quæ non valent ad decidendum.
349 Minor xiiij. an, an debeat examinari.
350 Mulier si examinaretur, an faciat indiciũ.
351 Mulier de iure canonico non potest esse testis in causa criminali.
352 Infamis testis an possit testificari in causa criminali, & an faciat indicium.
353 Inhabiles testes aliquando admittuntur, si aliter veritas haberi non potest.
354 Veritas qñ aliter haberi non potest, quomodo intelligatur.
355 Testis qui cogi non potest ad deponendum si coacte deposuerit, an faciat indicium.
356 Testis qui cogi non potest, si voluntarie deponat, an indiciet.
357 Testis præsumitur voluntarie deponere.
358 Actus in dubio præsumitur in casu cõcesso & non prohibito.
359 Testis qui cogi non potest ad deponendum, cogitur, si veritas aliter haberi non potest.
360 Compellens testem ad deponendũ, quia aliter res haberi non potest, debet illud probare.
361 Testis domesticus producentis an faciat indicium.
362 Domesticus non potest examinari ad fauorem illius, cuius est domesticus.
363 Domestici & familiares qui dicantur.
364 Testes domestici & familiares aliquãdo admittuntur ad testificandum.
365 Testis familiaris an faciat indicium.
366 Testes plures singulares super diuersis ĩdicijs deponentes an coniunganter ad faciendam probationem, vt oriatur indicium ad torturam.
367 Testes singulares non iungũtur ad faciendam probationem.
368 Testes singulares quando iungantur; & quando non.
369 Testium singularitas coniungitur, qñ dictum vnius coadiuuat dictum alterius.
370 Socij dictum non faciat indicium ad torturam.
371 Socius an de consocijs possit interrogari, & in quibus casibus.
372 Seruiles personę vti meticulose sine socij instigatu, vel mandato non consueuerunt grandia delicta committere.
373 Latrones dicũtur qui stratas aggrediunt.
374 Interrogatio de consocijs & consuetudine fit in omni causa.
375 Quibus casibus socius de consocijs interrogari debeat.
376 Iudex in iudicio accusatorio non procedit ad torturam, nisi sit facta instãtia per accusatorem.
377 Dictum socij an faciat indicium cõtra socium ad torturam.
378 Nominatio facte per reum in tortura an faciat indicium contra nominatum.
379 Lex & eius verba cum effectu intelligi debent.
380 Nominatio alicuius ad ꝗ vt indiciet, quid habere debeat.
381 Personis turpis sine tormentis nõ credit.
382 Interrogatio consociorum per iudicem fieri debet generaliter non particulariter.
383 Reus facta nominatione de socio an iure debeat dicta per eum vera esse.
384 Depositio sine iuramento nulla est.
385 Consocij tres non sufficiunt ad cõdemnationem quarti socij, secus in testibus, & quare.
386 Indicia debent esse diuersi generis.
387 Persona interrogata, qnæ interrogari nõ debuit, an faciat præsumptionem saltem ad inquirendum.
388 Attestatio testis nominantis aliquem in socium, an inducat qualem qualem præsumptionem.
389 Socius quando vt testis assumitur torquẽdus est.
390 Depositio mortui an faciat indicium ad torturam.
391 Nemo p̃sumitur immemor salutis eterne.
392 Multa conceduntur, vt veritas habeat.
393 Crimen proditionis committit, qui cõtra principem, vel rempublicam agit.

© SCD - Université de Poitiers

394 Veritas vt habeatur multa concedunt.
395 Facilius proceditur contra feruum conquerentis quam contra liberum.
396 Denuntiatio Decani, seu centenarij an faciat indicium.
397 Diuinationes, seu incantationes an faciant indicium.
398 Demones in fortilegijs vocantur.
399 Deus solus scit occulta.
401 Iudex ex fortilegijs fundamentum non capiat.
402 Iudex vterque tam ciuilis quam canonicus in fortilegijs potest cognoscere, & punire.
403 Iudex, si vidit hominem interficere, an possit reum condemnare.
404 Iudex secundum alleg. & probata procedere.
405 Malum nomen an faciat indicium.
406 Physonomia mala an genere præsumptionem.
407 Signum an qñq; faciat indicium.
408 Sanguis exiens ante occisores an faciat indicium.
409 Furti indicia quomodo assumantur.
410 Solitus furari habet indiciũ contra se.
411 Ex consuetudine oritur præsumptio.
412 Vicinus domui in qua factum est furtum
413 Et quid in vicino bone fame.
414 Hospes pœnes quã bona sunt depositata, si subtrahantur, an indicietur.
415 Persona viatoris consideratur, si verisimiliter furto potuit subtrahere rem furatã.
416 Furtiua res (si reperitur pœnes aliquem) an indiciet eum esse furem.
417 Personarum consideratio in furto haberi debet.
418 Exire visus domum cũ fardelo sub veste an habeat contra se graue indicium.
419 Exire visus domum (in qua furtum cõmissum fuit) tempore noctis an indicieť.
420 Expendens multam pecuniam de illo cuneo, cuius fuit pecunia, quæ subtracta fuit, an indicietur.
421 Pauper, si expendit multam pecuniam, nec reperitur vnde habeat, an habeat indicium contra se.
422 Res subtracta, si cedebat ad commodum imputati an indicet contra eum.
423 Fuga famuli ex domo dñi an indiciet.
424 Famulorum natura est furari.
426 Pedis furantis forma in terra humida an faciat indicium.
427 Res relicta ī loco furti an faciat indiciũ.
428 Schala ante fenestram domus an faciat indicium.

EX hæc cũ tota eius materia pro inuenienda criminibus, quę pleriq; occulte fiunt, iuxta verbũ Domini, qui male agit, odit lucem, frequens, & quotidiana est, ideo diligentius, & accuratius pertractã da venit. Inditia vrgentia præcedere debent vt quis torqueatur h.d.

1 †NOTO PRIMO in tex. ibi sine accusatoribus, ꝙ & si de iure non procedatur contra reum nisi existente accusatore. l. rescriptum. §. si quis accusatorẽ infra de mu. & homo. & in l. iij. C. de accu. & in c. quis-
2 quis. xx. q. iiij. †Et etiã antequã quis torqueatur debeat iudex requiri, & ad instantiam partis quæstio haberi, siue sit accusa-
3 tor siue sit inuestigator ī inquisitione. †Cũ officiũ iudicis non impartiatur nisi petenti. l. iiij. §. hoc autẽ iudicium supra de dam. infec. & per Bal. in c. j. §. iudices. col. ij. ver. quero vtrum iudex faciat litem suã de pac. iur. fir. & ibi in addi. loquens de inquisitione, & est in accusatore glo. in l. quicunq;. C. de ser. fugi. q̃uis Hyp. in l. j. hoc ti. in princi. in quinto requisito dicat per glo. nil proba ri, attamen optime probatur dum tex. vult, ꝙ seruus possit torqueri, vt manifestet, vtrũ propter lucrũ capiẽdo callide, a dño ad domum, vel ad agrũ eius qui eũ suscepit immissus sit, gl. in verb. oportet dicit, torqueri oportet manci piũ ad petitionẽ conuenti. &
4 sic petente parte. †In inquisitione ẽt frequẽter proceditur ad instigationẽ partis prout no. in c. qualiter & qñ el ij. & maxime per Abb. ibi colũ. iij. ver. & pondera glo. hic tñ proceditur sine accusatore, & sic per iudicẽ
5 ex inquisitione. †Nam & si regulariter inquisitio non concedatur, attñ multi sunt casus, in quibus inquisitio datur & sunt illi, de quibus per glo. & Bart. in l. ij. §. si publico de adult. & per Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vac. & no. in d. c. qualiter & qñ maxime per Socy. & per Spe. in tit. de inquisi. §. ij. Sed aduertendum est ꝙ hodie de consuetudine in quocunq; casu proceditur per inquisitionem, vt dicit Gandi. in tract. male. in rub. quomo. de malefi. cogno. per inquisi. colũ. j. ver. sed hodie. & Albe. in l. ea quidẽ colũ. ij. ver. de cõsuetudine tamen. C. de accu. & Are. in trac. malefi. in ver. hæc est quædã inquisitio col. v. & ibi in addi. Hye. vbi multos adducunt. Et ita quotidie seruatur in locis Lombardie, & credo etiam in alijs ciui

© SCD - Université de Poitiers

tatibus, in quibus proceditur per inquisitionem pro quocunque delicto.

6 †NOTO SECVNDO ꝙ ex hoc tex. probatur illa communis cõclusio, ꝙ iudex habita aliquali informatione põt procedere ad capturam & carcerationem rei.

7 †Non tamen ad quæstionem nisi sint maiora indicia, quæ vrgeant vt dicitur in tex. cõstat namq; ꝙ rei de quibus in l. nostra erant carcerati, & difficultas oritur super eo, An possint torqueri, Iurisconsultus determinat, ꝙ non, dato ꝙ fuerint capti, nisi appareant indicia vrgẽtia, & sic ex hoc text. probatur ꝙ informatio, seu indicium per ꝙ datur libertas iudici procedendi ad capturam, nõ est habile, vt possit deueniri ad quæstionẽ

7 ad diem est tex. in §. audien. in authẽ. de defes. ci. vbi defensores ciuitatum possunt capere malefactores & carcerare, & tamẽ nõ possunt cognoscere de crimine, ex quo di-

8 cit ibi Ang. †Quod antequam constet de crimine malefactor põt capi, ne fugat, addu cit tex. in l. ij. C. vbi de crimine ag. oportet, & ad idem est bo. text. in l. diuus adrianus supra de cust. reo. & per hæc dico Ange. in trac. malefi. in ver. Qui iudex in princi. male sensisse dum vult, procedendum esse ad capturam, quando sunt indicia sufficientia ad torturam, nam illud non expectandum ex quo in istis datur gradus probationis. Cum minor probatio requiratur ad capturã, & sufficiat qualisqualis informatio, prout dicit Salyce. in l. ij. in verficu. no. v. C. de exhib. re. & in l. absentem col. ij. ver. prout dent tamen iudices. C. de accusa. Et ad operandum hoc ꝙ iudex posit inquitere, leues probationes requiruntur, vt per Bal. in l. j. in v. oppo. C. de fum. trini. & dicã infra in ver. testis. Minor, & in seq. maiores autem probationes requiruntur, quando iudex vult procedere ad torturam, vt probat tex. noster, dum non concedit de carceratis quæstionem haberi, nisi indicia vrgeant, nec ad quæstionem fallaciter est procedendum, cum tortura est pœna non modica vt dicit Abbas in capitu. primo in primo not. de confes. Ex quo habetur, ꝙ licet ab inter-

9 loquutoria regulariter nõ appellet. †Tã ab ea interloquutoria, ꝙ ad torturam procedatur, appellari potest l. ante sententiam infra de appel. recip. & habetur in c. ante sententiam. ij qõ. vj. nec iudex ita faciliter procedere debeat ad qõnem, vt per Ang. in l. item apud labeonẽ. §. qõnem supra de in-

10 iur. † Distinctio autẽ indiciorum leuium & indiciorum grauiũ cognoscitur hoc modo. Nam si frequenter & facile hoc ab illo contingit abesse. Tunc est leue indicium vt no. in l. cum res. C. de proba. & in l. ciuile. C. de fur. Si autem frequenter & facile cõtingit adesse. Tunc est graue indiciũ, vt no. per Cyn. in l. metũ. C. de dol. & hoc verum, siue agatur de probãdo vero hominis actu, siue de probãdo animo. l. j. §. sed si claua. supra ad leg. corne. de sica. & c. significasti. de homi. & hanc no. doctri. tradit Bal. in l. non hoc in fi. C. vn. cog. Alius gradus est probationis, quando procedendum est ad sententiam, & condemnationem, nã tunc luce mediana clariores requiruntur. l. fi. C. de pro-

11 ba. & l. qui sententiam. C. de pœ. †Noto tertio ꝙ quãdo sunt indicia vrgẽtia, iudex

12 semel torquet reũ vt in tex. † Sed si essent multum vrgentia, tunc fit repetitio in tortura, vt dicit Bart. in l. vntus. §. j. hoc ti.

13 Sed aduerte. † Quod repetitio hæc non potest fieri vltra tertiam vicem, vt per Ange. in l. fi. col. j. C. de qõ. alle. tex. in l. fideicõmissa. §. si quis decem. de leg. ij. & sequitur. Par. de Pu. in trac. de sind. circa finẽ in ver. viso de repetitione col. fi. & Mod. ponunt in l. repe. hoc ti. & in hoc est aduertendum ad dictum Bart. hic, dum dicit, iudicem non debere cogere reum ad confitendum, quia tunc ex indiciis & suspitionibus ipsum cõdemnaret. Et propter istud debet procedere in tortura cum moderamine, in eo enim ꝙ dicit Bart. ꝙ non debet cogere reum ad confitendum, cum damnaretur ex suspitionibus, dici posset ex verbis Bar. reum condemnari ex confessione, non autẽ ex suspi

14 tionibus, quia confitetur. † Ideo dictum Bar. intelligi debet, ꝙ iudex si habuerit suspitiones, & indicia contra reum non debet procedere in infinitum in tortura, sed cum moderamine. Quia procedẽdo per quatuor vel v. vices, aut in infinitum vsquequo cõfiteatur, ex ea impressione prima, quam cepit ex contẽtis in processu. Tunc ipse reus vi coactus confiteretur, & tunc iudex damnaret ipsum ex illa prima impressione habita per indicia, cum confessio esset violenta. & ideo quæstio debet esse moderata, & moderatio ista reducitur ad tres vices. i. ad tres dies separatos, & pro qualibet vice habere debet ipse reus tres saccatas, seu eleuationes, et depositiones, vt practicat quotidie, & hoc modo dictũ Bar. intelligi Pau. de Ca. in consil. clxxxxvij. visa inquisitione supra scripta ac etiam testibus. in antiq. & ccxcix. in not. vol. ij. Indiciorum materia latius per Bart. hic tractatur, ꝙ alibi.

Sequendo

© SCD - Université de Poitiers

Sequendo eius vestigia, cum in diuersis locis super ipsis verba habeantur colligendo, quæ sparsim dicta sunt per alios, & ad certum ordinem redigendo, vt facilior sit eorum cognitio. Ideo procedam per partes infrascriptas, sed pro cognitione generali totius materie amplectendo ea, quæ Bar. in
15 l. hac nostra posit. ¶ Primo præmitto id ꝙ dicit Bar. in princ. iudice inquirente debere esse certum de corpore interempto, vel si est furtum, ꝙ sit fama de re subtracta vel in vicinia, vel alibi, prout iudex informari poterit de ipso delicto. Ias. in l. iusiurãdum. §. procurator. col. viij. ver. ij. limita. supra de iureiu. referens Ang. in l. certum. §. j.
16 supra de confes. ¶ Dicit, ꝙ si qs confessus fuerit hominem occidisse, ꝙ nisi appareat de corpore, nõ statur eius dicto. Limitat tñ
17 ex mente Ang. ¶ Nisi fuerint assassini, ꝙ verisimiliter potuissent hoc facere ob qualitatem loci. Et ꝙ ita fuit iudicatũ per Nico. de Iamel. de Prat. & cessante tali verisimilitudine, & existente bona fama nõ possent puniri, nisi corpora apparerent. referens Bal. in addi. ad Spe. in ti. de sen. §. pen. in addi. mag. in ver. Titius fuit confessus, ꝙ si quis confessus fuerit hominem occidisse & proiecisse in mari, non statur eius dicto, nisi subsit fama de homine mortuo, nec refert, an certo nomine sit nominatus mortuus vel sine nomine, vt per gl. in c. libellorum. ij. q. viij. no. & per Bal. in l. quotiens. §. si quis. de hære. insti. Ang. in d. l. certũ aliud sensit, q̃ Ias. in d. loco referat, cum velit cõfessionem incertam de corpore non valere per tex. ibi sed si esset cõfessio de certo homine, de quo potest liquere eum esse mortuum, tunc valeret quamuis dicat Nic. seruasse contrarium, non tamen eius opinionẽ apprehendit. In hac materia difficultatem faciebat tex. in l. j. §. item illud. supra ad sil. per quem probatur debere esse certum iudicem de homine mortuo. Et de delicto ibi dum dicit nisi constet, & ibi liquere igitur debet. Ex quo vera probatio, non autẽ fama requiritur, facit etiam tex. in d. l. certum in princ. ibi si quis incertum veluti corpus confiteatur & tex. in l. j. in fi. supra eo. Facit etiam difficultatem glo. in l. inde neratius. supra ad l. aquil. vbi confessio nocet, si non probet confitens eum viuere, quem dixit interfecisse, vnde ex mente Ang. in d. l. certum, & Bal. in addi. ad Spe. in titu. de sent.
18 ¶ In hoc articulo sic distinguerem, ꝙ aut delictum de quo queritur subijci põt oculis vt corpus mortuum, vel quid simile, & tũc iudex non procedat ẽt inquisitione generali, nisi viderit cadauer. & ita intelligatur id ꝙ dicitur h̃ & ꝙ habetur in l. j. §. item illud supra ad sil. ibi dum dicit liquere autẽ debet. Aut secundo casu res non potest subijci oculis, prout est de homine proiecto in mari, veligne consumpto, vel de re furto subtracta tunc si fama est de certa persona & in indiuiduo iudex procedat, & ita sentit Bar. & Ang. in d. l. certum per tex. ibi dũ dicit, certum est vt puta titius, & ita ẽt procedat ꝙ dicit Bal. in addi. ad Spe. Aut incerta est persona, & incerta res, tunc quia confessio non præiudicat existente tali magna incertitudine neq; iudex poterit procedere ad inquisitionem, vt sensit Ang. in d. l. certũ cum tex. ibi dicat incertum ueluti si corpus nam eo casu ex tali incertitudine fundamẽtum aliquod haberi nõ potest prout dixit
19 tex. ibi. & in l. j. in fin. hoc tit. ¶ Secundo præmitto ꝙ rectores mittunt militem, vel alium officialem ad videndum hominem mortuum, & ad videndum vulnera, & h̃ faciunt scribi vt per Bar. h̃, & per Ang. in l. j. §. item illud. supra ad sille. Nam inquisitio q̃q; fit p̃ inspectionẽ oculorũ, vadit enim iudex personaliter, & inspicit quendam. l. fi. C. de cust. reo. l. iudices. C. de epis. aud. ita Bar. in l. ij. §. si publico col. ij. ver. circa primum in fi. supra de adul. Vnde per iudicem maleficiorum, vel saltem per militem con-
20 templari debent vulnera. ¶ Et ideo seruat consuetudo mundi, vt homine interempto habente plura vulnera siue ab vno siue a pluribus miles curie inspiciat, cadauer, & vulnera, & ea in scriptis reducet mortalia pro mortalibus, et nõ mortalia pro nõ mortalibus. Ita no. Ang. in l. fi. C. de sica. Moder. vltramontani in sua prac. dicunt, ꝙ iudex debet mittere chirurgicos, & medicos pro contemplatione vulnerum, & illos consulere, qui considerata qualitate vulnerum secundum artem suam exponant, & referant si vulnera sunt mortalia, vel occasione eorũ vulnerum mortis causa data sit, & omnia scribantur. l. fi. & l. si semel. §. causa. C. de re mili. lib. xij. l. j. §. iij. supra de ven. inspi. l. cũ ita. supra de ver. ob. Et hanc practicam existimo meliorem, cum medicus magis cognoscat mortalia a non mortalibus, q̃ alius miles, vel iudex, & ẽt ex quo genere armorũ sint facta, cum expertis in arte sua sit credẽdum. l. j. supra de ven. inspi. & ibi Barto. in prin. &c. proposuisti. de proba. & ibi Deci. & relatio medici multũ faciet ad cognitionem causæ, & ad iudicandum in pura rixa,

© SCD - Université de Poitiers

quis teneatur de occiso, & quis non & maxime ex quo genere armorum tux. l. fi. supra de sic. & ibi no. Erit etiã sic. talis relatio, ꝗ si vulneratus iacuerit post vulnera per aliq iod tps vt per xj. dies, ꝗ medicus referendo declaret, an vulnus a prin. fuerit mortale nec ne, nam si a princip. non fuerit mortale, de occiso non teneatur, vt dixi in ea. quest. Quando quis dicatur mortuus ex vulnere.

21 † TERTIO præmitto ex mente Bar. ſ, ꝗ si iudex fecerit inquisitionẽ generalẽ, & examinauerit testes, ad ſ vt prejudicent reo, debent iterũ examinari citato ipso reo & existente contradictore, alias non præiudicarẽt, l. si qñ. C. de testi. & tales testes litecontesta. sunt reexaminandi. & dicit Salyc. in l. fi. in fi. C. de quæst. ꝗ eo tũc reus debet dare interrogatoria prout etiã refert, & sequitur Ang. in suo tra. in ver. ꝗ fama publica ver. Quero qualiter. & dicit Hip. in l. j. in prin. col. ij. ꝗ aliqui iudices errant, qui examinant testes non citato reo, nec ipso pre-
22 sente, adducit multas authoritates. † Aduerte ꝗ stilus & consuetudo est in Ciuitatibus Lombardie ꝗ testes siue super generali siue sup spãli inquisitione, & ẽt sup accusatione examinãtur siue citatione partis. & ista talis practica & cõsuetudo seruãda est, vt dicit Alex. in cons. xlj. incip. habita sup contentis col. fi. ver. & data vol. tj. ꝗ duplicandũ est in cõs. lxv. vol. j. adducẽs, ꝗ stilus debeat obseruari text. in l. fi. C. de iniur. & in l. iij. §. fin. supra de testi. & quæ no. Cy. in l. ij. C. quæ sit long. consue. & in c. fi. de con-
23 stit. † Ratio autẽ dicte consuetudinis potuit esse ex duplici capite quia si testis primo examinatus deposuerit vnum cum iuramento, si postea iterũ examinetur, & cõtrariũ, vel quid diuersam deponat, neutrũ valet, et testis punit' de falso, prout no. Bar. per illum tex. in l. eos. C. de fal. & Bar. in c. cum in tua de testib. & Anch. in c. ij. de testi. in cle. & secundum alios ualet primũ no. Abb. Car. Fel. in d. c. cum in tua & est periculosum ꝗ secundo examinentur. liẽ nulla potest oriri vtilitas ex secũda depositione, quia testis primo examinatus potest referre se ad primum ejus dictum, et petere, ꝗ sibi legatur prima attestatio not. Bart. in d. l. eos. supra de fal. Item alia potuisset esse ratio, quia qñ ĩ criminalibus procedit' ex arg. & indicijs. eo casu testes examinantur sine citatione partis, tex. est in c. j. de hom. libr. vj. & ibi Gemi. & Phil. Frã. in ver. argumẽtum, sed qñ agitur de homicidio, procedi-

tur ex argumentis, & indicijs. l. milites. §. oportet. C. de quæst. l. fin. C. de proba. ideo inoleuit practica, ꝗ citatio non fiat, cũ frequẽtius procedatur ex indicijs, & ita quotidie seruatur & ex cõsuetudine his nõ contestatur, sed primo examinatur testes, postea procedit' super accusatione, vel inquisitione, & accepto constitutio rei ꝗ est loco litis contest. ex dictis testium prius examinatorum procedit' ad torturam sine publicatione processus.

24 † QVARTO præmitto ex mente Bar. ſ in q pe. ꝗ reus petere debet copiam
25 indiciorum. † Et iudex tenetur eam dare ipsi reo antequã procedat ad torturã, & ratio est, quia disputandum est super ipsis indicijs, ideo eorum copia est danda. l. vnius §. cognitorum ſ ti. Item alia est ratio, quia actori non debet licere, ꝗ reo non liceret, sed pares esse debẽt in procedendo. c. ij. de mu. peti. c. non debet de regu. iur. Nã actor produxit testes, ergo reus debet se defendere. Item quia iudex fidem non adhibet quæstioni, sed de confessione habita in tortura potest ex post cognoscere. l. j. §. fi. ſ ti. Ergo & ante debet cognoscere, & defensiones rei videre. Cum quæstio sit remedium
26 irreparabile. l. ij. C. de appel. recip. † Sed aduerte, ꝗ indicia petẽs debet allegare aliquam causam ob q̃ velit sibi dari copia indiciorum, quę sit legitima, no. Pau. de Blea. in c. grauis de depo. Alex. in consil. lxv. col. j. & pen. vol. j. & Alber. in d. §. cognitum. Sed ex cõi vsu defensiones pro reo petunt. & iudicia ablq; eo, ꝗ causa aliqua alleget,
27 nisi ſ ꝗ nulli defendere ipsum reũ. † Item & testium nomina sunt danda cum attestationibus. c. qualiter & qñ. §. debet de accu. & ibi Hosti. Aret. Fely. Ioã. de Ana. & Imo. istud limitantes. Si esset timor potentie ipsius rei, ne offenderet testes, nam tunc nõ da
28 rent' nomina arg. tex. ĩ c. fi. de here. † Ideo inoleuit practica, ꝗ nomina dentur confusa, & separata a dictis testium ob potentiã reorum, ne possunt scire quid dictum fuerit ab vno quoque ipsorum testium. Item dantur indicia omnibus & nõ certis, vt si esset male conditionis, vel ꝗ ex officio procederetur ut dicunt Angel. & August. in prac. in ver. fama publica nu. xxxvij. xxxviij. volentes, ꝗ in his casibus non detur copia indiciorum, quia dico istud esse contra equitatem naturalem, vt sentit Ang. loco de quo supra nam defensio non est deneganda. Cũ sit de iure nature c. pastora. de iudi. in cle-
29 mẽ. † Sed an iudex ex officio teneat da-

© SCD - Université de Poitiers

re copiam indiciorum ipsi reo, an vero requiratur ꝗ ꝙ pars petat indicia. Hip. in sua prac. in §. nunc videndũ in princ. dicit pro ea opinione, ꝙ iudex non teneatur dare copiã ipsi reo, nisi petat, facit tex. in l. vnius. §. cogniturum in verb. reo postulante hoc tit. & tex. l. j. §. magistratibus. supra de mag. cõue. item & gl. in l. vniuersa. C. de præci. impe. offe. & ibi Paul. de cast. inferens ad statum mandans fideiussores præstari, intelligitur enim si fuerit petitum, Item & regula illa, ꝙ officium iudicis non impartitur nisi petenti, l. iiij. §. ſ autem iudicium, & quę ibi no. per Doc. supra de dam. infe. Pro contraria opi. ꝙ immo iudex teneatur dare copiam indiciorum ẽt reo non petente adducit, ꝙ ista datio indiciorũ est defensio, quia reus opponit cõtra personas, & dicta testiũ, sed iudex ex officio ẽt nemine petente q̃rere debet defensiones rei, l. ſi non defendantur infra de pœ. & per ea quæ no. in l. j. §. fi. ſ ti. ponderando verbum debebit positum in d. l. ſi non defendãtur, ꝙ importat necessitatem vt per glo. in c. attendentes in ver. debet de sta. mo. in cle. cum alijs. † Item quia iudex debet exercere officium suum etiam non imploratum qñ tale officiũ respicit miserabiles personas, vel actũ pium vt per Bart. & alios in d. l. iiij. §. ſ autem iudiciũ. Sed carcerati dicũtur miserabiles personę. l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. & cle. l. j. C. quã. ip. int. pup. & vid. & ibi Doc. & causa carceratorũ dicit pia, vt per Bar. in tra. de carcer. in fi. et per Bal. in l. ſi quis pro redemptione. C. de don. ipse tñ distinguit, ꝙ aut reus carceratus est homo idiota, aut rusticus. mulier, pupillus, vel alius verisimiliter ignorans ius, & nesciens facere suas defensiones, & ſi casu iudex ẽt reo non petente teneatur dare copiam indiciorũ p tex. in l. nec quicq̃ §. aduocatos. supra de offi. p. con. Cum ẽt in actibus pijs debeat supplere ex officio vt per Inno. in c. ad nostram. de iureiu. & per Bal. in l. nec quicq̃ §. vbi de cretum col. x. Cum ẽt iudex in causa dotis interponit officium ẽt nõ petitum, quia est causa pia. l. ſi cũ dotem. §. eo autem tempore ver. nec vero supra fol. ma. & per Alex. in d. §. ſ autem indiciũ. cum ẽt iudex teneatur supplere quæ desunt partibus & aduocatis to. tit. C. vt quę des. aduo. par. Et etiam quia iudices tenẽt reos in carceribus secretis, ne possint consulere peritiores, quo casu non est eis imputanda ignorantia iuris, vt per gl. in l. iuris. c. q̃ admit. & ibi per Alex. volentem, ꝙ qñ quis facile aliquid facere nõ potest, perinde est, ac ſi illud facere nõ posset. c. q̃uis. & ibi glo. in ver. continuatis 31 de of. or. in vj. † Cum etiã ignorantia iuris nõ nocet in damnis euitandis vt habet in l. iuris. & in l. error. & in l. regula. & ibi gl. supra de iur. et fac. ign. Si vero reus carceratus sit prudens, sagax, & literatus, & q̃ verisimiliter scit petere copiam. Tunc iudex ex officio non teneatur dare copiam, ſi reus non petierit cũ imputari debeat sibi ipsi, cur non petierit per reg. ꝙ quis sua culpa sentit, sibi imputet c. damnum. de re. iu. in vj. Item quia scientia & patientia cũ tacitumitate equiparetur cõsensui. l. ſi filius. C. de pe. hær. & ibi Bart. & Ang. & in l. qui in altena. §. ꝙ ſi non adierit. supra de acq. hær.

In hac q. puto indistincte iudicem nõ teneri ad dandum indicia reo, nisi fuerint petita, & istud iuridicum puto, nam aut reus sponte venit ad carceres, & tunc antequam præsentet se ad carceres, debet aduocatos consulere, & res suas, & mestos parentes cõponere, vt dicit tex. in l. ij. C. de exhi. re. ibi adhibita aduocatione. & ſi istud non egit, sibi est imputandum, & ſ casu iudicis officium non debet impartiri, cum habuerit potestatem ipse reus consulere rebus suis, stãte etiam eo, ꝙ infra dicam. aut capitur a iudice, & carceratur, & tunc non debet iudex ex officio indicia dare, quia sine traditione indiciorum potest iudex procedere ad sententiam. ita est glos. in c. fi. in ver. iudicis de hære. lib. vj. & ibi imputet reus, potuit. n. iuri pro se introducto renuntiare, & tũc tacite renunciat, vt voluit glo. in c. j. in verſi. fuerunt de accu. libr. vj. & sequitur. Cæpol. in consi. lxvj. teneo idem ver. nec potest. alleg. Ang. in l. ſi vacantia. C. de bon. vac. lib. x. col. xiiij. & xxxv. Pręterea ſi ipse iudex ex officio instaret, ꝙ reus acciperet indicia, & sic ipso non petente velles defensiones ipsi reo dare, videretur iudex habere intentionem, ꝙ probationes facte cõtra reum non essent legitime & ipse reus esset in casu, ꝙ posset se defendere ab obiectis contra ipsum & sic propalaret ipse iudex opinio. suam antequam sententiam feret, ꝙ fieri nõ debet. Pręterea superflua, & inanis esset datio indictorũ ipsi reo ſi ipse non haberet aduocatos, quos cõsuleret, & quorum medio eius defensiones & iura sua deducerentur, quia ipse existens in carceribus, & ignarus literarum, vt puta rusticus mulier, uel alia persona idiota ignoraret, q̃d sibi esset agendum pro sua defensione, ex quo dico, ꝙ cautius & melius faceret iu-

© SCD - Université de Poitiers

dex dare aduocatos ipsi reo, qui eius defensiones considerent, & iura sua deducant, ipsum defendendo, & ita procedant ea, q̃ deducuntur pro ista parte, ꝙ iudex debet supplere & officium suum impartiri etiam nõ petitum in causa carcerati, nam intelligendum est in dando aduocatos ad hoc ut reus defendat, vt est tex. in l. nec quicq̃ §. aduocatos, & alia superius adducta, et debet supplere iudex ī eo casu, in quo vtilitas aliqua oriri põt ad beneficiũ rei, nõ aũt innaniter, ꝙ euenire ex sola indiciorũ põstatione sine cõstitutione aduocatorũ, nã dato aduocato reo ipse habẽs iuris cognitionẽ petet copiã indiciorũ & alia peraget, q̃ erũt necessaria pro defensione rei, et cessabũt exinde oia, q̃ deducuntur in contrarium & verificabitur id ꝙ habetur in l. custodias, supra de publi. iudi. & ita quotidie seruat ꝙ iudices & po. testates dant aduocatos carceratis, & cum proceditur in causa, quicunq; vult indicia, illa petit, & ita vidi seruari.

32 † QVINTO præmitio ꝙ ad ĥ vt testes faciant indicium, necesse est, vt deponant illud, ꝙ est verisimile, alias autem in-
33 dicium non facerent. † Et verisimile est illud ꝙ vero videt̃ limile & non verisimile est, ꝙ a vero dissimile videtur, vt dicit Bal. in. l. ea quidem, col. ij. versi. verisimile. C. de accu. adducit tex. in l. miles. §. mulier, supra de adul. & in l. fi. supra ꝙ met. causa & dicit
34 Inn. in c. auditis circa med. de præs. † Qd̃ illa sunt verisimiliora, quæ magis consonãt iuri cõi, vnde Bald. in l. non ĥ. C. vn. legi. dicit ꝙ indicium est coniectura ex probabilibus & non necessariis orta, a quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quãdoq; mentem iudicantis ꝓstringunt, vt cogant conscientiã iudicis iudicare secundum ipsa vt no. in l. neq; naturales. C. de prob. & verisimile dicitur triplici ter. Vno modo q̃ testis deponit ea quæ cõsonant iur. cõi, vt dixit & voluit Ancha. in c. j. de rescr. lib. vi. & Ro. in rub. de arb. col. x. ver. Item præferuntur verisimiliora. Secundo q̃ consonat rationi vt per Bal. in l. qui accusare de eden. et in l. testium. col. pe. C. de test. Tertio q̃ melius factũ narrat vt per Bal. in l. testium. & voluit Cur. in trac. de test. q. xix. Vnde Bal. in l. j. C. qui & adver. quos. dicit, ꝙ ad ĥ vt ex semiplena. ꝓba. deferatur sacramentũ, debet esse non solum semiplena, sed verisimilis, nam si in cõtrarium est verisimile semiplena probatio eliditur, & sacramentũ non defertur, & idẽ
35 Bal. ī c. j. de cõfes. post gl. ibi dicit. † Quod confessio de homicidio sine alia probatione habet pœnam, vt confitens capitaliter puniatur, ꝙ est verum dicit ipse, si cõfessio sit verisimilis, vt quia præcesserunt inimicitie capitales vnde iudex debet perquirere rationem, cur fecerit, & si iudici constaret de innocentia, non debet sequi confessionem eius adducẽs text. in l. j. §. si quis vtro. supra eo. & in l. j. C. ad l. corn. de sica. & in l. inde neratius in §. vlt. supra ad l. aquil. & idem Bal. in l. clarum. C. de auc. præstan.
36 dicit. † Quod confessus extra iudiciũ p̃t cogi ad perseuerandum in illa confessione, si modo est verisimilis, l. q̃ro in fi. supra de edi. edi. l. capite quinto. supra de adul. secus si nõ esset verisimilis. l. milites. §. opponet. C. eo. l. j. C. si quis imp. male. & Are. in c. cũ
37 p. de acc. col. v. nu. xxij. dicit. † Quod socio criminis creditur in criminibus exceptis, si modo ex qualitate deponẽtium, vel ex persona eorum, contra quos opponitur, verisimile sit eum nõ mentiri, & casum esse singularem dicit in c. in fidei fauorem in fi. de hęre. in vj. & dicit de ĥ infra ver. confessio extra iudicialis in prin. et Ang. in l. ij. C. de quęst. ibi verisimilia causæ dicit, ꝙ cum procedunt argumenta accedentia ad verisimilem causam criminis ex ipsis solis potest deuenirī ad tormenta, cum non omne indicium sit sufficiens, sed debet esse tale, ꝙ verisimile sit argumentum illud maleficiũ esse perpetratum per eum, & in h. d. esse notabilem illam literam q̃ põderate debet multum, qui assidet in criminalibus. Vnde attẽta tali verisimilitudine Fel. in c. auditis col. xj. ver. inquantum postea nu. 36. dicit posse limitari gl. in c. clerici. lxxxj. di. volentẽ ꝙ cæteris paribus immo aliquali disparitate præferantur testes rei. Quam gl. dicit peregrinam & singularem in criminalibus fauore absolutionis, & didicisse a Bal. in l. lata. C. qui accu. non pos. R. in l. in illa stipulatione. supra de verb. oblig. de qua meminit Cur. in trac. de test. in xxvij. concl. eam limitat, & restringit ipse Fel. non procedere vbi testes actoris deponerẽt verisimiliora, & idẽ Fely. in d. c. auditis late insistit in demonstrando verisimilitudinem attendi. & Ias. in l. si extraneus. in iiij. no. supra de cõd. cau. dat. cau. nõ secu. & Hip. in rub. de. pba.
38 nu. cviij. Vbiq; adducentes illud. † Quod non verisimile est species falsitatis per dictum Bal. in l. j. in iij. col. C. de ser. fu. q̃ dicit, ꝙ remotum a verisimili est species falsitatis, ꝙ etiam voluit Car. in cle. ne romani. in prin. de elect.

© SCD - Université de Poitiers

39 †SEXTO præmitto, ꝙ propter diuersitatem quæ in legibus habetur an vnũ seu plura indicia requirantur, cũ omnes fere leges videantur loqui in plurali, vt in l. j. in prin. & in l. vnius. §. j. & in l. nostra, & in l. milites. C. eo. & cum loquãtur in plurali vnius numero nõ sunt contente. l. vbi numero. supra de testi. Alique tñ glo. sint, quæ sentiãt vnum tñ sufficere in l. si quis. C. ad l. iul. ma. & glo. ĩ in ver. suspitionibus dum de suspitione loquitur in singulari, & exinde Doc. cogãtur dicere, ꝙ istud relinquitur arbitrio iudicis vt per Bart. hic, & per Sal. in l. fi. C. eo. & per Ioã. And. An. de But. Card. Abb. & alios in c. cum in contemplatione de reg. iu. & Bal. in l. obseruare col. j. C.
40 quo. app. non recip. †Qui dicit, ꝙ relinquitur arbitrio iudicis, quę indicia sint sufficientia, quæ non quia nulla certa doctri. dari potest. l. j. §. fi expillatores. supra de effra. & expilla. & idem Bald. in l. milites in prin. C. de quęst. & Ang. in d. l. milites dicit ꝙ certa reg. tradi nõ potest, in materia tormentorum. Sed aduerte, ꝙ istud arbitrium iudicis regulatur secundum dispositionẽ iuris cõis vt sensit Bar. in extraua. ad repri. in ver. videbitur, & in l. si in lege. supra loc. & Ang. in l. j. supra de testa. mil. & dicit Ro. in l filiusfa. col. iij. versi. iij. casu ꝙ qñ potestas habet arbitrium simpliciter, ꝙ tunc in omnibus habet seruare regulas iuris ciuilis.
41 †Quia intelligitur in dubio de arbitrio boni viri. d. l. si in l. & l. hæc venditio. supra de contrahen. emp. & l. si cum ea cum simil. C. de do. promi. & Parisius nunc Reueren. Car. & præceptor meus in consil. clj. paucis agam col. iij. ver. ex quibus vol. iiij. dicit. ꝙ licet iudicis arbitrio committatur, an indi-
42 cta sint sufficiẽtia ad torturã vel ne. †Tale arbitrium non debet esse absoluũ sed limitatum a lege, & secũdum legis dispositio
43 nem. †Ideo Bar. in hac l. distinguit, quędã esse indicia generalia, & remota, & ista nõ sufficiũt de per se sine alijs indicijs, nec sola sunt sufficientia ad inferendam torturã vt puta mala conditio, & mala fama in homine facit indicium qualequale, l. de minore. §. pen. supra. eo. Item conuersatio in domo. Item notitia rei subtracte, ista enim de per se non faciunt indicium, sed coniuncta insimul bene illud induceret, vt per Bar. ĩ, & Saly. in l. fin. C. eo. dicens, ꝙ si est indiciũ generale contra plures de eledto, cum exterus committere non potuerit, & in dubiũ
44 sit, quis ex pluribus deliquerit. †Tunc mala fama vnius iuncta cum illo generali indicio faciet indicium sufficiẽs ad torturã. Ita dicit Saly. in d. l. fi. ver. quero. an sufficit. arg. eius ꝙ dicitur de nauta in l. quotiẽs. C. de naut. li. x. idem dicerem de inimicitia, de fuga, de armorum delatione, & alijs similibus indicijs, quæ in homicidio simplici nõ sufficiunt ad torturam, & ratio est, quia talia indicia de per se frequenter & facile cõtingunt abesse a delicto nã ãñq; quis interficitur ab alio ꝗ inimico, & quis aufugit absq; eo ꝙ quid deliquerit, timens iuris seuitiam, quæ in delictorum cognitione adhiberi solet. & ẽt quis defert arma absq; eo, ꝙ delinquat, & istud frequenter, & facile euenit, & est indicium leue, vt dicit Bal. in l. nõ hoc in fi. C. vn. cog. & dixi supra in ij. no.
45 fi. & exẽplificari põt in simil bus. †Quędam vero indicia sunt propinqua tangẽtia negocium de quo quęritur, & ista faciũt indicium ad torturam, vt puta vnus bonus testis de visu. Item confessio extraiudicialis, vel captus in loco delicti, vel si res reperta est apud aliquem ita Bar. hic & Saly. in d. l. fi Quos communiter doc. sequuntur, & ratio est, quia frequenter & facile contingit delictum esse commissum ex ipsa probatione vt per Bal. in d. l. non hoc in fi. C. vnd. legit nam si quis viderit, præsumitur id esse actum & si testis unicus fuerit idoneus, erit indicium ad torturã, vt dicam infra in ver. testis de visu, & oculus videtur habere certitudinem quandam in se, quam sensus auditus, cum certior aure arbiter sit oculus. §. fi. in fi. de gra. Item ex confessione extraiudiciali detur idem, cũ nulla sit maior probatio ꝗ propria oris confessio. l. generaliter. C. de non nu. pecu. ꝙ idẽ dici põt de reperto in loco, & de re subtracta reperta pœnes tertium. Nam ĩ frequenter & facile cõtingit habere delictum in se, & ĩ idem dici in alijs similibus indicijs, de quibus infra et secundum istam distinctionem intelligi põt illud, ꝙ dicit Ioã. And. in addi. ad Spe. in. §. species in addi. inci. lex vnica in fi. de præsum. & ꝙ dicit Iac. de Belui. in. §. si vero in authen. de exhib. rei.
46 †SEPTIMO præmitto, ꝙ indicium debet probari per duos testes per gl. in l. fi. C. famil. her. Saly. hic dicit Bar. male allegare gl. in d. l. fi. cum loquatur de indicijs diuersis ab his de quibus est pręsens materia, sed ꝙ sufficit regula generalis. l. vbi numerus. supra de testib. & ꝙ dicitur in Euangelio, ꝙ in ore duorũ vel trium. stat omne verbum. c. nouit. de iudic. ĩ. idẽ voluit Ange. in l. fi. in prin. in ver. est tñ indicium supra ꝙ

© SCD - Université de Poitiers

met.cau.dicens, ꝙ indicium semper debet probari per duos testes,alias nō est probatum exemplificādo in eo teste,qui dixit, ꝙ reperto homine occiso vidit titium fugientem cum gladio sanguinolēto in manu, nō enim est probatū indicium sufficiens ad torturam,exemplificando est in furto, vt dicā infra. Adducit & ipse gl in d.l.fi.Bru.& plerq; alij Moder.dicunt indicium probari p̄ vnum testem de visu,sed si erit remotum a maleficio debet probari per duos testes adducunt multas decisiones,& Hipp.hic in ij.
47 col.quem videas quia cōis est. † Adueritū,ꝙ Bar.in preced.q.dum distinguit de indicio.Dicit indicium propinquum esse tāgens negocium,vt vnus testis de visu,confessio extraiudicium, captus ibi vel res reperta apud eum,indicium vero remotū dicitur homo male cōditionis,et similia,idco si velimus dicere, ꝙ indicium remotū debeat probari per duos testes indicium propinquum probaretur per vnum testem, & tū cōfessio extraiudicialis,& alia superius enumerata vltra testē de visu probari debere per duos testes,& ex regula generali superius tradita,ꝙ indicia debeant probari per duos testes etiā ꝙ sint propinqua, vt
48 in exemplo Ang.tradit in d.l.fi. † Vnde dico,aliud esse,quod probetur maleficium, Aliud ꝙ probetur indicium, ad ostēdendū maleficium.i.ꝙ probetur qualitas aliqua, vel facti,vel verbi separata a maleficio, ex qua oriatur suspitio pœnes iudicem, vt dicat indicium esse contra reum,si enim testis deponit de maleficio per vnum ex quinq; sensibus videlicet visum,auditum, gustum, odoratum,& tactum,per quos sensus fit ple
49 na probatio.† Et testis per illos rationem reddere tenetur,vt voluit Cice.in lib.ij.ad Heren,in c.in causa coniecturali,in ver.Argumentum ibi nunquid aliquo sensu perceptum sit aspectu,auditu,tactu,odore,gustu, nam quis horum sensus potest conflare suspitionem,idem voluit Bar.in trac.de testi. col.j.in verb.testis causam sui dicti, & per Soci.in consi.liiij.uisis testibus col.j.ver.ex quibus.vbi vult duos rixantes cognosci ad vocem per testem & directe deponi super maleficio,in his casibus si testis deponit nō dicitur probare indicium,sed probat maleficium,vt si testis dicat vidisse titium vulnerantem,vel audiuisse blasphemantem, vel iniuriantem verbis.vel noctis tēpore duos sibi cognitos tetigisse simul se cognoscētes, vel quid simile directe demonstrans delictum,nam si duo esset testes deponentes de ipso delicto,oriretur plena probatio,sed ꝙ est vnus tantum testis,& eius dicto imperfecto,quo ad plenam probationem orit̄ indicium, & per cōsequens indicium prouenit ex probatione super maleficio,non autē ꝙ probetur indicium,& istud est quod voluit Bar.hic dum dicit, illi d ꝙ dixi ꝙ vnus testis facit indicium , est verum de vno teste, qui testificatur de maleficio ipso . Ex quo male dicunt Moder.quod indicium probaē per vnum testem de visu sed si quis vellet probare qualitatem aliquam separatam a maleficio,hue propinquam, vt est in cōfessione extraiudiciali,vel in capto ī loco delicti,vel de re reperta apud aliquē furto subtracta,vt exemplificat Bar.hic,& Ang.in l. fi.vel ꝙ vidit talem fugere cum gladio sanguinolento,sed non vidit percutere, vel ꝙ vidit portare vnum fardellum subtus clamidem,sed quid portaret ignorabat,vel libellus diffamationis repellitur positus ī alī quo loco,et inde visus est exire vnus,et nō alius, vt exempl ficat Ang.in proprijs terminis in l.ij.C.de quęstio.dicens, ꝙ ista sunt indicia vehemētia, & tū vnus testis ita deponens non faciet indicium, sed requirunt duo testes,& eodē modo.Si voluerit probare qualitatem remotam ab ipso maleficio, vt in mala fama,& similibus, eodem modo duo testes requirunt,& ex his apparet non esse faciendam distinctionem inter probationem indicij remoti & indicij propinquī cum vtrūq; probari debeat per duos testes ex regula generali iam dicta sed an plures testes singulares coniungantur ad faciendū indicium, videbimus infra in verb. Testes singulares.

50 † OCTAVO præmitto, ꝙ processus, & testes qui dantur per iudicem,ipsi reo ad hoc,vt se defendat habent diuersa nomina, aliqñ appellantur probatio vt in l.j.§.j.ibi ita probationi supra eo,aliqñ argumēta vt in d.l.j.& in l.milites.C.eo.& per Ang.in l. ij.C.de quæst.Aliqñ præsumptiones, & ali quando coniecture, prout eas Cic.appellat in lib.ij.ad Heren.in c.in causa coniecturali,& per Bald.in l.non hoc.C.vnde legi.dicens rusticos Papienses appellare has coniecturas , vt etiam per Deci.in d.c.iij.loco col.fi.de proba. Aliquando verisimilitudines. Aliquando adminicula,vt ponit Bal.in l.ea quidem.col.j.C.de accu.& Alex.hic in addi.fi.& multa ponit Bru.in d.trac.de indic.in j.q.disputatio tamen istorum nominum relinquenda pertinacibus gl.in rub.supra solu.mat.& de istis nominibus loquens

© SCD - Université de Poitiers

Abb.in d.c.tertio loco.et in c.quãto in prin ci.de præsum.& ibi Fely.col.fi.& Innoc.in c.quia verisimile eodem titulo dicunt reliq qui pertinacibus.

51 † NONO præmitto, ꝙ indicium est minus semiplena probatione, vt in l cũ proba tio.supra de proba.quam refert & sequitur Bar.in l.iij.de excus.tu.quanuis illa lectura sit Nico.de Neap.& Ang.idem voluit in l. ij.C.de quæstio.& idem voluit Alex.& Soci.in l.j.§.j.supra si ex noxa.cau.aga.dicentes magnum esse, ꝙ ex minore deductione ꝗ̃ sit semiplena probatio procedat ad tortu ram, & ꝙ sit minus ꝗ̃ semiplena probatio, tenet Cy.in l.iij.C.ad l.iul.maiest.& in l.fi. ver.nunquid ergo,C.eo.de quæstio.& Bal. in d.l.cum probatio, & in l.non hoc in fin. C.vnde legi.et in l.fi.in fi.C.de proba.Ang. in l.fi.in prin.supra quod met.cau.& in.§.si vero vsusfructus in fi.in authen.de nup. & Albe.in l.sine possidetis.C.de probatio. & Ias.in l.admonendi.supra de iureiuran.nu. xlvij.& Deci.in d.c.tertio loco col.fina.de probatio. Est etiam indicium qualequale quod oritur ex testibus,qui examinari non

52 possunt, si examinati fuerint, † Et istud indicium operatur, ꝙ iudex potest procedere ad inquisitionem vt per Salyc.in l.seruos in fi.C.de testi.& dixi supertius in ij.nota.Et dicam infra in versi. testis qui nõ debuit examinari, & de ista dictione qualis qualis loquitur tex.in l.apud labeonem.§. prætor ait si quid supra de iniur.& in l.merito.supra ne quid in loco publ.& per Bal. in l.si duo patroni.supra de iureiur.& Bar. & Alex.ibi in l.maritus.supra eo. Et quia indicta frequentius per ll.ac scri.habentur circa homicidia,furta,& adulteria ideo incipiam ab homicidio,siue ab vno siue a pluribus committatur. Fit enim altero ex his modis. Aut ex proposito siue apensate, &

53 tractato probatio,aut in pura rixa, † Principium itaq; erit ab homicidio ex proposito & apensate ac per tractatum facto, cum magis puniatur, ꝗ̃ homicidium in pura rixa l.j.§.j.supra de sica.l.absentem in fin.de pœ.ibi consulto aliquid committatur,an casu,& l.respiciendum.§.delinquũt,infra eo. titu,& de pœn.& ibi Bar.not,Abb.in c.inter alia colum.vij.vers.secundo casu nume. xxv.de immu.eccle.& An.in tracta.malef. in versic. & apensate cum si plures fuerint omnes tenentur de occiso, si homicidium sit secutum per tractatum, secus si in pura rixa no.& Bar.& Ange.in dicta l.fin.supra

54 de sicar, & Moder.ibi, † Vlterius sciendum est non præsumi factum ex propositũ, & apensate homicidium, nisi illa qualitas pensamenti probetur,& iustificetur,ita sensit Innocen. in c.inter alia de immu.eccle.

55 & ibi Hostien.& Ioan.And. † Qui dicũt, ꝙ latrones publici, & qui obsident stratas semper præsumuntur insidiose facere, nisi aliud probetur,argumen.l.qui semisses. supra de vsucap.& c.j.& iij.de præsump. In alijs vero non præsumitur, nisi probetur.l. quotiens.§.qui dol.supra de dolo.l.vt vim. supra de iusti.& iur.Idem voluit Butri.ibi colum.ij.& Car.q.viij.Pe.de Ancha.sensit contrarium ibi dicens,ꝙ dolus semper præsumitur,postquam constat delictum esse cõmissum l.si non conuitij.C.de iniurijs,Abb. ibi colum.vj,saluat dictum Hostien.& alio-

56 rum dicens. † Quod licet in actu delicti præsumatur dolus.Tamen non presumitur ex proposito prius deliberato deliquisse communiter in omnibus, In istis autem latronibus,qui stant in stratis publicis,præsumitur, ꝙ ex deliberato ꝓposito ꝗ̃ fecerint, ex quo in illis rapinis se assuefecerint,et inspiciatur hominis consuetudo.l.qui semisses,sciant etiam ꝙ si plures fuerint in rixa in dubio præsumitur ibi existens causaliter affuisse,ita determinat Fely.in c.sicut dignum.in iij.colum.versi.septimo & vltimo in fi.de homicid. allegat Bald.in l.j.in lect. antiq.supra de ser.corrup. & in ca.j.de benefi. frat. Homicidium si ab vno tantum fuerit factum,illud præcogitatum & ut vulgo dicitur apensate,& apostate fecisse dici potest, si indicium aliquod ex infrascriptis in processu appareat,probatio nanq; siquida haberi non potest,cum huiusmodi cogitationes in animo delinquentis consistant.

57 † Et quanuis animus a solo Deo cognoscatur,vt est rex.in clemen.exiui in.§.quanuis,de verbo.signifi.ibi quę omnia fecit ipse Deus, tamen qui absconditorum est cognitor,ad animum sibi ministrantium respicit & per illum tex.ita decidit Bald in tracta.scisma.colum.x.& est text.in c.nũquid de pœ.distin.j.ibi quia ego sum scrutator rerum & cordis. & dicit Ang.in l.j.C.de sica. quod dolus & bona fides sunt passiones animi, quæ soli Deo sunt note,& ibi etiam Salyce.colum.prima quos sequitur Cæpo. in consilio xxj.super homicidio colum.secunda, & est glos.in l.secunda.supra de in-

58 terrogat.actio.& ibi Alberi. † Attamen animus probatur præsumptione verbi,vel facti.Talis enim animus præsumitur, qualia sunt verba, aut facta lege is qui.§.diuus,

© SCD - Université de Poitiers

ſupra de tut.et cura.da.ab his l.labeo ſupra de ſup.leg.l.reprehendenda.C.de inſtitu & ſubſtitu.& in l.prima.§.diuus.& ibi Barto. in d.l.is qui.§.diuus,ꝙ quandocunq; de ali qua animi qualitate queritur,teſtis debet te ſtificari per actus exteriores,quos vidit, nã ex qualitate facit animum facientis metimur l.j.ſupra de peti.hæredi.l.ſi tamen.§.ei qui ſeruum.ſupra de edil.edic.vbi videns ſeruum vinctum non tenetur editio edicto, multo enim amplius eſt id facere, q̃ pronũ ciare in vinculis fuiſſe,& eſt tex.i §.is quo que in ſi.ſupra de hære.quali.& diffe.& in l.ſi vt certo.§.cuſtodiam.ſupra commo.& ĩ
591 ſi hominẽ.ſupra depoſi. † Nam per extrinſeca probantur intrinſeca.l.ſi.circa fin. ſupra de diuor.& in l.quidam in ſuo. ſupra de condi.inſti.& in.§.ceruos inſti.de re.diui.Et dicit Cy.in l.ſi.C.de ſica.ꝙ extrinſecus actus probat intrinſecum animũ. Et Gãdi.in ti.de præſump.in trac.malefic.col.fin. ver.octauum etiam, vbi per multa cõfirmat prædicta. Idem voluit Bald.in l.ſi ex plagis.ff.ad l.aquil.qui dicit poſt gl.ꝙ facto datus voluntas intelligi,& eſt gl.in c.& ſi qõnes.de ſimo.& idem voluit Soci.in conſil. cxxxij.in præſenti col.ij.verſi.præterea volu.j.determinans,ꝙ poſsidens non dicit mutare cauſam poſſeſsionis , niſi appareat de animo,qui animus demonſtratur per exteriora,& dicit Rom.in conſi.cxcvj.ſuper eo ꝙ queritur , quod quis non tenetur actione iniuriarum,niſi animum iniuriandi habuerit,qui animus probatur pręſumptione verbi vel facti,& dicit Gandi.in tracta.maleſi. in titu.de præſump.col.j.verſicu.præterea.
60 †Quod iudex debet cõſiderare factũ, ꝙ animum metimur,& dicit Albe.in l.aut facta.in verſ.qualitate infra de pœn.quod ex qualitate facti præſumitur incendium , vel ferita per tractatum facta per not.in l.& ſi domum.ſupra de adulte. Vnde ex prædictis dico Hip.de Marſi.male ſenſiſſe in eius conſi.xcvj.dum vult,ꝙ ſtante ſtatuto,quod quis non poſsit puniri,ꝙ alium occiderit,ſi non apparet id tale feciſſe animo occidẽdi, quod iſte animus non poſsit aliquo modo probari per teſtes, eo q̃m animus per actus exteriores non vere ſed ficte comprehendi tur, vt latius ibi per eum quia dico ſatis cõſtare ex prædictis animum demonſtrari & probari verbo aut facto,& ex coniecturis, vt etiam voluit Bar.in l.ſi concubina.§.j.ſupra re.amo.& in l.ſi cui.§.j.ſupra de accuſ. & Bal.in l.liberte.C.de oper.liber.dicens, quod qualitas factorum deſcribit qualitatẽ intellectus,quod idem voluit ipſe Hipp.in
61 l.j.col.iiij.nume.xxvij.C.de ſica. † Præterea cauſæ criminales non deciduntur iuramẽto iplius rei vt eſt tex.in l.ſi.C.de proba.& in c.nos in quemquam ſecunda quæſtione prima,& vult Bar.in l.maritus.infra de quæſtio & in l.admonendi,& ibi Ias. & alij repet.ſupra de iureiuran.& Bal.in l.in bonefidei.col.j.verſi.quinto oppono.C.de iureiuran.& in l.j col.ij.verſi.oppono nam contumax.C.quo. & quan. iud. nulli enim eſt difficultas quod quilibet reus ad hoc vt euitet pœnam , & vitam conſeruet iurabit non ſemel, ſed per centum vices,prout late inſiſtit idem Hippo.in d.l.ſi maritus & in
62 ſua pract in §.poſtquam in prin. †Præterea non ſtatur iuramento alicuius de depẽdentibus ab animo,quotiens poteſt probari ex coniecturis, ita voluit gl.in clemen.j. in ſi.de pœn.ibi hoc tenet Cardi.in vltimis verbis,& ſequitur Felyn.in c.ſignificaſti.el j.colum.ij.verſi.tertio fallit de homi. Nõ ob.glo.allegate per Hipp.in d.conſil.vt eſt illa in.§.alie inſtitu.de actio.& in d.c.ſignificaſti,& ꝙ voluit Petr.de Anchar.in conſil. clviij.quia omnes ille glo.& deciſiones loquuntur in cauſa ciuili , prout eſt legere in
63 omnibus illis deciſionibus. †Nam cauſę ciuiles alio modo regulantur quam cauſæ criminales vt per Bar.in d.l.admonendi, & treſdecim differentias ponit ipſe Hippo.in ſua pract.in.§.expedita col.viij.& ſequen. ubi ponit etiam differentiam in iuramento.

Non ob.alia glo.in l.ſi cui prout dicam infra quia loquitur de iuramento purgationis. Aduertendum eſt circa prædicta ad vnum diſtum Bar.in d.l.maritus in fin.qui
64 diſtinguendo dicit. † Quod iuramẽtum, quod deferitur a iudice in defectum probationis reo ad abſolutionem,bene poteſt deferri.l.pręſenti.§.ſicubi.C.de his qui ad eccle.confu.& dicitur iuramentum purgationis,nam de hoc dicto Bar.nullam facit mentionem Hippol.in d.l.maritus, nec alibi, & tamen ipſe Bart.videtur innuere, quod reo poteſt deferri iuramentum pro cauſa criminali per ipſum iudicem,& ideo pro intelectu dicti loci Barto.eſt ſciendum , ꝙ quando aliquis eſt infamatus de aliquo crimine, nec ſunt probationes , aut præſumptiones contra eum,& illa fama perduret, quæ etiã non habet totum a probis perſonis , vel a
65 quocunque. † Tunc iudex qui videt illum talem laborare infamia debet deferre ei iuramentum , & ille corporaliter iurabit ſe eſſe immunem a crimine , ſuper quo

© SCD - Université de Poitiers

dicitur infamatus prout est text. in c.j.ij.& iij.de purga.cano. Et istud dicitur esse iuramentum purgationis,& ita de hoc loquitur Specu.in titu.de abol.in §.ij.per totum tit. Et istud tale iuramentum erat in vsu de iure canonico, & raro reperiebatur cautum de iure ciuili, vt dicit Anch.in c.excommunicamus de hære.& dicit reperiri in l. vbi, C.de fal.& ꝙ non recordatur, quod de iure ciuili propter infamiam, quæ remanet, debeat se purgare sed Ioan. de Ana. in d.c. excommunicatus colũ.iiij.in versi.qui autẽ in primo nota. dicit reperiri multos casus, in quibusqs de infamia se purget,alleg.tex. in d.l.præsenti,& in l.marcellus supra rer. amo.& in l. lex Cornelia.§.hac lege supra de iniur. in quibus habet de iuramẽto purgationis,quod secundum ipsum dicitur purgamentum necessarium de quo in l. generaliter in princi.supra de iureiurã.& adducit tex.in authen.Gazaros,C.de hæret. & in l. si.supra de requi.re.in quibus secũdum ipsum expresse dicitur de purgatione. & hoc modo intelligit dictum Bart.in d.l.maritus, quod loquatur de isto iuramento prout ẽt ipsemet Bar.exprimit ibi dicendo, & dicitur iuramentum purgationis,& de hoc etiã iuramẽto loquitur glo. in l. si cui in.§.hisdẽ supra de accus.& clarius gl.in l.j.C. de sic. & sic Barto.in dicto loco intelligendus est, quod iudex deferat iuramentum, quãdo de crimine non est probatio, neque præsumptio contra aliquem, sed tantummodo est infamatus vndecunque proueniat talis infamia,& de hoc iuramento loquitur Spec. in titul.de fur.in colum .iij.versi.quid si peregrinus dicens quod si peregrinus,qui vadit,vel redijt vltra mare,intrat nauem, vel tabernam, vel stabulum, nec ostendit res, quas habet,quod tunc si perdantur res,non statur eius dicto vel iuramento,sed bene potest cogi caupo, vel stabularius, vel natura iurare, ꝙ res illas non subtraxit,nec subtrahi fecerit,& erit sacramentum, per ꝙ quis purgatur,cũ de eius mala conscientia queritur ab eo,allegat tex.in d.l.præsenti,& in l.fi.C.de iur.do.impet.& in l.fina.C.de bo. auc.iud.pos.idem voluit Bal.in l.j.C. loc.in ver.& no.dicens,ꝙ hospes tenetur de amissione rei,etiã ꝙ locus sit fractus, in quo erãt,& hoc de generali præsumptione,quę est contra hospites,ꝙ sint rapaces ex mente Nicol.de Matar,si tamen erunt bone fame, tunc debent se purgare per iuramentum suum.

INDICIA vero homicidium præcogitatum demonstrantia sunt infra posita in quibus tamen aduertendum esse puto, ꝙ aliqua ex infrascriptis non sunt de per se sufficientia ad faciendum plenum indiciũ, Sed vnum coadiuuat aliud, ex quo deuenirí potest ad torturam, vt dixi in præmisso. vj.Et de istis indicijs demonstrantibus homicidium ex proposito ponuntur sex per Alberi.in tract.statut.qõ.lxiiij.in iij. par.& in l.& si amicis domũ supra de adul.& excellẽtissimus præceptor meus Mant. in cõsi.cccxxv.nisi innocentia col.iij. vbi ponit septem indicia tractatus & pensamenti.

66 †Et procedendo super illis diuidam ipsa indicia in tria tempora, vt dicit Cic. in lib. ij.Rethor.ad heren.in princ.in causa cõiectural in verbo argumentum. In præteritum,instans,& consequẽs, prout etiam sensit Bald.in l.mulierem.C.si quis alt.vel lib. dicens,ꝙ dolus,& fraus probantur a priori & posteriori,& ab vtroque simul iuncto. l.si qui adulterij.C.de adul. & vt dicit Bar. in l.in furti.§.ope supra de furt. dum considerat auxilium ante delictum, in ipso delicto,& post delictum. ideo videbimus de tempore ante homicidium per infra posita indicia.

67 †PRÆPARATIONES, & ordinationes indiciant pensamentum & homi-
68 cidium præcogitatũ, vt puta. †Emptio armorum,quæ in vsu non ita frequenter habentur,& maxime in eiuente, item & exercitatio in armis,vt est ludus scrimie in eo, qui non erat solitus, & maxime si per etatẽ id sibi non licebat, & repertum fuit homicidium commississe cum illis armis,cum quibus exercebatur,item si cum armis per eũ solitis deferri experientiam aliquam fecit super clipeo, vel toraca, vel simili genere armature,& cũ illis homicidium fecit, put vidi,ꝙ quidã fecit experientiã super armatura cum pugione,an pertransiret ipsam armaturam, & in die sequenti interfecit hominem, repertum fuit hũc præcogitasse homicidiũ,& in tortura confessus fuit, id tale apẽsate fecisse,& luit pœnas debitas,& qd eã experientiã faciebat ad hoc,vt videret, an pugio esset sufficiens ad interficiendũ eũ hominem,quẽ percusserat, qui armatus incedebat item si arma habiliora ad incidendum & vulnerandum, vt puta (prout vulgo dr)limare fecerit,vel molare,de quo loquitur Par.de Put. in tracta. sindi. in verb. mandauit colum.vj.versicu. si quis reperitur, prout etiam vidi in alio, qui eo modo pro homine interficiendo arma præpara-

© SCD - Université de Poitiers

uerat, & repertus fuit ex proposito hominē interfecisse. itē si reposuit arma in aliqua domo, vt custodirentur, & ibi propinqꝫ homicidium fecit, item si præmonuit amicum, vt audito rumore deberet accurere cum armis vel si præmonuerit amicū, vel alium, ꝙ audito rumore non ammoueret se, quia res ad ipsum non pertinebat, ista. n. præparamenta, & ordinationes, & alia similia faciunt indicium, ꝙ homicida tale delictum ex proposito, & apensate fecerit, vt voluit Cic. in d. lib. ij. Reth. in c. in causa coniectu rali in verb. argumentum ibi nunquid apparirit. & Bar. hic co. ij. ver. item quod fuit visus, & Ang. in l. fi. C. de quæst. quem sequitur Par. de Put. in trac. find. in verb. viso de indicijs colū. §. char. cix. & Brun. in trac. de indic. col. xij. ver. item dat aliud vbi determinant per hæc indicia posse deueniri ad torturā, si aliquis infamatur de homicidio eo magis autem dicendum est in faciendo indicium super pensamento, cū de ipso actu homicidij constet, & tantummodo deducatur in quæstionem, an propositum interuenerit in homicidio ipso. & prædicta omnia demonstrent præcogitationem, cum ad eū finem homicidij tendāt, & est tex. hoc probans in l. j. §. vi possidere supra de vi & vi arm, ibi qui in hoc ipsum optatus & præ-
69 paratus venit. †Facit pro hoc ꝙ in probandis occultis quæ ex præsumptionibus, demonstrantur prout in adulterio, ex præparatorijs inducitur probatio, nam deosculatio, tactus mamillarum, apparatus, conuiuia, & alia similia præparatoria probant adulterium, vt est glo. tertia in l. ꝙ ait lex supra de adulter. & ibi Bar. & idem Bart. in l. ij. §. fi. & in l. capite quinto supra eod. & tex. in c. præterea de testib. & ibi Doc. Sed aduerte ꝙ glo. in d. l. ꝙ ait lex dicit, repertū in rebus venereis esse illum, qui prædicta facit, & ēt dicit Bar. in d. l. capite quinto res venereas esse prædicta. Attamen Bud. in suis anno. secun. anno. xxxv. reprehēdit locum illū accursij per multorum authoritatem volens rem veneream esse, quando pudenda in pudendis, vel obscena in obscenis sunt posita, ꝙ puto in l. illa iurisconsultum sensisse, dum dicit, si in ipsa turpitudine filiam deprehendat, habens respectū ad actū ipsam carnalem, dum postea subiungit verba Iabeonis confirmantia prædicta dum dicit, in rebus venereis, ꝙ idem est cum prædictis. Adduci potest ad præmissa illud, ꝙ dicit Bald. in cap. sue de procu. ꝙ ita punitur mulier, quæ osculum luxuriosum dat, quemadmodum & pro adulterio, ꝙ Deci intelligit quo ad probandum adulterium, & nō quo ad prædicta, dicens illa esse preparatoria, vt vult in rub. C. de eden. in prinicip. & in rub. de proba. extra, & in c. cū super col. j. de offi. deleg.

70 †TRANSITVS nō solitus & istud indicat pensamentum. Si enim ego in regione non ita frequentata, & per quā aut nūquā solitus sum iter facere, si per ipsam trāsitum faciens reperto homine ipsum interficio, indicium oritur, ꝙ id præcogitauerim, ex trāsitu namq; in solito oritur indicium, ꝙ pertransiens homicidium commiserit. Si eo sero homicidij ibi fuerit visus, nec erat solitus per ea loca pertransire, ita determinat Cic. in dicto lib. secundo ad heren. ibi nam quo in loco præter consuetudinē fuerit, & Bar. in dicta l. fin. colum. ij. in fi. supra de quæstio. & Saly. in l. fina. colum. ij. C. de quæstio, & Par. de Put. in d. tracta. de find. in verb. viso de indicijs colum. prima char. cx. allegat text. in l. iij. §. eiusdem supra de testi. eo magis dicendum est, ꝙ secuto effectu homicidij occidens habuerit animum occidendi, & præcogitauerit ipsum homicidium, & ꝙ venerit illuc gratia interficiendi, cum aliud præsumi, non possit. Facit pro hoc id, quod dicit Bartol. per illū tex.
71 in l. ij. C. de curs. publi. lib. xij. †Quod repertus extra viam publicam habet malam suspitionem contra se, vt est in portante cōtra deuentum per tex. in l. si quis eod. titu. quod sequitur Ioan. An. de Plat. in d. l. ij. Dicens, ꝙ euntes per viam non publicam nec consuetam habent præsumptionem contra se & idē esse in eo, qui ingreditur, vel egreditur ciuitatem aliunde quam per portam publicam & consuetam l. fi. supra de rer. diuis. In homicidio autem puro non ita simpliciter habeas transitum insolitum pro indicio, vt quis torqueatur, cum sit indicium remotum a maleficio. & ideo alia requiruntur, vt dixi supra in vj. præmisso.

72 †FREQVENTATIO vie. in qua delictum est commissum. Si enim titius visus fuerit per plures vices pertransire per aliquam viam eundo, & redeūdo vno die, vel diebus successiuis, & eodem vel sequenti, vel alio die non multum post interfecerit hominem in eadem via præsumptio oritur contra ipsum, ꝙ sæpius eam viam transierit causa committendi tale homicidium, & ad id animum applicauerit, vt sensit Cice. in dicta l. secunda, ad her. ibi vbi fuerit, vbi visus sit, facit tex. ī l. iusto supra de vsu-

© SCD - Université de Poitiers

cap. vbi propter frequentiam rei id statuitur, & in l. legatis. §. si vnus. supra delega.
73 iij. & dicit Rayn. in dicta l. iusto. †Quod si quis reperitur mortuus in strata publica, nec appareat occisor, ꝙ ille præsumitur occidisse, qui frequentabat locum illum, eamque loci frequentia indicat frequentantem, ꝙ occiderit idem voluit post Ray. Angel. Rapha. Cum. Imol. in dicta l. iusto & vt in præcedenti indicio dixi. Si frequentatio vie facit præsumi frequentantem occidisse, eo magis constito quod occiderit, præsumendum est, quod apensate ad id
74 processerit. †Et ratio est, Quia ex actuũ proportione, & aptitudine præsumitur maleficium argu. l. si dolo. & l. dolus. C. de re-
75 scinden. vendi. †Inditium vero pro homicidio puro facit frequentatio vie (vt iam dixi) & reperto cadauere in via, si ignoratur, a quo sit interfectus præsumitur contra frequẽtantem, & indiciatur ad torturã, ita determinat Angel. in tracta. maleficio, in verbo fama publica colum. ix. versic. quid autem si quis in strata. idem voluit Bolog. in addi. ad tracta. de tormen. Guid. de Suza. colum. vij. & Par. de Put. in tracta. indica. in verbo si quis est inuentus. Vltra prædictos videlicet Rayn. Angel. & alios supranotatos in dicta l. iusto. Sed aduerte qd̃ Areti. & alij supranominati in suis tracta. alleg. Bartol. Bald. & Ang. in diuersis locis, & maxime in dicta l. iusto. qui tamen nihil dicunt de hac re, sed voluerunt allegare Ray. & alios supranominatos in dicta l. iusto, idem voluit Alexan. referens Rayn. & Ang. in consi. l. visis & opportune pondera tis col. iij. ver. comprobatur vol. j. subdens, quod eodem modo præsumitur incendiũ processisse a facto serui, seu ministrorũ eius qui habet mercantias in fonticis propter
76 conuersationem, quã habent in eis. †Intellige prędicta. qd̃ in homicidio puro frequẽtatio prędicta nõ sit sufficiẽs ad torturã, si frequẽtans esset homo, bone cõditionis, qui cõsueuerat per stratã illã transire. cũ sit inditiũ nimis generale per ea, quę no. Bart. in l. fi. supra de qõ. ita intelligit Imol. in d. l. iusto volẽs restringere dictũ Ray. Attamẽ. Ray. & cũ. ibi idẽ senserũt, dũ dicunt, ꝙ frequẽtans pręsumitur occidisse, maxime si talia cõmittere cõsueuit arg. tex. in l. si cui. §. ijsdẽ. supra de accusa. & in l. si ita. §. fi. supra de fun. instru. & idẽ ẽt sensit Aret. in d. ver. quid aũt si quis in strata. Dicẽs præsumi, si ille erat malus homo, & sic constat ex mente prædictorum, qd̃ ex frequentatione simplici nõ inducitur indiciũ ad torturam; nisi alia concurrant. & quãuis addentes ad tracta. Areti. in dicto loco sibi ipsis attribuant hanc restrictionem. Tamen (prout dictũ fuit) Antiqui & clarius Imol. dant istam intelligentiam. Facit secũdum ipsos, ꝙ voluit Ric. Malumb. in q. quæ est mihi xiij. incip.
77 Cum in statuto Ciuitatis Paduæ. † Vbi vsus, ꝙ stante statuto, ꝙ male autati tenentur de maleficijs cõmissis in suis villis, ꝙ ex hoc solo, ꝙ reperiatur corpus interfecti facens in terra in quadã villa, nec apparet quis maleficium fuerit perpetratus, nõ tenetur villa, cum corpus mortuũ non præbeat testimoniũ de loco cedis, nisi cõstet homines illius ville esse malefactores & ibi conuersari, & morari, & alia vel similia cõcurrant, nam tunc villa tenetur, quod idẽ voluit Alber. in q. lxxiiij. in ij. par. referens q. Ricar. ad literam, & sequitur Bal. in l. iij. in §. cognoscit supra de offic. præfec. vig.
78 †ARMORVM delatio in non solito, & non habente iustam causam deferendi, si per deferentem homicidium committatur, præsumitur & indiciatur, ꝙ ex proposito arma detulerit causa hominem interfi-
79 ciendi. † Nam deferens arma maliuolum habẽt animum, vt est glo. fin. ti. de pac. const. & eor. viol. & ibi hoc nota. Bald. & Mar. de Lau. in ver. si quis rusticus, & etiã voluit. And. de Iser. Præpo. Aluar. in d. titu. in versi. mercator, & Alexan. in additio. ad Barto. in l. j. supra ad leg. iul. de vi pub. Vbi omnes concludunt deferentem arma malum animum habere, nisi ex causa deferat vel ex ligata habeat. vel prout dicit Prępo. & Aluar. ꝙ licentiam habeat, & dicit Mar. de Lau. ꝙ causa, an sit iusta portandi arma, relinquitur arbitrio indicãtis inspecta persona & tempore l. j. & ij. C. ad leg. corne. de
80 sica. l. prima. C. vnde vi. †Facit pro hoc illud, ꝙ armorum vsus regulariter est interdictus & prohibitus, vt in l. j. & in rub. C. vt arm. vsu. lib. xj. & in authen. de arm. in §. finautem. & per Bartol. & Angel. in l. prima per illum text. supra ad legem iul. de vi pub. & per Abb. & alios in c. clerici de vit. & hon. cleri. Et dicit frã. Bru. in trac. de in-
81 dic. col. xiiij. †Quod ille qui se armat de rixa & bello præsumitur cogitare, ait ez. Bal. in l. j. C. de ser. fug. col. j. versi. ex consilio. & in l. vt vim supra de iust. & iur. & ꝙ indicio ad torturã hanc delationẽ armorum ponit Iac. de Bel. in sua prac. crim. in ti. de quæst. in colum. xvj. in fin. dicẽs, ꝙ gladij delatio est indicium, nam de portantibus arma lex

© SCD - Université de Poitiers

male præsumit vt in authen, de mand. prin. in.§.fi. quod dictum intellige (vt iam dixi) nulla subsistente ad deferendum arma can-
82 sa legitima. †Et hoc magis præsumi debet, si defert arma euaginata, ex eo enim præsumitur se præparasse ad aggressuram d.l.j.§.vi possidere supra de vi & vi arm. Et ponit Cępol. in consi. xxviij. col. ij. ver. ij. quia.

83 †ARMORVM genus, & istud ostēdit animum & præmeditationem ad occidendum, nam si quis ambulauerit cum armis hastatis, vel cum arco & sagittis, vel cū arcobusio, vel simili genere armorum. quę facisiter hominem interficiunt, & vulnerando occiderit indicium est, ꝗ habuerit animum ad occidendum, & id pręcogitauerit, vt est text. & ibi not. in l.j. in.§. diuus supra ad leg. corne. de sic, & in c. significasti. el. ij. & ibi Doc. de homi, & dicit Bald. in c.j. de
84 præsump. †Quod ille qui alium sagitat cum arcu, vel balista, vel lanceam mittit in ipsum præsumitur habere animum occidēdi, intelligendō, quando mittit iaculum cū ferro. Et eum sequitur Fely. in d.c. significasti col. iij. nu. viij. & dicit Bald. in l. sed & si. §. si magister supra ad leg. aquil. ꝗ ex genere armorū præsumitur animus & atrocitas maleficij per text. in d.c. significasti. & idem dicit Flor. in d.§. si magister nulla facta mentione Bald. quem tamen refert, & sequitur Ioan. de Ana. in d.c. significasti col. x. versi. not. ꝗ moderamen, & Bal. Saly. in l.j.C. de emenda. fer. & Albe. in d.l.j.§. diuus, & Cy. in l. is qui cum telo. C. de sic, idem determinat, & deducit Hyp. in l.j. colum. v. C. de sica. & consi. lxvij. domine Deus, & Cępol. consi. xliiij. Magnifice ante fi.

85 †ASPORTATIO bonorum, ante homicidium facit indicium pensamenti, nā si portauero res meas de loco ad locum, & maxime ad eum locum, ad quem poteram confugere, vel saltem preciosiora, ex eo demonstratur animus ad interficiendum, & verificatur secuto homicidio, ita not. Saly. in l. fi. col. ij. ver. nunc transeamus in fi. C. de
86 quæstio. †Alienatio bonorum suorū inducit malum animum, & præmeditationē ad homicidium. & ista talis alienatio considerator, prout dicit Bar. in l. post cōtractum supra de donat. ex sex præsumptionibus.

87 †Prima est, si donauit, vel vendidit bona sua, nam ex donatione, seu venditione præsumitur malus animus, prout etiam cōsiderat Alex. ibi in addi. post Bald. in l.j. C. qui bon. ce. pos. & in l. pen. C. de bon. dam. & Cy. ibi. & dictum Bar. sequuntur Raph. Cum. Imol. Rom. ibi idem Bar. in l. iij. §. eorum. supra de priuil. credi. Et Io. An. in addi. ad Specu. in ti. de præsumpt. in ver. pone ꝗ Tit. & Luc. de Pen. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. xj. col. ij. qui etiam loquitur de casibus de quibus infra. Istud intelligitur per cōmuniter Doc. post Bart. Quoties est inimicitia cum aliquo, & secutum sit delictum in eius personam, vt ex ea causa dicatur & donasse, & animum ad delinquendum habuisse argu text. in authen. post iam. C. de secun. nup. & in c. fina. de renun. in vj. Secunda est præsumptio, quotiens quis donat partem bonorum alicui propinquo subsistente tamen prædicta causa inimicitie, vel consimili, & magis credendum est, illud euenisse ex donatione facta ipsi propinquo, de quo credendum est, ꝗ magis se confidat, & possit suffragari ex re donata, & ꝗ etiam non secuto delicto sibi restituat, prout deducit Pau. de mon. pic. in d.l. post contractum impugnādo opin. Imo.
88 & Roma, dicēs ita practicari. †Tertia est præsumptio, si donando, vel alienando, ex post reperiatur in possessionem, nam tunc signum est donasse fraudulenter, & dolose, & animo delinquēdi, restringitur tamē per Bartol. & alios ibi, Si emptor, vel cui facta est donatio fructus habuerit, vel alienatio sit facta cum reseruatione fructuum, vel ꝗ facta donatione, vel venditione discesserit, vel mortuus fuerit acquirens. Quinta est præsumptio, quotiens quis donauit, vel vēdidit clā, vt puta ex chyrographo subscripto a testibus, vel sine, vel adhibitis testibus sine scriptura, nam tūc præsumptio est mali animi, & volentis delinquere. Quinta est præsumptio, si post donationem, vel venditionem inimicum interfecerit statim, aut ex paruo interuallo, ꝗ est arbitrariū iudicis in videndo ex qualitate persone, loci, & temporis, an sit magnum vel paruū interuallum vt per Doc. in d.l. post cōtractū. Restringitur hoc, vt non procedat, si interfectus fuit ex improuiso nam ex subsecuto homicidio etiam in continenti non est præsumendus malus animus, vt etiam dicā infra in verb. inimicus in prin. Sexta præsumptio est, si in donatione appofuerit conditionem, ꝗ valeat, si bona eius confiscabūtur. Nam clarum est esse animum ad occidendum, qui verificatur. eo secuto.

89 †INIMICITIA inducit tractatum, & cogitationem ad interficiendum pręcessisse, si quando constat de ipso interfecto

© SCD - Université de Poitiers

re,& ille prout dictum fuit interficiens erat inimicus,nam tunc oritur indicium contra ipsum,cp appensate & apostate,& præhabi
90 tor tractatu interfecerit eum. †Inimicus enim mala semper cogitat de inimico.l.inimicitia supra de his quib. vt indig.d.l.j.§. præterea hoc tit.l.iij.§.non solum supra de adimen.lega.c.repellantur & c. cum oporteat de accus.& ita determinat Albe.in d.l. & si amici domum supra de adul.& in tra. statu. in iij.par.q. lxiiij. Intelligo prædicta sine aliqua distinctione,vt locũ habeant in quocunque inimico siue capitali,siue nõ capitali,nã ex effectu demonstratur ipsum esse inimicum capitalem, eo cp illum, cum quo erat inimicitia interfecit, cp secus esset in iudicio,cp oriri deberet in homicidio puro, nam tunc requiritur inimicitia capitalis,vt dicam infra. Intelligas etiam, cp tũc demum inimicitia faciat indicium pensamẽti.Si modo ex processu non appareat homicidium fuisse ex improuiso,vt puta, cp obuiati sint a casu,vel cp inimicus occisus fuerit aggressor,vel cp sit pura rixa præcedentibus verbis,nam tunc ex inimicitia nõ datur pensamentum, vt determinat Bar. in d. l.post contractum de dona.in ij.col. versic. quinto præsumitur,vbi si rixa fuit inopinata,etiã quod causa præcedat,vt voluit Bal. in l. prima.in fin.C. ad leg. corne. de sica.
91 †Inimicitia ex triplici causa oritur. Ex iniuria, Ex lite,& Ex opinione. Primum signum inimicitie est, si inter partes
92 iniuria est inducta. †Iniuria aũt inimicitiã generat in casibus infra enumeratis & hæc tripliciter causatur.Re.Verbis, & Literis,vt in l.j.§.j.& l.lex Cornel.in fi.supra de iniur. Re fit iniuria in casibus infra po
93 sitis. †Occidens consanguineum, vel affinem meum mihi iniuriam facit & inimicus efficitur ita Bar.in l.iij.in .§.fi. supra de adimen.lega.allegat text. in d.l.lex Cornelia in prin.idem voluit Bal.in cõsi.xlj. præsupposito statuto vol.v.dicens, cp testis repellitur vti inimicus capitalis. si ille contra quem deponit fuit ad occidendum fratrem consobrinum ipsius testis, ea ratione quia præsumitur inimicus ille , cuius frater est inimicus, immo omnes de genere.l.j.C. si quacun. prædi. potest.l. humanitatis.C. de excusa.tuto. & per not. in c.j. de eo qui in-
94 terfe.frat.dom.fui.Subdens.†Quod inimicitia capitalis est illa vbicunque offensus directe,vel per obliquũ se vindicaret, si posset,hoc idem voluit Luc.de Pen.in l.j.col. ij.versi.item propter homicidium,C.de his qui se def.lib.x.adducit tex. qui hoc determinat in c.fi.de spon.in Lomb.& hanc inter capitales enumerat Hyp.in l.j.§.præte-
95 rea nu. lviij. supra de qõ. † Verberans, Pulsans,Domumue meam vi introiens mihi iniuriam facit d.l.lex Cornelia & inimicitia oritur.Nam cum primum quis offensus est in personam,statim fit inimicus not. Bald.in l.in his.§.naturalis supra solu. mat. & dicit Luc.de Pen.in d.l.j.C.de his qui se def.lib.x.col.ij.ver.& scias cp ex offensa illata oritur inimicitia , immo re atrox iniuria inducitur,vt puta, si vulnus illatum vel os alicui percussum sit l.Prætor edixit.§.fi. in fin. supra de iniur. &.§.atrox insti. eod.
96 †Et ex atroci iniuria paratur inimicitia grauissima,vt per Bart.in l.iij.§.fi.supra.de adimen.leg.Quem sequitur Alexan.consil. xcix.in causa inquisitionis colum.j.volu.j.
97 †Bona nostra tollens nos iniuria afficit, & inimicus noster præsumitur c.idem cum quis de resti.spol.& ibi Bald.dicens prædicta procedere siue vi, siue clam hic talis bona nostra abstulerit,cp etiam sequitur Abb. ibi in iij.not.& But.Imo.& Cardi.cum etiã ex spoliatione rei particularis detur inimicitia capitalis.c. accedens el ij. vt lite non contest.& ibi But.in v.notab.& Imo.addu centes illud vulgare,nõ est amicus noster, qui bona nostra tollit,cp idem sequitur Abbas ibi & Mari.Soci.in vij.notab.& Ioã.de Ana.in c.cum oportet col.ij.in fi. & ibi Felv.col.vj.nu.xiij.de accus.Albe. in authen. si testis colum.ij.C.de testi.& Luc. de Pen. in l.j.colũ.ij.C.de his qui se deff.& Hyp. in l.j.§.præterea hoc ti.nu.xliij. Limita prędicta(vt non procedant)quando res ablata est vilis,nam tunc non oritur inimicitia capitalis,ita not.Abb.& Mari.Soci.in d.cap.
98 accedens. †Vxorem , vel alienam terrã detinens contrahit inimicitiam cum eo, cuius sunt,eo modo, vt si secutum sit homicidium,de ipso detinente præsumatur appensatum & persona illius, cuius est vxor vel terra,si occiderit.Et cp sit inimicitia capitalis est tex.in d.c.accedens vt lit. non contesta.& ibi Bal. ad hoc not. cp detur inimicitia capitalis,quod etiam voluit Abb. Ioan. de Ana.& Soci.ibi, & Hyp.in d.l.j.§.præ-
99 terea nu.lviij. †Detinẽs in vinculis præsumitur contrahere inimicitiam cum detento,cũ ipsi iniuriam faciat & corporalis sit, & ex ea inimicitia oriatur nam ille(qui detinet aliquem in vinculis) præsumitur inimicus,& odiosus argu.tex. in l.in ipsius.C. fami.hercis.& ibi hoc not.Bal. in ij.notab.

© SCD - Université de Poitiers

& in l. ignorat in fi. C. de exhibē. & in auth. si dicitur, immo carcerās aliquem iuste largo modo dicitur facere iniuriam l. cū filij. C. qui bo. cede. pos. Felyn. deducit hæc in c. cum oportet colū. vj. nu. xiij. de accus. Et cp detentione oriatur inimicitia, voluit Hyp. in l. j §. præterea, nu. lij. supra de quæstio. & in cōti. xxvj. col. ij. nu. viij. Et dicit Amade. de Cast. in tracta. de sindi. in verb. supra dictus Dominus potestas in ver. aduerte cp te stis non est idoneus contra officialem, quia ab eo fuit carceratus, qa præsumitur odiosus, infero & hoc, cp tortus per iudicē præsumitur inimicus, cum præcedat detentio in carceribus realiter. Et etiā quia ex causa pecuniaria oritur inimicitia, prout dicā infra & tamen quælibet pœna corporalis est maior & grauior quā pecuniaria damnatio l. in seruorum in fin. infra de pœnis.

100 †Expellens aliquem de domo præsumitur odio prosequi ab expulso, & eius inimicus iudicatur, nec potest testificari contra expellentem, vt est tex. in argu. in l. Lutius Titius in §. Lutius Titius damam & ibi hoc not. Bal. supra de leg. ij. refert eum & sequitur Alex. in l. j. in addi. ad Bar. quæ incip t oppono probatio supra de testib. & refert, & sequitur prædictos Hyp. in d. l. j. §.

101 præterea. nu. liij. supra hoc tit. †Diuortium si secutum fuerit inter maritū & vxorem, oriūtur inimicitie inter eos ita est tex. in l. Cicero in ij. respon. ibi ne iam inimico marito infra de pen. & ita per illum text. not. Luc. de pen. in l. j. col. ij. C. de his qui se

102 def. lib. x. †Non obediēs superiori, nec eius statuta seruans præsumitur eius inimicus glo. est in ca. si diaconus in verb. & inimicos l. distin quæ dicit, no. cp eo ipso cp aliquis non obedit prælato, est eius inimicus. xxiiij. q. j. c. quoniam vetus, istud idem determinat Prepos. & Domi. de san. Gemi. ibi in iiij. not. idem voluit. Luc. de pen. per eā glo. in l. j. C. de his qui se def. lib. x. istud idē determinat Albe. in authenti. si testis. C. de testi. in j. col. dicēs, cp si subditus spoliat prælatum vel superiorē subtrahendo se ab eius obedientia, quibus est obediendum etiam lite pendente, etiam a subiectis, qui eos accusarunt c. olim de accus. connumeratur inter inimicos. Subdens cp ideo Canon dicit de spoliato contra spoliatores, nec nudt cōtēdere, nec inimicis inermes opponere nos debemus cap. oportet iij. q. j. c. frequens de

103 resti. spol. lib. vj. †Non osculans dū datur pax in celebratione misse vbi ex cōsuetudine datur osculū, præsumitur inimicus, nam ex consuetudine aliquarum Ecclesiarū prælati inferiores admittuntur ad osculum pacis per episcopum c. de delicto, de præben. & non admittens recusatur, quia præsumitur inimicus no. Cardi. Abb. Barb. post glo. in c. cum super de offi. deleg. Et dicit Hosti. ibi, cp signum est rancoris nō admittere ad osculum pacis, quod etiam voluit Steph. Auf. in trac. de recusat. versicu,

104 xxxix. & Hyp. in d. §. pterea. n. lij. † Verbis iniuria fit, si qñ conuicium factum sit in aliquem prout est text. in d. l. j. & in l. item apud labeonē. §. j. & non tantum oritur, si præsentialiter alicui verba iniuriosa, & diffamatoria sint prolata, verum ēt si absenti, vt puta ad domū stationem, vel tabernā pferantur, vt est tex. in d. l. itē apud in prin. & ex verbis iniuriosis capitalis inimicitia oritur vt est tex. in c. veniens in prin. de iureiu. & ibi Bal. no. in fi. quē referunt, & dicunt esse mēti tenendū, Moder. in d. §. præterea. Sed ante ipsum idē determinat Ias. in l. procuratoribus. C. de procu. per illū dictū Bal. & est tex. in d. l. si inimicitie de his qb, vt indig. ibi sed & si palam. Sed istud idem (cp ex conuicio, & verbis iniuriosis detur capitalis & grauis inimicitia) voluit Anch. Ant. de But. & Imo. in d. c. veniens, subdens Imo. cp istud docet experientia, vt ex verbis iniuriosis oriatur inimicitia, verba autē iniuriosa sunt si reimproba tibi aliqd male ficium vel crimen per te cōmissum, seu aliquam iniuriā in te vel in tuos commissum, vt per Bar. in d. l. itē apud. §. seu quod adijcitur Henr. Boych. in d. c. cum oportet de

105 accus. †Mine faciunt præsumi inimicitiā capitalem si minatus est mortem glo. in l. licet supra de arbit. Bart. in l. iij. §. fi. supra de adim. leg. Alb. in auth. si testis. C. de testi. &

106 dicā infra in verb. Mine. †Dicens se no ciurū, si posset dī inimicus, vt voluit. glos. in c. cū super de offi. deleg. & ibi Abb. Car. & Imol. & faciunt ea, quæ adducit Hyp. in d. §. præterea col. ij. nu. x. dicens, cp non tantum est inimicus, qui nocet, sed etiā ille qui noceret si posset vt per Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. & in l. j. in fi. C. si qua prædit. pot. post Barb. in ca. repellantur de accusa.

107 †Dicens non diligere Petrū si talia verba proferens interfecit Petrum, habet indicium pensamenti, nam ex illis verbis præsumitur inimicus not. Albe. in l. si inimicitie supra de his quib. vt indig. & in l. metū. C. cp met. cau. per tex. in c. inquisitionis de accus. & per ea quæ no. in c. cū super Abbatia in gl. j. de offi. deleg. & ex inimicitia preco-

© SCD - Université de Poitiers

108 gitatio inducitur. †Dicẽs se inimicum est inimicus c, inquisitionis.§.ad hęc versi, aut ẽt aduersus eos de acc.ita not. Alb. in auth.
109 si testis col.ij. C. de test. †Non loquẽs cũ aliquo nec salutãs cũ esset solitus salutare & loqui pręsumitur inimicus tex. est in c. si inimicus. xciij. dist. per quę iura ita determinat Luc. de pen. in l. prima. C. de his qui se defe. lib. x. & glos. in cap. cum Adrianus. lxiij. distin. quæ dicit, ꝙ eo ipso, ꝙ quis non salutat alium præsumitur eius inimicus alleg. text. in c. cum super de offic. delega. & ibi Card. Imo, Abb. & alij eam sequuntur, quam gl. refert & sequitur Abb. in c. ad hęc & in c. repellãtur in ij. no. de accu. & tas. in l. apertissimi col. ij. in ver. & dicit glo. C. de iudi. inferẽs, ꝙ iste talis, q nõ salutat, si iudex est, recusari põt, ꝙ idẽ voluit Alb. in l. si inimicitie supra de his qb. vt indig. dicẽs, ꝙ si quis nõ salutat aliquẽ præsumitur eius inimicus, ex quo p̃missa sunt restringẽda in eo, q solitus erat salutare nã nõ salutãdo præsumitur inimicus, ita Abb. Io. de Ana. & Fely. post ipsos in d. c. repellant in prin. de accu. & Abb. in d. c. ad hęc, & Fely. in prohe. de-
110 cret. co. v. nu. xxij. †Literis fit iniuria, cũ quis librũ carmẽ, vel historiã ad infamiam alicuius pertinẽtẽ scripsit, cõposuit, vel edidit, vel dolo malo fecerit, quo quid eorum fieret, & in omnibus illis casibus, de quibus loquitur tex. in d. l. lex Cornelia in fi. cum l. seq. itẽ si quis sine scriptura in notã alicuius aliqd ꝓduxit puta veste lugubri, vel squalida vtitur ad iniuriã alicuius, aut barbam demittat, vel capillos submittat, vel cãtet aliquid, ꝙ pudorẽ alicuius ledat vt est text. in d. l. itẽ apud labeonẽ. §. ait ptor supra de iniur. vel ꝙ fideiussores idoneos reprobet, vel fideiussores interpellat existẽte parato ad soluẽdũ, vel domũ absentis debitoris signet, & alia faciat, de quibus per Hostiẽ. & Azo. in sum. de iniur. & est tex. in l. si creditor cũ seq. supra, de iniu. in istis. n. omnibus casibus, ex iniuria orit inimicitia vt est tex. in c. cũ i iuuẽtute de purg. can. ibi sed inimicus homo, & per illũ tex. Luc. de pen. in d. l. j. C. de his qui se defe. li. x. dicit ꝙ ille, qui publicat ea, q̃ pertinẽt ad infamiã alicuius, est eius inimicus. Pro cõfirmatione prę misi-
111 sorũ facit illud. †Quod damnum fame est maius dãno pecuniario vt est tex. in l. si duabus infra de reg. iur. & in l. iusta in prin. cũ gl. supra de manum. vind. & in l. iuriurandi. §. pcurator. supra de iniur. & ibi Alex. in ij. col. ver. itẽ no. qui dicit per illũ tex. ꝙ pa tũ dr quis prouidere alicui, cũ aduersus dã-
num pecuniariũ succurrit. Si ẽt nõ conseruatur aduersus dãna honoris & fame cũ tale damnũ prę ferat ur pecunia. Sed pro dãno pecuniario, & ꝓ lite pecuniaria oriãtur inimicitie, vt dicã infra ergo & pro hac re ma
112 iori. Cũ etiã habeamus illud. †Quod crudelis est qui famã suã negligit. c. si quis presbyter de purga. cano. & c. nollo. xij. q. j. & dicit Albe. in auth. si testis col. ij. C. de testi. inimicitiã oriri, si aliquis spoliatur bona fama quę pręciosa res est ix. q. iij. c. facta, & magnũ damnũ est eã amittere l. infamia.
113 C. de Decur. †Est. n. quædã mors ciuilis perdere honorẽ, statũ, & famã l. pe. infra, de var. & extraor. cog. & l. j. §. deportatos supra de cõtratab. l. si, supra de ca. di. & ideo quibuscũq; modis redimi põt capi. infra de
114 bo. eo. qui sibi mor. consci. l. j. †Secundũ signũ inimicitie est, si cã, vel lis est inter partes pluribus. n. respectibus põt esse lis nam qnq; est criminalis, qnq: ciuilis. Illa q̃ est criminalis, aut est capitalis, aut non capitalis, illa q̃ est ciuilis, aut agit de crimine ciuiliter, aut est personalis, aut omniũ bonorũ, aut maioris partis, aut parue rei. Et ideo de
115 omnibus istis videamus infra. † Accusatio criminis capitalis generat capitalẽ inimicitiã inter partes glos. est in l. licet. supra de arb. & in. §. item inimicitie in verb. si capitales. insti. de excus. tut. & in. §. si vero quis dicat in verb. de crimine in authẽ. de testi. Bar. in l. iij. supra de test. & in l. iij. §. fi. supra de adimen. leg. Abb. Mar. Soc. in c. accedẽs el ij. vt lite non contest. Albe. in authẽ. si te-
116 stis colum. ij. C. de testib. † Accusatio criminis non capitalis adhuc inimicitiam inducit, nam ille qui accusat, prosequitur suã vel suorum iniuriam l. j. §. j. & §. fina. supra de iniur. &. §. patitur institu. eod. Et tunc aut iuste accusat, aut iniuste. Si iuste iniuriam passus est. Aut re, aut verbis, aut literis. Ex quibus orit inimicitia, vt dixi sup. in ij. signo præcedenti. Aut iniuste accusat, & tunc non iure facit, & iniuria oritur dicta l. j. §. j. supra de iniur. & præsumendũ est, ꝙ accusans malo animo, & quia eũ non amat, accusationem instituerit, nam crimen imponendo infamat apud probos & bonos viros de facto, & si non sit vera imputatio per not. in l. prima supra de his qui notan. infa. & in c. testimonium & ibi glos. & Docto. de testi. & oritur contumelia, de qua
117 supra in eodem signo secundo. †Vnde lex accusatorem appellat inimicum text. est in cap. primo in. §. illum ibi nec inermes inimicis de resti. spol. lib. vj. & in c. item cũ

© SCD - Université de Poitiers

quis eo,ti,& in c.meminimus de accusatio,
118 †Personalis causa siue de statu inimicitiam facit,vt si quis agat contra aliquē,asserendo eum esse seruum suum, & ille negat item si quis dicat illum esse libertum suum, & ille negat,iste enim sunt quæstiones status,vt dicit Bar.in l.imperium col.fi. versi. quero ꝙ sub supra de iurisdi.omn.iudic. & ibi omnes Doc.& appellat ibi causam hāc maximi præiudicij & expediri debet per magnos iudices,nec potest delegari l. placet,C.de ped. iudi,not. Doc.in.§.præiudiciales insti.de actio.& ex hac causa oriuntur capitales inimicitie in fin. supra de his quib.vt indig.& not.Bal. in l.athlete.§.dat remissionem in tiij.no.supra de excusa.tut. & dicit Ias.in l.quotiens.C.de iudi. in prin. ꝙ causa seruitutis,& causa vite æquiparantur.Cum seruus reputetur pro mortuo.l.qd
119 attinet infra de reg. iur. †Matrimonialis causa si tractatur. Tunc dicitur quasi eausa status.Cum mulier vocet virum in matrimonium,quæ dicitur seruitus.& econtra si vir mulierem,ita glos.in c. mulieri de iureiur.& ibi But.Cardi.Imo.Abb.& reliqui eam sequentes.,& hoc maxime quia causa criminalis,& causa liberalis, & matrimonialis æquiparantur vt est text. in c.pen.de restitu.in integ.& glo.in l.iij.§.quacunque.
120 supra de iureiur.& ibi Bar. †Alexand.& Pau.de Cast.appellant hanc causam arduā & grauem eo modo,vt in ea non deferatur iuramentum in supplemētum probationis, vt per gl.& Doc. superius adductos & per Bar.Rom.& reliquos Rep. in l. admonendi supra eo.de iureiuran.& ibi Iaso. nume. cclxxvij.Doc.in c.fin.de iureiu.& Dec. in consi.cxxxiij.de isto processu colū.j. vol.j. Et ita consuluit Alex.æquiparando causam matrimonialem criminali in consil.cxliij. quoniam abunde col.ij,versi.ij,non est volu.ij.quam refert,& sequitur Dec. in consi. ccx. Vtilis diligenter vol.ij. & Hyp. in l. de minore.§.plurium nume.lxiij.supra de qō. ex quo necessario est dicendum inter hos litigantes, vt est in præmissis, inimicitiam
121 oriri. †Monachationis causa est eiusdē iuris,cuius est præcedens.Cum in ea tractatur de graui præiudicio,& ex domino redigatur quodammodo in seruitutem, & prinetur omnibus bonis, cum monachus nihil proprium habere possit,c.cum ad monasterium de statu.monac. & auc.ingressi.C. de sacr.san. eccle. & ob eius præiudicium,& grauitatem iuramentum necessarium non defertur,quemadmodum & in causa matrimoniali non datur,& æquiparata sunt hęc, vt per gl.in l.j.§.j.supra de iureiuran.& ibi Bar.Ang.Pau.de Cast.Saly. Alexan.& Ias. qui eam sequuntur,not.Anch. Abb.Car.& Imo.in c.fi.eo.titu.Lap.alleg.lxxxvj.colū. vlti.Cum itaque causa sit tanti præiudicij, nulli dubium ex ea oriri inimicitiam inter
122 litigantes. †Filiationis causa,vt si agenti dixero eum illegitimum & inhabilem ad successionem,& ad dignitates,nam ista causa est ardua,& tractatur de statu, & in tali casu non defertur iuramentum in suplemētum,quando est necessarium ita determinat Bald. in l.in bonefidei.C.de reb.cred.& rationem reddit, quia dicere aliquem esse illegitime natum est quædā infamia. Et istud refert,& sequitur Ias.in d.l.admonendi supra de iureiu.nu.cclxxx.dicens,ꝙ iuramētum necessarium non defertur in causa status persone puta filationis,vel legitimationis,qa sunt graues,& hæc grauitas,& præiudicium constat ex eo quia vt in pluribus quando opponitur ista illegitimitas, id fit ad excludendum ab aliqua successione,vel paterna,vel alia,seu ad excludendū ab aliqua dignitate,quæ omnia sunt grauia,vt in infrapositis signis,& ideo in hac causa ori-
123 tur inimicitia. † Famosa si est his dicitur causa status, si quando agit quis contra me,vt ammouear ab ordine, vel vult prohibere ne fungar officijs publicis,vel quod agatur pro socio, tutele, mandati, depositi nomine suo,vel ex alijs causis.de quibus in l.j.§.j.supra de his qui not.infa. & in l. cognitionum in ver.existimatio infra de var. & extraor.co.& ita intelligit illum text.in l.cogniturum Roma.in l. admonendi. nu.
124 cv. ꝙ causa famosa sit causa status, †Ex quo nec in ea defertur iuramentum necessarium in supplementū , Bo maxime quia(si non defertur iuramentum in causa bonorū maioris partis vel totius patrimonij)multomagis non est deferendum in causa famę, quæ magis prævalet ꝙ omnia bona mundi l.iuliianus supra si qs omis. cau.testa.l. altas. supra de iureiur.Iaso.in d.l.admonendi nu. cclxxviij.sequens hanc opinionem dicit,ꝙ causa fame,& causa vite æquiparantur l.iusta cum glo.supra de manumis.vind. glo.in .§.suspectus autem ver. ob culpam insti.de suspec.tuto. & hoc(ꝙ non deferatur iuramentum necessarium in hac causa) sequuntur commu.Doc.in d.l.admonendi & Ioan. And.But.Imo.Cardi. & alij in c.fin. de iureiur.improbando opinionem Barr. in d.l. admonendi, quamuis laso, ibi dicat verba

illa

© SCD - Université de Poitiers

illa non esse Bart. Ex his ita constat ex hoc litigio cause famose, cum sit status inimici-
225 tiam oriri. †Causa omnium bonorũ vel maioris partis inducit inimicitiã capitalẽ. Nã causa bonorũ dẽ causa vite l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iudi. & ibi Bald. & dicit Saly. in d. l. admonẽdi col. pe. ver. quero an sit, ꝓ pecunia est alter sanguis, vnde videmus, ꝓ cã omniũ bonorũ, seu maioris partis sunt æquiparata per tex. in c. frequẽs de testi. spol. in vj. & glo. in authen. de testi. in §. si vero dicatur in fi. in ver. cõnes & glo. in authen. si testis in fi. C. de testi. coniungit hæc de omnibus bonis, vel parte maiori, vel de statu per text. in §. nẽ propter litem insti. de excus. tuto. & glo. in c. cum partium de reg. iu. in vj. coniungit hęc causam criminalem, famosam, & arduã. & Iaco. de Aret. Odof. Bart. Albe. Saly. Fut. & Rom. in d. l.
226 admonẽdi dicũt. †Quod cã magna ęquiparatur cãe criminali per text. in l. propter litem supra de excus. tuto. & prędictos sequuntur Io. Crot. Cacialup. Curt. & reliqui repet. in d. l. admonendi, & idẽ voluit But. & Imo. in c. fin. de iureiu. Sed aduerte, ꝓ Iaf. in l. properandũ in prin. in iij. not. C. de iudi. dicit, ꝓ ille tex. in eo, ꝓ determinat instantiã nõ esse eandẽ in causis criminalibus quæ est in causis ciuilibus vr̃ tamẽ esse contra hanc dectionẽ, ꝓ iste cãe magne æquiparantur causis criminalibus, & idẽ sensit Iafo. in d. l. admonendi nu. clxxj. ob id, quia quęlibet cã corporalis est maior quacunq; pecuniaria per l. in seruorum in fi. infra de pen. Vnde vult restringere illud in personis vilibus, vel in illis casibus, in quibus ꝓ crimine imponitur pœna pecuniaria. & in d. l. properãdũ infert, ꝓ iste cause nõ possunt dici capitales, & per consequẽs, ꝓ non oriatur inimicitia capitalis, sed quasi capitalis vt consuluit Io. de Ana. in consi. lix. visa inquisitione, qui dicit, ꝓ ex litigio non oritur inimicitia capitalis cũ imperator, & iurisconsultus ponant de per se inimicitiã, quæ oritur ex litigio, & inimicitiã capitalem vt insti. de excu. tuto. §. itẽ propter inimicitias subdens, ꝓ Doc. in d. c. cũ oportet dicunt, ꝓ ex prædictis oritur inimicitia quasi capitalis. idem sensit Felyn. in d. c. cum oportet col. iiij. nu. viij. vbi quasi capitalem appellat. Non puto esse recedendũ ab opinione Barto. & aliorum dicentiũ ex prædictis causis oriri capitalẽ inimicitiã, & pro prædictis cõsidero tex. in. §. itẽ propter litem, & alios. §. §. subsequẽ. vbi lex determinat, ꝓ ob cãs magnas tutor habeat excusationem, & inter alias, si est lis de omnibus bonis, vel hæreditate, item si est inimicitia nec sufficit simplex inimicitia, sed requiritur, ꝓ sit capitalis vt in. §. inimicitie. cũ itaq; lex velit capitalẽ inimicitie ad excusandũ tutorem, necesse est ẽt, ꝓ alia litigia, q̃ excusationem inducũt sint talia, ex quibus oriatur capitalis, non aũt simplex inimicitia, nõ enim est pręsumendũ, ꝓ vna & eadem disposito diuerso iure cẽleatur, & ex diuersa causa sit inducta l. iã si iure supra de vulga. & pup. nec opus est dicere, ꝓ imperator posuerit separatim inimicitiã orientẽ ex litigio, & inimicitiã capitalẽ, quia immo oĩa sunt posita sub eodẽ cõtextu, & sub eadẽ determinatione, & sub eodẽ titu. & ex eadem causa sunt inducta, & ordinata, vt tam dictum est,

Pro prędicta opi. adduco tex. & ibi Bal. in l. athlete. §. dat remissionẽ supra de excus. tut. ibi capitale certamẽ eis ad inuicem constituit q̃ verba exponuntur per Bald. si de statu omnibus bonis, vel maiori parte litigetur, & dicit Anto. de But. in ca. accedẽs
227 el ij. in v. no. vt lit. non contesta. †Quod inimicitia capitalis non solũ cõcluditur ex morte, vel ex sanguine primo, sed etiam ex secundo bonorũ, vel honoris, & Barto. in l. pen. in fin. supra de condi. ob tur. cau. dicit, ꝓ promittens tyranno ob metũ ẽt tẽpore solutionis durat, nec debuit deserere patriã & bona, quia ammissio omniũ bonorũ ęquiparatur morti, & Pet. Cy. Ray. Fulgo. & Alex. in l. reũ criminis. C. de procu. dñt, ꝓ quẽadũ accusatus de crimine nõ põt esse procurator, ita & ille qui habet litẽ omniũ bonorũ, quę equiparatur criminali, & Bal. in l. certa forma in fin. C. de iur. fis. lib. x. ꝓ quasi maior pœna est ammissio omniũ bonorũ q̃ mors per text. in l. fin. C. ad leg. iul. maiest. Vnde licet offendere aggressorẽ ad defensionẽ bonorũ sicut ad defensionẽ persone glos. in l. vt vim supra de iusti. & iur. & ibi Iafo. & Alciat. in c. i. de iudi. nu. xvij. & Bald. in l. iij. §. j. supra de testi. Equiparat inimicitiã capitalẽ cause omnium bonorũ, & Alex. in l. post legatum. §. his vero supra de his quib. vt indig. Nec obstat, ꝓ dicatur, si non est cã capitalis primo, nec inimicitia capitalis oritur, quia istud est falsum, nã ex iniuria verbali oritur inimicitia capitalis & ex alia iniuria simili, vt dixi in pręced. sig. & ri̇ non est causa capitalis. Nec ob. cõsideratio l. in seruorum infra de pen. quia dato ꝓ pœna corporalis si maior quacunq; pecuniaria, attũ propter hoc non sequitur ꝓ ex cã bonorũ non possit oriri idẽ

© SCD - Université de Poitiers

effectus, quo ad hominis intentionem, qui oritur ex cã habente pœnã corporalẽ. Cum enim inimicitia sit ranchor animi, eodẽ modo oritur, ex eo, ꝙ quis vexatur grauiter, vel bonis, vel in corporale. Et in hoc habẽt hæc duo æquiparationẽ & in illis agẽs demonstrat hãc malã opinionẽ aduersus reũ, & eius ruinã perquirit, siue agat in bonis, sive in corpore, ex quo datur inimicitia grauis, quæ capitalis est, & sufficit, ꝙ quantum ad hunc effectum inimicitie, & eius ortus hæc duo sint æquiparata & similia, dato ꝙ vnũ excedat aliud quo ad executionem, & maior sit pœna, quæ in corpus infligitur, q̃ 128 pecuniaria, quæ bonis applicatur. † Sufficit, n. ꝙ æquiparatio, & similitudo sit in ea re (de qua agitur) nec requiritur, ꝙ tota res sit alteri similis c. cum dilecta de cõfir. vtil. vel inutil. Cum simile nõ sit idẽ not. Bar. & alij in l. quod nerua. supra depos. & l. non possunt, supra de legib. l. ad similitudinẽ. C. de epis. & cle. not. Fely. in c. trãslato col. v. nu. xvj. de consti. Cũ ẽi maior sit inimicitia, quæ oritur ex cã omniũ bonorũ, q̃ illa, quę oritur ex accusatione capitali, ita Paul. de Cast. in auc. si dicatur. C. de testi. Quod aũt ex litigio omniũ bonorũ vel maioris partis causetur capitalis inimicitia vltra p̃dictos, tenuit glos. loan. And. Hosti. Car. & Abb. in d. c. cũ oportet, adducit tex. in d. c. frequens de rest. spol. lib. vj. & idem loan. de Ana. sibi ipsi contrarius in d. c. cũ oportet colũ. ij. ver. qualis aũt. & Anch. in d. c. frequens de testi. spol. per text. in d. §. dat remissionem, & Hipp. in d. l. j. §. præterea nu. lviij. supra de qõ. Intellige prædicta non procedere in casibus, de quibus loquitur Barto. in d. l. admonendi, quãdo. s. tractatur de possessorio omniũ bonorũ. Nam tunc non dẽ magna, vel grauis causa, vel quando tractatur de aliquo incidenti, ꝙ non tolleret, nec diminuere veritatẽ negocij, vt pura ꝙ aliquis nõ esset procurator meus, nec potuisset agere pro me, vt per Bar. exẽplificatur, & per omnes ibi Scrib. Nam in casibus prædictis cũ de paruo præiudicio tractetur, non est dicendũ capitalem inimicitiam oriri. Intelige etiam, vt inimicitiam capitalis interueniat quando est lis inferens graue damnum in bonis rei conuenti, vt puta, ꝙ aut fit ammissio lucri, vel ammissio bonorum. Nam quemadmodum infertur iustus metus ob mortem vel quasi. Item etiã ex ammissione lucri, aut bonorum, ita not. Cy. in l. interpositas. C. de transac. & ibi Bal. & Saly. qui 129 dicunt. † Quod qñ non timetur mors, vel quasi. Sed graue damnũ in rebus proprijs, iustus, & legitimus metus infertur. Et Bald. in c. j. de iudi. col. iij. verso. quid enim dicit, ꝙ inimicitia capitalis oritur, si est cõtentio omnium bonorum, vel maioris partis. Idẽ si est quæstio de meliori re, quã haberet in bonis per text. singu. in l. summa cum ratione supra de pecul. & idem si esset quæstio amissionis magni lucri per singulare dictũ 130 Cy. supra allegat. † Infertur ex prædictis, ꝙ si causa erit leuis, & parua inter partes non præsumitur inimicitia. Nam modicum damnum quilibet æquo animo ferre debet c. terrulas. xij. q. ij. Cum lex paruam lesionem non consideret, l. scio supra de in integ. resti. & dolus ex parua re non præsumitur l. si oleum. supra de dol. Et pro parua re non præsumitur quis velle peierare, cũ detur in ea iuramentũ in supplementum per not. in d. l. admonendi supra de iureiur.

131 † Aduerte tamen ꝙ quãdoq; ex contentione etiam de re leui maxima oritur inimicitia, vt dicit Dec. in d. c. j. de iudi. in ij. lect. col. j. ver. & ex supradicto no. allegat Abb. in d. c. j. & in c. non accedens vt lit. non con 132 test. & in c. cum oportet de accus. † Parua. n. res quandoq; dicitur, quę ad sumptus iudiciales nõ sufficit c. anteriorum. §. illud. ij. q. vj. not. in c. de appellationibus de appellat. Quando minor. x. libris auri in auc. de mand. princip. §. si tibi, & de appellat. §. illud. Quandoq; vsque ad quadraginta aureos, vt in l. j. C. de defen. ci. quandoque ad trecentos aureos, vt in auth. de defen. ci. in §. & iudicare. Sed in casu (de quo agitur) parua res dicitur secundũ qualitatẽ personarum. Nã causa ducẽtorũ aureorũ pœnes magnum virum est parua, vt est glos. & ibi Bar. & alij in l. sed si susceperit supra de iudi. loquens de illa cõmittissa matilda, quæ donauit triginta miliaria terrenni, & dixit aliquãtulum terreni. Econtra aũt causa sui seu porci dicetur magna respectu pauperis vt est glo. in l. illicitas. §. ne tenuis supra de offi. procon. Et sic persone faciunt paruam & magnã causam. Et arbitriũ est iudicis iudicare ob personas, quę parua, quæ magna, & grauis cã dicatur, not. Bart. & alij oẽs in d. l. admonendi, & ibi Ias. nu. cclxxij. no. Imo. Card. Abb. & alij. in c. fin. in. §. is autẽ de offi. delega. & de istis paruis & minimis late prosequitur Anto. Cor. in tracta. de minis quarum aliqua transcriptit Hip. in l. furem. supra de fica. & in l. si vt allegas. C. de fica.

133 † Quero præmissis inherendo, an lite finita inimicitia durare præsumatur, Doc. in

© SCD - Université de Poitiers

cap.primo.de iudi.in j.no.loquendo de testibus & indicio fuerunt varij,& ex diuersis rationibus moti. Aduersantur insimul Anto.de Eut, Abbas, videntur sensisse, ꝙ inimicitia non duret,Deci. Rip.Alciat. ibi sequuntur hæc dicta, quamuis per distinctionem se restringant,prædicti ad hoc tenendum mouentur. Primo ex dicto Ioan. And.in addi.ad Spe. in rub. de testi.versic. scienda,& ver.sexto,vbi illi, qui habuerũt contentionẽ, vel cãm cum eo, nõrepellũtur a testificatione.Secũdo adducitur tex. in.§.si vero qs dicat in auth.de testi. ibi do nec de crimine iudicetur.Tertio facit tex. in.§.itẽ propter litem insti.de excusa.tuto. ponderando verbũ lit, ꝙ excusetur quis a tutela, si sit lis,de omnibus bonis, vel de hẹreditate, adeo ꝙ requiritur actualis existẽtia litis, & si fuerit finita aliud sit. Quarto pro hoc est tex.in c.omnipotens de accusa. iunc.gl.& tex.i l.reus delatus infra de mu. & hon. vbi cessante infamia cessat effectus ipsius.Quinto adducitur text.i c.itẽ cũ quis de resti.ipol.vbi non agitur ante restitutionẽ spolij criminaliter, cum præsumaꝗtur inimici, facta vera restõne, vt innuit text. agi poterit,& sic non perdurat inimicitia. Sexto facit tex.in c.postremo, & ibi Abb. in ij.not.in fi.de appellatio.ibi in eodẽ negocio aduocati officio functus ex quo apparet, ꝙ ille qui fuit aduocatus in vna causa, in alia causa, non potest recusari, & tamen aduocatus dicitur aduersarius,vt not. in dicto capi.primo de iudi. & dicam infra sub fig. ter. & sic functo officio per eum non dicitur durare inimicitia. Septimo adducitur text. in capit. ad si el j.& capi. proposuit de appella. vbi iudex in vna causa, a qua fuit appellatum potest appellatione pendente recusari in alia causa ergo finita cã non poterit recusari.Et sic aliquis ranchor nõ videtur perdurare. Aliam opin. ꝙ finita lite adhuc duret inimicitia tenuerunt Areti. Barba.& Bosc. Codeg. Adducunt. Primo cum vt superius dictum est, inimicitia induca-
tur ex lite, vt in calibus præcedentibus.
134 †Tunc, si semel inimicus fuit, præsumitur durare inimicitia, nisi probetur tecõciliatio, vt per Inno.in cap.cum oportet de accusa.& Bald.in authenti. si dicatur.C.de testib. & est text. in l.in ipsius, & ibi Bald. C.fami.hercis. ergo repelli debet nunc si-
135 cut tunc.†Cum etiam inimicus reconciliatus repellitur vt suspectus, vt per Specu.in iti.de leg.in.§.superest ver. item ꝙ quondã & hoc quando reconciliatio est de recenti, vt dicã infra in verb.recõciliatio.ita hic, dato ꝙ finita sit lis,tamen adhuc durat causa inimicitie.Secũdo adducitur Bart. in l.j. §.idẽ numimio supra de qõ. Vbi domesticus tẽpore cõtractus si delijt esset domesticus tẽpore attestationis faciẽde,& duret cã reuerentie.l.ranchor & odiã, non põt esse testis. Tertio mouentur, voluntas semel posita durare præsumitur l.sancimus.C.de testam,c.matores de Baptis. ex quo inimicitia semel in esse deducta præsumitur perpetuo durare. Quarto adducitur,quæ ex solo cursu tẽporis non mutantur semel in esse posita,semper in ipso esse præsumuntur, nisi contrarium probetur, voluit Abb. in c. proposuit de cler.excõ.mini.per glo. ibi in verb.absolutione,quæ vult,ꝙ semel excõmunicatus,nisi contrariũ probetur semper præsumitur excõicatus quæ conclusio ex pluribus confirmatur posita per Fely. in c. scribebam in glo.ij,in prin. de præsump.&
136 p Bal.in l.ex persona.C. de prob. †Quinto facit cessante causa non cessat effectus iã perfectus & consumatus Bart.in l.cum lite mortua supra iud.solu,& in l.fiscus la ij.infra de iur.fil.Bald.in l, cũ antea in fin.C.de arb.Abb.in c.illud de præscri.Fely. in cap. causamꝗ el j.colũ.pen.ver. fallit primo de testi.Sexto allegatio inimicitie facta per alterã ex partibus ostendit eã subesse,dato ꝙ lis sit extincta,cũ in hoc stãdum sit assertio-
137 ni partis, eo quia pendet ab animo. †Nã amicitia & inimicitia dicuntur passiones mentales,quæ animo retinentur, & continuantur,vt per Bal.in d.l.ex persona,C.de proba.Et per Fely.in d.c.scribendũ, prout in simili dicit Bart.in l.siue possideris.C.de probat.ꝙ stãdum est assertioni dicẽtis possidere,cum hæc animo retineatur. Septimo adducitur tex.in c.cum P. manconella de accusa.Octauo facit text. in c.accusatores el j.iij.q.v.vbi etiam post reconciliationẽ quis repellitur vt suspectus,& dicam infra. Aduerte circa prædictam conclusionem,ꝙ quamuis allegentur prædicti, ꝙ teneant alterã ex prædictis partibus, attamẽ non simpliciter sequuntur dictas opiniones. Nam Areti.in dicto capitu.primo de iudi, dicit moderando eius opinionem, ꝙ non repellitur in totum, qui habuit litem respectu inimicitie, Sed non adhibetur plena fides. Rip. in dicto capit. P. tenet eandem modificationem,Dec. in dicto capit. j.concludit arbitrarium iudicis esse in admittendo vel non admittendo considerato,

© SCD - Université de Poitiers

ꝓ orta esset aliqua magna inimicitia, tunc præsumitur durare aut solum allegatur his præterita, ex qua erat præsumptio inimicitie lite pendente, finita lite, suspitio illa purgatur, Alciat in d.c.j. intelligit, vt non duret inimicitia, nisi index cognouerit, etiã post litem fubesse inimicitiã. Et hic omnes prædicti videntur inclinare, ꝓ sit quodammodo arbitrarium ipsius iudicis, Alex. in l.iij. in addit. ad Barto. in verb. inimicitias in fi. supra de testi. non se firmat in hoc articulo. Sed videtur sentire, quod aliqualis inimicitia duret, quia diminuitur de dicto testis & eius fide. Ego indistincte verum puto, ꝓ si orta sit inimicitia capitalis, aut grauis (vt supradictum est) ꝓ finita lite adhuc præsumptio sit eã durare. Nam cũ amicitia, & inimicitia sint animi passiones, & in intentione consistant, & inimicitia sit ira vlciscẽdi tempus obseruãs, vt ait Cic. in lib. quarto qõ. Tuscul. qũo possumus dicere, quod per recessum litis hæc recedant, cum sint radicata in corde, quæ non ita de facili amouẽtur. Si. n. inimicitia desiderat vltionem, & obseruat tempus ad se vindicandum, non potest ex hoc dari, ꝓ cesset ob cessationem litis, immo ꝓ obseruetur tempus ad se vindicandum. ex quo finis litis non debet esse illius potentie, vt dicatur extincta inimicitia. Sed requiritur reconciliatio, quæ etiam non sit de præsenti, vt voluit Bart. in d.§. si vero quis in authẽ. de testi. & ita intelligit glo. in l.iij. in princi. in verb. inimicus supra de testi. Pro hac opinio. credo esse tex. clarum in §. inimicitie insti. de excus. tuto. vbi inimicitia perseuerat & perdurat, nisi interueniat reconciliatio, ibi nec reconciliatio interuenit, & tex. in §. seq. dũ vult passum quẽstionem status a pupilli patre excusari, ita ꝓ ex ea lite status inimicitia subesse dr, dato ꝓ lis sit finita. & istã sentẽtiã indistincte tenet Præpo. Alexã. in c. accusatores iij. q. v. in j. no. Tertium signum inimicitia oritur ex hominũ opinione, & ex diuersis causis inferius annotatis & primo,

138 †Aduocatus, vel procurator si patrocinium præstiterint contra accusatũ. An cõtrahatur inimicitia cũ eo, dicas, ꝓ cõtrahitur, vt est tex. iunc. glo. in l.j. §. sed & cõstitutio. supra de calũ. vbi iudici & aduersario prohibitum est pecuntã dari. Et gl. ibi in verb. aduersario exponit procuratori, & aduocato, & ex ea demonstratur procuratorem & aduocatum partis, mihi contrarie aduersarium dici, ita etiam per illum tex. Albe. appellat hos aduersarios in suo Dictiona, in verb. aduersarius, & ita per illum tex. dicit procuratorem & aduocatum inimicũ. Luc. de Pen. in l.j. col. ij. ver. item aduocatus. C. de his qui defer. lib. x. Anch. in c. cum P. de accusatio. in iij. not. dicit sub verbo forte ꝓ aduocatus, procurator, & fideiussor accusatoris præsumitur inimicus accusati p text. in l. post legatum. §. his vero supra de his quib. vt indig. io. de Ana. ibi in versi. quid autem si aliquis relato dicto Anch. tenet, ꝓ sit inimicitia, considerãdo, ꝓ tex. in d.§. his vero, loquitur i teste, & fideiussore, & subdit, deneganda est actio accusatori, qui ad fuerit, & Dy. intelligit tanq̃ procurator, & Bar. ibi intelligit tanquã aduocatus. Inducendo ad q. de bannito, & cõsulendo, ꝓ nõ sit aduocatus banniti vltus Doctor, Dec. in

139 c.j. de iudi. in ij. not. dicit. †Quod procurator, & aduocatus dicuntur aduersarij secundum Nicol. de Mathar. alleg. Bur. ibi in ij. not. & in c. testimonium in ij. not. de testi. qui nihil dicit de hoc, allegat ẽt tex. iã per prædictos ponderatum in d.l.j. §. qui autẽ, Ioan. Franci. Rip. in d.c.j. in ij. not. in iij. ampliat. dicit procuratorem & aduocatum dici aduersarios per tex. in d.§. qui autem, & per text. in c.ij. de confes. lib. vj. & ex hoc esse, ꝓ procurator, & aduocatus non sunt idonei testes in causa, in qua patrocinantur per glo. in c. Romana de testi. lib. vj. & per Bar. in l. deferre infra de iur. fis. & per Fely. & alios in c. a nobis de testi. cogen. & in d.c.j. sensit hoc, ꝓ dicatur aduocatus aduersarius in vij. col. & ex his prædicti in eam partem inclinare videntur, quod detur in istis inimicitia. Sed ista dicta non videntur sine dubio procedere. Nam tex. in l. qui cum natu maior. §. pen. supra de bon. liber. dicit, ꝓ si filius patroni aduocationem accusatori liberti præstitit, non repellitur a contratabulas bonorum possessione subdens

140 rationem. †Quia aduocatus non accusat, & Bar. per illũ text. in l. iij. §. fi. supra de adimen. leg. dicit, ꝓ inimicitia capitalis est si occidit meũ sanguineum, Idem si accusauit vel minatus est interficere. Secus tamen videretur, si auxilium præstiterit contra eum in causa capitali per tex. in d.§. pe. & sic sensit inimicitiam in prædicto casu non dari. Aret. in c.j. de iudi. colum. j. in fin. dicit, forte posset dici, ꝓ aduocatus, & procurator posset dici inimicus, si fuisset in causa capitali contra me, vel actione famosa, per ea quæ habentur in l. penuiti. in princi. supra de inoffi. testa. & quæ ponit Barto. in l. post legatum. §. sunt qui putant supra de

© SCD - Université de Poitiers

his quib. vt indig. hoc tamen non affirmat. & sic non audet dicere inimicitiam oriri. Hoc idē videtur fensisse Cur. in tract. feud.
141 in iij. par. in xxxiij. q. †Credo in casu præmisso contrahi inimicitiam. Cum ex cohabitatione, & familiaritate, q̃ quis habet cum inimico meo, oritur mecum inimicitia, vt est tex. & ibi Bart. in l. sciendum. §. si accusatio infra de legation. & Iaso. in l. apertissimi col. ij. C. de iudi. & dicam infra in verbo conuersatio cum inimico. Eodem modo & tanto magis detur inimicitia in eo, qui auxilium præstat inimico meo cōtra me, & ad meam iniuriā qui. n. aduocat contra accusatum necesse est, q̃ exprimat causam accusationis, & delicta declaret, & instet contra eum, vt puniatur, & aperte, & palam maledicat, infaustasq; voces aduersus eum iactet. Ex quibus inimicitia causatur, vt est tex. in l. si inimicitie versic. fed si palam supra de his quib. vt indig. facit pro hoc, q̃ dicit Abb. per illum tex. in d. c. cum P. col. ij. dum vult, quod clericus non possit aduocare ne videatur alteri nocere. Non ob. tex. in d. l. qui cū natu maior ī. §. pe. quia filius patroni ad hoc vt excludatur a bonorum possessione, debet de causa capitali accusasse, alias si capitalis non fuerit accusatio. Sed minor, non excluditur, vt est tex.
142 in d. l. qui cum natu maior. §. si tñ. †Et sic quælibet accusatio & iniuria ipsum non excludit. Sed debet esse capitalis, & istud est, q̃ dicit Barto. in l. post legatū. §. sunt qui putant supra de his quib. vt indig. post glo. ibi q̃ non ita de facili perditur portio debita patrono, sicut legatum, q̃ est mere lucrū, & sic dato q̃ ex aduocatione fiat iniuria liberto, & oriatur inimicitia non tamen capitalis. Vnde Bar. dictū in d. l. iij. §. si. supra de adimen. lega. debet intelligi, q̃ ex auxilio præstito nō oriatur inimicitia capitalis, de qua locutus fuerat in præcedentibus casibus non tamen negat, q̃ alia inimicitia esse non possit, dū dicit Secus tñ videretur &c. & sic aliter q̃ dixerat in tribus casibus precedentibus, in quibus locutus fuerat de inimicitia capitali. eo maxime, quia quando aduocat, infaustas voces exprimit ex necessitate sui officij, non tanquā inimicus, & ideo excusatur. Secus est in eo qui ad iniuriam verba diffamatoria profert, vt in d. l. si inimicitie, necessitas autem excusat. ex quo dico grauem inimicitiam oriri cū ad-
143 uocato nō autem capitalem. †Præmissa intellige sine difficultate procedere, vt si post aduocationem, vel procurationē contra aliquē sequatur mors aduocati, vel procuratoris ex vulneribus accusati, vt detur iudicium pensamenti contra illum procedens ex inimicitia. & ēt si fuerit alia causa, ex qua oriatur capitalis, vel grauissima inimicitia cum principali agente vt in casibus
144 præcedētibus. †Iudex an dicatur inimicitiam cōtrahere cum ipsis partibus, inter quas iudicat. Considero in h duo tempora, q̃ quis aliter consideret Moder. in c. j. de iudi. videlicet q̃ aut pendet iudiciū, aut est iudicatum, in primo casu, aut est causa ciuilis, aut criminalis. Si ciuilis, tūc nulli dubiū est quod non contrahitur aliqua inimicitia.

Cum iudex debeat ipsas partes audire,
145 & †iustitiam vtriq; administrare in auth. de iudi. per tot. & in l. nemo. C. de sen. & fauorem vtriq; præstare secundum sua tempora, vt not. in l. fauorabiliores infra de regu. iur. & in capitu. cum sint de regu. iur. libro vj. & si iudex esset suspectus partibus ex inimicitia ante contracta, vel ex alia causa, tunc datur adiūctus de iure ciuili, secundū q̃ not. in l. apertissimi & ibi Iaso. late in ij. col. & in authen. si vero contingeritt. C. de iudi. & de iure canonico recusatur iudex vt in c. cum speciali de appellat. Si vero causa est criminalis. Tunc aut super accusatione proceditur, & idē est dicēdum q̃ in causa ciuili. Cum sit persona accusatoris, qui causam agit. aut proceditur per viā inquisitionis per ipsum iudicē, & est mera inquisitio non intentata ad requisitionē alicuius, vt dicit glo. & ibi Io. And. Car. Abb. Fely. in c. qualiter & quādo el ij. in prin. de accu. Et tūc dico q̃ contrahitur inimicitia, prout vult Dec. in d. c. j. de iudi. in ij. not. in
146 secunda lect. motus. †Quia iudex, qui cōtra me procedit inquirendo, dr̄ aduersarius meus, quia subrogatur in locū accusatoris, & oēs exceptiones, quæ opponi possunt cōtra accusatorē, tali casu opponi possunt cōtra iudicē, vt not. Bar. in l. i. §. si publico supra de adulte. col. iiij. ver. queritur vtrum. Et vt per Alex. in cōsi. liiij. viso the
147 mate volu. j. †Itē quia ille qui in litem subrogatur dr̄ aduersarius meus vt no. Gemi. per illum tex. in c. si hi vt lit. pend. lib. vj. item per glos. in l. si appellante. C. de appela. in verb. aduersarium, quæ exponit iudicem. Et respondet ad tex. in cap. cū speciali de appella. quod quamuis ponātur ibi tanq̃ diuersa aduersarius & iudex non tamen sequitur, q̃ iudex aduersarius non dicatur. Nam sepe genus & species ponuntur tanquā diuersa vt in rub. C. de seruit. &

© SCD - Université de Poitiers

aqua. Et in Euãgelio dicite discipulis & Petro, quãuis. R ip. in d.c.j. nitatur impugnare dictum Dec. pręsupponens, ꝙ fama sit loco accusatoris, quem Codeg. ibi defendit attẽdendo verba Bar. in. §. si publico, ꝙ iudex succedat loco accusatoris. & si fama est loco accusatoris, iudex partes ipsius fame assumit. & assumẽdo subintrat, vt ibi per eũ. Confirmat prædicta, nã procurator & aduocatus dicuntur aduersarij, licet nomine alieno interueniant, vt in l.j. supra de calũ. Et sunt inimici, vt dixi supra proxime. Et prædictam intellige, quando iudex formata inquisitione citari fecit partem, vel ad se defendendũ, vel se carceribus pręsentandũ, & sententiam non tullit. In secundo casu quando sententia est lata. Tunc si sententia est in causa ciuili, & pars (contra quam lata est) non appellauit. Sed ipsi sententie acquieuit, videtur agnouisse bonam fidem non appellando, puto aliquam inimicitiam non oriri. Eo tamen casu quando ille habebat potestatem appellandi. Secus si nõ poterat appellare quia tunc inuictus sentẽtie acquieuit, & inimicitia contrahitur, vt dicã

148 infra in casu sequẽ. †Aut appellauit, & tunc inimicitiam contrahi. Cum per appellationem ille (qui appellat) grauatur, & iudici fit iniuria. Cum eius imperitia arguatur & iniquitas, quamuis de iniuria agi nõ possit glo. in l.ij. C. quan. prouoc. non est necesse. in verbo. iniuriam. Et ex hac causa potest iudex allegari suspectus, Imol. & Dec. in c. ad hæc el j. de appella. Et dixi in tracta tu meo de compromis. int. contunc. in qõ. viij. prin. col. pen. nu. xxxv. & inimicitiam ex hoc dari determinat Alb. in auc. si testis C. de testi. Intelligo tamen prædicta, qñ causa agitur, quæ sit de toto patrimonio, vel de maiori parte, vel ꝙ sit causa magna spectans ad honorem. Secus si esset parua (vt iam dixi.) Si vero sententia est criminalis. Si quidem est pecuniaria. Tunc distinguo (vt dixi) sup. de causa ciuili inter ma-

149 gnam, & paruam. †Si autem est corporalis. Tunc dico, ꝙ si est sententia capitalis, nulli dubium, ꝙ cõtrahitur capitalis inimicitia. & pro hoc facit illud quod dicit And. de Ifer. in cap. primo colum. penul. de rapt. virg. in constitu. reg. ꝙ si quis fuerit tortus non præcedentibus legitimis indicijs, & confessus, & lata sententia mortis contra ipsum appellauerit, non est neganda appellatio, & iudex ad quem videbit, an legitime sit appellatum. Cum iudex a quo per sententiam præsumitur suus odiosus, Idem voluit Matth. de afflic. ibi colum. vij. versicu. x. quero, subdens, quod ex tali sententia efficitur iudex odiosus, & inimicus. Sed si fuerit sententia corporis afflictiua, & non capitalis. Idem dico. Cum si ex sententia omnium bonorum, seu maioris partis contrahitur innocentia inimicitia, tantomagis ex pœna afflictiua corporis, quæ maior est quacunque pecuniaria l. in fernorum infra de pen. & dixi supra in hoc si-

150 gno in verb. causa magna. †Sed quid si lata sententia capitali ille condemnatus habeat debitum suppliciũ, an inimicitia oriatur inter iudicem & propinquos occisi Ancha. in cap. cum P. in iij. not. de accusa. determinat, inimicitiam oriri, quia in ea contrahenda non consideratur, quod verum & iustum est, vt patet in teste, qui si verum dicat, præsumitur inimicus. Sed consideratur, ꝙ potest animum ad iracundiam prouocare, licet possit illud fieri impune, & etiam cum premio, vt accusare, testificari, & aduocare, & est casus not. & ibi Barto. in l. prima supra de his quib. vt indig. & facit text. in d.c. cum P. vbi animus offendendi sine effectu inducit inimicitiam.

151 †Nam attestatio super accusatione nulla, & accusatio nulla inducit inimicitiam. Ioan. de Ana. in dicto cap. cum P. sequitur hanc opinio. adducens text. in l. post legatum. §. quidem & præsiden. supra eo. de his quib. vt indig. Sed dicit, ꝙ est aduertendum, quia sententia primi iudicis qui dicitur indignus fuit reprobata per iudicẽ appellationis. Sed si fuisset confirmata, reliquit cogitandum. Tu dic idem esse quo ad inimicitiam quia principium attenditur & causa, quæ præsumitur durare, vt supra

152 dixi. †Testis, si contra aliquem deposuerit in causa criminali, & præcipue capitali, an præsumatur inimicus. Sed quia varie senserũt Doc. in hoc articulo, Ideo faciã duo capita. Primo casu quando semel deposuit. Aut sponte deposuit, aut coactus a iudice, si sponte præsumitur inimicus. Ita determinant Hostien. Ioan. And. But. Abb. Ioan. de Ana. & Felyn. in cap. meminimus de accusatio. & Cardi. Abb. Ioan. de Ana. & Felyn. in cap. cum P. de accusa & hoc modo intelligi debet, quod dicit Bart. in l. post legatum. §. his vero supra de his quib. vt indig. in quantum vult inimicitiam contrahi ex depositione facta in causa capitali, & illud, quod dicit Alber. in auc. si testis colũ. secunda versicu. item qui testificatus. C. de testi. & Luc. de pen. in l. prima. col. ij. C. de

© SCD - Université de Poitiers

153 his qui se defe.lib.x. †Spōte autem & voluntarie testis dicitur deponere, quādo examinatur,& non fuit productus a parte, nec citatus a iudice.Item si fuit productus a parte & non citatus.Item si fuit citatus a iudice, Sed poterat recusare ex aliqua causa, ne cogeretur ad testificandum.Nam in prędictis omnibus casibus dicitur spontanea attestatio. ita declarat Barto.in d.l.post legatum.§.his vero supra de his quib. vt indig.& Ioan.de Imol.in cap. primo de iudi. & aliqua ponit Ioan.de Ana.in dicto capit. meminimus de accu.& de spōtanea depositione dicam infra in verb. Testis qui cogi non potest. Et hoc modo intelligendo de spontanea attestatione tollitur dictum Ancha.in dicto cap. meminimus, qui dicit, nimium restringi decisionem ibi positam, & reduci ad casum reprobatum, & non contingentem, quando quis vltro ad testimonium se obtulerit, quod nunquam accidit, nec valeret arg.l.quæ omnia supra de procu.Nam vt vides in pluribus casibus verificatur hæc spontanea attestatio. & ita impugnant Ancha.Ioan.de Ana.& Felyn. ibi

Intellige prædicta vt procedant etiam quando testis fuit solus productus ad testificandum,& ad locum accessit, vbi examinaretur super crimine,& nō deposuit,quia præsumitur ex illo solo actu inimicitia. ita Cardi.in d.cap.cum P. de accusa.si sponte

154 venit,vt iam dictum est. †Aut deposuit coactus.Tunc dico,ꝙ non præsumitur inimicus prout concludunt omnes supradicti Doc.tam in c.meminimus quā in capi.cum P.de accusa. Et est ratio originaliter posita per Hostien.in d.cap.meminimus,quia bonum obedientie ab omni suspitione excusat ipsum testem cap.quid culpatur xxiij.q. j.& cap. ad aures.§.j.de temp. ordi. & ex ista ratione omnes postea secuti sunt hanc sententiam.Et quando testis in causa criminali posit compelli ponunt Doc.in c. dile-

155 ctorum de testib.cog. †Intellige, vt ille qui coactus deposuit non præsumitur inimicus ex parte sua,Sed ille contra quem deposuit,si grauatur per tale dictum,inimicitiam contrahat cum teste,adeo quod ille cōtra quem testis deposuit non posit esse testis contra eum,nec ipsum accusare ex prēsumpta inimicitia,not. Abb. in d.c.cum P. de accusat.& præpo. in c.ij.§.in criminali. iiij.quæstio.j. Aduerte ad vnum, quod dicit Bartol.in dicta l. post legatum.§.his vero supra de his quib. vt indig, quod licet quis cogatur dicere testimonium non tamē cogitur sic dicere.& ex eius dicto, si grauauerit defunctum, efficitur indignus & sic Bart.videtur innuere, quod quis deponendo potest contra veritatem deponere, ne efficiatur indignus & ne incidat in inimicitiam,quod idem dicit Ioan,de Ana. in dicto cap.cum P.referendo Bart.Sed hoc dictum videtur periculosum, vt quis pro euitanda inimicitia deponat falsum, & sit periurus,quod ius abhorret,vt tot.titu. supra

156 & C. de fals. † Secundo casu quia bis deposuit contra aliquem,ex secunda attestatione facta in causa criminali præsumitur inimicus,est text.in capit. secundo.§.in criminali.iiij,quæstio.iij.Vbi Gratianus interpretando text.in l.produci. supra de testib.dicit, ꝙ in causa criminali produci testis non potest, quia antea in eum reum testimonium dixerit, quamuis Bartol. Bald. Saly.& Flor. dent varios intellectus ad illum text.in d.l.produci. & solus Fulgo. ibi post alios intellectus referat hunc canonistarum,Hoc idem voluit glo.in c.fraternitatis in verb.receptos de testi.quę dicit,quod qui semel tulit testimonium contra aliquē, prēsumitur inimicus eius,si iterum velit cōtra ipsum testificari.& glo. in dicto.§.in criminali secundum primū intellectum sequitur hanc opinionem,& intellectum glo.simpliciter sequitur etiam Gemin. ibi,Inno. in d.cap.cum P. de accusat.in fin. dicit, ꝙ qui dixit semel testimonium contra aliquem, vlterius contra eum testificari non potest, allegat text.in dicto.§.in criminali. Contrarium tenuit Abb.in dicto cap.fraternitatis dicens,si testis sponte se non obtulit, nō potest præsumi in eo inimicitie causa arg. l.quæ omnia supra de procur. & cap. cum

157 non deceat de elec.lib.vj. †Nam & iudex pluries iudicando non præsumitur inimicus,ita vt repelli posit tanquam suspectus,nisi aliter probetur grauamen, iuxta not.in cap.ad hoc,& c. proposuit de appel. Fortius nec testis, qui deponit super facto capitu. inter dilectos,& ꝙ ibi not.de fi. instru, vnde intelligit dicto.§.in criminali, in eum qui malum testimonium dixit, vt secundum aliam interpretationem intelligit gl.ibi.& eodē modo intelligit Spe.in ti. de test.§.j.col.xxiiij.ver.itē ꝙ in alia causa & Præpos.idem voluit in d.§.in criminali.

In casu præsenti puto plures casus dari posse,qui ad alterā istarū opinionū adaptari possunt,in primis.Aut ꝓceditur ex inquisitione.aut per accusationē. Primo casu aut ingsitio fit ex mero iudicis officio. aut ad

© SCD - Université de Poitiers

instantiam partis, vt declaret gl & ibi But. & Abba, in iij, colũ, in c. qualiter & quando el ij. de accusa. Quando igitur fit inquisitio
158 ex mero iudicis officio. † Tunc dico ꝙ etiam si testis fuerit bis examinatus, dummodo fuerit citatus, prout de iure requirit non potest dici inimicus. Cũ nec timor subornationis oriatur in eo casu, vt dicit But. Card. & Abb, in d. c. qualiter & qñ. in v. differ. Aut inquisitio fit ad instãtiam partis & tunc idem dico, ꝙ & in casu accusationis, de quo infra, ideo secundo casu qñ procedit tur super accusatione. Et tunc si primo fuit examinatus ex mero officio inquirentis & secũdo loco super accusatione, & addit aliquid quod grauat accusatum in eius depositione. Et tunc præsumerem inimicum, siue sit coactus siue non, quia facile est impetrare præceptum pœnale a iudice, & facilius est, testem et accusatorem esse in concordia ad intimandum præceptũ pœnale. Sed quia ipse testis super inquisitione examinatus, et super toto casu nil deponit super ea re, de qua attestatur, in accusatione si deponit, p̃sumendum est, ꝙ ex inimicitia dixerit, & ad iniuriandum reum, & hoc maxime qñ post inquisitionem reus præsentat se ad carceres, et instituta querela per offensum deinde post præsentationem factam testis examinatur. Et istud euenit mihi saltẽ per duas vices. Et talium testium dicta vti per inimicos prolata reijciuntur, Aut iste testis nil addit vltra contenta in prima attestatione, & tunc non præsumam inimicum. Et istud est, qñ est eadem causa & indicium. Si vero nõ est eadem imputatio in inquisitione, quæ est in accusatione, sed diuersa, & tñ est eadem persona. Tunc dico, quod si super vtraq; fuit citatus (vt cõuenit) non est præsumendus inimicus. Si vero examinatur super accusatione primo, & deinde sup eadem accusatione, dato ꝙ videatur coactus, præsumerem inimicum, cum (vt dixi) facile sit facere istas coactiones; & accusator viderur habere paratum hunc testem ad omnia probanda, & ꝙ ipse testis velit et inseruire super omnibus necessarijs ad querelã, tantomagis præsumerem. Si vero querele sunt diuerse, & testis examinatur primo super una deinde super alia, et iste testis fuit citatus vel coactus, et apparet ex processu, ꝙ veritas aliter haberi non posset, quia alius non erat ibi præsens, & cum difficultate alij possint id scire, super quo deponit, vel ꝙ sit testis instrumentarius. Tunc non presumerẽ inimicum respectu probationũ,

159 † Quæ non debent angustari l quoniã in fi. cum alijs. C. de hæret. Et ita intelligo, & restringo dictum Abb. in d. cap. fraternitatis cũ alijs. Si vero testis examinatur super secunda accusatione, & est, casus qui posset scirj ab alijs ꝗ̃ ab ipso teste primo contra reum examinato super alia querela. Tunc siue testis cogatur, siue non præsumerẽ inimicum. Et sic intelligo dicta præcedẽtium Doctor. Restringe tã prædicta, vt nõ procedant, qñ ex processu apparet de manifestissima coactione, vt quia iudex processerit ad acceptionem p̃iguoris, vel aliam multam contra testem negantem deponere, nã tunc apparet, ꝙ non ex inimicitia sed coactus deposuit, & hoc modo etiam posset in-
160 telligi dictum Abb. & aliorum. † Causa autem inimicitie an sufficiat ad inimicitiã probandam, dato ꝙ per partem ignoretur, vide late Iaso. in l. apertissimi nu. vij. C. de iudi. Et Felyn. in c. cum oportet nu. xiiij de accusa. Et Hippo. in l. j. §. præterea nu. iij. supra de quæstio. & in sing clxxviij. inci. inimicus. Concludentes ꝙ sufficit ad demonstrandum inimicitiam causam fuisse. Ex qua iudicari posset ipsa inimicitia, dato ꝙ etiam illa causa esset incognita præsumpto inimico, vt exemplificat Hippo. in d sing. in eo qui me accusauit de aliquo crimine, licet ego ignorem esse accus. tum ab eo. Tamen non potero esse testem contra ipsum. Item si Titius adulterauit vxorem vel filiã Gaij, et istud nõ sit cognitum ipsi Gaio. Tamen ipse Gaius non poterit testificari contra Titium, quia fuisset causa inimicitie incognita ipsi Gaio. Et sic sufficit cãm pos-
161 se considerari. † Reconciliatio an tollat præsumptionem mali animi ex inimicitia, dicas ꝙ non, maxime securo homicidio, & si facta sit pax de recenti præsumitur enim ꝙ iste Iesus voluerit se vlcisci, & iratus voluerit nocere vt est text. loquens in teste in c. ij. iij. q. v. in ratione sui, & ibi glo. dicit, ꝙ ex recentia tempor. s aliquid præsumendũ est per tex. in c. si quis viuẽte xxxj q. j. Vnde a pari procedunt aliquid non esse factũ vel esse factum sed de recenti l. j. versi. cæterum. supra de his qui eiec. vel effu. Equalia enim ibi hæc sunt viam nõ frequentari, uel de recenti esse ceptam frequentari. Et dicit Præposi. in d. c. j ꝙ ex præcedenti offensa
162 redditur suspectus affectus offensi. † Idẽ in iudice de recenti reconciliato, vt nõ possit esse iudex & tanquam suspectus repellatur vt voluit Iaso. in d. l apertissimi colum. ij. in fin. C. de iudi. Arguendo per text. in d.

© SCD - Université de Poitiers

c.ij. Idem determinat in teste per eũdem tex.& per gl.in c.per tuas,de simo.no,hoc Inno.Abb.Ioan,de Ana.in c.cum oporteat de accu. Et Alexã.in consi.xcix.in casu inquisitionis vol.j.Et Hippo.late in l.j.§.præterea col.j.versi.amplius etiam supra hoc ti. & Ioan.Crot.in trac.de testi.q.ix.iij.q.princi.Ex quo infidelitas præcedens non nocet cõuerso in promotionibus,nisi sit nouus ad fidem,vt per Felyn.in c.eam te.col.iij.in verbo infidelis de rescrip. Participãdo vt supra aliquid non esse factum,vel esse de nouo factum per gl.in clemen.ne in agro.§.sane in verb.nouicijs.de statu monacho.

163 †CONVERSATIO cum inimicis occisi facit indicium contra illum, qui delictum commisit. Ex tali enim conuersatione cum inimicis occisi,seu iniuriati præsumendum est interfectorem ex animo interfecisse,& sic appensate, cum amicus inimici sit meus inimicus l.sciendum.§.si accusatio,supra de legatio.& l.liberi & ibi Bal. & Saly.& Ias.C.de inoffic.testa.c.repellant & ibi Abb.Ioan.de Ana.& Felyn.in iiij.no. c.cum oporteat de accusa.glos.in l.j.§.cum patronus.supra de offi.præfec.vrb.& Bart. not.d.§.si accusatio. Et pro indicio ponit Gandi.in tract.malefi.in ti.de præsum.col. penul.ver.secundum ꝓ potest cognosci indicium,& dicit Felyn.in d.c.cum oporteat in vj.not.ꝓ eo ipso quod quis conuersatur cum inimico meo præsumitur meus inimicus,Et sic non solum cohabitantes,sed etiã conuersantes dicuntur inimici, quod idem voluit Luc.de Pen.in l.j.C.de his qui se defer.lib.x.col.ij.Et dicit Bald.in consi.cxij. punctus in fi.vol.v.quod conuersatio,& cohabitatio cum inimicis patris,& associatio sufficit ad exheredandum filium per tex.in d.§.cum patronus,& hoc indicium cõsideraut.Cic.in d.lib.ij.ad Heren.in c.de causa coniecturali in parte argumenti ibi quo cũ visus sit,& ibi num quem habuerit de con-

164 socijs,de adiutoribus. †Vnde videmus, quod conuersans cum inimicis meis nõ potest esse testis contra me.d.c.repellantur,& d.c.cum oporteat.& ibi doc.omnes, voluit Cy.Bal.in l.si quis.C.de testi.& Albe.in authen.si testis.C.de testi.& Luc.de Pen.in l. j.C.de his qui se defer.lib.x.col.ij.& Crot. in tracta.de testi.in ix.q.nu.xcviij.& Ias.in l.apertissimi.col.iij.vers.adde quarto.C.de iudi. Videmus etiam quod cõuersans cũ inimicis meis si fuerit iudex,potest allegari suspectus.c.insinuante.& ibi doct.de offic. deleg.Soci.in c.accedens.& alij doc.vt lit.

165 non contesta.Ias.in d.l.apertissimi. †Idẽ videmus,ꝓ offendens cohabitantem mecũ dicitur mihi fregisse pacem. Bal.in l.j.C.de epis.& cle.Felyn.in d.c.repellantur circa fi.

166 †Isti conuersantes recipiunt diuersa nomina, Aliqui enim appellãt eos participes. Alij coherentes, sequaces, seu complices.

167 † Participes ex mẽte Bart.in l.j.C.si rec. prouin.dicit esse filios, nepotes,& propinquos cõsiliarios, ac domesticos quod idem voluit Felyn.in c.olim.col.ij.de accusa.Sed aduerte quod text.in d.l.j.C.si rec.prouin. dicit totum contrarium illius, quod dicunt Bar.& Felyn.Nam postquam dinumerauit filios,nepotes,& propinquos subiunxit postea & participes declarãdo illud verbum id est cõsiliarios,& domesticos,Adeo quod illi tantummodo duo domesticus, & consiliarius cõprehenduntur sub illo verbo participes,Et rectius sensit Bal.in d.l.j.in addi. quod participes dicatur ille, qui est de par-

168 te, & præbet consilium. † Adherentes sunt,qui spõte eiusdem velle sunt,cuius est principalis,vt dicit Ang.in authen.de hęr. & falci.col.ij.ver.ex hoc no.& in.§.economis.in authen.de alie.& emph.Et ponit Felyn.qui multa adducit in d.c.olim. colũ.ij.& in rub.de treuga & pac.colum.pe.vbi in fisit in declarando istud verbum adherere p multas authoritates sacre scripture.& dicit Ang.in consi.cclvij.Inter capitalia,ꝓ adhærentes & sequaces sunt, qui & operibus & intentioni alicuius adherent per text.in l.j.

169 C.de rap.virg. † Complices dicunt socij ad malum,prout voluit Ioan.Andr.in c. cum oporteat.de accusa.& ibi Ioã.de Ana. in iiij.no.& Felyn.in d.rub.de treug.& pac. col.pe.nu.xix.quod facit ad accusationes, & inquisitiones,in quibus dicitur,Caius cũ suis complicibus fecit tale quid,intelligitur de socijs ad malum. Intellige prędicta,ut non procedant, qñ aliquis cõuersatur cum

170 inimicis meis & parvo tempore. †Nam tunc non est prędsumendum ex paucitate tẽporis voluisse delinquere, & me odio prosequi. Sed requiritur longa cohabitatio.l. pe.§.in factum.supra nau.caupo. stabu.per quem tex.Ioan.An,But,Imo, Are.Car.Ioã. de Ana,dicunt,quod cohabitatio(de qua supra)non est intelligenda de qualibet.Vnde si hospes repentinus ibi dedit damnũ, non teneor, secus si is qui mecum habitat,& sic debet esse continua,vel magna cohabitatio prout etiam voluit Hipp.in l.j.§.præterea. col.ij.hoc ti.Requiritur enim quod sit conuersatio illius qualitatis,vt resultet odiosi.

© SCD - Université de Poitiers

tas ex parte conuersantis aduersus,eũ,q̃ est inimicus illius,cum quo conuersatur,nã ex amicitia simplici non præsumitur malus animus,vt dicit Bal.in l.si quis in fi.C.de testi. amicitia enim simplex non inducit suspitionem in testem.Sed requiritur,quod sit maxima,seu talis,& tanta q̃ reddat eum in tãtum amicum vni,q̃ ex hoc habeat aduersarium odio alias autẽ amicitia, quæ est actus virtuosus non repellit testem l.sciendũ.supra de vsur.c.quotiens,de test.cog.Bart. & omnes doc.in l.admonẽdi , supra de iureiu. & Alex.multa deducens in consil.iiij.vtso processu.col.fi.& Crot.in d.tract.de testi.in iiij.par.in fi.nu.cxciij.Et sic requiritur longa conuersatio, ex qua resulter magna amicitia. Intelligas & secundo in eo , qui copulauit amicitias,& conuersationem volũtarie,& non coacte per ea, quæ voluit Bal. in c.j.qui.mod.feu.amit,& deducit Hip.in d.§.præterea,col.iiij comprobans per multas authoritates in illis casibus , in quibus aliquid coacte dicatur factum , vt ex inde quis non teneat.Sed hæc limitatio optime comprobatur ex eo,quod dictum est supra de adherente , q̃ sit ille , qui spõte est eiusdem velle,cuius est principalis.

171 † Iuuans inimicum meum præbẽdo sibi comeatum, iuuando ipsum armis , telis, equis,aut pecunia,præsumitur mihi inimicus,& habeat indicium contra se facta iniuria mihi,vt de inimico ĩã dictũ est , prout inter inimicos enumerat Luc.de Pen.in d. l.j.C.de his qui se defert.lib,x.adducit tex. in l.cuiusq; dolo supra ad legem iul.maiest. & ex mente Bar.ibi intelligitur etiam commodando,seu mutuando,Idem dicas in eo, qui dat consilium inimico meo , vt sit mihi inimicus , vt vult Luc.de Pen.in d.l.j.per tex.in c.quod olim.de iudic.

172 † PROPINQVITAS iniuriati inducit argumentum,& indicium pensamẽti,pone q̃ facta est iniuria,Petro,cuius propinquus interfecit iniuriantem,ex tali propinquitate præsumendum est , interfectorẽ voluisse vindicare iniuriã Petri propinqui

173 sui. Et q̃ ex animo eũ interfecerit. † Cũ iniuria facta uni de cognatione intelligatur facta omnibus de eadem cognatione.l.j.ij. & iij.supra de libe.cau.l.fororem.C.de his qui.vt indi.gl.in clem.ij.in ver.quomodolibet,de sen.excom.Bar.in l.lex corneli.in prin.de iniur,& in l.cum scimus.C.de agri. & cen.lib,x.dicens,q̃ iniuria facta vni cõsortium toti cõsortio facta uidetur l.j.supra ad silla,Et omnes poterunt vindicare tanquam consortes prosequentes eorum iniuriam.l.si fœminam.supra ad turpil etiam si vindicans sit spurius d.l.j.de lib.cau.& Card.in clem,j.de exce.præla.in xiiij.no dicit, q̃ iniuria facta domesticis meis censetur facta mihi, quod sequitur Fely.in c.petrus.in j.nor.de homi.adducit tex.in c.sciant.cuncti in verbo consanguineos.de elec.lib.vi. hoc idem voluit Alexã.in l.de pupillo.§.si quis ipsi, quẽ legit l l.prouinciali.nu.xxiij. supra de no.ope.nun.& Ioã.de Ana.in d.c. petrus.& Alex.in cõsil.lxxxix.in causa in-

174 quisitionis.volu.j. †Intellige inimicitia durare vsq; ad quartum gradũ agnationis, Bal.in c.vassallus.el j.si de feu.fue.contro. quem sequitur Fely.in d.c.cũ oporteat.col. v.nu.xij.de accusa.& voluit etiam Ancha. in c.repellantur.eo.tit.Vel dicas inimicitiã durare ad arbitrium iudicis inspecta qualitate loci,& patrie vt per Bart.in l.tutor.§. si tutor.supra de suspec.tur.dicens , q̃ standum est arbitrio iudicis secundũ facti qualitatem , & consuetudinem regionis.Nã in Tusia est consuetudo,q̃ qui iniuriatur,uel inimicatur vni ex consortibus (hoc est descendentibus per lineam masculinam)iniuriatur vel inimicatur omnibus,alibi autem aliter obseruatur.

175 †INIMICITIA an faciat indicium, si vulneratus vel interfectus sit ꝗs , & ignoratur a quo,doc.cõiter distinguunt inter inimicitiam leuem,& grauem, seu capitalem, de qua iam dixi , vt ex leui inimicitia non oriatur indicium contra inimicum, vt not. in c.cum oportet.de accus.& in auth.si dicatur.de testi.& ibi Saly.& no.in l.licet.de arb.& dixi supra ex graui inimicitia tunc oriatur indicium.l.j.§.præterea.supra eod. Bar.hic,& omnes doc.indifferenter tenent

176 istud. Sed difficultas est,an inimicitia capitalis vel grauis sola faciat indicium ad torturam, Spec.in ti.de præsum.§.species. versi.& idem est,dicit,q̃ si aliquis est interfectus,& nescitur tamẽ a quo, sed probatur q̃ P.erat inimicus illius,et ab illo offensus, poterit P.ex tali præsumptione torquerl.l. si seruus cõis.supra de don.int.vir.& vxo. & l.cum hic status.§.si mulier.& l.vir vxori.supra de leg.iij.& l.vxori.§.fin.supra fam.il.hercis.Roma.in l.j.§.si quis in villa.in j.no.supra ad sill.sequitur dictum Spe.subdens,q̃ istud videtur intelligendũ de inimico inimicitie capitalis , aut maioris partis bonorum,nõ autem si inimicitia ob parũ litigium interuenisset, per ea quæ no.in d. l.licet,supra de arbi,& in auth.si dicatur, C.

© SCD - Université de Poitiers

de testi, & in §. item propter. insti. de excu. tut. Ang. i l. fi. C. de quest. col. ij, ver. possunt, dicit ꝙ in homicidio & in vulnere possunt ponere, si reperitur aliquis mortuus, et nescitur de quo est inquirendum de inimicis, & istud est magnum indicium ad torturam. l. j. §. prererea. supra eo. Fely. in c. after te. col. fi. de præsumpt. relatis dictis Rom. et Spe. sequitur eorum sententiam. & Bolog. in addi. ad trac. Guid. de Suza. de quest. col. vij. sequitur opinionem Spec. & Calcan. in consi. lxij. Christi Saluatoris nostri. col. iiij. sequitur prædictas opiniones. & idem voluit Ange. in tracta. maleficio. in verbo fa-
177 ma publica. numero. l. †Contrarium, ꝙ immo inimicitia sola non sit indicium sufficiens ad torturam tenuit Augu. de Arim. in addi. ad Ang. in d. verb. ꝙ fama publica in vers. quero. an vnum indicium. col. vij. in fi. dicens, ꝙ præcedens decisio Spe. nõ est vera, quia sequeretur, ꝙ vnum indicium remotum a maleficio esset sufficiens ad tortu-
178 ram ꝙ tñ non est verũ. †Quia si est remotum a facto hoc est a maleficio, tũc vnũ indicium non sufficit ad torturam, per ea q̃ vult Bart. hic, & dixi supra in præmisso. vt. eandem opin. tenuit in alia addi. in d. loco. in ver. quero quid si reperiatur. idẽ voluit Gand. in ti. de præsump. & indi. dubi. col. v. versi. sed quæ & qualia, volens ꝙ fama coadiuuatur, vt ex ea quis possit subijci tormentis, primo si probetur, ꝙ inculpatus de crimine extitit inimicus offensi, aut suorũ Item si probetur, ꝙ inculpatus cõtraxit cõuersationem, vel amicitiam cum inimicis occisi, vel iniuriati. Aut quia cõtra eundem occisum, vel iniuriatum fuerit taliter versatus, ꝙ credebatur esse potius inimicus q̃ amicus, quę ex varijs causis possunt procedere, ex talibus enim dicit ipse intercedentibus crimen potest præsumi, & coniectura capitur, ꝙ in delinquendo fraudis insit cõsilium. & sic ibi vult inimicitiam de per se nihil agere, sed famam per eam coadiuuari. hoc idem voluit Saco. de Belin ti. de qõ. col. ix. ver. ex indicio vero, dicens, formam coadiuuari per inimicitiã, vt quis torqueat, hoc idem sensit Bar. hic, dum exemplificãdo in homicidio quo ad torturam imponendam dicit, ꝙ possunt contra reum apparere indicia, vt quia inimicus, vel quia fecit preparamẽta, & sic vult indicia in plurali extitere ad quæstionem habendam, non autem vnum indicium tantum. Facit pro hoc ꝙ frequenter & de facili contingit, quem esse inimicum, nõ tamen occidere eius inimicũ & exinde non potest dici, ꝙ sit indiciũ graue, & vrgens vt requiritur ad quæstionem habendam in tex. nostro, & loquitur Bald. in l. non hoc. C. vnde legi. in fin. Et dixi supra in d. premisso. vt. ex quibus magis semper iuridicum putaui, ꝙ inimicitia sola non sit indicium sufficiens ad torquendum stante ratione iam dicta ꝙ inimicitia sit quoddam remotum a maleficio ꝙ etiam tenuit Ioã. And. in addi. ad ver. sed pone in verbo tormentis, & dixi supra in vi. præmitto ꝙ male senserint prædicti ita simpliciter trãseuntes cum dicto Spe. cum ẽt contrarium senserit i mol. in l. fi. supra de hære. insti. & & dicam in indicio seq. de minis. hoc idem de inimicitia tenuit Hipp. in sua prac. in. §. diligenter. nu. lxx. adducens multa in hac materia. Possumus tamen saluare dictum Spe. vt procedat quotiescunq; sumus in loco, in quo necesse est vnum ex pluribus & certis hominem interfecisse, adeo ꝙ certũ esset delictum & certe persone. Sed incertũ sit de indiuiduo, videlicet de petro, seu Titio, nam tunc existente aliquo inimico ex illis pluribus poterit iudex ob inimicitiam procedere ad torturã, vt determinat. Saly. ã simili, in eo q̃ ex pluribus est male fame. vt is possit torquerl, ut dixit Sal. in l. fi. in ver. q̃ro an sufficiat in fi. C. de qõ. & dixi supra.
179 †MINE, & ipse faciunt indicium p̃cogitationis, et pensamenti, si is (cui facte fuerint) reperiatur mortuus & reus fateat interfecisse. Sed in pura rixa & a casu, præsumẽdum est enim talem minantem habuisse animum ad interficiendum, nã ex eo, ꝙ qs minatur alteri, ostendit se esse inimicum, vt dixi supra in primo sig. inimicitie in vermine faciunt, & istud pro indicio mali animi & doli dat Gand. in trac. maleff. in ti. de præsump. & indi. dubi. col. pen. vers. octauũ etiam, dicens ꝙ ex talibus verbis minatorijs antecedentibus ipsum crimen coniectari potest, ꝙ fraudem dolum in delicto
180 illo commiserit. †Etiã ꝙ illa verba dixerit sua malignitate & animi prauitate arg. tex. in l. cũ ratio. §. ex bonis. infra de bondam. & l. si non conuicij. C. de iniur. subdẽs, ꝙ hæc verba extraiudicium asseuerate, plata licet præiudicium plenum non inferant, tñ præsumptionem inducunt, et indicium l. quidam. supra de proba. & l. fi. C. de testi. & l. nec professio. eo. tit. Nam his modis ani-
181 mus voluntas cuiusq̃ declarat. † Et ideo dicitur, ꝙ non solũ ipsis rebus & factis qs propriã voluntatem declarat. l. si tñ §. et q. supra de edi. edic. immo ẽt ex verbis prola

© SCD - Université de Poitiers

tis intelligitur quis voluntatem suam declarare, & intrinseca sui cordis, quia non intelligitur verbis exprimere, quod mente non agitauit. l. labeo. supra de sup. leg. quo fit vt secuto homicidio post minas graui erit p̃sumptio, & graue indicium contra minãtẽ, cum effectus, & executio verborum prolatorum declarauerint animũ ita fuisse de interficiẽdo prout minãdo proposuerat. Ex hoc dico nõ esse requirendum in casu isto, An talis (qui minatus est) solitus sit minas executioni mandare necne. Cũ effectus demonstret qualitatem persone, & q̃ sit homicida et vir malorum morum. Cum iam executus sit minas per eum factas occidẽdo. & ab effectu appareat, quis fuerit ille, qui minas intulit. ex quo dico Albe. in tracta. status, q. lxiiij. in ij. par. non bene sensisse, dum vult in casu tractatus, & pensamenti minas necessario debere factas esse ab eo, qui consueuit perficere id, quod minatur. Cũ (vt dixi) distinctio hęc locum non habet, qñ pręsupponitur homicidium factum, & alia cognitio non sit facienda per iudicem, nisi tãtum super pensamento, seu tracta. Considerari autem debet distinctio hæc, qñ sumus in casu, quod ignoratur occisor, vt dicam infra. Econtra autem mine possunt considerari respectu illius, cui sunt facte vt is ob timorem minantis, si erat homo potens, & rixosus eum interfecerit, nam ad fugiendũ dolorem, & timorẽ præsumitur cõtra agẽtem. l. j. §. cum quis latrones. supra eo, & di-
182 cam infra. † Nam ob timorem ille, qui minatur mortem alteri, potest illo actu ab illo cui facte sunt mine, occidi vt per Bart. in l. j. quan. lic. fin. tud. se vindi. & Ang. in l. quemadmodũ. supra de inoffi. testa. ex qua, cum iste qui passus est minas, interfecerit minantem pręsumendum est id ex proposito factum, & vt se liberet a timore incusso, & erit indicium contra eum pro pensato
183 ad torturã. † Mine autem in casu, in quo ignoratur percusor, & interfector. An faciant indicium ad torturam dicunt doc. cõmuniter, q̃ aut ille, qui minas fecit, solitus est minas exequi, & sit vir potens. & isto in casu præsumptio sit contra ipsum ad torturam. Ita tenet Spe. in ti. de præsump. §. species in ver. Sed pone P. minatus est, & Alber. hoc modo distinguit i l. metũ. C. q̃ met. cau. Bal. & Imo. late in l. fi. col. pen. vers. vltimo inducit supra de hæred. instit. & Iaf. in l. j. C. de fer. fug. & Felyn. in c. cum oportet nume. xi. de accus. Aut iste talis erat homo vilis, ĩpotens ad talia, nec solitus minas exequi. Tunc secus vt est tex. in l. j. C. si qs imper. maledi. & lubrico lingue facile trahi nõ debet ad pœnam. I famosi. supra ad leg. iui. maiest. & Imol. in d. l. fi. dicit, q̃ facit illud, quod vulgariter asseritur, sepe minus faciũt homines, qui magna minãtur. & subdit ibi q̃ ita cõiter distinguitur & sub ista distinctione intelligi debet, id q̃ dicit Alexan. in d. l. metum. & quod dicit Abb. in c. scribã de præsumpt. Et alij per multi, quos alle. Bru. in trac. de indi col. xiij. ver. quero vlterius. & Ang. & addẽt. ibi qui multa deducunt, hinc distinctionẽ sequuntur in trac. maleficii. in verb. fama publica colũ. x. nume. xxxix. Et Hip. in sua pract. in. §. diligenter. nume. lxxxv. Et hanc distinctionem esse veram experientia, quæ est rerum magistra doc. & cum multi reperiantur, qui verba minatoria proferũt ex consuetudine, & nil aliud gerere sciunt, nisi se terribiles verbis ostendere. Ideo ad tollendum indicium minarum existentium contra aliquem probanda est loquacitas viri, qui solitus est verba similia proferre, nil tamẽ vnq̃ executũ esse & dicam etiam in seq. inditio.

184 † IACTATIO & ipsa facit indiciũ ad torturam qñ ante homicidiũ quis iactatus est, posse perficere in aliquẽ, & esse sui arbitrij, vel similia verba protulit & postea fateatur illum interfecisse. Sed non ex proposito. Credendũ est interfectorem talia verba dixisse eo animo & intentione, vt voluerit illa exequi. cum re ipsa reperiatur executum esse occidendo. Ex quo cum iactatus est, præcogitauit velle interficere. Talis. n. est animus, qualia verba proferuntur. l. is qui. §. diuus. supra de tut. & cur. dat. ab his. Et dixi supra in prin. horum indiciorũ, & in preced. iudi. & faciunt omnia, quę ibi di-
185 xi. † Et iactationem facere indicium ad torturam tenet Iac. de Belui. in sua prac. in ti. de quæsti. col. v. ver. quartum est, & col. viij. ver. item si se iactauit accusatus. Intelligendo de iactatione, quæ fit ante delictum, nam de ea, quæ fit post delictum dicemus infra in verb. confessio extraiudicia-
186 lis. † Iactatio, si facta fuerit per aliquem & postea is, de quo uerba iactatoria habuit fuit interfectus, & ignoratur, a quo. An faciat indicium contra illum iactantẽ, vt exinde possit torqueri, Bal. in consi. cclxxv. Ad euidentiã premitto vol. ij. in antiq. dicit iactationes non sufficere ad faciendũ indicium ad torturam d. l. metum adducens illud sepe minus faciunt &c. Et illud q̃ calore iracundie dicitur, ad pœnam non est tra-

© SCD - Université de Poitiers

hendum d.l.j.C.si quis impe.maledi.idē voluit Alex.in consi.clxxxj.in causa Angelorum col.ij.ver.præterea, vol.ij.Hip.in d.§. diligenter in sua pract.nu.xxxvj.adducit pro contrario dictum Par.de Pute.in tract. de sind.ī verb.An stetur dicto torti col.iij. ver.an si probetur,& nihil resoluit,Aduerte itaq;.quod prædicti Doc.sunt eiusdē sen
187 tentiæ,nec contrariantur. †Intelligunt enim iactationem non nocere inspecta qualitate psone vt dicit Bal.in d.consi.cclxxv. & Alex.in d.consi.clxxxj.Consulendo super eo,ꝓ ille testis iactauerat se dicturū cōtra veritatem.Nam tunc dicit Alex.tale lubricū lingue sibi non nocere, nisi appareat ꝓ esset persona consueta testificari contra *veritatem tunc bene sibi nocere.idem vo*luit Par.de Put.in d.ver.an si probetur, dicens,ꝓ si accusatus se iactasset de maleficio committendo talis iactatio ad malum facit indicium contra accusatum ꝓ maleficium commiserit considerata tū persone qualitate & sic omnes prædicti concorditer se reducuntur ad eam distinctionem.de qua supra in verb.mine,vt si esset male qualitatis & solitus similia committere habeat indicium contra se sin minus non , Alcia,in d.l. fugitiuus de verb sig.per illum text.ibi licet id se facturum iactauerit; dicit ꝓ iactatio non sufficit ad cōnem nisi alie coniectu re accedant,vt quia inimicus eius esset vel alioquin percussor & reprobe vite.

IN IPSO ACTV homicidij indicia.

MODVS pcutiendi,&hic facit indiciū,quod quis per industriam alium occiderit vt puta si quis existēs in abscondito percutiat de retro super caput vel punctim in renibus vel collo,vel ꝓ nullis dictis verbis percutiat in capite,vel pectore.nā talis percutiens in insidijs dicitur apensate & per industriam id tale facere,vt est text.in c.j.de homic.vbi dicit ꝓ si quis per industriā occiderit proximum suū & per insidias,Abb. antiq.ibi & Inn.exponūt & per insidias & pro id est per insidias,adeo ꝓ ille dī per industriam occidere qui per insidias occidit, vt ēt declarat Abb.Pan.ibi in ij.no. dicens ꝓ illud verbum per insidias declarat illud *verbum per industriam ꝓ idem est ac si di*xisset ex proposito.Et illud verbū per insidias importat machinationem seu manifestam seu claram,vt est text.in l.liberi.C.de inoffic.testa.Et dicit Bart.in l.respiciēdū.§. delinquunt infra de pœ.ꝓ ex proposito, & proditione committitur homicidium , si cū tibi essem amicus,vel saltim inter te & me nullus erat ranchor ,percussi te de retro,secus si essem inimicus,hoc casu dicatur ēt p̄cogitationis indicium ortri,vt dicam infra
189 in verb.inimicitia. †Percutiens autem in capite demonstrat animum ad occidēdū cum de facili ex quolibet parvo actu in dicto loco quis potest mori,vt est text.in c.significasti. el ij.de homic.in fi.& maxime in locis & ciuitatibus, in quibus male liberātur,qui percutiūtur in capite , prout est Bonone,vt dicit But.in d.c.significasti.Et ratio est *prædictorum*,quia caput hominis retinet vestigium hominis viuentis , qui vno spiritu continetur.l.rerum mixtura.supra de vsucap.qui per excellentiam attribuitur capiti,in quo est forus rationis & intel-
190 lectus. †Nam cerebrum est membrum diuinum secundum Aristo.in quo est sensus & intellectus, vt dicit Bald.in c.j.§.ad hoc colū.iij.ver.porro circa de pac.iur.firm.& nobilior pars corporis est caput.l.cū in diuersis.supra de relig.& sumpt.fun.Et per prędicta ita determinat Ioā.de Ana.in d.c. significasti.col.x.ver.no.ꝓ moderamen.Et nulla facta mentione de eo refert prædicta Fely.in d.c.significasti.col.iij.versic.not.ibi rationes. Intellige iam dicta , vt non procedant in *vulnere illato in facien.Sed quo*tiens quis vulneratur circa partes cerebri, nam vulneratus in faciem ēt ex magno vulnere non moritur.Et ratio est,quia in parte faciei vulneratus ex experientia quis non moritur vt dicit Fely.in d.c.significasti.
191 †Proditio.Et hæc dicenda est facere indi tium mali animi,& præcogitationis ad interficiendum.Nam ex proposito antecedēti cōiter homicidium,quādo fit proditorie.
192 †Et prodere est vnum actibus ostendere,& aliud in mente gerere , vt l.j.supra de præuari.Et hoc fit,si veniens tecū tanq̄ socius itineris nulla interueniēte rixa te percutio,vel si tecū sedens in mensa hoc feceriim,nā tunc aliud gero in animo,qua ꝓ gerā in actu, & proditorie vulnero C.de delat.l.fi.lib.x.ita no.Bar.l.respiciendū.§.delinquunt,infra de pœ.Et eam sequūtur Ancha.Ioan.de Ana.& Felyn.in c.j.de homic. idem Bar.voluit in extrauag.qui sint rebel.
193 in verb.rebellis,subdens. †Quod qs incidit in crimen proditionis,qñ facit contra principem ,vel contra Rempub.vt l.omne

© SCD - Université de Poitiers

delictum.§.exploratores infra de re mil.Et l.proditores eo.ti.& l.si quis aliquid.§.j.in-
194 fra de pœn. †Sed qñ committitur contra priuatum, non dicitur proditor principaliter per se. Sed crimen illud proditorie vel homicidium proditorie factum, vel qd simile l.athletas §.j.supra de his qui no.infa.& l.j.supra de pua,prædicta firmat Alexan.in consi.cxxxxv.vlso themate colũ.ij. ver & ex his volu.vij.Et Alber.in l.si amici domum.supra de adulte.& ex hoc datur ille modus procedendi qñ formatur inquisitio,seu accusatio,Et in eis ponunt illa verba,nulla precedente inimicitia,nã istud demonstrat homicidium proditorium, cũ ad demonstrandum cp quis ex proposito simpliciter non proditorie interfecerit,dicitur in inquisitione,seu accusatione existẽte inimicitia capitali inter ipsos, & sic diuersus est modus in agendo.

195 †MVLTIFVDO vulnerũ & magnitudo demonstrat animum determinatũ vulnerantis,cp præmeditauit velle occidere,& deliberauit in corde suo per antea hominem interficere prout ẽt pluries vidi, & repertum est per torturam, quendam q̃ dederat nouem vulnera cuidam suo propinquo, habuisse animum interfiendi & premeditate processisse ad vulnera,ita determinat Alber.in l.& si amici domum.supra ad l.iul.de adulter,dicens, cp ex quantitate vulnerum demonstratur homicidiũ tractatim factum per tex.in l.aut facta.§.qualitas &.§. quantitas.infra de pœ.Idem voluit in q.lxvij.in ij.par.tract.statu.subdens, quod magnitudo & multitudo vulnerum ostendit pensamentum.Hoc idem voluit Hip.in l.j.col.v.nu.xxxvij.C.de sica.dicẽs.cp licet quis percuttat in loco corpori non periculoso,& cum re non apta ad vulnera mortalia. Tamen posset totiens in tali loco percutere,& reiterare percusionem,cp percussus perueniret ad mortem, & ideo ex multiplicatione,seu reiteratione seu geminatione percusionum percipitur animus ad occidendum.Adducit q̃ plura,quę ex geminatione actus inducuntur sed lxxvj.operationes geminationes adducit Corse.in trac.de ver.gemin,& maxime in xvij cp geminis homicidium est sine spe venie allegat Bal, post Guiel.de Cun.in l.nemo.C.de epis.au-
196 di.& in q.lij.vbi dicit. †Quod delictũ, cp alias non erat capitale ex reiteratione efficitur capitale per not.per Barto.in l.licitatio.§.cp illicite. supra de publi.& per Rom.in l.si vero in.§.de viro in xiij, casu supra sol.mat.& per Bar.Bal.Ang.Ioan.de Plat.in l.j.C.de suspec.exac.libr.x.Et alia multa,quæ adducit Hip.in d.l.j.subdens ẽt idem Corse.in seq.q.liij.cp constitutiones disponentes aliquod peccatũ in foro conscientie debere reputari veniale, non excẽditur ad casum,qñ illud reteratur, qñ ex tali reteratione efficitur grauissimum,& sic mortale,adducit text.in.§.criminis.xxv.dif.Et Rom.in d.§.de viro,in xv.casu in xxxv.fa-
197 len. Præmissa intellige vera in dubio,qñ non apparet, cp a principio rixa nõ erat pura,sed si propter verba,vel perfricationem data fuerunt vulnera, vel secuta mors & si multitudo vulnerum appareat,Et per lon-
197 gum spacium rixa fuerit cõmissa. † Attamen attendi debet principium,nec debet existimari pensamentum, vt est text.& ibi no.Bar.in l.cp ait lex.§.cp ait.supra de adul. Et ita habui pluries de facto,& obtinui, & maxime in quodam improbo, qui habuit viginti sex vulnera,& iudicatum fuit rixã esse puram & homicidiũ secutum nõ fuisse premeditatum,maxime si vulnerãs,vel interficiens timebat potentiam vulnerati, ne surgẽs ipsum interficeret,& vere ille mortuus fuisset viuens rixosus,& magis potẽs prout euenit in debilitato in vno pede, q aprehendidit vtrum fortem ensem habentem,& cũ gladio paruo interfecit eũ tredicim vulneribus,timens semper ne surgens ipsum occideret.

198 †TEMPVS vt puta nox facit indicium præcogitationis, nam si aliquis hominem interfecerit,seu vulnerauerit tempore noctis,præsumptio ex occidentem, & vulnerantem delictũ præcogitasse & illud apẽsate fecisse.Cum lex male præsumat cõtra agentem de nocte, vt est gl.in l.furem circa medium, supra de sica.iux.illud euangelij, qui male agit odit lucem, de quo in c.perniciosam.xvij.q.ij.& in c.consuluit de pen.deleg.& factum tempore noctis est suspectum l.si.supra de effrac.& expil.l.hoc edictum.§.labeo.supra de his qui deiec.vel effud gl.& Doc.in l.more romano.supra de fer.& Bal.in l.acceptam in ij.q.C.de vsur. & Baly.in l.non minorem in fi.C.de trãsac. & per Alex.in consil.cuij.videtur prima cõsideratione col.iiij.ver.non obstat etiã vo-
199 lu.j. †Consideratur enim tẽpus in delictis ad ipsum granandum.l.aut facta.§.tempus.infra de pœni gl.in l.si vt allegas.C.de sica.& Bal.in consi.cccxxvij.quedam mulier circa finẽ vol.v.dicit cp per motionẽ,et vestigia pedum significatur qualitas lupor

© SCD - Université de Poitiers

rum & vulpium, sic & præambulare de nocte, & ad loca suspecta, & per personas suspectas facit suspitionē ad torturā. & Deci. in d.c. consuluit col. ix. nu. viij. dicit, ꝙ quādo aliquid est factum tempore noctis dedita opera. Tunc præsumptio insurgit cōtra facientem tali tempore allegat glo. in c.j. vt ecclesia beneficiorum. & Abb. in c.j. de clādes. de spon. & multa alia. ꝙ ēt sequitur in l. nō minorem. in j. no. & dicit Tanchred. in sua cōpendio. quē alias dē practica. Bal. in xvij. q. v. q. prin. ꝙ si delictum committatur de nocte, & inuenius fuerit reus illo tempore ꝓsumptio est cōtra ipsum quia tenebre facte sunt ad male agendum l.j. §. tria luminaria. supra de vent. inspi. & ꝙ præsumatur præcogitatio & tractatus in eo homicidio tali tempore perpetrato, ponit Alber. in l. & si amicis domum. supra de adult. & in suis. q. statu. q. lxiiij. in iij. par. allegat. Inno. in c. inter alia de immunit. eccles. & Mant. in d. cōsil. cccxxv. nisi innocentia versi. quinto.

200 †LOCVS agrauat delictum, ꝙ preco gitationem ostendit argu. tex. in l. aut facta. §. locus infra de pœn. Nam si quis hominē interfecerit in prætorio. in ecclesia. & in alio cōimili loco, præsumptio est, ꝙ ibi accesserit ad homicidium committendum. qa non est præsumendum, quod nisi ex magna causa, & deliberate in eo loco voluerit hominem interimere. Qūm etiam ex loco sumatur argumentum, vt per Parid. de Pute. in trac. de sind. in verb. & indicijs, & Gādi. in tract. malefic. in tit. de præsump. & indic. col. j. in prin. & pro indicio pensamenti dat Albe. in q. statu. d. q. lxiiij. in iij. par. & Māt. in d. consil. cccxxv. nisi innocentia colū. iij. versic. iiij.

POST HOMICIDIVM.

201 ASSOCIATIO uel auxilium †præstitum post homicidiū, cū tripliciter possit auxilium præstari valet. ante delictum, post delictū, & in delicto, vt per Bar. in l. in furti. §. ope. supra de furt. & dixi, supra in princ. Faciunt indiciū, vt si quis post commissum delictum statim habuerit propinquum. vel amicum eum associantem, & ducentem extra ciuitatem. ad ecclesiā, vel alibi secure. Nam est ista associatione incōtinenti facta oritur præsumptio, ꝙ iste præparari fecerit affinem, vel amicum ad delictum committendum, & sic præcogitatum fuerit homicidium. Secus autē est si ex interuallo post delictum amicus, vel affinis fuerit peruenisset. Nam tunc nulla præsumptio, seu indiciū oriretur, ita distinguit Bald. & dat pro indicio in l. non ideo minus in fin. C. de accus. p tex. in l. si vētri §. fi. supra de priuil. credit. de quo ēt dicam in verbo assistentia.

202 †Idem dicas in receptatore. vt si aliquis vulnerat. vel occidit aliquem & homicida est in domo te sciente, cum nullam affinitatem vel amicitiam ante maleficium haberes, & ipsum defendis, præsumitur enim cōtra te, ꝙ fuerit conscius maleficij, maxime si vulneratus aut occisus erat inimicus tuus arg. l.j. C. de his qui latro. ocul. & l.j. supra de recep. & l.ij. §. non tantum. supra de incēd. ru. naus. ita pro indicio tradit Bonifa. de vinel. in rub. de indic. in prin. & Gandi. in titu. de præsumpt. & indic. dub. col. pen. ver. Tertia ratio, & in tali receptatione requiritur scientia delicti commissi, quia hominem recipere est humanum ut per Bal. in l. quicūque in prin. C. de ser. fug. Requiritur etiā ꝙ non sit consanguinitas, vel affinitas vt dixi, & ita intelligit Barto. in l. fi. supra de recep. & ponit Ang. in trac. malef. in verb. dicto malefic. nu. xxiij. & per Hip. in l.j num. cxcvij. C. de rapt. virg. vbi late. Vnde Pari. de Put. in trac. de sind. in verb. mādauit col. iiij. ver. filius occidit determinat, ꝙ si filius occidit aliquem. & probatur, ꝙ parte erat prope locum homicidij, & quod pater filiū arripuit de manu capientium, & gladium euaginauit, & ipsum receptauit. iste pater non est torquēdus, si modo ex parte patris probatur bona fama. & quod occisus dixit patrem esse innocentem, & ꝙ pater filiū reprehendidit in prin. rixe ea ratione, quia non precedunt indicia ad qualitatem delicti legitima. l.j. in princip. l. vnius. §. fi. supra hoc tit. l. milites. §. oportet. C. eo. & quia nō est nisi vnum indicium, cum plura requirātur, multa adducens in hac materia. Luc. de Pe. in l.j. col. iij. ver. sunt ēt alia. C. de nu. actuar. lib. xij. dicit, ꝙ magnum est indiciū maleficium receptare, defendere, visitare, associare, donare, numera ei mittere seu fauorem sibi impēdere & his similia c. accusatus. §. ij. de hæret. lib. vj. & q̄u's loquatur in hæresi, idem est dicēdum in alijs grauibus, c.j. de homicid. lib. vj. & ibi per eum.

203 †CONFESSIO facta per reum diuersis modis potest indiciū constituere, Nā aliqn̄ est extraiudicialis, & hæc parte absente & parte præsente fit, Aliquādo est iudicialis. Et hęc fit corā iudice nō suo & poe

© SCD - Université de Poitiers

nitus incompetenti, Aliquĩ coram iudice incompetenti in quem pōt fieri prorogatio. Aliquando coram iudice competenti, & in
204 tortura, de his omnibus videamus. ¶ Cōfessio extraiudicialis facit indicium ad torturam Bar. hic col. fi. glo. & Bar. in l. capite quinto. supra de adul. glo. in l. iustus fustiũ. supra de his qui not. infa. & Bart. & alij. Doc. in l. qm̃. supra de infam. Alexã. & Soc. q̃ dicunt hanc esse cōem opinionẽ in l. magistratibus & ibi Dec. & alij. supra de iurisdi. omn. iudi. Abb. & communiter Cano. in c. at si Clerici de iudi. Vnde si quis dixerit extra iudiciũ hominẽ interfecisse ex proposito, vel eum expectasse in insidijs, vel similia, ex ea confessione poterit torqueri.
205 † Ratio potuit esse, quia confessio extraiudicialis facit semiplenam probationẽ Bar. & alij communiter in l. admonendi supra de iureiur. & glo. & doc. in c. fi. de succes. ab intest. & indicium est minus semiplena probatione l. cũ probatio supra de probat. Ergo faciet indicium, cum faciat, quod
206 est maius. † Requiritur primo in tali cōfessione, q̃ sit probata per duos testes cũ sit indicium a remotis, & in eo requiruntur duos testes glo. sing. & ibi Bart. in l. fi. C. famil. hercis. idem Bar. hic col. fin. & dixi supra in vij. præmiss. † Secũdo requiritur, q̃ ita confessio sit verisimilis, vt pina quod habeat causam præexistentem, in qua consistit honor, vtilitas, vel quid aliud simile ex his, quę deducit Cic. in lib. ij. ad hæren. in c. in causa connecturali, & quę deducit etiam Alciat. in l. fugitiuus infra de verb. signi. Et probat tex. hoc in d. l. capite quinto, vbi repertus fuit adulter in domo, qui confessus fuit extra iudicium, Et sic propter verisimilitudinem, & causam quæ est quod erat in domo, oritur indicium ad torturã, not. Bal. in l. clarum. C. de autho. præstan. Et Cæpol. qui multa adducit in cõsi. xxxij. multa possent col. pen. & Dec. post ipsum in d. l. magistratibus col. fi. quamuis Ias. relinquat cogitãdum, Sed (prout dixi) optime probat tex. iunct. glo. in d. l. capite quinto, & dixi supra
208 in v. præmisso. † Ex hoc infero, q̃ Iaso. male sentiat in d. l. magistratibus dum dicit, quod facta confessione extraiudiciali, si sequatur confessio in tortura, non requiritur ratificatio per glo. quam dicit sing. d. l. cap. quinto, quæ vult secundum ipsum, quod facta confessione in tortura illi est standum, Nam dico quod ista non fuit intentio glos. per iura, quæ allegat, Sed hæc, q̃ præceden ti verisimilitudine siue causa si reus cōfessus fuerit extraiudicialiter, & postea confiteatur in tortura q̃ standum sit illi confessioni, non quod ratificatio non requiratur, Sed iudex non debet perquirere post sententiam nec post ratificationem de veritate delicti, vt in l. j. §. diuus. &. §. pen. & fin. hoc titu. allegatis per glo. in d. l. c. quinto, vbi de confessione serui, qui dixerat hominem interfecisse, & confessus in iudicio fuerat condemnatus, adhuc tamen perquiritur de veritate. Et ideo non est aliud perquirendum in dispositione d. l. c. quinto, quia verisimilitudo delicti, & causa præcedebat, cũ esset repertus in domo mariti, & verisimile erat adulteriũ commisisse, & dicit Bal. in l. in bonefidei col. tj. versic. modo quero. C. de iureiur. quod cõfessio in d. l. c. quinto erat iũcta cum verisimili ratione temporis, & loci, & ita intelligatur l. quero supra de edil.
209 edic. † Ista cõclusio de confessione extraiudiciali limitatur per Felyn. in d. c. at si clerici non procedere, quotiens ante cepiũ iudicium reus reuocauerit talem cõfessionem per doctrinam Bal. in l. j. §. fi. C. de cõfes. Hanc limitationem sequitur Deci. in d. c. at si clerici, & Ias. in d. l. magistratibus, dicit q̃ est magna limitatio, si vera est, sed Dec. in d. l. magistratibus eam impugnat.

Primo quia dato, q̃ reuocatio confessionis tollat errorem iuris, non tamen ammouet factum. Item quia animus iudicis inducitur ad suspensionem ex ea confessione, itẽ ex doctrina Abb. in c. illud de præscrip. vt per eum. In casu quæstionis nostre habẽdo respectum ad indicium pensamenti, & homicidij præmeditati. Dico q̃ reuocatio nil operatur, quia confessio extraiudicialiter facta, q̃ apensate & ex animo hominẽ interfecerit, inducit maximam probationẽ cum illa, quæ pendent ab animo, confessio extraiudicialis plene probat Bart. in l. celsus colum. pen. versic. sed qualiter supra de vsucap. Vbi ad offendendam malam fidem confessio extraiudicialis sufficit, idem Bar. in l. certum. §. si quis absentem supra de cõfes. vbi ad demonstrandã additionẽ, & animi declarationem confessio extraiudicialis sine præsentia partis plene probat. istud & in ciuilibus, vt inducat plenam probationem. Ergo in criminalibus faciet saltim indicium q̃ est minus semiplena probatione l. cum probatio. supra de probat. & dixi supra. Et ideo si talis cõfessus dixerit per errorem confessionem fecisse, & eam reuocet non admittitur, quia est animi declaratio, Aut sumus in homicidio puro. Et iste

reuocans

© SCD - Université de Poitiers

reuocans allegat errorē in facto proprio, & nō admittitur error, nisi probetur l. quāquam supra ad velle. Aut reuocat dolose, vt euitet torturam. Et tunc non admittitur, quia dolus, & fraus non debet alicui patrocinari, l. verū. §. hoc quoque supra pro foc.

Non ob. decisio Bald. in l. j. C. de confes. quia loquitur, vt dicam in cōfessione facta corā iudice incompetenti, vt eius verba dicunt, & ita eum locū intelligit Rim. in d. l.

210 magistratibus col. iiij. † Præsentia partis an operetur hoc cp confessio extraiudicialis faciat plenam probationē. Abb. in d. c. at si clerici. & in c. olim co. si. de rescri. Tenet, cp plene prejudicat, Are. in d. c. at si Clerici impugnat hoc, quia argumētū, quo vtitur Abb. non est validū. Nam dicere in ciuilibus confessio facta parte præsente plene præiudicat. Ergo & in criminalibus. nō procedit, Quia probationes facte in ciuili non probant in criminali, in quo requiruntur clariores probationes Bar. in l. ij. §. hoc edicto supra vi bon. rapt. Item & alia ratione, quia respectu Reipub. talis confessio videtur facta parte absente, vnde fisco nihil acquiritur, ex quo necesse est, cp nomine fisci aliquis interueniat, Dec. in d. c. at si cle

211 rici impugnat has rationes. † Et primā quod loquitur in probationibus, secus in confessione, quæ semper & in alio iudicio nocet & probat. l. generaliter. C. de nō nume. pecu. c. per tuas de probat. Bald. Alex. & alij in l. ij. C. de eden. Quo autem ad secundum dicit, quod in tali acceptatione esse debet persona publica, quæ acceptet, per ea, quæ not. Bal. in l. ij. C. vt in posses. legat. & per But. in c. per inquisitionem colū. v. ver. ad secundum de elec. & multa alia deducit, de quibus per laso. in l. stipulatio ista. §. alteri. supra de ver. obli. Dico præsentiā partis, seu alterius nomine publico interueniēntis nil operari, vt maius inducatur ex confessione, quam quod fit indicium & de hoc puto text. in d. l. c. quinto iunc. glo. Nam ibi maritus habebat adulteriū in domo eius rei testande gratia, glos. exponit vt confessionem extraiudiciariā haberet, quę facit indicium, & sic ibi erat maritus præsens, attamē inducit minus semiplena probatione. Præterea pro premissis facit gl. quæ ibi not. Bald. Saly. & alij in l. iubemus.

212 C. de lib. cau. † Vbi confessio rei facta coram notario solo, vel coram iudice solo non præiudicat ipsi reo, attamen facit indicium, quia perinde habetur ac si esset facta extra iudicium, vt est glo. & Bar. ibi in l. cū scimus. C. de agric. & censi. lib. xj. & dedu-

213 cit Soc. in d. l. magistratibus col. pe. † Et nulli dubium est, quod notarius est seruus publicus & potest stipulari alteri, & maxime publico & fisci nomine, publico enim stipulatur, vt in l. non aliter supra de adop. & ibi no. glo. & Doc. in c. quāus iunc. glo. de vsur. lib. vj. not. Card. per illum text. in c. j. §. j. in xij. not. de exces. prælat. in cle. iudex etiā qui publicas res pertractat & tuetur præsens si non in forma iudicij confessionem recipit, non inducit aliā probationem nisi indicium. & eam accipit nomine publico. & interrogationem permittit, cp maius est, vt respōdeat interrogationi, quā cp de per se dicat per no. in l. j. supra de ver

214 bo. oblig. † Confessio facta coram iudice pœnitus incompetenti veluti confessio per clericū facta coram layco, An faciat indicium. Doct. antiqui in cap. at si clerici de iudi. in princi. tenuerunt, cp sic, mouentur per tex. in l. iubemus. C. de lib. cau. & in l. si duo patroni supra de iureiur. & l. generaliter. C. de nō nume. pecu. & ex ea reg. quod vtile non debet per inutile viciari, quotiēs recipit separationē, cōfessio aūt potest recipere separationē ab ipso indicio, ergo &c. Adducuntur ēt not. in l. ij. C. cōmu. vtr. iudi. tē ex alio, quia quod nullū est quo ad expressionē voluntatis, & eius declarationē aliquid inducit l. fi. & ibi Bar. supra de reb. eor. Cū etiam cōfuetudo quæ est nulla exprimit intentionē vt per Ange. in. §. ex non scripto insti. de iur. natu. & hanc sententiam sequitur Deci. in l. magistratibus supra de iurisdi. om. iud. & in d. c. at si clerici respondendo obiectis per aliam partē factis, simpliciter transit Abb. & alij Cano. in d. c. at si clerici in prin. de iudi. & Bart. intellectus secundū iura, quæ alleg. videlicet tex. in d. c. at si clerici. & Alex. Iaf. Rimi. & alij cum muniter Doc. tenent contrarium per d. c. at si clerici ponderando eum in duobus locis ibi dum dicit aliquatenus. & ibi dum dicit propter hoc cp denotat causam remotam l. eo tempore supra de pac. Nam si talis confessio faceret indicium, ductus ad torturam si confiteretur, & fieret ex inde indiciū & sententia, principiū & causa fuisset illa confessio facta coram iudice incompetenti, cuius virtute fuerat tortus, & ex tortura iudicatus. Item quia hic talis clericus confitens videtur metu confiteri, & per iniuriam.

215 † Cum layci sint opido infesti clericis. c. layci. c. laycos. ij. q. vij. præterea quod nullū est, nullum producit effectum l. iiij. §. con-

© SCD - Université de Poitiers

demnatũ supra de re iudi.l.si pater supra ne de ſta.defunc. præterea confeſsio facta per reum erat iudicialis, ergo tanq̃ extraiudicialis non debet valere, quia actus non valet vltra intentionẽ agentium l.non omnis. ſupra ſi cer.pet.& ita reſident cõiter Doc. Deci.in d.c.at ſi clerici.tenẽdo vt dixi contrariũ reſpondet omnibus his adductis, vt non valeat id, q̃ iam dictum eſt, ad hoc vt ſententia fieri poſsit. Sed valeat tanquã indictũ. Abb.in d.c.at ſi clerici.dicit diſtinguendum debere, quod aut ſponte iſte talis Clericus fatetur.& tunc faciet inditiũ, Aut coacte,& tunc non faciet inditium. iſta diſtinctio eſt contra tex.in c.ſi diligenti de for. competẽ. vbi clericus volens, vel inuitus non poteſt iudicari per laycum,& omnia acta ſunt nulla. Aduerte quia indiſtincte puto, qd̃ confeſsio nõ faciat inditium, primo per text.in l.primo.§. Antoninus ſeuerus ſupra de qõ. & in l.diuus.§.ex cauſa eo.ti.vbi Iuriſconſultus arguit hoc modo. Seruus non poteſt torqueri in dũm vt probet contra eũ, ergo nec indicium facit & ſic intelligit Bar.in l. maritus eo.ti.diſtinguendo, q̃ ſi teſtis nõ poteſt examinari propter reuerentiam ſi non probat.nec facit indicium. Iiẽ ſi teſtis non fuerit recte examinatus ob non ſeruatã formã iudicij nõ facit indicium. Ex quo ſi propter reuerentiam, quã habere debet iudex laicus in clericos, vel propter obſeruantiã iuris,& eius ordinẽ, iudex laicus prohibetur clericos examinare, ſi eius dictum non probat, nec faciat indicium. Accedat ad hoc, q̃ clerici prohibiti ſunt reſpondere coram iudice layco in cauſa maxime criminali etiã quod vellent c.diligenti de fo.cõpe. Et iudex laycus non poteſt ipſos interrogare d.c.at ſi clerici, quo caſu ſuccedit illud qd̃ dicit Saly.in l.ſeruos.C.de teſti. quod ſi iudex non poteſt interrogare, & reus etiã volens non poteſt reſpondere.quod nõ repo-
216 bat eius dictum nec facit indiciũ. †Præterea indicia debent eſſe legitima l.j.hoc ti. l.milites.C.eo. Sed cõfeſsio facta coram iudice incompetenti eſt illegitima, quia facta contra ius l.legitima ſupra de pac. Ergo indicium non dabitur maxime quia indicia, per quæ deuenitur ad torturam ſunt indicia iuris, iſta vero, per quæ deuenitur ad inquiſitionem, ſunt facti Bal. in l.ſeruos.C. de
217 teſti. †Præterea text.in dicto capit.at ſi clerici dicit, q̃ confeſsio non valet quia cõtra ius, ſi ergo confeſsio, quæ eſt quoddam integrale non valet ergo nec eius pars debet valere, Cum indiciũ ſit pars confeſsionis, Et pars probationis cum ſit minus ſemiplena probatione dicta l. cum probatio. ſupra de probat. quia ſequeretur quod in parte eſſet valida,& in parte inualida, cum tunc lex totã inualidat, Et a quo remouet genus, remouentur & quelibet eius ſpecies l.fina.C.de vſur.re.iudi.& l.fundi.ſupra de
218 fund.inſtruc. †Confeſsio facta coram iudice incompetenti, cuius iuriſdictio prorogari poterat an faciat indicium, vt ſi laycus coram iudice layco nõ ſuo ſit confeſsus delictum Bald. Ang. Alex. Ias. Dec. in l.magiſtratus ſupra de iuriſdi.om.iudi. dicunt facere indicium,& ibi dicit Soci. q̃ iſta eſt communis concluſio.& cano. cõiter in d.ca.at ſi clerici,& ibi late Aret.& Dec. tenent indicium dari. & quod iſta confeſsio operetur hoc, quod per torturam poſsit compelli ad perſeuerandum. motu primo per text. in l. iſtus fuſtium. ſecũdum vnam opin. ſupra de his qui not. infa. Secũdo per tex. in l. diuus. ſupra de cuſto.& exhib. reo. Tertio mouetur. Dec. ea rõne, Nam ſi confeſsio extraiudicialis facit indicium & aſſertio in facto proprio probat, eo modo, & talis cõfeſsio, maxime quia fit ad interrogationẽ & reſpõſionem, ideo debet eſſe validior quam q̃ ſit extraiudicialis cõfeſsio iux.no.in l.j. ſupra de verbo.obli. item quia & ſi deficiat ius in eo caſu, factum tamẽ remanet, ex quo facto oritur indicium. In hac concluſione puto diſtinguendum inter hæc duo, q̃ aut iudex incompetens procedit contra reũ errore facti, quia putat ſe competentẽ. Aut ſcit ſe incompetentem,& videns reum tacentẽ procedit.& tunc confeſsio coram eo facta operetur indicium, ſiue putauerit ſe iudicẽ competentem ſiue non.& ita procedat communis concluſio. Aut & ſecundo caſu, huic iudici opponitur de incõpetentia, & ipſe inuito reo vult procedere. Tunc dico, q̃ confeſsio rei non facit indicium, quia videtur contra ius elicita, & exinde iudex dicitur facere iniuriam ipſi reo argu.l.eum qui.§. ſi.ſupra de iniur.& per ea quæ determinat Saly.in l.decuriones.C.de qõ. volens tunc demum iniuriam fieri ipſi decurioni eum torquendo quando iudex de eo notitiã habuit, ſi itaq; cõtra ius iudex proceſsit, factũ per ipſum eſt nullum l. non dubium.C. de legib.& ſimus in caſu, de quo loquitur d.l. diuus ibi ſed ſi maligne interrogaſſe, aut nõ dicta retuliſſe pro dictis compererit. Cum iudex videatur iniuria affici ſi opponatur contra eius intentionẽ declinatoria, ex quo præſumẽdum eſſet, quod non fidelitter pro-

© SCD - Université de Poitiers

cessit in habenda tali confessione, ideo nõ nocet. Intellige prædicta, vt confessio no ceat, & faciat indicium, nisi reus coram iudice competenti & in actis reuocauerit eã confessionem sub illa ratione, quod confessus est scients illum esse iudicem incompetẽtem. Et quod confessio sua propter illud sibi non nocebat. Et quod noluit opponere de incompetentia, quia timebat seuitiam iudicis, & ne deteriora contingerent. Si hæc reuocatio haberet verisimilitudinem in se respectu persone iudicis. Putarẽ ipsam ammouere vires indicij vt dicã infra in verb.
219 fuga. †Confessio facta in tortura an faciat indicium, si reus ductus ad ratificandũ negauerit. Doc. cõiter tenent indicium oriri per not. per Bart. in l. vnius. §. j. in princi. hoc titu. & tenet Bal. in l. bonefidei. colũ. ij. versi. item quero. C. de iureiur. & ratio est,
220 †Quia variatio in reo facit indicium & ex ea potest torqueri, vt per Bal. in l. multũ interest, & per Bar. in l. de minore. §. plurũ hoc ti. propter hoc poterit torqueri. Et erit indicium, cũ sit primo confessus, postea extra torturam id negauit intellige in eo, qui confessus est in tortura præcedentibus legi
221 timis indicijs antecq̃ torqueretur. †Alias si absque indicijs fuerit tortus, confessio sibi non nocet, vt per Bar. in l. pen. supra eo. & per Bal. in l. fi. in fin. C. de accu. rationem reddens, q̃ torqueretur tã contra ius partis, quã contra ius torti Ang. in tract. malefi. in verbo fama publica nu. xxxvj. & ibi add. late, & Hip. in l. pen. supra eo. nu. x. Difficultas est si reus per plures vices ductus ad torturam confessus est delictũ, & ductus ad ratificandum negauit, id facieudo per plures vices an debeat procedi in infinitum ad torquendum. Par. de Put. in tracta. de indi. circa finẽ, quẽ referẽdo sequitur Hip. in sua prac. §. qm̃. in ij. col. dicunt q̃ non est procedendum nisi ad tertiam manum torture. & sic per tres dies diuersos est torquẽdum, vt in simili declarat Ang. in l. fi. C. de quæst. &
222 vidimus supra. † In hoc casu puto distinguendum, Aut sunt indicia leuia contra reũ vt ex illis possit semel torqueri. Et tũc si fuerit tortus sufficienter pro illo indicio & semel, & cõfessus fuerit post torturam si postea ductus ad ratificãdum negauerit delictum confessum poterit ex tali variatione torqueri. Et si confessus fuerit, & postea dum ratificatio fieret iterum negauit nõ est amplius torquendus cum purgauerit indicia sua. Et illa secunda variatio non faciet aliud indicium quia non est diuersitas inter præcedentem variationem & hanc secundam. Et indicia de nouo non dicuntur venire propter quæ debeat torqueri, quia nõ sunt diuersi generis vt per Barto. in dicta l. vnius, & Doct. in dicta l. repeti hoc titu. Si vero sunt indicia vrgentia, propter quæ debeat his torqueri si primo tortus sufficiẽter confessus sit, & postea ad banchum negauerit, debet iterum torqueri & secundo pro indicijs, quæ habet contra se & si tortus confessus est, & eo modo quo supra. Et post negauerit, debet tertio torqueri. & ista tertia tortura est tanta pro variatione iam dicta per reum his facta, quod facit vnũ indicium tãtum, & est prædicta ratione si habet indicia vrgentissima, Tunc si in prima sufficienter tortus & in secunda, & in tertia confessus sit. Et postea negauerit vt supra Tunc quia ob illam trinam variationẽ ortum est indicium, debet quarto torqueri, & in hoc recedendum est ab ea regula, qd non sit procedendum nisi ad tertiam manũ torture, quia dum indicia, quæ merebantur trinam torturam expurgantur, oritur aliud indicium, ex quo & quarto est torquendus nam si reus, non torqueretur nisi ter, vt dicunt prædicti Doct. omnia indicia rei non essent expurgata.
223 †LITERARVM acceptatio an faciat indiciũ vt puta scripte sunt litere Seio per Sempronũ quod sunt multi testes qui dicunt te per insidias occidisse Gaium & exinde mandatum esse per iudicem, quod capiaris, ideo sis cautus, Seius accipit literas & nil dicit de ea re, nec se excusat an oriatur indicium ad torturam, Hipp. in practi. in. §. diligẽter nu. cxxxvj. dicit hãc quæstionem nouam & dici posse oriri indicium ad torturã quia in criminalibus proceditur ad instar ciuilium, Sed talis receptio literarum cum taciturnitate facit probationem plenã, vt per Bar. in l. filiusfamilias la ij. supra ad Macedon. Bal. in l. literas. C. manda. & alij per multi quos allegat Ias. in l. admonendi supra de iureiur. ergo talis exceptio debet operari hoc quod faciat indicium.
224 †Quia ea quę faciunt semiplenam probationem in causa ciuili faciunt indicium in causa criminali, vt per Bar. in l. fin. in fin. supra de in lit. iur. Relinquit tamen cogitandum per ea quę habẽt in l. si cum dos, & ibi Barto. supra rer. ammo. & per Paul. de Ca. & Iaso. in l. si quidem. C. de transact. Aduerte q̃ existimo istud non esse indiciũ habile ad torturam. Nam ad hoc, vt argumentum de ciuili ad criminalia valeat requi-

© SCD - Université de Poitiers

ritur, ꝙ sit par ratio eadẽ in vtroque vt voluit Saly. in l.j.C. vbi de poss. agt opor. Sed in hoc casu non est ratio æqualis de causa ci vtili ad crimina lẽ ergo &c. Nam quando aliquis accipit literas in causa ciuili, & obligatione pecunie arbitrij est accipientis dicere ꝙ non teneatur nec debitor est quantitatis contente in literis quia optime scit se non esse debitorem, sed quando recipit literas de delicto, & quod sunt testes qui hoc dicunt potest subsistere, & timere propter testes falsos, & nil dicere ne diffametur de tali delicto, nam pœnes probos, & bonos posset oriri suspitio & infamia ob illas literas, & posset nocere propalãti ob famam ideo nõ est inconueniẽs, si ipse taceat cũ ex expressione contentorum in literis posset sibi nocumentum oriri, non autẽ vtilitas quod secus est in literis debiti qui propalatio contentorum in ipsis non posset sibi in aliquo nocere. Sed ꝓdesse, & ideo nulla adest causa propter quam non debeat dicere portanti literas debiti, quod non est debitor scribentis item ex alio, qũ committitur citatio personalis, ob delictum a communiter accidentibus, secreto committitur vnde ille qui scribit amico literas scribit quoddam secretũ, dum dicit, ꝙ aduertere debet ne capiatur quo fit, vt non conueniat, quod ille qui accipit literas id palã dicat ad præiudiciũ illius qui ostendit se velle fauere illi qui literas accepit, ex quo cum nullum, sit cõmodum scribenti, vt frequenter accidit ergo nec debet habere hoc incõmodum vt imputetur diuulgasse, & notificasse per literas id, quod erat secretum, & hæc communiter contingunt, itaq; debent considerari. Et indicijs argumentum a communiter accidentibus validissimum est vt per Bal. in l.fi.in fi. supra de hæredi. institu. & dixi supra in indicio a communiter accidẽtibus. Et ideo putarem istud non facere indicium nec ad inquirendum, nec ad torturam. Dato ꝙ habitis literis aufugeret ex loco in quo erat cum iustam cãm fuge haberet fidem præstãs literis sibi scriptis vt dixi, dicam infra in indicio fuge. Dum ob suspensionem inquisitionis fugam esse licitam diximus, idem dicerem in quocunque delicto & maxime si scriberentur litere super furto ꝙ maxime multum infamat, vt in l. prima. ff. de his qui not. infa.

225 †TRACTATVS dicitur esse, quotiens plures conueniunt inter se, & inimul consiliũ faciunt, & in eandẽ opinionẽ deueniunt ad delictum cõmittendum, tex. est in l. & si amicis domũ ibi, conuenire ad tractãdum supra ad leg. iul. de adult. & in l. fi. §. fi. ibi ampliori tractatu habito. C. de iur. delib. & in l. nam cũ tractatu supra pro socio & in l. si autã. C. de ingen. manum. & Innoc. in c. bone memorie el ij. de elec. in ver. tractatũ dicens, ꝙ tractare est deliberare, ac cogitare de aliquo, & oportet ꝙ fiat discussio, & examinatio rei, de qua agitur, quod voluit ẽr Alb. in d. l. & si amicis domum, & in d. l. fi. §. fin. & in tracta. statu, in q. lxiiij. in iij. par. dicens, ꝙ tractatum dicitur quando consiliũ, deliberatio, & tractatus præcessit inferens ad statutũ puniens homicidiũ per tractatũ factũ pœna mortis, & per non tractatum puniens in centum, vbi examinat, quando præsumatur homicidiũ per tracta-
226 tũ factum, & quando non. †Per tractatum homicidium factũ habet hoc gratius, vt maiori pœna puniatur. & si plures fuerint in rixa per tractatum facta omnes tenentur de occiso glo. Dyn. Bart. & Mod. & l. fi. C. de sica. & hoc modo redducuntur ad concordiã glo. quæ videntur contrarie, vt est glo. in l. item mella. §. si plures. supra ad
227 leg. Aquil. volẽs. †Quod si vnus est interfectus, & plures sint inculpati, nec appareat, cuius ictu perierit, quod nullus teneatur, & glos. in l. idem Pomponius supra de rei vendi. contrariũ voluit, ꝙ omnes teneãtur, glo. in l. ita vulneratus. §. fi. in fin. supra ad leg. Aquil. & in l. vulgaris. §. si duo supra de furt. & in l. quoniã. C. ad leg. iul. de vi volentes insolidũ oẽs obligatos esse, Iaco. de Beluis. in prac. crim. in tit. de qõ. circa fi. concordando hanc glo. dicit esse distinguendũ, ꝙ aut fumus in homicidio facto ex propolito & per tractatum, & tunc omnes, qui interfuerunt dicto homicidio tenentur de occiso. Aut fumus in pura rixa, & tunc quilibet tenetur de eo, ꝙ gessit, iux. tex. in l. fin. supra ad leg. cornel. de sic, ꝙ ẽt voluit Bart. & Ang. ibi, & Moder. Cy. & Saly. in d. l. qm̃ & aduerte, ꝙ quando fumus in pura rixa, nec appareat, quis vulnerauerit omnes torquebantur dicã infra in verbo vita in verdictum Saly. & persistentibus in negatiua, fit abolitio criminis, non aũt absolutio quia non omne illicitum punitur l. pen. supra de his qui no. infam. Maxime vbi non deficit ius sed probatio. l. duo sunt Titij. supra de
228 test. tute. †Et ista est practica, de qua per Saly. in l. si qui adulterij in verb. ex ista glo. C. ad leg. iul. de adul. & in l. si quis in fi. C. ad leg iul. maiest. & idem est, si existentibus indicijs contra aliquem, & eo posito ad

© SCD - Université de Poitiers

torturam, & negante ac sufficienter torto fit abolitio, quę hodie dicitur relaxatio pro nunc poterunt tamen omnes pecunialiter puniri quotiens est certum ꝙ aliquis ex illis interfecerit & sic incertus de certis sed quotiens est incertus de incertis quia poterat aliter interfecisse qui non sit de illis tũc nemo damnatur ẽt pecunialiter ita vult Io. And. in addi. ad Specu. in titu. de homic. §. i. versi. pone ꝙ quatuor in verbo, Si lapis & ita debet intelligi ꝙ dicit Rom. in l. j. §. si gs
229 in villa in fi. supra ad Sillan. † In tracta tu hoc requiritur, quod committentes homicidium, vel vulnera inferentes sint coacti, & conueniant ad hoc, i. causa committẽdi illud delictum, vt in l. ij. §. homines supra vi bon. rapt. dum dicit homines coactos accipere debemus a d hoc coactos, Si vero fu mus in pura rixa, tũc homines dicantur cõuenire in hoc, i. causaliter, & alio respectu quam ad homicidium vt est tex. in l. fin. supra de sica. ibi actus vniuscuiusque in hoc collectorũ & ibi Ang. ponit hanc differentiam inter hæc verba, & fensit hoc Ancha. in consi. ccxvij. Nos Bartholameus de Saliceto. In tractatu hoc sufficit, quod constet tractatũ fuisse factum, dato ꝙ non appa reat de conclusione finali. Si modo secutus sit effectus, ita voluit Bald. in l. multũ interest. C. si quis alte. vel sibi, Et quæ not. Ang. in simili in tracta. malefi. in verb. & ad hoc
230 colloquium in prin. † Difficultas est si tractatus fuit habitus præsente aliquo, & nihil dicente. An constito de ipso tractatu, & quod ille fuit præsens pro quo gratificando factus fuerit tractatus, si tacuerit, & nil de ea re dixerit, an obligetur. Videbatur obligationem non oriri ob præsentiam, & taciturnitatẽ vt est tex. in l. filiusfam. §. inutus. supra de procur. vbi tacẽs non habetur pro consentiente. idem videmus in magnis & arduis, quod taciturnitas nõ hr̃ pro consensu. in contrariũ est veritas quod immo iste talis præsens & tacens teneatur & obligatus sit pro delicto, vt est tex. & ibi glo. in c. Petrus de homic. facit ꝙ voluit Innoc. in c. ex parte de rescri. vbi determinat, quod si quis procurat nomine meo me præsente & tacente videor consentire, quemadmodum & glo. in d. c. Petrus dicit quod si præsente eo, ad cuius beneficium tractabatur de homine interficiẽdo, etiam quod taceat, tenetur eo quoniam expresse contradicere debet, vt est tex. ibi & ita sentiunt Ancha. Ioã. de Ana. & Felyn. & alij ibi. Non obst. ꝙ quis inuitus non astringatur ad officiũ procuratoris, quia agitur in eo casu de obligatione personali ad aliquod gerendũ in qua requiritur expressus consensus vt per Iaso. in l. quæ dotis nu. xcvij. supra solut. matri. vbi multa adducit, immo quando fumus in materia delicti quo ad obligationem taciturnitas habetur pro consensu, vt per Inno. & Abb. in c. j. de his quæ fi. a maio. par. cap. & in c. ij. de his quæ fi. a prælat. si. conf. cap. & per Iaso. in d. l. quæ dotis col. xiiij. versi.
231 decimusquintus casus. † Indicia demõstrantia tractatũ possunt esse eadem fere, de quibus iam diximus in indicijs ostendentibus homicidiũ ex proposito & exemplificari potest in prępara tionibus ad delictum, vt si præparauerit equos habiles ad fugã, vel si illos ascenderũt antequam cõferent se ad locum delicti. item si vnus minus aptus ad arma & rixam acceperit vestimenta aliorũ, dum se conferunt ad eum locum in quo facta est rixa. Item si relinquerunt homines inutiles domi & coniunxerũt se robusti & fortes, & ex post secuta sit rixa. Itẽ si iussus præcesit, vt vnus ex pluribus colligeret vestimẽta aliorũ sociorũ. Item si ad sonum campane, cornu, vel alterius rei contulerũt se plures in vnum locum, & facta sit rixa. Et eo modo exemplificari potest qñ plures transierunt per locum non solitum cum armis hastatis, Archobusijs, sagitis, & arcu, & alio simili genere armorum. Et denique in omnibus suprapositis indicijs, potest etiam verificari & ostendi tractatum in infrascriptis casibus.

232 † SECRETA conuentio, & locutio habita inter plures si post exeuntes ex loco hominem occiderunt, oritur indiciũ tractatus arg. l. si ventri. §. fi. supra de priuileg. cred. & ibi not. Bar. de domino loquẽte ad aurem famuli si sequatur homicidiũ vt præsumatur mandatum. Idem not. Bald. in l. multum interest. C. si qui, alt. & in l. j. col. ij. ver. & ille præsumitur. C. de ser. fug. Intellige prædicta, vt faciãt indicium. si modo hæc tria non concurrant. Primo locutio secreta, Secundo inimicitia capitalis occisi, Tertio quod incontinenti sit secutum homicidium. nam concurrentibus his tribus oritur plena probatio, vt per Iaf. in d. l. j. C. de ser. fugi. & per Raph. Fulgo. in d. l. si ventri. §. fina. Est tamen dura opin. vt per hæc possit quis commendari. Cum in contrariũ sint ea quæ ponit Ioan. And. post Thom. de Pipe. in addit. ad Spec. in tit. de præsump. in ver. xiij. ideo cogita.

233 † RIXA secunda vice parum post pri-

© SCD - Université de Poitiers

quam facta, vt si vno die sunt rixati, & ijdē altera die sint rixati. vel parum post iterū accesserūt ad rixam. Ex ea generatione ita breui tempore facta præsumptio est mali animi, & quod inter se conuenerint pro homicidio committendo cum geminatio actus demonstret deliberatam intentionem rei agende, & delicti perpetrandi. Cum de iure actus geminatio demonstret expressam voluntatē, vt in pacto nudo geminato. Ex quo demonstratur animus obligandi not in §. de constituta insti. de actio. & in l. iurisgētium. §. igitur nuda, supra de pac. & in muliere, quæ ex actu reiterato dicitur obligari per auc. siue a me, C. ad velle, & de geminatione habetur in c. & si Christus de iureiur. Cum etiā ex prætertio arguatur in præsens. l. iubemus & ibi not. C. de proba. & in c. scribam. de præsump.

234 †AGGRESSIO nullus dictis verbis, vt si plures aggressi sunt vnum vel plures nil dicto. Tunc facit indiciū, ꝙ conuenerint pro delicto committēdo, & iā illud deliberassent, & illud pro indicio tradit Ancha. in consi. ccxvij. Et pro hoc facit l. respiciendum. §. delinquunt. infra de pen. ibi dū dicit, ex proposito latrones delinquunt, q̄a habent factiones, & ibi Bar. in eo capite dū vult, quod ex proposito antecedenti fit ho

235 micidium. †Quando fit insultus qui est motus de loco ad locum & in alium saltus l. j. §. cum arietes supra si quadr. paup. fecis. dic. & l. is qui. C. de sica.

236 †ASSISTENTIA ad delictum facit indicium ad tractatū, vt si vnus hominē occiderit, & plures ibi fuerint armati, vel propinqui facto, vel remoti, dummodo potuissent in casu necessitatis ipsius delinquētis auxiliū præstare, nam tunc ob eorū præsentiam, ille qui insultum facit efficitur audatior. Et ille in quē delinquit fit timidior. Ideo de auxilio tenentur. & præsumptio est de tractatu, vt per Bal. in l. ob hęc verba supra de infam. & in l. j. C. de rapt. virg. & in l. data opera. C. qui accus. pos. & in l. j. C. de ser. fug. col. j. versi. ex consilio dicens, ꝙ ille qui associat tempore delicti, dicitur opem præstare, etiam si nihil aliud facit, nisi quod ex proposito associat eum quod præsumi-

237 tur si secū stat armatus. †Nam ille qui armat se præsumitur de rixa, vel bello cogitare l. licet inter priuatos supra de pac. & pro indicio dat Bru. in trac. de indi. colum. xtij. j. versic. item insurgit, & de materia auxilij loquitur late Felyn. in cap. sicut dignū de homici. & Deci. in capit. primo de offic. deleg. Et Aret. in c. iij. loco colum. si. de probatio. Hoc intellige eo magis procedere, si tales ibi astantes nulla tamen facta demōstratione seu armorum euaginatione statim perpetrato delicto insecuti sunt, & associati fuere delinquentem Bald. in l. non ideo minus in fin. C. de accu. a remotis autē præstatur auxilium vt ponit Alexan. in l. is qui opē in addit. ad Bar. in addit. mag circa medium supra de fur. dicens, quod ille qui mecum stat a remotis armatus, si per eum efficiar audatior & offensus timidior, dē præstare opem mihi. Istud autem indicium potest tolli si ibi stans probauerit casu venisse in eum locum, nam tunc non erit indicatus, vt per Bal. in d. dictis locis.

238 †DVCENS verbis aliquem sciens malefactores esse in certo loco & ille occidatur vel deprobetur si verbis suis fidē adhibendo inde transierint, vt puta quod dixerit mercatoribus, quod secum ire deberēt, quia duceret eos per bonam viam & securam. Et fuerint interfecti vel derobati, indicium est contra illum, quod fuerit particeps criminis, & causam delicti præbuerit, cum etiam teneatur pœna leg Cornel. de sicar. l. iij. §. alio senatusconsulto, & arg. l. qui occidit. §. pen. supra ad leg. Aquil. & l. pen. §. si cum eo supra vt bon. rap. Et pro indicio dat Gand. in ti. de præsumpt. & indi. dubit. colum. fin. ver. decimum colligitur, subdens ꝙ quæstionibus est subdendus, & sic

239 erit indiciū ad torturā ea ratione. †Quia de his est quæstio habenda, qui suspensione cedis consentientes videbuntur l. j. §. occisorum &. §. si quis in villa supra ad sillan. Et ēt pro indicio ad torturam tradit Bonif. de vita. in ti. de indic. circa prin. in ver. item si fualit.

240 NDICIA † in homicidio, si quādo aliquis est interfectus, & ignoratur a quo ortūtur ex causis infrascriptis. Primo ex vita, & ex persona imputati. Secū do ex verbis, pictis. Tertio ex facto. Quarto ex processu, & testibus examinatis.

EX PERSONA.

241 VITA hominis, † ex antea factis spectat vt ait Cice. in lib. ij. ad Heren. in causa coniecturali. & Doc. considerant istud pro indicio, vt si quis fuerit male conditionis, & solitus similia facere habeat indicia cōtra se.

242 vt præsumatur deliquisse. †Nam ex cō suetudine delinquendi per legem præsumi-

© SCD - Université de Poitiers

tur cōtra hominem l. si cui.§.primo ibi qui semel calumniatus & supra de accusa. & l. de minore.§.j.hoc tit.l.non omnis.§.a Bar-
243 baris.infra de re mil. †Et ex præterito præsumitur in presens l.iubemus & ibi no. C.de probat. & Gandi.in tit. de præsump. col.j.ver.aliquando, & ver.fl. & consuetudo patrisfamilias siue in bonis siue in malis est attendenda.l.siue negotia supra de neg. gest.l.Olympico supra de ser.vrb.prædi.& si delictū fuerit reiteratū magis presumitur, nā ex ea geminatione ostendit determina-
244 ta voluntas ad malum agendum. †Cū actuū geminatio demōstret apertā voluntē no.in §.de constituta insti. de act. & in l. j.C.de plus petit.& in cap.& si Christus de iureiu. Vnde statutū quod pro crimine imponatur pœna pecuniaria non habet locū. Si secundo deliquerit,vt per Hip.in l.j.C.de fisca.nume.xlvij.adducit text.in l.j.C.de superexac.lib.x.& ibi Bar.Bald.Ang.& Ioā.
245 de plat. †Sed aduerte, q̄ in eo casu ex geminatione sola non proditur beneficium legis nec crimen magis grauatur.Sed requiritur,quod saltim per tres vices deliquerit. ita declarat Luc. de pen. ibi per text. in.§. verōtamē in quth.vt immob. ante nupt.donat.& in l.seruos.C.ad leg.iul.de vi pub.&
246 per Innoc.in c.j.de fideiuſ. †Difficultas fit,an ex eo,quod quis solitus sit delinquere,& sit male vite, habeat indicium contra se,vt posit poni ad torturam. Hip.in.§.diligenter nu.xcix.mouet istam q.& dicit, q̄ Doc.fere omnes post Bar. hic dicunt q̄ habet indicium ad torturam,vt per Saly.in l. fi.C.eo.& Guid.de Suza. in trac.de tormē. in iiij.col.Et Alex.in consi.lxxvij. in causa accusationis in iij.col. & in consil.l.visis & oportune in primo volu. adducit regulam quōd semel malus semper præsumitur malus.Et dicit malum facere dictum Salyce.in d.l.fi.quod si plures fuerint in rixa,& mortuus non habet nisi vnicum vulnus,& ignoratur,a quo sit illatum, & omnes torqueri non possint,si tamen fuerit vnus male vite is torquebitur,& multa adducit ad probandum illud, quod præsumatur contra solitū delinquere. Contrarium tamen post multa tenet Hippo.in dicto loco,dicens malam qualitatem persone non facere indicium legitimum ad torturam,mouetur,quod quan
247 do sumus in aliqua dispositione. †Verba illius dispositionis multum sunt attendenda capit.porro de priuileg. & ibi gloss. Sed in hac dispositione habetur id,quod semel malus semper præsumitur malus,& sic ex mala qualitate persone oritur præsum-
248 ptio.Sed sic est. †Quod præsumptio est minus quā indicium,vt per Bal.in l. ea quidem.C.de accusatio & per Iaso.in l.prima. supra de eo per quem fact.erit.Adducit etiā Bald. in l.prima. de executio. tutor. vbi præsumptio dicitur esse ad probandum,indicium vero est probatum, & sic minus est præsumptio quam indicium,adducit etiam glos.in l.absentem in verb. damnari infra de pœn.& glo. in cap.literas de præsumpt. Item quia ex præsumptione oritur argumentum.sed indicium est idem q̄ semiplena probatio.l.fin. & ibi Bartol. supra de in lit.iura.l.ij.§.si absens supra si ex nox. cau. aga.& sic cōcludit nouam esse opinionem, quod non oriatur indicium. Adducit alij
249 permultis,quę longū esset referre. †Aduerte q̄ qualitas persone dupliciter est cōsiderabilis, quod quis dicatur bonus, vel malus in genere, vel q̄ dicatur bonus vel malus in specie, De bonitate & malitia in genere est text. in l.nō omnis.§.a barbaris, infra de re mil.& l.de minore.§.fin.hoc tit. de qualitate persone in specie, & de consuetudine rei vel imputati est in d.l.si cui. §.primo.& in l. si seruus plurium.§.fin.supra de lega.j.& in dicta l.vel vniuersorum. supra de pigno.act.Bart.ita distinguit in fama in dicta l.de minore.§.plurium colum. prima versicu.pro declaratione,vt sit in genere,vel in specie, & de his duobus loquitur Cic.in præallegato loco, quod si accusatus est de occiso reperiatur per causa, vt quandoq̄ in suspitione fuerit homicidij, & si non potest reperiri par causa, reperiatur dispar,& sic generalis obiectio circa mores accusati. In vtroq̄ casu si fuerit facta probatio, q̄ ille sit malus vel in specie vel in genere orietur indiciū contra reum & maius erit indiciū contra eum qui habet presumptionem malitie in specie & sic in eodem genere mali vt in regula semel malus de reg.iur.lib.vj.ibi Dyn.Franci.& alij,& dicam infra in indicijs furti in verbo vici-
250 nus. †Attamen ex tali indicio solo nō poterit torqueri, quia Bartol.in hac l.& Salyce.in l.fin.C.de quæstio, dicunt post omnes Docto, quod quando est indicium remotum a maleficio,vt est mala fama & similia, de quibus diximus supra in præmissis, ex hoc solo non poterit reus torqueri. Sed requiruntur alia indicia pœnes istud. Ex quibus animus iudicis deduci posit in suspitionem contra reum, & sic superflua est disputatio Hippolytus

© SCD - Université de Poitiers

in hac materia, quia Doc. omnes distinguũt inter indicia, vt dixi supra in vj. præmisso.
Dictum Saly. allegatũ per ipsum in d. §. diligẽter nu. xcix. & in rub. C. de proba. nõ dicit id, ad ꝓ deducitur, quod si plures fuerint in rixa, & ignoretur per quẽ fuerit factum homicidiũ, ꝓ torquebitur ille, qui est peioris vite inter imputatos, Nam si plures fuerint imputati, & ignoretur, quis interfecerit, & omnes fuerunt in rixa, omnes torquebuntur ad habendam veritatem. ita est practica, ita determinat Dy. & Roma. post eũ, & Mod. in l. j. §. hoc rescriptũ supra ad sylla. Sed Saly. in d. l. fin. dicit, ꝓ si fuerit suspitio contra plures, qui faciliter potuissent delictũ cõmittere, Tunc stãte ista verisimilitudine, & suspitione male vite poterit is torqueri, non autẽ alij torquebuntur ob illã simplicẽ suspitionẽ, quod potuerint delinquere. Non ob, qd cõsiderat præsum
251 ptionẽ minus q̃ indiciũ, q̃a dico. †Quod præsumptio est genus quo ad indicium, vt vult Bal. in rub. C. de proba. diffiniẽdo indictum dicit, qd indiciũ est præsumptio minima hominis boni, seu distans argumentũ
252 a specie ꝓbationis. †Immo præsumptio habet plures gradus, cũ alia sit iudicis, & cõtumatie, vt si iudex citat Clericũ, ꝓ reddeat ad ecclesiã & nisi reuersus sit præsumit iudex, ꝓ habeat Ecclesiã pro derelicta, alia fame per quam proceditur ad inquisitionẽ vt in c. qualiter & q̃n el ij. de accus. Alia sit natura, vt si pr̃ exheredat filiũ, præsumitur ꝓ iniuste agat, q̃a non permittit natura præsumere, ꝓ filius patrẽ offendat, vel econtra l. omnimodo. C. de inofficio. testa. l. vlt. C. de curat. fur. & de his, & sequi loquitur. Host. in ti. de præsump. in. §. quot eius species. Alia sit iuris contra quã admittitur probatio, vt in possidẽte, ꝓ præsumatur dñs l. siue possideris. C. de proba. & ꝓ Chyrographũ laceratũ præsumatur solutũ l. si chyrographum supra de probat. Alia sit iuris & de iure cõtra quã nõ admittitur probatio. l. si q̃s adulterij. C. ad leg. iul. de adul. & ponit Bart. in d. l. siue possidetis. ideo id, quod dicit Ias. ꝓ præsumptio sit minor indicio in d. l. j. supra de eo per quẽ fac. erit, illud est verum in terminis, in quibus loquitur Ias. ꝓ est in indicio oriẽte ex dicto mortui vel iniuriati. Nã illud est indicium vile, & de eo loquitur gl. in d. l. si mater. C. de calum. & sic in eo casu est minus indicium quã præsumptio, quia ville & tenue, vt dicam infra in versi. mortui depositio.

253 †CONVERSATIO malorum, & ista facit indicium contra imputatum argutex. in l. iij §. nullus putat supra de excusatuto. & l. item apud labeonem §. adduxisse in fin. supra de iniur. l. nullus §. j. supra de act. empt. Nam ex mala conuersatione bonus efficitur malus & vitiosus l. ediles. §. pedius supra de edil. edic. Nam similis similem sibi querit c. recollentes de stat. mona. & secundum Phylos. ral s qualis quisq; est, talium consortio delectatur, & dicit text. in cap. sæpe. xxviij. q j. ꝓ malorum consortia sæpe ẽt bonos corrumpunt, & tanto magis eos, qui ad vicia pronti sunt. istud pro indicio tradit Gandi. in ti. de præsumptio. & in dic. dubita. col. j. ver. item habet indagare, & Guid. de Suza, in trac. de tortu. colũ. vj. ver. querat iudex. & Are. in tract. maleficiis, in verb. ꝓ fama publica. colum. vj. nume. xix.
254 †Istud antẽ extendit Iaco. de Belui. qui malos famulos tenet, vt sit indicium contra ipsum in sua prac. ti. de qõ. colum. v. verlic. quartũdecimum crimen allegat text. in. §. hos aũt in auth. de non alien. & in c. licet heli. in prin. de simo.
255 †QVALITAS persone potest indiciũ facere, vt cognoscatur, si respectiue ad eius cõditionem & qualitatem sit causa aliqua, quæ ipsum induxerit ad maleficiũ cõmittendũ, vt si commodum aliquod ex maleficio acquisierit, vt honorem, pecuniam, dominationẽ, aut aliquã cupiditatẽ amoris, aut voluntatem libidinis explende. Aut ꝓ voluerit incommodum vitare, vt puta inimicitias, infamiã, dolorẽ, & supplicium, quẽ omnia pro coniecturis tradit Cic. in d. li. ij. ad Heren. in prin. in cap. cause coniecturalis in parte probabili. Et hæc a legibus cõ-
256 probãtur. †Nam spes cõmodi assequẽdi, aut incommodi euitãdi probatur in l. cũ ratio infra de bon. damnat. vbi pater interficiẽs eum, qui filiũ instituerat, propter istud cõmodum fecisse videtur, & ideo filius nõ succedit & hr̃ in l. j §. si dñs supra si quisaliquis testa. & prohibu. & in to. titu. vbi succedẽs ab intestato si prohibuerit agnatũ testari priuatur successione, & ẽt filius ob prohibitionẽ patris & etiã demonstratur in l. si ab hostibus §. j. supra sol. mat. in quo priuatur maritus dote, si nõ adhibuit diligentiã in curanda ipsa infirmitate, vel nõ adhibuit medicos peritos. & multo magis si interficeret eã, & istud est ꝓ dicit Bar. in hac l. itẽ ꝓ recedebat ad cõmodũ suũ, nõ alterius, & dicã infra in indicijs furti in verbo cõmodũ. itẽ verificatur id, qd dixit de honore, q̃n per simoniã, seu ambitum vult consequi hono-

© SCD - Université de Poitiers

tem vt in to.tit.de fimo.& supra ad l.iul.de ambit.& exēplificari posset in duobus ambientibus eundē honorem, vt si aliter fuerit interfectus oriatur indicium contra aliū ad idem aspirantem quod idem dici potest in duobus riualibus, vt vno interfecto præsumatur ab altero factum,& verificetur illud, quod dicitur de cupiditate amoris explenda, & probatur in l.idem si ad stuprū. supra de condi.ob turp.cau. Et quod dictū est de pecunia, declaratur in l.iij.supra de his quib.vt indi.& in d.l.j §.si dominus, & in d.l.si ab hostibus,et quod dicitur de incō modo vitando valet infamia,inimicitia, dolore, & supplicio probatur hæc in l.j.in.§. præterea,& in.§.cū quis.supra eo.vbi præsentans latrones iudici quandoq; facit , ne infamiā, dolorem,& supplicium subeat, & ne de his accuset, ideo illos iudici tradidit.

257 †A COMMVNITER accidentibus oritur indicium vt si probetur ꝙ homines certe nationis cōiter homines interficiunt pro parua causa, vel quod cōiter contingit aliquem deferre genus armorum,ex quo reperit ille talis interfectus, vel aliud simile,nam ex hoc oriatur indicium vt per Bal.in l.fi.in fi supra de hæred.instit.exemplificans post Iaco.But.in l.neq; natales.C. de probat.in muliere,ex cuius domo visus est exire iuuenis , vel quod passim eos admittebat. ex quo existimatur meretrix.idē Bal.hoc determinat in addit.Spe.in titu.de sen.& de his.quæ ipf.seq.in.§.viij.in addit. Magna circa fi.in versi.ad mortem facit il-

258 lud quod. † Argumentum a cōiter accidentibus validum est in iure,vt per Alexā. Iaso.Deci. & alios qui accumulate ponunt in l.non hoc.C.vnd.leg.& per Fely.in c.gra verisimile.de præsump.in fi.

Ex verbis indicia.

259 TREPIDATIO, † inconstantia, varietas, vox balbutiens, loquella timida, palor,hæc omnia si cōcurrant in personam rei,vel aliqua ipsorū, erit indicium ad torturam text.est in l.de minore.§.plurimum. supra eo,& ibi Bar.& Mod.qui dicit, iudicem debere operari,hęc omnia scribi,quod loquendo trepide,pauendo,variando, reus respondit ad hoc vt possit ostendere ꝙ præcedentibus indicijs processit ad torturam, istud idē voluit Bal.in l.presbyteri.in prin. C de epis.& cle.dicens ꝙ trepidatio,mutatio coloris in faciem sunt signa l testē quod falsam dicat sed an exinde possit torqueri, istud relinquit arbitrio iudicis quod etiam

260 ex mente Bart.hic. † Vt vnum ex istis indicijs nō sufficiat ad torturam sed plura, & talia,quæ ex dispositione iuris moueant iudicem,& hoc magis est dicendū quia hæc indicia sunt remota a maleficio , ex quo vnūquodque de per se non debet esse sufficiens ad torturam,vt dixi supra in vj.præmisso post Bar.hic,quod autem hæc omnia describi debeant in actis.Bar.ad ducit Innocen.in c.quoniam contra de probat.& Spe. in ti.de testi.§.nunc tractandum.vers.hoc autem scias.Ista facere indicium ad torturā ponit Guid.de Suza.in trac.de tormen.col. v.ver.item poterit iudex & Iaco.de Belui. in practi.crimi.in ti.de quæstio.col.iiij.qui etiam ponit inter præmissa declinationem oculorum versus terram & rationem red-

261 dit. † Quia vacilans testis quæstionat l. super statu.C.eod.& Par.de Put.de sindi.in verbo viso de indicijs & seq.versi.& Are. in trac.malef.in verbo quod fama publica. nu.cv.& Brun.in tracta.de indi.colum.xij. Hippo.in sua pract.in verbo diligenter nu. lxxiiij.qui multas quotas adducit ī hac ma

262 teria. † Intellige prædicta ,pcedere qñ is qui torquetur habet legitima indicia cōtra se,antequam duceretur ad torturā alias autem si reus iniuste torqueret indicia ex his non orirentur,cum etiam ratificatio nō ualeret,ita determinat Aug.de Ari.in addi. ad Ang.in d.loco, & eum sequitur Brun.in d.loco,& Hipp.in d.§.diligenter. nu.lxxv. Sed aduerte quod Bart,aliter vī sentire in hac nostra lege dū vult , quod iudex faciat adducere ad se illum de quo suspicat & interroget de circunstantijs vbi steit illa nocte,cum quo comedit vel cenauit & similia & tunc ex sermonibus, ex voce, ex trepidatione, seu conscientia poterit cōtra eum aliquam pręsumptionē habere ex quo Bar. demonstrat ibi ꝙ iudex recipit eas pręsumptiones,& ex illis si ipsi videbitur procedere poterit ad torturam , & tñ nulla indicia præcedebant , erat simplex suspitio contra illum interrogatum ideo hæc limitatio non potest adaptari ad casum Bart.& de ea videbimus infra in verbo confessio in tortu-

263 ra. † Intellige secundo prædicta procedere,quando variatio esset circa negotium principale, vel circa circunstantias negotij principalis,alias autem non faceret indicū contra variantem,vtputa,si esset varius circa locum delicti , vel tempus ipsius delicti, ista enim variatio noceret, Secus si esset circa nomen,agnomen, loci originis vel quid aliud simile,aut voluit Bar.in l.eos.colum. ij.versi.quæro quæ dicantur, supra de falf.

© SCD - Université de Poitiers

& Spe.in ti.de teste.§.j.ver.Itē quod est varius & versi,item per aliquod Bald.Imo,in l.his verbis.§.fi.supra de hæred.inst.it.Ioā. An.& Inn.in c.fraternitatis de testi.& Pau. de Cast.in l.si ex falsis.C.de trāf & ibi Ias. col.fi.qui dicit istud esse not.in eternum ad practicam in teste quādo dicatur uarius, qd etiam voluit Tind.in trac.de testi.in vij.q. iij.q.prin.& Paris de Put.in materia nostra in trac.de sind.in verbo viso de indicijs in
264 fi. †Intellige præmissa,quod varius dicitur is qui primo dicit vnum postea dicit contrarium nullam variationis causam assignans.Cōtradicens vero qui primo dixit duo incōpatibilia, vt si dixit interfuisse cōtractui tali die,& loco, & postea dicit tali die,se alibi fuisse ¶ vacillans autem dicitur, qui dubitando, & tremendo loquitur,item & qui varie loquitur de vario ponit Bart. in d.l,eos,& de his omnibus dat doctrinam Anto.de But,in c.præterea versi,sed dabiū de test,cog.& Dec,multos adducit in d.ca. qm̄ contra nu lxiij,de prob.intellige et prē dicta vt dicam infra in seq.indicto.

265 †MENDACIVM an faciat indiciū ad torturam Bar.hic in j.colū.dicit,quod si repertus fuerit in mēdatio,erit maxima p̄sumptio contra eum per text.in l.vnius.§. testes.supra eod,& in c.literas.de p̄sum.idē voluit Rom.in cons,viii.viso facto,& Bar.
266 in trac.de quæst. †Et ratio est,quia mēdacium est falsa significatio vocis.cum intētione fallendi gl.in l.de etate in prin.supra de interrog.acti.in.§.qui tacuit glo.dicit,q̄ mēdax videtur velle decipere iudicē,ideo punitur.l.et debuit.supra de insam.& ratione mendacij quis videtur esse in dolo.l.seruus.§.si persuaserit.ff.de dol.& sequit hæc Brun.de indic col.ix,ver.quero an mendatium. Aduerte,quod in hac materia mendacij,et uarietatis ipsius rei adducitur in cōtrarium dictū And,de Iser,in constit.incip. in damna col.x,ver.item nota.qui dicit, q̄ si reus interrogatus a iudice neget, seu fa-
267 teatur,& postea dicat contrarium. †Licet assertio eius dicatur testimonium large l.generaliter in fi.C.de non nume.pecu.nō torquebitur,quia licet contraria dicere.& ponere propter salutem.l.nemo,supra de excep.l.j.infra de bo.eor & Matth.de Af. flict,in d.consti.si damna.in xiiij.no.in.j.q. sequitur hoc dictum And de Isern.Luc.de Pe.in l.quotiens col.vij,ver.sed quid si reus tenet contrarium cū Bar.hic,quod propter contrarietatē,torqueatur reus q̄uis loquatur ipse Luc,in reo,cui delatum erat iuramentū.Par.de Put.in d.trac.de sind.in verbo viso de indicijs relatis his opinionibus dicit magnam esse authoritatē And de Iser, tamē quod vtraq; opinio posset saluari, vt dicta per Bar.non habeāt hoc,quod ex variatione quis torqueatur,& male ad hoc allegatur.Si bene verum esset, quod facit p̄sumptionem, & sic quod vterq; dicat non torqueri ipsum reum ob contrarietatē licet præsumptio insurgat Sed ista saluatio non potest stare quia Iser.in dicto loco dicit qd tm̄ non est torquendus. Sed licet e poterit dicere,& cōtraria ponere ob eius salutem, ex quo nulla p̄sumptio debet oriri ex actu licito. Vnde existimo,quod And.de Isernī. non cōtradicit Bar.ex alio,si eorū dicta recte considerentur.Nam habemus eam con
268 clusionē cōmuniter approbatā. †Quod accusatus de homicidio, pōt opponere negando se cōmisisse homicidiū. & si probet pōt dicere se illud fecisse ad sui defensionē, vt per Bart.in l.cū de indebito.supra de p̄ba.& in auth.contra qui propriā C.de non nu.pec,& ibi Bal.col pe,Abb,in c,is qu in prin.de solut.voluit Soc.in l.nemo prohibetur in fin.supra de excep,qui dicit istā esse communem opinionem, vt voluit Ias.in l.j.col.fi.ver.quid in criminalibus.C.de fur. & Deci.in l.nemo ex his de regu.iur,vnde ista varietas & contrarietas concessa est ipso reo a iure,ex quo præsumptio nulla esse potest contra ipsum,nec in casu isto loqtur Bar.in l,nostra & secundum hanc conclusionē debet intelligi id q̄ dicit And.de Iser.
269 in d.const.ne damna. †Ideo distinguerem quod aut reus est contrarius in his q̄ spectant ad eius defensionem,vt contrarietate constita & probata posset consequi liberationem vel minorem pœnam vt si primo negauerat postea dicat ad sui defensionem fecisse,vel se putasse quod esset hannitus,& iustus esset eius error,vel quod esset ebrius,vel quod a casu percussit, & sic de similibus,tunc hoc casu non tenet præsumptio,quia a iure conceditur,& probatio offeretur, Aut iste reus est contrarius in his quæ non spectant ad eius defensionem, vt dicat,in die delicti loquutum esse cum Petro,& postea dicat eum non vidisse,& similia, vel quod dicat tali die fuisse Venetiis, & postea dicat eo die fuisse Mediolani,ista enim nō respiciunt eius defensionem immediate ideo faciunt præsumi contra reum, cum ista sint in facto incompatibilia,& nulla exinde utilitas oritur ad beneficium rei, quo casu est credendum quod illa contra-

© SCD - Université de Poitiers

ffetas oriatur, quia veritas aliter se habet, & quod incompatibilia non admittant tenet Soci. post Cum. in d. l. nemo prohibetur in fi. secus si utilitas daret reo ob eius contrarietatē nam tūc præsumitur, quod dicat
270 pro veritate, vt se defendat. † Cum habeat necesse probare id, quod dicit asserendo fecisse ad sui defensionem, vel similia vt not. in l. vt vim, supra de iust. & iur. & in l. j. C. vnd. vi, & in c. auditis de præsum. cum eodē tempore non proposuerit confessionem cū exceptione defensionis, vt p Abb. in d. c. auditis. & Soci. in l. non vtiq; supra de excep. & sic exceptio illa contraria admittitur, quando reus vult eam probare vt loquitur l. fer. secus in mendatio; & variatione, de qua loquitur Bart. hic.

271 † NON respondens interrogationi habet inditium contra se, vt si interrogatus si sit reus, nollit iudici respondere, inditiū est quod delinquerit. & ex inde torqueri potest, vt respondeat, ita pro inditio dat Iac. de Beluis. in sua pract. in ti. de qō. col. v. versi. sextum est, adducit text. in l. de etate. §. qui tacuit. supra de interrog. actio. ibi, nam qui omnino non respondet, contumax est, et ex hoc dicas, quod quando nō respondens sit
272 cōtumax. † Habemus, quod cōtumacia facit inditium ad torturam vt per Bal. in l. j. col. v. versi. sequitur videre, C. de hæredi. instit. & videbimus infra in verbo contumacia. Et aduerte ad ea, quæ dicit Bar. in
273 d. §. qui tacuit in fi. † Quod non respōdens ad hoc vt dicatur contumax, requiritur quod sit præsens, & iussus respondere recuset absq; rationabili causa. c. ij. de cōfe. lib. vj. & ideo sis cautus tu, q defendis reos, vt postquam iudex accepit constitutum a reo de plano, si ducitur ad torturā instruas eum, vt respondeat iudici, & replicet ea, q dixit in constituto de plano, secundū q interrogabitur a iudice, & non faciat ea, quæ sunt in ore rusticorum. Si quando interrogātur ad torturam quid ictant de tali re, ipsi respondent dixisse, interrogati quid dixerint, respondent esse scriptum, nec aliud responsum volunt dare, ex quo si inditia erūt lenia poterūt optime torqueri, vsq; quo respondeant iudici, & istud obleuitatē præsentatorum, & instructionem malam, quam habuerunt a carceratis, contingit bis mihi in his mēsibus elapsis, & rei fuerūt optime torti. Cōfessio an & qñ faciat inditiū dixi supra in parte pensamenti post delictū.

274 † TACITVRNITAS domestici facit inditiū ad torturā, vt puta Marito interfecto, & existente in domo vxor taceat per aliquot dies, nam ex taciturnitate præsumitur cōscia delicti, & particeps ita Bal. in l. excipiuntur. supra ad sillan. qui simpliciter dicit hoc nulla data distinctione, an p̄sona sit honesta, vel non, istud idem voluit Rom. ibi in fin. & Pari. de Pute. de sindi. in verbo tortura col. iij. sequitur hanc conclusionem, & dicit in facto contingisse, quod quædam mulier diuturnitate de morte viri qui non reperiebatur, quę quadam die clamauit plorando dicens reperijsse virū mortuum in stabulo iam fetentem, accurerunt vicini, & capta muliere, & torta, confessa est interfici fecisse maritum, quod etiam voluit in x. trac. in verbo mādauit col. vij. vel sic. an si reperiatur & Aug. in addi. ad Ang. in trac. maleficio. col. xx. in ver. iij. queritur nu. lviij. in verbo fama publica, & Hipp. in prat. in. §. expedita in fi. dicit quod non habet hanc doctrinā pro expedita per ea quæ dixit in. §. diligenter nu. cl. in eo qui se ingerit perquirēdo malefactorem. & qui solicitat. Sed aduertite quod illa dispositio non tollit hanc conclusionem, nam hæ duę conclusiones habent extremitatem in se, quod in hoc casu, nil dicit domesticus et tacet per multum tempus in alio autem multum solicitat, vt dicam infra in sequenti inditio. ex quo iste duę extremitates nil dicere, & multum dicere generāt suspicionem & inditiū contra agentem, vel tacentē. Sed si seruet in his causa media nō erit suspitio, vt si domesticus denūtiet mortem domestici statim & nō solicitet. Si ad eū non spectat res, & hoc modo nō erit suspitio cōtra ipsum vt infra.

275 † SOLICITANS, multum petēs, quod inquiratur, cum res ad eum non pertineat dici debet suspectus, & habet inditium contra se, vt vult Par. de Put. in tract. sind. in verbo tortura in fine dicens, quod inditium aliqñ sumitur contra aliquem, qui primo dicit occisum inuenisse, & cōtra aliquē, qui primo dicitur vidisse homicidiū et cōtra aliquē qui valde solicitat in curia, qd de maleficio inquirat, de quo ad eum nihil spectat, & qd vidit bis occurrisse de quodā, qui dixit inuenisse occisum & hoc curie nō clauerat, & ipse occiderat. Quod seqt Hip. in prac. in. §. dil. genter nu. ci. & addit rōnē.

276 † Quia q se ingerit suspectus est l. vnius. §. seruo qui vltro. supra hoc ti. & in l. quæ omnia. supra de procu. cum alijs. Nec sunt multi anni, quod cum fuisset captus quidā pro furto, quia reperta fuerunt quædam bona furto subtraxisse, & vendidisse, quidā eius

© SCD - Université de Poitiers

socius de quo nil habebat veniebat ad offi cium maleficiorũ assidue & importune solicitabat pro socio carceratio, & eo modo vt venerit in suspitionem, cur hęc ageret, et ob id captus fuit, & positus ad torturam cõfess s est se fuisse socium ad furta, & fuit in cat a, quod aliter sociusqui negabat, ad tor menta coi temnebat, confessus est, & ambo vidi suspẽtos, vnde iudex in his debet esse multum circunspectus.

EX FACTO.

277 VGA an faciat †indiciũ.
278 sciendum est, quod fuga. † Multipliciter considera tur. vno modo vt per eam oriatur delictũ, & proba ta fuga probatum sit delictum vt in l. desertorem. infra de re mili. & in l. quid si fugitiuus. supra de edil. edic. & ĩ ti. de ser. fugi. & monachus fugiens ex monasterio probatur apostata. c. si de regular. c. si. de renunt. & captus fugiens in bello iusto peccat. c. iurisgentium. j. distin. Alia est fuga, quæ facit suspitionem, & illa probata oritur delictum in l. impuberibus. supra de suspe. tut. Alia est fuga vt in casu nostro, vt si quis post homicidium aufugiat a ciuitate, vel loco, in quo delictum est commissum. Bar. in l. lege cornel. supra ad sillan. dicit ꝙ oritur indicium seu semiplena ꝓbatio, idẽ Bar. in l. admonendi. supra de iureiur. dicit quod oritur præsumptio. Doct. cõiter post ipsum dicũt in d. l. admonendi, quod oritur indictum ex fuga, & cano. cõiter in c. nullus. de præsump. & ibi Felyn. late. Sed an oriatur indicium sufficiens ad torturã laf. in d. l. admonendi. nu. clxix. dicit oriri indi cium sufficiens ad torturam, per ea, quę dicit Bar. in hac l. nostra, & Bal. in l. cum probatio. supra de proba. in lectu. antiq. Oldr. & Ioan. And. post ipsum in addi. ad Spec. in ti. de præsumpt. in addi. magna circa finem dicunt indicium oriri ad torturam arg. tex. in l. iij. §. de ijs qui. supra ad sillan. Et dicunt ibi quod ita seruatur & laf. dicit quod ista est cõis opi. contrarium tenet Iac. de Belui. in authen. de exhib. re. in. §. si vero, & Gandi. in tracta. maleff. in ti. de quæstio. in ea. q. quæ debẽt præcedere, vt quis torqueat. & Guid. de Suza. in tracta. de quæstio. in rubr. qual. rei subisci. tormen. mouet Iaco. de Belui. ex eo quoniam lex ad hoc vt procedat ad torturam vult plura argumenta, plures suspitiones, & sic plura indicia dari l. i. in prin. hoc ti. l. milites. C. eod. & hanc opin. dicit de iure veriorem Curt. in d. l. admonẽdi nu. cxxxj per dicta Guid. & Gand qui in lib. meo contrarium dicunt. Sed aduerte ꝙ etiam Barto. in hac l. nostra sensit hoc. quia coniunxit fugã cum alijs indicijs. & sic ostẽdit non esse indicium sufficiens de per se ad torturam. item ex alio quia istud indicium est a remotis ideo de per se non est sufficiẽs ad torturam vt Bar. in hac l. & Baly. in l. si. C. eo. & dixi supra in vj. præmisso. item ex alio, quia iudex volens procedere ad tortu
279 ram debet formare inquisitionem. † Quę inquisitio habere debet famam præcedentem alias non valeret. Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. x. Cano. in c. qualiter & quando de accusa. Ang. in tracta. malefic. in verbo fama publica, & Raphael. Fulg. consil. cvij. super eo. formata inquisitione super fa ma quę causam habeat ab ipsa fuga. si vltra famam probata sit fuga, hoc modo erit indi cium sufficiẽs ad torturam, quia erit fama, & fuga probata vt in precedenti inditio & hoc modo poterit stare vtraq; opinio ꝙ fu ga sit sola pro inditio & causa & habeat fa mam adiacentẽ. & his concurrentibus procedi possit ad torturam & ita se habet practica cõis. & aduertendum est ad illud ꝙ dicit Ioan. And. in addi. ad Spe. in d. ti. de præsum, quod eius quæstio est super famulo, q aufugit a dño conquerenti de subtractione bonorum, nam tunc pœnes fugam est qualitas personæ quia famulus, qui habet inditium furis vt dicam infra in indic. furti.

280 † Intellige fugam eo magis inditiũ face re qñ quis aufugit per loca inuia, & non solita. ita no. Ioan. de Plat. in l. ij. & ibi tex. C.
281 de curs. publi. lib. x. † Hæc conclusio restringitur, vt fuga non faciat inditium, qñ post accusationem institutã, & post inquisitionem ipse inculpatus fugam arripuit vt per Bar. in l. j. C. de bon. eo. & per Roma. & alios in d. l. lege cornelia. supra ad sillan. &
282 per doc. cõiter in d. l. admonẽdi. † Istud ꝙ non detur inditium post accusationem et inquisitionem ex fuga, extenditur in eo ca su, in quo quis habet suspitionem de accusatione, & inquisitione vt eo tunc liceat illi aufugere. vt per Ro. in d. l. lege cornelia. & per Decium in consil. ccxxxiiij. in effectu.

283 † Extenditur & hoc, vt si qñ aliquis au fugerit, & reuersus dicat ex suspitione aufugisse, & iuret, ꝙ per tale iuramentum remoueatur omnis imputatio fuge ex doctrina Cy. in l. ff. in fi. C. de requi. re. & ex dicto Fran. Bru. in tracta. de indic. col. v. ita deci-

© SCD - Université de Poitiers

dit Hippo.& dicit singulare in sua pract.in §.diligenter.col.iiij.& hoc modo si erimus post accusationem seu inquisitionem fuga non faciet inditium, si antea, eodem modo non faciet inditium, qñ reus iurauerit se habuisse suspitionem, ne accusaretur,& q̃ nõ
284 causa delicti aufugit. † Aduerte q̃ Cy. nil dicit in l.fi.sed est in l.j.& iuramentum de quo loquitur Cy.in l.j.non est iuramentum excusationis per quod possit tolli indi tium seu præsumptio fuge quia criminalia non dirimuntur iuramento, no.doc.in d.l. admonendi,& dixi supra in prin.Sed iuramentum de quo loquitur Cy.est iuramentũ purgationis & tale iuramentum purgationis datur reo quotiens non habet contra se præsumptionem,aut inditium, sed tantummodo ob imputationem delicti est diffamatus apud bonos, & probos viros. & super illa imputatione non est aliqua probatio. Nam hoc casu vt se expurget ab illa infamia facti,defertur iuramentum,quod appel
284 latur iuramentum purgationis. † Et de hoc iuramento loquitur Cy.in d.l.j.& Bar. in l.maritus in fi.hoc tit.& Cano.præcipuę Ioan.de Ana.in c.excõicamus,de hæret. & dixi supra in princi.huius l.propter q̃ non debet intelligi,vt per iuramentum tollatur fuga,quia nullo casu fuga operaretur con-
285 tra reum, q̃ est absonum. † Limita secundo,vt si quis aufugisset ex loco ob causam rationabilem,puta ratione partialitatis,vel facionis existentis in ciuitate,vel qa locus non esset sibi securus.vel quia officialis esset ualde crudelis,vel similibus ex causis, *Tunc ex fuga nulla causatur suspitio,* quia ex quo inculpatus de homicidio, seu delicto ibi secure, & tute stare non possit, sibi fuga imputari non potest,c. accedens.el j.extra vt lit.non contesta.ita deciditur per Bal.in l.in bonefidei.C.de iureiur.in pe.colum.alle.clemen.pastoralis.de sen.& re iudi.gl.in c.*statutum*.§.j.de rescript.lib.vj.ex quo si iusta causa fugiendi,& iniusta posset considerari, præsumendum est potius iustã causam adesse,l.merito.supra pro socio.
286 † Limita tertio in eo, qui aufugit a familia potestatis,et citatus post venit statim, & redijt ad potestatem, Tunc fuga nullam *facit suspitionem vt est tex.in* l.quid *sit fu*gitiuus.§.j.& ibi Bar.supra de edil.edic.& per eundem Bar.in l.aut facta.§.tempus colum,j.infra de pœ.& per Bald.in l.j.in iiij. col.C.de edil.actio.& in l.j.C.de ser.fug.vo
287 lens. † Quod si statutum puniat fugientes a carceribus,non includit eos qui exierunt animo redeundi, & statim redierunt, dummodo cito reuertantur secus si nõ tam cito.vt per Bald.ibi,& tex.in c.vulgaris.§. diuortium.de pœni.dist.j.& in c.*præsenti*. de præben.in sexto.
288 †FVGA officialis,dum sindicatur induc it plenam probationem,quia habetur pro confesso, vt per Bart.in l.consiliarios.C.de offi.assef.& in l.lege cornelia.supra ad sillania,Imo.& Fely.in c.nullus, col.j.ver.fallit primo de præsumpt.vbi multa adducit, & per Iaf.in l.admonendi nu.clxxvij.vbi insistit in demonstrando,quod tex.in d.l.consiliarios non probat intentionem Barto.& alij Moder.post ipsum & hoc secundum eũ locum habet in ciuilibus.Sed in criminalibus dicit Iaf.ibi q̃ talis fuga facit inditium ad torturam per dictum Ang.post glo.in.§. oportet in authen.vt iud.sine quo.suff.col. ij.qui dicit q̃ per fugã reditus est suspectus, vt no.glo.in l.bonefidei.C.de iureiur.adeo quod potest ad torturam peruenirí, vt per tex.in.§.super hoc in authen.de colla, istud dictum sequitur Rip.ibi nu.clxxv.
289 †FVGATVS cum clamore,seu rumore a loco maleficij habet inditium cõtra se.l.itaq;.supra ad l.aquil.facit text.& quæ ibi not.in c.si perfodiens, de homic.ita pro inditio dat Brun.in trac.de *indi.col.xij.* ver si.aliud erit inditium ad delictum.alle.Bar. hic.& in l.de minore.§.plurium.hoc tit.qui nil dicit de hoc. Sed facit illud quod vult And.de Iser.in consti,de viol.muli.in prin.
290 qui dicit, † Quod vociferatio,& aclamatio in muliere quæ dicitur vim passa *facit inditium,et etiam fuga prope domum.et* Iaco.de Belui.in pract.in tit.de quęstio.col. ix.in prin.dicit q̃ visus fugere a loco maleficij, habet inditium contra se, ea ratione,
291 † Quia fuga accusat fugientem.vt in authen.de exhibẽ.& intro.rei.§.si vero, & in authenti.de sanctis.episc.§.si quis autem ad *ordinationem.*
292 †FVGIENS cum gladio euaginato,& reperto mortuo i loco,a quo aufugit. habet inditium ad torturam contra se,quia est homicidium manifestum ita Bar.in l.fur est manifestus.supra de furt.Quem locum Bar.vt faciat inditium ad torturam adducit Ang.in tracta.malefi.in verbo fama publica col.vj.versi.quero an vnum inditium in prin.& dicam infra & pro tali inditio ponit Gandi.in titu.de præs.& indi.indub. in fi.Ex hoc dico,q̃ Abb.in c.iij.loco colum. fi.male sentit dum vult, quod ex isto solo inditio homicidium sit probatum per dictã

© SCD - Université de Poitiers

Bar.in d.l.fur.& Are.in d.c.iij.loco col.fin. improbat dictum Abb.dicens,quod rerum est ex mente Bar,maleficium probari præsumptiue per tex.in l.iij.§.interdum. supra de his qui detece.vel effu.Quem sic intelligi gl.in l.j.§.fi.supra de proba. inducendo vt ibi, subdens ꝙ tutior videtur cõis opin. quod ad minus requiratur alia qualitas videlicet ꝙ gladius esset sanguinolentus,cum etiam tex.in l.fi.C.de proba.requirat indicium indubitatum , de quo non dicit Bart. nec videtur esse tale,nisi concurrant inimicitia mine vel alia, quia posset esse ꝙ aliqs euaginauit gladium vides alium insultari, timens forte de se ipso vnde hæc probatio est equiuoca , fatetur tamen ꝙ istud est vrgens inditium ad torturam adducens multa ex inditijs infra positis. de quibus videbimus & sensit hoc Ang.in l.ij.C.de quæst.

293 †CONTVMACIA an faciat inditium,vt si quis citatus secundum ꝙ hodie per totam fere Italiam seruatur existens cõtumax bannitur ad inquirendum cui datur biennium ex lege dominij nostri ad purgãdum contumaciam,& se præsentandum , si præsentauerit se uel ꝙ infra illud tẽpus fuit captus an ex eo solo quod fuit contumax, possit torqueri.Hippo.in sua pract.in.§.diligenter nu.cxxxvj.tenet ꝙ facit inditium ad torturam per doctrinam Bald.in l.j.col. v.versi.sequitur videre.C.de hære.insti.& Brun.in trac.de indi.col.mihi xxvij.versi. addo alium notabilem casum.idem vult Alciat.in tit.de præsump. in reg.iij.præsumpti.xxiij.in fi. dicens quod sine alio inditio ille cõtumax poterit torqueri ar.l.milites. C.de quæsti.& l.j.& ij.supra de requir.rei. Iac.de Beluis.in prac.in ti.de crim.remis.in prin.dicit quod criminosus remissus et talis bannitus audietur plene super crimine , & bonis si infra annum venerit , post annum super crimine duntaxat, & ex sua fuga orta est violenta præsumptio cõtra ipsum ,ex quo est carcerandus,etiam ꝙ alias pro crimine illo carcerari non debuit.Item onus probandi innocentiam inducitur cõtra eũ. Et ex tali fuga poterit quæstionari,cum sit suspectus. Aduerte ꝙ Bal.in d.l.j.simpliciter non dicit,ꝙ contumax posit torqueri, Sed qd̃ ex qualitate persone poterit subijci tormentis,Ideo conclusio supra facta nõ habet fundamentũ indistincte ex dicto Bal, & dura est decisio ita generalis,nam si quis absens a principio ex causa legitima,uel ex causa necessaria pœnitus ignorans quod cõtra ipsum procedatur,si bannitur,vt multo tiens euenit,& sit persona bone qualitatis, iniquum esset ꝙ contra ipsum esset inditiũ ad torturam,ideo secundum Bald.est considerandа qualitas persone,& modus absentie ex mente Iaco.de Bel. Ideo distinguerem in hoc casu,quod aut talis bannitus aufugit post delictum , siue ante inquisitionẽ, siue post.Et hoc casu si fuerit bãnitus,fuga & contumacia insimul generant præsumptionem grauem contra eum,ex qua poterit torqueri,& ita procedat ꝙ dicit Iaco.de Belui.quod ex tali absentia, & fuga possit quæstionari,& habeat onus probandi innocentiam,& hoc qñ fuit remissus , siue sp̃te venerit,siue captus fuerit,infra tempus datum ad se præsentandum.Aut iste non aufugit,sed post delictũ ex aliqua legitima causa cõtulit se ad aliam ciuitatem,vt quia haberet ibi domicilũ vt in scholaribus . Qui recedunt a studio & cõferunt se in suas patrias,& illis absentibus iudex procedit cũ dolo in ualuis,& ad domum sue solite habitationis,& tũc si iste absens potuit habere verisimiliter ignorantiam de his, quæ gerebãtur, & sit persona bone conditionis, in qua non possit considerari quod per malitiã se absentauerit,& fuerit bannitus. Tunc dicerem, non esse inditium ad torturam contra eum ex tali cõtumacia sola,& ita intelligerem qualitatem personæ consideratam per Bal.in d.l.j.Aut hic absens potuit scire verisimiliter se esse citatum, & quod procedit contra eum,nec curauit comparere.Sed ex contumacia fuit bannitus & hoc casu dicerem oriri inditium ad torturã.Cum ex culpa sua id processerit & ideo si se sponte presentauerit , vel infra tempus ad purgãdam contumaciam fuerit captus,quod isto in casu ex sola contumacia possit quęstionari & ita procedat,quod supra dictum est ex opinione Alcia,Brun.& Hippo.

294 †PROHIBENS ne quis capiat habet inditiũ contra se,vt si quis prohibuerit ne delinquens,vel imputatus caperetur, vel duceretur ad iudicẽ.Ex eo enim vr̃ cõscius criminis, & quod in delicto illo dolũ commiserit arg,l.fi.supra de custo.& exhi. reo.et in l.j.in prin.supra de eo per quẽ fac. erit.l.eos,C.de fur.& ꝙ inditio tradit Gui. de Suza.in ti.de præsum.& indi.dubit.col. pe.ver.quartum inditum & Bonifa.de Vital.in trac.malef.in ti.de indi.in prin.dicẽs, quod si procurasti,qd̃ quis fugeret,vel eua daret,vel non permisisti eum capi & ad potestatem duci tunc oritur inditium arg.l.ij. §.ij.supra de crim.pecul.

© SCD - Université de Poitiers

295 †PROPE mortuum cum coltello habet inditiũ contra se, ex quo poterit torqueri, ita dicit Ang. in verbo fama publica in iij. col. in ver. quero an vnũ inditium in prin. alle. Bart. in l. fur manifestus, supra de fur. in prin. Sed Bar. loquitur de inditio, de quo supra ideo melius facit id ꝙ dicit Bar. hic in versi. sed quero vtrũ in fi. dum dicit,

296 vel captus ibi. †Et sic repertus in loco delicti habet inditiũ ad torturã, quia est inditium propinquum, vt per Bar. hic et dicã infra & ꝙ sit inditium propinquum dixi supra in vj. præmisso.

297 †GLADIVM sanguinolentũ habens exiens domũ, in qua reperitur homo mortuus, facit inditium ad torturã arg. l. fi. supra de hære. insti. ita determinat Bal. in d. l. fi. per locum a cõiter accidentibus per no. in l. neq; natales. C. de probat. ꝙ est vt cõiter contingat hoc, quod exiens eo modo domum interficiat aliquem, non tã concludit necessario, quia posset esse, quod alter hominem interfecisset, non aũt is qui exijt cum gladio, istud idem voluit Imo, ibi col fin. & Ioan. And. in ti. de proba. §. fi. in versic. xiij. in addi. ad Spe. volens etiam ꝙ si concurrerent alia inditia cum prædicto ꝙ nihilominus est torquendus, non condemnandus. Et idẽ voluit Guid. de Suza. in ti. de præsum. et indi. indub. col. v. vers. sextum inditium. Et clarius ꝙ de per se non probet, sed alia requirantur in ti. de præsum. & indi. dub. col. fi. vers. ponitur septimum. Et hoc inditium facere ad torturam determinat Are. in c. iij. loco col. fi. de proba.

298 †MORTVVS prope domum alicuius inuentus facit aliquam præsumptionẽ contra dominũ domus, voluit Bar. in l. ediles. supra de via pub. Rom. in l. j. §. si quis in villa in prin. dicit quod dubitabilis est hæc decisio Bar. quam saluat, & verum esse dicit si ille, cuius est domus, alias cõsuetus esset facere homicidium, arg. eius ꝙ no. in l. in ciuile. C. de fur. in gl. Aduerte, ꝙ puto Bar. in d. l. ediles sensisse, quod faciat præsumptionem non habilem ad torturam. Sed dicit aliquam, vt de per se nõ sufficiat ad qõnem. Sed bene vt per eã possit iudex procedere, & inquirere contra dominum domus, vt in teste, qui alias non debebat examinari, qui facit aliquam præsumptionem, per quam iudex inquirit, vt not. Saly. in l. seruos. C. de testi. Et dicam infra in vers. testis, qui non debebat examinari. Hoc aũt puto verũ, vt si dominus domus solitus sit homicidia committere, vt sit inditiũ ad torturã, vt voluit Alex. in d. l. ediles post Roistud eo magis putarem vrgere, si dominus domus esset inimicus defuncti, vel quod mine præcessissent, vel qd esset aliquod aliud simile inditium iunctum cum prędicto, ꝙ sit repertus mortuus ante domum, & aliquo existente habebit inditiũ habile ad torturã,

299 †MORTVVS in domo facit inditium contra existentes in ea, vt præsumatur interfectus ab his, qui in ea erãt, et ex eo poterunt torqueri, non autẽ condemnari, quia posset esse quod aliquis alius ibi eum portasset, seu interfecisset, ita determinat Dyn. per illum text. in l. j. §. si quis in villa. supra ad sillan. & Rom. ibi, qui sequitur. Dy. & et Moder. ibi idem tenent, arg. tex. in l. j. §. fin. supra de exerc. & in l. j. in fi. supra de his q deiec. per quę iura idem voluit Par. de Pu. in tract. de indi. circa fi. in verb. mandauit. col. v. versi. si reperiatur corpus, & Ang. in trac. malefici. in verb. fama publica nu. liij.

300 †INVENTVS in loco delicti habet inditium contra se l. j. §. quid ergo. &. §.

301 hoc autem. supra ad sillan. †Idem est, si reperiatur in loco propinquo, videt ex eo ac si reperiret in loco ipso ar. l. ediles i prin. supra de vt pub. & l. penul. §. j. supra de flumi. & l. fi. §. si quis, supra de mune. & ho. & l. si locus. §. cum via. supra quemad. ser. ammit. & c. si ciuitas de sent. excom. libr. vj. ita pro inditio tradit Paris de Pute. in tract. de indi. in ver. si quis est inuentus. intelligens, qñ est nimis propinquus, vt quasi cõtiguus videatur. c. j. de consec. lib. vj. Inditiũ hoc, vt dixi in præced. putarem de per se nõ habile ad torturam, nisi repertus sit cũ armis, vt verificetur id quod dicat Bart. hic, dum vult inditium propinquũ esse si captus est ibi, & dicitur ꝙ est propter hj vt dixi supra in ver. prope mortuum, vel quod cum ista inuentione concurreret aliquod aliud inditium, vt supra proxime. Hanc aũt inuentionem id operati existimarẽ vt iudex posset inquirere, & ad capturã procedere, quia cum quelibet suspitio sit sufficiẽs ad capturã, seu inquisitionẽ, vt dixi supra in notab.

302 †VISVS admenare gladium, seu vibrare, licet non fuerit visus percutere, & reperiatur homo interfectus, erit indicium ad torturam, quia propinquum est delicto, ita vult Ioã. And. in addi. ad Spe. in tit. de probat. in §. iij. ver. xiij. dicens, quod & si concurrerent aliqua alia, nihilominus procedi debeat ad torturam non tamen ad condemnationem contra opin. Thom. de Piper. in trac. de fam. de quo et facit mentionem An-

© SCD - Université de Poitiers

ge.in trac.malefi.in verb.fama publica col. vi.versi,quero an vnum indicium prin.

303 † PROHIBERE potens si nõ prohibuit,habet indicium contra se,puta si delictum est commissum in conspectu alicuius qui armatus erat.& sine periculo eius vite impedire poterat,ne homicidium committeretur, & non interposuit se indicatus est quod sit particeps & focius facinoris. Nã carere culpa eius criminis non videris.l. culpa, infra de regu.iur.c.j.de offic.delega.

304 † Et si potuit prohibere,& hominem a morte liberare, & non liberauit, occidisse videtur.l.scientiã in prin.supra ad l.Aquil. & l.in omnibus,& l.in delictis.supra de noxa.& l.iij.§.is cui.supra ad leg.corne.de sicar,nec carere videtur scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obuiare.c.sicut dignum & c.quãto de sent,excõ.& l.ij.C.de cõmer.& merca.ita pro indicio ponit Gãdi.in ti.de pręsumt.& indic. dubit.col,ii.ver.nonum potest.Et loã.igne. in l.j.§.si quis in villa nu,viij.supra ad sil-

305 lan. † Aduerte ꝙ præcedens indicium videtur esse dubium,si quãdo nulla alia cõiectura cõcurrat nisi hoc ꝙ fuerit præsens, & non prohibuerit,cum de iure ciuili quis non tenetur obuiare delicto per glo.in d.l. culpa,et per Bar.in l.j §.sed in eos.supra ad sillan.& l.metũ.§.sed licet.supra quod met. caus,per illum tex.vbi quis licite accipit pecuniam,vt alium defendat,& sic licite accipit pecuniam pro defendendo,& licite põt negare defensionẽ,idem voluit Bal.& Ange.ibi, & Saly.in l.quisquis.C.ad l.iul.maie.& Iaso.in l.vt vim.supra de iusti.& iur. col.penul.Et ibi Claud.nu,clxviij.qui multos adducunt tenentes hanc opin.quã dicit communem.Dec.in c.j.col.iij.nu.viij.de offi.deleg.& in d.l.culpa caret. Si itaq; non tenetur quis aliũ defendere regulariter & nullam culpam incurrit, non est dicendum ꝙ ex eo quod non defendit,habeat indiciũ contra se, quia lege permittente factum nõ est punibile l.gracchus,C.de adult.& l.nemo damnum.infra de reg.iur.Et sic nõ indicium,neq; suspitio oriri debet ex hoc ,nisi aliquod aliud adiungeretur,vt puta, si post delictum fecit se socium cum delinquente. Nam tunc bene erit indicium participationis vt dixi.supra ĩ verb.assistentia, hic,prędicta non procedere in casibus , in quibus quis tenetur defendere,vt in crimine parricidij,& in alto , qui subditus est aliqua ratione,ex qua defensionem præstare obligatus est,vt per Dec.in d.c.j.& Clau.in d. l.vt vim,quod etiam extendunt in clerico, vt laycus teneatur eum defendere.

306 † PAX seu transactio de crimine an faciat indicium,puto in hoc articulo non esse difficultatem,quod secundum distinctionẽ traditam in l.transigere,C.de transac.vt secuta pace vel transactione non oriatur indicium.Nam aut quis transigit,aut pacisciturin casu concesso a iure vt in crimine,in quo ingeritur pœna sanguinis , & tunc quia illud ius permittit,non dicitur crimen confiteri,vt per Bart.Bal.Alber.& alios in d.l. transigere.& Alex.ibi in prin.qui dicit, quã reus transigens in casu concesso non videtur confiteri crimen.de quo est accusatus, ex quo lege permittente transegit vt in d. l.& in l.j.infra de bon.eor.& sic cum transactio sit concessa,non oritur confessio ,nec successiue indicium quod est eius pars,cũ remoto genere fit remota quelibet eius species,vt dixi.supra in verbo confessio corã iudice pœnitus incompetent. Aut transactio seu pactum est factũ in casu, in quo nõ ingeritur pœna sanguinis,vel quod a iure non conceditur,vt in adulterio,& tunc trãsigens intelligitur tacite cõfiteri,& hoc modo intelligitur.l.quoniam.supra de his qui no.infam.Et no.Bart.Bal.Ias.& alij omnes in d.l.transigere. Dantur autem in hoc casu multe cautele,per quas transigens nõ dicatur confiteri delictũ vt per Ias.in d.l.trãsigere in fi.Et per Bru.in trac.de indic.col, xj.& Hippo.in §.dehgenter in prac.nume.

307 clxxviij. † Sed difficultas est,si pax,seu transactio fuit tractata per communes amicos,& non fuit conclusa,an oriatur indiciũ vt si illi tractantes pacem fuerint adducti in testes dicerem vt supra quod in casu licito non oriatur indicium ,quia sit conclusio pacis non præiudicat,multo minus & eius tractatus. Aut sumus in casu in quo licet transigere,& tunc per tractatum factũ oriatur indicium contra ipsum reum quia si plena confessio oritur ex conclusione,indiciũ oriri debet ex ipso tractatu

308 † PETITIO venie an faciat indiciũ glo.in c.exhibita, de homic.in fin.sensit,qd petens veniam non fateatur delictum.loan. And.Host.Butr.Card.Abb. loan.de Anãbi distinguunt,quod aut quis petit veniam solenniter,& indutio,& tunc videtur confiteri delictum,ita procedat tex.in c.venerabiles de elec.& in l.decẽ.supra de verb.obli. Aut quis petit veniã extra indicium ,& tũc non fatetur , eodem modo si ex humilitate & benignitate petatur. Hoc idem voluit

Roma

© SCD - Université de Poitiers

Rom.in l.j.in princi.supra de no ope.nun. in ij.no.& Cæp,in consi.xxj.ergo Bartholameus colum.iij.versi,sed plus d eo nu.x.

Sed aduerte quod glo.in d.c.exhibita iuncto tex.nõ probat illud ad quod allegatur, ibi.n.text,non erat culpabilis ille clericus de mote puniri, cũ non percussisset eũ, sed ex negligẽtia,& imperitia mortuus fuerat & petierat veniam a patre pueri, vt eius dolor mitigaretur & si ex facto constabat quod venie petitio nõ poterat cõtinere criminis confessionẽ glo.in verb. postulauit a qua Doc.sumunt argumentũ non loquitur de petitione venie sed loquitur de dispẽsatione petita a sumo Pontifice quãuis Iesam non haberet conscientiã & sic ibi non erat venie petitio aliqua. In hoc casu distinguerem in omnibus vt supra dixi de pace
309 petita. †Cautelam tum est secũ Alber. & Io.de Ana.in d.c.exhibita quod dicatur nõ puto hoc fecisse,sed si in aliquo lesi peto veniam.

310 †NEGLIGENS in puniendo habet indicium cõtra se vt si iudex, vel alter cui spectat cognitio vel executio neglexerit punire delinquentes habet indiciũ participationis ad delictũ ita pro indicio ponitur p laco. But.in sua prac,cot.v.ver,nonũ est, dicens quod istud tangit dominos temporales l.vnica.C,de pri, car,

EX PROCESSV, ET TESTIBVS,

311
AMA an faciat†indicis ad torturam Doct. diuersa sentiunt & pro eius cognitione. †Sciendũ est famã multa requirere ad hoc vt
312 dicatur probari,Primo qd testis dicẽdo famã est deponat audiuisse a pluribus & nominet particuliter aliquas personas ,ex his a quibus audiuit ẽt si de hoc non fuerit interrogatus not. Innoc.in c,qualiter & qñ el ij.de accu. Bar.sensit in l.de minore.§.plurium hoc ti, Abb.in c.cum causam de testi.,Secundo requiritur,cp ille talis testis dicat audiuisse a maiori parte populi seucastri vel ville,quo in loco delictũ est cõmissum,ita Bar,in d.§. pluriũ,& Bal.in rub.C,de probat.& Ange. in l.quid ergo.§.quantum supra de his qui not.infa. Tertio requiritur quod testis exprimat aliquam cãm, propter quã fama ita sit orta, vt puta ex inimicitia, ex minis, ex iniuria,vel alia cõimili causa,Bart, in d.§. plurium.Saly.in l.ea quidẽ.C.de accu. Ab,
313 & alij omnes in c.ventens de testi. †Fama hoc modo probata non facit semiplenã probationem in causa criminali glo. Bald. But.Imo.& alij,in d.c,ventens.de testib. & Dec.ibi dicit hanc esse communẽ. Sed an faciat indiciũ ex mente Doc.Bart. videtur se non firmare in d.§.pluriũ circa finẽ dicẽs debere considerari illa indicia,& illas presumptiones,ex quibus fama traxit originẽ, qualiter vigeant,& secundũ qualitatẽ tradi tam dicemus, famã facere, vel nõ facere semiplenã probationẽ vel indicium,Et sic ex eius verbis Doc.dicunt firmam conclusionem non dari.Vnde Bal,in l. milites colũ.j. C.eo,& Cy.in l.fi.eo.ti.& Bal,& Imol.in l. fi.supra de hæred.insti,& omnes alijs,quos refert Iasin l.admonendi nu.ccij, dicunt famam nõ facere indicium,cp ista est communis. Circa hunc articulum dico cp fama, si habuerit cãm expressam. Et aliqua requisita vt supra faciet indiciũ,sed non habile ad torturam.Cum sit indicium remotũ a maleficio,vt dixi supra in vj.præmis. Si vero vltra famã eo modo quo supra deductam, fuerint ẽt probate qualitates, & causa, ex quibus orta sit fama, Tunc erit indiciũ ad torturam. Et facit ẽt secundũ probationes vrgentes semiplenam probationem,exemplum,duo testes deposuerũt,cp Sempronius interfecit Gaium,& quod istud sciunt, quia fama est,Sempronũ interfecisse,& cãm tedunt dicentes,tale homicidium fuisse factũ propter inimicitiam,quæ erat inter Sẽpronium & Gaium,vel quia Sẽpronius,& Gaius aspirabant ad eandem dignitatẽ, & qd dẽ in ciuitate,& a maiori parte populi, vel cp exprimatur aliqua alia similis cã. Si duo testes deponunt de fama hoc modo exprimendo causam,quamuis de ea non habeãt aliam notitiam,nisi ex auditu a maiori parte ciuitatis,erit probata fama, & erit indicium,Sed non habile ad torturã, licet si ex post probate fuerint causæ expresse per testes,vt est inimicitia, vel alia consimilis, ñ casu erit indicium sufficiens ad torturam.

314 †Et faciet ẽt semiplenã probationem,&
315 istud est cp voluit Bar,in d.§.plurium, dum dicit. †Quod qualitates & cause ex quibus fama ẽt orta, sunt considerande, quæ ita vrgeant,ad faciendum semiplenã probationem,& indicium.& Angel. in l. fi.C. de quæstio,dicit,cp in querendo an fama sit sufficiens indicium ad torturã debes videre vnde ortum habuit ista fama, & ex quibus,& ex qua causa. Nã si ex causa vrgẽti

© SCD - Université de Poitiers

probabili & verisimili erit indiciũ sufficiẽs ad torturam) excusantur. §. j. & ibi glo. supra de excus. tuto. subdens, ꝙ nisi trahat originem ex causa probabili, & apud fidedignos non est fama, sed est vana vox populi. I decationũ. infra, de pen & idem Bar. in consi. cxcj. in j. volu. dicit ꝙ fama iuncta cũ dicto officialis facit indicium ad torturam, idem voluit Iaco. de Belui. in prac. crim. in titu. de quæstio. col. ix. dicens. ꝙ vltra famã probetur inimicitia, vel quid aliud, vnde, si erit causa seruis, Ex qua fama fit orta, vt testis dicat, famam esse quia mortẽs vulneratus dixit fuisse vulneratum a sempronio, vel ꝙ fama est, quia illi de domo defuncti hoc dixerunt, vel quia erat his inter eos, sed constitum fuisse eã esse de parua re, & probate fuerunt cause prædicte, ex quibus fama habuit originem hoc casu non erit indicium sufficiens ad torturam ex mente Bar. in d. §. plurium.

316 *Testis* †de visu an faciat inditium ad torturam Barto. in hac. l. nostra tenet, ꝙ sic, idẽ Bart. in l. maritus & in l. j. §. idem cornelio hoc ti. & Bal. in l. milites. C. eo. dicunt & cõcludunt, ꝙ facit inditium ad torturã glo. est in l. si quis ad leg. iul. maie. & in l. maritus si ti.

Hæc decisio restringatur per Hyp. in sua prac. in. §. diligẽter in prin. vt procedat, qũ testis est omni exceptione maior, prout dicit Bar. in d. l. admonendi de iureiur. volẽs Hyp. ꝙ testis vnus de visu faciat indicium ad *torturam*, quando *est omni exceptione* maior, & idem voluit Bal. in consi. xxij. in j.

317 volu. subdẽs. †Quod testis est omni exceptione maior, qñ nulla imputatio fieri potest contra eũ & nil penitus patiatur per gl. in. §. itẽ verborũ insti. de inutil stipul. & per glos. in c. circa litẽ de consang. & affi. quod etiam secundum Hyp. voluit Bal. in rub. de contra. inuest. & in c. j. §. sacramentũ de consuet. rect. feu. Restringitur & secũdo per ipsum vt testis vnus de visu non faciat inditium nisi alijs concurrentibus ex mente Cyn. in l. fina. C. de quæstio. Circa primã restrictionem aduertite. ꝙ Barto. in hac nostra l. dicit ꝙ vnus bonus testis de visu facit *indicium, & sic in prima qualitate*.

318 †Cum bono detur melior & etiã optimus l. vbi autem non apparet supra. de verbo. obli. in princi. & æquo datur æquior, vt est glo. in l. j. supra de iusti. & iur. & l. si seruus communis. §. quod vero supra de fur. Itẽ Bar. in l. maritus hoc ti. dicit, qd vnus testis idoneus facit inditium, si scit de visu, Idoneus autẽ est, quia expresse non repellitur a

319 iure. †Cum omnes possint esse testes, nisi repellantur l. j. §. j. iunc. tex. in l. idonei & in l testes idonei. supra de testi. Item Bar. in l. j §. idẽ Cornelio hoc titu. dicit, quod testis

320 vnus integer de visu facit inditiũ. †Integer aũt testis est, qui a iure non repellitur l. popullaris. supra de popul. ac. Bal. in l. milites. C. eo. dicit quod testis vnus de visu, qui non potest repelli facit inditium ad torturam. Testes aũt repelluntur a principio, vt infans seruus, vt per Ang. in authẽ. de testi. in prin. hæreticus, & alij consimiles repelluntur ex officio vt no. in c. intimauit de testi. Et sic nullibi Bar. aut Bald. faciunt mentionem de hoc, quod sit omni exceptione maior, quando volũt testem facere inditiũ. Sed bene in d. l. admonendi dum testis debet facere semiplenã probationem, requiritur hoc ꝙ sit omni exceptione maior. Et ratio est. quia in eo loco illud euenit cum agatur de condemnatione. Nam ille testis cum alia semiplena probatione faceret probationẽ ad sententiam proferendã eo modo, vt per illum testem inducta sit semiplena probatio & præiudicialis ꝙ non est in teste in causa criminali. Cum faciat indicium, ꝙ tollitur per torturam, & expurgatur nec est tanti præiudicij. Idem voluit Bal. in d. §. sacramẽtum dum loquitur de probatione verisimili, & sic semiplena quã appellat inditium ad iuramenti delationem dicens ꝙ testis eo casu sit probate vite, & bone opinionis nec habeatur suspectus ex aliqua causa & sit legitime examinatus, vt quia interroga us de causa scientie vel quia dixit plene factum subdens ꝙ modicus defectus impedit semiplenam probationem *vnius testis* pulchram rationem reddens, quia satis exorbitat fides vnius testis a iure communi. c. innotuit de testi. & sic constat maxime differre ꝙ oriatur semiplena probatio, vel inditium detur ad torturam. Ex hoc dico ꝙ male sensit Bar. in consi. xj. illud colũ. antepenul. nu. xj. & Hyp. post ipsum in d §. d. diligenter nu. cxlviij. dum voluit, quod Bald. in d. §. sacramentum loquatur de inditio ad torturam inducẽtes, vt per eos, quia immo *loquitur in semiplena* probatione. Nec ob. glo. in. §. item verborum insti. de inutil. stipul. quæ exponit idoneos idest omni exceptione maiores vt per Dec. in d. c. at si clerici nume. iiij. Quia dico, quod glo. ibi ostẽdit contrarium. Nam cum in eo text. tractetur de impugnando scripturã & instrumentum publicum, non ita faciliter admitti de-

© SCD - Université de Poitiers

bet allegatio rei, ꝙ fuerit absens tẽpore instrumenti celebrati, Sed requiritur manifestissima probatio, & liquida vt in l. optimã, C. de comit. & contrahen. stipu. Ideo gloss. non fuit contenta de eo ꝙ dicitur in text. idoneus propter subiectã materiam, de qua ibi tractatur sed declarauit idoneos in eo casu esse omni exceptione maiores, pcedẽdo ad maiorẽ declarationẽ. i. ꝙ nulla exceptio opponi possit. Et istud necessario requiritur in eo casu cum tractetur de impugnando instrumento, ꝙ est probatio probata vt per Bal. in c. cũ dilectus de fid. instru. Vnde si propria significatio illius verbi importaret omni exceptione maiorẽ, frustra declaratio fuisset adiecta per gl. Sed voluit glo. latius verbũ illud intelligere & interpretari. Cum ex strictã eius significationem

321 id non diceret. †Et propter hoc sequẽdo ea, qnæ dicit Bar. in l. admonendi in iij, col. in ver. secundo modo supra de probat. & per Bal. in rub. de contr. inuest. qui dant gradus inuestigationis veritatis & probationis. dicerem ꝙ in causis criminalibus, & in probationibus faciendis, ex quibus mo-

322 dus procedendi impartitur. †Primus gradus sit, quando examinantur testes non integri, non idonei, sed suspecti, & hoc fit quando iudex vult inquirere super delicto, & et accipiuntur sine iuramento, ad hoc vt habeat qualẽqualem informationem de delicto & procedere possit ad citationem rei vel verbalem vel personalẽ. & de ista probatione loquitur Bart. & alij in l. si quis in graui. §. si quis moriens supra ad Syllan. & Saly. in l. ij. C. de exhiben. re. & in l. absentem. C. de accusa. & dixi supra in ij nota.

323 †Secundus gradus erit quãdo vult procedere ad torturam. & tunc requirũtur testes, qui non repellantur a iure qui sint idonei. vt in hoc casu si vnus testis examinetur. & deponat de visu. & sit qualitatis prædicte, faciet inditium ad torturã. & ita intelligitur id ꝙ dicit Bart. in prædictis locis appellando testẽ bonum Idoneũ & integrum, & id ꝙ dicit Bald. in d. l. milites. dum vult,

324 quod sit talis, qui non repellatur. †Intellige, ꝙ testis vnus de visu faciat semiplenam probationẽ, dummodo alie circunstantie non resistant, vt dicit Bald. in l. ij. colum. j. in versic. & not. ꝙ ad hoc. C. quor. appel. non recipi. dicens istud esse notabile post Ioan. And. ꝙ idẽ voluit Abb. in c. cũ in contemplatione col. j. ver. secundo queritur in fi. de reg. iur. dicens testẽ de visu facere inditium, nisi alia ratio suadet contrarium,

325 †Tertio casu & gradu, quando ex probatione deueniri debet ad condemnationem, tunc, ad hoc vt testis semiplene probet, debet esse omni exceptione maior, & istud est, quod considerat Bart. in l. admonẽdi. volens testem vnum de visu semiplene probare, si erit omni exceptione maior, vt intelligatur illud in casu, in quo per illum testem, & alijs adiunctis deueniri possit ad diffinitiuã sententiam. & ita intelligit Bal. in l. j. C. de fum. tri. & fi. catho. col. v. versicu. quinto oppono. & Abb. qui sequitur Bal. in c. testimonium. de testi. distinguentes inter probationem, quæ requiritur ad procedẽdum, & eam, quæ esse debet in diffiniendo. Et hoc modo in procedendo, & in deueniendo ad torturam testis non debet esse omni exceptione maior, sed tum demum quando ex eius probatione oritur semiplena probatio, & prout dictũ fuit inditium est minus semiplena probatio. Circa secundã restrictionem aduertas, ꝙ Cy. in d. l. fina. dicit totum contrarium nam vult, ꝙ vnus testis de visu non faciat semiplenam probationẽ in criminalibus, tamẽ faciat competẽs inditium. & idem Cyn. in l. si quis. C. ad leg. iul. maie. dicit, ꝙ non faciet semiplenam probationẽ, vt supra sed faciet inditium ad torturam. Nam & si semiplenã probationẽ nõ faciat, vt late per Ias. in l. admonendi. de tureiur.

326 nu. clxxxvj. in fi. tã facit inditiũ. †Quod est minus semiplena probatione l. cũ probatio. & ibi not. supra de probatio. ex quo Hyp. non aduertit ad verba Cyn.

TESTES omnes examinati an indistincte faciant inditium ad torturam deponendo super inditijs iam dictis vel similibus, & si cognouerimus, qui sint illi, qui nec examinari debent nec examinari possunt, cognoscemus casus, in quibus examinati faciant inditium, & sequendo vestigia Bar. in l. maritus supra eo. tt. nostro. Videbimus tria primo quando testis non potest examinari propter reuerentiam. Secundo quãdo non potest examinari ex alijs causis impedientibus. Tertio quando non potest examinari ratione ordinis, & incipiam ab hoc tertio.

327 †ET PRIMO quero, an testes examinati sine iuramento faciant inditiũ. Abb. in c. cum olim. in iij. not. dicit, ꝙ non creditur testibus non iuratis in præiudicium alterius, vt vult glo. in cap. sicut. de sen. excõ. etiam ꝙ essent religiosi & cardinales, neq; creditur tanẽ testibus, sed faciẽt præsumptionem. & not. dicit Abb. pro istis magnis

© SCD - Université de Poitiers

viris, qui propter decorē dignitatis nolunt deponere in forma testimonij cum iuramēto, vt recipiatur assertio saltem ad præsumptionem, idem voluit Ro. in l. si quis in gra ut. §. si quis moriens supra ad silla. concordando dicta Ang. ibi cū dictis Bal. in authē. si dicatur. C. de testi. dicens, ꝙ dictum testis aut iudicis, qui in mortis articulo dixerit testimoniū aut sententiā ob pecuniam fuisse, sufficiant ad informationē iudicis, quia non iurati ita dixerūt, & propter hoc possit in-
328 quirere. †Cū informatio gratia iudicis facta non requirat iurm̄ secundū glo. ordi. quæ non est alibi in c. j. §. si duo, in verb. testamentum de pa. iura. firman.

329 †SECVNDO quero, an tpe examinationis faciēde ipsorū testiū iudex debeat citari facere reū ad videdum iurare testes, Bar. hic in fi. dicit citationē requiri, adeo ꝙ si examinati fuerint testes sup generali inquisitione, nō prejudicet in spāli inquisitione, quia reus non fuit citatus, quod idē voluit Saly. in l. fi. in fi. C. eo. de qō. & Bal. in l. iubemus. co. iij. C. de proba. & oēs fere doc. post enumerat Hypo. in l. j. in prin. in ij. requis. vbi inuehitur contra assessores non citantes reū ad examinationem testiū. Sed aduerte ꝙ ex consuetudine seruatur cōtrariū, ꝙ reus non citatur, nec dantur interrogatoria, vt dixi supra in iij. præmis.

330 †TERTIO quero, an testes debeāt recipi lite contestata, seu post nomē rei receptū inter reos Bart. in l. nr̄a. in fi. dicit examinari debere post litē contesta. & idē voluit in l. si quis adulterium supra de adul. & Alex. in addi. ad Bartol. in l. j. in prin. supra
331 si ti. & ibi Hyp. in vj. requis. †Nomē aūt rei dr̄ receptū inter reos, qū proposita accusatione proponūtur exceptiones dilatorie, videlicet accusatio nō pcedit, quia lapsum est tps ad accusandū, vel ꝙ ille, coram quo porrecta est accusatio, non sit iudex competens, vel similes exceptiones, tunc cognoscitur super illis exceptionibus, & an sit procedēdum super ea accusatione, & cū iudex pronunciat esse procedendū, dr̄ recipi inter reos, & absente ipso reo talis receptio fieri pōt, & ita loquatur text. in l. maritus. §. præscriptione supra de adul. & in l. accusatione adulterij. C. de adul. & tex. in l. adulterā. C. eo. de adul. intelligitur, ꝙ ibi erat accusatio inchoata per propositionē accusationis, & reus absens erat receptus inter reos per pronūciationē, de qua supra & in casu, ꝙ dicta pnunciatio nō fiat, litis contestatio habet vim receptionis inter reos, ita est ex sententia Bar. in d. l. is qui reus. in iij. col. in ver. qū nomē rei supra de publi. iud. & istud dictū Bar. tenēt oēs doc. post ipsum de quibus per Alex. ibi in addi. & Hyp. in
332 d. l. j. in prin. in d. vj. requis. †Aduerte ꝙ legendo d. l. is qui reus fui illius sentētię ꝙ text. in d. l. is qui reus non sit bene intellectus a doc. & in hoc pręsuppono, ꝙ accusator, qū vult accusationē instituere, debet eā porrigere iudici antecē quicquā fiat, vt est tex. in l. miles. §. sexaginta ibi qm̄ de plano, & in §. socer ibi libellis pręsidi datis supra de adulte. vt per Lanfr. in c. qm̄ contra. in versi. citationes. in prin. & per Soci. in c. significantibus. in vij conclus. xiij. prin. arti.
333 de li. ob. †Et talis porrectio libelli non est de processu, vt voluit Bart. in extrauag. ad repri. in verb. summarie, vt per Lāfran. in d. ver. citationes, & per Felyn. in c. fin. in iij. col. in ver. secūda declaratio. de iudi. ex quo iudex debet videre accusationē & cōsiderare, an sit iusta, & si ipsi non videretur iusta, debet denegare citationis cōmissionē, vt voluit Bald. in l. cū clericis. C. de episc. & cle. in versi. deinde no. & maxime seruatur hoc in criminalibus, vt non citetur reus nisi præcedente iussu iudicis, vt in d. l. cum clericis. in versic. memorati quod dicit esse notatu dignū, & sequitur las. in rubri. C. de
334 eden. colū. j. versi. tertia difficultas. †Et hæc citatio, si non fit facta de commissione iudicis, non valet, vt est tex. in l. neminem. C. de exhib. re. & ibi not. Saly. & alij communiter Do. & Inno. Ioan. And. But. Imo. & alij in d. c. qm̄ contra. & eo tunc qū admissa accusatio per iudicē, & commissa est citatio nomē rei est inter reos, quia facta est notatio, ꝙ vt puta Titius, qui est nominatus in libello accusationis citetur ad videndū se accusari, & talis citatio fit per edictū & scripturā talia continētē valet. Titius citatur, vt in termino tali debeat cōparere ad videdum eū accusari, & ad se defendendum, & ista citatio hoc modo scripta operatur hoc, ꝙ iste talis est annotatus inter reos, vt est tex. in l. fi. C. de requir. re. ibi criminalis vero programatis tenor hanc tantā ferat de iure censurā, vt inter reos annotati, sumendo ibi programa, p edicto citationis, vt est tex. iun. gl. in l. programa. & hr̄ in rub. C. cōmi. vel epist. progra. & sit citatio per edictū, de qua loquitur Bart. in extrauag. ad repri. in verb. per edictū, circa med. Et ꝙ facta tali citatione dicatur esse inter reos est tex. in l. ij. C. eo. de requi. re. ibi ex eo die, quo reus fuerit in iudicio petitus, & istud magis con-

© SCD - Université de Poitiers

fiat ex rub.ff.& C.de requir.re.& ex l.j.C. eo.ibi, sed annotari vt requiraf, ex quo dico, ꝙ per annotationē factā in citatorio nomē rei est inter reos, qa citatur tanḡ reus, & vti persona, contra quā de crimine faciē da est cognitio, & istud fit reo absente, qui adhuc non fuit in iudicio. Et pp hoc dico
335 multū differre inter se hæc duo. †Videlicet ꝙ quis sit factus reus, vel ꝙ nomen rei sit receptū inter reos. Nam qū iudex porrecta accusatione sibi, & ea visa cōmittit citationem, tunc nominatus factus est reus, quia nomē eius est annotatum pro reo, & ita loquatur l.j.ij.& fin C.de requi.re. Si vero facta citatione reus abest, nec curat comparere, tunc iudex annotat bona, & nomē rei est receptū inter reos, & sic qū cognita est absentia rei per iudicē, recipitur inter reos prout inquit Cic i verrem act.iij.dum dicit absentem credo in reos relatū, & in actio. vlti.sthenij domum per hospitiū exhausit absentem in reos retulit, quod aliud est, q̄ reū facere. Et istud declarat, Bude. post Cic. in annot. poster.in xlviij.in c.impuberē.§. itē si seruo.& secundū hanc differentiā, & cognitionē intelligitur tex. in d.l.adulterā. C.de adult.qui dicit, ꝙ post crimē inchoatū mulier prouinciam excesserat, & ideo inter reos fuit recepta intelligendo ꝙ crimē erat inchoatū per citationē, non aūt per litis cōtestationē vt male sensit glo.ibi, & iudiciū incipiat ab ea parte edicti, quæ est de in ius voc.§.j.insti.de pe.tem.litig.& in rub.supra de i ius voc.& necesse est intelligere, ꝙ mulier excesserat prouinciā ante litē contestā cum ibi simus in iudicio publico, & in crimine capitali, in quo requiritur hoc, ꝙ & accusator & accusatus se constituant ad carceres ante principiū iudicij, prout est casus in l.fi.C.de accus. vnde mulierē non poterat dici recessisse ex prouincia, cum esset in carceribus, sed si volumus dicere eam aufugisse, nulla erat dubitatio in eo tex. cum haberetur pro cōuicta de crimine, vt in l.in eos.& ibi not.p Bar.& alios supra de cust. re.& dixi in l.pe.§.ad crimē.supra de pub. iud.& tex.in l maritus.§.præscriptiones supra de adul.intelligitur, ꝙ ibi fuerat porrecta accusatio, citatus, & qa erat absens, fuit receptus inter reos, habet animum ad se expurgandum, & recuperandū bona vt in l.j. ij.& tot.ti.supra de requi.re. Sed postquam ob absentiam fuerit receptus inter reos, si vult audiri a iudice non potest opponere exceptiones declinatorias, seu dilatorias, per quas impediatur accusatio, & amoueri debeat psona accusatoris, sed ille talis debet super meritis causam suā tueri, & istud euenit propter eius contumaciā, & quia est receptus inter reos, quod voluit text. ibi reddens rationē, ꝙ posteaq̄ semel receptus est, non pōt præscriptionem obijcere, non ob.tex.in l.ij.in.§.extraneus supra de adul. in eo, quod vī velle, ꝙ postq̄ est factus reus non posit opponere exceptionem lenocinij, & sic ante posit ex qua reus factus dī, cognitio super exceptionibus dilatorijs, qa ille tex.intelligendus est in eo, qui condemnatus est de crimine adulterij, vt post condemnationē non posit obijcere crimen lenocinij, ex illis verbis in tex.dum dicitur, posteaq̄ reus factus est criminis.i.condemnatus de crimine, vt est tex.in l.defuncto supra de pub.iudi.ibi, qui reus fuit criminis.i. condemnatus vt ibi cōiter intelligitur in condemnato per doc. Et ex istis dico nō recte intelligi text. in d.l. is qui reus in eo, quod doc.dicunt, ꝙ anteq̄ quis sit receptus inter reos, posit suum accusatorē reaccusare, Nā tps nullū est, in quo quis posit reaccusare anteq̄ sit factus reus, cum facta citatione, vt iam dictum est, factus est reus, & clarū est, ꝙ ante citationē non diceretur reaccusare. Sed accusare principaliter.

336 †Et a citatione incipiat iudicium in ciuili vt in d.§.fin.ꝙ & in criminali esse debet, cum ad instar ciuilium procedatur l.absentem infra de pen. Præterea, ratio quę datur in d.l.is qui reus per iurisconsultū, est vt non relatione criminum, Sed innocētia reus purgetur, q̄ ratio est generalis ad vtrūque tēpus, secundū ꝙ distinguunt Doc. Siue sit receptū nomē, siue non, prout ipsi intelligunt, vsq̄ quo fiat cognitio super exceptione dilatoria.cū itaq̄ ratio sit generalis, & sit apta comprehendere vtrunq̄ tps secundū distinctionē traditā per Doc.ergo & eius dispositio debet generaliter in vtroq̄ tēpore constituere l. regula.§.si quis, & ibi Bar.& alij supra.de iur.& fac.igno. Preterea istud, qd̄ posit, anteq̄ sit factus reus, reaccusare sumitur a contrario sensu in l. illa, dū dicitur, is qui reus factus est nō reaccusat, ergo a contrario si nō est factus reus, reaccusat. ista assumptio facta hoc modo inducit vnum quod est in parte correctorium rationis contente in l.dum generaliter rationem reddens dicit, quod non relatione criminum, Sed innocētia reus purgetur si enim rea accusatio eo tempore daretur, vt dicunt Doct. relatione criminis se expurgaret, & sic per argu. a contrario sensu indu-

© SCD - Université de Poitiers

ceretur.l, correctio, quod esse non debet.
337 †Quia tale argu.non assumitur,quando insurgit correctio aliqua, prout not.in l.ij. supra de offic eius. & et quia nulla est lex, quæ dicat, quod antequam quis reus factus sit possit accusare,nisi hæc assumpta a contrario sensu,& in l.neganda,C.qui accu.nõ pos. nulla tẽporis distinctio datur. Ideo intelligerem d,l,is quæ reus, quod non detur reaccusatio aliquo tẽpore per generalem rationem illius l.& etiam alia ratio dari potest quia reus videns se accusatum desideraret se vlcisci, & lacessitus se vindicare, quæ vindicta esset,accusando suum accusatorẽ.arg.text.in l,iij.supra ad leg.Aquil.ibi naturalis ratio permittit se defendere,& in l.qui cum natu maior.§.si libertus supra de bon,liber. Item ex alio cõsiderari potest, quia accusatus videns non posse aufugere pœnam accusationis, ad hoc vt rẽ protrahat,posset fingere crimẽ contra accusatorẽ, & querelam instituere, & sic inditium defraudare ex quo l,voluit fraudibus prouidere,& obuiare,reaccusationem prohibẽ-
338 do. †Cum l.fraudibus obuiet.l,iurisgentium.§,sed si fraudandi supra de pac. & ibi not.& in l.non dubium.C,de legib,& in c. finem litibus de dol.& contum.
339 †QVARTO quero, an testis examinatus post terminum assignatum per iudicem faciat inditium,Bar.in l.ij.de appel.reci.col.fi.ver.iij.quero dicit, quod facit aliquod inditium,quia instrumenta non solenniter facta faciũt inditium l. sicut iniquum, C.de fide instrum.Bal,in d.l.iij.col.pen.versic.vlterius.xiij.dicit,ꝙ testis receptus post terminum peremptorie assignatũ non facit inditium argu.l. qui Rome.§,augerius supra de ver.obl.l.mancipiorũ, supra de opt. leg.& quod not.Innoc. in c, cum in tua qui matr.accu.pos.Nisi iusta causa mouisset iudicẽ,quia ex qua causa potest dare nouam dilationem, ex ea potest sine dilatione te-
340 stes recipere. †Quia dilatio non est de substantia ,pbationis l,in crimine supra de adulte.Ang.Aret,in d.l.ij.concordãdo hęc dicta Bar.& Bal.videtur dicere, ꝙ dictum Bar.loquitur in criminali, secus in causa ciuili in qua examinantur testes sine dilatione,& ita intelligatur Bal. per not,per Bart. in extrauag.ad repri.in verb.sine figura iudicis, sed distinctio non videtur vera quia & in causa criminali & examinantur testes sine dilatione, ita Bar.in d,l, in criminali.supra de adulte, secundum vnam lecturam.

Aduerte ad dictum Bald, dum restringit conclusionem Bart.vt procedat in termino non peremptorie assignato,quia Bart. in l. titia in.§.vsuras supra de leg.ij,& in l.man-
341 cipiorũ.supra de opt. leg. dicit. †Quod quæliber.ll. assignatio termini probatorij est peremptoria,absq; eo quod exprimatur per tex.in l,pecuniarij.supra de fer.& Ab.
342 & Fely.i c.licet causam de proba. †Ego in hoc casu dicerem,ꝙ cum depositio testis non valeat post terminũ.vt per Doc. maxime Aret,in d. c.licet causam de testi,& per Ioan.Crot.in tract. de testi.in vij.requis.nu. cclxx.& istud procedat ex facto iudicis & negligentia partis,quæ non examinauit potest tale dictum facere inditium qualequa-
343 le ad instructionem iudicis. † Cui nunquam præclusus est terminus ad accipiendas probationes vt not.in c.qualiter & qũ el ij.de accusa.vnde si proposita accusatione in termino assignato nil legitime probauerit.Sed postea testes produxerit, poterit virtute illorũ testũ iudex inquirere,& procedere quemadmodũ dicimus in abolitione,quæ fit ad instantiam accusationis nam iudex poterit post ipsam inquirere l.ij.& ibi not.C.de abolit. sed si erunt alie probationes contra reum , ex quibus orta essent indicia cõtra ipsum,ſ examinatio coadiuuat,vt dixi supra quando facit qualequale inditium.
344 †TESTIS qui non debuit examinari ob reuerentiam,si examinatus fuerit, nõ facit inditium,vt est seruus. Qui nõ debuit examinari contra dominum, vt est text. in l.j.§.diuus.supra hoc tit.& in l. diuus.in.§. ex quibus supra eo. Vbi iurisconsultus argumentatur,ꝙ seruus non debet interrogari contra dominum,nec interrogatio valet. & multo minus inditia, & eodẽ arg. vtitur iurisconsultus in d,l,j.in.§.Antoninus Seuerus, & ꝙ non oriatur inditium determinat Bar.in d.l. maritus hoc tit.& ratio quia serui,vel alij qui ob reuerentiam nõ deponũt habent hoc,ꝙ de iure non possunt interrogari de ea re, & sunt prohibiti,& etiã prohibentur respondere l,libertorũ.C.de testi. & hanc rationem tradit Salyce.in l,seruos.
345 C.eod.de testi. †Ex hoc infero,quod si filius contra patrem propter reuerentiã non admittitur ad testificandum. ideo nõ faciet inditium l.parentes.C.de testib.Imol.tenet hoc in c.dilectorum de testi.cogen.idem dicerem in liberto aduersus patronum,vel filium patroni qui ob reuerentiam non debet examinari,vt est tex.in l,iij.§.l.tulia. in fi.ibi nam quidam propter reuerentiã per-

© SCD - Université de Poitiers

sonarum supra de testi. & idem dicerem in quocunque, qui reuerẽtiam habere debet, vt examinatus non faciat inditium, de quibus in l. quicq litigandi. §. j. & ll. seq. supra de in ius vocan.

346 I ESTIS minor annis. xiiij. non debet examinari i causa criminali, vt est tex. in d. l. iij. §. lege iulia ibi, quæue impubes erit. & ratio est, vt prohibeatur propter lubricũ cõsilij sui vt in d. §. lege iulia, & si examinatus fuerit, & nil opposuerit pars, attamen eius dictum est nullum, ex quo iure repellitur, ita determinat Ange. in authen. de testi. in. §. sancimus loquẽs de impubere, & seruo, Subdens q̃ licet ego nõ fuerim protestatus ante aperturã testium contra personas & eorum dicta vt est de more tamen contra personam impuberis & personã seruiu, & eorum dicta potero opponere attestationibus publicatis, ea ratione, quia ipsorũ testimonium sit ipso iure nullum q̃ dictum sequitur Hyppo. in l. de minore in prin. nu. xxij, hoc tit. Aduerte q̃ existimo omnes illos, qui enumerantur in d. §. lege iulia, qui propter reuerentiam personarũ, & qui propter lubricum consilij, & propter notam & infamiam, de quibus ibi non admittuntur ad testificandũ in causa criminali, sint prohibiti a principio, vt etiam si examinati fuerint, patiantur oppositiones, & cõtra personã & contra dicta, eo modo, & si adhuc nõ sit facta oppositio, possit publicatio proces-
347 su opponi. cũ sint ipso iure, phibiti. †Iste testis in hac ætate examinatus nõ facit inditium plenũ sed qualequale vt in l. j. §. impubes. supra ad Syllan. & glo. in l. fina. §. de his quib. vt indig. & idẽ determinat Bar. in d. l. maritus, & ista talis qualisqualis, pbatio operatur hoc, q̃ iudex potest inquirere, & sic facit inditium ad inquirendũ, cũ sit leuis probatio, & ita q̃ sit inditium ad inquirendũ, Tenet expresse Bald. in d. l. fin. C. de his quib. vt indig. dicẽs, q̃ impuberes cum leui tortura interrogantur non ad damnationẽ sed ad instructionem per glo. ibi dũ dicit ad inquirendum non ad puniendum subdens.

348 †Quod quædam valẽt ad præparandũ, quæ non valent ad decidendum. i. valẽt ad instructionem non ad probationem l. fi. C. de accu. l. qui vltimo infra de pen. & q̃ no. Bartol. in d. l. maritus. idem Bal. in l. seruos. C. de testi. est in eadẽ sententia, dicens, q̃ minor. xxv. annis, in causa criminali bene facit inditium ad inquirendum non ad decidendum per glo. in d. l. fin. idem Bal. in d. l. j. §. impubes dicit post glo. in d. l. fi. q̃ impubes non facit inditium, quod possit induci ad decisionem, Sed ad præparationem seu inuestigationem, & sic Bal. in omnibus prædictis locis non dicit, quod dictum impuberis facit inditium ad torturam, q̃uis in l. inuiti. supra de testib. dicat quod testis minus idoneus facit inditium, vt ibi not. & in d. l. fin. C. ad Syllan. adducens Cyn. in l. fina. C. de accus. & Spe. in ti. de teste. §. j. versi. item excipitur in quo loco Bald. idẽ sensit, quod & in præmissis, vt non faciat inditium simpliciter ad torturam, dum allegat glos. in d. l. fina. quæ vt dictum est loquitur de inditio ad inquirendum. & glo. in d. l. inuiti dicit q̃ facit aliquod inditium & sic non simpliciter inditium habile ad torturam & Specu. enim d. versi. item excipitur dicit, quod minor. xx. annis admittitur ad inditiũ ne probationis facultas angustetur, & hoc quantum ad præsumptionem faciendam ex mente Acur. in d. l. inuiti, in quo loco vt dictum est glo. dicit facere aliquod inditium. Alex. in d. l. fi. C. de his qui. vt indig. sequitur simpliciter glo. ibi & alias glo. supra allegatas, & dicta Spec. remittens se ad eam declarationem, quã facit Bart. in d. l. maritus. & ex his dico, q̃ male sentiunt & intelligunt dicta loca Brun. in d. tract. de indic. in iiij. colum. & sequen. dicens q̃ ex mente Alexan. Bald. Specu. in dictis locis faciat inditium ad torturam, quia istud est omnino falsum, & contra eorum mentem & verba prout retulit superius. & etiam Iaso. in dicta l. fin. C. de his quib. vt indig. dicens quod facit ex mente prædictorum inditium ad torturam, & quod nõ faciat inditium ad torturam & rectius sensit Hyp. in d. l. de minore in prin. col. vij. ver. quero modo.

349 †MINOR annis. xx. non debet examinari in causa criminali ad instantiam accusatoris, & si examinatus fuerit, non facit inditiũ nisi qualequale, vt est tex. in l. in testimonium supra de testi. & differentiã esse puto ab hoc teste a præcedenti, q̃ impubes non admittatur, nec faciat inditium etiã q̃ fuerit examinatus ex officio, per tex. in d. l. iij. §. lege iul. ibi in reũ testimonium dicere, multominus si fuerit examinatus ad instantiam accusatoris, a xiiij. autẽ anno. & sic ab impubertate vsque ad xx. annum nõ possit examinari ad instãtiam accusatoris per tex. in d. l. in testimonium ibi accusator citare non debet, Secus autẽ si ex officio iudex examinaret, nam tunc existimo q̃ faceret inditium ad torturã, Si modo alia concurrant, de quibus supra,

© SCD - Université de Poitiers

350 †MVLIER si fuerit examinata super crimine faciet qualequale indiciū propter qualitatem sexus, ita tenet Bar. in d. l. maritus. Aduerte ꝙ cōiter cōclu. litur per docto. ꝙ mulier de iure ciuili pōt esse testis in causa criminali per gl. in c. forus in. §. testes de ver. sig. & glos. in c. ex eo. xxxv. q. iij. & Spec. in ti. de teste. §. j. in versic. itē quod est mulier, Abb. Aret. & Fely. in c. qm̄ de testi. Pro ista sententia adducitur text. in l. iij. §. lege Iulia. supra de testi. in quo mulier, quæ palam quæstum fecit repellitur deponere contra reū, Ergo a cōtrario sensu, si non fecit quæstum in causa criminali admittitur, adducitur ēt tex. in l. ex eo. eo. ti. cuius verba sunt clara, & adducitur etiam tex. in l. in cōnibus. supra ad leg. iul. maiest. vbi mulier fuluia, quæ erat meretrix, & sic infamis admittitur in eo crimine, ergo a cōtrario si nō fuerit infamis, admittitur in quocunq; quia ius singulare dispositum in l. iul. maiest. facit ius generale in alijs, ita Fely. in d. c. quoniā, & Ioā Crot. in tract. de testi. col. xij. nu. lxij. ex hoc constat, ꝙ cū mulier posit esse testis in causa criminali, dicendū est ꝙ secundum eius depositionē debet facere indicium, vt

351 in alijs testibus. Ideo cogita. †De iure canonico mulier non potest esse testis in cā criminali vt in d. glo. c. forus. c. ex eo, Deci. in d. c. qm̄ circa fi. dicit ꝙ ꝗuis docto. communiter ita teneant attamen ista conclusio non probatur iure, quia tex. in d. c. forus. §. testes simpliciter dicit, quod testimonū mulieris non est tante authoritatis, sicut masculi, quia variū & mutabile semper fœmina, Et sic lex generaliter loquitur nō magis in causa criminali quam in causa ciuili. Sed ꝙ minus credatur quā masculo. Nec ob. text. in c. mulierem. xxxviij. q. v. quia non distinguit causam ciuilem a causa criminali, sed tantūmodo, qui sine consensu viri nō potest testificari. vnde accedente eius cōsensu poterit testificari tam in causa ciuili quam criminali. & etiam quia de iure ciuili reperitur expressum, ꝙ mulier posit testificari in causa criminali vt d. l. ex eo. supra de testi. Nec contrarium inuenitur decisum de iure canonico, ergo ius ciuile est seruandum c. j de no. oper. nunt. Aduerte circa hanc conclusionem ꝙ text. in dicto cap. forus satis clare videtur decidere quod mulier nō posit esse testis, considerando tres qualitates videlicet conditionem, naturam, & vitam, vt in illis non sit locus attestationi. Nam in primo conditio serui prohibet ipsum testificari, mala fama, & mala vita repellit testem, & sic in illis duabus considerationibus testis repellitur, Absonum enim esset quod in tertio capite naturæ, quæ est media inter illas duas, admitteretur. ꝙ testis esset bonus, Cum ibi illa tria sint patifficata ad ostendendum inhabilitatem testis, ergo non possumus dicere quod in altero detur habilitas Nam cum plura sint patifficata, non debent diuerso iure censeri. l. iam in hoc iure, & quæ ibi not. supra de vulga. & pupilla.

352 †TESTIS infamis, siue sit infamia iuris, siue sit infamia facti nō pōt esse testis in cā criminali. Cū probationes esse debēt luce meridiana clariores l. si C de probat & istius testis fides vacillat c. testimonium de testi. Ita not. Bartol in l. j. C. de sum. tri. colum. iiij. versicu. habet ergo, & Bald. ibi colum. iiij in v. opposit. & Sily. ibi in fi. Vnde si infamis fuerit examinatus facit qualequale indicium, vt per Barto. in dicta l. maritus, & Bald. in dicta l. j. qui dicit, quod probat ad inquirendum, & de ist s vt le late Ioan. Cro. in tracta. de testib. in tertia par. princi.

353 nume. xxj. †Intelligo omnes prædictos casus in minore, in muliere, infami, vt non faciant indicium ad torturam, nisi sumus in casu, in quo aliter veritas haberi nō posit.

Quia tunc non repelluntur, vt in minore loquitur Ioan. And. in additio. ad Speculi in titu. de teste §. primo, versicu. item excipitur ꝙ est impubes & Albert. in l. in testimonium supra de testib. & Iason. in dicta l. fina. C. de his quib. vt indig. & Hyppoly. in dicta l. de minore in princi. nume. xxiiij. In muliere tenet Ioan. And. in dicto titu. de teste. §. j. versic. Item quod est mulier & Alberi. in d. l. in testimonium, & Alex. in consil. xxiiij. Animaduersis his colum. iiij. ver. non obst. volu. ij. dicens, quod vbi probatio aliter haberi non potest seu difficilis est mulier admittitur not. Hyp. in d. l. de minore in princi. nume. xxv. & Ioan Cro. in tracta. de testi. nu. lvj. in infami, ꝙ admittatur similiter in defectum probationis, habetur per Salyce. in d. l. j. in fin. C. de sum. trini. & fid. catho. & ibi Iaso. colum. xij. nu. lj. & ita debet intelligi ꝙ dicit Ioan. Crot in d tract de testi. nume. xlviij. vt infames examinari faciant indicium si examinatio fiat in subsidium, alias non vt aperte dicit Salyc. in d. l. j. in fin. & ibi Oldra. Bald. & Fulg. vt refert Iaso. in dicta l. j. d. nume. lj. Sed aduerte ꝙ prædicti omnes Doc. pro comprobando ꝙ hoc faciat indicium adducunt text. in l. qui vltimo infra de pen. qui text. ex sententia

© SCD - Université de Poitiers

Bart.Bald.& Rom.probat hoc ꝙ infamis examinatus faciat qualequale inditium, prout dicam infra in verb.foci dictum in
354 ver.ratio pōt esse. †Istud autem ꝙ veritas aliter haberi nō posit, intelligē qñ ex natura negotij vel facti verisimiliter haberi non potest, Sed qñ potentia plures interuenire potuissent, licet actu interuenerit nisi isti inhabiles, Tunc procedat præcedens dictum, vt si probatio esset facienda per testes clericos, & in eo loco non reperiatur nisi vnus Clericus alij inhabiles, & q alias regulariter repellūtur, in subsidium isti admitti debent. Ita intelligit Ant.de But.in c. iij.loco de probat.& in consi.xxiij.qō hæc in dubia col.fi.ver.non ob.& las.in d.l.j.C. de fum.tri.& in d.l.fi.C.de his quib.vt indig.& Ioā.Crot.in d.tract.de testi.nu.lxxj.
355 † TESTIS qui cogi nō potest ad deponendum, si coacte depofuerit non facit inditium aliquod ēt ad procedendum l.j.§. si seruus el j.supra hoc tit.& ibi Bar.no.Bal. Saly.in l.seruos.C.de testi. Volentes, ꝙ testis qui nō potest compelli.si impulsus examinatus fuerit, non facit indicium.illi autē qui inuiti nō compelluntur ad testimoniū dicendum sunt enumerati in l.lege iulia cū
356 quatuor seq.ll.supra de testi. † Si verò isti qui non possunt cogi voluntarie depofuerint, tunc faciunt inditium, vt in d.ll.a contrario sensu.& ad hoc ꝙ isti tales dicātur voluntarie depofuisse, debet istud notari hoēnes acta alias præsumerētur deponere inuiti, prout voluit Bart.in auth.presbyteros la ij.C.de epis.& cle.dicens, quod cum tales testes producuntur volentes scribi fa ciat in actis, ꝙ volentes testificantur, & deponunt, alias præsumerētur deponere inuiti, & ita vidit de facto seruari. Sed Bal.in d. auth.circa finem.dicit ꝙ ista opi.non est ve
357 ra nec sibi placet. †Bo quia non præsumitur coactio iudicis vbi quis cogēdus nō est, immo præsumitur sponte fieri, cum presumatur pro iudice l.ij.C.de offici.ciuil.iudi.Imo.& Fely.sequitur opin.Bal.in c.dilectorum de testi.cogen. Ego existimo, qd opin.Bal.sit verior, nam isti tales qui non possunt compelli possunt examinari in certis casibus, vt puta volentes,& etiam quādo veritas aliter haberi non posset, vt dicā infra.Ideo si fuerint examinati, præsumendum est ꝙ in casu præmisso sit facta exami
358 natio. †Nam in dubio quis præsumitur actum facere in casu sibi concesso non autem in casu prohibitio, & sic in eam partē per quam potius actus valeat quam pereat l.quoties supra de ver.obli.& l.quoties supra de reb.dub.& c.Abbate de verb.signi.
359 † Intellige predicta, ꝙ isti inuiti nō possunt compelli nisi in casu qñ veritas aliter haberi nō posit, prout voluit Hosti.& oēs doc.eum sequuntur in c.j.de testi.cogen.& hoc ne veritas occultetur Quomodo autē intelligatur hoc, ꝙ veritas aliter haberi nō posit dixi supra in præced proxi.inditio.
360 † Insuper aduertendū est ꝙ ille, qui vult compellere testem ad deponendum sub eo prætextu ꝙ veritas aliter haberi non possit, debet illud probare. Ita no.But.Imol.& Fely.in c.super eo de testi.cogen.ea ratione quia testes ipsi fundant excusationem in iure cōi ideo volens in certo casu ipsos testes compellere debet exceptionem & casum compulsionis probare no.gl.in clemē. fi.de rescrip.in versi.creatum.
361 † TESTIS domesticus producentis examinatus contra aliquem reum nō facit inditium l.pridem.C.de quæst.tenuit. Spe. in ti.de teste.§.j.versi.quid si testis domesticus dicens ꝙ non inducit præsump.& hoc modo intelligit Bal.dictum Spe.in l.inuiti. supra de testi.dicēs ꝙ testis minus idoneus facit inditium vt ibi ꝙ secus est in teste domestico qui non facit inditium, & hoc cla-
362 re constat. †Quia domesticus non pōt examinari ad fauorem illius, cuius est domesticus l.idonei. supra de testib.l.ēt.C.eo.
363 de testi.& in.§.itē idonei.iiij.q.iij. †Sūt autem domestici familiares seu de domo, seruus, colonus libertus, ascriptitius, mercenarius qui recepit mercedem, non qui seruit gratis, ita Spec.in tit.de teste.§.j.vers.itē excipitur, & ver.sed de quo mercenario, et vers.sed quid sed Io.And.in addit.in d.ver. sed de quo mercenario dicit ꝙ famulus gratis seruiens dicitur domesticus per text.in c.fi.de verb.sign.li.vj.quem sequitur Fely. in c.in literis.col.j.vers.ex quo datur de testi.item pater est domesticus filio & econtra.Item vxor viro siue timeat maritū siue non vt pFel.in d.c.in literis col.iij.vers.falli quarto,& domestici dūr latius q viuunt ad vnum panem & ad vnum vinum, vt in auth.de Monac.§.cogitandum, & familiares dicuntur omnes qui sunt sub alicutus imperio de iure vel de facto, ita not.Bal.de vtroque in d.c.in literis, per text.in l.qui iurisdictioni supra de iurisdi.omi.iudi.& in l. j.C.si rector prouincie,& in l.j.C.si quacū-
364 que predi.pote.cū alijs. †Prædicta oīa restringuntur per doc.& maxime per Fely.in d.c.in literis, quæ omnia ponit Hpp.

© SCD - Université de Poitiers

in l.j.§.ad qõnem supra hoc ti.vt domesticus seu familiaris admittatur, & sic faciat inditium, quoniens summus in subdito principis, si modo non sit terribilis superior & non solitus inferre violentiam subditis.itẽ si est familiaris valde honestus, prout sunt familiares episcoporum.item si verisimiliter melius sciri potest per domesticos, & familiares,qua per alios,vt per Bar,in l.quoties.C.de naufra.lib.x.item si in eadem potestate est,& is,qui deponit,& is cõtra quẽ deponitur,ut per Abb.in c.literas col.ij.de præsum.& latius per doc.in locis p̃dictis,

365 †Aduerte ad vnum,ꝙ dicit Brun.in d. ira.de indi.col.ij.in hoc inditio domesticitatis volens,ꝙ Bar.in l.ij.supra de excu.tu. dicat inditium orti per testem familiarem, ad ducendo glo.in l.j.supra de test.quia in primis illa lectu.non est Bar.sed Nicol.de Neap.& gl.quæ allegatur in d.l.j.supra de testi.nil dicit,nec est verum.ꝙ per ipsum concluditur,quia testis familiaris regulariter ex iuris dispositione repellitur a testificando vt dixi,nec dici pōt bonus, nec idoneus,& tũ vnus testis de visu (ad hoc vt faciat inditium)debet habere dictas qualitates,vt dixi supra in verb.testis de visu.

366 †TESTES plures singulares deponentes super diuersis indicijs,an cõiungantur ad faciendam probationem,vt oriatur inditium ad torturam Bal.in l.ſi quis ex argentarijs.§.j.supra de edẽ.dicit,ꝙ si species probationũ sunt in sua specie imperfecte. v.g.vnus testis probat de veritate,vnus de fama, vnus de inditio,hæc probatio nõ valeret,quia non est in sua specie perfecta,nã vnus testis de fama non probat famã,vnus testis de inditio nõ probat inditium, immo requiruntur saltem duo testes l.ſi,C.fa.hercis.& ibi no.Et per Inno.in c.sicut de simo. & dicit Alex.in consi.clxxxxj.in causa Angelorum col.ij.ver.rursus vol.ij.ꝙ vbicunque cõtingat fieri probatio inditij per vnũ testem, & similiter si fiat probatio de alio inditio per vnum alium testem,vbi requirebantur duo,tunc tales testes singulares non iunguntur ad faciendum vnum inditium perfectum quia vnũquodꝙ de per se est imperfectum,vt per Bal.in d.l.ſi quis ex argẽtarijs,& per But.in c.licet de testi.hoc idẽ sensit Bar.in lec.antiqua in l.ij.in.§.etas autem supra de excu.tut.dicens ꝙ qñ plura veniunt ad perfectionem vnius toti,vt in casu illius legis, tunc verificatur illa regula quæ non prosunt singula,multa iuuant,si vero sint multa, quæ veniunt ad perficiendum diuersa tota,tunc quæ nõ prosunt singula, nec multa iuuant l.spadonem.§.qui autem.eo.ti.vnde cum probationes veniãt ad diuersa inditia,ideo non coniunguntur, idem Bald.in l.spadonem §.qui iura tenet idem,dicens quod quædam sunt quæ requiruntur certam speciem, & tunc diuersæ species imperfecte nihil operãtur,quia ex pluribus concurrentibus non augetur efficacius, cum non veniant ad integrationem vnius speciei,ita ex pluribus testibus singularibus non resultabit plena probatio, quod dictum sequitur Alex.in consi.xxj.Repetitio in causa mercij.col.j.vol.iij. †Volens non coniungi testes singulares ad faciẽdam probationẽ.& idem Alex.in cons.xiij. Ex his,quę in themate col.ii,vol.j.sequitur dicta Bal.in d.locis,& voluit Ant.de Butr. post Cald.in c.veniẽs circa fi.de test.& multi alij Docto.quos adducit Hip.in sua pra. in §.diligenter nu.cxlix. Contrarium sensit Raph.Fulg.in l.fin.C.famil.hercis.vt refert Brun.in trac.de indic.col.ij.dicens ꝙ vnicus testis facit aliqualem præsumptionem,& ideo si plures sint testes singulares de singulis inditijs deponentes dicetur plures esse præsumptiones, quæ faciant vnum inditium ad torturã arg.l.instrumẽta domestica.C.de probat.& l.ij.§.etas supra de excu.tu.exemplificando. Pone ꝙ vnus testis dicit se vid sse Seium vulneratum, & in terram prostratũ et interrogatus,quis vulnerauit,respondit Titius, hic est vnus testis sup inditio deponens, Alius dicit se vidisse titium sanguine aspersum, & euntem.euaginato ense, Alius dicit se vidisse hunc titiũ exeuntem directo tramite,& volentem se versus nemora & occulte se latitãtem ,Certe hi singuli testes de singulis inditijs deponunt,& iñ nemo sane mentis negabit,quin he præsumptiones faciant sufficiens inditiũ ad torturam ar.d.l.& illius regule & q̃ non prosunt singula multa iuuant. subdens idẽ Brun.ꝙ Ioã.de mon.speret.in l.admonendi de iureiurã.dicit,ꝙ licet plures semiplene vnius semiplene probationis non coniungantur ad faciendum vnam semiplenã, tñ coniunguntur ad faciendum inditiũ arno.in l.ſi.C.de probatio.& vt refert Cacialup.in d.l.admonendi,subdens etiam idem Brun.quod istud putaret verius,qñ illi singuli testes essent multum notabiles, & magne authoritatis.qm̃ licet testes singulares non probent,tñ si sunt ita notabiles , quod adducant iudicem ad indubitatam fidẽ iudex non debet curare de illa singularitate

© SCD - Université de Poitiers

per dictum Pau.de cast.in l.lucius in recollectis Florentinis.supra de insam.& in d.l. admonendi.præcedens dictum Fulg. refert & sequitur Soc.in consi.liiij.visis testibus examinatis.col.j.ver.tertio & vlti.volu.iij. Et Hip.in.§.diligenter in sua prac.numero 368 cxciiij. † In hoc articulo ex mente, & intentione dictorum scrib. Distinguerem, et ad concordandas prædictas opi.quod aut sumus in inditijs remotis a maleficio, & in quibus vna probatio non infert in aliã, vt puta, si per vnum testem probetur inimicitia & per alium probetur transitus vie, in qua quis fuit interfectus, & per aliũ probetur delatio armorum in non solito, vel fama, vel mine, & sic probentur tria ex prædictis inditijs per testes singulares, hoc in casu non fiet coniunctio ad faciendum inditium, & eo modo, si per vnum testem probetur vnum inditium propinquum maleficio, vt puta, cp visis fuit exire cũ gladio sanguinolento, vel visus admenare, & nõ percutere, & postea p alium testẽ probetur inimicitia, mine, transitus, vel quid aliud simile, & hoc in casu dicta testium non coniungentur ad faciendum inditium frante singularitate. Et ita procedat precedens opi. Bal. in d.l.si quis ex argentarijs, & aliorum post ipsum tenentium testes non contungi ad faciendum inditiũ. Aut sumus in inditio propinquo maleficio, & urbenti, & tunc si erit probatum per vnum testem, & per alios testes singulares sint probata inditij, quæ veniant ad declarationem, & coadiuuationẽ primi inditij. Putarem, istas singularitates, coniungi ad faciendum inditium ad torturam, vt puta, si vnus testis dicas vidisse titium admenantem cum gladio, sed non vidisse percutere, alter dicat vidisse gladium sanguinolẽtum, & alter dicat vidisse ipsum titium espersum sanguine se mundantem, vel cp visus fuerit vnus prope mortuum cũ cultello, & dicat testis vnus hoc, & alter dicat vidisse aufugere ex loco delicti cũ gladio, & alter dicat uidisse gladium sanguinolentum, Hæc nãcp tria per testes singulares probata facerent inditium ad torturam, & coniungerentur, & ita procedat opin. Ful. & sequatiũ, & ratio potest esse quia in istis testibus dictum vnius coadiuuat dictum alterius, nam hoc casu, quia vnus adminiculatur alteri, & continent verisimilitudinẽ se inuicem coniungentem fiet accumulatio ad probandum inditium, ita voluit Bal. in c.licet causam col.iiij.ver. & nota, de probat.

369 † Dicens, quod singularis testium coniungitur qũ dictum vnius coadiuuat dictũ alterius. & idem Bal. in rub. de controuer. inuest. Et in auth. rogati circa fi. C. de testi. & voluit Dec. in d.c. licet causam nu. xvj. ver. & hoc primo de probat. & sensit Soc. in d. consi. liiij. Istud autem magis procedere existimarẽ, qũ essemus in casu, in quo delictum esset occulte perpetratum & exin de esset difficilis probatio per ea, quæ voluit Anto. de But. in c. veniens in fi. de testi. Quis tas. videatur eius dictum impugnare in d.l. admonendi nu. cclvij. loquens iñ de plena probatione.

370 Socij † dictum an faciat inditium ad torturam, pro eius cognitione

371 præmitto, † Quod reus non potest interrogari de consocijs nisi in certis calibus pro vt distinguit Bar. in l. repe. §. j. hoc fit, dicens, cp quædam sunt delicta, quæ non committuntur principaliter in offensam alicuius seu odium, sed propter cõmodum committentium, vt falsare monetã seu fabricare falsam monetam, Item latrocinia facere, Nam latrones non odiunt aliquem, sed diligũt ea alterius, & isto casu possunt interrogari de socijs, et probatur in l. diuus supra de custo. reo. & l. prouinciarum. C. de fer. & l. fi. C. de malefi. & mathe. ita intelligo. l. qui vltimo. infra tit. j. Et ita intelligit. l. fi. supra ad exhiben. quædam sunt delicta quę committuntur principaliter in alterius iniuriam, & odium & in istis confessus de se non debet interrogari de alijs, vt hic & l. fi. C. de accus. fallit in casu d. t. si prius supra ad Sylla. ex prædictis dico cp fures possunt interrogari de socijs. & de receptatoribus, & similibus arg. d. l. diuus supra de custo. reo. Ratio prędictorum est qũ committitur delictum in alicuius iniuriã, quia alios delinquentes possunt accusare, sed non est ita in delictis quæ non committuntur principaliter in alterius iniuriam, Ideo magis permittit iudici inquirere, Dictũ hoc Bart. sequitur But. Abb. in c. j. de confes. Alex. in addit. in d. l. repeti. dicit, cp Saly. distinguit in alia materia, & idem Alex. sequitur opinionem. Bar. in cons. lxix. visa facti naratione vol. ij. Et Dec. in c. qm in fi. de testi. Saly. in l. fi. col. ij. versi. sed Bart. C. de accus. dicit hanc distinctionem Bar. sibi non videri veram. Nam & si latro affectet res & nõ personam nisi propter res iñ hæc affectio fit cũ iniuria domini, Ideo est, qui eos accusare potest, Et sic eius diuersitate attenta nõ deberet de socijs interrogari, quod iñ est falsum, Item maleficus in alienum odium sua

© SCD - Université de Poitiers

facit maleficia, & tñ de socijs interrogatur vt infra de maleſt. & mathem. l. ſi. Item crimen læſæ maieſtatis contra principem cõmittitur, & tamen de ſocijs interrogatur vt infra ad leg. Iul. maie. l. pen. & ſi. Quinimo in crimine homicidij fuit interrogatus ſeruus de conſocijs & probatur in l. j. §. ſi. hoc tit. vnde dicit Saly. aliter diſtinguendũ eſt.

372 ſe. Et hoc modo. quod aut perſona inſtigata, vel accuſata eſt ſeruilis conditionis, Et tunc de mandatoribus vel conſocijs interrogari poteſt ea ratione, quia vt plurimum tales perſone vti meticuloſe ſine ſocij inſtigatu, vel mandato non conſueuerunt grandia delicta committere, vel attentare, ad hoc accedat l. quicunq; circa medium. ſupra de ſer. fug. l. ſi. infra ad le. Iul. maie. & ſupra ad exhiben. l. ſi. Ad Syllã. l. ſi certus & l. prius, & d. l. j. in ſi. hoc ti. quæ omnes in ſeruis loquuntur. aut perſona accuſata, vel inquiſita eſt libere conditionis, & eſt Vrbis, & tũc in criminibus, q̃ ſine ſocijs regulariter non committuntur, credi de ſocijs interrogari poſſe, vt prouincia purgetur eis, arg. l. congruit ſupra de offi. præſid. & ad hoc accedant li. quæ dicunt latrones interrogari, de ſocijs vt l. prouinciarum. C. de feri. & l. di-

373 uus. ſupra de cuſt. re. † Cum enim latrones ſint, qui ſtratas aggrediuntur publicas vt l. capitalium §. fumoſos. ſupra de pen. & hi ſoli non ſunt ſed plures, nec ſine receptatoribus, ideo facilius lex permiſit de eis interrogari, cum vt plurimum ſint ignoti & occulti, idem poteſt dici de falſificantibus monetam vt l. j. C. de falſ. mon. cum regulariter plures in eo min. ſterio ſint neceſſarij, idem de eo qui contra Principem mollit, quia talia non conſueuerunt ſine ſocijs attentari, in criminibus vero, quæ ſine ſocijs pluribus committi ſolent, tunc aut delictũ eſt contra ſalutem cõmunem omnium. Et tunc de ſocijs poteſt interrogari vt l. ſi. C. de maleſi. Et eſt ratio, quia etiam contra ſocios inquirere intendit ad cõem ſalutẽ omnium niſi radicitus tale vicium extirpetur, ſalus communis non habebitur, dictum hoc Saly. ſequitur Barba. in addit. ad Abb. in d. c. j. de confeſ. Et Ang. in trac. maleſi. in verbo. fama publica col. iij. verſ. quero an participes, tranſit cũ opinione. Saly. Imo, in d. c. j. de confeſ. dicit, q̃ hæc ratio Bar. de qua ſupra forte non eſt multum generalis, quia etiam paſſus furtũ vel robariam veriſimiliter procurabit punitionem, & ideo videtur, q̃ ratio ſit odium ipſorum latronum, vt l. prouinciarum. C. de feri. Item maleficus in alienum odiũ ſuam maleficia fecit, & tñ interrogatur de ſocijs l. ſi. C. de maleſi. Item crimen læſæ maieſt. contra Principem committitur, & tñ de ſocijs interrogatur vt hic, & in l. j. in ſi. C. ad leg. iul. maie. Item in crimine homicidij ſeruus interrogatur de conſocijs l. j §. ſi. hoc ti. Si volumus verba Bar. ita ſimpliciter intelligere prout intelligit Saly. fuiſſet craſſa deductio per Bar. ſi præſumeremus q̃ ignoraret hoc q̃ ex furto rei alienę non fiat iniuria domino vnde poteſt ſaluari Bar. q̃ bene intellexit diſtinguendo, q̃ principaliter fiat ad cõmodum proprium, & non principaliter ad iniuriam, Nam Bar. in l. ambitioſa. infra de dec. ab ord. facien. in cognitione principalitatis diſtinguit q̃ aut eſt principale ordine, naturę, vt eſt iniuria facta filio, vt principali. & ſic ipſius filij eſt poſt ſit patris, cui competit actio iniuriarum & iſte eſt ordo nature demonſtrans iniuriam principaliter in filium. Alio modo conſiderari ſecundum ordinem intellectus, vt principaliter dicatur reſpectu finis, vt eſt in fideiuſſore, vel mandatore qui obligatur reſpectu rei principalis. Nam dato q̃ primo obligetur fideiuſſor, & mãdator, attamen finis eſt, vt obligatio ſit facta poſt reum debitorem, et iſtud eſt principaliter in facto, vt reus obligetur, & poſtea fideiuſſores, vnde in caſu noſtro poſſumus dicere Bar. conſideraſſe principalitatem reſpectu ordinis nature, vt qui furto ſubtrahit, qui falſam moneram fabricat, iſtud agit principaliter pro eius vtilitate, & comodo dato q̃ poſtea ortatur iniuria in perſonam principis, vel in perſonam domini, & iſte eſt ordo nature conſideratus p̃ Bart. in ſecundo ẽt capite datur iniuria ẽt principaliter reſpectu animi iniuriantis, & hoc modo poſſet ſaluari deciſio Bar. vt perſona domini & principis ſit ſecundario non au-

374 tẽ principaliter. † Aduerte q̃ poſſumus attenta ea diſpoſitione, quod ex conſuetudine fiat interrogatio in omni caſu vt dicit Gandi, ſiue Bar. in trac. de quæſt. in iiij. col. & Iaco. de Bel. in ſua prac crimi in ti. de q̃ſti. col. xj. ver. iuxta hoc queritur, & attenta ea conſuetudine quæ eſt in tota Italia, q̃ iudices de quocunq; caſu poſſunt inquirere, & inquirunt vt per Gand. in trac. maleſi. in rub. quõ de maleſi. cogno. per inquiſit. col. j. verſ. ſed hodie, & Alber. in l. ea quidẽ col. ij. ver. de conſuetudine tamen. C. de ac-

375 cuſa. † Diſtinguerem in hac materia, q̃d aut ſumus in accuſatione & in alijs caſibus, in quibus proceditur virtute accuſationis,

© SCD - Université de Poitiers

& tunc interrogatio non posit fieri de cõsocio, & ita loquatur tex. in l. fi. C. de accus. eo maxime quia omnia, quæ geruntur per iudicẽ procedendo super accusatione, fiunt
376 ad instantiam accusatoris. †Nec potest iudex procedere ad torturã in iudicio accusatorio, nisi sit facta instantia per accusatorem gl. in l. quicũq; in verbo oportet C. de fer. fug. Bal. in c. j. in. §. iudices de pac. tenen. & etiam nimis graue esse, ꝙ plures pso ne interponerentur in eo iudicio accusatorio, & onus non debet imponi nisi volenti, & sic in casu accusationis nõ dabitur interrogatio de consocijs ne fiat iniuria & grauamen ipsi accusatori, aut sumus in casu, in quo iudex procedit ex inquisitionem, vel in eo iudicio, ex quo nullum grauamen infertur accusatori, sed totum pendet ab officio iudicis, & tunc interrogatio fieri posit de consocio, quia ad officiũ iudicis spectat expurgare ciuitatem malis hominibus l. cõgruit. supra de offi. præsi. & ideo procedendo ex officio poterit interrogare de consocijs, & ad hoc faciunt omnia iura quę adducuntur pro ista parte, & eo casu, in quo interrogatio de socio fit primo tex. in l. diuus la ij. supra de cust. & exhiben. reo. loqtur in casu inquisitionis, dum vult ꝙ Irenarchie debent captis latronibus eos interrogare de socijs. & receptatoribus, & sic ibi non proceditur per accusationem sed ex officio, eodem modo in l. prouinciarum. C. de fer. dicit procedit contra latrones diebus festiuis, & sic ordine iuris non seruato ob id, quia proceditur ex officio text. in l. fi. C. de malefic. & mathe. admittit interrogationem de socio eo quoniã in eo crimine dato ꝙ in eo casu sit instituta accusatio, nõ proceditur super accusatione ob id, ꝙ accusator teneatur in aliquo, neq; in eo delicto potest grauari ex nominatione sociorũ qã non tenetur de calumnia accusator, neq; habetur tanq̃ delator, sed præmium consequtur vt est text. in l. militas. C. de malefi. & math. & in simili est tex. l. nulli. C. de episc. & cle. in fi tex. in l. qui vltimo infra de pen. loquens de eo, qui dãnatus fuit ad bestias, intelligi põt in eo casu, in quo iudex vult procedere ex officio inquirendo, non autẽ ad accusationem. Sed aduerte ꝙ Bart. in l. marttus. eo. tit. dicit, ꝙ deponens in casu illius l. non facit inditium sed qualemqualem præsumptionem vt dicam infra & intelligendus est quando proceditur ex officio. Eodem modo tex. in l. fi. supra ad exhiben. Item & tex. in l. j. C. de fal. mon. loquũtur, ꝙ, & si desit accusator, non tñ tenetur in aliquo virtute accusationis, sed habet p̃mium. neq; habetur ex calumniatore, nec pœnam patitur, ideo fit interrogatio de socio ita est tex. in d. l. j. de fal. mon. tex. in l. j. §. j. hoc ti. loquens de seruo qui finxit crimen in se, & mentitus est, potest intelligi duplicitur in eo, quod dicit, interrogationem fuisset factam de socio primo, quia ibi interrogatio erat facta pro liberando ipsum seruum, quia dubitabitur, ꝙ delictum imputatum non esset verum. & ideo interrogatio fit ab liberationem, & sic ad finem bonum & exinde admittitur ita intelligit illõ tex. Alb. in d. l. fi. C. de accu. vel aliter possumus intelligere ꝙ ibi procedebatur inquirendo cõtra seruum nec erat accusator cum ipsemet crimẽ finxisset tex. in l. prius. supra ad sylla. intelligi debet ꝙ fiat interrogatio de consocijs propter naturam criminis & Senatusconsulti Sylla. per quod proceditur contra omnes seruos de quibus est suspitio. & prius interrogantur de eorum criminibus, & postea de consocijs & possumus dicere prout dicit Bar. i d. l. repeti. quod istud est speciale vt serui interrogentur de consocijs, vt habetur in to. ti. ff. & C. ad Syllan.

377 †In ea quæstione. An dictum socij faciat inditiũ ad torturã, quia doc. cõiter con
378 fundũt isto casus, ideo videbimus. †Primo an nominatio facta per reum in tortura faciat inditium contra nominatum in illis casibus, in quibus de iure permissa est nominatio. Secundo an faciat inditium in illis casibus, in quibus non conceditur nominatio. Tertio an socius tãquam testis assumptus non vti reus faciat inditium cõtra nominatum. In primo casu Saly. in l. fi. C. de accus. dicebat quod talis depositio & nominatio socij non faceret inditium, eo qm̃ est criminosos, ideo repellendus, cũ etiã sit participes criminis, Ideo eius dicto non sit stãdum l. si filius. C. de lib. cau. & ibi noi. Item quia militat ratio de qua in d. l. fi. Cõtrarium tñ determinat dicens, ꝙ ex eo dicto solo & nominatione non oritur inditium ad torturam, sed oritur iuncta præsumptione, seu indicijs, quę erant contra ipsum reũ. Ex quibus indicijs oritur verisimilitudo contra ipsum nominatum nam si non fuissent inditia existentia contra reum, is non fuisset positus ad torturam nec interrogatio subsecuta, & hoc modo intelligi debet dictum Saly. in d. l. fi. ver. quero nunc, dum dicit quod non debet torqueri reus super socijs, nisi cum socius negaret & legitima

© SCD - Université de Poitiers

præsumptio esset contra eum, ꝙ socios sciret, & vbi de eius scientia non est præsumptio iusta torqueri non debet, & eodē modo non fit interrogatio specialis, nisi cōtra eum contra quem interrogatur præcedat legitima præsumptio, vnde si fur seu latro contra quem erant inditia de spoliatione subtratione, & furto quæ delicta verisimiliter non possunt fieri in eo casu nec fiunt ab vno solo & hic talis indiciatus de his delictis, si ponitur ad torturam, & nominat socium contingitur verisimilitudo oriens ex primis indutijs insimul cum dicto rei cōniuti & ex tali conjunctione oritur inditium ad torturam contra nominatum, non autē intelligi debet dictū Saly. ut nominatus habeat inditiū ad torturam existentibus alijs præsumptionibus contra ipsum, sed sufficit nominatio facta, præsupponendo, ꝙ ille, q est tortus, sit legitime tortus, & infrapositi doc. tenent indistincte dictum correr in pdictis casibus facere inditium ad torturam, et istud tenuit Cy. in d. l. fi. But. Abb. Imo. in c. j. de confes. Bart. in tract. de quæsti. col. iiij. versi. sed nunquid, quod etiam positum est in operibus Gan. de malefi. in ti. de quæsti. d. versic. sed nunquid, sensit Alex. in consi. lxxxix. viso themate col. ij. versi. quintmo vol. iij. quamuis Hip. in d. §. diligenter num. lx. adducens multos pro ea opinione, ꝙ requirantur præsumptiones vltra confessionem, & præcipue Imol. in d. c. j. de confessis qui tamen indistincte tenet opinionem iam dictam, ꝙ nominatio sola faciat inditium ad torturam, & Augu. de Arim. in addit. ad Ang. de malefi. in verbo. fama publica nu. xxxj. male allegat Gand. & Guid. de Suz. in suis trac. quod requirantur, alia inditia pœnes dictum tortt, quia simpliciter loquūtur inditium facere, quod tamen intelligo vt supra. Ratio potest esse, quia videmus ll. cōcedere i casibus, iam dictis interrogationem posse fieri de socijs legitime tñ vt supra si inditium non oriretur habile ad torturam frustra lex voluisset, ꝙ interrogatio fieret, & ideo ad hoc (vt talis dispositio effectum habeat) necesse est dicere oriri in-
379 ditium ad torturam. †Cum lex & eius verba intelligi debent cum effectu l. pen. §. pen. supra ne quis eum qui l. j. supra quod quisq; iur. glo. in c. fi. de sponsal. sed aduerte ꝙ l. qui vltimo allegatur per Bar. & Bal. & Roma. ꝙ faciat qualequale inditiū, ideo in hoc casu distinguerem ꝙ aut reus legitime interrogatur, quia precedunt inditia de consocijs in generali vel speciali interrogatione, & tunc oriatur inditium aut non pcedunt alia inditia, & tunc faciat qualēqualē præsumptionem, & hoc modo intelligatur d. l. qui vltimo & quod dicu Bar. in l. maritus hoc tit. & Bald. in l. seruos. C. de test. & Ro. in l. & si ce tus supra ad Syllan. volentes ꝙ ex d. l. qui vltimo oriatur qualequale
380 inditium. †Requiritur hoc tñ primo ꝙ talis cōfessio sit facta, seu nominatio i tortura, aut saltim deposito reo de tortura, alias non valeret arg. tex. in l. pœnas. C. de pac. Ita tenet Alb. in d. l. fi. C. de accu. Ea rario
381 ne quia. †Persone turpes, cum in testimonium recipiantur eorum dicto sine tormentis non creditur l. ob carmē. §. si ea rei conditio supra de testi. Et per hanc rationē idem tenet consulendo Raph. Ful. in consi. clxxiij. in causa inquisitionis col. j. ver. qdā doctor. allegat tex. in. §. si vero igitur in authen. de testi. & Hip. in. §. diligenter in sua prac. nu. lxij. similem rationem adducit per tex. in c. illi qui. v. q. v. & in c. in primis. ij. q. j. gl. in c. cum. p. de accu. Alexan. in consi.
382 xi. circa primum col. ij. vol. j. †Secundo requiritur, ꝙ interrogatio fiat generaliter per iudicem de consocijs, nam si particularis fieret interrogatio diceretur fugestio. l. j. §. qui quæstionē supra hoc ti. gl. in l. prius & in l. si certus supra ad Syllan. Dy. in d. l. fi. C. de accuf. & Saly. ibi col. fi. qui dicit nō deuenirt ad interrogationem particularē, nec ad speciem nisi contra aliquem in specie sit legitima præsumptio, vt dixi supra.
383 †Quæstio, & difficultas oritur, an reus facta nominatione in tortura de socio debeat iurare dicta per eum esse vera Hip. in sua prac. in §. diligenter nu. lxij. dicit iurare debere, & quod assessores erant in hoc in non deferendo iuramentum reo moue-
384 tur. †Quia depositio sine iuramento est nulla l. iusiurandum. C. de testi. c. ri is eo. t. item etiam ꝙ vtraq; pars velit, non potest testis deponere tur iuramēto Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vacan. libr. x. Felv. in c. significasti de homic. item quia etiā ꝙ sit cōmissa causa alicui secundum eius conscientiam terminanda, requiritur iuramentū ex mente Ang. & Pau. de Ca. in l. pupillo. §. q apud, supra de oper. no. nun. item summus pontifex non potest tollere, nec dispensare cum iuramento, vt testis sine eo deponat c. constitutus, & ibi no. de rescript. & cū reus existēs in tortura habeat manus ligatas nō potest iurare, ideo eius dictum non valebit.

In hac q. existimo reum non debere iurare, & eius dicto standum esse denomina-

© SCD - Université de Poitiers

ne facta consocij in tortura in casibus cõcessis ad interrogandum, nam Abb. in c. j. de confes. vt Alb. de Ros. in d. l. fi. C. de accusa. dicunt magnam esse differentiam, quod deponat tanq̃ testis vel q̃ deponat tanquam reus, & ideo cum reus deponat non vti testis, requisita necessario in teste non adhibenda sunt in personam rei, & sic iuramentum non erit necessarium, cum lex statuat in teste iuramentum dari, in reo autem nihil aliud dicat, nisi interrogari, nec de iuramento aliqua fit determinatio, & exinde cũ diuersitas sit inter ipsos, diuersum ius statui, debet, nec de vno ad aliud licitè erit argumentatio. l. papinia. exuli. supra de minori. Demonstratur etiam hoc verum, quia depositio in tortura excedit dictum testis in aliquo, & dictum testis excedit dictũ rei in tortura, nam si plures fuerunt consocij, q̃ deponant de altero socio in tortura ex dicto plurium nominatus non habebitur pro conuicto, & ex dicto vnius contra se habet inditium ad torturam sensit Bar. & ibi glo. in l. j. §. idem Cornelio hoc ti. Et Bald. in l.

385 qm̃. C. de testi. volens. † Quod ex quatuor consocijs tres non probent cõtra quartum delictum commisisse, determinat etiam Alb. post Gabr. de ossel. in trac. de fam. in l. fi. ti. col. C. de accusa. & in hoc casu si plures testes deposuerunt de visu, probant plene & habebitur reus pro conuicto, ratio est quia q̃ñ sunt plures correi, est vna ĩm̃ qualitas inditij, & ad hoc vt inditia dicantur plura, requiritur diuersitas inter vnum & aliud, non autem q̃ sint eiusdem generis, prout sunt plures socij, qui faciunt vnũ & idem inditium, secus in pluribus testibus, quia vnusquisq; deponit ex sensu suo, & si bonus fuerit, quilibet parum minus semiplena probatione dicitur facere d. l. cũ pro-

386 batio supra de probat. † Quod autẽ inditia debeãt esse diuersi generis sensit Bar. in l. vnus. §. j. hoc ti. & Paris de Put. in trac. Syndi. circa fi. in verb. visio de repetitione, præterea videmus q̃ maior virtus est in eo qui deponit in tortura q̃ñ q̃ fit in illo, q̃ deponit tanquam testis. Nam deponens in tortura non est bonus, quia socius criminis nõ est idoneus quia deliquit, potest repelli, q̃a infamis saltem de facto, & ipse solus facit inditium ad torturam, vt dictum est supra & tamen testis vnus de visu, nisi habuerit qualitates prædictas, vt sit bonus idoneus nec repellatur non facit inditium ad torturam, vt vidimus supra in inditio de teste de visu & sic ista duo reus & testis habent se vti excedentia, et excessa. Preterea reus potest dicere contraria in eius dicto & tolleratur, l. nemo supra de exce. & dixi supra in vers. mendacium, q̃ nõ est in teste vt ibi.

Non obst. quæ adducuntur in contrariũ, quia loquuntur in teste in quo de substãtia requiritur iuramentum, secus in d. rei, quia hoc tantum conceditur a iure vt interrogef per iura iam dicta istud q̃ iuramentum nõ requiratur sensit Alex. in cons. lxxxix.

387 in iij. vol. † Tertius casus est, quando interrogatio fit in ea persona quæ de iure interrogari non potest difficultas est, an faciat saltem præsumptionem, per quam iudex posit inquirere, Dec. in consi. clxxxix inci. Letatus sum tenet q̃ si reus fuerit interrogatus in illis casibus in quibus iure ĩterrogari non potest, q̃ non faciat præsumptionem vt inquiratur allegat multa consilia Fulg. Idem voluit Hipp. in sua prac. in §. diligenter nume. lxvij. Contrarium puto verius, quia communiter Doc. tenent iudicem per talem depositionem posse inquirere, vt voluit Host. Ioã. And. But. Abb. Anch. in d. c. j. de confes. per illum text. & hoc si depositio sit facta in tortura, vel post torturam statim, idem voluit Saly. in d. l. fi. C. de accusa. Ang. & Ro. qui dicit hanc esse communem in l. & si certus. supra ad sill. q̃ idẽ voluit Imo. in d. c. j. de confes. subdens, q̃ si fama contra nominatum insimul cũ dicto correi, sufficiens erit inditium ad torturã.

388 † Tertio casu quando aliquis deponit tanquam testis, & nominat aliquem in socium, vel deponit cõtra ipsum socium, eius attestatio vti a delinquente facta inducit qualemqualẽ præsumptionem, ita no. Abba. in d. c. j. de confes. dicens equiuocum esse in hac materia socij criminis, idem velle disponere in reo, quod in teste quem sequitur Dec. in c. quoniam in fi. de testi. vbi multa adducit, & pro eadem sententia est text. in c. j. de testi. li. vj. & in l. quoniã. C. de testi. nec in hoc casu facerem eam differentiam, quam multi faciunt, & de qua supra distinguẽdo, q̃ aut deponit in eo casu, in quo nõ posit interrogari, vt tunc sit verum, q̃ iam dixi aut si posset interrogari de consocio tunc faceret inditium, quia dico abba. optime hunc casum vti separatam a præcedenti, posuisse, nam si deponit tanquã testis & extra torturam, non debet facere inditiũ, cum requiratur tortura vt dixi, nec aliter

389 ei credatur nisi dicamus. † Quod etiã quãdo talis socius assumitur tanq̃ testis debeat torqueri iuxta l. ob carmẽ. supra de te

© SCD - Université de Poitiers

fti, & glo. in l. iij. §. l. iulia in verb. palam eo. ti. de test. tunc enim si ponetur ad torturam optime dicit. gaet. an sit casus, in quo possit interrogari nec ne.

390 †MORTVI depositio an faciat inditium ad torturā Bar. Bal. & Roman. l. si quis in gran. §. i. qs mortiens. supra ad fil. dicūt per illū tex. inditiū non oriri adducitur gl. in l. mater. C. de calum. quæ appellat dictū defuncti vilem præsumptionem & gl. in C. l. iterūs. de præsum. in prin. dicens dicto mortientis non esse credendum. & Bal. in versi. va sulli in t. de pa. consist. in. dicit morientē non esse fan. dum loan. Baptistam, & ratio reddit ur quia si dictum mortientis probaret, se esset in causa propria, quod a iure prohibetur l. nullus. supra de test. l. omnem. C. de test. in contrarium, ꝗ immo eius dicto sit credendum, †Quod quis nō debet esse inimicus, nec præiudicat salutis eternæ. l. si C. ad l. iul. repet. c. sancimus. j. q. vij. a l. litur glos. in l. j. C. de fal. cau. adic. in ratio, confessistine causa facta non valet secundum Bart. in c. si cautio. de fi. instru. cum etiam a cōtes accidentibus, ꝗ de breui moriturus non vult esse mendax, & tenentes hanc partem respondent ad text. in d. §. si quis mortientis, ꝗ ista verba intelligenda non esse credendum quo ad condēnationem sic in potiori significatu. §. sed quo tens iur. natu. l. j. §. qui in perpetuum, supra ti ager vecti, vnde Hip. in §. diligēter in fin. prac. distinguit ꝗ aut ille, qui moritur gratiam aliquem eius dicto, & tunc si cognoscitur, ꝗ non est boni sensus, aut sinceri intellectus, dictum eius non attenditur per text. in l. hac consultissima §. at cum humana fragilitas. C. qui test. fa. pos. in l. iubemus [illegible] ita. Aut est boni sensus, & tunc, aut [illegible] potest probari delictum, ꝗ per eius [illegible] tum, & tunc dicto decedentis nō statur [illegible] decedentis. text. in d. §. si quis mortiens, a[illegible] potest fieri probatio de delicto nisi [illegible] decedentis, & tunc facit inditiū, 39[illegible] a[illegible]ne. †Quia multa conceduntur, [illegible] habites admittuntur ad hoc, vt v[illegible] h[illegible]atur. l. qm. C. de her. Sal. in l. ea q[illegible] accu. item multa concedūtur n[illegible] re nanea tempunita iuxta. l. vul 393 [illegible] tu ra ad l. aqui. †Item asseren[illegible] de [illegible] is a te plene creditur Paul. de Ca. in l. [illegible] supra de edi. edi. & in l. quicūq;. C. de [illegible] & quæ ponit Ia. in l. j. §. si ab[illegible] tex. cau aga. in hac q. cre[illegible] ex dicto defuncti, ga[illegible] in C. §. qu s mortiens non vt si proba re vt dicam in distincte. Nec ob. ratio Hipp, ꝗ confessio prætudicet, quia verum est, vt dicunt oēs doc. in d. §. si quis mortiens, ꝗ ad sui prætudicium statur confessioni mortientis, sed non in alterius damnum & ita concludunt omnes ibi, nec est verum, ꝗ tex. ille debeat intelligi, ꝗ non credatur quo ad diffinitiuam, non autem quo ad inditiū, qa inditium est pars probationis minus tamē semiplenum, si non creditur, & remota est probatio generaliter, ergo & inditium, quod est species probationis, cum remoto genere removeatur & quelibet eius species l. fundi. §. ti. supra de fun. instru. cū aliis. Nec ob. rationes, ꝗ multa concedantur, vt delicta puniatur, & veritas habeatur, quia hoc nunq̄ conceditur a iure, ꝗ quis possit deponere in facto proprio, & pro exequenda eius opinione, vt sibi aliqualiter credat, & testis deponens de gestis a se deponit ad beneficium & commoditatem alterius, nō sui ipsius vt in casu nostro & falsum est, ꝗ plene probet quia requiruntur alia indicia & adminicula, vt per Pau. de Cast. in d. l. qui-
394 cunq; & per Ias. in d. §. si absens. † Aduerte ꝗ text. in l. si quis in gratiam. §. si quis mortiens potest intelligi in eo, ꝗ dicit nō esse credendum si mortiens dixerit, vt illa dicto si mortiens stet conditionaliter ꝗuis gl. aliter ibi sentiat vt si in articulo mortis existens dixerit hoc, ꝗ sit vim passus a seruo, non credatur ea ratione, quia existens in eo statu mortis præsumitur non sane mentis, nec sinceri intellectus, & ideo eius dicto non statur iuxta d. l. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas & d. l. iubemus, & hoc suadent verba tex. nam sufficiebat, ꝗ iurisconsultus dixisset, si quis mortiens semel & in prin. sed quia voluit demonstrare quo tempore in particulari non sit credendum, domino, expressit tempus dicens, si mortiens quasi dicat, si non mortiens, & sic in articulo mortis non existens hoc dixerit, sibi credatur, vt dicam infra & expositio glo. in hoc casu non potest stare, vt dicamus secūdum eam quod ꝗuis sit in articulo mortis, non credatur, quia nec crederetur, si nō esset in articulo mortis, vt ipsa innuit, quia hoc non est verum cum sit credendum domino vulnerato, & non morienti de seruis ipsis, & ideo per contrarium si vulneratus mortifere superuixerit per aliquod tēpus, & fuerit conquestus de seruis, & dixerit a seruis interemptū sibi credatur vt in l. j. §. si. eo. tit. ad Syllā. ea ratione, quia super viuēdo post vulnera præsumitur in bono sensu, &

© SCD - Université de Poitiers

su, & quod dicat veritatem, & ei est credẽdum nam si habetur supplicium ex senatusconsulto Syllan. contra seruos ex eo solo, ꝓ fuerint sub eodem tecto. l. j. §. quæstionem cum §. seq. &. §. si quis in vitla, & hoc ex eo solo, quod est suspitio contra seruos de morte domini, tanto magis dicendum est, si ipse dñs dicat se fuisse vulneratũ a seruis quia hoc casu cũ agatur de re propria, & de seruis propriis ipsi erit credendũ cum naturaliter quis non præsumatur velle consumere suũ l. cum de indebito supra de probat. Sed aduerte ꝓ mihi videtur quod illa argumentatio, quam faciunt doc. ex dispositis in tit. ad Syllan. quod decidatur cõtra liberam personam illud idem nõ
395 sit bona. † Quia facilius proceditur contra seruum maxime proprium conquerentis & occisi. ꝗ quod procedatur contra liberum, quo ad torturam, & quo ad alia, vt est tex. in l. si quis, & in l. ex libero hoc tit. not. Bar. in l. j. §. si seruus in prin. hoc tit. & ideo arguere de seruo ad liberum non videtur bonum, quia non est par ratio,

396 † DENVNTIATIO decani, seu centenarij an faciant inditium ex eorũ denuntiatione quandoque proponuntur isti denuntiatores ad manifestandum maleficia, quæ fiũt in ciuitate, & in vtilis, vt quotidie seruatur & tunc istorum denuntiatio facit qualequale inditium, ex quo potest iudex procedere ad inquisitionem, ita intelligitur l. diuus la ij. supra de custod. & exhib. re. & hoc determinat Bart. ibi in iij. q. idem voluit Salyc. in l. ea quidem in princi. in x. q. C. de accus. adducens pro hoc tex. ibi, & tex. in l. j. C. de decur. lib. x. & Alex. in consil. i. in causa inquisitionis formate colũ. ij. versi. accedat volu. iij, & pro præsumptione innocentie ponit eã Cæp. in consi. xxxj. super homicidio colũ. j. versic. prima est, & Ang. in trac. malefi. in verb. nec nõ ad denũciationem col. vj. versi. quero an denuncitori, & Hyp. in prac. in princi. nu. xix. & in consil. vj. nu. ix. Quandoque præponuntur ad inueniendum delicta, tunc in grauibus ipsis non creditur nisi vti testibus, aut in leuibus, & si præposti fuerint per formã statuti ad inueniendum arma, & tunc ipsis creditur, vt per Bar. in d. l. diuus, & per Angel. addẽtes in loco prædicto, vbi videas.

397 † INCANTATIONES seu diuinationes quę fiunt per astrologos, geomantes, & per istas mulierculas ex inspectione aque benedicte, vel speculi vel cũ forcipe & cribro, vel limi, sortilegijs, an faciant inditium, vt si dixerint Titium fuisse furem vel homicidam, Bru. in d. trac. indic. colum. xiij. versi. quero an diuinatio dicit, ꝓ talibus non est adhibenda fides l. item apud Labeonem. §. si quis astrologus supra de iniur. & ibi Angel. hoc tenet, ꝓ inditium non faciunt ad torturam, subdens, ꝓ iudices caueant, vt non errent moti ex diuinationibus l. verbum precibus. C. de infami. dicit tamen Brun. ꝓ Bal. in quodam suo consi. tenet, ꝓ licet ars maleficiorũ sit reprobata l. nemo. C. de malefi. & mathem. tamen quandoque permittitur, ꝓ maleficiũ tollatur per aliud maleficium, si alio modo non potest quã per incantationem demonũ, vt not. per Io. And. de Rip. in sum. cõfes. i rub. de imp. ligami. tamẽ nõ debet recedere a Deo quicquid ore proferatur, cum licitũ est aliquando de aqua turbida viuere, vbi deficit clara, & medicine fumuntur ratione sanitatis non delectationis, concludens, ꝓ quamuis ars diuinandi sit reprobata, tñ vbi magnum scandalũ immineret, nec Deo nec hominibus reprehensibile videtur, si fieret, & operabitur ad inquisitionẽ non ad torturam, & si diuinator aliquẽ inculpat, poterit iudex pro illo mittere, & videre, qua con constantia aut trepidatione, aut quo palore aut rubore loquatur, & exinde sumere inditium veritatis, & istud sequitur Hyp. in sua prac. in §. diligenter nu. clxxxj. ponẽs exemplũ de cadauere emittente sanguinem ob superuenientiã homicide, quod dicit vidisse & practicasse. Aduerte ꝓ præcedens decisio nõ videtur aliquo modo mihi vera, vt non tãtum inditium non oriatur, sed nec suspitio, per ꝗ iudex possit moueri ad inquirendũ, seu alio modo procedẽdum, cum sortilegia
398 sint omnino prohibita. † Nec pro inueniendo furto ecclesię potest fieri incantatio aliqua etiam sine demonum inuocatione, prout est tex. in c. j. & ij. de sortileg. Et Ab. & Io. And. in d. c. ij. qui dicunt non esse licitum consulere istos diuinatores, seu sortilegos, etiam si hoc fiat sine inuocatione demo
399 num, ea ratione. † Quia occulta solus Deus scit, & est secretorum cognitor, & iudex c. erubescã. xxxij. dist. vnde dicimus, ꝓ ecclesia non iudicat de occultis, & cum nõ possit probari, discretus iudex se non intromittit, sed diuino iudicio relinquit l. & si restituantur. §. si. supra de iudi. vbi Bald. dicit per illum text. quod iudex debet iudicare secundum conscientiã, quæ cadit in homine ipso tanquam iudice, & licet Deus omnia nouerit, non tamen sic euenit in homine,

© SCD - Université de Poitiers

400 †Præterea fortilegi sunt infames, & repelluntur a testimonio & ab accusatione, & puniuntur faciendo fortilegia, & graviter peccant vt in d.c.j.& ij. de fortileg.& in d.l.item apud habeonē.§.si quis astrologus. supra de iniur.vbi post illud, quod iniuriā faciat,& cū eo agi possit subdit tex.q̃ constitutiones eum tenent,& ibi gl.in verb.cōstitutiones dicit vltore gladio puniendos.

401 vt d.l.i emo. Quomodo itaq̃ pōt iudex admittere fort. egū, & ex eo acc pere fund. meritū ad i pureadū, cū non tm̄ eos rei, cor.e debeat,sed et punire, & sic vnde pœna deberet dari per iud. em,inde iudex accipere deb.at fund mentū,arg.eorū quę hūr in l.non dubiā.C de leg.& l.meminerint.C.vnde.vi,vbi e inde iniuriarum na-

402 scatur occasio,vnde iura nascūtur. †Eo maxime q̃a vterq; iudex tā sæcularis q̃ ecclesiasticus pōt cognoscere de tali crimine, & acerrime puniatur pius ciuile, & locus est præuentioni inter eos,ita not. Abb.in d. c.j de fortile.in ver.credo ēt,allegat to.tit. C.de malefi.& mathem.i.vbi punitur vltimo supplicio,de iure vero canonico si fuit viles fustigātur,si liberi, & honesti damnatur ad perpetuos carceres.c.cōtra ydolorū, xxvj.q v.Rom.in fing.660.inc.tu scis, ex quibus concludo,q̃ ex tali re prohibita,& punibili non pōt, nec debet iudex iudicare fundamentū ad inquirendū. Non ob. exē plū traditum per Hyp. qd sanguis exit ex cadauere superuenīte interfectore,quia illud nō ,puenit ex incantatione,iut fort legio,sed est quoddā miraculū, & ab occulto ,pcedens,de quo dicā infra in tiditio signi.

403 †IVDEX si vidit,an si sit inditium ad tort irā,vt puta si interfectus fuit homo in platea & iudex vidit nullis alijs existentibus ,pbationibus, dicas q̃ nō prout volunt Spec.in ti.de sent.& his quæ ,pli sequun.§. qualiter verficu. item debet ferri dicens,

404 †Quod iudex debet ,pcedere sēdm allegata & ,pbata & nō sēdm cohs tentiā,c.iudicet,iij.q. vij.illicitas.§.veritas supra de offi.præsi.& per illū tex. dicit in casu præmisso,qñ iudex vidit occidentē Specu.d.§. itē debet,q̃ Azo.& Accur.cōsulti rūderunt qd potestas nō potuit ponere illā ad cōnem qd dictū sequitur Bal.in l.fi. in prin.ver. itē quero,C.de appellat. Quod in eli ge sed in qd ipsemet Spe.in ti.de notor.crim.§.si vero si.Petrus de Samia,vt ,pcedat qñ est notorius iudici, q̃a in facie eius solū homicidū ,perpetrauit,secus si alij cū ipso iudice scirent qui possint delictū probare,& tūc secūd.iu qualitatē proba ū orietur inditium, vel pœna ignominio,& ita intelligitur text.§. q.l.§.l. Puto ēn, quod iudex ex ea vi horis potest ire quærere super delicto, & ,pcedere contra eum quem vidit.

405 †NOMEN malū facit inditū in gē contra illud habentē,vt est tex in c.j. & in i Io.An.Car.& Imo.in verb.Bellial.de depo. & dicit Io.An.in c.cum sēdm de preb.q̃ nomina deberent esse bona essent enim da magno pretio.& dic t Al.in probe. decre. col.ij ver.fi. ideo quero,q̃ ex serpi nomine q̃ oritur sinistra suspitio,credētes nō i li illud nomē fuisse impositū ab euentu & ibi Felyn.nu.xxxij,dicit post doc.q̃ ex malo nomine oritur sinistra suspitio pea, c habētur in tex.& gl. in l.facta.§.si in dam supra ad Trebel. vbi multas authoritates adducit & laf in rub.solu.matri nu.xvj. Et Par.de Put.in trac.de fur.in verb mand ut col.viij.ver.qu debet. dicit vetū esse nomen facere suspitioni, & inde ,pbatur ,i eo cōtineret mala fama (vt pute homo malę famę, & vocaretur

406 †PHYSIONOMIA, g generat suspitionē in ,pcere,& dicit suspitio de malitia ,ra,& vt ,, tū quantum ad pœnas ende in specie ,pecial, & determinando delicto bon. aūt physionomia ,procedit, vt volunt Al.in l.jan ver.q aūt C.quer.appell.in ,recip.& dicit Par. de Put.in d.trac.in verb.mādauit col.viij.ver. qī delictū ,ps in dicū fecisse per physionomiā vt vnū habentē bonā physionomiā indicaret innocentem,& alū habentē malā physionomiā iud.cauerit nocentem, & iurem & ita reperij veritatem esse.

407 †SIGNVM facit q̃q̃ inditū(prout volunt Cic.in ij.ad Hæren.in c.in cā conficturari in verb.argumentū dicens)num quitrepitus,clamor,crepitus exaudiuntur sit, & Par.de Put in d.trac.find.in d.verb mandauit in h. voces,q̃ si reperitur occisus puer in vna domo, & vicinus dicat, q̃ per dies ante auditum vnū puerū ibi plorare, & hoc probatio valet per viā h.gni, per e quę no, per Bar.in l.de pupillo §.si quis ipi prætori,supra de no.ope.nun & p Bal in c.cum terra in fi.de el.c.& q d e f t i i i Iere q̃ quod i puer , ut i i de Iouis a i i i

magistra c. cum sit de clecl. in vij. & clem. j. de æta. & quali. Et istud dicit Par. de Put. admisisse pro vero Henr. de Gand. in suo collib. vij. & c. Thad. medic & Ang. in titu. de homici. qui dicit hoc accidisse in quodã egyptiaco, subdens ipse Par. hoc fuisse expertum Rome tempore, eo quo occisus fuit Cardinalis sancti Marci, & Hyp. in sua practi in §. diligenter nu. clxxxj. dicit se expertũ esse istud in ciuitate Albigane, & vidisse per præsentiam occisoris cadauer effluere, & emittere sanguinem, & istud habet communis hominum sermo, q̃ per præsentiam occisoris cadauer emittat sanguinẽ ex quo dixi supra in verb. incãtationes, q̃ ista emissio sanguinis non prouenit ob incantationẽ, seu sortilegium, sed est quoddã a natura instium de quo ratio reddi non potest.

409 †FVRTI indicia possunt etiam assumi ex indicijs diuersis concurrentibus in homicidio pro vt est transitus insolitus, frequentatio vie, tẽpus vt noctis locus, vt ante domum maleficij confessio, conuersatio cum malis, & alia per multa respicientia testium depositiones, loquella timida, palor, trepidatio, mendacium, dictum socij & alia complura, quę diligens quilibet poterit colligere ex iam dictis, & quia in diuersis locis doc. vt ponunt indicia furti, ideo de his sub
410 nectenus, & primo. †Solitus furari, & sic mala fama facit inditium contra imputatum, q̃ rem furto subtraxerit, vt est glo. in l. in ciuilem, & ibi Bal. & Sily. C. de fur.
411 †Volentes q̃ ex consuetudine oriatur p̃sumptio, & Salyce. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. facit glo. in l. cum allegat. C. de vsur. Et quod dicit Bart. in l. Cassius. supra de sena. q̃ malus semper præsumitur malus in alia re simili, & dicit Bar. hic loquens de inditio furti, quod mala fama facit qualequale inditium. Ex quo dico, quod de per se nõ sufficeret ad torturam, nisi alia concurrent, vt
412 dixi supra in verb. vita. †Vicinus domui, in qua factum est furtum, si eam domũ notam habeat, indiciatur q̃ furtum commiserit, ita est tex. in l. dũs horeorum supra locati, ibi ꝓpter ædificiorũ notitiã in cõmeti possunt, & super eo. tex. & Bart. dicit, q̃ qui habent notitiam domus sunt suspecti qũ domus frangitur, & hoc propter ædificiorum, notitiam, & ideo tales persone de facili possunt torqueri ad inuestigationẽ veritatis, vt in eo tex. & ideo officiales, quando cõmittuntur maleficia occulta, consueuerunt capere vicinos, a quibus verisimiliter potest declarari veritas, l. si ita in fin. fupra de fund. instru. & instr. leg. Idem voluit Bal. ibi per illum text. dicens q̃ si in aliqua contracta cõmittitur aliquod maleficiũ debent ad tormenta citius poni vicini, & domestici, & qui habent notã domũ quã illi, qui non sunt vicini, nec domestici, subdẽs argu. sumi ex eo text. q̃ furtũ præsumitur factũ a conuersantibus in domo, vel saltẽ q̃ illi sciant, quis fecit, quod ẽt voluit Saly. ibi, qui dicit, q̃ habens notitiam rei potest de facili ad cõnem torture deduci, quod sepius vidit seruari per iudices ad maleficia, & q̃ præsumatur contra vicinos de delicto habetur Deuter. capit. xxj. quod idem voluit Bartol. hic in ij. colum. & Angel. & Sa-
413 lyce. in l. fina. C. de quæstioni. †Limitatur ista conclusio, vt non habeat locum in vicino, qui sit bonæ famæ, nam tunc propter qualitatem persone cessat inditium, vt ita voluit Bald. in l. j. in fin. C. locat. & istud est de mente Bar. in d. l. dominus horeorum dicit, a quibus verisimiliter sciri potest, & ista verisimilitudo est contra malos homines non contra bonos, qd idem voluit Bru. in d. trac. de indic. in iij. q. princi. circa prin.

Aduerte ad vnũ quod dicit Hyp. in sua prac. in §. dil genter nu. xcvij. post las. in l. in actionibus col. pen. de in lit. iur. dicẽs, qd Bald. in d. l. dominus horeorũ ponat limitationẽ prædictã de homine bone cõditionis, quia Bal. ibi nihil dicit, & si cõclusio sit vera in se. vt bonitas ammoueat inditium, & illud diminuat, ẽt in maiori, vt dicã in seq.
414 †Infero ex hoc ad hospitẽ, pœnes quẽ bona sunt depositata per viatorẽ, vt si fuerint subtracta, sit inditium contra hospitem & eius familiam, vt possint torqueri ob præsumptionem in genere ex mente Nico. de Matarel. in dicta l. prima. & ibi Bald. C. locat. & per Bartol. in l. prima. §. fina. supra fur. aduer. nau. caup. in fin. nisi sit bone conditionis vt per Bald. in dicta l. prima. Et voluit Ange. de Arim. in additio. ad Angel. in verb. fama publica numero. cvij.
415 †Debet etiam haberi cõsideratio persone viatoris, si verisimiliter habere potuit bona quæ, dicebat subtracta, vt per Barto. in dicta l. prima. §. fina. supra fur. aduer. nau. caup. & sic verificatur dictũ Bart. in dicta l. dominus horeorum, vt attendatur verisimile, quod multum operatur in indicijs, vt dixi supra in v. præmisso etiam est glo. not. in l. si quando in verbo qualitate, vbi in rebus inuasis attenditur qualitas persone, & an sit talis, qui verisimiliter tot res teneat, vt petit,

© SCD - Université de Poitiers

416 †FVRTIVA res si reperiatur penes aliquem, inditium est ipsum esse furem l. in ciuitem. & l. ciuile. C. de fur. ita Bar. hic idē voluit Saly. & Ang. per eadem verba in l. fi. C. eo. Intellige prædicta procedere nisi habens rem furtiuam penes se ostenderit, a quo habuit vt in d. l. & ex mente dictorum doc. Quid si is, qui habet bona penes se, non poterit probare, a quo habuit, nec ostendere titulū, an habeat inditium contra se, vt posit torqueri, Bal. & Saly. in d. l. in ciui

417 Item distinguunt. †Quod aut persona, penes quam bona reperiuntur, est grauis, & honesta, & tunc ex possessione non præsumitur furtum arg. l. nō omnes. §. Barbaris. supra de re mil. Si vero est persona, quę cōmiserit, & propter frequentiam actus vt de eo male sit præsumendum, tunc poterit deuenirl ad torturam, vnde Saly. in d. l. fin. C. eo. dicit, ꝙ si res reperta pœnes aliquē attēditur qualitas eius psone, vt si est vir alias bone opinionis, vt est emptor, & reuēditor panorum vsatorum, vt sunt strazaroli, qui ab ignoto cōsueuerunt emere, tunc nō erit inditium contra eum, vt dicam in seq.

418 †VISVS exire domum cum fardello sub veste, vel pallio sed quid esset ignoraba tur, & hoc probatum fuit per duos testes, istud erit vehemens arg. ꝙ subtraxerit res deficientes in domo, & q̄ dicebantur furate i loco vnde ille exiuit, vt voluit Ang. in l. ij. C. eo. de qō. Et tale inditium erit habile ad torturam, cū sit indicium propinqū delicto, prout est illud visus admenate gladiū, & alia similia, de quibus dixi in indic. homic. cum seq. Istud inditium tollitur, si ille qui exiuit domo fuerit vir probus, vt voluit Ang. in l. milites. C. eo. de. q. qui dicit ꝙ si esset qō de furto pannorum vel etiam pecunie, & probatū sit, ꝙ vnus magnus mercator magne fame, & nobilis vnie illo tunc exiuisset de domo, de qua diceretur tunc subtracta pecunia, & comprehensus fuisset portare sub clamide aliquid, si probetur illud inditiū per duos testes, non erit sufficiēs ad torturā, quia non est verisimile, ꝙ tantus vir ad tā vile maleficium prorupisset, sed si cum isto iudicio concurrent alia, vt puta, ꝙ probaretur, ꝙ incontinenti postq̄ exierit, visus fuit expendere multā pecuniā eiusdē forme, cuius dicebatur subtracta pecunia, & quia constabat pecuniam subtractam, & reperitur, ꝙ ipe subtractionis nullus intrauit domū, nisi ꝙ iste visus fuit exire, tūc dicendū est eū esse torquendum, quia ex istis duobus ducitur verisimilitudo, & offuscatur præsumptio, qd idē voluit (sequēdo hāc doctrinam Ang.) Brun. in tra. de indi. colū. ij. Et August. de Arim. in addi. ad Angel. in trac. maleff. in ver. fama publica nu. xij.

419 †VISVS exire ēpore noctis e domo, in qua furtum est commissum, habet inditiū contra se, cum lex male præsumat contra agentem de nocte, vt est gl. in l. furem. supra de fica. & factum tempore noctis est suspectū l. fin. supra de efractor. & expil. Et possunt deduci in hoc, quę dixi supra in indic. homic. in verb. Tempus, & dicit Bal. in cō sil. cccccxxvij. quædā mulier in ff. volu. v. ꝙ perambulare de nocte ad loca suspecta, & per personas suspectas, & a talibus suspitionibus torture ceperunt, & necessarie sunt l. dolum C. de dol.

420 †EXPENDENS multam pecuniā de illa stāpa, seu cuneo, cuius fuit pecunia, quæ dicitur subtracta, habet inditium contra se, vt dixi supra post Angel. in l. milites. C. de qō. Et voluit Brun. in tract. de indi. q. iij. circa prin. Sed aduerte, quod nō puto tale inditium esse sufficiens ad torturam, cū sit inditū remotū, a maleficio, ex quo non debet quis torqueri, vt dixi supra in præmis. vj. & est de mente Ang. dum vult, per hoc inditium, & alia inditia coadiuuari in d. l. milites.

421 †EXPENDENS pecuniā, cū ante esset Pauper homo, nec reperitur vnde habeat, inditium habeat contra se, vt voluit Bar. hic argu. tex. in l. Quintus, supra de dona. inter virū & vxor. quod ēt voluit Saly. Ponens verba Bar. in l. fi. C. eo. de quæst.

422 †RES subtracta, si cedebat ad commodū imputati, & non alterius, facit inditium contra eum v. g. instrm quod ad eū pertinebat, non reperitur, vt voluit Bartol. hic per tex. in l. j. §. sed si quis instrumenta, C. de latin. liber. tol. quod idem voluit Ang. & Saly. in d. l. fin. C. eo. de qō. quod dixi supra in indic. homic. in verbo qualitas persone fed puto, quod non faciat inditium ad torturā vt dixi in præced. indic.

423 †FVGA famuli ex domo domini, i quā res fuit subtracta, facit inditium contra eū voluit glos. in. §. si vero in verb. factum in auth. de exhib. rei. dicens, ibi esse optimum arg. contra seruientes fugientes, vt eo ipso res amissas videantur subtraxisse, ex quo dicit ibi Iaco. de belusi, ꝙ erit inditium cōtra fugientē, sed ꝙ pp talem fugam solā nō sit tormentis subiciendus, quia exiguntur argumenta, siue inditia l. j. in prin. supra eo. & d. l. milites, C. eo. & etiam quia fuga affi-

© SCD - Université de Poitiers

cit personam, nec est regulata, siue demonstrata directo principaliter ad crimẽ, idem voluit Brun. in d. trac. de indi. q. iij. in prin.

Aduerte, ꝙ Io. And. in addi. ad Speculum. in tit. de præsump. in addi. quæ incipit lex vnica dicit opi. lac. de Bel. in d. §. si vero de iure procedere, & esse veram in quantũ vult inditium oriri ad torturam, sed (dicit ipse) de consuetudine seruatur contrariũ. Puto, ꝙ in casu (de quo agitur) & ex fuga famuli oriatur inditium ad torturam si dominus conquestus & verisimile sit, ꝙ potuerit talia bona subtrahere, cum essent penes dominum, nam vltra fugam habet hoc genera

424 liter. †Quod de natura istorum famulorum est furari, vt voluit Bald. per illum tex. iunc. glo. in l. fi. in ver. in tex. ibi de furtiuis. C. quib. ad liber. proclam. non lic. dicens ꝙ natura seruorũ est furari, quod idem faciunt famuli scholarũ, intellige tũ ꝙ cõcurrat verisimilitudo ex parte domini, & ex parte serui, vt dixi supra in verb. vici-

425 nus domini in fi. †Culpa custodis, ob quã furtum factum sit, facit inditium, vt ipse custos torqueatur, vt furẽ indicet, ita voluit Bar. per illum tex. in l. j. supra de offic. præfec. vigil. & etiam voluit Bal. in loco vt infra. Intellige istud procedere, nisi esset factũ furtum in loco qui, bene custoditur non poterat, vel tempore, quo custoditi non poterat, nã tunc per rerũ naturam culpam abesse probatur, vt voluit Bal. in l. iij. §. cognoscit in fin. supra eo. de offic. præfec. vigil. & dicit esse tex. ibi dum vult, custodes punitẽdos esse plerunq; quasi dicat non semper l. semper. §. hoc interdictũ supra quod vi aut clam. cum etiam id, quod non est possibile, custodibus non est iniungendum argu. l. titius. §. fi. supra de excu. tuto. Nec est homo, qui semper possit vigilare l. seruitutes. supra de seruit.

426 †FORMA pedis Furantis in terra humida facit inditium, vt voluit Alb. in l. indicia colũ. ij. C. de reb. ven. dicens, quod vidit quendam iudicem maleficiorũ hoc modo, ꝙ quidam inculpabatur, ꝙ furatus fuerat vuas de vinea, & quia terra erat Balneata, & humida, & apparebat ibi effigies, siue forma pedum illius, qui furatus fuerat adduxit illum ad locũ, & reperijt pedes eius concordare cũ forma, & effigie, ex quo inditio quasi indubitato eum condemnauit.

Putarem tamen, quod istud non esset inditium ad condemnationem, sed iũctis alijs posset torqueri, nam posit de facili contingere, quod esset similitudo pedum, & is nõ esset qui rem subtraxisset, & per consequẽs de per se non esset sufficiens inditium ad torturam per ea, quæ not. Bal. in l. non hoc. C. vnd. legit. & dixi supra in ij. notab. Hoc idem sensit Bal. in consil. ccccxxvij. quædã mulier vol. v. dicens quod iudex nõ debet procedere ad tormẽta ex furore animi, sed debet habere eũ moderatum ratione, & intellectu, subdens, quod per motionẽ, & vestigia pedum significatur qualitas luporum & vulpium, & ex semita pedum cognoscitur vnde transiuit latro, qui soliciti venatoris laqueum non euadit l. in laqueum supra de acqui. rer. domi.

427 †RES aliqua (si relicta est in loco furti, quæ iustificetur esse alicuius) facit inditium contra eum, vt vult Cic. in d. lib. ij. ad Heren. in c. in causa coniecturali, in ver. factũ, dicens, si telum, si vestimẽtum, si aliquid huiusmodi relictum sit, aut si vestigium rei fuerit, quod intellige vt dicam in sequen.

428 †Schala ante fenestrã domus, in qua factum fuit furtũ an si dicatur, quod illa schala visa fuit in domo alicuius, sit præsumptio contra ipsum ad tormenta. Par. de Pute. in tracta. de iudic. in verb. an stetur dicto tortũ colũ. vij. versi. an si reperiatur dicit, quod non faciet inditium ad torturam, quemadmodum dicimus de re inuenta pœnes aliũ, quæ fuit furto subtracta, & quia potuit alter cepisse schalã, nisi ille talis, in cuius domo reperta est schala, solitus sit talia committere, quod dic, & intellige, vt dixi supra in hac par. in verb. Res subtracta.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

SOLENNIS TRA-ctatus de quæstionibus, æditus per domi. Iaco. de Arena.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio dicitur multis modis.*
2 *In quæstio. publica, pactio nil prodest reo, etiam contra paciscentem.*
3 *In priuata, quid.*
4 *Reus paciscendo data pecunia infamis redditur.*
5 *Iudex debet inquirere quamuis accusator desistat.*
6 *Reus nõ habetur pro cõuicto si transigit, vbi ex crimine pœna sanguinis irrogatur, nisi in cã adulterij secus si gratis paciscatur.*
7 *Homicidium est maius adulterio.*
8 *De crimine falsi potius quam de alijs quare liceat transigere.*
9 *Pactio si fiat ante accusationem institutam, accusator non incidit in turpilianum.*
10 *Reo an detur exceptio ex pacto.*
11 *Delinquentis plus, melior, non detur etiam conditio.*
12 *In præsumẽdo crimine plus prosequitur qui pœnam sanguinis timet quã qui nõ timet.*
13 *Reo melior est conditio in pari causa.*
14 *In adulterij quæstione quæ proponitur ad thori separationem, põt fieri reconciliatio.*
15 *Distinctio quãdo bona publicantur ipso iure propter delicta, & quãdo per sententiam, & per totum.*

1 QVÆSTIO multis modis dicitur, nam quędã dicitur ciuilis, quędam criminalis, quædã mixta ciuilis, aut publica, aut priuata. † In publica, pactio non prodest reo, et contra paciscentem, vt l. iurij eatium. §. si paciscar. de pac. & l. iij. §. si is. de sepul. violata. & ita authoritatis maioris est pactio, quã res iudicata, & illis agere põt quilibet, nisi collatione detestata, vt l. iij. ff. de popula. actio. & l. eum qui §. in

2 popularibus, de iureiur. † In priuata dic, aut e contractu vel quasi, & tenet in prejudicũ paciscentis, non alterius, nec tunc pactũ infamiam notat, nisi sit aliquis vitiãs pactum vel transactionẽ vt l. causas. C. de trãsactio. & l. non minorẽ. & l. si vnus. §. ante omnia. de pac. & in l. in accusatione. de his qui notã. infa. Nec distinguo an nata esset actio ẽpore cõuentionis, an nõ, vt l. j. C. de pac. & l. here. §. filio. & l. pactũ ff. eo. & l. fideicommissi. de tranſa. saluo eo qd dr de pacto per qm dolus remitti procuratur. de quo dr in l. si vnus §. illud. ff. de pac. & l. in cõmodato. ff. cõmoda. & l. contractus. de reg. iu. & l. cõuenire. de pac. conuenti, si vero ex delicto, aut est nascitura, aut est iam nata. si nascitura, quia nõ est cõmissum adhuc delictũ nõ tenet, vt l. si vnus §. pacta. & §. item ne. de pac. si vero nata est tenet in prætiudicũ actoris, vt sibi tollatur actio, vel sibi pareatur cõtra actorẽ exceptio, vt l. iurisgentiũ. §. si paciscar. & §. si. & l. si tibi. §. quędã & l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. & l. post decisionẽ. C. de

4 tur. † Reũ vero paciscẽdo data pecunia infamẽ reddit, si est famosa, nisi in transigẽdo iudicis absit authoritas, sed gratis impetrauerit, vt secũ ageretur, nõ erit infamis, alias nõ esset ratio venie, qd esset in humanũ, vt l. athletas §. si. cũ. l. seq. & l. furti. in prin. de infam. & l. nõ dãni. C. eo. in criminali, dic qm aut post institutã actionẽ fit pactũ, aut ante. Primo casu aut cũ authoritate, iudicis, &

© SCD - Université de Poitiers

valet, & accusator non in [illegible] in Turpiliā, nec reus hī pro conuicio, ſi ab eodem accusatore pœna nō redeatur n. ſi de licentia Principis abolitio ī abolitionis, poſtea concedentis vt l. j. & l. ſ. quis. C. ad Turpili, & l. j. de aboli. & l. furt. de his qui not. infa. & l. miles. §. poſt abolitionē. & l. qui deſtitit. ff. ad turpilia. Aliter ubi ſi eſt publicū crimē, vt in dictis. ll. & probatur in l. maritus. §. ſi negauerit, de adult. & l. cum certu §. qui vacāte ad leg. iul. de vt. interdū nil operatur authoritas iudicis, vt ſi corruptus dedit licentiā de rendit vt l. venales. C. qui appella. non eſt neceſſe. & c. ſi de colluſio. Quā ſo au tē date debear hanc licentiā, & quando nō hī in l. ij. & l. fallaciter. C. de abolitio. Si vero ſine authoritate Iudicis, & ſic accuſator incidit in turpilianū, vt l. j. C. ad turpilia. & l. ab accuſatione. poſtea reum in diritiū deducit, vt l. in accuſatione. C. qui accuſa. nō poſſ. & in l. ſenatus. & l. qui deſtitit. ff. ad turpilia. ēt ſi ſit tale crimē, de quo lex dicat nō trāſigi, vt in adulterio vt l. ab abſtinentiam. C. de adult. & not. in l. q. mimus. C. ad turpil a.

5 †Iudex aūt habet inquirere quāuis accuſator deſtitit, vt l. ij. C. de aboliti. & c. j. & ij. de collu. nam hoc ſpectat potiſſime ad eius officiū, vt l. congruit. de offi. præſi. & l. iubemus. C. de defenſ ciuita. & hoc propter vtilitatem publicam, vt l. ſi operis. C. de pen. ſed in priuatis accuſationibus ſit ſecus, in quibus prætor ad nil aliud intendit, quam vt dirimat controuerſias litigantiū, & in criminalibus intendit vt maleficia puniantur, & terreantur homines delinquere exēplis, vt l. j. §. vnde queritur. de no. oper. nun. & l. bona fides. ff. depo. & l. j. C. ad leg. iul. repetun. Si queratur an eo ipſo ip reus eſt pactus habeatur pro conuicio, cū videatur re fugere veritatis inquiſitionē per tale pactum, vt l. de crimine. C. de adult. & conſiteri, vt l. cōtitarios. C. de aſſeſſor. & in l. in populari. &

6 de ſuſpec. tut. dic. † aut ex crimine irrogatur pœna ſanguinis, & tunc nō habetur pro conuicio ſi tranſigit, nili in cauſa adulterij, quod eſt ſecus ſi gratis paciſcatur, vt l. tranſigere. C. de tranſac. & l. in omnibus. de pręuaricat. & l. j. de his qui ſit i mor. & l. de crimine. C. de adulte. Ratio eſt in adulterio, qa pudicitiam inuitiatam in ſubditis lex exigit per præceptum, vt in authen. de lenon. & propter delicti frequentiam. xxxj. q. vij. quid in omnibus. & ideo maiorem pœnam exegit, vt l. factum. §. fin. de pen. Idem credo in raptu, vt l. pen. C. in quib. caſib. pro pře. di. cū pudicitia violet, & maior reatus verſetur, vt l. j. ſi cetu. §. qui vacātem. de vi publica. Idem in incestu, eadem ratione, vt l. ſi adulterium cū incestu. ff. de adult. & xxxij. quæſtio. vij. Si adulterium. Alij vt ioan. dicunt contra in his duobus catibus, quia ſic frequenter committuntur, nō autem eſt ratio in adulterio ſola criminis magnitudo.

7 cum iam in † homicidio reprobaretur pactio quod eſt minus adulterio. xxxiiij. q. ij. ſi quid certius. quod non eſt, vt d. l. tranſigere. Si vero non irrogatur pœna ſanguinis, dic quod aut gratis paciſcitur, & non habetur pro conuicio, vt l. furti. §. pactum. de his qui no. infam. aut pēr pecuniam, & tunc ſic in crimine falſi, vt dicta l. tranſigere, & l. ipſe ſignificat. C. de fal. & l. fiſci. & l. etus. de

8 iure fi. & d. l. in omnibus; † Sed quare licet tranſigere de crimine falſi, potius quam de aliis, cum in accuſatione etiam de falſo incumbat onus probandi, vt l. vbi. C. de fal. quod non eſt in aliis, vt l. fallaciter. C. de aboli. Dico, tranſigi poteſt de falſo, vbi per hoc a quæſtione pecuniaria receditur, vt l. ipſe. C. de fal. quam tranſactionem cōſtat in pœnam pecuniariam eſſe validam, vt l. cauſas. C. de tranſac. Item per tranſactionem fides inſtrumēti approbatur, & purgatur turpitudo quæ inerat, ſi eſt in cauſa perſonalis cōtractus per dolum vel metum exortus, vt l. ij. C. quod met. cau. & l. ſi res. ff. de iure do. & l. tranſactione. C. de tranſac. vbi vero non diſceditur a pecuniaria diſceptatione videtur quod vt in aliis diſtinguatur, an ingerat pœnam ſanguinis, vel non, vt in primo caſu non intelligatur conuicius, ſecundo ſic, vt dicta l. in omnibus, & l. tranſigere, cum ratio diuerſitatis reddi non poſſit, ſi

9 † ante accuſationem inſtitutam fiat pactio, tunc accuſator non incidit in turpilianum, vt l. prima. C. ad turpil. & l. in ſenatus. ff. eo. Reus vero in cauſa ſanguinis non habetur pro conuicio, niſi in adulterio, alias ſic præterquam in falſo, ſecundum l. tranſigere. & l. nondum. C. de infam. & l. quoniam. ff. eo.

10 & dicta l. in omnibus. & l. eius qui. † Sed an reo detur exceptio ex pacto. dic ſecundum quoſdā, quod aut eſt priuata accuſatio, aut publica. primo caſu ſic a contrario ſenſu d. l. tranſigere. nam propria erat remittentis, vt l. fina. de priua. delic. & l. j. de publi. iudic. ideo potuit eam remittere, vt l. iurisgentium. §. ſi paciſcar. de pact. Secundo caſu dic, quod aut irrogatur pœna ſanguinis, & datur exceptio contra alium, & tunc ipſe idem admittitur, vt dicta lege tranſigere. & dicto. §. ſi paciſcar, & l. tertia. §. ſi is. de

© SCD - Université de Poitiers

11 sepul.viola.Secundũ hoc videtur†quod sit melior conditio plus delinquẽtis,quod esse non debet,vt l.iij.§.j.de dona.inter vir. & vxo.& l.diuus.de offi.præst.& l.pedius.de incen.rui.& naufrag.& l. presbyteri.C. de episco.& cleri,& ideo dic,quod in crimine publico exceptio ex pacto nõ paretur indistincte,vt d.§.si paciscar & l.si vnus.§.itẽ. & d.§.si is. & l. ius publicum. de pac. Nec obst.l.transigere,quia hoc solum notare voluit,vt pactus in causa sanguinis,non intelligatur confiteri, in alijs publicis criminibus pactus pro pecunia intelligitur confiteri, vt l.in omnibus. de præuarica. & l.j.de bon.eo.qui mor.sibi.Ratio diuersitatis est, quia qui in hoc dubio culpatur, per solam dationem pecunie reum vt victum non habebit,cui erat pœna sanguinis irrogãda, cũ ibi causa sit diligentius examinanda , vt l. additos.C.de appella. secus vbi talis pœna non imminet,nam præsumitur quod ob malam conscientiam dederit,vt l,non damna-

12 tos.C.de infamib. † In præsumendo ergo crimine,plus profequitur qui pœnam sanguinis timet,quam qui non timet.Sed declarato crimine per probationes,plus nõ subuenitur vni quam alteri, immo vtercq punitur secundum qualitatem delicti. Sed quid si reus,qui dando pecuniã habeatur pro victo,velit ostendere suam innocentiam,an ei subueniatur,vt nõ habeatur pro victo.Respondeo sic,si ostendat, immo reperit datũ si euidenter accusatoris calumnia ostendatur,vt l.seruus.§.j.de adulte.& l.si ab eo.ff. de calũ.& in l.in summa.de cõditio.indeb. Sed an qui ab accusatione destitit , poterit pecuniam petere sibi conuentam ob hoc. Respondeo,refert quia aut fuit nuda conuentio,aut fuit in stipulatione deducti, primo casu non agit l.siue apud.C.de transact. & l.quamuis.ad turpilia.secũdo casu si fuit accusantis euidens calumnia,& nõ agit l.in summa.de condi.indebi. Si vero non fuit, tunc distinguitur , aut irrogatur pœna sanguinis ex crimine,& tunc agit,aut nõ irrogatur & tũc nõ,vt l,si quidẽ.C.de contrahẽ. stipulat.in prin.quia ex parte agentis, turpis est pactio.Itẽ quia adhuc potest accusare, & sic ex parte sua nullo modo pactum

13 impleuit. † Item quia in pari causa melior est conditio rei,vt l.apud celsum.§.marcellos.de do.except. Sed quid si a propinquis & hæredibus occisi fiat pax,an habebit ex hoc defensionẽ ne accusetur vel puniatur. Dicunt quidam quod sic, per l. transigere. & l.iij.ff.ad Sylla.& l.ij.C.de aboli, econtra quod non, cum sit accusatio publica, vt l.j.de pub.iudi.& iure publico per priuatũ nec in se,nec in alijs præiudicari põt,vt dictum est per d.§.si paciscar. & l. si vnus.§. pactus.& l.ius publicũ.& l.iij.§.si is. de sepul.viol.& l.cetu.§.qui vacantem.ff. de vi publi. & l. maritus.§.quod si negauerit, & ibi per Dyn.de adulte.nec obstat.l.iij.C.de aboli.quia ibi non dicit parari securitatem reo, sed dicit iudicẽ petenti absolutionem debere indulgere,etiã si per pecuniam desistere velit,quia suam sequebatur iniuriam,

14 † Item in quæstione adulterij, quæ proponitur ad separationẽ thori potest fieri recõciliatio,vt in.§.adulterium,in auth. vt nulli iudi.Item in querela inofficiosi testamenti,vt l.cum mota.C.de transact.& l.si instituta de inoffi.testamẽ.Item põt dici in querela ingrati,in spirituali pactio admittitur, & transactio reprobatur nisi in matrimonio

15 vt c.super eo.& cap.fi.de transac.† Quando autem propter delicta bona publicantur ipso iure,& quãdo per sniam,distingue sic, quod aut quis deliquit circa res quæ prohibita sunt per legẽ,& tunc aut deliquit circa illa, circa quæ est prohibitum delinqui, ne fisco præiudicetur,& ne res vẽdite trãsferantur , vel non capaci quis restituat hæreditatem, vel tacitam fidem accommodet de restituendo, & tunc propter suum delictum res circa quas deliquit publicãtur ipso iure, vt l. cõmissa.de publica,& l.j.§.an bona.de iure fi. & l. imperator.eo. titu. aut deliquit circa res, circa quas est prohibitũ delinqui,ne præiudicetur priuato, & ne qs inuadat rem alienam, vel suam quam alius possidet,& tunc non ipso iure,sed per sententiã. vt l, si quis in tantam.C.vnde vi.& l.j.C.ne lice.pot.& l.fin. de litig.Aut deliquit faciendo commerciũ rei contra legem in præiudicium reipublice,vt præstãdo arma hostibus,& tunc non ipso iure, sed per sniam bonis suis priuatur,vt l.fi.C.quæ res ex non de. Aut deliquit circa prohibitum priuilegiũ in sui & in reipublice fauorem, vt est in milite rem aliquam conducente, tunc accipiens ipso iure suis priuilegijs priuatur,& qui eã locauit, suis priuatur reddẽtibus ipso iure,vt l.fina.§.facturos.C. loca. Aut deliquit mixtim circa res in præiudiciũ priuati,& reipub.& tunc vbi delictum commissum est ipso iure Domino nõ auferitur,sed per sententiam,vt l.quicunq.§.si fecerit,C.de hære. Aut deliquit circa res accipiendo eas ante tempus a lege permissum, vt adeundo hæreditatem ante factam vindi

© SCD - Université de Poitiers

ctam de morte occisi, & tunc non ipso iure, sed per sniam bona auferuntur, vt l. necare. §. j. ff. ad Sylla. & l. si ea. ff. de his quib. vt indig. Secundo casu principali, qñ quis deliquit non circa res, sed circa personas, & tunc dic, Aut deliquit circa se ipsum tñ, se occidendo, & bona sua per sniam publicãtur non ipso iure, vt l. in fraudem. §. eius bona, & §. fi. ff. de iure fis. Aut deliquit in secũ alijs, vt in deum vel Principem, vt essendo hæreticus, vel apostata, vel committat crimen læsæ mate, tunc necessaria est snia sup crimine, qua lata, bona ipso iure publicantur l. quisquis. C. ad leg. iul. maiesta. & l. ex iudiciorum de accusat. & l. post contractũ. de donatio. l. j. C. de aposta, & licet statim non perdat bonorum dominium, sed p sententiam, perdit tñ administrationem eorũ, vt l. pet. C. ad leg. iuli. maiesta, & l. donationes. &, si eum, qui & a quib. & d. l. ex iudiciorum. Aut deliquit in se, in Deum, et in legem, vt accipiendo filiam, vel sororem, vel neptem, vel aliam prohibitam in vxorem, tunc ipso iure omnia publicantur bona, vt in auth. de incest. nupt. in prin. & in authẽ. de mul. quæ pri. ma. §. scimus. Aut deliquit in hominem tantum, & legem, vt liberum hominm pignori accipiendo, & tunc debito priuatur, vt in authen. vt nulli iudi. §. ga vero. Aut in iudicij conceptione aduersarium fallit, & tunc si circa diffinitionẽ iudicij in ontumaciam perseuerãdo ipso iure a suæ adit actione, vt in auth. qui semel, aut circ præparatoria, vt quia non vult præstari sacramentum, tunc non ipso iure, sed per sententiam, vt in authẽ. vt lice. ma. §. illo. vl potest dic, quod si a lege super his præruntur, verba præteriti vel præsentis temporis, & tunc per sententiam, vt in contrijs, vt l. si quis in tantam C. vnde vi. fallit auth. de non alien. §. super hoc autem & et hoc est argu. quod per verba futuri temporis frustra legata relinquũtur, vt l. Titium. in princi. de lega. j. Sed per verba præsentis temporis, sic, vt l. qui volebat. de hæred. instit. & l. testamento militis, de mam. testa. & l. ex hac de verbo. significatiõ est ratio, quia verbum futuri temporis cinet vim conditionis, vt l. qui promisit. de conditio. & demonstratio. & notatur in venulti. C. de instituti. & substitutio. Laus Deo.

FINIS.

TRACTATVS

De quæstionibus, & tormentis clarissimi ingenij ac legum aptcis do. Baldi de Perigis Perusini.

SVMMARIVM.

1 Iudex humanitate non modica pollere debet non enim debet statim ad quæstiones, & torturas procedere.

Quæstio non de qualibet leui causa aut crimine est habenda.

Indicia quelibet non sufficiunt ad torturã.

2 Tortus non est ad torturam repetendus nisi duobus concurrentibus.

Iudex eo vti debet temperamento, vt tortus aut innocẽtie, aut supplicio seruetur saluus.

Quæstio quid proprie dicatur.

3 Quæstioni possunt subijci liberi & serui, & statuliberi & liberti.

4 Minor tredecim annis non debet torqueri, potest tamen ferula vel corrigia cedi.

5 Decuriones aliquo casu torqueri possunt.

6 Quæstio repeti non potest nisi nouis superuenientibus indicijs.

7 Iudex equus in quæstione repetenda quæ at-

© SCD - Université de Poitiers

dere debeat.

T r nta quo ordine sunt proponenda.

r a n. s ulo præfertur in tortura.

T quibus causis possit adhiberi.

o q e & qualia torturam præcedere t

f o mala operationis male est in- c ua.

ti In c a sunt b sunt ex tr pidatione vel con st t..

2 L aii c cit de mal ficio perpetrato.

Capitulum primum circa diffinitionem quæstionis.

EQuæstionibus tractaturus videndum est primo quid sit quæstio. Secundo quæ persone possunt torqueri, et quomodo. Tertio qualiter inuisitio seu quæstio deberi, sine cum quo moderamine sunt habendæ tormenta, & quo ordine hominesque torquendi, & ex quibus d f q per et præce tere, quæst o re i ti ti q tionis effectus, demũ o s q estiones vtiles & fre- t s cr r t ctis. Primo vtrum dictibus im- i e e s aliqua temperies im t p præti q tio generali. † Primo e p o s qui intendunt de aliquo r tione l b e, ante omnia habeãt hu- i t s r on ti sine consideratione vt n acti l tormentum prouiant, nec re- p r ccu r r rantum cui q accedãt aut t t vert mil r ro nenta, si alti leuiori pot b ol e t crimitis veritas haberi f r t ersi, ff. o. ad ius j & ij. respon. & l. r. & C. eo. l. q tot s. Secundo vero o ō e quilibet sem causa re. de quo t rimitre nec ind fferet ter de qui- si personis habe ida e t quæstio, vt t m. Tertium vero quod quelibet d tianent c t, ut t ad tormenta hal en n e torquen lus e t reus cum fi- ctis & t r p. æ esserũt talia quod so la confesso tec se vt leatur, vt ff. eo. l. j. ij.

2 po † Quar n ero quod in cõne non e quis rep endus, in duo concurrant cõ- tr rum, ta licet q od noua superueniant i- uit t, & q iod tortus in fortitudine corporis quãtumcunq durauer't, vt ff. eo. l. vnius. § j. Quintum vero quod iudices hoc temperamentum tenere debeant vt tormenta non sumãt de aliquo in imminẽtum, nec quãtum postulauerit acter, se l quantum moderate ration's temperamẽ a fesiderãt, adeo quod tortus falsus i nocentie vel supplicio con eruet, vt l. de minore. § tormenta. & l. qõnis modũ. ff. eo. Alias tenetur de iniuria. ff. eo. l. item apud. § q æstionis. Et qõ d ffiatur sic: Quæstio est inquisitio quædã o ræ ãt ad eruendam veritatemp tormẽta & corporis dolorem. Nuda ergo interpretatio & interrogatio, vel testis inuentio pertinet ad hoc edictũ, vt ff. de iniu. itẽ apud,

3 § adijcitur. ver. quæstionem. † Quæ persone torqueri possunt, & certe torqueri possunt tam liberi q̃ ferui. & liberti & statuliberi, vt l. edictum. & l. ex libero. ff. eo. & l. præuaricatis. ff. de pœ. Licet quidam dicant liberos homines indubitanter non in seipsos quam in alios posse torqueri, vt l. ex libero. in prin. ff. eo. & l. vnius. § telis. l. sicut & l. si quis decurio. C. de fals. & procuratores. ff. de re mili. in cor. vt iudi. sin quoquo suff. § omnes. coll. ij quo ad crimina & quo ad personas cuiuscũq conditionis exceptis in dignitate pontis torqueri pmitt. C. gb. ex cau. infa. irro l. nullam. vbi de ioc C. de affes. l. nullus. in fi. Omnia supradãta loquãtur de qõnibus habendis de liberis hominibus, excipiuntur alique person quas ius torqueri non finit, quidam proter etatẽ,

4 vt minores. xiij. annis. † Nam toqueri non possunt, verumtamen ferula cedrel terreri corrigia, vel virgis leniter poiint ad eruendam veritatem, vt l. j. § imbes. & l. excipiantur. ff. ad silleia. & l. de inore primo respon. & l. ex libero. § de inore. ff. e. Item decrepitis subuenitur. vt in torquentur. Sed quæ dicitur ista ejecui debet subueniri Respõdeo vt ff. ad. l. l. ij. § igno scimur. itẽ positi in dignitate in torquenti vt eminentissimi iudices. & milites, & decuriones, & filij, & nepotes. C. edictorũ ne aliqua macula i eos aspergãt de eo. l. milites. & l. diuo marcho. & l. curiones. ff. de decur. l. fi. sed in qbusda criminibus dignitas non præbet excusationem, nec minoritas quin torqueantur, vt crimine læsæ maiestatis proditoribus qbusdã alijs, vt ff. eo. l. de minore. j. resp. & ff. eod. l. ex libero. § j. & de re mili. l. ertores. § is q.

5 & l. proditores. † Itẽ decones in aliquo casu torquenti cum queri de fide instrumentorum quæ ante de onatum fecerã

© SCD - Université de Poitiers

vt si quis decurio. C. ad l. cor. de falsis. Item mulieres dum sunt pregnantes torqueri nõ possunt vt l. pregnantis. ff. de pen. hic non esse in immensum habendi ne quinta postulauerit accusator sed moderate rationis &c. vt l. de minore. §. tormenta. ff. eod. Et circa hoc non potest certa doctrina dari nec tradi. Sed iudex cõsiderabit cui is fortitudinis detor piedas, vel cuius debilitatis, vel cuius valetudinis, cuius et tis, & sed n et item varietatem personarum, veritatem criminis seu alterius negotij qualitatẽ qũ p a superioribus, quũq; minoribus vtatur tormentis. Et quod hæc sint considerandæ arguitur per tura. ff. de re milit. l. iij. §. ii. l. si qs a l. fili. in prin. & §. conuenientur. & l. j §. im pubes. Dic ergo torqueri vt innocentie vel supplicio conueniat incolumen. Sed quid si sic semel habita qũ de qũq; ro qui nil forte dixit, vult iudex repetere qõnẽ de aliquo nouo accidente, nunquid potest videtur qd sic, per l. repeti. ff. eo. & vbi lex non distinguit nec nos distinguere debemus, vt l. de
6 pretio. ff. de pub. † Tamen dic quod nõ nisi nouis indicijs interim habitis, vt quia tortus dicebit nullum illi esse facinus vbi maleficium fuerat commissum, postea inuẽtum est p testes quod alius vel similia adijt. Et hæc est communis opinio, non tũ allegant aliquid, tu allegabis. ff. de verbo. sign. l. boues. §. hoc sermone. ff. pro so l. si socius. pro filia §. ne si prior. Affectores tũ honoris & auidi & cupidi hoc nõ ferunt, imo quotidie quæstiones reperunt absq; nouis indicijs quousq; de obiectis annuant veritatem quorum opinio potest argumentari seu defendi per l. iij. auth. vt iudi. sine quoquo suf. §. oportet. col. ij. vbi iudices torquent furẽ
7 & nõ prius conquiescant. † Consideret aũt bonus iudex in qõne repetenda qõ tortus in animo & fortitudine corporis perseuerauerit. ff. eodẽ. l. vnius. §. reus. Quo ordine sint habenda tormẽta. Rũ. fugax iudex estimabit & considerabit a quo facilius possit veritas erui, vt ab isto quæstionem incipiat, & a timidiori magis suspecto a minori & etiam a debiliori non autem a fortiori. ff. eod. l. j. §. j. & l. vnius. §. respon. Item si torquendi sunt pater & filius a filio incipiat, & in aspectu patris, quia per hoc citius dicet pater cũ ipse magis torqueatur l. isti gdã. ff. quod met. cau. & institu. de noxa. ac. §. sed veteres. Item fœmina prius torqueatur quam masculus, quia homo tanquam maioris conscientie & cõstantie tardius cõfiteretur, & mulier citius, quia momentaneum. & instabile cor habet. C. de inoffici. test. l. i. filij. extra de verbo. signific. c. forus.
8 l. differre. ff. de iure fisci. † Ex quibus causis torqueantur homines ex ciuili & criminali & tunc cũ aliter veritas non potest inuenirl. ff. e. l. diuus. & l. ex libero. et l. quoties. C. eo. in summa eo. tit. non tamen ex omni causa torquendus nec quilibet indifferẽter ff. eo. l. dictum. Sed quæritur quæ oportet, præcedere quæstionem. Dic inditia sufficiẽtia & verisimilia, quia a tormentis non est inchoandum. ff. eo. l. j. j. respõ. Nam sine pregnantibus non est quis torquendus. ff. eo. l. diuus. & l. maritus. & l. fi. C. de fal. l. si cut in fi. Et certe rectoribus est valde considerandum, & ponderose aduertendũ. nũquid præcedentia sunt verisimilia & sufficientia ad habendam torturam, cum alias restitutio vel appellatio subsequens prodesse non possit. Nam plurimi dum torquẽtur deficere solent. ff. de pœn. l. aut. §. j. & ideo torturam oportet præcedere inditia, vt probatur in iuribus præalleg. & C. eo. l. milites. & l. cum cognitionaliter. & cum si.
9 † Sed quæ & qualia inditia. Respondeo nõ bene potest dici sed committitur arbitrio iudicis. ff. de test. l. iij. in princi. ibi tu magis scire. &c. Sic dicitur de mora & accessionibus. ff. de diuer. & temp. præscri. l. accessionibus. ff. de vsur. l. mora. & istud est generale, quod non determinatur a iure, ideo relinquitur arbitrio iudicis, vt in penis a iure non determinatis, vt in l. hodie. ff. de pœ. & l. sancimus. C. de pen. ff. de effract. l. ij. §. j. & sic de tempore quod indeterminate, pfertur. ff. de lib. in l. j. in prin. Possumus tũ in genere talem doctrinam ponere quod discretus iudex solenniter instare debet ad indagandum inditia contra delictum ex alio quo crimine. Nam inditia sunt alias probationibus proxima. Et dicuntur inditia quasi demõstratiua mentis, & veritatis, & probationum adminicula. C. de proba. l. instrumenta. & l. fi. sunt autem inditia pars probationis clare. C. q testa. face. pos. l. hac cõsultissima. §. demum ibi inditia &c. Et dicũtur inditia ab indicãdo, vnde inditia id est debita adminicula ad indagandam veritatem C. ad l. iul. de adul. l. si quis adulteri. ff.
10 de præscri. ver. l. solent. † Quærat, iudex instanter cum quibus, per quæ loca conuersabatur delatus quẽ torquere intendit, qm̃ mala conuersatio est male operationis inditium. ff. de administ. tut. l. si plures. §. assidue. Nam ex mala cõuersatione bonus efficitur vitiosus. ff. de edil. edic. l. ediles. §. pedius ibi,

© SCD - Université de Poitiers

alleator, forte &c. Nã cũ Psalmista ait. Cũ sancto sanctus eris, & cũ peruerso peruerteris &c. Dictum Philosophi qualiscunq; talium consolatio delectatur, Item cõsideret loca quibus conuersabatur, quia ex locorũ varietate varia colligitur cõiectura, vt C. si manc. ita. fu. al. l. fi. ff. de pœn. l. aut. §. omnẽ. Item iuste queritur si erat inimicus offensi vel si aliqua offensio interuenerat iter eos, quia tunc erit præsumptio culpe, quia inimicum de inimico malum cogitare, & facere facilius ius permittit præsumi, vt ff. de his qui. vt ind. l. fi inimicitie. ff. de adim. leg. l. iiij. §. fin. ff. eo. l. j. §. preterea inimicorũ. Itẽ inuestigare debebit cuius estimationis, & fame qualis enim fama, & opinio cuiuscũq; in ciuitate, talis præsumitur. ff. eo. l. de minore. §. tormenta ibi vel cuius estimationis. ff. de rei vendi. l. si ambo. j. respon. in auth.

11 de testi. l. sancimus. alias. §. j. coll. vij. † Item poterit iudex sumere inditia ex constantia vel trepidatione vocis, vel membrorũ, vel pallore, vt d. §. tormẽta, locutio enim & cõstantia & trepiditas est estimatio cuiuscũq; ideo estimanda & indagãda est, qm̃ multa afferunt ad inuestigandam veritatem, & in lucem emergunt, vt d. §. tormenta. Item inquirat cuius vite primo fuerit, & an talia vel cõtimiha de quibus inculpatur ad presens facere consueuerit Nam de vtroquoq; bonum vel malum præsumimus, consideratis primo agitatis ab illo. ff. de re mili. l. desertorem. §. fi. ibi qui ad hostem confugit. et l. non omnis. §. a barbaris. ff. de fusp. tut. l. iu tor quoq. §. quandoq; potest est gestis enim præterite vite metimur gesta præsentis vt C. de præpo. agen. in rebus. l. ij. §. ff. libr. xij. Item an fuerit eum minatus, quoniã erit inditiũ quod operibus impleuerit quod verbis terrendo profudit. cum ex dictis hominum facta pensemus. C. si quis impe. maled. l. j. ff. de sup. leg. l. labeo. Item considerandũ an talis sit qui consueuerit & posse habuerit talia implendi, quod est notandum. ad l. iul. maiesta. l. famosi. ibi. an poterit facere et

12 an ante quid fecerit. † Item si tam fuit inditium contra eum vel se absentauit post perfectum maleficium ar. in auth. de exhib. §. si vero. & de confes. §. consiliarios. cũ si. Itẽ testes recipiat super maleficio loco vbi fuit commissum de voce publica & fama quæ ipsa omnia coadiuuant effectũ ad tormenta. ff. de sol. l. j. §. flumen ex multis alijs casibus inditia sumat ad formandum conscientiam pro inuenienda veritate delicti & criminis.

SVMMARIVM.

1 *Confessio rei non statim sibi præiudicat, sed expectari debet eius in eadẽ perseuerantia.*

2 *Crimen sponte confessus statim est incarcerandus.*

3 *Torto in tortura cõtra alium deponẽti quãdo credatur.*

4 *Tortus in quibus casibus sit de alijs interrogandus.*

5 *Accusatus super vno furto & tortus, si confessus fuerit an possit torqueri super alijs.*

6 *Torquendus petens dilationem ad reprobanda indicia an sit audiendus.*

7 *Defensio sua nemini est denegandi.*
Testis quando dictũ suum retractare possit.

8 *Confessio facta in tormentis an aliquid operetur, si in ea non perseueretur.*

9 *Tortus absque inditijs sibi non præiudicat confitens in tormentis.*

Secundum capitulum loquens de effectu quæstionis.

DENVO restat videre qs sit quæstionis effectus. Et certe absq; fortitudine tormentorum vtro quis crimẽ cõfiteatur, dixerunt quidã pcpiores moderni eum nõ esse

1 damnandum. † Sed debet iudex stare p diẽ vel per aliud tempus secundum qualitatẽ criminis, & persone conditionem & interim facere reum corã se præsentare, vt iũc interroger an velit perseuerare in confessione quam fecit aut contradicere vel reuocare. Et hoc ideo dicunt ipsi quia confessio rei statim non præiudicat nec statim facit plenam probationem, vt C. de cust. reo. l. ij. Item intelligant leges quę non distingũt formidine tormentorum an sponte habita cõfessio ad hoc. ff. eodem l. j. §. diuus. ibi cõfessionis reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere. &. §. si quis vltro. & sic dicebant ipsi interesse inter confessionem habitam in ciuilibus, & habitã in criminalibus in hoc scilicet in ciuilibus non est opus perseuerantia sed statim tenet, in criminalibus vero si vltro sine formidine tormentorum habita fuerit confessio opus est perseuerãtia per prædicta iura. Nec mi-

© SCD - Université de Poitiers

rum dicebant ipsi si intelligatur ponderate, l. solemnter procedatur tam in criminalibus quam in ciuilibus. Nã vbi est maius periculum ibi est cautius agẽdum. C. de fal. l. vbi est melius. C. de pen. l. qui sententiam. extra de elec. cap. vbi maius li. vj. Nec mirum si tam varia quã criminalia inditia nihil commune habent vel simile cum ciuilibus in princip. de publi. iudi. Tu dic cõtra
2 & hæc est cõis opinio † quia si quis in se cõfitetur crimen sponte statim est incarcerandus & illico absq; alia confessione uel perseuerantia damnandus. ff. de cust. reo. l. fin. j. respon. & C. de pœ. l. conreis, sta intelligũt. l. confessus. ff. de cust. reo. Non ob §. si quis vltro. &. §. diuus quia intelliguntur in confessionibus habitis in tormentis, & sic intelligitur. l. ij. C. de cust. reo. secundum veriorẽ lecturam. vt patet in fi. l. ibi & sic &c. Sed si in tormentis vel formidine tormentorum, & tunc nõ debet statim haberi pro exploratio, vt dic. §. diuus & C. app. rescin. non posse. l. ij. & est ratio, vt ff. eo. l. j. §. quæstioni. &c. & tunc habet locum l. ij. C. de custo. reo. vt iudex faciat ad se criminosum redire, & querat vtrum vel it criminosus in sua quæstione perseuerare an retrahere uel contrarium. & si perseuerauerit tenet confessio alias non, vt. §. si quis vltro. & lege ij.
3 C. quæ appella. non recip. † Sed quid si aliquis subijcitur quæstioni, & confitetur cõtra alium, nunquid stetur dicto suo? Respondeo distinguendo, aut torquetur simpliciter in alios, vt in socios non in se. & tunc statur dicto suo cum alijs inditijs, vt iudex ex dictis torti & alijs inditijs ad condemnationẽ procedat. C. de asse. l. nullus. in fi. ff. eo. l. edictum. & l. j. §. qui quæstionem ibi alterũ in magis suggereretis quam requireretis &c. ad idem Iullius in Topicis. Nam in tormẽtis vbi libet fatigari quę dicunt ueritas ipsa videtur dicere saluo libi dixisset de inimico, quia non est facile credendum. Sed nec sufficet omnino fides retrahendi, sed causa cognita fides erit adhibenda alias nõ. ff. eo. l. j. §. præterea, & arg. ff. de testi. l. iij. in princip. aut loquetur in se nihil de se confitetur tunc habent locum proprie supradicta. si vero confitetur de se & alijs, & tunc secundum Acc. cuius opin. valuit, est in veritate regula & instantia regule regulariter de proprio scelere confessus super conscientia nõ scrutetur aliena, quia tortus de se non confessus debet interrogari de alijs maxime cõsocijs, vt ff. eo. l. g de se C. e. l. licut i prin. C. de act. l. fi. Tũc in de facto suo interrogatus dicat sine interrogatione accuso alios, non statur dicto eius, fallit in casibus in quibus de se cõfessus interrogatur de alijs, si tamẽ contra illos vel alios præcedant inditia.
4 † primus casus in communibus latronibus, & maxime q de se confessi torquendi sunt, & interrogandi de sociis de mandatoribus, & receptatoribus. ff. de cust. reo. l. diuus. C. de fer. l. pe. Secũdus. C. de fal. mone. l. j. Tertius ad exhi. l. fi. Quartus de seruo de nece domini in se confesso, vt torqueatur, & interrogetur quo mandante &c. ff. ad tille. l. prius. & l. & si percussor. Quintus ad l. agl. l. inde neratius. §. & si seruus. Et bene dicit si aliqua præcedant inditia, quia alias non debet de alijs interrogari. C. eo. lib. tũc eius responsio non erit plena probatio contra alios quos inculpauerit. Sed nunquid propter istam talem præscriptionem poterunt isti inculpari, & ad tormentum poni. Respondeo quod sic in dictis casibus. ar. prçal. nullus. et ar. ff. eo. l. edictum. & ar. ff. eo. l. j. §. cum quis latrones. ar. quod idem in alijs. ff. eo. l. j. §. diuus adrianus colfurnio. In alijs vero non l. fi. C. de actu. ff. eod. l. is qui. Sed quid si persona inculpata a torto sit homo male fame, & conditionis, nunquid in alijs factis casibus ꝗ in istis explicatis poterit subijci quæstioni. Dic de iure, quod si non præcesserint inditia sufficientia nec inculpatio eius facta erit, vt C. de act. l. final. ff. eod. l. is qui. ergo quod inde sequitur per inde. idest tanquam prohibente factum non valet, vt l. non dubium. Tamen de consuetudine videtur torqueri pro qua. ff. eod. l. j.
5 §. diuus. † Sed quid si accusatur quis de furto inditijs præcedentibus, ad istud furtum torquetur, & confitetur illud furtum, nunquid procedit in tortura sine reperitur vt indicet, & confiteatur de alijs furtis se factis, & commissis ad quæ nulla habentur inditia. Dic quod non de iuris subtilitate. argu. eorum quę dicuntur in proxima quęstione. Pro ista parte est etiam quia quantũ ad ista furta de quibus in genere vel specie non quęritur nulla procedunt inditia, & sine inditijs nemo torquendus est. C. de fals. sicut. ff. eo. l. j. in prin. & l. maritus. Sed de generali consuetudine Italie seruamus cõtrarium, & specialiter in furtis, quia frequentant magis, quæ consuetudo potest adiuuari per l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. l. congruit. de offi. præsi. Sed quid si aliquis nondum est in tormentis, & dicet tormentis me quantum velitis, quia non fui culpabilis nec aliquid dicam, sic omnia dif

© SCD - Université de Poitiers

fitetur, nisi quid debet statim a tormentis relaxari, & dimitti vt recedat, Certe non, immo procedatur ad torturam cum temperie vel asperie secundum criminis qualitatem. & si confiteatur, bene quidem, si non iudex debet ipsum in carceribus detinere, et si no aduerunt indicia, & quæstionem, repetet, & alterius thematis a primo. Si autem non aderunt indicia noua, tunc statuet actori dilationem competentem ad probandum, & si poterit cõuinci condemnabitur alias nõ.

6 ff. eo. l. ij. §. præterea, & l. vnus. † Sed quid si præcedunt criminis indicia per quæ iudex informatus procedere potest ad torturam. Dicit reus domine iudex detis mihi defensionem alias dilationem antequã ponatis me ad torturam, quia paratus sum incontinenti redarguere contra indicia recepta contra me. Nunquid est audiendus, & si ibi sit defensio danda anteq̃ torqueatur. Vt quod non per l. iiij. C. vbi iena, vel cla. l. ibi nec quas ante probationes iniurias, & cætera cum in illis personis in dignitate constitutis sit speciale, ergo in cæteris personis contrarium erit ius cõe. ff. ad munici. li. j. in fin. Præterea primo probat actor fundata intentione sua reus poterit exceptiones suas proponere. C. de except. l. si quidam. & de proba. l. exceptionem. ergo debet fundare, & probatur intentio cõiter per testes, & p confessionem rei anteq̃ audiatur in sua defensione seu exceptione reus. Tu dic cõtra quod primo sit danda defensio antequã torqueantur, maxime qñ quid late allegatur p ipsum accusatum quo probato nõ deberet iudex ad tormenta procedere illa ratione quia ab interlocutione facta a iudice quod aliquis torqueatur appellat. ff. de app. l. ij. & est consideranda causa quare a tali interlocutoria permissum est appellare. Nam si defensio permitteretur post torturã nõ posset postea recuperare detrimentum membrorum, vt d. l. aut notatur modo eadẽ ratio vendicat sibi locum in proposito seu cũ appellatur vel defensio datur si primo alias si non appellatur. Nam solent quidam defice

7 re in qõne. ff. de pœn. l. aut. §. j. † Præterea etiam alias confessio sua defensio datur. C. de cust. reo. l. ij. multo magis huic nõ denegabitur. præterea quod iam cõdemnato ex confessione sua in tormentis etiam perseuerata princeps subijcit et post sentent. ã retractando si constiterit de innocentia condemnau. ff. eod. l. j. §. si quis vltro. Si ergo iam condemnato, & confesso conceditur defensionis facultas, multo fortius ante torturam denegari non debet. Cui enim quod plus est conceditur non debet denegari quod est minus, vt in regulis iuris. Quid plura lex dicit quocunq; pertinet defensionem dari ia est. ff. eo. l. vnus. §. co. nitorum. ibi eo quoque ipso postulãte reo &c. de l. cum ii testis fuit tortus & in tortura cõfessus nunc ante sententiam dicit se errasse, nunquid poterit revocare errorem suũ. Respondeo aut est error facti aut iuris. Primo casu potest vsque ad sententiam. Et est ratio quia nõ videtur fateri, quia errat ff. de confes. l. ij. in principium talis error non solet vsq; ad sententiã obesse. ff. de iur. & facti igno. l. ij. Nam condemnatus ex cõfessione in tormentis hinc perseuerauit in ea innocentiam suam docere voluerit, & li ostẽderit absoluatur. ff. eo. l. ij. §. si quis vltro, multo fortius errorem suũ ante sententiam probare volens debet audiri. Item iste non perseuerauit in confessione sua ex quo non expectauit sententiã. Item confessus formidine tormentorũ audi tur appellans. C. quo. appell. non reci. l. ij. si errauerit in iure, tunc non poterit venire

8 contra confessionem suã. vt d. l. error. † Sed quid si aliquis est confessus in tormentis, nec perseuerauerit in ea, nunqd talis cõfessio aliquid operabitur, vt quod sic, f. semiplenã probationẽ, vt no. C. de cus. reo. l. ij. ff. eo. & l. j. §. diuus. & intelligitur in cõfessione tortis in qua nõ fuit perseuerauit. vel dic, & forte verius quod illi perseuerauit si talis confessio non plenam nec semiplenã probationem in iudicio qñ nullo modo confitet & formidine tormentorum confitetur sine perseuerantia equiparentur. C. qñ appel. non fit. l. ij. Sed quid si aliquis est tortus nul lis sequitur indicijs præcedentibus, nunqd

9 valet eius cõfessio. † Dic quod nõ quantũcunque in ea perseuerauerit vt est expressum. ff. eo. l. diuus. §. ex quibus & l. pen. secundum vnam lecturam, & arg. C. si ex fal. instr. l. ij. & iiij. probo a tormentis non est incipiendum. ff. eo. l. j. ij. & iij. l. marius. & l. mus. s. C. eo. ergo ipsis detentibus quicqd sequitur ipso iure nõ valet, vt l. non dubiũ. C. de legi. & de fide instrumen. l. j. lib. x. de appella. l. nominationis. & ff de regu. iuris, l. diuus. cum simili, &c.

SVMMARIVM.

1 *Confessio quæ, & quando in tormentis facta dicatur.*

2 *Statuto dicitante quod quis nequeat quæstio*

© SCD - Université de Poitiers

ni subijci, an potestas talem detinens in carcere vel aliter affligens, incidat in pœnam statuti.

3 *Reus tortus ad quem locum ducendus sit ad perseuerandũ confessione facta in tortura.*

4 *Liber homo an, & quando torture subijci possit.*

5 *Persona authentica seu notabilis an debeat supponi tormentis.*

6 *Iudex seu potestas in tormentis modum debitum excedens puniri debet.*

7 *Iudex debite officium suum exercuisse præsumitur, nisi contrarium probetur.*

8 *Iudex in puniendo modum excedens præsumitur non iudex.*

Tertium capitulum circa confessiones in tormentis.

1 DICTVM est supra quod confessio facta in tormẽtis & responsio facta non prodest nisi in ea non fuerit persuerauerit. † Sed quæro quæ dicitur facta in tormẽtis. Responsio facta in tormentis est cum ad pedẽ torture ducitur, & ligantur manus, & tortura inducitur, quod nisi incontinenti confiteatur subijciet se in ꝓnõ, certe non esse talis confessio nisi fuerit in ea perseuerauerit, quia lex equiparat confessionem factã in ipsis tormentis, & extorta formidine tormentorum. Et no, quod ibi dr de formidine tormentorum, non autem dicit in tormentis, et ibi ita sentit gl. arg. ff. de iniur. l. item apud. §. ij. dr ibi quæstionẽ intelligere debemus, & tormenta, & corporis dolorem ad eruẽdam veritatẽ. Nuda etiam interrogatio vel leuis territio, a contrario sensu, nõ leuis territio habetur per ipsa tormenta, & ad hoc accedit sufficit terror armatũ, et hi usus eius non sit. ff. de vi, & vi armata. l. j. §. si arma. & ad l. cor. de sica. l. j. vbi equiparantur hominẽ perimere gladio & in manu ipsum stringere. & dicit. ff. ex qui cau. maio. l. in. & C.

2 quod met. cau. l. metum. † Sed quia si continetur in statuto quod quis non possit torqueri nisi in certis casibus, potestas honoribus auidus extra illos casus concessos p statutum vellet eruere veritatem criminis non tũ vult eum poterit tormẽtis ne incidet in pœnam statuti, Sed quid facit principi eũ tenere in turri vel in [illegible] locum denegando sibi alimenta [illegible] in hieme facit eum stare in [illegible] videtur eum ponere [illegible] mus eũ incidere in [illegible] quia sic [illegible] malam intentionem habuerit [illegible] tra locũ torture, aut circa [illegible] redditur iudex examinans [illegible] mine dicens aut tu confitebis, et [illegible] ad tormenta, & torquebo [illegible] tur cõfessio formidine tormentorum [illegible] Dic quod non, quia leuis territio, vel [illegible] apud §. qõnem, & C. quod [illegible] Quia non tractatur illus [illegible] quæstionis probabilem vere tortu[illegible] de accipere debemus præsertim, & instãtis torture sicut de metu instãtis cruciatus, vt ff. quod met. cau. l. metum, primo respondeo, ex quib. cau. maio. l. in. ad l. leuis autem territio. & extra locum torture facta eluso ria est, ar. fortiam plusq̃ per l. fal. hæc satisdatio. Dicitur est quod confessio facta formidine tormentorum non habetur pro explicito facinore nisi fuerit perseuerat. † Quero in quo loco ducendus est reus ad perseuerandum. Respõdeo apud acta vel in alio loco puto eo extra conspectum torture, & tam vidimus experiens ad defensiones in perseuerantia connocare testes sub publico testimonio fuit factum, tales sibi die perseuerauit, & confirmauit &c. in præsentia talium testium &c. & bene faciunt per l. ij. C. de custod. reor. ibi sub publico testimonio &c. Sed quando tẽpus debet esse in medio inter confessionem tormentis, & perseuerantiam. Respondeo, lege non determinatur, vt d. l. ij C. de cust. reo. ibi [illegible] cũ eduꝰ &c. non nũ dicit quid [illegible] modi cum tempus. Potest dici quod [illegible] iudicis inspecta personarum qualitate, vel enormia, vel leuitate criminis. Cũ enim a iure tempus non præfigitur iudicis potestate committitur. ff. de iur. del. l. j. ii. fin. de pe. l. hodie. ff. de effra. l. j. Sed quis debet ĩtereſſe quæstioni, respondeo, vt ff. de adul. l. si postulauerit. §. qõni. In secreto autem [illegible] ciptant dictum suum, testis enim [illegible] nem habet tortus, vt in summ [illegible] §. sed habetur. & ff. de qõ l. j § in pena [illegible]

4 † Sed numquid liber homo possit torqueri [illegible] videtur quod non, quia tortus [illegible] C. & ff. tantum de tortura videtur [illegible] dic liberos homines torqueri non [illegible] alios, vt ff. eo l. ex libero [illegible] & l. vnus, §. testes, & C. de al. [illegible]

© SCD - Université de Poitiers

§.quod si ingenua vel ingenuorum, C.de asse.l.nullus.ff.de cust.reo.l.diuus.Sed etiã in seipsos quando deferuntur de aliquo crimine.C.eo. l.cognationaliter.C.de infam.l. nullam.& ibi de hoc.C.de falsa.l.sicut.ff. de re milita.proditores,decurio potest torqueri per l.si quis decurio.C.de fal.vbi decurio torquetur,& alius quam liber homo non põt esse decurio.ff.de decu.l.sequit. Et ita consuetudo generalr seruat,& do.Azo. in summa huius tit.§.torqueri.&.§.torque
5 tur.† Sed nunquid persona authentica debet subijci tormentis.Et certe ii.C.& ff.de quæsti.vtdetur consistere circa seruos torquendos, & liberos homines in testimonio vacillantes.Sed tu dic quod ipse principales persone subijciende sunt quæstioni, vt C.eo.l.iij.& ff.e.l.j.§.diuus & §.si qs vtiro. & l.vnius.& ff.de re milita.l.proditio.præcedere tamen debent inditia, vt supra dixi sed quid si iudex in torquendo ita modum excedit quod hominem extinxit vel debilis effectus est.Respondeo videtur teneri. arg.ff.sol.matr.l.si constante.§.si maritus. instit.de his qui sunt sui vel alie.iu.§.j.ij.re spõ.& melius.ff.ad l.aq.l.Sed & si quæcunque.§.intelligitur.ff.de vsufr.l.locum.§.fi.l. eleganter.§.plane.ff.de pigno.act.Nec pro dest enim quod vnus iudex facit cum delinquerit,nam omne maleficiũ praue præsumimus actum.C.de iniur.l.si non conuicij,
6 & de sicca.l.j.† Præterea si in torquendo modum quis excedit puniendus est, vt C. de emen.pro.l.j.nec iudicẽ excuset officiũ, quia sicut peruatis, ita magistratibus prohibitũ est aliquid illicitum facere.ff.de iniur. l.nec magistratibus. Econtra vẽ quod non teneatur,quia hoc fecit causa veritatis eruende,& facit exquendo suum officium non animo interficiendi vel debilitandi, ergo, non debet teneri,neq; enim quis delinquere videtur nisi malignum animum habuerit,ff.de verbo,sing.l.sepe.in fi.nam maleficia voluntas, & propositum distinguntl. qui in iure in princip.ff.de fur,& facit ff. de acquir.poss.l.cp in eo.& alibi, tunc crimen committatur cum nocendi voluntas interuenerit non alias,ut.C.de sica.l.j.ff.de libe.ho.exhib.l.iij.alias.§.j.Præsumit enim princeps bonum de officialibus suis,nisi cõtrarium manifeste appareat,et doceatur.ff. de offi.præsi.l.j ad fi.Nam creditor rẽ obligatam afferendo non præsumitur dei quisse,quia notabilis præsumptio.ff.de fur.l.cũ
7 creditor.† Sic etiam a simili in proposito iudex presumitur sui officij exequendi causa illud fecisse non autem animo nocendi, licet enim culpam etiam torquendo excedendo modum habuerit iudex per hoc nõ tenetur l.cum.de sicar.quia in delictis sola culpa dolo non equiparatur.ff.ad l.cor.de sica.l.in lege.Item causa propter quam aliquid fit seruandum remanere impunitum quod alias cohercendum esset debet atteni.ff.de pœ.l.aut.§.causa.Sed officij necessitas impunitũ faudet remanere quod alias coherceri debet.ff.de his qui.vt indi.l.post legatum.§.aduocatum,& l.tutorẽ ergo &c. Præterea si non apparet quo animo delicerit,presumendum est potius zelo iustitie,et ex vigore officij credens facere,quam malo consilio id fecisse ff de acquir.pos.l.videtur.& pro socio.l merito.& pro hoc argu, C.qui accus.non poss.l.q.in fi.vbi tutor de falso instro procedendi in causa publica si non probat nõ presumit nocẽdi animo accusationem instituisse,nisi euidenter probetur, tamen regularitet qui non probat calumniari videtur.C.de aduo, diuer.iudi.l.j. Solutio,distinguntquidam si apparet quod hoc fecerit ex voluntate dolo tenetur, si absq; culpa, & casu nullo modo teneẽ.si autem cum aliqua culpa in exercendo modum non pato teneri,vt C.de emanci. ser, l.j.& est bona argumentatio de potestate, & rectore.ff.de verborum signi.l.potestatis verba, si autem sine moderatione modum excedendo in quæstione hominem extin-
§ xit vel debilitauit tenetur, † quia statim quod modum excedit,fingitur non iudex, & punitur tutor non recte administrando vt non tutor,& tanquam quilibet tenetur, vi ff.de fur.l.tutor.ff.pro empti.l.qui fundum.§.si tutor arg.C.de epis.& cleri.,l.generaliter,quid plura,est casus.ff.de iniur.l. item apud.§.quæstionem.versic.& si iussu, ideo &c.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

TRACTATVS

Pauli Grillandi Castilionis Florentini de Quæstionibus & tortura,

IN SVPERIORIbus titulis vidimus de pluribus criminibus reisq; ipsorũ & pœnis, sed quia accidit qñque ꝙ crimina ipsa nõ sunt bene probata: & iudex non potest deuenire ad sententiam non præcedente rei cõfessione vel apertissimis probationibus: vt l. sciant cuncti. C. de probat. tamen contra ipsum reum multoties laborat infamia, & alia indicia vigent, propter quæ necessario deueniendũ est ad torturã, in qua vel necesse erit reũ ipsum confiteri crimen, vel saltem purgare indicia & suspiciones quæ contra ipsum laborãt; ideo in præsenti tractatu de quæstionibus & tortura, pro communi maxime iudicum commoditate aliqua breuiter exponemus. In qua materia doctores quã plures ex antiquis atque modernis, quidam in ordinarijs lecturis, quidam vero in extraordinarijs compendijs & tractatibus diuersa cõmentaria ediderunt. Ego vero ne aliorum relatione doctorũ frustra videat occupare membranas, ea duntaxat attingam quę viliora sunt, & in quibus doctorũ scripta silent. In alijs vero breuiter & remissiue ad vlteriora procedam. Indiciorum & quęstionis materia admodum frequens est, & in iudicijs practicabilis in cauis criminalibus, quæ in iudicis arbitrio plurimũ consistit: & iudices, maxime iuniores & parũ experti, sæpe solẽt in istis aliqua de necessarijs pretermittere, aut vlterius quã iuris sit procedere, propterea materiam ipsam vltra alios clarius & facilius ad cõem practicam accomodabo. Videbimus enim primo qd sit tortura, & q̃ sit quæstio, & quomodo ista differunt inter se. Secundo quot sunt tormẽtorum species. Tertio quid sit in diciũ, & quæ sunt legitima & sufficientia indicia ad torturam. Quarto quot sunt gradus torturæ. Quinto in quibus criminibus possit dari tortura. Sexto quæ personę possunt torqueri, & quæ non possunt torqueri, & quibus de causis: vbi dabitur noua declaratio vltra omnes docto. ad text. in l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. ad Sylla. Septimo loco videbimus, an & quando in paruis criminibus possit inferri tortura, & quid in causa pecuniaria, Et an & quando tortura possit dari pro pœna, Et an & quando quis dicatur competenter tortus & purgasse indicia, Et quando & in quibus casibus reus possit repeti in tortura. Et quid si reus moritur in tortura, Et quid si nulla præcedebant indicia ante torturam. Vel si aderant non tamẽ erãt in actis descripta, Et an & quãdo reus dicatur legitime tortus. Itẽ quid de confessione habita in tormẽtis, vel timore tormẽtorum, qũ nulla præcedebant indicia, Vel si præcedebant in veritate, non tñ apparebãt in actis annotata, an sufficiat illa confessio ad condemnandũ reum, maxime si ratificata reperitur. Et quid si reus ante torturam petijt copiã iudiciorũ quæ fuit sibi denegata: qua nõ obstante fuit positus ad torturã, & confessus forte fuerit aliqua crimina: nũquid illa confessio sibi noceat. Et quid si aliquis propter priuilegiũ ætatẽ vel aliam iustam causa de iure torqueri nõ poterit, si tñ fuerit tortus & confessus, an præiudicet sibi illa confessio: & quæ remedia dantur cõtra iudicẽ istis qui sic iniuste torti fuerunt.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio dicitur inquisitio veritatis, per tormenta & corporis dolorem facta.*

2 *Quæstio est tormẽtalis inquisitio veritatis.*

© SCD - Université de Poitiers

3 *Tortura corporis cruciatus dicitur ad veritatem eruendam repertus.*

4 *Tortura in quo differata tormento.*

5 *Tortura remedium dicitur seu via extraordinaria probationis.*

2 PRIMO igitur quero quid est †quæstio. Respō, quæstio proprie loquendo est inquisitio veritatis per tormēta, & corporis dolorem, ita dicit tex. in l. item apud labeonem. §. quæstionem. ff. de iniur. iuncta l. prima. §. quæstionem. ff. ad sena. consul. silleia. & glos. in d. l. j. in versicu. necatorum. eo. tit. Azo. autem in sum. de quæstio. in princi. dicit quod quæstio est inquisitio veritatis per tormenta. Nuda ergo interrogatio vel leuis territio non dicitur quæstio. d. l. itē apud labeonem. §. quæstionem. in versicu. nuda. & per Azo. in d. sum. in titu. in princi. qui dicit quod non debet quoq; adhiberi tormenta quāta accusator vel instigator postulat, aut desiderat, sed vt moderate rationis temperamenta desiderant l. de minore. §. tormēta. ff. de quæstio. Panormi. vero in c. cum in contemplatione. de regu. iur. in antiquis. in princi. lectu. idem dicit quod quæstio est indagatio veritatis per tormentum. & appellatur quæstio a querendo, quia iudex per tormentum inquirit veritatem. ita dicit ipse. Saly. autē in rub. C. de quæstio. dat duas expositiones siue diffinitiones ad istud verbum, quæstio, prima est quod quæstio est inquisitio quæ fit ad veritatem per tormenta

2 eruendam. secunda est. †Quæstio est tormentalis inquisitio veritatis, & ista est breuior, & magis placet, quæ omnes tamē descriptiones siue diffinitiones in effectu tendunt in vnum quod quæstio sit illa indagatio quam facit iudex ad inueniendum veritatem contra reum in tormentis existentē

2 dum patitur cruciatū in corpore. †Deinde quero quid est tortura. Respond. tortura est corporis cruciatus ad eruendam veritatem repertus, vt dicit Panormi. in dicto c. cum in contemplatione. in princi. qui dicit etiam quod tortura siue tormentum dicitur quasi torquens mentem, quia per cruciatū corporis mens quoque torquetur, vt latius dicemus infra eodem titu. quæstio. iij. in illo quarto gradu torture. & habetur v. q. v. illi qui in versicu. vbi religiosus tortor vt dum corpora pœnis subijciuntur quæ gesta sunt fideliter, & veraciter exquirantur,

4 †Hæc est differentia inter vnum, & alterum, quia vnum pertinet ad iudicem solū, alterum vero pertinet ad reum solum scilicet tormentum dicta l. item apud labeonē. §. quæstionem nihilominus sæpius solent vnum pro altero poni, vt not. in d. §. quæstionem. & v. quæstio. v. illi qui, & per glo. in dicta l. j. in princi. ff. ad senatusconsilleia.

5 †Et nota hoc quod tortura est remediū siue via extraordinaria probationis, vt dicit Bal. in l. si quis alicui. C. ad leg. iul. maie. via enim ordinaria est illa quæ fit per testes & instrumenta, vt l. sciant cuncti. C. de proba. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Tormentorum species quot sint.*

2 *Torture gradus sunt quinque.*

1 SECVNDO quero quot sunt tormentorum species. Respon. quod multe sunt ac diuerse, vt ponunt doc. maxime practici in eorum tractatibus. Gand. in opere suo malefi. in tit. de quæstio. & tor. Ang. de Are. in suo opusculo malefi. in glo. fama publica præcedente. in versi. tortura do. Franc. Bru. de sancto Seueri. in alio suo trac. male. de indi. & tortu. in secunda parte. At ille insignis docto. modernus Bonon. do. Hippo. de Marsil. clarius cæteris hic aperuit in egregijs commentarijs suis quæ nuper edidit super notabili titulo. ff. de quæstio. in l. prima. in princi. vbi ponit quatuordecim species tormentorum omnes diuersas, quorum plura fuerunt ab antiquis inuenta, quædam vero nouiter ipse inuenisse asserit, prout est illud subtractionis somni qd in veritate perquam subtili ingenij acuitate adinuentum fuit, & ego semel illud expertus fui Romæ in quadam ardua causa duorum religiosorum, licet alio modo, & faciliori illo vsus fuerim, & profecto vidi ea quæ prius non credebam quod illud affert maximum tormentum, & fastidium in corpore absque alia qua membrorum lesione, vide do. Francis. Brun. in materia prædicta in d. suo tract. de indic. & tortu. in ij. parte. Alber. Gandi. in eodem suo tract. in titu. de quæst. & tormē. Angel. de Are. in tract. male. in glo. fama publica. in materia torture. Anto. rose. & do. Abb. in cap. cum in cōtemplatione, de reg.

© SCD - Université de Poitiers

iur. in anti. Pari. de Put. in tracta. quem edidit de syndica. in eap. tortura, el primo cum tribus seq. do. Bonifa. de vitali. in tracta. suo malefi. in ij. parte eundē dominum Hippo. de Marsi. in practica sua Auerolda nuncupata, vbi copiose tractat de hac tortura, Bartol. in l. prima in princi. & §. diuus. & in l. fina. ff. de quæstio Bald. in l. ij C. quo. appella. non recipi. & in l. milites. & in l. fina. C. de quæstio. & Saly. in d. l. fina. eodem titu. in quibus locis omnes tractāt de hac materia torture, & modo torquēdi. & Azo in sum. de quæstio. in princip. istud tamen tormentum chorde siue pendentis funiculi docto. communiter ponunt pro magis communi, & consueto quod in se continet plures gradus timoris, doloris, & cruciatus qui adhibentur plus vel minus secundum qualitatem facti personarum conditionem, & vrgentium indiciorum secundum quod declarant præfati doc. in locis supra notatis.

2 †Ego autem vltra alios pro faciliori notitia istius practicabilis materie considerauí quinque esse gradus torture siue tormēti sub hac specie tormenti chorde quibus rei diuersimode cruciātur plus vel minus, grauius, aut leuius iuxta qualitatem facti, personarum conditionem, & abundantiam indiciorum, sed antequam ad illorum declarationē deueniam discutiam primo quæ sunt aut dicuntur legitima indicia, & sufficientia ad torturam.

SVMMARIVM.

1 *Indicia quæ dicantur legitima ad torturam.*
Indicium duplex est.
Indicium dubitatum siue semiplenā quod dicatur.
2 *Indicium plenum seu indubitatum quod sit.*
3 *Fama duplex est. quædam hominis inherens, altera vero inter homines.*
Fama homini inherens quæ dicatur.
4 *Fama inter homines dicitur rumor, seu dictum gentium, seu vulgi ex opinione imaginaria procedens.*
Rumor quid proprie sit.
5 *Suspitio est animi aliqualis applicatio ad aliquid cum titubatione.*
6 *Præsumptio quid sit, & quotuplex.*
Præsumptio hominis quæ dicatur.
Præsumptio simplex iuris quid sit.
7 *Præsumptio facti quæ sit, & quæ iuris.*
Fictio quid proprie dicatur.
8 *Argumentum quid sit.*
9 *Adminiculum vehemens quod dicatur, & quod non vehemens.*
Coniectura veri acceptio dicitur ex aliquibus signis extrinsecis.
10 *Nescientia seu ignorantia est intellectus neque ad verum, neque ad falsum determinatus.*
Error quid sit.
Verisimile quid dicatur, & quid non verisimile.
11 *Notorium dicitur certitudo indubia rei de qua queritur fidem faciens indubiam.*
12 *Probatio dicitur actus rem dubiam educens in lucem cognitionis.*
Euidens dicitur quod manifeste liquet.
13 *Celari nulla tergiuersatione potest quod in euidenti est.*
14 *Manifestum quid sit, & an egeat probatione quod manifestum est.*
Probatio per euidentiam facti quæ dicatur.
15 *Manifestum, & euidens in quo differant a notorio.*
16 *Iudex ex indicijs indubitatis ad torturam procedere non debet.*
17 *Indicia ad torturam legitima quæ dicātur.*
18 *Testis singularis de visu deponens indicium facit ad torturam.*
19 *Tortura nō est omnibus vniformiter dāda.*

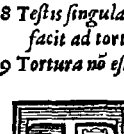

1 TERTIO quero quæ sint legitima †indicia, & sufficiētia ad torturā, ante quorū declarationem necessarium videndum esse putaui quid est indicium, quid fama, & quēdā aliā quæ precedūt inquisitionē, & torturā. Et primo dic ꝙ inditium duplex scdm Bal. in l. ea quidē. C. de accus. & Gan. in suo trac. male. in ti. de pſumptionibus, & indi. dubita. & indubita. Indicīū dubitatum siue semiplenū est præsumptio quēdā fortiter mouēs animum ad aliqd credendū vel discredendū. & hoc ꝓbat in l. cū ꝓbatio. ff. de ꝓbationibus, & per Gand. in
2 d. tit. de pręsumptio, &c. †Indicium vero

© SCD - Université de Poitiers

plenum,& indubitatũ est demonstratio rei per signa sufficiẽtia per q̃ animus in aliquo tanquam impropriõ existente quiescit, & plus inuestigare non curat & hoc probatur in l.indicia,C.de rei vendica. & per dominũ Gan.in d.tit,vt supra Bal.in d.l.ea quidẽ in secunda col.Sed quia in causis criminalibus,maxime,qñ proceditur per inquisitionem necesse est,quod præcedat infamia cõtra reũ de crimine ex quo reperitur inquisitus,vt in c.qualiter,& qñ.& ibi per omnes scribentes.de accusa. ideo aliqua de fama, & infamia hic inserere placuit. & dic secũdum Bald.in d.l.ea quidem.in princi.quod.

3 †Fama est duplex. vna quæ est in homine,s.quæ inheret homini, altera quæ est inter homines. Fama.n.quæ est in homine vel quæ inheret homini est status illese maiestatis ac dignitatis moribus,& legibus cõ probatus,hoc probatur in l. cognitionũ genera.ff.de var.& extraor.cogni.cuius famę contra est infamia quæ sic diffinitur. Infamia est priuatio fame contingentis ex accidenti præter naturã vel sic.Infamia est deficientia status,& læsio mateitatis, & dignitatis,ista vr̃ iudicio meo q̃ ii melior diffinitio q̃ pręcedens,q̃a per istã declarãtur omnia contraria bonę famę,& per id q̃ diffinitur vnumquodq; contrariũ per eius oppositum diffinitur & reliquum , vt probatur in l.j.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur. & institu.eod.titu. in princi. & de iure perso. in princi.& de tutel.si mulier in prin. Secũda dicitur fama quæ est inter homines.quæ prędicatur de aliquo homine seu alio facto, & hæc dici potest fama loquens quæ semper de aliquo loquitur. & ita diffinitur se-

4 cundũ Bal.in d.l.ea quidẽ. †Fama est dictum gentium,seu vulgi ex imaginaria opinione vel credulitate gentiũ seu vulgi procedens quæ probatur in l.de minore.§.tormenta.ff.de qõ.& sub ista diffinitione ram bona quam mala fama continetur l.iij.§.idẽ diuus.ff.de testi,& hæc est illa fama quę est præparatoria inquisitionis non autẽ prior, de qua supra sed quia solet quandoque nõ certa fama,sed rumor insurgere in populo qui est minus q̃ fama, ideo videamus quid sit iste rumor. Rumor est furiosa proclamatio gentiũ est strepitus multarum vocũ. hoc probatur in l.fin.ff.de hære.institu.& l. miles.§.mulier.ff. de adulter. & iste rumor est initium famę,& minus ea,ita dicit Bald. in d.l.ea quidẽ.Quoniam vero sunt plures gradus cognitionis qũ res est adhuc dubia antęq̃ peruenietur ad perfectã notiũã veritatis in quibus gradibus animus iudicis semper remanet titubans antequã peruenietur ad vltimũ firme credulitatis,& certe scientie finẽ,secundũ notabilẽ doctrinã Bar.in l. admonendi,iij.col.ff.de iureiu.ideo de ipsis gradibus cognitionis aliqua breuiter declarãda putaui inter quos offert se mihi suspitio,ideo quero quid est suspitio.Respon.

5 † Suspitio est aliqualis applicatio animi ad aliquid cum vehementi titubatione,vel sic,suspitio est motus quidã mentis ad aliquid cum vehementi titubatione.probantur hęc ff.de testamen.l.de statu,non tamen intelligas suspitionẽ istã comprehendere suspitionẽ tutoris vt intelligatur de illa qñ remouẽdus est a tutela vt suspectus, q̃a illa est alia species suspitionis.ita dicit Bal.ĩ d.l.ea quidẽ.per l.impuberibus.§.fi.ff.de suspe. tuto.

Post hæc succurrit præsumptio , videamus nũc quæ est quotuplex sit presumptio.

6 Respondeo. †Presumptionũ plures sunt species, quædã enim est præsumptio hominis,alia est *præsumptio iuris*,alia vero presumptio facti alia autẽ presumptio iuris, & de iure,siue iuris & facti, de quibus vide late Gand.in dicto tract.& titu. de præsump. & indic. Præsumptio enim hominis secũdum Bald.ibi est quidam conceptus causatus in mente ab aliqua probabili coniectura,vt ff.de verb.obli.l.continuus.§.cum ita

Præsumptio vero iuris simplex est similitudo quædã sufficiens ad rem dubiam de qua creduntur credenda.C.de cõtrahen. & commi.stipula.l.j.& l.iurisgentium.§.quod

7 fere.ff.de pact. †Præsumptio autem facti est *cum ex facti similitudine aliquid demõstratur* quod animum videntis ad illud dubitanter applicat. Presumptio iuris,& de iure est status a iure promulgatus ex indubia coniectura.hoc probatur in l.cum ostẽdimus.in fin.ff.de fideiussori.tuto.sequitur nũc videre quid sit fictio.& dic quod. Fictio est falsitas pro veritate accepta ex specialissima,& iustissima causa ĩ iure expressa,vt no.in l.i bello.ff.de capti. & postlimi. reuer.& l. si is qui pro emptore. & ibi late per Barto.ff.de vsucapi.Argumentum aũt

8 sic diffinitur, † Argumentum est propositio ex aliquibus existentibus resultans ad propositum respondendum seu concludendum.vnde quando plura indicia vel plures propositiones siue præsumptiones testes, vel coniecture ad vnam,& eandem conclusionem tendunt ad effectum aliquid probãdi illa coadunatio siue copulatio ex pluribus in vnum dicitur argumentum,quod est

© SCD - Université de Poitiers

proprie collatio plurium diuersorum tendentium ad vnam & eandem conclusionē, vt l.iij.§.idem diuus.ff.de testi,l.diuus.ff.de custodia reorum. Aliud iudicium probationis siue cognitionis dicitur adminiculū, & istud est duplex. aliud est adminiculum vehemens, aliud vero adminiculum lene,
9 siue non vehemēs. †Adminiculū,n,vehemēs est suppletio defectus probationis per se solum non operans,sed cū alia probatione cooperans, probatur hoc extra de successionibus ab intestato c.fi,& in c.fi.de iu reiurando. Adminiculū non vehemēs est aliquali pars confirmationis veri tendens ad aliquid suspendendū de defectu probationis,& alia adminicula per se sola etiam plura nō sufficiunt vt l.ij.§.primo.ff.de excu.tuto. sequitur modo conjectura quæ sic diffinitur. Conjectura est acceptio seu reputatio veri ex aliquibus signis extrinsecis prouenientes per quæ deuenitur ad verū sicut per circulū conjecturamus tabernā, dicit Bal,ibi, & per habitum distinguimus meretricem l.item apud labeonē.§.si quis virginem.ff.de iniurijs.& habetur in c.in nonnullis,extra de iudæis,his omnibus opposita sunt nescientia siue ignorantia, & error
10 quæ nescientia sic diffiniunt. †Nescientia siue ignorantia est intellectus nō determinās se ad verum vel falsum. Error aūt est priuatio intellectus determinati ad verū & auriga tendentis ad falsum. vel sic.

Error est priuatio veritatis causata in intellectu per falsam imaginationē vt probatur.ff.de testa,l.de statu.& ff.de iurisdic. om.iudi.l. per errorem.& l.si quis nec causam.eod.titu. videamus nunc de verisimili, & non verisimili,& dic breuiter quod. Verisimile est id quod verū videtur,& est vero simile,vt ff. de adulter l.miles.§.mulier.

Non verisimile vero dicitur, illud quod a vero est multum distimile,vt ff.quod metus causa l.non est verisimile,in princi, vbi fit mentio etiam de præsumptione iuris tantum siue hominis,sed credo potius quod illa sit quædam leuis præsumptio.Postquam vidimus de gradibus probationis per quos ascenditur siue peruenitur ad plenam probationem,& certam fidem credulitatis videamus nunc de ipsa certitudine veritatis, & quero quid est notorium generaliter.Re-
11 spon.secundum Bald,ibi. †Notorium est communis,& indubia certitudo rei de qua queritur indubiam fidem faciens, an & qñ quid dicatur esse notorium, & quot homines faciunt notorium,vide Bald,ibi,qui refert quosdam tenuisse cp maior pars populi facit notorium, & quod in aliqua villa siue paruo castro minor numerus hominum, facit notorium quam in ciuitate, & ideo dicit secundum Albe.de Gandi,quod ad sciēdum quot homines faciunt notorium hoc est arbitrariū,quia iudex arbitrabitur quot homines faciunt notorium, de qua materia vide latissime per Canon, in d. c, qualiter, & quando,de accusatio. Videamus modo quid est probatio intelligendo de plena, & perfecta probatione,quæ sic diffinitur secū
12 dum Bal,ibi. †Probatio est actus rem dubiam in lucem cognitionis educens & hoc notatur.C.de proba.in rub.& ibi Bal. Succedit altera species probationis, & cognitionis veritatis quæ dicitur euidens, & manifestum ista duo differunt inter se,& differunt etiam a notorio vt supra dicā. Euidens ita diffinitur,euidens est quod manifeste liquet secundum Bal.in d,l.ea quidem c. si forte de elect,lib.vj,& est satis diuersum a manifesto, & plus est quā manifestū, euidens enim illud est cp palam est oculis, & semper apparet.ff.de contra.empt,l.ea quę. l.non codicillum,C.de testa.& in c.euiden-
13 tia.de accu,j.q.j. vt euidenter. †Quod in in euidenti est nulla potest tergiuersatione celari,& nullam optat probationem, extra de coha.cle.& mulie.c.ff. vide quæ not. per Archid.in cap.cum si forte,de elect, lib.vj. Bal,enim in d.l.ea quidem,diffiniuit manifestum, sed diffinitio sua mihi non placet, dicit enim quod manifestum est, illud cp euidenter apparet.sequeretur ergo cp manifestum esset idem quod euidens, & tamen est satis diuersum,vt proxime dixi,& dicā infra quod minus est manifestum cp euidens, sed secundum diffinitionem Bald. idē esset manifestum quod euidens, ideo putaut sic esse diffiniendum.Manifestum est demōstratio quædam ex qua vehemēter animus dubius informatur ad aliquod,non tamen tollitur tota dubietas,ij, quæstio.j. de manife-
14 sto. †& hinc est quod dicitur manifestum indiget probatione, xj, quæst. iij,c.eorum. euidens autem nulla indiget probatione, vt d.l.ea quæ,ff,de actio.emptio.vide Ioan. And.in c.constitutum.de verbo. signi,li.vj. & tex.not.in l.quoniam sororem.C. de iure deliber. vbi de vtroq; fit mentio tamen euidens ponitur pro magis claro quam manifestum,vide do. Alber.de Rosa. in di.suo in litera c.in ver.euidēs.el primo.& ij.Bal. tamē in dicta l.ea quidem, aliam ponit differentiam inter ista duo dicens cp euidens

© SCD - Université de Poitiers

dicitur id solum, quod apparet per oculorũ inspectionem vt ff. fini. regun. l. si irruptione, §. ad officium. & idem Bald. in rubri. C. de probatio. dicit quod illa dicitur probatio per euidentiam facti quando res subiicitur oculis iudicis. Manifestum autẽ largius dicitur. s. omne id qd̃ nobis innotescit per quẽcunque sensum corporis. s. visum, auditum, sicut est sonus Campane, aut alium sensum, vt l. i. §. occiforum, ff. ad silleia. de quibus sensibus habetur in l. eum. §. penulti. ff.
15 de acquiren. posset. †Differunt etiam ista duo secundum ipsum a notorio, quia manifestum vel euidens est illud quod vni tantum vel pluribus patet notorium autẽ esse non potest, nisi toti populo vel maiori parti publice innotescat, vt supra late diximus & not. in cap. vestra. & ibi Innocen. de cohabi. clerici. & mulierum. Et per hęc sum expeditus de istis gradibus seu adminiculis probationis ac de speciebus plene, seu perfecte probationis qui quidẽ gradus, & adminicula probationis a quibusdam appellãtur indicia non plena, & dubitata, per quæ animus iudicis deducitur qñq; in suspitionẽ, qñq; vero in opinionem quæ magis est propinqua indubitate fidei quã suspitio secundũ Bar. in d. l. admonendi. ff. de iureiur.
16 †Ex quibus tamẽ indicijs dubitatis nõ datur iudici indubia fides, & firma credulitas sed quædã suspitio quandoque ex qua iudicis mens satis dubia reperitur, & isto casu non facile deueniendũ est ad torturam maxime si persona sit honeste cõditionis, quia ista suspitio est primus gradus probationis, & minus quam semiplena probatio secundum Bar. in d. l. admonendi. in glo. magna. Quandoque vero indicia sunt talia quę adducunt animum iudicis in opinionem quæ est secundus gradus probationis secundum Bar. ibi, ex qua animus iudicis multum dependet in illa parte, non tã est plene certus, & ideo isto casu deueniri solet ad torturam quæ datur in supplementum probationis in causis criminalibus quãdo veritas aliter haberi non potest vt per Bart. in l. fin. ff. de quæstio. quia tormentum illud fuit inuentũ causa necessitatis, & in supplementũ probationis, vt dixi quotiescunq; reus est valde suspectus contra quem laborant indicia, vt dicit Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. in princi. de regul. iur. & Bald. in l. ij. C. quorum appel. non recip. idem Bald. in l. milites. & l. fina. C. de quæstio. Bartol. in l. j. in princi. & §. diuus. & l. fin. ff. de quæstio.
17 †Quæ autem dicuntur esse legitima indicia, dic quod illa sunt quæ sunt proxima facto, quæ quanto propinquiora sunt tanto sunt meliora l. j. §. præterea, & l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstioni. & ibi per Moder. Quæ autem indicia dicantur esse sufficientia ad torturam certa regula tradi non potest, sed hoc relinquitur arbitrio, & discretioni boni iudicis secundum quod dicit Azo in dicta summa de quæstio. vbi dicit quod non debet iudex reo adhibere tormẽta quanta accusator exposcit, sed quãta moderate rationis temperamenta desiderant, idem dicit Bartol. in d. l. fina. ff. de quæstio. in princi. dicit tamen Abb. in d. c. cum in cõtemplatione. quod licet super hoc an, & qñ indicia dicantur esse sufficientia ad torturã certa regula tradi non posit argu. l. testiũ. §. tu magis. ff. de testi. & l. de minore. §. fi. ff. de quæstio. tamen dicit quod omnes docto.
18 tenent, †q̃ vnus testis de visu facit indiciũ ad torturam, intellige tu quod sit testis fidedignus non suspectus, & omni exceptione maior secundum q̃ dicit Bar. in d. l. fina. & Bald. in d. l. ij. & ita communiter tenent docto. Bonus itaq;, & discretus iudex cuncta circunspiciet, & iuxta criminis qualitatem facti contingentiam, conditionem persone, & abundantiam indiciorum considerabit, an ad torturam ipsam deueniendum sit, & casu quo ad illam deueniri contingat iterum mature considerare debet qua grauitate, leuitate, vel moderamine veniat inferenda, iuxta notata per Azo. in dicta summa de quæstio. scilicet quantum moderate ratio-
19 nis temperamenta desiderant. †aliter enim sunt torquendi iuuenes robusti, & alio modo debiles, delicati vel senes, alio modo rusticus vel miles, & alio modo ciuis, & alio modo nobilis, & alio modo ignobilis, & plebeus. l. de minore. §. tormenta. ff. de quęstio. & l. j. §. fin. eo. titu. Bar. in d. l. fi. eo. tit. Bald. in d. l. ij. C. quo. appella. non recip. & idem Bald. in l. milites. & l. fi. C. de quæstio. Abb. in d. c. cum in contemplatione. de reg. iur. in antiq.

SVMMARIVM.

1 *Torture gradus sunt quinque, & qualiter cognoscantur & inferantur.*

Gradus primus torture quis sit.

2 *Confessio rei facta in præparatorijs tormentorum dicitur facta metu, ideo ratificatione eget.*

© SCD - Université de Poitiers

3 *Tortura largo modo sumpta quid sit, et vnde dicatur.*

Torture primus gradus, scilicet terror quibus inferri possit.

4 *Torture gradus secundus quis sit.*

Tortura leuis quæ dicatur, & an vere sit tortura.

5 *Tortus leuiter potest grauius torqueri militantibus indicijs legitimis.*

6 *Priuilegiati ne possint torqueri tormento secundi gradus torture poterunt supponi.*

7 *Febricula leui laborans non excusatur quominus teneatur comparere citatus.*

Confessio facta in leuibus tormentis ratificatione indiget.

8 *Torture tertius gradus dicitur cum per spatium dicendi vnum Miserere, reus suspensus detinetur.*

9 *Torture gradus quartus quis sit.*

10 *Torture quintus gradus quis dicatur.*

11 *Torture gradus vltimus in quibus applicetur criminibus.*

12 *Complexionum diuersitas multa in sustinendis tormentis.*

13 *Mestes lapis potus facit vt dolorem nullum sentiat tortus.*

Remedia quæ verbis fiant, ne torti dolorem sentiant.

14 *Fur quidam Romæ quibus remedijs contra torturam fuerit vsus.*

15 *Tortus quidam dicens, & lacte beate virginis Marie, dolorem nullum sentiebat.*

16 *Remedia quæ fieri possint aduersus maleficia taciturnitatis.*

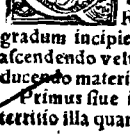

1 VARTO nunc videndũ est † de istis quinque gradus torture de quibus supra fit mentio quomodo cognoscũtur, & qualiter inferuntur. Respon. declarando primũ gradum incipiemus a minori vel infimo ascendendo veluti per gradus scalarum reducendo materiam ad practicã dico quod. Primus siue infimus gradus torture est territio illa quam infert iudex reo quando illum cognoscit suspectum tamen indicia non adsunt talia vt torqueri possit isto casu iudex mandat quandoque reum ipsum spoliari ligariq;, & in ordine poni, ac si vere torquendus esset, & quandoque ligari mandat ad funiculum, ita vt nihil aliud deficiat quam sola eleuatio, & hoc fit ad incutiendum timorem reo vt facilius fateatur stantibus, maxime indicis persuasionibus. Et ista proprie non dicitur tortura, quia vere corpus non torquetur nec sentit dolorem, sed potius est quidam mentis timor secundum Bald. in dicta l. secũda. quo. appel. &c. & in l. ij. C. de confes. vbi dicit

2 † q̃ confessio facta a reo in istis præparatorijs tormentorum cum sit facta, & extorta propter timorem tormentorum indiget ratificatione ac si facta fuisset in plenis tormentis alias nunquam sufficeret ad condẽnationem. vide Angel. & Saly. in dicta l. ij. & Salyce. in l. fina. C. de quæstio. Bartol. in l. ij. §. si quis vltro. ff. eo. titu. vide not. text. in l. ij. C. de custo. reo. qui loquitur proprie de hac ratificatione quæ fit apud acta sub publico testimonio, & dicit Imperator ibi q̃ isto modo freni quidem temperies iudicibus immodice seuientibus adhibetur. Iste autem actus vt dixi non potest dici proprie tortura vt proxime diximus sed appellatur proprie territio siue terror tormentorum.

3 † Largo vero sumpto vocabulo & improprie posset dici tortura, prout quidam descripserunt hoc nomẽ tortura, quẽ dẽ a terrendo, sed isto modo terretur, ergo &c. vel dicas q̃ licet corpus vere nõ torqueatur animus tũ bene torquetur, & timoris patitur cruciatũ, & sic largomodo dici põt tortura.

Et not. q̃ iste terror siue primus gradus incuti, & experiri potest contra quoscunq; etiam contra eos qui de iure torqueri non possunt aliqua de causa, vt infra latius dicetur in vj. quæstio. vel quando deficerent indicia propter quæ torqueri deberet vel qualibet alia iusta de causa ad torturam deueniri non potest ad istum gradum deuenti poterit secundum Bald. in d. l. ij. in versi. quero quandoque &c. vbi dicit q̃ illi qui de iure torqueri non possunt poterũt bene terreri, iste enim primus siue infimus gradus torture nõ solet adhiberi robustis, versutis atq; dolosis viris, sed debilibus, timidioribus, pusillanimis, atq; delicatis quoties cõtra ipsos militarẽt aliquæ p̃sumptiones, & cõiecture siue indicia leuia. Et licet interdum essent plura indicia, multoties tũ cum isto infimo gradu ab hoibus similis cõditio

© SCD - Université de Poitiers

nis solet extorqueri confessio absq; eo qd ad vlteriora procedatur, vt sæpius expertus fui in facto, de quo infimo gradu fit sæpius experientia in robustioribus, & magis cautis, quoties vt dixi non militant plena indicia, vide domi. Pari. de Put. in d. tract. de syndi. in c. aduertendum. & Bald. in d. l. ij. 4 †Secundus gradus torture est cum reus ligatus eleuatur modicum supra terrã paulo momento detinetur eleuatus, & protinus deponitur, vel cum detinetur suspensus spatio dicendi Auemariam, vel Pater nostrum, aut vnum miserere. iuxta qualitatẽ facti & personarum conditionem, deinde deponitur absque aliquo impulsu quassatione vel tractu chorde, & hæc dicitur leuis tortura ad quam deueniendum est quotiescunq; indicia quædam apparent aliqualiter probata, & reus est magis suspectus. Indicia tamen ipsa non sunt plena satis ad inferendum plenam torturam, puta si esset vnus testis de visu deponẽs, tamen nõ esset omni exceptione maior vel duo testes de auditu ab alijs, nõ autem ab ipso reo, & similes præsumptiones vel indicia nõ plena, præcedente tamẽ suspitione contra personã ipsius rei vt proxime dixi. Et ista est illa leuis tortura, de qua loquitur Bal. in d. l. 5 ij. C. quorum appellatio. &c. vbi dicit †qd quemadmodum leuis febricula non dicitur febris, & infirmitas talis quæ præstet impedimentum ad comparendum, sicut est vera febris, quæ hominem sternit, vt l. ob quę vitia. §. fin. ff. de edi. edict. ita ista leuis tortura non dicitur tortura siue tormentum ex quo causetur dolor mentis, & corporis cruciatus, sicut in tortura ordinaria. Et nota qd est magni effectus ista doctrina, ex qua infertur quod quotiescunq; cõtra reum militãt legitima indicia ex quibus de iure quis torqueri põt si fuerit semel isto modo leuiter tortus non obstabit, quo minus possit iterũ grauius torqueri ex eisdem indicijs, & tunc secunda vice dicetur competenter tortus, nec propterea reus conqueri poterit quod fuerit repetitus in tortura absque nouis indicijs, iuxta ea quæ habentur in l. repeti. ff. eo. titu. de quæstio. quia ista nõ dicitur proprie repetitio, ex quo prima non fuit habita pro tortura, per ea quæ supra diximus, ita etiam sentit Barto. in l. fin. & l. repeti. ff. de quæstio. & Bald. in d. l. ij. C. quorum appellatio. &c. Angel. de Aret. in dicta glo. fama publica. in versic. quid si aliquis fuit tortus sed leuiter &c. Hippoly. Marsil. in d. l. j. in princi. & l. repeti, Paris de Put. in d. tracta. in c. sequitur modo. Fran. Brun. Gandi. 6 & ceteri doct. in locis supra notatis. †Quidam tamen dixerunt arguentes ex dicta doctrina Bald. de qua supra ꝙ illi etiã qui aliqua ex causa vel priuilegio torqueri non possunt, poterunt tamen tormento istius secundi gradus supponi absque periculo ex quo ista leuis tortura nõ dicitur tortura sicut leuis febricula non dicitur febris d. l. ob quæ vitia. Ego tamẽ de veritate istius dicti alias dubitaut, nec videtur esse bona consequentia de leui febricula ad leuem torturam, quia est diuersa ratio in vno quam in alio ibi enim in dicta l. ob quæ vitia. excusatur a comparendo in iudicio ille qui propter febrim est impeditus, & nõ potest ambulare foris, quia non exit de lecto, nec de domo, is vero qui patitur quartanã febrim aut aliam leuem febriculam quam non curat nec propter illam remanet quin vadat 7 foris per omnia loca salrẽ in ciuitate. † Ex quo enim vadit per vrbem sicut vadit per alia loca, ita venire potest ad curiam, & coram iudice, quia ratio illa impedimenti de qua in dicta l. ob quæ vitia. in prin. cessat in eo qui patitur leuem febriculã, ideo in eodẽ cessat legis excusatio, sed hic in leui tortura fieri non potest, quod corpus non torqueatur nec patiatur aliqualem dolore, licet sit leuis dolor, dolor est, & infertur intuitu dignitati, vel innocentie ipsius rei, quia tortura vt diximus supra eodem titu. quæstio. prima, est crucitus quidam in corpore &c. cum igitur per hanc leuem torturam inferatur in corpore dicti rei aliqualis cruciatus, non potest dici nisi quod illa sit tortura, & quod ille sit tortus quãuis leuiter.

Et ideo ego nunquam consueui ad gradum istum deuenire, nisi quando procedũt inditia, & sunt bene probata, tamen si sunt inditia aliquãtulum remota a facto, & persona esset vilis & ignota, & valde suspecta de crimine, aut in responsionibus suis variaret, & alijs huiusmodi suspitionibus precedentibus l. de minore. §. tormenta. in fin. ff. de quæstionibus. & per Baldum in dicta l. ij. Bartol. in d. l. fina. & Panormita. in dicto c. cum in cõtemplatione. Si autem esset vir nobilis aut honeste familie, & conditionis ad hoc non deuenirem regulariter, nisi precedentibus legitimis inditijs, & bene probatis iuxta not. per Bartolum. in dicta l. fina. ff. de qõ. & per alios in locis supra, nota.

Confessio similiter facta in istis leuibus tormẽtis indiget ratificatione, sicut illa quę est facta in plenis tormentis, vt supra dixi-

© SCD - Université de Poitiers

mus in præcedenti gradu, & no. in d. l. ij. C.
8 de cust. reo. †Tertius torture gradus est
cum reus suspectus detinetur in tortura spa-
tio dicendi vnum Miserere, vel duo, aut ali
quantulum plus absq; tamen aliquo tractu
vel impulsione chorde quæ infertur ad ma
iorem cruciatum, & ad istum gradum asc̃
der iudex quotiescũq; reus est magis de cri
mine suspectus, & indicia contra ipsum ten
dentia sunt plene probata, delictum tamen
non est de atrocioribus, vt est furtum modi
ci valoris, vnius non letale, seu aliud cri
men non capitale, vt l. ij. & ibi Bar. ff. de pu
blic. iudi. vel quando delictum esset grauius
& indicia magis aperta, persona tamen es-
set talis nobilis vel alias honeste familie, et
alias bone conditionis, & fame, & nõ assue
tus in similibus commisceri cũ quo minus,
& magis temperate agendum esset non ex-
cedendo iudex istum gradum torture non
credo ꝙ posset reprehendi, arg. l. nõ oẽs. §.
a barbaris. ff. de re milit. l. in seruorum. & l.
respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœn. l. qd
ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa.
9 & l. testium. §. tu magis ff. de testib. †Quar-
tus torture gradus dicetur quotiescũq; reus
post eleuationem diutius suspensus in tortu
ra detinetur, videlicet per quartam, tertiã,
medtamve partem, vel duas tertias vnius
hore, aut per integram horam secundũ gra
uitatem criminis, suspittonem rei, & vires
inditiorum, quandoq; in ipso detentionis
spatio adhibẽtur vnus duo aut plures ictus
siue tractus chorde ad maiores cruciatus i-
ferendum in corpore, maxime quando indi
tia sunt prægnantia, Reus est suspectus mul
tum, & habet mẽbra robusta, & crimen est
graue ex se etiam ꝙ istã omnia non concur
rant, si tamen maior pars concurrit sufficit
vel quoties scandalum non modicum gene-
raret vt est furtũ magne rei sacre vel aliud
turpe sacrilegium vel sacramentorum abu
sus, aut homicidium graue, vel falsitas lite-
rarum apostolicarum & similia, & inditia
vt diximus essent vrgentia, & bene proba
ta, vtputa vnus testis omni exceptione ma
ior de visu ipsius facinoris deponens, aut
duo seu plures testes alia probantes inditia
& circunstantias necessarias ipsius criminis
secundũ quod latius declarat do. Albe. Gã.
in d. suo trac. male, in ti. de præsump. & in-
di. dubit. & indubi. Bar. in d. l. j. §. fi. & l. fin.
ff. de quęstio. Bal. in l. milites. §. oportet. C.
eodem titu. idem Bald. in d. l. ij. C. quo. ap-
pel. &c. Bal. Ang. & Sali. in d. l. ea quidem.
C. de accu. canonisce in c. qualiter & qñ, eo.
ti. & in c. cum in contemplatione. de regu.
10 iur. in antiq. †Quintus, & vltimus torto
ture gradus succedit, quod est istud quotiesc
cunq; post aliquam suspensionis detentionẽ
et ictus siue tractus chorde si reus adhuc pti
nax in eius negatiua insteterit, & tortura
hmõi spernere videretur pro grauiori cru
ciam ad pedes ipsius rei torquendi subijci
untur pondera quædam pendentia vt sunt
compedes ferrei, lorica, aut aliud simile põ
dus, & cum pondere ipso suspensus detine-
tur vel ictibus cruciatur, & istud est seuissi-
mum genus tormenti, & dicũt docto. q̃ scri-
pseruut de hac materia, quod tunc corpus
ipsius rei dilaniatur membraq:, & ossa quo
dammodo dissoluuntur, & euelluntur a cor
pore, & hæc dicitur grauior pœna cũ vtriu-
sq; manus abscissio, vt dicit tex. in authẽ.
vt nulli iudi. §. quia vero. & dicit Cassiod.
in lib. variarum epistolarum, vt refert do.
Pari. de Pute. in suo tracta. syndica. in c. tor
tura. el ij. fol. cxiij. episto. xlix. facilius est a
te mortem expetere cũ tormentorum cru-
delia sustinere, inter supremas anhelatus
angustias melius est perire cũ viuere, & de-
testabilis sensus pœnarum excludit dulcissi
me salutis affectum, iste vltimus gradus, &
modus torquẽdi per raro fit, & iudex haud
11 facile ad illum deuenet, †nisi in certis ca-
sibus, & criminibus atrocissimis vt est hæ-
resis, & crimine læsæ maiestatis euersionis
status, aut similis proditionis, vbide tortius
patrie, aut multorum salute tractatur, aut
cũ ageretur de ingenti assassinio enormissi
mo homicidio sacre persone vel de morte
alicuius Cardinalis, seu alterius magni prin
cipis, vel econtra maleficiũ, aut mathemati
cam, in quibus criminibus nullum prodest
priuilegium dignitatis, vt l. si quis alicui. C.
ad legem iuliam maiestat. & l. & si excep-
ta. C. de male. & mathe. l. manicheos. & l.
arriani. C. de hæreti. c. ad abolendam. eo. ti.
& similibus. nec tunc etiam nisi indicia es-
sent adeo clara. & prægnantia, vt nil deesset
nisi reiconfessio, vt l. milites. §. oportet
& ibi Bal. C. de quęstioni. Bal. in l. quisquis
C. ad legẽ iul. maie. & Bal. Ange. & Sal. in l.
ea quidem. C. de accus. Bart. in d. l. fin. ff. de
quæstio. & l. j. §. fi. eod. ti. Pari. de Pute. in d.
tractatu de syndic. c. tortura. & c. aduerten
dum. & alios Moder. in locis supra notatis.
12 †Nonnulli tã reperiuntur adeo terribi-
les & robusti qui nullum timent dolorem
neq; cruciatum aliquem sentire videtur in
corpore etiam si mille tractibus quassarem-
tur, ꝙ pluribus modis contingere solet, qdã

© SCD - Université de Poitiers

enim robustitate corporis, & brachiorum, alij vero leuitate qui leui pondere compri muntur quidam alij membrorum agilitate quorum brachia ex modica eleuatione ex retro antea resoluuntur, & supra caput directo tendunt adeo quod leuē, aut nullum cruciatum sentire videntur, & ego alias in facto habui. Quidam alij reperiuntur q̃ cum diabolicis tortilegijs, & incantationibus malefice artis, de qua supra diximus late in ij. lib. vj. & vij q. adeo corroborantur in corpore vel sustinentur in aere, aut grauī sopore detinētur oppressi postq̃ sunt eleuati, vt nullum penitus dolorem patiant in corpore, & hoc appellant q̃dam maleficiū tacturnitatis siue insensibilitatis ex quo ducitur tutela quēdam (vt aiunt) aduersus ipsam torturam q̃d reus ipse nullū dolorem patitur de quo alias diximus supra d. li. ij. & ego alias pluries expertus sum in facto. & infra dicam, & a pluribus huiusce artis malefice magistris referri audiui qui varijs modis, et per diuersa malefica verba, & instrumēta id experunt, & obtinēt q̃ qualiter fiat referre non expedit, quia fieri non posset absque sacre christiane fidei euersione.

13 † Dixit tñ Albert. magnus in lib. quē edidit de secre. nat, qd lapis quidā mesites nuncupatus q̃ oritur ex ciuitate quæ dicit mesis in partibus orientalibus contritus, & aqua aut vina commixtus datusq̃ ad potādum illi qui torquendus est inducit insensibilitatem pœnæ, & cruciatus vt refert Par. de Put. in d. trac. syndica, in c. tortura. lo ij.

Quidam alij dicunt verba quæ sequūtur videlicet, Imparibus meritis tria pendent corpora ramis. Dismas, & Gestas in medio est diuina potestas Dismas, dānatur, Gestas ad astra leuatur. Alij ēt dicunt verba prophete. Eructauit cor meum uerbum bonū, veritatem nunq̃ dicam regi. Alij vero dicunt, quemadmodū lac beate gloriose Marie virginis fuit dulce, & suaue dño nostro IESV CHRISTO, ita hæc tortura siue chorda sit dulcis, & suauis brachijs, & membris meis. Quidam alij dicunt illa verba, quæ dñs noster IESVS Christus dixit tempore passionis videlicet a principio sue capture. Quē queritis &c. vsq; ad extremum vite, & vltimum verbū. Consumatum est. Quidam alij dicunt. IESVS aūt transiens per medium illorū ibat. os aūt non comminuetis ex eo. Quæ quidem verba, & coniurationes olim non putabā quicquā operari posse contra torturā, & plerisque ridicula potius q̃ credibilia esse videntur, at ego q̃a pluries vidi, & expertus sum in facto primo Pisis dū erā assessor Magnifici dñi Capitanei illius ciuitatis, deinde Rome dum me dum essem auditor criminaliū causarum Reueren. Do. auditoris camere

14 vbi † quidam fur sagacissimus, & duplicis malitie reus contra quem erant examinati quindecim testes super diuersis inditijs magni furti centum tringinta septem ducatis auri, habens notitiam q̃ curia præfati dñi Auditoris procedebat contra ipsum antequam personaliter compareret, accepit nōnulla fortilegia contra torturam, quibus expertis iterum atquam iterum, videns q̃ sufficiebant ad parangonem, quadam die dum ego essem in edibus turris noue ad examinandum quosdam alios reos, ille sponte veniens accessit ad me, & se constituit in carceribus ipsis dicēs q̃ vltro venerat ad purgandum indicia, & notam infamie sibi illate, contra quem tamen necesse fuit deuenire ad torturam tot inditijs contra ipsum laborantibus, in qua dum erat eleuatus dormiebat capite cliuo, ac si iaceret i lecto absque vlla penitus lamentatione, aut clamore, & adtractus chorde erat tanquam statua marmorea qui dum eleuabatur a principio dicebat quædam verba submissa voce, deinde silebat vt dormiens, statim ego suspicatus fui ne gestaret aliquod fortilegium siue facturam maleficam pœnes se aut ex illis verbis captaret aliquod suffragium, p̃quisiui q̃ diligenter per omnes partes corporis sui, demūq; reperi in capite sub scuffia, scilicet inter crines quandam paruam schedulam hæc verba continentem videlicet, † IESVS autem transiens † per medium illorum ibat. † os non comminuetis ex eo. † cum crucibus ira signatis, q̃ illico abstuli ab eo, q̃ licet illa sic ablata satis conqueretur, nihilominus iterum positus ad torturā, & eleuatus iterum illud idem sicut antea faciebat, & in principio iplius eleuationis nonnulla verba submissa voce dicebat quæ percipere nunquam potui, nec q̃quam confessus est. demum mutatis tormētis sub tormento taxilli subiectus fuit, & similiter spernendo dolores nihil vnquā penitus confessus est, sed in sua negatiua semp audacius conualuit, adeo quod necesse mihi fuit eo instante ab inquisittone eundem absoluere & processum totum una cum inquisitione aboleri mandare, nec est mirandum de absolutione hutusmodi. nam similis † casus & maior quoq; occurrit do. Hipolite marsi, dū erat officialis illustrissimi Du

© SCD - Université de Poitiers

cis Mediolani vt ipse refert in l.repeti.in iiij.colum.ff.de quæstio.nec dum est annus elapsus quod auditui alium Romæ positum fuisse ad torturam,& repetitis vicibus grauiter cruciatum qui illa verba de lacte beate virginis Mariæ submissa voce dicebat, & nullum dolorem pati,sed cuncta spernere videbat,& dormiebat sicut alius in tortura,adeo quod a tribus iudicibus præsente procuratore fiscali examinatus nulla unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus, & criminis socius id fateretur expresse &illum in socium nominaret cuius processum vidi illumque cognoui.

Aliud exemplum quod similiter in facto accidit mihi Romæ cuiusdam maleficæ mulieris,quæ antequam eleuaretur in tortura verba quædam submissa voce dicebat,deinde,eleuata sillebat penitus velut mortua & nigrior apparebat in vultu carbone extincto oculus extra caput valde tremendos more illorum qui strangulantur emittens, & nihil penitus loquebatur boni neq; mali.

Si nunc vellemus disputare de viribus, & veritate dictorum maleficorum tacturnitatis siue insensibilitatis fieret ampla lectura,sed quia cupio breuiter me expedire hic non inseram, vide quæ late diximus supra lib.ij.q.vj.vij.& viij. † Nonnulli tñ dixerunt quod aduersus istas conturationes,& maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam q̃ diuersis precibus conficiuntur,ex quibus dicunt quod oēs ligature,& maleficia huiusmodi dissoluuntur omninoq; pereunt,& reus grauissima patitur tormenta,& cruciatus in corpore.& inter alia dicere solent verba illa Prophete, videlicet Dñs labia mea aperiat,& os meum annuntiabit veritatem, Eructauit cor meũ verbum bonũ dicam cuncta opera mea regi.Confundat nequitia peccatoris perdes omnes q loquuntur mendacium. Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subiicietur.Ex quibus verbis precibus,et exorcismis dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari,vide d.Parid. & Put.in d.trac.syndic.in c.tortura.lo iij.fol. cxiij.& illum Siluc.prie.in d.trac.de string. demon.mirand.lib.iiij.c.v.Super quibus tñ cogita quia de virtute ipsorum remediorũ non possem quicquã certi attestari ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hactenus vidi.

SVMMARIVM.

3 *Tortura in quibus causis,& criminibus inferri possit.*

2 *Oratio indefinita equipollet vniuersali.*

3 *Iudex distinguere non debet vbi lex non distinguit.*

4 *Processus sit summarius in leuibus criminibus.*

Tortura de processu dicitur ad quam absq; indicijs legitimis peruenitur.

Tortura quare in paruis criminibus non sit applicanda.

5 *Persona grauis & honeste conditionis pro criminibus leuibus torqueri non debet.*

Persona leuis de leui crimine suspecta torqueri potest.

6 *Persona vilis, & pauper pœnam pecuniariam non potens soluere luere debet in corpore.*

1 QVINTO videndum est in quibus †causis,& criminibus, possit inferri tortura.dic q̃ generaliter in omnibus causis criminalibus seu ottibus criminibus si præcedant legitima inditia,& veritas aliter haberi non pōt,nam regula torture est affirmatiua, & vniuersalis, vt habetur in l.j.in princ.ff.de quæst,ibi in criminibus seruandis &c.q̃uis ab ea nullatenus sit inchoandum,examen,sed in casu necessitatis quotiescunq; vndicq̃ vrgent inditia, & confessio veritatis aliter haberi non pōt,nisi mediante tortura tũc adhibēda est d.l.j.in princip.ibi enim dr̃ in criminibus seruãdis &c.

2 † quæ oratio cum sit indefinita equipollet vniuersali l.si plures.ff.de legat.iij.per Alexan.& docto.in rubri.ff.soluto matrimo.lege prima.§.si quis simpliciter.ff.de verborum obligatio. & Bald. in l.nullum.C.de assef.hoc idem tenet Gandi.in tractatu maleficio.in titulo de quæstioni.& tormen. in princi.versicu.incipiamus.Hippol.de Mar sil.in l.diuus.in princip.ff.de quæstio.Franci.Brun.in tracta. de indic.& tortu. in iij. colum.versicu.tertio princ.quero &c.Par. de Put.in tract.syndi.in c.an in causa pecuniaria pri.col.& probatur per text.in d.l. milites.§.oportet.C.eod.tit.inducendo hoc modo,ibi enim dicitur non esse a tormẽtis incipiendum examen,nisi pluribus inditijs quasi certis &c,tunc demum deueniendum

erit ad qõnes si personarum conditio id requirit, quia sunt q̃dam persone quæ ex causa speciali torqueri non possunt, vt infra dicetur in seq. q. & no. ibi dum dr̃, personarũ conditio. & nõ dixit qualitas criminis, quasi dicat q̃ in criminibus nulla fiat distinctio
3 qualiacunq; sint, † quia vbi lex non distinguit nec nos distinguere debemus. l. illiterare, ff. de pub. cum li. Contra hoc opp. de. l. edictum. ff. de qõ. vbi dicitur q̃ qõnes non semper nec in omni causa, & persona desiderari debent, sed cũ capitalia, & atrociore maleficia non aliter explorari possunt, q̃ per seruorum qõnes efficacissimas &c. & sic text. ibi expresse inhibere vr̃ q̃ p leuibus, criminibus, inuestigandis, nullatenus sit danda tortura. Sol. verum est q̃ in leuibus, & paruis criminibus non est adiungenda plena, et grauis tortura licet gradum excedens, leuis illi tortura primi, & licet gradus non vr̃ excludi ẽt in paruis criminibus, ar. l. ob quæ vitia. §. fi. ff. de edil. edic. & p Bal. in d. l. ij. C. quo. appel. &c. licet enim hæc solutio sit vera in se, tñ non bene congruit illi legi quæ loquitur in alijs terminis, & propterea dic q̃ ibi loquitur de tortura q̃ infertur in alium. f. in seruum non in ipsummet reum. ratio est, qa non ita facile deueniendũ est ad torturã seruorum pro inueniendis alienis criminibus, ex quo illi sunt innoxij criminis prædicti q̃ ipsiusmet rei de crimine suspecti. quam solutionem sentit ẽt gl. in d. l. edictũ. in ver. efficacissimas, dum soluit contrarium de d. l. ij. §. si quis vltro. ff. de qõ. Item oppo. de l. leuia. ff. de accu. † vbi in leuibus criminibus
4 summarie procedendum est siue processu vel solennitate iudiciali, sed tortura est de processu, nec ad illam deueniri põt nisi p̃cedentibus inditijs, & cã cognita, & præcedente pronuntiatione interlocutoria ipsius iudicis, vt dicit Bal. ĩ d. l. ij. idẽ Bal. in l. si qs alicui. C. ad l. iul. maiesta. Saly. in l. fi. C. de qõ. & Bar. in l. fi. ff. eo. ti. Ang. de Are. & alij Moderni practici in locis supra notatis. & Bal. in d. l. milites. §. oporret. & l. ea quidẽ. Sol. dic q̃ plena, & grauis tortura non est equum q̃ in paruis criminibus inferatur, qa maior pœna esset i inquirendo q̃ in puniendo quod esset contra tex. in l. in seruorum. ff. de pœn. sed illa territio seu leuis tortura non excedens secundum gradum non videtur esse prohibita ĩ hmõi criminibus, maxime qñ persona rei est vilis conditionis et valde suspecta de crimine illo, & ista potius dici potest quædam modica coertio q̃ tortura secundum Bald. in l. ij. vel dic q̃ illg tex. in d. l. leuia, loquitur de alijs solẽnitatibus ipsius processus. videlicet de libello, inscriptione ad pœnam talionis, de solẽnitatibus probationum, publicationis processus, & alijs similibus terminis, & solennitatibus, non autem de ista modica coertione sine qua veritas aliter haberi non põt,
5 & ita videtur sentire glo. in d. l. leuia. † Si autem esset persona grauis, & honeste conditionis, aut nobilis familie pro leuibus criminibus huiusmodi, non esset deueniendũ ad aliquem actum torture quantumcunque leuis & minime, quia ex ea videretur afferri iniuria dignitati siue nobilitati, & ideo bene dixit text. in d. l. milites. §. oportet. C. de quæstio. ibi, si personarum cõditio id requirit &c. & ita videtur sentire glos. in d. l. leuia. intelligendo de vilibus, & suspectis personis, vt ibi vide Bal. in d. l. ij. & Bar. in l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milita. & Parid. de Pute. in d. trac. syndica. in c. an in causa pecuniaria. vide infra eod. tit. quæsti. vij. versi. limita. in fi. Et propterea nõ vr̃ esse denegãda vili persone, maxime qñ es-
6 set persona suspecta. † Quia videmus alias quod vilis persona, & pauper qui propter inopiam nõ potest soluere pœnam pecuniariam luet in corpore per torturam, & sic eo casu tortura ipsa datur pro pœna, pro hoc est regulare in omnibus publicis criminibus l. j. §. fi. ff. de pœ. vbi est nota. tex l. quinq; §. quod si. C. de ser. fug. & l. si quis id. ff. de iurisdictio. omni. iudic. Vide Bar. in d. l. j. §. fi. qui dicit hoc esse regulare in vilibus personis, & ibi tradit pulchram limitationem ad regulam de qua in l. in seruorũ. ff. de pœn. quod quelibet pœna corporalis minima &c. vbi dicit quod illud nõ habet locum in vilibus personis, sed in maioribus & honestis.

SVMMARIVM.

1 *Persone omnes indistincte in criminalibus causis an possint subijci torture.*
2 *Milites, & decuriones torqueri non possunt.*
3 *Consuetudo est nulla quod milites, aut decuriones torqueri possint.*
4 *Impuberes non debent torture subijci.*
Mulieres pregnantes non debent torqueri.
Serui non torquentur in certis casibus contra certas personas.

© SCD - Université de Poitiers

5 *Senex confectus etate nõ subijcitur torture.*
6 *Senex confectus etate remanet sub regula affirmatiua torture.*
7 *Mutus, surdus, cecus, & furiosus ob impedimentum nature non subijciuntur torture.*
8 *Effectus cessat causa cessante.*
9 *Senex rarius & mitius torquetur robustis iunioribus.*
10 *Damnatus ad mortem an possit liberari si reipublice sit vtile.*

1 SEXTO quero an omnes personę † indistincte torqueri poterunt in causis criminalibus. dic quod sic regulariter, seruatis tñ de iure seruandis, et prędecentibus indicijs legitimis quia regula torture est affirmatiua, vt supra proxime dictum est. A tortura autē nemo dicitur exemptus nisi quatenus reperiatur expressum, vt habetur in d. l. j. in prin. ff. de quæstio. & d. l. milites. §. oportet. C. eo. ti. A qua quidem regula plures persone excipiuntur quæ torqueri non
2 possunt. † Quorum quidam sunt milites q̃ priuilegio militie & fauore reipublice torqueri prohibentur d. l. milites. in prin. Secūdo excipiuntur decuriones, & eorū filij, ac nepotes qui durante decurionatus officio propter dignitatem officij torqueri non possunt d. l. milites. & l. decuriones. & l. diuo marco. C. de quæstioni. Sed quero an hodie milites nostri temporis decuriones siue consiliatij habeant istud priuilegiū, vt torqueri non possint. Bar. in d. l. milites dicit quod gaudent illo priuilegio, vt torqueri nō possint. idem tenet Cy. in l. diuo marco. eo. ti. & fac. But. in d. l. milites. Saly. in l. j. in penu. col. C. de iur. & fac. igno. d. l. decuriones. in fi. quāuis dicat ibi quod hoc male seruatur de cōsuetudine in Lombardia, eādem consuetudinem quod non seruantur ista priuilegia, ego vidi Rome sepe sepius seruari contrarium Barb. tamē in apost. ad Saly. in d. l. diuo marco. in fi. dicit amplian-
3 do communem, doc. opi. † q̃ si consuetudo esset in contrarium quod torqueantur, talis consuetudo nō valet, dicit ipse. casus ex singularis secundum. Bar. & ipsum in l. omnes iudices. C. de decur. lib. x. Idem tenet d. Alexan. in l. centurio. in ix. col. ff. de vulg. et pupil. & Roman. in singula. cccxc. quod incipit mulieres, vbi idem dicit de doctore, quod expresse firmat do. Ias. in l. de quibus col. xxiij. versi. non tamen. ff. de legi. & Mathesil. singul. lix. quod incipit nota quod legum doctores &c. Vide Bar. in l. j. C. de aduocat. diuer. iudicū. vbi dicit, doctor & aduocatus torqueri non potest ex quo est cōstitutus in dignitate, & non solum durante officio aduocationis, sed etiam eo deposito & ideo dicit quoties per ipsum suscipiendum esset iuramentum debet mitti notarius ad domum suam tāquam ad egregiam
4 personam. † Tertio excipiuntur minores scilicet impuberes, qui propter defectū etatis quæ adhuc tenera est torqueri non possunt, sed illius loco ferula ceduntur l. j. §. impubes. ff. ad silleia. & l. de minore, in princ. ff. de quæstio. Quarto excipiuntur mulieres pregnantes quæ propter accidēs scilicet impedimentum pregnantie nō torquentur ne subsequatur abortus etiam post partum per xl. dies, donec mulier fuerit pristine sanitati, & viribus restituta l. pregnātis. ff. de pœn. & l. imperator. & ibi Bald. ff. de st. homi. Hipp. de Marsil. in l. j. in princ. in v. col. ff. de quæsti. & alij Moderni practici in sepe dictis eorū trac. Quinto excipiuntur serui, qui licet indistincte non prohibeantur torqueri, tamen contra certas personas non torquentur, nisi in quibusdam casibus, vt l. seruus. C. eo. tit. de quæsti. sed ista non est propria fallentia ad regulam vt sit generalis in omnibus casibus & personis,
5 sed solum quo ad certas personas. † Excipitur sexto senex etate confectus qui propter lapsum etatis torqueri nō potest. l. iij. §. ignoscitur. ff. ad sille, quam opi. tenuit Gādi. in d. suo trac. in ti. de quæstio. & tormen. in princip. Bart. in d. l. iij. §. ignoscitur. & in d. l. de minore. in princ. Ange. de Are. in suo trac. malefi. in gl. fama pub. vers. quero quæ persone. Hippo. Marsi. in l. edictū. in iij. col. ff. de quæst. Alexan. in apo. ad Bar. in d. l. milites. in prin. & ita communiter transeunt doc. cum ista limitatione. Ego autem teneo contrarium scilicet quod ista exceptio siue limitatio non sit vera de iure, nec probatur per tex. i d. §. ignoscitur. quicquid dixerint doc. prædicti qui videntur in hoc casu log̃
6 sine lege, † & ratio text. in d. §. ignoscit. non concludit generaliter quod senex non possit torqueri, & propterea dico q̃ senex etate confectus remanet sub regula affirmatiua torture d. l. j. in prin. ff. de quæstio. & l. milites. §. decuriones. C. eo. ti. vbi excipiunt q̃dam persone quæ torqueri nō possunt, ergo regula est in contrario quod regulari-

© SCD - Université de Poitiers

ter omnes alij qui non sunt in iure expressi torqueri possunt, ita concludunt Bal, Saly. & alij in d.l, milites. & l, decuriones, tex, n. in d.§. ignoscitur, non prohibet generaliter senem torqueri non posse. pro cuius declaratione sciendum est quod illa lex. iij. ff. ad sille, fuit condita contra seruos ignauos qui neglexerunt afferre opem domino suo dũ erat insultatus anteq̃ interficeretur, ex eo enim quod non attulerunt opem præsumũtur esse in dolo, & socij criminis seu forsan participes, & propterea torquentur omnes qui in dicta domo reperiebantur tempore quo dñs fuit occisus, & non tulerunt opem dño saltem in clamando, & sic illi qui in negligentia apprehensi fuerunt torquẽtur ad eruendum veritatẽ, quare domino suo opẽ non præstiterunt vel illius necem non vindicarunt, vt tenebantur de iure, & ad videndum etiam nunquid necis illius fuerint fortasse participes, & ad purgandum quodãmodo suspitionem illam quæ viget contra illos omnes torquentur regulariter qui pręsentes in eadem domo eius reperiebantur. d, l, j, in princip, &. §, si pater, &. §, si vir aut vxor, ff, ad sille, quorum aliqui excusantur a tortura ex iusta causa siue iusto impedimẽ
7 to quo detenti fuerunt d. l. iij. † quidam, propter impedimentũ nature, vt est mutus, surdus, cecus, furiosus, qui propter defectũ sensus naturalis non poterunt adesse rumori vel afferre opem domino. d. l. iij. §. surdus. &. §. cecus, item etiam ignoscitur his qui clausis januis non potuerunt exire foris, & succurrere dño, & eidem opem afferre d. l. iij. §. subuenitur. postea immediate sequitur. §. ignoscitur, vbi dicitur quod ignoscitur etiam his qui etate defecti sunt, vt, propter non præstitam opem, & auxilium domino non reddantur negligentes, & culpabiles, ex quo propter corporis debilitatem & membrorum languedinem nõ potuerũt currere & adesse rumori, & necem domini vindicare sicut iuuenes, & vt ipsi desiderabant. & propterea ob hanc causam iura nõ præsumunt senem illum fuisse negligẽtem aut culpabilem, vel suspectum de crimine, quia iusta de causa impeditus &c. stãte igitur impedimento prædicto cessat causa suspitionis, & cessante causa suspitionis, & culpe, merito etiã cessat tortura. Quæ propter negligentiam adhibitam erga dominũ infertur, vt d. l. j. in princip. &. §. si pater lo
8 ij. &. §. si vir aut vxor. eod. ti. † quia cessante causa cessat effectus l. adigere. §. quãuis, ff. de iure patrona, ibi enim senex non excusatur a tortura propter etatem senilem sed excusatur a causa propter quam infertur tortura, concludo igitur quod etas ibi non est causa principalis ad eximendũ senẽ a tortura ita quod senilis etas semp sit causa exclusionis torture, sed excludit causam suspitionis præsumpte scientie & participationis propter quam infertur tortura, d. l. j. in princip. &. §. si pater. el ij. &. §. si vir aut vxor. eo. ti. extra igitur illum casum nõ video rationem in contrarium quare senex torqueri nõ posit in casibus in quibus de iure deuenirt potest ad torturam saltẽ leuiter, & temperate, mitius tũ q̃ in alijs iuniorribus. l. j. §. diuus. & l. de minore. §. tormenta. ff. de quæsti. non est igitur dicendũ quod ex dispositione. d. §. ignoscitur. limitetur, & ledatur regula iuris cõis de qua in d. l. j. in princ. ff. de quæst. quæ loquitur affirmatiue generaliter, & indistincte vt latius supra dictum fuit. ar. l. sanctimus. C. de testa. & l. pcipimus. C. de app. si enim iura noluissent senem debere torqueri illud vtiq; expressissent a regula, sicut expresse cauerũt & exceperunt milites decuriones, & eorum filios, item impuberem mulierem pregnantem, & alios, de quibus supra d. l. milites. l. diuo marco. l. decuriones. C. eo. ti. & l. de minore. in princi. ff. eo. tit. l. pregnantem. ff. de pœn. cum similibus. cum tracq̃ hoc non reperiatur expressum non est dicẽdum quod regula iuris quæ est affirmatiua debeat immutari vel corrigi, aut limitari, d. l. sanci-
9 mus. & d. l. præcipimus. † Quidam alij exponunt illud verbum ignoscitur. non q̃ senex prohibeatur torqueri, sed quod rarius torquerur, & casu quo debeat torqueri, tũc mitius & leuius torquendus erit q̃ iuuenis, hæc enim opinio licet videatur equa et pia, præcedens tamen est de iure verior q̃ ea quæ supra dicta sunt ego tamen quando casus contingeret omnem diligentiam adhiberem ad eruendam veritatem aliter q̃ per torturam ex persuasionibus aut comminationibus quoties tamen esset necesse ad illam deuenire non excederem secundũ aut tertium gradum, nisi essemus in atrocioribus & persona rei esset vilis & valde suspecta. An autem reperiantur alij q̃ supra nominati qui dicantur esse exempti a tortura, vide domi. Hippo. de Marsil. in l. ediciũ. ff. de quæstio. in iij. col. vbi plures enumerat inter quos dicit, quod ille qui est vilis reipublice torqueri non potest secundũ d. Pari. de Put. quem ipse refert idem tenere in dicto suo trac. &c. & dicit esse bonũ sex,

© SCD - Université de Poitiers

10 ad hoc in l.ad bestias,ff.de pœn.† vbi dicit quod damnatus ad bestias eximitur ab illa pœna quando ille erat vtilis populo & ad præces populi debet liberari. nota quod ego intelligo illud dictum esse verum per illum tex.quotiescunq; per torturam adeo cruciaretur quod efficeretur inutilis qua posset mẽbro debilitari vel mori in tortura,quod quidẽ periuro contingit, alias aũt non videtur esse eadem ratio in tortura sicut in morte, quia illi qui sustinent torturã non moriuntur nec debilitantur regulariter & sic per illam non cessat vtilitas reipub.qñ ille seruat in vita, & ideo dubito de isto dicto propter diuersitatem rationis super quo tñ cogita.Prædictas tñ limitationes oẽs limita & declara nõ procedere nec habere locũ in criminibus exceptis & atrocissimis sicut est crimẽ lęsę maiestatis ĩ quo nulla dignitas nullũq; penitus priuilegium suffragatur reo ad effugiendum torturam l.quisquis,C.ad l.iul.maiesta.& in crimine hæresis,vt dicunt doc.in d.l.qsquis,& canoniste in c.vergentis,de hæretic.in antiq.& in c.cum s.dm leges eod.ti.lib.vj.Itẽ in crimine maleficiorũ & incantatorum, vt l.& si excepta.C.de malefi.& mathe.in quibus criminibus omnes indistincte torquentur vt ibi dicitur & notatur etiam per do.Hippo.in dicta l.edictum.

SVMMARIVM.

1 *Tortura an locum haberi possit in pecuniariis causis.*

2 *Liberi possunt torqueri in causa ciuili delictum annexum habenti.*

3 *Serui alieni in causa pecuniaria possunt torqueri.*

Homo liber in causa pecuniaria regulariter non torquetur,sed hoc fallit in teste vacillante.

4 *Mercatores fallit cessantes & fugitiui quando possint torqueri.*

5 *Pœna corporalis quantumlibet leuis quacunque pecuniaria maior est.*

6 *Tortura non dicitur pœna quæ iuris habeat effectum.*

7 *Finis causæ nõ attẽditur in materia torture*

8 *Iuramentum quando deferatur in probationis supplementum.*

9 *Tortura quando ad pœnam dari dicatur: Fur quandoque ad pœnam torquetur pro leuibus furtis.*

10 *Cõfessio torti an sibi noceat si denegata fuerit indiciorum copia remissiue.*

11 *Iudex quid faciet reo ad banchum iuris ducto confessionem suam quam in tormentis fecerat negante.*

1 SEPTIMO quero an in causa † pecuniaria & ciuili deueniri possit ad torturã. dic q̃ sic qñq;,nõ tñ omnes personę nec ĩ omni casu deueniendũ erit,sed serui dũtaxat alieni quotiescũq; veritas rei aliter haberi non põt torquent.l.diuus,in princi. ff.de qõ.& ista est vna ex differentijs, quæ vertuntur inter causas ciuiles, & criminales scdm quod dicit Bar.in d.l.diuus,qa in causis ciuilibus non torquent nisi serui alieni nõ aũt liberi neq; statuliberi,et casu quo deueniendum sit non ita de facili deueniendum est,sed vbi veritas aliunde haberi nõ potest q̃ per tormenta seruorũ,sed in causis criminalibus torquent ẽt liberi pro eruenda veritate ita dicit Bartolus in l.diuus.

2 †Quod tñ est verũ nisi causa ciuilis haberet in se annexum delictũ, quia tunc ẽt liberi torquent, vt est tex.not.in c.j.de deposi. quem tex,oẽs doc,allegant ad hoc & notat etiam doc,in l.ex libero.ff.de qõ.Vnde dico quod in hac materia poni põt regula negatiua,scilicet quod in causa pecuniaria liber homo regulariter nõ torqueẽ d.l.diuus fallit ista regula in aliqbus casibus, & primo in casu d.c.j.de deposi.qñ causa ciuilis habet annexum delictum. Item fallit qñ ciuiliter agereẽ de falso & veritas aliter haberi non posset quod tũc deueniri possit ad torturam,ita dicit Bald.in l.sicut falsi.C.de falsis. Ex quo textu idem puto dicendũ esse in furto vbi agereẽ ad rẽ sibi furto subtractam non per accusationem furti,sed priuato iudicio ciuili per actionem furti,vt in §. furti autem actio.insti.de obl.que ex deli.nas.vel conditione furtiua, vt in l.si profure.& in prin.§.j.ff.de condit.furti.quod vbi plena probatio per testes aut sacramenta haberi non posset quod liceat deuenire ad torturam quia ratio tex.in d.l.sicut falsi.

3 ita militat in isto casu sicut in illo. † Et prædicta procedunt in libero homine serui aũt alieni bñ poterunt torqueri in causa pecuniaria & hoc fieri põt quotiescunq; veri

© SCD - Université de Poitiers

eas aliter haberi non potest vt d.l.diuus.ff. de quæst. Prædictam etiam limitat & declara quod liber homo non torquetur regulariter in causa pecuniaria, est verum qñ loquimur de principali. Secus autem in teste vacillãte, quia liber homo si adhibetur, vt testis in causa pecuniaria & vacillat poterit torqueri, ita dicit text. ibi Bart. & alij in l. ex libero. ff. de quæsti. & hoc non prouenit ex natura causæ, sed propter accidens. s. illam vacillationem. l. liber homo. in prin. & l. vnius §. testes. ff. eo. t. i. vide Bart. in d. l. liber homo. & l. ex libero. & d. §. testes. & do. Hippo. de Marsil. ibi, vbi copiose declarat hanc materiam. & Bal. & Saly. in d. l. sicut falsi. C. de fal. Io. de Imo. Panor. & alij cano. in c. grauis. de depositis, vbi in hac materia multa bona dixerunt & Cy. in l. ff. C. de fal. & est gl. no. xv. q. iij. c. presbyter. Et inquantũ diximus supra quod qsi causa pecuniaria habet annexum delictum deuenirí potest ad torturã per tex. in d. c. j. de depositis. per quem text. dixit do. Par. de Put. in trac. sindi. in c. an in cã pecuniaria in princi-
4 pio se decidisse alias quæstionem istã. † qd isti mercatores falliti cessantes & fugitiui poterunt torqueri vt indicent pecunias sibi datas in depositum vel in societate ad mercandum quas nunc denegãt habere & perdidisse dicunt quem omnino vide quẽ ẽt refert & sequitur do. Hippo. de Marsil. in d. l. diuus. in ij. col. qui deinde opponit cõtra illud. c. j. extra de depositis. dicens quod nimis durum & iniquum esse vr̃ quod in causa ciuili & pecuniaria deueniatur ad torturã, licet simus in terminis d. c. j. quia ex hoc magis cruciatur et patitur reus siue debitor in inquirendo veritatem rei quã ipsa re comperta in satisfaciendo, quia nil aliud in cõdemnationem uenit nisi pecunia in cuius solutione debitor nullũ patitur dolorẽ in cor
5 pore & minus nocet solutio, & sniam quã inquisito, † quia quilibet corporis cruciatus siue corporalis pœna ẽt minima est maior quacunq; pœna pecuniaria, quantũcunque sit magna l. in seruorum. ff. de pœn. ad istud contrarium danẽ due solutiones p docto. sedm ipsum, prima est quod tortura nõ datur ad pœnam, nec dr̃ proprie pœna, sed est dolor corporis vel membri ad eruendã veritatem &c. d. l. item apud labeonem. §. qõnem. ff. de iniurijs. & supra dictũ fuit in
) q. huius titili, quia si tortura esset pœna vel daretur ad pœnam, profecto non essent duo tituli separati titulus de qõ. a titul. de penis, sed quia sunt materie diuerse & separate. s. materia inquisitionis & materia pœnæ, propterea edite sunt sub diuersis titulis & nominibus, quidam vero dicunt quod licet tortura nõ sit pœna iuris de facto, tamẽ est pœna non leuis, quia cruciatus ille affert pœnam & dolorem intolerabilẽ in cor
6 pore, sed non obstat † quia licet tortura afferat dolorem & cruciatum in corpore, tñ non dr̃ proprie pœna quæ habeat effectum iuris, sed posset forsan iproprie dici pœna hoc est illa tolerantia doloris, & cruciatus quam qui torquetur sustinet in membris & corpore, nec datur ad effectum pœnæ a lege statuta & propterea ex diuersis non fit bona illatio l. naturaliter l. nihil cõ. ff. de acqui. pos. & l. papinianus. ff. de minori. qdã vero dant aliam solutionem limitando, vide licet. d. l. in seruorum. ff. de pœn. vt dispositio illa non habeat locum. in plebeis & uilibus personis, sed in nobilibus, & magne conditionis hominibus, qui nõ debent torqueri nec cruciari in corpore pro re pecuniaria cuiuscũq; sit valoris. Ego autem cõsideraui quod licet solutiones iste sint vere in se ñ ad solutionem istius oppo. nõ oportebat ñ laborare, quia solutio ipsius breuissima est, Nam est verum quod in causis pecuniarijs regulariter non deuenitur ad torturam d. l. diuus. nisi in casibus & personis exceptis, vt supra diximus in prin. q. & ad hoc facit regula illa de qua in d. l. inseruorum. ff. de pœn. sed in casu d. c. j. & l. sicut falsi. C. de falsis ideo deuenit ad torturam propter delictũ furti vel falsitatis annexũ, & isto respectu vr̃ potius deferri in causa criminali quã ciuili, quia tũc illa non dr̃ cã mere ciuilis, sed potius mixta cum criminali, vide Imo. & alios in d. c. j. & ratio illa de qua in d. l. in seruorum non vr̃ multum vr-
7 gere in proposito nostro, † quia in materia torture non debemus attẽdere ad finẽ causæ ex qua venit soluenda pecunia q; alias sequeretur quod in multis casibus criminalibus in quibus de iure cõi aut ex forma statutorum venit imponenda pœna pecuniaria, vel bonorum publicatio, vt in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. & insti. de publi. iudi. §. item lex iulia, si illa ratio procederet sequeretur quod illis casibus non posset quis torqueri quia esset maior pœna inquisitionis q̃ condemnationis qd̃ est falsum. Dicas igitur qd̃ in omnibus causis in quibus infertur tortura, considerandũ est principiũ causæ & illius natura an descendat siue oriatur ex contractu vel quasi, an vero ex delicto vel quasi delicto vt in-

sit, quib.

© SCD - Université de Poitiers

sti.quib.mod. re contra.obli.& de verbo. obligat.cum simil.& de obli. quæ ex delic. nasc.per totum, vt primo casu non sit locus tortura regulariter etiam quod veritas aliter haberi non possit.quia in causis ciuilibus iura dederunt alia remedia aut actor plene probauit intentionem suam & reus
§ condemnatur l.si debitori.ff.de iudi.† aut semiplene probauit & deferunt sibi iuramentum in supplementum probationis dũmodo actor sit honesta persona & non agatur de maxima summa vt no.dicit Bar.in l. admonendi.& ibi per Moder.latissime.ff. de iureiuran.& Bal.in l.in bonefidei.C.eodem titu.Ioan.de Imol.Panormi.& alij Canon.in c.fina.eodem titu.aut actor non plene neque semiplene probauit.sed minus q̃ semiplene vt quia habuit testes qui nõ erãt omni exceptione maiores, vel forte erant singulares quo casu non deuenitur ad istud iuramentum.vt dicunt presa.doct.in dicto c.fina.sed isto casu defertur iuramentum reo quod dicitur iuramentum purgationis & obtinet absolutionem vt nota.in d.cto c. fina.aut actor proposuit libellum, sed nihil penitus probauit.& isto casu reus absoluitur etiam absque aliquo iuramento vt l.actor.C.de probatio.& l.qui accusare.C.de eden.& per ista media deciduntur causæ ciuiles.non autem per torturam.intelligendo de causis mere ciuilibus ille vero quæ habent annexum delictum, dicit non possunt mere ciuiles vt dicto.c.j.& l.sicut falsi ideo non est mirandum si in illis potest inferri tortura, quia datur propter delictum non propter ciuilem causam.nec ex nature causæ ciuilis.quia tortura fuit adinuenta pro causis criminalibus contra culpabiles et dolosos quoties deficiunt plene probationes in crimine & dicitur remedium extraordinarium.vt nota Bald.in l.ij.C.quorum appel.non recip.& per Azo.in sum.de quæst. & Panormi.in c.cum in contemplatione de
9 regul.iur.in prin. †Et licet tortura etiam in causis criminalibus nõ solear dari ad pœnam.tamen datur quandoque ad penã quãdo ex crimine veniret imponenda pœna pecuniaria et reus propter paupertatem illam soluere non posset luit in corpus ,quæ luitio fit interdum per torturam maxime quando est vilis persona vt ff.de pœn.l.j.§. fi.& C.de seruis fugiti.l.quicunque.§.quod si.& l.si quis id quod.ff.de iurisdictio.omn. iudicum vide domi.Pari.de Puteo.in d.tracta.in c.tortura.et j.vbi dicit quod pro leuibus furtis fur quandoque torquetur ad pœnam maxime quando est vilis persona & pauper vt in authent.vt iudi.sine quoquo suffra.§.ex diuerso. Posset etiam hic inferim quæstio illa de qua in l.repe.ff.de quæstio.an & quando semel tortus possit iterum reperi in tortura, & an & quando quis dicatur competenter tortus,& quid si reus moritur in tortura, vel propter torturam mors fuerit subsequuta,an iudex tenetur,& ad quam pœnam & quid si reus fuit positus ad torturam nullis inditijs præcedentibus, vel si aderant inditia non tamen erant in actis descripta, & quid reus petijt copiam inditiorum,& fuit sibi denegata,& non obstante petitione prædicta fuit positus ad torturam, & quid si reus in tortura fuerit confessus aliud crimen quando nulla precedebant inditia vel si qua aderant erãt inualida,vel si legitima erant nõ erant scri
10 pta in actis vel †quando fuit sibi denegata inditiorum copia an confessio illa etiam ad banchum iur.s ratificata noceat reo ad cõdemnationem vel ad alium effectũ & quẽ, et quid si reus propter priuilegium, etatem pregnantem vel aliam similem legitimam causam torqueri non poterat si fuerit tortus & confessus,& ratificauerit confessionẽ suam,an poterit ex ea subsequi condemnatio velie omnia ista ad longum describere potius superfluum esset quam necessarium, quia omnes doctor.& antiqui & moderni in theorica,& in practica in suis commentis,hæc plene descripserunt apud quos per te ipsum videre poteris.Bar.in l.j.in prin. &.§.idem cornelio.& l.fin.ff.de quest.& in d.l.j.& fi.l.milites.§.oportet.C.eodem tit. & in l.ea quidem.C.de accus.Bal.in l.ij.C. quorum appella.&c.idem Bal.in l.j.C.de confessio.& in l.ij.C.quod metus cau.Gan. in trac.mal.in tit.de questio.& tormen.Ange.Areti.in suo tracta.malefi.in glos.fama publica.versi.nunc videamus vsque in fin. Pari.de Pute.in tracta.indi.in c.tortura to primo cum tribus sequen.& c.vsque de iudi tijs.Hippoly.Marsil.in l.j.in princip.&.§. fin.&.§.ad quæst.ff.de quæstio.Fran.Brun. in tracta.de indi.& tortu.in ij.parte.c.inter iste in c.qualiter.& quando & c.cinqu.litionis.de accusa.& in c.cum incontemplatione.& ibi Panormi.de regu.iur.in antiquis.

Nihilominus quo moderamine & qualitate, vel grauitate sit dãda tortura & quæ inditia ad illam inferendam idonea sint & quando quis dicatur competenter tortus vel non similiter quando quis dicatur purgalle inditia, vel non omnia ista demum re-

© SCD - Université de Poitiers

linquuntur arbitrio & discretioni honesti iudicis, quoniam in his certa regula tradi non potest sed alterantur ex qualitate facti personarum conditione, loci consuetudine, & alijs circunstantijs & qualitatibus, vt dicit Bal. in d. l. ij. C. quorum appellat. &c. & d. l. milites. §. oportet Bart. in d. l. fi. ff. de qõ. & l. j. in princip. eodem titu. & est text. in l. j. §. calumniatoribus. ff. ad turpil. & l. testiũ. §. tu magis. ff. de testib. Panormita. in d. c. cum in contemplatione. de reg. iur. & Azo
21 in summa eod. titu. ✝Quid autem si reus semel aut pluries confessus fuerit in tormẽtis deinde tempore suo adductus ad banchum iuris in loco ratificationis negauerit & cõfessionem ipsam reuocauerit quid tũc ager iudex, dic quod reponet illum iterum ad torturam in qua tandiu morabitur suspensus quantum iudici videbitur esse sufficiens, & si reuocationem ipsam reuocauerit reuertendo ad primam confessionem illi standum erit & iterum retificanda, si vero passis tormentis semper in eadem reuocatione insteterit debebit absolui, vide Bartol. in l. j. §. si quis vltro. & in l. repeti. ff. de quæst. & do. & Hippoly. de Marsil. in d. l. repeti. in iiij. colum. vbi dicit quod dum ipse erat officialis illustrissi. Ducis Mediolani habuit per manibus quendam insignem ribaldum qui similes actus septus fecit, & repetitis vicibus in tortura fatebatur, deinde ad banchum iuris adductus semper negauit & reuocauit præcedentem confessionem adeo quod fuit sibi necesse, vt ipse dicit illũ absoluere & abolere processum cum inquisitione. Interrogatus postea quare sic fecerat respondit quod magis sibi expediebat torqueri pluries in brachijs cum corda q̃ semel in gula, quoniam multi inueniuntur medici qui sciunt refarcire ossa brachiorum etiam si essent fracta, sed nemo reperitur q̃ sciat refarcire gulã laqueo obclusam.

FINIS.

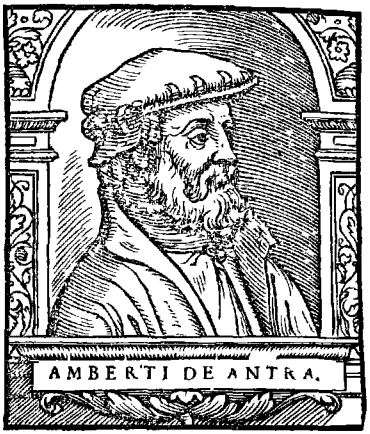

TRACTATVS

super materia quæstionum, seu torturæ do. Amberti de Antramonia Bononiensis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicibus torquere fontes volentibus quid considerandum, vide. §. omnes vsque ad nume 2.*

2 *Torqueri quæ personæ possint. vsq; ad nu. 3.*

3 *Quæstio qualiter fieri debeat a quo tempera mento & quo ve ordine sint inferenda tormenta.*

4 *Quæstio ex quibus causis inferatur, quæ torturam præcedere debeant, quibus indicijs & qua forma in his proceds debeat.*

6 *Quæstionis effectus quis sit, & quod rei confessio non præiudicat sibi.*

Et quid confessione facta in tormentis, sit faciendum. nu. 6.

Et quid si aliquis in tormentis confitetur cõtra alium an suo dicto stabitur. nu. 7. an

8 *Tortus sua causa, non est de alijs interrogandus, nisi in casibus sequentibus.*

9 *Torqueri an possint alij per tortum inculpati, licet, sint male fame & vitijs manifes-*

© SCD - Université de Poitiers

stis dediti.

10 *Torquetur quis de furto accusatus, Indicijs præcedentibus, in tormentis confitetur, num absque alia repetitione in eum procedetur.*

11 *Tortus semel an possit sine nouis indicijs iterum torqueri.*

12 *Torquendo propter indicia præcedentia an dari debeat dilatio, vt aduersus indicia dicat.*

Plus cui conceditur non debet, quòd minus est denegari. ibi in fi.

13 *Torti confessio nullis præcedentibus indicijs nulla est. & confessio facta in ipsis tormentis equipolet factæ in tormentorum formidine ibidem.*

14 *Tortum vt perseuerare in cõfessione faciat Iudex, quid nam agere debeat.*

Et quantum tempus erit inter diem confessionis torture, & diem perseuerantie.

Et qui quæstioni interesse debeant ibidem.

15 *Torqueri an possit liber homo, & munquid principalis persona quæ accusatur subijci torture debeat, ibidem.*

16 *Torquendo si iudex modum excesserit, quid iuris.*

17 *Lata culpa in delictis nõ comparatur dolo.*

18 *Indicium ad torturam an faciat vnus solus testis plene probans, & nu. 19.*

20 *Fama iam probata, num possit procedi ad quæstionem.*

21 *Fuga accusat fugientem. & fama hominem male vite.*

22 *Indicia indubitata quæ sint, & quæ probationes.*

23 *Perfectum vnum conficiunt duo, vel plura imperfecta.*

24 *Milites nostri temporis an torqueri possint etiam cœlestes. & quid de iudicibus & aduocatis? ibidem nu. 25.*

26 *Fama quid in maleficijs operetur.*

27 *Appellari an possit ab interlocutoria quæstionis absolutoria per omnes. §. vsque ad finem tituli.*

VPER materia qõnum videndũ est quid sit quæstio, & quę persone possunt torqueri, & quæ nõ. Et qualiter sibi ingsitio seu quæstio fieri debeat, siue quo moderamine sint homines torquendi, et ex ꝗbus causis, & quæ oportet præcedere quæstionem & quis effectus quæstionis. Vlterius tractando quasdam vtiles quæstiones super dictis articulis iudices qui debent fieri subtiliter docebimus. Primo tractabo circa magistralis ad
1 tractatum istum. Et † primo nota ꝙ iudices qui de aliquo quæstionem intendunt iuris & humanitatis considerationem habeant, & ne facile ad tormenta veniant seu proficiscantur. Item ne repente quomodocunq; ad sint inditia aut argumenta verisimilia, dum tñ aliqua leuior possit veritas reperiri. arg. l. diuus. ff. eo. j. & ij. rñ. l. edictũ & C. eo. tit. l. quæstiones. Secundo not. ꝙ non ex qualibet causa seu responsione seu ex quolibet termino nec etiam indifferenter. de quibuslibet personis est habenda qõ vt d. l. edictum. Tertio not. ꝙ non quelibet indicia sunt efficacia ad habenda tormẽta. Tunc enim torquendus est reus, cum suspectus est & verisimilia procedunt inditia, vt ff. eo. l. j. j. & ij. respon. Quarto not. ꝙ tormenta non debent fieri repente nisi duo p̃cedant seu concurrant. f. ꝙ noua inditia superueniãt & ꝙ tortus in fortitudine corporis putauerit. ff. de qõ l. vnus. §. j. Quinto not. ꝙ ac tormenta habenda iudices nostri temporis temperamentum habeant. f. ꝙ nõ habeant de aliquo tormenta quæ desiderabit accusator sed prout moderamen rationis desiderat temperamentum adeo vt is ꝗ torquetur, saluus innocentie vel supplicio reseruetur. ff. eo. l. de minore. §. tormenta. et l. quæstionis modus. alias tenentur, vt ff. de iuriu. l. apud labeonẽ. §. quæstionis. Modo videndum est quæ persone possint torqueri & quæ non. Et certe torquendi sunt tam liberi quam serui, & liberi, & statuliberi, vt ff. eo. l. edictum. & l. ex libero. & l. diuus. Et tam masculi quam fœminæ. Nisi dũ sint pregnantes. ff. de pœn. l. pregnantes. & l. quanquam. licet quidam contradixerunt. Dictũ indubitantur liberos homines tam in se principaliter, q̃ in alijs, posse torqueri, vt. ff. eod. l. ex libero. & l. diuus. §. testes. & C. de falsis. l. ũ rem. & l. si quis decurio,

© SCD - Université de Poitiers

& de re mil, l. proditores. in auth. vt iu. fine quo. suff. in fi. §. ope. C. eo. l. milites. Vbi idisiuncte loquitur de personis cuiuslibet conditionis exceptio in dignitate positis, quas torqueri non permittit lex. C. de infamibus l. nullum. & de accusa. l. nullum. in fi.

Omnia supradicta loquuntur de personis liberis. de quibus eximuntur quædam quas torqueri non sinit scilicet propter etatem, vt minor quatuordecim annis. ff. eo. l.
2 de minore. & l. ex libero. & quanquã † torqueri non possint, tñ ferula vel virgis corrigi possunt leuiter ad eruendam veritatẽ. vt ff. ad syllania. l. j. §. impuberes. Item illi qui sunt de precoci etate non torquẽtur. vt C. eo. l. milites & l. diuo marco. & l. decurionem. & ff. eo. l. fi. nec filij presbiterorũ. vt in legibus prealleg. In quibusdam tñ criminibus nec etas, nec dignitas excusat. vt est in crimine lęsæ maiestatis, & in alijs vt habetur. ff. eo. l. de minore. j. rñ. & l. libero. §. j. de re mili. l. desertorem. §. is cui. & l. proditores. Item decuriones qũq; torquẽtur. vt C. de fal. l. decurio. Item mulieres q̃
3 sunt pregnãtes. †Nunc videndũ est qualiter qõ debeat fieri, & cum quo moderamine sint habenda tormenta, sed de hoc non potest certa doctrina reddi, sed iudex considerat torquẽdum cuius fortitudinis vel debilitatis sit, seu cuius etatis. & sẽdm seueritates personarum & criminis & cuiuslibet alterius negocij, quãdoq; minoribus qñq; maioribus tormentis vtatur. ff. de re mili. l. iij. §. fi. & ad syllani. l. si quis in grauiõ prin. &. §. subuenit. &. §. impuberes. sic ergo torqueatur accusatus vt innocentie uel supplicio seruetur in columis. vt ff. eo. l. qõnis modum. Sed nunc quero, quo ordine sint habenda tormẽta posito q̃ de pluribus hominibus habenda sint? Rũdeo, sagax iudex cõsiderabit a quo facilius veritas oriri possit, vt ab illo incipiat qõnem. vel mediocri vel magis suspecto a debiliore & non fortiori ut ff. eo. l. j. §. j. & l. diuus. §. j. Itẽ si torquendi sunt pater & filius, a filio incipiat, & in conspectu patris, vt per hoc pater citius dicat veritatem, quia ipse magis vellet torqueri q̃ si filius torqueretur. argu. ff. q̃ me. cau. l. isti quidem. j. articulo. & insti. de noxa. §. sed veteres. Item fœmina torqueatur prius q̃ masculus, quia vir tanq̃ maiores virtutis seu constantie nunq̃ vel traditus confiteretur, & mulier citius, quia membra carnea & mobile corpus habet. vt ff. de inoffi. testa. l. filium. ff. de iure fi. l. de ferẽ
4 te. in princ. Sed quero quibus cautis † torqueantur homines? Rñ. q̃ tam in causa ciuili q̃ criminali, cum veritas causæ seu facti reperiri non possit. ff. de qõ. l. diuus. & l. ex libero. & C. eo. l. in summa. Non tñ ex omni causa torquendus est quis, nec quelibet persona indifferenter, vt ff. eo. l. dictũ.

Sed quero, quæ præcedere debeant qõnem. dic q̃ inditia verisimilia & sufficientia. Nam a tormentis non est incipiendum. ff. eo. l. j. j. respon. Nam sine indicijs & suspitionibus quis torquẽdus nõ est. ff. e. l. vnius §. in ea. & l. maritus. & C. de falsis. l. sicut ad fratrem. Et recte ab indicijs est considerandum & proponendum, alias proponderandum an procedant inditia sufficiẽtia & verisimilia ad tormenta habenda. Nam plerique dum torquentur perire solent ff. de pœn. l. aut damna. §. ij. & ff. eod. l. milites. & l. conditionali. & non potest dici seu ostendi eis certa forma siue doctrina, sed hoc cõmittitur arbitrio iudicis. vt ff. e. l. tij. in prin. ff. de pœn. l. licet & l. sanctio. & de effracto. l. quibus nullam. & de iu. deli. l. j. §. j. Possumus enim in genere talem doctrinam dare, q̃ sagax iudex debet solicite instare ad indagandum inditia contra delatum super aliquo crimine. Nam inditia sunt alijs, probationibus proxima. Et dicuntur indicia quasi veritatis demonstrantia. & probationum adminicula. C. de proba. l. instrumenta. & l. fi. sunt enim probationes clare. C. q̃ testa. fa. poss. l. hac consultissima. §. denique. ibi, inditia &c. Nam inditia ab iudicãdo. vt ff. de præscri. ver. l. solent. Querat aũt iudex & instanter indaget cum quibus, & per quæ loca versatur delatus quẽ torqueri volunt. Nam mala conuersatio est mali operis inditium. vt ff. de admini. tut. l. si plures. §. assidue. Nam ex mala conuersatione bonus efficitur malus & vitiosus, vt ff. de edili. edic. ediles. §. hoc aũt. & ad hoc facit extra de sta. mo. c. recolentes. quia sẽdm varietatem locorum varie præsumuntur coniecture. vt C. si man. ita fue. alie. l. fina. ff. de pœ. l. aut facta. §. euenit. Item instet inquirere si erat inimicus offensi, aut si qua fuit inter eos querela, quia tunc erit præsumptio culpe. ar. ff. de qõ. l. j. §. quæstionẽ. Itẽ inquirat cuius estimationis fuit, vel qualis fame. Qualis. n. fuit fama cuiusq; in ciuitate talem esse præsumimus. ff. de qõ. l. de minore. §. tormenta. ff. de re mili. l. nõ oẽs. §. a barbaris contra concor. iu gl. Item iudex poterit accipere inditia ex constantia vocis, vel trepidationis, uel membrorum pallore, vt d. §. tormenta, vnde talia multum confe-

© SCD - Université de Poitiers

runt ad habendam veritatem, vt videt ibi.

Item indaget cuius vite fuerit. Primo an talia de quibus inculpatur, facere consueuit, argu. l, desertorem, ff, de re milita. §, is q, ibi, inspecto vite, & l, non oes. §. a barbaris, & ff. de suspe. tu. l. quoq; §, quomodo exigestis. n. præteritorum tractamus præsentia, C, de prin. agen. in re. l. fi. lib. xij. Item an fuit cōminatus tunc enim est præsumptio q̃ opus adimpleuerit, quia verbis vtendo præfudit. Vnde ex dictis hominum facta pensamus. C. si quis impe. male. l. j. ff. de supellec. le. l. fin. Item considerandum an tali consueuerit, & posse habuit faciendi, quod est, no. dignum. ff. ad le. iul. ma. l. famosi. Itē an fugerit aut se absconderit vel absentauerit statim post perpetratum maleficium, vt in auth. de exhib. reis. §. si vero. col. v. C. de assesso. l. consiliarios. Item testes recipiat super maleficio de voce & fama publica, qua probata, erit indicium ad tormenta ar. ff. de flumi. l. j. §. ex flumine. & de alijs multis poterit iudex sumere indicia ad informandam conscientiam super ueritatē. Sed nunc restat videre quis' sit † quęstionis effectus, et si quidem absq; formidine tormentorum vltro quis confiteatur crimen dixerūt quidam antiqui & noui scriptores eum non esse iniā cōdemnandum, sed debet stare per diem vel aliquod temporis spatium, secundum qualitatem criminis & conditionem persone, & interdum eum coram eo representare & interrogare an velit in sua confessione perseuerare an cōtradicere vel reuocare velit. Et hoc ideo dicunt, q̃ confessio rei non prejudicat ipsi. C. de cu. reo. l. ij. ff. de qō. l. j. §. diuus. ibi, statim haberi, &c, et §. si quis. Vltimo si dicebant, q̃ inter cōfessionem factam in criminalibus & in ciuilibus hoc interest q̃ ī ciuilibus nō est opus perseuerantia, imo statim tenet. In criminalibus siue vltro siue formidine tormentorū habita sit confessio semper opus est perseuerantia, per iura superius allegata. Nec mirum si magis ponderate & solenniter in criminalibus q̃ in ciuilibus procedatur, qa videtur maius periculum &c, extra de electio. c, vbi malus, C, de fal. l, vbi, ff. de pœn, l, qui sententiam. Tu dic contra & hæc est
6 cōis opinio quia † si ipse confiteretur sponte crimen, statim incarcerandus est, & illico absq; alia confessione damnandus. C, de cust. reo. l. fin. j, respon. ff. de pœn. l. cum res. titu. de cust. reo. l. si confessus. Nec ob. §. diuus, nec. §. si quis vltro, quia loquuntur in confessionibus habitis in tormentis, & sic intelligitur. C, de exhi. re. l. ij. scdm veriorē intellectum, vt patet in fin. ibi, & sit iudicibus &c. Sinautem in tormentis vel formidine tormentorum, tunc non statur, nec debēt haberi pro exploratis criminibus, vt d. §. diuus. C. quo, appe. non reci. l. ij. & ff. eo. l. j. §. qōnem, sed iudex faciet coram se venire criminosum & queret an velit in sua cōfessione stare, an retractare vel contradicere, & si perseuerauerit, tūc est cōfessus, alias non, vt d. §. si quis vltro. Sed quid de qō.
7 quotidie emergenti † Pone, aliquis subijcitur qōni & confitetur contra alium nungd stabitur suo dicto? Distingue, aut torquetur simpliciter contra alios & non contra se, & tunc statur dicto suo cum alijs indicijs vt iudex ex dicto torti cum alijs indicijs ad condemnandum procedere posset. C, de assess. l, nullus, in fi. ff, de qō. l, edictum. §. qōnē. & l. §. qōnē saluo q̃ in initio non est credē dū nec ois fides irritēda sed ad cognita erit fides adhibēda vel non. ff, eo. l. j. §. præterea ff, de testi. l, iij, in prin, sinautem torqueatur in se & in alio nihil de se dicit, tunc habet locum q̃ supra dixi. Sinautem confitearur de se & alijs, tunc scdm opinionem d. Azo. cuius opinio prævalet est inuenire regulā q̃ regulariter cōfessus super proprio crimine non confitetur super conscientia aliena.
8 Et sic est regula † q̃ tortus per se non debet interrogari de alijs maxime de consocijs. ff, e, l, rep. & vide ibi scdm Bar, C, eo. l. neq; qui, in prin, & de accu. l, fi. Et si de facto dixerit, vel sine interrogatione non statur dicto suo. Fallit in casibus in quibus de se confessus, torquetur de alijs, si tū contra illos præcedant indicia. Primus est, ff. de cust. reo, l. diuus. & l. fi. C, de pœn, l, pe. Secundus est, C, de fal, mo, l, j. Tertius est de exhi. reo. l, fi. Quartus de malefi. & mathe. l, fi. Quintus est, ff, ad syllania, l. prius. & l, si certus. & ff, de qō. l, j. §. cum quis. Sextus ad l. aquil. l. inde neratius. §. sed & si seruum. Et dixi p̃cedant indicia, vnde q̃a alias non debet interrogari de alijs. C, de quæstio. l, j, Item talis responsio non erit plena probatio cōtra illos quos inculpauit, sed aliqualis præsum
9 ptio, et in istis dic ut no. C, de accu. l. fi. † Sed nunquid pp̃ talem præsumptionem poterunt inculpari & torqueri? Rūdeo q̃ sic in prædictis sex casibus exceptatis, argu, prædicte legis diuus. & ff, eo. l. j. §. cū gs. &. §. diuus, in alijs aūt dic vt no. in d. l. fin. C, de accu. & d. l. rep. §. is q̃. Sed quid si persona inculpata a torto sit male fame, et male opinionis nungd in casibus exceptatis & alijs

© SCD - Université de Poitiers

poterit subijci tormentis? dicas ꝙ de iure non nisi præcedant inditia sufficientia, nec inculpatio de eo facta iudici. Inditiũ enim interrogari non debuit, vt d.l.fi.C.de accu. & ff.eo.l.repeti.§.is qui. Conclusio ꝙ exinde sequitur tanq̃ lex prohibens non valet. C.de leg.l.non dubium. Sed de consuetudine vidi torqueri, pro cõtra, facit ff.eo.l.j.§. diuus hadrianus. Sed quid de q.quotidie
10 emergẽti †accusatur quis de furto inditijs præcedentibus ad id furtum, torquetur, & confitetur, nunquid potest procedi in torto sine repetitione, vt dicat & confiteatur de furto a se commisso ad ꝙ nulla præcedũt inditia? dic ꝙ non de iuris subtilitate arg. illorũ quę in proxima q. pro secunda parte allegata sunt. Et quia ad ista furta de quibus in genere vel in specie queritur nulla præcedunt inditia sufficientia nec inculpatio de eis facta a torto inducitur argu. C.de falsis.l.si caius. C.eod.l.j.in princ.& l.maritus. Sed de generali consuetudine Italie seruamus contrarium quotidie in maximis furtis q̃ magis per Lombardos frequentatur quæ consuetudo põt inuari primo arg. ff.de re mili.l.nõ oẽs.§.a barbaris.ff.de offi.prefid.l.cõgruit. Sed quero q. semel fuit
11 habita de quodam Mediolanensi † Iudex vult repetere qõnem sine aliquo de nouo emergenti seu accidenti. Nunqd põt? vr ꝙ sic, vt ff.eo.l.repeti.& l.diuus.§.j.vbi indistinc.dicitur qd, qõ potest repeti.& est.ff. de publicia.l.de ptio.& de lega.præstã.l.j.§.aliter. Tu dic ꝙ non, sine nouis inditijs. vt puta quia tortus dicit illa morte nullum iacuisse ibi, vbi fuit commissum maleficiũ & postea inuentum fuit per testes ꝙ altus ibi iacuit. certe isto casu põt repeti qõ, per dictum inditium, vel simile. Et certe hęc est cõis opinio. non tñ allegatur aliqua lex, sed tu allega. ff. de verb. signi. l. boues. §. hoc sermones. ff. pro socio. l. locius pro filia. §. nũc si plus, & d.l.si vnius. §. reus. Iudices tñ hoc non seruant, imo qõnes quotidie repetunt absq; nouis inditijs, quouisq; de obiectis criminibus habeant veritatem. quorũ opinio põt defensari per auth. vt iudic. si quo. suf. §. oportet. ibi iudices torquebãt fures &c.

Consideret bonus iudex in quęstione repetenda, ꝙ tortus in fortitudine perseuerauerit corporis & animi ff.e.l.vnius.§.reus. ꝙ si dicit dum est in tormentis ad quid me tormẽtatis, ꝙ si starem per annũ non plus dicerem, nam non fum polutus de alijs criminibus nec de isto mihi impositio. & si ista omnia deficiant nunquid a tormẽtis est relaxandus & dimittẽdus vt vadat vitas suas? Et certe non sed debet procedere in tortura cum tpe & aspere scdm conditionẽ criminosi & qualitatem. Si autem deficiat debet iudex eum in carceribus detinere. & si non aderunt inditia, tunc iudex statuet accusatori competentem dilationem ad probandum. & si non poterit probare condemnabitur. vt ff. de questio. l.ij.§. certa. l. vnius.
12 Sed quero quid si †in crimine inditia p̃cesserunt per quæ iudex informatus est, & vult procedere ad tormenta, reus dicit dñe iudex detis mihi defensionem antequam ponatis me ad torturam quia paratus sum arguere inditia contra me recepta, nunqd est audiendus reus & libi sit danda defensio? vr quod non. C. vbi senato, vel clarij. l. ij. §. eod. ibi inanes probationes &c. cum in illis personis in dignitate politis. ibi vr speciale, in cæteris ius cõe debet esse. l.j. ff. ad mace. in fi. Nam actor primo probat et post fundatam intẽtionem suam reus ponit exceptiones & defensiones suas. C. de exceptio. l. si quidẽ. Igitur totaliter debet primo fundari intentio accusatoris id est actoris per testes vel per rei confessionem antequã reus in sua exceptione siue confessione audiatur. Quid dicẽdum? Dico ꝙ sic est danda defensio antequam reus torqueatur maxime qñ quis tale allegat, quo probato, nõ debet procedi ad quæstiones & illa ratione quia etiam a cõi ratione vel interlocutione facta a iudice, qd aliquis torqueatur, appellatur. ff. de appella. reci. l. ij. Maxime, quia tale detrimentum reparari non potest vt in allegatis legibus pro hoc quia deficere solet in quęstio. arg. ff. de pœ. l. aut dãna. §. j. pro hoc quia cõfessioni siue ignorantie defensio defenditur. C. de cust. reo. l. j. multo magis hic non denegatur. Pręterea nos videmus quod iam cõdemnato ex confessione facta in tormẽtis princeps subuenit post suam defensionẽ, sue innocentie concedendo l.j.§. si quis vltro. ff. de quæstionibus. Si ergo confesso & condemnato datur defensionis facultas, multo magis ante torturam. Nam cui plus conceditur, non debet denegari quod est minus, vt dicit regula iuris l. cui plus. Quid plura? casus est. ff. eo. l. vnius. §. ibi cognituru. ibi qñq; &c.

Sed pone testis fuit tortus, & in tormentis fuit confessus, ante sniam dicit se errasse. nunquid poterit corrigere ante sniam dictũ suum quod fuit confessus in tormẽtis? Rũdeo autem error facti, an iuris. Primo casu sic, arg. l. non fatetur. ff. de caus. Item talis

© SCD - Université de Poitiers

non solet vsq; ad sniam obesse. C. de iuris & facti ignoran. l. error. & l. ij. quo. appell. non reci. ff. de qõ. l. j. §. si quis vitro. Secundo aut casu non vt l. error. supra alle. Sed
13 quid si aliquis † est tortus nullis inditijs p̃cedentibus, nunquid valebit confessio? dic ꝙ nõ quantumcunq; perseuerauerit. ff. eo. l. diuus. §. ex quibus. & lege, maritus, & l. pluri secundum vnã lecturam. C. si ex fal. instro. l. ij. iij. & iiij. Præterea hoc est de substantiali solennitate quæstionis habenda, quod inditia legitima pręcedant, alias non debet quis torqueri. ff. eo. l. j. & ij. & l. maritum. & C. eo. l. cum cognitionaliter. & l. milites, quo deficiente quicqd fiat nihil valet C. de legi. l. nõ dubium. & de fide instru. & iure haste fisca. l. j. lo j. ff. de in integrum restitu. l. diuus. C. de appel. l. nominatas. Dictum est supra quod confessio facta in tormentis non valet, nisi in ea sit perseueratũ.

Sed quæ dicitur facta in tormentis? Respondeo, si ad pedem torture ducatur et allegatis manibus teneatur, quod si incontinenti confiteatur cum subijcitur quæstioni certe non tenet eius confessio, nisi in ea fuerit perseueratum quia lex equiparat confessionem factam in ipsis tormentis, & factam in formidine tormentorum vt expressum est. C. de appel. non recip. l. obseruare. ibi cum dicit formidine tormentorũ. & idẽ sentit gl. ff. de iniur. l. apud labeonem. §. adijcitur cum eius &c. quia sufficit terror armorum ff. de vi & vi arma. l. idem est. §. si armati. & ẽt quo ad l. cor. de sica. equipolentia sunt hominem gladio percutere, vel occidere vel astringendo gladium in manu minari. ff. ad l. cor. de sic. l. j. §. diuus. ꝙ hoc. ff. ex quib. cau. l. iij. & l. metũ. ff. quod met. causa. Sed quid si ducitur ad tormenta, non tũ ligatur, sed bene minatur de tormẽ. si confiteatur nunquid videatur dicere cõfessus ex formidine tormen. videtur ꝙ sic. ff. de incen. l. j. §. incendia. l. pedius. vel si cõfiteatur in præsentia tormentorum formidine tormentorum dixisse. Sed quid de quæstione de facto occurrente. Continetur statuto ciuitatis ꝙ aliquis nõ posit torqueri nisi in certis casibus. ecce potestas vitra illos non quæstionat aliquem ne incidat in pœnam statuti, sed quid facit præcipit eum teneri in curia vel in aliquo loco denegando et alimenta quousq; confiteatur, vel in hyeme facit eum stare spoliatum donec cõfiteatur, nunquid videatur quæstionatus? dico ꝙ sic. ff. de iniuri. l. apud labeonem. §. quęstioni, ibi cũ dicit, mala mente &c. Sed quid si extra locum torture scilicet circa tribunal vbi iudex reddit ius, examinans delatum super crimine dicit aut confitebris aut ducam te ad tortnram, & torquebo te, nunquid dicetur talis confessio facta formidine tormentorum? dic ꝙ non, quia leuis error est vt d. l. apud labeonem. §. qui. et ff. quod met. cau. l. metum &c. Tunc probabilem vere torture causam accipere debemus præsentem & iustam sicut metum pręsentem. ff. quod met. cau. l. metum. j. respõ. ad finem, leuis est error alias metus vltra locũ torture elusorius est. ff. si cui plus quã per leg. fal. l. hæc actio. Dictum est ꝙ confessio formidine tormentorum facta nõ ha
14 betur pro explorato crimine. † Quero ad faciendum eum perseuerare quomodo faciet iudex? dico ꝙ apud areã vel in aliquo loco publico extra locum torture faciei describi eius perseuerantiã. & hoc faciunt iudices experti, quia vocant testes & in publico testimonio faciunt scribi in pręsentia talium testium, qualiter confirmauit & perseuerauit in sua confessione &c. arg. C. de cust. reo. l. ij. ibi, sub publico testimonio. Sed quæro, quantum tempus erit in medio a die confessionis torture, vsq; diẽ adductionis ad perseuerandum. Nam lex aliqua non determinat. de cust. reo. quia dici post medium tempus, Potest tamen dici arbitrio iudicis considerata qualitate personarum, & enormitate vel leuitate criminis ff. de iure delib. l. j. §. j. & de effrac. l. j. & de pœn. l. hodie. Sed qui debent quæstioni interesse? respondeo, vt ff. de adult. l. si postulauerit. §. quæstionem. In sexto autem iudex recipiet dictum suum, tortus autem similitudinem habet testis, vt in summa Azo. huius tit. & ff. eodem l. j. §. imperator.
15 † Sed nunquid liber homo posit torqueri? videtur ꝙ non, quia quasi iste titu. videtur loqui de tortura. Sed tu dic contra vt ff. eod. l. ex liberto. primo responso. & l. iuli. §. tunc & C. de abolitio. l. fallaciter. ibi, ꝙ si ingeniorum. & de officio assessor. l. nullus. in fine de custodi. reor. l. diuus. Sed tunc in seipsis quomodo differunt ex aliquo crimine. C. eo. l. cognitione litis. & ex quibus cau. infa. irrog. l. nullus. & dic vt ibi C. de fal. l. sicut ff. de re mili. l. proditores. ꝙ autem liber hõ posit torqueri, arguit incõuincibili. arg. per l. si quis decurio. & l. seruus. & ita seruat generalis consuet. Sed nunquid principalis persona quæ accusat debet subijci torture ad veritatem eruendam? videtur ꝙ non, quia totus tractatus

© SCD - Université de Poitiers

de quæstionibus versatur circa seruos, & circa testes vacillantes. Sed tu dic ꝙ ipse persone sunt subijciende quæstionibus. C. eo. l. iij. ff. eo. l. iij. §. diuus. &. §. si quis vltro. de re mil. præcedere non debent indicia verisimilia. vt C. eo l. cognitionaliter. & l. milites. §. oportet. C. de fal. l. sanc imus. sed vide quæ not. Cyn in l. gracchus. C. de adulter.

16 † Quid si iudex in tormentis modũ excessit, ita ꝙ tortus deficit, vel ꝙ membris eum debilitauerit, iudex tenetur actione iuriarum vt l. apud labeonem. §. quęstionis modus. & ff. eo. l. quæstionis modus. & ff. solu. mat. l. si constante. §. si maritus de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. ij. melius. ff. ad l. aquil. l. quocunq; §. si nigrum. C. de vsufr. l. locus. §. fi. de pig. actio. l. eleganter. §. plurimum. Nec prodest sibi quod hoc tanẽ iudex fecerit nam maleficium praue prę sumit. C. de iniur. l. si non conuicij. & ff. ad l. cor. de sica. l. j. Præterea si propinquus corrigendo propinquum modum excedat & membrũ debilitauerit, tenetur C. de emenda. propin quo. l. j. Nec iudex excedat modum. nam sicut priuatis, ita magistratibus prohibitũ est illicita facere. ff. de iniur. l. nec magistratus. Et vr̃ econtra ꝙ non teneatur, quod iudex fecit causa hebendi veritatem exercendo suum officium, uõ animo interficiendi, nec debilitandi, quare teneri non debet arg. ff. de verb. sig. l. semper. nam voluntas & propositum. &c. ff. de furt. l. quæ iniurie. & pro hoc de fur. l. de sica. Præsumit enim princeps bonũ de officialibus suis nisi contrarium probetur manifeste. ff. de offi. præsi. l. j. in fi. Nã præsumitur iudex causa exercendi suum officium fecisse, non animo occidendi, uel nocendi. ff. de iniur. l. iniuriarũ. §. j. Et si aliqua culpa committitur per iudicem in excedendo modum, non tenetur.

17 l. corne. de sica. Nam in delictis lata † culpa non comparatur dolo. ff. de ficar. l. in lege. Item officij necessitas impunitũ suadet remanere, quod alias coerceri debet ff. de ijs quibus vt indig. l. post legatum. in. §. aduocatum. & l. tutorem. Præterea non oportet in dubio esse quo animo fecerit et idem præsumendum quia zelo iustitie potius, & officij vigore q̃ malitiose & malo consil. ff. vi bonorum rapto. l. ij. §. si publicanus. C. de acquiren. possessio. l. si minus. ff. pro socio. l. merito, & pro hoc. C. qui accusa. non possunt l. secunda in fi. vbi tutor ex officio de falso accusans producens instrumenta si non probat præsumitur non calumniandi animo fecisse accusationem, nisi euidenter hoc probetur, vt cum de alio præsumitur eo ipso ꝙ non probaret C. de aduo. diuer. iudi. l. ij. Solutio, dicunt quidam ꝙ si apparet quod fecerit ex dolo & voluntate tenetur alias autem non. si tamen cum aliqua culpa excedẽdo modum tenetur. C. de emenda. propinquo. l. j. bona enim est argumentatio de potestate domini argu. l. potestas. ff. de verbo. sign. Gui lo de Suzaria aliter sentit, & dicit ꝙ si iudex in quæstione modum excedendo aliquem debilitauerit, ꝙ tenetur, quia cum modum excedit fingere non videtur & punitur, vt quilibet extraneus. vt ff. de furtis l. tutor. & pro empt. l. qui fundum §. si tutor. & C. de episco. & cle. l. general ter quid plura? potest dici casus. ff. de iureturan. l. item apud labeonem.

18 Quid si probatum est † per vnum testem de veritate nunquid erit sufficiens iudicũ ad habendum torturam? videtur ꝙ non l. maritus. ff. eo. Præterea dictum vnius nõ inducit indiciũ sufficiens siue præsumptionem. ff. de dot. prę leg. l. theopompus. ff. quẽ admodum testa. aperi. l. j. §. fina. Et iura quæ loquuntur de indicijs quæ ad tormenta requiruntur loquuntur in plurali scilicet si indicia præcedant non autem indicium vt ff. eo. l. j. respon. & l. minus. §. ex causa. & l. fin. C. eo. l. cognitionaliter. & l. milites. pluralis enim loquutio singulari nõ acquiescit. ff. de manumis. testamẽ. l. liberos. §. fina.

19 Sed his non obstant. † dico vnum testem deponentem de veritate sufficere ad tortu ram habendam. ff. ad leg. iul. maiesta. si quis aliter, nec ob. lex maritus. quia ibi ideo non fuit tortus propter dictum vnius testis, quia ille testis erat familiaris producẽtis, & ideo dictum suum non fuit tanti effectus quod faceret indicium. Nec obstãt alia iura in quibus de indicijs sub plurali numero habetur mentio, quia illa pluralis loquutio vsu loquendi in singularitatem conuertitur ff. de verbo. signi. l. non est sine liberis. ff. de nego. gest. l. ait prætor. §. j. de origine iuris l. ij §. operatio docendi. ff. de condi. & demõ-

20 stra. l. falsa. in fi. Sed quid si iam fuit † probatum de fama, nunquid poterit procedi ad quęstionem? videtur ꝙ sic, quia probatio famæ æquiparatur probationi vnius testis ff. de testib. l. vbi numerus. Tu dic ꝙ non probat fama, sed inducit aliquod indicium ad confirmandas probationes. ff. quemadmodum testa. aperi. l. j. §. fin. vbi confirmat rem de qua agitur, a simili hic confirmat, non tamen per se facit validum indicium, est tamen res fragilis & periculosa, & plu-

© SCD - Université de Poitiers

rimum per aures malignantium artificiose transmissa, ff. de hered. insti. l. fina. ff. de pen. l. decurio. C. de officio recto. prouincie. l. re ctissimos. Nõ enim quelibet indicia sunt sufficientia ad tormenta habenda vt supra dixi. Sed si per famam esset aliquod indicium contra accusatum inimicum fuisse interfecti, vel alias eũ offenderet cũ lege præsumat eum malum. ff. eo. l. ij. §. præterea, de testi. l. iij. in princi. Item si se iactasset talis accusatus de malo minendo. arg. quod metu. l. metum. ex quibus cautis maio. l. uj. in princi. & melius ad leg. iul. maiesta. l. famosi. ibi aut aliquid fecit &c. C. si quis imperatori ma. dixe. l. j. Nam ex dictis mala pensamus. C. de officio ma. milit. l. paruum. & in authen. ff. de supellec. lega. l. labeo ibi, neminem puto &c. Item si accusatus visus fuisset fugere delato maleficio. nam fuga
21 †accusat fugientem, vt in authen. de exhiben. re. §. si vero etiam quidam. colla. v. & de episco. §. si quis autem. Item si cõsiliarius officio finito se absentat habetur pro confesso. C. de assess. l. consiliarios. ff. de suspec. tuto. l. pluribus. in fin. Item est indicium, si is contra quẽ fama laborat est prauæ conditionis, & homo qui talia facere cõsueuit. ff. eo. l. de minore. §. tormenta. ff. de accu. l. sicut. §. ijsdẽ crimini. Item si aliud fuerit indicium quod quilibet sapiens poterit per se perpendere secundum varietatẽ persone & qualitatem, tunc enim cum aliquid addendo prædictis indicijs vel alijs similibus & fama probetur, bene poterit ad tormenta procedere quamuis fama per se non sufficiat. Pone concessum esse iudicibus ꝙ secundum eorum arbitriũ possit torquere accusatos, aliquis est accusatus, & est fama ꝙ ipse fecit id de quo accusatur, & fama ita probatur, nunquid poterit iudex eũ torquere vigore confessionis ei facte? videtur ꝙ sic concedere enim arbitrium iudici nil aliud est dicere, quam procedat bona fide, & secũdum quod melius conscientia ei dictabit. dura tamen videtur hęc sententia, cum arbitrium de facto sine probatione videatur supplere non posse, cũ de iuris authoritate sit ꝙ legitima habeantur indicia & hoc indicium arbitro non videtur concessum. ff. ad macedo. l. ordine. §. j. Sed qd si continetur in statuto ꝙ non possit quis poni ad torturam, nisi contra eum habite fuerint probationes & magna indicia, ex quibus proceditur ad tormenta. vt dictum est? nã alia dicũtur. Quid si continetur in statuto ꝙ nemo torqueatur nisi indicia indubitata p̃cedãt vbi erit exẽplũ de indicijs
22 indubitatis? †certe si est camera habẽs vnũ aditũ & vnum exitũ & plures, de camera exit aliquis pallidus trepidãs & cũ cultello sanguinolẽto & nudo in manu & statim post exitum inuenitur homo occisus, certe ista sunt indicia ad probationẽ maleficij indubitata ex quibus non solum ad tormẽta, sed etiam ad pœnæ impositionem põt procedi. & ita intelligatur lex, sciãt. C. de probatio. ibi, vel indicijs & probationibus indubitatis &c. Et not. distinctionem, nã palliditas est verum indicium contra eum. ff. eo. l. de minore. §. tormenta. Delatio gladij nudi est aliud indicium nam de portantibus arma lex malum præsumit. in authẽ. de manda. princi. §. fi. & in authen. de armorum vsu l. j. lib. xj. Et est aliud indicium de indubitatis, & istud semper accidit. Pone, occiditur Titius in aliqua vinea vel fundo, accusatur de hoc Seius, sed de visu nulli testes deponunt ꝙ viderint istud homicidium committere, sed probatur cõtra Seiũ ꝙ ipse erat inimicus Titij. Item probatur per testes ꝙ ipsi viderunt Seium admonẽtẽ gladiũ contra Titiũ, ilẽ ꝙ tunc Seius fugit ẽpore perpetrati maleficij. Item ꝙ est vox & fama ꝙ eum inter fecit. certe ista quatuor simul coniuncta (quamuis per se non sufficiant) sunt sufficientia & indubitate probationes non solum ad tormenta, sed etiam ad cõdemnationem. argumen. l. sciãt. C. de probatio. Item est aliud exemplum de indicijs & probationibus indubitatis. defertur. Titius ꝙ fecerit occidere Seium, non tamen sunt testes qui hoc viderint, sed per indicia probatur ꝙ Seius est inimicus Titij. Item ꝙ Titius receptauit homicidã. Item ꝙ homicida erat domesticus & familiaris istius Titij. Item ꝙ vox est & fama ꝙ Titius fecit occidi Seium. item ꝙ se factauit ꝙ faceret ipsum Seium occidi & est homo de quo verisimile est ꝙ talia faceret. item ꝙ olim alie offense inter ipsos interuenerunt, ista simul coniuncta satis sufficiunt ad condemnationem non solum ad tormẽta, ita potest intelligi dicta l. sciãt. Non mirum si. plura simul cõiuncta (quia quodlibet de per se non sufficit) faciunt plenam fidem. argu. in auth. de fide instru. §. sed & si
23 nullus. duo enim †vel plura imperfecta cõficiunt vnum perfectum. C. de agricol. & censi. l. scimus. in princip. nam si non singula iuuant, multa quoque profunt l. sancimus. in princip. C. de testibus. & de excusatuto. l. prima. §. primo. Quid plura? de iu-

© SCD - Université de Poitiers

re est ꝙ ipsa principalis causa per argumẽta & præsumptiones cognoscitur & terminatur l.ij.quidem.ff. de re milit.l. non omnes.§.a barbaris.ibi, hoc liquide &c. cum l.de capitali causa cognoscitur.pro hoc eo. titu.l.desertorem.§.is qui.& in authenti.vt liceat matri & auie.§.illud. Curiosus autẽ iudex plura alia exempla poterit inuenire de indicijs indubitatis. Sed dixi ꝙ milites
24 non debent torqueri. † Quid de militibus nostri temporis? dic ꝙ possunt torqueri, cũ in assumptione militie non interueniant in eis multa, quę interueniebant antiquitus, ea quę veri milites obseruant, vel obseruare debẽt, quia priuilegio militari gaudere nõ debent, in auth, de manda, prin. in glo. quare non obseruant solennitates, non habentur pro militibus. argu, in l. si quis consortiũ C. de fan. epis. & cle. l. qualiter. versicu. eos quidem &c. pro hoc facit, C. de appellatio. l. comminationes. Nam & veri milites in quibusdã torquebantur. C. de re mil. l. proditores. Quid de cœlestibus militibus? dico ꝙ presbyteri non torquentur, clerici autem sic, de iure ciuili. C. de episc. & cleri. l. presbyteri. in glo. de aboli. l. fallaciter. Hodie autem de iure nouissimo per authẽ. frederici secus est, in feu. de statu. & consuetudi. §. statuimus. Præterea si militibus terrestribus est concessum, multo fortius cleri-
25 cis, C. de sacrosan. eccl. l. sacrosan. † Quid de iudicibus & aduocatis videtur ꝙ non possunt torqueri, sicut nec milites, vt C. de aduocat. diuer. in l. aduocati. Præterea sicut militibus est concessum, ne condemnati teneantur, nisi inquantum facere possunt ita aduocatis. ff. de re iudi. l. milites. primo respon. in glo. contrarium tamen obseruatur. Sed quero quid operetur fama in maleficijs, puta accusatur quis de homicidio vel alio crimine, accusator non probat nisi famam & publicam vocem, videlicet ꝙ accusatus illud maleficium commisit, nunqd ex tali probatione erit condemnandus? dico ꝙ non, quia fama non sufficit quare absoluetur. C. de eden. l. qui accusare. nam in criminibus probationes debent esse clario res luce meridiana l. sciant, C. de probatio. l. qui sententiam. ff. de pœnis, vnde fama
26 † nihil aliud operatur, nisi quia confirmat illas probationes illorum testium, qui non sunt exceptione maiores, Sed nunquid operabitur vt torqueri possit accusatus secundum tura communia? videtur ꝙ sic, argu. C. eod. l. qui sententiam & l. cum conditionaliter, & l. milites ibi inuestiganda, ff. eo. l. prima, in princi. §. diui. Sed hoc non credo verum, quia fama probata posset quis torqueri, & in hac sententia est dominus Lombardus Lupi. cũ fama probata inducat indicium ad alia indicia vt not. in q. quæ incipit, quid si non sit probatum supra eod.
27 † Quero an ab interlocutoria quæstionum absolutoria possit appellari, verbi gratia accusabam aliquem, petij ipsum torqueri, iudex interlocuendo, pnunciauit ipsum non fore torquendũ, ego volo ab hac interlocutoria appellare. nunquid possum, videtur quod sic. ff. de appel. l. ij. Imo iudex tenetur. l. præalle. si non recipiat appellationem. ff. de vi publi. l. lege iulia, propter hoc ego peto equalitatem, cum sibi permittere tur appellare si quæstionaretur, ergo mihi permittitur appellare si pronuntiaretur nõ quæstionandus. C. de fru. & lit. expen. l. fin. Nam quantũ ad indicia actor & reus equiparantur. ff. de re iudi. l. ij. de offic. proconsul. l. solutum. Item ab omni interloquutione per diffinitiuam sententiam non potest reparari, potest appellari. ff. qui satisdo gan. l. ab arbi. & de mino. l. intra vtile. sed hoc non posset reparari, ergo &c. Itẽ pro hoc, quia captio permitti non debet l. metus. C. quod met. cau. ff. de auro & arg. lega. l. vxor. sed hic esset captio mei, quia sic appareret de calumnia mea, ergo appellatur, vt ff. de ijs qui notan. infa. l. athletas. §. calumniatores. C. de aduocatis diuer. iudi l. j. Item quia iste preuentus nõ poterit torqueri in causa appellationis, cum transiuerit in rem iudicatam. C. de postulan. l. j. Nam cum in prima non appellatur, in secunda nõ est præiudicium. ff. quando appellan. sit l. fina. Pro hac parte non est quęstionandũ, denegat mihi ius, ergo appellari potest sicut supplicari. C. ne lit. penden. l. ij. & petitur restitutio vt ff. ex quib. caus. maio. l. sed & si per magistratum. de mino. l. ait prætor. §. j. de appel. l. si quis prouocatus, & facit. ff. qui satisda. cog. l. ab arbit. in authen. de colla. §. fin. autem, aliquando pro hoc. ff. de appellatio. reci. l. j. §. j. quando appel. sit l. j. in princip.

Contra credo ꝙ non possit appellari, ga a condemnatoria tantum lex permittit appelationem. ergo non est extendenda. arg. C. de procura. l. si maritus. ff. de appellatio. l. cum in vna. in princi. Item quia certi sunt casus a quibus ab interlocuutoria potest appellari. Sed iste non est de illis, ergo &c. argu. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. C. de senten. l. fin. & quorum appel. non recipi. l. ab executore. Nec est bo-

© SCD - Université de Poitiers

na ratio si permittitur appellari a condemnatoria, ergo ab absolutoria, quia fauorabilior est ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. & de adul. l. denunciasse, l. adrianus. ff. de actio, & obligatio. §. fina, Item quia inconueniēs sequeretur, si iudiciū prolongaretur, quia aut dicit is ꝙ a diffinitiua possit appellari, & tunc non potest reparari. C. de appel. l. si qs prouocatus, sed istud potest reparari in diffinitiua, ergo &c. Nam potest esse ꝙ iudex pronuntiauerit non quæstionandum, quia erat decurio, vt C. eo. l. decuriones. C. ad legem iul. maiesta. l. nullus. Sed tu dicas ꝙ non erat decurio & ꝙ adhuc poterit appellari, ff. de interdi. & relega. l. inter pœnas. Aut dicis quod non potest reparari, quia dicebat quæstionandum propter violentas præsumptiones, quia si dico ꝙ absoluatur in causa principali poterit & coram iudice appellationis quæstionari. Et ꝙ non sit appellandum probo, sic sententia interloquutoria est præparatoria ad diffinitiuam, quia præsupponit diffinitiuam & diffinitiua ad instar quasi videtur se habere per ordinem ad principalem, & quia pronunciat super principali videtur pronūciatum super ista.

Sed absolutoria negotio principali & quæstionibus sufficeret si vellet pronuncia re super incidēti idest super quæstionibus. C. de ordi. cog. l. iij. nam quasi omnes articuli processus trahunt ad diffinitiuam sententiam. ff. de mino. l. iij. §. primo ergo non attendendum ad illam interloquutoriam sed ad illam principalem absolutionem? quia videtur vt spectemus diffinitiuam sententiam super qua appellatur. ff. de mona. l. stipulatus, in fin. nam si appellatio admitteretur omnium ꝙ principalis remaneret in suspēso. ff. de mino. l. vitia vtile. C. quādo prouo. non est necess. l. prima. ergo non faciam istam diuisionem, cum sine diuisione possit procedi, argu. C. l. nulli. de iudi. & quia ibi sunt due prouisiones, & vna se habet ad aliam tanquam ad plenam spectatur illa. ff. quando appel. sit l. prima. §. solum. & quia a quæstionibus non est incipiendum. ff. eo. l. prima. in princ. C. vbi senator, vel clari. l. quoties. & ita procedatur ad iuramentū delationem. ff. de iureiuran. l. iusiurandū. Sed pone iudex retulit iusiurandum tu recusas iuste potest procedi contra te, sed potest protestari quod possit appellare a diffinitiua tunc ergo appellatur. C. de leg. l. generaliter. §. sed autem. nam non debet suspendi talis causa. ff. de iudi. l. per minorē & de statu homi. l. penulti. & hoc dicit lex. j. §. fina. ff. nil. no. appel. pend. Nec obstat contrarium quādo dicitur ꝙ generaliter actu &c. concedo si potest reparari in diffinitiua. sed in eius appellatione non poterit ꝙ nō quæstionetur, tamen non punitum puniam, non probatum probabo. C. de tempo. appel. l. per hanc, & ꝙ aliud sit in absolutoria, quam in condemnatoria. ff. de re iudic. l. inter pares. plures enim habemus quod vbi est sententia non appellatur. C. de episco. aud. auci. si quis litigatorum &c.

FINIS.

© SCD - Université de Poitiers

CASVS IN QVIbus pœna mortis specifice a lege est imposita, domini Guilielmi Bont.

SVMMARIVM.

1 *Lapidans christianum in Christi contemptũ est morte puniendus.*

Virginem rapiens, idolis sacrificans, officia turbans diuina, contra naturam luxuriãs, scienter rebaptizans, & qui in lapide crucem sculpit, morti debent tradi.

2 *Muricem emens & purpuram tingens, muros violans ciuitatis, & proditor principis puniuntur pœna mortis.*

Parricida, homicida, pacis violator, seditiosus, domini proditor, dominam adulterãs, adulter, condemnandum emittens, morte plectendi sunt.

3 *Carcerem priuatum tenens, furcas erigens, commilitonem feriens, & in bello fugiens, morti addicuntur.*

Sacrilegus, depredator, monete falsificator, bruto subiecta, & incendiarius est morte puniendus.

4 *Hostes adiens, seditioni fauẽs, patriam prodens, viarum aggressor & pupille corruptor, morti traduntur.*

Turbator pacis, hostibus arma præbens, leno, carcerem frangens, & captiuum dimittens morte plectuntur.

5 *Prægnantem necans, cedis autor, malandrinorum receptator, debilitatem fingens & ripas destruens morti subduntur.*

1 LAPIDANS christianũ odio nominis Christi. l. j. C. de iudæis.

†Qui virginem rapit l. j. C. de rapto. virginum.

Qui idolis sacrificat. C. de sarac. l. j.

Qui officia diuina turbat l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle.

Qui contra naturam luxuriatur. l. cum vir. C. ad leg. iul. de adulteris.

Qui scienter se rebaptizauit. C. ne sanctum baptis. reite. l. tij.

Qui in silice signum crucis sculpit l. j. C. ne liceat signum salua. &c.

2 †Qui emit muricem & tingit purpurã. C. quæ res vendi non possunt l. j.

Qui muros ciuitati violat l. fina. C. de rerum diui.

Proditor principis l. quisque. C. ad leg. iul. de adulteris.

Parricida. l. j. C. de his qui parentes occi.

Homicida occidi debet l. iij. C. de epis. aud. & apocali. xiij. c.

Frangẽs pacem iuramento firmatam c. j. §. si quis de pace. iura. firman.

Concitantes populũ dicendo viuat vel moriatur. l. j. C. de seditio.

Si seruus dominum prodit l. capitalium. §. igni. ff. de pen.

Seruus dominam vitiãs. l. j. C. de mulie. quę se proprijs seruis suppo.

Adulter. l. quamuis adulterij. C. ad leg. iul. de adulterijs.

Commentariensis qui reum mortis emisit l. ad commentariensem. C. de custo. reo.

3 †Faciens priuatum carcerem l. j. C. de priua. carce.

Frigens furcas propria authoritate l. iij. §. fi. ff. ad leg. iul. maiesta.

Miles sociũ commilitonem feriens l. omne delictum. §. si quis. ff. de re mili.

© SCD - Université de Poitiers

Qui in prepositum domini vel capitaneum manus intulit d.l.omne.§.qui manus.
Iudex qui pecuniam publicam subtraxit. insti.de publi iudi.§.si lex.
Miles qui fugit in bello integra acie. d.l. omne.§.qui in acie.
Qui maius sacrilegium facit l. sacri.ff. ad l. iuliam pecul.
Si actor castaldio vel procurator subiectũ depredauit l.vniuersi.C.vbi cause fiscales.
Qui monetã falsificauit l. fi.C. de falsa mo.
Mulier quæ se animali bruto subiecit l.mulier.xv. q.j.
Qui incendium facit l.qui ædes.ff.de incendio ruina & naufra.
4 †Confugiens ad hostes l. si quis aliquid.ff. de penis.
Fautores seditionis l.fautores.eo.ti.
Patrie proditor.C. de abolitio.l. fallaciter.
Latro in itinere vel nemore demore depredans l. capitalium.§.crassatores.ff. de pœn. fur.famosus.eadem.l.§.famosos.
Tutor corrumpens pupillam.l.j.C. si tutor eam &c.
Qui manus in se infert l. si quis aliquid.ff. de pœnis.
Miles turbator pacis l.fi.ff.de re mili.
Qui fulsit hostes & eis vendit arma.
Tenens puellam in lupanari in auc. de lenoni.col.vj.
Homines castrans l.j.C.de eunuch.
Qui effracto carcere fugit l.j.de effracto.carcerum.ff.
Miles custos qui captiuum dimisit l. si quis aliquid.§.miles.ff.de pœn.
5 †Qui prægnantem necat l.si quis aliquid.§. abortionis.ff.de pœnis.
Autor aggressure & violentie vbi cedes facta est l.quoniam.C.ad l.iul.de vi publi.
Recipiens malandrinos.eo.titu l.j.
Miles qui ne pugnet debitem se fingit d.l. omne delictum.§.continuum.
Iudex matrem familias in publicũ vocans. C.de offi.diuerso.iudi.l.j.
Qui ripas destruit.C.de niti agge.nõ rũpen.
Scribens falsum immunitatis instrumentũ l.j.C.de immunita.ne.conce.lib.x.

FINIS.

DE POENIS OMNIFARIAM COITUS ILLICITI, Tractatus Pauli Grillandi Castilionis Florentini Iurisconsul.

SVMMARIVM.

1 *Coitus carnalis non minus frequens est quã damnabilis.*
2 *Coitus crimina iuxta diuersas personarum conditiones sunt diuersa.*
3 *Coitus sacrilegus grauior est cæteris carnis criminibus.*

1 VIA carnalis coitus †criminis non minus frequens quam damnabilis vsus habet ob quem iura criminum reos huiusmodi diuersis pœnis prosequuntur l. si adulterium cũ incestu, & ibi glos. & Bart.& l. inter liberas & l.stuprum.ff.ad l.iul. de adulte.§.item lex iulia.insti.de publi.iudi.xxxij.q.j.& ij. adulterij malum & eadem causa & c.o. flagitia.nor.Card.in clej.de pen.Abb.Felly.& alij Cano.in c.j.& ij.extra de adul.& stup.& in c.vt clericorum de vita & hone.

© SCD - Université de Poitiers

cle, ad quem coitū aliquādo deuenitur mediante opera fortilegorum, & per maleficia de quibus supra diximus lib, præcedenti, ideo placuit post dictū tractatū fortilegio-
2 rum hunc immediate subiungere. †coitus enim crimina sunt diuersa secundum diuersas personarum conditiones & gradus, pro quibus diuersas iura statuere pœnas vt proxime diximus, ideo de his aliqua videa-
3 mus. †Et primo de sacrilegio quod cæteris carnis criminibus his maxime quæ secundū naturā perpetrantur grauius nuncupat. xxxij.q.vij. adulterij, & xxvij.q.j. sciendū.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium generaliter sumptum quid sit, et vnde dicatur.*

2 *Sacrilegium an sit crimen ecclesiasticum, an seculare.*

3 *Sacrilegium an comprehendatur sub nomine furti.*

Statutum quod de furto loquitur in sacrilegio etiam locum habere censetur.

4 *Sacrilegij diuerse sunt species.*

Sacrilegij prima species in personā committitur, secunda per coitum cū moniali, tertia autem circa locū sacrum fit, & quarta in rem eam scilicet auferendo.

5 *Locus sacer solus sacrilegium non facit.*

6 *Subtrahens rem ad vsum ecclesiæ destinatā nondum ei traditam, an sit sacrilegus.*

Statutum de sacrilegio puniendo tractans, de quo intelligi debeat sacrilegio.

7 *Sacrilegium verum & proprium quod dicatur & qualiter puniatur.*

Sacrilegium improprium quod sit.

8 *Sacrilegium largo modo sumptum quod sit & qua pœna reprimatur.*

Sacrilegiū qualiter de iure canonico sit puniendum.

9 *Sacrilegiū grauius illud dicitur quod in personam clericorum per iniectionem violente manus committitur.*

Iudæus super crucem immūditias proijciens an possit ut sacrilegus puniri.

10 *Sacrilegium cōtra personam ecclesiasticam commissum grauius est eo quod in loca sacra committitur.*

Crimina quæ ex coitu cum moniali habito oriantur.

Sacrilegium committitur si cum moniali copula carnalis habeatur.

11 *Stuprum & adulterium qualiter in eadem persona simul concurrere possint.*

12 *Crimina diuersa eodē actu committenti, an debeant pœnæ diuerse imponi.*

13 *Reus & separatim & de pluribus accusari & puniri potest, si eodem actu plura commiserit crimina specie diuersa.*

14 *Reus ex eodē facto de pluribus criminibus ab vno & eodem impeti & vexari non potest.*

15 *Vtilitas quæ resultare dicatur quod quis de diuersis criminibus specie differentibus ex eodem facto descendentibus puniatur.*

16 *Furtum in loco priuatū sacro factum quasi sacrilegium censetur.*

17 *Coitus carnalis cū moniali habitus qualiter in foro conscientiæ sit puniendus.*

18 *Copula carnalis cum moniali qualiter puniri debeat in foro contentioso de iure canonico.*

Monialem stuprās de iure ciuili debet capite plecti.

19 *Coijens cum moniali siue consentienti siue renuenti capite debet minui, & eius bona publicari.*

1
RIMO igitur quero quid est † sacrilegium generaliter sumptum. Respō. Sacrilegiū est sacre rei violatio vel eiusdem vsurpatio, vt dicit Bal. in l.tij. C. de furtis, in j.col. & Azo in summa eo.ti. in princi. & S. Tho. in summa secunda secundę qōne. xcix. art. iij. Ioā. lec. in summa cōfes. eo.ti. q.j. Secūdo videamus quare dī sacrilegium. Rñ. quod sacrilegium dicitur quasi sacrilegium, quia per illud res aut persona sacra ledjtur, ita dicit Bal. in d.l.iij. & Azo in sum. eo.titu. & alij prenominati in locis suis, Glo. tñ in c. sacrilegiū. xvij. q.iiij. alio modo describit sacrilegiū dicēs ꝙ sacrilegiū est sacre rei violatio siue in se siue in alio, siue sit res sacra

© SCD - Université de Poitiers

siue persona, deinde transit ad aliam descri ptionē, & dicit q̃ sacrilegiū est publici iuris trāsgressio, sed neutra istarū est bona, prior enim continet omnia membra diffinitionis siue descriptionis specie differentes prout requiritur sēdm quod diximus supra titu, j. in prin. secunda ē non valet, quia est nimis generalis secundū quam sequeretur quod omne delictū per quod transgreditur publici iuris ordo esset sacrilegiū ex quo transgreditur publicum ius, & ideo teneas diffinitionē Bal, & aliorū quam supra dixi quę est melior. Tertio quot requruntur ad hoc vt sit sacrilegium & puniatur pœna sacrilegij vide Bal. & Saly. in d. l. iij, C. de furtis. Azo. in summa eo. tit. & Bar. in l. diuus.

2 & l. sacrilegi. i prin. ff. ad l. iul. pecu. †Quarto quero an sacrilegiū sit crimē ecclesiasticū vel sęculare, ita qd illius cognitio & pœnæ impositio spectet ad solū iudicem ecclesiasticū vel secularē & dic breuiter qd est crimē mixtū vtriusq; fori. c. cū sit generale, & ibi glos. Abb, & alij de foro competen. l. si quis in hoc genus. C. de epis, & cle. & ff. ad leg. iul. pecul. l. diuus, & l. sacrilegij. & l. sacrilegi, & ff. de pœn. l. aut facta. §. locus. cap. quod proposuisti. de foro cōpe. xvij. q. iiij. c. sacrilegium c. si quis clericus, si quis cōtu max. §. j. & cap. si quis suadente diabolo, & propterea dico q̃ tā iudex ecclesiasticus q̃ secularis poterit procedere contra laicum pro isto crimine, & habebit locum præuentio inter eos. & vt dicit Abb. in d. c. cum sit generale, & Archi. in c. fœlicis. de pœni. lib. vj. & Card. in cle. j, eo. tit. & Azo in summa

3 eo. tit. †Quinto quero an appellationi furti veniat sacrilegium, quando tractatur de subtractione sacrarum rerum dic quod sic. vt l. sacrileg. ff. ad l. iul. pecula. quia quo ad pœnam sacrilegium est furtum, immo plus quam furtum est punibile, licet aliquid non sit proprie sacrilegium d. l. sacrilegi. in secū do respon. Et ideo dicit Bal. in d. l. iij. C. de furtis quod statutum faciens mentionem de furto habet locū ettam in sacrilegio, & sic tenet quod subtractio rei sacre continetur sub ,ppria vocabuli significatione furti.

4 †Sexto videndum est quot sunt species sacrilegij. Respon, quod multe sunt secūdū quod dicit Cardi. in d. cle. j. de pen. in secundo not. Bal. tamē in d. l. iij. melius cæteris iudicio meo ponit quatuor species sacrilegij quamuis primo dicat quod tribus modis cōmittitur sacrilegium. Prima enim species est quæ committitur in personam violando scilicet percutiendo vulnerando vel occidendo clericū, vel monachum seu aliū religiosum, vel personam ecclesiasticam c. si quis suadente diabolo. xvij. quæstio. iiij.

Secundo fit sacrilegiū per coitum habitum moniali sacrata. xxvij. q. j. impudicas. & l. si quis in hoc genus. C. de epis, & cleri.

Tertia species est quæ fit circa locum sacrum, scilicet quando locus publicus sacer sicut est ecclesia violatur vel illius cemiterium. in destruendo deuastando vel occupando aut eius immunitates infringendo c. frater. xvij. q. iiij. Quarta species sacrilegij est quæ cōmittitur in rem, scilicet auferendo rem sacram, & illam alibi asportando & contrectādo rē ipsam, & istud tribus modis committitur secūdū ius canonicum. Primo cum subtrahitur aliquid sacrum de loco sacro. & in hoc concordant ius ciuile & ius canonicū. xvij. q. iiij. si quis cōtumax §. sacrilegium. & est glos. in c. sacrilegium. eadem causa x. q. & l. diuus, & ibi Bar. ff. ad leg. iul. pecu. Secundo quādo res sacra auferitur de loco non sacro. Tertio quādo nō sacrum de sacro d. c. si quis contumax. §. sacrilegium. & per dictam gl. in c. sacrilegiū. & not. in c. conquestus. & c. cum sit generale. de foro cōpe. iste due vltime species nō dicuntur sacrilegium de iure ciuili, sed sola

5 prima. †Et sic nota quod de iure ciuili locus sacer solus non facit sacrilegiū quādo tractamus de sacrilegio qd consistit in subtractione rerum ettam quod res essent subtracte de loco sacro publico sicut est ecclesia non dicitur sacrilegiū de iure ciuili quādo res non erat sacra, ita dicit Azo in summa. eodem titu. & Barto. in d. l. diuus, Bald. & Saly. in d. l. iij. si quis igitur querit an sit sacrilegium de iure ciuili, & q̃ pœna sacrilegij puniatur debent ista duo concurrere, primū est quod res sit sacra item quod sublata sit de loco sacro ita dicit tex. & ibi docto. & maxime Bartol. in dicta l. diuus vbi dicit hanc esse communem opinionē illud autem quod dicitur in dicto c. sacrilegium cum glo. in cap. si quis contumax. §. sacrilegium. xvij. quæstio. quarta procedit & habet locum de iure canonico in terris ecclesiæ vel inter ecclesiasticas personas in foro ecclesiastico iuxta notata per docto. in c. solite de maio. & obedien. & in capi. per venerabilem qui fil, sint legiti. & in capit. nouit. de iudi, Sed contra ista oppo. de. l. aut facta. §. locus. ff. de pœn. vbi dicitur quod locus facit vt idem factum sit furtum vel sacrilegium & capite luendum vel minori supplicio sit puniendum glos. in lege diuus

© SCD - Université de Poitiers

soluit hanc contrarietatem, & dixit quod est verum quod locus sacer facit sacrilegiũ si res facta inde auferatur a lias non, quia si diceretur esse sacrilegium cum res non sacra de loco sacro subtraheretur esset cõtra textũ in d. l. diuus, vbi dicitur quod si quis rem prophanam apud edem sacram deposi tam furto subtraxerit furti tenetur non sacrilegij. Bar. vero in eadem l. diuus approbat eandem solutionem quam dicit quod doc. communiter tenent, eandem etiam tenent Ba & Saryc. in d. l. iij, & Azo in summa eo. tit. Archi. in dicto c. fel cis in prin.

6 † Vlterius quero an subtrahens rem quę erat destinata ad vsum ecclesiæ nondũ tamen era. tradita ipsi ecclesiæ an committat sacrilegium dic secundum Bal. in d. l. iij. qd non, quia res non dicitur sacra nisi postquã vere & effect. taliter quo ad dominium, & possessionem deuenerit ad ecclesiam maxime quando agitur de pœna sacrilegij inferenda de iure ciuili per ea quæ supra dixi m. s. Vltra prædicta etiã quero quid si in statuto fit mentio de sacrilegio puniendo, an debeat intelligi stricte sacrilegium secũdum quod intelligitur de iure ciuili, vt supra dix mus, vel iuge secundum ius canonicum, & dic quod debet intelligi de sacrilegio stricto sec indum quod intelligitur de iure ciuili ratio est, quia statuta sunt de iure ciuili, vt per Bart. late in l. omnes populi, ff. de iustitia & iure. ita dicit Bald. in d. l. iij in ij co. in versicu. sed dubitatur. Post hæc videndum est quæ sit pœna sacrilegij, & dic breuiter secundum Bartol. in d. l. sacrilegij. quod ad habendum plenam cognitionem pœnarum huiusmodi criminis scie-

7 um est quod triplex est sacrilegiũ, † quoddam enim est sacrilegium quod dicitur verum & proprium sacrilegium quod est qũ subtrahitur sacrum de sacro loco hoc est publice, & ad publicum vsum consecrato sicut est ecclesia publica ordinaria, vt l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. & d. l. sacrilegij in princ. & isto casu capite puniuntur qui, in id incidũt d. l. sacrilegij. in prin. & d. l. si quis in hoc genus. & l. aut facta. §. locos ff. de pœn. declarata, vt supra. Idem est si ted tur templũ publicũ sacratum, vt per Bar. in d. l. sacrilegij. eadem quoq; pœna puniuntur qui violentas manus in personas ecclesiasticas intecerunt d. l. si quis in hoc genus. & ibi Bald. C. de episc. & cle. Quoddam vero non est proprie sacrilegium, sed quasi sacrilegium, quod est quãdo quis subtrahit rem etiam sacram de loco sacro non tamen publice sacro, sed priuato prout est oratorium quod sit quandoq; in domo istorum magnatum aut nobilũ & consecratur idem de oratorio hospitalis priuati iuxta ea quæ hũr in c. ad hæc. de relig. domib. & in cle. quia contingit. eod. titu. & per Fely. in c. de quarta. de præscrip. & ista dicuntur loca sacra priuata, idem est de edicula presbyteri posita iuxta ecclesiam vel canonica clericorum, ista non dicuntur esse loca publica sacra sed priuata, & ideo q̃ subripuit rem de locis prædictis, non tenetur pœna sacrilegij de qua supra, sed quasi sacrilegij q̃ erit minor sacrilegio & maior furto & iuxta qualitatem facti & personarum conditionem quandoq̃ erit maior, quandoq; minor. vt in d. l. sacrilegi. in ij. respon. & ibi Bar. qui hoc modo declarat l. illam si recte considerentur verba sua, & hoc modo intelligitur tex. in l. sacrilegi. in princ. & l. di-

8 uus. ff. eo. titu. † Tertium est sacrilegium qd large & improprie dicitur sacrilegium de quo loquuntur iura in l. j. & ij. & iij. C. eod. titu. de cri. sacrile. quod est qũ quis diuinã legẽ & eius dispositionẽ offendit seu quouis modo eius intellectum etiam per negligentiam violat. Itẽ disputare de authoritate principis scilicet imperatoris vel papæ & dubitare ne dignus sit quem Imperator ad aliquod officium deputauerit vel quod imperator illum eligere non potuerit hoc crimen dicitur habere instar sacrilegij, vt d. l. ij. C. eo. titu. & sic dicitur improprie sacrilegium, & isto casu similiter erit pœna arbitraria. d. l. sacrilegij, vide Bar. in d. l. sacrilegij in versic. tertium genus sacrilegij &c. & Bal. in d. l. iij. & Azo in sum. eo. tit. in prin.

De iure autem canonico distinguemur de illa prima specie sacrilegij quę committitur per impositionem violẽte manus in clericum seu aliam personam ecclesiasticam & est pœna maioris excommunicationis. vt in cap. si quis suadente diabolo. xvij. q. iiij. a qua quis non potest nisi a sede apostolica liberari episcopus. n. vel alius ordinarius non habet facultatem absoluendi ab ista excommunica. vt dicunt doc. in d. c. si quis. & per Fely. in d. c. cum sit generale in ij. col. de foro competen. fallit tamen in casibus de quibus in c. ij. de senten. excommuni. aut loquimur de alia specie sacrilegij quæ consistit in re sacra puta in corruptione vel demolitione ecclesiæ aut in asportatione rerum sacratum & erit pœna excommunicationis minor vide tex. qui grauiorẽ imponit pœnitentiam pro isto crimine in

cap. de

© SCD - Université de Poitiers

c. de viro, xij. q. ij. a qua per episcopum vel ordinarium loci absolui poterit c. quisquis. §. penulti, xvij. q. iij. in alijs vero casibus minoribus erit pœna pecuniaria, vt d. c. si quis in prin. †Gravius enim sacrilegium quod committitur in personam est illud qd fit per impositionem violentæ manus d, c. si quis suadẽte. & l. si quis in hoc genus, C, de epis. & cleri. Borũ vero quæ cõmittuntur in locis sacris grauius est illud quod committitur cõtra ecclesiã publicam sacratam quod tanto grauius est crimẽ quãto dignior & excellentior erat psona vel locus vtroq; casu. l. sacrileg. in princi ff, ad l. iul. pecul, & ibi bar. & d. c. si quis suadente, & d. l. si quis in hoc genus. Sacrilegũ vero quod committitur in rem sacrã, illud quidem grauius est & magis horrendũ quod cõmittitur contra sacramentũ eucharistie, quia dr̃ committi contra Christũ directe, cetera vero quæ committuntur contra alia sacramẽta nõ dicuntur adeo horrenda ita dicit do, lo, lec, in sum con. eod. titu, de fortile. q. iiij. Quero hic quid de iudæo qui protecit immũditias super crucẽ quãdo publice deferebatur ad processionem, dum transirent ante domũ hebrei dicte immunditie projecte fuerũt, an illud sit sacrilegium & posit per vtrunque iudicẽ procedit in hac causa contra hebreũ & puniri & qua pœna dicit Per, de Ancha, quẽ vide in consi. suo xiiij, quod sic de quo diximus supra titu. proximo q. x. vbi adest quæstio specialis de pœna vero violationis monialiũ quæ fit per coitum dicetur infra sed quia non intendo hic tractare totã materiã sacrilegiorum ne longius diuertar ab ordine prime mee intentionis quæ fuit declarãdi materiã coitus & illius pœnas ideo his præmissis pro aliqua intelligentia istius criminis deuenio nunc ad materiam nostrã.

10 †Et dico quod grauius est sacrilegium & scelus quid committitur contra personã sacram siue ecclesiasticã quam illud quod cõmittitur cõtra loca vel bona sacra, quia sanctitas loci ordinatur ad sanctitatem hominis, vt dicit S. Tho. in secũda secũde q. xcix arti. iij. ver, dicendũ, & Ioan, lec, in sum, confes. eo. titu, de sacrileg. iij. per Archi. in d. c. felicis de pen. lib. vj. & Cardi. in d. clemen. j. de pen. Ideo videamus nunc de sacrilegio illo quod perpetratur ex coitu habito cum moniali, & antequã ad vlteriora procedã. Quero quot crimina ex coitu huiusmodi cum moniali exoriũtur. Respon. quod tria secundum glos. in c. virginibus. xxvij. q. i. scilicet sacrilegium, incestus, & adulterium tu vero dic quod immo quatuor oriuntur sacrilegium incestus adulterium & stuprũ. Sacrilegũ dico committitur, quia persona sacra lesa reperitur per violationẽ sine defloratione, & optimũ quod prius habebat priuilegium virginitatis amisit, vt d. c. virginibus & eadem causa & q. impudicas, Secundum quod committitur crimen est incestus, quia sponsam dei violauit qui est pater noster & illã est conũcta nobis in Christo per affinitatem secundum spiritum xij. q. ij, qui abstulit, & in c. j. & ij. de cog. spiritua, & est glo. in d. c. virginibus. Tertium est adulterium quia sponsam alterius violauit, quia monialis est sponsa Christi d. c. virginibus, & ibi glo, Quartum erit stuprum, quia vere virginem honeste viuentẽ stupravit l. inter liberas, & lege stuprũ. ff. de adulte, vide egregium text. in c. si qua monacharum. xxvij. q. j. in quo fit mentio de vtroque dicitur enim quod si qua monacharum in lapsum adulterij ceciderit, aut in stupri fue-

11 rit deducta voraginẽ, †Et licet impossibile esse videatur quod ista duo crimina stuprum & adulterium simul & semel eodem tẽpore & in eadẽ persona concurrere possint ex quo alterũ præsupponit illã esse solitam, alteram vero coniugatã d. l. si adulterium cum incestu. & l. stuprum. ff. ad leg. iul. de adulte. & §. item lex iulia, institu. de publi. iudi. & l. i. C. eo. titu. Solu. verum est quod ista duo crimina sunt incompatibilia, & ideo vtrunque in eadem persona eod. tẽpore concurrere nõ possunt est verum vno respectu quando tenderent ad eundem determinatum finem dicta l. si adulterium. & l. stuprum, sed diuersis respectibus bene concurrere possunt in eadem persona vt est in casu nostro monialis enim quo ad carnẽ est vera virgo intacta, quo ad spiritum vero dicitur esse nupta coniugio spirituali, & sponsa Christi per votum professionis sue vnde non impeditur istorum duorum concursus, vnum in spiritu, alterum vero in corpore siue in carne, vt late diximus supra li. præcedenti, quæstio. vij. in princip. argumento textus in c. excommunicamus el primo, & lo secundo in princi. de hæreti. in antiq. vide not text. qui loquitur de monialibus & expresse dicit quod monialis per peccatũ carnis committere potest stuprum & adul-

12 terium, xxij. q. j. si qua monacharum. †Et ex præmissis etiam insurgit aliud dubium, nũquid ista quatuor crimina de quibus supra, quando ex vnico concubitu orta fuerunt sint quatuor crimina separata in for-

© SCD - Université de Poitiers

ma & substantia, & ita quod ipsorum reus posit de vnoquoque accusari pariterq; puniri, & pœna ex vno secuta alterũ non impediat ac si ex diuersis factis cum diuersis personis facta fuissent. Respõ. articulus iste in veritate est subtilis, & disputabilis, quãdo ex eodem facto plura oriuntur crimina, an reus posit de pluribus accusari & pluribus etiam pœnis puniri glo. enim in dicto capi. virginibus, dicit qd illa dicuntur plura crimina nomine tantum non autem effectualiter in substantia, & sic respectu accusationis sunt diuersa, quia reus pôt de quolibet ad libitum accusantis deferri, sed quo ad effectũ respectu per omnia iste reputantur pro vno, & sic secuta pœna ex vno reus ipse a cæteris liberatur, ex quo in veritate non fuit nisi vnum factum, ideo fiscus debet esse vnica pœna contentus ad similitudinem duorũ plurium vt reorum pro eadẽ summa insolidum obligatorum quorum si vnum totaliter creditor exegerit cæteri liberantur l. secunda. & ibi Barto. ff. de duo, reis. fatetur tamen illa glo. quod vbicunq; ex eodem facto plura oriuntur crimina qd pœna vnius magis aggrauatur ratione adiũcti criminis, vt habetur in l. si adulteriũ cũ incestu. & ibi Bart. ff. de adulte. & xxxij. q. vij. quemadmodum §. sunt enim sed Barto. in dicta l. si adulterium cum incestu. in ij. cõsum. in versicu. vlterius quero tenuit contrarium quod reus vtique poterit de omnibus puniri, & sic pro vno facto pluribus & diuersis pœnis puniri, idem etiam tenet gl. in dicta l. si adulterium cum incestu. in versicu. occurrunt quam sequitur ibi Barto. & idem Bartol. in l. senatus. ff. de accu. & clarius etiam Bartol. in l. qui de crimine. C. de
13 accusa. † Concludens in effectu quod quotiescunq; ex eodẽ facto plura oriuntur crimina specie diuersa, reus poterit de pluribus separatim accusari, & de pluribus quoque puniri, sed si super vno fuisset in causa conclusum, adeo qd sola expectaretur pronũtiatio debebit superfederi super ipso crimine & expectati donec causa super altero expediatur vsque ad dictum terminũ, adeo quod quis vnica sententia duplici crimine reus declaratur & pluribus diuersis pœnis afficitur & satisfacere tenetur quod est verum quando esset pœna pecuniaria bonorũ vel alia huiusmodi, non autem quando esset pœna vltimi supplicij vel mutilationis membri, quia isto casu pœna semel cõmissa & executa in corpore amplius reiterari non potest, quia mors vnica est quæ omnia soluit. §. deinceps, in authen. de nup. & l. vulgaris, & ibi Bartol. ff. de fur. vide Bart. in dicta l. si adulterium cum incestu, in secunda colum. versicu, sed quid releuat &c. quibus non obstat text. in dicta l. senatus. ff. de accusa. vbi de homicidio, & parricidio notatus vnica duntaxat pœna punitur, quia patet responsio per supra proxime dicta, nam morte semel executa non pôt amplius reiterari, & ideo vnius pœna vtrunque soluit, quia de vtroque est pœna mortis, vt l. prima. ff. ad l. pomp. de parrici. & l. tertia. §. fina. ff. ad leg. corne. de sica. Bartol. autem in dicta l. si adulterium cum incestu. aliter respondet ad dictam l. senatus, & dicit quod illa duo crimina de quibus ibi, nõ sunt æque principalia, vt principales species separate, sed vnum est tanquam genus quod est homicidium, alterũ vt species sub suo genere comprehensa, nos autem loquimur quando sunt plures species criminum separate & æque principales, licet ex eodẽ fonte siue ex eodem facto procedât, & hęc est vera conclusio communiter approbata.

14 † Quæ hui auda est primo procedere qn esset vnus & idem accusator qui vellet eũdem reum de pluribus criminibus impetere, quia ab vno tantum non posset diuersimode vexari ex eodem facto vt supra sed bene a pluribus ita dicit Bartol. in dicta l. qui de crimine, & ratio est illa, quia exceptio rei iudicatæ super vno remoueret eundem accusatorem super alio prosequentẽ, & hoc maxime quando lata esset absolutoria super vno quæ parit exceptionem super alio contra eandem personam non autem contra diuersam, sed quæ est ratio quare potius ista exceptio remouet eundẽ accusatorem, & nõ diuersum, ratio potest esse ista quam nunc consideraui, quia quando reus fuit semel absolutus ab vno crimine si idem accusator vellet iterum agere super alio crimine ex eodem facto descendente censetur calumniari velle contra ipsum accusatum, ideo iura ipsum repellunt ab accusando, quia in eo facto in quo semel succubuit non debet iterũ admitti quæ ratio nõ militat contra tertium, vide Bartol. in dicta l. qui de crimine, & ibi Bald. & Abb. in c. transmisse, de eo qui cog. con. vxo. sue. vbi secutus fuit dictum Bar. in dicta l. si adulte-
15 rium &c. † Sed quero quæ vtilitas resultat ex hoc quod quis posit de pluribus criminibus specie differentibus, quando ex eodem facto descendunt, accusari & puniri, quando ex quolibet crimine imponitur

© SCD - Université de Poitiers

pœna mortis vt est homicidium & parricidium, de quibus diximus supra, item adulterium & incestum vt dicta l. si adulterium cum incestu, in princip. cum mors vnica sit quæ omnia soluit, & est actus qui non potest de nouo reiterari, vt l. vulgaris, & ibi Bartol. ff. de fur. & diximus supra proxime respon. Bar. in d. l. si adulterium &c. in ij. colum. versicu. quero quid releuat &c. vbi dicit quod hoc est vtile & prodest in pluribus, & primo quia si sit lata sententia absolutoria super vno poterit ab alio dico non ab eodem accusatore accusari super alio, vt dicta l. qui de crimine, item si sequatur condemnatoria prodest in hoc, quia sepius per statuta pœna adulterij, vel alterius criminis quæ de iure ciuili est vitiumum supplicium alleuiatur & fit pecuniaria item prodest in hoc quia vnius pœna augetur propter aliud vt grauius puniatur, ita tenet gl. in dicta l. si adulterium cum incestu, in princip. & ibi Bartol. in dicto versi. quero quid releuat in fin. pro quo facit in argu. text. in l. sacrilegi. in ij. responso. ff. ad leg. iul. pecu.

16 †vbi si furtum fiat in loco priuatim sacro dicitur quasi sacrilegium, & punitur plusquam furtum, & minus quam sacrilegium, de quo diximus supra in princi. istius quæstio. Pro resolutione igitur supra dictæ quæstionis note per glo. in dicto capit. virginibus. dico quod glo. illa dum vult quod fiat diuersa crimina respectu accusationis eo quod sit in electione accusatoris super quo ex dictis criminibus velit instituere accusationem, quæ postquam semel instituta est, nõ licet postea super alijs criminibus alias diuersas accusationes proponere, sed in hoc male dicit, per ea quæ supra proxime diximus, quia si sunt plura crimina specie differentia, licet descendant ex eodẽ facto possunt institui plures accusationes, & imponi plures pœnę, vt supra proxime dictum est, posset saluari dictum glo. in vno casu scilicet quando lata esset sententia absolutoria super vno ex dictis criminibus quod non liceret accusatori intentare iudicium super alio dicta l. qui de crimine, & ibi Bart. alias dictum glo. saluari non potest loquendo in foro iudiciali, quia etiam de iure canonico quoties ex eodem facto plura crimina oriuntur possunt plures accusationes institui & plures pœnę imponi, ita dicit expresse glo. relata ad text. in capitu. elegantes, xxiij. quæstio. v. in versicu. si adulteriũ, idem tenet Archi. in dicto cap. virginibus. per tex. in d. l. qui de crimine quem ipse allegat ibi si vero loquimur in foro conscientie prout ipsa glo. postea dicit aliud esset dicendum scilicet quod vna pœna tãtum puniretur sed grauius propter alia crimina annexa, quia si vna sola qualitas aggrauat delictum multomagis vnum delictum separatum aggrauat aliud delictum hoc idẽ tenet Bartol. post glo. in dicta l. si adulterium

17 cum incestu. †Quibus sic declaratis deuenio nunc ad expeditionẽ quæstionis nostre & quero quibus pœnis punitur qs pro isto coitu habitu cum moniali. Respon. aut loquimur in foro conscientie aut in foro contentioso canonico aut in foro ciuili. Primo casu quando sumus in foro conscientie est pœna excommunicationis & exclusionis a consortio aliorum professorum siue monachorum siue monialium, quia debent omnino ab aliorum monachorum siue monialium consortio expelli qui hmõi impudicitie se immiscuerint, & in aliquo loco arcto sine carcere ipsius monasterij intrudi ad agendum perpetuam pœnitentiam, ita quod in solo mortis articulo si digne & congrue pœnituerit non neget viaticum eucharistie, vt in c. impudicas, & c. virginibus. xxvij. quæstio. j. & nota quod non sunt abiciende extra monasterium, ita quod vagare possint, sed nitudende vt supra ne cum alijs conuersentur tanquã oues morbose, ne alias aut totum ouile inficiant ita no t. & expresse dicit Archi. in c. peruenit. xxvij. quæstio. j. pro quo facit tex. in capitulo in ecclesiasticis. §. fina. de imaio. & obedien. quem vide ibi. Ea enim quæ proxime diximus habent locũ in clericis Laici vero excommunicãtur nec vnquam admittuntur ad communionem fidelium nisi publicam, & idoneã de scelere ipso egerint pœnitentiam dicto capitu. impudicas, & cap. virginibus. & ibi glos. & per Archi-

18 dia. in dicto cap. peruenit. †Secundo vero casu quando sumus in foro contentioso coram iudice ecclesiastico Clericus cuiuscunque sit gradus vel dignitatis deponitur ab omni ordine sacro & officijs ac beneficijs omnibus priuatur, & intruditur in arctum monasterium ad agendum perpetuã pœnitentiam laicus vero excõmunicatur, vt dicunt hæc duo capitula xxvij. quæstione prima si quis episcopus &c. si qua monacharum. De iure autem ciuili pro isto crimine est pœna mortis l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & cle. qui tex. loquitur generaliter de quacunque iniuria illata ecclesiæ monasterio vel personis ecclesia-

© SCD - Université de Poitiers

ficis quod probatur esse in ratione, nam in quolibet sacri ego o ifis scoi us i est adulterium & incest m, vt supra proxime conclusimus pro qu bus criminibus nu li dubium est quod est pœna capitis d.l si adulteris cum incest i.iff de ad ilte. & l.quãu s §. fi.C.eo.titu.vbi dicit tex.sacrilegos alienarum nuptiarũ gladio puniri oportet, multomag s gladio pu ie dus est qui est f crileg s d u narũ nuptia um dicto capitulo si q ia m nacharum a gu.capi.solite. de mato & ob diten.& vide do.lo l c. n fum.con fesc d tit i.q.præst.o. ij.pro quo facit et am tex. l.sacril gi.in pr nci.iff d leg.iul. pecu q i a hic vi latur facr im de sacro. &c. Sed prædictis oppo. de l.r tores in fin.C.

19 de ep f.& cleri. † vbi dicitur quod siue volentibus siue nolentibus mulier bus siue fa cratissimis monial bus pati carnalem concubitum in omnem euentum ille sacrilegus punitur pœna capitis, & omnia eius bona publicantur, quæ applicantur d cto monasterio, & supra n catu nostro nulla est facta mẽtio de bonorum publicatione, solu. illa lex procedit qũ ex parte viri interuenit raptus, quia rapuit monialem de monasterio & illã postea violauit omnino puniturpœnis prædictis ipse raptor respectu illius violentie & rapine, ex qua fit in uria publica toti monasterio & monialibus q̃ intus habentur. & ideo non attenditur nec considerabatur voluntas illius rapte, sed magis considerat generalis iniuria monasterij, & ideo gravius punitur d ctorum bonorum publicatione nos autem loq imur quãdo nullus interuenit raptus, sed sola defloratio monialis occulta, de quo quidem crimine raptus & eius pœnis dicetur infra eodẽ quæstio.x vi tract bitur de raptu monial s sacre item & mulier s prophane virginis vidue vel nupte honeste viuentium, & quid de raptu meretricis causa libidinis.

SVMMARIVM.

1 *Coitus nepharius seu incestuosus qua sit punitione coercendus.*

Peccatum contra naturam humane societatis quod sit, & quod contra naturam humani sexus.

2 *Peccatum contra naturam humani generis quod dicatur.*

Clerici pro omni fornicatione decennio debent pœnitere.

Clericus in foro iudicialis canonico deponi debet pro peccato contra naturam commisso.

3 *Episcopus si per adulterio & minoribus criminibus dispensare potest ne deponatur clericus.*

Adulterium simplex in clerico an puniatur pœna d positionis, aut suspensionis tãtum.

4 *Episcopus in quibus casibus et de quibus criminibus dispensare possit.*

5 *Copula carnalis nepharia in figura matrimonij habita, qualiter puniatur.*

6 *Ignorantia & minor ætas excusant a nuptijs illicitis, & penis illicite eas contrahentibus inflictis.*

7 *Contrahentes matrimonium in gradu prohibito qualiter iure antiquo Codicis, & qualiter iure nouo auctenticorũ puniãtur.*

8 *Filij ex nuptijs incestis nati an succedant in bonis parentum.*

Filij incestuosi & ex coitu damnato nati, nedum successionis, sed & alimentorum sunt incapaces.

9 *Alimenta de iure canonico filij ex quantũuis damnato coitu natis non sunt denegandæ.*

Adulterũ & incestus pari pœna punitur.

10 *Concubitus incestuosus ignoranter perpetratus qualiter puniatur.*

11 *Pœna quãdoque infligitur pro crimine ignoranter perpetrato.*

1 ECVNDO quero quid de nephario † coitu, cũ quis tam audax & proteruus reperitur, qui cum propria matre, auia, seu alijs ascendentibus linea directa, aut cũ propria nia, nepte, ceterisque descendentibus eadem linea directa ausus fuerit se carnaliter commiscere, qua pœna puniendus sit. Respon. si loquimur in foro cõsc ntie erit pro pœnitentia excommunicat o sep em annorum, & vltra arbitrio iudicis sp ritualis, vt tanto tempore extra gremium ecc eliæ & communionem fidelium debeat commorari donec per cõgruã pœnitentiã deo & ecclesiæ satisfecerit. xxxtij. q. ij. hoc ipsum. §. j. vbi est casus & dicit ibi text. qꝰ

© SCD - Université de Poitiers

triplex pœna

istud dicitur crimen contra naturam humane societatis, aliud est quod fit contra naturam sexus humani, quod est quãdo quis cũ masculo se coniunxerit more sodomitico, Istud est quod fit contra naturam humani generis, & illud est quod fit cum brutis quę omnia puniuntur excõmunicatione vltra septennium tanto tẽpore quanto iudex ipse arbitrabitur considerata qualitate facti, personarum conditione, & animo delinquẽtis, vt dicto capitulo hoc ipsum, sed ea quę proxime diximus intelliguntur de laicis. Clerici vero decennio debẽt pœnitere nõ solum pro isto sed pro omni fornicatione lxxxij. distinctio. presbyter vbi dicitur qd olim presbyter secundum canones apostolorum pro fornicatione deponebatur hodie vero iuxta authoritatem beati Siluestri decem annorum indicitur pœnitentia cum maximis ieiunijs & abstinentia vt ibi dicitur qua pœna tam mulier quæ peccauit q̃ vir plectitur. ad hoc facit xxvij. quæstio. j. deuotam. In foro autem iudiciali coram iudice ecclesiastico, Clericus pro isto crimine debet deponi secundum ea quæ habentur in capi. at si clerici. §. de adulterijs. extra de iudi. vbi dicitur quod † Episcopus super adulterio & alijs minoribus criminibus sicut est stuprum simplex fornicatio & similia dispensare potest, quia pro criminibus huiusmodi non datur pœna depositionis, sed suspẽsionis vel alia minori pœna vt in c. significasti. de adulte. & c. vt clericorum. §. j. de vita & hone. cleri. in criminibus enim grauioribus adulterio in quibus grauiores inferuntur pœnę. f. depositio non licet episcopo dispensare ita dicit tex. in d. cap. at si clerici. §. de adulterijs in fi. in versic. sed non debet sed crimen incestus est grauius adulterio. xxxij. q. vij. adulterij ma lum ergo non debet suspensione sed depositione puniri propter criminis turpitudinẽ. d. c. vt clericorum, & hoc tenet glo. in d. c. at si clerici. §. de adulterijs. in versi. minora. in prin. & in fi. Quod videtur satis rationabile cum per istum coitum de necessitate duo crimina perpetrantur, aut adulterium & incestum si mulier erat nupta aut stuprũ & incestum si erat soluta, merito debet grauiori pœna puniri quam si vnum tantũ cõmisisset crimen, ita tenet glo. Bar. & docto. in l. si adulterium cum incestu. ff. de adulte. vbi dicitur de vtroque. Et licet ista opinio quod pro simplici adulterio sit pœna suspẽsionis & non depositionis sit fortasse verior de iure & magis æqua & probabilis, vt latius infra dicam in seq. q. communis tamen opin. canonistarum est in contrarium quod pro simplici adulterio in clerico sit pœna depositionis a qua opinione iudicando nõ esset recedendum, vide quæ dixi infra d. q. sequen. & in c. vt clericorum. §. j. de vita & hone. cleri. & ibi per doct. & nihilominus morabitur extra gremium ecclesię, & communione fidelium eo tẽpore de quo in d. c. presbyter. lxxxij. distin. & tandiu stabit do nec legitime purgatus ad pristina reuertatur officia. d. c. presbyter. & l. distinctio. ponderet pro quo facit bonus text. in cap. ij. de sortile. & quod ibi not. Abb. vbi depositus post peractam pœnitentiam & legitimã purgationẽ ad pristina restituitur. † Et signa hoc notabile verbũ quod episcopus super isto & alijs maioribus criminibus dispẽsare nõ potest de adulterio autem & alijs minoribus, sicut est stuprum & simplex fornicatio dispensare potest. vt in d. c. at si clerici. §. de adulterijs. & ibi glo. Abb. & alij scribentes, an autem episcopus possit generaliter dispẽsare in omnibus casibus exceptis illis in quibus reperitur prohibitus vel dicatur esse generaliter prohibitus, nec possit dispensare nisi in casibus a iure expressis vide glo. in dicto. c. at si clerici. in §. de adulterijs. & ibi Abb. & docto. & l. distin. miror xij. q. ij. de vito cũ simi. Laicus vero maiori anathemate excommunicatur. xxxiij. q. ij. si quis cũ matre. & in ca. si quis cũ duabus in fin. quæ iura loquuntur in laicis, & maior pœna quæ indici possit de iure canonico contra laicos est excommunicatio vt in c. si quis suadente diabolo xvij. q. iiij. & c. sicut dignum. de homici. & in c. j. eod. tit. lib. vj. contra clericos vero sunt plures alie pœnę, suspẽsionis, priuationis, depositionis, & similes, vt in c. vt clericorum de vit. & hone. cle. l. distin. presbyter. xxvij. q. j. si qs episcopus. De iure autẽ ciuili crimẽ istud appellatur nephandus conus vt per glos. in rub. C. de incest. nup. & in authen. ex complexu eo. titu. & not. in §. ergo non omnes insti. de nup. quasi quod nephas fit de eo loqui. † isto casu distingue † aut hæc cõmixtio & carnalis copula interuenit in figura matrimonij, prout habetur in d. §. ergo non omnes, & nuptie ipse vt nepharie & inceste omnino sunt tollende. d. §. ergo. versicu. & si tales. & per glo. & doc. in dicta rub. C. de incest. nup. Puniuntur etiam alijs pœnis quia si scienter contraxerunt omnia lucra nuptialia, siue sit donatio ante nuptias, siue propter nuptias, & alia quæcunq; sint, dote

© SCD - Université de Poitiers

excepta ab ipsis cõiugibus scilicet ab vtroq; re tanque indigno, qui contra legum insti tuta nuptias prohibitas contrahit, auferun tur, & applicantur fisco l. qui contra legũ. C. de incest. nup. in prin. quæ tamen dispositio limitanda est, vt habeat locum quando coniuges ipsi erant ambo maiores & scienter contraxerunt cõtra legum decreta. Secus autem si erant minores vel ignorantes.

6 †Ex quibus collige duas limitationes. prima est quod dispositio illius legis non habet locum in ignorantibus qui ignoranter contraxerunt dummodo non sit ignorãtia crassa & affectata, sed iusta & excusabilis. Secundo limita non habere locum in minoribus qui lapsu ætatis contraxerunt, quia præsumuntur ignari, & illis parcitur, ita dicit tex. in dicta l. qui contra in fi. pro quo facit etiam l. si adulterium cum incestu. §. idẽ pollioni. ff. de adult. Quæ quidem duæ limitationes iterũ sunt collimitande, vt habeãt locum & excusent contrahentes a pœnis prædictis si incontinenti postquam habuerunt nottiam de impedimento matrimonij vel minores postquam ad legitimam ætatem peruenerint incontinenti se adinuicẽ separauerint alias si vlterius permanserint in cõiunctione nõ excusantur a pœnis prędictis, quia præsumitur & habetur ac si a principio scienter & dolose contraxerint, vide tex. cum glo. in dicta l. qui contra legũ in fin. Sed quero quid si alter coniugum erat minor vel ignorans, alter vero maior & scens, qui quidã maior minori vel ignoranti bona quædam donauerit an ipse donatarius isto casu dissoluto matrimonio lucrabitur bona prædicta vel deuoluẽtur ad fiscum. dic ꝙ lucrabitur sibi, ita dicit glo. in dicta l. qui contra. in versic. fisco. in princi. per text. in l. fi. ff. de lega. j. & l. cũ hic status. §. fi. ff. de dona. inter virũ & vxorem. ꝙ ista intellige esse verum si ipse donatarius incõtinenti postquam sciuit peruenit ad legitimam ætatem ab huiusmodi coniugio se abstinuerit & separauerit, vt dicit text. in d. l.

7 qui contra legum in fi. †Hæc tamen quę dicta sunt de publicatione bonorum procedunt de iure antiquo siue de iure codicis, hodie vero de iure nouissimo authenticorum grauioribus afficiuntur pœnis isti sctẽ ter contrahentes in gradu prohibito, quia nedum bonis donatis de quibus supra priuantur verum etiam dote mulier & omnibus & quibuscunq; alijs bonis vndecunq; quæsitis & prouenientibus vterq; priuatur, & insuper omni cingulo dignitatis exuti perpetua notãtur infamia, & honestiores in insulam relegantur, vtiores vero publice fustigantur & in exilium mittuntur. Bona autem ipsorum si qua legitima proles ex illis vel altero ipsorum extaret ex alio matrimonio non ex illo bona prædicta omnia deferuntur ad illos quos lex a patria potestate liberauit, ita quod teneantur ex bonis prædictis alere parentes exules, filijs vero non extantibus succedunt nepotes vel alij inferiores in gradu cum eodem onere nullis autem filijs vel nepotibus aut alijs inferioribus existentibus qui succedant bona ipsa deferuntur fisco & ista est lex noua, & famosa in authenti. de incest. nupt. in principio translata. C. eodem titu.

8 in authenti. incestas. † Sed quero quid si ex nuptijs huiusmodi incestis aliqui superfunt filij, nunquid succedent in bonis prædictis paternis, aut maternis, maxime non extantibus legitimis filijs ex alio matrimonio. & videtur dicendum ꝙ sic, ꝙ illis deficientibus tanquam proximioribus & magis legitimis admittantur isti ad instar fratrum vterinorum qui admituntur ad successionem fratris defuncti deficientibus fratribus vtrinq; coniunctis, vt in authen. defuncto. C. ad tertul. iura tamen volunt contrarium ꝙ isti filij tanquã incestuosi, & ex damnato coitu procreati, paterne vel materne successionis sint pœnitus incapaces, immo sunt indigni & incapaces alimentorum, ita quod a parentibus proprijs alendi non sunt nec debent filij vocari, vt in authen. ex complexu. C. eo. ti. & in corpo. vnde sumitur. in authẽ. quibus modis nat. effi. sui. §. fin. cupiũt enim iura quod filij huiusmodi sint omnibus exosi non propter se, quia ipsi non peccaruit sed in odium sceleris parentum in perpetua egestate fordescant ad instar filiorum rei criminis lęsę maiestatis l. quisquis. & l. fin. C. ad leg. iul. maiest. & c. vergentis. de hæreti. & diximus supra titu. j. q. iij. Hæc tamen procedunt de iure ciuili. quod est magis rigorosum. † de iure vero canonico filijs natis ex hmõi damnato coitu sunt præstanda alimenta ex misericordia, & si sunt filię femine dotantur, masculis vero assignatur certa portio bonorum pro alimentis c. cum haberet, & ibi Abb. de eo qui dux. in mat. quam pol. per adul. Secũdo vero casu quando per modum fornicationis grauius puniuntur scilicet pœna mortis vt est glo. not. in l. si adulterium cũ incestu. in j. glo. ff. de adulte. quæ dicit quod pœna incestus est eadem pœna

© SCD - Université de Poitiers

que adulterij, sed adulterij est pœna mortis l. quamuis adulterij, C. eod. titu. in fin. ideo eadem est pœna incestus, quod tamen intellige quando scienter coitus interuenerat. qua pœna mulier punitur sicut vir, dicta l. si adulterium cum incestu. in versicu. quare mulier, nec est hodie immutata hæc pœna. sicut pœna adulterij in muliere per authē. sed hodie. C. eo. titu. ita dicit glo. in d. l. quāuis in fi. & d. auth. sed hodie. & ibi Bartto. & idem Bar. post glo. in d. l. si adulterium cum incestu. in princi. potest etiam adduci text. in argu. in l. cum vir. C. eo. titu. de adul. vbi pro crimine perpetrato contra naturā cū masculo more sodomitico infertur pœna gladij cum infamia perpetua. hoc enim est crimen contra naturam humane societatis & turpissimi exempli d. cap. hoc ipsum. & supra dictum est merito &c. † sed quid si iste concubitus fuerit ignoranter perpetratus, quia ignorabant ambo talem cōiunctionem sanguinis inesse. respondeo. si in figura matrimonij fuit facta commixtio nulla pœna puniuntur, si statim habita scientia separantur d. l. qui contra legum in fi. & l. si adulterium cum incestu. §. idem Imperatores, si autem per modum fornicationis commixtio interuenerit, aut vir sciebat mulierem esse nuptam & punitur de adulterio & incestu, aut solutam & punitur de stupro & incestu criminibus, ita videtur sentire glo. in d. l. si adulterium cum incestu. & ibi Bar. in versic. & ideo pro declaranda, vbi dicit quod punitur illud quod est in veritate nō illud quod erat in opinione. Et sic nota aliū casum specialem vltra illum de quo diximus supra lib. ij. q. xij. de poculo amatorio. † Vbi quis punitur ex crimine ignoranter & citra animum delinquendi commisso, rationem vero assignat Bartol. in d. l. si adulterium. ex quo a principio crimini incumbebat & sic rei illicite, merito illius ignorantia non excusatur l. vulgaris. §. si quis ea. ff. de furt. & ff. de iniur. l. eum qui. §. si iniuria. Quod tamen limitandum puto nisi mulier esset aperte impudica vel meretrix publica cuius concubitus est impunibilis per iura vulgaria. vide q̄ dixi infra proxima. q. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Incestus quid sit, cum quibus committatur, & qualiter puniatur.*

2 *Incestus cum sorore aut cognata commissus, qua sit punitione reprimendus.*

3 *Clericus in foro contentioso de iure canonico pro incestu ab ordinibus & beneficijs deponitur.*

4 *Laicus qualiter pro incestu puniatur.*

5 *Crimen incestus in actu fornicationis commissus vltimo punitur supplicio.*

6 *Coitus incestuosus in forma matrimonij habitus qualiter puniatur.*

7 *Consanguineam meretricē ignorātur actu cognoscēs fornicario nō punitur de incestu.*

1
BERTIO videdum est de incestu † proprie & stricte loquēdo, eo videlicet quod perpetratur cum consanguineis vel affinibus transuersalibus quocunq; gradu vel saxu conuinctis ex dicta linea transuersali cum quibus non licet contrahere matrimonium omnis coitus cum illis personis dicitur proprie incestus. vt dicit glo. in rub. C. de incest. nupt. & l. qui cōtra legum in authen. incestas. & in authen. ex complexu eo. titu. & in authē. de incest. nup. in princi. & §. ergo non omnes inst. de nup. cap. virginibus xxvij. q. j. & c. j. & ij. & per tot. titu. de eo qui cog. consan. vxo. suę. & hæc non solū intelliguntur de his personis quę sunt cōiuncte cognatione legali seu secundū carnē verumetiam de his quę coniuncte sunt cognatione spirituali mediantibus baptismatis seu chrismatis sacramentis cū quibus ēt stante vinculo dicte cognationis non licet contrahere matrimonium c. j. ij. & ij. & per totū titulum de cogna. spiritua. & xxx. q. iij. c. j. & c. pitatium. & c. non oportet cum cæteris sequentibus Quero

2 † nunc quid si Titius cū Iulia sorore germana Emilia consobrina, aut Flaminia cognata vxoris sorore rē carnalem habuerit, qua pœna puniatur vtroq; foro, Respon. de iure canonico in foro conscientie secundum ius antiquum clerico indicta erat pœnitentia decennalis, vt tanto tempore ab ingressu ecclesiæ cōmunione fidelium & participatione sacramentorum se abstineret, post quæ demum purgatus ad pristina reueteretur. lxxxij. distin. presbyter. & xxvij. q. j. deuotam. Laicus vero septem annis duntaxat illa pœnitētia cruciabatur. xxxiij. q. ij. hoc ipsum veruntamē hodie eidē septennali pœnitentia tam clerici quā laici subijciuntur d. c. hoc ipsum, nisi essemus in grauioribus & magis enormibus vt quia cum matre filia masculo vel brutis se turpiter

© SCD - Université de Poitiers

commiscerent quia grauioribus pœnis istis catibus cruciarentur d.c.hoc ipsum in fine,
3 †In foro aũt contentioso de iure canonico clerico pro crimin bus prædictis deponitur ab omnibus sacris ordin bus & bene ficijs ac officijs ecclesiasticis priuatur quia ita est pœna incestus vt not.c. at si clerici. §.de adulterijs.& ibi glos. Abb. & cæteri scribentes de iudi. ratio est quia istud est grauius crimen adulterio.xxxij q.vij.adulterij malum, sed pro adulterio imponitur suspensio.cap.significauit.de adul ergo pro isto quod est maius sit depositio eo maxi me quia crimen istud incestus non po et esse solum sed necesse est quod habeat al ud crimen annexum stuprum vel a ulterium secundum quod mulier est nupta vel soluta, vt d.l.si quis adulteriũ cũ i estu & ibi gl. & Bar.qui expresse volunt q iod isto casu rai one adiuncti criminis i iferatur grauior pœna q iam si esset vnum simplex crimen.
4 †Laicus vero aut commisit istud crimẽ in figura matrimonij nuptijs præcedẽtibus aut in actu fornicationis & meri peccati. Primo casu aut scienter cõtraxerunt ambo vel ipsorum aliter & ille qui scienter contraxit est excõicatus n hilominus c nstito de cõsanguinitatis vincul st tim lit matrimon j separatio.c.j.& j.& c. non debet de consan.& affini. si vero ig iorat ter mit us puniuntur arbitrio iud c ę & mihi ominus sequitur matrimon j ep ri to vt est tex.in c j de consan.& affin. De iundo autẽ casu principali quando in acta forn ca io s, si vir erat con ugatus pri ia ur perp uo ne posit amplius petere d b ũ b vxore cuius consanguineam vel affinem ipse stuprauit patitur etiam aliã pœnã, quia om i spe coniug j perpetuo priuatur, ita quod si decesserit eius vxor nõ poterit ampl us cũ alia matrimonium contrahere vt habetur in c.j.& ij & c.transmisse de eo qui cog cõsan, vxo. sue. & xxxv.q.ij. si quis cum matre.& q i j.si vero.& cap.de incest s & hęc pœna potius adiecta in foro cõicientie q iã iudiciali i quo alia etiam pœna pu itur ga eri excõicatus vt hr in c c erici. de excess. prælat. vbi Abb facit magnum festum dic q io i ille tex.est valde not.ad hoc qd iu c e ci i st cus habet i ir idictio ẽ in Ir c im deli quentem peccato carnali, & i la crimina ipse ppellat crimina mix a ex o sunt vtriusq; fori & vtriusq; pœn s
5 f nij ur iur. † De iure autem ciuili pro ito er ri e et incestus in actu fornicati nis com o ei i pœna mor is g o, est not. cõ iur. approbata, & ibi Bart.in l.si. dulterij m cũ incestu in ver si adulterium.ff.de adulte.a i idem est glo in l.inter liber s eod.titu quæ d cit qd incestus pœna est eadem que ad ul terij sed adul er i pœna est pœna capitis l. quamuis in fi.C.eo.tit ergo &c. vide Bart. in d.l.si adulterium cum incestu & ibi d cit qd eadem pœna pro incestu tam masculi quam fœmine puniuntur sed est hod e immutata in mulliere licut pœ ia adulterij per auth.sed hodie.C.de adul vt æqu paratorũ idem sit indicium vt per Bart & d c.in l j. ff.de leg j.vide B rt.in d.l.si adulterium cũ incestu.in t.co ver quero qu d releuat &c. Eade q ioq e pœna punitur qui cum nepte ex fratre coit cum habite ti, vel cum amita materterа, nouerca, socru, nuru,commatre,p ri igna, cognata,& i milibus mul er bus ōfu gu ni ate, vel affinitate tam naturali q̃ sp rituali coniunct s cũ quibus omnibus incestus perpetrat & e dem incestus pœ ia puniuntur & mares & fœmine q̃ius diuerlimode, vt supra prox me dictũ est d.authẽ sed hod e.& hæ procedũt qũ l s cop ia in cruen t i i actu r n cationis nullo præcedente matrimonio,
6 vel nuptiarum co ore.† Si vero nuptiæ precesserunt & ita is coitus f t factus in forma matrimonij & scienter pr mo & a e omnia constito de impedimento coni nguinitatis, vel affi ita is t nt adinuicem separandi & alijs quoq ie pœ is puniuntur de quibus in l qui c i tra leg im.C.de incest.nup. & in auth.in.eod titul prin.de quibus i te diximus f pri eo q ij Si vero contraxerunt ignoranter pare tur ll s, eodem modo si rant minores temp re contracti matrimo i j qu a parcitur ignorantie & lapsui ætatis dicta l.qui prope fi em Sed nota qd ista duo proni st ad euitandum pœnas dicta l. qui contra quando incontinenti postquam deuenit ad illorum notitiam impedimentum prædictum, vel statim adueniente puberiate & cognouerint prohibit onẽ se adinuicem separauerit alias si adhuc steterint inimul non euitabunt pœnas dicta l. qui contra vide tex.tuncta gl. in d.l qui cõtra in fi.vbi est casus in terminis. Secundo vero casu.f.quãdo in actu fornicationis pu ni r de vero incestu nec attẽditur error i le, sed factũ qd est n veritate qd est verũ f cundũ Bar in d l.si adulter um cũ incestu
7 in t j.co ũ. qũ mulier ipsa erat honesta. † Si vero erat meretrix vel aliter impudica no p itarem virum pœ a incestus puniri li vere e.at g iatus a ig iorantia illa erat

© SCD - Université de Poitiers

probabilis, & per consequens excusabilis & hoc quia de iure ciuili accessus & illarũ concubitus est impunibilis, vt l.j.C.de concubi.& l.quæ adulterium.& ibi Bal.C.de adult.& per Bar.in l.verum in fi.ff. de fur. & isto casu cessat ratio de qua supra proximo membro, quia ibi dabat operam rei illicite a principio, ibi non.

SVMMARIVM.

1 *Incestus cũ consanguineis aut affinibus adinuicem coniunctis qualiter punitur.*

2 *Sorores duas aut matrem, & filiam ignorãter cognoscenti quæ pœna imponatur.*

3 *Affinitas nedum ex matrimoniali coitu, sed & per fornicarium cõtrahitur concubitũ.*

4 *Coitus incestuosus extra matrimonium habitus pœna capitis expiatur.*

Incestus commissus cum duabus sororibus meretricibus capitali pœna non punitur.

5 *Pœnam non meretur qui lege permittente aliquid operatur.*

Fornicatus scienter mitius punitur iudicis arbitrio.

1 VARTO quero de eo q † vnam mulierem eiusdemque mulieris filiã, vel duas mulieres sorores, germanas inter se non autem viri coeũtis ita ecõuerso qñ pater & filius aut duo fratres germani idem si auus, & nepos aut patruus & nepos eadẽ muliere fornicati fuerint qua pœna puniũtur dic quod de iure canoni scdm antiqua iura, si talis coitus fuerit scienter habitus cum hmõi personis mulieribus ignorantibus vir nunqꝫ poterit cuiqꝫ muliere matrimonio copulari & erit perpetuo legitimo coniugio priuatus, mulieres autẽ quæ hoc ignorarunt non priuabuntur alteri coniugio copulari si vero econtra mulieres conscie sint vir autem ignarus erat absqꝫ maritis perpetuo maneant viro nulla coniugij facultas adimitur si vero vtrinq; omnes erant conscij oẽs pariformiter priuantur cõtugio si vero oẽs ignari nemo priuatur legitimis connubijs text.reperitur qui loquitur de ignaris vtrinq; scientibus similiter vtroq; modo xxxv.q.iij.qui propinquam de mulieribus autẽ ignaris, & vtro sciente & ecõtra c.si quis cum matre & filia eadem cã & q.& c.si vero proxime seq.§.de his habetur etiam xxxiiij.q.ij.in lectu. † Ignorantibus vero consanguinitatem siue affinitatem imponitur certa pœnitẽtia per sacerdotem illius arbitrio pro exoneratione cõscientie qua peracta post annos septem volẽtibus matrimonialiter copulari coniugia legitima non negantur d.c.in lectum.& ibi glo.in versi.pœnitentiam xxiij.q.v, excõicatorum.& d.c.si quis cũ duabus.xxxiiij.q.ij. Si quis fornicatus fuerit cum muliere quam frater germanus ignorans factã postea duxit in vxorem eo quod frater q fornicatus fuerat prius crimen illud fratri celauit septem annis penitebit absq; cõtugio xxxv.q.iij.si vero homo. † No.tñ hoc dictum perpetuo quod affinitas non solum contrahitur ex licito matrimoniali concubitu, verum etiam per coitum fornicariũ & illicitum tex.est no.cum glo.in ver.concubitu.xxxv.q.iij.de incestis,& c.nec eam vnde sequitur quod nulli ex cõsanguineis uiri fornicantis licet contrahere matrimonium, vel aliter se carnaliter commiscere cum muliere illa cum qua frater aut cõsanguineis eius prius fornicatus fuerat, econuerso etiam minime licet viro fornicãti cũ matre filia sorore vel alia cõsanguinea dicte mulieris contrahere matrimonium, vel aliis se carnaliter immiscere, sed ab illarũ cõcubitu omnino abstinere d.c.de incestis.

Si quis aũt hoc non obstante se immiscere autus fuerit, committit incestum & ille coitus dicitur proprie incestuosus & abominabilis deo & cunctis hominibus, ita dicit tex.xxxv.q.iij.nec eam quam & est ac si cũ vera & legitima cõsanguinea sine affine muliere fornicatus esset. † Vnde sequitur quod pro huiusmodi incestuoso coitu habito nõ in figura matrimonij, sed actu fornicato est pœna capitis sicut ex proprio incestu, d.l.si adulterium cum incestu, quod est verum quando scienter habuit coitum secus si ignoranter d.l.qui contra legum.& dixi supra eo.ti.ij.& iij.q.si vero interuenit in figura matrimonij sciẽter & tales cõiuges subijciũtur pœnis de quibus in auth. incestas.C.de incest.nupt.& in corpore vn de sumitur eo.ti.si autẽ ignoranter nõ excusantur si erat mulier honesta sine honeste uite, vt ibi dicitur p Bar.latius in d.l.si adulterium cũ incestu. Si vero coitus hmõi incestuosus perficeretur cum duabus meretricibus aut alias impudicis mulieribus, nõ putarem illum pœna mortis puniendum esse

© SCD - Université de Poitiers

qui hanc fornicationem fecerit sic incestuosam, sed illud procedere duntaxat in mulieribus honestis & honeste viuentibus ĩm.l. inter liberas.& l.stuprum.ff de adulte §.uē lex tul.instit.de publ.iudi. vide q̃ supra proxime diximus in ij.q in fi.verbis.ad mulieres autem impudicas cū accessus & concubitus sit impunibilis de iure ciuili.l.j.C.de conc bi.& ibi Bal & idē Bal.in l.quæ adulterii ff.de adul.& l.si vxor & ibi gl.ff.eo. ti.de adul. Bar.in l.verum in fi.ff.de fur..p. ptera nō puto ignorantes aliqua pœna sal
5 tem de iure ciuili puniendos esse, † quia q facit lege permittente pœnam non meretur l.gracchus.C.de adulit.l.nec in ea.§.ius occidendi ff.eo.ti.&.l.raptores.in prin.C.de episco.& cleri.Si vero scienter fornicatus fuerit puniendus,est sed non tam graui pœna,sed alia mitiori iudicis arbitrio aut illa de qua in d.auth incestas.C.de incest.nup. & in corpore vnde sumit eo.ti.sicut.n.ibi concubitus erat impunibilis vno respectu, scilicet matrimonij vinculo, sed erat alio respectu punibilis scilicet respectu consanguinitatis vel affinitatis, ita in casu nostro coitus iste est impunibilis respectu vite impudice ipsius mulieris per iura prædicta, punibilis autem erit respectu sanguinis siue affinitatis.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatus cum nouerca,nuru,socru priuigna, aut simili persona qua sit afficiendus pœna.*

2 *Clericus cum nouerca aut cognata fornicatus deponitur.*

3 *Laicus cum nouerca, priuigna,nuru,aut socru fornicatus,de incestu punitur.*

Matrimonium scienter contrahentes in gradu prohibito, pœna incestus puniuntur.

1

VINTO quæro † quid si aliquis fornicatus fuerit cum nouerca, socru, nuru, priuigna, cognata, scilicet fratris uxore, vl sorore uxoris aut cum commatre vna seu duabus commatribus aut earū filiabus matre cęterisq· personis hmōi affinitate cōiunctis aut affinitate spirituali, vt habetur in c.j.& c.super eodē.de cognat.spiritu.qua pœna sit puniendus.dic quod de iure canonico secundum ius antiquum in foro cōscientie octo annorum pœnitentia oneratur vt tandiu extra gremium ecclesiæ & communionem fidelium commoretur & a sacramentis ecclesiæ abstinendi habeat necessitatem.xxxij.q.vij.si quis cum nouerca.& xxxij q̃.ij.si quis cum duabus.& xxx. q. i ,ii pater & filius.& c.si cu s.de cognat. spiritu.& de consangui. & affi.c.j §.inquita.vbi d.citur quod minus debemus abstinere a coniugio seu fornicatione affinitum quam sanguine nostro coniunctorum & ex propria consanguinitate.pro quo facit etiā xxxv.q ij.qualiter.& c.& hoc quoque & capi.sane cum tribus sequentibus.vbi dicitur quod sicut vir iungitur consanguineis propriis, ita etiam iungitur consanguineis
2 vxoris sue. † De iure vero canonico in foro contentioso, si clericus est qui in hoc crimine cepit deponitur, quia per istū coitum committitur incestus xxxv.q.qualiter & d.c.& hoc quoq;.& d c.j §.inquisita.de consan.& affi.& alias supra dix mus.in ij. & iij.q. Si vero sit laicus aut coitum huiusmodi habuit in figura matrimonij aut habuit in actu fornicationis, in figura matrimonij aut scienter contraxit cū ea sciēs impedimentum consanguinitatis,aut affinitatis.s,& matrimonium non valet ipso iure, sed debet omnino separari & vir siue mulier qui hoc modo scienter contraxit perpetuo priuatur coniugio,si vero contraxerunt ignoranter ambo,vel alter ĩm ille qui ignoranter contraxit nullam patitur pœnā ordinariā,sed facta separatione ipsius matrimonij quæ omnino fienda est datur sibi certa pœnitentia iudicis arbitrio xxxv.q. iij.qui propinquam.& d.c.de propinquis. ille vero siue illa quæ scienter contraxit priuatur perpetua spe coniugij d.c.si quis cum nouerca.& si quis cum duabus.xxxij.
3 q.vii.& xxxiiij.q.i). †Si vero coitus iste habitus fuit in actu fornicationis & siue scienter siue ignoranter id fecerint, vtroq; modo puniendi sunt de incestu,& stupro si soluta erat,vel de incestu & adulterio si nupta erat per ea quæ no.dixit Bart.in d.l.si adulterium cū incestu.ff.de adulte.& diximus supra proxime præcedenti quæstione & dicemus infra questio.sequen. De iure autem ciuili pœna incestus ambo puniunt qñ scienter contraxerunt matrimonium, q̃ est pœna mortis vt supra proxime diximus,& habetur in d.l.si adulterium cū incestu & ibi gl.& Bart.ff.de adulte.S vero ignoranter separatur et pœnas euitant prædictas,dummodo cito & incontinenti se ab

© SCD - Université de Poitiers

inuicem separant postq̃ habuerunt scientiam, alias non euitarent pœnas. d.l. qui cõtra legem. in ff. C. de incest. nup. & in authẽ. de incest. nup. in prin. Aut se commiscuerũt in actu fornicationis & isto casu non adhibetur aliqua distinctio an scienter vel ignoranter se ad inuicem cõmiscuerint, quia isto casu nõ prodest illis ignorantia ex quo dabant operam a principio rei illicite per ea quæ notanter dixit Bart. in d.l. si adulteriũ cum incestu. & diximus proxima qõ. nõ iñ puto quod eadem pœna sit puniendus iste sicut ille qui scienter, vt dicemus etiã infra q. sequen. & alias seq. & habetur in d.c. de propinquis & ca. de incestis. xxxv. q. iij.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium, hoc est, coitus cum muliere nupta habitus qualiter puniatur.*
Clericus pro adulterio deponitur in foro cõtentioso de iure canonico, laicus vero excommunicatur.
2 *Adulterium committentes sacrilegium perpetrare videntur matrimonium violãdo.*
3 *Clericus pro adulterio simplici hodie non deponitur.*
4 *Deficiens in purgatione sibi iniuncta puniri debet ac si crimen contra eum plene probatum esset.*
5 *Episcopus cum clerico dispensare potest in stupro. fornicatione simplici & alijs minoribus criminibus.*
6 *Adulterium inter minora crimina connumeratur.*
Clericus pro peccato sodomitico pœnam depositionis patitur.
7 *Pœna delicto commensurari debet, vt pro modo delicti sit & plagarum modus.*
8 *Vindicta seu pœna ibi debet esse leuior vbi culpa precessit minor.*
9 *Pœna minor clerico infligitur pro adulterio & alijs minoribus quam pro incesto aut sodomia.*
10 *Clericus pro adulterio, & incestu simul cõmissus punitur pœna depositionis.*
11 *Sacrilegium largo modo & improprie committitur per adulterium.*
12 *Sacerdos ob simplex adulterium potest deponi perpetuo ab altaris ministerio.*
13 *Mulierem nuptam carnaliter cognoscens de adulterio punitur.*
Concubitus meretricius a iure ciuili permissus, a iure diuino damnatur.
14 *Coniugatus concumbens cum muliere soluta de iure ciuili de stupro tenetur.*
Cognoscens carnaliter mulierem nuptam quæ antea fuerat meretrix, an teneatur de adulterio.
15 *Laicus mulierem nuptam adulterans excõmunicatur, etiam si ante nuptias fuerit meretrix.*
16 *Coitus mulieris meretricio more viuentis iure ciuili est impunibilis.*
17 *Mulier quæ adulterium commisit cum aliquo, an mortuo marito possit matrimoniũ contrahere cum illo.*
18 *Mulier dicitur honeste viuere si vnius tantum & non plurium recipit amplexus.*
19 *Maritus vxorem accusare nõ potest de adulterio ante tempus sui matrimonij cõmisso.*
20 *Maritus non potest aliquem iure mariti accusare de stupro cum vxore tempore quo eam concubinam teneret commisso.*

1
BXTO declaranda succedit quæstio † adulterij, qũ quis obtinuit coitum mulieris nupte, qua pœna puniat. dic quod aut sumus in foro conscientiæ et Laicus subijcitur pœnitentiæ septennali. Clericus vero decẽ annis penitebit lxxxiij. dist. presbyter. xxvij. q. j. deuotã. & xxxiij. q. ij. hoc ipsum. vbi dicitur ꝙ clerici sicut laici hodie illi septennali pœnitentiæ subijciuntur.] De iure vero canonico in foro contentioso laicus pro isto crimine excommunicatur. Clericus vero deponitur. habet in c. si quis eps. xxvij. q. j. idem tenet glo. in c. lator. ij. q. vij. quam sequitur ibi Archi. & refert idem tenere Goffre. in c. clericorum. de vita & hone. clerico. & Bernar. & Lauren. ibi & idem tenet glo. in c. si quis omnẽ j. q. vij. quæ expresse dicit ꝙ pro adulterio vel incestu est pœna depositionis. idem etiã tenet Ioan. de Ana. in rubri. & in c. vt signi

© SCD - Université de Poitiers

ficauit, extra de adult. Panor & cæteri Moderni in d.c. vt clericorum. & in c. peruenit. de adulte. & clarius & copiosius in c. at si clerici. de iudi. & hanc opinionem dicit Ioan. de Ana. in d.c. significauit quod tenet Ioan. And. & Ioã de Imo. præceptor suus in d.c. vt clericorũ. vbi ipse dicit quod ista est cõ-
* munis opinio, pro qua facit gl. communiter approbata in c. Maximianus. lxxxj. d. ist. in quibus iuribus in effectu concludit quod pro simplici fornicatione hodie non est pœna depositionis i clerico, sed dũtaxat suspẽsionis. pro adulterio vero aut incestu est pœna depositionis. quibus superaddo tex. in c. si quis sacerdos xxx. q. j. vbi dicit quod sacerdos pro grauiadulterio deponitur & ratio potest esse ista secundum quod dicit Sa-
2 ly. in l. quamuis la. ij. C. de adulte. † quia p adulterium quis videtur committere sacrilegium ex quo violat matrimonium quod est sacramentum ecclesiæ cap. debitum. de bigamis. per lesionem igitur istius sacramenti committitur sacrilegium vt late dicimus supra eod. ti. q. j. & ideo lex ciuiles appellat adulterium sacrilegium alienarũ nuptiarum, merito mandat illum gladio puniri dicta l. quamuis. in fine. sed credo quod dicatur improprie sacrilegiũ, maxime de iure ciuili, quia licet matrimoniũ sit sacramentum, tamen nulla res sacra corporaliter tangitur, deuastatur, corrumpitur, aut asportatur. vt dicit Bar. in d. l. diuus. ff. ad l. iul. pecu. & habetur in d. l. sacrilegi. in prin. eo. ti. & late diximus supra eo. dicta q prin-
3 cipalit. † Sed aduerte quod ista opinio, quod clericus pro simplici adulterio debeat hodie deponi, non videtur vera, neq; iure probari. nullus enim textus allegatus pro ista opinione probat quod clericus pro simplici adulterio deponatur, cõtra quam arguo primo per text. in c. significauit. de adulteriis. vbi clericus qui imputabatur de adulterio contra quẽ mulier ipsa quæ passa fuerat adulterium deponebat & erat iam oriunda infamia contra ipsum clericum. Pontifex ibi mandat iudici ecclesiastico quod dicto presbytero indicat purgationem. in qua si dictus presbyter defecerit, mandat illũ de-
4 bere suspendi & non deponi. † Et clarũ est quod quotiescunque aliquis deficit in purgatione ibi iniuncta debet puniri eadẽ pœna qua puniri debeat crimine plene. probato, vt in c. accedens de accusatio. & per Hostien. in summa de adulter. in prin. Ergo sequitur quod pro isto crimine plene probato non debet imponi maior pena suspensionis. Pro qua opinione adduco etiã text. in c. at si clerici. de iudi. in principio. & § de adulteriis. vbi dicitur quod pro homicidio furto, & aliis maioribus criminibus in quibus clericus venit deponendus episcopus
5 dispensare non potest. † De adulterio vero & aliis minoribus criminibus sicut est stupum, simplex fornicatio, & similia. Et si opus bibitum suum ministerio coporalitatis dispensare poterit deinde potest ratio quare eos in maioribus criminibus in quibus fit depositio dispensare non potest ecclesiis sic condemnatos ad libitum suum tradere curiæ seculari, quia semel per se tenũt illam depositionis quæ est perpetua priuatio ab altaris ministerio vt dicit Abb. in d. c. vt clericorum. & in d. c. at si clerici. semel functus fuit officio suo neq; potest amplius illam reuocare seu quouis modo moderari, vt in l. iudex posit. ff. de re iudica. & d. c. at si clerici. §. de adulteriis. in fine. quod nõ est sic in pœna suspensionis quæ fit ad tempus arbitrio iudicis, vt dicam infra eo. qõ.
6 octaua. † Ex quo textu manifeste probatur quod adulterium connumeratur inter minora crimina, dum dicit ibi tex. de adulterio, & aliis minoribus criminibus &c. ex quibus verbis demonstrat equalitas in ordine & qualitate sedm Bar. in l. ea cuidẽ. C. de accusa. & no. in l. nomen. in fi. ff. de legati. ij. & per Bar. in l. cum pater §. dulcissimis. ff. de leg. ij. & est glo. no. in d. c. at si clerici. §. de adulteriis in verbo minore. quæ hoc idẽ tenet. Tertio hoc probo per text. in d. c. vt clericorũ in princ. vbi clericus pro peccato commisso contra naturam. s. per sodomiam patitur pœnã depositionis, quod est maximum omnium criminum quæ carnaliter committuntur xxxij. qõ. vij. c. adulteri malum. & c. flagitia. & xxxiij. q. j. hoc ip um ergo in adulterio, et aliis minoribus criminibus minor pœna esset inferenda iuxta enim qualitatem facti & personarum conditionẽ iudex debet augere, vel minuere pœnam, vt dicit tex. in d. c. vt clericũ. in ij. responsio. & in c. licet de gnũ de homicid.
7 † Ratio est quia pœna debet commẽsurari delicto, vt pro paruis parua, pro maioribus vera grauior pœna inferatur quod manifeste demonstratur ex illis verbis dũ dicit tex. quod clerici qui deprehensi fuerint incontinentie vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint puniantur, idem dicit Panor. in d. c. vt clericorum. in vlti. no.

Ergo pro adulterio quod est de minoribus criminibus, vt supra cõclusum fuit de-

© SCD - Université de Poitiers

bet imponi minor pœna depositione puta suspensionis argumento eorum quæ habetur in c.fraternitatis.xxxiiij.distinctio,pro qua opinione facit illa ratio de qua in c. vergentis de hæreti. sumpto argumento a
8 cõtrario sensu,cp † Vbi minor est culpa, ibi leuior debet esse vindicta, si enim pro sacrilegio incestu nefario coitu sodomia & similibus maioribus criminibus iura imponunt depositionem per iura superius adducta,quare non est dicendũ quod pro adulterio & alijs minoribus sequacibus criminibus nõ lit imponende minor pœna, ab ipsa depositione certe nullam video rationẽ in contrarium.Quæ quidem opinio,in verita te videtur esse probabilior de iure, & magis equa eo maxime quia hodie rarissimi sunt clerici qui possint seruare regulam cõtinentie & castitatis. & ideo propter fragilitatem humani generis indictum est, vt clerici non deponantur pro quocunq; crimine, sed pro minoribus suspendantur qũ sunt in sacris d.c.fraternitatis xxxiiij.dist, & tenendo istam opinionem de facili responderi potest ad iura pro contraria opinione adducta,& primo non obstat text.in d.c.lator.j.q.vij.quia non dicit ibi text,qd clericus pro adulterio deponatur,sed dicit quod pro delicto corporali fit depositio, vnde aut nos volumus intelligere illũ text. secundum ius antiquum,& potest esse verũ quod pro omni peccato carnali etiam pro simplici fornicatione quæ minus est inferebat depositio, vt d.c.fraternitatis xxxiiij. di.aut nos loqmur de iure nouo et ille tex. non probat illud ad quod indicit quia debet intelligi de peccatis carnalibus maioribus,vt habetur i d.c.vt clericorũ in prin. & xxxij.q.vij.adulterij malum.& c.flagi-
9 tia.& xxvij.q.j.si quis eps. † Pro adulterio vero & alijs minoribus criminibus inferenda erit minor pœna, vt equalitas seruetur in omnibus secundum cuiusq; proportionem d.c.vt clericorũ.in ij.responso. vnde succedit regula illa de qua in l.non hoc,C,vnde cogn.& i l.natales,& ibi Bal. C,de probatio.Secundo non ob.tex.in d.c. si quis omnem.j.qõ.vij.quia dupliciter põt ad illum tex.responderi,Primo quia nõ loquitur de adulterio,sed de fornicatione,vn de si volumus illum intelligere de simplici fornicatione prout est species coitus cũ meretrice, vel concubinã,aut alia muliere impudica, & isto casu loquendo secundũ ius antiquum bene loquitur quo iure fiebat depositio pro hac simplici fornicatione, vt d. c.fraternitatis.xxxiiij.distin.& supra pluries dictum fuit aut loquitur de fornicatione prout est genus comprehendens sub se omnes species coitus.& isto casu illa pœna verificari potest in maioribus criminibus non aũt in minoribus d.c.vt clericorũ. & supra proxime diximus.& ideo dici nõ potest quod ille text.concludat necessario de adulterio.& alijs minoribus criminibus hinc est quod succedit regula prædicta de qua supra & in d.l.non hoc,C.vnde cogna. Tertio non obstant ea quæ dicunt per Ioã. And.Imo,Abb,Ioã,de Ana.& alios docto. de quibus supra quia illorũ intentio in qõnibus prædictis principaliter fuit velle demonstrare cp pro simplici fornicatione ho-
10 die infertur suspensio,non priuatio. † Vbi autem dicunt cp pro adulterio & incestu infertur pœna depositionis, fateor cp bene dicunt qũ illa duo sunt simul coniuncta, propter incestum cp est maius crimen, sed non dicunt expresse nec apparet cp voluerint clericum pro simplici adulterio deponendum esse & quatenus hoc dixissent locuti fuissent sine lege contra l.illam,C,de colla. &.§.cõsideremus.in auth.de trien.& semis. Quarto non obstant ẽt gl.ille quæ allegant pro alia opinione,cp ita interpretantur illa iura sic generaliter loquentia qa nõ sunt legibus approbate, merito non faciunt fidẽ, maxime in via disputatiua.Quinto nõ obstat tex in d.c.vt clericorum,quia non exprimitur ibi in aliqua parte ipsius text,qd pro adulterio inferat depositio, sed in principio tex.loquutus fuit specialiter de crimine contra naturam,quod fit per sodomiam, & dedit pœnam depositionis, deinde fecit generalem dispositionem tam respectu criminum quam pœnarum,quæ inferuntur ,p criminibus carnalibus, & demum cõcludit quod pœnæ sunt commensurande delicto, secũdum plus vel minus,quod apparet ibi dum dicitur, quod clerici qui incontinẽtie vitio reperti fuerint laborare,prout magis vel minus peccauerint puniant,& isto modo declaratur ille tex,qui potius facit pro ista opinione,quam contraria.Non obstat etiam capitulo extenso,c.si quis sacerdos xxx.q.j.quia ibi non loquitur text.de simplici adulterio sed de adulterio mixto cum incestu.qd patet,quia ibi ille sacerdos coitũ habuerat cum filia spirituali, quæ erat sibi agnatione spirituali coniuncte,vt in c.j.& ij.de cogna.spiritu.ideo grauius punit propter incestum secundum Bar.& docto.in l. si adulterium cum incestu,ff.de adulteriis.

© SCD - Université de Poitiers

Non obstat etiam illud quod dixit Salyce. in d.l.quamuis,la ij.C.de adulte.dum vult.
21 †Quod per adulterium committatur sacrilegium,ex quo leditur sacramentum matrimonij d.c.debitum.de bigamis. quia licet dicatur sacrilegium largo modo & improprie dicitur sacrilegium non autem proprie & stricte,quia in veritate nulla fit lesio rei corporali, vel persone sacre prout requiritur de iure ciuili secundum quod declarat Bar.in l.sacrilegi,ī prin.ff.ad l.iul.pecu.& Bald.in l.iij.C.de furt.& per Azo.in summa eo.ti.in prin.ideo non dicitur proprie sacrilegium nec pœna sacrilegij ibi cōmittitur.d.c.significauit.de adul.Et per ista remanet firma supradicta conclusio qd clericus pro simplici adulterio nō deponitur, sed sustinetur quæ de facili iudicio meo sustinere potest in puncto iuris & est equior & probabilior præcedenti, ideo videretur potius esse seruanda quā præcedens quæ videtur esse nimis rigorosa lxxxiij.dist.c. presbyter.& xxxiiij.distin.c.fraternitatis. Nihilominus in consulendo & iudicando tutius est tenere aliam opinio,quæ est cōis, quia in decisius a cōi opinione nullatenus est recedendum scd̄m Bal.in l j.C.de edi.di uiadria.tol.& in l.j.C.de pœna iudi.q̄ male iudi.Alex.in l.qui rome.§.duo fratres. ff.de verb.oblig.& in l.prolatam.C.de sen. & interlocu.omnium iudi.& per Abb.in c. canonum statuta.in fin.de consti.vbi ponit nonnullas exceptiones in quibus licet quādoq̄ recedere a cōi opinione.& hanc se-
22 querer in iudicando. † Ex quo nota qd sacerdos siue clericus in sacris ordinibus constitutus, per simplex adulterium quod commiserit deponi potest & perpetuo ab altaris ministerio remoueri,scd̄m quod declarat Panor.in d.c.at si clerici.in princ.in vlt.no.quod nota contra istos presbyteros incontinentes qui alienas vxores sepius solicitant & ad illarum concubitum libenter accedunt.qd̄ poterunt deponi & secuta cōtinuatione omnino priuari.d.c.vt clericorum.& c.at si clerici. De iure autē ciuili aut iste cōcubitus fuit habitus in forma matrimonij,aut ī actu fornicationis.Primo casu aut contraxerunt scienter aut ignorantia,si scienter vtrinq; de adulterio,vterque punitur,si vero alter tm̄ sciebat ille q̄ erat conscius punitur alter non & statim dissoluitur matrimonium,& omnia bona q̄ sciēs ignoranti dona,vel in dotē dederat perdit. l.eum q̄ duas.C.de adult.& l.qui contra legum & ibi gl.& docto,C.de incest.nuptijs, fallit tm̄ qū ambo,vel alter erat minor.quia sibi parcitur ratione minoris etatis d.l.qui contra legem in fi.& per Bar.in d.l.si adulterium cū incestu.si vero ignorabat mulierem,aut virum esse coniugium excusatur etiam maior dummodo incontinenti habita notitia de impedimento se ab illa separauerit alias si post cum eadem permanserit non excusatur a pœnis prædictis,d.l.qui
23 contra legum in fi. † Si vero illam cognouit in actu fornicationis aut scienter, quia sciebat illam esse nuptā & tenetur de adulterio,maxime si erat mulier honeste vite,l. j.& l.quamuis.la ij.C.de adult.si vero ignorabat & similiter puniturs de adulterio qū mulier erat honeste vite nec excusatur isto casu propter ignorantiā facti quod putabat illam esse solutam, quia quotiescunq; quis dat operam rei illicite a principio nō attenditur animus illius adulterātis & quod erat in ius operatione,sed illud quod est in veritate,ita dicit Barto.in d.l.si adulterium cū incestu,& dixi supra iiij.proximo qō.xij.

Prædicta tm̄ limitanda sunt non procedere qū mulier erat impudica, vel meretrix, quia talis concubitus est permissus a iure. l.verū.in fi.& ibi Bart.ff.de furt.l.iij.& ibi Bar.ff.de condi.ob turpem cau.& l.ij.C.de concubi. De iure tm̄ canonico non euadere impunis ēt quod mulier esset impudica aut meretrix, quia de illo iure nullus coitus extra vxorium est permissus xxxij.qō.
24 iiij.meretrices. † Sed quæro nunc si vir coniugatus habuit coitum cum muliere soluta an ex isto coitu oriatur stuprum, vel adulterium,dic breuiter q̄ de iure ciuili dicitur esse stuprum.vt l.j.& quod ibi not.C. de adult.quia ius ciuile considerauit lesionem thori coniugalis & sanguinis per commixtionem vxoris duntaxat, non aūt viri. d.l.j.de iure tm̄ canonico secus quia siue p virum siue per vxorem violetur thorū cōiugale per alienos amplexus dī fieri adulterium xxxiiij.q.iiij.nemo.& c.dicat.& p Al b.in c.transiuisse, de eo qui cognouit consang.vxo.sue.i vltimo no.& in c.fi.de adulte.Iterum quæro,quid si aliquis coitum carnis limo habuerit cum muliere quæ olim fuerat meretrix,nunc aūt est cōiuncta, qua pœna puniatur,an de adulterio, vel de simplici fornicatione.aut loquimur de iure canonico in foro ecclesiastico & mulier erat iam effecta honeste vite & conuersationis, oēsq; turpes & inhonestas conuersationes euitauerat,& sic ceperat habere nomen honeste matrone sue matris familias,& coitus

© SCD - Université de Poitiers

habitus cum illa erit punibilis de adulterio ac si nunq̃ fuisset meretrix, vt l.quę adulterium in princip.& quæ ibi no.Bald.& Salyc.C.de adulteriis.nõ replico amplius nomina pœnarum,quia satis plene dictũ est supra.Aut iam ceperat iterum meretricari & reuerti ad veterem impudicã vitam,& isto casu non punitur de adulterio, sed de simplici fornicatione, quæ similiter est punibilis de iure canonico xxij.q.iiij.dicat aliqs. c.sequẽti.& c.meretrices.& dicemus infra q.sequen.cuius pœna erit solum suspensio in clerico hodie.c.fraternitatis.xxtiij.dis.et
25 late diximus supra eadem.q. †Laicus autem excõicatur quocunq; modo illam cognouerit aut in actu fornicationis aut in forma adulterij.vt in c.ij.de adulte.xxvij.qõne.j.si quis eãs.de quo etiã diximus supra, De iure aũt ciuili si dicta mulier sit honesta & retinet nomen matris familias erit pœna adulterij vt d.l.quæ adul.& Bal.et Saly. hoc enim nomẽ matris familias de iure habet tria significata sedm gl.in d.l.quæ adulterium.primo enim significat & demõstrat mulierem quæ non viuit meretricio more sed honeste, & morigerate secundo pro ea quæ filios habet vt ff.de lib.exhi.l.deinde. Tertio pro ea quæ est sui iuris,sed Saly.ibi dicit q̃ ẽt ea quæ est in potestate non amittit nomen prędictum.vide ipsum in d.l.quę
26 adulterium. †Si vero inhoneste & meretricio more viuerer,illius coitus de iure ciuili erit impunibilis tanquam coitus cõcubine l.j.& ij.C.de concubi.& per Bar.in l. verum.in fi.ff.de fur.& l.iiij.ff.de condi.ob turpem cau.& est tex.no.in l.li ea enim.C. de adult.& d.l.quæ adulterium.in fi.vbi dr̃ q̃ coitus habitus cum famula & vili persona non meretur puniri pp̃ vilitatem personę siue potius vilitatẽ cõditionis sue prout sepius accidit in istis hospitijs vbi sunt famule quædam ita vulgares quod habentur tanquam meretrices & cum pluribus & diuersis personis solent habere commerciũ, vide tex.ibi in fi.& Salyce.& eundem Saly.magis clare & in terminis in d.l.si ea p tex.i l.si vxor.§.siue.ver.sed & in ea.ff.ad
27 leg.iul.de adult. †Sed quæro quid si aliqua mulier commisit adulterium cum aliquo viro cum quo post mortem mariti sui matrimonium contraxit, an poterit accusari de adulterio huiusmodi post secundas nuptias contractas, & videretur dicendũ qd̃ non,quia quemadmodum filij primo nati p̃ subsequens matrimonium legitimantur & restituũtur natalibus,vt in c.j.de eo q̃ dux. in matri,quam pol.per adulterium.& c.per venerabilem,& ibi docto,qui filij sint legi. lex tã dicit contrarium quod ipsa mulier poterit accusari & puniri de adulterio qd̃ ante contractum istud secundum matrimonium cum eodem viro commiserat, ita dicit tex.in l.commissum C.de aduter. Vlterius quæro si quis carnaliter cognouerit cõcubinam alterius quæ indubitato affectu p̃ vnum in domo sua duxaxat retineretur an vir qui illã stupraiit debeat puniri & qua pœna,& videbatur dicendum quod nõ ex quo honesta mulier dici non põt quæ non veri mariti patitur amplexus,tamen breuiter dicas contrarium esse verum, quia debet puniri de adulterio ex quo cum illo vi
18 ro honeste viuendo.† Hoc est,quia non recipit plurium amplexus,dicitur honeste viuere,nec perdit nomẽ honeste matrone, vt dicit glo.in l.si vxor.in princ.in ver.concubina.ff.de adult.& l.stuprum.ff.de ritu nupti,& iste est tex.in d.l.si vxor,in princ.ff. de adulter.vbi dicitur quod viro qui tenet dictam concubinam competit accusatio cõtra illum adulterum nõ iure mariti, sed iure extranei,ita dicit ibi tex.glo.ĩ variauit in pœna.primo enim dicit quod tenetur de stupro, deinde dicit quod tenetur de adulterio,Bart.ĩ tenet ibi opin.illam quod de stupro puniat & non de adulterio, q̃a adulterium proprie non committitur nisi cum muliere nupta,vide Bart.ibi, credo autem quod coitus iste improprie & largo modo loquendo dicatur adulterium,sed in pœnis imponendis non debemus attẽdere impropriam & largam significationem, sed propriam & strictam,& maxime q̃n per illam propriam significationem fit diminutio pœnæ quia in dubijs &c.l.de interpretatione & l.absentem.ff.de pœn.c.quod in dubijs.
19 de regu.iur.lib.vj.cum si. †Quæro nunc ponamus quod Pamphila sit nupta Sẽpronio,et tempore istius matrimonij,commisit adulterium cum Gaio deinde mortuo Sempronio, ista Pamphila deuenit ad secundas nuptias,& nupsit Titio, queritur nunquid Titius poterit dictam vxorem accusare de adulterio illo quod commiserat tempore primi viri,& videtur dicendum quod sic, maxime si nõdũ erat elapsum quinquẽniũ. §.quinquẽniũ.ff.de adul.in cõtrariũ ĩ̃ est veritas quod illã accusare non põt de adulterio commisso ante tempus sui matrimonij l.si vxor.§.si quis vxorẽ suã.ff.de adult. & ratio potest esse ista,quia per illud adulterium alias cõmissum nulla fuit ista.a in-

© SCD - Université de Poitiers

furia thoro coniuga li ipsius secui di mar i nec per illud dicitur violatum d cium cõiugale thorum. Idem dicendũ est de stupro, si mulier dum esset virgo aut vidua tu ra ta fuerit ab aliquo & postea nupserit, non potest maritus illã accusare de stupro nec etiam illum stuprantem pro crimi ie commisso cum muliere antequã esset sua vxor, quia tunc nulla fuit sibi illata iniuria, q ia nullum ius habebat in ea, vt d. l. si vx r. §. si quis plane. Secus au ẽ si ea mulier erat spõsa, quia tunc poterit bene vir aut ꝗ sit sponsus ante cõsumationẽ matrimon j aut post. quam consumauit matrimonium dictũ stuprantem & mulierẽ quoq; accusare de stupro & prosequi iniuriam suam, d. l. si vir §. 20 si minor. in fi. eo. tit. † Idẽ etiam d cendũ est de eo qui cõcubinam despõsauit & accepit in vxorem quod nõ poterit a iquem accusare iure mariti de stupro cum ea commisso tempore concubinatus sui, & iste e t tex. in d. l. si vxor. §. si quis vxorem. ver qd etenim. ff. ad l. iul. de adult. quẽ omnia bene not. quia sunt vtilia & contingibilia sepe.

SVMMARIVM.

1 *Stuprum quid sit, & qualiter punitur qui stuprum perpetrat.*

2 *Clericus fornicationem simplicem committentes qualiter punitur.*

3 *Clericus pro stupro in virginem commisso pecuniariter punitur iudicis arbitrio.*

Laicus virginem deflorans, eam dotare, & vxorem ducere tenetur.

4 *Stuprum cum libera & conditionis honeste commissum punitur confiscatione dimidie partis bonorum.*

5 *Copula carnalis habita cum concubina alicuius non punitur de iure ciuili.*

Stuprum cum mulieribus turpiter viuentibus eque cõmittitur, at non eque punitur.

6 *Coitus omnis extra matrimonium est reprobatus & punibilis.*

Virginem deflorans impuberem, & viri impotentem qualiter punitur.

7 *Tutor deportatur bonis publicatis qui eam cuius tutelam gessit stupraui t.*

Mulier nobilis familiæ seruo proprio se carnaliter commiscens, capite punitur, & seruus igne crematur.

PRIMO v i n ũ est d † stupro quod en a i pe- cies f rnicat on s, q l c m iuitur cum f ilit mulie- 1 re honeste vi e it. inter li ber s. & l. stuprũ. de adul. & ꝗ. item tex iul. i sti de pub. iudi. Quero g tur nun quẽ est poe a ist us criminis. dic quod in foro conscientie clericus olim deponebatur de iure antiquo. vt lxxxiij. distin. presbyter quod erat secundum canones apostolorum idem seruabatur in simplici fornicatione, vt l ritius infra dicetur, hodie vero imponitur sibi pœnitentia decẽ annorum, cum illis i un js, discipliuis, & p nitentijs, de q ibus in d. c. presbyter. Laicus autem habet pœn tentiam septem annorum xxvij. q. j. deuotam. & xxxi j. q. i j. hoc ipsum. vbi di itur, q iod clerici ẽt hodie non excedunt metam septem annorum in pœnitentia prædicta. In foro autem contentioso de iure canonico, dic quod clericus pro isto cr mi e deponitur, ita tenet Panor. in c. at si clerici. de iudi. & in d. c. vt clerorum de vita & honest te clerico rum, & in c. peruenit. in fi. de adul vbi in effectu cõ- 2 cludit † quod clericus in sacris solum euadit ꝗ pœnam depos tionis qñ cõmisit simplicem fo nicationem cum muliere soluta & impudica concubina seu meretrice, tũc nõ infertur illi alia pœna quam f pensio s, vt ibi plenius per Abb. ro a js vero criminib is carn li bus, excepta solũ hac simplici f rnicatione est pœna dep ositio is, vt habetur lxxxiij. d f ꝗ resbyter ij q. violator, lxxx. d. Maximianus, quam ius ẽt pro ista simpl ci fornicatione continuata a qua clericus si post primam, vel secundam monitionem non diuertit poterit deponi atq; priuar, vt in c ex parte ade. de testibus. & i c cum f iper. de cohabit. clericorum & mul. S vero ista forn catio non esset amplius tim lex sed haberet ad uncũ aliquã qualita cn ie accidens puta adul erij, stu pri, inc i is & sim Pum tunc e iet pœna de depos tio is i d cit Abb. in d. c. at si clerici. in xiij co. & in d. ꝗ peruenit d m etiam tenere vt Ioan. de Imo. in d. c. vt clerico ru. vt retert Ios. de Ant. in rubri & in c i gn fi cauit de adulte. Cum tame i a i t cõis opinio quod pro stupro fiat depositio a q a in decimis non esset recedi dum vt i pra di xi, t men si quis vellet tenere contrariam opinionem facile posset per ea quæ supra proxime diximus in præcedenti quæstio.

3 † Et dicit ẽt Abb. in d. c. vt c ericorum. quod

pro

pro stupro in virgine commisso iudex ecclesiasticus poterit imponere pœnã pecuniariam clerico arbitrio suo vltra alias pœnas spirituales qñ ille non sufficerent, quia illas nõ timeret quas pœnas si non soluere luet in corpus arg. l. j. §. ti. ff. de pœn. & non sufficit solum dotare mulierem stupratam, quia vltra dotem tenetur etiam soluere pecuniariam aut corporalem pœnam ita dicit Abb. in d. c. peruenit, de adulte. Laicus autẽ de iure canonico si virginem defloraui t, tenetur illam dotare. & in vxorem ducere si non erat vxoratus & his duabus pœnis copulatiue punitur, si vero nollet aut nõ posset propter aliquod impedimentum illam ducere in vxorem vltra pœnam dotis constituere tenetur alia pœna pecuniaria siue extraordinaria arbitrio iudicis, vt dr̃ in d. c. j. & cap. peruenit, de adulte. & ibi Abb. si vero cũ vidua honeste viuente stuprum cõmiserit, punietur pœna pecuniaria arbitrio iudicis iuxta qualitatẽ facti & personarum conditionem d. c. j. de adulte. vbi latius per dom. Abb. & idẽ Abb. in d. c. vt clericorũ. in xij. colum. & idem Abb. in c. licet. de pe.

4 †De iure aũt ciuili pro stupro commisso cum muliere libera & honeste conditionis & fame, si vir sit honeste conditionis aut in dignitate constitutus dimidie partis bonorum suorum confiscatione & relegatione tẽporali arbitrio iudicis punitur, si vero sit vilis persona fustigatur & nihilominus in exilium mittitur, vt supra ita dicit tex. expresse in. §. itẽ lex iulia. institu. de publi. iudi. & ista est pœna regularis, quæ tamen fallit in pluribus casibus in quibus alia pœna imponitur. Et primo qñ mulier non esset libera sed serua, quia tũc datur dño actio legis aquilie iniuriarum, aut de seruo corrupto l. inter liberas. & ibi Bar. ff. de adulte. l. fina. ff. de offici præsi. & l. penulti. C. de ser. corrup. Secundo fallit licet sit mulier libera, tũ si est famula aut alias vilis conditionis existẽs in caupona, hospitijs, aut alijs similibus abiectis locis habenti rem carnalem cum mulieribus vilis conditionis non imponitur ista pœna, sed tenetur actione iniuriarum propter vilitatem persone l. quæ adulterium. & ibi glo. & Bart. C. de adul. &

5 Bartol. in dicta l. inter liberas. † Tertio fallit in concubina retenta in domo & indubitato affectu, quia licet cum illa habere cõcubitum de iure ciuili absque aliqua pœna. l. ij. C. de concubi. & not. glo. in l. stuprũ. & in l. inter liberas. & ibi glos. & Bartol. ff. de adulterijs. Quarto etiam fallit in publica meretrice, vel in alia muliere impudica quę plures admittere solet ad eius amplexus, licet secrete agat, quia non dicitur honeste viuere prout requirit illa lex iulia de adulterijs cap. v. dicto. §. item lex iulia, & ibi Ioã. Fabri. & per Bartol. in l. iij. ff. de conditio. ob turpem cau. vbi concludũt docto. prædicti, quod tunc mulier ipsa perdit nomen & famam honeste matrone.

Contra hæc oppo. de. l. stuprum. ff. de ritu nuptia. vbi dicitur quod stuprum committitur etiam cum mulieribus quæ turpiter viuunt, & a pluribus quæstum accipiũt dummodo id non palam faciant. Sol. non negatur quin cum mulieribus ipsis stuprum committatur, quia mulier soluta est & libera persona, sed delictum non est punibile cum eis factum de iure ciuili propter inhonestam vitam licet non sint publicæ meretrices. tamen ex quo plures fornicantes admittunt & personam suam pluribus exponunt, dico quod accessus ad illas est impunibilis, quia non dicuntur honeste viuere, vt requirunt iura. in dicta l. inter liberas. & l. stuprum. ff. de adulte. & dicto. §.

6 item lex iulia. †De iure tamen canonico omnis coitus præter vxorius siue matrimoniales est reprobatus & punibilis. xxxij. quæstio. secunda nemo & capit. meretrices. Fallit etiã & quinto regula prædicta quando quis haberet coitum cum virgine impubere minore. xij. annis, nondum viri potente, quia humiliores in metallum damnantur, honestiores vero in insulam deportantur l. si quis aliquid. §. nondum. ff. de pœnis. quod nota, quia hodie ista pœna non inuenitur correcta neque immutata, ita dicunt docto. in dicto. §. item lex iu-

7 lia vbi gloss. tangit. † Sexto etiam fallit dicta regula in tutore qui pupillam cuius tutelam gessit stupraui t, quia tutor deportatur & omnia eius bona publicantur l. prima. C. si quis eam cui tut. gesse. stup. ratio est quia tutor datur loco patris persone principaliter ad illam nutriendum, & bonis ac honestis moribus instruendum, non autem ad stuprandum l. secunda. ff. de admi. tuto. & institu. eodem titu. in princi. & de tutel. in princip. Septimo & vltimo fallit in muliere nobilis familiæ quæ seruo proprio le carnaliter commiscuit, quia mulier punitur pœna capitis, seruus autem igne peribit l. prima. C. de mulie. quæ seruis propri. se iun. se.

© SCD - Université de Poitiers

SVMMARIVM.

1 *Coitus contra naturam habitus triplex reperitur, & qualiter puniatur.*
2 *Coitus cum brutis habitus qualiter de iure canonico puniatur, & qualiter in foro contentioso & in conscientie. & nu. 3.*
4 *Coitus cum brutis punitur pœna capitis.*

1 CTAVO quero quid de coitu †habito contra naturã dic quod istud est triplex. quoddam.n.est quod fit contra naturam humane societatis, & illud est quod fit cum propria matre vel filia de quo dictũ est supra eo.titu.q.ij.Aliud est qd̃ fit contra naturam sexus humani quod est qũ fit cũ masculo, vt l.cũ vir.C. de adulte. Aliud est quod fit contra naturam generis humani, & illud est quod fit cum brutis c. vt clericorũ de vita & honesta. clericorũ in prin.vide quæ diximus supra eod. tit.d. qõ.ij.& habetur in cap.vt clerici de excess. præla.xxxij.q.vij.adulterij.& c.flagitia.& xxxiij.q.ij.hoc ipsum in fin.d. l.cum vir.&
2 l.fedissimam.C.de adul. †Pro isto enim crimine de iure canonico.l. antiquo & in foro conscientie tam in clerico, quã in laico pœna est particata, iniungitur pœnitentia temporalis vltra septennium arbitrio sacerdotis vt extra gremiũ ecclesiæ & communionem fidelium vltra illud septenniũ tandiu commoretur donec de crimine ipso congruam egerit pœnitentiã arbitrio sacerdotis nunquam se in diuinis commiscendo
3 vt d.c.hoc ipsum.†Sed de iure canonico in foro contentioso in clerico erit perpetua depositio ab altaris ministerio,ab omni ordine sacro,ac oũm beneficiorũ et officiorũ perpetua priuatio vt est casus in d.c.vt clericorũ in princ.de vita & honesta.clerico. & ibi Abb.& c.clerici.de excess.præla.si vero sit laicus excommunicatus, & a cetu fidelium omnino expellitur,d.c.clerici,in fi.
4 ¶ † De iure autẽ ciuili pro isto crimine est pœna capitis l.cum vir.C. de adulte. cõtra quod crimen & eius reos, Imperator in d. l.cum vir.multum fortiter exclamat atque irascitur propter eius summam turpitudinẽ dicens iubemus insurgere leges,armari iura gladio contra huiusmodi fac nore fos homines qui audent peruertere ordinem naturre,& est adeo turpe scelus quod non profi cũ scire,& nephas quodammodo loqui de ipso propter quod dicit Pontifex ꝙ venit fames,terremotus,& pestilentie, & primũ ira dei in filios diffidentie vide text.in d.c. vt clericorum de vi.& ho. cle, & xxxij.q. vij.adulterij malum c. flagitia & c. offerebat Loth.& c.clerici.de excess. præla.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio commissa cum muliere soluta & impudica qua puniatur pœna.*
2 *Fornicatio an sit genus quoddam, diuersas sub se continens species.*
3 *Presbyter seu clericus qualiter olim pro fornicatione puniebatur, & qualiter hodie.*
Coitus meretricius vel alias cum muliere impudica habitus, iure ciuili euadet impunitus.
4 *Forcinans scienter cum meretrice sibi agnata, pœnam non euadit incestus.*
5 *Validum censetur id quod est in veritate, potius quam id quod est in opinione.*
6 *Concubina quæ dicatur legitima vt eius filij possint dici naturales.*

1 ONO quero quid de simplici †fornicatione habita cũ muliere soluta & impudica, aut cum publica meretrice, quæ publice exerit parata qua pœna huiusmodi criminis reus punitur,dic quod de iure canonico in foro conscientie propter vitium incontinentie illa septennali pœnitentia,vel forsan minoris sacerdotis arbitrio subiicit.xxxiij. q.ij.hoc ipsum xxij.q j.predicãdũ.& xxx. q.vij.c.adulterij.xxxij.q.iiij.c.meretrices. xxxvij.q j cap.iex illa, vbi tex.enumerat quinq; species criminis carnalis coitus quę fiunt cũ mulieribus natural ter, vbi dã ꝙ li
2 cet secũdum quorundã opinionẽ,†hoc nomen fornicatio,sit nomen generis comprehendens sub se omnes species illicit coitus de quibus supra & ita dicitur poni vt genus cõprehendens sub se omnes species prædictas.xxij.quæstio.iiij.c.meretrices.& c.seq. & xxx q.ij.hoc ipsum prope finem. Quandoq; idem nomen fornicatio,ponitur vt species q ia continetur coitus habitus per virum iniutum cum muliere soluta & impudica,aut cum p blica meretrice,ita di

© SCD - Université de Poitiers

cit text. in dicto c.meretrices, xxxij.q.iiij.

3 † De iure autē canonico in foro contentioso olim erat pœna depositionis, & priuationis in clerico. lxxxij.distin. presbyter, hodie tamen est minor scilicet suspensionis aut pecuniaria vt hic arbitraria, & per Ab. in d.c.vt clericorū in xij. col.de vi. & hone.cle. Hæc enim quæ diximus habent locū in clerico, laicus vero aliter punitur arbitrio iudicis, quandoque pœna pecuniaria, quandoq; alia vide do. Abb.in d.l.vt clericorum. De iure vero ciuili iste coitus meretricis, vel alterius mulieris impudice est permissus & pœnitus impunibilis, vt l.j.& C.de concubi. & per Bart.in l.verum.ff.de fur.& idem Bar.in l.iij.in princi.ff.de conditio.ob tur.cau.Sed antequam ad vlterior a procedam non omittam notabile verbū quod dixit Salyce.in l. quæ adulterium.C.

4 de adulte.quod si quis † fornicatus fuerit cū meretrice quę erat agnata ipsius viri coeūtis incurrit pœnam incestus ipse vir si sciēter commiscuit se cum illa, Secus autem si ignorabat illam esse eius consanguineam, quia isto casu non punitur etiam de incestu ita tenet Salyce.in d.l.que adulteriū. & ratio est quia vir non dabat operam rei illicite,sed permisse d.l.verū in fi.& ibi Bart. ff.de fur.& Bartol.in dicta l.iij.in prin.ff.de cōdi.ob turp.cau.& l.gracchus.C.de adul. ideo isto casu attenditur potius illud quod erat in opinione quam illud quod est in veritate l.j.§.diuus.& l.diuus.& l. in leg. corne.ff.ad l.corne.de sica.quando vero a principio dabat operam rei illicite tunc succedit & viget alia regula cōtraria de qua per Barto.in l. si adulterium cum incestu.ff.de

5 adulte. † quod plus valet illud quod est in veritate quam illud quod erat in opinione de quo late diximus supra titu.proximo q. xj.in materia poculi abortionis & amatorij,hæc tamen procedunt de iure ciuili,quo meretricis & concubine coitus est impunibilis vt supra sed de iure canonico quo omnis concubitus præter vxorū dī esse damnatus.xxxij.q.iiij.c.meretrices. putarē habere locum secundam regulam de qua supra,& quod ignorantia non deberet ipsum excusare,attento q̄ dabat operam rei illicite & damnabili c.meretrices.pro quo facit doctrina Bartol.in dicta l. si adulterium cū incestu,& quod habetur in cap.fina.de homi.lib.vj.nec excusatur propter turpitudinem vtte ipsius mulieris,quia turpitudo illa verum est quod excusat virum a pœna adulterij,vel stupri,non autem a pœna incestus quæ infertur ratione sanguinis, quia per turpitudinem vtte illius iura sanguinis non tolluntur, ita dicit ipse ibi quem vide

6 & nota. † Et ad ea quæ diximus supra de concubina retenta in domo nota quod ad hoc vt aliqua dicatur legitima concubina,quæ retineri possit impune de iure ciuili,& cuius filij dicantur veri naturales, & succeddant patri in illis duabus vncijs ab intestato, vt in authen. qui, mo.na. effi. fui in prin,& in fin,plura requiruntur de quibus per do.Ioan. de Ana.in rubri,extra de adul. in ij.col.

SVMMARIVM.

1 *Raptus mulieris est crimen graue & valde detestabile.*

2 *Raptores mulierum quibus sunt pœnis afficiendi.*

3 *Socius quis sit, & quis sequax, & in quibus differant.*

Associans alium ad aliquem actum, cēsetur illi opem præstare.

4 *Receptator rapte mulieris quasit afficiendus pœna.*

5 *Iniuria vni de domo facta,censetur toti familie irrogata.*

Rapiens masculum causa libidinis qualiter puniri debeat.

6 *Parentes insultati cum consanguineis possunt licite insultantibus resistere.*

Occidi non potest impune qui non reperitur in flagranti crimine.

7 *Auxilium seu fauorem post factum præstās mitius punitur eo qui interfuit facto.*

Auxilium & fauorem malefactori præstantium plures sunt species.

8 *Consulens seu persuadens maleficium an, & qua pœna punitur maleficio sequuto.*

Consulens & persuadens an censeatur opē & auxilium maleficio præstare.

9 *Quasi dictio, est improprietatis nota, sicut & verbum videtur.*

Statutum pœnā imponens auxilium seu opē præstanti maleficio,non comprehendit persuadentem seu consulentem.

© SCD - Université de Poitiers

18 *Consulens aut persuadens quas debeat dare pœnas, statuto eas non exprimente.*

Consulens maleficium punitur etiam ipso non sequuto.

21 *Consulens in minoribus criminibus, quas pœnas luat si statutum non taxet eas.*

22 *Consulens maleficium an puniri debeat, etiã si delinquens omnino facturus eras.*

23 *Argumentum a sensu contrario non vbi contra legem procederet.*

24 *Consulens qui ante delictũ cõmissum reuocauit cõsilium, an teneatur facto sequuto.*

25 *Opẽ ministerij & adiutorij corporaliter præstans malefactori quando & qualiter puniatur.*

26 *Opem scienter præstans malefactori ante factum tenetur.*

27 *Opem præstans post delictum commissum quando puniri debeat.*

Opem præstans malefactori per viam iustitie non punitur.

28 *Aduocatus cum excommunicato participãs pro consilio dãdo nõ incurrit excõicationẽ.*

Supplicare non licet pro damnato de crimine læsæ maiestatis.

Aggeres nili rumpens & curium aquarum deuians igni crematur.

29 *Statutum dictans opem non præstandam bãnitis non includit eos qui ob iustitiam, gratiam, vel charitatem præstant opem.*

30 *Pœna plurium eidem opem præstantium an sit vniformis.*

31 *Rapiens virginem aut viduam seu nuptam qualiter puniatur.*

Ancillã aut libertinã alterius rapiens quas det pœnas.

32 *Sponsus sponsam propriam rapiens qua pœna plectatur.*

33 *Mulier virum causa libidinis rapiens an puniatur, & quid si vir virum.*

34 *Nuptie de parẽtũ cõsensu procedere debent.*

Puella raptori suo nubere non potest etiam de parentum assensu.

35 *Rapiens meretricem aut alias plurium concubinam an debeat puniri.*

Meretrices causa libidinis inclusas detinentes actione iniuriarum tenentur.

36 *Raptor meretricis quæ meretricari desierat an puniatur ac si probam rapuisset mulierem.*

37 *Meretrix quæ non plene resipuit sed secrete plurium amplexus admittit tractari adhuc potest vt meretrix.*

1
DECIMO nunc est videndũ † de raptu mulieris, quod quidem est graue & lõge detestabile crimen, & iura maxime ciuilia ipsum vehemẽter abhorrẽt, quod patet ex atrocioribus pœnis quę contra raptores ipsos eorũq; complices & sequaces iura statuerũt vt l. vnica, C. de raptu virg. vbi patet quod nedum puniuntur raptores monialium sacratarũ, verumetiam virginarum laicarum nuptarum & viduarũ honeste viuentium ac etiam sponsarum mulierum, ita qd non liceat ipsi spõso propriam sponsam ex domo parentum rapere seu violenter abstrahere & ad eius domum adducere, & quid de viro rapiente vxorẽ propriam cum qua cõtraxerat & consumauerat matrimonium an puniatur pœnis de quibus in l. vnica & quid de eo qui rapuit meretricem causa libidinis aut concubinã seu aliam impudicam mulierem an cõprehendatur in l. prędicta vt illis pœnis subijciatur, vel alijs & quibus. Pono igitur primo casum q̃ Titius armatus & associatus Meuio, Gaio, Sempronio ingressus fuit in monasterio sancte Catharine ex quo violenter vna cũ socijs prædictis rapuit quandã venerabilẽ monialem professam sororẽ Luciam nuncupatã quam sic raptam ex dicto monasterio extraxerunt illãq; duxerũt ad domum Pamphili, & dum ipsam monialẽ raptam adducerent in itinere occurrerũt Tyberio, Fabio, & Pompeio, qui similiter præstiterunt opem & auxiliũ præfato Titio & illius socijs ad perducendum ipsam monialẽ ad domum supra dicti Pamphili.

2 † Queritur modo nũquid oẽs isti sint pariter puniendi & quibus pœnis. Respon. q̃ ipse Titius vna cum Meuio, Gaio, & Sẽpronio socijs in raptu pluribus pœnis subijciũtur, & primo q̃ si in flagranti crimine fuerint a parentibus, consanguineis, tutoribus, curatoribus, dominis, vel patronis rapte mulieris deprehensi possunt impune inter-

© SCD - Université de Poitiers

fici & vltra hæc capite puniũtur & omnia eorũ bona publicantur & applicantur dicto monasterio ex quo monialis rapta reperitur vel in quo professa erat l. vnica. C. de rap. vir. quibus pœnis nedum ipse & eius principalis, verum etiam Menius, Gaius, & Sempronius eius socij & adherentes qui in ipso raptu interuenerũt & dicto Titio opẽ & auxilium præstiterunt, puniuntur & perpetua oẽs notantur infamia. d. l. vnica. vnde Bald. in dicta l. vnica. super isto verbo dicit,
3 †nota q̃ differentia est inter socium & sequacem, quia socius est ille qui principaliter vadit ad maleficium propter se & sic ꝓ interesse suo sequax vero est ille qui vadit propter aliũ & pro alterius interesse vt hĩ in cle. c. j. de pe. vbi est glo. no. quæ declarat quis sit socius, quis sequax, & quis ille qui dat consiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ, & quis illorũ dr̃ grauius delinquere & maiori pœna dignus existat. Itẽ nota secundũ eundem Bal. ibi quod eo ipso quod quis associat alium ad actum aliquẽ vr̃ sibi dare auxiliũ absque eo quod aliquid faciat in eius fauorẽ quod est verum dicit ipse de auxilio fauoris non de auxilio facti q̃ nihil fecit, nã per hoc ille qui associatur propter associatis præsentiam fit audacior & eius aduersarius efficitur timidior. Ex quo infertur quod si Gaius armatus associauit Titiũ ad insultandum, vel occidendũ aliquem, licet ipse Gaius nihil fecerit sed solũ instetit ibi præsens armatus dicitur dedisse auxilium & fauorem dicto Titio ratione prædicta, quia ex ipsius præsentia titius insultans fit audacior, insultans vero efficitur timidior, & hoc tenet Bal. in l. raptores. in ij. colũ. C. de epis. & cle. & Saly. in dicta l. vnica. C. de raptu virgi. Adde Socy. in consi. clvij. incipiente, consultatio. versi. iij. ostenditur. in ij.
4 parte fal. xj. hoc idẽ tenet. † Sequitur in Themate quod Titius cum socijs monialẽ raptam in domo Pamphili introduxerunt & ibi illam tenuerunt, quero qua pœna puniatur iste Pamphilus, q̃ raptores ipsos cũ moniali scientẽr receptauit, dic quod pœna capitis duntaxat punitur absque bonorum publicatione, vt d. l. vnica. §. pœnas autem, vbi dicitur quod illi duntaxat qui raptui interfuerunt & principali raptori assistẽrũt illi tribus pœnis puniuntur. f. pœna capitis, perpetue infamie, & omniũ bonorum confiscationis siue publicationis, & isti oẽs poterunt a parentibus, consanguineis, tutoribus, & curatoribus, a dñis, vel patronis mulieris rapte impune occidi, si in illo flagranti fuerint deprehensi, & dicunt Bal. & Saly. in d. l. vnica, quod hęc facultas siue licentia occidendi dr̃ concessa etiam filijs, & nepotibus mulieris rapte licet tex. illos nõ exprimat, & hoc virtute eiusdem vel maioris rationis quæ viget in filijs & nepotibus
5 quã in alijs cõsanguineis & agnatis. † Ex quo dicto notant ibi Bald. & Saly. q̃ iniuria facta vni de domo vel de familia censetur esse facta toti familię & consanguinitati, & vnusquisq̃ poterit iniuriam suam vindicare. & ideo isto casu nullus de consanguinitate poterit esse testis in hmõi causis, hoc tamen intellige vbi esset consuetudo qd omnes de familia siue de cõsanguinitate reuocare soleant ad animũ suum iniuriam factã consanguineo vel alteri de familia, secundũ Cyn. in d. l. vnica pro quo facit tex. in l. j. C. si rector prouin. &c. & C. si quacũ. prædi. potesta. l. j. Ex hoc ẽt nota secundũ Saly. ibi dum querit an facultas illa occidendi præstita censeatur illis personis de quibus ibi contra raptores masculorum q̃ rapiũtur masculi causa libidinis, & concludit q̃d non, nec pœnæ illius legis inferuntur contra ipsos. Bal. tamen ibi tenet contrariũ qd illa lex & illius pœnæ habeant locũ etiam contra rapientes masculum & dicit esse casum ibi in d. l. vnica in fin. sed text. ille hoc nõ probat, dum enim loquitur de masculis & fœminis eisdem pœnis puniendis, loquitur de his qui associarunt siue dederũt auxilium raptori, & sic de personis delinquẽtibus, non autem de illo qui passus fuit rapinam, & ideo puto opinionẽ Salyce. & sequacium esse veriorem, maxime, quia lex illa est multum exorbitans & odiosa, vt dicit ibi Saly. bene verum est q̃ non solũ parentibus & consanguineis, verum etiam & amicis licet huiusmodi violentię, & rapine resistere, & ipsos violentos raptores etiam armis propulsare atq; abijcere, cum moderamine tã inculpate tutele, vt dicit ibi glo.
6 in d. l. vnica. † Per cuius doctrinã deciditur alia quęstio valde notabilis. Quod quotiescunque aliquis esset insultatus a pluribus quod parẽtes & cõsanguinei ipsius insultati, & oẽs qui sunt de illius familia poterunt licite & impune insultantibus ipsis resistere, & illos propulsare ẽt cũ armis, & si quẽ offenderint vel occiderint in tali ꝓpulsatione & resistentia, non tenentur de homicidio nec alia pœna dũmodo id fecerint cũ moderamine inculpate tutele, qa iura permittũt consanguineo consanguineũ suum defendere, ita dicit Salyce. in dicta l.

© SCD - Université de Poitiers

vnica vbi dicit quod istud etiam tenet glo, ibi & gloss.in l. vt vim.ff.de iusti. & iure.

Sequitur nunc videndum quibus pœnis puniuntur Tybertus,Fabius,& Pompeius qui Titium raptorem, & socios post commissum facinus associarunt ad domum supra dictæ Pamphili, & breuiter dicas quod isti puniuntur pœna capitis duntaxat absq; bonorum publicatione vel infamia dicta l. vnica.§.pœnas. Et nota qd isti non possunt a parentibus & consanguineis mulieris & alijs personis de quibus ibi impune interfici vel offendi sicut alij ex quo nõ dicuntur compert in flagranti crimine, quia isti post commissum crimen interuenerunt.

7 †Ex quo dicto nota hoc verum quod est summe notandum q̃ hi qui præstiterũt auxilium & fauorem malefactori post commissum crimen associando illum & illi faciendo eundemq; defendendo multis puniũtur quam illi qui delicto siue homicidio interfuerunt licet nihil fecerint hoc probatur in d.l. vnica secundum quod illam declarat Bal.ibi.& Bald.in d.l.raptores.C.de epis.& cle.& Saly. in d.l.vnica in ver.cæteros.in vj.parte, sui commenti.in iiij. col. in princi. hoc idem expresse dicit quibus adde do.Soci.in consi.cl vij.incipiente consultatio.ista, verũ,iij,ostenditur in ij.parte. fol.xj.vbi hoc idem tenet quod an sit verũ, simpliciter patebit ex infra dicẽdis. Istorum enim qui præstant auxilium & fauorẽ principali malefactori plures sunt species, secundum quod notat glo. in cle. j. de pœnis.& supra alias tetigi verbum eadem q. quorum quidam dicuntur socij ipsius principalis qui principaliter vadũt propter se, quidam alij dicuntur adherentes & sequaces qui veniunt propter alium & pro alterius interesse,quidam sunt persuasores & consultores qui persuasionibus & consilijs suis,animum & audaciam præstant principali malefactori ad dictum maleficium perpetrandum,quidam alij dicuntur mandatores qui hoc mandant expresse vt fiat maleficium,& ibi omnes sunt diuersi, diuersiq; pœnis puniuntur, videamus igitur de quolibet,& vt seruemus ordinem nature videbimus primo de his qui quę p̃cedũt factũ hoc est quę fiunt ante factũ quod est consiliũ,& persuasio ad maleficiũ perpetrandũ.

8 †Et ideo primo quero an persuadẽs vel cõsulens puniatur,& qua pœna facto sequuto & qd si factũ non fuerit cõpletũ in totũ,sed pro parte,& qd si nihil actũ sit, an persuasor & cõsultor puniantur,& qua pœna,& antecẽ ad vlteriora deueniã. Quero an ille qui cõsuluit & p̃suadet dicatur p̃stare opẽ & auxiliũ maleficio, ita q̃ si statutũ imponit pœnã præfiãt opẽ & auxiliũ malefactori siue maleficio cõprehẽdat ẽt illũ qui persuadet & consuluit Saly.in d.l.vnica in iiij. col.arguit ad partes.primo q̃ sic, secũdum authoritatẽ Catholicõ & quorundã humanarũ litterarũ possessorũ demũ authoritate iuris cõcludit q̃ nõ, qa.largo sumpto vocabulo & improprie dr̃ p̃stare opẽ & auxiliũ ille q̃ persuadet & cõsuluit,& ꝓ hoc ad ducit tex.in l q seruo in j.& ij.responso.ff. de furtis vbi dr̃ q̃ ille q̃ persuasit seruo alieno vt fugeret & furtum faceret secuta fuga & facto furto,q̃ persuaserat tenet dño actione furti,quasi ope & cõsilio eius furiũ factũ

9 fuerit,†dicto.n.quasi, est nota improprietatis,vt no.in l.ij.ff.de vsufru.ea.re.quę vsu consu. & similiter verbũ vr̃. de quo in d.l. q̃ seruo denotat similitudinẽ & improprietatẽ,vt l.nõ vr̃.C.de in integ.resti.titulo generali,& sic cõsuluit ipse Saly.q̃ q̃ cõsuluit & p̃suadet de stricta & ꝓpria significatione vocabuli non dr̃ p̃stare opẽ & auxiliũ,& per cõsequẽs dicas q̃ nõ cõprehendi tur in statuto imponẽte pœnã p̃stantibus opẽ & auxiliũ,qa statuta ipsa sunt exorbitãtia,& vt plurimũ odiosa & nõ debẽt extẽdi ad casum impropriũ sed ꝓprie & stricte intelligũtur l.ij.C.de noxa.l.quicqd adstringẽde.ff.de verbo.obli.c.si papa.de priui.lib.vj.per Barto.in l.oẽs populi. in vj.q. prin.ff.de iusti.& iu.cũ multis similibus.Reuertor nunc ad q̃onem nostrã an persuasor & consultor puniatur & qua pœna & dic aut lex vel statutũ imponit certã pœnã persuasori & cõsultori facto secuto & alia vel nulla pœnã facto nõ secuto, & tũc seruãda

10 erit lex,prout clare loquitur. †aut statutũ vult q̃ puniatur cõsulens & persuadẽs,sed nullã exprimit pœnã,& hic aduerte autsumus in atrocioribus siue minoribus criminibus,& sic querimus in facto demũ secuto puniatur vel facto ẽt non secuto dũmodo tentãdo puenerit ad actũ proximum facto. Primo casu dic q̃ regulariter punitur consulẽs & persuadens eadẽ pœna qua principalis delinquẽs puniretur facto secuto,vt l. nihil,ff.ad leg. cornel.de sica.l.vtrum,ff.ad leg põpe. de pari,& ad turpil.l.j.§.incidit, & l.si quis non dicam rapere.C.de epis, & cle.hoc plus est atrocioribus, quia facto ẽt non secuto infertur pœna consulenti.d.l. si quis non dicã rapere sed cõtra hoc est q̃ notat in d.l.vnica de rap. virg.in.§ pœnas

© SCD - Université de Poitiers

versi.cæteros vbi dicitur ꝙ persuadens & consulens non punitur eadem pœna sicut principalis raptor, sed minori scilicet pœna capitis dũtaxat, vt ibi vr̃, sed dic ꝙ ideo ibi punitur minori pœna, quia lex ibi imposuit pœnam certam a qua non recedendum vt supra diximus, alias si non fuisset declarata certa pœna eadem puniretur sicut principalis, ita dicit Saly. in d. l. vnica.

11 †Secundo vero casu quando sumus minoribus criminibus, vel in non atrocioribus, et tunc dic si statutum non imponit certam pœnam, sed mandat ipsum puniri puniri eadem pœna per ea quæ proxime dixi, fallit tũ hoc qũ delictum propter aliquam qualitatem vel accidens diceretur grauius in persona delinquentis, prout est furtũ manifestum qũ grauius punitur q̃ non manifestum, item si ex forma statuti delictum magis esset punibile factum in vno loco q̃ in alio loco vel vno tempore magis q̃ altero vel si diceret statutum, quod si reus inquisitus negauerit contenta in inquisitione puniatur in duplum, vt l. contra negantem. C. ad l. aquil. quia tunc consultor non punitur sicut delinquens, sed pœna simplici, vt ff. de furti. l. qui seruo in princip. & l. is qui opẽ eo. tit. & ibi Bart. Prædicta etiam limitat esse vera qũ principalis qui fecit delictum non fuisset alias factus nisi præcessisset cõsilium & persuasio illa qũ autẽ erat alias

12 omnino facturus dic vt infra dicã. †Quæro nunc quid si delinquens erat alias omnino facturus id quod fecit, an isto casu persuadens vel consulens puniatur quidam dixerunt ꝙ non, quia isto casu consulens non fuit causa delicti, vt in l. non solum. §. si mãdato in versi. attilicinus. ff. de iniurijs. sumpto argumento a contrario sensu ibi enim dicitur ꝙ persuasi alicui nolenti inferre iniuriam facere dr̃ ibi quod tenetur persuadens ac si ipse fecisset ratio est, quia ille q̃ fecit iniuriam non erat alias facturus, ergo si facturus erat non tenetur, pro quo facit etiã tex. in §. ope. instit. de obli. quæ ex delic. nasc. & hanc opinionem videtur tenere gl. in d. versi. attilicinus. Quidam alij tenuerunt contrarium ꝙ omnino consultor vel persuadens teneatur ẽt si delinquẽs illud alias facturus erat, quia non debuit consultor & persuasor malo cõsilio suo iniquo viro augere malitiam & animam ad delinquendum, & iste est tex. no. vbi est casus in l. j. §. persuadere in fin. ff. de ser. corru. & ibi gl. & hoc etiam tenet Sal. in d. l. unica. C. de ra. vir. cũ hac tũ distinctione qd̃ vbi delinquens nõ erat facturus persuasor non tenet eadem pœna sicut principalis per ea quæ supra proxime diximus vt d. §. persuadere nisi in lege vel statuto reperiretur certa pœna expressa quo casu illi standum erit per ea quæ supra diximus & no. in d. l. vnica. §. pœnas. versi. cæteros. si vero erat malus de per se & illud delictum erat alias omnino facturus & in isto casu similiter tenetur persuadens sed minori pœna quam iudex secundum qualitatem facti & conditionem personæ arbitrabitur maiorem aut minorem, & secundum etiam vehementiam & magnitudinem persuasionis, & cõsilij, alias enim ex leui verbo persuasio enuntiatiue aut iocose forsan prolato quis non teneretur nec diceretur propter hoc opem præstitisse dicto. §. ope. institu. de obliga. quæ ex delic. nasc. & istius opinionis fuit etiam Dyn. in capit. nullus ex consilio de regu. iur. lib. vj. hoc idem videtur sentire Barto. in l. prima. §. incidit. ff. ad turpil. qui text. in instigante loquitur ꝙ idem est sicut in persuadente, & dicit Salyce. in dicta l. vnica. & non obstant ea que supra dicebantur in d. l. attilicinus. arguendo a contrario sensu,

13 †quia illud argumentum nunquam procedit quãdo tenderet contra legem, vel esset alteri legi contrarius, vt C. de condi. incert. l. si quis parrem, quod etiam tenet Salyce. ibi. Hęc tamen omnia quæ supra dixi de consulente & persuadente, intellige de illo qui malam persuasionem aut consilium dedit ad effectum vt maleficium fieret, non autem de eo qui dat bonum consilium vel bonam persuasionem, quia istud nomen cõsilium, & persuasio in dubio potest adaptari ad bonum sicut ad malum & ideo nõ dicitur nec præsumitur malum nisi sit adiecta illa qualitas, mali vt l. prima. §. persuadere. & alias diximus supra lib. ij. quæst. x. vbi dictum fuit de veneno quod similiter potest comprehendere bonum & malũ venenum, vt l. iij. in princi. &. §. adiectio. ff. ad leg. corne. de sicca. & l. j. §. dolũ. ff. de dolo.

14 †Quero nunquid si persuadẽs aut cõsulẽs reuocauit consilium suum, an delicto secuto teneatur dic breuiter aut loquimur in mandante, aut in consulente, primo casu sufficit simplex reuocatio mandati ad euitandum pœnam, ita ꝙ peruenias ad notitiã mandatarij, vt l. si mandasset. ff. manda. & per Salyc. plene in l. non ideo minus in iiij. quæstio. C. de accus. Secundo vero casu nõ sufficit simplex reuocatio quinimmo necesse est ꝙ expresse fiat cõtraria psuasio &

© SCD - Université de Poitiers

sic expressa dissuasio & consilium dissuasiuum & negatiuũ præbeatur illi qui facturus erat delictũ, ita ꝙ verisimiliter & probabiliter credat ꝙ ille nõ sit amplius facturus nec adhuc sufficit, sed habet necesse si vult euitare pœnas denũtiare & notificare ista illi cõtra quẽ datũ erat cõsilũ vt caueat ab illo q̃ querit ipsum offendere &c. ita no, dicit Inno. in c. ad audiẽtiã de homi. q̃d trãsumptiue posuit Bar. in l. nõ solũ. §. si mãdato. ff. de iniur. & idẽ tenet ẽt Saly. in d. l. vnica. in ver. quero quarto. in v. colũ. diuersitatis n. ratio põt esse scũm eũ, q̃a mãdatũ processit solũ gratia mãdantis tm̃ d. l. nõ solũ. §. si mãdato. & verisimile est q̃d mãdatarius qui facit ꝑ alio nõ pro se statim audita reuocatione cessat ab opere. Persuasus vero & cõsultus qui pro se agit non sic facile se abstinebit ab opere q̃d perficere intẽdit, arg. l. ij. ff. mãdati. & l. j. §. psuadere in fi. ff. de ser. corru. Et q̃m̃ diximus supra de his qui prestãt opẽ fauoris cuius opis fauor denotat, & intelligitur eo ipso ꝙ q̃s est prẽsens maleficio licet nihil aliud agat, q̃a per illius psentiam insultãs siue delinquens efficitur audacior, aduersarius vero efficit timidior, vt latius
15 diximus supra. †Restat nũc videre de his q̃ prestãt opẽ ministerij & adiutorij corporaliter. Circa q̃d distinguẽ aut q̃s præstitit opẽ scientẽr aut ignorãter, si ignorãter q̃a nõ putabat q̃ prestitit opẽ illũ cui prestitit velle male facere & nõ tenetur, q̃a ignorãtia facti illũ excusat, nã in delictis ignorãtia facti admittitur regulariter, q̃n̄ quis non habuit animũ delinquẽdi. l. j. §. diuus. ff. ad leg. cor. de sica. l. eũ qui duas. C. de adul. l. qui cõtra legẽ. C. de incest. nup. l. itẽ apud labeonẽ. §. si q̃s virginẽ. ff. de intu. & per Dy. in c. nullus ex cõsilio. de re iud. Aut pstans opẽ scientẽr pstitit. & tũc præstitit opẽ maleficio irregulari fẽdo & nõ tenet, vt l. q̃ seruo in prin. ff. de fur. ita dicit Saly. in d. l. vnica in versũ. nũc trãseamus &c. sed aduerte, q̃a text. ille in d. l. qui seruo, loquitur in psuadẽte, nõ in ope prestante de quo nos loquimur hic, & ideo dubito satis de ista decisione sup qua poteris cogitare, aut maleficiũ erat regulare, & tũc distingue aut nos loquimur de ope & auxilio pstito ante factũ aut de ea q̃ prestatur in facto, aut de ea q̃ prestatur post fa-
16 ctũ. †Primo casu q̃n̄ sumus ante factum & q̃s prestitit opẽ scientẽr tenetur, vt l. q̃ seruo ij. responso. ff. de fur. & l. si pignore. §. q̃ ferramenta. eo. tit. & per Bart. in l. is qui opẽ. ff. de fur. & vide tex. in l. fi. C. de discu. li. x. & ff. de adul. l. qui domũ. & l. vtrũ. ff. de parrict. & per Salyc. in d. l. vnica. in vj. colũ. Secundo vero casu q̃n̄ præstatio opis fit tẽpore maleficij, vt quia præstãs cõcomitauit delinquentem ad patrãdum delictũ & nullit dubium est quod punitur. vt d. l. vnica. C. de rapt. virg. in ver. ne igitur. & ver. pœnas aũt. & l. si quis nõ dicã tapere. C. de epis. & cle. & ibi Bal. & Bal. etiã in d. l. vnica. vbi
17 etiam Saly. idem tenet. †Tertio aũt casu q̃n̄ præstatio opis fit post commissum delictum, & hic aduerte, quia diuersimode fit prestatio opis delinquẽti post commissum crimen, quod fit quatuor modis. Et primo interdum quis præstat opem delinquẽti vt euadat per viã fuge, tunc præstans opẽ punitur. vt d. l. vnica in ver. pœnas aũt de rap. vir. & l. j. & ij. & per totum titulum. C. de his qui latro. occulta. & l. j. §. quod autẽ. ff. de ser. corrup. & l. is cuius ope. ff. de adul. vide Bar. in d. l. is qui opem. ff. de fur. Interdũ autẽ quis præstat opẽ criminoso, vt euadat per viã iustitie vt cõiter faciũt aduocati, procuratores & similes, & tunc talis præstatio opis nõ est punibilis, sed permissa a iure, quia vnicuiq; est pmissum defendere incarceratũ, vt l. & si nõ defendatur. ff. de pe. quia defensio est de iure naturre l. vt vim. & ibi Bar. ff. de iusti. & iu. & facit q̃d no. Inno. de sen. excõ. c. solet. vbi dicit ꝙ aduocatus non incidit in excõicatio
18 nem si scienter cõicat cũ excõicatõ, quãdo ab eo petit consilũ in causa excõicationis.

Interdũ vero quis prestat opẽ criminoso vt euadat per viã gratiẽ vel misericordiæ supplicando principi pro eo & isto similiter nullam pœnam meretur, quia nõ incumbu rei illicite qui petit gratiã a principe, vt ff. de pœ. l. relegati. §. fin. in fin. & l. diui fratres in prin. ff. eo. tit. Fallit hoc in damnato pro crimine læsæ maiestatis pro quo supplicare non licet l. quisquis. C. ad leg. iuliã maie. Fallit etiã in casu. C. de nili aggeri, non rump. l. vnica. vbi ille qui rũpit aggeres nili, & deuiat cursus aquarum a loco & alueo suo antiquo debet igne ibi cõcremari, conscij vero & auxilium illi præstantes confiscatis omnibus bonis imperpetuum relegantur, ita ꝙ nemini vnq̃ liceat pro ipsis supplicare, ita dicit ibi tex. & hoc ideo, q̃a in lege ita reperitur expressum, vbi autem non esset a lege prohibitũ nõ impeditur q̃s, nec debet puniri, si exercet opera charitatis erga criminosum, vnde dicũt doct. quod meretur pœnã ille ẽt qui præstat alimoniã delinquenti quando est pauper quod est verũ, vt dixi nisi aliter fuerit lege cautũ, vt l.

© SCD - Université de Poitiers

quisquis.C.ad leg.iul.mate.& c.vergentis
19 de hære. † Et faciunt secundum Saly.in d.l.vnica ad statutũ quo cauetur quod nemo possit bannito præstare opem,vt nõ cõprehendantur isti,qui propter iustitiam gratiam vel charitatem præstant sibi opem,sed illi qui contra curiam,& iustitiam præstant sibi opem,vt supra diximus. Quæro nũc in casibus in quibus præstatio opis est puniibilis, quæ pœna puniatur qui præstitit & breuiter dic secundum quod diximus supra in persuasione & consilio aut est certa pœna statuta a lege, & illa est seruanda l.vnica,C.de rap.virg.& l.vnica,C.de nili agge.aut nulla reperitur pœna expressa & determinata, & tunc aut nos loquimur de his qui præstiterunt opem ante factũ,& eodem modo puniuntur sicut consultores vt supra diximus,aut in ipso facto,& puniuntur eadẽ pœna,sicut principalis delinquẽs vt d.l.vnica,C.de rapt.virgi.in.§.ne igitur, aut loquimur de his qui præstiterunt opem post factum,sicut est ad fugam,& tunc si talis præstatio opis cadit in aliquod certũ delictũ,aut pro illo facto sit aliqua pœna certa statuta a lege & illa sit seruanda,quando vero nulla pœna certa sit a lege statuta, & tunc puniatur minori pœna q̃ ille qui tulit opem in ipso facto,vt supra d.l.vnica,C.de raptu virg.in.§.pœna autem & hoc idem
20 teneat ibi Bal.& Saly. † Iterum quero,qd si plures fuerunt qui præstiterunt opem an pœna omnium istorum sit vniformis; vt sic omnes pariter vnicã pœnã puniantur vel diuersis,& breuiter dicas q̃ pœnæ isti sunt difformes, secundum plus vel minus in eo quod quis deliquerit,ita tenet Inno,in c,sicut dignum.de homi.idem est iure ciuili sicut dixit Sal.in d.l.vnica,C.de rap.virgi,in vj.col,vbi dicit q̃ diuersæ sunt pœnę de iure statute secundum qualitatem auxilij p̃stiti & prauam intentionem præstantis,vt d.c,sicut dignum nam ille qui dedit ope sua tale auxilium delinquenti quod patrauit et perfecit homicidium nulli dubium est q̃ tenetur q̃ ipse de homicidio si vero minus peccauerit secundum gradum culpe succedit pœna d.c,sicut dignum.& vt c.clericorum.de vita & hone.cle.& hæc sufficiant quo ad materiã istius operis reuertor nunc ad residuum.d.l.vnice vt declaremus totã materiam ipsius raptus mulieris,& ideo;
21 † Quero nunc quid sit aliquis rapuit mulierem virginem vel viduam honeste viuentem aut mulierem nuptam ex domo patris vel mariti,qua pœna puniatur,Et breuiter dicas q̃ tam ipse raptor q̃ eius socij fautores,defensores,adherentes,& sequaces, & receptatorem eisdem pœnis puniuntur, q̃ bus supra proxime diximus de rapiẽtibus monialem,vt expresse cauetur in d.l.vnica in prin.C.de rap.virg.excepto q̃ bona ipsorum in istis casibus applicantur ipsis mulieribus raptis pleno iure d.l.vnica.§.fin. autem ingenuam. Item quero,quid si aliquis rapuit seruam aut libertinam alterius dic similiter q̃ raptores puniuntur pœna mortis,sed non patiuntur bonorum publicationem.vt d.l.vnica.in prin.&.§.ne aũt. &.§.seq.& eorum fautores etiam puniũtur vt ibi excepto q̃ eorum bona non publi-
22 cantur. † Deinde quero,quid si sponsus rapuit sponsam suam propriam an puniat & qua pœna,Respon.q̃ de iure ciuili puniẽ eiusdem pœnis sicut ille qui rapuit mulierẽ honestam sibi nullo iure cõiunctã d.l.vnica.§.quibus.& ibi vide. De iure autem canonico nulla pœna punitur sponsus qui sponsam suam rapuit cum qua prius præcesserat nuptiarum consensus c.cum causa quæ,extra de rapto.& ibi glo.quæ melius hoc declarat,& not.xxvij.q.ij.raptus.& c. lex illa,vbi hoc expresse probatur.Successiue quero quid si maritus rapuerit vxorẽ an subijciatur pœnis de quibus in d.l.vnica.dic q̃ non vtroq; iure,quia omnes doc. concludunt q̃ maritus habet plenum ius in personam vxoris sue,intellige isti cum illa cum qua cõsumauit matrimonium, vt d.c. cum causa extra de raptu.& l.fin.C.de lib. homi,exhib,& ita tenent Bal.& Saly.in d. l.vnica,& canoniste in d.c,causa quæ sed quia dicta lex vnica,loquitur de viro rapiẽ
23 te mulierem. † Quid econtra si mulier rapiat virum causa libidinis videretur esse idem dicendum,quia ista sunt sinonima,tũ breuiter dicas contrarium q̃ dispositio illius legis non habet locum in muliere rapiente virum ex quo non viget eadem ratio iniuriatum in hoc casu sicut in alio,ita tenent Bal.& Saly.in d.l.vnica & est communis opinio omnium doct. Idem etiam dicendum est in viro rapiẽte alium virum causa libidinis,quia non comprehenditur sub illa lege,ita tenet Saly.& Bal.ibi & di
24 ximus supra ea.q.in prin.† Sequitur ibi in lex.q̃ nuptie procedere debent de consensu parentum ipsius puelle,alias non valent dic q̃ hoc est verũ de iure ciuili, vt ibi dicitur.Secus de iure canonico,vt dicto capitulo causa quæ.& c.fin.de rapto & xxv ij. qõne.secunda,raptus,& lex illa, Et ideo

© SCD - Université de Poitiers

dicitur etiam ibi ꝙ puella nubere non pōt ipsi raptori etiam si parentes consentiant, qui si iniuriam ipsam remiserint & dictis nuptiis cōsenserit debent deportari, ita dicit expresse tex. in d.l. vnica. de rap. §. pe. in fi. cuius con rarium disponitur de iure canonico. d.c. causa quæ. & c. fi. extra de rapto. vbi est casus ꝙ si raptor rapuerit virginem cum qua nuptiarū consensus prius interuenerat, & dato ꝙ mulier rapta fuerit ī uita, si tñ postea cōsenserint & placuerit sibi suo raptori nubere nihil obstat quominus possit illi impune nubere d. c. fin. quod no. quia cum causa matrimonij sit spiritualis & reguletur a iure canonico vt in c. debet de biga. debemus in hoc stare dispositioni iuris canonici c. per venerabilem. qui fil. sint legi. & c. si diligenti. de foro compe. & no. per doc. in c. solite. de majo. & obed.

25 & in c. nouit. de iudicijs. † Vltimo in hac decima quæstione quid si rapta fuerit meretrix causa libidinis, cōcubina plurium, aut alia multer impudica an raptores subijciātur pœnis d. l. vnice. C. de raptu virg. Bart. in l. verū in fi. ff de fur. & in l. iij. in fin. ff. de condi. ob tur. cau dicit ꝙ non, & ita etiam videtur sentire Bal. in d. l. vnica. C. de rapt. & ideo dicunt doc. ꝙ qui rapit meretricem causa libidinis & eadem de causa tenet illam inclusam in domo per plures horas & dies non tenetur de priuato carcere nec tenetur etiam de vi priuata d. l. verum. & ibi Bar. & hoc idem tenet Saly. in ij. col. in versic. oppo. i &c. & ita etiam tenet glo. in d. l. vnica in ver. viduarum. Nota tamen vnū ꝙ dicit d. Math. de Math. in sing. suo ciiij. quo l incipit, nota vnum quod solent vulgares &c. vbi dicit quod licet isti qui capiunt & detinent inclusas meretrices violenter in domo priuata causa libidinis non tenēntur de priuato carcere nec de vi publica, ut per Bar. in d. l. verum supra de fur. tñ tenentur actio iniuriarum ipsi multeri, quæ quidem iniurie possent esse adeo atroces attenta qualitate facti & personarum conditione quod iudex posset arbitrari pœnā mortis esse inferendam contra dictum raptorē & detentorem, & allegat doctrinam Bar. in l fi. ff de rer. diui. sed parcat mihi excellentia sua quia dictum suum puto esse verum, ex quo iura per eum allegata hoc nō probant. & Bart. est tnd. l. fi. ff. de rerum diui. nullum verbum facit de ista materia in li-

26 bro meo. † Sed quæro quid si meretrix illa deserat iam meretricari & ceperat honeste viuere, prout probari poterat, quia tā penituerat ipsam præterite vite hmōi mulier rapta fuerit an raptor puniatur acsi multerem honestam rapuisset, vt habetur in d. l. vnica, in prin. C. de rap. vir. Saly. sequutus opi. Cy. in d. l. vnica. dicit ꝙ isto casu raptor subijcitur eisdem pœnis de quibus in d. l. vnica. quia sufficit ꝙ multer illa honeste viuet tempore raptus, lex enim illa non requirit vitam præteritam, sed præsentem dut taxat quæ est tempore raptus, vnde si reperitur honesta tempore raptus pœna committitur, alias non, ita tenet Sal. in d. l. vnica qui dicit hoc esse de mēte Cy. ibi idem enim tenet Bald. expresse. in d. l. vnica. vbi dicit ꝙ aut in multere illa apparebant signa pœnitentiæ, quia nolebat amplius meretricari, vt quia practicabat continue inter honestas mulieres, & euitabat multum consortia inhonesta tam virorum q̄m multerum, quæ aliquantulum sibi suspecta videbantur & alia cuncta opera honesta & laudabilia faciebat quæ honeste & pudice mulieres facere solent, & isto casu idem iudicandum erit de illa sicut de alius

27 honestis, et pudicis multeribus. † Aut pēterite vite nondum bene penituerat, quia adhuc impudice viuebat & si non publice saltem secrete, & noctis tempore admittebat plures in domo & plurium virorū patiebatur amplexus isto casu iudicandū erit de illa sicut de meretrice, vt C. de nup. l. imperialis. & dicit ipse Bald. ꝙ istud est satis tollerabile, ꝙ isto casu non habeat locū dispositio d. l. vnice, & per hæc sum expeditus de ista pulcherrima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Coitus cum nupta habitus quæ honesta putatur, sed in occulto plures admittit, an sit punibilis.*

2 *Coitus omnis de iure canonico extra matrimonium est punibilis.*

1 VNDECIMO quæro qd si † multer nupta aut vidua quæ publice retinet nomen honeste matrone occulte tñ plurium virorum admittere consueuit amplexus, an coitus habitus cum multeribus hmōi sit punibilis & qua pœna, & breuiter dicas ꝙ quāprimum multer cepit meretricari & inhoneste viuere siue secrete hoc faciat siue publice perdit florem pudoris, & nomen honeste matrone, vt l. inter liberas, & ibi Bar. ff. de adul. & insti. de publi. iudi. §. item lex

© SCD - Université de Poitiers

tuli, & ibi do. Ioan. Fabr, qui igitur concubuit cum ipsis mulieribus istius conditionis nullam pœnam meretur de iure ciuili, vt d. l. verum. & ibi Bar. ff. de fur, & est glo. & in d. l. vnica, C. de rap. virg. & Bart. in l. iij. ff. de condi. ob tur. cau, vide tex. no. in l. quæ adulterium. C. de adulter. qui tex. loquitur de nupta vidua. † Fateor bene q̃ de iure canonico iste coitus non erit impunibilis, quia illo iure omnis coitus p̃ter vxoriũ est impunibilis xxxij. q. v. c. meretrices.

2

SVMMARIVM.

1 *Iudeus cognoscens carnaliter christianam, aut christianus hebream quas debeat luere pœnas.*

2 *Christianus ignoranter matrimonium cum hebrea contrahens non punitur, secus si scienter.*

3 *Pœna adulterij est capitalis, quæ infligitur etiam his qui mulieribus hebreis scienter se commiscent.*

Liberi ex matrimonio inter Christianum & Hebream sunt illegitimi.

4 *Papa dispensare non potest quòd christianus cum hebrea contrahat aut econtra, nisi præcedente baptismo.*

5 *Christianus excommunicatur qui cum muliere hebrea matrimonium contrahit.*

6 *Iudeus christiane mulieri se commiscens cõdigna animaduersione punitur.*

Animaduersionis condignus appellatione venit etiam mors.

7 *Iudeus copulam fornicariam habens cum christiana virilium amputatione punitur. & nu. 8.*

9 *Iudeus ignoranter concumbens cum muliere christiana qualiter puniatur.*

10 *Præsumptio quædam fraudis est in iudeo cũ christiana concumbenti.*

11 *Hebrei non deserentes habitum distinctum ab habitibus christianorum puniuntur.*

1 DVODECIMO quæro quid si † Iudeus carnaliter cognouerit mulierem christianã vel econtra christianus coitum carnis habuit cum muliere hebrea qua pœna puniatur. Respondetur, aut illam cognouit carnaliter in figura matrimonij aut in actu fornicationis, si in figura matrimonij, aut loquimur de iure canonico & matrimonium est ipso iure nullum, ideo fit separatio incontinenti xxviij. q. j. caue. & c. si qs, & c. in nonnullis. de iude. in foro conscientiæ puniuntur pœna septem annorũ de qua in c. hoc ipsum xxxiiij. q. ij. & diximus supra eo. ti. q. ij. & iij. † In foro autem contentioso coram iudice ecclesiastico dic aut contraxit ignoranter in figura matrimonij, & non punitur aliqua pœna secundum q̃d tenet Panor. in d. c. in nonnullis, ratio est quia dabat operã rei licite, vt alias late diximus supra eo. q. j. & ij. & iij. aut scienter & punitur pœnę excõicationis, te nihilominus separantur vt supra dictum est per doctrinam Abb. in d. c. in nonnullis arg. tex. in c. si qs eps aut presbyter iuncta glo. xxvij. q. j. & omnino adinuicem separãtur, vt ibi vide tex. no. & c. si quis xxviij. q. j. qui vult q̃ pœnitus a cõione fidelium separentur.

2 3

De iure autem ciuili aut illam cognouit in actu fornicationis, aut i figura matrimonij, si per matrimonium, aut scienter, aut ignoranter contraxit cũ illa si scienter primo & principaliter matrimonium nullum est, quia verum & proprium matrimoniũ est cõicatio diuini iuris l. j. ff. de ritu nup. et l. aduersus. ff. de crimi. expi. hæredi, quæ q̃dem communicatio esse nõ potest inter iudeum & christianam uel econtra inter christianum & iudeam xxviij. q. j. caue. c. leq. & c. si quis vbi est casus, & † isti de iure ciuili sunt pœna adulterij puniendi quæ est pœna mortis vt late diximus supra eo. in q. adulterij sed aduerte q̃ per illã cõmixtionẽ non committitur proprie adulteriũ, sed crimen illud vicem adulterij obtinet, vt C. de iude. l. ne quis christiana, immo vr̃ esse deterioris conditionis q̃ adulterium, quia sine temporis præfinitione a quocunq; poterit accusari iste coitus quod non est sic in adulterio, proprio, vt l. miles. §. si pater. §. mulier. &. §. sexaginta. ff. eod. ti, item poterit vnusquisq; illos accusare absq; inscriptione talionis pœnę, vt dicit glo. in d. l. ne quis. Si vero ex coitu hmõi liberos susceperint nõ sunt liimi aliquo pacto ex quo nullum erat matrimonium inter parentes, illos tamẽ puto vt incestuosus filios appellari non posse ita vt nec a patre alendi sint, argumẽto eorum quæ habẽtur in auth. de incest. nup. in princi. & in auth. ex complexu eo. C. eo. ti. immo videtur esse grauius istud q̃ coitus cũ

© SCD - Université de Poitiers

propria consanguinea, quia per coitum cõ sanguinee violantur iura consanguinitatis duntaxat, vt in c.j & ij.de consan.& affi. quia remoto vinculo consanguinitatis põt esse matrimonium inter eos cum sint ambo christiani,& hinc est ꝙ sepius dispensantur a summo pontifice,ut tota die videmus,sed per istam aliam commixtionem fit iniuria duobus sacramentis primo fit iniuria baptismo, & vniuerse christiane religioni,vt xxviij.q.j.caue.c.non oportet.& c.seq.fit etiam iniuria sacramento matrimonij quod conatur contrahere contra legũ institutiones d.l,ne quis.C.de iude.& l.j,ff.de ritu
4 nup.† nec vnquam poterit tale matrimonium siue potius adulterina commixtio a sede apostolica dispensari,nisi præcedat baptismatis sacramentum d.c.non oportet & ibi gl.merito illorum proles tanq̃ incestuosa & damnabilis debet cẽseri incapax omnis successionis generaliter d.auth.complexu,& ex quo habetur in corpore, & istud etiam videtur esse de mente Old.in consil. cccxxxiij.quod incipit, qualiter punitur iudeus &c. Si vero ignoranter cõtraxerunt & excusantur a pœna, secũdum quod dicit gl.in c.in nonnullis.de iude.quam sequitur ibi Abba.& alij dicentes ꝙ ista est ignorantia facti merito indulget excusationem,vt l.j.& ibi Bar.ff.de iur.& fac.igno. & in c.ignorantia.de regu.iur.lib.vj. Sed nota ista ignorantia poterit illis prodesse si incontinenti absq; mora postq̃ habuerint notitiam de tali impedimento se adinuicẽ separauerint alias non pœnas euitant prędictas,quia videntur consentire in illo peccato,& velle illum damnatum coitum continu re secundum ea quæ habentur in illo no.text.in l.qui contra legum.C.de incest.
5 nup.& ibi Bal & Saly. †De iure vero canonico pro huiusmodi matrimonio sic contracto est pœna excõmunicationis perpetue xxxviij.q j.caue cum duob.capit.seq.

Si vero illam cognouit in acto fornicationis,& eadẽ distinctio reperitur,aut scienter aut ignoranter,si scienter,aut loquimur de iure canonico secundum antiquam legẽ Moysis,& indistincte erat pœna mortis ij. q.vij.nos si incompetenter.§.sed notandũ. ver.natham.&.§ his ita,versic.multa enim & xxiij.qõ.v.c.reos.§.natham .&.§.multa enim.vbi est idem casus,dicitur enim ibi ꝙ iudex iudeum cum maliamita coeuntẽ gladio transfixit & fuit reputatum ad iustitiã.
6 †De iure vero pontificio in foro contẽtioso quidam dixerunt idem esse ꝙ iudeus qui in hmõi crimine incidit tradendus sit curie seculari cõdigna animaduersione puniendus quæ verba denotant pœnam mortis,vt infra dicam,quando per iudicem ecclesiasticũ cognoscitur de crimine ipso ita ꝙ puniatur ultimo supplicio tradi debet curie seculari ita tenet d.Fely.in d.c.in nonnullis quæ quidem verba animaduersionis denotant vt dixi maximum arbitrium cõtinens etiam mortem,secundum do.Felyn. ibi qui allegat ad hoc bonum tex.in c.vt inquisitionis circa medium de hæreti.lib.vj. vbi tex.ille loquendo iudi.ibus & dominis temporal bus per verbũ istud animaduersionis,demonstratur pœna mortis.Old. tũ in consi.cccxxxiij.quod incipit qualiter puniatur &c.consuluit in fauorem cuiusdã iudei qui carnaliter cognouerat mulierem christianam quæ erat mulier impudica,& meretrix,secundum quod apparet ex verbis suis,vbi demum concludit quando non deberet puniri iste iudeus pœna mortis pro isto coitus,sed alia grauiꝗ pœna citra morte tamẽ attestatur vidisse in ciuitate Auenio.
7 †amputari virilia cuidam hebreo pro isto crimine quod tamen dicit esse verum quãdo est simplex fornicatio quæ non habet annexam aliquam qualitatem quæ aggrauat delictum sicut est stuprum vel adulteritum,qñ mulier esset honesta,quia tunc nõ negat iudeum debere puniri maioribus pœnis sicut alias diximus supra in christianis, & vt clarius materia ista aperiatur, dic vt infra sequitur,maxime quo ad dictũ verbũ animaduersionis quod vt dixi denotat & comprehẽdit pœna mortis,maxime quãdo refertur ad potestates,dños temporales,& iudices &c.vt dicit tex.in d.c.vt inquisitionis.de hære.lib.vj.ibi dum dicitur potestates domini temporales rectoresq; & eorum officiales de prædictis animaduersionẽ assumant &c. quæ quidem animaduersionis denotat pœnam mortis vt diximus, idẽ tenent Ioan.And.& Do.de sancto Gemin.in c.vt inquisitionis.& Ant.de But.secundum quod refert idem Fely.in d.c.in nonnullis in fi.idem tenet in consili.xij.vbi dicit ꝙ istud verbum in terminis nostris denotat
8 pœnam mortis.† Quidam tñ fuerunt in cõtraria opi.ꝙ iudeus propter hoc delictum non sit puniendus pœna mortis sed alia minori pœna puta deportationis pecuniaria vel alia huiusmodi arbitrio iudicis declarãda,& hanc opi.tenuit Pet.de Vbal.de Peru.in consil.lxxv.quod incipit,quidam dictus gaius,& Ro.in consi.clv.quod incipit,

© SCD - Université de Poitiers

an iudeus qui cognoscit christianam, loan. Cal. in consi. xci. de foro compe. hanc etiam opi. videtur tenere glo. in d. c. in nonnullis super ver. animaduersionis dicēs q̃ erit pœna pecuniaria vel alia tempora lis arbitrio iudicis, & sic videtur excludere mortē. Oldra. etiam in consil. cccxxxiij. quod incipit qualiter puniatur iudeus. vbi dicit q̃ dum ipse esset ī ciuitate Auenionē. vidit pro isto crimine cuidam hebreo amputat i testiculos. Ego enim in istis terminis attendere ad conditionem personarum, & maxime mulieris, an esset honesta matrona siue mulier nobilis aut vilis conditionis, vel inhoneste vite vt sunt iste meretricule & vulgares mulieres. item an iudeus semel tantum nacta occasione in istud crimen inciderit, vel iuxta etatem an iunior sit minor xxv. annis vel maior ad quadragenarium accedēs vel circa, & an sit vxoratus vel solutus, uel talis sit qui alias erat honeste conditionis aut potius plures illud idē commiserit vel ad id perpetrandum longe tempore vacauerat, aut non vnam tantum mulierem, sed plures & plures sub eisdem amplexibus subtecerat & similia, vt secundum personarum conditionem facti cōtingentiam & criminis turpitudinem siue delinquendi consuetudinem quandoq; leuem quandoq; grauem, q̃ncq̃ grauissimam mortis pœnam imponerem iuxta notata per Abba. in c. ij. de sortile. & idem Abb. in d. c. in nonnullis. de iude. & per Mathesil. in singul. suo de quo
9 supra eo. in x. q. in fi. †Si vero ignorāter huiusmodi scelus patratum fuerit aut fuit cum nupta, & erit pœna adulterij, aut cum virgine vel vidua honeste viuente & erit pœna stupri ac si esset factum cum muliere christiana de quibus latius dictum fuit supra eo. ti. in vj. & vij. q. quamuis glo. in d. c. in nonnullis videatur velle q̃ parcitur hebreo vel hebree q̃n ignorāter fecerunt vbi dicitur q̃ qui errauerit excusatur, sed illud debet intelligi quando errauit in facto, & illam cognouit in figuram matrimonij non autem in actu fornicationis, vt hic aut erat mulier vilis conditionis & inhoneste vite. 1. meretrix oculta uel publica & erit pœna arbitraria citra mortem tamen, ita videtur sentire gl. in d. c. in non nullis. in ver. per errorem, idem tenet loan. And. in d. cum quis de reg. iur. l b. vj. in mecurialibus, & Io. An. in d. c. cum quis Abb. & Fely. in d. c. in non-
10 nullis †Sed aduerte q̃ contra istam ignorantiam facti in iudeo adest q̃dam præsumptio fraudis & doli ex quo non vī carcere culpa q̃d est q̃n iudeus ambulat sine signo deferri solito ab hebreis per quod separatim cognoscitur a christianis, prout deferre tenentur, vt habeē in d. c. in nonnullis, et quoties non deferunt illud videntur esse in dolo, nec poterūt se excusare propter ignorantiam ratione præsumpti doli. d. c. in nōnullis Mulieres vero hebree nullum signū deferre solent distinctū a christianis sicut masculi, maxime de consuetudine, vt diu vidi maximā copiā in vrbe romana, & alibi & nullam vnquam vidi deferre habitū aut signum aliquod per q̃d cognosceretur a christianis mulieribus, & ideo putarē magis excusandum esse christianum qui haberet coitum cum hebrea q̃ hebreus qui coitum habuerit cum christiana, quia primo casu potest esse excusabilis ignorātia facti, ratione indifferenter & vniformis habitus quod nō est in secundo casu in quo non vī posse adaptari excusatio aliqua rōne ignorantie saltem respectu mulieris christiane.
11 †& propterea dicit tex. in d. c. in nonnullis quod grauiter puniendi sunt hebrei qui nō deferunt habitum distinctum a christianis vt cognascantur ab omnibus. Iuxta hæc quæro quid si Turchus, morus, hæreticus, sarracenus vel alius quicūq̃ extranee fidei possessorem carnalem habuerit cum muliere christianā vel christianus vir cum eorū mulieribus respectiue carnaliter se commiscuerit quibus pœnis subiacebunt, respon. q̃ in his adhibetur similis distinctio de qua supra aut in figura matrimonij aut in actu fornicationis, & aut est scienter aut ignorāter, & tunc aut erat minor cum fecit in forma matrimonij, aut erat maior iuxta distinctionem supra proxime factam, & eisdem pœnis puniuntur de quibus ibi per text. in d. c. in nonnullis. in prin. vbi loquitur ēt de saracenis, & ratio ibi apposita concludit ēt in alijs premissis, ita ēt videtur sentire gl. i d. c. in nōnullis q̃ eadē sit ratio in alijs que est in iudeis per iura prædicta, & idem etiā videtur innuere tex. ibi dum loquitur de sarracenis, & notatur in rubrica & in capitulo primo eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Custos carcerū rem explens carnalem cum muliere incarcerata qualiter puniatur.*

2 *Custos carcerum mulierem incarceratam honeste custodire debet.*

© SCD - Université de Poitiers

1 DEcimotertio videndum esse putaui † quid si officialis vel custos carcerum rẽ carnalem expleuerit cum muliere incarcerata qua pœna puniatur. R. ff. aut mulier illa erat honeste vite, conditionis, & fame, & isto casu officialis siue custos hmõi punitur eadem pœna qua punitur tutor qui pupillã cuius tutelam gesserat vel gereret, stupra-uit, de qua dictum fuit late supra eo. tit. qõ. vij, vbi dixi mus plene de stupro. in vj. fallẽ, eadem enim ratio militat in vtroq; quemadmodum autem tutor tenetur alere pupillam & illam honestis moribus conseruare scilicet illius personã, ex quo principaliter datur persone, secundario aũt rebus ff. de admi. tut. l. cum plures. §. in primis. & C. de alimen. pup. præstã. l. fi. instit. qui tu. da. pos.

2 §. ad certum. ver. certe. & ibi gl. † eodẽ modo custos carcerum tenetur diligenter & honeste custodire & alere mulierem si carceratam & illam illesam supplicio vel innocẽte conseruare vt l. j. & l. fi. C. de custo. reo. qa aliter faciendo esset vehemẽs suspitio im o p̃sumptio fraudis aut corruptionis cõtra ipsum officialem, & ista fuit doctrina illius antiqui & famosi doc. d. Ioã. Fab. inst. de publi. iudi. §. item lex iul. quem refert et sequitur generosus practicus domi. Par. de Put. in suo trac. de sindi. c. adulteriũ. §. siue.

SVMMARIVM.

1 *Vir siue maritus secundo nuptias contrahẽs prima viuẽte vxore qua pœna mulctetur.*

2 *Rumpi non potest quod nullum est.*

3 *Errans in facto excusatur, non autem in iure, si maior sit.*

1 DECIMOquarto q̃ro Titius † habens vxorẽ adhuc viuentem contraxit matrimonium cum secunda, qua pœna puniatur, & ita econtra dña Cornelia existẽs cõiugata contraxit matrimonium cum secundo vtroq; casu carnali copula subsequuta, & quid agendum sit de secunda vxore vel secundo viro reuertente primo vel prima. Respondeo. dic q̃ aut istud secundum matrimonium contractum fuit scientẽr aut ignoranter, siue ab vtroq; vel ab altero tantũ. Primo casu quo ad validitatem matrimonij sedi certum est q̃ nullum est, quia q̃ primũ constat de vita prioris coniugis, statim

2 fit separatio sedi non q̃ rumpatur siue diuidatur matrimonium, † quia q̃ nullum est rumpi non potest l. j. ff. de iustio rup. & irri testamen. & l. post mortem §. fin. ff. de bono. pos. contrabu. sed fit separatio & declaratio nullitatis hutus secundi matrimonij, & reuertitur ad primum vel primã cõiugem. c. nuper. de bigam. c. accep. fi. de spõsa. duorum. ager enim pœnitẽs iam de peccato d. c. accepisti. xxxiij. dist. c. tuteri tatis lxxxij. dist. presbyter xxxiiij. qõne. ij. hoc ipsum pœnas uero iuris ciuilis de quibus in d. l. eũ qui duas. ff. de adul. & l. q̃ uis. C. eod. tit. propter ignorantiam euadet dũ

3 modo ignorãtia sit in facto probabilis. † si vero errassent in iure putantes posse contrahi cum duabus secus esset nisi essent minores ambo vel alter ipsorum de quibus late habetur in d. l. si adulterium cũ incestu. §. idem pollion. & ibi Bar. ff. de adulte. & qui contra legum. C. de incest. nup. vbi est optimus tex. & gl. ibi Bal. Saly. & alij & supra etiam diximus eo. titu. in vij. & xij. qõ. Secundo vero casu q̃ scienter gratus puniuntur quia de iure canonico est excõicatus d. c. accepisti. & d. c. nuper. & nihilominus tenetur illam uel illum dimittere de iure autem ciuili est infamis ipso iure d. l. eũ qui duas. & l. j. in fi. ff. de his qui no. infa. & vir punitur de adulterio si sedã erat cõiugata, & econtra mulier si vir erat vxoratus d. l. quamuis. in fin. & authẽ. sed hodie. C. de adul. si vero mulier erat soluta de stupro eodẽ modo mulier si vir erat solutus d. l. eũ qui & l. inter liberas. & l. stuprũ. ff. de adulte. & institu. de publi. iudi. §. itẽ lex iul. Puto etiam q̃ patiuntur alias pœnas q̃ scienter cõtraxerunt, qa omnia eorum bona cõfiscantur q̃ sunt sine prole legitima & mittuntur in perpetuum exilium, vt in authẽ. de incest. in prin. & l. qui contra legum. C. eo. tit. & dixi late supra eodem. in ij. & tertia. qq. Sed quid si alter duntaxat scienter contraxit, alter vero ignorans erat & ille p̃ scienter contraxit aliquid donauerit ignoranti, an soluto hmõi matrimonium cõpetit repetitio bonorum donatorũ ipsi donanti aduersus dictum donatarium dic qd̃ non, vide gl. no. in l. eum qui duas, & in d. l. qui contra legum, & diximus supra eo. tit. qõne iij. vj. & viij. in fi. si vero vtrq; ignoranter & ambo bona fide contraxerunt cõpetit repetitio, vt ibi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos & monachus cãdem cognoscentes*

© SCD - Université de Poitiers

mulierem qua pœna plectantur.

2 *Monachus fornicans sacrilegium committit, clericus vero stuprum.*

3 *Filij presbyterorum progeniti post susceptos ordines dicuntur incestuosi.*

4 *Clericus in sacris pro fornicationes simplici non debet deponi, sed tantum suspendi.*

1 DEcimoquinto & vltimo non † omittam silentio hãc notabilẽ quæstionem quæ sepius occurrit in facto presbyter associatur cum monacho siue aliquo religioso cuiuscunque religionis professo, & ambo cum eadem muliere fornicantur, quæro qua pœna puniantur. Item quod crimẽ ex isto cotu oriatur, Respon, aut muliere erat honeste vite, et tunc si nupta erat adulterũ, si vero soluta & laica stuprum, vt supra latius diximus in vj. & vij. q. si autem erat impudica vel meretrix simplex fornicatio, vt supra dixi. d. q. vj. & vij. Quidam vero dixerunt ꝙ oritur sacrilegium tã respectu presbyteri ꝗ̃ monachi propter sacramentorũ ecclesiasticorum lesionẽ xxvij. q. j. c. virginibus. & c. impudicas. & c. si qua monachorum veritas tamẽ est ista † quod monachus duntaxat vel alius regularis sacerdos cõmittit sacrilegium, clericus vero stuprum duntaxat, aut adulterium si erat nupta vel simplicem fornicationem si mulier impudica erat vel meretrix, & ratio est ista quia monachus per fornicationem non solum ledit sacramentum sacrorum ordinum, verũ etiam frangit, & violat votum sue religionis in qua expresse vouit castitatem, clericus vero secularis tacite videtur vouisse castitatem in assumptione sacrorum ordinum, & propterea nõ est adeo graue peccatum in eo qui dicitur clericus secularis sicut in monacho qui est regularis, vt dicit Ioan. de Imo. in cle. ad nostram. de hæreti. qui dicit quod monachus, de sacrilegio clericus vero siue presbyter de adulterio, stupro, aut simplici fornicatiõe puniesl xxxij. dist. presbyter. ij. q. vij. c. paulus, alias lator.

Sed contra prędicta est gl. no. in l. ij. in fi.

3 in ver. filij. C. de epis. & cle. quæ vult † qd filij clericorum siue presbyterorũ post susceptos sacros ordines progeniti dicuntur incestuosi ex quo sequitur quod existẽs in sacris ẽt per simplicem fornicationẽ habitam cum muliere soluta & impudica dr̃ cõmittere incestũ ratione lesionis, sacrorũ ordinum, et oẽs filij inde susceptι dicunt incestuosi, quam glo. tenet & sequit ibi Bar. quã dicit esse notandã, Bal. similiter ibi illã approbat & alij doc. cõiter, sed Pe. de Bellaper. dicebat cõtra, qd illi filij dicunt spurij nõ aũt incestuosi. Deinde Bal. dicit qd ista q. fuit in facto & reuocabatur in dubium vtrum cũ clerico in sacris fieret incestus, & demũ conclusum fuit ꝙ sic per illã gl. & ꝙ in isto crimine cessit abolitio sicut in coitu habito cum moniali qd sicut illa est sponsa Christi ita iste est sponsus ecclesiæ, & hæc sunt verba Bal. in d. l. ij. de qua q. meminit etiã Bal. in l. si qs incest. C. de incest. nup. & cũ illa gl. transire videnr doc. cõiter de iure ciuili, sed ego reperio Io. de Ana. inc. significauit de adul. q dicit ꝙ illa gl. est valde periculosa & reprobata de iure canonico, & ꝙ sacerdotes deberent illã abradere de libro. C. qa ipse tenet ibi. & Pan. Io. de Imo. & alij canonistε cõiter in c. vt clericorũ. de vita & hone. cle. & Abb. i c. at si clerici. de

4 iudi. † ꝙ clericus in sacris cõstitutus ꝑ simplici fornicatione non qualificata hodie nõ debet deponi sed suspensi xxxiiij. dist. fraternitatis, sed si ex illo coitu oriret incestus fieret depositio, vt late diximus supra eod. ti. q. ij. & iij. & ꝑ Abb. in d. c. at si clerici. Io. de Imo. i d. c. vt clericorũ. Host. in sum. in ti. de adul. in prin. & Io. de Ana. in d. c. significauit qd dicendũ. Ego. n. in hac reputo saluo semp saniori iudicio, ita esse distinguẽdũ qd aut nos sumus in terris imperij & tractatur de successione bonorũ quę ꝓprie pertinet ad ius ciuile, & isto casu tenerẽ gl. ꝑdictam, & opi. Bal. & aliorum, si vero sumus in terris ecclesiæ & tenerẽ opinionẽ canonistarũ, maxime qñ agit de rebus ecclesiasticis, vel de puniendo personã clerici, arg. eorum quæ habenẽ in c. per venerabilẽ. qui fi. sint leg. c. solite. de maio. & obe. & c. at si clerici. de iud. c. cũ cõtingat de fo. cõpe. cũ si.

FINIS.

VENETIIS APVD COMINVM DE TRIDINO.

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers

© SCD - Université de Poitiers